DIRECTORIVM INQVISITORVM

R. P. F. NICOLAI EYMERICI

Ord. Præd. S. Theol. Mag. Inquisitoris hæreticæ prauitatis in Regnis Regis Aragonum

DENVO EX COLLATIONE PLVRIVM exemplarium emendatum, & accessione multarum literarum Apostolicarum, officio Sanctæ Inquisitionis deseruientium, locupletatum,

CVM SCHOLIIS SEV ANNOTATIONIBVS eruditissimis D. Francisci Pegñæ Hispani, S. Theologiæ & Iuris Vtriusque Doctoris.

Accessit rerum & verborum multiplex & copiosissimus Index.

Cum Priuilegio, & Superiorum approbatione.

ROMAE, IN AEDIBVS POP. ROM. MDLXXVIII.

B97++
1578

BEATISSIMO PATRI ET DOMINO D. GREGORIO XIII. PONTIFICI MAXIMO

FRANCISCVS PEGÑA.

DVM Reipub. Christianæ pij principes terra marique præpotentes multo militum fuso sanguine catholicæ religionis hostes aperto marte fortiter debellare contendunt, vt Ecclesiæ vnitatem, sedis apostolicæ authoritatem, tuamque beatissime pater potestatem ab eorum audacibus impiisque conatibus tueantur: non desunt qui in otio & pace, intra priuatos parietes eorundem sacræ religionis violatorum nefarias, & veræ pietati aduersas opiniones scribendo refellant, iura legesque vel ad conuertendos, vel ad coercendos eos arment, edoceant, aut interpretentur: vt cum se tam eminus quàm cominus vrgeri reprimique viderint, postquam virtutis amore in officio non continentur, saltem pœnarum acerbitate, & magnitudine supplicij maleficio submoueantur. Inter hos postremos, etsi infimum locum & ingenij acumine & eruditionis splendore obtineam, omnia tamen conor libentissime, quæ ad reprimendam impiam hæreticorum audaciam, coercendamque immanem prauitatem commodissima aptissimaque esse videntur: quod testabuntur fideliter, vt spero, aliquando nonnulla mea, quæ de pœnis hæreticorum ab exordio nascentis Ecclesiæ vsque ad hæc tempora assidue meditor: testaturq; nunc ex parte ille qualiscunque labor, quem superiori anno lætus suscepi, dum omne meum studium industriamque conuerti ad illustrandum Nicolai Eymerici Directorium inquisitorum: præclarum sane & vetustate venerandum opus, in quo summa religionis capita continentur, & quæ ad hæreticam iniquitatem coercendam & extirpandam conducunt, pie & erudite præscribuntur, et quidquid ad sacrum inquisitionis officium secure exercendum exigitur, artificiose ac methodice demonstratur: quod cum omnibus numeris absolutum Romæ eßet excusum, id eo potissimum nomine Beatitudini tuæ dicare placuit, vt is auctor qui religionem Christianam tuetur, & hæreticos fortiter debellare atque coercere ostendit, à Sanctitate tua, qui in republica Christiana diuinitus es caput constitutus, benigne receptus, à tot inimicorum cateruis defendatur, vt catholicæ fidei negotijs non leuem afferat vtilitatem. quod certissime futurum spero, cum nemo ignoret beatissime pater te, etsi mole multorum & magnorum totius reipublicæ Christianæ negotiorum districtum, illud tamen singulari prouidentia quod ad fidem attinet, vigilantissime curare, eoque præcipue curam & sollicitudinem omnem referre, vt causæ religionis integræ, absque nouarum opinionum procellis conseruentur, incorruptaque & inuiolata fides vbique foueatur ac propagetur. quod vt fiat amplius, Deum Optimum Maximum, cuius negotia in Ecclesia sua prudentissime & ardentissime tractas, precor, vt beatitudinem tuam diu conseruet incolumem.

GREGORIVS PAPA XIII.

Ad Futuram rei memoriam.

EXPONI nobis fecerunt dilecti filij Populus Romanus qui Officinam impressoriam erexerunt, & erectam retinent, quod ipsi non sine magno sumptu librum Directorium Inquisitorum nuncupatum, olim à quon. Nicolao Eymerico ordinis fratrum Prædicatorum professore compositum, præcipua catholicæ fidei capita continentem, & ea fere omnia, quæ ad extirpandam hæreticam prauitatem conducunt, tractantem, ac nunc demum à dilecto filio Fratre Paulo Constabili sacri Palatij nostri Magistro diligenter examinatum, recognitum, & approbatum, plurimisque Apostolicis constitutionibus Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum contra hæreticos, & pro officio sanctæ Inquisitionis editis, auctum, ac Scholiis, seu adnotationibus per dilectum filium Franciscum Pegñam iuris vtriusque Doctorem illustratum, in eorum officina impressoria prædicta imprimi faciunt, ac vehementer timent, ne cum primum in lucem editus fuerit, ab aliis etiam forsan corrupte imprimatur, ipsique sua impensa, & labore frustrentur. Propterea nobis humiliter supplicari fecerunt, vt eorum indemnitati in præmissis opportune consulere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, volumus, & auctoritate apostolica decernimus, ne prædictus liber tam in Italia, quàm extra, intra annos decem proxime futuros, à die illius impressionis computandos, sub excommunicationis latæ sententiæ, ipso facto incurren. & quo ad existentes in Terris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subiectis, vltra cẽsuram prædictam etiam quingentorum ducatorum auri ipso facto Cameræ apostolicæ applican. pœnis, sine expressa ipsorum Populi Romani, seu ad id ab eis deputatorum, vel deputandorum voluntate, & licentia in scriptis habita, imprimi, aut alibi impressum dicto decennio durante, vendi, donari, aut permutari à quoquam possit, aut valeat; ac insuper, vt nemini liceat eidem libro quicquam addere, detrahere, vel immutare, aut inuertere, nullaue interpretamenta adiungere, sed prout Romę nunc impressus fuit, semper, & perpetuo integer, & incorruptus conseruetur, prohibemus, & mandamus: Decernentes transgressores quoslibet prædictas censuras, & pœnas pecuniarias incurrisse, à quouis Sedis apostolicæ etiam de latere legato, ordinario, vel delegato, aut quocunque alio ecclesiastico iudice declarari, aggrauari, & reaggrauari, & ad parendum, soluendumque pœnam, inuocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, cogi & compelli posse, & debere. Non obstãtibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac etiam iuramento, aut quauis alia etiam Apostolica auctoritate roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoq; indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis etiam motu proprio, & ex certa sciẽtia, ac de apostolicę potestatis plenitudine, vel si forsan specialiter alicui esset indultũ, & concessum, ne excommunicari, interdici, declarari, capi, aut arrestari possit, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, cõfirmatis, & innouatis: quibus omnibus, etiamsi de illis specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, non autem per derogatorias generales clausulas facienda esset, eorum omnium tenores, hic pro insertis, & singulariter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrarijs quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas ad quæcunque loca, vbi opus esset, deferri, volumus, & eadem apostolica auctoritate decernimus, earum trãsumptis, & exemplis, etiam in ipso libro, vel per se solum impressis, plenam & indubitatam fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ eisdem originalibus literis adhiberetur, si ostenderentur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris. Die xiij. Augusti. M D LXXVIII. Pontificatus nostri Anno Septimo.

Cæsar Glorierius.

1710
B97++
1578

NICOLAI EYMERICI VITA

PER EVNDEM FRANCISCVM PEGÑAM BREVITER COLLECTA.

NICOLAVM *Eymericum Catalonia insignis Hispaniæ Tarraconensis prouincia genuit, vt certa est eruditorum opinio: sed quæ ciuitas eum extulerit, incertum multi putant. quidam enim Perpinianensem faciunt, alij Elnensem, nec desunt qui Barcinonensem esse dicant. constans fama est, eum præclara stirpe natum, originemque ducere ab antiqua Eymericorum familia, quæ hodie nobilis est, & insignis in eo principatu. floruit in primis temporibus Vrbani V. & Gregorij XI. Pont. Max. & Petri quarti regis Aragonum, qui Ceremoniosi cognomen accepit, ad annos Domini MCCCLX. Erat in regnis Aragoniæ ea tempestate eruditione & sanctitate clarus Nicolaus Rosell instituti Dominicani sacræ Theologiæ Magister, ac in toto Dominio regis Aragonum Inquisitor generalis: is ab Innocentio VI. Cardinalis tituli sancti Syxti creatur, & cum quæreretur quis ei in tanto inquisitionis officio futurus esset successor, inuentus est alter hic noster Nicolaus cognomento Eymericus, vir doctrina & solertia præditus (vt testatur Sebastianus Olmeda in chronicis de initio & progressu ordinis Fratrum Prædicatorum) qui hæreticæ prauitatis generalis inquisitor in eisdem Regnis est constitutus, vt ipse etiam testatur in suo opere par. 2. q. 10. erat enim in hoc viro præter illustrem Theologiæ cognitionem, Iuris canonici peritia multa, & legum notitia non vulgaris: quæ res facile eum eius ætatis literatis præferebat, cum hæc ad exercendum inquisitionis officium in primis sint necessaria. creatur autem Eymericus generalis Inquisitor circa annum Domini MCCCLVIII. siue MCCCLXVIII. quod non obscure colligimus ex eius operis parte 2. q. 47. Hic pro negotijs fidei relicta Hispania Auinionem proficiscitur, vbi tunc sedes Apostolica degebat, & à Gregorio XI. Pont. Max. benigne receptus Capellanus (vt ipsemet loquitur) suus constituitur: ab eoque pro varietate negotiorum & causarum multa sæpius impetrauit ad officium sanctæ Inquisitionis commodius exercendum, necessaria: quod præter alia satis indicat rescriptum quoddam, quod ipse recitat 3. part. q. 20. Denique cum iam esset senex, & multa eruditione & rerum experientia ornatus, insigne opus edidit, quod Directorium Inquisitorum, voce valde accommodata, nuncupauit, eo quod id in primis agat in eo, vt regulas tradat, quibus Inquisitores ad hæreses cognoscendas & extirpandas dirigantur, ac instruantur. in eo vniuersa fere quæ ad negotium inquisitionis & pœnas hæreticorum spectant, ex variis locis & auctoribus colligens, reposuit; imitatus in ea re (vt alibi scripsimus) doctissimos viros. fuit olim is labor in tanta librorum paucitate pernecessarius; hodie vero valde etiam vtilis, & studiis Inquisitorum accommodatus. memoriæ proditum inuenio hoc opus ab eo Auinione compositum. quidam in Aragonia collectum tradunt, sed nihil certi extat. multos habuit aduersarios, at non est mirandum, nam ea est eruditorum conditio, aut potius infelicitas. habet quæque virtus sua aduersa & obstantia vitia, & quo altiores sunt turres, maioribus ventorum flatibus concutiuntur, & vt recte protulit ille:* feriunt summos fulmina montes. *Hæc magna est & postrema viri laus, eum acri odio hæreticos omnes habuisse, cunctasque hæreses detestatum fuisse: res vero ad fidem Christianam & religionem catholicam propagandam spectantes, summa religione & pietate coluisse. Ac talis quidem viri vita, quantum nobis ex monumentis vetustatis colligere licuit.*

IN DIRECTORIVM INQVISITORVM NICOLAI EYMERICI PRAEFATIO.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

EXTITIT olim, lector beneuole, Nicolaus Eymericus instituti Dominicani acer hæreticæ prauitatis in regnis Regis Aragonum inquisitor, Pont. Max. Vrbano V. & Gregorio XI. Regique Aragoniæ Petro eius nominis quarto, carus. hic opus edidit quod Directorium inquisitorũ appellauit, quo vtilissime sunt semper vsi iudices violatæ religionis in causis fidei prudenter & secure tractãdis. Id opus à paucissimis habebatur, qm̃ abhinc annos ducentos, quo tempore Eymericus floruit, post inuentam artem impressoriam semel tantũ (quod ego sciam) æneis fuit typis impressum Barcinone anno Dñi M D I I I. Erant autem oĩa exemplaria tam impressa, quã manuscripta infinitis prope locis penitus deprauata & mẽdosa, eaque vix iam reperiebantur: desiderabatur vero hoc opus atq; efflagitabatcõibus & vehementibus oĩum votis & precibus; maxime vero illi ardentius expetebant, qui fidei negotia aut iudicãdo, aut consulẽdo, aut scribendo tractabant: cũque superiori anno me huic suscipiendo labori emendandi interpretãdique, aut saltem non leuiter illustrandi operis facilem, ac prõptum exhibuissem, multi viri doctissimi atq; integerrimi ex illis qui Senatui S. Romanæ generalis Inquisitionis in causis fidei deseruiunt, intelligentes quantũ vtilitatis publicis cõmodis accederet, si denuo id opus quam emendatissimum prodiret in lucẽ; nos (quos huic fortassis oneri subeundo idoneos, singulari sua benignitate non meritis, aut eruditione nostra iudicarant) cohortati sunt, vt hanc prouinciam nostris non æqualẽ viribus susciperemus. id tunc eo libentius & ardentius nullis laboribus, aut vigiliis parcẽtes aggressi sumus, quo euidentius cernebamus, si hoc in desideratum finẽ perduceretur, gratũ in primis Deo Opt. Max. obsequiũ, (ad cuius laudem & gloriam oẽs viri Christiani actiones referri debent) vniuersis vero literatis, ac in primis inquisitoribus hæreticæ prauitatis rem forsan gratã, nec aspernendam esse facturos. Itaq; vt hæc facilius & cõmodius fierent, ijdem illi doctissimi viri, & in publica cõmoda propensissimi, varios codices nobis exhibendos curarunt: primum illũ Barcinone impressum, & tres alios manuscriptos, quorũ vnus erat Illustris. & Reuerẽdiss. Cardinalis Iacobi Sabelli inquisitoris maximi in tota Repub. Christiana, quem codicem in Scholiis nostris Sabellanum vocamus, & hic erat vetustus satis: alius fuit Illustriss. & Reueren. Cardinalis Io. Francisci de Gãbara generalis etiã populi Christiani inquisitoris, recentioribus literis exaratus, sed fidelis satis: vltimus superuenit codex ex inquisitione Bononiensi, quẽ propterea Bononiẽsem sæpe nominamus; & hic erat ceteris vetustior & emẽdatior, descriptus quippe summa diligẽtia temporibus Pij papæ eius nominis secundi. Singuli hi codices infinitis prope locis erant deprauatissimi: ex oĩbus tamen vnus est conflatus (nisi fallor) perfectus, qualẽ ab Eymerico prodiisse putandum est, qm̃ singulas non modo periodos & sentẽtias, verũ (quod laboriosius erat) singula etiam verba perpendentes, nullũ passi sumus transire locũ, sine iusta emẽdatione & animaduersione. Erant codices oẽs non modo deprauati circa sensum verborũ, verum etiã in multis locis imperfecti & mutili, in quibus deerant plurima, quæ ab auctore fuisse scripta apertissime intelligebatur: cui incõmodo magnum auxiliũ attulit codex Bonon. Quoniam vero assidua nos hæc perficiendi operis cura premebat, vbiq; in egregiis bibliothecis vetustissima quæquæ quærebamus, quæ lucẽ susceptæ emendationi afferre possent, cui rei nõ mediocrẽ opem attulit vetustus quidã codex membraneus manuscriptus repertus in interioribus bibliothecæ Vaticanæ conclauibus, in quo plurima erant eorũ temporũ, quæ proxime Eymericũ præcesserunt, plurima eodem fere ordine & verborũ serie concepta, quibus Eymericus in Directorio fuerat vsus, adeo vt sæpe suspicati simus, Eymericũ eum ipsum librũ in manibus qñq; habuisse, eoque vsum fuisse. nam & bibliothecæ custos asserebat putare se eum librum Auinione Romam cũ aliis multis fuisse delatũ. hic ergo plurimũ etiã iuuit, vt ex adnotationibus nostris sæpe poterit deprehendi. Quid sit deniq; præstitum, nõ facile dici potest: id tñ facile intelliget, qui nouam hanc editionẽ cum vetustis codicibus conferet: hoc est certum, plusquã bis mille loca deprauata suæ pristinæ integritati esse restituta. iam id in primis curauimus, ne à vetustate recederemus: nihil enim inuertimus, nihil immutauimus, nihil detraximus, sed auctorem in singulis suũ tenere cursum, ac methodum voluimus; deficientia solum ex aliis addentes, & contorta dirigentes. in his solum consulto videbimur à vulgatis recessisse, quod in prima parte addiderimus expositionẽ beati Thomæ super c. Firmiter. & c. Damnamus. de sum. trinit. & fide cath. cum in manuscriptis nusquam reperiatur, in Barcinonensi tamen impresso super vtrunq; caput hæc expositio promittitur, sed tantũmodo illa apponitur, quæ est super c. Firmiter. nos vtramq; vtilem iudicãtes, imprimendam

primēdam curauimus;quāuis incertum nobis ſit, an Eymericus illas appoſuerit. Rurſus in
ſecunda parte ſuꝑ tit.de hæreticis in decretalibus integras Hoſtienſis & Ioannis And.lectu
ras(vt vocant)appoſuimus,quamuis in impreſſo & manuſcriptis pauca quędam recitentur
ſuꝑ vnoquoq; capite eorū gloſſematum imperfecta fragmenta, quæ nos ex cauſa ſupplen-
da duximus. Ad hæc,quia nullus in ceteris erat hactenus editus adnotationum labor, nulla
lucubratio,quibus lectores iuuarentur ad intelligendā cōmodius huius auctoris mentem
ea quoq; res p̄ſtanda in primis fuit: itaq; primū initio gloſſematū,& quæſtionū ſingularum,
ſummaria,quæ vulgo vocāt,ſunt adhibita; numeriſq; notatæ inſigniores quædā & illuſtrio
res res & ſententiæ,vt vno obtutu facile ꝑcipiatur qđ præcipue in ſingulis diſputationibus
tractetur. Præterea in margine p̄notati ſunt ēt pauci quidā auctores, qui de ea re diſſerunt,
quā Eymericus diſputat;& qm̄ multa etiam nos obſcura & difficilia in Scholiis interpreta-
mur,prænotatus eſt quoq; numerus ſcholiorū,quæ ei parti & quæſtioni rn̄dent in fine ope-
ris adiecta;ita vt nulla fere occurrere poſsit difficultas, quæ his adiumentis non poſsit ſupe-
rari.Notati ſunt vero magna ex parte recentiores,qm̄ ab his veteres citantur,vt qui hos no
uerit,illos quoq; noſcat.In his oībus nō modo hortatorem,verum & coadiutorē habuimus
ob ſingularē ſuam benignitatem F.Paulum Conſtabilē ſacri Palatij Magiſtrum,cui magna
cura & labor etiam fuit, vt quam emendatiſsimus liber prodiret in lucem. Iam qm̄ multa
erant in hoc opere ob vetuſtatem pene incognita & abolita, multa obſcura & parum expli
cata,nonnulla vero immutata, ob ſubſequentes ſummorum Pontificum,qui poſt Eymeri-
cum floruerunt,ſanctiones, vt in hac quoq; parte plene eſſet lectoribus ſatisfactū, hæc oīa
breuibus interdum ſcholiis,plenioribus qn̄que adnotationibus, vt natura cuiuſque diffi-
cultatis poſtulabat,declarauimus;ea in primis perſtringentes, quæ ad negotium inquiſitio-
nis ſuo quaſi iure viderentur pertinere:nam alia multa perſequi,quorum diſputādorum fre
quentē Eymericus offert occaſionem,velut ſuperuacanea & ad inſtitutum parum accom-
modata libenter omiſimus. In his vero ſcholiis, ſeu adnotationibus multa conſulto præſti-
timus,quæ forte alicui videantur reprehendenda,ſpectata horum tꝑorum ſcribendi ratio-
ne: nam & ab improba & prolixa legum, canonum, & interpretum citatione, ſeu allega-
tione ſæpiſſime abſtinemus.rurſus omiſsis multis,eos in primis citamus,qui de hæreticis &
eorum pœnis tractatus ſcripſere:quod fecimus non abſque ratione, cum peritis in arte po-
tius ſit fidendum.in his vero præcipuus noſter labor fuit tradere ea quæ iuri cōmuni conſen
tiunt;nam priuatas prouinciarum, aut inquiſitionū ſanctiones & conſuetudines noluimus
conſulto in hoc opere vim legum obtinere,quamuis ſæpe illis vtamur velut æquis & iuſtis,
moneamuſq; interdum obſeruandas. In his oībus pluſquā aſsiduus annus conſumptus eſt,
vſiq; ſumus multa diligentia & labore,iuuitq; nos ad multas difficultates ſuperādas Hono
ratus Figuerola patritius Valentinus,iuris vtriuſq; Doctor eruditus,qui nobis ſcribentibus
frequentia iuris loca ad varias & difficiles cōtrouerſias diluēdas ſuppeditabat. Poſtremo ita
iam opere conſtituto,vltima deſiderabatur impreſsionis ꝑfectio, quam vt in illuſtri offici-
na ſua impreſſoria cōſequeretur,nullis impēſis pepercit inclytus Populus Romanus,qui in-
duſtria & diligentia Petri Politi Senēſis cui emēdandi & corrigēdi operis dū imprimebāt,
cura cōmiſſa fuit,perfectū(niſi fallor)& oībus numeris abſolutū opus in lucē dedit. In hoc
egregio opere propterea immerito ſeueriores quidā Eymericum carpūt, quod multa in eo
ſine methodo,ac iudicio cumulaſſe videatur,multa inculcaſſe ſæpius,multa ſæpius variis lo
cis repetiuiſſe;qui ſi auctoris inſtitutū & artificiū paulo diligentius conſideraſſent,plane in-
iuſte ſe reprehendere virū tantū intellexiſſent:cū enim Eymericus cuncta colligere in vnū
decreuiſſet,quæ ad negotiū inquiſitionis ſpectarēt,id effecit cōſulto,quod iſti vituperāt.fuit
ab hinc quadringētis fere annis magna multorū & valde cōmendanda diligentia,qui opera
de rebus eccleſiaſticis cōponebāt in cōes locos referentes vniuerſa decreta ſimilia eadēq;
continentia,in quo egregiā laudem cōparaſſe Burchardū, Iuonem Carnotenſem,Hugonē
Cathalanū,Gratianum & alios quāplures exploratiſsimum eſt, quos in ſolo hæreſis crimi-
ne dum imitatur Eymericus,cuncta colligens in locū vnum quæ ad hoc negotiū ſpectant,
laudandus etiā vehemēter eſt,eiuſq; induſtria cōmendāda;hinc ſæpe eadē repetit,& diuer
ſis interdū locis inſerit, quia diſputationis ſeries & ordo ita poſtulat,vt ſuis locis in adnota-
tionibus explicamus,dū obſeruamus quo cōſilio,qua methodo, & ratione quæq; vbiq; tra-
dat atq; diſponat.longū eſſet cetera perſequi,quę à me vere de huius operis methodo & ar
tificio dici potuiſſent,niſi & breuitas tacere cōpelleret,& aliqua ex parte oſtēderim in præ-
fationibus ſecundæ & tertiæ partis.tu interim lector boni omnia conſule, & perfectū opus
accipe. Vale.Romæ ex Bibliotheca noſtra,Poſtridie idus Auguſti. M D L X X V I I I.

S V M-

SVMMA EORVM QVAE AB EYMERICO in ſingulis Directorij partibus tractantur.

Summa ſeu inſtitutum primæ partis.

TRaditurus Eymericus quæcunque ad negotium inquiſitionis contra hæreticam prauitatem ſpectant, & quæ ad inſtruendos, ac dirigẽdos iudices violatæ religionis exiguntur, vt munus ſuum in cauſis fidei plene perfecteque poſsint adimplere, cum nequeãt noſſe cauſam hæreſis, ad quam extirpandam ſunt conſtituti, niſi probe intelligant quæ ex fide ſunt credenda, & catholicas veritates, quibus hæreſis opponitur: ideo in prima operis parte ea commemorat, quæ ad conſtituendam, & ſtabiliendam, ſeu (vt ipſe loquitur) ad plantandam fidem pertinent, vt vno cõtrario cognito alterum facilius percipiatur. itaque ex variis locis in vnum locum confert & ſummorum Pontificum, & conciliorum, & canonum, & ſanctorum patrum, & legum decreta ad fidem, & varios fidei articulos & catholicas veritates conſtituendas ſpectantia, nihil ferme de ſuo apponens, contentus ſola decretorum recitatione: vnde primum congerit ex iure canonico decreta titulorum de ſumma trinitate & fide catholica, & ea occaſione inſignium quorundam interpretum expoſitiones ſuper ea: inde leges ex Codice, tit. de ſumma trinitate: inde ſuo ordine cetera eodem conſilio. poſtremo duodecim addit quæſtiones, quibus ſatisfacit plurimis difficultatibus, quæ circa fidem fideique articulos contingere poſſunt, quas paucis additis & mutatis deſumpſit ex beato Thoma Aquin.

Summa ſeu inſtitutum ſecundæ partis.

ABſolutis in prima parte quæ ad fidem conſtituendam attinent, explicat protinus in ſecunda quæcunque fidem ipſam corrumpere poſſunt ac violare, vt catholici ab his abſtineant: primum tamen refert vniuerſa decreta contra hæreticos, & de pœnis eorum ſancita, quæ in toto iuris canonici corpore ſub titulis de hæreticis continentur: inde ex variis etiam eiuſdem iuris titulis eodem conſilio accumulat multas decretales, quæ etiam huic negotio deſeruiunt: inde extrauagantes nonnullas & literas apoſtolicas, quæ de hæretica prauitate coercenda diſſerunt: addit preterea ob eandem cauſam inſignium quorundam iuris interpretum gloſſemata, quibus præcedentia de hæreticis decreta declarantur: inde propius ad rem accedens ex vetuſto concilio Tarraconenſi fragmenta quædam commemorat, quibus agitur de multiplici hæreticorum genere & vetuſtis pœnis, ac pænitentijs eorundem: inde addit quæſtiones 58. quibus quid hæreſis, quid hæreticus, quid error ſit, oſtendit: rurſus vſque ad quæſtionem 38. multorum Philoſophorum, & omnium fere hæreticorum tam veterum quàm recentiorum ſectas, nomina & errores recenſet: tandem à quæſtione 38. vſque in finem eiuſdem partis ſecundæ ſingulari methodo de his omnibus ſigillatim agit, qui inquiſitorũ iuriſdictioni ſubiiciuntur. itaque de hæreticis, de blaſphemis, de ſortilegis, de inuocatoribus dæmonum, de apoſtatis & de ceteris huiuſmodi accuratiſsime diſſerit.

Summa ſeu inſtitutum tertiæ partis.

CVm coercendi ſint hæretici, de quibus diſſeruerat parte ſecunda, in poſtrema praxim docet, qua in officio ſanctæ inquiſitionis res fidei, ſeu delicta in fidem commiſſa tractari debeant & puniri. Primum tamen quid inquiſitoribus de nouo creatis ſit agendum docet, inde qua ratione proceſſus initium accipiat, tradit; & quia tribus modis potiſsimum in cauſis fidei procedi poteſt, per accuſationem, denuntiationem, & inquiſitionem, de ſingulis diſſerit, & appoſitis exemplis illuſtrat: inde quo modo idem proceſſus ſit continuandus ſimiliter indicat, docens quidquid ad perſonas in hoc iudicio requiſitas ſpectat: inde modos tredecim ſingulares perſequitur, quibus omnis cauſa hæreſis in ſancto inquiſitionis officio finiri poteſt. Tandem in fine operis 131. quæſtiones proponit, quibus dirimit omnem fere difficultatem ſpectantem vel ad iudices violatæ religionis, vel ad eorum poteſtatem & iuriſdictionem & priuilegia ſeu prærogatiuas, vel ad miniſtros ſancti officij, vel ad peritos & aduocatos, vel ad teſtes, vel ad reos, vel ad pœnas reorum. In his itaque partibus ita ſunt ordinata traditaque omnia, vt nihil fere deſideres ad ſanctiſs. inquiſitionis officium ſpectans, quod in hoc opere ſingulari non contineatur.

CATA-

CATALOGVS EORVM QVAE IN SINGVLIS HVIVS OPERIS PARTIBVS

eo ordine quo impressa sunt, continentur.

PRIMA PARS EST DE FIDE CATHOLICA.

EPISTOLA Auctoris de subiecto ac diuisione totius operis.
Decretales, Firmiter credimus. &, Damnamus. tit. de sum. Trinit. & fid. catho. pag. 3. & 4
Decretalis, Fideli. eo. tit. ex Sexto Decret. pag. 5. col. 1
Decretalis, Fidei catholicæ. ex Clementinis. pag. 5. col. 2
Expositio S. Thomæ primæ decretalis, Firmiter. in qua tam hæreticorum quàm philosophorum errores quamplures reprobantur. pag. 7. col. 1
Expositio eiusdem super secundam decretalem, Damnamus. pag. 12. col. 2
Ex Decretalibus Greg. Gloss. super tit. de sum. Trin. & fid cath. pag. 15.
Super c. Firmiter. & super c. Dãnamus. pag. 16. 17. 18
Lectura Innoc. iiij. in easdem Decretales. pag. 19. col. 1
Ex libro Sexto Decret. glos. super c. Fideli. de sum. Trinit. & fid. cath. pag. 19. col. 2
Ex Clementinis, glos. super c. Fidei catholicæ. de sum. Trini. & fid. cath. pag. 20. col. 2
Ex Codice Iustiniani, tit. de sum. Trinit. & fi. cath. & vt nemo de ea publice contendere audeat.
l. 1. Cunctos. pag. 25. col. 1
l. 2. Nullus hæreticis. pag. 26. col. 1
l. 3. Nemo clericus. pag. 26. col. 2
Edictum Iustiniani de fide, Reddentes. pag. 26. col. 2
Ex Extrauagantibus cõmunibus, tit. de maior. & obed.
c. 1. Vnam sanctam. pag. 27. col. 2
Ex Decretalibus Greg. tit. de bapt. & eius effectu.
c. 1. Si quis puerum.
c. 2. De quibus.
c. 3. Maiores. pag. 28. col. 2
Ex Codice Iustiniani, tit. Ne sanctum baptisma iteret.
l. 1. Antistitem.
l. 2. Si quis. pag. 30. col. 2
Ex Decretal. Greg. tit. de celebr. Miss.
c. 6. Cum Marthæ. pag. 30. col. 2
Inhibitio facta de mandato D. Greg. xj. ne tres inserti articuli de corpore Christi prædicentur sub pœna excommunicationis. Miseratione. pag. 33. col. 1
Symbolum Apostolorum. Credo in Deũ. p. 33. col. 2
Symbolum sanctorum Patrum. Credo in vnum Deũ, patrem. pag. 33. col. 2
Regula fidei B. Athanasij Episcopi ab Ecclesia approbata. Quicunq; vult saluus esse. pag. 34. col. 1
Ex Diuo Augustino in lib. de Fide ad Petrum Diaconũ, Quadraginta capitula ad regulam veræ fidei pertinentia. à pag. 36. col. 2. vsq; 42. col. 2
Ex Decreto Domini Gratiani Dist. 15. De auctoritate quatuor Conciliorum.
can. 2. Sicut sancti Euangelij. pag. 43. col. 2
Quæ cõcilia sancta Romana Ecclesia suscipiat, ea. dist. can. 3. Sancta Rom. Ecclesia. pag. 43. col. 2
QVAESTIONES DVODECIM de fide catholica Inquisitionis officio congruentes.
Questio 1. De fidei definitione. pag. 45. col. 1
Questio 2. De articulis fidei, & eorum distinctione. pag. 45. col. 2
Questio 3. De fide explicite habenda. pag. 46. col. 2
Quæstio 4. De notitia articulorum fidei, fidelibus necessaria, cũ minoribus tũ maioribus. pag. 47. col. 1
Questio 5. De obligatione ad credẽdum explicite mysteria Christi. pag. 47. col. 2
Quæstio 6. De necessitate credendi explicite mysteriũ Trinitatis. pag. 48. col. 1
Questio 7. An teneatur vnusquisque explicitam fidem habere de contentis in sacra scriptura. pag. 48. col. 2
Questio 8. Fidei non posse subesse falsum, sit ne omnibus necessariò credendum. pag. 49. col. 2
Quæstio 9. De cõfessione exteriori fidei. pag. 49. col. 2
Questio 10. Disputandum ne sit publice de fide. pag. 50. col. 1
Questio 11. De probatione mysteriorum fidei per rationes. pag. 51. col. 1
Questio 12. De protestatione facta ab errante circa fidem. pag. 52. col. 2

SEGVNDA PARS DIRECTORII
EST DE HAERETICA PRAVITATE,

In qua hæc per ordinem continentur.

In secundam partem Directorij Præfatio & Argumentum.

EX DECRETALIBVS GREG. IX.
TIT. DE HAERETICIS.

		GLO. Ordinaria.	GLO. Hostiensis.	GLO. Ioan. And.
c.1. Dubius in fide.	pag.57.col.1	pag.90.col.1	pag.96. col.1	pag.119.col.1
c.2. Qui alios.	pag.57.col.1	pag.90.col.1	pag.96. col.1	pag.119.col.1
c.3. Firmissime tene.	pag.57.col.1	pag.90.col.1	pag.96. col.2	pag.119.col.2
c.4. Fraternitatis tuę.	pag.57.col.1	pag.90.col.2	pag.97. col.1	pag.120.col.1
c.5. Si quis Episcopus.	pag.57.col.1	pag.90.col.2	pag.98. col.2	pag.120.col.2
c.6. In eos qui.	pag.57.col.2	pag.91.col.1	pag.99. col.2	pag.121.col.1
c.7. Cum Christus.	pag.57.col.2	pag.91.col.1	pag.99. col.2	pag.121.col.1
c.8. Sicut ait.	pag.57.col.2	pag.91.col.1	pag.100.col.1	pag.122.col.1
c.9. Ad abolendam.	pag.58.col.1	pag.91.col.1	pag.100.col.2	pag.122.col.2
c.10. Vergentis.	pag.58.col.2	pag.92.col.1	pag.103.col.2	pag.124.col.2
c.11. Si aduersus.	pag.59.col.1	pag.92.col.2	pag.105.col.2	pag.125.col.2
c.12. Cum ex iniuncto.	pag.59.col.1	pag.92.col.2	pag.106.col.2	pag.126.col.1
c.13. Excommunicamus.1.	pag.60.col.1	pag.93.col.2	pag.109.col.1	pag.127.col.2
c.14. Sicut in vno.	pag.61.col.2	pag.95.col.1	pag.117. col.1	pag.132.col.2
c.15. Excommunicamus.2.	pag.61.col.1	pag.95.col.1	pag.117.col.2	pag.133.col.1
c.16. Absolutos.	pag.61.col.1	pag.95.col.2	pag.118.col.1	pag.133.col.2

EX LIBRO SEXTO DECRETALIVM
TIT. DE HAERETICIS.

		GLO. Ordinaria.	GLO. Archidiac.
c.1. Quoniam.	pag.62.col.1	pag.134.col.1	pag.143.col.1
c.2. Quicunque.	pag.62.col.1	pag.134.col.1	pag.144.col.1
c.3. Filij.	pag.62.col.2	pag.134.col.2	pag.147.col.1
c.4. Super eo.	pag.63.col.1	pag.135.col.1	pag.148.col.1
c.5. In fidei.	pag.63.col.1	pag.135.col.1	pag.148.col.2
c.6. Præsidentes.	pag.63.col.2	pag.135.col.2	pag.149.col.2
c.7. Cum contumacia.	pag.63.col.2	pag.135.col.2	pag.150.col.1
c.8. Accusatus.	pag.63.col.2	pag.135.col.2	pag.150.col.2
c.9. Statutum.1.	pag.64.col.2	pag.137.col.1	pag.154.col.1
c.10. Ne aliqui.	pag.65.col.1	pag.137.col.1	pag.154.col.1
c.11. Vt officium.	pag.65.col.1	pag.137.col.2	pag.154.col.2
c.12. Vt commissi.	pag.66.col.1	pag.138.col.1	pag.157.col.1
c.13. Contra Christianos	pag.66.col.2	pag.138.col.2	pag.159.col.1
c.14. Decreuit.	pag.67.col.1	pag.139.col.1	pag.159.col.2
c.15. Statutum.2.	pag.67.col.1	pag.139.col.1	pag.159.col.2
c.16. Inquisitores.	pag.67.col.1	pag.139.col.2	pag.160.col.2
c.17. Per hoc.	pag.67.col.2	pag.140.col.1	pag.160.col.2
c.18. Vt inquisitionis.	pag.67.col.2	pag.140.col.1	pag.161.col.2
c.19. Cum secundum.	pag.68.col.2	pag.141.col.1	pag.163.col.2
c.20. Statuta quædam.	pag.68.col.2	pag.141.col.2	pag.163.col.2

EX CLEMENTINIS TIT. DE HAERETICIS.

		GLO. Ordinaria & Pauli de Leazaris.
c.1. Multorum.	pag.69. col.1	pag.164.165.166.167
c.2. Nolentes.	pag.71. col.1	pag.167.col.2
c.3. Ad nostrum.	pag.71. col.2	pag.168.col.2

DECRE-

1710
B97++
1578

DECRETALES QVATVORDECIM De diuersis titulis Decretalium, Sexti, & Clementinarum.
Ex Clementinis tit. de vsuris.
c. Vnicum. Ex graui. pag. 72. col. 1
Ex Decretalibus tit. de purgatione canonica.
c. 10. Inter solicitudines. pag. 72. col. 2
Ex Decretal. tit. de præsumpt.
c. 14. Literas vestras. pag. 73. col. 1
Ex Decretal. tit. de pœnis.
c. 13. Grauem. pag. 73. col. 2
Ex Decretal. tit. de verb. signifi.
c. 26. Super quibusdam. pag. 73. col. 2
Ex Decretal. tit. de officio & pot. iud. deleg.
c. 11. Sane quia. pag. 74. col. 1
Ex Decretal. tit. de sent. excomm.
c. 49. Nouerit fraternitas. pag. 74. col. 1
Ex Decretal. tit. de test. & attestat.
c. 53. Cum clamor. pag. 74. col. 2
Ex Decretal. tit. de verb. signifi.
c. 20. Quærenti. pag. 74. col. 2
Ex Clementinis tit. de verb. sign.
c. 11. Sæpe contingit. pag. 74. col. 2
Ex Decretal. tit. de accus. inquisi. & denun.
c. 24. Qualiter & quando. pag. 75. col. 2
Ex lib. Sexto tit. de pœnis.
c. 2. Degradatio. pag. 76. col. 1
Ex Decretal. tit. de dolo, & contum.
c. 8. Veritatis. pag. 77. col. 1
Ex Decretal. tit. de verb. signifi.
c. 27. Nouimus. pag. 77. col. 2
EXTRAVAGANTES QVATVOR Benedicti xj. & Ioan. xxij. Inquisitionis officio congruentes.
c. 1. Ex eo Bened. xj. pag. 78. col. 1
c. 3. Cum Matthæus. Ioan. xxij. pag. 78. col. 2
c. 2. Vas electionis. Ioan. xxij. pag. 79. col. 1
Benedictus Deus. Bened. xj. pag. 80. col. 1
LITERAE DECEM APOSTOLICAE diuersorum Pontificum summorum, in quibus magna & multa priuilegia Inquisitoribus conceduntur, & quamplura dubia ad Inquisitionis officium pertinentia dissoluuntur.
Præ cunctis. 1. Vrba. iiij. pag. 81. col. 1
Præ cunctis. 2. Clem. iiij. pag. 84. col. 1
Ne inquisitionis. Vrba. iiij. pag. 84. col. 2
Vt negotium. Vrba. iiij. pag. 84. col. 2
Olim ex parte. Vrba. iiij. pag. 85. col. 1
Consultus fe. re. Vrba. iiij. pag. 85. col. 2
Nouerit vniuersitas. Alex. iiij. pag. 87. col. 2
Catholicæ fidei. Clem. iiij. pag. 88. col. 2
Cum negotium. Innoc. iiij. pag. 89. col. 1
Negotia catholicæ. Greg. xj. pag. 89. col. 2
GLOSSA ORDINARIA super Decretal. Greg. ix. tit. de hæreticis continens capitula sexdecim, vt supra. à pag. 90. vsque 95
Glossa Henrici Cardinalis Hostiẽsis super eisdem Decretalib. à pag. 96. vsq; 118
Glossa Ioan. Andreæ sup eisdẽ. à pag. 119. vsq; 133
Glossa Ordinaria super Sexto Decretal. tit. de hæreticis, cõtinens capita viginti, vt sup. à p. 134. vsq; 142
Glossa Quidonis de Bayso Archidiaconi Bononien. sup iisdẽ capitibus Sexti Decret. à pag. 143. vsq; 164
Glossa Ordinaria sup Clementinis tit. de hæreticis continens tria capita vt supra. à pag. 164. vsq; 168
Glossa Pauli de Leazaris super cap. Multorum. & versi. Illos. pag. 167. col. 1. & 2
EX CONCILIO Tarraconæ excerpta pro officio Inquisitionis hæreticæ prauitatis. pag. 169. col. 1
De hæreticis dogmatizantibus, relapsis in credẽtiam, communicantibus cum hæreticis, confessis sacerdoti & periuriis, quid sit agendum. pag. 170. col. 1.
Formæ pænitentiarum. pag. 170. col. 2
QVAESTIONES QVINQVAGINTAOCTO de hæretica prauitate, ad officium Inquisitionis pertinentes.
Quæstio 1. De nomine hæresis. pag. 172. col. 1
Quæstio 2. De propositione seu articulo hæretico. pag. 173. col. 1
Quæstio 3. Error hæresis sit ne idẽ in iure. p. 173. col. 2
Quæstio 4. De erroribus philosophorum priscorum. pag. 174. col. 1
Quæstio 5. De erroribus ab ipso Christo condemnatis. pag. 177. col. 2
Quæstio 6. De hæresibus damnatis, relatis in Decreto, & continet c. Quidam autem. 24. q. 3. & c. Ego Berengarius. de consec. dist. 2. pag. 178. col. 2. & seq.
Quæstio 7. De hæresibus damnatis in Decretalibus in Sexto. & in Clementinis. pag. 182. 183
Quæstio 8. De hæresibus damnatis in Extrauagantibus. pag. 184. col. 1. & seq.
Quæstio 9. De hæresibus à Rom. Pontifi. dãnatis post mortem auctorum earum. pag. 185. col. 2
Videlicet, Petri Ioannis. pag. 186. col. 1
Michaelis de Cesena. pag. 188. col. 1
Ioan. de Parma. pag. 188. col. 2
Raymundi Lull. pag. 189. & seq.
Quæstio 10. De hæresibus ab Inquisitoribus Aragoniæ damnatis D. Papæ mandato. pag. 196. col. 2
Quæstio 11. De hæresibus damnatis ab Inquisitoribus Aragoniæ sine expresso mandato Papæ. pag. 198. col. 1
Videlicet, Arnaldi de Villa noua. pag. 198. col. 2
Petri Olerij & F. Bononati hæretici. pag. 199. col. 1
Durandi de Baldach hæretici. Ibidem.
F. Bonanati Begardorũ ducis in Catalonia. Ibidem.
Iacobi Iusti hæretici. Ibid. col. 2
Berengarij. Ibid. col. 2
Nicolai de Calabria. pag. 200. col. 1
Bartholomæi Ianouesij. Ibidem.
F. Arnaldi Montanerij. Ibid. col. 2
Quæstio 12. De hæresibus pseudoapostolorũ in Lombardia. pag. 201. col. 1
Quæstio 13. De hæresibus Manichæorũ in Italia exortorum. pag. 203. col. 2
Quæstio 14. De hæresibus Valdensium. pag. 205. col. 1
Quæstio 15. De hæresibus Begardorum & Beguinorum. pag. 206. col. 2
Quæstio 16. De erroribus Henrici de Senis. p. 213. c. 2
Quæstio 17. De obiectis Fraticellorum contra constitut. Ioan. xxij. cum responsionibus ad illa. p. 216. c. 1
Quæstio 18. De erroribus Græcorum. pag. 219. col. 2
Quæstio 19. De erroribus Tartarorum. pag. 220. col. 2
Quæstio 20. De Turcarum erroribus. pag. 221. col. 1
Quæstio 21. De erroribus Sarracenorum. Ibidem.
Quæstio 22. De Iudæorum erroribus. pag. 221. col. 2
Quæstio 23. De libris hæreticis, seu apochryphis, de quibus in Decretis. Ibidem.

Quæstio 24.De libris damnatis in Decretal.p.223.c.1
Quæstio 25.De libris dãnatis in Extrauagãtibus.ibid.
Quæstio 26.De libris damnatis à diuersis Rom.Põtificibus. Ibidem.
Bulla Greg.Papæ xj.Conseruationi.qua cõdemnantur viginti volumina Raymundi Lull, & cetera eiusdem opera interdicuntur. Ibidem.col.2
Quæstio 27.De libris damnatis mãdato speciali D.Papæ. pag.225.col.1
Quæstio 28.De libris damnatis ab Inquisitoribus Aragoniæ. Ibidem.
Quæstio 29.De libris in Italia & Gallia damnatis. pag. 226.col.1.
Quæstio 30.De vi nominis,hæreticus. pag.226.col.2
Quæstio 31. Quot modis in iure quis dicatur hæreticus. pag.227.col.1
Quæstio 32.Quis ꝑprie & vere dicatur hřticus. Ibid.
Quæstio 33.De hæreticis tum manifestis,tum secretis. pag. 228.col.2
Quæstio 34.De hæreticis affirmatiuis & negatiuis. pag. 229.col.1
Quæstio 35. De causis ex quibus in genere aliqui dicantur hęretici. Ibidem.
Quęstio 36.De hęreticis damnatis in toto iure canonico. Ibidem.col.2
Quęstio 37.De hřticis in iure ciuili noiatis. p.230.c.2
Quęstio 38.De hęreticis in Ro. Curia & extra damnatis à Delegatis Papę. Ibidem.
Quęstio 39.Qui dicendi sint hęresiarchę. p.231.col.2
Quęstio 40.De hæreticis impęnitentibus, pęnitẽtibus & relapsis. Ibidem.
Quęstio 41.De blasphemis. pag.232.col.2
Quęstio 42.De sortilegis & diuinatoribus.pa.234.c.2
Quęstio 43.De inuocantibus dęmones.pag.235.col.2
Extrauagans Ioan.xxij. Super illius. contra magos magicasque superstitiones. pag.239.col.2
Quęstio 44.De Christianis trãseuntibus, vel redeuntibus ad ritum Iudęorum. pag.242.col.1
Extrauagans Nicolai iiij.Turbato corde. Ibid.col.2
Quęstio 45. De Christianis transeuntibus ad sectam Sarracenorum. pag.243.col.1
Extrauagans Greg.xj.Admodum. Ibidem.
Quęstio 46.De infidelibus contra fidem Christianam delinquentibus, an iurisdictioni Inquisitorum subdantur. pag.244.col.1
Decretum Papę de consignando quodam Hebręo incarcerato Inquisitori. pag.250.col.2
Quęstio 47.De excommunicatis animo pertinaci per annum manentibus in excõicatione.pag.251.col.1
Quęstio 48.De Schismaticis. pag.253.col.2
Quęstio 49.De Apostatis. pag.254.col.1
Quęstio 50.De credentibus hęreticorũ. pag.ead.col.2
Quęstio 51.De receptatoribus hęreticorũ. p.255.c.2
Quęstio 52.De defensoribus hęreticorum.pa.256.c.1
Quęstio 53.De fautoribus hęreticorum. Ibid.col.2
Quęstio 54.De impeditoribus officij inquisitionis. pag. 257.col.2
Quęstio 55.De suspectis de hęresi. pag.258.col.2
Quęstio 56.De casibus vehementis suspicionis hęreseos in iure expresis. pag.260.col.2
Quęstio 57.De diffamatis de hęresi. pag.262.col.2
Quęstio 58.De relapsis. pag.263.col.1

TERTIA PARS DIRECTORII
EST DE PRACTICA OFFICII INQVIS.

In qua hæc per ordinem continentur.

IN Tertiam partẽ Directorij Inquisitorum Nicolai Eymerici præfatio & argumentum. pag.265
DE MODO incipiẽdi processum in causis fidei. pag.267
Inquisitori de nouo instituto quid agendum. Ibid.col.1
Forma literarum Domini temporalis,quas debet impetrare Inquisitor nouiter institutus. Ibid.col.2
Forma literarum vocandi officiales temporales,vt cõpareant coram Inquisitore. pag.268.col.2
Forma literarũ requirendi officiales temporales, vt præstent iuramentum. pag.269.col.1
Forma præstandi canonicũ iuramentum de defendenda Ecclesia contra hæreticã prauitatem. Ibid. col.2
Forma literarum requirendi & monendi officiales temporales vt præstent iuramentum sub pœna excommunicationis. pag.270.col.1
Forma denuntiandi excommunicatos prædictos officiales. Ibid.col.2
Forma absoluendi prædictos à sententia excommunicationis. pag.271.col.2
Forma denuntiandi præfatos officiales absolutos ab excommunicatione. pag.272.col.1
Forma literarum aggrauandi prædictos cum candelis extinctis & campanis pulsatis. Ibid. col.1
Forma excommunicandi participantes cum prædictis Rectoribus ciuitatum vel locorum. Ibid.col.2
Forma supponendi ciuitatem vel locum ecclesiastico interdicto,quia eius rectores noluerunt iurare.&c. pag. 273.col.1
Forma denuntiandi talem ciuitatem vel locum esse suppositũ Ecclesiastico interdictio. Ibi. col.2
Forma absoluendi prædictos officiales, & relaxandi interdictum. pag.274.col.1
Forma denuntiandi regentes ciuitatem vel locum esse absolutos ab excommunicatione, & interdictũ relaxatum. Ibid. col.1
Forma aggrauandi officiales prædictos excõmunicatos,& priuandi eos officijs publicis. Ibi. col.2
Forma publicandi tales officijs publicis priuatos. pag. 275.col.1
DE INSTITVTIONE Vicarij seu Commissarij. pag.276.col.1
Forma cõstituẽdi Cõmissariũ specialem. Ibid.col.1
Forma alia ad hoc idem. Ibi. col.2
Forma literarum instituendi duos Commissarios simul,qui ꝓcedãt pariter & cõiunctim. p.277.col.1

Forma

Forma alia secunda pro eodem. Ibi. col.1
Forma instituēdi ab Inquisitore in tota prouincia Vicarium generalem. Ibi. col.2
Forma alia secunda instituendi Vicarium generalem in tota prouincia. pag.278 col.1
Modi alij instituendi Vicarios. Ibi. col.2
DE SERMONE Generali habendo ab Inquisitore. pag.279.col.1
Forma literarū indicendi sermonē generalē. Ibi.col.1
Forma altera ad idem. Ibi. col.2
Forma admonitionis in sermone generali de hæreticis reuelandis. pag.280.col.1
Forma secunda pro eodem. Ibid. col.2
POST PVBLICATIONEM Edicti, quid facere debeat Inquisitor. pag.281.col.1
De sponte venientibus in tempore gratiæ, & crimen suum Inquisitori prodentibus. Ibi. col.2
De modo recipiendi denuntiationes. pag.282.col.1
Forma scribēdi dicta testiū p modū Memorialis.ib.c.2
Tēpore gratiæ elapso quid agendum. Ibi. col.2
DE PRIMO Modo procedēdi in causa fidei per accusationem. pag.283.col.1
DE SECVNDO Modo procedendi in causa fidei per denuntiationem. Ibid. col.2
DE TERTIO Modo procedendi in causa fidei per viam inquisitionis. pag.284.col.2
DE MODO prosequendi & continuandi processum in causa fidei. Ibid. col.2
Modus cōtinuādi ꝓcessum per accusationē.p.285.c.1
Forma examinationis testium. Ibid. col.2
Modus interrogandi reum accusatum. pag.286.col.1
Modus continuandi ꝓcessum p denūtiationē.Ibi.c.2
Modus cōtinuādi ꝓcessum p inquisitionē. p.287.c.1
Forma examinādi testes super fama alicuius infamati de hæresi. Ibid. col.1
Quot personæ esse debeant in examinatione testium & delatorum in causa fidei. Ibid.col.2
Obseruanda ab Inquisitoribus in examinatione hæreticorum. pag.288.col.2
DE MODIS Decem hæreticorum,quibus errores suos obtegere student. pag.289.col.2
Cautelæ Inquisitorum decem contra hæreticorum cauillationes & fraudes. pag.291.col.2
DE SIGNIS Et indicijs,quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint. pag.293.col.2
Signa p q̄ hr̄tici pseudoapostoli cognoscunt. Ibid.c.2
Signa p quæ Manichæi hæretici dignoscunt.Ibid.col.2
Signa p quæ Valdenses hæretici cognoscunt.p.294.c.1
Signa per quæ Beguini vel Begardi, seu Fraticelli hæretici dignoscuntur. Ibid.col.2
Signa p q̄ hæretici reiudaizātes dignoscunt. p.295.c.1
Signa p q̄ Necromantici hæretici dignoscuntur.Ibi.c.1
DE IIS Quæ processus fidei prorogare & retardare possunt. Ibid. col.2
De testium multiplicatione. Ibid. col.2
De defensionibus reorum. Ibid. col.2
MODI Sex tradēdi copiam processus delato de hæresi,suppresis delatorū nominibus. pag.296.col.2
De recusatione Inquisitoris. pag.298.col.1
De appellatione quæ fit ab Inquisitore. pag.299.col.1
Grauamen irreparabile si intulerit Inquisitor, quid facere debeat. Ibid. col.2
Forma dandi apostolos negatiuos. pag.300.col.2
Forma alia concedendi appellanti apostolos negatiuos. pag.301.col.1
Forma concedēdi appellanti apostolos affirmatiuos. Ibidem. col.2
Forma alia breuior ad idem. pag.302.col.1
QVOD Inquisitores non debent moram contrahere in Rom.Curia. Ibid. col.2
Quæ dāna ex Inquisitorū absentia ꝓueniāt.p.303.c.1
DE ABSENTIA & fuga delati. Ibi. col.2
Forma citandi absentē,non tn̄ fugitiuū,cū est delatus vel suspectus de hæretica prauitate. Ibi. col.2
Item alia forma ad hoc idem. pag.303.col.2
Forma requirendi diuisim , uel coniunctim diœcesanum vel Inquisitorem , ad quorum iurisdictionem fugiendo vel non fugiendo delatus de hæresi se trāstulit,quatenus eū remittāt Inquisitori à quo fugit, vel in cuius iurisdictione deliquit. pag.304.col.2
Alia forma ad idem. pag.305.col.1
Forma citandi aliquem fugitiuum, quatenus intra certum terminum compareat coram Inquisitore de fide catholica respōsurus,& excōmunicandi eū, nisi cōpareat intra terminū assignatū. Ibid. col.2
Alia forma ad idem. pag.306.col.1
Forma citandi aliquem fugitiuum qui debuerat abiurare,quatenus veniat intra certum terminum ad faciēdā abiurationē prædictā, & excōmunicandi eū nisi faciat vt mandatur. Ibid. col.2
Forma alia ad hoc idem. pag.308.col.1
Forma denūtiādi excōicatū q̨ citatus rn̄surus de fide, vel abiurationē facere,noluit cōparere.p.309.col.1
Forma alia ad hoc idem. Ibid. col.2
QVO MODO ET Qualiter processus in causa fidei est terminādus,& sunt tredecim modi processū in causa fidei debite terminādi. pag.310.col.2
DE PRIMO MODO Finiendi fidei processum quando delatus est absoluendus. pag.311.col.1
Forma absoluendi delatū de hæretica prauitate cū nihil probatur legitime cōtra eū. Ibid. col.1
Alia forma ad hoc idem. Ibid. col.2
DE SECVNDO Modo finiēdi ꝓcessum in causa fidei per purgationē canonicā. pag.312.col.1
Forma purgationē canonicā diffamato idicēdi.Ib.c.1
Forma purgationis canonicæ de diffamato de hæresi faciendæ. Ibid. col.2
DE TERTIO Modo terminandi processum in causa fidei per tormenta. pag.313.col.1
Forma sententiæ interlocutoriæ ad supponēdū aliquē quæstionibus & tormentis. Ibid. col.2
Instructio accuratissima circa q̄stiones reorū.Ibid.c.2
DE QVARTO Modo terminandi processum fidei per abiurationem de leui. pag.315.col.1
Forma disponendi ad abiurationem publice faciendam. Ibid. col.2
Forma abiurandi hæresim quando delatus est suspectus leuiter. Ibid. col.2
Forma ferendi sententiam,seu iniungendi pœnitentiā ei qui abiurauit vt suspectus leuiter. pag.316.col.2
DE QVINTO Modo terminādi processū fidei per abiurationē de vehemēti. pag.317.col.1
Forma disponendi ad hæresim abiurādā eū qui est suspectus de hæresi vehementer. Ibid. col.1
Forma abiurandi hæresim quando delatus est suspectus uehementer. Ibid. col.2
Forma sententiandi eum,qui abiurauit ut suspectus uehementer. pag.318.col.2

DE SEXTO Modo terminandi processum fidei in casu violenter suspecti. pag.319.col.1
Forma disponendi ad hæresim abiurandam eũ qui est suspectus de hæresi violenter. pag.320.col.1
Forma abiurãdi omnẽ hæresim generaliter ab eo qui est suspectus habitus de hæresi uiolẽter. Ibi.col.2
Forma absoluẽdi ab excõmunicatione.pag.321.col.2
Forma ferendi sñiam, siue iniungendi pęnitentiã ei, q fuit habitus suspectus de hæresi uiolenter.p.322.c.1
DE SEPTIMO Modo terminãdi ꝓcessum fidei p canonicã purgationẽ, & abiurationẽ.p.323.col.1
Forma disponendi ad purgationẽ canonicã & abiurationẽ faciendã ab eo qui est diffamatus, & aliàs suspectus de hæretica prauitate. Ibid. col.1
Forma purgationis canonicę à diffamato de hęresi faciendę. Ibid. col.2
Forma hęresim abiurandi per illum qui est de hęresi diffamatus & suspectus, aliàs de eadem. Ibid.col.2
Forma ferẽdi sñiam, vel iniungẽdi pęnitentiã diffamato de hęresi & suspecto, aliàs de eadẽ. p.324.col.2
DE OCTAVO Modo terminãdi ꝓcessum fidei per abiurationẽ faciẽdã ab hr̃tico pęnitẽte.p.325.col.2
Forma disponendi ad abiurationem faciendã per illũ, qui est propria cõfessione in heresim deprehensus, & pænitet; & aliàs non relapsus. pag.326.col.1
Forma cedulę legendę in publico crimina illius continentis, qui habet hęresim abiurare. Ibid. col.2
Forma omnẽ hęresim abiurandi per illũ, qui propria confessione est in heresim deprehensus & pænitet, & aliàs non est relapsus. pag.327.col.1
Forma sententię contra eum qui abiurauit vt hereticus pænitens. pag.328.col.2
DE NONO Modo terminãdi processum fidei in casu relapsi pænitentis. pag.331.col.1
Forma ferendi sententiam contra eũ, qui in heresim est relapsus, sed pænitens, & vt relapsus traditur curię seculari. pag.332.col.1
DE DECIMO Modo terminãdi ꝓcessũ fidei p condẽnationẽ heretici ĩpenitẽtis nõ relapsi. p.333.c.2
Forma tradendi hæreticum pertinacem, aliàs non relapsum curię seculari. pag.335.col.1
DE VNDECIMO Modo terminandi processum fidei per condemnationem hęretici impenitentis, ac relapsi. pag.336.col.1
Forma relinquendi, seu tradendi impænitentem hereticũ & relapsũ brachio seculari. Ibid. col.2
DE DVODECIMO Modo terminandi processũ fidei per cõdẽnationẽ cõuicti de heresi, & persistentis in negatiua. pag.338.col.1
Forma puniendi ac cõdẽnandi falsos testes vel falso seu malitiose imponentes innocenti crimen hereticę prauitatis. pag.339.col.1
Forma tradẽdi seu relinquẽdi brachio seculari eũ, qui conuictus est de heresi per testes legitimos, & stat pertinaciter in negatiua, licet fidem catholicam ꝓfiteatur. pag.340.col.2
DE TERTIODECIMO Modo terminandi processum fidei per condẽnationẽ cõuicti de heresi cõtumaciter absentis vel fugitiui. pag.341.col.1
Forma citandi conuictũ de hęresi absentem, vel fugitiuum contumacẽ ad sententiã. pag.342.col.1
Forma degradandi verbaliter absentem condemnandum vt impænitentem. pag.343.col.1
Forma ferendi sententiã cõtra absentẽ vel fugitiuũ declarandũ hereticũ impænitẽtem. Ibid. col.2
AD TREDECIM Modos processum fidei terminandi appẽdix seu corollariũ. pag.345
De modo pronuntiandę sententię contra mortuos hęretici dogmatis reos. Ibid. col.1
Formula sñię, qua domus, in qb' heretici repti sũt, aut cõuenticula celebrarũt, dirui iubent. p.346.c.2
QVAESTIONES CENTVM TRIGINta super practica officij Inquisitionis eidem officio congruentes.
Quæstio 1.De conditione Inquisitoris. pa.348.col.1
Quæstio 2.De ætate Inquisitoris. Ibid. col.1
DE INSTITVTIONE Inquisitoris.
Quæstio 3.De auctore potestatis Inquisitorũ. Ibi.c.2
Quæstio 4.Inquisitor sit ne iudex ordinarius an delegatus. Ibid. col.2
Questio 5.De cõparatiõe Epi & Inqsitoris.p.349.c.1
Questio 6.Inquisitor a prelatis ordinis sui institutus, cuius sit delegatus. pag.350.col.1
DE DESTITVTIONE Inquisitoris.
Questio 7.An defuncto Ro.Pont. expiret Inquisitoris potestas. Ibid. col.2
Questio 8. An defuncto prelato instituente Inquisitorem spiret potestas Inquisitoris. Ibid. col.2
Questio 9.A quo posit Inquisitor ab officio remoueri. pag.351.col.1
Questio 10.An Inquisitores ex mera prelatorum suorum voluntate remoueri queant. Ibid. col.1
Questio 11.Mandari ne posit Inquisitorib' à suis prelatis, ut supersedeãt ab executione officij. Ibi.col.2
Questio 12.An Inquisitores teneanť reddere rõnẽ prelatis ordinis de spectãtib' ad officiũ suũ. p.352.c.1
DE INSTITVTIONE Cõmissarij Inqsitoris.
Questio 13. An Inqsitor posit instituere sibi Vicarium. pag.353.col.2
Questio 14.An vicarij Inquisitoris ab ipso solo institui posint, & non ab eius prelatis. Ibid. col.2
Questio 15. An Inquisitor uices suas alij plene committere valeat. pag.354.col.1
Questio 16.De ętate & conditionibus vicarij Inquisitoris. Ibid. col.2
DE DESTITVTIONE Commissarij Inquisitoris Questio 17. pag.355.col.1
DE CREATIONE Notarij Inquisitionis Quæstio 18. pag.356.col.1
Questio 19.An Inqsitor cogere posit ad exequẽdũ tabellionatus officium clericos & alias personas idoneas. Ibid. col.2
DE SOCIIS Inquisitoris Questio 20. p.357.c.1
DE EXCOMMVNICATIONE Inquisitoris, eius socij & notarij.
Questio 21.Excõicari ne posint Inquisitor & ei' notarij ab Apostolicę sedis delegatis. Ibid. col.2
Questio 22.An Inqsitor absq; incursu excõmunicationis, reqrere posit dños tpales excõicatũ. p.358.c.1
Questio 23.An Inquisitor & eius socius se mutuo absoluere posint ab excõmunicatione. Ibi. col.2
Questio 24. Quibus casibus Inquisitores excõmunicationẽ Papæ reseruatam incurrant. Ibid. col.2
CONTRA QVOS Potest ꝓcedere Inquisitor.
Questio 25.An Inquisitor vel quisquam alius procedere posit cõtra Papã dephẽsũ in hæresi.p.359.c.1
Quæstio 26. An Inquisitor posit procedere contra officiales Papæ. Ibid. col.2

Questio

1578

Quæstio 27. An Inquisitor procedere possit contra Episcopos. pag.360.col.1
Quæstio 28. An Inquisitor possit procedere contra religiosos exemptos. Ibid.col.1
Questio 29. An Inquisitor procedere possit contra sacerdotes. Ibid.col.2
Quæstio 30. An Episcopus vel Inquisitor procedere possit contra alium inquisitorem. pag.361.col.1
Quæstio 31. An Inquisitor possit procedere cõtra Reges & omnes laicos indistinctè. Ibid.col.2
Quæstio 32. An Inquisitor cogere possit ciuitatum rectores ad iurandum de defendenda Ecclesia contra hæreticos. Ibid. col.2
Quæstio 33. De iuramẽto à dñis tẽporalibus pręstãdo in initio officij de extirpandis hæreticis. p.362.col.1
Quæstio 34. An Inquisitor cogere possit ad reuocãdũ statuta impedie͂tia officiũ S. Inquisitionis. Ibid.col.2
Questio 35. An Inquisitor ꝑcedere possit cõtra dños tẽporales negantes ei debitũ auxiliũ. pag.363.col.1
Questio 36. An Inquisitor possit procedere contra impedientes eius officium. pag.364.col.1
Quæstio 37. An Inquisitor in aliquo casu possit compescere quæstuarios. Ibid. col.2
Quæstio 38. An Inquisitor prohibere possit laicis disputare de fide. Ibid. col.2
Quæstio 39. An Inqſitor ꝑcedere possit cõtra aduocatos & notarios patrocinãtes hęreticis, &c. p.365.c.1
Quæstio 40. An Inquisitor possit procedere cõtra sciẽter sepellientes hæreticos in loco sacro. Ibid. col.1
Quæstio 41. An Inquisitor possit procedere contra renuentes iurare in causa fidei, &c. Ibid. col.2
Quæstio 42. An Inquisitor possit procedere cõtra delatos, qui aliò se transtulerunt, &c. Ibid. col.2
Quæstio 43. An Inquisitor possit procedere contra mortuos. pag.366.col.1
Quæstio 44. An Inquisitor possit procedere cõtra blasphemos, sortilegos, necromanticos, &c. Ibid. col.2
Questio 45. Contra quos generaliter ex officio suo possit Inquisitor procedere. Ibid. col.2

DE MODO PROCEDENDI.

Quæstio 46. An Inqſitor plures in eadẽ prouincia delegati procedere possint vnus sine altero. p.367.c.1
Quæstio 47. An Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore procedere possit. Ibid. col.2
Quæstio 48. An sententiam pro delato diffinitiuam ferre possit Eṗs sine Inquisitore, & contra. p.368.col.1
Quæstio 49. An Eṗs & Inquisitor possint procedere ad sententiã alter sine altero, quando nequeunt vel nolunt in eundem locum conuenire. Ibid. col.2
Quæstio 50. Quid agendum cum Episcopus & Inquisitor discordant. Ibid.col.2
Questio 51. De cõmunicatione processuum inter Episcopum & Inquisitorem. pag.369.col.1
Quæstio 52. Quando diuisim procedere dicantur Episcopus & Inquisitor. Ibid. col.1
Quæstio 53. Quando facienda sit processuum communicatio, in medio an in fine. Ibid. col.2
Questio 54. An in negotijs fidei summarie & de plano procedi possit, &c. Ibid. col.2
Quæstio 55. De intellectu verborum; procedere summarie, simpliciter & de plano. pag.370.col.1
Quæstio 56. An Inquisitor familiam armatam possit habere. Ibid. col.1
Quæstio 57. An Inquisitor brachij secularis auxilium inuocare possit. Ibid. col.2

DE CARCERE INQVISITORIS.

Quæstio 58. An Inquisitor possit habere carcerem proprium. Ibid. col.2
Quæstio 59. An Eṗs & Inquisitor possint hr̃e cõem carcerem, & de custodibus carceris. pag.371.col.2
Questio 60. De iuramento Notariorum & custodum carcerum. pag.372.col.1

DE QVAESTIONIBVS & tormentis.

Quæstio 61. Ibid. col.2

DE TESTIBVS In negotio inquisitionis.

Quæstio 62. An Inquisitor cogere possit testes ad testificandum. pag.373.col.2
Questio 63. An Inquisitor debeat solus cum notario examinare testes, siue reos. pag.374.col.1
Quæstio 64. Excõmunicati & socij criminis sint ne admittendi in testes in causa fidei. Ibid. col.2
Quæstio 65. An periuri possint in testes admitti in causa fidei. Ibid. col.2
Questio 66. An infames & criminosi in testes recipi valeant in causa fidei. pag.375.col.1
Quæstio 67. An inimici capitales admitti possint ad testificandum, &c. Ibid. col.1
Questio 68. An hęreticus admittendus sit in testem contra fidelem. Ibid. col.2
Quæstio 69. An hęretici contra hęreticum testimonium admittatur. Ibid. col.2
Questio 70. An vxor, filij, & familiares pro, vel contra delatos de heresi admitti debeãt in testes. p.376.c.1
Quæstio 71. An testes plures duobus requirãtur ad cõdemnandũ quempiam de heresi. Ibid. col.2
Quæstio 72. An ex pluribus testibus singularibus sit aliquis condemnandus. pag.377.col.1
Quæstio 73. An Inquisitor valeat torquere testes, & si falsi deprehensi fuerint, punire. Ibid. col.2
Questio 74. An Inqſitor citare, & pertrahere possit de diœcesi ad diœcesim testes piter ac delatos. p.378.c.1
Questio 75. An nomina testium & denũtiatorum sint delatis publicanda. Ibid. col.2
Questio 76. Quę pœna incurratur si cõtra ius publicẽtur vel occultentur nomina testiũ, &c. pag.379.c.1

DE PERITIS ET Aduocatis necessarijs pro officio Inquisitionis.

Questio 77. An Inquisitor possit conuocare peritos ad prębendum consilium. Ibid. col.1
Questio 78. An de consilio peritorum ferenda sit ab Episcopo & Inquisitore sententia. Ibid. col.2
Questio 79. An processus totus Iuris peritis explicari debeat. Ibid. col.2
Questio 80. An testium nomina sint consultoribus manifestanda. pag.380. col.1
Questio 81. An Episcopus & Inquisitor possint secretum indicere consultoribus. Ibid.col.1
Questio 82. An Eṗs & Inquisitor possint se mutuo excommunicare ob indictum secretum. Ibid. col.2
Questio 83. An Episcopus & Inquisitor teneantur ad secretum quod alijs indicunt. Ibid. col.2

DE STATVTIS & cõstitutionibus pro offic. Inquisi.

Questio 84. An priora indulta & priuilegia Inquisitoribus data sint per posteriores constitutiones reuocata. pag.381.col.1
Questio 85. An Eṗs & Inquisitor simul interṗtari possint statuta contra hereticos edita. Ibid. col.1
Questio 86. An Inquisitor per se possit in verbis ambiguis

1578

guis interpretari dicta statuta. Ibid. col.2
DE SVSPECTIS DE HAERESI & diffamatis.
Quæstio 87. An suspectus de hæresi cogi debeat abiurare. pag.382.col.1
Quæstio 88. An diffamato de hæresi sit indicenda purgatio canonica. Ibid. col.1
DE DEPREHENSIS IN HAERESI, sed Pœnitētib⁹.
Quæstio 89. Quot quibusq; modis in iure quis cēsendus sit deprehēsus in hæretica prauitate. Ibid. col.2
Quæstio 90. An deprehensus in hæresi & propter hoc captus, sit sub cautione dimittendus. pag.383.col.1
Quæstio 91. An deprehensus in hæresi nō relapsus redire volens, ad abiurationem & misericordiam sit admittendus. Ibid. col.1
Quæstio 92. An Eps & Inquisitor absoluere possit ab excōmunicatione hæreticū pœnitentē. Ibid. col.2
Quæstio 93. An hæreticus pænitens sit condemnādus ad perpetuum carcerem. Ibid. col.2
Quæstio 94. Hæreticus cōdemnatus ad perpetuū carcerem, sit ne degradandus, si clericus fuerit. p.384.c.1
Quæstio 95. An hæretico pœnitēti, pter pœnā carceris, aliqua salutaris pœnitentia imponi debeat. Ibi.col.1
Quæstio 96. An Eps & Inquisitor dispēsare possint cū condēnato ad carcerē, & ad alias pœnas. Ibid.col.2
Quæstio 97. An Eps & Inquisitor pcedere queant cōtra nō perficiētes iniunctas pænitētias, &c. Ibi.col.2
DE IMPAENITENTIBVS & Relapsis.
Quæstio 98. An hæreticus impœnitens continuo tradendus sit brachio seculari. pag.385.col.1
Quæstio 99. An hæreticus pœnitens & relapsus brachio seculari tradendus sit, &c. Ibid. col.2
Quæstio 100. An ecclesiastica sacramenta neganda sint relapso pœnitenti, &c. Ibid. col.2
Quæstio 101. De modo tradendi hæreticū impœnitētem, vel relapsum curiæ seculari. pag.386.col.1
Quæstio 102. De intercessione facienda pro eo qui relinquitur curiæ seculari. Ibid. col.2
DE PAENITENTIIS pecuniarijs imponēdis.
Quæstio 103. An Inquisitor possit iniungere pœnas pecuniarias. pag.387.col.1
Quæstio 104. An Inquisitor exigere possit ab inquisitis expensas. Ibid. col.2
Quæstio 105. An Inquisitor teneatur reddere rationē Episcopo de acceptis gratia expēsarū, &c. p.388.c.1
Quæstio 106. An Episcopus exigere possit expensas ab inquisitis, &c. Ibid. col.1
Quæstio 107. An Eps exigere possit partē prouentuū de bonis applicatis Inquisitionis officio. Ibid.col.1
Quæstio 108. Vnde sit Inquisitori in suis sūptibus, & in ministrorum salarijs prouidendum. Ibid.col.2
DE CONFISCATIONE bonorū hæreticorū.
Quæstio 109. Bona hæreticorū pœnitētiū nō relapsorū, sint ne confiscata an confiscanda. pag.389.col.2
Quæstio 110. An bona hæreticorum impænitentium vel relapsorum confiscanda sint ab Episcopo & ab Inquisitore, &c. pag.390.col.1
Quæstio 111. An propter hæresim maritorum dotes vxorum sint confiscandę. Ibid. col.1
Quæstio 112. De confiscatione bonorum clericorum hęreticorum. Ibid. col.2
DE POENIS HAERETICORVM, credentium, receptatorum, fautorum, & defensorum.
Quæstio 113. De priuatione dignitatum, honorum, beneficiorū ecclesiasticorum, & publicorū officiorū, quæ propter hæresim infligitur. pag.391.col.1
Quæstio 114. De extensione dictæ priuationis ad posteros hæreticorum. Ibid. col.1
Quæstio 115. An tā per maternā lineā quā per paternā fiat huiusmodi pœnæ ad posteros extēsio. Ib.c.2
Quæstio 116. An emancipatio filiorum à parentibus hæreticis facta sit valida & admittēda. pag.392.c.1
Quæstio 117. An appellationis beneficium sit hæreticis, credentibus, &c. interdictum. Ibid. col.1
Quæstio 118. An scienter sepeliētes in loco sacro corpora hæreticorū possint ab Inqsitore puniri. Ibi.c.2
Quæstio 119. An subditi sint absoluti à debito fidelitatis quo dñis lapsis ī hæresim deuincti erāt. p.393.c.1
Quæstio 120. An hæredes receptatorū, defensorū, &c. hæreticorum cogi possint ad exequendam pænitentiam receptatoribus impositam. Ibid. col.1
Quæstio 121. An filij uel hæredes illorum qui morti proximi consolari ab hæreticis petierunt, sint admittendi ad eorum excusationem. Ibid. col.2
DE EXCOMMVNICATIS in causa fidei, & absolutione eorum.
Quæstio 122. An hæretici & eorū fautores sint excōicati, & ab Inquisitoribus possint absolui. p.394.c.1
Quæstio 123. Quam pœnam incurrant fautores hæreticorum, si animo pertinaci perstiterint in excommunicatione per annum. Ibid. col.2
Quæstio 124. Quam pœnam incurrant excōmunicati in causa fidei sic durantes per annū. pag.395.col.2
Quæstio 125. An tales excommunicati ex causa fidei absolui possint ab Inquisitore. pag.396.col.2
Quæstio 126. An Inqsitor dispēsare possit ab irregularitate cū pręfatis excommunicatis. Ibid. col.2
DE INDVLGENTIIS PRO fide laborantibus consequendis.
Quæstio 127. An Inquisitor conferre possit indulgentias accedentibus ad eius concionem pro fide factam. pag.397.col.1
Quæstio 128. An Inquisitor conferre possit indulgentias socijs, ac notarijs suis. Ibid. col.1
Quæstio 129. An Inquisitor largiri possit indulgentias alijs sibi in officio assistētibus, & auxiliātibus. Ib.c.2
Quæstio 130. An Inquisitor plenariam indulgentiam consequatur in vita & in morte. Ibid. col.2
Quæstio 131. An Extrauagantes in fauorem fidei & Sancti Officij editę sint seruandę. pag.398.col.2

ACCESSERE MVLTAE LITERAE Apostolicę Officio Sāctiss. Inqsitionis deseruiētes.
Item, Disputatio de valore seu robore, probatione & vtilitate earundem literarum Apostolicarum.
Item, Scholiorum seu adnotationum Libri tres, quorum singuli singulis Directorij partibus respōdent.
Item, multiplex & locupletissimus Index rerum & verborum.

FINIS.

1578

INDEX

PARTICVLARIS COMPLECTENS TAM HAERESES ET ERRORES,

Quàm diuersi generis propositiones in hoc opere à NICOLAO EYMERICO *congestas in RR. DD. Inquisitorum gratiam & commodum adiectus.*

A

AESOLVERE à peccatis nec Papam posse, nec alium quemquam de Rom. Ecclesia. hæresis Manichęorum nouorum, parte secunda, quęst. 13. pag.204. col.2. A
Accidens sine subiecto esse non posse, etiam per diuinam potentiam. error Rabbi Mosis, parte secunda, quæstione quarta. pag.177. col.2. A
Adorare licere creaturas cultu latriæ. hæresis, parte secunda, quæstione decima. pag.197. col.1. E
Adorare licere dæmones latria, si repræsentent suum creatorem. hæresis. pag.197. col.1. F
Adorationem & sacrificium de iure naturę deberi dęmonibus. hęresis. pag.197. col.2. A
Adulteria & stupra ex charitate facta, quòd Deus vt bonus non puniebat, &c. hæresis Almarici, parte secunda, quæstione septima. pag.183. col.1. A
Agens nullum esse posse contrariorum & diuersorũ principiũ. error Auerrois, par. 2. q. 4. pag.175. col.1. C
Amandum esse Deum quia bonus est, non autem propter beneficia quæ homini confert. Articulus 80. Raymundi Lull. pag.193. col.2. E
Amari non debere Deum plus, quia multiplicat homini bona, &c. error Raymũdi Lull, parte secunda, quæstione nona. pag.194. col.1. C
Amicum & amatum, idest, hominem iustum & Deum, esse vnam indistinctam essentiam in bonitate & magnitudine & æternitate. hæresis Raymundi Lull. pag.194. col.1. E
Angelos esse corporum creatores, non autem Deum. hæresis est, & quorundam philosophorum error, parte secunda, quæstione quarta. num. 1. pag.174. col.1. D
Angelorum numerum esse secũdum numerum orbium cælestium. error Aristotelis, parte secunda, quæstione quarta. pag.175. col.2. E
Angelos esse decem tantum. error Algazelis, ibidem. pag.176. col.1. C
Angelos esse productos vnum ab alio, secundum à primo. error Algazelis. pag.176. col.1. C
Angelos, apostolos, & beatos omnes esse schismaticos. hæresis, parte secunda, quæstione decima. pag.198. col.1. A
Angelorum in natura non dici secundum nec tertium, verba sunt sancti Basilij in recto sensu intelligenda. parte secunda, quæstione 18. pag.220. col.2. B
Animas defunctorum circulariter in diuersa corpora migrare. fuit error philosophorum. pag.174. col.1. D
Animam vniuscuiusque, tamdiu in corpore permanere, quamdiu ex naturæ decreto est in eo mansura. philosophorum dogma fuit. pag.174. col.1. D
Animum esse Deum commorantem in omnibus. error philosophorum fuit, par. 2. q. 4. pag.174. col.2. A

* Animæ

1578

Animæ partem vnam esse æternam, alteram vero temporalem. aliquorum philosopho-rum opinio fuit·parte secunda, quęstione quarta. pag.174. col.2.A
Animam nihil aliud quàm corpus esse, & vnà cum corpore mori.error philosophorum multorum fuit, parte secunda, quęstione quarta· pag.174. col.2.B
Animas cælestium orbium ab intelligentiis esse productas, & intelligentiā vnam ab alia. error Auerrois· pag.175. col.2.C
Animas humanas productas esse ab vltima intelligentia.error Auerrois, par·2.q.4. pag.175. col.2.C
Et Algazelis, ibidem. pag.176. col.1.D
Animam intellectiuam & corpus non constituere quid tertium alio modo, quàm ex cęlo & eius motore constituatur.error Auerrois, ibidem· pag.175. col.1. E
Animam hominis per imaginationem operari in corpore alieno·error Auerrois, ibidem·pag.175. col.2.D
Et Algazelis· pag.176. col.2.A
Animę separatę pœnam esse separationem ab intelligentia·error Algazelis, parte 2.q.4· pag.176. col.1. E
Animam separatam non pati pœnam sensus, sed damni separationis ab vltima intelligentia·error Algazelis. pag.176. col.1. E
Animam corpori coniunctam non sentire dolorem nisi ex separatione ab vltima intelligentia·error Algazelis. pag.176. col.2.A
Animę impressionem in aliud corpus transire, &c.error Algazelis. pag.176. col.2.A
Animas non esse spiritus.error Sadduceorum, parte secunda, quęstione quinta. pag.178. col.1.C
Animam de natura Dei esse.heresis Gnosticorum. parte secunda, quæstione sexta. pag.179. col.1.C
Et Manichęorum. parte & quæstione eadem. pag.180. col.1.A
Animas in principio à Deo creatas peccasse, &c.heresis Origenis, parte secunda, q.6. pag.180. col.1. E
Animam hominis mori simul cum corpore·heresis Arabicorum, parte 2.q.6· pag.181. col.1. B
Animam esse corpoream.heresis Tertulliani, parte secunda, quæstione sexta. pag.181. col.1.C
Animas peccatorum in dęmones conuerti.heresis Tertulliani, ibidem. pag.181. col.1.C
Animam rationalem non esse vere & per se corporis humani formam.heresis.par.2.q.7. pag.183. col.1. E
Animam non indigere lumine quo ad Dei visionem eleuetur. heresis Begardorum, ibid.pag.183. col.2.D
Animas iustorum & sanctorum non visuras diuinam essentiam ante corporum suorum resumptionem·heresis, parte secunda, quęstione octaua. p.185. c.1.p totā
Animas decedentium in mortali, non statim post mortē ad infernum descendere·heresis.pag.185. col.2.C
Animas hominum migrare de corpore in corpus in aues & bruta.heresis Manichęorum, parte secunda, quęstione tertiadecima· pag.204. col.2. E
Animas defunctorum statim paradisum, vel infernum adire, & nullas purgatorium. heresis Valdensium, parte secunda, quęst.14· pag.206. col.1.A
Antichristi aduentum futurum circa an. Dñi 1360.error Bartholomei Ianoue.par.2.q.11.pag.200. col.2.A
Et secundum alios, anno 1335.parte secunda, quęst.15. pag.211. col.1. B
Antichristi tempore cessatura in Ecclesia ecclesiastica sacramenta·error eiusdem Barth· pag.200. col.2. B
Antichristi erroribus immobiliter adhęsuros Christianos, qui ab eo seducentur·assertio temeraria eiusdem. pag.200. col.2.B
Antichristum maiorem & minorem futuros, &c.Begardorum error, parte secunda, q.15·pag.211. col.1.A
Apostatas penitentes non esse recipiendos.heresis Nouati, parte 2.q.6· pag.180. col.1. B
Apostolorum successores se esse.heresis Valdensium, parte secunda, q.14. pag.206. col.1.D
Apostolos & Christum nihil habuisse, etiam in communi. Begardorum error, par.2.q.15·pag.207. col.1.C
Apostolos non potuisse habere aliquid in communi sine peccato.eorundem Begar.error.pag.207. col.1.D
Apostolos nullum ius vtendi, donandi, vendendi habuisse in his, quę habuisse dicuntur. heresis est dictorum Begardorum, parte secunda, quęst.15. pag.211. col.2.D
Aquam solam in calice offerendam esse·heresis Aquariorum, parte secunda, quęst.6. pag.179. col.2.C
Archangelorum opus esse rerum conditarum vniuersitatem.heresis Archonticorum, parte secunda, quęstione sexta. pag.179. col.1. E
Attributa diuina, vt sapientia, bonitas, &c. non esse in Deo vere & realiter, sed ęquiuoce & causaliter.error Rabbi Mosis, parte secunda, quęstione quarta· pag.177. col.1. B

B

BAptizatos rebaptizari debere.hæresis Nouatianorum, & Donatistarum, parte secunda, quæstione sexta· pag.180. col.1.B·& col.2.D
Baptismum non esse tam paruulis quàm adultis perfectum remedium ad salutem·heresis, parte secunda, quęstione septima· pag.183. col.2.A
Baptismo non conferri gratiam informantem, & virtutes.heresis, parte secunda, q.7. pag.183. col.2.A
Beatitudinem hominis sitam esse in cognitione vltimę intelligentię, & naturaliter haberi posse·error Algazelis, parte secunda, quęstione quarta. pag.176. col.1. E
Beatitudinem finalem ita posse in hac vita ab homine haberi sicut habebitur in alia.heresis Begardorum, parte secunda, quæstione septima. pag.183. col.2.C

Begui-

1578

Beguinos quosdam pro hęreticis damnatos, fuisse martyres, &c. Begardorum error, parte secunda, quæst. 15. pag. 208. col. 1. D
Beguinos esse Ecclesiam Dei, & quotquot eorum dogmata recipiunt. hæresis est Beguinorum, parte 2. q. 15. pag. 209. col. 1. B
Beguinorum seu Begardorum errores alios. Vide parte secunda, quæstione 15. & infra verbo, Ecclesia. verbo, Papa. verbo, Petr. Ioannes.
Blasphemauerit qui semel, eum non posse non blasphemare. Verba sunt sancti Cyrilli sane accipienda, parte 2. q. 18. pag. 220. col. 1. D

C

CAin adorandum esse. hæresis Cainianorum, parte secunda, quęstione sexta. pag. 179. col. 2. A
Cælum æternum esse atque ingenitum. error Aristotelis, parte 2. q. 4. pag. 174. col. 2. D
Et Algazelis, parte & quæstione eadem. pag. 176. col. 1. B
Cælum esse animatum anima intellectiua. error Aristotelis, parte secunda, quęstione 4. pag. 175. col. 1. B
Et Rabbi Mosis. ibi. pag. 177. col. 1. D
Cælum esse animal Deo obediens, cuius motus est ab anima ipsius. error Auerrois, parte 2. q. 4. pag. 175. col. 2. B
Cęlestia corpora ab animabus ipsorum esse producta. error Auerrois, par. 2. q. 4. pag. 175. col. 2. C
Cęlestibus corporibus subesse motus voluntatis. error Algazelis, par. 2. q. 4. pag. 176. col. 2. C
Cælestes influxus dominari humanis operationibus à principio vsque ad finem earum. error Algazelis. pag. 176. col. 2. D
Carnis esum execrandum esse. heresis Tatiani, parte secunda, quęstione sexta. pag. 179. col. 2. C
Carnis humanę substantiam à diabolo esse. heresis Patritianorum, ibidem. pag. 180. col. 2. C
Castitatem atque continentiam esse virtutem, negarunt multi philosophorum, parte secunda, quęstione quarta. pag. 174. col. 1. E
Characteres vim naturalem habere ad ea, ad quę ordinantur. error Algazelis, parte secunda, quęstione quarta. pag. 176. col. 2. D
Charitatem eousque auctam fuisse, vt quę suapte natura sunt peccata, fieri possent sine peccato. hęresis Almarici, parte 2. q. 7. pag. 182. col. 2. E
Charitatem & alias virtutes à nullo viatore haberi posse. hęresis, parte secunda, quęst. 10. pag. 197. col. 2. D
Charitate semota diligi posse Deum meritorie, & obtineri vitam ęternam. hęresis. pag. 197. col. 2. D
Christianos garrulos esse, & sine ratione duci. calumnia est Auerrois aduersus nos, parte secunda, quęst. 4. pag. 175. col. 1. C
Christianum populum totum duci in infernum, & talem fidem habere qualis est fides dęmonum. error Arnaldi, parte 2. q. 11. pag. 198. col. 2. B
Christum Dominum nostrum non fuisse vere passum. hęresis Basilidis, parte 2. q. 6. pag. 179. col. 1. B
Christum fuisse hominem tantum ex vtroque sexu progenitum. hęresis Carpocratis. pag. 179. col. 1. C
Et Photinianorum & Hebionitarum. pag. 180. col. 1. C
Christum non assumpsisse corpus de beatissima Virgine. hęresis Valentini, par. 2. q. 6. pag. 179. col. 1. D
Christum non in veritate Deum, sed in phantasia hominem apparuisse. hęresis Appellis. pag. 179. col. 1. E
Christum non semper fuisse, sed à Maria sumpsisse initium. hęresis Pauli Samosateni. pag. 179. col. 2. E
Christum esse Patrem & Spiritum sanctum. hęresis Noeti & Sabellij, par. 2. q. 6. pag. 180. co. 1. E. & col. 2. A
Christum assumpsisse corpus sine anima. hęresis Apollinaris. pag. 180. col. 2. B
Christum esse filium Dei adoptiuum, non autem naturalem. hęresis Bonosianorum. pag. 180. col. 2. D
Christum non esse eundem Dei & Virginis filium. hęresis Nestorij, parte 2. q. 6. pag. 181. col. 1. D
Christum post incarnationem non habuisse duas naturas, sed tantum diuinam. hęresis Eutychetis, & Acephalorum. pag. 181. col. 1. E
Christum habuisse post incarnationem naturã vnam ex duabus dissultãtem. hęresis Theodosianorum & Gaianitarum. pag. 181. col. 2. A
Christum ignorare diem iudicij. hęresis Agnoitarum. pag. 181. col. 2. B
Christum quatenus est homo, non esse aliquid. hęresis. parte secunda, quæstione 7. pag. 183. col. 1. A
Christum non assumpsisse animam rationalem, quæ vere sit forma corporis eius. hæresis. pag. 183. col. 1. E
Christum fuisse adhuc viuum qñ lancea percussus fuit, &c. hæresis Pet. Ioan. par. 2. q. 7. pag. 183. col. 1. E
Et parte secunda, quæstione nona. pag. 188. col. 1. D
Et parte secunda, quæstione quintadecima. pag. 210. col. 1. A
Christum & Apostolos nihil habuisse, nec in proprio, nec in communi. hæresis Begardorum, parte secunda, quæst. 8. pag. 184. col. 2. D
Christum & Apostolos in his quæ habuisse dicuntur, nullum ius habuisse, sed tantum vsum facti. heresis Beguinorum & Fraticellorum, parte 2. q. 8. pag. 184. col. 2. D
Et parte secunda, quęstione quintadecima. pag. 211. c. 2. D. E
Christi humanitatem tantum posse, & tam altam esse quantum eius diuinitas. heresis Arnaldi. parte secunda, quæstione vndecima. pag. 198. col. 2. A

Christi animam quamprimum fuit vnita diuinitati, sciuisse omnia quæ deitas scit. error Arnaldi.ead.quæst. pag.198. col.2. B
Christum & Apostolos non fuisse perfectos in vita contemplatiua. error Ioan.de Parma. parte secunda, quæstione nona. pag.189. col.2.A
Christo ita leue fuisse dolores sustinere sicut dicere. Articulus 45. Raymundi Lull. parte secunda, quæstione nona. pag.192.col.1.C
Christi diuinitatem pœnam eius sensisse. Artic.46.eiusdem. pag.192.col.1.D
Christi corpus in Cruce fuisse mortuum per separationem animæ ab ipso, & viuum per vnionem diuinitatis. Articulus 47.eiusdem. pag.192.col.1.D
Christus mortuus erat homo, &c. Articulus 48.eiusdem. pag.192.col.1.E
Christum non fuisse verum hominem, nec habuisse veram carnem, nec vere passum. hæresis Manichæorum, parte 2.q.13. pag.204. col.2. B
Christum fuisse hominem tantum, sed neque mortuum, nec resurrexisse. opinio est Sarracenorum, parte 2.q.21. pag.221. col.1. E
Circuncisionem & legem veterem vnà cum Euangelio seruandam. hæresis Nazaræorum, Cherinti & Hebionis, parte 2.q.6. pag.179.col.1.C.D.& pag.180. col.1.C
Claustrales omnes extra charitatem esse & damnari. error Arnaldi, parte 2.q.11. pag.198. col.2.C
Coitum vniuscuiusque cum qualibet licitum esse, cum caro stimulat. hæresis Valdésium, parte secunda, q.14. pag.206. col.1. B
Confessionem factam fratribus iterandam coram proprio sacerdote. Articulus Ioannis de Poliaco damnatus parte 2.q.8. pag.184. col.1.C
Confessiones audiendi facultatem non posse conferri à Papa alicui, ita, vt confessus eidem non teneatur etiam eadem peccata proprio sacerdoti confiteri. Articulus Ioannis de Poliaco. pag.184.col.1.E
Confessionem peccatorum factam sacerdotibus Rom. Ecclesiæ, nihil valere ad salutem. hæresis Manichęorum, parte 2.q.13. pag.204. col.2.A
Confirmationis sacramento nolenti assentiri, non valere sacramentum baptismi. error Raymundi Lull. pag.194. col.2.D
Confirmationis sacramento tolli peccatum originale, videtur tenuisse Raymundus Lull parte secunda, quæst.9. pag.194. col.2. E
Coniurationes vi naturali efficaces esse in affectibus humanis. error Algazelis, parte secunda, quæstione quarta. pag.177. col.1.A
Corporis partes inferiores à diabolo esse. hæresis Paternianorum, parte 2.q.6. pag.181. col.1. B
Creatores corporum esse Angelos, fuit quorundam philosophorum error. parte secunda, quæstione quarta. pag.174. col.1.D
Creationem, idest, productionem ex nihilo non dari, multorum philosophorum error fuit. parte secunda, quæst.4. pag.175. col.1. B
Creaturam non esse à Deo, sed à superna quadam virtute. hæresis Simonis Magi, parte secunda, quæst.6. pag.179. col.1.A
Creaturam non cooperari creatori. Dictum sancti Athanasij recte interpretandum, parte secunda, quæst.18. pag.220. col.1.C
Credere teneri vnumquemque se Christi membrum esse, &c. hæresis Almarici, parte secunda, quæstione septima. pag.182. col.2.C

D

DAmnatos multo pauciores futuros quàm electos. Articulus 76. Raymūdi Lull, parte secunda, quæstione nona. pag.193. col.2.C
Damnari neminem posse, qui Diui Francisci habitum gestet. hæresis Arnaldi Montanerij. parte secunda, quæstione vndecima. pag.201. col.1.A
Dæmones absque peccato venerari posse dulia, si desit prohibitio Ecclesiæ. hæresis. parte secunda, quæstione decima. pag.197. col.2.A
Dæmonibus sacrificantes melius excusari ab idololatria, quam adorantes imaginē Christi. hæresis. parte 2.q.10. pag.197. col.1. A
Dæmonibus de iure naturæ adorationem deberi. hæresis, parte 2.q.10. pag.197. col.2.A
Decimas non esse soluendas sacerdotibus, aut prælatis Romanę Ecclesię, &c. hęresis Pseudoapostolorum, parte 2.q.11. pag.202. col.2.A
Decreta Romanorū Pontificum de ieiuniis, & de festis obseruari non debere. hęresis Valdensium, parte secunda, quæst.14. pag.205. col.2.C
Defunctos sacrificij oblatione non adiuuari. hęresis Aerianorum. parte secunda, quæstione sexta. pag.180. col.1.D
Desperationem, & nihil aliud, posse impedire veniam peccatorū. Articulus 75. Raymundi Lull, parte 2.q.9. pag.193. col.2.C

Deum

1578

Deum nihil agere, fuit aliquorum philosophorum blasphemia·par.2.q.4. pag.174. col.2. B
Deum non posse alium mundum producere.error Aristotelis. pag.174. col.2. D
Deum nihil noui facere posse imediate.error Aristotelis. pag.174. col.2. E
Deum non habere curam indiuiduorum, neque prouidentiam rerum inferiorum· error Auerrois·par·2·q.4. pag.175. col.1. D
Deum non esse trinum in personis.error Auerrois.par.2 q.4· pag.175. col.1. D
Deum non præcedere creaturas duratione·error Auerrois· pag.175. col.2. A
Deum esse non posse immediate auctorem & productorem nisi vnius, nempe intelligentiæ primæ.error Auerrois. pag.175. col.2. B
Deum non cognoscere singularia in propria forma·error Auerrois· pag.175. col.2. E
Et Algazelis. pag.176. col.1. D
Deum nihil agere nisi dispositione prę uia materię.error Algazelis·par.2.q.4. pag.176. col.1. C
Deum non permittere mala fieri, vt inde bona eliciat· error Algazelis· parte secunda, q.4· pag.176. col.1. D
Deum nihil concedere hominibus propter preces ad eum factas·error eiusdem. pag.176. col.2. B
Deum non placari per preces & sacrificia·error Algazelis· pag.176. col.2. D
Deo multa esse impossibilia, vt ꝙ accidens sit sine subiecto.error Rabbi Mos·par.2.q.4. pag.177. col.2. A
Deos duos esse, qui sunt rerum principia, alterum bonum, alterum iustum. hęresis Marcionistarum.par·2·q.6. pag.179. col.2. I
Deum habere membra humana·hęresis Antropomorphitarum.par.2.q.6· pag.180. col.1. A
Deum non facere mala pœnæ·hęresis Colluthianorum.par.2.q.6. pag.180. col.2. C
Deum creasse mala. hęresis Florinianorum. parte secunda, quæstione sexta. pag.180. col.2. D
Deos tres esse in trinitate.hęresis Tritheitarum·par.2.q.6. pag.181. col.2. E
Deum habere multas essentias·error Raym.Lull.par.2.q.9. pag.190. col.1. C
Dei essentiam essentiare, & naturam naturare, &c.Raym·Lull assertio. pag.190. col.1. D
Deo naturale esse sicut intelligere & amare, ita bonificare, & ęternificare. error eiusdē. pag.190. col.1. D
Dei substantiam se habere vt suppositum æternans, vt de se producat ęternum bonum. pag.190. col.2. A
Dei patris essentiam generare filium·hęresis eiusdem. pag.190. col.2. C
Dei filij essentiam totam genitam esse·hęresis eiusdem.eadem quæstione nona. pag.190. col.2. D
Deum patrem esse patrem ęternitatis. pag.190. col.2. D
Deum patrem esse multiplicabilem. pag.190. col.2. D
Deum qui est filius deitatis esse patrem hominis deificati, &c.hęresis eiusdem. pag.190. col.2. E
Deum post peccatū hominis in mundo populū non habuisse.Artic.58.Raym·par.2.q.9· pag.193. col.1. B
Deum non posse adiuuare peccatorem, dum suum intelligibile & amabile sunt infirma. Artic.60·Raym· pag.193. col.1. B
Deo ęque placere mala atque bona.hęresis·par.2.q.10. pag.197. col.2. C
Deum patrem solum esse optimum, filium esse bonum in primo gradu, spiritum sanctum in secundo·hęresis. pag.198. col.1. B
Deos duos esse, vnum benignum inuisibilium creatorem, & alterum malignum creatorem visibilium·hęresis Manichęorum.par.2.q.13· pag.204. col.1. A
Dei filium
 Assumpsisse humanam naturam in sua essentia, assumpsisse hominem.
 Esse in patre vt in sua imagine,
 Esse filium paternæ essentiæ,
 Habere vt propria, quæ sunt propria patris.
 Dicta sunt doctorum Grecorum sane accipienda.par.2.q.18. p.220.c.1.C.D.E.
Deum fecisse hominē Deum. Verba sunt S.Athanasij declarata a D.Thoma.2.par.q.18. pag.220. col.1. D
Differentiam maiorem esse inter naturam diuinam, & humanam in Christo, quam sit aliqua differentia inter creatorem & creaturam. Artic.42. Raymundi Lull.par.2.q.9. pag.192. col.1. B
Dispensari non posse à Papa in voto castitatis ex aliqua etiam vrgentissima causa. Begardorum error 31.par.2.q.15. pag.209. col.2. A
Diuinas perfectiones, vt sanctitas, bonitas, &c. non dicere in Deo aliquid positiue, sed per remotionem.error Auerrois.par.2.q.4. pag.175. col.2. E
Et Algazelis. pag.176. col.2. C
Diuinas personas distingui maiori distinctione, quæ possit esse·error Raymundi Lull. pag.191. col.1. D
Diuinę psonæ quaten' sunt vna essentia, ita sunt veraciter homo p incarnationē, sicut fili'. pag.191. col.2. A
Diuinam essentiam genitam esse in filio, spiratam in spiritu sancto, conceptam & natam de Virgine, factam hominem. Dicta sunt S.Athanasij pie exponenda.2.par.q. 18. p.220.c.1.B.C.D
Diuinitatem factam esse hominem. Verba sunt sancti Athanasij. pag 220. col.1. D
Docere alios spiritualia nullum simplicem hominem esse idoneum, nisi qui pedibus nudis incedat.error Ioannis de Parma.par.2.q.9. pag.188. col.2. E

E

Ecclesiam, cui Romanus Pontifex præest, esse Ecclesiam carnalem, sceleribus macula-

tam,&c.hæresis Begardorum & Beguinorum. par.2.q.8. pag.184.col.2.A
Et par.2.q.16. pag.214.col.1.B
Ecclesiam nondum peperisse filios, &c.error Ioan.de Parma. par.2.q.9. pag.189.col.1.A
Ecclesiam Romanam non esse Dei Ecclesiam, sed reprobatam.hæresis Pseudoapostolorum. par.2.q.12. pag.201.col.2.D
Ecclesiam Romanam esse meretricem, quæ à fide apostatauit.hæresis Pseudoapostolorũ. pag.201.col.2.D
Et Manichæorum nouorum.par.2.q.13. pag.204.col.1.B
Ecclesiam consecratam non plus valere ad orandum Deum, quàm stabulum porcorum. hæresis Pseudoapostolorum. par.2.q.12. pag.202.col.2.B
Ecclesiam spiritualem & veram esse ipsos Begardos.hæresis Begardorum & Beguinorum. par.2.quæst.16. pag.214.col.1.B
Eleemosyna magis repræsentari passionem Christi, quàm in sacramento altaris.error Arnaldi.par.2.q.11. pag.199.col.1.A
Euangelium Christi non esse euangelium regni, nec ædificatorium.hæresis Ioa. de Parma. par.2.q.9. pag.188.col.2.C
Euangelio Christi aliud euangelium successurum.hęresis eiusdem. pag.188.col.2.D
Euangelium Christi neminem ad perfectum perducere.hæresis eiusdem.ibi. pag.189.col.1.A
Eucharistiæ sacraméto realem sui corporis pręsentiam subtrahere D.N.Iesum Christum,
si in lutum proijciatur:vel si
A Bruto sumatur, aut corrodatur:vel
Cum primum dentibus sumentium teritur.errores damnati.par.1. p.33.co.1.A.B.C
Eucharistiæ sacramentum non continere verum corpus & sanguinem D. N. Iesu Christi. hęresis Berengarij.par.2.q.6. pag.181.col.2.E
Eucharistę sacratissimæ, cum adoranda proponitur, non esse assurgendum.hęresis Begardorum.par.2.q.7. pag.183.col.2.E
Eucharistiam confici non posse in azimo, sed tantum in pane fermentato. Gręcorum est hæresis.par.2.q.18. pag.220.col.1.A

F

Fidei articulum esse vt credat vnusquisque se membrum Christi esse. error Almarici. par.2.q.7. pag.182.col.2.C
Fidei articulos omnes, & Ecclesię sacramenta posse rationibus demonstratiuis probari.error Raymundi Lull.par.2.q.9. pag.195.c.1.D.E
Fidem errare posse, &c.error Raymundi Lull. pag.195.col.1.E
Fidelem esse non posse qui sit sine charitate.heresis.par.2.q.10. pag.197.col.2.E
Fidei symbolum non esse recipiendum.heresis Valdensium.par.2.q.14. pag.206.col.1.C
Fidem non esse nobis per Angelos ministratam. Dictum est S.Athanasij congrue interpretandum.par.2.q.18. pag.120.col.1.E
Filium Dei esse Patri dissimilem, &c.hæresis Aetianorum.par.2.q.6. pag.180.col.1.D
Filium Dei non posse videre Patrem, nec Spiritum sanctum videre Filium.heresis Origenianorum. pag.180.col.1.E
Filium Dei non esse Patri coæternum & eiusdem naturæ cum Patre. hæresis Arrij. parte 2.quæst.6. pag.180.col.2.A
Filium esse in Patre vt vas minus in maiore.hæresis Metangismontarum. pag.180.col.2.C
Filium Dei cum accepit naturam humanam, produxisse personam hominem in sua persona.Artic.32.Raymundi Lull.par.2.q.9. pag.191.col.2.B
Filium Dei esse bonum ratione bonitatis Mariæ, quæ est bona per naturam. hæresis Raymundi Lull.ibidem. pag.192.col.2.B
Formas omnes esse à datore formarum, videlicet, ab vltima intelligentia.error Auerrois. par.2.q.4. pag.175.col.2.D
Fornicationem simplicem non esse de iure naturæ malam & peccatum, sed propter inobedientiam legis.error Rabbi Mosis.par.2.q.4. pag.177.col.2.B
Francisci sanctissimi habitum gestantem non posse damnari.error Arnaldi Montanerij. par.2.q.11. pag.201.col.1.A
Franciscum sanctissimum semel singulis annis descendere in Purgatorium, &c. pag.201.col.1.B
Francisci regula est illa vita, quam Christus in hoc mundo seruauit.error Begardorum vj. par.2.q15. pag.207.c.1.D.E
Francisci regulam esse Euangelium Christi.Begardorum error ix. pag.207.col.2.A
Francisci regulæ nihil addi vel adimi posse à Papa, &c.Begardorum error xj. pag.207.col.2.B
Futurorum ac præteritorum notitiam plene haberi posse ex cognitione cælestium corporum.error Algazelis.par.2.q.4 pag.176.col.2.B

Genera-

G

Generationem & corruptionem neque incœpisse vnquam, neque desituram. error Aristotelis. par. 2 quæst.4. pag.174. col.2.D
Gondissaluum hæresiarcham esse Dei filium in cælis ab æterno genitum. hæresis Nicolai de Calabria. parte 2. quæst. 11. pag.200. col.1.B
Gondissaluum prædictum nunquam moriturum. pag.200. col.1.C
Gondissaluum suis orationibus in die iudicij liberaturum omnes damnatos. hęresis eiusdem. pag.200. col.1.C
Græcorum recessum ab Ecclesia Romana fuisse bonum. hæresis Ioannis de Parma. parte 2. quęst.9. pag.189. col.1.B
Græcos magis ambulare secundum spiritum quàm Latinos. error. pag.189. col.1.C
Gregorium XI. qui doctrinam Raymundi Lull vt hęreticam in multis articulis damnauit, turpiter errasse. error XI. Lullistarum. par.2. quæst.9. pag.196.c.1.D.E

H

Hæresi deserta ad Ecclesiam redeuntes non esse recipiendos. hæresis Luciferianorum. parte 2.quæst.6. pag.180. col.2.E
Hæreticos interficientes esse vitiosos,&c. error Raymundi Lull. parte 2. q. 9. pag.195. col.2.B
Hæreses de se non esse dogmata hæreticorum Arrij, Sabellii & ceterorum, nisi apud eum qui illa eligit animo pertinaci. Articulus damnatus. par.2.quæst.10. pag.197.c.1.D.E
Hominem primum non dari. error Aristotelis. par.2.quæst.4. pag.175. col.1.A
Hominis perfectionem totam & scientiam manare ab intelligentia vltima. hæresis Algazelis. parte 2. quęst.4. pag.176. col.1.D
Hominem per vires naturæ posse vitare omnia peccata, & adimplere omnia monita Prophetarum. error Rabbi Mosis. par.2. quæst.4. pag. 177. col.2.B
Hominem quantumuis peccatorem posse qua hora voluerit esse amicum Dei. Artic. 62. Raymundi. parte 2. quæst.9. pag.193. col.1. C
Hominem consequi posse virtutem pro sua voluntate. Artic. 65. Raymundi. pag.193. col.1.D
Hominem posse habere de spe & charitate quantum voluerit. Artic.69. Raym. pag.193. col.1. E
Hominem per virtutes morales posse peruenire ad salutem, & habere tantam gloriam in paradiso, quantam voluerit. Artic.70. eiusdem. pag.193. col.2.A
Hominem peccare si non facit totum bonum quod potest. Artic. 73. Raymundi. pag.193. col.2.B
Homines ferme omnes futuros saluos. Articul. 76. Raym. par.2. quęst.9. pag.193. col.2. C
Homines omnes obligari ad matrimonium vel ad religionem Artic.91. Raym.par.2.q.9. pag.195. col.1.A
Hominem damnare ad mortem nunquam licere. hæresis Valdensium. par.2.q.14. pag.205. col.2. B
Hostia consecrata si cadat vel proijciatur in lutum desinere in ea esse corpus Christi: Et
Si à mure aut bruto sumatur. Item
Cum primum dentibus teritur. Articuli damnati. par.2.quæst.10. pag.197. c.1.A.B
Humanum esse, nobilius esse quàm angelicum. Artic.33. Raymundi. par. 2. quęst. 9. pag.191. col.2. B
Humana natura si potuisset, repugnasset incarnationi Filii Dei. Artic. 36. eiusdem. pag.191. col.2. C
Humanam Christi naturam Deo in omnibus bonis æquari. hęresis Arnaldi. par.2.q.11. pag.198. col.2.A

I

Imaginem primi parentis à Christo amotam fuisse. Dictum est S. Athanasii apte intelligendum. par.2. quæst. 18. pag.220. col.1.D
Immunditiam corporis, interiorem animi immunditiam parere. error Pharisęorum. parte 2. quęst. 5. pag.178. col.1. B
Impeccabilem reddi posse hominem in hac vita. hæresis Begardorum. par. 2.q.7. pag.183. col.2.B
Indulgentiam peccatorum nihil aliud impedire posse, quàm desperationem. Artic. 75. Raymundi. parte 2. quęst. 9. pag.193. col.2. C
Indulgentias nullius valoris esse. hæresis Valdensium. par.2. quæst.14. pag.205. col.2.D
Infidelium conuersionem qui totis viribus non procurat, errare, & esse sine charitate. Articulus 74. Raymundi. par. 2. quęst. 9. pag.193. col.2. C
Inimicos odisse licitum esse. error Pharisęorum. par.2. quęst. 5. pag.178. col.1. B
Inobedientem præceptis Dei vel Ecclesię censendū esse hæreticum. hæresis. par.2.q.10. pag.197. col.2. C
Intellectum vnum esse in omnibus hominibus. error Auerrois. par. 2. quæst. 4. pag.175. col.1. E
Intelligentiam superiorem creare inferiorem. error Auerrois. par. 2. quæst.4. pag.175. col.2. C
Intelligentias non esse prauitatis & malitię capaces. error Auerrois. par.2. quęst.4. pag.175. col.2.D
Intelligentias tot esse, quot orbes cęlestes. error Auerrois & Arist. par. 2. quęst.4. pag.175. col.2. E
Intelligentias esse tantum decem. error Algazelis. par.2. quęst.4. pag.176. col.1. C

Intelligen-

Intelligentiam vltimam præesse omnibus inferioribus rebus. error Algazelis. pag.176. col.1.C
Intellectualem naturam esse naturaliter in seipsa beatam. hęresis Begardorũ.par.2.q.7. pag.183. col.2.D
Ioachim abbatis doctrinam excellere doctrinam Christi. hæresis Ioannis de Parma. parte 2. quæstione 9. pag.188. col.2. C
Ioannem xxij. factum fuisse hereticum in condendo constitutionem, Quorundam. Begardorum error 14. parte 2. quæst. 15. pag.207. col.2.D
Iudicii die non comparituros omnes homines ante Christum vt reddant rationem, &c. hęresis. parte 2. quęstione 8. pag.184. col.2.D
Iudæ desperationẽ tantũ placuisse Christo, quantũ Petri contritionẽ. hęresis.par.2.q.10. pag.197. col.2.D
Iudęos in iudaismo perseuerantes liberandos,&c. error Ioannis de Parma.par.2.q.9. pag.188. col.2. E
Iurare nunquam licitum esse. hęresis Begardorum & Valdensium. par.2.quęst.8. pag.184. col.2.B
Et parte secunda, quęstione 14. pag. 205. col.2.B
Et parte secunda, quęstione 16. pag 214. col.1.D
Iustificationem hominis per circuncisionẽ & opera legis fieri. error Iudęorũ.par.2.q.22. pag.221. col.2.D

L

LAicos non teneri aliquem articulum explicite credere. hęresis. par.2. quæst.10. pag.197. col.2. B
Laicos tam viros, quàm mulieres, qui sint de secta ipsorum, posse consecrare, & confessiones audire. heresis Valdensium. parte 2. quæst.14. pag.205. c.2.C E
Legem veterem cum Euangelio debere seruari. heresis Hebionitarum. parte 2. quæst.6. pag.180. col.1. C
Liberum arbitrium hominis suis viribus posse diuina mandata implere. hæresis Pelagij. parte 2. quęst.6. pag.181. col.1. D
Libidini plene satisfaciendũ esse, cũ stimuli carnis infestãt. heresis Valdensiũ. par.2.q.14. pag.206. col.1. B
Lotiones corporis munditiam à peccatis inducere. error Pharisęorum. par.2 quęst.5. pag.178. col.1. A
Et Sarracenorum. parte 2. quęstione 21. pag.221. col.2. A
Lullistas per doctrinam Raymundi reducturos alios ad fidem catholicam. error 6. Lullistarum. parte 2. quęst. 9. pag.196. col.1. B

M

MAla in mundo prouenire de necessitate materię. error Algazelis. parte 2. quęst.4. pag.176. col.1.D
Mali esse naturam quandam, & Deum malum. hæresis Manichæorũ. par.2.q.6. pag.180. col.1. A
Mala tantum placere Deo, quantum bona. hæresis. parte 2. quęst.10. pag.197. col.2. C
Mandata Dei ab homine posse per solas vires naturæ impleri. hæresis Pelagij. par.2.q.6. pag.181. col.1.D
Mahometis sectam esse æque catholicam, atque Christi fidem. hæresis. par.2. quęst.10. pag.198. col.1. A
Mahometem fuisse sanctum Dei prophetam. error Sarracenorum. par.2.q.21. pag.221. col.2. A
Mare vbi nunc est, aliquando fuisse siccum, & contra propter motus æternitatem. error Aristotelis. parte 2. quæst. 4. pag.174. col.2. E
Mariam sanctissimam post Christi ortum Ioseph fuisse commixtam. hæresis Antidicomaritarum & Heluidij. parte 2. quęst. 6. pag.180. c.2.B.C
Mariam non Dei, sed Christi vel hominis tantum matrem dicendam. hæresis Nestorij. parte 2. quęst. 6. pag.181. col.1.D
Mariam Virginem esse bonam per naturam, & habere proprietatem per seipsam faciendi bonum. Articulus 51. Raymundi. parte 2. quæst. 9. pag.192. col.2. E
Mariam relaxare culpas, & peccata, & donare virtutes & merita, fidem, spem & charitatem. Articulus 52. Raymundi. pag. 192. col.2.C
Marię uoluntatem fuisse contra iustitiam, stultam & inobedientem, quia non dilexit filii sui mortem. Artic. 53. Raymundi. pag.192. col.2. C
Mariam Virginem nec profecisse, nec proficere potuisse in gratia, nec aliquid gratię in die Pentecostes consecutam. Artic. damn. parte 2. quæst. 10. pag.197. col.1. B
Mariam non fuisse mulierem & ueram matrem Christi. hęresis Manichęorum recentiorum. parte 2. quæstione 13. pag.204. col.2.C
Martyrii desiderio licere se ipsos occidere. hęresis Circuncellionum. par.2. q.6. pag.180. col.2. E
Materiam necessario requiri in omni factione noua. error Auerrois. par.2.quęst.4. pag.175. col.2. A
Materiam non fuisse à Deo conditam. hæresis Hermogenianorum. parte 2. quęst. 6. pag.179. col.2. E
Matrimonium esse malum & illicitum. hęresis Durandi de Baldach. par.2. quęst.11. pag.199. col.1. D
Matrimonij & virginitatis nullam esse distantiam. hęresis Iouinianistarũ. parte 2. quæst.6. pag.181. col.1. A
Mentem esse Deum, opinio fuit Melissi, & Varronis. parte 2. quęst.4 pag.174. col.2. A
Mentiri licere contra proprium iuramentum, & sectam suam quãtum possunt occultare. hęresis Pseudoapostolorum. parte 2. quęst.12. pag.202. col.2. C
Et Valdensium. parte 2.q.14. pag.205. col.2. B
Messiam uerum in lege promissum nondum uenisse. error Iudęorum. par.2.quęst.22. pag.221. col.2.C

Misericor-

1578

Misericordiæ opus magis placere Deo, quàm sacrificiū altaris. error Arnaldi. par. 2. q. 11. pag 198. col. 2. D
Missas post mortē celebrari curantes, nō facere opus charitatis. error Arnaldi. par 2. q. 11. pag. 198. col. 2. D
Missæ sacrificio nihil ab homine de suo offerri, ne propriam quidem voluntatem. propositio Arnaldi. pag. 198. col. 2. E
Missæ sacrificio Deum opere non laudari, sed ore tantum. error Arnaldi. pag. 199. col. 1. A
Motum & tempus nunquam incœpisse, & in æternum duraturum. Aristotelis, & aliorum multorum error fuit, parte secunda, quæstione quarta. pag. 174. col. 2. C
Mulieris osculum esse mortale peccatum, non autem concubitum cum ea. hæresis Begardorum, parte secunda, quæstione septima. pag. 183. col. 2. D
Mulierem nunquam esse ab homine tangendam. hęresis Manichæorum, parte 2. q. 13. pag. 205. col. 1. A
Multitudinem esse non posse immediate ab vno. error Auerrois, parte secunda, q. 4. pag. 175. col. 1. B
Et Algazelis, eadem quæstione. pag. 176. col. 1. E
Mundum nunquam incœpisse, sed fuisse ab æterno. error Aristotelis & aliorum philosophorum. parte secunda, quæstione quarta. pag. 174. col. 2. C
Mundum non regi diuina prouidentia. error philosophorum fuit, parte secunda, q. 4. pag. 174. col. 2. A
Mundi innouationem nullam futuram esse. error Rabbi Mosis. parte 2. q. 4. pag. 177. col. 1. E
Mundum non à Deo, sed ab Angelis factum. hæresis Menandri, parte secunda, q. 6. pag. 179. col. 1. E
Mundum propter peccatum primi hominis fuisse corruptum etiam quantum ad Angelos. Articulus 55. Raymundi, parte secunda, quæstione nona. pag. 192. col. 2. D
Mundi finem futurum anno Domini 1335. error Arnaldi, parte secunda, q. 11. pag. 199. col. 1. E

N

NEcessario euenire cuncta, vt nihil sperandum sit aut timendum. error Algazelis. parte secunda, quęstione quarta. pag. 176. col. 2. C
Negantes Deum ore tantum metu suppliciorum, non peccare. hæresis. par. 2. q. 10. pag. 197. col. 2. E
Noctis vigilias culpandas esse. hæresis Nyctag. parte secunda, quæstione sexta. pag. 181. col. 1. D
Nuditatem Adami imitandam. hæresis Adamianorum. parte secunda, quæst. 6. pag. 179. col. 2. A
Nudos simul iacere posse in eodem lecto, & se mutuo tangere in quauis parte, & deosculari absque peccato quemlibet virum & mulierem. hæresis Dulcini & Pseudoapostolorum, parte secunda, quæstione duodecima. pag. 202. col. 2. A

O

OBedientiam se nulli hominum debere, nec etiam Romano Pontifici. hæresis Pseudoapostolorum, parte secunda, quæstione duodecima. pag. 201. col. 1. A
Occidere hominē etiam uia iuris nunquam licere. hæresis Valdensium, par. 2. q. 14. pag. 205. col. 2. B
Orationes, eleemosynas, & huiusmodi sub ordine naturæ comprehendi. error Auerrois, parte secunda, quæstione quarta. pag. 176. col. 1. A
Orationes ad Deum effusas naturali quadam vi uerborum & desiderii humani efficaces esse. error Algazelis. ibi. pag. 176. col. 2. E
Orantem Deum sine charitate facere graue malum. Articulus 63. Raymundi. par. 2. q. 9. pag. 193. col. 1. C
Orationes & suffragia, quę fiunt pro defunctis nihil eis prodesse. hæresis Valdensium. parte secunda, quęstione decima quarta. pag. 206. col. 1. A
Orationes nullas dicendas præter orationē Dominicā, Pater noster. hæresis Valdensiū. pag. 206. col. 1. C
Ordine alio quocunque deserto transiri posse licite ad eorum ordinem. error 7. Pseudoapostolorum, parte secunda. quęst. 12. pag. 202. col. 1. E
Ordines religiosorum sacerdotum & prelatorum esse ad detrimentum fidei. hæresis Pseudoapostolorum. parte secunda, quæstione duodecima. pag 202. col. 1. E
Oua, carnes & caseum nunquam comedenda. hęresis Manichæorū. parte 2. quęst. 13. pag. 204. col. 2. D

P

PAnem solum & caseum Deo esse offerendum. hæresis Artotyritarum, par. 2 q. 6 pag. 179. col. 2. E
Papam esse vicarium Beati Petri. Articulus 54. Raymundi, parte 2. quęstione nona. pag. 192. col. 2. D
Papales consultationes solam humanorum operum scientiam continere. error Arnaldi, parte secunda, quæstione vndecima. pag. 199. col. 1. A
Papam non posse à peccatis absoluere, nisi esset par S. Petro in sanctitate. hęresis Pseudoapostolorum, parte secunda, quæstione duodecima. pag. 202. col. 1. D
Papam non posse eos excommunicare, nec eis quicquam pręcipere. hęresis Pseudoapostolorum. ibidem. pag. 201. col. 1. B
Et Valdensium, parte secunda, quęstione decima quarta. pag. 205. col. 2. A
Papam & prelatos diuitias habentes non esse pastores Ecclesię, nec eis obediendum. hæresis

1578

resis Valdensium, parte secunda, quæstione quartadecima. pag.206. col.1.D
Papam non posse dispensare, ut aliquid in communi seruetur pro tempore futuro à fratribus Minoribus. Begardorum error 13. parte secunda, quæstione quintadecima. pag.207. col.2.C
Papam esse minorem Antichristum precursorem maioris. Begardorũ heresis, par.2.q.15. pag.211. col.2. B
Paruulos non posse regnum cælorum habere. heresis Hierachitarum, par.2.q.6. pag.180. col.1. B
Pascha cum Iudęis obseruandum luna quarta decima. heresis Tessarescędecatitarum. parte secunda, quęstione sexta. pag. 181. col.1. C
Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse vnum Deum, non distinctos in aliquo. Articulus 22. Raymundi, parte secunda, quęstione nona. pag.191. col.1. B
Paupertatem euangelicam requirere, vt nihil omnino habeatur. Begardorum error 2. parte secunda, quęstione quintadecima. pag.207. col.1. C
Paupertatis euangelicę perfectionem imminuit habere aliquid in communi. Begardorum error tertius, eadem parte & quęstione. pag.207. col.1.D
Peccata omnia paria & ęqualia esse. fuit error Stoicorum, parte secunda, quęst.4. pag.174. col.1. E
Peccata omnia per uires naturę uitari posse ab homine absque Dei auxilio. error Rabbi Mosis, parte secunda, quęst. 4. pag.177. col.2. B
Peccatorum ueniam pęnitentibus non concedendam. heresis Catharorum, par.2.q.6. pag.179. col.2.D
Peccatum nullum imputari manentibus in fide. heresis Aetij & Eunomiani, par.2. q.6. pag.180. col.1. D
Peccata ex sua natura, vt stupra & adulteria, fieri posse sine culpa, &c. heresis Almarici. parte secunda, quęstione septima. pag. 182. col.2. E
Peccatis obnoxium non habere ius in aliqua creatura. Atticulus 57. Raym. par.2.q.9. pag.192. col.2. E
Peccantem mortaliter vere & proprie hæreticum esse. hæresis. parte 2. quæstione 10. pag.197. col.2.C
Peccantem, dum peccat, conformare suã voluntatem diuinæ voluntati. hæresis. pag.197. col.2. C
Peccantibus Deum nunquam comminatum fuisse ęternam damnationem, sed præbentibus malum exemplum. heresis Arnaldi, parte secunda, quæstione vndecima. pag.199. col.1. A
Perfectionis gradum tam eminentem acquiri hîc ab homine posse, vt ulterius progredi non posit, & reddatur impeccabilis. hæresis Begardorum, parte secunda, q. 7. pag.183. c.2.B.C
Perfectionis huiusmodi gradũ assecuto non esse opus ieiunare, uel orare. hæresis Begard. Ibidem B
Perfectionis pręfatæ gradum cum quis adeptus fuerit, eum non amplius subijci præceptis humanis. hæresis Begardorum. Ibidem C
Perfectione apostolis se pares esse. error 5. Pseudoapostolorum. parte secunda, q. 12. pag.202. col.1. A
Personam eandem esse Patrem, & Filium, ac Spiritum sanctum. hæresis Noeti & Sabellij. parte secunda, quæstione sexta. pag.180. col.1. E. & 2. A
Personas diuinas vnum esse vnitate collectiua, non autem essentiæ. heresis Abbatis Ioachim, parte secunda, quæstione septima. pag.182. col.2. B
Personas diuinas non posse aliquid agere intrinsece vnam sine aliis. Artic. 23. Raymũdi, parte secunda, quæstione nona. pag.191. col.1. C
Personas diuinas distingui maiori distinctione, quę posit esse. Artic. 25. eiusdem. Ibidem D
Petri Ioannis doctrinam totam esse veram, & catholicã. Begardorum error. par.2.q.15. pag.209. col.2. E
Petrum Ioannem sanctum esse, & Doctoribus Ecclesię preferendum. Begard. error 37.38. pag.210. col.1. A
Petrum Ioannem uerum dixisse, cum asseruit, quòd Christus uiuebat, quando vnus militum lancea latus eius aperuit. hæresis Begardorum. Ibidem.
Petri Ioannis doctrinam reijcientes esse hereticos. Begardorum error 41. 42. pag.210. c.1.C.D
Philosophię studium condemnandum. error Arnaldi, parte secunda, quęst. undecima. pag.198. col.2.D
Penitentiam ueram esse in sectam eorum se transferre. heresis Manichæorum. par.2.q.13. pag.204. col.1. E
Potestatẽ à Christo datam Petro in se translatam. heresis Pseudoapostolorũ, par.2. q.12. pag 201. col.2.D
Preceptum nullum impleri posse in hac vita. heresis. parte secunda, quęst. decima. pag.197. col.2.D
Predicatores vltimi status mundi, futuros auctoritate & dignitate maiores, quàm predicatores primitiue Ecclesię. Assertio temeraria Ioannis de Parma. parte secunda. q.9. pag.189. col.2.D
Principium primũ efficere non posse immediate multitudinẽ. error Auerrois, par.2.q.4. pag.175. col.2. B
Prophetiam esse naturalẽ, & ab vltima intelligentia proficisci. error Auerrois. par.2.q.4. pag.176. col.1. A
Et Algazelis. ibidem.
Prophetię gratiam ex hominum dispositione naturali dari. error Rabbi Mosis. ibidem. pag.176. col.2. A
Proprium quicquam nemini habere licere. heresis Apostolicorum, parte 2. quęst. 6. pag.177. col.1. E
Prouidentię diuinę non subdi hec inferiora. error Auerrois, parte secunda, quęst.4. pag.179. col.2. B
Prouidentię diuinæ non subijci singularia, sed species. error Rabbi Mosis. par.2 q.4. pag.175. col.1.D
Proximum à nobis amari debere quantum nos ipsos. Artic. Raymundi, par.2.q.9. pag.177. col 2. A
Purgatorium post hanc vitam non dari. heresis Valdensium, parte secunda, quęst.14. pag.193. col.2.D pag.206. col.1. A

R

RAymundi Lull doctrinam per reuelationem Christi fuisse. error Lullistarũ, par.2.q.9. pag.196. col.1. A
Raymundi doctrinam omnium aliorum doctrinam excellere. error 2. Lullistarũ. pag.196. col.1. A

Raymundi

1578

Raymundi doctrinam solam perpetuo duraturam, &c. error 5. Lullistarum. pag. 196. col. 1. B
Regimen Ecclesię committendum in tertio statu mũdi aliquibus de ordine Monachorũ. assertio temeraria Ioannis de Parma, parte secunda, quæstione nona. pag. 189. col. 2. C
Religiosos non teneri se morti exponere pro defensione fidei. error Ioannis de Parma, parte secunda, questione nona. pag. 189. col. 1. C
Religiones omnes tempore Antichristi destructas iri, excepto ordine S. Francisci. Beguinorum error, parte secunda, questione quintadecima. pag. 210. col. 2. E
Rerum generationem ex atomis fieri. opinio quorumdam philosophorũ fuit, par. 2. q. 4. pag. 174. col. 2. B
Resurrectionem mortuorum esse impossibilem. error Aristotelis, parte 2. quæst. 4. pag. 174. col. 2. E
Resurrectionem mortuorum esse futuram negabant Sadducei, parte secunda, quest. 5. pag. 178. col. 2. B
Et Manichęi, parte secunda, quæstione tertiadecima. pag. 204. col. 2. D
Reuelationem factam Cyrillo preferendam scripturis sacris. error Arnaldi, par. 2. q. 11. pag. 198. col. 2. D
Romanam Ecclesiam esse meretricem magnam, Babylonem, & Synagogam satanę. heresis Petri Ioannis, parte secunda, questione nona. pag. 187. c. 1. C. D
Romanam Ecclesiam reijciendam esse, sicut reiecta fuit synagoga. Beguinorum error, parte secunda, questione quintadecima. pag. 210. c. 2. A. B
Romanum Pontificem esse mysticum Antichristum. heresis eiusdem. pag. 211. c. 2. A. B
Romanum Pontificem habere intelligentiam literalem tantum Euangelij, & non spiritualem. error Ioannis de Parma, parte secunda, quæstione nona. pag. 189. col. 1. B
Romanę Ecclesiæ prælatos omnes esse præuaricatores & seductores, &c. error 12. Pseudoapostolorum, parte secunda, quæstione duodecima. pag. 202. c. 1. D. E
Romano Pontifici se non esse subiectos. hæresis Valdensium, parte secunda, quæst. 14. pag. 205. col 2. A

S

Sacerdotes & alios Ecclesiæ ministros, qui non sunt suæ sectæ, carere potestate tam ordinis, quam iurisdictionis. hæresis Begardorum, parte secunda, quæst. octaua. pag. 184. c. 2. A. B
Et parte secunda, quæstione sextadecima. pag. 214. col. 1. C
Sacerdotes rite ordinatos non posse conficere aut conferre sacramenta, si sint in peccato mortali. hæresis Begardorum, parte secunda, quæstione octaua. pag. 184. col. 2. C
Et Valdensium, parte secunda, quæstione quartadecima. pag. 205. col. 2. D
Sacramenta nouæ legis usque ad Almarici tempus durasse, & non ultra. hæresis Almarici, parte secunda, quæstione septima. pag. 182. col. 2. D
Sacramenta nostra uana esse atque inania. hæresis Manichæorum nouorum, par. 2. q. 13. pag. 204. col. 1. C
Sacrificia Deo oblata ui sua naturali esse efficacia ad effectus, pro quibus fiunt. error Algazelis, parte secunda, quæstione quarta. pag. 176. col. 2. D
Sanguinem Christi in Cruce fusum seiunctum fuisse à diuinitate. hæresis damnata, parte secunda, quæstione decima. pag. 196. col. 2. C
Saluari neminem posse, qui non sit de secta ipsorum. hæresis Pseudoapostolorum, parte secunda, quæstione duodecima. pag. 202. col. 1. C
Saluari neminem posse, qui Romanæ Ecclesiæ fidem profiteatur. hæresis Manichæorum, parte secunda, quæstione tertiadecima. pag. 204. c. 1. B. C
Sanctos in cælo non orare pro nobis, nec eorum imploranda esse suffragia. hæresis Valdensium, parte secunda, quæstione quartadecima. pag. 206. c. 1. A. B
Sanctorum in honorem non debere dies festos celebrari. hæresis Valdensium. pag. 206. col. 1. B
Sanctorum miracula reprobanda, tanquam fictitia. hæresis Valdensium. pag. 206. col. 1. B
Schismaticos esse Apostolos, & omnes Beatos. hæresis, parte secunda, quæst. decima. pag. 198. col. 1. A
Schismaticum esse, perfectius esse, quàm esse catholicum. hæresis. pag. 198. col. 1. A
Seraphim docente Paulo aliqua didicisse. uerba sunt Cyrilli caute intelligẽda. par. 2. q. 18. pag. 220. col. 1. E
Serpentem esse ueneratione dignum, &c. hæresis Ophitarum, par. 2. quæst. sexta. pag. 179. col. 1. D
Seth Adami filium esse D. N. Iesum Christum hæresis Sethianorum, parte 2. quæst. sexta. pag. 179. col. 2. A
Spiritus sancti gratiam emi pecunia posse. hæresis Simonis Magi, parte secunda, q. 6. pag. 179. col. 1. A
Spiritus sancti aduentum non in apostolos, sed in se factam. hæresis Cataphryg. pag. 179. col. 2. D
Spiritum sanctum non esse Deum. hæresis Macedonij, parte secunda, quæst. sexta. pag. 180. col. 2. B
Spiritum sanctum Patre Filioque minorem. hæresis Donatistarum, parte 2. quæst. sexta. pag. 180. col. 2. D
Spiritus sancti gratiam adeo viguisse tempore Almarici, ut sine actu quocunque exteriori saluari quilibet posset. hæresis Almarici, parte secunda, quæstione septima. pag. 182. col. 2. E
Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio tanquàm à duobus principiis. hæresis, parte secunda, quæstione septima. pag. 183. col. 1. C
Spiritum sanctum aliquid recipere ab Ecclesia, sicut Christus in quantum homo accepit à Spiritu sancto. hæresis Ioannis de Parma, parte secunda, quæst. nona. pag. 189. col. 1 E
Spiritum sanctum assumpturum esse carnem humanam. hæresis Nicolai de Calabria. parte secunda, quæstione undecima. pag. 200. col. 1. C

Spiritum

Spiritum sanctum à solo Patre procedere, & nō à Filio. hæresis fuit Græcorū, par. 2. q. 18. pag. 219. col. 2. E
Spiritū sanctū { Esse imaginem & uerbum Filii, Esse in medio Patris & Filii, Operari per Filium, Non misisse Filium, Nomine Christi intelligi. } Assertiones sunt quorundam Sanctorū Gręcorum minus limatæ, parte secunda, quæstione 18. pag. 220. col. 1. C.D.E
Statum quendam tertium mundi futurum, in quo omnia præcedentia refutabuntur. error Ioannis de Parma, parte secunda, quæstione nona. pag. 189. col. 1. E
Statum perfectiorem, qui sit in Ecclesia Dei, esse statum fratrum Minorum. Begardorum error 19. parte secunda, quęstione quintadecima. pag. 208. col. 1. C

T

TEstamentum vetus esse reiiciendum. hęresis Seuerianorum, parte secunda, q. 6. pag. 179. col. 2. C
Testamentum nouum euacuatum iri, nec duraturum esse vltra annum Christi 1260. hæresis Ioannis de Parma, parte secunda, quæstione nona. pag. 188. col. 2. D
Traditiones & ordinationes humanas esse mandatis diuinis pręferendas. error Pharisæorum, parte secunda, quæstione quinta. pag. 177. col. 2. E
Trinitatem diuinarum personarum negat & irridet Rabbi Moses, parte secunda, q. 4. pag. 177. col. 1. B

V

VAldenses viros & mulieres nullo sacro ordine insignitos posse confesiones audire, &c. heresis ipsorum est, parte secunda, quęstione quartadecima. pag. 205. c. 2. C.E
Variabile nullum esse posse à Deo immediate. error Auerrois, parte 2. q. 4. pag. 175. col. 2. A
Venereorum ac ciborum vsum in paradiso futurum esse. error Sarracenorū. par. 2. q. 21. pag. 221. col. 2. A
Verbum in diuinis ac spiritum sumi tantum essentialiter, & non personaliter. error Rabbi Mosis, parte secunda, quęstione quarta. pag. 177. col. 1. C
Verbum non esse Deum. heresis Alogiorum, parte secunda, quæstione sexta. pag. 179. col. 2. C
Verbum in Christo est anima, & conuertitur cum anima. Artic. 43. Raym. par. 2. q. 9. pag. 192. col. 1. B
Verbum mediante anima Christi comprehendit, & non immediate. Artic. 44. Raym. Ibi. pag. 192. col. 1. C
Viduas, si nupserint, vt adulteras habendas. heresis Catharorum, parte secunda, q. 6. pag. 179. col. 2. D
Vini potum illicitum esse. heresis Seueri, parte secunda, quæstione sexta. pag. 179. col. 2. C
Virtutem nullam haberi posse sine charitate. Artic. 77. Raym. Lull. parte 2. quęst. 9. pag. 193. col. 2. D
Virtutum actibus intendere, esse hominis imperfecti. heresis Begardorum, par. 2. q. 7. pag. 183. col. 2. D
Visionem Dei, quā habent beati, non esse visionem intuitiuā & facialē. heresis. par. 2. q. 8. pag. 185. c. 1. B.C
Visionem Dei facialem, quam habent beati, non duraturam perpetuo. heresis, par. 2. q. 8. pag. 185. col. 2. C
Vitam actiuam non esse modo fructuosam. error Ioannis de Parma, parte 2. quęst. 9. pag. 189. col. 2. A
Vitam æternam sine charitate obtineri posse. hæresis, parte secunda, quæst. decima. pag. 197. col. 2. D
Vitam sine voto perfectiorem esse, quàm viuere cum voto. error 17. Pseudoapostolorum, parte secunda, quæstione duodecima. pag. 202. col. 2. B
Voluntatem hominis nunquā de facto à Deo immutari. error Rabbi Mosis. par. 2. q. 4. pag. 177. col. 2. B
Vsuram exercere non esse peccatum. hæresis, parte secunda, quæstione septima. pag. 183. col. 2. A
Vxorem dimittere licere, etiā præter causam fornicationis. error Pharisæorū. par. 2. q. 5. pag. 178. col. 1. A
Vxorem ita dimissam posse alii nubere. error Pharisæorum. Ibidem. pag. 178. col. 1. B
Vxorem alterius, eo viuente sibi in coniugem accipere, licitum esse. error Herodianorum. parte secunda, quæstione quinta. pag. 178. col. 1. C
Vxores haberi posse communes. hæresis Nicolaitarum, parte secunda, quæst. sexta. pag. 179. col. 1. B

FINIS.

1578

EPISTOLA
IN LIBRVM DIRECTORIVM INQVISITORVM
appellatum, editum a Fratre Nicolao Eymerici, ordinis Fratrum Prædicatorum Sacrę Theologię Magiſtro, atque Inquiſitore Aragonię, hęreticę prauitatis.

A *FRATER Nicolaus Eymerici Ordinis fratrum Prædicatorũ ſacræ Theologiæ Magiſter, indignus ſanctiſsimi domini noſtri Papæ Capellanus, ac Inquiſitor hæreticæ prauitatis in omnibus regnis & terris Sereniſsimi Principis domini Regis Aragonum ditioni ſubiectis, à ſancta ſede Apoſtolica ſpecialiter delegatus, Venerabilibus patribus, fratribus eiuſdem ordinis in Chriſti viſceribus prædilectis vniuerſis & ſingulis Commiſſarijs Vicariiſque noſtris in terris & regnis præfatis ad peragenda ſancta fidei negotia deſtinatis,*
B *Salutem, & prauitatis hæreticæ labem feruenti ſpiritu extirpare.*

NE pia ſanctæ inquiſitionis negotia cœtui fideliũ quam plurimũ neceſſaria ad damnatam extirpandã deteſtabilem hæreticã prauitatẽ, atque ad approbatam complantandã irrefragabilẽ catholicã veritatem per nos inquiſitorẽ veſtris paternitatibus venerandis cõmiſſa, auctoritate apoſtolica præfata exequenda, propter ſummorum Pontificũ canonum, catholicorum Imperatorũ legum, vtrorumque extrauagantium, conſtitutionũ iſtorũ & illorũ, apparatuũ, & gloſarum apoſtolicarũ literarum, cæterorũ dominorũ tam ſpiritualiũ, quã temporaliũ priuilegiorum & indultorũ, ac ſedis apoſtolicæ legatorũ, ipſiuſque
C *eccleſiæ prælatorum, prouincialiũ ad Inquiſitores labis eiuſdem conſiliorũ, cæterorũque omnium librorũ aliorũ neceſſariorum, hinc inde diſperſorũ pro exequẽdo præfato fidei negotio, penuriã et defectũ, contingat aliquatenus impediri, ſeu potius retardari: aut (quod abſit) veſtras paternitates in inquiſitionibus faciẽdis, proceſsibus conficiendis, pænitentijs imponendis, ſententijs proferendis, cæteriſque dependentibus contingentibus, emergentibus ex eiſdẽ, in proſecutione tanti & tam memorati ardui fidei negotij oberrare: Et ne vberẽ florentemque eccleſiam, vineam inquã domini ſabaoth, quã ſummi patris dextera complantauit; quã eiuſdẽ patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit; quã*
D *ipſe almus ſpiritus paraclitus miris ineffabilibuſque donis intimius fœcundauit; quã tota ipſa incomprehenſibilis atque inattingibilis Trinitas beata grandiſſimis variiſque priuilegiis ſanctius dotauit pariter & ditauit: Aper de ſylua, qui eſt, et dicitur hæreticus quilibet, abſorbeat et depaſcat, fructus fidei vberes deuaſtando, ac lacerantes, hæreſum vepres palmitibus inſerendo: Serpẽſque tortuoſus, noſtri improbus humani generis inimicus, efflans virus; qui eſt ſatanas & diabolus; eiuſdem vineæ dominicæ palmites inficiat, in fructus virus prauitatis hæreticæ immittendo: Ne etiã in agro ipſo dominico, qui eſt populus*

catholicus, ad quem excolendum pariter & serendum descendit de summorum A
polorum arce Dei patris vnigenitus, atque primogenitus: seminauit miris san-
ctisq. prædicationibus: discurrit per villas et castella, docēs non sine magnis fati
gationibus: elegit Apostolos, viros vtique operarios industrios, ac cōduxit ditās
illos æternis retributionibus, expectās ipse Dei filius de agro isto, magno illo die
iudicij extremo, vberes manipulos colligere; & per manus sanctorū angelorum
recondere in cælesti horreo sancto suo: Samsonis vulpeculæ intricatæ; quæ sunt
personæ labe hæretica deprauatæ; facies habentes diuersas, sed caudas igni-
tas adinuicem colligatas, quia in vanitate flaminis superbiæ conueniunt in id- B
ipsum, segetem dominicam iam albam ad messem, splendoribus fidei relucētem,
morsu amarißimo demoliantur, ac discursu subtilißimo peruagentur, impetuq.
validißimo accedant, pariter & accēdant, dißipent & deuastent, sinceritatem
sanctæ fidei catholicæ subtiliter & damnabiliter subuertendo. Ea propter, et vt
inquisitionis negotiū contra hæreticā prauitatē ad Dei gloriā et augmentū fidei
orthodoxæ, in nostris tēporibus vestrisq. manibus de bono in melius prosperetur:
Præsens opus nostrū nouiter concordatū, vtiliter compaginatū ex præfatis cano-
nibus, legibus, cōstitutionibus, extrauagātibus, apparatibus, determinationibus, C
condēnationibus, prohibitionibus, approbationibus, confirmationibus, consulta
tionibus, responsionibus, literis apostolicis, priuilegiis, indultis, cōsiliis, hæretico-
rū sectis, variisq. formulis literarū cōmißionum, citationū, excōmunicationū,
absolutionū, cautionum, purgationum, condemnationū, sententiationum, rela-
xationum, & aliis inquisitionis officio necessariis, hinc inde collectis: vt altera
Ruth de spicis hac illac dispersis post tergum metētium, manipulum constringē-
tes compilauimus, edidimus, & conflauimus: vestrisq. paternitatibus venerā
dis, ex causis ante fatis, tenore nostrarū literarum præsentiū, destinamus. Quæ
Operis diuisio. *quidem compilatio præsens in partes tres (ut noueritis) est distincta. Nam in* D
prima agitur de fide catholica, vt plantetur. In secunda de prauitate hæretica,
vt vitetur. In tertia de officij practica, vt seruetur. Vos igitur, patres mei charis-
simi, per omnia meritò venerandi, ad exequenda fidei pia negotia auctoritate
apostolica destinati: obsecramus per uiscera misericordiæ Dei nostri, quatenus
præsentem compilationem deuote suscipiatis, ad illā mentis oculos cōuertatis, in
illa sedulius studeatis, illā uestris cordibus imprimatis, de illa et eius ueritate fir
mius confidatis: ab illa & eius sinceritate nullatenus discedatis: per illam uos
in iudicialibus vestris actibus dirigatis: illā & theologis & iuristis uocatis per E
vos ad consilia, exponatis: Et secundum illā, & in ea contenta ad imponendas
pænitentias, ad inferēdas et proferendas sententias procedatis, taliter in huius-
modi vos habentes, quòd cedat ad Dei gloriam, & ad diaboli ignominiā: ad fi-
dei catholicæ exaltationem, & ad prauitatis hæreticæ depreßionem: ad Catho
licorū honorē, & hæreticorū ruborem: ad nostri ac vestri augmentum meriti, et
ad laudem & exaltationem sanctißimi nominis Domini nostri Iesu Christi: cui
est & sit laus, honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

PRIMA

PRIMA PARS DIRECTORII OFFICII INQVISITIONIS HAERETICAE PRAVITATIS.

DE SVMMA TRINITATE & Fide catholica.

Ex Decretalibus Gregorij.

Innocentius III. in Concilio generali.

Romę apud Lateranū anno .1215.

Tractat de Trinitate & ipsius operibus: de fide, & articulis fidei.

CAP. I.

FIRMITER credimus, & simpliciter cōfitemur, quòd vnus solus est verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens, & ineffabilis: pater, & filius, & spiritus sanctus: tres quidem personæ, sed vna essentia, substantia seu natura, simplex omnino: pater à nullo: filius à patre solo, ac spiritus sanctus pariter ab vtroque: absque initio, semper, ac sine fine: pater generans, filius nascens, & spiritus sanctus procedens: consubstantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni, vnum vniuersorū principium, creator omnium visibilium & inuisibilium, spiritualium, & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturā, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus enim & alij dæmones à Deo quidē natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Homo verò diaboli suggestione peccauit. Hæc sancta Trinitas secūdum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta, primo per Moysem & sanctos prophetas, aliosque famulos suos, iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinā humano generi tribuit salutarem. Et tandē vnigenitus Dei filius Iesus Christus à tota Trinitate cōmuniter incarnatus, ex Maria semper virgine spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus: ex anima rationabili & humana carne compositus, vna in duabus naturis persona, viam vitæ manifestus demōstrauit. Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis, idē ipse secundum humanitatem factus est mor-

A talis & passibilis. Qui etiam pro salute humani generis, in ligno crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum: sed descendit in anima & resurrexit in carne: ascēditque pariter in vtroque: venturus in fine seculi, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis quàm electis: qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus, quæ nunc gestant, vt recipiant secundū opera sua, siue bona fue-
B rint, siue mala: illi cum diabolo pœnā perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

Tractatur hic de sacramentis ecclesiasticis.

Vna verò est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos est sacrificiū Iesus Christus: cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in cor-
C pus, & vino in sanguinē, potestate diuina: vt ad perficiendum mysterium vnitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtique sacramentum, nemo potest conficere nisi sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundum claues ecclesiæ, quas ipse concessit apostolis eorumque successoribus Iesus Christus: Sacramentum verò baptismi (quod ad Dei inuocationem & indiuiduæ Trinitatis, videlicet patris & filij &
D spiritus sancti, consecratur in aqua) tā paruulis, quàm adultis in forma ecclesiæ a quocunque ritè collatum proficit ad salutem. Et si post susceptionem baptismi, quisquā prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari. Non solum autem virgines & continentes, verum etiā coniugati, per rectam fidem & operationē bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

Idem in eodem.

Pater & filius & spiritus sanctus, vera vnione, nō collectiua seu similitudinaria sunt vna essentia, substātia, seu natura; quæ substantia non est generans, nec genita, nec procedens: quia illi actus non attribuuntur substantiæ, sed personis: nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrarium sentientes, vt hæretici sunt censendi, nisi ab errore resipiscant, & correctioni apostolicæ sedis se supponant.

CAP. II.

DAMNAMVS ergo & reprobamus libellum seu tractatū, quem Abbas Ioachim edidit cōtra magistrū Petrum Lombardum, de vnitate, seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticū & insanum: pro eo quod in suis dixit sentētiis, (Lib. 1. dist. 5. 23.) quoniam quædam summa res est pater & filius & spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: vnde asserit quod ille nō tam Trinitatem, quā quaternitatem astruebat in Deo, videlicet tres personas: & illam communem essentiā quasi quartam: manifestè protestans, quòd nulla res est, quæ sit pater & filius & spiritus sanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamuis concedat quòd pater & filius & spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnaque natura: Verum vnitatem huiusmodi, non veram & propriā, sed quasi collectiuam & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines, vnus populus; & multi fideles, vna ecclesia, iuxta illud: (Act. 4.) Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna: &, (1. Cor. 6.) qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo. (Ibid. 3. & 12.) Item, ille qui plātat, & qui rigat, vnū sunt: (3. Reg. 22.) &, omnes vnum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus, & populus tuus, vnum sunt. Ad hanc autem suam sententiam astruendam, illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in euangelio: (Ioa. 17.) Volo pater vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnū sumus, vt sint consummati in vnum. Non enim (vt ait) fideles Christi sunt vnum, id est, quędam vna res, quæ communis sit omnibus: sed hoc modo sunt vnum, id est, vna ecclesia: propter catholicæ fidei vnitatē: & tandem vnum regnum propter vnionem indissolubilis charitatis, quemadmodum in canonica Ioannis apostoli epistola legitur: (1. Ioa. 5.) Quia tres sunt qui testimonium dant in cælo, pater & filius & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. Statimque subiungitur: Et tres sunt, qui testimonium dāt in terra spiri- A tus, aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt: sicut in quibusdam codicibus inuenitur. Nos autem sacro approbante concilio, credimus & confitemur cum Petro: quòd vna quædā summa res est, incomprehensibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter est pater, & filius, & spiritus sanctus: tres simul personæ, ac sigillatim quælibet earundem: & ideo in Deo solummodo trinitas est, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura B diuina: quę sola est vniuersorum principiū, præter quod aliud inueniri non potest: & illa res non est generans, neque genita, nec procedens, sed est pater qui generat: & filius qui gignitur: & spiritus sāctus qui procedit: vt distinctiones sint in personis, & vnitas in natura. Licet igitur alius sit pater, alius filius, alius spiritus sanctus: non tamē aliud, sed id quod est pater, est filius & spiritus sanctus idem omnino: vt secundū orthodoxam & catholicam fidem cōsubstan- C tiales esse credantur. Pater enim ab æterno filium generando, suam substantiam ei dedit: iuxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, maius omnibus est. (Ioa. 10.) Ac dici non potest, quòd partem substantiæ suæ illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit: cū substantia patris indiuisibilis sit: vtpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quòd pater in filium transtulerit suam substantiā generando, quasi sic dederit eam filio, quòd nō retinuerit ipsam sibi: alioqui desiisset esse substantia. Patet ergo, quòd sine vlla dimi- D nutione filius nascendo substantiam patris accepit: & ita pater & filius habent eandem substantiam: & sic eadem res est pater & filius, necnon & spiritus sanctus ab vtroque procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus suis orat ad patrem: Volo (inquiens) vt ipsi sint vnum in nobis, sicut & nos vnū sumus: (Ioa. 17.) hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidē accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro personis verò diuinis, vt attendatur identitatis vnitas in natura, quemadmodum E alibi veritas ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est: (Matth. 5.) ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ: vtraq; videlicet suo modo: quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. In nullo tamen propter hoc

hoc Florẽtino monasterio (cuius ipse Ioachim extitit institutor) volumus derogari: quoniã ibi & regularis est institutio, & obseruantia salutaris: maxime cum ipse Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit, apostolicæ sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolã, quam propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur, se illam fidem tenere, quã Romana tenet ecclesia: quæ (disponente Domino) cunctorum fidelium mater est & magistra. Reprobamus etiam & condẽnamus peruersissimum dogma impij Almarici, cuius mentem sic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina, non tam hæretica, quàm insana sit censenda.

Ex Lib. Sexto Decret.

Gregor. X. in generali concilio Lugdunensi.

Circa annũ Domini 1274.

Spiritus sanctus ęternaliter à patre et filio, tãquã ab vno principio, et vnica spiratione procedit. Ioan. And.

CAPITVLVM VNICVM.

FIDELI ac deuota professione fatemur, quòd spiritus sanctus æternaliter ex patre, & filio non tanquã ex duobus principiis, sed tanquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione, procedit. Hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit: hoc firmiter tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omniũ fidelium, & magistra. hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum Latinorũ, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissę veritatis ignorantiam, in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante concilio; damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint æternaliter spiritum sanctũ ex patre & filio procedere, siue etiam temerario ausu asserere, quòd spiritus sanctus ex patre & filio tãquam ex duobus principiis, & non tanquam ex vno procedat.

Ex Clementinis.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Circa annũ Domini 1311.

Fatetur concilium, vnicum Dei filium in essentia Dei æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iam mor- A *tuum, lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Ioannes. hoc dicit.*

CAP. I.

FIDEI catholicæ fundamento, præter quod (teste Apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes: apertè cum sancta matre Ecclesia confitemur, vnigenitum Dei filium in his omnibus, in quibus Deus pater existit vnà cum patre æternaliter subsistentem: partes no- 1. Cor. 3
B stræ naturæ simul vnitas (ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret verus homo) humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectiuã seu rationalem, ipsum corpus verè per se & essentialiter informãtem, assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo ad vnitatem suæ hypostasis & personæ. Et quòd in hac assumpta natura, ipsum Dei verbum pro omnium operanda salute, non solum affigi cruci, & in ea mori voluit, sed etiam emisso iam spiritu, perforari lancea
C sustinuit latus suum, vt exinde profluentibus vndis aquæ & sanguinis, formaretur vnica & immaculata ac virgo sancta mater Ecclesia, coniunx Christi. Sicut de latere primi hominis soporati Eua, sibi in coniugium est formata: vt sic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui secundum apostolum, est forma futuri) in nostro nouissimo Adã idest Christo, veritas responderet. Hæc est inquã veritas illius prægrandis Aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Eze- Gen. 2. Rom. 5. Ezechie. 1
D chiel animalibus cæteris euangelicis transuolantem, beati Ioannis videlicet apostoli & euangelistæ, qui sacramenti huius rem gestã narrans & ordinem in euangelio suo, dixit: Ad Iesum autem cũ venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum, lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius. & ille scit, quia vera dicit, vt & vos credatis. Nos igi- Ioa. 19.
E tur ad tam præclarum testimonium, ac sanctorum patrum & doctorum communem sententiam apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat, hæc declarare pertinet) aciem conuertentes, sacro approbante concilio, declaramus prædictum apostolum & euangelistam Ioannem, rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quòd Christo iam mortuo, vnus militum, lancea latus eius aperuit.

Reprobat & hereticam iudicat doctrinam, quæ habet, quòd substantia animę rationalis, seu intellectiua verè & per se, humani corporis non sit forma. Io. An.

Porrò

Porrò doctrinam omnem seu positionem A temerè asserentem, aut vertentem in dubiũ, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ vere ac per se humani corporis non sit forma: velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus. Definientes, vt cunctis nota sit fidei sinceræ veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus ne subintrent: quod quisquis deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter præsumpserit, quòd anima rationalis seu intellectiua non sit forma corporis humani, per B se & essentialiter, tanquã hæreticus sit censendus.

Asserens confitendum vnum baptisma, sicut vnum Deum & vnam fidem, approbat opinionem, quæ habet per illud conferri etiam paruulis, quò ad habitum, informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.

Ad hoc baptisma vnicum, baptizatos omnes in Christo regenerans, est (sicut vnus Deus ac fides vnica) ab omnibus fideliter C confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, credimus esse, tam adultis, quàm paruulis communiter perfectum remedium ad salutem. Verum, quia quantum ad effectum baptismi in paruulis reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuisse: Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti: sed gratiam non conferri. Aliis ècontra asserentibus, quòd & culpa eiusdem in D baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur quò ad habitum, et si non pro illo tempore, quò ad vsum. Nos autem attendentes, generalem efficaciam mortis Christi, quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis: opinionem secundam, quæ dicit tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis sanctorum, ac doctorum modernorũ theologiæ magis consonam, & concordem, sacro approbante concilio, diximus eligendã.

EXPOSITIO S. THOMAE super duas primas decretales.

Habetur Tom. 17. Opusc. 23. 24.

PROOEMIVM.

SALVATOR noster discipulos ad prædicandum mittens, tria eis iniunxit. Primo quidem, vt docerent fidem. Secũdo, vt credentes imbuerent sacramentis. Tertio, vt credentes sacramentis imbutos, ad obseruandum diuina mandata inducerent. Dicitur enim Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, quantum ad primum: baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, quantum ad secundum: docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis, quantum ad tertium.

Inter quæ tria decenter fidei doctrina præmittitur. Est enim fides omnium bonorum spiritualiũ fundamentum: secundum illud Apostoli Heb. 11. Est autem fides substantia, idest fundamentum sperandarum rerum. Est enim fides per quam anima viuificatur per gratiam: secundum illud Apostoli Gal. 2. Quod autẽ nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei. Et Abachuc 2. Iustus ex fide sua viuit. Ipsa est per quã anima a peccatis purgatur. Act. 17. Fide purificans corda eorum. Ipsa est per quam anima iustitia ornatur. Rom. 3. Iustitia autem dei per fidem Iesu Christi. Ipsa est per quã anima deo desponsatur. Osee 2. Sponsabo te mihi in fide. Ipsa est per quam homines in dei filios adoptantur. Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Ipsa est per quam acceditur ad deum. Heb. 11. Accedentem ad deum oportet credere. Ipsa denique est, per quam homines æternæ vitæ brauium consequuntur: secũdum illud Ioan. 6. Hæc est voluntas patris mei, qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.

Conuenienter ergo Christi Vicarius propositurus mandata, quibus ecclesia per apostolorum prædicationem fundata pacifice gubernatur, titulum *De fide* præmittit.

Sed considerandum est, quòd cum multi sint articuli fidei, quorum quidam videntur pertinere ad E diuinitatem; quidam vero ad humanam naturam, quam filius dei in vnitatem personæ assumpsit, alij vero ad diuinitatis effectum: fundamentum tamẽ totius fidei est ipsa prima veritas diuinitatis: cum omnia alia ea ratione contineãtur sub fide, in quantum ad deum aliqualiter reducuntur. Vnde dominus discipulis dicit Ioan. 14. Creditis in deum, & in me credite. Per quod datur intelligi, quòd in Christum creditur inquantum est deus: quasi fide principaliter de deo existente.

Inter ea vero quæ de deo fide tenemus: hoc est singulare fidei Christianæ, vt trinitatem personarũ in vnitate diuinæ essentię fateamur. Sub hac enim professione Christo per baptismũ sumus consignati: vt

ti: vt patet per id quod supra inductum est. Baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Alia vero quę de deo asserimus: nobis & alijs communia esse inueniuntur. Puta quòd deus est vnus, omnipotens: & si quę alia de deo fide tenentur, quæ etiam Iudæi & Saraceni non diffitentur. Vnde ad insinuandum proprium & singulare dogma fidei christianæ: non prætitulauit fidei tractatum de deo, sed *De Trinitate*.

Addit autem, *Summa*, quia diuina trinitas arcem quandam tenet inter plurimas trinitates ab ea deriuatas.

Deriuatur enim ab illa trinitate diuina, quędam trinitas in anima nostra: secundum quam ad imaginem dei sumus secundum memoriam, intelligentiam, & voluntatem.

Deriuantur & ab ipsa aliæ trinitates in singulis creaturis: prout modum quendam, & speciem, & ordinem habent, secundum quæ in eis diuinæ trinitatis quasi quoddam vestigium inuenitur. Vt August. dicit in libro de trinitate. Ad discretionem igitur harũ omnium trinitatũ, quæ a diuina descendunt, dicitur, *De summa trinitate*. Sed de hac trinitate diuina diuersi hæretici diuersa errãtes dixerũt.

Lib. 6. c. 10.

Quorum Sabellius abstulit personarum distinctionem dicens patris, & filij, & spiritus sancti esse vnam essentiam, & vnam personam: sed eos solũ differre nominibus.

Arrius vero posuit trium personarum esse diuersas substantias, in dignitate & duratione differentes. Quæ omnia & consimilia fides condemnat catholica.

Quia igitur de summa trinitate & alijs ad fidem pertinentibus hic tradere intẽdit, quod fides catholica tenet: ideo additur, *Et fide catholica*.

Dicitur autem fides ecclesiæ catholica, idest vniuersalis: vt Boetius dicit in libro de trinitate: tum propter vniuersalium præcepta regularũ; tum propterea quia eius cultus per omnes pene mundi terminos emanauit: hæreticorũ vero errores sub certis terrarum angulis includuntur.

PRIMAE DECRETALIS EXPOSITIO,

In qua tam hæreticorum quàm philosophorum errores complures reprobantur.

Qvia de fide sanctæ trinitatis considerandum est: primo oportet scire, quòd duplex est actus fidei, scilicet corde credere, & ore profiteri, secundum illud Ro. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Vterque autem actus aliquid requirit ad sui perfectionem.

Nam interior actus fidei exigit firmitatẽ absque omni dubitatione, quæ firmitas prouenit ex infallibilitate diuinæ veritatis, cui fides innititur. Vnde dicitur Iacob 1. Postulet autẽ in fide nihil hęsitans.

Sed confessio fidei debet esse simplex, idest absque simulatione: secundum illud. 1. ad Tim. 1. Finis præcepti est charitas: de corde puro, & cõscientia bona: & fide non ficta. Debet etiam esse simplex, idest absque erroris permixtione: secundum illud. 1. Thess. 2. Exhortatio nostra non fuit de errore. Debet etiam esse absque variatione 2. ad Cor. 1. Sermo noster qui fuit apud vos, non est in illo est, & non. Quantum ergo ad primum actum fidei dicit, *Firmiter credimus*, quantum ad secundum dicit, *Et simpliciter confitemur*.

Vltimo autem considerandum est, quòd fidei Christianæ articuli a quibusdam duodecim, a quibusdam quatuordecim computantur.

Secundum illos qui computant quatuordecim; septem articuli pertinent ad diuinitatem: septem vero ad humanitatem.

Illi autem qui ad diuinitatem pertinent, sic distinguuntur, vt vnus sit articulus de diuinæ essentiæ vnitate, qui tangitur in symbolo cum dicitur, *Credo in vnũ Deum*. Secũdus est de persona patris, qui tangitur cum dicitur, *Patrem omnipotentem*. Tertius est de persona filij, qui tangitur cum dicitur, *Et in Iesum Christum filiũ eius*. Quartus est de persona spiritus sancti, qui tangitur cum dicitur, *Et in spiritum sanctum*. Quintus est de effectu, quo a deo creamur in esse naturæ, qui tangitur cum dicitur, *Creatorem cęli & terrę*. Sextus est de effectu dei secundum quod reuertimur in esse gratiæ, qui tangitur cum dicitur, *Sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem: & remissionem peccatorum.* Quia enim per gratiam dei in vnitate ecclesiæ congregamur, sacramenta communicamus, & remissionem peccatorum consequimur.

Septimus articulus est de effectu dei, quo perficimur in esse gloriæ, & quantũ ad corpus, & quantum ad animam. Et hic tangitur cum dicitur, *Carnis resurrectionem, & vitam ęternam*. Articuli vero septem ad incarnationẽ pertinentes sic distinguuntur, vt primus sit de Christi conceptione, qui tangitur cum dicitur, *Qui conceptus est de spiritu sancto*. Secundus autem est de eius natiuitate, qui tangitur cum dicitur, *Natus ex Maria virgine*. Tertius est de eius passione, qui tangitur cum dicitur, *Passus, mortuus & sepultus*. Quartus est de descẽsu ad inferos, *Descendit ad inferos*. Quintus est de resurrectione, *Tertia die resurrexit a mortuis*. Sextus de ascensione, *Ascendit ad celos*. Septimus de aduentu ad iudicium, *Inde venturus est iudicare uiuos & mortuos*.

Alij vero ponentes duodecim articulos: ponunt vnũ articulum de tribus personis: & articulum de effectu gloriæ diuidunt in duos, vt scilicet alius articulus sit de resurrectione carnis, & alius de vita æterna: Et sic articuli ad diuinitatẽ pertinentes sunt sex. Item conceptionẽ & natiuitatem Christi sub vno articulo comprehendunt: & sic etiam articuli de humanitate fiunt sex. Vnde omnes sunt duodecim.

Primo ergo prosequitur articulum primum de essentiæ vnitate. Vnde primo ponit vnitatem diuinæ essentiæ. *Vnus solus est verus Deus*, secundum illud Io. 17. Vt cognoscant te solum verum Deum. Leuitici 6. Audi Israel dominus deus tuus: deus vnus est: Per quod excluditur error gentilium ponentium multos deos. Deus autem verus, qui est essentialiter & naturaliter, deus vnus est. Dicuntur enim aliqui dij, non veri: sed per adoptionem, vel per

A per participationem diuinitatis: siue nuncupatione, secundum illud psal. 81. Ego dixi dij estis. Dicuntur etiam aliqui dij secundum opinionem errantium secundum illud psal. 95. Omnes dij gentium dæmonia.

Deinde ostendit excellentiam diuinæ naturæ, siue essentiæ: & primo quantũ ad hoc quod non comprehẽditur tempore. Quod significatur cũ dicitur, *Aeternus.* Dicitur enim æternus, quia caret principio & fine: & quia eius esse non variatur per præteritum & futurum. Nihil enim ei subtrahitur: nec aliquid ei de nouo venire potest. Vnde dicit ad Moysem, Exod. 3. Ego sum qui sum: quia scilicet eius esse non nouit præteritum & futurũ: sed semper præsentialiter esse habet. Et Apostolus dicit ad Rom: vlt. Nunc patefactum est per scripturas prophetarum secundum præceptum æterni Dei.

Secundo ostenditur, quòd eius magnitudo excedit incomparabiliter omniũ magnitudinem creaturarum cum dicitur, *Immensus.* Illud enim mensurari potest per aliquid aliud, quod si excedat in magnitudine, tamen excessus est secundum aliquã proportionem. Sicut binarius mensurat senarium, inquantum ter duo faciunt sex. Senarius autem excedit binarium: secundum proportionem aliquam, secundum quam binarius mensurat senarium: quia est triplum eius. Deus autem excedit magnitudine suę dignitatis omnem creaturam in infinitũ: & ideo dicitur immensus quia nulla est commensuratio vel proportio alicuius creaturæ ad ipsum: vnde dicitur in psal. 47. Magnus dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non est finis. Et Baruch 3. dicitur. Magnus est, & non habens finem: excelsus & immensus.

Tertio ostenditur, quòd excedit omnem mutabilitatem, cum dicitur, *Incommutabilis:* quia scilicet nulla est apud ipsum variatio, secundũ illud Iaco. 1. apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

Quarto ostenditur, quòd sua potestas transcendit omnia cum dicitur, *Omnipotens:* quia simpliciter omnia potest, vnde ipse dicit Gen. 17. Ego deus omnipotens. Et siquis obiiciat id quod Apostolus dicit 2. ad Tim. 2. Ille fidelis permanet, negare seipsum non potest, & ita non est omnipotens.

Dicendum, quòd negare seipsum est deficere a se: non posse autem deficere, non est ex defectu potentiæ, sed ex potẽtiæ perfectione: sicut etiam apud homines, ex magna fortitudine est quòd aliquis vinci non possit. In hoc ergo verè deus omnipotens ostenditur: quod omnia potest facere, & in nullo potest deficere.

Quinto ostenditur, quòd excedit omniũ rationem & intellectũ cum dicitur, *Incomprehensibilis.* Illa enim comprehendere dicimur, quæ perfectè cognoscimus quantum cognoscibilia sunt. Nulla autem creatura tantum potest deum cognoscere quantum cognoscibilis est: & propter hoc nulla creatura potest eum comprehẽdere. vnde dicitur Iob 11. Forsitan vestigia dei cõprehendes: & vsque ad perfectum omnipotentem reperies? quasi dicat, nõ: & Iere. 33. dicitur. Dominus exercituum nomen tibi, magnus consilio, & incõprehensibilis cogitatu.

Sexto ostenditur, quòd excedit omnem locutionem cum dicitur, *Ineffabilis:* quia scilicet nullus potest sufficienter effari laudem ipsius. Vnde dicitur Eccl. 43. Exaltate illum quantum potestis. Maior enim est omni laude.

Deinde accedit ad articulum trinitatis: ponens quidem primo nomina trium personarum, cum dicit, *Pater, & filius, & spiritus sanctus.* Quæ quidem exprimuntur Matth. vlt. Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

Sed circa hæc tria nomina diuersimode aliqui errauerunt.

B Sabellius enim dixit, quòd pater, & filius, & spiritus sanctus solis nominibus distinguuntur: dicẽs eundem in persona esse, qui quandoque dicitur pater, quandoque filius, quandoque spiritus sanctus, propter rationes diuersas. Et ad hoc excludendum, subditur, *Tres quidem personę.* Alia est enim persona patris, alia filij, alia spiritus sancti. Arrianus vero posuit, quòd pater, & filius, & spiritus sanctus sicut sunt diuersa nomina: ita sunt diuersæ substantiæ. Et ad excludendum hoc subdit, *Sed una substantia.* Verum quia substantia secundum vsum vocabuli aliter sumitur apud nos: & aliter apud Gręcos, ne circa hoc posset fieri aliqua deceptio, subdit, *Seu natura:* apud Græcos enim hypostasis, idest substantia, accipitur sicut apud nos persona pro re aliqua subsistente, quam dicimus suppositum, vel rem naturæ. Sicut hic homo est suppositum, vel res humanæ naturæ. Apud nos vero, secundum communem vsum loquendi, substantia dicitur essentia vel natura rei, secundũ quod humanitas dicitur natura hominis. Sic igitur datur intelligi, quòd in diuinitate tres sunt subsistentes, scilicet pater, & filius, & spiritus sanctus: sed vna numero simpliciter natura est, in qua subsistunt: quod in rebus humanis contingere non potest. Petrus enim & Paulus, & Ioannes: sunt quidem tres subsistentes in natura humana. Sed natura humana, & si sit vna specie in istis tribus, non tamen est eadem numero: & ideo tres homines sunt, non vnus homo. Quia vero in patre, & filio, & spiritu sancto est vna numero diuina natura, dicimus quòd pater, & filius, & spiritus sanctus, sunt vnus deus, & non tres dij.

Posset autem aliquis praue intelligere vnã essentiam trium personarum, ita scilicet quòd vna pars illius naturæ esset in patre, alia in filio, alia in spiritu sancto: sicut si diceremus vnam aquam esse in tribus riuis defluentibus ab vno fonte: ita scilicet quòd vna pars aquæ est in vno riuo: alia in alio: tertia in tertio. Si autem sic esset vna natura trium personarum, sequeretur quòd diuina natura esset composita ex pluribus partibus. Et ideo ad hoc excludendum subdit, *Simplex omnino,* idest nullã compositionem habens. Omne enim compositum posterius est his ex quibus componitur. Sic igitur aliquid esset prius deo: quod est impossibile. Sed posset aliquis quærere: si trium personarũ est vna simplex natura; vnde ergo tres personę distinguuntur: & ideo ad hoc respondens subdit, *Pater a nullo, filius a patre solo: ac spiritus sanctus pariter ab utroque.* Vbi considerandum est, quòd quicquid in diuinis absolute

C D E

1578

absolute dicitur, commune est, & vnum in tribus personis: sicut quòd dicitur deus, bonus, sapiēs, & omnia huiusmodi. Ibi enim solum inuenitur distinctio, vbi aliquid inuenitur pertinens ad relationem originis: quia scilicet pater a nullo est: & secundum hoc innascibilis dicitur. Filius autem dicitur filius: quia a patre est per generationem, secundum illud psal. 2. Ego hodie genui te: & secundum hoc patri attribuitur paternitas: & filio filiatio. Spiritus autem sanctus ab vtroque procedit; & secundum hoc spiritui sancto attribuitur processio: patri vero & filio communis spiratio: quia scilicet communiter spirāt spiritū sanctū. Sic igitur quinque sunt notiones, secundū quas distinctiones personarum designātur in diuinis, scilicet Paternitas, quæ est constitutiua patris, per quam ostenditur, quòd genuit filium: Filiatio, per quam ostenditur, quòd filius est a patre: & Processio, per quam ostenditur, quòd spiritus sanctus est a patre & filio: Innascibilitas, per quam dignoscitur, quòd pater a nullo est: Communis spiratio, per quam ostenditur, quòd pater & filius communiter spirant spiritum sanctum.

Sed rursus posset alicui occurrere falsa cogitatio, vt quia in rebus humanis filius a quodā principio temporis incipit a patre generari: & generatio eius non semper durat, sed certo termino temporis finitur: sic etiam sit circa originem diuinarum personarum; vt scilicet filius ab aliquo tempore incœperit a patre generari, & aliquo tempore eius generatio fuerit finita, & similiter de spiritu sancto: Ideo ad hoc excludendū subdit, *Absque initio semper, ac sine fine: pater generans, filius nascens, & spiritus sanctus procedens*.

Cuius exemplum aliqualiter in creaturis inueniri potest, licet imperfectum. Videmus enim quòd a sole radius procedit: & statim quando fuit sol, radius processit ab eo, nec vnquam desinet radius ab eo procedere quandiu sol erit. Sic enim filius procedit a patre vt radius a sole. Vnde dicit Apostolus Heb. 1. Qui cum sit splendor gloriæ. Spiritus autem sanctus ab vtroque procedit sicut calor a sole & radio. Vnde dicitur in psal. 8. Nec est qui se abscōdat a calore eius. Sed hoc exemplum deficit quantum ad hoc, quòd sol non semper fuit: & ideo nec radius eius semper ab eo processit: quia vero deus pater semper fuit, semper ab eo processit filius: & ab vtroque spiritus sanctus.

Potest & aliud exemplum poni in anima humana, in qua verbum interius conceptum a memoria procedit: & ab vtroque procedit amor. Et ita etiā a patre procedit filius, sicut verbum eius: & spiritus sanctus, sicut amor communis vtriusque. Sed hoc exemplum deficit in duobus. Primo quidem, quia intellectus humanus non semper fuit. Secundo, quia non semper verbum in corde suo actualiter concipit. Sed intellectus diuinus semper fuit, & semper absque intermissione intelligit. Vnde semper in eo oritur verbum, quod est filius: & procedit amor, qui est spiritus sanctus. Quia vero hæretici Arriani filium patri postponebant: & spiritum sanctum vtrique: ideo hoc consequenter excludit. Est

A autem considerandum, quòd Arriani postponebant filium patri. Primo quidem quantum ad essentiam, dicentes quòd essentia patris est dignior quā essentia filij. Et ad hoc excludendum, subdit: *Consubstantiales*. quia scilicet essentia patris & filij vna est: & in nullo differens. Secundo vero quantum ad magnitudinē, (non quòd in deo sit magnitudo molis: sed magnitudo virtutis, quæ est perfectio bonitatis suæ). Dicebant enim patrem esse filio maiorem, etiam secundū diuinitatem. Et ad hoc excludendum subdit, *Coæquales*. Secundum humanitatem vero dominus dicit Io. 14. Pater maior me est. Tertio quantum ad potestatem dicentes filium non esse omnipotentem. Et ad hoc excludendum subditur, *Et coomnipotentes*. Quarto quantū ad durationem, quia dicebant filium non semper fuisse. Et ad hoc excludendum subdit, *Coæterni*. Quinto quātum ad operationem. Dicebant enim, quòd pater operatur per filium sicut per instrumentum suum, vel sicut per ministrū. Sed ad hoc excludendum, subdit: *Vnum vniuersorum principium*. Non enim filius est aliud principium rerum, quasi inferius quàm pater: sed ambo sunt vnum principium: & quod dictum est de filio: dictum est etiā de spiritu sancto.

B

C Deinde accedit ad alium articulum, qui est de creatione rerum, vbi varias opiniones excludit.

Fuerūt enim aliqui hæretici, sicut Manichæi, qui posuerunt duos creatores, vnum bonum, qui creauit creaturas inuisibiles, & spirituales: alium malum, quem dicunt creasse omnia hæc visibilia, & corporalia. Fides autem catholica confitetur, omnia præter deū tam visibilia quàm inuisibilia a deo esse creata. Vnde Paulus dicit Act. 17. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt; hic cæli & terræ cum sit dominus, &c. Et Heb. 11. Fide credimus aptata esse secula verbo dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent: Vnde ad hunc errorem excludendum dicit, *Creator omnium visibilium & inuisibilium, spiritualium & corporalium*.

D

Alius error fuit ponentium, deum quidem esse primum principium productionis rerum: sed tamen non immediate omnia creasse, sed mediantibus angelis mundum hunc esse creatum. Et hic fuit error Menandrianorum: & ad hunc errorem excludendum subdit, *Qui sua omnipotenti virtute*; quia scilicet sola dei virtute omnes creaturæ sunt productæ: secundum illud psal. 31. Videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum.

E Alius fuit error Origenis ponentis, quòd deus a principio creauit solas spirituales creaturas, & postea quibusdam earum peccantibus, creauit corpora, quasi quibusdā vinculis spirituales substātiæ alligarentur: ac si corporales creaturæ non fuerint ex principali dei intentione productæ, quia bonū esset eas esse, sed solum ad puniendum peccatum spiritualium creaturarum, cum tamen dicatur Gen. 1. Vidit deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Vnde ad hoc excludendū dicit, *Simul ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam*.

Alius error fuit Aristotelis, ponẽtis quidem omnia a deo producta esse; sed ab æterno; & nullum fuisse principium temporis. Cum tamen scriptum sit Gen. 1. In principio creauit deus cælum & terrã. Et ad hoc excludendum addit, *Ab initio temporis.*

Alius error fuit Anaxagoræ, qui posuit quidem mũdum a deo factũ ex aliquo principio temporis: sed tamen materiã mũdi ab æterno præextitisse, & non esse eam factam a deo, cum tamen Apostolus dicat Rom. 4. Qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt. Et ad hoc excludendum addit, *De nihilo.*

Fuit autem alius error Tertulliani ponentis animam hominis corporeã esse; cum tamen Apostolus dicat 1. ad Thessal. 5. Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia; vt integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela in aduẽtu domini nostri Iesu Christi seruetur. Vbi manifeste a corpore animam & spiritum distinguit. Et ad hoc excludendum subdit: *Ac deinde* scilicet condidit deus *humanam*, scilicet naturã, *quasi communem*, scilicet *ex spiritu & corpore constitutam.* Componitur enim homo ex spirituali natura & corporali.

Secundum autem prædictum Manichæorum errorem ponentium duo principia, vnum bonum, & vnum malum; non solum attendebatur distinctio quantum ad creationem creaturarum visibilium & inuisibilium, vt scilicet inuisibilia sint a bono deo, visibilia a malo: sed etiam quantum ad ipsa inuisibilia. Ponebant enim primum principium esse inuisibile, & ab eo quasdam inuisibiles creaturas esse productas: quas dicebant esse naturaliter malas: & sic in ipsis angelis erãt quidam naturaliter boni ad boni dei creationem pertinentes, qui peccare non poterant: & quidam naturaliter mali, quos dæmones vocamus, qui non poterant non peccare: contra id quod dicitur Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei, nõ sunt stabiles: & in angelis suis reperit prauitatem. Similiter & circa animas hominum errabant dicentes, quasdam esse bonæ creationis, quæ naturaliter bonum faciunt: quasdam autem malæ creationis, quę naturaliter faciunt malum, contra id quod dicitur Eccls. 7. Deus fecit hominem rectum, & ipse immiscuit se infinitis quæstionibus: & ideo ad hoc excludendum dicit. *Diabolus enim*, scilicet principaliter, *& alij dęmones a deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali*, scilicet per liberum voluntatis arbitrium: *Homo vero diaboli suggestione peccauit*, idest non naturaliter, sed propria voluntate.

Deinde accedit ad articulum incarnationis: & quia euangeliũ Christi sicut dicit Apostolus Ro. 1. Deus ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis; ideo præmittit de prænunciatione prophetarum.

Circa quam errauerunt multi. Nam Manichæi & alii hæretici, vetus testamentum dixerunt non a bono deo, qui est pater Christi: sed a malo deo esse traditum, & per consequens doctrinã veteris testamenti semper fuisse mortiferam. Quod manifestũ falsum ostenditur per hoc quod dominus dicit Io. 2. Loquens de templo Iudæorum; Nolite facere

A domum patris mei domum negotiationis. Vbi manifeste patrem suum dicit deum veteris testamenti, qui in templo Iudæorum colebatur.

Arriani vero dixerũt in veteri testamento diuersis visionibus filium apparuisse: nõ autem patrem, quod manifeste falsum ostenditur, ex hoc quod Abrahæ in figuram trinitatis tres viri apparuerunt. vt legitur Gen. 18.

Cataphryges etiam posuerunt prophetas veteris testamenti quasi arreptitios esse locutos, non intelligentes quæ loquebantur: contra id quod dicitur Danielis 10. Intelligentia opus est in visione.

B Ad hos igitur errores excludendos, dicit quòd *Hæc sancta trinitas*, de qua dictum est, quæ scilicet est, *secundum cõmunem essentiam indiuidua, & secundum proprietates personales discreta per Moysem & sanctos prophetas aliosque famulos suos.* Vbi videtur distinguere vetus testamentum, scilicet in legẽ, quæ per Moysem data est; & prophetas, sicut fuit Isaias, Ieremias &c. & in eos qui agiographa conscripserunt, sicut fuit Salomon, Iob, & alij huiusmodi, quos famulos dei hic nominat. Secundum quam distinctionẽ dominus dicit Lucæ vlt. Oportet impleri omnia quę scripta sunt in lege, & in prophetis, & in psalmis de me.

C *Iuxta ordinatissimam dispositionem temporũ*, quod ponitur ad excludendum errorem Gentilium, qui irridebant fidem Christianã ex hoc quòd post multa tempora quasi subito, deo in mentem venerit legem euangelij hominibus dare; non autem fuit subitum, sed conuenienti ordinatione dispositum, vt prius humano generi per legem & prophetas fieret pronũciatio de Christo tanquam hominibus tunc paruulis, & minus eruditis, secundum illud Gala. 3. Lex pædagogus noster fuit in Christo, & hoc est quod dicit, quòd *Iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem.* non mortiferam, vt Manichęi dicebant.

D His igitur præmissis, accedit ad ipsum incarnationis mysterium explicandum, in quo etiam diuersos errores excludit.

Vbi primo sciendum est, quòd Sabelliani, confundentes diuinas personas, concedebant patrem esse incarnatum: quia dicebant, eundem in persona esse patrem & filium. Econtrario autem Arriani diuidentes substantiam diuinitatis ex hoc quòd filius est incarnatus, & non pater, volebant concludere aliam esse essentiam patris, & aliam filij, & aliam operationem vtriusque. Fides autem catholica media via inter vtrunque incedens propter distinctionem personarum, dicit filium solum esse incarnatũ.

E Est enim facta incarnatio per vnionem in persona, non in natura, vt infra dicetur; propter vnitatem autem naturæ & operationis in tribus personis dicit trinitatem totam operatam fuisse incarnationẽ: & hoc est quod dicit, *Et tandem vnigenitus dei filius Iesus Christus a tota trinitate communiter incarnatus.*

Fuit etiam error Eluidij, qui posuit Mariam quidem concepisse virginem & peperisse: sed post partũ nõ semper virginem permansisse, sed ex Ioseph postmodum alios filios genuisse. Et ad hoc excludendum

dendum dicit, *Ex Maria semper virgine*.

Alii vero, scilicet Ebionitæ grauius errauerūt, dicentes Christum ex Ioseph semine esse conceptum. Et ad hoc excludēdum subditur, *Spiritus sancti cooperatione conceptus*.

Fuerunt autem alij, scilicet Manichæi, qui dixerunt, Christum non veram carnem accepisse: sed phantasticam, contra id quod dominus discipulis post resurrectionem æstimantibus eum phantasma esse, dixit Lucæ vlt. Spiritus carnem & ossa non habet sicut me videtis habere. Ad quod excludendum dixit, *Verus homo factus*.

Arriani vero dixerunt, quòd filius dei assumpsit solam carnem sine anima: & quòd verbū fuit carni loco animæ.

Sed postea Apollinaristæ dixerunt eū habere animam sensitiuā tantum, contra id quod dicitur Matthæi 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. & Io. 10. Potestatē habeo ponendi animam meam: & ideo ad hoc excludendum dicit, *Ex anima rationali*.

Alij vero, scilicet sequaces Valentini, posuerunt corpus Christi non esse assumptum de virgine: sed de cælo allatum, contra id quod dicitur ad Gal. 4. Factum ex muliere. Ad Ro. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Et ad hoc excludendum dicit, *Et humana carne compositus*.

Circa autem ipsam vnionem cōtrarie errauerūt Nestorius & Eutyces. Quorum Nestorius posuit vnionem esse factam solum secundum inhabitationem gratiæ: sicut etiam in alijs sanctis deus dicitur esse per inhabitantem gratiam, vt sic dei & hominis sit alia & alia persona, contra id quod dicitur Io. 1. Verbum caro factum est, idest filius dei factus est homo. quod non potest dici de alijs, quos per gratiā inhabitat. Eutyces vero posuit, quòd facta est vnio dei & hominis in vnam naturam: ita scilicet quòd Christum asserebat esse ex duabus naturis, non autem in duabus: quia scilicet intendebat quòd ante incarnationem erant duæ naturæ, dei & hominis: sed post incarnationem facta est vna natura: vnde ad vtrunque excludendum dicit, *Vna in duabus naturis persona viam vitæ manifestius demonstrauit*. Fuerūt enim quidā Eutycis sectatores, scilicet Theodosius & Galanus, qui ponentes vnam naturam in Christo quasi ex diuinitate & humanitate confectā: diuersimode errauerūt. Nam Theodosius posuit illā naturā esse corruptibilē & passibilē: Galanus autē incorruptibilē & impassibilem: & ad hos errores excludendos dicit, *Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis & passibilis*.

Deinde accedit ad articulum passionis dicens, *Qui etiā pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus*.

Post quem ponit articulum de descensu ad inferos dicens, *Descendit ad inferos*.

Postea vero ponit articulū de resurrectione Christi dicens, *Resurrexit a mortuis*.

Ac deinde ponit articulum de ascensione dicēs, *Et ascendit in cælum*.

Sed notandum est, quòd horum articulorum veritatē prædictus Arrij & Appollinaris error saluare non potest. Si enim Christus animam non habuit, sed verbum fuit carni loco animæ, & in morte separatum fuit a carne: consequens est, quòd illud quod carni conuenit, de filio dei dici non possit. vnde nō potest dici quòd filius dei iacuit in sepulchro, vel quòd a mortuis resurrexit. Similiter etiam dici non poterit, quòd ad inferos descendit: quia diuinitati secundum seipsam cum sit omnino immobilis, ascendere vel descendere conuenire non potest. Et ideo ad excludendum prædictum errorem, prædictorum articulorum veritatem explicat subdens, *Sed descendit in anima, & resurrexit in carne: ascenditque pariter in vtroque*. in morte enim Christi anima est separata a carne, sed diuinitas indiuisibiliter vtrique, scilicet animæ & carni mansit vnita. Vnde cum anima Christi descenderit ad inferos, dicitur filius dei descendisse secūdum animam sibi vnitam. Similiter etiam cū caro Christi, quæ in morte quodammodo ceciderat, resurrexit ad vitam, dicitur filius dei, qui secundum diuinam naturam mori non poterat, secūdum carnē resurrexisse, per hoc quòd caro iterato animam resumpsit. & sic secundum vtrumque, idest secundum animam & corpus ascendit in cælum.

Deinde ponit articulum de aduētu ad iudicium dicens, *Venturus in fine seculi iudicaturus viuos & mortuos*.

Dicit autem viuos eos qui reperiētur viui in aduentu iudicis, mortuos autem eos qui ante fuerunt pręmortui. Quod non est sic intelligendum quasi aliqui sint futuri, qui non moriantur: sed quia in ipso aduentu iudicis morientur, & statim resurgēt. Vel viuos & mortuos intelligere spiritualiter possumus, idest iustos & peccatores. Et quia aliqui fuerūt ponentes, quòd in finali iudicio aliqui saluabuntur non propriis meritis, sed precibus aliquorū sanctorum donati, ideo ad hoc excludendum subdit, *Et redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis quàm electis*.

Deinde ponit articulum resurrectionis generalis, quæ pertinet ad effectū gloriæ dicens, *Qui omnes* tam reprobi quàm electi *cum suis proprijs resurgent corporibus quæ nunc gestant*. Quod ponitur ad excludendum quorundam hæreticorum errorē, qui dicunt, quòd resurgentes non habebunt eadem corpora quę nunc per mortem deponunt: sed quædam corpora de cęlis allata. Quod est contra illud Apostoli 1. ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem.

Consequenter autē assignat, causam resumptionis corporū cū dicit, *Vt recipiāt secundū opera sua: siue bona fuerint, siue mala*. Quia enim homo aut bene aut male operatus est in anima simul & corpore, iustum est vt in vtroque damnetur aut præmietur.

Et quia Origenes posuit quòd pœna damnatorū non erit perpetua, similiter nec gloria beatorum: ideo ad hoc excludendum dicit, *Illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam*. Sicut enim inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, vt dicitur Sap. 2. ita per gratiam

Christi reparamur ad vitam, secundũ illud Io. 10. Ego veni vt vitam habeant: & abũdantius habeăt.

Deinde accedit ad articulum, qui est de effectu gratiæ. Et primo tangit effectum gratiæ quãtum ad ecclesię vnitatem cum dicit, *Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quã nullus saluatur omnino.* Vnitas autem ecclesiæ est præcipue propter fidei vnitatem. Nam ecclesia nihil est aliud quàm aggregatio fidelium: & quia sine fide impossibile est placere deo: ideo extra ecclesiam nulli patet locus salutis. Salus autẽ fideliũ consummatur per ecclesiæ sacramenta, in quibus virtus passionis Christi operatur. Et ideo consequenter exponit: quid fides catholica sentiat circa ecclesiæ sacramenta.

Et primo circa eucharistiam cum dicit: *In qua,* scilicet ecclesia, ipse idẽ Christus est sacerdos & sacrificium: quia .s. ipse obtulit seipsum in ara crucis oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis, vt dicitur ad Eph. 5. In cuius sacrificij commemoratione quotidie in ecclesia offertur sacrificium sub specie panis & vini.

Circa quòd sacrificium tria determinat: primo quidem veritatem rei sub sacramento contẽtæ, cum dicit, *Cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur.* Dicit autem *veraciter* ad excludendum errorem quorundam, qui dixerunt quòd in hoc sacramento non est corpus Christi secundum rei veritatem: sed solũ secundũ figurã, siue sicut in signo. dicit autem, *Sub speciebus panis & vini* ad excludendum errorẽ quorundam qui dixerunt, quòd in sacramento altaris simul continentur substantia panis, & substãtia corporis Christi, quod est contra verbum domini dicentis: Hoc est corpus meum. Esset enim secundũ hoc dicendũ magis. Hic est corpus meum. Vt ergo ostẽdat, quod in hoc sacramẽto nõ remanet substantia panis & vini, sed solum species, idest accidentia sine subiecto: dicit, *Sub speciebus panis & vini.*

Secundo ostendit, quomodo corpus Christi incipiat esse sub sacramento, scilicet per hoc quod substantia panis conuertitur miraculose in substantiã corporis Christi, & substantia vini in substantiam sanguinis: & hoc est quod dicit, *Transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina ad mysterium perficiendum vnitatis,* idest ad celebrãdum hoc sacramentum, quod est signum ecclesiastica vnitatis. *Accipiamus igitur ipsi de suo quod ipse accepit de nostro.* In hoc enim sacramento accipimus de corpore & sanguine Christi, quę filius dei accepit de nostra natura.

Tertio determinat ministrum huius sacramenti, in quo etiam tangit ordinis sacramentum. Et hoc est quod dicit, *Et hoc vtique sacramentum nemo potest conficere nisi rite fuerit Sacerdos ordinatus.* Quod est contra hæresim Pauperum Lugdunensium, qui dicunt quemlibet hominem istud sacramentũ posse conficere, addit autem, *Secundum claues ecclesię quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus.* Quod dupliciter potest intelligi, vel quia sacerdos rite ordinatus claues ecclesiæ suscepit: vel quia secundum potestatem clauium sacerdotalis ordo confertur. Sunt autem claues ecclesiæ auctoritas discernendi, & potestas iudicandi.

A

Deinde accedit ad sacramentum baptismi: circa quod primo tangit formã cum dicit, *Sacramentum vero baptismi, quod ad inuocationem indiuiduæ trinitatis, videlicet, patris, & filij, & spiritus sancti.* Hæc est enim forma baptismi: Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: vt traditur Matth. vlt. Secundo ponitur materia cum dicitur, *Consecratum in aqua.* Non enim in alio liquore potest hoc sacramentũ perfici nisi in vera aqua.

B

Tertio ostenditur quibus sit conferendum hoc sacramentum, cum dicit, *Tam paruulis quàm adultis.* Quod ponitur ad excludendum errorem Pelagianorum, qui dicebant paruulos non habere peccatũ originale propter quod oporteat eos ablui per baptismum. Quarto tangit ministrum huius sacramenti: cum dicit. *In forma ecclesię a quocunque rite collatum proficit ad salutem.* Quod est contra errorem Donatistarum, qui baptizatos ab hæreticis dicebant non suscipere verum baptisma, sed esse rebaptizandos. Fides autem catholica recognoscit esse verum baptisma a quocunque fuerit collatũ in forma ecclesiæ supradicta.

C

Deinde accedit ad sacramentum pænitentiæ dicens, *Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum per veram pænitentiam semper potest reparari.* Quod ponitur ad excludẽdum errorem Nouatianorum, qui dicebant quòd peccantes post baptismũ, non possunt reparari per pęnitentiam. Deinde accedit ad sacramentum matrimonij dicens, *Non solum autem uirgines & continentes: uerum etiam coniugati per fidem rectã & operationem bonam placentes deo ad æternam merentur beatitudinem peruenire.* Quod ponitur ad excludendum errorem Tacianorum & Manichæorum, qui nuptias damnabant.

De alijs autem sacramentis mentionem non facit: quia circa ea non fuit specialiter erratum.

D

EIVSDEM EXPOSITIO *super secundam decretalem.*

DAMNAMVS *ergo et reprobamus, &c.* Exposita forma catholicæ fidei in præcedentibus: in hac decretali damnatur error Ioachim reprobare volentis doctrinã magistri Petri Lombardi circa vnitatem diuinę essentiæ, & trinitatem personarum. Et vt vtriusque intentio plenius videatur: accipiendum est id quod in pręcedenti est dictum: quod scilicet sancta trinitas secundum communem essentiam est indiuidua: & secundũ proprietates personales discreta: vt.n. supra expositum est, persona patris non distinguitur a persona filii nisi paternitate, & filius distinguitur a patre filiatione: inquantum scilicet pater genuit filiũ, & filius genitus est a patre. & similiter spiritus sanctus distinguitur a patre & filio, inquantum procedit ab vtroque.

E

Persona igitur in diuinis distinguitur, inquantũ persona generat, vel generatur, vel procedit. Si ergo essentia diuina generat vel procedit: consequẽs est quòd distinguatur in tribus personis: & quòd sicut

cut est alia persona patris, alia filij, alia spiritus sancti: ita etiam sit earum alia & alia substantia, vel essentia. Quod in Arrio damnauit Nicena synodus asserens filium homousyon patri, idest coessentialē & cōsubstantialem. Quod magister Petrus sequēs docuit, quòd vna est essentia, vel substātia cōmunis patris & filij & spiritus sancti: quę nec generat nec generatur, nec procedit: vt sit penitus indistincta: vt patet in quinta distinctione primi sentētiarū eius. Ioachim autem abbas Florensis monasterij, non bene capiens verba magistri prædicti: vtpote in subtilibus fidei dogmatibus rudis, prædictam magistri Petri doctrinam hæreticam reputauit: imponens ei quòd quaternitatē induceret in diuinis ponens tres personas, & communem essentiam: quam credebat sic poni a magistro Petro quasi aliquid distinctum a tribus personis: vt sic possit dici quasi quartum. Credebat enim quòd ex hoc ipso, quòd dicitur essentia diuina, nec est generās, nec genita, nec procedens, distinguatur a patre qui generat: & filio qui generatur: & a spiritu sancto qui procedit. Et ideo ipse Ioachim protestatur, quòd in diuinis non est aliqua res vna, quæ sit pater, & filius, & spiritus sanctus: siue illa res vna dicatur substantia, siue essentia, siue natura: his enim tribus nominibus idem intelligimus.

Sed ne videretur totaliter a fide Nicenæ synodi recedere, concedebat, quòd pater, & filius, & spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vna natura, quasi vna essentia possit prædicari de tribus personis: vt dicamus, tres personæ sunt vna essentia: non autem econuerso: vt dicatur; vna essentia est tres personæ. Sed in hoc ipso quòd concedebat tres personas esse vnam essentiam, vel substantiā, vel naturam, non habebat sanum intellectum. Nō enim ponebat vnitatem essentię trium personarum esse veram, realem & simplicem: sed quasi similitudinariam & collectiuam, idest quasi ex pluribus congregatam: sicut multi homines dicuntur vnus populus: & multi fideles dicuntur vna ecclesia, secundum illud Act. 4. Multitudinis credētium erat cor vnum & anima vna: & secundum illud Apostoli primæ ad Cor. 6. Qui adhæret deo, vnus spiritus est, scilicet cum ipso: & primę ad Cor. 3. Qui plantat, & qui rigat vnum sunt. Præterea primę ad Cor. 12. & ad Romanos 12. Multi vnum corpus sumus in Christo: & 3. Regum 22. dixit Iosaphat rex Iuda ad regē Israel. Populus meus & populus tuus vnum sunt. In quibus omnibus significatur vnitas collectiua, & non vera & simplex. Quod autem secundum hunc modum diceretur esse vna substātia, vel essentia, vel natura trium personarum, probare nitebatur quibusdam auctoritatibus. Dicitur enim Ioan. 17. quòd dominus pro fidelibus suis patrem exorans inter cętera dixit: Volo pater vt sint, scilicet fideles mei vnum in nobis, idest in me & in te per fidem & charitatem, sicut & nos vnum sumus: & tandem in patria sint consummati in vnū. Ex quo sic arguebat. Fideles Christi non sic sunt vnum vt sit aliqua vna res, quæ communis sit omnibus: sed sunt quodammodo vnum collectione, idest vna ecclesia propter vnitatem catholicæ fidei: & tandem erunt in patria vnum regnum propter vnionem indissolubilis charitatis: quia charitas viæ dissolui potest per peccatum: charitas autem patriæ indissolubilis est.

A Inducebat enim ad suæ opinionis assertionem quod dicitur 1. Ioan. vltimo. Tres sunt qui testimonium dant in cælo: pater, verbum, & spiritus sanctus: Pater quidem cū dixit, Hic est filius meus dilectus: & hoc in baptismo, vt dicitur Matth. 3. & in transfiguratione, vt habetur Matth. 17. Filius vero dedit testimonium fidei Christianæ per doctrinam & miracula. Vnde dicit Ioan. 8. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso: & testimoniū perhibet de me qui misit me pater. Spiritus sanctus testi-

B monium perhibuit in specie columbæ super Christum apparens in baptismo: & per aduentum suū in discipulos Christi: & ad insinuandam vnitatem trium personarum subditur, Et hi tres vnum sunt: quod quidem dicitur propter essentiæ vnitatem. Sed hæc Ioachim peruerse trahere volens ad vnitatem charitatis & consensus, inducebat consequentem auctoritatem. Nam subditur ibidem: & tres sunt qui testimonium dant in terra, scilicet spiritus, aqua, & sanguis. In quibusdam libris additur: & hi tres vnum sunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur. Sed in quibusdam libris dicitur esse

C appositum ab hæreticis Arrianis ad peruertendum intellectum sanum auctoritatis præmissæ de vnitate essentiali trium personarum.

Similiter etiam Arriani vtebantur illa auctoritate, vt sint vnum in nobis: sicut & nos vnū sumus, ad ostēdendum quòd pater & filius non sunt vnū: nisi secundum consensum amoris: sicut & nos, vt patet per Augustinum & Hylariū qui dicunt, hunc fuisse peruersum sensum Arrianorum. Vnde manifestum est, quòd Ioachim in errorem Arrianorum incidit: licet non pertinaciter: quia ipse scripta sua apostolicæ sedis iudicio subiecit, vt infra dicetur: & ideo consequenter ponitur determinatio concilij

D pro veritate. In qua quidem determinatione quinque facit. Primo enim asserit veritatem quam magister Petrus docebat, scilicet quòd diuina essentia est quædam summa res incomprehensibilis cogitatu, & ineffabilis verbo: de qua vere prædicantur tres personæ, & simul & singillatim. Potest enim vere dici, quòd essentia diuina est pater, & filius, & spiritus sanctus. Et iterū vere dicitur, essentia diuina, est filius, diuina essentia est spiritus sanctus. Quod quidē in nobis non accidit. Non enim essentia Petri est Petrus: sed essentia dei patris est ipse pater: quia Petrus est ex multis cōpositus: nō autē persona patris, neque persona filij, nec persona spiritus sancti.

E Secūdo vbi dicit, *Et ideo in deo &c.* soluit rationem quā pro se inducebat Ioachim. Est enim considerandū quòd nihil connumeratur alijs nisi quòd ab eis distinguitur. Vnde cum animal non distinguatur ab homine, equo, & boue: quorum quodlibet est animal: ideo non possumus dicere quòd homo, & equus, & bos, & animal sunt quattuor: sed sunt tria tantum: quia quodlibet illorū est animal. Ita quia quęlibet trium personarum est illa res, scilicet diuina essentia vel natura, non potest dici quòd tres personæ & illa res sunt quattuor: quia illa res non est aliquid aliud a tribus personis. Quod quidē probat

probat per hoc quòd sola diuina essentia est principium creans vniuersa. Ita quòd nihil potest inueniri præter diuinam essentiam, quòd scilicet non sit idem cum essentia diuina: vel non sit creatū ab ea: tres autem personæ non sunt creatæ a diuina essentia: quia increatus pater, increatus filius, increatus spiritus sanctus: quinimmo possumus dicere, quòd pater est principium vniuersorum, & similiter filius, & spiritus sanctus. Vnde manifestum est, quòd diuina essentia non est aliquid aliud a tribus personis. Vnde non est quaternitas in diuinis: sed trinitas.

Sed quia Ioachim credebat quòd ex dictis magistri sequeretur, quòd esset essentia distincta in tribus personis: ideo tertio cum dicit, *Et illa res non est generãs &c.* ostendit quòd hoc nō sequitur. Verum est enim quòd possumus dicere, quòd diuina essentia non est distincta in tribus personis. Ex hoc enim aliquid est distinctum in diuinis, quòd est generans, vel genitum, vel procedens, vt dictum est. Possumus tamen dicere, quòd essentia diuina est ille qui distinguitur, idest pater qui distinguitur a filio: & similiter possumus dicere, quòd essentia diuina est pater qui generat: & est filius qui gignitur: & est spiritus sanctus qui procedit. Ita scilicet quòd distinctiones importatæ per hæc tria adiectiua, generans, genitum, & procedens determinant ipsas personas, de quibus prædicantur prædicta adiectiua: non autem essentiam, vel naturam quæ non distinguitur. Non ergo sequitur quod Ioachim putabat. Essentia non est generans: pater est generans: ergo essentia non est pater. Quia & si essentia non generat: est tamen ille qui generat, idest pater: & similiter essentia nō nascitur, sed est ille qui nascitur, idest filius: neque essentia procedit, sed est ille qui procedit, idest spiritus sanctus.

Quarto cum dicit, *Licet igitur alius &c.* concludit qualiter secundum fidem catholicam sit signanda distinctio personarum. Circa quod considerandum est, quòd in diuinis masculinum genus refertur ad personam, neutrum autem genus refertur ad essentiam vel naturam. Sicut etiam in rebus humanis per masculinum genus quærimus de persona: sicut, Quis currit? Petrus: per neutrū genus quærimus de natura: sicut, Quid est homo? animal rationale. Quia igitur in diuinis essentia est indistincta: personæ vero distinctæ: ideo nominibus distinctiuis vtimur in diuinis in masculino genere: non autem in neutro. Dicimus enim quòd licet sit alius pater, & alius filius, & alius spiritus sanctus, non tamē sunt aliud & aliud: quia nō est alietas in essētia et si sit alietas in personis: sed id ipsum quod est pater, & filius, & spiritus sanctus: quia est eadem essentia trium. Et propter hoc sunt omnino idem, si idem sit neutri generis: quia hoc pertinet ad identitatem essentiæ: non autem sunt idem masculine: quia hoc tolleret distinctionem personarum. Ideo autē oportet quòd sint idem neutraliter vt credantur esse consubstantiales. secundum fidem orthodoxam, idest recte glorantem: ab orthos quod est rectum, & doxa quod est gloria: & catholicam, idest vniuersalem: sicut supra expositum est. Hoc enim determinatum est in Nicena synodo, quòd filius sit

A homousyon, idest consubstantialis patri.

Quinto cum dicit, *Pater enim ab ęterno, &c.* probat, quòd vna & eadem sit essentia trium personarum. Pater enim generando filiū dedit ei substantiam suam: cum generare nihil aliud sit quàm ex substantia sua alium producere. Et sicut ab æterno pater genuit filium, non quidem prius non existentem: ita etiam ab æterno pater dedit substantiam filio, non quidem quasi prius nō habenti: sed quia ab æterno eam ab alio habuit, idest a patre. Et de ista datione ipse filius dei testatur, Ioan. 10. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est. Id enim quod est maximum, est diuina essentia. Sciendum tamen, quòd aliter se habet in generatione humana, & aliter in diuina. Quia enim natura humana diuisibilis est, potest homo generans partē substantiæ suæ transfundere in filium. Diuina autem natura est simplex & indiuisibilis: & ideo subiūgit, *Quòd non potest dici, quòd pater partem substantię suæ filio dederit.* Similiter etiam non potest dici, quòd pater dans substantiam suam filio, eam sibi nō retinuerit: quia sic pater desiisset esse diuina substantia. In corporalibus enim quod datur, non retinetur: sicut qui dant equum, non retinent ipsum: sed in spiritualibus simul datur aliquid & retinetur: sicut qui communicat alii scientiam, retinet ipsam. Patet igitur quòd filius sine vlla diminutione accepit nascendo substantiam patris: & pater eā retinet. Vnde sequitur quòd pater & filius habeāt vnam substantiam. Et eadem ratio est de spiritu sancto, qui ab vtroque procedit. Pater autem est substantia sua: quia non est in eo aliqua compositio: & similiter filius, & spiritus sanctus. Cū ergo sit vna essentia trium: sequitur quòd vna res, quæ est diuina essentia, est pater, & filius, & spiritus sanctus. Et ideo irrefragabiliter est probata sententia magistri Petri Lombardi: & per consequens dictū Ioachim infirmatum vt falsum.

D Sexto cum dicit, *Cum ergo veritas pro fidelibus, &c.* ponit auctoritates, quas male intellectas pro se Ioachim inducebat. Quod enim dominus orans pro fidelibus dicit: Volo vt ipsi vnū sint in nobis: sicut & nos vnum sumus: sic inducebat Ioachim ac si eodem modo accipiendum esset hoc quod dicitur vnum in nobis, & in diuinis personis. Hoc autem est falsum: quia in fidelibus sic accipitur, vt intelligatur vnitas charitatis per gratiam: in diuinis autem personis sic accipitur, vt intelligatur vnitas eiusdem naturę. Et hoc probat per simile: quia dominus dicit Matth. 5. Estote vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. Non tamen est idem

E modus perfectionis humanæ & diuinæ: quia non potest esse tanta similitudo inter creatorem & creaturam, quin maior inueniatur ibi dissimilitudo, propter hoc quòd creatura in infinitum distat a deo.

1578

EX DECRETALIBVS GREGORII.

Glossa super tit. De summa Trinitate, et fide catholica.

QVONIAM omne quod non est ex fide, peccatũ est. 38.q.1.§.1. ad Rom. 14. & infra, de præscript. quoniã omne. & ordo nostræ reparationis a fide sumpsit exordium, ideo de fide catholica primo est agendum.

Et quia in fide primo instrui debemus, vt sic ad baptismum creduli veniamus. de consec. distin. 4. ante baptismum. videndum est ergo, quid sit fides prout hic accipitur, & quot modis accipiatur fides, & quot sint species fidei, & quot articuli, quod præmium credentium, & quæ sit pœna non credentiũ. Fides enim multis modis dicitur. Dicitur fides quandoque idem quod sacramentum baptismi. 45. di. de Iudæis. & infra, de bapt. & eius effectu. debitum.

Item dicitur fides, castitas thori. 27. q. 2. coniuges. 28. q. 1. caue. & infra, de iure iur. quemadmodum. & est vnum de tribus bonis matrimonij. ea. causa, & quæstione, scilicet, 27. q. 2. omne itaque. infra, de condi. appo. cap. vlt.

Item dicitur fides securitas, siue pactum, quę etiã hosti seruanda est. 23. q. 1. noli.

Item dicitur fides, quandoque conscientia. infra, de restitu. spoli. literas. §. nos autem. circa principium. & infra de præscrip. quoniam omne, quod non est ex fide, id est, cõscientia de pœ. dist. 3. quærat. §. item illud Ambrosij. alias est versi.

Item dicitur fides credulitas, secundum quã credimus id, quod non videmus. Fides enim est de re nõ visa. de pœ. di. 4. in domo. versi. & si abiero. vnde etiam dicitur: Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Item dicitur fides promissio, instit. de rerum di. §. venditæ. & infra, de spon. duorum cap. 1.

Item alio modo dicitur fides, collectio articulorum: vt hic, & 24. quæst. 1. hæc est fides. præterea. & in symbolo Athanasij dicitur: Hæc est fides catholica, quam nisi, &c.

Item dicitur fides æquitas in actionibus considerata. insti. de ac. §. Actionũ autẽ quædam sunt bonæ fidei, quædam stricti iuris. Fides vero sic describitur ab Apostolo in epist. ad Heb. 11. prout hic sumitur. Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Et dicitur substãtia sperandarum rerum: quia sperare debemus, quod dictum est a prophetis, esse futurum. Argumeutum non apparentium dicitur, quia per prophetias iam completas, debemus habere argumentum. i. probationem nõ apparentem de futuris complendis, scilicet de die iudicij, & de fine mundi.

Sed videtur, quòd definitio ista nõ sit bona: quia vera definitio, conuertibilis debet esse cum suo definito: sed hęc non est conuertibilis, quia spes similiter est substantia sperandarum rerum. vnde videtur inferẽdum, quòd fides est spes, quod est falsum.

Item hæc definitio videtur loqui tantum de futuris: cum fides sit tam de præsentibus quàm de præteritis & futuris, eo quod habet se ad omnia. Ad præ-

A terita: quia credendum est Christum fuisse natum & passum. Ad præsentia: quia credendum est, quòd ipse sit qui in altari quotidie conficitur. Ad futura: quia credere debemus ipsum venturum & iudicaturum viuos & mortuos. & ita videtur esse insufficiens ista definitio: & licet diuersa tempora comprehendat, vna tamen fides esse videtur. Vnde satis potest dici, quòd non est vera definitio, sed quædã notificatio fidei ab Apostolo dicta.

Potest autem magistraliter definiri. Fides est voluntaria certitudo absentium, infra scientiam, & supra opinionem constituta. Scientia enim habet cognitionem: fides vero non. Vnde dicit Aug. Fides

B est, credere quod non vides, de pœ. distin. 4. in domo. Species autem fidei sunt duæ. Vna est formata, quam habent boni. Et est alia informis, quam habent mali, & existentes in mortali peccato: & fides eorum caret forma. Prima est virtus, à qua dicuntur fideles quicunque baptizãtur. de cons. dist. 4. si qui apud. & talis fides dicitur informata charitate. Vnde sic potest definiri: fides est qualitas, qua quis credit quod diligit. charitas dignior est, penes quam consistit omne meritum, & est fons viuus, cui non communicat alienus scilicet à fide. infra, de regu. licet. in fi. & de pœ. dist. 1. omnis qui

C non diligit. vnde dicitur: Fides nostra, est virtus quam charitas comitatur. Vnde dicit Aug. Fides quę per dilectionem operatur, est fundamentum omnium virtutum. 1. q. 1. cum Paulus. & aliàs ita definit. Hæc est fides, quę per dilectionem operatur. de pœnit. dist. 2. c. Charitas. §. item dominus. Amen. versic. hæc est fides. & non ea quæ dæmonum est, qua credunt & contremiscunt. De fide informata charitate dicit Abach. c. 2. propheta: Iustus autem in sua fide viuet. Fides nostra est eadem in substantia cum fide antiquorum, vt dictum est, quod probat euangelium. Turbæ autem quæ præ-

D cedebant, & quę sequebantur, clamabant dicentes, osanna filio Dauid, Matth. 21

Distant tamen in qualitate: quia quod ipsi credebant de futuro, nos credimus de præteritis, scilicet Christum natum & passum. Principales autem articuli fidei nostræ, sunt septem secundum quod septem sunt dona spiritus sancti, quos quilibet christianus scire tenetur: & credere sicut tenet ecclesia. & sunt hi, Incarnatio siue natiuitas, baptismus, passio Christi siue mors eius, descensus ad inferos, resurrectio, ascensus in cælum, aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima constitutione, firmiter. pro quibus Ioan. apocaly. c. 5. legitur fleuisse,

E vbi dicitur: Vidi librũ signatũ septẽ sigillis formã imprimentibus in cælo & in terra, & apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librũ, nisi leo de tribu Iuda. Et isti septem articuli patent in his versibus.

Nascitur, abluitur, patitur, descendit ad ima:
Surrexit, scandit, veniet discernere cuncta.

Secundum quosdã theologos sunt 12. articuli fidei propter 12. apostolos, qui eadem hora instinctu spiritus sancti symbolum composuerunt.

Et est aliud symbolum maius, quod cantatur in missa, in Constantinopolitana synodo factum propter Græcos, qui non credebant, quòd spiritus sanctus procederet ab vtroque. de consec. di. 5. c. vlt. & pen.

& pen. Est & tertium symbolum Athanasij. Quicunque vult. quod cantatur in Prima. Istud potest appellari quartũ symbolum, & ita sunt modo quatuor, sicut quatuor euangelistæ. Præmium vero credentium est vita æterna: pœna vero non credentiũ est gehenna perpetua, iuxta illud: Hæc est fides catholica, quã nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse nõ poterit. &, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. infra, de baptis. & eius effectu. maiores. Ber. De hac materia habes de consec. dist. 3. cap. vlt. de consec. distin. 5. c. penulti. & vlti. 22. dist. per totum. 22. dist. qui episcopus.

A

Glossa Ex eisdem Decretalibus super cap. Firmiter.

B

FIrmiter. Non solet summari, sed pro summario diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, vna vero. Prima tractat de summa trinitate, & eius operibus: de fide catholica, & articulis fidei. Secunda pars principalis tractat de sacramentis.

Firmiter. Hoc ideo dicit, quia ordo fidei nostræ probari non potest, & quia vbi ratio deficit, fides supplet. de consec. distin. 4. cap. nihil est aliud. & dist. vlt. c. vlt. ar. vt quod sermo sonat, affectus sentiat, id est fides. de consec. distin. 2. ca. reuera. in fi. quia fides est de re non visa. de pœ. dist. 4. in domo. in fi.

C

Credimus. Hoc ideo dicit, quia dubius in fide, infidelis est. infra, de hæreti. capitulo primo. & argument. 22. quæstione prima, omne quod. in fin. Et est simile de accusato, contra quem nihil est probatum. & sic remanet dubius, quando se non purgat. Et quia fides est exordium nostrę reparationis: ideo prius de ea prẽmittit: quia prius homo debet instrui in fide de consec. distin. 4. ante baptismum. & capitul. ante 20.

Simpliciter. Fides enim simplicibus verbis est proponenda 23. distin. qui episcopus. & 23. distin. quando. Sic & testimonium debet esse purum. 3. q. 9. pura. Et simplex esse debet constitutio, similiter & lex. 4. dist. erit autem. Sic & quælibet scriptura si obscure loquatur, pro nõ scriptura habetur. ff. de iis quæ pro non script. ha. leg. 1. sic & testimonium obscurum non valet. infra, de prob. in præsentia. & infra, de testi. cum clamor. & ff. de interro. ac. de ætate. §. nihil interest. Et generaliter nunquam per extranea verba res est proponenda, sed per vsitata. argu. 37. di. relatum. Io. An.

D

Vnus. Hoc dictum fuit ad differentiam plurium planetarum, quos quidam colebant tanquam deos.

E

Verus. Dictus est ad differentiam fictorum. *Aeternus*. Hoc ideo dicit, quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. de pœniten. distinctione prima, multiplex. & 26. quęst. 6. is qui.

Immensus. Id est sine mensura. vnde dicitur intra omnia non inclusus, extra omnia non exclusus, supra omnia non elatus.

Incommutabilis. 22. quæstione quarta, incommutabilis, & tamen dat cuncta moueri. Vnde Boethius tertio capitulo, de consolatio. Stabilique manens dat cuncta moueri. sæpe tamen mutat sententiam suam, vt ibi dicitur, & capitulo, vnusquisque. in fine.

Incomprehensibilis. Vnde in veteri lege dicitur: Bestia quæ montem tetigerit, lapidabitur. & illud: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus ab eo. & illud: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientię Dei, quam incomprehensibilia sunt opera eius, & inuestigabiles viæ eius.

Omnipotens. quia omnia potest quæ decent eius potentiam, & quę posse est aliquid posse. vnde peccare non potest, quia peccare non est aliquid posse: vt ait August. imo est aliquid non posse: vt de pœ. dist. 2. c. vlt. §. charitas.

Ineffabilis. vnde illud: Sapientiã eius quis enarrabit? quasi diceret, nullus.

Glossa seq. tractat de triplici compositione, & dat simile in anima.

Simplex omnino. Nota quòd multiplex est compositio. Est enim proprie compositio partis ad partes, vt in rebus corporalibus.

Item est compositio proprietatis ad subiectum, vt rationabilitas in anima.

Item formæ ad substantiam, & substantiæ ad formam. & nulla istarum compositionũ cadit in Deũ, & ideo dicitur simplex omnino, idest in quolibet sensu compositionis. Et pone quasi simile in anima, cuius substantia simplex est, & tamen tria reperiuntur in anima. Intellectus qui præconcipit, ratio quæ discernit, & memoria quę conseruat. Intellectus præconcipiens, patri primo operanti comparatur. Ratio discernens comparatur filio, qui est sapientia patris, disponens omnia in cælo & in terra. Memoria conseruans, comparatur spiritui sancto, qui omnia bona corroborat & confirmat. Sicut ista tria idem sunt in substantia cum anima. sic & tres personæ pater, & filius, & spiritus sanctus idem sunt in substantia.

Coomnipotens. vt in symbolo Athanasij, sed tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.

Coæterni. Sed contra videtur in dicto symbolo, vbi dicit: & tamen non tres æterni, sed vnus æternus. Solutio. hic ponuntur adiectiue istæ dictiones, ibi autem substantiue. hęc est differentia: hic designat personas, ibi essentiam, licet totæ tres personę coęternę sibi sunt & coæquales.

Simul. Vnde Salomon: Qui manet in ęternum, creauit omnia simul. Vnde in Genesi. In principio creauit Deus cælum & terram, quod simul factum fuit, sed simul dici non potuit.

Humanam. Quia prima die angelos creauit, & sexta die creauit homines.

Quasi communem. idest mediam inter angelicã & mundanam, vel communem, idest vtrique conformem. quia in pluribus conformat se cum angelis, scilicet in ratione, & discretione; & in multis cũ inferioribus creaturis, quia sentimus cum illis, & in pluribus alijs.

Diabolus. Dicitur criminator, & calumniator, & est græcum vocabulum.

Dæmones. Dæmon interpretatur, sciens. Et est argu. ex hac litera, quòd de bono procedat malum: quod est falsum, vt hic exponitur: quia angelus nõ habuit

1578

habuit remedium sicut homo: quia homo peccauit per suggestionem, angelus per se sine alterius suggestione, vt dicit litera sequens. A

Glossa seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium, & argumento respondet.

Creati sunt boni. Nunquid est idem de homine? Videtur quòd non, per hoc quod dicit Apostolus: Eramus enim natura filij iræ sicut & cæteri, a qua nullus liberatur, nisi per fidem d: conse. dist. 4. c. 11. quod incipit, firmissime. Dicas quòd homo ab initio bonus creatus fuit, sicut & angeli & in charitate: vt de pœ. dist. 2. c. tolle charitatem vers. Adam vero, & c. seq. & c. princeps. videtur quòd homo creatus fuit immortalis. de cõse. dist. 4. placuit igitur. versus fi. di. Et authoritas prædicta sic debet intelligi, eramus enim natura filij iræ, id est, eramus digni pœna æterna, siue debitores iræ, id est, pœnæ æternæ. natura, id est, inseparabili vitio, scilicet originali peccato. Originale enim peccatum ita inhæret humano generi, sicut si esset ei naturale, quia sicut natura nos non deserit dum sumus, ita nec originale peccatũ: sed tamen post baptismũ nocet. de conse. di. 4. c. 2. B

Per se. id est, ex proprio defectu.

Diaboli suggestione. Et ideo magis puniendus est diabolus, quàm ipse faciens. 86. di. tanta. circa fin. ibi, eos vero. nec illud excusat diabolum, si homo illud aliàs facturus esset. ff. de ser. cor. l. j. § qui igitur, licet videtur, q pro sola tantum hortatione nõ debet teneri. non enim qui exhortatur, mandatoris opera fugitur. ff. de ijs qui not. inf. l. ob hæc verba, in fi. Nec id excusat hominem, quod cõsilio alterius fecit, quia debuit & potuit explorare apud semetipsum an expediret ei tale consilium. ff. man. l. 2. in fi. & si dubitabat, potuit consulere peritiores. Quare imputatur alicui. ff. de iu. & fa. ign. l. regula. § sed iuris. & ff. de bo. poss. in bonorum, in fi. & xxxvij. dist. § vlt. Ioan. And. C

Glo. seq. declarat triplicem legem, sub triplici tempore.

Ordinatissimam dispositionem temporum. Hæc fuit dispositio, quia tria fuerũt tempora, tempus ante legem, & tempus sub lege, & tempus gratiæ. In tẽpore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, quod consistebat in his duobus præceptis contentis his versibus. Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli. Sic potes in terris viuere iure poli. di. 1. in princip. In tempore sub lege regebantur decalogo Moysi dato à Deo, & tunc contingebant oĩa in figura, quæ completa fuerunt tempore gratiæ, quando Dei filius nos docuit præcepta euangelica, quibus hodie regimur: in quo scripturæ fuerunt completæ. & hic est ordo, de quo hic dicit. D

A tota. Trinitate. hoc ideo dicit, quia inseparabilia sunt opera trinitatis. de consec. distin. 3. c. vlt. in fi. & 28. q. 1. sic enim neque. circa princ. per mediam colum. Nec potest filius a se facere quicquam, nisi quod viderit patrem facientem. de conse. di. 5. c. vlt. in fi. E

Incarnatus. Hic explicatur primus articulus fidei.

Vna. Hoc fuit figuratum in arca Noe. Gen. 7. vbi fuit redemptio sanctorum per duas naturas, quo ad opinionem & veritatem.

Impassibilis. 22. q. 4. incõmutabilis. & habetur figura his versibus. Nihil Isaac patitur, aries fit victima Christo. Nec deitas patitur, cum moriatur homo. 22. q. 2. c. si quælibet. §. Abraham. & cap. seq.

Mortuus. Hic explicatur tertius articulus fidei.

Descendit ad inferos. Quartus articulus. *Resurrexit a mortuis.* Quintus articulus. *Ascendit in celum.* Hic est sextus artic. *Venturus.* Septimus artic.

Nunc gestant. Vnde Apostolus: hoc mortale induet immortalitatem.

Vna & c. Hæc est secunda pars principalis, in qua tractatur de sacramentis. Et primo de sacramento eucharistiæ, interserens de sacramento ordinis. Secũdo de sacramento pœnitẽtiæ: ibi, sacramentũ. Tertio de sacramẽto pœnitẽtiæ: ibi, & si post. Quarto de sacramento coniugij: ibi, non solum.

Extra quam. 24. q. 1. quoniam vetus.

Est sacrificium. De cons. distin. 2. cap. nec Moyses. vnde dicitur. Rex sedet in cœna turba cinctus duodena. Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus. Dicit Augu. De carne beatæ Mariæ carnem accepit, & eandem carnem ad manducandum dedit ad salutem. de conse. distinct. 2. accesserunt Iudæi. & hoc fuit significatum in persona Dauid, de quo dicitur: Ferebatur Dauid manibus suis, vt ibi dicitur. Ber.

Sub speciebus panis & vini. Hoc ex causa statutũ fuit, vt in alia forma sumeretur propter horrorem. vnde dicitur. Nisi quis manducauerit corpus meũ, & biberit sanguinem meum, & c. audito hoc verbo scandalizati sunt discipuli, & dixerunt: durus est hic sermo. de consecr. distin. 2. prima. de hoc sacramento traditur infra de celebr. miss. cum Marthæ.

Secundum claues ecclesiæ. Nota hic quòd non potest conficere corpus Christi, nisi fuerit ordinatus in forma ecclesiæ.

Sacramentum vero baptismi. Hic est secundus articulus qui vltimo ponitur: & hic exprimitur forma baptismi, quam seruat ecclesia. de consec. di. 4 firmissime. & infra de bap. & eius effectu. ca. maiores.

A quocunque. A quocunque ergo baptismus conferatur in forma ecclesiæ, sic ratum est, vt 1. q. 1. quod quidam. & de conse. di. 4. a quodam. & capi. Romanus. 24. q. 1. c. subdiaconus. §. sed illud.

Glossa seq. prosequitur triplicem hominum statum.

Coniugati. Nota quòd tres sunt ordines in ecclesia Dei, scilicet virgines, continentes, & coniugati. Christus enim plus amat virgines quàm alios: quia sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum. Continentes etiam plus Deo placent, quàm coniugati, quia non expedit homini ad regna cælestia tendenti, accipere vxorem. vt. 32 quæstio 5 tunc saluabitur. & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret non impendere, tamen causa dilectionis impendimus, 28. q. 1. iam tunc.

Gloss. super Cap. Damnamus.

Damnamus. Hæc decretalis diuiditur in duas partes principales. In prima reprobat doctrinã abbatis Ioachim ibi, Reprobamus. In secunda dãnat illam Almarici. Prima pars facit quinque. quia primo reprobat doctrinam abbatis Ioachim contra magistrum sententiarum, quam prosequitur exprimendo motiua & rationes ipsius. Secundo ibi, nos autem. approbat sententiã magistri, qua damnat

Ioachim. Tertio ibi, cum ergo. respondet auctoritati, qua principaliter mouebatur Ioachim. Quarto ibi, si quis, damnat tenentes opinionem Ioachim. Quinto ibi, in nullo. protestatur pro monasterio, cui praefuit Ioachim.

Non est generans. adiectiue tenetur, id est, non generat, licet sit persona generans.

Asserit. Scilicet Ioachim. *Ille.* Scilicet Petrus.

Qui plantat. Scilicet praedicando.

Et qui rigat. Baptizando. In epistola ad Corinth.

Vnum corpus. Vnione charitatis & spiritus. de consecrat. distinctione 4. quaris à me.

Vt sint vnum. Id est, eiusdem voluntatis.

Nos vnum. Scilicet vnione naturae.

Non enim. Hic respondet Concilium auctoritatibus Ioachim. *Ait.* Scilicet Ioachim.

A

Glossa sequens ponit triplex testimonium personarum trinitatis.

B

Pater & filius & spiritus sanctus. Pater dedit testimonium deitatis, quando dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Filius dedit testimonium deitatis quando in monte transfiguratus potentiam deitatis, & speciem aeternae beatitudinis ostendit. Spiritus sanctus dedit testimonium, quando super baptizatum in specie columbae requieuit: vel quando ab inuocatione nominis Christi, corda credentium impleuit.

C

Et hi tres vnum. Id est, indifferentes quò ad dandum gratiam. Vel vnum, id est, vnius substantiae, vel essentiae. *In terra.* Scilicet quòd Christus fuit homo. infra, de celebra. mis. in quadam.

Spiritus. Id est, humana anima, quam emisit in passione.

Aqua & sanguis. Quae fluxerūt de latere Christi, vt in decre. prae. in qua idem. & fuit vera aqua, & nō aquaticus humor, vt quidam haeretici mentiuntur.

Et hi tres vnum sunt. Non natura eiusdem substantiae, sed cooperatione eiusdem mysterij: quia spiritus per adoptionem nos filios Dei fecit, aqua fecit nos filios Dei per ablutionem baptismi, sanguis per redemptionem gratiae.

D

Non est generans. Id est non generat, sed est persona generans.

Glossa sequens distinguit, triplicem speciem nominum in diuinis.

Neque genita. Not. ad intelligentiam personarum in trinitate, quòd nominum quaedam sunt essentialia, quaedam personalia, quaedam notionalia. Essentialia sunt, quae in singulari numero dicuntur congrue de tribus personis singillatim, vt Deus bonus, Deus iustus, ęternus, omnipotens, & similia. in plurali vero numero incongrue dicuntur: iuxta illud Athanasij: & nō tres Dij, sed vnus est Deus. Personalia sunt, quae supponūt personam, & in singulari numero tātum, vt pater & filius & spiritus sanctus. Notionalia sunt, quae notant distinctionem in personis: vt generans, generata, & procedens. Ista notionalia, cum veniunt adiectiue, dicuntur tantum de personis, & nō de essentia. sed quando tenentur substantiue, tunc dicūtur tam de essentia quàm de personis. vnde haec propositio simpliciter est vera, Pater est generans, siue haec dictio, generans, teneatur adiectiue, siue substantiue. Si aūt dicatur, Substantia diuina est generās, si haec dictio, generans, teneatur adiectiue, falsa est, quia vellet notare distinctionem in diuina essentia: si teneatur substantiue, vera est: quia tunc est sensus, substantia diuina est generans, id est, persona quae generat. Vnde nomina ista, generans, genita, & procedens, adiuncta nominibus personarum, distinctionem notant personarum: iuncta vero cum nominibus istis substantiuis natura, seu essentia diuina, tenentur substantiue, & notant essentiam tantum.

E

Natura. Haec est illa summa res, quam dixit magister Petrus.

Glossa seq. ponit quomodo in diuinis, disiunctiua nomina tripliciter iunguntur.

Alius sit pater, alius filius. Disiunctiua siue partitiua nomina vnus, aliquis, alius, duo, vel similia, aliquando significant essentiam, aliquando non. Nomina partitiua iuncta cum nominibus personalibus & non essentialibus in masculino & foeminino genere, notant distinctionem in personis: pater est vnus, filius est alius, pater & filius sunt duo. Iuncta verò nominibus essentialibus, ita quòd eis innitantur, essentiam notant: vt pater est vnus Deus, pater & filius sunt vna essentia. In neutro vero genere, tantum essentiā notauit: pater & filius sunt vnū, id est, vna res. & ideo optime dicit, alius pater, alius filius, id est, alia est persona patris, & alia persona filij, non tamen aliud, imo idem sunt in substātia, vt iā patet.

Orthodoxā. Id est rectā. ab orthos quod est rectū & doxa, quod est gloria, quasi recte gloriosa. Host.

Ei dedit. Vnde Aug. Nihil habet filius, quod non nascendo a patre acceperit.

Simplex omnino. De hoc dicas vt supra, c. pximo.

Procedens. Scilicet per inspirationem. de consec. dist. vlt. cap. pen. in fine.

Cum ergo veritas. Dicit respondendo auctoritati praedictae, Volo pater, &c. & eam exponit quam inducebat pro se Ioachim, & exponit qualiter intelligatur hoc verbum, vnum: & per hoc etiam alijs auctoritatibus respōdetur. *Orat.* In euangelio Ioānis.

Vnum in nobis. Idest, vniti nobis vnione spiritus.

Vnum sumus. Hic in alia significatione accipitur hoc nomen, vnum. i. vnione substantiae, seu naturae, vt inf. sequitur. *In gratia,* Id est per gratiam.

Florentino monasterio. Not. quòd si auctor reprobatur, eius scripta sunt reprobanda. Infra de haere. fraternitate. imo & si bona essent, reprobarentur ratione auctoris: quia non licet ei hoc facere. 96. di. bene quidem. hic vero licet auctor non reprobetur: quia confitetur se seruare fidem catholicam, tamen scripta sua (quia malam habebant sententiam) reprobantur.

Corrigenda. Et ideo quia paratus fuit corrigi, & se correxit, vt sequitur: non debet dici hęreticus, licet quandoque errasset in fide. 24. quęst. 1. hęc est fides. & q. 3. dixit Apostolus.

1578

SVMMARIVM LECTVRAE INNOcentij IIII. in. cap. Firmiter. de summa Trinitate & fide catholica.

1 *Ad credendum ea quæ sunt fidei quilibet tenetur.*
2 *Prælati, & qui curam habent animarum, explicite credere debent articulos fidei.*
3 *Papa & prælati dispensare ex causa possunt cum illiteratis.*
4 *An clericis pauperibus sufficiat credere sicut laicis, & in quibus eos non excuset imperitia fidei.*
5 *An liceat clericis iurisprudentiam fidei cognitioni seu Theologiæ præferre.*
6 *Bonum est laicis studia fidei seu Theologiæ colere & addiscere, sed non peccant alijs scientijs vacando.*
7 *Fides implicita quando prosit.*

1 FIrmiter credimus. De fide teneas quòd
2 quædam est fidei mensura, ad quã quilibet tenetur, & quæ sufficit simplicibus, & etiam forte omnibus laicis, scilicet quòd oportet quemlibet adultum accedentem ad fidem credere, quia Deus est, & quòd est remunerator omnium bonorum. Item oportet omnes alios articulos credere implicitè, hocest credere, verum esse quidquid credit ecclesia catholica.

2 Hanc autem mensuram excedere debent prelati ecclesiarum quicunque curam animarum habent, quia debent scire articulos fidei explicite & distincte, qui continentur in symbolo, scilicet, Credo in vnum Deum, & Quicũque vult. 38. di. c. 1. & 2. & c. seq. Episcopi enim plus scire debent, quia de eis scire debent reddere rationem omni poscenti. 36. dis. c. qui ecclesiastici. §. ecce. 38. di. c. omnes. non tamen dicimus, quòd incontinenti teneantur prędicti de omnibus respondere, sed prębabita deliberatione, & etiam si oportuerit, cum consilio aliorum.

3 Non negamus tamen quin Papa, & alij superiores prælati possint dispensatiue ex certis causis minus literatos & minus industriosos in temporalibus sustinere. infra de renun. c. nisi cum. §. pro defectu.

4 De clericis aũt inferioribus satis videtur, quòd si essent pauperes, qui nõ possent intendere studio, quia nõ habent magistros vel expensas, quia oportet eis propriis manibus quærere victum, quòd eis sufficiat scire sicut simplicibus laicis, & aliquantulum plus, sicut de sacramento altaris: quia oportet eos credere, quòd in sacramento altaris conficitur verum corpus Christi: & hoc ideo, quia circa illud quotidie & continue versantur plus, quàm laici. Si autem haberent magistros & expensas ad discendũ, tunc peccarent, nisi plus proficerent in cognitione distincta fidei, quàm laici: debent tamen ab eo, qui imponit eis pœnitentiã, de ignorantia vel potius de negligentia sciendi scrutari, vt diligenter attendant quare in eis non proficiunt vel propter duritiam ingenij, vel quia eos oportuit circa alia opera charitatis intendere, puta circa exhibẽda necessaria confratribus suis, vel pauperibus, vel hospitibus & idẽ dicendum est de aliis operibus bonis: nam cum non

A teneantur ad explicitam cognitionem articulorum, bene licet clericis illis explicite cognitioni postponere alia opera pietatis.

5 Item etiã ex causa possunt illi sciẽtiæ præponere alias scientias, vt si velint addiscere scientiam iuris, vt pauperes in iudicio defendant ne opprimantur, non peccant: tamen credimus, quòd non debent ita præponere scientiam cognitioni fidei, quin in ea proficiant. & bene videtur quòd semper plus debẽt intẽdere circa cognitionem articulorum prædictorum, quàm circa cognitionem iuris, postquam expensas habent ab ecclesia, nisi in contrariũ eos iusta causa moueat.

B 6 Item videtur quòd etiam laici, quibus Deus dat talentum subtilis ingenij, quòd melius faciunt si suum ingenium impendant in cognitione prędicto rum: quamuis non videatur quòd peccent etiam si eis non intendãt. Videtur autem eis sufficere, quòd talenta sibi credita non abscondant in terra, id est in terrenis, sed bonis operibus insistant. In tantũ autem valet implicita fides, vt dicunt quidam.

7 Quòd si aliquis eã habet, scilicet ꝙ credit quidquid ecclesia credit, sed falso opinatur ratione naturali motus, quòd pater maior vel prior sit filio, vel ꝙ tres personæ sunt tres res a se inuicem distinctæ,

C quòd non est hæreticus, nec peccat, dummodo hunc errorem suum non defendat; & hoc ipsum credit, quia credit ecclesiam sic credere: & suam opin. fidei ecclesiæ supponit: quia licet sic male opinetur, tamen non est illa fides sua, imo fides sua, fides est ecclesiæ. infra eodem, cap. damnamus circa finem.

Vide Eymericum hac parte 1. q. 4. & 7. & latiꝰ ĩ Scholijs.

Ex eodem Innoc. IIII. Summarium. c. damnamus.

1 *Non licet publice de fide disputare causa tumultus & perfidiæ.*
D 2 *Licet quandoque de fide disputare publice, ad refellendos hæreticos.*

1 DAmnamus ergo. [Defendere] hoc enim nullatenus licet, imo, quod plus est, nec disputare de fide licet publice turbis coadunatis causa tumultus, vel suæ perfidię defendendæ. C. de sum. tri. & fi. catho. l. pe. Si autem ad confusionem hęreticorum, vel ad veritatem clarificandam disputaret aliquis, non crederem malum, vt fecit Siluester Papa.

EX LIBRO SEXTO DECRETALIVM,

E *Glossa super cap. Fideli. de summa Trinitate & fide catholica.*

FIDELI. Errore Græcorum, qui dicebãt spiritum sanctũ procedere à solo patre, extirpato per canones, de quo de consec. dist. 5. cap. pen. & vlt. adhuc quidam in errores alios inciderunt, negantes spiritum sanctũ æternaliter processisse à patre & filio: aliis dicẽtibus, quòd ab vtroque procedebat, non tanquam ex vno principio, sed tanquã ex duobus principijs, & duabus inspirationibus. Gregorius X. in generali concilio Lugd. primo ponit confessionem suam, quam

etiam dicit sanctæ Romanæ ecclesiæ catholicorum patrum, Græcorum doctorum & Latinorū obseruatiam & doctrinam, scilicet, quòd spiritus sanctus æternaliter à patre & filio & tanquam ab vno principio & vnica spiratione procedit. Demum reprobando, damnat omnes, qui præmissa negare, vel contrarium asserere præsumpserint. Secunda ibi, Sed quia.

Fideli. supra eo. firmiter. & supra de hęreti. dubius, & est simil. C. de ijs qui ad eccle. confug. l. si fideli. & dic fideli quo ad mentē; deuota quo ad exteriores actus: quasi dicat humili. ad hoc infra de immu. eccle. decet.

Professione. id est, confessione. *Aeternaliter*. nā est pater generans, filius nascens, spiritus sanctus procedens, pariter ab vtroque, absque initio semper pariter. ac sine fine. supra. eod. firmiter circa prin. de consec. dist. 3. c. vlt. C. de summa trini. in epist. inter claras. Sed opponitur. Trinitas est vnum vniuersorum principium, vt supra, eodem firmiter. ergo nō est ibi æternitas: quia æternum verè sine principio, sine fine. Solut. Est principium principians, non principiatum; vt referatur principium ad res creatas, non ad ipsam diuinitatem.

Et filio. confunditur hic error Gręcorum, dicentium, spiritum sanctum à solo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Ioan. 16. ibi, Spiritus sanctus qui à patre procedit.

Item in symbolo apud eos edito, simpliciter continetur, qui ex patre procedit. Nos addimus filioque. ad idem. C. de summa trini. l. 2. vbi dicitur, spiritum sanctum quem ex summo rerum parente speramus &c. Sed ad hoc & similia respondetur, quòd expressio patris, non excludit filium; immo potius includit: cum ipsorum opera inseparabilia sint 28. q. 1. sic enim. §. beatior. in fine de consec. dist. 3. cap. vlt. vnde cum pater & filius sint vna essentia, substantia, seu natura, vt in prędicta decretali, firmiter. non potest ab vno solo procedere: nec sumus excommunicati (vt dicebant Gręci) addendo in symbolo, filioque: quia illud potius est declarare, quàm addere. Et adde quod not. de cōsec. dist. 5. cap. penult. Sed obiicitur ad hanc constitutionē, quòd sit superflua: ex eo quòd hoc idem dictū fuerat supra. eo. firmiter. ibi, spiritus sanctus pariter ab vtroque &c. Sed dic, quòd hic expressius modū processionis aperit, dicens quòd non tanquam ex duobus, &c. Præterea hic damnātur asserentes, vel negantes, contrarium sentientes.

Docuit. Nota quòd in iis quę sunt de fide catholica, & eius articulis necessario tenere debemus, & sequi, quod tenet & sequitur Romana ecclesia: aliàs essemus hæretici. supra. eo. titulo, cap. primo & secundo: sed in alijs, non habemus necessario sequi, & tenere quod sequitur, nisi sequatur & doceat 11. dist. nolite. vbi de hoc in glos. docere. 12. dist. ca. nouit. 21. dist. ca. aliter. de consec. dist. 4. de trina. in vna enim fide, nil officit sanctę ecclesiæ consuetudo diuersa; vt ibi.

Firmiter. supra. eod. firmiter. *Fidelium*. de ijs qui sunt foris, nihil ad nos. 11. quæst. 3. inter verba. versi. si cogo. 2. quæst. 1. ca. multi. de diuor. gaudemus. licet ab eis expediat bonum habere testimo-

A niū. vt ibi & 8. quæst. 1. licet ergo. supra. de sacra vnctio. ca. vnico. §. exhibendum. 11. q. 3. nō sunt. 12. q. 1. nolo.

Orthodoxorum. id est, catholicorum. *Patrum*. 15. dist. cap. 1.

Doctorum. quorum est ordo præcipuus in ecclesia. supra de hæreti. cum ex iniuncto. §. cum igitur. & per doctores, prædicatores, & prælatos intelligas 43. dist. c. 1.

Latinorum. vt Augustini, Hieronymi, Ambrosij, & Gregorij. 20. dist. de libellis. 15. dist. sancta. infra, de reliqui. c. 1.

B *Græcorum* aliquorum, vt Ioannis Chrysostomi, Cyrilli, Athanasij, Didymi, & Ephesini concilij patrum. Græci enim contrarium dicunt, vt supra dixi. Vel dic secundum Gulielmum, quòd in hoc generali Lugdunensi cōcilio Græci, quòd hic dicitur, fuerunt publice professi, & symbolum cum adiectione (filioque) vbi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & ecclesiæ Græcorum. vtinam corde credant. 23. dist. psalmista.

Vera. aliàs possit in melius commutari. 35. q. 9. apostolicæ. & capi. sequenti.

C *Ignorantiam*, quę cunctorum errorum est mater: vt 38. dist. ignorantia. nec in his excusat ignorantia. nam ignorans, ignorabitur; vt ea. dist. qui ea. ad idem 16. q. 1. si cupis 22. q. 2. in quibus. & capit. sequenti.

Precludere. vt 83. distin. error. supra. de spon. inter opera.

Damnamus. supra. eo. damnamus. & dic, damnamus & reprobamus. i. reprobando damnamus.

Asserere. supra. dixi negare. Quid si quis nec negat, nec asserit, sed tacens sic consentit? videtur non teneri: quia tacere est præter ista duo. 22. q. 2. ne quis infra. de reg. iur. is qui tacet. & ff. eo. l. qui tacet. Sol. Licet non ex verbis, tamen ex mente iu
D dicatur hæreticus. supra. de hære. cap. 1. 24. q. 3. cap. hęresis. & cap. hereticus. & Deus audit in corde; vt 17. q. 1. c. fin. §. si ergo. & cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & 15. q. 6. c. 1.

EX CLEMENTINIS.

Glossa super cap. Fidei catholicę. de summa Trinitate & fide catholica.

Fidei catholicę. Hoc capit. in tres partes diuiditur: quarum qualibet supra textum summatur. Secunda ibi, porro. tertia ibi, ad hoc.
E Item hæc prima pars facit tria. Primo fatetur æternā diuinitatem Christi. Secundo veram humanitatem ipsius, Tertio ipsius passionem & mortem: & figuram inducens, ordinem approbat, quem de plagis Christi ponit Euangelista Ioannes.

Fundamento. quod est Christus. *Apostolo*. 1. ad Corinth. 3. & concor. 1. q. 1. cum Paulus. de presbyt. non bapt. c. fin.

Vnigenitum. vt dicit Ansel. In sancta trinitate, quātumlibet paruū inconueniens est impossibile: sed si pater aliū filiū genuisset, ille per omnia similis, esset iam genito filio, & cum iam genitus filius vt verbū, reliquus esset verbū, & sic essent in deitate, duo verba:

1578

ba: sed cum vno Dei verbo omnia perfectissime dicantur & creentur, aliud superfluum & nugatorium fuisset. nam duorum ad idē suffragantium, quorum vnum sufficit, alterum superfluum est, quod non est in deitate possibile: & Philosophus. 1. Physicorum. Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. Ioan. And. *Filium.* de spiritu sancto, & eius æterna processione. supra eod. fideli. lib. 6.

Omnibus. per hoc comprehendit immensitatem, incommutabilitatem, incomprehēsibilitatem, omnipotētiam, & ineffabilitatem. Item essentiam, substantiam, seu naturam. de his omnibus supra eod. firmiter. in princ. Et in diuinis hæc tria vltima repetimus ad maiorem expressionem. Si enim ad diuinam essentiam habeatur respectus quasi mathematice, idest abstracte non reducta consideratione ad personas, sic est essentia. Si consideretur cōcrete, habito respectu ad personas, sic est substantia: quia in qualibet persona substat; & est tota supra eo. dānamus. versic. nos autem. Si vtroque modo: quasi in consideratione vniuersali, sic est natura: quia naturale est diuinæ essentiæ quòd sit vna, & quòd in ea sint personæ: simplex tamen est impartialis & indiuisibilis. *Existit.* damnati sunt ergo Bonosiani, qui Christum dicebant nō propriū, sed adoptiuum filium Dei 24. q. 3. quidam. vers. Bonosiani. & de hoc de celeb. miss. in quadam.

Aeternaliter. Arriani negauerunt filium coæternum patri 15. dist. c. 1. 24. q. 3. quidam. vers. Arriani. & arguebant sic. Omne quod natū est, principium habet: ergo filius qui natus est, principium habuit; & esse cœpit. vnde dicebat Arrianus: si filius est, natus est: si natus est, ergo tempus fuit quando nō erat filius. Sed vt contra eum dicit Ambrosius lib. 1. de trini. c. 5. idem posset dicere de Deo, quòd si cœpit esse pater, ergo primo fuit Deus, quàm pater, & fuit tempus quo non erat pater: sed cum ex hoc sequeretur eum mutabilem, id est generationis accessione mutatum, hoc dicere amentia est. semper enim fuit pater, semper & filius. nam ex vi correlatiui, posito vno, ponitur & reliquum. Dicebat ergo August. de fide ad Petrum. c. 2. si Dei filius virtus & sapientia Dei est, nec vnquam fuit Deus sine virtute & sapiētia: Dei ergo filius, coæternus est Deo patri. Primū probat Apostolus 1. ad Corin. 1. & habetur 37. dist. §. hinc etiam Ambrosius. in fi. Dicit ergo Aug. quòd sicut splendor qui gignitur ab igne, coæternus est illi, & esset coæternus, si ignis esset æternus: sic est intelligendum ex Deo natum esse sempiternum, vt sit patri filius coæternus. & hoc prosequitur magister sententiarum. lib. 1. distinct. 9.

Simul unitas. dicunt Theologi, quòd in instanti conceptionis, perfectus fuit homo, & fuit anima rationalis infusa, tum propter infinitam virtutem agentis scilicet spiritus sancti: tum quia incongruum fuisset filium Dei corpus assumpsisse, nisi formatū. In alijs autem non infunditur, nisi organizato embrione, & plene habilitato ad ipsam recipiendam. de hoc 33. qu. 2. quod vero. Quod dicunt quidam fieri per differentiam sexuum à 40. vel 80. die à conceptione embrionis. de hoc. 5. distin. §. 1. de purifi. post partum c. vnico.

Fieret verus homo. concor. supra eo. firmiter. vers. A sic. & tandem. ibi, verus homo factus est. & considera verba. non enim fuit Christus compositus ex deitate & humanitate: nam simplicitas deitatis nullam recipit compositionem, vt ibi satis not. in princ. Et quod ibi dicitur Christum fuisse compositū, verum est respectu humanitatis, quæ fuit composita ex anima rationali & humana carne, vt ibi, & hic: & supra, de hæret. cum Christus. & vide quod not. de consecra. distinctio. 2. hoc est quod dicimus.

Passibile intantum quòd (vt dicit August) omnes defectus nostros assumpsit filius Dei, præter ignorantiam & peccatum. de hoc 3. senten. 15. dist. Licet B igitur in assumptione suipsius, caro fuerit a spiritu sancto ab omnibus reliquijs peccati immunis: vnde angelus ad Virginem Lucæ. 1. Spiritussanctus super ueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. tamen, vt dicit ipse Aug. Si in cruce mortuus non fuisset, ad vltimum senio defecisset: frigus ergo, calorem, famem, sitim, & alias humanas pœnalitates pati poterat: & sic habuit corpus passibile. Fuit autem hoc congruum, quòd nostros defectus assumeret propter iustitiam satisfactionis, quam pro nobis faciendam assumpserat, vt pro nobis perfecte satisfaceret per pœnalitates carnis nostræ. Item propter C fidem incarnationis. sine his enim pœnalitatibus, humana natura hominibus nota non fuisset. Item propter exemplum patientiæ nobis præbendum, ad tolerandas pœnalitates carnis humanæ.

Animam. non spiritum vitalem tantum. de celeb. miss. in quadam. vbi pluribus auctoritatibus probatur, quòd hic de vera anima dicitur.

Rationalem. nō dicit sensitiuam vel vegetabilem tantum, de quibus infra in parte proxima dicetur.

Ex tempore. quod tempus satis notum est. Et ab hac incarnatione, cōputant quidam annos domini. 23. d. in nomine Domini. in prin. alij à natiuitate. & de hoc in Spe. de instru. edi. in 1. col. Dubitari pos D set de tēpore incarnationis, quare tunc & non prius, vel tardius. Canonistæ dicunt satis esse dicere cum Paulo, O altitudo diuitiarum &c. ad Roma. 11. in fin. de pœn. dist. 4. si ex bono. circa prin. vers. cur ergo. nam & in potestate miserentis est, quando & quantum misereri velit. facit de pœn. dist. 2. si enim inquit. vltra medium vers. sicut. & quod not. qui cler. ve vo. c. 2. Dicunt tamen theologi, quòd certum est, non fuisse conueniens ante peccatū Deum incarnari: cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad abolitionem peccati. & vt dicitur Lucæ v. Non sanis, sed infirmis opus est medico: nec ve- E nit vocare iustos, sed peccatores. 2. q. 1. multi. de pœn. dist. 1. libenter. Item nec fuit conueniens statim post peccatum Deum incarnari. cum enim ex superbia peccatum prouenisset: sic liberandus erat homo, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere, qđ magno consilio Dei actū fuit, vt cognita sui infirmitate; homo clamaret ad medicum, & gratiæ posceret auxilium. ad finem vero seculi, non debuit differri: vt de imperfectione humanæ naturæ per incarnationem perueniretur gradatim ad perfectionem gloriæ in fine seculi. Item fuit æquum, post datam legem Mosaicam & propheticā; quam multi spernebant, iustificari a Deo genus humanū,

per incarnationem & tempus gratiæ: quod si dilatum fuisset ad finem seculi, forsan reuerentia & notitia Dei & morũ honestas, in terris fuisset abolita: fuit etiam hoc conueniens ad manifestandam diuinam virtutem, saluantem per fidem, præteriti, præsentis, & futuri: vt not. Ber. supra. eod. tit.

Virginali. quare de Maria virgine, & non de alia voluit incarnari? Dicunt sancti, quòd sicut ex superbissima natus est morbus: sic per cõtrariũ ex humillima inchoari debuit medicina. vnde verso nomine Euæ ipsi Virgini dictum est, Aue. Lucæ. 1.

Item sicut ad summam humilitatem, Dei filius voluit incarnari: sic summe humilem eligere voluit, in qua, & à qua tanta deberet humilitas inchoari. vnde ipsa in cantico suo dixit, ibidem, Respexit dominus humilitatẽ ancillæ suę. Tertio quia (vt quædam refert historia) prima ipsa fuit, quæ virginitatẽ Deo obtulit: vnde quia nouum doni genus obtulit: nouo & inaudito dono debuit honorari. In coniugium autem Ioseph, consensit instinctu spiritus sancti, ad celandum mysterium. quod dic vt 27.q.2.c. 2. versi. fi. & c. inuenta.

Thalamo. id est, cubiculo, vel vtero. *Hypostasis*. Græci eodem modo vtuntur hoc nomine hypostasis, quo nos vtimur hoc nomine persona. de hoc nomine. 1. sent. 23. & 25. distin. hypostasis autem componitur ab hypos, quod est sub, & stasis, quod est status vel stans. & dicitur hypostasis substantia intellectiua, siue forma, scilicet primordialis materia, & dicitur quasi substans: quia habet substare omnibus accidentibus, & omnia accidentia ad se recipit; à nullo tamen informatur, secundũ Hugo. *Natura*. scilicet vera humana. Io. And.

Omnium. quò ad sufficientiam: sed quò ad efficaciam, pro prædestinatis tantum, de hoc de consecr. dist. 2. semel 2.

Cruci. in huius passionis memoriam, videmus, in singulis particularibus ecclesijs depictam crucem, in altum erigi: celebramus etiam festum inuentionis ipsius. de consecra. distin. 3. crucis. Dicit Aug. Crux quæ erat supplicium latronum, nunc transit ad frontes Imperatorum: si tantum honorem Deus contulit supplicio suo, quãtum conferet seruo suo? Inter alias, fuit quadruplex causa quare Christus crucis mortem elegit. Primo, vt in illa pendens in aere se inter Deum & hominem mediatorem ostenderet. & sic not. 1. Timoth. 2. & 10. dist. quoniã. Secundo, vt damna quæ obuenerant per lignũ primis parentibus vetitum, per lignũ crucis restauraret. Tertio, vt diabolum qui per lignum vincebat, per lignum superaret: & hæc duo Gregor. exprimit in præfatione de cruce, Qui salutem humani generis &c. de qua de consec. dist. 1. inuenimus. & infra. de reli. & vene. san. si dominũ. ante mediũ. Quarto, vt euidenter ostenderet, pro quibus restaurandis patiebatur, scilicet pro superis angelorũ ruinis replendis, pro iustis de limbo educendis, pro amicis colligendis, & adiuuandis, pro inimicis reconciliandis. Primum designatur per brachiũ superius. Secundum per inferius. Tertium per dextrũ. Quartum per sinistrum. Fertur etiam crux quatuor genera lignorum habuisse, scilicet cedrum in stipite, palmam in palo per longum, cupressum in ligno A ex transuerso, oliuam in tabula super crucem, loco quarti brachij. & datur versus: Ligna crucis, palma, cedrus, cupressus, oliua. Et quomodo proprietates lignorum bene conueniant, instant theologi, quod omitto.

Mori. de consec. dist. 2. timorem. *Profluentibus separatim*. de hoc de consec. dist. 2. c. 1.

Aquæ. & fuit vera aqua, de quo satis de celebr. mis. in quadam. & fuit aqua regenerationis, & sanguis redemptionis, vt ibi.

Et immaculata. ad Ephesios 5. ante finem. *Sicut*. ponit figuram, quam etiam inducebat Host. de celeb. mis. in quadam. ver. per hoc.

B *Soporati*. ergo dormitio Adæ & mors Christi, conueniunt in figura, sicut conueniunt in figura vigilans & viuens. si de latere ergo viuentis debuisset formari coniunx: econtra de latere vigilantis, fuisset Eua formata.

Formata. Genesis 2. *Apostolum*. Ad Roma. 5. post medium.

Ezechiel. 1. c. & 18. in prin. Io. Greg. in 4. homi. super Ezechielem de visione quatuor animaliũ habentium facies diuersas, scilicet hominis, leonis, bouis, & Aquilæ, dicit, quòd iure per hominem figuratur Matthæus, quia cœpit ab humana generatione. Marcus per leonẽ, quia cœpit à clamore in C deserto. Lucas per vitulum, quia cœpit à sacrificio. Ioannes vero digne per Aquilam, quia cœpit a diuinitate Christi. Sicut .n. Aquila cunctis animalibus altius volat, & irreuerberatis oculis, solis radios intuetur: sic iste altius cæteris ascendit, qui dicens, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbũ; dum in ipsam diuinitatis substantiam intẽdit, quasi more Aquilæ oculos fixit in solem.

Dixit. 19. dist. c. 1. ad finem. Et ad literam, hic ponitur textus euangelij, quem glossare nõ est meũ.

D *Sanctorum patrum*. scilicet August. super Io. sermo. 120. & 15. de ciui. Dei. cap. 26. ipse & Ambro. super epist. ad Rom. & Theophy. super. Ioan.

Doctorum. vt Tho. 3. parte. q. 62. ar. 5. Ioan. Sco. super 4. sent. Fertur etiam, quòd tempore concilij, cõgregati fuerint ad hoc theologi doctores, per Clementem, qui hoc tenuerunt.

Duntaxat. de baptism. maiores. in princip. cum suis concord. Non obstat. 79. dist. c. 2. vt ibi no.

Aperuit. Sequebatur in cõstitutione concilij, etiã correcta, & in audientia publicata, vt dixi in procemio, quòd textus Matthæi, qui dicebatur in quibusdam libris antiquis sub alio ordine hoc narrare, per E anticipationem intelligi & exponi debebat. Et hoc remouit Io. forte ex eo, quòd ille textus in Mattheo communiter non habetur. Et anticipatio dicitur, ab ante & capio, cum scilicet ante capitur, vel ponitur postponendum. supra de rescrip. causam. Sed quæritur, quid valet ad fidem hoc disputasse quod hic dicitur de hoc ordine? Sine dubio coniũx Christi Ecclesia quę regenerat à Deo genitos, ita formari poterat per plagam & vndas fluentes, Christo viuente, sicut Christo mortuo: nec in hoc disputatio hæc respicit fidem. Sed opinio hæc damnata, detrahit miraculo. euidentius enim fuit miraculum hoc de corpore mortuo, quàm de viuo manasse

Item.

Item detrahit figuræ hic positæ, vt supra dixi. Item detrahit fidei Ioannis Euágelistæ, qui vltimus euangelium suum scribens, notabiliter expressit hunc ordinem: & his respectibus Concilium hunc ordinẽ approbat.

Porro. Secunda pars duo facit. Primo quandam opinionem reprobat. Secundo illam pertinaciter tenentes, hæreticos iudicat.

Positionem. Vtuntur Theologi & artistæ hoc verbo, quo etiã nos utimur. de confess. c. 1. vbi de hoc satis. lib. 6. fatetur auté quis & credit, id quod ponit. de iureiur. c. vlt. eo. lib.

In dubium. de hæreticis. dubius.

Intellectiuæ. de sensitiua .n. & vegetatiua, nõ fuit opinio: sensitiua.n. qua sentimus per sensus corporeos, certũ est, ꝙ corrũpitur corpore corrupto: & sic nõ potest dubitari, quin sit de corporis forma. Idẽ vegetatiua qua vegetamur, nutrimur, & augmẽtũsumimus. in prima cõmunicamus brutis, in secunda etiam plantis. Sed de intellectiua vel rationali, fuit contraria opinio, quæ præcipue fundabatur super ratione prędicta. Cũ enim vniri, non dico accidentaliter, sed per se & essentialiter, sit insepatabiliter vniri, ergo forma non potest esse sine materia propria: sed anima intellectiua, cum sit incorruptibilis, remanet corrupto corpore, corpori non vnita: ergo non vnitur corpori vt forma per se & essentialiter. Sed antequam huic inductioni respondeam, est sciendum; quòd opinio hic approbata, pro qua facit de celeb. mis. in quadam. sic probatur secundum Philosophum 8. meta. Differentia sumitur a forma rei: sed differentia constitutiua hominis, est rationale; quod de homine dicitur ratione animæ intellectiuæ: ergo ipsa est hominis forma: Item demonstratur ex ratione speciei humanæ: natura enim rei ostenditur ex ipsius operatione: propria vero operatio hominis (inquantum homo) est intelligere: oportet ergo, quòd sortiatur speciem secundum illud, quod ipsius operis est principium: sortitur autem speciem vnumquodque per propriã formam. ex quo relinquitur, quòd principium intellectiuum, vel anima intellectiua, sit propria hominis forma. Sed aduertẽdum est, quòd quanto forma est nobilior, tanto plus dominatur materię corporali: & minus ei immergitur, & plus eam excedit sui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quàm forma metalli: sensibilis, plus quàm vegetabilis. Intellectualis ergo in nobilitate vltima, intantũ excedit in homine materiã corporalẽ, quòd habet aliquã operationẽ & virtutẽ, in qua corporalis materia non cõmunicat: quæ virtus dicitur intellectiua. Demonstrat etiam id Arist. 2. de anima, quia id quo primum aliquid operatur, est forma illius cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas: quo primo scit anima, est scientia. sanitas ergo est forma corporis, & scientia forma est animæ, ad corporis vnionem. Secundo inducebant id quod dicit Philosophus 3. de anima. Anima ergo est forma corporis: & scientia est forma animæ. Certum est autem, quòd primum quo viuit corpus, est anima: & cum vita manifestetur secundum diuersas operationes in diuersis gradibus viuentium, id quo primo operamur, vnũquodque

A illorum operum vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentimus, & mouemur secundum locum: ergo similiter id quo primo intelligimus, siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negãs oportet, quòd inueniat quomodo ista actio ei conueniat. experitur enim quisquis seipsum esse, qui intelligit. Attribuitur auté actio alicui tripliciter: vt patet 5. phys. aut secundum se totum, sicut medicus sanat: aut secundum partem, sicut homo videt per oculum: aut per accidens, sicut dicimus, quòd album ædificat: quia accidit ędificatori esse album. Cum ergo dicimus Andream intelligere, certum est, hoc sibi non

B attribui per accidens, cum hoc inquantum est homo, de ipso essentialiter prædicetur: ergo aut oportet dicere, quòd intelligat secũdum se totum: quod etiam posuit Plato, dicens hominem esse animã intellectiuam. aut dicere oportet quòd intellectus sit pars ipsius animæ. primum stare non potest: quia idem ipse homo est, qui percipit se intelligere & sentire: sentire vero non potest sine corpore: vnde oportet animam sensitiuam esse aliquam hominis partẽ. relinquitur ergo quòd intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ: ita quòd intellectus aliquo modo ipsi corpori vniatur. Et licet aliqui

C dixerint, hanc vnionem esse per speciem intelligibilem, quæ duplex habet subiectum, intellectum possibilem, & phantasmata: alii quòd intellectus vt motor vnitur corpori, quod vanũ esse patet multis rationibus: & istæ duę sufficiant. Intellectus nõ mouet corpus, nisi per appetitum, cuius motio præsupponit operationẽ intellectus. Non ergo ideo intelligit Andreas, quia mouetur ab intellectu, sed potius ecõtrario, quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. concluditur ergo ꝙ vnitur vt essentialis forma. Item si anima intellectiua se haberet vt motor: certum est, quòd nauis potest esse sine nauta, qui se

D habet ad eam vt motor: ergo etiã posse esse ꝙ Christus corpus humanũ sine anima sumpsisset: quod est contra fidẽ. supra. eo. c. & supra. eo. firmiter. Cum ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutẽ animæ, inutilis fuisset incarnatio, si anima non esset essentialis corporis forma. Et per hoc vides rationẽ, quare opinio hic dãnata iudicatur hæretica: quia est contra fidẽ incarnationis. Est etiã cõtra fidẽ resurrectionis: habet.n. fides, ꝙ resurgemus cũ corporibus quæ nũc gestamus: vt patet eo. tit. c. firmiter. in fi. 1. partis. sed si anima nõ esset essentialis forma corporis: ad quid resurgerẽt corpora, nõ videmus. Tenẽtes opinionẽ hic reprobatã, primo inducebãt, qđ in

E principio dixi. Ad quod respondetur, ꝙ secundũ se cõuenit animæ corpori vniri, sicut secundũ se cõuenit corpori leui sursum esse. & sicut leue manet, cũ à loco proprio fuerit separatũ cũ aptitudine & inclinatione ad propriũ locũ: ita anima humana manet in suo proprio esse; cũ fuerit à corpore separata, habens aptitudinem & inclinationẽ naturalẽ ad corporis vnionem. Secundo inducebant, quod dicit Philos. 3. de anima. ꝙ intellectus est separatus, & quòd nullius corporis est actus: ergo nõ vnitur corpori vt forma. Sed dic, quòd Philos. intelligit separatum: quia intellectus nõ est virtus alicuius organi corporalis: sicut virtus visiua oculi: constat etenim

quòd

quòd intelligere nõ est actus, qui posset exerceri per aliquod organũ corporale, sicut visio: sed est in materia inquantum ipsa anima, cuius est hæc virtus, est hominis forma & terminus generationis humanę. Et quòd sit in materia probatur 2. Phy. quia homo generat hominem: dicitur ergo anima intellectiua separata secundum virtutem intellectiuam, quæ nõ est alicuius organi corporalis. Et sic etiam respondetur ad id quod tertio dicebant, quòd si intellectus vniretur corpori vt forma, cum omne corpus habeat determinatam materiam, sequeretur quòd intellectus haberet determinatam materiam, & sic non esset cognitiuus omnium, quod est contra rationem intellectus. Sed dico quòd hoc procederet; si virtus intellectiua esset actus organi corporalis. Fateor enim actus illos, visus cum oculo, tactus cum manu, & similes bene oportet limitari ex materia: sed cum anima intellectiua his organis non vtatur, limitationi non subiacet. Dicebãt quarto, quòd cũ anima sit quid subsistẽs, & habeat esse secundum se: ergo alterius forma esse non potest: quia forma dat aliquid esse, & sic esse formæ non est ipsius formę, secundum se; anima ergo intellectiua habens esse suum, & suum subsistens, non vnitur corpori vt forma. Ad quod respõdetur, ꝙ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, communicat corporali materię, ex qua materia & anima intellectiua fit vnum: ita quòd illud esse quod est totius compositi, est etiam ipsius animę, quod non est in aliis formis, quæ nõ sunt subsistentes. Et propter hoc anima humana remanet in suo esse, destructo corpore: non autem aliæ formæ. Curiosus qui hoc plenius disquirere vellet, uideat in summa S.Tho. parte. 1. q. 76. in principio. Io. And.

Catholicæ. fidei. quod sequit, & postpositum fuit vt euitaretur hiatus. quod proprie in Rethorica dicitur, cum vocalis eadem sequitur vocalem.

Pertinaciter. pertinacia in malo, perseuerantia in virtute, vnde pertinax valde imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocibilis, obstinatus. & idem verbum infra de vsur. ex graui. §. pen.

Ad hoc. tertia pars, primo ponens de esse baptismi. Secundo de ipsius effectu. Io. And.

Vnicũ. quare sic dicat, habet de cõs. dist. 4. aliud.

Vnus. ad Ephes. 4. habetur de hac triplici vnitate. & infra. de excess. præla. frequens. ad finem. & infra de senten. excom. c. 1. & vt dicit Ambro. lib. de trinit. & exponit magister. 1. sentent. 24. di. circa prin. cum vnum dicimus Deum, vnitas excludit numerum deorum: nec quantitatem in Deo ponit; quia nec numerus, nec quantitas in Deo est.

Deus. ĩ hoc verbo, ponit causã efficientẽ baptismi.

Vnica. licet specie differat. quod dic vt not. Bern. supra eod. tit. super titu. *Confitendum.* vnde in symbolo dicitur, Confiteor vnum baptisma.

In aqua. causa materialis. *In noĩe.* causa formalis.

Perfectum. sine pœnitentia exteriori. de consecr. dist. 4. sine pœnitentia. *Remedium.* causa finalis.

Theologi. & canonistæ. de hoc de consec. dist. 4. nihil. & c. paruuli.

Opiniones. est sciendũ quòd prima fuit opinio Donatistarum, quòd paruuli inutiliter baptizaba ntur: quæ reprobata est, & ad ipsorũ rationes responsum est, de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictum, an paruulis infundantur virtutes & gratia: quod hic soluitur. Est ergo hic sciendum, quòd quorundam fuit opinio, ꝙ pueris nullo modo dãtur virtutes in baptismo, sed solum ab originali mundantur: sed postea quando decedunt, vel quando perueniunt ad ætatem adultam, eis virtutes infunduntur, si seruẽt innocentiam. hãc comuniter Theologi reprobant, per id quod habetur Ecclesiastes. 11. quod sonat illud quod habet 25. dist. qualis. in prin. quare si pueris ante mortem non fuerint concessæ virtutes & gratia informans, in morte non conferentur: & sic non saluabuntur, quod est falsum. Error autem huius opinionis, videtur fuisse ex ignorantia discernendi habitum ab actu. Alij dixerunt, quòd pueris dãtur virtutes & gratia: non tamen in seipsis, sed in sua radice, scilicet charactere sacramenti, cuius virtute cum venerint ad perfectam ætatem, & cum perfectis organis, solutæ fuerint potentiæ, consequentur gratiam & virtutes. Et Hugo videbatur miscere hanc opinionem primæ. de consec. dist. 4. nihil. Sed quod hoc esse non possit, patet: quia si puer verteretur in furiam ante perfectam ętatem, potentiæ in eo non soluerentur, & ita nunquam haberet virtutes explicite. Item quòd potentiæ sint aliquo impedimento ligatæ, non impedit habitum, sed actũ: quia dormientes & vinolenti, habitus habẽt, sed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, vt virtutes & gratia dentur in habitu ligato propter pueritiam, sicut in dormiente propter somnum: sed discedente pueritia, inclinatur ad bene operandum; nisi aliquid spiritui sancto resistat: & habetur de hoc figura. 1. Reg. 17. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis, non potuit eis vti contra Goliam. Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus propter imbecillitatem, illis vti non potest quò ad actum. Et quòd hoc sit verum, patet: quia cum pueri sicut adulti per baptismum efficiantur mẽbra Christi, necesse est, quòd à capite recipiant fluxum vel fructus gratiæ & virtutis, cuius influxionis non est impedimentum ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timoth. 2. & supra de baptis. maiores. vers. absit. Nec ex parte gratiæ, quę ex vi sacramenti omnibus præsto est; & facit de cons. di. 4. fine pœnitẽtia. Nec ex parte sacramenti, quod pro oĩbus institutũ est: nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores, vers. cum ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere potest infusioni gratiæ: nec curamus ipsius reluctantiam vel gemitum in baptismo. de consec. distin. 4. cap. sine pænitentia. Nec ex parte ecclesiæ, in cuius fide saluatur: & quę nulli claudit gremium. de hære. super eo. libr. 6. nec aliquem decipit. 27. q. 1. de viduis. de don. per tuas. Huic autẽ opinioni approbatę non obstat, quòd habitus virtutum habilitat ad actum: sed pueri non sunt habiles ad agendum, quę secundum uirtutes sunt. ergo nõ recipiunt habitum virtutum in baptismo. Nam dico, quòd habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatem, quæ est ex imperfectione potentię, non quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat, quòd dicitur, in noua influentia oportere, quòd recipiens vel influens aliter se habeat nunc, quàm prius: sed

a nima

1578

anima pueri baptizati, non alio modo se habet in instanti post baptismũ, quàm prius: quia caret vtroque tempore vsu liberi arbitrij. Item nec Deus influens, aliter se habet. Concluditur ergo, quòd pueri etiam baptizati gratiam & virtutes non recipiunt. Ad quod respondetur, quòd licet agens principale sit immobile, agens instrumentale, aliter se habeat nunc, quàm prius ad puerum: quia nunc & non prius baptizatur. Ex quo etiam sequitur, quòd aliter se habet baptizatus: quia nunc & non prius impressus est character in ipso. Item constat quòd sine aliqua sui immutabilitate, Deus sine sacramento posset gratiam conferre, vt patet in sanctificatis in vtero. de renun. nisi cum pridem. in princ. Curiosus etiam videre posset in D. Tho. 4. sent. di. 4. & in 3. parte sum. quęst. 68. & 69.

Virtutes. de Theologicis non est opinio inter modernos, sed de moralibus sic, vt infra dicam. dicuntur autem virtutes, quasi virum tuentes, & præseruantes a vitijs. de pœn. dist. 2. illa anima. & c. seq.

Informans gratia. hàc multi Theologi dicũt idem esse in re, quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdem operationes: tum quia dicit Aug. 15. de trinit. 78. loquens de charitate, nullum est isto Dei dono excellentius. Sed omni dono distincto à gratia, ipsa gratia excellentior est: tum quia si sic distinguerentur, possent à Dei virtute separari, & sic aliquis esset Deo gratus, sed nõ charus, & econuerso Alij vero dicunt, quòd gratia est habitus, qui fundatur in essentia animæ: charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

Ad habitum. de similibus. de baptis. maiores. vers. quamuis. in prima glossa.

Omnibus. etiam ficte recipientibus, quò ad characterem & gratiam gratis datam: sed non ad gratiam facientem gratum, nisi cum fictio illa recesserit, de consec. dist. 4. tunc valere. & c. pen.

Sanctorum. ac Doctorum modernorũ. de sanctis

A habemus Augustinum contra Iulianum lib. 1. de baptis. paruulorũ Doctores habemus magistrum. 4. sent. 4. di. in prin. & ibi Alex. Alberi. & D. Thom. apertius. Et breuiter omnes Theologi moderni in hoc cõcordant, quò ad virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem: sed de virtutibus moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs de quibus 28. q. 1. § ex his. bene discordãt moderni Theologi D. Thomas enim & sui tenent ẽt morales infundi, nam vt dicunt, morales acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinãt quòd homo sit bene mobilis a spiritusancto: ergo est fateri illas infusas. Sed qui tenent contrariũ, respondent ad hoc, quòd morales acquisitæ coniunctę

B charitati, quæ est forma virtutum, vtrumque sufficienter peragunt: & sic nõ est necesse ponere eas infusas. Inducuntetiam isti, illud Phys. quod frustra fit per plura &c. vt dixi in principio capituli: sed per virtutes morales acquisitas potest homo cum theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis. Proprium enim est charitatis, nos Deo vltimo fini coniungere. Est enim secundum August. rectissima affectio, quæ nos Deo coniungit: ergo non requiritur infusis theologicis, quòd aliæ virtutes morales infundantur. Item si paruulis infunderentur,

C ergo & adultis: sed experimur, quòd adultus non ficte baptizatus, non plus se sentit sobrium, prudentem, temperatum, vel iustum, quàm prius: quòd si infunderentur, sentire deberet, ex quo ætas non impedit, cum virtus moralis sit habitus inclinans per modum naturæ: quia secundum Philosophum. 2. Ethic. Virtus est, quę habentem perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum sacramentum baptismi sit commune, omnia gratis donans, videtur quòd non infundatur adultis nec paruulis.

Eligendam. ergo illam sequi tenemur de hoc eo. tit. c. vnico. lib. 6. in 6. glossa.

EX CODICE IVSTINIANI TIT. DE SVMMA Trinitate & fide catholica: & vt nemo de ea publice contendere audeat.

l. 1. Imppp. GRATIAN. VALENTIN. & THEOD. AAA. Edictum ad populum vrbis Constantinopolitanæ.

CVNCTOS populos, quos clementię nostrę regit imperium, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandrię Episcopum virum apostolicę sanctitatis: hoc est, vt secundum apostolicam disciplinam, euangelicamque doctrinam, patris & filii & spiritus sancti vnam deitatem sub pari maiestate, & sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes, Christianorum catholicorum nomen iubemus amplecti: reliquos vero dementes, vesanosque iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere, diuina primum vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus, vltione plectendos. *Dat. III. Kal. Mart. Thess. Gratiano. A. V: & Theodosio. A. Conss.* An. Do. 382.

l. 2. Iidem AA. Eutropio Præfecto prætorio.

NVllus hæreticis: & infra. Vnius & summi Dei nomen vbique celebretur. Nicænæ fidei dudum à maioribus traditæ, & diuinæ religionis testimonio atque assertione firmatæ obseruantia semper mansura teneat. Is autem Nicenæ assertor fidei, & catholicæ religionis verus cultor accipiendus est, qui oĩpotentem Deum & Christum filium Dei vno nomine cõfitetur: Deum de Deo, lumen de lumine: qui Spiritum sanctum (quem ex summo rerum parente & speramus & accipimus) negando non violat: apud quem intemeratæ fidei sensus viget, & incorruptæ trinitatis indiuisa substantia, quæ græco verbo, ὁμουσία recte credentibus dicitur. Hæc profecto nobis magis probanda, hæc veneranda sunt.

Dat. IIII. Id. Ianuarij. C P. F L. Euchario & F L. Syagrio C C. conss.

An. Dñi. 383.

L. IIII. IMPERATOR MARCIANVS A. PALLADIO Præfect. prǽt.

NEMO CLERICVS VEL MIlitaris, vel alterius cuiuslibet conditionis, de fide christiana publice turbis coadunatis & audientibus tractare conetur in posterum, ex hoc tumultus & perfidiæ occasionẽ requirens. Nam & iniuriam facit iudicio reuerendissimæ synodi, si quis semel iudicata ac recte disposita reuoluere & publice disputare contenderit: cum ea quæ nunc de christiana fide à sacerdotibus qui Chalcedone conuenerunt, per nostra prçcepta statuta sunt, iuxta apostolicas expositiones & instituta sanctorum Patrum trecentorum decem & octo in Niçea, & centum quinquaginta in hac regia vrbe definta esse noscantur. Nam in contemptores huius legis pœna non deerit: quia non solum contra fidem vere expositam veniũt, sed etiã Iudæis & Paganis ex huiusmodi certamine profanãt venerãda mysteria. Igitur si clericus erit qui publice tractare de religione ausus fuerit, à consortio clericorum remouebitur: si vero militia prçditus sit, cingulo spoliabitur. cæteri autem huius criminis rei, siquidem liberi sint, de hac sacratissima vrbe expellentur, pro vigore iudiciario etiam competentibus suppliciis subiungandi: si vero serui, seuerissimis animaduersionibus plectentur.

An. Dñi 461.

Dat. VIII. Id. Febr. Constantinop. Patritio Consu.

A

EDICTVM IVSTINIANI De fide.

VICTOR Iustinianus, pius, felix, inclytus, triũphator semper Augustus, IOANNI sanctissimo Archiepiscopo almæ vrbis Romæ & Patriarchæ.

REDDENTES honorem apostolicæ Sedi: & infra. Manifestũ igitur facimus vestræ sanctitati, B quòd pauci quidam infideles, & alieni sanctæ Dei catholicæ atq; Apostolicę Ecclesiæ, contradicere iudaice atque apostatice ausi sunt aduersus ea quę ab omnibus sacerdotibus secundũ vestram doctrinam recte tenentur, & glorificantur, atque prædicantur, denegantes Dominũ nostrum Iesum Christum vnigenitum filium Dei, Deũ & Dñm nostrum incarnatum de sancto Spiritu, & ex sãcta atq; gloriosissima C semper Virgine Dei genitrice Maria hominem factum, atque crucifixum, vnum esse sanctæ & consubstantialis trinitatis, & coadorandũ & cõglorificandũ Patri & Spiritui sancto, cõsubstantialem Patri secundum diuinitatem, & consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, passibilem carne, eundemque ipsum impassibilem deitate. Recusantes enim Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum filium Dei, & Dñm nostrũ fateri vnũ esse sanctæ & D consubstantialis trinitatis, uidetur Nestorii malam sequi doctrinam, secundum gratiam dicentis vnum filium Dei, & alium dicentis Dei verbum, & alium Christum. Omnes vero sacerdotes sanctæ catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ, & reuerendissimi archimandritæ sanctorum monasteriorum, sequentes sanctitatem vestram, & custodientes statum & vnitatem sanctarum Dei ecclesiarũ, quã habent ab apostolica vestræ sanctitatis Sede, nihil penitus immutantes de ecclesiastico statu, qui hactenus obtinuit, atque ob- E tinet, vno consensu confitentur, & glorificant, prædicãtes Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum filium, & verbũ Dei, & Dominum nostrũ ante secula & sine tempore de Patre natum, in vltimis diebus descẽdisse de cęlis, & incarnatũ de Spiritu sancto, & ex sancta atq; gloriosa virgine & Dei genitrice Maria natum, & hominẽ factum, & crucifixum, vnum esse sanctæ & consubstantialis trinitatis, & coadorandum & conglorificandum Patri & sancto Spiritui. Nec enim

1578

enim alium deum verbum, & aliũ Christũ cognoscimus, sed vnum atque eundem ipsum consubstantialem patri secundum diuinitatem, & consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, passibilem carne, eundẽ ipsum impassibilẽ deitate. Vt enim est in diuinitate perfectus, ita idẽ ipse & in humanitate perfectus est. In vna enim substantia deitatem suscipimus & confitemur, quod dicunt Graeci τὴν κατ᾽ ὑπόστασιν ἕνωσιν ὁμολογοῦμεν, Idest, eam quæ secundum personam est vnitatem. Et quoniam vnigenitus filius & verbũ Dei ante secula, & sine tempore de patre natus, idem ipse & in vltimis diebus descendens de cęlis, incarnatus de spiritu sancto, & ex sancta atq; gloriosa sẽper virgine & Dei genitrice Maria, homo factus, dominus noster Iesus Christus, proprie & vere Deus est: ideo & sanctam atq; gloriosam virginem Mariam proprie & vere Dei matrem esse dicimus: non quia Deus verbum, principium ex ipsa sumpserit, sed quia in vltimis diebus descendit de cęlis, & ex ipsa incarnatus, & homo factus, & natus est: quem confitemur & credimus (sicut dictum est) consubstantialem esse patri secundum deitatem, & consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem: eiusdem miracula & passiones, quas sponte in carne sustinuit, agnoscentes. Suscipimus autem sancta quatuor concilia, idest, trecentorum decem & octo sanctorum patrum, qui in Nicæna vrbe cõgregati sunt; & centum quinquaginta sanctorum patrum, qui in hac regia vrbe conuenerunt: et sanctorũ patrum qui in Epheso primo congregati sunt: & sanctorum patrum, qui in Chalcedone cõuenerunt, sicut vestra apostolica sedes docet atque prædicat. Omnes ergo Sacerdotes sequentes doctrinam apostolicæ sedis vestræ, ita credunt, & confitentur, & prædicant. Vnde properauimus hoc ad notitiam defferre vestræ sanctitatis per Hypatium & Demetriũ beatissimos episcopos, vt nec vestram sanctitatem lateat, quæ a quibusdã paucis monachis male & iudaice secundum Nestorii perfidiam, denegata sunt.

Item, subscriptio talis fuit:

Deitas te conseruet per multos annos sanctißime ac religiosißime Pater.

A EX EXTRAVAGANTIBVS comm. tit. de maio. & obed.

BONIFACIVS VIII.

Omnes Christi fideles de necessitate salutis, subsunt Romano Põtifici, qui vtrũque gladium habet, & omnes iudicat; à nemine autem iudicatur.

VNAM sanctam ecclesiam catholicam, & ipsam apostolicam, vrgente fide credere cogimur & tenere. Nosque
B hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in Canticis proclamante, Vna est colũba mea, *Cant. 6.*
perfecta mea: Vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repręsentat: cuius caput Christus: Christi vero Deus. In qua vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. Vna nempe fuit diluuii tempore arca Noe, vnam ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consũmata,
C vnum (videlicet Noe) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam, omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam, dicente Domino in propheta, Erue à framea Deus *Psal. 21.*
animam meam, & de manu canis vnicam meam. pro anima enim, idest pro seipso capite simul orauit & corpore, quod corpus vnicam scilicet Ecclesiã nominauit, propter spõsi fidei sacramẽtorũ, & charitatis ecclesię vnitatẽ. Hæc est tunica illa Domini inconsu *Ioa. 19.*
D tilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit.

Igitur Ecclesiæ vnius & vnicæ unum corpus, vnũ caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petrique successor, Dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas, meas, *Ioa. 21.*
inquit, & generaliter, non singulariter has vel illas, per quod commisisse sibi intelligitur vniuersa. Siue ergo Græci siue alii, se dicant Petro, eiusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse, se de ouibus
E Christi non esse: dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile, & vnicum esse pastorem. *Ioa. 10.*
In hac eiusque potestate, duos esse gladios, spiritalem videlicet & temporalem, euangelicis dictis instruimur: Nam dicentibus Apostolis, Ecce gladii duo hic, in Ecclesia *Luc. 22.*
scilicet, cũ apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse: sed satis. Certe qui in potestate Petri, temporalem gladium esse negat, male verbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum *Mat. 26.*
in vaginam. Vterque ergo est in potestate

ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille verò ab ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. Nam cum dicat Apostolus: Nō est potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt, non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tāquam inferior reduceretur per aliū in suprema. Nam secundū beatū Dionysium, lex diuinitatis, est infima per media in suprema reduci. Non ergo secūdum ordinem vniuersi, omnia æquè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritalem autem & dignitate & nobilitate terrenam quālibet præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritalia temporalia antecellūt. Quod etiam ex decimarum datione & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione, claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritalis potestas, terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si bona non fuerit: sic de ecclesia, & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce cōstitui te hodie super gentes & regna: & cætera quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritalis, minor à suo superiori. Si verò suprema, à solo Deo non ab homine poterit iudicari: testante Apost. Spiritalis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autem hæc auctoritas (etsi data sit homini, & exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quē confessus fuit petra firmata, dicēte Domino ipsi Petro: Quodcūque ligaueris, &c. Quicunque igitur huic potestati, à Deo sic ordinatæ, resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia, quod falsum & hæreticum iudicamus: quia testante Moyse, Non in principiis, sed in principio cælum Deus creauit & terram. Porrò subesse Romano Pontifici omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus, & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis.

Rom. 13. — *S. De diui ni. nomi.* — *Hier. 1.* — *1. Cor. 2* — *Matt. 16* — *Gen. 1.*

Dat. Later. Pont. nostri anno VIII.

A Ex Decretalibvs Greg. III.

De baptis. & eius effectu.

Alexander III.

Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: si non sit dictum; ego te baptizo in nomine patris, &c. non est baptizatus. Cap. 1.

Sɪqvɪs puerū ter in aqua immerserit in nomine B patris, & filii, & spiritus sancti, amen: & non dixerit; ego baptizo te in nomine patris, & filii, & spiritus sācti, amen: nō est puer baptizatus.

IDEM.

Si probabiliter dubitatur; an quis fuerit baptizatus, potest baptizari forma hic expressa. Cap. 2.

C De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: Si baptizatus es, nō te rebaptizo: sed si nondum baptizatus es, Ego te rebaptizo in nomine patris, &c.

INNOCENTIVS III.
Arelaten. Archiepiscopo.

D *Sacramentum baptismi, vtiliter confertur paruulis, licet non credant, nec intelligant: & remittitur eis peccatū originale. hoc dicit vsque ad §. Verum. Cap. 3.*

Maiores nostrę ecclesię causas, presertim articulos fidei contingentes ad Petri sedem referendas intelligit, qui eum quęrenti Domino quē discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notabat: Tu es Christus filius Dei viui, & pro eo Dominum exorasse ne deficiat fides eius. Quibusdam igitur quęstionibus, quas contra catholicos heretici mouerant, nos postulas respondere. E Asserūt enim, paruulis inutiliter baptisma cōferri: quod nituntur probare illud primo & precipue inducentes, quòd cum secundum verbum Iacobi apostoli dicentis in epistola sua: Charitas operit multitudinem peccatorum: & iuxta illud testimonium veritatis in Euangelio de peccatrice, quę ipsius pedes lauerat, perhibentis: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniā dilexit multum: non nisi per charitatem, & in charitate crimina dimittantur: paruulis qui

Matt. 16 — *Luc. 22* — *Iace. 5.* — *Luc. 7.*

1578

qui nec sentiunt nec consentiunt, & charitatem non habent, quę sentientibus & consentientibus tantum infunditur: peccatum non dimittitur in baptismo: & infra. Ad id autem taliter respondemus, quòd cum baptisma successerit circumcisioni: absit enim vt in illam damnatam hęresim incidamus, quę perperam affirmabat legem cum euangelio,& circumcisionem cum baptismo seruandam: quoniam secundum Apostolũ dicentem ad Gal. Si circumcidimini, Christus nihil vobis prodest. Cum ergo circumcisio tam adultis quàm paruulis ex pręcepto Domini conferretur, ne baptismus qui successit loco ipsius,& generalior tamen existit,cũ tam viri quàm fœminę baptizetur, minoris videatur effectus: tam adultis, quàm paruulis est conferendus. Sicut .n. sine distinctione qualibet Mosayca lex clamabat: Anima cuius præputii caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo: ita nunc indistinctè vox intonat euangelica: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei; ab hac generalitate nec sexum, nec ętatem excludens. Caute tamen notandum est, quantum plus baptismus hodie cõferat Christianis, quàm quondam Iudæis circuncisio contulisset; dictum est in fine prædictæ auctoritatis inductæ de veteri lege, peribit de populo suo. In euangelica vero auctoritate subiũctum est: Non intrabit in regnum Dei. Quoniam etsi originalis culpa remittebatur per circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum quousque ad mortem Christi fuit omnibus obseruatum, sed per sacramentum baptismi Christi sanguine rubricati, culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cęlorum etiam peruenitur: cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. Absit enim, vt vniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem. Cęterum ex vi litteræ satis patet, prædictas auctoritates intelligendas esse tantummodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum, cum de paruulis non possit idem intelligi, qui peccato tantum originali tenentur. Similiter & illa auctoritas est soluẽda: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, &c. cum non possint credere paruuli, sed adulti; & ob hoc tota auctoritas hic intelligẽda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur. Quamuis nonnulli concedant, quòd paruuli credunt non per vsum, sed per habitũ fidei, quem suscipiunt in baptismo: sicut & alia multa verba secundum cõmunem vsum loquendi nõ ad actũ, sed ad aptitudinem referuntur.

Gen. 3. Ioa. 3. Gen. 17. Leuit. 12. 1. ad Tit. 1. Matt. 18. Matt. 15 Luc. 21 Luce. 5. Luc. 7.

Illud vero quod opponentes inducunt, fidem aut charitatem, aliasque virtutes paruulis vtpote non consentientibus non infundi, à plerisque non conceditur absolute: cũ propter hoc inter Doctores Theologos quęstio referatur: aliis asserentibus, per virtutẽ baptismi paruulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: nonnullis dicentibus, dimitti peccatum, & virtutes infũdi, habentibus illas quò ad habitum, non quò ad vsum, donec perueniãt ad ætatẽ adultã.

Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo etiam non consentienti, vt paruulis. secus de actuali: quia sicut non cõmittitur sine consensu, ita nõ relaxatur. hoc dicit, vsq; ad. §. Sed adhuc.

Verum quidam ex hac solutione, inuenisse se credunt viam ad alias quęstiones, argumentantes ex eo quod dicimus, paruulis in baptismate peccatũ originale dimitti, quòd & adultis, dormientibus, vel amentibus peccatum (si baptizantur) ratione simili dimittatur. Cum enim neutri sentiunt tunc vel consentiant, dicunt idem in consimilibus iudicandum. Hic vero dicimus distinguendũ, quòd peccatum est duplex, originale, scilicet & actuale. Originale, quod absque consensu contrahitur: actuale, quod committitur cum consensu. Originale igitur quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramenti: actuale vero, quod consensu contrahitur, sine cõsensu minime relaxatur.

Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruulis, qui tamen consentire non possunt: in adultis tamen, amentibus, vel dormientibus, qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale: & idem etiam nec originale. hoc dicit.

Sed adhuc quæritur, quare non saltẽ originale peccatum amentibus, & dormientibus in baptismo sicut paruulis dimittatur. Ad hoc taliter est respõdendũ, quòd Dominus qui totum hominem sanum fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit, & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis Dei: actualis uero pœna peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus. Vnde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur

in gehenna perpetuo propter reatum criminis actualis: sed hæc tanquam incompassibilia sese minime patiuntur, immo sibi mutuo aduersantur.

Amentes vel dormientes baptizati, si ante dementiam vel dormitionem baptizari volebant, characterē suscipiūt, aliàs secus. Coacti vero causatiue suscipiunt. hoc dicit vsque ad finem.

Item quęritur, vtrum dormientibus, & amentibus sacramenti saltem character in baptismate imprimatur, vt excitati a somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quòd sacramenta, quæ per se sortiuntur effectum, vt baptismus & ordo, cæteraque similia, non solum dormientibus, & amentibus: sed inuitis & contradicentibus, et si non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur: cum non solum paruuli, qui non cōsentiunt, sed & ficti, qui quamuis non ore, corde tamen dissentiunt, recipiant sacramentum. Sed opponitur talibus, quòd qui fuissent inuiti & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti, ad iurisdictionem ecclesiasticā pertinerēt: vnde ad seruandam regulam fidei christianę, forent rationabiliter cōpellendi. Verum id est religioni christianę cōtrarium, vt semper inuitus & penitus contradicens ad recipiendam & seruandam christianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter inuitum & non inuitum, coactum & non coactum, alii non absurde distinguunt, quòd is qui terroribus atq; suppliciis violēter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum: & talis (sicut & is qui ficte ad baptismū accedit) characterem suscipit christianitatis impressum: & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad obseruantiam fidei christianæ: In quo casu debet intelligi decretum cōcilii Toletani: vbi dicitur, quòd qui iam pridem ad christianitatem coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisibuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiā suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini extitisse participes: oportet etiam vt fidem, quam necessitate susceperunt, tenere cogantur: ne nomen Domini blasphemetur, & fides quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille vero qui nunquam consentit, sed penitus cōtradicit: nec rem, nec characterem suscipit sacramēti: quia plus est expresse contradicere, quàm minime consentire: sicut nec ille notam alicuius reatus incurrit, qui contradicens pe- A nitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter. Dormientes autem & amentes, si priusquā amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione persisterent: quia in eis intelligitur cōtradictionis propositum perdurare: si fuerit sic immersi, characterem non suscipiunt sacramenti. Secus autem, si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Vnde tales in necessitatis articulo consueuit Ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis B imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obsistentem.

EX CODICE IVSTINIANI

TIT. *Ne sanctum baptisma iteretur.*

l. 1. Imppp. VALENT. VALENS & GRAT. AAA. Ad Flauianum Vicarium Africæ.

C ANTISTITEM qui sanctitatem baptismatis illicita vsurpatione geminauerit, sacerdotio indignum esse cēsemus. Eorum enim condemnamus errorem, qui apostolorum pręcepta calcātes, christiani nominis sacramenta sortitos, alio rursus baptismate non purificant, sed incestant, lauacri noīe polluentes. *Dat. XVI. Kal. Nouem. Constantinop. Gratiano A. IIII. Merobaude Coss.*

l. 2. Impp. HONOR. ET THEODO. AA. Anthemio P. P.

D SI quis rebaptizare quempiam de ministris catholicæ sectæ fuerit detectus, vnà cum eo qui piaculare crimen commisit (si tamen criminis per ętatem capax sit & hic, cui persuasum sit) vltimo supplicio percellatur. *Dat. XII. Kal. April. CP. Lucio V C. Cos.*

EX DECRETALIBVS GREgorii tit. De celebr. Miss.

E *Si qua verba sunt in canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerūt, credere debemus, quod à Christo Apostoli, & ab Apostolis eorum successores acceperūt. Et hoc dicit vsque ad §. Quæsiuisti.*

CVM Marthæ: & infra. Quæsiuisti quę sit forma verborum, quam ipse Christus expressit, cū in corpus & sanguinem suum panem transsubstantiauit & vinum: illud in canone missæ, quo Ecclesia vtitur generalis, adiecerit: quod nullus Euangelistarum legitur expressisse. Cum enim in Euangelio sic legatur. Accipiens calicem gratias agens benedixit Matt. 27

nedixit, & dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum: In canone missæ sermo iste, videlicet mysterium fidei, verbis istis interpositus inuenitur. Vnde cum non Euangelista Christum hoc dixisse testetur, miraris quòd aliquis asseuerare tentauerit, cum aliquid plus dixisse, quàm aliquis Euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requisiuit, alia duo videlicet, Eleuatis oculis in cælum: & æterni testamenti, poteris in ipso canone reperire, quæ in textu euangelico non leguntur. Sane multa tam de verbis, quàm de factis domini cis inuenimus, ab Euangelistis omissa, quæ Apostoli vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Paulus enim in Actibus Apostolorum sic ait: Meminisse vos oportet verbi Domini Iesu, qui dixit: Beatius est dare quam accipere. hæc nullus quatuor Euāgelistarum descripsit: nullus etiam horum expressit, quod Paulus de Christo ad Corinthi. scribens ait: Visus est plus quàm quingentis fratribus simul: deinde visus est Iacobo, nouissime autem tanquā abortiuo visus est & mihi. Ipsi etiā Euāgelistæ mutuo interse suppleuisse legūtur, quę ab eorū aliquo vel aliquibus sunt omissa. Vnde cū tres Euāgelistę posuerūt, Hoc est corpus meū: solus Lucas adiecit, quod pro vobis tradetur. & cū Mattheus & Marcus dicant, pro multis: Lucas dicit, pro vobis: Matthæus autem, in remissionem peccatorū adiunxit. Cæterū ea quæ adduntur in canone missæ, possunt ex aliis locis Euāgelii comprobari. Ioan. enim suscitationem Lazari describens: Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me: & infra. Si tūc igitur in cęlū oculos leuauit ad Patrē, cū ad corpus exanime animā Lazari reuocauit: probabilius esse videtur, quòd tūc oculos leuauerit ad Patrem in cęlum, cum panem & vinum in corpus & sanguinem proprium commutauit. Cęterum sicut superius est expressum, cum in textu euangelico, noui testamenti ponatur, hic interponitur, & ęterni. nam vetus testamentum quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat. Nouum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit ęterna: et ideo testamentum illud fuit vetus & trāsitorium: hoc autem nouum est & ęternum, vel vt vtamur

Act. 20. *1. Cor. 15* *Luc. 22.* *Matt. 26.* *Marc. 14* *Ioa. 11.* *Matt. 27*

A alia ratione: vnde nouum, id est vltimum esse describitur, inde ęternum, id est perpetuum comprobatur. Nouissimum etenim hominis testamētum morte immobile perseuerat: quia testatoris obitu confirmatur: iuxta quod Apostolus testamētum in morte asserit confirmatum: alioquin non valet, dum vixerit qui testatur. Pręterea non solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum: iuxta quod Apostolus ipse scribit. Ideo noui testamēti mediator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt hęreditatis ęternę. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso canone reperitur: hic est enim sanguis meus noui & ęterni testamenti, id est, nouę ac ęternę promissionis, scilicet confirmator, sicut Dominus repromittit: Qui manducat (inquiens) carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam ęternam. Ex eo autem verbo de quo mouit tua fraternitas quęstionē, videlicet, mysteriū fidei, munimentum erroris quidam trahere putauerunt, dicentes, in sacramento altaris nō esse corporis Christi & sanguinis veritatem, sed imaginem tantum & speciem, & figuram: pro eo quod scriptura interdum commemorat id quod in altari suscipitur, esse sacramentū & mysteriū, & exemplū. Sed tales ex eo laqueū erroris incurrunt, quòd nec auctoritates scripturę conuenienter intelligūt, nec sacramenta Dei suscipiunt reuerenter. Si enim quia figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur: ergo nec mors, nec resurrectio Christi (cū figura sit) veritas est credenda. Siquidē mortē & resurrectionē Christi, similitudinē & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inquiēs, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostrā. Apostolorū etiā princeps Petrus sic in epistola sua scribit: Christus passus est pro nobis, relinquens uobis exemplum ut sequamini vestigia eius. Sic ergo tam mors Christi quàm eius resurrectio est exemplum, vt & nos peccato mortui, iustitię iam viuamus: quare si non fuit veritas, quia exemplum: ergo nec vere mortuus fuit Christus, nec vere à mortuis resurrexit. Sed absit à fidelium cordibus error iste, cū Propheta de ipso testetur: quòd vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysteriū fidei, quoniam aliud ibi creditur quàm cernatur: & aliud cernitur, quàm credatur. Cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac uirtus vnitatis & charitatis: & infra. Distinguendum est tamen

Hebr. 9. *Rom. 6.* *1. Cor. 15* *1. Pet. 2.* *Isa. 53.*

(B, C, D, E section markers in the margin.)

men subtiliter inter tria, quę hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, ueritatem corporis, & uirtutem spiritualem. Forma est panis & vini: veritas carnis & sanguinis: uirtus vnitatis & charitatis. Primum est sacramentum, & nō res: secūdum est sacramentum, & res: tertium est res, & non sacramētum. Sed primum est sacramentum geminæ rei. Secundum est sacramentum vnius, & alterius res existit. Tertium est res gemini sacramenti. Credimus igitur quòd formam uerborum, sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores.

In sacramento altaris, aqua cum vino transubstantiatur in sanguinē. hoc dicit vsque ad. §. Tertio loco. Abbas.

Quæsiuisti etiam, utrum aqua cum uino in sanguinem conuertatur? Super hoc autē opiniones apud Scholasticos uariātur. Aliquibus enim videtur, quòd cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua: in illa duo, vinum & aqua, quę commiscentur in calice, diuina virtute mutantur: ut in hoc sacramento plena sit ueritas & figura. Alii vero tenent, quòd aqua cum uino transubstantiatur in sanguinem, cum in uinū transeat mista uino: licet physici contrarium asseuerent, qui aquam a uino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici, quòd aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris uini accidentibus circumfusa, ita quòd uini saporē assumit. quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem aliud uinum mittatur in calicē: illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris uini commistum, corpori quod sub eis latet, undique circunfunditur, non madidans circumfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositum uidentur afficere: quia si aqua fuerit apposita uino, uini saporem assumit. Contingit igitur, accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare: Cedit quippe natura miraculo: & uirtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur
Ioā. 21. de ipsius latere processisse: & infra. Verum inter opiniones prædictas, illa probabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum uino in sanguinem transmutari: ut expressius eluceat proprietas sacramenti. Nam cum aquę multæ sint populi multi, iuxta quod alibi
Ioā. 37. legitur: Beati qui seminatis super omnes

A aquas: ideo uino aqua unitur, ut Christo populus adunetur. Per hoc enim quod suscepit ipse de nostro, & accipimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniungimur ei; ut qui est unum cum patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilē unionem: ac per hoc ipso communiter mediante cum patre unū efficiamur: Pater inquit sancte, serua eos quos dedisti mihi, ut Ioā. 17.
sint unum, sicut & nos: non pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per uerbum eorū in me, ut & ipsi in nobis unū
B sint, & mundus credat quia tu me misisti.

Oratio quę dicitur in secreta in festo sancti Leonis immutata est; quia vbi dicebatur: Annue nobis Domine, vt animę famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: hodie dicitur; vt intercessione B. Leonis, hæc nobis prosit oblatio. Et hæc mutatio contingit, quia Sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. hoc dicit vsque ad finem. Abbas.

Tertio loco, fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatū, quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores codices contine-
C tur, sic uidelicet: Annue nobis domine, ut animę famuli tui Leonis hęc prosit oblatio, cum in modernis sacramentariis habeatur, Annue nobis quęsumus domine, ut intercessione beati Leonis hęc nobis prosit oblatio? Super quo respondemus, quòd cum sacrę scripturę dicat auctoritas, quòd iniuriam facit martyri qui orat pro martyre, idem est ratione consimili de aliis sanctis sentiēdum: quia orationibus nostris non indigent, pro
D eo quòd cum sint perfecte beati, omnia eis ad uota succedunt: sed nos potius orationibus eorū, indigemus, quos (cum miseri simus) undique mala nostra perturbant. Vnde quod in plerisque orationibus continetur, prosit uel proficiat huic sancto, uel illi talis oblatio ad gloriam & honorem: ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quod magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris: licet plerique reputent non indignū, sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari: & ideo ecclesiam interim sane posse aug-
E mentum glorificationis eorum optare. Verum utrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio qua docetur, quòd defunctorū alii sunt ualde boni, & alii sunt ualde mali; alii mediocriter boni, alii mediocriter mali: vnde suffragia quę fiunt à fidelibus in Ecclesia pro ualde bonis, actiones sunt gratiarum, pro ualde malis consolationes diuorū, expiationes uero pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis tua discretio inuestiget.

INHI-

1578

INHIBITIO FACTA de mandato Domini Gregorii XI. ne tres hic inserti articuli de corpore Christi deinceps prędicentur sub pœna excommunicationis.

Condemnatio quorundam articulorum de sacramento Eucharistiæ fratris Petri de Bonageta ordinis Fratrũ Minorũ, & quorundã aliorum facta per Gregoriũ XI.

MISERATIONE diuina Petrus sancti Eustachii, & Guillermus sancti Angeli Diaconi Cardinales, Reuerẽdis Patribus Tarracon. & Cesaraugustan. prouinciarum, Archiepiscopis, eorumque suffraganeis; necnon Inquisitoribus hereticæ prauitatis à sede Apostolica in ipsis prouinciis deputatis. Salutem & sinceram in domino charitatem.

Relatione religiosi fratris Nicolai Eymerici magistri in Theologia, ac in dictis prouinciis hæreticæ prauitatis inquisitoris, ad audientiam domini nostri Papæ nuper peruenit, quòd tam in vestris quàm in suffraganeorum vestrorum ecclesiis palam & publice per certos religiosos prędicati fuerũt tres articuli subsequentes in effectu.

Primus, quòd si hostia consecrata cadat, seu proiiciatur in cloacam, lutum, seu aliquẽ turpem locum, quòd speciebus remanentibus, sub eis esse desinit corpus Christi, & redit substantia panis.

Secundus, quòd si hostia consecrata à mure corrodatur, seu àbruto sumatur, quòd remanentibus dictis speciebus, sub eis desinit esse corpus Christi, & redit substantia panis.

Tertius, quòd si hostia consecrata à iusto vel à peccatore sumatur, quòd dum species dentibus teritur, Christus ad cęlum rapitur, & in ventrem hominis non traiicitur.

Supplicato igitur per ipsum inquisitorem eidem domino nostro Papæ super huiusmodi articulis, ex quorum prędicatione possent scandala suscitari, salubriter prouideri: Idẽ dominus noster Papa, nobis ibidem præsentibus, viuæ vocis oraculo expresse commisit, quatenus auctoritate sua apostolica vobis mãdaremus, vt omnis moræ sublato dispendio, in dictis vestris prouinciis sub pœna excommunicationis inhibeatis; ne quis deinceps dictos articulos publice præsumat prędicare. Nos igitur Petrus & Guillermus Cardinales prædicti, huiusmodi mandatum apostolicum cupientes exequi, vt tenemur: vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus; Ne ab inde in antea dictos articulos, seu eorum alterum, sub eisdem, vel aliis verbis idem sonantibus in substantia seu in effectu, in vestris ecclesiis vel alibi palam seu publice prędicari à quoquã permittatis: & hoc sub pœna excommunicationis: qua contrarium facientes innodetis ipso facto. Notificantes vobis nihilominus simili mãdato per ipsum dominum nostrũ Papam nobis facto, quòd idem dominus noster Papa Fratri Ioanni de Latone ordinis fratrum minorũ, qui aliquos de dictis articulis in vestris ecclesiis frequenter recitando prædicauerat, inhiberi fecit sub pœna excommunicationis, ne dictos articulos de cętero publice prædicare pręsumat. In quorum omnium testimoniũ, sigilla nostra præsentibus duximus imponenda. Datum apud Villam nouam Auinion. diœcesis die viii. mensis Augusti. Anno domini, Millesimo tricentesimo septuagesimo primo, Inditione nona. Pontificatus sanctissimi in Christo patris domini, domini nostri Gregorii diuina prouidẽtia Papæ XI. Anno primo.

SYMBOLVM APOSTOLORVM.

CREDO in Deum, patrẽ omnipotentem, Creatorem cęli & terrę: Et in Iesum Christum, filium eius vnicum, dominum nostrum: Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, passus sub Põtio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus: Descendit ad inferos: tertia die resurrexit à mortuis: Ascendit ad cęlos: sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis: inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam. Amen.

Vide catechismũ Pij V. iussu editum & epist. 13. Leon. papæ I. in 1. volu. conc gen. fol. 741.

SYMBOLVM SANCTORVM Patrum.

CREDO in vnum Deum, patrem omnipotentem, factorem cæli & terrę, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum, ante omnia secula, Deum de

Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cęlis. Et incarnatus est de spiritu sancto, ex Maria Virgine: & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis: sub Pontio Pilato passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum scripturas. Et ascendit in cælum; sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos: cuius regni non erit finis. Et in spiritum sanctum dominum, & viuificantem; qui ex patre filioque procedit. Qui cum patre & filio simul adoratur, & conglorificatur: qui locutus est per prophetas. Et vnam sanctam catholicam, & apostolicam ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi seculi. Amen.

REGVLA FIDEI BEATI Athanasii Episcopi ab Ecclesia approbata.

Vide To. 4. Cõc. in Decretis Euge. iiii. f. 496.

QVICVNQVE vult saluus esse, ante omnia opus est vt teneat catholicam fidem. Quam nisi quisque integrã inuiolatamque seruauerit: absque dubio in æternũ peribit. Fides autem catholica hęc est: vt vnũ Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitate veneremur. Neque confundentes personas: neque substantiam separantes. Alia est enim persona patris, alia filii, alia spiritus sancti. Sed patris, & filii, & spiritus sancti vna est diuinitas, æqualis gloria, coæterna maiestas. Qualis pater, talis filius, talis spiritus sanctus. Increatus pater, increatus filius, increatus spiritus sanctus. Immensus pater, immensus filius, immensus spiritus sanctus. Aeternus pater, æternus filius, æternus spiritus sanctus. Et tamen nõ tres ęterni, sed vnus æternus. Sicut non tres increati, nec tres immensi: sed vnus increatus, & vnus immensus. Similiter omnipotens pater, omnipotens filius, omnipotens spiritus sanctus. Et tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens. Ita deus pater, deus filius, deus spiritus sanctus. Et tamen non tres dii, sed vnus est deus. Ita dominus pater, dominus filius, dominus spiritus sanctus. Et tamen non tres domini,

A sed vnus est dominus. Quia sicut sigillatim vnamquamque personam deum ac dominum confiteri Christiana veritate compellimur: Ita tres deos aut dominos dicere, catholica religione prohibemur. Pater à nullo est factus, nec creatus, nec genitus. Filius à patre solo est, non factus, nec creatus: sed genitus. Spiritus sanctus à patre & filio, non factus, nec creatus, nec genitus; sed procedens. Vnus ergo pater, non tres patres: vnus filius, non tres filii: vnus spiritus sanctus, non tres spiritus sancti. Et in B hac trinitate nihil prius aut posterius, nihil maius, aut minus: sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt, & coęquales: Ita vt per omnia, sicut iam supra dictum est, & vnitas in trinitate, & trinitas in vnitate veneranda sit. Qui vult ergo saluus esse, ita de trinitate sentiat. Sed necessarium est ad æternã salutem, vt incarnationem quoque domini nostri Iesu Christi fideliter credat. Est ergo fides recta, vt credamus & confiteamur; C quia dominus noster Iesus Christus Dei filius, deus & homo est. Deus est ex substantia patris ante secula genitus, & homo est ex substantia matris, in seculo natus. Perfectus deus, perfectus homo: ex anima rationali & humana carne subsistens. Aequalis patri secundum diuinitatem: minor patre secundum humanitatem. Qui licet deus sit & homo, non duo tamen: sed vnus est Christus. Vnus autem non conuersione diuinitatis in carnē: sed assumptione humanitatis in Deum. Vnus omnino non confusione D substantiæ, sed vnitate personæ. Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita deus & homo vnus est Christus. Qui passus est pro salute nostra: descendit ad inferos: tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cælos: sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Inde vēturus est iudicare viuos & mortuos. Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui bona egerunt, E ibunt in vitam ęternam: qui vero mala, in ignem æternum. Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit.

29744
1578

Habetur in Tom. 9 operũ D. Hier. Romæ impreſſ. epiſto. 17.

CONFESSIO FIDEI Beati Hieronymi Presbyteri.

CREDIMVS in Deum patrẽ omnipotentem, cunctorum viſibilium & inuiſibilium conditorem. Credimus & in dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, per quem creata ſunt omnia: verum Deum vnigenitum, & verum Dei filium: nõ factum aut adoptiuum, ſed genitum & vnius cum patre ſubſtantiæ, quod Græci dicunt ὁμοουσίον: atque ita per omnia æqualẽ Deo patri, vt nec tempore, nec gradu, nec poteſtate poſſit eſſe inferior: tantumque confitemur eſſe illum qui eſt genitus, quantus eſt ille qui genuit. Non autem quia dicimus genitum à patre filium diuina & ineffabili generatione, aliquod ei tempus aſcribimus: ſed nec patrem aliquando cœpiſſe, nec filiũ. Nec enim aliter confiteri poſſumus æternũ patrem, niſi confiteamur etiam coæternum filiũ. Ex filio enim pater dicitur, & qui ſemper pater fuit, ſemper filium habuit. Credimus & in ſpiritũ ſanctũ, verũ Deum, ex patre & filio procedẽtem, æqualem per omnia patri & filio, voluntate, poteſtate, æternitate, ſubſtantia. Nec eſt prorſus aliquis in trinitate gradus, nihil quod inferius ſuperiuſue dici poſſit: ſed tota deitas ſui perfectione æqualis eſt, vt exceptis vocabulis, quę proprietatem perſonarum indicant, quicquid de vna perſona dicitur, de tribus digniſſime poſſit intelligi. Atque vt cõfundẽtes Arriũ, vnam eandẽque dicimus trinitatis eſſe ſubſtantiã, & vnum in tribus perſonis fatemur Deum: ita impietatem Sabellii declinantes, tres perſonas expreſſas ſub proprietate diſtinguimus, non ipſum ſibi patrem, ipſum ſibi filium, ipſum ſibi ſpiritum ſanctum eſſe dicentes: ſed aliam patris, aliam filii, aliam ſpiritus ſancti eſſe perſonam. Non enim nomina tantummodo, ſed etiam nominum proprietates, ideſt, perſonas, velut Græci exprimunt hypoſtaſes, hoc eſt, ſubſiſtentias confitemur. Nec pater filii, aut ſpiritus ſancti perſonam aliquando excludit: nec rurſus filius, aut ſpiritus ſanctus, patris nomen perſonãque recipit, ſed pater ſemper pater eſt, filius ſemper filius eſt, ſpiritus ſanctus ſemper ſpiritus ſanctus eſt. Itaque ſubſtantia vnũ ſunt, perſonis ac nominibus diſtinguũtur. Ipſum autem Dei filium, qui abſque initio æternitatem cum patre & ſpiritu ſancto poſſidet, dicimus in fine ſeculorum perfectum naturę noſtrę hominem ſuſcepiſſe ex Maria ſem-

A per virgine, & Verbum carnem eſſe factum aſſumendo hominem, non permutãdo deitatem: nec, vt quidam ſceleratiſſime opinantur, ſpiritum ſanctum dicimus fuiſſe pro ſemine, ſed potentia ac virtute creatoris operatum. Sic autem cõfitemur in Chriſto vnã filii eſſe perſonam, vt dicamus duas eſſe perfectas atque integras ſubſtantias, ideſt, deitatis & humanitatis, quæ ex anima continetur & corpore. Atq; vt condemnamus Photinum, qui ſolum & nudum in Chriſto hominem confitetur: ita anathematizamus
B Apollinarem, & eius ſimiles, qui dicunt Dei filium minus aliquid de humana ſuſcepiſſe natura: & vel in carne, vel in anima, vel in ſenſu aſſumptum hominẽ, his propter quos aſſumptus eſt, fuiſſe diſſimilem, quem abſq; ſola peccati macula, quæ naturalis non eſt, nobis confitemur fuiſſe conformem. Illorũ quoq; ſimiliter execramur blaſphemiã, qui nouo ſenſu aſſerere conãtur, à tẽpore ſuſceptæ carnis omnia quæ erant deitatis, in hominem demigraſſe; & rurſum quæ erant hu-
C manitatis, in Deum eſſe transfuſa, vt quod nulla vnquàm hæreſis dicere auſa eſt, videatur hac confuſione vtraque exinanita, ſubſtantia deitatis ſcilicet & humanitatis, & à proprio ſtatu in aliud eſſe mutata, qui tam Deum imperfectum in filio, quàm hominẽ confitentur, vt nec Deum verum, nec hominem tenere credantur. Nos autem dicimus ſuſceptũ ita à Dei filio paſſibile noſtrũ corpus, vt deitas impaſſibilis permaneret.
D Paſſus eſt enim Dei filius non putatiue, ſed vere, omnia quæ ſcriptura teſtatur, ideſt, eſuriem, ſitim, laſſitudinem, dolorem, mortem, & cætera huiuſmodi. Secundum illud paſſus eſt, quod pati poterat, ideſt, non ſecundum illam ſubſtãtiam quę aſſumpſit, ſed ſecundum illam quæ aſſumpta eſt. Ipſe enim Dei filius ſecundum ſuam deitatem impaſſibilis eſt vt pater, incomprehenſibilis vt pater, inuiſibilis vt pater, incõmutabilis vt pater: & quamuis propria perſona filii, ideſt, Dei verbum ſuſcepit paſſibilem hominem,
E ita tamen eius habitatione ſecundum ſuam ſubſtantiam deitas verbi nihil paſſa eſt, vt tota trinitas: quam impaſſibilem confiteri neceſſe eſt. Mortuus eſt ergo Dei filius ſecũdum ſcripturas, iuxta illud quod mori poterat. Reſurrexit tertia die. Aſcendit in cęlũ: ſedet ad dexteram Dei patris, manente ea natura carnis, in qua natus & paſſus eſt, in qua etiam reſurrexit. Nõ enim exinanita eſt humanitatis ſubſtantia, ſed glorificata, & in æternũ cum deitate manſura. Accepta ergo

a patre omnium potestate, quæ in cælo sunt & in terra, venturus est ad iudicium viuorū & mortuorum, vt & iustos remuneret, & puniat peccatores. Resurrectionem etiā carnis ita confitemur & credimus, vt dicamus nos in eadem, in qua nunc sumus, veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permansuros. Vnam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diuersa. Econtrario pro modo delictorū, peccatorum quoque esse supplicia. Baptisma vnū tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in maioribus, asserimus esse celebrandum. Hominem si post baptismum lapsus fuerit, per pęnitentiam credimus posse saluari. Nouum & vetus testamentum recipimus in eo librorum numero, quē sanctæ catholicæ Ecclesiæ tradit auctoritas. Animas à Deo dari credim⁹, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos, qui animas quasi partem diuinę dicunt esse substantiæ. Eorum quoque condemnamus errorē, qui eas vel ante peccasse, vel in cęlis conuersatas fuisse dicūt, quàm in corpora mitterentur. Execramur etiam eorum blasphemiā, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo pręceptum esse: & mandata Dei, non a singulis, sed ab omnibus in commune posse seruari: vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygis damnant. Anathematizamus etiā illos, qui Dei filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, & eum propter assumptū hominem, non omnia facere potuisse quæ uoluit. Iouiniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritorū esse distantiam, nosque eas ibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexerimus. Liberum sic confitemur arbitriū, vt dicamus nos semper Dei indigere auxilio, & tam illos errare, qui cū Manichæo dicunt hominē peccatū vitare non posse, quàm illos qui cū Iouiniano asserūt hominē non posse peccare: Vterq; .n. tollit arbitrii libertatē. Nos vero dicimus hominem semper & peccare & nō peccare posse, vt sēp nos liberi cōfiteamur esse arbitrii. Hęc fides est, Papa beatissime, quā in Ecclesia catholica didicimus, quāq; sēper tenuimus & tenemus. In qua si minus perite, aut parū caute aliq̄d forte positū est, emēdari cupimus à te, q̄ Petri & fidē & sedē tenes. Sin aūt hęc nostra cōfessio, apostolat⁹ tui iudicio cōprobatur, q̄cūq; me maculare voluerit, se imperitū vel maleuolū, vel etiam non catholicū, nō me hęreticū cōprobabit.

A EX DIVO AVGVSTINO in libro de fide ad Petrum Diaconum.

Quadraginta capitula ad Regulam verę fidei pertinentia. — *Habetur in tom. 3. operum D. Aug.*

EPISTOLAM, fili Petre, tuę charitatis accepi, in qua te significasti velle Hierosolymam pergere, & postulasti te litteris nostris instrui, quam debeas in illis partibus veræ fidei regulam
B tenere: vt nullus tibi possit sensus hæreticæ subrepere falsitatis: & infra.

Vnus Deus. Cap. 1.

FIrmissime itaque tene, & nullatenus dubites, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnum esse naturaliter Deum, in cuius nomine baptizati sumus. Cum enim aliud nomen sit Pater, aliud Filius, aliud Spiritus sanctus. hoc est vtique vnum naturę nomen
C horum trium, quod dicitur Deus, qui dicit in Deuteronomio: Videte, quoniam ego sum Deus, & non est alius præter me, & de quo dicitur: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est: & dominū Deum tuū adorabis, & illi soli seruies. *Deute. 6.* *Matth. 4.*

Dominus. Cap. 2.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, id est, sanctam Trinitatem, esse solum naturaliter verum Deum Dominum: quia quum
D tres deos nobis colere non liceat, nisi vnum solum verum Deū: tamen sicut Pater verus Deus dicitur, testante Apostolo, qui ait: Conuersi estis ad Deū à simulachris, seruire Deo viuo, & vero, & expectare Filium eius de cælis, quē suscitauit à mortuis Iesum: ita quoque Filium verum Deū Ioannes cōmendat Apostolus, dicens: Scimus, quia filius Dei venit, & dedit nobis intellectum, vt cognoscamus verū Deum: & simus in vero Filio eius Iesu Christo: hic est, verus Deus, &
E vita ęterna. Qui vtique quoniā verus Deus est, etiā veritas est, sicut ipse nos edocet, dicens: Ego sum via, veritas & vita. De Spiritu quoq; sancto Ioānes Apostolus ait: Quia Spiritus est veritas. Et vtique non potest naturaliter verus Deus nō esse, qui veritas est. Quem etiā Deū Paulus Apostolus cōfitetur dicens: Mēbra vestra templū sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quē habetis a Deo, & nō estis vestri. Empti.n. estis pretio magno, glorificate & portate Deū in corpore vestro. *1. Thes. 1* *1. Ioa. 5* *Ioan. 14* *1. Cor. 6.* *1. Cor. 6.*

Sem-

E9744
1578

Sempiternus. Cap. 3.

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,Patrem,& Filium, & Spiritum sanctum, id est sanctam Trinitatem vnum verum Deũ sine initio sempiternum esse, propter quod
Ioan. 1. scriptum est. In principio erat verbum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Hæc denuo sempiternitas in-
Psal. 73. timatur in Psalmo,vbi dicitur: Deus autem
Rom. 1. Rex noster ante secula: & alio loco. Sempiterna quoque eius virtus & diuinitas.

Incommutabilis. Cap. 4.

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,sanctam Trinitatem, solum verum Deum: sicut æternum: ita solum naturaliter incommutabilem esse. Hoc enim significat, cum
Exod. 3. dicit famulo suo Moysi. Ego sum qui sum. Huic in Psalmo dicitur: In principio domi-
Psal. 101 ne terram fundasti, & opera manuum tuarũ sunt cæli. Ipsi peribũt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

Omnium Creator. Cap. 5.

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,sanctam Trinitatem solum verum Deũ, rerum omnium esse, visibilium & inuisibiliũ,
Psa. 145 creatorem. De quo in Psalmis dicitur: Beatus,cuius Deus Iacob adiutor eius,spes eius in domino Deo ipsius, qui fecit cælũ & terrã, mare, & omnia quæ in eis sunt. De quo
Rom. 11. etiam Apostolus dicit: Quoniam ex ipso,& per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria in secula seculorum.

Tres personæ. Cap. 6.

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,Patris, & Filii,& Spiritus sancti,vnam quidem esse naturam, tres vero esse personas. Patremque solũ esse,qui dixit: Hic est filius
Matt. 17. meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui, & filium solum esse, super quem illa vox solius patris sonuit, quando in Iordane secundum hominem baptizatus est, & hunc esse vnigenitum, qui carnem solus accepit, & Spiritum sanctum Patris, & Filii, solum esse qui in specie columbæ super Christum ba-
Matth. 3. ptizatum, & ascendentem de aqua, descen-
Act. 1. dit: & quinquagesimo die post resurrectionem Christi fideles in vno loco positos, in linguarum ignearum visione,adueniens,repleuit. Illam vero vocem, quam solus locutus est Deus Pater: & illam carnem, qua so-

A lus homo factus est, vnigenitus Deus: & illã columbam, in cuius specie Spiritus sanctus super Christum descendit: illasque linguas igneas, in quarum visione fideles vno loco constitutos repleuit,opera esse totius Trinitatis,id est,vnius Dei,qui fecit omnia in cęlis & in terra, visibilia & inuisibilia.

Filius, Spiritus amborum. Cap. 7.

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,solum Deum filium,id est, vnam ex Trini-
B tate personam, solius Dei Patris esse filium. Spiritum vero sanctum, ipsum quoque vnã ex Trinitate personam, nõ solius Patris,sed simul & Patris & Filii esse Spiritum. Ostendens enim Deus filium solum esse de Patre genitum,ait:Sic enim Deus dilexit mundũ, Ioan. 3.
vt Filium suum vnigenitum daret: Et paulò post: Qui autem non credit, iam iudicatus est,quia non credit in nomine vnigeniti Filii Dei. Spiritum vero sanctum & Patris & Filii esse spiritum, Apostolus docet,qui ait:
C Vos autem non estis in carne,sed in spiritu, Rom. 8.
si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Et sequitur: Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius.

Semper procedens ab vtroque. Cap. 8.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, eũdem Spiritum sanctum,qui Patris & Filii vnus Spiritus est, de Patre & Filio procedere. Dicit enim Filius: Cum venerit Spi Ioan. 15.
ritus veritatis, qui à Patre procedit,vbi suũ
D Spiritum esse docuit, quia ipse est veritas. De Filio quoque procedere Spiritum sanctum, prophetica atq; Apostolica nobis doctrina commendat. Isaias enim dicit de Filio: Percutiet terram virga oris sui, & Spiri Isaię 11.
tu labiorum suorum interficiet impium. De quo & Apostolus ait: Quem interficiet Do- 2.Thes.2
minus Iesus spiritu oris sui.Quem etiam ipse vnigenitus Dei filius spiritum oris sui esse significans: post resurrectionem suam insufflans in discipulos, ait: Accipite Spiritum Ioan. 20.
E sanctũ. De ore vero Domini Iesu ait Ioannes in Apocalypsi: Quia gladius vtraq; parte acutus procedebat. Ipse vero spiritus oris Apoc. 1.
eius, ipse est gladius,qui de ore eius ꝓcedit.

Deus immensus uirtute non mole. Cap. 9.

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,Trinitatem Deũ, immẽsum esse, virtute nõ mole, & omnẽ creaturam spiritualem atque corporalem virtute eius & præsentia contineri. Dicit enim Deus pater: Cælũ & terrã Iere. 23.
ego impleo. Dicitur ergo de sapientia Dei, Sap. 8.
qui

quę Filius eius est: quia attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. De Spiritu quoque sancto legimus: quia Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. Et Dauid Propheta dicit: Quo ibo à Spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum, tu illic es, & si descendero in infernum, ades.

Sap. 1.
Psal. 138

Solus filius incarnatus. Caput. 10.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, vnam ex trinitate personam, id est Deũ, filium, qui de natura Dei patris solus natus est: & vnius eiusdemque naturę cum Patre est, ipsum in Spiritu, in plenitudine temporis secundum susceptionem formę seruilis, voluntarie, in virgine conceptum, & de virgine natum: verbum carnem factum: ipsumque esse, qui essentialiter natus est de Patre, & essentialiter conceptus natusque est de Virgine: Ipsumque vnum esse, & vnius naturę cum Patre, & vnius naturę cum Virgine, qui ait de Deo Patre: Ante secula fundauit me, & ante omnes colles genuit me. De quo etiam dixit Apostolus, quia cum venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, natum ex muliere, factum sub lege.

Galat. 4.
Prou. 8.
Gal. 4.

Verus Deus, Verus homo. Caput. 11.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, Iesum Christũ filium Dei, sicut de Deo Patre, plenum perfectumque Dominum, sic de Maria Virgine, plenum perfectumq; hominem genitum, id est, Verbum Dominum, habentem scilicet sine peccato veram nostri generis carnem, & animam rationabilem. Quod ipse Dei filius euidenter ostendit, dicens de carne sua: Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Animam quoque se habere, his verbis ostendit: Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam meam, & iterum sumam eam. Intellectum quoq; animę se habere ostendit in eo quod dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Et de ipso Deus per Prophetam dicit: Ecce intelliget puer meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde. Nam & beatus Petrus secundum sancti Dauid Prophetiam in Christo carnem atque animam confitetur. De ipso enim loquens beatus Petrus ait. Propheta igitur cum esset, & sciret quia iureiurando iurasset illi Deus, de fructu lumbi eius sedere super sedem eius, prouidẽs locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelicta est anima eius in inferno, neque caro eius vidit corruptionẽ.

Lucæ 24
Ioan. 10.
Matt. 11.
Esa. 25.
Act. 2.
Psal. 131
Psal. 15.

Vnum verbum fecit omnia tempora, dedit legem, factus sub lege. Caput. 12.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, vnum atque ipsum esse Deum verũ verbum, qui cum patre Deo & Spiritu sancto, Deo fecit omnia tempora, & in monte Syna legem dedit Moysi ordinatam per angelos, & ipsum verbum Deum carnem factum qui veniente plenitudine temporis missus à Patre & Spiritu sancto, solus factus est, ex muliere quam fecit: solus factus est sub lege, quam dedit.

Exo. 20. & 21.
Galat. 4.

Vnus inconfusus & inseparabilis. Caput. 13.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, Dei verbi quod caro factum est, duas naturas inconfusibiliter atque inseparabiliter permanere: vnam veram diuinam quã habet communem cum patre, secũdum quam dicit, Ego & pater vnum sumus: Et qui videt me, videt & patrem: &, ego in patre, & pater in me est, secundum quam eum Apostolus dixit, splendorem glorię & figuram substantiæ Dei: alteram veram humanam, secũdum quam ipse Deus incarnatus dicit, Pater maior me est.

Ioan. 10.
Ioan. 14
Ibidem.
Hebr. 1.
Ioa. 14.

Vna persona. Caput. 14.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, Deum verbum carnem factum: vnã habere diuinitatis suę carnisque personam. Deus enim verbum plenam naturam humanam, ita sibi veraciter vnire dignatus est: & permanente diuinitate sua, ita verbum caro factum est, vt quamuis naturaliter non hoc sit verbum quod caro, quia duarum naturarum veritas manet in Christo: secundum vnam tamen personam idem verbum caro ab ipso fieret maternę conceptionis initio. Deus enim verbum, non accepit personam hominis, sed naturam: & in æternam personam diuinitatis, accepit temporalem substantiam carnis. Vnus est ergo Christus verbum caro factum: qui & ex patribus secundum carnem, & super omnia Deus benedictus in secula vnus est Iesus. Cui & pater dicit: Ex vtero ante luciferũ genui te. Vbi significatur ante omne tẽpus sine initio ęterna natiuitas. De quo & Euangelista dicit, Quia vocatum est nomen eius Iesus: quod dictum est ab Angelo priusquam in vtero conciperetur.

Psal. 109
Lucæ 2.

Ver-

E97++
1578

Verbum Conceptum. *Cap. 15.*

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,nō carnem Christi sine diuinitate conceptā in vtero Virginis, priusquam susciperetur à verbo: sed ipsum verbum Deum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnē verbi Dei incarnatione conceptam.

Dei verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium. *Cap. 16.*

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,ipsum vnigenitum Deum verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium,& hostiam Deo in odorem suauitatis: cui cum Patre & Spiritu sancto, à Patriarchis & Prophetis,& Sacerdotibus tēpore veteris testamenti animalia sacrificabantur: & cui nūc, id est, tempore noui testamēti cum Patre & Spiritu sancto, cum quibus illi est vna diuinitas,sacrificiū & panis & vini in fide & charitate sancta Catholica Ecclesia per vniuersum orbem terræ offerre non cessat. In illis enim carnalibus victimis significatio fuit carnis Christi, quam pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus, & sanguinis, quem erat effusurus, in remissionem peccatorum nostrorum. In isto autem sacrificio gratiarum actio atque cōmemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit: & sanguinis, quem pro nobis idem Deus effudit.
Act. 20. De quo beatus Paulus dicit in Actibus Apostolorum: Attendite vobis,& vniuerso gregi,in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. In illis ergo sacrificiis quid nobis esset donandum, figurate significabatur: in hoc sacrificio quid nobis iam donatum sit, euidenter ostenditur. In illis sacrificiis prænuntiabatur Filius Dei, pro impiis occidendus: in hoc autem pro impiis annuntiatur occisus.
Rom. 5. Testāte Apostolo,quia Christus, dum adhuc essemus infirmi secundum tempus, pro impiis mortuus est. Et quia cū inimici essemus,reconciliati sumus Deo, per mortem filii eius.

Verbum semper habet veram carnem. *Cap. 17.*

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, verbum carnem factum, eandem humanam carnem semper veram habere, qua de Virgine verbum Deus natus est, qua crucifixus & mortuus est, qua resurrexit, & in cælum ascendit, & in dextera Dei sedet, in qua etiam venturus est iudicare viuos & mortuos. Propter quod ab Angelis Apostoli audierunt: Sic veniet,quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. *Act. 1.* Et beatus Ioannes ait: Ecce veniet cum nubibus, *Apoc. 1.* & videbit eum omnis oculus, & qui eū crucifixerunt, & videbit eū omnis tribus terræ.

Natura omnia bona. *Cap. 18.*

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, Trinitatem Deum, id est, Patrem & Filium & Spiritum sanctū esse naturaliter summum atque incommutabile bonum, & ab ipso creatas esse omnes naturas. Bonas quidem, quia à summo bono factæ sunt: sed mutabiles, quia de nihilo factæ sunt. Nullamque esse malam naturam,quia omnis natura, inquantum natura est, bona est. Sed quia in ea bonum & minui & augeri potest: in tantum mala dicitur, in quantum bonum eius minuitur. Malum enim nihil aliud est, nisi priuatio boni. Vnde constat geminum esse creaturæ rationalis malum, id est, vnū, quo voluntarie ipsa deficit à summo bono creatore suo: alterum quo inuita punietur ignis æterni supplicio. Illud passura iuste, quia hoc admisit iniuste. Et quę ordinem in se non seruauit diuinæ institutionis, ordinē non effugiet diuinæ vltionis.

Nihil præter Deum eiusdem esse naturæ. *Cap. 19.*

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,neque angelos,neque quamlibet aliā creaturam eiusdem naturæ esse, cuius est secundum naturalem diuinitatem suam, summa Trinitas, qui est vnus naturaliter Deus, Pater, & Filius,& Spiritus sanctus. Neq; enim vnius naturæ esse poterant, ille qui fecit, & ea quæ fecit.

De immutabili & mutabili. *Cap. 20.*

FIrmissime tene,& nullatenus dubites,omnē creaturā naturaliter mutabilē à Deo incommutabili factam:nec tamen posse iam quamlibet angelorum sanctorum creaturā in deterius commutari, quia sic acceperunt æternam beatitudinem, qua Deo stabiliter perfruuntur, vt ea carere non possint. Sed hoc ipsum quod ab illo statu beatitudinis, in quo sunt beati, mutari in deterius nullatenus possunt, non eis naturaliter insitum:sed postquam creati sunt, gratiæ diuinę largitate collatum. Si enim Angeli naturaliter incommutabiles fierent: nunquam de eorum cōsortio diabolus & eius angeli cecidissent.

De

De differentia rationalis & irrationalis. Cap. 21. A

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, in omni creatura, quam spiritualem atque corpoream summa Trinitas fecit, solos spiritus angelicos & humanos intelligendi facultatem diuinitus accepisse. Cęteros verò spiritus brutorũ animalium rationalem intelligentiam non accepisse: & ob hoc omnino habere non posse. Propter quod dicitur
Psal. 31. hominibus: Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Et ideo nec animas pecorũ in homines, nec animas hominum in pecora posse aliquando transire. B

De Libero arbitrio. Cap. 22.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, primos homines, id est, Adam & mulierem eius bonos & rectos, & sine peccato creatos esse cum libero arbitrio, quo possent si vellent, Deo semper humili & bona voluntate seruire, atque obedire: quo arbitrio etiam possent si vellent, propria voluntate peccare: eosque non necessitate, sed propria voluntate peccasse: illoque peccato sic in deterius mutatam humanam naturã, vt non so-
Rom. 9. lum in ipsis primis hominibus per peccatũ mors obtineret regnũ, sed etiam in omnes homines transiret peccatum, mortisque dominium.

De originali peccato, eiusque remedio. Cap. 23.

De conf. di. 4. c. firmissime. Conc. Trident. sess. 5. Decr. de peccato orig. Ephes. 2. 1. Tim. 2.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, omnem hominem qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique subiectum, & ob hoc natura irę filiũ nasci, de quo dicit Apostolus: Eramus enim & nos natura filii irę, sicut & cæteri. A qua ira nullus liberatur, nisi per fidẽ mediatoris Dei & hominũ, hominis Iesu Christi, qui sine peccato conceptus, sine peccato natus, sine peccato mortuus, peccatũ pro nobis factus est, id est, sacrificium factus est pro peccatis nostris. In veteri quippe testamento peccata dicebantur sacrificia, quæ pro peccatis offe-
Ioan. 1. rebantur. In quibus omnibus fuit significatio Christi, quia ipse est agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Pœna paruulorũ defunctorũ sine Baptismo. Cap. 24.

De cõsec. di. 4. c. firmissime.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, nõ solum homines iam ratione vtentes, verumetiam paruulos, qui siue in vteris matrũ viuere incipiunt, & ibi moriuntur: siue iam de matribus nati, sine sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti de hoc seculo transeunt, ignis ęterni supplicio sempiterno puniẽdos: quia & si peccatum proprię actionis nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem, carnali conceptione & natiuitate traxerunt.

Magist. sent. & Expositores in 2. sent. dist. 33. Soto de Nat. & grat. lib. 1. c. 14.

De Iudicio. Cap. 25.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, ideo Christũ Filiũ Dei ad iudicãdos viuos mortuosq; venturum, vt homines quos hic dono gratiæ suę gratis iustificat per fidẽ, & eisdẽ iustificatis in fide & charitate sanctę matris Ecclesiæ vsque in finem perseuerantiam donat, in suo aduentu resuscitet, glorificet, & secundum promissionem suã æquales sanctis angelis faciat, & ad eũ statũ perducat, in quo perfecte, quantũ vnicuiq; donat, Deus boni sunt: & ab ipsa perfectione mutari deinceps nõ possunt. Vbi diuersa erit sanctorum gloria, sed vna erit omnium vita æterna. Diabolum verò & angelos eius in *Matt. 25.* ignem æternum à Christo esse mittendos: vbi nunquam carebunt pœna, quam eis præ parauit diuina iustitia. Cũ ipso diabolo impios & iniquos homines, de quibus scriptura dicit: Imitãtur ante aliũ qui sunt ex par- *Sap. 2.* te illius, pro eo quod eum in malis operibus imitati sunt: & ante finẽ præsentis vitæ con gruam pœnitentiam nõ egerint. resumptis corporibus supplicio ęternæ combustionis arsuros.

Ante finem præsentis vitę pænitentiam agendam. Cap. 26.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, omnibus hominibus, & bonis & malis resurrectionem carnis in aduẽtu Domini futurã esse communem: retributionem verò iustitiæ Dei esse bonis malisque dissimilem: secundum quod Apostolus ait, quia omnes re- *1. Cor. 15.* surgemus, sed non omnes immutabimur. Mutabuntur autem iusti, qui ibunt in vitam æternam: Quod Apostolus ostendit dicens: Et mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Et ostendens quæ erit ipsa immutatio, adiecit. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. In eorum cor poribus fiet, quod ipse Apostolus ait, Semi- *Ibidem.* natur

E97++
1578

natur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Quod propterea dixit, non quia ipsum corpus spiritus erit, sed quia viuificante spiritu immortale, atque incorruptibile permanebit. Sic autem tunc dicitur spirituale corpus, cum non spiritus sit, sed permaneat corpus, sicut nunc animale dicitur, cum tamen inueniatur anima non esse, sed corpus.

De Martyrio, & Pœnitentia, & Baptismo. Cap. 27.

15. q. c. 1. firmissime. Firmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur, nullum accepturum vitam æternam, qui nõ hic à malis suis fuerit per pœnitentiam fidemque cõuersus: et per Sacramentum fidei & pœnitentiæ, id est, per baptismum liberatus. Et maioribus quidem necessarium est, & pœnitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & Sacramentum baptismatis accipere. Paruulis verò qui nec propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahũt, agere possunt, Sacramentum fidei, quod est Sanctũ baptisma, quãdiu rationis ætas eorũ capax esse non potest, sufficere ad salutem.

De gratia pœnitentiæ. Cap. 28.

Conc. Triden. sess. 6. can. 3. Firmissime tene, & nullatenus dubites, neminem hic hominum posse pœnitentiam agere, nisi quem Deus illuminauerit, & gratuita miseratione conuerterit. Apostolus enim dicit. Ne fortè det Deus illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem: & resipiscant à diaboli laqueis. *2. Tim. 2*

De gratia obedientiæ. Cap. 29.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, posse quidem hominem, quem nec ignorantia literarum, nec aliqua prohibet imbecillitas, vel aduersitas, verba sancta legis & euangelii siue legere, siue ex ore cuiusquam prædicatoris audire, sed diuinis mandatis obedire neminem posse, nisi quẽ Deus gratia sua preuenerit: vt quod audit corpore, etiã corde percipiat, & accepta diuinitus bona voluntate, atque virtute, mandata Dei facere & velit & possit. Neq; enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus: quia etiam operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. *1. Cor. 3. Philip. 2*

A *Deum incommutabiliter omnia nosse. Cap 30.*

Firmissime tene, & nullatenus dubites, Deo incommutabili non solum præterita, sed etiam futura omnia incommutabiliter esse notissima, cui dicitur: Qui occultorũ es cognitor, qui scis omnia antequam fiant. *Dan. 13.*

De scientia. Cap. 31.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, trinitatem Deum incommutabilem, rerum omnium, atque operum tam suorum quàm humanorum certissimum cognitorẽ: B & ante omnia secula scire quibus esset per fidem gratiam largiturus: sine qua nemo potuit ab initio mundi, vsque in finem à reatu peccati tam originalis quàm actualis absolui. Quos enim Deus præsciit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filii eius. *Rom. 8.*

De prædestinatione. Cap. 32.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnes quos vasa misericordiæ gratuita bonitate Deus fecit, ante cõstitutionẽ mundi in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo: C neque perire posse aliquem eorũ quos Deus prædestinauit ad regnum cælorũ: nec quemquam eorum quos Deus non prædestinauit ad vitam vlla posse ratione saluari. Prædestinatio enim illa gratuita donationis est præparatio: qua nos Apostolus ait prędestinatos in adoptionem filiorũ Dei per Iesum Cristum in ipsum. *Ephe. 10*

Extra ecclesiam non prodesse baptisma. Cap. 33.

D Firmissime tene, & nullatenus dubites, Sacramentum baptismatis, non solum intra Ecclesiam Catholicã, sed etiam apud hæreticos, qui in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti baptizant, esse posse: sed extra Ecclesiam Catholicam prodesse non posse. Immo sicut intra Ecclesiam recte credentibus per Sacramentum baptismi cõferri salutem: sic extra Ecclesiam baptizatis, si ad Ecclesiam non redierint, eodem baptismate cumulari pernitiem. Tantum .n. valet E ecclesiasticæ societatis vnitas ad salutẽ, vt baptismo non saluetur, cui nõ ibi datur vbi oportuit vt detur. Inesse tamen homini baptismũ etiam extra Ecclesiam baptizato, sed ad iudicium inesse separato. Sed quia manifestũ est vbicũque datũ fuerit hoc baptisma semel esse dandum: ideo etsi ab hęreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit datũ, venerabiliter agnoscẽdum, & ob hoc nullatenus iterandum. Saluator enim ait: Qui semel lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. *Ioan. 13.*

De eodem. *Cap.* 34.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, omnem extra Ecclesiam Catholicam baptizatū participem fieri non posse vitę æternę, si ante finem vitę huius catholicæ nō fuerit redditus atque incorporatus Ecclesiæ.
1. Cor. 13 Quia si habeā, inquit Apostolus, omnē fidē & nouerim omnia sacramenta, charitatē autē nō habeā, nihil sum. Nā in diebus diluuii,
Gen. 7. neminē legimus extra arcā potuisse saluari.

De hæreticis & schismaticis. *Cap.* 35.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, non solum omnes paganos, sed & omnes Iudęos, hęreticos atque schismaticos, qui extra Ecclesiam Catholicam finiunt vitam,
Matt. 25 in ignem æternum ituros, qui paratus est diabolo & angelis eius.

De eodem. *Cap.* 36.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, quēlibet hęreticum siue schismaticū, in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti baptizatum, si Ecclesię Catholicę non fuerit aggregatus, quantascunque eleemosynas fecerit, etsi pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse saluari. Omni enim homini, qui Ecclesię non tenet vnitatem, neque baptismus, neq; eleemosyna, quamlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutē, quādo in eo vel hęretica vel schismatica prauitas perseuerat, quę ducit ad mortem.

De Catholicis criminosis. *Cap.* 37.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, non omnes qui intra Ecclesiam Catholicam baptizantur, accepturos esse vitā ęternam, sed eos qui percepto baptismate recte viuunt: id est, qui se abstinuerunt à vitiis & concupiscentiis carnis. Regnum enim cęlorum sicut infideles hęretici atque schismatici non habebūt: sic Catholici criminosi possidere non poterunt.

De necessitate Remissionis. *Cap.* 38.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, etiam iustos atque sanctos homines, exceptis his qui baptizati paruuli mortui sunt, sine peccato hic neminem viuere posse: semperque omni homini esse necessariū, & peccata sua vsque in finem vitæ pręsentis eleemosynis diluere, & remissionem humiliter à Deo ac veraciter postulare.

De Escis & Nuptijs. *Cap.* 39.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, omnem creaturam Dei bonam esse, &

A nihil reiiciendum quod cum gratiarū actione percipitur. Et Dei seruos qui à carnibus *1. Tim.* 4
aut vino se abstinent, non tanquam immunda, quia à Deo facta sunt, respuere; sed à fortiori cibo & potu pro sola castigatione corporis abstinere. Nuptias quoque diuinitus institutas & benedictas. Et melius quidem esse, si quisquam sine coniugio sit, vt liberius atque plenius cogitet, quę sunt Dei, quomodo placeat Deo. Tamen illis qui continen- *1. Cor.* 7.
tiā non vouerunt, nullum esse peccatum, si
B vel mulier nubat, vel vir vxorē ducat. Nec solas primas nuptias à Deo institutas, sed etiam secundas & tertias pro eorū qui se continere non possunt, infirmitate concessas. Verum qui siue coniugati, siue à coniugio liberi continentiam Deo vouerunt, admodū esse damnabiles, si vel illi coniugale opus voluerint appetere, quo se non accessuros; vel illi repetere, à quo se recessuros: illi libera, hi communi professi sunt voluntate.

Caput. 40.

C FIrmissime tene, & nullatenus dubites, aream Dei esse Catholicā Ecclesiam, & intra eam vsque in finē seculi frumēto mixtas paleas contineri: hoc est, bonos ac malos sub sacramētorum communione misceri: & in omni professione siue monachorū, clericorum, siue laicorum esse bonos, esse simul malos. Nec pro malis bonos deserēdos, sed pro bonis malos, inquantum fides exigit & charitatis ratio, tolerandos. Id est, si vel in Ecclesia nullius perfidiæ semen aspergunt, vel fratres ad aliquod malum mortifera
D imitatione non ducunt. Nec posse aliquē intra Ecclesiam Catholicā recte credētem, beneque viuentem alieno vnquam maculari peccato, si cuiusquam peccatis nec consensionem præbeat, nec fauorem. Vtilitérque malos à bonis intra Ecclesiam tolerari, si hoc cum eis bene viuendo, & bene manēdo agatur: Vt & vidētes & audientes quę bona sunt, mala sua respuant, & iudicādos se à Deo pro suis malis operibus scientes resipi-
E scant. Atque ita pręuēti dono gratię de suis iniquitatibus confundantur, & ad bonā vitā per Dei misericordiā conuertantur. Bonos vero à malis intra Ecclesiā duntaxat Catholicā constitutos, non debere nisi operū dissimilitudine separari: vt cum quibus diuina cōmunicant Sacramenta, nō habeant mala opera, quibus illi sunt criminosi, communia. In fine vero seculi bonos à malis etiā corpore separādos, quādo veniet Christus habēs ventilabrum in manu sua, & permūdabit arcā suā, & cōgregabit triticū suū in horreū: *Matth.* 3.

paleas

E97++
1578

paleas autem comburet igni inextinguibili, quando per iudicium iustum segregabit iustos ab iniustis, bonos à malis, rectos à peruersis: bonos constituet à dextris, malos à sinistris: Et eius ore iusti æternique iudicii sempiterna atque incõmutabili prolata sententia, iniqui omnes ibunt in combustionẽ æternam: iusti autem in vitam æternã: iniqui semper arsuri cum diabolo, iusti autem regnaturi cum Christo.

Tom.4

Matt.25.

Cor.7.

Capitula veræ fidei firmissime tenenda. *Cap. 41.*

Hæc interim xl. Capitula ad regulam veræ fidei firmissime pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende. Et si quem contraria his dogmatizare cognoueris, tanquam pestem fuge, & tanquam hæreticum abiice. Ita enim ista quæ posuimus fidei Catholicæ congruunt, vt si quis non solum omnibus, sed etiam singulis voluerit contraire, in eo quod singulis horũ contumaciter repugnat, & his contraria docere non dubitat, hæreticus & fidei Christianæ inimicus, atque ex omnibus catholicis anathematizandus appareat.

Iuxta emẽdationẽ Romæ factã Decreti proxime edi.

EX DECRETO D. GRATIANI Dist. XV.

De auctoritate quatuor conciliorũ.

Can. II.

SICVT sancti Euangelii quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor: Nicænum scilicet, in quo peruersum Arrii dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error conuincitur: Ephesinum etiã primũ, in quo Nestorii impietas iudicatur: Chalcedonense vero, in quo Eutychis & Dioscori prauitas reprobatur, tota deuotione cõplector, & integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit: & cuiuslibet vitę atque actionis existat quisquis eorum soliditatem non tenet, etiamsi lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: & Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur. Scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehẽditur, ausu dementię prolata refutãtur. Cũctas vero quas præfata veneranda Cõcilia personas respuũt, respuo: quas venerantur, amplector: quia dũ vniuersali sunt cõsensu constituta, se, non illa destruit quisquis præsumit aut soluere quos religant, aut ligare quos soluũt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.

th.3.

B

Quæ concilia sancta Romana Ecclesia suscipiat.

Can. III.

SANCTA Rom. Eccl. post illas veteris, vel noui testamenti, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet scripturas: sanctam synodum Nicęnam CCCXVIII. Patrum, mediante Maximo Constantino Augusto, in qua Arrius hæreticus condemnatus est: sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Aug. in qua Macedonius hęreticus debitam damnationem excepit: sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Cęlestini Papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis Antistite, & Arcadio Episcopo ab Italia destinato: sanctam synodũ Chalcedonensem, mediante Marciano Augusto, & Anatholio Cõstantinop. episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychiana hæreses, simul cum Dioscoro, eiusque complicibus dãnatæ sunt. Sed et si qua sunt cõcilia, à sanctis Patribus hactenus instituta, post istorũ quatuor auctoritatẽ, & custodiẽda, & recipienda decernimus, & mãdamus.

C

D

Iam hic subiiciendum de Opusculis sanctorum Patrũ, quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur.

Opuscula beati Cypriani Martyris, & Chartaginensis Episcopi.

Item opuscula B. Gregorii Nazanzeni episcopi.

E

Item opuscula B. Basilii Cappadociæ episcopi.

Item opuscula B. Athanasii Alexandrini episcopi.

Item opuscula B. Ioannis Constantinop. episcopi.

Item opuscula B. Theophili Alexandrini episcopi.

Itẽ opuscula B. Cyrilli Alexandrini episcopi.

Itẽ opuscula B. Hilarii Pictauen. episcopi.

Itẽ opuscula B. Ambrosii Mediolan. episc.

Itẽ opuscula B. Augustini Hipponen. episc.

Item opuscula B. Hieronymi presbyteri. A

Item opuscula Prosperi viri religiosissimi.

Item epistola B. Leonis Papæ ad Flauianum Cóstantinopolitanum Episcopum destinata: cuius textum quispiam si ad vnum Iota vsque disputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit.

Item opuscula atque tractatus omniũ patrũ Orthodoxorũ, qui in nullo à Sanctæ Romanæ Ecclesię consortio deuiarunt, nec ab B eius fide, vel prædicatione seiuncti sunt: sed ipsius communionis per gratiam Dei, vsque in vltimum diem vitæ suæ fuere participes, legendos decernimus.

Item Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab Vrbe Roma pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.

Item gesta sanctorũ Martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. C quis ista Catholicorum dubitet, & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed Dei gratia, & adiutorio vniuersa tolerasse. Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in Sancta Romana Ecclesia nõ leguntur, quia & eorũ, qui scripsere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus aut idiotis superflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, scripta esse putantur, sicut cuiusdam Quirici, & Iulitę, sicut Georgii, aliorumque huiusmodi pas- D siones, quę ab hęreticis perhibentur conscriptæ. Propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsannãdi oriretur occasio in Sancta Romana Ecclesia nõ legũtur. Nos tamen cũ prædicta Ecclesia, omnes Martyres, & eorũ gloriosos agones, qui Deo magis, quàm hominibus noti sunt, omni deuotione veneramur.

Item vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, E cum omni honore suscipimus.

Item actus Beati Syluestri apostolicæ sedis Præsulis, licet eius qui conscripsit, nomen ignoretur, à multis tamen in Vrbe Roma Catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu, multæ hoc imitantur ecclesiæ.

Item scriptura de inuentione dominicæ crucis, & alia scriptura de inuentione capitis B. Ioannis Baptistæ, nouellæ quidem relationes sunt, & nonnulli eas Catholici legunt. Sed cum hæc ad Catholicorum manus aduenerint, Beati Pauli Apostoli præcedat sententia: Omnia probate, quod bonum est, tenete.

Aliàs, reuelatiões.

1. Thess. 5. d.

Item Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est: sed quoniã beatissimus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notauit, illa sentimus, quę præfatum beatum Hieronymum sentire cognoscimus: & non solum de Rufino, sed etiam de vniuersis, quos vir sępius memoratus, zelo Dei, & fidei religione reprehendit.

Item Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus. Reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda.

Item Chronica Eusebii Cęsariensis, atque eiusdem Historię ecclesiasticæ libros, quamuis in primo narrationis suæ libro tepuerit, & post in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici, vnum conscripserit librum: propter rerum tamen notitiã singularem, quæ ad instructionem pertinet, vsquequaque non dicimus renuendos.

Item Orosium virum eruditissimũ collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus paganorum calumnias ordinauit historiam, miraque breuitate contexuit.

Itẽ venerabilis viri Sedulii paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude præferimus.

Item Iuuenci nihilominus laboriosum opus, non spernimus, sed miramur. Cetera quæ ab hæreticis, siue schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica & Apostolica Romana Ecclesia.

QVAE-

E97++
1578

QVÆSTIONES DVODECIM DE FIDE CATHOLICA,

Inquisitionis officio congruentes.

QVAESTIO I.

De Fidei definitione.

Summarium.

1 *Fides inchoatio est & primum principium.*
2 *Fides habet certam ac firmam adhæsionem.*
3 *Fides est de nõ apparentibus et indemonstrabilibus.*
4 *Qua ratione fides ab alijs habitibus distinguatur.*
5 *Variç fidei explicationes allatæ a sanctis.*
6 *Clara & absoluta fidei definitio.*

PRIMA quæstio est. Fides quid est?

Vide Theologos. 3. sēt. dist. 23. Canonistas. cap. Firmiter. De sum. Trin.

Ad hãc respõdemus iuxta mentẽ S. Thomç secunda sec. q. 4. artic. 1. quòd Apostolus ad Hebræos 11. declarat fides quid est, cũ dicit: Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.

1 Dicitur substãtia, hoc est, inchoatio prima. Nam substãtia solet dici prima inchoatio cuiuslibet rei: & maxime quando tota res sequens cõtinetur in primo principio in virtute; per quem modum prima principia in demonstratione sunt substantia scientiæ. Et sic dicitur fides, substãtia, hoc est inchoatio prima. Dicitur, sperandarum rerum, hoc est rerum futurarum desideratarum. Nam prima inchoatio & principiũ rerum sperandarum, in nobis est per fidei assensum, quæ virtute cõtinet omnes res sperãdas: in hoc enim speramus beatificari, quòd aperta visione in veritate videbimus ea, quibus per fidem nunc adhęremus.

2 Dicitur, argumentum, hoc est inductiuũ ad alicui firmiter adhærendum. Nam per argumẽtum intellectus inducitur ad alicui vero adhærendum: vnde ipsa firma adhæsio intellectus ad fidei veritatem, hic dicitur argumentum.

3 Dicitur autem, nõ apparentium, hoc est, inuisorum & indemonstrabilium. Nam articuli fidei sunt inuisi & indemõstrabiles: quia nec videmus ad sensum, nec intelligere, nec inuestigare valemus per demonstrationem cogentem mentem, & necessarium argumẽtum: sed tantum per diuinum dictum mentis oculis intuemur. Ex quibus relinquitur, quòd Apostolus bene dixit: cum ait, quòd fides est substantia sperãdarum rerum, argu-A mentum non apparentium.

4 Et sic bene dixit, quòd per prædicta ab aliis, quæ ad intellectum pertinent, fidem distinguit. Nam per hoc, quòd fides dicitur substantia, distinguitur à spe & charitate, quarũ nulla est inchoatio: quia fides est virtutum fundamentum primum, & substantia; & non spes, nec virtus alia. Per hoc quod dicitur, sperandarum rerum, distinguitur virtus fidei, a fide communiter sumpta, quę ad beatitudinẽ sperandam non ordinatur. Per hoc quod dicitur, argumentum, distinguitur B fides ab opinione, suspicione, & dubitatione, per quas non est ad aliquid firma adhæsio intellectus. Per hoc quod dicitur, non apparentium, distinguitur fides à scientia & intellectu, per quæ aliquid fit apparens. Ex quibus omnibus apparet, ꝙ Apostoli prædicta fidei declaratio est proprie definitio.

5 Omnes autem aliç definitiones à Sanctis datę, potius sunt prædictæ Apostoli explicationes, quàm definitiones. Quod enim dicit Augustinus: Fides est virtus, qua creduntur C quæ non videntur: & quod dicit Damascenus, quòd fides est non inquisitus consensus: & quod alii dicunt, quòd est certitudo quędam animi de absentibus supra opinionem & scientiam; idem est quod dicit Apostolus, argumentũ non apparentium. Quod vero Dionysius dicit 7. c. de diuinis nominibus, quòd fides est manens credentiũ fundamentum, collocans eos in veritate, & in ipsis veritatem; idẽ est quod dicitur, substantia D sperandarum rerum.

Augu. in Ioan. tractat. 4. Dam. lib. 4. cap. 12

6 Ex quibus omnibus potest conflari clara fidei definitio, quę sit talis, quòd Fides est mentis habitus, siue virtus, qua inchoatur vita ęterna in nobis, faciens intellectum nõ apparentibus assentire.

QVAESTIO II.

De Articulis fidei, & eorum distinctione.

Summarium.

E 1 *Duo speramus in cęlo videre, & quæ.*
2 *Credibilium prima distinctio.*
3 *Tria de Deo nobis proponuntur credenda.*
4 *Articuli ad diuinitatem spectantes.*
5 *Septem articuli de Christi humanitate.*
6 *Altera articulorum partitio.*

SECVNDA quęstio est. Fidei articuli quot sunt, & quomodo, & quare distincti sunt?

Ad hãc respõdemus iuxta mentẽ S. Thomç secunda. sec. q. 1. art. 8. quòd quia

Et Y exp. 1. Decret. sup. fol. 7.

Hostien. in summa tit. de su. trini. §. quot, & qui artic.

quia fides est sperandarum rerum, argumentum nõ apparentium, vt dicit Apostolus ad Heb. 11. illa per se pertinent ad fidẽ, de quibus speramus habere in vita æterna claram & perfectam visionem.

1 Duo autem speramus in æterna patria reuelata facie videre, scilicet essentiam diuinitatis, cuius visio nos beatos facit: & mysterium humanitatis Christi, per quem etiam ad gloriam filiorũ Dei † accessum habemus, vt dicitur ad Roma. 5. Vnde dicitur Ioã. 17. Hęc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verũ, & quem misisti Iesum Christũ.

† Aliàs. ascẽsum.

2 Et ideo prima distinctio credibilium est, quòd quędam pertinet ad maiestatem † deitatis: quædam vero pertinent ad mysterium humanitatis Christi, quod est pietatis sacramentum, vt dicitur 1. ad Timoth. 4.

† Aliàs. diuinitatis.

3 Circa maiestatem autem diuinitatis, tria nobis credenda proponuntur. Primo quidẽ vnitas diuinitatis: & ad hoc pertinet primus articulus. Et quia nomen diuinitatis importat omnipotentiam, omnem scientiam, ac prouidentiam: ideo credere de Deo ea quæ pertinent ad eius omnipotentiam, scientiã, & prouidentiam sub primo isto fidei articulo concluditur.

4 Secundo trinitas personarum: & de hoc sunt tres articuli secundum tres personas. Tertio vero proponuntur nobis opera diuinitatis propria: quorum Primũ pertinet ad esse naturæ: & sic proponitur nobis articulus creationis. Secundum vero pertinet ad esse gratiæ: & sic proponũtur nobis sub vno articulo omnia pertinentia ad sanctificationem humanam. Et quia sacramenta præsertim Eucharistiæ, Pænitẽtiæ, & Baptismi sunt instituta a Christo ad sanctificandam humanam mentem: ideo credere de Ecclesiæ sacramentis prout credit sancta Romana Ecclesia, sub isto fidei articulo continetur. Tertium vero pertinet ad esse gloriæ: & sic ponitur alius articulus de resurrectione carnis, & de vita æterna: & ita sunt septem articuli ad diuinitatem pertinentes.

5 Similiter etiam circa humanitatem Christi, ponuntur septem articuli: quorum Primus est de Incarnatione, siue de conceptione Christi. Secundus de natiuitate eius ex virgine. Tertius de passione eius, & morte, & sepultura. Quartus de descensu ad inferos. Quintus de resurrectione. Sextus de ascensione. Septimus de aduentu ad iudicium: & sic sunt in vniuerso. 14.

6 Quidam tamen distinguunt duodecim articulos fidei: sex pertinentes ad diuinitatem; & sex ad humanitatem. Tres enim articulos trium personarum comprehendunt sub vno: quia eadẽ est cognitio omnium personarum. Articulum vero de opere glorificationis distinguũt in duobus, scilicet in resurrectionem carnis, & gloriam animæ. Similiter articulum conceptionis, & natiuitatis coniungunt in vnum.

QVAESTIO III.

De Fide explicite habenda.

Summarium.

1 *Obiectum fidei per se quid sit.*
2 *Quæ secundo loco ad fidem pertineant.*
3 *Articuli fidei explicite credendi.*
4 *Credibilia secundi ordinis quando explicite credere oporteat.*

TERTIA quæstio est, Vtrum ad explicite credendum articulos fidei quilibet teneatur?

Ad hanc respondemus iuxta mentem S. Thomę secunda sec. q. 2. art. 5.

Magister senten. et Expositores 3. sen. dist. 25. & Auctor infr. q. 12. huius par.

1 Quòd fidei obiectum per se est illud, per qđ homo beatus efficitur, vt supra dictũ est.

2 Per accidens autem, vel secundario se habet ad obiectũ fidei omnia illa, quę in scriptura Dei diuinitus tradita continẽtur: sicut quòd Abrahã habuit duos filios, quòd Dauid fuit filius Ysai, & alia huiusmodi.

3 Quantum ad prima igitur credibilia, quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicite credere, sicut & tenetur habere fidem.

4 Quãtum autẽ ad alia credibilia nõn tenetur homo explicite credere, sed solum implicite, vel in præparatione animi: inquantum paratus est credere quicquid in diuina scriptura continetur. Sed tunc solum huiusmodi tenetur explicite credere, quando hoc ei constiterit in doctrina fidei contineri.

QVAESTIO IIII.

De notitia articulorum fidei fidelibus necessaria, cum minoribus, tum maioribus.

Summarium.

1 *Explicatio credendorũ per diuinam fit reuelationẽ.*
2 *Superiorum est inferiores docere.*
3 *Prælati et maiores plura scire tenentur, quàm alij.*
4 *Laicis & rudioribus quænam scire sufficiat.*
5 *Simpliciores quando de subtilitatibus fidei interrogandi.*

E97++
1578

gandi.
6 Errantes per simplicitatem quando excusentur.

QVARTA quæstio est, Vtrum ad habendam fidem explicitam de articulis fidei omnes æqualiter teneantur?

1 Ad hanc autem respondemus iuxta mentem S.Thomę secunda sec. q. 2. art. 6. quòd explicatio credendorum fit per reuelationem diuinam: credibilia enim naturalem rationem excedunt. Reuelatio autem diuina ordine quodam ad inferiores (B) peruenit per superiores, sicut ad homines per angelos, & ad inferiores angelos per superiores, vt patet per Dionysiũ in cę. hierar. Et ideo pari ratione explicatio fidei oportet, quòd perueniat ad inferiores homines per maiores.

Vide Innocent. c. firmiter, de sũ. trini. f. 19. Zách. de hæret. c. 2. et Cãpeg. ibi. Siman. ca tho. insti. tu. tit. 28. num. 8. 9. 10.

2 Et ideo sicut superiores angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiã de rebus diuinis, quàm inferiores, vt dicit Dionysius 12. c. cæ. hierar. ita etiam superiores homines, ad quos pertinet alios erudire, (C) tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicite credere.

3 Vnde Prælati & Curati tenẽtur habere fidem & notitiam explicitam de omnibus articulis fidei. Quare explicatio credendorum non æqualiter, quantum ad omnes, est de necessitate salutis: quia plura tenentur explicite credere maiores, qui habent officiũ alios instruendi, quàm alii.

4 Sufficit enim laicis simplicibus habere no(D)titiam explicitam articulorum, de quibus Ecclesia festiuat.

5 Simplices enim non sunt examinandi de subtilitatibus fidei, nisi quãdo habetur suspitio, quòd sint ab hæreticis deprauati: quia in his, quæ ad subtilitatem fidei pertinent, solent fidem simplicium deprauare. Sed cum inueniuntur non pertinaciter peruersæ doctrinæ adhærere, si in talibus ex simplicitate deficiant, non eis imputatur.

6 Si autem aliqui maiorum deficiant, non præiudicat fidei simplicium, qui eos rectam (E) fidem habere credunt, nisi pertinaciter eorum erroribus in particulari adhæreant, contra vniuersalis Ecclesiæ fidem, quæ non potest deficere Domino dicente Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre, vt nõ deficiat fides tua.

Vide Schol. 19. par. 1.

QVAESTIO V.

De obligatione ad credendum explicite mysteria Christi.

(A) *Summarium.*

1 Via ad beatitudinẽ est incarnatio & passio Christi.
2 Mysterium incarnationis semper oportuit creditum esse.
3 Ante peccatum qualis de Christi incarnatione notitia fuerit.
4 Post hominis lapsum Christi passio & resurrectio credita est.
5 De mysterijs Christi tã minores quàm maiores nũc explicitam fidem habere tenentur.

QVINTA quæstio est, Vtrum ad credẽdum explicite Christi mysteria quilibet teneatur?

1 Ad hanc respondemus iuxta mentem S.Thomæ secunda sec. q. 2. art. 7. quòd illud proprie & per se pertinet ad obiectum fidei, per quod homo beatitudinem consequitur: via autem hominibus veniendi ad beatitudinẽ est mysterium incarnationis & passionis Christi. Dicitur enim Act. 4. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

Magister & eius expositores in 3. Senten. dist. 25. S. Antoni. 4 par. tit. 8. cap. 3. §. 9.

2 Et ideo mysterium incarnationis Christi aliqualiter oportuit omni tempore esse creditum apud omnes; diuersimode tamen secundum diuersitatem temporum, & personarum.

3 Nam ante statum peccati homo habuit explicitam fidem de Christi incarnatione, secundum quod ordinabatur ad consummationem gloriæ, non autem secundum quod ordinabatur ad liberationem à peccato per passionem & resurrectionem: quia homo nõ fuit præscius peccati futuri. Videtur autem incarnationis Christi pręscius fuisse per hoc quod dixit: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, vt habetur Genes. 2. Et Apostolus ad Eph. 5. dicit Sacramentum magnum esse in Christo & Ecclesia: quod quidem sacramentum non est credibile primum hominem ignorasse.

4 Post peccatum autem fuit explicite creditum mysterium Christi, non solum quantum ad incarnationem, sed etiam quantum ad passionem & resurrectionem, quibus humanum genus à peccato & morte liberatur. Aliter enim non præfigurassent Christi passionem quibusdam sacrificiis, & ante legem, & sub lege, quorum quidem sacrificiorum significatũ explicite maiores cognoscebant: minores autem sub velamine illorum sacrificiorum, credentes ea diuinitus esse disposita, de Christo venturo quodammodo habebant velatam fidem: & ea

quæ

quę ad mysteria Christi pertinent tanto expressius cognouerunt, quanto Christo propinquiores fuerunt. A

5 Post tempus autem gratiæ reuelatæ tam maiores quàm minores tenentur fidem habere explicitam de mysteriis Christi, pręcipue quantum ad ea, quę communiter in Ecclesia solennizantur, & publice proponuntur: sicut sunt articuli incarnationis, de quibus supra dictũ est. Alias autem subtiles considerationes circa incarnationis articulos tenentur aliqui magis vel minus explicite credere, secundum quòd conuenit statui & officio vniuscuiusque. B

QVAESTIO VI.

De Necessitate credendi explicite mysterium Trinitatis.

Summarium.

1 *Mysterium Incarnationis fidem Trinitatis includit.*
2 *Trinitatis mysterium explicite credendum ab omnibus.*

SExta quæstio est, Vtrũ ad credendum explicite mysteriũ Trinitatis quilibet teneatur? C

1 Ad hanc respõdemus iuxta mentem S. Thomę secunda sec. q. 2. art. 8. quòd mysterium incarnationis Christi explicite credi non potest sine fide trinitatis: quia in mysterio incarnationis Christi hoc continetur, quòd filius Dei carnem assumpserit, quòd per gratiam Spiritus sancti mundum renouauerit: et iterum quòd de Spiritu sancto conceptus fuerit. Et ideo eo modo quo mysterium incarnationis Christi ante Christum, fuit quodãmodo explicite creditum à maioribus, implicite autem & quasi obumbrate à minoribus; ita etiam & mysterium trinitatis. D

2 Et ideo etiam post tempus gratię diuulgatę tenentur omnes ad explicite credendum mysterium trinitatis: & omnes qui renascũtur in Christo hęc adipiscuntur per inuocationem trinitatis, secũdum illud Matth. vlt. Eũtes docete omnes gẽtes baptizãtes eos in nomine patris & filii & spiritus sãcti, Amen. E

QVAESTIO VII.

An teneatur vnusquisque explicitam fidem habere de contentis in sacra scriptura.

Summarium.

1 *Ad fidem aliqua directe pertinent, & quę.*
2 *Falsum opinari cum pertinacia circa spectantia directe ad fidem, hereticum facit.*
3 *Aliqua vero indirecte ad fidem attinent, & quæ.*
4 *Citra hæresis labem errare contingit in spectãtibus indirecte ad fidem: & quando.*
5 *Ab hæresis nota multi prius immunes reputati sunt, qui hodie non excusarentur.*
6 *Credibilium duplex est genus.*
7 *Non omnia pari ratione proponuntur credenda.*
8 *Quæ teneatur homo explicite credere, & quę implicite &c.*

SEptima quæstio est, Vtrum ad credẽdum per fidem explicite omnia, quæ sunt in sacra scriptura quilibet teneatur?

Ad hanc respõdemus iuxta mentem S. Thomę in diuersis eius dictis. primo in prima partę summę. q. 32. ar. 4. vbi dicit sic. Dicendum quòd ad fidem pertinet aliquid dupliciter. Vno modo directe, sicut ea quæ nobis sunt principaliter diuinitus tradita, vt Deũ esse trinum & vnum, Filium Dei esse incarnatũ: & huiusmodi. *Late infra. q. 12. huius. 1. par. Turrecr. De eccle. li. 4. par. 2. cap. 3. Simanca tho. insti. ti. 28. n. 8*

2 Et circa hęc falsum opinari hoc ipso inducit heresim: maxime si pertinacia adiũgatur.

3 Indirecte vero ad fidem pertinet illud ex quo consequitur aliquid contrarium fidei: sicut si quis diceret, Samuelem nõ fuisse filiũ Elchanę. Ex hoc enim sequitur scripturam diuinam esse falsam.

4 Circa huiusmodi ergo absq; periculo hęresis aliquis falsum potest opinari, antequam consideretur, vel determinatum sit, quòd ex hoc sequitur aliquid contrarium fidei: & maxime si nõ pertinaciter adhæreat. Sed postquam iam manifestum est: & pręcipue si sit per Ecclesiã determinatũ, quòd ex hoc sequitur aliquid cõtrarium fidei, in hoc errare non esset absque heresi. *Vide Schol. 20* *De hac materia vide Turrecrem. su de eccle. li. 4. par. 2. c. 3. Albertin. de agno. asser. q. 1. nu. 10. 11 & Schol. cit.*

5 Et propter hoc multa reputantur hęretica hodie, quę prius non reputabantur: propter hoc quòd non erat manifestum, quod ex eis sequitur.

6 Secundo in secunda sec. q. 1. ar. 6. in solutione primi argumenti, dicit sic, quòd aliqua sunt credibilia, de quibus est fides secũdum se: aliqua vero sunt credibilia, de quibus nõ est fides secundum se, sed solũ in ordine ad alia: sicut etiam in aliis scientiis quędã proponuntur vt per se intenta, & quędã ad manifestationem aliorum. Quia vero fides principaliter est de his, quę videnda speramus in

E97++
1578

in patria, secundum illud ad Heb.11. Fides est substantia sperandarum rerum. ideo per se ad fidem pertinent illa, quę directe nos ordinant ad vitam æternã: sicut sunt tres personæ omnipotentis Dei; mysterium incarnationis Christi, & alia huiusmodi: & secundum ista distinguuntur articuli fidei. Quędã vero proponuntur in sacra scriptura, vt credenda nõ quasi principaliter intenta, sed ad prędictorum manifestationem; sicut quòd Abraham habuit duos filios; quòd ad tactũ ossium Elisei suscitatus est mortuus, & alia huiusmodi, quæ narrantur in scriptura sacra in ordine ad manifestationem diuinæ maiestatis, vel incarnationis Christi: & secũdum talia non oportet articulos distinguere. Tertio eadem summa. q.2. ar.5. dicit sic. Dicendum est igitur, quòd fidei obiectũ per se est illud, per quod homo beatus efficitur, vt supra dictum est; per accidens autẽ vel secundario se habẽt ad obiectum virtutis omnia, quæ in scriptura diuinitus tradita continentur: sicut quòd Abraham habuit duos filios: q̃ Dauid fuit filius Isai: & alia huiusmodi.

8 Quantum igitur ad prima credibilia, quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicite credere: sicut & tenetur habere fidẽ. Quantum autem ad alia credibilia, nõ tenetur homo explicite credere, sed solũ implicite, vel in præparatione animi: inquantum paratus est credere quicquid in diuina scriptura continetur: sed tunc solum huiusmodi tenetur explicite credere, quando ei hoc constiterit in doctrina fidei cõtineri, quare explicite est credendum, quód omnia quæ sunt in sacra scriptura, hoc est in libris Canonicis, sunt vera, vtpote quia diuinitus reuelata. Vnde Aug. in Epistola ad Hieron. sic ait. Solum eis libris qui canonici appellãtur didici hũc honorem deferre, vt nullum auctorem eorũ scribẽdo errasse aliquid firmissime credam: alios autẽ ita lego, vt licet sanctitate doctrinarum polleant: non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt.

Apud Gratianũ can. Ego solis di.9

QVAESTIO VIII.

Fidei non posse subesse falsum, sit ne omnibus necessario credendum.

Summarium.

1 *Ratio formalis obiecti fidei est prima veritas.*
2 *Fides nullam continet falsitatem.*
3 *Et hoc omnes explicite credere oportet.*

A OCTAVA quæstio est, Vtrũ credere explicite, quòd fidei non potest falsum subesse, quilibet teneatur?

Ad hãc respõdemus iuxta mentem sancti Doctoris Thomæ, secunda sec. q.1. ar.3. quòd nihil subest alicui potentiæ vel habitui, aut etiam actui, nisi mediante ratione formali obiecti: sicut color videri nõ potest nisi per † lumen, & conclusio sciri nõ potest nisi per medium demonstratiuum.

Melchi. Canus de lo. Theol. lib.2. c.3. & Schol. 21.
† Aliàs. lucem.

B 1 Dictũ est autẽ, quòd ratio formalis obiecti fidei est veritas prima: vnde nihil potest cadere sub fide, nisi inquantum stat sub veritate prima: sub qua nullum falsum stare potest: sicut nec non ens sub ente; nec malum sub bonitate.

2 Vnde relinquitur, quòd fidei non potest subesse aliquod falsum. Quòd autem prima veritas non habeat admixtam aliquam falsitatem: hoc explicite est credendum, cum sit
C pura & summa veritas, quæ est Deus. Nullus enim intellectus concipit, quòd Deus dicat mendaciũ, neque falsum: non est.n. Deus vt homo, ac filius hominis vt mentiatur.

3 Ergo consequenter credendum est explicite, quòd fidei non potest falsum subesse.

QVAESTIO IX.

De confessione exteriori fidei.

Summarium.

D
1 *Pręcepta affirmatiua pro loco & tempore obligant.*
2 *Cõfessio fidei nõ semper, nec quouis loco est faciẽda.*
3 *Quibus in casibus necessaria sit fidei confessio.*
4 *Et quando sine vlla culpa omitti possit.*

NONA quæstio est, Vtrum fidei cõfessio sit necessaria ad salutem sic, quòd ad fidem profitendam quilibet teneatur?

Sylu. uer. Fides. q.5 num. 8. Siman. cath. insti. tit.28 num. 15. & Schol. 22.
† Aliàs. professio.

Ad hãc respondemus iuxta
E mentem S.Thomæ. secunda sec. q.3. ar.2. quòd ea quę sunt necessaria ad salutem, cadunt sub pręceptis diuinæ legis: † confessio autem fidei, cum sit aliquid affirmatiuũ, non potest cadere nisi sub præcepto affirmatiuo: vnde eodẽ modo est de necessariis ad salutem, quo modo potest cadere sub præcepto affirmatiuo diuinæ legis.

1 Pręcepta autem affirmatiua, vt supra dictũ est, nõ obligant ad semper, licet semper obligent: obligãt autẽ pro loco & tempore, & secundum alias circumstãtias debitas, secundum

cundum quas oportet actum humanum limitari ad hoc, quod sit actus virtutis.

2 Sic igitur confiteri fidem nō semper, nec in quolibet loco est de necessitate salutis, sed aliquo loco & tempore; quando scilicet per omissionē huius confessionis subtrahetur honor debitus Deo, vel etiam vtilitas proximis impendenda: puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quòd non haberet fidem, uel quòd fides non esset uera, uel alii per eius taciturnitatē auerterētur à fide: in huiusmodi enim casibus cōfessio fidei est de necessitate salutis, iuxta illud Ro. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. B

3 In huiusmodi enim casib⁹ necessitatis, vbi fides periclitatur, quilibet tenetur fidem suā aliis propalare ad instructionem aliorū fidelium, siue ad cōfirmationē, uel ad reprimēdum infidelium insultationē: sed aliis tēporibus instruere homines de fide, non pertinet ad omnes fideles.

4 Si autē turbatio infideliū oriatur de confessione fidei manifesta absq; aliqua vtilitate fidei, vel fideliū, nō est laudabile in tali casu fidē publice cōfiteri: vnde Dominus dicit Matth. 7. Nolite sanctū dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne cōuersi dirūpāt vos: sed si vtilitas aliqua fidei speretur, aut necessitas adsit, contēpta turbatione infideliū, debet homo fidē publice cōfiteri: vnde Matth. 15. dicitur, quòd cū discipuli dixissent Domino, quòd pharisæi audito eius verbo scādalizati sunt, Dominus respōdit: Sinite illos, scilicet turbari: cæci sunt, & duces cæcorum. C D

QVAESTIO X.

Disputandum ne sit publice de fide.

Summarium.

1 *In disputatione de fide duo consideranda.*
2 *Disputatio de fide quando cum vitio fiat, & quando cum laude.*
3 *Corā sapientibus & firmis in fide tutū est disputare.*
4 *Quo casu coram simplicibus disputandum de fide sit.* E
5 *Et quando ab huiusmodi disputatione abstinendum.*
6 *Clericis cōcessa est, et vetita laicis disputatio de fide.*

Glos. & Canonistæ in c. Quicunque § Inhibemus. De hæret. lib. 6.

DECIMA quæstio est, Vtrū de fide liceat publice disputare?

1 Ad hanc respondemus iuxta mentē S. Thomæ secūda sec. q. 10. art. 7. quòd in disputatione fidei duo sunt consideranda. A Vnū quidē ex parte disputātis: aliud autem ex parte audientium.

Albert. De agno. asser. q. 13. Simanc. tho. instit. tit. 20. Schol. 23.

2 Ex parte quidem disputantis est consideranda intentio. Si enim disputet tāquam de fide dubitans, & veritatem fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens, proculdubio peccat tanquā dubius in fide, & infidelis. Si autem disputet aliquis de fide ad confutandum errores: vel etiam ad exercitium, laudabile est.

3 Ex parte vero audientiū cōsiderandū est, vtrū illi, qui disputationē audiūt, sint instructi & firmi in fide, an simplices, & in fide titubantes: & quidē corā sapiētibus in fide firmis nullum periculū est disputare de fide. Si corā simplicibus, est distinguendū: quia aut sunt sollicitati siue pulsati ab infidelibus, puta Iudæis, vel hæreticis, aut paganis † nitētibus in eis corrūpere fidē: aut omnino non sunt sollicitati super hoc sicut in terris, in quibus non sunt aliqui infideles.

† Alias, intēdentibus.

4 In primo casu necessariū est publice disputare de fide, dūmodo inueniantur aliqui ad hoc sufficiētes & idonei, qui errores cōfutare possint. Per hoc enim simplices in fide cōfirmabūtur, & tolletur infidelibus decipiēdi facultas: & ipsa taciturnitas eorū, qui resistere deberēt peruertētibus fidei veritatē, esset erroris cōfirmatio. Vnde Gregor. in 2. pastoral. Sicut incauta locutio in errorē protrahit, ita indiscretum silentiū eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit.

cap. 4. prin.

5 In secūdo vero casu periculosum est publice disputare de fide corā simplicibus, quorū fides ex hoc est firmior, quia nihil diuersum audierūt ab eo qđ credūt. Et ideo non expedit eis, vt verba infideliū audiant disputātiū contra fidem. Non enim debemus disputare de his quæ sunt fidei quasi de eis dubitemus: sed propter veritatem manifestandam, & errores confutandos. Oportet enim ad fidei confirmationem aliquando cum infidelibus disputare: quandoque quidem defendendo fidem, secundum illud 1. Petri 3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est spe & fide. Quandoque etiam ad conuincendos errantes: secundum illud ad Titū 1. Vt sit potens exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Et act. 9. dicitur, quòd Saulus inualescebat & confundebat Iudæos; & quòd loquebatur Gentibus, & disputabat cum Græcis.

6 Vnde talibus de causis disputare de fide clericis litteratis licet: laicis autem, & præsertim illitteratis, non licet. Et ideo Alexander

E97++
1578

xander tertius imposuit pœnā laicis de fide catholica disputātibus publice vel priuatim. Vnde li. 6. extra de hære. c. quicunque. §. inhibemus, dicit sic. Inhibemus quoque ne cuiquam laicę personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

QVAESTIO XI.

De probatione mysteriorū fidei per rationes.

Summarium.

1 *Ex creaturis in Dei notitiam natura nos ducit.*
2 *Hæ vero vnitatem essentiæ non personarum distinctionem ostendunt.*
3 *Fidei bifariam derogat qui naturali ratione eius mysteria probare conatur.*
4 *Probanda sunt ergo auctoritatibus, &c.*
5 *Nec Trinitatis, nec Dominicæ Incarnationis mysteria possunt naturali ratione demonstrari.*
6 *Qua arte et modo sit cū hostibus fidei disputandum.*
7 *Quæ contra fidem opponuntur, vera esse nequeunt.*
8 *Rationes quæ à Sanctis afferuntur quales sint.*
9 *Quod ab vno scitur, cōtingit ab alio credi. supra etiā num. 7.*
10 *Rationes pro fide quomodo illius meritum non imminuant.*

S. Antoni. 4. par. tit. 8. ca. 1. §. 1. et 2. Alberti, de agno. asser. q. 13. num. 16.

VNDECIMA quæstio est, Vtrum deroget fidei, & consequenter liceat fideli asserere, quòd ad probandum mysterium trinitatis, & cætera quę sunt fidei, possunt adduci rationes naturales demonstratiuæ necessarię, & cogentes?

Ad hanc respondemus iuxta mentem S. Thomæ in diuersis eius dictis. Primo namque in prima parte summæ. q. 32. art. 1. dicit sic.

1 Respōdeo quòd impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem trinitatis diuinarum personarum peruenire. Ostensum est enim supra, quòd homo per rationē naturalem in cognitionem Dei peruenire non potest, nisi ex creaturis: creaturę autem ducunt in cognitionem Dei, sicut effectus in causam. Hoc igitur solum ratione naturali de Deo cognosci potest, quod competere ei necesse est, secundum quòd est omnium entium principium. Et hoc fundamento vsi sumus supra in cognitione Dei. Virtus autē † causatiua Dei est communis toti trinitati, vnde pertinet ad vnitatem essentiæ, non ad distinctionem personarum.

† Aliàs. creatiua.

2 Per rationem igitur naturalem cognosci possunt de Deo ea, quæ pertinent ad essen- A tiæ vnitatem: non autem ea quæ pertinent ad distinctionem personarum.

3 Qui autem nititur probare trinitatē personarū ratione naturali, fidei dupliciter derogat. Primo quidem quantum ad dignitatem ipsius fidei, quæ est, vt sit de rebus inuisibilibus, quæ rationem humanā excedunt, vt dicit Apostolus ad Heb. 11. quòd fides est de nō apparentibus. Secundo quantum ad vtilitatem trahendi alios ad fidem. Cū enim aliquis ad probandum fidem inducit ratio- B nes, quæ non sunt cogentes, cadit in irrisionem infidelium. Credunt enim quòd huiusmodi rationibus innitamur, & propter eas credamus quæ sunt fidei.

4 Ea igitur, quæ fidei sunt, tentanda non sunt probari, nisi per auctoritates his qui auctoritates suscipiunt: apud alios vero sufficit defendere non esse impossibile quòd prædicat fides. Vnde Dionysius dicit. 2. c. de di. no. Si aliquis est, qui totaliter eloquiis resistat, longe erit à nostra philosophia: sed si ad veritatem eloquiorum, scilicet sacrorum, C respicit, hoc etiam nos canone vtimur: vnde dicit Hilarius de tri. Non putet homo intelligentia sua † trinitatis sacramētum posse consequi. Ambrosius etiam dicit, impossibile est trinitatis scire secretum: mens deficit, vox silet.

† Aliàs. generationis.

5 Et si non potest probari per rationem naturalem mysterium trinitatis, consequenter nec possunt probari per rationem naturalē mysteria Filii, Dei patris: vtpote quòd Dei filius fuerit incarnatus, passus, mortuus & sepultus: & sic de aliis Christi mysteriis, & Ecclesiæ sacramentis: quæ sacramenta omnia fluxerunt a Dei filio domino Iesu Christo.

6 Secundo eadem parte. q. 1. art. 8. dicit sic: Sacra doctrina cum non habeat superiorē, disputat contra negantem sua principia, arguendo quidem si aduersarius aliquid concedit eorum, quę per diuinam reuelationē habentur; sicut per auctoritates sacræ doctrinæ disputamus contra hæreticos, & per vnum articulum contra negantes alium. Si vero E aduersarius nihil concedit eorum, quę diuinitus reuelantur, non remanet amplius via ad probandum articulos fidei per rationem: sed ad soluendum rationes, si quas inducit contra fidem.

7 Cum enim fides infallibili veritati innitatur, impossibile autem sit de vero demonstrari contrarium: manifestum est probationes, quę contra fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumēta. Et infra eadem parte q. 2. art. 2. in sol. 1. art.

dicit sic: Deum esse & alia huiusmodi, quæ per rationem naturalem nota possunt esse de Deo, vt dicitur Rom. 1. Non sunt articuli fidei, sed præambula ad articulos. Sic enim fides præsupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam, & vt perfectio perfectibile: nihil tamen prohibet illud, quod per se demonstrabile & scibile est, ab aliquo accipi vt credibile, qui demonstrationem non capit.

8 Tertio secunda sec. q. 1. art. 5. in solutione secundi argumenti, dicit sic: Dicendum, quòd rationes, quæ inducuntur à Sanctis ad probandum ea, quæ sunt fidei, non sunt demonstratiuæ: sed persuasiones quædam manifestantes non esse impossibile, quod in fide proponitur: vel procedunt ex principiis fidei, scilicet ex auctoritatibus sacræ scripturæ: sicut Dionysius dicit 2. c. de di. no. Ex his autem principiis ita probatur aliquid apud fideles, sicut etiam ex principiis naturaliter notis probatur aliquid apud omnes.

9 Vnde etiam Theologia scientia est, vt in principio operis dictum est. Et in solutione argum. 3. dicit. Ea quæ demonstratiue probari possunt inter credenda numerantur: non quia de ipsis sit simpliciter fides apud oẽs, sed quia præexiguntur ad ea, quæ sunt fidei, & oportet ea saltem per fidem præsupponi ab his, qui eorum demonstrationem non habent. Et infra ead. parte q. 2. art. 10. in solutione 2. argumẽti dicit sic: Dicendum quòd rationes, quæ inducuntur ad ea quæ sunt fidei, non sunt demonstrationes, quæ in visionem intelligibilem intellectum humanum reducere possint. Et ideo non desinũt esse non apparentia, sed remouent impedimenta fidei, ostendendo non esse impossibile quod in fide proponitur.

10 Vnde per tales rationes non diminuitur meritum fidei, nec ratio fidei: sed rationes demonstratiuæ, inductæ ad ea, quæ sunt fidei præambula, non tamen ad articulos; et si diminuant rationem fidei, quia faciunt esse apparens illud, quod proponitur: nõ tamen diminuunt rationem charitatis: per quã voluntas est prompta ad illud credendum, etiã si non appareret. Et ideo non diminuitur ratio fidei meriti. Ea autem quæ repugnant fidei, siue in consideratione hominis, siue in exteriori persecutione: in tantum augent meritum fidei, inquantum ostenditur voluntas magis prompta & firma in fide. Et ideo martyres maius meritum fidei habuerunt non recedentes à fide propter persecutiones: & etiam sapientes maius meritum fidei habent non recedentes à fide propter rationes philosophorum, vel hæreticorum contra fidem inductas. Sed ea quæ conueniunt fidei non semper diminuunt promptitudinem voluntatis, ad credendum. Et ideo non semper diminuunt meritum fidei.

QVAESTIO XII.

De protestatione facta ab errante circa fidem.

Summarium.

1 *Credibilia in triplici sunt differentia.*
2 *Primi ordinis credibilia fidelis quisque nosse debet.*
3 *Minoribus quæ notitia de articulis fidei sufficiat.*
4 *Mediocres quænam scire oporteat.*
5 *Maiores plura scire tenentur, quàm alij.*
6 *Quò maiorem gradum quis obtinet, eò plura sciat oportet.*
7 *Credibilia secundi ordinis: & quomodo hæc credere sit necessarium.*
8 *Ab omnibus credendum est vera esse quæcunque in sacris litteris continentur.*
9 *Credibilia tertij ordinis; & de ijs quid oporteat credere Simplices.*
10 *Quid Mediocres, vt Clericos, Curatos, Religiosos.*
11 *Quid Maiores, vt Inquisitores, & Episcopos.*
12 *Protestatio generalis non prodest neganti quæ scire tenetur.*
13 *Prodest autem neganti ea, quæ non tenetur explicite credere.*
14 *Qui ab Inquisitore satis instructus renuit veritatẽ catholicam amplecti, suâ protestatione non adiuuatur.*
15 *Cauti sint Inquisitores, & perspicaces in dignoscendis hæreticorum fallacijs.*

DVODECIMA quæstio est, Vtrum asserẽs & protestans, quòd credit omne illud quod credit & profitetur sancta mater Ecclesia; negat tamen explicite aliquem fidei articulum, seu aliud ad fidem pertinens; an talis protestatio generalis ei sufficiat ad salutẽ, & adiuuet protestantem?

Alf. cas. De iust. hęret. pun. lib. 1. ca. 11. Alberti. De agn. asser. q. 12. Siman. catho. instit. tit. 55. Schol. 24.

1 Ad hanc respondemus iuxta mentem S. Thomæ in 3. sententiarum di. 25. & in secunda sec. q. 1. & 2. in pluribus locis, quòd credibilia sunt in triplici differentia. Primo namque sunt quędam, quę per se, & directe

E97++
1578

recte sunt credibilia: vt pote quia sunt totius nostrę fidei christianę principia prima, & fundamenta: & ista sunt articuli fidei, quę sunt totius nostrę credentię rudimenta.

2 Et hæc tenetur quilibet fidelis credere explicite; in genere tamen, vt scilicet credat quòd omnes articuli in generali, & quilibet in speciali sunt veri, & nullus eorũ est falsus. Explicite autem articulum vnum ab alio scire distinguere, & quemlibet singillatim & distincte explicite credere non tenetur omnis: sed quilibet secundum magis & minus, prout congruit eius statui & officio, cui præest, & in quo est.

3 Nam minores inferiores, etiam simplices, vt communes laici tenentur ad credendum explicite Christi humanitatis mysteria: quæ sunt via † pertingendi ad beatitudinem, & salutem: Quia vt dicitur Act. 4. Nõ est aliud nomen sub cęlo, nisi Christi, datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri: propter quod tenentur explicite credere Christi mysteria, præsertim illa de quibus solemnizat Ecclesia: vtpote quòd Dei filius fuit cõceptus de Spiritu sãcto, in Maria semper virgine incarnatus: quòd fuit de virgine natus, quòd fuit passus, mortuus, & sepultus, quòd descendit ad inferos, quòd resurrexit tertia die, quòd ascendit ad cęlum, & quòd ad iudicium est venturus. Et cũ non possit credi explicite, quòd Dei patris filius fuerit de Spiritu sancto incarnatus, absque credentia Dei patris, Dei filii, & Dei spiritus sancti, & per consequens trinitatis: ideo omnes, etiam simplices, tenẽtur credere explicite trinitatis mysterium, hoc est, quòd sunt tres personę diuinæ, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Vnde Matth. vlt. Eũtes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti: Et de huiusmodi explicita credentia trinitatis examinatur quilibet in baptismo. Inter laicos etiam simplices est gradus assignare: quia ad amplius credendum tenentur laici litterati, quàm illitterati. Et inter illitteratos ad ampliora credenda tenentur illi, quorum auribus Dei verbum in ecclesia quotidie prædicatur, quàm rustici, qui rarius audiunt verbum Dei: sed omnes tenentur ad articulos humanitatis & etiam trinitatis.

† Alias. peruenie ti.

4 Mediocres vero, vt clerici, & curati, ac omnes religiosi, quorum est verbo, vel facto de credendis, & agendis simplices erudire, tenentur ad explicitam credentiam cuiuslibet articuli singillatim, & ad aliqualem articulorum declarationem, & ad credentiam extensiorẽ: non ęqualiter tamen; sed secundum magis & minus, prout congruit eorum officio, cui præsunt. Nam ad plus tenentur clerici curati, quàm non curati: & ad plus religiosi, quibus incumbit ex officio verbum Dei clero & populo prædicare, & confessiones audire, quàm religiosi, quibus hoc non incumbit. Quare subtilitates & considerationes circa mysteria incarnationis, & passionis, & huiusmodi, tenentur mediocres magis & minus explicite credere, secundũ quòd cõuenit statui vniuscuiusque.

5 Maiores autem, vtpote Prælati ecclesię, & Rectores, Magistri sacræ theologiæ, & Doctores, quorum est mediocres per se, & eis mediantibus, minores & simplices erudire: Sicut Angeli primæ hierarchiæ seu superiores, qui habent illos secundæ, & his mediantibus, illos tertiæ & inferiores illuminare, vt dicit Dionysius. 12. c. de cęlesti hierarchia: Isti enim superiores in ecclesia, & maiores magis expressam fidem & cognitionem tenentur habere de omnibus & singulis fidei articulis, & ecclesię sacramentis, & eorum declarationibus, & expositionibus, ac fidei subtilitatibus. Vnde 1. Petri 3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in uobis est spe. Non ęqualiter tamen.

6 Nam ad plus tenentur Pontifices quàm Abbates, cum sint superiores; & ad plus prauitatis hæreticæ inquisitores, quàm magistri & doctores, cum sint fidei iudices: & plus quàm omnes, summus Pontifex; ad quem pertinent ea quę sunt fidei sentẽtialiter determinare inconcussa fide: & ad quem sunt maiores & difficiliores quęstiones fidei & ecclesię deducendę, vt habetur in decretis dist. 44. Vnde Dominus dicit Petro, vt patet Lucę 22. quem summum Pontificem constituit, Ego pro te rogaui Petre, vt nõ deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.

7 Secundo sunt quędam credibilia, quę directe & per se non sunt credibilia, sed potius indirecte: quia ad eorum negationẽ & corruptionẽ sequitur negatio & corruptio fidei articulorũ omniũ, vt sunt illa alia à fidei articulis, quæ in sacra scriptura, hoc est in libris canonicis, seu in Biblia cõtinẽtur: cũ ab Ecclesia approbẽtur: De quibus dicit Aug. ad Hier. Solũ, inquit, eis libris, qui canonici appellantur, didici hũc honorẽ deferre, vt nullum

c. ego solis dist. 9.

lum auctorem eorum scribendo errasse aliquid firmissime credam: alios autem ita lego, vt licet sanctitate polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita scripserunt. Et ista credibilia, quę ita continentur in sacra scriptura, à fidei articulis alia: vt pote, quòd Abrahã duos filios habuit: vel, quòd Ioseph sponsus Mariæ fuerit, & similia, non tenetur quilibet explicite credere, talia singillatim, sed solum tenetur credere implicite in præparatione animi, vt sit paratus credere quicquid in diuina scriptura continetur: attamẽ tunc tenetur quilibet explicite credere, quãdo ei constiterit, quòd in diuina scriptura talia continentur; & per illum vel illos, ad quẽ vel quos pertinet, deductum fuerit corã eo.

8 Vnde quilibet tenetur explicite credere, quòd omnia quę sunt in sacra scriptura, sunt vera: quia diuinitus reuelata. An autẽ ista vel illa in sacra scriptura contineantur (loquendo de aliis à fidei articulis) tenẽtur isti vel illi, magis vel minus scire; & per consequens illa credere, prout eorum statui & officio congruit: vt de primis credibilibus fuit dictum.

9 Tertio sunt quędam credibilia alia, quę nec sunt fidei rudimenta, nec clare ponũtur in dicta sacra scriptura: sed sunt per Ecclesiã ex illis, aut istis deducta, vt fidei consona, ac determinata, vt de fide credenda, vtpote quòd Spiritus sanctus procedat à patre & filio vnica spiratione, & non duabus: & ab eis tanquam ab vno principio, non duobus: vt habetur de sum. tri. & fi. catho. c. fideli. Et quòd dominus Iesus habuit aliqua cum apostolis in communi: vt in extrauaganti, Cum inter nõnullos. & similia: Et huiusmodi credibilia per sanctam Ecclesiam determinata & approbata, vt fide tenenda, non tenentur minores explicite credere: sed bene implicite, & in animi pręparatione, vt credãt omne id verum esse, & fide tenendum, quod vt fide tenendum est per Dei Ecclesiam approbatum.

Ioã. xxij. De verb. signific.

10 Mediocres autem qui, vt prædicitur, habent simplices erudire, tenẽtur aliqua de huiusmodi credere explicite; nõ tamen omnia talia credibilia singulariter, nec omnes ęqualiter, sed secundum quòd congruit eorũ statui, & eruditioni, qua habent simplices informare: Vt omnes tenentur explicite credere, quòd animę iustorum decedentium, qui nõ peccauerunt, vt paruulorum; vel si peccauerunt, hic vel in purgatorio plene satisfecerunt, euolauerunt ad cælos, extremo iudicio minime epectato: iuxta Ecclesię determinationem, vt de fide factam, vt in extrauaganti Benedicti. XI. quę incipit, Benedictus. Sed Curati & Religiosi, quibus incũbit ex officio prædicare, & cõfessiones audire, tenẽtur explicite credere, quòd vsura est peccatum iuxta determinationẽ vt de fide factam. extra de vsuris, Ex graui. & similia.

11 Maiores autẽ, & præsertim Inquisitores hæreticæ prauitatis † Pontifices, & maxime Põtifex summus, tenentur credere explicite credibilia omnia talia, per Ecclesiam vt fide tenẽda determinata, & approbata: cũ eis incũbat ex officio, eos, qui huiusmodi de fide factas per ecclesiã determinationes non admittunt, seu eis non credunt, vel contradicunt; punire & sententialiter iudicare. Patet igitur de tribus credibilibus antedictis, & qui tenentur, vel non ad explicitam credentiam eorundem.

† Aliàs, Episcopi.

12 Nunc igitur ad quæstionẽ, de qua quæritur, Respondemus, quòd taliter asserens & protestans in genere, sed negans in specie; vel negat id, quod ipse explicite tenetur credere, vel non. In primo casu talis protestatio generalis non ei sufficit ad salutem, nec adiuuat protestantem. Vnde si simplex laicus protestetur vt est dictũ, negat tamen expresse Dei filium esse incarnatũ, vel passum, cum hoc teneatur explicite credere; talis protestatio non iuuat eum. Eodem modo si † Græcus protestetur vt prius: negat tamen expresse & deliberate Spiritum sanctũ procedere à patre, & filio, vt ab vno principio, & vnica spiratione: seu dominũ Iesum Christum habuisse aliqua cum Apostolis in communi; talis protestatio non ei sufficit ad salutem, nec adiuuat protestantem: & pręsertim si taliter protestans negat vocatus coram fidei iudice cum pertinacia: tunc enim negotium quamplurimum agrauatur.

† Alij codices habent pro Gręco, curatus.

13 In secũdo vero casu, quãdo scilicet protestans taliter, vt est dictũ, negat illud, quod explicite credere nõ tenetur: dicimus, quòd si negat, non coram iudice fidei; seu si corã eo, antequã per eũdem sit informatus, quòd istud quod negat, sit cõtra fidem, paratus tamen credere, vt per eundem fidei iudicẽ fuerit informatus: in quolibet casu talis protestatio sufficit ei ad salutem, & adiuuat protestantem: & causa est, quia ad amplius non tenetur. Vnde Augustinus ad Glorium, & Eleusium, & habetur transumptiue. 24. q. 3. Qui sentẽtiam suã quãuis falsam, & peruersam, nulla pertinaci animositate defendũt, pręsertim quam, non audacia præsumptionis suę peperit; sed à seductis, atq; in errorẽ

C. Dixit Apostolus.

lapsis

E97++
1578

lapsis parentibus acceperunt: quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, parati corrigi, cum eam inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

14 Si autem negat coram iudice fidei, postquam est per eundem iudicialiter informatus, quòd illud, quod negat, est contra fidem, & adhuc in tali negatione pertinaciter, & contumaciter perseuerat; talis protestatio generalis sic protestanti non sufficit ad salutem, nec adiuuat protestantem: immo reddit eundem hæreticum pertinacem, quandiu in negatione huiusmodi perseuerat. iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. extra de hæreticis. et iuxta c. Super quibusdã. extra de ver. sig. Vnde August. contra Manichæos, & recitatur 24. q. 3. Qui in Ecclesia Christi aliquid morbidum prauumque quid sapiunt, si correcti vt sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt. Tales enim hæreticorum protestationes, quo animo dicantur, prudenter est à fidei iudicibus indagandum: nam vt dicit Hieron. in epistola ad Pammachium, Frequenter hæretici dũ cogũtur subscribere; ne de Ecclesia expellantur, suum errorem pal-A liant fictis verbis, & ea temperant, & ordine vertunt, vt catholicam credantur tenere sententiam: & quam se tenere fictis verbis simulant, corde negant: & quod sermone coguntur dicere, mente damnant: etsi quando aperta blasphemia publice auribus fuerit reuelata, & viderint contra se audientium turbam circumfremere; tunc simplicitate simulata dicunt audiuisse se primum, & magistrum dicere nesciunt: cumque eorum scripta tenentur, voce negant, quod litteris profiterentur.

15 Et ideo cum tenentes doctrinam hæreticam protestantur, quòd non intendunt dicere contra fidem, & Ecclesię determinatio-B nem; non faciliter tali protestationi est standum; sed subtiliter inquirendum, ne hæreticorum decipiat disciplina: quoniam frequenter repertum est, quòd asserunt fidem esse, quod ipsi credunt, & suam sectam dicunt Ecclesiam, vt dicit Augustinus contra Donatum. Vnde cum catholicus audit fidem & ecclesiam; intelligit fidem catholicam, & ecclesiam Romanam: hæreticus vero intendit fidem, suam hæresim; & ecclesiam, suam sectam: contra quam dicere non intendit.

Finis primæ partis.

SECVNDA

SECVNDA PARS DIRECTORII INQVISITORVM.

In ſecundam partem directorij Inquiſitorum Nicolai Eymerici, Præfatio & Argumentum.

PERITI Nautæ, qui cunctas maris oras, portus, receſſus, ingreſſus, ſinus, promontoria & vſu cognita habent, & diligenter in charta depicta ſecum gerunt; non modo tuta maris receptacula, tranquilloſque portus norunt, in quos ſe, cum fluctus tempeſtate ſæuiunt, tuto recipiant: ſed ſingulas præterea exploratas habent ſyrtes & breuia, ſingula latentia ſub aquis ſaxa & ſcopulos: & dum nauigant, claſſium placidum curſum ita moderantur & regunt, vt paulatim nauium proras temone flectentes ſecurum iter arripiant: ne ſine tempeſtate quandoque infido ſcopulorum arenarum, & latentium ſaxorum obiectu, conquaſſatis nauibus miſere pereant. Hoc enim ſpectat in qualibet arte ad peritum prudentemque artificem, vt non modo regulas eius perdiſcendę tradat, verum inepta, inconſequentia, atque eidem arti aduerſa reiiciat. neque medicus ſolam ſanitatem tuetur, & quomodo ſit tuenda demonſtrat; ſed idem morbos generaque morborum & naturam explicat, vt vitentur & fugiantur. Quæ cum noſſet fidei defenſor acerrimus noſter Eymericus in hoc opere, quod aduerſus hęreticam prauitatem in fauorē fidei ſcribendum ſuſcepit; primum ſecuros & rectos fidei tramites oſtendit, ea præcipue colligens, quæ ad rectam & ſinceram fidem tenendam videbantur neceſſario pertinere. Cæterum quia plurima nos à recto fidei curſu deiicere poſſunt, plurima fidem violare, plurima ſub ſpecie veritatis quaſi latentia in tranquillo mari ſaxa decipere & frangere: ideo peritorum artificum more in hac ſecunda parte, hæreticorum multorum fraudes recenſet, plurimorum hæreſes, & errores commemorat, vt ab eis velut ab ſcopulis & morbis (quia directum veræ Religionis iter, & vitę ſpiritualis ſalutem impedire poſſent) caueamus. Non tamen vniuerſos omnium hæreticorum errores recenſuit Eymericus, quoniā id inſtituti ſui ratio non poſtulabat, ſed eos tantū qui ſuo ſeculo magis Rempub. Chriſtianam perturbabant, quique in variis iuris Canonici libris damnati erant: eos enim qui tunc vel ignorabantur, vel minime credebantur, quales erant vetuſtiores hæreticorum errores, ſuperuacaneum exiſtimauit adducere. Addidit præterea quicquid ad cognoſcendam hæreticam prauitatem conducit; libros multorum, vnde hæreſes petantur, indicat, vt eorum lectio fugiatur, & comburantur. Tandem quot & quibus modis, aut verè, aut iuris præſumptione, hæreſis vel hæreſeos ſuſpicio contrahatur, edocet: vt fidei Iudices, quoſcunque reos & iudicare, & eorū errores ſeu propoſitiones, & propoſitionum qualitatem intelligere valeant; item alia, quę longum eſſet recenſere: ſeries tamen ipſa docendi qualia ſint demonſtrat. Orditur autem à legibus Pōtificijs aduerſus hæreticos editis, veluti à certiſſimis expugnandorum hæreticorum fundamentis. Sed iam Eymericum loquentem audiamus.

SECVNDA pars huius Directorij officij inquiſitionis eſt de hæreticis, & de eorum credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defenſatoribus; & de fide ſuſpectis, de hæreſi diffamatis, de Valdenſibus, ſiue Pauperibus de Lugduno, Pſeudoapoſtolis, Begardis, Fraticellis, ac de tertio ordine beati Franciſci, ſeu pænitentia, fratribus, de ſortilegis hæreticalibus, de diuinatoribus, de blaſphemis hæreticalibus, de excommunicatis per annum & amplius, de apoſtatis fidem abnegantibus, de Iudæis & Sarracenis, & cæteris infidelibus contra fidem, & inquiſitionis officium delinquentibus.

E97++
1578

EX DECRETALIBVS GREGORII IX. TIT.

De Hæreticis.

Stephanus Papa omnibus episcopis.

Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei: & infideli non est credendum in præiudicium alterius. *Cap. I.*

DVBIVS in fide, infidelis est. Nec eis omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorant.

Leo Papa.

Errare in fide conuincitur, qui alios errantes cùm potest, ab errore non reuocat. *Cap. II.*

Interpretatur Melch. Canus lib. ix. c. 9. de lo. theol. QVi alios cùm potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat.

Aug. de fide catholica.

Hęreticus perseuerans æternaliter damnatur, cui nec prodest baptismus, nec eleemosyna, vel martyrium, vel aliud quodcunque bonum, quo ad hoc vt consequatur vitam æternam. *Cap. III.*

Refert. Iuo. sup. par. 1. c. 39. *† Aliàs. mácipandum.* FIrmissime tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum vel schismaticum, cũ diabolo & angelis eius, ignis æterni incendio † participãdum, nisi ante finem vitæ catholicæ fuerit incorporatus, & redintegratus ecclesiæ. & post pauca: Omni homini, qui ecclesiæ catholicæ non tenet vnitatem, neque baptismus, neque eleemosyna quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutẽ.

Grego. ix. Anastasio Antioche.

Damnato auctore, damnantur eius scripturæ, & libri & opera. *Cap. IIII.*

Schol. 1. par. 2. FRaternitatis tuæ: & infra. Cũ Cælestinus atque Pelagius, in Ephesina synodo sint damnati: quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores?

Ex concilio Africano.

Episcopus instituens hæredem hęreticum, consanguineum, vel extraneum, vel paganum, etiam post mortem excommunicatus nuntiatur. h. d. secundum communem & veriorem intellectum: & vt faciat ad tit. potest intelligi, quòd ex hoc præsumatur hæreticus.

Cap. V.

Vide Schol. 2. 1. par. SI quis episcopus hæredes instituerit extraneos a consanguinitate sua, vel hęreticos etiam cõsanguineos, aut paganos pertulerit, saltem post mortem ei anathema dicatur, atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur.

A

Ex eodem.

Loquitur de eadem materia cum pręcedenti: & extenditur quod ibi dictum fuit de episcopis, ad presbyteros & alios clericos. *Cap. VI.*

IN eos, qui catholici nõ sunt etiam si consanguinei fuerint; episcopi vel presbyteri nihil conferant: denique hoc quod de episcopis, & presbyteris dictum est, debet de reliquis clericis exaudiri. *Inuenitur ĩ cõc. Carthag. 3. c. 3.*

B

Alexãder iij. Remen. archiepiscopo.

Christus fuit verus Deus, & verus homo: sentiens oppositum hęreticus est, & excommunicatus.

Cap. VII.

CVm Christus perfectus Deus & perfectus sit homo, mandamus quatenus sub anathemate interdicas, nequis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid, secundum quòd homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo ex anima rationali & humana carne subsistens. *Schol. 3. in 2. par.*

C

Ex concilio Lateranen.

Hæretici, receptatores, & fautores eorum excommunicati sunt: & decedentes in hoc peccato, in cœmiterio ecclesię sepeliri non debent, nec pro eis orari.

Cap. VIII.

SIcut ait beatus Leo & infra. Quia in partibus Tholosanis, hæreticorum quos alii Gazaros, alii Patarenos, & alii, aliis nominibus vocant, inualuit damnanda peruersitas: eos, & defensores & receptatores eorũ, anathemati decernimus subiacere: & sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo vel in terra sua tenere vel fouere, aut negotiationem cum eis exercere præsumat. Si quis autem in hoc peccato decesserit, neque sub priuilegiorum nostrorum quibuscũque indultorum obtentu, neque sub alia quacunque occasione, oblatio pro eo fiat, aut inter Christianos accipiat sepulturam. *Schol. 4. in 2. par.*

Lucius tertius.

Hereticus male sentiens vel male docens de sacramentis ecclesię, excommunicatus est, & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit; si clericus est, degradetur, & curię seculari tradatur: per quam etiã

laicus punietur. Eadem etiam est pœna suspectis de hæresi, si se non correxerint: & relapsis omnino audientia denegatur, seculares principes qui iurare nolunt de ecclesia contra hereticos defendenda, excommunicantur, & terre eorum supponuntur interdicto: ciuitates vero ipsorum resistentes, aliarum commercio, & episcopali dignitate priuantur: exempti vero subsunt ordinarijs super ijs que contra hereticos instituuntur.

Cap. IX.

Schol. 5. par. 2.

c. 9 X 5, 7
Friedberg II, p. 780

AD abolendam: & infra. Vniuersos, qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, vel de baptismate seu de peccatorum confessione, matrimonio vel reliquis ecclesiasticis sacramētis, aliter sentire aut docere non metuunt, quàm sacrosancta Ro. eccle. prædicat & obseruat: & generaliter quoscunque eadē Ro. eccle. vel singuli episcopi per diœceses suas, cum concilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante cum consilio (si oportuerit) vicinorum episcoporum hereticos iudicauerint: vinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicunque manifeste fuerit in hæresi deprehensus, si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur: & sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico, secularis relinquatur arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium episcopi regionis illius publice consenserit abiurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, nisi (prout dictum est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita, confestim ad fidem confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus, pro qualitate facinoris, vltionem: & infra. Qui verò inuenti fuerint, sola suspicione notabiles, nisi ad arbitriū episcopi iuxta cōsiderationem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiā congrua purgatione monstrauerint, simili sententię subiacebunt. Illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se (vt diximus) proprii antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audientia, decernimus relinquendos: & infra. Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores, & consules ciuitatum, & aliorum locorum, iuxta commonitionem episcoporum, prestito corporaliter iuramento promittant, quòd fideliter & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, ecclesiam cōtra

Ad quod præstandum iuramentum compelli possunt c. vt officiū § statuimus. de hęret. lib. 6.

A hæreticos, & eorum complices, adiuuabunt bona fide, iuxta officium & posse suum. Si verò id obseruare noluerint, honore quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur: eis nihilominus excommunicatione ligandis, & terris ipsorum interdicto ecclesiæ supponendis. Ciuitas autem, quæ his institutis duxerit resistendum: vel cōtra commonitionem episcopi punire neglexerit resistentes: aliarum careat commercio ciuitatum, & episcopali se nouerit dignitate

Pœna ciuitatis nō obtēperantis ecclesiasticis statutis contra hæreticos editis.

B priuandam: & infra. Si qui verò fuerint, qui à lege diœcesanę iurisdictionis exempti soli subiaceant sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte tanquam á sede apostolica delegatis (non obstantibus libertatis suæ priuilegiis) obsequantur.

Innocentius tertius.

Bona hereticorum confiscantur, & in terris ecclesię applicantur fisco ecclesię: in terris imperij, iudicis secularis fisco. & procedit etiā si catholicos habent filios. C

Cap. X.

Schol. 6. par. 2.

Concor. tex. in c. cū secundū leges. de hęret. lib. 6.

VErgentis in senium seculi corruptelā: & infrà. In terris verò temporali nostræ iurisdictioni subiectis, bona hereticorū statuimus publicari: & in aliis idem pręcipimus fieri, per potestates & principes seculares: quos ad id exequendum (si forte negligentes extiterint) per cen. eccle. ap. re. compelli volumus & mandamus: nec ad eos bona D eorum vlterius reuertātur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hereticorum consortium misereri aliquis voluerit, vt temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim secundum legitimas sanctiones reis lęsę maiestatis punitis capite bona cōfiscentur eorū, filiis suis, vita solummodo ex misericordia conseruata: quanto magis, qui aberrantes in fide, verum Dei filium Iesum Christum offendunt, à capite nostro, quod est Christus, E ecclesiastica debent districtione præscindi, & omnibus bonis temporalibus spoliari: cū longe sit grauius, æternam, quàm temporalem lędere maiestatem. Nec huiusmodi seueritatis censuram orthodoxorum exhęredatio filiorum, quasi cuiusdam miserationis prætextu debet vllatenus impedire, cum in multis casibus (etiam secundum diuinum iudicium) filii pro patribus temporaliter puniātur, & iuxta canonicas sanctiones, quandoque feratur vltio, non solum in authores scelerū, sed etiam in progeniē damnatorū.

In l. quisquis. § filij vero. C. ad legem Iul. Maiest.

Vide Alfons. Castr. lib. 2. c. 11. de iusta hæret. punit. et Io. Roiam. in singul. § dei. sing. 102.

Idem

E97++
1578

Idem.

Aduocati vel notarij hæreticis vel eorum defensoribus fauentes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes, infames sunt, & ab illo officio suspensi. Cap. XI.

Schol. 7. par. 2. SI aduersus vos terra cōsurgeret: & infrà. Quia plus timeri solet quod specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur: vobis aduocatis & scriniariis firmiter inhibemus, ne hæreticis credentibus, fautoribus, vel defensoribus eorundem in aliquo præstetis auxilium, consilium vel fauorem, nec eis in causis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine, vestrum patrocinium præbeatis, & pro ipsis publica instrumenta, vel scripta facere nullatenus attentetis. Quòd si contra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuæ vos decernimus infamiæ subiacere. (c. quāquā 23. dist.)

Idem vniuersis Christifidelibus, tam in vrbe Meten. quam in eius diœcesi constitutis.

Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciāt, nec sacerdotes reprehendant. Cap. XII.

Schol. 8. par. 2. CVm ex iniuncto: & infrà. Licet autem desiderium intelligendi diuinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam laici, meritò arguendi, quòd occulta conuenticula celebrant, officiū prædicationis Christi sibi vsurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhærent. Deus enim lux vera, quæ omnē hominem venientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, vt apostolos suos in mundū vniuersum prædicaturos Euangeliū omni creaturæ missurus, eis præceperit apertè dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta: & infrà. Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia verò non eundem actū habēt: ita multi sunt ordines in ecclesia: sed non omnes idem habent officium: quia secundum Apostolum, alios Dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores, &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium vsurpare. Nam secundum Apostolū, quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et veritas ipsa præcepit apostolis: Rogate dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. quòd si forte quis argutè respon-

(Concor. tex. in c. sicut in uno. de heret. — Ioa. 1. — Mar. vlt. — Matth. 10 — 1. Cor. 12. — Ephe. 3. Rom. 10. Luc. 10. Matth. 9.)

A deat: quia tales inuisibiliter mittūtur à Deo, etsi non visibiliter mittantur ab homine, cū inuisibilis missio multo sit dignior, quàm visibilis: & diuina longè melior, quàm humana. potest rationabiliter responderi, quòd cùm interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tātum asserere, quòd ipse sit missus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret: sed oportet, quòd astruat illam inuisibilem missionem per operationē miraculi, vel scripturæ testimonium speciale. Vnde cum Dominus vellet mittere Moy-

B sen in Aegyptum ad filios Israel, vt crederent ei, quòd mitteretur ab ipso, dedit ei signum, vt conuerteret virgam in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptista, speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura dicens: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini, sicut ait Esaias propheta: & infrà. Licet autem sciētia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam: quia iuxta verbum propheticum: Labia sacerdotis custodiunt sciētiam, Exo. 7. Ioa. 1.

C & legem exquirunt ex ore eius: non est tamen simplicibus sacerdotibus, etiam scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officiū debeat honorari: propter quod Dominus in lege præcepit: Diis non detrahes, sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem Deorum nomine nuncupantur: & infrà. Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quòd asina legitur reprehendisse prophetā: vel quòd Dominus ait: Esa. 50. Matth. 3. Malach. 2. Exo. 22. Ioa. 10. Nu. 22.

D Quis ex vobis arguet me de peccato? Cum aliud sit fratrem in se peccātem occulte corripere, (quod quisque tenetur efficere secundum regulam Euangelicam, in quo casu sane potest intelligi, quòd Balaam fuit correptus ab asina) & aliud est fratrem suum delinquentem reprehendere manifeste, quod vtique nulli licet secundum euangelicam veritatem: nam qui etiā dicit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Rursus aliud est, Ioa. 8. Matth. 5.

E quòd prælatus sponte de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponit, (in quo casu, præmissum Domini verbum debet intelligi) & aliud quòd subditus, non tam animo reprehendendi, quàm detrahendi exurgit temerarius in prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequēdi; quòd si forte necessitas postularet, vt sacerdos tanquam inutilis & indignus à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinate apud episcopum, ad cuius officium tam institutio, quàm destitutio sacerdotū noscitur ptinere.

Idem in concilio generali.

Excommunicati sunt omnes hæretici, quibuscunque nominibus nominentur. h. d. vsque ad §. damnati.

Cap. XIII.

EXcommunicamus itaque & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam orthodoxam & catholicã fidem, quam superius exposuimus, condemnantes hæreticos vniuersos quibuscunque nominibus censeantur: facies quidẽ diuersas habentes, sed caudas adinuicẽ colligatas: quia de vanitate cõueniunt in idipsũ.

Schol. 9. par. 2.

Damnati de hæresi, per secularem iudicem puniuntur, & bona laicorum hæreticorum confiscantur, & clericorum bona applicantur ecclesiis, vbi beneficiati erant. hoc dicit vsque ad §. qui autem. Abb.

Damnati vero præsentibus secularibus potestatibus, aut eorum balliuis relinquantur animaduersione debita puniendi, clericis prius à suis ordinib⁹ degradatis: ita quòd bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur: si verò clerici, applicentur ecclesiis, á quibus stipendia receperunt.

Si suspectus de hæresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur; & existens per annum in excommunicatione, vt hæreticus damnatur. hoc dicit vsque ad §. moneantur. Abbas.

Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles: nisi iuxta cõsiderationem suspicionis, qualitatemque personę, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam, ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur.

Potestates seculares, perpetui vel temporales iurare tenentur, vniuersos hæreticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare, & temporalis dominus non purgans terram suam hæreticis, excommunicatur: & si perstiterit in excommunicatione per annum, nuntiatur Papæ, qui fideles eius a iuramento absoluet: & eius terram fidelibus exponet; saluo iure principalis domini, nisi & ipse sit in culpa. h. d. vsque ad §. catholici.

Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per cen. eccle. compellantur seculares potestates, quibuscunque fungantur officiis, vt sicut reputari cupiũt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt: ita quòd amodo quãdocunque quis fuerit in potestatem siue perpetuam siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. Si vero dominus tẽporalis requisitus & monitus ab

Concor. tex. i Auth Statuimus. C. de epi. audien.

A ecclesia, suam terram purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per metropolitanum & ceteros comprouinciales episcopos, excommunicationis vinculo innodetur: & si satisfacere contempserit, intra annum significetur hoc summo Pontifici, vt ex tũc ipse vasallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis absque vlla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruent: saluo iure domini principalis, B dummodo super hoc ipse nullũ prę stet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege seruata circa eos qui non habẽt dominos principales.

Domini temporales purgare debent terras suas ab hæretica prauitate.

Cruce signati ad exterminationem hæreticorum, gaudent priuilegio concesso cruce signatis in subsidium terræ sanctæ. h. d. vsque ad § credentes. Abb.

Catholici vero qui crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quę accedentibus in terrę sanctæ subsidium cõceduntur.

Cruce signatorũ indulgentia, et aliorum qui inquisitorib. auxiliatur de quo Eymer. 3. par. q. 129.

C *Hic ponitur pœna credentium, receptatorum, & defendentium hæreticos. primo laicorum, secundo clericorum, vsque ad §. quia. Abbas.*

Credentes præterea, receptatores, defensores & fautores hęreticorum excommunicationi decernimus subiacere: firmiter statuentes, vt postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit, intra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu cõsilia, nec ad eligendos aliquos, ad huiusmo- D di, nec ad testimonium admittatur: sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberã habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus pręterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si vero aduocatus fuerit, eius patrocinium nullatenus admittatur. si tabellio, instrumenta per ipsum confecta, nullius sint momenti, sed cum auctore damnato, damnen- E tur. & in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si qui autem tales, postquã ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint: excommunicationis sententia, vsque ad satisfactionẽ idoneã percellantur. Sane clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumãt tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes

De his Eym. hac 2. par. q. 50 51. 52. & 53.

E97++
1578

oblationes eorum percipiant: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicę speciali: similiter quilibet regulares quibus etiā hoc infligatur, vt eorum priuilegia illa in diœcesi non reseruentur, in qua tales excessus prӕsumpserint perpetrare.

Nullus debet sibi officium prædicandi assumere, nisi super hoc sibi à iure vel à sede apost. vel à diœcesano episcopo licentia concedatur: aliàs excommunicatur: & nisi resipuerit alia pœna imponitur. hoc dicit vsq; ad §. adiicimus. Abb.

Quia vero nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum idem apostolus dicat: Quomodo prædicabunt nisi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab Apost. Sede vel catholico loci Episcopo susceptam, publice vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quàm citius resipuerint, alia cōpetenti pœna plectentur.

2. Tim 3. Rom. 10. Concor. tex. in c. cū ex iniuncto. et in c. sicut in uno eo. tit.

Archiepiscopi & episcopi inferiorum suorum prouincias & diœceses suspectas habentes de hæresi, saltem semel in anno per se vel per alios idoneos visitent: qui etiam debent, si hoc expedire videbitur, exigere iuramentum ab illis de vicinia, ad reuelandos hęreticos, & occulta conuenticula celebrantes: quos reuelatos relapsos canonice punient: & renitētes iurare: vt hę retici condēnentur. hoc dicit vsque ad § uolumus. Abb.

Adiicimus insuper, vt quilibet archiepiscopus vel episcopus, per se aut per archidiaconum suum, aut alias honestas idoneasque personas bis aut saltem semel in anno propriam parochiam in qua fama fuerit hęreticos habitare, circumeat, & ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniam iurare cōpellat, quòd si quos ibidem hęreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium, vita & moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Ipse autem episcopus, ad præsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur. Si qui verò ex eis, iuramenti religionē obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur.

Vide Cōr. Bru. de hęre lib. 3. c 15. Simon. [illegible] tit. 15.

Episcopus negligens in hęresi persequenda, à dignitate episcopali est remouendus, & alius idoneus est subrogandus. h. d. vsque ad fi. Abb.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientię districte pręcipimus, vt ad hæc efficaciter exequēda episcopi per diœceses suas diligenter inuigilent, si canonicā velint effugere vltionem. Si quis enim episcopus, super expurgando de sua diœcesi hęreticę prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus; cum id certis indiciis apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locū ipsius, alter substituatur idoneus, qui velit & possit hęreticam cōfundere prauitatē.

Idem statuit Martinus V. quodā rescripto. incip. Inter cūctas et habetur in ult. sess. Cōc. Constan.

Gregorius † IX. Archiepiscopo Mediolan.

Laici cuiuscunque professionis sint, prędicare non debent. Cap. XIIII.

Sicut in vno corpore: & infra. Cum igitur nonnulli laici prędicare pręsumant, & verendum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum occulte subintrent. Nos attendentes, quòd doctorum ordo est in ecclesia Dei, quasi pręcipuus, Mandamus quatenus cum alios dominus apostolos dederit, alios prophetas, alios vero doctores, interdicas laicis vniuersis, cuiuscunque ordinis censeantur, vsurpare officium prædicandi.

† Aliàs. xi. Concor. tex. in c. cū ex iniūcto sup. eo tit. 1. Cor. 12.

Idem.

Hoc cap. vsque ad §. si qui autem. habetur in c. excommunicamus, supra eo tit. in princi. vnde summa, & declara, prout ibi fuit dictum. Cap. XV.

Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Tosslepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas: quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati verò per ecclesiam seculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis.

Concor. tex. ī 1 in th Gazaros. C. de hæret. ubi Pet. Godofr. hūc locū illustrat.

Si in hęresi deprehensi nolunt redire ad fidem, detrudendi sunt in perpetuo carcere ad pœnitentiam peragendam: & credentes erroribus hęreticorum, hęretici sunt. hoc dicit.

Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire noluerint ad agendā condignam pœnitentiam: in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus.

Vide Eymer. 3. par. q. 93.

Idem.

Liberantur ab omni obligatione, qui hęreticis tenebantur adstricti. Cap. XVI.

Absolutos se nouerint à debito fidelitatis domini, & totius obsequii, quicūq; lapsis manifestè in hęresim aliquo pacto quacunq; firmitate vallato tenebantur adstricti.

Declarat Alfon. Cast. lib. 2. c. 7. de iusta hęr. pun.

EX LIB. SEXTO DECRET. TIT. DE HAERETICIS.

Gregorius nonus Remensi archiepiscopo, & suis suffraganeis.

Propter crimen hæresis clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum, solus eius episcopus degradare poterit. hoc dicit. Domi. Cap. I.

Vide c. de gradatio. de pœn. lib. 6. de quo auctor paulò post. et 3. par. post modum noui processum fidei terminandi.

QVONIAM episcoporum numerus, ad degradationem clericorum à canonibus constitutus non potest de facili conuenire. Concedimus vt sacerdotem, vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cùm pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus, aut perpetuò immurandus) conuocatis abbatibus, aliisq; prælatis & religiosis personis, ac literatis suę diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit episcopus degradare.

Alexander quartus.

Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores; nec absoluitur, nisi exhumet eorum corpora: locus verò priuatur sepultura. hoc d. vsque ad. §. inhibemus. Domi. Cap. II.

Eymer. 3. par. q. 40. vbi dixi. Siman. cath. inst. tit. 46.

QVicunque hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorū, scienter pręsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura.

Excommunicari debent laici publicè vel occultè disputantes de fide. h. d. Domi.

Concor. tex. in c. quū ex iniuncto etc. sicut. de decret.

Inhibemus quoque, ne cuiquā laicæ personæ liceat publicè vel priuatim, de fide catholica disputare. Qui verò contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum, vsque ad secundam generationem, ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica. h. d. Domi.

Hoc declarat tex. in c. statutū el. § inf. hoc tit.

Hęretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad secundam generationē ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica, ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. h. d. Domi.

Silu. in sum. ve. hæresis. nu. 14. Rebuf. in praxi benef. par. 3. nu. 24.

A Ad hæc, quoscūque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus taliter acquisitis, volentes, quòd tales & habitis careant perpetuò: etsi receperunt illa scienter, ad alia vel similia, nequaquam in posterum admittantur.

Nulla est emācipatio filiorum, vel subditorum per hæreticos facta: etiam si postea vitium detegatur. h. d. Domi.

Eyme. 3. par. q. 116. Alfon. li. 1. c. 7. de iusta hær. pun.

Illorum autem filiorum emācipationem, quorum parentes, post emancipationē etiā huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticę superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cùm dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filii esse in parentum hæreticorum desierint potestate. C

Idem inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Filij vel hæredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quod non sana mente vel perdita loquela susceperint, si constat quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti vel diffamati erant de hęresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos, non suspectos. hoc dicit. Domi. Cap. III. D

Pro intel. hui9 cap. uide infra Vrbani IIII. rescri. Olim ex parte et Eyme. 3. par. q. 43. & q. 121.

FIlii vel hæredes illorum, qui dū in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperēt, secundum pessimam consuetudinem eorundem, sicq; viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: ad probandū quòd ipsi defuncti consolationem illam, immò verius desolationē non sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cùm tamen moris sit) vt dicitur apud eos, quòd nullum taliter consolentur, qui non sit sanę mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum viuebant, diffamati erāt de hæresi, vel suspecti: aut legitime constiterit, E

quòd

E97++
1578

quòd sanę mentis existentes, huiusmodi hæreticos petierunt. Alioqui admitti poterunt prædicti filii vel hęredes ad probādum præmissa. Non tamen per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos: sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

Idem eisdem.

Relapsi in hęresim sunt tradendi curię seculari, licet pœniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pœnitentię & eucharistię. hoc dicit. Domi. *Cap. IIII.*

Eymer. 3. par. q. 100.

SVper eo, quod scriptum legitur, ecclesia nulli claudit gremium redeunti: quodque ii qui post abiurationē erroris, vel postquā se proprii antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hęresim recidisse, seculari decernuntur iudicio, sine vlla penitus audientia relinquendi: cum scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit, per sedem edoceri apostolicam postulastis. Nos itaq; inquisitioni vestrę de fratrum nostrorum consilio respondemus, quòd taliter deprehensis, etiam si (vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum pœniteant, & pœnitentię signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramenta pœnitentię ac eucharistię deneganda.

Idem eisdem.

Excōmmunicati, participes, & socij criminis admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. h. d. Domi. *Cap. V.*

Eymer. 3. par. q. 64. 66. et 68. vbi dixi.

IN fidei fauorem. Concedimus, vt in negotio inquisitionis hęreticę prauitatis excommunicati & participes, vel socii criminis, ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum, contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis: & ex numero testium, aut personarum (tam deponentium, quàm eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circunstantiis, sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

Idem eisdem.

Ordinarij, vel eorum delegati, & inquisitores sine pœna excommunicationis, facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco: licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant. h. d. Domi.

A *Cap. VI.*

PRæsidētes regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci (licet excommunicati vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habētes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentium sine morę dispendio, vel negotii periculo, recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiam exequi) possunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & B defensores eorum, iustitiam & suum officiū exercere. Nec requirentes huiusmodi excōmunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt.

Eymer. 3 par. q. 21 vbi dixi.

Non tamen præsidentibus prælibatis vel officialibus eorundem, propterea in aliis casibus intelligatur cōcessum aliquid, vel permissum.

Idem eisdem.

Excōmunicatus, propter contumaciam non respondendi super hæresim, de qua erat suspectus, post annū damnatur vt hæreticus. h. d. Domi. C *Cap. VII.*

CVm contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiiciat vehementem si suspectus de hæresi vocatus a vobis, vt de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si per annū animo sustineat pertinaci; extunc velut hæreticus condemnetur.

Eymer hac 2. par. q. 47. & 3. par. q. 124. hūc tex. illustrat.

D

Idem eisdem.

Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem si iterato labitur (licet nō fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si leuis erat prę sumptio. h. d. vsque ad. §. Eum verò. Dominicus.

Cap. VIII.

ACcusatus de hæresi vel suspectus, contra quē de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, postea committit in ipsa, cēseri debet quadam iuris fictione relapsus: E licet ante abiurationem suam, hæresis crimē plene probatum non fuerit contra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit (quanquam ex hoc sit grauius puniendus) non tamen debet in hæresim relapsorū pœna puniri.

Concor. Vrbani 4. Rescri. incipien. Cōsultus. infra posit. & ui de Eymericū hac 2. parte q. 40. ubi dixi.

Culpabilis in vno articulo heresis, generaliter postea abiurando relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatum. hoc dicit. Domi.

Eum verò qui in vna hæresis specie, vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu ecclesiæ

ecclesię sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter, vel generaliter abiurauit: si extunc in aliam etiam hæresis speciē, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hęresim iudicari.

Qui post abiuratione͂ hæresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur facto vel verbo, hæreticis cōmunicat in rebus hic prohibitis, relapsus dicitur. hoc dicit. Dom.

Ille quoque de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel nunc constat, si post illam hæreticos acceptet, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit, etiam sine adoratione (vt verbis vestris vtamur) meritò debet iudicari relapsus, cùm illum ex approbati à se prius erroris consequentia, nō sit dubium id fecisse.

Testis in causa hæresis, falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: duntamen ex indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere. hoc dicit.

Eymer. 3. par. q. 65. & seq.

Licet verò periuri à testimonio, etiā post pœnitentiam repellantur: si tamen ii qui coram inquisitoribus iurantes, tam de se, quā de aliis super facto hęresis dicere veritatem, eam celando deierent, & postmodum velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponendo: cùm crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit, tales non animi leuitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ dictum suū velle corrigere, ac modo (quæ prius tacuerant) reuelare in fauorem fidei (nisi aliud obsistat) stari debet tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.

Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus vel sortilegijs non sapientibus hęresim manifestam. h. d. Domi.

De hac materia copiose Eymer. 2 par. q. 42. et 43

Sanè cum negotium fidei (quod summè priuilegiatū existit) per occupationes alias non debeat impediri: pestis inquisitores hæreticę à sede apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent manifestè) intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitores hæresis, de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. hoc dicit.

Vide infra rescript. Vrbani 4. Consul. ver. quo quęritur. & repert. ver. vsura. §. circa istam.

De quæstionibus prætereà vsurarum motis, & contra illos quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesię obligarunt, intro-

A mittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculū negotio fidei preparetur.

Inquisitores possunt cōpellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendā pœnitentiam iniunctam, in bonis temporalibus: secus si mortui sint, antequam fuerit pœnitentia iniuncta. hoc dicit. Dom.

Eymer. 3. par. q. 120. Zanch. de hęret. c. 28. nu. 5. 6. 7.

Si vero pro iis quæ in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos seu eis fauendo, non tamen existens hęreticus quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se adstrinxit ad recipiēdam ab
B eis pœnitentiam, & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit, si per huiusmodi pœnitentiam onus impositū fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exequendum: vel complementum ipsius, per inquisitores cogi debent hęredes vel alii, ad quos cum suo onere bona huiusmodi deuenerunt. Porrò si propter huiusmodi hæreticorum receptationem, defensionem, seu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & an-
C tequam ei pœnitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.

Post mortem hæretici, declarari potest eum hęreticum fuisse ad finem confiscandi. Domi.

c. vlt. de præscrip. lib. 6. Squilla. de fi. cath. c. 54. Siman. instit. tit. 18. nu. 14.

In eo verò casu quo heredes ad successionem nō debent ob hæresim sui auctoris admitti: nō obstante, quòd auctore ipso viuente, hoc non fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad confisca-
D tionem bonorum post mortem eiusdem, nihilominus procedatur.

Clerici instruentes testes, ne inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos; & religiosi grauius puniuntur. h. d. Do.

Sacerdotes insuper & alii clerici, qui negotium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes, de celanda veritate vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando, inuenti fuerint impedire: (cùm non sit dubium, eos ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per inquisitores à tali-
E bus compesci possunt, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quàm aliàs, prout culpa exegerit delinquentis. Religiosi etiā sunt immurationis pœna vel alia grauius puniendi quàm seculares: si inuenti fuerint in hęresi vel consimilibus deliquisse.

Vrbanus quartus.

Non valent statuta, per quę inquisitoris hęresis officium impeditur, vel retardatur. Cap. IX.

Eyme. 3. par. q. 54

STatutum ciuitatis castri, villę, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hære-

E97++
1578

nis hæreticę prauitatis directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) cōtigerit impediri, vel quomodolibet retardari, nullius existere firmitatis: Ipsiusque ciuitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem, vel quos, eadē ciuitas seu locus regitur, quocunque nomine censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano, vel eius vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus labis præfatę, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel saltem eatenus moderandum, quòd per illud inquisitionis processus, non impediantur, vel aliquatenus retardentur, per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

Clemens quartus, inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Officium inquisitoris hæresis, morte concedentis non expirat etiam quò ad negotia prius non cœpta, vel exorta. h. d. Cap. X.

Vide Eymer. 3. p. q. 6. & 8. & Deciū in c. causam. num. 10. de offic. delegat.

NE aliqui dubitationem solicitam excitantes, in dubium reuocēt, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis, solicitudini vestræ intra certos limites ab apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit. Præsenti declaramus edicto ipsum officium non solum quo ad negotia viuente mādatore incępta, imò etiam, quo ad integra & non cœpta; & quod plus est, quantum ad ea, quæ tunc nequaquam emerserant in fauorem fidei, post committentis obitum perdurare.

Idem eisdem.

Informat inquisitores ad Deum vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos, & suos fautores: & etiam in eos absoluendo, cum verè redierint. Cap. XI.

Concor. text. in clem. 1. §. 1. de hære. & vide Eyme. 3. p. q 47. & seq.

VT officium inquisitionis contra hæreticos in prouincia in qua vobis idem officium est commissum, auctoritate apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestrę per apostolica scripta mādamus, quatenus vbiq; in pręfata prouincia, simul vel separatim: aut singulariter (prout negotii vtilitas suadebit) contra hereticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorū, necnon contra infamatos de heresi, vel suspectos iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuinoque timore postposito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vnitatē: ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem, quòd iniungi talibus consueuit

A prouiso solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.

Vide repertoriū ver. prouiso soler ter.

Instruit inquisitores, in modo examinationis testium, & in personis quę testificata scribere debebāt. hoc dicit.

In delictis magnis caute procedendum.

Verùm, quia in tam graui crimine, cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore, dure ac digne seueritas vltionis) volumus & mandamus, ut in examinatione testium, quos recipi super crimine prędicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum præsentia per publicam (si commode potestis habere) B personam, aut per duos uiros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia quę in commisso uobis officio ad scriniarii, seu tabellionis officium pertinent, teneri districtè præcipimus, cum per uos fuerint requisiti, omnes & singulos uestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo, tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscuntur, & illos etiam quibus idem tabellionatus C officiū ratione præfati negotii, fidei fuit ab apostolica sede commissum: & in posterum committetur, concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt, & exercuerunt, quibusuis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi libere officium ipsum, quoad D præmissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocunque vallato munimine, potestatem.

Eyme. 3. p. q. 18. & 19.

Instruit inquisitores, circa personas, per quas impediri posset vel differri inquisitionis negotium. hoc dicit.

Vide Eyme. 3. p. q. 37. & Cōc. Tri. sess. 5. ca. 2. in fi.

Compescendi prætérea monitione pręmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita prædicatores quæstuarios (vbi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio, congregationem fieri, vel aliàs eidem E negotio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prędicationis officio quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest, tantum charitatiua subsidia suppliciter petere, ac indulgētiam, si forte habent exponere) liberam vobis & singulis vestrū, cōcedimus auctoritate præsentium facultatem. Denique vt circa premissa plene vobis & singulis vestrū coërctionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas, volumus vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit)

Eyme. 3. p. q. 57. Zanch. de hære. c. 37.

inuocato auxilio brachii secularis: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: Non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis, quibuscunque personis cuiusuis cõditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum, & locorum specialiter vel generaliter sub quacunque verborum expressione vel forma, à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis, cum ex huiusmodi vel aliis priuilegiis vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negotio, velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dietis, edita in concilio generali. Statuimus insuper, vt potestas, capitaneus, seu rector, vel consules, seu quiuis alii, qui ciuitati pręsunt, vel loco alteri ad præsens, aut præerũt in futurum, ad requisitionem diœcesanorũ, vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hęreticæ prauitatis iurent pręcise attẽdere inuiolabiliter, & obseruare, ac facere à suis subditis obseruari, toto tempore sui regiminis, in terris suæ iurisdictioni regiminiue subiectis constitutiones contra hęreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorũ, ipsorumque filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas: quas qui iurare noluerit, & seruare, vt infamis & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius potestas, capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo, aut de cæterò in aliquam dignitatẽ vel officium publicũ vlterius assumatur: & quæ vt potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

Eyme. 3. p. q. 32. Campeg. ad Zãchi. c. 31.

Pœna Magistratuũ leges cõtra hæreticos editas non seruãtiũ.

Bonifacius octauus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Comprehendit ista decr. plura vtilia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarũ denuntiationes. dat potestatem vocandi peritos clerum, & populum, vt eis assistant. dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt. dat potestatẽ repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas, priuandi, & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de diœcesanorum vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio, nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. h. d. Io. And.

Cap. XII.

Editũ circa an. Domini. 1296.

Vide Eyme. 3. p. q. 15.

VT commissi vobis officii debitũ vtilius & vberius exequamini, sanctę memoriæ Inno. Alex. & Clementis pręcedessorũ nostrorum vestigiis inhęrentes, vobis & vestrum singulis committẽdi citationes & de- A nuntiationes sententiarum, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis. Aduocandi quoque, prout expedierit, peritos quoslibet, vt vobis assistant: & in huiusmodi deferendis sentẽtiis prębeant consilium opportunum, ac eis, quòd super his vobis humiliter pareant in virtute obedientię iniungendi: Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque locorum (prout dicto negotio fidei videritis expedire.)† B Et contra illos quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen constiterit commisisse (licet ad alias partes se transferendos duxerint) procedendi, necnon faciendi, a quibuslibet assignari vobis, libros seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ ac processus per quoscũque auctoritate sedis apostolicæ vel legatorum eius habiti contra hęreticos continentur: & illorũ qui vestris mandatis obedientes, humiliter stant propter hæresim in carcere vel muro reclusi C pœnam vnà cum pręlatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi vel mutandi, cum videritis expedire: Priuandi præterea vel priuatos nuntiandi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio & officiis publicis ac honoribus quibuscunque, eosdem hæreticos, credentes, receptatores & defensores ipsorum, eorumque filios & nepotes plenã concedimus facultatẽ.

Eyme. 3. p. q. 77.

Eyme. 3. p. in forma monẽdi populũ de sermone fidei habendo.

† Eyme. 3. p. q. 42. Eyme. 3. p. q. 39.

Eyme. 3. p. q. 113. Couarru. lib. 2. uar. resol. c. 8. nu. 4.

D Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiando priuatos beneficiis & huiusmodi requirendi: Nisi forte constaret legitime, quòd iidem scienter huiusmodi personis, eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius a suo iudice puniendos.

Idem.

Christiani ad iudaismum transeuntes & redeuntes, hęretici reputantur. hoc dicit, secundum Zenz.

Cap. XIII.

E CONtra christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Iudęorum (etiam si huiusmodi redeuntes dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen absolutè, aut pręcisè coacti baptizati fuerunt) erit tanquã contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per christianos seu Iudæos conuicti. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hęreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum.

Copiose Eym. hac 2. p. q. 44. Albert. de agnos. asser. q. 25. nu. 14. Schol. 10. par. 2.

1910
E97++
1578

Idem.

Non confiscantur dotes vxorum innocentium, propter hæresim maritorum. hoc dicit, secundum Zenze.
Cap. XIIII.

Eym. 3. p.q.111. Siman. instit. tit. 5.nu.73.

DEcreuit felicis recordationis Inn. Papa quartus, quòd propter hæresim maritorum, vxorum catholicarum, dotes non debeant confiscari. Quod intelligendum fore censemus: nisi fortè mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant.

A

Idem.

B

Filij hæreticorum vsque ad secundam lineam paternam, ad primam verò maternam sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium seculare, si patres ante mortem ecclesiæ reincorporati non fuerint. hoc dicit, secundum Domi. *Cap. XV.*

Eyme. 3. p.q.114. 115. Couar. lib. 2 uar. resol. c. 8. Alf. lib. 2. c. 9. de iust. hær. pun. Zanch. de hær. c. 28.

STatutum felicis recordationis Innocentii & Alexandri prædecessorum nostrorum: ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad secundã generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam verò ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc sanè de filiis & nepotibus hæreticorum, credentium & aliorũ huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur: non autem illorũ, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiam recepisse: quam ipsi vel iã perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

C

Idem.

Inquisitor Papæ, super hæresi, sine speciali mandato, non inquirit contra episcopum: sed si eum culpabilem sciuerit, nuntiabit Papæ. hoc dicit. Io. And.
Cap. XVI.

Vide Eymer. 3. p. q. 26. 27. 30. Simã. insti. tit. 25. nu. 8.

INquisitores hæreticæ prauitatis, ab apostolica sede seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere, contra episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: Nisi in literis commissionis apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expressè. Si tamen inquisitores ipsi, episcopos, vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere vel suspectos; id tenebuntur sedi apostolicæ nuntiare.

Idem.

Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto, episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent Papæ referre. Et episcopi qualitercunque procedant, debent seruare modum inquisitoribus impositum. h. d. Do. *Cap. XVII.*

PEr hoc, quòd negotium hæreticæ prauitatis alicui vel aliquibus ab apostolica sede generaliter in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verùm vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quòd per episcopos ipsos, & per inquisitores, de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri: & nisi hoc casu inquisitores in sentẽtiæ prolatione diœcesanis vel econtra duxerint deferendum, per vtrosque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si non conuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructum ad sedem apostolicam remittatur. Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessiones seu ordinationes sedis apostolicæ obseruare.

Declaratur p extra. ex eo de hæret. quæ inseritur paulo post.

D

Idem.

Episcopis & inquisitoribus hæresis, non resistant, sed omnino pareant domini temporales: & de eo crimine non cognoscant: aliàs prout dicitur hic, puniuntur. h. d. secundum Zen. *Cap. XVIII.*

VT inquisitionis negotium contra hæreticam prauitatem ad Dei gloriam, & augmentũ fidei nostris temporibus prosperetur, leges quasdam per Fridericum olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ persistentem ecclesiæ promulgatas (quatenus Dei & ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non obsistunt) approbantes, & obseruari volentes: vniuersos seculi potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumque locorum rectores, quibuscunque dignitatibus vel officiis, aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei diœcesanis

Vide Eyme. 3. p. q. 35. cum aliis.

E

episcopis & inquisitoribus hæreticæ prauitatis à sede apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant in hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cùm ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas pestiferas, in potestatem seu carcerem episcoporum, aut inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi, vel aliqui ex eis mandauerint, intra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos à præfatis episcopis, seu inquisitoribus vel eorum aliquo deputatos sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotiũ per ecclesiæ iudicium terminetur. Vtque de hæresi à diœcesano episcopo vel inquisitore seu inquisitoribus cõdemnatos, præfati potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nuntii sibi relictos statim recipiant indilatè animaduersione debita puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prędictorum nequitiæ filiorum: cum tam secundũ ordinationem prędecessorum nostrorum, quàm secundum legem imperialem, appellationis, & proclamationis beneficium expressè sit hęreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus eorundemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cùm merè sit ecclesiasticum) quoquomodo cognoscant, vel iudicent, siue captos pro eodem crimine, absque dictorum episcoporum, siue inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato á carcere liberent; aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel inquisitoribus, seu inquisitore iniunctam, promptè (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel aliàs diœcesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam seu processum, directè, vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sępefatis diœcesano episcopo, vel inquisitoribus incumbenti, se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire; necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

Eymer. 3. par. q. 117. Cor. Bru. lib. 4. de hæret. c. 16.

Eymer. 3. par. q. 36. vbi vide.

A

Idem.

Bona hæreticorũ ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum seculare, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine, per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Io. And. Cap. XIX.

CVm secundum leges ciuiles nefarias naturæ contrarias incestas nuptias cõtrahentes, eo ipso suarum dominium rerũ perdant: Et mulier humanam legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris nuptias eligens bona omnia, quę per legem sibi obuenerant à raptore, ac aliis consortibus raptus, ipso iure amittat: certoque casu deferantur in fiscum; Ac etiam illicitas species transuehens: Aut rerum vectarum professionem omittens, earundem specierum & rerũ proprietate hoc ipso priuetur, & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur: Bona hęreticorum (qui grauius, horribilius, ac detestabilius, quàm prædicti delinquunt) ipso iure de fratrum nostrorum consilio, decernimus confiscata. Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes aut alios dominos temporales (iuxta Gregorii Papæ prędecessoris nostri declarationem) antequam per episcopum loci vel aliã personam ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

Vide Sotum lib. 1. de iust. et iure q. 6. ar. 6. copiosius. Siman. in inst. cath. tit. 9. nu. 157. & seq.

C

Idem.

In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. hoc dicit secundum Zen. Cap. XX.

D

STatuta quædam felicis recordationis Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis & additis recensentes: concedimus, quòd in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi possit simpliciter & de plano, & absque aduocatorum ac iudiciorum strepitu & figura.

Eymer. 3. par. q. 55.

E

Iubemus tamen, quòd si accusatoribus vel testib. in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum cõtra quas inquiritur) videant episcopus vel inquisitores graue periculũ imminere, si contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipsorum nomina non publicè, sed secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente ipsius vicario, quando inquisitores procedunt: quãdo verò procedit episcopus,

De hoc pulchrè Eymer. 3. par. q. 75.

1710
E97++
1578

episcopus, coram inquisitoribus, si haberi commodè possit copia eorundem, ac nihilo minus siue episcopus, siue inquisitores processerint, aliquibus aliis personis prouidis & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum processum super quo deliberandum est, seriosè manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio, ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (non obstante, quòd illis contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam, plena fides depositionibus testiũ eorundem. Et vt eorundem accusatorum & testium periculis, efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur, præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd episcopus vel inquisitores, secretum possint indicere illis quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilii, seu processus, sibi sub secreto ab eisdem episcopo vel inquisitoribus patefacta, prēter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso A facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare: sic tamen, quòd inquisitores episcopum, vel episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa, sed episcopi ex iniuncto exnunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto prēcepto ad secretum huiusmodi teneantur.

Eymer. 3. par. q. 78. 79. 80. cum seq.

Eymer. 3. par. q. 81.

Cessante verò periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in aliis fit iudiciis) publicentur.

Vide Eymer. 3. par. q. 75

Cæterum in his omnibus præcipimus, tã B episcopos quàm inquisitores, puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimẽda vbi est securitas, periculum esse dicant: nec in eorũ discrimen securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes.

Constitutiones verò, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum, in negotio hēreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quē constitutionibus suprascriptis super eadẽ editis prauitate non obuient, in suo volumus robore C permanere.

Concor. tex. in Clem. 1. §. vltimo de hæret.

EX CLEMENTINIS, TIT. DE HAERETICIS.

Clemens v. in Concilio Viennensi.

Præmittit constitutionis causam. Io. And.

Cap. I.

De materia huius Clem. Eymer. 3. par. q. 58 & seq.

MVltorum querela sedis apostolicæ pulsauit auditum, quód nonnulli inquisitores per sedẽ eandem contra prauitatem hēreticam deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt suæ potestatis officium: vt quod in augmentum fidei, per circunspectam eiusdem sedis vigilantiam, salubriter est prouisum (dum sub pietatis specie grauantur innoxii) cedat in fidelium detrimentum.

Ponit constitutionem, de officio inquisitionis exercendo, per diœcesanos & inquisitores, primò ponens quinque quæ potest alter sine altero. Secundò tria, quē non potest, & decretum apponit, submittens quomodo impeditus vel interesse nolens committit alij vel consentit. Ioann. And.

Propter quod ad Dei gloriam & augmentum eiusdem fidei, vt negotium inquisitionis huiusmodi, eò prosperetur fœlicius, quò deinceps eiusdem labis indago solennius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos episcopos, quàm per inquisitores à sede apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore ac cuiuslibet cõmodi tẽporalis affectione semotis) decernimus exerceri: Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit & arrestare siue capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo etiã in compedibus vel manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius D conscientiam oneramus, necnon inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio secundum Deum & iustitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui adinuicem copiã habere valeant intra octo dierum spatium, postquam se inuicem

Quid possit inquisitor sine episcopo, & viceuersa.

Sed quid si procesi? vide Eymer. 3. par. q. 84.

se inuicem requisierint, non valebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. Verùm si episcopus, vel eius capituli (sede vacante) delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem, propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter conuenire: possit episcopus vel eius, seu capituli (sede vacante) delegatus inquisitori, & inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super illis, committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Prouidet circa muros, vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioann. Andr.

Copiosè Eyme. 3. p. q. 58. 59. Siman. instit. tit. 16. nu. 7. & seq.

Sanè, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos volentes super hoc prouidere; statuimus, vt quilibet talis carcer vel murus, quem decæterò episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communem, duos custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: vnũ quem volet episcopus & prouidebit eidem; alium de quo voluerit inquisitor, cui etiam prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum, & fidum poterit habere ministrum. In quolibet etiam conclaui eiusdem carceris siue muri, erunt duæ claues diuersæ: quarum vnam vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrãdi, quæ incarceratis fuerint ministrãda, suo poterit committere vel subdelegare ministro.

Custodes hæreticorum quid facere debeant.

Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Ioan. And.

Porrò coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore, prædictis vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt ad sancta Dei Euangelia corporaliter a se tacta quòd in custodia immuratorum & aliorum pro crimine supradicto, in sua custodia positorum & ponendorum, omnem diligentiã & solicitudinem quam poterũt fideliter adhibebunt. Et quòd alicui incarcerato, nihil vnus in secreto loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quòd prouisionem quã incarcerati recipiunt, ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus, & amicis vel aliis personis fidelibus offeretur eisdem (nisi episcopi & inquisitoris vel suorum cõmissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque diminutione aliqua, mini-

A strabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum & coram eisdem personis ministri custodum priusquàm suum exerceant officium, exhibebunt. Et quia sæpe contingit, episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus nõ cõmunes: volumus & districtè præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine custodiam per episcopos, vel sede vacante, per capitulum deputandi: & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis, præstent simile iuramentum.

B Notarii quoque inquisitionis, coram episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis necessariis ad prædictum officium exequendum.

Eyme. 3. p. q. 60. Siman. inst. tit. 41 nu. 7. 8. & 9.

Punit episcopos, inquisitores, & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo, delinquunt in officio. h. d.

Verùm quia nimis est graue, ad exterminationẽ prauitatis prædictæ nõ agere quod ipsius contagiosa enormitas agẽdum requi-

C rit: graue est quoque, & damnatione dignissimum malitiosè insontibus eandem imponere prauitatẽ: episcopo & inquisitori prædictis, ac aliis ad dicti executionem officii substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discretè & promptè contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quòd malitiosè aut fraudulenter tantam labẽ, seu quòd ipsos in executione officii inquisitionis im-

D pediat, falsò alicui non imponant. Quòd si odii, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam, & conscientiam suam omiserint cõtra quemquàm procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate: aut obtentu eodem, prauitatem ipsam vel impedimentum officii sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior, suspen-

E sionis ab officio per triennium, alii verò excommunicationis sententias, eo ipso, incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum pontificem nequeant (præterquàm in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa) absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

Pœna Inquisitorũ crimen hæreseos alicui imponentium.

Confirmat antiqua iura huic constitutioni non aduersa. Ioan. And.

Alia sanè, quæ circa præmissum inquisitionis

Concor. text. in c.

1710
E97++
1578

ult. in fine de haret. lib. 6.

tionis officium, à nostris sunt præcessoribus instituta (quatenus præsenti decreto nõ obuiant) sacri approbatione concilii roborata, in sua volumus firmitate manere.

Idem in eodem.

Primo ponens constitutionis causam determinat ætatem inquisitorum. Secundo punit inquisitores qui prætextu officij, pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum ecclesiarum bona confiscant. Tertiò præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes, reprehendant, & superioribus denuntient, si probare possint. Quartò prohibet inquisitorib. abusum armorum. & circa quãtitatem vel qualitatem officialium. hoc dicit. Ioann. Andr. *Cap. II.*

NOlentes splendorem solitum negotii fidei per actus indiscretos & improbos quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari: hoc sacro concilio approbãte statuimus nullis exnunc, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prędictæ committi inquisitoribus. Et tam ipsorum, quàm episcoporum seu capitulorũ sede vacante, super hoc deputatis commissariis quibuscunque, districtius iniungentes, ne prætextu officii inquisitionis, quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attentent, ecclesiarum bona ob clericorum delictum, prædicti occasione officii fisco etiam ecclesiæ applicare. Quòd si secus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto: A qua, non possint absolui præterquam in mortis articulo, donec illis à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta.

Inquisitorum ætas, de qua Eyme. 3. p. q. 2.

De commissarijs Eyme. 3. p. q. 13. & seq.

Nullis priuilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. Notarii verò & officiales dicti officii, necnon fratres & socii inquisitorum & commissariorum ipsorum qui dictos inquisitores aut commissarios secretè nouerint talia commisisse (si indignationem Dei & apostolicę sedis vitare voluerint & offensam), ipsos grauiter arguere & corrigere studeant in secreto. Quòd si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant, si sit opus, hæc prę latis inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nuntiare solicitè debeant. Qui equidem prę lati inquisitores & commissarios prædictos, reos inde repertos ab officiis amouere, & amotos aliàs punire debitè, seu corrigere teneantur. Prælatis autem inquisitorum, id negligentibus agere, præmissa omnia nuntiare per prędictos locorum ordinarios volumus, quibus vt ea in apostolicę sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientię districtè præcipimus & mandamus. Porrò inquisitoribus ipsis, districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua, cum inquisitoribus ipsis officia exequenda.

Eyme. 3. p. q. 56. Gondisaluus de hære. q. 11. nu. 15. & seq.

Idem in eodem.

Damnat sectam Beguardorum, Beguinarum Alemaniæ: & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum & inquisitorum officium, contra illos. h. d. Io. And. *Cap. III.*

AD nostrum (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hęretica, de finibus fidel iũ extirpetur) non sine displicentia grandi peruenit auditum, quòd secta quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierũ, quæ Beguinæ vulgariter appellãtur in regno Alemaniæ (procurante satore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa, inferius designatos errores. Primò, videlicet, quòd homo in vita præsenti, tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quòd reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri. Secundò, quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare postquàm gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tũc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest liberè corpori cõcedere quicquid placet. Tertiò, quòd illi, qui sunt in prędicto gradu perfectionis, & in spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas. Quarto, quòd homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in pręsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quinto, quòd quælibet intellectualis natura, in seipsa naturaliter est beata: quodque anima non indiget lumine gloriæ, ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sextò, quòd se in actibus exercere virtutum, est hominis imperfecti, & perfecta anima licẽtiat à se virtutes. Septimò, quòd mulieris osculum (cùm ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum: Actus autem carnalis (cùm ad hoc natura

De Begardis uide Eyme. hac 2. p. q. 15. & 3. p. c. de signis quibus Begardi cognoscuntur.

Primus error. *Secundus error.* *Tertius error.* *Quartus error.* *Quintus error.* *Sextus error.* *Septimus error.*

natura inclinet) peccatum non est, maximè cùm tentatur exercens. Octauò, quòd in eleuatione corporis Iesu Christi non debēt assurgere nec eidem reuerentiam exhibere: asserentes, quòd esset imperfectionis eisdē, si à puritate, & altitudine suæ contemplationis, tantum descenderent, quòd circa ministerium seu sacramentum eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Nonnulla etiam alia, sub simulata quadam sanctitatis specie dicūt, faciunt, & committunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculum animarum. Cùm autem ex debito commissi nobis officii, huiusmodi sectā detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpātur) A extirpare ab ecclesia catholica, necessariò habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam, cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos decętero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. Porrò diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Begardi & Beguinæ huiusmodi cōmorantur, suum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei, & ecclesiæ sacramentis. In illos verò quos culpabiles repererint (nisi abiuratis spōte prædictis erroribus pœnituerint, & satisfactionem exhibuerint competentē) debitam exerceant vltionem.

Octauus error.

DECRETALES XIIII.

SVMPTAE DE DIVERSIS TIT.

DECRETAL. SEXTI ET

Clementinarum inquisitionis officio congruentes.

Clemens v. in Concilio Viennensi.

Et habetur in Clementinis, titu. de vsuris capit. vnico §. vltimo.

Pertinaciter asserens, exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.

EX graui ad nos: & infra. Sanè, si quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat, exercere vsuras non esse peccatum, Decernimus cum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinariis & hæreticæ prauitatis inquisitoribus, districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint; aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere nō omittant.

Vide Squillacē. de fid. cath. c. 15. Zanch. de hær. c. 35. Carrer. de hæret. num. 9.

Ex Decretalib. tit. de purg. Canoni.

Innocentius tertius Senonen. Archiepiscopo.

Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest, ne dum ab officio, sed etiam à beneficio donec se purgauerit. hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorum. boc secundo. Ex causa in- B *terdum post purgationem præstitam suspenditur quis ad tempus. hoc tertio. Et deficiens in purgatione punitur, vt conuictus. hoc quarto.*

Cap. X.

INter solicitudines nostras, illa debet esse præcipua, vt capiamus vulpeculas: & infra. Licet ergo ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum vsque ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quia tamen, eum etiam à beneficio propter immanitatē criminis suspendisti, nolumus improbare. C Nec illud etiam improbamus, quòd licet cōtra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamen (fama publica deferente) voluisti plenius inquirere veritatē. Attendentes autem vulgatam infamiā, graue scandalum, & vehementem suspitionem, ex testium dictis obortam, quæ contra decanum facere videbantur, cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda: & seruantes iustitiam, & molientes rigorem, purgationem ei xiiii. manus, sui ordinis duximus etiam indicendā. Ipsum igitur ad te remittentes, vt ibi purgetur, vbi noscitur infamatus: Mandamus, quatenus accitis tecum Niuernen. & Parisien. episcopis, indictam ei purgationem accipias: ita tamen vt qui ad eius purgationem processerint comprobandam,

Vide Schol. 11. p. 2.

Qualitas cōpurgatorum.

1710
E97++
1578

bandam, sint fide catholici, & vita probati, qui conuersationem & vitā ipsius non tam moderno tempore nouerint, quàm transacto. Purgatione vero recepta, beneficium ei restituere non postponas. In pœnam autem familiaritatis illius, quam cum hęreticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspensum: donec scandalum sopiatur, ita tamen vt publicè familiaritatem hæreticorum abiuret. Præcipias insuper ei districtè, vt in prædicta & aliis villis circumpositis profiteatur & pręd icet fidem catholicam, ac confundat & detestetur hæreticam prauitatem, sic deinceps vitam suā bonis adornans operibus, vt infamia conuertatur in bonam famam, & omne scandalum & suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Quòd si forsan in purgatione defecerit eum, ecclesiasticæ disciplinę mucrone percellas, & ab officio & beneficio depositum, ad agendam pænitentiam in arctum monasterium detrudere non omittas. Sanè in purgationibus faciendis, cum satis sit illis qui purgando exhibent iuramentum secundū propriam conscientiam & opinionem iurare: quòd purgandus sit à crimine immunis, & quòd bonum exhibuit iuramentum: si purgatores ab ecclesia tolerentur, & sint bonæ famæ: in suis ordinibus ministrantes.

Vide Zanch. tract. de hæret. c. 20. nu. 2. vers. itē si talis

Compurgatorū iuramentū. Vide Schol. 11. p. 2.

Ex Decretalibus tit. de præsumpt.

Innocentius iij. Niuernen. Episcopo & Archidiacono Bituricen.

Propter præsumptionem etiam vehementem, non debet quis de graui crimine cōdemnari. Cap. XIIII.

LIteras vestras recepimus continentes, quòd cum causa quæ vertitur inter Altisiodorensem Episcopum, & quosdam Burgenses de charitate, quos idē Episcopus de heresi impetebat, vobis & abbati Collon. à sede apostolica delegata fuisset, vtraque pars vos duos sub certa persona sibi arbitros statuerunt, delegata vobis nihilominus potestate reseruata. Gu. autem lator pręsentium vnus ex illis, hæresim suam fuerat publica voce cōfessus, & de fratre suo similiter recognouerat, quòd eodem secum laborabat errore. & infra. Nos verò prædictū Gu. suspectum de hęresi vehementer habuimus: tum quia quod ante dixerat, postea se dixisse negauit: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, asserendo illum hæreticum, vel periurium postea cōmisit in Deum, purgando illum de hæresi: quorum vtrunque reddit illum valde suspectum: quamquā verisimilius videatur, quòd eo tempore, quo

Schol. 12. par. 2.

A tanquam verè pænitēs ab hęresi reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset, præsertim in fratrem, quem tanquam charissimum non asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxæ. vnde præsumitur, quòd cum postea purgauit illū de hæresi, turpiter deierauit.

Quocirca mādamus, quatenus cum propter solam suspicionem (quamuis vehementem) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem & tantam securitatem recipiatis ab ipso, præter iuratoriam cautionem, quòd timore pœnę corporalis debeat
B coerceri, discretam ei pęnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere vtrum in tenebris ambulet, an in luce: vtrumue sit verè pęnitens, an fictè conuersus: & si eum hoc modo verum catholicum cognoueritis, non sinatis ipsum indebitè molestari: alioqui eū tanquam hæreticum condemnetis.

Ex Decretalib. tit. de Pœnis.

Honorius iij. præposito, archidiacono & H. canonico Suesion.

C *Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent: & si longo tempore in ea perstiterit, & monitus non paruerit ecclesiæ, ab eius debito absoluuntur. Cap. XIII.*

GRauem capituli Laudu. recepimus quęstionem, quòd cū comes Registrenen. pro multis iniuriis, quas irrogarat eidem per iudices a se. ap. delegatos excommunicationis vinculo fuerit innodatus, idem per
D duos annos & amplius in excommunicatione persistēs, iuri parere pertinaciter renuit, claues ecclesiæ contemnendo.

Schol. 13. p. 2. & Eym. hac 2. p. q. 47. vbi hunc locum interpretatur.

Licet igitur huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hęreticæ prauitatis: volentes tamen nobilitati parcere comitis supradicti, discretioni vestræ mandamus, quatenus si comes supradictus post commonitionem vestram non paruerit pleno iuri, vos ecclesias in quibus aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluētes, fideles ipsius (quàm-
E diu in excōmunicatione perstiterit) ab eius fidelitatis iuramento, denuntietis penitus absolutos.

Concor. tex. in l. nemo. C. de sum. trinit.

Ex Decretalib. tit. de ver. sign.

Innocentius iij. comiti Tholosan.

Dicit qui dicuntur hæretici manifesti, quorum bona confiscantur. Cap. XXVI.

SVper quibusdam mandatorum articulis: & infra. Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super

Vide Albert. de agno. q. 29. nu. 8. & seq.

quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt, vel confessi: vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica prauitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi (iuxta sanctiones legitimas) puniuntur.

Ex Decretalib. tit. de off. & pot. iud. delegati.

Alexander iij. Carnoten. Episcopo.

Delegatus Papæ in causa sibi commissa, iurisdictionem habet super ordinarium, & quemcunque maiorẽ. Cap. XI.

Concor. tex. in c. studuisti. de offi. de leg. Late Cãpegius ad Zãchi. c. 8.

SAnè quia nos: & infra. Tuæ quæstioni duximus respondendum, quòd iudex à nobis delegatus, vices nostras gerit: vnde in causa illa superior est, & maior illis quorum causam suscepit terminandam: ideoque si episcopus vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione illius, in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit: secũdum qualitatem facti vel interdicti vel suspensionis sententia a iudice delegato poterit compelli: Ita quòd iudex secundum negotii qualitatem temperatè procedens, episcopo vel ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officium interdicat: aut etiam terram illius, quæ ad iurisdictionem suam pertinet, speciali interdicto supponat.

Ex Decretalib. tit. de sent. excõmu.

Honorius iij. episcopo Bonon.

Excommunicat hereticos & quoscunque violatores ecclesiasticæ libertatis. Cap. XLIX.

Vide Schol. 14. hui⁹. par.

NOuerit f. t. & infra. Excommunicamus omnes hæreticos vtriusque sexus, quocunque nomine censeantur, & fautores & receptatores & defensores eorum. Necnon & qui de cętero seruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, nisi ea de capitularibus suis intra duos menses post huiusmodi publicationem sententiæ fecerint amoueri. Itẽ excommunicamus statutarios & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores & consiliarios locorum, vbi de cætero huiusmodi statuta & consuetudines editæ fuerint vel seruatę: necnon & illos qui secũdum ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.

Ex Decretalib. tit. de testib. & attesta.

Gregorius ix.

Iterum examinandus est testis, qui obscure deposuit, supple tu, ex iudicis officio. Cap. LIII.

A

De hac materia Eym. 3. p. q. 61. & seq. vbi dixi.

CVm clamor validus contra Acherontien. archiepiscopum super simonia & aliis criminibus ascendisset, Melfitenensi & Ruben. episcopis dedimus in mandatis, vt super his diligẽter veritatem inquirerent: & infra. Verùm quia apertis attestationibus L. & G. super simonia ita deposuere confuse, quòd ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mandamus quatenus examinetis eos iterum diligenter: & tam eorum quàm aliorũ quos receperitis testificata sub B sigillis vestris, nobis fideliter referatis.

Ex Decretalib. tit. de verb. signif.

Inno. iij. Priori sancti Fridiani Lucan.

Appellatione ecclesiasticę censurę comprehenditur excommunicatio, suspensio, et interdictũ. Cap. XX.

QVerenti quid per cẽsuram ecclesiasticã debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris literis apponimus: respondemus C quòd per eam non solum interdicti, sed suspensionis & excommunicationis sententia, valet intelligi, nisi iudex discretus (rerũ & personarum circunstantiis indagatis) ferat quam magis viderit expedire.

Ex Clementinis tit. de verb. signif.

Clemens v. in concilio vien.

Determinat & declarat, quid significent hęc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quę fiunt à principe vel à iure: scilicet quòd procedatur simpliciter & D de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Io. And. Cap. II.

Edita anno Domini. 1307.

SAepe contingit, quòd causas committimus, & in earum aliquibus simpliciter & de plano ac sine strepitu & figura iudicii procedi mandamus: de quorum significatione verborum, à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt iu-E dex, cui taliter causam committimus, necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet in tempore etiam feriarũ ob necessitates hominum indultarũ à iure, procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quãtum poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias & frustratorias repellẽdo, partium aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia, testiumque superfluam multitudinem refrenando. Nõ sic tamen iudex litẽ abbreuiet, quin probationes necessariæ & defensiones

1710
E97++
1578

siones legitimæ admittantur. Citationem vero ac præstationẽ iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionẽ huiusmodi intelligimus non excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronuntiatio sequi debet pro parte agentis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, siue in scriptis, siue verbo: actis tamen continuò (vt super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior) inserenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium propter partium confessiones & articulos ad clariorem probationem vsus longæuus in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari volentes, statuimus vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul vtrosque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes vti volunt in causa, post dationem articulorum, diem certam quandocunque sibi videbitur, valeat assignare: eo saluo, quòd vbi remissionẽ fieri contingeret, pro testibus producẽdis, possint etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes siue ad earum instãtiam, siue ex officio, vbicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam vero diffinitiuam (citatis ad id, licet non peremptorie, partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione nõ facta, prout ex petitione & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliã constitutionem nostram, vel aliàs procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii volumus obseruari. Si tamen in pręmissis casibus solennis ordo iudiciarius in toto vel in parte non contradicentibus partibus obseruetur: non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritãdus.

Sententia diffinitiua cũ agitur de plano quomodo proferri possit.

Data Auinione 13. kal. Decemb. Pont. Nostri Anno Secundo.

Ex Decretalib. tit. de accusationib. inquisi. & denunti.

Innocentius iij. in concilio generali.

Superior contra subditum maxime prælatum, de his tantum inquiret, super quibus præcessit infamia: & tunc vocabit eum, & tradet sibi capitula & nomina, & testium dicta publicabit, & ipsius legitimas exceptiones admittet: & probato graui crimine, eum ab administratione remouebit. In regularibus vero prælatis, ad vnguem seruandus non est hic ordo. Et quamquam in hac summatione, modica videatur agi differentia inter prælatos & subditos, contra quos inquiritur: tamen facienda est, vt patet in litera.

Cap. XXIIII.

A QValiter & quãdo debeat pręlatus procedere ad inquirẽdum, & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus noui & veteris testamenti, colligitur euidẽter, ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones, sicut olim apertè distinximus, & nunc sacri approbatione concilii confirmamus. B Legitur enim in Euangelio, quòd villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, audiuit ab illo, quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuę: iam enim non poteris amplius villicare. Et ita in Genesi Dominus ait: Descendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint. Ex quibus auctoritatibus manifestè probatur, quòd non solum cum subditus, verum etiam cum prælatus excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris peruenerit: C non quidem à maleuolis & maledicis, sed à prouidis & honestis: nec semel tãtum, sed sæpe quod clamor innuit & diffamatio manifestat: debet coram ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari: vt (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tanquam idem sit accusator & iudex, sed quasi denuntiante fama, vel deferente clamore officii sui debitum exequatur. D Licet autem hoc sit obseruandum in subditis: diligentius tamen est obseruandum in prælatis: qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere: cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare: quin etiam interdum suspẽdere, nonnunquam verò ligare: frequenter odiũ multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo sancti patres prouidè statuerunt, vt accusatio prælatorum non facilè admittatur: ne concussis columnis corruat ędificium, E nisi diligens adhibeatur cautela: per quam nõ solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Verùm ita voluerunt prouidere pręlatis, ne criminarentur iniustè, vt tamen cauerent ne delinquerent insolenter: contra morbum vtrunque inuenientes medicinam: congruam videlicet, ut criminalis accusatio, quę ad diminutionem capitis, idest degradationem intenditur: nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis

Edita in cõcilio Lateran. anno Domini. 1215.

Luc. 16.

Gen. 18.

Vide Eym. infra hac 2. p. q. 57. vbi dixi.

Accusationes cõtra prælatos nõ facile admittendę. Cõcor. c. accusatio 2. q. 7.

A quisquam fuerit infamatus, vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari nõ possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniendum eius excessus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu: quatenus si fuerit grauis excessus, etsi non degradetur ab ordine, ab administratione tamen admoueatur omnino: quod est secundum sententiam Euangelicam à villicatione villicum amoueri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. B Debet igitur esse præsens, is contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciã absentaret: & exponenda sunt ei illa capitula de quibus fuerit inquirendum: vt facultatem habeat defendendi seipsum: & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei (vt quid, & à quo sit dictũ appareat) publicanda: Necnon exceptiones & replicationes legitimę admittendæ: ne per suppressionem nominum, infamandi: per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum, C audacia prębeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus, tantò diligentius debet prælatus assurgere, quantò damnabilius eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos, vt de notoriis excessibus taceatur: etsi tribus modis possit procedi: per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum: tamen vt diligens adhibeatur in omnibus cautela, ne forte per leue compendium ad graue dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet D præcedere inscriptio, sic & denuntiationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio pręuenire: illo semper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicii, sententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem, contra regulares personas nõ credimus vsquequaque seruandum: quæ (cũ causa requirit) facilius & liberius, à suis possent administrationibus amoueri.

Subditorũ excessus diligẽter corrigendi.

Vide Schol. 15 huiꝰ part.

Ex lib. Sex. tit. de pœnis.

E *Bonifatius viij. Bitteren. Episcopo.*

Docet hęc Decretalis quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris, & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Io. And.

Cap. II.

Degradatio qualiter fieri debeat à nobis, tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis, est à proprio episcopo sibi assistente in degradatione clericorũ, in sacris constitutorũ ordinibus, certo episcoporum numero diffinito à canonibus, facienda; quamquam proprii episcopi sententia sine aliorum episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt: Actualis verò siue solennis, cælestis militię militis, idest, clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet vt exauctorizatio eius, qui militiæ deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sicque à militia remotus castris reiicitur, priuatus consortio & priuilegio militari. Clericus igitur degradandus, vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectãs, ac si deberet in officio suo solenniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publicè singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia (quæ illi iuxta morẽ ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint tradita, seu collata) singulariter auferat ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo inchoando, & descendendo gradatim, degradationem continuet vsque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigium remaneat in eodem. Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem illis appositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata: dicẽdo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis vtens, in ablatione vltimi, quod in collatione ordinum primum fuit infrascripto vel alio simili modo pronunciet, siue dicat: Auctoritate dei omnipotentis patris & filii & spiritus sancti, ac nostra tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio clericali † Ac deinde si fuerit casus talis, quòd illud fieri debeat iuxta modum à felicis recordationis Innocentio Papa prædecessore nostro super hoc annotatum, tradatur curiæ seculari.

Vide Eymer. 3. p. post nonũ modũ processum finiẽdi. vbi dixi.

Degradatio actualis.

† In quibusdã codicibꝰ desunt hęc vsque in finem, sed in nõnullis vetustioribus et manuscriptis reperiuntur.

Ex Decretalib. tit. de dolo & cõtum.

Innocentius iij.

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentẽ contumaciter, etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum. Cap. VIII.

Veritatis

Schol. 16. par. 2.

VEritatis est verbum organo dominicæ vocis emissum: & infra. Sicut canonici Curien. in nostro auditorio retulerunt. H. Curien. episcopus ecclesiam suam, non solum dilapidando depressit, sicut publica prędicabat infamia, sed etiā homicidio, incestu, aliisque criminibus polluit: & infra. Super his commisimus, primo causam Tridon. episcopo, & abbati montis sanctæ Marię, & præposito de insula: Secūdo quoq; Brixiensi episcopo, & ipsis abbati & pręposito: & infra. Verum cum episcopus ipse priorum iudicum præsentiam adire per contumaciam contempsisset, auctoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioque suspēsus: & infra. Tandem verò coram iudicibus canonica citatione vocatus, præsentiam suam difficulter exhibuit: sed friuolam tunc excusationem, malitia concepta prætendens, experiri cum canonicis in iure neglexit. Qua de causa, nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes episcopum ipsum, vel potius suspensionem à iudicibus factam auctoritate apostolica confirmantes. Tertio super his Cumano episcopo & abbati sancti A. causam ad superandam malitiam ipsius episcopi commisimus audiendam: qui partibus citatis cum nec per se, nec per responsalē idoneum comparuerit, in eundem propter inobedientiam excommunicationis sentētiam protulerunt: Testes ex parte vestra (quemadmodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes, scilicet abbates, priores, præpositos, & alios religiosos viros: per quos quēlibet articulum criminum prædictorum constat fuisse probatum: & infra. Nos igitur videntes ordinem iudiciariū, in hoc facto fuisse seruatum; cōsiderato præterea, quòd post sententias in se datas celebrare præsumpserit: cum multi prælati ecclesiarum, contra eūdem episcopum scripserint, nec vnus pro eo defendendo vel aliquatenus excusando: in nomine domini cum apostolo omnē inobedientiam vlcisci volentes, licet absentes corpore, præsentes tamen spiritu, iuxta ver-

A bum eiusdem apostoli tulimus sentētiā perpetuæ depositionis in ipsum: & eum tam à pontificali, quàm ab omni officio sacerdotali priuantes, sine spe restitutionis aliqua duximus condemnandum. Ea nihilominus in irritum reuocantes, quęcunque post inhibitionem sedis apostolicæ, seu factam suspensionem, & excommunicationem, de rebus Ecclesiæ alienare pręsumpsit.

Ex Decretalib. tit. de verb. signif.

B *Innocentius iij. Episcopo Parisien.*

Clericus traditur curiæ seculari; quia degradatur seculari potestate pręsente, cui denuntiatur vt in suum forum illum recipiat. hoc dicit vsque ad §. Pro illo. Cap. XXVII.

NOuimus expedire, vt verbum illud, quod in antiquis canonibus, & in nostro decreto cōtra falsarios edito cōtinetur, videlicet, vt clericus per ecclesiasticū iudicē degradatus, seculari tradatur curię puniendus: apertius exponamus. Cum enim quidam antecessorum nostrorū, super hoc consulti diuersa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus approbata, vt clericus qui propter hoc, vel aliud flagitium graue, non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicetur: cum ab ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebranda seculari potestate pręsente, ad pronuntiandum eidē cum fuerit celebrata, vt in suum forum recipiat degradatum: Et sic intelligitur tradi curiæ seculari: pro quo tamen debet ecclesia efficaciter intercedere, vt citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Vide Schol. 17. par. 2.

C

D

Ioan. Roias singu. 175.

Falsarius perpetuo carceri mancipatur vt in dolore pænitentiam agat.

Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mādatū nostrū capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendā pænitentiā ipsum includas, pane doloris, & aqua angustiæ sustentandū, vt commissa defleat, & flēda vlterius non cōmittat.

c. pænitentia. de pęnit. dist. 3.

EXTRA-

EXTRAVAGANTES QVATVOR BENEDICTI XI. ET IOANNIS XXII. INQVISITIONIS OFFICIO CONGRVENTES.

De Hæreticis.

Benedictus xi. inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Declarat decretalem, per hoc. eod. titu. lib. vi. bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans. Cap. I.

Hæc et sequen. habentur in extraua. com. ti. de hæret.

EX eo, quòd quædam nouella constitutio super negotio hęreticæ prauitatis à bonæ memoriç Bonifacio Papa viii. prædecessore nostro edita continet: quòd in ipso negotio, per diœcesanos episcopos, & inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel diuisim: et si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus: Nos consulere voluistis, quando & quotiens sit ista processuum cõmunicatio facienda. Nos autem de fratrum nostrorum consilio, intelligendo diœcesanos & inquisitores tunc demum diuisim procedere: cum ii & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedant: Consultationi vestræ breuiter respondemus, quòd quando vtrique procedunt seiunctim, sibi debent in fine tantũ, dũ nil restat agẽdum, nisi quòd solũ sententia promulgetur, cõmunicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio, debet ferre sententiam, vtputa, quando administrator delegat alii causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, idest contestatione, rursus in medio, & semel in fine, quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti vbi ex actis coram alio habitis, alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat: quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admisit. Vnum sanè casum excipimus, si alter cõmodè non possit procedere, nisi alterius actis visis. Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur.

Auth. ad hæc. C. de iudi. vbi hæc seruari iubentur.

Verùm, quia nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas: quas dum inquirunt in sepedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tanquam iuri absonum (cum ordinarii

A sint, ideoque officium tale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem diœcesani prouentuũ † obuenientiũ ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine vel mandato contrariis non exposcant: sed eam cameræ nostræ vel alii, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis, quç generaliter obseruari iubemus. Dat. Lateran. vi. nonas Mart. Pontificatus Nostri Anno Primo.

Episcopi propriis sumptib. in hæreticos debẽt animaduertere.

† Aliàs. obuentionum.

Extrauagans domini Ioannis xxij.

Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuntios sedis apostolicæ sine ipsius licentia speciali: sed de eorum excessibus, informationem facere possunt, & deinde Ro. Pontifici significare. Cap. III.

B CVm Matthæus de Pontinian. ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis in dilectum filium magistrũ Guillermum de Baleto Archidiaconum Foroliuien. capellanum nostrum, campaniæ maritimeque rectorem, excommunicationis sententiã, inconsultis motibus non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes de cætero talium † præsumptoribus C obuiare vniuersis & singulis tam ordinariis, quàm delegatis iudicibus ac inquisitoribus prauitatis eiusdem, & aliis vniuersis & singulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate apostolica districtius inhibemus & mãdamus expresse, ne contra nostros & apostolicç Sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem, quauis occasione vel causa, absque nostra & apostolicç sedis licẽtia speciali, eis per sedis ipsius literas concedenda, plenã faciente de tenore præsentium mentionem, D procedere quoquomodo præsumant, aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim, exnunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamen quòd diœcesani & inquisitores prædicti super iis quç negotium tangunt fidei, alii vero super iis quæ rem

Eym. 3. p. q. 26. vbi dixi.

† Aliàs. præsumptionibus.

Vide Lupũ qui erudite hoc declarat quoddã responsũ, quod habetur post consil. Oldradi.

Officiales sedis apo delicta. Papę sic

nũtianda, nõ per alios iudices coercenda.

quæ rem tangunt vel publicã vel priuatam, siue ordinarii siue delegati quacunque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebite forsan attẽtatũ extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo &c. Datũ Auinione xii. Calen. Ianuarii Pontificatus nostri Anno Vndecimo.

Idem.

Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis circa materiam confessionis sacramẽtalis, & potestatem absoluendi, hic damnantur: quos etiam damnat Calistus III. Romę an. Domini 1446. per bullam incipien. Inter cætera, quæ habetur inter priuilegia Ord. Prędicat. fol. 122. pag. 2. Cap. II.

VAs electionis doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrenare solicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, (*Rom. 12.*) salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis eloquium: Quisque suæ prudẽtiæ modũ ponat. (*Prou. 23. De hoc late Eym. hac 2. p. q. 8.*) Sanè dudum, cum dilectum filium magistrum Ioannẽ de Poliaco sacræ theologiæ doctorem, certis ex causis de fratrum nostrorum cõsilio ad nostram præsentiam vocauissemus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quòd ipse in quibusdam articulis tangentibus pænitentiæ sacramentum nõ sobriè: sed perperam sapiebat infrascriptos articulos periculosos continentes errores, docens publicè in suis prędicationibus, & in scholis. (*Primus error.*) Primo siquidem astruens, quòd confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata quę confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. (*Secundus error. Habetur ĩ c. omnis. de pœnit. & remissio.*) Secundo quòd stante, omnis vtriusque sexus. edicto, in cõcilio generali, Romanus pontifex nõ potest facere, quòd parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti cõfiteri, quem dicit esse parochialem curatum. Immo nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. (*Tertius error.*) Tertio, quòd Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones: immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum. Nos igitur scire volẽtes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum pręmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officiũ deputatis. Verùm licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur: asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & aliis, quę tenenda & credenda esse sedes apostolica diffiniret. (*Protestatio catholica et cõsueta.*) Nos igitur attendentes, quòd prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum: ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligẽter. Nos ipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidẽ collationem & examinationem super his habitas, comperimus pręmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum, & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos, idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suę habitę contrariis demonstratis, in consistorio reuocauit: asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicẽs se nescire rationibus sibi factis, in cõtrarium respõdere. Ideoque ne per assertionem, prędicationẽ, & doctrinã huiusmodi in errorẽ (quod absit) animę simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum, tãquã falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios, auctoritate apostolica cõdemnamus, & reprobamus, de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam cõtrariam veram, & contrarium esse catholicum asserentes: scilicet, quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prędictis erroribus pręcludere aditum, ne subintrent errores, fe. re. Alex. iiii. & Clemen. iiii. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per eos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & cõtenta in eis vel aliquo ipsorum, vt pote à catholicis mentibus respuẽda, tenere audeat seu defensare, quomodolibet vel docere. Quo circa vniuersitati vestrę per apostolica scripta pręcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrũ, in ciuitatibus & diœcesibus vestris conuocato

Qualis pœnitētia iniūgatur prædicantibus errores, conuersis tamen.

A uocato clero & populo communiter omnia premissa & singula per vos seu per alios solenniter publicetis: nos etiam eidē magistro Ioanni mādamus, quòd ipse in scholis, & in sermone † proximo, prædictos articulos & cōtenta in eis tanquā veritati cōtraria propriæ vocis oraculo, & assertione cōstanti publicè debeat reuocare, quod se facturum dictus magister Ioānes efficaciter repromisit. Dat. Auinion. † xiiii. Cal. Augusti. Pontificatus nostri anno Quinto.

† Aliàs. Parisius.

† Aliàs. viij.

B *Extrauagans domini Benedicti. xi. de visione beatorum.*

Damnat multos errores de uisione beatorum.

BEnedictus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Aedita anno Domini 1305 de cuius materia uide theolo. lib. 4. sent. dist. 49. vbi copiose Soto.

Benedictvs Deus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, qui sacrosanctam Romanā catholicā & apostolicā ecclesiam: quā vt vineā plantauit dextera sua, quamque vt præcipuam in ecclesiarum omnium caput erexit † vt victricem: dicēte Domino ad Petrum, Tu es Petrus: & super hāc petram ædificabo ecclesiam meam: sua miseratione non deserit, sed per beatos apostolos suos, pręcipue Petrum & Paulum singulares eiusdem ecclesiæ defensores, pia benignitate & continua pietate custodit: quatenus eisdem rectoribus gubernata in se stabilis maneat, fundata supra firmam petram, omnesque christianæ fidei cultores illi obediant, illi pareant, illi intendant, sub illius magisterio degant, sub eius disciplina & correctione consistant. Non in illa dogmatizetur improuidum, inseratur incautum, in fide temerarium ingeratur. Sicque declinent homines a malo, & faciant bonum, ambulent per vias rectas, & ad meliora per sancta desideria proficiscantur: sperent iustorum propinquas æternę vitæ retributiones: timeant malorum inferni calamitates non remotas. Nam scriptum est: Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere vnicuiq; iuxta opera sua: quod si secus à quoquam fuerit attentatum, id protinus sua auctoritate pœnis etiam adiectis, prout expedire viderit, prorsus euellat: Pro qua vt in seipsa subsistēs alios informaret; passionis suę tempore saluator noster Iesus Christus patrem exorasse perhibetur dicens: Simon ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticū. Ego aūt pro te rogaui vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.

† Aliàs. & veritatem.

Matt. 16.

Apocal. 22.

Luc. 22.

Sanè dudum tempore fe. re. Ioan. xxii. prædecessoris nostri, inter nonnullos etiam theologicę facultatis magistros, super visione animarū iustorum hominū post mortem suam, in quibus nihil erat purgabile, cum de hoc seculo decesserunt: vel si fuerat, iam purgatum ex toto est: an diuinam essentiam videant ante corporum suorum resumptionē & iudicium generale. Et super nōnullis aliis orta materia quæstionis, ipsorum aliqui negatiuam, aliqui affirmatiuam: alii verò secundum suas imaginationes de visione diuinæ essentiæ ab animabꝰ huiusmodi diuersa & diuersimode ostendere nitebantur, prout ex dictis & scriptis ipsorum noscitur apparere: super reiectis verò suis concertationibus, quas hic causa breuitatis omittimus: quia ita ex nostris determinationibus † intra se etiā †decidebant: Cumq; idem prædecessor noster ad quem prędictorum determinatio pertinebat, ad decisionem concertationum huiusmodi se pararet in suo consistorio publico, tam fratribus suis sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quàm prælatis & magistris in theologia, qui multi aderant præsentes, iniungendo districtius & mandando, vt super materia de visione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè vnusquisque diceret quod sentiret: tamen morte præuētus, sicut Domino placuit, ꝑficere illud nequiuit. Defuncto itaque prędecessore pręfato, nos diuina dignatione ad apicem summi apostolatus assumpti, diligentius attendentes, quanta ex præmissis eorum concertationibus non solutis, animarum imminerent pericula, quāta exinde possent scandala suboriri; † vt ipsorū varietas pereat, & veritatis soliditas innotescat: habita prius super prędictis solicita examinatione, & diligenti deliberatione cū fratribus nostris dictę Romanæ Ecclesię Cardinalibus, de ipsorum fratrum consilio hac in perpetuum valitura constitutione auctoritate apostolica diffinimus: quòd secundum communem Dei ordinationem animæ sanctorum omniū: qui de hoc mundo ante Domini nostri Iesu Christi passionem † decesserint: necnon sanctorum apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, & aliorum fidelium defunctorum post sacramentum ab eis baptismi susceptum: in quibus nihil purgabile fuit, quando decesserunt, nec erit quando decedent etiam in futurum: vel si tunc erit aliquid purgabile in eisdem: tamen post mortem suam purgauerint: atq; animę puerorum in eodem Christi baptismate renatorum, & baptizandorum, cum fuerint baptizati, ante vsum liberi arbitrii decedētium

† Aliàs. inter.

† Aliàs. dissidebant.

C

† Aliàs. vt ipsorū veritas pateat. Vide Eymer. hac 2. p. q. 8. vers. in extrauaganti autem.

D

† Aliàs. decesserunt.

E

tium, mox post mortẽ suam & purgationem præfatam, in illis, qui purgatione huiusmodi indigebant: etiam ante resumptionem suorum corporum, & iudicium generale post ascensionem saluatoris domini nostri Iesu Christi in cælum fuerunt, sunt, & erunt in cęlo cęlorum regno & paradiso cęlesti cum Christo, sanctorum angelorum consortio aggregatæ: ac post domini Iesu passionem & mortem viderunt, & vident, & videbunt diuinã essentiam immeditatè, se benè, clarè & apertè eis ostendentem; quòdque sic vidẽtes eadem diuina essentia perfruuntur. Necnon quòd tali visione & fruitione eorum animę, qui iam decesserunt, sunt verè beatæ, & habent vitã & requiẽ æternã, & etiam illorum, qui postea decedent, eandem diuinam videbunt essentiam, ipsaque perfruentur ante iudicium generale: ac quòd visio huiusmodi eiusque fructus, † actum fidei & spei in eis euacuant, prout fides & spes propriè theologicæ sunt virtutes: Quòdque postquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiua & facialis visio & fruitio in eisdem, eiusdem visio & fruitio sine aliqua † intercisione, seu euacua-

† Aliàs. virtutem.

† Aliàs. intermissione.

A tione prædictæ visionis & fruitionis continuata existit, & cõtinuabitur vsque ad finale iudicium, & extunc vsque in sempiternũ.

Diffinimus insuper, quòd secundum Dei ordinationem communem, animę decedentium in actuali peccato mortali, mox post mortem suam ad inferna descendunt, vbi pœnis infernalibus cruciantur: & quòd nihilominus in die iudicii omnes homines an-B te tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem, vt recipiat vnusquisque propria corporis prout gessit siue bonum, siue malum.

Decernentes prædictas nostras diffinitiones, seu determinationes, & ipsarum singulas ab omnibus fidelibus esse tenendas. Quicunque autem deinceps prædictarum nostrarum diffinitionum seu determinationũ, ac singularum ipsarum contrarium scienter & pertinaciter tenere, conferre, prædicare, C docere, aut defendere verbo vel scripto pręsumpserit, contra eum sicut contra hæreticũ modo debito procedatur. Nulli ergo &c. Dat. Auinion. iiii. Cal. Februarii, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

LITERAE DECEM APOSTOLICAE
DIVERSORVM PONTIFICVM SVMMORVM,
In quibus magna & multa priuilegia Inquisitoribus conceduntur, & quamplura dubia ad inquisitionis officium pertinentia, dissoluuntur.

Vrbanus iiij. ad Inquisitores.

Edita an. Domini 1262. Celebris est hęc decretalis, & 24. priuilegia, inquisitorũ continet.

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis, fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Regno & dominio charissimi in Christo filii nostri Regis Aragonum deputatis auctoritate apostolica, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

PRAECVNCTIS nostræ mẽtis † desiderabilibus catholicæ incrementũ fidei affectantes, nimio vtique dolore replemur, cum audimus aliquos, vel sentimus ad illius depressionem † quacunque malignitate satagere, vel damnabilibus ipsam deprauando reprehensionibus, ac detractionibus ei abrogabilibus derogando, seu commentis eandem mendacibus peruertendo: ad quorum iniqua conterenda molimina eò animosius

† Aliàs. desideriis

† Aliàs. qualicunque.

aspiramus, quò in animarum stragem perniciosius eos agnoscimus conspirare. Sanè D vt accepimus, in aliquibus partibus regni & dominii charissimi in Christo filii nostri illustris regis Aragonum, adeo infidelitatis error inualuit, quòd ibi quamplurimi à via veritatis prorsus auersi, euntes per deuium falsitatis, pestiferas ad concutiendum orthodoxę murum fidei machinas construxerant, molientes ipsum fallaciam argumentationũ impulsibus demoliri. Verùm licet vbilibet sedis apostolicæ diligentia cõtra talium dolosam astutiam, ne diffusius huiusmodi serpat E morbus, remedium libenter adhibeat opportunum: in prædictis tamen partibus cupientes anxiè, vt negotium fidei iugi profectu, elisis † omnino erroribus fortius conualescat, vigilare ad hæc per nos & alios eò studemus attentius, quò pręd ictum Regem feruentiorem sentimus ad idem negotium efficaciter promouendum. Prouidimus igi-

† Aliàs. omnibus. Regũ pręcipua cura, negotia fidei souere. Conrad. Bru. lib. 3. de hær. c. 10. et 15.

tur ibidem ad præsens personas aliquas circunspectas, pro tāto negotio deputari, quarum honesta conuersatio exemplum tribuat † puritatis, & doctrinam fundant erudita labia salutarem, vt sacro ipsarum † mysterio præfatæ partes ab huiusmodi contagiis expurgentur. Vt autem inquisitionis † officiū contra hæreticos in præfatis partibus possit efficacius adimpleri: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, in remissionē vobis peccatorū iniungentes, quatenus in charitate Dei hominum timore postposito, virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium in dictis partibus simul vel separatim aut singulariter, prout negotii vtilitas suadebit, ad extirpandam de ipsis partibus hæreticam prauitatem, sub spe mercedis æternę sic efficaciter prosequi & exequi studeatis, vt per solicitudinis vestrę prudentiam, de partibus ipsis radix iniquitatis hæreticę succidatur: & vinea Domini exterminatis vulpeculis, quę peruersis morsibus demoliuntur eandem: fructus afferat catholicę puritatis.

† Aliàs. pietatis. † ministerio legerē contra omnes. † Aliàs. negotiū. Concor. tex. in c. Vt officiū de hęr. li. 6. infer. sup. fol. 65.

1. priuil.

2. priuil. Si quos autem de prauitate prędicta culpabiles inueneritis vel infectos, seu etiam infamatos, cōtra ipsos (nisi examinati velint absolutè mandatis Ecclesię obedire) necnon contra receptatores, defensores, & fautores eorum, iuxta sanctiones canonicas, auctoritate apostolica, huiusmodi metu diuino timori postposito, procedatis.

3. priuil. Non obstantibus aliquibus literis, ad quoscunque alios de partibus ipsis (exceptis locorum diœcesanis) super huiusmodi negotio, ab ipsa sede directis, quarū deinceps ad huiusmodi inquisitiones faciendas nolumus auctoritate procedi. Quinimmo ne procedatur per illas districtius inhibemus; nec prætextu commissionis specialiter eisdem diœcesanis [illegible] per hoc factæ, processus vestros in eorundem diœcesanorum ciuitatibus & diœcesibus, volumus impediri.

4. priuil. Concor. tex. in c. Per hoc. de hæret. lib. 6. Nec per hoc, quòd fidei negotium generaliter in ipsis partibus vobis committimus, commissiones à præfata sede diœcesanis eisdem factas, si forsan illarum, seu etiam ordinaria velint auctoritate procedere, intendimus reuocare. Veruntamen siue auctoritate ordinaria, siue ex delegatione sedis prędictę, ijdem diœcesani in huiusmodi negotio processerint, nequaquam volumus, vel per concursum processuum, vel aliàs quomodolibet processus vestros impediri, quin diœcesanorum ipsorū processibus nō obstantibus, in eodem negotio procedere libere valeatis.

A Si verò aliqui ex prædictis, hæretica labe penitus abiurata redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eisdem quod iniungi talibus consueuit; prouiso solerter ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos, immo potius seipsos fallentes, sub agni specie gerant lupum. *5. priuil. Concor. tex. in c. Vt officiū §. si vero. de hæret. lib. 6.*

Quòd si aliqui fuerint iudicandi hęretici, vel incarcerationis pœna perpetuæ alicui pro huiusmodi crimine fuerit infligenda, per vos ad illud de diœcesanorum vel vicariorum suorū, si diœcesanis ipsis absentibus; præsentes fuerint, consilio procedatur: vt in tantę animaduersionis iudicio, non postponenda Pontificum auctoritas intercedat. *6. priuil.*

B

Verùm quia in tam graui crimine cū multa oportet procedi cautela, vt in reos sine vllo proferatur errore, duræ ac dignæ seueritas vltionis, volumus & mandamus, vt vos, vel illi quos ad hoc duxeritis deputandos in examinatione testiū, quos recipi super hoc crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas personas & discretas, in quarum præsentia per publicam, si cōmodè potestis habere personam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium cōscribantur. *7. priuil. Concor. tex. in c. Vt officiū §. verum. de hæret. lib. 6.*

C

Quòd si testibus, quos à vobis recipi, vel ab alio vice vestra super eodem crimine examinari contigerit, ex publicatione nominū eorundem videritis periculum imminere, ipsorum nomina non publicè, sed secretè corā aliquibus personis prouidis & honestis, religiosis, & aliis ad hoc vocatis, de quorum consilio ad sentētiam vel condemnationem procedi volumus, exprimantur. Et sic non obstante, quòd illis, contra quos huiusmodi testes deposuerint, eorum nomina non fuerint publicata, ad cognitionem iudicis instruendam, adhibeatur plena fides testium depositionibus eorundem. *8. priuil.*

D

Vt ergo commissi vobis officii debitum, vtilius & liberius exequamini, committendi citationes, & testium examinationes, cum de huiusmodi crimine, ac ipsius circunstantiis duxeritis inquirendum: & denunciationes sententiarum, quas in quoslibet hac de causa tuleritis: *9. priuil. Idē c. Vt cōmissi de hęr. lib. 6. supra fol. 66.*

E

Accersendi quoque, prout expedierit, peritos quoslibet, vt vobis in ferēdis huiusmodi sententiis prębeant consilium opportunū, ac vobis assistant: *10. priuil.*

Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque locorum, *11. priuil.*

prout

prout dicto negotio fidei videritis expedire.

12. priuil. Insuper in dicto negotio, de plano & absque iudiciorum & aduocatorum strepitu, ac contra illos quos in prædictis partibus † in hęreseos crimine commisisse constiterit; licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi.

13. priuil. † Aliàs. hæresis crimen cõmisisse.

14. priuil. Necnon faciendi vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ, & processus, per quoscunque auctoritate sedis apostolicę vel legatorum eius habiti, contra hæreticos continentur, a quibuslibet assignari.

15. priuil. † Aliàs. in cõciliys legatorũ, eiusdem sedis. Et obseruari omnia statuta tam per sedẽ apostolicam, quàm † in conciliis eiusdem sedis prouide edita, quæ negotium catholicæ fidei tangere dignoscuntur, sicut promotioni negotii & augmentationi fidei fuerit opportunum.

16. priuil. Priuandi pręterea de diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum consilio hæreticos, eorundem credentes, receptatores, fautores, & defensores, eorumque filios, & nepotes personatibus, dignitatibus, & beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis, & honoribus quibuscunque.

17. priuil. Necnon & largiendi viginti, vel quadraginta dierum indulgẽtiam, quotiens opportunum videritis, omnibus vere pęnitentibus, & confessis, qui ad vestram conuocationem propter hoc faciendam, accesserint, plena sit vobis, & singulis vestrum præsentium tenore facultas.

18. priuil. Vobis autem pro huiusmodi negotio laborantibus, illam peccatorum veniam indulgemus, quę succurrentibus terrę sanctę in generali concilio est concessa.

19. priuil. [illegible] Sociis verò fratribus vestri ordinis, & Notariis vestris, qui vnà vobiscum in prosecutione huiusmodi negotii laborauerint, & omnibus qui vobis personaliter astiterint in eodem negotio: & qui ad impugnandũ hæreticos, fautores, receptatores & defensores eorum, ex animo vobis præstiterint auxiliũ, consilium, aut fauorẽ: de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, tres annos de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus.

20. priui. Et siqui ex iis in prosecutione huiusmodi negotii forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, ac ore cõfessi fuerint, plenam veniam indulgemus.

21. priuil. c. vt officii. §. cõpescendi. de hæret. lib. 6. Compescendi præterea monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores quæstuarios à prædicationis officio: quod ad ipsos nullatenus pertinet, quorum interest tantum charitatiua subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam, siquam forte habent, exponere, liberam vobis & singulis vestrũ concedimus, auctoritate præsentium, facultatem.

Cæterum, si forte (quod non credimus) aliqui cuiuscunque conditionis huic negotio vobis commisso, se opponere, seu illud pręsumpserint aliquatenus impedire, vt nõ possit procedi libere in eodem: immo nisi inquisiti seu requisiti id fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiose: contra eos tanquam hęreticorum fautores, & defensores, secundum sanctiones canonicas, freti eadem auctoritate, intrepide procedatis. 22. priui.

Denique vt circa præmissa plene vobis & singulis vestrum coertionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas, volumus vt ea omnia vtiliter exequamini, inuocato (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis; Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. 23. priuil. 24. priui. Non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiusuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis vel ordinis, & præsertim Cistercien. Prædicatorum, & Minorum, seu Eremitarum, siue communitatibus vel vniuersitatibus ciuitatum, & locorum, specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione vel forma à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis: etiam si dicatur in illis, quod eis per aliquas literas totum de verbo ad verbum tenorem non continentes priuilegiorum vel indulgentiarum ipsarum, nequeat derogari. Et illis maxime priuilegiis & indulgentiis, quibus ab ipsa sede concessum est aliquibus, seu concedetur deinceps, quòd excommunicari vel ipsorũ terræ supponi nõ possint ecclesiastico interdicto, aut quod prædictorum, vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet, siue denunciationes sententiarum excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus, priuilegiis, vel indulgẽtiis, eis super hoc a sede concessis eadem, habeatur in eisdem literis mentio specialis: cum ex huiusmodi vel aliis priuilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tanto pietatis negotio, velimus obstaculum interponi: Et cõstitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Datũ

Nulla priuilegia quem quã liberant à iurisdictione inquisitorum.

 apud

apud Mōtem Flascon. v. Cal. Augusti, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Clemens iiij.

Edita an. Domini 1266.

Vide Schol. 18. part. 2.

CLemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hereticę prauitatis in regno & dominio charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum deputatis auctoritate apostolica, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

† Aliàs. desiderijs

PRAECVNCTIS nostræ mentis † desiderabilibus, &c. sicut in præcedenti immediate. Datum Perusii sexto nonas Octobris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Quia vero in prædictis duobus priuilegiis Vrbani & Clementis, sequens clausula, quę dirigitur inquisitoribus, continetur: *Vobis autem pro huiusmodi negotio laborantibus, illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terrę sanctę in generali concilio est concessa*: Idcirco, vt videatur quæ est illa indulgentia, quæ conceditur terræ sanctæ succurrentibus, & consequenter inquisitoribus in negotio fidei laborantibus: sciendum est, quòd in capitulo Ad liberandam terram sanctam. extra de Iudæis & Sarracenis, in parte decisa, vt notat Hostien. in lectura habetur sic:

Concessit Inno. 3. in cōcilio generali Lateran. Romę habito an. Domini. 1215.

Ad liberandam terram sanctam: & infra. Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, & ex illa quam nobis, licet indignis, cōtulit Deus ligandi atque soluendi potestate: omnibus qui laborem istū in propriis personis subierint & expēsis: plenam suorū peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributionem iustorum salutis æternę pollicemur augmentum: Eis verò qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis, iuxta facultatem & qualitatem suam viros idoneos destinauerint: Et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis volumus & cōcedimus esse participes, iuxta † qualitatem subsidii & deuotionis affectum, omnes, qui ad subuentionem ipsius terrę de bonis suis cōgrue ministrabunt; aut circa prædicta consilium, & auxilium impēderint opportunū, omnibus etiā piè † proficiscētibus in hoc opere in cōmuni: sancta & vniuersalis synodus orationum & beneficiorum suorum suffragium impartitur, vt eis digne proficiat ad salutem.

† Aliàs. quantitatem.

† Aliàs. proficientibus.

A Ex prædictis omnibus clare patet, quòd inquisitores dum laborant in eorum officio sancto, suorum plenam peccatorum veniam consequuntur.

Vrbanus iiij.

Edita an. Domini 1262. Altera huius similis Alexan. 4. habetur in lib. priuileg. ord. Prę. fol. 49. Eyme. 3. p. q. 21.

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prędicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis in regno & dominio charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum deputatis à sede apostolica,

B & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Inquisitor & eius notarij excommunicari nequeunt à deleg. sedis Apo.

NE INQVISITIONIS negotium contra damnatam hæresim prudentię vestrę commissum impediri (quod absit) propter aliquorum astutiam, vel etiam retardari contingat: vobis auctoritate præsentium indulgemus, vt nullus sedis apostolicæ delegatus, vel subdelegatus ab eo conseruator, aut etiā executor à sede ap. deputatus eadem, seu etiam deputandus, in vos, vel quatuor nota-

C rios siue scriptores vestros, super his vobis fideliter obsequentes, quamdiu in prosecutione huiusmodi negotii vos & ipsi fueritis: possit excommunicationis, vel suspensionis, aut interdicti sententiam promulgare, absq; speciali mandato prædictæ sedis, facientis plenā & expressam de hac indulgentia mentionem: decernētes irritum & inane, si secus fuerit attentatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę concessionis infringere, vel ei ausu temerario con-

D traire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. apud Montem Flasconem ii. nonas Augusti, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Vrbanus iiij.

Edita an. Domini 1264.

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fra-

E tribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticę prauitatis in Regno & dominio charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum deputatis, à sancta sede aposto. & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Vide Eymer. 3. p. q. 23. & reportorii verbo irr-

VT NEGOTIVM fidei valeatis liberius promouere, vobis auctoritate præsentium indulgemus, vt si vos, & fratres vestri ordinis socios vestros, excommunicationis sententiam, & irregularitatem incurrere, aliquibus

regularis §. si tamē.

aliquibus casibus ex humana fragilitate contingat, vel recolatis etiam incurrisse: quia propter iniūctam vobis officium ad priores vestros de leui super hoc recurrere non potestis, mutuo vos super his absoluere, iuxta formam ecclesiæ, & vobiscum auctoritate nostra dispensare possitis in casibus, in quibus dictis prioribus, vt dicitur, est ab ap. sede concessum. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostrę concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Montem Flasconem ii. nonas Augusti, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Inquisitor & ei° socij possūt se mutuo absoluere ab excomunicatiōe.

Vrbanus iiij.

Cōfirmat decisionē Alexā. 4. i c. filij. de hęr. lib. 6.

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prędicatorum, inquisitoribus hęreticę prauitatis in regno & dominio charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum, auctoritate apostolica deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

OLIM ex parte dilectorum filiorum fratrum ordinis Prędicatorum inquisitorū hæreticæ prauitatis in † Cathalonia, & aliis terris, nobilis viri A. comitis Pictanen. felicis recordationis Alexandro Papæ prædecessori nostro expositum fuit, quòd nonnulli de partibus, vbi eis contra hęreticos inquisitionis officium est commissum, in mortis articulo constituti: salutis † medicum abhorrentes cōsolatores hereticos ad se introduci faciūt, & ab eis per impositionē manus desolationis suę consolationem accipiunt secundum pessimam consuetudinem eorundem: Sed filii & hæredes sic decedentium propter hoc exhæredari timentes, & volentes ob id eorū malitiam excusare, proponunt se velle probare per testes, quòd iidem quando recipiebant consolationem huiusmodi, loquelam amiserant, & erant alienati à mente: cum moris sit apud eos (vt dicitur) quòd nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam: Ac super hoc, eodem prędecessore cōsulto ab eisdem inquisitoribus, vtrum tales debeant probationes admitti: idem prædecessor eis duxit per suas literas taliter respondendum: vt si legitime constiterit, quòd prædicti, dum sanę mentis essent, petierint hæreticos consolatores, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: licet cōsolationē huiusmodi, immo verius desolationem, non sanæ mentis effecti, vel post iam perditam loquelā suscepisse dicantur: nulla super hoc probatio admittatur: cum in nullo sic decedentes debeant propterea releuari. In dubio verò admitti poterit. Non tamen vxores, vel filii, seu familiares, aut de suis aliqui ad hoc probandū recipiantur in testimonium: sed alii testes idonei, & specialiter fidei zelatores: cū contra tales sit non modicum prępsumendum: sitque in talibus propter fidei † priuilegiū, cum multa cautela summaque diligentia, præ cęteris negotiis, procedendum. Vos igitur in hac parte iuxta ipsius prædecessoris nostri responsionem, commissum vobis negotium fidei, sic prudenter & fideliter exequi procuretis, quòd labor vester vobis ad vitæ præmium, & aliis ad salutem (quæ solū in talibus quæritur) proficiat animarum. Datum apud Montem Flasconem xii. Cal. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

† Aliàs. Tholosa.

† Aliàs. remediū.

Concor. tex. in c. Filij. de hęr. lib. 6. adduc. su. fol. 61.

Idē Eym. 3. p. q. 43. et 121. Siman. in catho. inst. titu. 64. nu. 82.

† Aliàs. præiudicium.

Vrbanus iiij.

Edita an. Domini 1262. declarat multa dubia circa negotium inquisitionis.

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prędicatorum inquisitoribus hęreticę prauitatis in regno & dominio charissimi in Christo filii nostri illustris Regis Aragonum auctoritate apostolica deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CONSVLTVS felicis recordationis Alexander prędecessor noster, super articulis infrascriptis, fidei causam cōtingentibus, ab inquisitoribus prauitatis hęreticę in partibus Tholosan. à sede apostolica deputatis, per suas literas respondit eisdem: cuius vtique responsionem prędentibus de verbo ad verbum duximus annotandam, quę talis est: Quod super nōnullis quæstionum articulis, in quibus causa fidei tangitur, nos consulere voluistis, solicitudinis vestræ prudentiam in Domino commendamus.

Habetur in c. Accusatus. De hęr. lib. 6. posito fo. 63.

Articul° primus.

Primus igitur vestrę consultationis articulus continebat, vtrum dici debeat relapsus in hęresim, qui lapsus est in eam post abiurationem ipsius, in qua non inuenitur antea commisisse: cum secundum proprietatem verborum non videatur relapsus, qui non fuerat antea lapsus. Ad quod taliter respondemus: quòd talis, si tanquam accusatus, vel suspectus de hęresi eam in iudicio abiurauit

Relapsus quis dicatur.

rauit, & postea committat in ea, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam plene probatum non fuerit crimen hæresis contra ipsum, dummodo huiusmodi prius orta suspicio violenta fuerit, & certis & veris indiciis comprobata. Si verò leuis & modica, quanquam ex † hac sit grauius puniendus, relapsorum tamen in hæresim non debet pœna puniri, ex quo præsumi non potest verisimiliter ante lapsus in eam.

† Aliàs. hoc.

Art. 2. & cōco. tex. in d. c. accusatus. §. ille quo q; de hęr. lib. 6.

B

Quæsiuistis etiam circa idem, si is qui hęresim abiurauit, & per solam inexcusabilem receptationem, vel receptionem, aut deductionem, vel associationem, vel visitationem hæreticorum, siue dationem, vel missionem munerum: aut etiam aliàs in fauorem eorũ, qui excusari non possit, sine adoratione tamé (vt verbis vestris vtamur) lapsus est postmodũ, propter hoc debeat iudicari relapsus. Et quidem si legitime constiterit, vel etiam nunc constaret, quòd tales ante huiusmodi abiurationem in hęresi commisissent, non est dubium, eos per hoc fuisse relapsos: quia tunc dubitari non debet, illos ex approbati à se prius erroris consequentia id fecisse.

Art. 3. cō cor. tex ī d. c. accusat⁹. licet vero. de hær. li. 6. 6. q. 1. c. quicũq; . de testi. c. testimonium.

C

Prętcrea nonnulli talium, vt proposuistis, iurant coram inquisitore tam de se, quàm de aliis super facto hęresis veritatem dicere: sed periurant, non odio tamen, vel pretio, sed timore sui potius, & suorum; corrigunt autem se postmodum super his contra se, & alios suos complices deponendo: Cum itaque periurus secundum iura etiam post pænitentiam in criminalibus à testimonio repellatur; hinc quæritur, vtrum contra illos complices suos sit per testimonia taliũ procedendum: super quo taliter respondemus: Quòd cum crimen huiusmodi sit exceptũ, si ex manifestis indiciis apparuerit, tales nõ animi leuitate, aut odii fomite ductos, seu corruptos pecunia; sed zelo fidei, tanquam pænitẽtes propriæ culpę asserere, quòd talia prius tacuerant, & velint in hoc errorem suũ corrigere, ac alios nominare, stari debet in fauorem fidei (nisi aliud obsisteret) attestationibus eorundem.

Periuri ad testimoniũ admittuntur in crimine hæresis.

D

Art. 4. et cōco. tex. in d. c. accusatus. §. sanè eo ti. De sortilegijs nisi hæresim sapiat. nō se itromit

E

Ad illud autem quod quæritur, vtrum ad inquisitores hæresis pertineat de diuinationibus & sortilegiis, quę contra aliquos sibi denuntiantur, cognoscere, aut punire talia exercentes? Breuiter respondetur, quòd cũ negotium fidei, quod summe priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, Inquisitores ipsi de his, nisi manifeste saperent hæresim, ratione huiusmodi

A

officii sibi commissi, se nullatenus intromittant, sed eos relinquant suis iudicibus pęna debita castigandos.

tūt inquisitores.

Quidam insuper, vt adiicitis, pro his quæ commiserant in hæresi, astringunt se inquisitoribus sub obligatione bonorum suorum ad recipiendam ab eis pænitentiam, & complendam; sed ea, licet iniuncta, non tamen peracta, quin potius in toto, vel in parte neglecta, decedunt. Quæritur ergo vtrum inquisitores ipsi, vel qui in eorum locum succedunt, possint ad satisfactionem pro ipsis defunctis hęredes vel detentores bonorum sic decedentium coercere. Ad quod dicimus, quòd † si super huiusmodi pænitentiā aliquod onus ad salutem proficiens impositum fuerit in bonis temporalibus exequendum, ad complementum ipsius, per inquisitores cogi debent hæredes, vel alii: ad quos bona talia cum suo onere deuenerunt.

Art. 5. quo declaratur tex. in d. c. accusatus. §. si vero. de hęr. lib. 6. Et vide Eym. 3. p. q. 120.

† Aliàs. si per huiusmodi.

Iniungitur etiam aliquibus ad pœnam, in pænitentia pro hæresi ab ipsius pestis inquisitoribus, vt vsuras restituant, ad quod obligauerant in iudicio ecclesię se & sua. In quo quæritur, vtrum inquisitores ipsi, vel qui succedunt in locum eorum, ad respondendum coram se conquerentibus de vsuris huiusmodi, & ad restitutionem earum, si de ipsis constiterit, possint compellere taliter pęnitentes, prout ab eis in aliis iniunctis sibi pænitentiis fieri consueuit? Ad quod respondemus, quæstionem super vsuris motam contra tales, iudicialiter nõ debere audiri ab inquisitoribus hæresis, nec decidi: nolentes quòd per causas huiusmodi offendiculũ negotio fidei præparetur: eos tamen ad restitutionem vsurarum, de quibus constiterit, compellere poterunt: quibus in satisfactione pro prædicto crimine, huiusmodi restitutionem in pænitentiam iniunxerunt.

Art. 6. quo declaratur tex. in d. c. accusat⁹. §. de quęstionibus. de hęr. lib. 6.

Inquisitores nō audiant quæstiones de vsuris.

Sunt & alii, qui confessi sunt in iudicio de hæresi coram inquisitoribus huiusmodi prauitatis, & antequam eis iniungeretur pęnitentia, decesserunt. Super quo quæritur, si hæredes talium compelli possunt ab inquisitoribus, vt ad ipsorũ arbitrium satisfaciant pro defunctis, præcipue cum iidem dum viuerent, ad faciendam pænitentiam, quam inquisitores eis vellent iniungere, bona sua inquisitoribus obligarunt. Cui quæstioni sic duximus respondendum, quòd postquam tales non decesserunt heretici, sed incorporati potius ecclesiæ vnitati, non videmus, quòd eis post mortem, vel eorum hæredibus qui ad successionem talium admittuntur, sit satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.

Art. 7. et declaratur tex. in c. accusatus. § si vero. uer. porro. de hær. li. 6.

1578

Declarat tex. in d. c. Accusatᵒ. §. in eo vero. eo. tit.

genda. In eo vero casu, in quo hæredes huiusmodi ad successionem non deberent ob culpam sui auctoris admitti, non obstante, quòd auctoribus ipsis viuentibus, hoc non fuit (intercedente ipsorum morte) per sententiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortẽ nihilominus procedatur.

Art. 8. Et vide hîc omnino Schol. 19. p. 2.

Perpetuò immurãdus degradetur. Cocor. c. quoniã de hære. lib. 6. supra fol. 62.

Quęstioni verò, qua quæritur, vtrum constitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuò, prius sit ab ordinibus à suo episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pænitentiæ: Respondemus, quòd talis qui est, perpetuò immurandus, prius debet à suis ordinibus degradari.

Art. 9. Concor. tex. in d. c. Accusatus. §. sacerdotes. eo. tit.

† Aliàs. pecuniæ.

Impedientes sacrũ officiũ ab inquisitoribus puniuntur.

† Aliàs. tales.

Nonnulli quoque clerici, & quod est deterius, sacerdotes, prętextu † pænitentię vel alicuius seruitii temporalis, inueniuntur aliquando inquisitionis impedire negotium, instruendo citatos, hæreticos vel eorum credentes, de celãda veritate, aut falsitate dicẽda, vel eos indebitè liberando: de quibus quæritur, vtrum inquisitores possint tales capere ac etiam retinere, aut quòd sic accepta restituant coarctare. Dubium itaque non videtur, quòd hi, quos constat exercere præmissa, ea faciunt in fauorem hæreticę prauitatis: quare possunt à † talibus per inquisitores compesci, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quàm etiam aliàs, prout culpa exegerit delinquentis.

Art. 10. Religiosi grauius puniendi.

Quòd autem postmodum querebatur, quomodo essent puniendi religiosi, qui inueniuntur in hæresi deliquisse, cum seculares peccantes, in simili casu immurationis, vel alia pœna plectantur? Eius solutio satis patet, cum certum sit tales in hoc & in consimilibus delinquentes, grauius etiam secularibus puniendos.

Art. 11.

† Aliàs. prędictorum.

Frequẽter etiam vobis ab apostolica sede cõmittitur, vt tam hæreticos, credentes, receptatores, & defensores eorum, quàm ipsorum filios, & nepotes, ac etiam alios, qui † pręlatorum interuentu vel gratia talia essent adepti, vel assequerentur in posterum, priuandi personatibus, dignitatibus, & honoribus quibuscunque, & beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis de diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum consilio, habeatis liberam facultatem: quod qualiter intelligi debeat, petiuistis eiusdem sedis oraculo declarari. Hoc sanè de filiis & nepotibus illorum hæreticorum, credentium, & aliorũ huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videtur: non tamen illorum, quos emendatos cõstiterit, & pro culpa

Concor. tex. in c. Statutũ. 2 de hæret. lib. 6 supra fol. 64.

A huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pænitentiam recepisse, quã ipsi vel iam perfecerint, vel humiliter prosecutioni eius insistunt: uel parati fuerunt, dum viuerent, ad recipiẽdam eandem. Diœcesani quoque in priuandis talibus sunt generaliter requirendi, nisi forsan constaret legitimè, quòd iidem † scienter eis beneficia contulisset: tunc enim eos in his requirendos esse non credimus, sed potius à suo iudice puniendos. Vos igitur in pręmissis commissum vobis negotium, in Regno & dominio charissimi filii nostri in Christo illustris Regis Aragonum, iuxta dicti prędecessoris responsionem sic prudenter & B fideliter exequi procuretis; sic ad ea purè propter Deum (cuius causam geritis) vestra feratur intentio, quòd labor vester vobis ad vitæ prẽmium, & aliis ad salutem (quę solum in talibus quæritur) proficiat animarum. Datum apud Montem Flasconem xii. Calend. Septemb. Pontificatus nostri Anno Primo.

Concor. tex. in c. Vt cõmissi. §. sunt autem. de hęr. lib. 6.

† Aliàs. scientes.

Alexander iiij.

C Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis christifidelibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

Damnantur omnes hæreticorũ sectæ, & in eos, eorũq; cõplices variæ pœnæ feruntur.

Cõcor. c. Excõmunicamus. 1. 2. de hęr. posit. sup. fol. 60. et 61.

NOVERIT vniuersitas vestra, quòd nos ad instar felicis recordationis Gregorii Papę prędecessoris nostri, excõmunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos, Gazaros, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Pasaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios, quibuscunq; nominibus cẽseantur: facies quidem habentes D diuersas, sed caudas adinuicẽ colligatas: quia de vanitate cõueniũt in idipsum. Damnati vero per ecclesiã seculari iudicio relinquantur animaduersione debita puniẽdi, clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint, ad agendam pęnitentiam condignam in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus similiter hęreticos iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorum E excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excõmunicatione innodatus, à sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti habeat factionẽ, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus

Receptatores, defensores & fautores hęreticorum sunt excommunicati.

præterea

1578

præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem; nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur: † & in similibus idẽ pręcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur.

† Qualiter intelligãtur hęc verba tradit Hostien. et Ioa. An. in c. Excõmunicamus. 1. §. credentes. de hæret. Vide Schol. 9. p. 2.

Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur, aliàs animaduersione debita puniendi.

Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personę propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes, ac appellationes huiusmodi personarũ minime audiantur. Item iudices, aduocati, & notarii nulli eorum suum officium impendant: alioquin eorum officio perpetuò sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, vel eleemosynas ac oblationes eorum recipiant; similiter hospitalarii, ac templarii, ac quilibet regulares: alioquin suo priuẽtur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Item quicunque tales presumpserint ecclesiasticę tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem condignam excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere: nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum: & locus ille perpetua careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicę personæ publicè vel priuatim liceat de fide catholica disputare: qui verò contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii, per quẽ credat ad prælati sui, & inquisitorum hæreticæ prauitatis notitiam peruenire; alioquin excommunicationis sententia percellatur. Hæretici etiam, & receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad

Beneficiũ appellationis hęreticis denegatur.

c. Quicunque. §. 1. de hæret. lib. 6. supra fol. 61.

Laicus de fide nõ disputet.

Hęretici sub pœna excõmunicationis manifestandi.

Concor. tex. in c.

A secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium admittãtur: quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos, & quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates, personatus, & quęcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: exnunc priuamus taliter acquisitis, volentes vt tales, & habitis careãt perpetuò, & ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur. B Illorum autem filiorum emancipationem nullius esse momenti volumus, quorum parentes constiterit post emancipationem huiusmodi, ad inuium superstitionis hęreticę, à via declinasse catholicæ veritatis. Dat. Anagnię vii. Cal. Maii, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Statutũ de hęret. lib. 6.

Clemens iiij.

CLemens Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus tam Prædicatorum, C quàm Minorũ ordinum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, &c.

Catholicae fidei negotium, quod plurimum insidet cordi nostro, in vestris prosperari manibus, ac de bono in melius procedere cupientes; ac volentes omne ab eo impedimentum, omneque obstaculum amoueri, præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus in eodem negotio de diuino & apostolico fauore confisi, omni humano timore deposito, constanter & intrepidè D procedentes, contra extirpandam hæreticã prauitatem cum omni vigilantia, omnique studio laboretis. Et si forsan Magister, & ministri generales, aliique priores, & prouinciales, & custodes seu guardiani aliquorum locorum vestrorum ordinũ, prętextu quorumque priuilegiorum, seu indulgentiarum eiusdem sedis, dictis ordinibus concessorũ, ac concedendorum in posterum: vobis & vestrum alicui, seu aliquibus iniunxerint, seu E quoquomodo pręceperint, vt ad tẽpus, vel quo ad certos articulos certasvè personas in negotio supersedeatis eodẽ: Nos vobis vniuersis, & singulis auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne ipsis obedire in hac parte, vel intendere quomodolibet præsumatis. Nos enim eorum priuilegia, seu indulgentias huiusmodi, quantum ad hunc articulũ, tenore pręsentium reuocantes, † omnes excommunicationis, seu interdicti & suspensionis sententias, si quas in vos, vel in vestrũ aliquos hac de causa ferri contigerit, irritas

Inquisitores à prælatis sui ordinis ĩpediri nõ possunt. Vide Eyme. in 3. p. q. 11. et Campeg. ad Zachi. c. 31.

† Aliàs. omnis.

irritas

irritas prorsus decernimus & inanes. Nam si prędicta sedes interdum prelatis aliquibus vestrorum ordinum, per suas literas sub certa forma committat, vt ad exercendum inquisitionis officium contra hęreticam prauitatem, aliquos suorum fratres ordinum, assumere valeant, ipsosque cum expedire viderint amouere, ac alios subrogare: non tamen per hoc quòd ipsis, ea dumtaxat de causa in hac parte committitur: quia de fratrum suorum ordinum idoneitate pleniorem habere notitiam præsumuntur, aliqua eis sub huiusmodi inquisitionis negotio vobis immediate à prędicta sede commisso, & commitendo, facultas vel iurisdictio attribuitur, seu potestas. Nulli ergo omnino hominum, &c.

Vide Eyme.3.p.q.6.et Căp. ad Zăchi. c.31.

Innocentius iiij.

INnocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorũ inquisitoribus hęreticę prauitatis, Salutem & apostolicã benedictionẽ.

CVM NEGOTIVM fidei catholicæ aduersus hęreticę prauitatis errores vobis, vt vestra prudẽtia deprehendat vulpeculas demolientes vineam Domini, sub certa forma per alias literas duxerimus committendum: vt commissum vobis negotium ab apostolica sede, tam salubre ac vtile ministeriũ exequi liberius, ac exercere possitis efficacius, in hac parte interpretandi statuta ecclesiastica & secularia cõtra hęreticos edita, † & hæreticorum filios, & nepotes, credentium quoque, fautorum, defensorum, & receptatorum ipsorum dignitatibus, personatibus, & honoribus quibuscunque, ac beneficiis ecclesiasticis, & publicis officiis; illos etiam qui hęreticorum, vel aliorum prędictorum interuentu, intuitu, vel gratia talia sunt adepti, vel in posterum assequentur priuandi huiusmodi dignitatibus, personatibus, & honoribus, beneficiis, & officiis, liberam vobis auctoritate præsentium concedimus potestatem. Sanè volumus, vt nomina tam accusantium prauitatem hæreticam, quàm testificantium super ea, nullatenus publicentur propter scandalum vel periculum, quod ex publicatione huiusmodi sequi posset, & adhibeatur dictis huiusmodi testium nihilo-

Tria hic concedũt inquisitorib. priui. Refert Repert. ver. nomina. Vid. Eyme.3.p.q.85.et 86. Căpe. ad Zanch. c.16. Tabien. in sum. ver Inquisitor. §.39.nu.40.

† Aliqui codices habẽt: cũ Diocesanorum episcoporum consilio. c. vt commissi. §. priuandi. de hæret. in 6. Eyme. 3. p. q. 75. vbi dixi Gondisal. de hæret. q. 10. nu. 4.

A minus plena fides.

Quòd si simul his non interfueritis exequendis, vnus vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Lateran. vii. Idus Martii, Pontificatus Nostri Anno Vndecimo.

Gregorius vndecimus.

GRegorius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Edita an. Domini 1374.

NEGOTIA catholicæ fidei per nosipsos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis desideriis affectantes: Vniuersis & singulis Prædicatorum & Minorum ordinum fratribus inquisitoribus hęreticę prauitatis vbilibet constitutis, pręsentibus & futuris veniendi libere ad Romanam Curiam, in eaque morandi cum vno socio sui ordinis, non obtenta, vel petita licentia quorumcunque suorũ superiorum, seu prælatorum: Et huiusmodi socium mutandi, & alium de sua prouincia assumendi, & secum tenendi, quotiens fuerit opportunum, non obstantibus quibuscunq; prohibitionibus, seu constitutionibus eorũdem prælatorum, seu capitulorum generalium, vel prouincialium, ordinum prædictorum, quorumcunque tenorum existant contrariis, plenam licentiam tenore præsentium impartimur.

Eym.3.p.q.20.

Ipsos autem inquisitores hortamur, vt se facere expediri de dicta curia, quamcitò poterint, bona fide procurent, & ad partes, in quibus eis commissum est inquisitionis officium, ad illud exequendum solicite non differant remeare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, & hortationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Auinione viii. Idus Februarii, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Eyme. 3. p. post formam concedẽdi appellan. apostolos affirmatiuos.

Considerandum verò est, quòd omnia & singula apostolica priuilegia antedicta, quæ in prædictis literis apostolicis inquisitoribus Aragonen. conceduntur, habentur etiam, & conceduntur per alias literas omnibus & singulis inquisitoribus generaliter quibuscunque.

GLOS. ORDINARIA SVPER DECRETALIBVS GREGORII NONI TITVLO DE HAERETICIS.

Cap. I. Dubius. sup. fol. 57. A

Vide Palaciū Ru. in alleg. de hæresi §. 5. & Melchio. Can. lib. 12. c. 9. de lo. Theol. Hoc pulchre declarat ibi Petr⁹ Godofred.

DVBIVS. De fide enim nullus debet dubitare, sed firmiter credere articulos fidei. supra, de sum. tri. c. 1. in prin. aliter saluus esse non poterit, vt in Symb. Quicunq; vult. & xxiiij. di. quando episcopus. & xxiij. q. 1. aperte. nullus enim titubare debet in fide. vt ibi dicitur.

In fide. etiam in tenui articulo. C. de hær. l. ij. in fi. sic ex leui offensa reuocatur libertus in seruitutem. C. de lib. & eorum li. si manumissus. & hoc quo ad articulos fidei, qui continentur in symbolo Credo in Deū, quibus per fidem sola adhibenda est credulitas: quia fides est de re non visa. de pœ. di. iiij. in domo. C. de sum. tri. l. vlt. non per signa, sed per fidem, veritas est colenda. de conse. di. iiij. venit sacerdos. Lau.

Vide Schol. 10. p. 2. super c. contra christianos.

Credendum est. Ergo dubius in fide, testis esse nō potest. xxiij. q. iiij. ipsa pietas.

Cap. II. Qui alios. sup. fol. 57.

QVi alios. Non reuocat, cum potest. ff. ad le. Aqui. scientiam. lxxxiij. di. error. & ar. supra tit. prox. et si Iudæos. & ij. q. vij. negligere. Sed nunquid istud pertinet ad omnes? Rñ. de crimine iam commisso soli prælati tenentur corripere. xxiij. q. iiij. duo ista. & c. ita plane. à peccato autem committendo quilibet tenetur alium corripere occulte. infra. e. cum ex iniuncto. vbi de hoc & ar. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. xxij. q. v. hoc videtur. & xciij. di. diaconi. & supra de cog. spiritua. tua. & ij. q. vij. qua propter. sed istę duæ vltimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tan. C

Cap. III. Firmissime. sup. fol. 57.

FIrmissime. Duæ sunt partes. Secunda ibi, omni homini. Abb. Sicu.

Eym. hac 2. p. q. 31.

Hæreticum. Hæreticus multis modis dicitur, ille dicitur hæreticus, qui peruertit sacramenta ecclesię, vt simoniacus. 1. q. 1. eos qui per pecuniam. & vj. q. 1. c. nos sequentes. §. sed licet. Item ille qui scindit se ab vnitate ecclesiæ. vij. q. 1. denique. Itē omnis excommunicatus. iij. q. 1. quod autem hi. Item qui errat in expositione sacræ scripturæ. xxiiij. q. iij. hęresis. Item qui confingit nouam sectam, vel confictam sequitur. xxiiij. q. iij. hæreticus. Item qui aliter sentit de articulis fidei, quàm Romana ecclesia. xxiiij. q. 1. hæc est fides. & c. quoniam. Vel qui male sentiunt de sacramētis ecclesiæ. infra. eo. ad abolendam. in prin. Tan.

Mors. Vnde apostolus. Et si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatē autem non habuero nihil mihi prodest. de pœni. distin. iij. circa fin. c. si quis. & de conse. dist. iiij. solet. & 1. q. 1. vide quantum bonum. Bernardus.

Opera sine charitate facta quantum valeant.

Ad salutem. Aeternam. s. valent tamen ad bona temporalia promerenda. argu. xxij. q. ij. si quælibet. in fi. & ad mitius supplicium subeundum. de pœni. distin. iiij. ad finem. §. post etiam. Bernardus.

Cap. IIII. Fraternitatis. sup. fol. 57.

Vide Schol. 1. p. 2.

FRaternitatis. Scripta per hæreticos, non habent fidem authenticam. Communis diuisio. Secunda ibi, cum Cælestinus. Abb.

Cælestinus atque Pelagius. Isti duo damnati erant in synodo Ephesina de hæresi. dubitabat patriarcha Antiochenus an scripta eorum essent recipienda. Et dicitur quòd non, quia ex quo condemnatus est auctor, & scripta illius admitti nō debent: vt iij. q. iiij. nullus. & xvj. di. canones. quāuis aliqua vtilia sint ibi. arg. supra de test. licet. ar. tamen quòd ratione etiam bonæ sententiæ recipi possent. 1. q. 1. dominus declarauit. xxxvij. di. si quid veri. sicut & notitia legis abrogatæ necessaria est. distin. vij. Moyses. & Papa etiam argumentatur ex l. Theodosiana abrogata. supra de iud. nouit. Sed verum est, quòd scripta istorum non valent, etiam si aliàs bona sint, nec sunt recipienda. infra eo. excommunicamus. §. credentes. arg. ad hoc. xcvj. dist. bene quidem. tamen ratione bonæ sententiæ scripta Origenis approbata fuerunt. xvj. q. vij. & hoc diximus qui damnatus fuit post mortem. xxiiij. q. ij. sane profertur. & si approbarentur, valerent. aliàs non, argu. supra de sum. tri. c. ij. in fi. Item argu. quòd destructo principali, destruitur accessorium, sicut in ca. prędicto, & hoc diximus. B

Cap. V. Si quis episcopus. sup. fol. 57.

Vide Schol. 1. p. 2.

SI quis episcopus Sic ordina istam literam: si quis episcopus instituerit hæreticos hęredes extraneos à consanguinitate sua, vel etiam si instituerit consanguineos hæreticos hęredes, aut paganos † pertulerit saltem post mortē &c. & sic repete illam dictionem, hæreticos. Et ita nullus debet instituere hęreticum, siue sit consanguineus, siue non: vt hic patet, & infra. c. prox. Episcopus ergo instituat ecclesiam, ex quo non habet consanguineos catholicos. xij. q. ij. episcopus qui filios. & c. cognouimus. & in auth. vt cum. de appel. cog. §. dicimus. & §. si quis. col. viij. quia isti hęretici, iam non dicuntur filij vel consanguinei. vnde dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua deprauare voluerint veritatē. sit manus tua super illos. xxiij. qō. viij. legi. & vxor est expellenda. xxviij. q. 1. vxor. in fin. Hoc intellige, nisi pœnituerint isti consanguinei: delicti enim veniam pœnitentibus non negamus. C. eo. manichæos. Ber. D

† Aliàs. prętulerit.

Deut. 13.

Paganos. Et ita idem iuris est in paganis, quod de hæreticis. Et idem est de omnibus qui catholici non sunt. infra. c. proxi. Ber.

Post mortem. Sic xxiiij. q. ij. sane profertur. & arg. C. eo. l. manichæos. arg. contra, quia crimina morte extinguuntur. xxiij. disti. quorundam. xxiiij. qō. ij. c. 1. & crimen cum pœna sit extinctum. C. si reus vel accu. mor. fue. l. ij. hoc tamen speciale est in crimine hæresis, in criminis detestationem, vt post mortem possit accusari & excommunicari, & ne ecclesia oret pro eo, quia non fuit accusatus in vita. Ber. E

Ioa. Roiā sing. 134. et plenius Ant. Gomez. to. 3. uar. resol. c. 1. nu. 79. & seq.

Cap. VI.

1578

Cap. VI. In eos. sup. fol. 57.

Vide Schol. 2. p. 2.

IN *eos. Etiã si consanguinei.* Dic vt supra. c. proxi. *Nihil conferant.* Non distinguitur in morte vel in vita. ergo nec nos distinguamus: quia nihil capere possunt ex testaměto. infra eo. excõmunicamus. §. credentes. causa pietatis forte posset eis dari, ne perirent fame. 86. dist. pasce fame, quia adhuc possunt conuerti ad fidem, quia de nemine desperandum est. de pœ. di. 7. nemo. & 32. q. 2. ancillam. & arg. etiam ad hoc. 42. di. quiescamus. & 11. q. 3. quoniam multos. Ber.

Vide gl. & ibi Archi. di. 30. c. 1. et l. 8. par tit. 1. tit. 24.

De reliquis. In hoc omnes pares sunt. arg. 16. q. 1. prædicator. in prin. & 24. q. 2. sane profertur. Ber.

Cap. VII. Cum Christus. sup. fol. 57.

Vide Schol. 3. p. 2.

CVm *Christus. Sub anathemate.* quicunque ergo contrarium dixerit, est excommunicatus, quia hoc dicere hereticum est: & hæretici omnes sunt excommunicati. infra eod. ad abolendam. & c. excommunicamus. & quòd Christus verus sit homo ex anima rationali & humana carne subsistẽs, habes supra de sum. tri. c. 1. & est articulus fidei nostrę: de quo habetur in prædicta constitutione: & de aliis quos scire quilibet Christianus tenetur per fidẽ. & argu. ad hoc de conse. dist. 4. ante. 20. & c. baptizãdos. & c. prima. Ad illos articulos, de quibus tractatur in illa constitutione, firmiter credimus. omnes indistinctè tenentur tam clerici, quã laici, sed clerici magis qui legem perscrutabiliter scire tenentur. 38. di. omnes psallentes. 24. di. quando episcopus. Quilibet ergo tenetur credere, secundum quod catholica tenet ecclesia, & hoc sufficit in talibus articulis, dummodo nil in contrarium sentiat. infra eod. ad abolendã. B.

Vide Eyme. supra p. 1. q. 4. 7. & 12.

Cap. VIII. Sicut. sup. fol. 57.

Vide Schol. 4. p. 2.

SIcut. Leo. 23. q. v. res omnes.

Defensores. Si. inf. eo. excommunicamus. §. credentes. & 79. di. si quis Papa.

Obtentu. Sic ergo ratione delicti perditur priuilegium. infra. c. proxi. in fi. quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo. infra de sent. excom. nulli. & omni priuilegio cessante, mali puniendi sunt. C. vbi de cri. agi opor. Authen. qua in prouincia. Ber.

Per delictũ priuilegiũ amittitur.

Oblatio. Quia constat eum decessisse in mortali peccato. 23. q. 5. placuit. & est simile. infra de vsur. quia in omnibus.

Cap. IX. Ad abolendam. sup. fol. 58.

Obseruandũ est qđ Romana præcipit Ecclesia.

AD *abolendam. Obseruat.* Si. 24. q. 3. hæresis. hoc ergo, quod Romana ecclesia seruat, & mandat ab alijs obseruari, generaliter est obseruandum. 11. distinctio. quis nesciat. quicunque ergo male sentit de sacramentis ecclesiæ, hereticus est habendus: vt hic patet.

Sede vacante. Habes hic arg. quòd vacãte ecclesia, iurisdictio remanet penes capitulum. arg. 65. di. c. vlt. 23. dist. in nomine domini. 7. q. 1. pontifices. De hac materia plene dictum est supra de ma. & ob. c. his quæ. & c. cum olim.

Multis modis dicitur quis in hæresi deprehensus.

Deprehensus. Facti euidẽtia: puta quia publice prędicat heresim. arg. ff. de ri. nup. palam. §. vlt. vel legitima probatione, puta p testes: vel ex sua cõfessione.

Prerogatiua. Arg. quòd clericus depositus, non A habet priuilegium clericale: & hoc concedit Ala. arg. 54. di. ex antiquis. in fi. quod non est verum, quia tenetur viuere clericaliter, quamuis sit depositus. vnde si hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali. 81. di. dictum. Et hoc dixit Hu. Si vero incorrigibilis esset, tunc non solum perderet priuilegium clericale: verum etiam seculari curiæ traderetur. supra de iud. cum non ab homine. sed in casu isto, perdit omne priuilegium, nisi reuertatur: vt sequitur.

Clericus depositus an gaudeat priuilegio clericali.

Relinquatur. Tribus enim casibus relinquitur aliquis curiæ seculari statim post depositionem: In crimine hæresis, vt hic. & infra eod. excommuni- B camus. Item in crimine falsi. infra. de cri. fal. ad falsariorum. Et in alio, cum propter calumniam vel contumeliam, quam contulit episcopo suo, aliquis depositus est. 11. q. 1. si quis sacerdotum. aliàs autem licet clericus sit depositus, non traditur statim curiæ seculari: imo adhuc tenetur viuere clericaliter. & ecclesia eum tuebitur, & gaudet priuilegio clericali, vt dictum est in proxima notula. Si vero sit incorrigibilis, postea traditur, secundum quod dicitur supra de iud. cum non ab homine. Qualiter debeat tradi, dicitur infra de verb. sign. nouimus. Qualiter puniri debeant hæretici, dicitur infra eod. excommunicamus.

Quibus casibus relinquatur quis curiæ seculari.

Vide Eyme. 3. p. post modũ nonnũ processũ terminandi uer. Cõsiderandũ vbi dixi.

C *Recurrere.* Sed videtur, quòd etiam compelli debeat seruare fidem. 45. dist. de Iudæis. postquam condemnatus est hæreticus non compellitur, sed si vult sponte redire, debet recipi abiurato errore. 24. q. 3. dicit apostolus. & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi. infra eod. c. pe. Ber.

Arbitrium Episcopi. Arg. contra. 1. q. 7. si quis episcopus. illud olim obtinuit, vt in concilio tantũ reciperetur, sed hodie sufficit quod hic dicit. Tan.

Leo ad Anatoliũ epist. 75. Siman. in instit. cath. tit. 1. nu. 23.

Laicus. Laici enim per ecclesiam condemnandi sunt de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ seculari, sed clericus D solummodo. infra de verb. sig. nouimus. quia laicus semper est de foro seculari: sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur infra eod. excommunicamus. Ber.

Audientia. simi. 23. dist. in nomine domini. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi, quia ecclesia non claudit gremium volentibus redire ad ipsam. C. de summa tri. inter claras, circa fi. & delicti veniam petentibus non negamus dicit Imperator. C. eod. tit. manichæos. de pœnit. dist. 3. adhuc instant. Videtur, quòd debeant recipi: quia dominus non vult mortẽ peccatoris, & cęt. 26. q. 6. agnouimus. cum quatuor c. pręced. sed vt conuertatur, E & in carcerem perpetuum detrudatur, infra eod. c. pe. sed audientia denegatur quo ad bona, etiam si aliàs vellet se defendere: tamen litera ista contradicit Tan. Hodie seruandum est prout traditur infra eod. ca. penul. §. si qui. Bernardus.

Audiẽtia quõ dicatur denegari.

Iuramento. Hoc idem dicitur infra eod. excommunicamus. §. moneantur. Ber.

Honore. Quia hoc ipso, contra ecclesiam esse videntur. vnde dignitate debent priuari. 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem. & si. 22. q. 5. pręceptũ. Ber.

Ligandis. Simi. infra eodem. excommunicamus. §. moneantur.

Episcopali. Propter delictum suum. simil. 25. q. 2. ita nos. A

Delegatis. Auctoritate generali huius decr. sim. supra de offi. ordi. irrefragabili. §. cæterum. & sic ratione delicti, perdunt priuilegium: quia priuilegiũ non dat causam delinquendi, C. de pri. scho. l. 2. lib. 12. nec permittas nocentes aliquibus priuilegiis vti: vt in authen. de man. prin. §. quòd si delinquentes. coll. 3. & supra c. prox. sic & remissio peccati nõ dat licentiam delinquendi. 1. q. 7. exigunt. Consueuit hic allegari, quòd ratione delicti perditur priuilegium, quod nõ est verum: quia si aliqui exempti sunt & delinquant, non perdunt priuilegium propter hoc, sed puniri debent. Nec dicuntur proprie recidere in iurisdictionem episcoporum: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario: sed auctoritate sibi delegata: vt hic patet, & supra de offi. or. irrefragabili. & perinde est, ac si ipse Papa cognosceret, vel specialiter alijs delegaret. per abusum enim vel per negligentiam perditur priuilegium, infra de priuileg. accedẽtibus. & c. si de terra. & 11. q. 3. priuilegium. De hoc dicitur infra de priui. ex tuarũ. Ber. B

Concor. gl. in c. sicut supra hoc tit.

An p delictũ amittatur priuilegium.

Cap. X. Vergentis. supra fol. 59.

VErgentis. Diuiditur. Nam primo pręmittit decisum exordium. Secundo ponit statutum de publicatione: quod probat per argumentum a maiori. Tertio soluit obstaculum. Secunda ibi: in terris. Tertia ibi: nec. Abb. C

Præcipimus. Quod facere potest Papa ratione peccati. supra de iudic. nouit. & potest eos dignitate priuare: vt supra c. proxi. §. statuimus. & propter alias iniquitates, potest etiam Papa remouere eos a dignitate. 15. q. 6. alius. & imperium ipse transtulit de loco ad locum: propterea, quia non defendebant ecclesiam. supra, de electione. capitu. venerabilem. vt ibi notatur. & iudex secularis potest excõmunicari, si negligat facere iustitiam. vigesimatertia quæst. quinta administratores. & hic expresse dicitur. & supra c. proxi. §. pen. & infra de maled. c. 2. D

Papa ratione delicti potest delinquentes dignitate priuare.

Misereri. De sola enim misericordia, restituũtur bona, vt hic dicitur; & etiam episcopatus: vt 23. q. 4. ipsa pietas. ver. item si inquiunt. in fin. & q. 7. quod autem. & 1. q. 7. conuenientibus. Ber.

Vide Schol. 6. p. 2.

Disciplina. supra de ele. cum in cunctis. 82. dist. plurimos. in fin. & C. de emen. propin. l. vna. & arg. 50. dist. vt constitueretur. Ber.

Confiscentur. Quod dicit hic, habes 6. q. 1. c. quæro. §. verum. & c. si quis cum militibus. & C. ad leg. Iu. maiesta. quisquis.

Grauius. 17. q. 4. sicut qui ecclesiam. & 23. q. 5. si apud. & quod in religionem diuinã committitur, in omnium fertur iniuriam: & publicum crimen committit. C. eod. tit. manichæos. vnde grauius est. E

Exhæredatio. Hic expresse habes, quòd bona hęreticorum confiscantur: siue habeant filios, siue nõ; nec catholicis filiis hæreticorum aliquid relinquendum est, vt hic dicitur. Sed contra dicit. l. C. eod. tit. manichęos. & l. cognouimus. & authen. idem est de Nestorianis. vbi dicitur, quòd filii catholici propter hoc hæreditate paterna non priuantur. statur enim hodie huic decre. in odium criminis: sicut in crimine læsæ maiestatis: vbi filij puniuntur quo ad bona, vt hic dicit, & 6. q. 1. c. quæro. §. verum. & c. si quis cum militibus. multo fortius in isto crimine: vt hic dicitur. & hoc est expressum in constitutione Friderici, hac edictali, quæ olim erat in quinta compilatione. eo. tit. & in alio casu, etiam filij delicto parentum puniuntur temporaliter, vsque ad quartam generationem, secundum quod habes infra de pœ. in quibusdam. & in hac opinione fuerũt Ioan. & Lauren.

Hæreticorum filijs etiam catholicis nihil relinquẽdum. Et de hoc vide Schol. 6. p. 2.

Canonicas. 15. q. 8. cum multæ. & 1. q. 4. cum ecclesia. §. item peccato Israelitarum. & supra de fil. presbyte. per totum.

Cap. XI. Si aduersus. supra fol. 59.

SI aduersus. Primo ponit decisum exordium. Secundo prohibitionem. Tertio pœnam. Secunda ibi, quia. Tertia ibi, quod si. Abb. Sic.

Quod specialiter. Hoc sumptum est ex illo canone 23. dist. quanquam. ea enim quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur neglecta. ff. de iniurijs. item apud Labeonem. §. ait prætor. arg. supra de confir. vti. bonæ. & supra de don. cap. 2.

Vide 7. Schol. 2. p.

Scriniariis. idest tabellionibus. sic 25. q. 2. c. dicenti. §. vniuersa.

Auxilium. Cum sint excommunicati infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. & supra. eod. sicut. Sed videtur saltem si conueniatur, quòd non sit auxilium denegãdum: aut etiam iusta sententia. supra de excep. cum inter. & in pluribus ca. ibidem. Hoc potest habere locum intra annum. postquam vero constiterit eos esse tales, anno elapso inter hęreticos computantur, nisi intra annum se correxerint. infra eodem. excommunicamus. 1. §. credentes. & sicut hæretici puniuntur. infra eod. cap. penul. vnde non admittuntur ad aliquam defensionem, cum ipsorum bona debeant confiscari, sicut aliorum hęreticorũ immo licite eis auferuntur sua: vt 8. di. quo iure. 23. q. 5. non vos. & q. 7. c. 1. 2. & 3. sed melius est, si auctoritate iudicis hoc fiat. 23. q. 3. sex differentiæ sunt. & C. de pign. l. 3.

Quõ non sit prohibitũ pro hęreticis patrocinari.

Idem Archidi. in c. si vos. 23. q. 5.

Infamiæ. Et ita Papa potest infamiam irrogare quo ad forum ciuile: quia & tollere eam potest. argumentum supra qui filij sint legitimi. per venerabilem. Argumentum contra. secunda quæstione tertia. capitu. euphemium. §. hinc colligitur. Solu. hoc verum est, de infamia facti, non iuris. Ber.

Cap. XII. Cum ex iniuncto. supra fol. 58.

CVm ex. Primo ponit triplicem reprehensionem laicorum, quam secundo prosequitur. Primo primam: ibi, Deus. Secundo secundam: ibi, sicut enim. Tertio tertiam: ibi, licet. Abb.

Conuenticula. Sicut conspiratores. 11. q. 1. conspirationum. 79. distin. si quis Papa. Isti enim conspirant contra Deum: vnde fortius sunt puniendi, quàm si conspirarent contra hominem. supra eod. vergentis. ad finem.

Simplicitatem. & male. 38. distinct. sedulo. Ber.

Deus enim. Hic incipit improbare factũ istorum.

In lumine. Hæc est improbatio contra occulta conuenticula.

Sicut enim. Hic improbat, quòd assumebant officium prædicandi.

Vide 8. Schol. 2.

Non

1578

Non omnes. Immo singula officia, singulis debēt esse commissa. 89. dist. singula.

Alios. Sic infra cap. proxi. sicut. & 16. quæst. 1. adijcimus. quia nullus audet prędicare, nisi sacerdos, vt ibi dicitur: & infra eodem. excommunicamus. §. quia vero. vel nisi esset missus: vt ibi. & 23. q. 5. displicet. arg. ibi. missus est, vt qualia &c.

Leo primus epist. 61. refer. Iuo par. 6. c. 249.

Præcipuus. Et priuilegiatus supra de statu reg. quod Dei timorem.

Rogate. 21. distin. in nouo. ergo quia isti non erant missi, nec sacerdotes, prædicare non debebant.

Quòd si forte. Hic opponit: quod possit ei opponi ab alio & ita statim respondet.

Non sufficit. Bene dicit: quia et si martyres etiam aliqua mandant fieri, statim non sunt facienda; sed ante est, vt † faciamus illos impetrare a Deo, quę postulant. 50. dist. si quis prępostera. & 42. dist. quiescamus. Ber.

† Aliàs. sciamus.

Miraculi. Nec istud statim credendum est: quia quandoque miracula fiunt per malos. 1. q. prima. teneamus.

Hæc non sunt proprie miracula Tho. 22. q. 178 art. 2.

Virgam. De consec. dist. secunda. re uera.

Licet autem. Hic improbat, quod deludebant simplicitatem sacerdotum. Ber.

Labia sacerdotis. 43. distinct. sit rector. & 11. q. prima. sacerdotibus.

Custodiunt. Id est, custodire debent.

Exquirunt. Scilicet subditi a scholasticis. 38. distinctio. sedulo. Bernardus.

Lege. Mosaica. nec quisquam respondet ad obiectionem, quam possent facere isti hæretici.

Asina. Vt 2. q. 7. secuti sunt. & c. nos si. §. item cum Balaam.

Quisque tenetur. Ad hāc correctionē quilibet tenetur, sicut hic dicit. & hoc intellige de occulta correctione, siue reprehensione. argu. 23. q. 5. non putes. vt hic dicit. sed manifeste corripere pertinet ad prælatos, vel ad alios qui habent aliquam potestatem in aliquos. 23. q. 4. duo ista, & c. forte. pater enim filium potest corripere, & prælatus subditū & occulte & manifeste. vnde Apostolus: Argue, obsecra, increpa. vt 45. dist. c. 1. & 8. q. 1. quod autē. sed filius non potest publice reprehendere, siue corripere patrem, nec subditus prelatum: vt hic sequitur in litera. & 21. dist. nolite. erubescit enim lex filios castigaturos parentes. in authen. de nup. §. sed quod sancitum est. col. 4. versus fi. per vnam col. hæc est canonica correctio, secundum euangelicam veritatem, vt occulta ad omnes, manifesta ad prælatos vel alios aliquam potestatem habentes pertineant: vt hic distinguit. & sic potest intelligi. 2. q. 1. si peccauerit. & est ad hoc. 22. q. 5. hoc videtur. Ad denuntiationem vero euangelicam, quę exigit admonitionem & probationem: vt 45. dist. sed illud. ver. neque illud. & supra de testi. in omni negotio. & 2. q. 1. si peccauerit. quę fit ad pœnitētiam, videtur, quòd quilibet teneatur. arg. 2. q. 7. qua propter supra de cogna. spi. tua. dummodo persona sit honesta, & bonæ famæ: † quia viles personæ non admittuntur ad denuntiationem. supra de sponsa. cum in tua. vbi de hoc.

Ad correctionē fraternā quilibet tenetur, et qūo prælati.

Filius patrē publicè nō corripit, nec subditus prælatū.

Ad denūtiationē euangelicā an quilibet teneatur.

† Fallit in crimine hęresis c. in fidei fa

Fatue. 55. dist. si euangelica.

Supponit. Vt 2. q. 7. nos si incompetenter.

Præmissum verbum. scilicet, quis ex vobis arguet me de peccato?

uorem de her. lib. 6.

Inutilis. Si enim prælatus inutilis, aut negligens fuerit, remouendus est. supra de offi. custo. c. 1. 81. dist. dictum. & infra c. proxi. in fin. & 18. q. 2. si quis abbas. & C. de offi. præfec. præto ori. si quos.

Prelatus quādo remouēdus.

Ordinate. Denuntiando vel accusando, secundū quod traditur supra. de accusatio. qualiter. & supra de simo. licet. & est arg. iuris ordinem esse seruandū.

Iuris ordo seruandus.

Tam institutio, quam destitutio. Ad quem pertinet institutio, & destitutio. supra, de capel. mona. c. 1. & cap. 2. & infra. de priuileg. cum & plantare. §. in ecclesiis. & examinatio pertinet ad eum, ad quem manus impositio spectat. supra de election. venerabilem. & capitu. nihil. & capitu. cum nobis olim. institutio autē ad episcopum pertinet. decimasexta quæstione septima capi. nullus. Bernardus.

Ad eū ptinet deponere ad quem instituere.

Cap. XIII. Excommunicamus. supra fol. 60.

Excommunicamus. Habet multa dicta. & potest summari secundum varietatem dictorum per partes, quæ patent per §. Ab. Sic.

Vide Schol. 9. par. 2.

Superius. Supra de summa trinit. c. 1. & 2.

Damnati. Scilicet de hæresi.

Potestatibus. Sic infra de verb. signi. nouimus. tamen, si voluerint redire, in perpetuum carcerem detrudantur. infra eodem. excommunicamus.

Relinquantur. Qualiter hoc intelligitur, dicitur supra eod. ab abolendam. Bernardus.

Degradatis. Infra cap. proxi. & c. penul.

Confiscentur. De hoc dictum est supra eodem. vergentis.

Stipendia. Si plura stipendia habuerint, inter ecclesias diuidantur pro rata. supra de test. relatum.

Suspicione. Id est præsumptione. Et nota quod sola suspicio siue præsumptio purgationem indicit. † quod si nō fiant, punitur, vt hic patet arg. supra de cohabi. cleri. & mulie. tua nos. & intellige, quòd sit probabilis præsumptio siue suspicio: aliàs non indiceretur purgatio. & sic non obst. 2. q. 1. primo. & ita hic respicitur infamia.

Ob solā suspicionem purgatio canonica indicēda.

† Aliàs. quā si nō faciat.

Suspicionis. Hoc semper est attendendum, vt secundum qualitatem infamiæ & personę, indicatur purgatio. 2. q. 5. omnibus. & infra de pur. can. inter.

Vide Schol. 11. p. 2. & Simā. instit. tit. 56. Eyme. 3. p in 2. et 3. modo terminandi processum.

Condemnetur. Videtur hic, quòd aliquis sit condemnandus de hæresi, licet non videatur violenta præsumptio contra ipsum. Argumen. contra supra de pręsumptio. literas. vbi dicit, quòd licet sit vehemens præsumptio, nō vult Papa illum condemnare de tam graui crimine, hæc violentissima est præsumptio, cum primo probabilis fuerit propter infamiam, & quia noluit se purgare, fuit excommunicatus: & quia per annum stetit in excommunicatione, pro conuicto habetur. 11. quæstio. 3. rursus. & cap. quicunque. secus in aliis criminibus: quia si bona alicuius contumacis, propter crimen annotata sunt, si ipse intra annum non venit, bona deuoluuntur ad fiscū: sed quò ad crimen non obest, quin post annum possit probare innocentiā suā. ff. de requir. reis. l. annus. Sed quid est quod dicit hic quòd statim est condemnandus, cum sæpius sit admonendus vt redeat. 1. q. 7. conuenientibus? Respond. non contradicit: quia licet sit condemnandus mo-

Præsumptionum gradꝰ, de quibꝰ Eyme. inf. 2. p. q. 55. vbi dixi.

Quouis tēpore potest reus suā proba

re innocentiam. Eyme. 3. p. q. 98.

Vide Eyme. 2. p. q. 47. & Schol. 13. p. 2.

nendus eſt, vt redeat: vt 24. q. 1. quæ dignior. in fi. vbi dicitur, quòd poſt eſt vitandus: hoc eſt verũ in hoc quòd non ſunt ei ſecreta noſtræ fidei exponenda. 43. diſt. capitul. in mandatis. vt impugnet nos: vt ibi. nec intelligas, quòd ſi pro alio crimine ſeu contumacia ſteterit per annum in excommunicatione, quòd habendus ſit hæreticus, ſed tantũ excommunicatur pro ſuſpicione hæreſis. A

Firmare. Sic ſupra eod. ad abolendam. §. ſtatuimus. & non ſolum hoc iurare tenetur, ſed hoc iurare debet, quòd ipſe idem catholicus ſit. in authen. iuſiurand. quod præſt. ab his qui admini. accip. circa princip. colla. 2. B

Pœna iudicis negligentis ius reddere.

Neglexerit. Iudex qui negligit facere iuſtitiam, excommunicatur 23. quęſt. 5. adminiſtratores. & facit litem ſuam. ea. cauſa. 23. quęſtione ſecunda, dominus. & 3. q. 7. qui ſine. argument. & in authent. vt differ. iud. §. penulti. & vlti. coll. 9. & 2. quæſtione 7. ſicut.

Abſolutos. infra eodem capitulo vltimo. & ita Papa poteſt propter hæreſim deponere omnes tam laicos, quàm clericos à dignitatibus ſuis. vt ſupra eod. ad abolendam. §. ſtatuimus. & ſupra eod. vergentis. vbi de hoc.

Pœna ſuos tenet auctores.

Domini. Argu. quòd propter delictum vnius, alius puniri non debet: quoniam pœna debet tenere ſuos auctores. ſupra de his quæ fiunt a maio. parte. c. quæſiuit. & C. de pœnis. l. ſancimus. & iniquũ eſt, aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffic. teſt. l. ſi quis in ſuo. Arg. cõtra ſupra eod. vergentis. C

Auctoritate Eccleſiæ bellum fieri poteſt.

Accinxerint. Argument. quòd authoritate eccleſiæ bellum fieri poteſt. 23. quęſtio. 8. igitur. & c. hortatu 15. q. 6. auctoritatem, 63. diſtin. Adrianus. quod verum eſt, contra inimicos fidei, & contra illos qui eccleſiam impugnant.

Defendentes aliorũ errores grauiꝰ puniendi.

Receptatores. Et defenſores, ſine quibus hæretici manere diu non poſſunt. argumen. ff. de offi. præſi. congruit. ff. de recepta. l. 1. vnde merito iſti ſunt puniendi: imo grauius delinquunt, qui aliorũ errores defendunt, & acrius puniri debent. 24. q. 3. qui aliorum. & ideo ſimili pœna cum hæreticis puniuntur. 11. q. 3. qui conſentit. & infra eod. c. pe. in fi. & C. de his qui latro. occul. l. 1. etiam ſi eſſent conſanguinei. argument. 27. q. 1. de filia. & ſupra eod. ſi quis epiſcopus. vbi de hoc. Ber. D

Omnis actus legitimus hęreticis interdictus.

Sit etiam inteſtabilis. Iſti enim (vt hic patet) a quolibet actu legitimo repelluntur, nec donare, nec vendere, nec contrahere poſſunt: prout hæc omnia traduntur. C. eod. manichæos.

Geſta ab excõmunicato an valeant.

Damnentur. Sic ſupra eod. fraternitatis. vbi de hoc. ſi. ſupra de teſt. licet. ſic etiam ſcriptura vel ſententia publice excommunicati non valet. ſupra de re iudic. ad probãdum. & ſupra de excep. exceptionem. nec reſcriptum. ſupra de reſcr. dilectus. 1. & hoc eſt quod ſequitur: idem in ſimilibus præcipimus obſeruari, tamen de reſcripto impetrato ab excommunicato ſecus eſt: quia reſcriptum, non ſumit auctoritatem ab impetrante, ſed a concedente, De quo dic vt ſupra de except. c. pia. in notula, ſed mirũ. libro 6. B. Hodie reſcriptum ab excommunicato impetratum, ſuppreſſa excommunicatione eſt ipſo iure nullum, niſi in certis caſibus. c. 1. de reſcrip. lib. 6. E

Reſcriptũ ab excõmunicatò impetratũ an & quãdo valeat.

Illuſtriores delinquẽtes acrius puniendi.

Exerceatur. Vt 50. diſt. quia tua hic habes argu. quòd qui in maiori dignitate eſt, plus punitur. & ita circunſtantiæ aggrauant vindictam. arg. 32. q. 5. qui viderit. & 25. q. 1. nulli fas. & 40. diſt. homo chriſtianus. Crimen enim augetur per dignitatem. ff. de re mil. omne delictum. §. 1. 19. diſt. nulli. Et qui magnus ſine comparatione creatus fuit, ſine venia dannatus eſt, de pœ. diſt. 2. c. principium enim. & ſupra de iureiuran. cum quidam. vbi hoc ſoluitur. Ber.

Percellantur. Quia qui participat excommunicato ſcienter, & non ſe corrigit, excommunicandus eſt. infra de ſenten. excommunicat. quod in dubijs. 11. quæſt. 3. qui communicauerit.

Cũ Papa ſibi aliqđ reſeruat, alijs prohibere cẽſetur, cõtra cũ nõ reſeruat.

Apoſtolicæ ſpeciali. Hic reſeruat ſibi Papa abſolutionem ſiue reſtitutionem talium: ergo per hoc aliis prohibuiſſe videtur. ſi. ſupra de pręben. de multa. in fi. & cap. graue. in fi. & ſic econuerſo, ex quo ſibi non reſeruat, aliis indulgere videtur. infra de ſenten. excom. nuper. & eſt ad hoc argument quòd epiſcopi diſpenſare poſſunt vbi Papa non reſeruat ſibi diſpenſationem. Quare ergo Papa ſibi ſpecialiter reſeruauit talem reſtitutionem, niſi vt aliis prohiberet? Et licet epiſcopus ipſum reſtituere ad officium ſuum non poſſit, tamen reconciliare poteſt ipſum eccleſiæ. ſupra eod. ad abolendam. §. 1. vbi de hoc.

Quilibet regulares. Repete: non exhibeant eccleſiaſtica ſacramenta: alioquin, &c.

Priuilegia. Prætextu priuilegiorum participare excommunicatis non poſſunt. infra de ſenten. excõ. c. nulli. & in hoc caſu poſſunt ab epiſcopo loci, tanquam a delegato a Papa puniri. ſupra eod. ad abolendam. in ſi. vbi de hoc.

Niſi mittãtur. ſupra eod. c. proxi. vbi de hoc Ala.

Alia competenti. Prout viſum fuerit ſuperiori. ſupra de offic. delegati. de cauſis.

Cõmunitas iurare poteſt de calũnia.

Totam viciniam. Argum. quòd vniuerſitas, poteſt præſtare iuramentum calumniæ. ſi. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. ſic ſupra de accu. ſicut olim.

Moribus. Hæc omnia ſuſpicionem inducunt. 41. diſt. quiſquis. 86. diſt. inferiorum. 23. q. 8. pręterea. ff. ad leg. Aquil. ſcientiam. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. 1.

Indicare. 2. q. 7. quapropter. & arg. 22. q. 1. ſi quis per capillum.

Schol. 11. p. 2.

Purgauerint. No. deficientem in purgatione puniendum. ſupra de ſimo. de hoc. & c. inſinuatũ.

Relapſi cur grauius puniendi.

Relapſi. Iſti magis puniendi ſunt. deterior namque dolus eius cognoſcitur, qui interruptam iterum litem deſeruit, quàm qui ſemel cœptam dereliquit. in auth. de litig. §. edita. in fi. col. 8. Ber.

Hæreſis purgatur per iuramentum. Eyme. 3. p. in 2. et 7. modo proceſsũ finiendi.

Iurare nolens pro

Iurare. Per iuramentũ debet quis purgare conſcientiam ſuam de hæreſi. de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius. & 1. q. 7. quoties. vnde ſi iurare non vult, pro condemnato debet haberi, ſicut qui de calumnia iurare non vult, actor cadit a cauſa, & reus pro condemnato habetur. ſupra de iura. cal. c. vlt. & C. eod. tit. cum & iudices. §. quod ſi actor. Et eſt ſimilis illi, qui neque defendit neque exhibet, & condemnatur vt contumax. ff. de noxa. quoties. §. in poteſtate. Tenui enim religione, iuramenta etiam neceſſaria contęmnunt. ſupra de ſimo. & ſi quęſtiones.

1578

cõdemnato habendus. nes. & C. de fide instru. l. vlt. Ber.

Indicijs. Not. quòd per indicia probatur crimen. supra eod. c. prox. ibi, quod si quis &c. & 2. quęst. 8. sciant. & 32. q. 1. dixit dominus. & infra de priuile. cum olim. 1. & C. de rei vend. indicia. Item habes hic, quòd propter negligentiam remouetur prælatus. arg. supra capi. proxi. in fine. & 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. Ber.

Cap. XIIII. Sicut. sup. fol. 61.

SIcut. *Sub specie virtutum.* supra eod. c. prox. §. quia vero. 41. dist. sæpe se vitia. quia prætextu pietatis, non est impietas committenda. 30. q. 1. nosse. & ita nullus potest prædicare, nisi mittatur. vnde Dominus ait discipulis suis: Eũtes pręducate Euãgelium omni creaturæ. & iubente Domino in toto orbe dispersi sunt. 21. dist. in nouo. vnde Esaias: Ecce ego, mitte me. 8. q. 1. in scripturis. & 16. q. 1. §. hoc idem. arg. ff. de tuto. & cura. vbi. & l. pretor.

Apostolos. Sic supra eod. cum ex iniuncto. Nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc. laici ergo cuiuscunque ordinis sint vel meriti, pręducandi officiũ non debent assumere. Ber. *Schol. 8. p. 2. Iuo. p. 6. c. 249.*

Cap. XV. Excommunicamus. supra fol. 61.

EXcommunicamus. Istud ca. habet quatuor dicta. Secundum ibi, damnati. Tertium ibi, si qui. Quartum ibi, credentes. Abb. Sic.

Conueniunt. Supra eod. excommunicamus. quia ad eundem finem tendunt, scilicet, deceptionis. Ber.

Puniendi. Et hoc totum habes supra eod. excõmunicamus. Sed qualiter isti hæretici puniri debẽt secundum leges, postquam per ecclesiam sunt condemnati, vt hic dicit? Vltimo supplicio puniuntur per iudices seculares, cum distinctione vt videtur, vt docentes vltimo supplicio, addiscentes vero decem libris auri: vt C. eod. tit. quicunque. ad fi. Sed cõtra. C. de male. & mathe. l. culpa. vbi dicitur,

A ꝙ culpa similis est tã prohibita discere, quàm docere, non est contra: quia. l. illa quicunque. intelligitur de illis, qui nondum didicerunt, sed causa addiscendi, ad hæreticos accesserunt. si autem ad actum peruenissent, simili pœna punirentur, vt docentes secundum legem illam, culpa. Bernar. *Vide Zanch. de hęre. c. 3. et ibi Cãpe.*

Si qui autem. Ab hoc loco vsque ad fi. additum est. aliud totum habes. supra. eod. excommunicamus. & c. ad abolendam. §. 1. & 2. Ber.

Deprehensi. Publice, ita quòd notorium, vel etiã condemnati. Si verò postea redire voluerint, recipiendi sunt: quia ecclesia non claudit gremium redeuntibus ad ipsam. C. de summa tri. inter claras. circa fi. & delicti veniam pœnitentibus damus. C. eod. tit. Manichęos. ita tamen, vt in perpetuum carcerem permaneant: vt hic patet. Sic & simoniaci in monasterio sub perenni pœna detrudantur. 1. q. 1. reperiuntur. & supra de simo. quoniam. quia & ipsi hæretici censentur. 1. q. 1. eos qui. & 6. q. 1. c. nos sequentes. §. sed licet. & idem iudicium est de credentibus eorum erroribus habendum sicut de ipsis: vt hic in fi. Ber.

B

Cap. XVI. Absolutos. sup. fol. 61.

C ABsolutos. Ipso iure ex quo manifeste lapsi sunt. si. 15. q. 6. iuratos. & c. nos sanctorum. & est arg. quòd Papa potest absoluere laicum à iuramento fidelitatis. argu. prædictorum ca. quia ad ipsum spectat interpretatio iuramenti. supra de ele. venerabilem.

Pacto. Ergo si sub pœna aliquis tenetur eis aliquid soluere certa die, licet non soluat, non incidit in pœnam. & eodem modo si per iuramẽtum quod est verum: quia in illa obligatione & iuramento tacite subintelligitur, si talis permanserit cui communicare liceat. 22. q. 2. ne quis arbitretur. ff. de sol. cum quis. 1. respon. supra, de iure iuran. quẽadmodum. & supra eod. excommunicamus. §. credentes. Ber. *Alfons. Castr. lib. 2. c. 7. de iust. hær. pun.*

D

HENRI-

c. Dubius.

Summarium.

1 *Qui firmiter non crediderit, saluus esse non poterit.*
2 *Hæreticus est, qui à quolibet fidei articulo deuiat.*
3 *Infideles testes esse non possunt.*

DVBIVS *in fide.* 1 In qua nemo debet dubitare, sed firmiter credere, & simpliciter confiteri. vt supra de summa trini. c. 1. rñ. Alioquin saluus esse nō potest, vt in symbolo Athanasij. Quicunque vult. & 23. dist. quando episcopus. quia nec in fide titubandum est. 24. q. 1. aperte.

2 *Infidelis est.* etiam si tenui argumento reperiatur à fide catholica deuiare, idest articulo quocunque volueris de his qui cōtinentur in symbolo apostolorum, Credo in Deum. & de quibus no. supra de summa tri. firmiter. §. hęc sancta trinitas. super verbo impassibilis. & super verbo incarnatus, quibus per fidem solam est firma credentia adhibenda: quia fides est de re nō visa. de pæn. dist. 4. in domo. C. de sum. tri. l. fi. Non tamen per signa, sed per fidem veritas est colenda. de cons. dist. 4. venit sacerdos. Vel dic tenui argumento. vt no. supra de præsump. litteras. §. fi. in prin.

Schol. 10. p. 2. & Eyme. 3. p. q. 48. 3 *Nec eis.* vers. quibuscunque non baptizatis, vel baptizatis & hæreticis. *Omnino.* idest aliquo modo. Hoc est nullo modo credendum est. si. omnino supra de iura. cal. in pertractandis: ergo nec testes esse possunt. 23. q. 4. ipsa pietas. quod dic vt legitur, & no. supra de testi. Iudæi. & c. licet. 1. *Fidem veritatis.* Negotij de quo quæritur supra qui ma. accusa. pos. videtur. & de iura. cal. in pertractandis. Vel dic, fidem veritatis, idest veritatem fidei catholicæ. Vel quia talis baptizari renuit. Vel quia in articulis errat: & sic est hęreticus, vt supra no. & infra eod. firmissime.

c. Qui alios.

Summarium.

1 *Qui errantem, cum potest, non corripit, errare censetur.*
2 *An omnes ad correctionem fraternam teneantur?*
3 *Corrigere iudicialiter soli prælati tenentur, fraternè autem omnes.*
4 *Delictum committendum omnes tenentur impedire.*

QVI alios &c. *Non reuocat.* 1 Sic arg. ff. ad. l. aquil. scientiam. 2. q. 7. negligere. 83. dist. error. supra tit. 1. et si Iudæos. §. 1. in fi. & c. ad liberandam. in glo. & in decisione. §. ceterum.

2 Sed nunquid istud ad omnes pertinet? Dicunt
A quidam, quòd de crimine iam commisso soli prælati tenentur corripere. 23. q. 4. duo ista. & c. ita plane. A committendo autem quilibet tenetur alium auertere: & ipsum impedire, & occulte corripere. infra eod. cum ex iniuncto. §. licet autem. vers. cum aliud sit. & arg. 23. q. 4. ipsa pietas. 22. q. 5. hoc videtur. 93. dist. diaconi. *S. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 3. & Tabie. sũ. ver. correctio. §. 8. nu. 9.*

3 Tu dicas, quòd correctio iudiciaria ad solum pręlatum pertinet, vt in primis concor. Euangelica vero ad omnes, vt in secundis concor. & 2. q. 7. qua propter. quod dic vt no. supra de cogna. spi. tua. & supra de testi. in omni negotio.

4 Sed & omnes tenentur impedire peccatum committendum, vt hic cum suis si. & arg. ff. de pact. si vnus. §. pacta.
B

c. Firmissime.

Summarium.

1 *Hæreticus multis modis quis dicitur.*
2 *Infans sine baptismo decedens, diuina visione priuatur.*
3 *Qui extra ecclesiam est, saluari non potest, nisi reconcilietur.*
4 *Bona opera extra ecclesiam facta, non ducunt ad vitam, licet prosint ad bona temporalia.*

C FIRMISSIME, &c. Verba sunt Augu st. de fide catholica. 1 *Omnē hęreticū.* Hęreticus dicitur multis modis: Primo ille qui peruertit sacramenta ecclesiæ, vt simoniacus. 1. q. 1. eos qui per pecuniā. 6. q. 1. §. sed licet. Secūdo schismaticus. 7. q. 1. denique. Tertio excōmunicatus 4. q. 1. quòd autē hi. Quarto errās in expositione sacræ scripturæ 24. q. 3. hęresis. 37. dist. relatū. Quinto qui nouā sectā fingit, vel con fictam sequitur. 24. q. 3. hæreticus. Sexto qui priuilegio Romanæ Ecclesiæ, quæ præest omnibus, detrahit. 22. dist. omnes. Septimo qui communionē catholicæ ecclesiæ nō recipit in authen. de priui. do. hæreti. mulieri non præstan. post prin. ver. igitur sacram communionē, &c. coll. 8. Octauo qui præcepta sedis apostolicæ pertinaciter transgreditur. 19. dist. nulli. Nono qui decretalibus epistolis apostolicis contradicit: vel eas non recipit. 20. dist. de libellis ad fi. Eiusdem enim auctoritatis sunt decreta & epistolæ decretales. 19. dist. si romanorum. ad fi. Nam & peccatum paganitatis est præceptis apostolicis contraire. 81. dist. si qui presbyteri. Decimo stricto modo, & proprie dicitur hæreticus qui aliter sentit de articulis fidei, vel sacramentis ecclesiæ, quàm Romana Ecclesia. 24. q. 1. hæc est fides. & c. quoniam. infra eod. ad abolendam. & qui quo ad hoc non recipit quatuor concilia. Sic intellige. C. eod. quicunque. C. de summa tri. l. fi. in authen. de eccl. tit. §. 1. coll. 9. *Eyme. 2. p. q. 31. & 32. vbi dixi.* (D, E)

2 *Incendio.* Idē videtur Augusti. dicere de puero, siue infante nō baptizato. de con. dist. 4. firmissime. *Theol. li. 4. Sent.*

Sed ibi

dist. 45. vbi Sotus q. 1. art. 2. idē copiose lib. 1. de natu & gratia. c. 14.

Sed ibi exponitur, igne, idest pœna carentiæ visionis Dei: quia semp erit in tenebris. vt ead. dist. c. nulli.
3 *Nisi ante finem.* vers. *Incorporatus.* quàm diu enim sic stat, resecatum est membrum a corpore ecclesiæ. Separatur etiam ouis morbida ab ouili ne inficiat sanas oues, supra de sta. mo. ea quæ. §. 1. *Reintegratus,* idest recōciliatus per manus impositionem: ante quam, ex quo semel excommunicatus est, non est communicandū eidem. 24. q. 3. notandum. supra de vita & ho. cle. quoniam. in fi. *Et Post Pauca.* 2. pars, idest vt breuiter me expediam: vel *Et post,* &c. sequuntur *Pauca,* quæ omitto. Et post illa, scilicet pauca quæ omitto, sequitur *Omni homini, &c.* Et sic tantum valet ac si diceret, &c. & infra.
4 *Neque mors.* Vnde apostolus. 1. Cor. 13. Et si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. de pæn. dist. 3. c. si quis. circa fi. dist. de con. dist. 3. solet. 1. q. 1. vide quantum bonum. *Ad salutem.* æternam. Valent tamen ad bona temporalia acquirenda. arg. 22. q. 2. si quælibet. in fi. Et ad minus supplicium subeundum. de pæn. dist. 3. §. potest etiam. ad fi. dist. & ad alia de quibus no. in summa de pæn. §. & an ficte pænitenti. respon. 1.

c. Fraternitatis.

Summarium.

1 *Damnato auctore, libri damnantur.*
2 *Scripta non habentia auctoritatem, allegari possunt vt rationabilia.*
3 *Qui publicum officium gerunt, vt notarij, licet vnam scripturam falsarint, alia non infirmantur.*
4 *Instrumentum in vno falsum, in omnibus reprobatur.*
5 *Error in substantialibus, & precipuis, instrumentum vitiat.*
6 *Error in accessorijs & accidentarijs non vitiat instrumentum.*
7 *Publica persona de falso damnata, quomodo scripta eius damnata censeantur.*
8 *Sacramenta ab hereticis collata valent.*
9 *Scienter ab hæreticis & alijs ab ecclesia precisis, sacramenta recipiens, peccat.*
10 *Ignorantes et coacti virtute sacramentorum, quando recipiant gratiam.*

FRATERNITATIS tuę. & infra, *Celestinus atque Pelagius.* scilicet hæretici, vt sequitur. fuerunt enim damnati in synodo Ephesina de hæresi. Vnde dubitauit Patriarcha Antiochenus, an scripta ipsorum essent recipiēda.

Schol. 1. p. 2.

1 Et respondetur quòd non: quia ex quo auctor damnatus est, & scripta illius damnata sunt, nec admitti debent, vt hic sequitur & probatur infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. & arg. 96. dist. bene quidem. supra de consti. ecclesia sanctæ Mariæ. Et est expressum. 9. dist. si ad scripturas. & 16. dist. canones. quamuis aliqua sint ibi vtilia, vt ibi dicitur. & arg. ad idem supra de testi. licet ex qua-

A dam. §. 1. vers. cum satis. Et quia destructo principali, accessorium est destructum, vt supra de fide instru. inter dilectos. §. cęterum. Et hoc est verum, quòd talia scripta non sunt auctorizabilia, nisi forsan essent per Romanam ecclesiam approbata. arg. supra de sum. tri. c. 2. §. fi. Sicut patet in scriptis Origenis, qui licet post mortem damnatus fuerit. 24. q. 2. sane profertur. tamen propter multa bona quæ dixit, fuerunt scripta sua quantum ad illa bona per Ecclesiam approbata. 16. q. 7. & hoc diximus. Aliqui tamen dicunt Origenem non esse damnatum, vt no. infra de sen. exco. à nobis. 2. §. 1. vers. & in certis casibus.

B

2 Quamuis autem aliàs talia scripta auctorizabilia non sint: si quid tamen ibi boni reperiatur, potest induci & allegari non tanquam auctoritas, sed tanquam rationalis. Et sic soluitur, nec contradicit 1. q. 1. dominus declarauit. 37. dist. si quid veri. Et ideo dicitur, quòd necessaria est legis notitia abrogatę. dist. 7. Moyses. insti. de testa. rñ. 1. Vnde & Innocētius. III. argumētatur ex lege Theodosiana abrogata supra de iudi. nouit. §. nos igitur. vers. vt illud dimittamus. vbi de hoc. *Illa capitula,* quæ scripserunt. *Auctores.* quasi dicat non video.

C

3 Et hoc est verum secundum d. n. in expositionibus scripturarum, & in omnibus alijs confectis ab his qui publica nō gerunt officia. 9. dist. si ad scripturas. 16. dist. c. 1. 37. dist. si quid. In scripturis autem tabellionum, & aliorum publicum gerentiū officium, secus est: quia licet vnam chartam falsam fecerint, nihilominus valent aliæ, quamdiu in officio tolerantur. arg. 8. q. fi. nonne. & melius supra de coha. cle. & mu. vestra. Et hoc propter publicam vtilitatem: & ne venientes ad eum decipiantur. arg. ff. de off. præto. l. 3. rñ. 1. ff. de of. pręsi. si forte. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. sed & qui domini. & §. sed & si quis homini libero. C. de testamentis. l. 1.

D

4 Dicimus tamen, quòd si instrumentum aliquod in vno probetur falsum, non solum in illo, sed in totum etiam reprobandum est. arg. 3. q. 9. pura. ff. de edil. edic. cum eiusdem. de cons. dist. 4. cum nō liceat. & expresius. 9. dist. si ad scripturas sacras.

Bart. in l. 2. §. 1. ff. qui satisd. cog. Bal. in c. Constitutus. de constit.

5 Quod verū est, quādo mentitur circa substātialia vel circunstantias negotij de quo agitur principales: puta, cum ageretur inter contrahentes de boue, tabellio scripsit de asino: vel de pecunia argentea, & ipse posuit de aurea: vel agebatur inter Petrum & Martinum: & ipse scripsit inter Robertum & Guillermum. arg. in eo quod legitur & no. supra de rescrip. significante. Et est ratio: quia nunquam debet

E

ponere in instrumento vel testimonio, nisi quod in veritate nouit & vidit: nec potest in hoc ignorantiā allegare. 3. q. 9. testes. & c. hortamur. & cap. pura.
6 Sin autem errauit, vel etiam scienter mentitus sit circa accessoria, vel circunstantias negotij de quo agitur non substantiales: nihilominus valet instrumentum quo ad substantialia. vt si dicat contrahentes esse de alia terra quàm sint: vel consanguineos: vel affines aliorum quàm sint, & similia. Et est ratio: quia non consistit in his officium tabellionis vel testis: nihil enim facit ad contractum vel testimonium vndecunque sint contrahentes. arg. supra de iudi. cum deputati.

7 Est tamen contra. arg. in eo quod legitur & no. supra de rescrip. significante. licet autem dicta alicuius ratione personę (nisi aliàs falsa probentur) redargui non possint de falso: si tamen publica persona de falso accusata & condemnata fuerit, extunc instrumenta & dicta eius carebunt robore ratione personę, vt hic, & supra de testi. testimonium. Alij dicunt, quòd si in vno instrumento plura capitula sint connexa sibi, & vnũ sit accessorium alteri: vno cassato, cetera connexa & accessoria cassata intelliguntur. Secus si sint diuersa & separata. arg. ff. de mino. etiam. ff. de nego. gest. cum actum. &. l. atqui natura. Vel distingue vt supra de fide instru. ex litteris. Primum tamen dictum magis placet d. n.

Cõc. Tri. Ses. 7. de sacr. in genere. can. 12. et Ses. 7. de bap. can. 4.

8 In sacramentis vero secus est: quia illa etiam ab hęreticis recepta valent quo ad essentiam. 32. dist. §. verum. & etiam gratiam conferunt si qui illa ignoranter sumunt. De Iuda enim constat quòd fuit hęreticus. arg. 1. q. 1. eos qui. & tamen baptizati ab eo gratiam receperunt: aliàs peccasset qui eum cum aliis misit ad baptizandum: quia sic baptizati ab eo deciperentur. 1. q. 1. Christus. &. c. dedit. Ad idem est quod dicitur de infantibus. 1. q. 4. c. 2. & 3. Idẽ etiam dicendum est si coacte recipiat. 1. q. 1. dominus declarauit. circa fi. Coactione tamen absoluta interueniente: nam si conditionalis esset, peccaret, nec gratiam reciperet. 50. distin. presbyteros. Sed & necesse est quòd voluntatem habeat illud sacramentum recipiendi: quod dic vt legitur & no. supra de bap. maiores. §. pe. & fi.

9 Si ergo aliter accedat quis scienter ad sacramenta hęreticorum, peccat: nec recipit gratiam. 1. q. 1. etiã. & c. sequentibus. Et hoc ex sola constitutione ecclesiæ hoc prohibente: quod & ex eo apparet, quòd ipsa constitutio excipit baptismum in casu necessitatis. 32. dist. §. verum. Et quia solus Deus dat gratiã, non minister: nec attenditur qualis sit minister, nisi in eo qui scienter contra constitutionem ecclesiæ recipit. Et hoc non solum de hæreticis prohibitum est, sed & de excommunicatis, depositis, & suspensis: quod dic vt legitur & no. supra de ordi. ab episcopo. c. 1. & 2. Excepto notorio fornicatore, & simoniaco: qui licet suspensi sint a communione sacramentorum: tamen in articulo necessitatis corpus Christi & baptisma conferunt. 32. dist. §. verũ. Vnde & in tali articulo, ex quo licet ab eis sacramenta recipere, licitum erit eis tangere, non tamen conficere. Nec est istud ad sacramenta alia extendendũ: quia cum de his hoc specialiter concedatur, consequens intellectus patet, quòd de cęteris hoc negatur. 25. dist. qualis. supra de præsump. nonne. cum suis concor. Licet plus placet d. n. quod no. infra de schisma. c. 1.

10 Verum contra id quod dictum est, ignorãtes & coactos recipere gratiam, est aperte quod legitur. 1. q. 1. etiam. & tribus c. sequẽtibus. vbi dicitur quòd ibi gratia non confertur. Sed illud intelligas postquam hoc sciunt, & facultatem habent per manus impositionem reconciliare ecclesię, quam petere tenentur. 1. q. 4. c. 2. &. 3. 24. q. 3. notandum. Et hoc nisi fecerint, peccant: & sic gratia carebunt. Vel aliter, si sacerdos bonus est, per eius meritum gratia confertur: si autem fictus est, licet fides ecclesiæ &

A virtus sacramenti prosit, tamen meritum eius quo caret, non prodest. 1. q. 1. per Isaiam. secundum. d. n. cuius est glo. hęc quasi tota.

c. Si quis Episcopus.

Summarium.

1 *Episcopus quos prohibeatur hæredes instituere.*
2 *Hæretici & cæteri ab ecclesia præcisi, velut extranei habendi sunt, nisi conuertantur.*
3 *Episcopi & cæteri ecclesiastici prohibentur infideles instituere heredes.*
B 4 *Hæreticus post mortẽ accusari & damnari potest.*
5 *Casus in quibus crimina morte non extinguantur.*
6 *Post quinquennium apostasię crimen aboletur.*
7 *De canonica æquitate etiam post mortem agi potest de notorijs criminibus; & vt hæredes pro defuncto satisfaciant.*
8 *Casus in quibus denegatur ecclesiastica sepultura.*

SI quis episcopus, &c. Sic ordina litterã. *Si quis episcopus instituit hereticos heredes extraneos à consanguinitate sua: vel etiam hereticos consanguineos.* Repete, instituerit. *Aut paganos pertulerit.* Repete etiam, consanguineos.

C 1 *Saltem post mortem, &c.* Alij etiam intelligunt, quòd nec etiam catholicos extraneos hæredes debet instituere omissa ecclesia cui præerat. Nam ex hoc præsumitur quòd ecclesiam non diligebat. arg. 12. q. 2. episcopus qui filios. C. eod. tit. cognouimus. & arg. infra de pœnis. c. 2. in fi. Sed primus intellectus magis placet. d. n. si hoc intelligatur de rebus de quibus testari potest, vt patet in eo quod legitur & no. supra de testa. c. 1. &. c. cum in officiis. &. c. tua nos. Schol. 1. p. 2.

D 2 *Hereticos.* Tales enim nõ dicuntur filij, nec cõsanguinei: vnde si frater tuus & amicus tuus, & vxor tua deprauare voluerint veritatẽ, sit manus tua super illos: et si infidelis discedit, discedat. 23. q. 8. legi. 28. q. 1. si infidelis. & c. vxor. in fi. Quod verum est, nisi pænitcant. pænitentibus enim veniam non negamus. vt C. eod. Manichæos. & arg. supra eod. firmissime. §. vnico. Et idem dicitur de schismaticis & excommunicatis, vt ibidem rñ. 1. & in Authen. vt cum. de ap. cog. §. generalem. & seq. & §. si quis de prædictis parentibus. & de priuil. dotis hæreti. mulier. non præstan. rñ. 1. & §. 1. & 2. coll. 8.

E 3 *Paganos.* Et infra idem iuris est de paganis quod de hæreticis, & omnibus his qui catholici non sunt. Sed & hoc prohibetur non solum episcopo, sed & presbytero & cuilibet clerico, vt patet infra eod. c. 1. & in præceden. glo. *Pertulerit.* Dimissa scilicet ecclesia sua: aliàs prætulerit, scilicet ecclesiæ suæ: immo & talibus nihil conferre debent, vt infra c. 1.

Ant. Gomez to. 3. var. res. c. 14. nu. 5. & Ioã. Roias sin. 134. & Conra. Bru. lib. 5. de hær. c. 17.

4 *Saltem.* q. d. nedum in vita, immo *et post mortem &c.* quod speciale est in crimine hæresis in detestationem ipsius criminis, vt post mortem possit quis accusari, & excommunicari, & damnari: & ne ecclesia oret pro tali, vt hic. &. 24. q. 2. sane profertur. arg. C. eod. tit. Manichæos. & legitur & not. infra de sen. ex. Co. à nobis 2.

5 Aliàs autem regulare est, quòd crimina morte ex-

1578

tinguuntur, & pœna cum ipsis. 23. dist. quorundã. A 24. q. 1. c. 1. supra qui filij sint le. causam. 2. §. fi. vbi de hoc. C. si reus vel accusator mor. fu. l. 1. Fallit hoc in casibus, in quibus etiam post mortẽ quęritur de crimine, & punitur. Primus est in crimine læsæ maiestatis: in quo etiam post mortem inchoari potest accusatio, siue inquisitio, vt conuicto mortuo memoria eius damnetur & bona ipsius successori eius eripiantur, vita misera tantummodo reseruata. C. ad l. iu. maie. l. pen. & fi. quod tamen restringitur ad crimen perduellionis, idest illius qui fuit hostili animo aduersus rempublicam vel principem animatus. ff. ad l. iul. ma. l. fi. Quidam tamen B idem volunt dicere de illo qui ecclesiam violauit. C. de his qui ad eccl. cõfu. l. 2. & in. l. iul. repe. & quibusdam alijs quæ & adęquantur. l. iul. ma. ff. de accu. l. antepe.

6 Et idem dicunt in apostata. C. de aposta. l. 4. in fi. Sed expressum est, quòd quinquennio post mortẽ lapso clauditur crimen istud. C. de aposta. l. 2. Secundus casus est & in crimine hæresis. 24. q. 2. sane profertur. infra de sen. exc. à nobis 2. §. 1. versus finem. Nam si pręcedenti primo casu hoc obseruatur, multo fortius & in hoc secundo erit hoc obseruandum. arg. in eo quod dicitur, & not. infra eod. vergentis §. 1. vers. fi. Sic enim expresse argumentatur C lex in hoc etiam casu. C. eod. tit. Manichæos. & ita seruatur de cõsuetudine in partibus Tholosanis aliquo fluxu temporis non obstante, nisi forsan insontibus vel pęnitentibus bona reddantur de gratia. infra eod. vergentis. rñ. 1. & sic intellige. C. eod. manichęos ante fi. Tertius est casus in episcopo qui hæreticos hęredes instituit. vt hic. Et idem videtur dicendum in quocunque clerico. vt infra c. 1. & de quocunque catholico: quia sic indistinctè loquitur. 24. q. 2. sane profertur. circa medium. ibi. Item multi episcopi congregati, &c. secundum literam de ipsis statuerunt, sed alia litera dicit, de episcopis D statuerunt: & illa omnino concordat cum isto capitulo. Quartus est generalis in quolibet notorio peccatore. 23. q. 5. placuit. 88. dist. c. fi. In his autem duobus casibus vltimis non confiscantur bona, sed & ad hoc quęritur tãtum de crimine, ne pro tali fiat oratio: & ne ecclesiasticam recipiat sepulturã; quod & in quibusdam alijs casibus accidit: de quibus dic vt no. supra de sepul. ex parte. vers. fi.

7 Et secundum canonicam æquitatem etiam post mortem agi potest de criminibus saltẽ notorijs per confessionem pænitentis, vel alio modo: & coguntur hæredes satisfacere pro defuncto, vt patet in eo quod le. & no. supra de sepul. parochiano. in fi. & E infra. de rap. c. 2. & c. in literis. & de vsuris cum tu. §. fi. & c. tua nos. §. vnico. & de hoc notaui in summa de accu. sub eadem rubrica. §. quis accusari. & 24. q. 2. in summa.

8 *Anathema*. Ergo non sepeliatur: et si sepultus est, exhumetur, secundum quod legitur & no. supra de sepul. sacris. Et iste est casus in quo denegatur ecclesiastica sepultura: sicut de hoc & de alijs similibus no. supra de sepultu. ex parte. in fine.

c. In eos.

Summarium.

1 *Hæreticis nihil in vita seu in morte est conferendũ.*

2 *Hæretico fame pereunti cibus dari potest, quia conuerti potest.*

3 *Appellatione presbyterorum clerici continentur, & vice versa.*

IN eos. &c. *Consanguinei*. Dic vt no. supra c. proxi. *Schol. 2. p. 2.*

1 *Nihil conferant*. nec distinguitur in morte vel in vita: ergo nec nos distinguamus. arg. ff. de off. præsi. l. 3. quia tales nec ex testamento capere possunt. infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. Et hoc verum est de quocunque relicto in morte.

2 In vita vero posset ei forte causa pietatis dari, ne fame pereat. arg. 86. dist. pasce. & c. non satis. Nam adhuc potest conuerti: quia de nemine dum viuit desperandum est. de pæn. dist. 7. nemo. 32. q. 2. an cillam. & arg. etiam ad hoc. 42. dist. quiescamus. 11. q. 3. quoniam multos. *Denique*. 2. pars. *Gl. in c. 1. dist. 30. et Mõt'alu' in l. 8. tit. 24. partite 1. et Alfo. lib. 2. c. 7. de iusta hæret. pun. Alberi. sup stat. p. 4. q. 7.*

3 *De clericis reliquis*. In hoc ergo pares sunt. arg. 16. q. 1. prædicator. in prin. 24. q. 2. sane profertur. Et sic appellatione presbyterorum continentur & clerici: sicut & econuerso appellatione clericorum continentur presbyteri. 11. q. 1. de persona. sicut & de hoc legitur, & no. supra de coha. cle. & mu. c. 2. in prin.

c. Cum Christus.

Summarium.

1 *Christum esse hominem, articulus est necessariò credendus.*

2 *Clerici plura, & apertius quàm laici scire tenentur.*

3 *Laicis quid credere sufficiat.*

CVm Christus. &c. *Sub anathemate*. quæ verba habent hic sententiam iam lati canonis: sicut & infra eod. c. 1. §. 1. quia hoc dicere hęreticum est: & omnes hęretici excõmunicati sunt, vt infra eo. ad abolendam. rñ. 1. in fi. &. c. excommunicamus. 1. & 2. *Schol. 3. p. 2.*

1 *Quia sicut* vers. *Verus est homo*. quod probatur per hoc quòd sequitur: Et iste est vnus de articulis, quos quilibet christianus tenetur scire per fidem. arg. de con. dist. 4. ante 20. & c. baptizandos.

2 Clerici tamen magis astringuntur quàm laici: quia tenentur ipsos scire explicite, vt patet. 38. dist. omnes psallentes. 24. dist. quando episcopus. *Innoc. super c. firmiter relat. sup f. 19. & Eyme. p. 1. q. 4. et 12.*

3 Laicis autem sufficit credere implicite, idest secundum quod tenet catholica ecclesia: & quod nihil sentiant contra fidem. infra eod. ad abolendam. rñ. 1. De his articulis tetigi supra eod. c. 1. quod dic vt no. plene supra de summa tri. in ipsa rubrica. *Rationabili*. aut rationali. & est melior litera. *Et humana*. Ergo est verus homo. vt supra de cele. mis. in quadam. vbi de hoc.

c. Sicut ait.

Summarium.

1 *Leges in hereticos latæ, licet de quibusdam loquantur, in omnibus locum habent.*
2 *Assassini sicut hæretici excommunicati sunt.*
3 *Cum excommunicato non participandum.*
4 *Propter delictum amittitur priuilegium.*
5 *Pro nullo, quem constat in peccato mortali decessisse, orandum est.*

A Sicut ait beatus Leo, & infra. 23. q. 5. res autem omnes. 1 *In partibus.* Ideo canon iste videtur fuisse localis. arg. in eo quod legitur & not. supra de locato. c. 1. Sed hodie vbique est generalis, vt patet infra eod. c. 1. rñ. 1. & c. excommunicamus. rñ. 1. & 2. *Eos.* scilicet hæreticos. *Et defensores. &c.* infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. 79. dist. si quis Papa.

B 2 Et idem est hodie de assasinis & de receptoribus & defensoribus & occultatoribus eorundem, qui nō solum sunt excommunicati, sed & pluribus alijs pęnis plectuntur: sicut legitur & nota. extra. d. n. de homici. pro humani. §. sacri. li. 6. *Sub Anathemate.* 2. pars, canon est latæ sententiæ. sic supra eod. c. proxi.

C 3 *Aut negotiationem.* sim. infra eod. c. 1. §. ciuitas. Et licet hoc specificetur in hæretico, tamen & idem est in excommunicato cum ei in nullo participari debeat, sed in omnibus sit vitandus. 11. q. 3. sicut apostoli. & c. sequentibus. quod dic vt no. supra tit. 1. ad liberandam. in decisione. §. ceterum. vers. sub interminatione: quamuis aliud sit de pagano: vt patet. 11. q. 3. ad mensam. & in eo quod legitur & not. supra tit. 1. significauit. § pe. & fi. & c. quod olim. rñ. 1. *Si autem.* 3. pars. *Decesserit.* scilicet hæreticus: vel fautor ipsius.

D 4 *Priuilegiorum.* mortuo concessorum: & secundū hoc ratione delicti hic perditur priuilegium, infra c. 1. in fi. Vel aliquibus personis vel locis concessorū: sicut patet in hospitalarijs & quibusdā alijs, quibus conceditur quòd salua canonica ecclesiarum à quibus corpora assumuntur, possint indistincte recipere illos qui apud eos elegerint sepeliri. vt supra de sepultu. in nostra, & c. certificari. Sed licet ita generaliter concedatur: tamen quantum ad hoc priuilegium restringendum: quia non extenditur ad illicita, nec tuetur aliquem in delicto, vt patet in eo quod legitur, & no. infra de senten. excom. nulli. infra de priuil. tuarum. Et est hic arg. quòd per generalem mentionem tolluntur generaliter omnia priuilegia quibuscunque concessa, & cuiuscunque tenoris existant. ad idem infra c. 1. in fi. arg. contra in eo quod le. & no. supra de offi. lega. quod translationem. de hoc not. supra de iudi. ca[...]amque. in fi. supra de dolo & contu. c. 2. §. verum. in prin. dic vt ibi no.

E 5 *Oblatio &c.* sim. infra de vsuris quia in omnibus. Et hoc quidem obtinet in omnibus quos cōstat decessisse in peccato mortali. 23. q. 5. placuit. & no. supra de sepultu. ex parte. in fine.

Vide Schol. 4. p. 2.

c. Ad

c. Ad abolendam.

Summarium.

1 *Ecclesia indirectè coercet Iudæos.*
2 *Hereticus est qui non tenet quod ecclesia Romana credendum esse definit.*
3 *Episcopi vbi de fide agitur ordinarij sunt Iudices, sed dubia circa fidem diffinire non possunt.*
4 *An episcopus cōsilium clericorum sequi teneatur?*
5 *Mortui iurisdictio, post eius obitū ad quem transferatur, optime explicatum.*
6 *Deprehensus in heresi quis dicatur.*
7 *Clericus depositus quando retineat priuilegium clericale. & nu. 8.*
8 *Quibus casibus clericus tradatur curię seculari.*
9 *Sponte reuersus ad fidem recipiendus, errore abiurato.*
10 *Olim abiuratio solum in concilio fiebat, hodie corā fidei Iudicibus.*
11 *Hereticorum pœna ignis. & nu. 13.*
12 *Appellatione vltimi supplicij mors intelligitur.*
13 *Lege Euangelica, canonica, ciuili, & consuetudinaria, heretici comburendi.*
14 *In crimine heresis condemnatio ad ecclesiam spectat, sed punitio corporalis ad Iudices seculares.*
15 *Peius est recidere, quàm incidere.*
16 *Quomodo intelligendum, hereticum sine vlla audientia curię seculari relinquendum.*
17 *Pœna in principes non adiuuantes inquisitores, statuta.*
18 *Qui non adiuuat ecclesiam cum potest, honore priuandus est.*
19 *Ciuitas resistens legibus in hereticos latis, aliarū commercio priuatur, & Episcopo.*
20 *Allegans priuilegium, ostendere illud debet.*
21 *Priuilegium exemptionis nemini dat licentiam delinquendi.*
22 *Delinquentibus aliquibus de collegio, an ceteri amittant exemptionis priuilegium.*

Ad abolendam. & infra. *vniuersos.* qui in potestate christianorum existant: & eorum fidem seruāt: quid enim ad nos de his qui extra ecclesiam sunt. 2. q. 1. multi. Exceptis his qui inter christianos morantur, quos & leges imperiales astringunt. C. de Iudęis. Iudæi.
1 Et licet istos non posit directe coercere ecclesia, quia non potest ipsos excommunicare: indirecte tamen eos coercet, & distringi facit per dominos temporales. vt patet in eo quod legitur & no. supra de Iudęis. Iudæi. 2. §. fi. *Sacramentis.* quæ septem sunt. quod dic vt legitur & no. supra de sacra. non iteran. c. 1. §. fi.
2 *Prædicat & obseruat.* Quicunque enim hoc facit, hæreticus est. 24. q. 3. hæresis. 17. dist. multis. Quod enim in talibus Romana ecclesia obseruat & mandat tenendum est. 11. dist. quis nesciat. alioquin hæreticus iudicatur. vt patet in eo quod no. supra eod. firmissime. rñ. 1.
3 *Et generaliter.* vers. *Singuli Episcopi.* qui super hoc tenentur inquirere ex officio: et si quis inueniatur

Quibus pœnis puniat vide Syluest. in sum. verbo Iudeus nu. 10. Eyme. 2. p. q. 44. vbi dixi.

negligens

1578

negligens, vel remissus, ab officio deponatur. infra eod. excommunicamus. 1. §. fi. Sunt ergo episcopi: etiam vbi de fide agitur ordinarij: tamen si aliquid dubium incidat, etsi illud possint examinare, non tamen sine ecclesię Romanę licentia diffinire, cuius est diffinitio in tali dubio. 24. q. 1. quotiens. 12. distinctio. præceptis. etiã quandoque si indubitatum vertatur in dubiũ. C. de summa trinita. l. fina. & de hac materia nota, supra de accu. cum dilectus. §. vnico. *Diœceses.* vel ciuitates. fi. supra de off. ordi. c. 1.

4 *Cum concilio.* quia hoc de maioribus est. sic supra de his quæ fi. à pręla. nouit. & c. quanto. Sed nunquid tenetur sequi consilium? Dic. vt ibi no. supra de arbi. cum olim. Vel forsan hic ponitur consiliũ pro consensu. arg. infra de exces. pręla. c. 1. rñ. 1. vers. aut sine iudicio. Dicas quòd si in hoc casu maior & sanior pars capituli consentit cum ipso, illud exequatur. arg. supra de his quę fi. à ma. par. ca. c. 1. Alioquin ad metropolitanum, seu concilium referat quæstionem. 18. dist. propter ecclesiasticas. 1. & 2. & quasi per totum. & supra de præben. graue. 11. q. 3. si episcopus forte. & sequentibus. Et si omnes vel maior pars concordes fuerint cum metropolitano, ei stetur: vt patet in eo quod legitur & no. supra de tempo. ordi. nec episcopi. §. fi. Alioquin ad Romanam ecclesiam recursus habeatur vt patet in eo quod no. supra eod. super verbo prædicat & obseruat.

5 *Vt clerici.* vers. *Sede vacãte.* Mortuo aliquo si vis scire ad quẽ transfertur potestas faciẽdi ea quæ faciebat, antequã constituatur successor, notabis secundũ d. n. quòd si ea per se solum faciebat: sicut est iurisdictionis exercitiũ & consimilia: hoc faciet ille à quo ille habebat. Mortuo igitur archidiacono qui vicem gerit episcopi, supra de offi. archi. c. 1. Episcopus eo mortuo iurisdictionem archidiaconi exercebit. arg. supra de maio. & obe. his quæ. §. fi. supra de institu. cum venissent. rñ. 1. Et sunt hęc vera etiam in alijs si necesse vel vtile sit hoc de quo agitur expedire. arg. 12. q. 2. hæc huius placiti. &. c. si qua de rebus. Alioquin reseruabitur successori. ff. de iudi. mortuo. C. de iudi. properandum. §. sin autem. Maxime si in proximo successor sit futurus. arg. ff. de vaca. mu. l. pen. §. fi. secundum d. n. In iudicio autẽ non proceditur vacante sede. supra ne sede vacan. c. fi. nisi necessitate instante deputetur actor auctoritate superioris ad reposcenda alienata. 12. q. 2. nobis. c. vulterane. & arg. insti. de auct. tu. §. fi. & ff. de cura. bonis dan. l. si plures. &. l. 1. & 2. Si tamen ad capitulum spectat electio archidiaconi. secundũ d. n. vel canonicorum vnà cum archidiacono: eo mortuo deuoluetur ad capitulum prædicta potestas. arg. supra de conces. præben. postulasti. Sed si archidiaconus aliqua fecit etiam suo iure, quæ non ab alio sunt collata. vt si fundauit ecclesiam de bonis archidiaconatus, non capituli: tunc non deuoluitur potestas ad capitulum, sed ad successorem tantum. supra ne sede vacan. illa. supra de testamentis relatum. 2. § nomine. in fi. De hoc etiam adde quod le. & not. infra de offi. del. quoniam abbas. de exces. præla. c. 2. Quid si aliqua habeat ab episcopo & aliqua à capitulo? Et ille & hi in eo quod ab eis rem habet, succedunt. arg. supra de testa. relatum. 2.

A §. fi. 12. q. 3. &. 4. per totum. Cum autem episcopus & capitulum sint vnum corpus, cuius caput est episcopus. arg. infra de verb. sig. cum clerici. & expressum supra de pręscrip. cum non liceat. supra de his quæ fi. à præla. c. fi. Et inter eas sit spirituale cõiugium supra de testa. requisisti. §. secus & melius supra de transla. epi. licet. Dicendum est, quòd ea quæ spectant ad episcopum suo iure, sicut est iurisdictio & confirmatio prælatorum: deuoluuntur vacante sede ad capitulum ipso iure. supra de maio. & obe. cum olim. Sed si cum alijs aliquid exercebat non ad inferiores, nec ad superiores: sed ad collegas eiusdem officij deuoluitur hæc potestas. 65. dist. c. fi. Idem forte dicendum est in absente, siue ex iusta B causa absit, siue ex iniusta. In negligente autem dic vt no. supra de conces. præben. nulla. & de suppl. neg. præla. per totum, secundum d. n. cuius est hæc tota glo. paucis exceptis. Iura tamen per ipsum inducta minus plene probant intentionem suã. Tu dic de hac materia vt no. supra. de ma. & obe. his quæ. & c. cum olim. & ne sede vacante. illa. & c. fina. per totum. & de elect. cum in cũctis. *Vicinorum.* si. 7. q. 1. Pontifices. *Præsenti.* 2. pars.

6 *Deprehensus.* Facti euidentia: puta quia publice hęresim prædicauit. arg. supra de ritu nup. palam. §. fina. & expressum. infra de pur. ca. inter sollicitudines. C Vel ad rationem positus confitetur errorem suum & pertinax est. supra de accusa. si constiterit. Vel aliàs in iudicio confitetur, siue conuincitur. vt supra de cohabi. cleri. & mulie. ca. fina. *Obumbratione fuscatus.* Potest enim talis habere vmbram religionis, sed non veritatem. si. supra de consue. quanto. ad fi.

7 *Prærogatiua nudetur.* Arg. quòd clericus depositus non retinet priuilegium clericale. ad idem. 54. dist. ex antiquis. in fi. quod concedit Ala. Sed non est verum cum teneatur viuere regulariter. 81. dist. dictum. 50. dist. studeat. secundum Hugo. Sol. Regulariter verum est quòd clericus quamuis deposi- D tus, dummodo corrigibilis sit, priuilegium retinet clericale: & sic intellige opinionem Hug.

Sylu. in sum. ver. degradatio. §. 6. nu. 8.

8 Ab hac regula excipiuntur casus in quibus statim traditur curiæ seculari: puta in hæresi, nisi in continenti pæniteat. vt hic. in quo casu satisfacere debet vt & hic sequitur. Subaudi tu per pęnitentiam perpetuam in carcere peragendam. infra eod. excommunicamus. 2. §. damnati. Secundo in falsario domini Papæ. infra de crimine fal. ad falsariorum. Tertio cum quis propter calumniam quam intulit proprio episcopo, deponitur. 11. q. 1. si quis sacerdotũ. E Si vero depositus sit incorrigibilis: tunc nullo modo priuilegium retinet. Et sic intellige opinionem Alani: immo finaliter potestati traditur seculari: quod dic vt legitur & nota. supra de iudi. cum non ab homine. Qualiter autem tradi debeat, exponitur hic vbi sequitur. *Secularis relinquatur.* &c. infra de verb. sig. nouimus. Generaliter autem puniantur hæretici. vt legitur & no. infra eod. excommunicamus. 1. & 2.

9 *Sponte recurrere.* postquam est de hæresi condẽnatus. Et si sponte redeat, debet recipi abiurato errore. 24. q. 3. dixit Apostolus. & detrudi in carcerem ad perpetuam pænitentiam peragendam. infra eod. c.

eod. c. pe. §. damnati. Aliàs autem si non esset damnatus de hæresi, non solum sponte rediens admitteretur, sed etiam ad fidem semel susceptam seruandā inuitus cogeretur. Et sic soluitur, & no. contra 45. dist. de Iudæis. 23. q. 5. ad fidem.

Simā. instit. cat. tit. 1, nu. 33.

10 *Ad arbitrium episcopi.* Olim tamen non recipiebatur nisi in concilio. 1. q. 7. si quis episcopus. Sed propter periculum multitudinis, quæ inualuit, istud hodie ad arbitrium episcopi est redactum. vt hic dicit. ad idem infra de pur. ca. inter solicitudines. *Abiurare.* Vel se purgare. infra eod. §. illos. *Laicus autem,* 3. pars. *Arbitrio.* Et idem est de clerico impænitente: prius tamen à suis ordinibus degradato. vt supra. §. proxi. & infra. ca. penul. §. damnati.

Pet. God. in l. 4. C. de haret. Couar. li. 2 var. res. c. 10. nu. 10.

11 *Debitam.* Vltio debita est ignis crematio: sicut probatur ex verbis Domini dicētis. Io. 15. b. Si quis in me nō manserit per fidem firmam & simplicem, supra de summa tri. c. 1. in prin. sed ab ea exorbitauerit, mittetur foras, idest extra communionem ecclesiæ, siue clericus, siue laicus sit per sententiam excommunicationis: qui tamen hodie omnes sunt excommunicati. supra eod. c. responso. 1. & infra eod. excommunicamus. 1. & 2. *Sicut palmes,* idest homo infidelis & inutilis: ac mortuus, cum in eo omnino Dei gratia sit extincta. supra de reb9 eccle. non alie. si quis presbyterorum. Et nisi pænituerit arescet, si laicus sit, per iudicis ecclesiastici condemnationem, & curiæ secularis damnationē pęnę corporalis & executionem. Si vero clericus sit, per præmissam consimilem condemnationem, & secutam degradationem: & curiæ seculari traditionem: & colligent potestates seculares. *Eum,* scilicet laicum per damnationem corporalis pęnæ & executionem. Clericū vero in foro suo recipient. vt & datam per eos pęnalem contra eum sententiam exequantur. *Et in ignem mittent,* ministri secularium potestatum de mandato eorum. *Et ardet,* idest ad literam tradetur igni & comburetur. Et ex hac auctoritate sic exposita satis potest colligi id quod legitur & not. infra de verb. sig. nouimus. Lex etiam humana in hac pęna concordat; dicit enim tales vltimo supplicio puniendos. C. eod. tit. arriani.

12 Quod vltimum suppliciū alia lex mortem interpretatur. ff. de pœnis. vltimum supplicium. Et tertia lex expresse dicit, quòd viui crematio vltimum supplicium est. ff. de pœnis. capitalium.

13 Hanc etiam pęnam sic interpretata est generalis consuetudo, secundum quam igni traduntur hæretici vniuersi. Ergo non solum secundum legem euangelicam, sed & secundum humanam, necnon & generalem cōsuetudinem omnibus hæreticis debita est hæc pęna. Sed & ad hoc præstat arg. lex canonica. supra eod. firmissime. respon. 1. vt probatur quòd qui diabolo & angelis eius participāt ęterni ignis incendio puniendi.

14 Ideo autem dixi cōdemnationem in personam ecclesiæ: & damnationem in personam potestatis secularis, quia ad ecclesiam pertinet condemnatio de crimine: & non damnatio corporis. Ad secularem vero spectat condemnatio corporis: & non cōdemnatio de crimine, quæ pęnam corporalem & eius sententiam præcedere debet. secundum hoc intellige quod nota. in summa. eod. tit. §. qualiter de- A uitetur. verb. ergo cognitis. *Et infra.* Continebatur hic. Qui vero inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, simili sententię subiacebunt. quod non debuit remoueri, vt patet in eo quod legitur & no. infra eod. §. 1. Sed & hoc hodie temperatur infra eod. excommunicamus. 1. §. 1. quod dic vt ibi not. *Illos quoque.* 4. pars. *Vt diximus.* Verum est de abiuratione: de purgatione autem nihil dixit in superioribus, sed dictum fuit hoc in proxima præcedenti decisione, quæ non debuit remoueri vt ibi no. aut hæc litera non debuit apponi. Frequēter igitur dum breuis esse laboro, obscurus fio, vt hic patet. & supra eod. ad liberandam B in prima decisione, vt & ibi no. & supra de voto. quod super his. § rursus. in fi. in ipsa decisione. & c. ex multa. respon. 1. verb. sic ergo. vt & ibi no.

15 *Recidisse.* Nam secundum B. recidere peius siue periculosius est quàm incidere: sic & deterior dolus est illius qui interruptam iterum litē deserit, quàm qui semel cœptam derelinquit. in Authen. de liti. §. si vero intra prædictum. in fi. coll. 8.

16 *Sine vlla audientia.* quo ad bona vel quo ad hoc. vt nulla ipsius excusatio super hæresi audiatur: quia C sufficit quòd semel fuerit conuictus & condēnatus: necesse est tamen quòd cōdemnetur de recidiua. Sin autē statim sponte redire voluerit, admittēdus est secundum quosdam: ita tamen quòd in perpetuū carcerem retrudatur. vt legitur & not. supra eod. §. pręsenti. Et facit pro his: quia Deus non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. 26. q. 6. cognouimus & in Authen. vt non luxuri. cōtra naturā. respon. 1. coll. 6. Vnde & ecclesia nemini volenti redire, gremium suum claudit. 1. q. 7. si quis omnē. C. de summa tri. l. fi. ante fi. & arg. C. eod. tit. l. manichæos. & de pæn. dist. 3. adhuc. Alij tamen dicunt quòd iste est casus specialis in fauorem fidei: & quia D omnino reddidit se indignum audiētia, ex quo abusus est prima gratia sibi facta. Et hoc credo verius de rigore & ex mente. arg. supra de postu. præla. ca. 2. cum suis concor. 11. q. 3. priuilegium. 25. q. 2. ita nos. ff. de ser. cor. inde neracius. C. de epi. audi. l. 3. ad fi. Vbi hoc videtur expressum: vnde & talem interli. fecit hic d. n. *Audientia.* q. d. non proderit eis si dicant se velle hæresim abiurare: ac si diceret nullo modo amplius reconciliabuntur: audientur tamen defendendo se super aliis criminibus accusati. vt not. infra eod. si aduersus. respon. 1. Prima tamen opinio de vberanti æquitate & benignitate tolerari potest: quod totum finaliter dicimus ad arbi- E trium boni iudicis redigendum. arg. in eo quod legitur & no. supra de transac. c. fi. ad fi. *Statuimus.* 5. pars.

17 *Vt comites.* Non potuisset hoc Papa statuisse laicis, nisi ratione immanitatis criminis. sic infra eod. c. 1. supra de iudi. nouit. §. 1. in fi. si. supra tit. 1. ita quorundam. Alij dicunt quòd ideo valuit: quia imperator præsens fuit, siue consensit. secundum d. n. Tu dicas vt not. extra eiusdem. d. n. de homi. pro humani. §. sacri. verb. sitque. li. 6. cum suis concor. *Iuramento.* si. infra eod. excommunicamus. 1. §. moneantur. *Si vero.* verb. *Noluerint.* scilicet potestates seculares.

18 Honore.

1578

18 *Honore*. quia hoc ipso contra ecclesiam esse videntur: quare dignitate priuari debent. 32. q. 5. præceptum. 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem. quam potestatem habet ecclesia, etiam quo ad imperatorẽ: quod dic vt legitur & nota. supra de elect. venerabilem. §. eos igitur. *Et ad alios*. scilicet honores, quibus se indignos reddunt: quia turpius eiicitur quàm non admittitur hospes: & multa impediunt promouenda, &cæt. supra de iure iur. quemadmodũ. §. 1. vers. quia turpius. & §. 2. verb. profecto. *Eis*. scilicet si rebelles fuerint, nec pœnituerint. *Excõmunicatione, &c.* si. supra tit. 1. ad liberandam. §. cęterum.

19 *Ciuitas autem*. 6. pars. *Commercio*. si. supra eod. c. proxi. §. 1. *Priuandam*. propter tantum delictum. si. 25. q. 2. ita nos. *Si qui vero*. 7. pars. *Exempti*. vt templarij secundum d. n. Idem tamen contra diffiniuit extra idem. d. n. de verb. sig. veniens. li. 6. Dicas ergo vt Cluniacen. & multi alij, quorum priuilegia vidimus: de his enim aliter iudicari non potest, vt patet in eo quod legitur & no. supra eod. de vsu pallij. c. fi. & infra de priui. porro.

20 Et si quis se exemptum vel priuilegiatum dicat, cum diœcesanus de iure communi intentionem suã fundet, vt supra de relig. do. de xenodochijs. cũ suis concor. Necesse est quòd de priuilegio fiat fides, vt patet. 100. dist. contra morẽ. ff. de iudi. si quis ex aliena. supra de excep. cum venerabilis. §. quia vero. & arg. supra de offi. del. cum in iure peritus existas. *Episcoporum*. qui aliàs ordinarij sunt, vt supra eod. c. respon. 1. ver. & generali. *Et eis*. scilicet episcopis.

21 *Delegatis*. generaliter & vbique auctoritate huius concilij. si. supra de off. ordi. irrefragabili. §. cęterum. Gratia enim non dat licentiam delinquendi. 1. q. 7. exigunt.

22 Non tamen propter hoc amittunt in alijs exemptionis priuilegiũ illi qui sunt de collegio exemptorum, sed delinquentes non obstante priuilegio puniuntur: quia non defendit priuilegium in delictis: quod dic vt legitur & not. infra de priuil. tuarum. Punientur autem per episcopum, qui hoc facit vice Papæ, vt hic dicit. Vnde perinde est ac si Papa hoc faceret. arg. infra de sen. exc. mulieres. §. fi. cum suis concor. secundum. T. Tu dicas, quòd omnes perdunt priuilegiũ in illa diœcesi, in qua hoc est commissum. infra eod. excommunicamus. 1. §. sane clerici. verb. fi. Dicas etiam, quòd cum hæc delegatio generaliter sit concessa, & vniuersaliter, vt no. supra ead. glo. in prin. hæc delegatio hodie in tali casu ordinaria iurisdictio est censenda. arg. ff. de iudi. cum prætor. Nec isto verbo vsus est Papa, nisi quantum ad pacandum exemptos: ac si diceret; non moueamini propter hoc vos exempti: quia non procedit episcopus in his iure suo, sed nostro. Sed quicquid dicant, possunt respondere exempti; hæc satisfactio est puerilis. Nam ex quo ita est quantum ad effectũ, facit hoc episcopus iure suo, nec in verbis vim facimus, sed in rebus. C. communia de le. l. 2. in fi. C. de donati. l. fina. *Non obstantibus*. sim. supra eod. cap. proxi. §. 1. vbi de hoc.

c. Vergentis.

Summarium.

1 *Hæreticorum bona etiam post mortem publicãtur.*
2 *Bona hęreticorum confiscata, non reuertuntur ad eos nisi de misericordia.*
3 *Blasphemiæ in Deum, non sunt impunitæ relinquendę.*
4 *Filij filiarum, & filij filiorum hæretici, an æqualiter puniendi, pulchra disputatio.*
5 *Bona hæreticorum, etiam si habeant filios catholicos, publicantur.*
6 *Spiritualis pœna in crimine hęresis non impedit temporalem.*
7 *In multis delictis heresi minoribus, filij ob parentum delicta affliguntur.*

Vergentis in senium seculi corruptelam. & infra. Subaudi, testantur non solum elementa, sed & hoc, sicut in integra continetur. *Nostrę iurisdictioni*. Loquitur prælatis, vt patet ex sequentibus. sim. supra de foro compe. ex transmissa. & c. verum. & de vi. & ho. cle. quoniam.

1 *Publicari*. & post mortem: quod dic vt no. supra eod. si quis episcopus. *Et in alijs*. vers. scilicet terris, quæ non subiacent ecclesijs, vel prælatis, sed laicis. *Præcipimus*. scilicet bona publicari. *Per potestates*. sim. supra c. proxi. §. statuimus. quod dic vt ibi no. *Seculares*. quibus non debet præiudicium generari. supra qui fil. sint. leg. causam. 2. quamdiu obedientes, & non negligentes fuerint. Alioquin contra, vt legitur & not. infra eod. excommunicamus. 1. §. si vero Dominus temporalis. vers. 1. *Compelli*. quod potest fieri. 23. q. 5. administratores. & supra eod. c. proxi. §. statuimus. vers. 1. & supra tit. 1. postulasti. §. fi. & c. Iudęi, siue Sarraceni. §. fi. *Zanch. de hęr. c. 25. nu. 4. Ant. Gomez. to. 3. var. res. c. 14. nu. 5.*

2 *Nec ad eos*. vers. scilicet hæreticos. *Bona*. scilicet publicata. *Eorum*. scilicet quondam: nunc enim ex quo publicata sunt, dominium amiserunt. *Misereri*. De sola ergo misericordia restituuntur bona, vt hic patet. & etiam quandoque episcopatus. 23. q. 4. ipsa pietas. vers. itẽ si inquiunt. in fi. & q. 7. quod autem. & 1. q. 7. conuenientibus. Et no. infra eod. §. fi. super verbo exhæredatio. *Disciplina*. sim. supra de elect. cum in cunctis. §. pen. cum suis concor. *Cum enim*. 2. pars. *Sanctiones*. C. ad l. iul. maiest. quisquis. & est canonizata. 6. q. 1. §. verum. vers. si quis cum militibus. *Schol. 6. p. 2.*

3 *Quanto magis*. Si enim cõtra homines illatę blasphemiæ impunitæ non transeunt, multo magis qui ipsum Deum blasphemat, dignus est supplicia sustinere. vt in Authen. vt non luxu. contra naturam. respon. 1. &. §. 1. coll. 6. Vnde & infra sequitur, cum longe grauius sit &c. vt infra. eod. §. in fi. & no. infra de maledicis, statuimus. *Quod est Christus*. quod dic vt no. supra de elect. significasti. in fi. & de sacra vnctio. ca. vnico. §. vnde in veteri. verb. 1. *Cum longe*. verb. *Sit grauius*. sim. 17. q. 4. sicut qui ecclesiam. 23. q. 5. si apud. Quod enim in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam. C. eod. tit. Manichæos. Nec debemus dimittere illius inultum opprobrium, qui probra nostra

deleuit.

deleuit. supra tit. 1. in nonnullis. §. fi. ad idem. supra de decimis. tua nobis. §. verum. 23. q. 4. si is qui & no. supra eod. super verbo quanto magis. &c. si quis episcopus.

Eym. 3. p. q. 115. vbi dixi.

4 Sed quid si ita dicat Papa, statuimus quòd hæretici & filij eorum vsque ad quartum gradū non admittantur ad collegium clericorum: Nunquid est hoc intelligendum, tam de filijs filiarum, quàm de filijs filiorum? Ita videtur. Arg. infra de pęn. in quibusdam. §. sacri. vbi de hoc. Nam & tales astringunt verba & mens. Verba, quia tam hi quàm illi ab hæretico descendunt: & differentia agnationis & cognationis hodie est sublata. vt in Authen. de hære. quæ ab intes. defe. coll. 9. ergo à significatione verborum recedi non debet: sicut dicit lex. ff. de leg. 3. non aliter. ff. de exerci. act. l. 1. §. si is qui nauem. Sed & de mēte idem videtur: voluit enim princeps punire hæreticum, non solum in se, sed & in filijs. arg. ff. quod metus causa. isti quidem. Pone ergo quòd non habet nisi vnicam filiam; si dicas nepotē ex filia descendentem immunem, ergo nō punietur in filijs, cum alios non habeat. Item de mente videtur quòd ideo sit facta prohibitio, ne quis ducat filiam hæretici in vxorem. Et merito: quia timeri potest de corruptione mariti & filiorum: sicut enim vir infidelis saluatur per mulierem fidelem: sic & damnari potest fidelis per infidelem. arg. supra de diuor. quāto. ff. de redibi. act. l. quod si nolit. §. qui per mancipia.

Dicendum ergo videtur in fauorem fidei, quòd talis filius, et si sit inculpabilis, puniatur: quia & hoc in alijs contingit. Et in hoc etiam possumus sequi diuinum iudicium, vt probatur in hoc ca. & in his quæ supra not. Caueat ergo sibi vnusquisq; ne contrahat cum filiabus Canaan. Gen. 28. c. Econtra videtur: quia nemo debet puniri sine culpa, &c. C. de pœn. sancimus. cum suis concor. Nec obstat quod dictum est de verbis statuti: quia cū dicat, filijs, masculos complexus est, & nō fœminas secundum verba & secundum mentem: idem est cum agatur de pœna. arg. ff. de ventre in pos. mit. l. 1. §. 1. ff. de pœn. si præses. & l. interpretatione. cū suis concor. supra de testa. Raynaldus. respō. 1. super verbo masculis. Item videtur potius comprehendisse agnationem prouenientem ex linea paterna, quàm cognationem maternam. arg. insti. de legit. agna. suc. §. 1. & de leg. agn. tu. §. 1. Præterea ex quo quis de legitimis nuptijs genitus est, sequitur patrem & non matrem. ff. de sta. ho. cum legitime. quod omnino verum est cum agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt patet. C. de decur. eos indulserunt. & l. exemplo. & l. nullus. & l. si ille. li. 10. C. de pœn. decuriones. & l. decurionum filij. & melius & expressius quantum ad pęnas. ff. de pęn. moris. §. fi. ff. de decu. l. 2. §. in filijs. Sol. nō videtur quòd talis filius hoc statuto damnetur. potius enim lineam masculinam & paternam, quàm fœmininam & maternā comprehendit: etiam si de immunitate agatur, vt probatur. ff. de mu. & ho. vacatio. ff. de iure immuni. l. 1. §. vnico. Et dicit lex, senatores debere vocari ipsos senatores, & eorum filios & nepotes natos ex eis. Nepotes vero nati ex filiabus non senatores dicentur, sed patris sui conditionem sequuntur.

A tionem sequuntur. ff. de senato. l. liberos. Si ergo in beneficijs & dignitatibus filius ex matrimonio natus matris conditionem non sequitur, quanto magis dicendum est & in pęnis cōtra iura maxime adinuentis non debeat sequi conditionem eiusdem? cum pęnę legum interpretatione sint molliendę, nō exasperandę, vt supra not. Contra vero iura generalia est, vt filius portet iniquitatem patris. ff. de pęnis. l. crimen. ff. de in ius vo. adoptiuum. §. 1. Huic igitur adhærebo fauori, maxime quantum ad ecclesiam, quæ innocentem punire non desiderat: immò nec nocenti redeunti claudere gremium. Et si specialia in contrarium sint quædam, metu ipsorum ad

B consimilia non transcendam. ff. de ad mun. l. 1. C. de decur. l. neque Dorotheum. C. de leg. leges vt generales. Insti. de iur. na. verb. quod principi. ff. de leg. ius singulare. cum similibus. Video insuper, quòd si filius habeat patrem & auum senatorem, et si pater à senatu remoueatur turpiter: tamen filius remanebit senator, vt plus ei prosit aui dignitas, quàm obsit casus patris. ff. de sena. emancipatū. §. fi. Sic & hic debet dici vt plus prosit filio patris fidelitas, cuius conditionem naturaliter habet sequi. ff. de sta. ho. lex naturæ. a contrario: quàm matris etiam, vel aui materni infidelitas, quibus quo ad multa dicitur alienus: & quo ad patriam potestatem & substitutionē

C pupillarem, & bonorum possessionem contra tab. & alia multa. Filia enim etiam quo ad forum & dignitatem sequitur virum, non patrem. ff. de sena. fœminæ. Ergo multo fortius filius viri ipsum sequitur: & si vndique inter patrem & matrem sit parilitas, tamen viri conditio præualet, & est spectanda. ff. de senato. l. 1. Filius enim & pater iuris interpretatione idem sunt. C. de impu. & alijs substi. l. vlt. Insti. de inutil. sti. §. ei qui. quod nunquam in matre vel auo reperitur materno. Cum ergo statutum dicat: & filij eorum: lineam paternam non maternam respexisse videtur. Aliàs sequeretur punito filio, ipsum

D patrem puniri: quod dici non debet. Tum ex patris in filium affectione, quæ specialis est super omnes. C. de cura. furi. l. fi. 1. respon. cum similibus. Tū ex filij infamia, quam licet patri prosequi, etiam inuito filio. Tum quia substantia filij minor esset, quē habet necesse alere pater si oporteat. Tum quia filiū saltem de facto infamē (ff. de obsequijs à liberis &c. l. 1.) in domo cogeretur habere: & in familia patriæ potestatis tenere: quod dici non debet. Nec obstat quod de verbis statuti dicitur seruādis, quia propter sententiam ab eis receditur: cum verborum interpretatio nunquam tantum valeat, vt melior sensu exi-

E stat. 38. dist. sedulo. C. de lib. præteri. l. 3. C. de fideius. cum virum. C. de consti. pec. l. 2. Nec obstat quòd punire voluit princeps hæreticum in filijs: Hoc enim est dicendum in proprijs filijs, nō in alienis: at filius filiæ non suus est, sed alienus, cum non sit in potestate ipsius, vt C. de iur. do. l. fi. §. si quoquo modo. & de rei vxo. act. l. vnica. §. accedit. versi. extraneum. Nec obstat quòd princeps arcere voluerit hæreticum, ne quis contrahat cum filia eius: quia hanc pęnam expressam non inuenis in statuto, sed solum in filijs eius, vt puniantur in cleri promotione. Non ergo eam extendam, sed restringam vt odiosam: quia cum vir caput sit vxoris, verisimilius est

lius est

1578

lius est ipsam trahi ad legem ipsius. Vnde & hoc A
deterius cōtingere posset, si cum catholico filia nu-
bere non posset, scilicet augmentum hæreticorum.
& diminutio catholicorum. Et quia vir qui diuina-
re nō potuit hæresim alienam propter iustum suum
errorem, puniri non debet. Si vero scienter talem
duceret, ei forsitan esset imputandum, vt & no. infra
de pœn. in quibusdam. §. sacri. *Nec huiusmodi.* 3.
pars. *Orthodoxorum filiorum.* vt sequitur.
5 *Exhæredatio.* Hic expresse habes, quòd bona hę-
reticorum cōfiscantur, siue habeant filios catholicos,
siue non. Sed contra: quia filij catholici propter
hoc hæreditate paterna priuari non debent. C. eod. B
tit. Manichæos. & l. cognouimus. & Authen. idem
de Nestorianis. Sol. illa iura hodie per hoc quod hic
dicitur, corriguntur, & per. l. Frederici intelliguntur
de gratia secundum istam, vt supra eod. c. respon. 1.
& no. supra c. si quis episcopus. Quia vero super hoc
sunt dissentiones, si vis amplius prosequi hāc mate-
riam, vide in summa eod. tit. §. qua pœna feriantur.
respon. 1 & vers. 1. & sequen.

Pau. Chirlā. tract. de hær. q. 4. et Schol. 6. p. 2.

6 *Impedire.* idest spiritualis pœna nō debet impedi-
re temporalem, nec econuerso: immo vtraque est
imponenda, sicut & infra de maledicis. c. 2. & arg.
extra. d. n. de re iudi. cum æterni. in fi. Nec mireris C
si in hoc casu filij propter delictum patris exhære-
dentur, cum in multis, &c. vt infra ver. 1.
7 *Cum in multis.* vers. *Casibus.* Alijs minoribus
isto, & in quibus hoc minus videretur. Multo ma-
gis ergo & in isto de quo magis videtur. arg. supra
de elect. cum in cunctis. in prin. cum suis concor.
Diuinum iudicium. quod nec fallit, nec fallitur. in-
fra de senten. exc. nobis. & infra. Et hoc patet per
multa exempla. 1. q. 4. §. item pro peccato ciuium.
& sequentibus. quod dic vt plene not. infra de pœ-
nis in quibusdam. §. fi. *Et iuxta canonicas.* vers. *San
ctiones.* 15. q. vlt. cum multę. supra de fil. presby.
per totum. infra de pœn. in quibusdam. §. fi. cum D
suis concor. *In progeniem.* In qua magis punitur pa-
ter quàm in se ipsum, vt patet. ff. quod metus causa.
isti quidem. & in eo quod legitur & no. infra de fil.
presby. litteras.

Alf. Cast. lib. 2. c. 11. de iusta hæret. pun. Roias sing. 102.

c. Si aduersus.

Summarium.

1 *Quod specialiter iubetur, magis timetur.*
2 *Scriniarij, id est, tabelliones.*
3 *Cur sit prohibitum pro hereticis patrocinari.*
4 *Hęreticis in quibus sit defensio denegata, et in quibus concessa.*
5 *Soli Iudici ecclesiastico licet hæreticis captis consilium dare.*
6 *In nullis causis iurisperiti hæreticis patrocinentur.*
7 *Notarij suspensi, durante suspensione, non valent instrumenta.*
8 *Aduocati suspensi an valeat patrocinium, & quid faciendum.*
9 *Aduocatus suspensus exercens officium, non fit irregularis.*
10 *Suspensi à minoribus, ministrantes, an fiant irregulares.*

A 11 *Papa quoad forum ciuile infamiam irrogare, & tollere potest.*

S*I aduersus nos terra consurgeret.*
& infra.
1 *Plus timeri solet.* Hoc sum-
ptum est ex illo canone 23.
distin. quamquam. Sic & di-
cit lex, quòd ea quæ generali-
ter dicuntur, nisi specialiter
notentur, neglecta videtur. ff.
de iniu. item apud Labeonem. §. ait prætor. arg. ad
B hoc supra de confir. vti. bonæ. §. fi. supra de dolo &
contu. c. 2. §. fi. in prin. supra de offi. lega. quod
translationem. cum suis concor. *Specialiter.* Ideo-
que quādoque quod de iure communi competit ge-
neraliter, speciali priuilegio impetratur, vt patet su-
pra de procur. quia in causis. supra de iure iur. et si
Christus. §. fi. & not. supra de æta. & qua. accepi-
mus. §. licet igitur. vers. ex superabundanti. & su-
pra eod. sicut ait. §. 1.
2 *Scriniarijs.* idest tabellionibus. supra de præscrip.
ad audientiam. §. fi. vers. nec credentes. vbi de hoc.
si. 25. q. 2. sancimus. § vniuersa. infra eod. excom-
C municamus. 1. §. credentes. vers. fi. infra de senten.
excom. nouit. *Defensoribus* qui omnes hodie hære-
tici iudicātur. infra eod. excōmunicamus. §. credētes.
3 *Auxilium vel fauorem.* Cum sint excommunica- *Schol. 7.*
ti. infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. & *p Ey-*
supra eod. sicut ait. Sed contra: quia si conueniantur, *me. 3. p.*
non est eis iusta exceptio sine sententia deneganda, *q. 39.*
vt patet supra de excep. cum inter priorem. §. 1. cum
suis concor. Sol. illud potest habere locum infra
annum postquam eos constiterit tales esse. Nam
elapso anno, nisi interim se correxerint, inter hære-
ticos computantur. infra eod. excommunicamus. 1.
§. credentes. Vnde non admittuntur ad aliquam
D defensionem, cum bona ipsorum debeant confisca-
ri: immo & eis licite auferuntur. 23. q. 5. non vos. &
q. 7. c. 1. Melius tamen est vt auctoritate ecclesiæ
vel iudicis hoc fiat. 23. q. 3. sex differentiæ sunt. C.
de pig. l. 3. secundum. B. Non placet hęc glo. & dic
de prima parte, vt not. infra eod. excōmunicamus.
§. 1. credentes. De secunda vero parte dic, quòd et si
nō possint se defendere quo ad bona, possent tamen
aliter criminaliter accusari: vnde in illis non esset in
iudicio iustitia deneganda.
4 Sed ad defendendum hæresim nullatenus audi-
rētur, quod per iura inducta superius satis patet. Nec
E obstat in Authen. de priui. do. post medium. 1. vers.
sed si sint eis inaggressibilia. coll. 6. vbi expresse di-
cit, quòd nec beneficijs iuris, nec aliquibus alijs pri-
uilegijs tales poterunt se iuuare: quia illud ius, & si-
milia intelligi possunt quantum ad accusationem,
siue impugnationem, vel actionem, & heresis defen
sionem. supra eod. ad abolendā. §. illos. vbi de hoc.
In alijs autem criminalibus quo ad defensionem, iu-
stitia non denegabitur: quia nec in hoc attenditur
fauor hęretici, sed æquitas iudicantis, vt legitur &
nota. supra de excep. cum inter priorem §. 1. Et hoc
satis apparet hic. nam ex eo quòd hoc solis aduocatis
& scriniarijs, non tamen iudicibus, de quibus nulla
fit hic mentio, prohibetur: satis patet, quòd de ipsis

iudicibus contrarium ſenſit quantum ad iuſtitiam faciendâm. argu. in eo quod legitur & nota. ſupra de præſcrip. nonne. Nec obſtat ſi dicas, quòd talis hęreticus eſt: & ſic ſtatim eſt puniendus. Nam & poſt deprehenſionem, ſi ſponte redierit, admittitur, & in monaſterium eſt detrudendus. infra eod. excommunicamus. 2. §. penul. ibidem igitur ſe defendere poſſet ſuper alio crimine accuſatus. arg. C. de his qui ad eccleſiam confu. l. fi. §. 1. & reſpon. 1. Maxime ſi præuentus fuiſſet in alterius criminis accuſatione. ſupra de foro compe. propoſuiſti.

5 Tamen excepto iudice, qui nec iudex eſt, niſi ſit in eo iuſtitia. infra de ver. ſig. forus. §. in omni. nulli alij perſonæ licet talibus conſilium, vel auxilium, vel communionem aliquam niſi ad ſalutem animæ, etiã in cauſis vel factis alijs impartiri, vt patet infra eod. §. 1. *Nec his* 2. pars, ſcilicet hæreticis.

6 *In cauſis*. ſcilicet criminalibus. *Vel factis.* ideſt quibuſcũque negotijs. q. d. nec in iudicio, nec extra. infra de verbo. ſig forus. §. negotiũ. *Vel aliquibus*. ſcilicet alijs, etiã catholicis. *Sub eorum.* ſcilicet hæreticorum, qui nullatenus iudicare poſſunt, nec aliqua publica officia exercere. infra eod. excõmunicamus. 1. §. credẽtes. *Patrociniũ*. ſcilicet, vos iuris periti etiã magno ſalario dato: quod aliàs liceret. 11. q. 3. non licet. quod dic vt no. ſupra tit. 1. cum ſit nimis abſurdum. §. fi. *Facere*. vos tabelliones. Sed nonne iudices tales contra iuſtitiam condemnabunt, ſi fuerint ſuper alijs criminaliter accuſati? Non quod dic vt no. ſupra eod. reſpon. 1. in fi. *Quòd ſi contra*. 3. pars. *Præſumpſeritis.* vos aduocati, ſeu ſcriniarij, quibus tantũ ſcribit: vt patet ſupra eod. c. reſpon. 1.

7 *Suſpenſos*. qua ſententia durante non valebunt confecta inſtrumenta. arg. in eo quod le. & no. ſupra de conſue. cum dilectus. §. quia nobis. & 10. diſt. vides fili chariſſime. C. de leg. non dubium. ſupra de elect. qualiter poſt obitum. in fi. & infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. verb. quòd ſi forte. & ſequen.

8 Sed quid de patrocinijs: nam illa de facto tenent? Reſpondeo, erunt forſan ſententiæ irritandæ, vt dicunt quidam. Alij contra. Credimus quòd hoc eſſet per ſummum Põtificem declarandum. ſupra qui fili ſint legit. per venerabilem. §. rationibus. ſupra de feudis. c. 1. ſupra de conſti. c. fi. cum ſuper hoc nullum ius expreſſum habeatur, niſi quòd aduocatus per exceptionem poterit remoueri. infra eod. excommunicamus. 1. §. credentes. & §. quòd ſi forte. in fi. Vel dic lucrum pauperibus erogandum. arg. in eo quod legitur & no. ſupra tit 1. ex ſpeciali.

9 Sed nunquid ſi taliter ſuſpenſi officium ſuũ exequantur, irregularitatem incurrunt? Ita videtur: vt infra de cle. exc. mi. c. 2. verſ. 1. extra d. n. de ſen. exc. cum medicinalis. §. fi. verſ. quoniam. cum ſuis con cor. li. 6. Sed hoc falſum eſt. Nec obſtant iura inducta: quia loquuntur quando aliquis ſuſpenditur ab officio ſpirituali ordini ſacro annexo, vt patet 11. q. 3. ſi quis epiſcopus damnatus. & c. ſi quis epiſcopus in concilio: vbi etſi non fiat mentio niſi de ipſo presbytero & diacono: tamen idem intelligendum eſt & de ſubdiacono, cum hodie ſacer ordo exiſtat, vt patet in eo quod le. & no. ſupra de ſer. non ordi. miramur.

A 10 De ſuſpẽſis autẽ à minoribus hanc pœnam expreſſe non inuenio iure cautam, quare non videtur quòd ad ipſos ſit extendenda. arg. ſupra de transla. epi. c. 2. §. ſed neque. ver. fi. cum ſuis concor. Nam & vbi pœna expreſſa inuenitur, cum ſit odioſa, non eſt dilatanda, ſed potius reſtringenda. ff. de pœn. ſi præſes. & l. pen. Multo minus ergo dicam irregularitatem incurrere ſuſpenſum ab officio publico temporali, de quo hic loquitur: et ſi propter tranſgreſſionem aliàs ſit puniendus. arg. in eo quod legitur & no. ſupra de dolo & contu. veritatis. §. fi. ver. in nomine domini. in prin. Sed verum eſt quòd cle-
B rici etiam inferiorum ordinum irregularitatem incurrere poſſunt: quod dic vt plene no. infra de cle. exco. min. c. 2.

11 *Infamiæ*. Et ita Papa poteſt etiam quo ad forum ciuile infamiam irrogare, cum & ipſam poſſit tollere, vt hic. & arg. ſupra qui fil. ſint legit. per venerabilem. Eſt tamen arg. contra. 2. q. 3. §. hinc colligitur. ſecundum B. quod dic vt no. ſupra de ſecundis nup. c. pen. & fi. & ſupra de re iudi. cum te.

Zanch. de hær. c. 38. nu. 3. Inno. & Bal. c. cũ P. Tabellio. de fid. instr.

c. Cum ex iniuncto.

Summarium.

C 1 *Conuenticula fieri prohibita, & quare.*
2 *Officium prædicationis priuilegiatum.*
3 *Singula officia, ſingulis committenda.*
4 *Soli ſacerdotes prædicent; aut ſaltem qui ſunt miſſi.*
5 *Vbi maius periculum cautius agendum.*
6 *Martyribus aliquid imperantibus, non ſtatim credendum.*
7 *Miraculis non ſtatim credendum, & quare.*
8 *Erubeſcendum eſt ſacerdotibus imperitis.*
9 *Exempla, & vulgaria prouerbia quando probẽt.*
10 *Euangelicè corrigere peccantem, quilibet tenetur, ſed publicè ſoli ſuperiores.*
D 11 *Ad denuntiationem euangelicam, an quilibet admittatur?*
12 *Quomodo intelligendum præceptũ Domini de correctione fraterna.*
13 *Clericus violentiam corporalem inferens prælato, excommunicatus eſt.*
14 *Intellectus huius textus.*
15 *Ob negligentiam poteſt remoueri prælatus.*
16 *In remouendis ſacerdotibus negligentibus, & inutilibus quis ordo ſeruandus.*
17 *Qui inſtituit, deponit: & qui ligat, ſoluit.*

E C*Vm ex iniuncto*. & infra. *Studium*. ſubaudi haberent. patet ſupra de magiſtr. ſuper ſpecula. & ſupra ne cle. vel. mo. ſuper ſpecula. §. quia vero. *In eo tamen.* verb. *Arguendi*. ideſt reprehendẽdi. *Quod occulta*. Prima reprehenſio, quam proſequitur infra eod. reſpon. & §. Deus enim. & ſeq.

1 *Conuenticula*. quæ intra eccleſiam fieri prohibentur. C. de epiſcopis & cle. conuenticula. Et etiam extra eccleſiam, vt ibi no. & probatur infra eod. excommunicamus. 1. §. adijcimus. ver. 1. C. de ſumma tri. l. 2. Alioquin capitalis eſt pœna, vt patet. C. de his qui ad eccleſiam confu. denunciamus. Sed

Hiſt. Tripar. lib. 9. c. 15. Pet. God. in l. cũcti. C. de hær. Schol. 32. p. 2.

nec est de fide coadunatis turbis publice disputandum. C. de summa tri. l. 2. quamuis & quandoque expediat respondere. 43. distin. in mandatis. ante fi. Prohibentur etiam conuenticula talium: quia timetur de conspiratione. 11. q. 1. conspirationum. & c. coniurationum. 79. distin. si quis Papa. Et licet omnium conspiratorum graue sit peccatum, vt patet ex prædictis iuribus, & in eo quod no. supra de re iudi. cum I. & A. istorum tamen maius est peccatum, & pœna debet etiam maior esse, vt patet in eo quod legitur & no. supra eod. vergentis. §. cũ enim. vers. cum longo. *Et officium.* Secunda reprehensio: & hanc prosequitur infra eod. §. sicut enim. per totum.

B

2 *Prædicationis.* quod priuilegiatũ est multis modis, vt legitur & no. supra de sta. mo. quod Dei timorem. & patet infra eod. §. sicut enim. vers. 1. *Et sacerdotum.* Tertia reprehensio, quę & probatur infra eod. §. licet autem. *Simplicitatem.* Et male. 38. di. sedulo. *Illudunt.* Omnis illusio generaliter reprobatur. supra de postul. præla. bonę. 2. §. nec nocebat. *Et eorum.* Quarta reprehensio, quæ omnino est detestanda, vt patet infra eod. §. fi. *Consortium.* Non solum sacerdotum, quos propria temeritate euitant, vt patet infra eod. §. fi. sed etiam aliorum omnium. *Qui talibus.* scilicet conuenticulis, vsurpationibus, illusionibus, & sacerdotum euitationibus. *Non inhęrent.* q. d. tales volunt omnes esse quales ipsi sunt: quod si aliter se habuerint, ipsos tanquã excommunicatos euitant. *Deus enim.* 2. pars. in qua intendit quod supra dixit de occultis conuenticulis improbare. *Lux vera.* Io. 1. *Tenebrarum.* fi. supra de of. del. consuluit. §. ne vero. *Omni creaturę.* Math. c. fi. *Dicens.* Math. 10. e. *Sicut enim.* 3. pars. in qua improbat quod supra dixerat de vsurpatione officij prædicandi. Et sumitur hoc ex eo quod legitur Rom. 12.

C

3 *Sed non omnes.* Immo singula officia sunt singulis cõmittenda. 89. dist. singula. & patet in eo quod le. & not. infra de præben. cum non ignores. *Quia secundum apostolum.* Ephe. 4. *Alios dedit &c.* sim. infra eod. c. pen.

D

4 Nullus enim quantumcunque litteratus prædicare debet, nisi sacerdos sit. 16. q. 1. adijcimus. Vel saltem nisi sit missus, vt infra eod. §. vers. nam secundum apostolum. & c. excommunicamus. 1. §. quia vero. vbi de hoc. & arg. 23. q. 4. displicet. *Cum igitur.* 4. pars. *Doctorum.* idest prædicatorum. sim. infra eod. c. sicut in vno. §. vnico. in prin. *Pręcipuus.* Et priuilegiatus. vt no. supra eod. respon. 1. vers. 1. super verbo, prædicationis.

(Iuo p. 6. c. 249. Conc. Carthag. 4 c. 98. refert Iuo p. 8. c. 323.)

E

5 *Indifferenter.* Immo cum maius periculum immineat, cautius est agendum. 42. dist. quiescamus. 32. dist. §. verum. 1. q. 1. §. ecce cum honoris. *Nam secundum apostolum.* Ro. 10. d. *Et etiam veritas ipsa.* scilicet Christus præcepit apostolis Luc. 10. a. *Mittat.* q. d. nullus sibi vsurpet, sed missus solummodo admittatur, vt hic. & 21. dist. in nouo. *Quòd si forte.* vers. *Argute respondeat.* idest arguendo nos sic opponat. Domine non debetis dicere, quòd tales tanquam non missi nõ admittantur. *Quia tales &c.* Sed huic statim respondet infra eod. vers. 1. *Dignior.* Verum dicit si de illa constaret, vt patet supra de regularib. licet. respon. 1. vers. talis ergo. & 19. q 2. duę sunt. Sed non est credendum cuilibet, vt patet supra de regularib. licet. §. si vero dubitetur. Vnde oportet quòd aliter probetur, quàm nudo verbo illius, qui dicit se missum, vt infra eod. vers. 1. & vers. sed oportet. & sequentibus.

6 *Potest rationabiliter.* vers. *Non sufficit.* Bene dicit: nam et si martyres aliqua mandent, non statim sunt facienda; sed ante est, vt sciamus illos a Deo quæ postulãt, impetrasse. 50. dist. si quis pręspostera. Nec semper eorum miraculis est credendũ, vt not. infra eod. vers. si oportet. ad fi. & patet in eo quod legitur & no. supra de reli. & venera. sanctorum. c. 1. in fi. ad idem. 42. dist. quiescamus. *Nude tantum.* idest sine signo miraculoso, vel testimonio scripturæ sufficienti. vt no. infra vers. 1. Nam nec ipsius iuramento crederetur: tum quia solus est. supra de testi. licet. 1. in fi. & c. cum a nobis. Tum quia in re propria generaliter nullus est idoneus testis. 4. q. 3. vers. item nullus. & vers. item omnibus. & no. de hac materia supra de testi. in omni negotio. *Asseueret.* Nec enim sufficit dicere nisi & probetur, vt hic. & le. & no. supra de concess. pręben. cum super quæstione. & supra de re iudi. cum super controuersia. §. 1. *Sed oportet.* vers. *Astruat.* Asserendo struat, siue instruat, hoc est probet, siue confirmet.

7 *Miraculi.* Sed nec miraculo statim credendũ est, quia & quandoque per malos & peccatores miracula fiunt. 1. q. 1. teneamus. & no. supra eod. vers. potest rationabiliter. Ideoque antequam fides adhibeatur, de vita & miraculis diligenter est inquirendum. Et postea referendum sedi apostolicæ, quę hoc reprobet, vel confirmet, vt legitur & no. supra de reli. & venera. sanctorum. ca. 1. ad fi. & supra de testi. venerabili. Hoc autem quod dicit de miraculo, statim exemplificat infra eod. vers. 1. *Scripturæ.* Et hoc exemplificat, infra eod. vers. Iohannes. *Vnde cum Dominus.* vers. *Vellet.* Exo. 4. *Iohannes quoque.* vers. *Dicens.* Matth. 10. e. *Licet autem.* 4. pars. in qua improbat quod supra dixit de illusione simplicium sacerdotum. *Scientia.* etiam eminens: licet competens toleretur, vt legitur & no. supra de elect. cum nobis olim. §. his igitur. vers. illius quoque. & de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu. *Propheticum.* Malach. 2. c. *Labia sacerdotis.* sim. 43. dist. sit rector. 11. q. 1. sacerdotibus. *Custodiunt.* idest custodire debent.

(D. Thom. 2. 2. q. 178. art. 2.)

8 *Exquirunt.* scilicet subditi: vnde pudibundum est si nesciunt respondere. 43. dist. in mandatis. ad fi. Quare & talis debet esse, qui omni poscenti sciat reddere rationem. 36. dist. §. ecce quod. ante fi. *Non est tamen.* vers. *à scholasticis.* 38. dist. sedulo. multo minus ab alijs subditis. 6. q. 1. oues. & c. præceden. & sequen. *Cum in eis.* quamuis simplicibus. *Propter quod.* vers. *Præcepit.* Exo. 22. *Non detrahes.* per hoc quod dicit Dominus. *Sacerdotes.* &c. *Nec quisquam.* vers. in quo respondet oppositioni, quę sibi fieri posset exemplo asinæ: quod statim sequitur.

9 *Exemplo.* Licet enim non sit exemplis, sed legibus iudicandum. C. de sen. & interlo. nemo iudex. quod qualiter intelligatur, not. supra de re iudi. in causis. Exempla tamen sacræ scripturæ & historiarum frequenter inducuntur, & ipsa probationem

(Ias. & Doct. cõiter in l. 1. ff. si cer. pet.)

Ias. & Doct. cōiter in l. 1. ff. si cer. pet. Io. And. & Doct. in c. inter corporalia. de transl. præl.

inducunt, vt hic. & supra de elect. venerabilem. §. obiectionem. vers. quòd autem. in fi. Sicut & prouerbia vulgaria antiquorum, vt patet in eo quod legitur & no. supra tit. 1. et si Iudęos. respon. 1. in fi. *Quòd asina.* 2. q. 7. secuti sunt. & ca. nos si incompetenter. *Legitur.* Nu. 22. f. *Prophetam*, scilicet Balaam, vt infra vers. 1. *Vel.* scilicet illo scripturę testimonio, quod dominus dixit Io. 8. f. *Quis ex vobis.* huic respondet infra eod. vers. & aliud. Et si male locutus sum. Io. 18. de quibus nota. supra de simo. ca. 3. De malo. Subaudi, sed non obstat exemplum de asina: & sic continuatur sequens. vers. *cum aliud sit*, &c.

10 *Cum aliud.* vers. *Quod quisque tenetur.* scilicet occulte reprehendere, vt hic. & arg. 23. q. 5. non putes. non manifeste vel publice. Illa enim correctio ad superiorem, vel iudicem tantum spectat. arg. 23. q. 4. duo ista. & c. forte. Prelatus enim subditum sicut pater filiũ, & publice potest corripere, & occulte. Vnde apostolus 2. Tim. 4. Argue, obsecra, increpa. 45. dist. c. 1. 8. q. 1. quid autem. Filius vero patrem, vel prælatum subditus publice reprehendere siue corripere nõ debet, vt legitur hic & probatur. 21. dist. nolite. & in eo quod le. & no. supra de maio. & obe. cum inferior. respon. 1. Correctio ergo canonica & occulta, de qua hic loquitur, ad omnes spectat secũdum euangelicam veritatem. Manifesta vero ad prælatos, siue iudices tantum, vt hic distinguitur. Et secundũ hoc potest intelligi. 2. q. 1. si peccauerit. & facit ad hoc. 22. q. 5. hoc videtur.

Alsonsus Cast. li. 13. aduersus hęreses, uerbo, subditus.

11 Ad denunciationem autẽ euangelicã, quæ admonitionem & probationem requirit. 45. distin. si illud. supra de testibus. in omni negotio. & quæ fit ad pænitentiam. 2. q. 1. si peccauerit. videtur quòd quilibet sit admittendus. arg. 2. q. 7. qua propter. Dummodo sit persona honesta. & supra de spon. cũ in tua. secundum B. Tu dic vt ibi no. & supra de cogna. spiritu. tua nos. & plenius supra de iudi. nouit. respon. 1. *Euangelicam.* Matth. 18. c. Si peccauerit in te frater tuus, &c. *Balaam.* per quem superior intelligitur. *Ab asina.* quæ tenet figuram subditorũ. Subaudi, sed nec obstat quod obiectum est ex scripturę testimonio. supra eod. vers. nec quisquam ibi, quis ex vobis, &c. Nam & aliud est &c. vt sequitur. *Et aliud est.* vers. *Patrem suum.* Aliàs fratrem. *Reprehendere.* Cum reprehensus se non submittat: alioquin contra. infra eod. vers. & rursus. *Manifeste.* Ad detractionem tantum, quod non licet. infra eod. vers. & aliud.

D. Tho. in 4. sent. dist. 19. Sylu. ĩ sũ. ver. correctio. § sexto. Nauar. ĩ Manua. c. 24. nu. 12. & seq.

12 *Euangelicam.* Supradictã: ex eo enim quod dicit corripe eũ inter te & ipsum solũ. Et quod sequitur, duos vel tres testes adhibendos, subaudi, & non plures: sequitur quòd hoc intelligendũ est tantum de occulta, & nõ publica correctione. arg. in eo quod le. & no. supra de pręsump. nonne. *Nam qui etiam dicit.* vers. *Fratri fatue.* sicut le. Matth. 5. c. & 55. dist. si euangelicam. *Et rursus.* vers. *Innocentia.* sicut Christus qui semper innocẽs est, & fuit. 1. Pe. 2. g. Qui peccatũ non fecit, &c. *Supponit.* quod potest. 2. q. 7. nos si incõpetenter. ff. de iurisdi. om. iudi. est receptum. Et tunc nulla potest notari detractio, siue iniuria, quæ volenti & scienti non infertur. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo.

A 13 Hæc autem suppositio quantum ad violentiam corpori inferendam, a nullo clerico fieri potest, quin violentiam inferens excommunicatus sit. Nam et si manus non sit violenta respectu supponentis: tamen propter iniuriam, quæ fit ecclesiæ, temeraria iudicatur, vt patet in eo quod legitur & no. infra de sen. exco. cũ desideres. §. fi. & c. contingit interdum. 1. Sed nec quo ad iurisdictionem hoc licet sine superioris licentia, vt infra eod. & no. supra de foro cõpe. significasti. Nec quantum ad forum pænitẽtiale. infra de pœn. omnes. §. 1.

14 Quid est ergo, vel qualiter est hoc intelligendum quod hic dicit? Respondeo indistincte hoc intelligi potest in Papa. 2. q. 7. nos si incompetenter. & 2. q. 4. auditum est. Aliàs audistis, quo ad iura positiua, quæ ipsum non ligant, nec ligare possunt, vt patet in eo quod legitur & no. supra de conces. præben. proposuit. Quo ad alios autem omnes intelligendum est hoc tantum extra iudicium, secundum quod fit. supra de iure iur. veniens. & c. quintaualis. Nisi hoc fieret de licentia superioris: & dummodo nulla violentia inferatur, vt patet ex præmissis. *Verbum domini.* Quis ex vobis arguet me, &c. Et si male locutus sum, &c. vt supra eod. vers. nec quisquam. *Et aliud.* vers. *Quia subditus.* sine aliqua submissione superioris. *Reprehendendi.* idest corrigendi: non quòd hoc liceat in publico: sed hoc ideo dicit, quia minus peccaret, vt potest colligi in eo quod le. & not. infra de sen. exc. cum non ab homine. respon. 1. & supra de coha. cleri. & mu. vestra. §. item aliud est. *In prelatum.* quod nulli licet. vt supra eod. vers. & aliud est. *Obsequendi.* idest obediendi. sim. supra de rebus eccle. non alie. c. fi. respon. 1. cum suis concor. *Quòd si forte.* 5. pars. in qua improbat, quòd subditi contemnendo proprios sacerdotes, eosdem vitant, & faciunt euitari, vt nota. supra eod. c. respon. 1. & vers. & eorum consortiũ, &c.

15 *Inutilis.* Nam & propter negligentiam remouetur. infra eod. c. 1. in fi. & 81. dist. dictum. C. de off. præfect. ori. si quos. 18. q. 2. si quis abbas. quod dic vt legitur & no. supra de offi. custo. c. 1. §. fi. supra de renun. c. fi. respon. 1. supra de simon. licet Heli. §. cum igitur. ver. 1. *Remoueri.* Subaudi temeritate propria minime sunt vitandi, quamdiu ab ecclesia tolerantur, nisi forsan essent notorij fornicatores, vel simoniaci. 32. distin. §. verum. & legitur & nota. supra de coha. cleri. & mu. vestra. & supra eod. veritatis.

16 *Sed agendum est*, &c. *Ordinate*, &c. Puta per modum accusationis vel denũciationis, vt legitur & nota. supra de accu. qualiter. 2. §. penul. Et est hic arg. quòd seruandus est ordo iuris. supra de accusa. ad petitionem. §. fi. versi. 1. vbi de hoc. *Apud episcopum.* quod dic vt legitur & nota. supra de offi. archidia. cum satis. ad idem. 16. q. 7. nullus. infra de priui. cum & plantare. §. in ecclesijs. supra de capel. mon. c. 1. *Institutio.* scilicet auctorizabilis.

17 *Destitutio.* Nam eius est soluere, cuius est ligare regulariter: quod dic vt nota. supra de maio. & obe. cum inferior. Et sic & examinatio personæ ad illum pertinet, ad quem manus impositio spectat. supra de elect. venerabilẽ. §. 1. vers. est enim regulariter, &c. Sic omnis res, &c. infra de regu. iuris. c. 1.

c. excom-

1578

c. Excommunicamus.

Summarium.

1 *Omnes hæretici, tametsi diuersarum sectarum, conueniunt quantum ad errorem.*

2 *Qualiter intelligatur hæreticos relinqui curiæ seculari.*

3 *Leges deferentes bona cognatis hæreticorum, correctæ.*

EXcommunicamus itaque, &c. *Superius.* scilicet supra de summa trini. c. 1. & 2. *Quia de varietate.* aliàs de vanitate. sim. infra eod. excommunicamus. respon. 1. *In idipsum.* quantum ad errorem hæreticum: omnes enim hæretici iudicantur, licet sectæ diuersæ sint. 24. q. fi. § fi. & §. seq. vsque in fi.

2 *Damnati vero.* vers. *Relinquantur.* qualiter hoc intelligatur legitur & no. infra de verbo. sig. nouimus. Sunt & alij casus in quibus degradatus statim seculari relinquitur potestati, vt no. supra eod. ad abolendam. §. præsenti. *Puniendi.* nisi statim sponte reuertantur: in quo casu sunt in monasterium retrudendi, vt infra eod. c. penulti. §. 1. & legitur & no. supra eod. ad abolendam. §. præsenti.

3 *Ita quòd bona.* vers. *Confiscentur.* Corrigitur ergo lex quæ defert bona cognatis hæreticorum. C. eod. tit. Authen. idem de Nestorianis. secūdum d.n. vt patet hic. & supra eod. vergentis. §. 1. & 2. vbi de hoc. *Stipendia.* pro rata. arg. supra de testamentis. relatum. 2. §. fi. & c. Raynucius. §. a cuius vers. penulti.

§. Qui autem.

Summarium.

1 *Ob solam suspicionem hæresis probabilem, purgatio indicitur.*

2 *Deficiens in purgatione, pro conuicto habetur; & plura nu. 10. in fine.*

3 *Negligens se purgare, olim statim tradebatur curiæ seculari, hodie secus.*

4 *Qui post purgationem vel abiurationem recedit, curiæ seculari traditur.*

5 *Excommunicatus ob contumaciam, quando et quomodo fiat de hæresi suspectus.*

6 *Quæ pœna eius, qui se purgare negligit.*

7 *Tentans se purgare, & deficiens, non excommunicatur, sed pro conuicto habetur.*

8 *Verba; velut hæretici condemnentur; pulchre explicata.*

9 *Ob præsumptionem iuris, & de iure potest aliquis vt hæreticus condemnari.*

10 *Gradus quatuor per quos ad condemnationem venitur, ob hæresis suspicionem.*

11 *Speciale est in crimine hæresis, vt elapso termino, mora purgari possit.*

12 *Quot & qualia incommoda afferat annalis contumacia.*

13 *Hæretici ipso iure sunt condemnati.*

14 *Legibus ciuilibus per ecclesiam approbatis vtendum in crimine hæresis.*

A 15 *An assignato termino ad purgationem, videatur indicta purgatio?*

16 *An absens cui iudex indixit purgationem, & terminum assignauit, si non compareat, debeat velut hæreticus condemnari?*

1 QVi autem. 2. pars. *Suspicione sola.* idest præsumptione. intelligas tu probabili. & sic nō obstat 2. q. 1. primo. Talis enim suspicio siue præsumptio purgationem inducit, vt sequitur. vnde quod infra dicit, monstrauerint. expone, idest, monstrare neglexerint. *Schol. 9. p. 2.*

B 2 *Anathematis*, &c. nam et si deficiat in præstanda is cui indicitur, tanquam conuictus punitur. & sic sine aliquo temperamento potest intelligi, quod le. supra eod. ad abolendam. §. laicus. & infra eod. §. adijcimus. in fi. infra de pur. ca. inter sollicitudines. §. fi. supra de cohabi. cleri. & mulie. tua. supra de simonia. de hoc autem. §. 1. & ca. insinuatum. §. fi. & de hoc no. infra de pur. ca. cum P. *Qualitatem.* quia hoc semper attendendum est, vt considerata suspicionis & personę qualitate, purgatio indicatur. 2. q. 1. omnibus. infra de pur. cano. inter sollicitudines. *Satisfactionem.* sim. infra eod. §. credentes. quod dic vt ibi plene notat. *Schol. 11. p. 2.*

C 3 *Anathematis.* olim vero talis statim relinquebatur potestati sæculari, vt supra eod. ad abolendam. §. laicus in decisione. sed hodie per annum expectatur, vt hic sequitur, & postea velut hæreticus condemnatur, vt in fi. huius. §. & sic traditur potestati sæculari. supra eod. ad abolendam. §. 1.

4 *Euitentur.* quòd si post purgationem præstitam vel abiurationem factam in hæresim eandem reciderint, seculari iudicio sine vlla penitus audiētia relinquuntur. supra eod. ad abolendam. §. illos quoque. *Ita quòd si per annum.* subaudi hac de causa excommunicati, vt præmisit, *Extunc*, scilicet elapso anno. sim. infra eod. §. si vero dominus. & §. credentes. & accidit hoc propter contemptum. infra de exces. pręla. c. fi. respon. 1. *Eym. p. 2. q. 58. & p. 3. in 2. modo proces. term. vbi dixi.*

D 5 Si quis igitur hac de causa excommunicatus per annum in rebellione perstiterit, veluti hęreticus condemnatur, vt sequitur. sin autē propter crimē aliud, pro conuicto habetur. 11. q. 3. rursus. & ca. quicunque. Quòd si pro simplici excommunicatus contumacia fuerat, non immerito de hęresi habetur suspectus. maxime si per biennium excommunicationē sustinuerit animo indurato. infra de pęn. ca. fi. vbi de hoc. multo fortius si per triennium: in quo quidē casu beneficijs ecclesiasticis omnibus est priuandus. supra de æta. & quali. cum bonæ. Ad idem supra de appel. pastoralis. in fi. infra de cle. excom. mi. postulastis. in fi. & c. fi. in fi. & ideo dixi, maxime. & multo fortius, quia idē est si per annum, vt hic, & in superioribus iuribus. Cum ergo excōmunicatus pro simplici cōtumacia, ex quo p annū excōmunicatus stetit, de hęresi merito habeatur suspectus, vt supra no. si cōtra talē agatur, aggrauetur man⁹ hoc modo:

E 6 Vt quia de hæresi tali de causa suspectus habetur infra certum tempus, secundum quod indicenti purgationē videbitur, debeat se purgare, si eandem purgationem sibi indictam, præstare neglexerit, ob talē negligentiam vt contumax iterum poterit excōmunicari.

nicari. et si postea in hac excommunicatione per annum steterit, veluti hæreticus debet iudicari, vt hic dicit. per quod euidenter patet, quòd maxima est potestas ecclesiastica: & quòd nullus debet contemnere Petri claues. infra de exces. præla. tanta.

7 Quid ergo si non fuerit negligens: sed se purgare tentauit, in purgatione tamen defecit? Respon. Tunc non est locus excommunicationi, nec per consequens annali expectationi: sed incontinenti potest tanquam conuictus de hæresi condemnari, vt patet in eo quod no. supra eod. §. super verbo suspicione sola. Qualiter autem contra contumacem in criminibus sit aliàs procedendum, dic vt plene no. supra de dolo & contu. veritatis.

Archidia. Ioan. And. & Frãcus i c. cũ contumacia. de hæret. lib. 6.

8 *Velut hæretici.* licet in veritate possit esse, quòd nõ est hæreticus: tamen ac si esset propter tantum contemptum ecclesię & clauium, ex quo sic condemnatus est, pœnas hęretici incurrit. sim. infra de senten. excom. si vero aliquis. de quibus legitur & no. infra eod. §. credentes. arg. infra de rapto. ca. 2. infra de exces. præla. tanta. in Authen. de priuil. doct. hæreti. muli. non præstan. quasi in medio. coll. 8. & ita, et si hæreticus non sit, tamen veluti hæreticus condemnatur. & est si. quod dicitur: Sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. supra de iudi. nouit. respon. 1. versi. sed cum dominus. est ergo talis velut, idest præsumptus hæreticus iudicandus. Sed contra: quia etiam pro præsumptione vehementi non est quis de tanto crimine condemnandus. supra de præsump. litteras. §. fi. in prin. vbi de hoc.

9 Sol. Illud verũ est de præsumptione facti vel iuris tantum, vt ibi. secus de præsumptione iuris & de iure, vt hic: quæ non admittit probationem in contrarium, vt patet in eo quod no. supra de sponsal. is qui fidem. *Condemnentur.* si moniti competenter redire noluerint. & sic non obstat. 1. q. 8. conuenientibus: sed & tales vitandi sunt, & ante admonitionem ne secreta fidei nostrę, quibus nos impugnent, eis exponamus, siue reuelemus. 43. dist. in mandatis. et sic intellige. 24. q. 1. quæ dignior domus.

10 Et nota gradus per quos in hoc casu ad condemnationem criminis hæreseos peruenitur. Primus est, suspicio notabilis. Secundus, quòd propter hanc suspicionem indicatur purgatio. Tertius, quòd si negligat se purgare, propter hoc feratur in ipsum excommunicatio. Quartus, quòd si de hac causa ligatus in sententia per annum pertinaciter permãserit, sequitur hoc condemnatio. Primus ergo est suspicio. Secundus purgatio. Tertius excommunicatio. Quartus annualis limitatio. ascensis enim & obseruatis diligenter per ordinem his quattuor gradibus, sequitur condemnatio: aliàs casum sententię appetit, quę istis gradibus in tali casu postpositis, quærit per abrupta ascensum. arg. 48. dist. ca. fi.

11 Et no. quòd licet aliàs post terminũ peremptorium lapsum & datum ad aliquid faciẽdum non audiatur quis: nec possit mora purgari regulariter nisi gratia fiat, vt patet in eo quod legitur & no. extra d. n. de restitu. spol. frequens. §. penul. Hic tamen speciale est, quòd possit purgari mora. & est ratio, quia non debet quis de tanto crimine nimis leuiter condemnari, vt patet supra de præsump. litteras. §. vlt. & magnum priuilegium est ecclesiæ, vt ex hac

Eyme. 3. p. in 13. modo pro ces. term.

A causa, & hoc seruato ordine, possit aliquem tanquã hæreticum condemnare. & de hoc no. infra de pur. cano. cum P. manconella.

et Simanc. instit. cat. tit. 2. nu. 20.

12 Hic igitur notandum, quòd annalis cõtumacia quandoque aufert rei possessionem, vt patet. C. vt in rem act. l. 2. supra vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. in alijs. & §. seq. nec mirum: quia & quandoque quod plus est aufert omnem defensionẽ, & inducit sufficientem præsumptam probationem. & per consequens iustam condemnationem, vt hic. & 11. q. 3. rursus. & ca. quicunque. ex quibus iuribus hoc quod hic dicitur, videtur esse sumptum.

B 13 Hodie vero non est necesse quòd tales per ecclesiam condemnentur, sicut patet per. l. Federici positam. C. de hæreti. in modum. Authen. quæ sic dicit, Gazaros, Patharenos, Leonistas, Speronistas, Arnaldistas, Circuncisos, & omnes hæreticos vtriusque sexus, quocunq; nomine censeantur, perpetua damnamus infamia: diffamamus atque bannimus, censentes, vt bona talium confiscentur: nec ad eos vlterius reuertantur: ita quòd filij ad successionem eorum peruenire non possint, cum longe grauius sit æternam, quàm temporalem offendere maiestatem. Verum qui inuenti fuerint sola suspicione notabiles, C nisi ad mandatum ecclesiæ iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personę propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tanquam infames & banniti ab omnibus habeantur: ita quòd si sic per annum permanserint, extunc eos sicut hæreticos condemnamus. Ergo hodie non est necesse, quòd per ecclesiam excommunicentur, vel condemnentur: sed sufficit quòd talibus purgationem indicat: quã si præstiterint, bene quidem: alioquin, ipso iure banniti & infames habentur, et si sic per annum permanserint, ipso iure sine aliqua sententia velut hæretici sunt damnati, vt patet per prædictam constitutionem.

D 14 Nec obstat, quòd crimen hæreseos est de foro ecclesiæ: quia dicta constitutio fuit per Romanam ecclesiam non solum approbata, sed procurata. et sic ea vti possumus. supra de constitu. ecclesia sanctæ Marię. & patet in eo quod no. infra de ope. no. nun. c. 1. & supra de solu. c. 2.

Alfon. cast. li. 2. c. vlt. de iusta hær. pun. ver. ad id igitur.

15 Sed quid si ecclesia suspecto assignet terminum ad purgationem pręstandam; nunquid per hoc videtur indixisse purgationem, ita quòd si non venerit, & hac de causa excõmunicetur: & postea per annum expectet, & in eadem contumacia permaneat, debeat velut hereticus iudicari? Dicunt quidam, E quòd sic. quia pro eo quod non venit, patet quòd per eum stetit quominus purgatio indiceretur: vnde perinde est ac si indicta esset. arg. ff. de reg. iur. ad ea. §. semper. & l. iure ciuili. ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. & l. quibus diebus. Quod non placet: quia aliud est tantum purgationem indicere, & aliud ad purgandum tantum terminũ assignare: aliud vtrunque facere: ita quòd si tantum alterum interueniat, nunquam potest dici quòd in non purgando contumax sit. si enim terminus assignetur tantum, non potest dici quòd assignetur ad purgationem indictam, sed indicendam. infra de pur. ca. c. fi. in prin. Si igitur non veniat, & si sit contumax in non veniendo, non tamen est contumax in non purgando: quia nõ

potest

potest dici contumax respectu purgationis indicendę, cum adhuc non sit in rerum natura. arg. ff. de iure codicill. quidam referunt. supra de consti. cum accessissent. § fi. Item si purgatio sit indicta: sed nō sit terminus assignatus, de facili non potest comprehendi contumacia. arg in eo quod legitur & no. infra de of. ordi. irrefragabili. §. excessus. nisi dicas intelligendum esse quòd statim purget se. arg. ff. de verbo. ob. eum qui Calendis. quod in hac materia durum esset sentire. igitur vtrunque requiritur, scilicet quòd terminus assignetur, & quòd purgatio indicetur. vnde & in dicta constitutione Gazaros, iungitur ad mandatum ecclesiæ, vel ad arbitrium episcopi. supra eod. ad abolendam. § si laicus. in decisione, vt ibi not. ex qua & iste §. videtur sumi. & temperatur hic pœna illius. & quod ad hoc faciendum terminus peremptorius assignetur. arg. ff. de iudi. ad peremptorium. & ll. sequentibus. supra de offi. del. consuluit. & probatur supra de re iudi. quòd ad consultationem. supra de cohabi. cleri. & muli. ca. penul §. penul. & fi. supra de simo. de hoc. & ca. insinuatum.

16 Sed quid si ita dicat iudex; Volumus, decernimus & mãdamus, quòd super tali suspicione te purges ad arbitriũ nostrum: & ad hanc purgationẽ prestandam, tibi talem terminum peremptorium assignamus: in quo nisi veneris, & dictam purgationem præstiteris, contra te quantum de iure poterimus, procedemus: & ipso non veniente excommunicatur pro eo quòd non venit: nec dictam purgationem vt citatus erat, præstitit? Hic locum potest habere iste §. nisi citatus reputans se grauatum à tali mandato ex iusta causa expressa duxerit appellandum. supra de appel. præterea. & extra. d. n. in eo. tit. cordi. li. 6. supra de re iudi. quòd ad consultationem, quam tamen si ecclesia velit excludere, indicat purgationẽ declaratam, & bene formatam, & bonæ famæ de tali contumaci, quamuis absenti: ad quam præstandam iterum assignet ei diem peremptorium, in quo nisi venerit, excommunicet ipsum: quia purgationẽ sibi indictam non præstitit. & sic omnino locus est huic: nec contumax audietur appellans. 2. q. 6. §. sunt quorum. Nec mireris, quòd dixi, absenti & contumaci purgationem determinatam & specificatam indici posse: cui tamen forsan nō indiceretur, si præsens esset rationibus suis auditis: nam idem est & de sententia diffinitiua, quæ plerumque datur contra absentem contumacem, & tamen forte non daretur contra pręsentem, & de iure suo docentem, vt patet C. de iudi. properandum. supra de elect. extra. d. n. statuimus. li. 6. supra de eo qui mit. in poss. causa rei ser. extra. d. n. cum qui. eo. li. Hęc enim contumacia operatur, quæ vt supra no. & possessionem & proprietatem rei aufert, & probationem sufficientẽ inducit, ac exceptionem & defensionem excludit. & adde quod no. infra de pur. ca. nos inter alios. & c. inter sollicitudines. §. fi. & de pœn. c. fi.

§. Moneantur.

Summarium.

1 *Magistratus seculares renuentes præstare iuramẽtũ de fide defendenda, de hæresi sunt suspecti.*

A 2 *Forma iuramenti de fide catholica tuenda, & cur hodie non præstetur.*

3 *Voces, perpetua, & temporalis, cur in textu positæ?*

4 *Requirendi sunt domini temporales, vt hæreticos expellant.*

5 *Magni principes quomodo excommunicandi in hac causa?*

6 *Magistratus seculares excommunicari possunt per metropolitanum & suffraganeos, & velut hæretici condemnari, & quando.*

7 *An spectet ad solum Papam priuare principes dominijs suis ob hæresim?* B

8 *Diœcesanus potest bona laicorum ecclesiæ rebelliũ, catholicis exponere occupanda.*

9 *Ecclesia contra res, & contra personas potest inuocare auxilium seculare.*

10 *Pœnę rebellium in ecclesiam quales?*

11 *Regulariter nemo ob alterius delictum punitur, sed hoc fallit vt hic.*

12 *Dominus principalis ob hæresim sui subditi non amittit ius suum: & quid in feudis, & bellis iustis & iniustis?*

13 *Sed si se ecclesiæ opponat, non gaudet hoc priuilegio.* C

MOneantur autem. 3. pars. *Compellantur seculi potestates.* sim. supra eod. ad abolendam. §. statuimus. dic vt ibi no.

1 *Fideles.* si hoc iuramentum præstare renuunt, reddunt de fide catholica se suspectos: vnde si propter talem suspicionem, indictam sibi purgationem nō exhibuerint, & propter hoc excõmunicati fuerint, & talem excommunicationem per annum sustinuerint, poterunt extunc tanquam hæretici condemnari. quod dic vt le. & no. supra eod. § proxi.

2 *Sacramentum, quod de terris.* Hęc est ergo forma, *Eym. 3. p.* D quam præstare tenentur domini temporales ab ecclesia requisiti: in qua & aliud debet addi, scilicet, quòd catholici sunt. in Authen. de iure iur. quod præstatur ab his. §. & æquus ero. coll. 2. Quid est ergo quòd hoc sacramentum de facto hodie non præstatur? Respon. Episcoporum negligentia est in causa, quæ eis in hac parte admodum est verenda: sicut & no. in alio simili supra de treuga & pace. c. 1. Sed & potest dici, hæc quæ hic dicuntur, & no. locũ tantum habere in terris siue prouincijs, in quibus fama est hæreticos habitare. arg. in eo quod le. & no. infra eod. §. adijcimus. *Studebunt.* Diligentiam voluit notare, & fugare omnem fraudem & negligen-E tiam. si vero dominus tẽporalis, & c. vt infra eod §. 1. *Ita quòd.* ver. *Ammodo.* q. d. quicquid hactenus fuerit.

nō procul ab initio. & Conc. Bitterẽn. c. 32.

3 *Siue perpetuam.* Hoc dicit propter Comitatus, Ducatus, & alios Principatus, in quibus filij succedunt, vt no. supra de voto. licet. *Temporalem.* Hoc dicit propter Potestates, Consules, & Rectores, qui ad annum eliguntur. supra de iudi. c. fi. & de immuni. ecc. aduersus. sicut & hoc de vtrisque exemplificatur supra eod. ad abolendam. §. statuimus. in prin. *Teneatur.* si requiratur, vt infra eod. §. 1. in prin. quod dic vt no. supra eod. §. super verbo. sacramentum quod de terris. *Si vero dominus.* 4. pars.

4 *Et monitus.* Est ergo requirendus & monendus: quia

Corra. Brun. lib. 3. de hær.

c. 9. Simman. insti. cath. tit. 23.

quia cum excommunicari debeat ex hac causa, vt supra eod. §. proxi. in prin. aliter excommunicari nō debet nisi monitus & rebellis, vt hic patet, & ibi, & infra de senten. excom. sacro.

5 *Per metropolitanum, & cęteros.* in concilio supra tit. 1. cum sit nimis. §. 1. & de præben. graue. si forsan rex fuerit: vel magnus princeps, qui ei ęquiparari valeat: vel quasi, puta quia habet sub ditione sua vnum metropolitanum, & suffraganeos. 6. q. 3. scitote. 3. q. 6. non liceat. & ca. vnaquæque. & sequen. In cōcilio enim talia grauia, & ratione personæ, vel negotij de quibus agitur, sunt tractanda. in Authen. de sanctis epi. §. vt autem omnis ecclesiasticus. colū. 5. coll. 9. & 18. dist. propter ecclesiasticas. 1. & 2. Sed contra: quia solus diœcesanus cum cōcilio clericorum hanc sententiam ferre potest. supra eod. ad abolendam. respon. 1. Respon. Verum est nisi ratione scādali, vel grauitatis negotij oporteat cæteros episcopos conuocare, vt ibidem patet, & hic, & infra eod. vers. 1. aliàs enim vnusquisque episcopus subditum suum excommunicat, quem vicini episcopi tenentur denunciare, & sententiā approbare ad requisitionem excommunicantis, vt patet in eo quod le. & not. supra de treuga & pace. c. 1. §. 1. & infra de rapto. c. 1. *Et si satisfacere.* vers. *Summo Pontifici.* Tum ratione grauitatis negotij, vt patet in eo quod no. in seq. glo. Tum ratione grauitatis infligendæ pœnæ, vt sequitur.

Eyme. 3. p. q. 32.

6 *Extunc.* idest elapso anno: sed & ipse dominus temporalis tāquam propter hoc suspectus de hæresi per eosdem metropolitanum, & suffraganeos poterit excommunicari: ita quòd si per alium annum hanc secundam excommunicationis sententiā corde sustinuerit indurato, extunc velut hæreticus potest condemnari, vt patet in eo quod le. & no. supra eod. c. §. 1.

7 *Fidelitate.* inflictio huius pœnæ ad solum spectare Papam videtur, vt hic. & 15. q. 6. alius. & c. nos sanctorum. & seq. & pręceden. vel ad illum cui specialiter hoc committit. infra de pœnis. c. fi. quantū tamen ad hoc crimen spectat, non oportet hodie ad Papam recursum habere: quia ipso facto de iure sunt absoluti vasalli, vt infra eod. c. fi.

8 *Exponat.* mandando prædicari crucē, quod nullus inferior Papa potest facere, vt le. & no. infra eod. §. 1. aliàs autem sine pręedicatione crucis posset diœcesanus, vt puto bona excommunicati subditi & rebellis, ac per annum expectati exponere, vt patet in eo quod le. & no. extra. d. n. de homicidio. pro humani. §. sacri concilij. vers. sitque cum suis. li. 6. quod sic probo: potest enim personam exponere etiā clerici incorrigibilis: hoc non potest verti in dubiū: quia expressum est nedum in crimine hæresis. supra eod. c. respon. 1. vers. 1. & c. ad abolendam. §. pręsenti. sed etiam in quolibet crimine, & qualibet contumacia: ex quo ecclesia nō habet vltra quid faciat, vt patet in eo quod le. & no. supra de iudi. cum non ab homine. infra de verbo. signi. nouimus. sed si hoc potest de persona clerici, multofortius in persona laici, vt patet in eo quod le. & no. supra de foro compe. significasti. & si hoc potest de persona laici, multo fortius & de rebus. arg. 12. q. 2. præcipimus. C. de sacrosan. eccle. sancimus. 1. & in eo

A quod le. & no. supra de dona. inter vir. & vxo. per vestras. §. fi. supra qui fil. sint leg. per venerabilem. respon. 1. supra de decimis. ex parte. 3.

9 Generaliter enim non solum in res: sed etiā contra personas potest ecclesia inuocare auxilium brachij secularis, vt patet in eo quod legitur & no. infra de homici. postulasti. infra de cleri. excom. ministran. c. 2. in fi. cum suis concor. & in seq. glo.

Eyme. 3. p. q. 37. Gondisal. de hær. q. 11. num. 17. Repertor. ver. brachium.

10 *Possideant.* & sic inuadendi sunt rebelles, & bona ipsorum occupanda ab alijs catholicis, ecclesiæ auctoritate interueniente, vt hic, & 23. q. fi. §. his ita respondetur. & ca. sequentibus. & q. 5. §. ipsis autem principibus. & ca. si apud carnales. & sequen

B tibus. qui enim tales & taliter impugnāt à locis suis expellendo, vel eos damnificando, vel pecunias auferendo, diligentissimi rectores, & pij consultores intelligunt, vt ead. q. si nos contra ecclesiam Christi. & ca. sequentibus. nam & necandi sunt, & ciuitates igni cremandæ: ita quòd sine habitaculo sint in æternum. ead. q. si audieris. & maxime dominus temporalis, qui iustitiam facere negligit impetendus est, vt ead. causa. q. 2. dominus. & q. 4. c. 1. & sequentibus. & §. breuiter monstratum est. & capitulis præceden. & sequentibus. & 3. q. 7. qui sine. & arg. in Authen. vt differen. iudi. §. penul. & fi. coll. 3. & 2. q. 7. sicut & in fidei. aliàs fideli.

C

11 *Saluo iure.* vers. arg. quòd propter delictum vnius, alius puniri non debet. quod regulariter omnino verum est, vt patet in eo quod legitur & no. supra de his quę fi. a maio. par. ca. quæsiuit. quandoque tamen casu aliter accidit contrarium, vt patet in eo quod le. & no. supra eod. vergentis. §. 1. & infra de pęn. in quibusdam.

Zanch. de hær. c. 18. Alf. Cast. li. 2. c. 10. & 11. de iusta hæ. pun.

12 *Domini principalis.* idest maioris & immediate superioris: nam res immobiles prioris domini sunt. ff. de capti. & postli. re. l. antepenul. ff. de acquir. rerum do. l. & transfugam. C. de capti. ab hostibus. Vel dic, quòd vbi inter Christianos iustum est bellum ex parte vna, ex altera vero parte iniustum, is

D qui iuste pugnat omnia occupata sua facit: quæ tamen ab alio in feudum non tenentur. C. de capti. l. 5. §. in pace. 23. q. 5. dicat quis. & q. 7. si de rebus. ff. de acquir. rerum do. naturalem. §. fi. sed & feudalia iure occupare possunt: saluo tamen iure domini Innocentis à quo tenentur, vt hic. Vbi vero infideles vel Christiani iniuste pugnātes bona immobilia iuste pugnantium occupant, & postea recuperantur, ad antiquum dominum tantum reuertuntur, vt in dicta. l. ff. de capti. l. si captiuus. mobilia vero, quæ infideles occupant, sua sunt, vt. ff. de ca. l.

Specul. tit. de feu dis. ver. 40. quæritur. nu. 62. Alberi. super stat. 3. p. q. 17.

E antepenul. & alijs duabus cōcor. supra inductis, in vers. huius glo. quæ incipit, mobilia. nam si fideles sunt hi qui iniustum bellum fecerūt, vniuersa restituere compelluntur, vt patet in eo quod le. & no. supra de iure iur. sicut. & infra vbi de hoc. & secundum hoc intellige quod no. extra. d. n. de homicidio. pro humani. §. fi. vers. penul. super verbo. diffidatus. & in vers. ipsius glo. quę incipit, secundum iudiciale.

13 *Opponat.* nam si hoc faciat, nullo modo potest vti priuilegio, vt patet supra eod. ad abolendam. in fi. immo & contra ipsum poterit procedere ecclesia hac de causa, vt supra eod. §. legitur & no. *Eadē.* vers.

1578

verſ. *Lege ſeruata*. vt ſcilicet ſi negligentes fuerint, excommunicentur, vt ſupra eod. §. à principio. vſque ad verſ. ſaluo. Omnino enim illa contra tales locum habent. illud autem quod dicit verſ. ſaluo. ex quo non habent dominos, locum habere nõ poteſt: quia nequit ſaluari ius domini, qui non eſt in rerum natura. arg. ſupra de conſti. cum acceſſiſſent. §. 1. verſ. per quod euidenter, cum ſuis concor.

§. Catholici.

Summarium.

1 *Quomodo auctoritate eccleſiæ bellum fieri poſſit.*

2 *Crux ſeu (vt noſtri loquuntur) cruciata, non poteſt ſine Papę licentia prædicari, & quare.*

3 *Quam indulgentiam conſequantur, qui hæreticos perſequuntur, & de priuilegijs crucesignatorum.*

CAtholici. 5. pars.

1 *Accinxerint*. Arg. ꝙ auctoritate eccleſię bellũ fieri poteſt. ad idem. 23. q. fi. igitur. & c. hortatu. 15. q. 6. auctoritatem. 63. diſt. adrianus. quod verum eſt contra inimicos fidei: vel contra eos qui eccleſiã impugnant, ſecundũ B. vel ei rebelles exiſtunt. quod dic vt no. ſupra eod. §.

S. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 2. ad 3. arg. & ibi Caiet.

2 Crux tamen prædicari non poteſt, niſi de Papæ licentia ſpeciali, ſicut nec nomen ipſius redimi, vt patet in eo quod le. & no. ſupra de voto quod ſuper his. & ca. ſequentibus. & hoc tribus rationibus. Prima eſt, quia nemo poteſt crucis receptę vinculũ ſoluere niſi Papa: vel is cui hoc cõmittit, vt dictum eſt. ergo nec inducere ſeu ligare. arg. in eo quod le. & no. infra de reg. iur. c. 1. ſupra de maio. & obe. cum inferior. Secunda, quia ad ſolum Papam pertinet proprie & principaliter de fide reſpondere: & per cõſequens eius acceſſoria expedire. 24. q. 1. quoties. & not. ſupra eod. ad abolendam. reſpon. 1. & arg. ff. de regul. iur. cum principales. Tertia eſt quantitas indulgentiæ: de qua ſequitur, quam nullus poteſt facere niſi Papa, vt infra not. De cæteris hanc materiam tangentibus, dic vt plene no. in ſumma. de voto. §. in quo caſu: & à quo crux debeat prædicari.

3 *Indulgentia*. quę eſt remiſſio omnium peccatorum, vt patet ſupra de Iudæis. ad liberandam. in textu deciſionis. ibi not. §. nos ergo. quam nullus poteſt facere niſi Papa, vt ibi no. cum alijs inferioribus ad 40. dies communiter. & in maiori caſu ad annum hæc poteſtas ſit limitata. vt le. & no. infra de pœ. cum ex eo. §. ad hæc quia per indiſcretas. De cęteris priuilegijs crucesignatorum, dic vt plene le. & no. in textu deciſionis, ſiue dicti ca. ad liberandã.

Eyme. 3. p. q. 117. & ſeq. Zach. de hær. c. 37. nu. 4. & late ibid. Campeg.

§. Credentes.

Summarium.

1 *Receptatores hæreticorum, grauius puniendi ſi errorem defendant. & quid de credentibus.*

2 *Credentes, receptatores, & c. qualiter debeant ſatisfacere, pulchre explicatur.*

3 *Receptatorum, defenſorum, fautorum hæreticorũ, & ſimilium pœnæ 12. explicantur.*

4 *Et eiſdem pœnis plectuntur aliæ ſimiles perſonę, & quæ ſint illæ.*

5 *Clerici fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum quibus pœnis puniantur.*

6 *Ratione dignitatis delictum aggrauatur.*

7 *Communicans cum excommunicato, nominatim denuntiato mortaliter peccat.*

8 *Pœna clericorum miniſtrantium ſacramenta fautoribus hæreticorum, aut eos ſepelientium.*

9 *Cum Papa aliquid ſibi reſeruat, cæteris prohibere cenſetur, ſed cum non reſeruat, alys putatur concedere.*

10 *Epiſcopus ſacerdotem excommunicatum, quia hæreticorum fautoribus, & ſimilibus ſacramenta miniſtrauit, redeuntem abſoluere poteſt.*

11 *Quod procedit in excõicato per ſñiam canonis.*

12 *Secus in excommunicato ab ore Papæ, niſi & c.*

13 *Pœna regularium miniſtrantium fautoribus hæreticorum eccleſiaſtica ſacramenta.*

14 *Regulares grauius puniendi quã clerici ſeculares.*

15 *Multis de communitate delinquentibus, an omnes amittant priuilegia.*

CRedentes. 6. pars *Receptatores*. &c. ſine quibus hæretici diu occultari non poſſunt. arg. ff. de receptato. l. j. ff. de offi. præſi. congruit.

De his hæreticorũ complicibus vide copioſe Eyme. hac 2. p. q. 50. & ſeq. vbi dixi.

1 Vnde ſicut hæretici puniendi ſunt: immo & grauius ſi eorum errorem defendant. 24. q. 3. qui aliorum. & ideo merito ſunt tales ſaltem pœna ſimili coærcendi. 11. q. 3. qui conſentit. C. de his qui latro. occul. l. j. etiam ſi conſanguinei ſint. arg. 27. q. 1. de filia. ſupra eo. ſi quis epiſcopus. vbi de hoc. quamuis in alijs criminibus, receptatorum pœna ſit ratione criminis temperanda. ff. de receptatoribus. l. j. puniuntur autem tales vt ſequitur, infra eo. §. per totum. credentes vero omnino hæretici iudicantur. infra eo. c. penulti. in fi. *Firmiter ſtatuentes*. ver. *Taliũ*. ſcilicet receptatorum, defenſorum, & fautorum. Credentes vero omnino ſunt excõmunicati, & damnati, infra eo. c. 2. in fi. *Notatus*. ideſt hac de cauſa per epiſcopum denunciatus. ſupra eod. ad abolendam, vel iterum excommunicatus. nam & excommunicatus iterum excommunicatur. ſupra tit. 1. in quorundam. §. fina.

2 *Satisfacere*. Si. ſupra. eo. §. qui autem. & infra eo. §. 1. ad fin. & conſiſtit hæc ſatisfactio in hoc, vt ſcilicet abiuret hæreſim vel purget ſe, ſi ſuſpectus ſit tantum, infra eo. §. adijcimus. verſi. fin. & ſi alia de cã notoria excommunicatus ſit, debet reſtituere omnia percepta, & quæ percipi poterunt, ſupra de reſti. ſpol. grauis. & quæ ex occupatione, aliqua ſi forte ipſam fecerint, ad eum peruenerũt, ſupra de iureiur. ſicut. & infra. Vel ex officio vſurpato, & damnato, vel ei interdicto. vt patet in eo, quod le. & not. ſupra tit. 1. cũ ſit nimis abſurdum. §. fi. & c. ſeq. ſub §. præcipientes. idem ergo eſt de his, quæ occaſione participationis ad eum peruenerunt. ar. in dictis iuribus. & infra eo. §. 1. & ſupra eo. ad abolendam. §. 1. in finnam de his omnibus, quæ notoriæ offenſę accedũt, & ipſius ſequela ſunt, ſicut & de ipſa offenſa notoria, pro qua excommunicatus fuerat, ſatisfacere tenetur, vt patet in eo quod leg. & not. infra de verbo. ſign. ex parte. 1. & c. ſeq. & ſupra de fide inſtru. inter

dilectos.§.cæterum.ver.fi. cum suis concor. sed & si
pro suspectione hæresis excommunicatus fuerat, la-
pso anno tanquam hæreticus cōdemnatur. quod dic
vt le.& not.supra eo.§.qui autem. *Contempserit.* sub-
audi, si laicus fuerit: ex tūc ipso iure,&c. vt infra eo.
ver. 1.& sequenti. *Si vero clericus*,&c.vt infra eo.§.1.
Infra annum. si.supra eo. §.si vero dominus. & §. qui
autem. *Ex tunc.* ver. scilicet elapso anno.
3 *Ipso iure*, &c. Ecce pœnæ in quibus receptatores,
defensores,& fautores hæreticorum afficiuntur. Pri-
mo enim excommunicantur, vt supra, & sequuntur
aliæ pœnæ 11.& sic sunt 12. per totum. vt infra no.
Infamis. Ecce secunda pœna. *Nec ad publicas.* Tertia
pœna: & habet locum etiam in excommunicato.vt
patet in eo quod le.& not.supra de procur.c.fi. *Nec
ad eligendos* versi.Ecce quarta pęna: idem in excom-
municato, & suspenso, vt patet in eo quod le.& not.
supra de consuetu.cum dilectus.§.quia nobis. supra
de elec.illa. *Nec ad testimonium.* Ecce quinta pœna:
idem in excommunicato.supra de testi. veniens.2.§.
fi. *Sit etiam intestabilis.* ver. Ecce sexta pœna. & idem
videtur ī excōmunicato.ar. in auth.de priuileg.dot.
post mediū l. ver. sed sint eis inaggressibilia. coll.8.
& de hoc not. extra d. n. de excep. pia. sed nec tales
vēdere nec donare possunt, nec aliquo mō cōtrahe-
re.C.eo.tit.Manichæos. *Nec ad hæreditatis successio-
nem.* ver. Ecce 7.pœna. *Accedat.* ex testamento vel ab
intestato. & idem videtur in excommunicato, licet
aliud innuatur in parte. in auth. vt cum.de app. cog.
§.generalem.& seq.coll.8.sed corrigitur in parte illa.
supra eo.vergētis.§.1. *Nullus præterea.* ver. Ecce octa
ua pœna, quæ & in excommunicato quolibet locum
habet.supra de iudi.intelleximus. supra de excep. cū
inter priorem.§.1.& 2.in prin. *Quia si forte.* ver. Ec-
ce 9.pœna: & idem est in excommunicato notorio.
supra de re iudi.ad probandum. *Nec causę.* ver. Ecce
decima pœna, quæ sequitur in proxima superiori.
Si fuerit. ver. Ecce 11.pœna, quæ ex proxima decima
superiori sequitur. *Si tabellio.* Ecce 12. pœna quæ &
in excommunicato vendicat sibi locum. 3. q.4. nul-
lus. De cæteris pœnis contra hæreticos promulgatis
dic vt plene no.secundū l.& canones.in summa.eo.
tit.§.vna pœna. *Damnato.* si. supra eod.fraternitatis.
quod dic vt ibi plene no.
4 *Et in similibus.* Ver. hoc verbum duobus modis
potest intelligi. Primo vt fiat comparatio de his, quæ
hic interdicuntur ad alia consimilia: puta ad publi-
ca officia quæcumque sint illa,& quocumque nomi-
ne censeantur: quia nec omnia de facili nominari
specialiter possent. arg.ff. de præscrip.ver.l.4. & quia
secundum diuersas prouincias ipsorum nomina va-
riantur. sed nec est vis in nominibus facienda, vt pa-
tet in eo quod le.& no. supra de procura.petitio. Itē
sicut sunt actus omnes legitimi. ff.de reg. iur.actus.
qui omnes sunt talibus interdicti: quia & omnibus
infamibus.supra de testi. licet ex quadam. §.1. in fi.
Secundo potest fieri comparatio de personis hæreti-
corū ad alias similes, sicut sunt schismatici,& etiam
notorij excommunicati: qui & à prædictis omnibus
repelluntur, vt patet in concor.supra signa.in singu-
lis.ver.& secundum hoc excommunicati notorij in-
testabiles sunt: nec aliquem sibi obligare possunt: in
quo tamen aliqui contradicūt. super quo vide quod

A no.extra d.n.de excep.pia.respon. 1.ver. & excom-
municati.lib.6.& supra de dolo, & contu. veritatis.
in fi.& in summa. de pęnitentijs.§.fi. sub §. quid de
ijs quæ excommunicati.
5 *Si vero clericus.* 7.pars. *Fuerit.* Receptator, defen-
sor, vel fautor hæreticorum. *Deponatur.* exceptis pœ-
nis supradictis contra laicos promulgatis, quæ & in
simili tantum locum habent: quibus & hæc additur
propter rationem, quæ sequitur. *Vt in quo maior*,&c.
nam vbi crimen est grauius, maior pœna est impo-
nenda. vt hic.& 50.dist.quia tua.& patet in eo quod
le.& not.infra eo.§.1.ver.similiter. & supra de vita,
& ho. cleri.vt clericorum.§.1. supra de transla. epi.
B ca.2.§.1.
6 Habes etiā hic ar. quòd ratione dignitatis aggra-
uatur delictum.ff. de re mili.omne delictum.§.1. &
per consequens pœna.ar. ad idem.32.q.1. qui vide-
rit.25.q.1.nulli fas.19.dist.nulli.40.di. homo Chri-
stianus.vnde & qui magnus sine comparatione crea
tus fuit, sine venia damnatus est.de pę.dist.2.§. prin-
cipium enim. de hoc not.supra de iureiur. cum qui-
dam. *Si qui autem.* ver. *Tales.* scilicet credentes, rece-
ptatores, & fautores hęreticorum, vt supra eo.§.pro-
xi. in prin.
C 7 *Denotati.* Ar. quòd si quis communicat excom- *Syl. in Sum. ver. excōmunicatio.§. nu. 1. & facit.c.Sicut.11.q. 3.*
municato non denuntiato, licet peccet venialiter, nō
tamen mortaliter. post denunciationem vero ab ec-
clesia solemniter factam peccat mortaliter. ad idem
supra de postul.præla.c.1.§.1. & 2. & secūdum hoc
intelligi potest, supra quod metus causa.sacris, vt &
probatur extra d.n.de sent.excom. statuimus.§. fin.
lib.6.quod dic, vt ibi no. & infra de cleri.excom. mi
ni.si celebrat.§.penu.& fi. *Satisfactionem.* De hoc dic
vt plene no.supra eo.§.credentes.ver.1. *Percellantur.*
qui enim participat excommunicato scienter, & mo
nitus se non corrigit, est excommunicandus. infra
de sen. excom.quod in dubijs. 11.q.3. qui commu-
D nicat.secundum B.& extra d.n. de sent. excom. sta-
tuimus. lib.6.
8 *Sane clerici.* 8.pars. *Pestilentibus* à peste, quæ pro-
uenit à participatione eorum.si.supra de simonia. si-
cut simoniaca. *Sepulturę.* De hoc casu, & alijs dic vt
no. supra de sepultu.ex parte.§.fi. *Alioquin.* ver. sub-
audi excommunicati sunt clerici ipso iure cum cen-
seantur fautores.supra eo.§.credentes.& cum ab ore
Papę tales ter excommunicentur in anno, celebran-
tes diuina coram excommunicatis à Papa excom-
municati sunt. infra de senten. excom. significauit.
restat quòd si excommunicati celebrēt, ac sacra-
E menta interdicta ministrent: irregularitatem incur-
runt.infra de cleri.excom.ministran.c.1. & c.2.& c.
postulastis. Pręterea dicimus quòd suo priuentur of-
ficio, &c.11.q.3.si quis episcopus damnatus. & c.si
quis episcopus in cōcilio. *Absque indulto.* si.infra de
cleri. excom. mini.c.1.2. 3.& 4.infra de rapto.ca.2.
in fi.vbi de hoc.
9 Cum ergo hanc restitutionem sibi specialiter reti-
neat Papa, alijs inferioribus hoc prohibuisse vide-
tur, vt patet in eo quod le.& no.supra de præbē.gra-
ue.§. fi. sic econuerso absolutionem, quam sibi non
retinet, alijs concessisse videtur.infra de sent.excom.
nuper.§.in secundo. ver. fina.
10 Quamuis autem hæc restitutio prohibeatur
episco-

1578

Vide Couar. in c. alma mater. de sen tē. exco ī 6. par. 1. §. 11. nu. 15. Cōci. Trid. seß. 24. c. 6. tit. de refor. & Scho. 20. p. 2.

episcopo, ipsum tamen reuertentem poterit ab excō municatione absoluere, & ecclesiæ reconciliare. supra eo. ad abolendam. §. 1. ad fin.

11 Quod verum est quo ad sententiam canonis. secus de sentētia oris Papæ, quam ter in anno profert. vt supra. eo. §. ver. alioquin. in prin. ab illa enim nullus inferior Papa absoluere poterit. supra de maio. & obe. cum inferior. ex quo & sequitur quòd nullus potest ad plenum reconciliare hæreticum, sine domini Papæ licentia speciali, quod est dignum no.

12 Nisi dicas, quòd hæc sententia lata ab ore Papæ canon est generalis: a quo, & inferior potest absoluere, ex quo Papa non retinet sibi absolutionem. infra de sen. excom. nuper. §. in secundo. & adde quod no. infra de priui. cum hoc. in prin. & de sen. ex com. a nobis. 2. §. vt autem. ver. si.

13 *Similiter*. ver. *Regulares*. Subaudi, caueātne talibus exhibeāt ecclesiastica sacramēta. alioquin suo priuētur officio, &c. vt supra eo. §. rñ. 1. ver. 1. *Quibus etiā.* scilicet regularibus circa prædicta delinquentibus. *Hoc*. idest hæc pœna ad ipsos magis aggrauandos.

14 Sicut ergo clerici seculares grauius puniuntur quàm laici: quia ratione clericatus grauius peccant, vt legitur, & notatur, supra eo. §. proxi. sic & religiosi plus peccant ratione religionis, quàm clerici seculares, & ideo grauius puniuntur, vt hic.

15 *Vt illorum*. Si omnes vel maior pars delinquant, hoc planum est. alioquin contra, supra de his quæ fi. a ma. par. c. quæsiuit. Vel dic quòd hoc est speciale ratione immanitatis criminis contra illam regulam. sicut & aliàs no. si. supra eo. vergentis. §. 1. & 2. & ar. in eo quod le. & not. supra de offi. archid. ea quæ. §. vnico. *Priuilegia*. quod dic vt plene no. supra ad abolendam. §. fin. & est si. infra de priuileg. tuarum. §. 1. versi. 1.

§. Quia uero.

Summarium.

1 *Episcopis proprie conuenit munus prædicandi.*
2 *An Episcopus vbique, etiam extra suam diœcesim possit prædicare. & nu. seq.*
3 *Episcopus in aliena diœcesi non potest indulgentiam conferre.*
4 *Quinam præter Episcopos possint prædicare.*
5 *Abbates non possunt concedere licentiam prædicandi.*
6 *Et an possint concedere licentiā Missam celebrādi.*
7 *Vsurpare præsumitur officium prædicationis, qui missus non probatur. & quomodo probetur missio.*
8 *Nemo excommunicandus nisi monitione præmissa.*
9 *Crescente contumacia pœna augenda.*

Cōc. Trid. seß. 5. tit. de refor. c. 2 et seß. 24. c. 4. de refor. & Schol. 8. p. 2.

QVia vero. 9. pars. *Apostolus dicat.* Rom. 10. c. *Omnes qui. ver. Prohibiti, vel non missi.* hoc ideo dicit: quia aliqui sunt missi ordinarij per vniuersum mundum, & omni creaturæ, vt probatur Mar. vlti. 21. distin. in nouo.

1 Vnde & dicit decretum, ꝙ nullus audeat prędicare præterquam domini sacerdotes. 16. q. 1. adijcimus. quod de sacerdotibus, idest episcopis anthonomastice est intelligendum. non ergo refert quis episco-

A porum prædicet: sed quid prædicet, & sic potest intelligi. 19. di. secundum, quod verum est nisi ab illo cuius est diœcesis prohibeatur. arg. 6. q. 3. scriptum. Vel illud intelligatur non de falce prędicationis, sed iurisdictionis.

2 Cum enim episcopi missio tanta auctoritate roboretur, vt patet supra eo. gl. in prin. non pōt prohiberi, immo ab omnibus debet recipi, & admitti, vt patet supra eo. cum ex iniuncto. §. 2. ver. sed oportet, & ver. Ioannes. Dummodo caueat ab errore. alioquin contra. infra, de purga. cano. inter sollicitudines. & 40. dist. si Papa. maxime quia verbum domini non est alligatum. 2. Tim. 2. B. Sed verius est vt episcopus semper admittatur: & vbique. nisi ab illo cu-

B ius diœcesim. intrat prohibeatur. nā ex quo est prohibitus, alligatur verbo prohibitorio: vnde, & debet omnino abstinere, vt hic. & probatur. 9. q. 2. c. 1. & 2. & c. episcopi, & in eo quod le. & no. supra de vsu pal. c. antepenul. ad fi.

3 Quamuis autem non prohibitus posit episcopus prædicare in aliena diœcesi, non tñ indulgentiā dare nisi hoc faciat auctoritate sedis apostolicæ sibi commissa, vel de expressa licentia episcopi, vt infra, de pœ. quod autem. Ratio diuersitatis hæc est: quia per prædicationem non intelliguntur multum iniu-

C riose alieni limites vsurpari: nec aliquod paratur præiudicium graue: immo fit melior conditio episcopi, cuius est diœcesis, & animarū sibi cōmissarū, vt probatur 95. dist. ecce. vnde & videtur ꝙ eo inuito hoc exerceri posset. ar. ff. de nego. gest. soluendo. ff. de sol. si pro me. & l. soluere, & l. ti debitor. Sed non obstat: quia & si non fiat ei graue præiudicium, vt dictum est, tñ aliquatenus interest sua ne ipso inuito fiat: ne. s. videantur sui termini vsurpari. ar. ff. de neg. gest. cum pecuniam. in fi.

4 Alij autem exceptis episcopis, & saluo quod no. infra eo. super versi. non missi præter auctoritatem, & super verbo epō loci, nō debent prædicare popu-

D lo, cuius curā non habēt: nisi a sede apostolica vel catholico loci epō, hanc expresse obtinuerint pōtatē, vt sequitur hic, qui etsi ipsam obtinuerint, reuocari pñt qñcūq; placuerint cōcedēti. arg. ff. de iud. iudiciū soluitur. sdum hoc ergo expone qđ hic dicit. *Oēs*. subaudi epi. *Qui*. Subaudi. ab illo cuius est diœcesis. *Prohibiti*. vel alij quicūq;. *Non missi præter auctoritatē*. &c. sicut hoc concessit prædicatoribus, & minoribus, & alijs quibusdam religiosis, vnde non sunt prohibendi, vt hic patet, & infra de exces. prælato. nimis praua. & supra de cler. non resi. fraternitati, cum suis concor. Sed caueant ipsi quòd suis terminis sint cōten-

E ti, supra de sepultu. c. 1. §. fi. alioquin poterit eis prædicatio interdici, vt patet in eo quod le. & not. infra de priuil. tuarum. §. 1. *Episcopo loci*. si. infra de pœ. cum ex eo. respon. 1. vbi de hoc.

Vide loca in nu. 1. huius §. annotata.

5 Non ergo licet abbati hanc auctoritatem dare, secundum d. n. ar. supra de præsump. nonne, & expresius, infra de exces. præla. accedentibus.

6 Secus si Missam velit quis celebrare: quia illud potest concedere quilibet incuratus: dummodo constet esse presbyterum celebrare volentem, supra de cleri. peregri. c. 3. secundum d. n. quod dic vt ibi no. Ratio diuersitatis est: quia in primo magis imminet periculum, quàm in secundo, vt patet supra eo. cum

ex iniuncto, infra eo. c. 1. secundum d.n. cũ his quæ ibi not. Vel dicas ꝙ si persona nota sit, volens prædicare, sicut magister in theologia, vel alius competens idoneus prædicator, etiam quilibet incuratus hanc auctoritatem dare poterit, secundum d.n.ar. supra de offi. or. ab ecclesiarum. quod intelligo casualiter & in transitu: sed episcopus hoc generaliter concedere potest per totam suam diœcesim. supra de offi. ordi. inter cætera, quod inferior non potest, vt hic. *Publice vel priuatim.* priuata enim magis suspecta est.ar.infra eo. §. 1. ver. 1. & in eo quod le. & no. supra eo. cum ex iniuncto. respõ. 1. ver. 1. in prin.

7 *Vsurpare.* Vsurpare intelligitur qui missus nõ probatur: vel per literas Papæ, vel episcopi, vt supra, vel qui missionem non probat per operationem miraculosam, vel scripturæ testimonium speciale, qđ dic vt plene le. & no. supra eo. cũ ex iniuncto. §. 2. & quæ etiam probat missionem si ab illo cuius est populus prohibeatur. nisi ipsa missio superioris auctoritate roboretur, vt patet ex eo, quod supra legitur, & no. *Præsumpserint.* subaudi si moniti non destiterint.

8 *Excommunicationis*, &c. aliter enim non est quis excommunicandus nisi monitione præmissa, vt patet in eo, quod le. & not. supra eo. §. si vero dominus, & §. moneantur. *Et nisi.* ver. *Quia citius.* ad arbitriũ superioris. *Resipuerint.* sint excõmunicati. *Alia competenti.* arbitraria, vt patet in eo quod legitur, & not. supra, de offi. leg. de causis. §. vnico.

9 *Plectantur.* Quia crescente cõtumacia debet augmentari & pœna, vt hic, & le. & no. supra, vt lit. non contest. c. fi. §. fi.

§. Adijcimus.

Summarium.

1 **Ex causa fidei inquirere potest Episcopus prouinciam, & contra rebelles cuiusuis dignitatis procedere.**

2 **Vniuersitas non conuenitur nec agit, nec iurat nisi per syndicum.**

3 **Vniuersitas delinquere potest: & contra eam potest fieri inquisitio, & qualiter punienda.**

4 **Vniuersitas non potest excommunicari.**

5 **Dissidẽtes à cõi fidelium ritu suspecti sunt de hęresi.**

6 **Deficiens in purgatione, vel iurare nolens, vt conuictus punitur.**

7 **Secus dicendum in eo qui se purgare negligit.**

8 **Qui renuit iurare, dicens non licere, hæreticus est. & nu. 10.**

9 **Pro condemnato habetur, qui renuit iurare de calumnia.**

10 **Qui recusat omnino iurare, de secta Vualdensium præsumitur.**

11 **Intellectus l. 2. C. de hæret.**

12 **Intellectus l. 1. C. de fide instru. & c. etsi quæstiones. §. 1. de simonia.**

Alber. de agnos. asser. q. 11. nu. 10. & seq. Siman. institu.

Adijcimus. 10. pars. *Honestas.* si. supra de offi. archid. c. 1. supra de offi. or. inter cætera. *Bis, aut saltem semel.* si. supra de off. archid. mãdamus.

1 *Fama fuerit.* Aliàs enim nisi ex causa tali vel cõsimili nõ est prouincia (etiam occasione religionum, vel hæresum) commouenda, vt in auth. de mandato prin. §. neque occasione. coll. 3. Ex causa autem hoc

A potest facere iudex ecclesiasticus, vt hic, & cõtra rebelles procedere, quantumcumque dignitatis existant, vt patet supra eo. §. si vero dominus, & præceden. & seq. & in eo quod plene not. in summa eo. tit. §. qualiter deuitetur, maxime in ver. ergo cognitio, & ver. & hoc intelligas. *Et ibi.* ver. *Viros.* si. supra, de accus. sicut olim §. 1. in prin.

cath. tit. 25. nu. 1. & seq.

2 *Totam Viciniam.* Ar. quòd vniuersitas potest præstare iuramẽtum calumniæ, sic. 35. q. 6. episcopus in synodo, secundum. B. hoc multum remotum est. ar. & planum est, quòd vniuersitas, vel collegium nec conueniri, nec agere, nec iurare potest nisi per syndicum, vel prælatum, vt patet in eo quod le. & not. supra de syndico. c. vnico. extra. d. n. de testi. ad hæc

B † præsentium. respon. 1. ver. ab eisdem. lib. 6.

† Alibi nõ est, ad hæc. Vide copiose per Panor. et Fel. ĩ c. dilectus. 2. de simo.

3 Est tamen hic ar. quòd vniuersitas delinquere potest, & quòd contra ipsam, & singulos de vniuersitate potest fieri inquisitio, & quòd singuli iurabunt, & pro delicto proprio punientur, vt le. & no. supra eo. ad abolẽdam §. ciuitas. & de simonia, dilectus. 2. §. abbatibus.

4 Excommunicari autem non potest ipsa vniuersitas. quod dic vt le. & not. extra. d. n. extra. de sen. excom. romana. § fi. lib. 6. *Occulta conuenticula.* si. supra eod. cum ex iniuncto. respon. 1. ver. 1. in princ. vbi de hoc.

C 5 *Dissidentes.* Propter quod merito suspecti habentur, vt hic, & supra de elec. in causis. §. 1. & ar. 41. dist. quisquis. 86. di. inferiorum. 23. q. 8. præterea. ff. ad l. Aquil. scietiam. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. 1.

Indicare. 35. q. 6 episcopus in synodo, supra de testi. cogen. præterea. 2. q. 7. qua propter. 22. q. 1. si quis per capillum.

6 *Ipse autem episcopus.* ver. *Purgauerint.* immo in purgatione defecerint, vel quia iurare nolunt, vt infra §. 1. vel alio modo: tunc enim puniuntur tanquã conuicti, vt sequitur.

Vide Schol. 11. p. 2.

D 7 Secus de illis qui negligunt se purgare: quia illi excommunicatur, & hæc est differentia quantum ad illum articulum inter hunc, & illum quem habuisti, supra eo. §. 1. vbi de hoc. Vel dic vt no. infra de purcan. inter sollicitudines. §. fi. qđ verius est. *Canonicæ.* vt scilicet tanquam heretici condemnentur hi qui in purgatione deficiunt, supra eo. c. §. 1. Hi vero qui lapsi sunt sine vlla audientia seculari iudicio relinquãtur, supra eo. ad abolendam. §. illos quoq;. *Si qui autem.* 11. pars. *Obstinatione damnabili.* Hoc ideo dicit: quia & qñque religiosi nõ rebelliter, sed ex quadam honestate iurare renuunt, vt patet in eo, quod leg. & not. supra de testi. nuper. supra, de iureiur. etsi Christus. §. fin.

E 8 Si autem hoc aliquis omnino renueret dicens, quòd crederet peccare mortaliter: quia nullo modo est iurandum, hoc ipso hæreticus reputatur, vt hic,

Eyme. hac 2. p. q. 14. uer. tertius error.

9 & habetur pro conuicto, sicut & † pro condemnato habetur, is qui renuit iurare de calumnia, vt legitur & notatur supra de iuramen. calum. c. fin. §. pœna. sicut & is qui neque defendit, neque exhibet, vt contumax condemnatur. ff. de noxa. quotiens. §. in potestate. ideoq; tenetur quis per iuramentum purgare de hæresi conscientiam, de consecra. di. 2. ego Berengarius. 1. q. 7. quotiens. maxime qñ circa hunc articulum errare præsumitur.

Quia

1578

10 Quia si omnino iurare renuat de secta Valdésiũ, qui omnino iurare renuunt præsumitur, & hoc solo hæreticus reputatur, vt sequitur.
11 Et hoc argumento leui a fide deuians, hereticus cẽsetur, & sic pôt intelligi. C.eo.ti.l.2.aliàs aũt propter solam suspicionem, quamuis vehementem, de tanto crimine non condemnaretur: quod dic, vt not. supra eo.§.qui aũt.in fi.& de presump.literas. §.fi.in prin.
12 Secũdum hoc duobus modis pôt intelligi, quod legitur. C.de fide instr.l.j.& supra, de simo.& si quæstiones. rñ.1.ver.j. & 2. vt.s.quod ibi dicit de tali siue tenui religione, intelligatur de obstinata, & damnabili, & sic hæretica, vel simplici, & honesta qui intellectus vltimus magis congruit menti, vt patet in dicto c.& si quæstiones. respon.j.in fi.

§. Volumus.

Summarium.

1 *Omnis est adhibenda diligentia, vt hæretici extirpentur.*

2 *An indicijs crimina probentur.*

Volumus igitur. 12. pars. *Inuigilent*. Erant enim pastores super gregem suum vigilantes, Luc. 2. quod dic vt plene not. supra de offi. archipres. ca.fi.in prin. *Canonicam*. de qua sequitur, infra eo.§.j. *Si quis enim*. 13. pars.

Inno. 1. epist. 25. tom. 1. cõcilio. refert Côra. Brun. lib. 3. de hær. c. 15.

1 *Super expurgando*. Nam, & si generaliter sit episcopi negligentia reprobanda, vt patet in eo, qđ le.& no. supra de offi. ordi. irrefragabili. rñ.j. hæc tñ est in hoc casu propter periculum fidei specialiter detestanda. *Negligens*. Remouetur ergo prælatus, propter negligentiam, vt hic, & j.q.j.§.ecce cum honoris.& no. supra eo.c.proxi.§.fi.
2 *Indicijs*. indicia igitur probant crimen, vt hic, & supra eo.§ adijcimus.ver.j.& 2.& q.8.sciant. 32.q.j. dixit dominus. infra de priuil.cum olim. & C.de rei ven. indicia. supra, de cleri. peregri.c.2.§.vnico. cum suis concor. supra de præsump.c.illud.& c.literis, & c.tertio. *Deponatur*. tanquam negligens, & remissus, vt supra. *Et in locum*. versi. *Qui velit, & possit*. si. supra de cleri. non resi. quia nonnulli.§.j. & c.relatum. respon.j.& §.1.

c. Sicut in uno.

Summarium.

1 *Cauendum ne sub specie virtutum vitia committantur.*

2 *Causa, cur nullus prædicator admittendus, nisi mittatur.*

3 *Nulla potest vniuersitas sine ordine consistere.*

Sicut in vno corpore. & infra. Qđ deest in hac decisione legitur supra eo. cũ ex iniuncto.§. sicut enim. *Sub specie virtutũ*. Sic supra eo.c. proxi.§. quia vero. 41. dist. sæpe vitia. etenim pretextu pietatis non sunt vitia committenda. 30.q.j. nosse.
2 Et est hæc cã quare nullus prædicator admittendus est nisi missus: periculosum est.n.cũ sub specie,

A huius boni hæreticus aculeus possit latere, vt hic, & in pręd. iuribus, & j.q j.§.ecce cum honoris. 32. dist. §.verũ.& 42. dist. quiescamus. quãuis idoneus possit se vltro offerre ad mittẽdũ, vñ Esa. 6. Ecce ego mitte me. 8.q.j. in scripturis. 16.q.j.§.hoc idẽ. ar. ff. de tu. & cu. da. ab. l. vbi. & l. ꝓtor. *Nos attendentes*. 2. pars. *Pręcipuus*. sic supra eo.cũ ex iniũcto.§. sicut.n. ver. j.

Huc spectant multa in cõc. Trid. sancita sess. 5. ti. de refor. c. 2.

3 *Dñs apostolos*. Nec vniuersitas aliqua posset subsistere rõne, nisi eã hmôi magnus ordo seruaret. 89. dist. ad hoc. ideoq; nullus laicus est admittẽdus cuiuscumque meriti, vel ordinis existat, vt hic sequitur, & patet supra eo.cũ ex iniuncto, respon.j.ver.j. & §. sicut em. ver. cum igitur, & sequẽ. & §. licet aũt.

B

c. Excommunicamus 2.

Summarium.

1 *Omnes hæretici vnum habent finem erroris.*

2 *Docentium hæreses, & addiscentium debita pœna.*

3 *Addiscentium hæreses duplex genus diligenter notandum.*

4 *Deprehensus in hæresi quis dicatur, & qua pœna plectatur.*

5 *Simoniaci pœna, & similitudo cum hæretico.*

6 *Credentium erroribus hæreticorum pœna.*

C

Excõmunicamus. & c. *Diuersas*. 24.q.fi.§.fi.
1 *Conueniunt*. Quia ad eũdem finem. s. deceptionis, & erroris tẽdũt, si. supra eo. excõicamus. rñ.1. quod dic vt ibi not. *Damnati vero*. 2. pars. *Puniendi*. Sic supra eod. excõicamus. rñ. 1. ver. damnati. & c. ad abolendam.§. pñti.
2 Sed quæ est debita aĩaduersio? Rñ. vt docentes vltimo supplicio affligantur: addiscentes vero. 10. librarũ auri pœna mulctentur. C.eo.tit. quicũq;. ad fi.
3 Et hoc intelligitur de addiscẽtibus, qui nõdum didicerunt, sed cã addiscẽdi ad hęreticos accesserũt. nã si incępissent discere, & sic ad actum peruenissent: eadem pœna punirentur qua & docentes, & sic soluitur, nec contradicit. C. de mathematicis. l. culpa. similis est tam prohibita discere quàm docere. De cæteris dic, vt plene no. secundum l. supra eo. ad abolendam. & secundum easdem. l. & ca. in summa. eod. tit.§. qua pœna. *Degradatis*. supra eo. ad abolendam. §.j. *Si qui autem*. ver. ab hoc loco vsque ad fi. additur declarando quod deest, supra eo. excõicamus. rñ. 1. ver. damnati. & c. ad abolendã. §.j.& 2. nã alia quæ hic ꝑmittũtur, dicũtur ibi, & quędã alia, vt ibi patet.

D

Vide cõc. Chalced. acti. 3. circa fin. Ad de Zach. de hær. c. 3. num. 6. ubi Cãpe. & Ioan. Roias de hær. p. 2. asser. 43.

4 *Deprehensi*. Publice, ita ꝙ notorium sit, vt in eo quod legitur, & not. infra eo.c.1. qui si statim sponte redire voluerint, admittẽdi sunt, vt supra eo. ad abolendam.§. præsenti. ita tñ ꝙ in carcerem ad agẽdam perpetuam pœnitentiam detrudãtur, vt hic sequitur, & hoc non fuerat ibi dictum, quod hic declaratur, vt ibi not.

E

5 *In perpetuo carcere*. Sicut & simoniacus est in monasterio detrudendus. 1. q. 1. reperiantur. supra de simonia. quanta. & est bona similitudo, nam simoniacus hæreticus reputatur. 1. q. 1. eos qui. 6. q. 1. §. sed licet. supra de simonia. quotiens. vbi de hoc, & idem iuris est hodie de credentibus, vt infra §.1.
6 *Credẽtes aũt*. 3. pars. *Eorũ*. s. hęticorũ. *Similiter*. dãnati ergo de credẽtia ꝑ ecclesiã seculari iudicio, &c. vt leg.

Eyme. hac 2. par. q. 30.

vt leg. & not. supra eo. §. damnati. Hodie ergo non excommunicantur, non expectantur sicut receptatores, & defensores, licet olim secus esset etiam tempore concilij generalis, quod dic vt legitur, & no. supra eo. c. excommunicamus. §. credentes.

c. Absolutos.

Summarium.

1 *Hodie ipso iure remanet absolutus qui hæretico erat obligatus.*

2 *An reconciliatus ecclesiæ, recuperet amissas fidelitates, & obligationes, pulchra disputatio.*

3 *Non soluuntur à debito fidelitatis vasalli, domino in occultam hæresim incidente.*

4 *Hæretico non est soluendum, quod ei erat sub pœna, aut iuramento promissum.*

5 *Iuramentum tacitam habet conditionem, si communicare liceat.*

1 ABSOLVTOS. &c. Ipso iure hodie vt hic, olim non sic erat expresse dictum: immo quòd deberent absolui, quod dic vt le. & not. supra eod. excommunicamus. §. si vero dominus. ver. 1.

Vide Alfon. Cast. lib. 2. c. 7. de iust. hære. pun.

2 Sed nunquid si talis reconcilietur, fidelitates istas ipso iure recuperabit? Videtur quòd sic. C. de senten. pas. l. j. & l. fin. Tu vero dicas quòd non: sicut A nec faceret si fuissent vassalli ab hac fidelitate simpliciter absoluti. arg. supra de diuo. de illa. Secus si ad tempus lata esset sententia, scilicet quamdiu in excommunicatione perstiterint, infra de pœn. cap. fin. in fin. quia tunc cessante tempore erroris, cessaret & talis sententia, vt patet in eo quod le. & not. supra de vita & hone. cleri. ca. fin. ad fin. & secundum hoc intellige 15. quæst. 6. iuratos. & c. nos sanctorum.

3 *Manifeste.* Secus ergo si occulte. arg. supra de simonia. ex tuę. & c. sicut nobis. in fin. cum suis concor. & c. fin. & not. supra eo. ca. proxi. §. 1. ver. si qui autem.

B 4 *Aliquo pacto.* &c. Ergo si sub certa pœna aliquid ei soluere tenebatur, pœna non committitur: cum enim talium bona possint occupari, multo fortius retineri, vt patet in eo quod le. & not. supra eod. excommunicamus. §. si vero dominus. ver. 1. Eodem modo non intelligitur is qui iurauerat deierare.

5 Quasi iuramentum habeat in se tacitam conditionem, scilicet si in tali statu permanserit, quòd ei communicandum sit. arg. supra de iureiur. quemadmodum, respon. 1. ver. quia in illo. cum suis concor. & supra eod. excommunicamus. 2. §. credentes, & idem si aliàs excommunicatus esset, vt in dictis c. 15. quæst. 6. nos sanctorum, & c. iuratos. quod dic, C vt not. in summa. de sent. excom. §. fin. sub §. quid si teneor sacramēto. nisi forsan necessitas immineat, vel ex indulgentia aliud contingat, quod dic, vt le. & not. infra de senten. excom. si vere.

Adde Albe. de statutis p. 1. q. 25. nu. 8. & Deciū ī rub. C. qui admitti. nu. 4.

DE

1578

IOANNES AND. SVPER TIT. DE HAERETICIS IN DECRETAL.

c. Dubius

Summarium.

1 *Dubitans in fide deliberatè hęreticus est.*
2 *Dubitatio procedens à timida conscientia non facit hęreticum.*
3 *Fidem veritatis quis dicatur ignorare.*
4 *Ignorantia in his quæ sunt fidei non excusat.*
5 *Hæreticum esse, tenui argumento à fide flectere, quomodo accipiendum.*
6 *Infidelis, siue baptizatus siue non, testis esse non potest.*

Melch. Can. lib. 12. c. 9. de lo. theol. Squil. de fi. catho. c. 18. Pala. Ru. alleg. de hær. §. 5.

D*VBIVS.* Breue est.
1 *Infidelis est.* Hoc verũ in dubitatione, quæ habet pertinaciam, animi deliberationem, & placentiam.
2 Sed dubitatio, quæ procedit à scrupulo conscientiæ, potius est pęna quàm culpa, nec habet hæresim, cum frequenter contra voluntatem accidat: immo ille qui se bene firmat in fide, & talibus motibus resistit, meretur. sicut & qui resistit carnis stimulis. 5. di. sed pensandũ. & c. testamentũ. aliàs non esset dare fidelem, qui non fuisset hæreticus. facit ad prædicta. 24. q. 3. dixit. & quod dicam infra eo. cum Christus. *Omnino.* idest, aliquo modo. hoc est nullo modo est eis credendum. si. omnino. supra de iura. calum. in pertractãdis. Hosti.
3 *Fidem veritatis.* idest veritatem fidei, quia baptizari renuit, vel in articulis errat. posset etiam intelligi de catholico, qui ignorat veritatẽ negotij, de quo quæritur, cui in eo credẽdum non est. supra qui ma. accusa. pos. videtur. de iura. calum. in pertract. Host.
4 *Ignorant.* non ergo excusat ignorãtia in his q̃ sunt de fide: quod dic vt dixi supra de sum. tri. super rub. *(Scho. 20. p. 1. vbi dixi.)*
5 In gl. 2. ibi l. 2. ibi dicitur hæreticus qui etiam leui argumento deuiat à documentis & tramite fidei. In glo. 2. ibi, tenui. idest quantumcumque leui. Abb. & in fi. vel dic de tenui argumento. vt no. supra de præsum. litteras. §. fi. in prin. Host.
6 In glo. vlti. ibi, in fide. licet baptizatus. idem in nõ baptizatis. supra de testi. c. 1. cum concor. *(Schol. 10. p. 2. Eyme. 3. p. q. 68.)*

c. Qui alios.

Summarium.

1 *Quis sit intellectus huius capitis.*
2 *Delictum serui quando noceat domino.*
3 *Quilibet tenetur proximum ab hæresi reuocare.*
4 *Correctio qualiter ad prælatos, & ad alios pertineat.*

Mel. Can. li. 12. c. 9. de lo. theol.

Q*VI alios.*
1 *Errore.* fidei catholicæ, vt faciat ad titulum. *Non reuocat.* fortius si defendit. Prima glo. quærit & soluit distinguendo.
2 In glo. 1. ibi, scientiam. si seruus vulnerat, & occidit sciente domino, tenetur domi-A nus, & scientia sumitur hic pro patientia, vt teneatur si non prohibuit, cum id posset.
3 In glo. 1. ibi, prælati. facit quod not. infra de sen. exc. quantæ. nisi dicatur aliquid speciale in hæresi, vt quilibet teneatur ab illa proximum reuocare: vel ꝙ perseuerantia inducit quasi vetationem delicti, vt quasi videatur delictum omittendum, & in fi.
4 Hoc dicit, quòd iudiciaria correctio ad solum prælatum pertinet, vt in primis concor. Euangelica ad omnes, vt in secundis, & remit. ad not. de cogna. spiritua. tua. de test. in omni. *(S. Tho. 4. sent. dist. 19. Sylu. Sum. uer. correctio.)*

B

c. Firmissime.

Summarium.

1 *Schismaticus cur sit hæreticus.*
2 *Hæresis vnde dicatur.*
3 *Iudęi & gentiles improprie dicuntur hęretici.*
4 *Hęreticus proprie quis dicatur.*
5 *Peccatis dimissis, bona opera quandoque reuiuiscũt.*

F*Irmissime.*
C 1 *Schismaticum.* qui etiam hæreticus est vineam ecclesiæ diuidendo. *Incorporatus.* erat enim membrum abscissum à corpore. 23. q. 7. quemadmodum. 1. q. 7. conuenientibus. ver. item Ioannes. vbi dicitur, quòd hæresis separat omnem hominem ab ecclesia. ad idem 23. q. 5. si vos. facit. 24. q. 1. hæretici. & c. alienus. & c. omnis, qui. & c quicumque. *Et post pauca.* decisa, ac si dicat, & ĩfra. vel, & c. Glo. 1. ponit septẽ modos quibus dicitur hæreticus. *(Eymer. hac. 2. p. q. 48. vbi dixi. Cõr. Bru. li. 1. de hær. c. 16.)*
2 In 1. glo. ibi, hæresis. & dicitur hæresis ab electione erroris, vt ibi: vel ab erro erras, vel ab hæreo hæres; quia nimium hærent suæ opinioni. vel ab ereco, D vel ercíscor, quod est diuido, sicut dicimus familiæ erciscundæ, & in fin. de hoc. 24. cõ. 3. §. quia vero. *(Eymer. hac 2. p. q. 1. Zanchi. de hæret. c. 1.)*
3 Vbi no. large Iudæos, & gentiles dici hæreticos, quia non tenent articulos fidei, secũdum quod omnes hæretici non sunt excommunicati.
4 Dicit Host. quòd duobus vltimis modis proprie, & stricte dicitur quis hęreticus, sicut qui quo ad hoc non recipit quatuor concilia, sic loquitur. C. eo. quicumque. C. de sum. tri. l. fi. Dicitur etiam hæreticus, qui priuilegio ro. ec. quæ præest omnibus detrahit. 22. di. omnes. Qui præcepta sedis apostolicę pertinaciter transgreditur. 19. di. nulli. Qui decretalibus epi-E stolis contradicit, vel eas non recipit. 20. di. de libellis. Qui communionem catholicæ ecclesiæ non recipit. in auth. de priui. do. hære. mu. non præstan. post prin. coll. 8. Host. hic, & in sum. eo. tit. §. 1. In glo. 2. ibi, apostolus. 1. ad Cor. 13. a. *(Eyme. hac 2. p. q. 32.)*
5 In glo. vlt. in fin. & mortificatis malis interdum bona reuiuiscunt. de pœn. di. 3. pium. Gof. & Host. remit. ad sum. de pœn. & rem. §. & an ficte. 1. respon. *(S. Tho. 3. p. q. 89. ar. 5. Sot. li. 4. dist. 16. q. 2. ar. 5.)*

c. Fra-

c. Fraternitatis.

Summarium.

1 *Intellectus huius c. quis.*
2 *Quando tabellionis scriptura falsa, non rumpat cęteras bene factas.*
3 *Instrumentum, vel dictum testis in vno falsum, in omnibus est falsum, cum falsitas est in substantialibus. & nu. 4.*
4 *Falsitatis instrumenti, vel dicti testis, non allegatur ignorantia.*
5 *Dicta alicuius, ratione personæ solum reprobata, de falso non arguuntur.*
6 *Publica persona damnata, an eius instrumenta sint damnata.*
7 *Scriptura damnatorum quomodo recipienda.*
8 *De operibus Origenis varię sententię.*

FRaternitatis. *Ephesyna synodo.* prima catholica. T. *Quomodo poterunt.* q.d. non poterunt. *Capitula.* scilicet, quæ scripserũt.

1 *Auctores.* suspensiue legas. & intelligit Inno. hic in expositionibus scripturarum, & omnibus alijs confectis ab his qui non gerunt publica officia. 9. di. si ad sacras. 16. di. c. 1. 37. di. si quid.

2 In scripturis autem tabellionum, & aliorum publicum officium gerentium secus est: quia licet vnã chartam falsam fecerint, nihilominus valent aliæ, quandiu in officio tolerantur. ar. 8. q. 4. nonne. & melius supra de cohabi. cle. & mulie. vestra. & hoc propter publicam vtilitatem, & ne venientes ad eos decipiantur. arg. ff. de of. præto. l. 4. ff. ad Macedonianum l. 3. respon. 1. ff. de offi. præsi. si forte. C. de lati. liber. tol. l. vnica. §. sed domini. & §. sed & si quis homini libero. C. de testa. l. j.

3 Dicimus tñ. ꝙ si instrumentũ, vel dictum testis, in vno probetur falsum, nõ solum in illo, sed in totũ ẽt reprobandũ est. arg. 3. q. 9. pura. ff. de ędil. ed. cũ eiusdem. de con. di. 4. c. non liceat. & expresšius. 9. di. si ad sacras. vbi de hoc, & ibi habetur dictũ Ber. quod etiam tenuit in veteri l. quod verum est, quando tabellio, vel testis mentitur circa substantialia, vel circũstantias negotij, de quo agitur, principales: puta, cum ageretur inter contrahentes de boue, tabellio scripsit, de asino: vel de pecunia argentea, & ipse posuit de aurea: vel agebatur inter P. & M. & ipse scripsit inter G. & R. ar. in eo quod leg. & not. de rescrip. significante. & est ratio, quia nunquam debet ponere in instrumento vel testimonio, nisi quod in veritate nouit & vidit.

4 Nec potest in hoc ignorantiam allegare. 3. q. 9. testes. & c. hortamur. & c. pura. & adde quod dixi de of. dele. cum in iure. in fi. Si autem errauit, vel scienter mentitus sit, circa accessoria, vel circunstantias negotij, de quo agitur, non substantiales; nihilominus valet instrumentum quo ad substantialia: vt si dicat, contrahentes esse de alia terra quàm sint, vel consanguineos, vel affines aliorum quàm sint, & similibus: & est ratio, quia non consistit in his officiũ tabellionis, vel testis; nihil enim facit ad cõtractum

A vel testimonium vndecumque sint contrahentes, ar. supra de iudi. cum deputati; & adde quod post eum dixi de of. dele. cum in iure. post glosas in fin. & de hoc in Spec. de teste. §. 1. & ver. itẽ quòd aliquid. cũ sua remissione. Est tñ euidens contra ar. in eo quod le. & no. supra de rescrip. significante. cui contrario staretur, quando circunstantiæ facerent ad casum.

5 Licet autem dicta alicuius, ratione personæ non aliàs falsa probentur, vel reprobentur, redargui non possunt de falso.

6 Si tamen publica persona de falso accusata, & cõdemnata fuerat, ex tunc instrumenta, & dicta eius

B carebunt robore, ratione personæ, vt hic & supra de testi. testimonium. Alij dicunt vt Ioan. in d. ca. si ad sacras. & hoc placuit Gof. vt dixi de elec. ecclesia. 2. in glo. hoc tractat. quòd si in vno instrumẽto plura capitula sunt connexa sibi, & vnum sit accessoriũ altero, vno cassato, cętera cõnexa, & accessoria cassata intelliguntur: secus si sint diuersa, & separata. ar. ff. de mino. etiam. ff. de neg. gest. eũ actum. & l. at qui natura. facit supra de ap. vna sententia. cum concor. vel distingue, vt supra de fide inst. ex litteris. primũ tñ dictum magis placet Inno. .·. .·. .·. Gl. j. signat contrarium, quod dupliciter fortificat & sol- *Hic quadam consultò omisimus.*

C uit. In glo. 1. ibi declarauit. & c. nonne. vbi habes concor. ad hoc.

7 Et ibi recipienda. tanquam auctorizabilia: possunt tñ recipi vt rationabilia, & sic cessant cõtraria. *Vide cũ Schol. 1. p. 2.*

8 Et ibi Origenis. aliqui dicunt Origenem excusabilem, quia hæretici ad obfuscandum nomen suum hæretica interseruerunt libris suis. hoc recitat Hosti. infra de sen. exc. a nobis. 2. hanc expositionem improbat Hier. in epistola ad Pamma. & Oce. eo maxime, quia Eusebius, & Didymus ipsius tractarunt errores: tñ ipse idem fatetur aliquos dicere per ipsius pessimos discipulos aliqua admixta, sed nõ omnia. vide ad desiderium de 12. lectoribus. b. videre po-

D tes de ipso & ipsius commendabilibus actibus, & de ipsius erroribus in historijs li. 12. 8. c. cum 7. sequẽ. & in Hiero. ad Pam. & Oce. i. c. & in fi. vbi de hoc. & infra de no. ope. nun. c. 2. & infra, de re. iu. accessorium. lib. 6.

c. Siquis episcopus.

Summarium.

1 *Pœna huius c. quando locum habeat. & nu. 4.*
2 *Episcopus hæreticos instituens non sepelitur, & sepultus exhumatur.*
E 3 *Et memoria eius aboletur.*
4 *An episcopus extraneos catholicos instituens plectatur pœna huius c.*
5 *Quoslibet infideles instituens hac pœna punitur.*

SI quis episcopus.

1 *Prætulerit.* idest, instituerit. T. vel prætulerit ecclesiæ suæ. & intellige de episcopo, qui hoc fecit sciẽs, probabilis enim ignorantia esset excusata. de cleri. exc. apostolicæ, infra eo. c. 2. lib. 6. Abb. exponit, idest errorem sustinuit. *Saltem.* q.d. nedum in vita. *Schol. 1. p. 2. ex quo intelliges hãc glos.*

2 *Dicatur.* ergo non sepeliatur, & si sepultus est, exhumetur

1578

humetur. supra de sepul. sacris.

3 *Nomen.* Damnatur ergo ipsius memoria. *Recitetur.* forte in libro, quo poni solent nomina episcoporum defunctorum, & pronunciari obitus annuatim. Host. Glo. j. respon. per obiectionem & solutionem. Vlti. glo. signat contrarium, & soluit.

4 In glo. j. ibi. hæreticos. secundum Ala. & Lau. etiã idem Inn. & Hosti. non enim locum habet hæc pœna in illo qui in his quę testari possunt, institueret extraneos tamen catholicos: licet quidam contradicant, ꝙ non præsumitur ecclesiam dilexisse, præponendo extraneos ipsi ecclesiæ.

5 In glo. ij. ibi. hæreticis. sic etiam parificantur pagani Iudæis. supra tit. 1. cum sit. In gl. vlti. ibi. c. 1. & infra c. accusatus. §. si vero, in fin. lib. 6. & in fi. de hoc 24. q. 2. in sum. & Hosti. remit. ad sum. de accusa. §. siquis accusari. & vide in Spe. de accusatore. ad fin. versi. item ꝙ reus: sed nonne præsumi debet pro isto, qui in vltimo instanti potuit pęnitere? dic vt not. 88. dist. neque.

c. In eos.

Summarium.

1 *Quis intellectus huius cap.*

B *Pœna huius c. etiam in laicis locum habet.*

IN eos. *Qui non sunt.*

1 Quia hæretici sunt Iudæi, vel pagani. In glo. 2. ibi. dari. secundũ Ala. & T. In gl. vltima in fi. & ibi in ver. item multi. secundum literam. de ipsis statuerunt defunctis, qui suas &c.

2 Patet idem in laicis. alia litera, quæ habet de episcopis, id non probat.

c. Cum Christus.

Summarium.

1 *Definitio huius cap. etiam præterita respicit, & quare.*

2 *Papam posse, aut non posse facere nouũ fidei articulum, quomodo intelligatur.*

3 *Definitiones Pontificum, & Conciliorum large dicuntur fidei articuli.*

4 *Et à quibus sciri debeant, explicite uel implicite.*

5 *Omnis uera doctrina, quę circa fidem uersatur, largissime dicitur fidei articulus.*

6 *Et ita licet de ea dubitare, antequam sit per ecclesiam definita.*

7 *Qua ratione intelligendum illud Pauli: & habitu inuentus vt homo.*

8 *Anima humana forma corporis essentialis.*

CVm Christus. *Perfectus.* non enim nouit etiam opus imperfectum, de baptis. maiores.

1 *De cętero.* Quia iuris diuini & naturalis est, hoc respicit etiam præterita. de hoc de consti. c. fi. ad idem. infra de vsur. cum tu.

A 2 *Sed.* Ala. & Vinc. per hanc literam notabant, ꝙ Papa facere poterat nouos articulos fidei, qđ fatebantur verum secundũ vnã acceptionem articuli; idest, tale quod credi oporteat, cum prius non sic oporteret: sed cum dicitur articulus, eo qđ necessariò credi debet & debuit, non facit nouum articulum: quia quod modo est articulus, semper fuit & erit articulus, sicut stricte sumitur; expressi in symbolo apostolorum. & hos secundum eos, fideles explicite scire tenentur. allegant canones. de cons. dist. 4. quos hic allegat gl. *S. Tho. 2. 2. q. 1. ar. 10.*

3 Largius sumitur, cum comprehẽdit cum præmissis diffinitiones factas per Romanos Pontifices, vel

B Concilia, quale est, tres personas esse coæquales, & alia multa, de quibus habetur. 15. di. ca. 1. 2. & 3. & de cons. di. 4. c. penult. & vlt.

4 Et ista secundum eos necesse est credere implicite, explicite non nisi prælatis, qui legem scrutabiliter scire tenentur. 38. dist. omnes. 23. dist. qui episcopus. & de his hic remittam super fi. gl. *Eyme. p. 1. q. 4. 7. & 12. & Schol. 20 p. 1.*

5 Largissime vero secũdum eos, sumitur articulus, secundum quod respicit omnem veram sententiam circa fidem, etiam nondum diffinitam.

6 Et in hac acceptione licet dubitare de articulo fidei, scilicet nondum diffinito: sicut de iam diffinitis licuit ante diffinitionem, allegant. 24. q. 1. dixit apo-

C stolus. bene ponitur exẽplum in visione diuina, per nouam constitutionem Benedicti, quæ incipit: Benedictus Deus. Speculator vocat talia articulos fidei. in Spe. de lega. §. nunc breuiter. vers. 2. contra.

7 *Secundũ ꝙ homo.* dicit Vin. ꝙ quidã dicebãt cõtrarium, per id quod dicitur ad Phi. 2. b. In similitudinẽ hominum factus, & habitu inuentus vt homo: vnde dicebant, ꝙ assumpserat humanam formam vt habitum, & potius continebatur sub prædicamento habere, q̃ sub esse. Sed male dicebant, quod hic reprobatur: nec obstat illa auctoritas, quia & humana essentia & forma habet habitum hominis. Quare habitus non negat essentiam, qđ intelligas nisi poneretur negatiua, vt si diceretur habitu solum, vel tãtum,

D qđ negatiuam sapit. de causa poss. cum ecclesia. facit quod dixi supra de cle. non resi. quia nõnulli. in magna gl. versi. quid si omnes. *Ita verus.* non phantasticus, vt dicebant Manichæi. de cele. mis. in quadam. in princ.

8 *Anima rationali.* ipsum corpus vere per se & essentialiter informante, vt in cle. de sum. trin. c. vno. in princ. In gl. 1. excommunicatus. sup. non tam ex vi horum verborum, quàm ex eo. & ibi. c. 1. & supra de celeb. mis. in quadam, & in fi. dic vt dixi. supra de sum. trin. super gl. rub. *Relat. supra. fol. 5.*

E

c. Sicut ait.

Summarium.

1 *Et si de Tholosanis hæreticis loquatur, de omnibus intelligitur.*

2 *Cum quibus non exercenda negotiatio.*

3 *Per generalem clausulam, an omnia priuilegia tollantur.*

4 *Locis interdum pęna infligitur.*

Q Sicut

Sicut ait.

1 *Tholosanis.* Non solum quo ad istos, sed etiam quo ad omnes est canon latæ sententiæ. Inno. *Receptatores.* est si. secũdum Hosti. de homici. pro humani. lib. 6.

2 *Negotiationem.* & idem in excommunicatis. 11. q. 3. sicut. & c. seq. de paganis est dictum. supra tit. 1. quàm sit. Hosti.

3 *Priuilegiorum.* arguit Hosti. per generalem mentionem tolli omnia priuilegia, cuiuscunque sint tenoris. remit. supra de dol. & contu. c. 2. & vide quod dicam de exces. prætel. c. vno. lib. 6. & infra c. proxi. in fi. Phi. in contrarium. de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. vbi speciale derogat generali; respondet, ꝙ vnum & idem ibi dici potest: generale, inquãtum omne priuilegium tollit; speciale, inquantum locum habet solum etiam causa fidei. *Quibuscunque.* sicut templarijs & hospitalarijs.

Io. Roias sing. 102. Gondisal. de hær. q. 22. nu. 5.

4 *Sepulturam.* Et contrafacientibus, & loco infligitur pœna. infra eod. c. 2. 1. respon. libro. 6. In gl. 1. in fi. aliter tutæ esse non possunt, nisi ea quæ ad diuinã confessionem pertinent, regalis & sacerdotalis defendat auctoritas.

c. Ad abolendam.

Summarium.

1 *Christiani excommunicantur, non reliqui infideles.*
2 *De sacramento Eucharistię vbi tractetur in iure, & de reliquis sacramentis, num. 3. 4. 5. 6.*
7 *Episcoporum partes in extirpandis hęreticis, & eorum pœnę ob negligentiam.*
8 *In arduis Episcopus consilium capituli exquirat.*
9 *Mortuo aliquo quis exerceat iurisdictionem, quam mortuus exercebat, & nu. 11. & 12.*
10 *Sede vacante, an & quando in iudicio procedatur.*
11 *Quę suo iure sunt Episcopi, sede vacante ad capitulum pertinent.*
12 *Absentis & negligentis iurisdictio, ad quem deuoluatur.*
13 *Religionis obumbratione fuscatus, quis dicatur.*
14 *Debita hæreticorum pęna ignis; quod multis modis probatur.*
15 *Papa aduersus laicos condit leges.*
16 *Inter ordinem & dignitatem differentia.*
17 *Quę religiones hic dicantur exemptę.*
18 *Depositus, an & quando amittat priuilegium.*
19 *Depositus nisi sit contumax, an tradendus curiæ seculari.*
20 *Casus in quibus audientia denegatur.*
21 *An delegatio facta Episcopis, procedendi in causa hæresis contra exemptos, sit iurisdictio ordinaria.*
22 *An in iurisdictione Episcopi, quæ procedit contra quoslibet hęreticos, succedat capitulum sede vacante.*
23 *An cùm procedit Episcopus auctoritate delegata in hęreticos, fiat appellatio ad Papam, vel ad proxime superiorem.*
24 *Episcopus auctoritate delegata procedens, coercere potest Archiepiscopum sibi resistentem.*

A Ad abolendam.

1 *Vniuersos.* Christianos. Nõ enim intendit excommunicare Iudęos, & similes, licet non recipiant baptismum; de quibus quo ad canonicas cõstitutiones nihil ad nos. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. licet aliàs interdũ puniantur. de hoc. supra ti. 1. Iudæis. 2.

2 *Corporis.* de hoc principaliter tractatur; & de erroribus circa illud. de cons. di. 2. per totum. & maxime in c. cum omnem. & supra de celeb. mis.

B 3 *Baptismate.* de hoc. de cons. dist. 4. per totum. & supra de baptis. per totum.

4 *Confessione.* de hoc in tractatu. de pænitentia. & infra de pæn. & rem. per totum.

5 *Matrimonio.* de hoc sacramento satis. supra de Biga. debitum.

6 *Sacramentis.* scilicet Confirmatione in fronte, ordine, & extrema vnctione. de quibus plene dixi. supra de sacra. non iter. super rubrica.

7 *Singuli episcopi.* qui super hoc inquirere tenentur ex officio; & si quis negligens esset, deponitur. infra eod. excõicamus. infra. §. fi. ergo episcopi etiam vbi

C de fide agitur, sunt ordinarij: dubia tamen fidei non possunt decidere; sed reseruanda sunt Papę. 24. q. 1. quoties. secundum Inno. & Host. *Diœceses.* ciuitates ĩcludi t. de hoc infra de rerũ permu. c. vno. lib. 6.

Cõr. Bru. lib. 4. de hær. c. 1. Siman. cath. inst. tit. 25.

8 *Consilio.* in sententiis enim arduis requirit episcopus cõsilium capituli, licet consensum nõ expectet. supra de his quæ fi. a præl. nouit. & c. quanto. de consue. c. 3. lib. 6. *Clerici ipsi.* s. capitulum Ecclesię cathedralis.

9 *Sede vacante.* mortuo aliquo, si vis scire ad quem transferatur potestas faciendi ea, quæ faciebat anteq̃ constituatur successor, notabis secundum Inno. ꝙ si

D ea per se solum faciebat, sicut est iurisdictionis exercitium, & consimilia, & hoc faciet ille a quo ea habebat. Mortuo igitur archidiacono, qui vicem gerit episcopi. sup. de offi. archid. c. 1. eps. eo mortuo, iurisdictionem archidiaconi exercebit. arg. supra de maiorita. & obe. his quæ. §. fi. supra de insti. cũ venissent. & sunt hæc vera etiam in aliis, si necesse vel vtile sit hoc de quo agitur expediri. arg. 12. q. 2. hæc huius placiti, & c. si qua de rebus. alioquin seruabitur successori. ff. de iud. mortuo. C. de iudi. properãdum. §. sin autẽ. maxime si in proximo successor sit futurus, arg. ff. de vaca. mune. l. pen. §. fi. secundum Inno.

E 10 In iudicio autem non proceditur vacante sede. supra ne se. va. c. fin. nisi instante necessitate deputetur actor, auctoritate superioris ad reposcenda alienata. 12. q. 2. vobis. & c. vulteranæ. & arg. insti. de aucto. tuto. §. fi. ff. de cur. bo. dan. l. si plures. & l. 1. & 2. secundum Hosti. si tñ ad capitulum spectat electio. archi. secundum Inno. vel canonicorum, vnà cum archidiacono, eo mortuo deuoluetur ad capitulum prædicta potestas. ar. supra de concef. prȩben. postulastis. sed si archidiaconus per se, suo iure aliqua fecit, quæ non ab alio sunt collata, vt si fundauit ecclesiam de bonis archidiaconatus, non capituli, tunc non deuoluitur potestas ad capitulum, sed ad successorem

E9744
1578

rem tm̃.supra ne se.va.illa.supra de testa. relatum.2. §.noīe.vbi de hoc. & adde qđ legitur & no. infra de exces.præla. c. 2. & supra de offi. dele. quoniam abbas.in fi.ꝙ si aliqua habeat ab episcopo, & aliqua à capitulo,& ille& hi,in eo ꝙ ab eis tenebant, succedūt.ar.supra de testa.relatum.2.§.fi.12.q.3.& 4.per totum.

11 Cum autem episcopus, & capitulum sint vnum corpus, cuius caput est episcopus, arg.infra de verb. sign. cum clerici.& expressum supra de præscrip. cum non liceat.supra de his quæ fi.a præl.c.fi. & inter eos sit spiritale coniugium. supra de testa. requisisti.§. secus. & melius supra de transla. episcopi. licet.dicendum est, quòd ea quæ spectant ad episcopum suo iure, sicut est iurisdictio, & confirmatio prælatorum, deuoluitur sede vacante ad capitulum ipso iure.supra de ma.& obe.cū olim.sed si cū aliis aliquid exercebat,nec ad inferiores, nec ad superiores,sed ad collegas eiusdem officij deuoluitur hæc potestas.65.dist.c.fi.

12 Idem forte dicendum est in absente,siue ex iusta causa absit,siue ex iniusta.In negligente autē, dic vt no.sup.de testi.cum olim. de conces. præben. nulla. & de sup.ne.præ.per totum.secūdum Inno.cuius est tota hæc gl. paucis exceptis.iura tñ per ipsum inducta,minus plene probant intentionem suam, secundum Host.secundum quem, tu dic de hac materia vt no.supra de maio.& obe.his quæ. & c. cum olim. & ne sede va.illa.& c.fin. & c.vno. lib.6. & de elec. cum in cunctis.in fin. *Vicinorum.* sic.7.q.1.Pontifices. *Perpetui.* idest donec resipuerint, & absoluantur, sic supra de coha. cle. clericos. & ibi concor. de hoc.

13 *Obūbratione.* vmbra est vbi aliquid exterius geritur,cuius intus non subest veritas,de consue. quanto.& hic Gof. *Fuscatus.*infra eo.accusatus.in fi.lib.6. *Nudetur.*infra eod.c.1.lib.6.

14 *Debitam.*hoc etiam supra eod.intelligitur debita pœna, ignis crematio: quod probatur Io.15.b. ibi:si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes,& arescet,& colligent eum,& in ignem mittent,& ardet.Lex humana imponit vltimum supplitium.C.eo.Arriani.quod alia lex interpretatur mortem.ff. de pœn. vltimum supplicium. & alia lex dicit, ꝙ viui crematio est, vltimum supplicium.ff.de pœn. capitalium. & hanc esse pœnam debitam, interpretata est generalis consuetudo. ad hoc etiam supra.c.firmissime.1.respon. & sic huic pœnæ conueniunt lex diuina,humana, consuetudinaria & canonica,secundum Host. *Qui vero.*communiter nō habetur hic iste versiculus.habetur autem infra c. excōmunicamus.§.qui autem. *Simili.*ista litera facit contra notata.inf. de pur.ca.inter.ad fi.sed ista litera tēperatur infra eo.excommunicamus.§.qui autem. secūdum qđ bene vř facere, prout ibi no. *Vt diximus.* secundum illos qui non habent illum.§.proxi. dic vt diximus in parte decisa. *Recedisse.*dic vt infra eod. tit.accusatus in prin.lib.6.

15 *Comites.* no.ꝙ Papa statuit de laicis; sed hoc est propter crimen. sic, supra de Iudæis.ita quorūdam. Alij dicunt ideo hæc statuta valuisse, quia princeps consensit,& fuit præsens. Inno. Host.remittit de homici. pro humani. vet. sactis. *Bona fide.* exponit,

[left margin: Pet. Godofr. in l. 4. C. de har. Conuer. lib.2 var. resol. c.10. nu.10.]

[left margin: Hodie in omnibus exēplaribus habetur.]

A quod dixit fideliter. *Posse.* exponit quod dixit efficaciter. *Assumantur.* quod dic vt infra eod. vt officium.in fi.lib.6. *Eis.* scilicet rebellibus, nec pœnitentibus.

16 *Dignitate.*differentia est inter dignitatem & ordinem, vt dixi infra de exces. præla.accedentibus. *Priuandam.* alibi est ipso iure priuata. infra de electio. vbi periculum.§. ciuitas.& de pœn. felicis. lib.6.

17 *Exempti.* vt templarij, Inno. quod impugnat Host. per suam dec.de verb. sign.veniens. & dixi de hoc infra de priuil.recepimus.super 1.glo.dicit autē Host.sibi cōstare de exceptione Cluniacēsium, quia vidit illorum priuilegia,& mihi cōstat de exemptio-

B ne Cartusiensiū,& Cistercienſium. *Soli.*no.literam, cui concor.clemen.de sta.reg.attēdentes. post prin. & quod ibi not.in gl. istorum. *Episcoporum.* vel inquisitorum. infra c. per hoc. lib.6. *Priuilegijs.* ad idem supra c.proxi. & quod hic dicit Phi. ibi dixi. *Obsequantur.*si.infra de sta. regulari. c.vno.ad fi. li.6.

[right margin: Sed hodie null° eximitur à iurisdictione inquisitorū Eyme. 3. p. q. 28. vbi dixi.]

Secunda glo. arguit & remittit. Quarta gl. arguit pro opi. Ala. sed tenet contrariam Hug. Quinta glo.ponit quinque casus, quibus &c.Sexta gl.signat contrariū,& soluit.Septima signat contrariū, & soluit.Gl.simile 23.obijcit & soluit.Vltima gl.dicit hoc allegari,quod ratione delicti, &c.& respondet. In

C gl.3.ibi.§.vlti.deprehensa in adulterio,licet sit damnata,notata est. In gl.2.in fi.& c.vno.lib.6.

18 In gl.ar.quod ibi dictū vbi de hoc & 50.dist.accedens.& infra de sen.exc. cōtingit.infra de degradato expeditum est. infra de pœn.ca.2. in fi. lib.6.& ibi.Dixit Hug. & hic Gof. ipse tamen Gof. alternatiue sic locutus est.de hoc supra de iudi.cum non ab homine. dici potest ꝙ depositus omne priuilegium amittit,ita ꝙ eum percutiens non est excommunicatus: vel qđ securius est, dic ꝙ tunc demum depositus priuilegium amittit, cum incorrigibilis factus, relinquitur curiæ seculari.Gof.

19 In gl. *Tribus enim.*ibi *Depositus.*& postea adhuc

D contumax. secundum Bar. Brix. qui hoc not.2.q.7. si qui sunt. dixit Host. infra de verb. sig. nouimus.ꝙ iste intellectus est benignior. sed contrarius verior. & ibi de hoc ibi; si quis sacerdotum. vbi idem not. In gl.ar.contra.in fi.idem ibi not.& 50.di. de eo.In glo. laici. ibi,punire debet. infra eod. cum secundum.in fi.lib.6. In gl. simile. ibi in nomine domini.ibi not. quidam alij casus, in quibus audientia denegatur.

20 In glo.hic habes. & vltra quatuor casus, qui ibi habentur. G.in dec.dilectus. de tempo. or. addebat alios, scilicet cum quis est sibi contrarius. vt ibi.& supra de præsump.vestras.& cum quis appellat con

E tra prohibitionem canonis, de iurepa.c.vlti.vbi vide in 1.glo. vel Papæ. de app. pastoralis. in princ. Item cum quis discedit a suo præposito.27.q.1.si custos.& c.si homo.Cum allegat turpitudinem suam, de don.inter dilectos. Cum quis est contumax,& petit sibi per alios iustitiam fieri.ff.ex qui.ca. ma.l.sed & si p prætorē.§.sed & si. item & illi pœnes quem ludus exercetur.ff.de alea.l.1.§.1. Item excommunicato & schismatico.23.q.5.nō nos.infra eo. excommunicamus. item ei qui est in manifesta calumnia. ff. de peti. hære. l.postquam.in fi. cum tamen alias,

prosequens suam, vel suorum iniuriam, prætextu criminis non repellatur. 2.q.1. prohibentur. & in fi. immo dic vt infra eod. super eodem. lib.6. In glo. vlti.ibi.§.cæterum concor. de cleri.ægro. c.vno.lib. 6.& eo.lib.de sta.mo.c.vno. ad fi.& clemen. de sup. neg.præla.quia regulares.de sta.mo. attendẽtes.post princ.& de reli.do.quia contingit. & ibi ordinario.

21 Dicit Host.quòd cum hæc delegatio sit generalis,& vniuersalis, censenda est hodie ordinaria iurisdictio.arg.ff.de iudi.cum prætor. & secundum eũ hoc verbo vsus est Papa ad placandos exemptos, nec est vis facienda in verbis. C.communia de leg. l.2.in fi.infra de elec.commissa.§.porro.lib.6. Certum est autem episcopum hoc facere suo iure secundum eum, quicquid dicat Host.in appellatione interponenda posset esse diuersitas. Pro veritate igitur circa hoc habenda, videnda sunt tria, scilicet quomodo dicatur iurisdictio delegata in casu isto, & iurium quę allegaui super prin.huiusmodi glo. Secundo an in hac iurisdictione succedat capitulum vacãte sede. Tertio an ĩ talibus casibus, quibus tali auctoritate proceditur, necessariò sit appellandũ ad Papã. Ad primum videri potest, quòd non.in §.cęterum.alle. in prin.gl.in glo.pen.vbi Io. & Ber. tenent, illam iurisdictionem ordinariam, vel quasi: quia si delegata esset, expiraret morte. Sed vt ibi scripsi, Vin.præcise, & Inno. alternatiue tenet, illam delegatã; & est in ea speciale quod nõ expirat morte, sed quo ad casum huius decretalis, qđ dico ideo, quia nõ procederet in casu illius §.cæterũ.coadiuuatur taliter prima opinio, quã hic tenet Host.vt prædixi, certum est ꝙ diœcesani habebant ordinariam, ratione huius criminis in oẽs de diœcesibus suis.de offi. ordi.c.1. Si igitur quo ad certos fuit eis sublata per priuilegium exemptionis, facit 16.q.1.frater.cum similibus, & postea restituta vt hic, ergo intelligitur ordinaria sicut prima.facit de rescriptis, q̃uis.lib.6.cum concor. & facit quod not. de constitutio. cum accessissent.in fi.& quod not.de beneficio renouato in clem. de rescrip.literas.in gl.pone. sit ergo satis episcopo, quòd ordinariæ iurisdictionis iuuatur prımordio. facit ff.de leg.2.cum filius.§.hæres.Secunda opinio, quæ amicatur literę, videtur verior: nec est speciale quòd non expiret morte, cum isti non sint delegati Papæ, sed sedis, quę nõ moritur.de rescrip.si gratiose.lib.6. Item ista iurisdictio non delegatur personis, sed dignitati, quæ non moritur.de offi.deleg.quoniam. Et ratio in contrarium inducta, procedit in restitutione: sed hic fit delegatio, non restitutio.

22 Circa scđm Io.Mo.in decret. vnica. de ma.& obe.lib.6.vt ibi scripsi super glo. hoc tenebatur. dixit, ꝙ in casu huius decre.& omni alio, in quo episcopus habet generalem iurisdictionem delegatam, succedit in illa capitulum. alle.eod.lib. de præben.c.1. in fi.Sed parum facit illud capitulum: aliud enim est dare episcopo delegatam super exemptos, vt hic, aliud est iubere episcopum aliquid non facere, etiã ad petitionem exemptorum, vt ibi: tunc enim nil delegatur, sed officium eius instituitur. facit de offi. ordi.licet. Quare videtur contrarium tenendum, vt sicut nulla alia iurisdictio delegata episcopo, transiret in capitulum sede vacante, sed ad successorem, vt præd.decr. quoniam.de offi.deleg.sic nec ista. illa

A tamen ordinaria, quam habet in subditos, bene trãsit, etiam in hoc crimine: vt supra in prin. capituli. Ex verbis autem Inno.quæ patent supra in glo. mortuo.non bene decidi potest, quid in hoc senserit.

23 Ex hoc secundo sequitur responsio ad tertium, ꝙ si in casibus huius capituli, vel aliorum de quibus dictum est supra, locus esset appellationi, ad Papam appellabitur, non ad proximum.facit de cleri. ęgro.c.vno.§.si autem.vbi si in eo quod fit auctoritate apostolica, occurrat dubium, vel difficultas, ad Papam recurri oportet, non ad proximum. & facit qđ de deuolutione no. in clemen.de sup.ne.præ.cap. vno.in gl.auctoritate.in fi.

Zãch. de her.c.29. nu.3 Repert. ver. appellare §.Sed nũc Simanca tit inst.tit. 6.nu.3.

B 24 Istud autem demonstrari potest per aliã quæstionem: pone quòd archiepiscopus impedit ep̃m in his casibus quibus procedit auctoritate delegata, nõ ne poterit episcopus eum coercere? certe poterit: sicut quo ad illam speciem est maior illo, de off. dele. sanè.2.si superior illo respectu est minor episcopo, non poterit ad eum, sed ad maiorem appellari. mouet & alia ratio, si dicas ad proximum appellari posse, erit dare amplius, quàm sit expressum exceptionis priuilegio derogari: si enim de episcopo ad archiepiscopum, de ipso ad Patriarcham ipsorum causæ poterunt sic deduci, habebit tres iudices successiue exemptus, contra quem Papa dederat vnum solum; item habebit iurisdictionem contra exemptos, C is cui concessa non est, cum tamen talia suas species non excedant, vt patet in prædictis iuribus. de sta. mo.c.vno. in fin.lib.6.& in clem. attendentes. eod. tit.ver.ad quæ omnia.& in c. quia contingit. de reli. do.ver.nullo. Cum ergo à iurisdictione episcopi, archiepiscopi, & patriarchæ exemptus esset, tu qui reducis illũ in potestate archiepiscopi, & patriarchæ, ostendas quo iure? Et per hoc sit responsum ad decre.Romana. de app.§.debet. lib. 6 vbi appellatur ad archiepiscopum, etiam in his causis, quæ de iure communi non spectant ad ipsum: nam ibi cessant rationes prædictæ, nec cognoscit vt delegatus, sed D vt ordinarius. & in fin.& cap. volentes. lib.6.& 6. q.3.cap.vlti.

c. Vergentis.

Summarium.

1 *Bona hæreticorum, etiam post mortem publicantur.*
2 *Non tamen occupantur per fiscum, nisi præcesserit sententia iudicis ecclesiastici.*
3 *Et quid de bonis feudalibus, an publicentur ob hæresim.*
E 4 *Ob crimen hæresis a patre commissum, non perdit filius ecclesiasticum beneficium.*
5 *Filij filiarum hæreticorum an puniantur.*
6 *Iniuria Deo facta non ferenda.*
7 *Filiorum pęna parentes affligit.*
8 *Vbi locum habeat hæc decretalis.*

VERGENTIS. *Et infra.* non solum sapiunt elementa corrupta, sed etiam homo testatur in an. vbi de materia magnum est exordium. *Nostræ.* Host.habens in litera, nostræ, dicebat

E97++
1578

cebat, ꝙ loquebatur prælatis ecclesiarum.

1 *Publicari*.etiam post mortem. supra eo.si quis.in fra eod.accusatus.§.in eod.lib.6. saluo quod dicitur de præscrip.c.2.lib.6.*In alijs*.terris scilicet, quæ non sunt de temporali iurisdictione ecclesiæ. *Idem*. scilicet bonorum publicationem.

Anto. Gomez.to.3 var.reso. c.14.nu.5 Zanch.de hær.c.25 nu.4.Ioa. Roias sin gu.134.

2 *Seculares*.apprehensio tamen bonorum non fiet, nisi primo pronunciatio fiat super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. infra eod.cum secundum.lib.6.

3 *Eorum*. quid de feudo? vide satis i Spe. de feudis. §.2. vers. 40. & aliquid dixi post Host. de pœn. in quibusdam.in fi.

4 *Conseruata*. propter crimen læsę maiestatis commissum a patre, filius non priuatur ecclesiastico beneficio.vt no. 56.dist.satis peruersum.*Quod est Christus*. de hoc supra.de elec. significasti.in fi. de sacra vnct.c.vno.vers.vnde in veteri.Host.

Gondisal. de hær. q. 23.nu.2. Couar. li. 2. var. res. ca.8. num. 4. Gigas de crim.læsæ maiest.li. 3.q.9.

5 *Grauius*. quærebat hoc Host.nunquid sententia, qua damnantur posteri hæreticorum, extendatur ad filios filiarum, de quo dic, vt infra eod. statutum.2. lib.6.& facit qđ ibi notati.& eo.li.de pęn.vbicũque.

6 *Aeternam*.Hieron.contra Vigilãtium.1.c.Meam iniuriam patienter tuli, impietatem contra Deum ferre non potui. *Seueritatis*.scilicet publicationis bonorum. *Casibus*.etiã isto minoribus, vt pręmisit.*Iudiciũ*.q nec fallit, nec fallitur.inf.de sen.exc.à nobis 2.

7 *Progeniem*. ex cuius pœna pater affligitur, vt ex propria ff.ꝙ me.causa. isti quidem. & dixi supra de fil. pres.in Rubrica. 1.glo.rñdet per quæstionem, an Papa possit principibus imperare. Pen. glo. signat contrarium, & soluit. In 3.glo.ibi.l.vna.vide de vi. & ho.cleri.vt clericorum.in 3.glo. In glo.17. ibi, si apud.& q.4.si is qui, ad idem.supra tit. 1.in nonnullis.in fi.& supra de decimis. tua.2.& in fine.facit qđ not.de maledi.c.2.in 1.gl. In gl.pen.ibi.eod.tit.nec debuit remoueri, secundum Host.&ibi.Ioa.qui etiã hoc no.23.q.7.in summa.& in fi. & idem probatur infra eod.cum secundum.lib.6.

Glo. sing. i extrau. Ioan. 22. de pęn.c. unico.uer bo quomo dolibet.

8 Ego credo hanc decretalem, præualere legibus in illis terris tñ, quæ subsunt temporali iurisdictioni dñi Papæ.In alũs aũt pręualẽt leges, quę maiori æquitate nituntur.C.de iudic.placuit. & pęnę moliendæ sunt.de pęn.dist.1.§.pœnę. T.Gof. Host. remittit ad summam.eod.tit.§.qua pęna; sed authent. Gazaros contradicere videtur, quę concor. huic iuri. can.& vers.huius in decr.In gl.vlti.ibi.item peccato. & ibi sunt multa exempla.

c. Si aduersus.

Summarium.

1 *Omnibus est prohibitum hęreticis fauere.*

2 *Casus in quo fautor fautoris hęreticorum punitur.*

3 *Omnis exceptio siue odiosa, siue fauorabilis excommunicato conceditur.*

4 *In nullis pro hęreticis patrocinandum.*

5 *Suspensi a tabellionatus, seu aduocationis officio, quia hęreticis patrocinati sunt, si iterum hæc exerceant, non sunt irregulares.*

6 *Patrocinia suspensorum aduocatorum, an de facto valeant.*

7 *Excõicatis non ob hęresim, auxiliũ non denegatur.*

A 8 *Hæreticus quando, & quo audiatur in iudicio.*

9 *Solus iudex participare potest cum hæreticis, in his tamen quæ ad eorum salutem spectant.*

10 *Prohibitio huius cap. in quibus locum habeat.*

11 *Creditores hęreticorum contra fiscum agant.*

SI aduersus.

1 *Generaliter*.hoc dicit: quia generaliter omnibus est prohibitum, hęreticis prębere fauorem: istis vero specialiter prohibetur. *Imperatur*. concor.cle.de exces.præ. frequens.in fi. *Schol. 7. p.2.*

2 *Fautoribus*. no.casum quo ipso iure punitur fautor fautoris.*Defensoribus*.qui hęretici sunt, infra eo. B excommunicamus.§.credentes.Host.

3 *Vel fauorẽ*. dixit hic Vinc.ꝙ fauorabilis exceptio, vt Velleianum, nõ datur excõicato; odiosa, vt Macedonianum bene, ff.de cond.inde.qui exceptione.sed male cãtauit: quia oĩs exceptio fauorabilis, & odiosa sibi competit: quia non excõicati fauor, sed ęquitas iudicantis attenditur.supra de excep. cum inter. Gof.& ipse idem Vinc.postea dixit idem, & Io.& ad de quod dixi de excep.à nobis.super.1.gl. *Nicol. Arela.de hær. not. 18. male citat hoc dictum.*

4 *In causis*.s.criminalibus.*Vel factis*.idest quibuscũque negotiis, ac si dicat in iudicio, vel extra. infra de ver.sig.forus.§.negotium. *Aliquibus*. etiã catholicis. C *Eorum*.hereticorũ, qui nec iudicare possunt, nec publica officia exercere. inf.eo.excõicamus.§.credẽtes.

5 *Officio vestro*. s.aduocationis, vel tabellionatus. nec essent isti irregulares, licet post suspensionem illud exercerẽt.infra de sen.exc.his qui.lib.6.& dicam infra de cler. exc.c.fi.& de exces.prę.c.fi. idem G.in Spe.ti.2. §.iuxta.C.ver.sed quid dices. *Suspensos*.qua sententia durante, non valebũt instrumẽta confecta. infra.c.2.§.credentes.ver.ꝙ si forte cum similibus.

6 Quid de patrociniis, nam illa de facto tenent.dicunt quidã sñias irritandas, alij contra. Credit Host. ꝙ esset per summum Pontificẽ declarandum.supra D qui fi.sint le.per venerabilẽ.supra de feu.c.1.de cõsti. c.fi.cum super hoc nullũ expressum ius habeatur, nisi ꝙ aduocatus poterit per exceptionẽ remoueri, vt in prę.§.credentes.Vel dic lucrũ pauperibus erogandũ, ad hoc qđ dixi.supra ti.1.cum sit.& c.sequen tib.talis etiã de trãsgressione.aliàs puniri posset. Tertia gl.signat contrariũ & soluit. Vlt.gl.no. probat.& signat contrariũ.In gl.3.ibi.l.3. creditor ex vi pacti pecunia sibi nõ restituta, possessionẽ ingrediẽs vim non facit: tñ auctoritate iudicis deberet id facere.In gl.1.in fi.infra de procur.qui ad agendũ. li.6. In gl. 2.in fi.supra de præscrip. ad audientiã.In glo.3.ibi,

E 7 Denegandum, in excommunicatis non hæreticis habent hæc locum.& ibi:

8 Sententia: dicit Host. ꝙ q̃uis ad defensionẽ criminis, vel bonorum non audiatur, si tñ aliàs, de alio crimine accusatur criminaliter, non denegabitur iusta sententia: nec obstat scdm eum in authen.coll.6. de priuil. dotis. post medium, vbi dicitur, ꝙ nec beneficiis iure, nec aliquibus priuilegiis tales possunt se iuuare: quia illud, & similia possunt intelligi quo ad impugnationẽ, accusationẽ, vel acquisitionẽ, vel ab hęresi defensionẽ: vnde & licet hoc patrocinium vetẽ aduocatis, & scriniariis, nõ tñ iustitia iudicib. nec obstat si dicis, hęreticũ statim post deprehensionem

nem puniendum: quia si sponte redeat, recipitur, & in monasterio detruditur. infra ca. excõicamus. 2. ergo se poterit defendere super alio crimine accusatus. arg. C. de his qui ad ecclesiam confu.l. fur. maxime si præuentus fuisset in alterius criminis accusatione. supra de so.com. proposuisti.

Vide c. in fideles. 23. q. 4.

9 Dic tamen, q alius q̃ iudex in causis vel factis ipsorum nõ potest illis participare, nisi in his quæ spectent ad salutem.

10 Quicquid supra dixerit Host. non puto hanc prohibitionem locum habere, nisi in his qui sunt hæretici, non in his qui fuerunt, ad hoc infra c. statutum. 2. secundo responso libro sexto & ibi,

11 Confiscari: vnde contra fiscum agant creditores, C. de fideiuss. l. 1. & 3. Gof. concor. ff. solu. matr. si marito. C. eodem l. 2. C. de bonis proscrip. si vt proponis. & ad l. Iul. de vi. l. tutoris, & ibi auferetur sua, in Iudæis secus. supra ti. proxi. sicut *Iudæi*. In glo. vlt. ibi tollere. Host. de hoc remit. de secundis nup. c. pe. & vlt. & supra de re iud. cum te. vbi vide in gl. magna: & super vlti. gl. & in fi. de infamia facti loquitur.

c. Cum ex iniuncto.

Summarium.

1 *Initium decretalis, quod nunc deest, repositum.*
2 *Conuenticula non facienda, & qualis facientium pœna.*
3 *De fide publice non disputandum.*
4 *Simpliciter asserenti, se missum a Deo, quare non credendum.*
5 *Miraculis gentes ad credendum inductæ.*
6 *Prælatus reddere debet rationem omni poscenti.*
7 *Exempla & historiæ quæ & quando probent.*
8 *Reprehensionum genera quot.*
9 *Corrigi potest prælatus sponte subiectus absque nota detractionis.*
10 *Percutiens clericum sponte subiectum excommunicatus.*
11 *Clericus non se supponat alterius iurisdictioni absque licentia prelati.*
12 *Papam iura positiua non ligant.*
13 *Subditus prælatum non corrigat publicè, vel priuatè.*
14 *Subditi prelatos non euitent per contemptum, & quando liceat euitare.*
15 *Iudices inutiles, a principe remouendi.*
16 *Cui competit instituere, eidem competere destituere, quomodo intelligatur.*
17 *Et quid in prescriptione.*

Pet. Godofr. l. 3. C. de bar.

C*Vm ex iniuncto.*

1 *Et infra.* sequebatur: cum ex iniuncto nobis apostolatus officio, simus secundum apostolum, (scilicet Rom. 1.) sapientibus, & insipientibus debitores, pro vniuersorum salute nos oportet esse sollicitos, vt malos retrahamus à vitiis, & bonos in virtutibus foueamus: Tunc autem opus est discre-

A tione maiori, cum vitia sub specie virtutum occulte subintrant. Postea sequebatur quomodo Meteñ. episcopus insinuauit Papæ, q multi laici, & mulieres, euangelia, epistolas Pauli, moralia Iob, psalterium, & libros alios fecerint transferri in Gallicum: facientes postea quæ sequuntur. Et sim. in cle. de reli. do. cum de quibusdam, & de hæret. clem. ad nostrum. *Commendandum.* de magistr. super specula. ne cler. vel mon. super specula. §. quia vero. Host.

2 *Conuenticula.* quæ in ecclesia vel extra fieri non debent. C. de episcopis, & cle. l. conuenticula. & C. de sum. trin. l. 2. aliàs capitalis est pœna. C. de his qui ad ecc. confu. l. denunciamus.

Schol. 32 par. 2.

B 3 Nec est de fide publice disputandum. C. de sum. trin. l. 3. & infra c. 2. §. 1. *Lux vera.* Ioan. 1. *Tenebrarum.* sic supra de offi. deleg. consuluit. *Creaturę.* Marci vlt. in fin. *Dicens.* Mar. 10. *Tecta.* arg. q magister docere debet in alto. ad idem. 2. q. 7. §. de his ver. his ita. *Apostolum.* 1. ad Corint. 12. ad fi. & ad Ephes.

Eyme. p. 1. q. 10. et Schol. 23. eiusdẽ par.

4. *Doctorum.* idest prædicatorum. *Apostolum.* ad Rom. 10. *Præcepit.* Luc. 10. a. *Dignior.* verum dicit, si de illa constaret.

4 *Nude.* idest sine signo miraculoso, vel sufficienti scripturæ testimonio; nam nec ipsius iuramento crederetur: tum quia solus: tum quia in re propria.

C supra de testi. licet. 1. 4. q. 3. nullus. *Astruat.* idest asserendo struat, vel instruat. Hostien.

5 *Miraculi.* Hieronym. super Isa. lib. 18. non potuissent omnes gentes in tam breui tempore credere, nisi signorum miraculis fides ipsorum quodammodo fuisset extorta: clamantibus enim apostolis, & apostolicis viris, dominus signorum magnitudine respondebat. *Vellet.* Exodi. 7. *Dicens.* Ioann. 1. Isai. 40. cap. in princ. *Propheticum.* Malach. 2.

6 *Ex ore.* debet ergo talis esse, qui sciat omni poscẽti reddere rationem. 26. distin. §. ecce quòd. ante

D fi. Host. *Scholasticis.* idest scholaribus, & prouectis, multo minus ab aliis subditis. 6. q. 1. oues. *Lege.* Exo. 22. in fi. ad idem. Ioan. 10.

7 *Exemplo.* licet non exemplis, sed legibus iudicandum sit. C. de sen. & interlo. nemo. quod quomodo intelligatur, dixi supra de re iud. in causis. frequenter tamen inducunt, & probant exempla, & historiæ sacræ scripturæ, vt hic. & supra de elect. venerabilem. vers. quod autem. secundum Host. *Legitur.* Nume. 22. *Ait.* Ioan. 8. *Euangelicam.* Matth. 18.

Copiose Ias. in l. 1. ff. si cert. peta. vbi Dec. & alij.

8 *Reprehendere.* de triplici reprehensione, scilicet improperiosa, sociali, & temeraria notat Ioan.

E 21. dist. nolite. Et Host. de decem speciebus reprehensionum, tractat in princ. suæ summæ, quomodo viget hodie in hominibus reprehendendi libido, vide in Hiero. ad Celantiam. eod. *Nam qui.* Matth. 5. *Innocentia.* sicut Christus, qui peccatum nõ fecit, & c. 1. Petri. 2. cap. 6.

9 *Supponit.* & tunc nulla potest notari iniuria, vel detractio, quæ non infertur scienti, & nolenti. infra de reg. iur. scienti. lib. 6. cum concor.

Syl. in sum. ver. correctio §. 2. nu. 5.

10 Ista tamen suppositio, non posset fieri a clerico quo ad violentiam inferendam corpori, quin inferens sit excommunicatus; qđ dic vt infra de sen. exc. contingit. 1. supra de iureiur. ex rescripto.

11 Ista

11 Sed nec quo ad iurisdictionẽ hoc licet, sine superioris licentia. de fo. comp. significasti. nec quo ad forum pœnitentiale, infra de pœni. omnis. §. 1. litera ergo ista, secundum Host. est intelligenda de extraiudiciali suppositione, quo ad inferiores a Papa: sicut supra de iure iur. veniens. & c. quintauallis. nisi fieret de superioris licentia. A

12 Quo ad Papam potest intelligi etiam de iudiciali, per iura alle. hic in gl. quæ alia iura positiua non ligant. de hoc supra de conces. præben. proposuit. *Subditus*. sine aliqua submissione superioris.

Bald. in proœm. decr. Car. Alb. de pot. Papæ. p. 1. nu. 134. & p. 2. nu. 78. Alson. Cast. lib. 13. adver. hæreses versi. subditus.

13 *Reprehendendi*. i. corrigendi, non ꝙ hoc liceat in publico. sed dicit hoc: quia minus peccaret, vt potest hoc colligi de sen. exc. cum non ab homine. de coha. cle. vestra. vers. Item aliud. Host. *Obsequendi*. idest obediendi, sic supra de reb. ec. non ali. c. fi. cum concor. B

14 *Quòd si*. hoc improbat secundum Host. ꝙ subditi, contemnendo proprios sacerdotes, ipsos euitant; & faciunt euitari, de quo supra 1. respon. ibi; eorum consortium, sed ibi non loquitur de sacerdotibus tantum. *Remoueri*. sup. Host. temeritate propria vitandi non sunt: qđ intelligas, nisi in casu supra de coha. cler. vestra. *Sacerdotum*. & aliorum clericorum beneficiatorũ, omnis enim res &c. infra de reg. iur. omnis. Gl. quisq; tenetur. distinguit inter correctionem publicam & occultam, & denunciationem euãgelicam. C

15 In gl. antep. ibi: si quos, si præfectus prætorio videt iudices propter corporis inualetudinem, negligentiã, vel crimen esse inutiles, illos remouet, & alios subrogat. In glo. immo. in fi. contra. 94. dist. c. 1.

In glo. sic infra ibi, sacerdos, contra 112. dist. in sancta. ibi dicitur quòd diaconi prædicant. ibi tripliciter soluitur. In gl. 21. in fi. contra 19. dist. 2. vltra medium ibi: non quæritur quis vel qualis prædicet, ibi soluitur. In gl. nec istud in fine. vide in Hiero. super Matthæ. c. In gl. quisque tenetur ibi Apost. 2. ad Timo. 3. & ibi in omni. vbi de hoc. & ibi si peccauerit. vbi de hoc. & in fi. adde qđ not. supra eod. tit. c. 2. de hoc dixi supra de iudic. nouit. In glo. vt 2. in fi. lo. 2. q. 5. auditum. ff. de iur. om. iu. est receptum. D

In gl. pen. in fi. de accusa. ad petitionem.

16 In glo. vlti. ibi pertinet. ordinatio iure, ex speciali enim iure, vel commissione, posset competere alterũ sine altero.

17 Idem in præscriptione: qui enim præscripsit institutionem, non intelligitur præscripsisse destitutionem, vel renunciationis receptionem, aliàs diceretur præscriptum, qđ non fuit possessum, contra regulam sine possessione. cum concor. infra de reg. iur. lib. 6. & ff. de vsuca. l. pe. §. fi. non obstat connexio, per ea quæ not. eo. ti. odia. de visitatione quo ad procurationẽ, & de noualibus quo ad decimas, ad idẽ qđ not. de ma. & obe. cum inferior, in 1. gl. cum sua remis. & qđ not. ff. de procur. qui procuratorẽ & C. de an. ex. l. fi. in 1. gl. post princ. facit. de rescr. susceptum, lib. 6. & quod ibi scripsi in fi. & super 5. gl. & qđ scripsi de proba. in præsentia. super fi. vlti. gl. nisi secundo & c. vno. lib. 6. & in fi. de hoc dixi supra de offi. archi. cum satis. E

c. Excommunicamus.

Summarium.

1 *Varietas lectionis, in verbo vanitate.*

EXcommunicamus. *Nominibus*. de quibus patet. 24. q. 3. c. pen.

1 *Varietate*. aliàs vanitate: aliàs veritate, sic infra c. pen.

§. Damnati.

Summarium.

1 *Priuatus an punire possit hęreticum.*

2 *Inquisitores ob delictum clericorum bona ecclesiarum non proscribant.*

DAmnati. pœna damnatorum.

1 *Baliuis*. videtur quòd etiam priuatus punire possit hæreticum. de quo vide. 23. q. 5. si audieris, & qđ dicam infra eo. præsidẽtes. lib. 6. *Puniendi*. nisi statim sponte reuertantur, supra eod. ad abolendam. & infra c. pen. *Confiscentur*. ipso iure. infra eod. cum secundum. lib. 6.

Archid. in c. si vos. 23 q. 5. Contra Bru. li. 5. de hær. c. 14. Petrus Godofr. in authen. Gazaros. C. de hær.

2 *Receperunt*. nec inquisitores propter ipsorum delictum, bona ecclesiarum debent applicare fisco, etiam ecclesiæ. & hoc scienter facientes, excommunicati sunt per concil. Vieñ. eod. tit. nolentes.

§. Qui autem.

Summarium.

1 *Deficientes in purgatione, habentur vt conuicti.*

2 *Contingit, eum qui non est uere, quandoque vt vere hereticum condemnari.*

3 *Lapsus anni in multis causis quę mala operetur.*

4 *An elapso anno, contra contumacem requiratur sententia condamnatoria.*

5 *An ex assignatione termini ad purgandum, purgatio censeatur indicta.*

6 *Cum iudex assignat terminum ad purgandum, & reus non comparet, quid faciendum.*

7 *Cur absenti & contumaci purgatio indici possit.*

8 *Contumaciæ incommoda.*

QVi autem. pœna suspectorum se non purgantiũ. *Monstrauerint*. idest, si monstrare neglexerint.

1 Is enim qui in præstanda deficeret, punitur vt conuictus, sine aliquo temperamento: & sic potest intelligi, supra eod. ad abolendam. §. qui aũt. & de hoc infra de pur. ca. inter. in fi. & tũc non esset locus excommunicationi, & annali expectationi, de qua sequitur, secundum Host. & adde quod statim dicam. *Satisfactionem*. de qua dicam infra §. credentes. *Excommunicatione*. hac de causa lata.

Scho. 11. p. 2.

2 *Velut*. possibile est, ꝙ non est hæreticus, tamẽ propter hanc violentam præsumptionem condemnatur vt hereticus. sim. secũdum Host. supra de iud. nouit. versi. sed cum dñs. ibi: sit tibi sicut ethnicus.

3 Et not. ꝙ lapsus anni qñq; aufert possessionem, vt lit. non conte. qm. §. in alijs. qñq; proprietatem. C. de requi. reis. l. 2. quandoq; inducit iustam condemnationem, vt hic. & 11. q. 3. rursus, & c. quicunque.

4 Condem-

Vide quæ scripsi ad Eymer. 3. p. in 13. modo pc. term.

4 *Condemnentur*. secundum Vinc. per hoc verbum futuri tpis, videtur ꝙ post annum necessaria sit sententia, & sic post annum ante latam sententiam poterit purgare vitium, sicut si legata est optio. infra tempus, post illud eligere possum, anteq̃ mancipia distrahantur. ff. de opti. l. mancipi orum. ad hoc infra de præben. si tibi absenti. lib. 6. Dicebat Host. ꝙ per constitutionem Friderici. C. eod. authē. Gazaros. nō videtur ꝙ sit necesse tales condemnari, cum ibi dicatur: ita ꝙ si sic per annum permanserint, eos tunc sicut hæreticos condemnamus: ergo sine aliqua sententia videtur illos esse damnatos. nec ob. secundū cum si dicas, ꝙ crimen hæresis sit de foro ecclesiæ, quia dicta constitutio fuit non solum per Rom. ecclesiam procurata, sed etiā approbata: & probatur hoc infra eod. vt inquisitionis. in prin. lib. 6.

5 Quærit hic Host. Quid si ecclesia suspecto assignet terminum ad purgationem præstandam, nunquid per hoc sic videatur purgationem indixisse? quòd si non venerit, & hac de causa excōicetur, & postea per annum expectatus sit contumax, debeat vt hæreticus iudicari? Hanc quæstionem non puto dubiam, eo modo quo proponitur, infra eod. cum contumacia. lib. 6. dicebat autem, quosdam dicere ꝙ sic, quia ex quo non venit, patet ꝙ per ipsum stetit quo minus purgatio indiceretur; vnde proinde est, ac si indicta esset. ar. ff. de reg. iur. ad ea. §. semper. & l. iure ciuili. ff. de cond. & demon. iure ciuili. & l. quibus diebus. quod nō placet: quia aliud est tantū purgationem indicere, aliud ad purgandum terminum assignare, & aliud vtrūque facere: ita ꝙ si alterū tm̄ interueniat nunq̃ potest dici ꝙ in purgando contumax sit. Si enim terminus assignatur tm̄, non potest dici ꝙ assignatur ad purgationem indictam, sed indicendam. infra de pur. ca. c. fi. in prin. si igitur non veniat, & si sit contumax in non veniēdo, non tn̄ est contumax in non purgando: quia nō potest dici cōtumax respectu purgationis indicendæ, cum adhuc non sit in rerum natura. ar. ff. de iur. codi. quidam referunt, supra de consti. cum accessissent. §. fi. Item si purgatio sit indicta, sed non sit terminus assignatus, de facili non potest comprehendi contumacia. ar. in eo q̃d le. & no. sup. de of. or. irrefragabili. §. excessus. nisi dicas intelligendum esse, quòd statim purget se. arg. ff. de verb. obl. eum qui Cal. quod ĩ hac materia durum esset sentire: igitur vtrūq; requiritur. s. quòd terminus assignetur, & ꝙ purgatio indicatur: vnde & in prædicta constitutione Gazaros. iungitur, ad mandatum ecclesię, vel ad arbitrium epi, supra c. ad abolendam. §. qui autem, & hic temperatur pœna illius. & ꝙ ad hoc faciendum, terminus peremptorius assignetur. ar. ff. de iud. ad peremptorium, & l. sequētibus, supra de offi. dele. cōsuluit. & probatur. supra de re iudi. ꝙ ad cōsultationem, supra de coha. cle. & muli. c. pen. §. pen. & in fi. supra de simo. de hoc. & c. insinuatum.

6 Sed quid si dicat iudex; Volumus, decernimus, & mandamus, ꝙ super tali suspitione te purges ad nostrum arbitrium, & ad hanc purgationem præstandam, tibi talem terminum peremptorium assignamus, in quo nisi veneris, & dictam purgationē pręstiteris, contra te quantum de iure poterimus, procedemus: & ipso non veniēte excōicatur, nec dictam purgationē vt citatus erat, præstitit? Hic locū potest habere iste §. nisi citatus reputans se grauatum à tali mandato, ex iusta causa expressa duxerit appellandum. supra de ap. præterea. eod. tit. cordi. lib. 6. supra de re iud. quod ad consultationem, quem tn̄ si ecclesia velit excludere, indicat purgationē declaratam, & bene formatam tali contumaci, q̃uis absenti: ad quā præstādam, iterū assignet ei diem peremptoriū, in quo nisi venerit, excōicet ipsum: quia purgationē sibi indictam non pręstitit. & sic omnino locus est huic §. nec contumax audietur appellans. 2. q. 6. §. sunt quorum.

7 Nec mireris, ꝙ dixi absenti, & contumaci purgationem determinatam, & specificatam indici posse, cui tn̄ forsan non indiceretur si præsens esset rationibus suis auditis: nam idem est & de sententia diffinitiua, quę plerunq; datur contra absentem contumacem, & tn̄ forte non daretur contra pręsentem, & de iure suo docentem, vt patet C. de iudic. propterandū. de elec. statuimus. infra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. eum qui. lib. 6.

8 Hoc enim cōtumacia operatur: quæ vt supra no. possessionem, & proprietatem rei aufert, & probationem sufficientem inducit, ac omnem exceptionem, & defensionem excludit. & adde quod no. infra de pur. ca. nos inter alios. & c. inter sollicitudines. §. fi. & de pęnis. c. fi.

§. Moneantur.

Summarium.

1 *Iuramentum de extirpandis hæreticis cur hodie non prę*s*tetur.*
2 *In quibus terris locum habeat huius cap. definitio.*
3 *Requirendi domini temporales vt pręstent hoc iuramentum.*
4 *Graues fidei causas prælatus cum suffraganeis tractet.*
5 *Excommunicatus in vna ecclesia, in omnibus est excommunicatus.*
6 *Negotia fidei cur quandoque Pōtifici summo nuntianda.*
7 *Episcopus bona subditi rebellis ecclesię, post annū expectati cōcedere potest catholicis occupāda.*
8 *Rebelles ecclesiæ inuadendi, & eorum bona occupanda.*
9 *Cum bona rebellium conceduntur occupanda, quid de mobilibus, immobilibus & feudalibus? & num. 11.*
10 *In bello iusto omnia accepta fiunt iuste pugnantiū.*
11 *Et quid de bonis feudalibus.*
12 *De rege Aragonum notatu digna.*

Moneantur. iuramentum dn̄orum temporaliū contra hęreticos.

1 *Iuramentum*. si hodie hoc iuramentum nō pręstetur, negligentia eporum est in causa; quę illis in hac parte multum est verenda. sim. de treu. & pa. ca. 1.

2 Posset etiam dici secundum Hostien. hic, quòd hoc dicitur locum habere tm̄ in prouinciis, vel terris infamatis de habitatione hæreticorum, ad hoc infra

E97++
1578

infra §. adijcimus. *Exterminare.* idem ver. in §. seq. & vide qđ dixi in clemen. de iureiur. Romani. §. porro. in prin. *Perpetuam.* no. ad ea quæ dixi supra de iudi. c. fi. tñ forte hoc dictum fuit propter comitatus, ducatus, principatus, in quibus succedunt filij, supra de voto. licet. secundum Host.

3 *Teneatur.* si requiratur. ad hoc infra. §. 1. in prin. *Si vero Dominus.* pęna dñorum non purgãtium terram suam de hæresi.

Auth. statumus. C. de epis. audient. Eym. 3. p. q. 33.

4 *Et comprouinciales* & in prouinciali consilio. supra tit. 1. cum sit nimis. de præben. graue. & habet hoc locũ si ille sit rex, vel magnus princeps, qui possit illi æquiparari, vt si sub se habet Metropolitanũ, & suffraganeos. 6. q. 3. scitote. 3. q. 6. non liceat. & ca. vnaquæq; sunt enim talia grauia ratione personæ, vel rei de quibus agitur, in cõsilio tractãda, in auth. de sanc. epis. vt aũt omnis. colũ. 5. coll. 9. & 18. dist. propter. 1. & 2. & quod dicitur supra eod. ad abolendam. solum epm hoc posse verum est, nisi pp scandalum, vel grauitatẽ negotij oporteat cæteros epos conuocari; aliàs solus eps excõicat, & vicini illũ eui tant ad eius requisitionem, de rapt. cap. 1.

5 Nec põt quis excõicatus esse in vna ecclesia, quin sit excõicatus ĩ aliis. 4. q. 5. c. vno. scdm Host. vbi de hoc. & 18. di. placuit. qđ facit ĩ cõtrariũ. & 53. di. si qs

6 *Pontifici.* ratione grauitatis negotij, & grauis pœnæ infligendæ. *Ex tunc.* s. lapso anno: sed possent, & metropolitani cum prouinciali consilio, contra istũ quasi suspectum, seruare, qđ dr supra eod. §. qui aũt. *Exponat* mandando prędicari crucem, qđ alius facere non posset, vt dicam infra §. catholici. super 1. gl.

7 Putat tñ Host. ꝙ diœcesanus, bona subditi excõicati, & rebellis, & per annum expectati posset exponere. infra de homic. pro humani. ver. sitq; cum suis. quod sic probat: certum est ꝙ potest hoc de persona clerici incorrigibilis, non solum in hoc crimine, sed in aliis, vt patet de iudic. cũ non ab homine. de verb. sig. nouimus. si potest de psona clerici, fortius & laici; & si de persona, fortius de rebus. arg. 12. q. 1. pręcipimus. de dona. inter vi. & vxo. c. pe. de deci. ex parte. 3. generaliter enim in res, & ĩ psonas iuocat ecclesia brachiũ seculare. ĩf. de hom. postulasti. de cle. exc. c. 2. *Exterminatis.* quasi extra terminos, & fines eiectis.

8 *Possideant.* Et sic inuadendi sunt rebelles, & ipsorum bona auctoritate ecclesię p alios catholicos occupãda. 23. q. vlt. §. his ita. & ca. se. 2. q. 5. §. ipsis aũt. & c. si apud carnales. cum ca. sequ. hoc autẽ agentes, dñr diligentissimi rectores, & pij consultores. e. q. si vos. sunt etiam tales necandi, & ciuitates cremandæ. ea. q. si audieris. Et temporalis dñs, qui negligit, plectendus est. ea. causa. q. 2. dñs. 3. q. 7. qui sine. in authen. vt dis. iu. §. pen. & vlt. col. 9. secundum Host. *Fidei.* aliàs fideli. *Saluo iure.* no. pro protestatione. *Principalis.* à quo dominium illud tenebatur:

9 Et sic immobilia sunt prioris dñi. ff. de capt. & postli. reuer. si captiuus. mobilia fiunt occupãtiũ. eo. ti. l. antep. ff. đ acq. re. do. trãsfuga. C. de capt. l. ab hostib.

Hier. gig. tract. de crim. læ. mai lib. 2 q. 5.

10 Vel dic; ꝙ vbi inter Christianos ex vna parte est iustum bellum, ex altera iniustum, iuste pugnans oĩa occupata sua facit, quæ tñ ab alio in feudũ nõ tenentur. ff. de capt. l. 5. §. in pac. de acq. rerum do. natualem. §. fi. 23. q. 5. dicat. & q. 7. si de rebus.

11 Sed & feudalia occupare possunt, saluo iure dñi

A innocentis, vt hic; vbi vero infideles, vel Christiani iniuste pugnantes bona immobilia iuste pugnantiũ occupant, & postea recuperantur, ad antiquum dñm reuertuntur, vt in d. l. si captiuus. & de hoc supra de iureiur. sicut. 2. & de homici. pro humani. ibi, diffidatus. lib. 6. secundum Host. hæc autẽ clausula cessat, vbi non est principalis dominus secundum eum.

12 *Obstaculum.* præcedens litera facere vr̃, pro rege Aragonum, vt sibi non præiudicet occupatio facta p regẽ Frãcorũ, de comitatu Tholosano ad mandatũ ecclesię: sed ista litera est cõtra eũ, quia impedimẽtũ pstitit Gallicis occupantibus terram, secundũ Abb.

B *Lege.* de qua dictum est supra vsq; ad versi. saluo.

§. Catholici.

Summarium.

1 *De plato crucesignato obligante fructus ad trienniũ.*
2 *Indulgentia crucesignatorum.*
3 *Crucesignati etiã tẽpore pacis gaudent priuilegio.*

Catholici. idulgẽtia cruce signatorũ cõtra hr̃ticos.

1 Et qđ hic not. Vinc. de plato crucesignato, qui obligauit fructus ad triennium, vide ne prel. vicesi. c. vlt. super gl. 2. infra hoc no. reliqua vide ad literã in

C Spe. eo. tit. §. in fauorem. vsq; ad fi. s. an recipiat manulia, & an debeat tenere vicarium.

2 *Conceduntur.* habent remissionẽ peccatorũ, & præter id plura alia, quæ habentur supra tit. 1. ad liberandam. in parte decisa, quam ibi posui, & glosaui. *Eym. 3. p. q 129.*

3 Interpretatur aũt cõsuetudo, ẽt p religiosos inquisitores inducta, ꝙ etiã tpe pacis ecclesię, & quo non restat hęreticorum perfidia, vel potentia, vel incastellatio, datur contra hæreticos signum crucis, & sic cruciati priuilegio de quo hic loquitur, volunt vti.

Io Roias de hæret. p. 2. nu. 413.

§. Credentes.

D

Summarium.

1 *Pœnę credentium, & cęt. & num. seq.*
2 *Satisfactio pro hæresi in quo consistat.*
3 *Satisfactio etiam de accessorijs fiat.*
4 *Verba constitutionis Friderici Imp. de Patarenis, & eorum pęnis.*
5 *Præmium fautoris hæreticum reuelantis.*
6 *Excommunicatus non habet vocem eligendi.*
7 *Nepos damnati de hęresi, an poßit eligere.*
8 *Excommunicatus, an testabilis.*
9 *Fautores & cęt. hęreticorũ non succedunt ex testamento nec ab intestato.*

E

10 *Sententia lata per iudicem priuatum, de quo hic, etiam inter ignorantes nulla.*
11 *Verba textus: & in similibus. explicata. & §. Volumus. num. 8.*
12 *Cõicare cũ excõicato nõ denũtiato, quale peccatũ.*
13 *Clerici sacramenta hæreticis, aut sepulturam exhibentes, ipso iure excommunicari.*
14 *Celebrantes diuina corã excõicatis, sunt excõicati.*
15 *Et fiunt irregulares.*
16 *Clerici grauius quàm laici, & religiosi grauius clericis puniuntur.*
17 *Aliquibus de communitate delinquentibus, an communitas amittat priuilegia.*

R Credentes.

CRedentes.

1 Pœna credentium, receptatorum, & fautorum. *Talium.* scilicet receptatorum, defensorũ, & fautorum: credentes enim omnino sunt damnati. infra c.pen. in fi. Hostien. quod dic vt ibi dicam. *Satisfacere.* sic supra §. qui autem. & infra. §. 1.

Eyme. hac. 2.p. q. 50. & seq.

2 Consistit autem in hoc satisfactio, quòd abiuret hæresim, purget se si tantum est suspectus, infra §. adijcimus. & si alia causa notoria excommunicatus sit, restituere debet percepta, & quæ percipi potuerunt. arg. de resti. spol. grauis. & quæ ex occupatione aliqua, si forsan illam fecerant, peruenerunt, supra de iureiur. sicut. vel ex officio vsurpato, damnato, vel sibi interdicto. supra tit. 1. cum sit. idem ergo & de his, quæ ratione participationis ad eum peruenerunt. arg. dictorum iurium. & supra eod. ad abolendam. §. 1. in fi.

3 Tenetur enim satisfacere de accessoriis, & sequelis hic, sicut de ipsa offensa, secundum Host. ad hoc de ver. si. ex parte. infra de reg. iur. accessorium. lib. 6. *Contempserit.* supplet Host. si laicus fuerit, quia de clerico prouidetur. infra vers. si vero clericus.

4 *Infamis.* secunda pœna. in officio inquisitorum habetur talis constitutio Federici: *Patarenorũ receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui vt à pœna alios possint eximere, de se velut improuidi non formidant, publicatis bonis omnibus, relegandos in perpetuum esse censemus. Et ipsorum filij ad honores aliquos nullatenus admittantur.*

5 *Si tamen alquis fautorum huiusmodi detexerit aliquem Patarenum, de cuius perfidia manifeste probetur, in fidei præmium, quam agnouit, famæ pristinæ, de imperiali clementia, restitutionis beneficium integrum consequatur.* *Nec ad publica.* 3. pœna, quę locum habet etiam in excommunicato, de procur. cap. fin. Host.

Faciunt tradita p Alfon. Cast. li. 1. 2. ca. 26. de iu. hære. pun. et Gigan. de crim. lesę maie. li. 3. p. vlt. q. 6.

6 *Ad eligendos.* 4. pœna. & idem etiam in excommunicato ac suspenso, supra de consuet. cum dilectus. de elec. illa. Et no. ꝙ ponit hoc vt diuersa,

7 Per quod videtur, ꝙ nepos damnati, licet non possit habere ecclesiasticum beneficium, vel publicum officium, vt infra eod. c. 2. lib. 6. eligere tamen possit ad illa. *Ad testimonium.* 5. pœna. & idem in excommunicato. supra de testi. veniens. 2. §. fi.

8 *Intestabilis.* 6. pœna, de qua secundum Host. an in excommunicato locum habeat, not. de excep. pia. de sen. excom. decernimus. lib. 6. & ibi plene super vlt. gl. dixi. *Hereditatis.* 7. pœna.

Ant. Gabr. lib. 4. commun. opin. cõcl. 1.

9 *Accedat.* ex testamẽto, vel ab intestato, licet aliud innuatur in parte. in authẽt. vt cum. de app. co. §. generalem. & sequentibus. coll. 7. sed corrigitur in illa parte, supra eod. vergentis. Host. *Nullus.* 8. pœna. quę in quolibet excommunicato locum habet. supra de iudic. intelleximus. *Quòd si forte.* 9. pœna. & idem in excommunicato notorio. supra de re iud. ad probandum. saluo eo quod habes infra eod. præsidentes. lib. 6.

10 *Sententia.* lata etiam inter eos, qui ignorabant eum talem, secundum Io. cum sit lata ante iudicẽ. alleg. in contrarium. 3. q. 7. §. tria. in prin. *Nec causæ.* 10. pœna. quæ sequitur ex proxima. *Si fuerit.* 11. pœna. & idem in excõmunicato, aliàs infra de sen. exc. decernimus. *Si tabellio.* 12. pœna, quæ in aliàs excommunicato vendicat sibi locum. 3. q. 4. nullus. Host. qui de cæteris pœnis per vtrunque ius contra hæreticos promulgatis, remittit ad sum. eo. ti. §. qua pœna feriatur receptator, defensor, vel fautor. Host.

11 *In similibus.* potest facere comparationem ad similia officia, & ad similes personas, vt dicam super gl. proxi. *Deponatur.* vltra pœnas prædictas, & additur hæc propter rationem quæ sequitur. *Si qui autem.* pœna illorum qui talibus communicant. *Tales.* scilicet credentes, receptatores, & fautores.

12 *Denotati.* arg. ꝙ communicare excommunicato non denunciato, sit veniale, post denunciationem mortale. de hoc supra ꝙ me. causa. sacris. de cler. excom. c. fi. *Percellantur.* per sententiã, vel ipso iure, si intelligas de minori: vel de participatione in crimine. *Sepulturæ.* de hoc dic hodie, vt infra eod. c. 2. 1. respon. lib. 6.

13 *Alioquin.* supplet secundum Host. excommunicati sunt clerici ipso iure, cum censeantur fautores, & cum per Papam tales ter excommunicentur in anno.

14 Celebrantes autem diuina coram excommunicatis, à Papa excommunicati sunt. infra de sen. exc. significauit. quod intelligas, vt ibi dicam.

15 Restat, ꝙ si sic excommunicati celebrant, & sacramenta interdicta in anno ministrent, irregularitatem incurrunt. infra de cler. excom. mi. ca. 1. & 2. & c. postulastis. *Regulares.* supple, caueant à prædictis etiam hic:

16 Ac si diceret, si clerici grauius puniuntur quàm laici, quia grauius peccant, si religiosi grauius quàm clerici: & ideo grauius puniuntur. ad hoc infra eod. accusatus. ad fi. lib. 6.

17 *Vt eorum.* si omnes, vel maior pars deliquerint, planum est, aliàs contra, de his quæ fi. à ma par. ca. quæsiuit: vel dic, ꝙ hoc est speciale propter immanitatem criminis, sicut & aliàs. supra eod. vergentis. de offi. archi. ea quæ. Host. *Diœcesi.* fi. infra de priuil. tuarum. de exces. præla. illud.

§. Quia uero.

Summarium.

1 *Prohibitio prædicãdi absq; superioris auctoritate.*
2 *Epi auctoritate ordinaria possint vbiq; prędicare.*
3 *Et an possint in aliena diœcesi à prædicando prohiberi.*
4 *Episcopus in aliena diœcesi non concedit indulgentiam.*
5 *Et quæ sit differentiæ ratio cur prædicet, sed indulgentias non concedat.*
6 *Abbates non, sed episcopi soli, concedunt facultatem prædicandi.*
7 *An quiuis curatus possit cõcedere facultatem Missam celebrandi in sua ecclesia.*
8 *Quilibet curatus concedit facultatem prędicandi idoneis & approbatis.*
9 *Priuatim facta magis suspecta.*
10 *Quis dicatur officium prædicationis vsurpare.*

QVia vero.

1 Prohibitio ꝑdicationis, absq; superioris auctoritate. *Ait.* 2. ad Tim. 3. a *Dicat.* ad Ro. 10 *Non*

Schol. S. p. 2.

E97++
1578

2 *Non missi.* hoc dicit secundũ Host. quia sunt quidam missi per vniuersum orbem ordinarij, sicut episcopi, qui habent auctoritatem à dño prædicandi p vniuersum orbem euãgeliũ omni creaturę, Mat. vlt. 21. dist. ĩ nouo. & de talibus sacerdotibus, idest epis, potest intelligi. 16. q. 1. statuimus. & secundum hoc 19. dist. secundum.

3 Et hoc nisi prohibeatur ab eo cuius est dioecesis, 6. q. 3. scriptum. vel illud intelligitur de falce iurisdictionis, non prædicationis: cum enim missio epi, vt est dictum, probetur auctoritate diuina, non debet prohiberi, sed vbique recipi. ad hoc supra c. proxi. ver. Ioannes. dumtñ caueat ab errore, aliàs contra. de purg. ca. inter sollicitudines. 40. dist. si Papa. maxime quia verbum Dñi non est alligatum. 2. ad Tim. 2. b. Dicit Hostiensis, quòd episcopus semper & vbique ad prædicandum admittitur, nisi prohibeatur ab illo, cuius dioecesim intrat: non prohibitus autem,

4 Licet prædicet in dioecesi aliena, non tamen dat indulgentiam, nisi de speciali Papæ licentia, vel episcopi loci, infra de poen. & rem.

5 Quæ autem est ratio diuersitatis? quia per prædicationem non intelliguntur multum alieni limites vsurpari, nec paratur alicui graue præiudiciũ, immo fit melior conditio dioecesani, & animarum sibi cõmissarum. 95. dist. ecce. vnde videtur, eo inuito hoc fieri posse. ff. de neg. gest. soluendo. ff. de solu. l. soluere. & l. si debitor. sed hoc non procedit secũdum eũ, quia licet nõ fiat illi graue præiudicium, tñ interest sua ne fiat ipso inuito, ne ipsius termini videantur occupari, arg. ff. de neg. ge. cum pecunia. in fi. ad hoc de viu pal. ex tuarum. De nõ epis autem, dic vt sequitur. *Apostolica.* vt patet de Prædicatoribus, & Minoribus, in dec. Bonifa. super cathedram. innouata per concil. Vieñ. de sepul. dudum Benedic. quæ ad idem supra tit. 1. quàm sit.

6 *Episcopo loci.* Non ergo licet abbati hanc auctoritatem dare, secundum Inno. ar. supra de psum. nõne. & melius infra de exces. præla. accedentibus.

7 Secus si Missam velit quis celebrare: quia illud potest concedere quilibet curatus, dummodo cõstet celebrare volentem esse presbyterum. supra de cleri. pereg. c. 3. secundum Inno. & est ratio secundum eũ, quia in primo magis imminet periculum q̃ in secũdo, vt supra & infra c. proxi.

8 Vel dic, ꝙ si persona prædicare volens, sit notabilis sicut magister in theologia, vel alius competẽs, & idoneus prædicator, vt per epm approbatus, & deputatus ad curam, vt sunt ecclesiarũ prelati, vel alij quibus prædicare generaliter, vel specialiter sit concessum, etiam quilibet curatus, hanc auctoritatem dare poterit secundum Inno. ad hoc supra de of. or. cum ab ecclesiarum. quod intelligit Host. casualiter, & in transitu; sed etiam eps hoc generaliter concedere potest per totam suam dioecesim. de of. or. inter cętera; quod inferior non potest, vt hic.

9 *Priuatim.* priuata magis est suspecta, supra c. pxi.

10 *Vsurpare.* vt patet ex his quæ supra dixi: vsurpare intelligitur non missus per Papam, vel episcopum: vel non probans missionem per operationem miraculi, vel scripturæ testimonium, supra c. prox. vel probans missionem, prohibitus tñ ab eo, cuius est populus: nisi ipsa missio, superioris auctoritate

A approbaretur. *Præsumpserint.* supple, si moniti non resipuerint. *Quàm citius.* ad superioris arbitrium.

§. Adijcimus.

Summarium.

1 *Inuestigandi hæretici.*
2 *De testibus in crimine heresis neceßarijs.*
3 *Verus intellectus huius cap.*
4 *Vita & moribus à fidelibus dissidere, qualiter intelligendum.*
5 *Iurare recusans, quare hic putandus hæreticus.*

B ADijcimus.
1 Vitatio, & persecutio hæreticorum. *Honestas.* supra de of. arch. c. 1. de offi. or. inter cætera. *Semel.* supra de of. arch. mandamus.

2 *Tres vel plures.* secundum quosdam intendit hæc litera, ꝙ in crimine hæresis requirantur necessariò tres testes ad minus, quasi iste sit casus specialis, in quo non sufficiũt duo, addendus ad notatos, 2. q. 4. in prin. cum videatur absurdum, quem de tam graui crimine ad dicta duorum testium condemnari, maxime cum truncetur ordo defensionis circa notitiam testiũ. infra c. fi. lib. 6. & sic circa interrogatoria quæ dari solent, supra de testi. per tuas. eo. tit. præsentium. lib. 6. *Eyme. 3. p. q. 71. vbi dixi. Io. Roias de hęret. p. 2. asser. 4.*

C 3 Sed verius videtur, ideo de tribus hic dici, quia quanto pluribus committitur inquisitio, tanto facilius fiet nuntiatio, non ꝙ oẽs tres debeant nuntiare, sed vnus ex tribus: nec tota vicinia, sed vnus ex vicinia: & vide qđ dixi post Inno. supra de simo. sicut. *Viros.* si. supra de accusa. sicut olim. *Conuenticula.* sim. supra c. proxi. in prin.

4 *Dissidentes.* vt quia laici non professi portant habitum regularem; vel pone exemplum in his, quę sequuntur nuditatem totius corporis, vel partis, puta pedum: vel non conuiuunt hominibus, non visitant ecclesias, non audiunt verbum Dei, non colunt Do-
D minicam, forte colentes sabbatum, sine lumine etiã die clarescente nõ comedunt, panis esum abhorrẽt, die dormiunt, nocte vigilant: hæc & similia dissident à communi vita fidelium. *Purgauerint.* sed in purgatione defecerint, vel quia iurare nolũt, vel alio modo: secus si neglgũt de hoc dixi supra §. qui aũt.

5 *Si qui vero.* poena iurare nolentium. *Obstinatione damnabili.* hoc dicit propter religiosos, qui nõ rebelliter, sed quadam honestate iurare renuntiant. de testi. nuper. de iureiuran. & si Christus. ad fi. Si vero obstinabiliter iurare renuunt, dicentes hoc mortale, habet locum qđ hic dicitur, & sunt tales de secta Vualdensium, qui omnino iurare renuunt, secũdũ Host.
E secundum quem istud est leue argumentum ad cõuincendum hæreticum, de quo potest intelligi lex. 2. C. de hæret. vt dixi. sup. de pręsump. literas. sup gl. pe. *Eyme. p. 2. q. 14. ver. tertius error. vbi dixi.*

§. Volumus.

Summarium.

1 *Epi in hæreticos intendãt, licet adsint inquisitores.*
2 *Vigilare dicuntur epi cum hæreticos persequuntur.*
3 *Episcopus negligens in persequendis hęreticis, a solo Papa deponendus.*

4 *Neque hoc casu contra Episcopos procedunt inquisitores.*
5 *Male factores sine receptatoribus diu non latent.*
6 *Crux sine speciali Papæ facultate prædicari non potest.*
7 *Qui consanguineos receptant hæreticos, non puniuntur mitius.*
8 *Verba textus: & in similibus: qualiter accipienda.*
9 *Officia, secundum diuersas prouincias variantur.*
10 *Episcopus redeuntem ad ecclesiam absoluit a sententia canonis.*
11 *An inferior Pontifice possit plene hęreticum reconciliare.*

VOlumus. pœna episcoporum non persequentium hæreticos.

Cör. Bru. libr. 4. de hær. c. 1. & lib. 6. cap. 1.

1 *Euigilent.* etiam si per sedem apostolicā sint inquisitores in prouincia, vel diœcesi deputati, infra eod. per hoc. lib. 6.

2 Et tunc erunt pastores, super gregem suum vigilātes, Luc. 2. secundum Host. qui remit. de of. arch. c. fi.

3 *Negligens.* in aliis reprobāda, sed hoc casu detestāda negligentia epi. *Deponatur.* tamen a solo Papa.

Eyme. 3. p. q. 27. vbi dixi.

4 Vnde nec hoc casu procedunt inquisitores contra episcopos, infra eodem inquisitores. libro sexto. *Et possit.* de cle. non resi. quia nonnulli. & c. relatum. Glo. videtur hic signare contrarium de dec. literas. & soluit. iterum signat contrarium. de causis conuenientibus, & soluit. Gl. ar. qđ arguit & signat contrarium. In glo. ar. quod ibi scimus. vide in cap. proxi. alle. super vlti. gl. & ibi, si quis suo. reuocatur lex, quæ permittebat propter odium paternum per matrem filium exhæredari. In glo. sine quibus ibi:

5 Congruit. præses debet receptatores coercere, sine quibus latrones diu esse non possunt. & ibi. l. 1. vide de fur. qui cum fure. super vlt. gl. & ibi l. 1. qui occultat, vel sociat criminis reum, pari pœna punitur.

In gl. vt l. ibi. §. 1. vide de calum. c. 2. in gl. 2. In gl. hæc omnia. sola prima concor. facit ad propositum. alię melius adaptantur ad sim. secundæ gl. & l. scientiam. vide supra c. 2. super 1. glo. l. quid ergo. §. 1. dicit, ꝙ pater qui patitur filium, vel filiam constituere binas nuptias, notatur, quia constituisse videtur. In gl. pen. ibi. §. in potestate: loquitur in conuento noxali, qui non vult iurare seruum in sui potestate non esse: nec se dolo fecisse, quo minus esset. In gl. vl. ibi, indicia. vide de proba. tertio. super vlti. gl. In glo. 1. in fi. ista enim constitutio immediate sequebatur illas, & fuit tertia, vt dixi. supra de accusa. sicut. In gl. videtur hoc. ibi, violentissima: idē no. supra de simo. insinuatū, & ibi, annus. de hoc supra de do. & contu. veritatis. & ibi: de hoc 24. q. 3. dixit apostolus, & in fi. vel eius contumacia, infra eod. cum contumacia. lib. 6. In gl. arg. ꝙ propter. in fi. illud speciale. & vide qđ not. in præ. c. quæsiuit. in vlt. glo. cum suis remiss. In glo. arg. quod auctoritate. in fi.

6 Crux tñ prædicari non potest sine speciali Papæ licētia, sicut nec ipsius votum redimi, supra de voto. ꝙ super. & c. seq. ille ergo iudicat qui potest soluere, ar. de reg. iur. c. 1. de maio. & obe. cum inferior. secūda ratio, quia ꝓprie, & principaliter ad Papam spectat rńdere de fide, & per consequens eius accessoria expedire. 24. q. 1. quotiens. Tertia sit, quātitas indul-

A gentiæ, de qua sequitur, quam nullus facere potest nisi solus Papa: remit. tñ Host. ad sum. de voto. §. in quo casu. & a quo crux.

7 In gl. sine quibus ibi, cōsanguinei. in quibus tñ tēperaretur pœna extra istud crimen, ff. de excep. l. 2. sed non in isto, secundū Lau. In gl. sic. supra ibi, exceptionem. de hoc infra de sen. exc. decernimus.

Zanch. de hær. c. 4. nu. 3. & c. 6. nu. 2. ubi Campeg. Ioa. Roias singu. 172. Gigas de crim. læ. ma. lib. 3. p. vlt. q. 10.

8 In gl. damnentur. & ibi: similibus: vt sic comprehendat oīa publica officia cuiuscunque nominis, quæ nec nominari possent, ff. de præscrip. verb. l. 4.

9 Et variantur ꝑ diuersas prouincias: nec de nomine curandum. supra de procur. petitio. & oēs actus legitimos, vt supra glo. proxi. potest etiam per illud B verbum fieri comparatio ad personas similes, sicut sunt schismatici, & notorij excōicati, secundum Host. & in fi. immo dic, vt infra de rescrip. c. 1. lib. 6.

10 In gl. hoc reseruat. ibi; ipsum ecclesiæ, scđm Io. & ipsum absoluere. qđ vř verum scđm Host. quo ad sńiam canonis: secus de sentētia oris Papæ, quā profert ter in anno, à qua nō videtur ꝙ inferior à Papa possit absoluere, de ma. & obed. cum inferior.

11 Ex quo sequitur, quòd nullus potest ad plenum reconciliare hæreticum sine speciali Papæ licētia, qđ est notatu dignum, secundum Host. nisi dicas, sentētiam oris Papæ esse canonem generalem, à quo possit inferior absoluere, ex quo Papa non reseruat, de C sen. exc. nuper. & adde secundum eum, quod no. de priuil. ad hoc. de sen. exc. à nobis. 2. ver. vt autem. & quod dixi supra ti. 1. quod olim. super gl. 2. & qđ di cam eo. ti. vt officium lib. 6. in prin. In gl. arg. quòd ibi calumnię. dic vt supra, de iura. calū. imperatorū.

c. Sicut in uno.

Summarium.

1 *Laici cuiusuis professionis non prædicent.*
2 *Quales actus spirituales laicis interdicantur.*
3 *Et quales eisdem permittantur.*
D 4 *Qualiter vitia pro virtutibus capiantur, pulchris exemplis ostensum.*

SIcut.

1 Laici cuiuscunque sint professionis prædicare non debent. *Et infra.* hic decisum habes supra eo. cum ex iniuncto. ver. sicut enim.

Conc. Carthag. 4. c. 98. & dixi Schol. 8. p. 2.

2 *Laici.* Dicit Gof. ꝙ hi spirituales actus interdicuntur laicis. s. prædicare, vt hic, & in concor. decimas recipere, 16. q. vlt. decimas. Itē oblationes. 10. q. 1. quia. & cap. sanctorum. item cognitio E causarum ecclesiasticarum, de iudi. c. 2. & 3. recipere compromissum de re spirituali, de arbi. contingit. Eligere, de elec. quisquis. & c. sacrosancta. recipere resignationem beneficij à clerico, de renun. ꝙ in dubiis. dare inuestituram, 16. q. vlt. si quis deinceps.

3 Sustinentur tñ de gratia in iure patronatus, qđ in spirituali est, de iure pa. qm̄. & vt partes suas interponat electioni tractādæ, eo. tit. nobis. vide plenius hos casus post Host. in præd. dec. cōtingit. de arbi. in vlt. gl. *Verendum.* i. timendum, vel cauendum: qn̄q; ponitur pro verecundia, 8. q. 1. vereor. *Subintrent.* quasi inter bona & sancta verba occulte seminata ꝑ tales. *Doctorum.* i. Prædicatorum ad propositum. *Ordinis.* idest

E97++
1578

idest professionis, vel habitus. In 1.gl.ibi.l.vbi.vide hanc & seq.de elec. cum in iure. super 1.glo.

4 In gl.j.ibi.Sępe vitia.vltra.4.exẽpla quę dat ille ca nõ,dicẽs ꝙ tenacia, parsimonia;effusio,largitas;crudelitas,z.lus iustitię; & remissio,pietas vult videri.Seneca.43. ad Lucil.addit; temeritas sub titulo fortitudinis latet:moderatio vocatur ignauia:ꝓ cauto,timidus accipitur: in his magno periculo erramus; & ad idem videas, valde pulchre in Hiero. de hoĩe perfecto.§.ibi ecce.iniuriã fecisse virtutis est: aliena possidere potentię,&c. Et quõ qnq; realiter vitia vertuntur in vsum virtutum, vide Greg. super Iob.2.ca.vbi exemplificat de ira, superbia, & fortitudine. Et ibi: Isa.6. c.& ibi, mitte:in hoc facit ad propositum,aliàs videret facere contra.quia se obtulit:sed non obtulit se ꝓdicationi,sed missioni. In gl.vlt.ibi:ad hoc.quod intelligas,vt ibi no.& ibi,ordinis: idest ꝓfessionis.

c. Excommunicamus. 2.

Summarium.

1 *Paupertas non est de genere malorum.*
2 *Hęreticorum appellationes vnde.*
3 *Hęretici per iudicem secularem non damnandi.*
4 *Nomine ecclesiæ hìc ẽps et inquisitores accipiẽdi.*
5 *Pęna carceris perpetui potest per inquisitores mitigari.*
6 *Falso accusans & desistens, in crimine hæresis, an euitet pęnam talionis.*
7 *Credentes hæreticorum sunt in duplici genere.*
8 *Hodie credentes non excommunicantur, cum ipso iure sint damnati.*

EXcommunicamus.
1 *Pauperes.* paupertas non est de genere malorum.15.q.1.illa.
2 *Arnaldistas.* forte isti sic dñr à nominibus adinuenientiũ istas sectas: D sicut Donatistę, à Donato: Dulcinistæ nostri tẽporis à Dulcino. *Diuersas.*24.q.3.c.pen.
3 *Ecclesiam.* non ꝑ iudicẽ secularem, cum sit crimẽ ecclesiasticum,infra eo. vt inquisitionis.§. prohibemus lib.6.
4 Et appellatione ecclesiæ, intellige diœcesanũ, & inquisitores,si sunt in loco deputati per Papam:alter enim sine altero dãnare non potest, qđ dic vt in cle. eod.tit.multorum. *Degradatis.* per ẽpos suos, etiam nõ adiũctis sibi alijs ẽpis,qđ dic, vt infra.eo.c.1.li.6.
5 *Detrudantur.* mitigari tñ & mutari põt hęc pęna ꝑ iqsitores,qđ dic, vt ĩf.c.vt cõmissi.ver.& illorũ.li.6.
6 Sed dubitatur circa pęnã talionis, an possit accusans & desistẽs ꝑ pęnitentiam euitare pęnã talionis, sicut & ipse de hęresi accusatus, & conuictus potest. Et dicit Iacob.de Arena. C.de accusa.l.fi. ꝙ non, dicens sic obtentum :nam speciale est in crimine hæresis, ꝙ licet pęnitere vt hic:sed accusans non tenetur de heresi, sed de calumnia, in quo crimine statutum non est ꝑ pęnitentiam vitari pęnã, & facit qđ no.C. de questio.l.penult.
7 *Erroribus.* hẽtici ergo sunt, ex quo credũt errores: sed sunt alij qui credũt hẽticos bonos esse, & de talibus credentib. qui aliàs fidẽ catholicã tenẽt, agitur supra eo. excõicamus.§.credẽtes.scđm Abb. Ad hoc

Paupertatis priuil. tradit Turrecrem.in c. paup.11. q.3.& ui de Fely. ĩc.si qui. de testi.

Sima. in Ench.tit. 57.nu.3. Eyme. 3. p. in 10. modo proces. term. Eym. 3. p.q.73. vbi dixi

A inf.e.ti.accusatus.§.si vero.in prin.lib.6.dicit Host.
8 Hodie credẽtes non excõicantur, nec suspendũtur, sicut receptatores, & defensores; licet olim secus esset etiam tpe concilij.supra eo.excõicamus.§.credẽtes.& hoc ideo, quia damnati sunt, vt hic patet. Gl. 2.quęrit,soluit,solutioni obijcit,& rñdet. In glo.2. ibi, supplicio: nam igne cremantur, de hoc dixi supra eo.ad abolẽdam.§.laicus.& ibi, docere.ad hoc, infra de priuil.sup specula.& ibi: ĩtelligitur, idẽ no. 26.q.5.aliquanti.& in fi.remit.Hosti.ad ea quę no. supra in summa eo.ti.§.qua pœna. In gl. vlt.ibi,damus.dicit vt infra eo.super eo.lib.6.

B

c. Absolutos.

Summarium.

1 *Domino in hęresim labente, subditi quicunque a fidelitate liberantur.*
2 *Vxor an recedere possit à marito excommunicato vel hęretico.*
3 *Filij hæreticorum absoluti à patria potestate.*
4 *An Dominus reconciliatus fidelitates amissas recuperet.*

C ABsolutos.. *Domini.* de hoc supra.de simo.ex diligenti.infra de reg.iur. cap.fi.
1 *Obsequij.* dicit hoc Gof. ꝙ familiares, serui, liberti, mercenarij sũt etiã absoluti.non ob.11.q.3.quoniam.infra de sen.exc.inter alia.quæ loquũtur in excommunicato non hæretico.
2 Vxor autem non recedat ab excommunicato, vt ibi. ab hæretico sic.28.q.1.sic enim. *Manifeste.* secus si occulte, supra de simo. sicut nobis. in fine, cũ suis concor. Phi. tamen dicebat, idem si occulte, dummodo probari possit : si intellexit probari posit, & sic probatum: tunc procederet eius dictum, de ver. sig. cum olim.
3 *Astricti.* absoluti sunt etiam filij à patria potestate: qđ dic vt infra c.2.in fi.lib.6.Gl.2.respõ.per quęstionem. In glo.2.ibi, cum quis.1.respon. si stipulatus sum mihi aut Titio dari, Titio tunc recte solui potest, si in eodem statu manserit, in quo erat tempore stipulationis.
4 Glo.1.ibi, ipso iure: olim non erat sic expressum, scđm Host, qui quærit, an si talis recõcilietur, ipso iure fidelitates recuperet, qđ vř.ar. C.de sen.pas.& re.l. 1.& vlti.2.q.3.§.notandum.in fi.dicit contra secun- E dum eum, sicut nec recuperaret, si fuissent vasalli sententialiter absoluti. ar.sup. de diuor.de illa: secus si ad tempus lata esset sentẽtia, scilicet q̃diu &c. de pę. c.vlt.in fi.nam per absolutionem tunc excõmunicatus recuperat hæc iura. facit qđ dixi de vit.& hone. cle.c.fi. secũdum eum, huic solutioni cõcordat Abb. per decr. supra eo.vergẽtis.contra supra de elec.quia diligentia.vide quod ibi dixi sup gl. fi. Dicebat hoc Abb.post Vinc. ꝙ illud in ecclesia, hoc in priuato. Et ibi, lapsi. facit quod no.11.q.3. Iulianus. In glo. 2.in fi.adde quod no.15.q.6.nos sanctorum. & qđ dixi de dol.& cõtu.veritatis. Host.remit.ad summã. de sen.exc.§.fi.ver. quid si teneor sacramento.

Alfon. Cast. lib. 2. de iust. hær. pun. cap.7.

Glos.

GLOS. ORDINARIA SVPER SEXTO LIBRO DECRETALIVM:

TIT. DE HAERETICIS.

Cap. I. supra fol. 62.

A

QVoniam. incipiebat: Et si contra, & bene de medietate detruncata est.

Vide quæ dixi 3. par. in scholijs modi noni. processũ terminandi.

Canonibus.15.q.7. si quis timidus. & duobus cap. sequentibus. & debent esse sex in degradatione presbyteri, & tres in degradatione diaconi. Et idem in subdiacono videtur, vt supra de ser uis non or. miramur.

Facili. Bene est possibile, sed non facile: lex enim debet esse possibilis.4.di.erit autem.

Pro hæresi. in alijs igitur criminibus, si immineret degradatio facienda, seruẽtur antiqua iura: quia in hoc crimine hoc introductum est speciale. Ad idem infra eo.in fidei.

B

Relinquendus. quod dic vt supra de ver. sig.nouimus, & infra de pœn.c.2.

Immurandus. supra eo.excommunicamus.2.in fi. & infra eo.accusatus.in fin.&c. vt commissi. vers.& illorum. Ioan. An.

Solus episcopus. excludit episcopos, non capitulũ suum.ad idem.15.q.7.si autem. & §.seq.& c. episcopus.18.q.2.c. nullam.

Cap. II. sup. fol. 62.

Scho.10. par.1.

C

QVicumque scienter. Ignorantia ergo probabilis bene illos excusat, supra de cleri.exc.minist. apostolicæ.

Sepulturæ. Sic & manifesti vsurarij non traduntur sepulturę, supra de vsur.quia in omnibus. & qui moriuntur in torneamentis, supra de torne. c.1.& de hoc de sepul. ex parte.in vltima glo. dicitur autẽ sepultura multis modis, vt no.13. q.2.§. item quæritur: & supra de sepul.c.pen.

Vsq;. hic licet satisfaciant, sequi debet absolutio, vt patet per istud quod sequitur.

Proprijs manibus. Nota casum, quòd possum per me, quod nõ possum per alium. de hoc dixi infra de re.iur. potest. sicut enim exhibuerũt mẽbra sua seruire iniquitati ad iniquitatem, sic exhibere debent illa seruire iustitiæ ad iustitiam: sicut dicit Apostolus ad Rom.6.c.& sunt hæc verba in canone. 47.di. omnes huius.

D

Publice. quia quæ publicè peccantur, publicè emendentur.de pœn.& remis.c.1.

Extumulent. hoc verum intelligo, quãdo ossa ipsorum possunt ab ossibus aliorum discerni, aliàs secus. supra de sepul.sacris.

Locus. punitur res inanimata: sic de pœn.in quibusdam. supra de electione, vbi periculum.§.ciuitas.& infra de pœ.c.vlti.in fine.15.q.1. mulier.

Ioan. Roias singu. 102. Gondissaluus. de hæret. q.22.nu.5. Vide Eymer. par.

E

Laica. Forte intellexerunt de laico ad modũ vltramontanorũ, qui illiteratos laicos vocãt, & literatos clericos vocãt.88 dist. c.inutile.quid.n.est dicere, ꝙ ruralis clericus disputãdo de fide nõ incidat in hanc pœnam, & doctor decretorum laicus incidat? tñ sufficit ita esse scriptum, & solum duo sunt christianorum genera, clerici & laici.12.q.1. duo sunt, & concord. ad hoc C. de sum.trini.l. penul.

Innodetur. Nunquid per sententiam vel ipso iure? vdetur quòd ipso iure, per id quod dicit laqueo, quasi ipsum factum damnatum illaqueet: in cõtrarium videtur, qa in pœnis benigna debet fieri interpretatio, vt infra de reg.iu.in pęnis, cum suis concor. Est igitur benignius, vt intelligamus canonem esse ferendæ sententiæ, quàm iam latæ: ergo est hæc pars amplectenda, vt ibi: Ad hoc.9.dist.sana quippe: pręterea si voluisset, ꝙ esset canon latæ sententiæ, dixisset, sit innodatus, vel eo ipso, vel similia verba.

1.q.10.et Schol.23. eiusdem partis. In pœnis benigna interpretatio facienda.

Filii. nota casum, in quo pro delicto paterno punitur filius. hoc etiam procedit in crimine læ. ma. quod est minus hoc crimine, quo læditur æterna maiestas, supra eo.vergentis. Et si contra homines illatę blasphemiæ impunitæ non transeunt, multo magis qui ipsum dominum blasphemat, dignus est supplicia sustinere, in auth. vt no.luxu. contra natu. 1. respon.& §.1.coll. 6.nec debemus illius opprobrium inultum dimittere, qui nostra probra deleuit, supra de iudeis.in nonnullis, quod enim in religionem diuinam committitur, in omniũ fertur iniuriam. C.de hæretic. Manichæos.ad idẽ. 17.q.4.sicut. Aliàs regulariter, pęna tpali non punitur vnus pro alterius delicto, quod dic vt no.j.q.4. in summa, & 24.q.3.in summa. Et intelligas hoc de filijs non infectis: illi enim punirentur vt ipsi, ex proprio delicto, non ex alieno.

Alfonsus Cast. lib. 2. de iusta hæret. punit. ca.9. 10.et 11. Ioan. Roias singu. 66. Hyeronim. Gigas de crimine læsæ maiestat. lib. 3.c.1.& multis seq.

Secundam. hoc intellige secundum determinationem decretalis, infra eo.tit. statutum.2.

Beneficium. large sumitur. de hoc dixi infra de re. iur. c.1.

Selua de beneficio p.1.q.2.& 3. Selua de benef. p.1.q.3.nu. 8.

Publicum. vt iudicatus, notariatus, & his similia. ad idem, infra de pęn.felicis.§.ꝙ si quis, in prin.

Dignitates. nunquid & pontificalis dignitas includitur? pro & contra, infra de pœn. felicis.§.quòd si quis. in prin.

Priuamus. nota speciale: quia aliàs non refert, per quem preces offerantur. C.de preci. Impe.off.l. vniuersis.

Scienter. scilicet sciendo illos, qui preces offerebant, esse tales.

Etiam. quia maior est dubitatio, quàm si ante emancipationem hoc apparuisset.

Desierint. nota ergo, ꝙ crimen hæresis paternum etiam antequam per ecclesiam fuerit declaratum, liberat à patria potestate filium, & sic interdum paternum odium, interdum filij fauor tale vinculum soluit.54.di.si seruus.supra qui fil.sint leg.per venerabilem.post prin.ver. per simile. Ioan. And.

Cap. III. sup. fol. 62.

FIlij vel hæredes. abbreuiata ẽ de narratione facti, & incipiebat: Olim ex parte.& dic filij, licet hęredes non sint: interest enim eorum, vt in c.proxi.

Supra fo. 85.

Hæredes. etiam si filij vel propinqui non sint. Et istorũ interest, pp vitandã confiscationẽ bonorũ, vt supra.de hęr.vergẽtis.& infra eo. tit. cũ scdm leges.

Eymer.3. p.q.121. vbi dixi.

Non

E97++
1578

Non sana. vnde quod tunc faciebant, non debet eis imputari: quia nullum maleficium sine consensu.14.q.5.si quid.15.q.6.c.1. in fi. sed furiosus non habet consensum, vt supra de spon.dilectus.15. q.1. illud.sup.de suc. ab intes. cum dilectus. & supra de regu.sicut tenor. Ioan. And.

Viuebant. illi parentes, vel testatores consolati.

Legitime. igitur nota casum, in quo probatio non admittit probationem in contrarium.

Alioquin. idest si hoc legitime non constat: nec ipsi dum viuebant infamati erant, vel suspecti.

Præmissa. scilicet, ꝙ tunc non erant sanæ mentis, vel loquelam perdiderant, nec habebant ordinatam memoriam.

Fide dignos. hæc clausula, quæ olim erat obscura & dubia, cum deliberatione fuit immutata, & bene.

Cap. IIII. fol. 63.

SVper eo. terminantur quæ no. supra eo. tit. ad abolendam. §. illos. & c. pe. §. si qui. & C. de apo. l. 3. in fin. Ioan. And. — *Eymer. 3. par. q. 100.*

Legitur. 13.q.4.duo. & C.de sum.tri.l.vlt.ad finē.

Redeunti. vel redeundi. hinc est ꝙ omnibus dicitur liberalis. supra eo. de rescrip. sedes.

Quodque. repete, & super eo, quod scriptum legitur, quod hi qui post, &c.

Relinquendi. vt in prædicta decretali, ad abolendam. §. illos.

Sedem. ad quam in talibus recurrendum est, vt supra qui fi. sint le. per venerabilem.

Deneganda. quod ergo dicit prima auctoritas, intelligitur in salute animæ. secūda in corporali pęna.

Cap. V. sup. fol. 63.

IN fidei. Decurtata est de narratione facti, quæ olim incipiebat: Consuluit.

Inquisitionis. quid si nō procedatur per modum inquisitionis, sed accusationis, vel exceptionis: Nunquid admittentur tales testes? videtur ꝙ sic: quia eadem ratio, scilicet fidei fauor, & odium criminis versatur vtrobique: ergo & idem ius. de rescrip. inter cæteras. cum similibus. contrarium credo, quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimonium admitti non debere, non recedam, nisi inquantum inueniam permissum. qui ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec est accusatio fauorabilis vt inquisitio. ad hoc. 2.q.7. si quis episcopus. & verbum istud debet aliquid operari, aliàs quare fuisset expressum? ad hoc de deci. ad audientiā. cum suis concor. & infra de priui. si Papa. 1. respon. in fin. — *Et hac sua est verior ob fidei fauorē, quā tenet hic Archidiaco.*

Excōmunicati. sim. infra c. proxi. tales aliàs nō admittuntur: primo & iudices seculares censura ecclesiastica compelluntur tales à testimonio in foris suis repellere. infra de sen. excom. decernimus.

Participes. quid de alijs exceptis criminibus, an scilicet tales admittantur? dic vt supra eo. lib. de test. c. 1. & supra de confes. c. 1. & 6. q. 1. §. verum. quid de periuris? habebis infra c. accusatus. §. licet. — *Eymer. 3.p.q.64. 66.et 68. vbi dixi.*

Coniecturis. quas ipse iudex examinans, melius scire poterit. ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. c. si testes. & pone exemplum supra de præsump. literas. & concor. infra eod. c. accusatus. §. licet.

Deponitur. vt facilius credatur ipsis deponentibus, contra infamatum vel suspectum de hæresi, A quàm contra non infamatum nec suspectum. ad idem supra eo. filij.

Cap. VI. sup. fol. 63.

PResidentes. Decurtata est de narratione facti, quæ incipiebat: Quæsiuisti.

Excommunicati. Maiori excommunicatione, & publice. idē archid. vt sit maior dubitatio. ad hoc de re iudi. ad probandum. de cleri. excommu. minist. c. si celebrat. Ioan. And. — *Eymer. 3 p.q. 22. vbi dixi. Ioan. Rojas singu. 59.*

Officiales. nunquid officialis excommunicatus iudicare possit? dic vt supra eod. lib. de sup. ne. præla. Romana.

Dispendio. quando ergo sine morę dispendio hæc B possunt, tunc excommunicati essent eos requirendo: quia communicans cum excommunicato, excōmunicatus est: seruata distinctione, de sen. excom. nuper. fallit hic. vbi ergo non est casus iste, nec fallit regula. — *Idē Gondissaluus de hæret. q. 19. nu. 8.*

Excommunicationis. minoris; & si intelligeres ꝙ isti essent excommunicati, quia iurisdictionem istā exercebant: tunc qui communicarunt illis in iurisdictione, excommunicati essent maiori excommunicatione. supra de sen. exc. nuper. & c. si concubinę: sed hoc speciale est, quia illā pœnam euitant. & sic dicamus excōicationis, scilicet etiam maioris, vel minoris; & facit quod dixi supra eod. lib. de supple. C ne. præla. Romana. Prelibatis. s. excommunicatis, vel tantum de facto iurisdictionem habentibus: & est similis protestatio supra eod. lib. de sta. regula. c. vno. & ibi concor. in vlt. glo.

Cap. VII. sup. fol. 63.

CVm cōtumacia. Olim incipiebat: Cōsultationi.

Vehemētem. no. ex hac decretali suspicionem vehementem, præsumptionem violentam: propter suspicionem citatur vt veniat responsurus, si contumax est, iam dicitur vehementer suspectus & excommunicatus: & si per annum in illa persistit, iam ista quæ erat vehemens præsumptio, transit in D uiolentam, vnde ex tunc vt hæreticus condemnatur: vt hic. idem est quod notat Ber. supra de præsump. literas: in glo. penul. ꝙ non vehemens præsumptio, sed violenta, condemnationem inducit: alle. Archi. de purg. cano. c. inter. ver. attēdentes. & infra c. proxi. in prin. & est simile ad hoc, quod notatur de simo. insinuatum. in vltimis glo. — *Vide Aegidiū bellameram decisione 676.*

Respondeat. ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur ꝙ hoc expressum sit in citatione, vt. s. de fide veniat responsurus, sicut & in sententia requiritur, ꝙ citata fuerit pars, vt veniat auditura sententiā, aliàs sine appellatione rescinditur. ff. quæ sen. sine ap. resc. l. j. §. item cum ex edicto.

E *Hæreticus.* sic & in alijs criminibus excommunicatus, quia non venit responsurus de crimine, si in excommunicatione stat per annum; post annum habetur pro conuicto. 11. q. 3. rursus. & c. quicumque.

Cap. VIII. sup. fol. 63.

ACcusatus de hæresi. Diuide decretalem in quatuor partes: in quarum prima ponuntur tres casus, quibus quis dicitur relapsus, & durat vsque ad. §. licet vero. In secunda dicitur, ꝙ periurus in causa hæresis certis casibus testimoniū perhibet, & durat vsque ibi, sane: vbi tertia, in qua ponuntur sex casus olim dubitati, an ad officium inquisitorū specta- — *Circa hoc quid obseruari debeat tradit Cōradus Bru. li. 4. c. 6. de hęret. & Simā. in catho. instit. titu. 44. nu. 12. dixi infra par. 3. in forma citandi absentem.*

ſpectarent vſque ad §. religioſi.vbi quarta, in qua dicitur religioſos in hæreſi delinquentes, grauius alijs puniendos.

Vehemens. non violenta de præſump. literas, & facit quod dixi ſupra c. proxi. idem Archidiacono.

Eymer. hac 2.p. q. 40. & 38. vbi dixi. Zach. de hæret. c.16.

Fictione. ideo dicit, quia vere non poteſt dici relapſus, de quo non conſtat an fuerit lapſus, ſicut dicit canon, ꝙ non poteſt dici renatus qui prius non fuit natus, de conſe. diſ. 4. qui in maternis. & c. ſi baptizata. neque enim dici in eo regeneratio poteſt, quem generatio non præceſſit, vt ibi dicitur: propter vehementem ergo ſuſpitionem fingitur lapſus, ita ꝙ poſt abiurationem † rediens, fingitur relapſus. Sæpe em̃ iura talia fingunt. de hoc. 50. diſt. ferum.

† recidẽs. legerem.

Ex hoc. ſcilicet quia poſt abiurationem reperitur relapſus.

Grauius. ſcilicet quàm ſi nunquam abiuraſſet.

Pœna. ſupra eo. ad abolendam. §. illos quoque, & ſupra eo. ſuper eo.

Secta. multas potes videre. 24.q.3.c.penul.

Articulo. quos habes explicatos ſupra de ſum. tri. firmiter.

Simpliciter. per hęc verba puto, quòd ſi abiuraſſet ſolum in vno articulo, licet laberetur in alio, nõ diceretur relapſus. Et nota quòd indiffinita ęquipollet vniuerſali. Ad idem de priuilegijs ſupra. quia circa. Et nunquid de vno articulo infamatus, teneatur de omnibus ſe expurgare? no. de conſe. di. 2. Ego Berengarius. Et puto hanc literam pro illa parte facere, quod non teneatur: tamen ſi id faciat, valet: & habebit poſtmodum locum pœna relapſorum vt ſequitur.

Sed hodie omnis hæreſis abiuratur. Sim. cath. inſtit. tit. 1. nu. 12. et tit. 57. nu. 7. dixi. 3. p. in 4. modo proceſſum terminandi.

Iudicari. cõtra. C. de tranſac. ſi de certa. ff. de tranſac. qui cũ tutorib. §. j. vbi generalis tranſactio reſtringitur ad id, de quo ſpecialiter actũ erat. ſolutio, illa locum habet in non connexis: ſed hic oẽs hæreſes ſunt cõnexæ: quia habent caudas ad inuicẽ colligatas, & de vanitate conueniunt in idipſum, ſupra eo. excommunicamus. 1. & 2. vnde non quærimus, an ſit relapſus in illam hæreſim, in quam prius fuerat lapſus: ſed quærimus an fuerit relapſus in hæreſim. Semel ergo lapſus in hæreſim poſt abiurationem, iterum lapſus, licet in alia ſecta, dicitur relapſus.

Munera. differentia eſt inter donum & munus. Munus enim ex cauſa datur, donum ex cauſa & ſine cauſa. ff. de ver. ſig. inter donum, & munus. eod. tit. ad prin. tit. dicit quòd munus ſumitur tribus modis, pro dono, pro onere, & pro officio. Io. An.

Non poſſit. puta propter neceſſitatẽ famis. 42. di. quieſcamus. 86. non ſatis: vel ignorabat illos hæreticos: & ſic per ignorantiam excuſatur. infra de re. iur. ignorantia. Io. Mo. alleg. de conſt. c. 2. in anti. Io. An.

Verbis veſtris. ſim. ſupra de re. eccl. non alie. hoc conſultiſſimo. & clem. de priuileg. c. 1. de pęn. & remiſſ. c. 2. Io. An.

Id. ſcilicet receptare, deducere, viſitare, aſſociare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

Repellantur. 6. q. 1. quicumque. & ſupra de teſti. teſtimonium.

Celando. duplex eſt forma iurãdi, quod dic vt ſupra de accu. qualiter. 2.

Poſtmodum. ex interuallo, vt ſit hoc ſpeciale fauore catholicæ fidei: aliàs nil eſſet hic fauoris: vt ſupra

A de teſti. cogen. c. præterea.

Indicijs. ſic ſupra eodem. in fidei. & ſic per indicia ſtatur probationi. de hoc ſupra qui ſi. ſint leg. tranſmiſſæ.

Marſil. in pract. §. diligenter. Deci. in c. cum venerabilis. de except. Carrer. in repet. l. obſeruare. nu. 105.

Aliud obſiſtat. quàm prædictum periurium: vnde ſi de falſo redarguerentur, non ſtabitur eorũ dicto, de teſtibus. ex tenore.

Priuilegiatum. no. magis priuilegiatum anteponi, ſupra de offi. leg. c. volentes. 21. diſt. deniq;. ff. de offi. procon. l. vlti.

Apoſtolica. multo minus alij. idem Archid.

Saperent. ſicut eſt circa aras idolorũ, nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, dæmones conſulere, B eorum reſponſa ſuſcipere. 26. q. 2. hi qui. & q. 4. igitur. Vel aſſociant ſibi, propter ſortes exercendas, hæreticos: vel faciunt prædicta cum ſanguine vel corpore Chriſti: vel in ſortibus, vt poſſint habere reſponſa: puerum rebaptizant, vel his ſimilia.

Eymer. hac. 2. p. q. 42 & 43. & Schol. 49 et 50. eiuſdem par. Ghirland. de ſortil. q. 10.

Manifeſte. ergo in dubio hoc caſu, non habent iuriſdictionem, & licet aliàs iudex cognoſcat, an ſua ſit iuriſdictio, & in dubio dicatur iuriſdictionem habere. ff. de iudiciis. ſi quis ex aliena. quæ in ordinario loquitur: hic tamen niſi id manifeſte appareat, ſe nõ intromittit. & eſt ſi. ſupra eo. lib. de cen. c. 1. §. notoria. & infra de pœnis. c. 1. ſupra de offi. dele. c. vlti. idem Ioan. Mona. & Archid.

Et contra illos. quaſi dicat multo minus ſi contra C alios.

Offendiculum. pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus. & ſæpe qui ad vtrumque feſtinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. preſbyteros: & C. de aſſeſ. l. nemo.

Hæreticos. contra ſupra eo. tit. c. penul. vbi defenſores, & fautores hæreticorum hæretici ſunt. Solutio, non in fauente, & defendente: ſed in credente loquitur ibi.

Ad ſalutem. vtputa, vt fundaret vel ædificaret eccleſiam, hoſpitale, vel alium pium locum: vel faceret ſimile pium opus: vt in auth. de ec. tit. §. ſiquis D ędificationem. col. 9.

Zanch. de hær. c. 28 num. 6. 7. Eymer. 3. p. q. 120. vbi dixi.

Temporalibus. hoc dicit, quia ſecus ſi in ieiunijs, vigilijs, & orationibus, vel ſimilibus conſiſterit illa pœnitentia. idem eſſet, ſi non poſſet illud iniunctum, licet ſalutiferum, expleri per alium: ſicut eſſet theologiam audire, & ſimilia.

Hæredes. 12. q. 2. Epiſcopus qui filios. de ſepul. c. vlti. de rapt. c. in literis. & de ſenten. excommuni. c. à nobis, & in his omnibus. de hoc Ioan. An.

Onere. 16. q. 1. ſi quis laicus. de deci. paſtoralis. & c. cum non ſit. C. de ſerui. & aqua. l. & in prouinciali. ſupra de pig. ex literis.

Extincto. crimina extinguuntur morte, vt 23. diſ. E c. quorundam. 33. q. 2. admonere. ff. de his qui mor. ſibi conſci. l. ulti. ex quo ergo extinctum eſt crimen, & pœnitentia non eſt pro crimine impoſita, iam extincto, non imponetur vlterius.

Caſu. ſcilicet quia non fuit reincorporatus unitati eccleſiæ.

Poſt mortem. 14. quæſt. 2. ſane. 2. & C. ad l. Iuli. ma. l. ulti. & intellige hoc uſque ad 40. annos, nam poſtea abdicari non poterunt, etiam à Romana eccleſia à filijs catholicis, qui illa tanto tempore bona fide poſſiderũt, quod uerum eſt ſi parentes catholici

Antonius Gomez. tom. 3. variа. reſol. c. 14. nu. 5. Zanch. de hæret. c. 25. n. 4. Siman. catho. inſtit. tit. 18. n. 14.

E97++
1578

tholici putabātur: vt supra eo. li. de præscrip. c. vlti. A

Impedire. manifeste, vel non manifeste, dummodo hoc constare possit.

Castigari. sic infra de pęnis. Romana.

Delinquentis. nam grauius delictum, grauius est vindicandum. 24. q. 1. nō afferamus. supra de exces. prała. tanta. & in æqualibus delictis æquales sint pęnę. infra ti. prox. c. vnico. in fi.

Religiosi. isti si reperiantur hæretici, non sunt dicendi religiosi, sed religionis obumbratione fuscati. supra eo. ti. ad abolendam. §. i.

Immutationis. supra eo. tit. c. pe.

Seculares. scilicet clerici vel laici, & concor. optime supra ne cle. vel mo. c. sed nec.

Consimilibus. de quibus vidisti supra §. proxi. B

Cap. VIIII. sup. fol. 64.

Statutum. Directe. puta ne aliquis ciuis illius loci accusari possit, vel contra eum inquiri super crimine hæresis: vel ꝙ nullus contra alium de crimine hæresis audeat testificari: vel his similia.

Eymer. hac. 2. p. q. 54. & 3. par. q. 34. Carrerius de hę ret. nu. 93. Capegius ad Zanchin. c. 31

Indirecte. puta, vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo q̄ à potestate; vel ut nullus alius q̄ potestas possit aliquem capere, vel capi facere, vel vt nullus nisi sit de familia potestatis, possit arma portare, vel his similia.

Retardari. Nota contra generale illud, quod differtur non aufertur. 14. q. 6. c. 1.

Nomine. supra eod. lib. de elec. fundamenta.

Moræ. nota moram vitandam: de hoc dixi supra de elec. c. vlti.

Tale. scilicet quod directe, vel īdirecte impediat vel retardet.

Retardentur. vnde a statuto de non portandis armis, excipietur familia inquisitorum: & his similia. † nō tamen debent inquisitores abuti concessione portationis armorum, vt in cle. e. ti. c. nolentes.

† Non tamen, &c. hęc uerba vsque ad verbū cō pellēdos. desunt in vulgatis glossis.

Compellendos. sic supra de iureiurā. c. licet. de excep. c. fi. infra de sen. exc. decernimus.

Cap. X. supra fol. 65.

Ne aliqui. Sicut officium legati nō expirat re integra mortuo Papa, vt supra de offi. dele. ca. 2. sic & officium inquisitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei, re integra non expirat, vt hic. D

Eymer. 3 par. q. 7. vbi dixi. Nicolaus Arelatanus de hę re. nota 4

Expiret. sicut potestas delegatorum datorum ad causas, supra eo. de offi. dele. licet vndiq;. & c. gratū. & c. relatum.

Incepta. de quibus non dubitabatur, per iura proxime inducta. Et nota, incepta: quia per quemlibet iudicialem actum, etiam pręter citationē, iurisdictio perpetuatur, vt dici solet in decretali de offi. dele. licet. ibi: vti non cęperit.

Non cępta. no. quia si hoc esset speciale fauore catholicæ fidei, vt infra dicitur: ergo vbi non est fauor eius, cōtrarium est regulare; & sic nota terminatam quæstionem, no. supra de offi. dele. licet. qua quæritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs, per easdem literas, delegato commissis? ad idem supra eod. lib. de offi. dele. c. vlt. §. officium: & est in hoc differētia inter ipsum inquisitorem & conseruatorem, vt ibi patet. E

Emerserant. vt si tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: postea lapsus sit in hæresim, de hoc poterit cognoscere inquisitor.

In fauorem. sic supra eod. in fidei fauorē. & supra eo. c. accusatus. §. licet: cū similibus multis in hoc tit.

Cap. XI. supra fol. 65.

Prouincia. Incipit factum: & idem si in ciuitate, diœcesi, vel alio certo loco,

Vbique. sic & ordinarius ī qualibet parte diœcesis suę potest causas audire, & pro tribunali sedere. supra eod. lib. de offi. or. cum episcopus. ad idem de offi. leg. nouit.

Separatim. regulariter contra, nisi ex forma commissionis id habeatur. supra de offi. deleg. causam. & c. cum plures. supra eo. lib. Sed est hoc speciale fauore fidei, vt efficacius, & c. vt supra dixi. & æquiparantur in hac parte ordinarijs, quorum quilibet per se procedere potest. ff. de offi. procon. l. 1. quod de ordinarijs intellige, qui in solidum iurisdictionē habēt: sicut est in scholaribus, epīs, magistris, & doctorib. C. ne filius pro patre. auth. habita. secus in his qui nō habent in solidum, sicut est cum capitulum cognoscit: quia tūc quilibet singularis per se nō est iudex. ad hoc qđ not. 15. q. 7. Episcopus nullius. & de offi. ord. irretragabili. & concordat ad hanc decre. infra eod. per hoc. Ioan. And.

Eymer 3. par. q. 47 & seq.

Inquisitores æquiparant̄ ordinarijs. Eymer. 3. par. q. 4. vbi dixi.

Diuinoq;. 11. q. 3. Iulianus. sic supra eo. lib. de īmunitate ecclesiarum. clericis. ad idem supra eod. vergentis. *Procedatis.* hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam, per clem. eod. tit. multorum.

Labe. generaliter, vel simpliciter; vel dic de ea de qua suspectus, vel conuictus erat; de hoc dixi supra eod. accusatus. §. 1.

Formam. 11. q. 3. cum aliquis. supra de sen. exc. cū desideres.

Ecclesiæ. quæ gremiū nō claudit. supra eo. sup eo.

Consueuit. 1. q. 7. quoties cordis. & c. saluberrimū. de conse. dist. 2 Ego Berengarius.

Simulata. 27. dist. ꝙ interrogasti. 1. q. 1. sicut ficti. 22. q. 5. cauete. est tñ interdum vtilis simulatio. 22. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi: & 24. q. 1. officij.

Fallentes. mentiri Deo possunt: fallere autē ipsum non possunt: de conse. dist. 2. panem de altari.

Vide Schol. 22 par. 2. super. q. 9.

Lupum. supra de renunciatione. c. nisi. §. pp malitiam. & 23. q. 4. c. tres personas. & 81. dist. c. oportet. Ioan. And.

Duas. integrum est enim iudiciū, quod plurimorum sententiis confirmatur. supra de offi. dele. prudentiam. ad idem. 20. dist. de quibus.

Discretas. semper enim, qui graues causas ecclesiasticas audiunt, debent esse discreti. supra de consan. & affi. c. 1.

Ioan. Rojas sing. 99.

Idoneos. & sic supra de probatio. quoniam contra falsam. & dic vt ibi.

Præmissa. per hanc literā bene patet, ꝙ tabellio factus monachus nō pōt exercere, quo ad alia, tabellionatus officium: & hoc etiā bene patet ex extrauagāti Bonifacij. debēt superioribus. de offi. or. circa mediū decre. & idem probamus olim p decr. supra ne cleri. vel mo. sicut. per legē. C. de sacros. eccl. l. antepen. 16 q. 1. §. nouare. C. de epis, & clericis. l. placet. notat tñ Guil. in Spec. de sta. mo. ver. 27. ꝙ veteres rogationes complebit, sed nouas non assumet. ff. familiæ. her. l. alienationes. ff. de postu. l. 1. §. casum. ff. de neg. gest. nam & seruus. §. si vno. ad idem supra de Iudæis. Iudęi de ciuitate. cum similibus.

Eymer. 3 p. q. 19. vbi dixi.

Canonis. supra ne cleri. vel mo. sicut te.

Præmissa. hoc est regulare vt dixi supra, & 12. q. 2. c. indigne. de sen. exc. sacro.

Postposita. quid hoc operetur, habes supra de appel. pastoralis. & not. eo. ti. vt debitus.

Ipsos. scilicet quæstuarios.

Eymer. 3. p. q. 37. vbi dixi.

Facultatem. hoc vult dicere, quòd si facta per inquisitores congregatione, pro negotio fidei, veniant aliqui de Rungiuallo, vel alij quæstuarij, & velint ibi prædicare, possunt compelli per cen. eccle. desistere.

Auxilio. 23. q. 5. prodest. de offi. or. c. 1.

Duabus. supra de rescrip. nonnulli. quid dicemus de noua decre. supra eod. lib. de rescrip. statutum? vides ꝙ ista decretalis fuit Clemētis: & sic quo ad hoc, videtur ista decre. per illam correcta, cum sit posterior. ad idem supra eo. lib. de consti. c. 1. cum suis cōcor. Contrarium dico: quia decretalis illa locū habet in literis impetratis a parte contra partem: licet in conseruatoribus locum habeat: vt supra eod. lib. de offi. dele. c. vlti. §. conseruatores. Sed istud est quoddam speciale, fidei fauore, qđ non tollitur per generalem constitutionem, licet postea subsecutam. ad hoc infra de reg. iur. generi. & quod ibi dixi. Ioan. And.

Et hæc solutio est vera. idē fere hîc Archidiaco. facit textus cū glos. in l. 2. C. de testa. tut.

Subiectis. quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de consti. c. 2. supra eod. lib. & ff. de iur. om. iudicum. l. vlti. & hoc quod hic dicitur, habebamus supra eod. excōicamus. 1. §. moneantur.

Approbatas. omnia enim nostra facimus, quibus auctoritatem nostrā impertimur. C. de vete. iur. en. l. 1. §. sed neq;. & supra eod. lib. de præb. c. si apostolicæ. Io. And.

Publicum. sic infra de pœnis. felicis. & infra. ca p. proxi.

Cap. XII. sup. fol. 66.

VT *commissi.* Hic incipiūt decretales Bonifacij, & habēt quidam hîc rubricam de inquisitoribus hæreticę prauitatis: sed nō debet esse hæc rubrica: & fuit error scribentium ex superscriptione proueniens, qui putauerunt ꝙ Bonifacij viij. esset superscriptio: & residuum esset rubrica.

Vestigijs. in diuersis commissionibus, quas suis temporibus fecerant inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Ioan. And.

Singulis. possunt enim procedere simul & diuisim, supra c. prox. in prin.

Eymer. 3 p. q. 15. vbi dixi.

Sententiarum. has etiam committunt conseruatores: sed de inquisitoribus maior erat dubitatio, quia illorum ministerium videtur electum. supra de offi. deleg. c. vlt.

Tulerītis. vide infra circa fi. c. ibi, plenam concedimus facultatem. & hoc idem repetas in fi. cuiuslibet † articuli.

† aliàs: versiculi.

Expedierit. sic supra eod. c. 1. & c. proxi. §. verum. & infra eod. c. vlt.

Eymer. 3 p. q 42. ubi dixi. Simāc. in catho. instit. tit. 2. nu. 12. & seq. Repto. inqui. verbo absens.

Procedendi. quid in casu conuerso, in eo. s. qui alibi crimen heresis cōmisit, & modo est in prouincia huius inquisitoris? dic ꝙ poterit cognoscere, quia vbi inuenitur, conuenitur quis de crimine. C. vbi de cri. agi oport. l. 1. & sic secundum hoc esset reperire, ꝙ interdum duo inquisitores cognoscerent: pone, peccauit in Rauennate, & transiuit ad Mediolanum: secundum hoc Rauen. & Mediolan. poterit cognoscere, nec est mirum, vt infra eod. c. per hoc.

A *Quibuslibet.* siue sint ipsi scribentes, vel alij, quicunq; ad quos quocunque peruenerint dicta scripta.

Eymer. 3 par. q. 39. vbi dixi.

Vel mutandi. regulariter contra. ff. de re. iu. l. Paulus. & l. acta. §. 1. & supra de offi. dele. in literis. functus est enim iudex officio suo, iudicando bene, vel male, vt ibi.

Eymer. 3 par. q. 96 Gondisaluus de hæret. q. 8. & 17.

Honoribus. no. quòd ī ea parte qua priuat, vel priuatos denunciat dignitatibus ecclesiasticis, & ecclesiasticis beneficiis, requiritur con siliū diœcesani, vel eo absente, eius vicarij: quia sicut institutio fit eis autorizantibus, sic etiam debet fieri destitutio. in anti. de insti. ex frequentib. de hęre. cum ex iniuncto. in fi. sed cum priuat officiis publicis, & honoribus, non

Eymer. 3 p. q. 113. Couar. li. 2. varia. resolut. c. 8. num. 4. Gondisaluus. de hæret. q. 23.

B requiritur consilium eorum, vt patet ex ordinatione istius literę: & ideo quia cessat in illis superior rō.

Scienter. sic supra. eo. c. 2. §. ad hæc. & infra eo. decreuit. & ꝓsumētur ignorare, nisi probētur scire. īfra de re. iur. præsumitur. ff. de probationibus. verius. qđ sane intelligas, vt no. in dicta regula, præsumitur.

Puniendos. quia vnde debetur pęna, nō venit pręmium. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. 1. & 2. in fine. 16. q 1. c. legi. cum similibus.

Cap. XIII. sup. fol. 66.

C*Ontra Christianos.*

Redierint. forte prius fuerant Iudæi, postea facti sunt Christiani, isti dicuntur redire: hi qui

Eymer. hac 2. p. q. 44. & Schol. 51 eiusdem par.

C nunquam fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicuntur transire.

Infantes. s. minores septēnio, vnde videbantur nō obligati ad fidē: quia ætas illa ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1. vnde nec sponsalia tales cōtrahere possunt. supra. eo. lib. de spon. c. vno. Sed contrarium est verū, quia tali sacramento obligati sunt etiā ignorātes. supra de bap. maiores. de cōs. di. 4. quæris. & ratio ibi patet in parte prima. & no. de hoc. ead. dist. c. nihil. sicut & punitur etiam ignoranter rebaptizatus, ea. dist. qui bis. & c. seq.

S. Thom. 3. p. q. 68 art. 9. Sotus. in 4. dist. 5. q. 1. art. 9.

Absolute. ergo absolute coactus non recipit sacra

D mentum baptismi; sed conditionaliter, & metu mortis coactus, bene. 45. dist. c. de Iudæis. supra de bap. maiores. coacta enim voluntas, voluntas est. 15. q. 1. merito quęritur. est aūt absoluta coactio, cum quis inuitus, renitens, & reclamās fertur ad fontes, & cū verborū prolatione immergitur: & est si. 50. di. presbyteros. supra ꝙ metus causa. ca. sacris. vbi de hoc in 1. glos. Ioan. And.

S. Thom. 3. p. q. 68. art. 12.

Iudæos. non ergo possunt isti se iuuare per professionem, quam contempserunt. C. de aposta. l. hi qui sanctam: licet aliàs infidelis non recipiatur ad testimonium. supra de testi. c. 1.

Procedendum. erit ne per istud c. canon ille corre-

E ctus. 1. q. 4 Iudæi. vbi dicitur, ꝙ bona Iudæorum deuoluuntur ad catholicos filios: sed bona hæreticorū sunt confiscata. infra eod. cum secūdum: quia correctio iurium est vitanda? Dicendū vr̃ ꝙ non, vt istud capitulū loquatur de pęna personali, non de damnatione bonorū: maxime quia hęc noua iura, qñ corrigere intendūt, hoc exprimunt. supra de cōces. ꝓben. c. 2. īfra de sen. exc. c. vlt. Cōtra vr̃, cum aperte dicat eos puniendos vt hæreticos, ergo ipsorum bona non deuoluūtur ad filios. infra eo. cum secundū. qđ tutius videtur. nec est necesse ꝙ noua lex corrigens præcedentē, de illa faciat mētionē. sup. eo. lib. de cōsti. c. 1.

Hāc etiā sententiā tenet hîc Archi.

E97++
1578

Cap. XIIII. supra fol. 67.

DEcreuit. In commissionibus, per eum factis super hæretica prauitate.

Eymer. 3 p q. 111. vbi dixi. Palactus Rubi⁹ de regno nauarræ p. 55.5.

Confiscari. vt sic mulier mariti odio non grauetur. infra de re. iu. non debet. cum suis concor. quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro ma. per totũ: nisi in causa primipilarij. C. in quibus causis pign. vel hypotheca contrahi. l. sacris.

Tunc. scilicet tempore contractus. ergo si tunc ignorabant: licet postea sciuerint, non habet locum pęna, vt sic inspiciatur initium. supra de emp. & ven. cum dilecti. præsumuntur autem ignorare, nisi probentur scire. ff. de proba. verius. de hoc supra c. 2. & infra de reg. iur. præsumitur.

Cap. XV. supra fol. 67.

STatutum.

Innocentij. Si loquatur de quarto, habemus id in commissionibus per eum factis: vt dixi supra cap. prox. si dicamus de tertio, posset loqui de decretali. supra eod. vergentis. & c. excommunicamus. §. credentes.

Alexandri. IIII. supra eod. quicunque. §. hæretici.

Inane. hucusque durat antiqua constitutio, modo sequitur declaratio in qua declarantur not. per Hostien. supra eod. vergentis: & hanc declarationem sic intelligo: si Titius fuit hæreticus, receptator, fautor, vel defensor: & habuit filium, vel filiam, vterque ipsorũ subiacet prohibitioni: & si ille filius habeat filium, ipse nepos ex filio prohibitioni subiacet. Sed si filia habeat filium, nepos ex filia non subiacet huic prohibitioni; item si mulier aliqua est hæretica, & habeat filios, soli filij includuntur hac prohibitione: sed nepotes ex filiis non: & hoc intendit hæc declaratio. Et hoc secundo casu cum mater fuit hæretica, intelligas verum, si pater fuit catholicus, vt eius respectus non habebatur. & facit in hoc id quod not. † Accur. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. vbi dicit, quòd eadem est pœna, cum mulier committit crimen læsæ maiest. quo ad descendentes, sicut cum vir. Est tamen sciendum, quòd vbi aliàs non caueretur de descendentibus, per maternam lineam, illi nullo gradu comprehenduntur per sententiam iuris, vel hominis: vt infra de pœnis. vbicunque. sed quòd filij etiam filiarum includerentur, videbatur probari per decre. supra de pœnis. in quibusdam. §. sacri. vbi punit posteritates, & infra tit. proxi. cap. vno. & videbantur illi puniri & per verba, & per mentem: per verba quasi sunt descendentes, & a verborum sign. non debet recedi. ff. de le. 3. non aliter, & differentia agnationis, & cognationis hodie sublata videtur, in authen. coll. 9. de hære. quę ab intesta. desc. & de mente idẽ videbatur, quia voluerat constitutio punire hæreticum in filiis. 24. q. 3. cap. cum ergo. §. sed qui. & ff. quòd me. causa. l. isti quidem. si enim ex vnica filia nepotem haberet, & ille non includeretur, non puniretur in filios: idem videtur de mente: ideo, ne quis ducat filiam hæretici in vxorem: sicut enim vir infidelis saluatur per mulierem fidelem, sic & damnari posset. arg. de diuor. gaudemus. vnde qui emit mancipia, de origine solet quærere. ff. de edil. edi. quòd si nolit. §. qui mancipia. Sed de iure secus est, vt in prędicta decre. vbicunque. infra de pœnis. in fin. vbi

Eymer. 3 p q. 114. & 105. Antonius Gomez. tom. 3. varia. resolut. ca. 2. nu. 4. Cynus, Salycetus & Bal. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiesta.

† Sed non bene, qa in pœnis non fit extensio. Iason consi. 106. lib. 4. Decius cõsil. 64.

A aliud cauetur: vt hic, & bene. facit. ff. de senat. l. liberos. vbi dicitur senatores vocari debere ipsos senatores, & filios eorum, & nepotes natos ex eis: nepotes vero ex filiabus nati, senatores non dicentur, sed patris sui conditionem sequentur.

Primum, & secundum gradum. idest filios, & nepotes: & hoc patet etiam ex §. sequenti. & supra eo. tit. vt commissi. ad fi. & est casus quo filius punitur propter delictum patris. de hoc dixi supra eod. c. 2. §. hæretici. in gl. filij.

Volumus. supra dixit, declaramus, hic dicit, volumus: quia inquantum punit descendentes per masculinum, declarat ius vetus: inquantum descendentes per fœmininum, statuit ius nouum. ad idem. infra de pœnis. vbicunque. & benefacit hæc litera, ad B quæstionem qua quæritur, an filij illegitimi includantur hac prohibitione? & videtur quòd non: quia non sunt in patris potestate. insti. de nup. circa fin. sed quòd potestas nil operetur, probat hæc litera, quæ punit descendentes per maternam lineam primi gradus, cum tamen filius in potestate matris nõ sit: & hoc est æquum, ne plus habeat luxuria quàm castitas. in authen. de resti. & ea quæ pa. in fi. coll. 4. vide de Bigam. c. quia circa. super glos. 1. licet interdum secus. supra de biga. quia circa. Verum est tamen, quòd isti alio capite prohibentur à successione, vt supra qui fi. sint le. per venerabilem. in fin. & C ab honoribus. 56. distin. per totum. supra de fi. presb. per totum.

Gondisaluus de hęret. q. 23. nu. 3. & 4. Cynus & Bald. l. quisquis C. ad l. Iuli. maiest. Gigas de crim. læsæ maie. lib. 3. q. 7.

Esse. nunc, quia viuunt.

Reincorporatos. quia lapsi fuerant simpliciter, non relapsi. de quo dic vt supra eod. accusatus.

Insistunt. ad hoc supra de temp. ord. ex tenore. & supra de furtis. c. vlt.

Ioan. Rojas de hæret. p. 2. assertione 42.

Parati. ex quo non stat per eos, non debet eis imputari. de hoc supra de eo qui mit. in pos. cap. 1. & 3.

Cap. XVI. supra fol. 67.

D QVibuslibet de quibus minus dubitatur.

Apostolicæ. nota hanc literam: non dicit in literis commissionis apostolicę, vel aliorum à quibus deputati fuerint, secundum quod dixerat in princ. per quod omissum videtur, quòd inquisitor deputatus ab alio quàm à Papa, etiam si habeat expressum mandatum, inquirere non possit contra episcopum. & licet antiqua iura dicant, quòd synodus audit causam criminalem episcopi, licet definitionem Papę reseruet. 3. q. 6. accusatus. & cap. seq. & 5. q. 4. duodecim. tamen committere non poterunt in hoc casu: & isti inquisitores non poterunt inquirere, etiam vt instructam remittant E causam. supra de ap. cõstitutis. quia non solum diffinitio, sed processus, & inquisitio est ipsis interdicta. per hoc c.

Eymer. 3 par. q. 27 vbi dixi. Siman. in catho. insti tit. 25. n. 7. et 8.

Expresse. quantumcumque igitur sint verba expressa generalia: puta vt inquirere possit cõtra quoscunque cuiuscunque conditionis, dignitatis ac status, non inquiret contra episcopos, † nisi illud exprimatur propter prerogatiuam episcoporum. ad idem infra de sen. exc. quia periculosum.

† Idẽ tradunt hic Geminianus, & Francus, & alij.

Nunciare. quàm cito poterunt propter periculum quod ex facto posset insurgere. concor. supra eod. lib. de cleri. ægro. c. vno.

Cap. XVII. sup. fol. 67.

PEr hoc. *Generaliter*. Bene dicit, quia secus esset si fieret de certis criminibus, & personæ specialis commissio. quantum enim ad illam causam præiudicaretur ordinariæ potestati: vt supra de offi. de leg. studuisti, quia generi per speciem & cęt. infra de reg. iur. generi. cum suis concor.

Delegata si habent. forte habent delegatam ab homine: quod accidit in ordinario, cum Papa sibi committit crimen. secus si eum monet ad suum officium excitando: qđ dic vt supra de offi. or. licet. & c. graue. vel habēt delegatā a iure, sicut est videre in hoc crimine, super exemptos. supra eod. tit. ad abolendam. in fi.

Eymer. 3 p. q. 51. & 52.

Diuisim. sic & plures inquisitores communiter, & diuisim de hoc crimine cognoscere possunt. supra eo. vt officium. saluo eo qđ dicitur infra eodem. c. multorum. in clem.

Teneantur. not. ꝙ non dicit, possint: vnde non relinquitur eorum voluntati, cum ius hoc necessitati subiaceat.

Veritas inueniri. ad quod elaborare iudex debet. 14. q. 2. quamquam. supra de probationibus. quoniam contra. Sed quid dices si processus isti inueniantur esse contrarij? tunc ipsi considerabunt: qui vero proximiora loquantur, & per ipsorum dicta se iudices informabunt, supra de testi. in nostra. ff. de testi. l. 3 9. dist. ego solis. si autem episcopus secundum suum pronunciare vult processum, inquisitor secundum suum quid iuris? infra sequitur.

Zāchinus de heret. c. 15. nu. 2.

Deferendum. ad idem supra de rescrip. pastoralis.

Sententia. licet ergo de vnius delicto inquiratur per plures, etiam diuisim, vnica tamen sententia fertur. Et sic non obstat. supra de offi. le. licet. ff. nau. caupo. sta. licet. vbi dicitur, ꝙ delicto vnius sæpius non quæritur: isti autem processus, quo ad finem pro vno habentur: quia illa loquuntur quando iam pronunciatum est: quod dic, vt no. 2. q. 5. habet hoc proprium: & supra de accusa. de his.

Idem hic Ioan. Monach. & Archid.

Remittatur. quid iuris? aliàs cum iudices discordāt: habetur supra de re iud. c. vlt.

Iura communia. supra & infra hoc eo. tit.

Ordinationes. etiam hoc volumine non insertas, dummodo non his constitutionibus contrarias, infra eod. cap. vlti. in fine. sunt enim ibi reseruatæ, & de his loquitur procemium huius libri in fine.

Zāchinus de haret. c. 15. n. 2. Eymer. 3. par. q. 84. vbi dixi.

Cap. XVIII. sup. fol. 67.

VT *inquisitionis*. Primo approbat, & seruari præcipit leges canonibus non contrarias, per Fridericum contra hæreticos promulgatas. Secundo præcipit, rectores locorum parere inquisitoribus, ordinario, vel alteri eorum in inuestigatione, captione, custodia, & punitione hæreticorum, & fautorum suorum: eorum proclamationibus, vel appellationibus, non obstantibus: ita tamen quòd de illo crimine (cum sit mere ecclesiasticum) nec iudicent, nec cognoscant, nec ob hoc captos sine licentia relaxent, nec exequi detractent, vel eorum processus impediant: contra facientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat, quam si per annum sustinuerint, vult eos vt hæreticos condemnari. hoc dicit Ioan. And.

A *Leges quasdam*. has leges fertur, ꝙ Clemens sub bulla redegerat, sed eas aliter non habemus quo ad verba: habemus tamen quasdam authenticas Friderici, de quibus etiam forsitan intellexit hic Bonifacius. C. de episcopa. audient. auth. statuimus. signanter super l. iubemus. C. de hære. authen. credentes. authen. si vero dominus: & authen. Gazaros. habebamus etiam olim quandam ipsius constitutionem in 5. compilatione, quæ incipiebat; hac edictali: aliàs hac decretali. & erat sub titulo de consti. & eadem compilatio quæ incipiebat: Gazaros, sub titulo de hæreticis.

Tulit Frideric⁹ Patauij. 22. Febru. in dic. 12. extant integrè in Bibliotheca Vaticana dixi. p. 3. q. 84.

Tunc. hoc dicit, quia postea recessit à deuotione Rom. Ecclesiæ, & per Inno. 4. in concilio fuit depositus, ob certas causas. supra eod. lib. de re iudi, ad apostolicæ.

B *Quatenus*. ergo aliàs non approbat, quia non tenent. concor. 10. dist. ca. 1. & facit quod notatur. 37. dist. si quid veri. 19. dist. c. 1.

Vide Schol. 31 p. 2. vers. per bella.

Nominibus. concor. supra de elec. fundamenta. eod. lib.

Fideles. quis enim fidelis, qui non doleat fide læsa? infra de pęn. felicis. ad fi.

Catholicos. vnde non per Iudæos, hæreticos, vel paganos, qui quo ad prædicta suspecti sunt; & est si. supra de Iudęis. c. pen.

Simācas catho. instit. tit. 16 nu. 7. Lucerna uerbo: custos. Gondisalu⁹ de heret. q. 19. nu. 4. Ioan. Roias sing. 180 Zāchinus de haret. c. 15. n. 2.

C *Vel eorum aliquo*. hodie dic, vt in clem. eod. ti. multorum. §. sane. & §. seq.

Indilate. nota, ꝙ sententia lata super crimine, statim dilatione postposita mandanda est executioni, quod idem probatur. 2. q. 1. sicut. de pœn. distin. 1. Adam. fallit in casibus notatis. 11. q. 3. cum apud. quid iuris de aliis sentētiis latis super personalibus, vel realibus actionibus, not. supra de offi. deleg. quærenti.

Puniendos. quid si inquisitor, & ordinarius discordant in mandato, quia vnus mandat puniri per se condemnatum; alter mandat relaxari per se absolutum? satis videtur super sedendum, donec cōsulatur Papa, supra c. proxi.

D *Ordinationem*. de ordinationibus loquūtur Inno. Alex. & Cleme. quæ sunt reseruatæ, infra. c. vlt.

Imperialem. ipsius Friderici, quam non hēmus, sed approbata est supra in prin. Io. An.

Quoquomodo. idest principaliter, vel incidenter. concor. supra de or. cog. tuam. supra qui fi. sint le. lator. cum similibus. aliàs tamen cognoscit iudex incidenter, qđ nō cognoscit principaliter, C. de iudi. quotiens. supra de testi. in inte. c. penul. cum suis concor.

Incipiebat cōmissi. Eymer. 3 p. q 36. ubi dixi.

E *Cognoscāt*. nota, ꝙ licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronunciare debeat, ff. de iudi. l. de qua re. supra de causa pos. cum super. tamen hoc fallit interdum: sicut cum delegans reseruat prolationem sententię, supra de offi. dele. super quęstionum. synodus cognoscit de causa criminali episcopi, & non pronuntiat. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. idem in casu, supra de rescrip. cum contingat. vbi ad sui instructionem de iurisdictione cognoscit is, qui super illa non pronunciat, hic tamen vtrunq; expresse vetatur, scilicet cognitio, & pronunciatio, quia iudex huius rei non est capax. concor. infra de sen. exc. si iudex. & supra eo. c. inquisitores; vt ibi. no. in fin. 3. glos.

Ioan. Roias. sing. 107.

Indirectè.

1710
E97++
1578

Indirecte. ad idem ſupra eo.tit. & lib.ſtatutum.

Scienter. ignorantes ergo non ligat conſtitutio. ad idem ſupra eo.tit.& lib.c.2.in prin. & c. vt commiſſi. in fi.& c.decreuit.

Percußum. nota canonem latæ ſententiæ: & quia non reſeruat abſolutionem ſententiæ Papæ, ordinarius abſoluere poterit.ſupra de ſen. exc.nuper.

Condemnetur. ad idem ſupra eod.tit.& lib. c. cum contumacia.

Cap. XIX. ſup. fol. 68.

C*Vm ſecundum leges.*

Naturæ contrarias. in quibus ſexus perdit formã,& ſcelus eſt tale,ꝙ nõ proficit ſcire: venus mutatur in aliam formam. C. de adul. cum vir. & omnium carnalium criminum peſſimum, eſt vſus contra naturam. 32. q.7. adulterij:& ſi totus mundus eo vitio vteretur,non excuſat.ea.cauſa.& q.flagitia.

S.Thom. 2.2.q. 154. art. 12.

Eo ipſo. propter hoc facit ad propoſitum.

Perdant. C.de inceſt.nup.l. cum ancillis.& l.ſeq.& l.ſiquis. ff.de rit.nup.l.inceſtæ.& inſti.de nuptijs.§ ſi aduerſus.

Et mulier. repete, & cum ſecundum leges ciuiles mulier,&c.quare hoc dicã videbis infra.& dic mulier ingenua.C.de rap.vir.l. vna. §. & ſi quidem. in ancillis enim & libertinis non habet locum pœna bonorum, vt ibi.

Humanam legem. C.de rap.virg.l.vna & bene dicit humanam, ideſt ciuilem: quia ſecundum canonum legem ſecus: rapta enim ſecundum nos licite contrahit cum raptore, ſi prior diſſenſus tranſeat in conſenſum. 36. q.2.tria.& c.ſeq. & ſupra de rap. c. pe. & vlti.

Conſortibus. delicti: vt quia comitati ſunt raptorem in inuaſione vel rapina, vt in præalle.l. vna.C. de rap. virgi.§. pœnas autem.

Ipſo iure. propter hoc facit ad propoſitum; & habes hoc in auth.de rap.mul.in fi.col.9.

Certoque caſu. cum parentes mulieris non ſuperſunt,nec alter eorum; vel ſi ſuperſunt,ipſi, vel alter conſenſerunt in talibus nuptijs, hoc caſu bona deuoluuntur ad fiſcum,vt in prę.auth.de rap.mu.in fi. Sed nunquid de iure cano. habebit locum hæc pœna, cum ſecundum canones licite contrahat, vt ſupra dixi?no.Io.36.q.2.de puellis, aliàs §. quibus, ꝙ pœna iſta locum non habebit ſecundum canones, ſecundum quos ceſſat interdictum, niſi cum ſponſa alterius rapitur, 27.q. 2. ſtatutum.& accedat.qđ no. 2.q.3.§.notandum,in fine.de ſecundis nup.c.penul.& vlti.& ſecundum hoc bene dixi ſupra, repete: & cum ſecundum leges ciuiles: quia ſecundum canones contra. Sed ſatis videtur, ꝙ licet ſecundum nos teneat matrimonium, pœna legis habeat locum in his,quæ non eſſent de temporali iuriſdictione eccleſiæ: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, nõ de diminutione ſui patrimonij, & pœna illa ſibi per legem obueniat, quare lex eo qđ cõfert priuare non poteſt? & accedat quod dixi infra de reg. iur. c 2.ſecus forte in pęna,de qua in prædicta decre.vlti.de ſecundis nup.ibi enim priuat lex eo qđ non contulit. fallit.ff.de adoptio.l.fi.arrogator. Ioan. And.

Illicitas. vt is qui deſert arma, ferrum, & lignamina Sarracenis. de Iudæis. ita quorundam.

A *Omittens.* hoc habet locum in priuato.ff. de vectigalibus.l.fi.§ diuus.in milite non: vt. C.eo.tit.l.3.& habes hoc quod hic dicitur. ff.eo.tit.l. commiſſa. C. eo.l.omnium.& l.ſi quis. cum ſimilibus.

Bona hæreticorum ſecus in bonis eccleſiarum, in quibus intitulati erant ipſi hæretici: vt in cle.eo.tit. volentes. poſt prin. Ioan. And.

Grauius. ergo ſunt grauius puniendi, 24.q. 1.non afferamus.

Quàm prædicti. ſcilicet contrahens nefarias nuptias:rapta quæ cum raptore contraxit, tranſuehens illicitas ſpecies, vel rerum vectarum profeſſionem omittens.

B *Ipſo iure.* determinatum ſit ergo qđ olim dubitabatur per decr. ſupra eo.excommunicamus. 1 & 2. reſpõſo.vbi dicebatur ita, quòd bona damnatorum ſi laici fuerint, confiſcentur. intelligamus ergo confiſcentur, ipſo iure: vt hic vides. & intelligo ipſo iure confiſcata,à tempore commiſſi criminis. C. eo.tit.l. 4.idem dico in crimine læſæ maie. ff. de dona.l.donationes.ſecus eſt in alijs criminibus, ff.de dona.l. poſt contractum. Et puto confiſcationem hanc locũ habere, etiam ſi ille catholicos filios habeat, & iſte textus non diſtinguit: ſuper hoc tamen fuerunt opiniones notatæ ſupra eo.tit. vergentis.

Vide Eymer. 3.p. q. 109. vbi dixi. Zanchin. de hæret. c. 25. repertoriũ verbo: cõfiſcatio.

Declarationem. quam hodie non habemus.

C *Eccleſiaſticam.* ſecularis enim ſuper hoc eccleſiaſtico crimine iudicare non poteſt, ſupra eo.c.proxi. §. penulti.

Cap. XX. ſup. fol. 68.

S*Tatuta.* In prima parte uſque ibi: iubemus. concedit in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis procedi poſſe ſimpliciter & de plano. In 2.dicit quid iuris ſi ex publicatione nominum accuſatorum & teſtium,ipſis periculum immineret, & quid ſi non immineret,& fictiones uitari præcipit, ne dicatur periculum ubi non eſt, uel econuerſo. In tertia ibi: cõſtitutiones. ſtatuta prædeceſſorum ſuorum ſuper hoc negotio edita, his conſtitutionibus non aduerſa, corroborat.

D *Quædam.* aliàs quondam,aliàs quædam.

Clementis. iſte & alij hic expreſſi, multum ampliauerunt officium inquiſitionis,in tantum quòd quia tendebat ad noxam, habuit reſtringi per alium Clementem.in cle.eo.tit.c.1.& 2.Io.An.

Negotio. idem in alijs quatuor caſibus, qui habẽtur in clem.de iudic. diſpendioſam.

Poſſit. non dicit per quos: intelligo ergo & per inquiſitores hæreticæ prauitatis deputatos à Papa, & per ordinarios,& per delegatos.ad hoc.eod.titu.per totum. in fi.

E *Figura.* Diſtinxerunt moderni, qui no.iſtam materiam ſupra de accu.olim.Inn.Hoſti.& Guil.in ſpeculo de inquiſitione. §.nunc tractemus.uer.quid igitur.ſi autem detur poteſtas procedẽdi ſimpliciter & de plano,& ſine iudiciorum ſtrepitu,an addatur ibi illud uerbum ſine iudiciorum figura:ut in primo caſu,omnem iudiciarium ordinem ſeruare teneatur in libelli oblatione,in exceptionibus, dilationibus, litis conteſtationibus, in iuramenti & teſtium receptione,& ſententiæ prolatione, & alijs: ſed operabũtur illa uerba;qđ ſi aliquid omittatur,non ideo uitiabitur proceſſus: & magis poterit partium aduocatorum

Eymer. 3.p.q.55. vbi dixi. Conradus Brun⁹ li. 4. de hæret.c. 5. Siman. in catho.inſtitut. tit. 44. num. 30. et ſeq.

totum, & testium inutilem strepitum refrenare: tamen omittere non poterit litis contes. vel aliud substantiale, quod etiam de consensu partium omitti non posset: vt notatur supra de offi.deleg.de causis. supra eo.lib.de re iudi.c.vlt.in secundo casu, quando additur ibi, sine figura, vt hic, nullum ordinē iudiciarium seruare tenetur: ad hoc. C.de lati.li.toll.l. vna.§.similiq; modo 2.tunc enim sufficit sententia, quamuis omissa solemnitate, vt probatur & not.C. quorum leg.l.vna: hodie dic vt in clemen.de verbo. sig.sæpe: & vide qđ ibi not.in vltima glo. Sed dubitari solet, an inferior a Papa, etiam legatus, si in casu aliàs nō permisso a iure, possit cognoscere de aliqua cā, vel eā cōmittere de plano, summarie sine strepitu & figura iudicij? Et videtur φ nō, absurdum enim esset dicere, φ minor legem maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tollere possit.de elec. ecclesia vestra. 2.2. dist.inferior. C.de inoffi.test. si quando. & in cle.de electio. ne Romani. in prin.licet successor conditoris, qui pari fungitur potestate, ipsam tollere possit.ff.ad Trebel.ille a quo.§.tempestiuum.supra de elec.innotuit.supra eo.lib. de conces.præ.c.2. & ipse idem conditor qui condidit.supra eod.lib.de rescrip.statutum.§.1.Et præterea regula dicit, beneficium iuris nemini denegari debere, infra de reg.iuris indultum.28. dist. de his: In contrarium videtur φ possit, quia legatus omnia potest, quę Papa specialiter sibi non reseruat: gerit enim vices eius, & si est de latere, maius omnibus post principem imperium censetur habere, supra eo.lib.de elec.si abbatem. Itē legatus qñ sibi videtur, secundum ęquitatem procedit, supra de tran.c.vlt.& c.dicit apostolus. in cuius loco videtur esse legatus: oīa mihi licēt.11.q.1.aliud. ad idem.ff.de offi.pro.sed in aliam. in fin.dici potest per iura prius allegata, φ inferior à Papa etiam legatus, iuris solemnitates, quo ad hoc tollere nō possit, in casibus non expresis: vnde contra inferiores non seruantes, prodita sunt appellationum remedia. 2. q.6.per totum. de appellat. per totum. solus autem princeps pōt ius alterius auferre: cognoscat ergo & cōmittat etiam legatus, ordine iuris seruato. ad hoc

Supra fo. 74.

Idē Bald. in l. nec qcquā. ff. de offi. p cō. Imola in c. vl. de cōfir. vtil. vel inutil.

Auctoritas legati a latere.

Idē Feli. c. 1. de rescrip. Bal. cōsi. 330. li. 4. Ale. consi. 17. num. 14. lib. 4.

A supra de ver.sign.super quibusdam. de iureiuran.ad nostram.3.& c.ego.2.notatur ad hoc.ff. de offi.proconsul.l.nec quicquam.§.de plano.& §.vbi decretū. legatus enim habet instar proconsulis. supra de offi. legati.ca.2.eod.lib.& proconsul ea quæ communia sunt præsidibus, seruare debet, vt in pręall.l.nec quicquam: in fin.nec in generali demandatione videtur mandatum quod specialiter mandaturus nō fuisset. supra eo. lib.de offi.vica.cum in generali.& infra de reg. iur.ca.in generali.& delegatus à Papa, in causa sibi delegata, maior est legato.de offi.leg. studuisti. & ordinario. supra de offi.dele.sane. 2.& tamē tene-

B tur ordinem iudiciarium seruare, supra de iudi. exhibita.de libel.ob.c.2.& 3.de litis contest.c.1.cum si. Ioan. And.

Periculum. timetur mors: vel detruncatio ipsorū filiorum: vel parentum suorum: vel deuastatio substantiæ ipsorum: vel his similia.

Absente. ergo diœcesano pręsente, coram officiali non fiet: nisi forte coram honesta persona, de qua sequitur. ad idem supra eo.vt commissi.supra eo.li.de offi.or.c.1.in fi.de temp.ord.cum nullus. §. 2.

Haberi commode possit. commode.22.q.2. faciat homo.ff.de verb.sig.l.nepos.

C *Promulgare*. vbi ergo non fiet talis promulgatio, licet indicatur secretum, reuelans excommunicatus non esset.

Episcopum. sim.supra eo.tit.inquisitores.

Iudicijs. supra de accusat.qualiter & quando. §.debet.& tradi debent nomina cum dictis, vt possit & de falso arguere, & se plene defendere, vt ibi: tamen si hoc omitteretur parte tacente, nō puto vitiari processum: ad hoc supra eo.lib.de accusa.c.1.& 2.

Dicant. supra de rescrip.c.cum contingat.

Conscientias. si.supra eo.lib.de rescrip.statutum.§.assessore.

D *Permanere*. non obstante eo, φ in huius.6.lib.volumine insertæ non sunt: sunt enim reseruatæ per hunc textum; & de his exemplifica quod dicitur supra in procemio huius libri ad finem: vt ibi dixi.

Eym. 3. p. q. 75. vbi dixi. Repertorij verbo nomina. Gōdisaluus. de haeret. q. 10. nu. 4.

Hæc hodie nō fiūt in cā heresis, ut dixi 3. p. super q. 75.

Eym. 3. p. q. 84. vbi dixi.

GVIDO

1710
E97++
1578

GVIDO DE BAYSO ARCHIDIACONVS BONONIENSIS SVPER TIT. DE HAERETICIS IN SEXTO.

c. Quoniam.

Summarium.

1 *Degradatio duplex.*
2 *In delictis degradatione dignis certa forma seruanda.*
3 *Solus episcopus qualiter sacerdotum causas cognoscere dicatur.*
4 *In iudicando seu degradando subdiacono, quot episcopi requirantur.*
5 *Per religiosos hic, clerici solum accipiuntur.*
6 *Literatorum nomine qui intelligantur.*
7 *Intellectus huius cap. & dictio, solus, qualiter hic intelligenda.*

QVoniam. Hæc decretalis multum fuit detruncata, & olim incipiebat: Et si contra, &c.

Degradationem 11.q.3. Episcopus presbyter.

1 Ad huius declarationem scias, quòd duplex est degradatio. scilicet verbalis & actualis: & qualiter fiat vtraque, habetur infra eod. lib. de pœnis. degradatio. & ibi dicetur qn̄ quis degradatur. *Vide quæ dixi. 3. p. in 9. modo procesſum finiēdi.*
2 Scias tamen, quòd ad cognitionem criminū, propter quæ quis debeat degradari, habet seruari certa forma: & ad huius declarationem, vide quod legitur & no. 15. quæstione. 8. in prin. & quod not. Inno. & Host. supra de præbē. graue. vbi dicunt, quod in inquisitione sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum, & vbicumque de crimine agitur, de modo depositionis ab ordine vel officio, sentētia ferri debet.
3 Obseruandum tamen est, quod dicitur in canonibus, de quibus fit hic mentio, scilicet 10.q.7. felix. c. si quis. & alijs capitulis eiusdem quæstionis. & 3. q. 6. accusatus. reliquorum vero clericorum causas, etiam solus episcopus loci cognoscat & finiat: vt 15. q.7. si autem. in fine: & dic solus, quo ad exclusionē aliorum episcoporum, nō sui capituli, sine quorum præsentia eius sententia irrita erit, vt dixi. supra eo. lib. de consue. non est. nisi contra eos episcopus legitime præscripsisset, vt ibi dicitur. sed cum in præd. c. si autem.
4 Dicatur, ꝙ certus numerus in causa presbyteri requiritur, videlicet sex: & certus numerus in causa diaconi, scilicet tres: & in fine concludat dicens: reliquorum vero clericorum, &c. vt supra dixi: videtur quòd in causa subdiaconi iste numerus non requiratur, sed ab vno solo episcopo eius causa possit audiri & terminari. ad hoc quod legitur & not. 5. q. 6. quia iuxta. Sed dic ꝙ subdiaconus hodie gaudet eodem priuilegio quo & diaconus. supra de seruis non or. miramur. vbi no. Hosti. ꝙ isti duo ordines, exceptis prohibitis, hodie in omni honore & priuilegio, quinimo in omnibus adæquantur: ergo si contrarium tenere volueris, da ad hoc ius expressum, & qđ *Diaconus & subdiaconus æque priuilegiati.*

A dixi locum habet regulariter, sed fallit in hæresi, vt sequitur.

A canonibus. de quibus facta est mentio supra. sed certe illa capitula loqui videntur dumtaxat de criminum obiectorum examinatione, & definitione sententiali super illis.

Cum. idest quando.

Hæresi. causam †demōstrat specialem, vt supra dixi. sic infra eo. in fidei. *† Aliàs. casum.*

Relinquendus. sic supra eo. excommunicamus. §. 1. ibi, videas. infra de ver. sig. nouimus.

Immurandus. sic infra eo. accusatus. §. vlt. & dic, id est muro recludendus. infra eo. vt commissi. §. & illorum. vbi patet ꝙ aliud est immurari, aliud incarcerari.

B *Vocatis abbatibus.* sic 18.q.2. si quis abbas.

5 *Personis.* hic exprimit clericos dumtaxat, qui religiosi dicuntur, vt patet. 4. di. denique. in prin. 1.q.1. nullus itaque. in fine. *Hoc falsum vt dixi. 3. par. in 10. modo procesſum terminandi.*

6 *Literatis.* in hoc genere possunt comprehendi laici literati; vtpote doctores, vel bene instructi in iure canonico, vel ciuili.

Videbitur. ipsi ordinario episcopo, qui debet sentētiam promulgare.

7 *Solus episcopus.* videtur respicere principium huius capituli, vbi dicit, episcoporum numerus: nam suum capitulum non videtur excludere ista dictio,
C solus, secundum id quod legitur & no. 21. di. submittitur. Sed potest dici, ꝙ illud locū habet quo ad causæ examinationem, & diffinitionem: & hoc patet 15. q.7. c. 1. in fi. & c. episcopus sacerdotibus. in fine. vbi dicit: oportet diffiniri; & sine illorum præsentia non tenet, vt 15.q.7. Episcopus nullius. quod hic dicit, quando formam degradationis obseruat. de qua habetur in præd. c. de pœ. degradatio. vnde dicit hęc litera: possit degradare. vnde credo satis sufficere, ꝙ tunc obseruetur, quod hic dicitur.

c. Quicumque.

Summarium.

D
1 *Hęreticus quis multis modis dicitur.*
2 *Nemo absque pertinacia iudicandus hæreticus.*
3 *Intellectus ca. dixit apostolus. 24.q.3.*
4 *Hæreticos ad fidē cogēdos multis modis probatur.*
5 *Credentes hęreticis qui dicantur.*
6 *Facta quam vim habeant ad probandum interiorem affectum.*
7 *Nemo facile credens hæreticus iudicandus.*
8 *Facta euidentissimam faciunt probationem.*
9 *Indicia quando probent:*
10 *Audientes prædicationes hæreticorum, quomodo censeantur credentes.*
E
11 *Suspectis purgatio canonica indicenda.*
12 *Libros hæreticorum retinēs, suspectus est de hęresi.*
13 *Receptatores hęreticorum qui dicantur.*
14 *Defensores hęreticorum quidam errorem, alij personam*

sonam tuentur.
15 *Superiores non corrigentes hæreticos, non sunt eorum defensores, sed fautores.*
16 *Fautores hæreticorum, & quot eorum genera.*
17 *Verbis qualiter quis hęreticis faueat.*
18 *Lubricum linguæ aut iocus non inducũt hæresim.*
19 *Facto, qualiter quis faueat hæreticis.*
20 *Intellectus.c.1.vers.illud.14.q.6.*
21 *Prælati omittentes facere quæ spectant ad promotionem inquisitionis, an sint hęreticorũ fautores.*
22 *Ignorantia facti excusat.*
23 *Sepultura Ecclesiastica, & christiana, idem.*
24 *Quid sit hęreticos sepultura priuari.*
25 *Publica noxa, publico eget remedio.*
26 *Res inanimatæ, quandoque puniuntur.*

QVicumque.
Hæreticos. quis dicatur hęreticus, habetur.24.q.3. hæreticus.

Eymer. hac 2.p. q.30.31.32. & Schol.21. eiusdem par.

1 Et not. ꝙ pluribus modis dicitur quis hæreticus: nam hęreticus dicitur, qui non recipit quatuor concilia: sic intellige.C.de hæret.l.quicunq;. cum si.item & in casu.20.di.de libellis.de hoc etiam no.34.q.3. inter.in glo.vario modo.& supra eod.tit.firmissime. vbi de hoc notan.varij modi.

2 Is vero qui in fide errat, si paratus est corrigi, non debet hæreticus iudicari.ea.q. dixit apostolus. & c. qui in ecclesia.& q.1.c.hęc est.vbi de hoc.& not.etiã e.q.quę dignior.in gl.vlti.& 17.dist.nec licuit.& 21. dist.nunc autem.in gl.sed videtur.in fine. Vnde scripsit Hug.in prin.eo.c.nunc autem. quòd tunc Papa potest condemnari de hæresi, cum pertinax fuerit, aliter non.

3 Sed Lau. ibi scripsit, quòd prædictũ.c.dixit apostolus.loquitur de non intelligente: vnde secundum eum, ille hæreticus qui suum errorem non defendit, immo paratus est intelligere rationem, iam non est putandus hæreticus, vt ibi.

S.Thom. 2.2.q.10. art.8. Gõdisaluus de hęret. q.25. Alfon.de iusta hæret. punit. lib.2.c.3.
†aliàs. et. Matt.12. Act.9.

4 Hæretici autem ad fidem compelluntur, multiplici ratione: primo ad instar frenetici, quem medicus ligat, vt 23.q.4.ipsa pietas. & c.nimium. in princ. & Litargic⁹ qui stimulandus est, vt ead.q.quid faciet. Item quia pater filium indisciplinatum, & magister discipulum bene castigat: vt in præd. c. ipsa pietas. & ea.q.c.displicet. ver. si voluntas. præterea hi qui inueniuntur in vijs, & sepibus.i. hæresibus, & schismatibus, cogũtur intrare.†idest, ad ecclesiam redire: vt in pręcitato.c. ipsa pietas, & ea.causa.q.6.c.1.in fine.Item quia Lucę.14.legitur, quòd paterfamilias dixit seruis suis: quoscunque inueneritis compellite intrare: vt 23.q.4.nimium.& Paulus fuit coactus, ad veritatem cognoscendam, & tenendam.vt ibi. Item quia pastor, errantia pecora flagello reuocat, vt ibi, Item quia vtilius esurienti de cibo panis tollitur, si malus est, quàm ei detur, vt ibi. Item quia scriptum est detrahentem proximo suo, hunc persequebar, vt ibi. Item quia medicus, ferro vulnera incidit, quæ somenta non sentiunt.82.dist. plurimos. in fi.1.q.1. reperiuntur.16.q.1.in canonibus.iuxta finem. Item quia angelus coegit Agar vt rediret ad dominam suam, vt 23.q.4.quando vult, in princ.c.Item Nabuchodonosor decretum dedit contra eos, qui dixerũt

A blasphemiam in Deum, vt ibi. & c.non inuenietur. 11.q.3.imperatores.Item quia multi tenentur inuiti, & includuntur, vt bonum opus.i.episcopatum suscipiant: vt ea.q.displicet. iuxta princ.multo fortius hæretici ad fidem sunt retrahendi, vt ibi. Item quia puniuntur pastores, quibus dicitur Ezechiel.13.& Ierem.5.errantem non reuocastis, perditum non requisiuistis. vt in præ.c.disciplicet.vt sup.ver.si aũt.& q.6.ꝙ errauerat. Item quia & illi compellunt catholicos ad malum, ergo & ipsi sunt compellẽdi ad bonum opus, 23.q.5.relegentes.

Eymer. hac. 2.p. q.50. & Schol.56 eiusdem par.

5 *Credentes.* illi dicuntur credentes hæreticorum,
B qui ore proprio dicunt se credere erroribus eorum; ad hoc de pę.dist.1.potest fieri.ver.quid ergo, &c.ibi de se fatentur, &c.& c.in actione.24.q.3.Deus quando.ad hoc de konse.dist.4. cum pro paruulis. & c.si qua mulier.vbi dicitur ꝙ vnicuique propria voluntas in confessione monstratur.ad idem.22.q.2.is autem.& tales hæretici iudicantur. supra eod. excommunicamus.2 §.vlti.infra de verb.sig.super quibusdam.vbi de hoc.& hoc indubitatum est, & probatione non eget. qui vero adorauerunt, reuerentiam suo more exhibuerunt, consolationẽ, vel communionẽ ab hæreticis acceperunt, vel similia perpetrarũt, quę ad ritum eorũ pertinẽt, credẽtes merito debent dici.

Sequẽtia glossemata emẽdauimus iuxta exẽplum vetusti consilij Guidonis Fulcodij, quod ẽ in bibliotheca Vaticana, vnde ad uerbum fere sũpsit hęc Archid.
Zanchi. de hæret. c.3.nu.5.

C 6 Nam factis præsumitur de affectu.ad hoc.32.q.5. qui viderit.c.sicut enim.C.de dolo.l.dolum. supra de biga.nuper. & plus est de facto quàm verbo aliquid facere.arg.supra de appella.dilecti.nec refert an quis voluntatem suam verbis exprimat, an factis.ff. de legib.l.de quibus.ad idẽ quod legitur, & nota.20 q.1.quam progenitores. & dixi supra eo.lib. de reg. iuris, is qui.in glo.vlt.in fi.vbi videas.nam negare & confiteri possumus, non solum verbis, sed etiam factis.11.q.3.extimant. & hoc dico de his factis in quibus error exprimitur: sicut supra exempla posui de his quæ ad ritum errantium pertinent.verum si quis
D eos visitauit, alimoniam dedit, ducatũ præstitit, vel similia fecit, in quibus nihil de ritu eorum ostenditur expressum, non credo ꝙ possint credentes iudicari: nam hæc quandoque fiunt pecuniæ interuentu: secus si prius essent lapsi, & postea illa facerent. infra eod.accusatus.§.ille quoque.& cum dicat. decre.supra eo.excõicamus.2.§.vlti.nõ simpliciter credẽtes, sed credẽtes eorũ erroribus, necesse arbitror, aliqd̃ erroris in eis indicium deprehẽdi: vnde supradictos quos vltimo dixi, non iudico hæreticorum credẽtes, sed potius fautores, vel receptatores.ad hoc infra eo. c.accusatus.§.si vero.

Schol.11 par.2.

E 7 Cum enim credens hæreticus iudicetur, nõ debet de facili iudicari aliquis credens: nam in hoc crimine etiam ex vehementi præsumptione nemo condemnatur.supra de præsump. literas. vbi de hoc in glo.immo ex leui.Si dicatur, quomodo ergo dicis illos credentes qui adorant, & similia faciunt, si ex pręsumptione neminem damnas? Respondeo, non credo illos ex præsumptione, solummodo iudicari, †immo ex vera probatione.

† aliàs.cõdemnari.

8 Nam probatio euidẽtissima est, quæ fit ipso facto, vt no.2.q.1.§.quando autem.in glo. iudicis non sedentis, &c.& in cõcor.ibi notatur.aliàs de animo cõstare nõ posset.ad hoc.32.dist.erubescãt. in fi.24.q.3. Deus.9.q.3.aliorũ.infra de vsur. in ciuitate in fine.

A

9 Sed huiuſmodi indicia, quæ ad bonum retorqueri nõ poſſunt, nec ad aliud niſi ad iſtud quod expreſſe indicant, pro probationibus ſunt habẽda: & ideo perſpicue vocantur inſidiæ. C. de dolo. l. dolium.

Schol. 56 p. 2. verſ. ſermones eorum.

10 Quid ergo dicemus de his, qui eorum ſermones, ſeu prædicationes audiũt? poteſt dici, ꝙ ſi ſemel tantum audierunt, & nunquam poſtea redire voluerunt, non debent iudicari credentes: nec enim videtur approbaſſe, qđ poſtmodum euitauerunt. ad hoc efficax arg. 1. q. 1. conſtat. ſupra de præſump. ex ſtudiis. C. de inceſt. nup. l. qui contra. in fi. ff. de in rem. ver. l. ſi pro patre. cum ſim.

11 Sanè omnes quos ſupra dixi non debere iudicari credentes, fateor ſuſpicione maxima non carere: & ideo poſſet eis purgatio indici, ſecundum canonicas ſanctiones, iuxta illud: qui vero inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles, &c. ſupra eo. excommunicamus. §. qui autem, ver. de hoc.

† Aliàs, ſupprimunt. vide omnino Schol. 1. par. 2.

12 Item qui libros hæreticorum † ſuſcipiunt, dico ſuſpectos, & eis purgationem indicendam. ſi tamen eos ſtatim deſtruxerunt incẽdio, vel alio modo, credo innoxios iudicandos. arg. 5. q. 1. c. 1. & c. ſi quis.

Eymer. hac 2. p. q. 51. & Schol. 57 eiuſdẽ p.

13 *Receptatores.* illi dicuntur tales, qui ſcienter hæreticos recipiunt, etſi frequenter non recipiant. ad hoc habes efficax arg. infra eod. lib. de pœn. c. felicis. iuxta prin. ibi: receptauerint, vel defenſauerint ſcienter, &c. & facit optime. ff. ad l. Iul. de adul. l. mariti. §. queſtũ. nam licet ſecundum vires grammaticæ, hoc verbum ſit frequentatiuum, tñ in iure pro ſimplici verbo ponitur, ideſt receptare, pro recipere: vt probatur. ff. de recepta. l. fi. ſic & pulſare, dicitur cędere ſine dolore, quamuis ibi nulla ſit frequentia. ff. de iureiuran. lex Cornelia. §. item pulſatione. multa quidem contra rationẽ diſputandi in iure recepta ſunt: vt ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. Horũ aũt qui ſciẽter receptant, quidam ſunt in culpa, quidam nõ. C. de his qui lat. occult. l. 1. Hoc ſane notandũ videtur, ꝙ iura ciuilia videntur intelligere, illum eſſe receptatorẽ, qui latenter recipit & cęlat, vt conſeruatus manus iudicis euadat, vt innuitur ff. de recepta. l. 1. & 2. ff. de off. præſi congruit. C. de his qui lat. oc. l. vlt. de iſtis receptatoribus, & fautoribus not. Hoſt. in ſum. eo. tit. §. qui pœna.

Eymer. infra q. 52. & Scholion. 58. eiuſdem par.

14 *Defenſores.* ad huiuſmodi intelligẽtiam ſcire debes, ꝙ aliqñ defendit quis errorem, aliquando perſonam errantem. is qui defendit errorẽ, damnabilior eſt eo qui errat: & non ſolum hæreticus, ſed etiam hęreſiarcha dicitur, vt habetur 24. q. 3. qui aliorum. & in eodem caſu intellige canonem. 11. q. 3. qui cõſentit. quamuis loqui videatur ibi, de illo qui defendit errantem: ſed intelligo ꝙ defendit errorem, & errantem per prædictum. c. qui aliorũ. aliàs enim nõ eſſet acrius puniendus errãte. & ita habes caſum, in quo plus punitur conſulens quàm faciens, vt not. in dicto c. qui aliorum. ſic 23. q. 5. cũ homo. ad hoc qđ leg. & no. 86. diſt. tanta. ſic aliqñ plus punitur conſulens, quàm ſi ipſe idem faceret quod conſuluit. ff. ad l. Iul. de parricidis. l. vtrum. & no. e. tit. l. 1. ſicut patet. exemplum in medico, qui filio dedit venenum vt daret patri. nã in hoc caſu plus punitur medicus, quàm ſi ipſe illius patrem venenaſſet, vt ibi patet. Aliquãdo quis defendit perſonam, reſiſtens viribus vel potentia, ne ad manus iudicis veniat puniẽdus, vel examinandus; de ſimili defenſione loquitur 21. q. 5. per totum. 27. q. 1. ſi cuſtos. & contra huiuſmodi defenſores, ad excõicationem procedi poteſt; & credo, ꝙ pro huiuſmodi ſuſpicione poſſit eis indici purgatio. Si quęras, vnde habeo ꝙ ex tali defenſione ſint ſuſpecti? dico ꝙ ex iniuſta defenſione opinio male viuentium incurritur. 14. q. 6. hi qui.

15 Et ſcias quorundam ſententiam fuiſſe, ꝙ pręlati ſeu principes, qui tales non corrigunt & puniunt, poſſunt dici defenſores: quia negligere, cum poſsis perturbare peruerſos, nihil eſt aliud quàm fouere. 2. q. 7. negligere. 83. diſt. error. ſupra de ſen. excom. quintę. infra de homi. ſicut dignum. §. illi etiã. † hoc ego non conſentio, & expono fouere, ideſt nutrire. & hoc oſtendit canon. 86. diſt. inferiorum. illos ergo appello fautores, de quibus ſupra dixi in gloſ. ſequenti.

† Aliàs, ſed.

B

Fautores Eymer. infra. q. 53. et Schol. 59. par. 2

16 *Fautores.* de his etiam habetur infra c. contra chriſtianos. hic nota ꝙ aliquæ ſunt perſonæ priuatę, aliæ publica poteſtate funguntur. & non eſt omniũ vna conditio: qui enim gladij poteſtate funguntur, ex ſola omiſsione poſſunt dici fautores: puta ſi ab eccleſia condemnatos non fugant, & non puniunt ſicut debent, hoc probatur. 23. q. 3. qui poteſt. & q. 5. qui vitiis. & q. 8. præterea. & ĩ caſu qui habetur infra eo. vt officium. §. vlt. ibi videas. Priuatæ vero perſonæ in hoc caſu, ſi non capiunt, ſi prætereuntes non detinent, fautores dici non poſſunt: nam hęc ad eos pertinẽt qui poteſtate funguntur; ad hoc qđ legit. & no. 26. q. 2. ſi de area. licet ſit arg. cõtra. 23. q. 3. c. vlt. & intra eod. lib. de ſen. exc. dilecto. ver. & quidẽ, cũ ſim. & hoc fateor de priuatis perſonis, quæ ad hoc non ſunt ſacramento aſtrictæ: ſi enim iurauerint indicare, ſicut multi faciunt, & cęlant: non nego illos fautores, cum ad hoc teneantur debito iuramẽti, & ſit mortale peccatum in hoc caſu veritatem † cęlare. 11. q. 3. c. ſi quis. & ſic patet qualiter quis omiſsione fauere intelligatur, & etiã pmiſsione iudex ſiue pręlatus fauere intelligitur, vt patet exẽplum. 17. q. 4. §. ꝙ autem. ibi videas.

C

Hoc falſum, ut dixi Schol. 59. par. 2. verſi. & iſti.

† aliàs, occultare.

D

Vide citata in annota. ſeq.

17 Sed & verbis quis fauere poteſt. Si quis enim excuſat hæreticum, non ex linguę lubrico, nec per iocum, ſed in conuenticulis, vel etiam inter laicos, ſicut multi faciunt dicentes ſæpe: iſti homines non ſunt tales quales dicuntur, nec negant iſta, vel illa: vel forte quia aduocati ſunt aliqui, & defendendo eos, excuſant eorum exceſſus, poſſunt dici fautores, conſideratione habita perſonarum, tẽporum, & locorum: non enim hæc oĩa poſſunt ad vnguem perſtringi. plerunq; enim homines ſimplices, hæc verba ad amorẽ hæreticorum prouocant, & deuotionem quam habẽt ad Eccleſiã, minuunt & eneruãt. & ꝙ huiuſmodi excuſatores falſi fauere videantur, inſinuat canon. 11. q. 3. † timẽdo. ſed & illi epi, qui Lothario adhæſerunt, tanquã fautores eius condemnati ſunt. 2. q. 1. c. vlt. & dicit Nicolaus Papa: (quaſi fauendi modum exponẽs,) ꝙ fucatis defenſionibus eius crimina tegere videbãtur. 11. q. 3. ita corporis. Ex quibus duobus cap. colligitur, ꝙ per huiuſmodi coloratas defenſionęs intelligitur quis fauere.

E

† aliàs incipit: non ſolum.

Zãchi. de hæret. c. 7 nu. 9. Alberti. de agnoſ. aſſert. q. 3. num. 10. Simanc. catho. inſtit. titulo 17. n. 19. 22. et 23

18 At vbi eſſet lubricum linguæ, non obeſſet, quia illud ad pęnã, vel ad damnum trahi nõ conuenit, ff. ad l. Iul. maieſt. l. famoſi. ſimiliter quę per iocũ dñr,

non obligant.ff.de actio. & obligatio. obligationū substantia.22.q.2.ꝙ autem ait.

19 Item ꝙ quis facto faueat, probatione non indiget, puta in eo qui tali alimoniam procurat, qui liberat, qui ea per quæ liberantur subministrat, & si qua sunt similia. ad hoc 23.q.4.est iniusta.ff.de fur. si pignore. infra eod. accusatus. §. sacerdotes. dic vt ibi. & infra eod. vt inquisitionis officium.§. prohibemus. idem dico in eo, qui precibus eum liberat.arg.14.q.6.c.1.ver. illud vero.

Nec licet pro eis intercedere. Alfon. Cast. lib. 1.ca. 17. de iusta hæret.punit. Idem Guido Fulcodi⁹. q.10. ad inquisitores, vnde hęc sūt transcripta.

20 Nec te moueat quod ibi dicitur, socius criminis: non enim intelligitur socius criminis, quasi idē crimen commiserit, sed socius, idest particeps infectionis.& de huiusmodi societate loquitur canon, quando dicit, nec caret scrupulo societatis occultæ, &c.2.q.7.negligere. cum suis concor.

21 Sed si sunt aliqui prælati, qui nolunt facere carceres ad custodiam hæreticorum, vel similia, quæ ad promotionem officij pertinent, cum id non in fauorem hæreticorum, sed ex auaritia faciant, non dicam eos fautores; & ideo secundum quosdam inquisitores de hoc non habent procedere contra eos. arg.contra.23.q.5.administratores. supra de offi.de le.pręterea.cum si.

Eorum. scilicet hæreticorum.

22 *Scienter.* sim. infra de cleri.excō.mi. si celebrat. ergo si hoc nesciebat ipse tumulās, non ligatur ista pęna, quia facti ignorantia vnumquemque excusat. infra de cleric. exc.mi.apostolicæ.cum simili.

23 *Ecclesiasticæ sepulturę* habes sim. infra de tornea.c.1.in fine.supra de sepul.ex parte.in fine. de pęni.& remi.c.ꝙ in te. Aliquando dicitur christiana sepultura infra de vsuris. quia in omnibus. infra de pę.& remi. omnis vtriusque. supra de sepul. sacris. Sed credo ꝙ ista supponunt pro eodem: christianorum aūt corpora, cum psalmis, & orationibus ad sepulturam deducuntur, vt 23.q.5. placuit.13.q.2. qui diuina. in prin.& c.quæsitum.

24 Vult ergo dicere ista litera, ꝙ talium cadauera nō debent in cœmiterio ecclesię tumulari, neq; etiā alibi ad modum christianorū: sed foras iactari ab ecclesiastica sepultura, vt in præ.c.sacris.in signum perpetuæ damnationis. supra de sta.mo.cum ad monasterium.§.1.

Vsque. istud, vsq;, hic ponitur inclusiue: & sic secundum hoc habes hic, ꝙ prius debent satisfacere quam absoluantur. sic supra eod.lib.de censi. quaquàm.in fine.vbi dixi de hoc.

Idoneam nam habent Deo satisfacere de peccato sic perpetrato, † & ecclesiæ quam offenderūt, de pę. dist.1.in actione. infra de sent.exc. cum desideres.§. vlti.in fine. sic supra eod. excommunicamus. §. qui autem.

† Aliàs, idest.

Proprijs. ergo non alienis.habes sim. supra eod. lib.de elec.nulli.vbi dicit proprio iuramento, &c.& hic repete quod ibi dixi.

Manibus. taliter tumulantes, exhibuerunt mēbra sua seruire iniquitati & peccato, ergo illa debent exhibere seruire iustitiæ in satisfactionem. ad hoc.47. dist.omnes huius seculi.in fine.

25 *Publicè.* si publicè tales tumulant, taliter dubiū non esset, quin publicè haberent satisfacere: quia vt August. ait, publica noxa publico eget remedio: vt

A de pęn.dist.1.§.hoc igitur. ad idem, infra de pœn.& remi.manifesta.cum sim.& ideo potest dici, vt videatur, quod hic dicit, locum habere, siue publicè tales ecclesiasticæ tradiderint sepulturæ, quicunque fuerint laici, vel clerici.cum supra dicat: quicunque. & ita nullū excipiat supra de ma.& obe. solitæ.iuxta fi.siue priuatè.ad hoc 5.q.1.quidam. vt hoc contingat pro detestatione criminis: nam taliter delinquendo, videtur facere furtum animæ suæ, quam Deo subtrahit per peccatum. ad hoc videtur facere quod legi.& nota.50.dist.ex pœnitentibus.in gl. ex hoc. sed tunc obstare videtur.2. q.1. si peccauerit. in fin.ver. dicit: vbi contingit malum, ibi moriatur.

B vnde dicit Ioā.Chrysost.Nō dico tibi, vt te prodas in publicum.de pęn.dist.1.§ his auctoritatibus. ver. item illud, &c.ibi etiam dicit Gratianus, quòd secreta peccata, secreta purgātur satisfactione.idem dicit ead.dist.§.econtra.in princ. vbi dicit: occulta peccata secreta satisfactione, publica quoque manifesta pęnitentia expiari debent. forte istud potest solui, ex eo quod legitur & no.in præd. c.quidem.videlicet si crimen talis sepulturæ sit publicū, quāuis psona tumulans ignoretur, potest procedi contra eū in genere, vt suum errorem publicè confiteatur, vt ibi dicitur & no.per Laur. & Io in gl. contra.infra eod.

C *Proijciant.* hoc intellige, secundum id quod habetur supra de sepul.sacris.

Locus ille. idest cœmiterium ecclesię, in quo tales sunt sepulti.& hoc qđ hic dicit, intellige secundum illud quod legitur supra eod. libr. de conse. eccle. si ecclesiam.§.vlti.

Perpetua. idest sine temporis pręfinitione, quamuis, hęc dictio multis modis exponi cōsueuerit.10. q.2 §.perpetua.

26 *Careat.* no. hic rem inanimatam siuę locum puniri, propter peccatum ibi commissum, sic 1.q.4. ecclesia.& §. item peccatum ciuium. & §.ijs ita. supra eod.lib.de elec.vbi.§.ciuitas.infra eo. lib.de pœnis.felicis.in fi.

Gondisaluus de hæret. q.21. num.5.

D

§. Inhibemus.

INhibemus. *Laicæ.* sic.C.de summa trinitate & fi. ca.nemo.in prin.

Personæ. cuiuscunque sit ordinis, idest religionis, vt supra eod. tit. sicut in vno corpore.

Innodetur. intelligo per sententiam. sic supra eod. excommunicamus.§.qui vero. & admonitione præmissa.12.q.2.indigne.

E

§. Hæretici.

HAeretici. *Ad secundam.* dic vt infra eo. statutum felicis. & quod hic dicit, referas ad filios talium non infectos, vt sic ad proximum fiat relatio, vt ff. de postu.l.1.§.deinde.

§. Ad Hæc.

AD hæc. *Priuamus.* no. hic casum, in quo quis priuatur beneficio ex facto alieno; & hoc est contra regulam communem. & repete quod dixit supra eo.lib.de rescrip.ipso iure.

§. Illorum.

1710
E97++
1578

§. Illorum.

Illorum. Iste §. continet, ꝙ hæresis liberat filium à patria potestate.

c. Filij.

Summarium.

1 *Crimen hęresis non extinguitur morte.*
2 *An qui accusat in crimine hæresis, obligetur ad pęnam talionis.*
3 *Qui vult defendere hæreticum defunctum, admittendus.*
4 *Libri damnatæ lectionis, apud quem reperiuntur, eum probant hæreticum.*
5 *Semel furiosus, talis semper præsumitur, nisi contrarium probetur.*
6 *Vbi requiritur infamia non sufficit rumor.*
7 *Leuis probatio sufficit ad suspicionem, non ad probationem.*
8 *Intellectus l. 2. C. de hæret. & quid sit leuè argumentum.*
9 *Quid dicatur legitime constare.*
10 *Negatiua qualitatis à quo sit probanda.*
11 *Inquisitor diligenter videat, an quis sit furiosus.*
12 *Domestici qui dicantur.*
13 *Domestici cur à testimonio repellantur.*

Filij. Olim incipiebat, Ex parte. *Zanchi. de hæret. c. 24.*
1 Ad huius declarationem, scire debes, ꝙ in crimine hęresis obtinet, ꝙ non extinguitur morte (vt patet supra eod. lib. de præscrip. si qui. in fine. & no. 23. dist. quorundam,) vnde de eo post mortem potest quis accusari: vt patet 24. q. 2. §. his auctoritatibus. & c sequēti. quod dic vt no. legitur ead. q. in fi.

Eymer. 3 par. tit. de primo modo procedendi per accusationē, vbi dixi. Simā. cathō. īstit. tit. 4. n. 8

2 Et is qui vult demonstrare peccatum hæresis defuncti, secundum plerosque, non admittetur denuntiatiue, imo oportet vt se inscribat & obliget ad talionem: & sic secundum hoc, admittetur per viam accusationis dūtaxat. ad hoc. C eod. ti. Manichæos. ver. nam si. C. ad l. Iul maie. si quis. ibi: *Si alijs manifestis*, &c. & supponetur ei pœnæ, cui supponeretur ille, si viueret, & hoc si verum fuerit. Lauren. & Ioā. vt no. 24. q. 2. sane, in glo. Sed qualiter videas ibi.

3 Et quod notatur. eo. c. in gl. vbi dicunt, ꝙ vbi quis post mortem de hæresi impetitur, si quis voluerit defendere admittetur.

Aliter sensit & melius c. superiori. nu. 12. sed vide Schol. 1. par. 2.

4 Et nota ꝙ in crimine hæreseos, hoc obtinet ad plenam probationem, vt libri reprobatę lectionis inueniantur apud aliquem. vt patet in eo quod le. & no. in prę. c. sane. & hoc propter enormitatem, & odium delicti. & adde quod dicitur infra eod. in fidei. in prin.

Consolationem. hoc sumitur hic in mala parte, sed regulariter sumitur in bona: vt patet. 13. q. 2. animę. & c. tempus. in fi. supra de cel. mis. cū Marthæ. in fin.

Effecti. vt puta, quia tāquā phreneticus alienatus erat a mente. supra de succe. ab intest. cum dilectus.

5 Et no. ꝙ qui semel fuit furiosus, semper præsumitur furiosus. 3. q. 9. indicas. vnde qui dicit talem postea fuisse sanę mentis, illud habet probare: vt leg. & no. in prædicto c. cum dilectus.

6 *Diffamati.* ita ꝙ publica laborauerunt infamia. & ad huiusmodi declarationem videas quod legitur & no. supra de accu. inquisitionis in fi. infra de pur. ca. nos inter. in prin. & c. accedēs. & c. cum dilectus. in fi. ver. si vero 2. q. 5. omnibus. in verbo, bonis. 11. q. 3. in cunctis. videtur tamen ꝙ rumor, in hoc non sufficeret arg. 23. q. 4. non inuenitur. iuxta finē. vbi de hoc.

7 *Suspecti.* videtur ꝙ leuis probatio sufficiat ad suspicionem. C. eod. tit. l. 2. supra de præsumpt. literas. §. nos vero. in prin. hoc tamen non sufficit ad condēnationem, vt in pręd. c. literas. *Schol 12 par. 2.*

8 Vel dic quòd illud quod dicitur in l. prædicta, *leui argumento* &c. determinat illud verbum, deuiare, & non illud: *detecti fuerint*; vel leue argumentū vocat ibi, facile, quo ad probationem, quando scilicet renuit iurare, dicens hoc esse peccatū supra eod. excommunicamus. 1. §. antepenul. Pręterea ex leui, † & facili argumento prohibetur condemnari de hoc crimine, in prę. c. literas. in fi. vbi sic no. Host. vide quod not. ipse in summa, eod. tit. § qualiter deprehendatur, ver. sed quod vocas. cum sequentibus. & quod dicetur infra c. vt officium. in gl. aliquorum fuit sententia. ver. scias tamen. &c. *† aliàs. id est.*

9 *Legitime.* idest clara probatione, vel competentibus indicijs. supra eod. lib. de regula. nō solum. ver. aut euidenter.

Constiterit. repente quod dicam. infra c. vt officiū. in verbo, testium.

Petierunt. arg. ad hoc. 26. q. 6. is qui. vbi de hoc. c. is qui in tempore. ver. ꝙ si ita. de pęn. dist. 1. multiplex. ver. his autem. aliàs est. c. per se. ver. ꝙ si ita. de cons. dist. 4. ægrotantes.

10 *Ad probandum.* & ita in hoc casu probabitur negatiua. sic in prę c. cū dilectus. vbi de hoc. & 17. q. 2 Gonsaldus. in gl. arg. est hic, &c. & supra de regula sicut tenor. ibi videas. & hoc ideo est, quia est negatiua qualitatis, cum dicitur, *non erat sanæ mentis*: & ista habet probari ab eo qui dicit: vt not. 6. q. 5. actor. supra de elec. bonæ memorię. & est ratio, quia quilibet præsumitur sanæ mentis, nisi probetur cōtrarium. C. qui testa. fa. po. l. 2. 3. q. 9. indicas. sed cum probatum fuerit, eum fuisse extra mentem, tunc tēporis nil ei nocebit: nam ea quæ fiunt mente alienata, non obsunt. 15. q. 1. aliquos. & in cap. sequen. vsque ad cap. cum itaque. C. qui tes. fa. pos. senium, in prædi. decre. sicut. *Vide in hunc locū Francis. Herculanū tract. de probāda negatiua in 2. modo. nu. 157. & seq.*

11 Vnde dicēdum est, quòd iudex, vel inquisitor diligentissime inquiret an fuerit furiosus, quia multi furorem fingunt, vt sic excusentur. ff. de. cu fur. obseruare sicut etiam not. 3. q. 9. c. indicas. *Eymer. 3. par. tit. de modis decē sophisticādi in 9. modo, vbi dixi.*

12 *Familiares.* etiam mercenarij dicuntur domestici. ff. de pœnis. respiciendum. §. furta. C. de his qui ad ecclesi. con. pręsenti. & domestici fides improbatur. 4. q. 3. etiam. excipiuntur quidam casus, vt ibi not. & ad declarationem eorū quæ hic dicuntur, vide quod leg & no. 3 q 5. in summa. & c. 1. & supra de testi. in literis. & 24. q. 2. in princ. & c. 1. & quod dicam infra eod. lib. de priuil. licet. *Reptoriū verbo familiaris: gl in §. pater īstit. dē test. ord. Fel. ī c. literis. dē testibus.*

13 Isti autem propter suspicionem repelluntur, nā inter familiares facile quid confingitur. C. de dona. l. datam. aliàs secus, sēdm illud qđ legitur & no. sup. de testi.

de testi.veniens.2.in fi.& ibi videas,sed contra istam A literam est arg.C.ad l.Cor.de.sic.si forte. & ponitur de pœn.dist.1.si forte. Sed iste casus excipitur, in odium tanti criminis.

Speciale in crimine hęresis

*Aliquos.*à prædictis.

*Dignos.*sic supra de electio. quia propter. Sed declarationē huiusmodi clausulæ, collige ex eo quod habetur.2.q.7.non potest. & c.testes. & supra de testi.testimonium. cum sim.

Fidei zelatores. sic etiam ponitur in extrau.Inno. iiij.ad exturpenda de medio populi.

c. Super eo.

Summarium.

1 *Misericordia nulli deneganda.*
2 *Pœnitentiam sequitur misericordia.*
3 *Qualiter intelligatur illud: Deus non iudicat bis in id ipsum.*
4 *Signa indicantia hominem vere contritum.*

S*Vper eo.*

*Scriptum.*C.de sum.trin.inter claras.circa fi. C.de hæreti. Manichæos.arg.de hoc.23.q.4.duo ista.

Host.in c. ad abolēdam. nu. 16. relat. supra fol. 102.

1 Vbi dicit, quòd nulli homini C claudenda est misericordia. 42.dist. quiescamus.16.q.1.si cupis.86.dist.qui clementiam.& c.non satis.hinc est ꝙ Romana Ecclesia dicitur liberalis, supra de rescrip.sedes.in prin.vbi de hoc.

Audientia. casus in quibus audientia denegatur, notantur.23.dist.c.1.in gl hic habes,&c.

Relinquendi. vt supra eod. ad abolendam. §.illos quoque.vbi de hoc.

Postulastis.& bene.supra qui fil.sint leg.per venerabilem.

2 *Pœniteant.* quando peccator vere pęnitet, potest D dici quòd habetur.50.dist.ponderet.ver.& dn̄s. vbi dicit: Peccator in quacunque hora conuersus fuerit, & ingemuerit,omnium iniquitatum eius non recordabor amplius,Ezechiel.18 & alibi dicitur: Cum cōuersus fueris & ingemueris, tunc saluus eris.26.q.6. is qui.ca. cognouimus.§.ecce. vbi post peccatum secuta est pœnitētia,ibi datur misericordia,vt 50.dist. quia.in fine.vnde non debet despici in eo quod fuit, quia iam incipit esse quod non fuit.ead.dist.ferrum. ad idem de pęn.dist.1.quantuslibet. c.quamobrem. ver.neq; enim.&c. & 32.q.1.ꝙ autem.in fi. 56.dist. nunquam. sed arg. contra 56. dist.illud quoque.

Eym.3.p. q.100.

*Deneganda.*ad hoc 50.dist. pœnitentes.26. q.6. is E qui.& c.qui recedunt.

Antonius Gomez. to.3. var. resolut. c. 1.nu. 38. & sequē. Suarez. ī Thesau. recep.sēt. ver.pœnæ variæ.

3 Nam scriptum est: Non iudicat Deus bis in idipsum.81.dist. presbyter.13.q.2.quęsitū.23.q.5.quid ergo.de pę.dist.3.§.auctoritas.& dic ī idipsum,idest propter eandem causam, vel propter idem factum: dummodo diuersæ causæ non subsint: nam bene punitur quis bis: puta cum ex diuerso facto, diuersæ oriuntur actiones; puta actio legis Aquiliæ, & iniuriarum,vbi intentata vna, intentatur & alia in id quod reliquum est.ff.de act.& oblig. qui seruum. & sic collige ex præmissis,quòd illud quod primo dicitur supra eod.in princ.locum habet quo ad salutem animæ,quia Deus non vult mortem peccatoris,scilicet quo ad animā quam creauit. de pę.dist.1.c.quia diuinitatis.ad idem arg.ead.dist.sicut primi. in fi.3. q.4. hi qui.23.q.8.his à quibus. in fine. alia verò auctoritas locum habet quo ad corpus, nam & mortē corporis propter peccatum, homini Deus inflixit, vt in præall.c.sicut primi.in fi.& ita patet, ꝙ hic loquitur de eo, qui ecclesiæ sacramenta cum instantia petit.

4 Ex qua petitione, & pectoris tunsionibus, apparet eum vere contritum, & quòd vult suos errores, & peccata confiteri sacerdoti.de pęn.dist.1.quem pęnitet.ver.tanta,&c.& hic videas quod notat Inno.& B Host.infra de sen.exc.à nobis.2.in fi.

c. In fidei.

Summarium.

1 *Fauor fidei magnus, & quare.*
2 *Papa, de hæresi potest accusari.*
3 *Occultum seu secretum, quid dicatur.*
4 *Iudex idoneus in crimine hæresis contra Papam, est concilium.*
5 *Sed non Cardinales.*
6 *Quis debeat sententiam contra Papam hæreticum pronuntiare.*
7 *An contra Papam hęreticum defunctum, eius successor sit iudex competens.*
8 *An dispositio huius c.quæ loquitur de inquisitione, locum habeat, cum ageretur per viam accusationis, denuntiationis, vel exceptionis.*
9 *Testimonium hæretici pro catholico valet, sed non contra.*
10 *Excommunicati aliàs ab actibus legitimis alieni, hìc fauore fidei admittuntur ad testimonium.*
11 *Idem in participibus criminis.*
12 *Idem in socijs criminis.*
13 *Coniecturas criminum iudex rimetur.*
14 *Facilius deponentibus contra diffamatum, vel suspectum, credendum, quàm testificātibus contra non diffamatum, aut non suspectum.*

I*N fidei.* Olim incipiebat: Consuluit.

1 *Fauorem.*qui magnus debet esse, ex eo ꝙ extra fidem non est salus.24.q.1.alienus.& c.quia ex sola.c.quicūque ab vnitate fidei.93.dist. qui cathedram.& adde, & videas quod dixi supra eod.lib.de summa trinitate.fideli. in glo.1.

2 Et tantus est fauor fidei,ꝙ de crimine hæresis,etiā ī occulto potest Papa accusari: vt patet ex eo qđ leg. & not.40.dist.si Papa.& loquor de tali occulto, qđ probari potest.C.de appel.eos. & tunc secundum veritatem,tale crimen dicitur manifestum, secundū illud quod legitur,& notatur.11.q.3.eorum.

Eymer.3 par.q.25. vbi dixi.

3 Dicitur enim occultum siue secretum, id quod quinque sciunt: secundum illud quod leg. & no.de pœn.dist.2.§.econtra, &c.ver.filiam nanq;,&c.

Caietan. opusc. de aucto. Papę,et cōc. Syl.ver. conciliū. §.4.ver. sciendum.

4 Et huius criminis iudex competens, est conciliū generale duntaxat: vt expresse legitur.17.dist.§.hinc etiam.ver.ad hęc serenissimus.&c.2.q.7.§.itē Symmachus.Sed arg.contra 9.q.3.nemo.vbi de hoc.sed ibi

1710
E97++
1578

ibi loquitur de fideli, & catholico, non hæretico, & sic non obstat.

5 Scias tamen ꝙ Hug. scripsit. 63. dist. in synodo. ꝙ Cardinales possunt deponere Papam propter hęresim: sed hoc iure aliquo non probauit; & ideo nõ recedo ab eo, quod plane dicitur in pręd. §. hinc etiã. ver. ad hæc.

6 Et quamuis tale crimen probetur in concilio cõtra Papam, videtur ꝙ concilium non debeat eũ condemnare, sed ipse Papa contra se sententiam habeat promulgare: vt 21. dist. nunc autem. Sed contra credo: & hoc clare colligitur ex præalleg. c. si Papa. iuxta finem.

7 Et de Papa viuo indubitanter verum est. Sed quid si opponatur per viam accusationis tale crimen Papa defuncto? nunquid eius successor erit iudex competens, ita ꝙ non sit necessarium concilium conuocare ad cognitionẽ talis criminis? innuit Io. & Lau. quòd sic: & hoc patet ex eo quod leg. & no. 24. q. 1. c. 1. quod c. non loquitur in cognitore, sed in executore, & quod ibi dicit glos. sic intellige: hic est casus, scilicet hæresis, in quo, id est propter quem, Papa. s. prius defunctus, Papam, scilicet viuentem, vel etiam post prædecessorem mortuum, ligare potest, scilicet per constitutionem iuris, prius ab ipso defuncto editi. & hunc intellectum plane innuit quod dicit ibi tex. & illa glos. Et quod ibi dicit, non fuerat necessarium, vt aduersus eum noua facta prodirent, prout ibi not. doct. potuisset tamẽ ferri vt supra de postul. præla. ca. ad hoc in parte decisa. vers. quod nisi. nam excommunicatus amplius potest excommunicari. 3. q. 4. c. vlt. & videas quod dicam infra eod. vt com missi. in glo. hic adde, &c. & quod dixi supra eod. filij. in princ.

8 *Inquisitionis.* Quid si agatur per modum accusationis, vel denuntiationis, vel exceptionis, nunquid habebit locum qđ infra sequitur? hic innuitur quòd non, quia cum dicat de modo inquisitionis duntaxat, de aliis ex certa scientia subticere videtur. 25. dist. qualis. 96. dist. vbi nam. & supra de præsumpt. nonne. & supra de decimis. ad audientiam. in fi. & supra de transla. inter corporalia. 2. q. 5. consuluisti. in fra eod. libr. de priuil. si Papa. j. respon. in fine. contra credo.

9 Nam est expressum, ꝙ catholico agente siue litigante cõtra hæreticum, pro orthodoxo quidẽ valet testimonium hętetici. 2. q. 7. si hæreticus. ver. si autẽ. sic etiam not. Laur. & Io. 23. q. 4. ipsa pietas. in prin. in gl. in hoc, &c. in fine. de pę. dist. 1. multiplex. iuxta finem. in glo. maxime &c. Si dicatur ꝙ hæreticus testificari non potest, vt supra eod. dubius. & infra eod. lib. de sententia excommuni. decernimus. 23. q. 4. ipsa pietas. in prin. dic vt ibi no. in gl. prædicta, scilicet ꝙ hoc verum est cõtra fidelem; nam eadem ratio est in casibus supradictis, quæ est in casu inquisitionis, scilicet fauor fidei: ergo idem ius esse debet. ad hoc supra de consti. translato. supra de rescrip. inter cæteras. cum sim.

Et hæc sẽtentia est tenenda, qcqđ alij dicant.

10 *Excommunicati.* isti regulariter, ab omni actu legitimo repelluntur, vt supra eo. lib. de excep. pia. vbi dixi de hoc. fallit in casu huius cap. & videtur, quòd etiam non admittatur ad testimonium in hoc casu, is de quo habetur infra eod. lib. de pęnis. felicis. §. 1. ver. in iudicijs, &c.

Ant. Gabriel. lib. 1 com. opin. tit. de testi. concl. 19.

A 11 *Participes.* Isti etiam regulariter prohibentur à testimonio. C. de testi. co. qm̃. supra de testi. veniens. 4. q. 3. liberi. arg. contra. supra eod. lib. de testi. mediatores. tu dic vt in gl. prox. præce.

Eymer. 3 par. q. 64 66. & 68

12 *Socij criminis.* sed isti in fauorem fidei admittuntur, vt dictum est; si verisimiliter verum dicere præsumantur, vt sequitur. quid de periuro? dic vt infra eod. accusatus. §. licet.

Gigas tracta. de crimine læsæ maiest. li. 2. q. 5.

Hæreticos, credentes &c. repete circa istas dictiones, quod dixi supra eod. c. quicunque.

Coniecturis. ad hoc cõcordat. ĩfra eo. accusatus. §. licet. & potes ponere exemplum. supra de præsump. B literas.

13 Has autem coniecturas, iudex examinans melius scire potest. ff. de testi. l. 3. ad hoc. 4. q. 3. si testes.

14 *Deponitur.* quia facilius ipsis deponentibus siue testificantibus, habet credi contra grauiter diffamatum, quàm non diffamatum: vel suspectũ, quàm nõ suspectum: ad hoc supra eod. filij.

c. Præsidentes.

Summarium.

1. *Per excommunicatos quoscunq; punitionem hæreticorum fieri posse.*
2. C *Nec propterea dicuntur inquisitores eis communicare, si tempore necessitatis hoc fiat.*
3. *Tota ciuitas exuri potest, ob hæreticos ibi commorantes.*
4. *Quilibet potest & occidere, & capere hæreticos.*
5. *Sed tutius est, id facere magistratuum auctoritate.*

PRæsidentes. Olim incipiebat: Quęsiuistis.

Regni. 23. q. 5. principes. & cap. regum.

Prouinciæ. 11. q. 1. experientiæ.

Loci. ead. q. si quisquam. 23. q. 5. D administratores.

1 *Excommunicati.* quacũque excommunicatione, & quantumcunque publice, & hoc est in fauorem fidei, vt supra c. prox.

Eymer. 3 par. q. 22. vbi dixi.

De facto. vt quia intrusus est, non de iure, nũquid vna ciuitas se potest dare domino vni? de hoc satis no. Host. supra de iudi. significauerunt. super verbo labatur: & ibi videtur tenere quòd non: ibi videre poteris. hoc ergo casu habetur recursus ad eos, qui sunt in certis locis constituti, non distinguendo bene vel iniuste. sic 11. q. 3. c. si quisquam. ibi constitutorum &c.

E 2 *Habere.* ergo si ista cessant non dicuntur talibus excommunicatis communicare. 11. q. 3. sicut apostoli. cum tribus cap. ibi seq. infra de sen. excom. nuper.

3 *Iustitiam.* videtur ꝙ si aliqui hæretici sunt in ciuitate, potest exuri tota ciuitas. ad hoc. 23. q. 5. si audieris. vbi de hoc.

Gondisal. de hær. q. 24. Alfon. ď ius. hære. punit. lib. 2. cap. 14.

4 Ibi etiam habetur, ꝙ hæretici possunt occidi, vt ea. causa. q. 4. quando. & videtur quòd quicunque possit hoc facere, vt notatur in præc. c. si audieris. in gl. tu quicunq;, &c. & idem no. Lauren. & Io. de Fan. Sed contra ead. q. si non licet. ver. quasdam. & ver. his

ver.his igitur.& 23.q.4.ea vindicta. ver. non ergo. & q. vlt.quicunque. facit ad hoc quod notatur 33. q.2.inter hæc.in gl.in fi.dic,ꝙ quamuis ecclesia concedat generalem auctoritatem, & speciale priuilegium exterminantibus hæreticos de ipsorum terris, vt 23.q.5.si vos.& c.si audieris.quod ca. loquitur in principibus secularibus, vt ibi patet ex rubrica. & q.8. legi. supra eo. excommunicamus.§.catholici.

Idem Archid. in c. si vos.23. q.5.

5 Verum tamen satis videtur tutum, vt semper fiat speciali edicto principis, vel Ecclesiæ: ne aliàs ex cupiditate, vel vltione, potius quàm ex iustitia, vel obedientia videatur pugnare. 23.q.1.quid culpatur. & q.2.c.1.& 23.q.3.sex differentię.& huius sententię fuit Goff.in summa.eod.tit.§.sed nunquid catholici.& adde quod dicam infra eod. cum secundum, in gl.vltima.

c. Cum contumacia.

Summarium.

1 *Contumacia multis modis contrahitur, & graue peccatum.*
2 *Suspicio regulariter repellenda potius quàm approbanda.*
3 *Præsumptio vehemens, id est, fortis & grandis.*
4 *Excommunicandus, quoties monendus. & num. 5. in fine.*
5 *Pro prima contumacia nemo puniendus.*
6 *Qui fugit iudicium, de iustitia censetur diffisus.*
7 *Præpositio, per, temporis continuationem significat.*
8 *Dictio, ex tunc, quid hic importet.*
9 *Dictio, velut, veritatem exprimit.*

C*Vm contumacia.* Olim incipiebat: Consultationi.

1 *Contumacia.* quæ contrahitur pluribus modis. 11.q.3.certum, & est graue peccatum. 8.q.1.sciendum. & no.3.q.1.in summa.

Præsertim. idest maxime.

2 *Suspicioni.* regulariter omnis suspicio, potius est repellenda quàm approbanda, vel recipienda. 6.q. 1.omnis.in fi. nec aliquis debet iudicare suspicionis arbitrio. 2.q.1 primo.dic vt ibi not.

Eymer. hac 2. p. q. 55. & Schol. 61.

3 *Vehementem.* idest fortem siue grandem secundũ Hugut. sic infra ca.proximo.vbi dicam, in prin. sic infra de pur.ca.inter sollicitudines. vers.attendẽtes, &c.supra de præsump. literas.ver. quo circa.vbi de hoc in gl.immo ex leui, &c. Facit etiã ad hoc, quod leg.& no. infra de simonia.insinuante.in fi.

Eymer. infra.q.47.

4 *Vocatus.* videtur ꝙ bis debeat admoneri excommunicandus, hæreticus maxime. vt 23.q.5.nõ vos. ver.qui à communione. vbi videas de hoc, in glos. hic dicitur, &c.& 24.q.3. dixit apostolus. in princ. ibi etiam videas.

5 Nam pro prima contumacia nemo puniendus est, vt arguitur 74.dist.honoratus. vbi de hoc videas in glo.argu.hic, &c.& 4.q.5.quisquis.in gl.sed obijcitur, &c.immo videtur ꝙ secunda, vel tertia monitio requiratur: vt 24.q.3.de excommunicationis.aliqui tamen dicunt, ꝙ in hoc casu statim post primã citationem, quis excõmunicari possit. ad hoc quod

A leg. & notat.ead.q. si quis de potentibus. & adde quod dixi supra eod.lib.de appellat.ab eo.in glo.semel secundo, &c.

Respondeat. intelligo quando hoc in citatione exprimitur.

6 *Subterfugit.* † qui refugit iudiciũ, apparet eum de iustitia esse diffisum, 11.q.1 christianis. in fi. ad idẽ 3.q.9.decernimus.vbi de hoc. Ad idem.74.dist.honoratus.supra de psump.nullus. ibi: *Confitetur enim,* &c.vbi dicit Inno.confitetur, idest præsumitur contra eum, non tamen condemnabitur ex hoc, sed punietur in expensis, & aliquando grauius: supra de iudicijs. de Quouultdeo. C. de iudicjs. sancimus. 11. q.3.ca.rursus. quod dic vt no.3.q.9.in summa.supra de do.& contu.veritatis.& supra vt lite nõ contesta. c.1.iuxta fi.

† *aliàs.* ...

B

Per annum. sic supra eod.excommunicamus.primo.§ qui autem. vbi de hoc videas. & quod leg.& no.infra de pęnis.grauem.

7 Et ex istis iuribus videtur, ꝙ ista præpositio, per, de sui natura demonstret temporis cõtinuationem. ad idem.7 q.1.præsentium. ibi: *Per duorum mensium,* &c.supra vt lite non contesta. quoniam frequẽter.§.si vero.ver.ꝙ si forsan.ibi; per spatium 6.&c. supra de cle.non resi.c.2.& c.ex parte. supra eo.lib. de elec.statuimus.§ 1.& c.cupientes.ver.ꝙ si per 20. & §.cęterum.& 5.q 2.pręsenti.supra de præscrip.sanctorum.16.q.6.ca.1.& c.quicunque. & c.placuit.& C.de præscrip. 30.ann.l.competit.§.vltimo. quæ ponitur 16.q.3. sub § præscriptionum.& incipit, iubemus. vbi dicit per continuum annum, &c. supra de frigi.& malefi. literæ.in fi.& c.laudabilem. in princ.

C

8 *Ex tunc.* idest anno elapso.ergo non ante. sic supra eod.lib.de elec.cupientes.§.1.vbi de hoc.

Velut expressiuum est veritatis.

9 Et hic adde quod dicam infra eod.vt cõmisi. in gl.qualiter, &c.sic supra eod.lib.de elec.cupientes.§. 1.vbi de hoc.

D

c. Accusatus.

Summarium.

1 *Suspicio vehemens quæ dicatur.*
2 *De hæresi diffamatus, nec se purgans, hæreticus est censendus.*
3 *Suspectus de hæresi per annum excommunicatus, vt hæreticus damnandus.*
4 *Purgatio ab accusatione descendit, & ideo deficiens in purgatione punitur, ac si esset accusatus.*
5 *Purgatio etiam ab inquisitione potest oriri.*
6 *Relapsus iuris fictione dicitur is, de cuius lapsu vere prius non constat.*

E

A*Ccusatus.* Olim incipiebat: Quod super.

Suspectus. subaudi, & super hoc fuit in ius vocatus. supra eod. excommunicamus.§. 1. & supra c. proxi.

Eymer. hac. 2. p. q. 55. & Schol. 61 eiusdem par.

1 *Vehemens.* dicit Papias, & Hugut. ꝙ vehemens idem est quod fortis, siue grandis. & dic vehemens, non tamen violenta. supra de præsump. literas. vbi patet

1210
E97++
1578

patet, quòd propter præsumptionem dumtaxat non probatur hoc crimé, vt ifra sequitur. *Magna, & vehemens*: hæc verba respicit §. sequens. & hæc satis videntur posse declarari per id quod leg. & no. infra de pur. ca. inter. §. 1.

Orta. forte ex dictis testium, vt in præcit. decre. inter. §. 1.

2 In qua decretali notat Host. ꝙ si de hæresi sit aliquis publicè diffamatus, pro eo quia familiaritatem continuam habet cum hæreticis: seu ad occulta conuenticula conuenit vnà cum aliis: siue à communi conuersatione fidelium vita, & moribus dissidet: si talis ad arbitrium episcopi se non purgauerit, siue quia iurare non vult, siue quia in purgatione deficit: canonice est puniendus, idest vere hæreticus est censendus. supra eod. excommunicamus. §. adijcimus. & §. seq. vnde in prædicta decre. inter. ab officio & beneficio deponitur, & in arctum monasterium detruditur.

Eymer. hac. 2. p. q. 47.

3 Si autem super his diffamatus nō sit, sed sola præsumptione habetur notabilis: puta quia per annum stetit excommunicatus: vt infra de pœnis. grauem. vel alia de causa probabili: tunc si ad arbitrium episcopi se non purgauerit, non condemnatur statim, ac si cōuictus esset: sed solummodo est excommunicandus, in qua sententia si per annum steterit, etsi in veritate hæreticus non sit, potest tamen vt hæreticus ab ecclesia iudicari, siue damnari: & sic loquitur secundum eum, supra eod. excommunicamus. §. 1. & hoc dicit tenendum; licet per alios fuerit contrariū notatum in prædicta decre. inter. videas quod ibi notatur in gl. immo videtur, &c.

Scho. 11. par. 2.

4 Et si bene consideres, ibi defectus purgationis inducit depositionem: & est ratio secundum Goff. quia hæc purgatio ab accusatione descendit: & ideo qualis pœna imponeretur per modum accusationis, talis imponetur per defectum purgationis descendentis ex ea. Nec obstat quod ibi dicitur, ꝙ nullus apparebat accusator. quod debet intelligi verū esse nunc: apparuit tamen in principio, & destitit:

5 Vel dic, quòd purgatio descēdit ex inquisitione: quod innuit illud verbum: *ex dictis testium*, &c. vt qualis pœna imponenda fuisset per modum inquisitionis, talis imponatur per defectum purgationis. Sed ibi cum ageretur de crimine hæresis, certum est etiam quòd per modum inquisitionis imponeretur pœna depositionis ab officio & beneficio. supra de accu. inquisitionis.

Abiurauit. supra de pur. ca. inter. de consf. dist. 2. ego Berengarius. Ex quibus iuribus colligitur modus & forma huius abiurationis.

Committit. repete quod dixi supra eod. c. 2. in tribus, vel quatuor glo. primis.

Zanchin. de hær. c. 16. nu. 3. Repertorium verbo, relapsus. §. fictè relapsus.

6 *Fictione*. de fictione habetur etiam de pœni. dist. 4. si ex bono. iuxta prin. & hoc caute dixit, cum secūdum rei veritatem, de lapsu ipsius accusari, non constiterit à principio: vt 15. q. vlt. c. vlt. in fi. imo postquam abiurauit hæresim, de qua erat infamatus, siue canonice se purgauit, debet denunciari boni testimonij vir, vt. 15. q. 5. c. 1. ad idem. 2. q. 5. habet hoc. & c. omnibus. in fi. infra de pur. ca. ex tuarum. in fi. nec potest dici vere relapsus. arg. optimum de cōs. dist. 4. si baptizatus. ver. sacramētum. & c. qui in ma-

A ternis. & sic hinc colligitur, quòd vehemēs suspicio contra ipsum inducit præsumptionem, quòd prius fuerit lapsus, vt sic post reditum possit dici relapsus.

Plene. demonstrat quòd aliqualis fuit de hoc probatio contra ipsum, sed non plena propter quā posset condemnari. sic supra de testi. veniens. c. 1.

Grauius. scilicet quàm si nunquam abiurasset.

Pœna. quæ habetur. supra eod. ad abolendam. §. illos quoque. supra eod. super eo.

§. Eum uero.

Summarium.

B

1 *Secta vnde dicatur.*
2 *Articulus cur sic dictus.*
3 *Abiurans vnam hæresim singularem, & postea in aliam incidens, an sit relapsus.*

EVm vero. Istum §. addidit Papa Bonifa. Bereng.

1 *Secta*. dicta est secta à diuisione, quasi sectio: vnde sectæ philosophorum, vel hæreticorū: de quibus hæreticorum sectis habetur. 24. q. vlt. quidā.

S. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1. ad 3. Eymer. par. 2. q. 1.

Fidei. supra de sum. trin. firmiter. cum similibus.

2 *Articulo*. dicitur articulus diminutiue ab artu, idest membro: vnde dic articulo, idest membro.

C *Simpliciter vel generaliter*. factum respicit secundum quosdam: ad hoc facit de cons. dist. 2. ego Berengarius. dic vt ibi not. in gl. facit hoc.

3 Sed quid si tantum vnam speciem abiurauit? & videtur idem arg. ff. de iureiur. duobus. §. exceptio. de consf. dist. 4. in synodo. de pę. dist. 5. c. vlti. infra de reg. iur. defleat. ex quib⁹ videtur posse colligi, quòd si dumtaxat vnam speciem abiurauit, & nō in illam speciem, sed in aliam hæresim incidit, videtur relapsus, cum fides de se, quoddam scutum reputetur. ad hoc facit de pœn. dist. 5. c. 1. ver. defleat, &c. & ibi videas. & 50. dist. si quis diaconus. in fi. & ideo qui eius partem offendit, totam & quamlibet eius partē D tetigisse videtur, & offendisse. ad hoc de pęn. dist. 1. vulgaris. nam genus, & species nō sunt diuersa, nisi quia vnum est in plus, vt genus: aliud in minus, vt species. facit ad ista quod no. de cōs. dist. 4. proprie. iuxta fi. in glo. sed quomodo, &c.

Hodie cessat hæc q. Simãcas catho. instit. titu. 1. nu. 12.

Zanchin. de hæret. c. 16. n. 2.

§. Ille quoque.

Summarium.

1 *Fauor hæreticis exhibitus an quandoque excusabilis.*
2 *Hæreticum adorans, credens hæreticorum censetur.*

E

ILle quoque. Acceptet, deducat. hic videas quod dixi supra eod. cap. 2. in glo. illi dicuntur, &c. ver. verum si quis, &c.

Dona vel munera. ff. de verb. sign. l. inter donum.

1 *Non possit*. sed si possit excusari, secus videretur. arg. hic à cōtrario sensu: vt quia fame moritur. arg. 11. q. 3. quoniam multos. in fi. cum similibus. 1. q. 2. quam pio. iuxta princ. ibi: *quorum nulli*, &c. vbi de hoc. sed arg. contra. 5. q. 5. c. 2. 23. q. 4. nimium. iuxta principiū. de hoc leg. & no. 42. dist. quiescamus. Item arg. contra 32. q. 4. sicut satius.

2 *Sine adoratione*. hoc dicit, quia si hoc interuenisset, non esset dubium, quin esset credens hęreticorũ, vt dixi supra eod. c. 2. in gl. 2. iuxta princ.

§. Licet uero.

Summarium.

1 *Ferre testimonium dignitas est.*
2 *Speciale est in hæresi, vt testis ex interuallo corrigat dictum suum.*
3 *In detestationem hæresis, quilibet aliàs inhabiles testificantur.*
4 *Indicia crimen probant.*
5 *Regulariter primo dicto testificantis statur, sed fallit in hęresi.*

LIcet. *Repellantur*. vt 22. q. vlt. paruuli. supra de accu. cum oporteat.

1 Et nota, ꝙ facere testimonium dignitatis est. 32. q. 5. præceptũ. vbi de hoc supra de testi. testimonium. in gl. vnde admitti. & c. sicut. in fi.

Eymer. 3 p. q. 65. vbi dixi. 2 *Postmodum*. ex interuallo, & ita erit speciale in casu hæresis, aliàs secus: quod dic vt le. & no. supra de testi. cogen. præterea.

Eymer. 3. par. q. 65 Hierony. Gigas de crimi. læsa maiest. lib. 2. q. 45. & 6. 3 *Exceptum*. & ob hoc dicitur, quòd tanta est labes istius criminis, ꝙ ad eius accusationem etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminosi, etiam infames aduersus quemlibet admittuntur: vt 2. q. 7. §. huic opponitur. ad idem ea. q. c. paganus. §. in hoc. & §. sed quæritur. & extra de simo. tãta. Et idem est in alijs criminibus, exceptis scilicet in simonia, in sacrilegio, & in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. secundum Ber. & Laur. & intelligas, ꝙ etiam in hoc crimine, inimicus capitalis admittatur ad accusationem. ad hoc 3. q. 5. c. 2. infra de simo. licet Hely. in fine. & c. per tuas. de hoc satis notat Host. in summa, de accusatio. §. quis possit. sub §. admittuntur. ad idem supra eod. tit. cum P. Manco. vbi de hoc.

Manifestis. aliàs competentibus, vt supra eod. lib. de regu. non solum. ver. aut euidenter.

4 *Indicijs*. hic vides ꝙ indicia probant. de hoc leg. & no. supra eod. excommunicamus. 1. §. vlti. supra de cle. peregri. inter quatuor. in gl. non dicit, &c. supra qui filij sint leg. transmissæ. in fi. supra eod. lib. de reg. non solum. ver. aut euidẽter. infra eod. lib. de homi. pro humani. in fi.

Leuitate, hoc reprobatur, vt hic. 19. q. 3. statuimus.

Fidei. sic supra eod. in fidei.

Aliud. quàm periurium supradictum.

Eymer. 3 par. q. 65 vbi dixi. Arelatanus de hęret. notabili. 13. Couarrunias. lib. 2. varia. resolut. c. 13. nu. 9. *Obsistat*. forte potest poni exemplum. supra de testi. ex tenore. vel aliud consimile.

5 Regulare est tamen, ꝙ potius statur primo dicto quàm secundo: vt leg. & no. supra vt eccle. benefi. vt nostrum. in gl. cum primæ, &c. supra de præsump. literas. in gl. hoc est notandũ, &c. ad idem concordat supra de testi. veniens. 2. in gl. sed quæritur, &c. in fi.

§. Sane.

Summarium.

1 *Diuinationis nomen semper malum sonat.*
2 *Apostoli vnde dicantur diuini.*
3 *Diuinatio trifariam sumitur, pro Theologia, pro scientia infusa, pro arte Magica.*
4 *Quibus locis tractetur in iure canonico de illicita diuinatione.*
5 *Diuinationum genera quot.*
6 *Sortilegi & diuinatores differunt, & quibus locis de illis agatur.*
7 *Procurare responsa à dęmonibus, hæresim sapit manifestam.*
8 *Manifestè, hìc quid significet.*
9 *Episcopi sollicite inquirere & punire debent sortilegos.*

SAnè. *Apostolica*. maximè.

1 *Diuinationibus*. dicit Hieronymus, ꝙ diuinatio nunquam in bonam partem accipitur. 1. q. 1. nunquam diuinatio. id etiam habetur ead. q. iudices. in prin. vbi dicitur: prophetæ eius in pecuniis diuinabant.

2 Sed videtur cõtra ead. q. eos. in prin. vbi dicitur: Petrus diuinus apostolus, &c. 38. dist. omnes. ibi: diuini apostoli, &c. 16. q. 1. prædicator. dic ꝙ ibi sumitur in bonam partem, scilicet à diuinitate, non à diuinatione; sic etiam sumitur 26. q. 2. illud. ver. hoc autem. *S. Thom. 2. 2. q. 95 art. 1. & 2. Zãchi. de hæret. c. 22.*

3 Et ad huiusmodi declarationem scias, ꝙ diuinatio tripliciter accipitur: primo, pro scientia theologiæ, à qua theologi diuini dicuntur; secũdo pro sciẽtia infusa à Deo, & sic dicitur Prouerbiorum 16. Diuinatio in labiis regis, in iudicio nõ errabit os eius. tertio pro scientia magica, vel fallaci prophanatione; qua falsi prophetæ, vel magi fingunt se prævidere, vel pręscire futura, Num. 22. Non est augurium in Iacob, neq; diuinatio in Israel. Et dicitur diuinatio à diuino, as. quod est vaticinari, vel futura prædicere.

4 De ista diuinatione habetur 26. q. 2. intelligi. & c. qui fine. & q. 5. c. 2. & c. aliquãti. c. sortes. c. si quis clericus. & q. 7. non obseruetis. vbi videas: & 3. q. 5. constituimus. Ex quibus ca. collige argumentũ, qualiter ad eos qui talem diuinationem faciunt, concurrentes, debent pęnitere, & puniri. Genus diuinationis à Persis allatum esse fertur; diuini dicti sunt, quasi Deo pleni.

5 Duo autem sunt genera diuinationis, scilicet ars & furor. Varro aũt dixit quatuor esse diuinationum genera, hæc habentur 26. q. 4. c. 1. in prin.

6 *Sortilegijs*. qui sunt sortilegi, Isidor⁹ diffiniuit etymolo. lib. 8. & habetur 26. q. 1. ex quo ca. colligitur, ꝙ est differentia inter sortilegos, & diuinatores. ad idem. q. 3. c. 1. in prin. & in fi. & q. 5. si quis clericus. de sortilegis habetur 33. q. 1. c. vlti. infra de sortilegiis. c. 1. & 2. & 26. q 7. non obseruetis. 2. q. 8. quisquis. in fine. *Eymer. hac 2. p. q. 42. & 43. & Schol. 49 et 50. eiusdem. par.*

7 *Saperent*. vt 26. q. 4. c. 1. circa princ. ver. Arioli. vt quando aliqua faciunt, vt habeant responsa à dæmonibus, vt ibi. & ead. causa. q. 2. hi qui. nam tales plus multo peccant, quàm in casu posito. supra eo. ille. & magis hoc videtur hæreticum, quàm illud.

Manifeste. in dubio habent dimittere suis ordinarijs, vt sequitur.

8 Et dic manifeste, idest clare, perspicue, & certe: ita ꝙ probatione non egeat, quia proprie sumpto

vocabulo

1710
E97++
1578

vocabulo, manifestũ dicitur illud, quod debet probari. 11.q.3.eorum qui. sed notoriũ non probatur: & sic intelligitur. 2.q.1. manifesta. secus ĩ ordinario alio, qui in dubio habet cognoscere, an sua sit iurisdictio. ff. de iudicis. si quis ex aliena. Idem in delegato. supra de rescrip. super literis. & est simile huic supra de censi. Romana. ver. notoria.

Sqllacen. de fi. cat. c. 56. nu. 1. Nicolaus Arelatanus d̃ heret. notab. 3.

9 *Iudicibus.* epis vel legatis, quorum dicitur esse studiũ, tales solicite inquirere, & quoscũq; ipsius Christi inimicos inuenerint, destricta vltione corrigere: vt habetur. 26.q.5. peruenit. quod c. loquitur in legato, vt patet ex titulo ipsius capituli.

§. De quæstionibus.

Summarium.

1 *Qualiter inquisitores vsuras restituere iubeant.*
2 *Cur interdictum inquisitoribus, ne de vsuris iudicent.*

De quæstionibus. Hic fuit aliquid immutatũ de mandato Papæ Bonifacij: nam per antiquã poterant compellere tales ad restituẽdas vsuras, de quibus constabat iudicialiter: tamen de ipsis cognoscere non valebant. Berenga.

Zanch. de her. c. 20. n. 2. & 3.

Iniunxerunt. pęnitentia sine satisfactione, seu restitutione vsurarum, non esset fructifera. infra de pę. & re. cum quidam.

1 Et ideo eis talem pęnitentiam imponunt inquisitores: nam hoc pertinet ad iudicium animæ, non iurisdictionis ordinariæ: & ideo talem executionẽ habent facere ordinarij, & non ipsi, vt sequitur.

Offendiculum. idest læsio, vel oppositio.

2 Nam si de talibus quęstionibus etiam possent, & vellent cognoscere, nõ ita taliter vacarent saluti animarum in officio inquisitionis: & ita illa cognitio esset quædam oppositio tanto bono, quod esse non debet. ad hoc 26.q.1. presbyteros. in fi. cum concor. ibi notatis.

§. Si uero.

Summarium.

1 *Non omnis receptator, fautor, et c. est hæreticus: secus si sit credens hæreticorum.*
2 *Pœnitentia, & in p̃sona, & in bonis potest imponi.*
3 *Varietas lectionis in hoc textu.*
4 *Qui dicantur reincorporati.*
5 *Hæretici pęnitentis, & reincorporati hæredes ad successionem bonorum eius admittuntur.*
6 *Intellectus cap Vergentis de hæreticis.*
7 *Intellectus huius §. in vers. porro.*
8 *Pęnitentia imposita personæ, non transit ad hęredes.*

SI vero. receptando, defendendo, fauendo. Ad declarationem horum verborum, vide quod notaui supra eod. c. 2.

1 *Hæreticus.* hic manifeste patet, ꝙ non omnis receptator, defensor, fautor hæreticorum est hæreticus: secus si esset credens eorũ erroribus; & sic loquitur supra eod. excommunicamus. 2. §. vlt.

Impositum. secus si esset imponẽdũ. infra §. prox.

A 2 *In bonis.* hæc litera demonstrat, ꝙ pęnitentia imposita respiciebat bona defuncti, nõ personam dũtaxat: secus esset si ecclesiam, vel hospitale, seu aliũ pium locũ cõstruere, ecclesiam dotare, vel ad aliud consimile, quod consisteret iam vere.

Zanchin. de hæret. c. 20. Repert. ver. pęnitẽtia.

Heredes. sic infra de sen. exc. à nobis. 2. ĩ fi. vbi de hoc. & 16.q.6.c. si episcopũ. in fi. 12.q.2.c. eps qui. vbi de hoc. & not. 1.q.4 §. item peccato ciuium. in glo. idem est, & c.

Deuenerunt. supra de pigno. ex literis. in fi. cũ concor. ibi notatis. de hoc etiam dixi supra eod. lib. de immu. ecclesiarum. quia nonnulli.

B *Vellent.* & ita erat de futuro, & ita diuersificatur à §. præcedenti.

Extincto. dic de hoc, vt legitur & notatur 23. dist. quorundam.

3 Caueas tñ tibi, ꝙ aliter est litera istius § q̃ cõiter habeat: Est enim sic: *Porro, vel qui confessi fuerint in iudicio, de hæresi coram inquisitoribus huius prauitatis, ad faciendam pęnitentiam, quam inquisitores iniungere ipsis vellent, bona sua eisdem inquisitoribus obligarunt: sed antequam iniungeretur eis pęnitentia decesserunt: non tamen heretici, sed reincorporati potius ecclesię vnitati, vel eorum hęredibus qui ad successionẽ talium admittuntur, nõ est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.* Et talem literam habet dñs Io. Cardinalis, qui eam sic exponit.

C

Vide in rescripto Vrbani iiij. cõsultus. §. sunt et a lij supra. fol. 86. col. 2 D.

4 *Reincorporati.* i. per ipsos inquisitores absoluti, & ad gremium ecclesiæ per absolutionem debitam reducti admittuntur.

Sequẽtes glossæ sũt domini Ioan. Cardinalis.

5 Et sic nota. si hæreticus pęniteat de hæresi, & fuerit vnitati ecclesiæ reincorporatus, eius hæres ad successionem bonorum admittitur: in authent. vt cum. de appel. cog. §. generaliter. ver. si vero. & ver. seq. coll. 9. & hoc vr̃ fieri de sola misericordia. supra eo. vergentis. quæ sicut æquitas præferenda est rigori: C. de iudiciis. placuit. supra eo. lib. de rerũ pmu. c. 1.

D 6 Vel dic in dicto c. vergentis. fuit lata sententia diffinitiua super crimine. infra eod. cũ secundum. sed hic sponte fuit confessus ante diffinitiuam.

Extincto. in eo qui est cõfessus, & paratus fuit sententiam accipere: quam non religionis cõtemptus, sed necessitatis articulus excludit. infra de sen. exc. à nobis.

Crimine. contra infra cap. prox.

7 Solutio. crimen est extinctum morte, quo ad iniunctionem faciendam, vt hic: vel dic ꝙ hic non loquitur de hæretico, sed de defensore, & similibus, qui non sunt hæretici, vt supra c. proximo: Et ideo ex quo non sunt in crimine excepto, tenebo regulã qua cauetur; Delicta & honores cum capite ambulant. ff. si ex noxa. ca. aga. l. 2. responso. 1. & C. ne de sta. defunc. si pater tuus. C. si pen. appel. mors interue. si pater. Istæ gl. sunt dñi Io. cardinalis, quas hic posui propter literam supradictã, quæ est vera, alia vero litera communis est defectiua, & obscura.

E

Sed consulto est ita posita, nã in substãtia idem continet.

Iniungenda. defuncti ergo purgatorio reseruãtur.

8 Et huius dicti est ratio: quia impositio pœnitentiæ, personam sequitur, & non transit ad hæredes: quod patet, quia moriẽtibus non imponitur, sed eis dumtaxat est innotescenda. 26.q.7.c.1. quod fieret si ad hæredes transiret. nec obstat si dicas, plerunque puniuntur hæredes pro peccatis parentum.

supra eod.vergentis. Illud enim verũ est in suo casu, scilicet in confiscatione bonorum, non tamẽ corporaliter, quia peccata suos debent tenere auctores quantum ad pęnam. supra de his quæ fi. à mai. par. ca. q̃siuit. C. de pę. sancimus. & ideo nec vt pęna, nec vt penitẽtia iudiciaria potest ad hæredes trãsire, vt hic dicit. de hac materia no. 1. q. 4. ĩ prin. ibi videas.

§. In eo.

IN eo. *Admitti.* supra eod. vergentis. infra eod. cũ secundum.

Per sententiam declaratum. arg. ꝙ per sententiã ius non datur, sed declaratur; sic 11. q. 3. c. quo modo. vbi de hoc.

Post mortem. 24. q. 2. sane.

Procedatur. dic vt supra eod. lib. de præscrip. si quis. §. 1.

§. Sacerdotes.

SAcerdotes. *Eorum.* subaudi erroribus. supra eod. excommunicamus. 2.

Indebite. videas quod leg. & no. 23. q. 3. non inferendo. in fi & q. 5. reos.

Impedire. etiam occulte.

Immurationis. supra eod. c. 1. dic vt ibi.

c. Statutum. 1.

STatutum. videas per te, & incipiebat olim: Multorum. & multum fuit abbreuiata.

c. Ne aliqui.

Summarium.

1 *Iurisdictio concessa contra plures, vbi in vnum cępta est exerceri, in cęteros perpetuatur.*
2 *Intellectus huius cap.*
3 *Inquisitores an ordinarij iudices.*

De hoc articulo copiose hic Geminianus. capella Tholosana decis. 341. vbi additio.

NE aliqui. 1 *Non incępta.* Hic vides Papalem declarationẽ, quæ habet, ꝙ vbi est iurisdictio commissa cõtra plures, si incipiat vti contra vnũ, est cõtra alios perpetuata, & non expirat: & hæc fuit sentẽtia Inno. supra de rescrip. pastoralis. in gl. ex hoc. quam sentẽtiam tenebat Io. de Deo in suis quęstionibus. & hoc per illã decre. pastoralis. iuxta fi. & est ratio, quia iurisdictio est res indiuisibilis: ergo quamcito est perpetuata quo ad vnum, intelligitur perpetuata quo ad omnia cõmissa, quamuis non expressa, sed tacite comprehensa; & hanc sententiã tenuit Io. per. l. C. de duo. reis. l. vlti. & C. de an. excep. l. vlti. Alij distinguunt, an negotia sint cõnexa, aut nõ, per id q̃d habes. ff. de mino. l. etiam. ff. de negotiis gest. l. cum actum. Alij distinguunt, an committatur contra vnam personam dumtaxat, quãuis super plures articulos diuersos: quo casu obtinet prima sententia: aut contra plures personas, quo casu obtinet quod no. supra de offi. dele. licet. in gl. vlt. & & in pñci. c. pastoralis. & forte ista snĩa non est mala. 2 Et potest responderi ad hanc decre. ꝙ istud accidit in fauorem fidei, vt sequitur. & sic erit speciale: 3 Vel dic, ꝙ videntur, ꝙ sint & sunt ordinarij, cũ sint à principe ad vniuersitatem causarũ deputati.

Vide Eymer. 3. p. q. 4. vbi dixi.

c. Vt officium.

Summarium.

1 *Absolutus ab hęresi, non seruata forma iuris, an sit absolutus.*
2 *Episcopus absoluit etiam redeuntem ab hæresi.*
3 *Simulatio à Deo separat, et eius multiplex species.*
4 *Falli, bifariam sumitur.*
5 *Lupi nomen & natura.*
6 *Lupus pro hęretico, malo plato, & c. sæpe sumitur.*
7 *Nomen lupi generaliter male sonat.*

VT officium. Olim incipiebat: Licet vbiq; .i. in quolibet loco: ad hoc supra eod. lib. de offi. ordi. cum eps.

Infamatos. 2. q. 4. omnibus. ĩtra de purga. cano. inter.

Suspectos. infra eod. § vlti.

Sanctiones. supra eod. ad abolẽdam. infra de purga. cano. inter.

Postposito. ad hoc 11. q. 3. quatuor. c. quisquis. & c. qui resistit. c. iulianus.

Formam. 11. q. 3. cum aliquis. infra de sen. excõ. à nobis. 2. iuxta fi.

1 Quid si fuerit absolutus nõ obseruata illa forma? videtur ꝙ non sit absolutus, cum in absolutione certa forma requiratur, vt patet infra de sen. exc. cũ desideres. & sic etiã notat Inno. supra de fi. pres. veniens. in glo. 1. in fi. Contra credo, secundum illud quod no. 2. q. 1. de manifesta. ĩ gl. simile, & c. in fine. & 24. q. 3. comperimus.

2 *Impendatis.* vos inquisitores. sic etiam eps diœcesis, siue eius superior, absoluit eum qui incidit in hęresim iam damnatã. arg. 23. q. 4. ipsa pietas. sic etiã notant Lau. & Io. 24. q. 1. c. 2. in fi.

Hoc videtur fauere Eyme. 3. p. q 43

Consueuit. hoc habetur. 1. q. 7. c. saluberrimum. de cons. dist. 1. ego Berengarius.

3 *Simulata* spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, sapientiæ. 1. de pę. dist. 3. inter hoc 2. & 1. q. 1. p̃ Isaiã. in fi. 1. q. 3. saluator. de cons. dist. 4. ostẽditur. ad idẽ. 1. q. 1. ita fit. & nota ꝙ est multiplex simulatio: quod dic vt leg. & no. 24. q. 1. offici. ista, de qua hic loquitur, est detestabilis. sic 86. dist. c. inferior.

Fallẽtes. bene dicit. ĩmo, seipsos & c. quia licet Deo possint mentiri, ipsum tñ fallere nõ possunt. de cõs. dist. 2. panem de altari. sed contra 81. dist. oportet. iuxta finem, ibi; o vos sacerdotes, qui fallitis nomen meum, & c.

4 Dic, ꝙ falli, potest duobus modis sumi. vno modo. i. in falsam opinionem duci, & hoc non cadit in Deum: & sic loquitur palle. c. panem. 24. q. 3. Deus. Secũdo modo dicitur falli. i. fraudem pati, secundũ q̃d dicitur Deus fraudari, & nomen eius falli: & sic loquitur pdictum. c. oportet. 16. q. 1. reuertimini.

Specie. inter cętera Apostol' dicit, ꝙ ipse satanas in lucis angelum se transformat, vt 2. ad Cor. 12. & 26. q. 5. nec mirum. ver. porro hoc est.

5 *Lupum.* dic ꝙ lupus à græco translatum est, græce enim licos dicitur, quòd rabie rapacitatis quicquid inue-

EX 1710 E97++ 1578

inuenerit trucidet; & est bestia, quæ insidiatur ouibus, quarum guttur inuadit, vt citius strangulet.

6 Et sumitur hic lupus pro hæretico. sic 25. q. 1. sunt quidam. in fi. Item dicuntur lupi mali prælati, qui subditos bestiali more dilaniant. 2. q. 6. decreto. in fine. Item dicuntur lupi, † mali custodes, idest iudices. 4. q. 4. contra ritum. Item dicuntur lupi, laici respectu clericorum; quos semper mordaci lacerant dente. 83. dist. nihil. Item dicuntur lupi mali sacerdotes, qui adulatione exercent officium suũ: de cons. dist. 4. quomodo. ver. non ob aliud. in fin. Item dicuntur lupi, qui false baptizantur, vt ibi.

Alfon. Cast. lib. 3. c. 4. de iusta hære. punit. vers. alterũ pastoris officiũ

† Aliàs, falsi.

7 Et sumitur lupus generaliter in malam partẽ: vt patet 81. dist. oportet. in princ. supra de elect. ne pro defectu. supra de renun. nisi cum. §. propter malitiã. 23. q. 4. tres personas.

Gerant. idest, sub specie veræ incorporationis ad fidem, non remaneant in errore.

§. Verum quia.

Summarium.

1 *In rebus magnis diligens inquisitio adhibenda.*
2 *Quantopere ab errore cauendum.*
3 *Seueritatis uariæ appellationes.*
4 *An per duos testes tantum debeat quis de hæresi damnari.*
5 *Per testes singulares, & famam, nemo debet de heresi condemnari.*
6 *De heresi nemo ex præsumptionibus cõdẽnandus.*
7 *Sententia Innocentij, in crimine hæresis sufficere leuiores probationes.*
8 *Testes in causa hæresis compelli possunt ad ferendum testimonium, & mortaliter peccant si subtrahunt se.*
9 *Neque ab hoc debito excusat votum, aut iuramentum in contrarium.*
10 *Neque vllum exemptionis priuilegium.*
11 *Inquisitor, iterato potest testes interrogare, si confuse deponant.*
12 *Vbi numerus requiritur, duo sufficiunt.*
13 *Quæ personæ sint, aut dici possint religiosæ.*
14 *Discretæ personę quæ dicantur.*
15 *Tabellioni scribenti acta inquisitionis, non debent satisfacere inquisiti.*
16 *In causa hæresis monachus conficit instrumenta, aliàs secus.*
17 *Pręcipiendi verbum, quam vim habeat.*

V*Erum quia. Procedi.* ad hoc est C. de appel. additos:

1 Nam in magnis rebus diligentior facienda est inquisitio. 42. dist. quiescamus. & leg. & not. 7. q. vlt. c. vlt. iuxta fi.

Reos. idest peccatores, peccato hæresis.

2 *Errore.* dicit Aug. Quantum possumus cauẽdum est errare, non solum in maioribus, verum etiam in minoribus rebus: nec nisi rerum ignorantia possit errari. 38. dist. quamuis.

3 *Seueritas.* dicitur seueritas, integritas, rigor, diffinitio, iudicium. de hoc etiam habes 12. q. 2. §. verum illud. 50. dist. vt constitueretur. in fi.

4 *Testium.* aliquorum fuit sententia, ꝙ in hoc casu

A non sufficiuut duo testes. arg. optimum supra eod. excõicamus. 1. §. adijcimus. ibi: tres aut plures, &c. & sic dicetur iste casus exceptatus à regula, de qua habetur 2. q. 4. in prin. vbi etiam ponuntur alij casus excepruati in sum. quæstionis. nam durum videtur, ꝙ homines bonæ famæ debeant inquisitores, vel ordinarius, ad dictum duorum simpliciter de tanto crimine condemnare; & est ratio, quia talibus ordo legitimæ defensionis trũcatur, scilicet in notitia testium. infra eod. statuta. §. 1. in interrogationibus dãdis, vt fieri cõsueuit. supra de testi. per tuas nobis. & no. 2. q. 1. ĩ primis. in gl. testes iurare, &c. sed arg. cõtra ĩfra ꝓximè, ibi, duas, &c. & in cõcor. ibi positis.

Eymer. 3 par. q. 71 vbi dixi. Gondisaluus de hęret. q. 13. nu. 9. Palaci⁹ Ru. ĩ allegat. de hęresi. §. 13.

B 5 Certum est tñ, ꝙ per singulares testes, & famam, non potest quis de tanto crimine cõdemnari. supra de testi. tam literis. præsertim cũ in criminibus probationes debeant esse luce clariores. C. de probat. sciant cuncti. quæ ponitur 2. q. 8. & notatur supra de testi. veniens. infra in gl. sed cum crimen.

Eymer. 3. p. q. 72. vbi dixi.

6 Et de hoc crimine, non est quis ex præsumptionibus iudicandus. supra de præsump. literas. indicatur ergo purgatio in hoc casu.

7 Scias ꝙ Inno. scripsit supra de simo. sicut. 1. ꝙ in crimine simoniæ, & hæresis hoc est speciale, ꝙ cum in aliis negotiis requirendæ sint probationes luce clariores, vt dictum est: tñ in crimine hæresis minores probationes sufficiunt. C. de hæreticis. l. 2. & C adde quod dictum est supra eod. filij. in glo. videtur ꝙ &c. dicit tñ, ꝙ leuia signa sufficiunt ad præsumendum aliquem hæreticum: sed illa signa oportet plene probari. supra de præsump. literas. propter suspicionẽ tñ indicetur purgatio, supra eod. excõicamus.

Et hęc sẽtentia est falsa. Palaci⁹ Rub. allega. de hær. §. 12 Siman. catho. instit. tit 51. nu. 11.

8 Et qñ agitur de hoc, credo ꝙ testes possunt compelli, si se subtraherent à testimonio perhibendo. supra de testi. cogen. peruenit. & si inquisitori cęlarent veritatem, nouum contrahunt mortale peccatum. 11. q. 3. quisquis.

Eymer. 3. p. q. 62. vbi dixi.

9 Ex quo patet, ꝙ nec iuramentum, nec votum cõtra hoc præstitum, non excusat, vt 22. q. 4. in malis. D infra eod. lib. de reg. iur. in malis.

S. Thom. 2. 2. q. 70 art. 1. ad secũdum.

10 Nec priuilegium exemptionis habentes † eo iudicio, à ferendo testimonio se possunt excusare, etiã coram ordinario. arg. ad hoc efficax supra eod. excommunicamus. 1. §. adiicimus. in fi.

Socinus reg. 509.

† aliàs: meo iudicio.

11 Circa talia debet iudex, vel inquisitor esse solicitus: nam si testes deposuerunt confuse, & de causa scientiæ constat minus plene requisitos fuisse, iterato debent requirere: nã hoc de iure fieri potest, vt supra de testi. per tuas. ad hoc ff. de quæstionibus. repeti. debent etiam inquirere de inimicitia testium, cũ is contra quem inquiritur, de talibus nequeat diuinare. supra vt eccle. bene. cap. 1.

Eymer. 3. par. q. 62 vbi dixi.

E 12 *Duas.* quia in ore duorum stat oẽ verbum. 2. ad Cor. 13. 2. q. 4. §. quod vero. 4. q. 3. vbi numerus. 35. q. 6. §. vlt. nam pluralis locutio, duorum numero est contenta. infra eod. lib. de reg. iur. pluralis.

13 *Religiosas.* religiosi etiã dicuntur clerici seculares. 4. dist. deniq; iuxta prin. sic & laici. 44. dist. non liceat. vbi etiam idem dicitur de clericis: sic & epi. supra de voto, ex multa. ver. sic ergo. vbi de hoc. sed forte hic intellexit de illis religiosis, qui habitũ susceperunt: pro quibus multũ præsumitur. infra de no. oper. nun. cum ex iniuncto. §. super eo. vbi de hoc.

Eymer. 3 par. q. 63. Fel. ĩ c. licet. de offi. or. & c. tua nos. de iureiuran.

14 Et no.ꝙ non sufficit, ꝙ sint personę religiosæ, sed requiritur ꝙ sint discretæ: nam multi religiosi sunt idiotæ, & iuris ignari: vt ĩ præ.c.ex multa. ver. sic ergo. item nota, ꝙ illa persona dicitur discreta, quæ bene scit discernere inter lepram & leprã. 11. q.3.c.quo modo.idest quis & qualiter sit ligandus, vel soluẽdus, vt ibi.ad hoc de pę. dist.6.c.1.in prin. & iuxta finem.ver.caueat spiritualis.

Præsentia. idest, cõspectu.9.q.3.saluo. sie.15.q.7. §.solus.& c.sequen.

Publicam. supra de præsump.illud.supra de præscrip.ad audientiam.iuxta finem.

Eymer. 3 p. q. 108. 15 Isti personæ tabellionis, non debet satisfieri de labore ab his contra quos inquiritur: nam inquisitiones habent fieri sine incõmodo reorum, in auth. vt nulli iudi.§.his insuper.coll.9.

Duos viros. supra de probatio.quoniam cõtra.& extrauagan. Bonifacij, debent superioribus. ver. & statuit generale, &c.

Glos.& doct. in l. scriniarios. C. de test.milit. Eymer. 3. p. q. 19. vbi dixi. *Scriniarij.* vulgare est Romanorum. sic supra de præscrip.ad audientiam.iuxta fi.

Seu. expositiue ponitur pro, idest.

16 *Teneri.* arg.cõtra supra ne cleri. vel mo. sicut te. dic quòd iste casus est exceptuatus; & nota, ꝙ iste solus casus excipitur, in quo monachus cõficiat instrumentum: vt clare patet in extraua. Bonifa.debẽt superioribus.ver.& statuit.ibi videas.

17 *Præcipimus.* ergo est necessariò obtemperãdũ. 13.q.1.c.penult. & vlt. & 4.dist.§.vlt.23.q.1.quid culpatur. nam quod Cęsar præcipit, ferẽdum est: qđ imperat, tolerandum: vt ead.q.militarem. & dic ferendum de corpore, tolerandum, scilicet mente.

Non obstante. sic infra eod.lib. de sen.exc.alma. §.fi.& infra eod.c.§.denique.

Canonis. præcedentis. c.sicut te.

§. Compescendi.

Summarium.

1 *An iudex delegatus possit inuocare auxilium seculare.*

2 *Nulla constitutione obstante, inquisitores libere procedant.*

3 *Quod à nobis approbatur, nostrum dicitur.*

4 *Facilius qs repellitur ab obtinendo, q̃ ab obtento.*

Compescendi. *Pręmissa.* 12.q.2.indigne.

Censuram. infra de verb.sig.quærenti.

Prædicatores. idest illos qui prædicare volunt: quod dic vt legitur, & no.6.q.3.c.1.

Quæstuarios. infra de pę.& re.cum ex eo.

Ipsos. scilicet quæstuarios.

Brachij. 24.q.5.administratores.c.prodest. supra de offi.ordi.c.1.& c.qm̃.in fi.17.dist.nec licuit.

Eymer. 3. p. q. 57. Repertorium verbo, brachium seculare. 1 Et habes hic efficax.arg.ꝙ iudex delegatus nõ potest inuocare auxilium brachij secularis, nisi ei specialiter fuerit delegatum: & sic obseruat, & tenet curia: nam rescriptum, est stricti iuris: vt no.supra de rescrip.edoceri.in fine: ibi videas. & forma mandati ab homine dati, excedi non potest: supra eod.lib. de præben.cui de non sacerdotali.in fine. cum si.ibi notatis.sic etiam tenuit B. in sua additione, quam posuit in præd. c.in gl.vlt.in fi.vbi sic dixit: omnia

A ista loquuntur in ordinario: nam secus est in delegato, quia non potest implorare brachium seculare. coadiuuat istud dictum stylus curiæ Romanæ: nam in literis apostolicis, siue rescriptis, aliquando apponi consueuit: inuocato ad hoc, &c. vt hic dicitur, quod quidem non fit sine causa, quasi non sit ipso iure illud auxiliũ, nisi in literis apponatur: nã talis clausulæ adiectio aliquid opari debet. arg.ff.de leg. 1.si qñ.ff. ad municipa.l.1.in fi. cum si. alioquin si nil operaretur, frustra adijceretur: ad hoc quod le. & no. supra de ma.& obe.solitæ.in gl. ꝙ quandoq; &c.28.q.1.sicut enim.vltra medium.ver.sin autem. infra eod.lib. de priui. c.si Papa.§.1.in fi. vt dictum

B est supra eod.lib.de præbẽ.c.si cui.in glo. hæc clausula. Sed arg.contra.23.q.5.administratores. ibi: ecclesiasticis viris, &c.& hanc partem videtur tenere Inno. de offi.deleg.significasti: & Host. eod.tit.c.1. primam sententiam teneas, & secundum hoc corrige quod dixi in præ. ca.administratores.quod capitulum intelligitur in ordinariis iudicibus ecclesiasticis, de quibus dictum est supra eo.lib.de sta.mo. periculoso.in fine.

Constitutione. supra de rescrip.nonnulli.

2 *De duabus.* nec cõstitutione ista, quæ loquitur de vna dumtaxat. supra eo. lib.de rescrip.statutum. nã illa loquitur in mero iudice delegato, licet etiam si-

C bi locum vendicet in conseruatore: vt supra eo.lib. de offi.dele.c.vlti.ista. in eo qui habet certam prouinciam limitatam: & sic omnes de illa prouincia sunt suæ iurisdictionis, ergo omnes illos potest ad se vocare, & distringere sicut quilibet alius ordinarius: nam talis inquisitor ordinario comparatur: vt patet supra eod.ne aliqui.

Obseruari. videas quod leg.& no.22.q.vlt.de forma.in gl. vide quomodo.sic supra eod. excommunicamus.1.§.2.

3 *Approbatas.* quę suæ etiam dicuntur per approbationem, C.de ve.iure enucle.l.1.§.sed neq;. supra

D eod.lib.de præben.si apostolicæ.

Fautor. repete quod dixi supra eod.c.2.in verbo fautores.

4 *Spolietur.* hoc verbum innuit ꝙ per sententiam, non ipso iure. nam facilius deijcitur quis ab obtinendo, quàm repellatur ab obtento.15.q.1.c.vlt.supra de iureiuran.quemadmodum.cum similibus.

c. Vt commisi.

Summarium.

1 *Super crimine hæresis, non fertur noua sententia, sed iam per canones lata, renouatur.*

E

2 *Cur sint periti in causa hæresis aduocandi.*

3 *Differentia inter prudentes & peritos, & quis peritus.*

4 *Peritorum nomine Theologi, canonistæ, & legistę intelligũtur, non mathematici, aut medici.*

5 *An periti in causis fidei adhibiti, possint recipere salarium.*

6 *Recipere possunt gratis oblatum, sed non petere.*

7 *Qualis esse debeat iurisconsultus.*

8 *Iurisconsultus fraudulenter consulens, tenetur de dolo.*

9 *Qualiter sit contra absentes procedendum.*

10 Fi-

EX 1710
E97++
1578

10 *Fideiußores absentium pęna pecuniaria mulctãdi.*
11 *Absentes hæreseos rei vbi debeant conueniri.*
12 *Hæreticus cum vbique peccet, vbique potest iudicari.*
13 *Sponte redire qui dicantur.*
14 *Detrusio pœnitentium in carcerem, non tam fit ad pœnam quàm ad cautelam: & quare.*
15 *Nemo in pęnam criminis, ad perpetuum carcerẽ damnatur iure ciuili, secus iure canonico.*
16 *Quibus penitentiales pœnę imponuntur, non dicuntur diffinitiuè iudicari.*
17 *Fugientes è carceribus hæretici iudicandi.*
18 *Sententia, qua in hæresim lapsi, ecclesię reconciliantur, quibus verbis concipienda.*
19 *Sententiam diffinitiuam, iudex non potest commutare.*
20 *An inquisitor solus possit priuare clericos, vel priuatos nuntiare ecclesiasticis beneficijs, absque episcopi consilio.*
21 *Clericus corrigi paratus, deponi non debet.*
22 *Inquisitor solus priuare potest beneficijs secularibus.*
23 *Episcopum delinquentem, an puniat suus Metropolitanus, vel Synodus.*

VT commissi.

Singulis. Nam singuli possunt procedere: vt supra c. proxi. I. responso.

Committendi citationes. habes simile supra de offi. deleg. hac constitutione. §. vices.

Denunciationes sententiarum. sic habetur in præalle. §. vices.

Tuleritis. hoc adde clausulam. infra positã iuxta finem: plenam concedimus facultatem; & sic repetas ad finem cuiuslibet articuli, qui infra sequitur.

1 Et licet ista litera dicat, *tuleritis sententias*, &c. nõ tñ credas ꝙ sit necessarium in crimine hæresis nouã sentẽtiã promulgari, cum iam à sanctis canonibus sit antiquitus ꝓmulgata: sed sufficit ꝙ antiqua sententia per denũciationem renouetur; & tunc talis sic denuncians non est promulgator noui cõstituti, sed executor antiqui. vt hæc colliguntur. 24. q. 1. c. 1. & est huius ratio: quia lex factum notat, etiã sine sententia: vt ibi notatur per l. ff. de ritu nup. palã. §. vlt.

Vide eundem Archidia in fra c. statuta n. 4. i verbo, ad sententiam.

2 *Expedierit.* quia cum in negotio hæresis sit cum magna cautela procedẽdum, vt supra c. vt officium inquisitionis §. verum. ad talem cautelam sunt peritorum consilia requirenda.

Eymer. 3 par q. 77 & seq. repertoriũ verbo: inquisitores §. quę est ratio.

3 *Peritos* differentia est inter peritos, & prudentes, vt patet. 11. q. 3. nemo peritorum. vel dic ꝙ hoc respicit literatos; & dicit Hug. in deriuationibus, ꝙ peritus idem est quod doctus instructus.

4 Nec credo hoc intelligẽdum de quolibet perito literato, sed de theologo, vel canonista, vel legista; nam cum hic agatur de crimine puniẽdo, vel absoluẽdo (quod crimen est merè ecclesiasticũ. infra eo. vt inquisitionis. §. prohibemus) debet per canones cognosci, & decidi. arg. ad hoc. 11. q. 1. siquis cum clerico. cum similibus. & ad hoc leges famulantur, vt 12. causa. q. 3. summoopere. 3. q. 9. dignũ. ca. hortamur. 6. q. 4. si inter. 10. dist. si in adiutorium, aliàs imperitus matheseos risui pateret. 37. dist. qui de mensa. vt

Idem hic Ioã. And. & Gemi. Zancbm. de haret. c. 15. n. 3.

A si medicus cum suo vrinario vellet in talibus iudicare, quod est risui patendum. ad hæc infra eod. statuta. §. 1.

5 *Præbeant.* nũquid gratis? videtur ꝙ non, quia nemo de suo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precarie. Item quia dignum est recipere emolumentum, eũ qui præstitit obsequium. 12. q. 2. charitatem. Pręterea nemo cogitur suis stipendijs militare, supra de præscrip. cum ex officiis. & hoc plane videtur dicere August. 11. q. 3. non licet. vbi de hoc. & 14. q. 5. c. vlt. in prin. sed contra constat, ꝙ hic agitur de iustitia, & veritate fidei, quam quilibet defendere tenetur, aliàs est proditor ipsius veritatis. 11. q. 3. nolite

Repertorium verbo: gratis et verbo: salariũ. §. 1. Zanch. de hær. c. 15. nu. 3.

B timere eos. & vbi quis tenetur ad aliquid suis sumptibus, illud habet exequi, vt dictum fuit supra eod. lib. de censi Romana. in verbo visitatis.

Felynus in c. nõ potest. de re iud.

6 Credo ꝙ licite possunt recipere, si eis datur aliquid ab inquisitore, vel alio iudice. arg. eius qđ leg. & not. 1. q. 3. vendentes. & sic intelligo prima iura: sed non potest petere, & sic intelligo cõtraria in hoc casu, in alijs secus.

7 *Consilium.* Iuris consultus debet esse in consilio cautus: in patrocinio fidelis: & in iudicio iustus: vt olim habitum est in prima compilatione in princ.

8 Et qđ dicit in consilio cautus, dic cum debet cõsulere, quia si fraudem adhibet, tenetur de dolo. ff.

C de reg. iur. cõsilij. aliàs regulare est, ꝙ nemo tenetur ex consilio ff manda. l. 2. in fi.

In virtute obedientiæ. sic supra eod. lib. de sepul. animarum. in prin. ibi dixi.

9 *Procedendi.* qualiter procedi possit cõtra absentes, sic plane iudico, si constat de ipsorũ perfidia, & sint contra eos solemnia edicta proposita, quamuis de iure ciuili in criminalibus non pronuncietur diffinitiue contra absentem ad impositionẽ pęnę, nisi vsq; ad relegationẽ, vt ff. de pęnis. absentem. credo de iure canonico posse pronũciari diffinitiue super ipso crimine. supra de do. & cõtu. veritatis. 86. dist. tanta si aũt non constat, locũ habet supra eod. cum

Guido sul codius. q. 6. Zanch. de hær. c. 9. Siman. cath istit. tit. 2.

D cõtumacia. de hac materia plene not. 3. q 9 in prin.

10 In fideiussores autẽ absentium pęna pecuniaria indici potest ff. de custo. reo. siquis. quod dic vt not. 23. q. 5. cum homo.

11 Quod c. videtur aliter dicere, ꝙ si citati nõ erãt, & ibi iam deliquerant, ibi possunt conueniri ratione delicti, & remittendi sunt. C. vbi de cri. agi oportet. authent. qua in prouincia. & in authen. nulli iudicum. §. si vero. coll. 9. 3. q. 6. c. 1. vbi de hoc. & c. vlt. ff. de nox. actio. l. vlt. ff. de offi. præs. l. 3. arg. cõtra 24. q. 2. nec quisque. vbi de hoc. circa hoc videas quod leg. & no. infra de rap. c. 1.

Zanch. de hęre. c. 9. nu. 4. Guido Papa decisio. 570. Couarru. in practi. quęstio. c. 11 nu 5. et sequẽ. Bernar. ĩ Lucerna verbo inquisitor. §. 24. Gõdisalu⁹ de hęre. q. 8. nu. 10.

E 12 Aduerte tamen, ꝙ hæreticus ante conuersionẽ, semper est in delicto actu manente: & ideo videtur ꝙ vbique possit cõueniri & iudicari; at vbi prius fuerãt citati, ex hoc pręuenti fuerunt, & tunc non obest mutatio domicilij. ff. de iur. om. iud. cum quędam. supra de foro compe. proposuisti.

13 *Obedientes.* cõsueuit dubitari, qui dicãtur spõte ad gratiã redire: ad hoc põt dici, ꝙ illi spõte redeũt, qui infra tempus gratiæ veniũt, licet in generali sint moniti; neq; enim coacti videntur, qui à nemine sunt pręuenti: & facit bene ad hoc ff. ad Tertull. l. 1. §. si ea sit mater. cum sequenti, ver. certe. & post tẽ

pus

†aliàs, ꝑsonaliter.

pus gratiæ, si est res integra, hoc est, ꝙ non est† corporaliter requisitus, nec probationes contra eum receptæ. ad hoc ff. de opt. leg. mancipiorū. nam si post tempus gratiæ, requiritur personaliter, & auditur, quamuis errorem suū detegat, indignus est venia: & sic loquitur canon in suo casu. 24. dist. c. vlti. cum similibus, & circa hoc videas C. de his qui latro. occul. l. vlti. hic tñ non loquitur de talibus obedientibus, quia nō incarcerarentur, & adde qđ no. in summa. Host. eod. tit. §. qualiter deprehēdantur. ver. aduerte tamen, &c.

14 *In carcere.* ista carceris reclusio, non est tam ad pęnā criminis q̃ ad cautelam. ad hoc infra eod. lib. de pęnis. quamuis. ne noceant, ne alios inficiant: vt appareat an in tenebris ambulent, an in luce: an ibi pœniteant.

Zāchi. de hær. c. 10 Campegius ad Zāchi. c. 20. Repertorium verbo: Carcer.

15 Ad hoc supra eod. excōicamus. 2. §. siqui aūt. nō diffinitiue: nemo enim in pęnā criminis ad perpetuū carcerem dānari potest. ff. de pęnis. aut damnū. §. solet. & hoc secundum leges, licet secundum canones imponi possit & in perpetuum, & ad tēpus: vt patet infra eod. lib. de pęnis. quāuis etiam. vbi de hoc dicam. est ergo pęnitentiæ iniunctio, non iudiciariæ pęnæ impositio.

16 Vnde attēde, ꝙ absoluti, & postmodum detrusi in carcerem, vel alijs pęnitentijs leuioribus onerati, nullam diffinitiuam sentētiam receperunt: nā non sunt absoluti à crimine, qđ crimē vtiq; probatū est; sed à snīa excōicationis, quā incurrerūt ipso facto.

17 Et si tales sponte carcerē exiuerint, si legitimam excusationē non habent, possunt tanq̃ hæretici condemnari: nam presumitur ficta conuersio, & confessio simulata, & materia veteris erroris recondita. ad hoc de pęn. dist. 2. c. 1. nā exitus acta probat. 22. q. 2. ꝙ ait. & præcedentia probantur per sequētia, vt ibi notatur. ad hoc. 24. q. 1. c. 1. circa finem.

Vide quæ dixi. 3. p. tit. de forma citādi aliquē fugitiuū: et Simāc. catho. instit. tit. 16. n. 24. & sequen. Simācas. catho. instit. tit. 60 nu. 5. & hæc sunt ex Guidone Fulcodio q. 15. §. inserēdis. Squillacen. de fid. cath. c. 27. n. 3.

18 Et hic nota, ꝙ in sentētijs ferendis, seu potius pęnitentiis iniungendis eis qui redire volunt, non debet iudex tales pronunciare hæreticos, vel credētes, quia nō sunt tales, vt patet. 24. q. 1. hæc est fides. vbi de hoc, & q. vlt. dixit Apostolus. c. qui in ecclesia. nec pronūciare debet eos fuisse: quia nec est modus pronūciādi in iure: dicetur ergo sic; Quia te inuenimus per tuam confessionē, vel alias legitimas probationes hæreticū, vel hæreticos adorasse, vel similia perpetrasse: nunc tñ saniori vsus consilio, vis ad vnitatē ecclesiæ, vt asseris, de corde bono, & fide non ficta, redire: ideo te, in primis abiurata omni hęretica prauitate, secundū formam ecclesiæ, ab excōicationis vinculo, quo tenebaris strictus, absoluimus: si tñ ad eam ex corde redieris: & iniuncta tibi mandata seruaueris: & quia in Deum, & sanctam ecclesiā prædictis modis temere deliquisti, ad peragēdam pęnitentiam condignam, in ppetuum carcerem te detrudi volumus, & ꝓcipimus ibidem perpetuò te morari. Nec miretur de hoc aliquis, quòd dictum est sub conditione, si tamen: quia causa tollēdæ quæstionis expedit sic dici, & poni: vt si non seruauerit quod imponitur, appareat eum non fuisse absolutum.

Muro reclusi. sic supra eod. qm̄ episcoporum.

Gondisaluus de hæret. q. 8. nu. 7. &

Mitigandi. ad hoc 26. q. 7. tpa. 50. dist. accedens. & c. presbyteros. iuxta prin. ver. diaconi. in fi. cum sim.

Mutandi. nota hic de pœnæ cōmutatione. ad hoc

A 82. dist. c. presbyter. iuxta finē, vbi de hoc. & supra de voto. c. 1. vbi de hoc.

q. 17. nu. 5. Squillacen. de fi. de catho. c. 27. nu. 3. et c. 41 Eymer. 3 p. q. 78. vbi dixi. Alber. de agnos. assertio. q. 26. n. 11. & seq.

19 Si autē fuisset diffinitiua sententia, commutare non posset iudex. ff. de re iudi. Paulus. & l. acta. §. 1. supra de offi. deleg. in literis.

20 *Consilio.* non dicit, consensu; & hoc cōsilium secundum quosdā potius requiritur de honesto q̃ de iusto. sed contra: ista litera ponit pręposítionem, de, quæ videtur de sui natura importare necessitatē sequendi consiliū, scđm ea quæ dicta sunt supra eod. lib. ne. se. va. c. 1. si ad epm̄. in glo. fin. supra. & scđm hoc videtur, ꝙ talis priuatio siue denunciatio, non

B possit fieri sine epo, vel eius officiali: & hoc clarius fortificatᷣ ex litera quę sequitur, ī qua dūtaxat vnus casus ab ista regula exceptuatur: & hui⁹ ratio potest esse, quia ipsius epi est destituere supra eod. cum ex iniuncto. in fi. 16. q. 2. c. 1. in fi. 2. q. 7. inuentum.

21 Si tñ clericus paratus est corrigi, & corde non ficto redire ad ecclesiasticā vnitatē, deponi non debet; vt notat. 21. dist. nūc aūt. in gl. sed vř, &c. ī fine.

22 Et hoc consilium requiritur tantū, qñ de beneficiis ecclesiasticis spiritualibus agitur: sed in alijs secus, vt patet ex ordine literæ subsequentis.

Idē Gemínian⁹ franc⁹, & alij hic. et Bernar. in Lucerna uerbo: inquisitor. §. 19.

Scienter. hoc vř prima facie. supra de elec. innotuit. 82. dist. proposuisti. arg. contra infra eod. lib.

C de reg. iuris. præsumitur. ff. de probatio. verius.

Eos. scilicet diœcesanos, in his quæ supra proxime præmittuntur.

23 *Suo iudice.* vt metropolitano, qui est ordinarius suorū suffraganeorū. 10. q. 3. quia in fi. sed videtur ꝙ debet exponi, suo iudice. idest, synodo, vt 11. q. 1. si clericus aduersus. ver. etsi clericus. 34. dist. quorundam. vbi de hoc. 10. q. 3. c. 2. & 6. q. 4. si inter. 9. q. 3. saluo. vbi de hoc, qđ prius dicitur, videtur verius: & secundum hoc dicemus ꝙ prædicta ca. loquūtur, secundū antiqua tempora, qñ in conciliis omnia negotia tractabantur, secundum Hug. & Laur. Ego sto capitulis supra dictis, cum hic agatur de epo punien-

D do, vt in præ. c. quorundam. ver. oporteat ergo, &c. & dicam suo iudice, idest Metropolitano, in cōcilio existente: vt probant iura supradicta. de hac materia latius notat Inno. & Host. supra de præben. graue. ibi videas.

Puniendos. vt fautores hæreticorum. ad hoc facit optime infra eod. decreuit.

c. Contra christianos.

Summarium.

E 1 *Transire ad iudaismum, qui dicantur.*

2 *Hæreticum est asserere, legem cum euangelio, & circuncisionem cum baptismate obseruandam.*

3 *Pęna transeuntiū ad iudaismū, confiscatio bonorū.*

4 *Redeuntes ad iudaismum, qualiter appellentur, & qui sint.*

5 *Iudęorum appellatio vnde, & quomodo prius vocarentur.*

6 *Paruuli, q̃primū baptizantur, ad fidem obligātur.*

7 *Et qua ratione obligentur.*

8 *Absolutè, coactus baptizatus, nō obligatur; secus si conditionaliter.*

9 *Testimonium Iudæi, fauore fidei contra christianū admittitur.*

10 *An*

EX
1710
E97++
1578

10 *An filij Christiani existentes alicuius Iudæi, quo tempore pater baptizabatur, patre reiudaizāte amittant paterna bona.*

11 *Præuaricatores qui dicantur.*

Eymer. hac. 2. p. q. 44. & Schol. 51 eiusdē p.

CONTRA. *Ritū.* idest mores, vel obseruationes. 28. q. 1. sæpe.

1 *Transierint.* hic loquitur de illis, qui de Christianis facti sunt Iudęi.

2 Et nota, ꝙ illi incidūt in hæresim damnatā, qui perperam affirmāt, legem cum euangelio, & circūcisionem cum baptismate obseruandam, vt supra de bapt. maiores. circa prin. ver. ad illud autem.

B

3 Et isti qui sic transeunt, puniuntur confiscatione bonorum. C. de apost. l. 1. & hoc cum actio fuerit cōprobata, vt ibidem.

4 *Redierint.* hoc dicit, quia perfidia Iudæorum frequēter ad vomitum redit: vt de conse. dist. 4. Iudęi. & tales dicuntur pręuaricatores in Christum. 1. q. 4. Iudæi. 2. q. 7. non potest. c. alieni. & ita loquitur hic de his qui de Iudęis facti sunt Christiani. de hoc etiā loquitur eadem dist. pleriq;. 45. dist. de Iudæis.

Rep. ver. reiudaizātes vmbertus in iudiciali verb. iuocare & verb. apostata. Alberti de agnos. asser. q. 25. nu. 4.

5 *Iudæorum.* scias ꝙ Iudæis scissura decē tribuū nomē dedit: nam antea Hebręi, siue Israelitæ nominabātur. de Hebręis habetur 28. q. 1. sæpe. Ex quo aūt in duo regna Dei populus est diuisus, duæ tribus quæ de stirpe Iuda reges habebāt, Iudæi dicti sunt: reliquę 10. tribus quæ in Samaria, regem sibi cōstituerunt, Israel dicti sunt. de hac diuisione recitari historice consueuit. 7. q. 1. deniq; in prin.

C

Infantes. i. minores septē annis. C. de iure del. l. 1. & 2. q. 4. c. denique. C. de iur. delib. l. si infanti.

Eymer. hac 2. p. q. 22. & Schol. 38 eiusdē p. Reptoriū verbo Iudæi.

6 Sed non facias vim in eo qđ sic dicit: nā etiam infans vnius diei, si baptizaretur iuxta formam ecclesiæ, ad fidem obligatur: vt patet de conse. dist. 4. paruuli. & c. nihil est. & c. cū pro paruulis. & c. quæris. c. paruuli. 2. & ca. mater ecclesia. & c. quis. c. ad hoc. vbi dicit: Quis autē nesciat, credere esse infantibus baptizari? nō credere aūt, non baptizari? & paruuli per alios credunt, vt ead. dist. in ecclesia.

D

7 Sed potest quæri, qūo tales infantuli obligantur ad fidem, vt dictum est. dic ꝙ satis cōueniens est, vt qui per alium liberatur, per alium obligetur: vt in præd. c. quæris. quod dic vt no. in pręc. c. nihil.

Idē Host. & recte. ī sum. tit. de baptismo. §. quę sit forma. in fi. vers. quæritur qūo paruuli.

Mortis metu. in hoc casu obligantur ad fidem. 45. dist. de Iudęis. dic vt ibi leg. & not.

8 *Coacti* talis coactio quæ est absoluta, non cōditionalis, vel est præcisa, excusat adeo ꝙ nō obligantur ad baptismū: & est ratio, quia ibi potius pati quàm agere videntur: vt 50. dist. presbyteros. dic vt ibi. sed in casu præmisso secus: & est ratio, quia etsi nolit talis baptizari simpliciter, vult tamen illud propter quod baptizatur, s. vitā. 15. q. 1. merito. & nota. 11. q. 3. timendo.

E

Ca maiores. §. itē quæritur. de bap. et ei⁹ effec. relat. supra f. 30. Hostiē. in sum. de baptis. §. quę sit forma. vers. quid

9 *Conuicti.* ꝙ testimonium Iudæorum admittatur contra tales, hoc est in fauorem fidei. sic supra eod. in fidei. alàs contra Christianum nō admittitur. 4. q. 3. placuit. alias est, vt leg. & no. supra de testi. cogē. c. 1. & hic adiunge quod infra sequitur, in fi.

Fautores repete quod dixi supra eod. c. 2.

10 *Procedendum.* sed pone Iudæum baptizatum, & tūc tpis habere filios Christianos, postmodum præ-

A uaricatur in Christum, & ob hoc dānatur, nunquid eius filij Christiani, sūt excludēdi à bonis paternis? videtur ꝙ nō, vt 1. q. 4. Iudæi. vbi videtur hoc expressum: sed hæc litera non videtur pati, cum dicat: contra talem tanq̄ contra hæreticum procedendum: & bona hæreticorum confiscātur, vt infra eod. cum secundum. quod teneas, non obstante præall. c. Iudęi. qm̄ loquitur qñ talis, propter pręuaricationem damnatur aliqua pęna. vtputa pensionum, siue tributorū exactione: vt ipsa exactionis pęna, compellantur ad rectitudinem peruenire, vt 23. q. 6. iam vero. & sic notat ibi Hug.

de his. nu. 11. Schol. 10 par. 2. & Fely. in c. Iudæi nu. 2. & seq. de testib. Idem tradunt hic glo. Ioan. And. Gemin. Philipp⁹ frāc⁹, et alij.

11 Non obest, ꝙ ibi dñr p̄uaricantes in Christum, qm̄ pręuaricatores dicuntur, oēs qui in Deum p̄uaricauerūt, & nō obediūt p̄ceptis eius: vt patet 11. q. 1. relatū, in fine. ad idē ea. causa. q. 3. existimāt. in prin.

c. Decreuit.

Summarium.

1 *Initium contractus hic respiciendum.*

2 *Matrimonium cum hæretico & excommunicato contractum valet.*

3 *Scienter contrahens cum hæretico punitur hic, non autem ignoranter.*

DECREUIT.

1 *Tunc.* s. tpe contractus, vt sic inspiciamus initium ipsius cōtractus: vt aliàs diximus. supra de emp. & ven. cū dilecti. sup. de elec. dudū. 1. cū si.

Sciebant. quo casu, contrahere non debuerunt: vt 28. q. 1. caue. & c. non oportet.

Eymer. 3 p. q. 111. Carrerius de hęr. n. 141. & 169. Palaci⁹ Rub. in l. Tauri. 78. nu. 1. idē tract. de regno Nauarræ. p. 5. §. 5.

2 Sed si contraxerunt, tenet matrimonium scđm Hug. vt etiam ibi. not. sicut si contraheret cum excōicato, cuius matrimonium tenet. supra de eo qui duxit in matrimoniū quā pol. per adul. significasti. & ad id quod dicit, sciebant: repete quod dictum est supra eod. vt commissi. in glo. vlti.

3 Vnde cum talis vxor scienter fecerit cōtractum, qui nō sumpsit initium ab origine æquitatis, dignū est vt puniatur: nam per hoc videtur tali hæretico fauere; vbi autem ignoranter contraxit, non fuit in culpa, ergo non debet ex hoc puniri. infra de cleri. exc. mi. apostolicæ.

c. Statutum. 2.

Summarium.

1 *Quorum statutorum fiat hic declaratio.*

2 *Quibus iuris locis fiat generationum computatio.*

3 *Parentelæ gradus qualiter computentur.*

4 *Verbum, declaramus, & volumus, quid significet.*

5 *Nisi nominatim caueatur, de descēdētibus p linea materna non continētur snīa iuris vel hominis,*

6 *Intellectus huius. cap.*

7 *Pena huius. cap. et ā filios illegitimos cōprehēdit.*

8 *Item eos, qui non sunt in patria potestate.*

1 STATUTUM. *Inno.* Hic ponuntur duæ declarationes quorūdam statutorum antiquorū. s. Inno. iij. sup. eod. excōicamus. §. credētes, &c. & c. vergētis. vel dic. Inno. iiij qđ

fuit

A fuit poſitum in commiſſionibus per ipſum factis, in quiſitoribus hæreticæ prauitatis, & hoc ſtatutũ erat omnino ſimile ſtatuto Alexandri iiij. quod habetur ſupra eod. quicunque. §. hæretici.

2 *Generationem.* qualiter iſta debeat computari, plene probatur per Iſidorum, † & Alexandrum iiij. & Papam Zachariam. 35. q. 5. c. 1. & 2. & c. parentelæ. & c. primo gradu §. ecce hic aperte.

† Alexander ſecundus legitur in vulgatis Gratiani lib. Hoc accipe ſecundũ ius canonicum: nam iure ciuili aliter fit in collateralibus cõputatio. Hoſtiẽ. in ſum. ti. de conſan. §. qualiter cõputeť.

3 *Primum & ſecundum gradum.* gradus parentelæ taliter computamus: ſiquidem ego, & frater meus, vna generatio ſumus, primũq; gradum efficimus, & nullo gradu diſtamus: rurſus filius meus, fratriſq; mei filius, ſecunda generatio ſunt, ac gradum ſcdm faciunt, nec à ſe aliquo gradu ſeparantur. hoc ita dicit Papa Zacharias in præall. c. parentelæ. & hic fuit B tenor ſtatutorum prædictorũ. & hæc verba, ſcilicet primum & ſecundum, &c. ſunt verba Bonifacij.

Declaramus. quamuis ſic dicat, de hoc erat olim magna altercatio in curia, vt de facto vidi, nam cuidam electo fuit hoc oppoſitum: ſuper hoc inducebatur gl. Hoſt. quam ponit in prę. c. ſupra eo. vergẽtis. ſed quicquid olim fuerit, tenendum eſt qđ hic dicit.

4 *Volumus.* ſupra proximè dixit, declaramus: quod verbum demonſtrat, ſic prius ante iſtam cõſtitutionem obtinuiſſe: hic vero dicit, volumus: per quod demõſtrat, ꝙ eſt ĩ hoc articulo noui iuris cõſtitutio.

5 Et eſt notandũ, ꝙ vbi aliàs non caueretur de deſcendẽtibus per maternam lineam, illi nullo gradu C comprehẽduntur, per ſententiam iuris, vel hominis infra eod. lib. de pęnis. vbicunque.

Quia ĩ pęnis maſculinum nõ ĩcludit fœmineum. Bart. l. 1. ff. de uer. ſig. Gigas de crim. læſæ maieſt. lib. 3. q. 13.

Hoc. quod in prædictis ſtatutis continetur.

6 *Hoc ſane.* dic hoc, i. qđ ipſe Bonifacius ſupra proximè præmiſit: nã quod hic dicitur, loquitur de filijs excludendis à beneficiis eccleſiaſticis, & officiis publicis: vnde non videtur hoc ſtatutum contingere, quod leg. & not. C. ad l. Iul. ma. quiſquis. quæ ponitur. 6. q. 1. ſi quis. nam ibi loquitur de bonis hæreditariis, paternis, & maternis, quæ confiſcantur. ſupra eod. vergentis. infra eod. cum ſecũdum. ita ꝙ ad parentes, vel filios vlterius non reuertantur. C. eod. tit. D authent. Gazaros.

Hęc opinio vera & cõis. Gondiſaluus de hęret. q. 23. n. 3. et 4. Couarru. lib. 2. c. 8. uaria. reſolut. n. 3. Gigas de crim. lęſę maie. lib. 3. q. 7.

7 *Filijs.* etiam naturalibus, & illegitimis, ne plus habeat luxuria quàm caſtitas: in authen. de reſti. & ea quæ pa. & c. in fi. coll. 4. hoc etiam demonſtratur p hanc literã, quæ ſic indiſtinctè loquitur. ad hoc 31. q. 1. c. vlti. in prin.

8 Aliqui tñ intelligunt, de his qui ſunt in poteſtate dumtaxat, & filij illegitimi non ſunt in poteſtate patris, inſti. de nup. circa finem. ſed litera pcedens, vbi dicit: per maternam vero, &c. hunc non recipit intellectum, quia mater filium in poteſtate nõ habet. inſti. de adop. §. fęminę. & no. 20. q. 1. c. 2.

c. Inquiſitores.

Qualiter hęc accipi debeãt dixi ad Eymer. 3 par. q. 27 Rept. ver

INquiſitores.

Inquirere. hoc verbum demonſtrat cum eo quod ſequitur, ꝙ ſuperfluũ eſt quærere, an ĩquiſitores poſſint inquirere, & negotium remittere ad ſedem apoſtolicam, ſicut aliàs videtur poſſe fieri, ſupra de appell. conſtitutis. & planum eſt ꝙ nõ: quia actus inquiſitionis expreſſe prohibetur eis, ut hic.

Expreſſe. habes ſimile ſupra eod. lib. de procurat. c. ſi quem. §. 1. verſ. niſi. infra eod. lib. de ſen. exc. c. cũ medicinalis. §. 1. & hic. *bo: epi. §. ad ſecũdum.*

c. Per hoc.

Summarium.

1 *Epiſcopi in crimine hęreſis aduerſus exẽptos procedunt, vt delegati.*
2 *Dubium olim, an per commiſſionem inquiſitoribus factã, iuriſdictio ẽporũ circa hæreſim ceſſaret.*
3 *Citantibus epiſcopo & inquiſitore, coram quo debet citatus ſe ſiſtere.*
4 *Inquiſitores, ſummi Pontificis delegati.*
5 *Cuius maior ſit iuriſdictio epi, an inquiſitoris.*
6 *Citante prius epiſcopo, & deinde inquiſitore, citatus coram inquiſitore compareat.*
7 *Diuiſim procedere, qualiter intelligatur.*
8 *Proceſſuum communicatio, quando fieri debeat.*
9 *Veritas quomodo inueniatur.*
10 *Licet diuerſi fiãt in hoc crimine proceſſus, vna ſententia tantum fertur.*
11 *In eodem crimine non eſt ſæpius procedendum.*
12 *Inquiſitor etiam publicatis de vno atteſtationibus, poteſt ab alijs inquirere.*
13 *Quando prȩſumatur ſuborna tio.*
14 *Cum proceſſus ſunt contrarij, quid faciendum.*

PEr hoc.

Generaliter. hoc dicit vt excludat ſpecialem cõmiſſionem. ſupra de offi. lega. ſtuduiſti.

1 *Delegata.* quia Papa eis ſpecialiter commiſit hoc officium: & epi contra exẽptos in hoc crimine poſſunt, procedere, tanq̃ delegati a Papa. ſupra eod. ad abolendam. in fi.

2 *Volumus.* hoc forte dixit, quia per magnos viros olim contrarium tenebatur: & erat ratio, qm Papa committendo tale officium inquiſitoribus, illud ad ſe reuocaſſe videbatur: & ob hoc ordinariorum officium debebat conquieſcere. ſupra de offi. lega. licet. ſupra vt lite pẽ. eccleſia. 2. ſupra de appel. vt noſtrũ. 2. q. 1. nomen. infra de pur. c. cũ dilectus. in fi. probabant etiam alia ratione cuiuſdam inconuenientiæ, quę ex hoc ſequeretur, ſi ordinarius poſſet ĩquirere: dicebant enim, ſi poſſent ordinarij inquirere & procedere, cum conſtet ꝙ inquiſitores poſſunt etiã inquirere & procedere, diſtraherentur homines ad diuerſa iudicia ſiue tribunalia, & ſic promiſcuis. actibus, rerum turbarentur officia, quod eſſe nõ debet. C. de epi. & cleri. repetita. C. de teſta. conſulta diuE alia. Sed hęc ſententia ſuccũbit, vt hic patet: & eſt ratio, quia generalis commiſſio facta inquiſitoribus, ordinariorum officium non ſubtrahit, eo quod ſunt ipſi ordinarij Deo obligati ad reddendam rationẽ de animabus eiſdem commiſſis, vt dixi ſupra eod. lib. de cen. Romana. in prin.

Hanc opinionẽ tenuit Guido. fulcodius, qui poſtea clemens Papa iiij. in conſultationib. ad inquiſitores. q. 1.

Melior ratio eſt Albertini, de agnoſ. aſſert. q. 11 nu. 12. quia epis iure diuino incũbit hęreticos extirpare.

3 *Derogari.* pone ꝙ diœceſanus ordinarius, & inquiſitor ſimul citent, cui tenetur citatus potius obedire? videtur ꝙ ordinario, eo ꝙ habet † ſuperiorem iuriſdictionem, cui per commiſſionem alteri factã, non derogatur, vt hic dicit. ad idem extrauagãs Benedicti

† alias ſuniorem.

EX 1710
E97++
1578

nedicti, ex eo.arg. ad hoc. supra eod. de offi. ord. significauit.

Carerius de hæret. nu.71. Cāpegi⁹ ad Zanch. c. 8 sup verbo, eps. vbi totū hūc locū illustrat.

4 Sed contra, inquisitores dñr delegati à Papa, cū hoc officium aliàs eis non cōpeteret, & hoc patet ex litera pcedēti, vbi dicit: delegati à sede ap. sed video ꝙ illi, quibus aliquid cōmittitur à se. ap. habēt auctoritatem psonę illius à qua destinati sunt, vt leg. 2. q. 6. si eps. & dicuntur locum illius obtinere. 93. dist. c. vlt. & 23. dist. c. 1. ad idē. 97. dist. nobilissimus. supra de offi. deleg. sane. ergo videntur maiorem, fortiorem, & nobiliorem iurisdictionem habere: ergo tali iurisdictioni potius est parendum. 8. dist. quæ cōtra. 11. q. 3. qui resistit.

B 5 Si dicatur, ꝙ diœcesanus, habet ęqualē iurisdictionem cum inquisitore, & hoc p istā decretalem, hoc non videtur verū, cum ipse fungatur ordinaria potestate, nisi sup hoc haberet specialiter delegatam: & hoc clare colligitur ex litera proximè pcedenti, vbi dicit: ordinaria, vel delegata. si habent delegatā, aut inquisitor vtitur sua speciali cōmissione Papali, quę est dignior, & maior, vt dictū est: si dicatur, ꝙ ordinarius etiam videtur delegatus Papæ p istam decretalē, potest dici, ꝙ hoc nō est verū, quia hic nō datur maior iurisdictio, neq; alia q̄ prius haberet: ad hoc supra de offi. ord. licet. & c. graue. non obstat. eo. tit. significauit. nam si bene videatur, immo vr̄ facere

C pro nobis: nā ibi dicit, ꝙ vbi delegatus absoluit excōicatum ab ordinario, & pp malitiā eius, vel desidiam processus causę retardatur, potest ordinarius illum absolutū reducere in pristinam excōicationis sentētiam: sed nō dicit, ꝙ possit in causa procedere, immo innuit contrariū: & si bene videas, ista litera non dat aliud ordinario, nisi ꝙ pcessus eius locū habeat, quamuis etiam inquisitor procedat.

Idem Cāpegius ad Zanch c. 8. sup uerbo eps.

6 Et forte si ordinarius prius citasset & subsequenter citet inquisitor: citatus deserto ordinarij iudicio, debet venire corā inquisitore. ff. de re. iu. contra pupillum. in pręd. ca. quæ contra. & c. qui resistit. & secundum hoc, non est vis, si pręueniat ordinarius in

D procedendo, quod verum credo.

Eymer. 3 par. q. 52 Sup. §. 78

7 *Diuisim processerint* hoc declaratum est per Papā Benedictū in sua consti. eod. ti. ex eo. vbi dicit, ꝙ intelligitur diœcesanos, & inquisitores tūc demum diuisim procedere, cū hi & illi separatim, non qñ epi tantum, vel inquisitores tantum procedunt.

Eymer. 3 p. q. 51. et 52.

8 *Communicare.* s. in fine, quando nil restat agendum, nisi ꝙ sñia proferatur: vt in præce. cōsti. ex eo. ver. consultationē: vnum tñ casum excipit illa constitutio, videlicet, si alter cōmode nō posit pcedere, nisi alterius actis visis, ex hac enim causa, semel tātum, vt fraudi locus non fiat, in toto negotio copia tribuatur, vt ibi continetur. §. vnum sane.

Speculat. tit. de aduocato §. 9. vers. porro.

E 9 *Inueniri.* dicit canon, ꝙ veritas sæpius exagitata, magis explendescit in lucem: nam fructus diuinus est, iustitiam sæpius recenseri. 35. q. 9. c. vlt.

Vide Antonium Gomezium tom. 3. varia. resolut. cap. 1. nu. 40.

10 *Proferatur.* nota hic diligēter, ꝙ licet separatim fiant processus p diuersos, tñ vna sñia promulgatur.

11 Et ita non tangunt casum istum illa iura quę volunt, ꝙ de eodem crimine contra aliquē non est sępius procedendum infra de collu. dete. c. vlt. de hac materia notat Inno. infra de pur. ca. cum dilectus. in glo. de alio crimine, &c.

12 Sed circa hoc satis dici potest, ꝙ cum inquisitor

A ex officio suo pcedit, publicatis attestationibus de vno, ab aliis testibus inquirere potest. 2. q. 1. notum. & q. 5. c. Mennam.

Carreri⁹ de hęr. n. 124. Socinus reg. 498. incip. testes publicatis. fallen. 11.

13 Cum aūt aliquo adiuuante inquisitionē non sic terminatur, timetur tunc subornatio. & huius sententiæ fuit Gof. supra de accu. qualiter. 2. §. debet. & in summa eod. tit. §. videamus.

Zāchi. de hęr. c. 15. nu. 2.

14 Et vbi istorū processus essent contrarij, ita ꝙ nō potest scđm vtrunq; processum iudicari, collige qđ faciēdū sit, ex eo qđ leg. & no. sup. de testi. in nostra.

c. Vt inquisitionis.

Summarium.

1 *Hæretici inquirēdi, & corrigēdi, aut exterminādi.*
2 *Leges Friderici Clemēs iiij. certo modo approbat.*
3 *In crimine hæresis videtur sententia requiri.*
4 *Casus, quo quis statim traditur curiæ seculari.*
5 *Pęna animaduersionis, idest mors.*
6 *Proclamatio, & appellatio, qualiter differant.*
7 *Hęreticus, à sententia diffinitiua non appellat:*
8 *Potest tamen appellare in processu causę, cum iniuste grauatur.*
9 *Omnis oppressus libere appellat, & quare.*
10 *Oppressus vel grauatus quis dicitur, ante sñiam.*
11 *In occultis delictis iudicandis, cur debeat certus ordo seruari.*
12 *Hæretici, nullo gaudent iuris priuilegio.*
13 *Appellationis remediū, non denegandum his, quos non constat esse hæreticos.*
14 *Causæ fidei in Ecclesia tractandæ.*
15 *Intellectus. c. quoties. 24. q. 1.*

VT inquisitionis vbi hæretici dicuntur esse admixti fidelibus, de hoc facienda est inquisitio, vt à fidelibus discernantur, & inuenti corrigātur, & quibus non prodest correctio, non parcat abiectio. 24. q. 3 illud sane: vnde hæreticus dicitur peccare in semetipso, ead. q. dixit apostolus.

2 *Promulgatas.* has leges Clemēs, cum certis modificationibus, & adiectionibus, in vnū sub sua bulla redegit, & fit de hoc mentio. infra eod. c. vlt. rñso. 1.

Sub arcta. idest dura 23. q. 5. de Liguribus

Terminetur. s. 2. q 8. quisquis. 3. q. 2. quia ea. in fine. & hoc accidit propter graue crimen, & qñ est suspicio non leuis: sic loquitur hic, & ff. de custo. re. diuus. & no quod dicit hæc litera: terminetur per iudicium ecclesiæ. & infra proxime sequitur.

3 *Condemnatos.* ergo videtur, ꝙ etiam in hoc crimine sententia requiratur, per quam negotium termi-

Cōtra videt sentire auctor supra ca. vt cōmissi nu. 1.

E netur. vt 20. dist. §. 1. vers. cū ergo ad idem. ff. de re iudi. l. 4. §. cōdemnatū. infra eo. c. vlt. §. 1. ibi: ad sententiam, &c.

Indilatè. idest sine dilatione. 2. q. 1. sicut. de pęn. dist. 1. Adam.

4 Et hic est vnus de casibus, in quibus quis dimittitur statim curiæ seculari: vt notat. supra eod. ad abolendam. §. 1. in gl. in tribus autem, &c.

Paulus Ghirlād⁹ tract. de pęnis. omnisariam coitus. q. 12 nu. 6.

5 *Animaduersione.* idest, pęna qua anima vertitur de corpore. sic supra eod. ad abolendam. §. 1. & videas quod dictum est supra eod. lib. de except. cum quidam. in fine.

Proclamationibus. habes simile verbum supra de A
stat.monach.ea quæ.§.1.

6 Et hic aliter quàm ibi sumitur. s. secũdum quod habetur supra de appell. cum sit. nam appellatio est in iudicio; proclamatio extra iudicium. quod dic vt ibi notat. in gl. proprie, &c.

Prædecessorum nostrorum. Innocentij, Alexandri, Clementis.

Imperialẽ. Friderici, ĩsertã sub bulla papę Clemẽtis

Eymer. 3 p. tit. de appell. q̃ fit ab inquisitore vbi dixi. Zanch. de hęr. c. 29.

7 *Interdictum.* hoc planum est, vbi data est diffinitiua sentẽtia, vt hic: & hoc demonstrat litera p̃cedẽs, vbi dicit condẽnatos: & vbi dicit: sibi relictos, statim, &c. & sic etiã loquit᷑. ff. de appel. constitutiones.

8 Sed nunquid erit idem in processu causæ inquisi B
tionis, si grauentur contra iura? videtur ꝙ non, quia nulli est legitima defensio deneganda, vt sup. de exce. cũ inter. ver. inquisitionis, &c. & sic cognoscet᷑ de iniquitate inquirentis, supra de app. ĩterposita. in fi.

9 Nã regulare est, ꝙ omnis oppressus libere potest appellare. 2. q. 6. c. 2. & est ratio, ne innocens dãnetur, vt ea. q. c. 3. vbi dicit canon, ꝙ in causis ecclesiasticis, dicta, idest assignata causa, à primo iudice recedere licet, si necesse fuerit, aut se viderit prægrauari: vt 2. q. 6. c. non ita. in fi.

10 *Oppressi.* aut etiam prægrauati dicũtur ante sententiam: vt ead. q. §. oppressi.

11 Ideo aũt ĩ occultis debet certus ordo obseruari, C
ne quis innocẽs aduersariorũ pateret insidijs. 2. q. 1. c. de manifesta. nõ obstat q̃d hic dicit, immo potius facit pro: nã si bene videatur, loquit᷑ de illis, de quibus iã constabat, vnde dicit: sit hæreticis, & credẽtibus, &c. Sic etiã loquitur cõstitutio Inno. iiij. de qua fit hic mẽtio. dicit enim sic: Itẽ ꝓclamationes, & appellationes huiusmodi p̃sonarũ minime audiãtur.

12 Ideo aũt dicit, huiusmodi p̃sonarũ: quia non debent hæretici gaudere aliquo iuris priuilegio: vt in authẽ. de priuil. doti. hęreti. muli. non præstan. circa medium. Idem etiã tenet constitutio Friderici quõdam Imperatoris, de qua etiã fit mentio hic, quę incipit: Cõmissi nobis cęlitus, &c. vbi etiam sic dicit: D
omne insuper proclamationis, & appellationis beneficium ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorum penitus amouemus.

Et cur si hęretici priuilegiis sint indigni, tradit Petr⁹ Godofredus ĩ l. 1. C. de hæret.

13 Et sic à contrario videtur, ꝙ vbi non constat aliquem esse hæreticum, tale iuris beneficium ei denegari non debet; coadiuuat etiam ad hoc, ꝙ in tam graui crimine oportet cum multa cautela procedi, supra eod. vt officium. §. verum.

Mere sit ecclesiasticum. ad hoc in authen. vt cleri. apud proprium epis. §. si vero ecclesiasticum.

14 Vnde dicit beatus Ambro. causam fidei agendã ĩ ecclesia quis abnuat? si quis cõfidit, huc veniat. 23. E
q. 8. c. conuenior. vbi de hoc, vtinam secus esset.

15 Sed ad huius dicti declarationẽ vide q̃d legit. & not. 24 q. 1. quoties. & in concord. ibi notat. & c. si Petrus. 26. q. 5. contra idolorum. & in præcita. c. quoties. & vt melius elucescat, sciendũ est, ꝙ ea quæ ibi dñr, dirigũtur beato Augustino, & alijs coepis suis congregatis in Africa in concilio Carthaginensi, vt ipse refert in suis epistolis, quia in concilio non fuit ausus condẽnare Pelagiũ, nisi requisito summo Põtifice, qui tũc ecclesiæ Dei pręsidebat. s. Inno. primũ.

Condemnetur. sic supra eod. cũ cõtumacia. in fine.

c. Cum secundum.

Summarium.

1 *Quę dicañt nuptię nefarię, et q̃ incestæ, et inutiles.*
2 *Incestus cum quibus cõmittatur, & incestuosi Deo abominabiles.*
3 *Hoc nomẽ, res, large, & stricte sumitur, & quid significet.*
4 *Secundũ canones, rapta cũ raptore, licite cõtrahit.*
5 *Quibus casibus bona raptorum deferãtur in fiscũ.*
6 *Bona hęreticorũ cõfiscata, à tpe commissi criminis.*
7 *Alienationes ab hęreticis factæ, ante damnationẽ, non valent.*
8 *Fiscus, vel inquisitores, non tenentur restituere pretium his qui ab hæreticis emunt, cum ab illis bona vendicant:*
9 *Nisi pretium, vel aliud loco pretij inueniatur in bonis hęretici:*
10 *Nec restituitur pretium ei, qui emit, ab eo cui hæreticus vendidit.*

C*Vm secundum.* i

1 *Nefarias.* Nefariæ proprie dicuntur nuptiæ inter ascendentes, & descẽdẽtes: incestę, inter collaterales, & affines: aliæ, quæ aliis rationibus simpliciter prohibẽtur, inutiles dñr scd̃m quod nota. C. de incestis nup. sub rubrica.

Contrarias. q̃m ex tali cõiugio, soboles nõ potest subcrescere. 35. q. 3. quędã lex. ad idẽ. 56. dist. si gens.

2 *Incestas.* cũ quibus committitur incestus, habetur 36. q. 1. cum ergo. de talibus nuptiis incestuosis habetur. 35. q. 3. c. 2. & c. nullum. & c. de incestis. ibi videas: & c. nec eam quam. & tales nuptiæ hic appellãtur nefarię, q̃m tales incestuosos designare funestũ est, vt in pręc. c. de incestis. & dicuntur abominabiles Deo, & cunctis hominibus, vt in pręd. c. nec eã.

Eoipso. in hoc videtur facere ad propositũ. de quo habetur infra eod. c. ver. bona. in fine.

3 *Rerum.* hoc nomen rei, secundum veram significationem, oĩa comprehẽdit, & corporalia, & incorporalia. ff. de ver. sign. l. rei appellatio. & l. rei appellatione. aliquando tamen hoc nomen, rei, stricte sumitur, & proprie, vt 23. q. 7. si de rebus. vbi de hoc in prin. sed ad huius verbi declarationẽ, vide quod plene dixi. 40. dist. ante omnia.

Perdat. vt C. de incestis nup. l. cũ ancillis, & l. seq. & l. si quis. ff. eo. tit. l. ĩcestę. isti. de nup. §. si aduersus.

Et mulier. repete, & cum secundum leges ciuiles mulier, &c. & dic mulier, ingenua. C. de rapt. virg. l. 1. §. & siquidem. in ancillis enim & libertinis, non habet locum pœna bonorum, vt ibi habetur.

4 *Humanã legem.* quæ habetur. C. de rap. vir. l. 1. & dic humanã. i. ciuilẽ, quia scd̃m canones, licite rapta cõtrahit cum raptore. q̃d dic vt 36. q. 2. in summa.

Consortibus. idest sociis in delicto, vt in præ. l. C. de rap. virgi. §. pęnas autem.

Ipso iure. hoc habes in authen. de rap. muli. & c. in fi. coll. 9. & ꝓpter hoc q̃d sic dicit, facit ad ꝓpositũ.

5 *Certo casu.* s. cũ parentes mulieris non supersunt, nec alter eorum: vel si supersunt ipsi, vel alter, cõsenserunt talibus nuptiis: hoc casu bona deuoluuntur ad fiscum: vt in præ. authen. de rap. muli. in fin. Ista aũt cessant secundũ canones, vt no. 26. q. 2. de puellis in gl. hoc est derogatum, &c.

Illicitas.

EX
1710
E97++
1578

Illicitas ſpecies.ſupra de Iudæis. ita quorundam.
Omittens. hoc hr̄.ff.de vect.l.commiſſa.C.eod.tit.
l.oium.& l.ſi quis.& qđ hic dr̄, locū habet in priua-
to.ff.eo.tit.l.vlt.§.diuus.in milite non.C.eod.tit.l.3.
Prædicti.l.ſuperius nominati:vt illicitas ſiue ne-
farias nuptias contrahens: rapta quæ cum raptore
contrahit:tranſuehens illicitas ſpecies,vel rerum ve
ctarum profeſsionem omittens. *Ipſo iure*.ſic intel-
lige quod dicitur ſup.eo.excōicamus.1.reſponſo.2.
6 *Confiſcata*.ad hoc.23.q.4.nimium.iuxta finem.
ver. Cōſtantinus.6.q.1.ſi quis eum. ſupra eo.tit.ver
gentis.& c.excōicamus.infra 1.rn̄ſ.2.C.de apoſta.eū
qui.infra de verb.ſign.ſuper quibuſdam.1.reſpon.
in fi.C.eod.tit.l.4. Saluo iure principalis dn̄i,dum-
modo ſuper hoc nullum pręſtet obſtaculum,nec ali
quod impedimentum opponat.C.de hæret.authē.ſi
vero dn̄s.fuit aūt Frederici. Et dic confiſcata.ſ.à tpe
commiſsi criminis.C.ad l.Iul.maie.quiſquis.§.emā
cipationes. & C.de apoſta.apoſtatarum.§.1.hoc tn̄
quidam intelligunt,crimine permanente.arg.ſupra
eod.ſtatutum.§.1.& 43.diſt.c.vlt.in fi.& 49.diſt.c.1
in fi.& aduerte,qūo hæc litera loquitur indiſtincte.
7 Vnde dico,ꝙ donatio ſiue alienatio facta ab hęre
tico,ante damnationem,non tenet:licet dn̄ia hære-
ticorum bonorum nō ptineant ad fiſcum ſiue eccle
ſiam, niſi demum dānatione ſecuta ſuper crimine;
tn̄ ex quo eſt ſecuta condemnatio,effectus huius dā
nationis trahitur retro,ad diem cōmiſſi criminis:&
ex die cōmiſſi criminis, videtur ei interdicta aliena
tio:vt in præ.§.emācipationes. ad hoc qđ not.ſupra
de ſimo.tanta.in glo. præſciſus.verſi. & intus ortus,
&c.arg. ad hoc ſupra eo. c.quicūq;.§.vlt.ff.de accu.
l.ex iudicio.hoc tamē intellige, cum determinatio-
ne eius quod hr̄ ſupra eod.lib.de pſcrip.ſiqui.§.1.
8 Et vbi hæreticus alienauit,fiſcus vel inquiſitores,
nō tenentur pretium reſtituere emptori:& eſt ratio,
quia vt prædixi, effectus dānationis trahitur retro,
ad diem cōmiſſi criminis: & ſicut facta dānatione,
non poſſet bona alienare,eodem modo nec ante dā
nationem, à die dicti criminis cōmiſſi, non potuit
alienare.arg.ff.de dona.inter virū, & vxorem.l.do-
nationes.ff.de dona.l.poſt contractum.ff.de accu.l.
ex iudicio. & in pręcitato §.emancipationes.nam ſi
hoc eſt in crimine læſæ maieſtatis,vt ibi,multo for-
tius in crimine hæreſis, cum maius ſit crimen qđ in
Deū cōmittitur principaliter, quàm qđ in homine.
17.q.4.ſicut qui.in fi.ad idē ſupra eod.tit.vergentis.
ver.eum enim.& eſt ratio, quia fiſcus ſiue inquiſito
res,talia bona,vt ſua videntur vendicare:arg.prędi-
ctarum legum,quo caſu certum eſt, vendicantē pre
tium non debere reſtituere.C.de furtis.l.in ciuilē.
9 Et hoc verū intelligo,niſi ptiū,vel aliud loco pre
tij īueniatur in bonis hæretici.arg.ff.ſo.ma.ſi cū do-
tē.§.vlt. & l.ſeq.ff.de leg.1.l.Imperator.& l.ſequēti.
10 Et intelligas,ꝙ non ſolum aduocabit rem non
reſtituto pretio emptori qui emit ab hæretico, ſed
nec etiam ei,qui ab emptore emit: quantūcumque
bonam fidem habuerit,& quantūcumq; per plures
manus ambulauerit,& eſt ratio, quia nō habuit ius
vendendi:vt ff.de minori.in cauſæ.§.vlti.ff.de con-
trah.emp.& vēd.l.ſi quis ſub hoc pacto. & eſt ratio,
quia effectus dānationis trahitur retro, vt prædictū
eſt ſupra.& ſic bona vendi non potuerunt:vt patet

A ex præmiſſis,ſicut etiā tenebat Dynus in prædictis.
Executio. ſupra de ſponſa. cum in tua. & ſupra
de accuſatio.ſicut olim.
Promulgata.tunc demum eſt ſn̄ia executioni mā
danda.ff.de re iud.l.à diuo.& ſcđm hoc intellige,qđ
habetur 23.q.5.ſi vos. & c.de liguribus. in fi.24.q.
1.c.qui contra.& hic adde:& videas quod dicā in-
fra eod.lib.de homi.c.pro humani. in fi. in gl.quia
ſufficit,&c.& infra eod.lib. de pęnis.felicis.in glo.
quæ eſt in verbo,infamis.& c.2.q.3.præuaricatorē.

c. Statuta.

Summarium.

B
1 *De plano procedere,qualiter ſit intelligendum.*
2 *Reum priuare debito iuris ordine, graue peccatū.*
3 *Epiſcopus non poteſt partem prouentuum ab in-quiſitoribus exigere.*
4 *In crimine hæreſis ſententia,an requiratur.*
5 *An ſit ſecretum,quod quinque ſciunt.*
6 *Caſus in quibus relinquitur quis conſcientiæ ſuę.*

STatuta.
1 *De plano*. ſic ſupra de iudi. nouit. iuxta *Sed qua*
fi.intellexerunt quidā,ꝙ hoc debet intel- *ratione in*
ligi.i.ſine magna diſceptatione,atq; ſum *telligi hęc*
matim:alij hoc non admittunt,& intelligunt de pla *debeāt do*
no.i.ſine ſcriptura, vel libello.arg.ff.de cōſti.prin. *cet Papa*
C l.1.vel.i.non pro tribunali:vel in figura ſolemnis iu *in Clemē.*
dicij,ſedendo in prætorio, vel vbi ius reddi conſue *ſæpe. de*
uit:ſed alibi, non ſeruata ſolemnitate ſtrepitus iudi *verb. ſig.*
ciorū,ff.de adul.miles.§.ſexaginta.ff.quis or.in bo. *relata ſu-*
poſ.ſeruetur.l.2.§.dies. hæc tanguntur in Spec.de *pra. fol.*
offi.ord.iudi.§.poſtremo.ver. tertio dicendum eſt, *74.*
&c.ibi videas quo ad hanc materiā plenarię cogni-
tionis;& ſcđm hoc qn̄ dicit,de plano,debet exponi,
ideſt ſumarie,quaſi dicat ſine magna inquiſitione.i.
iudice non ſedēte pro tribunali;licet enim de plano
cognoſcat, nihilominus libellū recipiet iudex:vt in
præ.§.ſexaginta. hoc etiā ſic notatur in ſpeculo,de li
belli conceptione.§.nunc dicendum.ver.42.&c.
D *Strepitu*.hęc clauſula etiam habetur ſupra de ſta.
mo.ea quæ.§.ꝙ ſi abbas.aliqn̄ iſtę duæ clauſulę, de
plano,& ſine ſtrepitu:ponuntur ſimul in cōmiſſio-
ne:vt ſupra de accu.olim.& tunc qualiter proceden
dum ſit,plene ibi no.Inno.& Hoſtien.
Figura.ſic ſupra eod.lib.de elec. indemnitatibus.
§.verum.ibi dixi.
Vel teſtibus.repete quod dictum eſt ſupra eod.tit.
c.vt officium.in gl.aliquorum fuit ſententia,&c.
Potentiam.hic habes arg.quòd potentia tempora
lis obeſt.Sed arg.contra ſupra de appell.conſtitutis.
2.verſ.decanus. cum concor.ibi notat.
Graue periculū.o, tu quicūque iudex in tali cauſa
E bene aduerte iſta verba:nā nō dicit quale periculū, *Eymer. 3.*
ſed dicit,graue. ſimile verbū habes. 9.q.3.c.graue. *p. q. 75.*
2 Noli igitur reum priuare debito iuris ordine ſine
magna cauſa,qm̄ hoc fieri nō poteſt ſine offenſione
Dei,vt ſatis colligitur.28.diſt.de his.in fine.
Eorundem.accuſatorum,vel teſtium.
Non publicè.ſic 30.q.vlt.§.his ita.infra eod.lib.de
priuil.epiſcoporum.ibi dicam.
Commodè. ſic ſupra eod. de reſcrip.ſtatutum.§.1.
ſupra eod.lib.de electio.quàm ſit.ibi dixi.
3 *Proceſſerint*. qn̄ in hoc ſolus procedit eps̄,ab in-

quisitoribus hæreticæ prauitatis, nihil potest exigere de prouentibus, qui proueniunt illis, prætextu ex pensarum quas facit dũ inquirit, immo illud debet exequi proprijs sumptibus: vt in extrauaganti Benedicti eod. tit. ex eo. §. verum.

Consilio. ad hoc. 1. q. 1. estote. 84. dist. c. 1.

4 *Ad sententiam*. hic videtur quòd in crimine hæresis, sententia requiratur. sic supra eod. vt inquisitionis. vers. vbi per viros, & c. sed arg. contra infra eod. lib. de homi. c. 1. in fine.

5 *Secretum*. videtur ꝙ illud dicitur secretũ qđ quinque homines sciunt: secundum id quod leg. & not. de pœn. dist. 1. §. è contra ea quæ. ver. filiã nanq; &c. Sed hoc non est verum in hoc casu: vt infra patet ibi: aliis patefecerint, &c. Sic etiam sumitur. 3. q. 7. sacerdos. in fine. de pœn. dist. 6. sacerdos. & adde qđ dixi supra eod. lib. de elec. vbi periculum. §. nulli. in verbo, secrete.

A *Promulgare*. demonstrat, quia nisi sic iniunxerit, pandentes sententiã excõicationis non incurrunt.

Episcopum. sic supra eod. inquisitores.

Iudicijs. supra de accu. qualiter. 2.

6 *Onerantes*. nota hic, ꝙ quis relinquitur suæ conscientiæ. supra eod. lib. de rescrip. statutum. §. assessorem. & 4. dist. deniq;. & ad huius dicti declarationẽ scias, ꝙ trib⁹ de causis relinquit' quis suo iudicio. s. cum non debet prohiberi, quia indifferenter potest istud facere, vel dimittere sine peccato. 33. q. 4. vir cũ propria, vel quia timetur scandalũ, sicut cum multitudo est ĩculpa, vt ĩ præ. c. deniq;. & 1. q. 7. quoties. B 23. q. 4. non potest. c. ipsa, vel quia defecit iudiciũ: & hoc dupliciter. s. vel propter personam, quæ non potest iudicari. vt 17. dist. §. hinc. etiam 21. dist. nunc autem. vel propter crimen, quod occultum est. 33. dist. habuisse. in fi. 35. q. 6. si duo. 2. q. 5. consuluisti. & etiam scripsit Hug. in præ. c. denique.

GLO· ORDINARIA SVPER CLEMENTINIS TIT. DE HAERETICIS.

CAP. I. supra folio. 69.

MVLTORVM.

Pulsauit. talis pulsatio, cõiter prĩcipes mouet, vt hic: qñq; etiam nõ mouet ex causa de pur. ca. cum in iuuẽtute.

Metas. dicitur à metior metiris: & est finis, vel terminus agri, vel cuiuscunq; rei. habemus meto metis, quod ponitur pro collectione messium. de pœ. & remiss. cũ ex eo. post princ. inde dixit quidam:

Dum tua rura metis, vicinis parcito metis.

Has vero metas non licet transgredi. de sepul. cap. 1. vbi de hoc.

Excedentes. aliàs extendentes.

Pietatis specie. concord. 30. q. 1. nosse. cũ suis concor. eo. tit. excõicamus. §. quia vero. de simo. ad Apostolicam. infra c. fin. versic. nonnulla.

Innoxij. quod esse non debet. de sen. exc. Romana in fi. lib. 6.

Detrimentum. qđ esse non debet. de pœnis, in quibusdam. de appel. c. 3. & c. suggestum. de off. ord. irrefragabili.

Indago. quasi indagatio, inquisitio, vel inuestigatio. de iureiur. quanto. post princ. de offi. deleg. c. 1. & vlt. lib. 6.

Deputatos generaliter. supra eo. tit. per hoc. lib. 6. & vide quod ibi no. in 1. gl.

Amore. quatuor modos exprimit, quibus peruerti solet humanum iudicium. 11. q. 3. quatuor. de re iud. cum æterni. lib. 6. Et isti quatuor modi possunt his versibus comprehendi.

Quatuor ista: metus, odium, dilectio, census.
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

Citare. hoc est primũ de quinque, de quib. dixi.

Capere. scdm qđ differt à sequenti. sępe etenim capitur, qui nõ ĩcarceratur. de sen. exc. si clericos. lib. 6. infra de excess. præla. frequens. in prin. & post prin.

Mancipare. tertium.

Ponendo. quartum.

Manicis. sicut compedes sunt catenæ, vel vincula circa pedes: ita manicæ catenæ, vel vincula circa manus, de vtroq; in Psal. 149. Ad alligãdos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis C ferreis. Io. And.

Oneramus. concor. supra ea. compil. de iur. patro. c. 1. & ibi dedi concor. de hoc.

Inquirere. quintum.

Duro. posuit quinque alteri soli præmissa: nunc ponit tria prohibita: & ecce primum.

Ad pœnam. de pœ. quamuis. lib. 6. de verb. sign. nouimus. de aposta. c. penult.

Tormentis. secundum. De tormentis testium actoris & rei, not. 15. q. 6. in summa. facit 5. q. 5. illi qui. de re iud. cum in contemplatione. Puto aũt ꝙ ieiunia, quæ inquisitores ad veritatem eruendam solent D indicere, sint tormenta: ita ꝙ alter hoc non possit sine altero: per hanc literam. Nam quæstionis verbo intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam mansionem. ff. de iniur. item apud. §. quęstionẽ. & §. quæstiones. & ff. ad Syl. l. 1. §. quęstionem. itẽ patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quasi torquens mentem. Io. And. *Eymer. 3. p. q. 61. vbi dixi.* *Eymer. 3. p. q. 73. vbi dixi.*

Ad sententiam. tertium. Olim autẽ qñ alter solus procedebat. solus sententiabat. Si ambo procedebãt licet diuisim, cõicabant sibi processus in fine, cum nõ restabat nisi ferre sententiã. eo. tit. per hoc lib. 6. & in extraua. Benedicti, ex eo. quod tamẽ adhuc ho E die seruabitur: quod dicit decre. per hoc. vt si discordent in sententia, consulatur Papa.

Contra eos. sed nunquid pro eis posset alter sine altero definire? videtur ꝙ sic: quia à iure veteri non recedimus, nisi inquantum inuenitur expressum: Sed ita est, ꝙ olim & hodie alter solus potest inquirere: et de iure veteri, cum solus procedit, solus pronuntiat, vt dixi in gl. prox. quod hodie immutatũ est, si condẽnat per hanc literã: ergo si absoluit, remanet ius antiquum: facit de elect. statutum. lib. 6. & est fi. qđ no. 12. dist. præceptis. 3. q. 6. accusatus. *Eymer. 3. par. q. 48 vbi dixi. Zãchi. de hær. c. 15. nu. 2.*

EX 1710
E97++
1578

Sede vacante.vel quasi vacante, vt in casu decr. si eps.de sup.neg.prælа.lib.6.Item intelligo sedem vacare,quo ad hunc casum iurisdictionis capituli,etiā qñ prouisum est,sed prouisus administrare non potest:quia nondum habet literas per consti. Bonifacij iniunctas.facit de transla.c.2.

Capituli.hæc litera infra pluries repetita:& decr. infra prox.facient ad quæstionem, an capitulū sede vacante possit visitare, & debeat procurari, de quo per Io.mon.de sup.neg.prælа.ecclesię.& per Arch. eod.tit.si eps,& ꝙ possit,alleg. quia eps hoc potest: & est iurisdictionis,in qua succedit capitulū de maio.& obe.iis quæ. & c.cum olim.eo.tit.c.1.lib.6.de insti.c.1.eo.lib.ergo hoc poterit:aliàs tempore vacationis, remanebunt crimina incorrecta. alle.etiam præ.decr.ecclesiæ. vbi visitator datus à metropolitano,à quo certus casus excipitur,in alijs videtur potestatem habere: quasi ꝑ exceptionē firmetur regula. ff.de fundo instr.quæsitum.§.deniq; Neratius.32.q.7.dñs.Cum aūt metropolitanus nil habet,nisi de iure transfuso de capitulo in metropolitanum: ergo capitulum hoc habet.faciunt no.per Inn. de hær.ad abolendam. In contrarium,hoc non est iure expressum.ergo nec attribuendum: licet enim capitulum concernat iura epatus. 12.q.2.claritatem.& c.illud. & ius reddat agentibus,accusantibus, & denuntiantibus:non tñ visitat: sed is qui datur à Papa 61.dist. obitum.vbi probatur, ꝙ vacans ecclesia destituitur visitatione. Sed scđm Arch.dici posset, ꝙ illud destituit nō respicit visitationis operam, sed ecclesiæ vacationē.sicut de ele.ecclesia.1.& 2.in prin. Item capitulum est necessarius,non voluntarius administrator:ergo non poterit quod administrationi necessariò non incumbit. Et hoc tenet Ioan.mo.sed Arch. nō eligit:videtur tñ plus accedere primo dicto, pro quo facit:quia iste non est actus per quem præiudicetur epo:sicut beneficiorum collatio, & alienatio personarum,& rerum.de quibus de maior. & obedien.c.1.71.dist.fraternitatem.12.q.2.si qua de rebus.egeret declaratione,nō solum in hoc,sed in pluribus alijs articulis,hoc quod dicitur.capitulum succedere in iurisdictione vacante sede. Volens tenere opinio.Ioan. posset dicere illam veram in generali visitatione ciuitatis,& diœcesis;contrarium, in speciali visitatione,vel inquisitione contra certas personas,vel loca.

Requisierint. requirit ergo per parē. de hoc de offic.deleg.cum causa.in 1.gl.& puto sufficere vnam requisitionem.& facit quod no.18.dist.si eps.in vlt. glo.& quod dixi de iureiur. ego N. & in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit. sic de excep.pia.lib.6.& supra ea.compil de dec.c.1.& hic adde,quod ibi dixi.Io. And.

Ipso iure.quo ad iuris effectum. si enim de facto, tortus est, vel dure carceratus, hoc nequit nō fuisse. ff.de capt. & post li.reuer.l.in bello.§. factę. & facit quod dixi de appel.vt nostrum. Sed si interlocutoria solum lata esset super carcere, vel tortura, illa nulla esset:& lex permittit tunc appellare: quia grauamē tolli non posset, per appellationem interponendam postmodum à definitiua.de appel.super eod.ti.primo responso.2.q.6.ante sententiam.ff.de appell. reci,vel non.l.2.

Eymer. 3 par.tit.de appel.quę fit ab inquisitore vbi dixi. Zanchin. de hær. c. 29. Simā. cath. inst. tit. 6.

A *Nolit*.si.de rescrip.sciscitatus.in fine.

Inquisitori.hic iunge finem,super illis,&c.

Super illis.carceratione, tortura, & sententia.

Per literas.concor.63.dist. c.1.& 2.de temp.ordi.nec episcopi.

Consensum.sufficit ergo ꝙ committat, vel consentiat illum procedere, quæ sunt diuersa. facit quod scripsi de foro competen.significasti. super glo.si.de eccle.ædifi.ad audientiam.2.super prima glo. vnde in electione licet primum,& non secundum.de electio.c.pen.in fi.lib.6.ita hic delegatus epi, vel capituli potest secundum, & non primum: quod forte fuit causa huius disiūctæ: alterum vero istorum hic est necessarium intra octo dies post requisitionem. post octo vero dies,neutrum est necessariū,vt supra.

B *Muri*.eodem tit. vt commisi lib.6. versic. & illorum.

Vulgariter. si.supra ead. compil. de re.do.ca.1.in prin.& ibi concordan.

Duos.nisi de vno concordarent: in casu enim discordiæ manasse videtur hæc ꝓuisio. facit de appell. cum speciali.puto contrarium.s. quòd de vna conuenire non possint, sed necessarij sint duo: nec est hoc prouisum propter discordiam,sed ad securiorē custodiam:quod satis sonant verba. facit optime.ff. de custodia reorū.l.vlt.in prin.ibi,nec vni,sed duobus custodia committenda est. & idem dicimus de ministris,de quibus sequitur.

Siman.catho.instit. tit. 16.n. 7.& seq. Vmbertus uerbo.carcer.nu.12 & seq.

C *Prouidebit eidem*. de suis reditibus, non de parte prouentuum, inquisitionis officio deputata, vt in extrauaganti Benedicti,ex eo quod.§. verum quia.

Etiam prouidebit.inquisitor.s.de prouentibus deputatis officio.

Ministrum.sim.de si.presby.proposuit.in fi. facit quod dixi super tit.de offi.custo.Io. And.

Conclaui. concor.de ele. vbi periculum.§.in eod. cum suis concor.lib.6.

D *Diuersę*. ne vnus custos sine altero possit aperire. Interdum enim in eadem sera habent plures socij plures claues,vt quilibet per se & aperire & claudere possit: cuius contrarium hic intendit.

Vmbertus uerbo,carcer.n.12. Rept. uerbo,claues

Subdelegare. quod aliàs non posset: cum sibi ministerium demandetur sine iurisdictione:in quo videtur electa industria personæ.de offi.deleg.cap.si. & puto per hanc literam,ꝙ in assumendo ministro, non requiretur consensus episcopi, vel inquisitoris.

Iurabunt. sim.supra ead.compil. de rel.do.cap.2. vers.illi etiam. de magi.c.2.sed in illis nihil dicitur de corporali tactu.

E *Tacta*.vt not.de elect.vt circa ver.coram.lib.6.in gl.2.in corporali iuramento non sufficit presentia, sed requiritur tactura Euangeliorum. Quidam dicunt, ꝙ corporale iuramentum satis est, ꝙ habeat corporis sensum, vt visum.facit 35.q.6. episcopus. per id quod de possessione dicitur, ꝙ ibi requiritur actus corporalis, & cum visu transfertur.ff.de acq. possess.l.quod meo.§.si per venditorem.& l.1.§.pen. & no.de consuet.c. 2.sed illud verum,cum tradens & accipiens,hoc intendunt.secus si possessio erat vacua,vt ibi not. Vt ergo scripsi,post Inno.de iureiur. etsi Christus.vers.quod autem.iuramenta quæ præcipiuntur à iure, sicut testis, calumniæ, veritatis,vel quæ à iure, iudice, vel parte ex necessitate deferuntur,

tur, debent fieri tactis Euangeliis: aliàs fieri possunt sine tactura. & vide qd no. 22. q. 1. in summa. Sed videtur, ꝙ plus obliget corporale. facit. 2. q. 5. quanto. & c. seq. C. si minor se ma. dist. 50. si alterius. Quędā aũt iura dicunt simpliciter iurari, quædam corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quædam addunt ipsorum tacturam: vt hic, & 1. q. 7. quoties. & supra ea. comp. de iureiur. Romani. versi. porro. de frigi. & malefi. laudabilem. Patet de primo, de iu reiur. eo. tit. per totum. lib. 6. de testi. præsentium. & c. pen. de excep. pastoralis. qui ma. accu. pos. cum in tua. de sen. exc. ex tenore. De secūdo, de hære. ad abolendam. §. statuimus. de sent. excom. venerabilibus. de elect. vbi periculum. §. super his. & c. vt circa. & c. procurator. lib. 6. De tertio, de purg. can. quoties. Apud Italicos, interpretatur consuetudo, ꝙ sufficit quemlibet librum, vel quamlibet scripturam tāgere: quod satis puto procedere, etiam vbi de corporali iuramento exprimitur, non sic vbi de tactura euangeliorum, vt hic, & in concord.

Ponēdorum. vbi hoc exprimitur, iuratur super futuris: & sic non obst. de iureiur. c. pen.

Poterunt. 22. q. 2. faciat.

Secreto. si. de elect. vbi periculum. §. nulli. lib. 6. cū suis concord. & de secreto habetur infra c. proxi. de pœ. dist. 1. §. hoc ergo. in prin. & versi. filiā. & de here. ca. vlt. lib. 6. nec sumitur tam amarè hoc verbum quin alter custos in absentia alterius captiuum alloqui posit de non secretis ipsis incarceratis.

Absque diminutione. non sicut infideles seruiētes, vel ministri, qui semper de eo qd dominis datur, decimā, vel aliam quotam subtrahunt, vt not. 1. q. 1. Christus. 13. q. 1. §. 2. versi. sed videte.

Coram. eisdem episcopo, vel capitulo, & inquisitore, vel substitutis ab illis.

Pro dicto crimine. de incarcerandis, ergo pro aliis criminibus non iurant inquisitori.

Deputandi. dato ergo, ꝙ capitulum haberet iurisdictionem & carcerem: non tamen in suo carcere sed episcopali tales tenebit sede vacante.

Notarij. qui possunt esse constituti in sacris & religiosi; quod dic, vt eod. tit. vt officium. §. ad conscribendas. lib. 6.

Eymer. 3 par. q. 19 vbi dixi. Arelatanus de here. notab. 36. Bernard. ī Lucerna uerbo, notarius. §. 1.

Iurabunt. speciale est, propter magnitudinem criminis & fauorem fidei: aliàs sufficere deberet iuramentum in creatione præstitum. de pręs. ad audientiam. de cuius forma scripsi, ne cle. vel mo. sicut te. & Spec. de fi. instr. §. restat. ver. sed quæro.

Personis. officialibus nuntiis. ad citationes faciendas, & apparitoribus: de quibus infra c. proxi.

Non agere. concor. de simo. nemo. & qd ibi not.

Dignissimum. idem versi. 81. dist. c. 1. in fi.

Fraudulenter. falso alicui non imponant, quod sequitur.

Obtentu. vbi ergo non propter alterum prædictorum: sed forte timore, vel propter vitandum scandalum, hoc omitterent, non est locus pęnę.

Et conscientiam. not. &, ꝙ copulat. concord. de re iud. cum æterni. lib. 6.

Eodem. odij, gratiæ, &c. vt supra.

Alij vero. s. inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab episcopis, vel capitulis vacante sede.

Eo ipso incurrant. Hic patet aperte, ꝙ constitutio

A ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum. quo ad pœnas suspensionis, & excommunicationis. ad idem supra ead. compil. de sta. mo. cap. 1. §. quia vero. infra de pœnis. cap. cupientes. §. qui vero. Nec turbentur aliqui: nam hoc idem probatur de schisma. c. 1. vers. omnē. lib. 6. & eo. lib. de elec. vbi periculum. ver. nulli. & c. fundamenta. §. ꝙ si secus. & c. quia sepe. facit eo. tit. sciant. & cap. seq. & c. indēnitatibus. §. postremo. de offi. deleg. c. fi. §. pars vero. de offic. ord. c. vlt. de iudi. c. 2. ver. prouiso. de re iud. c. 1. & 2. ad fin. de homi. pro humani. versi. sacri. Ad idem antiqua iura. de sent. exc. porro. & c. cum non ab homine. de temp. ord. c. vlt. patebat idem. de im-

B mu. eccle. clericis. lib. 6. versi. necnon. Et ex his videtur indubitatum, qd Archid. habebat pro dubio: & disputationi relinquebat in decre. cum quis. de sent. exc. lib. 6. an hæreticus omnino occultus, sit excommunicatus. Ioa. tenet ꝙ sic. 24. q. 1. in summa. & in glo. seq. de pœn. dist. 1. cogitationis. Placet etiā Gof. & Ray. in summa, de hære. Ad contrarium inducitur 32. dist. erubescant. & quod ibi not. 33. dist. habuisse. 50. dist. §. sed illud. in fi. 2. q. 1. nomen. & q. 5. consuluisti. & 6. q. 1. simonia. 15. q. 6. c. 1. versi. non potest. 30. q. vlt. §. his ita. & c. seq 32. q. 5. c. vlt. de simo. sicut tuis. in fi. & c. seq. Facit ad hoc quia ex voluntate quæ non procedit ad actum, non scandaliza

Cōtra sentiūt, et vere Theologi. Caietan. 2. 2. q. 11. art. 3. Sotus i 4. dist. 22 q. 2. art. 2. Alfonsus Cast. libr. 2. de iust. here. pu. c. 18.

C tur ecclesia. 24. q. 3. Deus quibus. Sunt qui nolunt fateri, per clauē ecclesiæ ligari posse omnino occulta, nisi illa sint expresse lege diuina damnata, vt vsura in qua damnatur spes occulta. de vsu. consuluit. Alij dicunt, ꝙ si factum est publicum, sed occultum quis fecerit, ligari potest per ecclesiam 5. q. 1. quidā. de off. ord. si sacerdos. Si vero & factum & faciens sunt occulta: secus vt in cōtrariis. Sed vtrique dicto, obuiant iura alleg. in princ. gl. quare de plano fateamur ꝙ constitutio militantis ecclesiæ ligat omnino occulta: non tamen nominatim de illis iudicat tribunal ecclesiæ: immo ipsa ecclesia, inquantum per

D hominem, iudicat hominem nominatim, & inquantum est collectio fidelium, ligatos sic occultos habet pro solutis. de sent. excom. à nobis. 2. & sic loquũtur contraria.

Excommunicationis sententia. de suspēsione nil dicit, quare videtur, ꝙ ab illa superior posit absoluere. Dic contra. & ratio illius omissionis fuit, quia tēpus habet determinatum: & vbi sic determinatum est, videtur, ꝙ non possit superior absoluere: vt not. de elect. cupiētes. §. cæterum. in gl. est ergo. Sed quid si tempus determinatum non esset? Videtur ꝙ possint, ex quo superior nō reseruat. de sen. exc. nuper. nec prohibet, vt infra de pri. c. 1. ver. si qui. facit qd

E no. de reg. non solum. in fi. lib. 6. & quod dixi de sol. ca. 2. in fi. secus si reseruasset. de testi. tam literis. in fin.

Mortis articulo. qui casus semper excipitur. infra c. proxi. de offi. ord. pastoralis. & vide quod ibi not.

Et tunc. s. quando in mortis articulo, per episcopum, vel presbyterū absoluuntur: & hoc intelligo, si facultas est satisfaciendi. & tempus hoc patitur: aliàs absoluetur cum cautione. facit infra c. proxi. de sepul. c. vlt. de sent. excom. à nobis.

Manere. concor. eo. tit. c. vlt. in fi. lib. 6.

EX 1710 E97++ 1578

PAVLVS DE LEAZARIIS IN CLEMENT. MVLTORVM.

De hęret. §. propter quod. super uerſ. Vel tormentis exponere illos.

Summarium.

1 *An Epiſcopus per ſe, vel inquiſitor poſſit teſtẽ torquere pro habenda veritate.*
2 *Elaborandum eſt iudici, vt veritatem inueniat.*
3 *An inquiſitor, vel epiſcopus per ſe, poſſit teſtem falſum punire.*
4 *Vbi eadem eſt ratio, idem ius ſtatui oportet.*
5 *Inquiſitor teſtem poteſt punire & torquere pro veritate habenda contra tertium, ſecus ſi contra teſtem nouam formet inſtantiam.*
6 *Cuſtodibus carcerum, de quibus prouentibus debeat inquiſitor, & epiſcopus prouidere.*

PAulus de Leazariis ſup verbo: *Illos.* dicit ſic: illos ſcilicet pro huiuſmodi negotio inquiſitos. (Eymer. 3. par. q. 73 vbi dixi.)

1 Aliud videtur in teſtibus, ſi cauſa ſubſit eos torquendi: quia cum per ſe quilibet poſſit inquirere, poterit omnia ad illud †neceſſaria, ſine quibus illud nõ poteſt expediri, de offi. deleg. preterea. & c. prudentiã. verſ. explorati. & ff. de iuriſd. om. iud. l. 2. († aliàs, acceſſoria.)

2 Sed planum eſt, quòd ad veritatem habẽdam, debet iudex laborare, de probatio. quoniam. 14. q. 2. quamquam. 30. q. 5. iudicantem. 23. q. 8. occidit. de teſti. cum cauſam. C. de iudi. iudices. cum concord. quam ab inuito, & ſuſpecto aliter habere non poteſt. 5. q. 5. illi qui. vbi notatur de tormentis teſtium. ipſum ergo teſtem poterit epiſcopus & inquiſitor, & quilibet per ſe torquere.

3 Et eadem ratione videtur, quòd eum poſſit extraordinarie punire, ſi falſo teſtimonio aurẽ eius offendit durante iudicio. C. de teſtibus. nullum. ad idem de pen. ſuper his. & c. dilectus. (Eymer. 3 p. in 12. modo procesſũ termi. Zach. de hæret. c. 14. vbi Cãpegiᵒ.)

4 Sed cõtra videtur, quia ratio quę ſubeſt in inquiſito, ſubeſt in teſte: ergo erit idem ius in vtroque, de translat. c. 2. cum concor. & hæc duo infra ęquiparantur ibi: *prauitatem ipſam, vel impedimentum officij.* Et ſi dicamus, quòd inquiſitor non habet ordinariam, videtur caſus in authen. de teſtib. §. ſi vero. pro hac parte facit, quia cũ quilibet poſſit inquirere vſq; ad ſententiam & teſtes, fuit pars negotij, de verb. ſign. forus. cui licet totum & pars. de reg. iuris. cui licet. lib. 6.

5 Solutio. primum verum eſt, vbi teſtem vult torquere pro veritate habenda cõtra Titium delatum: vel eum extraordinarie punire, tanquam coram eo notorie delinquentem. facit quod not. de confeſſis. c. 2. & quod ibi notat Inno. & de iureiur. cum impoſitionibus. lib. 6. & iura ſupra allegata. ſi vero format inquiſitionem cõtra eum propter hoc, ita quòd eſt noua inſtantia, cum teſtis ſit nunc principalis inquiſitus, aliter per ſe non poſſet eum torquere. & ſic intelligantur iura ſupra ſecundo allegata.

Ad ſententiam. condemnatoriam.

A

Idem Paulus ſuper uerbo, Prouidebit. eiuſdem clement.

PAulus ſuper verbo, *prouidebit,* dicit ſic:

6 Et prouidebit de redditibus ſuis, non de parte prouentuum officio deputata: vt patet in extrauaganti Benedicti, ex eo. §. verum. & eſt ſimile de offi. ord. quoniam. inquiſitor autem bene prouidebit, de parte illorum prouentuum, vt patet ibidem. (Eymer. 3. p. q. 108. Rept. verbo, ſalariũ. et uerbo, expenſę.)

B

Zenzellin. ſuper eod. uerbo, Prouidebit.

ITem Zenzelli. ſuper eodem ſic dicit: *Prouidebit.* etiam de ſuo: vt in extrauaganti Benedicti Papæ xj. ex eo quod. §. verum.

Cap. II. ſupra fol. 71.

NOlentes. diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. Secũda ibi, Inquiſitoribus. Tertia ibi, Notarij. Quarta ibi, Porro. Imol.

Improbos. qui dederunt cauſam, merito huic conſtitutioni, & præcedenti.

C

Caligine. Eſaiæ. 5. in fi. Lux obtenebrata eſt in caligine.

Ex nunc. ac ſi dicat, deinceps. vel forſan voluit Papa per hoc, ꝙ hæc pars conſtitutionis ſtatim ligaret à tempore promulgationis, nõ expectato lapſu duorum menſium. de quo dixi in proœmio: nõ quo ad hoc, ꝙ contra facientes hoc ignorantes, obligati eſſent ad culpam: ſed quo ad hoc, vt contra factũ non valeret: prius vero datos afficere non intendit. (Sotus lib. 1. de iuſt. et iure. q. 1. art. 4. Abbas et doct. in c. cognoſcẽtes. de cõſtit.)

Quadrageſimum. cõcor. 20. q. 1. ſanctimoniales. Et eſt mirandum, ꝙ in inquiſitore maior ætas requiritur, q̃ in epõ, qui tamen inquiſitor eſt. & eſt ſi. de elect. nemo deinceps. lib. 6. & hoc eſt de arbitrariis, de quibus non cogimur reddere rationem, vt ſcripſi de reſcrip. ſi quando. (Eymer. 3. par. q. 2. Conrad. Bru. lib. 4 de hęret. cap. 1.)

D

Cõmitti. per prælatos prouinciales, vel miniſtros illorum ordinum, quibus deputatio talium à ſede apoſtolica eſt commiſſa. Idem puto de inquiſitoribus ab epiſcopis, vel capitulis ſede vacante: vt ij qui bus committunt habere debeant hanc ætatem. Sed quid ſi contra fiat? certum eſt, ꝙ puniendi ſunt committentes, tranſgredientes hoc præceptum: & vide quod no. de elect. generali. §. illos. in vlt. gl. lib. 6. & licet hic non apponatur decretum: videtur tamen, quòd non valeat commiſsio pro & contra. de elec. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in gl. 2. (Eymer. 3 par. q. 3. & ſeq.)

E

Ipſorum. commiſſarijs. quod eſt infra. Et per hoc, & per c. ſupra proxi. ſoluitur. quod olim dubitabatur, an inquiſitores poſſent cõmittere vices ſuas? & videbatur quòd non: quia decr. vt cõmiſsi. in prin. eod. tit. lib. 6. permittit, vt committant citationes, & ſententiarũ denunciationes. vltra illa ergo permiſſa, committere nõ poterant. de tranſla. c. 2. facit de offi. deleg. c. vlt. §. vices quoque. vbi etiam conſeruator non committit niſi illa duo, videtur enim electa induſtria perſonæ. de offi. deleg. c. is cui. lib. 6. Contra: quia (Eymer. 3. par. q. 13. & ſeq.)

quia siue ordinariã, siue delegatã iurisdictionem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secũdum.s.cum dicitur, delegatus: quod videtur verius per decr. per hoc.eod.tit.lib.6.pro & cõtra.eo. tit.ne aliqui.est tamen delegatus principis, & cum iurisdictione,non cum ministerio tantum:ergo cõmittit,ita seruatur. Dant ergo inquisitores cõmissarios quos vocamus vicarios, vel substitutos. supra eod.c.proxi.§.porro.& §.notarij.& §.verum. Ad decr.vt commisi.respondetur, ꝙ non loquitur negatiue,sicut illa quæ loquitur de conseruatore,scilicet ꝙ non possint illa duo committere: sed loquitur affirmatiue.s.ꝙ illa duo committere possint: & de illis forte dubitabatur, quasi ante citationem non esset perpetua iurisdictio: & per definitiuã esset functus suo officio. Ad primũ, de offi. deleg. pastoralis.§.1. Ad secundum eod.tit.in literis.

A

B

Commissarijs. de episcopis loqui non videtur: & ideo licet etiam ipsi ab his debeant abstinere, pœna tamen quæ sequitur,non habet locum in illis. concor.infra ver.notarij. voluit ergo dignitati deferre. de off.deleg.c.2.lib.6.

Bernard. in Lucerna uerbo, īquisitor. §.10.

Prætextu.vbi ergo non eo prætextu illicite exigit, licet male faciat,non tamen est locus pœnæ.

Officij. & sic committit crimen concussionis. de quo.1.q.1.ad fin.24.q.1.c.2.in fin. & c.militare.& de immun.eccle.quia plerique. tamen tales absolui permittit infra, restituendo simplum tantum: cum tamen concussor soluat quadruplum.18.dist. quoniam.in fin.

C

Zanch.de hæret.ca. 19.& ibi Cãpegi°.

Illicitis.pęnas pecuniarias applicãdas officio, nõ prohibet imponi & exigi,sed illicitas exactiones fieri.ff.de off.præsi.illicitas.in prin.de simo.in tantum. & c.audiuimus.& c.seq.

Pecuniam.intelligo large.1.q.3.per totum.

Scienter.ignoranter ergo non tenet hæc pœna.si. supra ead.compil.de consan.& affi.c.vnico.

Eymer.3. p.q.112.

Ecclesiarum. de bonis ergo clericorum proprijs, nõ prohibet. Et per hoc dico,quòd si monachus prę esset ecclesiæ,ꝙ etiam eorum quæ acquisiuit intuitu personæ applicatio ista fieri non posset. cum enim impediente professione sibi non possit acquirere:& sic acquisita post possessionem adeptam, sint ecclesię.18.q.1.c.vnico.de priui.cum olim.2.ergo etiam in illis est locus ei quod hic dicitur. quod tamen in quodam inquisitoris consilio ante hanc constitutionem clamare non profuit.

D

Delictum.de reg.iur.delictum.cum suis concord. lib.6.

Ecclesiæ.multo minus,sibiipsis, vel officialibus, vel fisco seculari, cui aliàs applicata sunt ipso iure bona laicorum damnatorum.de hęre.eo.tit.cum secundum.lib.6.Et vide qđ not.de conces.præb.quia diuersitatem.& quod ibi dixi super gl.antep.

E

Applicare. idem verbum. de præb.c.3.probatur autem hoc eod.tit.excõmunicamus.in prin.vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubentur inter ecclesias à quibus beneficiati sunt.

In his.duobus proxime dictis.s.de pecunia extorquenda. & de bonis ecclesiæ confiscandis. primum enim casum.s.de ætate includi nõ puto. quod patet per sequentia:ibi, donec illis,&c.

Absolui.per ordinarios, cum sibi non reseruet.de sent.exc. nuper.

In mortis articulo.supra c.prox.in fi.

Satisfecerint.si habent vnde: aliàs vero paupertas excusat.de vsu.cum tu.de rap.c.2.& vide quod not. de verb.sign.ex parte.3.in fi.4.gl.

Remissionibus. concord.de censi.exigit.ad fi.de rescri.statutum.circa fi.lib.6 & adde quod ibi not.

Commissarios.nil dicit de episcopis, vt etiã supra dixi.& facit infra verbum,prælatis.

Talia.in alijs ergo non habet locum qđ sequitur,

Corrigere.quantum in eis est: vel id est corripere, quod possunt, sed non corrigere: manus comprimere possunt, sed non animum mutare.47.dist.§. necesse.in fi.Io. And.

Secreto.2.q.1.si peccauerit.

Valeant. aliàs taceant.2.q.7.plerunque. Io. And.

Eymer.3. par.q.9.

Amouere.licet prælatus inquisitoris.s.prouincialis, illum ab officio remouere possit, vt hic patet: iurisdictio tamẽ inquisitoris,non ab ipso prælato, sed à Papa immediate dependet: vt solus actus committendi, vel remouendi pendeat penes illum. & hæc patent in priuilegijs officij.ex quo sequitur, ꝙ corrigere,vel alterare non posset facta per illum virtute officij:sed illum amotum puniat,vt hic.

Eymer.3. par.q.3. Eymer.3 p.q.11.

Teneantur.non dicit,possint.

Prędictos. notarios,officiales,& socios.Io.And.

Quibus.ordinarijs locorum.

Perferant.de statu reg.c.vlt.de cle.ægro.c.vnico. §.si autem.lib.6.

Concessione.facta per priuilegia officij, vt habere possint officiales armatos.

Eymer.2. par q.16. Gondisaluus de hæret.q.11. nu.15.et seq.

Exequenda. sint enim tales, qui velint & possint officio deseruire.si.de præb.super in ordinata.de cleri.non resi.c.3.& 4.

Cap. III. supra fol.71.

AD *nostrum*.Casus,damnat sectam Begardorũ, & Beguinarum Alamaniæ,&c.

Cætera omnia quæ sequuntur in glo.concernunt magis theologiam, & ideo recurrendum est ad istam.

EX 1710
E97++
1578

EX CONCILIO TARRACON.

EXCERPTA EX CONCILIO TARRACONENSI pro officio Inquisitionis hæreticæ prauitatis: cui Concilio interfuit venerabilis pater frater Raymundus de Pennaforti.

Attendendum tamen, quòd nondum erant in prouincia Tarraconensi Inquisitores, nec Sextus, nec Clementinæ, nec consultata ad Inquisitores.

Scho. 20. huius p.

CVM nos Petrus miseratione diuina Archiepiscopus Tarraconensis inquisitionem inceptam per bonæ memoriæ B. Barchinon. episcopũ contra hæreticam prauitatẽ in ciuitate Barchinonen. vellemus effectui mandare, inter Iurisperitos, qui nobis tum aderant, dubitationes hinc inde variæ emerserunt. Quare, vt circa factum hæresis, & inquisitionis de cætero fiendæ in prouincia Tarraconensi clarius procedatur, collationibus inde factis cum venerabili fratre Raymũdo de Pennaforti Pœnitẽtiario domini Papæ, & aliis prudentibus, in processu sententiarũ hæreticorum, fautorum, suspectorũ, relapsorum, & pœnitentiis eorum secundũ discretionem nobis à Domino datam, ita duximus procedendum.

Eymer. 3. par. q. 9. *Eymer. 3. par. q. 3.* *Eymer. 3. q. 11.*

Qui dicãtur hæretici. De errori<b> Inzabbatatorũ. Eymer. hac. 2. p. q. 14.

In primis quæritur: qui dicantur hæretici, qui suspecti, qui credentes, qui fautores, qui receptatores, qui defensores, & q relapsi: cũ ista genera hominũ in canone explicentur. Et videt q hæretici sunt, q in suo errore perdurãt: sicut sunt Inzabbatati: qui dicũt in aliquo casu nõ esse iurandum: Et potestatibus ecclesiasticis vel secularibus non esse obediẽdũ: Et pœnã corporalem non esse infligendam in aliquo casu, & similia. Credentes vero dictis hæresibus similiter hæretici sunt dicendi.

Eymer. hac par. q. 50. *Eymer. hac 2. p. q. 55. & 56.* *Multiplicatio actus auget suspicionem.*

Suspectus de heresi põt dici qui audit prædicationẽ, vel lectionẽ Inzabbatatorũ: vel q flexit genua orando cum eis: vel qui dedit osculũ eis: vel qui credit ipsos Inzabbatatos esse bonos homines: vel similia, quæ possunt probabiliter suspicionem inducere. Et potest dici suspectus simpliciter esse, qui semel orauit, vel alterum fecit de prædictis cum eis. Si verò pluries audiuisset prædicationem, vel lectionẽ, vel orasset, vel aliquid aliud de prædictis fecisset cum eis, posset dici vehementer suspectus. Si autẽ prædicta omnia fecisset, maximè si pluries, posset vehementissimè dici suspectus. Ista ideo dicimus, vt discretus iudex purgationem possit grauare, vel moderare, prout magis visum fuerit expedire.

Cælatores credimus eos, qui viderunt Inzabbatatos in platea, vel in domo, vel in alio loco, & cognouerunt eos Inzabbatatos, & non reuelauerunt eos cum haberent aptitudinem reuelãdi eos ecclesiæ vel †iustitiæ, vel aliis, qui possent eos capere.

†aliàs, Iustitiario.

Occultatores dicimus, qui fecerunt pactũ de non reuelando hæreticos vel Inzabbatatos: vel aliàs procurauerũt q nõ reuelarẽtur.

Receptatores sunt, qui scienter bis, vel vltra receperunt hæreticos, vel Inzabbatatos in domo sua, vel in alio loco suo. Receptaculum credimus esse domum, vel hospitiũ, vbi hæretici vel Inzabbatati bis, vel pluries conuenerũt ad prædicationem, vel lectionẽ: vel etiam vbi hæretici, vel Inzabbatati pluries hospitantur.

Eymer. hac par. q. 51.

Defensores dicimus, qui scienter defendunt hæreticos, vel Inzabbatatos, verbo, vel facto, vel quocũque ingenio in terris suis, vel alibi, quominus ecclesia possit exercere suum officium ad extirpandã hæreticã prauitatẽ.

Eymer. infr. q. 52.

Fautores credimus omnes supradictos posse dici secundum magis & minus: & etiã qui aliàs quocunque modo eis dederint consilium, auxilium, vel fauorem. Et omnes fautores credimus posse dici suspectos, ita q debent se purgare, & abiurare hæresim, & omnem fautoriam; & debent sanctæ matri Ecclesiæ reconciliari.

Eymer. inf. q. 53.

Relapsos dicimus illos, qui post abiuratã hæresim, vel renunciatam, reuertuntur in pristinã credentiam hæresis. Eodem modo dicimus relapsos in fautoriam, illos, qui post abiuratam hæresim, vel fautoriã benefaciũt hæreticis, vel cęlãt eos. Et omnes prædictos dicimus excommunicatos maiori anathemate: exceptis suspectis sine fautoria si forte inueniantur.

Eymer. hac 2. p. q. 58.

DE HAERETICIS DOGMATIZANTIBUS, RELAPSIS IN CREDENTIAM, COMMUNICANTIBUS CUM HAERETICIS, CONFESSIS SACERDOTI, & PERIURIS, QUID SIT AGENDUM.

Quæst. 1. Scho. 20. huius par.

DVBITATIO oritur apud quosdam: vtrum relapsi in credentiam, & hæretici dogmatizātes, si postquā fuerint deprehensi, voluerint penitere, relinqui debeant iudicio seculari? Et videtur nobis ꝙ non, sed in quocunque casu tales ad intrusionem sunt condemnandi.

Mod^9 prouidendi vbi est multitudo hęreticorū, vel credētium.

Item si multitudo hæreticorum, seu credentium fuerit multa, & parati sunt hæresim abiurare, discretus iudex secundum magis & minus iuxta prouisionem apostolicæ sedis, pœnas canonicas poterit infligere talibus, & sic pœnam intrusionis vitare: vel etiā si multitudo non est tanta, circa credentes discretus iudex consideratis circunstantiis poterit moderari prout viderit expedire: proviso tamen; ꝙ Perfecti hæretici, vel dogmatizantes eorum errores, vel credentes relapsi in credentiam post abiuratam hæresim, vel renunciatam, in perpetuo carcere intrudantur: hæresi † primitus abiurata, & absolutiōe habita excommunicationis, vt ibi saluēt animas suas: & alios de cætero non corrumpāt.

† aliàs, penitus.

Quæst. 2.

De conuersante cum hæreticis.

Item quæritur: vtrum ille, qui dedit osculum Inzabbatato, vel hæretico, quem credebat, vel sciebat eum Inzabbatatum: vel orauit cum eo, & cælauit eum; vel audiuit prædicationem, vel lectionem ab eo, & credidit talem esse bonum hominem, sit iudicādus credens eius erroribus? Et dicimus ꝙ non: sed talis condemnetur tanquam fautor, vel occultator, & benefactor, & vehemēter suspectus, ꝙ credit eius erroribus; nisi adeo esset literatus, vel discretus, ꝙ non posset ignorantiā pretendere: quod arbitrio discreti iudicis duximus relinquendum.

Quæst. 3. De eo qui confessus est sacerdoti.

Item quæritur: quis ante inquisitionē inceptam fuit confessus sacerdoti suo de hæresi vel fautoria, & vocatur modo ab inquisitoribus? In casu isto credatur confessori suo: & si inuentus fuerit bene confessus per confessionem sacerdotis, licet sacerdos malè fecerit, quia ipsum non remisit ad episcopum: ille † talis confitens per talem confessionē euitet pęnam temporalē: nisi inueniatur in falsa pœnitentia: vel relapsus post pœnitentiam: vel publice diffamatus. Si autem allegat ma- A nifestam pœnitentiam, vel reconciliationē, probet per duos testes. Si quos vero, constat ante inchoatam inquisitionē, de his fuisse cōfessos, debēt publice abiurare hæresim, & aliam solemnitatem facere; nisi ita sit secretum factum, ꝙ non habeat contra se famam, vel testes: & tamen in vtroque casu sunt ab omni pœna temporali immunes.

† aliàs, tamen. Vide hic scholia nostra citata.

B Si vero aliqui vocati ab inquisitorib^9, deierant tēpore suæ depositionis: & postea ad instātiā inquisitorū, vel metu probationū discooperiunt veritatem, sed dicunt ꝙ hæc tacuerunt propter verecundiam vel timorem: tales credimus periuros: quia qui scienter falsum dicunt, vel verum tacent, periuri sunt: & ideo pœnitentia canonica est eis grauior imponenda.

Formæ pęnitentiarum.

C Hæretici perseuerantes in errore, relinquātur curiæ secularis iudicio. Perfecti vero hæretici si conuerti voluerint, & dogmatizantes, absolutione præhabita, & abiuratione facta, perpetuo carceri intruduntur.

Scho. 10. huius p. Eymer. 4. p tit. de signis quibus Valdenses cognoscuntur.

Credentes autem hęreticorum erroribus solemnem faciant pœnitentiam, hoc scilicet, modo: ꝙ in festo omnium sanctorum proximè futuro, & in prima dominica aduentus, in die natalis Domini, circūcisionis, Epiphaniæ, sanctæ Mariæ Februarij, sanctæ Eulalię, sanctæ Mariæ Martij, & per omnes dies dominicos quadragesimæ, sint in processionibus † ad Sedē, & ibi discalciati in braccis & D camisia: præterquam in die sanctæ Mariæ Februarij, & in ramispalmarum: vt reconcilientur in ecclesia parochiali, in processionibus publice disciplinati per episcopum, vel sacerdotem ecclesiæ. Item in quarta feria in capite ieiunij veniant simul ad Sedem, & sint eodem modo & secundū formā iuris discalciati in braccis, & camisia, & expellantur ab ecclesia, & sint extra ecclesiam per totam quadragesimam: sic tamen ad fores ecclesiæ, ꝙ E ibi audiāt officiū. Et in die cenę Domini sint discalciati in braccis, & camisia ante fores ecclesiæ, & tunc secundum canonica instituta publice reconciliētur ecclesiæ. Et hāc pœnitentiam de quarta feria, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de die cenæ, faciant quàmdiu vixerint quolibet anno. Sed in diebus dominicis quadragesimæ, facta reconciliatione exeant ecclesiam, & stent ad fores vsque in diem cenę, & portent duas cruces perpetuo ante pectus, quæ non sint eiusdē coloris cum vestibus: & portent

† vox Hispana, id est, ad ecclesiā cathedralē.

Vide Eymer. 3. p. in sexto modo processū termi. ubi dixi.

EX 1710 E97++ 1578

tent ita, vt videri possint solēniter pœnitentes: ita tamen ꝙ non abstineant ab ingressu ecclesiæ in quadragesima vltra decē annos.

Penitentia relapsorum in fautoriā.

Pœnitentia illorū qui sunt relapsi in fautoriam, similiter erit solemnis: vt de credentibus proximè dictum est, in diebus omnibus supra dictis; hoc excepto, ꝙ cruces portare & pœnitentiā de quarta feria cinerū, & sancto die iouis faciant † solūmodo per decennium.

† alias, simili modo.

Penitentia fautorum qui sunt vehementiss. suspecti.

Pœnitentia illorum qui non sunt relapsi in fautoriam, sed sunt fautores, & vehementissimè suspecti, erit eodem modo solemnis in festo omniū sanctorum, natalis Domini, epiphaniæ, sanctæ Mariæ Februarij, per omnes dies dominicos quadragesimæ. Et aliam pœnitentiam de feria quarta quadragesimæ, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam, & de reconciliatione in die cenæ, vt supra dictum est, faciant per septēniū.

Pœnitentia fautorum vehementer suspectorum.

Pœnitentia illorum qui sunt fautores, & vehementer suspecti, erit solēnis eodem modo in festo omnium sanctorum, natalis Domini, sanctæ Mariæ februarij, ramispalmarū: & aliam pœnitentiam de quarta feria quadragesimæ, & de stando extra ecclesiam per totam quadragesimam: & de reconciliatione in die cenæ, vt supradictum est, faciant per quinquennium.

Penitentia fautorum qui sunt suspecti.

Pœnitentia illorum qui sunt fautores, & suspecti, erit solēnis eodē modo in festo omnium sanctorum, sanctæ Mariæ Februarij, ramispalmarum: & aliam pęnitentiam de quarta feria quadragesimæ: & stando extra ecclesiam per totam quadragesimam: & de reconciliatione in die cenę faciant per triennium. Intelligitur tamen, ꝙ mulierçs vestitæ veniant, & disciplinentur.

Hanc autem pęnitentiam faciant omnes prædicti in festiuitatibus & diebus præordinatis in ciuitate ista vel loco, & non alibi, vsque ad festum paschæ: illi scilicet qui sunt ciues. Forēses autem faciāt eam in parochiis suis, & non alibi: præterquam in feria quarta in capite quadragesimę, & in die cenæ Domini: in quibus veniant omnes ad sedem, vel ad locum ecclesiæ suæ: in sequentibus vero temporibus quadragesimalibus, decennalē pęnitentiam, septennalem, quinquennalem, & triennalem: quam debent facere in quarta feria in introitu quadragesimæ, & in die cenæ Domini, secundum diuersitatem culparum, vt iam diffinitum est: faciāt omnes tam ciues, quàm forenses in sede ciuitatis suæ, & non alibi: nisi ex iusta & rationabili causa, & de speciali licentia episcopi, vel vicarij sui; & tunc in locis, ad quæ dę licētia episcopi iue- A rint, faciant coram episcopo illius loci, vel locum eius tenentem eandem pęnitentiam, portantes literas episcopi, vel vicarij sui continentes pęnitentiam, quam facere debent. Et reportet etiam ille, qui pęnitentiam fecerit, literas episcopi illius loci ad N. talis diœcesis, de peracta pœnitentia testimonium, cōtinentes. Quòd si fortè casu fortuito, sine fraude tamen & dolo, in illis duobus diebus non possent ad cathedralem ecclesiam peruenire: cum redierint in duabus aliis solemnitati- B bus, assignatis eis iuxta arbitrium episcopi, publicè disciplinentur apud Sedem N. secūdum formam illorum duorum dierum.

Forma sententiæ contra hæreticum absolutum.

Si hæreticus pœniteat, & secreto absoluatur, ecclesiæ iure solēnitatibus seruatis, cum iam non sit hæreticus, formabitur sic senten- C tia: Pateat omnibus, quòd per ea, quæ in inquisitione inuenta, probata, & acta sunt, liquido nobis constat, ꝙ talis fuit deprehensus in hæresi, & postmodum reuersus ad ecclesiæ vnitatem, agentes misericorditer cum eodem, ipsum ad perpetuum carcerem cōdemnamus secundum canonica instituta.

Alia forma.

Si autem nondum sit absolutus sic formabitur: Pateat omnibus, &c. ꝙ talis est deprehensus in hæresi, & vult reuerti ad ecclesiæ vnitatem, agentes misericorditer cum eo- D dem, &c.

Forma sententiæ contra hæreticum pertinacem.

Si vero non vult pœnitere, sed in errore perdurat, præsente iudice seculari, sententia sic formetur: Pateat omnibus, ꝙ per ea, quæ in inquisitione inuenta, probata, & acta sunt liquido nobis constat, quòd talis est deprehensus in hæresi, per ecclesiam condemna- E ta, & ipsum tanquā hæreticū condēnamus.

Sententia contra fautores.

Contra fautores sententia sic formatur: Pateat omnibus, ꝙ per ea, quæ inuenta, probata, & acta sunt in inquisitione liquido nobis constat, ꝙ talis est deprehensus in fautoria: & denunciamus ipsum excommunicatum, & suspectum de hæresi: & si per annum

contempserit satisfacere, subiaceat pęnis cōcilij generalis: & si defecerit in purgatione, & in excommunicatione per annum steterit, vt hæreticus condemnetur.

De forma purgationis.

Suspectus de hæresi purgabit se publice in hunc modum:

Ego talis iuro per Deum omnipotentē, & per hæc sancta Dei Euangelia, quæ in manibus meis teneo, coram vobis domino tali Archiepiscopo, vel Episcopo, & coram aliis vobis assistentibus, ꝙ non sum, vel fui Inzabbatatus, Valdensis, vel Pauper de Lugduno, nec hæreticus in aliqua secta hæresis per ecclesiam damnata; nec credo, nec credidi eorum erroribus, nec credam aliquo tempore vitæ meæ: immo profiteor & protestor, me credere, & semper in posterum crediturum fidem catholicam: quam sancta Romana ecA clesia & apostolica publice tenet, docet, & prædicat: & vos domine Archiepiscope, vel Episcope, & cęteri prælati ecclesiæ vniuersalis tenent, prædicant publice, atque docent.

Qualiter compurgatores iurare debent.

Compurgatores iurabunt per hūc modū:

Ego talis iuro per Deum, & per hæc sancta quatuor Dei Euangelia, quæ manibus B meis teneo, me firmiter credere, ꝙ talis non fuit Inzabbatatus, Valdensis, nec Pauper de Lugduno, nec hęreticus, nec credens eorum erroribus: & credo firmiter eum in hoc verum iurasse. Caueat tamen iudex, ꝙ ex quo ,, certum numerum compurgatorum duxerit ,, alicui iniungendum, non est honestum, ꝙ ,, postea mutet, ne sic Lateranense concilium illudatur.

QVAESTIONES LVIII. DE HAERETICA PRAVITATE AD OFFICIVM INQVISITIONIS PERTINENTES.

QVAESTIO I.

De nomine hæresis.

Summarium.

1 *Hæresis ab electione dicitur.*
2 *Et ab adhæsione, nam pertinaciam requirit.*
3 *Atque etiam à diuisione.*
4 *Hæresis electionem, adhęsionem, & diuisionem includit.*

Alf. Castren. de ius. hære. pun. lib. i. c. 1. Siman. cat. instit. tit. 30.

PRIMA quæstio est, Hæresis vnde sic dicta est, seu hoc nomen hæresis vnde tractum est? Ad hanc respondemus secūdum mentem Isidori, & aliorum, vocabulorū expositorum, ꝙ hoc nomen hęresis etymologizatur, seu exponitur tripliciter.

1 Et secūdū hoc hæresis includit tria. primò hæresis dicitur ab eligo eligis. vnde secundū Isido. & Papiam, hæresis dicitur quasi elesis: & sic hęresis dicitur ab eligendo, sicut secta à sectando: & inde dicitur hæreticus, quasi electiuus, ab eligendo sic dictus. Nam hæreticus propositis sibi, falsa & vera, sententiis, eligit falsam & peruersam, tanquam veram, vera & catholica refutata: vt habetur 24. q. 3. C Hæresis. Et ex hoc patet, ꝙ hęresis importat electionem.

lib. 8. cap. 3. etym.

2 Secundò hæresis dicitur ab adhæreo adhæres, secundum Hug. & sic hæresis dicitur ab adhærendo: sicut fides à fatendo, & secta à sectando: & inde dicitur hęreticus quasi adhęsiuus, ab hærendo sic dictus. Nam hæreticus falsæ & peruersæ doctrinæ tanquam veræ, vt prædicitur, electæ adhæret firmiter, & pertinaciter: aliàs si talis adhęsio pertinax D non esset, hæreticus quis non foret, vt patet extra de sum. tri. & fi. ca. c. Damnamus. & ex hoc patet, ꝙ hæresis importat adhæsionem.

3 Tertiò dicitur hæresis ab erciscor ercisceris secundum Isidorum: quod idem est, ꝙ diuido, diuidis. & sic dicitur hæresis ab erciscendo, id est, diuidendo: sicut dicitur per oppositum vnio ab vniendo, & cōiunctio à cōiungendo. Et inde dicitur hæreticus quasi diuisiuus, à diuidendo sic dictus: sicut dicitur E Eremita, quasi diuisus à communi vita. Nam hæreticus postquam falsam doctrinam sibi elegit, tanquam veram, eiq; pertinaciter adhæsit, ab aliis veram doctrinam & sanam tenentibus (quibus ante erat vnitus) se mente elongat & diuidit, & excommunicationis mucrone, ab eis per ecclesiam merito & numero diuiditur, & potestati seculari traditur,

BX
1710
E97++
1578

tur, à consortio hominum totaliter diuidendus, vt patet extra de hære. c. Excommunicamus primo, & secundo.

4 Et ex hoc patet, ꝙ hæresis importat diuisionem. Et per consequẽs ex prædictis omnibus liquet, ꝙ hęresis nomen importat tria, scilicet, electionem, adhæsionẽ, & diuisionem.

QVAESTIO II.

De propositione seu articulo hæretico.

Summarium.

1 *Ex triplici capite propositio aliqua iudicatur hæretica.*
2 *Vel quia est contra articulos fidei:*
3 *Vel contra determinationem ecclesiæ:*
4 *Aut contra sacram scripturam.*
5 *Quæ manifeste hæretica sint reputanda.*

Turrecr. de eccle. li. 4. par. 2. cap. 1. 9. & 10. Alberti. de agno. asser. q. 5. Siman. Catho. in sti tit. 30. & 54. Schol. 21. par. 2.

SECVNDA quæstio est, Hæresis quid est: siue propositio vel articulus quando hęreticalis dicendus, & habendus est?

1 Ad hãc respõdemus secundũ mẽtem sancti Thomę prima parte, q. 32. art. 4. & secunda secundæ, q. 11. art. 1. & 2. ꝙ propositio aliqua, seu articulus hæresis est, & hæreticalis habendus est, ex vna trium causarum & rationum:

2 Vel quia est cõtra aliquẽ fidei articulũ: vt pote, ꝙ Deus in personis non est trinus: seu ꝙ Dei filius non fuit incarnatus: & similia, quæ sunt contra fidei articulos directè: quæ sunt prima credibilia, & nostræ fidei catholicæ prima principia, ac nostrę credentię rudimenta:

3 Vel quia est contra ecclesię generalis determinationem, vt de fide factam: vtpote ꝙ spiritus sanctus procedit à patre & filio, tanquam à duobus principiis: quod est contra determinationem factam, vt de fide. extra de sum. tri. & fi. ca. c. vnico, libr. 6. seu ꝙ vsura nõ est peccatum; quod est contra determinationem factam, vt de fide. extra de vsur. in clementi. Ex graui. quę determinationes ecclesiæ, vt de fide factæ, sunt credendæ firmiter, ac tenendæ:

4 Vel quia est contra scripturam sacrã per ecclesiam approbatam: hoc est contra Biblia: vtpote, ꝙ Deus cœlum & terram non creauit: quod est contra illud, quod habetur Gen. 1. Vel ꝙ Christus discipulos ad docendum gentes non misit: quod est contra illud quod habetur Marci vltimo. Qui quidem li-

A bri sunt ab ecclesia approbati, & per consequens cõtenta in eis sunt credẽda fore vera.

5 Quæcunque ergo apparent esse clarè, vel contra aliquem fidei articulum in Symbolo fidei contentum, vel contra ecclesiæ determinationẽ, vt de fide factã, vel cõtra sacrã scripturã, hoc est Bibliæ textum, per ecclesiã approbatum: illa sunt hæreticalia manifestè. *Scho. 21.* Nam prædicta tria, scilicet, fidei articuli, determinationes generales per ecclesiam factæ vt de fide; & sacra scriptura, hoc est in Biblia

B contenta, sunt fide inconcussa tenenda: et consequenter eorum opposita sunt de se hæreticalia.

QVAESTIO III.

Error & hęresis sint ne idem in iure.

Summarium.

1 *Error latius patet, quàm hęresis.*
2 *Error in fide & hæresis pro eodem in iure sumuntur.*

C

TERTIA quæstio est, Hæresis & error in iure si idem sunt? *Scho. 22. huius p.*

1 Ad hanc respondemus, ꝙ licet error sit in plus, quàm hæresis, & hæresis in minus: quia omnis hæresis est error, & non omnis error est hęresis: sicut omnis hæreticus est errans, & non omnis errans est hęreticus:

2 Tamen error ad ea quæ sunt fidei contractus, & determinatus, vtpote error in fide, & hęresis sumuntur pro eodem in iure, vt pa-

D tet, de sum. tri. & fi. ca. in 6. c. Fideli. & eod. ti. in cle. c. Fidei. vbi errores sumuntur pro hęresibus. Et etiam ti. de hęre. in cle. c. Ad nostrum. vbi improbat nouem errores, qui hæreses clarè sunt. Et in extraua. domini Io. xxij. quę incipit Vas electionis. vbi reprobat tres errores qui sunt graues hæreses, & manifestę. Et pręsertim hoc patet eod. tit. de hęre. c. Ad abolendam. §. præsenti. vbi dicitur sic.

Pręsenti nihilominus ordinatione sanci- » *Rela. sup. fo. 58. co- lum. 1.*
mus, vt quicunque manifestè in hęresim fue- »
E rit deprehensus, si clericus est, vel cuiuslibet »
religionis obumbratione fuscatus, totius ec- »
clesiastici ordinis pręrogatiua nudetur, & sic »
omni officio & beneficio spoliatus ecclesia- »
stico, secularis relinquatur arbitrio potesta- »
tis, animaduersione debita puniendus, nisi »
continuo post deprehensionem erroris, ad »
fidei catholicę vnitatem spontè recurrere, »
& errorẽ suum ad arbitrium episcopi regio- »
nis illius publicè cõsenserit abiurare, & satis »
factio-

» factionem congruam exhibere: Laicus autē, A
» nisi, prout dictum est, abiurata hæresi, & sa-
» tisfactione exhibita, confestim ad fidem con
» fugerit orthodoxam, secularis iudicis arbi-
» trio relinquatur, debitā recepturus pro qua-
» litate facinoris vltionē: & infra. Illos quoq; ,
» qui post abiurationē pręfati erroris, vel post
» quam se, vt diximus, proprij antistitis exami
» natione purgauerint, deprehensi fuerint in
» abiuratam hęresim recidisse, seculari iudicio
» sine vlla penitus audientia decernimus re-
» linquendos. Ex his verbis patet, ꝙ idē prius B
vocatur hæresis, post error, & econuerso.

QVAESTIO IIII.

De erroribus Philosophorum priscorum.

Summarium.

1 *Errores plurium Philosophorum in genere.*
2 *Aristotelis errores in specie.*
3 *Errores Auerrois.*
4 *Errores Algazelis.*
5 *Errores Rabbi Mosis.*

S. Anton. 4.p.ti.11. c. 5.§.1. Scho.23.

QVARTA quęstio est, Hęreses, & errores antiquorum Philosophorum qui sunt? Ad hanc respondemus, ꝙ antiqui Philosophi, vt Platonici, Stoici, Pythagorici, Epicuri ī generali, et Aristoteles, & Peripatetici, Auerroes, Auicenna, Algazel, Alundus & Rabbi Mosis in speciali multos errores, & hæreses contra fidem sanctam nostram posuerunt: quod patet, prosequendo vt sequitur.

1. Isti posuerunt quòd Deus est creator animarum, sed Angeli sunt creatores corporum.
2. Item, ꝙ animæ defunctorum post multorum annorum curricula circulariter in diuersa corpora reuertuntur.
3. Item, ꝙ anima cuiuslibet hominis tā diu est in corpore, quandiu mansura est in corpore ex decreto naturæ.
4. Item posuerunt, quòd omne peccatum est vniforme, & æquale: vnde sic nocens est ille, qui paleas furatus fuerit, sicut qui aurum, vel argentum, & non plus neque minus: quia non res, sed animus crimen facit.
5. Item, ꝙ anima simul cum corpore moritur, atque perit.
6. Item, continentiam negant esse virtutem, asserētes ꝙ castitas nō est virtus.
7. Item, quòd homines non sunt æterni etiam quo ad animam: asserunt tamen ꝙ gloria æterna est ab hominibus affectanda.
8. Item posuerunt, eorū aliqui, vt Melissus, Cicero, atque Varro mētē esse Deū lucidū.
9. Item posuerunt, animum esse Deum cōmorantem in omnibus.
10. Item posuerunt, non totam animam esse æternam, sed vnam particulam esse ęternam & maiorem, aliam vero temporalem.
11. Item posuerunt, ꝙ mūdus non regitur vlla diuina prouidentia.
12. Item, ꝙ res quælibet ex atomis, corporibus minutissimis constituitur: & quando atomi diuiduntur, res corrumpuntur: & quando vniuntur, generantur.
13. Item, voluptatem corporum asserunt summum bonum.
14. Item, Deum nihil agere asserunt.
15. Item, ꝙ anima nihil aliud est, quàm corpus, & mortuo corpore, & anima moritur consequenter.

C

Istę sunt hęreses, & errores Aristotelis.

ISte ponit motum non incępisse, neque tēpus, sed ꝙ fuerunt omnia ab æterno.
2. Item, ꝙ quoddam mobile fuit ab ęterno cum motus, & tempus fuerint ab æterno, & non possint esse sine mobili: hæc patet ex viij. Physicorum.
3. Item, ꝙ mundus non incępit, sed quòd fuit ab ęterno, & erit in ęternum.
4. Item ꝙ cęlum non fuit genitum neque factum, sed ingenitum & æternum: hoc patet 1. cęli & mundi. D
5. Item, quòd generatio & corruptio non incęperunt esse, neque desinēt esse: hoc patet ex 1. de generatione.
6. Item, quòd sol ab æterno plantas & animalia generauit, & in æternum etiam generabit.
7. Item, quòd Deus non posset alium mundum facere: quia quicquid fit ex pręiacente materia fit: iste autem mundus constat ex tota sua materia. E
8. Item, quòd nihil noui potest à Deo immediatè procedere, quia nihil potest fieri sine dispositione pręuia, & motu pręcedente: Deus autem immobilis perseuerat.
9. Item, quòd resurrectio mortuorum est impossibilis: quia mortuum non potest redire viuum, nec etiam per multa media: & si redit, non redit idem numero. hoc patet ex 1. de anima. & viij. metaphy.
10. Item, quòd vbi modo est mare, aliquando

EX 1710 E97++ 1578

quando fuit ſiccum; & econuerſo, propter motus & temporis æternitatem. hoc patet ex 1. meteororum.

11. Item, quòd non fuit dare primū hominē, neq; primā pluuiā, & ſic de aliis: vbi pri⁹.

12. Item, quòd tot ſunt Angeli, & non plures, quot ſunt orbes, quos dicit eſſe quinquaginta, vel quadraginta. Et tamen de Angelis dixit Daniel, c.7. quòd Millia millium miniſtrabant ei.

13. Item, quòd cœlum eſt animatum anima intellectiua.

Errores Auerrois.

ISTAE ſunt hæreſes & errores Auerrois cōmentatoris Ariſto. 1. Hic ſecutus eſt errores Ariſtotelis, & cum maiori pertinacia errores eius defenſauit, ſed pręter errores Ariſtotelis, negauit creationem rerū: id eſt, quòd ex nihilo aliquid fiat: & vituperat legē Chriſtianorum, & ſectam Saracenorum in hoc, quòd ponunt rerum creationem. & hoc patet ex xj. & xij. metaphy.

2 Item vituperat nos Chriſtianos, aſſerēs nos eſſe garrulatores, & ſine ratione nos mouentes, hæc patent circa principium tertij phyſicorum.

3. Itē negat, aliquid poſſe habere eſſe poſt oīno non eſſe, & vituperat Chriſtianos hoc credentes. hoc patet viij. metaphy.

4 Item dicit, quòd potentia in productione alicuius rei nō poteſt eſſe ſolū in agente.

5 Itē ponit, ꝙ à nullo agente poſſunt progredi cōtraria diuerſa. hoc patet in metaph.

6. Itē ponit & aſſerit, quòd Deo nō eſt cura de indiuiduis, nec habet prouidentiā hic inferi⁹ exiſtentiū: q̃a, vt dicit, hoc nō ē cōueniēs diuinæ bonitati. hęc patet xij. metaphy.

7. Item negat in diuinis perſonarum trinitatem: quia imaginatur, quòd ſi Deus eſſet trinus & vnus, eſſet quoddam compoſitum, & vnum vnitate congregationis. hęc patent xij. metaphy.

8. Item negauit, quòd omnia quæ hic aguntur in diuina prouidentiam reducantur. hęc patent ex xij. metaphy.

9. Item poſuit, vnum intellectum numero in omnibus hominib⁹. hoc patet ex 3. de anima. Ex hoc enim inferri poſſet, quòd anima Iudę damnata, ſit anima Petri ſaluata: quod eſt hęreticum.

10. Item aſſerit, ꝙ ex anima intellectiua & corpore non conſtituitur tertium, niſi ſicut ex motore cœli & cœlo quod mouetur. Hic negauit motum & tempus incœpiſſe, ſequens Ariſtotelē. hęc patent ex xi. metaphy.

A 11. Item ponit, quòd in omni factione noua pręſupponitur materia, negando creationem, vt Ariſtoteles.

12. Item aſſerit, quòd à Deo inuariabili nullum variabile immediate poteſt progredi: immò appellat hæreticos, omnes dicentes Deum pręcedere creaturam prioritate durationis; quia ſic aſſerentes, (vt dicit,) negant de Deo libertatē arbitrij: Quia ſi creaturam non produxit, tamdiu, quandiu ipſe fuit, non habebat plenam libertatem ſuę actionis: quia expectabat tempora, & horas, vt ageret. B

13. Item ponit, quòd cœlum eſt quoddam animal obediens Deo: & quòd motus cœli, quem ponit ęternum, ab eius anima cauſatꝰ.

14. Item dicit, non ſolum producta à primo ente proceſſiſſe ab ęterno, ſed voluit etiā quòd à primo non proceſſit immediatè niſi vnum numero, vt intelligentia prima. vt patet ix. metaphy.

15. Item aſſerit, animas cœleſtes produci ab intelligentiis, ſiue ab Angelis, & vnam intelligentiam produci ab alia. C

16. Item aſſerit, corpora cęleſtia eſſe producta ab animabus corporum cęleſtium, ſic quòd ponit, quòd intelligentiæ ſunt creatores corporum cęleſtium & ſuperiorem intelligentiam fore dicūt creatorem inferioris.

17. Item ponit, animas noſtras eſſe productas ab vltima intelligentia, à qua etiam ſecundum eum dependet gubernatio animarum noſtrarum, & noſtra beatitudo. hæc omnia patent ix. methaphyſi.

18. Item ponit, quòd ex anima cœli & cęlo fiat vnū, ſicut ex anima & corpore noſtro. D

19. Item ponit, omnes formas eſſe à datore formarum, ſcilicet, ab intelligētia infima. hoc patet ix. metaphyſi.

20. Item aſſerit, quòd anima per imaginationem operatur in corpore alieno, ſicut in proprio: ex quo ponit faſcinationem eſſe veram. hæc patent ſuo vj. lib. de naturalibus.

21. Item aſſerit, quòd in intelligentiis nihil mali potuerit eſſe: quod eſt contra illud Iob. c.4. ꝙ De⁹ in Angelis reperit prauitatē.

E 22. Item ponit, quòd ſanctitas, bonitas, & alię Dei perfectiones non dicunt in Deo aliquid poſitiuè; ſed tantum per remotionem, quod eſt cōtra fidem: quæ habet, quòd tales perfectiōes verius & perfectius ſunt in Deo, quàm in creaturis.

23. Item, quòd Deus non cognoſcit ſingularia in propria forma. hoc patet ex viij. metaphyſ. ſuæ.

24. Item ponit tot eſſe intelligentias ſeu

Ang.

Angelos quot orbes:& in hoc concordat cũ Aristotele. Iste error apparet ex ix.metaph.

25. Item, quòd prophetia est naturalis,q̃a ab vltima intelligentia(vt dicit) deriuatur in animabus hominum prophetia.

26. Item ponit,quòd orationes,eleemosynę, litaniæ & similia,cõprehenduntur sub ordine naturæ;quod est falsum: quia cum ordinent nos ad beatitudinem supernaturalem, reducuntur & sunt in ordine gratiæ supernaturalis.

Istæ sunt hæreses,& errores Algazelis Philosophi.

HIC posuit motum, & tempus, & mundum ab æterno, & nunquam incępisse.

2. Item, quòd corpora cęlestia habent animam, & ꝙ non habuerunt principium sui esse,sed fuerunt ab æterno.

3. Item, quòd à primo principio non potest progredi immediatè multitudo,sed tantum progreditur vnũ ab eo immediate, scilicet,prima intelligentia,seu primus Angelus.

4. Item,ꝙ à primo Angelo processit secundus Angelus,& à primo cęlo secundum cælum:& sic deinceps donec perueniatur ad vltimum Angelum,& vltimum cęlum.

5. Item,quòd tantum sunt decem intelligentiæ,siue Angeli.

6. Item,ꝙ vltima intelligentia,siue Angelus præest omnibus inferioribus rebus.

7. Item, ꝙ Deus nihil agit nisi dispositione præuia materiæ,nec agere potest, negans totaliter creationem.

8. Item, ꝙ Deus non permittit mala fieri, vt eliciat bona: sed ꝙ mala in mundo proueniunt ex necessitate materiæ †.

†aliàs,natura.

9. Item,ꝙ Deus ignorat particularia in propria forma,sed scit ea,quasi vniuersaliter.

10. Item, ꝙ anima hominis procedit à donatore † formarũ,sicut & aliæ formæ: qui dator est vltima intelligentia,siue Angelus.

†aliàs,datore.

11. Item, ꝙ tota nostra perfectio & scientia prouenit ab vltima intelligẽtia prędicta, siue decima.

12. Item dicit,quòd beatitudo nostra consistit in cognitione prędictę vltimæ intelligẽtiæ:quam cognitionem asserit esse naturale, & haberi naturaliter.

13. Item, quòd pœna animæ nostræ separatæ est separatio à prima intelligentia.

14. Item,ꝙ anima separata non patitur pœnã sensus,sed damni:quę est separatio ab vltima intelligentia.

15 Item, ꝙ anima coniuncta corpori non

A dolet,nec sentit dolorem,nisi quia separatur ab vltima intelligentia propter occupationem,quam gerit circa corpus.

16. Item, quòd prophetia in nobis est cognitio futurorũ,quæ naturaliter inest nobis.

17. Item, quòd anima nostra per imaginationem potest operari in corpore alieno.

18. Item, quòd impressio animæ transit in corpus aliud, ita quòd potest ipsum destruere & interficere per excitationem† suam,atque fascinationem.

†aliàs,æstimationem.

B 19. Item ponit, ex conditione cęlestium corporum futura pẽdere in tantum,vt dicat, ꝙ si quis totam conditionem cęlestis harmoniæ haberet,plene cognosceret tam præterita,quàm futura.

20. Item,quòd omnia eueniunt de necessitate,asserens homines ignorantes, qui sperant,desiderant,& timent futura.

21. Item asserit, ꝙ preces †fusę sunt Deo ad consequendum bonum & fugiendum malum:& hoc naturaliter, nõ quòd propter

†supplic. efficaces.

C tales preces Deus bona nobis tribuat; sed ab ipsis verbis, & ab ipso desiderio dum precamur Deum,deriuantur quidam radij,qui naturaliter in nobis efficiunt illud, quod optamus.Et ista potuit esse opinio Auicenę, qui orõnes & litanias posuit sub ordine naturæ.

Vide Tho.1. 13.ar.

22. Item, quòd motus voluntatis subsunt corporibus cęlestibus.

23. Item,quòd attributa diuina Deo competunt abusiuè;asserens inconuenienter dici Deum creatorem,primum principium, dominum dominorum: sic quòd perfectiones in diuinis nihil dicunt positiuè, sed tantum

D per remotionem.

D. A de h num.

24. Item, quòd characteres habent actionem naturalem circa ea, ad quę ordinantur.

25. Item ponit, ꝙ sacrificia oblata Deo, seu spiritibus nihil prosunt, vt per ea aliquid consequamur: sed naturaliter habent effectum,propter quem fiunt.

26. Item negat,quòd Deus per preces & sacrificia placetur.

27. Item ponit,quòd corpora cęlestia, & dispositiones eorum,in quibus incipimus a-

E liquid operari, diligunt operationes nostras à principio vsque ad finem per tantũ, & per totum:ita ꝙ ista constellatio solum,in qua & sub qua opus incipitur, quantũcunque opus sit voluntarium, dominatur à principio vsq; ad finem.

28. Item asserit, aliqua sacrificia naturaliter talem habere potestatem, quòd si secundum illa aliquod opus incipiatur, tale sacrificium dominatur dicto operi à principio vsque

EX 1710 E97++ 1578

vsque ad finem.

29. Item ponit, ꝙ coniurationes & obsecrationes naturaliter possunt dominari in affectibus nostris: ita quòd si, secundũ eum, aliquod opus etiam voluntarium inchoetur, dirigetur istud opus per prædictos characteres à principio vsque ad finem.

Hęreses & errores Rabbi Mosis.

ISTE, quamuis posuerit mundum incępisse in libro de expositione legis, reprobando Aristotelem:

1. Negauit tamen in diuinis esse trinitatẽ, & quãcunque multitudinem re, vel rationẽ; & vituperans deridet Christianos, qui credunt in diuinis personarum trinitatem.

2. Item asseruit, attributa in diuinis, vt sapientiam, bonitatem, & similia non esse in Deo verè & realiter, sed tantum ęquiuocè, & vocaliter, allegans pro se illud Prophetæ Isa. 40. dicentis: Cui me similem fecisti? Dicit nanq;, ꝙ cum dicitur, Deus sapiens, bonus, & similia, intelligitur per causalitatem: quia, scilicet, Deus dicitur bonus, quia causat bonitatem: & potens, quia causat potentiam, & sic de aliis. *Vide S. Tho. 1. q. 13. ar. 2.*

3. Item asserit, verbum in diuinis, & spiritum Dei dici solum essentialiter, & non personaliter: vnde exponens illud psal. 32. Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius, &c. Dicit, ibi verbum & spiritum sumi pro diuina voluntate, vel eius essentia, qua cęli facti sunt: cum tamen ista sumantur personaliter, & in hoc concordat cum illis hæreticis, qui vocantur Alogij, id est, sine verbo, ab a, quòd est, sine: & logos, quòd est sermo vel verbum. hi Deum verbum esse negãt, & non credunt respuentes Euangelium Ioã. in quo ostenditur verbum sumi personaliter in diuinis. *D. Aug. de hære. num. 30.*

4. Item ponit corpora cęlestia esse animata, & animalia rationabilia, adducens pro se illud psalm. 18. Cęli enarrant gloriam Dei. & illud Iob. 38. Cum me laudarent astra matutina, &c.

5. Item asserit, quòd licet mũdus incęperit, nunquam tamen finietur, nec innouabitur.

6. Item asserit, quòd homo sufficienter potest se disponere ad gratiam prophetię: & ꝙ Deus non eligit in prophetando quemlibet hominem singulariter, sed illum, qui se disponit ad talia per sua naturalia; vnde visus est velle, diuinam gratiam dependere ex operibus nostris.

7. Item dixit, Deo aliqua esse posibilia, A & aliqua imposibilia: inter quæ imposibilia asserit, accidens esse, vel posse sine subiecto esse: & illos, qui dicunt hoc Deum posse, appellat ignorantes viam disciplinæ & scientiarum.

8. Item errauit, quia asserit Deum non habere prouidentiam aliquorum, quantum ad speciem, vel quantum ad singularia: vnde casum foliorum de arboribus, & alia quæ contingunt circa particularia talia, noluit subesse diuinæ prouidentiæ, sed extimauit omnia talia contingere per accidens.

B 9. Item ponit, quòd licet voluntas à Deo immutari possit, nunquã tñ de facto immutatur: quod est erroneum, quia tunc esset frustra admonitio Prophetarum.

10. Item asserit, hominem per seipsum absque Dei auxilio omnia peccata posse vitare, & omnes monitiones prophetarum perfectè adimplere.

11. Item ponit simplicem fornicationem nullo modo esse peccatum de iure naturali, sed solum dicit esse peccatum ex prohibitione legis: vnde ante legem datam dicit fuisse C licitum fornicari: propter quod dicit Iudam non peccasse cum Thamar, quia fuit ante tempus legis.

Hi dicuntur Cynici ab immunditia, & impudicitia sic dicti: nam sicut canes coeunt in manifesto, sic isti dicunt fore licitum & honestum in patulo, in viis, & plateis cum vxoribus coire, & de facto faciunt: vnde à canibus, quorum morem imitantur, vocabulum traxerunt.

D

QVAESTIO V.

De erroribus ab ipso Christo damnatis.

Summarium.

1 *Pharisæorum errores primum recensentur.*
2 *Secundo Sadducęorum,*
3 *Tertio Herodianorum.*

E QVINTA quæstio est, Quæ sunt hæreses, & errores per ipsum Christum personaliter condemnatæ? *S. Antonin. 4. p. tit. 11. ca. 6. Prateolus de sectis hære. lib. 8. c. 13 lib. 14. c. 22. li. 17. cap. 8.*

Ad hanc respondemus, ꝙ sunt tres in genere: scilicet, Phariseorum, Sadducæorum, & Herodianorum.

1. Isti posuerunt, ꝙ traditiones hominum & ordinationes erant decretis legis diuinæ, & mandatis præponendæ, & præ illis obseruandę.

Item, quòd melius & sanctius est temporalia sacerdotibus offerre, quàm patrem & matrem egentes, & necessitatem patientes sustentare. A

Item, quòd lotiones, & munditiæ manuũ & corporũ exterius inducunt necessariò lotionem à peccatis, & munditiã interius. Hos errores condemnauit Christus, Matth. xv.

Item, quòd licitum erat vxorem dimittere etiam non fornicationis ratione, & libellum repudij ei dare.

Item, ꝙ exterior immunditia corporis, necessariò inducit immunditiam mentis. B

Item, ꝙ licitum erat vxorem alterius sic dimissam, in vxorem suam accipere viro viuente.

Item, quòd licitum est sicut amicos diligere, sic inimicos odire. Hos errores cõdemnauit Christus, Marci. x.

Condemnauit etiam errores Sadducæorum.

2. Hi resurrectionem mortuorum esse futuram negabant. Hunc errorem Christus condemnauit, Ioan. v. & Matth. xxij.

Item, animas esse spiritus non concedebant, sed solum esse corporalia affirmabant. C

Item, Prophetarum dicta spernebant, nec dictis sanctorum † patrũ fidem dabant. († *Aliàs ꝓphetarũ.*)

Item, Herodianorum.

3. Hi posuerunt licitum esse vxorẽ alterius, etiam eo viuẽte, sibi accipere in vxorem: & Herodes ita fecit, qui vxorem fratris sui viuentis sibi in matrimoniũ copulauit. Et quia Ioannes Baptista hunc errorem arguendo Herodem, condemnauit, ipsum Herodes decapitauit.

Item posuerunt, Christum non esse verum Deum, nec beatæ Marię filium, sed realiter Ioannem Baptistam ab ipso Herode decapitatum. qui postmodum (vt† asserunt) resurrexit, vt habetur Mat. xiiij. Horum trium errores, scilicet, Pharisæorum, Sadducæorũ, & Herodianorũ Christus Matth. xvj. cõdemnauit, cum dixit: Cauete à fermento Pharisęorum & Sadducæorum: & fermento Herodis. Marci. viij. D († *Aliàs asseruerũt.*)

QVAESTIO VI.

De hæresibus damnatis relatis in Decreto.

Summarium.

1 *Secta hæreticorum ab Auctoribus sæpissimè nuncupantur.*

Aliquando vero ex causis.

Sectæ hęreticorum alphabetico ordine.

A

66 *Acephali.*
14 *Adamiani.*
38 *Aeriani.*
39 *Aetiani, siue Eunomiani.*
68 *Agnoitæ.*
26 *Alogij.*
18 *Angelici.*
46 *Antidicomaritæ.*
32 *Antropomorphitæ.*
19 *Apostolici.*
12 *Appellitæ.*
45 *Appollinaristæ.*
23 *Aquarij.*
59 *Arabici.*
13 *Archontici.*
43 *Arriani.*
22 *Artotyritæ.*

B

4 *Basilidiani.*
52 *Bonosiani.*

C

15 *Cainiani.*
7 *Carpocratiani.*
27 *Cataphrygij.*
28 *Cathari.*
20 *Cerdoniani.*
8 *Cerinthiani.*
53 *Circumcelliones seu Scotopitæ.*
49 *Colluthiani.*

D

51 *Donatistæ.*

E

65 *Eutychiani.*

F

50 *Floriani.*

G

6 *Gnostici.*

H

36 *Hebionitæ.*
57 *Heluidiani.*
30 *Hermogeniani.*
33 *Hierachitæ.*

I

56 *Iouinianistę.*

L

55 *Luciferiani.*

M

44 *Macedoniani.*
31 *Manichæi.*
21 *Melchionistæ.*
17 *Melchisedechiani.*
3 *Menandriani.*
47 *Metangismonitæ.*
35 *Montani.*

N

9 *Nazaræi.*
64 *Nestoriani.*
5 *Nicolaitæ.*
41 *Noetiani, siue Patripassiani.*
34 *Nouatiani.*
62 *Nyctages.*

O

10 *Ophitæ.*
40 *Origeniani.*

P

58 *Paterniani.*
48 *Patritiani.*
29 *Pauliani.*
63 *Pelagiani.*
37 *Photiniani.*
54 *Priscillianistæ.*

S

42 *Sabelliani.*
16 *Sethiani.*
24 *Seueriani.*
2 *Simoniaci.*

T

25 *Tatiani, siue Encratitæ.*
60 *Tertullianistæ.*
61 *Tessarescædecatitæ.*
67 *Theodosiani, siue Gaianitę.*
69 *Tritheitæ.*

V

11 *Valentiniani.*

70 *Hęreses varię sine nomine auctorum.*

E SExta quæstio est, Hæreses & errores ꝑ Christi Vicariũ, & Ecclesiã condẽnati, de quibus agitur in decretis, qui sunt? Ad hanc dicimus, ꝙ hę reses & errores quãplures cõdemnantur, colliguntur, & ponuntur expresse. 24. q. 3. c. Quidam. vbi dicit sic: Sectę vero hęreticorũ quot sint, & vnde nomina acceperit, Isidorus. 8. lib. etymologiarum.

Augusti. to. 6. libr. de hęresibus. Scho. 24 par. 2.

BX
1710
E97++
1578

rum.c.5.determinat,dicens:

Iuxta emendationẽ factam Romę Decreti proximè edẽdi.

1. Quidam autẽ hæretici, qui de Ecclesia recesserunt, ex nomine suorum auctorũ nũcupantur: quidam verò ex causis, quas eligentes instituerunt.

2. Simoniani dicti à Simone magicæ disciplinæ perito: cui Petrus in actibus apostolorum,maledixit pro eo,quòd ab apostolis spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset.hi dicunt creaturam non à Deo,sed à virtute quadam superna creatam. *Act.8.*

3. Menandriani,à Menandro mago discipulo Simonis nuncupati: qui mundum non à Deo,sed ab angelis factum asseruit.

4. Basilidiani,a Basilide appellati,ꝙ inter reliquas blasphemias, Iesum passũ abnegauit.

5. Nicolaitæ dicti à Nicolao Diacono ecclesię Hierosolymorum,qui cum Stephano, & cęteris constitutus est à Petro:qui propter pulchritudinem relinquens vxorem, vt qui vellet,ea vteretur,versa est in stuprũ talis cõsuetudo, vt inuicẽ cõiugia commutarentur: quos Ioãnes in Apocalypsi improbat,dicẽs: Sed hoc habes, ꝙ odisti facta Nicolaitarum. *Act.6.* *Apo.2.*

6. Gnostici propter excellentiam scientiæ se ita appellare voluerunt. Animam naturã Dei esse dicunt: bonum & malum Deũ suis dogmatibus fingunt.

7. Carpocratiani,à Carpocrate quodã vocantur, qui dixit Christum hominem fuisse tantum,& de vtroque sexu progenitum.

8. Cerinthiani,à Cerintho quodam nuncupati.hi inter cætera circumcisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prædicãt.vnde & græcè χιλιάσαι,latinè millenarij sunt appellati.

9. Nazaræi dicti,qui dum Christum(qui à vico Nazaræus est appellatus)filiũ Dei confiteantur, omnia tñ veteris legis custodiunt.

10. Ophitæ,à colubro nominati sunt. coluber enim gręcè ὄφις dicitur: colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradisum induxisse virtutis cognitionem.

11. Valentiniani, à Valentino quodam Platonico sectatore vocati,qui αἰῶνα, idest secula quædam in origine Dei creatoris induxit:Christum quoq; de Virgine nihil corporis assumpsisse,sed per eam quasi per fistulam transisse asseruit.

12. Appellitę,quorũ auctor† Appelles fuit, qui creatorẽ angelũ nescio quẽ gloriosum, superioris Dei faciẽs, Deũ legis & Israel illũ igneum affirmans,dixit,Christũ nõ in veritate Deũ,sed hominẽ in phantasia apparuisse. *† Aliàs, Priceps. Gab.Pra. de hær. li. 1.c.54.*

13. Archontici,à principibus appellantur; qui vniuersitatem, quam Deus condidit,opera esse archangelorum defendunt.

A

14. Adamiani vocantur, quòd Adæ imitentur nuditatem:vnde & nudi orant, & nudi inter se mares fœminæque conueniunt.

15. Cainiani proindè sic appellati,quoniã Cain adorant. *† Aliàs Cayani.*

16. Sethiani nomẽ acceperũt à filio Adæ, ꝙ vocatus est Seth, dicẽtes,eũdẽ esse Chrm.

17. Melchisedechiani vocati,pro eo quòd Melchisedech sacerdotem Dei, non hominem fuisse,sed virtutem Dei esse arbitrãtur.

18. Angelici vocati, quia Angelos colunt.

B

19. Apostolici hoc sibi nomẽ ideò sumpserũt,ꝙ nihil possidẽtes propriũ, nequaquã recipiãt illos,qui † aliquo in hoc mũdo vtũtur. *† Aliàs aliquid.*

20. Cerdoniani,à Cerdone quodam nominati,qui duo contraria principia asserũt.

21. Marcionistę,à Marcione Stoico Philosopho appellati, qui Cerdonis dogma secutus,alterũ bonũ,alterũ iustũ Deũ asseruit:tãquam duo principia creationis, & bonitatis.

22. Artotyritæ, ab oblatione vocati: panem.n.& caseum offerunt, dicentes à primis hominibus oblationem à fructibus terræ, & à fructibus ouium fuisse celebratam.

C

23. Aquarij appellati, eo ꝙ aquam solam offerunt in calice sacramenti.

24. Seueriani,à Seuero exorti, vinum non bibunt: vetus testamentum,& resurrectionẽ non recipiunt.

25. Tatiani,à Tatiano quodã vocati, ꝙ & Encratitæ dicti: quia carnes abominantur.

26. Alogij vocantur tanquam sine verbo: λόγος enim græcè, verbum dicitur. Deum enim verbum non credunt, respuentes Ioãnis Euangelium,& Apocalypsim.

D

27. Cataphrygis nomen prouincia Phrygia dedit:quia ibi extiterunt. Auctores eorũ Montanus, Prisca, & Maximilla fuerunt. hi aduentum Spiritus sancti non in Apostolos, sed in se traditum asserunt.

28. Cathari ꝑꝑ mũditiã ita se nominauerunt:gloriantes.n.de suis meritis,negant pęnitẽtibus veniam peccatorum.Viduas si nupserint,tanquam adulteras,damnant. Mundiores se cæteris prædicant. Qui nomen suũ si cognoscere vellent, mundanos se potius, quàm mundos vocarent.

E

29. Pauliani,à Paulo Samosateno exorti sunt,qui dixit non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initium.

30. Hermogeniani,ab Hermogene quodam vocati,qui materiam non natam introducens,Deo nõ nato eam comparauit, matremq; elementorum,& deam asseruit:quos Apostolus improbat elementis seruientes. *Gal.4.*

31. Manichæi, à quodam Persa extiterunt, qui vocatus est Manes. Hic duas naturas, & substantias introduxit, id est bonam, & malam: & animas ex Deo, quasi ex aliquo fonte manare asseruit. testamentum vetus respuit, nouum ex parte recipit.

32. Antropomorphitę dicti pro eo, quòd simplicitate rustica Deum habere humana membra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrãtur. ἄνθρωπος enim Gręcè, latinè homo interpretatur, ignorantes vocẽ Domini, qui

Ioan. 4. ait: Spiritus est Deus, incorporeus est enim, nec membris distinguitur, nec corporis mole censetur.

33. Hierachitæ, ab Hieracha auctore exorti, monachos tantum recipiunt, coniugia respuunt, regna cœlorum paruulos habere non credunt.

34. Nouatiani, à Nouatiano Romæ vrbis presbytero exorti, qui aduersus Cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere, hæresim instituit, nolens apostatas suscipere, & rebaptizans baptizatos.

35. Montani hæretici dicti, quòd tẽpore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione se à catholicæ ecclesiæ corpore diuiserũt.

36. Hebionitæ, ab Hebione dicti, siue à paupertate. Christũ enim per profectum solum virum iustum putant effectum. Vnde cõpetenter Hebionitę pro paupertate intelligẽtiæ appellati sunt. hi semi iudęi sunt, & ita tenent Euangeliũ, vt legẽ carnaliter seruent:

Galat. 4. aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens inuehitur.

37. Photiniani, à Photino Gallogręciæ Syrmij episcopo nuncupati, qui Hebionitarum hæresim suscitãs, asseruit Christum à Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum.

38. Aeriani, ab Aerio quodam nuncupati sũt. hi offerre sacrificiũ pro defunctis spernũt.

39. Aetiani, ab Aetio sunt uocati: iidemq; Eunomiani ab Eunomio quodam Dialectico Aetij discipulo: ex cuius nomine magis innotuerũt, dissimilem patri asserentes filiũ, & filio spiritum sanctum. Dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentium.

40. Origeniani, ab Origene auctore exorti sunt, dicentes, quòd non possit videre filius patrem, nec spiritus sanctus filium. Animas quoq; in mundi principio peccasse dicũt, & pro diuersitate peccatorũ, è cœlis vsque ad terras diuersa corpora quasi vincula meruisse, eaq; causa factum esse mundum.

41. Noetiani, à quodã Noeto vocati, qui dicebant Christum eundem esse, patrem, & spiritum sanctum, ipsamq; trinitatem in officiorum nominibus nõ in personis accipiũt. Vnde, & Patripassiani vocantur, quia patrẽ passum dicunt.

42. Sabelliani, ab eodem Noeto pululasse dicuntur, cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex cuius nomine maximè innotuerunt: vnde & Sabelliani vocati sunt. hi unam personam patris, & filij, & spiritus sancti adstruunt.

43. Arriani, ab Arrio Alexandrino presbytero orti sunt, qui coæternum patri filium non agnoscens, diuersas in trinitate substantias asseruit contra illud, quod ait Dominus:

Ego, & pater unum sumus. *Ioan. 10.*

44. Macedoniani, à Macedonio Constantinapolitano episcopo dicti sunt, negantes Deum esse spiritum sanctum.

45. Appollinaristæ, ab Appollinare vocati sunt, dicentes Christum corpus tantũmodo sine anima suscepisse.

46. Antidicomaritę appellati sunt, pro eo quòd Mariæ uirginitati contradicunt, asserentes eam post Christum natum viro suo fuisse commistam.

47. Metãgismonitæ ideo tale nomẽ accepe runt, quia †ἄγγος Græcè vas dicitur. adserũt enim sic esse in patre filium tanquam vas mi nus intra vas maius. *† aliàs, ἀγκίον.*

48. Patritiani, à quodam Patritio nũcupati sunt, qui substantiã humanæ carnis à Diabolo conditam dicunt.

49. Colluthiani, à quodã Colluthо nominati, qui dicunt Deũ non facere mala, cõtra illud, quod scriptũ est: Ego Dñs creãs mala. *Esa. 45.*

50. †Floriani, à Florino, qui econtrario dicunt Deum creasse mala, contra hoc, quod scriptum est: Fecit Deus omnia bona. *† aliàs Floriniani à Florino.*

51. Donatistæ, à Donato quodam Aphro nuncupati, qui de Numidia ueniens, totam penè Africam sua persuasione decepit, asserens minorẽ patre filium, & minorem filio spiritum sanctum, & rebaptizans catholicos.

52. †Bonosiani, à Bonoso quodã episcopo exorti produntur: qui Christum Dei filiũ adoptiuum, non proprium asserunt. *† aliàs Bonosiaci.*

53. Circumcelliones dicuntur, eo quòd agrestes sint, quos †scotopitas vocant, supradictæ hæresis habentes doctrinã. Hi amore Martyrij semetipsos perimunt: vt violenter de hac vita discedentes, Martyres nominentur. *† aliàs Cotopitas.*

54. Priscillianistæ, à Priscilliano vocati: qui in Hispania ex errore Gnosticorum, & Manichęorum permistum dogma composuit.

55. Luciferiani, à Lucifero Sardiniæ episcopo orti, qui episcopos catholicos, qui constantij persecutione perfidiæ Arrianorũ consentientes

EX 1710
E97++
1578

sentientes erant, & postea correcti in catholicã redire delegerunt, damnantes siue quod crediderant, siue quod se credidisse simulauerant, (quos ecclesia catholica materno recepit sinu, tanquam Petrum post fletum negationis) hãc illi matris charitatẽ superbè accipiẽtes, eosq; recipere nolẽtes, ab ecclesiæ cõmuniõe recesserũt, & cũ ipso Lucifero auctore suo, q̃ mane oriebatur, cadere meruerũt. **A**

56. Iouinianistæ, à Iouiniano quodã monacho dicti, asserentes, nullam nuptarum, & uirginum esse distantiam, nullumq; inter abstinentes, & simpliciter epulantes esse discrimen. **B**

57. Heluidiani, ab Heluidio nominati, qui dicunt, post Christum natum, alios Mariam filios de viro suo Ioseph peperisse.

58. Paterniani, à Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes à Diabolo factas opinantur.

59. Arabici nuncupati, eo quòd in Arabia exorti sunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in nouissimo vtrunq; resurgere. **C**

60. Tertullianistæ, dicti à Tertulliano presbytero Africanæ ꝓuincię ciuitatis Carthaginensis: animam immortalem esse, sed corpoream prædicantes, & animas peccatorum hominum post mortem in Dæmones conuerti putantes.

61. Tessarescædecatitæ, dicti quòd decima quarta luna Pascha cum Iudæis obseruandũ contendunt. Nam τέσσαρα quatuor, δέκα decem significat.

62. †Nyctages, à somno nuncupati, quòd vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicentes, iura temerari diuina, qui noctem ad requiem tribuit. **D**

†alias, Nistages.

63. Pelagiani, à Pelagio monacho exorti. hi liberum arbitrium diuinæ gratię anteponunt: dicentes sufficere voluntatem ad implenda iussa diuina.

64. Nestoriani, à Nestorio Constantinapolitano episcopo nuncupati: qui Beatam Mariam Virginem, nõ Dei, sed hominis tãtummodo matrem asseruit, vt aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis: nec unũ Christum in verbo Dei, & carne credidit: sed separatim, atque seiunctim alterum filiũ Dei, alterum hominis prædicauit. **E**

Turrecr. de eccle. li.4.part. 3.c.28.

65. Eutychiani, dicti ab Eutyche Constantinapolitano Abbate, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solam in eo diuinam asseruit esse naturam.

66. Acephali dicti, id est, sine capite. nullus enim eorum reperitur auctor, à quo orti sint. hi trium Chalcedonensium capitulorũ impugnatores, duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & vnã in eius persona naturam prædicant.

67. Theodosiani, & Gaianitæ appellati à Theodosio, & Gaiano, qui temporibus Iustiniani Principis, in Alexãdria populi peruersi electione una die ordinati sunt episcopi. Hi errores Eutycetis, & Dioscori sequẽtes, Chalcedonense concilium respuunt: ex duabus vnam in Christo naturam asserũt: Quã Theodosiani corruptam, Gaianitæ incorruptam contendunt.

68. Agnoitæ, & Tritheitę à Theodosianis exorti sunt: ex quibus Agnoitæ ab ignorantia dicti: quia ad peruersitatem, à qua exorti sunt, id adiiciũt, quòd Christi diuinitas ignoret futura, quę sunt scripta de die, & hora nouissima: non recordantes Christi personam in Esaia loquẽtis: Dies iudicij in corde meo. *Esa.30.*

69. Tritheitę vero vocati, quòd sicut tres personas in Trinitate, ita quoque tres asserunt Deos esse; cõtra illud, quod scriptum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnꝰ est. *Deut.6.*

70. Sũt & aliæ heresẽs sine auctore, & sine nominibus. ex quibus aliæ putãt triformem esse Deum. Aliæ Christi diuinitatem passibilem dicunt. Aliæ Christi de patre natiuitati initium tẽporis dant. Aliæ † liberationẽ omniũ apud inferos factam Christi descensione credũt. Aliæ animã imaginem Dei negant. Aliæ animas conuerti in dæmones, & in quęcunque animalia existimant. Aliæ de mundi statu dissentiunt. Aliæ innumerabiles mũdos opinantur. Aliæ aquam Deo coæternã faciunt. Aliæ nudis pedibus ambulant. Alię cũ hominibus nõ mãducant. Hæ sunt hæreses aduersus catholicã fidẽ exortę & ab Apostolis, & à sanctis patribus, vel conciliis prædãnatæ: quæ dũ in se multis erroribus diuisæ inuicem sibi dissentiũt, communi tamen nomine aduersus ecclesiam Dei conspirant: sed & quicunque aliter scripturam sanctam intelligit, quàm sensus spiritus sancti flagitat, à quo conscripta est, licet de ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.

† in uulgatis codicibus ita legitur: Aliæ liberationem hominum apud inferos factã Christi descensione non credunt.

Cõcor. te. in cap. ex communicamus. 1. & 2. de hæreti.

EGO Berẽgarius indignus ecclesiæ sancti Mauricij Andagauensis ecclesię Diaconꝰ, cognoscẽs verã, catholicã, & apostolicã fidẽ, anathematizo omnẽ hæresim, præcipuè eã, de qua hactenus infamatus sum: quæ adstruere conatur, panẽ & vinum, quæ in altari ponuntur, post cõsecrationem solummodo sacramentũ, & non verũ corpus *De conse. dist. 2. Schol. 24*

&

& sanguinem Domini nostri Iesu Christi, esse: & nõ posse sensualiter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari, vel frãgi, aut fidelium dentibus atteri. Consentio autẽ sanctæ Romanę Ecclesię, & Apostolicę sedi; & ore & corde profiteor de sacramẽtis dominicę mensæ, eandem fidem me tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hęc sancta Synodus auctoritate Euãgelica & Apostolica tenendam tradidit, mihiq; firmauit, scilicet, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post cõsecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corp⁹ & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: & sensualiter non solum sacramẽtum, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frãgi, & fidelium dentibus atteri: iurans per sanctam, & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Euangelia Christi, eos, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & sectatoribus suis ęterno anathemate dignos esse pronuncio. Quòd si ego ipse aliquando contra hoc aliquid sentire, aut prædicare præsumpsero, canonum seueritati subiaceam: Lecto & perlecto sponte subscripsi.

Hanc confessionem suæ fidei de corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi à Berengario Romæ coram cẽtum tredecim episcopis factam, misit Papa Nicolaus per vrbes Italiæ, Germanię, Gallię, & ad quęcunque loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit, vt Ecclesiæ, quæ prius doluerãt de auerso atque peruerso, postea gaudeant de reuerso, atque conuerso.

QVAESTIO VII.

De hæresibus damnatis in decretalibus.

Summarium.

1 *Articuli catholici cũ hæresibus illis contrarijs, contẽti in c. Firmiter. de sum. Trin.*
2 *Error abbatis Ioachim condemnatus.*
3 *Hæreses impij Almarici.*
4 *Christus secundum quod homo est aliquid.*
5 *De processione spiritus sancti quid credendum.*
6 *Hæreses duæ de processione spiritus sancti damnatæ.*
7 *Hæreses damnatæ in Clementinis,*

Turrecr. de eccle. lib.4.p.2. cap. 35. S.Ant.4. par.ti.xj. ca.7.§.2. & sequẽ.

SEPTIMA quæstio est, Hæreses & errores per ecclesiam cõdemnati, de quibus agitur in decretalibus, qui sunt? Ad hãc respõdemus, ꝙ quædam apparẽt cõdemnatę ex volumine Decretalium maiori; quædam ex Sexto Decretalium: quædam ex Clementinis.

Errores damnati in Decretalibus.

In volumine maiori damnantur istæ hæreses, & errores.

1. In primis in tit. de sum. tri. c. Firmiter. & c. Damnamus. profitetur sancta mater Ecclesia quamplures articulos fore catholicos, & fide tenendos: vtputa, ꝙ vnus est solus Deus, immensus, & incommutabilis: & alios plures quorũ contrarij omnes sunt hæreticales, & erronei; vtpote, ꝙ non sit vnus solus Deus, ꝙ non sit immẽsus, ꝙ non sit incommutabilis: & sic de aliis articulis contrariis illis articulis, in dictis capitulis approbatis, vt fide tenendis. *Supra in parte 1. pag. 3.*

2. In speciali autem in c. Damnamus. allegato. §. si quis. condemnatur iste articulus, vt hęreticalis: quem Abbas Ioachim asserebat, scilicet, quòd pater & filius, & spiritus sanctus sunt vnum, non vnitate essentiæ & naturæ, sed collectiua vnitate; sicut cum dicimus, ꝙ multi homines sunt vnus populus. *Loco citato pag. 4.*

Almarici hæreses.

3. Cõdemnatur etiam, eodem tit. & c. §. reprobamus, doctrina impij Almarici, vt hæretica & insana: quæ autẽ illa fuerit, cap. non expressit: Vincentius tamen in speculo historiali. xxx. lib. c. vij. ponit ipsum Almaricũ in suis prauis dogmatibus tenuisse hęreses & errores infrascriptos. *Vide etiã Gab. Pr. li.1.c.29*

Prima hęresis eius fuit, quòd quilibet tenetur credere, se esse membrum Christi, & hoc esse vnum de fidei articulis, sine quo homo non potest saluari.

Secunda hæresis fuit, ꝙ patris potentia durauit quandiu viguit lex Mosaica, scilicet, vsque ad Christum: & tunc habuerunt finem omnia veteris testamenti sacramenta: & viguit lex Christi noua vsq; ad tempus Almarici: & ex tunc habuerunt finem, ac fuerũt euacuata baptismus, pœnitentia, & omnia alia nouæ legis sacramenta, sine quibus tamen & secundum veritatem non est salus.

Tertia hæresis fuit, ꝙ à tempore ipsius Almarici euacuatis omnibus nouæ legis sacramentis, incœpit vigere spiritus sancti gratia, qua interius quilibet inspirabatur, & qua saluari poterat sine quocunque actu exteriori.

Quarta hæresis fuit, ꝙ sic erat à spiritu sancto illo tempore charitas ampliata, vt illud, quod aliàs de natura sua erat peccatũ: vt stupra, adulteria, & similia, dicerem non esse peccatum, dummodo illa facerent carnaliter commiscentes ex charitate.

Quinta hęresis fuit, ꝙ mulieres cum ponẽtibus

EX 1710 E97++ 1578

tibus tales errores non peccabant carnaliter commiscendo, dũmodo ex charitate agerẽt.

Sexta hæresis fuit, quòd prędicto tempore Deus agebat, vt bonus, & non vt iustus: quia pdicta stupra, adulteria, & similia ex charitate facta, Deus vt bonus, nullatenus puniebat.

4. In eodem volumine maiori ti. de hæreti. c. Cum Christus. damnatur etiam ista hæresis atque error, scilicet, quòd Christus nõ est aliquid secundum quòd homo.

Errores damnati in lib. 6. Decretal.

5. In sexto autem Decretalium condemnantur istę hæreses & errores.

In primis de sum. tri. & fi. catho. c. Fideli. profiteť sancta mater Ecclesia plures articulos fore catholicos & fide tenendos: vtputa, quòd spiritus sanctus æternaliter ex patre, & filio procedit, & alios in effectu plures, quorum contrarij omnes sunt hæreticales, & & erronei: vtpote, ꝙ spiritus sanctus à patre & filio non procedit; & sic de aliis articulis contrariis illis in dictis capitulis approbatis, vt fide tenendis.

Supra in parte 1. pag. 5.

6. In speciali autem eod. c. Fideli. §. nos huiusmodi erroribus. condemnantur infrascriptę duæ hæreses & errores.

Prima hęresis est, ꝙ spiritus sanctus ęternaliter à patre & filio non procedit.

Secunda hæresis est, ꝙ spiritus sanctus à patre & filio non tanquam ab vno principio, sed tanquam à duobus principiis procedit.

Errores damnati in Clementinis.

Supra in 1. parte. pag. 5. columna. 2.

7. In Clementinis verò condemnantur istæ hęreses & errores in ti. de sum. trini. & fi de ca. c. Fidei. profitetur sancta mater Ecclesia quamplures articulos fore catholicos, & fide tenendos: vtputa, quòd vnigenitus Dei filius humanum corpus passibile assumpsit: & alios in effectu, quorum contrarij omnes sunt hæreticales & erronei; vtpote, ꝙ Dei filius corpus passibile non assumpsit, & sic de aliis articulis contrariis illis in dictis capitulis approbatis, vt fide tenendis.

In speciali autem eodem c. Fidei. condemnantur infrascriptæ hæreses & errores.

Prima hæresis, ꝙ Dei patris filius humanum corpus passibile, & animam intellectiuam seu rationalem ipsum corpus verè, per se, & essentialiter informãtem, nõ assumpsit.

Hic error fuit Petri Ioãnis, ut patet infra q. 9.

Secunda hæresis, ꝙ quando vnus militum lancea latus Christi aperuit, ꝙ adhuc Christus viuus, & non mortuus existebat.

Tertia hæresis, quòd anima rationalis seu intellectiua, non est forma corporis humani A verè, per se, & essentialiter.

Quarta hæresis, quòd baptismus non est communiter tam paruulis, quàm adultis perfectum remedium ad salutem.

Quinta hęresis, quòd tam paruulis, quàm adultis in baptismo non conferuntur informans gratia, & virtutes.

Infra autem in cle. de vsuris. c. Ex graui. §. sanè. condẽnatur vnus articulus; & sit sextus.

Sexta hæresis est, quòd exercere vsuras non est peccatum.

B Et in tit. de hære. in cle. Ad nostrum condemnantur istæ octo hæreses, seu errores.

Supr. fol. 71. col. 2. Errores Begardorũ. de quibus infra q. 15.

Primus error est, quòd homo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quòd reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere nõ valebit. Nã, vt dicũt, si quis posset semper pficere, posset aliquis Christo pfectior inueniri.

Secundus error est, quòd ieiunare non oportet hominem, vel orare, postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui, & rationi subiecta, quòd homo potest C libere corpori concedere quicquid placet.

Tertius error, ꝙ illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia, vt asserunt, vbi spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus error est, quòd homo, ita potest finalem beatitudinem secundum omnẽ gradum perfectionis in pręsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata.

D Quintus error, quòd quælibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata: quodq; anima non indiget lumine gloriæ, ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

Sextus error, ꝙ se in actibus exercere virtutũ, est hominis imperfecti; & perfecta anima licentiat à se virtutes.

Septimus error, ꝙ mulieris osculum, cum ad hoc non inclinet natura, est mortale peccatum. Actus autem carnalis, cum ad hoc natura inclinet, peccatum nõ est, maximè cum E tentatur exercens.

Octauus error, ꝙ in eleuatione corporis Iesu Christi, homo non debet assurgere, nec ei reuerentiam exhibere: asserentes, ꝙ esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quòd circa mysterium, seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie

ſpecie dicunt, faciunt, & committunt, quæ oculos diuinæ maieſtatis offendunt,& graue in ſe continent periculum animarum.

QVAESTIO. VIII.

De hæreſibus condemnatis in Extrauagan.

Summarium.

1 *Errores Ioan. de Poliaco condemnati in extrau. Vas electionis.*
2 *Errores Begardorum damnati in extrau. Glorioſam eccleſiam.*
3 *Errores damnati in extrau. Cum inter nonnullos.*
4 *Errores damnati in extrau. Quia quorundam.*
5 *Errores damnati in extrau. Benedictus Deus.*

Turrecremata.in ſũ. de eccle. li.4. p.2. c.37. Prateolus de ſectis hęret.lib.9. c.26.

OCTAVA quæſtio eſt, Hæreſes & errores per eccleſiam condemnati, de quibus agitur in extrauagantibus; qui ſunt?

Ad hãc reſpõdemus, ꝙ pro nũc nõ ſunt extrauagantes, in quibus condemnentur hæreſes & errores niſi dñi Ioannis xxij. & domini Benedicti xj. Nam ſi ante aliquæ fuerunt, in corpore iuris poſtmodũ ſunt inſertæ: & ea propter extrauagantes nõ poſſunt dici hodie. In extrauagãtibus autem domini Ioannis, ſunt hæreſes & errores huiuſmodi condemnati.

Errores Ioan. de Poliaco.

1. Primus, ꝙ confitentes fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerunt, iterum cõfiteri proprio ſacerdoti.

Secundus, ꝙ ſtante ſtatuto: omnis vtriuſque ſexus. ædito in concilio generali, Romanus pontifex non poteſt facere, ꝙ parochiani non teneantur cõfiteri omnia peccata ſua ſemel in anno proprio ſacerdoti, quem dicit eſſe parochialem curatum: immo nec Deus poſſet hoc facere: quia, vt dicebat, implicat contradictionem.

Tertius error, ꝙ Papa non poteſt dare licentiam generalem ſeu poteſtatem audiendi confeſſiones; immo nec Deus, quin confeſſus habenti generalem licẽtiam, teneatur eadem peccata iterum confiteri ſuo proprio ſacerdoti, quem dicit eſſe (vt prædicitur) parochialem curatum.

Iſti tres errores condemnantur in extrauagãte dicti domini Papę Ioa. xxij. quę incipit. Vas electionis. quæ eſt ſupra. Horum autem errorum auctor fuerat ac inuentor quidam magiſter in theologia, Pariſius magiſtratus, vocatus Ioannes de Poliaco.

Supra fo. 79. col. 1.

A 2. Quartus error eſt, ꝙ duæ ſunt eccleſiæ; ſcilicet carnalis diuitijs preſſa, affluens delitijs, ſceleribus maculata: cui Romanum pręſulem, alioſque inferiores prælatos dominari, hæretici iſti fingunt: alia ſpiritualis frugalitate munda, virtute decora, paupertate ſuccinta, in qua ipſi ſoli Begardi, eorumque cõplices continentur.

Hi errores ſunt Valdẽſiũ vt patet infra q. 16. in extrau. glorioſam eccleſiam.

Quintus error, ꝙ venerabiles eccleſiæ ſacerdotes, alijque miniſtri, ſic ſunt iuriſdictionis & ordinis auctoritate deſerti, vt nec ſententiam B ferre, nec ſacramenta conficere, nec ſubiectum populum inſtruere valeãt, vel docere; ſed ſunt priuati omni eccleſiaſtica poteſtate, niſi ſint de eorum Begardorum perfidia apud quos ſolos, vt ipſi fingũt, ſicut ſpiritualis vitę ſanctitas, ſic & eccleſiaſtica auctoritas perſeuerat.

Sextus error eſt, illos mortalis criminis cõtagione pollui, & pœna teneri, quos cõtigerit iuramenti religione conſtringi.

Septimus error eſt, ſacerdotes rite & legiC time ſecundum formam eccleſiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus preſſos, non poſſe conficere, vel conferre eccleſiaſtica ſacramenta.

Octauus error, ꝙ euãgelium Chriſti in ſolos Begardos hoc tempore eſt completum: quod hactenus, vt ipſi Begardi ſomniant, obtectũ fuerat, immo prorſus extinctum.

Iſti quinque errores condemnantur in extrauag. dicti domini Ioa. quæ incipit: Glorioſam eccleſiam, quæ eſt infra.

q. 16. In extra. cum inter nõnullos.

D 3. Nonus error eſt, ꝙ dominus noſter Ieſus Chriſtus, eiuſque apoſtoli non habuerũt aliqua nec in proprio, nec in communi.

Decimus error, & hæreſis eſt, ꝙ dominus noſter Ieſus Chriſtus, eiuſq; apoſtoli in his, quæ ipſos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur, non habuerint, ſeu eis nõ competierit ius ipſis vtendi, nec illa vendendi, ſeu donandi, aut ex ipſis aliqua acquirendi.

Iſti duo articuli verè vt hæreticales cõdemnantur in extrauagan. dicti domini Io. quę incipit. Cum inter nonnullos. quæ eſt infra.

q. 15. infra.

E 4. Vndecimus error & hæreſis eſt, ꝙ dominus noſter Ieſus Chriſtus, & eius apoſtoli in his, quæ habuiſſe leguntur, tantum habuerũt abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti. Hic articulus tanquam vere hæreticalis condẽnatur in extrauagan. dicti domini Io. quæ incipit: Quia quorundam mentes. & etiam in extrauagan. eiuſdem quæ incipit: Vir reprobus, quæ ſunt infra.

In extra. quia quorundam. poſita infra. q. 15.

5. In extrauagante autẽ domini Papæ Benedicti. xj. quæ incipit: Benedictus Deus, quæ

EX
1710
E97++
1578

fol. 80. col. 1. quæ est supra, sequentes hæreses condemnātur, & eorum opposita esse catholica & fide tenenda omnia comprobantur.

In extra. Benedictus De°. Prima hæresis est, quòd secundum Dei cōmunem ordinationem, animæ iustorum decedentium ante domini nostri Iesu Christi passionē: in quibus nihil erat purgabile, mox post eandem passionem eiusdem domini nostri Iesu Christi, ante resumptionem suorum corporum, & iudicium generale, non viderunt, nec vident, nec videbunt clarè & apertè diuinam essentiam, nec illa etiam perfruūtur; nec post eiusdē domini nostri Iesu Christi ascensionem fuerunt, nec sunt, nec erunt in cœlo cœlorum regno, & paradiso cœlesti cum Christo sanctorum angelorum consortio aggregatæ.

Secunda hæresis est, ꝙ secundum Dei cōmunem ordinationem, animæ iustorum decedentium ante domini nostri Iesu Christi passionem: in quibus aliquid purgabile remanebit †, purgatione peracta ex toto, mox post eandem passionem domini nostri Iesu Christi ante resumptionem suorum corporum & iudicium generale, non viderūt, nec vident, nec videbunt diuinam essentiam clarè & apertè, nec illa etiam perfruuntur, nec post eiusdē domini nostri Iesu Christi ascensionē fuerunt, nec sunt, nec erunt in cœlo cœlorum regno, & paradiso cœlesti cum Christo sanctorum angelorum consortio aggregatæ.

† Aliàs, remanet.

Tertia hæresis est, quòd secūdum Dei ordinationem communem, animæ iustorū decedentium post sanctum baptisma ab eis susceptum, in quibus nihil est purgabile, cum decedunt ante suorum corporum resumptionem & iudicium generale, non vidēt, nec videbunt clarè & apertè diuinam essentiam; nec illa etiā perfruuntur, nec sunt, nec erunt in cœlo cœlorum regno & paradiso cœlesti cum Christo sanctorum angelorum consortio aggregatæ.

Quarta hæresis est, ꝙ secundum communem Dei ordinationem, animæ iustorum decedentium post sanctum baptisma ab eis susceptum: in quibus est aliquid purgabile, cū decedunt, peracta etiam purgatione ex toto, ante suorum corporum resumptionem & iudicium generale, non vident, nec videbunt clarè & apertè diuinam essentiam, nec illa ēt perfruuntur, nec perfruentur; nec sunt, nec erunt in cœlo cœlorum regno, & paradiso cœlesti cum Christo sanctorum angelorum consortio aggregatæ.

Quinta hæresis est, ꝙ secūdum communē A Dei ordinationem, animę paruulorum sacro baptismate renatorum, decedētiū ante vsum liberi arbitrij, ante suorum corporum resumptionem & iudicium generale, nec vidēt, nec videbunt clarè & apertè diuinam essentiam, nec illa etiam perfruuntur, nec perfruentur, nec sunt, nec erunt in cœlo cœlorum regno, & paradiso cœlesti cum Christo sanctorum angelorum consortio aggregatæ.

Sexta hæresis est, quòd secundum Dei cōmunem ordinationem, animæ iustorum omnium prædictorum decedentium, ante nostrorum corporum resumptionem & iudiciū generale, diuina visione & fruitione non B erunt beatæ, nec habebūt vitam & requiem sempiternam.

Septima hæresis est, quòd diuinæ essentiæ visio animarum beatarum, non est visio intuitiua & facialis.

Octaua hæresis est, ꝙ secundum communem Dei ordinationem, diuinæ essentiæ intuitiua & facialis visio & fruitio, in beatis euacuabitur: nec continuabitur vsque ad finale iudicium, nec ex tunc vsque in sempi- C ternum.

Nona hæresis est, ꝙ secundum communē Dei ordinationem, animæ decedentium in mortali peccato, mox post mortem suam ad inferna non descendunt, nec pœnis infernalibus cruciantur.

Decima hæresis est, ꝙ in die iudicij omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus non comparebunt reddituri de factis proprijs rationem, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siuè bonū, D siue malum.

QVAESTIO IX.

De hæresibus a Rom. Ponti. damnatis post mortem auctorum earum.

Summarium.

1 *Petri Ioannis errores XX damnati.*
2 *Alij duo insuper eiusdem errores.*
3 *Michael de Cesena hæreticus.*
E 4 *Errores Ioanni de Parma tributi.*
5 *Raymundi Lull errores quàm plurimi.*
6 *Lullistarum errores.*

NOna quæstio est, Hæreses & errores per diuersos summos Pōtifices de fratrum consilio cōdemnati, post mortem illorū, qui errores huiusmodi posuerunt; qui sunt? ¶ Ad hanc respondemus, ꝙ *Prateolus in elē. hære. lib. 14 c. 20. & li. 16. cap. 2. & Schol. 25.*

ante condemnationem prædictorum errorum factam per dominum Ioa.xxij.in extrauagantibus, Cum inter nonnullos. &, Quia quorundam mentes. de quibus infra, & ante condemnationem statim dictorum errorum factam per dominum Benedictum xi. in extrauagante, Benedictus Deus. de qua supra.

fol. 80. col. 1.

Petrus Ioannes, & eius errores damnati.

1. Idem dominus Ioannes Vigesimus secundus, condemnauit de consilio multorum magistrorum in theologia postillam fratris Petri Ioannis ordinis fratrum Minorum super Apocalypsim, oriũdi de villa, quę dicitur Seriatũ, diœc. Biterren. ꝓp hæreticales & erroneos articulos infrascriptos in dicta postilla contentos: quos articulos cum postilla pariter condemnauit. Condemnauit etiã postillam eiusdem fratris Petri Ioan. super Matthæum, & postillam etiam eiusdem super Epistolas canonicas, in quibus, vt in postilla super Apocalypsim, continentur hæreses aliquæ in effectu consimiles. Hæreses autem dictæ postillæ sic, vt prædicitur, condemnatæ, sunt istæ.

Aduertendum tamen prius est, quòd infra per totum, per Babyloniam meretricem magnam intelligit vniuersalem Romanam ecclesiam militantem, quam nos, & verè, vocamus sanctam catholicam & apostolicam. Per ecclesiam carnalem intelligit idem, scilicet vniuersalem Romanam ecclesiam. Per bestiam intelligit idem. Per synagogam satanæ intelligit idem. Per mysticum Antichristum intelligit Papam, seu Pontificem Romanum. Per Angelum consignatum intelligit beatum Franciscum. Per Christi militiam intelligit Begardos, seu eorum hæresibus & erroribus credentes. Per euangelicam vitam, seu regulam intelligit nihil habere nec in proprio, nec in communi, nec ius, seu dominium in rebus habere donandi, vẽdendi, seu ex illis acquirẽdi aliquid, vel aliàs alienandi: sed habere in eis simplicem vsum facti. Per ecclesiam spiritualem intelligit idem, scilicet† eius erroribus credentes.

† In Sabellano ita legitur: scilicet, sectã Begardorum, & eius, &c.

Errores Petri Ioannis.

Prima hæresis est, ꝙ sextus status ecclesiæ quę incœpit, vt dicit, à tempore beati Francisci, & plenius à tempore condemnationis Babylonis meretricis magnæ, quando angelus Christi signo signauit per suos futuram militiam Christi, & durabit vsque ad tempus Antichristi, & præeminet notabiliter quinque primis.

Secũda hæresis est, ꝙ sicut in primo Christi aduentu formata est noua ecclesia, veteri synagoga reiecta: sic & in initio sexti status, vetustas prioris temporis est vniuersaliter repellenda, vt videatur nouum seculum, seu noua ecclesia tunc formari veteribus iam reiectis. Et sicut in sexta ætate reiecto carnali iudaismo, & vetustate prioris seculi, venit nouus homo Christus cum noua lege, vita, & cruce: sic in sexto statu reiecta carnali ecclesia, & vetustate prioris seculi, renouabitur Christi lex, & vita, & crux: ꝓpter qđ in eius primo initio Frãciscus apparuit† cauteriatus, & Christo totus crucifixus, & consignatus.

† Aliàs: characterizatus.

Tertia hæresis est, quòd sicut gloria, quæ fuerat synagogæ parata, & pontificibus suis, si in Christum credidissent, translata fuit ad primitiuam ecclesiam, & ad pastores eius: sic & gloria parata finali ecclesiæ quinti status, propter eius malitiam ad electos sexti status translata fuit.

Quarta hæresis est, quòd constat regula fratrum Minorum per beatum Franciscum editam, esse verè & propriè illam euangelicam, quã Christus in se ipso seruauit, & apostolis imposuit, & in euangelijs suis conscribi fecit.

Quinta hęresis est, quòd regula beati Frãcisci est condemnanda à pluribus ab ecclesia carnali, & superborum nequiter, & sophisticè, sicut Christus condemnatus fuit a synagoga reproba Iudæorum: & quòd hoc oportet præire exterminium ecclesiæ, sicut Christi & suorum condemnatio à Iudæis præiuit temporale exterminium synagogæ.

Sexta hæresis est, quòd beatus Franciscus est ille Angelus, de quo dicitur in Apocalypsi: Vidi alterum angelum habẽtem signum Dei viui: euangelicæ vitæ & regulæ sexto & septimo tempore propagandæ, & magnificandæ renouator, & summus post Christum, & eius matrem obseruator.

Apoc. 7.

Septima hæresis est, quòd decet condemnationem regulæ beati Francisci præire exterminium carnalis ecclesiæ, ad hoc, vt iusto Dei iudicio carnalis ecclesia prout meruit excitetur, & eius malitia crescat, & cõsumetur vsque ad impugnationem vitæ & spiritus sancti.

Octaua hæresis est, quòd ferè omnes clerici & regulares possidentes aliquid in communi, videntur minus bene sentire de abrenuncia-

EX 1710 E97++ 1578

nunciatione Euangelica huiusmodi in communi.

Nona hęresis est, quod sicut synagoga propagata est ex duodecim patriarchis, & ecclesia de gentibus ex duodecim Apostolis: sic finalis ecclesia reliquiarum Iudęorum & gentiũ est per duodecim viros Euangelicos propaganda. vnde beatus Frãciscus habuit duodecim filios & socios, per quos & in quib9 fuit fundatus, & initiatus ordo Euangelicus.

Decima hæresis est, quòd tertia tribulatio transfigit manus per apparentiam celebris auctoritatis ecclesię, & plebeiæ multitudinis sibi subditæ, & per apparentiam contrarij in spiritualibus viris.

Vndecima hęresis est, quòd Angelus Frãciscus sentiet se prosperari: non ita in carnali ecclesia Latinorum, sicut in Græcis, & Sarracenis, & Tartaris, & tandem in Iudęis.

Duodecima hæresis est, quòd omnes abbates quinti temporis, conuenient in quintum caput bestię, quæ est diabolus, aut Antichristus, & congregatio malorum.

Tertiadecima hęresis est, quòd illa ecclesia, quam nos vocamus vniuersalem ecclesiã catholicam militantem; est ecclesia carnalis, Babylon meretrix magna extensiuè: quia boni sic sunt in ea, sicut pauca grana auri inter immensos aceruos arenæ: & sicut pauca grana tritici sub immenso cumulo palearũ, quæ etiam ecclesia carnalis publicè & impudentissimè adulteratur à suo spõso Christo: quæ etiam se & omnes gentes sibi subiectas corrumpit, fędis carnalitatibus, & simoniacis cupiditatibus, & terrena gloria huius mundi, quæ etiam nunc exarsit in iram contra viros spirituales, & contra vires, & influxus spiritus sancti; quę etiam cecidit intus spiritualiter, & exterius corporaliter; & quæ per temporale exterminium cecidit in mundo; deinde ad æternum supplicium cecidit in inferno: & quæ sua malitia & potestate impediuit & angustiauit spiritum electorum, & cõuersionem totius orbis; quæ etiam est exterminanda, & eius exterminium erit sanctis quasi exitus de carcere, ad libertatis latitudinem & volatum, & exitus de tenebrosissimo fumo fornacis ad lucem solarem: & sicut exoneratio à lapide molari, seu à monte immenso.

Quartadecima hæresis est, quòd sicut per quatuor animalia quatuor primos status sanctorum designantia, sublimata est generalis sedes Romanæ Ecclesiæ, cæteris patriarchalibus seu orientalibus, à Christo & ab eius vera fide reiectis: sic in eodem tempore per quatuor bestias à Daniele visas, *Dan. c. 7.*

A quatuor primis ordinibus sanctorũ contrarias, sublimata est sedes bestię, id est, bestialis cateruæ, ita vt numero & potestate pualeat, & fere absorbeat sedem Christi, cui localiter, & nominaliter est commixta: vnde & sic appellatur ecclesia fidelium, sicut & illa, quæ verè est per gratiã sedes & ecclesia Christi. Super huiusmodi verò malitiã, non cessant zelatores sancti huius quinti temporis effundere phialam detestationis, & celebris increpationis, ita quòd regnum eius, velit nolit, euidenter apparet omnibus, & etiam ipB sismet, tenebrosum, id est, fœda & enormi luxuria & auaritia, & simonia, & superbia, & dolosa negotiatione, & astutia; & fere omni malitia dissipatum, & abominandum. Vnde & infra vocatur Babylon meretrix habens in manu sua poculum aureum plenum abominatione. Per hanc autem sedem bestiæ designatur principaliter carnalis clerus, in hoc quinto tempore regnans, & toti ecclesiæ pręsidens: in quo quidem bestialis vita transcendenter, & singulariter regnat, & sedet sicut C in sua principali sede. Et longe plus, quàm in laicis plebibus sibi subiectis.

Quintadecima hęresis est, quòd tempore Antichristi mystici, carnalis ecclesia, per quam intelligit in toto suo processu ecclesiam Romanam, cõtra doctrinam Sanctorum, & vitam & zelum, acrius exardescẽs quasi omnino † siccetur spirituali sapientia, & virtuali gratia, & opulentia Christi: sicut factum fuit in Iudæis, & in Gręcis, ita vt pateat omni errori. *† Aliàs, siccabitur.*

Sextadecima hęresis est, quòd sicut Vasthi regina à regno & cõiugio regis Assueri abD iecta, electa est Esther humilis & sancta ad eiusdem regis connubium & regnum, fecitque rex magnificum conuiuium cunctis principibus & seruis suis: sic reiecta synagoga, electa est ecclesia plenitudinis gentium: sicque in sexto statu ecclesiæ reiecta Babylone adultera, oportet spiritualem ecclesiam exaltari, & celebre ac spirituale conuiuium post eius nuptias celebrari. *Esther. c. 1. & 2.*

Decimaseptima hæresis est, quòd sub mystico Antichristo fienda est subuersio & commotio, per quam tota carnalis ecclesia E terribiliter † excitabitur, & commouebitur contra Euangelicum spiritum Christi. *† Aliàs, excęcabitur.*

Decimaoctaua hæresis, quòd sub mystico Antichristo cadet Babylon meretrix carnalis ecclesia, quo tempore sancti patres fortiter prędicabunt dicentes, quòd ex tunc non est ecclesia Christi, sed synagoga satanæ, &

& habitatio dæmoniorum, quæ ante in corde suo dicebat superbiẽdo: Sedeo regina in magna præsidentia & gloria, super regnum meum dominor, & quiesco, & vidua nõ sum; id est, non sum destituta gloriosis episcopis & regibus.

Decimanona hęresis est, ꝙ Romana ecclesia est mulier illa meretrix magna, de qua agitur in Apoc. quæ fuit quondam in statu paganismi, & postmodum fuit in fide Christi, quę nunc multis criminibus cum hoc mundo fornicata est, quę merito vocatur meretrix magna, quia à fideli cultu & à syncero amore, & delitiis Christi sponsi sui recedens adhæret huic seculo, & diuitiis, & delitiis eius, & diabolo, & regibus, & magnatibus, & prælatis, & omnibus aliis amatoribus huius seculi.

Apoc. c. 17. et 18.

Vicesima hæresis est, quòd magis appropriatè cõpetit doctoribus status tertij generalis, qui est sextus & septimus, esse spirituales portas apertas introducentes aperitores, seu explicatores sapientiæ Christianæ, quàm Apostolis.

Multa alia hęreticalia posuit iste frater Petrus Ioan. in apostilla prædicta: sed hæc sunt principalia, & ad hæc cætera reducuntur: posuitque quamplura alia falsa, temeraria, blasphema, periculosa, pręsumptuosa pariter & insana.

Articuli autem postillæ super Canonicas, & postillæ super Matthæum, cõtinent prædictos articulos in sententia & effectu, de condemnatione ecclesię carnalis Babylonię meretricis magnæ, & exaltatione ecclesiæ spiritualis, sed in speciali ponuntur in postilla super Matthæum duę hæreses, quę sunt postmodum condemnatæ vna per dominum Clementem v. & alia per dominũ Ioannẽ xxij.

2 Prima hæresis est, ꝙ quando vnus militum lancea latus Christi in cruce pendentis aperuit, quòd Christus adhuc erat viuus, & nondum mortuus. Et hæc condemnatur in cle. de sum. tri. & fi. ca. c. Fidei.

Sup. pag. 5.

Secũda hæresis est, quòd Christus & Apostoli eius non habuerunt aliqua in proprio, nec in communi, nec in rebus, quibus vtebantur, habuerũt nisi simplicem vsum facti. Hæc condemnantᷣ in extrauagantibus prædictis, Cum inter. &, Quia quorundã mẽtes.

Habetur infra q. 15.

Errores Michaelis de Cęsena.

3 Postmodum vero factis dictis condemnationibus de præfatis hæresibus & erroribus, & præsertim de hæresibus condemnatis in sæpe dictis extrauagantibus, fuerunt condemnatæ hęresesistę iterũ, & cõsimiles contentę in libello fratris Michaelis de Cæsena hęretici ministri generalis ordinis fratrũ Minorũ, propter hãc causam à † ministerio depositi: quem fecit cõtra dominum Ioã. xxij. prædictum, vocans eundem dominum Ioannem Papam hæreticum gerentem se pro Papa in Auinione: qui dominus Ioan. eundem fratrem Michaelem deposuit, & suum libellum & contentos in ipso dictos errores condemnauit, & condemnando doctrinam eius hæreticalem & pestiferam, cõdemnauit etiã & personam, eum hęreticum promulgando: vt patet in extrauagante eiusdem domini Ioannis xxij. quæ incipit: Quia vir reprobus Michael de Cęsena, & † magister generalis ordinis fratrum Minorum.

Vide Schol. 15 par. 2.
† Aliàs: magisterio.
† Aliàs, minister.

Errores Ioannis de Parma.

4 Aduertendum tamen, ꝙ ante condemnationem prædictorum librorum æditorum à prædicto fratre Petro Io. factam Auinione per Dominum Papam Ioannem xxij. dominus Alexander Papa iiij. condemnauit Romæ quendam librum, euangelium ęternum communiter appellatum: cuius auctor fuit, vt fertur communiter, quidam frater Ioãnes de Parma Italicus monachus: in quo libro sequentes hæreses & errores sunt reperti.

Vide schol. 15 huius. p.

Primus error est, quòd doctrina Abbatis Ioachim † excellit doctrinã Christi, & consequenter nouum & vetus testamentum.

† Aliàs, excedit.

Secundus error, quòd Euangelium Christi non est Euangelium regni, & ideo non est ędificatorium.

Tertius error, ꝙ nouũ testamentũ est euacuandum, sicut vetus est euacuatum.

Quartus error, quòd nouum testamentum nõ durabit in virtute sua nisi per sex annos ꝓximè tũc futuros, videlicet vsq; ad annum Christi incarnationis Mcclx.

Quintus error, quòd illi qui erunt vltra prædictum tempus, erunt in statu perfectorum.

Sextus error, ꝙ Euangelium Christi aliud Euangeliũ subdet, & ita pro sacerdotio Christi aliud Euangelium succedet.

Septimus error, quòd nullus simplex homo est idoneus ad instruendum hominem alium de spiritualibus & æternis, nisi illi, qui incedunt pedibus nudis.

Octauus error, quòd quantumcunque Deus affligat Iudæos in hoc mundo, illos tamen seruabit, quibus benefaciet etiam manentibus in iudaismo: & quòd in fine liberabit eos ab omni impugnatione hominum, etiam in iudaismo manentes.

Nonus

EX
1710
E97++
1578

Nonus error, ꝙ Ecclesia nondum peperit nec pariet filios ante finē regni temporalis; quod finietur per sex annos tunc proximè sequentes. Et per hoc datur intelligi ibidem, ꝙ religio christiana, quæ iam multos peperit vocatos ad fidem Christi, non est ecclesia.

Decimus error, ꝙ euangelium Christi neminem perducit ad perfectum.

Vndecimus error, ꝙ adueniente euangelio spiritus sancti, siue clarescēte opere Ioachim (quod ibidem dicitur euangelium æternum, siue spiritus sancti) euacuabitur euangelium Christi.

Duodecimus error, ꝙ spiritualis intelligētia noui testamenti non est commissa Papæ Romano, sed tantum literalis. Et per hoc datur ibi intelligi, ꝙ ecclesia Romana nō potest iudicare de spirituali intelligentia noui testamenti: & si iudicat, temerarium est eius iudicium, & ei non est acquiescendum: quia ecclesia Romana (vt dicunt) animalis est, & non spiritualis.

Tertiusdecimus error, ꝙ recessus ecclesiæ Græcorum à Romana ecclesia fuit bonus. Et per hoc datur intelligi, ꝙ viri spirituales non tenentur obedire Romanę ecclesiæ, nec acquiescere eius iudicio.

Quartusdecimus error: ꝙ tertius ordo clericorum, (qui secundum prædictum librum est ordo religiosorum) non tenetur se exponere morti pro defensione fidei, aut conseruatione cultus Christi, sed secus de alijs hominibus.

Quintusdecimus error, ꝙ populus Græcus magis ambulat secūdum spiritum, quàm populus Latinus. Et per hoc datur intelligi, ꝙ populus Grecus magis est in statu saluādorum, & magis est adhærendum ei, quàm populo Romanæ ecclesiæ.

Sextus decimus error, ꝙ sicut filius operatur salutem populi Romani siue Latini, qui filiū repræsentat: sic pater operatur salutem populi Græci, qui spiritum repræsentat. Et per hoc datur intelligi, ꝙ pater saluum faciet populum Græcum, & Iudaicum, qui spiritū repræsentant.

Decimus septimus error, ꝙ sicut veniēte Ioanne Baptista, ea quę pręcesserunt, refutata sunt necessariò, propter noua superueniētia: ita adueniente tempore spiritus sancti, siue tertio statu mundi, ea quæ pręcesserunt, refutabuntur necessariò, propter noua quæ superuenient. Ex quo datur intelligi ibidem, ꝙ nouum testamentum refutabitur, & vetus proijcietur.

Decimusoctauus error, ꝙ spiritus sanctus A aliquid recipit ab ecclesia, sicut Christus inquantum homo accepit à spiritu sancto.

Decimusnonus error, ꝙ Christus & apostoli eius non fuerunt perfecti in vita contemplatiua.

Vicesimus error, ꝙ actiua vita vsque ad tēpus Abbatis Ioachim fructuosa fuit: sed nūc fructuosa non est. contemplatiua vero vita ab ipso Ioachim fructificare cœpit, & amodo in perfectis successoribus eius perfectius manebit. Et per hoc datur intelligi ibidem, B ꝙ ordo clericorum, ad quē pertinet vita actiua, amodo non fructificabit in ædificatione ecclesiæ & conseruatione; nec omnino in regimine: sed ordo monachorum in his fructificabit.

Vicesimus primus error, ꝙ aliquis de ordine religiosorum futurus est, qui præferetur omnibus dignitate & gloria, in quo implebitur prophetia, & promissio psalmistæ dicentis: Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi.

Vicesimus secundus error, ꝙ ille ordo in C quo complebitur prædicta promissio psalmistæ tunc conualescet, †quando ordo clericorum desinet perire.

† *Vulgaris locutio, idest, quando omnino peribit.*

Vicesimustertius error, ꝙ ille ordo paruulorum est, in quo cōplebitur promissio prædicta psalmistæ.

Vicesimusquartus error, ꝙ sicut in primo statu mūdi fuit commissum regnum, seu regimē totius ecclesiæ à patre, aliquibus de ordine coniugatorum, in quo auctorizatus fuit ille ordo: sic etiam in tertio statu mundi cōmittetur alicui, vel aliquibus de ordine mo- D nachorum à spiritu sancto, in quo vel quibus ab ipso gloriabitur ille ordo.

Vicesimusquintus error, ꝙ illi qui præsunt collegijs monachorum, in diebus istis cogitare debent de recessu à secularibus, & parare se ad reuertendum ad antiquum populum Iudæorum.

Vicesimus sextus error, ꝙ prędicatores, qui erunt in vltimo statu mundi, erunt maioris dignitatis, & auctoritatis quàm prędicatores primitiuę ecclesię.

E Vicesimus septimus error, ꝙ prędicatores, & doctores religiosi viri quando infestabuntur à clericis, transibunt ad infideles, & timēdum est ne ad hoc trāseant, vt cogant eos in prelium contra Romanam ecclesiam iuxta doctrinam Ioannis Apoc. 15.

De Raymundo Lull. & eius erroribus.

5. Postea dominus Papa Gregorius XI. in Conci-

Consistorio etiam de consilio fratrum interdixit, & condemnauit doctrinam cuiusdam Raymundi Lull Catalani mercatoris de ciuitate Maioricarum oriundi, laici, phantastici, imperiti, qui quamplures libros ediderat in vulgari Catalanico, quia totaliter grãmaticam ignorabat: quæ doctrina erat plurimũ diuulgata, quam creditur habuisse à diabolo, cum eam non habuerit ab homine, nec humano studio, nec à Deo, cum Deus non sit† doctor hæresum, nec errorum: licet ipse Raymundus asserat in libris suis, quòd eam habuit in quodam monte à Christo, qui sibi (vt dixit) apparuit crucifixus: qui putatur fuisse diabolus, & non Christus. Quæ doctrina durauit fere per octuaginta annos quousque, scilicet, frater Nicolaus Eymerici ordinis Prædicatorum in dominio regis Aragoniç inquisitor hæreticæ prauitatis ex certis causis habens eandem multum suspectam de hæretica prauitate, illam multo cum labore transcurrit, & postea præsentauit prædicto D. Papę Gregorio viginti volumina, & causa commissa fuit domino Cardinali Hostiensi: & de eius mandato fuerunt per viginti & vltra magistros in theologia diligenter examinata: & tandem de fratrum consilio, vt verè hæreticalia condemnata, & tota doctrina generaliter interdicta: quę doctrina continebat plusquam quingentos articulos erroneos, de quibus, vt prolixitati parcatur, centum præsentibus inseruntur.

† *Aliàs, auctor.*

Raimũdi Lull errores.

Primus articulus est, quòd Deus habet multas essentias. In li. de philosophia amoris.

Secũdus, ꝙ in diuinis essentia non est otiosa, sed essentiat, & natura naturificat, bonitas bonificat, & infinitas infinitificat, & æternitas ęternificat. In lib. de centum Dei nominibus. & in lib. super primo sententiarum. q. ij.

Tertius, quòd sicut leo se habet ad leonificandum, & homo ad homificandum: sic & multo plus diuina natura se habet ad naturificandum, & diuinitas ad diuinificandum. In lib. super primo sententiarum. q. ij.

Quartus, ꝙ sicut diuina natura requirit agere intrinsece, scilicet, naturare: sic sua bonitas requirit bonificare, magnitudo magnificare, æternitas æternificare, & sic de aliis, cum sint cum ipsa natura vnum numero. In lib. super primo sententiarum. q. ij.

Quintus, quòd sicut Deus naturale habet intelligere, & amare intrinsece: ita intrinsece habet naturale bonificare, æternificare, possificare & † virtuificare. In lib. super primo sententiarum. & in lib. de centum Dei nominibus.

† *Aliàs, viuificare.*

A Sextus, quòd quia non est altera æternitas nisi Dei, oportet quòd substantia se habeat vt suppositum æternãs, vt de seipsa producat æternum bonum. In lib. contemplationum.

Septimus, quòd in diuinis est dare commune suppositum, quod respondet secundũ suam naturam rationibus diuinis in producendo bonum. In lib. contemplationum in pluribus locis, & in lib. de septem arboribus.

B Octauus, quòd in diuinis sunt tres personę, & non plures, nec pauciores, scilicet, vniens, vnibilis, & vnire; deificans, deificabilis, & deificare; ęternificãs, æternificabilis, & æternificare. In lib. de septem arboribus.

Nonus, quòd in diuinis deificatiuus, bonificatiuus, & æternificatiuus, virtuificatiuus, possificatiuus, & in amore intellectiuus est Pater deificabilis, bonificabilis, æternificabilis, virtuificabilis, possificabilis: & in amore ĩtelligibilis est Filius; sed deificare, bonificare, æternificare, virtuificare, possificare, & in amore intelligere est Spiritus sanctus. In lib. de centum Dei nominibus. & in lib. de vij. arboribus.

C Decimus, quòd essentia & natura Dei patris generat filium. In lib. de centum Dei nominibus, & in lib. de trecentis prouerbiis.

Vndecimus, quòd Deus pater est antequam Deus filius. In lib. de vij. arboribus.

Duodecimus, quòd Deus pater, inquantum pater, est suppositum singulare, sed inquantum respondet suis rationibus ad producendum filium, est suppositum commune. In lib. de vij. arboribus.

D Tertiusdecimus, quòd si Deus non fuisset pater, non potuisset esse pater æternitatis, cuius est pater inquantum eam dedit filio per generationem. In lib. de trecentis prouer.

Quartusdecimus, quòd Deus pater est multiplicabilis, & Deus filius consimiliter. In lib. de contritione, confessione, satisfactione, & oratione.

Quintusdecimus, quòd Deus filius est à Deo patre totus generatus, & tota eius essentia, & natura. In lib. orationum.

E Sextusdecimus, quòd Deus filius sic essentialiter est de essentia productus, sicut personaliter de persona. In lib. 1. sententiarum quęst. xxiiij.

Decimusseptimus, quòd Dei filij essentia, relata ad personam filij sic est genita, sicut est ingenita essentia patris relata ad personam patris. In lib. super j. sẽtẽtiarũ. q. xxiiij.

Decimusoctauus, quòd Deus, qui est filius deitatis est pater hominis deificati propter

E97++
1578

pter hoc, vt in deificare patri assimiletur. In lib. de centum Dei nominibus.

Decimus nonus, ꝙ spiritus sanctus est conceptus de patre & filio. In li. de ccc. puerbijs.

Vigesimus, ꝙ spiritus sanctus procedit à patre & filio, vt æqualis sit patri & filio, ita ꝙ habeat duas passiones, vnam scilicet à patre, & aliam à filio, sicut pater habet duas actiones, & filius vnam actionem, & vnam passionem. In lib. de 7. arboribus. & in lib. super j. sententiarum. q. 12.

B Vigesimus primus, ꝙ duæ passiones spiritus sancti sunt de tota actiuitate patris: & stãt sicut vna persona, sicut duę actiuitates vnum principium. In lib. de 7. arboribus.

Vigesimus secũdus, ꝙ de patre, filio, & spiritu sancto sic est, ꝙ quilibet eorum stat tam cõpletus, sicut alius; & stant omnes tres vnus Deus non distincti in aliquo. In lib. de confessione, contritione, satisfactione, tempore, & oratione.

C Vigesimus tertius, ꝙ tantum sunt tres personæ diuinæ in vnione, ꝙ nulla illarum trium potest aliquid agere intrinsece sine alijs: quia nec generare, nec spirare. In lib. contempl.

Vigesimus quartus, ꝙ generatio & processio non possunt esse in diuinis per vnam, vel duas personas solum minus † de omnibus tribus. In lib. contempla.

† *Aliàs, imo.*

Vigesimus quintus, ꝙ stãte filio de toto patre, & stante spiritu sancto de totis ambobus sine aliqua conditione contrarietatis, stat eorum distinctio & concordia in maiori maioritate, quæ potest esse; & tres personæ diuinę D distinguũtur maiori distinctione, quæ potest esse. In lib. de 7. arboribus.

Vigesimus sextus, ꝙ sicut inter patrẽ & filiũ in diuinis est maior vnitas, & concordia, quę possit esse: sic inter eos est maior distinctio, quæ possit esse. In lib. de 7. arboribus.

Vigesimus septimus, ꝙ male faciũt illi, qui dicunt, ꝙ inter patrem, & filium, & spiritum sanctum non sit tanta distinctio, quãta est inter Deum, & equum, cum inter diuinas personas sit maior cõcordia, quàm inter Deum E & equum: quæ maior concordia non potest esse sine maiori distinctione personarum. In lib. de 7. arboribus.

Vigesimus octauus, ꝙ extra Deum differẽtia est maior in pluralitate, & concordia in vnitate, sed in Deo est æqualitas in differẽtia & vnitate. In lib. amati, & amici.

Vigesimus nonus, ꝙ inquãtum filius in diuinis est distinctus à patre & spiritu sancto ꝑsonaliter, potest esse incarnatus sine hoc ꝙ illi non sint incarnati: sed inquantum omnes

A tres personæ sunt vna essẽtia, & natura, oportet quòd pater & spiritus sanctus sint ita veraciter homo per incarnationem, sicut filius. In lib. de 7. arboribus.

Trigesimus, ꝙ vnitas naturæ & essentię diuinæ facit stare æqualiter tres personas diuinas hominem deitatũ. In lib. de 7. arboribus.

Trigesimus primus, ꝙ in persona filij Dei accepit natura humana participationem cũ persona Dei patris, & Dei spiritus sancti. In lib. de ccc. prouerbijs.

Trigesimus secundus, ꝙ tũc quando filius Dei accepit humanam naturã, produxit personam hominem in sua persona: sic in amando esse hominem, sicut produxit cum patre spiritum sanctum. In lib. de 7. arboribus.

Trigesimus tertius, ꝙ esse humanũ est nobilius esse quod Deus creauit, & homo melior creatura, quæ sit: & sicut essentia diuina est summum esse in bonitate; ita filius Dei fuit incarnatus in meliori esse, quod sit post diuinum esse. In lib. contempla.

Trigesimus quartus, ꝙ diuina natura, quæ est filius Dei, voluit esse induta de humana natura, quæ est Christus homo. In lib. de 7. arboribus.

Trigesimus quintus, ꝙ Deus pro humano genere saluãdo sine hoc ꝙ humanum genus non petiuit veniam, voluit ei indulgere per incarnationem, quam accepit misericordia, quæ est Deus. In lib. de 7. arboribus.

Trigesimus sextus, ꝙ si humana natura potuisset se elongare à diuina natura, & eam fugere, vt non incarnaret se in ea, fecisset: sed natura diuina accessit ad humanam naturã, & incarnauit se in illa. In lib. contempla.

Trigesimus septimus, ꝙ natura diuina in Christo, vnita humanitati à peccato originali purificauit, custodiuit, & mundauit eius humanitatem, vt non esset in ea. In lib. contempla.

Trigesimus octauus, ꝙ in Christo sunt tres naturæ, scilicet diuina, anima rationalis, & corpus humanum: & propter quamlibet istarum naturarum est rex: nam propter naturã diuinam est rex diuinus, & æternus: propter animam rationalem est rex omnium spirituũ creatorum & creabilium; sed propter corpus humanum est rex totius corporalis naturæ. In lib. de Benedicta tu.

Trigesimus nonus, ꝙ substantia Christi humanitatis distinguitur in tres res, scilicet, animã, corpus, & spiritum, qui exit à duobus, scilicet, à corpore & anima. In lib. contempla.

Quadragesimus, quòd anima Christi diligit suam formam, & suam materiam: quæ for

ma

ma animæ Christi est nobilior, pulchrior, melior, & honorabilior forma quæ sit; nec aliæ formæ aliarum creaturarum habent tantam virtutem, sicut habet sola forma animę Christi, in qua propter eius pulchritudinem illi, qui sunt in paradiso, habẽt magnam gloriã. In lib. contempla.

Quadragesimus primus, ꝙ per Christum principaliter est mundus creatus de nihilo. In lib. de centum Dei nominibus.

Quadragesimus secundus, ꝙ diuina natura & humana in Christo, sunt magnæ in differentia, & concordia, & tam magnæ, ꝙ sicut est concordia maior, quàm alia concordia, quę sit inter creatorem & creaturam, † oportet ꝙ sit differentia maior inter diuinam naturam & humanam in Christo, quàm aliqua differentia, quæ sit inter creatorem & creaturam. In lib. de 7. arboribus.

† Videtur deesse, ita.

Quadragesimus tertius, ꝙ inter verbum diuinum & animam, quam assumpsit, est magna concordia per coniunctionem & vnionem; & ita magna, quòd verbũ est anima, & homo; & homo est verbum cũ omnibus partibus suis, & verbum conuertitur cũ anima. In lib. super primo sententiarum q. 7.

Quadragesimus quartus, ꝙ anima Christi est instrumentũ, & verbum est agens, & ideo mediante anima Christi verbum comprehendit, & non immediate. In lib. sententiarum q. 7.

Quadragesimus quintus, quòd Christo ita fuit leue in die passionis suæ dolores sustinere, sicut dicere. In lib. contemplationum.

Quadragesimus sextus, ꝙ tota humana natura Iesu Christi in passione pœnam habebat, & tota diuina natura pœnam eius sentiebat. In lib. de ccc. prouerb.

Quadragesimus septimus, ꝙ corpus Christi stans in cruce fuit mortuum, inquantum anima dimisit illud, & non fuit mortuum, inquantum deitas ab eo non recessit: nec coniunctio diuinę naturæ & humanę fuit diuisa: remansit ergo Christus viuus, & mortuus: fuit mortuus secundum cursum naturalem, sed remansit viuus supra cursum naturalem. In lib. de 7. arboribus.

Quadragesimus octauus, ꝙ mortuus fuit Christus homo secundum mortem humanam, sed remansit homo Deus, inquantum Deus remansit homo. In lib. de 7. arboribus.

Quadragesimus nonus, quòd resurrexit Christus propter hoc, vt esset homo coniunctus ex anima & corpore, sicut erat homo antequam moreretur; & quando fuit mortuus fuit homo, inquantum filius Dei erat homo.

A In lib. de 7. arboribus.

Quinquagesimus, quòd in cœlo imperiali sunt animę sanctorum, & in illo vident Deũ & contemplantur facie ad faciem, & oculo spirituali ad oculum; & in istis locis inferioribus nulla anima potest videre nec contemplari Deum sine medio, quod est species phãtastica. Est ergo nobilior locus ille superior, quàm iste inferior; oportuit ergo ꝙ Christus ascenderit † corpus suum in altum. In lib. de 7. arboribus: In quo videtur intelligere, ꝙ anima Christi vsque post ascensionem, non contemplabatur, nec contemplari potuit diuinam essentiam immediate, & facialiter.

† Alias, assumpserit.

Quinquagesimus primus, quòd Dei filius est bonus ratione bonitatis beatę Marię, quę est bona per naturã, & naturalem habet proprietatem, quòd est bona in seipsa intãtum, ꝙ non fecit peccatum mortale nec veniale, sed habet proprietatem per se ipsam faciendi bonum. In lib. de beata Maria.

Quinquagesimus secundus, ꝙ beata Maria relaxat peccatoribus culpas, & peccata; & potest plus peccatoribus indulgere, quàm ipsi peccare, donatque virtutes & merita, fidẽ, spem & charitatem, cum quibus habeãt homines vitam ęternam. In li. de beata Maria.

Quinquagesimus tertius, quòd voluntas beatę Marię est contra iustitiam, quia non dilexit filij sui mortem, quem Deus cum iustitia interemit: & in hoc est stulta, & inobediens Beatę Marię voluntas. In lib. orationũ.

Quinquagesimus quartus, quòd Papa est vicarius beati Petri. In lib. de 7. arboribus: & in lib. contempla.

Quinquagesimus quintus, quòd propter peccatum primi hominis totus mundus fuit corruptus, & quãtum ad vegetabilia, & animalia, & alia creata ad seruitium hominis: immo etiam quantum ad dęmones, & etiam angelos. In lib. contemp.

Quinquagesimus sextus, ꝙ propter peccatum originale corpus hominis nõ est dignũ, ꝙ sumat vsum & seruitium, ac vitam de plantis, nec de animalibus brutis, quæ sunt creaturę Dei, in quibus non habet ius aliquis, qui sit contra Deum. In libro de articulis fidei.

Quinquagesimus septimus, ꝙ quia anima rationalis est forma corporis, & mouet corpus ad accipiendam vitam de plantis, animalibus brutis, & alijs rebus ei necessarijs, mouet corpus iniuste contra ius, & rationẽ. In lib. de articulis fidei. Et quòd ille, qui est in peccato, non habet ius in aliqua creatura. In lib. de ccc. prouerbijs.

Quinquagesimus octau⁹, ꝙ post peccatũ originale

EX
1710
E97++
1578

nale Deus & humanum genus fuerũt in magna contrarietate boni & mali, virtutis & vitij, veri & falsi: & illa contrarietas erat ita magna, quòd Deus in mundo populum non habebat. In lib. super senten. q. 110.

Quinquagesimus nonus, quòd Deus consentit, quòd homo faciat peccatum veniale, vt non faciat peccatum mortale: aliàs magis distaret à diuina bonitate, & magnitudine per peccatum veniale, quàm per mortale: & sic Deus non licentiaret hominem quòd faceret peccatũ veniale: quod est impossibile. In libro sententiarum. q. 119.

Sexagesimus, quòd Deus peccatorem iuuare non potest, dum suum intelligibile & amabile sunt infirma: & hoc quia participare non potest per suam bonitatem, & virtutem cum malitia, neque Deus contra iustitiã agere potest. In lib. super 2. sententiarum. q. 47.

Sexagesimus primus, ꝗ anima Iudęi & Sarraceni, qui credit esse in veritate, & non peccat mortaliter in peccato actuali nõ habebit pœnam spiritualem. In lib. de 7. arboribus.

Sexagesimus secundus, ꝗ nullus est homo ita vilis, nec ita peccator, qui qualibet hora, qua velit, non possit esse Dei amicus, & familiaris. In lib. contempl.

Sexagesimus tertius, ꝗ homo nõ debet reclamare ad Deum si non diligit eum: & ꝗ ille facit magnam malignitatẽ, qui orat Deũ sine charitate. In lib. de ccc. prouerbijs.

Sexagesimus quartus, ꝗ in faciendo bonũ non oportet nos sperare, ꝗ Deus incipiat, quia iam incępit, quando nos creauit, & pro conseruatione nostra mundum nobis dedit, vt ei seruiamus, & eum honoremus. In lib. orationum, & in lib. de philosophia amoris.

Sexagesimus quintus, ꝗ virtus est ita bona & quantitate magna, ꝗ omnis homo potest eam habere pro sua voluntate. In lib. de philosophia amoris. & In lib. de centum Dei nominibus.

Sexagesimus sextus, ꝗ nullus homo est, qui non possit multiplicare amorem suum & velle, inquantum voluerit. In lib. contempla.

Sexagesimus septimus, ꝗ de amore diuino quilibet potest habere quãtum voluerit, & de Deo quilibet etiam potest habere quãtum voluerit. In lib. contemplationum, & in lib. de centum Dei nominibus.

Sexagesimus octauus, ꝗ quilibet homo potest Deum contemplari quantum vult, & vbi vult, & quando vult. In lib. cõtẽplatio.

Sexagesimus nonus, ꝗ quilibet homo de charitate & spe potest habere quantum vult.

A In lib. contempla. & in lib. de 7. arbo.

Septuagesimus, quòd homo potest venire ad saluationẽ per virtutes morales; & quòd quilibet homo potest habere de gloria paradisi tantam quantam vult habere; & omni tẽpore, quo est in isto mundo, potest eam sibi procurare; & in omni loco in quo sit, potest homo eam lucrari. In lib. de articulis fidei, & in lib. contemplationum.

Septuagesimus primus, ꝗ homo peccat, & est Deo inobediens, si nõ facit bonum quod intelligit: quod quidem potest facere, licet illud bonum facere non sit ei mandatum. In lib. contempla.

B

Septuagesimus secũdus, quòd qui non facit id bonum, quod potest facere, nõ videtur Deum multum diligere. In lib. contempla. & in lib. de centum Dei nominibus.

Septuagesimus tertius, quòd tantum est imputãdum omni potenti bonum facere, & nolenti, quantum si faceret malum; quia homo potens facere bonum, & nolens semper est in culpa. In lib. contempla.

C

Septuagesimus quartus, ꝗ qui nõ facit totum posse suum ad cõuertendum omnes infideles, errat; & debet timere Deum, & est sine charitate. In lib. contempla.

Septuagesimus quintus, ꝗ Deus est ita firmus ad indulgendum, ꝗ nihil potest indulgentiam impedire nisi desperatio. In lib. de centum Dei nominibus.

Septuagesimus sextus, ꝗ Deus habet populo suo tantam charitatem, ꝗ quasi omnes homines mundi erunt saluati: quia si plures essent damnati, quàm saluati, misericordia Christi esset sine magna charitate. In lib. de planctu.

D

Septuagesimus septimus, ꝗ sine charitate non possumus habere aliquam virtutẽ, sicut sine oculis non possumus videre. In lib. de doctrina puerili.

Septuagesimus octauus, ꝗ quia omnes homines eiusdem speciei sunt, dignũ est, ꝗ homo diligat proximum suum quantum seipsum; & si non facit, eius amor est falsus, & deordinatus: & hoc est Dei mandatum. In lib. contemplationum, & in lib. de 7. arboribus, & in alio de doctrina puerili.

E

Septuagesimus nonus, ꝗ illi, qui non diligunt pluuiæ multiplicitatem, vel paucitatẽ, vel sterilitatem, seu siccitatem, caliditatẽ, & frigiditatem, & alia, quæ fiunt in mũdo similia, non diligunt opera diuina, sed contrariãtur diuinæ iustitiæ. In lib. contempla.

Octuagesimus, ꝗ homo debet amare Deũ quia bonus est, non autem propter vllam

rem, quam sibi donet; nec propter indulgere suum peccatum; nec propter hoc, quòd ipse non sit damnatus: & qui sic voluerit orare, sentiet se tam altum per suum amare, & per suum intelligere, & memorari, ꝙ non poterit altius ascendere. In lib. de contritione, cõfessione, satisfactione, & oratione.

Octuagesimus primus, quòd illi qui amãt Deum propter hoc vt det eis gloriam cœlestem, vel bona temporalia, & timent Deum propter hoc vt non det eis pœnam infernalem, vel labores temporales, faciũt de prima intentione secundam, & de secũda primam; & eorum intentio est peruersa & falsa, & contra Dei intentionem: & non est vnus homo solus, qui fecerit tãtum malum sicut id, quod fecit Machometus, qui tot homines misit in errorem; & tamen maius malum sequitur cũ homo nõ habet ad Deum primam intentionem, quàm sit totum malum, quod fecit Machometus: quia maius bonum est in homine vno, qui fortiter diligit Deum per primã intentionem, quàm sit malum in omnibus hominibus, qui sunt damnati. In libro intentionum.

Octuagesimus secundus, quòd si Deus dat homini de bonis huius mundi, nec propter hoc, quia dat sibi, & multiplicat bona, homo debet eum diligere plus: quia tantum debet eum diligere, quòd plus non possit eum diligere. In lib. de arte amatiua.

Octuagesimus tertius, ꝙ incõueniens est, quòd verus amor propter aliqua, quæ facit homini Deus multiplicet, seu minuat suum amare: quia postquam Deus initiauit hominem amare bonitate, magnitudine amore, & sic de alijs, & homo contemplari Deum, non conuenit ꝙ contrarie † habeat posse in amare: immo oportet esse tam magna magnitudo initiandi contemplandi in amore, vestito bonitate, magnitudine & duratione, & sic de alijs, quòd non possit suum amare crescere, nec minui: quia si possit crescere, & minui, iã initiare & contemplari nõ intraret medium amoris. In lib. de arte amatiua.

† *Aliàs, cõtrariũ.*

Octuagesimus quartus, quòd tantum desiderat & amat amicus, hoc est homo iustus, bonitatem, magnitudinem, & æternitatem sui amati, hoc est Dei, ꝙ propter suum amorem se concordant bonitas, magnitudo, & ęternitas in esse vnam essentiam & naturam, & vnam & eandem rem in numero in amico & amato. In lib. de arte amatiua.

Octuagesimus quintus, quòd amicus & amatus (scilicet hõ iustus & Deus) sunt vna indistincta & inconfusa essentia & natura, in

A bonitate, & magnitudine, & æternitate. In lib. de arte amatiua.

Octuagesimus sextus, quòd si amicus, hoc est, homo iustus, non fuisset ipsa substantia sui amati, hoc est Dei, & amatus non fuisset ipsa substantia sui amici, iam eorum gloria non fuisset in magna concordia amoris. In lib. de arte amatiua.

Octuagesimus septimus, quòd amicus & amatus, hoc est homo iustus, & Deus, in quibus non est paruus amor, sed magnus: possunt esse, immo sunt vnam et essentia & natura diuina indistincta, & indiuisibilis sine

B vlla contrarietate, & diuersitate essentiæ. In lib. de arte amatiua. Hæc verba replicat frequenter in substãtia & effectu, quòd amicus & amatus (per quos intelligit Deum dilectũ, & hominem diligentem Deum) sunt vna essentia in numero, vna natura, substãtia vna, actualitas vna, æternitas vna, magnitudo sine contrarietate, & diuersitate essentiæ indiuisibilis, & indistincta. In libro de arte amatiua.

C Octuagesimus octauus, quòd de patre, & filio, & spiritu sancto sic est, quòd quilibet stat tam completus sicut alius: & stãt omnes tres vnus Deus non distincti in aliquo. Et qui sic potest leuare suum orare, & potest tã longo tempore stare sine imaginatione de ulla re temporali, nulla oratio tantum valet: quia homo stabit totus raptus superius per spiritum sanctum, non curans de re, quæ sit hic; & suum orare erit sic verum, ꝙ homo nõ possit addere in contemplando, nec desiderando. In lib. de contritione, confessione, satisfactione, & oratione.

D Octuagesimus nonus, quòd infanti, qui non vult assentire sacramento confirmationis, non valet sacramentum baptismatis. In lib. contemplatio.

Nonagesimus, quòd si homo non est confirmatus, tamen credit se confirmatum, est à peccato originali mundatus ratione bonę intentionis, quæ consumit culpam & peccatũ. In libro contemplationum, & in libro de ccc. prouerbijs. Vbi dat intelligere, quòd

E peccatum originale nõ mundatur in baptismate, sed in confirmatione; præsertim quia addit, quòd sacramentum confirmationis est inuentum ad hoc, vt infantes per se promittant quod eorum patrini pro eis in baptismate promiserunt, & tunc patrini à promissione, quam fecerunt, sunt totaliter liberati. In libris prædictis, & etiam in lib. de doctrina puerili.

Nonagesimus primus, quòd quilibet est obli-

EX 1710 E97++ 1578

obligatus vt sit in ordine matrimonij, vel religionis: quia omnis alius status discordat cũ finali intentione, propter quam quilibet est creatus. In lib. de doctrina puerili.

Nonagesimus secundus, quòd in matrimonio generatur homo cum sanctitate: & quòd matrimonium sic ligat, quòd nullus debet accedere ad vxorem suam, nisi causa prolis. In lib. de ccc. prouerbijs.

Nonagesimus tertius, quòd existentes in purgatorio non possunt Deum tantum diligere, sicut eum diligerent si illas pœnas non sustinerent. In lib. orationum.

Nonagesimus quartus, quòd sicut Deus pater non addit aliquid in filio generando in æternitate: ita sacerdos non addit aliquid Christo, vniendo sibi substantiam, quam panis & eius accidentia dimittũt. In lib. de ccc. prouerbijs, vbi supponit ꝙ vniat.

Nonagesimus quintus, quòd sicut Dei filius non accipit additamentum per esse hominem, ita sacerdos facit, quòd sanguis, quẽ accepit Christus de Domina nostra, non accipit additamentum propter additionem, quam facit cum sanguine calicis. In lib. de ccc. prouerbijs: vbi supponit, quòd sanguis, quem Christus accepit de Domina nostra, & qui est in calice, sint duo sanguines distincti, post vniti.

Vide Eymer. sup. p. 1. q. 11. f. 51. Nonagesimus sextus, quòd omnes articuli fidei, & ecclesiæ sacramenta, ac potestas Papæ possunt probari, & probantur per rationes necessarias, demonstratiuas, & euidentes. Et ipse Raymundus dicit se probare per rationes, quas adducit, quas dicit & reputat esse tales: sed homines inscij & peccatores non intelligunt eius rationes. In lib. de articulis fidei. & in lib. contemplationum. In lib. de ccc. prouerbijs. & in lib. de planctu Raymundi.

† Aliàs, rudibus. Nonagesimus septimus, quòd fides est necessaria hominibus† inscijs rusticis ministralibus, & non habentibus intellectum eleuatum, qui nesciunt cognoscere per rationem, & diligunt cognoscere per fidem: & quòd homines grossi ingenij, & illiterati, & inscij diligunt cognoscere articulos fidei per fidẽ, & non per rationem: & facilius trahuntur ad veritatem Christianorum per fidem, quàm per rationem: sed homo subtilis facilius trahitur per rationem, quàm per fidem. In lib. contemplationum.

Nonagesimus octauus, ꝙ ille qui cognoscit per fidem, ea quæ sunt fidei, potest decipi: sed ille, qui cognoscit per rationem, non potest falli: nam fides potest errare, & non errare. Et si homo errat per fidem, non habet tantam culpam, sicut si erraret per rationem. Et sicut verius cognoscimus ea, quæ videmus, quàm ea, quæ palpamus: ita verius sumus dispositi ad cognoscendum veritatem per rationem, quàm per fidem. Sed sicut palpando aliquando inuenimus veritatem, ita etiam quandoq; per fidem cognoscimus veritatem: sicut cæci, qui aliquando inueniunt, quæ volunt, aliquando non. In lib. cõtempla.

Nonagesimus nonus, ꝙ interficientes hæreticos sunt iniuriosi, & vitiosi in suo memorari, intelligere, atq; velle: quia hæretici quãdo interficiuntur, moriuntur morte sensuali, & morte intellectuali: & Christus voluit, ꝙ eius discipuli & apostoli essent homines simplices, & qui non interficerent infideles; propter hoc ne interficiendo eos sensualiter, morerentur etiam eorum animæ: hæretici autẽ & infideles sunt eiusdem naturę humanæ, sicut cęteri, pro qua humana natura filius Dei assumpsit carnem. In lib. contemplationum. *Hũc errorẽ refellit S. Tho. 2. 2. q. 64. ar. 2. Alfonsus Cast. lib. 2. de iusta hære. punit. c. 12. & 13.*

Centesimus articulus, ꝙ Deus contulit ipsi Raymundo Lull istam artem & doctrinam generalem in quodam monte: qui sibi apparuit Crucifixus, & cõtulit eam sibi pro huius sæculi tenebris illustrandis, quæ est generalis ad omnem scientiam & naturalem, & medicinã, & ad iura; & valet specialiter ad destruẽdum errores. In prologo super lib. sententiarum; & in lib. de planctu Raymundi. *Hunc mõtẽ Maioricẽses, Rãda vocãt.*

Quàmplures, & quàm plures alios articulos ponit in suis libris, hæreticales, erroneos, temerarios, & periculosos, qui digni relatione & memoria non existunt: vt pote, qui nulla ratione apparente vel colorata fulciuntur; sed potius temeritati, præsumptioni, voluntati propriæ, & ignorantiæ multæ, & imperitiæ innituntur.

Horum centum articulorum primus, in duobus codicibus, quorum tamen vnus ab alio est extractus, non inuenitur taliter totaliter: sed ut mihi videtur, qui satis legi, contuli, & perlegi inuenitur æquipollenter, seu consequenter. Qui centum articuli à compilatione viginti Magistrorum prædictorum fuerunt abstracti. *Vide Scho. 25. par. 2.*

De Lullistis, & eorum erroribus.

Iste Raymundus Lull multos sequaces habuit, atque habet hodie, qui impudenter doctrinam suam, licet hæreticam & peruersam, atque ab ecclesia reprobatam, totis viribus sustinent & defendunt; & defendentes in errores varios incidunt: qui sequaces Lullistæ

« ab isto Raymundo Lull communiter appel-
« lantur.

« Hæreses autem, & errores istorum Lulli-
« starum isti sunt.

6. Primus error, quòd Raymundus Lull dogma suum non habuit per hominem, nec per studium, sed per reuelationẽ Iesu Christi, qui in insula Maioricarum in quodam monte sibi apparuit crucifixus, qui dominus Iesus ibi, illi dogma contulit ante dictum.

Secundus error, quòd doctrina Raymundi Lull excellit omnium aliorum doctrinam in bonitate & veritate, etiam Augustini.

Tertius error, quòd theologi nostri temporis moderni nihil sciunt de vera theologia.

Quartus error, quòd Deus veram theologiam à theologis moderni tẽporis propter peccata eorum abstulit, & eam Lullistis ipsis contulit.

Quintus error, quòd omnes doctrinæ destruentur, nisi doctrina Raymundi Lull, quæ petuò remanebit.

Sextus error, quòd tempore Antichristi nos theologi apostatabimus à fide, & tunc Lullistæ ipsi per doctrinam istius Raymundi reducent ecclesiam ad fidem catholicam.

Septimus, quòd doctrina veteris testamẽti attribuitur Deo patri, doctrina noui testamenti Deo filio; sed doctrina Raymũdi Lull Deo spiritui sancto.

Octauus error, quòd doctrina Raymundi Lull non potest haberi nec per studium, neque per hominem; sed tantum per spiritus sancti reuelationem.

Nonus error, quòd doctrina Raymundi Lull sic ab eius sectatoribus per spiritus sancti reuelationem habetur, quòd in triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta horis habetur.

Decimus error, quòd doctrinã ipsius Raymundi Lull nullus intelligit, nec intelligere potest, nisi soli Lullistæ ipsi.

Vndecimus error, quòd dominus Gregorius Papa xj. qui doctrinam Raymundi Lull in viginti eius voluminibus contentam, vt hæreticalem in ducentis articulis Auinione in Cõsistorio condemnauit, totamque generaliter, vt suspectam vehementer de hæresi cunctis fidelibus interdixit; sacrum collegiũ, quod cõsensit; Cardinalis Hostiensis, qui cõmissarius in illa causa fuit; Magistri in theologia vltra viginti, qui ad condemnationẽ prędictam consilium præstiterunt, isti doctrinã istam non intellexerunt, decepti sunt, & turpiter errauerunt.

Duodecimus error, ꝙ Raymundus prædi-

A ctus est in cœlis beatus, & pro tali habendus à suis sectatoribus, & nominandus.

QVAESTIO. X.

De hæresibus ab inquisitorib. Arago. damnatis D. Papæ mandato.

Summarium.

1 *Articulus hære. de sanguine Christi cõdemnatus.*
2 *Articuli de Sacramento altaris, & de B. Virgine reprobati.*
B 3 *Hæreses viginti duæ publicè damnatæ, & liber combustus.*

DEcima quæstio est, Hæreses seu errores condemnati extra curiam Romanam per inquisitores Aragoniæ hęreticæ prauitatis auctoritate apostolica, & de expresso mandato domini nostri Papæ; qui sunt? Scho. 16.

1. Ad quam respondemus, quòd dominus Clemens vj. informatus per fratrem Nicolaũ C Roselli ordinis Fratrum Prædicatorum inquisitorem in partibus Aragonię & Cataloniæ, postmodum vero tituli sancti Sixti pręsbyterum Cardinalem, ꝙ in Catalonia in ciuitate Barchinonę publicè prædicabatur, ꝙ in sanguine Christi † sparso in parasceue nõ remanserat diuinitas, nec sanguis ille erat deificatus, habito solemni cõcilio magistrorum, & aliorum peritorum virorum, mandauit, per suas patentes literas dicto inquisitori, quatenus dictum articulum vt hæreticalẽ, & erroneum faceret publicè reuocari, ac solemniter condemnaret: & sic ipse inquisitor D fecit in ecclesia cathedrali publicè Barchinonæ, dictum articulum vt verè hæreticalem publicè condemnando. († Aliàs, asperso.)

2. Postmodum vero tẽpore domini Gregorij xi. frater Nicolaus Eymerici ordinis Prædicatorum inquisitor hæreticę prauitatis in partibus Aragoniæ & Cataloniæ ante dictis, successor immediatus præfati fratris Nicolai Roselli ad Cardinalatus apicem assumpti, informauit eundem dominum Gregorium, quòd in dictis partibus infrascripti E articuli de sacramento altaris, & Beata Virgine publicè prædicabantur: qui dominus Gregorius præhabito multorũ consilio magistrorum, mandauit dicto inquisitori, & prælatis omnibus partium prædictarũ per suas literas, de quibus agitur in prima parte huius operis, quatenus illos articulos interdicerent per sententiam excommunicationis in ecclesijs cathedralibus partium prædictarũ: quod (Habetur supra fol. 33.)

BX 1710 E97++ 1578

quod & fecit. Articuli autem taliter condemnati sunt isti.

Primus, quòd si hostia consecrata cadat, seu proijciatur in cloacam, lutum, seu alium turpem locum, quòd speciebus remanentibus, sub eis esse desinit corpus Christi, & redit substantia panis.

Vide. Thom. p. 3. q. 80. art. 3. Alfon. cas. adu. here. ver. Euchari. here. 11. & Scho. 14. par. 1.

Secundus, quòd si hostia consecrata à mure corrodatur, seu à bruto sumatur, quòd remanentibus dictis speciebus sub eis, desinit esse corpus Christi, & redit substantia panis.

Tertius, quòd si hostia consecrata à iusto vel peccatore sumatur, quòd dum species dentibus teritur, Christus ad cœlum rapitur, & in ventrem hominis non traijcitur.

Quartus, quòd Beata Maria mater Christi in conceptione filij sui sic fuit gratia plena, quòd ex tunc in gratia non profecit, nec proficere potuit.

Quintus, quòd spiritus sanctus in die Pentecostes veniens in beatam virginem Mariam, & in Apostolos, gratiam nullam contulit beatę Mariæ, sed Apostolis: quia sic erat gratia plena, quòd in gratia proficere non valebat.

3. Cõsequenter vero idem dominus Gregorius XI. informatus per eundem fratrem Nicolaum Eymerici inquisitorem, quòd in quibusdam libellis ocularitег eidem ostensis continebãtur infrascripti articuli, habitoque super illis pluries consilio magistrorum in præsentia dominorum Cardi. sancti Eustachij, & sancti Angeli in palatio domini Papæ in Auinione, & de mandato eiusdem, tandem ipse dominus Papa per suas patentes literas mandauit eidem inquisitori, quatenus ipse inquisitor cũ domino Archiepiscopo Tarraconen. dictos articulos vt hæreticales, & verè erroneos cum suo libello publicè condemnaret; ac condemnatis, dictum libellum traderet ignibus consumendum: & sic factum fuit. Hæreses autem & errores sunt isti.

Prima hæresis est, quòd peruersum dogma impijssimi Almarici, Arrij, Sabellij & aliorum hæreticorum non est hæresis de se, nisi tantum apud illum, qui ipsum eligit animo pertinaci.

Secunda hæresis est, quòd licitum est creaturas adorare & honorare, honore & adoratione latriæ absque peccato, immo meritoriè † inquãtum sunt repræsentatiuæ sui creatoris.

† In Bononiensi ita. si reputẽt suũ creatorem.

Tertia hæresis est, quòd licet dęmones adorare & honorare latria meritoriè, si repræsentent suum creatorem.

Quarta hæresis est, quòd non tantum absque vitio hæresis, immo etiam absque vllo peccato possunt dęmones adorari dulia, nisi quia prohibitum est per ecclesiam Dei.

Quinta hæresis est, quòd æque & melius potest sacrificans dæmoni excusari ab idolatria, quàm christianus adorans imaginem Christi, vel sanctorum.

Sexta hæresis est, quòd de iure naturæ adoratio & sacrificium debentur dæmonibus.

Septima hæresis est, quòd qui victi supplicijs Deum negant ore, sed corde adorant, non solum non peccant, immo sunt digni remuneratione.

Vide Eymer. 1. p. q. 9. supra f. 49. & Schol. 22. eiusdem par.

Octaua hæresis, quòd laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicite credendum, sed sufficit sibi ista conclusio in genere, quòd credat omne illud quod credit sancta mater Ecclesia Dei: & ideo quòd si laicus teneat vel credat oppositum alicuius articuli ex ignorantia & tentatione diaboli, non peccat.

Vide Scho. 26. par. 2.

Nona hæresis est, quòd omnis inobediens præceptis Dei, vel ecclesię, est hęreticus censendus.

Decima hæresis est, quòd omnis peccans mortaliter est proprijssime hæreticus.

Vndecima hæresis est, quòd omnis peccans, dum peccat, conformat suam voluntatem voluntati diuinæ.

Duodecima hæresis est, quòd tantum placent Deo mala, quàm bona.

Tertia decima est, quòd tantum placuit Christo Iudæ desperatio, quantum Petri contritio.

Quarta decima est, quòd nullum legis pręceptum in hac vita potest adimpleri.

Quinta decima hæresis est, quòd in hac vita à nullo viatore (vt viator est) charitas potest haberi, nec aliqua virtus.

Sexta decima est, quòd absque charitate infusa Deus potest super omnia diligi meritoriè, & absque ea haberi vita æterna de lege communi, & secundum leges nunc currentes.

Decima septima hæresis est, quòd quis sine charitate non potest esse fidelis, & per cõsequens peccans mortaliter: & non habens charitatem est proprijssime hæreticus, quia peccat contra primum articulum fidei.

Decima octaua hæresis est, quòd omnis peccans, in eo quòd peccat, conformat suam voluntatem voluntati diuinę: & quòd homines æque conformant suam voluntatem voluntati diuinæ demerendo, sicut merendo; loquendo de voluntate beneplaciti Dei.

Scho. 26. huius p.

Deci-

Decima nona hæresis est, q tantum placet Deo voluntate beneplaciti Iudæ desperatio, quantum Petri contritio: & tantum aliquem esse infidelem, quantum esse fidelem: & tantum mala esse, quantum bona.

Vigesima hęresis est, quòd secta iniqui Mahometi est æque catholica, sicut fides Iesu Christi.

Vigesima prima hæresis est, quòd Christus, Apostoli, & omnes Angeli, & omnes beati sunt schismatici: & quòd perfectius est esse schismaticum, quàm catholicum.

Vigesima secunda hæresis est, quòd solus Deus pater est optimus; sed Dei filius est bonus in primo gradu, spiritus sanctus est bonus in secundo gradu: sed omnis creatura est bona in tertio gradu.

QVAESTIO. XI.

De hæresibus damnatis ab inquisitor. Aragon. sine expresso mandato Papæ.

Summarium.

1 *Arnaldus de Villa noua medicus celebris.*
2 *Arnaldi de Villa noua errores quàmplures.*
3 *Petrus Olerij, & Bonanatus hæretici in Hispania.*
4 *Durandus de Baldach Gerunden. combustus.*
5 *Bonanatus princeps Begardorum impœnitens, & relapsus.*
6 *Iacobus Iusti Begardus immuratus.*
7 *Exhumata hæreticorum cadauera, & ipsi post mortem condemnati.*
8 *Berengarij monachi Cistercien. error.*
9 *Nicolai de Calabria hæreses.*
10 *Bartholomęus Ianouesius hæresiarcha.*
11 *Arnaldus Montauernij hæreticus contumax.*

Luxemburgus in catalo. hęret. lib. 2. litera. A. B. D. I. Prateol⁹ de sect. hęret. lib. 1. c. 69. & Scho. 27. huius p.

VNdecima quæstio est, Hæreses, & errores, & temeritates, & falsitates condemnatæ in prædictis partibus Cataloniç & Aragoniæ per inquisitores hæreticæ prauitatis auctoritate apostolica, licet nõ de expresso mandato domini nostri Papæ super illis in speciali facto; qui sunt?

1. Ad hanc respondemus, quòd tempore domini Papæ Clementis v. fuit in partibus illis quidam magnus medicus, vocatus magister Arnaldus de Villa noua: qui condidit multos libellos, in quibus erant quàmplures insertæ & multum periculosæ hæreses & errores: quæ Tarracone fuerunt condemnatæ per fratrem Ioannem de Longerio ordinis fratrum Prædicatorum, & per dominum Gaufredum de † Crudillis præpositum in ecA clesia Tarracon. vicariumque in eadem, sede vacante, & hoc anno domini Mcccxvij. Errores autem & hæreses à prædictis (vt prędicitur) condemnatæ cum magno consilio Theologorum istæ erant.

† Melius: Crylles.

Errores Arnaldi de Villa noua.

2. Primus error, quòd natura humana à Deo assumpta est æqualis Deo in omnibus bonis suis; & quòd tam alta sit humanitas in Christo, quantum deitas; & tantum possit.

B Secundus error, quòd quàm cito anima Christi fuit vnita diuinitati, statim ipsa anima sciuit omnia, quæ deitas scit: quia aliàs (vt dicebat) non fuisset cum ea vna persona, præcipue quia scire est circunstantia pertinens ad suppositum indiuiduale, & non ad naturam.

Tertius error, quòd Diabolus ingeniose fecit totum populum Christianum deuiare à veritate domini nostri Iesu Christi; sicque suxit & euacuauit populum Christianum, q non dimisit in eo, nisi pellem, id est, apparen-C tiam cultus ecclesiastici, quem fecit ex vsu: & fides quam habet, est talis, qualis est fides dęmonum. Et quòd totus populus Christianus ducitur in infernum. Et quòd Christiani per singulos status palam vita, & moribus, & affectibus ipsum abnegauerunt: & quòd in toto corpore Christi collegij vsque ad verticem à planta pedis, non solum viuit, sed regnat & imperat talis apostasia.

Quartus error est, quòd omnes claustrales sunt extra charitatem, & damnãtur: & quòd omnes religiosi falsificãt doctrinam Christi.

D Quintus error est, quòd male fecerunt Doctores theologi, qui aliquid de philosophia posuerunt in suis operibus: studium philosophiæ, & philosophiã totaliter cõdemnando.

Sextus error, quòd reuelatio facta Cyrillo, est pretiosior cunctis scripturis sacris.

Septimus error, quòd opus misericordiæ plus placet Deo, quàm sacrificium altaris.

Octauus error est, quòd stabiliens capellanias, vel faciẽs celebrari missas post mortem, non facit opus charitatis; nec ex hoc mere-E tur vitam æternam.

Nonus error, quòd qui in vita sua scit multitudinem indigentium, & maxime amicorum Dei, & congregat, & retinet superflua ad stabiliendum capellanias, & ad perpetuandum missas post mortem, quòd certum est, quòd talis cadit in æternam condemnationem.

Decimus error, quòd in sacrificio altaris sacerdos offerens, vel offerri faciens, nihil

Deo

EX
1710
E97++
1578

Deo de suo offert, neque etiam volũtatem. A

Vndecimus error, ꝙ in eleemosyna magis repręsentatur passio Christi, quàm in sacrificio altaris.

Duodecimus error, ꝙ in sacrificio Missæ non laudatur Deus opere, sed solum ore.

Tertiusdecimus error, ꝙ in consultationibus Papalibus non est scientia nisi operũ humanorum.

Quartusdecimus error, ꝙ nũquam Deus comminatus est ęternam condemnationem peccantibus, sed malum exemplum præbentibus. B

Quintusdecimus error & falsitas, ꝙ anno ab incarnatione Domini Mcccxxxv. esset mundi finis totaliter, & ex toto.

Petrus Olerij, & frater Bonanatus hæretici.

3 Item tpe D. Ioan. xxij. insurrexit in partibus antedictis in ciuitate Barchinon. quidã vocatus Petrus Olerij de Maioricis oriũdus, cum quibusdam cõplicibus suis & presbytero quodam, vocato fratre Bonanato: C qui posuit multas de hæresibus & erroribus Begardorũ infrascriptis, scilicet, de proprio & cõmuni: & tandem Barchinon. per fratrẽ Bernardum de Podio Certoso inquisitorẽ, cum epo Barchinon. fuerunt eorum hæreses & errores condemnati, & ipsi traditi curiæ seculari, & combusti.

Durandus de Baldach hæreticus.

4 Item tempore eiusdem D. Ioa. xxij. insurrexit in partibus illis in ciuitate Gerundensi quidam vocatus Durãdus de Baldach D ciuis Gerundensis cum quodam suo complice, qui dogmatizauit hæreses & errores Begardorum, de proprio scilicet & communi: & vlterius, ꝙ matrimonium non erat, nisi meretricium occultatum: tandem Gerundę præsente D. Iacobo rege Aragoniæ bonæ memoriæ, eius hæreses fuerunt condemnatæ per dominum episcopum Gerunden. de Villa marino & fratrẽ Arnaldum † Burgeti inquisitorem hæreticæ prauitatis: & ipsi E vt impœnitentes fuerunt traditi curiæ seculari, & ignibus concremati.

† Aliàs, Burgnesij

Frater Bonanatus Begardorum dux in Catalonia.

5 Item tempore domini Benedicti xj. insurrexerunt in eisdem partibus in Villa frãca de Panades, ꝙ plures Begardi, quorum erat †primicerius & hæresiarcha prædictus presbyter, vocatus frater Bonanatus: qui ante abiurauerat, postquam traditus fuerat, vt impœnitens seculari curiæ, & iam ex vno latere assatus se finxerat pœnitere. Iste cum prædictis posuerunt hæreses Begardorum: & tãdem per dominum fratrem Dominicũ Ferrarium de Apulia ordinis Prædicatorum epm Barchinon. & fratrem Guillem. Costa inquisitorem hæreticę prauitatis fuit eorum congregatio condemnata, & domus eorum habitationis in Villa franca diruta, & eorum hæreses condemnatæ: & dictus frater Bonanatus vt relapsus, & impœnitens traditus curiæ seculari, & ignibus consumatus, complicibus pœnitentibus, & errores suos abiurantibus.

† Aliàs, primus.

Domus hereticorũ diruta

Iacobus Iusti heręticus.

6 Item tempore Clementis vj. insurrexerunt in partibus illis, videlicet in Valentia multi Begardi, quorum erat principalis quidam vocatus frater Iacobus Iusti, qui dogmatizauerunt infrascriptas hęreses Begardorum: & inter alia, ꝙ condemnati religiosi, clerici, & laici pro dictis hęresibus tam per dominum dictum Clementẽ in curia, quàm per inquisitores in alijs mundi partibus erãt beati, & ĩ cęlis martyres Iesu Christi: Et tãdem hęreses eorum fuerunt Valentię condemnatæ per fratrem Nicolaum Roselli prędictum inquisitorem, & postmodum presbyterum Cardinalem: & per dominum Hugonem de † Fenolete episcopum Valentinum.

† Aliàs, Fenouello.

7 Et tres iam mortui, scilicet Guillelmus Gilaberti, & Bartholomæus Fusterij, & quidam alius fuerunt exhumati, & vt impœnitentes hæretici condemnati. Et dictus frater Iacobus Iusti dictis hæresibus abiuratis extitit immuratus, & ibi mortuus.

Berengarius hæreticus.

8 Item tpe Inno. Papæ vj. insurrexerũt in partibus antedictis, videlicet in Monte albo quidam, qui ausi sunt dogmatizare, ꝙ omnia de genere bonorũ q̃ fienda sunt, sunt fienda Dei puro amore, & non ex alia causa, nec spe mercedis ęternę. Iste error ibi inualuit, cuius auctor fuit frater †Berengarius de Mõte Falcone ordinis Cisterciensium de monasterio Pobleti: tandem iste error fuit condemnatus solemniter, & publicè per fratrem Sancium Archiepiscopum Tarracon. ordinis

Schol 17 par. 2.

† Aliàs, Beningerius.

nis fratrum Minorum: & per dominum fratrem Nicolaum Roselli inquisitorem de ordine fratrum Prædicatorum.

Nicolaus de Calabria, & eius errores.

9 Item tempore eiusdem domini Inn. Papæ vj. insurrexit in partibus illis, videlicet in Barchinona, quidam vocatus Nicolaus, de Calabria oriundus, sed in Hispania conuersatus. Iste publicauit subscriptas hæreses & errores, qui fuerunt condemnati Barchinonę solemniter & publicè per prædictum fratrem Nicolaum Eymerici in illis partibus inquisitorem: & per dominum Arnaldum de Busquetis vicarium illis diebus D. Epi Barchinon. Errores aũt & hæreses isti erant.

Primus error quem posuit est, ꝙ quidam Hispanus hęresiarcha magnus, vocatus Gõdisaluus de episcopatu Conxensi oriundus, erat Dei filius in cœlis æternaliter generatus, licet videretur patrem & matrem in terris habuisse.

Secundus error, ꝙ dictus Gondisaluus nunquam moreretur, sed viueret in æternũ.

Tertius error, ꝙ spiritus sanctus debebat futuris tẽporibus incarnari; & tunc ipse Gõdisaluus totum mundum conuerteret.

Quartus error, ꝙ in die iudicij Gondisaluus ille oraret pro omnibus mortuis in peccato mortali, & damnatis in inferno; & eius precibus liberarentur & saluarentur.

Quintus error, ꝙ in homine sunt tria: anima, quã formauit Deus pater: corpus, quod formauit Deus filius: & spiritus, quem creauit spiritus sanctus, adducens illud: Formauit Deus hominem de limo terræ, et spirauit spiraculum vitæ, & factus est in animam viuentem. Quamplura alia posuit hæreticalia, erronea, falsa, temeraria, & periculosa, propter quæ vt relapsus traditus est brachio seculari.

Bartholomæus Ianouesius, & eius errores.

10 Item tempore domini Vrbani v. insurrexit in partibus antedictis, videlicet in Barchinona, quidam vocatus Bartholomę us Ianouesius, de insula Maioricarum oriundus, qui libellum condidit ac publicauit, in quo multæ hæreses, errores, temeritates, & falsitates de Antichristo, & eius tempore ponebantur, quas cum suo libello dominus † Berengarius † Daril Episcopus Barchin. & dictus frater Nicolaus Eymerici inquisitor, de magno consilio multorum magistrorum, in theologia, in † sede Barchin. publicè condẽnauerunt, & libellum ibidem tradi fecerunt ignibus comburendum, ipso Bartholomæo publicè pœnitente, & errores publicè abiurante. Hæreses autem & errores, ac falsitates, & temeritates in genere istæ sunt.

† Aliàs, Beringerius.
† Aliàs, de Aril.
† Id est, ecclesia cathedrali.

Hæreses, & errores de Antichristo.

Primus error & falsitas, ꝙ præfigebat certum tempus aduentus Antichristi, in quo per totum mundum sui discipuli apparerẽt, scilicet in die Pentecostes de anno Domini. MCCCLX.

Secundus error & falsitas, ꝙ tempore Antichristi cessaret sacrificiũ in ecclesia, & alia ecclesiastica sacramenta.

Tertius error & hęresis est, ꝙ Christiani habentes vsum liberi arbitrij, qui peruerterentur per Antichristum, sic starent immobiliter in erroribus Antichristi, ꝙ nunquam conuerterentur, nec conuerti possent ad fidem Christi: quia character, quem Antichristus eis faceret in fronte, vel in manu haberet tantam efficaciam in animabus eorum, ꝙ in illius erroribus faceret eos immobiliter perpetuò permanere: & consequẽter, ꝙ omnes tales Christiani certitudinaliter damnarentur, & in igne de cęlo misso etiam corporaliter morerentur.

Quartus error & falsitas, ꝙ pueri paruuli Christianorum, & etiam Iudæi, Sarraceni, & infideles cæteri tam paruuli, quàm adulti per Antichristum peruersi, post mortem Antichristi oẽs conuerterentur ad fidem Christi; sed nõ aliquis adultus de Christianis peruersis: & finaliter tota ecclesia Dei esset de conuersis Iudęorum, Sarracenorum, & infidelium cæterorũ. Quamplura alia erronea, falsa, & temeraria, & fatua posuit, quæ relatione digna non existunt.

Frater Arnaldus Montanerius hæreticus, & eius errores.

11 Item tempore dominorum Inno. vj. & Vrbani v. & Gregorij xj. fuit quidam de ordine fratrum Minorum in partibus antedictis in Villa † Podij Ceritani, diœcesis Vrgelen. vocatus frater Arnaldus † Montauernij, qui publicè prædicabat, & defensabat infrascriptas hæreses & errores: et quia dictus frater Arnaldus prędictas hæreses noluit abiurare, licet finxerit se velle facere, sed fugit: & citatus responsurus super illis, non comparuit, & stetit in tali pertinacia per annos xix. tandem prædictus frater Nicolaus Eymerici inquisitor (consultato primitus D. Papa Vrbano v. & demum Gregorio. xj.) et dominus

† Vulgò, Puix Cerdan.
† Aliàs, Montanerij.
Aliàs, Montanerij.

EX 1710
E97++
1578

† De Aril.
† Vox Catalana, id est, in templo maximo, seu cathedrali ecclesia.

minus prædictus Berēgarius † Darili, tūc episcopus Vrgelñ. dictum fratrem Arnaldum pertinacem hæreticum in † Sede Vrgelli publicè declararūt, & eius hęreses & errores publicè cōdemnarunt. Hæreses autem & errores huius hæretici isti erant.

Prima hæresis, quòd dominus Iesus Christus, & eius Apostoli nihil habuerunt in proprio nec in communi.

Secunda hæresis est, quòd nullus potest damnari, qui deferat habitū beati Francisci.

Tertia hęresis siue error, quòd beatus Frā- B ciscus semel in anno descendit ad purgatorium, & extrahit inde animas illorum, qui in hac vita fuerūt de ordine suo, seu ordinibus per eūdem institutis, & ducit ad paradisum.

Quartus error, quòd ordo beati Francisci in perpetuum durabit.

QVAESTIO XII.

De hæresibus Pseudoapostolorum in Lombardia.

Summarium.

1 *Geraldus Segarelli, & Dulcinus hæresiarchæ.*
2 *Habitus & mores eorum.*
3 *Errores viginti Pseudoapostolorum.*
4 *Literæ Honorij iiij. cōdemnatoriȩ huiusmodi sectȩ.*

Turrecrem. in sum. de eccle. lib. 4. p. 2. c. 37. Luzembergus in catalo. hæret. lib. 2. in litera. D. G. Sch. 28. p. 2.

DVodecima quæstio est, Hæreses & errores Pseudoapostolorum, qui insurrexerunt in partibus Lombardiæ, ibique sunt per prȩlatos & inquisitores condemnatæ; qui sunt?

1. Ad hanc respondemus, quòd temporibus dominorum Honorij iiij. Bonifacij viij. D Nicolai iiij. & Clementis v. in partibus Lombardiæ, videlicet in episcopatibus Parmensi & Nouariensi, ac in partibus circumuicinis insurrexerunt duo mali hæresiarchæ, scilicet Geraldus Segarelli Parmensis, & Dulcinus Nouariensis, qui totam terram illam suis infra positis erroribus implentes, cōgregationem quandam fecerunt, quam Apostolos vocauerunt, qui sub nullius obediētia viuebant, sed tantum se esse subiectos soli Deo, & nulli homini, & vitam sequi Aposto- E lorum singulariter asserebant.

2. Isti publicè mendicabant: Christi Apostolos se vocabant: in plateis & vicis ea, quæ sibi apponebantur, publicè manducabant: pœnitentiā per vicos & plateas prædicabant cum mantello albo ad collum per modū pallij eleuato, & tunica alba, ac longis crinibus: aliquando vtendo ad pedes soleis, aliquando nudis pedibus incedebant, & à cōi con-

A uersatione fidelium vita & moribus dissidentes, singularem se vitam ducere apostolicam simulabāt: virus hæresum seminabant, ac plures & quàm plures inficiebant: postmodū verò eorum vita & status per dominum Honoriū iiij. condemnata sunt per suas patentes literas infra positas. Tandem post quadraginta ferè annos, quibus eorum error in Lombardia inualuit, dictus Gerardus per episcopum Parmēsem, & inquisitorem fratrem Manfredum ordinis Prædicatorum tempore Bonifacij viij. fuit vt hæresiarcha publicè cōdemnatus, & ēt concrematus xviij. die Mensis Iulii, anno dñi Mccc. Et post annos octo ipse Dulcinus tanquā hæresiarcha, & Margarita eius coniux tanquam hæretica, & eius consors in scelere & errore fuerunt publicè mēbratim dilaniati, & postmodum concremati: & finaliter pro maiori parte cum magna diligentia prȩlatorum illarum partium, & inquisitorum hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum, ipsorum secta Pseudoapostolorum, fuit ab illis finibus extirpata, etiam cōgregato exer- C citu magno Crucis signaculo insignito, & collata per dominum Clementem v. indulgentia † generali.

† Aliàs, plenaria.

3. Hæreses autem & errores ipsorum Geraldi & Dulcini hæresiarcharum, & eorū sequacium Pseudoapostolorum, isti sunt.

Dulcini & Geraldi hæreses.

Primus error est, quòd tota auctoritas à domino Iesu Christo tradita & collata ecclesiæ Romanæ, est omnino euacuata, & iam dudum cessauit, propter malitiam prælatorum: & ꝙ ecclesia Romana, quam tenent Papa, & Cardinales, & clerici, & religiosi, non est ecclesia Dei, sed reprobata ecclesia, quæ perseuerat hodie sine fructu.

Secundus error, ꝙ Romana ecclesia est illa meretrix, quæ à fide Christi apostatauit, de qua scribit Ioannes in Apocalypsi. Apo. 17.

Tertius error, ꝙ tota illā potestas spiritualis, quam Christus dedit ecclesię ab initio, est translata in sectam illorū, qui dicuntur Apostoli, seu de ordine Apostolorum: quā sectā vocant congregationem spiritualem, à Deo missam & electam in istis diebus nouissimis; & ipsi, & nulli alii (vt dicunt) habent potestatem, quam habuit beatus Petrus Apostolus.

Quartus error, quòd Geraldus Segarelli de Parma prædictus, qui fuit principium & auctor huius sectæ, fuit noua planta, pullulans in radice fidei: in qua Deus cœpit reducere ecclesiam suā ad conuersationem, & perfectionē, & vitam, & statū, & paupertatē

Vide Schol. 28.

ecclesiæ primitiuæ, in illo statu, in quo Christus commisit ecclesiã beato Petro apostolo.

Quintus error, quòd ipsi soli, qui dicũtur Apostoli de prædicta secta seu congregatione: sunt ecclesia Dei, & sunt in illa perfectione, in qua fuerunt primi Apostoli Christi: & ideo non tenẽtur alicui homini obedire, nec summo Pontifici, nec alicui alteri: quia eorũ regula, quæ fuit à Christo immediate, libera est, & † perfectissima vita.

† *Aliàs, perfectissimam vitã habet.*

Sextus error, quòd nec Papa: nec aliquis alius potest eis præcipere, quòd deserant statum illum, seu vitam tantæ perfectionis, nec etiam potest eos excommunicare.

Septimus error est, quòd de quolibet statu & ordine potest quislibet licite trãsire ad eorum vitam, & statum, seu ordinem, siue sit religiosus, siue secularis: ita quòd vir sine cõsensu vxoris, & vxor sine cõsensu viri potest relinquere statum matrimonij, & aduolare ad ordinem ipsorum: & quòd nullus prælatus ecclesiæ Romanæ potest separare matrimonium, sed ipsi possunt.

Octauus error, quòd nullus de vita, seu statu, vel ordine ipsorum potest licite intrare alium ordinẽ, seu regulam, sine peccato mortali; nec potest se supponere obediẽtiæ hominis cuiuscumque: quia hoc esset descendere, à vita perfectissima ad minus perfectam.

Nonus error est, quòd nullus potest saluari nec intrare regnum cœlorum, nisi sit de statu seu ordine ipsorum; quia extra statum, seu ordinem illum deinceps nullus saluabitur.

Decimus error, quòd omnes, qui persequũtur eos, peccant mortaliter, & sunt in statu damnationis & perditionis.

Vndecimus error, quòd nullus Papa Romanæ ecclesiæ potest aliquem absoluere à peccatis; nisi esset ita sanctus, sicut fuit beatus Petrus Apostolus, viuendo in omnimoda paupertate sine proprio, & in humilitate, non faciendo guerras, nec aliquẽ persequendo, sed permittendo viuere quemlibet in sua libertate.

Duodecimus error est, quòd omnes prælati Romanæ ecclesiæ tam maiores, quàm minores à tempore sancti Syluestri, postquam declinauerunt à modo viuendi priorum Sãctorum, sunt præuaricatores, & seductores, excepto fratre Petro de Marone, qui fuit Papa Cęlestinus appellatus.

Tertius decimus error est, ꝙ omnes ordines religiosorum, & sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum, & prælatorum sunt ad fidei catholicæ detrimentum.

Quartus decimus, quòd laici non tenentur, nec debent dare decimas alicui sacerdoti, seu prælato Romanæ ecclesiæ, qui non sit in tanta perfectione, & in tanta paupertate, in quanta fuerunt primi Apostoli. Et ideo dicunt, quòd decimæ non debent dari, nisi ipsis, qui dicuntur Apostoli, & sunt pauperes Christi.

Quintus decimus error est, quòd quilibet homo, & quęlibet mulier, nudi simul possunt licite iacere sine omni peccato, in vno & eodem lecto: & licite tangere mutuo vnus alterum in omni parte sui, & osculari se inuicem sine omni peccato: & quòd coniungere ventrem suum cum ventre mulieris ad nutum, si quis stimuletur carnaliter, vt cesset tentatio; non est peccatum.

Sextus decimus error, quòd iacere cum muliere, & non commisceri carnaliter, magis est, quàm resuscitare mortuum.

Decimus septimus error est, quòd perfectior vita est viuere sine voto, quàm cũ voto.

Decimus octauus error est, quòd ecclesia consecrata non plus valet ad orandum Deũ, quàm stabulum equorum, vel porcorum.

Decimus nonus error est, quòd ita bene potest Christus adorari in nemoribus, sicut in ecclesijs † vel melius.

† *Aliàs, et.*

Vide hic Scho. 28. par. 2.

Vigesimus error est, quòd pro nulla causa, nec in aliquo casu debet homo iurare nisi pro articulis fidei, & omnia alia possunt celari: Et quantumcumque iurent dicere veritatem corã prælatis, seu inquisitoribus, non tenentur defendere verbo, seu voce, sed solũ in mente retinere: Et quòd in nullo tenentur respondere veritatem, nisi de his, quę verbaliter continentur in articulis fidei seu præceptis: & si de alijs requirantur, licet eis sine peccato mortali mentiri, & veritatem suæ sectæ negare ore, dummodo teneant eam in corde, ad hoc ut euadant potestatem inquisitorum; sed debent respondere tergiuersando, colorando, seu palliando quocumq; modo possint pertransire. Si tamen non possent aliter mortem euadere, tũc in tali casu, apertè debent profiteri, & defendere in omnibus, & per omnia prædictam doctrinam suã, & mori in ea patienter & constanter: & nullatenus aliquos de socijs suis, uel credẽtibus reuelare. Propter quod, prædictos errores in „ fide, & nonnullos alios in dictis Pseudoapo„ stolis adinuentos, ac plurimas etiam, quas fa„ ciebãt in simplicibus deceptiones, & cũ mu„ lieribus, quas secum ducebant, inhonesta„ tes, eos & eorum ordinem dominus Papa Honorius iiij. condemnauit per literas suas tenoris sequentis.

Lite-

4 Literæ Honorij iiij. quibus condemnatur secta Pseudoapostolorum.

OLim felicis recordationis Papa Gregorius x. pdecessor noster, in cōcilio Lugdunen. oēs religiones & ordines Mendicantiū, adinuentos post gnale Lateranense concilium, qui nullam confirmationē sedis apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni subiecit: & quatenus processerant, reuocauit. Verùm sicut ad nostri apostolatus auditū, fama querula deferente, peruenit, quidam qui post generale, & ante Lugdun. prędicta concilia, sub nomine ordinis Apostolorum, habitum nouę religionis assumpserunt, quamquam nullam aliquando confirmationem sedis apostolicę meruissent, prohibitionis ac reuocationis prædictæ, temerarij præsumptores eundem habitum, seu ei consimilem sub eodem nomine vsq; hodie deferētes, quàm plures etiam alij, assumpto post dictum Lugdunen. concilium, huiuscemodi habitu, per diuersas mundi partes, mendicando discurrere non verentur, facientes ea, quæ non cōdecent, in animarum suarum periculum, & graue scandalum plurimorum: præsertim cū nonnulli, prauitatis hæreticæ vitio laborantes, sub huiusmodi habitu sint inuenti.

Nos igitur volentes, talium præuaricatorum insolentem audaciam refrenari, & prædictam, non tam religionem, quàm perniciosam sectam penitus aboleri, ne forte fidelium simplices, falsa sanctitatis eorum imagine seducantur, vniuersitati vestrę per apostolica scripta mādamus, quatenus quoscumq; de prędictis, in vestris ciuitatibus & dioecesibus inueniri cōtigerit, eos ad deponendum huiusmodi habitū, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis; monentes eosdem, vt si religiosam vitam ducere cupiūt, ad aliquam se transferant de religionibus approbatis. Quòd si aliqui eorum censuram prædictam contempserint, vos contra ipsos ad pœnam carceris, seu aliam prout expedire videbitis, procedatis, inuocato aduersus eos, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

Cæterum vt prędicti eò facilius à sua insolentia compescantur, quò magis à Christi fidelibus abijci se viderint & contemni: Volumus nihilominus, quòd huiusmodi processum nostrum, in vestrarum ciuitatum & dioecesum terminis, iteratis vicibus publicantes, ac facientes per aliquos publicari, eosdem populos auctoritate nostra moneatis, & inducatis attente; ne aliquem de prædictis prędictum habitum deferentibus, recipere præsumāt in hospitio, vel eis aliquas eleemosynas largiantur; nec ad deferendum habitum illū, seu ei consimilem, impendant consilium, auxilium, vel fauorem. Datum Romæ apud sanctam Sabinam. v. Idus Martij. Pontificatus nostri anno primo. Sub anno Dominicę incarnationis Mcclxxxv. Ad instar ergo domini Honorij iiij. Nicolaus Papa iiij. vniuersis « ecclesiarum prælatis, consimiles literas destinauit, sub anno domini Mccxc. Pontificatus « sui anno iij.

QVAESTIO XIII.

De hæresibus Manichæorum in Italia exortorum.

Summarium.

1 *Quo tempore noui Manichæi emerserint.*
2 *S. Petrus Martyr pro fide ab illis occisus.*
3 *Recensiorum Manichæorum errores.*
4 *Manichæorum figmenta de sacramentis.*

TErtia decima quæstio est, Hæreses, & errores Manichæorum, qui insurrexerunt in partibus Italiæ, & ibi sunt per prælatos & Inquisitores condemnatæ; quæ sunt? *Vide hic oīno Scholion 29. huius 2. par.*

1. Ad hanc rñdemus, q tpe D. Innocentij Papæ iij. in partibus Italiæ, videlicet in archiepiscopatu Mediolanēsi, & alijs partibus circumuicinis insurrexit quidā dictus Manes, à quo & eius sequaces Manichęi dicti sunt, qui multas heręses & errores publicè diuulgarūt, & publicè ac impudēter in Italia pdicarunt.

2. Pro quarū extirpatione Frater † Petrus de Verona ordinis Prædicatorū, Inquisitor in partibus antedictis, ab ipsis Manichęis hęreticis, est gladijs interfectus, ac martyrizatus: & post eodem anno sui martyrij, sanctorum catalogo aggregatus, ac per sanctam ecclesiam canonizatus; & hodie claret multis miraculis gloriosus.

Istorum autem Manichæorum hæreses & errores, sunt isti.

Recentiorum Manichęorum errores.

3. Primus error est, quòd duos Deos, aut duos dominos asserunt, & fatentur. Benignum

† Romæ. 29. Apri. Petri Martyris or. Prędi. duplex, et de eo capella solemnis in ecclesia sanctæ Marię supra Mineruã, à Reuerendissimis Dominis Cardinalibus inquisitoribus Generalibus, & alijs sanctæ Inquisitionis officialibus celebratur, ex instituto Pij PP. V. anno domini. 1569.

gnum Deum videlicet, & malignum creatorem omnium rerũ visibiliũ, & corporaliũ: asserentes non esse facta hæc à Deo patre cęlesti, quem dicunt Deum benignum; sed à diabolo malo, & satana, quem ipsi vocant deum malignum, & dominum huius seculi, & principem huius mũdi; sicq; ponunt duos creatores Deum videlicet, & diabolum; & duas creationes, vnam scilicet corporalium, & visibilium; aliam inuisibilium, & incorporalium.

Secundus error est, quòd fingunt duas esse ecclesias, vnam benignam, quam dicunt esse sectam suam, eamque asserunt ecclesiam Iesu Christi: aliam vero ecclesiam vocãt malignam, quam dicunt esse Romanam ecclesiam, eamque impudenter appellant matrem fornicationum, Babylonem magnam meretricem, & basilicam diaboli, & satanæ synagogam.

Tertius error est, ꝙ omnes gradus, & ordines, & ordinationes † ecclesiasticas [† *Aliàs, Ecclesię sanctæ.*], & statuta despiciũt, & deprauant, & omnes qui fidẽ eius tenent, appellant hæreticos & errantes: nec aliquem posse saluari in fide Romanę ecclesiæ dogmatizant.

Quartus error est, quòd omnia sacramẽta Romanæ ecclesiæ, domini nostri Iesu Christi, videlicet eucharistię seu altaris, & baptismi, qui fit in aqua materiali, necnon confirmationis, & ordinis, & extremæ vnctionis, & pœnitentiæ, & matrimonij inter virum & mulierem: omnia & singula asserunt esse inania, & vana: & confingunt, tanquam simiæ, quædam alia loco ipsorum, quæ quasi similia videntur.

4 Quintus error, ꝙ confingunt loco baptismi sancti in aqua baptismum alium spiritualem, quem vocant consolamentum spiritus sancti: quando scilicet recipiunt aliquam personam in sanitate, vel in infirmitate ad sectam vel ad ordinem suum per impositionẽ manuum, secundum ritum suum execrabilẽ.

Sextus error, quòd loco consecrati panis Eucharistiæ corporis Christi, cõfingunt quẽdam panem, quem appellant panem benedictum, seu panem sanctæ orationis: quem in principio mensæ suę, tenendo in manibus, secundum ritũ suum, benedicunt, & frangunt, & distribuunt assistentibus credentibus suis.

Septimus error, ꝙ loco sacramenti pœnitentiæ, dicunt esse veram pœnitentiam, suscipere & tenere sectam & ordinem suum; & suscipientibus dictam sectam & ordinem, siue in sanitate siue in infirmitate, dicunt omnia peccata esse dimissa; & tales esse absolutos ab omnibus peccatis suis, sine alia quacũque satisfactione, & absque etiam restitutione, si haberent aliquid de alieno, dummodo seruent sectam & ordinem illum: asserentes se super his habere potestatem eandem, & tãtam, quantam habuerunt Petrus et Paulus, et alij apostoli domini nostri Iesu Christi: dicentes confessionem peccatorum, quæ fit sacerdotibus Romanę ecclesiæ, nihil valere penitus ad salutem: nec Papam, nec aliquem alium de Romana ecclesia habere potestatẽ absoluendi aliquem à peccatis.

Octauus error, quòd loco sacramenti matrimonij carnalis, inter virum et mulierem, confingunt esse spirituale matrimonium inter animam et Deum, quando videlicet ipsi hæretici Perfecti, seu consolati, recipiunt aliquem ad sectam et ordinem suum.

Nonus error, ꝙ incarnationẽ domini nostri Iesu Christi ex Maria semper Virgine negant; asserentes ipsum non habuisse verũ corpus humanum, nec veram carnem hominis, sicut habent cæteri homines ex natura humana: nec verè fuisse passum et mortuum in cruce: nec verè resurrexisse à mortuis: nec verè ascendisse ad cœlum in corpore et carne humana; sed omnia in similitudinem facta fuisse.

Decimus error est, quòd beatam virginẽ Mariam, negant fuisse veram matrem domini nostri Iesu Christi: negant etiã fuisse mulierem carnalem, sed sectam suam et ordinẽ suum dicunt esse Mariam, uirginem, veram pœnitentiam, † castam [† *Aliàs, puram.*], et virginẽ, quę generat filios Dei, quando recipiuntur ad eãdem sectam et ordinem.

Vndecimus error, quòd negant resurrectionem corporum humanorum futuram, loco eius confingentes quædam spiritualia corpora, et quendam interiorem hominem, in quibus et quolibet dicũt resurrectionem futuram esse intelligendam.

Duodecimus error, quia dicũt ꝙ nunquã debet homo comedere carnes, nec tangere eas, nec caseum, nec oua, nec aliquid, quod nascatur ex carne per viã generationis, seu coitus: sicut ipsi faciunt.

Tertiusdecimus error, ꝙ dicunt et credũt, quòd in animalibus brutis, et etiã in auibus, sunt spiritus illi, qui recedunt de corporibus hominum, quando non sunt recepti ad sectam et ordinem suum per impositionem manuum ipsorum, secundum ritum eorũ; et ꝙ transeunt de vno corpore in aliud corpus: quare non comedunt ipsi aliquod animal, nec aliquod volatile, nec occidunt.

Quar-

E97++
1578

Quartus decimus error est, quia dicunt ꝙ nūquam debet hō tangere aliquā mulierē.

Prædicti Manichæi faciunt congregationem, quam vocant, la conuinenza, pro eo ꝙ habent illi de congregatione, inter se multa pacta, atque seruant, quæ sunt peruersa & iniqua, & ecclesiæ Dei & Reipublicæ multum nociua. Prædicta secta Manichæorum, propter eorum præfatos errores, fuit per sanctā Romanam ecclesiam cōdemnata, & condemnatur 24.q.3.c.quidam autem hæretici. vt in sexta quæstione prædicta habitum est.

Supra fol. 178.

QVAESTIO. XIIII.

De hæresibus Valdensium.

Summarium.

1 *Valdensium, seu Pauperum de Lugduno origo.*
2 *Valdenses varijs nominibus appellati: & quare.*
3 *Valdensium hæreses viginti.*

Prateol⁹ lib. 14. c. 13. de sec. hæret. Luzemburgus in catal. hære. litera. P. & Schol. 30. p. 2.

QVartadecima quæstio est, Hæreses & errores Valdensium, seu Pauperum de Lugduno, vel In zabbatatorum, (quod idem est) qui insurrexerunt in partibus Franciæ, ibidem per prælatos & inquisitores condemnatę, & adhuc frequentius condemnantur, qui sunt?

1 Ad hanc respondemus, quòd tempore domini Gregorij Papæ ix. & circa annū domini Mcclxx. insurrexit in partibus Gallicanis, in archiepiscopatu & ciuitate Lugdunēsi quidam vocatus Valdētius seu Valdensis, qui relictis omnibus proposuit seruare euangelicam paupertatē, sicut apostoli seruarūt: qui plures sibi adhærentes habuit, & congregationem magnam virorum & mulierum fecit. Hi hęreses & errores infrascriptos, secretè & publicè dogmatizauerūt: & tandem archiepiscopum & ecclesiam metuentes, inde fugerunt per partes Franciæ, & Italiæ dispersi: quàm plures complices habuerunt, multumq; creuerunt, & vsq; hodie errores suos hinc inde seminauerunt.

2 Hi enim vocantur Valdenses à Valdense eorum magistro errorū & auctore. Vocantur etiam Pauperes de Lugduno à ciuitate Lugdunensi, vnde traxerunt originē, & quia vitam elegerunt pauperem. Vocantur vlterius Inzabbatati, quia in eorum secta magis perfecti in zabata eorum, seu sotulari, signū speciale distinctum, ad modum scuti, publicè deferebant. Errores autem & hæreses istorū Valdensium isti sunt.

A

Valdensium hæreses, & errores.

3 Primus error & hæresis est, ꝙ ipsi non sunt subiecti Romano Pōtifici, nec alijs pręlatis Romanę ecclesiæ: asserētes, ꝙ eos ecclesia persequitᷓ, & cōdemnat indebitè & iniustè.

Secundus error & hæresis est, quòd non possunt excommunicari à Romano Pontifice, nec ab alijs prælatis ecclesiæ, nec ei tenentur obedire, etiam vbi mandent, ꝙ dictā eorum sectam deserant, & abiurent.

B Tertius error & hęresis est, ꝙ iurare in iudicio, siue extra iudicium, pro quacunque causa, & in quocunque casu est illicitum, & mortale peccatum.

Quartus error & hęresis est, quòd deierare in iudicio coram iudicibus fidei, de dicenda veritate, & reuelandis complicibus suis in hac secta, non est illicitum nec peccatum; immo licitum, atque sanctum.

Quintus error est, ꝙ iudicare hominē ad supplicium, vel ad mortem in nullo casu est licitum, immo semper peccatum mortale.

C Sextus error est, quòd decretales ecclesiæ & constitutiones domini Papæ de ieiunijs, & festis colendis, non sunt obseruandæ; sed refutandæ, & totaliter condemnandæ.

Septimus error, quòd ipsi Valdenses quātumcumque sint illiterati, nec ab episcopis Romanæ ecclesiæ ad sacrum aliquem ordinem promoti, tam viri quàm mulieres habent potestatem à Deo solo, sicut Apostoli habuerunt, audiendi cōfessiones in foro pęnitentiali virorum, & mulierum, & pœnitentias iniungendi, etiam salutares.

D Octauus error, quòd indulgentiæ, quæ à Romano Pontifice, seu alijs prælatis ecclesiæ conferuntur, nullius sunt valoris, efficaciæ, seu virtutis.

Nonus error est, ꝙ in sacramento altaris, panis non transubstantiatur in verum Christi corpus, nec vinum in sanguinem, si sacerdos consecrans sit peccator.

Decimus error & hæresis est, ꝙ omnis homo est peccator, nisi sit de secta eorū; & consequenter ꝙ nullus celebrans, verè conficit

E corpus Christi, nisi sit de secta eorum, & credens erroribus eorundem.

Vndecimus error, ꝙ quilibet siue sit laicus, siue sit vir, siue sit mulier, dumtamen sit de secta eorum, potest verè consecrare & cōficere corpus Christi.

Duodecimus error & hęresis est, ꝙ omnis vir, et omnis mulier, de secta eorum est verè sacerdos.

Tertius decimus, quòd animæ decedentium,

tium, statim vt decedunt, euolant ad paradisum, vel ad cœlum, & descendunt damnati ad infernum: nec aliquis intrat purgatoriũ.

Quartusdecimus error & hæresis est, ꝙ purgatorium nihil est, & ꝙ missæ, eleemosynę, orationes, & suffragia, & alia quę fiunt in Romana ecclesia pro defunctis, nihil eis prosunt, nec prodesse possunt.

Quintusdecimus error & hæresis est, ꝙ sancti, qui sunt in cęlo, orationes nostras nõ audiunt vnquam, nec exaudiunt: nec pro nobis ad Deum orant, quia non est licitum eos orare, nec eorum suffragia implorare, nec pro eorum reuerentia festa celebrare; sed miracula eorum quę ab hominibus recitantur, tanquam falsa, & fictitia reprobare, nec fidem illis dare oportet.

Sextusdecimus error & hæresis est, ꝙ melius est satisfacere libidini, quocunque actu turpi, q̃ carnis stimulis fatigari: sed est (vt dicunt, & ipsi faciunt) in tenebris licitum, quẽlibet cum qualibet indistinctè carnaliter cõmisceri, quandocunq; & quotiescunq; carnalibus desiderijs stimulantur.

Decimusseptimus error & hęresis est, ꝙ symbolo fidei non est standum, nec credendum, nec pro oratione dicẽdum, cum sit per Romanam ecclesiam (vt dicunt) ordinatũ.

Decimusoctauus error seu hæresis est, ꝙ nec salutatio angelica, scilicet, Aue Maria, nec orationes q̃cunque alię sunt admittẽdę, nec dicendæ, quamtumcunque per Romanam ecclesiam fuerint ordinatę, nisi tantum, Pater noster: cum hæc oratio sola per Christum fuerit ordinata.

Decimusnonus error & hæresis est, ꝙ ipsi sunt successores apostolorum in euangelica paupertate, & cognoscunt melius fidei veritatem, quàm prælati clerici, seu religiosi de ecclesia Romana: & ꝙ eis, & non illis est credendum.

Vigesimus error & hęresis est, ꝙ Papa, episcopi, & prælati, qui habent diuitias huius mundi, & sanctitatem apostolorum non imitantur, non sunt ecclesiæ Dei veri pastores, vel gubernatores: sed lupi rapaces, & deuoratores: nec talibus Christus dignatus est ecclesiam committere sponsam suam, quia eis non est credendum, nec obediendum, sed ipsis solis Valdensibus, qui habẽt à solo Deo celebrandi, confessiones audiendi, & pœnitentias imponendi, plenariam potestatem, siue mulieres fuerint, siue mares.

Propter huiusmodi errores & hæreses istorum Valdensium, seu Pauperum de Lugduno, qui aliter vocati sunt Inzabbatati, processu tẽporis dominus Gregorius Papa ix. ipsos Valdenses, seu Pauperes de Lugduno, aliàs vocatos Inzabbatatos, excommunicauit, anathematizauit, & condemnauit, vt patet extra de hæreticis in 5. lib. cap. excommunicamus, 2. vbi sic dicitur: Excõmunicamus, & anathematizamus, vniuersos hęreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, &c. *Supra Pag. 61.*

QVAESTIO XV.

De hæresibus Begardorum, & Beguinorum.

Summarium.

1 *Petrus Ioannes hæresiarcha caput Begardorum.*
2 *Michael de Cęsena sectator Petri Ioannis.*
3 *Begardorum & Beguinorum errores.*
4 *Hęretici pro martyribus habiti à suis.*
5 *Beguinorum maledicta contra Rom. Pontificem.*
6 *Literę Ioannis Papæ xxij. in quibus damnatur eorum doctrina.*

QVintadecima quęstio est. Hæreses & errores Begardorũ, Beguinorum, Fraticellorũ, vel fratrum de pœnitentia de tertio ordine beati Francisci, (quod idem est) qui insurrexerunt in prouincia Prouincię, & in prouincijs Narbonę, Tholosæ, Carcassonæ, Sicilię insula, & Calabria, Tuscia, Alamania, & aliis diuersis mundi partibus: & adhuc damnabiliter perseuerant in dictis partibus, condemnatæ per prælatos & inquisitores, & quæ quotidie condemnantur; qui sunt? *Prateol. lib. 8. ca. 11. de sect. hæret. & Scholion 31. huius 2. par.*

1 Ad hanc respondemus, ꝙ tempore domini Clementis v. insurrexit in prouincia Narbonę homo quidam vocatus frater Petrus Ioannis de ordine fratrum Minorum, de villa, quæ dicitur Ciriacum, diœcesis Biterren. oriundus. hic quàm plures hęreses & errores in dicta prouincia verbis, ac scriptis pariter publicauit, & quàm plures ad se traxit: hic condidit dum viueret postillam super Apocalypsim, postillã super Canonicas, postillam super Matthæum, quendam tractatum de mendicitate, & quendam alium de dispensationibus: in quibus libris, præsertim in postilla super Apocalypsim, quàmplures hæreses & errores inseruit: vt supra patuit in questione. 9. vbi recitantur. Ex cuius fratris Petri Ioannis, prauis verbis, et informationibus factis suis familiaribus dum viueret: et etiam ex eius prædictis libellis et postillis: et pſertim super Apocalypsim (quæ remanserunt

manserunt post eius mortem, & remanent hodie apud Begardos, licet per ecclesiã condemnatæ.

Supra ...g.61.

2 Et ex proprijs inuẽtionibus eius sequacium, vtpote fratris Michaelis de Cæsena hæretici, dicti ordinis Minorum generalis ministri, & nõnullorum aliorum multorũ eiusdem ordinis, hæreses & errores, ac abominationes, & blasphemię contra sanctã ecclesiam pullularunt, & quàm plurimum creuerunt, & hodie crescũt. Et quàmplures in Catalonia, & in Narbona, Biteriis, Tholosa, Mõtepessulano, Capitestagni, Lunello, Marsilia, Calabria, Sicilia, Tuscia, Alamania: ac modernis tẽporibus Auinione, existente ibi Romana curia tempore Clementis Papæ vi. & Inno. vi. ac in Viterbio tempore Vrbani Papæ v. fuerunt vt pertinaces hæretici damnati, & ignibus concremati.

Hæreses autem & errores Begardorum, Beguinorum, Fraticellorum, vel fratrum de pœnitentia de tertio ordine beati Francisci, isti sunt.

...teol. ...8.ca. ...sect. ...t. & ...lion ...huius ...r.

Begardorum seu Fraticellorum errores.

3 Primus error & hęresis est, quòd dominus Iesus Christus inquantum fuit homo, & eius Apostoli nihil habuerunt in proprio, nec etiam in communi: quia fuerunt perfecti pauperes in hoc mundo.

Secundus est, quòd dicunt hanc esse perfectam euangelicam paupertatem, videlicet nihil habere in proprio, nec in communi.

Tertius error est, quòd habere aliquid in communi diminuit de perfectione euãgelicæ paupertatis.

Quartus error, quòd Apostoli sine diminutione perfectionis eorum, & sine peccato, non potuerunt habere aliquid, nec in proprio nec in communi.

Quintus error & hæresis est, quòd dicere, & credere, ac asserere contrarium prædictorum, est hæreticum.

Sextus error est, quòd regula beati Francisci, est illa vita Iesu Christi, quam Christus seruauit in hoc mũdo, & quam apostolis suis tradidit, & imposuit obseruandam.

Septimus error est, quòd sanctus Franciscus, tradidit fratribus sui ordinis in regula sua supradictã euangelicam paupertatẽ, ita quòd professores dictæ regulæ nihil possunt habere nec in proprio nec in communi.

Octauus, quia dicunt ꝙ beatus Franciscus post Christum, & eius matrem (& aliqui addunt post Apostolos) fuit summus & præci-

A puus obseruator vitæ & regulæ euangelicæ, ac renouator eius in isto statu sexto ecclesiæ, in quo dicunt iam nos esse.

Nonus error est, ꝙ regulam sancti Francisci dicunt esse euangelium Christi, ac vnum & idem esse cum euangelio Christi.

Decimus error, ꝙ quicumq; impugnant, vel contradicunt in aliquo regulæ sancti Frãcisci (quam dicunt esse euangelium) impugnant, & contradicunt euangelio Christi, & per consequens errant, & sunt hæretici, si in hoc perseuerant.

B Vndecimus error est, ꝙ sicut Papa, vel aliquis alius, nõ põt aliquid immutare in euangelio, nec addere, nec subtrahere ex eodem, ita non potest aliquid immutare in prædicta regula, nec addere, nec subtrahere ex eadem, quantum ad vota, seu consilia euangelica, ac præcepta contenta in ipsa.

Duodecimus error est, quia dicunt, ꝙ Papa non potest dictam regulam euangelicam sancti Frãcisci cassare, vel immutare; nec tollere ordinem sancti Francisci, quem euangelicum ordinem esse dicunt. Idem dicunt de tertia eius regula. Vide S. Thom. 2.2.q.185. ar.6.

C Tertius decimus error est, quia dicunt, ꝙ Papa non potest facere constitutionem vel decretalem, per quam dispenset ac concedat fratribus Minoribus, ꝙ possint habere bladũ, vel vinum ad seruandum in communi in granarijs vel cellarijs, pro tẽpore futuro ad suũ vsum, seu victum necessarium: & quòd hoc esset facere contra euangelicam regulam sancti Francisci, & euangelium Christi. Vide cõc. Triden. Sess. 25. de Regu. ca. 3.

D Quartus decimus error est, quoniam dicunt, quòd dominus Papa Ioan. xxii. faciendo quandam constitutionem, quæ incipit: Quorundam. in qua dicitur concedere, ac dispẽsare cum fratribus Minoribus, quòd possint congregare vinum & bladum in granariis, vel cellariis pro tempore futuro ad arbitrium prælatorum ordinis ipsorum, fecit contra euangelicam paupertatem, & per consequens (vt aiunt) contra euangelium Christi: & ideo dicunt, quòd factus est hæreticus: & ꝙ ex hoc perdidit potestatem papalem ligãdi & soluendi, & alia faciendi, si in hoc perseuerauerit; & quòd prælati per eum facti, ex

E quo dictam constitutionem fecit, non habẽt aliquam ecclesiasticam iurisdictionem, seu potestatem.

Quintus decimus error est, quòd omnes prælati & alii, qui eidem domino Papæ in dicta constitutione facienda consenserunt, ac consentiunt scienter, ex hoc facti sunt hæretici, si in hoc pertinaciter perseuerent: & ꝙ omnem

omnem potestatem seu iurisdictionem ecclesiasticam perdiderunt.

Sextus decimus error, quia dicunt ꝙ omnes fratres Minores, qui dictam constitutionem fieri procurarunt, ac qui eidem consentiunt, & eam recipiunt, vel ea vtuntur, ex hoc hæretici sunt effecti.

Decimus septimus error, quia dicunt, ꝙ dominus Papa non potest facere secundum Deum, quòd aliquis frater Minor, etiam de licentia ipsius Papæ, transeat ad aliam religionem, seu ordinem, vbi ipse frater Minor, sicut & alij fratres eiusdem ordinis habeant aliquas diuitias in communi. Quia vt dicunt, hoc esset descendere à maiori & altiori gradu, seu statu perfectionis virtutis, ad minorẽ & inferiorem: & hoc esset destituere & non constituere: & potestas Papæ est data solum in constructionem, & non in destructionem.

Vide S. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. Decimus octauus error est, quòd si aliquis frater Minor factus fuerit Episcopus, vel Cardinalis, vel etiam Papa, tenetur seruare votum paupertatis à se prius factum, secundum regulam sancti Francisci.

Decimus nonus error est, quia dicunt ꝙ perfectior status qui sit in ecclesia Dei, est status ordinis fratrum Minorum, qui paupertatem euangelicam vouerunt & promiserunt; nec status prælatorum ad perfectionem eius pertingit: sed illi prǣlati, qui de ordine fratrũ Minorum assumuntur, vbi paupertatem euãgelicam promiserunt, ad quam seruandam sunt perpetuò obligati, ad eandem perfectionem pertingunt, si votum seruauerint à se prius factum.

4 Vigesimus error est, quia dicunt quòd illi quatuor fratres Minores, qui sub anno domini Mcccxviij. apud Marsiliam, per inquisitorem hæreticæ prauitatis, qui etiam erat de ordine fratrum Minorum, fuerunt velut hæretici condemnati, (ex hoc, vt ipsi dicunt, ꝙ volebant seruare, & tenere puritatem, & veritatem, & paupertatem regulæ dictæ sancti Francisci; & quia nolebant assentire in laxationem regulæ, nec recipere dispensationem prædicti domini Papæ factam super illã, nec sibi nec alijs super hoc obedire) fuerunt condemnati iniustè, pro veritate euangelicæ regulæ defendenda: & ideo dicunt ipsos non fuisse hæreticos, sed catholicos, & etiam martyres gloriosos, ipsorumque implorant orationes & suffragia apud Deum.

Hæretici pro Martyribus habiti à suis.

Vigesimus primus, quia dicunt multi ex eis se credere, eos esse non minores martyres, nec minoris meriti apud Deum, quàm sanctos Laurentiũ & Vincentium martyres.

A Vigesimus secundus error est, quòd quidã ex ipsis dicunt, quòd in ipsis quatuor fratribus Minoribus, fuit Christus iterum spiritualiter Crucifixus, tanquã in quatuor brachijs crucis, cum paupertas Christi, & vita eius fuerint in ipsis condemnatæ.

Vigesimus tertius error est, quia dicunt, ꝙ si dominus noster Papa mãdauit, ac consensit, quòd prædicti quatuor fratres Minores fuerint per inquisitorem velut hæretici condemnati, ex hoc ipse factus est hæreticus; & B maior etiam inter alios, cum deberet ipse, sicut caput ecclesiæ, perfectionem euangelicam defendere: & ideo (vt dicunt) Papalem perdidit potestatem, nec etiam credunt ipsum esse Papam: & quòd non est ei obediendum in aliquo à fidelibus, & quòd ex tunc vacauit Papatus.

Vigesimus quartus error & hæresis est, quia dicunt, quòd omnes illi Beguini vulgariter appellati, qui seipsos fratres de pœnitentia, de tertio ordine sancti Francisci appellãt, qui in istis tribus annis præcedentibus, vide- C licet ab anno domini Mcccxviii. vel circa, fuerunt per iudicium Prælatorum, & inquisitorem hęreticæ prauitatis, velut hęretici cõdemnati in prouincia Narbonæ, & in Capite stagni, & Biterijs, & apud Lodonam, & in diœc. Agatan. & apud Lunellum, & Magolon. diœces. qui credebant prædictos quatuor fratres Minores esse sanctos martyres, & credebant, & tenebant, & sentiebant, sicut ipsi de paupertate euangelica, & de potestate Papæ, videlicet ꝙ eam perdidit, & ꝙ sit fa- D ctus hæreticus, & quòd etiam Prælati & Inquisitores, qui dictos fratres persecuti fuerũt, ex hoc facti sunt hæretici; & ꝙ doctrina fratris Petri Ioannis, olim tota erat vera & catholica: & quòd ecclesia carnalis, scilicet Romana ecclesia, erat Babylon meretrix magna, destruenda, & deiicienda, sicut olim destructa fuit synagoga Iudæorum incipiente ecclesia primitiua; tales Beguini, quãuis prædicta omnia crederent & defenderent, fuerunt (vt dicunt) iniustè condemnati, & pro veritate defendenda, & non fuerunt hæreti- E ci, sed catholici, & dicũt eos esse coram Deo martyres gloriosos.

Vigesimus quintus error, quia dicunt, quòd ecclesia Dei adhuc recognoscet, quòd dicti quatuor fratres Minores, & dicti Beguini, qui fuerunt velut hæretici condemnati, sunt sancti martyres, & de eis fiet solemne festum in ecclesia, sicut de aliis magnis martyribus.

Vigesimus sextus error, quia dicunt, quòd

Rare
BX
1710
E97++
1578

Prælati & Inquisitores, qui ipsos iudicauerunt & condemnauerunt velut hæreticos, & etiam omnes illi, qui consenserunt ac consentiunt scienter, in condemnationibus eorum, ex hoc facti sunt hæretici, si in hoc perseuerant; & ex hoc perdiderunt ecclesiasticam potestatem ligandi & soluendi, & administrandi ecclesiastica sacramenta: nec est eis obediendum à fidelibus Christianis.

Vigesimus septimus error est, quia dicũt, quòd omnes & singuli prædicti, quos dicunt esse factos hæreticos propter prædicta, non sunt de ecclesia Dei, nec de numero fidelium: sed sunt extra ecclesiam, si in hoc perseuerant.

Vigesimus octauus error, quia dicunt, quòd omnes illi, qui tenent & credunt sicut ipsi Beguini, seu fratres pauperes de tertio ordine, credunt & tenent de prædictis omnibus; & sicut tenuerunt & crediderunt illi, qui fuerunt veluti hæretici condemnati, & etiam alij fideles, qui non sunt de tertio ordine, siue sint clerici, aut religiosi, aut laici, qui credunt aut tenent de prædictis sicut ipsi Beguini; omnes inquam tales (vt aiunt) sunt ecclesia Dei, ac de ecclesia Dei, & intra ecclesiam Dei uiuunt.

Vigesimus nonus error, quòd multi Beguini & Beguinæ, ac etiam credentes ipsorum erroribus, recollegerunt occulte ossa combusta, & cineres prædictorum combustorum, qui fuerunt velut hęretici condemnati, ad conseruandum sibi pro reliquiis, & tanquam reliquias sanctorum osculabantur, & venerabantur, sicut aliorum sanctorum ob deuotionem & reuerentiam eorundem: sicut compertum extitit & inuentum per inquisitionem & confessionem, ac confessiones, ac depositiones quorundam Beguinorum, receptas in iudicio, qui talia secum habebant, & alios habere & habuisse viderant, & sciebant; sicut † quoque nos inquirentes de talibus reliquiis apud eos inuentis, palpauimus, & vidimus, & fide probauimus oculata.

† Aliàs, quãdoq;.

Trigesimus est, quòd aliqui ex Beguinis scripserunt, & notarunt nomina prædictorum condemnatorum, & dies siue Calendas, in quibus passi fuerunt sicut martyres (vt ipsi asserunt) secundum quòd ecclesia Dei, de sanctis & iustis martyribus facere consueuit; & nomina eorum adnotauerunt in suis Calendarijs, & in suis inuocant litanijs.

Trigesimus primus error, quòd Papa non potest dispensare, cum aliqua persona in voto virginitatis seu castitatis, etiam si votum id fuerit simplex, & non solemne, quantumcumque etiam ex tali dispensatione sequeretur aliquod magnum bonum † ciuitatis: puta reformatio pacis alicuius prouinciæ siue regni: vel conuersio vnius gentis ad fidem Christi: quia persona, cum qua dispensaretur, de maiori & altiori gradu perfectionis suæ descenderet ad minorem.

† Aliàs, cõitatis.

Trigesimus secundus error est, quia dicunt quòd si omnes mulieres essent mortuæ, excepta vna, quæ vouisset castitatem vel virginitatem Deo; & etiam si genus humanum deficeret nisi talis mulier contraheret, Papa non posset cum tali muliere dispensare: nec talis mulier teneretur obedire Papæ præcipienti vt contraheret; & si obediret, mortaliter peccaret: & si propter hoc excommunicaretur per Papam, talis excommunicatio esset iniusta, & eam non ligaret; & si sustineret propter hoc mortem, esset martyr.

Trigesimus tertius error, quia dicunt, quòd non' tenentur iurare coram Prælatis & Inquisitoribus, quamuis delati sint de secta & hæresi Beguinorum, ad respondendum eis, nisi solum de fide, ac articulis fidei.

Trigesimus quartus error, quia dicunt, quòd si excommunicarentur propter hoc, quia recusant iurare simpliciter & absolute de veritate dicenda in iudicio de requisitis, nisi tantum de articulis fidei, & præceptis, ac sacramentis; & quia nolunt de alijs respondere, & quia recusant suos complices reuelare, ꝙ talis excommunicatio est iniusta, & quòd non ligat eos.

Trigesimus quintus error, quia dicunt quòd Papa non potest secundum Deum inhibere Beguinis, etiam per sententiam excommunicationis, quòd non viuant de mendicitate, quamuis possent laborare, & de arte sua victum sibi congruum procurare, nec tenentur sibi obedire: & si propter hoc condemnarentur ad mortem, dicũt quòd essent martyres gloriosi.

Trigesimus sextus error, quia dicunt, & asseuerant quòd tota doctrina & scriptura fratris Petri Ioannis olim de ordine fratrum Minorum, est vera & catholica, & eandem credunt & dicunt fuisse ei à Domino reuelatam; et dicunt fratrem Petrũ Ioannis hoc ipsum, dum viuebat, suis familiaribus reuelasse.

Trigesimus septimus error, ꝙ fratrem Petrum Ioa. cõmuniter vocant sanctum Petrũ non canonizatum, quia dicunt ita eum esse martyrem.

Trigesimus octauus error, quia dicunt, eũ esse ita magnum doctorem, quòd ab Apostolis & Euangelistis citra, non fuit aliquis maior eo: & aliqui addunt, quòd fuit maior in sanctitate & doctrina.

Hunc errorem damnat Clemẽs v. in ca. fidei. Clement. de sum. trinit. relat. fol. 5.

Trigesimus nonus error & hęresis est, quia dicũt aliqui ex eis, eundem fratrem Petrum Ioan. veritatẽ tenuisse & dixisse, in eo quod dixit & tenuit, quòd Christus viuebat, quando fuit pendens in cruce, in latere lanceatus: dicentes, quòd anima Christi secundum rei veritatem, adhuc erat in corpore: sed quia Christus erat multum exinanitus, ideo aspicientibus mortuus videbatur: Ioan. autem Euangelista, ideo dicit eum tunc esse mortuum, quia mortuus apparebat: Matthæus autem Euangelista scripsit, quòd Christus tunc viuus erat, quia secundum rei veritatem ita erat, sed ecclesia abrasit hoc de euangelio Matthæi, ne Ioanni Euangelistæ contrarius videretur.

Quadragesimus error est, quia dicunt, ꝙ scriptura & doctrina prędicti fratris Petri Io. sunt magis necessariæ ecclesiæ Dei pro isto tempore finali, quàm aliquæ aliæ scripturæ quorumcunque doctorum & sanctorum, exceptis scripturis Apostolorum, & Euangelistarum: quia (vt dicunt) ipse magis declarat, & dat intelligere malitiam Antichristi, & discipulorum eius, videlicet pharisęorũ, quos dicunt esse prælatos, & religiosos moderni temporis.

Quadragesimus primus error, quia dicũt, ꝙ illi, qui non recipiunt doctrinam eius, sunt cęci: & illi, qui reprobant eius doctrinam, & condemnant, sunt hæretici.

Quadragesimus secundus error, quia dicunt, ꝙ si Papa condemnaret doctrinam vel scripturam fratris Petri Ioan. cõdemnando eam, esset hæreticus, quia condemnaret vitã & doctrinam Christi.

Quadragesimus tertius error, quia dicunt (prout inueniunt in postilla fratris Petri prędicti super Apocalypsim) ecclesiam carnalẽ, per quam intelligunt Romanam ecclesiam, non solum pro ipsa Roma, sed quantum se extẽdit Romani Imperij latitudo, esse illam Babylonem meretricem magnam, de qua loquitur Ioan. in Apocaly. Et de ipsa exponunt & intelligũt, quæ leguntur ibidẽ, videlicet, ꝙ ipsa est ebria de sanguine martyrũ Iesu Christi: & exponũt de sanguine illorum quatuor fratrũ Minorum, qui fuerũt apud Marsiliam cõbusti, vt hæretici condemnati: & de sanguine Beguinorũ de tertio ordine, ꝗ fuerunt in istis retro annis tanquam hæretici condemnati & combusti in prouincia Narbonen. sicut superius plenius continetur, quos asserunt esse martyres Iesu Christi. *Apo. 17.*

Quadragesimus quartus error est, quia dogmatizant, quòd ecclesia carnalis, videlicet Romana ecclesia, antę prædicationem Antichristi est destruenda per bella, quæ cõtra ipsam faciet Fredericus rex Siciliæ, qui & regnabat tunc cum complicibus suis, qui vocantur decẽ Reges, qui intelliguntur per decem cornua bestiæ, de quibus scribitur in Apocaly. Et quædam alia de Rege Frederico contra Regem Frãciæ, & Regem Robertum. Et circa hoc † fabulabantur multa alia tam erronea, quàm insana. *Vide hic Scho. 31. par. 2.* *Apo. 17.* *† Aliàs, ponebãt.*

Quadragesimus quintus error, quia isti dogmatizant, quòd in fine sexti status ecclesiæ, (in quo statu dicunt nos esse) qui incępit à sancto Francisco citra; prædicta ecclesia carnalis, Babylon meretrix magna est reijcienda à Christo, sicut reiecta fuit synagoga Iudæorum, quia crucifixit Christum: Quia carnalis ecclesia, crucifigit & persequitur vitam Christi, in illis fratribus quos vocant pauperes & spirituales, ordinis sancti Francisci; exponendo tam de primo, quàm de tertio ordine, & persecutione, quæ facta est contra eos in prouincia Prouinciæ, & in prouincia Narbonen. de qua in superioribus est † peractum. *† Aliàs, pertractatum.*

Quadragesimus sextus error, quia dogmatizant, quòd sicut reiecta synagoga à Christo, fuerunt pauci viri electi per eum, per quos fuit fundata Christi ecclesia primitiua, quantum ad primum statum ecclesiæ, ita reiecta & destructa carnali ecclesia Romana in sexto statu ecclesię, nunc etiã remanebunt pauci viri electi spirituales, pauperes euangelici, quorum maior pars (vt aiunt) erit de vtroque ordine sancti Francisci, videlicet de primo & de tertio, per quos fundabitur ecclesia spiritualis, quæ erit humilis & benigna in septimo & vltimo statu, qui incipiet mortuo Antichristo.

Quadragesimus septimus error, quia dogmatizant, quòd omnes religiones seu ordines destruentur in persecutione Antichristi, excepto ordine sancti Francisci, quem distinguunt in tres partes; quarum vnam dicunt esse communitatem ordinis; & secundam dicunt esse illos, qui appellati sunt Fraticelli in Italia, & tertiam dicunt esse tam in fratribus, quos vocant spirituales, seruantibus † puritatem regulæ sancti Francisci, quàm in fratribus de tertio ordine eisdem adhærentibus. Et primæ duæ partes (vt aiunt) *† Aliàs, paupertatem.*

Rare
EX
1710
E97++
1578

aiunt) destruentur,& tertia remanebit vsque ad finem mundi duratura, quia (vt aiunt) beato Francisco sic fuit à Deo promissum.

Quadragesimus octauus error, quia dogmatizant esse duplicem Antichristum, videlicet vnum spiritualem seu mysticum, & aliū realem maiorem Antichristum, & primum dicunt esse præparatorem viæ secundi: & dicunt esse primum Antichristum illum Papā, sub quo fiet,& sub quo iam fit (vt aiunt) persecutio, & condemnatio eorundem.

Quadragesimus nonus error, quòd determinant tempus, infra quod maior veniet Antichristus,& incipiet prædicare,& finiet cursum suum: quem Antichristum iam dicūt esse natum, & finiet (secundū quosdam ex eis) cursum suum, circa annum, quo computabatur incarnatio domini Mcccxxxv. †

† Aliàs, Mccxxx 7.

Quinquagesimus error est, quia dogmatizant, quòd illi viri spirituales, quos vocant euangelicos, in quibus, & per quos fundabitur ecclesia, mortuo Antichristo, prædicabūt xij. tribus Israel,& conuertentur de qualibet tribu, duodecim millia, qui simul congregati erunt centum quadraginta quatuor millia: & hæc erit militia signata per angelum, habentem signum Dei viui: & exponunt de beato Francisco, qui habuit stigmata vulnerum Christi. Quæ militia signata, primo pugnabit cum Antichristo, & per eum occidetur ante aduentum Heliæ & Enoch.

Quinquagesimus primus error est, quia dicunt ꝙ tempore persecutionis Antichristi, ita affligentur christiani carnales, ꝙ desperati dicent, ꝙ si Christus esset Deus, non permitteret, ꝙ Christiani tanta paterentur mala; & sic desperati apostatabunt à fide,& morientur. Sed Deus abscondet prædictos viros spirituales electos, ne per Antichristū & ministros suos valeant inueniri; & tunc ecclesia reducetur ad numerum personarum, in quo numero fuit fundata ecclesia primitiua, ita quòd vix remanebunt xii. in quibus etiam fundabitur, & in quibus infundetur spiritus sanctus in æquali vel in maiori abundantia, quàm fuerit infusus super apostolos in ecclesia primitiua.

Quinquagesimus secundus error: quia dicunt, quòd post mortem Antichristi, dicti viri spirituales conuertent totum mundum ad fidem Christi, & totus mundus erit bonus & benignus: ita quòd nulla malitia vel peccatū erit in hominibus illius status, nisi forte peccata venialia in aliquibus: Et omnia erunt communia quò ad vsum,& non erit aliquis, qui offendat alium, vel sollicitet ad pecca-
A tum: quia maximus amor erit inter omnes, & erit tunc vnum ouile & vnus pastor; Et talis omnium status & conditio durabit (secundum aliquos ex ipsis) per centum annos: deinde deficiente amore, paulatim subingredietur malitia, & intantum excrescet paulatim, quòd Christus propter excessum dictæ malitiæ, quasi cogetur venire ad generale iudicium omnium.

5 Quinquagesimus tertius error, quia ignominiose & grauiter obloquuntur contra dominum Papam vicarium Iesu Christi,
B quem sicut insani mente, & schismatici vocant,& dicunt esse mysticum Antichristum, maioris Antichristi præcursorem, & præparatorem viæ eius.

Quinquagesimus quartus error, quòd vocant eum lupum rapacem, à fidelibus euitandum, & prophetam luscum, seu cæcum: & Caipham Pontificem, qui Christum condemnauit: & Herodem, qui Christum illudendo derisit: quia vt dicunt, ipse condemnat vitam Christi, & deridet Christum in
C pauperibus suis.

Quinquagesimus quintus error, quia dicūt ipsum Papam esse aprum de sylua,& singularem ferum, exterminantem & destruentem maceriam seu clausuram ecclesiæ Dei: ita vt in eam possint ingredi canes & porci, id est, homines, qui perfectionem vitæ euangelicæ dilacerant atque conculcant: & dicunt quòd plus facit de malo in ecclesia, quàm omnes hæretici præcedētes: quia tempore hæreticorum manebat ecclesia in statu suo; nunc verò tempore eius, carnalis ecclesia
D destruetur, quia ipse solus cum duobus Cardinalibus fugiet, & latitabit, & morietur pręe tristitia & dolore.

Et quia prædicti errores fundantur originaliter in paupertate euangelica, quam dicebant esse mendaciter, quòd Christus & eius Apostoli non habuerunt aliquid in proprio, nec in communi: & quòd in his quibus vtebantur, non habebant aliquod ius, sed solum modo simplicem vsum facti; ideo dominus Ioannes xxii. declarauit contrarium esse ve-
E rum & catholicum; & ista duo esse hæreticalia, & condidit de consilio fratrum extrauagantem, Cum inter nonnullos. tenoris sequentis.

Extrauagans Domini Ioannis xxij. de proprio & communi.

Habetur in extra. Ioan. 22. de verb. sig. c. 4. Vide hic

CVm inter nonnullos viros scholasticos sæpe contingat in dubiū reuocari, vtrū perti-

schol. 31 huius. 2. par.

pertinaciter affirmare redemptorem nostrũ, & dominum nostrum Iesum Christũ, eiusq; apostolos in speciali non habuisse aliquid, nec in communi etiam, hæreticum sit censendum: diuersis diuersa & aduersa etiam sentientibus circa illud; Nos huic concertationi finem imponere cupientes, assertionẽ huiusmodi pertinacem, cum scripturæ sacræ (quæ in plerisq; locis ipsos nonnulla habuisse asserit) contradicat expresse, ipsamq; scripturam sacram, per quam vtiq; fidei orthodoxæ probantur articuli, quò ad præmissa fermentum aperte supponat continere mendacij, ac per consequens, quantum in ea est, eius in totum fidem euacuans, fidem catholicam reddat, eius probationem adimẽs, dubiam & incertam: deinceps erroneam fore cẽsendam, & hæreticam, de fratrum nostrorum cõsilio, hoc ꝑpetuo declaramus edicto.

Rursus in posterum pertinaciter affirmare, ꝙ redemptori nostro prædicto, eiusque apostolis in his, quæ ipsos habuisse scriptura sacra testatur, nequaquam ius ipsis vtendi competierit; nec illa vendendi, seu donandi ius habuerit, aut ex ipsis alia acquirendi, quę tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expresse, cũ talis assertio ipsorum vsum & gesta euidenter includat in præmissis non iusta, quod vtique de vsu gestis, seu factis redemptoris nostri Dei filij sentire nefas est, sacræ scripturæ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum: assertionem ipsam pertinacem de fratrum nostrorum consilio deinceps erroneam fore censendam meritò, ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit, seu præsumpserit, indignationem omnipotẽtis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Auinion. ij. Idus Nouembris, Pontificatus nostri anno vij.

Cõtra errores Michaelis de Cæsena cõsti. duę.

Et quia prædictæ cõstitutioni, Cum inter nonnullos. dictus frater Michael de Cæsena minister generalis fratrum Minorum hæreticus, contradixit, patenter, publicè, & impudenter, cum suis complicibus mendaciter asserendo, ꝙ Romanus Pontifex constitutionem, Cum inter. prædictam, non potuit condidisse. Idem dominus Ioannes xxij. constitutionem edidit, quę incipit: Ad conditorẽ canonum. in qua clarissime ostendit, ꝙ constitutionem potuit facere antedictam.

Habetur in extraua. eiusdẽ De verb. sign. c. 3.

Verùm quia ille hæreticus Michael antedictus, cum quàmpluribus socijs suis, etiam dictæ constitutioni, Ad conditorem. etiam detrahebat: & ambas, Cum inter. &, Ad conditorem. pariter condemnabat. Idem dominus Ioannes tertiam constitutionem edidit, quæ incipit. Quia quorundam mentes. in qua constitutione vtramque, Cum inter. & Ad conditorem canonum. confirmauit, & errores duos prædictos de proprio & cõmuni, fortius extirpauit, & verbis etiam aliis vsus fuit, vnde dicitur sic.

Extrauagans Ioannis xxii. Quia quorundam.

De verb. sign. c. 5. in fin.

QVia quorundam mentes: & infra. Nos itaq; ne fabricatores mendaciorũ huiusmodi, ac etiam assertores, de tam pestifera, erronea, & damnata doctrina confutatione, ac confusione omni vtique digna, gloriari valeant, & alios trahere in errorem cũ ausu nefando, ac petulantia improba, ausi defendere publicè fuerint damnatam per constitutionem prædictam hæresim, ac etiã approbare, videlicet ꝙ Christus & eius apostoli in his, quæ habuisse leguntur, tãtum habuerunt absq; iure aliquo simplicem vsum facti: ex quo (si verum esset) sequeretur vsum Christi fuisse iniustum: quod profecto blasphemiam continet, & est catholicæ fidei inimicum: cum hoc de pertinaci animositate ac erronea non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se, vel per alium, seu alios talia publicè præsumpserunt, ipsos quoque, qui eos instruxerunt in talibus, & vt præmissa facerent, docuerũt, in damnatam incidisse hęresim, ac vt hæreticos vitandos fore de fratrum nostrorum consilio declaramus. Si quis autem damnatas per nostram constitutionem prædictas hæreses, vel ipsarum alteram deinceps sciẽter verbo, vel scripto defendere, vel approbare pręsumpserit, de fratrum eorundem consilio decernimus, vt tanquam hęreticus ab omnibus †euitetur. Adhucque quia constitutionem nostram, Ad conditorem canonum. supradictam, insano ausu impugnare nisi sunt (sicut fertur) districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus, ne quisquam contra diffinita, ordinata, seu facta per ipsam, verbo, vel scripto scienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis verò contra præsumpserit, tanquam contumax & rebellis Romanę ecclesię ab omnibus habeatur. Nulli ergo, &c. Datum Auinioñ. quarto idus Nouẽbris, Pontificatus nr̃i anno nono.

† Aliàs, habeatur

Et quia

Rare
BX
1710
E97++
1578

Et quia prædictis duobus erroribus, in dictis duabus constitutionibus condemnatis, super materia de proprio & communi, adhuc in prouincia Tarracon. nonnulli Begardi, & fratres Minores, solo nomine religiosi, à cõuersatione aliorum † ordinum fratrum, vita & moribus dissidentes, præfatos condemnatos errores, in dicta prouincia Tarracon. adhuc defendebant. ideo dominus Ioannes prædictus, archiepiscopo Tarracon. eiusque suffraganeis, & inquisitoribus illarum partiũ hæreticæ prauitatis, iterum dictos errores, ac B fratres eorum defensores, vt hæreticos condemnando, ac tales publicari mandando, gratijs & indulgẽtijs sui ordinis priuãdo, ac eos Prælatis & inquisitoribus subijciendo, literas destinauit tenoris sequentis.

† Aliàs, ordinis.

Alia constitutio Ioan. xxij. super eodem.

IOannes episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Tarracon. eiusq; suffraganeis, & dilectis filijs Inquisitoribus hæreticę prauitatis, in prouincia C Tarraconæ auctoritate apostolica deputatis, salutem, &c. QVIA nonnunquã vnius impunitas: et infra. & quia indignum est, vt eius, à cuius se obedientia subtrahunt, † quemq; impugnare temere satagunt, priuilegijs perfruantur: ipsos omnibus & singulis, tam exẽptionis, quàm alijs quibuscumq; priuilegijs, gratijs & libertatibus, & immunitatibus, tam ordinibus suis, quàm personis & locis ipsorum, sub quacumque forma, vel expressione verborum, ab apostolica sede concessis, au- D ctoritate apostolica omnino priuamus; & pręter pœnas alias contra talia præsumentes inflictas, quibus ipsos subiacere volumus, priuatos perpetuò, & ordinariorum locorum iurisdictioni ordinariæ, quò ad causas omnes, & omnia alia decernimus manere subiectos. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta in virtute sanctę obedietiæ districtius iniungendo mãdamus, quatenus singulis diebus dominicis & festiuis, de quibus videritis expedire, tales excommunicatos, hæreticos, E & schismaticos (vt prædicitur) eisdem priuilegiis, gratijs, libertatibus, & immunitatibus priuatos, vos fratres Archiepiscope & Suffraganei faciatis in ecclesijs vestrarum ciuitatũ, & diœcesum publicè nuntiari: ac vos, vestrique vicarij vices gerentes, vestra ordinaria: & vos filij inquisitores auctoritate apostolica aduersus eos, quos in præmissis, vel circa ea, sumarie, simpliciter, & de plano in eisdẽ ciuitatibus, & diœcesibus reperietis deliquisse, tanquam contra hæreticos & schismaticos, ad captionem, inquisitionem, correctionem, & punitionem, iuxta sanctiones canonicas, adeo diligenter procedere studeatis, q̃ extirpatis de finibus vestris hęresibus huiusmodi, catholica fides illibata remaneat in hac parte. Datum Auinione, &c.

† Aliàs, quamq;.

QVAESTIO XVI.

De erroribus Henrici de Senis.

Summarium.

1 *Henricus de Senis apostata caput Beguinorum.*
2 *Beguinorum errores quinque damnati à Ioan. xxij.*
3 *Secta Beguinorum prorsus damnatur.*
4 *Beguinorum excusationes friuolæ.*
5 *Titulo tertij ordinis S. Francisci se se Beguini palliare atque honestare nitebantur.*

SExta decima quæstio est, Hæreses & errores Hẽrici de Senis, ordinis fratrum Minorum generalis ficti ministri, non veri ordinis beati Francisci, sed fictitij: qui fratrum, à communi statu ordinis dissidẽtium, in partibus Tusciæ, & in insula regni Siciliæ caput fuit; qui sunt? *Vide Scho. 32. par. 2.*
1 Ad hanc respondemus, q̃ post condemnationem prędictarum duarum hæresum, & errorum de proprio & communi, factam per dictum dominum Ioannem xxii. in constitutionibus, Cum inter nõnullos. &, Quia quorundam mentes. quàmplures fratres Minores in partibus Tusciæ, & insula regni Siciliæ, dictis duabus cõstitutionibus non obtẽperantes, sed eas potius condemnantes, à cõmuni statu ordinis beati Frãcisci vita & moribus, ac etiam aliqualiter habitu dissidentes, ac totaliter deuiantes, sibi Henricum de Senis dicti veri ordinis sancti Francisci, cum prædictis suis complicibus fugitiuum, & apostatam, in ministrum generalem talis peruersæ suæ congregationis, & ordinis elegerunt, sibique præfecerunt magis in idolum, quàm prælatum. Qui pariter Ministros, Custodes, Guardianos, temeritate consimili eligere præsumpserunt; plurimos ad eorum sectam recipere, sicque receptis licentiam prædicandi, confessiones audiendi, concedere ausi sunt: ac sic in hæreses & errores plurimos inciderunt. Quorum quidem statum, cum suis erroribus quinq;, de quibus actum est supra eadem parte secũda. quæst. 8. Idem dominus Ioannes pariter condemnauit, ac eos capi mãdauit per suam constitutionem, quæ *pag. 184.*

quæ incipit, Gloriosam. quæ est tenoris sequentis.

Extrauagans Ioan. xxii. qua damnantur errores Henrici de Senis, & sequacium suorum.

Gloriosam ecclesiam: & infra. Et ne aliquid prædictarum blasphemiarum tolerabile videatur, aut dubium: de plurimis eorum erroribus, aliquos (ne latere, & proinde nocere valeant) præsentibus duximus adnotandos.

2 Primus itaque error, qui de istorum officina tenebrosa prorumpit, duas fingit ecclesias, vnam carnalem diuitijs pressam, affluentem delitijs, sceleribus maculatã, cui Romanum præsulem, aliosque inferiores prælatos dominari asserunt: aliam spiritualem, frugalitate mundam, virtute decoram, paupertate succinctam, † in qua ipsi soli eorumque complices continentur. Cui etiam ipsi spiritualis vitæ merito (si qua fides est adhibenda mendaciis) principantur.

† *Aliàs, sinceram.*

Secundus error, quo prædictorum insolentium conscientia maculatur, venerabiles ecclesiæ sacerdotes, aliosq; ministros, sic iurisdictionis & ordinis clamitat auctoritate desertos, vt nec sententiam ferre, nec sacramenta cõficere, nec subiectum populum instruere valeant, vel docere: illos fingentes omni ecclesiastica potestate priuatos, quos à sua perfidia viderint alienos: quia apud ipsos solos (vt ipsi somniant) sicut spiritualis vitæ sanctitas, sic auctoritas perseuerat. In qua re Donatistarum sequuntur errorem, qui olim facto schismate, ab vnitate ecclesię recedentes, ita in sua secta Dei gratiam dixerunt esse restrictam, vt nullus eam recipere esset idoneus, qui non foret ipsorum scelere maculatus.

Tertius error istorum in Valdensium errorem coniurat, † quoniam & hi & illi, in nullum euentum asserunt fore iurandum, dogmatizantes mortalis criminis cõtagione pollui, & pœna teneri, quos contigerit iuramenti religione constringi. Quorum blasphemias pietas Christiana condemnans, non leuitate mota, sed vtilitate ac necessitate coacta, veritatem præteritorum, atque præsentium, & certitudinem futurorum, iureiurandi religione confirmat: certissime tenens, q nullatenus de suo genere potest esse peccatum, quod Christus exercuit, qui peccatum non fecit, sed peccatum omne sua passione damnauit. Iurauit etenim dominus, & apostolus Paulus: suę operationis exemplo monstrantes, ad hoc tantũ iuramentum esse prohibitum, ne iurandi facilitas frequentiam, frequentia consuetudinem, consuetudo periurium introducat. Bonũ est ergo iuramentum, per quod veritas rerum diuino testimonio confirmatur. Sed malum est illi, qui eo male vtitur: & à malo infirmitatis humanæ est, vt aliquis verum perferens, iurare cogatur.

† *Aliàs, declinat. Supra q. 14 pag. 205.*

Schol. 31 huius. 2. par.

Quartus error istorum, & huiusmodi impiorum blasphemia, de prædictorum Valdensium venenato fonte prorumpens, sacerdotes rite & legitime, secundum formam ecclesiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus pressos, non posse conficere, vel conferre ecclesiastica sacramenta, confingit.

Supra. q. 14. err. 9. & 10. Schol. 31 p. 2.

Quintus error sic istorum hominum mẽtes obcæcat, vt euangelium Christi in se solos, hoc tempore asserant esse completum: quod hactenus (vt ipsi somniant) obtectum fuerat, immo prorsus extinctum.

Multa sunt alia, quæ isti præsumptuosi homines, contra coniugij venerabile sacramẽtum garrire dicuntur: multaq; de cursu temporum, & fine sæculi somniantes, multa de Antichristi aduentu (quem iam adstare asserunt) flebili vanitate diuulgant: quę omnia quia partim hæretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, condemnãda potius cum suis auctoribus, quàm stylo prosequenda, ac refellẽda censemus. Et quia post prędicta, adhuc insurrexit peruersa quędam eorum Begardorum, & Beguinorum congregatio, incidentium in errores & hæreses leuiter supra dictas: ideo idem dominus noster Papa Ioan. xxij. damnauit istam congregationem, & statum eorum per consimilem constitutionem, quæ incipit, Sancta Romana. tenoris sequentis.

Hęc sunt verba auctoris.

3 Extrauagans Ioa. xxij. qua Begardi, & Beguini damnantur.

Sancta Romana atque vniuersalis ecclesia, cui auctore domino licet immeriti præsidemus, sicut religiosa & pia vota benigno fauore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum detestatur: videlicet ne sub ouina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, sub pietatis imagine virus hæreticæ prauitatis obrepat, & sub prętextu conuersationis angelicę incautis mentibus spiritus malignus illudat. Cuius rei gratia sacris est canonibus inter-

Habetur in extraua. Ioan. xxij. De relig. domi.

interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter fraticelli, seu fratres de paupere vita, ac Bizochi siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur in partibus Italię, necnon in insula Siciliæ, comitatu prouincię Narbon. & Tholosanæ ciuitatibus, & diœcesibus & prouincijs, alijsque diuersis cismarinis, & vltra marinis partibus contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere, congregationes & conuenticula facere, & superiores sibijpsis eligere, quos ministros, seu custodes, vel guardianos, aut nominibus alijs appellant: plurimos ad eorum sectam recipere, loca etiam de nouo construere, seu constructa recipere, in quibus habitant in communi, publicè mẽdicare, quasi eorum secta foret vna de religionibus per sedem apostolicam approbatis, temeritate damnabili præsumpserunt, & præsumunt etiam incessanter.

Scho. 32. par. 2.

Beguinorum excusationes.

4 Et vt ipsorum error, veritas, & impietas, religio reputetur, plurimi eorum regulã ordinis fratrum Minorum, quã sanctus Franciscus instituit, se profiteri, & ad literam obseruare cõfingunt: quamquam sub obedientia generalis, & prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur, prætendentes se à sanctæ memoriæ Cęlestino Papa v. prædecessore nostro huiusmodi status, seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etiam si ostenderent, non valeret: cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa viii. prędecessor noster, ex certis causis rationabilibus omnia priuilegia ab ipso Cęlestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non cõtingeret approbari, viribus penitus destituerit, † dictumque priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum, & viuẽdi ritum à quibusdam episcopis, seu eorum superioribus vel alijs ecclesiarum prælatis se recepisse prætendunt, quos nec eis recipere, nec prædictis episcopis, vel eorum superioribus, vel alijs ecclesiarum prælatis concedere licuit contra formam concilij generalis.

† Aliàs, vacauerit.

Scho. 32. par. 2.

Titulum tertij or. S. Francisci falsò vsurpant Beg.

5 Nonnulli etiam ex ipsis asserentes se esse de tertio ordine beati Francisci, pęnitẽtium vocato, prædictum statum & ritũ eorum sub velamine talis nominis satagunt palliare, cũ tamẽ in regula ipsius tertij ordinis talis viuẽdi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum diffinitionibus anteponunt: ipsorum quoque plurimi sicut fide digna relatione percipimus, à veritate catholicæ fidei deuiantes ecclesiastica sacramenta despiciunt, & errores alios student multipliciter seminare. Cum itaque talium damnanda temeritas in eiusdem fidei detrimentum, fidelium scandalum, præfati minorũ, & aliorum ordinum opprobrium, & etiam suarum & aliarum multarum animarum perniciem redundare noscatur: nos sectam, ritum & statum huiusmodi non obstantibus præmissis eorum excusationibus, quas friuolas reputamus, & quicquid per eos communiter, vel diuisim sub religionis conuentus, collegij, seu congregationis nõmine, vel colore attentatũ extitit, vel existit de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: & quatenus de facto processerũt de cõsilio, & auctoritate præmissis reuocamus omnino, & perpetuæ prohibitioni subiicimus, & ab ecclesia Dei penitus abolemus. Eisdem personis, & alijs quibuscunque sub pœna excommunicationis (quam eos si secus fecerint, incurrere volumus ipso facto) iniungentes expresse, ne statum, siue sectam, & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquomodo præsumant. Episcopos quoque & eorum superiores, & etiam alios prælatos quoscunque, qui prædictis personis, vel alijs ritum viuendi, & habitum supradictos præter specialem apostolicę sedis auctoritatem deinceps concesserint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipso iure decernimus subiacere. Dignum est enim vt adulterinas plantationes, quas non pater cęlestis, sed humanæ temeritatis audacia plãtat, apostolici culminis † auctoritas diuellat, nec patiatur in agro Dominico peruersæ cõgregationis vepres excrescere, cui proprium est diuina opitulante gratia virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli ergo, &c. Datũ Auinione iij. Calend. Ianuarii anno ij.

† Aliàs, censura.

QVAESTIO. XVII.

De obiectis Fraticellorum contra Constitu. Ioan. xxii. cum respon. ad illa.

Summarium.

1 *Cõstitutiones Ioan. xxij. à Beguinis seu Fraticellis reiecta.*

2 *Sexdecim Fraticellorum obiecta pro defensione suorum errorum.*

Bapti-

3 *Baptizati ab hereticis quando rebaptizandi sint, & quando non.*
4 *Romanorum Pontificum statuta quandoq; iustis de causis variantur.*
5 *Nicolaus Papa iij. ab haresis crimine defensus.*
6 *Romana ecclesia ab errore in fide immunis.*
7 *Veniens contra determinationem Papæ quando sit hæreticus.*
8 *Ioannes xxij. à nota inconstantiæ excusatur.*
9 *A Romanis Pontificibus definita non sunt omnia irreuocabilia.*
10 *Error venialis sanctitati non repugnat.*

S. Anton. 4. par. tit. 12. c. 4. latiss. Turrecr. De eccl. lib. 2. c. 112. ad obiec. 10. Melchior can°. lib. 6. c. vlt. de lo. Theo. Schol. 33.

DEcimaseptima quęstio est, Hæreses & errores, qui per nonnullos aduersarios veritatis, (opponētes se dictis determinationibus factis per dictum dominum Ioānem Papam xxij. de proprio & communi) asseruntur mendaciter atque falsè; qui sunt?

1 Ad hanc respōdemus, ꝙ post prædictas determinationes factas de proprio & communi in constitutionibus, Cum inter. &, Quia quorundam. quàmplures pseudo fratres Minores à communi vita, & moribus ordinis fratrum Minorum sancti Francisci deuiantes dixerunt, ac falsò asseruerunt, infrascriptas hæreses & errores sequi ex dictis cōstitutionibus: quas D. Benedictus xij. dum esset Cardinalis, recollegit, atq; soluit luculenter per modum qui sequitur.

1. Oppositio.

2 Primo quidem asserunt pro sui erroris fundamento, ꝙ Apostoli, & religiosi vitam apostolorum sequentes, non habuerunt, nec habent in rebus vsu consumptibilibus, nec in non consumptibilibus vsu, aliquod ius dominij, vel proprietatis, aut ius vtendi in speciali, vel in communi: sed tantum simplicem vsum facti, dominio & proprietate talium rerum penes alium remanente.

Solutio.

Ad istud respondet dominus Benedictus & dicit, ꝙ prædictum fundamentum hæreticum esse, declaratum est: prout in decretali, Cum inter nonnullos. continetur: quia (vt diligenter consideranti apparet,) contrariatur diuinæ scripturę, sanctorum pattū doctrinæ, & consuetudini totius ecclesiæ.

2. Oppositio.

3 Secundo dicunt, quòd prędictam paupertatem fuisse Christi & apostolorum, determinauit dominus Nicolaus Papa iij. in §. porro. in constitutione, Exijt.

De verb. sig. lib. 6. Solutio.

Respondet, quia licet illud in cōstitutione dicta contineatur, tamen ex scriptura diuina verum esse ibi non ostenditur, sed solummodo narratur. Et tamen iam nos ostendimus, ꝙ contrarium haberi potest ex scri- A ptura apostolica & euangelica: ex qua scriptura, motus dominus noster Papa Ioānes declarauit dictā assertionē (si pertinax esset) hæreticā esse, sicut contrariā diuinæ scripturę. Nec hoc asserit simpliciter & determinate dominus Nicolaus, qui dictam constitutionem fecit; sed solummodo hoc dicit incidenter, & narratiue. Posito etiam ꝙ determinatiuè diceret, non obstat, cum contrarium inueniatur in scriptura diuina, si diligenter attendatur, & nunc est per ecclesiam determinatum: & patet etiam ex supra inductis in tractatu prædicto. B

Schol. 33 par. 2.

3. Oppositio. Vide S. Anto. lo. cit. §. 23.

Tertio dicunt, ꝙ in his, quæ pertinent ad fidem, vel mores, determinatum semel per summum Pontificem, non potest per alium reuocari: talis autem est assertio domini Nicolai, de Christi & apostolorum paupertate.

Solutio.

Respondet, ꝙ falsum est: nam Petrum, qui non ambulabat rectè ad veritatē euangelij, reprehendit & correxit Paulus: vt patet ad Galat. 2. Et tamen non erat illi par, sed inferior. Item Stephanus Papa determinauit, ꝙ C nullus baptizatus per quoscunque hæreticos, veniens ad ecclesiam catholicam rebaptizaretur: Sanctus autem Cyprianus cum multis episcopis in Africa celebrans concilium, determinauit oppositum, videlicet ꝙ baptizati a quibuscunq; hæreticis, si ad ecclesiam catholicam veniant, sunt baptizādi, reprobans in hoc Stephanum Papam, vt patet in Cypriani epistolis ad Iubaianum, ad Stephanum, & Pompeium; concilium autem Nicęnum vtrāq; opinionem sancti Cypriani, & Stephani Papæ correxit, determinan- D do, ꝙ baptizati ab hæreticis non seruantibus formam ecclesiæ, venientes ad ecclesiā baptizentur: ab aliis vero hęreticis baptizati, non rebaptizentur: vt non sit contra articulum fidei, Et vnum baptisma.

Vide circa hac Schol. 33. par. 2.

4. Oppositio.

4 Item per multos Romanos Pontifices determinatum fuit, ꝙ matrimonium factum infra septimum gradum consanguinitatis, debet separari; & ꝙ coitus cum muliere, quæ erat infra gradum dictum, erat incestuosus: vt patet 35. q. 3. c. nullum. Hoc autem reuo- E catum est per alios, vt patet extra de consan. & affi. c. Non debet. vnde nunc licet in sexto & septimo gradu consanguinitatis matrimonium fieri: vnde si aliquis mulierem in dictis gradibus existentem carnaliter cognoscat, non committit incestum.

Solutio.

Tom. epist. 8 in fin.

Item extra, de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ. c. discretionem tuam. dicitur, ꝙ cum quidam legitime matrimonium contraxisset cum quadam, quam an-

tequàm

A tequã carnaliter cognouisset, consanguineo suo tradidit renitentẽ, cum qua ille matrimonium contraxit, & carnaliter eam cognouit; cum ipsa vellet postea reuerti ad priorẽ maritum: & super hoc dubitaretur, an fieri deberet; Papa respondet, ꝙ licet quidam prædecessor eius aliter determinauerit, ipse tamen dicit: si mulier omnino hoc vult, licitè potest & debet priori viro restitui. Et tamen manente determinatione prædecessoris dicti Papæ, ecclesia reputasset incestum, si talis mulier carnaliter coniungeretur cum priori marito.

B Item, extra de spōsa duorum c. Licet. dicitur ꝙ quidam prædecessores domini Alexandri tertij iudicauerunt, ꝙ si inter virũ & vxorem, legitime matrimoniũ per verba de pręsenti expresse esset contractum, siue iuramẽto interposito siue nõ, si postea mulier nuberet alteri, à quo carnaliter cognita esset; non debebat separari ab isto secundo: & tamen Alexander Papa ibi dicit cõtrarium, scilicet ꝙ debet separari à secũdo, & restitui primo: C Et sic patet ꝙ primi Romani Pontifices male senserunt de separatione, & indissolubilitate matrimonij: ex quibus constat, quòd illud, quod circa fidem & mores male determinatum est per vnum Papam, vel concilium, potest per alium, perspecta melius veritate, corrigi & emendari. Ideo non est mirum, si dominus Ioa. diligenti deliberatione cum multis peritis in theologia, & in vtroque iure habita, reuocauit quæ malè dixerat dominus Nicolaus de Christi & Apostolorum paupertate.

4. Oppositio. D Quarto dicunt, ꝙ si contenta in prædicta decretali, Exiit. sint falsa & hæreticalia, sequitur quòd Papa Nicolaus errauit in fide catholica, & hæreticus fuit.

Solutio. 5 Respondet, ꝙ non: quia dum voluntas non sit in crimine, si ex defectu humanæ intelligentiæ error contingat, non est simpliciter culpabilis error, taliter ꝙ debeat pro errore damnabili reputari, vt patet in Petro, quem Paulus reprehendit: & in Cypriano martyre, quem sic excusat Augustinus lib. de baptismo contra Donatistas. E

Tom. 2. epis. 80. in fin. Item quia dicit Augustinus in epistola ad Hesychium: Error vitandus est, quantum ab homine vitari potest, sed mihi quisquam nõ videtur errare, cũ aliquid nescire se scit; sed cũ putat se scire quod nescit. Nicolaus autẽ faciẽs decretalẽ, Exiit. non videbatur, ꝙ putaret se contra veritatem fidei ac morum determinare certitudinaliter, quod scientia requirit; quia dixit, quòd si aliquod dubium in sua declaratione insurgeret, non per quoscumque, sed per Romanum Pontificem declarari haberet: multum autem dubitabile erat id, quod dixerat de paupertate Christi & Apostolorum: & an vsus in omnibus rebus possit separari à dominio, & proprietate: Ideo potuit, & debuit dominus Ioa. illud dubium declarare, cum contrarium ex scriptura diuina & legali possit deduci. Et sic dominus Nicolaus non errauit in fide simpliciter: quia non putauit, vel putabat se scire quod nesciebat, sed putabat se nescire quod non sciebat: Alioquin frustra & sine causa, si crederet se scire prædicta, aliquem correctorem, vel emendatorem vellet habere: cum illud quod veraciter scitur sic esse, sit impossibile aliter se habere. Et ita ipse non errauit perniciose, nec ecclesia sequens eum: quia sub declaratione & correctione auctoritatis Apostolicæ sedis, illa quæ dixit, asseruit; ꝑꝑ quod eius error venialis, & humanus fuit: nec error simpliciter debet dici, vt patet per dictũ Augustini supra inductũ. Et similiter disputãs excusat beatum Petrũ.

Quinto asserunt, quòd dicta decretalis, Exijt. fuit per vniuersalem & sanctam ecclesiam approbata, & in concilio generali Vienen. confirmata. *5. Oppositio.*

Respondet, quòd nunquam fuit approbata per vniuersalem ecclesiam aliter, nisi vt communes constitutiones Papales. Nec fuit approbata, nec improbata in prædicto concilio, nec dominus Clemens quintus in decretali, Exiui de paradiso. dixit, ꝙ dictam decretalem, Exijt. concilium generale approbauerit, vel confirmauerit. *Solutio.*

6 Sexto dicunt, quòd sequitur totam Romanam ecclesiam multis annis in fide errasse: quod est contra articulum fidei, Credo in vnam sanctam catholicam, & apostolicam ecclesiam. *6. Oppositio.*

Respondet, quòd non est imputandus error ecclesiæ catholicæ, si aliquid diffiniat Papa, vel ecclesia, seu concilium generale, non pertinens ad fidem & mores, quod pro tunc quando diffiniebatur, non facta plena discussione, fuit diffinitum: quòd tamen postea per diligentem inquisitionem factam, apparet contrarium esse veritati. Frequenter enim contingit, ꝙ multa prius determinata per cõcilia, vel per Papam, sunt postea reuocata, sicut patet per supradicta: & maxime in talibus, vbi sacra scriptura non loquitur omnino clare & expresse: vnde in talibus licet absque nota hæreticæ prauitatis opinari cõtraria, ante ecclesiæ determinatio

nem sub articulis fidei positam. Vnde sicut in domino Nicolao non fuit error perniciosus, sed venialis ex causis supra dictis: ita nec in sequentibus eum ante determinationem domini Ioan. Quod autem fuerit peccatum veniale in ecclesia, circa præsentem materiam, vel aliam, non est inconueniens. Nam cum dicit Apostolus ad Ephes. 5. quòd Christus exhibuit sibi ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, debet intelligi de ecclesia triumphante, non de militante, vt dicit Augustinus lib. retractationum.

7. Oppositio. Septimo dicunt in decretali, Exiit. contineri, quòd in rebus temporalibus est considerare proprietatem, possessionẽ, vsufructũ, ius vtẽdi, & simplicem vsum facti, & vltimo, tanquam necessariò, eget vita mortalium, licet alijs carere possit; quia nulla potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis excludat: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti tantum est, in vtendo præbet vtentibus, nihil autem iuris.

Solutio. Respondet, immo ꝙ non valet: quia quò ad illa, dicta decretalis est correcta & emendata rationabiliter per illum qui potest; & ita cum ex statuto correcto & emẽdato, quò ad illa quæ sunt correcta & emẽdata arguãt, eorum dicta non concludunt.

8. Oppositio. Octauo dicunt, quòd multi Romani Pontifices in rebus temporalibus vsu cõsumptibilibus, & nõ consumptibilibus vsu, quæ fratribus Minoribus offeruntur, dantur, vel conceduntur; dominium Romanæ ecclesiæ seruauerũt vsu tantummodo simplicis facti ipsis fratribus derelicto.

Solutio. Respondet, quòd hæc fecerunt alij summi Pontifices de rebus, quæ non consumuntur vsu dominus autem Nicolaus fecit hoc: de omnibus rebus, supponens tamen dictum suum correctioni Romani Pontificis: Et sic dominus Ioa. tam ex auctoritate iuris, quàm ex auctoritate eidem reseruata, per dictum suum prædecessorem, contrarium multis rationibus ostendit, & determinauit.

9. Oppositio. Nono dicunt, quòd Romanus Pontifex diffiniuit carentiam talis dominii esse sanctam & meritoriã: & quòd Christus & Apostoli viam perfectionis ostendentes, abdicationem huiusmodi dominij docuerunt: & ꝙ carentia talis dominii non est infructuosa domino, cum sit meritoria ad æterna, & professioni pauperum opportuna.

Solutio. Respondet, quòd illud quod hic dicunt, correctum est rationabiliter per illum, qui hoc corrigere poterat & debebat, ostendendo esse impossibile in talibus rebus vsum facti separari à dominio: & quòd si separaretur, dominium esset verbale, simulatum, & ænigmaticum.

7 Decimo dicunt, quòd veniens cõtra determinationem Papæ, & Romanæ ecclesiæ, est hæreticus censendus, propter quod non licuit alicui diffinire contrarium determinationi domini Nicolai. — 10. Oppositio.

Solutio. Respondet, quòd illud non est verum, nisi determinatio ecclesię cõtineatur in scriptura diuina, vel ex ipsa euidenter & necessariò concludatur: vel nisi ecclesia expresse determinet, ꝙ tale quid sit tenendum sicut pertinens ad fidei articulum, determinans ꝙ dicẽtes & tenentes cõtrarium, sicut hæretici sunt habendi. Quod autem dixit dominus Nicolaus de Christi paupertate, & separatione dominii, &c. non cõtinetur in scriptura diuina, nec potest concludi ex ea, nec fuit positum sub articulis fidei.

8 Vndecimo dicunt, ꝙ dominus Ioan. seipsum condemnat reprobando, reuocando, & contrarium faciendo eorum, quæ de Christi & Apostolorũ paupertate decretalis, Exijt. continet: quia ipse antea pronunciauerat decretalem, Exiit. &, Exiui. salubriter editas, lucidas, multaq; maturitate digestas: prout in constitutione per eũ edita, quæ incipit, Quorundam. deprehenditur euidenter. — 11. Oppositio. Vide Schol. c[...] tatum.

Solutio. Respondet, ꝙ non valet, quia dominus Ioan. in constitutione, Quorundam. quæstionem de Christi & Apostolorum paupertate, & inseparabilitate dominii ab vsu non accipit determinandã: sed solum duos articulos, scilicet de vestibus fratrum, & de congregando blado, vino, & aliis necessariis in granariis & cellariis: & in istis duobus articulis dicit, quòd vult declarationes dubias addere declarationibus dominorum Nicolai tertii, & Clementis v. & sic verba generalia, quæ in prologo dictæ constitutionis, Quorundam, præmittuntur, ad certos articulos in narratione restringuntur, vt patet intuenti eam. Et posito etiam, quòd ista verba, quæ isti ponunt, tunc dixerit, quantum ad omnia contenta in dicta constitutione, Exiit, quando nondum quæstio de Christi paupertate erat ventilata; non est inconueniens, si postea diligentius veritate quæsita, & reperto fore verum contrarium eorum quæ dixerat dominus Nicolaus, dominus Ioannes dictum suum correxerit, asserendo, & determinando contenta de paupertate euangelica in decretali, Exiit, non esse solida nec vera. Sic enim & sancti

sancti, quod prius dixerant, frequenter posterius correxerunt, quando veritas magis incœpit per disputationes vel collationes scripturarū eis apparere: nec erubuerūt sua dicta corrigere, vt patet per August. in suo libro Retractationum, & in secunda epistola ad Marcellinum.

12. Oppositio. Duodecimo dicunt, quòd si Papa Ioa. potuit reuocare prædicta determinata per dominum Nicolaum, eadem ratione summus Pontifex potest omnes diffinitiones suorum prædecessorum reuocare, & contrarium constituere: ex quo totius fidei, & auctoritatis ecclesiæ destructio sequeretur.

Solutio. 9 Respondet, quòd non valet, quia non sequitur, si aliqua diffinita inconsulte, in materia absolute non pertinente ad fidem & ad mores possunt & debent reuocari, ergo omnia: cum arguatur à particulari ad vniuersale; quod fieri non debet: Quia vniuersalis cōclusio non sequitur, nisi ad præmissas vniuersales. Item ea, quæ euidenter & manifeste continentur in sacra scriptura, vel ex ea de necessitate concluduntur, sunt omnia inconcussa stabilitate firmata: nec reuocari possunt, nec eorum contraria statui per quemcumque; vt dicit Augustinus in ij. lib. de baptismo, & Gelasius Papa in epistola ad episcopos Dardaniæ: de numero autem talium, non sunt ea, quæ dixit de paupertate Nicolaus Papa: nec vnquam pertinuerunt simpliciter ad fidem, vel ad mores, cum cōtrarium esset verum & catholicum, vt in suis determinationibus dominus Ioan. Papa euidenter ostendit. *Vide Schol. citatum.*

13. Oppositio. Tertio decimo dicunt, ꝙ secūdum hoc in decretali, Exijt. erratum fuit in doctrina, & vita Christi, & Apostolorum.

Solutio. Respondet, quòd verum est, nō tamen errore pernitioso; cum adhuc ad plenum veritas discussa non fuisset, sicut nunc est, sed errore veniali: Sicut Augustinus declarat de Cypriano, & de Petro per Paulum correcto. Non enim fuit voluntas in crimine, sed defectus humanæ intelligentiæ. Potissime quia dominus Nicolaus dicta sua supposuit correctioni sedis apostolicæ.

14. Oppositio. Quartodecimo dicunt, quòd sequeretur ꝙ in approbatione status regulæ fratrum Minorum ecclesia errauerit.

Solutio. Respondet, ꝙ non sequitur: tum quia ante constitutionē, Exijt. status† eorum fuit approbatus; tum quia regula eorū non dicit, ꝙ nihil habeāt in proprio, nec in cōi: nec dicit ꝙ nō habeāt aliquod ius vtendi: nec dicit, ꝙ solum sint contenti simplici vsu facti, ad quæ eos re- (†Minorum.)

A stringit cōstitutio, Exijt. Quę ostensa est quātū ad hoc, impossibilis & irrationabilis, per dn̄m Io. in suis constitutionibus. Sed dicit regula prædicta, ꝙ viuant sine proprio, & ꝙ nihil sibi approprient nec domū, nec locū, nec aliquā rē. Quę verba possunt verificari, si habeant in communi: nam solummodo prohibet ꝙ fratres habeant proprium, sicut regulę Basilij, Augustini & Benedicti.

15. Oppositio. Quinto decimo dicūt sequi, ꝙ in concilio, dictā decretalem approbante, erratum fuit.

Solutio. Respondet, ꝙ in nullo cōcilio generali decretalis, Exijt. fuit confirmata vel approbata: nec hoc poterit ostendi: & maxime cum cōstitutio, Exiui de Paradiso. nō fuerit facta in concilio generali Vienen. sed post cōcilium in Auinion. vt habet fide digna multorum relatio. B

16. Oppositio. *Vide hic Schol. citatum.* Sexto decimo dicunt, ꝙ secundum hoc errauit ecclesia, aliquos sanctos de ordine fratrum Minorum, qui in hac vita & doctrina diem clauserunt extremum, canonizando pro Sanctis.

Solutio. C Rn̄det, ꝙ nec illi, nec alij errabant simpliciter, errore damnabili: sed secūdum quid, errore veniali, constitutione, Exijt. nondū correcta per eum, qui poterat: ideo canonizari, alijs suffragantibus meritis potuerunt: Sicut dicit beatus Augustinus de sancto Cypriano lib. de baptismo contra Donatistas. c. 17. & 18. ꝙ ille vir sanctus aliter de baptismo sentiens, quàm res se habebat, qđ postea diligentissima deliberatione retractatum est, in catholica veritate permansit, & charitatis vbertate compensatum est, & passionis falce purgatum. Et consimiliter dici potest de sanctis D ordinis fratrum Minorum canonizatis, si doctrinā decretalis, Exijt. tenuerūt, antequam per ecclesiam correcta & emendata fuisset.

QVAESTIO XVIII.

De erroribus Gręcorum.

Summarium.

1. *Hæreses duæ recentiorum Græcorum.*
2. *Dicta sanctorum reuerenter sunt exponenda.*
3. *Dicta S. Athanasii male sonantia exposita à S. Thoma.* E
4. *Articuli in S. Cyrillo obscuriores, & cęt.*
5. *Gregorij Naz. et Basilij loca aliquot pie accipiēda.*

S. Antoninus 3. p. histo. tit. 22. c. 11. §. 1. Prateolus li. 7. ca. 15. de sect. hęret. & Scho. 34.

Decima octaua quæstio, Hęreses & errores Gręcorū, q́ vsq; hodie perseuerant; qui sunt? Ad hāc rn̄demus, ꝙ sūt isti.

1 Primus, ꝙ sp̄us sanctus nō procedit à patre, & filio, sed à solo patre.

Secundus, quòd corpus Christi nō potest confici in azymo, sed tantummodo in fermētato. Et in istis duobus erroribus non assenserunt sancti doctores Græcorum Athanasius, Cyrillus, Gregorius Nazanzenus, Basilius, Chrysostomus; nec Græcorum sancti patres alij.

2 Est tamen verum, ꝙ nonnulli sancti Doctores Græcorum posuerunt quàmplures articulos non admittendos, loquentes incautè, † & erroneè: Qui articuli licet vt stant, sint falsi, & quàmplures erronei; tamen possunt exponi, vt facit sanctus Thomas, respondendo ad dictos articulos de mandato domini Vrbani iiii. in libro, qui intitulatur, Contra errores Græcorum: vbi dicit, ꝙ propter dictorum Doctorum dignitatem, non sunt cōdemnandi, sed reuerenter exponendi. Et licet sint plures, tamen principales, & peius sonantes sunt hi, qui sequuntur.

† Aliàs, & erroribus nondum exortis.

Est opusc. 1. to. 17.

3 Primus, quòd in diuinis, essentia est genita in filio.

Secundus, ꝙ in diuinis essentia est spirata in spiritu sancto.

Tertius, quòd spiritus sanctus non misit filium.

Quartus, ꝙ filius Dei assumpsit humanam naturam in sua essentia.

Quintus, quòd homo fuit assumptus à filio Dei.

Sextus, quòd creatura creatori non cooperatur. Prædictos articulos ponit Athanasius, in tertio sermone gestorum Niceni concilij.

Septimus ꝙ spiritus sanctus est imago filij.

Octauus est, ꝙ filius est in patre, tanquam in propria sua imagine.

Nonus, ꝙ diuina essentia increata, est concepta & nata de Maria.

Decimus, ꝙ diuina essentia, seu diuinitas, facta est homo.

Vndecimus, ꝙ Deus fecit hominem Deū.

Duodecimus, ꝙ à Christo fuit amota imago primi parentis.

Tertius decimus, ꝙ qui semel blasphemauit, impossibile est non blasphemare.

Quartus decimus, ꝙ fides non est nobis ministrata per Angelos. Hos articulos ponit Athanasius in epistola ad Serapionem.

4 Quintusdecimus, ꝙ Iesus Christus dicitur filius paternæ essentiæ.

Sextus decimus, quòd quæ sunt naturaliter propria Dei patris, sunt propria Dei filii.

Decimus septimus, ꝙ nomine Christi intelligitur spiritus sanctus.

Explicātur omnes

Decimus octauus, quòd docente Paulo, Seraphim addiscunt.

Decimus nonus, quòd quando Moyses dixit de hominis formatione, quòd Deus inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem, quòd istud spiramen seu spiraculum non fuit anima rationalis; quia tūc fuisset anima de Dei essentia: sed intelligitur, ꝙ fuit spiritus sanctus homini inspiratus. Hos articulos posuit Cyrillus in lib. thesaurorum.

isti art. à S. Tho. in dic. opusc.

5 Vigesimus, ꝙ spiritus sanctus est in medio patris & filii. Hūc articulū ponit Gregorius Nazāzenus, in sermone de Epiphania.

Vigesimus primus, ꝙ spiritus sanctus est verbum filii. Hunc articulum ponit Basilius in sermone de spiritu sancto.

Vigesimus secūdus, quòd spiritus sanctus per filium operatur.

Vigesimus tertius, quòd in Angelis, quò ad naturam non dicimus secundum, nec tertium. Hos articulos ponit Basilius contra Eunomium.

QVAESTIO XIX.

De erroribus Tartarorum.

Summarium.

1 *Tartari multifariam distincti.*
2 *Ex eis quidam patriæ adeundæ desiderio se ipsos necant.*
3 *Alij literas etiam, quas defunctis perferant, ab amicis accipiunt.*

DEcima nona quæstio est, Hæreses & errores Tartarorū; qui sunt?

Ad hanc respōdemus, quòd Tartari cum sint plurimi, in suis erroribus sunt distincti.

S. Anto. 3. p. hist. tit. 19. ca. 8. Schol. 35.

1 Quidam namq; sunt, qui ex toto sequūtur errores Sarracenorum, & sunt verè sarraceni: quidam autem qui non. Et isti etiam non sunt in erroribus vniformes: nam eorū quidā adorant lunā in speciali: quidā aūt eorū adorāt in generali illud animal, quod eis prius mane occurrit, siue sit canis, siue asinus, siue homo, seu aliud qualecumque. Et cum qualibet die de mane idem animal non occurrat, nec omnibus etiam eadem die idē animal occurrat, sed vnum animal vni homini, & aliud alteri: ideo difformiter sibi Deū constituunt † & adorant.

† Aliàs, quem.

2 Quidam eorum, cum sunt extra terram suam captiui, & desiderant redire ad terram suam, suspendunt se, seu præcipitant se, vel aliter interimunt se credentes se redire ad

partes

partes suas,& ad patriam naturalem per modum prædictum.

3 Quidam verò,qui magis reputantur perfecti, congregatis parentibus & amicis, seu magis coniunctis,& receptis diuersis literis à diuersis,quæ diriguntur amicis & coniunctis eorum defunctis, publicè cum illis literis lætanter & gaudiose faciunt se comburi, credẽtes per talem combustionem, & genus mortis ire ad paradisum & ad consortium beatorum. Isti Tartari vtplurimum sunt homines bestiales:nec vetus testamẽtum,nec nouum admittentes,nec aliis scientiis intendẽtes,sed brutaliter conuiuentes.

QVAESTIO. XX.

De Turcorum erroribus.

S. Anton. 2.p.histo. ti.16.c.4. §.5.& Scho.36. huius.2. par.

Vigesima quæstio est,Hæreses & errores Turcorum,qui sunt?

Ad hanc rñdemus,ꝙ Turci communiter sunt Sarraceni,& eorũ erroribus inuoluuntur;† aliam in speciali nullam sectam habent,nec errorẽ specialem;sed varii variis erroribus in suis mentibus captiuantur.

† Aliàs, aliter.

QVAESTIO XXI.

De erroribus Sarracenorum.

Summarium.

1 *Sarraceni vnde sic appellati sint.*
2 *Sarracenorum errores.*
3 *Mahometes à suis propheta habitus.*

S. Antoni.4.p.ti. 11.c.6.§. 1.et Sch. 37.p.2.

Vigesima prima quęstio est,Hæreses & errores Sarracenorũ; qui sunt?

1 Ad hanc respondemus ꝙ Sarraceni à Sarra,& Agareni ab Agar,secundum veritatem prius dicti sunt;qui idem sunt in re,sed distincti in nomine,à Mahometo errores suos nefandissimos pertraxerunt.

2 Isti nec vetus totum testamentum, nec nouum recipiunt. Baptismum renuunt, circumcisionem admittunt, Beatam Mariam Matrem Christi virginem,concepisse & absque † viri semine, ac sanctam & perfectam esse dominam asserunt: Christum eius filium non Deum,sed purum hominem, licet iustũ & sanctum esse dicunt:ipsum mortuum fuisse,& consequenter resurrexisse,nõ credunt. Sacramenta ecclesiastica,nisi matrimonium, non admittunt. Articulos fidei, nisi mundi creationem, respuunt.

† Aliàs, virili.

A Mahometum perfidũ, fuisse sanctum Dei prophetam prædicant, & attollunt. Per lotionem manuum, pedum, & partium exteriorum corporis,etiam pudẽdorum, credũt, mundari à peccatorum maculis, atque mentis inquinamentis.Et nonnulli eorum minus ratione vigentes, credunt paradisum in alia vita consistere in esu mellis, & potu lactis fluuij currentis,atque frequenti concubitu virginum puellarum.

Vide Prateol.lib. 11.c.3.de lect.hęre.

B

QVAESTIO XXII.

De Iudæorum erroribus.

Summarium.

1 *Iudæi vnde dicti,& quos libros recipiant.*
2 *Quæ sit eorum de Christo sententia.*
3 *Iustitiam ex lege veteri se consequi credunt.*

S. Antoni 4.p.ti.11. ca.16.& Schol.38.

Vigesima secunda quæstio est, Errores,& hęreses Iudęorum; quæ sunt?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ Iudæi à Iuda filio Iacob sic dicti, quinq; libros Moysi,& libros Regum, &

C Prophetarum de antiquo testamento recipiunt. Testamentum nouum respuunt. Baptismum non,sed circuncisionem admittũt. Sacramenta ecclesiæ, nisi matrimonium,contemnunt. Articulos fidei,nisi creationis mũdi, non credunt.

2 Dominum nostrũ Iesum Christum esse, & fuisse purum hominem,ac prophetam deceptorẽ,& detestabilem blasphemantes,mẽdaciter,fallaciter,ac damnabiliter proferunt. Christum seu Messiã in lege promissum, qui

D iam venit, non agnoscentes, venturum pronuntiant,desiderant,& affectant.

3 Per solam legem veterem se iustificari existimant,& saluari: cum tamen secundum veritatem irrefragabilem fidei orthodoxæ, non sit aliud nomen sub cœlo datum hominibus, nisi nomen domini nostri Iesu Christi, in quo oporteat nos saluos fieri, teste Apostolo Petro. *Act. 4.*

QVAESTIO XXIII.

E

De libris hæreticis, seu apocryphis, de quibus in Decretis.

Melchior Can.de locis Theo. lib. 11.c. 6. et Sch. 39.p.2.

Vigesima tertia quæstio est, Libri hæreticales, erronei, seu apocryphi, de quibus agitur in Decretis per ecclesiam condemnati;qui sunt?

In

c. Sācta. dist. 15. §. in primis. Iuxta Decretū Gelasij tom. 2. concil. fol. 320.

A Ad hanc respondemus, q tales libri enumerantur in Decretis, vbi sic dicitur.

In primis Ariminensem synodū, à Constantio Cæsare, Constantini Augusti filio, cōgregatam, mediante Tauro præfecto, extunc & nunc, & vsq; in æternum confitemur esse damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis libri decem, apocryphum. Actus nomine Andreæ Apostoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ Apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi, apocryphi. Euangelium nomine Thaddæi, apocryphum. Euāgelium nomine Matthię, apocryphum. Euangelium nomine Petri Apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Iacobi minoris, apocryphū. Euangelium nomine Barnabę, apocryphū. Euangelium nomine Thomæ, quo vtuntur Manichæi, apoc yphum. Euangelium nomine Bartholomęi Apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ Apostoli, apocryphum. Euangelia quæ falsauit Lucianus, apocrypha. Liber de infantia saluatoris, apocryphus. Euāgelia quæ falsauit † Esitius, apocrypha. Liber de natiuitate saluatoris, & de Maria & obstetrice, apocryphus. Liber qui appellatur Pastoris, apocryphus. Libri omnes, quos fecit † Lucius discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber de filiabus Adæ Geneseos, apocryphus. Centimetrum de Christo, Virgilianis compaginatum versibus, apocryphum. Liber, qui appellatur Actus Teclæ & Pauli apostoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber Prouerbiorum, qui ab hæreticis conscriptus, & sancti † Sixti nomine prænotatus est, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli Apostoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ Apostoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus, id est, Assumptio sanctæ Mariæ, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Adæ, apocryphus. Liber Ogiæ nomine gigantis, qui ab hæreticis cum dracone post diluuium pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber, qui appellatur testamentum Iob, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia sancti Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Iamnis & Mambræ, apocryphus. Liber, qui appellatur Sortes apostolorum, apocryphus. Liber, qui appellatur Laus apostolorum, apocryphus.

Mirū quì & hic nō fiat mētio euangelij Nicodemiani.

† Hesychius.

† Leuci⁹.

† Xysti.

Liber canonum Apostolorum, apocryphus. Liber Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus est, & beati Ambrosij nomine signatus, apocry. Historia Eusebij Pamphili, apocry. Opuscula Tertulliani, apocrypha. Opuscula Lactantij, apocrypha. Opuscula Aphricani, apocryph. Opuscula Posthumiani, & Galli, apocrypha. Opuscula Montani, Priscillæ & Maximillæ, apocry. Opuscula omnia Fausti Manichæi, apocry. Opuscula Commodiani, apocry. Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocry. Opuscula Tatij Cypriani, apocrypha. Opuscula Arnobij, apocry. Opuscula Tyconij, apocrypha. Opuscula Casiani, presbyteri Galliarum, aprocry. Opuscula Victorini Pictauien. apocrypha. Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarum, apocrypha. Opuscula † Frumenti Cæci, apocrypha. Epistola Iesu ad Abagarum regem, apocrypha. Epistola Abagari ad IESVM, apocrypha. Passio Cyrici & Iulitæ, apocrypha. Passio Georgij, apocrypha. Scriptura quæ appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Phylacteria omnia, quæ non angelorum, (vt illi confingunt) sed dæmonum magis arte conscripta sunt, apocrypha. Hæc & omnia his similia, quę Simon magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiā Samosatenus, Photinus, & Bonosus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoq; cum suis obscœnissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, siue Manichæus, Faustus, Africanus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cælestius, Donatus, Eustathius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus Celanēsis, Cælestinus, Maximinus, † Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus, Vnicus, Lampetius, Dioscorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, è quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit, Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, necnon & omnes hæretici, eorumq; discipuli siue schismatici, docuerūt vel conscripserunt, quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, verùm etiam ab omni Romana catholica & Apostolica Ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili vinculo in ęternum confitemur esse damnata.

Vide Melch. Can. de lo. Theol. lib. 11. cap. 7.

† Frumentij.

† Priscillianus.

QVAE-

QVAESTIO XXIIII.

De libris damnatis in Decretalib.

Vigesima quarta quæstio est, Libri hæreticales,& erronei, de quibus agitur in Decretalibus per ecclesiam condemnati; qui sunt?

Ad hanc respõdemus, quòd alibi in decretalibus, libri tales non apparent per ecclesiam condemnati, nisi in maiori volumine. extra de sum. tri. & fide cath. c. Damnamus. vbi sic dicitur: Damnamus igitur, & reprobamus libellum seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de vnitate seu essentia trinitatis.

Rela. su. praf. 4.

QVAESTIO XXV.

De libris damnatis in Extrauagan.

Vigesima quinta quæstio est, Libri hæreticales seu erronei, de quibus agitur in Extrauagantibus per ecclesiam condemnati; qui sunt?

Ad hanc respondemus, quòd in extrauagantibus nullus liber apparet, vt talis condemnatus, nisi in extrauaganti domini Ioa. Papæ xxii. quæ incipit, Quia vir reprobus. in qua libelli quidam, quos contra constitutiones prędictas, Cum inter. &, Quia quorundam. de proprio & communi condiderat, & ad studia generalia miserat, ac in valuis ecclesiarum, & alijs locis affigi fecerat frater Michael de Cęsena hæreticus prædictus, dudũ generalis Minister ordinis fratrum Minorũ, tãquam hæreticales cum suo auctore hæretico condemnantur.

QVAESTIO XXVI.

De libris damnatis a diuersis Roma. Pont.

Summarium.

1 *Libri Petri Ioannis damnati à Ioan. xxij.*
2 *Alexander 4. damnauit lib. inscrip. Euan. æter.*
3 *Opuscula xx. Raymundi Lull prohibita.*
4 *Litera Gregorij xi. de probibitione d. librorum.*

Vide Scho. 40. par. 2.

Vigesima sexta quæstio est, Libri hæreticales seu erronei, per diuersos summos Pontifices, de fratrum suorum consilio, post mortem illorum, qui libros huiusmodi ediderũt, damnati; qui sunt?

A

1 Ad hanc respondemus, q̃ dominus Ioa. Papa xxii. Auinione residens, informatus de peruersa doctrina fratris Petri Ioannis de ordine fratrum Minorum, cum magno consilio multorum in theologia magistrorum, & doctorum, condemnauit dicti fratris Petri Ioa. de quo actum est supra, hos libros vt verè hæreticales, scilicet postillam super Apocalypsim: postillam super Matthæum: postillam super Canonicas, propter errores contentos in eis, & hęreses, quæ recitantur supra q. 9.

B

2 Ante prædictorum librorum condemnationem, factam per prædictum dominũ Ioa. xxii. dominus Alexãder iiii. condemnauit librum appellatum Euangelium ęternum, propter hæreses & errores, quæ recitantur supra q. 9.

3 Post quem dñs Gregorius xi. condemnauit xx. volumina cuiusdam Raymundi Lull, propter plures hæreses & errores, quæ recitantur supra q. 9. Libri autem condemnati & combusti per dominum Papam prædictũ isti erant: Liber de philosophia amoris. liber de centum Dei nominibus. liber contemplationum. liber de 7. arboribus. liber de† trecentis prouerbijs. liber de confessione, contritione, satisfatione, & oratione. liber de orationibus. liber amati & amici. liber de benedicta tu. liber de beata Maria. liber de articulis fidei. liber de doctrina puerili. liber de planctu Raymundi. liber de intentionibus. liber de arte amatiua. liber de tentatione. liber de oratione, & est alius à prædicto. liber de anima. liber sententiarum. liber apostolicon.

C

† *Aliàs, ecclesiasticis.*

D

Prædicta autem viginti volumina sunt cõdemnata per Bullam domini Papæ Gregorij xi. tenoris sequentis.

4 Bulla Gregorij Papæ xi. qua condemnantur uiginti uolumina Raymundi Lull, & cętera eiusdem opera interdicuntur.

E

Gregorius episcopus seruus seruorũ Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopo Tarracon. eiusque suffraganeis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Conservationi puritatis catholicę fidei, quàm multi nequàm filij scelerati suis falsis assertionibus maculare nitentes, inter triticum purum agri dominici pestiferum semen zizaniæ seminant, cum ad nostrum pręcipuè spectet officium, vt euellamus praua, & destruamus peruersa, prouidere

dere salubriter, & animarum illaqueationibus obuiare confestim plenis desideriis affectantes, opportuna in his, quæ possumus, remedia, studio pastoralis sollicitudinis adhibemus. Dudum siquidẽ dilectus filius Nicolaus Eymerici ordinis fratrum Prędicatorũ professor, in sacra theologia magister, in regnis Aragonię, Valentiæ, & Maioricarum inquisitor hæreticæ prauitatis, nobis exposuit, se in regnis eisdem inuenisse viginti volumina diuersorum librorum, in vulgari scriptorum, à quodam Raymũdo Lull ciue Maioricarum editorum, in quibus (vt ipsi inquisitori videbatur) multi continebantur errores, & hæreses manifestæ: & ꝙ nonnulli de prædictis, & aliis regnis, libris vtebantur eisdem, & eorum doctrinæ dabant fidem non modicam in grande suarum periculum animarum: supplicauitque nobis inquisitor ipse, vt (ne simplices deciperentur ex libris ipsis) dignaremur in hac parte de opportuno remedio prouidere: Nos autem cupientes animarum, iam forsan imbutarũ, & quæ imbui possent ex peruerso dogmate dictorum librorum, periculis celeriter obuiare, dictos libros per venerabilem fratrem nostrum Petrum episcopum Hostiensem, & per quàmplures etiam vltra vigenum numerum in eadem theologia magistros, examinari fecimus diligenter: per quorum relationem tandem habuimus, ꝙ ipsi dictos libros omnes cum multa diligentia legerant, & examinauerant, & ꝙ vltra † ducentos articulos erroneos & hæreticales inuenerant in eisdem: super quibus inter eosdem episcopũ & magistros, sæpius & demum coram nobis habita disputatione solẽni, ipsos articulos, (quos ad vitandum prolixitatis tędium, & horribilitatem eorum, haberi volumus præsentibus pro expressis) erroneos & manifestè hæreticales, de ipsorum episcopi & magistrorũ cõcordi consilio, censuimus reputandos. Cum autem, sicut inquisitoris præfati continebat assertio, in prædictis regnis alij libri, qui asseruntur editi à iam dicto Raymundo, reperiri dicantur, in quibus huiusmodi iam reperti, & alij errores & hæreses creduntur probabiliter contineri: Nos volentes de huiusmodi aliis libris, & eorum doctrina informari plenariè, & super eis ꝓuidere salubriter, ne fideles in errores huiusmodi damnabiliter prolabantur; fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus diebus Dominicis & festiuis, ĩ singulis ecclesijs vestris cathedralibus, ac curatis, necnon reli-

† *In Sabellano: quadringentos.*

A giosorum quorumcumque ordinum, exemptorum & non exemptorum, etiam Cisterciensis, Carthusiensis, Cluniacensis, Præmostratensis, Grandimotensis, sanctorum Benedicti & Augustini, ac fratrum Prædicatorũ, Minorum, & Eremitarum eiusdem sancti Augustini, & Carmelitarum, & aliorum ordinum, vestrarum ciuitatum & diœcesum, intra missarum solemnia existentibus populis ad diuina, & in prædicationibus per vos †vel alios, quàm cito commodè poteritis, faciatis proponi, ꝙ omnes & singulæ personæ B vtriusque sexus, cuiuscunque status, ordinis, vel conditionis existant, earundem vestrarum ciuitatum & diœcesum, seu commorantes in eis, habentes libros quoscunque à præfato Raymundo editos (vt præfertur) ipsos infra vnius mensis spatium, vobis assignare, & illi qui sciunt alias personas libros eosdẽ habentes, eas vobis reuelare ac nominare procurent: vosque libros recipi faciatis eosdem, quos cum habueritis, quàm cito commodè poteritis, curetis nobis fideliter destinare, vt ipsos simili examini subiicere C valeamus. Ceterum quia doctrina, seu potius dogmatizatio prædictorum librorum examinatorum reperitur erronea, hereticalis, & periculosa nimium animabus; & vehemens suspicio est habẽda, ꝙ in aliis libris editis à dicto Raymundo similes vel alij (vt pręfertur) contineantur errores, vobis mandamus, ꝙ omnibus & singulis eisdem personis vestrarum ciuitatum & diœcesum, doctrinam seu potius dogmatizationem, & vsum huiusmodi D librorum interdicere studeatis, donec super his per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatum. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescẽdo: Non obstantibus, si aliquibus cõmuniter, vel diuisim à sede apostolica sit indultũ, ꝙ interdici, suspendi, vel excommunicari: aut extra vel vltra certa loca, ad iudicium vocari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mẽ E tionem, & quibuslibet exẽptionibus, & aliis priuilegiis & literis apostolicis, quibuscunque locis, personis, vel ordinibus, sub quacumque forma, vel expressione verborum ab eadem sede concessis, de quibus eorumque totis tenoribus, & de verbo ad verbum in nostris literis mentio sit habenda: & per quæ præsentis mãdati nostri effectus valeat quomodolibet impediri. Insuper volumus, ꝙ per te frater Archiepiscope tenor præsentium sub tuo, vel officialis tui sigillo, ad tuos fratres

† *Alids, &c.*

Vide Scho. 4 par. 2.

Vide præq... & S... 42.

fratres suffraganeos transmittatur, cui per A vos adhiberi volumus, velut ipsis originalibus plenam fidem. Datum Auinione viii. Calend. Februarii, Pontificatus nostri anno VI.

QVAESTIO XXVII.

De libris damnatis mandato speciali D. Papæ.

Vide Scho.41. par.2.

Vigesima septima quæstio est, B Libri hæreticales, & erronei de mandato speciali domini Papæ, extra curiam, auctoritate apostolica condemnati; qui sunt?

Ad hanc respondemus, quòd tempore domini Gregorij Papę XI. dominus Petrus Archiepiscopus Tarracon. & frater Nicolaus Eymerici de ordine Prædicatorum, inquisitor Aragoniæ, vt vere hæreticales & erroneos, quendam libellum de dæmonum inuocatione, qui incipit, Misericordia & veritas. & quendam alium, qui incipit, Vtrum quilibet infidelis tam diuinis, quàm apostolicis canonibus teneatur obedire: & quędam alia opuscula, vt omnia hæreticalia & erronea, edita per quendam Raymundum Neophitum, sententialiter condemnarunt, propter hæreses & errores in eis contentos, qui recitantur supra hac parte 2.q.10.

QVAESTIO XXVIII.

De libris damnatis ab Inquisitoribus Aragoniæ.

Summarium.

1 *Arnaldus de Villa noua lib. in Theologia scripsit.*
2 *Libri eiusdem multi damnati, & qui.*
3 *Gondisalui Virginale liber, condemnatus.*
4 *Liber de inuocationibus dęmonum publicè combustus.*
5 *Bartholomæi Ianoues, De aduentu Antichristi libri damnati.*

Vide supra q.11. & Scho. 42. p.2.

Vigesima octaua quęstio est, Libri hæreticales & erronei, per Inquisitores Cataloniæ, & Aragoniæ, cum prælatis illarum partium condemnati; qui sunt?

1 Ad hanc respondemus, quòd tempore domini Clementis Papæ quinti, fuit in partibus Cataloniæ quidam magnus medicus, A vocatus magister Arnaldus de Villa noua, qui de theologia condidit multos libros, quos tanquam falsos & erroneos auctoritate apostolica, licet non de expresso mandato domini nostri Papæ, frater Ioan. de † Leugerio ordinis Prædicatorum, inquisitor in partibus antedictis, & Gaufredus de † Crudillis vicarius ecclesiæ Tarracon. sede vacante sententialiter condemnarunt. Libri autem condemnati per eos, isti sunt.

† Aliàs, Lõgerio. † Fortè: Cruylles.

2 Libellus qui intitulatur, De humilitate & B patientia Iesu Christi, & incipit, Si l'amor natural.

Libellus qui intitulatur, De fine mundi, & incipit, Entes per vostres letres.

Libellus, qui intitulatur, Informatio Beguinorum, seu lectio Narbon. & incipit, Tots aquells.

Libellus qui intitulatur, Ad priorissam, vel charitatem, & incipit, Beneyt sia, e loat Iesu Christ.

Libellus qui intitulatur, Apologia. & incipit, Ad ea quę per vestras.

C Libellus seu litera quæ incipit, Domino suo charissimo.

Libellus qui intitulatur, Denũciatio facta coram domino episcopo Gerunden. & incipit, Coram vobis.

Libellus qui intitulatur, De eleemosyna & sacrificio, & incipit, Al catholich Inquisidor.

Libellus qui incipit, Perço com molts desigen saber.

Libellus qui incipit, Alia informatio Beguinorum. & incipit, Als cultiuadors.

D Libellus qui incipit, Dauant vos senyer en Iachme per la gratia de Deu Rey D'Arago.

Libellus qui incipit, Quant fuy Auinio.

Libellus qui intitulatur, Responsio contra † Bernardum Ricardi. Isti libelli fuerunt condemnati propter multos errores in eis repertos, qui recitantur supra q.11.

† Aliàs, Benedictum.

3 Post, tempore D. Inno. Papæ VI. fuit in partibus Cataloniæ, videlicet Barchino. quidam vocatus Nicolaus de Calabria, discipulus in erroribus cuiusdam Gondisalui, diœcesis Conchẽsis in Hispania. Hi duo, E scilicet Gondisaluus dictando, & Nicolaus scribendo; dæmone, dicto Gondisaluo visibiliter apparente, & docente, condiderunt quendam librum errorum & hęresum, quem † Virginale vocarunt: hunc librum dictus frater Nicolaus Eymerici inquisitor prædictus, & vicarius episcopi Barchinonensis, Arnaldus de Buschetis (dicto Nicolao primitus vt relapso tradito brachio seculari, & com-

† Sabellanus et Bonon. Codices Virgilianũ habent.

combusto) sententialiter cõdemnarunt propter hæreses & errores in eo contentos, quę recitantur supra q. 11.

4 Itẽ tempore eiusdem Inn. Papæ vi. idem frater Nicolaus Eymerici inquisitor, & Arnaldus de Buschetis condemnarunt publicè Barchin. & comburi fecerunt quendam magnum & grossum librum dæmonum inuocationũ in septẽ partes distinctũ, qui intitulatur, liber Salomonis, in quo erant scripta sacrificia, orationes, oblationes, & nefaria quàmplurima fieri dæmonibus consultata.

5 Item tempore domini Vrbani Papæ v. Episcop⁹ Barchin. frater Berẽgarius † de Ril: & frater Nicolaus Eymerici, prædictos duos libellos de aduentu Antichristi, quos edide rat quidam Bartholomæus Ianoues de insula Minoricarum, in † Sede Barchin. vt hæreticales & erroneos sententialiter condemnarunt, & publicè comburi fecerunt propter hæreses & errores in eis contentos, quę recitantur supra quæstione 11.

† Forte, de Aril.

† Idest, in ecclesia cathedrali.

QVAESTIO XXIX.

De libris in Italia & Gallia damnatis.

Summarium.

1 *Dulcini epistolæ duæ condemnatæ cum ipso auctore.*

2 *Libri Diuinationum, Necromantiæ, Chiromantię reprobati.*

Supra q. 12. Zãch. ca. 22. & addi. Cãp. Scho. 43.

Vigesima nona quæstio est, Libri hęreticales & erronei, per inquisitores in Italia & Francia, & alijs mundi partibus condemnati qui sunt?

1 Ad hanc respondemus, quòd temporibus dominorum Honorij Papæ iiii. & Nicolai iiii. Episcopus Parmensis, & frater Manfredus ordinis Prædicatorum inquisitor in illis partibus Italiæ, duas epistolas cuiusdam Dulcini Nouariensis, vt hæreticales (ipso Dulcino vt hæretico concremato) sententialiter condemnarunt propter hæreses & errores in illis contentos, quæ recitantur supra q. 12.

2 Item in partibus Gallicanis, videlicet Parisijs, Episcopi Parisien. & Senonen. ac Inquisitor de ordine Prædicatorum, de magno consilio magistrorum in theologia, & in decretis doctorum, vt erroneos & sacrilegos, & blasphemos, sentẽtialiter cõdemnarunt omnes libros diuinationum & sortium, † scilicet

† Aliàs, sortilegiorum.

A Libros necromantiæ. Libros geomantiæ. Libros pyromantiæ. Libros hydromantiæ. Libros chiromantiæ. Libros decem annulorũ veneris. Libros Tot Græci, & † Germniæ Babylonensis. Libros quatuor speculorum, eorundem. Libros imaginum Thobiæ † Bantricat. Libros imaginum Ptolemæi. Libros Hermetis magi ad Aristotelem, quem librum, † dicũt Aros, idest, Gabrielẽ docuisse à Deo, in quo sunt horribiles inuocationes, & fumigationes detestabiles. In omnibus enim istis libris sunt pacta & fœdera cum dæmonibus,
B & inuocationes, & sacrificia, tacitè vel expressè, quæ exhibere dæmonibus sapit hæresim manifeste, vt dicitur infra q. 43.

† Aliàs, Gerium.

† Aliàs, Benericat.

† Aliàs, dixit.

QVAESTIO XXX.

De ui nominis Hæreticus.

Trigesima quæstio est, Hæreticus ex vi nominis, quis dicendus est?

C Ad hanc rñdemus, ꝙ sicut ab eremo dicitur eremita, sic ab hęresi dicitur hæreticus seu hęretica. Hęresis autem, vt dictum est supra q. 1. tripliciter etymologizatur. Et primo ab eligo eligis, secundum Isidorum & Papiam: & inde dicitur hæreticus quasi electiuus. Secundo ab adhęreo, adhęres, secundũ Hugu. & inde dicitur hęreticus quasi adhęsiuus. Tertio ab ercisco, ris, secundum Isidorum, quod idem est, ꝙ diuido, dis: & inde dicitur hæreticus quasi diuisiuus. Ex his patet, quòd hæreticus ex vi nomi
D nis, dicitur quasi electiuus, quasi adhæsiuus, & quasi diuisiuus. Nam doctrinam falsam & peruersam primo eligit, post illi electæ pertinaciter adhæret, per quę ab alijs sane sapientibus diuiditur & elongatur.

Turrecr. de eccl. li. 4 p. 2. c. 1. Zãchi. de hære. c. 1.

QVAESTIO XXXI.

Quot modis in iure quis dicatur hæreticus.

E

Summarium.

1 *Hæreticus in iure dicitur omnis excommunicatus:*
2 *Item quilibet Simoniacus:*
3 *Ad hæc quisquis contra Rom. ecclesiam agit:*
4 *Et qui errat in expositione sacrę scripturæ,*
5 *Nouæ sectæ auctor vel sectator,*
6 *Male sentiens de sacramentis ecclesię,*
7 *Errans circa articulos fidei,*
8 *Postremum qui dubius est in fide.*

Trige-

Turrecre. sum. de ecclesi. lib. 4. p. 2. c. 12. Zanchin. de haeret. c. 2.

TRigesima prima quaestio est, Hęreticus in iure quis & quot modis, & extenso nomine dicendus est?

Ad hanc respődemus, quòd haereticus extenso noīe octo modis sumitur.

1 Nam primo dicitur haereticus, quilibet excommunicatus 4.q.1. Quod autem.

2 Secundo dicitur haereticus, quilibet simoniacus. 1.q.1. Quisquis.

3 Tertio dicitur hęreticus, qui aduersus Romanam ecclesiam agit, & eius dignitatem à Dño traditā auferre conatur dis. 22.c.Oēs.

4 Quarto dicitur haereticus, quicunque errat in expositione sacrae scripturę. 24. quaestio. prima. Haereticus. 5 Quinto dicitur haereticus, quicunque confingit nouam sectam, vel confictam sequitur. 24.q.1. Haereticus. 6 Sexto dicitur haereticus, quicũque male sentit de ecclesiae sacramentis. de haer. Ad abolendā. 7 Septimo dicitur haereticus, quicunque aliter sentit de articulis fidei, quàm Rom. ecclesia. 4.q.j. Hęc est fides. 8 Octauo dicitur haereticus, quicunque est in fide dubius. de haere. c. Dubius. His concordat Hostien. Ioa. Andreae in nouella, & Bernardus supra c. Firmissimè. extra de haere. & alij glossatores.

QVAESTIO XXXII.
Quis proprie & uere dicatur haereticus.

Summarium.

1 *Haereticum propriè duo constituunt, & quę.*
2 *Duo requiruntur, vt quis sit catholicus.*
3 *Quę sint illa, in quibus errare cum pertinacia facit hęreticum.*
4 *Indirectè ad fidem pertinent contenta in sacra scriptura.*
5 *Et quę ab ecclesia definita sunt, vt fide credenda.*
6 *Tria in genere credenda ab omni christiano.*
7 *Pertinacia in voluntate perficit rationem hęretici.*
8 *Pertinacia errantis in fide duobus modis cognoscitur.*
9 *Hęreticus quis propriè dicendus.*

Turrecrem. de eccles. li. 4. p. 2. c. 13. Antonin. p. 2. ti. 12. c. 4. Scho. 44.

TRigesima secunda quęstio est, Haereticus proprie strictè, & in rei veritate, ac secundum theologiam, atque iura; quis dicendus est, & censendus?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ duo sunt quae †faciunt aliquem hęreticum propriè & completiuè. Primũ se tenet ex parte intellectus, & istud est initiatiuum, & dispositiuum, hoc

† Aliàs, faciũt hominē esse haereticũ.

A est, vt eorum, quae sunt fidei, sit error in mente, siue in intellectu. Secundum, se tenet ex parte voluntatis seu affectus: & istud est perfectiuum & completiuum: & hoc est, vt de illo errore credendo sit pertinacia in voluntate: vbi enim haec duo concurrunt, haereticum perfectè faciunt.

2 Sicut enim ad esse catholicum duo requiruntur, scilicet eorum quae fidei sunt credentia in mente, & in credendo firma adhaesio in voluntate: & si vnum horum deest, catholicus non est. Ita per oppositum, B ad hoc quòd aliquis sit haereticus, duo oportet inesse, scilicet quòd eorum quae sunt fidei habeat errorem in mente, & quòd de tali errore credendo, habeat pertinaciam in voluntate: & si vnum eorum deesset, haereticus propriè & perfectè quis non foret. His concordat sanctus Tho. in 4. sententiarũ, dist. 13. q. 2. ar. 1. & alij theologi & iuristae.

Vide Alberti. de Agno. asser. q. 29.

3 Quae autem (loquendo de primo) sint illa quae fidei sunt, & à quolibet catholico explicitè vel implicitè credenda, & quorum C error in mente cum pertinacia in voluntate faciunt haereticum, (vt praedicitur) declarant doctores theologi, & praesertim sanctus Tho. prima parte summae q. 32. artic. quarto. & secunda secundae q. 11. art. 2. dicentes, quòd sunt duo in genere, sed tria in specie. Nam ad fidem quaedam pertinent directè, quaedam indirectè: directè quidem, vt articuli fidei, qui sunt christianae religionis seminaria, & in sacra theologia prima principia; & haec à quolibet catholico, tanquam vera & catholica sunt supponenda, ac etiam explicitè vel implicitè credēda, D attentis catholicorum statu, officio, & conditione, vt dictum est supra in parte 1. q. 4. & 12.

Relat. supra fol. 47. et 52.

4 Indirectè verò ad fidem pertinent tanquā credenda omnia illa, ad quorum abnegationem, & corruptionem, sequitur abnegatio & corruptio fidei articulorum, & sunt duo. Primum est, omnia ea quae sunt in sacra scriptura, quorum libri canonici appellantur, hoc est, quae in Biblia continentur, E quae à spiritu sancto credimus firmiter reuelata. De quibus libris dicit Augustinus. in epistola ad Hieron. & recitatur 9. dist. cap. Ego solis. Eis scriptorum libris, qui canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, vt nullum auctorem eorum errasse aliquid firmiter credam: alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt. Ad abnegationem, seu corruptio-

ruptionem, aut in toto vel in parte istorum sacrorum librorum, sequitur corruptio articulorum, cum in dictis libris articuli contineantur. Nam si quis non crederet oĩbus cõtentis in dictis libris, consequenter indirecte posset idem sentire de articulis. Nã si spũsſanctus non reuelauit, aut si reuelauit non verũ dixit in vna parte, consequenter nec in alia.

5 Secundum quod ad fidem pertinet indirectè est, omnia quæ sunt per Dei ecclesiam determinata vt fide teneda, siue in quatuor concilijs, siue in constitutionibus post factis vt fide tenendis: quæ quidem declarantur ad fidem pertinere, quia in dictis libris canonicis videntur contineri.

Vide Scho. 44. par. 2.

6 Ex quibus patet, ꝙ tria sunt à fideli mẽte credenda, scilicet articuli fidei; sacra scriptura, hoc est libri canonici in Biblia contenti; & ea quæ sunt per ecclesiam determinata vt fide tamen tenenda, vt dicit Augustinus in secundo libro de baptismo: Et per consequens prædictorum oppositum pertinaciter affirmans, hæreticus est habendus: Et in probationem huius, hæreses recollectæ, & hæretici nominati sunt. 24. q. 3. c. Quidam hæretici. Nam quidam eorum suis hæresibus contradicunt fidei articulis: quidam sacris scripturis, videlicet libris prædictis canonicis: quidam sacris canonibus, & declarationibus per ecclesiam factis vt fide tenendis: quare concluditur quò ad primum, quòd habere alicuius istorum trium errorem in mente, facit hæreticum initiatiuè & dispositiuè.

Melchior Canus li. 12. de locis Theo. c. 9. ad 5. argumentũ. Siman. catho. instit. ti. 48.

7 Loquendo verò de secundo, quæ scilicet est illa pertinacia in voluntate, quæ habentẽ errorem illorum, quæ sunt fidei, in mente facit hæreticum perfectiuè & completiuè, declaratur ex verbis beati Thomæ: vbi dicit, ꝙ aliquis dicitur habere pertinaciam in voluntate duobus modis, siue in duobus casibus.

Eymer. p. 1. q. 12. nu. 14.

8 Primus est, quãdo à iudice fidei quis vocatus vtpote à domino nostro Papa, vel eius inquisitore ab eo delegato, seu ab ipso episcopo ordinario, informatur ab eodem iudice, & clare ad oculum sibi ostenditur, quòd illud, quod tenet, est contra articulum fidei, vel prædictam scripturam, vel determinationem ecclesiæ vt de fide factã: & nihilominus perseuerat in suo errore, tũc pandit clare se habere pertinaciam in voluntate. Secundus casus est, & magis pertinaciæ ostẽsiuus, quãdo quis post deprehensionem sui erroris, ad mandatum iudicis fidei antedicti, non vult ab eo errore resilire, illum abiurando, & satisfactionem congruam exhibendo. Iste casus patet clare extra de hær. c. Ad abolendã.

A §. præsenti. Quare concluditur quò ad secundum, ꝙ habere pertinaciam in voluntate illorum quæ sunt fidei, quorum habet errorẽ in mente, facit hæreticum completiuè.

9 Ex quibus liquet clare, ꝙ propriè hæreticus est ille, qui habet eorum quę sunt fidei, errorem in mente, & pertinaciam in voluntate: quod clare ostenditur, quando post deprehensionem erroris ea renuit abiurare.

QVAESTIO XXXIII.

B

De hęreticis tum manifestis tum secretis.

Summarium.

1 *Manifesti hæretici quinam dicantur:*
2 *Et qui secreti.*

TRigesima tertia quæstio est, Hæretici manifesti & secreti, qui & quot modis dicendi sunt?

Vide Albertinũ de agnos. assert. q. 29. nu. 7. & multis sequent.

1 Ad hanc respondemus, ꝙ istam quæstionem proposuerunt canonici seu capitulum

C sedis ecclesiæ Tholosanæ domino Inno. Papæ iii. quibus respondet per hæc verba, vt patet extra de verborum significatione, libro 5. c. Super quibusdam. vbi dicitur sic: Super quibusdam mandatorum articulis: Et infra. Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicã publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorũ errorem, vel qui coram prelatis

Relat. fol. 73.

D suis conuicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica prauitate.

2 Hæretici verò secreti per oppositum dicendi sunt, qui eorum, quæ sunt fidei, habent errorem in mente, & proponunt habere pertinaciam in voluntate: sed tamen verbo, vel facto exterius non ostendunt.

QVAESTIO XXXIIII.

E

De hæreticis affirmatiuis, & negatiuis.

Summarium.

1 *Hæretici affirmatiui qui censeantur:*
2 *Et qui negatiui.*
3 *Hæretici negatiui, vt impœnitentes condemnandi sunt.*

Trige-

Repertorium verbo, negatiui. §. hęretici negatiui. Simancas, cath. instit. tit. 48. n. 25. & Schol. 45 par. 2.

TRigesima quarta quęstio est, Hæretici negatiui, & affirmatiui, qui dicendi sunt?

1 Ad hanc respõdemus, ꝙ hæretici affirmatiui dicti sunt, qui habent eorum, quæ sunt fidei, errorem in mẽte; & verbo vel facto ostendunt, se modis prędictis habere pertinaciam in voluntate.

2 Negatiui verò hæretici dicti sunt, qui coram iudice fidei per testes legitimos de aliqua hæresi, vel errore, quos nolunt, vel non possunt repellere, rite siue iuste conuicti sunt: sed non confessi, immo in negatiua †constanter perseuerant, verbo fidem catholicam profitentur, & detestantur etiam verbo hæreticã prauitatem.

† Aliàs, semper.

3 Hi enim quàmdiu in huiusmodi negatione persistunt, licet aliàs conuersationem bonam prætẽdant, hæretici absq; dubio sunt censendi. Euidenter nanque impęnitens est, qui peccatum, de quo cõuincitur, diffitetur: & hæc est sententia Host. in summa, tit. de hæret. §. qualiter deprehẽdatur quis in hæresim. vbi dicit sic: Aduerte tamen sane intelligendo, quia vocatus, aut confitetur errorem suũ, aut negat; si confitetur. & infra. Si autem negauerit, & conuictus fuerit, condemnari debet per ecclesiasticum iudicẽ, ad quem illud pertinet, vt dicitur eod. tit. Ad abolẽdam. respon. 1. & §. 1. & notaui infra eod. tit. §. qualiter deuitetur. & hoc præsentibus potestatibus secularibus, vel eorũ baliuis, vt animaduersione debita puniatur, vt eod. tit. Excõmunicamus. Vtique hęc Host. de hoc plus infra parte tertia.

Et hæc sẽtentia est vera & cõis, vt late docui Scho. 34. p. 1.

QVAESTIO XXXV.

De causis, ex quibus in genere aliqui dicantur hæretici.

Summarium.

1 *Tria in genere credenda sunt, & quæ.*
2 *Hęreses in triplici sunt genere.*
3 *Hæretici vel sentiunt contraria articulis fidei:*
4 *Vel contra sacram scripturam:*
5 *Vel contra definitionem ecclesiæ de fide.*

Turrecr. de eccle. lib 4. p. 2 c. 9. et 10 Alber. de agnosc. assert q. 5. Melchior Canus de locis Theol. lib. 12 cap. 7. & plene in Schol. 21 par. 2.

TRigesima qnta quęstio est, Hęretici, ex quibus & quot causis in genere sic dicendi sunt?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ vt dictũ est supra in prima parte. q. 12. & in hac secunda. q. 32. Credenda sunt in genere tria. s. articuli fidei, libri canonici, & constitutiones seu canones ab ecclesia decreti vt fide tenendi.

A

2 Et per oppositum hæreses sunt in triplici genere, scilicet quia vel obuiant fidei articulis, vel libris canonicis, vel constitutionibus per ecclesiam factis vt de fide tenendis.

3 Et consequenter hæretici sunt, quicunque sunt ex causis tribus in genere, scilicet vel quia defendunt errorem, qui est directe contra articulos fidei: vt defendentes spiritũ sanctum non procedere ab vtroque, videlicet patre & filio: quod est contra illud, quod dicitur in symbolo patrum, vbi dicitur, Qui ex patre filioq; procedit.

B

Schol. 16 par. 1.

4 Vel quia defendunt errorem, qui est directe contra scripturam sacram, seu libros canonicos: vt defendentes mundũ non incępisse, sed ab æterno fuisse: quod est contra illud quod dicitur Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum & terram.

5 Vel quia defendunt errorem, qui est directe contra cõstitutiones per ecclesiam factas vt de fide; vt defendentes vsurã non esse peccatũ: quod est contra. c. Ex graui. in Clemen. de vsuris. seu ꝙ Christus cum apostolis nihil habuit in proprio vel communi: quod est cõtra extrauagantem Dñi Ioan. XXII. Cum inter. Quæ capitula sunt decreta, vt fide tenenda, vt patet ibidem.

C

QVAESTIO XXXVI.

De hæreticis damnatis in toto iure canonico.

Summarium.

D

1 *Hæretici damnati, de quibus in Decretis.*
2 *Hęretici, de quibus in Decretalibus fit mentio.*
3 *Hæreticus damnatus in extrauag. Quia vir.*

TRigesima sexta quæstio est, Hęretici per ecclesiam condemnati, de quibus agitur in iure canonico; qui sunt?

Vide supra q. 6. 7. & 8. par. 2. & Schol. 24 eiusdem partis.

Ad hanc respondemus, ꝙ quidam hæretici apparent cõdemnati ex Decretis, quidam ex Decretalibus, quidam ex Extrauagantibus.

E

De hæreticis condemnatis in Decretis.

Ex decretis, dist. 15. & 24. q. 3. c. Quidam autem hęretici. habentur isti. Simon magus, à quo Simoniani. Basilides, à quo Basilidiani. Nicolaus Diaconus, à quo Nicolaitæ. Gnostici. Carpocrates, à quo Carpocratiani. Ce-

ni. Cerinthus, à quo Cerinthiani. Nazaræi. Ophitæ. Valentinus, à quo Valentiniani. Appelles, à quo Appellitæ. Archontici. Adamiani. Cainiani. Sethiani. Melchisedechiani. Angelici. Apostolici. Cerdon quidã, à quo Cerdoniani. Marcion Stoicus, à quo Marcionistæ. Artotyritæ. Aquarij. Seuerus, à quo Seueriani. Tatianus, à quo Tatiani. Alogij. Cataphrygi. Cathari. Paulus Samosatenus, à quo Pauliani. Hermogenes, à quo Hermogeniani. Manes, à quo Manichæi. Atropomorphitæ. Hieracha, à quo Hierachitæ. Nouatianus Romæ vrbis presbyter, à quo Nouatiani. Mõtani. Hebion, à quo Hebionitæ. Photinus Syrmij Episcopus, à quo Photiniani. Aerius, à quo Aeriani. Aetius, à quo Aetiani: Iique Eunomiani ab Eunomio dialectico Aetij discipulo. Origenes, à quo Origeniani. Noetus, à quo Noetiani. Sabellius, à quo Sabelliani. Arrius Alexandrinus presbyter, à quo Arriani. Macedonius Episcopus, à quo Macedoniani. Appollinaris, à quo Appollinaristæ. Antidicomaritæ. Metangismonitę. Patritius, à quo Patritiani. Colluthus, à quò Colluthiani. Florinus, à quo Floriani, seu Floriniani. Donatus, à quo Donatistæ. Bonosus Episcopus, à quo Bonosiani, seu Bonosiaci. Circuncelliones. Priscillianus, à quo Priscillianistæ. Lucifer Sardiniæ Episcopus, à quo Luciferiani. Iouinianus Monachus, à quo Iouinianistę. Heluidius, à quo Heluidiani. Paternus, à quo Paterniani. Arabici, q. a de Arabia. Tertullianus Africanus presbyter, à quo Tertullianistæ. Tessarescædecatitæ. Nyctages. Pelagius monachus, à quo Pelagiani. Nestorius Constantinopolitanus episcopus, à quo Nestoriani. Sabbatius. Cælestius. Eustathius. Iulianus Celanẽsis. Cęlestinus. Maximinus. Maximus. Vnicus. Lãpetius. Eutyches. Petrus. alius Petrus. Acacius. Eutyches Constantinopolitanus abbas, à quo Eutychiani. Acephali. Theodosius Alexandriæ Episcopus, à quo Theodosiani. Gaianus Alexandrię episcopus, à quo Gaianitæ. Agnoitæ. Tritheitæ.

Hæretici in Decretalibus condemnati.

2 Ex Decretalibus verò extra de hęr. c. Excommunicamus 2. habentur isti: † Cathari, Pathareni. Pauperes de Lugduno Passagini. † Tossepini. Arnaldistæ. Speronistę.

† Habetur f. 61.
† Aliàs, Gazari.
† Aliàs, Iosepini.

De hęreticis per Extrauag. condemnatis.

A 3 Ex Extrauagantibus autẽ nullus habetur ex nomine, nisi in extrauagante domini Ioa. xxii. Quia vir reprobus. vbi damnatur, ac frequenter hæreticus ibi nominatur frater Michael de Cęsena prædictus, ordinis fratrum Minorum, quondam generalis Minister: sed postmodum propter hæresim depositus, & condemnatus.

QVAESTIO XXXVII.

B

De hęreticis in Iure ciuili nominatis.

Trigesima septima quæstio est, Hæretici condemnati per ecclesiam, de quibus agitur in iure ciuili; qui sunt?

Vide Scho. 46. p. 2. quo restituitur hęc quęstio.

Ad hanc respõdemus, q̃ C. de hære. l. Arriani. enumerantur quamplures hæretici de illis, qui etiam enumerantur 24. q. 3. c. Quidam autem hæretici. de quibus est actũ supra q. proxima. Enumerãtur ẽt ibi alij, de quibus non agitur in decretis, nec decretalibus, nec extrauagãtibus, & sunt isti, Pneu-
C matomachi. Papinianistæ. Pepuzitæ. Borboritæ. † Messaliani. Euchitæ, siue Enthousiastæ. Audiani. Hydroparastatæ. Tascodrogitæ. Batrachitæ. Marcelliani. Encratistæ. Apotacitæ. Saccophori.

† Aliàs, Massaliani.

QVAESTIO XXXVIII.

De hæreticis in Rom. curia, & extra damnatis a Delegatis Papæ.

D Trigesima octaua quæstio est, Hæretici cõdemnati per delegatos domininostri Papæ, siue in curia Romana, siue extra, magis famosi; qui sunt?

Supra q. 9. 10. & 11 huius partis.

Ad hanc respondemus, quòd tempore domini Clemẽtis vi. per dominum Cardinalẽ † Album, delegatum in negotijs fidei, fuerũt condemnati tanquam hæretici pertinaces in Auinione, vbi tũc Romana curia residebat, ac etiam concremati, duo fratres Minores: quorum vnus vocabatur frater Petrus Casti-
E lionis, & alter frater Nico.

† Aliàs, Albanũ.

Post tempore domini Papæ Inno. vi. fuerunt condemnati per eundem dominũ Cardinalẽ † Album, alij duo fratres Minores ibidem Auinione, tãquam hæretici pertinaces, & etiam concremati, traditi curiæ seculari; quorum vnus vocabatur frater Mauritius, & alter frater Ioannes de Narbona.

† Aliàs, Albanũ.

Post tempore Vrbani Papæ v. fuerunt etiam

etiã nouẽ fratres de ordine beati Francisci, (quorum quidã fuerunt fratres Minores, quidam fraticelli de tertio ordine in Viterbio, vbi tunc Romana curia residebat) tanquàm pertinaces hæretici condẽnati, & arsi, traditi brachio seculari: quorum nomina in processibus continentur.

Extra autem Romanam curiam, fuerunt quàmplures alij nostris temporibus condemnati, tanquàm hęretici pertinaces. Nam tempore domini Papę Bonifacij viij. fuit per episcopum Parmensem, & per fratrem Manfredum inquisitorem, de ordine Prædicatorum Geraldus Segarellus tanquàm famosus hæreticus condemnatus, & crematus in ciuitate Parmensi in Italia.

Et post tempore domini Clementis Papæ v. Dulcinus Nouariensis famosus hæreticus in eisdem partibus, vt pertinax hæreticus cõdemnatus pariter & combustus, cum Margarita consorte sua.

Post tempore prædicti domini Ioan. xxij. in Marsilia per episcopũ, & inquisitorem de ordine fratrum Minorum,† fuerunt condemnati & cremati, tanquàm hæretici pertinaces quatuor fratres Minores, quorũ nomina memoriæ non habentur; sed inde factis processibus continentur. Post quorum combustionẽ quàmplures Beguini fuerunt vt hæretici cõdemnati in Lunello, in Narbona, in Capite stagni, Biteriis, & diuersis aliis partibus Prouincię Narbonæ: quia asserebant prædictos quatuor fratres Minores combustos, martyres Christi, credentes erroribus eorundem.

† *Aliàs, Prędicatorum.*

Tempore domini Clementis vj. in ciuitate Biteriis de mandato eiusdem, fuit exhumatus frater Petrus Ioannes de ordine fratrum Minorũ, & post mortem hæreticus condemnatus, & ossa eius tracta & combusta.

In Catalonia etiam fuerunt concremati vt hæretici Beguardi aliqui, scilicet Durandus de Baldacho Gerunden. & Petrus Olerij Maioricen. Bonanatus Barchin. Gulielmus Gilberti. Valentinus, & frater Arnaldus Mõtanerij de ordine fratrum Minorum, de villa †Podij Ceritani: hic non fuit combustus, sed in absentia pertinax hæreticus cõdemnatus, de quibus omnibus dictum est supra.

† *Hic locus hodie in catha lonia vulgo dicitur Puix cerdan.*

Multi alij sunt hæretici, in diuersis mundi partibus, & presertim in Carcassona, & Tholosa, & Sede Vrgelli, ac comitatus Castri boni, finibus condemnati: quorum nomina memoriæ non habentur, licet in processibus reperiantur, quæ discutere esset longum.

A

QVAESTIO XXXIX.

Qui dicendi sint hæresiarchæ.

TRigesima nona quæstio est, Hęreticorum hæresiarchæ; q̃ dicendi sunt?

Ad hanc respõdemus, ꝙ sicut patriarcha dicitur princeps patrũ, sic & hæresiarcha princeps hæreticorum, ab archos, qđ est princeps; & hæresi, quasi princeps in hæresi, seu B hæresum vel hæreticorum; & inde dicitur hæresiarcha quasi princeps hæresis, seu hæreticorum, sicut & patriarcha princeps patrũ. Illi autem (vt dictum est supra q. 32.) dicũtur hæretici & propriè, qui habent errorem eorum, quæ sunt fidei in mente, & pertinaciam in voluntate. Igitur illi propriè dicuntur hęresiarchæ, qui non solum habent eorum, quę sunt fidei errorem in mente, & pertinaciam in voluntate: verum etiam huiusmodi errorẽ adinuenerunt, seu confinxerunt; vel adinuen C tum & confictum alios docuerunt, & magistri erroris effecti sunt: iuxta illud, quod habetur 24. q. 3. c. Qui aliorum. vbi sic dicitur: "Qui aliorum errorem defendit, multò amplius est dãnabilior illis, qui errant: quia nõ solum ille errat, sed etiam aliis offendicula erroris præparat & confirmat: vnde quia magister erroris est, non tantum hęreticus, sed etiam hæresiarcha dicendus est."

Reper. inquisi. uer. hęresiarcha. Simã. instit. cath. tit. 47. n. 54

QVAESTIO XXXX.

D De hęreticis impœnitentibus, pœnitentibus, & relapsis.

Summarium.

1 *Hæretici pertinaces seu impœnitentes qui sint, & cæt.*
2 *Hæretici pęnitentes.*
3 *Hęretici relapsi propriè qui dicantur.*
4 *Lapsus in hęresim post abiurationem de vehementi censetur relapsus:*
5 *Et qui lapsus est in hęresim aliam ab abiurata, si generaliter omnem hęresim abiurauit.*
E 6 *Et qui cum abiurasset vt hæreticus, postea hęreticis fauet.*

QVadragesima quæstio est, Qui dicuntur hæretici impęnitentes, & qui hæretici pęnitentes, & qui hæretici relapsi, seu relabentes?

Zanch. de hęret. c. 16. Simã. catho. instit. tit. 48 et Schol. 47. p. 2.

1 Ad hanc respõdemus, ꝙ illi dicuntur hęretici pertinaces & impęnitentes, qui habẽt

corum,

eorum, quæ ſunt fidei, errorem in mente, & pertinaciam in voluntate; ſic, quòd quamuis eis per iudices fidei oſtendatur, ꝙ errant in fide, & mandetur eis per eoſdem ꝙ reſiliant ab errore, & illum abiurẽt, & ſatisfactionem exhibeant competentem, nolunt obtemperare, immo perſeuerant pertinaciter & contumaciter in errore: Et tales ſunt vt hæretici pertinaces & impœnitentes, brachio ſeculari tradendi, animaduerſione debita puniendi. Hæc patent extra de hęr. c. Ad abolendã. §. præſenti.

Siman. Cath. inſti. ti. 47.

2 Hæretici verò pœnitentes dicuntur illi, qui etſi aliquando habuerunt eorum, quæ ſunt fidei, errorem in mente, & ad tempus, facto, verbo, vel propoſito pertinaciã in voluntate: tamen poſtmodum ad ſe reducti, & ſui miſerti, ac ſaniori conſilio edocti, ab errore cordis reſilierũt, & opere illum abiurarũt, & ad arbitrium epiſcopi & inquiſitoris ſatiſfactionem congruam exhibuerunt. Hæc patent eod. titu. de hęre. c. Ad abolendam. §. præſenti. alleg.

Reper. in qui. et Locatus uer. Relapſus.

3 Hęretici autem relapſi, ſeu relabentes illi dicuntur propriè, qui poſtquàm vt hęretici pęnitentes hęreſim abiurarũt, & lapſi in hęreſim extiterunt; ſed per abiurationẽ ſurrexerunt: iterum ad hęreſim reuertuntur, & in hęreſim relabuntur. Iſti enim poſtquam plene & clare conſtiterit de eorum lapſu, ſine audientia quacunque (poſito etiam quòd pęniteant, & fidem catholicam profiteãtur, ac eis humiliter petentibus ſacramenta Pœnitentię & Euchariſtiæ cõcedantur, iuxta c. Super eo. extra de hæreti. lib. 6.) tradendi ſunt tamen vt relapſi, brachio ſeculari, animaduerſione debita puniendi: iuxta c. Accuſatus. de hære. lib. 6.

Zãch. de Here. c. 16. Simã. catho. inſti. ti. 57. Scb. 47.

4 Relabi autem dicuntur, & conſequenter relapſi in tribus caſibus. Primus eſt, quando crimine hæreſis plene non probato, quis vt vehementer ſuſpectus hæreſim in iudicio abiurauit; ſi poſtea in hæreſim incidat, quadam iuris fictione iudicatur relapſus: iuxta c. Accuſatus. in principio de hęre. lib. 6. Secus ſi abiurauit, vt leuiter ſuſpectus, quia tunc ſi incidat; poſt, pœna relapſorum non punitur.

5 Secundus caſus eſt, quando quis in vnã ſpeciem hæreſis commiſit, & generaliter & ſimpliciter hæreſim abiurauit, ſi poſt in quancunque ſpeciem hęreſis incidat, relapſus veraciter iudicatur: iuxta c. all. Accuſatus. §. eũ vero. Secus ſi tantum vnam hæreſis ſpeciem abiurauit: tunc enim ſi in aliam non abiuratam incidat ſecundum Ioan. Andream, relapſus non exiſtit, licet Archidiaconus & Ioã.

Godiſſal. de hęret.

A Monachus teneant ibi contrarium; quorum opinio eſt nimium rigoroſa, vt videbitur infra in parte tertia, vbi agitur de officij inquiſitionis practica. *q. 10. nu. 6.*

6 Tertius caſus eſt, quando quis in aliquã hęreſim lapſus fuit, quam etiam abiurauit; ſi poſt abiurationem hæreticos recipiat, deducat, defendat, viſitet, ſiue aſſociet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, ſeu fauorem eis impendat, qui excuſari non poſſit, debet relapſus meritò iudicari: iuxta capitulum allegatum, Accuſatus. §. ille quoque. De his plenius dicetur infra, cum agetur de practica. B

QVAESTIO XXXXI.

De Blaſphemis.

Summarium.

1 *Blaſphemorum duplex genus, & qui mere blaſphemi.*
2 *Blaſphemi hæreticales Inquiſitorum iudicio ſubijciuntur.*
3 *Blaſphemi hæreticales quando ſint curiæ ſeculari tradendi:* C
4 *Et quando cogendi ad abiurandũ hęreſes prolatas:*
5 *Quando habendi vehementer ſuſpecti de hęreſi:*
6 *Quando leuiter tantum.*
7 *Excuſationes quorundam reijciuntur.*
8 *Metus mortis non excuſat ab hæreſi, vel apoſtaſia.*
9 *Ebrietas quos & quãdo excuſet à crimine patrato.*

Alberti. de agno. aſſer. q. 6. nu. 25. q. 27. nu. 17. Siman. cath inſti. tit. 8. Ioã. Roias de here. p. 2. aſſer. 11. Scb. 48.

Qvadrageſima prima quæſtio eſt, Blaſphemi, an hæretici ſeu ſuſpecti de hęreſi ſint habendi ſic, vt inquiſitoris hæreticorũ iudicio ſint ſubiecti? D

Ad hanc reſpõdemus, ꝙ ſunt duo hic videnda, ſecundum ꝙ duo in quęſtione ſunt quęſita. Primum eſt, an blaſphemi inquiſitoris hæreticorum iudicio ſint ſubiecti. Secundum, poſito ꝙ ſic, an ſicut hęretici, vel vt ſuſpecti de hęreſi ſint puniendi.

1 Quantum ad primum conſiderandum eſt, ꝙ blaſphemi ſunt in duplici genere; quidam qui articulis fidei non obuiãt quoquomodo, vtpote malum Deo vel beatę Virgini imprecantes, eiſdem maledicentes, vel gratias Deo non exhibentes; ſed ingratitudine agitati, oppoſitum gratiarum: & iſti dicuntur mere blaſphemi. Et de iſtis loquitur lib. 5. tit. de maledicis & blaſphemis, diſtinctus cõtra ti. de hęreticis. Nec de iſtis ſe habet intromittere inquiſitor; ſed debet eos relinquere ſuis iudicibus puniendos. E

Mere blaſfemi non haeretici.

2 Quidam ſunt alii, qui contra fidei articulos verba ſua proferunt, & eos agitant de directo, vtpote qui Dei omnipotentiam infringunt, dicentes Deum tempus clarum, vel huiuſmodi

Blaſphemi hęreticales.

iusmodi factibilia non posse facere; quod est contra primum fidei articulum: qui est, Credere in vnum Deum patrem omnipotétem. Vel qui beatæ Mariæ virginis matris Dei pudicitiam tollunt, dicentes, eam meretricē, vel verba æquipollentia in effectu: quod est contra articulum fidei: qui est, credere filium Dei conceptum de spiritu sancto, natum fore ex Maria virgine: & tales sic directe articulos fidei agitantes, dicuntur blasphemi, nō mere, sed hęreticales blasphemi; & isti ad tit. de hære. reducuntur. Et isti hæreticorū, vel suspectorū de heresi legibus iudicantur, & tales blasphemi inquisitorū iudicio sūt subiecti.

3 Quantum ad secundum considerandum est, q̄ tales blasphemi verba hęreticalia euomentes, postquàm fuerunt in huiusmodi per iudices fidei deprehēsi, si in talibus verbis hæreticalibus volunt stare, & pertinaciter defensare, hęretici sunt habendi, & tradendi vt tales curię seculari: iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. de hæret. lib. 5. Si autem non volūt stare nec pertinaciter defensare, sed ad arbitrium iudicis fidei, volunt cum effectu istas hæreses reuocare, & satisfactionem congruā exhibere, non sunt hæretici iudicandi: iuxta cap. allatum. Ad abolendam. sed ad misericordiam admittendi. An autem tales debeant arctari ad abiurandum hæreses antedictas: & si sic, an tanquàm pœnitentes hæretici, vel tanquàm suspecti de hæresi: & si tanq̄ suspecti, an tanquàm vehementer, vel leuiter suspecti?

Blasphemi hæreticales, an teneantur abiurare.

4 Considerandum est, quòd si processus meritis diligenter actitatis inueniantur habuisse in mente eorum, quę sunt fidei, errorem: ita vt aliquando crediderint hæreses mente, quas protulerunt ore, tenentur errores, vt deprehensi in hæresim, abiurare: iuxta alleg. cap. Ad abolendam. sic quòd si relabantur, pęna relapsis debita puniātur: iuxta c. Accusatus. de hær. lib. 6.

De blasphemo hęreticalibus ge minatis.

5 Si autem non inueniantur in hęresim taliter deprehensi, sed inueniantur pluries & frequenter in ludo, & extra ludum, & ad leuem turbationis motum in tales hęreses prorupisse; & non constat clare de mala credentia in mente, debent arctari ad abiurandum vt vehementer suspecti, propter frequētiam habituatam, quę suspectos vehementer de hęresi illos reddit: iuxta cap. Accusatus. in principio.

6 Si autem non frequenter, sed raro; nec longo tempore, sed pauco; & non extra ludum, sed in ludo tantum; tunc eo casu videntur abiurare debere vt leuiter suspecti: iuxta

A idem c. Accusatus.

7 Nec prodest quicquam, quod ad excusandum excusationes in peccatis ponitur à nonnullis, quòd verba huiusmodi hæreticalia euomentes, mouentur ad proferendum sola turbatione, & furia, & non assertione firma & credentia: et ideo quòd aliter proferunt, & aliter credunt; proferunt peruerse, sed credunt catholice: nam furia & turbatio huiusmodi totaliter non excusat. Patet primo, quia maior in mente sequitur commotio & turbatio ex metu mortis, &

B trucidatione corporis proprij, quàm ex perditione vnius oboli, seu denarij argentei vel aurei: adorantes autem Mahometum, idolum, seu dæmonem metu mortis, & trucidatione corporis proprij, vel famis, non excusatur in foro interiori à peccato. Vnde Augustin. de bono coniugali, & recitatur 32. quæst. 4. cap. Sicut satius est mori fame, quàm vesci idolothytis.

8 Nec excusatur in foro exteriori ab idololatria, & apostasia à fide, & per consequens

C ab hæresi, secundum Ray. tit. de aposta. q. 7. §. circa istos. Metus enim mortis pro fidei defensatione & confessione, quantum ad verum catholicum, non est metus cadens in cō stantem virum, quinimmo nec metus mortis pro peccato mortali etiā minimo perpetrando, vt tenent Theologi doctores, & maxime Sanctus Thom. qui hoc tenet, non solum de peccato mortali, immo etiam veniali, in primo quodlibet. art. 9. vbi de hoc quæstionem facit in terminis specialem: et etiam Augustinus, & recitatur. 22. q. 2. c. Ne quis.

Vide schol. 22. par. 1. Albert. in de agnos. assert. q. 30 nu. 6.

D Si ergo turbatio & commotio ex metu mortis, & trucidatione corporis proprij, non excusat idolum, seu dæmonem adorantem ab hæresi, quia est contra primum articulum fidei; quomodo excusabit turbatio & commotio ex perditione vnius denarij vel consimilis rei ab hęresi, contra articulū fidei, hæreses euomentem? Nequaquam. Nunquid est maior commotio ex vicina morte, quàm ex aduersa sorte; & maior perditio personę, q̄ pecunię? & maior mentis turbatio de hiatu vltimo, q̄ in ludo? Si ergo nō excusatur quis

Item. 4. sent d. 18 q. 2 art. 4 q. 3. ad 1.

E ab hęresi ī casu illo, excusabit ne in isto? Nō.

9 Rursus secundum August. super Gen. ad literam, Noe post diluuium inebriatus, excusatur à peccato, & à tanto, & à toto: quia vinum non nouerat, nec eius virtutē sciebat, & ideo cauere non expediebat. Sed Lot inebriatus à prima filia, & cum eadem fornicatus, excusatur à tanto, sed nō à toto: quia vinū nouerat, & eius fortitudinem sciebat:

Repertorium verbo ebrietas. S. Tho. 2. 2. q. 150. ar. 4. Alber. de agn. ass. q. 36. n. 13.

& cauere † expediebat: & ideo ab ebrietate minime excusatur. Sed quia consequentiam ebrietatis ad luxuriam expertus non fuerat, nec sciebat; ideo ab incestu aliqualiter excusatur, sed non à toto. Sed quando secundo à secunda filia inebriatus est, & concubuit cum eadẽ, non excusatur à toto, nec à tanto: quia vinum & eius virtutem, & inclinationem ebrietatis ad luxuriam expertus in se fuerat; & ideo cauere multum sibi debebat: et ideo de secundo incestu non excusatur; sed egit, & vt ebriosus, & vt incestuosus. Si ergo iste non excusatur à secunda, nec à prima ebrietate; quia virtutem vini nouerat, & nõ cauit; nec excusatur à secundo incestu, quia consequentiam ebrietatis ad luxuriam expertus fuerat, & non fugit: excusabitur iste qui ludit, & consequenter turbationem ex ludo in se & in alijs expertus extitit, & ex turbatione verba hęreticalia euomere se, vel alios frequenter intuitus fuit: & ideo cauere ludum, & omnem occasionem debuit, nec fecit, sed vtique perquisiuit: nũquid iste excusabitur? Reuera non.

† *Aliàs. debebat.*

Rursus, aliquis frequẽter & scienter se inebriat, & inebriatus frequenter personam regis inuadit, & hæreses seminat: nunquid iste, pręsertim si frequenter se inebriat, & ita agit vt supra suspectus de crimine lęsę maiestatis, & hæreticæ prauitatis erit, quòd scienter hoc egerit, an excusabitur? Non: sed magis suspectus habebitur quòd hoc seriose egerit. & nũquid non maior est turbatio mentis ex calore vini, quàm ex feruore ludi? ergo si ibi nõ euadit inquisitoris iudicium, nec hìc.

Et ita patet, quòd licet blasphemi meri cadant sub titulo de maledicis, & non de hæreticis, & hi inquisitoris hæreticorum iudicio non subdantur: tamen blasphemi hæreticales fidei articulos agitantes, trahuntur & cadunt sub tit. de hęret. & per consequens eorũ inquisitio, iudicium, & punitio ad inquisitores noscitur pertinere.

QVAESTIO XLII.
De Sortilegis & diuinatoribus.

Summarium.

1 *Diuinatorum ac sortilegorum duplex genus.*
2 *Sortilegi & diuinatores meri, qui sint.*
3 *Sortilegi hæreticales inquisitorũ iudicio subiecti.*
4 *Deprehensi fecisse hæreticalia, vt hæretici sunt habendi.*
5 *Sortilegia, vel diuinationes manifeste sapientia hæresim.*
6 *Suspecti tantum iuxta qualitatem suspicionis abiurare debent.*
7 *In dubio, an sortilegia sapiãt hęresim, quid faciẽdũ.*

A QVadragesima secunda quæstio est, Sortilegi & diuinatores an hæretici, vel suspecti de hæresi sint habẽdi; ita ꝙ inquisitoris hęreticorũ iudicio sint subiecti? Ad hanc respondemus, quòd duo sunt hìc videnda secundum quòd in quæstione duo sunt quæsita. Primum est, an diuinatores & sortilegi inquisitoris hæreticorum iudicio sint subiecti. Secundum, posito quòd sic, an sicut hæretici, vel vt suspecti de hæresi sint habendi.

Zanch. de here. cap. 22. et Ci peg. ibi in addi. Tabien. ver. Inqsitor. §. 1. Sylu. ver. heresis. 2. q. 3. et De strigi. lib. 3. cap. 1. schol. 49.

B 1 Quantum ad primum considerandum, quòd sicut in proxima quęstione distinctum est de blasphemis, sic & hìc distinguendum est de diuinatoribus & sortilegis, scilicet, quòd diuinatores & sortilegi sunt in duplici genere.

2 Quidam sunt sortilegi & diuinatores meri, sicut sunt qui agunt mere ex arte chiromãtiæ, qui ex manus lineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus & conditionibus hominis: vel qui ex æqualitate vel C inæqualitate festucarũ aliquid præsens, † sed absconsum ab eis † iudicant diuinando, & consimiles. & isti cadunt in tit. de sorti. & diui. & de istis non se habet intromittere inquisitor per frequẽter all. c. Accusatus. Et de his loquitur. c. Ex tenore. extra de sortile. vbi dicitur, ꝙ Vlricus presbyter cũ quodam infami, hoc est, diuinatore (dicit glossa) ad secretum locum perrexit, non ea intentione vt dęmonem inuocaret: quasi dicat, quia hoc fuisset hæreticũ: sed vt cũ inspectione astrolabij D furtum quoddã inueniret: quasi dicat, quod est mere diuinatio, vel sortilegium.

Meri sortilegi & diuinatores.

† seu. † indicat.

3 Quidam autem alij sunt sortilegi & diuinatores non meri, sed ad hæreses cõtracti, vt sunt dæmonibus honorem latriæ vel duliæ impendentes, puerum rebaptizantes, vel similia facientes: & hoc pro diuinando futura, seu cordis intima penetrando: quæ quidem sapiunt hęresim manifeste. Et tales sortilegi & diuinatores Inquisitoris iudicium non E euadunt, sed hæreticorum legibus puniuntur, per all. c. Accusatus.

Sortilegi & diuinatores quãdo hæretici.

4 Quantum ad secundum considerandum est, quòd huiusmodi sortilegi & diuinatores, qui in suis sortilegijs & diuinationibus faciunt & admiscent aliqua, quæ sapiunt hæresim manifeste: si isti tales deprehendantur vel confessione propria, vel testium productione legitima, vel facti euidentia (quibus modis iuxta glo. in c. Ad abolendam. §. præsenti. & verbo, deprehensus. quis proprie dicitur deprehensus) fecisse sortilegia, vel diuina-

diuinationes,in quibus admiſcuerũt aliqua, quæ ſapiunt hæreſim manifeſte:

Quæ ſortilegia vel diuinatio nes ſapiãt hæreſim manifeſtam.

5 Vt pote imagines baptizaſſe,vel puerum rebaptizaſſe,vel tactũ oleo ſacro inunxiſſe, vel caput defuncti ſubſumigaſſe, & his ſimilia: tales vt hæretici ſunt habendi, ſic ꝙ ſi voluerint pęnitere,& abiurare huiuſmodi, quæ ſapiunt hæreſim manifeſte, & ſatisfactionem congruam exhibere,ſunt per iudices fidei ad miſericordiam admittẽdi: aliàs ſi noluerint, vt hæretici impęnitentes tradendi ſunt curiæ ſeculari, animaduerſione debita puniendi: iuxta alleg.c. Ad abolendam.§.præſenti.non quia ſortilegi vel diuinatores meri ſint, ſed quia hæreticalia in talibus ſortilegijs & diuinationibus admiſcentes, dicuntur ſortilegi hæreticales.

6 Si autem clare non deprehenduntur incidiſſe in huiuſmodi ſortilegia ſeu diuinationes ſapientes hęreſim manifeſte,vtpote quia nec fatentur,nec conuincuntur, ſed ſunt indicia;tunc de indicijs eſt videndum: Quia ſi ſunt talia, quæ inducant ſuſpicionem vehementem,debent abiurare huiuſmodi, cum ſapiant hæreſim manifeſte, tãquam ſuſpecti de hæreſi vehementer.Si autem ſunt leuia,& faciant leuem præſumptionem,debent abiurare tanquam ſuſpecti leuiter: iuxta.c. Accuſatus.in prin.de hære. lib.6.

Si autem nec apparent clare indicia, ſed tantum probatur clare infamia; tunc talibus eſt purgatio canonica indicenda,iuxta c. Inter ſolicitudines. extra de pur. can.

7 In caſu,quo non appareat,ꝙ illa,quę admiſcuerunt in ſortilegijs vel diuinationibus, ſapiant hæreſim manifeſte:ſed ſit dubium an talia admixta hæreſim ſapiant, vtpote ſi ad orientem ſe conuertant, aliqua verba inuſitata & non intelligibilia proferant, vel ſimilia;tunc de his non ſe habet intromittere inquiſitor,ſed debet tales dimittere ſuis iudicibus puniendos,iuxta notata per Arch. & Io. And.& Io. Monachũ ſuper all. c.Accuſatus. §.ſane.& verbo,manifeſte.

QVAESTIO XXXXIII.
De inuocantibus Dæmones.

Summarium.

1 *Inuocatores dęmonum in triplici ſunt differentia.*
2 *Quidam latriæ cultum eis impendunt in ſuis inuocationibus.*
3 *Quidam verò duliæ,& qui ſint iſti.*
4 *Alij tertio quodam modo illos inuocant.*
5 *Inuocantes dæmones cum cultu latriæ, vt hæretici haberi punirique debent.*
6 *Futura ab ariolis,et dæmonibus inquirere illicitum.*
7 *Dęmonũ inuocatio coniunctã habet apoſtaſiã à fide.*
8 *Canoniſtarum ſententia de inuocantibus dæmones.*
9 *Extrauagans Ioan.xxij. edita contra tales.*
10 *Declaratio verborum Gloſ.Ioan. Andr.& Ioan. Monachi.*
11 *Dęmoni exhibentes honorem dulię, cenſendi ſunt hæretici.*
12 *Dulię honor aliquando propter ſanctitatem,*
13 *Aliquãdo ꝑꝑ poteſtatẽ ac iurisdictionem exhibeť.*
14 *De inuocatoribus tertij generis quid ſentiendum.*

Qvadrageſima tertia quęſtio eſt, Dæmones inuocantes, an tanquam ſortilegi,vel tanquam hęretici ſeu ſuſpecti de hæreſi ſint habendi ſic,ꝙ inquiſitoris hæreticorum iudicio ſint ſubiecti?

Repertorium verbo, Dæmon. §. vtrum dęmones. Syluester de ſtrigib. lib.3.c.1. Locatus verbo, Apoſtata Scho.50. par.2. † Aliàs, clauicula.

Ad hanc reſpondemus, ꝙ ſecũdum varietatẽ modi inuocãdi,ſumitur & varietas quæſtioni huiuſmodi reſpondendi.

1 Inuocantes namq; dæmones quantum ad modum trifarie variantur, vt apparet in libro, qui Salomoni inſcribitur, qui † tabula Salomonis intitulatur: ſuper quo iurant dæmones aduocati de dicenda veritate, ſicut nos Chriſtiani ſuper quatuor Dei euãgelia, & Iudęi ſuper legem Dei, quam dedit Moyſi: in quo libro poteſtas Luciferi & aliorũ dæmonum mendaciter eſt inſerta: & orationes nefariæ à dæmonibus reuelatæ Lucifero, & alijs dæmonibus exhibendæ. Apparet etiam in libro,qui Honorio necromantico inſcribitur:qui Theſaurus necromantię à necromanticis appellatur.Quos quidem libros à necromanticis per me captis auulſi, & legi, & publice tradidi comburendos. Apparet etiam & de facto in diuerſorum inuocatorum Dæmonum confeſſionibus, & alijs inquiſitionis geſtis per me, & alios inquiſitores hæreticæ prauitatis.

Primus modus inuocãdi dęmones ꝑ honorem latriæ.

2 In prædictis enim & alijs nonnullis libris, & inquiſitionibus apparet, quòd quidã dæmones inuocantes, manifeſte exhibent honorem latriæ dæmonibus inuocatis,vtpote eis ſacrificando,adorando, orationes execrabiles effundendo, ſe dæmonibus deuouendo, obedientiam promittendo, aliquid ſe facturos pro dæmonibus aſſerendo, per talem dæmonem iurando,per nomen alicuius ſuperioris dæmonis iſtum quem inuocant adiurando, laudes dæmonum vel cantus in eius reuerentiam promendo, genua flectendo, proſtrationes faciendo, caſtitatem pro dæmonis reuerentia, vel monito obſeruando, ieiunando, vel carnem ſuam aliàs macerando, veſtibus nigris vel albis pro dęmonis reuerentia,& artis monito in-

to induẽdo, per characteres & signa, & ignota nomina obsecrando, luminaria accendendo, thurificando, de ambra, ligno aloes, & similibus † aromaticis subfumigando aues, vel animalia alia immolãdo, sanguinem propriũ ex se emittere procurando, aues vel alia animalia, seu eorum partes comburendo, sal in ignem mittendo, holocaustum de quouis faciendo. Omnia enim prædicta, & quamplura alia nefaria in prædictis inueniuntur, à dęmonibus consulta, & concupita, in quibus omnibus & quolibet prædictorum honor latriæ si prædicta bene considerentur, dęmonibus exhibetur. Si enim bene antiquę & nouæ legis sacrificia Deo exhibita contemplentur, illico inuenietur, ꝙ supradicta nõ dęmonibus, sed Deo sunt solummodo tãquam vera sacrificia exhibenda. Ecce primus modus dæmones inuocandi, vel aduocandi: Et isto modo sacerdotes Baal ipsum inuocabãt, sanguinem proprium & animalia offerendo, vt legitur 4. Regum 18.c.

† Aliàs, aromaticibus.

3 Quidam autem dæmones inuocãtes, exhibent dæmonibus inuocatis non honorem latriæ, sed duliæ, vtpote nomina dęmoniorum inter nomina spirituum beatorum, vel sanctorum in suis quibusdam nefarijs orationibus miscendo, mediatores in illis orationibus à Deo exaudiendis ponendo, cereos accẽdendo, & Deum per eorum nomina vel merita obsecrando. Hæc enim prædicta & multa alia execrabilia in prædictis libris inueniũtur conscripta: in quibus honor duliæ dęmonibus exhibetur. Si enim modus Sanctos exorandi, ab ecclesia institutus diligentius contempletur, videbitur ꝙ prædicta non sunt dæmonibus, sed sanctis & beatis spiritibus exhibẽda. Ecce secũdus modꝰ dæmones inuocandi: Et isto mõ Sarraceni inuocãt Mahometum, tanquã Dei sanctum, & nonnulli Begardi fratrem Petrum Ioannem, & alios per ecclesiam condemnatos.

Secũdus modus inuocandi dęmones per honorẽ duliæ.

4 Quidam autẽ dęmones inuocantes, quędam faciunt inuocando, in quibus non apparet clare, ꝙ honorem nec latriæ vel duliæ exhibeant dæmonibus inuocatis, vt circulum in terra describendo, puerum in circulo ponẽdo, speculum, ensem, amphoram, vel aliud corpus † peruium coram puero statuendo, ipso negromantico librum tenente, ac legente, & dæmonem inuocante, & similia multa, vt prædicta ars, & talium multorum confessio satis docet. Ecce tertius modus dæmones inuocãdi: Et isto modo Saul per pythonissam, spiritum pythonicum inuocauit, in qua inuocatione nullus honor legitur interuenisse, nec duliæ nec latriæ, vt legitur 1. Regũ 26. Patet ergo ꝙ dęmones inuocantes tripliciter variãtur. His suppositis ac præmissis, tres ponuntur casus, seu conclusiones secundum quòd tripliciter distinguũtur dæmones inuocãtes.

Tertius modus dęmones inuocandi.

† In alio codice legitur parnum.

5 Primus casus seu conclusio est, ꝙ si dæmones inuocantes exhibeant dæmonibus inuocatis honorem latriæ, quoquo modo, & de hoc clare sint cõuicti iudicialiter, vel cõfessi: tales non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio ecclesiæ sunt habendi, & per consequens si resipiscant, hæresi primitus abiurata, sunt vt pęnitentes hęretici perpetuò immurandi. Si autẽ noluerint desistere, vel si dixerint se velle desistere, & pœnitere, tamen noluerint abiurare; vel si abiurauerint, & postmodum relabantur, seculari sunt iudicio relinquendi, vltimo supplicio puniendi, per omnia sicut de aliis hæreticis iudicant canonicę sanctiones.

Inuocantes dæmones cum cultu latriæ, ut hęretici habendi.

Hęc conclusio seu casus potest deduci tripliciter. Primo ex dictis sanctorum doctorũ theologorum. Secundo ex dictis doctorum canonistarum. Tertio ex dictis ecclesiæ determinationum.

Primo ex dictis theologorum. beatus nãque Aug. 10. de ciuitate Dei, loquens de sacrificijs soli Deo & non dæmonibus exhibẽdis, dicit sic: Videmus in omni republica ob- »
seruari, ꝙ summum rectorem aliquo singula- »
ri signo honorãt, qđ qui alicui alteri offerret, »
crimine lesę maiestatis obnoxius esset. Et »
ideo in lege diuina statuitur pœna mortis »
his, qui diuinum honorem alijs exhibent. »
Exteriora sacrificia ita sunt signa interiorũ, »
sicut verba sonantia sunt signa rerum: quò »
circa sicut orantes atque laudantes ad eum »
dirigimus voces significantes, cui res ipsas in »
corde quas significamus, offerimus: ita sacri- »
ficantes non alteri visibile sacrificium offe- »
rendũ esse nouerimus, quàm ei cuius in cor- »
dibus nostris inuisibile sacrificium nos ipsi »
esse debemus. Sacrificium certe nullus est, »
qui audeat dicere deberi, nisi soli Deo, dicen- »
te etiam Angelo Manue, qui volebat sibi of- »
ferre hędum de capris sic: si me cogis, nõ co- »
medam panes tuos: si autem vis holocaustum »
facere, offer illud domino. Visibile sacrificiũ »
exterius, inuisibilis sacrificij interioris est si- »
gnum: quis enim sacrificare censuit, nisi illi, »
quẽ vt Deum sciuit, aut credidit, aut finxit? »

August.

De Ciuitate Dei c. 19.

Iudic. 13.

Ex quibus verbis Augustini clare patet, ꝙ sacrificium soli Deo debetur: & qui alteri, quàm Deo illud exhibet, ex eius facto ostendit se credere illum fore Deum: quod est hęreticum. Qui igitur dæmonibus sacrificium offerunt, dęmonem se habere in Deum, ac crede-

credere esse eorum verum Deum exteriori facto profitentur,& ostendunt: quare hęretici sunt habendi. Item beatus Augustinus secundo de doctrina christiana,præmissis multis diuinationum & inuocationū generibus dicit ita: Omnes igitur † artifices huiuscemodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum,quasi pacta quædam infidelis & dolosæ amicitiæ constituta penitus sunt repudianda & fugiēda Christiano: non ꝙ idolum sit aliquid(vt Apostolus ait) sed quia quæ immolant,dæmonibus,& non Deo immolant. Superstitiosum est quicquid institutū ab hominibus est ad facienda,& colenda idola pertinens, vel ad colendam sicut Deum creaturam,partemue vllam creaturæ, vel ad consultationes & pacta quædam signorum cum dęmonibus placita atque fœderata.hęc Augustinus. Ex his verbis Augustini patet, ꝙ dæmonibus sacrificantes,Augustinus vocat infideles & superstitiosos: infidelitas autē quæ accidit Christianis,hęresis est. Superstitio ēt est vitium oppositum de directo religioni christianæ seu latriæ: ergo in Christiano hæresis est; & per consequens dęmonibus sacrificantes hæretici habendi sunt.

Cap. 13. *† In D. Augus. legitur, artes.* *1. Cor. 8.* *Eod. lib. cap. 20.* *Superstitio.*

6 Sāctus Thomas in postilla super Isaiam super isto verbo:(Ecce dominator dominus exercituum auferet ab Hierusalem & Iuda validum & fortem,omne robur panis,& omne robur aquę,fortem & virum bellatorem, iudicem,& prophetam,& ariolum,Isaię 3.c.) super isto verbo,ariolum,mouet quæstionē, an inquirere futura ab ariolis sit illicitum: & in fine loquens de scientia dæmoniorum, & quæ scire possunt,& quæ non,dicit ita: Tamē est semper peccatum inquirere ab eis,& apostasia à fide, vt dicit Augustinus. hæc beatus Thomas. Et credo quòd intelligit dicere de illo verbo Augustini, quod recitatur 26. q.7. c. Non obseruabitis. quod ponitur infra vbi expresse hoc dicit Augustinus.Ex quibus verbis apparet, ꝙ à dæmonibus futura inquirere est apostasia à fide: ergo longe fortius sacrificare: apostasia autem à fide in Christiano,hęresis est: ergo apostata à fide hæreticus est. Igitur dæmonibus sacrificans, vt apostata à fide Christi, & hæreticus habendus est.

S. Tho. *Futura ab ariolis ingrere illicitū est.*

Idem sanctus Tho. 2. sententiarum dis. 7. articulo vltimo in corpore quæstionis, vbi quærit, vtrum vti auxilio dæmonis sit peccatum, dicit sic: Respondeo,dicendū ꝙ ea,quę sunt supra facultatem humanæ naturæ, à solo Deo requirenda sunt: & ideo sicut grauiter peccant qui illud, quod est Dei, creaturæ

A impēdunt per idolatriæ cultum: ita etiā grauiter peccant qui ea, quæ à Deo expetenda sunt, auxilio dæmonum implorant: & huiusmodi est vaticinatio de futuris,vt dicitur Isaię 8. Nunquid non populus à Deo suo requirit visionem pro viuis & mortuis, &c.

7 Et similiter etiam in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur: in omnibus enim est apostasia à fide,propter pactum initum cū dæmone: vel verbotenus si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint. B Non enim potest homo duobus dominis seruire,vt dicitur Matth. 8.hæc beatus Tho. Ex his clare patet, ꝙ dæmones inuocare & consulere etiam sine sacrificio, apostasia est à fide,& per consequēs hæresis: longe ergo plus cum sacrificio.

Inuocatio dęmonū cōiunctam habet apostasiam à fide.

Dominus etiam Albertus doctor magnus ordinis fratrum Prædicatorum, qui fuit Archiepiscopus Ratisponen. super 2. sententiarum dis. 7. articulo vltimo, in corpore quęstionis, vbi quæritur, vtrum magicis & mathematicis intendere sit peccatum,& apostasia à fide, C respondet sic: Solutio,dicēdum,ꝙ in talibus semper est apostasia verbi, vel operis. Si enim inuocationes,coniurationes, sacrificia, subfumigationes, & adorationes fiant, tunc aperte pactum initur cum dæmone; & tunc aperte est apostasia ibi oris. Si autem non fit, nisi opere simplici; tunc est apostasia operis: quia illud opus expectatur à dæmonę. Cum autem expectatur aliquid à dæmone, vel aliquid percipere per ipsum, semper est fidei cōtumelia,& ideo apostasia. hæc Albertus.

Albertus Magnus.

D Idem tenet dominus Petrus de Tarantasia ordinis Prædicatorum, qui postmodum fuit Papa Inno.v.dicens, super 2. sententiarum ead. dist. & articulo, quo quærit, vtrū liceat vti dæmonum ministerio, siue arte: addit tandem sic, respondens ad tertium argumentum. Ad illud de libro, Respondeo, ꝙ quamuis liber perditus ab homine requiri possit, non tamen à dęmone; quia dęmon interrogatus, non respondet super talibus, nisi per quædam pacta, & venerationes, & adiurationes,& inuocationes illicitas. hæc ille.

Petrus de Tarantasia. *An liceat vti dęmonum ministerio siue arte.*

E Et dominus Bonauentura, qui fuit Cardinalis,& etiam Alexander de Ales de ordine fratrum Minorum, omnes prędictis assentiūt super 2. sententiarum dist. 7. & nonnulli alij magistri in theologia: Et specialiter dominus frater Guido, de ordine beatę Mariæ de Carmelo episcopus Maioricensis, & post Elnensis, qui ad mandatum domini Ioa. Papæ xxii. quæstionem super hoc edidit specialem.

Bonauentura. *Alex. de ales.*

Secun-

8 Secundo probatur hæc eadem conclusio ex dictis doctorum canonistarum. Nam Ioannes And. super c. Accusatus. §. sane. & verbo, saperent. extra de hæret. lib. 6. dicit ita: Saperent. sicut est circa aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorumq; responsa suscipere 26. q. 2. c. Ii qui. & q. 4. c. Igitur. vel associãt sibi pp sortes exercẽdas hæreticos: vel faciũt prædicta cum sanguine, vel corpore Christi: vel in sortibus (vt possint habere responsa) puerum rebaptizant, vel his similia. hæc Ioan. And.

Io. Andr. *Relat. supra. fol. 236. col. 2*

Archidiaconus vero super eod. c. & §. sane. super eod. verbo, saperent. dicit ita: Saperẽt. vt 26. q. 4. c. 1. circa principium. ver. arioli. Vt quando aliqua faciunt, vt habeant respõsa à dæmonibus, vt ibi & ead. causa q. 2. Ij qui. Nam tales multo magis peccant, quàm ĩ casu posito supra eod. c. §. ille. Et magis hoc videtur hæreticum, quàm illud. hæc Archidiaconus.

Archidiaconus. Relat. fol. 152. col. 2.

Ioannes aũt Monachus super eo. c. & §. & ver. saperent. dicit ita: Saperent, sicut circa aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dęmones cõsulere, eorum respõsa accipere. 26. q. 2. c. Ii qui. & c. Igitur. ead. causa. q. 4. ver. arioli. Et est ratio; nam si adorare hereticos est hereticum. §. ille. supra eod. cap. & hoc non est propter personam, sed propter vitium: ergo adorare dæmonem erit maius peccatum: iuxta illud. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis. C. de sacrosanctis ecclesijs. hæc Ioannes Monachus.

Ioan. Monachus. *Authent. multo magis.*

Et idem Oldradus in compilatione quæstionum, quam fecit in consilio. 210. quęstione, qua quærit, an Ioannes de Poliaco, qui dedit pocula amatoria mulieri, sit suspectus de hæresi vehementer, in responsione quæstionis dicit sic: Nunc ergo videndum est, an dare pocula amatoria mulieri hæresim sapiat manifeste. Et videtur q sortilegia simplicia, vel etiam pocula amatoria, vel propter conscientiam, hostiam non consecratam, vt consecratam sumere, hæresim non sapiant manifeste, vt apparet ex criminum distinctione, & pœnarum impositione: & de primo apparet, extra de sortilegis in rubro & nigro, quæ rubrica separata ponitur à rubrica de hæret. & habetur expresse extra de hære. lib. 6. c. Accusatus. §. sane. De secundo habetur extra de cele. mis. c. De homine. De tertio habetur. ff. de pœnis. l. Siquis. §. qui abortionis. Imagines vero facere, ad amorem mulierum procurandum, magis videtur superstitiosum quàm hæreticum: licet hoc indubitanter secundum Aug. lib. 10. de ciuitate Dei, ad dæmones pertineat ludificatores animarum sibi subditarum: sicut etiam tradit S. Thom. de Aquino secunda secundæ. q. 96. in tit. de superstitionibus obseruantiarum, art. 2. Dæmonia vero ĩuocare, eis nefarias preces emittere, & funesta sacrificia offerre, hisq; celebritatibus eorum responsa expetere, videtur hęresim sapere manifestam. vt 26. q. 4. Igitur genus diuinationis. & infra: Inuocare vero dęmonia, & eorum responsa expetere ad sciendum futura, & hoc hæresim sapit manifeste: quia creaturę attribuitur, quod est proprium creatori, iuxta illud Isaiæ. c. 41. Annunciate nobis quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij vos estis. Si vero dęmones inuocentur ad tentandum pudicitiam mulieris: tũc quia inuocatur ad illud, quod est propriũ eis, scilicet tentare, (vnde Saluator in euãgelio eum tentatorem nominat,) licet hoc facere sit turpe, fœdum, & mortale peccatum: tamen nõ censetur hæresim sapere manifeste: si inuocatio procedit per modũ imperij, non adorationis. Si enim adorare hæreticum, est hæreticum, vel sapit hæresim manifeste, & hoc non est propter personam, sed propter vitium: ergo vbi erit maius vitium, sicut est in adoratione diaboli, maius erit peccatum, vt habetur extra de hære. lib. 6. c. Accusatus. §. sane. & ibi notat. per dominum Ioannem Monachum. hæc dominus Oldradus.

Vide Ludo. Care. de hęret. num. 23. Ghirlan. de sortile. q. 10. *Proprium dęmonis tentare.* *Matth. 4.*

Guillermus de monte Lauduno super antedicto verbo, saperent. dicit ita: Saperent. sicut sacrificia offerre dęmonibus, vel quia prędicta committunt cum corpore Christi, vel sanguine. 26. q. 2. Ij qui.

Guillermus.

Bartholomæus Raymundi supra eod. verbo, saperent. dicit ita: Saperent. vt quia idola adorant, vel dæmones. 26. q. 4. Igitur.

Bartholomæus Rey.

Tertio eadem conclusio, seu casus probatur ex dictis ecclesiæ determinationum. nam 26. q. 5. c. Episcopi. dicitur sic: Episcopi eorumq; ministri omnibus viribus elaborare studeant, vt perniciosam, & à diabolo inuentam sortilegam, & maleficam artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem virum, aut fœminam huiuscemodi sceleris sectatorem inuenerint turpiter dehonestatum de parochijs suis eijciant. ait enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam, & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est. Subuersi sunt & à diabolo capti tenentur, qui relicto creatore suo, à diabolo suffragia quærunt. Et ideo à tali peste decet mundari sancta ecclesia.

Iuxta illum concilij Ancyrani. *Ad Tit. 3.*

Ex

Ex his apparet, quòd magicam artem sectantes & exercentes, vt hæretici sunt habendi & vitandi: aliàs auctoritas Apostoli introducta prædicta, Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita, tanquàm impertinens ad propositum esset inducta. Sed dæmones inuocantes, & eisdē sacrificantes, magicam artem sunt in hoc sectantes, & exercentes: ergo vt hæretici sunt ab ecclesia Dei habendi & vitandi. Et sequitur. Illud etiam non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres, retro post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt, & profitentur, se nocturnis horis cum Diana dea paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia intempestæ noctis † silentio pertransire, eiusque iussionibus velut dominæ obedire, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua perijssent, & non multos secum in infidelitatis interitum pertraxissent: nam & innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credit, & credendo, à recta fide deuiat, & in errore paganorum reuoluitur, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitratur. Quapropter sacerdotes, per ecclesias sibi commissas, populo omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnimodis falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. hæc ibi.

Ex eo. de Concilio Ancyrano.

† spatio

Ex his apparet, quòd prædictæ sceleratæ mulieres, in perfidia perseuerant, à recta via deuiant atque fide, & earum mentibus infidelibus dæmones se obijciunt & deludunt. Si ergo istæ mulieres, de quibus non constat, quòd sacrificia offerant dæmonibus inuocatis, perfidæ & infideles, & à recta via deuiantes in prefato decreto in concilio Ancyrano dictæ & habitæ sunt; et per consequens, si baptizatæ sunt, vt hæreticæ habendæ sunt; quia Christianum à recta via & fide deuiare, & infidelitatem recipere, est proprie hæreticare: quanto magis Christiani, honorem latriæ exhibentes & sacrificantes dæmonibus inuocatis, dicendi & habendi sunt perfidi, à recta fide deuij, & infideles infidelitate Christianorum, quæ est hæresis; & per consequēs hæretici sunt habendi? Reuera sic. Et 24. q. 3. c. Quidam hæretici. vbi sectæ hæreticorum, & eorum nomina † numerantur dicitur sic: Ophitæ à colubro nominati sunt. Coluber enim græce ὄφις dicitur: colunt enim serpentē. & eod. c. Cainiani proinde sunt appellati, quia Cain adorant. & eod. c. Angelici vocati sunt, quia Angelos colunt. Si ergo colentes serpentes, Cain, seu Angelos, hæretici sunt iudicati: non longe melius dæmones colentes, adorantes, vel sacrificantes hæretici sunt censendi? Reuera sic. Quanto enim magis creatura elongatur à perfectione diuina, tanto est grauius scelus ei honorem latriæ impendere. Et cum dæmones (etsi non ratione naturæ, saltem ratione culpæ) magis elongentur à Deo, quàm aliæ creaturæ, idcirco grauius est eos adorare. Et cū Angelos colere sit hæresis scelus, & tales sint per all. c. inter hæreticos computati, multo fortius dæmones colere, adorare, vel quouismodo alio sacrificare, sapit hæresim manifeste: & per consequens tales, scelus huiusmodi perpetrantes, vt hæretici sunt ab ecclesia iudicandi.

Vide hic Schol. 50 par. 2.

Relat. fol. 178.

† Aliàs nominantur.

Hanc conclusionem seu casum determinat dominus Ioannes Papa xxij. in extrauagante. Super illius specula. tenoris sequentis.

9 Extrauagans Ioan. xxij. contra Magos, magicasq; superstitiones.

SVper illius specula, quàmuis immeriti, eius fauente clementia, qui primum hominem humani quidem generis protoplasti, terrenis prælatum, diuinis virtutibus adornatum, conformem & consimilem imagini suæ fecit, reuocauit profugum legem dando, ac demum liberauit captiuum, reinuenit perditum, & redemit venditum merito suæ passionis, vt contemplaremur ex illa super filios hominum, qui Christianæ religionis cultu Deum intelligunt & requirunt; dolenter aduertimus, quod etiam cum nostrorum turbatione viscerum cogitamus, quàmplures esse solo nomine Christianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quòd cū morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno: dæmonibus namque immolant, hos adorant; fabricant, ac fabricari procurant imagines; annulum vel speculum, vel phialam, vel rem quamcunque aliam magice ad dæmones inibi alligandos ab his petunt, responsa ab his recipiunt, & pro implendis prauis suis desiderijs auxilia postulant, pro re fœtidissima fœtidam exhibēt seruitutē (proh dolor) huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius conualescens, successiue grauius inficit Christi gregem. Cum igitur ex debito suscepti pastoralis officij, oues oberrantes per deuia,

uia, teneamur ad caulas Christi reducere, & excludere à grege Dominico morbidas, ne alias corrumpant: Hoc edicto in perpetuum valituro, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes & singulos renatos fonte baptismatis, in virtute sanctæ obedietiæ, & sub interminatione anathematis præcipiētes eisdem, ꝙ nullu s ipsorum, aliquid de peruersis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel, quod execrabilius est, quomodolibet alio, in aliquo illis vti. Et quia dignū est, ꝙ hi qui per sua opera peruersa spernunt Altissimum, pœnis suis pro culpis debitis †percellantur, Nos in omnes & singulos, qui contra nostra saluberrima monita & mandata facere de prædictis quicquam præsumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus, quam ipsos incurrere volumus ipso facto: statuentes firmiter, ꝙ præter pœnas prædictas, contra tales, qui admoniti de prædictis, seu prædictorum aliquo † infra octo dies à monitione computandos præfata, à præfatis non se correxerint, ad infligendas pœnas omnes & singulas, præter bonorum confiscationem dumtaxat, quas de iure merentur hæretici, per suos competentes iudices procedatur. Verùm cum sit expediens, ꝙ ad hæc tam nefanda omnis via, omnisq; occasio præcludantur, de dictorum nostrorum fratrum consilio vniuersis præcipimus, & mandamus, ꝙ nullus eorum libellos, scripturas quascunq; de prẹfatis damnatis erroribus quicquā cōtinentes, habere, aut tenere, vel in ipsis studere præsumat; quin potius volumus, & in virtute sanctæ obedientiæ, cūctis præcipimus, ꝙ quicūque de scripturis præfatis, vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spatium ab huiusmodi edicti nostri†notitia computādum, totum, & in toto, & in qualibet sui parte abolere, & comburere teneantur: alioquin volumus, ꝙ incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cum constiterit) ad pẹnas alias grauiores. Datum Auinione.

† Aliàs, puniātur.

† intra.

† Aliàs, publicatione.

10 Hic autem considerandum est, ꝙ illa prẹdicta, quæ ponuntur à Ioan. Andreæ, & Ioan. Monacho, & ab Archidiacono super cap. Accusatus. §. sane. & verbo, saperent. scilicet, ad aras idolorum nefarias preces emittere, funesta sacrificia offerre, responsa expetere, &c. & ea, quæ ponuntur etiam in extrauagante prædicta domini Ioan. xxij. Super illius specula. scilicet dæmones inuocare, adorare, sacrificia offerre, &c. non sunt sumenda, nec intelligenda copulatiue, vt omnia simul iuncta sapiant hæresim, & non aliàs: immo quodlibet illorū sapit hæresim manifeste: Qui enim Mahometum in suum auxilium inuocaret, esto ꝙ aliud ei non faceret, manifeste in hæresim incideret. Similiter, qui in honorē eius aram sibi constitueret. Idem etiam consimiliter & de dęmone est dicendum: nam quodlibet illorum, scilicet inuocare, aram construere, sacrificare, & cætera, actus sunt latriæ, qui soli domino Deo debent offerri. Si ergo aliquis illorum actuum fiat in honorem diaboli vel Mahometi, sapit hæresim manifeste.

11 Secundus casus, seu conclusio est, ꝙ si dæmones inuocantes non exhibeant dæmonibus inuocatis honorem latriæ, sed exhibeant honorem hiperduliæ, vel duliæ, modo in antea explicato, & de hoc clare sunt cōfessi iudicialiter, vel conuicti: tales non vt sortilegi, sed vt hẹretici iudicio ecclesiæ sunt habendi: & per consequens si resipiscant, errore & hæresi primitus abiurata, sunt perpetuò immurandi vt hæretici pœnitētes. Si autem non resipiscant, sunt vt impœnitentes hæretici feriendi; vel si abiurant, & relabantur, sunt plectendi per omnia sicut cæteri hæretici.

Vide Schol. 31 par. 2.

12 Hic casus seu conclusio, quamquàm ex prima conclusione satis pateat antefacta, potest nihilominus breuius sic cōuinci. Honor enim duliæ alicui exhibetur dupliciter, vel duplici de causa: prima est, in signum sanctitatis; & hac de causa Abrahā, Lot, & Manue, Angelos adorarūt: vt de Abraham patet Gene. 18. & de Lot Gen. 19. & de Manue Iud. 13. Hac etiā de causa Assuerus Mardochęū, & Salmanasar Tobiam super alios honorarunt. de Assuero patet Hester 3. & de Salmanasar Tobiæ. 1. Hac etiam de causa Angeli beati & sancti, qui sunt in patria, à nobis adorantur, & honore duliæ festiuantur.

Ex quib' causis exhibeatur creaturis adoratio.

13 Secunda causa est, in signum gubernationis, iurisdictionis, & potestatis. Et hac de causa Nathan propheta, & Bersabee mater Salomonis, Dauid regem adorarūt, vt patet 3. Regum 1. Hac etiam de causa Pontifices, reges, & alij regimini prẹsidentes, vt Dei vices in regimine gerentes, à suis subditis honore duliæ venerantur. Si ergo aliquis honorem duliæ exhiberet, facto se credere ostenderet, illum, cui talem honorem duliæ exhiberet, sanctum, & Dei amicum fore, vel gubernatorem, vel rectorem à Deo cōstitutum esse; & sic Deum in eo, tāquàm in sibi charo & amico, vel in vicario suo principaliter honoraret. Nam cum sancto honor duliæ exhibetur, Deus in sancto principaliter honore latriæ adoratur: & cum Pontifex, rex, vel regimini prẹsidens, honore duliẹ reueretur,

Deus in suo Vicario honore latriæ veneratur: & ideo in huiusmodi honoribus, qui sanctis & ecclesię rectoribus exhibentur, & mundi principibus, non ipsi, sed Deus in ipsis principaliter veneratur. Exhibens ergo honorem duliæ dæmoni inuocato, ex huiusmodi facto, & opere exterius, conuincitur se corde & mente reputare, ac credere interius dæmonem fore sanctũ, & Dei amicum; & ideo sanctitate venerandum; vel fore in mundo rectorem, & gubernatorem à Deo constitutum: & ideo iurisdictione & potestate reuerendum. Quorum duorum vtrunque plane est hæreticum & peruersum; quia sacræ scripturæ contrarium, & determinationibus ecclesię absonũ. Dæmon enim neque sanctus, neque Dei amicus est, immo in culpa & malitia obstinatus est: neque in mundo à Deo gubernator, neque rector constitutus est; immo seruus captiuatus est, & falsator & deceptor, vt in sacris canonibus, & etiam præcedentibus constat † plane. Quare conuincitur quòd dęmonibus honorem duliæ exhibentes, non vt sortilegi, sed vt hęretici sunt habẽdi, & hæreticorum legibus non procul pulsis, aliis anfractibus feriendi.

† *Aliàs. plene.*

14 Tertius casus, seu conclusio est, quòd si dæmones inuocantes, seu consulentes, talia peragant, & taliter, quòd in eorum inuocationibus & consultationibus non appareat manifeste, quòd aliquis honor latrię vel duliæ exhibeatur dæmonibus inuocatis, modis explicatis in superioribus, vel alijs similibus quibuscunque, tales nihilominus, vt† dicitur, non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio ecclesiæ sunt habendi. Quod sic patet: Inuocare enim in sacra scriptura pro actu latriæ sumitur: vnde glo. super illud Gen. 4. Iste incœpit inuocare nomẽ Domini, dicit sic: Inuocare. idem est, quòd colere & deprecari.

† *Aliàs. videtur.*

Inuocare quid sit.

Et Ro. 10

Item glo. super illud Ioel. 2. Omnis quicũque inuocauerit nomen Domini, saluus erit, dicit sic: Inuocauerit se subijciendo, & colendo. Et Papias exponens quid est inuocare, dicit sic: Inuocat, adorat, supplici prece poscit. Inuocare etiam vt actus latrię à Deo pręcipitur. psalmus 49. Immola Deo sacrificiũ laudis, & redde altissimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Et Isaiæ 55. Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Inuocare inter actus latriæ enumeratur, & ponitur, vnde psal. 49. Audi populus meus, & loquar Israel, non in sacrificijs arguam te: holocausta autem in conspectu tuo sunt semper: non accipiam dę domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: & enumeratis latrię actibus multis, dicit ita: Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua, & inuoca me in die tribulationis. Inuocare, vt actus latriæ fieri dæmoni à Deo interdicitur: vnde Iudic. 10. Reliquistis me, & coluistis Deos alienos, ite & inuocate deos, quos elegistis. Et 3. Regum 18. dixit Helias sacerdotibus Baal, Inuocate nomina Deorum vestrorum: & ego inuocabo nomẽ domini Dei mei. Quia ergo Inuocare, pro actu latrię sumitur, & inter actus latrię enumeratur & ponitur, & vt verus act⁹ latriæ exhiberi Deo pręcipitur, & vt actus latriæ fieri dæmoni interdicitur: ergo si dęmõ à Christiano inuocetur, vbi aliud non apparet, actus latriæ dæmoni offertur; quod sapit hæresim manifeste, & tales vt hęretici sunt habendi, iuxta primã conclusionẽ: Nonne inuocantes Mahometum sunt hæretici habendi? Vtique. & nunquid non plus inuocantes dęmones? Cõcordat beatus Thomas vt dictum est supra in prima conclusione istius quęstionis; concludit nanque sic: In omnibus nanque est apostasia à fide, propter pactum initum cum dæmone; vel verbotenus, si inuocatio intersit: vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint. non enim potest homo duobus dominis seruire, vt dicitur Marci 8. hæc Tho.

S. Thom.

Ad euidentiam autem tertiæ conclusionis est diligentius attendendum, quòd in inuocationibus dęmonum, ad petitionem est acutius attendendum. Nam si petitur quod excedit dęmonis facultatem, vt sunt futura, à Dei vel hominis arbitrio mere dependentia vel voluntate, vt resuscitatio mortui, quod petiuit Saul per Pythonissam, vel certificatio mortis vel vitæ: quod à Beelzebub petijt Ochozias, vt patet 4. Regum 1. vel hominem cogere ad peccatum, & similia: & tunc ex huiusmodi petitione hæretici iudicantur: quia protestantur se credere, dęmonem fore Deum.

QVAESTIO XLIIII.

De Christianis transeuntibus, uel redeuntibus ad ritum Iudęorum.

Summarium.

1 *Christiani transeuntes ad iudaismum vt haretici sunt iudicandi:*

2 *Et horum fautores censendi fautores hereticorum:*

uia, teneamur ad caulas Christi reducere, & excludere à grege Dominico morbidas, ne alias corrumpant: Hoc edicto in perpetuum valituro, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes & singulos renatos fonte baptismatis, in virtute sanctæ obedie͂tiæ, & sub interminatione anathematis præcipie͂tes eisdem, ꝙ nullus ipsorum, aliquid de peruersis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel, quod execrabilius est, quomodolibet alio, in aliquo illis vti. Et quia dignũ est, ꝙ hi qui per sua opera peruersa spernunt Altissimum, pœnis suis pro culpis debitis †percellantur, Nos in omnes & singulos, qui contra nostra saluberrima monita & mandata facere de prædictis quicquam præsumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus, quam ipsos incurrere volumus ipso facto: statuentes firmiter, ꝙ præter pœnas prædictas, contra tales, qui admoniti de prædictis, seu prædictorum aliquo † infra octo dies à monitione computandos præfata, à præfatis non se correxerint, ad infligendas pœnas omnes & singulas, præter bonorum confiscationem dumtaxat, quas de iure merentur hæretici, per suos competentes iudices procedatur. Verùm cum sit expediens, ꝙ ad hæc tam nefanda omnis via, omnisq; occasio præcludantur, de dictorum nostrorum fratrum consilio vniuersis præcipimus, & mandamus, ꝙ nullus eorum libellos, scripturas quascunq; de pręfatis damnatis erroribus quicquã co͂tinentes, habere, aut tenere, vel in ipsis studere præsumat; quin potius volumus, & in virtute sanctæ obedientiæ, cũctis præcipimus, ꝙ quicũque de scripturis præfatis, vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spatium ab huiusmodi edicti nostri † notitia computãdum, totum, & in toto, & in qualibet sui parte abolere, & comburere teneantur: alioquin volumus, ꝙ incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cum constiterit) ad pęnas alias grauiores. Datum Auinione.

† *Aliàs, puniatur.*

† *intra.*

† *Aliàs, publicatione.*

10 Hic autem considerandum est, ꝙ illa prędicta, quæ ponuntur à Ioan. Andreæ, & Ioan. Monacho, & ab Archidiacono super cap. Accusatus. §. sane. & verbo, saperent. scilicet, ad aras idolorum nefarias preces emittere, funesta sacrificia offerre, responsa expetere, &c. & ea, quæ ponuntur etiam in extrauagante prædicta domini Ioan. xxij. Super illius specula. scilicet dæmones inuocare, adorare, sacrificia offerre, &c. non sunt sumenda, nec intelligenda copulatiue, vt omnia simul iuncta sapiant hæresim, & non aliàs: immo quodlibet illorũ sapit hæresim manifeste: Qui enim Mahometum in suum auxilium inuocaret, esto ꝙ aliud ei non faceret, manifeste in hæresim incideret. Similiter, qui in honore͂ eius aram sibi constitueret. Idem etiam consimiliter & de dęmone est dicendum: nam quodlibet illorum, scilicet inuocare, aram construere, sacrificare, & cætera, actus sunt latriæ, qui soli domino Deo debent offerri. Si ergo aliquis illorum actuum fiat in honorem diaboli vel Mahometi, sapit hæresim manifeste.

11 Secundus casus, seu conclusio est, ꝙ si dæmones inuocantes non exhibeant dæmonibus inuocatis honorem latriæ, sed exhibeant honorem hiperduliæ, vel duliæ, modo in antea explicato, & de hoc clare sunt co͂fessi iudicialiter, vel conuicti: tales non vt sortilegi, sed vt hęretici iudicio ecclesiæ sunt habendi: & per consequens si resipiscant, errore & hæresi primitus abiurata, sunt perpetuò immurandi vt hæretici pœnite͂tes. Si autem non resipiscant, sunt vt impęnitentes hæretici feriendi; vel si abiurant, & relabantur, sunt plectendi per omnia sicut cæteri hæretici.

Vide Schol. 3. par. 3.

12 Hic casus seu conclusio, quamquàm ex prima conclusione satis pateat antefacta, potest nihilominus breuius sic co͂uinci. Honor enim duliæ alicui exhibetur dupliciter, vel duplici de causa: prima est, in signum sanctitatis; & hac de causa Abrahã, Lot; & Manue, Angelos adorarũt: vt de Abraham patet Gene. 18. & de Lot Gen. 19. & de Manue Iud. 13. Hac etiã de causa Assuerus Mardochęũ, & Salmanasar Tobiam super alios honorarunt. de Assuero patet Hester 3. & de Salmanasar Tobiæ. 1. Hac etiam de causa Angeli beati & sancti, qui sunt in patria, à nobis adorantur, & honore duliæ festiuantur.

Ex quibus causis exhibeatur creaturis adoratio.

13 Secunda causa est, in signum gubernationis, iurisdictionis, & potestatis. Et hac de causa Nathan propheta, & Bersabee mater Salomonis, Dauid regem adorarũt, vt patet 3. Regum 1. Hac etiam de causa Pontifices, reges, & alij regimini pręsidentes, vt Dei vices in regimine gerentes, à suis subditis honore duliæ venerantur. Si ergo aliquis honorem duliæ exhiberet, facto se credere ostenderet, illum, cui talem honorem duliæ exhiberet, sanctum, & Dei amicum fore, vel gubernatorem, vel rectorem à Deo co͂stitutum esse; & sic Deum in eo, tãquàm in sibi charo & amico, vel in vicario suo principaliter honoraret. Nam cum sancto honor duliæ exhibetur, Deus in sancto principaliter honore latriæ adoratur: & cum Pontifex, rex, vel regimini pręsidens, honore dulię reueretur,

Deus

Deus in suo Vicario honore latriæ veneratur: & ideo in huiusmodi honoribus, qui sanctis & ecclesię rectoribus exhibentur, & mundi principibus, non ipsi, sed Deus in ipsis principaliter veneratur. Exhibens ergo honorem duliæ dæmoni inuocato, ex huiusmodi facto, & opere exterius, conuincitur se corde & mente reputare, ac credere interius dæmonem fore sanctũ, & Dei amicum; & ideo sanctitate venerandum; vel fore in mundo rectorem, & gubernatorem à Deo constitutum: & ideo iurisdictione & potestate reuerendum. Quorum duorum vtrunque plane est hæreticum & peruersum; quia sacræ scripturæ contrarium, & determinationibus ecclesię absonũ. Dæmon enim neque sanctus, neque Dei amicus est, immo in culpa & malitia obstinatus est: neque in mundo à Deo gubernator, neque rector constitutus est; immo seruus captiuatus est, & falsator & deceptor, vt in sacris canonibus, & etiam præcedentibus constat † plane. Quare conuincitur quòd dęmonibus honorem duliæ exhibentes, non vt sortilegi, sed vt hęretici sunt habẽdi, & hæreticorum legibus non procul pulsis, aliis anfractibus feriendi.

Aliàs. leue.

14 Tertius casus, seu conclusio est, quòd si dæmones inuocantes, seu consulentes, talia peragant, & taliter, quòd in eorum inuocationibus & consultationibus non appareat manifeste, quòd aliquis honor latrię vel duliæ exhibeatur dæmonibus inuocatis, modis explicatis in superioribus, vel alijs similibus quibuscunque, tales nihilominus, vt† dicitur, non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio ecclesiæ sunt habendi. Quod sic patet: Inuocare enim in sacra scriptura pro actu latriæ sumitur: vnde glo. super illud Gen. 4. Iste incœpit inuocare nomẽ Domini, dicit sic: Inuocare. idem est, quòd colere & deprecari.

Aliàs. videtur.

Inuocare quid sit.

Ro. 10

Item glo. super illud Ioel. 2. Omnis quicũque inuocauerit nomen Domini, saluus erit, dicit sic: Inuocauerit se subijciendo, & colendo. Et Papias exponens quid est inuocare, dicit sic: Inuocat, adorat, supplici prece poscit. Inuocare etiam vt actus latrię à Deo pręcipitur. psalmus 49. Immola Deo sacrificiũ laudis, & redde altissimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Et Isaiæ 55. Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Inuocare inter actus latriæ enumeratur, & ponitur, vnde psal. 49. Audi populus meus, & loquar Israel, non in sacrificijs arguam te: holocausta autem in conspectu tuo sunt semper: non accipiam dę domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: & enumeratis latrię actibus multis, dicit ita: Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua, & inuoca me in die tribulationis. Inuocare, vt actus latriæ fieri dæmoni à Deo interdicitur: vnde Iudic. 10. Reliquistis me, & coluistis Deos alienos, ite & inuocate deos, quos elegistis. Et 3. Regum 18. dixit Helias sacerdotibus Baal, Inuocate nomina Deorum vestrorum: & ego inuocabo nomẽ domini Dei mei. Quia ergo Inuocare, pro actu latrię sumitur, & inter actus latrię enumeratur & ponitur, & vt verus act⁹ latriæ exhiberi Deo pręcipitur, & vt actus latriæ fieri dæmoni interdicitur: ergo si dęmõ à Christiano inuocetur, vbi aliud non apparet, actus latriæ dæmoni offertur; quod sapit hæresim manifeste, & tales vt hęretici sunt habendi, iuxta primã conclusionẽ: Nonne inuocantes Mahometum sunt hæretici habendi? Vtique. & nunquid non plus inuocantes dęmones? Cõcordat beatus Thomas vt dictum est supra in prima conclusione istius quęstionis; concludit nanque sic: In omnibus nanque est apostasia à fide, propter pactum initum cum dæmone; vel verbotenus, si inuocatio intersit: vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint. non enim potest homo duobus dominis seruire, vt dicitur Marci 8. hæc Tho.

S. Thom.

Ad euidentiam autem tertiæ conclusionis est diligentius attendendum, quòd in inuocationibus dęmonum, ad petitionem est acutius attendendum. Nam si petitur quod excedit dęmonis facultatem, vt sunt futura, à Dei vel hominis arbitrio mere dependentia vel voluntate, vt resuscitatio mortui, quod petiuit Saul per Pythonissam, vel certificatio mortis vel vitæ: quod à Beelzebub petijt Ochozias, vt patet 4. Regum 1. vel hominem cogere ad peccatum, & similia: & tunc ex huiusmodi petitione hæretici iudicantur: quia protestantur se credere, dęmonem fore Deum.

QVAESTIO XLIIII.

De Christianis transeuntibus, uel redeuntibus ad ritum Iudęorum.

Summarium.

1 *Christiani transeuntes ad iudaismum vt hæretici sunt iudicandi:*

2 *Et horum fautores censendi fautores hęreticorum:*

3 *Etiam si Iudæi sint, & ideo ab inquisitorib. puniēdi.*
4 *Nicolai iiij. literæ contra præfatos.*
5 *Quo pacto intelligatur quis ad ritum Iudæorum transire.*
6 *Ritus redeuntium ad iudaismum.*
7 *Ritus transeuntium à Christianismo ad iudaismū.*

Alfon. de iusta hæret. punit. lib. 1. c. 23. Tābien. uerbo. inquisitor. §. 31. Reperto. uerb. reiudaizātes. & schol. 51.

QVadragesima quarta quæstio est, Christiani, qui ad ritum redeunt seu transeūt Iudæorum, & Christiani & Iudæi qui talibus, qui ad huiusmodi redierint vel transierint ritum, dederunt consilium, auxilium, vel fauorem; an omnes isti sint velut hæretici iudicandi sic, quòd inquisitoris hæreticorū sint subiecti iudicio?

B

Ad hanc respondemus, & dicimus tria.

1 Primū est, quòd Christiani, qui transeunt ad ritum iudæorum, & conuersi ex iudæis, effecti Christiani, qui postmodum ad dictum ritum execrabilem reuertuntur (quia illi dicuntur transire, & isti redire) tam isti, quàm illi, cum fidem abnegauerint Christi, ad quam se obligauerāt in baptismo, hæretici sunt habendi, & vt tales iudicandi, ita quòd si volunt redire à ritu iudęorum, atque sectam abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, vt pœnitentes hæretici sunt ad misericordiam admittendi: si autem nolint redire, & ritum iudæorum atque sectam abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, vt impœnitentes hæretici, per prælatos & inquisitores seculari brachio sunt relinquēdi, animaduersione debita puniendi. Et est casus planus de hære. lib. 6. c. Contra Christianos.

C

Supra pag. 66.

D

2 Secundū est, quòd Christiani, qui talib⁹, qui transierint, vel redierint ad dictum ritum execrabilem iudęorū præstiterunt cōsilium, auxilium, vel fauorē, hæreticorum fautores sunt iudicandi. patet per all. c. Contra Christianos. quod hoc dicit plane. Nā sic transeūtes & redeuntes sunt hæretici: ergo eis in hoc fauentes, hæreticorum sunt fautores.

3 Tertium est, quòd iudæi, qui talibus transeuntibus vel redeuntibus dederunt ad hoc, consilium, auxiliū, vel fauorem, quòd transirent vel redirent ad prædictum ritum; tales inquam iudæi fautores hęreticorū sunt iudicandi: & vt tales per prælatos & inquisitores puniendi. & licet all. c. Contra Christianos. hoc non dicat plane, loquitur tamen in genere de prædictorum fautoria, non exprimendo si iudęi vel Christiani fuerint fautores huiusmodi. Tamen Nicolaus iiij. in extrauagante, Turbato corde. clarius hoc dicit loquens in specie de iudæis: dicit enim sic.

Cāpegius ad Zāch. c. 36.

E

A 4 TVrbato corde audiuimus, & narramus, quòd non solum quidam de iudaicę cæcitatis errore, ad lumen fidei Christianæ conuersi, ad priorem reuersi esse perfidiam dignoscuntur; verumetiam quàmpluri mi Christiani, veritatem catholicæ fidei abnegantes, se damnabiliter ad ritum iudaicum transtulerunt: quod tanto magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum, quadam familiari hostilitate, securius blasphematur. Cū autem huic pesti damnabili, congruis, & festinis deceat remedijs obuiare, vniuersitati vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra hęreticos, auctoritate sedis apostolicæ designatos super præmissis, tam per Christianos, quàm etiam per iudæos, inquisita diligenter & solicite veritate, cōtra omnes, quos talia inueneritis hactenus commisisse, ac cōmittere in futurum, tanquam contra hæreticos; contra fautores quoque, receptatores, & defensores eorum, tanquam contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorū procedere studeatis. Iudæos autem, qui Christianos vtriusque sexus, ad eorum ritum execrabilem induxerint, aut inueneritis de cætero inducētes, pœna debita puniatis. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo; inuocato ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Datū † Romę Nonas Septemb. Pōtificatus nostri anno primo.

Idē cauet Greg. xi. cōtra Sarracenos, vt patet q. seq.

† Aliàs. Reate.

5 Qualiter autem intelligatur, quòd quis redeat, vel transeat ad ritum iudæorum, non est intelligendum secundum quod exponit Bartholomæus Raymūdi super allegato cap. Contra Christianos, scilicet, quòd balneentur, & locus, in quo fuit sanctū chrisma positum, abradatur, & similia, prout ponit. Nam hoc non est transire, vel redire ad ritum iudæorum, sed viuere secundū ritum: vnde posito ꝙ Christianus, vel iudęus ad fidē Christi cōuersus sine prædicto ritu efficiatur iudęus, seruando eorum cæremonias, solemnitates, & festiuitates, & credat prout cæteri iudæi; vere dicitur ad ritū iudęorū trāsisse, vel rediisse.

Intelligendum ergo est, ad ritū iudęorum aliquem rediisse, vel transisse, cum eorum cæremonias obseruat, solemnitates eorum & festiuitates celebrat, & cætera facit, quę iudæi communiter facere sunt assueti.

6 Qualis autem est ille ritus, secundum quem illi, qui prius fuerunt iudæi, & post Christiani, & iterum post redeunt ad iudaismum, seu iudæorum ritum, considerandum quòd talis est.

Nam

Ritus re-iudaizantium. Nam ille siquidem qui debet reiudaizare, requiritur seu interrogatur ab aliquo ex iudæis præsentibus, si vult facere טבילה Teuilá, in hebræo: quod est dictum in latino; si vult facere balneationem, seu lotionem, seu balneum in aqua currente, vt efficiatur Iudæus. Ille autem respondet, quòd sic: & tunc ille Iudæus, qui præest, dicit eidē in hebræo: בעל תשובה baal tesuua: quod est dictum in latino, reuertaris à statu peccati: & post hæc ille exuitur ex toto, & quandoque balneatur in aqua calida: & tunc iudæi fricant eum fortiter cum arena per totum corpus, sed maxime in fronte, & in pectore, & in manibus: in illis videlicet locis, in quibus in baptismo fuit positum sanctum chrisma: postmodum vero abraduntur omnes vngues illius de manibus & pedibus vsque ad sanguinem. Item radunt caput illius, & postmodū ponunt eū in aqua fluuij currentis, & faciunt illum facere immersionem de capite, in aqua illa tribus vicibus, & post dictam immersionem dicunt orationem talem: Benedictus dominus Deus rex † sæculorum, qui præcepisti nobis sanctificari super istam aquam seu balneum. quod vocatur teuilá in hebræo. Quo facto, ille egreditur de aqua, & induitur noua camisia, & braccis recentibus, & omnes iudæi præsentes osculantur eum, & imponitur nomē sibi: communiter illud, quod prius habuerat ante baptismum.

Videto hic Scho. 51. par. 2

† Aliàs, seculorū.

Itē ille, qui sic reiudaizatus est, requiritur, quòd confiteatur legem Moysi, & promittat se eam tenere, & seruare, & secundum eam viuere de cætero. Item quòd abneget baptismum & fidē Christi & Christianorum; nec de cætero eam teneat, aut seruet: & ille promittit se seruare legem, & abnegat baptismū, & Christi fidem. postmodum vero datur eidem charta seu instrumentū testimoniale ad omnes alios iudæos, vt sic possint eum recipere, & confidere de eodem, & benefaciant ei: & extunc viuit, & conuersatur vt iudæus, & ingreditur scholā seu synagogā iudæorū.

7 Qualis autē est ille ritus, secundum quē illi, qui aliàs non fuerunt iudæi, recipiuntur ad iudaismum, cōsiderandū est, quòd est idē qui prius, nisi quòd prædicti non circumcidūtur, quia iam circūcisi erant: vnde aliter circumcidunt iudæi pueros suos, & aliter Christianos, siue pueros siue adultos: quia circumcidendo Christianos, adultos seu pueros, scindunt eis pellem desuper semiplene, & nō per totum circulum, sicut faciunt in pueris suis iudæis: ad hoc vt sit distinctio aliqua inter eos.

A

QVAESTIO XLV.

De Christianis transeuntibus ad sectam Sarracenorum.

Summarium.

1 *A Christianismo ad Sarracenorum ritus deficientes, hæretici sunt habendi.*
2 *Præstantes eis fauorem sunt hæreticorum fautores:*
3 *Atque ut tales puniri debent, etiam si Sarraceni fuerint.*
B 4 *Gregorij XI. literæ de his omnibus puniendis.*

QVadragesima quinta quæstio est, Christiani, qui ad ritū redeunt seu transeunt Sarracenorum, & Christiani & Sarraceni, qui talibus, qui ad huiusmodi redierint, vel transierint ritum, dederunt consilium, auxilium, vel fauorem; an omnes isti sint velut hæretici iudicandi sic, quòd inquisitoris hęreticorum iudicio sint subiecti?

Reperto. verbo re iudaizantes Sum. Cathol. instit. tit. 39 nu. 4. 6. Carreri° de hęret. nu. 51. l. 4. tit. 25. partitæ 7 legis Hispan.

Ad hanc respōdemus & dicimus tria sicut in quęstione de iudæis proxime dictū est.

C

1 Primum est, quòd tales transeuntes vel redeuntes ad ritum Sarracenorum, hæretici sunt habendi. argu. extra de hære. lib. 6. Contra Christianos. nam fidem Christi abnegarunt, & sectam peruersam Sarracenorum tibi elegerunt.

2 Secundū est, quòd Christiani eis præstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem, fautores hæreticorū sunt habendi: & vt tales per prælatos & inquisitores puniendi. argu. all. c. Cōtra Christianos. Nam taliter transeūtes & redeuntes sunt hæretici: ergo eis

D

præstantes consilium, auxilium, & fauorem, hęreticorum sunt fautores veri.

3 Tertium est, quòd Sarraceni præstantes prædictis (vt transeant vel redeant ad talem ritum seu sectam) consilium, auxilium, vel fauorem, fautores hæreticorum sunt, & vt tales puniendi per prælatos & inquisitores sunt, vt expresse determinat dominus Gregorius papa XI. in extrauagante, Admodū dolenter, tenoris sequentis.

E 4 ADmodum dolenter audiuimus, & narramus, quòd nō solum quidam de Sarracenica impietate, ad Christianam fidem conuersi, ad eandem sunt impietatem reuersi: verum etiam quàmplurimi Christiani, veritatem fidei abnegantes, se damnabiliter ad Agarenorū perfidiam transtulerūt: quod tanto magis reprobū fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimū, quadā

Extraua. D. Greg. XI.

familiari hostilitate securius blasphematur. Cum autem huic pesti damnabili congruis & festinis deceat remediis obuiare, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra hæreticos, auctoritate sedis apostolicæ designatos, super præmissis tam per Christianos, quàm etiam per Sarracenos inter Christianos morantes, inquisita diligenter & solicite veritate, contra omnes, quos talia inueneritis hactenus commisisse, & cõmittere in futurum, tanquam contra hæreticos; contra fautores etiam, & receptatores, & defensores eorum, tanquam contra fautores, receptatores, & defensores hęreticorum, procedere studeatis. Sarracenos quoque, qui Christianos vtriusque sexus, ad dictam eorũ perfidiam induxerint, aut inueneritis de cætero inducentes, pœna debita puniatis, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Datum apud Villamnouã Auinion. diœcesis. tertio Non. Augusti. Pontificatus nostri anno secundo.

QVAESTIO XLVI.

De infidelibus contra fidem Christianam delinquẽtibus, an iurisdictioni Inquisitorum subdantur.

Summarium.

1 *Contentorum in veteri testamento distinctio.*
2 *Iudæi in quibus à nobis defendendi.*
3 *Iudęis communia multa cum Christianis sunt.*
4 *Iudęi in quibus delinquendo puniri ab inquisitoribus possint.*
5 *Iudęos & alios infideles ratione delicti effici de foro ecclesiæ, multis probatur.*
6 *De potestate Papę super infidelibus.*
7 *Qua ratione ecclesia quandoque bellum inferat infidelibus.*
8 *Rationes tenentium quòd Iudęorum punitio spectet tantum ad iudices seculares.*
9 *Intellectus cap. Postulasti. De iudęis.*
10 *Quos blasphemos punire sit iudicis ecclesiastici, & quos iudicis secularis.*
11 *In crimine hęresis iudicis ecclesiastici est cognoscere, secularis exequi.*
12 *Intellectus cap. In Archiepiscopatu. De Raptor.*
13 *Ritus Iudæorum cur tolerati ab ecclesia, non ita Sarracenorum.*
14 *Clementinę vnicæ, De iudæis & Sarracenis pulchra declaratio.*
15 *Iudęi ex quibus capitibus ab ecclesiastico iudice puniri possint.*
16 *Epilogus totius quęstionis.*
17 *Narratur casus cuiusdam Iudæi, & Decretum Papę de illo consignando Inquisitori.*

Qvadragesima sexta quęstio est, Iudæi & infideles cæteri, dæmones inuocantes, hæreses seminantes, seu aliàs circa vel cõtra fidem Christianam delinquentes, an hæretici sint habendi; ita vt inquisitoris hæreticorum iudicio sint subiecti?

1 Ad hanc respõdemus, quòd in veteri testamento continentur multiplicia, à Iudæis vera esse extimata, quæ se dicunt credere, & eis credendo inniti auctoritati diuinæ vt infallibili veritati. Nam in dicto veteri testamẽto sunt quædam moralia, quædam legalia, quædam iudicialia, quędam cęremonialia, quædam prophetalia, & quædam figuralia: quæ omnia sunt in genere duplicia. Nam quædam sunt in eis specialia, per quę à nobis Christianis distinguuntur, & ipsi iudæi sunt, & dicuntur; & à nobis Christianis infideles reputantur, & vere habentur.

Talien. uer Inquisitor §.32 Reperto. inquisito. verb. Iudeus. uer. An et ex qua causa

Bursatus cons. 92. num. 1. Schol. 52

2 Et si iudæi in his discedant à priori eorũ credentia, licet hæretici sint in eorum perfidia, non tamen in fide Christiana; immo nobiscum tunc de nouo conueniunt, & ad nos conuertuntur: & ideo in his à Christianis non sunt fatigandi, sed in talibus amplius erudiendi, fouendi, & defendendi.

3 Quædam alia sunt nobis Christianis, & iudæis communia, per quæ à nobis Christianis non distinguuntur, nec iudæi sunt nec habentur: vtpote, credere Deum vnum esse, & illum creatorem omnium, & similia. Et si iudæi in his ab eorum priori credentia discedant, & ea abnegent esse vera, hęretici & in priori promissa fidelitate, & in eorum theologia seu lege, & communi iudæorum extimatione sunt, & habentur.

Cõmunia Christianis & Iudæis.

4 Et quia in his nobiscum conueniunt, & talia negare, est legem Christianam directe agitare; ideo à Christianis, & fidei Christi iudicibus Episcopis, & Inquisitoribus arctãdi sunt ea credere; & fidẽ, quam Deo in his credendo promiserunt, firmiter obseruare. Si ergo inueniantur iudæi in his, quæ nobis Christianis & eis sunt communia, delinquere, verbo vel facto ea abnegando, vt si asserãt verbo, Deum non vnum esse, vel facto, dęmonibus sacrificando, quod est facto asserere dęmonem fore Deum, & similia perpetrare, præsertim in præsentia Christianorum, debent vt hæretici in eorum lege, & vt fautores hæreticorum contra legem Christi, & inductores,

Oppositum tenet Simancas. catho. instit. tit. 35. nu. 10. 11.

†forsā de est, ad paganismū, vel ad similia.

ductores,† arctari & puniri per episcopos,& inquisitores iudices fidei. Si enim infantes iudæorum, vel adulti per minas,vel per rerum suarum ablationem, vel verberationem, vel similem coactionem, vel etiam metu mortis coacti baptizati fuerint, & receperint fidem Christi,sunt cogendi quod promiserunt obseruare,vt habetur 45. dist.c. De iudæis. & c. Licet. & extra de hæret. lib.6. Contra Christianos. quanto magis iudęi, qui voluntarie de credendo prædicta moralia, & illa prædicta, per quæ à Christianis non distinguūtur, Deo fideiusserunt, debent arctari ad seruandum id, quod promiserunt? præsertim quia fidem Christianam receperunt in figura, vt dicit S.Tho. secunda secundæ.q.10.art.5. & 6. Et quia iudęi,inter cætera, adorare vnum Deum, & illum solum promiserunt,iuxta illud Deuter. 6. Dominum Deum tuum adorabis,& illi soli seruies: & in his modernis tēporibus, & antiquis frequentissime deliquerunt, saltem facto, quod est plus quàm verbo, idola colentes, eis sacrificia offerentes, dæmones inuocantes, ad aras idolorum eis preces nefarias effundentes, eisdem dęmonibus sacrificantes, responsa expectantes,& obtinentes; & nonnunquam Christianos verbo, facto, vel exemplo ad nefaria similia pertrahentes: episcoporum & inquisitorum pro talibus nefandis iudicium non euadunt, immo sunt ab eis acrius puniendi.

Sup. pag. 66.col.2.

5 Quod autem ita sit, quòd iudæi,& infideles cęteri,dæmones inuocantes, hæreses seminantes, & similia peragentes, sint de foro iudicis ecclesiastici,& consequenter inquisitoris hęreticorum, patet ex dictis doctorū Inno. de vot. & voti re. & Io. An. ibi vnde Inno. vbi prius super c. Quòd super his. dicit ita: Sed nunquid est licitum inuadere terras infidelium? & infra. Bene tamen credimus, quòd Papa, qui est Vicarius Iesu Christi, potestatem habeat non tantū super Christianos, sed super omnes infideles. cū enim Christus habuerit potestatem super his: vnde in psal.71.Deus iudicium tuū regi da,&c. non videretur diligens paterfamilias, nisi Vicario suo, quem in terra dimittebat,plenam potestatem super omnes dimisisset. Item Petro & successoribus suis dedit claues regni cęlorum,& dixit ei: Quodcūque ligaueris,&c. Item alibi: Pasce oues meas. supra de elect. Significasti. Omnes autem tam fideles,quàm infideles,oues sunt Christi per creationem, licet non sint de ouili ecclesiæ: & sic per prædicta apparet, quòd Papa super omnes habet iurisdictionem, & potestatem de iure,licet non de facto:

Innocent.

Potestas Papæ super infideles.

6 Vnde per hanc potestatem, quam habet Papa,credo, quòd si Gentilis,qui non habet legem nisi naturæ,contra legem faciat,potest puniri licite per Papam. arg. Gen. 19. vbi habes, quòd Sodomitæ, qui contra legem naturę peccabant, puniti sunt à Deo. Cum autem Dei iudicia sint nobis exemplaria, non video quare Papa,qui est Vicarius Iesu Christi,hoc non possit,& etiam debeat, dummodo facultas adsit. Et idem dico si colant idola.Naturæ enim est, vnum Deum solum creatorem colere, & non creaturas. Item iudęos potest iudicare Papa si contra legem suam faciant: & etiam in moralibus, si eorum prælati eos non puniant: & eodem modo si hæreses contra legem suam inueniant. Et hac ratione moti Papa Grego. & Inno. mandauerunt comburi libros tales, in quibus multę continebantur hæreses & errores, & mandauerunt puniri illos, qui prædictas hęreses sequerentur,vel docerent.

Greg. IX. & Inno. iiij. vide Catalog. heret.lib. 2. verb. Iudæi.& schol. 52 p.2.

De Christianis autem non est dubium, ꝙ eos iudicare potest Papa,si contra legē euangelicam faciant. Et licet Papa quandoque omittat pœnas iustas omnibus prædictis inferendas, vel quia facultatem non habet,vel propter pericula, vel scandala, quę inde obueniunt, vel euenire timentur: potestas tamē hoc faciendi de iure est apud eum. & infra: Nec est contra.2.q.1.Multi.vbi dicitur,quòd non pertinet ad nos iudicare de his, quę foris sunt: quia intelligitur, quòd non debemus eos iudicare,excommunicādo vel compellendo ad fidem, ad quam sola Dei gratia vocantur.40.dist. De iudæis. hęc Inno.

Ioannes Andreæ etiam in nouella super c. Quòd super his. dicit in effectu per omnia sicut Inno. vbi supra. Idem Io. And. super c. Ex graui.§. sane. & verbo hæreticum, extra de vsuris. in Clemen. dicit ita: Non solum est hæreticus,male sentiens de articulis fidei, vel sacramentis ecclesiæ, de hęret. c.Ad abolendam.in prin. sed etiam qui peruersum habet dogma, vel falsas opiniones gignit,aut sequitur. 24.q.3.c.Hæreticus. aut si est contra † determinationē ecclesię.eo.tit.& cap.& c. Cum tu. in fi. Iudæi vero, qui dicunt hæc, inducentes auctoritatem Deutero. 23. Non fœneraberis fratri tuo: pro quibus videtur facere 23.q.4. Ab illo.non includūtur hac cōstitutione: quia non cadit in illos proprie hæresis,quę diuisionem notat, quia ipsi nunquā in vnitate fidei fuerunt. Item certum est, ꝙ peccant in articulis fidei, qui sapiunt humanitatem Christi, de quibus de sum. tri. Firmiter

Ioan. An.

† Aliàs: doctrinā.

miter. & hoc scit ecclesia, & illos sustinet, & nihil ad nos, &c. 2. q. 1. Multi. de diuor. c. Gaudemus. possunt tamen per ecclesiam compesci super his, si talia dogmatizant inter Christianos, vt scripsi post Inno. & Host. de vot. & voti redempt. cap. Quod super his. ver. defensionem. sicut & in aliis casibus coercet. qui notantur extra de iudæis. c. Iudæi. Hæc Ioan. And.

Paulus de Leazaris super eod cap. concordat etiam cum prædictis.

S. Thom. Beatus Tho. secunda secundæ q. 10. articulo 9. in solutione secũdi argumenti dicit sic: Ecclesia contra infideles non habet iudiciũ, quo ad pęnam spirituale eis infligendam: habet tamen iudicium super aliquos infideles, quo ad temporalem pœnam infligendam, ad quod pertinet, ꝙ ecclesia aliquando propter aliquas speciales culpas subtrahit aliquibus infidelibus communionem fidelium.

7 Idem sanctus Tho. ead. q. 8. art. dicit sic: Infidelium quidam sunt, qui nunquam fidẽ susceperunt, sicut gentiles & iudæi, & tales nullo modo ad fidem compellendi sunt, vt ipsi credant, quia credere voluntatis est. Sunt tamẽ compellendi †ab ecclesia, si facultas adsit vt fidem non impediant, vel blasphemiis, vel malis persuasionibus, vel etiam apertis persecutionibus: & propter hoc fideles Christi frequenter contra infideles bellum mouent; non quidem vt eos ad credendum cogant, quia etiam si vincerent eos, & captiuos haberent, in eorum libertate relinquerent, an credere vellẽt; sed propter hoc, vt eos cõpescant, ne fidem impediant.

†Aliàs, à fidelibus.

Alij vero sunt infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam profitentur, sicut hæretici, vel apostatæ: & tales sunt etiam corporaliter compellẽdi, vt impleant quod promiserunt, & teneant quod semel susceperũt. Hæc beatus Tho.

Gondisal. de hæret. q. 25.

8 Nonnulli autem aduersarij veritatis, veritatem prædictam nituntur multipliciter impugnare, volentes probare, ꝙ cognitio & punitio Iudæorum, & Sarracenorum, in & contra fidem delinquentium, pertineat non ad episcopum, & inquisitorẽ, sed tantum ad dominos temporales. Et primo probant per canones, secundo per leges.

Primũ argumentũ. Per canones impugnant quintupliciter: & primo sic. Iudæus sic delinquens contra fidẽ, vel est de se de iurisdictione episcopi, vel non: si sic, punit eum episcopus, vt patet extra de iudæis. c. Postulasti. & punit eum pecunia, vel pœna alia temporali: si non, punit eũ dominus temporalis, vt patet per c. allegatum. Non ergo omnes iudæos contra fidem agentes potest punire episcopus; & per consequens minus ipse inquisitor, cum ille sit ordinarius, & non iste.

9 Respondetur ꝙ c. allegatum non loquitur de hæresi, vel de fide, de quibus cognoscere est per censuram ecclesiasticam prohibitus dominus temporalis, vt patet extra de hęret. lib. 6. c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. sed loquitur de excessu, de quo in iudæo cõceditur per ecclesiam domino temporali, ꝙ possit cognoscere, & punire: dicit enim sic c. allegatum. Postulasti qualiter contra iudæũ procedere debeas, qui manus iniecit in quẽdam clericum violentas. Ad quod breuiter respondemus, ꝙ si dictus iudæus tuæ iurisdictionis existat, ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia (secundum ꝙ conuenit) temporali, faciens læso satisfactionem cõgruam exhiberi; alioquin eius dominũ moneas & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: Quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso iudæo, antequàm satisfaciat, præsumant commercia exercere.

Respõ. ad primum.

Secundo sic arguitur. Si in contumeliam creatoris prorumpant iudæi, puniuntur per principes temporales, vt patet extra de iudæis. c. In nonnullis: Sed fidem Christi peruerso dogmate impugnare, vel aliàs in & cõtra fidem agere, est in contumeliam creatoris prorumpere: Igitur si iudæi sic agitent contra fidem, non per episcopum, & inquisitorem debent puniri, sed per principes temporales.

Secundũ argumentum.

10 Respondetur multipliciter, primo ꝙ duplex est blasphemia & contumelia in Deũ. q̃dam est quæ est mere contumelia: quædam quæ est hæreticalis. prima non agitat articulum fidei, sed secunda. de prima loquitur tit. de maledic. secunda autem contrahitur ad titulum de hæret. & de prima loquitur hìc, & non de secunda c. allegatum: quia loquitur simpliciter, & non ad heresim contrahendo. Nec sequitur, ꝙ si dominus Papa commisit & præcepit principibus tẽporalibus, ꝙ puniant quendam Christianum, vel iudæum de prima, quod commiserit etiam de secunda: Et vbi hæc fecerit (ꝗđ nõ fecit) contrarium prædictis dominis temporalibus postmodũ præcepit, extra de hære. lib. 6. c. Vt inquisitionis. §. ꝓhibemus. antea all. vbi eis præcipit, ꝙ de fide & hæresi quoquo modo non iudicent nec cognoscant.

Respõ. ad secundum.

Secundo respõdetur, ꝙ cum dicitur in dicto. c. In

cto c. In nonullis. præcipimus, quòd per principes seculares præsumptores huiusmodi animaduersione debita puniantur: dominus Papa non excludit seipsum, quin possit iudicare & punire iudæos contra fidem catholicam deliquentes, effectos de foro suo & ecclesię, ratione criminis seu delicti. In foro autem ecclesiastico tales pœna pecuniaria vel temporali alia, citra effusionem sanguinis puniuntur: in foro autem seculari pœna capitis plectuntur; quod notatur in hoc, quod dicitur, animaduersione debita puniantur, vt notat & exponit Hostien. c. De iudæis. §. quòd si iudæus. dicit enim sic: Cum autē iudæus Christianum blasphemans, vel in eum sæuiens puniatur, multo fortius si Deum blasphemauerit, est per potestatem secularem pœna legitima feriendus, vt infra eo. c. In nonnullis. §. vlti. Sed quæ est pœna hæc? dicunt quidam quod pecuniaria, vt infra eo. Postulasti. & hoc est verū in foro ecclesiastico: sed in seculari hoc non credo verum, immo legali, quæ est decapitatio, etiam in Christiano, vt dicam infra, de maledi. c. Qualiter. quodlibet genus & quomodo puniatur. & infra: & hoc significat Papa quando dicit, per potestatem secularē, condignæ animaduersionis adiectione: animaduersio enim merum imperium denotat: vnde in hoc casu animaduertere est animam à corpore vertere. ff. de iurisdict. om. iudi. l. 3. nec excusabit se aliquis cum iudice causa ludi. Quis enim ludos appellet, ex quibus crimina oriuntur? vt in constitutione. ff. veteris. §. illud nō sane. nam ludus noxius in culpa est. ff. ad. l. Aquiliam. Nam ludus. ad hoc supra de pręsumpt. c. 1. hæc Hostien.

11 Tertio respondetur, quod in crimine hæresis, iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare; sed iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extra de hæret. c. Ad abolendā. & c. Vergentis. & c. Excommunicamus. vtroque; sic in proposito ecclesia iudicat: quod significatur in eo quod Papa in dicto c. In nōnullis. dicit, præcipimus, quòd præsumptores huiusmodi: sed dominus temporalis exequitur & punit, quod patet in eo, quod præcipit fieri per principes seculares, tanquam per executores, & in eo quod dicit, quòd condignæ animaduersionis adiectione compescantur: pœna autem animaduersionis, vltimum supplicium designatur, vt patet clare extra de hęre. c. Ad abolendam. c. Vergentis. & c. Excōmunicamus. primo, & secundo.

Argum. 3 Tertio arguitur sic. Rex Siciliæ commisit episcopis, vt punirent Sarracenos, qui mulieribus Christianis & pueris paruulis abutebātur, vt patet extra, de rapt. c. In archiepiscopatu. igitur si rex eis commisit, ergo Sarracenorum punitio directe pertinet ad principes seculares.

12 Respondetur, quòd dominus Papa ibi, commissionem episcopis factam per regem super Sarracenos narrat: sed eos procedere ex tali commissione non approbat, nec processerunt ex illa, sed propria potestate ordinaria. vnde dicit sic: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd tales in iurisdictione tua existentes, pœna pecuniaria poteris mulctare, &c. *Resp. 3.*

Potest & aliter responderi, quòd ibi prædicti episcopi in dictis excessibus processerūt ex commissione regia, & non potestate ordinaria: quia procedebāt in casu, & de † excessu (quia de venereo & damnato concubitu) in quo, & de quo potest cognoscere & punire dominus temporalis: secus autem est de fide, & crimine hæreticæ prauitatis, de quo iudex secularis cognoscere prohibetur in all. c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. *† nece.*

Quarto arguitur sic. Alta voce & publice in terris Christianorum perfidum Mahometum, & sacrilegum inuocare, peregrinationes ad Sarracenum defunctū aliquem, vt ad sanctum, palam & publice in eisdem terris facere, & tolerare, cedit in offensam, & in opprobrium fidei Christianæ: Sed Sarracenos talia exercentes, mandat dominus Papa castigari per principes Christianos, & dominos temporales, vt patet extra de iudæis & Sarracenis in Clem. Cedit. Non ergo cognitio & punitio Sarracenorum contra fidem Christianam delinquentium videtur ad ecclesiam pertinere. *Argu. 4.*

Respondetur, quòd iudæi & Sarraceni (vt dictum est prius) aliqua habent nobis & eis communia: vt credere vnum Deum, & illū fore creatorē; quod est commune nobis Christianis & Sarracenis, & iudæis: vel credere Christum de virgine natum, & illū fore prophetam verum, & sanctum: quod est commune nobis & Sarracenis; & in talibus assentire, ab ecclesia non reprobantur, immo tacite approbantur. Et si post dissentiant, in lege seu potius in secta sua hæreticant directe, & in nostra indirecte. Et quia inquirere & cognoscere de huiusmodi iudęis & Sarracenis sic delinquentibus, est de fide & hæresi inquirere & cognoscere (quod est prohibitum dominis temporalibus) ideo de huiusmodi habet iudex ecclesiasticus cognoscere & iudicare: nec cap. Cedit. all. (vt patet ex eius serie) loquitur de Sarracenis taliter delinquen- *Resp. 4.*

quentibus contra fidem.

Quibus distinguũtur Christiani à Iudęis, & Sarracenis.

Habent etiam Iudæi & Sarraceni aliqua, quæ nobis Christianis & eis non sunt cōia, sed distincta, p quæ hi sunt & dicunt Iudæi, & illi sunt & dicũtur Sarraceni, & per quæ à nobis Christianis sunt distincti: ut Iudęi asserũt Christũ adhuc fore venturũ, & legalia obseruāda: Sarraceni aũt asseuerant Christum venisse, tamen purum hoīem fuisse, & Mahometũ perfidum, Christi nuntium, & Dei prophetā sanctum extitisse: & in his ecclesia eos nō approbat, immo reprobat: sed licet reprobet, tamen tolerat, & ne eos quisquā ad profitendum fidem catholicam cogat, prohibet atq; vetat, vt patet dist. 45. Qui syncera. sed si voluerint ab eorum talibus erroribus resilire, & Christi fidem suscipere, eos fouet, recipit, protegit & amplectitur, vt patet de Iud. & Sar. c. Iudæi, siue Sarraceni. & in protestatione huiusmodi eorum errorum, ipsi Iudæi & Sarraceni exercent & obseruant execrabiles varios ritus suos; hi in Synagogis, illi in Mesquitis.

Ritus Iudęorum.

13 Hi aũt ritus plurimum distinguuntur: nā ritus Iudæorum interdum fuerunt liciti, sed semper habuerunt, & habent significatiue & repręsentatiue aliquid veritatis. Nam olim in figura repræsentabant tunc futura; modo autem præterita: nunc autem licet Iudæis mendaciter repræsentent futura, nobis autem dũ per Iudæos fiunt, indicant præterita: Sicut serpens æneus, qui adhuc in quibusdam ecclesijs in Paschate super palum exaltatur, & agnus, qui immolatur, figurant nobis Christianis præterita, quia Christum in cruce exaltatum, & Deo in ara crucis immolatum: sed olim sanctis patribus designabant talia in Christo fore futura. Nam (vt dicit Christus Ioan. iij.) Sicut Moyses exaltauit serpentē in deserto, ita exaltari oportet filium hominis; & ideo ritus Iudæorum ab ecclesia tolerātur: quia in illis habemus testimoniũ fidei Christianæ ab hostibus, & ab illis, qui foris sunt: immo Papa prohibet, q in eorum celebritatibus & festiuitatibus à Christianis nullatenus perturbentur, vt patet extra de Iudæis & Sar. c. Sicut Iudæi.

De ritibus Sarracenorũ

† Aliàs, numquā.

Schol. 52 p. 2.

Ritus aũt Sarracenorum secundum suam totalitatem (quod dico propter circuncisionem) † nec fuerunt, nec sunt liciti, quia non continent veritatem, nec aliquam adducunt vtilitatem; ideo ab ecclesia iure, vel constitutione nec approbantur, nec licentiantur, nec etiam tolerantur: licet in Mesquitis suis, vel eorum domibus, inter se quadam taciturnitate ab ecclesia videantur tolerari: quia sic

A fieri non prohibentur. Quòd autem istos execrabiles ritus non faciant inter Christianos publice in loco eminenti, & proclament, & profiteantur Mahometum alta voce, & peregrinent in multitudine & publice ad sepulchrum Sarraceni, quem vt sanctum mendaciter colunt & adorāt, fieri prohibet dominus Papa vt iudex ecclesiasticus, & proprius in hac causa: vnde dicit. Cum autem hæc in diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus toleranda, sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum fieri deinceps districtius inhibemus: præcipiētes principibus temporalibus (vt generalis iudex) q talia in eorum terris fieri non permittant.

In d. clemen. C... dit. §. ... autē. ... Iudęis ... Sarracenis.

B

14 Si autem fiant per modum, per quem fieri prohibētur, (hoc est publice & notorie, qđ probatione & inquisitione nō egeat, sed punitione) in isto casu præsenti statuto, & ipso iure dominus noster Papa committit, & remittit eos (vt punitionem, & vltionē in eos exequatur) ad principes seculares, cum tales infideles publice Christum blasphemantes, animaduersionis vltione debeant castigari, vt dictum est in solutione immediate præcedentis argumenti: & patet extra de Iudæis. c. In nonnullis. animaduersionis autem pœna decapitationem significat, vt dicit Host. & dictum est vbi prius: quæ pœna nō potest infligi per ecclesiam. Quod bene designant verba in §. finali. clem. prædictæ, Cedit. quæ sunt talia. Ij vero, qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis (scilicet principibus) quòd alij eorum exemplo perterriti, à præsumptione simili arceantur.

C

Vide ... Schol. ... par. 2.

D

Argumentum 5.

Quinto arguitur sic. Iudæi proprie non possunt esse hæretici, neque per consequens de hæresi suspecti; nam fidem Christianam nunquam moderni Iudæi receperunt, & per consequens perdere eam non possunt: Episcopi autem & inquisitores non sunt simul iudices, nisi in materia hæresis: Ergo de eis qualitercunque delinquentibus cognoscere non possunt.

Respon. ... q. 4. pag. 242.

15 Responsum est supra prolixe, q Iudæi hæreticorum fautores & receptatores, & defensores possunt esse clare: & ideo possunt puniri per episcopos & inquisitores plane: hæretici autem in lege nostra directe & proprie esse non possunt, nec suspecti, quia fidē Christi in re non receperunt; & sic vt tales puniri non possunt: hæretici autem in lege sua directe, & in lege nostra indirecte esse possunt; & hoc si credant, vel pertinaciter asserant cōtrarium eorum, quibus à nobis di-

E

sti ncti

stincti non sunt, sed nobiscum conueniunt: utpote, Deum non esse vnum, vel creatorem, &c. quibus assentire seu credere expresse vel tacite fideiusserunt in circuncisione, vel legis Moysi acceptatione: & ideo, si deuiant † arcendi sunt tenere quæ fideiusserũt. De fide autem & hæresi non habet cognoscere quoquo modo, nec diffinire dominus tẽporalis, sed tantum ecclesiasticus.

Possunt etiam contra fidem Christianam agere, ipsam prauo dogmate corrumpendo, malis persuasionibus impugnando, Christianos ad hæreses inducendo, de hæresibus informando, ad ritus eorum execrabiles prauis suggestionibus pertrahendo, nouas hæreses contra legem Christi inueniendo, scribendo & dogmatizando, & similia peragendo: de quibus non iudex secularis (cum sit prohibitus) sed ecclesiasticus habet de iure cognoscere & diffinire, vt dictũ est supra.

Per leges etiam veritas supradicta multipliciter impugnatur. Et primo sic: Iudæi Romanis legibus iudicantur. patet C. de Iudæ. l. Iudæi. vbi dicitur sic: Iudæi Romano communi iure viuentes. & infra, adeant solemni more iudicia, omnesque Romanis legibus conferant, & excipiant actiones. Ergo debent iudicari Romanis legibus, quod pertinet ad principes seculares.

Dicendum est, quòd Imperator in l. prædicta nihil aliud intendit, nisi quòd Iudæi, qui viuunt iure & statutis Romanorum, iudicentur Romanis legibus, in ciuilibus, sicut & Christiani: & non legibus Mosaicis, nec à senibus Iudæorum; immo eos per eorum seniores prohibet iudicari, vt patet C. de Iud. l. Si qua. Ante enim aduentum Christi secundum legem Mosaicam in multis habebant immunitatem, quæ omnia rescinduntur. eo. tit. l. Iussio. & quædam iuxta legem suam instituerant, quæ non licent. C. eod. l. Nemo.

Secundo arguitur sic. Rectores prouinciarum debent prohibere Iudæos si faciunt aliqua in contemptum fidei Christianæ. patet C. de Iud. l. Iudæos. vbi dicitur sic: Iudæos quosdam festiuitatis suæ solemnia, ad pœnæ quandam recordationem intendere, & sanctæ crucis assimilatam speciem in contemptum Christianæ fidei sacrilega mente exercere, prouinciarũ rectores prohibeant. hæc ibi. glos. solemnia. puta coronam spineã, & crucem. non ergo ad ecclesiam, sed ad dominos temporales, Iudæos contra fidem delinquentes pertinet cognoscere, & punire.

Dicendũ, quòd ex ista lege nihil aliud habetur, nisi quòd rectores prouinciarũ prohibeant Iudæos, ne talia faciant contra fidem: nec per hoc Iudęi fidẽ peruertebant, sed con tẽnebant; vnde in contemptum dicit: nec per hoc excluditur ecclesia, ad quam de delinquentibus in fide pertinet iudicare, & nõ ad dominos temporales, vt patet extra de hęre. lib. 6. c. Vt inquisitionis. & §. prohibemus. sæpius allegato.

Tertio arguitur sic. Princeps secularis iudicat pœna sanguinis Iudęos, qui expugnant fidem Christi peruersa doctrina, vt patet C. de Iud. l. vlt. in fine, vbi dicitur sic: Cernat prętrea bona sua proscripta mox pœnæ sãguinis destinãdus, qui fidem alterius (idest Christi) expugnauerit peruersa doctrina. hęc ibi. Nõ ergo ad ecclesiam pertinet Iudæos punire taliter delinquentes.

Dicendũ est, ꝙ ex ista lege nihil aliud habetur, nisi quòd princeps secularis Iudæos expugnantes fidẽ punit pœna sanguinis: hæc autẽ pœna est secundũ iudiciũ seculare; nec ex hoc excluditur iudiciũ ecclesiæ, cuius est cognoscere & diffinire; sicut nec in hęreticis, in quos, & contra quos est eadẽ pœna secundum leges, vt patet C. de hære. l. Manichęos. & l. Arriani. & tamen præcedit semper iudicium ecclesiæ, vt patet C. de sum. tri. & fi. ca. l. 1. in fi. & extra de hęre. c. Ad abolendã. & c. Vergentis. & c. Excommunicamus. 1. & 2. Et Iudæi fidem Christi expugnantes eisdem legibus, quibus & hæretici iudicantur. C. de Iudę. l. Cęlicolarũ. vbi dicitur sic: Iudæi nisi ad Dei cultum venerationẽque Christianã conuersi fuerint: his legibus, quibus præcipimus hęreticos astringi, se quoq; nouerint† adstringendos. hæc ibi. Constat autem quòd nõ adstringuntur eisdem legibus sicut hæretici, nisi expugnent fidẽ in peruerso dogmate seu peruersa doctrina sicut hęretici: tunc enim eodẽ iudicio adstringũtur, vt patet C. de hęr. l. quicũq;. §. eos vero. vbi dicit sic: Vltimo supplicio coerceantur qui illicita tentauerint docere. aliàs aũt princeps secularis Iudęos sustinet, ꝓtegit, & defendit, vt patet. eo. ti. l. Null⁹.

Quarto arguitur sic. Occasione quęstionis hęresum nullus debet prouinciã cõmouere: sed pręses per se debet prouidere, in Authen. de man. prin. coll. 3. §. eos vero. vbi dicitur sic: Neque occasione religionis hæresumq; quęstionis permittas alicui prouinciã commouere. Ergo si Iudęus expugnet fidẽ, nullus debet se intromittere nisi præses.

Dicẽdum, quòd ex lege illa nihil aliud habetur, nisi quòd iudex ecclesiasticus non debet se intromittere de quæstione ciuili, occasione hęresum vel religionum: sed præses

debet prouidere super decisione talis quæstionis ciuilis; nec lex intendit quin iudex ecclesiasticus de hæresi debeat iudicare: & vbi lex hoc diceret vel intenderet, lex illa tanquã impediens inquisitionis officium per episcopũ & inquisitorẽ foret penitus retractãda, vt clare habetur extra de hęre. lib. 6. c. Statutũ.

Hoc uerũ vt docet Eymer. 3. p. q. 34.

Arg. 5. Quinto arguitur sic. In crimine canonico præses cum metropolitano habet discernere, & non metropolitanus per se, sed adiuncto pręside, vt patet in Authen. de manda. prin. §. si vero canonicũ: Fidẽ autem per Iudæos vel Christianos expugnare falso dogmate, crimẽ est canonicum: Ergo de illo discernere pertinet non solũ ad ecclesiã, immo etiã ad pręsidem, non disiunctiue, sed copulatiue.

Resp. 5. Dicendum quòd (prout patet per verba legis subsequentia) illa quæstio non erat pure canonica, sed habebat aliquid de ciuili. Dubitabant enim episcopi, in quo dubio aliquid erat de fide, & aliquid de tẽporali iurisdictione, lex enim dicit sic: Si vero canonicum sit quod quæritur, vnà cum metropolitano prouinciæ hoc disponere & discernere siue episcopi dubitent: siue alij quidam & causę dare Deo amabilem & decibilem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidem, & indemnitatem procuret fiscalibus. Ecce patet quod dubitabant episcopi: in quo dubio aliquid erat de fide, & aliquid de fiscalibus; in quo casu metropolitanus & præses habebant discernere: aliàs enim episcopi per se & sine metropolitano iudicant in quæstione canonica, vt in matrimoniali & alijs multis. In crimine enim vere ecclesiastico, vt est crimen hęresis, iudex ecclesiasticus per se cognoscit & discernit: nec quo ad iudicium habet interuenire iudex ciuilis, vt patet in Authen. vt clerici apud proprios episcopos. §. si vero. colla. 6. vbi dicitur sic: Si vero ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione ecclesiastica, & mulcta, Deo amabilis episcopus hoc discernat: nihil communicantibus clarissimis prouinciæ iudicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire ciuiles iudices: cum oporteat talia ecclesiastice examinari, & emẽdari animas delinquentium per ecclesiasticã mulctam secundum diuinas & sacras regulas quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. hæc ibi.

16 Non obstantibus igitur canonum & legum allegationibus, & impugnationibus antedictis patet clare, quòd Iudæorum, & aliorum infidelium fidẽ Christianam prauis dogmatibus impugnantiũ, seu aliàs modis pędictis contra fidẽ Christi delinquentiũ, & agẽ- A tiũ, cognitio, iudiciũ & punitio pertinet de iure ad iudices ecclesiasticos: quia ad episcopos & inquisitores hæreticæ prauitatis, & nõ ad principes seu dominos tẽporales: licet executio pertineat ad ipsos iudices seculares, qñ punitio transit in vindictam sanguinis: & sic delinquentes debeant animaduersione debita, hoc est vltimo supplicio castigari, prout in hęreticis de iure & consuetudine est fiendũ.

17 Propter huiusmodi rationes nonnulli aduersarij veritatis, tempore domini Vrbani papę v. opposuerunt se episcopo Barchinon. B & dicto inquisitori fratri Nicolao Eymerici in Aragonia, qui tenebant captum † Astruchum de Piera Iudæum Barchinonen. conuictum pariter & confessum, quòd dæmones inuocauerat, sacrificauerat, responsa expectauerat & habuerat: allegantes contra dictos episcopum & inquisitorem, Iudæum propter pędicta non esse de foro eorum, sed potius domini temporalis: & tandem dictus Iudæus fuit positus in sequestro, in posse domini episcopi Ilerdensis, & deducta causa in C Romana curia, coram domino Gregorio Papa xj. & auditis partibus hinc & inde, demũ idem dñs noster Papa Gregorius in publico consistorio mandauit dominis Cardinalibus Bononiñ. & † Mutiñ. quatenus scriberent & mandarent dicto domino episcopo Ilerdensi, quòd infra terminum certum, dictum Iudæum antedictis episcopo Barchinon. & fratri Nicolao Eymerici inquisitori restituisset & assignasset realiter, & de facto. Qui antedicti domini Cardinales, eidẽ episcopo Ilerden. hoc mandauerunt, per suas literas teno- D ris sequentis:

Miseratione diuina Guido Portuensis, & Aegidius Tusculanus episcopi sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinales, venerabili in Christo patri domino episcopo Ilerdensi salutem in domino. De mandato sanctissimi in Christo patris & domini nostri dñi Gregorij diuina prouidentia Papę xj. viuę vocis oraculo nobis facto, tenore præsentium vobis pręcipimus & mãdamus, quatenus † Astruchum de Piera Iudæum Barchinon. penes E vos & in vestra custodia certis de causis (vt dicitur) existentem, venerabili in Christo patri domino episcopo Barchinon. & fratri Nicolao Eymerici inquisitori hęreticæ prauitatis, in terris cismarinis regis Aragonię: vel ab eis certũ mandatũ habẽtibus, infra sexdecim dierum spatium à præsentatione seu notificatione præsentium vobis facta immediate sequentium, tradatis, liberetis, & realiter assignetis. Datum Auinione sub nostris sigillis, anno

anno à natiuitate domini MCCCLXXI. Inditione IX. Die decima mẽsis Aprilis, Pontificatus prædicti dñi nostri Papæ anno primo.

Iudæus qui dæmones inuocauit abiurauit

Quo Iudæo recuperato, præfati episcopus & inquisitor eundẽ Iudæum Barchin. in ecclesia cathedrali, in festo Circuncisionis dominicę fecerunt publice abiurare, & eundem sententialiter carceri perpetuo mancipar ũt.

QVAESTIO XLVII.

De excommunicatis animo pertinaci per annum manentibus in excommunicatione.

Summarium.

1 *Excommunicatio pœna spiritualis est pro mortali culpa inflicta.*
2 *In causa fidei excommunicantur aliqui in tribus casibus, & quibus.*
3 *Excommunicati pręfati postquam per annum in tali excommunicatione sorduerint, vt hæretici sunt condemnandi.*
4 *Hęreticus quomodo condemnetur tam pœnitens, quàm impœnitens.*
5 *Consimili modo condemnandi sunt dicti excõicati.*
6 *Excommunicati ob alias causas per annũ sic perseuerantes, hęresis suspicionem incurrunt.*
7 *Cum huiusmodi excommunicatis quo pacto sit procedendum.*
8 *Si citati tempore statuto non compareant, post annum quid agendum.*
9 *Et quid, si priusquàm annus elabatur, compareant.*
10 *Et quid si intra terminum pręscriptum.*

Qvadragesima septima quæstio est, Excommunicati, qui in excõmunicatione per annum steterint animo contumaci seu pertinaci; an vt suspecti de hæresi, vel vt hæretici sint habendi sic, quòd inquisitorum hæreticorum iudicio sint subiecti?

Ranch. de hære. c. 9. nu. 3. Siman. cath. inst. tit. 27. n. 4. scho. 53

1 Ad hanc respondemus, quòd excommunicationis sententia quædam est pœna spiritualis, quæ semper infligitur iudicio ecclesiæ pro mortali culpa, quia pro contumacia, & inobedientia vel iuris vel iudicis. Hæc autẽ cõtumacia interdum est in causa fidei, interdum in causa alterius rei: & cõsequenter excommunicatio interdum fertur propter contumaciã in causa fidei: interdum fertur propter contumaciam in causa alterius rei.

De excõicatis in causa fidei.

2 Sunt igitur excommunicati in duplici genere. quidam nanque sunt excommunicati in causa fidei; & hoc est in tribus casibus, quia vel pro eo quia fuerunt citati responsuri de fide, & renuerunt respondere seu comparere, & vt contumaces in causa fidei non ip-

A so iure, sed à iudice excommunicantur, iuxta c. Cum contumacia. de hære. lib. 6.

Vel quia impedierunt officium inquisitionis directe vel indirecte, seu ad hoc præstiterunt auxilium, consiliũ, vel fauorem. & isti ipso iure sunt excommunicationis mucrone percussi, iuxta c. Vt inquisitionis. §. ꝓhibem⁹.

Vel quia crediderunt, receptarunt, defensarunt, seu fauerunt hæreticis. isti etiam ipso iure sunt excommunicati, iuxta c. Excommunicamus itaque. §. credentes.

B 3 Omnes isti excõmunicati in causa fidei, si per annum steterint in illa excõmunicatione animo pertinaci, non vt suspecti de hæresi tantum, sed vt heretici sunt condemnandi, vt patet de prædictis citatis in c. Cum contumacia. De impedientibus patet etiã eo. tit. c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. De credẽtibus, receptatoribus, defensoribus & fautoribus eod. c. Excõmunicamus itaque. §. credentes. Isti omnes sunt vt hæretici condemnãdi: nõ dicit ꝙ sint hæretici, quia fortasse non sunt, C quia in veritate non habuerunt errorẽ in mẽte, nec pertinaciam in defensando errorem in voluntate, quę faciunt hęreticum proprie: sed citati non comparuerunt timore, vel impediuerunt officiũ inquisitionis, seu fauerunt hæreticis, fauore, seu pecunię amore: sed dicit quòd sunt vt hæretici condemnandi. Nã sicut notat Archidiacon⁹ super c. Accusatus. de hære. lib. 6. in verbo orta. in prin. excõmunicatus in causa fidei, qui per annũ sic stetit, & si in veritate hæreticus non sit, ab ecclesia D tamen, quę iudicat per exteriora, potest vt hæreticus condemnari.

Relat supra fol. 151. col. 1

4 Sed videamus quomodo hæreticus condemnatur, & tunc videbitur quomodo talis excommunicatus debeat condemnari. Hęreticus nanque sic condemnatur, quia vel vult ab erroribus resilire, & eos abiurare, & satisfactionẽ ad arbitriũ episcopi & inquisitoris congruã exhibere, vel non. Si sic, abiurat iuxta c. Ad abolendã. §. præsenti. de hęre. & carceri perpetuo per sentẽtiã † detruditur, iuxta c. Excõicamus. 2. §. si qui vero. Si autẽ nõ vult E ab erroribus resilire, nec illos abiurare, nec satisfactionẽ ad arbitriũ episcopi & inquisitoris congruã exhibere, traditur vt impęnitens brachio seculari, animaduersione debita puniẽdus, iuxta all. c. Ad abolendã. §. pręsenti.

† Aliàs, mancipatur.

5 Pari forma est excõicatus ꝑ annũ in causa fidei, condẽnandus. Nã si vult abiurare errores, pro quibus est citatus, de fide responsurus, & excõicatus, vel impedimẽtũ inquisitionis officij, seu fautoriã, receptationẽ, & defensionẽ, ꝑ quibus fuit excõicatus, recipit̃ ad mi-

sericordiam, vt de pœnitentibus hæreticis statim est dictum. Si autem non vult, tanquã impœnitens hæreticus & contumax est tradendus curiæ seculari (vt de impœnitentibus hæreticis mox est dictum) vltimo supplicio feriendus.

6 Quidam vero sunt excommunicati non in causa fidei, sed pro contumacia in causa alterius rei, vtpote quia citati responsuri super quibusdam articulis, qui non erant fidei, vel alia ex causa renuerunt comparere: vel quia istud vel illud infra certum tempus eis præfixum noluerunt restituere, & similia: siue sint excommunicati à iudice (vt dictum est) siue à iure; vtpote, quia clericum vulnerauerunt, vel similia: omnes isti sic pro contumacia nõ in causa fidei, sed alterius rei excommunicati, si in illa excommunicatione stant per annum animo indurato, non carent scrupulo hæreticæ prauitatis; immo leuiter de hæresi statim efficiuntur suspecti; iuxta. c. Grauem. de pœnis. & argu. de ęta. & quali. Cum bonæ. Nec, vt dicit Hosti. in sum. tit. de hæret. §. qualiter quis deprehendatur in hæresim. facias vim in eo, quod decretales illæ prædictæ loquuntur de biennio & triennio. narrant enim factum, quia sic contigerat; sed idẽ est etiam si per annum. Concordat glo. in c. all. Grauem. de pœnis. super verbo, hæreticæ prauitatis. & glo. in c. Excommunicamus itaque. in. §. qui autem. super verbo, condemnentur. de hære. lib. 5. Concordat & Archidiaconus in c. Accusatus. lib. 6. tit. de hære. super verbo, orta. Concordat & Host. vbi supra. Omnes isti notant, quòd si quis per annum excommunicatus stetit pro contumacia in causa, quæ non sit fidei, efficitur suspectus leuiter de hæresi, & vt responsurus de fide, potest citari.

Fel. c. Excõicamus 1. de hære. Careri. tract. de hæret. nu. 21.

Vide Schol. 13 part. 2.

Qualiter sit procedendum contra excommunicatos non ex causa fidei, postquam per unum aut plures annos in excommunicatione steterint.

7 Qualiter autem contra huiusmodi excõmunicatos per annum, non in causa fidei sit procedendum, considerandum est, quòd dominus † Ennecus episcopus Gerundensis, & frater Nicolaus Eymerici inquisitor anno Domini † MCCCLXVIII. congregauerunt solemne concilium tam iuristarum, quàm personarum religiosarum peritarum, vt de concordi consilio daretur modus iuri consonus contra excommunicatos per plures annos, A per episcopos & inquisitores amodo procedendi: & habita diuturna collatione modus, qui sequitur, est inuentus, & approbatus, & in libro curiæ episcopi insertus, ad habendã de eo memoriam in futurum. modus autem talis est:

† Aliàs, Hericus. † Aliàs. 1358.

Excommunicatus nanque per vnum annum continuum, vel per plures suspectus est de hæresi leuiter, ratione contumaciæ ad ecclesiam tanto tempore continuatæ: vt patet per c. Grauem. extra de pœnis. & per c. Cũ bonæ. de æta. & quali. & per notata per B Hosti. in summa, tit. de hære. §. qualiter quis deprehendatur in hæresim. Suspectus autem de hæresi, quatenus de fide respondeat, est citandus, vt videatur si ambulat in tenebris, vel in luce. Citetur ergo per episcopum, vel inquisitorem, vel eorum alterum responsurus de fide: cui vt compareat terminus congruus assignetur, infra quem, nisi comparuerit, sit excommunicatus: in literis citationis ponatur hoc verbum; responsurus de fide; iuxta notata per Archidiaconum in c. Accusatus. de hære. lib. 6. super verbo, orta. in principio. & iuxta notata per Host. in c. Inter sollicitudines. de pur. ca. §. 1. Citatus igitur taliter vel C comparet infra terminum, vel renuit comparere. Si renuit comparere, eo facto est excõmunicatus tãquam contumax in causa fidei; & consequenter aggrauatur, quia iam fit suspectus de hæresi vehementer, per c. Cũ contumacia. extra de hęret. lib. 6.

Videto hic Scho. 53. par. 2.

8 Tunc vel infra illum annum comparet, vel non. Si non, tunc anno elapso est vt hæreticus condemnandus: transiuit enim suspicio leuis in vehementem, & vehemens in violentam, vt patet in c. all. Cum contumacia. D de hæret. lib. 6. & per notata ibidem per Io. And. & Archidiaconum. Taliter autem condemnandus vel ante sentẽtiam rediit ad gremium ecclesiæ paratus facere, quæ ecclesia voluerit mandare: & tunc recipitur ad misericordiam, & recipitur vt hæreticus pœnitens ad abiurationem, & carcerem perpetuum; iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. de hæret. lib. 5. et eod. tit. c. Excommunicamus. 2.

Si autem redire noluerit, vt impœnitens hæreticus est relinquendus brachio seculari, E animaduersione debita puniendus, per alle. c. Ad abolendam. §. præsenti.

9 Si autem infra illum annum comparuerit, quia excommunicationem in causa fidei contumaciter sustinuit, abiurabit vt suspectus de hæresi vehementer; iuxta c. Accusatus. in prin. de hæret. lib. 6. Quo facto interrogabitur de fide, & articulis, pro quo ad responden-

spondendum primo citatus fuerat vt suspe- A
ctus de hæresi leuiter: quia fuerat per vnum annum, vel plures annos in excommunicatione pro cōtumacia. Et tunc vel respōdet catholice, vel non: Si non, fiet processus communis per c. Ad abolendam. extra de hę ret. lib. 5. Si autem respondet catholice, dicetur sibi; Charissime, tu videris catholicus verbo, quia dicis quòd credis quod ecclesia mādat: sed contradicis facto, quia non facis prout ecclesia tibi iubet, immo resistis eidem contumaciter. Quare vt videremus clare de tua credentia: & si ambulas in tenebris vel in lu- B
ce, te citari fecimus; sed comparere & respōdere renuisti. Tunc attenta conditione personæ & negotij, pro quo est excommunicatus, qualitate: & attentis attendendis, assignabitur sibi tempus conueniens trium mensiū, vel quatuor, vel plurium, & mandabitur sibi, & mandando monebitur literatorie, quatenus infra illud tempus faciat se absolui, aliàs ex tunc prout ex nunc, & econtra, excommunicationis sit vinculo innodatus. Tunc si paret mandato & monitioni, habebitur intentum: si autem non, & permiserit se incidere C
in dictam excōmunicationem, sequetur processus prędictus: quia vel infra annum paruerit, vel non: & si sic, vel si non, fiat vt dictum est prius: & per prędictum modum procedetur in primo casu, scilicet, quando excommunicatus pro contumacia per vnum annum, vel plures, citatus responsurus de fide, noluerit comparere.

10 Si autem talis excommunicatus, & respōsurus de fide citatus, infra terminum comparuerit assignatum, fiet processus prędictus: D
nam interrogabitur de fide & articulis fidei. Et tunc vel respondebit catholice, vel non. Si non, fiet processus communis per c. alle. Ad abolendam. tanquam contra illum, qui in hæresim incidit manifeste; quia propria cōfessione. Si autem respondet catholice, procedetur vt dictum est ante. Nam quia bene respondet verbo, sed contradicit facto, assignabitur (vt dictum est) competens tempus, & mandabitur eidem, & præcipiendo monebitur, quatenus infra illud tempus, & ei tres terminos assignatos, vel vnum pro trino edicto, faciat se absolui; aliàs tāquam contumax E
in causa fidei sit excommunicatus. Tunc vel permittit se noua excommunicatione ligari non parendo, vel non: Si non, habetur intentum: nihilominus potest sibi indici abiuratio pro leui suspicione, quam incurrit: quia vltra quàm per annum sustinuit excommunicationem animo indurato. Si autem permittit se excommunicari non parendo, fiet vt dictum est; quia vel per annum sustinet dictam excommunicationem, vel non: Si nō, habetur intentum; sed abiurat vt su pectus de hæresi vehementer per c. Cum contumacia. Si autem sustinet per annum animo indurato: vel ante sententiam paret, vel non: si sic, habetur intentum; sed recipitur ad misericordiam vt hæreticus pœnitens ad abiurationem, iuxta c. Ad abolendam. de hæreti. lib. 5. & carcerem perpetuum, iuxta c. Excōmunicamus. 2. de hæret. lib. 5. licet post sententiam in carcere possit dispensari, iuxta. c. Vt commissi. de hæret. lib. 6. Si autem ante sententiam non paret, tradetur per sententiam vt hæreticus impœnitens curiæ seculari vltimo supplicio feriendus, vt in c. alleg. Ad abolendam. Et ecce modus contra excommunicatos pro contumacia vltra quàm per annum per ecclesiam procedendi.

QVAESTIO XLVIII.

De Schismaticis.

Summarium.

1 *Differentia inter hæresim & schisma.*
2 *Diuidi ab ecclesia bifariam contingit.*
3 *Schismatici aliqui non sunt hęretici, & qui.*
4 *Aliqui vere sunt hæretici, & vt tales tractandi.*

Quadragesima octaua quæstio est, Schismatici an hæretici sint habendi sic, ut inquisitoris hęreticorum iudicio sint subiecti? *S. Ant. 2 par. ti. 3. cap. 11. Turrecr. de eccl. li. 4. par. 1. capit. 1. Schol. 54*

1 Ad hanc respondemus, quod inter schisma & hæresim est differentia, vt habetur 24. q. 3. c. Inter hæresim. Nam schisma dicit diuisionem: hęresis autem errorem. vnde à schismate dicti sunt schismatici, quia ab ecclesia diuisi.

2 Aliqui autem ab ecclesia duobus modis possunt diuidi, loquendo de his qui fidem receperunt. Quidam nanque sunt diuisi ab ecclesia quo ad obedientiam solam, nullum habentes de credendis errorem in mente, nec de defendendo errorem, pertinaciam in voluntate:

3 Et tales non sunt hæretici in re, nec habendi, postquàm non habent errorem in mēte, nec pertinaciam in voluntate; nec aliàs apparet, quòd male sapiant de articulis fidei, & ecclesiæ sacramentis, seu ecclesiastica potestate; licet moti malitia, superbia, vel auaritia, seu aliàs deuient ab obedientia ecclesiæ. Attamen licet isti non sint hæretici, sunt

tamen multum ad hæresim dispositi, vt dicitur vbi prius. Nam in eo ꝙ se diuidunt ab ecclesia, & nolunt ei obedire in agendis, leuiter prorumpunt, quòd non obediant in credendis.

4 Quidam vero sunt diuisi ab ecclesia non solum quo ad obediētiam, verum etiam quo ad credentiam; quia nolunt credere determinationibus ecclesiæ, vt de fide factis: vt pote, ꝙ spiritus sanctus procedat à patre & filio, vt ecclesia determinauit de sum. tri. & fide cath. li. 6. c. unico. & similibus. Et tales vt hæretici sunt habendi: quia habent, eorum quæ sunt fidei, & credere tenentur, errorem in mente, & pertinaciam in voluntate: cum post deprehensionem erroris ad arbitrium ecclesię noluerint hæresim abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, vt patet clare extra de hære. lib. 5. c. Ad abolendam. §. præsenti.

Videto Schol. 54. p. 2.

QVAESTIO XXXXIX.

De Apostatis.

Summarium.

1 *Apostasia triplex, & quæ.*
2 *Apostatæ ab ordine, & à statu regulari non sunt hæretici.*
3 *Apostatæ manentes in excommunicatione totum annum, fiunt suspecti de hæresi.*
4 *Apostatę à fide sunt hæretici.*
5 *Qui metu mortis fidem abnegant, vt pęnitentes hęretici recipiendi sunt, si reuertantur.*

Alfon. Cast. de iust. hæret. puni. li. 1. c. 7. et 23. Simā. catho. insti. tit. 7. Schol. 55

Qvadragesima nona quęstio est, Apostatæ an hæretici sint habendi sic, vt inquisitoris hæreticorum iudicio sint subiecti?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ est apostasia quædam ab ordine clericali; est apostasia à statu regulari; & est apostasia quædam à veritate Christianitatis & fidei.

2 Qui primo modo apostatant, à fide credendorum ex hoc non deuiant: quare nec hæretici sunt, nec iudicio inquisitoris subiecti sunt. Qui secundo modo apostatāt, ex eo ꝙ sic apostatant, etiam à fide non deuiant: quare nec hæretici sunt, nec iudicio inquisitoris subiecti sunt.

3 Quia vero tales apostatæ à regulari tramite excommunicati sunt, extra de cle. vel mo. lib. 6. Vt periculosa. si in excommunicatione illa & apostasia per annum animo indurato persistunt, quia redire ad religionem nolunt, nec tēpus transferēdi ad religionem illam, quam dimiserunt, vel ad aliam habēt, nec obtinuerunt euidenter, de hæresi suspecti sunt, iuxta c. Grauem. de pœnis. & de fide

A responsuri, citari possunt: & potest procedi contra tales per episcopum & inquisitorem coniunctim, vel diuisim prout dictum est in quadragesima septima quæstione.

4 Qui vero tertio modo apostatant, eo ꝙ sic apostatant, à fide etiam & ab ecclesia totaliter deuiant. Et tales hæretici, immo infideles habendi sunt: & si haberi possunt, de eis sicut de cæteris hæreticis est agendum: quia si nolunt resilire, vt hæretici impœnitentes traduntur curiæ seculari: si autem velint, recipiuntur ad misericordiam prout hæretici pœnitentes: iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. lib. 5. Concordat Ray. tit. de aposta. §. reuertētes. vbi dicit, ꝙ reuertentes ab apostotasię psidia, cum fuerint hæretici tanquàm reuertentes ab hæresi sunt recipiendi.

B

Relat... pra f... 73. c...

5 Illi vero qui metu mortis fidē abnegāt, & erroribus non sunt credētes, licet vere hæretici non sint, postquàm non habent errorē in mente, iudicio tamen ecclesiæ, quæ habet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici habendi sunt: & si reuertantur, vt pœnitentes hæretici recipiēdi sunt. non enim metus mortis est metus cadens in constantem virum ad fidem Christi abnegandam; nam satius est mori, quàm abnegare, vel vesci idolothytis, vt dicit August. & recitatur 32. q. 4. c. Sicut. Cōcordat Raymundus tit. de aposta. §. circa istas. Et S. Thomas secunda secundæ q. 12. & Host. tit. de apostatis. §. qualiter.

C

Videt... Schol. 1... par. 1.

QVAESTIO L.

D

De Credentibus hæreticorum.

Summarium.

1 *Credentes hęreticorum sunt in duplici genere, & quidam sunt hęretici.*
2 *Iudicantur aliqui hęreticorum erroribus adhęrere, tum ex verbis tum ex factis.*
3 *Quibus factis præsumatur quispiam credere erroribus hęreticorum.*
4 *Sunt alij credentes hęreticorum, non quidem hæretici, sed suspecti:*
5 *Et his abiuratio vel purgatio est indicenda.*

E

Zanch. d... hæret c... Alfon. C... str. de iu... hæret. p... ni. lib. 1... cap. 17... Schol. 56

Qvinquagesima quæstio est, Hæreticorum credentes qui dicēdi sunt; & si hæretici habendi sunt?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ credētes hæreticorum sunt in duplici genere. quidam namque sunt hæreticorum credentes, qui credunt eorum erroribus, & hæresibus, & isti sunt excommunicati, iuxta c. Excommunicamus. 1. §. credentes. de hæ-

de hære. lib.5. & etiam sunt hæretici; & tales habẽdi sunt, vt in eo. tit. Excommunicamus. 2. in fi. vbi præmissis varijs hæreticorum sectis dicitur sic: „Credentes autem eorum er„roribus hæreticos similiter iudicamus.

2 Iudicantur autem aliqui credere hæreticorum erroribus ex eorum verbis atque factis. Verbis quidem, vt confessione propria, dicendo se credere erroribus talium: Vel facti euidentia publice prædicando, seu defẽdẽdo illorũ errores: Vel testiũ productione legitima, vt si conuincantur per testes, quòd errores talium diuulgarunt, seu dogmatizarunt. de verborum signifi. c. Super quibusdã. vbi hæretici declarantur, qui publice prędicant & profitentur, & defendunt errorem; Vel qui cõuicti sunt per testes talia publicasse, & glo. ad idem super c. Ad abolendam. §. præsenti. & verbo deprehensus.

Relat. supra fol. 73. col. 2.

3 Factis autem, vt si hæreticos adorauerint (eorum verbis vtendo) reuerentiam eis suo more exhibuerint, consolationem vel communionem ab eis receperint, seu similia, quę ad ritum eorum pertinent, perpetrauerint: sermones eorum & prædicationes non tantũ semel, vel bis, sed frequentius audierint; & similia egerint, per quę eorum animus, quòd credant eorum erroribus, apud iudicem per exteriora probabiliter conuincatur. Ex factis enim præsumitur de affectu: ad hoc arg. 32. q. 5. Qui viderit. & C. de dolo. l. Dolum. de bigamis. Nuper. nec refert etiam, an quis voluntatem suam verbis exprimat, an factis. ff. de legibus. l. Contra legem. & notatur 20. q. 1. Quem progenitores. immo plus est facto quàm verbo aliquid facere. argu. de appella. Dilecti. Magis enim est standum factis, quàm verbis, vt docet Christus Matth. 21. Conuincuntur igitur aliqui esse credentes hæreticorum erroribus, verbis & factis: dico factis in quibus ritus hæreticorũ exprimũtur.

4 Quidam alij sunt hæreticorum credentes, de quibus non apparet clare, quòd credant eorum erroribus, sed videntur credere hæreticorum verbis, iussionibus & operibus; vt pote quia ad eorum dictum vadunt & veniunt, sermones eorum (licet raro) audiunt, literas eorum hinc inde deferunt, eis seruiũt, libros suscipiunt nec comburunt, alimoniã eis deferunt, ducatum præbent, eos visitant, & alia faciunt, in quibus de ritu hęreticorũ nihil ostenditur.

5 Tales enim non iudicantur credentes hæreticorum hæresibus, nec hæretici sunt habendi; sed non carent suspicione vehementi vel leui, secundum quòd maiora vel minora in eis indicia apparebunt: & consequenter est eis abiuratio seu purgatio indicẽda, iuxta c. Excommunicamus. 1. §. qui vero inuenti fuerint sola suspicione notabiles, &c. de hęre. lib. 5. & eo. c. §. credentes. & c. Accusatus. in princ. eod. tit. lib. 6. Sunt enim tales suspecti, quòd credant hæreticorum erroribus. His concordat Archidiaconus in c. Quicunque. super verbo, credentes. de hære. lib. 6. Et Guido Fulcodius, postmodum Papa Clemẽs iiij. in consultationibus ad inquisitores hæreticæ prauitatis. q. 9.

QVAESTIO LI.

De Receptatoribus hæreticorum.

Summarium.

1 *Recipientium hæreticos duplex genus est.*
2 *Receptatores hęreticorum quando culpa vacent, & quando non.*
3 *Qui proprie receptatores appellentur hæreticorũ:*
4 *Et qui ex his hęretici habendi sint, qui vero tantum suspecti.*
5 *Hæreticorum receptores qui dicantur proprie:*
6 *Et quando cũ culpa, & hæretici sint, quando non.*

Qvinquagesima prima quæstio est, Hæreticorum receptatores qui dicendi sunt; & si hæretici habendi sunt?

Siman. catho. insti. ti. 15. n. 14. Locat. iudi. inquisit. uer. Receptator. Schol. 57

1 Ad hanc respondemus, quòd recipientes hæreticos in domibus suis sunt in duplici genere. Quidam nanque sunt, qui non tantum semel, neque bis, sed pluries & frequenter hæreticos recipiunt: & isti proprie & secundum vim vocabuli dicuntur receptatores, à receptando, quod est verbum frequentatiuum: & inde dicitur receptaculum domus vel hospitium, in quo hęretici frequenter & pluries conueniunt ad docendum, vel ad morandum.

2 Et tales receptatores quandoque sunt sine culpa, vtputa si ignoranter hoc faciunt, vt quia eorum errores nesciunt, nec aliquid sinistrum de eis unquam audierunt, nec suspicati sunt. Aliquando sunt in culpa, utpote quando eorum errores sciunt, & quòd ecclesia pro illis, eos persequitur non ignorant, & nihilominus eos latenter & frequenter receptant, ne ad manus ecclesię perueniant.

3 Tales enim proprie sunt & dicuntur hæreticorum receptatores, & de talibus loquũtur iura: & isti tales sunt excommunicati, iuxta c. de hæret. Excommunicamus. 1. §. credentes. lib. 5.

4 Et si credant ipsorum hæreticorum erroribus

ribus hæretici sunt: quia credentes iudicari possunt, si constat. Si autem non, suspecti vehementer de tali hęresum credentia habēdi sunt, & est eis abiuratio, & purgatio canonica indicenda, iuxta c. Excōmunicamus. 1. §. qui autē inuenti fuerint. de hær. lib. 5. & c. Accusatus. eod. tit. lib. 6.

5 Quidam autem non pluries & frequenter, sed tantum semel, vel bis hæreticos receperunt; & isti non videntur proprie posse dici receptatores, quia non frequentarunt, sed receptores, quia eos receperunt, sed non receptarunt: licet Archidiaconus dicat contrarium in c. Quicunque. super verbo, receptatores. & etiam Guido Fulcodius prædictus in consultationibus ad inquisitores hæreticæ prauitatis. q. 11. qui volunt tales etiam dici & esse receptatores: de quo non est magna vis: nam non de verbis curamus, sed de factis.

6 Isti enim siue dicantur receptores, siue receptatores, quandoque sunt in culpa, quandoq; nō, vt statim de proprie receptatoribus dictū est. Nā si isti semel, vel bis receperunt latēter quos sciunt hæreticos esse, vt nō perueniant ad manus ecclesiæ; si credant eorum erroribus, credentes & hæretici sunt. Si autē hoc non apparet, ex tali receptione vehemēter, ne credāt eorum erroribus, suspecti sunt, & excommunicati, vt de hære. lib. 5. c. Excōmunicamus. 1. §. credentes. & est eis abiuratio indicēda, vt dictum est statim, iuxta c. Accusatus. in prin. His concordat cōcilium prouinciale Tarraconen. cui interfuit frater Raymundus de Penna forti, de quo supra parte ista secunda.

QVAESTIO LII.

De defensoribus hæreticorum.

Summarium.

1 *Defensores hęreticorum in duplici sunt differētia.*
2 *Defendunt aliqui non errorem, sed personam.*
3 *Et hi pro modo defensionis suspecti de hæresi fiunt vehementer, aut leuiter.*

Zanch. de hæret. c. 4 Reper. in quisi. uer. Defensores. Scho. 58.

QVinquagesima secunda quæstio est, Hæreticorum defensores qui dicendi sunt; & si hæretici dicendi sunt?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ hęreticorum defensores sunt in duplici genere. quidam namque sunt qui defendunt hæreticorum errorem, & ij damnabiliores sunt illis qui errant: & non solum hæretici, immo hæresiarchæ habendi sunt, vt

A patet 24. q. 3. Qui aliorum. & de his defensoribus communiter non loquuntur iura, quia isti ab hæreticis non distinguuntur; & in his habet locum cap. Ad abolendam. §. præsenti. de hære. lib. 5.

2 Quidam alij sunt, qui non defendunt errorem, sed personam errantem, vtpote illi, qui resistunt viribus & potentia, ne hæretici ad manus iudicis fidei veniant examinandi, vel puniendi, & similia: & tales sunt excōmunicati, iuxta c. allegatum, Excōmunicamus. 1. § credentes.

B 3 Et tales hæretici non sunt, postquam errorem non defendunt. arg. de sum. trin. & fide cath. c. Damnamus. sed suspecti de illorū hæreticorum erroribus sunt vehemēter, vel leuiter† secundum defensionem, quam fecerunt: & debent abiurare, iuxta c. Accusatus. frequenter alleg. de hæret. lib. 6. His concordant Archidiaconus in c. Quicunque. super verbo, defensores. & Guido Fulcodius prædictus in consultationibus ad inquisitores hæreticæ prauitatis. q. 12. & prædictum concilium
C Tarraconense.

† Aliàs, secundum modū defensionis.

QVAESTIO LIII.

De fautoribus hæreticorum.

Summarium.

1 *Publica auctoritate fungentes quomodo per omissionem hæreticis fauere censeantur:*
2 *Et quomodo per commissionem.*
3 *Priuatæ personæ ex sola omissione non dicuntur hęreticorum fautores:*
D 4 *Sed commissione, & quæ committendo.*
5 *Fautores hęreticorum excommunicationē, & alias pœnas incurrunt.*

Turrecr. de Eccle. lib. 4. p. 2 cap. 21. Zanch. de hęret. c. 5 Lucer. inquisi. uer. Fautor. Schol. 59

QVinquagesimatertia quęstio est, Hęreticorū fautores qui dicendi sunt: & si hæretici habendi sunt?

1 Ad hanc respondemus, ꝙ fauentes hæreticis sunt in duplici genere. Quidam namque sunt, qui publica funguntur auctoritate, hoc est publicæ personæ, vt domini
E temporales, eorum balliui, Veguerij, & officiales cæteri: & tales fauent & fautores esse possunt hæreticorū duobus modis: quia interdum omittendo, interdum committēdo. omittendo quidem ea facere circa hęreticos vel suspectos, infamatos vel credentes, receptatores, defensores, & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur: cum tamen ab episcopis & inquisitoribus, vel eorum altero requiruntur: vt pote, si eos non capiant, vel captos,

ptos diligenter non custodiant, vel infra districtũ suum ad locum, de quo eis mandabitur, non deducant, ac executionem promptã de eis nõ faciant, & similia: vt patet extra de hære. lib. 6. c. Vt inquisitionis. in princ.

2 Committendo autem; vtpote, si captos huiusmodi absque episcopi & inquisitoris, vel alterius ipsorum licentia, vel mandato, à carcere liberent; vel processum, iudicium, vel sententiam eorum directe vel indirecte impediant, & similia peragant, vt patet c. all. Vt inquisitionis. §. prohibemus. omnes isti fautores sunt, & etiam excommunicati ipso iure: in qua si per annũ steterint animo pertinaci, extunc vt hæretici condemnantur, vt clare patet c. & §. alleg.

3 Quidam autem sunt, qui publica non funguntur auctoritate, sed sunt personæ priuatæ: & isti non dicuntur fauere, nec fautores esse ex sola omissione: vnde si hæreticos nõ capiant, non dicuntur fauere, nec fautores esse: vel nõ custodiant, & similia, etiam si requisiti non faciant, quia non tenentur ad hoc, vel non tenebantur.

Circa hec legito Schol. 59 p. 2.

4 Dicuntur autem fauere & fautores esse cõmissione, vt si hęreticos seu captos pro hæresi, propria temeritate à carcere liberẽt; vel auxilium, consilium, vel fauorem ad liberandum præstent; vel liberatos taliter associent, vt non capiantur; vel capientibus se opponunt; ac aliàs processum, iudicium, & sententiam in causa fidei directe vel indirecte impedire præsumant; vel ad impediendum præstant consilium, auxilium, vel fauorem.

5 Omnes tales fautores sunt, & excommunicati sunt ipso iure, & duodecim magnas pœnas incurrunt, vt patet extra de hære. lib. 5. c. Excommunicamus. 1. §. credentes. & c. alleg. Vt inquisitionis. §. prohibemus. in qua excommunicatione, si per annum steterint animo pertinaci, extunc sunt vt hæretici condemnandi, vt eo. c. & §. alle. Vt inquisitionis. §. prohibemus. Et nihilominus fautores sunt, & dici possunt prædicti omnes receptatores & defensores, de quibus est supra actum quęstionibus duabus proximis. Cõcordat his Archidia. super c. Quicũque. & uer. fautores. de hæret. lib. 6. Et Guido Fulcodius prædic. q. 10. & prædic. concil. Tarraconen.

Eas numerat ibi Hosti. nu. 3. fol. 114

QVAESTIO LIIII.

De impeditorib. officii inquisitionis.

Summarium.

1 *Impedire directe officium sanctæ Inquisitionis, qui nam dicantur.*

A 2 *Impedientes directe sanctum officium excommunicati quidem sunt, sed non ex hoc hæretici.*

3 *Quo pacto indirecte impediatur sanctum officium.*

4 *Explicatio c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.*

5 *Contra omnes impeditores præfatos procedi potest tanquam contra fautores hęreticorum.*

QVinquagesima quarta quæstio est, Impeditores officij inquisitionis hęreticæ prauitatis, qui sunt; & si hæretici dicẽdi sunt?

Zanch. de hęre. cap. 31. Lucerna & Repert. inqui. ver. impediẽtes. Scho. 60.

1 Ad hanc respondemus, quod huiusmodi impeditores sunt in duplici genere. Quidam nanque sunt, qui impediunt directe; vtpote, qui captos pro hæresis crimine à carcere propria temeritate liberant; vel processus inquisitionis lacerant, testes in causa fidei pro eo quia testificati sunt, vulnerãt: vel si dominus temporalis statuat, quòd nullus nisi ipse de hoc crimine cognoscat, & quod nullus nisi sibi de hoc crimine accusari possit, nec testificari, nisi coram eo, & similia: Isti impediunt directe iuxta notata per Io. And. in c. Statutum. super verbo, directe. de hære. lib. 6. Et qui processum, iudicium, vel sententiã, in causa fidei directe impediunt; vel qui ad hæc agenda pręstiterunt cõsilium, auxilium, vel fauorem.

2 Et tales licet sint multum culpabiles, non tamen sunt ex hoc hæretici iudicandi, nisi aliter appareret, quòd haberent errorem in mẽte, & pertinaciam in voluntate. Sunt tamen ipso iure excommunicationis mucrone percussi, iuxta c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. de hęre. in 6. sic quòd si in illa excommunicatione stant per annum animo pertinaci, extunc sunt vt hęretici condemnandi, vt patet c. & §. alleg.

3 Quidam vero sunt, qui impediunt indirecte; vtpote, qui statuunt, quòd nullus portet arma, nisi de familia domini temporalis: nam consequenter qui sunt de familia inquisitoris non possunt portare; quod est indirecte impedire. vel quòd nullus possit capere aliquem, vel capi facere, nisi dominus temporalis: nam consequenter qui sunt de familia inquisitoris non possunt capere, & similia, iuxta notata per Ioan. Andr. in cap. Statutum. super verbo, indirecte. & tales sunt minus culpabiles quàm primi: nec sunt hæretici, sed sunt excommunicati, iuxta allega. c. Vt inquisitionis. & etiam pręstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorẽ. Quòd si steterint ĩ illa excõicatione per annũ animo pertinaci, extũc sunt velut hæretici condemnandi per all. c. Vt inquisitionis. in §. prohibemus.

4 Quod est sic intelligendũ, vt dictum est supra q.47. quòd sicut hæretici si velint redire, recipiuntur ad misericordiam errore primitus abiurato: aliàs vt impœnitentes traduntur curiæ seculari, vt patet per c. Ad abolendam.§. præsenti.sic tales, qui vt impeditores fuerunt excommunicati, & steterunt per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, si volunt redire, abiurant impedimentũ & fautoriam, & ad misericordiam admittuntur: aliàs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio seculari.

Argu. c. Accusatus.§.vlt. de hęret. lib.6. Eymer.3.p. q.45.

Supra pag.83

5 Et vbi non stent per annum, nihilominus cõtra omnes impeditores huiusmodi potest procedi vt contra fautores hæreticorum, iuxta priuilegium domini Vrbani iiij. & Clemen. iiij. Alexandri, & aliorum summorum Pontificum ad inquisitores hæreticæ prauitatis generaliter, quod incipit. Præ cunctis, in quo sic habetur: Cæterum si forte, quod non credimus, aliqui cuiuscunque conditionis, huic negotio vobis commisso, se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt non possit procedi libere in eodem: immo nisi requisiti, illud fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiose; contra eos, tanquam contra hæreticorum fautores, & defensores, secundum sanctiones canonicas, freti eadem auctoritate intrepide procedatis.

QVAESTIO LV.

De Suspectis de hæresi.

Summarium.

1 *Suspicio de hęresi triplex, leuis, vehemẽs, maxima.*
2 *Leuis suspicio cur sic appellata:*
3 *Leuis suspicionis exempla.*
4 *Magna & vehemẽs suspicio quę dicatur, et quare.*
5 *Suspicionis vehementis exempla.*
6 *Maxima & violenta suspicio, quę sit.*
7 *Violentæ suspicionis exemplum.*
8 *Suspectorum de hęresi triplex genus, & qui dicantur leuiter suspecti.*
9 *Leuiter suspecto iniungi potest purgatio canonica:*
10 *Vel iniungi abiuratio de leui.*
11 *Suspecti vehementer qui dicantur.*
12 *Vehementer suspecto iniungenda est abiuratio de vehementi, & vt hæresim omnem generatim abiuret.*
13 *Quid faciendum si post abiurationem relabatur.*
14 *Casus in quibus iudicatur relapsus quispiam post abiurationem de vehementi.*
15 *Quid agendum si vehementer suspectus de hæresi recuset abiurare.*
16 *Violenter suspecti habentur vt hæretici, & qui nam tales reputentur.*

QVinquagesima quinta quæstio est, Suspecti de hæresi quot modis, & quibus dicendi sunt; & si in casu hęretici habendi sunt?

Alberti. de hæret. q.34.nu. 46. Siman.c tho. insti ti. 50. nu. 23. Schol. 61.

1 Ad hanc respõdemus, ꝙ in iure triplex suspicio de hæresi reperit; prima est modica, secunda magna, tertia maxima.

2 Prima est modica, quæ in iure vocatur suspicio leuis: ista habetur extra de hęre.lib. 6. c. Accusatus. in prin. vbi dicitur sic: Si autẽ leuis & modica suspicio illa fuit, quamquam ex hoc sit grauiter puniendus, nõ tamen debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur; tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis: vnde dicitur modica à modicis indiciis, & dicitur leuis à leuibus coniecturis:

3 Vtpote, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita ac moribus à communi cõuersatione fidelium deuiantes, vt patet extra de hęreticis, lib.5.c. Excommunicamus.1.in fine. & similia exercentes: tales namque leuiter de hæresi habentur suspecti: talia enim hæretici frequenter facere cõprobantur. De huiusmodi leui suspicione de hæresi habetur C. de hæreti.l.2.in fine. vbi dicitur sic: Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debent succumbere, qui vel leui argumẽto à iudicio catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare. Et huic sententiæ concordat Hosti. in summa. tit. de pręsumptionibus.§. finali. vbi dicit sic: Et notandum, quòd quamuis hæretici leui argumento detegantur: scilicet, ad hoc quòd suspecti habeantur, vt patet C. de hęre.l.2. non tamen debent, &c.

† Ali defens tione pellitu

4 Secunda suspicio est magna, quę in iure vocatur vehemens siue fortis, ita habetur extra de hære.lib.6.in prin. c. Accusatus. vbi sic habetur: Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quẽ de hoc crimine magna, & vehemẽs suspicio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio, &, non tenetur copulatiue, sed expositiue: vt notat Io. And. ibidem. Vehemens autem idem est quod fortis, vt dicit Archidiaconus super all. c. Accusatus. in verbo, vehemẽs. dicit enim ita: Dicũt Papias, & Hugutio ꝙ vehemens idẽ est, quod fortis, siue grãdis. Idẽ Greg. j. moralium super illo verbo Iob.1 c. Ventus vehemens irruit à regione deserti: Et glo. super illo verbo Actuum. 2. Factus est repẽte de cælo sonus tanquã aduenientis spiritus vehemẽtis: dicit, Hoc est vẽtus fortis. Et ĩ libro Catholicon appellato, ꝙ est de dictionibus

nibus

nibus,& earum significationibus,dicitur ita: „ Vehemens dicitur fortis; vnde dicimus aliquem vehementem habere causam cum habet fortem. hæc ibi: Ergo suspicio magna, dicitur vehemens siue fortis: & hęc suspicio dicitur magna, vehemens, siue fortis, tũ quia non nisi magnis vehementibus & fortibus defensationibus repellitur; tum quia ex magnis vehementibus ac fortibus oritur coniecturis,argumentis, & indicijs:

5 Vtpote,si aliqui comperiantur, qui eos, quos sciunt hæreticos fore, occultent,fauorẽ impendant, associent, visitent, munera offerant, recipiant, defensent, & similia exercentes: tales nanque vehementer de hæresi sunt suspecti, vt patet per alleg. c. Accusatus. §. illę vero. et per notata ibidem per Archidiaconum, cum non sit dubium eos facere talia in fauorem hęreticæ prauitatis.

6 Tertia suspicio,hoc est maxima, in iure vocatur violenta,vt patet extra de hæret.lib. 6.c.Cum contumacia. & c. Accusatus. & per notata per Archidiaco. & Ioan. And. super c. Accusatus. super verbo,vehemens. vbi sic dicunt:dicit vehemens,non tamen violenta. supra de pręsumptionibus.c.Literas. De hac suspicione loquitur canon dist.34. Quorundam. Et hęc præsumptio, seu suspicio dicitur violenta: tum quia violentat,cogit, & arctat iudicem ad credendum; nec † tergiuersatione refellitur qualicunque: tum quia ex violentis conuincentibus, atque coercentibus oritur coniecturis:

† Aliàs. defensatione repellitur.

7 Vt pote,si aliqui reperiantur, qui hæreticos adorauerint, seu eis reuerentiam suo more exhibuerint, cõsolationem vel cõmunionem ab eis receperint, vel similia, quæ ad ritum eorũ pertinent, perpetrauerint:tales nãque violenta suspicione de hæresi & hæreticorũ credentia sunt cõuicti,per c.Filij. & per c.Accusatus.extra de hære.lib.6. & per notata per Archidiaconũ super c. Quicunque hæreticos.in verbo,credẽtes. extra de hære.lib. 6.cum non sit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

8 Secundum hanc distinctionem dicendũ, quòd suspecti de hęresi sunt in triplici genere. nam quidam de hæresi sunt suspecti leuiter; quidam vehementer; quidam violenter. Leuiter sunt suspecti qui talia leuia & modica peragũt, ꝗ ex eis oritur leuis & modica suspicio contra eos de aliqua hæresi vel errore.

9 Et vbi quis sic inuenitur de hæresi leuiter suspectus,nullatenus est hęreticus, nec habẽdus:sed debet sibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquam pro leui abiuratio:

A Quòd purgatio possit sibi indici,habetur extra de hæret.lib.5.c.Excommunicamus.1. in principio,vbi dicitur sic: Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles (suspicione probabili, hoc est leui, & quę leuiter apparet dicit Hosti.) nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint,anathematis gladio feriantur,& usque ad satisfactionem congruam ab omnibus euitentur; ita quòd si per annum in excommunicationem perstiterint,ex tunc velut hæretici condemnentur. hęc ibi. Et indicta sibi purgatione canonica,siue consentiat,siue nõ; siue deficiat,siue non, est per omnia iudicandum sicut de diffamato de hæresi,cui est purgatio canonica indicenda.

Pro leui suspicione indicitur purgatio. Relat.fol. 60.col.1.

10 Quòd autem abiuratio possit tali indici tanquàm leuiter suspecto de hęresi,patet per c. Accusatus. in princ. vbi dicitur sic: Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, si hæresim, in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadam iurisfictione relapsus, licet ante abiurationem suam hæresis crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, quamuis ex hoc sit grauiter puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.hæc ibi.

Relat.supra fol. 63 col. 2.

11 Quidam autem sunt suspecti vehementer: & sunt illi, qui talia vehementia & fortia peragunt, quòd ex eis oritur vehemens & magna suspicio contra eos de aliqua hæresi vel errore. Et vbi quis sic inuenitur de hæresi vehementer suspectus, nullatenus est hæreticus, nec potest vt hęreticus condemnari. Nullus enim pro suspicione etiam vehementi est de tanto crimine condemnandus; vt expresse habetur extra de pręsumpt. c. Literas. §. quo circa. vbi dicitur sic: Mandamus quatenus, cum propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, &c.

Vide circa hæc schol. 61. par. 2.

12 Quid ergo fiet suspecto de hæresi vehementer? debet sibi mandari, quòd abiuret generaliter omnem hæresim, & specialiter eam, in quam commisit, tanquam vehementer suspectus, per c. allegat. Accusatus. in principio, vt est dictum, & per c. Inter sollicitudines. extra de pur. can. & per c. Literas. extra de præsumpt.

Vehementer de hæresi suspecto iniungitur ut omnẽ hęresim generaliter abiuret.

13 Quòd si postmodum relabatur, vel in pristinam,vel in aliã; vel eos, quos scit hęreticos associet, visitet, vel deducat,ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis

impendat, qui excusari non possit, etiam sine adoratione, ad modum scilicet, quo sancti viri ab omnibus reuerentur & honorantur; relapsorum pœnam non euadet per alle. c. Accusatus. vbi dicitur sic: Eum vero qui in vna hæresis specie vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hęresim simpliciter, vel generaliter abiurauit: si ex tunc in aliam etiam hæresis speciem, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat; volumus vt relapsum in hęresim iudicari. Ille quoque de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem cõstiterat, vel nunc cõstat, si post illam receptet hęreticos, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit, etiam sine adoratione (vt verbis vestris vtamur) meritò debet iudicari relapsus, cum illum ex approbati à se prius erroris consequẽtia non sit dubium id fecisse. hæc ibi.

Relat. supra fol. 63 col. 2.

14 Ex quibus verbis apparet, quòd in tribus casibus in genere suspectus vehementer de hæresi, postquam abiurauerit, pœna plectitur relapsorum. Primus quando relabitur in eandem & pristinam hæresim, de qua suspectus habitus fuerat vehementer. Secundus quando hæresim generaliter vel simpliciter abiurauit, & relabitur in aliam hęresim; esto quòd de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius quando hæreticos receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic casus complectitur multos casus, & habet multos † similes, vt patet in alle. §. eum vero. in c. Accusatus. frequentius repetito.

Videto circa hæc Schol. 64 par. 2.

† Aliàs. sinus.

15 Sed quid agetur, si aliquis suspectus de hęresi vehementer ad mandatum sui iudicis nõ consenserit continuo abiurare? nunquid tradetur secularis arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per c. Ad abolendam. §. præsenti vero? Respõdetur quòd nequaquàm, quia illud c. & §. eius expresse loquuntur non in suspectis, sed in deprehensis manifeste in hæresim, & conuictis. nam dicit sic: Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicunque manifeste fuerit in hæresi deprehensus, &c. Et rigorosius contra deprehensos manifeste, quàm contra suspectos tantummodo est agendum. Procedetur ergo contra talem præfatum per c. Excommunicamus. & per §. qui vero sola suspicione, &c. superius insertum, & excommunicabitur: in qua excommunicatione si per annum steterit, est vt hæreticus condemnandus per c. all.

16 Quidam autem sunt suspecti violenter, & sunt illi, qui talia violenta peragunt, quòd A ex illis oritur violenta suspicio contra eos de aliqua heresi vel errore: & vbi sic quis inuenitur de hęresi violenter suspectus, pro conuicto de hæresi, ac vt hæreticus est habendus, & sicut de deprehenso in hæresim est de eo per omnia iudicandum per c. Excommunicamus 1. §. qui vero. extra de hæret. lib. 5. & per c. Cum contumacia, & per c. Vt officium. Nam aut fatetur crimen, vel non: si sic, & voluerit redire, & hæresim abiurare, ad pænitẽtiam est recipiendus per c. Ad abolendam. & per c. Excommunicamus. 2. §. fi. Quòd si non B consenserit abiurare, tradendus est curiæ seculari animaduersione debita puniẽdus per c. Ad abolendam. §. 1. allegatum. Si autem non fatetur crimen postquam est conuictus, nec consentit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus per c. allega. Ad abolendam: † violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in contrarium non admittit, vt habetur extra de pręsumpt. c. Literas. & c. Afferte.

† Quia cõtra præsũptionẽ iuris, & de iure nõ admittitur probatio, vt Schol. 61 hui' par. docui.

Habe[...] suspi[...] hac p[...] fol. 8[...]

QVAESTIO LVI.

C De casibus uehementis suspicionis hæreseos in iure expreßis.

Summarium.

1 *Vehementer suspectus de hæresi habendus est qui vocatus ad respondendum de fide, non comparet in tempore assignato:*
2 *Et quicunque scienter impedit sanctę inquisitionis officium.*
3 *Item præstantes scienter consilium, auxilium, vel fauorem dictis impeditoribus.*
D 4 *Qui instruit hereticos citatos, vt veritatem subticeant, & dicant falsitatem.*
5 *Excommunicatus ex causa fidei quocunque modo.*
6 *Fautor, Defensor, Receptator scienter hęreticorũ.*
7 *Infamatus de hæresi ob familiaritatem cum his, quos hæreticos esse cognouit.*
8 *Scienter deducens, visitans, receptans hęreticos.*
9 *Conuictus de periurio vel mendacio iudicialiter in causa fidei:*
10 *Et qui dixit vel fecit sępius aliquid contra fidem.*

QVinquagesima sexta quæstio est, Casus in iure expreßi, qui E sunt; in quibus incidentes suspecti de hæresi vehemẽter habendi sunt?

Ad hanc respondemus, q sunt decem.

Locat. Iudici. inquis. ver. Suspicio. 10. Campeg. add. Zan. cap. 20. Schol. 62[...]

1 Primus casus est, quòd quandocunque aliquis vocatur vt de fide respondeat, & parere subterfugit, aut contumaciter se absentat,

cat, infra competentem & assignatum terminum non comparens, habendus est de hæresi suspectus vehementer. Hic casus patet per c. Cum contumacia. extra de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Cũ contumacia in causa præsertim fidei suspicioni præsumptionem adijciat vehementem, &c.

2 Secundus casus est, quòd quicunque impedit inquisitionis officium directe vel indirecte, aut etiam quouis modo, & hoc scienter, vehementer suspectus de hæresi est habendus. Patet sic: Impediens inquisitionis officium iuxta casum expressatum, tanquam iuris contumax excommunicationis est vinculo innodatus; quam si per annum sustinuerit animo pertinaci, ex tunc violẽta suspicione conuictus, est vt hæreticus condemnandus. Patet per c. Vt inquisitionis negotium. extra de hære. lib. 6. §. vlt. Violenta autem suspicio non insurgit nisi ex suspicione præsupposita vehemẽti: Igitur omnes tales antequam annus transierit, postquam officium inquisitionis impediuerint, suspecti sunt habendi de hæresi vehementer. Rursum in priuilegio domini Papæ Vrbani inquisitoribus Aragoniæ directo, quod incipit: Præ cunctis nostræ mẽtis, &c. dicitur ita: Cæterum si forte, quod nõ credimus, aliqui cuiuscunque conditionis huic negotio vobis commisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquaten' impedire, vt non posit procedi libere in eodem, immo nisi requisiti illud fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiose; contra eos tanquam contra hæreticorum fautores & defensores, secundum sanctiones canonicas freti apostolica auctoritate, intrepide procedatis.

Habetur supra hac part. fol. 81.

3 Tertius casus est, quòd præstantes scienter auxilium, consilium, vel fauorem, impedientibus inquisitionis negotium antefatũ, suspecti de hæresi sunt habendi uehementer. Iste casus patet: Isti præstãtes præfatis impedientibus auxiliũ, consiliũ, vel fauorẽ tanquã iuris & principalis iudicis mandati in causa fidei contumaces sicut & impedientes sæpe fati, excommunicationis laqueum non euadunt. patet per c. Vt inquisitionis negotium. in §. finali.

4 Quartus casus est, quòd quicũque instruxerit per inquisitores citatos hæreticos, vel eorum credẽtes, quòd subticeant veritatem, vel vt asserant falsitatem; suspecti de hæresi vehementer sunt habendi. Hic casus sic apparet. Fauere hæreticis in errore, seu aliquid facere in fauorem hæreticæ prauitatis suspicionem de hæresi adijcit vehementẽ, vt patet ex præfato casu statim dicto: Tales autem sunt præfati instruentes citatos de celanda veritate, vel dicenda falsitate: Ergo suspecti sunt de hæresi vehementer. hoc patet ex c. Accusatus. in §. finali.

5 Quintus casus est, quòd omnis excommunicatus ex causa fidei, vtpote quia impedit inquisitionis negotium, vel citatus, contumaciter se absentat, vel instruit citatos de celanda veritate, vel dicenda falsitate, vel liberando captos pro hæretica prauitate, vel se fidei negotio opponendo, vel hæreticis fauendo, defensando, receptando, vel purgare se nolendo, vel alio quouis modo: quam excõmunicationem si sustinuerit per annum animo pertinaci, fit ipso iure vt hæreticus condemnaudus, quòd quilibet talis de hæresi suspectus est vehementer. Hic casus apparet ex prædictis, & apparet specialiter ex duobus.

Primo, quia excõmunicatio in causa fidei non incurritur, nisi propter contumaciam in eadem causa: contumacia autem in causa fidei indifferenter suspicioni præsumptionẽ adijcit vehementem: igitur tales de hæresi vehementer habendi sunt suspecti.

Secundo quia violenta suspicio consurgit ex vehementi, & eam præsupponit sicut superlatiuum comparatiuũ, vt dicit Io. Andr. super c. Cum contumacia. allegato frequentius. Si enim excommunicati in causa non fidei, si per annum steterint, possunt citari per inquisitorem tanquam de fide leuiter suspecti, de fide responsuri, vt sciatur an ambulẽt in tenebris, vel in luce, quia videntur de sacramentis ecclesiæ male sapere, vt dicit Hosti. in summa. tit. de hære. §. qualiter deprehẽdatur; nonne longe plus excommunicati in causa fidei, & cõtumaces, etiã antequã annus transeat, suspecti sunt vehementer? præsertim cum si annus transierit, non leuiter suspecti, nec vehementer, sed violenter sunt suspecti ipso iure, & vt hæretici condemnandi?

6 Sextus casus est, quòd omnes hæreticorum fautores, & defensores, receptatores vehementer de hæresi sunt suspecti, vt patet supra casu statim posito. Hic casus sic apparet: Omnes excommunicati† in causa fidei & contumacia, vehementer sunt de hæresi suspecti, vt patet ex casu statim posito: Prædicti autem fautores hæreticorum, receptatores & defensores ex causa prædicta sunt excommunicati. patet ex c. Excommunicamus. 1. §. credentes. vbi sic dicitur: extra de hære. lib. 5. Credentes, præterea receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere.

† Alias. ex.

7 Septi-

7 Septimus casus est, quòd quicúque propter agnitorum hæreticorum familiaritatem est de hæresi infamatus, ratione dictæ familiaritatis, vehementer de hæresi est suspectus. Hic casus patet ex cap. Inter sollicitudines. extra de pur.can. Vbi apparet, q ratione infamiæ de hæresi fuit cuidam decano indicta purgatio canonica: & ratione hæreticorum familiaritatis abiuratio publica: & ratione scandali fuit priuatus beneficio, quousq; scádalum sopiretur.

8 Octauus casus est, quòd quicumq; eos, quos scit hæreticos, scienter receptat, deducit, visitat, siue associat, ac dona seu munera eis dat, seu mittit, seu aliàs fauorem eis impendit, qui excusari non possit, quin sit in fauorem magis culpæ, quàm personæ: suspecti tales vehementer de hæresi sunt habendi, cum ex approbato à se errore non sit dubium id fecisse. Hic casus patet ex cap. Accusatus. extra de hære. lib. 6. §. ille quoque. vbi manifeste apparet, quòd qui antea abiurauit, si etiam abiurauerit ex sola suspicione vehementi suspectus & non deprehensus, si prędicta hæreticis impendat, relapsus est iudicandus: Nonne ergo vbi non abiurauerit, lapsus vehementer erit præsumendus? si prædictus post abiurationem est præsumendus relapsus, ante abiurationem non erit vehementer præsumendus lapsus? Re vera fortius.

Videto hic Schol. 62.

9 Nonus casus est, quòd quicunque in causa fidei iudicialiter est conuictus se negare dixisse quod antea affirmauit, vel quòd asseruit mendacium, vel commisit periurium, ex vtroque prædictorum in causa fidei suspectus sit de hæresi vehementer. Hic casus apparet plene in cap. Literas. extra de præsump. vbi recitatur, quòd quidam Guillermus nomine, confessus fuerat, quòd tam ipse, quàm frater suus hæresis vitio laborauerant: postea negauit, quòd non dixerat de fratre suo, sed de seipso: & quia fratri fuit post indicta purgatio canonica, ipse Guillermus ipsum purgauit. Et ideo addit dominus Papa, quòd quia iste Guillermus quod ante dixerat, scilicet fratrem suum hæreticú fuisse, negat se dixisse, cum postmodum ipsum fratrem de hæresi compurgauit; & ex consequentia dixisse mendacium, asserendo fratrem suum fuisse hæreticum; vel commisisse in Deum periurium, eum purgando, & iurando se credere fratrem suum non fuisse hæreticum: habuit dictum G. suspectum de hæresi vehementer.

10 Decimus casus habetur non directe in

A iure communi, sed priuato. Nam in consultationibus domini Archiepiscopi Tarracon. & suffraganeorum eius, in cócilio generali, cuiꝰ & in quibus interfuit frater Raymundus de Penna forti, ad inquisitores Aragoniæ hæreticæ prauitatis, talis fuit casus approbatus, q qui dicit, vel facit aliquid contra fidé, & hoc semel, suspectus sit leuiter de hæresi: qui autem bis vel ter, suspectus sit de hęresi vehemẽter: qui autem pluries & frequéter, suspectus sit de hæresi vehemétissime. Isti decem casus patent ex iuribus allegatis.

Relat. supra fol. 169. col. 1

B

QVAESTIO LVII.

De diffamatis de hæresi.

Summarium.

1 *Diffamati de hęresi qui dicantur.*
2 *Diffamatis canonica purgatio est indicenda, etiam si per testes infames sint delati:*
3 *Et apud malos ac viles sint infamati:*
4 *Siue ab ęmulis ortum habuerit infamia.*

C Q Vinquagesima septima quæstio est, Diffamati de hæresi; qui sunt?

1 Ad hanc respondemus, q illi dicuntur de hæresi diffamati, de quibus est publica vox & fama, & communiter apud omnes simplices, q talem hæresim prædicauerint, seu defensauerint, vel aliàs illi adhærent.

Locatus iudi. verbo, infamia n. 10 Cápegius addit. Zachi. c. 11. & Schol. 63.

2 Et talibus est purgatio canonica indicéda, iuxta c. Inter sollicitudines. extra de pur. can. Nec refert an fuerint infamati per D graues & bonos testes, an per infames & viles: vt pote per periuros & hæreticos, vt in c. Accusatus. §. licet. extra de hære. lib. 6. per excómunicatos, & in crimine participes, vt in c. In fidei fauorem. per Iudæos & infideles, vt in c. Contra Christianos. eod. tit. & lib. qui omnes in hoc crimine ad testificandum admittuntur.

3 Refert ne an sit infamatus de hoc crimine apud bonos & graues, vel apud viles & vitiis irretitos? certe non, quantum ad indi- E cendam purgationem; sicut nec ibi, quantum ad condemnationem. Nunquid est maior labes hæresis infamia, quàm hæresis ipsa? certe non, quantum ad indicendam purgationem; Grauius est fore conuictum de ipso crimine, quàm de criminis infamia volitante. Si ergo creditur criminosis in illo, nunquid plus in isto? certe sic. Et in probationem huius, cap. Inter sollicitudines. & cap. Excommunicamus. præalleg. & allega. cap. Vt

Vt officium. & cap. Inquisitores. & omnia alia eo. tit. lib. 6. loquuntur de infamatis de hęresi indistincte, nullam facientia penitus mentionem, an apud bonos & graues, vel apud malos & viles fuerint infamati.

4 Nec refert etiam an infamia habuerit ortum ab æmulis, vel amicis nec in hoc crimine, nec in alijs, postquam habuerit initium à qualitatibus facti & conditionibus, vt est textus rotundus extra de pur. ca. c. Accedens. Sufficit enim quòd sint publice infamati ad hoc quòd eis purgatio canonica indicatur, in quam si non consenserint, sunt anathematis gladio feriendi: & si per annum in excommunicatione perstiterint, sunt velut hæretici condemnandi, vt habetur clare eod. lib. 5. c. Excommunicamus. 1. §. qui autem.

QVAESTIO LVIII.

De Relapsis.

Summarium.

1 *Qui dicantur proprie relapsi, & quòd labuntur aliqui in hęresim, aliqui in fautoriam.*

2 *Relapsorum in hæresim casus quatuor. Primus, si quis incidat in eam, quam abiurauit.*

3 *Secundus, si labatur in hæresim quam abiurauit vt vehementer suspectus.*

4 *Tertius, si post abiurationem hęresis generaliter labatur in hæresim aliam ab abiurata.*

5 *Quartus, si postquam abiurauit vt hęreticus, deducat, visitet hæreticos, &c.*

6 *Relapsi præfati tradendi omnes brachio seculari.*

7 *Casus dubij, in quibus Papa esset consulendus.*

Zanch. de hęre. c. 16 Siman catho. instit. tit. 57. Schol. 64

QVinquagesima octaua quæstio est, Relapsi qui sunt; & si hæretici habendi sunt?

1 Ad hanc respondemus, quod illi proprie dicũtur relapsi, qui prius fuerũt lapsi; vnde relapsi, quasi iterũ lapsi. Labi enim est dupliciter: nã aliqui labuntur in hęresim, aliqui in fautoriã hæresis. Labuntur autẽ in hæresim, qui in illa deprehenduntur, iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. de hęret. lib. 5. siue deprehendantur facti euidentia, siue confessione propria, siue testium productione legitima, iuxta glo. super allegato c. & §. & verbo, deprehensus. & de verb. signifi. c. Super quibusdam. Labuntur in fautoriam, qui hæreticos receptant, defensant; sententiam, iudicium, vel processum fidei directe vel indirecte impediunt, iuxta c. Vt inquisitionis. per totum.

2 Ergo & relapsi sunt in duplici genere. quidam enim sunt relapsi in hæresim: & A sunt casus quatuor, in quibus aliqui dicuntur proprie in hæresim relapsi.

Primus casus est, quando quis incidit in illam hæresim, quam antea abiurauit, vt deprehensus in eadem, vt in c. Ad abolendam. §. pręsenti. & §. illos quoque. Vtpote, deprehensus est quidam in hanc hæresim incidisse, quòd Christus non est natus de Virgine, abiurauitque illam, & post in eandem abiuratam deprehensus est recidisse: relapsus est, & vt talis animaduersione debita puniendus, iuxta c. alleg.

B 3 Secundus casus est, quando quis non est deprehensus, sed est vehementer suspectus de aliqua hæresi, seu errore, & abiurat eandem tanquam vehementer suspectus; si post talem abiurationem deprehensus est in eandem abiuratã hæresim incidisse, relapsus debet censeri quadam iurisfictione, & tãquam relapsus habendus est, vt patet in c. Accusatus. in prin. de hære. lib. 6. Vtpote, suspectus est quis habitus vehementer; sed non deprehensus, quod credat Christum non esse natum C de virgine, & abiurat illam hæresim vt vehementer suspectus; postmodum deprehenditur quod incidit in hæresim abiuratam, relapsus est, & vt talis puniendus, iuxta c. all. Secus si abiurauerat vt leuiter suspectus. Nam si post abiurationem talem incidit in eandem hæresim abiuratã, licet ex hoc sit grauius puniendus, non tamen debet relapsorum pœna puniri. patet eod. c. §. si autem leuis.

4 Tertius casus est, quòd quando quis deprehensus est, vel vehementer suspectus est, D quòd incidit in aliquam hæresim, & post abiurat non solum illam, immo simpliciter & generaliter omnem; postea deprehẽditur in illam in quam inciderat, vel in aliam quamcunque, relapsus est, vt patet in c. Accusatus. §. eum vero. de hære. lib. 6. Vtpote, quis est deprehensus, seu vehementer suspectus de hac hæresi, quod Christus non resurrexit, & abiurauit non tantum illam hæresim, immo omnem; si post talem abiurationem deprehendatur in hac hęresi, quod Christus ad cœlos non ascendit, relapsus est, iuxta c. allegatum.

E 5 Quartus casus est, quis hæresim abiurauit, de cuius lapsu ante abiurationem constabat; vtpote, quia fuerat deprehensus, vel post constitit; vtpote, quia abiurauerat vt suspectus vehementer, & post constitit quod ante abiurationem lapsus fuit; si post huiusmodi abiurationem hæreticos deducat, visitet, seu associet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit; meritò debet iudicari relapsus, vt patet

patet in c. Accusatus. §. ille quoque.

6 Et omnes isti relapsi siue pœniteant siue non, sine vlla audientia sunt tradendi brachio seculari animaduersione debita puniendi: est verum, quòd si non pœniteant, sunt tradendi vt hæretici pertinaces; si autem pœniteant, sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ non sunt eis deneganda, vt patet in c. Super eo. de hære. lib. 6.

7 Quidam vero sunt relapsi in fautoriam; vtpote, quia fautoriam abiurarunt, & post in abiuratam fautoriam relabuntur, iuxta concilium Tarraconen. relapsi habentur. Si autem ita est, & an intelligatur si relabantur in aliam fautoriam, vel eandem: & an sint isti A vel illi; vel isti & non illi tradendi curiæ seculari vltimo supplicio feriendi, iura non loquuntur clare. Eodem modo si quis diffamatus de aliqua hæresi canonice se purgauit, & post incidat in eandem, vel aliam; an sit realiter, vel iurisfictione, vel aliàs relapsus sic, vt pęna relapsis debita puniatur, iura non loquuntur clare; licet c. Ad abolendam. §. illos quoque. & c. Excõmunicamus. §. adiicimus. videatur dicere, quòd qui post purgationem B reincidit, quòd seculari iudicio sine vlla audientia est tradendus; sed loquitur indistincte: Vnde puto Papam in huiusmodi consulendum.

Finis Secundæ Partis.

IN TERTIAM PARTEM DIRECTORII INQVISITORVM NICOLAI EYMERICI

PRAEFATIO ET ARGVMENTVM.

CORPVS Humanum mirabili quadam elementorum symmetria, & quasi consensione, atque concordia diuinitus constitutum, per varios casus & rerum diuersa accidentia, dissoluta ea consensione, ametriaque accedente, in tetras, infaustas, infelicesque calamitates & morbos labi & incidere quotidie conspicitur. ex his quidam medicorum peritia, & medicamentorum ope (iuuante tamen natura) longe lateque expulsi, sanitati cedunt, corpusque ipsum ante afflictum in pristinum constitutionis statum reuertitur, & conseruantium pharmacorum uirtute munitum feliciter roboratur. Alij contra, humorum malignitate peccante adeo pestilentes existunt, vt prorsus incurabiles, totiusque remedij expertes efficiantur: qui (nisi vel ferro vel igni protinus occurratur) synceras sanasque partes sua innata malitia corrumpentes, & vicinitate deprauantes, paulatim totum corpus velut crudeles inimici, trucesque tyranni, immani feritate atque sæuitia inuadentes, quasi diripiunt & depopulantur. his tamen vnicum remedium est ferro protinus resecare, iuxta illud:

. . . . . . uerum immedicabile uulnus
Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.

His prorsus similia in vitijs animi, morbis corporis longe crudelioribus & immanioribus, licet velut in claro speculo, aut aqua limpidißima cōtemplari: quorum quidam perturbant equidem mentem, rationemque præpediunt; at quia summa abest malitia, non omnino inficiunt corrumpuntue diuinam intellectus facultatem. Alij tamen tanta sunt iniquitate & malignitate affecti, vt quod est in homine pulcherrimum, excellentißimum, & prorsus diuinum auferant & extinguant. Inter hos est hæreseos crimen, morbus mentis & intellectus omnium fœdißimus, grauissimus, & pestilentissimus: qui quā primum animum alicuius infeliciter inuaserit, primum fidem, cæteras deinde virtutes diuinas corrumpit, violat, auffert. Hoc tamen morbo ægrotantes sanantur interdum, fiunt tamen interdum sua culpa incurabiles, & omne remedij genus detrectantes: at quia morbus est spiritalis, & proinde magis occultus & latens: ideo difficile sanatur, difficilius opportuna medicamenta inueniuntur, et omnium difficillime aptus medicus potest reperiri. Cæterum

ne in hac parte, quæ omnium erat grauissima & vtilissima, reipublicæ Christianæ defuisse videretur Eymericus, vir, vt mihi videtur, ad fidei negotia prudenter et pie peragenda diuinitus natus, cum in superiori operis parte docuisset morbos, generaq; morborum & ægrotorũ, in quibus plantata fides aut fracta fuerat & debilitata, aut violata omnino, & radicitus auulsa: nunc mirabili prorsus arte velut prudens medicus rem aggreditur magnam, præstantem, & fere omni humano ingenio maiorem. tradit enim quidquid ad deprehendendum hæreseos morbum occultum & latitantem exigitur: quidquid ad cognoscendam ægrotantium malitiam attinet: quidquid ad sanandos hæreticos requiritur. remedia omnia prudentissime commõstrat: Iudices violatæ religionis (qui sunt ad curandam & auellendam hæresim medici à summo pontifice Romano destinati) instruit: ut intelligant, quos, quibus, & quando, & quomodo curare oporteat. Qua ratione ad salutem reuocati hæretici per pœnitentiales pœnitentias, quasi per medicinas salutares in sanitate debeant conseruari, demonstrat: & quomodo desperati & incurabiles, hoc est, pertinaces è consortio fidelium eĳciantur, ne vicinitate & morbi contagione proximos quosque fideles inficiant & corrumpant, diligenter ostendit: quales sint medicorũ, hoc est, iudicum in hac re partes edocet: quæ ministrorũ officia & munera tractat abunde. ita denique totam in hoc negotio procedendi seriem & ordinem ponit ob oculos, vt nullus futurus sit vel mediocriter eruditus, qui cum hunc laborem fuerit intuitus & secutus, non facile suo muneri & officio satisfaciat, et in sanctissimo inquisitionis officio, non etiam possit sanctissime (vt decet virum inquisitorem) versari. Cuncta vero qua ratione (quod erat longe difficillimũ) debeant ad praxim reuocari, singulari methodo ostendit. Tandem si quæ difficultates (quod sæpe contingit) in officio inquisitionis vel in iudicũ personis, vel in ministrorũ creatione & officio, vel in pœnis aut pœnitentĳs iniungendis vel remittendis, vel temperandis; vel denique in alĳs quibuscunque, quæ breui oratione recenseri non possunt, oriantur, opportune omnibus in fine huius operis, centũ & triginta propositis quæstionibus occurrit Eymericus adeo feliciter, vt sæpe sim hominis ingeniũ, laborem vero & industriam in primis admiratus, qui eo tẽpore quo bonæ fere literæ sepultæ iacebant, librorũq; erat non parua penuria, potuerit tam felix, tam copiosum & eruditum opus absoluere. Iam in singulis edocendis non friuolis et caducis rationibus, sed vel apertis Pontificũ summorum definitionibus, vel Conciliorũ decretis, vel sanctorum Patrum dictis, vel probatorũ Iuris peritorũ grauibus sententĳs & doctrinis vtitur. quæ res maiorẽ sibi honorem & operi auctoritatem merito est allatura. cæterũ singula qualia sint, series & ordo docendi abunde commonstrabunt.

TER.

TERTIA PARS DIRECTORII INQVISITORVM

TERTIA Pars huius Directorij officij inquisitionis est de practica huius officij; qualiter, scilicet, sit ipsum officium exequendum. & hic oportet tria uidere. Nam primo uidendum est, quomodo & qualiter inquisitionis processus hæreticæ prauitatis sit incipiendus. Secundo, quomodo & qualiter sit mediandus. Tertio, quomodo & qualiter sit fine debito terminandus.

DE MODO INCIPIENDI PROCESSVM IN CAVSIS FIDEI.

Inquisitori de nouo instituto quid agendum.

Tabi. uer. inquisitor § 10. Sima cat. inst. ti 44 Schol. 1.

PRIMO est videndum, quomodo & qualiter processus in causa fidei est incipiendus. Vbi considerandum est, quòd quando inquisitor est à domino nostro Papa, vel ab alio eius vice, de nouo institutus in aliquibus regnis vel terris,

1 In primis debet se præsentare regi vel domino temporali illarum partium vel terrarũ, in quibus est inquisitor à sede Apostolica deputatus, & facere sibi de sua commissione apostolica plenam fidem: & post eidem supplicare, & exhortari, quòd habeat eum, quo ad suum officium commendatum, præstando sibi (cum opus fuerit) consilium, auxilium, & fauorem; exponẽdo eidem, quòd ad hoc tenetur secundum canonicas sanctiones, si fidelis haberi cupit, (prout debet) & vitare vult multiplices pœnas iuris, quæ cõtinentur in c. Ad abolendam. de hære. lib. 5. & in c. Vt inquisitionis. de hære. lib. 6.

Inquisitor fidem Dño tẽporali de sua institutione faciat.

2 Quibus factis, petere debet literas saluaguardiæ & protectionis à prædicto domino temporali, pro seipso inquisitore, & eius socio, notario, & familia sua, ac bonis eorum: quæ officialibus illius domini dirigantur, & nihilominus quòd dicti officiales inquisitori pareant in capiendo hæreticos, credentes, receptatores, defensores, fautores, ac de hæresi diffamatos; ac in executione facienda cõtra prædictos faciant omnia & singula, quæ ad eorum officium spectant, pro extirpanda hæretica prauitate, & extollenda catholica fide, quando & quotiens ab inquisitore, vel

Literas fauorabiles ab eo impetrare studeat.

A eius nomine fuerint requisiti. Et habeat ipse inquisitor ab ipso rege vel principali domino temporali, si & prout melius poterit, huiusmodi literas saltem in substantia & effectu tenoris sequentis.

Forma literarum domini temporalis, quas debet impetrare inquisitor nouiter institutus.

N. Dei gratia rex talis regni, dilectis & fidelibus vniuersis, & 3
B singulis officialibus nostris, & eorum loca tenentibus vbilibet infra dominium nostrum constitutis & constituendis, ad quos præsentes peruenerint, Salutem & dilectionem.

CVM Religiosus dilectusque noster frater N. ordinis fratrum Prædicatorum inquisitor hæreticę prauitatis in regnis & terris nostro dominio subiectis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus pro Dei seruitio, & cultu, seu exaltatione sanctę fidei orthodoxę, vtque ipsum hæresis detestabile crimen à dictis partibus, quibus præsidemus (si forsan alicubi vigeat, siue inoleat) valeat extirpare, ad loca seu ad partes nostræ iurisdictioni subiectas, & vobis commissas declinare quandoq; habeat, seu etiam proficisci: Nosque velut princeps catholicus, qui de manu Altissimi multa bona, variosque honores recognoscimus recepisse, in prædictis & alijs, quæ diuinum concernunt obsequium, ipsi Deo conditori omnium placere (vt conuenit) plurimum cupientes, intendamus, immo & velimus omnino fauorabilem dare locum, ipsumque inquisitorem tanquam specialẽ Dei ministrum nostris prosequi gratijs & fauori-

bus opportunis: Ideo vobis & vnicuique ve strum dicimus, & expresse præcipiendo mandamus, sub pœna nostræ gratiæ & mercedis, quatenus quotiescunque dictum fratrem N. inquisitorem pro exercendo dictum officiũ, ad dicta loca seu partes vobis commissas contigerit se transferre, & pro vel super prædictis seculare brachium inuocando, vestrum auxilium postulare; eundem fratrem N. inquisitorem fauorabiliter admittatis; capiendo seu capi faciendo quoscunque dictus inquisitor de memorato facinore suspectos, diffamatos nouerit, seu etiam hæreticos quoscũque vobis duxerit nominandos, & captos etiam detinendo, & infra iurisdictionem vestram ad locum, de quo dictus inquisitor vobis† dixerit, deducendo; necnon pœna debita plectendo eosdem, sicut ipse decreuerit, & est fieri consuetum: si videlicet quando, & quotiens, & prout inquisitor vos duxerit requirendos. Vt autem inquisitor præfatus suũ inquisitionis officiũ securius & liberius exercere valeat, nostro suffultus pręsidio & fauore, inquisitorem eundem, eius socium, ac eius notarium & familiam, res & bona eorum sub nostro speciali guidatico, custodia, & cõmenda ex nostra regali clementia benigne recipimus cum præsenti: Mandantes vobis (vt supra) quòd guidaticum seu protectionem nostrã huiusmodi dicto inquisitori, eius socio, notario ac familiæ, & rebus eorum inuiolabiliter obseruando, nullam iniuriam, nullũque dispendium, grauamẽ, aut damnum aliquod eis inferri in personis aut bonis à quoquam permittatis: quinimmo prouideatis eisdem de securo conductu, & transitu, si & prout per iam dictum inquisitorem inde fueritis requisiti. Datum in tali loco, sub nostro sigillo in pendenti, tali die, mensis talis, anno tali.

† Aliàs iniunxerit.

Eymer.

4 *Quibus literis sic obtentis pariter & acceptis, accedat ipse inquisitor ad archiepiscopum seu metropolitanum, archiepiscopos seu metropolitanos illius prouinciæ seu illarum prouinciarum, ad quam vel quas extitit deputatus, & de commissione apostolica sibi in fidei causa facta, etiam faciat plenam fidem: & consimiliter se habeat ad omnes & singulos episcopos, seu eorũ vicarios illarum diœcesum, ad quas extitit deputatus, antequam in eorum diœcesibus suum officium exequatur: quòd de commissione sua eis fidem faciat certiorem. Nam aliàs si ante fidem factam suum officium exequatur, poterit & merito tam per prælatos, quàm per dominos temporales in suo officio molestari, ac etiam retardari pariter & requiri ne amplius procedat, quousque de commissione apostolica sua eis fecerit plenam fidem.*

Prælatos locorum adeat.

5 *Sicque fide facta, prælato illius diœcesis, in qua voluerit suum officium exercere, presentet literas præfa-* A *tas domini regis, seu domini temporalis officialibus suis in illa dicta diœcesi, in qua disponit exequi suum officium antedictum, requirens eos, quòd iuxta mandatum eis factum, capiant vel capi faciant delatos de hæretica prauitate, ac faciant ea omnia, quæ ad eorum spectant officium, cum ab ipso inquisitore seu eius nomine vel mandato fuerint requisiti.*

Literas dñi tẽpor. eius ministris offic. dat.

Sicque facta fide de sua commissione & prælato, & domino temporali, ac præsentato mandato dicti domini temporalis eius vicarijs, balliuis, seu alijs officialibus regimen habentibus, & potestatem capiendi & retinendi, quibusuis nominibus censeantur, potest inquisitor ipse, si vult, iuxta c. Ad abolendam. §. statuimus. de B *hære. lib. 5. & c. Vt officium. §. statuimus. de hæret. lib. 6. exigere ac petere iuramentum ab officialibus prædictis domini temporalis, de defendenda ecclesia contra hæreticam prauitatem, & ipsi inquisitori parendi iuxta officium ac posse suum: ac eos citandi quatenus coram eo cõpareant per literas tenoris sequentis.* 6

Iuramentum, si visum fuerit ab illis requirat.

Forma literarum uocandi officiales temporales, ut compareant coram inquisitore.

FRater N. &c. ordinis Prędicatorum inquisitor hæreticæ prauitatis in terris talis domini, à sancta sede Apostolica delegatus, venerabilibus & dilectis in ciuitate tali, vicario, balliuo ac consulibus, Salutem, & mandatis nostris, immo verius apostolicis, prompto animo obedire. 7

Vide Scho. 1 in hãc part.

C

CVM Propter inquisitionis hæreticorũ nobis iniunctum officium, & etiam propter vestrum, habeamus super negotiis fidei vnà vobiscum aliqua pertractare: idcirco auctoritate domini nostri Papæ, qua fungimur in D hac parte, & iniũcti nobis officij, vos & quẽlibet vestrũ rogamus & requirimus per præsentes (quamuis possimus pręcipere & mandare) sed de promptitudine zeli vestri in causa maxime fidei minime dubitantes; quatenus omnibus negotiis prætermissis, die tali, quę computabitur talis dies, mensis talis, & hora tali, ad talem locum domus fratrũ Prædicatorum talis loci certa ratione ad nos personaliter veniatis. Datum in tali loco, die tali, talis mensis, anno tali.

E *Quòd si comparuerint, inquisitor verbis exhortetur eos, quatenus præstent ei iuramentum corporale, de defendenda ecclesia contra hæreticos iuxta posse & officium suum, faciendo eis legi per notarium prædicta capitula seu decretales in vulgari. Quibus factis, vt magis appareat de iustitia & eorum obedientia, monebit eos, ac requiret in presentia proborum, & maxime personarum ecclesiasticarum, quatenus faciant antedicta per literas tenoris sequentis.* 8

Comparẽtes adhortetur ad præstandũ iuram.

Forma

Forma literarum requirendi officiales temporales ut præstent iuramentum.

9 *Videatur Schol. 3. part. 3.* FRater N. &c. ordinis Prædicatorum inquisitor hæreticæ prauitatis in terris talis domini, à sede Apostolica delegatus specialiter; Venerabilibus, vicario, balliuo, ac consulibus talis ciuitatis, seu loci, Salutem, & mandatis nostris, immo verius apostolicis, prompto animo obedire.

A Cvm A statutis sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, & præsertim super negotijs fidei, in qua eiusdem matris ecclesiæ fundamenta à domino nostro Iesu Christo posita dignoscuntur, & firmiter stabilita, nullus vere catholicus debeat deuiare, sed potius secundum eius officium promouere totis viribus & complere: idcirco nos frater N. ordinis Prædicatorum prouinciæ talis, à sede Apostolica specialiter delegatus, auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, & iniuncti nobis officij, Vos venerabiles iuratos, balliuum, subballiuum, vicarium, & subuicarium ciuitatis talis, generaliter, & quemlibet vestrum singulariter monemus per præsentes, & requirimus de præsenti, quatenus præstetis ad sancta Dei euangelia (vt est iuris) publice iuramentum, de obseruandis imperatoris Frederici legibus & statutis super negotio fidei editis, & hęreticæ prauitatis, secundum formam & modum per nos secundum statuta ecclesiæ exprimendum. Si autem (quod absit) contempseritis, & renueritis mandatis apostolicis & nostris in hoc negotio obedire; denuntiamus vos per nos mucrone anathematis feriendos, & vestris publicis officijs spoliandos in posterum etiam, & priuandos, secundum apostolica & canonica statuta. Datum, &c.

10 *Consentientes genuflexi iurabunt.* *Quibus literis eis lectis, si prędicti officiales taliter requisiti consenserint ac se velle dixerint præstare antedictum iuramentum, pręstabunt ibidem, vel in ecclesia publice vel in loco, de quo videbitur: præfatum autem iuramentum præstabunt flexis genibus libro Euangeliorum stante ante eos, & ipsis officialibus ponentibus manus ad librum prædictum per verba, & formam tenoris sequentis.*

Forma præstandi canonicum iuramentum de defendenda ecclesia contra hæreticam prauitatem.

NOs talis Vicarius talis ciuitatis vel loci, & talis subuicarius, & talis balliuus, & talis subballiuus, & tales consules, vel iurati ciuitatis talis, vel loci, ad requisitionem & monitionem venerabilis præfati domini inquisitoris fratris N. tanquam veri fideles & obedientes ecclesiæ sanctæ Dei, promittimus & iuramus per hęc sancta quatuor Euangelia coram nobis posita, & per nos corporaliter tacta, ꝙ fidem domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Romanæ ecclesiæ tenebimus, & teneri faciemus, seruabimus & seruari faciemus, & ipsam contra omnes pro viribus defendemus: ita ꝙ hæreticos, credentes, fautores, & receptatores, ac defensores eorum; necnon diffamatos, vel suspectos de hęresi prosequemur, & capiemus, seu capi faciemus quandocunque poterimus; & accusabimus, & denuntiabimus ecclesiæ, vel inquisitoribus, si alicubi sciuerimus eos esse, vel aliquem de prędictis, præsertim cum fuerimus requisiti. Item ꝙ nō committemus balliuias, saionias, vel aliqua officia publica, quibusuis nominibus censeantur, alicui de huiusmodi personis pestiferis, vel suspectis ac diffamatis de hæresi, nec alicui, cui impositum fuerit ratione criminis hæresis, vel aliàs prohibitum ab inquisitoribus, vel à iure, ꝙ publicis officiis non fungatur: nec eos vti prædictis, nec tenere publica officia permittemus. Item ꝙ nullum de prædictis recipiemus, nec habebimus in nostra familia, vel consortio, vel seruitio, nec in nostro consilio scienter: & si forte contrarium factum fuerit ignoranter, illos postquam ad notitiam nostram per ecclesiam, vel inquisitores hęreticæ prauitatis, vel eorum commissarios peruenerit, protinus expellemus: & ꝙ in his & in aliis, quæ ad officium inquisitionis hæreticę prauitatis pertinent, erimus obedientes Deo & Romanæ ecclesiæ, & inquisitoribus eiusdem hæreticæ prauitatis iuxta officium & posse nostrum: sic nos Deus adiuuet, & hæc, super quibus iuramus, sancta Dei Euangelia manibus propriis per nos tacta.

Si autem fortasse lectis dictis officialibus literis antedictis, ac sic verbo literatorie requisitis spatium deliberandi petierint, & tandem recusauerint præstare iuramentum antedictum: tunc transactis aliquibus paucis 12 *Recusantes admoneantur, &c.*

Margin notes: 11 (beside opening of oath); B, C, D, E (section letters); *Schol. 4. declarantur hæc nomina.*

cis diebus, inquisitor requiret eos, vel requiri faciet sub pœna excõicationis, per literas tenoris sequentis.

Forma literarum requirendi, & monendi officiales temporales, ut præstent iuramentum sub pœna excommunicationis.

13 FRater N. ordinis Prędicatorum in talibus terris, seu dominio talis domini, inquisitor hæreticę prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, venerabilibus & in Christo nobis dilectis, tali vicario, tali balliuo, tali subballiuo & talibus cõsulibus talis ciuitatis, vel loci, Salutem & mandatis nostris, immo verius apostolicis firmiter obedire.

CVM omnes renati fonte baptismatis, & præsertim domini temporales, consules, officiales & aliarum prouinciarum, ciuitatũ castrorum & locorum rectores, & regimini prę sidentes, teneantur in defensione sanctæ fidei orthodoxæ, & extirpatione prauitatis hæreticæ, iuxta posse & officium suum ecclesiam adiuuare, si fideles haberi cupiunt, & tales à cæteris reputari; & hoc iurare cum ab episcopis, vel inquisitorib⁹ fuerint requisiti, si vitare cupiunt graues & multiplices pœnas iuris, prout docent canonica instituta. Et nos, qui ad ciuitatem talem venimus causa fidei, & existimus de præsenti, habemusque in ea nonnulla fidei ardua negotia peragere pro sancta fidei defensione, & extirpanda hæretica prauitate; quod facere commode nequimus nisi vestrorum inuocato auxilio brachij secularis: Ea propter auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, Vos & vestrum quemlibet requirimus & monemus, ac monendo in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis in iure contentis præcipimus, & mandamus, quatenus post tres dies naturales proxime & immediate sequentes, quorum primum pro primo, secundum pro secundo, & tertium pro tertio termino & peremptorie, ac trina monitione canonica assignamus; scilicet die tali proxime & immediate sequenti veniatis in terram talem, & tali hora, & in tali loco coram nobis †corporaliter compareatis, & † corporale iuramentum ad sancta quatuor Dei Euangelia ibi nobis & coram nobis præstetis, iuretis; & promittatis, ꝗ toto tempore vestri regiminis in officio memorato fideliter & efficaciter, cum à nobis fueritis requisiti, ecclesiam contra hæreticos & eorũ complices adiuuabitis, bona fide, iuxta officium & posse vestrum. Et nihilominus ꝗ inuiolabiliter seruabitis, & seruari facietis in terris vestrę iurisdictioni ac regimini subiectis, constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores ipsorumq; filios, & nepotes à sede Apostolica promulgatas, ac etiam approbatas. Si autẽ (quod Deus auertat) nostrorum monitorũ, mandatorum, & præceptorum, immo verius apostolicorum immemores extiteritis, & rebelles prefatis nostris monitis, & mandatis, infra prætaxatum vobis terminum non parendo, sciatis vos & vestrum quemlibet, sic rebellem, contumacem & inobedientem, vel sic rebelles, contumaces & inobedientes nobis, immo reuera ecclesiæ sanctę Dei, excommunicationis sententia innodatum, & innodatos: quam excommunicationis sentẽtiam in vos, et vestrum quemlibet, sic inobedientem, contumacem & rebellem nobis; immo sanctissimo nostro Papæ, nunc vt extunc, & tunc vt ex nunc, vestra contumacia exigente et iustitia requirente in his scriptis sentẽtialiter promulgamus. Notificantes, ꝗ si permiseritis vos præfata nostra sententia innodari, procedemus contra vos ad pœnas alias debitas grauiores, et ad incursionem earundem, prout ius et iustitia suadebunt. Datum sub nostro sigillo, die tali, mensis talis, anno tali, ac loco tali.

† *Aliàs, personaliter.*
† *Aliàs, ꝑsonale.*

Quibus literis presentatis, si infra eis terminum assignatum comparuerint, & iurare consenserint, iurent secundum formam superius expreßatam. Si autem non comparuerint, elapso dicto termino, publicentur excommunicati, & publicari mandentur in ecclesia cathedrali, saltem per literas tenoris sequentis. 14

Si nõ obediuerint declarentur excõmunicati.

Forma denunciandi excommunicatos prædictos officiales.

15 FRater N. ordinis Prædicatorum, etc. inquisitor, etc. dilectis nobis in Christo curatis clericis talis ecclesiæ cathedralis, ad quẽ, vel quos pręsentes peruenerint, Salutem et mandatis nostris, immo verius, etc.

VOBIS, & cuilibet vestrum notum facimus tenore nostrarum præsentium literarum, ꝗ die tali de mense tali, et de anno tali, assistentibus nobis talibus ac in tali loco, vocauimus ad nos venerabiles talem vicarium, & talem subuicarium, talem balliuum, & talẽ subballiuum, & tales consules talis ciuitatis, vel loci,

vel loci, & requisiuimus verbo prius, postmodum literatorie: quatenus præstarent nobis iuramentum (vt tenentur) secundum canonicas sanctiones, quòd quãdocunque per nos requirerentur, vt ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices adiuuarent bona fide, & iuxta officium & posse suum, & cætera facerent, quæ in dictis literis continentur. Cumque parere noluerint, vt tenentur, requisiuimus eos ac monuimus, & requiri ac moneri sub pœna excommunicationis fecimus, quatenus dictum iuramentum præstarent infra certum eis terminum assignatum, vt patet per nostras literas tenoris sequentis.

Inseratur tota immediate litera antedicta, & continuetur sic:

Verum cum talis vicarius, vel consules, ac balliuus &c. antedicti: nostris præfatis monitis & mandatis, immo verius apostolicis, non paruerint cum effectu, contemnendo præstare petitum iuramentum canonicum antedictum, propter quæ antefatam excommunicationis sententiam incurrerunt, vt contumaces nobis & rebelles, immo verius sanctissimo domino nostro Papæ, & ecclesiæ sanctæ Dei: ideo auctoritate Apostolica, qua fungimur in hac parte, vobis & cuilibet vestrũ dicimus, & in virtute sanctæ obedientiæ ac sub pœna excommunicationis præcipimus, & mandamus, quatenus tali die proxime venienti, & in omnibus & singulis alijs diebus Dominicis & festiuis, † & tandem quousq; à nobis oppositum habueritis in mandatis, populo denuntietis in tali ecclesia vel tali, in Missa maiori, quando maior erit ibi multitudo populi atque cleri, prædictos talem & talem fore per nos excommunicatos, & tanquam vere excommunicatos vitetis, & faciatis ab alijs euitari, tantum & tamdiu, donec de absolutione eorum legitime vobis cõstet. Et has nostras reddatis latori præsentiũ cum subscriptionibus vestris, cõtinentibus diẽ & horam receptionis vestrę in signum mandati completi, positis in eisdem. Datum sub nostro sigillo, die tali, mensis talis, anno tali, & loco tali.

† *Aliàs, & tādiu.*

17 *Pœnitentia publica iniungenda talibus si resipiscant.* *Schol. 5.*

Quibus denuntiatis, si præstare voluerint iuramentum canonicum antedictum, præstabunt secundum formam in antea expressatam, & absoluentur à sententia excõicationis, iniuncta eis aliqua dura pœnitẽtia arbitraria salutari: vtpote quòd certis diebus Dominicis, vel festiuis, habeat stare dum Missa maior dicitur, & populi maior fuerit multitudo, in porta ecclesiæ, vel in gradib' ante altare, capucio & sotularibus depositis, tenendo in manu cereum tanti ponderis, offerendum sacerdoti Missa terminata, seu diuino officio celebrato. Vel
A *quòd hoc faciant omni vel certo tempore, quando contigerit inquisitorem pro fide sermonem facere generalem. Vel iniungatur alia pœna, de qua magis videbitur expedire, per modum tenoris sequentis.*

Forma absoluendi prędictos a sententia excommunicationis.

18 *Syluestr. ver. Absolutio. 3. num. 3. Schol. 6.*

NAm dicti excommunicati flectentes genua iurabunt stare mandatis ecclesiæ: & post statim dicetur per inquisitorem & alios ibi præsentes Psalmus Miserere mei Deus. vel: Deus misereatur. vel aliquis alius. Quo dicto, dicetur kyrieel. Christeel. kyrieel. Pater noster. Et ne nos, &c. Saluos fac seruos tuos. Deus meus sperantes in te, Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

PRAETENDE Domine famulis tuis dexteram cælestis auxilij, vt te toto corde perquirant, & quæ digne postulant assequantur. Præsta, quæsumus Domine, his famulis tuis dignum pænitentiæ fructum, vt ecclesię tuæ sanctæ, à cuius obedientia deuiauerant delinquendo, dono tuæ gratiæ reformentur. Per Christum dominum nostrũ.

Et addat inquisitor: Et nos auctoritate Apostolica, qua fungimur in hac parte, absoluimus vos, & vestrum quemlibet à sententia excommunicationis maioris, qua fueratis per nos legitime innodati, pro eo quia cõtumaciter recusaueratis ad nostri requisitionem prestare canonicum iuramentũ, de sancta ecclesia defendenda contra hæreticam prauitatem: & restituo vos & quemlibet vestrum sacramentis ecclesiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

19 *Quod expediẽs visum fuerit mãdetur illis.*

Et dicetur eis sic: Vos iurastis stare mandatis ecclesiæ, & nos mandamus vobis sub virtute iuramenti per vos præstiti, quatenus pro pænitentia salutari vos singulis diebus Dominicis faciatis hoc vel illud. Iniungetur eis pænitẽtia salutaris prout honori fidei videbitur melius expedire.

20 *Curet inquisitor vt prouũcietur absoluti.*

E Quibus absolutis, mandabitur prædictis rectoribus ecclesiarum, qui eos excommunicatos denuntiauerunt, quatenus eos de cætero habeant pro absolutis; nec deinceps hac de causa eos vitent, nec faciant ab alijs vitari: sed potius eos ad diuina admittant, & admittere faciant, prout ante per literas tenoris sequentis.

Forma

Forma denuntiandi præfatos officiales absolutos ab excommunicatione.

21 Frater N. ordinis &c. Venerabilibus, & nobis in Christo dilectis talibus talium ecclesiarum rectoribus, seu curam animarum gerentibus, Salutem & mandatis nostris, &c.

Vobis, & cuilibet vestrum notum facimus per præsentes, q̃ tales, quos de mandato nostro, immo verius apostolico, denuntiastis publice fore per nos excõmunicationis vinculo innodatos, ac euitastis, & euitari fecistis merito vt decebat, pro eo quia nolebant iurare coram nobis, quatenus ecclesiam Dei defensarent contra hæreticam prauitatem; absoluimus ab excommunicationis præfatæ contra eos sententiis per nos latis, pro eo quia (vt debebant) mandatis nostris antefactis humiliter paruerunt: ac vt requisiti fuerant defensare ecclesiam bona fide, & iuxta posse suum, ad sancta Dei quatuor Euangelia iurauerunt: idcirco vobis dicimus & mandamus, quatenus eos de cætero non vitetis, nec faciatis ab aliis euitari. Datum, &c.

22 *Si autem per duos, aut tres menses talem sententiam excommunicationis in causa fidei sustinuerint animo indurato, aggrauentur processus, & mandentur denuntiari excommunicati publice in ecclesiis antedictis, & hoc accensis candelis in terram proiectis, vel in aqua extinctis, & campanis pulsatis semel, vel pluries in hebdomada, seu in die: & hoc per literas tenoris sequentis.*

Cõtra cõtumaces ad grauiora procedatur.

Forma literarum aggrauandi prædictos, cum candelis extinctis, & campanis pulsatis.

23 Frater N. &c. ordinis prædicti &c. Venerabilibus, & dilectis in Christo nobis, curatis talis ecclesiæ, seu curam animarum gerentibus in eadem, Salutem, & mandatis nostris, &c. vt prius.

Cvm Crescente cõtumacia, crescere debeat ipsa pœna secundum canonica instituta: & nos frater N. inquisitor præfatus, talem & talẽ, seu tales, eorum cõtumacia exigente excommunicauerimus, & excommunicatos vobis mãdauerimus denũtiare in causa fidei orthodoxę pro eo quia recusarũt de defen-

A denda Ecclesia cõtra hæreticam prauitatem præstare canonicum iuramentum: & tales per nos de nostro mandato excõmunicati, denuntiati fuerunt p̃ menses tot, nec parere voluerunt, nec velint nostris præfatis monitis, ac mandatis, immo verius apostolicis; & contumaciter sustinuerint, per dictos menses & in præsentiarum sustineant animo pertinaci: Ideo vobis & cuilibet vestrum in virtute sanctę obedientiæ præcipimus & mandamus, quatenus continuando dictam iniunctam vobis per nos denuntiationem de præ

B fatis excommunicatis, eosdem excommunicatos denuntiando, candelas ardentes vos ibi habentes, in terrã proijciatis, seu in aqua, vel aliàs coram populo extinguatis, & campanas pulsetis, seu pulsare faciatis ab aliis quolibet die semel: & tamdiu præcipimus auctoritate Apostolica vos facere supradicta, quousque à nobis oppositum habueritis in mandatis, &c. Datum, &c.

Antiquus excõicãdi ritus, de quo. c. Debent. 11. q 3.

Si autem propter prædictas denuntiationes resilierint à contumacia antedicta, & præstiterint præfatum

C *canonicum iuramentum in forma antedicta, absoluantur à dicta excommunicatione, iniuncta eis duriori quã prius pœnitentia arbitraria salutari: in qua pœnitentia adiungatur semper aliquid, quod directe cedat ad honorem fidei Christianæ.* 24

Resilientes à contumacia absoluantur.

Vbi autem nec sic voluerint resilire à contumacia antefata, sed sustinuerint dictas excommunicationes, & denuntiationes cum candelis extinctis, & campanis pulsatis, per aliquos menses, poterunt aggrauari processus, & excommunicari cum sibi participantibus aliquibus, de quibus magis visum fuerit; per formam tenoris sequentis. 25

Cõtra obstinatos vlterius procedendũ excõicãdo participãtes cum eis.

D Forma excommunicandi participantes cum prędictis rectoribus ciuitatum, uel locorum.

Frater N. ordinis Prædicatorum, inquisitor, etc. Venerabilibus dilectis nobis curatis, talis ecclesiæ, &c. Salutem, et mandatis nostris, &c. 26

Cvm Participare cum leprosis plurimũ

E sit damnosum, & excommunicati præsertim in causa fidei, moraliter sint leprosi sic, vt ad se accedentes damnabiliter inficiant, & corrumpant; propter quod vt vere leprosi arctãtur, & merito à cõsortio hominũ elongãtur: idcirco vobis, & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ auctoritate Apostolica, qua fungimur in hac parte, pręcipimus, quatenus in vestris ecclesijs dum Missarum solẽnia celebrantur, & populi in eis fuerit multitudo

Ita olim cautũ erat Leuit. c. 13.

titudo, tali & tali, seu talibus, generaliter omnibus præcipiatis, mandetis, & moneatis canonice, vno pro trino edicto, quatenus non participent comedendo, bibendo, pertractando, colloquendo, seu aliàs prædictis talibus vicario, subuicario, balliuo, &c. aliàs sciant se excommunicationis vinculo innodatos: quam excommunicationis sententiã in eos vt in contumaces, si contra fecerint, Nos frater N. inquisitor præfatus, illorum cõtumacia exigente ferimus in his scriptis: absolutiones à dictis sententijs, si forsan incurrerint, nobis vel domino Papæ solummodo reseruantes. Datum, &c.

27 *Quibus denuntiationibus factis si consenserint prę stare canonicum iuramentum, prę stent in forma superius explicata, & absoluantur à sententia excommunicationis, eis iniuncta arbitraria pœnitentia duriori.*

Et supponẽdo loca quib præsunt interdicto.

Si autem non prę stiterint, poterit processus vlterius aggrauare, vt scilicet terrę, quę prędictorum excommunicatorum dominio seu regimini subsunt, supponantur ecclesiastico interdicto per formã tenoris sequẽtis.

Forma supponendi ciuitatem uel locum ecclesiastico interdicto, quia eius rectores noluerunt iurare, &c.

28 NOs frater N. &c. ordinis Prędicatorum, in dominio talis domini, inquisitor hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus.

ATTENDENTES, quòd talis vicarius, talis subuicarius, talis balliuus, &c. talis ciuitatis vel loci non solum recusauerũt prę stare nobis canonicum sacramentum vel iuramentum, de defendenda ecclesia contra hæreticam prauitatem, quamuis ad hoc tenerentur secũdum canonicas sanctiones, & per nos fuerint pluries requisiti: verum etiã permiserunt se hac ex causa contumaciter excõmunicationis vinculo innodari, & publice excommunicatos denuntiari: ac crescente eorum contumacia fuerint denuntiati publice excõicati, etiam cum extinctis candelis & pulsatis campanis, ac demũ cum participantibus, iustitia requirente: & huiusmodi excõicationis sententias ac ipsarum denuntiationes publicas, & aggrauationes sustinuerunt per menses plures, seu tot, animo pertinaci in detrimentum animarum suarum ac salutis, & cõtemptum non modicũ ecclesiæ sanctæ Dei, & tolerant animo indurato etiã de præsẽti: Idcirco nos frater N. inquisitor præfatus dignũ existimantes, quatenus pœ-
A na excrescat, cõumacia excrescente: & vt antefati excommunicati vicarius, subuicarius, & cæteri antedicti, vtilius inducantur ab antedicta contumacia resilire, & ad gremium sanctæ matris Ecclesię aduolare; ipsam talem ciuitatem vel locum, qui subest regimini eorundem, supponimus ecclesiastico interdicto: nolentes, quòd præfatum interdictum per alium, quàm per nos seu Romanum Pontificem relaxetur. Datum, &c.

B *Quo apposito, interdictum executioni debite demãdetur per literas formæ sequentis.* 29

Forma denuntiandi talem ciuitatem uel locum esse suppositum ecclesiastico interdicto.

FRater N. ordinis Prædicatorum, &c. Venerabilibus & nobis in Christo dilectis curatis talis ecclesiæ, Salutem, & mandatis nostris, &c.

C VOBIS Vniuersis & singulis tenore nostrarum literarum præsentium intimamus, quòd nos iustitia requirente talem ciuitatem seu locum supposuimus ecclesiastico interdicto per nostras literas, & sententias tenoris sequentis: Nos frater N. ordinis fratrum Prædicatorum, &c.

Inserantur ex toto literę immediate præcedentes:

Quapropter vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna præcipimus, & mandamus: quam excommunicationem in vos, nisi in-
D fra sex vel tot dies, quos vobis vna pro trina monitione canonica assignamus, feceritis quæ mandamus, ferimus in his scriptis: quatenus infra Missarum solemnia in vestris ecclesiis, quando ibi fuerit populi multitudo, denuntietis publice & alta voce, talem ciuitatem seu locum esse & fuisse per nos ex causis præfatis suppositum ecclesiastico interdicto; nec relaxãdum per alium, quàm per nos, vel dominum nostrum Papam: vos idem interdictum seruetis, & facietis in vestris ecclesiis obseruari, quousque de relaxatione vo-
E bis constiterit legitime, prout decet. Datum, &c.

Quòd si ciuitas prędictos excommunicatos coegerit, seu induxerit ad prę standum petitum primitus iuramentum, absoluentur ipsi excommunicati in forma ecclesię anteposita, & mandabitur curatis qualiter sunt absoluti in forma superius enarrata. Et ciuitatis interdictum relaxabitur per literas tenoris sequentis. 30

Si tandẽ obedierint, absoluantur, et amoueatur interdictum.

Forma absoluendi prædictos officiales & relaxandi interdictum.

31 Nos frater N. ordinis Prædicatorum, &c.

Attendentes quòd tales, ciuitatis talis regimini præsidentes, contumacia postulante fuerunt per nos excommunicationis vinculo innodati, ac demum ipsa ciuitas antedicta supposita ecclesiastico interdicto; vt saltem sic inducerentur à tanta contumacia resilire, ac iurare de defendenda ecclesia sancta Dei contra hæreticam prauitatem: & ipsi tales, saniori consilio adherentes, ipsa ciuitate eos suis sanis consultationibus ad huiusmodi inducente, à sæpefacta cõtumacia resilientes, præstiterunt antedictum petitum à nobis canonicum iuramentum: & quia dignum existit, quòd eis obedientia suffragetur, ad quam se de proximo reduxerũt, & cessante culpa cesset & pœna: Ea propter Nos inquisitor præfatus eos à sentẽtijs excõmunicationis præfatis absoluimus in forma ecclesiastica consueta, & pro absolutis habemus, & haberi ab omnibus volumus pro prędictis: ipsamque ciuitatem à dicto interdicto liberamus, ipsum interdictum totaliter relaxando. Datum, &c.

32 *Quibus sic actis mandet ecclesiarum curatis, quòd interdictum deinceps non obseruent, nec prædictos excommunicatos vitent, nec faciant euitari per literas tenoris sequentis.*

Forma denuntiandi regentes ciuitatem uel locum esse absolutos ab excommunicatione, & interdictum relaxatum.

Frater N. ordinis Prædicatorum inquisitor, &c. Venerabilibus, & nobis in Christo dilectis ecclesiarum talium, curam regentibus animarũ, Salutẽ, & mãdatis nr̃is, &c.

Tenore præsentium literarum vobis, & vestrum cuilibet intimamus, quòd nos iustitia postulante absoluimus à sententijs excõmunicationis tales, quibus tenebantur per nos merito innodati, atque à ciuitate tali interdictum per nos impositum relaxauimus, ipsis obtemperantibus nostris monitis & mãdatis, prout in literis nostris videritis plenius contineri tenoris sequẽtis: Nos frater N. &c. *Inserantur ex toto literæ immediate pręcedentes*: Idcirco vobis & cuilibet vestrũ auctoritate apostolica pręcipimus, & mandamus quatenus prędictos pro absolutis habentes, de cętero eos non euitetis nec faciatis à cæteris euitari: immo, prout ante, ad diuina libere admittatis, ipsumq; interdictũ deinceps non seruetis, cũ per nos ex toto fuerit relaxatum. Datum, &c.

Quod si nec sic præstare uoluerint antefatum canonicum iuramentum, poterit processus aggrauari, iuxta c. Ad abolendam. §. statuimus. extra de hęret. & iuxta c. Vt officium § statuimus. & vt infames hęreticorum fautores, & de fide suspecti honore & officio sui regiminis spoliari & condemnari, nec de cętero ad illud seu ad aliud officium publicum, vel dignitatem aliquam assumantur: & ea, quæ fecerint de cętero, nullam obtineant firmitatem, & hoc per literas tenoris sequentis. 33

Quid insuper faciendũ restet cõtra sic obstinatos. Siman. in Insti. catho. tit. 23. nu. 8.

Forma aggrauandi officiales prædictos excommunicatos, & priuandi eos officijs publicis.

Nos frater N. &c. 34

Schol. 7. in hanc par. 3.

Attendentes quòd ciuitatis, villæ, vel loci alterius regimini præsidentes, tenentur pręstare corporale iuramentũ de defendenda ecclesia sancta Dei cõtra hæreticam prauitatem, ac constitutionibus contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, ipsorũq; filios & nepotes editis à sancta sede Apostolica inuiolabiliter obseruandis, & obseruari toto tempore sui regiminis faciendis, cum fuerint ab ipsis episcopo seu inquisitore legitime requisiti; quòdq; præstare antefatum iuramentũ cõtumaciter recusantes, sunt vt infames & hęreticorũ fautores ac de fide suspecti, honore & officio sui regiminis spoliãdi; & de cætero ad nullam dignitatem, neque ad vllum publicũ officium assumẽdi: quinimmo declarandũ ꝙ quidquid fecerint deinceps ĩ suo officio nullam obtineant firmitatem. Et cum talis vicarius, talis subuicarius, & talis balliuus, talis subballiuus, talesque consules, & rectores talis ciuitatis seu loci, fuerint per nos inquisitorem præfatum legitime pluries requisiti, de defensanda ecclesia sancta Dei, bona fide iuxta officium & posse suum contra hæreticã prauitatem: Et nihilominus quòd constitutiones à sancta sede apostolica editas contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, ipsorumque filios & nepotes toto tempore sui regiminis inuiolabiliter obseruarent, & facerent in terris sui regiminis obseruari: ipsique taliter requisiti præ-

ti præstare contumaciter renuerunt antefatum canonicum iuramentum: verum quia ipsorum contumacia exigente fuerunt excommunicationis vinculo innodati, & etiam publicati: ac crescente eorum contumacia etiã cum candelis extinctis & campanis pulsatis, demumque cum participantibus; ipsaque ciuitas talis, in criminis detestationem, & ipsorum criminum punitionem supposita ecclesiastico interdicto; ac in pręsentiarum persistant in tali ac tam graui contumacia animo indurato: Idcirco nos inquisitor præfatus dignum merito reputantes, vt hi officijs priuentur, qui officijs abutuntur, volentesque in hac parte mandata canonica & apostolica fideliter exequi (vt tenemur) ipsos talem, à vicariatus, talem à subuicariatus, talem à balliuatus, talem à subballiuatus, talem à consulatus officiis talis ciuitatis seu loci, eorum in causa fidei, postulante inobedientia & contumacia, vt infames, & tanquam hæreticorum fautores, & de fide suspectos tenore præsentium merito expoliamus: sicque deinceps talis pro vicario, talis pro subuicario, talis pro balliuo, talis pro subballiuo, & tales pro consulibus ab aliquo nullatenus habeantur; nec de cętero ad aliquam dignitatem vel publicum officium assumantur: Eodemque tenore decernentes, irrita & inania quæcunque deinceps talis vt vicarius, talis vt subuicarius, talis vt balliuus, talis vt subballiuus, & tales vt consules fecerint seu ordinauerint, mandauerint, vel fieri iusserint; nullamque obtinere deinceps firmitatem. Datum &c.

35 *Qua sententia sic lata mandetur regentibus curam animarum, in cathedrali & in alijs ecclesiis publicari per literas tenoris sequentis.*

Forma publicandi tales officiis publicis priuatos.

FRater N. ordinis Prædicatorum, Venerabilibus & nobis dilectis vniuersis & singulis talis ciuitatis ecclesiæ cathedralis curatis & non curatis, ad quos pręsentes peruenerint, Salutem, & mandatis nostris, immo, &c.

AD Vestri cuiuslibet notitiam deducimus, tenore nostrarum pręsentium literarũ, quòd nos, iustitia exigente, ac infrascriptorum contumacia requirente, talem vicariũ, talem subuicarium, & talem balliuum, & talem subballiuum, & tales consules ciuitatis, talis seu loci, spoliauimus officijs, quibus

A præerant antedictis: ac ipsos inhabilitauimus ad officia publica, & honores publicos qualescunque habendos deinceps in futurum: decernentes etiam quidquid de cętero fecerint seu ordinauerint, virtute seu occasione prædictorum, seu aliorum officiorum esse irritum & inane, ac nullius existere firmitatis, sicut in nostris literis infrascriptis videbitis plenius contineri: quarum tenor sequitur in hunc modum:

Nos frater N. &c. *inserantur ex toto literæ immediate præcedentes:* Verum cum velimus (vt

B debemus) ad præfatæ talis ciuitatis seu loci, prædicta deduci notitiam singulorum, cum omnes tangere dignoscatur: & quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: ne eos contingat erga huiusmodi ex ignorantia oberrare; Vobis et cuilibet vestrum, seu vobis talibus, et talibus auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus et mandamus, et mandando requirimus ac monemus, quatenus infra sex dierum spatium, quos vobis, et vestrum cuilibet pro trina monitione canonica, et termino peremptorio assignamus: quibus

C elapsis excõmunicationis sententiæ vos subiacere volumus ipso facto, in vestris ecclesijs dum Missarum sollemnia celebrantur, et populi erit inibi multitudo: præfatas nostras literas alta voce in vulgari, et intelligibiliter publicetis, ac faciatis per alios publicari: notificantes omnibus vt supra, quòd nos prædictos et eorum quemlibet spoliauimus officijs publicis antedictis, quibus antea vtebantur, ac etiam spoliamus, et inhabilitamus eos, et eorum quemlibet deinceps ad quęcũque publica officia obtinenda: decernentes quid-

D quid de cętero attentauerint occasione prędictorum officiorum, seu eorum nomine vel colore, fore irritum et inane, ac nullam obtinere vlterius firmitatem: Mandantes vniuersis et singulis vniuersitatibus præfatę ciuitatis seu loci, quatenus prædictis taliter à suis officijs per nos auctoritate apostolica spoliatis, quod eis non pareant seu obtęperent in his, quæ spectant ad executionẽ officiorũ prędictorũ, quibus antea vtebantur, cũ illi sint suis demeritis auctoritate apostolica spoliati. Datũ, etc. 36

Hoc arbitrariũ est, & maius spatium si vult potest inquisitor cõstituere.

E *Si autem illa ciuitas siue locus prædictos recusauerit, & eos habuerit vt veraciter à suis officijs spoliatos, eligantur seu ponantur alij officiales boni, qui in principio suæ creationis & nouitatis, præstent, vt tenentur, prædictum canonicum iuramentum.*

Vbi autem dicta ciuitas siue locus non obtẽperauerit sententijs per inquisitorẽ latis in antea memoratis, sed duxerit contumaciter resistendum, dictos spoliatos in prio-

Hæc electio fieri debet secundũ illius ciuitatis seu loci leges municipales, aut cõsuetudinẽ

prioribus officijs tolerando, à quibus fuerint canonice spoliati, tunc in illo casu, licet inquisitor posset procedere, & ciuitatem, si ciuitas fuerit, priuare aliarum commertio ciuitatum, ac episcopali etiam dignitate, iuxta c. Ad abolendam. §. statuimus. in fine. de hæret. lib. 5.

Vide Schol. 8. par. 3.

Tamen melius est quòd ad tantam pœnam per inquisitorem non procedatur: sed ciuitatis contumacia domino nostro Papę exponatur, præsertim cum c. Vt officium. de hęre. lib. 6. ad pœnam ciuitatis, vel loci amplius non procedat.

De institutione Vicarii, seu Commissarii.

37 DVM autem prædicta taliter peraguntur præstito antefato canonico iuramento vel non præstito, potest & debet inquisitor in quolibet episcopatu vnum Commissarium instituere quadraginta annorum ætatis, iuxta glosata super c. Nolentes. de hæret. in clc. Religiosum, seu clericum secularem, virum prouidum & prudentem, scientia & moribus pollentem, & sanctę fidei zelatorem. & hoc per literas tenoris sequentis.

Sed hodie sufficit 30. annum attigisse, vt dixi Scholi. 82. huius. 3. p. super. q. 16.

Forma instituendi Commissarium specialem.

FRater N. Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacrosanctæ Theologiæ magister, &c. Venerabili & nobis in Christo dilecto N. ordinis supradicti, Salutem in auctore & conseruatore fidei domino Iesu Christo.

QVIA Callidæ vulpes Samsonis † pedibus versutis, ceruicibus erectis gestu & habitu obfuscatis sub quadam specie sanctitatis colligatis caudis ardentibus, intricatis vocibus nefarijs non verentur per agrum vniuersum dominicum currere, hac illacque discurrere, segetem; albam fidei splendoribus dominicam dissipare, comburere & ardere, immisso igne ascendente ab inferis, deuastante hæreticæ prauitatis, vt nos paulo ante rerum magistra omnium experientia docuit euidenter: & timeamus, & non immerito, ac reuolutis visceribus tremamus nocumenta fidei segetibus & agris fertilibus dominicis inferri grandia supradictis incursu præscriptarum vulpium & discursu, ex nostri inquisitoris absentia, quæ eiusdem inquisitoris præsentia, Dei fauente gratia, conseruantur; Et quia propter varia & ardua fidei negotia habemus interdum per partes regni diuersas percurrere, vt exposcunt negotiorum qualitas & necessitas, ac requirunt: ideo nos

† Aliàs, pellibus.

A inquisitor præfatus vos N. de cuius discretionis synceritate, conscientiæ soliditate, scientiæ profunditate, & zelo fidei accenso & veritate, fidem gerimus solidam in Domino & probatā, Vicarium nostrum seu Commissariū in tota tali diœcesi, statuimus & facimus, firmiter per præsentes, committentes vobis plenarie & expresse, quatenus denuntiationes, & informationes, seu accusationes auctoritate nostra à quibuscunque, & etiam contra quoscunque recipere & procedere, (prout nos possemus) libere valeatis, ac super

Videto hic Schol. 9. p. 3.

B & pro eisdem tam testes quàm reos citare, arrestare, compedire, confessiones seu testimonia recipere, & ea probare, & etiam examinare, & ad testificandum cogere, atque pro dicenda veritate vnà cum domino episcopo seu eius vicario quæstionibus exponere & tormentis: ac etiam ponere ad carcerem, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur; consilium peritorum, quando vobis videbitur, conuocare, atque generaliter omnia alia facere, quæ nos facere valeremus si ibi personaliter pręsentes essemus.

C In prædictis enim omnibus & aliis ex eisdem, modo aliquo emergentibus, dependentibus, & connexis plenariam concedimus & conferimus potestatem; diffinitiua dumtaxat sententia omnium impœnitētium & relapsorum (vt est moris) ad quam absque nostra licentia & consensu nolumus vos extendere manus vestras, nobis penitus reseruata. Datum sub sigillo nostro in pendenti, in tali loco, tali die, talis mensis, & talis anni.

38 *Potest inquisitor plene committere vices suas, etiam*

D *ad procedendum ad sententiam diffinitiuam, sed melius est, & communiter fit, quòd sententias relapsorum & impœnitentium sibi retineat & reseruet, quia magis præsumitur de inquisitore, & magis obtemperatur inquisitori, quàm commissario: & quia communiter inquisitor est magis expertus: et quia si bene procedatur vel male, sibi totum imputabitur: & quia ipsius est processus sui commissarij defensare, cum idem sit consistorium vtriusque.*

Vide Locatū iud. inq. ver. inquisitor num. 4. Schol. 9. huius p.

39 *Quare multum pertinet ad inquisitores, quòd habeant bonos commissarios & industrios, & qui sciant & velint prudenter negotia fidei exercere, vt secundum eorum, & maiorem & minorem prudentiam, &*

E *† practicam possint inquisitores minus vel plus grandiora, seu minus grandiora negotia eis committere, & ad istas vel ad illas sententias procedendi potestatem conferre: et prout negotiorum qualitas hoc exposcit.*

Curā magnam adhibeāt inquisitores circa institutionem vicariorum.

† Aliàs, peritiam.

Forma alia ad hoc idem.

40 FRater N. ordinis Prædicatorum &c. Venerabili & religioso viro fratri N. ordinis talis, Salutem in auctore & conseruatore fidei, &c.

CVM

CVM Per absentiam hæreticæ peruersitatis inquisitorum, diabolica suggestione in locis pluribus experiamur sæpissime catholicæ fidei contraria suboriri, quæ per eorum pręsentiam validius extirpantur: Nos qui sumus arduis negotiis plurimis sanctę fidei in præsentiarum taliter occupati, quod ad talem diœcesim quo ad pręsens accedere commode non valemus; Idcirco vobis de cuius zelo, scientia, & discretione fiduciam gerimus in Domino pleniorem in negotio fidei, infra talem diœcesim cōmittimus plenarie vices nostras, donec ad nos duxerimus reuocandas, semper dumtaxat nobis diffinitiua sententia reseruata. In cuius commissionis testimonium, sigillum nostrum duximus præsentibus apponendum. Datum, &c.

Forma literarum instituendi duos commissarios simul, qui procedant pariter & coniunctim.

41 FRater N. ordinis Prædicatorum, &c. Venerabilibus, & nobis in Christo dilectis religiosis viris fratribus, tali & tali, ordinis talis, Salutem in auctore, & conseruatore, &c.

C. prudentiã. de officio deleg. c. de quibus. 20. distinct.

QVIA Secūdum canonicas sanctiones integrum est iudicium, quod plurimorū sententiis cōfirmatur: & negotium talis viri delati, capti, & deteti pro heretica prauitate sit negotium nimis arduum, atque graue: attentis circunstantiis criminis, & personæ: ea propter, vt fidei negotium arduum antefatum maturius peragatur, & in eo securius procedatur: ac consultius fine debito terminetur, Vobis duobus pariter cōiunctim, & non vni sine altero committimus plenarie vices nostras, ac plenariam procedendi potestatem in dicto fidei negotio, et in omnibus ex illo emergentibus, incidentibus, et connexis etiã vsque ad diffinitiuas sententias exclusiue, cōcedimus facultatem tenore præsentium nostrarum literarum. In cuius rei testimonium præsentes nostras literas nostri sigilli appensione iussimus communiri.

Forma alia secunda pro eodem.

42 FRater N. ordinis Prædicatorū, &c. Magnæ prudentiæ religiosis viris fratribus tali, & tali ordinis talis, Salutem in auctore, et conseruatore, etc.

A QVIA Secundum catholicam irrefragabilem veritatem, vbi multa cōsilia, ibi salus: et vbi peritorū plurimorum sententia, ibi virtus: cum per plurima consilia atque iudicia rei veritas melius discutiatur, efficacius detegatur, & clarius videatur: Ea propter cupientes negotia fidei orthodoxę commodius, ac vtilius promoueri ad Dei gloriam, et honorem; Vos talem, et talem, viros vtique sciētia prouidos, sapiētia circunspectos, zelo sanctæ fidei circuncinctos, prout per experientiam diuturnam esse nouimus, et de quorum virtutibus fiduciam in domino gerimus plenam: B Vicarios nostros, ac Commissarios speciales instituimus in tota tali diœcesi, cum plenitudine potestatis; committētes vobis, ex certa scientia, et expresse, quatenus pariter, et coniunctim in negotiis sanctæ fidei ad eandem fidem sanctam firmius complantandam, et ad prauitatem hæreticam validius extirpandam, auctoritate nostra, immo verius apostolica, vsq; ad diffinitiuam sententiam exclusiue, et in omnibus ex illis emergentibus, dependentibus, et cōnexis, C procedere valeatis, liberam potestatem conferentes tenore nostrarum præsentium literarum, parati vobis committere quatenus ad diffinitiuam sententiam procedatis, cum per vos, vel vestras literas fuerimus de qualitate negotij plenius informati. In cuius commissionis, et concessionis testimonium pręsentes nostras literas nostro sigillo iussimus communiri.

Prouer. ca. 11. & 24. L. fi. c. de fideicō. l. hæredes palam §. 1. de test.

Hæc clausula quã vim habeat tradit Felynus in c. nonnulli. de rescriptis.

Forma instituendi ab inquisitore in tota prouincia Vicarium generalem. D

FRater N. ordinis Prædicatorum, Venerabili, & nobis in Christo dilecto patri fratri tali, talis ordinis sacræ Theologiæ egregio professori, Salutem in auctore & conseruatore, &c. 43

QVIA Dignum merito existimamus suffragantibus nobis ad hæc canonicis institutis, E secundum negotiorum qualitatem eorūque minorem, seu ampliorem arduitatē, de ministris idoneis prouidere, & negotium sanctæ fidei, in renatis fonte sancti baptismatis commodius confouendæ, ac in præcordiis conuersorum ad eandem firmius complantandæ, & de hæreticorum infectis visceribus labem ipsam hæreticam cautius euellēdæ, sit negotium ad honorem Dei, & fidei augmētum

tum & vtilitatem Ecclesiæ, & populi, super omnia alia negotia seculi obtinens principatum; propter quod cum magna circunspectione, & indagine est de ministris idoneis ad exequendum dictum fidei negotium prouidendum: Idcirco nos frater N. inquisitor præfatus, attendentes, quod commode in terris nostrę iurisdictioni subiectis non valemus diutius commorari, cum nos oporteat ad Romanam curiam dirigere breuiter gressus nostros, pro consultando sanctissimo domino nostro Papa super quibusdam arduis negotiis sanctæ fidei promouendis: & cupiamus totis nostris visceribus de idoneo generali Commissario prouidere, Vos venerabilē fratrem talem sacræ Theologiæ magistrum, de cuius scientiæ profunditate, sapientiæ soliditate, & conscientiæ synceritate fidem in Domino gerimus firmiorem, experientia solida comprobatam, Vicarium nostrum, & Commissarium in omnibus regnis, & terris talis domini, nostræ inquisitioni subiectis, instituimus, & facimus generalem; committētes vobis ex certa scientia & expresse, in, & super omnibus & singulis fidei negotiis, quæ occurrent, & etiam in omnibus, ex illis dependentibus, emergentibus, incidētibus, & connexis, quandocunque, & quomodocunque plenarie, & generaliter vices nostras, etiam vt ad sententias diffinitiuas relapsorum, & impœnitentium, & alias qualescunque libere procedere valeatis, liberam concedimus potestatem tenore nostrarum præsentium literarum. In quarum commissionis, & concessionis testimonium, præsentes nostras literas sigilli nostri munimine iussimus roborari. Datum in tali loco, tali die, talis mensis.

Vide huius part. Scho. 10.

Forma alia secunda instituendi Vicarium generalem in tota prouincia.

44 FRater N. ordinis, &c. Venerabili, & nobis in Christo dilecto patri fratri tali, talis ordinis sacræ Theologiæ magistro. Vel sic: Honorabili domino prouido, & discreto tali, decretorum doctori, canonico in tali Ecclesia cathedrali, Salutem in auctore, & conseruatore, &c.

INTER Alia honesta obsequia atq; sancta, quæ grata existunt plurimum altissimo creatori, prout testimoniis veridicis comprobatur, est animarum zelus, peccatorum salus, fidei orthodoxæ augmentum, prauitatis hæ-

A reticæ exterminium: ac pro fidei catholicæ, & orthodoxæ defensione nocte, & die continue insudare. hinc est quod nos frater N. inquisitor præfatus, cui ex iniuncto nobis officio à sanctissimo domino nostro Papa peragere hæc incumbunt, non valentes huiuscemodi incumbere, seu intendere de præsenti, cum habeamus ad Romanam curiam accedere, pro quibusdam ibi negotiis sanctæ fidei exequendis, Vos venerabilem patrem, seu dominum antefatum, de cuius fidei integritate, vitę puritate, disciplinæ sufficientia, morū mo-
B destia, atque in cunctis agendis prudentia circūspecta, synceram in Domino fidem gerimus, & probatam, Vicariū nostrum, & Cōmissarium, in omnibus & singulis ciuitatibus, territoriis, atque locis iurisdictioni nostræ subiectis tenore præsentium instituimus generalem; committentes vobis, quatenus auctoritate nostra, immo verius apostolica, in omnibus, & singulis fidei negotiis, quę obuenient, & in omnibus ex illis dependentibus, emergentibus, & connexis libere etiam
C vsque ad sententiam diffinitiuam inclusiue procedere valeatis: super quibus omnibus, & singulis, committimus vobis vniuersaliter ac plenarie vices nostras, quousque ad nos duxerimus reuocādas. In quorum omnium & singulorum testimonium sigillum nostrū duximus pręsentibus apponendum. Datum, &c.

POterit etiam ipse inquisitor, si voluerit, facere huiusmodi commissiones non per literas suas, sui sigilli munimine roboratas, sed 45 *Modi alij instituēdi vicarios.*
D per publicum instrumentum, signo notarij clausum: In quo instrumento, vltra signum, si voluerit, notarij, poterit etiam facere apponi sigillum suum in pēdenti, & per cōsequēs potest inquisitor commissiones huiusmodi facere tripliciter. Primo, per literas suas, eius sigilli munimine roboratas. Secundo, per publicum instrumentum, signo notarij signatū. Tertio, per publicum instrumentum, signo notarij consignatum, & appensione sigilli inquisitoris communitum.

E Aduertendum tamen, quod Commissarij debent esse multum circunspecti, & cauti, & præsertim qui non sunt practici, vt de capite suo non procedant, potissime in arduis: sed habeant sibi aliquem bonum, & practicum aduocatū, cuius consilium in agēdis frequenter requirant, & semper faciant posse suum, vt si commode possunt, maxime in dubiis, & arduis, quod ea quæ agunt, inquisitori studeant intimare, & de assensu illius procedere, & absque 46 *Aduertēda à commissarijs, & vicarijs inquisitorum.*

absque eius consilio nullatenus negotiis finẽ dare, aliàs possent leuiter oberrare, & tunc inquisitor talem errorem non posset leuiter reparare, & esset sibi magis, quàm commissarijs imputãdum: & possent processus per Romanam curiam reuocari in opprobrium & iacturam officij inquisitionis, & verecundiã, & ruborem inquisitoris, quæ summopere in tam magno negotio sunt cauenda.

De sermone generali habendo ab inquisitore.

47 DVM Prędicta taliter peraguntur, seu disponuntur, commissariis iam institutis, vel non institutis, semper tamen facta fide ipsi ordinario, in cuius diœcesi inquisitor disponit suum officium exequi, de sua potestate, & delegatione sibi facta à domino nostro Papa, indicat sermonem generalem, nõ pro aliquo festo solemni, ne officium festi impediatur, & populus à suis ecclesijs, pro tunc parochialibus detrahatur, sed pro aliqua die Dominica communi, quæ nõ sit Quadragesimæ, vel Aduentus, mittendo ad clericos curatos omnium ecclesiarum parochialium illius loci, vel ciuitatis, in quo sermonem decreuit facere generalem, literas tenoris sequentis.

Forma literarum indicendi sermonem generalem.

48 FRater N. ordinis Prædicatorum, &c. Dilecto tali, talis ecclesiæ, ciuitatis talis, vel loci, Salutem, & mandatis nostris ĩmo verius apostolicis prõpto animo obedire.

Vide Simanc. inst. catho. tit. 44. nu. 2. Tabien. verbo, inquisitor. § 4 & 10. Item Schol. 11 Inqsitor conuocare potest populum & clerum.

QVIA Propter iniunctum nobis, officiũ hæreticæ prauitatis intendimus Dominica, die tali, & talis mensis, in tali ecclesia cathedrali prædicare vniuerso clero, & populo cõgregato, ac proponere aliqua super negotiis fidei, & de fide: ea propter auctoritate domini nostri Papæ, qua fungimur in hac parte, Vos rogamus, requirimus pariter & monemus, quaten⁹ crastina die, quę erit dies Dñica tanta eiusdem mensis, dum Missarum celebrabuntur solemnia, populum alta voce, & intelligibili moneatis, ꝙ die præfata Dominica, sint in prædicta ecclesia cathedrali, hora qua Missa maior consueuit ibi aliàs celebrari; visuri & audituri, quod ad fidem pertinet orthodoxam: adiicientes ꝙ nos suspẽdimus

A omnes alios sermones generaliter illa die, & conferimus auctoritate Apostolica quadraginta dierum de indulgentia, ad sermonem nostrum confluentibus antedictum. Datum, &c.

Et silẽtiũ ea die alijs prędicatoribus indicere.

Disponat inquisitor ita, quòd sabbato ante; dictæ literæ ecclesiarum rectoribus præsententur, & sequenti die, scilicet in crastinum, quæ est dies Dominica, faciat prędictam monitionem, pro alia die Dominica, tunc immediate sequenti. 49

B *Poterit ipse inquisitor etiam, si vult literas præmittere antedictas, & die Dominica, de mane dictis curatis mittere paruas †cedulas tenoris sequentis.*

†Vox Hispanica, qua significat chirographũ breui cõprehensum sermone.

Forma altera ad idem.

SIGNIFICAMVS Vobis, ꝙ nos proponimus Domino disponente, Dominica die immediate sequenti in ecclesia cathedrali, de fide sermonem facere generalem: quare hodie in Missa rogamus, & volumus, ꝙ populũ moneatis, quatenus veniant ad sermonem. Nos enim suspendimus pro illa die omnes C sermones, & conferimus indulgentiam quadraginta dierum ad sermonem nostrum venientibus antedictum.

Eadem die, seu in crastinum intimet inquisitor hæreticorum per nuntium, seu per cedulam pręsidentibus, in domibus religiosorum, ꝙ inquisitor Dominica sequenti immediate sermonem faciet generalem, quare nõ oportet se ad sermonem aliquem pręparare. 50

Adueniente autem sabbato sequenti, mandabit inquisitor per nuntium, seu cedulam prædictis pręsidentibus in domibus religiosorum, quatenus de qualibet religione tot, scilicet duo, vel quatuor ad sermonem D veniant generalem.

Et ex singulis religionibus, aliquos sermoni suo adesse iubere.

Die autem Dominica assignata, faciet inquisitor sermonem generalem, loquendo de fide, eandem commendando, & ad eius defensionem, & hæreticę prauitatis extirpationem populum inducendo: tandem facto sermone monebit populum verbo, Quòd si sciuerint aliquem dixiße, vel egisse aliqua contra fidem, seu tenere aliquem errorem, quòd debeant inquisitori reuelare, qui potest prodesse, & non obesse, & aliqua verba similia in effectu concludendo, quòd licet ipse inquisitor bene presumat quòd reuelabunt, si aliquid sciuerint de prædictis: tamen vt ipsi talia scientes magis apud homines E excusentur, & apud Deum de obedientia mereantur, quòd ipse eis præcipiet, & eos monebit canonice (vt est iuris) & etiam fieri consueuit.

51 Admonitio de reuelatione hæreticorum faciẽda.

Quibus dictis ipse inquisitor faciet legi publice alta voce, & intelligibili, & in vulgari, per suum notarium, vel aliquem clericum, vel religiosum, in ambone iuxta se existentem, literas admonitorias tenoris sequentis.

Forma

Forma admonitionis in sermone generali de hæreticis reuelandis.

52 CVm nos frater N. ordinis fratrum Prædicatorũ in regno, & terris illustrissimi domini talis ditioni subiectis, inquisitor hæreticæ prauitatis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, per varios processus prædecessorum nostrorum, & narratione vulgata, ac per propriam experientiam aliquorum inuenerimus, & de cætero nonnullas personas pestiferas Christi, & Ecclesiæ, ac verius sanctæ fidei inimicas, antiqui serpentis veneno hæresis esse infectas vulpinis caudis intricatis, sanctitatis specie & habitu obfuscatas, in variis ciuitatibus atq; locis huius patriæ, & regnorum, temporibus retroactis, vineam Domini sabaoth discurrẽtes, ac pariter deuastantes, voce nefaria Deum deorum in Sion blasphemantes; & probabiliter timeamus, ac reuolutis visceribus tremamus, iã tale venenum multorũ pręcordia infecisse: Ea pp nos plenis desideriis affectantes, periculosis eorũ insultibus totis nostris conatibus obuiare, auctoritate dñi nostri Papę, qua fungimur in hac parte, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis pręcipimus, mandamus, & mandando requirimus, & monemus primo, secundo, tertio, ac peremptorie, vniuersos & singulos tam clericos, quàm laicos, tam regulares, quàm seculares, cuiuscunque conditionis, gradus, status, ordinis, religionis, ac dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius talis ciuitatis, ac loci, & circumquaque illam, per vnam †leucam, ad quos hæc nostra præsens monitio peruenerit, & mandatum, quatenus infra sex dies proxime computandos, quorum primos duos pro primo, & reliquos duos primis duobus immediatos pro secundo, & vltimos duos pro tertio termino, & peremptorie, ac trina monitione canonica assignamus: nobis reuelent, si sciuerint, viderint, vel audierint aliquam personam esse hæreticam, diffamatam de hæresi, seu suspectam, aut loquentem contra articulos fidei, vel ecclesiæ sacramenta, aut aliàs vita, & moribus à communi conuersatione fidelium dissidentem, seu dæmonibus inuocando sacrificantem. Si autem (q Deus auertat) aliquis suæ salutis immemor extiterit, præfatis nostris mandatis, & monitis non parendo, ea quæ iussimus nõ complendo, sciat se excommunicationis vinculo innodatum: quam excommunicationis sententiam, Nos frater N. inquisitor præfatus contra tales nobis rebelles, & inobedientes, immo reuera domino nostro Papę, & Ecclesiæ sanctæ Dei, eorum contumacia exigente, inobedientia requirente, & iustitia postulante nunc vt extunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis: absolutiones à dictis sententiis, si forsan aliqui incurrerint, nobis seu domino nostro Papę tantummodo reseruantes. Datum, &c.

† Vox Hispanis nota, quæ cõtinet quatuor milliaria Italica.

Forma secunda pro eodem.

NOs frater N. ordinis Prædicatorum in dominio talis domini, inquisitor hæreticę prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, totis nostris affectibus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordiis affectantes populum Christianum in vnitate, & syncereitate catholicæ fidei cõfoueri, ac ab omni peste prauitatis hęreticę visceraliter elongari: Idcirco nos frater N. inquisitor pręfatus, cui ex iniuncto nobis officio, hęc incumbunt, ad gloriam & honorem recolendi nominis Iesu Christi, & ad exaltationem sanctæ fidei orthodoxę, atque ad depressionem hæreticæ prauitatis: vniuersis & singulis cuiuscunq; gradus, cõditionis, status, ordinis, religionis, ac dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius ciuitatis talis, ac talis, aut circa illã ad duas leucas, ad quorũ notitiam nostra peruenerint hæc mãdata, auctoritate apostolica, ac iniuncti sancti nobis officij, qua fungimur in hac parte, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis pœna pręcipimus, & mandamus, ac mandãdo requirimus, & monemus, quatenus infra duodecim dies proxime computandos, quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor primis quatuor immediatos pro secundo, & vltimos quatuor pro tertio termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica assignamus, vt nobis reuelent, si sciunt, viderunt, vel audiuerunt aliquam personam esse hæreticam, diffamatã de hęresi, vel suspectam, aut peruerse sapientem de articulis fidei, seu ecclesiasticis sacramentis, ac aliàs à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentem, & in speciali talem hęresim, nunc vigentem defendere, approbare, vel aliàs dogmatizare, *ponatur quæ est illa, vel illæ*, aliàs si nostris immo verius apostolicis antefatis monitis, & mandatis non paruerint cum effectu, præmissa infra 53

infra prætaxatũ terminum reuelando, sciant se excommunicationis mucrone percussos: quam excõmunicationis sententiam in omnes & singulos taliter, vt prædicitur, cõtumaces, præfata nostra monitione canonica præeunte, & eorũ inobedientia requirente; nunc vt extunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis: absolutionem harum sententiarum nobis & domino nostro Papæ tantummodo reseruando. Datum, &c.

Post publicationem edicti quid facere debeat inquisitor.

54 *Contenta in edicto ad certa capita reducenda.*

QVA sententia vel simili in effectu in vulgari promulgata, inquisitor habet facere tria.

Primum est, sentẽtiam antedictam breuiter explicare ad certa puncta eam reducẽdo, vt melius populi memoriæ infigatur: dicẽdo hæc, vel similia in effectu. Ista sententia stat in tribus pũctis, primus est generalis, vt si scitis aliquem hęreticum vel de hæresi suspectũ seu diffamatum, quòd reueletis eũ nobis. Secũdus est specialis, vt reueletis si scitis aliquẽ dogmatizare errorem de proprio vel cõmuni, seu talem. Tertius est singularis, vt si scitis aliquem tenẽtem libros hæresum, seu dæmonum inuocationum.

55 *Promulgandæ indulgẽtię.*

Secundum, quòd habet facere inquisitor est, indulgentias promulgare dicẽdo: Auctoritate domini nostri Papę, ego confero cuilibet vestrum, qui venistis ad sermonem istum, indulgentiam quadraginta dierum. Et idem dominus noster Papa dat tres annos de indulgentia omnibus, qui præstiterint in officio meo, & ad hæreticos reducendos, consilium, auxilium, vel fauorem: *quare iste qui legit sententiam antedictam, habet tres annos.* Et quicunque reuelauerit mihi aliquem hæreticum vel diffamatum de hæresi, vel suspectum, seu aliàs in causa fidei perhibebit coram me verum testimoniũ, habebit alios tres annos de indulgentia, quare sitis diligẽtes vt habeatis.

De istis indulgentijs constat in priuilegio Vrbani iiij. quod incipit: Pręcunctis. quod priuilegium supra est insertum. *Pag. 83. col. 1.*

56 *Tempus gratię assignandũ sponte venẽtibus. Idem Siman. instit. catho tit. 44. nu. 3.*

Tertium, quod habet facere tunc inquisitor est, tempus assignare gratię dicendo sic: Et ego auctoritate apostolica de gratia speciali assigno omnibus hęreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus hęreticorũ, ac de hæresi diffamatis vel suspectis, si qui sunt in tota ista dioecesi, totum mẽsem immediate sequentem, seu tantum tempus, infra quod libere veniant ad me, nec expectent se denuntiari, accusari vel capi, infra quod tempus gratiæ si libere & spontanea voluntate ad me venerint, & reatum suum reuelauerint, & veniam petiuerint, magnam † veniam & misericordiam consequẽtur. Si autẽ expectauerint quòd accusentur, denuntientur, citentur, uel capiantur: vel tẽpus gratiæ transire permiserint, & post venerint, tantę gratiæ non erunt digni: quare veniant infra tempus gratiæ assignatum. *Vide Schol. 12 in hanc part.* *† Aliàs. gratiam.*

57 Quibus peractis poterit inquisitor pręfatas suas sententias admonitorias affigi facere in valuis ecclesiæ dictæ cathedralis, vt ab omnibus possint legi.

Quibus duobus terminis assignatis, vno hæreticis, credentibus, defensoribus, &c. in speciali: alio omnibus ad denuntiandum, si sciuerint aliquem hæreticum, vel diffamatũ generaliter, &c. spectet ipse inquisitor, & attendat, quòd non discurrat, sed in domo (vt in pluribus) personaliter persistat, vt ibi inueniatur si veniunt hi, vel illi.

De sponte venientibus in tempore gratiæ, & crimen suum inquisitori prodentibus.

58 QVOD si infra terminum assignatũ hæreticis, credentibus, fautoribus, &c. quod tempus gratię à Doctorib[9] nominatur, aliqui ad dictum inquisitorem accesserint: qui dicant & recognoscant se in aliquã hæresim incidisse, illi credidisse, vel hæreticis fauorem præstitisse, ne ad manus peruenirent inquisitorum, & similia; circa istos, qui non sunt accusati, nec denuntiati, nec citati, sed voluntarie aduenerunt, & errorem suum detexerunt, infra terminum eis assignatum, debet inquisitor mitius se habere.

Sponte uenientes mitius tractandi. Idem cãpeg. ad Zanchi. c. 34.

59 *Inquisitor est iudex in foro exteriori non in interiori.*

Attendat tamen inquisitor taliter venientes qualiter velint detegere errorem suum. Nam si volunt detegere tantum in foro pænitentiali per modum confessionis sacramentalis, inquisitor non admittat, nec confessiones eorum audiat: non enim inquisitores vt inquisitores, sunt iudices in foro pænitentiali & interiori, sed iudiciali & exteriori: vnde ad confessiones sacramentales libenter accedere non debent, ne inquisitionis officium deludatur, & sacramentum pænitentiæ contemnatur; et ipse inquisitor audiens tales confessiones sacramentales scandalizetur. Nam si inquisitor audiat

aliquem in confessione sacramentali, & ille confiteatur, quòd tanto tempore in tali errore perstitit, & illo multos infecit, vel aliquid simile: & post, processu temporis de his denuntiatur seu accusatur inquisitori, & ille iudicialiter inquirit, factum detegitur, ille citatur, medio iuramento interrogatur, & imponit inquisitori, quòd secretum confessionis reuelauit, & eundem & sacramentum pœnitentiæ scandalizabit: frequenter enim repertum est (& qui vidit & comperit scit quia verum dicit) quòd tales dubitantes & timentes ne præueniantur per inquisitorem, per se veniunt, & audiri in confessione sacramentali per inquisitorem petunt, ne sic confessi possint detegi, nec puniri. quare confessiones sacramentales talium non sunt ab inquisitoribus admittendę: detegant ergo crimen suũ, & errorem corã inquisitore in foro iudiciali.

60 *Delati priusquã inquisitorem adirent, iudicialiter audiãtur.* *† Aliàs. iuris.*

Quo crimine detecto si videat inquisitor eum iam pręuentum, hoc est, aliàs sibi denuntiatum vel accusatum, procedat ad audiendã confessionem suam iudicialiter cum notario & testibus, & procedat in causa, vt ordo postulauerit rationis† semper cum eo mitius se habendo, quia venit non vocatus.

61 Si autem inquisitor non videat eum præuentum, vtpote quia aliàs non fuerat ei delatus, nec actum fuerat contra eum: inquirat diligenter cum eo si factum totaliter est secretum: vtpote, quia dubitauit aliquando de sacramento Eucharistiæ, vel simili, & ad finem aliquando credidit sacramentum huiusmodi nihil esse: & aliquanto tempore in hoc perstitit, tamen nulli se reuelauit, nec aliquem infecit: & tunc si totaliter est secretum, non procedat ad iudicialem confessionem recipiendam, sed secrete absoluat eum iniuncta sibi aliqua pęnitentia salutari, indicẽdo quòd stet firmiter in catholica credentia, & repellat tales tentationes, &c.

De crimine prors⁹ occulto non est iudicialis cõfessio sumenda.

62 Si autem comperiat factum non esse secretum, immo ille detegit non solum male credidisse, sed etiam se alijs suam peruersam credentiam reuelasse, & alios infecisse; tunc inquisitor descendat ad confessionem suam iudicialiter recipiendam, & informet se plenius cum illis, quibus se reuelauit, seu quos infecit, & procedat in causa iuxta canonicas sanctiones, semper mitius se habendo erga eum, quia venit per se non vocatus, & infra tempus gratiæ.

Iuridice accipienda est confessio criminis alijs manifesti.

De modo recipiendi denuntiationes.

63 Qvod si infra terminum ad reuelandum hæreticos, credentes, fautores, &c. omnibus generaliter assignatum, aliqui paruerint & comparuerint, volentes contra aliquos aliqua ad fidem pertinentia inquisitori intimare, recipiat inquisitor denuntiationes huiusmodi iudicialiter, & si forsan tam multi denuntiatores, vel reuelatores aduenirẽt infra terminum assignatum, vt non possent omnium denuntiationes iudicialiter recipi, ne vnus alium impediat, habeat inquisitor semper vnum librum paruum, per diœceses distinctum, in quo scribat omnes, quæ fiunt sibi denuntiationes, & nomina denuntiantium, & nomina testium productorum, & vicum & locum vbi morantur: quem librum teneat secrete, ne ab alijs videatur, & nomina denuntiantium reuelentur, & periculum illis immineat: Et in isto libro scribat etiam de manu sua ipse inquisitor, per modum memorialis, omnes denuntiationes, & omnia nomina denuntiantium & denuntiatorum, ac etiam testium interrogandorum, quæ fiant sibi infra dictum terminum generalem ad denuntiandum omnibus assignatum per modum, qui sequitur.

Vide Su. man. inst. catho. tit. 34. nu. 17

Forma scribendi dicta testium per modum memorialis.

De tali diœcesi. Talis de tali loco, qui moratur in tali vico, & vtitur tali arte, vel est mercator, vel huiusmodi, deponit contra talem, qui moratur in tali loco, & in tali vico, & vtitur tali arte, quod dixit ac asseruit, quòd in sacramento altaris non est veraciter corpus Christi, vel simile. 64

Interrogetur talis, qui moratur in tali loco, & tali vico, & habet tale officiũ: & etiam interrogetur talis, qui moratur in tali loco & tali vico, & habet talem artem, et sic de alijs.

Ex alia diœcesi. Talis de tali loco, qui moratur in tali loco, et tali vico, et vtitur tali arte, deponit, quòd talis de tali loco, qui moratur in tali vico, et vtitur tali arte, dixit vel fecit talia contra fidem.

Interrogentur tales, qui morantur in talibus locis, & talibus uicis, & utuntur talibus artibus.

Tempore gratiæ elapso quid agendum.

Qvo assignato generali termino iam elapso, & delationibus scriptis in dicto libro per modum memorialis, inquisitor diligenter delationes discurrat, ac prudenter aduer- 65

aduertat, quæ delationes habent maiorem apparentiam veritatis, & quæ crimina sunt grauiora, & fidei magis periculosa; & vbi maius periculum fidei viderit imminere, ibi incipiat inquirere, citãdo illum, qui detulit seu reuelauit; & medio iuramento informet se de facto, vt diligentius poterit, si habet apparentiam veritatis. Quòd si inueneril veritatis apparentiam non habere, supersedeat; non tamẽ à libro suo delationem amoueat: nam quòd vno die seu tempore non inuenitur, alio tempore reperietur.

Maiori malo celerius occurrendũ, & in eo cautius agendũ c. Vbi periculũ de electio lib. 6.

A

66 Si autem apparuerit, vel repererit habere apparentiam veritatis; tunc cum sint tres modi procedendi ac processus incipiendi, vt habetur extra de accusa. denun. & inquisit. c. Qualiter & quando. Primus, per accusationem, quam præcedere debet inscriptio. Secundus, per denuntiationem, quam præcedere debet charitatiua monitio. Tertius, per inquisitionem, quam præcedere debet clamosa insinuatio: informet se inquisitor cum ipso deferente, an velit accusare, & procedere per modum accusationis in negotio vel nõ? si dicat quòd accusat, & vult esse accusator, & procedere per modum accusationis, informetur per inquisitorẽ, quòd oportet eum se inscribere ad talionis pœnam, declarando periculum, quod potest sibi imminere de accusatione & inscriptione. Qui sic informatus, si dicat se velle accusare, & requirat procedi per modum accusationis, & instet: fiet prout petit, & formabitur processus per modũ infrascriptum. Si autem dicat se nolle accusare (vt communiter fit) sed denuntiare, & hoc metu incursionis pœnæ excommunicationis latæ per eundem inquisitorem de reuelando talia ad fidem pertinentia infra terminum assignatum: & quòd aliàs non vult facere partem (vt est communis cursus) tunc formabitur processus per modum infrascriptum.

Tabien. verb. inquisitor. §. 11. Scho. 13.

Querẽdũ à delatore quo pacto procedere velit.

Si autem non vult accusare, nec denuntiare proprie, sed dicit famam esse talẽ; & sic quòd inquisitor informet se de fama, & si vult inquirat; tunc formabitur processus per modũ alium infrascriptum: de quibus tribus modis processum incipiendi in causa fidei agitur, vt sequitur.

De primo modo procedendi in causa fidei per Accusationem.

67 Primvs modus procedendi & processum incipiendi in causa fidei est per modum accusationis, & est quando aliquis accusat aliquem de crimine hæresis vel fautoriæ, & hoc coram inquisitore offerendo illud se probaturum; & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet: hoc est, quòd plectatur illa pœna, si deficit in probatione, qua plecteretur accusatus si probaretur. Et attendat inquisitor, quod istum modum procedendi non libenter admittat, tum quia non est in causa fidei vsitatus; tum quia est accusanti multum periculosus; tum quia est multum litigiosus. Vbi autẽ accusator instet & requirat, inquisitor acquiescat, & dicat accusanti, quòd accusationẽ porrigat in scriptis. Quo facto ipse inquisitor procedat non ex officio, sed ad instantiã partis, & habito notario publico, & duabus personis religiosis, si commode potest, vel saltẽ duabus honestis sibi assistẽtibus, iuxta c. Vt officium. incipiat processum, & scribat notarius per modum qui sequitur.

Tabien. verb. inquisitor. §. 11.

Siman. in sti. catho. tit. 4. Scho. 14.

B

c. Vt officiũ. de hæret. lib. 6.

In noĩe Dñi Amen. Anno à natiuitate Dñi tali, die tali, talis mẽsis, in præsentia mei notarij & testiũ infrascriptorũ. Talis, de tali loco, & diœcesis talis, comparuit personaliter in tali loco coram Venerabili & religioso viro domino fratre N. ordinis talis, magistro in Theologia, ac in terris & dominio talis domini inquisitore hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegato; & obtulit eidem D. inquisitori quandã cedulam accusatoriam tenoris sequẽtis. Co. ã vobis, &c.

C

Inseratur tota: Qua inserta sequitur sic paulo infra:

Acta sunt hæc anno, die, mense, & loco prædictis, in præsentia talium testium ad hæc vocatorum, & rogatorũ, & mei talis notarij publici, talis loci, & etiam scriptoris sacri officij inquisitionis, seu domini inquisitoris.

D

De secundo modo procedendi in causa fidei per Denuntiationem.

68 Secvndvs modus procedendi & processum incipiendi in causa fidei, est per modum denuntiationis; & est quando aliquis denuntiat aliquem de hæresi, vel fautoria, vel alijs ad fidem pertinentibus ipsi inquisitori, sine hoc quòd offerat se probaturum, nec vult facere partem; sed dicit, quòd denuntiat ratione sententiæ excommunicationis latæ per inquisitorem contra non denuntiantes, vel aliàs denuntiat zelo fidei non faciẽs partem: & tunc inquisitor mandet sibi, quòd det in scriptis, vel saltem dicat in præsentia testium & notarij, & in tali casu procedat inquisitor ex officio, & non ad instantiam partis. Et hic est communis modus procedendi, & vsitatus in cau-

Siman in sti. catho. tit. 19. & Tabien. verb. inquisitor. §. 26. Schol. 15

E

in causa fidei:& tunc habito notario,& duabus personis religiosis, seu aliàs honestis (vt dictum est supra) incipiat processum per modum, qui sequitur.

In nomine Domini amē. Anno à natiuitate Domini tali, die tali, de mense tali, in præsentia mei notarij & testium infrascriptorum;talis de tali loco comparuit personaliter in tali loco, coram honorabili & religioso viro fratre N. in terris ac dominio talis domini inquisitore hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegato,& obtulit eidem domino inquisitori,cedulam tenoris sequentis, *Inseratur tota.*

Si autem non denuntiauit scripto, nec cedulam obtulit,sed tantum verbo ponetur sic: Comparuit personaliter in tali loco coram honorabili & religioso &c. & denūtiauit eidem D. inquisitori, quòd talis,de tali loco, & diœcesis talis asseruit, & dixit talia contra fidem,& tenet,& defendit. *Ponatur prout denuntiabit.* Quo facto in continenti ipse inquisitor faciat iurare ad quatuor Dei euangelia ipsum denuntiantē de veritate dicenda super denuntiatis; & præstito iuramento interrogabit eum: vnde scit esse vera quæ denuntiauit; & si vidit, vel audiuit. Si dicat se vidisse, interrogabit eum: vbi vidit,& quando, & quotiens, & per quem modum, & qui erant præsentes. Si dicat quòd non vidit,sed audiuit, interrogabit eum inquisitor à quibus audiuit,& vbi, & quando,& quotiens, & per quem modum, & quibus præsentibus audiuit,formādo articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim. Et notarius ponat totum in actis seu processu immediate post prædictam denuntiationem continuando sic· Qua quidem denūtiatione sic ut præmittitur facta ipse inquisitor incontinenti fecit iurare ad quatuor Dei euangelia ipsum denuntiantem de dicēda veritate super denuntiatis,& interrogauit eundē: vnde,& quo modo ea,quæ denuntiauerat, nouerat esse vera. Qui respondit,quòd pro eo scit ea quæ denuntiauerat esse vera, quia vidit. Interrogatus vbi vidit dictum talem facere, vel dicere supradicta; dixit, quòd in tali loco. Interrogatus de tempore; dixit, quòd tali die, talis mensis, & talis anni. Interrogatus quotiens vidit,&c. Formentur articuli vt dictum est,& totum ponatur in processu, & specialiter inquiratur ab eo,qui sciunt in tali causa, & qui possunt scire.

Quibus omnibus sic peractis, vltimo interrogabitur, si denuntiat mala voluntate, odio, vel rancore, vel dimittit aliquid fauore

A vel amore, vel aliàs rogatu, vel subornatus: & postremo iniungetur ei virtute iuramenti præstiti tenere secretum quidquid ibi dixit, vel per inquisitorem sibi dictum fuerit:& ponetur totum in processu, & in actis. Quibus omnibus sic expletis sequetur paulo infra. Acta sunt hæc in tali loco, tali die, talis mensis,& tali anno, in præsentia mei notarij talis loci, auctoritate talis, & scriptoris domini inquisitoris, & talium testium ad hæc vocatorum & rogatorum.

B

De tertio modo procedendi in causa fidei per viam inquisitionis.

Tertius modus procedendi, & processum incipiendi in causa fidei est per modum inquisitionis, & est quando non est aliquis accusator, nec denuntiator, sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco,quòd aliquis dixit vel fecit aliqua contra fidem, & clamor ad aures inquisitoris peruenit pluries publica fama deferente,& clamosa insinuatione producente: Et tunc inquisitor inquirat non ad instantiam partis, sed ex officio. et hic est etiā communis & vsitatus modus procedendi. Et cum talis clamor frequens peruenerit ad aures inquisitoris,præsertim per personas graues & honestas, & fidei zelatores, habito notario, & duabus personis religiosis, seu aliàs (vt dictum est supra) honestis, incipiat processum per modum, qui sequitur. 69 *Siman. ca tho. instit. tit. 44. num. 8. Schol. 16*

C

In nomine Domini amen. Anno à natiuitate Domini,tali die,de mense tali, Ad aures Venerabilis & religiosi viri domini fratris talis,ordinis talis,in dominio talis, domini inquisitoris hæreticæ prauitaris à sancta sede Apostolica specialiter delegati peruenit pluries, fama publica referente,& clamosa insinuatione perducente, quòd talis, de tali loco dixit, vel fecit talia contra fidem. *Ponatur totum prout fama laborat, & paulo infra.* Acta sunt hæc die tali, mensis talis,anno tali in præsentia testium talium vocatorum & rogatorum, & mei notarij talis, auctoritate talis, & scriptoris domini inquisitoris & sacri officij inquisitionis.

D

E

De modo prosequendi & continuandi processum in causa fidei.

Viso primo,quomodo,& qualiter processus inquisitionis hæreticæ prauitaris in causa fidei est incipiendus, videndum est secundo quomodo, & qualiter processus huiusmodi est 70

est mediandus,& continuandus: vbi considerandum est, ꝙ in causa fidei proceditur summarie,simpliciter,& de plano, absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu, & figura, vt patet extra de hære.c.Statuta.lib.6. Qualiter aũt ista verba intelligantur, patet extra de verb.sign.c.Sæpe contingit. in cle.vide supra in 2.parte.nam non oportet de necessitate libellum offerre,nec litem contestari; appellationes frustratoriæ non sunt admittendæ, & cætera multa, vt patet ibi. Et quia processus,vt visum est supra, est tripliciter incipiendus:quia vel propter instantiam partis seu accusatoris: vel propter zelum denuntiatoris,†vel propter clamorem famæ laborantis. Ea propter postquàm visum est de quolibet illorum quomodo incipitur, videatur quomodo mediatur,& continuatur.

Pag.74. col.2.

† Aliàs, vel propter famã publicam referentẽ, vel clamosã insinuationem deferentem.

Modus continuandi processum per accusationem.

71 Tabien. verbo, inquisitor. §.11.

PRIMVS processus, ille scilicet, qui fit ad instantiã partis accusantis, siue accusatoris cõtinuatur sic: Nam postquam accusatio est facta contra aliquem de hæresi coram inquisitore, & in scriptis est redacta, & in processu pro fundamento inserta,secundum modum, de quo dictum est prius;inquisitor mandabit accusatori, quòd nomina testium producat, quibus productis citabuntur,& examinabuntur diligenter medio iuramento: Et si reperiatur quòd nihil faciant ad factum, inquisitor consulat accusatori, quòd desistat,& ipse inquisitor supersedeat. Si autem reperiatur quòd testes non plene probant, licet eorum dicta indicia magna faciant,consulet inquisitor accusatori, quòd ammoueat verbum,accusationis, & apponat,denuntiationis; vt sic inquisitor procedat ex officio, & non ad partis instantiam propter accusatoris graue periculum: & sic procedet per modum prædictum secundum. Vbi autem reperiatur, ꝙ testes plene probant, & accusator omnino vult stare in accusatione,& non vult denuntiare,sed accusare:tunc inquisitor testes productos iudicialiter coram notario,& duabus personis religiosis,vel aliàs honestis, iuxta c. Vt officium.de hære.lib.6. diligenter examinet, iurato primitus ad quatuor Dei euangelia de dicenda veritate, & continuabit sic:

Post quæ cõsiderans ipse inquisitor, quòd prædicta hæreticalia,de quibus talis est accusatus,sunt talia,& tã grauia quòd non potest, nec debet ea conniuentibus oculis pertransire,& oportet eum reddere iustitiam accusanti, descendat ad testes productos examinandos per modum,qui sequitur.

Forma examinationis testium.

72 Tabien. ver. inquisitor.§.11 Schol.17

TALIS de tali loco testis ꝓductus,citatus, iuratus,& interrogatus si cognoscit talem, *exprimendo nomen accusati*, dixit ꝙ sic.

Item interrogatus de causa cognitionis; dixit quòd pro eo ꝙ vidit,& locutus est cum eo pluries, & etiam quia sic, vel sic. *Exprimat alias causas, vt pote si est de genere suo, vel fuerint socij,& sit de alijs causis cognitionis.*

Item interrogatus de tempore cognitionis,dixit,ꝙ sunt decem anni,vel tot.

Item interrogatus de fama illius talis, & præsertim quo ad ea, quæ sunt fidei, dixit ꝙ quo ad moralia est homo bonæ famæ,vel malæ famę,vt testificabitur.Quantum autem ad ea,quæ sunt fidei;dixit, ꝙ est fama in tali loco,ꝙ dixit,vel fecit talia contra fidem catholicam;vel ꝙ est talis sectę,& eam tenet,& defendit: Vel quia est bonæ famæ quo ad ea quæ sunt fidei.

Interrogatus quid est fama;dixit,quòd est id,quod communiter dicitur.

Item interrogatus si vidit, vel audiuit talem dicentem, vel facientem aliquid contra fidem; dixit ꝙ sic:talia,&c.

Interrogatus vbi vidit fieri supra dicta,vel dici; dixit quòd in tali loco.

Interrogatus in quorum præsentia sunt dicta,vel facta supradicta; dixit quòd in præsentia talium,& talium.

Interrogatus quotiens vidit dici, vel fieri supradicta;dixit quòd totiens.

Item interrogatus de modo, quo talis fecit, vel dixit supradicta; dixit quòd modus fuit talis:nam,&c.

Item interrogatus si attentis omnibus antedictis quę dixit, vel fecit ipse talis, si videtur ipsi testi, quòd dictus talis prædicta dixerit,seu fecerit †trufatorie, seu dixerit recitatiue,seu animo indeliberato; dixit quòd credit,quòd fecerit,vel dixerit supradicta iocose,& trufatorie, seu recitatiue,& non animo sic credendi,seu assertiue: Vel quòd dixit animo deliberato,seu assertiue.

† Hoc est per iocũ. & vide Schol.17 p.3.

Item interrogatus de causa credentiæ;dixit ꝙ credit pro eo quod ille talia dicebat ridẽdo, vel sic, vel sic:vel pro eo quia cũ sup talibus reprehẽderetur,adhuc perseuerabat, & iterabat,&c. † Et hoc est multum diligenter inquirendum, quia nonnulli quandoque dicunt

† Simã. in sti.catho. tit 17. n. 18.22.et 23.& pulchre Ioã. Roias in sing.103.

dicunt aliqua contra fidem recitando aliorũ verba,& trufando,& burlando,vel disputando,& conferendo,vel interdum asserendo,& affirmando,&c.

Item interrogatus,si hoc deponit odio, vel rancore; seu dimittit aliquid amore, vel fauore; dixit ꝙ,&c. *Et sequitur*; iniunctum est sibi tenere secretum. *Et paulo infra*. Acta sunt hæc in tali loco,die tali,mensis talis, anno tali,in præsentia talium testium vocatorum,& rogatorum & mei talis notarij.

73 *Quando veniendũ sit ad capturã delati. Simã.catho.instit. tit. 16. Schol.18*

Consimiliter examinentur alij testes oẽs. Quibus examinatis, si inquisitor viderit factum esse probatum plene, vel esse maxima indicia,& suspiciones vehementes contra accusatum; & timetur de fuga accusati,vtpote, si accusatus sentiat,quòd contra eum de hæresi inquiritur,faciat eum capi.Si autem non timeat de fuga accusati, faciat eum citari, & accusato coram inquisitore personaliter constituto, collectis his,de quibus est accusatus, & his, de quibus est per testes conuictus, vel habitus suspectus; formet interrogatoria super illis, et interroget eum, ac inquirat cum eodẽ, habito secum notario, et duabus personis religiosis,seu honestis,vt dictum est supra:et hoc per modum,qui sequitur,præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei euangelia de dicenda veritate.

Modus interrogandi reum accusatum.

74 TALIS de tali loco,delatus prædictus iuratus ad quatuor Dei euangelia corporaliter tacta,tam de se, quàm de aliis dicere veritatem,et interrogatus vnde est,seu vnde originem trahit; Respondit quòd de tali loco, talis diœcesis.

Item interrogatus, qui sunt eius parẽtes, et si sunt viui,vel mortui? Respondit quòd vocantur taliter, et quòd sunt viui in tali loco,vel mortui.

Gand.tit. de ꝓsumptio. Siman. inst. cath. tit. 50.nu.17 et tit.44. nu.14. Schol.19

Item interrogatus vbi fuit nutritus, et vt in pluribus conuersatus;Dixit ꝙ in tali loco, vel tali. Et si videat inquisitor ꝙ mutauit locum proprium,et conuersatus fuit in alieno, et præsertim in locis,in quibus consueuerũt hereses vigere,interrogabit eum sic.

Item interrogatus quare mutauit locum suæ natiuitatis, et se trãstulit ad cõmorandũ in tali loco;vel talibus; Dixit ꝙ ex tali causa. *Et secundum responsiones formabuntur articuli quousque ad propositum veniatur.*

Item interrogatus si in dictis locis,vel alibi audiuit loqui de tali materia, *exprimen-* A *do materiam, de qua est accusatus*, vtpote, si audiuit loqui de paupertate Christi, vel Apostolorum,seu de visione Beatorum, &c.Et si dicat ꝙ sic; interrogetur diligenter,quid audiuit loqui de materia antedicta, & scribantur eius responsiones;dixit,&c.

Item interrogatus, quid ipse super hoc aliquando est locutus; respondit,& dixit,&c.

Item interrogatus,quid ipse credit super hoc quòd,&c.dixit. Et sic prudens inquisitor interrogabit & formabit sibi articulos secundum materiã,de qua est accusatus, & de qua B per testes est conuictus, vel suspectus habitus,taliter vt veritas habeatur. *Qua confessione perfecta scribatur paulopost.* Acta sunt hæc in tali loco,&c.

Et si videat inquisitor, ꝙ plene de hæresi est conuictus per testes, vel confessione propria deprehensus;vel negat,sed est conuictus vel multum suspectus,capi eum faciat, & includi ad custodiam ne euadat,in carcere proprio,si habeat;vel in palatio episcopali communi: vel teneat eũ in posse curię secularis, C prout sibi & negotio videbitur expedire. Vt cõiter tamẽ tutius, & melius tenẽtur in carcere curiæ Ecclesiasticæ, quàm secularis: Et etiam quia episcopus est ordinarius iudex, sine quo inquisitor non potest de hæresi diffinitiue aliquem condemnare,nec quæstionibus exponere,seu tormentis:nec carceri,qui magis ad pœnam,quàm ad custodiam videatur mancipare, vt habetur extra de hære.c. Multorum querela.in clem.quibus ex causis, habet frequenter cum episcopo de captis pro hæresi contractare, & eundem captum D interrogare, quando processus est communicatus. 75 *Qñ datur mandatum de capiendo. Bossius titu. de captura reorum. Siman.catho. insti. tit. 16. Schol.18. & 19.*

Cũque accusatus fuerit sic captus, interrogabit eum, & examinabit eum frequenter inquisitor super his,quæ negat, & sunt probata, vel sunt suspiciones vehemẽtes contra eum,quousque amplius nolit fateri,fatendo, vel negando,& in causa sit conclusum,continuando confessiones in processu,& actis semper cum notariis, & testibus per modũ prædictum. Et post datis, & præmissis legitimis E defensionibus,si petit,finietur negotium per modum infrascriptum. 76 *Sępius interrogandus reus. Siman. prax.hære.tit.37. & 47.*

Modus continuandi processum per Denuntiationem.

SECVNDVS processus, scilicet ille, qui fit ad denuntiationem alterius, partem non facientis,sed tantum denuntiantis,in quo proceditur ex officio, & non ad instantiam partis,con- 77 *Tabien. verbo, inquisitor. §.16.*

tis continuatur sic: Nam postquàm denuntiatio est facta contra aliquem de hæresi coram inquisitore, & in scriptis redacta, & in processu inserta pro fundamento processus, secundum modum, de quo dictum est prius; inquisitor faciet citari testes, quos denuntiãs intimauit, & præsertim illos, qui magis videntur scire in facto: & continuabitur in processu sic: A

Continuatio processus. Post quæ attendens inquisitor ipse denuntiata sibi hæreticalia antedicta, fore ex sui natura talia, & tam grauia, quæ nõ possunt nec debent conniuentibus oculis tolerari, cum cedant in opprobrium diuinæ maiestatis, & fidei catholicę detrimentum; descendit ad se informandum, & ad testes examinãdum per modum, qui sequitur. B

Talis testis citatus, iuratus, interrogatus, &c. *vbi supra.*

Modus continuandi processum per inquisitionem.

78 *Tabien. verbo, inquisitor. §.27.* Tertivs processus, scilicet, ille qui non fit ad accusationẽ, nec ad denuntiationem alterius, sed fama publica referente, vel clamosa insinuatione deferente; & sic non ad instantiam partis, sed ex officio iudicis continuabitur sic: Nam prædicta insinuatio, vel famæ reclamatio deducta ad aures inquisitoris, & inserta in processu pro sui fundamento, vt dictum est supra, inquisitor faciet citari aliquos testes, & præsertim personas graues, & bonas, & coram notario & duabus personis religiosis, vel honestis, (vt dictum est) inquiret de fama tantummodo cum illis, an sit veraciter apud bonos & graues ille, de quo agitur, de hæresi infamatus: & continuabitur sic processus: C D

Continuatio processus. Post quæ attendens ipse inquisitor, quòd iniurias creatoris nimis est impium tolerare, maxime illas, quæ vergunt, vel vergere possunt in graue eiusdem vituperium & offensam, ac sanctæ fidei opprobrium & iacturam; voluit (vt debuit) plenius se informare, an talis de tali hęresi sit apud bonos, & graues veraciter infamatus, & sic processit ad se informandum, & testes examinandum per modũ, qui sequitur. E

Forma examinandi testes super fama alicuius infamati de hæresi.

79 Talis testis citatus, iuratus, & interrogatus si cognoscit talem de tali loco; dixit quòd sic.

Item interrogatus de tẽpore cognitionis; respondit, & dixit, ꝙ cognoscit eum à tanto tempore citra.

Item interrogatus de causa cognitionis; dixit, quòd ex tali causa, vel tali causa cognoscit eum.

Item interrogatus si est fama de eo in tali loco, ꝙ ipse dixerit, vel fecerit talia contra fidem; dixit quòd sic.

Interrogatus quomodo scit esse famam de eo, ꝙ talia fecerit, vel dixerit contra fidẽ; dixit, per talem modum.

Item interrogatus quantum tempus est, ꝙ talis est infamatus de tali hæresi in tali loco; dixit, quòd tantum.

Item interrogatus si scit ipsum infamatum de illa hæresi, vel alia, nisi in loco tali; dixit, &c.

Item interrogatus si scit vnde orta sit, & est contra talem illa fama, & si à maleuolis, vel à quibus; dixit, &c. Acta sunt hęc, *vt prius.*

Et testibus aliquibus examinatis, & fama probata, ipse inquisitor descẽdet ad inquirẽdũ sup rei veritate an sit ita, nec ne: & faciet citari testes, & maxime ipsi delato familiares & bonos, & fidei zelatores; de quibus præsumat, ꝙ fauore delati non deierabunt; & inquiret cum eis medio iuramento, non de fama, sed de re ipsa pręsentibus notariis, & duabus personis religiosis, vel honestis, & continuabitur sic processus. 80 *Clarus. lib. 5. §. fina. q. 6. Schol. 20*

Continuatio pcessus. Postmodum cupiens ipse inquisitor scire an clamor, qui venit ad eum, opere compleatur; & an famæ tam peruersæ de tali super hæretica prauitate veritas suffragetur, descendit ad videndum, ac se informandum, & inquirendum, ac testes examinãdum per modum, qui sequitur.

Talis de tali loco testis citatus, iuratus, & interrogatus, &c. *prout supra, vbi agitur de examinatione testium, quando proceditur per modum accusationis: & examinatis testibus procedetur ad examinandum infamatum per modum prædictum, vt prius.*

Quot personæ esse debeant in examinatione testium & delatorum in causa fidei.

81 Verum cum in examinatione testium, & delatorum, & pręsertim hæreticorum sit cum cautela maxima procedendum, vt suspicio de fraude committenda totaliter repellatur, &

tur, & veritas omnimoda habeatur: personæ quinque in tali examine debent præsentes esse, scilicet, Iudex inquirens, Testis, vel delatus respondens, Notarius scribens, Et duo religiosi assistentes.

Prima persona est iudex, scilicet inquisitor, seu eius commissarius, cuius est testes & delatos examinare, articulos formando, & illis verbo, vel scripto offerendo, & super illis interrogando. Inquisitor namque debet esse multum prudens circumspectus, & valde cautus in examinando testes, & delatos, & præsertim delatos de modernis erroribus, scilicet Valdensium, & Begardorum, qui pro posse celant veritatem, quare cum magna cautela et prudentia est ab eis veritas eruenda, propter quod in informatione articulorum debet inquisitor esse multum circumspectus.

C. forus. §. i omni. de verb. signific.

Simã. insti. catho. tit 64. n. 10. Ioan. Roias in singulari bus fidei. 94.

82 Secunda persona est testis, seu delatus, qui examinatur. Quilibet horum debet prius iurare de dicenda veritate, aliàs depositio careret omnimoda firmitate, et post iuramẽtum non violare; sed dicere meram veritatẽ, nec odio, nec rancore addere, nec fauore diminuere; sed semper ad formam articulorum respondere, et ad mẽtem iudicis plusquam ad aliud intendere; et non tergiuersari, nec ęquiuocare, sed clare ad mentem iudicis, seu interrogantis articulis respondere: et an testis, seu delatus ita respondeat nec ne; debet circumspectus inquisitor multum attendere; et si videat quòd respondeat cautelose, et vulpine, debet cautelas detegere, et arctare ad clarius, et ad propositum respondere.

Conciliũ Biterrense. cap 4. Siman. in sti. cath. tit. 6. nume. 8. & Schol. 21

83 Tertia persona est scriptor, qui interrogationes inquisitoris, et responsiones delati, seu testis scribat: et in actis, seu in processu inserat; et hic debet esse publica persona, vtpote, quòd sit notarius habens auctoritatem, siue laicus, siue clericus, siue religiosus. Vnde non solum laicus et secularis clericus, immo etiã religiosus, qui habebat auctoritatem antequam intraret religionem, posito etiam ꝙ sit presbyter, potest esse notarius in fidei causa, vt patet in c. Vt officium. de hære. lib. 6. & tũc agit auctoritate apostolica. In casu autem, in quo inquisitor non possit habere commode publicam personam, seu notarium, pro illo actu, potest sibi eligere duos viros idoneos seculares, vel ecclesiasticos, qui ambo pariter habeant vim & auctoritatem vnius personæ publicæ, seu notarij qui depositiones testium seu delatorum insimul quilibet in suo folio fideliter conscribant, & isti duo agunt auctoritate apostolica in scribendo. *hæc patent in alle. c. Vt officium. de hære. lib. 6.*

Vide infra. q. 19. & 63. Simã. catho. instit. tit. 64. n. 9. Schol. 22.

Supra pag. 65.

Glossa in c. quoniã contra. de probatio.

A Quarta persona & quinta sunt duo ipsi inquisitori assistentes, & totius examinis testes: & isti debent esse duæ discretæ personæ & religiosæ, vel aliàs honestæ: vt duo discreti & honesti clerici, vel laici, vt notat Archid. in alle. c. Vt officium. in quarum præsentia per publicam personam prædictam, vel per duos viros idoneos depositiones testium & delatorum fideliter conscribantur: quæ duæ discretæ & religiosæ, vel honestæ personæ assistant ipsi inquisitori; & adsint toti examini testis, B vel delati à principio suæ depositionis vsque ad finem, si inquisitor potest commode pro toto illo tẽpore secum habere: quod difficulter potest facere. Vbi autem inquisitor non possit commode istas duas personas in toto examine testis, vel delati habere, saltem habeat in fine depositionis; & tunc legatur depositio per notarium ipsi deponenti testi, vel delato, in præsentia inquisitoris, & prædictarum duarum personarum discretarum, & interrogetur si stat & perseuerat in depositione illa; & eo stante & perseuerante, scribat in actis quomodo in præsentia talium fuit sibi depositio lecta, & stetit & perseuerauit, & puto † sufficere & non deuiare à mente statuti C prædicti. c. Vt officium. de hæret. lib. 6. 84

† Alias, puto sufficiet, et satisfaciet statuto p̃dicto.

Obseruanda ab inquisitoribus in examinatione hæreticorum.

QVIA vero in examinatione fienda non solum est necessarium, vt suspicio de fraude cõmittenda totaliter repellatur; quod fit ꝑ D præsentiã personarum pluriũ prædictarũ: verum etiam est necessariũ, vt veritas ab hęreticis, & delatis clare nude, & omnimode habeatur; quod fit cum modus circũspectus & cautelosus in examinatione hæreticorum, & delatorũ ab inquisitoribus obseruatur; Ea propter circa modum hæreticos, & delatos examinandi sunt tria vtiliter aduertenda. Primum est, inquisitor quomodo, et qualiter, et de quibus hæreticos interrogabit. Secundũ est, quæ et qualia in responsionibus hæreticorum delatorum inquisitor attendet, et considerabit. Tertium est, quomodo, et qualiter E responsionibus vulpinis, et cautelosis hæreticorum obuiabit. 85

PRIMVM dico aduertendum, quomodo, et qualiter, ac de quibus inquisitor hæreticos seu de hęresi delatos examinabit, inquiret et interrogabit. Vbi considerandum est, ꝙ sicut non omnium morborum est eadem medicina, sed 86

Hippocrates in lib. de natura humana. Schol. 23 cina, sed potius diuersorum & singulorũ diuersæ sunt & singulæ medicinæ: sic nec ad omnes hæreticos seu de hæresi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi, & examinãdi, quo ad articulos, est seruandus: sed secundum varietatem ac diuersitatem sectarum, hæresum, ac personarum, & errorum, varius & diuersus modus interrogandi, inquirendi & examinandi †prudentius est tenendus. Idcirco ipse inquisitor vt prudens medicus animarum, debet diligenter considerare circa personas, quas, vel de quibus inquirit, ipsarũ qualitatem, cõditionem, locum, statum, morbumque, quo laborant: non omnes de eisdẽ, & de eodem ordine interrogando, nec eosdẽ articulos inculcando; sed sic freno discretionis astutias hęreticorum circunducat, easque aperiat detegendo, vt fauente gratia Iesv Christi de sentina abyssoque hæresum, & errorum obscuritate eius manu educatur coluber tortuosus: non enim potest super istis vna & † infallibilis depingi inquirendi regula, siue modus; ne si fieret, cum illum modum sic assuetũ ac regulam generalem, tenebrarũ filii præuidissent, ipsum tanquam sui laqueũ facilius euitarent, seu etiam præcauerent. Curet ergo prudens & industrius inquisitor occasionem & modum accipere inquirendi hæreticos & delatos, siue ex accusantiũ vel denuntiantium dictis, siue ex testium responsis, siue ex his, quę experientia docuit; seu ex his, quæ proprij ingenij acumen aperit: semper considerando attenti, & diligenter ex denũtiationibus & accusationibus deferentium, ac attestationibus testium, ipsi delati hæretici cuius sectæ videantur esse, nouæ vel antiquę. Vtpote, si videntur esse de secta Pseudoapostolorum, vel Manichæorum, vel Valdensium, vel Begardorum, & sic de alijs: seu si conuersi de perfidia Iudæorum, vel Sarracenorum, vel dæmonum inuocatorum: & legere diligenter in præcedentibus in hac parte secunda, vbi agitur de erroribus & hæresibus prædictorum, errores & hæreses illius sectæ, de qua examinandus delatus videbitur, & super illis formare articulos, de quibus est diligentius examinandus.

† pruden ter. De prudẽtia inquisitoris.

† Aliàs, particularis.

Interrogationes fiant pro qualitate & conditione personarũ, locorũ, & meritorũ &c. Vide Schol. 23

87 Secvndvm in examine aduertendum est quę & qualia in responsionibus hęreticorum delatorum inquisitor attẽdet solicite & considerabit. Vbi considerandum est, quòd hæretici sunt in duplici genere.

Hæretici manifesti & notorij. Quidã namq; manifeste tales sunt, & manifeste in erroribus suis siue corã pręlatis siue inquisitoribus persistunt, eos palã & publice defendendo: sicut fuerunt Arriani, Sabel-

A liani, Manichæi, & quãplures alij, qui de hæresibus suis publice disputabãt, & rationibus & auctoritatibus ad falsum eorũ intellectum tractis, & extortis expositionib[9] notorie defendebant: Et tales per viros literatos faciliter de crimine hæresis conuincuntur, quia eo ꝙ errores suos coram prælatis & inquisitoribus pertinaciter defendunt, hæretici conuincuntur, iuxta c. Super quibusdam. de verbo. sign. & tales examinare non est difficile; sed à suo errore reuocandi sunt, quod faciendũ est B per viros literatos, eorũ rationes soluendo, & auctoritates, quas pro se falsò allegant declarando, & aliàs contra eos inducendo. *Hæretici manifesti per viros literatos cõuincẽdi*

Quidam autẽ alij hæretici sunt, qui errores suos pandere nolunt, sed potius absconde dunt, & palliant cautelosis responsionibus & cauillosis, prout possunt, vt sunt Valdenses, & nonnulli Begardi, & quidam alij. Et tales est valde difficile examinare, & eorum errores detegere: propter quod in examinatione talium oportet multum prudenter ac sagaciter agere, & ad eorũ cautelosas responsiones & C cauillosas attendere, & istorum versutias vulpinas & extortas locutiones cõsiderare: quia totũ eorũ studium est, vt euadant, & non deprehendantur, nec conuincantur. *Hæretici occulti.* *Horũ errores habes supra 2. part. q. 14. & 15*

De modis decem hæreticorum quib. errores suos obtegere student.

Modi autem hęreticorum euadendi & sophisticandi verba, sunt decem. 88

Modus primus ꝑ æquiuocationem. Repert. inquisitorũ. in § prouiso soleter. Schol. 24

Primus est per verborum ęquiuocationẽ, vt si interrogentur de corpore Christi vero, D respõdent de corpore Christi mystico. Vnde si dicatur eis; credis tu ꝙ hoc sit corpus Christi? rñdet, credo, quòd hoc est corpus Christi, intelligendo de lapide, quem videbit ibi, vel de suo corpore proprio, qđ est corpus Christi: intelligẽdo ꝙ omnia corpora mundi, sunt Christi, quia Dei, ꝙ est Christus. Vel si interrogatur; credis tu baptismũ esse sacramẽtum necessariũ ad salutem? respõdet, credo, intelligendo ꝙ ipse habet credentiã, sed non intelE ligit ꝙ talẽ, sed suam: & non de isto, de quo interrogatur, sed de alijs. Vel si interrogatur; credis tu, ꝙ Christus fuerit natus de virgine? respondet, firmiter: intelligẽdo, ꝙ firmitatem habet in sua mala perfidia. Vel si interrogetur; credis in vnicã sanctam ecclesiam catholicã? respõdet, credo in vnã sanctam ecclesiã, intelligendo de sua & suorum complicium cõgregatione, quam vocat ecclesiã; & non de ecclesia nostra; semper conuertendo intentionem suam ad illã partẽ æquiuocationis, quã gerit

in mente: & sic de alijs ęquiuocationibus.

89 *Secundus per conditionis adiectionē.* Secundus modus euadendi & sophisticandi est per conditionis adiectionem: vt si interrogetur; credis tu matrimonium esse secū dum sacramentum? respondet, si Deo placet, ego bene credo: intelligendo quòd Deo nō placet, quòd ipse hoc credat. Vel si interrogetur; credis tu carnis resurrectionem? respondet, ita ego, si Deus vult: intelligendo, quòd hoc Deus non vult, quòd ipse hoc credat: & sic de alijs cōditionum adiectionibus.

90 *Tertius per retorsionem interrogationis.* Tertius modus euadendi & sophisticandi est per quæstionis seu interrogationis retorsionem: vt si interrogetur; credis tu in spiritum sanctum à Patre & Filio procedentē? respondet, & quomodo vos creditis? cum dicitur; sibi nos credimus, quòd spiritus sanctus procedit à patre & filio: respondet, ego ita credo: intelligendo, ego ita credo, quòd vos creditis: sed ego non sic. Vel si interrogatur; credis tu quòd vsura sit peccatum? respōdet, & quid dicitis vos credendum super hoc? & cum dicitur sibi; nos dicimus, quòd quilibet catholicus debet credere vsuram esse peccatum: respondet, & ego sic credo: intelligendo, sic ego credo quòd vos † dicitis: & sic de alijs quæstionum retorsionibus.

† Aliàs, creditis.

91 *Quartus per fictā admirationem.* Quartus modus euadendi & sophisticandi est per verborum fictam admirationem: vt si interrogetur; credis tu Deum omnium esse creatorem? respondet cum admiratione, quasi turbatus; quid ergo aliud crederē, nonne ita debeo credere? intelligendo, quòd nō debet ita credere. Vel si interrogetur; credis tu Dei filium esse incarnatum in vtero virginali? respondet cum admiratione, o Deus meus, quare interrogatis me de istis; creditis quòd sum Iudæus? Christianus sum. Scitote, quòd credo omnia, quæ bonus Christianus debet credere: intelligendo, quòd bonus Christianus non debet ita credere: & sic de alijs verborum admirationibus.

92 *Quintus per tergiuersationem.* Quintus modus euadendi & sophisticandi est per verborum tergiuersationem: vt si interrogetur; credis tu quòd iurare de veritate dicenda in iudicio sit peccatum? respondet tergiuersando; credo quòd, qui dicit verum, non peccat: non respondet de iuramento, de quo quæritur, sed de dicendo verum, de quo non quęritur. Vel si interrogetur; credis tu, quòd omne iuramentum sit peccatū? respondet, magnum peccatum est iurare in vanum. Vel si interrogetur; credis tu quòd Christus post mortem descendit ad inferos? respondet, magna fuit iniquitas Iudæorum quam habuerunt ad Christum: & sic de alijs

A verborum tergiuersationibus.

93 *Sextus p digressionem à propositu.* Sextus modus euadendi & sophisticandi est per verborū manifestam translationē: vt si interrogetur; credis tu ꝙ Christus post mortem descendit ad inferos? respōdet, o dn̄e inquisitor, quantum debet quilibet cogitare in corde suo Christi mortē diram, & ego miser nō facio: sum enim pauper propter Christū, & habeo quærere mihi victū: & sic transferūt se ad loquēdū de paupertate sua, vel Christi. Vel si interrogetur; credis tu ꝙ Christus quādo fuit in cruce lāceatus, ꝙ adhuc esset viuus? B respōdet; magna quæstio audiui quòd fuit de hoc, sicut & de visione animarū beatorum est hodie: vos, dn̄i, ponitis mundum in istis quęstionibus, pro Deo, dicatis quid tenendū est de ista quæstione de animabus beatorū, quia nollem in fide errare: & sic transfert locutionē ad quęstionē illā. Vel si interrogatur; credis tu ꝙ Christus nihil habuit in proprio vel cōmuni? respōdet cōuertendo se ad circunstātes, ponendo eos in verbis, vt sic euadat protunc responsionem: & sic de alijs verborum translationibus.

94 *Septimus per sui sius iustificationē.* Septimus modus hæreticorū euadendi & C sophisticādi est ꝑ sui iustificationē: vt si interrogetur; credis tu ꝙ Christus descēdit ad cælos? aliàs interrogetur de fide; respōdet, iustificando se, o dn̄e, ego sum homo simplex & illiteratus, qui in simplicitate mea seruio Deo, & nescio istas quæstiones, nec istas subtilitates, de facili caperetis me, & induceretis me in errorem, pro Deo, nō interrogetis me de istis. Vel si aliàs interrogetur de fide; respondet: domine, ego sum homo, qui libēter cogito de Deo, & cogitarem libentius de suis mirabilibus operibus, & fidei articulis, & de triD nitate, & de alijs: sed postmodum occurrunt mihi quædā dubitationes de fide, quæ ponūt me in periculo, propter quod nolo nimis cogitare de talibus subtilitatibus, nec vellē etiā audire: quare, pro Deo, non ponatis me in istis, quia poneretis me in periculo & errore, quod vitare cupio toto corde: & sic de alijs eorum iustificationibus.

95 *Octauus per simulationem corporei languoris.* Octauus modus hęreticorū euadendi & sophisticandi est per sui corporis fictam debilitationē, vt si interrogetur de fide, & multipliE catis interrogatorijs, videat ꝙ non potest euadere quin deprehendatur in sua hæresi & errore, dicit; ego sum valde debilis capite, & nō possum amplius sustinere, placeat vobis, pro Deo, ꝙ dimittatis me modo: vel dicet; dolor nimius inuadit me, parcatis, ꝓ Deo, vado ad lectū, & surgēs ponit se in lecto: & sic pro tūc euadit, & interim cogitat quomō respōdebit:

& quo-

& quomodo cautelose se habebit: & sic de alijs corporis fictis subitis passionibus. Hunc modum frequenter tenẽt, quando vident se debere quæstionari, dicentes se infirmos, & quòd morientur si quæstionentur, & mulieres dicunt se frequenter pati muliebrem passionem, vt sic ad tẽpus euadant quæstiones.

Cautelæ eorũ qui sunt quæstionandi.

96 Nonus modus hæreticorum euadendi & sophisticandi est per fatuitatis seu imprudentiæ simulationem: vt si interrogentur de fide, dubitantes ne per industriam inquisitoris in suis erroribus deprehendantur, fingunt se fatuos & mente alienatos, sicut fecit Dauid coram Achis, ne deprehenderetur: et respondentes rident, & interserunt multa verba impertinẽtia, derisoria & fatua, & sic suas cooperiunt hereses & errores, vt sic quasi iocose videantur dicere quidquid dicunt. hunc modum etiam frequenter tenent, quando vident se quæstionandos, vel curiæ seculari tradendos, vt per tales falsitates, quæstiones euadant seu mortem: & tales pluries sum expertus, & interdum fingunt se continue amẽtes, interdum habere lucida interualla; & sic de aliis simulationibus.

Nonus per simulationem amenti. *1 Reg. 21* *Recurre ad Schol. 25.*

97 Decimus modus hæreticorum euadendi & sophisticandi est per palliatæ sanctitatis cõuersationem. Sunt enim hæretici à communi conuersatione fidelium vita & moribus, habitibus & locutionibus diffidentes. nam incedunt vt communius pedibus discalciatis, vel cum soleis: induuntur exterius deiectis habitibus colore, & figura; aliqui de albo, aliqui bruno, aliqui mantello, aliqui longo & lato tunicello; cinguntur non corrigia, sed corda; aliqui vtuntur capucio demisso; aliqui deferunt crines longos, secundum eorum sectarum varietatem; aliqui incedunt vultu demisso ad terram; aliqui eleuato ad cælum: habẽt verba humilitatis & exteriorem apparentiã sanctitatis, sicut sepulchra exterius dealbata & deaurata, quæ inferius sunt plena cadaueribus mortuorum. Nam interius, vt in pluribus pleni sunt superbia, luxuria, gula, accidia, & vanagloria: vt sciunt, qui eos nouerunt; propter quam speciem sanctitatis plurimos inficiunt, gentes decipiunt, & inquisitoris iudicium euadunt.

Decimus per sanctitatis speciem.

Isti sunt decem modi hæreticorum euadẽdi & sophisticandi ac se palliandi, ne in suis erroribus detegantur. Multos autem & alios modos varios decipiendi, & se palliandi habent, quos probat magis vsus, quàm ars, prout in eorum inquisitionibus inuenitur.

98 TERTIVM in examinatione hæreticorum aduertendum est, quomodo & qua-

A liter inquisitor responsionibus cautelosis & cauillosis hæreticorum obuiabit. Vbi est considerandum, quòd quando inquisitor videt hæreticum cauillosum, versutum & astutum, vt nolit detegere errorem suum, sed circunducat negotium per cauillosas responsiones & tergiuersationes; tunc ipse inquisitor vt clauus clauo retundatur, debet etiam vti cautelis, vt in errore hæreticum comprehendat, & deprehensum ad lumen veritatis fidei conuertat; vt post dicere valeat eis cum Apostolo: Cum essem astutus, dolo vos cepi.

Fraudulẽtis hæreticorum responsionibus, quomodo occurrendum. uide Schol. 26 *2. Cor 12*

B Cautelæ autem inquisitoris esse possunt istæ, quibus vti poterit modo vna, modo alia secundum quòd hæreticorum cauillationes, & versutię hoc requirunt & requirẽt: & sunt etiam decem.

Idem repertor. in verb. prouiso soler ter. §. sequũtur cautelæ. 10. Rotas singul. fidei 94.

Cautelæ inquisitorum decem contra hæreticorum cauillationes & fraudes.

C PRIMA cautela inquisitoris est, vt si videat hæreticum vti duplicitatibus verborum in suis responsionibus: vtpote æquiuocationibus, conditionis adiectionibus, quæstionũ retorsionibus, quæstionum admirationibus, tergiuersationibus, verborum translationibus, & sic de alijs eorum cauillationibus, quæ dictæ sunt supra: quòd non permittat in huiusmodi persistere, sed conetur per sua interrogatoria ad propositum, de quo intendit ipse inquisitor, reducere: vt si interrogetur, an D credat in vnicã sanctam ecclesiã catholicam; †intelligẽdo de ecclesia eorũ, quę est ecclesia malignantiũ: interrogetur ille de qua ecclesia dicit, & quis præest? & si dicat, quòd Papa, interrogetur vbi moratur pro nũc ille Papa, & similia, pͦut materia requiret: & sic de aliis ad propositũ, de quo quæritur, eũ reducẽdo. 99

†Hic deesse videtur hæc verba Et ipse respõdeat se credere, ĩtelligẽdo &c. vide Schol. 27

Secunda cautela inquisitoris est, vt si præsentiat hæreticum nouiter captum nolle detegere errorem suum: quod potest presentire antequam intret ad eum, per custodẽ, qui loquatur ex se illi capto, vel aliàs per dicta te E stiũ, vel mittendo sibi aliquẽ, qui ex se loquatur sibi, informando eũ, ꝙ dicat inquisitori veritatem, quia homo est misericors, & similia bona verba: tunc quãdo de nouo incipit talẽ examinare, quẽ sic præsentit velle celare errorem suum, loquitur sibi blande & mansuete, †dando sibi innuere, quòd iam scit eius factũ, dicendo sibi hæc verba vel similia in effectu: videas, ego compatior tibi, quia sic es delusus tua simplicitate, & perdis animam 100

†hoc est, indicando ei.

quadam bestialitate; & licet habeas aliquam culpam, maiorem habet, qui te de talibus instruxit; non facias peccatum alterius, tuum: nec facias te magistrum, vbi fuisti discipulus: dicas mihi veritatem, quia vt videbis † totum negotium ego scio, sed vt gentes habeant te excusatum, & nõ perdas tuam bonam famã, & vt possim te citius vel statim liberare, & gratiam facere, vt vadas vias tuas ad domũ; quis est ille, qui docuit te (qui nihil mali sciebas) hos errores, & vbi docuit te? & similia verba bona, semper sine turbatione, & supponendo factum esse verum, sed quærendo de circunstantijs.

† *Aliàs, unum.*

101 Tertia cautela inquisitoris est, vt si videat inquisitor hæreticum siue delatum nolle detegere errorem suum, & stare in negatiua; & scit ipsum per testes conuictum, quòd inquisitor legat, vel legi faciat sibi dicta testiũ suppressis nominibus, taliter, quòd cognoscat se conuictũ per testes, & non intelligat qui sunt deponentes, vbi periculum deponentibus possit imminere: aliàs explicare potest, & facie ad faciem affrontare, vt sic rubore & verecundia veritatem fateatur; & præsertim si ante induxerit ipsum hæreticum seũ delatum ad fatendum in casu, quo coram eo veniant deponentes.

Vide in hunc locũ Scho. 28. hui⁹ par.

102 Quarta cautela inquisitoris est, vt si videat inquisitor hæreticum vel delatum nolle detegere veritatẽ, & scit eum per testes nõn esse conuictum, & secundum indicia videtur eidem esse verum, quod deponitur contra eũ: quòd quando negat hoc vel illud, quòd inquisitor accipiat processum, & reuoluat eũ, & post dicat ei: clarum est quòd non dicis verum, & quòd ita fuit sicut dico ego; dicas ergo veritatem negotii clare: sic vt ille credat se cõuictum esse, & sic apparere in processu. Vel teneat in manu vnam cedulam seu scripturam, & quando delatus seu hæreticus interrogatus negabit hoc, vel illud; inquisitor quasi admirans dicat ei; & quomodo tu potes negare, nonne clarum est mihi? & tunc legat in cedula sua, & peruertat eam & legat. Et post dicat: ego dicebam verũ: dicas, postquam vides me scire. Caueat tamen inquisitor, quòd non tantum descendat ad speciem dicendo se scire negotium, quòd hæreticus cognoscat, quòd ipse ignorat; sed stet in genere dicendo: bene scitur vbi fuisti, & cum quo, & quo tempore, & quid dixisti; & tangat sibi aliquod certum, quod scit ita esse, de alijs autem in genere loquatur.

Ex reper.

103 Quinta cautela inquisitoris est, vt si videat sic hæreticum in negatiua perseuerantem, fingat se longius debere ire, & dicat sibi: videas, ego compatiebar tibi, & volebam quòd mihi diceres veritatem, vt expedirem te & factum tuum, & nõ remaneres sic captus, quia delicatus es, & posses leuiter incurrere ægritudinem, quia habeo recedere à te, & ire vbi sum valde necessarius, & nescio quando reuertar. Nunc autem postquam non vis fateri veritatem, cum displicentia ego habeo te in carcere dimittere compeditum vsque ad regressum meum, & displicet mihi, quia nescio quando regrediar; & tunc ille incipiet rogare, ne sic in carcere dimittatur, & paulatim fortassis aperiet veritatem.

Sexta cautela inquisitoris est, vt si videat hæreticum sic in negatiua taliter perseuerantem, & non esse plene conuictũm, & credat probabiliter illum errorem suum negare; tunc multiplicet interrogatoria sic, quòd per multiplicationem articulorum veritas habeatur: quia modo aperiet vnũ, modo aliud: vel varius comprehendetur. Quòd si sic veritas habeatur, habetur intentum; si autem nõ habeatur inde veritas, sed varietas; tunc quãdo in diuersis varius inuenitur, exponatur sibi, quomodo nũc dixit vnum, modo aliud; & quòd omnino dicat veritatem, exponendo sibi quomodo fortassis oportebit, quòd cogatur, & quæstionetur. Quòd si dicat, habetur intentum: si non, erit locus quæstionũ, cum alijs indicijs, & de bono consilio peritorum poterit exponi quæstionibus & tormentis ad veritatem illis mediantibus extorquendam. Hæc autem multiplicatio articulorum non fiet, nisi vbi constet de pertinacia magna delati; aliàs non, cum per talem interrogationum multiplicationem, prȩsertim circa eosdem articulos & diuersis temporibus, quilibet leuiter posset induci ad variandum. 104

Eymer. infra q. 61. regula. 1. & Scho. 118

Septima cautela inquisitoris est, vt si videat hæreticum nullatenus velle prodere veritatem, nullo modo tradat eum cautionibus, nec fideiussionibus, nec aliàs † manuleutæ: nam de cætero à talibus manuleutæ datis veritas non habetur: immo tunc peiores efficiuntur & malignantur, & procurant multa, propter quæ inquisitoris officium atque iudicium retardantur. 105

Eymer. infra q. 90. & Scb. 139.

† vox Cathalonica qua significatur fideiussio.

Octaua cautela inquisitoris est, vt si videat hæreticum in negatiua taliter perseuerantẽ, blandis sermonibus eum alloquatur, quo ad cibum & potum tractet eum humaniter, & procuret quòd aliqui probi viri nullatenus de fide suspecti ad eundem intrent, & frequẽter & de diuersis & im pertinẽtibus eidem loquantur, & tandem persuadeant, vt confidat 106

de il-

de illis, & consulant sibi ꝙ fateatur veritatem, promittendo, quòd inquisitor faciet sibi gratiam, & ponent se quasi mediatores. Et inquisitor intrabit ad finem cum eis, & promittet sibi facere gratiam, & faciat: nam totum est gratiosum, quod fit pro conuersione hæreticorum, & pęnitentię sunt gratiæ, & medelæ. Et vbi delatus petat gratiam, & ꝙ deteget errorem suum, dicatur sibi, quòd amplius fiet sibi quàm ipse petat, & quædam verba generalia, taliter, vt veritas habeatur, & hęreticus cōuertatur, & fiat sibi gratia, ꝙ ad misericordiam admittatur.

De hoc late in Schol. 29

107 Nona cautela inquisitoris est, vt si videat hæreticum nullatenus velle prodere veritatem, habeat inquisitor vnum de complicibus suis, seu alium bene ad fidem conuersum, & de quo inquisitor bene confidere possit, illi capto non ingratum, & permittat illum intrare, & faciat, quòd ille loquatur sibi, & si opus fuerit, fingat se de secta sua adhuc esse, sed metu abiurasse, vel veritatem inquisitori prodidisse: & cum hæreticus captus confiderit in eo, intret quodam sero ad hæreticum illum captum protrahendo locutiones cum eodem, & tandem fingat nimis esse tarde pro recessu, & remaneat in carcere cū eodem, et de nocte pariter colloquantur, vt dicant sibi mutuo, quæ commiserunt, illo, qui super intrauit, inducente ad hoc captum. Et tunc sit ordinatum, ꝙ stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes, et verba colligentes, et si opus fuerit notarius cum eisdem.

Schol. 30.

108 Decima cautela inquisitoris est, vt si videat inquisitor talem sic captum incipere dicere veritatem, quòd nullo modo dimidiet recipere eius confessionem, sed continuet quantum poterit: nec curet si dimittit, seu prorogat prandium, vel cænam, sed instet quousque ille dixerit veritatem, saltem quo ad principalia. Nam per dimidiationes, et interruptiones confessionum hæreticorum, vbi incipiunt detegere veritatem, frequentius est repertum, quòd redeunt ad vomitum, et non aperiunt veritatem, quam aperire incœperunt habito consilio deteriori.

Istæ sunt decem cautelæ inquisitoris ad extorquendum veritatem ab hæreticis gratiose absque quæstionibus, et tormentis.

V

De signis & indicijs quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint.

109 SAne quia multum interest ad habēdum, ab hæreticis de suis erroribus, & complicibus veritatem, cognoscere cuius sunt sequaces hæresis, siue sectæ, q̄d ex eorum vita, seu moribus & ritibus ac signis exterioribus patet clare, & aperte: ea propter vt hæretici, cuius sectæ sint, citius cognoscantur, de modernorum hæreticorum ritibus, viuendi modis, & eorum habitibus aliqua breuiter perstringamus.

Vide Schol. 31

B

Signa per quæ hæretici Pseudoapostoli cognoscuntur.

110 PSeudoapostoli hæretici per signa huiusmodi cognoscūtur; induūtur tunica alba, longa, ac desuper mantello albo ad collum per modum pallij eleuato, & super tunica non corrigia de corio, sed funiculo adstringūtur, crines longos deferunt, caput non cooperiunt, sed incedunt capite denudato, nudis pedibus incedunt, & quandoque soleis vtūtur: per mundum discurrunt, in plateis publicis in mensa eis parata sedēdo comedunt: nihil petunt, sed de omnibus quæ apponuntur eis edunt, ponentes se ad mensam cantando benedicunt; & quando surgunt, etiam cantando gratias agunt, mensam paratam in via publica cum comederint, dimittunt, nihil inde secum ferunt, sed totum ibi dimittunt, & recedunt cantando per vias publicas, clamando; agite pænitentiam, quia appropinquat regnum cælorum, aliquando Salue regina cantant: vitam se soli tenere apostolicam mendaciter asserunt, nulli obediunt, apostolos se cōmuniter appellant, atque dicunt.

Prateol. lib. 1. ca. 59. de sectis hær. Alfon. Cast. lib. 2. aduer. heres uerbo, apostoli. hær. 1.

C D

Quanta autem istorum pseudoapostolorum sit impietas, & quantus error dictū est supra in secūda parte quæstionis 12. vbi agitur de hęresibus, & erroribus pseudoapostolorū. *pag. 201*

E

Signa per quæ Manichæi hæretici dignoscuntur.

111 MAnichæi hæretici signis huiusmodi dignoscuntur; in nullo casu iurāt, tres quadragesimas in anno ieiunant, scilicet à festo beati Britij vsque ad Natale, &

le,& à Dominica prima Quadragesimæ vsq; ad Pascha,& à festo Pentecostes vsque ad festum apostolorum Petri,& Pauli,& vltimam septimanam cuiuslibet Quadragesimæ vocant septimanam sanctam,siue strictam:quia in illa ieiunant in pane & aqua: aliis autem septimanis tribus diebus ieiunant in pane & aqua.Isti carnes nunquàm comedunt,neque etiam tangunt;nec caseũ,nec oua, nec aliud, quod nascatur ex carne per viam generationis,seu coitus edũt;sed respuunt:nullum animal gressibile, aut etiam volatile occidunt, quia fallaciter asserunt atque credunt, ꝙ in (B) animalibus brutis, atque auibus degant illi spiritus, qui recedunt de corporibus hominum,qui non fuerunt de secta eorum: mulierem in nullo casu tangunt: vitam apostolicã se soli tenere fingunt.

Quantus autem istorum hæreticorum Manichæorum sit error & impietas, dictum est supra in 2.parte.q.13.vbi agitur de hæresibus &erroribus Manichæorum. pag.203

Signa per quæ Valdenses hæretici cognoscuntur.

112 *Alfon. Cast. lib. 3.adu.hęreses verbo,baptismus. hęresi.7. et Prateol⁹ de sectis hære.lib. 14.c.13. & 19.c. 12.*

Perfecti hęretici q dicantur. & vide-to Schol. 20.p.2.

VAldenses hæretici,seu Pauperes de Lugduno, siue Inzabbatati, qui ijdem sunt, per signa huiusmodi cognoscuntur:Valdenses se vocant,seu Pauperes de Lugduno à ciuitate Lugduni, in qua principium habuerũt à quodam vocato Valdesio: à quo & isti Valdenses etiam communius appellantur:quoddam scutum in sotularis,vel zabbatæ parte superiori, hi qui perfecti inter eos sunt,in signum deferunt,à quo & Inzabbatati etiam dicti sunt. Hi iuramentum in omni casu respuunt;imitatores apostolorum se asserunt;decretales,& statuta summorum Pontificum non recipiunt;nullam orationem nisi, Pater noster,admittunt;omne humanum iudicium subterfugiunt;carnes omni die comedunt;libidini totaliter se exponunt;die lunæ, & die mercurij etiam vtendo carnibus ieiunant;melius esse satisfieri libidini, quocunque actu turpi, quàm interius tentari publicant;vnum sibi præferunt, quem maioralem vocant, cui soli & non alteri obedientiam præstant. Quando ponunt se ad mensam per hunc modũ benedicũt: Qui benedixit quinque panes ordeaceos & duos pisces in deserto discipulis suis,benedicat hanc mensam nobis; & quando surgunt dicunt illud Apocalypsis:Benedictio & claritas,& sapientia, & gra-

Benedictio mensæ quã faciũt Valdenses. Ioan.c.6. Apoc.7.

(A) tiarum actio, virtus,& fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.semper tenendo manus,& oculos ad cælum eleuatos.

Quantus autem istorum Valdensium sit error & impietas habetur supra in secunda parte.q.14.vbi agitur de hęresibus Valdensium,& Pauperum de Lugduno. pag.205

Signa per quæ Beguini, vel Begardi, seu Fraticelli hæretici dignoscuntur.

113 *Prateo. lib.2.ca. 17.de hęret. sect.*

BEguini hæretici,seu Fraticelli, vel Begardi, seu fratres pauperes, siue fratres de pænitentia, qui ijdẽ sunt,signis huiusmodi dignoscũtur. Isti tertiam regulam beati Francisci se tenere et profiteri asserunt:vestem de burello aliqui cum mantello,aliqui sine mantello deferunt, capucio demisso incedunt; faciem quasi cooperiunt:crocei in colore in (C) facie apparẽt,sed pingues,vt communiter, existunt: laute bibunt et comedunt, conuiuia quærunt;mulierum consortium non respuũt, sed amplectuntur: salutando et resalutando dicunt,benedictus sit Iesus Christus: vel,benedictum sit nomen domini nostri Iesu Christi:intrantes ad eos sic,vt prædicitur, eos dicere† volũt,scilicet,benedictus sit Iesus Christus, vel benedictum sit nomen domini Iesu Christi; orãtes in ecclesia nec flexis genibus, nec † complansis manibus,vt cæteri Christiani,stant;sed sedent in terra verso vultu ad parietem obiectum: et oculos ad cælum non (D) eleuant: aliqui publice mendicant, aliqui in domibus suis habitant: congregationes maxime muliercularum sibi faciunt, et adunãt: quibus de postilla fratris Petri Ioannis super Apocalypsim, per ecclesiam condemnata,et de aliis opusculis eiusdem: et præsertim de transitu dicti fratris Petri Ioannis eis in vulgari de nocte et secrete legunt.Hi quàm plurimum venenati sunt,et multũ ecclesiæ Dei se opposuerunt de præterito, et opponunt (E) etiam de præsenti.

† Aliàs, docent.

† Forsan expansis.

Quantus autem istorum hæreticorum Begardorum error fuerit, atque sit, & impietas, experientia docet rerum omnium magistra, & habetur supra in secunda parte.q. 15.vbi agitur de erroribus & hæresibus Begardorum. pag.206

Signa per quæ hæretici reiudaizantes dignoſcuntur.

114 *Alber. de agno. aſſert. q. 32 Ioan. Rojas tract. de hæret. p. 1. n. 10 & ſeq. et nu. 304. & ſeq.*

REiudaizantes hæretici, ſeu cōuerſi de iudaiſmo, & reuerſi mēte & ſecrete ad Iudaiſmū, huiuſmodi ſignis exterioribus dignoſcuntur; raro eccleſiam intrant; Iudaiſmum ſiue locum, in quo morantur Iudæi, frequentant; Iudæis ſe aſſociant; à Chriſtianorum conſortio ſe elongant; cum Iudæis in eorum feſtiuitatibus, vbi commode poſſunt, comedūt; carnes porcinas non edunt; diebus veneris carnes comedunt; ſabbatum colunt; diebus Dominicis ſecrete in domibus ſuis operibus ſeruilibus ſe exponunt.

Quanta autem ſit nequitia & malitia, error & impietas iſtorum peruerſorum ad vomitum redeuntium, habetur ſupra ſecunda parte. q. 22. vbi agitur de erroribus, & hæreſibus ad iudaiſmum reuerſorum. *Pag. 221*

Signa per quæ necromantici hæretici dignoſcuntur.

115 *Ghirlan. de ſortil. q. 10. Tabie. uerb. ſors. §. 2. Schol. 32*

MAgi hæreticantes, ſeu necromātici, vel dæmonum inuocatores, & ſacrificatores, qui ijdem ſunt, per ſigna exteriora huiuſmodi dignoſcuntur: habent enim, vt cōmunius, ex viſione & apparitione, ac collocutione malorū ſpirituum toruū viſum & obliquū, ponuntque ſe ad diuinandum de futuris, etiam de illis quæ dependēt ex mera Dei voluntate, vel hominum; nonnulli eorum aſtrologiæ, vel alchimiæ intendētes: vnde ſi inquiſitori aliquis deferatur quòd necromanticus eſt, & apparet manifeſte, ꝙ aliàs eſt diuinator, vel aſtrologus, ſeu alchimiſta, maximum ſignum ſit inquiſitori de veritate: nam diuinatores vt plurimum expreſſe, vel tacite ſunt dæmonum inuocatores. Aſtrologi etiam, vt frequenter; & alchimiſtæ, vt in pluribus: nam quando non poſſunt pertingere ad finem intentum, dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorāt, & implorando obſecrant & ſacrificant tacite, vel expreſſe. *Contra diuinatores*

Quanta autem iſtorum ſit dementia, error, & impietas habetur in ſecunda parte. q. 43. vbi agitur de erroribus, & hæreſibus necromanticorum, ac dæmonum inuocatorum. *Pag. 235*

A

De iis quæ proceſſus fidei prorogare & retardare poſſunt.

COnſiderandum vltra occurrit, ꝙ quandoque ſunt, quæ proceſſum fidei prorogant & dilatant, ſcilicet, Teſtium multiplicatio, Defenſionum conceſſio, Inquiſitoris recuſatio, Delati appellatio, Et eiuſdem delati fuga, ſeu elongatio. Quodlibet horum quinque proceſſum, iudicium, & ſentētiam prorogant & dilatant: propter quod qualiter obuietur, eſt aliqualiter perſtringendum. 116

B

De Teſtium multiplicatione.

PRIMVM quod prorogat & dilatat inquiſitoris proceſſum, iudicium, & ſententiam eſt teſtium multiplicatio; & hæc quandoque eſt neceſſaria, quandoque eſt ſuperflua. Quando enim delatus de hæreſi eſt conuictus tribus, quatuor, vel quinque legitimis teſtibus, vel non conuictus, ſed ipſe confitetur crimen totaliter in ſubſtantia, & effectu prout eſt delatus; tunc quia deprehēditur cōfeſſione propria, & non eſt locus defenſionibus, procedere ad vlteriores teſtes examinandos & multiplicandos non eſt neceſſarium, ſed ſuperfluum: ſed tunc eſt ad pænitentiam, vel ſententiam procedendum cum bono conſilio peritorum. Quando vero delatus non eſt legitime conuictus; vel ſi eſt conuictus, paucis teſtibus eſt conuictus; vtpote duobus, tribus, quatuor, vel quinque teſtibus, & ſtat in ſua negatiua in parte, vel in toto, & præſumitur plus de pertinacia eius, & malitia, quàm de obedientia & pęnitentia; licet de iure ſufficiant, tamen vt fortius cōuincatur, & veritas melius detegatur, & quia facilius repelleret à teſtimonio tres, vel quatuor, quàm decem, vel quindecim, vel viginti; tunc ad conuincendum eius malitiam, ad examinādum etiā plures teſtes fidei zelatores eſt cum magna induſtria procedendum. *Teſtium multiplicatio quā ſit neceſſaria vel non. Vide īfra q. 71. & Schol. 33*

C

D

E

De defenſionibus reorum.

SECVNDVM quod prorogat & dilatat inquiſitoris iudicium, ſentētiam, & proceſſum, eſt defenſionum conceſſio: & hæc interdum eſt ſuperflua, interdum neceſſaria. Quando enim delatus, ſiue ſit teſtibus conuictus, ſiue non, cōfitetur crimen, de quo delatus exiſtit, & prout teſtes deponunt; tunc cōcedere ſibi defenſiones ad dicendum contra teſtes ſuperfluum 117 *Campeg. ad Zach. cap. 9. Schol. 34*

persluum est: quia magis statur tūc suo dicto, A & eius propriæ confessioni, q̃ testium depositioni. Quando vero crimen diffitetur, & sunt testes contra eum, & petit defensiones sibi cōcedi, siue præsumatur de delati innocentia, siue de eius pertinacia, impœnitentia, & malitia, ad se defendendum admittendus est, ac defensiones iuris sunt ei concedendæ, & nullatenus denegandæ: Et sic concedetur sibi aduocatus, probus tamen, & de legalitate nō suspectus, vir vtriusque iuris peritus, & fidei zelator: & procurator pariforma, ac processus totius copia, suppressis tamen testium, & B deponentium, ac accusantium nominibus, vbi inquisitor in conscientia sua videat eisdem graue periculum imminere, si ipsorum nomina proderentur propter potentiam delatorum. Vbi autem non videatur tale periculum imminere, si ipsorum nomina proderentur propter potentiam delatorum, sunt huiusmodi nomina delato in prædicta copia exprimenda, iuxta c. Statuta. de hære. lib. 6.

De aduocato & procuratore reis cōcedendo.

Intelligas hic potentiam delatorum non tantum potentiam generis; sed & potentiam C pecuniæ, vel malitiæ. Grauius enim periculū immineret testibus, si eorum nomina proderentur delato homini nō generoso, sed aliàs malitioso, & sacrilegis, & peruersis hominibus associato, qui nihil habet perdere, quàm homini potenti genere, vel militi, diuiti, seu mercatori locupleti, qui habet quod perdat, et non vult seipsum perdere: et hæc experientia docet inquisitores quotidie euidenter.

Quare quando cōceduntur testium nomina publicari, multum est delati conditio attendenda, an scilicet, aliàs sit malitiosus, vel D simplex; pauper, vel diues; habens societatem hominum peruersorum, vel proborum; et similia.

Hæc hodie cessāt per generalem sancti officij consuetudinem.

118 Nec putet delatus de hæresi testes à iudicio in causa fidei faciliter repellendos: nam à ferendo testimonio in causa eadem non repellit legitime quemquam, nisi sola inimicitia capitalis. Nam in fauorem fidei, infames, conscij criminis ac participes, necnon & excommunicati, & quibuscunque aliis criminibus irretiti, in defectum præsertim aliarum E probationum, ad testificandum in causa fidei admittuntur, iuxta c. In fidei fauorem. de hęre. lib. 6. Immo etiam & periuri, iuxta c. Accusatus. §. licet vero periuri. de hære. lib. 6.

Inimicitia capitalis repellit testes.

supr. pag. 63.

Repellit igitur sola inimicitia, non quæcunque, sed capitalis: vtpote, vel quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua atque via, vel vulnera grauia, & lethalia sunt secuta, & similia (vt videbitur infra) quæ animi peruersitatem, & malignitatem peragentis contra passum indicant manifeste; propter quod præsumitur, quòd sicut intentauit contra istum mortem corporalem per illum modum, scilicet vulnerādo; intentaret & per istum, scilicet crimen hæresis imponendo: & sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre & famam: quare tales inimici capitales à testimonio legitime repelluntur.

Inimicitiæ capitalis exempla. Scho. 35. et latius. Schol. 123.

Aliæ autem inimicitiæ, præsertim graues, & si non repellunt totaliter, tamen dictum eorum debilitant aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda: sed cum aliis adminiculis, & aliorum testium dictis, possunt plenam facere probationem. Sane quando ipsi delato deponentium, seu testificantium nomina publicantur, & ille allegat contra eos causas inimicitiæ capitalis, producendo ad hoc testes; in illo casu, an dicti deponentes & testificantes probentur legitime inimici capitales, & per consequens à testificando merito repellendi nec ne, satis ex meritis processus potest patere inquisitori, iudici in hoc casu, & procedere diœcesanus & ipse ad sententiam sicco pede. Sed quando delato deponentium, seu testificantium nomina supprimuntur, nec ipse potest se ab eis defendere in specie, sed solum in genere †palpitando, cum non valeat diuinare: in isto casu multum interest inquisitoris, vt modum congruum teneat, per quem eidem innotescat, an dicti deponentes & testes sint ipsius delati inimici capitales, nec ne, vt sine vllo errore diœcesanus & inquisitor possint ad sententiam procedere, vt insontes non cōdemnent, nec reos iustificent: sed tam istis, quàm illis iustitiam administrent.

Graues inimicitię dicta testium debilitāt. vi de Schol. 35.

† Aliàs, suspicādo Campeg. ad Zāch. c. 13.

Modi sex tradendi copiam processus delato de hæresi, suppreßis delatorum nominibus.

119 Modus autem in talibus consueuit à diœcesanis & inquisitoribus multiplex obseruari.

PRIMVS est, q̃ prædictorum nomina non in ipsa processus copia, sed in aliqua particulari cedula cōscribantur; non tamen eo ordine quo deponūt, & talis delato cedula conferatur, sic, vt nomē testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in cedula; & qui secundus in copia, sit vltimus vel penultimus in cedula: & sic de aliis,

Syluestr. de Strigi. lib. 3. c. 3. punc. 9. Schol. 36

alijs, nominum ordinem transmutando; & sic delatus quis hoc deponat, vel quis illud, & quis sit primus, & quis secundus in sua copia cognoscere non valebit.

Iste modus non videtur multum valere, quia non videtur delato multum prodesse, & deponentibus potest multum obesse. Nam per hunc modum delatus non potest cognoscere quis est ille, qui deponit illud; nec potest cognoscere, quis est qui deponit pro eo, & quis qui contra eum, cum inter deponentes interdum vnus deponat pro delato, alius contra delatum: quare clare non potest scire contra quem habet agere in specie, sed agit contra omnes illos in genere, immo contra quemlibet in specie, † dando eos omnes inimicos capitales, fingendo inimicitiarum colores. Et cum constet sibi per cedulam antedictam sibi oblatam, quòd aliquis illorum deposuerit talia grauia contra eum, figet intentionem suam contra vnum vel duos, qui fortasse illa non deposuerunt; vel si fecerunt, cum veritate fecerunt, & conabitur eos destruere; quare grande periculum imminere poterit: et sic inquisitor incidet in id, quod vult & debet subterfugere † nisu toto.

† Aliàs, dicendo.

† Aliàs, in toto processu.

Secundus.

Secundus modus est, nam datur delato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina seu deferẽtium ad partem aliam, & admiscentur cum illis alia extranea eorum, qui nunquam deposuerunt contra in illa materia; & per hunc modum potest dicere delatus contra illum, & contra istum, & non veniet in cognitionem eius qui deposuit contra eum.

Iste modus est æque vel magis periculosus, quàm primus: nam per processus copiam, ipse scit in tali certo numero esse deponentium nomina contra eum, & per oblatam sibi cedulam noscit, quòd plura sibi nomina præsentantur, quàm sint illorum qui deposuerunt: itaque figet mentem suam contra aliquos illorum certos, qui fortassis nunquam deposuerunt; vel si deposuerunt, pro eo deposuerunt: vel si contra, deposuerunt cum veritate, & virtute iuramenti præstiti deposuerunt; & sic molietur contra eos insidias, & poterit illis graue periculum imminere, quod volumus cauere.

Tertius.

Tertius modus est, nam quando delatus examinatur in fine suæ confessionis, antequàm sibi copia processus concedatur, interrogatur, an reputet se habere inimicos capitales, qui omni diuino timore postposito falso imponerent sibi labem hæreticæ prauitatis; & tunc impræmeditatus, ac im-

A prouisus, & non visis deponentium attestationibus respondet, quòd non reputat se habere tales inimicos; vel si dicat quòd reputat se habere, nominat aliquos vt occurrunt.

Iste modus est cautelosus, quia non datis defensionibus, nec exhibitis testium depositionibus, respondet improuisus, licet non sit deponentibus periculosus: quare non videtur multum tenendus, quia delato nociuus.

Quartus.

Quartus modus est, nam delatus in fine
B suæ confessionis, antequam dentur sibi defensiones, interrogatur de testibus, qui grauiora deponunt contra eum, vt de delatis, per hunc modum; Cognoscis tu talem? nominando vnum de testibus, qui grauiora deponunt contra eum. & dicit quòd non, vel quòd sic: si dicit quòd non, non potest ex tunc dando defensiones, illum ponere capitalem inimicum, cum dixerit se medio iuramento non cognoscere illum. Si dicit quòd sic; interrogatur si scit vel audiuit quòd iste
C dixerit vel egerit aliquid contra fidem. & si respondet quòd sic, talia vel talia; interrogatur si est eius amicus vel inimicus, & statim respondebit quòd amicus, vt eius testimonio stetur; & extunc in illa causa non potest dare illum inimicum capitalem, cum medio iuramento dixerit amicum. Si autem respondeat quòd non; interrogatur si est eius amicus, vel inimicus, & respondebit quòd amicus; tamen non staret propter hoc, quòd si aliquid sciret quin diceret, & extunc in illa causa non poterit eum ponere inimicum:
D et post fit idem de alijs testibus.

Vide Schol. 36

Iste modus est magis quàm immediate præcedens cautelosus, ex causis ibi allegatis; quare non est tenendus, nisi contra cautelosos & cauillosos: & hunc contra tales (licet raro) tenui, & cum essem astutus, vt dicit Apostolus, dolo eos cœpi.

2. Cor. 12

Quintus, Vsu receptus, & comprobatus.

Quintus modus est, nam datur delato copia processus suppressis nominibus deponentium, & ipse visis depositionibus coniecturatur quis, vel qui deposuerunt talia
E contra eum, & frequenter venit in cognitionem, & dat quàm plures, quos dicit inimicos esse suos capitales, assignat rationes, & producit testes.

His omnibus exhibitis, & taliter actitatis, inquisitor considerat si aliquos diuinauit, seu cognouit; & si sic, attendit ad causas inimicitiarum; & si non sunt sufficientes, dimittit: & si sunt, examinat testes secrete; & si non probant legitime, repelluntur:

& hæc fiunt conuocato ad hoc bono consilio peritorum: & iste modus vt communius obseruatur.

Sextus, de quo in Schol. 37

Sextus modus est, nam delato processus copia exhibetur; sed deponentium & deferentium nomina supprimuntur, defensiones eidem conceduntur; & se defendendo multos se habere inimicos capitales exprimit, & nominat, causas talium inimicitiarum assignat: Quib9 sic peractis, diœcesanus & inquisitor consilium theologorum & iurisperitorum congregāt, & iuxta alle. c. Statuta. de hęre. lib. 6. totum processum integraliter & perfecte, concilio per notarium legi faciunt, testium vel deponentium ac deferentium nomina, concilio, publice exponunt & non solum ad dandum sanum consilium; sed etiam ad tenendum secretum iuramento, vel excōmunicationis sententia eos arctant, & etiam eo ipso statuto ipsi episcopus & inquisitor, sub præcepto obedientiæ extunc ad secretū huiusmodi adstringuntur: Et ibi per consiliarios tractatur si delatum & testes cognoscant plene, si inter eos est inimicitia capitalis, nec ne; & si per consiliarios plene cognoscentes istum & illos, deliberatur de omnium, vel aliquorum inimicitia capitali contra delatum, vel non, statur consilio eorū & deliberationi: & qui per cōsilium iudicabuntur inimici capitales, à testimonio repelluntur; & qui non, admittuntur. Si autem consiliarij delatum & testes plene non cognoscunt; de consilio eorundem consiliariorum eligentur duo, tres, vel quatuor probi viri de † villa dicti delati, qui cognoscant plene delatum: quorum saltem vnus, vel duo sint sacerdotes parochiani, & alius (si potest commode) religiosus, & alij laici probi viri veritatis zelatores: isti per episcopum & inquisitorem secretius vocabūtur, & per iuramētum vel excommunicationis sententiam de dicēda veritate interrogabuntur de delati & testium amicitia, vel inimicitia capitali, publicādo eis nomina istius & illorum, & stabitur iudicio eorundem, vt quos (habita prius inter se bona ac diligenti deliberatione) dicent ipsius delati inimicos esse capitales, rationes legitimas allegando, à testimonio repellant; quos autem non, admittant: & istum modum communiter obseruaui, & deceptum (vt puto) inde nō me inueni, sed ad veritatem negotij sic perueni.

† Id est, oppido seu ciuitate. nam est vox hispana.

De recusatione inquisitoris.

120 Tertium quod prorogat & dilatat episcopi seu inquisitoris iudicium, sententiam seu processum est ipsius iudicis, scilicet, episcopi vel inquisitoris recusatio; & hæc quandoque est aliqua atque iusta, quandoque est friuola atque nulla.

Causæ iustæ recusādi iudicē. Schol. 38

Quando enim delatus videt, quòd inquisitor grauauit eum realiter & de facto, vtpote, quia defensiones iuris eidem petenti non cōcessit, vel aduocatum eidem negauit, vel similia; recusat eum merito vt suspectum; causam recusationis præhabitam allegando. Tunc inquisitor debet attendere ad causam recusationis: & si videt quòd contra ius & iustitiam eum aggrauauit, defensiones iuris sibi denegando, vel similia peragendo; tunc inquisitor habet duas vias recusationem huiusmodi repellendi.

Modi duo repellēdi recusationem.

Prima est, vt cum senserit, quòd delatus vult eum recusare, antequam recusatio ad eum perueniat, committat alicui plenarie vices suas; & extunc non poterit recusari, nec facta commissio impugnari, vt habetur extra de offi. dele. lib. 6. c. Iudex. secus si non committeret in totum & plenarie vices, vt in c. allegato.

Secūda via est, vt cum recusatio fuerit inquisitori præsentata, inquisitor videns quòd merito delatus ipsum vt suspectū recusauit, pro eo quia defensiones iuris sibi denegauit, vel aliud simile, quod fieri non debuit, corrigat errorem suum, & reducat processum ad illum statum, in quo erat antequam ipsum aggrauasset, vtpote ad illum statum, in quo delatus ab eo defensiones iuris petiuit, dicēdo; Ego reduco processum ad illum statum, in quo talis petiuit defensiones iuris, & acquiesco petitioni suæ admittendo eum ad se defendendum; & concedo sibi iuris defensiones, & mando sibi dari copiam processus, & concedo sibi talem, quem petit in aduocatū, & talem in procuratorem: & sic ablato grauamine aufertur causa suspicionis, & recusatio iam fit nulla, iuxta c. Cum cessante. extra de appellatio.

Causæ friuolę recusandi.

Quando vero delatus videt se habere iniustitiam, & præsumit de iudicis vero iudicio & iustitia, exquirit interdum coloratas causas eum recusandi vt suspectum, vt sic subterfugiat eius iudicium, & recusat eum, allegando, quòd ipse inquisitor est de parentela talis, qui denuntiauit eum, seu deposuit contra eum; seu est amicus talis, qui est eius inimicus; & similia colorata exquisita: Et tunc ipse inquisitor, iuxta c. Suspicionis. extra de offi. deleg. & de appel. c. Secundo requiris. & c. Cum speciali. eligat vnum probū virum in arbitrū, & mandet recusanti, quòd

quòd eligat alium: & sic electis arbitris mandet inquisitor & cogat per suas literas † per sententiam excommunicationis latæ, quatenus citent recusantem, mandando ei, quòd præsentet eis recusationem, & testes producat, & ipsi arbitri eos examinent diligenter, sic, quòd infra tale certum tempus, scilicet, octo dies ambo, si conueniant; vel vnus eorum cum tertio per ambos electo, si non conueniant, super recusatione pronunciēt: aliàs ipse vtetur suo iudicio & officio sicut prius in causa recusantis principali, recusatione huiusmodi non obstante.

† *Aliàs, sub excõicationis latę sententiæ pœna.*

Si autem infra tempus arbitris assignatum percipiat, inquisitor quòd recusatio foret falsa, & per falsos testes probatur, & quòd pronuntiabitur contra eum; tunc, cum assensu tamen recusantis, aliàs non, potest alicui committere plenarie vices suas, vt patet in alle. c. Iudex. de offi. dele. Si autem adueniente termino arbitris assignato, arbitri non pronuntiauerint; inquisitor ex tunc iudex remanet prout ante. Si autem arbitri pronuntiauerint recusationem fore nullam, remanet iudex vt prius: si autem pronuntiauerint recusationē esse legitimam, inquisitoris officium conquiescit: & quo ad illam recusantis causam desinit esse iudex; nec potest alicui cōmittere vices suas, vt patet in alle. c. Iudex. Et cū episcopus siue inquisitor non possit procedere ad sententiā; episcopus & inquisitor vel alter eorū denuntiet factum domino nostro Papæ, supponendo ꝙ non obstante huiusmodi recusatione possit inquisitor procedere cum episcopo in causa illa, vel subroget alium quo ad causam illam, qui cum episcopo & inquisitore possit procedere in eadem.

De appellatione quæ fit ab inquisitore.

121 QVARTVM quod prorogat & dilatat iudicium, sententiā & processum inquisitoris est delati ab inquisitore appellatio, & hæc interdum est aliqua atque iusta, interdum est friuola atque nulla. Quando enim delatus sentit se ab inquisitore realiter & de facto contra ius & iustitiam aggrauatum, vtpote, quia non vult eum ad se defendendū admittere, vel solus sine episcopo seu eius vicario pronuntiauit delatum quæstionare, & similia non fienda, & appellat ab inquisitore, huiusmodi grauamina allegando, atque apostolos sæpe & sæpius postulādo: tunc inquisitor appellatione huiusmodi sibi præsentata sine turbatione atque metu debet petere copiam ap-

Zanc. de hæret. c. 29. Simā. insti. catho. tit. 6. Conrad. Bru. lib. 4. c. Vltim. de hæret. & Schol. 39. De forma appellationis. Hostie. in sum. tit. de appella. §. qualiter fit. et Specul. tit. de appellatio.

A pellationis protestans verbo, quòd non curat sibi tempus. Et cum ipse delatus tradiderit sibi copiam, adhuc inquisitor habet duos dies ad respondendum: & post hęc habet adhuc triginta ad apostolos exhibendum. Et licet statim possit respōdere, & apostolos dare, istos vel illos, vbi multum sit peritus: tamē vt cautius procedatur, meliꝰ est aliquē terminū vel decē, vel viginti, vel vigintiquinq; dierū eidem ad dandum pariter & recipiendū apostolos, quales dare † decernit, assignare, cum potestate prorogandi infra tempus iuris.

† *Alias, decreuerit.*

B Et infra tempus assignatum debet diligenter attendere, & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono consilio peritorum, ꝙ iniuste & indebite delatū aggrauauit, ad se defendendum eū non admittendo, vel solus & per se sine episcopo, vel eius vicario eundem delatū quæstionandum pronunciando, vel similia, adueniente termino assignato corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctū & statum, in quo erat, quando defensiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum assignauit, & similia; & tollat grauamen, quo ablato procedat prout ante: quia per amotionem grauaminis, appellatio, quę erat aliqua, fit nulla. iuxta c. Cum cessante. extra de appel.

Iustæ causæ appellandi.

Grauamina tollenda.

C

Attendat autem circumspectus & prouidus inquisitor, quòd quædam sunt grauamina reparabilia, vt sunt ista, de quibus statim dictū est; & tunc habet locum modus prædictus. Quędam autē sunt irreparabilia, vtpote si delatus iam fuerit quæstionatus realiter, & de facto, & post euadens appellat: vel si libri sunt ab eo recepti pariter & combusti, & similia, quæ nequeunt reparari nec reuocari: & tunc non habet locum modus prædictus, scilicet processum ad statum reducere, in quo fuit grauamen huiusmodi irrogatum.

Grauamina reparabilia quædam, aliæ non.

D

Grauamen irreparabile si intulerit inquisitor quid facere debeat.

Attendat etiam inquisitor, quòd licet à die responsionis habeat triginta dies ad apostolos exhibendum: iuxta c. Ab eo. de appella. lib. 6. & possit petenti apostolos assignare vltimam diem iuris, hoc est trigesimam ad apostolos recipiendum; tamen ne videatur, quòd vult vexare delatum, & de vexatione indebita reddat se suspectum; & ne videatur confirmare grauamen sibi impositum, propter quod extitit appellatum; melius est, quòd assignet infra tempus iuris terminum competentem, vtpote decem 122

E

 dierum

dierum vel viginti & potest postmodum (si expedire viderit) adueniente termino, prorogare, dicēdo se fuisse alijs negotijs fidei implicatum, vel huiusmodi.

Attendat etiam inquisitor, quòd quando præfiget terminum appellanti, & apostolos petenti, quòd non assignet solum ad apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: quia si assignaret ad dandum, tūc inquisitor à quo appellatur, haberet eis mittere. assignabit ergo appellanti terminum, hoc est, talem diem, talis anni, vtpote †vigesimam mensis Augusti ad dandum ei, & recipiendum ab inquisitore apostolos, tales quales decreuerit se daturum.

† Aliàs, decimam

Attendat etiam inquisitor quòd in assignatione termini, non dicat respondendo, quòd dabit apostolos negatiuos, nec quòd dabit affirmatiuos, sed (vt possit interim plenius deliberare) dicet, quòd exhibebit tales, quales tunc ei decreuerit exhibendos.

Attendat etiā inquisitor, quòd in assignatione huiusmodi termini appellanti, vt tollatur omnis cautela, & prouideatur, & astutiæ & malitiæ appellantis; assignet locum in specie, diē, & horam, vtpote quòd assignet vigesimam diem Augusti anni præsentis, & horā vesperorum, & cameram ipsius inquisitoris, in domo Prædicatorum talis ciuitatis, vel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiēdum tales apostolos, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam astutus & circumspectus inquisitor, quòd si ipse decreuerit in animo suo detinere delatum, crimine requirente, & iustitia exigente; in termini assignatione ponat, quòd assignat talem terminum ad dandū & recipiendum personaliter apostolos ipsi appellanti, assignetque talem locum ipsi appellanti ad dandum eidem, & recipiendum ab eodem apostolos, de quo sit in potestate inquisitoris appellantem libere detinere, datis prius tamen statim apostolis negatiuis, aliàs non.

Attendatque inquisitor ne aliquid innouet circa appellantem, ipsum capiendo vel quæstionando, seu à carcere liberando, seu aliàs, ab hora, qua fuit eidem appellatio præsentata, vsque ad horam, qua tradidit apostolos negatiuos.

123 Quando vero delatus dubitat, quin contra eum feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua; frequenter recurrit ad appellationis remedium, vt sic subterfugiat inquisitoris iudicium; & sic ab inquisitore appellat, & causas friuolas assignat: vtpote, quòd inquisi-

Si ex friuolis causis appellatum sit quid facere debeat inquisitor

A tor eum captum tenuit, & cautioni idoneæ eum tradere noluit, & similia friuola colorata: qua appellatione inquisitori præsentata, inquisitor copiam appellationis petat, qua habita statim, vel post duos dies respondeat, in qua responsione diem, & horam, & locū appellanti ad dandum & recipiendum apostolos tales, quales decreuerit, præfigat; infra terminum tamen iuris, vtpote x. xv. xx. vel vigesimum quintum diem, talis mensis, infra quem terminum assignatum inquisitor copiā appellationis, & grauamina seu causas, propter quas appellat, diligenter discutiat; & cū bono consilio peritorum deliberet, an exhibeat appellanti apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas, appellationem non admittendo: vel affirmatiuos, hoc est, responsiones affirmatiuas & reuerentiales, mittendas ad iudicem, ad quem appellatur, appellationi deferendo.

Lucer. in qui. vero. Appellationis n. 6

B

Si enim videat quòd causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ, atque nullæ; & quòd appellans non vult nisi iudicium subterfugere, seu prorogare, det apostolos negatiuos seu refutatorios. Si autem videat, quòd grauamina sunt vera, & iniuste sibi illata, & non sunt reparabilia; vel dubitat si est ita, vel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare; exhibeat appellanti apostolos affirmatiuos seu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino assignato, si inquisitor nondum formauit apostolos seu respōsiones, vel aliàs non est dispositus, peremptorie potest prorogare simul, vel successiue vsque ad trigesimū diē, qui est vltimus terminus iuris ad exhibendum apostolos assignatos: si autem formauit & est dispositus, potest statim dare apostolos appellanti.

Appellatio quādo sit refutāda, & qñ admittenda.

C

Quid per apostolos hic significetur latius explicatur in Schol. 40

D

Si igitur decreuerit dare apostolos negatiuos seu refutatorios, aduenīete termino peremptorio assignato, exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

Forma dandi apostolos negatiuos.

E ET dictus inquisitor respōdēs præfatæ interiectæ appellationi (si dici appellatio mereatur) dicit, quòd ipse iuste & secundum canonicas sanctiones, ac consulta ad inquisitores & priuilegia eorundem, processit, & procedere intendit, ac à iuris tramite non discessit, nec discedere intendit: † neque ipsum appellātē aggrauauit, nec aggrauare intellexit, nec intēdit: quod patet per causas coloratas allegatas singulas discurrendo. Non enim grauauit eum in hoc, quòd ipsum cepit, & captum 124

† Aliàs, minusq;.

captum tenuit;quia cum sit sibi delatus de hæretica prauitate,& testes multos habeat contra eum, merito ipsum tanquam conuictum de hæresi, vel sibi vehementer suspectum captum tenere debuit, atque debet: nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni: nã cum crimen hæresis sit crimen de maioribus, & ipse appellans esset conuictus, & staret in negatiua, nequaquam erat, nec est cautioni etiã maximæ dandus: sed est & erat in carceribus detinendus. *Et sic discurrat per alias rationes. Quo facto, dicat sic.*

Eymericus infra q.90. vbi dixi.

Quare apparet, ꝙ ipse inquisitor iuste, & debite processit, & à iuris semitis minime deuiauit, minusque ipsum in aliquo grauauit: sed ipse appellans per causas coloratas, atque fictas nititur subterfugere iudicium, iniuste & indebite appellando: propter quæ eius appellatio est friuola atque nulla, vtpote à nullo grauamine interiecta, peccans in materia, & forma. Et cum appellationibus friuolis, nec iura deferant, nec sit à iudice deferendum: ideo dicit ipse inquisitor, ꝙ interiectam appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei defert, nec ei deferre proponit. Et hanc responsionem offert dicto tali, sic indebite appellanti, pro apostolis negatiuis, & mandat inseri statim, & immediate post appellationem prædictam eidem præsentatam: *Et sic tradat notario, qui appellationem eidem præsentauit.*

C. cũ appellationibus, de appel. lib. 6.

Forma alia concedendi appellanti apostolos negatiuos.

ET dictus inquisitor respondendo antefatæ interiectæ appellationi (si dici appellatio mereatur) dicit ꝙ ipse iuste & iuridice cõtra ipsum appellãtem processit, nec ipsum in †iudicio aggrauauit; sed ipse appellans timẽs ne secundum eius demerita feratur contra eum sententia, nititur subterfugere iudicium & iustitiam; fingensque se indebite aggrauatum, sine causa legitima appellauit: propter quæ eius colorata appellatio de iure est friuola atq; falsa, vtpote à nullo grauamine interiecta, & cum appellationibus friuolis, nec iura deferant, nec sit à iudice deferendum; ideo dicit ipse inquisitor, quòd interiectam appellationem non admittit, nec ei defert, nec deferre intendit. Et hanc responsionẽ offert pro apostolis negatiuis, mandando eam inseri immediate post interiectam appellationem. *Et sic tradet notario, qui appellationem eidem præsentauit.*

† Aliàs, vel in modico.

C. cum appellationibus, de appel. lib. 6.

125 Quibus apostolis negatiuis, sic exhibitis appellanti, statim inquisitor continuando, ipsum suum officium exequatur, mãdando eundem capi, seu detineri, vel ipsum† arrestando, vel terminum ad comparẽdum coram se eidem assignando, vel aliquid simile, propter quod appareat, ꝙ non desinit esse iudex; continuabitque processum suum contra appellantem, quousque per iudicem, ad quem fuerat appellatum, sit prohibitum ne procedat: Caueat tamen inquisitor, ꝙ nullam nouitatẽ faciat erga appellantis personam, nec ipsum capiendo; nec, si captus est, à carcere liberando; nec aliàs ab hora, qua appellantis fuit appellatio sibi præsentata, quousque eidem appellanti apostolos tradiderit negatiuos: sed extunc (vt prædicitur) poterit si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus à iudice, ad quem fuerat appellatum; & tunc cum processibus clausis & sigillatis, & cum fide & tuta custodia, idonea cautione, si oportuerit, remittet eum ad iudicem antedictum.

† Arrestare vox vulgaris de qua vide to. Sch. 41.

L. 1. §. 1 ff. nihil nouari appellat. interpo.

C. 1. §. post hoc. de appel. lib. 6.

126 Si autem inquisitor exhibere decreuerit appellanti apostolos affirmatiuos, & reuerentiales, adueniente eidem termino peremptorio assignato ad dandum & recipiendum apostolos, exhibebit per modum, qui sequitur, in scriptis.

Forma concedendi appellanti apostolos affirmatiuos.

ET dictus inquisitor respondens præfatæ † interiectioni appellationis (si dici appellatio mereatur) dicit, ꝙ ipse iuste, & prout debuit de iure, in causa præsenti processit, & nõ aliàs, nec dictum appellantem aggrauasse intendit; quod patet ad allegatas rationes singulas discurrendo. Non enim ipsum aggrauauit in hoc, quòd dicit, &c. *Discurrat per causas singulas appellationis meliori modo, & cum veritate, qua poterit respondendo, concludendo sic.*

† Aliàs, interiectæ appellationi.

Quare apparet, ꝙ ipse inquisitor dictum appellantem nullatenus grauauit, nec causam dedit eidem appellãdi: sed ipse appellãs metuens ne secundum eius demerita ad iustitiã procedatur, appellauit: propter quod eius appellatio est friuola atque nulla, quia à nullo grauamine interiecta, nec ei est iure à iudice deferendum. Verum propter reuerentiam sedis Apostolicæ, ad quã extitit appellatum, dicit ipse inquisitor, ꝙ dictam appellationem admittit, eique defert, & deferre intendit, totum præsens negotium ad sanctissimum dominum nostrum Papam, & ad sanctam sedẽ Apostolicam remittendo, assignando eidem appellanti

C. 1. de appellat. in 6.

appellanti certum tempus, scilicet tot menses proxime sequentes, intra quos cum processibus clausis & sigillatis, sibi per ipsum inquisitorem tradendis, & aliàs data idonea cautione de præsentando se in Romana curia, vel cum fida & tuta custodia, eidem per ipsum inquisitorem exhibenda, habeat se in Romana curia præsentare domino nostro Papæ. Et hanc responsionem offert ipse inquisitor eidem appellanti pro apostolis affirmatiuis, & mandat eam inseri immediate post interiectam appellationem eidem præsentatam.

Et sic tradat Notario, qui appellationem eidem præsentauit.

Forma alia breuior ad idem.

ET dictus inquisitor respondés appellationi interiectæ dicit, ꝙ ipse iuste & debite contra appellantem processit, nec eum in aliquo grauauit; propter quod eius appellatio videtur esse friuola atque nulla, vtpote à nullo grauamine interiecta: verum propter reuerentiam sedis Apostolicæ, ad quam extitit appellatum, & vt ibi melius de causæ meritis videatur, dictam appellationem admittit, eique defert; totum præsens negotium ad sanctam sedem Apostolicam remittendo totaliter, & ex toto: assignando eidem appellanti tale certum tempus, infra quod cum processibus clausis, sibi per inquisitorem tradendis, & cum sibi data idonea cautione de se præsentando, habeat se presentare domino nostro Papæ: & hanc responsionem offert pro apostolis reuerentialibus: mandans eandem inseri statim & immediate post prædictam appellationé eidem præsentatam per notarium appellationis eiusdem.

c. Cum sit Romana. de appel. & c. 1. §. post hoc. de appel. lib. 6.

127 Attendat autem prudens inquisitor, quòd mox, vt apostolos reuerentiales appellāti exhibuit, in causa illa, pro qua ille appellauit, statim ipse desinit esse iudex, nec potest amplius de illa cognoscere, nisi causa sibi remissa fuerit per sanctissimum dominum nostrū Papam: quare de causa illa se amplius nó intromittat nisi mittendo dictum appellantem per modum prædictum ad D. N. Papam; assignando eidem terminum competentem, vtpote vnius mensis, duorum, vel trium, quatenus interim possit se ad eundem disponere, & parare: recipiatque ab eo de comparendo & se præsentando in Romana curia infra terminum eidem assignatum, idoneam cautionem: vel si appellans nó potest illam præstare, mittatur cum fida custodia & tuta, vel obliget se melius quo poterit, quatenus infra terminum assignatum, in curia Romana se præsentabit domino nostro Papæ, vel per ipsum non stabit. Si autem inquisitor habet causam aliam, ac procedat contra eum in alia causa, in qua delatus non appellat, in ipsa illa causa inquisitor iudex remanet, prout ante. Et si post admissam appellationem, & datis apostolis reuerentialibus ipse appellans accusatur, vel denuntiatur inquisitori de aliis hæresibus, vel criminibus, de quibus non agitur in causa, pro qua appellauit; non desinit esse iudex, immo potest procedere ad se informādum, & testes examinādum libere prout prius: & finita prima causa in Romana curia, vel ad inquisitorem remissa, potest procedere (vt prius) libere in secunda.

c. Cum ap pellationibus. §. si vero iudex. d. ap pel. lib. 6. & Schol. 42.

Videto hic circa. Schol. 41 par. 3.

Quod inquisitores non debent moram contrahere in Romana curia.

128 COnsulo autem inquisitoribus quibuscūque Ego frater Nicolaus Eymerici Aragoniæ inquisitor: qui in Romana curia multis annis etiam interpellatis, aliquando diuersos super crimine heresis, eorum exigentibus demeritis, fatigaui vsque ad condemnationé; & versa vice multis annis fui etiam fatigatus, variis tædiis, miseriis, laboribus, & expensis, qui & modos curiæ sum expertus: ꝙ negotia fidei, quæ per appellationes ad Romanam curiam deuoluuntur, non curent inquisitores personaliter ducere, nec partem facere, nisi confidant, ꝙ expedientur tempore exiguo: sed sint diligentes, prouidi & circumspecti ad processus suos bene fundandū, & de his, quæ concernunt eorum officium, & non de aliis inquirendum, testes & delatum diligēter examinandum, delatum in sua causa ad defensiones legitimas admittendum, contra ius & iustitiam eum non vexādum, in toto processus decursu à iuris tramite non discedendum; & tunc superuenientibus appellationibus, causis ad Romanam curiam deuolutis, inquisitores dictos processus clausos & sigillatos, ad Romanam curiam mittant, iudicibus assignatis, qui iustitiam faciant, processus meritis actitatis: nec inquisitores curent ibi agere cótra appellantes, sed dimittant eos prædictis suis iudicibus iudicandos. Qui iudices, si inquisitores nolunt facere partem contra appellantes, procedent ex officio ad † procurationem appellantium, si voluerint expediri. Vbi autem inquisitores ad appellantium instantiam citentur personaliter, & cópareant: caueant

Processus contra reos diligenter ab inquisitoribus fabricandus.

† Idem, ad instantiam.

caueant omnino litem non intrare, sed attendant processus exhibere, & totam causam ad illos reducere; & procurent, vt citius poterũt remeare, ne ibi tædiis, miseriis, laboribus, & expensis damnabiliter fatigentur: sequuntur namque damna Ecclesiæ sanctæ multa, quando inquisitores in Romana curia propter causas huiusmodi longo tempore trahunt moram.

Quæ damna ex inquisitorum absentia proueniant.

129 *Idē Iacobus Sprēger ī malleo Malef. 3.p.q. 35. infi. Vide Siman. insti. catho. tit. 25. nu. 4. & Schol.43*

PRIMVM damnum est, ꝙ interim propter inquisitoris absentiam in terris eius iurisdictioni subiectis, suboriuntur hæreses & errores, qui in eius præsentia validius extirpãtur, & tunc pullulant & accrescunt in magnum sanctæ Ecclesię detrimentum. Nam licet diœcesani sint ibi pro ecclesiæ suæ oneribus supportãdis, multis negotiis tam temporalibus, quàm spiritualibus impliciti, commode non possunt, quia nolunt aliis negotiis præferre fidei negotia, vt deceret: qua ex causa de inquisitoribus olim prouidit multum consulte Ecclesia sacrosancta. Commissarij etiam inquisitorum, cum sint subdelegati, nolunt se subiicere tot periculis, laboribus, & expensis, & erumnis sicut ipsi inquisitores delegati; nec inueniunt tantum fauorem, nec reuerentur, nec timentur prout inquisitores; quare præsentia inquisitoris est multum necessaria, & eorum absentia ecclesiæ multum periculosa.

Secundum damnum est, ꝙ hæretici, seu de hæresi diffamati, delati, vel suspecti videntes inquisitores per similes sibi in Romana curia fatigari & detineri, erigent sibi cornua, & contemnent, ac malignabuntur; resistent, & audacius hæreses seminabunt: & vbi agatur contra eos per diœcesanos, vel inquisitorum commissarios, consimiliter appellabunt, vt sic negotia fidei inuoluantur, & securius hæreses inserantur.

Tertium damnum est, quia inquisitores sic in Romana curia fatigati, cum redierint, & inquisitores aliarum partiũ, huiusmodi illorum fatigationes audierint, efficientur debiliores ad negotia fidei promouendum, & ad hæreticos extirpandum, metuentes ne per consimiles delatorum de hæresi appellationes, consimiliter tædiis, miseriis, paupertatibus, expensis, & laboribus fatigentur; & sic non curabunt negotia fidei promouere, nec hæreses extirpare; sed quiescent à laboribus suis, in magnum præiudicium fidei & ecclesiæ sanctæ Dei.

De absentia & fuga delati.

QVINTVM quod prorogat & dilatat iudicium, sententiam, & processum inquisitoris est, ipsius delati absentia, fuga & elongatio: & hæc quandoque est culpabilis ipsi delato, quandoque non. Quando enim inquisitori accusatur, seu denũtiatur aliquis, ꝙ est hæresi aliqua irretitus, & ipse non est præsens in loco, vbi est inquisitor; est tamen in alio loco domiciliatus, infra terminos iurisdictionis inquisitoris; tunc dicitur absens, sed nõ fugiẽs, & tũc recepta primitus aliquali informatione, poterit citari per modum sequentem. 130

Quis dicatur absens et nõ fugiens.

Forma citandi absentem, non tamen fugitiuum, cum est delatus, vel suspectus de hæretica prauitate.

FRater N. ordinis fratrum Prædicatorum, in terris talis domini inquisitor hæreticæ prauitatis, dilecto in Christo tali, Salutem & mandatis nostris, immo verius apostolicis firmiter obedire. 131

Si de fuga timeatur, nullo modo fiat hæc verbalis citatio. l. nullus. c. De exhibendis reis. Schol.44

QVIA de persona vestra talia à fide dignis ad nostram notitiam sunt deducta: quæ si vera essent de fide redderent vos suspectũ; ideo ex debito iniũcti nobis officij, vos monemus peremptorie per pręsentes, quatenus tali die, tali hora, curetis ante nos in tali loco personaliter comparere, modo debito responsurus. Datum, &c.

Item alia forma ad hoc idem.

FRater N. ordinis Prædicatorum, in terris ditioni domini talis subiectis, inquisitor hæreticæ prauitatis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, dilecto nobis in Christo rectori talis ecclesiæ, talis diœcesis, Salutẽ in domino & mandatis nostris, immo verius apostolicis, prompto animo obedire.

CVM talis parochianus vester fuerit delatus nobis de hæretica prauitate, & teneamur ex iniuncto nobis officio, nos de huiusmodi informare; idcirco auctoritate domini nostri Papæ, qua fungimur in hac parte, vobis districte præcipimus & mandamus, quatenus prædictum talem parochianum vestrum, coram testibus fide dignis, vno pro trino, peremptorio citetis edicto, vt de fide responsurus, & veritatem de se, & de aliis dicturus super crimen hæresis, tali die, & loco compareat personaliter coram nobis; alioquin eidem notificetis

cetis ex parte nostra, quod nisi comparuerit, vt sibi iniungitur per præsentes, procedemus contra eum, eius contumacia non obstante. Vos autē quidquid inde feceritis, per vestras patentes literas, diem, locum, & modum citationis, ac testium, qui affuerint, nomina continētes, quamcitius fideliter rescribatis: Reddatis literas portatori in signum mandati nostri completi, vestro sigillo posito in eisdem: Datis, &c.

132 Quando vero delatus talis exiuit totam iurisdictionem inquisitoris, & iuit ad alias partes, non vt fugitiuus, sed ex aliis certis causis, ignorans se inquisitori fore delatum: tunc inquisitor procedat ad se informandum testes examinando secrete, vt ad prędicti delati notitiam (si culpabilis existit) quod inquiratur contra eum, non perueniat, informetque se dictus inquisitor an dictus delatus sit venturus vel non; & si venturus est, expectet eum etiā per annum, vel plus, si oportuerit; & tūc examinet, & procedat vt iustitia suadebit. Si venturus non est, sed domicilium mutauit, poterit requirere inquisitorem, vel diœcesanum, quorum iurisdictioni subest locus, ad quem se transtulit, recepta prius informatione contra eum, quatenus mittant eum sibi: vel poterit mittere processum eis, vt faciant quod fuerit rationis.

Absens non fugitiu' si vēturus speratur, expectetur. Vide Bernardum ī Lucerna inquisito. verbo, inqsitor. §. 24. & Schol. 45

133 Quando vero contra delatum inquiritur, vel captus pro hæresi detinetur, & iste timēs de se, exhibet terga fugæ; in tali casu potest inquisitor diligenter & secrete, & sine tumultu inquirere, vbi sit, seu declinauerit; & si inueniat, siue sit infra suam iurisdictionem, siue extra, faciat eum capi, & ad se remitti. Nam si est intra, potest requirere dominum temporalem, quatenus illum capiat, & infra districtum suum ducat; & potest etiam mandare alteri domino quod faciat similiter, quousque eum habeat, iuxta c. Vt inquisitionis. de hære. lib. 6. Si autem reperitur extra iurisdictionem ipsius inquisitoris, nihilominus potest procedere contra eum, iuxta c. Vt commissi. de hære. lib. 6. & requirere, vt dictū est, diœcesanum, vel inquisitorem illarum partium in subsidium iustitiæ, quatenus talem delatum de hæretica prauitate, vel deprehensum, qui commisit infra suam iurisdictionem, & contra quem processum fecit, capi faciant & remittant: vel si vult, mittat eis processum, vt faciant quod iustitia suadebit; Modus autem requirendi erit tenoris consimilis.

Contra fugitiuum quō' pcedēdū sit.

Schol. 45 par. 3.

Siman. instit. catho. tit. 2. nu. 13.

Forma requirendi diuisim, vel coniunctim diœcesanum, vel inquisitorem, ad quorum iurisdictionem fugiendo, vel non fugiendo delatus de hæresi se trāstulit; quatenus eum remittant inquisitori, à quo fugit: vel in cuius iurisdictione deliquit.

Reuerendo in Christo patri, & domino episcopo talis ciuitatis, ac venerabili & religioso viro fratri N. in dominio talis domini inquisitori hæreticæ prauitatis, frater N. in dominio talis domini, inquisitor hæreticæ prauitatis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Salutem, & impugnantes catholicam veritatem reducere ad fidei vnitatem. 134

Cvm delicta remanere non debeāt impunita, præsertim maiora, & inter ea, illa, quę vergunt in directam offensam diuinæ maiestatis, & iacturam Ecclesiasticæ dignitatis, detrimentumque totius Christianitatis, qualia sunt crimina hæreticæ prauitatis, & talis de tali loco fuerit nobis delatus de hæretica prauitate, processimus contra eum ad testiū examinationem, & ad personæ etiam captionem iustitia requirente; ipse vero mala malis accumulans, & delicta delictis coadunans, insano ductus consilio se absentauit, vel carcerem nostrum fregit, atq; aufugit, medicinam sibi apponi metuens salutarem, ac eius vulnera vino & oleo confoueri: verum cum (prout ad nostram notitiam est deductum) dictus profugus ad talem locum vestræ iurisdictioni subiectū se transtulerit ad habitandum, credens inibi latitare; Nosque visceraliter cupiamus eundem reducere ad carcerē antedictum, vt clarius videamus, an sit realiter & de facto infectus præfata hæretica prauitate, de qua agitur contra eum, & an ambulet in tenebris, vel in luce: Vos Reuer. dominum episcopum, & vos Venerabilem inquisitorem, in antea nominatos attente rogamus, ac in subsidium iustitiæ requirimus in Domino, & exhortamur, quatenus prædictum profugum capi omnimode faciatis, & captum nobis ad talem ciuitatem, vel locū cum fida & tuta custodia remittatis. Nos enim offerimus nos promptos & paratos, ad satisfaciendum plenarie pro expensis. Datum in tali loco, tali die, talis mensis, anno tali.

Lit. vulneratus. ff. ad l. Aquil. l. licitatio. § quod illicitē. ff. de publi.

Alia forma ad idem.

REuerendo in Christo patri ac domino diuina prouidentia episcopo talis ciuitatis: vel Venerabili ac religioso fratri N. in partibus talibus inquisitori hęreticę prauitatis, Salutem, & fidem catholicam ferueti spiritu defensare.

c. Vergentis. de haere. CVM longe sit grauius aeternam quàm tẽporalem lędere maiestatem, & reis laesae maiestatis profugis locus non pateat, in quo valeant libere se tueri; sed vbicunque inueniãtur sint capiendi, ac etiam remittendi, ne tantum facinus pertranseat conniuentibus oculis, ac crescentibus periculis impunitũ secundum legitimas sanctiones: Quanto minus haeretica labe respersis profugis, reis inquam sacrę diuinae imperatoriae maiestatis, aduersarijs irrefragabilis catholicae veritatis, ac seminatoribus pestis proditoriae falsitatis, & peruersoribus ecclesiasticae potestatis debet patere locus alicubi se tuendi? nequaquam: sed sunt ad potestatem ecclesiasticam reducẽdi, vt secundum modum culparum cõsequatur modus vtique & plagarum. Prouer. 6.25. Sane cum talis de tali loco foret antefata haeretica labe respersus, ac in eadem peste iudicialiter deprehensus, & ea causa in nostris carceribus detentus, vt de eo fieret, quod ius & iustitia suaderent; ipse humani generis inimici insano consilio ductus pariter & seductus, abhorrens salubrem sibi poenam infligi temporalẽ, vt euaderet aeternam, & expauescens medicinarum fomenta eius cruentatis vulneribus salubriter ac misericorditer exhiberi; nos inquisitorem eius, & consilium salutare, medicum animarum, more infirmi frenetici & insani fugit pariter & aufugit: Nosque in praesentiarum, & merito amplius quàm prius cupientes totis nostris pręcordijs eius magis ac magis vulneribus, delictis & inobedientijs cruentatis medicinarum fomentũ imponere salutare, vt non in corpore & anima damnabiliter moriatur, sed viuat in Domino, & ad vnitatem fidei catholicae vtiliter conuertatur: Ea propter vos Reuer. dominum episcopum antedictum, vel vos Venerabilem dominum inquisitorem antefatum in subsidium iustitię requirimus in Domino exhortantes, quatenus dictum profugum in tali loco vestrae iurisdictioni subiecto (vt scimus certitudinaliter) commorantem, captum cũ fida & tuta custodia ad nos in tali loco, eo breuius quo poteritis, remittatis; notificantes vobis nostrarum tenore praesentium literarum, quòd ad satisfactionem plenarie pro A expensis, prompti existimus & parati, Rescribentes nobis quaecunque fuerint vobis grata. Datum, &c.

Si autem inquisitor inuenire non poterit, vbi ille fugitiuus est, seu quò iuit, licet aliquanto tempore fuerit expectatus, & diligentius perquisitus, citet eum personaliter in ecclesia cathedrali illius dioecesis, cuius est, & etiam in ecclesia parochiali illius villae, vel ciuitatis, in qua commorabatur, ac etiam in domo propria, vel vbi communiter degebat, quatenus iuxta c. Cum contumacia. de haere. lib. 6. infra certum terminum coram inquisitore personaliter appareat, de fide & articulis fidei responsurus; B *aliàs nunc pro tunc excommunicet eum nisi infra assignatum eidem terminum personaliter comparuerit vt mandatur: & hoc per suas literas tenoris sequentis.*

135 *Practica citandi iuxta formã c. Cũ contumacia.* † *Cõciliũ Bitterẽse c. 14. Vide Schol. 46*

Forma citandi aliquem fugitiuum, quatenus intra certum terminum compareat coram inquisitore, de fide catholica responsurus: & excommunicandi eum nisi compareat infra terminum assignatum.

C NOs frater N. ordinis fratrum Praedicatorũ in terris tali domino subiectis, inquisitor hęreticę prauitatis à sãcta sede Apostolica specialiter delegatus,

ATTENDENTES quòd fuga delatorum de haeretica prauitate, ac detentorum in carceribus pro eadem, suspicionem de labe praefata adijcit ampliorem, vt tales fugitiui suspecti de fide habeantur, & merito † fortius quàm ante. *Nota cõtra Zanc. & alios. & vide Schol. 47* *† Aliàs, plus.* Et cum talis, de tali loco, talis D dioecesis fuerit nobis delatus de haeretica prauitate, *Exprimantur haereses & errores*, processimus ad testes examinandum, & ad nos de huiusmodi informandum; tandem iustitia requirente, ipsum in carcere ad custodiam iussimus detineri, vt merito videremus an ambularet in tenebris vel in luce, & an ea peruersa, quae de eo nobis suggesta fuerunt, veritatis certitudine fulcirentur: sed ipse maligno spiritu damnabiliter agitatus, ac in reprobum sensum datus, insano cõsilio acquie E scens, & medicinam sibi imponi metuens salutarem, carcerem fregit pariter & aufugit. Et cum propter eius fugam, ipsum magis suspectum de fide nunc quàm prius merito habeamus; ea propter auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, eidẽ tali absenti vt praesenti, in virtute sanctae obedientię praecipimus & mãdamus, & mãdando requirimus & monemus, & monẽdo citamus; quatenus infra tres hebdomadas proxime sequentes:

vel ponatur aliud certum tempus: Quarum primã pro primo termino, secundam pro secundo, & tertiam pro tertio termino & peremptorio, & trina monitione canonica eidem assignamus; quatenus compareat in tali loco personaliter coram nobis, de fide catholica & eius articulis responsurus, & aliàs facturus vt fuerit rationis: significantes eidem, quòd si mandatis nostris, immo verius apostolicis non paruerit cum effectu, infra præfatum terminum ei assignatum, comparendo in loco antedicto personaliter coram nobis, quòd erit maioris excõmunicationis vinculo innodatus: Quam excommunicationis sententiam, nos inquisitor præfatus auctoritate qua supra, in eum vt in contumacẽ & inobedientem nobis, immo re vera domino nostro Papæ, nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc, præfata trina monitione canonica præeunte, iustitia suadẽte, & eius inobedientia & cõtumacia exigente, ferimus in his scriptis. Dat. &c.

Alia forma ad idem.

FRater N. ordinis fratrum Prædicatorum in terris talis domini, inquisitor hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Venerabili & dilecto nobis in Christo rectori talis ecclesię, Salutem, & mãdatis nostris, immo verius apostolicis firmiter obedire.

Ad vestri notitiã deducim⁹ tenore nostrarũ presentiũ literarũ (qđ dolendo referimus, & referendo dolemus) quòd talis, de tali loco, talis diœcesis, delatus nobis de hæretica prauitate, recepta informatione & iustitia suadẽte extitit per nos captus, vt videremus an ambularet in tenebris vel in luce: ipse vero nos metuẽs, absque causa, cum nostri sancti officij sit nulli obesse, sed potius prodesse, quia reducere oberrantes ad ouile dominicum, ne lupinis hæreticorum morsibus deuorentur, imprudenti consilio inductus pariter & seductus, illius, qui primum hominem decepit, ne paradisi terrestris delitijs frueretur, carcerem fregit pariter & aufugit, & quò iuerit, ignoramus. Nosque cupientes eundem totis nostris † visceribus reducere ne oberret & versutorum hæreticorum laqueis inuoluatur, vel si iam inuolutus extiterit, enodetur; Ea propter auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, vobis in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, & mãdando requirimus & monemus, vno pro trino edicto, aliàs excommunicationis sententiam vt contra inobediẽtem, in vos ferimus in his scriptis, quatenus die Dominica proxime venienti, in vestra ecclesia, quãdo Missarum solemnia celebrãtur, & maior inibi erit cleri & populi multitudo, auctoritate nostrã, immo verius apostolica, eidem tali fugitiuo in virtute sanctæ obedientiæ præcipiatis & mandetis, & mãdando requiratis, moneatis, & citetis, alta & intelligibili voce: immo nos eidem tali præcipimus & mandamus, & mãdando requirimus, monemus, & citamus, quatenus infra triginta dierũ spatium proxime subsequentium, in tali ciuitate & monasterio eiusdem, fratrum Prędicatorum, cõpareat personaliter coram nobis, de fide catholica, & aliàs de articulis fidei respõsurus: quorum primos decem pro primo termino, & alios decem prędictis decem immediatos pro secundo, & vltimos decem pro tertio & vltimo & peremptorio termino assignetis: & nos etiam assignamus; notificantes publice, vbi prius, fugitiuo tali prænominato, quòd nisi coram nobis personaliter comparuerit cum effectu, infra terminum dictum eidẽ assignatum, & in loco in antea memorato, sciat se fore excommunicationis vinculo innodatum: quam excommunicationis sententiam nos in eumta mquam in inobedientẽ, rebellem, & contumacem nobis, immo verius domino nostro Papæ, & ecclesiæ sanctæ Dei, nunc vt ex tunc, & tũc vt ex nũc iustitia suadẽte, & eius inobedientia requirẽte, ferimus in his scriptis: significantes eidẽ, quòd si cõtumaciter se permiserit excommunicationis vinculo innodari, procedemus contra eũ ad vlteriora, prout ius & iustitia suadebunt: Reddatis literas portatori in signum nostri mandati completi, vestris subscriptionibus positis in eisdem. Datum, &c.

† *Aliàs, viribus.*

Si autem fugitiuus ille, qui nescitur quò abijt, erat deprehensus in hęresi non solum testibus, sed propria confessione, & dixerat ac concesserat se velle eas abiurare, & ante abiurationem fugit, & presertim si erat religiosus, & ipsas hęreses prędicasset, potest citari, & verbis magis aggrauari per modum sequentem. 136

Forma citandi aliquem fugitiuum, qui debuerat abiurare, quatenus veniat intra certum terminum, ad faciendam abiurationem prædictam; & excommunicandi eum, nisi faciat vt mandatur.

VNiuersis & singulis Christifidelibus in regnis & terris illustrissimi talis regis, & aliàs vbilibet constitutis, frater N. in prædictis

ctis terris & regnis inquisitor hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Salutem in auctore & consernatore fidei Dei & Virginis filio domino nostro IESV CHRISTO.

MISSVS à sede patris redemptor noster dominus IESVS CHRISTVS, ne ad imaginem suam hominem conditum perdi contingeret, si vnde † redimeretur non haberet, similem nobis sumens habitum, vt pateret oculis in mortis tenebris positorum, de sua ineffabili pietate remedia diuersa contulit, per quæ humano generi etiam posset felicitas impartiri: sed ecce declinante iam mundi vespere ad occasum, & hominum malitia excrescente, corrupti iam seculi corruptelā non solum sentiunt elementa corrupta, verum etiam creaturarum dignissima creatura ad imaginem & similitudinem condita creatoris. Peccat enim ad extremum homo miserrimus, qui in sui creatione in paradisi medio constitutus, vt operaretur & custodiret eundem, & de omni ligno, quod erat in eo, excepto ligno scientię boni & mali, vesceretur, manere non potuit in eodem: qui etiam erga fines seculorum degenerat, & varijs & noxiis quæstionum nexibus se innectit. Ecce namque peccatis exigentibus oua aspidum iam sunt rupta, & telas araneæ texuerunt, quia fallaces & subdoli vulpini & infelices hæretici, falsum & peruersum intellectum, quinimmo buccis crepantibus per mundi latera sonuerunt. Sed re uera qui de venenatis eorum comederit, morietur, quoniã eorum perfidæ doctrinæ ac nefarijs consilijs inherētes, ęternis incendijs adscribuntur. Ecce siquidem noua Achan progenies, quæ de anathemate Ierichο regulam auream palliolūque furatur, Abiron quoque & Dathan & Chore detestanda soboles, nouis thuribulis fermentatum thymiāma, nouis volunt altaribus adolere: hi sunt namque caupones, qui aquam vino commiscentes, virus draconis in aureo propinant calice Babylonis; ita quòd nisi botrus, vnde vinum nascitur, in flore lædatur, fructum non solum amarum, sed etiā pestiferum germinabit. Ecce siquidem (quod pręedolentes referimus, & referendo dolem?) vestræ charitati irradiatæ splendoribus fidei orthodoxæ notum facimus per præsentes, quod vir quidam ecclesiæ sanctę Dei contumax & rebellis, frater N. vocatus ordinis talis, habitu obfuscatus, de tali † villa, talis diœcesis; tam ex testium legitima productione, quàm eiusdem propria cōfessione malignitatis spiritu agitatus conuictus ęxtitit, hæresibus mul

† *In omnibus manu scriptis, reducere.*

Iosue 7. & c. Ecclesia. 1. q. 4. Numer. c. 16.

† *id est, oppido seu ciuitate.*

A tisq; erroribus irretitus iudicialiter corā nobis, & hoc in errores quosdam, quinimmo pestiferas damnatas hæreses incidendo, semel & bis eas in tali loco publice prædicando; immo potius aliquando pertinaci animo defendendo. Hæreses autem & errores isti erant: Primus quòd, &c. *ponatur*, Secundus quòd, &c. *ponatur*, Tertius, &c. *ponatur*. *& sic de alijs consequenter*. Ea propter per nos præfatum inquisitorem in multis concilijs diuersis locis & temporibus celebratis, in quibus idē frater pluries plenissime est auditus, de multorum B peritorum tam secularium quàm regularium, tam doctorum in vtroque, quàm magistrorum & lectorum in Theologia consilio & assensu extitit vnanimiter concordatum, nullo penitus discrepante, quòd præfatus frater N. ordinis memorati, habitu obfuscatus, pro suis hæresibus & erroribus, quia videbatur redire ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ pænitendo, non erat pro tunc curiæ seculari tradendus vltimo supplicio feriendus; sed potius (sibi parcendo pro illa vi- C ce, & non amplius) in villa tali, vbi deliquerat, præfatos errores ac hæreses publice prædicando, publice illos ac omnem hęresim generaliter abiuraret: & postmodum spoliatus omnibus priuilegijs sui ordinis, & nudatus in conuentu tali sui ordinis, pro carcere perpetuo resideret, & ita fuit in eius præsentia cōdemnatus. Ipse autem tamquam canis ad vomitū rediens, nouissima peiora prioribus commiscens, dolores doloribus adijciens, noua vulnera corpori Christi mystico grauiter D imprimens; quod mentis nostræ præcordijs tamquam res cogitatu terribilis actuque horribilis, Deo nimium abominabilis, & omnibus Christi fidelibus odibilis, grauem pertulit vim doloris. Nā ipse frater N. qui videbatur aliàs pænitere, quem sancta mater Ecclesia satagebat eius misericordię vberibus enutrire, cum de eius fuga nullus aliquid cogitaret, ipse medicinam refutans salutarem, vt ægrotus freneticus & insanus, timens vino & oleo eius vulnera confoueri, tamquam rebellis & inobediēs matri nostræ Ecclesię san- E ctæ Dei, & eius inquisitori iudici delegato præmissa complere contempsit, & quodlibet præmissorum; vulpine fugiens, per diuersas partes regni & prouincię discurrēdo, & hoc quasi per annum in latibulis habitando; nūc autem eum, quò malignus spiritus duxerit, ignoramus. Idcirco cupientes nos, & nostris totis conatibus inhiantes, qui in officio inquisitionis sanctæ præfatæ, quamuis immeriti pręsidemus, ipsum fratrē N. dicti ordinis,

Maluimus hunc locum ita corruptum relinquere, quam ex nostro capite quicquam addere, uel mutare.

c. Excommunicamus 1. §. credentes in fine. de hæret.

vt ouem perditam oberrantem ad ouile dominicum reuocare, exemplo illius, qui dimissis nonagintanouem in deserto, centesimam venit requirere, ne periret; Citamus, monemus, & requirimus, primo, secundo, & tertio peremptorie per præsentes, quatenus infra tot dies à monitione ista nostra proxime computandos, in tali loco, vel vbi fuerimus, compareat personaliter coram nobis, abiurationem prælibatam facturus, & aliàs per nos pro suis demeritis puniendus: & hoc ei mandamus in virtute sanctę obediētiæ, & sub pœna excommunicationis infra terminum prætaxatum. Si autē (quod Deus auertat) nobis in hoc inobediens extiterit, & rebellis pręfatis nostris mandatis & monitis, immo verius apostolicis non parendo, sciat se excommunicationis sententia innodatū; quam sententiam nos F. N. inquisitor præfatus nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc auctoritate apostolica, & iniuncti nobis officij contra fratrem N. supradictum ferimus in his scriptis: quam sententiam si sustinuerit animo pertinaci, contemnendo abiurationem facere prælibatam, iudicabimus eum tradendum curiæ sæculari tanquam hęreticum pertinacem, prout nobis mandant canonicæ sanctiones. Lata est hæc sententia, &c.

Forma alia ad hoc idem.

137 VNiuersis & singulis Christifidelibus, in terris serenissimi talis domini principis iurisdictioni subiectis, & alijs quibuscunque Christi imagine insignitis, & fonte baptismatis renatis F. N. in præfatis terris inquisitor hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Salutem, & ad æthereos choros uictricem palmam fidei reportare.

Ad exstirpanda zizania venenosa de medio populi Christiani, vbi dignoscuntur claris vestigijs excreuisse, semināte illa zizaniorum satore Satana, humani generis pestifero inimico, tanto studiosius inuigilandum existit, quanto perniciosius (si negligantur de medio catholici seminis eradicari) in tātum superexcrescerent, quòd segetem tritici iam albam, ad messem fidei splendoribus relucentem, in agro dominico suffocarent. Hi sunt subdoli ac fallaces hæretici, Christiani populi mortiferi inimici, subuersores catholicæ fidei, & contemptores ecclesiæ sanctę Dei. Hi sunt vulpeculæ Samsonis facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, qui vineam Domini Sab- A baoth, Ecclesiam videlicet catholicam, diffusam per orbem hac illac discurrentes, conantur totis viribus demoliri. Hi sunt qui circumeuntes mare, & aridam, & occulta conuenticula facientes, segregant se à communi conuersatione fidelium, vita & habitu dissidentes. Hi sunt apri de sylua motu velocissimo & morsu amarissimo fructus fidei vberes deuastantes. Hi sunt, qui prætendunt quandam fictam & simulatam exterius speciem ac imaginem sanctitatis, per quam facilius persuadeant & seducant; sed sunt ve- B raciter vt sepulchra exterius deaurata, quæ interius plena sunt spurcitijs & cadaueribus mortuorum: nam omnis cogitatio eorum intenta est ad malum omni tempore. Sunt enim serpentes hæresis virus efflantes, qui eos lethaliter inficiunt, ad quos accedunt: suntque venenosi ac mortiferi scorpiones gestu & habitu simplices, qui nisi de medio extirpentur, venena sua infundent, inficient, & mactabūt. Sane nouissime, diebus istis, peccatis exigentibus nostris, in partibus istis, C ille humani generis † pertinax inimicus, qui ab initio nisus est omnifaria sua perfidia & inuidia, salutem hominis impedire, per quendam suæ ministrum nequitiæ, & operarium iniquitatis sparsit mortifera venena, dum frater talis ordinis, tali habitu obfuscatus, ausu nefario prædicauit publice in tali ecclesia talis ciuitatis vel loci, damnatas hæreses, & errores intolerabiles, quæ sequũtur: Primus, &c. *Inseratur*, prout testibus legitimis est conuictus, & etiam iudicialiter est confessus. Verum post multas catholicas infor- D mationes, & post crebras vexationes carcerales, & calamitates frequentes, adhærens consilio saniori, tandem acquieuit dictos errores & hæreses reuocare, ac publice abiurare; sed post antefati humani generis inimici insano ductus persuasu pariter & seductus, & mala malis accumulans, peioribus se sordidans, errores erroribus coadunans, tamquam canis ad vomitum rediens, damnatas hæreses pristinas est amplexus; quod nimium nostra interiora præcordia sauciauit. E Nam cum fingeret pænitere, ac velle assertas ac pręedicatas per eundem damnatas pręfatas hæreses & errores reuocare, ac publice abiurare & abnegare, & de eius fuga nullus aliquid cogitaret; ipse carcerem fregit, nosque immo sanctam ecclesiam delusit pariter & aufugit, & quo eum duxerit antefatus malignus spiritus, cuius applausu sic egit, totaliter ignoramus; Nosque, & non immerito, metuentes, ne venena suæ peruersæ

c. Excommunicamus. 1. §. adijcimꝰ. de heret.

Pulchra hęreticorum cum rebus fœtidis, & uenenatis cōparatio

† Aliàs, pertinax

Quales sint hæretici.

Iudicum. c. 15.

ſæ antefatæ doctrinæ alibi diffundat, cordaque ſimplicium inficiat pariter & deludat, cupientes ſimplices ab huiuſmodi prauis incurſibus præſeruare, ipſumque reducere ad gremium Eccleſiæ Dei ſanctæ, atque ad vnitatem fidei orthodoxæ: Nos illi abſens corpore, præſens autem mente, illi abſenti vt præſenti, auctoritate apoſtolica, qua fungimur in hac parte, in virtute ſanctæ obedientiæ pręcipimus & mandamus, & mãdando monemus pariter & citamus; quatenus infra tres menſes, quorum primum pro primo, ſecundum pro ſecundo, tertium pro tertio, & peremptorio termino aſſignamus, in domo fratrum Prædicatorum talis loci, facturus pręlibatam abiurationem, reuocationem, & abnegationem publicam hæreſum prædictarum, & aliàs reſponſurus de fide, cõpareat perſonaliter coram nobis, ac etiam recepturus ſecundum ſua tanta demerita pænitentiam ſalutarem: aliter elapſo termino præfato aſſignato, ſciat ſe excommunicationis mucrone percuſſum: quam excommunicationis ſententiam nos inquiſitor præfatus, in eum vt in contumacem, inobedientem, & rebellem nobis, immo re vera domino noſtro Papæ, & Eccleſiæ ſanctæ Dei, p̃fata trina monitione canonica præeunte, nunc vt extunc, & tunc vt ex nunc iuſtitia exigente, & eius inobedientia requirente, ferimus in his ſcriptis: notificantes eidem, ꝙ ſi antelata ſententia ſe permiſerit contumaciter innodari, procedemus contra eum ad vlteriora, eius contumacia non obſtante, prout volunt canonicæ ſanctiones. Lata fuit hæc ſententia, &c.

C Veritatis. § nos igitur. De dolo et cõtu.

138 *Si autem citati huiuſmodi non comparuerint, ſed permiſerint ſe excommunicationis vinculo innodari, publicabuntur excommunicati in omnibus illis eccleſijs atque locis, in quibus fuerunt citati per literas tenoris ſequentis.*

Forma denuntiandi excommunicatum, qui citatus reſponſurus de fide, vel abiurationem facere, noluit comparere.

FRater N. ordinis fratrum Prædicatorum, in terris talis domini ditioni ſubiectis, inquiſitor hæreticæ prauitatis à ſancta ſede Apoſtolica ſpecialiter delegatus, dilectis nobis in Chriſto rectori talis eccleſiæ, ac vicario talis eccleſiæ, & alijs quibuſcunque, ad

A quos præſentes peruenerint, Salutem in Domino, & mandatis noſtris, immo verius apoſtolicis firmiter obedire.

AD veſtram, & veſtrorum cuiuslibet notitiam deducimus, noſtrarum tenore præſentium literarum, quòd nos talem, de tali loco, iuſtitia ſuadente, fecimus moneri & citari in veſtris præfatis eccleſijs, quatenus ſub pœna excommunicationis compareret infra ei certum terminum aſſignatum, reſponſurus de fide, & aliàs acturus & facturus, vt ratio ſuaderet, perſonaliter coram nobis, vt
B in noſtris literis videbitis plenius contineri: quarum tenor ſequitur per hæc verba: Frater, &c. *Inſeratur totaliter, et ex toto, et ſequatur.*

Verum cum ductus malo conſilio & ſeductus, non comparuerit, nec excuſationem miſerit, ſed contumaciter renuerit comparere, pariter & parere noſtris, immo re vera apoſtolicis monitis & mandatis, propter qđ eſt excommunicationis vinculo innodatus; ea propter vobis, & cuilibet veſtrum, auctoritate apoſtolica ſupradicta dicimus; & in vir
C tute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, & mandando vos requirimus, & monemus, vno pro terno edicto, aliàs excommunicationi volumus vos ſubiacere; quatenus prima die Dominica immediate ſequẽti, & aliàs extunc, omnibus & ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis, in veſtris eccleſijs, dum Miſſarum ſolẽnia celebrantur, & inibi erit cleri, & populi multitudo, ipſum talem excommunicatum alta voce & intelligibiliter publicetis, ac eum vitetis, & vitari à veſtris ſubditis faciatis, tantum & tamdiu, quo
D uſque de eius abſolutione vobis per noſtras literas conſtiterit manifeſte: Reddatis literas portatori, diem & horam receptionis, & publicationis continentes, & teſtes etiam coram quibus, veſtris ſubſcriptionibus poſitis in eiſdem. Datum, &c.

Forma alia ad hoc idem.

FRater N. ordinis Prædicatorum in terris ditioni talis domini ſubiectis, inquiſitor 139
E hæreticæ prauitatis à ſancta ſede Apoſtolica ſpecialiter delegatus, Venerabilibus & nobis in Chriſto dilectis Rectoribus talis et talis eccleſiarum, Salutem in Domino et mandatis noſtris, immo verius apoſtolicis firmiter obedire.

CVM talis de tali loco, &c. de mandato noſtro, ac per literas noſtras fuerit citatus peremptorie et canonice in veſtris eccleſijs, & aliàs in domibus propriis, in quibus

conſueuit

consueuit communiter cōmorari, quia prę- sens non poterat personaliter inueniri, cum diceretur & esset veraciter fugitiuus, nec sciremus, sicut nec in pręsentiarum scimus, quò eum duxerit malignus spiritus humani generis inimicus: vt certa die & loco compareret personaliter coram nobis, super quibusdam articulis hæreticalibus, de quibus erat publice diffamatus, vel nobis delatus, vel in tali ecclesia publice prædicauit, vel confessus extitit, & aliàs de fide catholica responsurus, & acturus, ac recepturus quod iustitia suaderet, sub pœna excommunicationis, qua (si contra faceret) eum innodari voluimus ipso facto: Ipse vero insano consilio acquiescens; & mala malis adijciens, & peiora †peioribus subnectens, contumaciter renuit comparere; nec pro eo tunc comparuit aliquis excusator; nec postmodum, quamuis diutius fuerit expectatus; sed subterfugiens, & hinc inde latitans, in causa fidei se contumaciter absentauit. Nos igitur inquisitor præfatus, attendentes ꝙ secundum canonica instituta, pœna contumacibus debetur, & crescente contumacia, crescere debeat & ipsa pœna, ipsum talem pro hæresi fugitiuum, ac parere subterfugientem, in causa fidei cōtumacem, & excommunicatū habuimus & habemus, & talem ab omnibus haberi volumus, ac etiam reputari: Ea propter auctoritate apostolica, vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis pręcipimus & mandamus, quatenus prædictum talem in vestris ecclesijs publice, alta voce & intelligibili, singulis diebus Dominicis & festiuis, ibidem ad audienda diuina clero & populo congregatis, excōmunicatum, vt contumacem pro hæresi, & fugitiuum publice nuncietis, & vos eum euitetis, ac faciatis à vestris subditis euitari, tantum & tamdiu, quousque vobis plene constiterit, ꝙ sit à prædicto excommunicationis vinculo absolutus; monentes nihilominus parochianos vestros semel, secundo & tertio, canonice & peremptorie ex parte nostra, & sub excommunicationis pœna, ne prędicto tali, aut cum eodem excommunicato participent quoquo modo, sed ipsum tanquam vere excommunicatum habeant & euitent, ac tamquam fugitiuum pro hæresi, si ipsum alicubi esse sciuerint, nobis detegāt & reuelent; alioquin in eos, qui legitime ac canonice moniti scienter contra fecerint, excommunicationis sententiam, hac nostra competenti monitione canonica præeunte, ferimus in his scriptis: volentes, vt in signum

† Aliàs, prioribus Videto in hūc locū Schol. 48 par. 3.

De multis incommodis & pœnis contumaciæ Vide Hostien. Ioā. And. & alios in c. excōicamus. 1. §. qui autē. de hæret.

Schol. 48 par. 3.

A ac testimonium recepti & completi per vos mandati nostri, sigillum vestrum præsentibus apponatis. Datum, &c.

QVOMODO ET QVALIter processus in causa fidei est terminandus: & sunt tredecim modi processum in causa fidei debite terminandi.

B

EXpedito primo, quomodo et qualiter processus fidei sit initiandus; et secundo, quomodo et qualiter sit continuandus: tertio nunc videndum existit, quomodo et qualiter sit fine debito terminādus. Vbi est considerandum, ꝙ omnis processus fidei, vno tredecim modorum est debite terminandus. Nam delatus de hæresi visis et diligēter discussis omnibus actis et actitatis, et in causa productis, et habitis variis consiliis peritorum: 140

C 1 Vel reperitur absoluendus, et ab hæresi totaliter immunis.

2 Vel reperitur solum diffamatus de hæresi generaliter.

3 Vel reperitur quæstionibus et tormentis supponendus aliqualiter.

4 Vel reperitur suspectus de hæresi leuiter.

5 Vel reperitur suspectus de hæresi vehementer.

6 Vel reperit̄ suspectus de hæresi violēter.

7 Vel reperitur diffamatus de hæresi, & suspectus insimul & communiter.

D 8 Vel reperitur confessus hæresim et pænitens, et non relapsus probabiliter.

9 Vel reperitur confessus hæresim et pænitens, sed relapsus veraciter.

10 Vel reperitur confessus hæresim, et impęnitens, sed non relapsus realiter.

11 Vel reperitur confessus hæresim, et impęnitens atque relapsus certitudinaliter.

12 Vel reperit̄ nō cōfessus, sed cōuictus de hæresi legitimis testibus, et aliàs iudicialiter.

13 Vel reperitur conuictus de hæresi, sed fugitiuus, vel absens contumaciter.

E Et sicut dictum est de hæresi, sic et dicendum est de hæreticorum receptatione, defensatione, vel fautoria. Nam delatus de receptatione, defensatione, vel fautoria hæreticæ prauitatis, vel reperitur absoluendus, et immunis totaliter, vel diffamatus generaliter, et sic de aliis, vt de hæresi est prædictum.

Vide Schol. 49 par. 3.

De primo

De primo modo finiendi fidei processum quando delatus est absoluendus.

141 PRimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæresi processus meritis diligenter discussis cum bono consilio peritorum reperitur ab obiecto hæresis crimine immunis totaliter: & hoc est, quando delatus non conuincitur, nec cōfessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima; nec aliàs suspectus, nec diffamatus publice de prædicto crimine reperitur.

Zanch. de hær. c. 41 Iacobus Sprenger in malleo malefi. 3. par. q. 20 Tabien. verbo, inquisitor. §. 11.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim per episcopum & inquisitorem coniunctim, vel diuisim, quia in hoc casu vnus solus potest, iuxta gl. Ioan. And. super c. Multorum querela. de hære. in cle. §. duro tamē. & ver. procedere contra illos. in aliis autem non; absoluatur ꝑ sentētiā tenoris sequētis.

Vide Eymer. infra q. 48. & Schol. 50

Forma absoluendi delatum de hæretica prauitate, cum nihil probatur legitime contra eum.

142 NOs frater N. ordinis fratrum Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in terris talis domini à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Attendentes ꝙ tu talis de tali loco, & talis diœcesis fuisti nobis delatus de tali hæretica prauitate, scilicet ꝙ &c. Attendentes etiam illa esse talia, quæ non valebamus, nec debebamus conniuentibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum si prædicta fulcirentur aliqua veritate; testes recipiendo & examinando, defensiones etiam concedendo, & alia faciendo, quę decebant, secundum canonicas sanctiones: Ea propter visis & diligenter examinatis omnibus actis & actitatis in hac causa, omnibusque æqua lance libratis, habitoque consilio peritorum in iure, ac etiam in Theologiæ facultate, illoque sæpius repetito, sedentes pro tribunali, more iudicis iudicantis, ac habentes præ oculis solum Deum & negotij veritatem, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei nostrum iudiciū prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Ad nostram diffinitiuam sententiam procedimus in hunc modum.

Zanch. de hær. c. 41 num. 10. Locatus iudi. inqu. i formul. sent. pag. 488. Sylvest. d. strigi. lib. 3. c. 4. pūc. 3.

A CHRISTI nomine inuocato. Quia per ea, quæ vidimus & audiuimus, & producta & oblata, acta & actitata sunt coram nobis, in præsenti causa, non inuenimus aliquid contra te legitime fore probatum de his, de quibus delatus fueras coram nobis, pronuntiamus, declaramus, ac sentētialiter diffinimus, contra te non esse, nec fuisse aliquid actum legitime coram nobis, propter quod possis, vel debeas hæreticus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hęretica prauitate; quare te à præsenti instantia, inquisitione, & B iudicio totaliter relaxamus. Lata fuit hæc sententia, &c.

Alia forma ad hoc idem.

NOs frater N. ordinis Prędicatorū inquisitor, &c. Visis & diligēter discussis omnibus & singulis in præsenti causa actis & actitatis, habitoque solemni consilio super illis, maturo pariter & digesto, in sacra theologia, ac iure peritorum sedentes pro tribu-C nali more iudicis iudicantis, habētesque prę oculis solum Deum, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciū nostrū prodeat, & oculi nostri videant ęquitatem, hac die, hora, & loco tibi tali, de tali loco, talis diœcesis ad audiendam diffinitiuā sententiam assignatis, sententialiter declaramus, pronuntiamus, & diffinimus contra te non esse coram nobis legitime probatum aliquid de his, de quibus delatus fueras coram nobis, scilicet quod dixeras, vel feceras, &c. propter quod debeas hæreticus, vel suspe-D ctus de hæresi reputari. Quare te absoluentes per præsentem nostrā sententiam, à præsenti instantia, ac nostro iudicio relaxamus. Lata fuit hæc sententia, &c.

Caueatur quòd non ponatur in sententia, quòd est insons, vel immunis, sed quòd non fuit probatum legitime contra eum. vnde si postmodum, temporis processu iterum deferatur & legitime probetur, potest non obstante prædicta absolutoria sententia condemnari. Eodem modo absoluen-E dus est quis, quādo est delatus de receptione, defensatione, seu aliàs fautoria hęreticorum, seu hęreticæ prauitatis, cum nihil probatur contra eum legitime. 143

In sententia absolutoria nemo insons pronūtiād°, et quare. adde Schol. 50 par. 3.

De

De secundo modo finiendi processum in causa fidei per purgationem canonicam.

144 SEcundus modus processum fidei terminandi, & finiendi est, quando delatus de hæresi, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum, reperitur solummodo de tali hæresi diffamatus in aliqua villa, ciuitate, vel prouincia; & hoc est quando delatus non conuincitur, nec propria confessione, nec facti euidétia, nec testium productione legitima, nec quæcunque alia indicia probantur legitime contra eum: nisi præcise sola infamia.

Tabien. verbo, inquisitor. §. 13. plene Simã. instit. cath. tit. 56. Scho. 51.

Circa istum talis practica est seruanda in tali casu. Quia sententia non potest ferri pro delato, absoluendo eundem, sed contra, indicendo sibi purgationem canonicam, Episcopus & inquisitor coniunctim, & non diuisim (nisi vnus committat alteri vices suas,) iuxta c. Multorum querela. de hære. in cle. ferant sententiam per hunc modum, vel similem in effectu.

Syluest. de Strigi. lib. 3. ca. 4. punc. 4

Forma purgationem canonicam diffamato indicendi.

145 NOs N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, & frater N. ordinis Prædicatorum in terris talis domini, inquisitor hæreticæ prauitatis à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Considerantes, ꝙ meritis processus facti per nos contra te talem, talis diœcesis, nobis delatum de tali hæretica prauitate, scilicet ꝙ, &c. non inuenimus te confessatum, nec conuictũ de prædicta labe, nec aliàs suspectum, nisi ꝙ te reperimus legitime ac veraciter in tali villa, ciuitate, vel diœcesi, & apud bonos & malos publice diffamatũ; Ea propter ad purgandam huiusmodi infamiam tibi indicimus purgationem canonicam, vt est iuris: assignando tibi talem diem, talis mẽsis, ac talem horam illius diei, in qua compareas personaliter coram nobis, & purges tuam infamiam † tantis, seu tot ordinis tui: qui quidem compurgatores tui, sint homines fide catholici et vita probati, et qui conuersationem tuam, et vitam nouerint, non tam moderno tempore quàm transacto: significantes ꝙ si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto, prout volunt canonicæ sanctiones.

† Aliàs, tanta manu ordinis tui.

146 Hic autem considerandum est, ꝙ cum aliquis reperitur legitime de aliqua hæresi publice diffamatus, et contra eum aliud non probatur nisi infamia ipsa sola, sibi indicitur purgatio canonica: hoc est, ꝙ habeat bonos aliquos viros septem, decem, viginti, vel triginta, secundum ꝙ plus, vel minus, & in locis pluribus, vel paucioribus, magis, vel minus insignibus fuerit diffamatus, qui sint suæ conditionis, vel ordinis: vt si diffamatus est religiosus, & illi sint religiosi: si clericus secularis, & illi clerici seculares: si miles, & illi milites, qui purgent eum à crimine, de quo est diffamatus: qui compurgatores debent esse homines fide catholici, & vita probati, qui & illius conuersationem & vitam, non tam moderno tempore cognouerint, quàm antiquo, vt habetur extra de purg. can. c. Inter solicitudines.

Qui dicãtur de hæresi diffamati tradit concilium Tolosanum. c. 16.

Quales esse debeant cõpurgatores.

147 Si autem se purgare noluerit, excommunicetur: quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc, vt hæreticus condemnetur, iuxta c. Excommunicamus itaque. §. qui autem. de hæret.

Pena recusantis se cõpurgare.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecerit, hoc est, ꝙ purgatores tales & tantos, prout est ei iniunctum, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habeatur, & sicut hæreticus condemnatur, vt habetur extra de hæret. Excommunicamus. 1. §. adijcimus. & ver. qui nisi se. & de pur. can. c. Cum dilectus.

Pena deficiẽtis in cõpurgatione.

Vide Schol. 11 in 1. par.

148 Considerandum etiã hic est, quòd quando dicitur ꝙ indicatur diffamato, quatenus purget se, trina vel quarta manu ordinis sui; ꝙ ordo sumitur ibi in genere, & non in specie: vnde si episcopus purgandus est, nõ negatur, quin cum Episcopis, in purgatione possint admitti abbates, & religiosi presbyteri, & in aliis pari forma de pur. can. c. Quotiens. Purgabit autem se diffamatus per modum qui sequitur, vt colligitur extra de pur. can. c. Quotiens. §. porro. & c. Accepimus.

Forma purgationis canonicæ de diffamato de hæresi facienda.

149 ADVENIENTE autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonice assignato, comparebit personaliter purgandus cum suis compurgatoribus coram episcopo, seu inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus: & ille qui diffamatus est ponens manum super librum euãgeliorum ante eum positum, dicet

Reper. in qui. verb. purgatio. §. Forma purgationis. pag. 658.

Concor. cõcilium Tarraconen. in fine. insertum sup. part. 2. fol. 172.

dicet sic: Ego iuro super quatuor ista euãgelia sancta Dei, ꝙ talem hæresim: *exprimendo eã, de qua est diffamatus,* nunquam tenui; nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo. *Negabit, scilicet, cum iuramento illud, de quo est diffamatus, quidquid sit illud: Quo facto omnes compurgatores ponent manum super prædictum librum euãgeliorũ, & quilibet dicet ita:* Et ego iuro super ista sancta Dei euangelia, quòd credo ipsum verum iurasse. *Et tunc canonice est purgatus.*

150 Considerãdum est etiam, ꝙ diffamatus de hæresi, ibi est purgandus, vbi noscitur diffamatus: & si in multis locis fuerit diffamatus, imponatur sibi, ꝙ in omnibus illis fidem catholicam publice profiteatur, & detestetur hęresim, de qua ibi noscitur infamatus. de pur. can. c. Inter solicitudines.

Vide omnino Schol. 52

Nec contemnat qui canonice de hęresi se purgauit: nam si post purgationem incidit in hæresim iam purgatã, pro relapso habetur; & tunc vt relapsus est tradendus curiæ seculari, iuxta c. Excommunicamus. 1. §. addijcimus. & ver. vel post purgationem. & c. Ad abolendam. §. illos quoque. Secus autem si in aliam hæresim inciderit, de qua se ante non purgauerit, iuxta c. allegatum.

De tertio modo terminandi processum in causa fidei per tormenta:

151 *Syluest. de Strig. lib. 3. cap. 4. pun. 5. Tabien. verb. inquisitor. §. 14. Siman. catho. insti. tit. 65. nu. 13. Schol. 53*

TÉRTIVS modus processum fidei finiendi & terminandi est, quãdo delatus de hæresi processus meritis diligenter consideratis, cum bono consilio peritorũ, reperitur varius, vel habens indicia cõtra se ad quæstiones, vt scilicet exponatur quæstionibus & tormentis; vt si quæstionatus nihil cõcesserit, pro immuni & innocente habeatur; Et hoc est, quando delatus non est deprehensus nec propria confessione, nec facti euidentia, nec testiũ legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hærẽsim abiurare: est tamen in suis cõfessionibus varius, vel aliàs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta.

Circa istum talis practica est seruanda. In tali autem casu quia sententia interlocutoria est contra delatum ferẽda, & non pro eo, per episcopum & inquisitorem, coniunctim, & non diuisim est ferenda, iuxta c. Multorũ. in clem. In primis si talis steterit in negatiua firmiter, & nullatenus (licet inductus per probos viros) fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ per modum tenoris sequentis.

Forma sententiæ interlocutoriæ ad supponendum aliquem quæstionibus & tormentis.

NOs N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, & frater N. inquisitor in terris ditioni talis domini subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, 152

ATTENDENTES, meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis diœcesis, diligẽter examinatis, quòd tu es varius in tuis confessionibus, & sunt nihilominus indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis; Ea propter vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendãs; interloquendo declaramus, iudicamus, & sententiamus die præsenti & hora tali, te supponendum tormentis & quæstionibus. Lata fuit hæc sententia, &c.

Instructio accuratissima circa quæstiones reorum.

SI quæstionandus reperiatur varius, & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponatur vtrumque in sententia, vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant, sed vnum tantum, vtpote varietas sine alijs indicijs, vel alia indicia sine varietate, ponetur in sententia vt inuenitur. Sententia autem lata mox exequetur vel exequi simuletur. 153

Non facile veniatur ad tormenta Schol. 53.

Non sit tamen inquisitor multum voluntarius ad quæstionandum aliquem; nam quęstiones & tormenta non inferuntur, nisi in defectum aliarum probationum; & ideo perquirat alias probationes. Quòd si non inuenerit, & tenet probabiliter, quòd delatus est culpabilis, sed metu negat veritatem, bonis modis & quandoque cautelosis, & interdum adhibitis eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat suam diligentiãm, vt ab ore eius habeat veritatem, & negotium non festinet: nam meditatio frequens, & carceris calamitas, & replicata informatio proborum virorum, disponunt ad veritatem eruendam.

Notanda inquisitoribus.

Quòd si delato conueniẽter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac delato multipliciter informato, credant bona fide episcopus & inquisitor, omnibus considera- 154

tis, ipsum delatum negare veritatem, quæstionent eum moderate, sine tamen effusione sanguinis, scientes quòd quęstiones sunt fallaces & inefficaces. Nam aliqui sunt ita molles corde & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcunq; falsa: aliqui autẽ sunt ita pertinaces, quòd quãtuncunque vexentur, ab eis veritas non habetur. Aliqui sunt, qui fuerunt aliàs quæstionati; & istorum aliqui melius sustinent quæstiones, quia statim brachia trahuntur & firmantur: aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinẽt quæstiones. Aliqui sunt etiam maleficiati, & in quæstionibus maleficijs vtuntur, qui ante morerentur, quàm aliquid faterentur: efficiuntur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendũ, & ad conditionẽ quæstionandi quamplurimum attendendum.

Ita Vlpianus in l. 1 §. in causa tributorũ. vers. quęstioni. ff. de quæstion.

155 *Practica in torquẽdo seruanda.*

Cum autem lata fuerit sententia, mox ministri se disponent ad quæstionandum delatum: Et cum disponunt se, episcopus & inquisitor per se, & per alios bonos viros fidei zelatores, inducant quæstionandum ad fatendum libere veritatẽ: quòd si fateri noluerit, mandent ministris quòd expolient eum, & illi statim obtemperent, nõ læti, sed quasi turbati, & expedite expolient eum; & dum spoliatur, inducatur fateri ueritatem: quod si renuerit, per aliquos probos viros trahatur ad partem spoliatus & inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti, † sed iurabit ne de cætero reuertatur ad delictũ: Nam de certo (vt experientia pluries me docuit) multi faterentur veritatẽ, nisi metu mortis terrerẽtur: & si promittatur eis, quòd non tradentur morti, fatebuntur; & audacter episcopus & inquisitor promittant ei, quia possunt cũ veritate, nisi ageretur de relapsu: & tunc non est promittendum.

† Aliàs, dũmodo amplius non reuertatur ad delictum.

Quòd si nec minis, nec talibus promissis fateri voluerit veritatem, sentẽtiam exequãtur, & quęstionetur consuetis modis, & non nouis, nec exquisitis; leuius vel fortius secundum quod crimen exigit delinquentis. Et dũ torquetur super certis articulis, super quibus quęstionatur, interrogetur & frequẽter, à leuioribus tamen incipiendo, quia citius concedet leuia, quàm grauiora.

156 Et dum hæc fiunt, Notarius totum scribat in processu, et quomodo quęstionatur, de quibus interrogatur, & quomodo respõdetur. Quòd si quęstionatus decenter, noluerit fateri veritatem, ponantur alia genera tormentorum coram eo, dicendo quòd oportet eum transire per omnia, nisi prodat veritatẽ:

A quòd si nec sic, poterit ad terrorem vel etiã ad veritatem secunda dies, vel tertia assignari, ad continuandum tormenta non ad iterãdũ: quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indicijs contra eum; quia tunc possunt: sed continuari non prohibentur.

Assignatio ad cõtinuandũ. Tormẽta cõtinuari possũt sed nõ iterari nisi &c. Vide Schol. 54 De tormẽtorum cõtinuatione.

Dicetur ergo sic. Et nos N. Episcopus & inquisitor pręfati, assignamus tibi tali, diẽ talem ad quęstiones continuandũ, vt à tuo ore proprio veritas eruatur. Et totum ponatur in processu & infra tempus eidem assignatũ, & per se, & per alios probos viros inducent eũ B ad fatendum veritatem: quòd si fateri noluerit, die assignata poterunt quæstiones continuari; & sic quæstionetur eisdem vel alijs generibus tormentorum fortius vel leuius secũdum maiorem culparũ vel minorem grauitatem. Et poterunt iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docebit experiẽtia atque vsus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius, seu doctrina.

Vbi autem decenter quæstionatus & tormentis expositus, noluerit detegere veritatẽ, amplius non vexetur, sed abire libere dimit- 157
C tatur: Et si requirat iudices, quòd per sententiam expediatur, ei non poterunt denegare; & tunc feretur sentẽtia, quòd de tali crimine, de quo fuit delatus, meritis processus diligenter discussis, nõ inuenitur probatũ aliquid legitime contra eũ, sicut in primo modo finiẽdi ꝓcessũ, & terminãdi dictũ est. Videatᷣ ibi.

Tortus sufficienter, et per stãs in negatiua liber dimittatur.

Si autẽ in quęstionibus prodiderit verita- 158
tem, scribatur totum in processu, & post quęstiones ducatur ad aliũ locum, in quo non sit aspectus ad tormenta, & legatur sibi confessio, quã fecit in tormẽtis, & interrogetur etiã D diligentius & semel, & pluries quousque veritas habeatur. Quòd si nõ perstiterit in prima confessione, immo adhuc negauerit veritatem, & non est decenter quæstionatus, poterit (vt dictũ est) iterũ supponi quęstionibus & tormẽtis, nõ iterando, sed cõtinuando. Si aũt decenter quęstionatus est (vt dictũ est) libere dimittatur: & si omnino requirat per sententiam expediri, fiat sibi, vt dictũ est statim.

Cũ in tormentis cõfitetur qd agẽdum.

De reuocante confessionẽ Schol. 54

Si aũt perstiterit in ipsa cõfessione, & † pro- 159
diderit veritatẽ, culpã propriam recognoscẽ E do, & ab Ecclesia veniã postulando, tamquã deprehẽsus in hęresim propria confessione, sed pęnitens, iuxta c. Ad abolendã. §. præsenti. abiuret, & sententialiter vt deprehẽsus publice, cõdemnetur per modũ, quo damnãtur in hęresim deprehensi propria confessione; vt dicetur infra in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos. Videatur ibi.

† Aliàs, ratificauerit. Perseuerans in cõfessione et pænitens abiuret.

Si sit impœnitens, tradatur curiæ seculari.

Vbi vero veritatem prodiderit, & non pœnituerit, sed in hæresim pertinaciter perstiterit,& relapsus non fuerit, condemnabitur,iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. & expectatus competenter, & informatus decenter, tradetur brachio seculari vltimo supplicio feriendus, vt dicetur infra in decimo modo. Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modū de quo dicetur infra in vndecimo modo processum terminandi. videatur ibi.

160 Hic autem est diligentius attendendum, quòd ille, qui quæstionandus est, ante quæstiones interdum contra se nihil confitetur; nec contra eum aliquid probatur, propter qđ possit neç debeat hæresim abiurare, nec propter hæresim condemnari: & de talibus agitur hic, & dictum est statim.

Duranti in tormentis in negatiua qñ iniungenda sit abiuratio.

Interdum autem ipse delatus est in hæresim deprehensus, vel aliàs sunt alia contra eum probata indicia,propter quæ debet abiurare vt leuiter; vel vehementer de hæresi suspectus, propter quæ non est quæstionandus: sed vltra hoc negat aliqua, quæ non probantur, sed sunt indicia sufficientia ad quæstiones. Et cum pro talibus quæstionatur, si nihil propter quæstiones confiteatur, iste non est absoluendus, sed secundum probata contra eum procedetur, & abiurabit velut suspectus; vel vt deprehensus, prout processus merita exigunt & requirunt. Si vero propter quæstiones confiteatur illa, vel eorum aliqua,propter quę quæstionatur, tunc abiurabit hæc & illa, & pro istis & illis sententia contra eum est ferenda.

De quarto modo terminandi processum fidei per abiurationem de leui.

161 Qvartus modus processum fidei finiendi & terminandi est, quādo delatus de hæresi processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur tātum suspectus de hæresi leuiter: & hoc est quando delatus de hæresi non deprehenditur nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, nec aliàs sunt indicia fortia seu vehementia de illa hæresi contra eum: sed tantummodo modica & leuia, & talia esse per consilium iudicata, propter quæ vt suspectus de hæresi potest & debe,vt talis, illam hæresim, de qua delatus extitit,abiurare: & talis si relabatur.

Tabien. ver. inquisitor. §. 15 Schol. 55

Qui abiurauit de leui, si relabatur, *non punitur pœna relapsorum.*

pœna relapsis debita non punitur; licet grauius tunc fuerit puniendus, quàm si non in antea abiurasset, iuxta c. Accusatus. in prin. de hæret. lib. 6.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim si habetur suspectus publice,abiurabit publice in ecclesia; & si non, abiuret in palatio episcopali, vel in capitulo conuentus fratrum,vbi inquisitor moram trahit, vel in camera episcopi vel inquisitoris, secundum quòd apud plures vel pauciores suspectus de dicta hæresi est habitus & reputatus.

Modus autem disponendi ad abiurationem talis erit.

Forma disponendi ad abiurationem publice faciendam.

Veniet namque abiurandus ad ecclesiā vbi sit determinatum per consiliū quòd debeat publice abiurare: indicto tamen primitus per ecclesias Dominica præcedenti, quòd omnes intersint tali die sermoni, quē inquisitor faciet de fide & pro fide: & ponetur in loco congruo vnum pinnaculum, vel posticum, seu cadafal iuxta altare in medio populi, & ipse abiurandus supra illud stans & non sedens, vt ab omnibus videatur, capite denudatus, stantibus custodibus circa illum: Et facto sermone in Missa, populo & clero inibi congregato, ac in illo impugnata hęresi, de qua abiurandus est delatus; inquisitor dicet publice, quomodo ille ibi positus in alto † bastimento, est habitus suspectus ex talibus indicijs atque factis,de tali expugnata in sermone hæretica prauitate; & ideo dignum est quòd purget se de illa eam vt suspectus leuiter abiurando. Quo dicto ponetur liber euangeliorum coram illo, qui debuerit abiurare;quo posito, ipse talis ponet manus super illum, & abiurabit illam hæresim per modum qui sequitur. 162

Cadafal, vox Hispana pro tabulato, in quo reus sistitur.

Bastimentum. vox Cathalana pro tabulato.

Forma abiurandi hæresim quando delatus est suspectus leuiter.

Ego talis, diœcesis talis, habitator ciuitatis vel loci talis, in iudicio constitutus coram vobis domino episcopo talis ciuitatis, & fratre N. inquisitore hæreticæ prauitatis in terris ditioni talis domini subiectis, sacrosanctis euangelijs positis coram me, & proprijs manibus meis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam 163

Syluest. de Strigi. lib. 3. cap. 4. pun. 6.

illam sanctam fidem catholicam & apostolicam, quã sacra Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat, & obseruat. Item iuro, me credere corde, & profiteor ore, quod dominus Iesus Christus: *exprimatur articulus catholicus contra hæresim, de qua leuiter est suspectus. verbi gratia, si est de proprio, vel communi, dicetur sic:* Iuro me credere corde, & profiteor ore, quod dominus Iesus Christus, & eius Apostoli, dum erant in vita mortali præsenti, habebãt & habuerunt in communi aliqua; quæ dicit sacra scriptura illos habuisse, & quod in illis habuerunt ius donandi, vendendi, & alienãdi. *Et post abiuret hęresim contrariam sic:* Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, de qua me habetis suspectum vos domini episcopus & inquisitor, quæ mendaciter asseuerat, quod dominus Iesus Christus, & eius Apostoli non habuerunt aliquid, in proprio nec in communi, & etiam quod non habuerunt in aliqua re ius illam donandi, vendendi, & alienandi. Item iuro, quòd nunquam prædictam hæresim credidi, neque credo; nec illi adhæsi, nec adhæreo de præsenti; nec vnquam credam, nec adhærebo: nec illam docui neque docere intẽdo. Quòd si aliquid prædictorum fecero in futurũ (quod Deus auertat) pœnis iuris taliter abiuranti debitis prompto animo me submitto, paratus subire omnem †pænitentiam, quam pro his quæ feci & dixi, pro quibus merito me habetis suspectum, volueritis mihi iniungere, & illam studebo pro viribus adimplere, & nullatenus contra venire; sic me Deus adiuuet, & hæc sacrosancta euangelia.

† Aliàs, pœnam.

164 Prædicta autẽ abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur: qua facta inquisitor poterit sibi dicere publice in vulgari talia verba, vel similia in effectu: Fili, suspicionem, quam de te habebamus, & nõ immerito, purgasti per abiurationem prælibatam; de cętero caueas tibi, vt non incidas in hanc hæresim abiuratam: nam licet, si pæniteres, non tradereris brachio seculari, quia abiurasti tamquam suspectus leuiter, & non vehementer; tamen tunc multo fortius punireris, quàm si non abiurasses, & amodo pro modico habereris suspectus vehementer, & vt talis abiurares; & si prolabereris, pœna relapsis debita punireris, & absq; misericordia trade reris curię seculari, vltimo supplicio feriẽdus.

Admonitio facienda post abiurationem.

Si autem abiurat secrete in palatio episcopi, vel camera eiusdem inquisitoris (quãdo scilicet, factum non est publicum) modo consimili abiurabit. Quibus peractis feretur sententia in hunc modum.

A *Forma ferendi sententiam, seu iniungendi pænitentiam, ei qui abiurauit, vt suspectus leuiter.*

NOs N. miseratione diuina episcopus talis, ciuitatis, & frater, &c. *vt in prædictis.* Attendentes, quod visis & diligenter consideratis processus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, B reperimus te talia, & talia commisisse: *dicantur illa*, quę te reddunt leuiter suspectum de hæresi, & propter quæ te talẽ merito nos habentes, te fecimus, vt leuiter suspectum de prædicta labe, eandem hæresim abiurare: verum ne prædicta per te commissa remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, de multorum & magnorum consilio in iure peritorum, ac etiam religiosorum, in & super his habito maturo consilio pariter & digesto, habentes præ oculis solum Deum, ac C irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ veritatem, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrũ prodeat, & oculi nostri videant æquitatem: Sedentesque pro tribunali, more iudicum iudicantium, te talem hic in nostra præsentia personaliter constitutum, per modum, qui sequitur condemnamus, sententiamus, seu potius pænitentiamus, scilicet, ne de cætero vnquam scienter legas, teneas, seu habeas talem librum, & etiam ne deinceps, &c. D *Ponantur illa, quæ commisit, propter quæ suspectus habitus fuit de prædicta hęretica prauitate.* Lata est hæc sententia, seu pænitentia, &c. 165

Tabien. ver. sentẽtia. §. 4. et Schol. 56.

Iniungatur quod expediẽs videatur contra ea ex quibus orta est suspicio.

Caueat autem notarius quòd in processu ponat, quòd talis abiuratio est facta per talem, tamquam per suspectum habitum de hæresi leuiter, & non vehementer, aliàs periculum magnum esse posset. Qua sententia sic perlecta, inquisitor poterit conferre indulgentiam xl. vel xx. dierum, iuxta priuilegium, Præ cunctis. omnibus, qui prædictis sermoni, & abiurationi interfuerunt; E addendo, quòd quicunque præstitit consilium, auxilium & fauorem, vt prædictus abiuratus taliter abiuraret, habet tres annos de indulgentia.

Indulgẽtia. Sup. pag. 83.

De

De quinto modo terminandi processum fidei per abiurationem de vehementi.

166 *Malle. malefi. p. 3. q. 24. Sylvest. & Sing. lib. 5. cap. 4. punc. 7. Schol. 57*

QVintus modus processum fidei finiendi & terminandi est, quã do delatus de hæresi, processus meritis diligẽter discussis cum bono consilio in iure peritorum, reperitur suspectus de hæresi vehementer: & hoc est quando delatus de hæretica prauitate, nõ reperitur legitime deprehẽsus, nec cõfessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: sed sunt magna & grauia probata indicia contra eũ, & talia per consilium iudicata, quæ illum red dunt suspectum vehementer de prædicta hæ retica prauitate.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis namque debet, vt suspectus vehementer de tali hæresi, abiurare illam hæreticam prauitatem; ita quòd si postmodum relabatur, pœna relapsis debita puniatur: hoc est, quòd tradatur brachio seculari vltimo supplicio feriendus, iuxta c. Accusatus. in prin. de hæret. lib. 6. Et abiurabit publice, vel secrete, secundum quòd suspectus est habitus publice, vel secrete, & apud plures, vel pauciores, & graues, vel leues, vt dictum est statim de illo qui est suspectus leuiter de hæresi, & habet vt talis hæresim abiurare.

Abiuratio de vehemẽti et publice et secrete fieri potest.

Modus autem disponendi ad abiurationem talis erit.

Forma disponendi ad hæresim abiurandam eum, qui est suspectus de hæresi vehementer.

167 SI enim determinatum est per consilium, ꝙ delatus ille debeat in cathedrali, vel alia solemni ecclesia publice abiurare, per aliquot dies ante ex parte episcopi & inquisitoris, vel eorum alterius, per omnes ecclesias illius ciuitatis, vel loci, in quo fienda est abiuratio antedicta, populo publice indicatur, ꝙ tali die & in tali ecclesia, inquisitor de fide sermonem debet facere generalem: & ꝙ non erit sermo in illa ciuitate, vel loco, nisi ibi; & sic quòd veniant, & habebunt indulgentiam consuetam. Et eadem die inquisitor notificabit ad conuẽtus religiosorum, quòd tali die non erit sermo in illo loco nisi suus. Interim inquisitor sit diligens ad componendum sermonem suum, formando se-

A cundum materiam, de qua agitur, informando populum de veritate fidei catholicæ, contra illam hæresim, quam delatus ille habebit abiurare, & ad formandum abiurationem, & sententiam cum episcopo, vel vicario ipsius, illius ciuitatis, vel loci: & etiam vt die præcedenti abiurationem, de sero ordinet, quòd ponatur in medio in ecclesia vna sedes alta, in qua abiurandus ponatur.

Adueniente autem die Dominica ad abiurationem faciendam, & ad audiendam sen tentiam, seu pęnitentiam abiurando impo- B nendam, inquisitor sermonem faciet generalem, quo facto, legantur publice per notarium, vel aliquem fratrem, vel clericum, ea, de quibus ipse abiurandus est conuictus, & alia, ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer: post dicetur sibi per inquisitorem: Ecce quòd ex hic recitatis tu es nobis supectus de tali hæresi vehementer; quare oportet quòd tu purges te, & abiures hæresim supradictam: & tunc ponetur coram abiurando liber euangeliorum, & ipse ponet manus super illum: & si scit legere competenter, tradetur sibi sequens abiuratio in C scriptis, & leget coram omni populo. Si autem nesciat legere competenter, notarius, vel aliquis religiosus, seu clericus, leget ea sp. ti. se, & abiurandus respondebit alta voce, & intelligibili per hunc modum. Nam notarius, seu religiosus dicet sic: Ego talis de tali loco; & ipse respondebit per eadem verba: & ille, in iudicio constitutus; & iste respõdebit per eadem verba semper in vulgari, & sic quousque abiuratio sit finita, & abiurabit per formam tenoris sequentis.

Petrus Godofredus l. 2. §. hęreticorum autem C. de hære.

D

Forma abiurandi hæresim, quando delatus est suspectus vehementer.

EGo talis de tali loco, talis diœcesis, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerandis dominis episcopo talis ciuitatis, & fratre tali, inquisitore hæreticę prauitatis, in terris ditioni talis domini subiectis, sacrosanctis euangeliis positis coram me, & E propriis manibus per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctam fidem catholicam & apostolicam, quam sacrosancta Romana Ecclesia docet, profitetur, prædicat atque tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore quòd, &c. 168

Explicetur articulus catholicus contrarius illi hęresi, de qua vehementer est suspectus, vt verbi gratia, si est suspe-

Cap. 1. de sum. trin. & fid. catho. supra pag. 5. col. 1.

suspectus de processione spiritus sancti à patre & filio; dicetur sic: Iuro me credere corde, & profiteor ore, ꝙ spiritus sanctus procedit à patre & filio, & æqualiter tamquam ab vno principio, & non à duobus: *& post abiuret hæresim contrariam sic:* Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illã hæresim, quæ falso & mendaciter affirmat, quòd spiritus sanctus non procedit à patre & filio simul, tamquam ab vno principio, sed à duobus. Item iuro, ꝙ nunquam prædictæ hæresi credidi, neque nunc credo, nec credam; nec illi adhæsi, nec adhæreo de præsenti, nec adhærere intendo; nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, ꝙ talia & talia, *exprimantur,* propter quæ habetis me suspectum de huiusmodi hæresi vehementer, nũquam faciam, nec operam vt fiant, dabo. Quòd si aliquid de prædictis fecero in futurum (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnem pænitentiam, quam pro his quę feci & dixi, propter quæ habetis me suspectum de dicta hæresi vehementer, decreueritis mihi iniungere; & illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire: sic me Deus adiuuet, & hęc euangelia sacrosancta.

Abiuratio fiat in vulgari, qñ, &c.

169 Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solummodo coram personis ecclesiasticis, qui linguã latinam intelligerent competenter. Si autẽ abiurauerit secrete, scilicet in palatio episcopi, vel in capitulo fratrum, vel camera episcopi, vel inquisitoris, quando scilicet factũ non est publicum; modo cõsimili abiurabit.

Admonitio facienda ab inquisitore post abiurationem

Idem licet nõ incidat in eandẽ, qa hodie oĩs hæresis abiurat̃, ut dixi in Scholijs huius modi.

Facta autem prædicta abiuratione, inquisitor poterit dicere ei, qui abiurauit, talia verba ibi publice, vel similia in effectu: Fili, tu suspicionem, quam de te, & merito habebamus, purgasti per abiurationem, quam fecisti; volo tamẽ te reddere cautiorem. Caueas tibi deinceps quomodo ages: nam si de cætero talia agas vel dicas, propter quæ probetur, quòd incideris in futurum in hæresim abiuratam, sine misericordia pœna relapsis debita punieris, & vt relapsus traderis brachio seculari vltimo supplicio feriendus: quare super omnia elonges te à consortio hominum, vita & moribus ab aliis communiter dissidentium, ne te faciant recidere in relapsum.

Pro Notario.

Sit cautus notarius ꝙ ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hęresi vehementer, & non solum leuiter, ad hoc, vt si relabatur, sciatur A qualiter †puniretur: quia pœna relapsis debita. Quibus peractis feretur sententia, seu pęnitentia in hunc modum.

† Aliàs, puniri debeat.

Forma sententiandi eum, qui abiurauit vt suspectus vehementer.

NOs N. episcopus talis ciuitatis, & frater N. inquisitor hęreticę prauitatis in terris talis domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, 170

Attendentes quòd tu talis de tali loco, & talis diœcesis, talia & talia commisisti, *dicantur illa,* vt ex processus meritis diligenter discussis legitime nobis constat, propter quæ & merito habentes te suspectum vehementer de tali hæretica prauitate, illam vt taliter suspectum te fecimus abiurare de magno consilio in iure peritorum iustitia suadente: verum vt efficiaris cautior in futurũ, & ne reddaris procliuior ad consimilia peragenda, & ne crimina remaneant impunita, & vt sis cæteris delinquentibus in exemplũ, de multorum magnorum in iure peritorũ, ac etiam in sacra theologia magistrorum, seu doctorum, in & super his habito maturo consilio pariter & digesto, habentes præ oculis solũ Deũ, ac sanctæ fidei catholicæ & apostolicæ veritatẽ, sacrosanctis euãgeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrũ prodeat; & nostri oculi videant æquitatem; Sedentesque pro tribunali more iudicum iudicantium, te talem hic in nostra præsentia personaliter constitutum, forma, qua sequitur condemnamus, seu potius pænitentiamus, videlicet, ne deinceps talia, vel talia facere, vel dicere præsumas.

Vide Schol. 57 vbi tractatur an abiuratio pmitti debeat sententiæ, an contra.

Ponantur illa, quæ conuincitur commisisse, propter quę fuit suspectus habitus de prædicta hęresi vehementer; & non illa, propter quę si commiteret, incideret leuiter in relapsum, sed alia sibi imponantur prout negotij †varietas expostulat & requirit, vtpote, quòd nunquam scienter habeat tales libros, vel ne eos, quos sciuerit†abiurasse, receptet, & similia. Lata fuit hęc sententia, &c.

† Aliàs, qualitas. † Aliàs, hæreticos

Qua sententia sic lata pariter & perlecta, inquisitor poterit facere tria. Primum est, ꝙ reducat pænitentiam ad certa puncta, et pænitentiato exponat illa vt cautior reddatur, informando eum, quòd obseruet pænitentiam sibi iniunctam, aliàs incideret in relapsum, et posset impænitens merito iudicari. Secundum est, quòd conferat indulgentiam xl. vel xx. dierum, iuxta priuilegium, 171

Præ cun-

Quod habetur supra pag. 83.

Præ cunctis omnibus & singulis, qui sermoni suo, vel abiurationi prædictis interfuerũt. Tertium, ꝙ exponat populo, ꝙ omnes, qui præstiterunt consilium, auxilium, vel fauorem, quòd prædictus talis abiurauerit hæreticam prauitatem, vtpote, qui eum denunciarunt, deposuerunt, consilio interfuerunt, abiurationem, vel sententiam legerunt, habent tres annos de indulgentia; concludendo & monendo populum, quòd quicunque sciuerit aliquem hæreticum, vel de hæresi suspectum, seu diffamatum, debet episcopo, vel eidem inquisitori, seu eorum vicariis intimare, & habebunt etiam tres annos de indulgentia, iuxta priuilegium allegatum, & vltra hoc præmium in cælis in æternum.

172 Attendendum autem, ꝙ suspecti de hæresi, & non deprehensi, siue sint suspecti vehementer siue leuiter, non debent perpetuo immurari, nec perpetuo incarcerari: quia hæc est pœna illorum, qui fuerunt hæretici, & post pænituerunt, vt patet in c. Excommunicamus. 2. de hære. & in c. Quoniam. de hęre. lib. 6. Sed possunt propter illa, quæ commiserunt, ex quibus habiti sunt suspecti, ad certum tempus incarcerari, seu carceri mancipari; & postmodum, prout videbitur, dispẽsari, iuxta c. Vt commissi. de hære. lib. 6. Nec huiusmodi suspecti, sunt crucibus consignandi. Nam cruces sunt insignia hæretici pænitentis: suspecti autem non fuerunt hæretici habiti, quare non sunt consignandi; potest tamen eis imponi, quòd stent certis diebus solemnibus in valuis talium ecclesiarum, vel circa altare dum Missarum solemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardẽtem tanti ponderis; vel ꝙ vadant ad talẽ peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expetit, & requirit.

Pænitentię suspectorũ de hæresi.

De his crucib' vide Eyme. ĩ modo sequen. & cõcil. Tarra. relatũ supra fol. 171. col. 1. Zanc. de hęret. c. 20. & Schol. 58

De sexto modo terminandi processum fidei in casu uiolenter suspecti.

173 SExtus modus processum fidei finiẽdi & terminandi est, quando delatus de hęretica prauitate processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur suspectus de hæresi violenter; & hoc est quando delatus ipse non reperitur legitime deprehensus confessione propria, nec facti euidẽtia, nec testium productione legitima; sed sunt indicia non leuia solum, vel vehementia, sed fortissima & violenta, quæ ipsum delatum reddunt merito suspectum de hæresi violenter, propter quæ talis debet vt suspectus violenter de hæresi abiurare: Vtpote, propter aliquid, quod dixit, vel egit; vt quia sustinuit excommunicationem per annum, vel plus in causa fidei. Qui enim sustinet excommunicationem per annum, vel plus; licet non in causa fidei, est suspectus leuiter de hæresi: quia hoc non caret scrupulo hæreticę prauitatis. de pœnis. c. Grauem. Et si citatus responsurus de fide non comparet, sed renuit contumaciter comparere, propter quod excommunicatur; tunc fit suspectus de hæresi vehementer: nam leuis suspicio transit in vehementem. Sed si sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci; tunc fit suspectus de heresi violenter: nam vehemens suspicio transit in violentam, contra quam non admittitur defensio; immo ex tunc talis est vt hæreticus condemnandus. quæ omnia prædicta patent per c. Cum contumacia. & notatis ibidem, de hære. lib. 6.

Vide Schol. 13 par. 2 super Grauem.

Vide glo. cõiter receptam ĩ c. Excõicamus. 1. §. ver. cõ dẽnentur. de hæret. Sup. pag. 63.

174 Circa istum talis practica est seruanda. Iste enim licet fortasse in re non sit hęreticus, vtpote, quia non habet errorem in mente, nec de illo errore tenendo pertinaciam in voluntate: vt notat. arg. c. supra allegato: Nihilominus est vt hæreticus condemnandus propter prædictam suspicionem violentam, contra quam non est probatio admittenda. Hæreticus autem taliter condemnatur, quòd si nolit resilire, & hæresim abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, traditur brachio seculari animaduersione debita puniendus, iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. Si autem velit & consentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuo mancipatur, iuxta c. Excommunicamus 2. de hæret.

Practica circa violenter suspectos seruãda.

De hoc uide Eym. sup. p. 2. q. 55. uer. quidã autem sunt. pag. 259.

Pari forma ille, qui sic est suspectus de hæresi violenter, & est vt hæreticus iudicandus, si nolit resilire, & ad gremium Ecclesiæ aduolare, nec hæresim abiurare, nec satisfactionem congruam ad arbitrium episcopi & inquisitoris exhibere, traditur brachio seculari vltimo supplicio feriendus. Si autem velit hæc facere, & consenserit cum effectu, abiurabit & sententialiter perpetuo carceri condemnabitur.

Violẽter suspectus si renuet abiurare traditur brachio seculari.

Modus autem disponendi ad abiurationem talis erit.

Forma

Forma disponendi ad hæresim abiurandam eum, qui est suspectus de hæresi violenter.

175 NAm vt dictum est in quarto & quinto modis præcedentibus processum fidei terminandi; Episcopus & inquisitor concordabunt de aliqua die Dominica, vel festiua, in qua fiat abiuratio antedicta. Quo facto facient intimari per omnes ecclesias illius ciuitatis, vel loci, in quo fienda est abiuratio antedicta, suspendendo omnes sermones ciuitatis, vel loci pro die illa ad abiurationem huiusmodi assignata, & monebitur populus in ecclesijs antedictis, ꝙ veniant ad sermonem episcopi, vel inquisitoris in causa fidei faciendum, & quòd habebunt indulgentiam consuetam.

Cōcilium Biterrēse c. 26. §. in detestationem. & Schol. 58 par. 3.

Prouideat etiam inquisitor, ꝙ interim faciat fieri vnam vestem habentem duas pecias ante & retro ad modum scapularis religiosorum, sine capucio tamen, in qua sint duæ cruces de panno croceo, vna ante, & alia retro, longitudine trium palmorum, & latitudine duorum, faciētque parari locum, seu sedē in alto in populi medio, vt stet abiurandus taliter, ꝙ à populo videatur. Adueniente autem die præfixa, & facto sermone per episcopum, vel inquisitorem, legentur culpæ publice ipsius abiurandi, per notariū, vel religiosum, vel clericum aliquem, propter quas abiurandus est suspectus habitus de hæresi violenter. Quo facto dicetur sibi, sic per episcopum, vel inquisitorem: Fili, ex his quæ recitata sunt te commisisse, nos te habemus suspectum de hæresi violenter, propter quæ de iure tu es vt hæreticus condemnandus; Consideres ergo, & attendas quæ dicam tibi: si tu vis ab huiusmodi hæresi, vel hæresibus sic resilire, ꝙ velis eas hic nunc publice abiurare, & pęnitentiam, quam tibi iniungemus, patiēter sustinere, Ecclesia & nos tamquam vicarij Christi, recipiemus te ad misericordiam; sed iniungemus tibi pænitentiam, quam bene poteris tolerare, & absoluemus te à sententia excommunicationis, qua teneris inuolutus, & poteris saluus fieri, & habebis gloriam in futurum. Si autem nolueris abiurare, nec pænitentiam sustinere, statim trademus te brachio seculari, & insimul perdes animam & corpus. Quid igitur vis, abiurare & saluari; vel renuis abiurare & damnaberis? Si dixerit, nolo abiurare, & in hoc steterit; tunc tradetur curiæ seculari per modum infra expressatum in decimo modo processum fidei terminandi. Si autem dixerit ꝙ vult, ponetur liber euangeliorum apertus coram eo, & abiurabit omnem hæresim per modum, qui sequitur.

Vide Siman. inst. catho. tit. 60. n. 11. Schol. 59

Forma abiurandi omnem hæresim generaliter, ab eo qui est suspectus habitus de hæresi violenter.

EGo talis, de tali loco, talis diœcesis, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis N. Episcopo talis ciuitatis & fratre N. inquisitore hęreticę prauitatis in terris talis domini, à sancta sede Apostolica specialiter delegato, sacrosanctis euangeliis positis coram me, eisque propriis manibus corporaliter per me tactis; Iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctā fidem catholicam & apostolicam, quam sacrosancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat, atque docet: & consequenter abiuro, abnego, & reuoco omnem hæresim extollētem se aduersus sanctam Romanam & apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerit, vel erroris. 176

Suspectus violenter abiurat generaliter omnē hæresim.

Item, iuro me credere corde, & profiteor ore, ꝙ *sic & sic, explicetur articulus catholicus, contrarius illi hæresi, de qua ipse qui abiurat est suspectus habitus violenter: vt verbi gratia, si est suspectus habitus de virginitate beatæ Mariæ matris domini nostri Iesu Christi, dicet sic:*

Item iuro, me credere corde, & profiteor ore, ꝙ gloriosa beata Maria mater domini nostri Iesu Christi fuit toto tempore vitæ suæ semper virgo, ante partum, & in partu, & post partum; & consequenter abnego, reuoco, & abiuro illam nefandissimā hæresim, quæ falso, ac mendaciter asseuerat, ꝙ mater domini nostri Iesu Christi aliquando non fuit virgo; sed ꝙ ante partum, in partu, vel post partū fuit corrupta, & amisit virginitatem, de qua hæresi sum vobis dominis prædictis suspectus habitus violenter: *Et si de pluribus hæresibus est suspectus habitus, & non tantum de vna, abiurabit quemlibet articulum singillatim per modum statim dictum.*

Item iuro, ꝙ nunquam prædictæ hæresi, seu hæresibus adhæsi, nec adhæreo de præsenti; nec credidi, nec credo; licet propter culpam meam, & ex his, quæ male egi, vos me habeatis, & merito suspectum de huiusmodi hæresi, seu hæresibus, ꝙ illi, seu illis crederim corde firmo.

Item, iuro & promitto, quòd prædictam hæresim

hæresim nunquam dogmatizabo, nec prędicabo, nec docebo: immo si unquã sciuero aliquem, qui illa hæresi sit infectus, teneat seu doceat, vel aliam qualemcũque, quòd vobis dominis episcopo & inquisitori, seu alicui vestrum seu vestris vicarijs, vel alteri eorum vel successoribus vestris, citius quàm commode potero, denuntiabo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia, *exprimantur illa*, quæ egi seu dixi, propter quæ ex culpa mea habetis me suspectum de dicta hæresi violenter, deinceps nunquam faciam, vel dicam; nec quòd fiant, operam dabo.

Iuramẽtũ de pænitẽtia implẽda. Item iuro & promitto, quòd omnem pænitentiam, quam mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo; sic me Deus adiuuet, & ista euangelia sacrosancta. Quòd si contra abiurata vel iurata fecero in futurum, diabolo instigante (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc me obligo & adstringo, quatenus illis feriar cum legitime constiterit me contrafecisse.

Pro Notario. Sit cautus notarius, quòd inscribat in actis, quòd dicta abiuratio est facta per talem tamquam per habitum suspectum de hæresi violenter, † vt si probaretur abiurans relapsus iudicaretur, & vt talis traderetur brachio seculari. Prædicta abiuratio fiat (vt dictum est aliàs) in vulgari, vt à vulgaribus capiatur, nisi fieret tantum coram personis ecclesiasticis, & ipse abiurans latinum intelligeret competenter; tunc enim posset fieri in latino. Si autem prędictus abiurans abiuraret in secreto, hoc est, in camera episcopi vel inquisitoris, seu in palatio episcopi, vel capitulo canonicorum, vel fratrum religiosorum, nihilominus per modum præhabitum abiurabit.

† Aliàs, quatenus si probaretur con trauenire abiurans, &c.

177 Facta autem prædicta abiuratione, inquisitor statim ibi publice poterit abiuratum informare per hęc verba vel similia in effectu: Charissime, tu hæreses, de quibus habebaris merito suspectus violenter, vt debuisti, in forma consueta Ecclesiæ abiurasti: & in hoc bene fecisti; caueas tamen tibi quòd non facias contra antedictam à te factam abiurationem, incidendo in aliquam hæresim qualemcunque generaliter, seu aliàs: nam scias de certo, quòd (sicut te obligasti) sine vlla misericordia traderis brachio seculari, vltimo supplicio feriendus: quare consulo quòd sis cautus.

Absoluatur sic abiurans ab excõmunicatione. Quibus sic actis, absoluat eum à sententia excommunicationis, de qua est suspectus habitus violenter, quòd inciderit in hæresibus supradictis: vnde sicut hæreticus, cum redit & abiurat, est à sententia excommunicationis absoluendus: quia omnis hæreticus est excommunicatus, iuxta c. Excommunicamus. 1. & 2. de hæret. & etiam iuxta c. Ad abolendam. in principio: Sic talis, de quo agitur, cum sit vt hæreticus condemnandus, vt dictum est prius, postquam abiurauerit, est ab excommunicationis sententia absoluendus: absoluetur ergo per hunc modum.

Forma absoluendi ab excommunicatione.

NAM dicetur Psal. Deus misereatur nr̃i. vel alius; quo dicto addetur, Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. Et ne nos inducas, &c. Saluũ fac seruum tuum, &c. Dominus vobiscum, &c. Oremus. 178

PRAETENDE Domine famulo tuo dexterã cęlestis auxilij, vt te toto corde perquirat, & quæ digne postulat, assequatur. Oremus.

PRAESTA quæsumus Domine huic famulo tuo dignum pænitentiæ fructum, vt ecclesiæ tuæ sanctę, à cuius integritate fidei deuiauerat delinquendo, dono tuæ gratiæ reformetur. Per Christum dominum nostrum. Amen. *Et post addat sic*: Ego auctoritate apostolica, qua fungor in hac parte, absoluo te à sententia excommunicationis maioris, qua fueras innodatus pro eo, quia talia contra fidem commisisti, propter quæ habitus fuisti suspectus de hæresi violenter; & restituo te sacramentis ecclesiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

Et si fuerat citatus responsurus de fide, & quia renuerat contumaciter comparere, fuerat excommunicationis vinculo innodatus, in qua steterat per annum animo pertinaci, & propter hoc vt suspectus de hæresi violenter, & vt hæreticus condemnandus, ab ista excommunicatione absoluetur in speciali, quæ fuit sententia hominis, & non iuris, dicendo sic: Et ego auctoritate apostolica, qua fungor in hac parte, absoluo te à vinculo excommunicationis maioris, qua per me fueras innodatus: pro eo quia citatus legitime responsurus de fide, renueras contumaciter comparere: & restituo te sacramentis ecclesiæ. In nomine Patris, &c.

Qua absolutione facta feretur sententia seu pænitentia per modum tenoris sequentis.

Forma ferendi sententiam, siue iniungendi pænitentiam ei, qui fuit habitus suspectus de hæresi violenter.

179 Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & frater N. inquisitor hæreticæ prauitatis in terris talis domini, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus.

Attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis diœcesis fuisti nobis delatus de talibus & talibus fidem sanctam tangentibus; *exprimantur illa*, & quòd nos processimus ad informandum nos super illis vt iustitia suadebat, & meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsenti, inuenimus te talia & talia commisisse, *explicentur illa*. Ea propter, & non immerito de tali hæresi, *explicetur illa*, te suspectum violenter habentes, facimus te vt taliter suspectum omnem hæresim generaliter, publice abiurare, prout nobis mandant canonicæ sanctiones. Sane cum secundum eadem canonica instituta omnis talis sit vt hæreticus condemnandus, & tu saniori consilio inhærendo, & ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ redeundo, abiuraueris vt præmittitur omnem hæreticam prauitatem: propter quod absoluimus te à sententia excommunicationis, qua vt obnoxius Dei Ecclesiæ astrictus meritò tenebaris, si tamen de corde vero & fide nõ ficta reuersus es ad Ecclesiæ vnitatem; idcirco deinceps inter pęnitentes cõputaberis, ad misericordiæ sinum te sacrosancta Ecclesia recipiẽte de pręsenti. Verũ quia indignum valde existit offensas diuinas conniuentibus oculis impunitas pertransire, & iniurias hominum castigare: cum grauius sit diuinam quàm humanam lædere maiestatẽ: & ne inulta crimina incentiuũ existant alijs delinquendi, & vt tu efficiaris cautior in futurum, ac minus procliuis reddaris in posterũ ad prædicta seu similia committenda: & vt in futuro seculo leuius patiaris: Nos episcopus & inquisitor præfati, præhabito in & super his sano ac maturo consilio peritorum; sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantiũ, habentes prę oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatem; sacrosanctis euangelijs positis coram nobis; vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant ęquitatẽ; te talem in nostra pręsentia personaliter cõstitutum, hac die & hora tibi in antea assignatis, sententialiter per modum, qui sequitur condemnamus, seu potius pęnitentiamus in primis quòd statim induaris super omnes vestes, quas defers, veste liuida, ad modum scapularis monachi sine capucio facta, ante & retro habente cruces de panno croceo longitudinis trium palmorũ, & latitudinis duorum: quam vestem deferre habeas super omnes vestes alias per tantum tempus, *exprimatur vnius anni vel duorum vel plus vel minus prout culpa† exiget delinquentis*, & nihilominus, quod cum dicta veste & crucibus stes in porta talis ecclesiæ, tali & tãto tẽpore, scilicet in quatuor festis principalibus gloriosæ Virginis Marię talis ecclesię, vel talibus & talib' festiuitatib', in valuis talis & talis ecclesiarũ: teque ad talem carcerem ad perpetuum, vel ad tale tempus sententialiter condemnamus:

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attenta culpa maiori vel minori, seu contumacia delinquentis, & sequatur: Retinentes nobis ex certa scientia & expresse, vt nobis concedunt canonica instituta: quatenus dictam pænitentiam possimus mitigare, aggrauare, mutare, tollere in toto & in parte, totiens, quotiens nobis visum fuerit faciendum. Lata est hæc sententia, &c.

180 Qua † lata mox executioni debitæ demandetur, & induatur veste prædicta cruces huiusmodi continente. Quo facto poterit inquisitor taliter monere sententiatum, & pęnitentiatum, & inducere ad patientiam ne desperet; dicendo ei publice, quòd si patienter sustinet, & apparent signa in eo pænitentis hominis, quòd episcopus & ipse sint prompti dictam pænitẽtiam mitigare, & facient cum effectu: indicendo etiam sibi, quòd dictam pænitentiam interim teneat & obseruet, aliàs vt impænitens puniretur. Concedat etiam indulgentiam quadraginta seu viginti dierum omnibus qui sermoni, & talibus actibus fidei interfuerunt. Indicet etiam publice, quòd omnes, qui præstiterunt consilium, auxilium, vel fauorem, vel deferentes, testificantes, consiliantes, abiurationem vel sententiam perlegentes in causa præsenti, habuerunt tres annos de indulgentia ex parte domini nostri Papæ. Moneat etiam populum, quòd quicunque scit aliquem hęreticum, suspectum, vel diffamatum, & specialiter de tali & tali hæresi, quæ magis pro tempore illo viget, debeat inquisitori seu episcopo intimare: † & si fecerit, concedat ei de indulgentia tres annos iuxta priuilegium, *Præ cunctis*. ex parte domini nostri Papæ.

c. Excommunicamus 1. §. qui autẽ. et c. Cũ cõtumacia. de hæret. lib. 6.

c. Vergentis. de hęret.

Vestis pęnitẽtialis.

† Aliàs, exegerit.

c. Vt commissi. §. alioriom. de hære. lib. 6. & Concilium Biterr. c. 29

† Aliàs, lecta.

Monitio inquisitorum.

Indulgentia.

† Aliàs, quòd si fecerit, cõsequetur indulgentiã trium annorum.

De

De septimo modo terminandi processum fidei per canonicam purgationem, & abiurationem. A

181 *Tabien. uer. Inquisitor. §. 18 Syluest. de strigi. lib. 3. c. 4 pun. 9. Schol. 60*

SEptimus modus processum fidei finiendi & terminandi est, quando delatus de hęretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono cõsilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiam diffamatus; & hoc est quando delatus ipse non reperitur legitime deprehensus, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec testium legitima productione; sed reperitur publice diffamatus, ac etiam reperiuntur indicia contra eum, quę ipsum reddunt suspectum aliàs de hæretica prauitate: vtpote, quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille, de quo agitur in c. Inter solicitudines. de pur. can. Et tali, ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, juxta alle. c. Inter solicitudines.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim sic publice de hęresi diffamatus, & vltra infamiam ex alijs indicijs suspectus habitus de hæretica prauitate, in primis purgabit se publice per hunc modum.

Forma disponendi ad purgationem canonicam, & abiurationem faciendam ab eo, qui est diffamatus, & aliàs suspectus de hæretica prauitate.

NAM indicto sermone generali per aliquòs dies ante, in omnibus ecclesiis illius ciuitatis seu loci, in quo purgatio & abiuratio sunt fiendæ: & suspensis sermonibus omnibus pro illa die assignanda, & adueniente die ad huiusmodi assignata, & ipso purgando & abiurando in medio populi in alta sede & eleuata constituto, & facto sermone de fide per episcopum, vel inquisitorem, vt dictum est supra in alijs modis processum fidei terminandi. His, inquam, præhabitis; legentur culpæ ipsius purgandi & abiurandi per notarium seu religiosum vel clericum: quibus lectis, purgabit se diffamatus per hunc modum, qui sequitur:

Forma purgationis canonicæ à diffamato de hæresi faciendæ.

COmparebit namq; personaliter ipse purgandus cum suis compurgatoribus, eidẽ 182
Vide Concilium Taraconen. relatũ su. pag. 172. Squilla. de fide catho. c. 32 & Scholion. 11. part. 2. & omnino Schol. 51. par. 3
in certo numero generaliter concessis: talibus, qui eum, & eius vitã & mores nouerint moderno tempore & antiquo, & sint suæ eõditionis seu ordinis, vt dictum est in secundo modo prædicto processum fidei terminandi, vbi agitur de pur. can. huiusmodi. & stabunt B coram episcopo & inquisitore; in loco tamẽ vbi purgandus ipse noscitur de illa hęresi infamatus, & ponetur liber euangeliorum coram eis, ipseque diffamatus ponet manus super eum sic dicens: Ego iuro super ista quatuor Dei euangelia sacrosancta, quòd talem hęresim, *exprimendo eam*, de qua sum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo, *negabit, scilicet, cum iuramento illud, de quo est diffamatus, quidquid illud sit.* Quo facto omnes compurgatores ponẽt manum super illum librum euangeliorum, & quilibet dicet ita: Et ego iuro super ista quatuor Dei euangelia, quòd credo ipsum verũ C iurasse: & tunc canonice est purgatus. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus vt suspectus aliter & ex alijs indicijs, hęresim, de qua est suspectus habitus, habens prędictum libellum euangeliorum coram se, abiurabit per hunc modũ.

Forma hæresim abiurandi per illum, qui est de hæresi diffamatus, & suspectus aliàs de eadem. D

EGo talis, de tali loco, talis diœcesis coram 183
vobis Venerabilibus dominis meis N. episcopo talis ciuitatis, & fratre N. inquisitore hæreticæ prauitatis in terris talis domini, à sancta sede Apostolica specialiter delegato, in iudicio personaliter constitutus, sacrosanctis euangelijs positis coram me, eisque proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam E sanctam fidem catholicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. & consequenter abiuro, detestor, abnego, & reuoco omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam & apostolicam Ecclesiam cuiuscunque sectæ fuerit seu erroris. Itẽ iuro me credere corde, & pfiteor ore, q

sic & sic: exprimatur articulus catholicus contrarius illi heresi de qua est diffamatus, & aliàs suspectus, vt si est suspectus habitus et diffamatus, quòd nō credat Deū esse visibilium creatorē vt faciunt Manichæi, dicet sic:

Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd Deus est verus creator omnium, tam visibilium quàm inuisibilium. Et consequenter abiuro, detestor, abnego, & reuoco illam hæresim, quæ falso & mendaciter asserit & affirmat, quòd Deus non est generalis omnium creator, sed tantummodo inuisibilium. *Et si de pluribus articulis hereticalibus est suspectus habitus, abiurabit quemlibet singillatim per modum prædictum.*

Item iuro, quòd nunquam prædictæ hæresi *seu* hæresibus *si plures sint* adhæsi, nec credidi, nec adhæreo, nec credo de præsenti; licet propter culpam meam ex his, quæ male egi, sum diffamatus, propter quod habui me purgare, & aliàs sum suspectus merito coram vobis, quòd illis hæresibus crediderim corde firmo.

Item iuro, quòd prędictam hæresim seu hęreses nunquam dogmatizabo, nec prædicabo; nec docebo, nec aliquem instruam in illis, seu de illis: immo iuro & promitto, si vnquam sciuero aliquem, qui aliquam hæresim de prædictis, vel aliquam aliā teneat, credat, seu doceat, quòd vobis dn̄is meis episcopo & inquisitori, seu alteri vestrū seu vestrorum vicariorum, seu successoribus vestris protinus quo citius potero, intimabo.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quę egi, propter quę & merito sum de tali hęresi diffamatus, & vltra, vos me habetis suspectum, *exprimantur illa,* nunquam deinceps faciam, seu dicam, nec operam dabo, ꝙ fiant.

Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo, nec cōtrauenia in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & ista euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurū (quod Deus auertat) pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc libere suppono, obligo, & adstringo, quatenus illis plectar cum probatum legitime extiterit me talia commisisse.

184 *Suspecti vehementer omnē hæresim debet generaliter abiurare.*

Aduertendum hic tamen, quòd si indicia sint talia & tam fortia, quòd cū infamia prędicta vel absque ea reddant predictum diffamatum suspectum de hæresi vehementer; tūc abiurabit omnem hæresim generaliter, vt habitum est; & si relabatur in quamcūque hęresim pœna relapsis debita punietur, vt in c. Inter solicitudines. de pur.can. & in c. Accusatus. de hære.lib.6. Si autem indicia illa sint ita modica & leuia, quòd etiam cū prædicta infamia non reddant eū suspectū de hæresi vehementer, sed solū leuiter; tunc sufficiet ꝙ abiuret non generaliter, nec simpliciter, sed singulariter hęresim, de qua habitus est suspectus: ita ꝙ si prolabatur in aliam speciem hæresis, pœna relapsis debita non punietur ratione abiurationis; quia scilicet vt suspectus leuiter abiurauit: licet puniet durius, quàm si aliàs non abiurasset. Et omnia hæc patent in c. Accusatus. in prin. de hære.lib.6.

Leuiter suspectus non abiurat generaliter.

Ratione autem purgationis canonicæ est dubium; an si post purgationem canonicam in eandem speciē hæresis, de qua se purgauit canonice, prolabatur, pœna relapsis debita, hoc est, vltimo supplicio feriatur: Et videtur ꝙ sic, per c. Excōmunicamus 1. §. adijcimus. ver. vel si post purgationem. & per c. Ad abolendam. §. illos quoque. de hæret.

Sit cautus notarius, ꝙ scribat in actis, an talis abiurauerit tanquam suspectus de hęresi leuiter, vel vehementer, quia multum interest vt aliàs supradictum est.

Prædictę autem purgatio & abiuratio fiāt in vulgari, si fiant publice, & corā vulgaribus; si autem tātummodo coram viris literatis, & à literatis, poterūt fieri in latino. Et si fiant publice (vt videtur fiendum ratione infamię, & quia est publice diffamatus) fiant cum solemnitate in ecclesia, de qua dictum est frequenter, scilicet, in die festiua; & facto sermone per inquisitorem prius indicto in ecclesiis parochialibus, & religiosorū: & sermonibus alijs suspensis pro illa die; & posito abiurādo in populi medio, vt ab omnibus videatur; & lectis primitus ibidem publice eius culpis per notarium, seu aliquem religiosum, seu clericum secularem. 185

Factisque antedictis purgatione & abiuratione, inquisitor (vt aliàs dictū est pluries) indicet sibi publice periculum, quod sibi imminet, si in hæresim prolabatur: de cuius periculo dictum est statim: quibus sic actis feretur sententia seu pænitentia per formam tenoris sequentis.

Forma ferendi sententiam uel iniungendi pænitentiam diffamato de hæresi, & suspecto aliàs de eadem.

NOs N. episcopus talis ciuitatis, & frater N. ordinis Prædicatorū inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris tali ditioni, talis domini 186

domini subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Diligentius attendentes, quòd tu de tali loco, & talis diœcesis, fuisti delatus nobis de tali hæretica prauitate, *exprimatur illa*, nos volentes, vt tenebamur, iudicialiter informari, an tu incidisses in prędictam hæresim condemnatam, ad inquirendum, testes examinandum, teque citãdum, & interrogandum medio iuramento, & ad alia facienda, quæ fienda erant per nos, descendimus & processimus, vt decebat. Quibus peractis, visis & diligenter inspectis pariter & discussis, processus meritis huius causæ & omnibus & singulis productis, actis & actitatis æqua lance libratis, habitoque in & super illis, theologorum, ac in iure peritorũ pluries maturo consilio, ac digesto, reperimus te de p̃dicta hæresi in tali loco, seu talibus locis apud bonos & graues publice diffamatum: propter quod, vt nobis mandant canonica instituta, indiximus tibi purgationem canonicam, qua coram nobis hic publice te purgasti, & ipsi compurgatores pariter te purgarunt. Inuenimus etiam te talia commisisse, *exprimantur illa*, propter quæ, & non immerito, te suspectum habuimus vehementer, seu leuiter: *dicatur si est istud, vel illud*, & hoc de hæretica prauitate: propter quod fecimus te, vt taliter suspectum hæresim abiurare. *Dicatur* omnem hæresim *si abiurauit vt suspectus vehemẽter; vel*, hęresim supradictam, *si vt suspectus leuiter*. Verum quia non possumus, nec debemus, talia quæ peregisti, vllatenus tolerare, sed cogimur ea † vitare iustitia suadente, ad hoc vt reddaris cautior in futurum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cęteri nõ reddantur procliuiores ad similia committenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tolerentur: Ea propter te talem prædictum purgatum, & abiuratum, hic in nostra præsentia personaliter constitutum, in hoc loco, & hora tibi in antea assignatis; Nos episcopus & inquisitor præfati sedentes pro tribunali more iudicũ iudicantium, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem: sententiamus, seu pœnitentiamus per modum, qui sequitur, scilicet ꝙ tenearis, &c.

c. Inter sollicitudines. de purg. can.

† Aliàs, vindicare

187 *Penitentiæ salutares vsitatæ.*

*Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei esse, & ad exterminationem hæreticæ prauitatis, vtpote, quòd certis diebus Dominicis & festiuis, habeat stare ad portam talis, vel talis ecclesię cum cereo tanti ponderis in manu, dum Missarum solemnia celebrantur, capite discooperto, & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum, & quòd habeat sextis feriis ieiunare, & quòd certo tempore locum il-*A *lum non audeat exire, sed certis diebus hebdomadæ se habeat episcopo, vel inquisitori pręsentare, & similia, quæ iniungenda videbuntur secundum culpam am exigentiam & varietatem; quia non potest dari vna regula generalis*. Lata fuit hæc sententia, seu pœnitentia, &c.

Qua lata, exequatur: poteritque dispensari, vel mitigari, vel commutari, secundum quòd negotium, & pœnitentis correctio, & humilitas hoc requirunt: quia potestatem habent episcopus, & inquisitor, etiam si non B retineant, & hoc de iure, vt in c. Vt cõmissi. de hæret. lib. 6.

De octauo modo terminandi processum fidei per abiurationem faciendam ab hæretico pœnitente.

OCtauus modus processum fidei terminandi & finiẽdi est, quando delatus de hæretica C prauitate, meritis processus diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur confessus hæresim, sed pœnitens, & aliàs non relapsus veraciter; & hoc est quando delatus ipse cõfitetur iudicialiter coram episcopo, vel inquisitore medio iuramento, fore verum ꝙ ipse tanto tempore stetit, & perseuerauit in illa, seu alia, de qua delatus est hæretica prauitate, & illi credidit & adhæsit, sed postmodum ad informationem episcopi, & inquisitoris tandem vult resilire, & ad gremium Ec D clesiæ redire, et illam, ac omnem aliam hæresim abiurare, et satisfacere prout ipsi voluerint ordinare; & non reperitur, quòd vnquam aliàs hæresim aliquã abiurauerit, sed nunc abiurare prompto animo est paratus.

188 *? abien. ver. inquisitor. §. 19 Malle. malefi. p. 3. q. 27. Schol. 61*

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim esto ꝙ multis annis steterit in hęresi prædicta, ac etiam aliis quibuscunque, illas crediderit, dogmatizauerit, multosque induxerit in errores; si tandem cum effectu illas hæreses consenserit abiurare, & satisfa E ctionem congruam ad arbitrium episcopi et inquisitoris exhibere; non est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriendus; nec si est clericus, degradandus, sed est ad misericordiam admittendus, iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. extra de hæret. et abiurata primitus hæretica prauitate, est in perpetuũ carcerem detrudendus, iuxta c. Excommunicamus 2. §. si quis. & absolutionis beneficio impertito, et iniuncto eidem, quod tali-

Hæretici pœnitẽtes non relapsi recipiũtur misericorditer.

bus

Prouidēdum ne ficta sit hęreticorū conuersio

bus iniungi consueuit, iuxta c. Vt officium. A prouiso tamen soleiter ne simulata fictione redeat fraudulenter, & episcopum & inquisitorem, immo seipsum fallendo, sub agni specie lupum gerat.

Modus autem disponendi ad abiurationem talis erit.

Forma disponendi ad abiurationem faciendam per illum, qui est propria confessione in hæresim deprehensus, & pænitet, & aliàs non relapsus.

189 IN primis episcopus & inquisitor inter se concordabunt de prædicta abiuratione fienda publice, aliqua certa die Dominica, vel festiua, quæ quidem non sit Dominica de Aduētu, vel Quadragesima, vel aliàs dies multum solemnis, vt dies Natiuitatis Domini, vel festum Paschæ, & similes, quia prædictis diebus honestum est sermones non suspendere, & quemlibet accedere ad ecclesiā suam parochialem; quod fieri non posset si in illa fieret abiuratio antedicta: tum quia suspenderentur sermones; tum etiam quia omnes confluerent ad ecclesiam, in qua fienda foret abiuratio supradicta. Concordata igitur de tali certa die Dominica, vel festiua, mandabitur præcedenti die Dominica, seu alia festiua, per dies aliquos ante præfixam diem ad abiurandum præcedente, ex parte episcopi & inquisitoris, curatis omnibus ecclesiarum illius ciuitatis, vel loci, in quo prędicta abiuratio est fienda, vel religiosis qui habēt illa die populo prædicare, q insinuēt publice populo, ac clero, q tali Dominica, seu die festiua, inquisitor in tali ecclesia pro fide & de fide sermonem faciet generalem; & sic q quilibet vadat illuc ad videndum, & audiendum ea quę fient, & habebunt ex parte domini nostri Papæ indulgentiam consuetam, scilicet, quadraginta dierum: indicādo etiam, q illa die non erit alius sermo in loco illo. Quo facto mittatur ex parte episcopi & inquisitoris ad domos religiosorū, qui prædicant communiter verbum Dei, & intimabitur eorum superioribus, quòd die Dominica sequēti, seu tali die festiuo, inquisitor sermonem faciet pro fide in tali ecclesia generalem, & q suspendit omnes alios sermones: & ideo quòd nullus in loco illo prædicet illo mane, sed quòd quilibet superior mittat quatuor fratres, vel duos prout videbitur, qui intersint sermoni, & abiurationi, & sententiæ ferendæ.

Medio autem tempore inquisitor sermonem suum ordinabit, iuxta materiam fidei, de qua pro tunc est agēdum: ordinabit etiā cum episcopo de culpis in scriptis redigendis, abiuratione formanda, & sententia, ac etiam de loco & sede, seu bastimento ponendo in alto in ecclesia antedicta in medio, in quo possit poni abiurandus & sentētiandus, vt ab omnibus videatur. ordinabit etiam de *Vestis pœnitentialis.* B veste fienda ad modum scapularis religiosorum sine tamē capucio, quę sit de pāno liuido, vel alterius coloris, & habeat insertas cruces ante & retro de panno, seu tela crocea longitudinis trium palmorū & ex transuerso duorum, & latitudinis medij palmorum.

Præfixa Quibus omnibus sic dispositis, & adueniente die ad abiurandum præfixa, statim in principio Missæ ponetur abiurandus in sede seu bastimento prædicto in alto, in populi medio, seu in loco, in quo possit libere ab omnibus intueri, circundantibus eum curiæ C secularis, seu ecclesiasticæ ministris: & stabit discooperto capite, & dicto euangelio (vt est moris) inquisitor prædicabit, detestando & reprobādo illam hæreticam prauitatem, seu illas in qua, vel in quibus abiurandus confessione propria est deprehensus. Quo sermone finito, inquisitor dicet hæc verba, vel similia in effectu: Iste, qui est hic in alto positus incidit in hæresim, contra quam vobis prædicaui, & illam tenuit, & circa illam multum offendit: quòd autem ita sit, vos audietis.

D Quibus dictis mandet notario statim ibi, vel religioso, vel clerico ibi in ambone præsenti, cui tradidit cedulam, culpas illius abiurandi continentem, q legat illam, & ille statim obtemperabit: Cedula autem, seu scriptura erit tenoris sequentis.

Forma cedulæ legendæ in publico crimina illius continentis, qui habet hæresim abiurare.

E IStæ sunt culpæ & mala opera contra fidē catholicam, quæ gessit talis hic præsens, quæ cōfessus est in iudicio se commisisse ore proprio, medio iuramento. 190

In primis confitetur ore proprio & medio iuramento, q tot annis stetit, et perseuerauit in ista hæresi et errore, *exprimantur.*

Item confitetur, q in dictam hæresim incidit in hunc modum. *dicatur.*

Item

Item confitetur q; dogmatizauit & pluries induxit plures ad eandem hæresim per hũc modũ. *dicatur, & sic explicẽtur eius culpæ oẽs.*

Quibus lectis si inquisitor videat eum certis indiciis bene conuersum ad fidem, & præsumat q; veritatem interrogatus publice non negabit, interrogabit eum dicens: stant ne ista omnia in veritate sicut lecta sunt? & eo respondente q; sic, adiungat: Vis tu in istis hæresibus perseuerare? quod si feceris, damnaberis in æternum, & perdes etiam nunc corpus tuum: vel eas abnegare & abiurare, vt possis animam tuam saluare & vitam corporalem præseruare? Quo dicente, nolo in istis stare; sed volo libenter illas abnegare, & reuocare; dicet inquisitor, sano consilio adhæsisti. Si autem inquisitor hæsitet an ille sit bene conuersus, & dubitat, q; si interrogetur lectis culpis, an ita stet in veritate, q; ipse cõmiserit illas, quòd negaret veritatem, & se ibi excusaret propter verecundiam, & populus scandalizaretur: in illo casu non curet cũ interrogare, an illa quæ sunt lecta ita stent in veritate nec ne: sed illis lectis interroget eum (vt est dictum) si vult in illis hæresibus stare, vel ipsas abnegare, & abiurare; et responso, quòd abnegare, et abiurare: tunc ponetur coram ipso abiurando liber euangeliorum: quo facto, deposito capucio, & genibus ibi flexis, ac manibus ad librum positis, leget ipse, si scit legere, abiurationem: alias notarius, vel religiosus aliquis, seu clericus, per orationes breues illo eadẽ replicante p hunc modũ: Nam notarius dicet in vulgari: Ego talis, de tali loco, talis diœcesis. & abiurãs replicabit. Ego talis de tali loco, illa exprimẽdo. Notarius, corã vobis dñis episcopo & inquisitore: Et abiurãs eadem replicabit: & sic de aliis. & quilibet dicat ita alta voce, vt quilibet discernatur. Abiuratio autem talis erit.

Recurre ad Schol. [illegible] partis.

Forma omnem hæresim abiurandi per illum, qui propria confessione est in hæresim deprehensus, & pœnitet, & alias non est relapsus.

191 EGo talis de tali loco, talis diœcesis in iudicio personaliter constitutus, coram vobis dominis Venerabilibus N. episcopo talis ciuitatis, & fratre N. inquisitore hæreticæ prauitatis in terris talis domini ditioni subiectis, à sãcta sede Apostolica specialiter delegato, sacrosanctis euangeliis positis coram me, eisque propriis manibus per me tactis; iuro me credere corde, & profiteor ore illã sanctam fidem catholicam & Apostolicam, quam sancta Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat, & obseruat: & consequenter abiuro, reuoco, detestor, & abnego omnem hæresim cuiuscunque sit conditionis & sectæ extollentem se aduersus sanctam & apostolicam Ecclesiam.

Item iuro me credere corde, & profiteor ore q; *sic & sic. explicetur articulus catholicus, contrarius illi hæresi, in quam se confessus est incidisse. vt verbi gratia, si confessus est incidisse in illam hæresim, quòd dominus noster Iesus Christus non fuit verus Deus, sed homo purus, abiuret sic:*

Item iuro me credere corde, & profiteor ore, q; dominus Iesus Christus beatæ Mariæ semper virginis filius, fuit verus Deus, genitus de Deo patre æternaliter, & verus homo ex Maria virgine conceptus, et natus tẽporaliter: Et consequenter abiuro, abnego, detestor, & reuoco illam hæresim damnatam per sacrosanctam Ecclesiam, quæ falso ac mendaciter asseuerat, q; dominus Iesus non fuit verus Deus, sed homo merus & purus, in quam hæresim ego miser incidi, eamque tenui, & illi credidi per annos tot, atque dogmatizaui, docui & defensaui. Cuius rei me pœnitet corde toto. *Et si in plures hæreses se incidisse est confessus, abiurabit quamlibet singillatim per modum statim dictum.*

Contra Carpocratianos. de quibus in c. Quidã. 24. q. 3.

Item iuro pariter & promitto, quòd deinceps nullam hæresim prædictarum, seu aliã qualemcumque tenebo, credam nec adhærebo, nec dogmatizabo alicui, nec docebo, nec instruam quemcumque de aliqua hæresis prauitate, nec libros hæreticales scienter habebo: immo iuro & promitto, q; si sciuero aliquem esse infectum aliqua hæresis labe, seu aliquem dogmatizare, docere, aut quemquam instruere in aliqua hæresi, vel errore, seu libros, vel scripturas hæreticales habere, quam citius commode potero vobis domino episcopo, vel inquisitori, seu alteri successorum vestrorum, vel alicui vicariorum vestrorum, vel illorum, denunciabo & intimabo.

Item iuro pariter et promitto, quòd pœnitentiam per vos mihi iniungendam pro prædictis non refutabo, nec contrauenia in aliquo, immo pro viribus adimplebo.

Item iuro pariter & promitto, q; non fugiã, nec absentabo me, nisi de vestro beneplacito, licentia & assensu: immo iuro & promitto, q; quandocumque et quotiescunque requisitus

requisitus fuero per vos, seu alterum vestrũ, A seu vicariorum vestrorum, ac successorum vestrorum, aut eorum vicariorum alterius nomine, vel mandato, quamcitius commode potero, me personaliter præsentabo: sic me Deus adiuuet, & hæc euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata, vel abiurata, seu eorũ aliquod (quod Deus auertat) fecero in futurum, haberi volo protinus pro relapso; ac pœnis relapsis de iure debitis, me nunc pro tũc obligo & adstringo, quatenus illis plectar, si & quando probatum extiterit B legitime in iudicio, seu me confessum, contra nũc iurata & abiurata, aliqua cõmisisse.

Sit autem circumspectus, & cautus notarius, ꝙ scribat in actis, seu processu, ꝙ prædictus abiurauit tanquam deprehensus in hæresi propria confessione, vt si relabatur, pęna relapsis debita puniatur.

192 *Monitio inquisitoris.* Facta autem prædicta abiuratione inquisitor poterit ei qui abiurauit, talia verba dicere in effectu: Charissime, in eo ꝙ abiurasti, sano consilio adhæsisti, quia euasisti infernum, & introibis, Deo adiuuante si volueris, para C disum: sed præmoneo te ꝙ sis cautus, & in agendo, loquendo & conuersando: nam si de cætero prolabi inuentus fueris in quamcumque hæresim, vel errorem; vel eis, vel ei, quos vel quem scieris esse in aliqua hæresi vel errore, de cætero fauorem in hæresi præstiteris, sine misericordia traderis curiæ seculari, vltimo supplicio feriendus: quare tibi consulo, ꝙ sis cautus, & fugias hæreticos & suspiciones, & semper te associes viris catholicis atque bonis, & qui suspecti de fide D nullatenus habeantur.

193 Et quia iste, qui est sic deprehensus in hæretica prauitate, est excommunicatus, iuxta c. Excommunicamus. 1. & 2. de hære. Et per abiurationem rediit ad gremium Ecclesiæ, ideo est ei absolutionis beneficium impendendum, iuxta c. Vt officium in prin. de hæret. lib. 6. Quare post prædictam abiurationẽ poterit ei dicere inquisitor: Fili, quia tu credidisti & adhæsisti hæresibus supradictis, tu fuisti excommunicatus: quia omnis talis de iure est excommunicatus: sed nũc huiusmodi hæreses abiurasti, abnegasti, & reuocasti, ideo videris pænitens, & conuersus, propter quod ego absoluam te à dicta sententia excommunicationis, & restituam te Ecclesiæ sacramentis, & amodo eris particeps bonorum Ecclesiæ; dumtamen attendas bene, ꝙ de corde vero, & fide non ficta reuersus sis ad Ecclesiæ vnitatem, & serues ea quæ tibi iniuncta per nos fuerint & mandata; aliàs non esses absolutus: sed confido ꝙ veraciter es conuersus, & tibi iniungendam pænitentiam obseruabis; ideo volo te absoluere, flecte genua. Quo facto dicatur psal. Deus misereatur nostri. Kyrie eleison, &c. Pater noster, &c. Et ne nos, &c. Saluum fac seruum tuum, &c. Deus meus, &c. Dominus vobiscum, &c. *Idē sup. num. 178. Tabien. ver. inquisitor. §. 20.*

Oremus.

Praetende Domine famulo tuo dexteram cælestis auxilij, & vt te toto corde perquirat, & quæ digne postulat, assequatur. *Absolutio.*

Oremus.

Praesta quæsumus Domine huic famulo tuo, dignum pænitentiæ fructum, vt ecclesiæ tuę sanctę, à cuius integritate fidei deuiauerat in hæresim incidendo, dono tuæ gratię reformetur, Per Christum dominum nostrum. Amen. *Et addat sic:* Et ego auctoritate apostolica, qua fungor in hac parte, absoluo te à sententia excommunicationis maioris, qua fuisti innodatus, pro eo quia in dãnatam hæresim credendo incidisti, & restituo te sacramentis ecclesiæ, In nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Quibus peractis dicat sibi inquisitor: Fili, modo Ecclesia sancta Dei recepit te ad misericordiã, & es factus vnus de numero filiorũ eius: sed vt melius caueas in futurũ, & Deus indulgeat tibi tantum quod commisisti peccatum, & sis cęteris in exemplum; dominus episcopus et ego iniungemus tibi pænitentiam non tantam quãtam meruisti, sed talem qualem valeas sustinere. & ne terrearis si tibi dura videatur, quia si bene perseueres, nobiscum misericordiam inuenies. Et tunc inquisitor iniungat notario, vel illi religioso, seu clerico, cui sententiã tradidit perlegendam ibi in ambone præsenti, ꝙ legat eam, et statim feretur sentẽtia ꝑ hũc modũ.

Forma sententiæ contra eum, qui abiurauit vt hæreticus pœnitens.

E Nos N. episcopus talis ciuitatis, & frater N. ordinis Prædicatorum inquisitor hęreticę prauitatis, in terris talis domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, 194

Attendentes ꝙ tu talis de tali loco, talis diœcesis, fuisti nobis publica fama referente, ac fide dignorum insinuatione, delatus de hæretica prauitate, & quòd illa infectus fueris multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentum: quæ delatio præcordia nostra

nostra acrius vulnerauit: Nos, quibus incũbit ex officio nobis tradito, sanctam fidem catholicam in cordibus hominum complantare, ac prauitatem hæreticam ab eorum mẽtibus † eneruare, volentes (vt tenebamur & tenemur) in & super his certius informari, & videre si clamor qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur, vt si sic veritas se haberet, prouideremus de salubri remedio opportuno; descendimus ad inquirẽdum, testes examinandum, teque vocandum; ac vt congruentius potuimus, in & super contra te denuntiatis te interrogandum medio iuramento, & ad peragendum omnia & singula, quæ per nos erant fienda, iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ sanctiones. Sane cum vellemus causæ tuæ huiusmodi congruum dare finem, & videre clare, quod compertum fuerat, an, scilicet, ambulares in tenebris, vel in luce; & an fores infectus hæresis labe nec ne: processus meritis actitatis, solemne tam in sacræ theologię facultate, quàm in iure canonico & ciuili peritorum coram nobis consilium ordinauimus congregari, scientes quòd secundum canonica instituta, integrum est iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur. Et habito in & super omnib⁹ & singulis actis & actitatis in causa præsenti, sano, maturo, ac digesto consilio prędictorum; visisque ac diligenter inspectis processus meritis, omnibusque & singulis in eo contentis æqua lance libratis, inuenimus te propria confessione in iudicio recepta per nos medio iuramento, in multiplici prauitate hæretica deprehensum. Nam inuenimus quòd tu per annos tot credidisti corde, & affirmasti ore sępe & sæpius, *quòd sic & sic; explicentur omnes hæreses in quibus incidit singillatim, verbi gratia, scilicet*, quòd dominus Iesus Christus non fuit Deus & homo, sed tantum homo purus. Item ꝙ beata Maria mater præfati domini nostri Iesu Christi non fuit semper virgo, sed postquam Christũ virgo peperit, ipsa de Ioseph alios filios generauit, &c. *exprimantur omnes, quæcunque sint illæ, & etiam explicentur omnia, quæ contra eum legitime sunt probata. Et post sequatur sic.*

† Aliàs, exterminare.

c. Prudentiã de off. delega.

Verum cum misericors & miserator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreses & errores, non solum vt viri catholici & literati in sacris eloquijs exerciten tur; verum etiam vt sic lapsi humiliores deinceps fiant, ac in pænitentiæ operibus exerceantur, eiusdem processus meritis diligenter discussis reperimus, quòd tu ad informationem frequentem nostram, & aliorum pro

De causis cur hæreses à Deo permittãtur. Turrecre. de Eccl. lib. 4. par. 2. cap. 5. Schol. 62

A borum, adhærendo consilio saniori ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & ad eiusdem vnitatem salubriter euolasti; prædictos errores & hæreses detestando, ac fidei sanctæ catholicæ agnoscens irrefragabilem veritatem tuis intimis visceribus infigendo, propter quod te admisimus ad abiuratoriam & adiuratoriam publicam cautionem, faciendo te in præsentiarum præfatas hæreses, & omnem aliam hęresim publice abiurare; qua expleta absoluimus te à sententia excommunicationis maioris, qua ex lapsu in hæresim exti

B teras innodatus, & te reconciliando, sanctę matris Ecclesiæ restituimus ecclesiasticis sacramentis: dum tamen de corde vero, & fide non ficta redieris ad Ecclesiæ vnitatem, prout te fecisse credimus & speramus. Sane cum indignum valde existat dominorum tẽporalium iniurias vlcisci; Dominique cælorum & creatoris omnium iniurias æquanimiter tolerare, cum multo grauius sit ęternam, quàm temporalem lædere maiestatem; & vt ipse peccatorum miserator, tui misereatur; & vt sis cęteris in exemplum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt ef-

c. Vergentis. de hęret.

C ficiaris cautior in futurum, & vt non reddaris procliuior, sed difficilior ad prædictam, & quæcumque alia illicita committenda:

Nos episcopus & inquisitor iudices in causa fidei antefati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium de prædictorum in sacra theologia, atque iure consilio peritorum, sacrosanctis euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentesque præ oculis solum Deum, ac fidei orthodoxæ irrefragabilem veritatem,

D te talem in nostra præsentia constitutum in hoc loco, die, & hora tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam, seu iniungendam pænitentiam in antea assignatis, sententialiter & taliter damnamus ac pęnitentiamus, solam tibi vitam de misericordia relinquentes. In primis quòd mox induaris veste liuida facta ad modum supersigni militum, seu scapularis absque capucio monachorum, habente cruces de panno croceo, vnam ante, & aliam retro, longitudinis trium

E palmorum, & ex transuerso duorum palmorum, & latitudinis medij palmi: quam vestem & cruces, super vestes alias deferre habeas toto tempore vitæ tuæ in signum pænitentiæ: & si destruatur, habere & deferre aliam tenearis, cum cruces sint insignia hominis pænitentis: quod abhorrere non debes, sed diligere, quia dominus Iesus crucẽ in suis

humeris humiliter baiulauit. Item te condemnamus ac pænitentiamus, quòd mox hac prædicta veste indutus, ponaris cum prædicta veste & crucibus in porta tali huius ecclesiæ, tali in scala in alto, & ibi stes vsque ad horam prandij, taliter, vt videri possis ab egredientibus & ingredientibus euidenter, & post reducaris ad eundem locum & scalam indutus veste prædicta & crucibus, in prima pulsatione Vesperorum, & illic taliter stes vsque ad solis occasum. Item te sententialiter condemnamus, quòd tali die Dominica seu festiua stes in porta talis ecclesiæ in scala in alto, à principio Missæ maioris vsque ad finem, cum veste & crucibus supradictis, & tali die Dominica vel festiua per modum consimilem in porta talis ecclesiæ, & tali, *exprimantur omnes, vel multæ ecclesiæ parochiales & religiosorum, & præsertim illæ, in quibus maior populi confluit multitudo, & assignentur dies solemniores anni, sicut Christi Natiuitatis, Apparitionis, Paschę, Ascensionis, Pentecostes, & quatuor festiuitates Virginis gloriosæ, plus vel minus vt culpa exegerit delinquentis.*

Vide Schol. 62 & Schol. 136. in q. 86. Item te sententialiter condemnamus carceri tali ad perpetuum, vt ibi semper pane doloris & aqua angustiæ crucieris. Retinentes nobis ex certa scientia & expresse, quòd possimus libere dictam sententiam seu pænitentiam mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter vel in parte; si & quando & prout nobis, & totiens quotiens videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententia.

195 Qua lata inquisitor assumet per puncta, & dicet sententiato hæc vel similia in effectu: Fili, sententia vel pænitentia tua stat in hoc, quòd tu scilicet portes toto tempore vitæ tuę cruces, & quòd stes in scala cum eis in porta talium ecclesiarum, & quòd sis in carcere perpetuo ad panem & aquam: sed fili, non sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter toleres, misericordiam apud nos inuenies; nec dubites, nec desperes, sed firmiter speres.

Quibus dictis, sententia executioni debitæ demandetur: & statim vestis prædicta sibi induatur, & in scala in alto ponatur, vt ab egredientibus euidenter videatur, circundantibus eum ministris curiæ. hora autem prandii ducatur à ministris ad carcerem: & post fient alia prout ponuntur in sententia.

Dum autem ipse induitur, & ad portam ecclesiæ ducitur; inquisitor faciat tria.

Indulgentia. Primo largiatur quadraginta dies de indulgentia omnibus, qui prædictis actibus fidei

A in ecclesia interfuerunt. Secundo indicet ibi publice, quòd omnes qui præstiterunt consilium, auxilium, vel fauorem, quòd ille abiurauerit hæresim, & ad Ecclesiæ vnitatem redierit, sicut fuerunt denuntiãtes, testificantes, consiliãtes, culpas, abiurationẽ, & sententiam legentes, ac ministri eum custodientes, habuerunt ex parte domini nostri Papæ tres annos de indulgentia. Tertio insinuet etiam omnibus, quòd quicunque scit aliquem hæreticum, seu de hęresi diffamatum & suspectũ, & denũtiauerit ipsi inquisitori, quòd

B etiam habebit ex parte domini nostri Papæ tres annos de indulgentia, & sic considerent & denũtient, si aliquid sciuerint vel audiuerint de prędictis. & sic est finis.

Considerandum autem est, quòd episcopus & inquisitor possunt in dicta sentẽtia seu pænitentia dispensare, mitigare, & cõmutare prout maior vel minor correctio, patientia, vel humilitas apparuerit delinquentis, iuxta c. Vt commissi. in prin. 196 *Mitigari et mutari potest pænitẽtia hæret. conuersorũ.*

C Attendendum tamen est, quòd tales in hæresim deprehensi, postquam redeuntes conuersi sunt, in sua conuersione differentes sunt. *Redeuntium hæreticorũ differentia.* Quidam namque sunt, qui licet hæresibus crediderint, ac eas dogmatizauerint, tamen continuo vt ab episcopis seu inquisitoribus deprehensi sunt, & de fidei catholicæ veritate, ac contrario eorum, quæ ante crediderunt, informati sunt, à suis erroribus resiliunt, & abiurare errores illos consentiunt, ac de facto faciunt, & cum his mitius est agendum, & quo ad sententiam & pænitentiam, & quo ad mitigationem eiusdem pænitentiæ seu dispensationem ipsius:

D vnde cum talibus leuius dispensatur, præsertim quo ad carceris perpetui detrusionem, & panis et aquę perpetuam macerationem. In alijs autem etiam aliqualiter, sed non totaliter, maxime in portatione crucum. *De effectibus portãdi crucem habitus pęnitẽtialis* Multum enim congruum est et vtile talibus, totam ciuitatem seu locum eis pro carcere assignare: sed cruces longo tempore deferre. Deportatio enim crucum publica, et potest esse deferentibus multum satisfactoria, immo esset multum meritoria propter verecundiã, *Siman. in instit. catho. ti. 47 nu. 10. et sequent. Schol. 61*

E quam deferentes sustinent satis magnam, et potest esse et est cæteris plurimum in exemplum, et sic in depositione earum difficiliter dispensatur.

Quidam autẽ alij sunt, qui et hęresibus crediderunt, et eas dogmatizauerunt, ac deprehensi ab episcopis vel inquisitoribus in eisdẽ sunt, et de earũ prauitate et cõtraria catholica veritate plenius informati, resilire ab erroribus *De sero redeuntibus quibus minus est fidẽdum.*

ribus nolūt, sed per tēpora cōtumaciter persistūt, & tādē fortasse plus metu mortis, q̃ amore veritatis resiliunt, seu potius resilire se fingunt, & abiurāt: tales rarissime veraciter conuertuntur, sed ficte, & sub agni specie gerunt lupum: quare talibus sic difficiliter abiuratis, non est fides magna adhibēda de eorum cōuersione, propter quod cum eis cautius est agendum, nec sunt faciliter à carcere liberādi, sed potius per annos plures, seu perpetuo in eisdem detinendi, ne alios inficiant; nec debent permitti intrare ad eos mulieres, quia fragiles sunt, & faciliter peruertuntur, nec viri simplices, sed tantū viri catholici & approbati zelatores fidei, nullatenus de fide suspecti, tales namque multos deceperunt, multosque infecerunt, & fraudes quamplurimas commiserunt, ac frequentius, & vt in plurimum recidiuarunt, & ad vomitum redierunt, & relabentes & impœnitentes ignibus sunt consumpti, vt experientia rerum magistra docet & docuit in diuersis mundi partibus euidenter.

Pulchra cautioris documen ta diligēter aduertenda.

De nono modo terminandi processum fidei in casu relapsi pœnitentis.

197 *Tabien. ver. inquisitor. §. 11 Sylue. de strigi. lib. 3 q. 4. pun. 11*

NOnus modus processum fidei terminādi & finiendi est, quādo delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligēter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus hæresim & pœnitens, sed relapsus realiter; & hoc est quando delatus ipse cōfitetur iudicialiter coram episcopo & inquisitore aliàs se abiurasse omnem hæresim, & ita legitime; reperitur; & quòd post credidit illi tali hæresi seu errori, vel quòd specialiter aliquam hæresim abiurauit, & post rediit, & credidit in eandem. Sed post adhęrens consilio saniori pœnitet, credit catholice, & reuertitur ad Ecclesię vnitatem. Tali enim nō sunt, si humiliter petat, deneganda Pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta: sed quantumcumque pœniteat, nihilominus vt relapsus est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriendus: hoc autem intelligitur vbi reperitur quòd abiurauerit tamquam deprehēsus in hæresim, seu tamquam suspectus de hęresi vehementer, non autem leuiter tantum.

Circa autem istum talis practica est seruāda. Nam concluso in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit repli-

Vide pro intelligē-tia quæ scripsi in Scholijs

A cato, quòd prædictus delatus de iure est relapsus; episcopus & inquisitor mittent ad dictum delatum relapsum in carcere inclusum, duos vel tres probos viros, & præsertim religiosos, vel clericos fidei zelatores, eidem relapso non suspectos seu ingratos, sed familiares & gratos, & isti intrabunt ad eum captata hora competenti, & loquentur sibi de contemptu mundi, & miserijs vitæ præsentis, & gaudijs ac gloria paradisi. Et demum his præmissis indicabunt sibi ex parte episcopi & inquisitoris, quòd nō potest euadere mor- B tem temporalem; & ideo quòd curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorum suorum confessione, ac sacramenti Eucharistiæ receptione: & isti frequentabunt eum, inducendo illum ad pęnitentiam & ad patiētiam, confirmantes eum pro viribus in catholica veritate, taliter vt ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Eucharistię sacramentum: nam huiusmodi sacramenta non sunt talibus deneganda, iuxta c. Super eo. de hęre. lib. 6.

modi quarti finiēdi processum.

C Quibus sacramentis receptis, eoque bene disposito ad salutem iudicio prædictorum; post duos vel tres dies, in quibus per prædictos in fide catholica confirmetur; & ad pœnitentiam patientiamque inducatur, episcopus, & inquisitor mandabunt balliuo loci, vel potestati curiæ secularis, quòd die tali & hora, scilicet, non festiua; sit cum sua familia in tali platea seu loco, extra ecclesiam tamen, ad recipiendum de foro suo quendam relapsum, quem ipsi episcopus & inquisitor tradent ei; & nihilominus quòd die præfixa D de mane seu præcedenti, faciat publice prędconizari per ciuitatem seu locum in locis illis seu vicis, in quibus pręconizationes aliæ communiter consueuerunt fieri, quòd tali die & hora, & in tali loco inquisitor pro fide sermonem faciet, & quòd episcopus & inquisitor condemnabunt quendam relapsum in hæreticam prauitatem: tradendo eum curiæ seculari.

Considerandum autem hic est, quòd iste, qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordini- E bus constitutus, vel aliàs sacerdos, vel cuiuscunque ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus, & sic omni beneficio & officio ecclesiastico spoliatus, relinquatur secularis arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: vt in c. Ad abolendam. §. præsenti. de hæret. Cum igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & curiæ seculari relinquendus; epi-

198 *Relapsus si sit in sacris, degradādus est &c. Schol 63. Degradatio quo pacto peragenda, de qua latius in Schol. 63.*

episcopus conuocet prælatos, abbates, & viros religiosos suæ diœcesis: quia licet non olim, nunc tamen solus episcopus cum prælatis,& alijs viris religiosis & peritis suæ diœcesis potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cum est relinquendus brachio seculari, vel perpetuo immurandus pro hęretica prauitate, iuxta c. Quoniam. de hære. lib. 6.

Adueniente autem die præfixa pro degradando relapso, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, ac tradendo brachio seculari: aut relinquendo, si fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam sententiam assignata in aliqua platea seu loco extra ecclesiam, populo congregato, & facto sermone per inquisitorem, ac ipso relapso inibi in alto cõstituto, & præsente curia seculari: si degradandus ipse relapsus fuerit, ipse episcopus in pontificalibus indutus, & prælatis suæ diœcesis eidem assistentibus, ipsum degradandum coram existẽtem, & indutum ac dispositum sicut si deberet in suo ordine ministrare, à suo ordine degradabitur, & à superiori ordine incipiendo, & sic gradatim vsque ad infimum. Et sicut cõferendo ordines vtitur episcopus verbis ad hoc per Ecclesiam ordinatis: ita degradando in qualibet depositione, & casulę, & stolæ, & sic de alijs, poterit vti aliquibus verbis contrarijs primis. Qua quidem degradatione facta, vbi fienda sit, per modum, secundum quem de iure, seu consuetudine est fienda: inquisitor mãdabit notario seu religioso vel clerico, quòd legat sententiam: quæ sententia, siue fuerit relapsus laicus, siue clericus degradandus, feretur per modum tenoris sequentis.

Apte dicit, relinquẽdo, quia laicus cũ sẽ per fuerit de foro seculari, nõ traditur, sed relinquitur. Glos. in c. Ad abolendam. ver. laic° de hæret.

Forma ferendi sententiam contra eum, qui in hæresim est relapsus, sed pænitens, & vt relapsus traditur curiæ seculari.

199 NOs N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, & frater N. ordinis Prædicatorum inquisitor hęreticæ prauitatis in terris talis domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus,

ATTENDENTES legitime informati, ꝙ tu talis de tali loco, & talis diœcesis, fuisti coram nobis, *si ita fuit*, seu coram talibus episcopo & inquisitore delatus de tali hæretica prauitate, *seu* talibus, *explicentur*, in quibus hæresibus vt legitime fuit compertum, fuisti confessione propria deprehensus, ac etiam

A testibus conuictus, & quòd in illis perstiteras tanto tempore animo indurato, *dicatur prout fuit*, sed post adhærens (vt videbatur) consilio saniori, illas hæreses in tali loco publice abiurasti, abnegasti, & reuocasti in forma Ecclesiæ consueta; propter quæ prædicti episcopus & inquisitor credẽtes te veraciter cõuersum ad gremiũ Ecclesiæ sanctæ Dei, te ab excommunicationis sententia, qua constrictus tenebaris, absoluentes (si tamen de corde vero & fide non ficta reuersus esses ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem) iniunxerunt tibi

B pænitentiam salutarem. Verum post omnia supradicta, & tot annorum curriculis iam elapsis, nunc nouiter iterum delatus nobis fuisti & extitisti, quòd iterum incideras in tales hæreses abiuratas, *explicentur*. Nosque, licet displicenter, de te talia audissemus, tamen iustitia nos cogente, descendimus ad inquirendum, testes examinandum, teque vocandum, & interrogandum medio iuramento, necnon ad omnia, & singula facienda, quæ per nos fienda erant secundum canonica instituta. Sane cum vellemus præsentem causam fine debito terminare, solemne

C consilium tam in theologiæ facultate, quàm in iure canonico, & ciuili peritorum, iussimus congregari, & habito prædicto consilio maturo pariter & digesto in & super omnibus & singulis actis & actitatis; ac visis & diligenter discussis processus meritis, & omnibus & singulis actis & actitatis, ęqua lance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitime tam per testes, quàm per propriam tuam confessionem iudicialiter receptam, quòd reincidisti in hæreses abiuratas. Nam

D reperimus, quòd talia & talia dixisti, vel fecisti, *explicentur omnia*, propter quæ & merito, de prædictorum consilio te habuimus, & habemus pro relapso iuxta canonica instituta; quod dolenter referimus, & referendo dolemus: Sed quia ad informationem nostram, & proborum virorum catholicorum, diuina gratia inspirante, iterum es reuersus ad gremium Ecclesię, & ad eiusdem vnitatẽ, prædictos errores & hæreses detestando, & credendo catholice, fidemque catholicam protestando, admisimus te ad recipiendum

E Pænitentię, & Eucharistię petita per te humiliter ecclesiastica sacramenta: prout relapsis pęnitentibus, & humiliter petentibus concedunt canonicæ sanctiones. Verum cum Ecclesia Dei in te, & circa te non habeat vltra quid faciat, cum ita misericorditer se habuerit erga te (vt prædiximus) & tu illa abusus fueris in abiuratas hæreses incidendo,

c. Accusatus. §. 1 & 2. de hæret. li. 6

c. Super eo. de hæret. lib. 6.

dendo: ea propter, nos episcopus & inquisitor iudices antefati sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentesque præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatẽ, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talem hoc loco, die, & hora tali, tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea assignatis, sententialiter iudicamus esse veraciter relapsum in hæreticam prauitatem, licet pænitentem, & vt veraciter relapsum in eandem, de foro nostro ecclesiastico te proijcimus & relinquimus, seu brachio seculari tradimus. Rogamus tamẽ & efficaciter dictã curiã secularem, ꝙ circa te, citra sanguinis effusionem, & mortis periculum sententiam suam moderetur.

Iuxta c. Nouimus. de verb. sig. relat. pag. 77. & vide Schol. 17 par. 2.

Et tunc inquisitor conferat indulgẽtiam consuetam, scilicet quadraginta dierum, omnibus, qui eius sermoni interfuerunt, & sententiæ antedictis: et notificet (vt supra aliàs dictum est) quòd omnibus, qui dederunt auxilium, consilium, et fauorem, vt dictus relapsus ad fidem conuerteretur, confert dominus noster Papa tres annos de indulgentia: et sic episcopus et inquisitor recedant, et curia secularis suum officium exequatur.

200 Attendendum est tamen, ꝙ quamuis episcopus & inquisitor debeãt esse summoopere diligentes, & per se & per alios facere, vt relapsus pæniteat, & ad fidem catholicam reuertatur: tamen postquam pænituerit & conclusum fuerit in consilio, ꝙ licet pęniteat, nihilominus veraciter est relapsus, & vt talis tradendus est brachio seculari: ipsi personaliter, ꝙ tali sententia debet plecti, eidem non indicent: quia facies iudicis terret condemnandum: & verba sua magis inducunt plectendum ad impænitentiam quàm ad patientiam: nec ex tunc, nec ante sententiam, nec post, eum sibi faciant præsentari, vt non moueatur animo contra eos; quòd in casu tali mortis diligentius est cauendum: sed (vt est dictum) mittant ad eum aliquos probos viros, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicent, eum in fide confirment, ad patientiam exhortentur, & post sententiam eum associent, cõsolentur, & cum eo exorent, & ab eo non recedant donec spiritum reddiderit creatori: qui tamen sint cauti & auisati ne quid agant, seu dicant, propter quod relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiantur irregulares, & vnde

A deberent meritum reportare, deferant secũ pœnam pariter atque culpam.

Considerandum etiam est, quòd tales sententiæ tradendi aliquem curiæ seculari non consueuerunt fieri die festiuo, vel solemni, nec in ecclesia, sed extra in aliqua platea: quia sententia est, quę ducit ad mortem: & honestius est, quòd feratur in die feriali, & extra ecclesiam, cum dies festiua & ecclesia sint Domino dedicata.

Vide Docto. Nauar. in enchir. de orat. c. 5. num. 42. et Schol. 63.

B

De decimo modo terminandi processum fidei per condemnationem hæretici impænitentis non relapsi.

201 DEcimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate processus meritis diligenter discussis cum C bono consilio iuris peritorum, reperitur confessus hæresim & impænitens, non tamen relapsus: & hoc est quando ipse delatus ore proprio iudicialiter confitetur, se credere aliqua, quæ sunt hereticalia plane, & ea defendit, & informatus per episcopum & inquisitorem, quòd illa sunt hæreticalia, non vult eis credere; immo coram eis defendit, nec vult ad eorum mandatum illas hęreses abiurare, nec abnegare, seu reuocare: imo persistit in eis, & sustinet animo pertinaci, & non inuenitur quòd vnquã D abiurauerit aliquam hæresim, seu errorem: talis, quamdiu sic in pertinaci proposito perseuerat, est veraciter impænitens hæreticus, non relapsus.

Malle. malefi. p. 3. q. 29. Schol. 64

Eymer. par. 1. q. 12. et ibi Schol. 24 versi. si autem.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis namque tenebitur in carcere firmo, bene compeditus & catenatus, ne possit euadere, & alios inficere; nullus intrabit ad eũ, nec loquetur sibi, nisi custodes, qui sint probi viri, & de fide non suspecti, nec faciles decipi: frequenter episcopus & inquisitor mo- E do coniunctim, modo diuisim eum sibi facient præsentari, & informabunt de veritate fidei, & falsitatis illorum articulorum, in quibus stat animo pertinaci, adducendo auctoritates sacræ scripturæ. Et si possunt eum cõuertere ab erroribus, bene quidem; si non, interrogent eum, in quo fundet se, & videantur eius rationes & auctoritates; & soluantur sibi, ac destruantur ei fundamenta sui erroris. Quòd si diu informatus acquiescere nolu-

Practi. Schol. 64

noluerit catholicæ veritati, assignẽtur ei decem, vel duodecim informatores homines literati, de diuersis statibus, vtpote, religionum diuersarum, clericorum, & secularium iuristarum: † qui simul conueniant: & eum faciãt sibi frequentius præsentari, & informabunt eum de catholica veritate, adducendo Biblia, vel alios libros authenticos ad eum, ostendendo sibi id, quod tenet, esse cõtra scripturam sacram & Ecclesiæ determinationes, ac destruendo id, in quo se fundabat. Si autem conuerti noluerit, non festinetur, nec mox tradatur brachio seculari: etiã posito ꝙ ipse petat & instet, credendo se pati pro iustitia, & quòd sit martyr: quia tales à principio sunt multum feruentes, vt comburantur, credentes statim euolare ad cælos: quare eorum insanis petitionibus non est standum, sed sunt diu, videlicet per medium annum, vel per vnum in carcere detinendi duro & obscuro bene compediti: nam vexatio frequenter aperit intellectum, & calamitas carceris: & sic sunt detinendi, & frequentius admonendi, ꝙ in corpore & anima cremabuntur, ac perpetuo damnabuntur, & similia. Et si videant episcopus & inquisitor, ꝙ nec propter prædictorum informationem, nec propter carceris calamitatem à suis erroribus voluerit resilire; tentent si cum aliquibus consolatoriis possent eum reducere, ponendo eum in carcere minus malo, vel camera competenti, prouiso tamẽ ne possit euadere: & lautius faciant sibi ministrari, & promittere ꝙ si à suis erroribus cõuertatur, ꝙ se habebunt ad eum misericorditer; & si resiliat, benedicatur Deus. Si autem per aliquot dies, sic habitus & tractatus noluerit resilire, permittãt ad eum venire filios, si quos habet, præsertim paruulos, & vxorem, seu alios attinentes, qui eum emolliãt, & eidem in aliorum præsentia colloquantur. Qui si tandem, nec prosperis, nec aduersis, nec minis, nec blanditiis poterit emolliri vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prædicto congruo tempore expectatus, episcopus & inquisitor disponẽt se ad tradendum eum, seu relinquendum brachio seculari: & mãdabunt per cedulam, seu nuntium balliuo, seu potestati curiæ secularis, ꝙ tali die non festiua & tali hora, sit in tali loco, extra ecclesiam tamen, cum sua familia, vbi ipsi tradent sibi quendã hæreticum impænitentẽ, & nihilominus, ꝙ ex parte sua faciat publice ꝑconizare in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri consuetæ, ꝙ die & hora, ac loco prædictis, inquisitor, sermonem faciet pro

† Alias, q sibi condiuidant. Omnia tẽtanda, vt tales conuertãtur.

Schol. 64

Tot° hic locus est valde insignis, cui similia scribit Siman. insti. cath. tit. 49. n. 32.

Idẽ Zãc. de hæret. c. 16. nu. 5. ver. imo antequam.

Non obstante impænitẽtia Sotus lib. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 2.

A fide, & de fide, & tradet hæreticum quendam brachio seculari; & ideo quòd omnes veniant & intersint, et habebunt indulgentiam consuetam.

Adueniente autem die præfixa & hora, 202 erunt episcopus et inquisitor in loco assignato, et tradendus stabit ibidem in alto, vt ab omnibus videatur, præsente populo atque clero, ac potestate curiæ secularis, et si tradẽdus fuerit in sacris ordinibus cõstitutus, vel cuiuscũque religionis, seu ordinis obumbratione fuscatus, stabit ibidẽ indutus et dispo-

B situs, ac si deberet in suo ordine ministrare. Quibus sic dispositis inquisitor faciat sermonem detestando hæreses illas, in quibus stat ipse tradendus, et facto sermone, faciet per notarium, seu alium clericũ, vel religiosum, quatenus legantur culpæ illius, et hæreses, vt frequenter aliàs fuit dictum.

Quibus lectis adhuc interrogabit eum si vult pænitere, et ab hæresibus resilire et abiurare ipsas: quòd si Deo inspirante consenserit abiurare, admittatur, prouiso tamen solerter, ne simulata conuersione abiuret, et sub

C agni specie gerat lupum. Et tunc abiurabit vt deprehensus in hæresim propria confessione; et pænitens non relapsus secundum formam positam in octauo modo processum siendi terminãdi, vbi de talibus agitur: Et facta abiuratione, quia illa conuersio et abiuratio præsumuntur esse factæ plus metu mortis quàm amore veritatis: iste est perpetuo immurandus, et consequenter primitus à suis ordinibus degradandus, iuxta c. Quoniam. de hæreti. lib. 6. Propter quod episcopus assi-

D stentibus sibi prelatis suæ diœcesis, et aliis personis religiosis, et iuris peritis, indutus põtificalibus eundem deponet ab officio et beneficio, et etiam ab ordine degradabit; auferendo sibi ea, quæ sunt officij, et ab vltimo ordine incipiendo, & in primo finiendo, vtendo aliquibus verbis contrariis illis, quibus in conferendo vti episcopi consueuerunt. Qua degradatione expleta, feretur sententia contra eum, & tradetur carceri perpetuo per formam, qua dictum est in octa-

E uo modo, vbi agitur de talibus. Si autem noluerit pænitere, nec hæreses abiurare, (vt fit de communi cursu quando sunt in tali passu) tunc episcopus modo prædicto eundem degradabit; degradatione expleta, tradetur curiæ seculari per modum tenoris sequentis.

Quoniã vsque ad sententiã durat tẽpus misericordiæ, vt dixi in Schol. 59

Vide Scho. 65

Forma tradendi hæreticum pertinacem, aliàs non relapsum curiæ seculari.

203 NOs N.miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, & frater N.ordinis Prædicatorũ inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis domini, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus,

Attendentes, ꝙ tu talis de tali loco, talis diœcesis, fuisti nobis delatus fama publica referente, ac fide dignorum insinuatione, de hæretica prauitate, scilicet, quòd asserebas & affirmabas publice, ꝙ *sic & sic explicentur hæreses.* & quòd tu in illis hęresibus perstiteras multis annis in tuę animæ detrimentum: Nosque, quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticam extirpare, volentes, prout tenebamur, in & super his certius informari, & videre an ambulares in tenebris an in luce: diligenter inquisiuimus de prædictis, teque citantes, ac efficaciter interrogantes reperimus te prædicta infectum hæretica prauitate, ac eandem defensantem coram nobis animo pertinaci. Sane cum præ cunctis nostræ mentis desiderabilibus cordi nostro insidat fidem sanctam catholicã & apostolicam in populorum præcordiis cõplantare, eradicata hæretica prauitate, modos diuersos, varios, & congruos tã per nos, quàm per alios adhibuimus, quatenus resilires ab hæresibus & erroribus antedictis, in quibus steteras atque stabas, prout nunc stas contumaciter, ac pertinaciter animo indurato; Verum cum humani generis inimico tuis præcordiis assistente, teque in dictis erroribus voluente & inuoluente, nolueris neque velis à sæpe dictis hæresibus resilire, plus eligens mortem animæ incurrere gehennalem & corporis temporalem, quàm antefatas hęreses abiurare, & ad gremium Ecclesiæ aduolare, & animam lucrari, in reprobũ sensum datus: ea propter cum sis ab Ecclesia sancta Dei excõmunicationis vinculo innodatus, & merito; immo à grege Dominico separatus, ac participatione bonorum Ecclesiæ priuatus, & Ecclesia non habeat circa te vltra quid faciat, cum ad te conuertendum fecerit, iuxta posse: Nos episcopus & inquisitor iudices in causa fidei sępefati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacro sanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem: habentesque præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis; hac die, hora, & loco tibi in antea assignatis ad audiendam sententiam diffinitiuam; condemnamus, ac sententialiter iudicamus, te esse veraciter hæreticum impænitentem, & vt veraciter talem tradendum & relinquendum brachio seculari; & sicut hæreticum impęnitentem per hanc nostram sententiam de foro ecclesiastico te proiicimus, & tradimus, seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curię secularis; dictam curiam secularem efficaciter deprecantes, quòd circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, &c.

Et tunc inquisitor conferet indulgentiam consuetam, scilicet quadraginta dierum, omnibus & singulis, qui ꝑdictis sermoni & sententiæ interfuerũt; notificando etiã cunctis, ꝙ oẽs qui præstiterunt consilium, auxilium, vel fauorem, vt hic hæreticus impænitens ad manus Ecclesiæ adueniret pro extirpanda hæretica prauitate, habent tres annos de indulgentia ex parte domini nostri Papæ.

Et dum curia secularis suum officium exequetur, poterunt aliqui viri probi, & fidei zelatores ipsum associare, eundemque inducere ad fidem catholicam, & exhortari adhuc, vt resiliat ab erroribus. Et si forsan tunc post latam sententiam, ac postquam traditus est curiæ seculari, dum ducitur ad comburendum, vel ligatur ad palum, vt comburatur, dicat se velle resilire, & pænitere, ac hæreses abiurare; crederem de misericordia posse recipi vt hæreticum pænitentem, & perpetuo immurari, per glo. de hæret. c. Ad abolendam. §. præsenti. & ver. audientia. & c. Excommunicamus 2. quamuis non inueniatur (vt puto) iure cautum; nec tali conuersioni sit magna fides adhibenda. 204

Vide quæ scripsi in Schol. 27 p. 2. q. 11 & Sylu. de Strig. lib. 3. c. 4 punc. 14.

Et de facto sic contigit in Cathalonia in ciuitate Barchinon. vbi fuerũt tres hæretici vt impęnitentes, sed non relapsi, traditi brachio seculari; & cum vnus eorum, qui erat sacerdos, fuisset igni expositus, & ex vno latere iam aliqualiter adustus; clamauit quòd educeretur, quia volebat abiurare, & pænitebat, & sic factum est: verum si bene vel male, nescio: vnum scio ꝙ post quatuordecim annos accusatus, inuentus est in hæresim permansisse continue, & multos infecisse; nec conuerti voluit, sed vt impęnitens & relapsus iterum est relictus brachio seculari, & ignibus consummatus.

Hoc narrat Eym. p. 2. q. 11

De

De vndecimo modo terminandi processum fidei per condemnationem hæretici impænitentis ac relapsi.

205 *Iacobus Sprē. mal le. malefi. p. 3. q. 30*

VNdecimus modus processum fidei terminandi & finiēdi est, quādo delatus de hæretica prauitate processus meritis diligenter discussis cum bono consilio in iure peritorū, reperitur confessus hæresim ac impænitens, & relapsus: & hoc est qn̄ ipse delatus ore proprio confitetur iudicialiter, talia & talia se credere, coram episcopo & inquisitore: quæ tamen sunt hęreticalia manifeste: & licet informetur per episcopum & inquisitorem, quòd illa sunt hæreticalia, non vult eis credere; immo coram eis illa defendit esse catholica, nec ad mandatum eorum vult ea abiurare: sed persistit in eis contumaciter & pertinaciter animo indurato, & reperitur legitime, ꝙ aliàs vt deprehensus in hæresim, vel vt suspectus vehementer, omnem vel illam hæresim abiurauit: secus si vt suspectus leuiter abiurasset: & iste talis est veraciter impænitens hæreticus & relapsus.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim (quia in omni casu, pæniteat vel non pæniteat, tradendus seu relinquēdus est brachio seculari vt relapsus) teneatur in duro carcere atque tuto in firmis compedibus & catena, ne possit euadere, & alios inficiat: nullus ad eum ingrediatur nisi custodes, qui sint viri probi & de fide non suspecti, & qui à relapso non possint trahi faciliter in errorem. Episcopus & inquisitor eum sibi faciāt frequentius præsentari, & exerceant vires ad eundem à suis hæresibus conuertendū, nunc inducendo auctoritates sacræ scripturæ, nūc determinationem Ecclesiæ, nunc soluendo relapsi rationes, & eneruādo sui erroris fundamenta; nunc mittendo sibi viros literatos & religiosos, seu clericos, ac laicos, qui faciant illud idem, loquendo illi nunc coniunctim, nunc diuisim. Quòd si conuertatur, diuina gratia peragente; nihilominus est informandus per aliquos probos viros, pręsertim religiosos eidem non ingratos, ex parte episcopi & inquisitoris missos, ꝙ nō potest mortem euadere temporalem; & ideo ꝙ disponat de salute animæ, & confiteatur, & accipiat Eucharistiæ sacramenta: quæ sacramenta, si humiliter petat, non sunt ei deneganda, iuxta c. Super eo. de hære. lib. 6. Pæniteat au-

A tem, vel non pęniteat, congruo tempore expectatus (vt dictum est) vt vere relapsus tradendus est curię seculari. Perceptis igitur sacramentis si pæniteat, vel non: si non pæniteat, & competenti tempore expectatus, episcopus & inquisitor disponent se ad relinquendum eundem potestati curiæ secularis, & mandabunt per cedulam, seu nūtium balliuo, seu potestati, ꝙ tali die, & tali hora, sit cum sua familia in tali platea, seu loco extra ecclesiam (vt dictum est) & tradent sibi quendam relapsum, & nihilominus ꝙ faciat publi-

B ce præconizari in vicis illis, seu locis, in quibus consueuerunt fieri aliæ pręconizationes, indicando omnibus ex parte episcopi & inquisitoris, ꝙ tali die & hora sint omnes in tali loco, quia ibi inquisitor faciet sermonem pro fide; tradendo quendam relapsum curiæ seculari, & habebunt indulgentiam consuetam.

Adueniente autem die & hora præfixis, episcopus & inquisitor erunt ibi, & tradendus stabit ibi in alto, vt ab omnibus videa-

C tur, circundantibus eum ministris, præsente populo, atque clero, ac potestate curiæ secularis. Quòd si tradendus sit in sacris ordinibus constitutus, vel cuiusquam ordinis, seu religionis obumbratione fuscatus, stabit dispositus & indutus, ac si deberet in suo ordine ministrare. Quibus sic dispositis inquisitor faciet ibi sermonem pro fide, detestando hæreses, pro quibus relapsus ille est tradēdus, & facto sermone, episcopus in pontificalibus indutus, ac assistentibus sibi suæ diœcesis prælatis, viris religiosis, ac in iure peritis,

D iuxta c. Quoniam. de hæret. lib 6. degradabit eum secundum ꝙ de iure & consuetudine est fiendum, auferendo ea, quæ sunt officij sui, incipiendo ab ordine vltimo vsque ad primum, vtendo aliquibus verbis contrariis illis, quibus in collatione ordinum episcopi vti consueuerunt: qua degradatione expleta, pæniteat, vel non pæniteat, relinquēdus est brachio seculari: sed si pæniteat, vt hæreticus pænitens, sed relapsus, per modum quo agitur supra in nono modo processum fidei terminandi, vbi agitur de tali-

E bus: si non pęniteat, vt hęreticus impęnitens & relapsus: & hoc ꝑ formā tenoris sequētis.

Forma relinquendi, seu tradendi impænitentem hæreticum & relapsum brachio seculari.

NOs N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, & frater N. ordinis Prædicatorum 206

catorũ inquisitor hæreticę prauitatis, in terris talis domini, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus,

Attendentes, ꝙ tu talis de tali loco, talis diœcesis fuisti nobis, seu talibus prædecessoribus nostris delatus de multiplici hęretica prauitate, *explicetur,* in quibus, vt legitime est compertum, fuisti cõfessione propria ac iudicialiter, & fide dignis testibus deprehẽsus, & ꝙ in illis persiteras tanto tẽpore animo indurato, *dicatur prout fuit,* sed post sano cõsilio inhærendo, illas hæreses publice abiurasti in tali loco in forma Ecclesiæ consueta; propter quæ prædicti episcopus & inquisitor, credentes te veraciter resilijsse ab erroribus antefatis, & ad gremiũ Ecclesiæ credẽdo catholicæ aduolasse, tibi absolutionis beneficiũ impartierunt, absoluentes te ab excõmunicationis sententia, qua adstrictus in antea tenebaris, si tamẽ de corde vero, & fide non ficta conuersus existeres ad sanctæ Ecclesiæ vnitatẽ, tibique salutarem pœnitentiam iniungentes, ad misericordiam receperunt, quia Ecclesia sancta Dei non claudit gremium reuertenti. Verum post omnia antedicta, fuisti nobis delatus (quod displicenter accepimus) ꝙ interim incideras in damnatas hęreses per te publice in antea abiuratas, seu talia & talia cõmisisti contra abiurationem prælibatã, in tuę animę detrimentum, *explicentur,* Nosq; quamquam displicentia sauciati, quòd de te talia audissemus: nihilominus iustitia nos cogente, descẽdimus ad inquirendum, testes examinandũ, teque vocãdum & interrogandum (vt decebat) medio iuramento, & ad faciendum omnia & singula, quæ per nos fienda erant secundum canonica instituta. Sane cum vellemus præsentem causam fine debito terminare, solemne tam peritorum in theologię facultate, quàm in iure canonico & ciuili consilium fecimus congregari, & habito cum prędictis in & super omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis, & actitatis consilio maturo pariter & digesto, ac etiam replicato, visisq; ac diligenter inspectis processus meritis huius causæ, ac omnibus ęqua lance libratis, prout ius, & iustitia suadebãt, reperimus legitime tã per testes dignos fide, quàm per tuam confessionem propriam pluries per nos iudicialiter receptam, te incidisse ac recidisse in hæreses abiuratas. Nam reperimus ꝙ talia dixisti & egisti, *explicentur omnia,* propter quæ & merito de prędictorum consilio te habemus tuis exigẽtibus excessibus pro relapso secundum canonicas sanctiones; quod dolenter referimus, & referendo dolemus, nouit ille, qui nihil ignorat, qui cordium intima omnium intuetur: Et cum totis nostris præcordijs cuperemus, prout adhuc cupimus, reducere te ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, ac eneruare à tuis visceribus præfatam hæreticam prauitatem, vt sic saluares tuam animã, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalẽ, conatus nostros exercuimus ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes; sed tu in reprobum sensum datus, maligno spiritu ductus pariter & seductus, prælegisti torqueri diris & perpetuis cruciatibus in infernum, & hic temporalibus ignibus corporaliter consumari, quàm adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resilire, & ad gremium ac misericordiam sanctæ matris Ecclesiæ aduolare. Ea propter cum Ecclesia Dei vltra non habeat erga te quid faciat, cum ad te conuertendum totum exercuerit posse suum, Nos episcopus & inquisitor iudices in hac causa fidei memorati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ: & prę oculis habentes solũ Deum & honorẽ sanctę fidei orthodoxæ: hac die, hora & loco, ad audiendam sententiam diffinitiuam tibi in antea assignatis, te talem in nostra prçsentia constitutum sententialiter condemnamus, & condẽnando iudicamus, te esse veraciter impœnitẽtem hęreticum & relapsum, & vt talem realiter tradendum seu relinquendum brachio seculari, & sicut vere hæreticum impœnitentem pariter & relapsum per hanc nostrã sententiam diffinitiuam de foro nostro ecclesiastico te proijcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curię secularis; deprecantes efficaciter curiam secularem prædictam, quòd citra sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te sententiã suam moderetur. Lata fuit hæc sententia, &c.

Et tunc inquisitor conferet omnibus, qui prędictis sermoni & sententiæ interfuerint, quadraginta dierum indulgẽtiam consuetã, ac intimet, ꝙ omnes qui dederunt cõsilium, auxilium, vel fauorẽ, quòd prędictũ factum fidei fine debito terminaretur, habent tres annos de indulgẽtia ex parte domini nostri Papæ. Et dum curia secularis suum officium exequetur, poterunt ipsum relapsum associare aliqui probi viri, fidei zelatores, qui eum informare non desistant, ac conatum suũ exerceant vt conuertatur ad fidem catholicam, ac resiliat ab erroribus suis. Resiliat autem

Et ratio eſt qua re lapſus nõ auditur, vt admittatur.

vel non reſiliat, Eccleſia tamen eum ad ſuum forum deinceps nõ admittet. crederẽ tamen ꝙ ſi tunc ad fidẽ catholicã conuerteretur, adhuc ſacramenta Pænitẽtiæ & Euchariſtię nõ eſſent ei petẽti humiliter denegãda, iuxta c. Super eo. de hære. lib. 6. non autẽ eſſet aliter ad miſericordiã ab Eccleſia admittendus.

De duodecimo modo terminandi proceſſum fidei per condemnationem conuicti de hæreſi, & perſiſtentis in negatiua.

207 Tabien. ver. inquiſitor. §. 14. & Schol. 66

207 DVodecimus modus proceſſum fidei terminandi & finiẽdi eſt, quãdo delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligẽter diſcuſſis cum bono conſilio in iure peritorũ, reperitur in hæreſim deprehẽſus facti euidentia, ſeu teſtium productione legitima, non tamen confeſſione propria; & hoc eſt, quando ipſe delatus conuincitur legitime de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidẽtia: vtpote, quia hęreſim publice prædicauit, vel per teſtes legitimos, contra quos excipere delatus legitime non potuit; tamen ipſe ſic conuictus & deprehenſus, perſiſtit firmiter in negatiua, & confitetur conſtanter catholicam ſanctam fidem. Iſte talis quamdiu ſic perſiſtit in negatiua, hæreticus impœnitẽs eſt cẽſendus, iuxta notata per Hoſti. in ſumma. tit. de hære. §. Qualiter quis in hæreſim deprehendatur, vt patuit ſupra parte 2. q. 34.

Negans crimẽ, de quo eſt cõuictus, cẽſetur impœnitens.

Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda. Talis duro carcere eſt tenendus in compedibus & catenis, frequenter ab epiſcopo & inquiſitore cõiũctim & diuiſim, & per ſe, & per alios eſt efficaciter admonendus, ꝙ eis detegat veritatem, indicando ei, ꝙ ſi faciat & cõfiteatur errorem ſuum, ꝙ ad miſericordiam admittetur, abiurãdo primitus illam hæreticam prauitatem: ſi autem noluerit, & ſteterit in negatiua, ꝙ ad finẽ relinquetur brachio ſeculari, & mortem non poterit euadere temporalẽ.

Quòd ſi diutius informatus & expectatus, ſteterit in negatiua, epiſcopus & inquiſitor modo coniunctim, modo diuiſim, nũc per ſe nunc per alios probos viros trahant ad ſe modo vnum teſtem, modo aliũ informando eũ, ꝙ attendat quid depoſuit, & ſi dixerit verum vel non: quia ſi non, damnat ſe ipſum æternaliter, & alium temporaliter; & ꝙ non vereatur ſaltẽ ſecrete eis dicere, ne ille delatus moriatur iniuſte: & verba talia ſtudeãt dicere, vt clare videant ſi depoſuerũt veritatẽ, nec ne.

Quòd ſi teſtes ſic informati ſteterint in affirmatiua, & delatus in negatiua; nec ex hoc ſtatim velint epiſcopus & inquiſitor negotiũ per ſentẽtiam determinare, tradendo taliter deprehenſum brachio ſeculari, ſed diutius eũ teneant, nũc inducendo deprehẽſum ad affirmatiuã, nunc teſtes, diuiſim tamẽ, ad excutiẽdum bene conſcientiã ſuã: & ſingulariter attendant epiſcopus & inquiſitor ad illũ teſtẽ, quẽ viderint melius diſpoſitum ad bonũ, & qui videatur melioris cõſcientię; & circa illũ inſtent diutius, ſi res ita ſe habuerit, vt depoſuit nec ne, eius conſcientiam onerando.

Et ſi viderint teſtẽ aliquem vacillare, vel aliàs habeant indicia contra eũ, propter quæ ſuſpectus, ꝙ falſitatẽ dixerit, merito habeatᷣ, de bono conſilio peritorum arreſtent eũ, & procedant vt iuſtitia ſuadebit. Cõpertũ nãq; eſt frequenter & frequentius, ꝙ ſic deprehenſus teſtibus fide dignis, poſtquàm in negatiua diu perſtitit ad cor reductus, pręſertim veraciter informatus, ꝙ nõ tradetur brachio ſeculari, ſed ad miſericordiã admittetur, ſi ſuã detegat prauitatẽ; & veritatẽ, quam diutius negauit, tunc libere confitetur. Et frequenter repertũ eſt, ꝙ teſtes malitia agitati, ac inimicitia ſuperati, ſe ad inuicẽ colligarunt ad imponendũ inſonti hæreticã prauitatẽ; poſtea vero ad informationẽ frequentẽ epiſcopi & inquiſitoris, remorſu conſcientię fatigati, reuocant quod dixerunt, & fatentur malitioſe ſe illi impoſuiſſe tantã labẽ, propter quod talis & taliter deprehenſus non eſt per ſententiam feſtinandus, ſed diutius, quia per vnum annum vel plures expectãdus, antequàm ſic tradatur curiæ ſeculari.

208 De teſte vacillãte.

Nota de teſtibus & vide Schol. 67

Quo expectato tẽpore cõpetenti, & adhibita diligentia condecenti, ſi ſic delatus ac legitime deprehenſus recognouerit culpã ſuã, ac confeſſus fuerit iudicialiter ſe fuiſſe illaqueatũ tanto tẽpore præfata hæretica prauitate, & illã ac omnẽ hæreſim non contẽpſerit abiurare, & ſatisfactionem ad arbitrium epiſcopi & inquiſitoris congruam exhibere, tanquam in hæreſim deprehenſus & propria cõfeſſione, & teſtium legitima productione, vt hæreticus pęnitens, abiuret omnem hæreſim publice, per formam, de qua agitur, in octauo modo ſupra poſito proceſſum fidei terminãdi, vbi de talibus agitur.

Si talis tãdem errorẽ ſuũ fateãtur & iuret, etc.

Si vero ſit cõfeſſus, ꝙ incidit in hęreſim, ſed nec omnẽ, nec illã voluerit abiurare, ſed ſteterit in illa animo pertinaci, relinquatur brachio ſeculari, & agatur circa illũ, per modũ, de quo ſupra agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si abiurare nolit, puniatur vt impœnitens. Si teſtes inueniantur falſi puniantur, & ille abſoluatur Zanch. de hære. c. 16

Si autem ipſe deprehenſus ſteterit conſtãter in

ter in negatiua: sed ipsi testes resilierunt à sua affirmatiua, suum testimonium reuocãdo, ac culpam suã recognoscendo, quia insonti tan tam labem falso imposuerunt, rancore & odio agitati, prece seu pretio seducti, ipso delato vt immune à iudicio relaxato, punietur ipsi vt falsi testes, accusantes seu deferentes; vt notat Paulus super c. Multorum. & ver. illos. in prin. de hæret. in cle. & feretur sententia seu pœnitentia contra eos per formã tenoris sequentis.

Forma puniendi ac condemnandi falsos testes, vel falso seu malitiose imponentes innocenti crimen hæreticæ prauitatis.

209 *Vide Eym. infra ... vbi ... Sch. 128.* NOs N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, & frater N. inquisitor hæreticæ prauitatis in terris talis domini, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus,

Attendentes, quòd tu talis de tali loco, talis diœcesis, veniens per teipsum spontanea voluntate, aliàs non citatus nec vocatus, ac comparens personaliter coram nobis inquisitore prædicto, seu episcopo & inquisitore prędictis in iudicio constitutus accusasti, seu denuntiasti, ac testificatus fuisti medio iuramento, quòd talis, de tali loco, & talis diœcesis, talia dixit seu fecit contra sanctam fidẽ catholicam, ac in fauorem hæreticę prauitatis, *exprimantur illa*. Nos merito præsumentes te nõ falso contra prædictum talem talia deposuisse, nec ex odio vel rancore, neque ex animo malignãdi, sed zelo fidei orthodoxæ, quantum prima facie apparebat; dictum talem vocari fecimus coram nobis, & in iudicio constitutum, iuratumq; de dicenda veritate requisiuimus, quatenus de prædictis super facto hæresis quæcunque sciret tam de se quàm de alijs plenam & meram nobis diceret veritatem: quo constanter negante prædicta, & in negatiua diu & continue persistente, suspicantes eũdem negare veritatem cõtra proprium iuramentum, eundem fecimus tanto tempore in carcere detineri, seu aliàs arrestari, credendo te & alios eundem nobis zelo fidei detulisse. Demum tam ex negatiua ipsius delati talis, (in qua perstitit, & persistit medio iuramento, & multo tempore expectatus) quàm ex quibusdam verisimilibus cõiecturis merito suspicantes, quòd tu malitiose & calumniose cõtra talem prædictum deponens, eum inuoluere nixus fueris in crimine tam nefando; te citari, & ad nostram præsentiam adduci, ac prædictum talem coram nobis fecimus confrontari: & cum prædictus talis delatus in negatiua perstiterit, & tu in affirmatiua; & vterque medio iuramento, te iussimus detineri donec de prædictis (prout nos decuit) fuissemus plenius informati; & cõpertis talibus & talibus, *exprimantur*, te de carcere educi fecimus, & corã nobis in iudicio constitutum iuratumque, iterum monuimus & requisiuimus canonice, ꝙ nobis aperires & diceres an ea, quæ contra talem prædictũ deposueras, cõtinerent in aliquo veritatem: tu vero ductus consilio saniori, tuæ malitiæ cõscius, & ad cor rediens, constitutus in iudicio coram nobis sponte & libere recognouisti, ꝙ omnia & singula, quæ deposueras cõtra eum, non fidei zelo, nec veritatis amore hoc feceras, sed potius typo malitiæ & rancoris, & liuore iracundiæ, & odio concitatus, & ꝙ talia, quę deposueras contra eũ, non continebant in aliquo veritatẽ, sed simpliciter erant falsa: petens tu humiliter pro præmissis tibi misereri, ac tibi iniungi pœnitentiam salutarem: Nos igitur episcopus & inquisitor præfati, pensatis præmissis ac circunstantijs alijs, quibus motus animus noster & cuiuslibet iudicis potuit merito informari; certiores effecti ꝙ veritatẽ, quæ sola in negotio fidei quæritur, denigrasti, synceritatẽ sancti officij inquisitionis corrupisti, & nos tuos iudices delusisti, in præiudicium fidei orthodoxę, & in scandalum ac graue periculum prædicti talis innocentis, quem in tam detestabili crimine malitiose & fraudulẽter inuoluere nitebaris, falsum ferendo testimoniũ in iudicio coram nobis: Ea propter ne (sicut nec debet nec expedit) tale & tam graue crimen remaneat impunitum, & vt tui pœna transeat cæteris in exẽplum, & alij à consimilibus arceantur, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangelijs positis corã nobis, vt de vultu Dei omne iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videãt ęquitatem, habentesq; prę oculis solum Deum, de multorũ peritorũ in theologię facultate, & in iure canonico & ciuili maturo cõsilio pariter et digesto, te talem in causa fidei falsum testẽ, seu delatorẽ ad carcerem perpetuũ talem, in his scriptis per nostrã diffinitiuam sententiã condemnamus: in quo sub vinculis ferreis in pane doloris et aqua angustię, quãdiu vixeris, agas pœnitentiam de præmissis, solam vitam tibi de misericordia relinquentes; et nihilominus ꝙ statim ponaris et eleueris in scala, in tali porta huius ecclesię, in qua stes ligatis manibus, & capite discooperto, & in cami-

De cõfrõtatione hac uide Schol. 67

Iuxta l. capitaliũ §. famosos ff. de pœnis.

De pœna falsorum testiũ. Siman. catho. instit. tit. 64. num. 90. Et Eym. q. 73. Scho. 128

ſua ſpoliatus, vſque ad horam prandij;& mo
do conſimili tali die Dominica in porta ta-
lis eccleſiæ, & tali in tali, &c. *ponantur alia, vt
viſum fuerit, & culpa maior vel minor exegerit delin
quentis*. Reſeruantes nobis ex certa ſcientia
& expreſſe, quatenus dictam pęnitentiam li-
bere valeamus mitigare, relaxare, aggraua-
re, & mutare,ſi & quando, & totiens quotiēs
nobis viſum fuerit faciendum. Lata fuit hæc
ſententia, &c.

210 Si autem taliter deprehenſus, per annum
ſeu plus, vel alio maiori congruo tempore
expectatus perſtiterit in negatiua continue,
& teſtes legitimi in affirmatiua; diſponant ſe
epiſcopus & inquiſitor ad relinquendū eun-
dem brachio ſeculari, mittendo eidem ali-
quos probos viros fidei zelatores, & præ ſer-
tim religioſos eidem non ingratos, ſed fami
liares & gratos, qui ſibi indicent, ꝙ mortem
non poteſt euadere corporalem, dum ſtat in
negatiua; ſed tradetur tali die vt hæreticus
impœnitēs brachio ſeculari: Et nihilominus
epiſcopus & inquiſitor,mittāt balliuo,ſeu po
teſtati curiæ ſecularis,quatenus tali die & ho
ra ac loco, extra eccleſiā tamen,veniat cū fa-
milia ſua ad recipiendum quendam hereticū
impœnitentem, quem tradent ei; & etiam ꝙ
faciat publice præconizari in locis illis, in
quibus præconizationes aliæ fieri conſueue-
runt,ꝙ omnes ſint tali die & hora in tali lo-
co ad audiendū ſermonem, quem inquiſitor
faciet de fide, & tradēt epiſcopꝰ & inquiſitor
quendā hereticū pertinacē brachio ſeculari.

Circa hoc dictū pulchra difficultas explicatur in Schol. 68

Adueniente autem die prędicta ad feren-
dā ſententiam aſſignata, erunt epiſcopus &
inquiſitor in loco prędicto,ipſo tradēdo ibi-
dem exiſtente in alto, & clero & populo con
gregato, vt eminēter ab omnibus videatur:
ac præſente poteſtate curiæ ſecularis, ſtan-
te ipſo tradendo, ſi fuerit in ſacris ordinibus
cōſtitutus,vel cuiuſcunque religionis ſeu or-
dinis obumbratione fuſcatus, induto,ac di-
ſpoſito ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtra-
re. Et facto ſermone per ipſum inquiſitorē,
ſi(vt dictum eſt) relinquēdus ipſe fuerit in ſa
cris ordinibus conſtitutus; epiſcopus in pon
tificalibus indutus, eum degradabit, ea quæ
ſunt officij ſui retrogrado ordine auferendo,
incipiendo à ſupremo: & poterit vti verbis
contrarijs his,quibus in conferēdo talem or-
dinem epiſcopi vti conſueuerunt.

Qua degradatione expleta, ſi tradendus
fuerit in ſacris ordinibus cōſtitutus, vel ſi nō
fuerit,facto ſermone prędicto,legantur culpę
tradendi ſeu relinquendi brachio ſeculari:
quibus lectis feretur ſentētia per hūc modū.

A *Forma tradendi ſeu relinquendi brachio ſeculari eum, qui conuictus eſt de hæreſi per teſtes legitimos, & ſtat pertinaciter in negatiua, licet fidem catholicam profiteatur.*

NOs N. miſeratione diuina epiſcopus 211
talis ciuitatis & frater N. inquiſitor hę-
reticæ prauitatis,in terris talis domini, à ſan
cta ſede Apoſtolica ſpecialiter delegatus,

B ATTENDENTES, quòd tu talis, de tali lo-
co,& talis diœceſis, fuiſti nobis delatus de ta
li hęretica prauitate, *exprimatur*, & vellemus
certiorari, an ea quæ de te,& contra te no-
bis dicta fuerunt, veritate aliqua fulcirentur,
& an tu ambulares in tenebris vel in luce,
deſcendimus ad nos informandum, teſtes di-
ligentius examinādum, teque vocandum ac
interrogandum ſæpius medio iuramēto, de-
fenſionesq; exhibendum, & ad omnia & ſin-
gula faciendum, quæ per nos facienda erant
C ſecundum canonicas ſanctiones. Verum cū
vellemus præſens tuum negotium fine debi-
to terminare, ſolemne cōſilium tam in theo-
logię facultate, quàm in iure canonico & ci-
uili coram nobis fecimus congregari; & viſis
ac diligenter diſcuſſis proceſſus meritis, ac
omnibus & ſingulis in præſenti cauſa produ
ctis,deductis, actis, & actitatis ęqua lance li-
bratis, prædictorum conſilio digeſto pariter
& maturo, reperimus contra te probatum le
gitime,quòd fuiſti tanto tempore infectus hę
retica prauitate. nam reperimus quòd dixi-
D ſti & feciſti talia & talia, *exprimantur*, ex qui-
bus apparet manifeſte quòd es legitime de-
prehenſus in prædictam hæreticam prauita-
tem. Sane cum cuperemus (prout adhuc cu-
pimus) te veritatem fatēdo reſilire ab hære-
ſi antedicta, & reduci ad gremium Eccleſiæ
ſanctæ,& ad ſanctæ fidei vnitatem, vt ſic ſal-
uares animam tuam, & tam animæ quàm
corporis mortem euaderes gehennalem;
tam per nos quàm per alios noſtram diligen
tiam exercentes,ac te per longa tempora ex-
E pectantes; tu in reprobum ſenſum datus con
tempſiſti acquieſcere noſtro conſilio ſaniori,
immo perſtitiſti & perſiſtis in negatiua perti-
naciter animo indurato: quod dolenter refe-
rimus & referendo plangimus & dolemus.
Verum cum Eccleſia Dei tanto tempore te
expectauerit,quatenus reſilires recognoſcen
do propriam tuam culpā, & nolueris neque
velis, & non habeat vltra quid tibi gratiæ fa-
ciat atque † mercedis: ea propter vt ſis cęte-
ris

Vmber in tudi. inquiſ. fine de form. sēt. inar. 508.

† Vox Hiſpana,ſi... eſt,benefi cū.

ris in exemplum, & alij ab huiusmodi hęresibus arceantur, & tanta facinora non remaneāt impunita: Nos episcopus & inquisitor, iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei gloriam & honorem: te talem in nostra præsentia constitutum hac die, & hora, & loco, tibi ad audiendum sententiam diffinitiuam assignatis; diffinimus, declaramus, ac sententiamus, te esse hæreticum impænitentem, & tradendum, seu relinquendū, vt talem, brachio seculari, & per hanc nostram sententiam, vt vere hæreticum pertinacem, ac impęnitentem, à foro ecclesiastico te proijcimus, & tradimus, seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis. Eandem curiam secularem efficaciter deprecātes, quatenus circa te, citra sanguinis effusionem & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata est hæc sententia, &c.

Iuxta c. Nouimº. de verb. sig. rel. t. sup. fol. 77.

Et tunc inquisitor cōferet omnibus, qui prædictis sermoni & sententiæ interfuerūt, quadraginta dies de indulgentia ex parte domini nostri Papæ: indicando etiam publice, ꝙ omnes qui præstiterunt auxilium, cōsilium, vel fauorem in facto fidei antelato, habuerunt tres annos de indulgentia.

De ecclesiasticis relaxatis.

Poterunt autem episcopus & inquisitor disponere, ꝙ aliqui probi viri fidei zelatores, ipsi relicto curiæ seculari non ingrati, sed familiares & grati, associent dictum relictū, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quòd fatendo veritatem, ac recognoscendo culpam suam, resiliat ab erroribus suis.

Quòd si forsan post sententiam, & iam relictus, & ad locum vbi est comburendus, deductus, dixerit se velle fateri veritatem, & recognoscere culpam suam, & ita fecerit, & paratus fuerit huiusmodi hæresim & omnem aliam abiurare: licet præsumatur, ꝙ hoc faciat plus metu mortis, quàm amore veritatis, crederem (vt dictum est supra in decimo modo processum fidei terminandi) ꝙ de misericordia possit recipi vt hæreticus pænitens, & perpetuo immurari, iuxta glo. super c. Ad abolendam. §. præsenti. & ver. audientia. & c. Excommunicamus 2. de heret. quāuis non, vt puto, de rigore iuris, nec tali conuersioni (vt dictū est ibi) est magna fides adhibenda à iudicibus fidei.

Cōcordat Syluest. de Strig. lib. 3. cap. 4. punc. 14.

Nullo modo est recipiendus, vt dixi in Schol. 27. p. 2. & Schol. 63 par. 3

De tertiodecimo modo terminandi processum fidei per condemnationem conuicti de hæresi contumaciter absentis vel fugitiui.

TErtiusdecimus & vltimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis cum bono consilio in iure peritorū, reperitur conuictus de hæretica prauitate; est tamen fugitiuus, seu absens cōtumaciter, sed congruo tempore expectatus: & hoc est in tribus casibus.

212 *Tabien. uer. inqsitor. §. 25. Syluest. de Strig. lib. 3. c. 4. punc. 15. Schol. 69*

Primus est, quando ipse delatus est deprehensus in hęresi, vel confessione propria, vel facti euidentia, vel testium productione legitima: sed fugit, vel se absentauit, & citatus legitime noluit comparere.

Secundus casus est, quando aliquis est delatus de hæretica prauitate, & recepta informatione aliquali contra eum, habetur aliqualiter, seu leuiter suspectus de hæresi, & sic citatur responsurus de fide; & quia renuit contumaciter comparere, excōmunicatur, & excommunicatus sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, & semper contumaciter se absentat.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directe iudicium, sententiam, seu processum fidei episcopi, vel inquisitoris; vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium, vel fauorem, & contumaciter se absentauit. Talis est excommunicationis mucrone percussus, quam si sustinuerit per annum animo indurato, ex tunc est vt hæreticus condemnandus, per c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. In primo casu ille talis est impænitens hæreticus condemnandus, iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. In secundo casu, & tertio non est hæreticus impænitens iudicandus, sed tamquam seu vt hæreticus impænitens condemnandus, iuxta c. Cum contumacia. & per c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.

Circa quemlibet istorū talis practica seruanda est. Talis enim congruo tēpore expectatus citetur per epm, vel inquisitorem in ecclesia cathedrali illius diœcesis, in qua deliquit, & in aliis ecclesijs illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit, & citabitur per formam tenoris sequentis.

Iuxta cōcilium Biterrense. c. 3.

Forma

Forma citandi conuictum de hæresi absentem, vel fugitiuum contumacem, ad sententiam.

213 NOs N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, & frater N. inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, Tali, talis diœcesis, seu talis ordinis, seu religionis, Spiritum consilij sanioris.

PRAE cũctis nostræ mẽtis desiderabilibus illud potissimum infigitur cordi nostro, ne temporibus nostris in dicta tali diœcesi vberem, florentemque vineam, Ecclesiam, inquã vineã Domini sabaoth, quam summi patris dextera virtuosius complantauit, quam eiusdẽ patris filius proprij, ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit, quam ipse almus spiritus paraclitus miris ineffabilibusque donis intimius fecundauit, quam tota ipsa incomprehensibilis, atq; inattingibilis Trinitas beata, grãdissimis, variisque priuilegiis sanctius dotauit pariter & ditauit, Aper de sylua, qui est & dicitur hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastando, ac lacerantes, hæresum vepres palmitibus inserendo, serpensque tortuosus nostri improbus humani generis inimicus, efflãs virus, qui est satanas & diabolus; eiusdem vineæ Domini cæ palmites inficiat, atque fructus, virus prauitatis hæreticę immittẽdo.† Ne etiam ager ipse Dominicus, populus inquam catholicus, ad quem excolendum pariter & serendum descendit de summorum polorum arce, Dei patris vnigenitus atque primogenitus, seminauit miris sanctisque prædicationibus, discurrit per villas & castella docens non sine magnis fatigationibus, elegit apostolos viros vtique operarios industrios, ac conduxit ditans illos ęternis retributionibus, expectans ipse Dei filius de agro isto magno illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus sanctorum angelorum recondere in cælesti horreo sancto suo, Sampsonisque vulpeculæ intricatæ, quæ sunt personæ labe hæretica deprauatæ, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ignitas adinuicem colligatas, quia de vanitate cõueniũt in idipsum, segetem Dñicam iam albã ad messem, splendoribus fidei relucentẽ, morsu amarissimo demoliant, ac discursu † subtilissimo p̄dant, impetuque validissimo accedant, pariter & accendãt, dissipent & deuastent, synceritatẽ sanctę fidei catholicę subtiliter & dãnabiliter subuertendo: Ea propter cũ tu talis incideris

† Subintelligendum hic videtur aliquod verbũ, nẽpe, arescat, aut aliud simile.

† Aliàs, velocissimo.

A in damnatas hæreses manifeste, illas publice in tali ecclesia prædicando, seu taliter, *dicãtur*, seu fueris per testes legitimos conuictus de hæretica prauitate, siue deprehensus propria confessione in iudicio p̄ nos recepta, & post captus fugeris, medicinam refutans salutarẽ, Nos vero citauerimus te, vt de & super his coram nobis manifestius responderes, tuque ductus maligno spiritu pariter & seductus renueris comparere, *Vel sic* Ea propter cum tu talis delatus nobis de hæretica prauitate,
B & recepta informatione contra te aliàs de eadem esses nobis suspectus leuiter, quod fores infectus labe prędicta, citauimus te, quatenus coram nobis personaliter compareres de fide catholica responsurus; Cumque citatus renueris contumaciter comparere, excõmunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari, in qua excommunicatione stetisti per annum, seu annos tot animo pertinaci, latitans, & fugiens hinc & inde, ita quòd nunc quò te duxerit malignus spiritus ignoramus, & cum te expectauerimus misericorditer & benigne, vt reuerteteris ad gre-
C mium Ecclesiæ sanctæ Dei, & ad sanctæ fidei vnitatem; tu facere contempsisti in reprobum sensum datus. Sane cum velimus (vt tenemur, iustitia nos cogente) causam tuam huiusmodi, sine debito terminare, nec valeamus tam nefanda crimina conniuentibus oculis tolerare: Nos episcopus & inquisitor iudices in causis fidei supradictis, te talẽ sæpefatum latitantem, profugum, & fugitiuum per præsens nostrum edictum publicum requirimus pariter & citamus peremptorie,
D quatenus tali die, talis mensis, de tali anno in tali ecclesia cathedrali talis diœcesis hora tertia, compareas personaliter coram nobis diffinitiuam sententiam auditurus; significantes q̃ siue comparueris, siue non, procedemus ad nostram sententiam diffinitiuam contra te, prout ius, & iustitia suadebunt. Et vt præsens nostra citatio perueniat ad tui notitiam, nec valeas ignorantiæ velamine te tueri, præsentes nostras literas, dictas requisitionem & citationem nostras in se continentes, volumus & mandamus affigi in valuis publice talis
E prædictæ ecclesiæ cathedralis, in quorum testimonium singulorum, præsentes nostras literas impressione nostrorum sigillorum iussimus communiri. Datum, &c.

Adueniente autem die præfixa ad audiendam diffinitiuam sententiam assignata, si profugus comparuerit & consenserit publice omnem hæresim abiurare, humiliter pęnitens admitti ad misericordiam postulando, si rela- 214

De citatis absentibus reuertentibus post [illegible]

si relapsus non fuerit, admittetur; & si fuerit deprehensus propria confessione, vel testiũ legitima productione, abiurabit & pænitebit vt hæreticus pænitens, secundum modum de quo agitur supra in octauo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Sed si fuerit suspectus violenter, quia citatus responsurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & stetit in excommunicatione per annum animo pertinaci, & pænitebit, admittetur & abiurabit omnem hæresim, & pænitebit vt hæreticus suspectus de hæresi violenter pęnitens, secundum modum de quo agitur supra in sexto modo processum fidei terminandi.

Videto schol. 69 & pleni° sch. 164 hui° par.

Si autem comparuerit & non consenserit abiurare, tradetur vt verus hæreticus impænitens præsens brachio seculari, per modum de quo dictum est supra, & agitur in decimo modo processum fidei terminandi.

Si autem contumaciter renuerit comparere, facto sermone per inquisitorem, iuxta materiam, si talis profugus fuerit in sacris ordinibus constitutus, seu aliàs cuiuscunque religionis, seu ordinis obumbratione fuscatus, episcopus in pontificalibus indutus, degradabit eum, non realiter ea quæ sunt sui officij ab eo personaliter auferendo, cum nõ sit præsens: sed verbaliter & per sententiã eundem ab officio deponendo, iuxta c. Veritatis est verbum. de do. & contu. & agitur supra parte 2.q.40.

Positum sup. f. 77.

Deponet autem eum episcopus, seu degradabit per sententiam tenoris sequentis.

Forma degradandi verbaliter absentem condemnandum vt impænitentem.

215 NOs N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, &c.

Tab. en. Ver inqui sitor. §. 11.

ATTENDENTES, ꝗ tu talis in sacris ordinibus constitutus, *exprimantur,* vel talis religionis obumbratione fuscatus, *exprimatur,* tuis demeritis exigentibus, es mox per nos & venerabilem inquisitorem hæreticæ prauitatis impænitens hæreticus iudicandus, & vt talis per nostram sententiam relinquendus brachio seculari: ea propter iustitia exigente, & vt nobis mandãt canonicę sanctiones, sententiam depositionis, ac degradationis in & contra te ferimus in his scriptis, te ab omni officio sacerdotali, & sacris ordinibus, ac prædicatione, atque confessionum audiẽtia deponẽtes. Lata fuit hęc sentẽtia, &c.

Formetur depositionis sententia secundum ꝗ in tali sacro ordine, vel tali fuerit cõstitutus. Qua lata, episcopus & inquisitor forment sententiam contra eum, iudicando eũ hæreticum pertinacem; & si volunt, etiam relinquendo eum per sententiam brachio seculari: hoc est à foro ecclesiastico expellendo, licet non realiter tradendo, quia non est præsens; & si volũt, etiam possunt se habere mitius, scilicet, ꝗ declarent eum fore hæreticum impænitentem, sed non relinquant brachio seculari, nec à suo foro expellant ad finem quòd si adhuc voluerit pænitere, possit libere & absque quęstione admitti ad misericordiam, & abiuret.

Feretur autem sententia per modum tenoris sequentis.

Forma ferendi sententiam, contra absentem, vel fugitiuum declarandum hæreticum impænitentem.

NOs N. episcopus miseratione diuina talis ciuitatis, & frater N. inquisitor hæreticæ prauitatis in terris talis domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, 216

Malle. malefi. 3. p. q. 32. Iudi. inquisi. de formu. sẽten. fi.

ATTENDENTES, ꝗ tu talis de tali loco talis diœcesis, fuisti nobis delatus de multiplici hæretica prauitate, fama publica referente, seu fide dignorum insinuatione: Nos quibus ex officio incumbit, descendimus ad videndum, ac inquirendum an clamor, qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur, & an tu sic delatus ambulares in tenebris, vel in luce: verum cum inuenissemus te in hæresim deprehensum, deponentibus cõtra te quampluribus testibus fide dignis te, coram nobis aduocatum iussimus detineri, ac te interrogantes medio iuramento, confessus es nobis iudicialiter, ꝗ fuisti tanto tempore infectus prædicta hæretica prauitate: & ꝗ eras paratus pænitere, ac dictam hæresim abiurare, & facere quæ tibi forent per nos imposita & mandata, *dicatur vt fuit.* Sed post maligni spiritus consilio ductus pariter & seductus, metuens tua vulnera vino & oleo salubriter confoueri, carcerem & arrestum fregisti pariter & aufugisti, latitãs hinc & inde; & quò te malignus spiritus duxerit antefatus totaliter ignoramus. *Vel sic.* Verum cum inuenissemus cõtra te (taliter, vt prædicitur, nobis delatum de hæretica prauitate) multa indicia, propter quę suspectum leuiter de prauitate

uitate prædicta te merito haberemus, citauimus te per publicum editum in talibus, & talibus ecclesiis talis diœcesis, quatenus infra certum terminum tibi per nos præfixum, coram nobis in tali loco personaliter compareres, in & super prædictis contra te depositis, & aliàs de fide catholica, & eius articulis responsurus: Tu vero insano consilio inhærendo, renuisti cōtumaciter comparere: Cumque iustitia exigente te excommunicauerimus, ac fecerimus excommunicatum publice denuntiari; tu medicinam refutans salutarem, dictam excōmunicationem vltra quam per annum sustinuisti, & adhuc sustines in reprobum sensum datus, animo pertinaci; & profugus latitans hinc & inde ita, vt quò te malignus spiritus duxerit, ignoremus. Sane cum longo tempore † *quia tamdiu*, te expectauerit Ecclesia sancta Dei misericorditer & benigne, quatenus ad eius misericordiæ gremium euolares, ab erroribus resiliendo, & fidem catholicam profitendo, ipsaque te clementiæ vberibus enutriret; malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verum cū vellemus, prout volumus & debemus, iustitia nos cogente, causam tuam fine debito per sententiam terminare, citauimus te; quatenus hac die, & hora, & hoc loco, compareres personaliter coram nobis, diffinitiuam sentētiam auditurus: & quia renuisti cōtumaciter comparere, merito te ostendis velle perpetuo in tuis hæresibus & erroribus remanere, quod dolentes referimus, & referendo dolemus. Sed cum non possimus, nec velimus iustitiā subterfugere, nec tantam inobedientiam & contumaciam ad Dei Ecclesiam tolerare, ad exaltationem fidei catholicæ & ad extirpationem prauitatis hæreticæ iustitia exigente, & tua inobedientia ac contumacia requirente hac die, hora, & loco tibi in antea ad audiendum diffinitiuam sententiam peremptorie assignatis, præhabito consilio multorū peritorum tam in iure canonico, quàm in theologiæ facultate, siue in iure ciuili, processus meritis visis & diligenter discussis, omnibusque in eis contentis æqua lance libratis, Nos sedentes pro tribunali more iudicū iudicantium, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis; vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem; habentesque præ oculis solum Deum & sanctę fidei irrefragabilem veritatem, contra te talem absentem, vt præsentem, beati Pauli apostoli vestigia imitantes, sententiam diffinitiuam taliter ferimus in his scriptis.

† *Aliàs, quia tanto, dic quanto,*

Schol. [...]

CHRISTI NOMINE INVOCATO.

Nos episcopus & inquisitor iudices in causa fidei memorati, attendentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis, ordinem iuris fore seruatum: attendentes etiam quòd legitime citatus non comparuisti, nec per te nec per alium te aliqualiter excusasti: attendentes etiā, ꝙ in præfatis hæresibus longo tēpore contumaciter perstitisti, & adhuc etiā perseueras, ac excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, prout & nūc sustines animo indurato: attendentes etiam ꝙ Ecclesia sancta Dei non habet vltra erga te quid faciat; cum perseueres, & perseuerare velis in excommunicatione, & hæresibus prælibatis: Ea propter beati Pauli vestigia sectantes, declaramus, diffinimus, ac sententiamus, te talem absentem, vt præsentem, esse hæreticum pertinacem, & vt talem relinquēdum brachio seculari, & per nostram sententiam diffinitiuam te à foro ecclesiastico expellimus, ac relinquimus potestati curiæ secularis: eandem curiam affectuosius deprecātes, vt si quando te habuerit in sua potestate, erga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hec sententia, &c.

217 *Quinam ex his habendi sint hæretici, & qui vt hæretici.*

Considerandum est hic, ꝙ si iste profugus & contumax fuerit deprehensus in hæresim, vel propria cōfessione, vel testibus legitimis, & ante abiurationem aufugerit, est per sentētiam vere hæreticus impœnitens iudicandus; & ita in sententia ponēdum. Si autem aliter non fuerit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus habitus fuerit citatus de fide respōsurus, & quia renuit comparere, fuit excommunicatus, & in excommunicatione stetit vltra quam per annum animo indurato, & tandem noluerit comparere: iste non est iudicandus hæreticus, sed vt hæreticus, & vt talis condemnandus; & ita ponendum est in sententia, vt dictum est prius.

AD

AD TREDECIM MODOS PROCESSVM FIDEI TERMINANDI APPENDIX SEV COROLLARIVM.

Franciſcus Pegña Lectori.

HACTENVS, lector beneuole, recta docendi ſeries Eymerici, quam ab initio huius operis instituit, vt ſuus operi ordo ſeruaretur, nuſquam fuit immutata, aut inuerſa, nusquam interrupta: hoc tamen loco tantiſper viſum eſt vrgente cauſa, & debita ratione poſtulante, ab inſtituto diſcedere. Cum enim Eymericus nihil omiſerit eorum, quæ neceßario deſiderabantur ad terminandum quemlibet fidei proceſſum, incœptum contra viuentes: qua ratione is eßet ordinandus, qui contra mortuos concipitur in hoc crimine, quod morte non extinguitur, ideo (vt credo) tradere omiſit, quoniam ex dictis haud difficile poterat colligi, cum eadem fere (paucis tamen mutatis) ſit ſeries & textura. Cæterum ne quid in hac parte omiſſum eſſe videatur, cum hoc noſtrum conſilium in primis approbarit Frater Paulus Conſtabilis Ferrarienſis, ordinis Prædicatorum Sacri Palatij Magiſter, vir in communem vtilitatem Zelo ſingulari, breuiter duximus quaſi corollarium adiungendum, vt & modus inſtituendi proceſſum contra mortuos huius criminis reos, & formula pronuntiandæ ſententiæ, damnandæque eorum memoriæ, diruendarumque domorum, iuxta canonica inſtituta aperte & commode percipiantur.

DE MODO PRONVNTIANDAE ſententiæ contra mortuos hæretici dogmatis reos.

Schol. 70. part. 3. *Quot modis contingat post mortē hæreticos dānari.*

MVLTIS modis poteſt contingere aliquem poſt mortem vt hæreticum iudicari; primum ſi antequam moreretur, cœpta fuit inquiſitio contra eum, & de eius crimine conſtitit, aut per propriam confeſsionem, aut per facti euidentiam, aut teſtium legitimam probationem, & antequam proceſſus finiretur, is reus mortuus eſt, vel negatiuus, vel impænitens nolens Eccleſiæ reconciliari. hic enim poſt mortem eſt condemnandus. Idem iudicium eſt de relapſo, tametſi pænitenti & conuerſo, qui alias iuxta legum ſanctiones, ſi viueret, tradendus eſſet curiæ ſeculari, & antequam traderetur mortuus eſt: A atque hoc etiam intelligo in eo, qui cum in carceribus eſſet pro hæreſi detentus, ſe ipſum occiderit. is enim vt alibi docuimus, tamquam impœnitens damnandus eſt.

Denique reos huius criminis poſt mortem damnari, poteſt contingere, quotiens dum viuerent, de eorum hæreſi non conſtitit, aut de ea non fuit accuſatus: poſt mortem tamen eius quocumque tempore conſtitit eum hæreticum deceſſiſſe. conſtabit vero, vel per aliorum dicta & atteſtationes: vel per facta, opera ſeu libros ab eo compoſitos: aut per quamuis aliam rationem legitimam. Neque enim incognitum eſt, multos poſt mortem hæreticos detegi, qui dum viuerent, catholici ſunt habiti; B nam vt cæteros omittam, quendam Hermannum Italum, vt ſcribit Prateolus lib. 8. c. 11. de ſectis hæreticorum ſcimus, multis annis Ferrariæ, pro ſancto cultum, à Bonifacio octauo iuſſum exhu-

mari & comburi: quia constitit, eum, & hæreticum vixisse, & impænitentem decessisse. Et Ioannem Vvicleff eo modo damnatum nouimus in concilio Constantiensi, sessione octaua, anno Domini. M CCCC XIIII.

His ita constitutis, superest vt formulam ferendæ sententiæ contra mortuos doceamus: nam qua ratione causæ defunctorum tractari debeant in hoc crimine, & quomodo processus texendus & ordinandus, copiose ostendemus Scholio 161. huius 3. partis super q. 121. quæ licet hanc disputationem præcedere debuissent, Eymerici tamen instituutum hoc loco id coegit inuertere.

Omissis ergo cæteris formulis, de quibus Zanchinus tractat. de hæret. c. 41. & Repertorium inquisitorum verbo, sententia. §. supra dictum est, eam nos subijcimus, qua concilium Constantiense, præcitato loco Ioannem Vvicleff post mortem damnans, & totum ferme ordinem procedendi contra hæreticos defunctos, & modum pronuntiandæ sententiæ docet his verbis:

Insuper cum datis dilationibus debitis, processum fuerit super condemnatione dicti Ioannis Vvicleff, & suæ memoriæ, edictis propositis, denuntiationibusque ad vocandum eos, qui eundem siue eius memoriam defendere vellent, si qui penitus existerent: nullus vero comparuit qui eundem, siue eius memoriam defensaret. Examinatis insuper testibus super impænitentia finali, pertinaciaque dicti Ioannis Vvicleff, seruatisque seruandis, prout in tali negotio postulat ordo iuris, de eius impænitentia ac finali pertinacia, per euidentia signa testibus legitimis comprobata, fuit legitime facta fides. Propterea instante Procuratore Fiscali, edictoque proposito ad audiendum sententiam ad hanc diem, hæc sancta Synodus declarat, definit, & sententiat, eundem Ioannem Vvicleff fuisse notorium hæreticum, pertinacem, ac in hæresi decessisse, anathematizando ipsum pariter & suam memoriam condemnando, decernitque & ordinat, corpus & eius ossa (si ab alijs fidelibus corporibus discerni possint) exhumari, & procul ab ecclesiæ sepultura iactari secundum canonicas & legitimas sanctiones. hactenus ibi. quæ formula mutatis mutandis, quibusuis hæreticis post mortem damnandis poterit accommodari.

Illud est hic in primis obseruandum, vt in sententia exprimantur omnes articuli erronei, seu hæreticales: facta item seu opera hæreticalia, quæ legitime probata fuerunt contra defunctum, eo modo quo gesta sunt ab hæretico, qui damnatur.

Statua, seu imago eius qui damnatur post mortē produceda in publicum & comburenda.

Iam id etiam hoc loco non est omittendum, imaginem videlicet, seu statuam eius, qui post mortem damnatur, in publicum esse producendam, & curiæ seculari tradendam: vt in eam, tamquam in defunctum præsentem ac viuentem sententia A relaxationis, seu traditionis curiæ seculari pronuntietur.

De eo vero qui in carcere pro hæresi detentus, se ipsum interfecit, dubium est an eius statua produci in publicum debeat, & brachio seculari tradi: at verius quibusdam videtur illius velut impœnitentis statuam in publicam actionem producendam, & curiæ seculari tradendam; nam conscientia criminis sibi mortem consciuisse putandum est: nisi aliud forte hæredes, aut illi quorum interest, possint ostendere; quod est difficillimum: quibus nihil probantibus, ille qui se occidit punietur ac si hæresis eius plene probata fuisset: atque hanc sententiam B tenet Ioannes Rojas tract. de hæret. part. 2. assertio. 14. nam cæteri quos ille citat de statua comburenda non loquuntur. Sed de pœna se occidentis agit Gondissaluus tract. de hæret. q. 22. nu. 1. Simancas in Enchyridio tit. 62. num. 10. & copiose Montaluus in. l. 24. titu. 1. partitæ 7. & Ioannes Igneus in l. 1. §. si tibi manus. ff. ad Senatus Syllænian. & Albericus, de statutis part. 3. quæst. 21.

Cæterum quæ de statua producenda, & comburenda seu relaxanda curiæ seculari, proxime diximus, nullo iure sunt cauta; neque videtur res admodum antiqua, vt disserui Schol. 69. huius 3. par C tis prope finem: iure enim solum cauetur, vt defunctus exhumetur, eiusque ossa ecclesiastica sepultura priuentur. cap. Quicunque. de heret. lib. 6. & in concilio Constantiensi paulo ante relato. nihilominus tamen res est valde apta ad defunctorum memoriam damnandam, & timorem incutiendum; ideoque in hoc, ut in cæteris quæ lege definita non sunt, cuiuslibet prouinciæ laudabilis consuetudo obseruanda erit: nos enim legem non ponimus, vbi nullam legem habemus. sed iam nunc cætera persequamur.

Solent quandoque in hoc crimine dirui domus, in quibus hæretici conuenticula celebrarunt, ne tan D tæ impietatis vllum remaneat vestigium: & propterea hæc etiam formula sententiæ diruendarum domuum, quæ ab Eymerico est omissa, suppleri debuit: ea vero ita habet.

Formula sententiæ, qua domus, in quibus hæretici reperti sunt, aut conuenticula celebrarunt, dirui iubentur.

CVM fida testium relatione, aut facti euidentia, vel propria confessione reorum nobis constiterit legitime, in tali domo, seu turri, ipso domino sciente, & dis- E simulante, aut non impediente, hæreticos sua conuenticula legibus vetita celebrasse, aut eosdem esse receptos, aut damnata, & falsa dogmata prædicasse: idcirco vt locus ille, qui fuit receptaculum, & latibulum hæreticorum, sit in sordium putredinumque receptionem, ob detestationem tanti criminis perpetuo deputatus, auctoritate qua fungimur, pronuntiamus, præcipimus, & iube-

iubemus, præfatam domum funditus dirui, & solo æquari, sine spe reædificationis in futurum: pronuntiantes amplius & declarantes, omnes lapides, rudera, & cæmenta inde amota ad fiscum nostrum pertinere. ita fere Zanchinus tracta. de hæret. c. 41. & Repertorium inquisitorum verbo, sententia. §. aliud genus sententiæ.

Hæc pœna diruendarum domuum in detestationem huius criminis, multis Ecclesiæ sanctionibus continetur: nam in concilio Tolosano anno Domini MCCXXIX. contra hæreticos celebrato, cap. 5. ita scriptum est: Illam autem domum, in qua fuerit inuentus hæreticus, diruendam decernimus, & locus ipse fiue fundus confiscetur. Et paucis post annis in concilio Biterrensi c. 35. idem est plenius cautum his verbis: Domos etiam in quibus inuenti sunt vel fuerint hæretici viui vel mortui, vestiti seu damnati, scientibus & consentientibus dominis domorum existentibus legitimæ ætatis dirui faciatis, & bona omnium ibidem tunc habitantium confiscari: nisi suam innocentiam & iustam ignorantiam probare potuerint manifeste. hactenus ibi. Et non multo post tempore Innocentius iiij. hoc ipsum sanciuit rescripto quodam incipiente, Ad extirpanda. (cuius archetypus extat in inquisitione Bononiensi). §. domus autem. in hæc verba: Domus autem in qua repertus fuerit aliquis hæreticus vel hæ- A retica, sine vlla spe reædificandi, funditus destruatur, nisi dominus domus, eos ibidem procurauerit reperiri. Et si dominus illius domus alias domus habuerit contiguas illi domui, omnes illę domus similiter destruantur. hæc ibi. Eandem hanc pœnam confirmauit & declarauit idem Innocentius paucis post annis per Bullam incipientem, Cum in constitutionibus. quam inseruimus in fine huius operis, de quo plenius disserui alibi: interim videto Zanchinum tracta. de hæret. cap. 39. vbi Campegius, & c. 40. Repertorium inquisitorum, verbo, domus. & Siman. Catho. institut. tit. 46. nu. 88. & sequen.

B Illud hic addiderim, solere quandoque aream dirutæ domus sale conspergi ob sterilitatem, cum dirorum prolatione ac imprecatione verborum, vt pulchre docet Bernardinus Miedes vir varia lectione lib. 1. Commentariorum de sale, num. 1. & lib. 4. num. 61. sed neque hoc est in hoc crimine (quod ego legerim) aliquo iure cautum; tametsi non incommode possit etiam usurpari, quod cum fieri decreuerint inquisitores, in sententia apponendum curabunt; videlicet, vt domus diruatur, & solum sale conspergatur. *Area dirutæ domus, cur sale interdum conspergatur*

Quæstiones autem varias, quæ dum huiusmodi domus dirui iubentur, incidere possunt, explicui copiose in Commentariis concilij Biterrensis. c. 35. quos proxime edemus. interim videndus Albericus de Rosate tracta. de statutis. 3. parte. q. 46. & sequen.

QVAESTIONES CENTVM TRIGINTA

Super practica Officij Inquisitionis eidem officio congruentes.

QVAESTIO PRIMA.

A

De conditione inquisitoris.

Simanc. insti. catho. tit. 34 nu. 9 & 10. Schol. 71

PRIMA quæstio est, Inquisitor hæreticæ prauitatis cuius debet esse conditionis?

Respondemus, quòd inquisitor debet esse conuersatione honestus, prudentia circumspectus, constantia firmus, sacra doctrina fidei eminenter eruditus, & virtutibus circumfultus. Ita habetur supra parte 2. in literis Vrbani iiij. & Clementis iiij. ad inquisitores generaliter: Prę cunctis. & infra. Prouidimus igitur ibidem ad præsens personas aliquas circumspectas, pro tãto negotio deputari, quarum honesta conuersatio exemplum tribuat† puritatis, & doctrinam fundãt erudita labia salutarem, vt sacro ipsarum† ministerio præfatæ partes ab huiusmodi contagijs expurgẽtur. Et infra: quatenus in charitate Dei, hominum timore postposito, virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium, &c. B C

pag. 81.

† Aliàs, pietatis

† Aliàs, mysterio

QVAESTIO II.

De ætate inquisitoris.

Vmbert. iudi. inqu. verb. inquisitor. nu. 4. Schol. 72. Supra pag. 71. Inqsitor. attigere, debet an. nu. 40.

SEcunda quæstio est, Inquisitor cuius debet esse ætatis?

Respondemus, quòd quadraginta annorum sic, quòd incœperit quadragesimũ annum. Ita habetur in c. Nolentes. de hæret. in clem. vbi sic dicitur: Nolentes splendorem solitũ negotij fidei per actus indiscretos & improbos quorumuis inquisitorum hæreticę prauitatis quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari, hoc sacro concilio approbante, statuimus nullis ex nunc, nisi qui quadragesimũ ætatis annũ attigerint, officiũ inquisitionis prædictæ cõmitti inquisitoribus. Hæc etiam ætas requiritur in inquisitorum commissarijs, vt dicit Ioan. And. in glo. super c. allegato. D

QVAESTIO III.

De institutione inquisitoris.

De auctore potestatis inquisitorum.

Tabien. verb. inquisitor. 1 Schol. 73 A Papa est inquisitorum potestas.

TErtia quæstio est, Inquisitor à quo potestatem habet, vt tale officium exequatur?

Respondemus, quòd à domino nostro Papa, qui interdum immediate inquisitorem instituit oraculo viuæ vocis, & per suas literas apostolicas, vt fecit de multis; interdum committit alicui domino Cardinali, seu eius Legato: regulariter tamen committit Magistro & prioribus Prouincialibus ordinis Prædicatorum; Generali ac Prouincialibus ministris ordinis Minorũ, quatenus in partibus eis traditis, valeant de fratribus sui ordinis de inquisitoribus prouidere: ita habetũ in eorũ priuilegijs apostolicis.

QVAESTIO IIII.

Inquisitor sit ne iudex ordinarius, an delegatus.

Sylu. ver. heresis. 2. num. 2. Schol. 74 Inquisitor non est ordinarius, sed delegatus.

QVarta quæstio est, Vtrum inquisitor sit ordinarius vel delegatus?

Respondemus, quòd nõ est ordinarius, sed delegatus domini nostri Papæ: quia nullã habet iurisdictionem, nec in personis, nec in criminibus, nec in causis nisi vbi, quantum, & circa quos ei confert dominus noster Papa. vnde licet episcopi vtantur potestate ordinaria in non exemptos, & delegata in exẽptos, iuxta c. Ad abolendam. §. si qui vero. de hære. & c. Per hoc. §. siue autem ordinaria. de hære. lib. 6. inquisitores tamen non ordinaria, sed semper delegata vtuntur, quia auctoritate apostolica; ita habetur supra in secunda parte, in literis apostolicis præfatis Vrbani iiij. & Clementis iiij. Præ cunctis. & infra. Vt autem inquisitionis officium contra hæreticos in præfatis partibus possit efficacius adimple-

pag. 81.

ri;

„ ri; discretioni vestræ per apostolica scripta A
„ mandamus, in remissionem vobis peccato-
„ rum iniungentes, quatenus in charitate
„ Dei, hominum timore postposito, virtutem
„ spiritus induentes ex alto, prędictum of-
„ ficium, in dictis partibus simul vel separa-
„ tim, aut singulariter, prout negotij vtilitas
„ suadebit, ad extirpandā de ipsis partibus hæ-
„ reticam prauitatem sub spe mercedis ęternę
„ sic efficaciter prosequi & exequi studeatis,
„ vt per solicitudinis vestræ prudentiā de par-
„ tibus ipsis radix iniquitatis hæreticæ succi-
„ datur. Expressius habetur in c. Ne aliqui. de B
Pag. 65. hære. lib. 6. vbi dicitur sic: Ne aliqui dubita-
„ tionem solicitam excitantes, in dubium re-
„ uocent, an officium inquisitionis hæreticæ
„ prauitatis, solicitudini vestræ intra certos li-
„ mites ab apostolica sede cōmissum expiret
„ per mortem Romani Pontificis, qui commi
sit, &c. Ad idem in c. Multorum. in princ. de
hære. in Clementinis.

QVAESTIO V.

De comparatione Episcopi & inquisitoris.

Summarium.

1 *Episcopus & inquisitor pares sunt, cum potestate delegata procedunt.*
2 *Citatus ab eis pro temporibus diuersis debet vtrique parere.*
3 *Si vero pro eadem hora citetur, vtri maluerit, obediat.*
4 *Inquisitor maior est episcopo potestate ordinaria procedente.*
5 *Quare coram illo potius comparere debet citatus, &c.*
6 *Ordinarius processum inquisitoris nequit prohibere.*

Carre de haret. n. 71. Compeg. ad Zach. c. 8 Schol. 75

QVinta quæstio est, Vtrum inquisitor sit maior episcopo ordinario in officio inquisitionis, ad quod ipse inquisitor est delegatus?

Respondemus, ꝙ episcopi, & prælati, vt dictum est supra, q. proxima. & patet c. Per hoc. extra de hęret. lib. 6. Quandoque procedunt contra hæreticos, suspectos, seu diffamatos auctoritate delegata, quādoque auctoritate ordinaria.

1 Quando procedunt auctoritate delegata, prout faciunt semper ipsi inquisitores, tunc pares sunt: quia & isti & illi ab eodem, & ad idem delegati sunt. Vnde quando episcopus & inquisitor procedunt contra aliquem exemptum, pares sunt; & vnus maior alio nō est, nec impedire eum potest. arg. 21. dist. Inferior.

2 Quare si episcopus & inquisitor eū citet, vnus pro die vna, & alius pro die alia, seu pro eadem die, sed vnus pro hora Tertiarū, & alius pro hora Vesperorum, tenetur corā vtroque humiliter comparere: quia vterque potest eum citare, iuxta c. Multorum. de hæret. in Clemen.

3 Vbi autem quilibet eorum eundem talē citet pro eadem die & hora, sed ad loca diuersa, in quibus nō potest insimul esse, cōpareat coram illo, de quo placuerit, & liberatus est de rigore iuris. Si tamen compareret hora assignata coram vno, & coram alio alia hora etiam non assignata, protestando quòd comparuit etiam coram alio, & non potuit coram vtroque pro hora eadem comparere; putarem ꝙ prudēter ageret, & suspicionem, pro qua citatur, aliqualiter purgaret: licet ad huiusmodi minime teneretur.

4 Si autem episcopi & prælati procedant auctoritate ordinaria, cū inquisitor semper procedat auctoritate delegata, certe maior est inquisitor episcopo; quia delegatus est: omnis enim delegatus in officio sibi commisso maior est quocunque ordinario, iuxta illud de officio & potestate iudicis delegati. c. Sane.

5 Sed quid si episcopus & inquisitor eundem citent, ille potestate ordinaria, iste delegata, comparebit ne coram vtroque? vtique, si citent pro diuersis temporibus, sic distinctis, vt citatus possit coram quolibet cōparere; nam quilibet potest etiam vnus sine alio: vt in c. Multorum. de hæret. in clem. Sed ponatur ꝙ quilibet eundem citet de fide responsurum pro eadem die & hora, sed ad diuersa loca, siue ad tales terminos, ꝙ citatus non potest commode coram vtroque in asignato termino comparere: reuera cum inquisitor sit delegatus domini nostri Papæ, vt in cap. Ne aliqui. de hæret. lib. 6. quia aliàs officium sibi non competit: auctoritatem habet illius, à quo delegatus est, vt not. 2. q. 6. Si episcopus. & vices eius gerit, ac locum eius obtinet. 93. dist. c. vlt. Ad idem 97. dist. Nobilissimus. & de offi. iudi. deleg. Sane. Propter ꝙ citatus, deserto episcopi iudicio, comparebit coram inquisitore. ff. de re. iudi. Contra pupillum. ad maius enim tribunal vocatus est, & ab eodem præuentus est, postquam pro eodem termino, & ad eundem terminum, ad diuersa loca citatus est: quia inquisitor maior est; & ideo coram eo compa-

Carreri de hęret. nu. 71.

(Margin letters C, D, E)

comparere debet. Nec obest si primo ab ordinario citatus est, quia inquisitor maior est: & ideo coram eo comparere debet. 11. q. 3. Qui resistit. & ff. de re iudi. Contra pupillum. A

Ordinarius processum inquisitoris nō potest ꝓhibere.

6 Sed nonne potest ordinarius processum inquisitoris prohibere? Non: quia minor est, & minor in maiorem nullum habet iudiciū, vel imperium, nec potestatē; immo nec in parem. 21. dist. Inferior. ff. ad Trebel. Ille à quo. & potius est obediendum maiori potestati, q̃ minori. 11. q. 3. Qui resistit. de his Archidiaconus in c. Per hoc. de hære. lib. 6. Et Guido Fulcodius postmodum Clemens iiij. in q. 1. illarum quindecim, quas fecit ad inquisitores hæreticæ prauitatis. B

QVAESTIO. VI.

Inquisitor a Prælatis ordinis sui institutus, cuius sit delegatus.

Lucer. inquisi. uer. inquisitor. num. 1.

SExta quęstio est, Vtrum inquisitor, qui est institutus ab ordine suo auctoritate Apostolica, sit delegatus tantum domini nostri Papæ, vel etiam Magistri ordinis, seu prioris prouincialis, vel ministri generalis, seu prouincialis, qui eum instituit? C

Respondemus, ꝙ tantum domini nostri Papę, & non alterius: licet enim dominus noster Papa commiserit prædictis ordinū Prædicatorum & Minorum prælatis, quatenus personam eligerent, nullam tamen sic eligētibus contulit potestatem. Ita habetur supra in secunda parte in literis apostolicis Clemētis iiij. & Vrbani iiij. directis Prædicatorum & Minorum inquisitoribus, in quibus dicitur sic: Catholicæ fidei negotium. & infra. D

Pag. 88.

„ Nam si prædicta sedes interdum prælatis ali-
„ quibus vestrorum ordinum, per suas literas
„ sub certa forma committat, vt ad exercendū
„ inquisitionis officiū contra hęreticam praui
„ tatē, aliquos suorū fratres ordinū assumere
„ valeant, ipsosque cū expedire viderint amo-
„ uere, ac alios subrogare: non tamen ꝑ hoc ꝙ
„ ipsis ea dumtaxat de causa in hac parte com
„ mittitur: quia de fratrum suorum ordinum
„ idoneitate, pleniorem habere notitiam præ-
„ sumuntur, aliqua eis sub huiusmodi inquisi-
„ tionis negotio vobis immediate à prædicta
„ sede commisso & committendo, facultas, vel
„ iurisdictio attribuitur, seu potestas.

QVAESTIO VII.

De destitutione inquisitoris.

An defuncto Romano Pontifice expiret inquisitoris potestas.

Io. Rojas singular. fidei. 114 115. Sch. 76.

SEptima quæstio est, Vtrū defuncto Romano Pontifice, qui inquisitorem instituit, statim spiret potestas inquisitoris ab eodem defuncto Romano Pontifice instituti?

Pag. 65.

Per mortē Rom. Pont. non expirat inquisitoris potestas.

Respondemus ꝙ non, sed manet, etiam quo ad negotia non incœpta. Ita habetur in c. Ne aliqui. de hæreti. lib. 6. vbi dicitur sic:
„ Ne aliqui dubitationem solicitam excitan-
„ tes, in dubium reuocent, an officium inquisi
tionis hereticæ prauitatis solicitudini vestrę intra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit; præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quo ad negotia viuente mandatore incepta, immo etiam
„ quo ad integra, & non cœpta; & (quod plus
„ est) quantum ad ea, quæ tunc nequaquam
„ emerserant in fauorem fidei, post commit-
tentis obitum perdurare.

QVAESTIO VIII.

An defuncto prelato instituente inquisitorem spiret potestas inquisitoris.

OCtaua quęstio est, Vtrum defuncto promotore, seu amoto Magistro prouinciali, seu Ministro, qui inquisitorem instituit auctoritate apostolica, seu etiam Cardinali, vel Legato, spiret potestas inquisitoris taliter instituti?

Neque ꝓ morte ꝓlatorū, à quib. fuit institutus.

E Respondemus ꝙ non: nam (vt dictum est supra statim q. 5.) talibus fuit data potestas personam eligendi, sed non auctoritatem, nec potestatem aliquam, sic electis conferendi: Vnde potestatem habent inquisitores à domino nostro Papa immediate, & eius funguntur auctoritate, non ab alio quocunque. Et etiam quoniā si defuncto Romano Pontifice, qui inquisitorem instituit, & ei officiū commisit, non spirat potestas inquisitoris, vt dictum est statim supra q. 7. & habetur in c.

Ne

Ne aliqui. de hæret. lib. 6. quanto minus spirabit defuncto magistro, vel ministro, qui auctoritate, non sua, sed apostolica personam elegit, & nullam electæ personæ potestatem contulit?

QVAESTIO IX.

A quo posit inquisitor ab officio remoueri.

NOna quæstio est, Vtrum solus dominus noster Papa possit inquisitorem ab officio remouere?

Scho. 77

Respondemus, q͡ dominus noster Papa, & etiam alius à Papa, quia Magister prouincialis, & Minister generalis, vel prouincialis, & vicarius prouincialis possunt, auctoritate tamē Apostolica, inquisitores suorum ordinum ab officio remouere. Ita habetur in priuilegiis ordinis Prædicatorum, quæ incipiunt: Virtute, conspicuos. & infra dicitur sic: Illos vero ipsius ordinis fratres, qui ad prædicandum crucem, vel inquirendum contra hæreticā prauitatem, seu ad alia huiusmodi negotia sunt, vel fuerūt vbicunque à sede Apostolica deputati: Tu fili Magister, tuique successores remouere, ac reuocare, penitus transferre, ipsisque q͡ supersedeant iniungere, aliosque substituere, cum expedire videritis, licite, ac libere valeatis; & in eos si contra venerint, censuram ecclesiasticam exercere: ac quilibet prior prouincialis, vel eius vicarius eiusdem ordinis in sua prouincia, circa fratres ipsius ordinis, quibus ab eadem sede similia contingeret in illa committi, facere possit.

Inquisitores etiam à prælatis ordinis possunt amoueri.

QVAESTIO X.

An inquisitores ex mera prælatorum suorum uoluntate remoueri queant.

Vmbert. verbo, inquisitor. num. 38. Campeg. ad Zāch. in præfat. Schol. 78

DEcima quæstio est, Vtrū præsidentes ordinum Prædicatorum & Minorum possint inquisitores suorum ordinum ab officio remouere voluntate libera absque causa legitima atq; iusta?

Respondemus, q͡ non mera & libera voluntate; sed exigente causa rationabili, legitima, atque iusta. Ita habetur supra q. proxima in clausula priuilegiorum prædictorum ordinis allegata, vbi dicitur sic. Tu fili Magister, tuique successores remouere, ac reuocare, penitusque transferre, ipsisque quod supersedeant iniungere, aliosque substituere, cum expedire videritis, licite & libere valeatis. In hoc, quod dicit, cum expedire videritis, iudicium dicit & iustitiam, & non voluntatem meram. Et in c. Nolentes. de hæret. in cle. loquendo de inquisitoribus & commissariis pecunias extorquentibus, committitur prælatis eorum, & dicitur sic: Qui equidem prælati inquisitores & cōmissarios prædictos, reos inde repertos, ab officiis amouere, & amotos aliàs punire debite, seu corrigere teneantur. Videant tamen prælati gl. Ioã. And. Pauli, & Genzellini, quid est pecunias extorquere: nam pœnas pecuniarias applicandas officio non prohibet, sed illicitas exactiones, vt videbitur infra q. 104.

Pag. 71.

De penis pecuniarijs.

QVAESTIO XI.

Mandari ne posit inquisitoribus a suis prelatis ut supersedeant ab executione officij.

Vmber. iudi. inq. ver. inquisitor. num. 39. Campeg. ad Zāch. cap. 31.

VNdecima quęstio est, Vtrū prælati ordinum Prædicatorum, possint mādare inquisitoribus suorum ordinum, supersedere quo ad certos articulos certasue personas, seu eos suspendere, ne suum officium exequantur?

Respondemus, q͡ olim sic; per clausulam priuilegiorum ordinum prædictorum in q. duabus supra proximis allegatam, vbi dicitur sic: Ipsisque q͡ supersedeant iniungere, &c. Hodie tamen non, & bene: & hoc patet supra in secunda parte, in priuilegio Alexandri iiij. Clementis iiij. & Vrbani iiij. directo inquisitoribus Pręd icatorum & Minorum, vbi dicitur sic: Catholicæ fidei. & infra: Et si forsan magister & ministri generales, aliique priores & prouinciales, & custodes, seu guardiani aliquorum locorum vestrorum ordinum, prætextu quorumcumque priuilegiorum, seu indulgentiarum eiusdem sedis, dictis ordinibus concessorum, ac concedēdorum in posterum: vobis & vestrum alicui, seu aliquibus iniūxerint, seu quoquomodo præceperint, vt ad tempus, vel quo ad certos articulos certasue personas in negotio supersedeatis eodem: Nos vobis vniuersis & singulis auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne ipsis obedire in hac parte, vel intēdere quomodolibet p̄sumatis. Nos enim eorū priuilegia, seu indulgentias huiusmodi (quãtum ad hunc articulum) tenore præsentium

Pag. 88.

reuo-

„ reuocantes, omnes excommunicationis, seu „ interdicti, & suspensionis sententias, si quas „ in vos, vel in vestrum aliquos hac de causa „ ferri contigerit, irritas prorsus decernimus, „ & inanes.

QVAESTIO XII.

An Inquisitores teneantur reddere rationem prelatis ordinis de spectantibus ad officium suum.

Summarium.

1 *Inquisitores subduntur prælatis ordinis in concernentibus religionem suam:*
2 *Non autem in iis quę sunt officij inquisitionis.*
3 *Ab inquisitore ad prçlatos ordinis non potest appellari.*
4 *Diluuntur obiecta quędam contra prefata.*
5 *Quę sint causæ legitimæ remouendi inquisitorem.*

Vmber. loco cita. num. 40. Schol. 79

DVodecima quæstio est, Vtrum prælati ordinum Predicatorum possint mandare inquisitoribus suorum ordinum quatenus eis, seu capitulo generali, vel prouinciali reddant rationem de his, quæ spectant ad eorum officium inquisitionis hæreticæ prauitatis?

Inquisitores in quibus subduntur prelatis ordinis.

1 Respondemus ꝙ non: Inquisitores enim & sunt religiosi, & sunt domini nostri Papæ delegati, iuxta c. Ne aliqui. de hære. lib. 6. Inquantum sunt religiosi suis præsidentibus, ac domino nostro Papæ sunt subditi; vnde quo ad ea quæ concernunt suam religionem subiecti sunt domino Papæ, & etiam præsidentibus suæ religionis: & ideo si inquisitores cō mittunt contra vota, seu regulam, aut alias obseruantias regulares, & denuntiantur, & interrogantur, & inquiritur, tenentur veritatem dicere de his, & de aliis etiam concernē tibus religionem: vt si inquiratur quid, vbi, & quantum habent, & similia, tenentur præsidentibus eorum inquirentibus reddere rationem. extra de stat. mon. cap. Cum ad monasterium.

In quibus vero non sint eis subiecti.

2 Inquantum vero ipsi inquisitores sunt domini nostri Papæ & nullius alterius delegati, vt in c. Ne aliqui. de hære. lib. 6. soli domino nostro Papæ sunt subiecti: vnde quo ad ea quæ concernunt ipsam delegationem, seu delegationis officium, in nullo subsunt eorum præsidentibus, sed solum soli domino Papæ.

Ab inquisitore ad prælatos ordinis

3 Et ideo si ipse inquisitor indebite aliquē vexaret captum pro hæresi, vel ipsi capto videretur, talis non posset appellare ad præsi- A dentem illius religionis, sed tantum ad dominum nostrum Papam; nec inquisitor præsidenti suæ religionis petenti vt sibi respōdeat de citationibus, captionibus, processibus, abiurationibus, ac sententiis per eum latis, & aliis ad suum officium pertinentibus, tenetur ei in aliquo obtemperare, sed soli domino nostro, cuius immediate gerit vices. Quis enim sanæ mentis diceret, ꝙ visitator, seu vicarius magistri ordinis Prædicatorum, seu ministri generalis Minorum, ad aliquam prouinciam visitādam destinatus, teneretur red- B dere rationem eorum quæ reperit atque concernunt suum vicariatum, seu visitationem, alteri præsidenti illius religionis, nisi soli magistro, vel ministro; qui cum ad huiusmodi destinauit? Et certe si aliquis alius à magistro, seu ministro ei mandaret, & ille obtemperaret, vterque ignoranter ageret, & dignus pœna foret, quanto magis si præsidentes ordinum Prædicatorum, mandarent inquisitoribus suorum ordinum, quatenus eis de concernentibus illorum officium redderent ra- C tionem, & illi obtēperarent, & isti & illi agerent vt ignorantes, ac digni pœna, tamquam vsurpantes iurisdictionem domini nostri Papæ haberentur?

appellari nequit.

c. sane. 2. de offic. delegat.

4 Et si dicatur, ꝙ aliqn̄ sic factum est, rn̄detur, ꝙ male factum est, & cōtra ius factum est, & non est curandū quid factum est, sed quid fiendū est. Nam quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi. Nec ad consequentiā est trahēdū si illi, qui hoc fecerūt, magni fuerūt; nam in hoc magni in iure non fuerunt, quia à iure communi exorbitauerunt: quæ autem D à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda, extra de reg. iur. Nec etiam obuiat supradictis ꝙ in c. Nolentes. de hæret. in clem. mandatur prælatis inquisitorum, ꝙ si eos reos reperiant, modis scilicet illicitis pecunias extorquendo, quòd eos deponant & depositos puniant: hoc autē (vt videtur) requirit præuiam inquisitionem, in qua si interrogetur inquisitor, tenetur super huiusmodi respondere. Nam dicitur ꝙ hoc factum est ad correctionem inquisitoris, & ista est sola culpa vna, in qua conceditur E prælatis deponere inquisitorem in c. allegato. à particulari autem ad vniuersalem consequentia est nulla. Et etiam quia modis illicitis pecunias extorquere, non est actus officij inquisitoris, immo est contra officium inquisitoris: quia à Papa in c. alleg. Nolentes. est eis interdictum. Et si tenetur inquisitor prælato suo requirenti, an modis illicitis à talibus extorserit pecunias respōdere, non tamen

Ca... mo... inq... ret...

l. nemo potest. ff. de leg. 1. l. non dubium. C. de legib.

c. quæ à iure. de reg. iur. lib 6.

men sequitur quòd teneatur de aliis quibuscunque respondere; vt pote, qui os processus fecit, si contra talem processit, quis & quid talis testificatus fuerit, et similia. Nec valet si dicatur, quòd iuxta priuilegia ordinum prædictorum, magistri & priores prouinciales, ac ministri generales, & prouinciales possunt inquisitores suorum ordinum remouere seu reuocare, cum eis visum fuerit expedire; quod denotat dictorum præsidentium non meram voluntatem, sed causam rationabilem sic exigentem; quod requirit iudicium præuium & inquisitionem. Nam verum existit quòd eos possunt reuocare, cum viderint expedire, & non libera voluntate.

Causæ amouendi inquisitorem.

5 Expedire autem videtur inquisitorem ab officio remouere, cum eum præsidentes facti euidentia ad laborandum viderint impotentem, infirmitate, senectute; & quod deterius est ignorantia; seu aliàs, cum facti euidentia ad laborandum viderint eum negligentem; & tunc ante debent eum solicitare, & ad diligentiam excitare. Quòd si tempore congruo expectatus noluerit vacare, possunt eum licite reuocare, vel si euidenter eis constiterit, quòd pecunias extorserit modis illicitis, viso digeste quid est de iure, & secundum glo. c. Nolentes. alleg. modis illicitis pecunias extorquere. His modis & similibus, expedit inquisitores per dominum nostrum Papam, ac per eorum præsidentes ab officio reuocare. Sed quòd ipsi eorum præsidentes inquirant cum eisdem, contra quos, & qualiter processerunt, qui & quæ testificati fuerunt, & similia directe officium contingentia, nequaquam tenentur eorum præsidentibus in & super his inquirentibus respondere, quia subiecti eis in huiusmodi non existunt; sed tantummodo domino nostro Papæ, in quibus auctoritate eius agunt, ac vices eius gerunt. vt not. 2. q. 6. Si episcopus. & locum eius obtinent. 93. dist. c. vlt. quare maiores in officio eis tradito ordinum præsidentibus sunt, vt in c. Sane. de offic. iudi. deleg. Minor autem in maiorem non habet imperium, immo neque in parem. argum. 21. dist. Inferior. & ff. ad Trebelli. Ille à quo. quare in his obedire inquisitores talibus præsidentibus non debent, sed Papæ, quia potius est obediendum maiori potestati, quàm minori. 11. quæst. 3. Qui resistit.

A

DE INSTITVTIONE *Commißarii inquisitoris.*

QVAESTIO XIII.

An inquisitor poßit instituere sibi uicarium.

Zanc. de hęre. c. 30 et Cap. 161 Schol. 80

TErtiadecima quęstio est, Vtrum inquisitor possit sibi vicarium seu commissarium auctoritate apostolica instituere?

B

Respondemus quòd sic: quia delegatus est domini nostri Papæ, vt dictum est supra in hac parte 3. q. 4. & patet in c. Ne aliqui. de hęreticis. lib. 6. Delegatus autē potest subdelegare. C. de iudicijs. A iudice. & extra de offic. iudi. deleg. Super quæstionum. Possunt igitur inquisitores subdelegare, & commissarios seu vicarios facere vel instituere, & hoc supponitur in c. Multorum. de hære. in cle. §. verum. vbi dicitur sic: Verum. & *Pag. 70.* infra: Episcopo & inquisitori prædictis, ac " alijs ad dicti executionem officij substituen- " C dis ab eis, in virtute sanctę obedientię, & sub " interminatione maledictionis æternę præci- " pimus, &c. & supra eo. c. §. porro. & eo. ti. in " c. Nolentes. §. et tam ipsorū: vbi dicitur sic: Et tam ipsorum quàm episcoporum, seu ca- " pitulorum sede vacante, super hoc deputatis " commissarijs quibuscunque, districtius in- " iungentes, &c. et infra: Notarij vero, & officiales dicti officij, necnon fratres & socij in- " quisitorum, & commissariorum ipsorum, qui " dictos inquisitores aut commissarios, &c.

D

QVAESTIO XIIII.

An uicarii inquisitoris ab ipso solo institui poßint, & non ab eius prælatis.

Vmber. iudic. inquis. ver. Vicarius.

QVartadecima quęstio est, Vtrū solus inquisitor possit in officio sibi tradito vicarios seu commissarios instituere; vel etiam Magistri & prouinciales ordinis Prædicatorum; ministri generales & prouinciales ordinis Minorum illud possint?

E

Respondemus, ꝙ solus potest inquisitor, & non dictorum ordinum præsidentes: quia præsidentibus nulla attribuitur potestas, seu iurisdictio prauitatis hęreticæ officiū exequēdi: sed tantū attribuitur eis ministeriū inquisitorū personas eligendi; quia presumitur, eos habere suorū fratrū notitiā pleniorē, vt dictū

est supra parte ista.q.10. Quare ipsi inquisitores, & non dictorum ordinum præsidentes, sunt in dicto inquisitionis officio delegati, & consequenter ipsi inquisitores solum possunt sibi cõmissarios substituere, & subdelegare.

QVAESTIO XV.

An inquisitor uices suas alii plene committere ualeat.

Summarium.

1 *Inquisitor vices suas alij plene committere potest.*
2 *Vicarius inquisitoris non potest vicarium substituere.*
3 *Quænam sibi reseruare consueuerint inquisitores.*
4 *Et communi & priuato iure licet inquisitori plenarie committere vices suas.*

B

Campeg. ad Zanc. de hæret. cap. 30. Schol. 81

QVintadecima quæstio est, Vtrum inquisitor vicario suo seu commissario, possit plenarie committere vices suas?

1 Respondemus quòd sic: Nam inquisitor (vt dictum est supra parte ista.q.13.) est delegatus domini nostri Papæ, vt patet in c. Ne aliqui. de hæret. lib. 6. Et omnis delegatus potest subdelegare, & alteri plenarie committere vices suas, vt extra de offic. iudic. deleg. Super quæstionum.

2 Non tamẽ sic plenarie, quòd sicut inquisitor potest commissarium instituere, quòd ipse commissarius possit etiam alium commissarium substituere: nam subdelegatus nõ potest subdelegare.

Potest igitur inquisitor commissarium instituere, & eidem committere vt possit delatos vel suspectos citare, testes examinare, reos condemnare, & generaliter eidem committere plenarie vices suas.

3 Sed licet possit, attendat tamen quibus committit: nam in pluribus non sunt ita experti sicut inquisitores, nec ita reuerẽtur nec timentur; & ideo non committitur eis regulariter condemnatio relapsorum, nec impœnitentiũ: immo etiam raro quòd possint sentẽtias diffinitiuas ferre, nisi prius consultato inquisitore, cuius est processus etiam suorum cõmissariorum, quadam decentia defensare.

Cõdemnatio relapsorũ et impœnitẽtiũ reseruãda inquisitoribus.

4 Sed si inquisitor potest de iure communi vt delegatus, commissarijs suis committere plenarie vices suas, cur non & iure priuato? vt in priuilegiis Vrbani, Innocentii, Alexandri & Clementis summorum Pontificũ ad inquisitores. Et in c. Vt commissi. de hęret. lib. 6. conceditur eisdem inquisitoribus, quatenus possint committere citationes, te-

A stium examinationes, & sententiarum denuntiationes. Respondet Io. Andr. quòd propter prædictam decretalem, Vt commissi. olim dubitabatur à nonnullis, an inquisitor hoc posset: sed hodie non est dubium, quia est expressum in c. Multorum. §. verum. & in c. Nolentes. §. inquisitoribus. & §. nota rii. de hære. in clem. vbi expresse committitur inquisitoribus substituere & commissarios ponere. no. de hoc Ioan. And. in c. Nolentes. allegato.

QVAESTIO XVI.

De ætate & conditionibus Vicarii inquisitoris.

Campeg. ad Zach. de heret. cap. 30. pag. 223. Schol. 81

SExtadecima quæstio est, Inquisitoris vicarius, seu commissarius cuius debet esse conditionis, & præsertim ætatis?

Respondemus, quòd debet esse vir literatus, constans & firmus, multum circumspectus, fideique zelator feruidus, vt literatura atque sciẽtia sciat discernere inter lepram & lepram, heresim & hæresim, catholicam veritatem & hæreticam prauitatem, vt constanter aduersitates & labores toleret patienter, nec trepidet, sed constanter & viriliter negotia fidei exequatur, vt circũspectione sit prouidus atque prudens, & sciat prouidere quomodo & qualiter sit agendum, & vt fidei zelo & feruore sit deuotus, ac sub spe mercedis æternæ negotia fidei deuotius exequatur.

C

D Quantum vero est de ætate, non est in iure expressum de ipso cõmissario, quamuis de inquisitore ꝙ debet attingere quadragesimũ annum, in c. Nolentes. de hære. in clem. Glo. tamen Io. And. ibi habet, ꝙ idem de cõmissario putat; sed si ipse putat, non sequitur, ꝙ alii putent, nec ꝙ ita sit, cũ iure nõ sit cautum.

QVAESTIO XVII.

De destitutione commissarii inquisitoris.

E

Summarium.

1 *Vicarium inquisitoris amouere non possunt prælati ordinis.*
2 *Electio personę inquisitoris cur sit prelatis cõmissa.*
3 *Verba canonis non sunt in pœnalibus extendenda.*
4 *Locus à maiore non habet semper locũ in iure.*
5 *Vicarios & notarios inquisitorum mutare non licet prælatis.*
6 *Quales se præstare debeant prælati erga inquisitores, & contra.*

Deci-

Ymber in di. inquis. ver. Vicarius. Schol. 83

DEcimaseptima quęstio est, Vtrũ inquisitoris vicarium seu commissarium, possint Magistri seu priores Prouinciales ordinis Prædicatorum, vel ministri Generales seu Prouinciales ordinis Minorũ, infra eorum ordinem amouere?

Inquisitoris Vicariũ nõ possunt remouere eius prelati. Prima ratio.

1 Respondemus, ꝙ non. Nam eius est destituere, cuius est instituere: & omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. extra de re. iur. Magistrorum autem, Priorum prouincialium, seu Ministrorũ, non est vicarium seu commissarium inquisitoris instituere, sed solius inquisitoris, vt patet supra hac parte 3. q. 14. vbi de hoc quæritur: Igitur nec illorum præsidentium, sed solius inquisitoris est vicarium suum destituere.

Ad idem ratio alia

Et vltra, Delegati enim est subdelegare; & illius solius in officio, ad qđ est delegatꝰ. C. de iudicijs. A iudice. & extra de offi. iudi. dele. Super quęstionum. Inquisitor autem domini nostri Papæ est delegatus, vt patet in c. Ne ali qui. de hære. lib. 6. & non magistrorum, nec ministrorũ, nec priorum, vt patuit supra parte 3. q. 6. vbi de hoc quæritur. Igitur inquisitoris solius est sibi vicarium subdelegare, & subdelegatum tenere, & à subdelegatione, cum ei videbitur, reuocare.

Ratio 3. Electio personæ inquisitoris cur sit prę latis commissa.

2 Et amplius. Licet enim magistrorum, ministrorum, & priorum prouincialium sit personam inquisitoris eligere, vt patet in eorum priuilegiis & indultis; hoc ideo fit, quia pleniorem notitiam de idoneitate suorum fratrum videtur habere, quàm dominus noster Papa; & ideo commisit eisdem personam eligere, vt de hac causa patet in priuilegijs inquisitorũ Vrbani iiij. & Clemen. iiij. Catholicę fidei. & patuit supra hac parte tertia q. 11.

Supra pag. 88.

Nullam tamen potestatẽ seu iurisdictionem super dicto inquisitionis officio tribuit præsidentibus antedictis, vt patet expresse in priuilegiis. & q. prædictis, sed personæ ab eis electę, scilicet inquisitori, cuius tantũ est auctoritate apostolica vicarium sibi instituere, & subdelegare, in causa fidei procedere, inquirere, testes cogere & examinare, & sententiã cum diœcesano ferre. Sicut igitur prædicti præsidentes non possunt in causa fidei procedere, nec testes ad testificandum cogere, nec processus inquisitoris detruncare, nec reuocare, nec eius sententias mutare, nec testes prohibere ne deponant; sic nec possunt vicarios in officio instituere, nec institutos destituere, nec eis mandare ne procedant: quod si fecerint, tamquam impeditores officij inquisitionis, excõmunicationis mucrone eo ipso

A sunt percussi, in qua si steterint per annũ animo indurato, ex tunc sunt vt hęretici condẽnandi, vt patet in c. Vt inquisitionis officium. de hære. lib. 6. Et vltra hoc contra eos vt contra fautores hæreticorũ, per ipsos inquisitores est procedendum, iuxta priuilegiũ Vrbani iiij. & Clemen. iiij. Præ cunctis. in §. cæterum vero. quod habetur supra parte 2. Vicarium igitur inquisitoris instituere & destituere est inquisitoris solius, & non alterius nisi domini nostri Papę, qui habet super istum & illum plenitudinem potestatis. *Pag. 81.*

B

3 Nec valet quod allegatur ab eorum quibusdã, ꝙ eis cõmittitur potestas inquisitorem instituẽdi & destituendi, & cõsequenter eius cõmissariũ per locũ à maiori, quia cui conceditur qđ est plus, videtur & cõcedi quod est minus: Nã cõmissio facta alicui tantũ valet, quantũ verba sonãt, nec sunt verba extendẽda prę sertim in odiosis & pęnalibꝰ, quia odia restringi, fauores autẽ congruit ampliari. extra de reg. iur. In priuilegijs autẽ prædictorũ præsidentium, & commissionibus eis factis, & si fit mentio de inquisitoris destitutione, non tamen de destitutione eius vicarij; quare cum destitutio sit odiosa, non est ad vicarios extendenda.

Oppos. 1.

Authen. multo magis. C. de sacro. eccles.

c. Odia. de regul. iu. in 6.

C

4 Nec locus à maiori in iure habet locum. Si enim Papa aliquem delegat ad inquirendum de vita, moribus & regimine alicuius magistri vel ministri generalis cũ potestate etiam deponendi, de quibus est informatus seu deformatus, nulla facta mentione in cõmissione de prioribus, vel ministris prouincialibus, seu guardianis, nunquid poterit de eis inquirere ac eos deponere? nequaquam. Sic nec in proposito. Destitutio ergo dicti vicarij ad inquisitorem & non ad prædictos noscitur pertinere.

Locus à maiori an locũ in iure habeat adde Schol. 83. vt intelligas hoc dictũ qđ videt improbabile

D

Et vltra, Si enim dominus Papa male, sed vere informatus de malo regimine, vita, & moribus Archiepiscopi per eius bonos suffraganeos & Ecclesiæ zelatores, delegat aliquẽ vt inquirat de Archiepiscopo, cum potestate eum suspendendi vel deponendi, nulla facta mentione in literis delegationis de inquisitione, suspensione, seu depositione fiendis de suffraganeis antedictis, poterit ne delegatus agere ad suspensionem vel depositionem suffraganeorum prædictorum? nequaquam. sic & in proposito; cum in literis apostolicis prædictis præsidentibus directis fiat mentio tantũ de destitutione inquisitoris, & non eius vicarij; poterit illũ ex causa legitima & nõ voluntate libera deponere, vt habetur sup. parte ista 3. q. 10. sed nõ eius vicariũ: sed

Ratio. 4.

E

amoto inquisitore spirat statim potestas vicarij antedicti.

Oppos. 1. 5 Minusque valere videtur quod ab eorũdem quibusdam replicatur; quòd præsidentes prædicti possunt fratres suos de loco ad locum, ab officio ad officium transferre ad libitum voluntatis; quod nequaquam fieret, si non possent vicarios & commissarios inquisitorum destituere libera voluntate. Nam ab illo eodem, scilicet, à domino nostro Papa, cuius est religiones † condere, & approbare, & sustinere, & priuilegiare; à quo dicti præsidentes habent quòd præsideant, & quòd fratres eis subiaceant, ab eodem habent inquisitores, & eius commissarij, & fratres, qui antequam intrarent ordinem, habebant auctoritatem officium notariatus exequendi, ꝙ in causa fidei procedãt, inquisitor vt delegatus, & commissarius vt subdelegatus, & frater dudum notarius, si per inquisitorem fuerit requisitus, quòd sit eius notarius auctoritate tunc apostolica fultus, vt in c. Vt officium. §. ad conscribendas. de hære. lib. 6. Quare præsidentibus non licet eos in officio eis tradito impedire, eos de loco ad locum transferendo, vel de officio ad officium transmutando, per quod ipsi in causa fidei ne procedant, valeant impediri; nec ipsi dictis præsidentibus in huiusmodi sunt subiecti, sed domino nostro Papę; & ideo illi & non istis debent obedire. nam potius est obediendum maiori potestati, quàm minori. 11. q. 3. Qui resistit.

† Aliàs, cœdere.

Notarij inquisitorũ à prælatis non possunt amoueri.

6 Debent igitur præsidentes prædicti, inquisitores, eorum commissarios & socios ac notarios fouere, & causam omnem licitam præstare, vt tam salubre officium diligentius exequãtur, & ad contrarium nullatenus causam dare debent, Et etiam inquisitores, salua sui officij libera executione, fratribus materiam non pręstare, vt à sua obedientia resiliant salutari. Igitur illi & isti suis terminis sint contenti, cum sint insimul diuinis obsequijs mancipati.

Saluberrima admonitio.

QVAESTIO. XVIII.

De creatione notarii inquisitionis.

Decima octaua quęstio est, Vtrum inquisitor possit sibi notarium creare?

Respondemus quòd non, nec de iure communi, nec priuato, nec in priuilegijs inquisitorũ de hoc aliquid reperitur. Habeat ergo notarios publicos episcoporum, locorum, vel dominorum temporalium illarum terrarum vel regnorum, in quibus officium est sibi commissum, qui processus conficiant, & alia, quę ad negotia fidei pertinent, exequantur; vel petat à domino nostro Papa creari sibi tres vel quatuor, quos sibi nominauerit, in notarios; quod sibi non negabitur, qui auctoritate apostolica in partibus inquisitoribus traditis, negotia fidei exequantur; dummodo hoc tolerent dicti domini temporales, quod male libenter communiter faciunt: quare tutius est, cum notarijs episcoporum, locorum, vel dominorum temporalium illarum terrarum vel regnorũ, quòd processus fidei conscribantur.

Hodie secus p nouũ priuil. Campeg. ad Zãch. c. 9. et 11 Schol. 84

QVAESTIO XIX.

An inquisitor cogere possit ad exequendum tabellionatus officium clericos, & alias personas idoneas.

Decimanona quęstio est, Vtrum inquisitor, clericum seu religiosum etiã sacerdotem, alias notarium, vel alias personas idoneas, possit cogere ad exequendum tabellionatus officium, quo ad ea, quæ concernunt inquisitionis officium hæreticæ prauitatis?

Nicol. Arelat. de exec. nota 37. Io. Royas singul. 7. dec. 131. Schol. 85

Respondemus quòd sic, iuxta c. Vt officium. de here. lib. 6. §. ad conscribendas. vbi dicitur sic: Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in cõmisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officium pertinent, teneri districte præcipimus, cum per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse aut exercuisse noscũtur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione pręfati negotij fidei, fuit ab apostolica sede cõmissum, & in posterum cõmittetur, concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt & exercuerunt, quibusuis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiamsi ijdẽ fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercẽdi libere officium ipsum, quo ad præmissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis quocunque vallato munimine potestatem. Et eo. c. §. verum. dicitur sic: Volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prędicto, ipsum.

Pag. 65.

ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum præsentia per publicam (si commode potestis habere) personã, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Eadem verba habentur in priuilegiis prædictis Vrbani iiij.& Clementis iiij. Præ cunctis.§.verum.

Concordat textus in c. Quoniã, contra de probatio. Pag. 82.

QVAESTIO XX.

De sociis inquisitoris.

Summarium.

1 *Non potest inquisitor ad libitum sui ordinis fratres in socios assumere.*

2 *Sunt ei tamen à prælatis socij grati & idonei consignandi.*

3 *Ad Romanam curiam ire possunt inquisitores cum socio sine prælatorum ordinis licentia.*

4 *Gregorij xi. de hac facultate literæ.*

Campeg. ad Zach. cap. 31. pag 128 Schol. 86

Vicesima quæstio est, Vtrũ inquisitor possit sibi libere fratres sui ordinis in socios assumere, ad se associandum, cõmorandũ, & ad exequendum officium hæreticæ prauitatis, & cum eisdem procedere hinc & inde, etiam ad Romanam curiam, & ibi causas sui officij ducere, non habita nec petita sui ordinis præsidentiũ licentia speciali?

1 Respondemus duo. Primum est, ꝙ licet in c. Nolentes.§.notarij. de hæret. in cle. fiat mentio de sociis inquisitorum, & eorum cõmissariorum: tamẽ nec in iure communi, nec priuato inuenitur, ꝙ inquisitor † regulariter, nisi vt dicetur, possit sibi assumere, absque sui ordinis licentia socium, vel socios sui ordinis fratres ad se associandum, secum commorandum, & ad exequendum officium hæreticæ prauitatis.

† Alias, taliter.

2 Bene tamen inuenitur, ꝙ præsidentes eorum tenentur eis concedere socios, de quibus merito consolentur. Vnde in priuilegiis Vrbani iiij.& Clemẽtis iiij. directis prioribus ꝓuincialibus cõuẽtualib⁹, ac subprioribus & vicariis ordinis Prędicatorũ, dicit sic: Ne catholicæ fidei negotium dilectis filiis fratribus vestri ordinis, infra designatos eis limites, sedis apostolicæ auctoritate commissum, & in posterum committendum, ex personarum defectu contingat (quod absit) quomodolibet impediri, volumus & præsentium auctoritate vobis districte præcipiendo mandamus, quatenus tu fili prior prouincialis, singulis ex prædictis fratribus, singulos socios, fratres videlicet ipsius ordinis, prouidos & di-

Bononiae, habet au toritatẽ, marchi, inquisi., Inquisitoribus assi,

A scretos, ac eidem negotio congruentes, de quibus hi quibus consignati fuerint, merito valeant consolari, sublata difficultate qualibet, assignare procures; & nihilominus tam tu, quàm vos alij priores, subpriores conuentuales, ac vicarij, quotiens ab eisdem fratribus, quibus dictum est commissum negotiũ & committetur in posterum, fueritis requisiti, & dicto negotio fuerit opportunum; de aliis etiam fratribus eiusdem ordinis præter illos, qui eis in socios deputati fuerint, cum omni promptitudine prouidere curetis: ita ꝙ B pręfatum negotium, † nullum ex vestra negligentia suscipiat detrimentum.

gnari debet socij officio cõgruẽtes, et eis grati.

† In autographo ita: nullã ex negligentia vestra dilationẽ capiat, sed potius ex diligentia cõmuniũ suscipiat incrementum.

3 Secundum est, quòd confertur inquisitoribus libera potestas, ad curiam Romanam eundi ac morandi, & socium assumendi absque licentia sui ordinis, vt patet in literis Gregorij xj. impetratis per me inquisitorem fratrem Nicolaũ Eymerici, tenoris sequentis.

4 Ad perpetuam rei memoriam. Catholicę fidei negotium per Nosipsos promouere, & per alios promoueri facere (pro vt ad id tenemur) plenis desideriis affectantes, vniuersis & singulis Prædicatorum & Minorum fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis, C vbilibet constitutis, præsentibus & futuris veniendi libere ad Romanam curiam, & in eadem morandi cum vno socio sui ordinis, nõ obtenta, vel petita licentia quorumcumque suorum superiorum, seu prælatorum; & huiusmodi socium mutãdi, & alium de sua prouincia assumendi, & secum tenendi quotiens fuerit opportunum, non obstantibus quibuscunque prohibitionibus, seu cõstitutionibus eorundem prælatorum, seu capitulorum generalium, seu prouincialium, ordinum prædi D ctorum, quorumcumque tenorum existant, contrariis, plenam licentiam tenore præsentium impartimur.

DE EXCOMMVNICAtione inquisitoris, eius socij, & notarij.

QVAESTIO XXI.

Excommunicari ne posit inquisitor, & eius notarij ab Apostolicę E sedis delegatis.

Campeg. ad Zach. cap. 31. Schol. 87

Vicesima prima quæstio est, Vtrũ sedis apostolicæ delegatus, aut ab eo subdelegatus, conseruator, aut executor, à sede Apostolica deputatus, posit inquisitorem

rem,& eius notarios excommunicare?

Reſpõdemus ꝙ non,vt patet in literis prædictis domini Vrbani iiij.tenoris ſequentis.

Habentur ſup. pag.84.

Ne inquiſitionis negotium contra damnatam hæreſim prudentiæ veſtræ commiſſum, impediri(quod abſit) propter aliquorũ aſtutiam,vel etiam retardari contingat: vobis auctoritate præſentium indulgemus, vt nullus ſedis apoſtolicæ delegatus, vel ſubdelegatus ab eo conſeruator, aut etiam executor à ſede apoſtolica deputatus eadem, ſeu etiam deputandus,in vos,vel quatuor notarios ſiue ſcriptores veſtros,ſuper his vobis fideliter obſequẽtes, quamdiu in proſecutione huiuſmodi negotij vos & ipſi fueritis,poſſit excommunicationis,vel ſuſpenſionis,aut interdicti ſententiam promulgare, abſque ſpeciali mandato prædictę ſedis facientis plenã & expreſſam de hac indulgentia mentionem : decernentes irritum & inane, ſi ſecus fuerit attentatum.Nulli ergo,&c.

QVAESTIO XXII.

An inquiſitor abſque incurſu excommunicationis requirere poſsit Dominos temporales excommunicatos.

Gondiſal. de hęret. q.19.n.8. Schol.88

Viceſima ſecunda quæſtio eſt, Vtrum inquiſitor abſque incurſu pęnę excommunicationis,poſſit requirere dominos temporales,eorumque officiales excõmunicatos,quatenus iuxta officium ſuum præſtent ſibi auxilium & fauorem?

Relatum ſup. pag. 63. col. 2.

Reſpondemus ꝙ ſic,vt patet in c.Præſidentes.de hære.lib.6.vbi dicitur ſic: Præſidentes regimini alicuius regni, prouinciæ, ſiue loci (licet excommunicati,vel de facto tantum,& non de iure iuriſdictionem habentes,ac eorũ officiales ad requiſitionem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum, aut inquiſitorum hæreticæ prauitatis non valentium ſine moræ diſpendio,vel negotij periculo, recurſum habere ad ſuperiores,qui legitime in locis ipſis poſſint iuſtitiam exequi) poſſunt & debẽt contra hæreticos,credentes,fautores,receptatores, & defenſores eorum,iuſtitiam & ſuum officium exercere.Nec requirentes huiuſmodi excommunicatos, propter hoc ſentẽtiam excommunicationis,incurrunt. Non tamen pręſidentibus prælibatis, vel officialibus eorundem, propterea in aliis caſibus intelligatur conceſſum aliquid,vel permiſſum.

A

QVAESTIO XXIII.

An inquiſitor & eius ſocius ſe mutuo abſoluere poſsint ab excommunicatione.

Campeg. ad Zach. cap. 31. Schol.89

Viceſima tertia quęſtio eſt,Vtrũ inquiſitor,ac eius ſocius, ſi forſan recognouerint ſe eſſe excommunicationis vinculo innodatos,aut etiam irregularitate ligatos,poſſint ſe mutuo abſoluere,& in irregularitate etiam diſpenſare.

B

Reſpondemus ꝙ ſic, vt patet in literis Vrbani iiij.tenoris ſequentis.

Pag.84 Inquiſitor à ſocio ſuo põt abſolui ab excõm. et diſpẽſari ab irregularitate, & vice verſa.

Vt negotium fidei valeatis liberius promouere,vobis auctoritate præſentium indulgemus,vt ſi vos, & fratres veſtri ordinis ſocios veſtros, excommunicationis ſententiã, & irregularitatem incurrere, aliquibus caſibus ex humana fragilitate contingat, vel recolatis etiam incurriſſe : quia propter iniunctum vobis officium ad priores veſtros de leui ſuper hoc recurrere non poteſtis, mutuo vos ſuper his abſoluere, iuxta formam Eccleſiæ,& vobiſcum auctoritate noſtra diſpenſare poſſitis in caſibus in quibus dictis prioribus,vt dicitur, eſt ab apoſtolica ſede conceſſum.Nulli ergo,&c.

C

QVAESTIO XXIIII.

Quibus caſibus inquiſitores excommunicationem Papæ reſeruatam incurrant.

D

Summarium.

1 *In tribus caſibus excommunicationem Papę reſeruatam incurrunt inquiſitores.*
2 *Si contra iuſtitiam & conſciẽtiam ex odio,vel amore omittant procedere,&c.*
3 *Si modis illicitis pecunias extorqueant.*
4 *Si bona eccleſiæ ob delictum clericorum ſcienter fiſco applicent.*

Caieta. in ſum. ver. Excõica tio.caſu.3 et 4.Sch. 90.

E

Viceſima quarta quęſtio eſt,Vtrũ ſint aliqui caſus ſpeciales excommunicationis, à quibus inquiſitor non poſſit abſolui ſi incurrat, niſi per dominum noſtrum Papam.

1 Reſpondemus ꝙ ſic:& ſunt tres,vnus qui ponitur in c.Multorum.§.verum.de hæret.in clem.vbi dicitur ſic.

Pag.70 col.2.

2 Verum & infra. Quòd ſi odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu

obtentu, contra iustitiam, & conscientiam suam omiserint contra quemquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate: aut obtentu eodem, prauitatem ipsam, vel impedimentum officij sui alicui imponẽdo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus, aut superior, suspensionis ab officio per triennium; alij vero excommunicationis sententias, eo ipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem nequeant (præterq̃ in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa) absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

Pag.71. 3 Alij casus duo ponuntur in c. Nolentes. §. et tam ipsorum de hæret. in cle. vbi dicitur sic: Et tam ipsorum, quàm episcoporum, seu capitulorum sede vacante, super hoc deputatis commissariis quibuscunque, districtius iniungentes, ne prætextu officij inquisitionis, quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant:

4 Nec scienter attentent, ecclesiarum bona ob clericorum delictum, prędicti occasione officij, fisco etiã ecclesiæ applicare. Quòd si secus in his, vel eorum altero fecerint, excõmunicationis sententię eos subiacere decernimus ipso facto: A qua non possint absolui preterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plene satisfecerint de pecunia sic extorta. Nullis priuilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris.

CONTRA QVOS POTEST procedere inquisitor.

QVAESTIO XXV.

An inquisitor uel quisquam alius procedere posit contra Papam deprehensum in hæresi.

Vmber. iudi. inquisi. ver. Papa. nu 6. Siman. catho. insti. tit. 12. nu. 13. Scho. 91.

Vicesima quinta quæstio est, Vtrũ inquisitor, vel quis possit procedere cõtra Papã deprehensum in hæretica prauitate?

Respõdemus, ꝙ inquisitor nõ: q̃a delegatus eius est, & cõsequẽter inferior; inferior aũt in superiorẽ non habet potestatem, vt 22. dist. Inferior. & ff. ad Trebel. l. Ille à quo. Quis autem sit illius iudex, vel generale concilium, vel Cardinalium consistorium, A nihil ad præsens negotium: sed de hoc vide Archi. in c. In fidei. de hæret. lib. 6. in prin.

QVAESTIO XXVI.

An inquisitor posit procedere contra officiales Papæ.

Lucer inqui. ver. inquisitor num. 6. Schol. 92

Vicesima sexta quæstio est, Vtrũ inquisitor posit procedere, cõtra officiales, seu nuntios domini nostri Papæ, si deferãtur B de hæretica prauitate?

Respondemus ꝙ non; vt patet in literis domini Ioan. xxij. tenoris sequentis: Cum Matthæus de Põtiniano ordinis Prædicatorum, *Pag.78* inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra, & apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis in dilectum filium magistrum Guillermum de Baleto Archidiaconum Foroliuien. capellanum nostrum, campaniæ maritimæque rectorem, C excommunicationis sententiam, inconsultis motibus non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes de cætero talium† præsumptionibus obuiare: vniuersis & singulis tam ordinariis quàm delegatis iudicibus, ac inquisitoribus prauitatis eiusdẽ, & aliis vniuersis & singulis quacumque auctoritate fungãtur, auctoritate apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & apostolicę sedis officiales, vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione, vel causa, absque nostra, & aposto D licæ sedis licentia speciali, eis per sedis ipsius literas concedenda, plenã faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant, aut in eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis, vel suspẽsionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, quicquid contra inhibitionem & mãdatum huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamen ꝙ diœcesani & inquisitores prædicti super his quæ negotium tangunt fidei, E alij vero super his quæ rem tangunt, vel publicam, vel priuatam, siue ordinarij, siue delegati quacũque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebite forsan attentatum extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datũ Auin. xij. Cal. Ianuarij. Pontificatus nostri, anno vndecimo.

† Aliàs, præsumptorib'.

QVAE-

QVAESTIO XXVII.

An inquisitor procedere posit contra episcopos.

Gödissal. de hæret. q.7.n.15. Carer. de hær.n.74 Schol.93

Vicesima septima quæstio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra episcopos & prælatos alios superiores super hæretica prauitate?

Respondemus quod non: vt patet in c.Inquisitores. de hæret.lib.6.vbi dicitur sic: Inquisitores hæreticæ prauitatis, ab apostolica sede, seu alio, vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commissionis apostolicæ, quod hoc possint, contineatur expresse. Si tamen inquisitores ipsi, episcopos, vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreseos cõmisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare. *Pag.67.*

QVAESTIO XXVIII.

An inquisitor posit procedere contra religiosos exemptos.

Carer. de hær.n.85 Schol.94

Vicesima octaua quæstio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra religiosos exemptos, & præsertim contra Prædicatores & Minores, & maxime inquisitor de ordine Prædicatorum, contra fratrem Minorem: & inquisitor de ordine Minorum, contra fratrem Prædicatorem.

Respondemus quod sic: vt patet in c. Vt officium. §. denique. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Denique ut circa præmissa plene vobis & singulis vestrũ coertionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas; volumus ut ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio brachii secularis: contradictores per censurã ecclesiasticã, appellatione postposita, compescendo: Non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis, quibuscunque personis cuiusuis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, communitatibus vel vniuersitatibus ciuitatũ & locorum, specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expresione vel forma, à memorata sede concessis, vel in posterũ cõcedẽdis, cũ ex huiusmodi vel aliis priuilegiis *Pag.65.* *Inquisitor procedere potest cõtra exemptos.*

A vel indulgentiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi.

Et in c. Accusatus. de hęre. lib. 6. in fine, vbi dicitur sic: Religiosi etiam sunt immurationis pœna, vel alia grauius puniendi quàm seculares: si inuenti fuerint in hæresi vel consimilibus deliquisse. Eadem verba habentur in priuilegiis Alexandri iiij. & Vrbani iiii. quod supra habetur, etiam magis expresse, in literis Clementis, Alexãdri, & Vrbani iiij. in quibus de hoc dicitur sic: Denique vt circa præmissa plene vobis & singulis vestrum, B coertionis expedita & iuiolabilis adsit auctoritas, volumus vt ea omnia viriliter exequamini; inuocato (si opus fuerit) auxilio brachii secularis: contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: Non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis quibuscunque personis cuiusuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, & præsertim Cistercien. Prædicatorum, & Minorum, seu Eremitarũ, siue communitatibus, &c. Sequitur generalis C clausula sicut prius. Et si inueniantur literæ Clementis iiii. quod Prædicator nõ inquirat cõtra fratrem Minorem, & econtra, per eundẽ fuerunt postmodum reuocatæ, & post per Bonifacium viii. in Sexto. *Pag.64* *Pag.83*

QVAESTIO XXIX.

An inquisitor procedere posit contra sacerdotes.

D Vicesima nona quæstio est, Vtrum inquisitor posit procedere contra sacerdotes?

Respondemus quòd sic: vt supra patet. q. proxi. & in c. Accusatus. §. sacerdotes. extra de hæret. vbi dicitur sic: Sacerdotes insuper & alii clerici, qui negotium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes, de celanda veritate, vel dicenda E falsitate, seu eos indebite liberando, inuenti fuerint impedire (cum non sit dubium eos ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis,) per inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quàm aliàs prout culpa exegerit delinquentis. Eadem verba habentur in priuilegiis prædictis Alexandri iiii. & Vrbani iiii. quæ sunt supra.

Quæstio

QVAESTIO XXX.

A

An episcopus uel inquisitor procedere posit contra alium inquisitorem.

Trimber. in ci. inquis. ver. epi scop. n. 2. Schol. 95. Nec eps nec inquisitor pot cotra inq sitore pro cedere.

TRicesima quæstio est, Vtrum episcopus vel inquisitor possit procedere cõtra alium inquisitorem delatum vel suspectum de hæretica prauitate?

B Respondemus, quòd episcopus non: quia episcopus (vt supra dictum est) inferior est. Nec etiam inquisitor, quia par est: Inferior autem in superiorem, & par in parem non habent dominium. 21. dist. Inferior. Et etiam ipse inquisitor est officialis, vel saltem nuntius domini nostri Papæ: quia delegatus eiusdem, vt patet in c. Ne aliqui. de hæret. lib. 6. contra officiales autem & nuntios domini nostri Papę non possunt episcopus & inquisitor procedere, vt patet supra parte secunda, in extrau. domini Ioan. xxij. Cũ Matthæus. C vbi reprehenditur inquisitor, quia processerat contra G. capellanum domini nostri Papæ, vbi dicitur sic:

Pag. 78.

» Nos volentes de cætero talium præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis tam ordinarijs quàm delegatis iudicibus ac inquisitoribus prauitatis eiusdem, & alijs vniuersis & singulis quacunque auctoritate fungantur, auctoritate apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & apostolicę sedis officiales vel nuntios aut ipsorum aliquem, quauis occasione vel causa absque nostra & apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquomodo præsumant, aut in eos vel ipsorum aliquem excõmunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane quidquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari.

E Crederem tamen, quòd sicut ibidem dicitur de officialibus & nuntijs domini nostri Papæ, & de episcopis dicitur in c. Inquisitores. quòd inquisitores non possunt procedere contra eos, sed possunt & debent se plenius informare, & significare domino nostro Papæ: quòd ita posit fieri in proposito, quòd informent se, & significent domino nostro Papæ.

QVAESTIO XXXI.

An inquisitor posit procedere contra reges et omnes laicos indistincte.

Carreri de hæreticis nu. 85. Schol. 96

TRicesima prima quęstio est, Vtrũ inquisitor possit procedere contra principes, & omnes laicos indistincte in hęresi irretitos, suspectos, vel diffamatos?

Respõdemus ꝙ sic: vt patet in c. Vt officiũ. §. denique. de hære. lib. 6. sæpius alleg. ibi: "Cuiuscunque sint conditionis, dignitatis vel gradus: Patet etiam in literis Clementis, & Vrbani iiij. quæ incipiunt: Præ cunctis. in quibus eadem clausula est inserta, vt visum est supra q. 28. Consulerem tamen, vt contra reges & regales personas publice non procederent inquisitores: sed vt cautius & tutius negotium fidei posit agi, informaretur primitus dominus noster Papa, vt procederetur eius consilio & mandato, & secundũ modum, quem ipse decreuerit obseruandum.

Supra pag. 81.

QVAESTIO XXXII.

An inquisitor cogere posit ciuitatum rectores ad iurandum de defendenda Ecclesia contra hæreticos.

Siman catho. insti. ti. 23. n. 8 Schol. 97

D TRicesima secunda quęstio est, Vtrum inquisitor possit & debeat in speciali procedere, contra comites, barones, potestates, capitaneos, balliuos, ac ciuitatum & locorum consules & rectores, quatenus iurent coram eo de defendenda Ecclesia contra hæreticam prauitatem?

Respondemus, quòd iuxta c. Ad abolendam. §. statuimus. de hære. & in c. Vt officium. §. statuimus. de hæret. lib. 6. omnes prędicti tenentur ad requisitionem episcoporum vel inquisitorum, iurare Ecclesiam defendere contra hęreticos fideliter & efficaciter, bona fide iuxta posse & officium suum: & obseruare & obseruari facere toto tempore sui regiminis, in terris suo regimini seu iurisdictioni subiectis, constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorum filios & nepotes, à sede Apostolica promulgatas, ac etiam

ac etiam approbatas. Quòd si iurare noluerint, debet inquisitor procedere contra eos, secundum tenorem illorum capitulorum, & ad poenas ibi contentas in c. alleg. Ad abolendam. vbi dicitur sic: Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores & consules ciuitatum & aliorum locorum iuxta commonitionem episcoporum, præstito corporaliter iuramento promittat, quòd fideliter & efficaciter, cum ab eis fuerint requisiti, ecclesiam contra hæreticos & eorum complices adiuuabunt bona fide, iuxta officium & posse suum. Si vero id obseruare noluerint, honore, quem obtinent, spolientur: & ad alios nullatenus assumantur: eis nihilominus excommunicatione ligandis, & terris ipsorum interdicto ecclesiæ supponendis. Ciuitas autem, quæ his institutis duxerit resistendum, vel contra commonitionem episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio ciuitatũ, & episcopali se nouerit dignitate priuandam. In c. Vt officium. §. statuimus. dicitur ita: Statuimus insuper, vt potestas, capitaneus, seu rector vel consules, seu quiuis alij, qui ciuitati præsunt, vel loco alteri ad præsens, aut præerunt in futurum, ad requisitionem dioecesanorum vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ prauitatis, iurent præcise attendere inuiolabiliter, & obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tẽpore sui regiminis in terris suæ iurisdictioni, regiminiue subiectis cõstitutiones contra hæreticos, credẽtes, receptatores, fautores & defẽsores eorum, ipsorũque filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas: quas qui iurare noluerit & seruare, vt infamis & tamquam hereticorum fautor, ac de fide suspectus officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius potestas, capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo, aut de cętero in aliquã dignitatem vel officium publicum vlterius assumatur: & quę vt potestas, balliuus, cõsul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

Pag. 58. col. 1.

Relat. supra pag. 66. col. 1.

QVAESTIO XXXIII.

De iuramento a Dominis temporalibus præstando in initio officii de extirpandis hereticis.

Conciliũ Biterri se. c. 32. Repertoriũ verbo, iuramentũ.

TRicesima tertia quæstio est, Vtrũ inquisitor debeat cõpellere seu monere dominos temporales, perpetuam vel tẽporalem iurisdicionem habentes, quatenus A in eorum nouitate antequam eorum officiũ exequantur, iurent coram inquisitore hæreticos per Ecclesiam denotatos pro viribus à suis terminis extirpare?

Respondemus quòd sic; iuxta c. Excommunicamus itaque. de hære. §. moneantur. vbi dicitur sic: Moneantur autem & inducantur, & (si necesse fuerit) per censuram ecclesiasticam compellantur seculares potestates, quibuscunque fungantur officijs, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei pręstent publice iuramentum, B quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus extirpare studebũt: ita quòd amodo quandocunque quis fuerit in potestatẽ siue perpetuam siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. hæc ibi: & non solum in sua nouitate: immo semper, vt patet in c. Ad abolendam. §. statuimus. de hære. & c. Vt officium. §. statuimus. de hære. lib. 6. & patet expresse sup. parte ista tertia. q. 32. proxima.

Pag. 61.

C

QVAESTIO XXXIIII.

An inquisitor cogere posit ad reuocandum statuta impedientia officium sanctę inquisitionis.

TRicesima quarta quæstio est, Vtrũ inquisitor possit procedere contra dominos temporales, seu eorum officiales condentes statuta, per quę inquisitionis negotiũ seu officium, D directe vel indirecte impediatur, seu quomodolibet retardetur?

Campeg. ad Zanc. de haer. cap. 31. Schol. 9.

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Statutũ. de hære. li. 6. vbi dicitur sic: Statutũ ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis heretice prauitatis directe vel indirecte (ne in eo libere procedi valeat) contigerit impediri, vel quomodolibet retardari, nullius existere firmitatis, ipsiusque ciuitatis vel loci dominũ, potestatẽ, capitaneũ, consules vel rectores, per quem vel quos eadem ciuitas seu locus regitur, quocunque nomine censeantur, ad statutũ huiusmodi loci E dioecesano vel ei⁹ vicario, aut inquisitori seu inquisitoribus labis præfatæ sine moræ dispẽdio exhibendum: & si tale inuentũ fuerit, reuocandũ omnino, vel saltẽ eatenus moderandũ, ꝙ per illud inquisitionis processus nõ impediantur, vel aliqualiter retardentur: per cẽsuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

Pag. 64. col. 2.

Statuta, quę offi. inquisitionis impediunt, reuocari debent.

QVAE-

QVAESTIO XXXV.

An inquisitor procedere posit contra Dominos temporales negantes ei debitum auxilium.

Summarium.

1 *Domini temporales requisiti ab inquisitore, tenentur illi parere in captione hereticorum, &c.*
2 *In mittendo captos ad loca designata intra districtum dominij eorum:*
3 *Et in recipiendo sibi relictos, ac puniendo debita pœna:*
4 *Nec possunt de hoc crimine cognoscere, uel iussu inquisitoris captos liberare:*
5 *Neque eius iudicium, sententiam, vel processum vllo modo impedire.*

Carreri. de heret. nu. 93. Vmber. iud. inqu. ver. Domini tēp.

TRicesima quinta questio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra dominos temporales, & eorum officiales, qui requisiti per eundē, non iuuant eum iuxta posse & officium suum; seu eidem non obtemperant prout debent?

Pag. 67 col. 2. Respōdemus quòd sic; vt patet in c. Vt inquisitionis. de herẹt. lib. 6. vbi dicitur sic: Vt inquisitionis. & infra.

» 1 Vniuersos seculi potestates & dominos » temporales, ac prouinciarum, terrarum ciuitatum, aliorumque locorum rectores quibuscunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus censeantur: requirimus & monemus vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis, et inquisitoribus hæreticę prauitatis à sede apostolica deputatis, aut in posterum deputādis, pareant & intendant in hẹreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti:
» 2 Et vt prẹfatas personas pestiferas in potestatē seu carcerem epōrū, aut inquisitorū dictorū, vel ad locum, de quo ipsi vel aliquis ex eis mandauerint, intra eorūdem dñorū potestatē vel rectorum districtum ducant vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos à præfatis episcopis seu inquisitoribus, vel eorum aliquo deputatos sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotiū per ecclesiæ iudicium terminetur.
» 3 Vtque de hæresi à diœcesano episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus cōdemnatos, præfati potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorū officiales seu nuntij sibi

A relictos statim recipiant indilate animaduersione debita puniēdos: nō obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitię filiorum: cum tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quàm secundum legem imperialem appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum. «

4 Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, B eorundemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticum) quoquomodo cognoscant, vel iudicent, siue captos pro eodem crimine absque dictorum episcoporum siue inquisitorum, aut saltem alterius eorum licentia vel mandato a carcere liberent, aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano, vel inquisitoribus, seu inquisitore iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel alias diœ C cesanorum vel inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum directe vel indirecte impedire præsumant. «

5 Si quis vero de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis, contra prędicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis diœcesano episcopo, vel inquisitoribus incumbenti, se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire: necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommu- D nicationis se nouerit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

In literis vero Vrbani iiij. & Clemen. iiij. Prę cūctis. de hoc habetur sic: Cæterū, si forte (qđ non credimus) aliqui cuiuscunque conditionis huic negotio vobis cōmisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt nō possit procedi libere in eodē: immo nisi inquisiti seu requisiti id fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint E studiose, contra eos tamquam hæreticorum fautores, & defensores secundum sanctiones canonicas freti eadem auctoritate intrepide procedatis. « *Pag. 83.*

QVAESTIO XXXVI. A

An inquisitor posit procedere contra impedientes eius officium.

Condis. de heret. q. 19. nu. 5. & 6. Schol. 99

TRicesima sexta quæstio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra dominos temporales, eorumq; officiales, eius processum, iudicium, seu sententiam directe vel indirecte impedientes, seu retardantes; vel ad hoc præstantes auxilium, consilium, vel fauorem? B

Relat. supra fol. 68. col. 1

Respondemus quòd sic; iuxta c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. lib. 6. vbi dicitur sic: Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, corūdéq; officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticum) quoquomodo cognoscant, vel iudicent: siue captos pro eodem crimine, absque dictorū episcoporū, siue inquisitorū, aut saltem alterius eorundē licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionē sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel inquisitoribus, seu inquisitore iniunctam, prompte (prout ad suū spectat officium) facere seu adimplere detrectent, uel aliàs diœcesanorum aut inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum, directe vel indirecte impedire præsumant. Si quis vero de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis contra prædicta fecerit; aut præfato fidei negotio sæpefatis diœcesano episcopo, vel inquisitoribus incumbenti, se opponere forte prçsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire: necnō & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur. In literis vero apostolicis Vrbani iiij. & Clemen. iiij. Præ cunctis. §. cæterum, dicitur sic: Cæterum, si forte (quod non credimus) aliqui cuiuscunque conditionis huic negotio vobis cōmisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt nō posit procedi libere in eodē: immo nisi inquisiti seu requisiti illud fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiose, contra eos tamquam contra hæreticorum fautores, & defensores secundum sanctiones canonicas freti eadem auctoritate intrepide procedatis.

Pag. 83. col. 2.

QVAESTIO XXXVII.

An inquisitor in aliquo casu posit compescere quæstuarios.

Hodie quæstuarij sublati sunt, cōcilium Trident. sess. 5. c. 2. in fine. Vide Sch. 100

TRicesima septima quæstio est, Vtrum inquisitor posit & debeat in aliquo casu procedere contra quæstuarios prædicātes?

Respondemus quòd sic; vt patet in c. Vt officium. §. compescendi. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Compescendi præterea monitione præmissa per censurā ecclesiasticā appellatione postposita prædicatores quæstuarios (vbi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio quomdolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio; quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitatiua subsidia suppliciter petere ac indulgentiam, si forte habent exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate prçsentium facultatem. Idem habetur per omnia etiam de verbo ad verbum in literis prædictis apostolicis Vrbani, Clemen. & Alex. iiij. Præ cunctis. §. compescendi. C

Supra pag. 65

Pag. 83. col. 1.

QVAESTIO XXXVIII.

An inquisitor prohibere posit laicis disputare de fide.

TRicesimaoctaua quæstio est, Vtrum inquisitor posit excommunicare, vel aliàs procedere contra laicos de fide catholica disputantes publice vel priuate? D

Vide sup. 1. part. q. 10. pag. 58. & Schol. 5. & 23. part. 1.

Respondemus, quòd tales sunt excommunicandi, vt patet in cap. Quicunque. de hæret. lib. 6. §. inhibemus. vbi dicitur sic: Inhibemus quoque, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excōmunicationis laqueo innodetur. Eadem verba sunt in priuilegio Alexand. iiij. Nouerit vniuersitas, &c. de hoc habetur plenius supra parte prima, q. 10. Vtrum liceat de fide publice disputare. E

Pag. 62.

QVAE-

QVAESTIO XXXIX.

An inquisitor procedere posit contra aduocatos & notarios patrocinantes hæreticis, &c.

Siman. de hær. tit. 5 Lucer. inqui. ver. inquisitor. n. 22. Sch. 101.

TRicesima nona quęstio est, Vtrũ inquisitor posit procedere cõtra aduocatos, notarios, seu scriptores, præstãtes hæreticis, credẽtibus, receptatoribus, defensoribus, ac fautoribus eorũdẽ, patrociniũ vel iuuamẽ; & cõtra eos, seu alios homines, libros vel scripturas auctoritate apostolica, seu legatorum eius factas, in quibus processus facti contra prædictos, cõtinentur, & eos cogere quatenus tradant ei?

Respondemus ꝙ sic: & primo patet de notariis & aduocatis præstantibus prædictis patrocinium & iuuamẽ: vnde in c. Si aduersus. de hære. dicitur sic: Si aduersus vos terra consurgeret. & infra: Quia plus timeri solet quod specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur: vobis aduocatis, & scriniarijs firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defensoribus eorundem in aliquo præstetis auxilium, consilium, vel fauorem: nec eis in causis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrum patrocinium præbeatis, & pro ipsis publica instrumenta, vel scripta facere nullatenus attentetis. Quòd si contra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuæ vos decernimus infamiæ subiacere. Et secundo patet de habentibus processus, seu scripturas prædictas. vnde in c. Vt commissi. de hæret. lib. 6. dicitur sic: Vt commissi vobis. & infra: Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ ac processus per quoscunque auctoritate sedis apostolicæ, vel legatorum eius habiti contra hæreticos continentur. Idem habetur per omnia de verbo ad verbum in præfatis literis apostolicis. Clementis, Alexandri, & Vrbani iiij. Præ cunctis. §. necnon.

Pag. 59. *Aduocatis & notarijs, vetatur patrocinari hæreticis.* *Pag. 66, col. 2.* *Pag. 83, col. 1.*

QVAESTIO XL.

An inquisitor posit procedere contra scienter sepelientes hæreticos in loco sacro.

Eymer. infra. q. 118. & Sch. 102.

QVadragesima quæstio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra eos, qui hæreticos, credẽtes, receptatores, defensores, & fautores eorum præsumpserint scienter tradere ecclesiasticæ sepulturæ.

A

Respondemus ꝙ sic; iuxta. c. Quicunque. in prin. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: Quicunque hæreticos, credẽtes, receptatores, defensores, vel fautores eorum, scienter præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere: nec absolutionis beneficium mereantur nisi propriis manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi corpora damnatorum. & locus ille perpetua careat sepultura. Eadem verba habentur in priuilegio Alexandri iiij. Nouerit, &c.

B

QVAESTIO XLI.

An inquisitor posit procedere contra renuentes iurare in causa fidei, &c.

C

QVadragesima prima quæstio est, Vtrum inquisitor posit procedere contra illos, qui iurare coram eo de dicenda veritate in causa fidei requisiti, cõtumaciter renuerint?

Respondemus ꝙ sic; iuxta c. Excommunicamus itaque. extra de hære. §. adiicimus. vbi loquendo ꝙ testes compellantur iurare, sequitur sic: Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tamquam hęretici reputẽtur. De hoc Ioan. And. in nouella super eod. c. Iste enim est error Valden. qui dicunt iuramentum esse peccatum mortale: secus si dubitant iurare ex quadam honestate, tandem obtemperant. *Sch. 103.*

D *Refert Eym. p. 2 q. 14. uer. tertius error.*

QVAESTIO XLII.

An inquisitor posit procedere contra delatos, qui alio se transtulerunt, &c.

E *Videto in hanc q. Sch. 104*

QVadragesima secunda quæstio est, Vtrum inquisitor posit procedere contra eos, qui extra partes iurisdictionis inquisitori subiectas, domicilium transtulerunt, vel aliàs se absentarũt, delatos de hæretica prauitate; vel extra iurisdictionem inquisitoris delinquentes, in sua nunc existentes?

Respondemus ꝙ sic: iuxta c. Vt commissi. in prin.

in prin. & iuxta c. Cum contumacia. de hæreti.lib.6.In c.Vt commissi.dicitur sic: Vt cōmissi.& infra: Et contra illos quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hęresis crimen constiterit commisisse (licet ad alias partes se transferendos duxerint)procedendi. Idem habetur per omnia de verbo ad verbum in præfatis literis apostolicis.Clementis,& Vrbani iiij.Præ cunctis.§.etiam cōtra illos.In c. Cum contumacia.dicitur sic: Cum contumacia(in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionē adiiciat vehementem, si suspectus de hæresi vocatus à vobis vt de fide respondeat, excōmunicationis vinculo(pro eo, ꝙ parere subterfugit, aut cōtumaciter se absentat)per vos fuerit innodatus: quam si per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur. Etiam potest procedere contra eos, qui licet extra iurisdictionem inquisitoris istius deliquerint, nunc autē in sua sunt: quia hæreticus vbi inuenitur, ibi cōuenitur. ad hoc Ioan.And.in c.Vt commissi. in prin.

Pag.66, col.2. — *Pag.63.*

QVAESTIO XLIII.

An inquisitor possit procedere contra mortuos.

Vide īfra q. 121. Zanch.c. 24.nu.5. & plene. Sch. 105

QVadragesima tertia quæstio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra mortuos, qui ante mortem, vel post delati sunt eidem de hæretica prauitate?

Respondemus ꝙ sic, iuxta c. Filij.de hære. lib.6.vbi dicitur sic: Filij vel hęredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent secundum pessimam consuetudinē eorundem; sicque viam fuerint vniuersę carnis ingressi, ad probandum ꝙ ipsi defuncti consolationem illam: immo verius desolationem non sanę mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam(cum tamē moris sit vt dicitur apud eos, ꝙ nullū taliter consoletur, qui non sit sanæ mentis, & memoriā habeat ordinatam) admitti non debent, si dum viuebant diffamati erant de hæresi, vel suspecti: aut legitime constiterit ꝙ sanæ mentis existentes, huiusmodi hæreticos petierūt: alioquin admitti poterunt prędicti filij, vel hæredes ad probandum pręmissa: non tamē per vxores filios familiares, vel de suis aliquos; sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores. Idem habetur de verbo ad verbum in literis prædictis apostolicis
A Vrbani & Alexandri iiij. Olim. & in c.Accusatus.§.in eo vero.de hære.lib.6.De hoc plenius Archidiaconus sup c.Filij.de hær.lib.6.

Pag.62. — Antoni9 Gome. tom.3. variar. reso.c.1. nu.71.

QVAESTIO XLIIII.

An inquisitor possit procedere contra Blasphemos, Sortilegos, Necromanticos,&c.

Vide Schol.48 & seq.p. 2.Tabiē. sem ī sū. verb. inquisitor. §.28.29. et multis sequent.

B QVadragesima quarta quæstio est, Vtrum inquisitor possit procedere contra blasphemos, sortilegos, necromanticos, per annum excommunicatos, apostotas, schismaticos, neophitos ad priorem perfidiam reuersos, Iudæos, & infideles cæteros, in terris Christianorum conuersantes, dęmones inuocantes, seu aliàs fidem catholicam peruersis dogmatibus corrumpentes?

Respondemus, ꝙ ad hoc responsum est in
C secunda parte in 41.q.& sequentibus, in qua de his sunt formatæ specialiter quæstiones: videantur ibi.

QVAESTIO XLV.

Contra quos generaliter ex officio suo possit Inquisitor procedere.

Tabiēsis in sum. verbo, inquisitor. §.28.29.

QVadragesima quinta quæstio est, Inquisitor contra quos
D generaliter ex suo officio potest procedere, & tenetur?

Respōdemus, ꝙ potest procedere contra de hæresi suspectos, de hæresi diffamatos, hæreticos, credentes, receptatores, defensores, fautores, ac officij impeditores, ac directe, vel indirecte retardatores.

De hæreticis, credētibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus hæreticorum, habetur in c.Excommunicamus itaque. in §.
E credentes.de hæret. Sed de omnibus his, ac etiam de diffamatis, & suspectis, habetur expressius in c. Vt officium.in prin.de hære.lib. 6.vbi dicitur sic: Vt officium inquisitionis cōtra hæreticos in prouincia, in qua vobis idē officium est commissum, auctoritate apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vbique in præfata prouincia simul, vel separatim, aut singulariter, (prout negotij vtilitas

Pag.65

„ vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi, vel suspectos iuxta sanctiones canonicas, (hominum metu diuinoque timore postposito) procedatis. De impeditoribus officij, seu retardatoribus, habetur in literis Clementis, & Vrbani iiij. quæ incipiunt: Præ cunctis. in §. cæterum. vbi dicitur sic: Cæterum, si forte (quod non credimus) aliqui cuiuscunque cō ditionis huic negotio vobis commisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt nō possit procedi libere in eodē: immo nisi inquisiti, seu requisiti id fouerint, & iuxta officiū & posse suū singuli iuuerint studiose contra eos tamquam hæreticorum fautores & defensores, secundum sanctiones canonicas freti eadem auctoritate intrepide procedatis.

Cōtra impeditores officij. ad de sup. 2. p. q. 54. & 56.

DE MODO PROcedendi.

QVAESTIO XLVI.

An inquisitores plures in eadem prouincia delegati procedere possint unus sine altero.

Ancharanus in c. Vt officiū. nu. 1. de heret. lib. 6. Carrerius de hæret. nu. 69. et 94 & Scho. 106.

Quadragesima sexta quęstio est, Vtrum vnus inquisitor possit procedere sine alio inquisitore, quādo sunt duo in eadem prouincia, & sunt communiter, auctoritate apostolica delegati?

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Vt officium. in prin. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: „ Vt officium inquisitionis contra hæreticos in prouincia, in qua vobis idem officium est commissum auctoritate apostolica positis efficacius adimplere, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus vbique in præfata prouincia simul, vel separatim, aut singulariter, (prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum: necnon contra infamatos de hæresi, vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuinoque timore postposito) procedatis.

A

QVAESTIO XLVII.

An inquisitor sine episcopo, & episcopus sine inquisitore procedere posit.

Summarium.

1 *Quatuor per se potest episcopus sine inquisitore & contra, citare, arrestare, &c.*

2 *Et tria non potest vnus sine altero: & quæ.*

B Quadragesima septima quæstio est, Vtrum inquisitor posit procedere sine episcopo siue diœcesano ordinario, & episcopus sine inquisitore? *Zanch. de here. c. 8. num. 4. Sch. 107.*

Respondemus ꝙ sic; nisi in tribus casibus, in quibus vnus sine alio non potest, vt patet in c. Multorum. in princ. de hæret. in clem. vbi dicitur sic:

1 „ Multorum querela. & infra. Vt negotium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdē labis indago solemnius, diligentius & cautius peragetur, ipsum tam per diœcesanos episcopos quàm per inquisitores à sede apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri, sic ꝙ quilibet de prædictis, sine alio citare possit & arrestare: siue capere, ac tutę custodiæ mācipare: ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius conscientiam oneramus, D Necnon inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio secundum Deum & iustitiam viderit expedire. *Pag. 69 col. 1.* *Quæ possit eps sine inquisitore et inquisitor sine epo.*

2 Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur: vel tormentis exponere illos: aut ad sententiam procedere contra eos episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante capituli super hoc delegato: si sui ad inuicem copiam habere valeant, intra octo dierum spatium, postquam E seinuicem requisierint, non valebit: & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. Quòd autem vnus sine alio procedere ad sententiam non posit ante istam Clementinam iam erat cautum in c. Per hoc. de hæret. lib. 6. sed perfectius habetur hic in c. Multorum. allegato. *Et quæ non posit vnus sine altero.*

QVAE-

QVAESTIO XLVIII.

A

An sententiam pro delato diffinitiuam ferre posit episcopus sine inquisitore, & contra.

Summarium.

1 *Sententiam absolutoriam ferre potest episcopus sine inquisitore; & versa vice, inquisitor sine episcopo.*

2 *Quid de antiquo iure poterant episcopus & inquisitor.*

3 *Idem cum Eymerico tenent Ioan. And. et Paulus.*

Carre. de haeret. nu. 72. Scho. 108.

QVadragesima octaua quaestio est, Vtrum inquisitor possit procedere sine episcopo, & episcopus sine inquisitore, ad sententiam diffinitiuam, quando est ferenda pro delato, & non econtra?

B

Sñiam pro delato ferre potest inquisitor sine epõ, & contra.

1 Respondemus ꝙ sic; iuxta c. Multorum. de haeret. in cle. & in q. supra proxi. alleg. Nã exponendo tres casus, in quibus non potest vnus sine alio, vt dictum est, dicit sic: Duro „ tamen tradere carceri siue arcto, qui magis „ ad penam, quàm ad custodiam videatur, vel „ tormentis exponere illos, aut ad sententiam „ procedere contra eos, &c. Ergo sicut vnus sine alio potest tradere carceri, qui non magis ad poenam, quàm ad custodiam videatur, & fit quotidie: ita procedere potest ad sententiam pro eis: quia à iure veteri nõ recedimus, nisi in quantum inuenitur expressum in iure nouo.

C

L. sancimus. C. de testa.

2 De iure autẽ antiquo vnus poterat per totum sine alio: de iure autem nouo sunt expressi tantum tres casus praedicti, in quibus non potest vnus sine alio, de quorum numero non est iste de quo quaeritur: igitur remanet ius antiquum, per quod vnus potest sine alio.

D

3 Istius intentionis est Ioan. And. in c. supra alleg. Multorum. in verbo, contra eos. Paulus etiam idem dicit super eodem c. & ver. Zenzellinus nihil dicit, nec Guillermus de Montelaud. in gl. suis.

QVAESTIO XLIX.

An episcopus et inquisitor posint procedere ad sententiam alter sine altero, quando nequeunt uel nolunt in eundem locum conuenire.

Summarium.

1 *Episcopus & inquisitor poßunt sibi mutuo vices suas cõmittere in his, quae neuter per se potest.*

2 *Debet vnus alterum requirere quando simul cõuenire nolunt.*

3 *Quot diebus vnus alterum expectare debeat.*

Tabiẽsis in sum. verbo, inquisitor. §. 5. Simã. cath. insti. tit. 34. nu. 38.

QVadragesima nona quaestio est, Vtrum inquisitor possit procedere ad sententiam sine episcopo, & episcopus sine inquisitore: quando non possunt, vel nolunt personaliter ad eundem locum inuicem conuenire?

1 Respondemus ꝙ si non possunt, aut nolunt personaliter adinuicem conuenire, potest vnus alteri committere vices suas: vel mittere commissarium, seu vicarium: vel suũ significare per literas consilium & assensum.

2 Quòd si noluerint, vnus requirat alium, quatenus infra octo dierum spatium adueniat, vel substitutum, vel suum mittat consilium & assensum. ita habetur in c. Multorũ. de haeret. in cle. ibi in clausula allegata supra in proxi. q. dicitur ita:

3 Duro tamen tradere carceri siue arcto, „ qui magis ad poenam quàm ad custodiam vi„ deatur: vel tormentis exponere illos, aut ad „ sententiam procedere contra eos episcopus „ sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo „ dioecesano, aut eius officiali, vel episcopali „ sede vacante capituli super hoc delegato: si „ sui adinuicem copiam habere valeant intra „ octo dierum spatium, postquam se inuicem „ requisierint, non valebit. Et si secus praesum„ ptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso iure. „ Verum si episcopus, vel eius capituli (sede va„ cante) delegatus cum inquisitore, aut inqui„ sitor cum altero eorundem propter praemis„ sa nequeat, aut nolit personaliter conueni„ re, posit episcopus, vel eius, seu capituli (se„ de vacante) delegatus inquisitori, & inquisi„ tor episcopo, vel eius delegato, seu sede va„ cãte, illi, qui ad hoc per capitulum fuerit de„ putatus super illis committere vices suas, vel „ suum significare per literas consilium & „ consensum.

E

QVAESTIO L.

Quid agendum cum episcopus & inquisitor discordant.

Rep. ver. eps. §. qñ episcopus Sch. 109.

QVinquagesima queстio est, Vtrũ inquisitor sine dioecesano episcopo, vel episcopus sine inquisitore possit procedere ad sententiam, quando non possunt

sunt adinuicem concordare, vel tunc in casu huiusmodi quid agendum?

Respondemus quòd non, sed tunc negotium bene instructum vterque † destinet domino nostro Papę. Ita habetur in c. Per hoc. de hęre. lib. 6. vbi sic dicitur: Per hoc. & infra: Per vtrosque simul sententia proferatur (scilicet per episcopum & inquisitorē, de quibus ibi loquitur) & sequitur: In qua ferenda si nō conuenerint, per vtrosque negotium sufficiē ter instructū ad sedem apostolicā remittatur.

† *Aliàs: mittat.* *Pag. 67. col. 2.*

QVAESTIO LI.

De communicatione processuum inter episcopum & inquisitorem.

Zanch. de haere. c. 15. Campeg. ad Zanc. cap. 8. Sch. 110

QVinquagesima prima quæstio est, Vtrum inquisitor & episcopus teneantur sibi mutuo cōmunicare processus, quando procedunt diuisim, & non coniunctim?

Respondemus quòd sic, iuxta c. Per hoc. §. verum. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Verum vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: cōcedimus, ꝙ per episcopos ipsos, & per inquisitores, de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneātur sibi inuicē cōmunicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri.

QVAESTIO LII.

Quando diuisim procedere dicantur episcopus et inquisitor.

QVinquagesima secunda quæstio est, quomodo intelligitur, ꝙ episcopus & inquisitor procedunt diuisim, & non coniunctim?

Respondemus, ꝙ intelligun tur diuisim procedere, non quando inquisitor tantū, vel quando episcopus tantum procedit, sed cum episcopus per se procedit ex vna parte, & inquisitor per se ex altera; ita ꝙ fiunt duo processus de eodem facto, vnus per episcopum, & alius per inquisitorem. Ita habetur in extrau. domini Benedicti xi. Ex eo. vbi sic dicitur: Nos autem de fratrum nostrorum consilio, intelligendo diœcesanos & inquisitores tunc demū diuisim procedere, cū ij & illi separatim, non quando episcopi tantum vel inquisitores tantum procedant.

Pag. 78. col. 1.

A

QVAESTIO LIII.

Quando facienda sit processuum communicatio, in medio, an in fine.

Campeg. ad Zanc. cap. 8. Repert. uer. cōmunicare. §. sed quomodo. Sch. 111

QVinquagesima tertia quæstio est, Vtrum in medio causæ, vel tantum in fine ista communicatio processuum sit fienda?

B Respondemus, ꝙ in fine tātum, quādo nihil restat agendum, vt patet in prædicta extrauag. domini Benedicti xi. Ex eo. in qua dicitur sic: Ex eo ꝙ quædam nouella constitutio super negotio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio Papa viii. prædecessore nostro edita continet, ꝙ in ipso negotio per diœcesanos episcopos & inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus: Nos consulere voluistis, quando & quotiens sit ista processuum communica- C tio facienda. Nos autem de fratrum nostrorū consilio, intelligendo diœcesanos & inquisitores tunc demum diuisim procedere, cum ij & illi separatim, non quando episcopi tantū vel inquisitores tantum procedant: Consultationi vestræ breuiter respondemus, ꝙ quando vtrique procedunt seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nil restat agendum, nisi quòd solum sententia promulgetur, communicare processus. & infra: Vnum sane casum excipimus, si alter commode non possit pro- D cedere, nisi alterius actis visis. Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur.

QVAESTIO LIIII.

An in negotiis fidei summarie & de plano procedi possit, etc.

Gōdis. de hæret. q. 12. Repert. ver. ordo iudiciarius. Sch. 112 Pag. 68. col. 2.

QVinquagesimaquarta quęstio est, Vtrū inquisitor possit procedere in negotiis fidei summarie, simpliciter, & de plano; & absque aduo- E catorū & iudiciorum strepitu, & figura?

Respondemus ꝙ sic, iuxta c. Statuta. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: Statuta quædam fe. re. Inno. Alex. & Clem. prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis & additis recēsentes; concedimus, ꝙ in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi possit simpliciter, & de plano, & absque aduocatorum ac iudiciorum strepitu & figura. Idem habetur in priuilegiis antedictis.

QVAESTIO LV.

De intellectu uerborum, procedere summarie, simpliciter & de plano.

Summarium.

1 *Cum summarie proceditur, quænam omitti possint.*
2 *Probationes ac defensiones legitimæ non prætermittendæ:*
3 *Neque citatio & iuramentum de veritate dicenda.*

Tabien. uerbo, inquisitor. §. 38. Squill.c. de fide catho.c.27. Sch. 113. Supra Pag. 74. col. 2.

QVinquagesima quinta quęstio est, Quomodo intelligantur ista verba, scilicet, procedere summarie, simpliciter, & de plano, & absq; aduocatorũ & iudiciorũ strepitu, & figura? Respondemus, ꝙ hoc declaratur de verb. sign. c. Sæpe. in cle. vbi dicitur sic: Sæpe contingit, quòd causas cõmittimus, & in earum aliquibus simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij procedi mandamus: de quorũ significatione verborum à multis contenditur: & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autẽ dubitationem huiusmodi (quãtum nobis est posibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt iudex, cui taliter causam committimus, necessario libellum non exigat, litis cõtestationem non postulet in tempore etiã feriarum ob necessitates hominum indultarũ à iure, procedere valeat: amputet dilationũ materiam, litem quantum poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias & frustratorias repellẽdo, partium aduocatorũ & procuratorũ cõtentiones & iurgia, testiũq; superflua multitudinẽ refrenãdo: 2 Non sic tamẽ iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ & defensiones legitimæ admittantur. 3 Citationem vero, ac præstationem iuramẽti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per cõmissionem huiusmodi intelligimus non excludi.

QVAESTIO LVI.

An inquisitor familiam armatam posit habere.

Gõdis. de hęre. q. 11 nu. 15. & seq. Repert. uer. arma. Sch. 114.

QVinquagesima sexta quęstio est, Vtrum inquisitor posit procedere cum armatis, ad suum officium exequendum? Respondemus ꝙ sic, ad tuitionẽ suæ personæ, vel familiæ suæ, & ad capiendum hæreticos, credẽtes, receptatores, defen-
A sores eorum, & fautores. Sed debet cauere ne huiusmodi abutatur, iuxta c. Nolentes. in cle. §. Porro. vbi dicitur sic: Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concesione portationis armorum, nec officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitorib⁹ ipsis officia exequẽda. De hoc Ioan. And. in c. Statutum 1. de hære. lib. 6.

Pag. 71. col. 2.

QVAESTIO LVII.

B

An inquisitor brachii secularis auxilium inuocare posit.

Siman. catho. instit. tit. 41. nu. 15. Io Rojas singu. fidei. 21. Sch. 115.

QVinquagesima septima quęstio est, Vtrum inquisitor pro capiendis hæreticis, credẽtibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum, diffamatis de hæresi, vel suspectis, posit inuocare auxilium brachii secularis? Respondemus ꝙ sic, iuxta c. Vt officium. §. denique. vbi multis præmisis sic subiungi-
C tur: Denique vt circa præmissa plene vobis & singulis vestrũ coertionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas, volumus, vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio brachii secularis. Hæc eadem verba habentur per omnia in literis apostolicis sæpe allegatis Clementis, & Alexandri, & Vrbani iiii. Præ cunctis. Delegatus enim non potest ex officio suo inuocare auxilium brachii secularis, nisi ex speciali commisione, vt fit inquisitoribus. De hoc arg. super c.
D & §. allegatis.

DE CARCERE inquisitoris.

QVAESTIO LVIII.

An inquisitor posit habere carcerem proprium.

Summarium.

E 1 *Inquisitor potest habere proprium carcerem ad custodiam reorum.*
2 *Domini temporales in quibus parere tenentur inquisitoribus.*
3 *Carcer ad pœnam episcopo & inquisitori debet esse communis.*

Zanch. de here. c. 10 Sch. 116.

QVinquagesima octaua quæstio est, Vtrum inquisitor posit habere carcerem proprium, pro reis seu delatis ibidẽ detinendis, ad custodiã seu ad pœnã. Respon-

1 Respódemus, quòd sic ad custodiam: vt patet in c. Vt inquisitionis. de heręt. lib. 6. vbi dicitur sic: Vt inquisitionis. & infra:

Pag. 67. col. 2.

Vniuersos seculi potestates, & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumq; locorum rectores quibuscunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus censeantur: requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, 2 Ita pro defensione fidei diœcesanis epis, & inquisitoribus hęreticę prauitatis à sede apostolica deputatis, aut in posterum deputãdis, pareant & intendant in hęreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & vt prętatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporum, aut inquisitorum prędictorum, &c.

Domini tẽporales inquisitorib. pareãt

In c. etiam, Multorum. de hære. in clem. in prin. loquendo de episcopis & inquisitoribus, dicitur ita: Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare siue capere ac tutę custodię mãcipare, ponẽdo etiã in compedibus vel manicis ferreis, si eis visum fuerit faciendum.

Pag. 69. col. 2.

3 Ad pœnam autem nõ: vnde carcer, qui est magis ad pœnam, quàm ad custodiam, est episcopo & inquisitori communis, vt vnus nõ possit sine alio tali tradere carceri quemquam, iuxta c. Multorum. allegatum. vnde post prędicta verba dicitur ita: Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere valeant, intra octo dierum spatium postquam se inuicem requisierint, non valebit.

QVAESTIO LVIIII.

An episcopus & inquisitor posśint habere communem carcerem, & de custodibus carceris.

Summarium.

1 *Proprios carceres possunt sibi communes facere episcopus & inquisitor:*
2 *Alicubi carceres sunt apud inquisitorem:*
3 *Alibi episcopi ipsi carceres habent.*
4 *Quid de custodibus carcerum canones statuant.*

A Qvinquagesima nona quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor posśint carcerem habere communem pro reis seu delatis ibidẽ detinendis ad custodiam seu ad pœnam: & tunc de custodibus qualiter fuerit prouidendum?

Locatus in iud. inquis. ver. carcer. Siman. catho. instit. tit. 16. Sch. 117.

1 Respondemus, quòd quilibet tam episcopus quàm inquisitor potest habere carcerem proprium, vt patet in alleg. c. Multorum. & ponere ibi delatos ad custodiam in manicis ferreis, & in compedibus vt dictum est supra, B quæst. proxima. Et quilibet suum carcerem potest facere communem ambobus.

2 In aliquibus enim partibus, vt in Tolosa & Carcassona, inquisitores habent in suis domibus carceres, quos vocant muros, quia domunculæ illę adhęrent muris loci, qui sunt episcopo & inquisitori communes, & de his habetur in c. Multorum. alleg. de hære. in cle. §. sane. vbi dicitur sic: Sane quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nũcupantur, C multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos volentes super hoc prouidere, statuimus vt quilibet talis carcer vel murus, quem de cætero episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communes, &c.

Pag. 70. col. 1.

3 In quibusdam autem alijs partibus, episcopi habẽt ipsos carceres, in quibus possunt detineri hæretici siue suspecti, non solum ad custodiam, sed etiam ad pœnam, & mox vt detinentur ad pœnam, fiunt carceres communes, quia absque inquisitoris cõsensu hoc fieri non potest, vt est dictum. Et de his habetur in c. Multorum. alleg. §. & quia. vbi dicitur D sic: Et quia sæpe contingit episcopos proprios habere carceres sibi & dictis inquisitoribus non communes, &c.

4 Qualiter autem est de custodibus prouidendum, statutum est in c. alleg. Multorum. per hunc modum, quòd (loquendo de carceribus siue muris prædictis) sint duo custodes principales, discreti, & industrij, & fideles: & quòd vni prouideat episcopus, & alteri inquisitor, & horum quilibet habeat substitu E tum, & quòd sint ibi duæ claues: Qui custodes iurabunt coram episcopo & inquisitore, ꝙ suum officium fideliter exequentur, & non permittẽt, ꝙ aliquis loquatur dictis captis in secreto, & ꝙ ministrabunt eisdẽ prout per episcopũ & inquisitorẽ fuerit ordinatũ. Loquendo vero de carceribus episcopi, ꝙ custodes positi per episcopũ, iurabunt coram inquisitore, ꝙ suum officium exequẽtur. Quia vero ordinatio ista, de custodibus murorum & car

cerum prædictorum longa est, & verbalis, & non realis, quia non est prouisum (vnde inquisitor prouidebit sibi & custodibus antedictis) non curaui totam inserere in præsenti; nam non seruatur: nec potest propter penuriam stipendiorum inquisitorum commode obseruari.

QVAESTIO LX.

De iuramento notariorum & custodum carcerum.

Sylu. ver. heresis. 2. q. 7. Siman. catho. insti. tit. 16.

SExagesima quæstio est, Vtrum episcopi notarij, & eius carcerum custodes teneantur iurare coram inquisitore de fidelitate; & econtra, inquisitoris notarij, & carcerum eius custodes coram episcopo?

Respondemus ꝙ sic; iuxta c. Multorum. alleg. de hære. in cle. in §. porro. de custodibus inquisitorum carcerum, ibi dicitur sic: » Porro coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore, prædictis, vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suũ officium exequantur, iurabunt ad sancta Dei euãgelia corporaliter à se tacta, quòd in custodia immuratorũ & aliorum pro crimine supradicto in sua custodia positorum & ponendorum, omnẽ diligentiam & solicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt.

De custodibus vero carcerum episcoporũ, dicitur ibi sic: Et quia sæpe contingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non cõmunes: volumus, & districte præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine custodiam per episcopos, vel sede vacante, per capitulũ deputandi; & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis, præstent simile iuramentum.

De notarijs sequitur sic: Notarij quoque inquisitionis coram episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt suum officium fideliter exercere. Et idẽ fiet de alijs personis necessarijs ad prædictũ officiũ exequendũ.

QVAESTIO LXI.

De quæstionibus & tormentis.

Summarium.

1 *Eps & inquisitor simul tormentis exponere possunt.*
2 *Indicia ad torturã sufficiẽtia sũt uarietas et uacillatio.*
3 *Infamia cum uno teste de scientia.*
4 *Infamia cũ indicijs vehemẽtibus vno, vel pluribus.*
5 *Testis de scientia cum uno uel pluribus indicijs uehementibus.*
6 *Indicia plura vehementia seu violenta.*
7 *Infamia cũ teste de scientia et indicijs vehemẽtibus.*
8 *Nullus torqueri debet ex sola infamia, vel propter vnum testem seu indicium tantum.*

A SExagesimaprima quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor possint aliquos exponere quæstionibus, & tormentis, & ex quibus indicijs atque causis?

Locatus & Repertoriũ verbo, tortura, & plene Schol. 118.

1 Respondemus, ꝙ primum non est dubiũ, quin episcopus & inquisitor possint aliquos exponere quæstionibus & tormentis coniunctim, sed non diuisim, iuxta c. Multorum. de hęre. in clem. in prin. vbi enumeratis quæ potest facere quilibet diuisim, de his, quæ habẽt facere cõmuniter & cõiunctim, sequitur sic: B

Pag. 69. col. 1.

» Duro tamẽ tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiã videatur; vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos; episcopus sine inquisitore: aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad- C inuicem copiam habere valeant intra octo dierum spatium postquam se inuicem requisierint, nõ valebit. In hoc autem qđ negat, ꝙ vnus non possit sine alio, cõcedit quòd vnus possit cum alio.

De indicijs ad torturam.

2 Quibus autẽ indicijs, & causis sufficientibus possunt aliquos exponere quæstionibus & tormentis, non possunt perfecte atque infallibiles regulæ assignari: dantur tamen aliquæ.

Regula 1. Varius et uacillans torqueri pot. Anto. Gom. to. 3 c. 13. vari resolutio. Simã. cath. inst. ti. 61. Sch. 118

Prima regula est, ꝙ si delatus de hæresi reperitur in suis confessionibus vacillans ac va- D rius, negãs tamẽ id, de quo principaliter inquiritur, quæstionãdus est: vt patet in ijs, quę notantur per Doctores in c. Cum in contemplatione. extra de regu. iuris. vide etiã de pœnis. Super his. & 5. q. 5. Illi qui. Nam pręsumitur ꝙ veritatẽ, quã nouit, vult celare: & quia non potest cõmode, vacillat & variat ad interrogatoria iudicis respõdendo. Secus si crimen negaret in vna confessione, & post ductus pænitentia & conscientia, in alia fatere- E tur. tunc enim non reputabitur varius, nec consequenter quæstionandus, sed pænitẽs & condẽnandus, iuxta c. Accusatus. §. licet periuri. de hære. lib. 6. Ad hoc facit quod not. in c. Literas. de pręsump. vbi prima facie videntur hæc literaliter contineri.

Regula 2. Et contra quẽ extat infamia et testis de scientia.

3 Secũda regula est, quòd si quis reperitur de hęresi diffamatus, & cum hoc probatur habere contra se vnũ testẽ de sciẽtia, talis quæstionãdus est, vt patet. 4. q. 3. c. Si testes. §. sępe. & cum

A & cum notatis ibi. de testi. Sicut.quia vnus testis & fama dicuntur facere semiplenam probationem;immo vnus testis solus dicitur facere indicium competens,vt notat Azo in summa de quæstionibus. Nam hæc sunt duo indicia vehemẽtia:duo autem indicia vehementia ad torquendum sufficiunt, vt patet in his quæ notantur in c.Præterea. de testi. Et licet dicatur, ꝙ testis vnus, est testis nullus;& dictum testis vnius,dictum nullius,verum est ad condemnandum, non autem ad præsumendum:quia licet duo, seu plures testes, & non vnus solus faciant probationem plenam, vnus tamen facit semiplenam, vt iamque superius est deductum. & hoc valet in ciuilibus: in criminalibus autẽ quamquã vnus testis semiplenam probationem non faciat,vt allegatur per Doctores. ff.de excu.tu. l.2.faciet tamen competens indicium,vt no. Azo in summa vbi supra.

Lib.9.Codicis.

Notat ibi glossa in verbo, legitimis.

3.Regula. 4 Tertia regula est, ꝙ si quis reperitur de hęresi diffamatus, & cum hoc probatur contra eum, vnum vel plura indicia vehementia aut violenta,talis quęstionandus est,vt patet: quia fama per se non est sufficiẽs,saltem quo ad quæstionandos clericos. notat Abbas in c.Grauis. de deposito. & dicit clericos non torquendos,nisi infames:secus si leue,vel leuia. Nam hic sunt plura indicia simul iuncta ad torquendum sufficientia,scilicet infamia, & vnum, vel plura alia indicia vehementia & fortia.

4.Regula 5 Quarta regula est, ꝙ si quis reperitur super crimine hæresis, habere contra se vnum testem de scientia,& cum hoc probantur cõtra eum vnum vel plura indicia vehementia aut violenta, talis quæstionandus est. patet, & est dictum supra proxime in tertia regula: secus si leue,vel leuia. Nam in hoc casu sunt duo indicia ad torquendũ sufficientia simul iuncta, scilicet vnus testis de scientia, & vnũ siue plura indicia de hæresi vehementia aut violenta,vt dictum est supra.

5.Regula 6 Quinta regula est,quòd si quis reperitur contra se habere plura indicia de hæresi vehementia & violenta, absque alia infamia, aut teste de scientia, talis est quæstionandus, vt patet ex prædictis:secus si leuia. Nam in tali casu sunt plura indicia ad torquendum sufficientia,scilicet plura indicia de hæresi vehementia,aut violenta.

6.Regula 7 Sexta regula est, ꝙ si quis reperiatur de aliqua hęresi diffamatus, & cum hoc probatur habere contra se vnum testem de scientia,aut etiam vnum, vel plura indicia de hæresi vehementia aut violenta,talis quæstionã dus est, vt patet ex præcedentibus. Nam in hoc casu sunt tria in genere sufficientia indicia simul iuncta ad torquendum, scilicet infamia, testes de scientia, & plura alia fortia indicia.

8 Septima regula est, propter infamiam tã tum,aut vnicum testem de scientia tantum, aut indicium vehemens, vel violentum tantum, * * * * * * * * nullus quæstionãdus est: nam nullum prædictorum indiciorum tantum, est sufficiens ad tormentum; sed bene duo eorum vel omnia simul iuncta,vt patet ex præcedentibus: nam quæ singula non possunt,simul iuncta sufficiunt,vt dictum est supra in quarta regula.de quo latius in summa Innocentij super hac materia cõpilata. *Regula.7*

Videto hic Scholion.118. vers. aut propter.

B

DE TESTIBVS in negotio inquisitionis.

QVAESTIO LXII.

C

An inquisitor cogere posit testes ad testificandum.

Summarium.

1 *Inquisitor super crimine hæresis, & id contingentibus testes recipere potest:*
2 *Et ad veritatem dicendam iuramẽto illos cogere:*
3 *Ac eos iterato examinare.*

D SExagesima secunda quæstio est, Vtrum inquisitor testes possit cõpellere ad iurandũ de dicenda eidẽ in causa fidei veritate, ac etiam pluries eos examinare?

Zanch.de hæret. c. 13. Simã. cath.insti. tit.64. n. 12. Scho. 119.

1 Respondemus ꝙ sic: nam inquisitor potest & debet inquirere super hæretica prauitate, & in tali inquisitione testes examinare, de qua testium examinatione habetur in c. Vt officium.§.verum.de hære.lib.6.vbi dicitur sic: Verum quia in tam graui crimine cũ multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore dure ac digne seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto,ipsumque contingentibus oportuerit,&c. E

Pag.65 col.2.

2 Testes autem cogendi sunt in causis ecclesiasticis veritatem deponere medio iuramento.extra de testi.cogen.Peruenit.aliàs testimonium non valeret. & extra de hæret.

c.Ex-

Pag. 61. col. 1.

c.Excommunicamus itaque.§.adiicimus. dicitur, q archiepiscopus vel episcopus,(& idē de inquisitore) parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam iurare cōpellat:& sequitur infra: Si qui vero ex eis iuramenti religionē obstinatione damnabili respuentes iurare forte noluerint, ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur.

3 Quòd autem pluries possint examinari, ita docet Archid. in c. Vt officium.§.verum. super ver.testium. vbi dicit sic. Inquisitor debet esse solicitus, vt si testes confuse deposuerint, & de causa scientię minus plene requisiti fuerint, q iterato cum eis inquirat: nam hoc de iure fieri potest. extra de test. Per tuas. Ad hoc.ff. de quæstion. Repeti.

QVAESTIO LXIII.

An inquisitor debeat solus cum notario examinare testes, siue reos.

Summarium.

1 *Inquisitor duas religiosas personas adhibere debet in examin. faciendis.*

2 *Religiosæ personæ quænam hic intelligantur.*

Syluest. ver. hæresis.2.q.4. dicto. 6. Sch.120.

Sexagesima tertia quæstio est, Vtrum inquisitor in examinatione testium & reorum, seu delatorum, cum suo notario debeat esse solus?

1 Respondemus q non; immo oportet q in tali examinatione, sint etiam duæ religiosæ & discretæ personæ, vt patet in c. Vt officium. proxime alleg. de hæret. lib. 6. in ver. verum. vbi dicitur ita: Verū quia in tam graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duræ ac dignæ seueritas vltionis) volumus, & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum præsentia per publicam (si cōmode habere potestis) personā, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium conscribantur.

2 Religiosæ personæ possunt hic intelligi, personæ honestæ, siue sint clerici, siue laici, sed magis videtur, q loquatur de religiosis, qui religionis habitum receperunt, vt dicit Archid. ibi in glo.

A

QVAESTIO LXIIII.

Excommunicati & socij criminis sint ne admittendi in testes in causa fidei.

Gōdis. de hær. q.13. Ioan. Rojas sing. fidei.189 Sch.121.

Sexagesima quarta quęstio est, Vtrum inquisitor excommunicatos, seu participes, vel socios criminis, possit licite admittere ad agendum & testificandum in causa fidei?

B

Respondemus q sic, in probationum aliarum defectum, vt patet in c. In fidei. de hær. lib. 6. vbi dicitur sic: In fidei fauorem, Concedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur, præsertim in probationum aliarum defectū cōtra hęreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testiū: aut personarū tam deponentium, quàm eorum, cōtra quos deponitur, qualitate, ac aliis circunstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

Excōicati & socij criminis possunt esse testes in causa fidei.

C

QVAESTIO LXV.

An periuri posint in testes admitti in causa fidei.

Tabien. ver. inquisitor.§.35 Sch.122.

Sexagesima quinta quęstio est, Vtrum inquisitor periuros posit licite admittere, ad testificādum in causa fidei, seu agendum?

D

Respondemus q sic, vbi præsumat q deponant zelo fidei orthodoxæ, vt patet in c. Accusatus.§.licet. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Licet vero periuri à testimonio etiam post pænitentiam repellantur: si tamen ij, qui coram inquisitoribus iurātes tā de se, quàm de aliis super facto hæresis dicere veritatem, eā celando deierent, & postmodum velint corrigere dictum suum contra se, ac alios suos complices deponendo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere; ac modo (quæ prius tacuerant) reuelare, in fauorē fidei, (nisi aliud obsistat) stari debet tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundē. Regulare est tamē in aliis, q potius statur primo dicto, quàm secundo, de hoc Arch. ibi in gl.

E

Pag. 64 col. 1. In fidei fauorem admittūtur periuri.

QVAE-

QVAESTIO LXVI.

An infames et criminosi in testes recipi ualeant in causa fidei.

Zanch. de here. cap. 13. Lucer. īqui. ver. Testis. 18. et Sch. 121 super. q. 64.

Sexagesima sexta quæstio est, Vtrum inquisitor infames & criminosos, aut seruos cōtra dominos, possit licite admittere ad agendum, seu testificandum in causa fidei?

Respondemus ꝙ sic: vnde Archid. in c. Accusatus. de hæret. lib. 6. in §. licet. super ver. exceptum. dicit ita: Tanta est labes criminis hæresis, ꝙ ad eius accusationem etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminosi, etiā infames aduersus quemlibet admittuntur, vt 2. q. 7. §. huic opponitur. Ad idem. ea. q. c. Pagani. §. in hoc. & §. sed quæritur. & extra de simo. c. Si dominus. & c. Tanta. Et idem est in aliis criminibus, exceptis scilicet in simonia, in sacrilegio, & in crimine læsæ maiestatis. 25. q. 3. Sane.

Pag. 152. col. 1.

De criminosis satis etiam in c. In fidei. de hær. lib. 6. vbi participes & socij criminis admittuntur, vt dictum est supra q. 64.

De infamibus etiam patet: quia periuri de iure sunt infames, & tamē periuri admittuntur, vt patet in c. Accusatus. §. licet. & dictum est supra q. proxima.

QVAESTIO LXVII.

An inimici capitales admitti possint ad testificandum, etc.

Anto. Gomez. to. 3 vari resol. c. 12. nu. 14. & plenissi. Schol. 123

Sexagesima septima quæstio est, Vtrum inquisitor inimicos capitales alicuius delati possit in causa fidei ad testificandū, seu agendum admittere contra illum?

Respondemus ꝙ non: vnde Archid. in c. Accusatus. §. licet. de hæret. lib. 6. super ver. exceptum. præmisso quo modo in crimine hæresis, & aliis criminibus exceptis admittuntur ad testificandum & agendum serui cōtra dominos suos; & criminosi, & infames, cōtra quemlibet, vt habitum est supra q. proxima, dicit sic: Non tamē intelligas, ꝙ in hoc crimine inimicus capitalis admittatur ad accusationem. 3. q. 5. c. 2. & de simo. Licet Hely. in fi. & c. Per tuas. de hoc satis notat Hosti. in summa. de accu. §. quis possit. Et Archid. in c. Vt officium. §. verum. de hæret. lib. 6. super ver. testium. in fi. dicit sic: Debent etiam in- A quisitores per se, inquirere de inimicitia testium, cum is, contra quem inquiritur de talibus nequeat diuinare quid quisque dicit. Quia vbi potest testibus graue periculū imminere, testium nomina delato non publicantur, vt in c. Statuta. de her. lib. 6. Idem dicit dominus Guido Fulcodius, post Clemēs quartus, in fine illarum 15. quęstionum, quas fecit ad inquisitores.

Hinc, colliges, deprauatū esse locū apud Archid, sup. pag. 152. n. 3.

vt obseruaui hic Sch. citato.

QVAESTIO LXVIII.

B

An hæreticus admittendus sit in testem contra fidelem.

Io. Rojas singul. fidei. 190. Sch. 124.

Sexagesima octaua quæstio est, Vtrum inquisitor hæreticum possit admittere, ad testificandū in causa fidei contra fidelem, vel etiam pro fideli?

Respondemus ꝙ non: nam hæretici, & criminosi regulariter sunt à testimonio repellēdi, nisi inquantū de iure inuenitur cōcessum: C non inuenitur aūt, ꝙ hæreticus possit testificari pro fideli, vel contra fidelem. Ad hoc est Archidiaconus, in c. In fidei. de hæret. lib. 6.

QVAESTIO LXIX.

An hęretici contra hæreticum testimonium admittatur.

Siman. catho. instit. tit. 64. n. 42. & sequen. & Sch. 124.

Sexagesima nona quæstio est, Vtrum inquisitor possit hæreticum admittere ad testificandum contra hæreticum, seu pro eo?

D

Respōdemus ꝙ sic, contra; sed nō pro eo. Nam in causa fidei participes & socij criminis in tali casu admittuntur, vt patet in c. In fidei. de hæret. lib. 6. in defectū tamen aliarum probationum, vbi dicitur sic: In fidei fauorem, Cōcedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur, E præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testiū, aut personarum (tam deponentium, quàm eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circunstantiis, sic testificantes falsa non dicere præsumātur. Ad hoc est Archidiaconus in c. alleg. in glō.

Pag. 63.

QVAE-

QVAESTIO LXX.

An uxor, filij & familiares pro, uel contra delatos de heresi admitti debeant in testes.

Summarium.

1 *Testes domestici non admittuntur pro delato de hæresi.*

2 *Admittuntur autem contra ipsum, &c.*

Anto. Gomez to. 3 uar. resol. c. 12. n. 15. Sch. 125.

SEptuagesima quæstio est, Vtrum inquisitor possit admittere ad testificandũ pro, vel contra delatum de hæretica prauitate, eius vxorem, filios, familiares, seu de suis aliquos?

1 Respondemus quòd nõ pro, sed contra. Quòd non pro, satis videtur per c. Filij. de hæret. lib. 6. vbi prædicti non admittuntur pro mortuo delato de heretica prauitate; vbi dicitur sic: Filij vel heredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent secundum pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerunt vniuersę carnis ingressi, ad probandum ꝙ ipsi defuncti consolationem illam, immo verius desolationem non sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cum tamen moris sit, vt dicitur apud eos, ꝙ nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debẽt; si dum viuebant diffamati erãt de hæresi, vel suspecti: aut legitime constiterit, ꝙ sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierũt. Alioqui admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa: non tamẽ per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos; sed per testes alios fide dignos & specialiter fidei zelatores. Et si ipsi non admittuntur pro hæretico mortuo, pari forma nec pro viuo.

Relat. supra Pag. 62 col. 2.

2 Quòd autem prædicti admittantur ad testimonium ferendum contra delatum de hæretica prauitate, satis patet; est enim testimonium eorum magis efficax ad probandũ.

QVAESTIO LXXI.

An testes plures duobus requirantur ad condemnandum quempiam de hæresi.

A *Summarium.*

1 *Duo testes legitimi non singulares de iuris rigore videntur sufficere.*

2 *Ex ęquitate tamen in crimine hæresis plures requiruntur.*

3 *Leuiores probationes non ad cõdemnãdum, sed ad præsumendum sufficiunt.*

4 *Inquisitoris diligẽtia defensionum defectum in crimine hæresis supplere debet.*

5 *Quid agendum cum quis per duos testes tantum est conuictus.*

6 *Concordat Guido Fulcodius, Archidiaconus, & Ioan. Andr.*

B

SEptuagesima prima quæstio est, Vtrum inquisitor depositione solum duorum testium legitimorũ, non singularium, possit licite aliquem de hæresi cõdẽnare, vel plures quàm duo necessario requirantur.

Ioan. Rojas de hæret. par. 2 asser. 4 et singul. sideli. 165. Sch. 126

1 Respondemus, ꝙ quamuis videãtur sufficere duo testes de iuris rigore: quia regulare est, quòd in ore duorum, vel trium testiũ stat omne verbum:

C

2 Tamen de iuris æquitate non videtur in hoc crimine duos sufficere, tum propter criminis immanitatẽ; in criminibus enim probationes debent esse luce clariores. C. de probat. l. Sciant. hæresis autem inter maiora crimina enumeratur.

3 Et si dicatur, ꝙ in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur; verum est ad præsumendum, non aũt ad condẽnandũ: Tum propter iuris ordinis in hoc crimine detrũcationẽ. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorẽ fidei detruncat: quia nec delatus videt testes iurare, nec sibi etiã publicãtur, vbi posset eis graue periculũ imminere, vt in c. Statuta. de hær. lib. 6.

D

Ita ferme Guido Fulcod. q. 15 ca. 16. 17. & 18.

4 Propter quod delatus nõ potest diuinare, sed tenetur ipse inquisitor per se, & ex officio de testium inimicitia inquirere: et etiã si deposuerunt confuse de causa scientiæ eorum, iterum interrogare: quod potest facere extra de testi. Per tuas. & ff. de quęstionibus. Repeti. Nam quanto magis via defendendi delato præcluditur, tanto magis incumbit in quisitori solicitudo diligentius inquirendi.

Inquisitoris diligẽtia suppleat defectum defensionũ, &c.

E

5 Vbi ergo inueniantur duo testes concordes & legitimi cõtra quemquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationem, si esset diffamatus, indicere: vel propter vehementem suspicionem dictorum, quæ oritur ex dictis duorum testiũ, abiurare eum facere: vel quæstionare, seu sententiam

sententiam differre: non enim videtur tutũ ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare: secus si fuerit malæ famæ.

6 Concordat his Guido Fulcodius, postmodum Clemens Papa iiij. in q. 15. quæstionũ ad inquisitores. Et de hoc Archidiaconus plenius in c. Vt officium. §. verum. in prin. de hęre. lib. 6. super ver. testium. & in c. In fidei. in fi. glo. illius c. Et Io. And. ibidem. & in c. Excommunicamus itaque. extra de hære. §. adijcimus. vbi dicitur, quòd faciat episcopus iurare tres vel plures boni testimonij viros de dicenda veritate, si sciuerint in parochia hæreticos ibi esse.

QVAESTIO LXXII.

An ex pluribus testibus singularibus sit aliquis condemnandus.

Summarium.

1 *Nemo ex testibus singularibus etiam cum infamia de hęresi est condemnandus.*
2 *Abiuratio autem & purgatio canonica indici poterit tali.*
3 *Cardinalis Albanen. in hoc casu sententia.*
4 *Facultas inquisitoribus data circa statuta legatorum sedis Apostolicæ.*

Septuagesima secunda quæstio est, Vtrum inquisitor per testes singulares solum, vel saltẽ cum infamia possit iuste de hæresi aliquem condemnare? *Simanc. catho. insti. ti. 64. nu. 70. Sch. 127 plenissime.*

1 Respondemus ꝙ non; nec per testes singulares solum, nec etiam cum infamia. extra de testi. Tam literis. pręsertim cũ in criminibus probationes debeant esse luce clariores. C. de proba. l. Sciant cuncti. & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnãdus. de præsump. Literas.

2 Ergo sibi indicatur purgatio ratione infamiæ in hoc casu: & abiuratio ratione suspicionis vehementis, quę consurgit ex dictis testiũ. His concordat Guido Fulcodius prędictus in 14. q. de illis 15. quas fecit ad inquisitores. & Archid. in. c. Vt officium. in. §. verum. super ver. testium.

3 Est verũ ꝙ in literis Cardinalis Albanen. sedis apostolicæ delegati ad inquisitores, de hoc habetur ita: Cũ nuper dominus Papa. & infra: Quãdo vero testes singulares sunt in dictis, tamen concordant in substantia rei seu in effectu, relinquitur inquisitoris arbitrio, vt sicut ei secũdum Deum videbitur, sic procedat: maxime si fama cõsistat, & idoneitas & fides deponentium contra eum, contra quem fuerit inquirendum. hæc ibi.

4 De consultationibus vero & cõsilijs legatorum sedis apostolicæ in literis Clementis, Alexandri, & Vrbani quarti. Pręcunctis. præmissis multis priuilegijs dicitur sic: Et obseruari omnia statuta tã per sedem apostolicã; quàm in conciliis legatorum eiusdem sedis prouide edita, quæ negotium catholicæ fidei tangere dignoscuntur, sicut promotioni negotii, & augmentationi fidei fuerit opportunum. *Sequitur infra illa clausula generalis,* plena sit vobis & singulis vestrum præsentium tenore facultas. *Pag. 83.*

QVAESTIO LXXIII.

An inquisitor ualeat torquere testes, & si falsi deprehensi fuerint, punire.

Summarium.

1 *Inquisitor per se potest tormentis subijcere testes:*
2 *Et illos, si falsi inuenti sint, extraordinarie punire.*
3 *Rationes pro vtraque parte adducuntur.*
4 *Soluuntur quæ contra veritatem opponebantur.*

Septuagesima tertia quęstio est, Vtrum inquisitor valeat testes torquere pro habẽda veritate, seu aliàs punire eos, quos manifeste deprehendit in causa fidei esse falsos testes, seu contra insontem falso & scienter imposuisse medio iuramento, crimen hęreticæ prauitatis? *Zanch. de hæret. cap. 14. Tabien. ver. inquisitor §. 36 & Sch. 128*

1 Respondemus ꝙ sic: et licet nec de iure speciali, nec in priuilegijs inquisitorum, nec in† consultationibus titulorũ de hæreticis aliquid de hoc habeatur: tamen hoc est de iure cõmuni, vt testes possint torqueri, & etiam si falsi deprehensi fuerint, puniri: & hoc potest fieri in causa præsenti, vt declarat Paulus de Leazaris in c. Multorũ. de hęre. in cle. in prin. super verbo, Vel tormẽtis exponere illos, qui dicit ibi sic: *Illos,* scilicet, pro huiusmodi negotio inquisitos. aliud videtur in testibus, si causa subsit eos torquendi: quia cum per se solum quilibet possit inquirere, poterit omnia ad illud† necessaria, & sine quibus illud non potest expediri. de officio delega. Præterea. & c. Prudentiam. verbo, explorati. & ff. de iurisd. omn. iud. l. ij. Sed planũ est, quòd ad veritatem habendã debet iudex laborare. de proba. Quoniam. 14. q. 2. Quamquam. 30. q. 5. Iudicantem. 23. q. 8. Occidit. de testi. *† Aliàs. constitutionibus.* *Supra Pag. 167* *† Aliàs. accessoria.*

Cum causam.& C.de iudi. Iudices.cum concordantijs: quam ab inuito & suspecto aliter habere non potest.5.q.5.Illi qui.vbi notatur de tormentis testium. ipsum ergo testem poterit episcopus & inquisitor, & quilibet per se torquere.

2 Et eadem ratione videtur, ꝙ eum possit extraordinarie punire, si falso testimonio aurem eius offendit durante iudicio.C.de testi. Nullũ.Ad idẽ de pœ. Super his. & c.Dilectꝰ.

3 Sed contra videtur, quia ratio quę subest in inquisito, subest in teste: ergo erit idẽ ius in vtroq;. de transla.c.2.cum concor.Et hæc duo infra æquiparantur ibi, *prauitatẽ ipsam, vel impedimentum officij*. Et si dicamus, ꝙ inquisitor nõ habet ordinariã, videtur casus in Authen. de testi.§. si vero.Pro hac parte facit, quia cũ quilibet posit inquirere vsque ad sententiã, & testes sint pars negotii.de verb.sign.Forus. cui licet totũ,& pars, de reg.iur.Cui licet.li.6

4 Solutio.primum verũ est, vbi testem vult torquere pro veritate habenda contra Titiũ delatum, vel eum extraordinarie punire tanquam coram eo notorie delinquentem. facit quod nota. de confessis. c.ij. & quod ibi notat Inno.& de iure iu. Cum in positionibus. li.6.& iura supra allegata. Si vero format inquisitionẽ cõtra eũ propter hoc, ita quòd est noua instantia, cũ testis sit nunc principaliter inquisitus, aliter per se nõ posset eũ torquere: & sic intelligantur iura supra allegata.

Et de facto hic casus accidit Tolosæ, Anno domini M CCC XII. vt vidi in sententia contineri: nam pater deposuerat contra filiũ crimen hæreticæ prauitatis, & postmodum reuocauit.

QVAESTIO LXXIIII.

An inquisitor citare & pertrahere possit de diœcesi ad diœcesim testes pariter ac delatos.

SEptuagesimaquarta quęstio est, Vtrũ inquisitor possit de diœcesi ad diœcesim testes trahere vel citare etiam delatos de hæretica prauitate?

Reperto. inquisito. ver. dieta Ioan. Rojas sing. 95. & Sch. 104 super q. 42. par. 3

Respondemus ꝙ sic, non obstante consuetudine de duabus dietis. de rescriptis, Nonnulli. nec illa de vna.eo.ti.de rescriptis, lib.6. Statutum. sed infra suę terminos iurisdictionis potest inquisitor testes citare, & delatos trahere & vocare, vt patet in c. Vt officium. §.deniq;. de hære.lib.6.vbi mandatur inquisitoribus ꝙ procedant cõtra quoscunque de hæresi delatos cuiuscunque conditionis sint, dignitatis, ordinis, religionis, &c. Et sequitur: etiam constitutione non obstante de duabus dietis edita in concilio generali.

Eadem verba per omnia habentur in literis apostolicis. Clem. Alexan. & Vrbani iiij. de hoc Archidiaconus super c. alleg. Vt officium.& ver. de duabus dietis.

QVAESTIO LXXV.

An nomina testium et denuntiatorum sint delatis publicanda.

B

Summarium.

1 *Nomina testium & denuntiatorum non sunt publicanda, si eis ex hoc graue periculum immineat.*
2 *Cessante verò periculo publicari debent.*
3 *Potẽtia personarũ multiplex inquisitori expendẽda.*
4 *Quale piculũ imminere soleat ex tali manifestatione.*

SEptuagesima quinta quæstio est, Vtrũ inquisitor nomina testiũ, denuntiatorũ, seu accusatorũ delato debeat publicare?

Zanch. de hære. c. 9. et Camp. ibi. Simanca tho. insti. ti. 64. nu. 27. Sch. 1?? Supra Pag. 68. col. 2.

C 1 Respondemus, ꝙ de ista materia diuersi summi Pontifices diuersa responderunt. Aliqui dixerunt ꝙ in nullo casu: aliqui ꝙ in aliquo: ideo tandẽ Bonifacius viij. statuit quid agendum, vt patet in c.Statuta.§.iubemus. de hære.lib.6.vbi dicitur sic: Iubemus tamen, ꝙ si accusatoribus vel testibus in causa hęresis interueniẽtibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant episcopus vel inquisitores graue periculũ imminere, si contingat fieri publicationẽ nominũ eorundem, ipsorũ nomina non publicẽt.&c.

D *Et sequitur infra.* Sicque (non obstante, ꝙ illis, cõtra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorũ nõ fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruẽdam plena fides depositionibus testium eorũdem, &c. *& infra.*

2 Cessante verò periculo supradicto accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit iudicijs) publicentur.

3 Attendat tamen circumspectus inquisitor de potentia personarum. Nam est potentia generis, seu familiæ: est potentia pecuniæ: est etiam potentia malitiæ. de certo rarissime est, quin graue periculũ immineat testibus, si eorum eis, contra quos deponunt, nomina publicentur: & qui vidit & scit, ita dicit; maius enim est periculum, nomina testium publicare alicui delato pauperi, habenti in malis complices rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam, quàm generoso vel diuiti in temporalibus abundanti.

E

4 Quale

4 Qualē autem est tale periculū graue declarat Io. Andr. super prædicto versu periculum, qui dicitur ita: *Periculum*. quia timetur mors, vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorum, vel his similia.

Pag. 142 col. 2.

QVAESTIO LXXVI.

Quæ pœna incurratur si contra ius publicentur, uel occultentur nomina testium, etc.

Tabien. uer. inquisitor. §. 8. fin. Sch. 130

SEptuagesima sexta quęstio est, Vtrū episcopus & inquisitor nō publicando delato deferentiū ac testificātium nomina: seu publicādo vbi non debent, incurrant aliquā pœnā, & quā?

Respondemus ꝗ sic: quia per dominū Papā eorum conscientiæ onerantur, ac eis præcipitur quatenus puram & prouidam intentionem habeant in prædictis. vnde in dicto c. Statuta. de hære. lib. 6. circa finem sequitur sic: Cæterum in his omnibus præcipimus, tam episcopos quàm inquisitores, puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculum esse dicāt, nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculū immineret, super hoc eorūdem cōscientias onerantes: vbi Archidiaconus dicit ita: O tu, quicunque iudex in tali causa, bene aduerte verba ista: nam non dicit leue periculum; sed dicit, graue: noli igitur reum priuare debito iuris ordine sine magna causa, quoniā hoc fieri nō pōt sine offensione Dei.

Pag. 69. col. 2.

Supra pag. 163.

DE PERITIS ET ADuocatis necessarijs pro officio inquisitionis.

QVAESTIO LXXVII.

An inquisitor possit conuocare peritos ad præbendum consilium.

Summarium.

1 *Inquisitor potest conuocare & cogere peritos.*
2 *Peritorum nomine quinam intelligantur.*

Conrad. Brun. lib. 4. de hæret. c. 10. Sch. 131.

SEptuagesima septima quæstio est, Vtrum inquisitor possit conuocare peritos quoslibet, ac eos cogere vt sibi assistant, ac in ferēdis sententiis præbeant consilium opportunum?

A 1 Respondemus ꝗ sic; vt patet in c. Vt cōmissi. §. aduocandi. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: Aduocandi quoque, prout expedierit, peritos quoslibet, vt vobis assistant; & in huiusmodi deferendis sentētiis prębeant consiliū opportunum; ac eis ꝗ super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi. Eadem verba ad literam habentur in priuilegijs prædictis Clementis, Alexādri & Vrbani iiij. Præ cunctis. suppresso tamen præcepto obedientiæ, de quo non fit mentio in priuilegiis antelatis.

Sup. pag. 66.

B 2 Nomine autē peritorū, vt dicit Archidiaconus super c. Vt cōmissi. in verbo, peritos, intelligit Theologos, Canonistas, & Legistas.

Qui dicātur periti

QVAESTIO LXXVIII.

An de consilio peritorum ferenda sit ab episcopo et inquisitore sentētia.

Siman. catho. insti. tit. 41. nu. 14. Alberti. de agno. asser. q. 26. n 11. Sch. 132

SEptuagesima octaua quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor teneantur procedere ad sentētiam vel condemnationem de prædictorum consilio peritorum?

C Respondemus ꝗ sic; vt patet in c. Statuta. §. iubemus. de hæreticis. lib. 6. vbi dicitur sic: Iubemus. & infra: Siue episcopus siue inquisitores processerint, aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum processum, super quo deliberandum est, seriose manifestari ac integraliter explicari, & de ipD sorum consilio, ad sententiam vel cōdemnationem procedi volumus) exprimantur.

Supra pag. 69.

QVAESTIO LXXIX.

An processus totus iurisperitis explicari debeat.

Campeg. ad Zanc. cap. 15. fol. 118. Sch. 133

SEptuagesima nona quęstio est, Vtrum episcopus & inquisitor coram prædictis peritis, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, teneā
E tur totum processum eis integraliter explicare, vel sufficiat eis explicare summarie, in substantia & effectu?

Respondemus quòd integraliter & perfecte, vt patet in c. Statuta. §. iubemus. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Iubemus. & infra: Secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente ipsius vicario, quando inquisitores procedunt; quando vero procedit episcopus corā inquisitoribus. Si haberi commode possit

Processus totus iurisperitis explicandus.

copia eorundem, ac nihilominus siue episcopus siue inquisitores processerint, aliquibus alijs personis prouidis & honestis iurisq; peritis (quas ad hoc vocari, & eis ꝑ totũ processum super quo deliberandum est, seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationẽ procedi volumus) exprimantur, &c.

QVAESTIO LXXX.

An testium nomina sint consultoribus manifestanda.

Bernard. in Lucer. inquisit. uerbo, inquisitor. §. 21. Sch. 133.

OCtuagesima quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor teneantur corã prędictis peritis, de quorum consilio est ad sententiam procedendũ, deferentium & testificãtium nomina publicare?

Tag. 68. col. 2.

Respõdemus quòd sic; vt patet in allega. c. Statuta. §. iubemus. vbi exposito & mandato, quòd nomina deferentium & testium coram delatis non publicentur, sequitur sic: Sed secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente ipsius vicario, quando inquisitores procedunt; quando vero procedit episcopus coram inquisitoribus, si haberi commode possit copia eorundem: ac nihilominus siue episcopus siue inquisitores processerint, aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisq; peritis (quas ad hoc vocari & eis ꝑ totũ processum, super quo deliberandum est, seriose manifestari ac integraliter explicari; & de ipsorum consilio ad sententiam vel cõdemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (non obstante, quòd illis contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionẽ iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem.

QVAESTIO LXXXI.

An episcopus & inquisitor possint secretum indicere consultoribus.

Lucer. inquis. ver. inquisitores. §. 21.

OCtuagesima prima quęstio est, Vtrũ episcopus & inquisitor quando prędictis peritis deferentium nomina & testificãtium publicabunt, possint eis secretum indicere, quatenus illorum nomina non reuelent, ac in eos sententiam excommunicationis ferre si reuelauerint?

Respondemus quòd sic, iuxta. c. allega. Statuta. §. et vt eorundem. vbi dicitur sic: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur, pręsentis cõstitutionis auctoritate permittimus, quòd episcopus vel inquisitores secretum possint indicere illis, quibus (vt pręmissum est) processum huiusmodi explicabũt: & in eos si arcana consilij, seu processus, sibi sub secreto ab eisdem episcopo vel inquisitoribus patefacta pręter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sentẽtiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare.

QVAESTIO LXXXII.

An episcopus & inquisitor possint se mutuo excommunicare ob indictum secretum.

Syluest. uer. heresis. 2. q. 8. dic. 2. Sch. 134

OCtuagesima secunda quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor prædictis peritis excommunicationis sententiam iniungendo quatenus nomina deferentium aut testificantiũ non reuelẽt, possint se excõmunicare mutuo hac de causa, etiã ne reuelent?

Respondemus ꝙ non, vt in alleg. c. Statuta. §. & vt eorundem. de hære. lib. 6. vnde ibi concesso ꝙ possint peritos excommunicare hac de causa, vt est dictum q. proxima. statim sequitur ita. Sic tamen, quòd inquisitores episcopum, vel episcopus inquisitores non excõmunicent hac de causa.

QVAESTIO LXXXIII.

An episcopus & inquisitor teneantur ad secretum quod aliis indicunt.

Sch. 134

OCtuagesima tertia quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor indicentes prædictis peritis secretum, de non reuelando nomina deferentium seu testificantium per sentẽtiam excommunicationis latæ, ipsi etiam episcopus & inquisitor ad secretum huiusmodi † arceantur?

† arceantur, pro obligẽtur verbum huic auctorisãmiliare in hac sign.

Respondemus ꝙ sic; vt patet in alleg. c. Statuta. §. & vt eorundem. de hære. lib. 6. Vnde prohibito ibi, ꝙ episcopus & inquisitor non possunt se excõmunicare mutuo hac ex causa, vt dictum est supra q. proxi. de episcopo & inquisitore, sequitur sic: Sed episcopi ex iniũcto ex nũc à nobis sub virtute sanctę obediẽtiæ districto præcepto, ad secretum huiusmodi teneantur.

DE

DE STATVTIS & constitutionibus pro officio inquisitionis.

QVAESTIO LXXXIIII.

An priora indulta & priuilegia inquisitoribus data, sint per posteriores constitutiones reuocata.

Vide præfationem i extrau. in fine positas.

OCtuagesima quarta quæstio est, Vtrũ inquisitoribus apostolica priuilegia, indulta, cõstitutiones, & ordinationes, seu ad consultata responsiones factæ per sedem apostolicam, sint per constitutiones postmodum factas, de quibus habetur in 6. decretaliũ & in cle. tit. de hær. simpliciter reuocata?

Respondemus q non; nisi in his, in quibus obuiant constitutionibus antedictis: vt patet in c. fi. Statuta. de hæret. lib. 6. vbi in fine dicitur sic: Constitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum, in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis super eadẽ editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere. *Rel. p. 69*

In c. Multorum. de hæret. in cle. in fi. dicitur sic: Alia sane, quæ circa præmissum inquisitionis officium, à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto nõ obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere. *Pag. 70.*

QVAESTIO LXXXV.

An episcopus & inquisitor simul interpretari possint statuta contra hæreticos edita.

Locatus in udi. in ousi. uer. statuta. Sch. 135.

OCtuagesima quinta quęstio est, Vtrum inquisitor cum episcopo, vel eius vicario, possit statuta contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorũ edita interpretari; si & quando circa ea ambigua oriantur?

Respondemus quòd sic; vt patet in literis apostolicis prædictis Inno. iiij. tenoris sequẽtis. Cum negotium fidei catholicæ aduersus *Relat. Pag. 89.*

A hæreticæ prauitatis errores vobis, vt vestra prudentia deprehendat vulpeculas demoliẽtes vineã Domini, sub certa forma per alias literas duxerimus committendum; vt commissum vobis negotium ab apostolica sede, tam salubre ac vtile ministerium exequi liberius, ac exercere possitis efficacius, in hac parte interpretandi statuta ecclesiastica & secularia contra hæreticos edita, & hæreticorum filios, & nepotes, credentium quoque, fautorum, defensorũ, & receptatorũ ipsorum, dignitatibus, personatibus, & honoribus quibuscunque, ac beneficiis ecclesiasticis, & publicis officiis; *& infra*, liberam vobis auctoritate præsentium concedimus potestatem. B *Inquisitor cum epo potest interpretari statuta cõtra hæreticos edita.*

In literis vero apostolicis Alexandri iiij. habetur sic: Vt commissum vobis inquisitionis officium contra prauitatem hæreticam efficacius & liberalius exequi valeatis, interpretandi, vel declarandi vnà cum diœcesanis locorum, in quibus est idem officium vobis commissum, vel ipsorum vicariis, cum diœcesanos abesse contigerit, statuta contra C hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum edita quotiens in eis apparuerit aliquid ambiguum, vel obscurum; *& infra* vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem.

QVAESTIO LXXXVI.

An inquisitor per se possit in uerbis ambiguis interpretari dicta statuta.

D *Campeg. ad Zach. cap. 16. fol. 133. Sch. 136.*

OCtuagesima sexta quęstio est, Vtrum inquisitor sine episcopo & eius vicario possit statuta edita contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum interpretari, si circa ea dubia oriãtur?

Respondemus quòd sic; vt patet in literis apostolicis Alexandri iiij. Præ cunctis. vbi habetur sic: Præ cunctis. & infra: Necnon in- E terpretandi statuta contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum edita, quotiens in eis apparuerit aliquod ambiguum, vel obscurum. *& infra* auctoritate præsentium concedimus facultatem.

DE SVSPECTIS de hæresi et diffamatis.

QVAESTIO LXXXVII.

An suspectus de hæresi cogi debeat abiurare.

Recurre ad 4. & 5. modum termi. processi. Sch. 137.

OCtuagesima septima quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor suspectum de hæresi debeant cogere hæresim abiurare?

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Excommunicamus itaque.§.qui autem.de hæret.vbi dicitur sic: Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles: nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiã congrua purgatione mõstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur; ita ꝙ si per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hęretici condemnentur.

Pag. 60, Suspecti de hæresi abiurare coguntur.

Et in c. Accusatus de hæreticis lib. 6. dicitur ita: Accusatus de hæresi, vel suspectus, cõtra quem de hoc crimine magna & vehemẽs suspicio orta erat, si hęresim in iudicio abiurauit, postea committit in ipsa, censeri debet quadã iurisfictione relapsus: licet ante abiurationem suam hęresis crimẽ plene probatũ non fuerit contra ipsum. Si autẽ leuis & modica suspicio illa fuerit (quamquam ex hoc sit grauius puniendus) non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.

Pag. 63, col. 2.

QVAESTIO LXXXVIII.

An diffamato de hæresi sit indicenda purgatio canonica.

Vide sup. in 2. modo termi. process. num. & Sch. 51.

OCtuagesima octaua quęstio est, Vtrum episcopus & inquisitor diffamato de hæresi debeant purgationem canonicam indicere?

Respondemus ꝙ sic, iuxta c. Excommunicamus itaque. extra de hære. §. adijcimus. vbi dicitur sic: Adijcimus insuper, vt quilibet archiepiscopus, vel episcopus, per se aut per archidiaconum suum, aut alias honestas idoneasque personas bis, aut saltem semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres, aut plures boni testimonij viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniam iurare cõpellat, ꝙ si quos ibidem hæreticos sciuerit vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Ipse autem episcopus ad præsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur.

Pag. 61. Diffamati de hæresi debẽt se purgare.

QVAESTIO LXXXIX.

Quot quibusque modis in iure quis censendus sit deprehensus in hæretica prauitate.

Eymer. par. 2. q. 33. Albertin. de agnosc. asser. q. 29. num. 8. & seq. Scho. 138.

OCtuagesima nona quæstio est, Episcopus & inquisitor quot modis, & quibus debeant de iure habere aliquem manifeste pro deprehenso in hæretica prauitate?

Respõdemus ꝙ tribus, vt dicit Bernardus in gl. ordinaria in c. Ad abolendam. §. præsenti. & ver. deprehensus. extra de hæret. vbi habetur: Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicunque fuerit manifeste in hæresim deprehensus, &c. dicit namque sic: *Deprehensus*. facti euidentia; puta, quia publice prædicat hæresim. ff. de ritu nup. Palam. §. vltimo. Vel legitima probatione; puta per testes: vel ex sua confessione.

Qui dicantur deprehẽsi in hæresi. Pag. 91 col. 1.

Et eiusdem Bernardi gl. in c. Excommunicamus 2. super verbo depręhensi. extra de hære. Si qui autẽ de prædictis postquam fuerint deprehensi, &c. dicit sic: *Deprehensi*. publice, ita ꝙ notorium sit: vel etiam quia condemnati sunt.

Pag. 95 col. 2.

Ad idem videtur facere c. Super quibusdam. extra de verbo. sign. vbi dicitur sic: Super quibusdam mandatorum articulis. & infra: Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem; vel qui coram prælatis suis cõuicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hęretica prauitate.

Pag. 73 col. 3.

QVAE-

DE DEPREHENSIS in hæresi, sed pænitentibus.

QVAESTIO XC.

An deprehensus in hęresi et propter hoc captus, sit sub cautione dimittendus.

Reperto. inqui. verbo. cautio [illegible] ... Sch. 139.

NOnagesima quæstio est, Vtrũ inquisitor deprehensum in hæretica prauitate, & ex hoc captum, possit licite tradere cautioni, vel manuleutæ? Respondemus ꝙ non: nam vel est deprehensus propria confessione, vel non: si sic, & est impęnitens, tradendus est curiæ seculari vltimo supplicio feriendus, iuxta c. Ad abolendam. §. præsenti. de hęre. si autẽ est pænitens, est carceri perpetuo detrudendus, iuxta c. Excommunicamus. 2. de hæret. non igitur cautioni dandus, nec liberandus. Si autem non, sed stat in negatiua, est vt impænitens tradendus potestati curiæ secularis animaduersione debita puniendus, vt not. Host. in sum. tit. de hæret. §. qualiter deprehendantur.

QVAESTIO XCI.

An deprehensus in hæresi, non relapsus, redire uolens, ad abiurationem et misericordiam sit admittendus.

Zanch. de hæret. ca. 16. nu. 5. Sch. 140

NOnagesima prima quæstio est, Vtrũ episcopus & inquisitor deprehensum in hæretica prauitate, aliàs non relapsum, si resipiscat, ac resiliat ab errore, debeant admittere ad misericordiam hæresim abiurando, vel tradere brachio seculari animaduersione debita puniendum?

Hæretici pænitẽtes nõ relapsi ad abiuratione admittũtur, Pag. 58

Respondemus, ꝙ non est tradendus, nec relinquendus, sed ad misericordiam & abiurationem admittendus, vt patet in c. Ad abolendam. §. præsenti. extra de hæret. vbi dicitur sic: Præsenti nihilominus ordinatione
» sancimus, vt quicunque manifeste fuerit in
» hæresi deprehensus, si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, to-
» tius ecclesiastici ordinis prærogatiua nude-
» tur; & sic omni officio & beneficio spoliatus
» ecclesiastico, secularis relinquatur arbitrio
» potestatis animaduersione debita punien-

A dus: nisi continuo post deprehensionem er- «
roris ad fidei catholicæ vnitatem sponte re- «
currere, & errorem suum ad arbitrium epi- «
scopi regionis illius publice consenserit ab- «
iurare, & satisfactionem congruam exhibe- «
re. Laicus autem nisi (prout dictum est) abiu- «
rata hæresi, & satisfactione exhibita, confe- «
stim ad fidem confugerit orthodoxam, secu «
laris iudicis arbitrio relinquatur. «

QVAESTIO XCII.

B

An episcopus & inquisitor absoluere possit ab excommunicatione hęreticum pęnitentem.

Sima. catho. instit. ti. 3. Sch. 141.

NOnagesima secunda quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor taliter deprehẽsum in hæretica prauitate, sed post pænitentem & abiurantem, eundem possit absoluere ab excommunicationis sententia, qua fuerit innodatus, iuxta c. Ad abolẽdam. in prin. C & c. Excommunicamus 1. & 2. de hæret.

Hęreticũ redeuntẽ & abiurãtẽ absoluere põt eps et inquisitor.

Respondemus ꝙ sic, vt patet in c. Vt officium. in prin. de hęre. lib. 6. vbi dicitur sic: Vt
' officium. & infra: Discretioni vestræ per apo
' stolica scripta mandamus, quatenus vbique
' in pręfata prouincia, simul vel separatim: aut
' singulariter (pro vt negotij vtilitas suadebit)
' contra hæreticos, credentes, receptatores,
« fautores, & defensores eorum: necnon con-
« tra infamatos de hæresi, vel suspectos iuxta
« sanctiones canonicas, (hominum metu diui
D noque timore postposito) procedatis. Si ve- «
ro aliquis ex prædictis hæretica labe primi- «
tus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vni- «
tatem; ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis «
beneficium impendatis. «

QVAESTIO XCIII.

An hæreticus pænitens sit condemnandus ad perpetuum carcerem.

E

Cõcilium Tolosan. ca. 10. & copiose Schol. 65 & 142.

NOnagesima tertia quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor taliter deprehensum in hęretica prauitate, pænitentem & abiurantem, ac ab eisdem, vel eorum altero absolutum, teneatur perpetuo carceri condemnare?

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Excommunicamus 2. §. si qui. extra de hæret. vbi sic dicitur:

Pag. 61, dicitur: Excommunicamus & anathematiza- „ mus vniuersos hæreticos. & infra: Si qui au- „ tem de prędictis postquam fuerint deprehen- „ si, redirę noluerint, ad agendam condignam „ pænitentiã in perpetuo carcere detrudãtur.

QVAESTIO XCIIII.

Hæreticus condemnatus ad perpetuum carcerem sit ne degradandus, si clericus fuerit, etc.

Eymer. sup. f. 331 n. 198. & Schol. 63 & 65. p. 3. ad nu. 202.

NOnagesima quarta quęstio est. Vtrum episcopus taliter deprehensum in hæretica prauitate pænitentem & abiurãtem absolutum, & per eum & inquisitorem carceri perpetuo condemnatum, teneantur in antea si clericus fuerit, uel religiosus in sacris ordinibus constitutus, degradare?

Respondemus ꝙ sic; iuxta c. Quoniam episcoporum. de hęret. lib. 6. vbi dicitur sic: Quo- *Pag. 62, col. 1.* „ niam episcoporum numerus, ad degradatio- C „ nem clericorum à canonibus constitutus nõ „ potest de facili conuenire; concedimus, vt sa- „ cerdotẽ, vel alium clericum in sacris ordini- „ bus constitutum (cum pro hęresi fuerit curię „ seculari relinquendus, aut perpetuo immu- „ randus) conuocatis abbatibus, aliisque præla- „ tis & religiosis personis, ac literatis suæ diœ- „ cesis, de quibus expedire videbitur; suus so- „ lus possit episcopus degradare. Nec facias differentiam inter carcerem, & murum, vt videtur facere Archid. nam pro eodem sumitur in c. Excommunicamus. vltimo. & hic. & in cap. Vt commissi. ver. et illorum. & in c. Accusatus. in fin.

Carceri ppetuo addicti, si sacris sint initiati, degradantur.

QVAESTIO XCV.

An hæretico pęnitenti, pręter pœnam carceris, aliqua salutaris pœnitentia imponi debeat.

Zanch. de her. c. 20. Supra in 8. modo term. processum. n. 194. fi.

NOnagesima quinta quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor taliter deprehenso in hæretica prauitate abiurato, absoluto ab excõmunicationis sententia, degradato, & carceri perpetuo condemnato, teneantur iniungere adhuc aliam pænitentiam salutarem?

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Vt officium. circa prin. de hæret. lib. 6. vbi præmisso de hæreticis, credẽtibus, receptatoribus, fautoribus, & defensoribus eorum, sequitur sic:

Pag. 63 A „ Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe pri- „ mitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ „ vnitatem: ei iuxta formam ecclesiæ absolu- „ tionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem, quod iniungi talibus consueuit.

Pœnitentiæ salutares iniungendæ.

Consueuit autem iniungi eis, ꝙ cruces deferant ante & retro: & ꝙ stent in valuis ecclesiarum certis diebus Dominicis & festiuis, & ꝙ crucientur pane angustię & aqua doloris; vt supra patuit in hac tertia parte, vbi agitur quomodo processus fidei fine debito terminentur: & agitur de sententiis ferendis con- B tra tales.

QVAESTIO XCVI.

An episcopus et inquisitor dispensare possint cum condemnato ad carcerem, et ad alias pœnas.

Tab. ien. verbo, inquisitor. §. 29. Sch. 143

NOnagesima sexta quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor cum tali ad carcerẽ perpetuum, & aliàs cõdemnato, postmodum valeant dispensare?

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Vt commissi. ver. & illorum. de hæret. lib. 6. vbi sic di- *Pag. 66 col. 2.* „ citur: Et illorum, qui vestris mandatis obe- „ dientes, humiliter stant propter hæresim in „ carcere, vel muro reclusi, pęnam vnà cum „ prælatis, quorum iurisdictioni subsunt, miti- D „ gandi, vel mutandi, cum videritis expedire. *& infra.* plenam concedimus facultatem.

QVAESTIO XCVII.

An episcopus & inquisitor procedere queant contra non perficientes iniunctas pænitentias, &c.

Siman. cathol. insti. tit. 47. num. 77. Sch. 144

E NOnagesima septima quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor possint procedere contra talem ad carcerẽ condemnatum, & aliàs pænitentiatum, tamquam contra impęnitentem, vel relapsum, si iniunctas sibi pænitentias violauit, seu aufugit de carcere, ad quem fuerat condemnatus?

Respondemus ꝙ sic; nam non sunt functi officio suo (vt quibusdam videtur) quia tales absolutos

absolutos à sententia excommunicationis carceri tradere, vt alios nō inficiant, & vt de culpis suis pæniteant, & vt videatur an ambulent in tenebris vel in luce, & alijs pænitentiis onerare, non est sententiam contra eos ferre, sed pænitētiam eis iniungere: est enim pęnitentiæ salutaris iniunctio, & non sententię iudiciariæ impositio, vt patet in c. Excommunicamus. vltimo. de hære. quare durat & perpetuatur in talibus episcoporum & inquisitorum iurisdictio. Quod patet: quia vt dicitur in c. Vt commissi. & dictum est supra q. proxima, etiam post pænitentiam illam seu sententiam, largo nomine sententię, possunt mitigare & mutare pœnam, quando eis visum fuerit: possunt igitur procedere contra tales, huiusmodi iniunctas sibi pænitentias violantes, & carceres fugientes: ita quòd si legitimā excusationem non probauerint, sunt vt impænitentes hæretici condemnandi. Nā præsumitur ficta conuersio & simulata, & materia veteris erroris recondita. Ad hoc de pæn. dist. 2. c. 1. Nam exitus acta probat. 22. q. 2. Quod autem ait. & præcedentia per sequentia comprobantur. ostendunt igitur excessum veterem placuisse. arg. 34. q. 2. c. Cum per bellicam. Et his concordat Archid. in c. Vt commissi. §. etiam illorum. & ver. in carcere. & Guido Fulcodius prædictus in 13. q. de illis 15. quæstionibus, quas fecit ad inquisitores.

Inquisitor procedere pōt contra nō implētes iniunctas penitentias.

DE IMPAENITENTIbus & relapsis.

QVAESTIO XCVIII.

An hæreticus impænitens continuo tradendus sit brachio seculari.

Nonagesima octaua quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor deprehensum in hęretica prauitate & impænitentem, debeant continuo tradere brachio seculari vltimo supplicio feriendū?

Vide sup. in modo 10. termi. processus pag. 333. & Schol. 5. par. 2.

E Respondemus quòd sic; vt habetur in c. Ad abolendam. §. præsenti. extra de hęre. vbi dicitur sic: "Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicūque manifeste fuerit in hæresi deprehensus, si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prerogatiua nudetur; & sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico; secularis relinquatur arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi

Pag. 58.

Hęreticus impę. nitē. tradiatur curię seculari.

A continuo post deprehensionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium episcopi regionis illius publice consenserit abiurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, nisi (prout dictum est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita, confestim ad fidem confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus, pro qualitate facinoris vltionem."

B Nec intelligas ista verba sic gramaticaliter, vbi dicitur, continuo, & confestim, quòd immediate eadem die & hora, qua deprehēsus in hęresim, negauerit se velle abiurare, tradatur curiæ seculari; nam hęc verba, continuo, & confestim, in iure non ita stricte sicut in grammatica assumuntur; immo possunt & debent detineri etiam per mensem & menses; & induci per se & per alios, vt ad vnitatem Ecclesiæ reuertantur.

Verba, cōtinuo & cōfestim, late sumēda.

QVAESTIO XCIX.

C
An hæreticus pęnitens & relapsus brachio seculari tradendus sit, &c.

Nonagesima nona quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor deprehensum in hęretica prauitate pænitentem, sed relapsum, debeant tradere brachio seculari animaduersione debita puniendum?

Par. 2. q. 58. copiose dictum est, & in Schol. 64 Vide etiā Sch. 145

D Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Ad abolendam. § illos. extra de hęre. vbi dicitur sic: "Illos quoque, qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se (vt diximus) proprii antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audiētia, decernimus relinquendos."

Pag. 58. col. 1.

QVAESTIO C.

An ecclesiastica sacramenta neganda sint relapso pænitenti, &c.

Centesima quęstio est, Vtrum episcopus & inquisitor relapso pęnitenti tradendo curiæ seculari, possint denegare, si petat humiliter ecclesiastica sacramenta?

Siman. catho. insti. tit. 57. nu. 16. Sch. 146

Respōdemus ꝙ non Pænitentię & Eucharistiæ sacramenta, vt patet in c. Super eo. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: "Super eo, quod scriptū legit, Ecclesia nulli claudit gremiū redeūti: quodq; ij, qui post abiuratione̅ erroris, vel

Pag. 63. col. 1.

» postquam se proprii antistitis examinatione » purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hęresim recidisse, seculari decernuntur » iudicio, sine vlla penitus audientia relinquẽ » di; cum scripturæ huiusmodi videantur sibi » inuicem aduersari, quid tenendum sit, per sedem edoceri Apostolicam postulastis. Nos » itaque inquisitioni vestræ de fratrum nostrorum consilio respondemus, quòd taliter deprehensis etiamsi (vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum peniteant, & pęnitentię signa in eis apparuerint manifesta, nequaquã sunt humiliter petita sacramenta Pœnitentiæ ac Eucharistiæ deneganda. »

Relapso, pęni. quę, sacramẽta conce, dantur.

QVAESTIO CI.

De modo tradendi hęreticum impęnitentem, uel relapsum curię seculari.

Summarium.

1 *Hæreticus pœnitens vel relapsus, si presens sit, è foro ecclesiastico eijcitur iudice seculari præsente.*
2 *Curia secularis reiectum in suam potestatẽ accipit:*
3 *Si vero sit absens fit per sententiam talis eiectio:*
4 *Et iudex secularis, si quando illum habere poterit, officio suo fungetur.*

Hæc late in modo. 10. termi. processũ pag. 333. & Schol. 63. & seq. huius partis.

Centesima prima quęstio est, Vtrũ episcopus & inquisitor impęnitentes & relapsos debeant tradere manualiter, & realiter curię seculari, seu qualiter sit traditio huiusmodi facienda?

1 Respondemus, quòd relapsus prædictus, seu hęreticus impænitens, vel est præsens, vel est absens: si est præsens, tũc episcopus & inquisitor præsente potestate curię secularis, vt habetur in c. Excommunicamus 1. in prin. & c. Excommunicamus 2. extra de hære. declarabunt eum relapsum, vel impænitentem esse, expellendo eum de foro ecclesiastico, & relinquendo eum brachio seculari, & foro curiæ secularis.

2 Et tunc curia secularis, quæ ibi est, ipsum recipit, vt relictum eius foro & brachio: & hoc est præsentẽ tradere seu relinquere brachio seculari; vt patet in c. Nouim⁹. de ver. si.

3 Si autẽ talis relapsus vel impænitens absens est, quia fugitiuus, vel non potest haberi quamuis congruo tempore expectatus, & seruatis seruandis; tunc episcopus & inquisitor præsente potestate curiæ secularis, non realiter, quia non est ibi, sed sententialiter relinquunt eum brachio seculari, hoc est declarãdo eum hæreticum impænitentem, seu relapsum, & expellendo eum sententialiter de foro ecclesiastico, & relinquendo etiam sententialiter brachio seculari.

Hoc casu absentis imago siue statua quę absentem referat, tradetur curiæ seculari vt dixi Schol. 69 par. 3.

4 Et quandocunque curia secularis eum habere poterit, in eum vt de foro suo existẽtem, exercebit pro qualitate facinoris, vltionem, vt dicitur in c. Ad abolendam. §. præsenti. extra de hęre. hoc expresśius habetur supra hac parte tertia, vbi agitur quando processus fidei fine debito terminentur, & patebit infra q. proxima.

QVAESTIO CII.

De intercesśione facienda pro eo, qui relinquitur curię seculari.

Centesima secunda quæstio est, Quę & qualis, & quibus verbis sit facienda deprecatio seu intercesśio per inquisitorem curiæ seculari, cum ei episcopus & ipse relinquunt seu tradunt impænitentem hæreticum seu relapsum?

Vide Schol. 17 part. 2. et Siman. catho. instit. tit. 34. nu. 47.

Respondemus, quòd hoc patet in c. Nouimus. extra de ver. sign. vbi dicitur sic: Nouimus expedire, vt verbum illud quod in antiquis canonibus, & in nostro decreto contra falsarios edito continetur: videlicet, vt clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur curiæ puniendus: apertius exponamus. Cum enim quidam antecessorum nostrorum super hoc consulti diuersa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus approbata, vt clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium graue non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tamquam exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiã applicetur, cum ab ecclesiastico foro fuerit proiectus: eius est degradatio celebranda seculari potestate præsente, ad pronuntiandum eidem cum fuerit celebrata, vt in suum forum recipiat degradatum. Et sic intelligitur tradi curię seculari: pro quo tamen debet ecclesia efficaciter intercedere, vt citra mortis periculum, circa eum sententiam moderetur. « « « « « « « « « « « « « « « « « « «

Pag 77

De his expresśius habetur supra parte ista tertia, vbi agitur quomodo processus fidei fine debito terminentur, & impænitens & relapsus quomodo & qualiter tradentur curiæ seculari.

DE

DE PAENITENTIIS *pecuniariis imponendis*.

QVAESTIO CIII.

An inquisitor posit iniungere pœnas pecuniarias.

Zanch. de hære. c. 19 Sch. 147

CEntesima tertia quæstio est, Vtrũ inquisitor posit imponere pænitentias pecuniarias salutares sine incursu pœnæ contentæ in c. Nolentes. de hære. in cle.

Respondemus quòd sic, pro executione officij applicandas, seu in pios vsus alios conuertendas: vnde sicut potest imponere peregrinationes, orationes, abstinentias, sic & eleemosynas seu pęnitẽtias pecuniarias pro officio exequendo, vel aliàs ad pios vsus cõferendas. Nec hoc est contra c. Nolentes. alleg. vbi fertur excommunicationis sententia contra inquisitorem, prætextu officii modis illicitis pecunias extorquendo. vnde Ioan. And. in dicto c. Nolẽtes. & super ver. illicitis dicit sic: *Illicitis* Pœnas pecuniarias applicandas officio, non prohibetur imponi & exigi, sed illicitas exactiones fieri. ff. de offic. præsi. l. Illicitas. in prin. & de simo. In tantum. & c. Audiuimus. & c. seq.

Inquisitor impo nere pöt pænas pe cuniarias

pag. 168.

Item Paulus super eod. verbo dicit sic: *Illicitis.* ergo licitas concedit. de hoc. ff. de offi. pręsi. l. Illicitas. de simo. c. In tantum. & c. Audiuimus.

Item Zenzellinus super eodem dicit sic: *Illicitis.* ergo modos licitos non excludit, de quibus supra de offic. ord. c. Dilectus. de pœnis. c. Licet.

Dominus Guido Fulcodius prædictus, post Papa Clemens iiij. in 3. q. de illis 15. quas fecit ad inquisitores, qua quærit, vnde posit eis prouideri, in fi. dicit sic: Consulerem tamen, quòd ab his, quibus iniungitur pænitentia dandæ pecunię in aliquos vsus pios, reciperetur ad istud: honeste tamen & sine scandalo laicorũ propter tenacitatem prælatorũ.

QVAESTIO CIIII.

An inquisitor exigere posit ab inquisitis expensas.

Summarium.

1 *Inquisitor, cui desunt stipendia sufficientia, petere potest expensas.*

2 *Episcopi autem, cum sint ordinarij, non debent eas exigere.*

A 3 *Xenia moderata sponte data possunt accipi.*

4 *Iudex delegatus moderatas expẽsas poscere potest.*

CEntesima quarta quæstio est, Vtrum inquisitor posit expensas exigere ab his, contra quos procedit, ac eos in expensas sententialiter condemnare?

Campeg. ad Zanc. cap. 19. fol. 157. Sch. 148

1 Respondemus quòd sic; vbi stipendia nõ habeat sufficientia ad suum officium exequẽdum, vt communiter est: Nemo enim cogitur suis stipendijs militare. 1. Corinth. 9. Sunt B enim inquisitores iudices delegati, qui possunt petere expensas, vt dicit Raymundus in summa, parte 2. de iudicibus, qui dicit sic:

2 Nunquid iudices possunt aliquid recipere à partibus? Ad hoc dico, quòd ordinarij iudices non debent recipere expensas, seu petere, cum propter iustitiam tenendam, suas habeant dignitates & redditus assignatos: ad istos enim extenditur verbum Ioannis Baptistæ, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipẽ C diis vestris: vbi glossant Ambrosius & Augustinus; Ne dũ sumptus quæritur, prædo grassetur. dist. 86. c. Non satis. 23. q. 1. c. Militare.

3 Moderata autem xenia sponte oblata potest recipere. dist. 18. De eulogiis. de offi. proconſ. l. Solent. vbi dicitur: A nemine accipere, inhumanum est: sed passim, vilissimũ: & omnia, auarissimum. Non tamen credo, quòd à litigatoribus debeant recipere etiam sponte oblata, propter suspicionem vitandã, nisi consideratis circunstantiis, quas dixi supra lib. 1. ti. de sim. q. prox. Vtrũ in aliquibus.

D 4 Iudex vero delegatus potest petere expẽsas moderatas, & non vltra. glo. dicit, quãdo pauper est ille, & quando oportet eum longe equitare pro † examinatione causæ extra de vi. & hon. cler. Cum ab omni. 12. q. 2. Charitatem. Nemo enim cogitur suis stipendiis militare. 1. ad Corint. 9. & inde videtur, ꝙ si non est sufficiens, potest petere aliqua nomine assessorum: dum tamẽ nullam partem inde recipiat, nec faciat aliquid in fraudem: & sic intelligo finẽ illius c. Cum ab omni. Hæc E Raymundus. Et Bened. xi. in extrauag. Ex eo. videtur idem supponere & sentire in §. verum. vbi dicit sic: Verum, quia nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum, cũ ordinarii sint, &c.

† Al. ãs, executione.

QVAESTIO CV.

An inquisitor teneatur reddere rationem episcopo de acceptis gratia expensarum, &c.

Campeg. loco cita. fol. 160. Sch. 149

Centesima quinta quæstio est, Vtrum inquisitor super expensas, ad quas condemnat eos, contra quos procedit, teneatur episcopo petenti reddere rationem?

Respondemus quòd non, vt patet in extrauag. domini Benedicti xi. alleg. sup. q. prox. vbi in §. verum. dicit sic: Verum. & infra: Ratione autem iidem diœcesani prouentuū obuenientiū ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, cōsuetudine, vel mandato contrariis non exposcāt: sed eam cameræ nostræ, vel alii, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis: quæ generaliter obseruari iubemus.

Rationē episcopo reddere nō tenētur inquisitores.

QVAESTIO CVI.

An episcopus exigere possit expensas ab inquisitis, etc.

Centesima sexta quæstio est, Vtrū episcopus possit exigere sicut inquisitor expensas, ab his, contra quos procedit, & in expensis, quas fecit eos sententialiter condemnare?

Respondemus quòd nō; vt patet in extra. allega. Ex eo. §. verum. domini Benedicti xi. vbi sic dicitur: Verū, quia nōnulli diœcesani partē partis prouentuū de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas: quas dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarii sint, ideoque officium tale quod eis incūbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus.

Episcop⁹ cū sit ordinarius expēsas, nō pōt ab inquisitis petere.

QVAESTIO CVII.

An episcopus exigere possit partem prouentuum de bonis applicatis inquisitionis officio.

Centesima septima quęstio est, Vtrum episcopus possit exigere partem prouentuum, quę de hęreticorum bonis inquisitionis officio deputantur?

A Respōdemus quòd non; iuxta allegata indulta prędicti D. Benedicti xi. à quo dicitur sic: Verum, quia nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatę propter expensas: quas dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarii sint, ideoq; officium tale, quod eis incūbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus.

B

QVAESTIO CVIII.

Vnde sit inquisitori in suis sumptibus et in ministrorum salariis prouidendum.

Summarium.

1 *Quæstio de sumptibus inquisitori prouidendis sæpius agitata.*

2 *Inquisitoribus ab episcopo prouidendum esse, fuit plurimorum sententia.*

C 3 *Alij in dominos temporales hoc onus reijciunt.*

4 *Quibusdam videtur condemnationes, quę fiunt, illorum vsibus deputandas.*

Siman. catho. instit. tit. 41. nu. 33. Sch. 150.

Centesima octaua quæstio est, Vtrum de hæreticorum bonis, vel vnde debeat inquisitori in suis sumptibus, & in notariorū & aliorum ministrorum officii inquisitionis salariis prouideri?

1 Respondemus, quòd hæc quęstio est diuersis temporibus corā diuersis summis Pon-
D tificibus agitata, & præsertim coram fe. re. Vrbano v. Greg. xi. & in consistorio etiam fuit causa diuersis dominis Cardinalibus cōmissa, & nūquam determinata, nec puto determinanda, quia est de materia pluribus odiosa, sed fidei & ecclesiæ fructuosa.

2 Huius quæstionis variæ fuerunt & sunt inter dominos opiniones. Quibusdam & nō male (vt putatur) videtur, ꝙ episcopi debeāt inquisitoribus pro tali exequendo officio prouidere: & horum ratio est; quia episcopo-
E rum est fidem plantare, & prauitatem hæreticam de suis diœcesibus extirpare, vt patet in c. Excommunicamus. 1. §. adiicimus. extra de hære. & hoc suis, immo ecclesię sumptibus, & expensis, vt patet in extrauag. domini Benedicti xi. §. verum. supra frequentius alleg. quia ordinarii sunt, inquisitores autem sunt ad eorum assumpti adiutorium, & ad supplēdum negligentiam ipsorum: quare videtur, quòd de sumptibus pro officio exequendo, & co-

& eorum ecclesiarum,& eorum populo ab erroribus reducendo, & in fide confirmando, debeant inquisitoribus prouidere. Et huius veritatis fuit dominus Vrbanus v.& Clemens iiij. in consultationibus ad inquisitores, antequam esset Papa, qui dicebatur Guido Fulcodius. Huius sententiæ sunt pro maiori parte omnes domini in voce, sed nullus exequitur in re: & omnes fere dicunt, ꝗ sic fiendum est; sed vix est, qui dicat, fiat.

3 Quibusdam videtur, quòd domini temporales teneantur inquisitoribus prouidere: & horum ratio est, quia domini temporales habent hæreticorum laicorum condemnatorum per inquisitores, bonorum confiscationes; quare si habent commoda, habeant & onera. Et hac fortassis de causa, in quibusdam mundi partibus domini temporales dabant inquisitoribus stipendia, quia habebant condemnatorum bona; modo autem prauitate hæretica quàm plurimum extirpata in tantum, vt raro sint hæretici pertinaces, & rarius relapsi, & rarissime diuites, sed pauperes: vtpote Fraticelli, Beguini, seu Valdenses; domini temporales non habent ita frequenter, sicut olim, bonorum confiscationes; & ideo nolũt prouidere inquisitoribus, vt eorum sumptibus fiant inquisitiones.

4 Quibusdam aliis videtur, quòd prouideatur inquisitoribus de condemnationibus per episcopos & ipsos inquisitores in officio faciendis: quod licet sit iustum, inducit tamen officio præiudicium; & ideo esset melius, si fieri posset, inquisitorib⁹ aliter prouidere. A multis alij modi tacti sunt, & fortassis meliores, & leuiores, sed ad obtinendum difficiliores, quare dimittantur: sed tantum dicatur, ꝗ male in tam salubri officio, & ecclesiæ Dei tam necessario prouidetur.

DE CONFISCATIONE bonorum hæreticorum.

QVAESTIO CIX.

Bona hæreticorum pænitentium non relapsorum sint ne confiscata, an confiscanda.

Summarium.

1 *Hæretici pænitentes post sententiam perdunt bona, nisi ex gratia illis reddantur à dominis temporalibus.*

2 *Domini temporales per censuram ecclesiasticam cogi debent ad exequendum confiscationem.*

3 *Pænitentibus ante sententiam & vita & bona relinquuntur.*

4 *Concordant his Archidia. Ioan. Mona. & Guido Fulcodius.*

Centesima nona quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor bona laicorum hæreticorum, sed post pænitentiũ, & non relapsorum, debeant eorum dominis condemnare, seu ipso facto sint prædictis confiscata? *Zanch. de hær. c. 25 Sch. 151*

1 Respondemus, ꝗ nec sunt condemnanda, nec sunt confiscata: nam tales postquam pænitentes sunt, & relapsi non sunt, bona nõ perdunt. Tamen hic est diligenter considerandum, ꝗ tales, vel pænitent ante sententiã diffinitiuã, qua tradunt impęnitentes hæretici curiæ seculari, vel post. Si post, cũ eo facto, ꝗ vt hæretici impænitẽtes traduntur per sententiam, bona sunt ipso iure confiscata, iuxta. c. Vergentis. extra de hæret. ideo si post cõuertantur & pæniteant, bona huiusmodi remanent apud dominos temporales, etiam si illi postmodum de misericordia ad pęnitentiam admittantur: nisi de gratia velint eis reddere. Et de his videtur loqui c. Vergentis. vt dicit Archid.& Io. Mona. in c. Accusatus. §. porro. de hæret. lib. 6. vbi dicitur sic: Vergentis.& infra: *Pænitentes post sẽtentiã bona nõ recuperant, &c.*

2 In terris vero temporali nostræ iurisdictioni subiectis, bona hęreticorum statuimus publicari: & in aliis idem præcipimus fieri, per potestates & principes seculares: quos ad id exequendum (si forte negligentes exti-terint) per censuram ecclesiasticam ap. re. compelli volumus, & mandamus: nec ad eos bona eorum vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum cõsortium, misereri aliquis voluerit; vt temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina, &c. *Pag. 58 col. 2.* *Dñi tpales cogẽdi ad exequẽdam cõfiscationem.*

3 Si autem pænitent antequam per sententiam, vt impænitentes hæretici, tradantur brachio seculari; sicut ex sola misericordia relinquitur eis vita, sic & bona: cum tales ad misericordiam abiurata hęresi admittantur, eorum bona non confiscantur. *Pænitentibus ante sententiam bona condonantur.*

4 Concordant omnibus his Archid.& Io. Mona. in c. Accusatus. in §. porro. de hæret. lib. 6.& prædictus dominus Guido Fulcodius q. vltima de illis 15. quas fecit ad inquisitores. Et licet hæc quæstio sit difficilis ad diffiniendum: tamen quia directe non pertinet ad inquisitores, sed ad dños temporales (quia per eos & nõ per inquisitores bona huiusmodi confiscant) ideo breuiter terminet.

QVAE-

QVAESTIO CX.

An bona hæreticorum impænitentium uel relapsorum, confiscanda sint ab episcopo, & ab inquisitore, &c.

Zanch. de hær. c. 25 Sima. catho. instit. tit. 9. nu. 126 Sch. 152.

Centesima decima quæstio est, Vtrum episcopus & inquisitor bona laicorum hæreticorum impænitentium, seu relapsorum, relictorum brachio seculari, debeant eorum dominis condemnare, vel ipso facto, quo vt tales relinquuntur, sint de iure eorum dominis confiscata?

Hodie secus est p noua iura

Respondemus, quòd confiscatio bonorum hæreticorum laicorum, vt dictum est supra q. proxi. & patet c. Vergentis. extra de hæret. non est fienda per iudices ecclesiasticos, sed per potestates & principes temporales, licet possint cogi per ecclesiasticos iudices per censuram ecclesiasticam, vt eam exequantur: quæ quidem fienda est per eosdem, cum aliqui hæretici iudicantur vt relapsi, & traduntur curiæ seculari, vt patet in c. Vergentis. extra de hęre. & c. Super quibusdam. de verb. sign. Et quia hæc quæstio indirecte pertinet ad inquisitores, sed directe ad dominos temporales, ideo dimittatur.

QVAESTIO CXI.

An propter hæresim maritorum dotes uxorum sint confiscandæ.

Sylvest. ver. hære sis. 1. q. 8. Sch. 153

Centesima vndecima questio est, Vtrum episcopus & inquisitor propter hæresim maritorum, dotes vxorum catholicarum debeant confiscare?

Respondemus, vt dictum est supra q. proxima, quòd non interest episcoporum, nec inquisitorum, dominis temporalibus bona hæreticorum confiscare, sed ipso iure sunt confiscata. An autem propter hæresim maritorum dotes vxorum catholicarum sint confiscatæ, dicendum est, vt in c. Decreuit. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: Decreuit fe- *Pag. 67. col. 1.*
„ re. Inno. Papa quartus, q propter hæresim
„ maritorum, vxorum catholicarum dotes nō
„ debeant confiscari. Quod intelligendum fo-
„ re censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum vi-
„ ris matrimonia contraxissent, quos hæreti-
„ cos tunc sciebant.

A

QVAESTIO CXII.

De confiscatione bonorum clericorum hæreticorum.

Centesima duodecima quæstio est, Vtrum bona hæreticorum clericorum impænitentium, vel relapsorum, sint ipso facto, cum tales relinquuntur brachio seculari, ecclesijs vnde illa habuerunt, seu episcopo confiscata? *Iudi. in qui. ver. bona hæret. Sch. 154.*

B

Respondemus, q bona laicorum confiscantur dominis temporalibus, & si sunt domini temporales prælati, eis applicantur: si seculares, secularibus dominis confiscantur, non per ecclesiam, sed per curiam seculare, vt in c. Vergentis. de hæret. Bona vero clericorum applicantur ecclesijs, à quibus stipendia habuerunt, vt patet in c. Excommunicamus itaque. in prin. vbi dicitur sic: Damnati vero præsentibus secularibus potestatibus, aut eorum balliuis relinquantur animaduersione debita puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis: ita quòd bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur: si vero clerici, applicentur ecclesijs, à quibus stipendia receperunt. *De bonis cleric. hæretico. qd iura statuant. Pag. 60*

C

Est tamen considerandum, quòd de huiusmodi materia habetur in c. Nolentes. de hæret. in cle. vbi dicitur de inquisitoribus sic: Nec scienter attentent, ecclesiarum bona ob clericorum delictum, prædicti occasione officij fisco etiam ecclesiæ applicare. Quod si secus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententię eos subiacere decernimus ipso facto. *Pag. 71*

D

DE POENIS HAERETICORUM, credentium, receptatorum, fautorum, & defensorum.

E

QVAESTIO CXIII.

De priuatione dignitatum, honorum, beneficiorum ecclesiasticorum, & publicorum officiorum quæ propter heresim infligitur.

Centesima

Simã. ex tho. insti. tit. 46. Sch. 155

CEntesima tertiadecima quæstio est, Vtrum inquisitor cũ epo, vel eius vicario, possit priuare, seu priuatos nuntiare hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ac illorum filios & nepotes, dignitatibus, personatibus, & omnibus honoribus & beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis quibuscunque?

Respondemus ꝙ sic; iuxta c. Vt commissi. §. priuandi. de hæret. lib. 6. vbi sic dicitur: Priuandi pręterea, vel priuatos nuntiandi dignitatibus, ac aliis beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorũ suorum consilio & officiis publicis, ac honoribus quibuscunque, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios & nepotes plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiando priuatos beneficiis & huiusmodi requirendi: nisi forte constaret legitime, ꝙ idem scienter huiusmodi personis, eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos. Eadem verba habentur in literis apostolicis Clementis, Alexãdri, & Vrbani iiij. Præ cunctis. §. priuandi præterea.

Pag. 66.

Dignitatibus & officiys publicis, etc. priuati sũt hęretici.

Pag. 83.

Considerandum vero, quòd hæc intelliguntur de prædictis, si impænitentes extiterint, non autem si pænitentes, vt patet c. Statutum felicis. de hæret. lib. 6. & patebit statim. q. 115.

QVAESTIO CXIIII.

De extensione dictę priuationis ad posteros hæreticorum.

Zanch. de hær. c. 28 Sch. 156

CEntesima quartadecima quæstio est, Vtrum per episcopũ & inquisitorem hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores, ipsorumq; filij vsque ad secundam generationem, omni beneficio ecclesiastico & officiis publicis sint priuandi, siue ipso iure sint priuati?

Respondemus, ꝙ sunt priuati vsq; ad secũdam generationem, vt patet in c. Quicunq;. §. hæretici. de hæret. lib. 6. vbi sic dicitur. Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Eadem verba habentur in literis apostolicis Alexandri iiij. Nouerit. §. hæretici.

Pag. 62.

QVAESTIO CXV.

An tam per maternam lineam, quam per paternam fiat huiusmodi pœnæ ad posteros extensio.

Carer. de hęret. nu. 1. Schol. 157.

CEntesima quintadecima quæstio est, Vtrum per episcopũ & inquisitorem prædicti filij hæreticorum, credentium, receptatorum, defensorum, & fautorum eorũ, omni beneficio ecclesiastico & officio publico sint priuati, vsque ad secundam generationem, ita si descendant per maternam lineam, sicut per paternam; & si de prædictis pænitẽtibus, vel impænitentibus sit intelligendum?

Respondemus, ꝙ est intelligendum per paternam, & non maternam: & etiam de impænitentibus hæreticis credentibus, &c. vt patet in c. Statutum. de hæret. lib. 6. vbi sic dicitur: Statutum fe. re. Inno. & Alexan. prędecessorum nostrorum: ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus hoc extendi. Hoc sane de filiis & nepotibus hæreticorum, credentium & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur, non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mãdatum ecclesiæ pęnitentiam recepisse: quam ipsi, vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

Per quã lineã fiat deriuatio dictę pœnæ ad posteros. Pag. 67

†Hæc eadem verba habẽtur in literis apostolicis Alexandri, & Vrbani iiij.

† Incipiũt hæ literę; Consultus habentur sup. pag. 85.

QVAE-

QVAESTIO CXVI.

An emancipatio filiorum a parentibus hęreticis facta sit ualida & admittenda.

Nic. Arela. de haere. no. 14. Scb. 138.

Centesima sextadecima quaestio est, Vtrum per episcopum & inquisitorem filiorum, haereticorum, credentium, receptatorum, defensorum, & fautorum eorum sit emancipatio admittenda, seu aliquid valeat de iure?

Respondemus ꝙ non valet, vt patet in c. Quicunque. §. illorum. de haeret. lib. 6. vbi sic dicitur: Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes, post emancipationem, huiusmodi etiam apparuerit ante ipsam à via veritatis ad haereticae superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cum dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum haereticorum desierint potestate. *(Pag. 61. col. 2.)*

Haec eadem verba habentur in literis apostolicis Alexandri iiij. Nouerit. in fine. *(Pag. 87.)*

QVAESTIO CXVII.

An appellationis beneficium sit haereticis, credentibus, &c. interdictum.

Sup. par. 3. n. 121. pag. 299 col. 1. Lucer. in quisi uer. Appellationis beneficium. Schol. 39. huius p.

Centesima decimaseptima quaestio est, Vtrum haereticis, credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum, sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, ita ꝙ ab episcopo, seu inquisitore nequeant appellare?

Respondemus ꝙ eis est appellationis beneficium interdictum, & ꝙ nequeunt appellare, vt patet in c. Vt inquisitionis. de haeret. lib. 6. vbi sic dicitur: Vniuersos seculi potestates. & infra; Vtque de haeresi à dioecesano episcopo, vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatos praefati potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nuntij sibi relictos statim recipiant indilate animaduersione debita puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus praedictorum nequitiae filiorum: cum tam secundum ordinationem praedecessorum nostrorum, quàm secũdum legem *(Pag. 68.)*

A †imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expresse sit haereticis & credentibus, ac eorum, receptatoribus, fautoribus, & defensoribus, interdictum. *(†A Federico latam quã habes infine huius operis.)*

In literis autem apostolicis Alexãdri iiij. praemisso de haereticis, credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum dicitur sic: Item proclamationes & appellationes personarum huiusmodi minime audiantur. *(Incip. Nouerit. relat. supra pag. 87.)*

B Hic est diligentius attendendum, ꝙ cum praedicti esse tales sunt per sententiam declarati, vtpote quia sunt hęretici, credentes, &c. ꝙ tunc non possunt à tali sententia diffinitiua appellare, cum in crimine perseuerent: ante sententiam autem si in aliquibus aggrauantur, seu indebite fatigantur, non est dubium, quin posint appellare. nam nondum sunt habendi pro haereticis. concordat Archidiaconus super eodem c.

QVAESTIO CXVIII.

C An scienter sepelientes in loco sacro corpora hęreticorum posint ab inquisitore puniri.

Alfons. Cast. lib. 2. ca. 18. de ius. haeret. pun. Gõdis. de haeret. q. 22. nu. 7. & plene Sch. 102. par. 3.

Centesima decimaoctaua quaestio est, Vtrum inquisitor possit cogere eos, qui haereticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum praesumpserunt scienter tradere ecclesiasticae sepulturae, quatenus publice propriis manibus eorum corpora habeant D exhumare, & extra proijcere, & aliàs illos punire, & post absoluere ab excommunicationis vinculo, quo ex hoc astricti merito tenebantur?

Respondemus ꝙ sic; vt patet in c. Quicunque. in prin. de haer. lib. 6. vbi sic dicitur: Quicũque haereticos, credẽtes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter praesumpserint ecclesiasticae tradere sepulturae, vsq; ad satisfactionem idoneam excõicationis sententiae se nouerint subiacere: Nec ab E solutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura. Eadem verba habentur in literis apostolicis Alexandri iiij. Nouerit. §. item quicunque. *(Pag. 61. Excõicationẽ incurrũt scienter sepeliẽtes haereticos. Pag. 87.)*

QVAE-

QVAESTIO CXIX.

An subditi sint absoluti a debito fidelitatis, quo Dominis lapsis in hęresim deuincti erant.

Siman. catho. instit. tit. 46. nu. 73. Sch. 159

Centesima decimanona quæstio est, Vtrum illi, qui fidelitatis homagii debito, vel aliquo pacto quacunque firmitate vallato, aliquibus sunt astricti, qui postmodum lapsi sunt in hæresim manifeste, ad huiusmodi teneantur, vel sint totaliter absoluti?

Respondemus, quòd absoluti sunt, vt patet in c. Absolutos. de hære. vbi dicitur sic: *Pag. 61.*
» Absolutos se nouerint à debito fidelitatis
» domini, & totius obsequii, quicunque lap-
» sis manifeste in hæresim aliquo pacto qua-
» cunque firmitate vallato tenebantur astricti.

QVAESTIO CXX.

An heredes receptatorum, defensorum, &c. hereticorum cogi possint ad exequendam pęnitentiam receptatoribus impositam.

Summarium.

1 *Crimen suspicionem de heresi inducens per mortem extinguitur.*

2 *Heredes cogendi non sunt ad perficiendam pęnitentiam personalem iniunctam suspecto, sed non peractam:*

3 *Sed possunt cogi ad pænitentiam uiuenti iniunctam de bonis ipsius exequendam.*

4 *Confiscatio bonorum hæretici fieri potest post eius mortem.*

Zanch. de hęrę. c. 28 Sch. 160.

Centesima vicesima quæstio est, Vtrum inquisitor possit cogere receptatorum, defensorum, & fautorum hæreticorum hæredes, post prædictorum mortem, qui se sub obligatione bonorum suorum eidem inquisitori astrinxerant, ad pænitentiam ab eis recipiendam & complendam, quatenus illam ipsi hæredes pænitentiam exequantur?

1 Respondemus, quòd talibus antequam moriantur, vel est per inquisitores pænitentia iniuncta, vel non. Si non, non est hæredibus iniungenda: quia crimen est morte extinctum.

A 2 Si autem est iniuncta, sed non peracta, & est pænitentia concernens personam, vtpote orationes, ieiunia, vel peregrinationes; non sunt hæredes cogendi ad pænitentiam supradictam.

3 Si autem pænitentia non est personalis, sed aliàs proficiens ad salutem, in bonis temporalibus exequenda; vtpote, hospitale construere, vel similia: tunc ad talem exequendam hæredes per inquisitores merito sunt cogendi. hæc patent in c. Accusatus. §. si vero. de hęre. lib. 6. vbi sic dicitur: Si vero pro *Pag. 64. col. 2.*
B » ijs, quæ in hæresi receptando, vel defendendo hereticos, seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus, quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se astrinxit ad recipiendam ab eis pænitentiam, & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit, si per huiusmodi pænitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exequendum, vel complementum ipsius, per inquisitores cogi debent hæredes,
C vel alij, ad quos cum suo onere bona huiusmodi deuenerunt. Porro si propter huiusmodi hæreticorum receptationem, defensionem, seu fauorem, quis ad faciendam pęnitentiã, quam inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pænitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. «

4 In eo vero casu, quo heredes ad successionẽ nõ debet ob hæresim sui auctoris admitti: *Cõfiscatio bonorũ hæretici post eiꝰ mortẽ fieri potest.*
D nõ obstante, ꝙ auctore ipso viuente, hoc nõ fuerit (interueniente ipsius morte) per sentẽtiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortem eiusdem, nihilominus procedatur. Eadem verba habentur in literis apostolicis Vrbani iiij. & Alexandri iiij. Consultus. §. sunt & alij. *Pag. 86.*

QVAESTIO CXXI.

E

An filii uel heredes illorum, qui morti proximi consolari ab hereticis petierunt, sint admittendi ad eorum excusationem.

Zanch. de hær. c. 24 Reperto. inquisit. uer. defunctus. Sim. cath. inst. ti. 18. & Sch. 161

Centesima vicesimaprima quæstio est, Vtrum inquisitor filios & hęredes illorum, qui dum in ęgritudinis lecto decumbebant, petierunt ab hereticis per eorum manus impositionem consolari, & sic fuerunt mortui, possit admittere ad probandum, quòd ipsi defuncti

functi tunc non erant sani capitis, vel quòd amiserant iam loquelam?

Respondemus ꝙ non; si dum viuebant fuerãt de hęresi diffamati, vel suspecti habiti; aut legitime constiterit, ꝙ sanę mentis existẽtes, petierint ab hæreticis consolari: aliàs potest eos admittere: non tamen per vxores, filios, & familiares illorum, vt patet in c. Filij. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: *Pag. 62. col. 2.*

Filii vel hæredes illorum, qui dum in ęgritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent, secũdum pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersę carnis ingressi: ad probandum ꝙ ipsi defuncti consolationem illã, immo verius desolationem, non sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cum tamen moris sit, vt dicitur, apud eos, ꝙ nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum viuebant, diffamati erant de hęresi vel suspecti: aut legitime constiterit, ꝙ sanæ mentis existẽtes, huiusmodi hæreticos petierunt. Alioqui admitti poterũt prædicti filij vel hæredes ad probandum præmissa. Non tamen per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos: sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

Filij quã do admitti debeãt, vel non, ad excusãdos defunctos, &c.

DE EXCOMMVNICATIS in causa fidei, & absolutione eorum.

QVAESTIO CXXII.

An hęretici, & eorum fautores sint excommunicati, & ab inquisitoribus possint absolui.

Summarium.

1. *Hæretici sunt ipso iure excommunicati:*
2. *Credentes quoque receptatores & fautores eorũ:*
3. *Absolui autem ab inquisitore possunt ab excommunicatione.*

Syluest. uer. heresis. 1. q. 8. Siman. catho. insti. tit. 27. Sch. 162

CEntesima vicesima secunda quęstio est, Vtrum hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipso iure sint excommunicati; & si resipiscant, possint absolui per inquisitores?

1 Respondemus ad vtrumque quòd sic. De hæreticis patet ꝙ sic in c. Sicut ait. & in c. A Ad abolendam. in prin. & in c. Excommunicamus. in prin. & præsertim, & breuius in c. Excommunicamus 2. de hęre. vbi dicitur sic: Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hęreticos, Catharos, Patharenos. & infra: & alios q̃buscũq; nominibꝰ censeanĩ &c. *Pag. 61.*

2 De credentibus autẽ & cæteris supradictis habetur in c. Excommunicamus 1. §. credentes. vbi dicitur sic: Credentes prætera, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere, &c. *Pag. 61.*

B 3 Quòd autem possint absolui per inquisitorem si resipiscant, habetur in c. Vt officium. in prin. de hære. lib. 6. vbi dicitur sic: Vt officium. & infra: Contra hæreticos, credẽtes, receptatores, fautores, & defensores eorum; necnon cõtra infamatos de hæresi, vel suspectos iuxta sanctiones canonicas (hominũ metu diuinoq; timore postposito) procedatis. Si vero aliquis ex prędictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vnitatem; ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis. *Pag. 65.*

C

QVAESTIO CXXIII.

Quam pœnam incurrant fautores hęreticorum si animo pertinaci perstiterint in excommunicatione per annũ.

Summarium.

1. *Impedietes officiũ S. inquisitionis, si stent per annũ in excommunicatione, quam propter hoc incurrerunt, condemnandi sunt vt hęretici.*
2. *Fautores meri, si non publicentur excommunicati, non incurrunt alias pœnas:* D
3. *Si vero publicati fuerint, nec intra annum satisfecerint, multis pœnis fiunt obnoxij:*
4. *Quas pœnas incurrant etiam si non durent in excommunicatione per annum.*

CEntesima vicesima tertia quæstio est, Quam pœnam incurrunt receptatores, defensores, ac fautores hæreticorum, qui sunt excõmunicati ipso iure, si stant in excõmunicatione per annũ animo pertinaci? *Sup q. 47 par. 2. & Sch. 163.*

E 1 Respondemus, ꝙ si prędicti ex eorũ receptatione, defensione, & fautoria impedierũt fidei processum, iudicium, aut sententiã episcopi seu inquisitoris, directe vel indirecte, vel ad hoc præstiterint auxilium, consiliũ, uel fauorẽ, excõmunicationis vinculo sunt percussi: ꝙ si in ea steterint per annũ animo pertinaci, extunc sunt vt hæretici condẽnandi, vt patet in c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. vbi dicitur sic: *c. Excõicamus. §. credẽtes. de haret.*

Prohi-

Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus eorundemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticum) quoquomodo cognoscant, vel iudicent, siue captos pro eodem crimine, absque dictorum episcoporum, siue inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent; aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel inquisitoribus, seu inquisitore, iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel aliàs diœcesanorum aut inquisitorum iudicium, sententiam seu processum, directe, vel indirecte impedire præsumant. Si quis vero de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis diœcesano episcopo, vel inquisitoribus incumbenti, se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire; necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur.

2 Si autem prædicti ex eorum receptatione, defensatione, & fautoria, aliàs non impediuerint episcopi vel inquisitoris iudicium, sententiam, vel processum; licet ipso iure sint excommunicati, nisi tamen excommunicati notentur & publicentur, non videntur alias pœnas incurrere, ex eo quòd stant in excommunicatione per annum: Sed si publicantur excommunicati, & stent per annum, incurrunt pœnas multas, de quibus habetur in c. Excommunicamus. §. credentes. de hære. vbi dicitur sic:

Pag. 60.

3 Receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere: firmiter statuentes, vt postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit, intra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos, ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur: Sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus prӕterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causę aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si vero aduocatus fuerit, eius patrocinium nullatenus admittatur: si tabellio, instrumenta per ipsum confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur. & in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint: excommunicationis sententia, vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianę præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes eorum percipiant: alioquin suo priuentur officio, ad quod numquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.

Infamiã, & alias, pœnas ta[?]les incurrunt.

4 Quæ autem sunt pœnæ prædictorum, etiam si non persistant in excommunicatione per annum animo pertinaci, dictum est supra hac parte tertia, q. 113. 114. 115. 116. 117. & 118.

QVAESTIO CXXIIII.

Quam pœnam incurrant excommunicati in causa fidei sic durantes per annum.

Summarium.

1 *Excommunicati propter contumaciam in causa fidei, &c. post annum vt hæretici condemnantur:*

2 *Id ipsum faciendum est de excommunicatis causa impedimenti dati sacro officio:*

3 *Et de excommunicatis ob omissam purgationem, &c.*

4 *Fautores autem hæreticorum alias pœnas incurrunt.*

Centesima vicesima quarta quæstio est, Quam pœnam incurrunt excommunicati in causa fidei, si steterint in excommunicatione animo pertinaci?

Vide sup. par. 2. q. 47. & Schol. 53 part. 2.

1 Respondemus, quòd tales excommunicati, sunt in multiplici genere: Nam quidam sunt excommunicati in causa fidei propter contumaciam, quia citati de fide responsuri renuerunt contumaciter comparere, & tamquam contumaces excommunicantur: Isti si stant in excommunicatione per an-

num animo pertinaci, extunc sunt vt hæretici condẽnandi: vt patet in c. Cũ contumacia. de hęre. lib. 6. vbi dicitur sic: Cum contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiiciat vehementem, si suspectus de hęresi vocatus à vobis, vt de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo, ꝙ parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit inodatus, quã si per annum animo sustineat pertinaci; extunc velut hæreticus condemnetur.

Pag. 63.

2 Quidam sunt taliter excommunicati, ꝙ iudicium, sententiam, seu processum episcopi vel inquisitoris impedierunt: vel ad hoc faciendum cõsilium, auxilium vel fauorem dederunt. Isti si stent in excõmunicatione per annum animo pertinaci, sunt velut hæretici condemnandi, vt patet in c. Vt inquisitionis. §. prohibemus. de hęre. lib. 6. vbi dicitur sic:

Excõicati propter impedimẽtũ datũ sancto officio.
Pag. 68.

Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus eorundemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticum) quoquomodo cognoscant, vel iudicent, siue captos pro eodem crimine, absque dictorum episcoporum, siue inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent; aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à dioecesano vel inquisitoribus, seu inquisitore, iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel aliàs dioecesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam seu processum, directe, vel indirecte impedire præsumant. Si quis vero de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis dioecesano episcopo, vel inquisitoribus incumbenti, se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire; necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur.

3 Quidam autem sunt taliter excommunicati, quia suspecti de hæresi habiti noluerũt se purgare. Isti si stent in excommunicatione per annum, sunt vt hæretici cõdemnandi, vt habetur in c. Excommunicamus 1. §. qui autem. extra de hære. vbi dicitur sic: Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles: nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatéque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionẽ condignam, ab omnibus euitentur: ita ꝙ si per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur.

Excõicati quia noluerunt se purgare.
Pag. 60.

4 Quidam sunt taliter excõmunicati, quia sunt receptatores, defensores, & fautores hæreticorum, & publicantur excommunicati. Isti si stant per annum, pœnis plurimis feriũtur, vt patet in c. Excoĩcamus. §. credentes. de hęre. de his dictum est supra q. proxima.

Excõicati propter fauorẽ datum hęreticis.

QVAESTIO CXXV.

An tales excõmunicati ex causa fidei absolui possint ab inquisitore.

Centesima vicesimaquinta quæstio est, Vtrum inquisitor possit absoluere eos, qui steterunt per annum in excommunicatione animo pertinaci, vel aliàs pro causa fidei sunt excommunicati, si ad gremiũ Ecclesiæ reuertantur?

De hoc supra q. 91. & Scho. 141. Vide etiã Sch. 164.

Respondemus ꝙ sic; quia tales (vt dictũ est supra q. proxi.) vt hæretici sunt habendi. Hęretici autẽ, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorũ, ab excõmunicatione, quã incurrerunt, per inquisitorẽ, si pęniteãt, possunt absolui: vt habetur in c. Vt officiũ. in prin. de hære. lib. 6. vbi præmisso de omnibꝰ supradictis dicitur sic: Vt officium & infra. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vnitatem; ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis.

Pag. 65. col. 1.

QVAESTIO CXXVI.

An inquisitor dispensare posit ab irregularitate cum pręfatis excommunicatis.

Centesima vicesimasexta quæstio est, Vtrum inquisitor possit cum pręedictis excommunicatis, si forsan irregularitatem incurrerint, vbi resipiscant super irregularitate dispensare?

Locatus in Iudi. in qui. uer. irregularitas. 2. Sch. 165.

Respondemus, quòd non inuenitur, quòd hoc posit inquisitor in iure cautum, nec in quibuscunque priuilegiis sibi concessum: quare non potest cum talibus dispensare.

DE

DE INDVLGENTIIS pro fide laborantibus consequendis.

QVAESTIO CXXVII.

An inquisitor conferre posit indulgentias accedentibus ad eius concionem pro fide factam.

Repert. inqui. uer. indulgentia. Schol. 166.

Centesima vicesima septima quæstio est, Vtrum inquisitor clero, vel populo, quem conuocat ad sermonem pro fide, quem interdum facit, vel aliàs habeat potestatem indulgentias conferendi?

Respondemus ꝙ sic; viginti, vel quadraginta dierum, vt patet in literis apostolicis Clementis, Alexandri, & Vrbani iiij. Præ cunctis. §. priuandi præterea. ver. necnon. vbi dicitur sic: Necnon & largiendi viginti, vel quadraginta dierum indulgentiam, quotiens opportunum videritis, omnibus vere pænitentibus & confessis, qui ad vestram conuocationem propter hoc faciẽdam accesserint, plena sit vobis, & singulis vestrum præsentium tenore facultas. *Pag. 83.*

QVAESTIO CXXVIII.

An inquisitor conferre posit indulgentias sociis, ac notariis suis.

Lucer. in qui. ver. indulgentia. Scho. 167.

Centesima vicesima octaua quæstio est, Vtrum inquisitor sociis suis religiosis, & notariis, habeat potestatem indulgentias conferendi?

Respondemus ꝙ ipse non, sed dominus noster Papa confert eis tres annos quando laborauerint. Et si in prosecutione moriantur, plenam confert remissionem peccatorũ, vt patet in literis apostolicis Clementis, Alexandri, & Vrbani iiij. Præ cunctis. in quibus post prædicta verba posita supra q. proxi. dicitur sic: Sociis vero fratribus vestri ordinis, & notariis vestris, qui vnà vobiscum in prosecutione huiusmodi negotij laborauerint, & omnibus, qui vobis personaliter astiterint in eodem negotio, & qui ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, ex animo vobis præstiterint auxilium, consilium, aut fauorem: de omnipotentis Dei misericordia, & beatorũ Petri & Pauli apostolorũ eius auctoritate confisi, tres annos de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione huiusmodi negotii forte decesserint, eis peccatorũ omnium, de quibus corde contriti, ac ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus. *Pag. 83, col. 1.*

QVAESTIO CXXIX.

An inquisitor largiri posit indulgentias aliis sibi in officio asistentibus, et auxiliantibus.

Campeg. ad Zach. de heret. cap. 37. Sch. 168

Centesima vicesimanona quæstio est, Vtrũ inquisitor consiliariis & omnibus aliis, qui sibi personaliter assistunt, & existunt in executione sui officij, vel aliàs pręstant sibi ex animo auxiliũ, consiliũ, vel fauorem, habeat potestatem indulgentias largiendi?

B Respondemus, ꝙ ipse inquisitor non, sed dñs noster Papa confert eis tres annos de indulgẽtia: & si in prosecutione officij moriantur, remissionẽ plenã omnium peccatorum, vt patet in prædictis literis apostolicis Clementis, Alexandri, & Vrbani iiij. vt tactũ est statim supra q. prox. in quibus dicit᷑ sic: Necnon & largiendi. & infra: Et oĩbus qui vobis personaliter astiterint in eodem negotio, & qui ad impugnandũ hęreticos, fautores, rece-C ptatores & defensores eorũ, ex animo vobis præstiterint auxiliũ, consilium, aut fauorẽ: de omnipotẽtis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorũ eius auctoritate cõfisi, tres annos de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus: & si qui ex his in prosecutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis peccatorũ omnium, de quibus corde cõtriti & ore cõfessi fuerint, plenam veniam indulgemus.

Et in c. Excõicamus itaque. §. Catholici. extra de hære. dicitur sic: Catholici vero qui crucis assumpto charactere ad hæreticorum D exterminiũ se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quæ accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceduntur. *Pag. 60 col. 2.*

Quæ aũt sunt illa dicetur q. prox. Quãplura alia priuilegia conceduntur cruce signatis prædictis pro extirpãda hęretica prauitate, ꝑ inquisitores eis conferenda, vt patet in literis apostolicis positis supra parte ij. Innocentij, vt nihil vobis desit.

QVAESTIO CXXX.

E An inquisitor plenariam indulgentiã consequatur in uita, et in morte.

Tabien. ver inquisitor. nu. 39. fin. Sch. 169

Centesima tricesima & vltima quæstio est, Vtrum inquisitor plenariam indulgentiam habeat in vita pariter & in morte?

Rñdemus ꝙ sic: In vita q̃dẽ q̃ñcũq; ꝑ exequendo officio laborat: in morte autem si in prosecutione officij diem claudit extremũ.

Quòd

Qu òd autem habeat in vita pro officio laborando, patet in præfatis literis apostolicis Clementis, Alexandri, & Vrbani iiij. Præ cunctis.§. vobis autem. vbi dicitur sic:
Pag.83, „ Vobis autem pro huiusmodi negotio la-
col.1. „ borantibus, illam peccatorum veniam in-
» dulgemus, quæ succurrentibus terræ sanctæ
» in generali cõcilio est cõcessa. Quæ aũt in di
cto cõcilio succurrẽtibus terræ sanctæ est cõcessa, patet in c. Ad liberandam. extra de Iu. & Sarra. in parte decisa. notat Host. in lectura: in qua de succurrentibus terræ sanctæ in-
Pag.84, fra habetur ita: Nos autem de omnipotentis
col.1. , Dei misericordia, & beatorum Apostolorũ
» Petri & Pauli auctoritate confisi, & ex illa,
» quam nobis, licet indignis, contulit Deus li-
» gandi atque soluendi potestate, omnibus,
» qui laborem istum in propriis personis sub-
» ierint & expensis, plenam suorum peccami-
» num, de quibus fuerint veraciter corde con-
» triti, & ore confessi, veniam indulgemus, & in
» retributionem iustorum salutis æternæ polli
» cemur augmentum: Eis vero, qui non in per
» sonis propriis illuc accesserint, sed in suis dũ-
» taxat expensis, iuxta facultatem, & qualita-
» tem suam viros idoneos destinauerint: Et il-
» lis similiter, qui licet in alienis expẽsis, in pro
» priis tamen personis accesserint; plenam suo
» rum concedimus veniam peccatorum. Hu-
» iusmodi quoque remissionis volumus & con
» cedimus esse participes, iuxta qualitatẽ sub-
» sidij & deuotionis affectum, omnes, qui ad
» subuentionem ipsius terræ sanctæ de bonis
» suis congrue ministrabunt, aut circa prædi-
» cta consilium, & auxilium impenderint op-
» portunum: omnibus etiam pie proficienti-
» bus in hoc opere in communi; sancta & vni-
» uersalis Synodus orationum & beneficiorũ
» suorum suffragium impertitur, vt eis digne
» proficiat ad salutem.

Datum Later. xix. Calendas Ianuarij. Pontificatus nostri anno octauo.

Quòd autem inquisitor habeat & in morte, patet in literis apostolicis antedictis, vbi premisso de indulgentia, quæ confertur inquisitori prædicta; & quę sociis & fratribus

A sui ordinis & notarijs; & quæ omnibus, qui personaliter astiterint in fidei negotio inquisitori, & præstiterint ex animo auxilium, cõsilium & fauorem: de omnibus generaliter se
quitur sic: Et siqui ex ijs in prosecutione hu «
iusmodi negotij forte decesserint, eis pecca- «
torum omnium, de quibus corde contriti, ac «
ore confessi fuerint, plenam veniam indul- «
gemus. «

QVAESTIO CXXXI.

B

An extrauagantes in fauorem fidei & sancti officij editæ sint seruandæ.

Centesima tricesima prima quæstio est, Extrauagantes quæ concessæ fuerunt per summos Pontifices in fauorẽ fidei & officij inquisitionis; an remaneant in robore suo? *Vide disputationem nostrã in fine literarũ apostolicarũ positam.*

C Dicendum est quòd sic; dummodo non cõtrarientur his, quæ sunt inserta in Sexto, tit. de hæret. & constitutionibus Clementis eod. tit. Patet lib. 6. c. Statuta. §. vlt. & confirmatur per procœmium Sexti, adiuncta glossa super verbo, reseruãtur. vbi Ioan. And. dicit:
Reseruantur constitutiones omnes, quæ ædi «
tæ sunt super negotio hæreticæ prauitatis, «
non contrariæ constitutionibus huius libri. «
vt infra de hæret. c. vlt. in fine. Et lib. eod. «
super c. Contra Christianos. & tit. de hæret. in Nouel. enumerando glos. in prima glossa
D dicit idem. Constat autem quòd decretalis vltima in eod. 6. lib. in fine, reseruat mandata prædecessorum, istis constitutionibus non obstantia. Item idem in glossa super c. Per † hoc. in verbo, ordinationes. dicit: *Ordinationes*, etiam in hoc volumine non insertas, dũmodo non his constitutionibus contra- «
rias. infra eod. c. vlt. in fine, sunt enim ibi re- «
seruatæ. & de his loquitur procœmium huius libri in fine. *† De hæret lib. 6. Pag.140, col.2.*

F I N I S.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORIBVS.

IN duobus codicibus Barcinonensi impresso, & Sabellano manuscripto enumerantur tantum centumtriginta quæstiones, quo ordine hactenus sunt impressæ: sed codices Bononiensis et Illustriss. Cardinalis de Gambara manuscripti, hanc quæstionem amplius habent in fine adiectam, De constitutionibus extrauagantibus editis contra hæreticam prauitatem in fauorem fidei, earumque robore seu ualore, *quæ non multum discrepantibus verbis habetur in omnibus exemplaribus supra quæst. 84. Et plane codex Bononiensis qui omnibus est vetustior, descriptus, nempe tempore Iulij secundi Pont. Max. post 130. q. antiquorum more ita habet:* Deo gratias. *vnde facile colligas Eymericum ibi absoluisse opus: quod etiam videntur non obscure indicare illa verba quæstionis 130.* Centesima tricesima & ultima quæstio, etc. *Cæterum quia codex Bononiensis multam habet auctoritatem ex vetustate, & synceritate, ac veritate (est enim in multis cæteris emendatior) ideo hanc quæstionem hic adijcere placuit, quæ est veluti commentarius quæstionis 84. Et mihi valde fit verisimile hæc scripsisse auctorem, qui in præcitata q. 84. ad probandum extrauagantes in causa hæreticæ prauitatis editas non esse reuocatas, sola rescriptorum pontificiorum auctoritate vtitur: hic vero more suo auctoritate interpretum idem confirmat. ex docendi enim ordine & stylo conijcio hæc postea addidisse auctorem. Posset non incommode ex duabus quæstionibus vna fieri: verum non est visum ab antiquitate recedere. Est autem impressa (paucis emendatis) iuxta exemplar codicis Bononiensis; nam in codice Cardinalis de Gambara nonnulla adduntur, quæ aperte indicant non esse Eymerici, cum testimonium Ioannis Imolensis citetur, qui multis post Eymericum annis floruit.*

Pag. 381. col. 1.

FRANCISCI PEGNAE

SACRAE THEOLOGIAE, Iuris Vtriusque, & artium liberalium Doctoris

In tres partes Directorij Inquisitorum NICOLAI EYMERICI *Scholiorum, seu Adnotationum*

LIBRI TRES.

PRAEFATIO IN PRIMAM PARTEM.

NICOLAVS *Eymericus vir Christiana pietate & doctrina fidei clarus, & hæreticorum hostis acerrimus in hac prima Directorij sui parte (vt copiose in præfatione eius diximus) præcipua Christianæ religionis fundamenta, ex diuersis Ecclesiæ, Romanorum Pontificum, Conciliorum & sanctorum Patrum decretis collegit, ex quibus constabilitur fides & alitur in cordibus fidelium. ea nos si aut plene interpretari, aut mediocriter declarare voluißemus, opus sane suscepissemus nostris impar viribus, & mole ingens, cum nulla fere sit difficultas, aut quæstio à Theologis vbicunque tractata, quæ occasione eorum quæ in hac prima parte ab Eymerico adducuntur, tractari etiam à nobis non potuisset. Verum quia præcipuum Eymerici institutum in toto opere non eò spectabat, vt Theologorum quæstiones dirimeret, sed vt officium sanctæ Inquisitionis constitutum, quo modo esset tractandum doceret, & Iudices violatæ religionis institueret, ceteraque huc spectantia traderet: nos ne quid præter auctoris propositum inepte agere videremur, & prolixitate molestiam pareremus, breuißime pauca quædam adnotauimus, quæ ad institutum operis iure viderentur pertinere: nam cetera suis locis & professoribus tractanda libenter omisimus.*

FRANCISCI PEGNAE
SACRAE THEOLOGIAE, Iuris Vtriusque, & artium liberalium Doctoris
In primam partem Directorij NICOLAI EYMERICI *Scholiorum, seu Adnotationum*
LIBER PRIMVS.

SCHOL. I.
In c. Damnamus. de sum. Trinit. & fide catho.

Pag. 4. col. 1. B

Historia ad intelligendā decretalem enarrata.

DAMNAMVS *ergo & reprobamus libellū, seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit cōtra magistrum Petrum Lombardum, &c.* Ad intelligendam hanc decretalem, & glossemata in eam conscripta, breuiter historiam, cuius in ea fit mentio, recensebo. Petrus Lombardus, qui vulgo sententiarum Magister dicitur, qui floruit circa annos Domini 1140. lib. 1. senten. dist. 5. iuxta catholicam veritatem asseruit in diuinis tres esse personas inuicem distinctas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum: & naturam diuinam eis communem, quæ nec generet nec generetur, nec spiret nec spiretur. cōtra hanc sententiam Abbas Ioachim Monasterij Florensis, quod est in Calabria, vnde ille fuerat oriundus, libellum edidit anno fere Domini 1195. docens essentiam diuinam generare & generari, spirare & spirari, Petrumque Lombardum ob eam opinionem hæreticum appellauit. Hunc Ioachimi errorem Innocentius iij. Pont. Max. in generali concilio Lateranensi Romæ anno Domini 1215. celebrato, tanquam hæreticum condemnauit: sententiamque Petri Lombardi catholicæ fidei consonam comprobauit. ac tale quidē est decretalis argumentū.

Nos autem sacro approbante concilio, &c. Hactenus retulit Ioachimi errorem, & rationes, quibus ille vtebatur; nūc catholicam veritatem explicat, & docet quomodo intelligēdæ sint auctoritates, quas Ioachim ad suum errorem asserendum inducebat. multa in hunc locum traduntur à Theologis lib. 1. sentē. dist. 5. quæ nos ideo omittimus, quia, vt præfati sumus, ad auctoris institutum nō spectant. videto Melchiorem Canum lib. 12. c. 7. de locis Theologicis, versi. secunda præceptio.

In nullo tamē propter hoc Florēsi monasterio, &c. Recte admonuit me Illustrissimus Iulius Antonius Sanctorius Cardinalis sanctæ Seuerinæ vnus ex inquisitoribus generalibus in tota republica Christiana, in vulgatis codicibus hunc locum corrupte legi, ita: *Florentino*, cū legendum sit, *Florensi*, scriptores enim & impressores huius monasterij & ordinis ignari, qua scriptum inuenerunt, *Floren.* hoc est, Florensi, corrupte extēdentes dictionem, legerunt, *Florentino.*

Pag. 5. col. 1. A

Maxime cum ipse Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mādauerit, &c. dictans Epistolam in qua firmiter confitetur se illam tenere fidem, quam Romana tenet Ecclesia. Quæ hoc loco traduntur, paulo obscuriora sunt, quam vt facile percipi queant. vt ergo huic rescripto lux clarior afferatur, breuiter commemorare oportet quæ de protestatione & obedientia Ioachimi erga Romanam Ecclesiam tanguntur. Rem itaq; paulo altius repetētes sciendum est, Abbatem hunc Ioachimum Theologiæ peritia claruisse temporibus Lucij iij. Pont. Max. ad annos Domini 1181. qui multa molitus est in scripturam sacram commentaria, ac præsertim in Apocalypsim extatq; hodie Epistola Clementis Papæ iij. hortatoria ad Ioachim Abbatem, vt cōpleat expositionē in librū Apocalypsis, & opus Concordiæ veteris & noui testamenti incœptum iussu Lucij Papæ iij. & Vrbani iij. eius successoris, quæ nunc legitur in eiusdem abbatis libro Concordiæ noui ac veteris testamenti impresso Venetijs anno 1519. in principio. At quia humana fragilitas sæpe homines nutare patitur, & à via veritatis longius deflectere, idem Ioachim in Petrum Lombardum, qui vera scripserat de processione & distinctione diuinarum personarum, inuectus est, sententiam falsam adstruens, quā Innocentius iij. in generali concilio condēmnauit. statuit tamē ne ob hanc particularis libri condemnationem eius monasterio derogaretur, quia protestatus fuerat Ioachim se tenere fidem Ecclesiæ. ea vero protestatio ita habet:

Protestatio Abbatis Ioachim.

VNiuersis quibus literæ istæ ostensæ fuerint, frater Ioachim dictus Abbas de Flore, æternam in Domino salutem.

SICVT ex literis domini Papæ quondam Clementis, quæ apud nos sunt, percipi potest: ex mandato dn̄i Papæ Lucij, & domini Papæ Vrbani nisus sum aliqua scriptitasse; & hucusque quod occurrit ad gloriam Dei scriptitare non desino. Deniq; librum Concordiæ quinq; voluminibus comprehēsum, expositionem Apocalypsis viij. partium titulis insignitum, Psalterium decem chordarū tribus voluminibus incisum, prout Deus melius inspirauit, & facultas ingenij affuit, ad consummationem conduxi; præter alia

quæ

quæ in paruis libellis, seu contra Iudæos, seu contra Catholicæ fidei aduersarios comprehendi; Et dum sum in hoc corpore præseruatus ad ædificationem fidelium Christi, & maxime monachorum, dare operam non postpono. Quia vero pro angustia temporum non potui hucusque opuscula ipsa, præter librum Cōcordiæ, Apostolico culmini præsentare, vt ab eo corrigerentur; siqua ibi (quod non abnuo, etsi mihi cōscius non sim) occurrerint corrigēda, & incertus est homini numerus dierum suorū, si me cōtigerit prius egredi ex hac luce, quàm possim secundū quod accepi in mādatis: siquidem ea conditione suscepi dictanda, vt oēs quidem libros ei cui datum est omnimode magisterium, præsentarem. Rogo ex parte Dei omnipotentis Coabbates meos, & Priores, & ceteros fratres metuētes Deum, & ea qua posse videtur, auctoritate præcipio, quatenus præsens scriptum, aut exemplar habentes secum ac si pro testamento opuscula, quæ hactenus confecisse videor; & siquid me de nouo vsque ad diem obitus mei contigerit scriptitare, quam citius poterint collecta omnia, relictis in salua custodia exēplaribus, Apostolico examini repræsentent: recipientes ab eadem sede vice mea correctionē, & exponentes ei, meā circa ipsam deuotionem & fidem; & quod ea semper paratus sim, quæ ipsa statuit, vel statuerit, obseruare: nullamque meam opinionem contra eius defendere sanctam fidem: credens ad integrū quæ ipsa credit; & tam in moribus quàm in doctrina suscipiens correctionem: abijciens quod ipsa abijcit, suscipiens quod suscipit ipsa; credens firmiter nō posse portas inferi præualere aduersus eam, etsi ad horā turbari & procellis agitari contingat non deficere fidem eius vsque ad consummatio nem seculi.

Hoc scriptum feci ego Ioachim Abbas, & propria manu roboraui anno Dominicę Incarnationis MCC. & sic me tenere cōfiteor, sicut in eo continetur.

Illud hic non omiserim, Honorium Papam iij. anno Domini 1221. declarasse quòd per huiusmodi condemnationem, de qua in d.c. damnamus. ipse Ioachim non hęreticus, sed propter cōfessionem & protestationē pręfatam, catholicus reputetur. Item quòd nullum pręiudicium monasteriis & personis ordinis Florensis, cuius ipse extitit institutor, factum censeatur. Honorij autem declaratio, ex Registro eiusdē in bibliotheca Vaticana, & bibliotheca itē Illustrissimi Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Seuerinę, qui nūc successor est eiusdem Abbatis Ioachim ita habet:

Honorius, &c. Cusentino Archiepiscopo, & Episcopo Bisiniacensi.

Ex parte dilectorum filiorum Abbatum, & conuentuum de ordine Floris tam capitis quàm membrorum, fuit propositum coram nobis, ꝙ is qui saluti hominum inuidet & quieti, occasione assumpta ex eo quod libellus, quem Abbas Ioachim contra bonę memorię magistrum Petrum Lombardum edidit, in generali fuit concilio condēnatus, contra eos nōnullos tam clericos, quàm laicos, prælatos & subditos cōcitauit: qui vt ipsos ab otio contemplationis auertant, & funes extendentes in laqueū pedibus eorundem, ponant eis scandalum iuxta iter, ipsis obijciunt exprobrando: ꝙ idem Abbas, qui pater, & institutor fuit ordinis eorundem, hęreticus ab Ecclesia Dei habetur. Propter quod non solum simplices lactis participes à consortio eiusdem ordinis auertūtur, sed etiam fortes, qui vti cibo †solito didicerūt, & ad discretionem boni & mali exercitatos pro consuetudine habent sensus, circa instituta eiusdem ordinis incipiunt fluctuare. Licet igitur prędictus libellus, siue tractatus cōdemnatus fuerit in cōcilio memorato; quia tamen idem Ioachim omnia scripta sua Romano mandauit Pontifici assignari, apostolicæ sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictās epistolam, cui propria manu subscripsit, in qua firmiter est confessus, se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quę (disponente Domino) cūctarum fidelium mater est & magistra f.t. per Apost. Scrip. mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publice nūtiari, quòd eum virum catholicum reputamus, & regularem obseruantiam quam instituit, salutarem. eos qui ordini memorato ex hoc detrahere, vel insultare ꝑsumpserint, mo. præm. sub. Apost. ob. castigantes. Datum Lateran. xiij. Calen. Ianuarij, anno quinto.

†*solido, legerem.*

REPROBAMVS *etiam & condemnamus peruersissimum dogma impij Almarici.* Aliàs Amalrici, in Bononiēsi Almalrici. fuit autem Almaricus natione Gallus, patria Carnotēsis, Lutetię Parisiorū Theologiæ doctor creatus. floruit anno Dñi 1204. de hoc multa Cęsarius lib. 5. dialogorū dist. 5. huius errores damnati quoque sunt in generali Cōcilio Lateranensi ea potissimū causa Romæ celebrato anno Dñi 1215. ex chronico summorū Pōtificū viginti errores huius Almarici colligunt. Prateol⁹ li. 1. de sectis hereticorū, nouē eius hęreses refert. Vincēti⁹ aūt i speculo historiali li. 30. c. 7. sex recēsēt hr̄ses, quas refert Eymeric⁹ p. 2. q. 7. n. 3. Hic Almaric⁹ cōbust⁹ tradit Lutetiæ anno Dñi 1208.

Almaricus hæreticus combustus.

At cum multæ huius fuerint hæreses, cur summus Pontifex hic numero singulari dicit, se dogma eius condemnare, neque enim vnum solum dogma profitebatur? Sed non refert, nam nomen dogmatis generale est, & omnem doctrinam complectens: perinde ergo est, ac si diceret Papa, se vniuersam eius doctrinam condemnare, quod satis illa indicant verba quæ sequuntur, videlicet: *vt eius doctrina, non tam hęretica, quàm insana sit censenda.* cur autem insanam vocet, facile intuebitur, qui errores eius legerit, quorũ nonnullos etiam recenset beatus Antoninus. 4.p.tit. 11.c.7.§.2.versi.reprobatur etiam.

SCHOL. II.

Pag. 5. col. 1. C

In c. Fideli. de sum. Trini. & fide catho. lib. 6.

Spiritum sanctũ à Filio etiã procedere.

FIdeli ac deuota, &c. Celebris est decretalis contra errorem potissimum Græcorum, qui negãt Spiritum sanctum à Filio quoq; procedere. Tria autem sunt hic fidei dogmata, seu catholicę cõclusiones, Vna est, Spiritum sanctum pariter procedere à Patre & Filio.

Altera est, à Patre & Filio procedere tanquam ab vno principio.

Vltima est, hanc processionem vnica spiratione non duabus fieri.

Editum est hoc decretum in generali Concilio Lugdunensi, sub Gregorio x. celebrato circa annum Domini 1274.

Quãtum ad primam assertionẽ attinet, olim à Nestorianis introductum fuit Spiritũ sanctũ nõ procedere à Filio; quem errorẽ Theodoricus Nestorianus & plures eius sectatores (inter quos etiã dicitur fuisse Damascenus, vt scribit beatus Thomas par.1.q.36.art.2.ad 3.argumentum.) tuebantur. huc errorẽ fere vniuersi Græci postea inbibẽtes adhuc tenaciter defendunt. fuit aũt damnatus iã olim in concilio Ephesino, sub Cęlestino Papa primo circa annos Dñi 428. in quo ita scriptũ est: *Quamuis enim in sua sit substantia Spiritus eius, & intelligatur in persona proprietas, iuxta id quod Spiritus est, & non Filius, attamen alienus ab illo non est. nam spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est: vnde & ab eo similiter, sicut ex Deo patre, procedit,* hęc ibi. quem etiã articulum multis post seculis adstruxit contra Gręcos synodus octaua, vt alibi dictum est: & tenẽt cõiter omnes Patres tam Gręci quàm Latini, vt mox dicturi sumus.

Quæ ad secundam catholicam conclusionem attinent, videlicet, Patrem & Filium vnũ esse principium, à quo Spiritus sanctus procedat, idem illi vno ore fatentur, qui cum catholicis fatentur à Filio etiam procedere: quod in primis demõstrat beatus Augustinus lib.7.de trini.& efficaciter sanctus Thomas par.1.q.36.art.4. Atq; eodẽ modo ostendunt tertiam conclusionem. & de materia huius decretalis agunt copiose Magister & Theologi lib.1.sen.dist.11.& seq. beatus Thomas par. 1.q.36.& lib.4.contra Gentiles.c.24.& 25.& alij mox referendi.

Hoc habet orthodoxorum Patrum atq; Doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. De Latinis manifestũ est, ita enim cõiter fatentur vbiq; Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, & beatus Augustinus ex professo hoc docet multis locis lib.15.de trinit.c.17.& 26.& lib.5.de trin.c.14.& lib.13. de ciuitate Dei c.24. & copiosissime lib.3.contra Maximinum c.14.& in Euangelium Ioannis tractatu 99. De Gręcis vero nulla est dubitatio: nam apertissime id vbique tradiderunt Chrysostomus, Cyrillus, Athanasius, Didymus, & alij, quo magis mireris Græcorũ nostri temporis pertinaciam, qui non modo Latinis quos spernunt, non credunt, sed nec suis in hoc volunt obtemperare.

SCHOL. III.

Pag. 15. col. 1.

In l. Cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath.

Christianorũ nomẽ à discipulis ortum.

CVnctos populos quos clementiæ nostræ regit imperium, &c. Hoc est edictum Gratiani, Valentiniani, & Theodosij ad populũ vrbis Cõstãtinopolitanę, editũ anno Dñi 382. idẽ hr̃ in codice Theodosiano lib.1.tit.1.l.2. & in tripar. hist. eccl. lib.9.c.7. ex Sozomeno. q̃a enim tũc potissimũ variæ hæreticorum sectæ exortæ fuerant, variosq; errores seminabant, edictum fuit vniuersis, vt rectã tenerent fidem. quę autem ea sit, hoc loco explicãt Imperatores quam breuissime. deinde in contemptores pœnam statuunt.

Romam martyrio consecrãt Petrus et Paulus.

Quam diuinũ Petrum Apostolũ tradidisse Romanis religio vsq; adhuc ab ipso insinuata declarat. Beatum Petrũ diuinitus Romanę Ecclesię prefuisse, eãq; insigni vnã cum Paulo consecrasse, ac muniuisse martyrio manifestũ est. c.quãuis.21.dist. docetque grauiter & vere beatus Augustin⁹ tomo 10. de sanctis, sermone 3. in festo apostolorum Petri & Pauli: quam Romanam Ecclesiã diuinis documẽtis, & institutis instructã reliquis Christus prefecit, velut matrem & magistram, à qua ceterę & fidei regulas, & viuendi, ac celebrãdi diuinos cultus & sacramenta, ritum accipiunt: id quod elegãter docet Leo primus Epistola 79. ad Dioscorũ Alexandrinum Epm, cuius verba quia claram lucem huic legi afferunt, non duximus omittenda. habent autem ita: *Cũ enim beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in eius permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus eius Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernauit, alijs regulis traditionum suarum decreta formauerit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ vnus spiritus fuerit & discipuli & magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quàm quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, vt cum vnius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus: & alia Doctoris, alia discipuli instituta videantur.* hactenus ille. optime ergo

Infamia quotuplex.

Imperatores hoc loco iuxta fidem à Petro traditam, & à ceteris acceptam ab eo, & obseruatam credere iubent.

Hoc est vt secundum apostolicam disciplinam euangelicamque doctrinam, Patris & Filij & Spiritus sancti vnam deitatem sub pari maiestate & sub pia Trinitate credamus. Hæc verba ex concilio Carthaginensi secundo celebrato circa tempora Siricij Papæ ad ann. Domini 389. mihi videtur esse desumpta, vbi c. 1. cautũ est, vt Trinitatis in vnitate essentiæ fides credenda proponatur, & prædicetur. eum locum, & si valde sit insignis, breuitatis gratia libenter omitto. Eandem Trinitatis in vnitate essentiæ fidem luculenter adstruit Alexãder Papa primus Epistola quadam ad omnes orthodoxos, quæ incipit: Cogitantibus nobis. habetur autem in primo concil. tom. pag. 172.

Hanc legem sequentes Christianorum catholicorũ nomen iubemus amplecti. Optime scripsit hoc loco Odofredus & Accursius magnum præmium esse vt seruus vocetur nomine domini, à Christo enim Christiani iubemur appellari. huic autem edicto, vt fidem orthodoxam sequentes Christiani vocarentur, causam præbuit hæreticorum audacia, & dementia, qui relicto Christianorum nomine, hæresiarcharum appellationem assumebant, dicentes se Manichæos, Arrianos, &c. quãquam non hic primum fideles sunt dicti Christiani; quoniam, vt constat ex Actibus apostol. c. 11. circa finem, discipuli domini iam Christiani dicti sunt. Scriptum est enim ibi ita: *Et docuerunt turbam multam, ita vt cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani.* quod nomen ceteris fidelibus reliquerunt: vt egregie docet Beatus Augustinus in Ioan. c. 18. tract. 113. in hæc verba: *Quamuis enim discipuli Christi nondum appellarentur hoc nomine; post ascensionem quippe eius in Antiochia primum cœperunt appellari discipuli Christiani, iam tamen erat res ipsa illo postea vocabulo nuncupanda, iam erant discipuli qui postea appellati sunt Christiani, & hoc commune nomen, sicut communẽ etiam fidem ad posteros transmiserunt.* hæc Augustinus. iidem quoq; dicti sunt Catholici, eo quòd vniuersis Christianæ legis præceptis obedirent, vt optime scripsit diuus Pacianus episcopus Barcinonensis vetustissimus Epistola quadam de nomine Catholico.

Christianorũ nomẽ à discipulis ortum.

Reliquos vero dementes, uesanosque iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere. Hæc est vna & grauis hæreticorũ pœna, qua efficiuntur infames, ex qua oriuntur multi effectus, quos si formidassent hæretici, facile in recta fide continerentur. ac infamia quidem multiplex est, vna iuris, altera facti, tertia canonica, & illa quæ ab excommunicatione descendit. duabus postremis omissis, de primis breuiter dicendum est, quoniam ad hunc locum spectant. Facti infamiam appello eam, quæ oritur ex turpi aliquo actu, & opinionem apud bonos grauat, quæ contingit multis modis, vt docet Dynus in c. infamibus. de regulis iur. lib. 6. & Iason in hac lege. Iuris autem infamiam appello eam, quæ descendit ex legibus nominatim cauentibus, vt qui tale delictum commiserit, infamis eo ipso habeatur: præterea illud est obseruandum, bifariam aliquos dici iure infames: vno modo ipso facto, quales sunt illi, qui per legem notantur infamia, alij demum secuta sententia, vt in furto vi bonorum raptorum, & similibus scribunt hic Iason, & ceteri tum hic tum alibi.

Infamia quotuplex.

His ita positis primum hic quæritur qua infamia notentur hæretici, ac primum quidem iure nouo certum est, hæreticos omnes cuiuscunque sectę ipso iure infames esse. authen. Gazaros. C. de hæret. de iure autem veteri nunquid per hanc legem essent ipso iure infames hæretici, valde à nostris dubitatum est. nam cum Accursius & nonnulli alij hic animaduerterent hæreticos infamia notari, & infames à testimonio repelli. l. 3. §. lege Iulia. ff. de testibus. hæreticos vero ad testificandum admitti. l. quoniam. c. de hæret. admiserunt hæreticos saltem ante sententiam non esse ipso iure infames. ita Bal. hic in 5. oppositio. nu. 5. Ias. in 2. lectura nu. 43. & Alciatus ver. hæretici dogmatis. & Zasius in §. sic itaque discretis. Institutio. de actio. Ceterum quamuis libenter communes probatorum doctorum sententias amplecti soleamus, hoc tamen loco merito ab his dissentiendum putamus, pro certo statuentes etiam per hanc legem hæreticos ipso iure infamia notatos; neque enim hic Imperatores solum declarare voluerunt hæreticos, ideo infames esse censendos, quia turpe & indignum factum aut scelus committunt; id enim omnibus catholicis iam tunc in fide instructis notum erat, cum ob id cauendos & fugiendos hæreticos vbique decreuissent: nam & Beatus Ioannes scripsit, hæreticis non esse dicẽdum, aue; & diuinus Paulus monuit eos esse deuitandos: sed plane hoc statuere voluerunt, vt ipso iure fierent infames. Ad hæc si Imperatores solum statuissent hęreticos infamia facti notari, legem sane condidissent de re certa & manifesta, cum vtique notum sit, hęreticos turpe factum cõmittere, eorumque opinionem ob id scelus, apud bonos valde diminui & grauari: leges autem de casibus dubijs esse debent. l. quod labeo. ff. de Carbo. edicto. vbi communiter Doctores, & Panormitanus in c. cum in iure peritus. de electio. & Bartolus quidem hic in nona oppositione aperte sequitur hanc sententiam dum ait: *Nam si bene inspicitur primo dateis pœnam ipso iure, & vocantur infames, &c.* neque huic sententiæ aduersatur d. l. quoniam. C. de hęret. nam ibi casus est singularis, ne copia probationum deficiat, qui ius cõmune non infringit.

Qua infamia notẽtur hæretici.

Ex his poterit declarari quæstio illa, An heretici notentur infamia ipso facto, an ita demum si sententia pronuntiata fuerit super crimine: & plane qui contendunt hęreticos iure veteri non fieri ipso iure infames, post sententiam latam infamia tantum notari autumant, inter quos est hiç Alciatus, quem sequitur Iacobus Spiegellus in lexico ver. hęretici omnes. & alij siqui sunt, qui paucissimi sunt, sed verior est sententia Alfonsi de Castro lib. 2. c. 9. de iusta hęreticorũ punitione, asserentis ante sententiam infames esse: quod ex superioribus apertissime infertur, atque hanc etiam

Hæretici ante sententiã infames.

etiam sententiam tuetur Paulus Castrensis hic n. 18. idem videtur asserere Bar. in 9. oppositione: nu. 11. & 12. nam si hęreticorum complices renuentes intra annum satisfacere, vt hęretici puniuntur, & ipso iure fiunt infames. c. excommunicamus. 1. §. credentes. multo magis id hęreticis eueniet, quia propter quod vnumquodque est tale, & illud magis, Aristoteles lib. 1. de demonstratione. authen. multo magis. de sacro. eccles.

Hęc autem infamia multos operatur effectus, & incommoda ingentia parit, quæ nos copiose lib. 8. de pœnis hęreticorum, sumus persecuti. inter quę illud est potissimum, quòd etiam in filios redundat: propterea enim ab omnibus beneficijs & officijs publicis repelluntur. c. statutum. de heret. lib. 6. quod in 3. par. apud Eymericum copiose diximus.

An inquisitores famæ restituere possint.

Prętere illud est hic inquirendum, An inquisitores hæreticæ prauitatis possint hęreticis hanc infamiam de qua diximus remittere, aut eos honori restituere: & quamuis late pateat inquisitorum potestas, non tñ possunt hanc infamiã tollere; quia cum inquisitor sit iudex delegatus. c. per hoc. de hęreticis. lib. 6. non potest fines mandati transgredi. c. penult. de off. delegati. c. cum dilecta. de rescrip. l. diligenter. ff. mandati. hoc autem nusquam est sibi permissum, & propterea facere non poterit. ita Zanchinus & vere tractatu de hęret. c. 38. vbi Cãpegius. Paulus Ghirlandus tract. de relaxatio. carceratorum, tit. de beneficio & indulgentia principis, & alij quos in re manifesta omitto: & quod de inquisitore dixi, idem est de episcopo intelligendum: nam neque is potest hęreticos famę restituere, vt optime citato loco probat Zanchinus. restituet autem summus Romanus Pontifex: nam nunquid etiam collegium Cardinalium possit, non est huius loci inquirere, nec nostræ breuitatis.

Hæretici quãdo cœperint iuris infamia notari.

Postremo obseruandum est, non esse hic primum hereticos infamia notatos, nam iure canonum multo antea Stephanus Papa eius nominis primus anno videlicet Domini 261. infames esse sanciuit Epistola quadam ad Hylariũ episcopũ, quam refert Gratianus in c. infames. 6. q. 1. *Infames*, inquit, *esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia: idest, omnes qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt, &c.*

SCHOL. IIII.

Pag. 26. col. 1. A

In l. nullus. C. de sum. Trinit. & fide Catholica.

NVllus hæreticus, &c. Lata est hęc lex ab eisdem Imperatoribus, à quibus & superior, anno Domini 383. ex ea id solum fragmentum desumpsit Eymericus, quod instituto suo cõueniebat, quod est, constabilire fidem, & ideo initium & finem sustulit. Synodum Nicęnam obseruandam iubet, & quæ in ea sunt sancita diuinitus.

Synodus Nicæna quando celebrata.

Nicęnæ fidei dudum à maioribus traditæ, &c. Hæc fuit synodus illa celebris tempore Constantini & Syluestri Papæ celebrata, interuentu 318. episcoporum, æra 363. sunt qui scribant Nicęnam synodum initium habuisse anno Domini 326. finem vero 329. in hac damnatus est Arrius eiusq; omnia dogmata & sectatores, stabilitusque articulus de Christo vero filio Dei, Patri æquali & consubstantiali, quæ breuissime hic indicantur. acta est hæc synodus tribus annis, & paulo vltra Nicææ, ea est ciuitas Asiæ, Bithyniæ Metropolis. confirmata fuit hæc synodus insigni miraculo de quo Nicephorus lib. 8. c. 23. nam cum ex vniuersis patribus duo decessissent priusquam professionis fidei scripto subscriptionem suam apposuissent, reliqui patres gesta concilij eius in manibus gerentes, ad sepulturam eorum accesserunt, deprecantes, vt postquam clare intuebantur in cælis, quod in synodo cum ceteris decreuerant, dignarentur libello subscribere qui acta cõtinebat, quẽ super sepulchro relinquentes, abierunt totamque noctem duxerunt insomnes: postridie ad locum cum redeuntes, & libellum explicantes illorum duorum episcoporum subscriptiones agnouerũt in hæc verba: *Chrysanthus & Musonius, qui cum patribus omnibus in sancta prima œcumenica Nicæna synodo consensimus, quamuis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello subscripsimus.* hæc ibi.

Locus de processione Spiritus Sancti declaratus.

Is autem Nicænæ assertor fidei, & catholicæ religionis verus cultor accipiendus est, qui omnipotentẽ Deum, & Christum filium Dei vno nomine confitetur Deum de Deo lumen de lumine. Extat epistola synodalis de gestis in Nicæna synodo ad Alexandrinos & alios conscripta, de qua Nicephorus lib. 8. c. 24. vbi hoc definiuisse contra Arrium, quod hoc loco commemoratur luculenter explicat in hæc verba: *Itaque scitote primo omnium inquisitum esse in impietatem & præuaricationem Arrij sectatorumque eius: & in præsentia Dei amantissimi Imperatoris Constantini consentientibus omnium sententijs placitum, vt anathemate impia eius opinio & voces atque verba blasphema condemnarentur, quibus ille filium Dei blasphemans vsus est, ex non existentibus illum esse dicens, & fuisse aliquando cum non fuerit, & arbitrij libertate vitij virtutisque capacem esse filium Dei, creaturam eundem & facturam nominans. Quæ omnia sancta synodus anathemati subiecit, ne audire quidẽ impiam opinionem, mẽtis vecordiam, blasphemæque eius verba sustinens.* hæc ibi. quæ hunc locum valde illustrant.

Pag. 2[illegible] col. 1.

Qui Spiritum sanctum (quem ex summo rerum parente & speramus & accipimus) negando non violat. Accursius & Salycetus hanc legem à quodam Græco scriptam fuisse, qui neget Spiritum sanctũ à Filio quoq; procedere, inaniter comminiscuntur, cum nihil possit elegantius excogitari. Alciatus qui aliàs cuncta se scire profitetur, agnoscens difficultatem hic, docet subaudiendum: *& filio*. in codice Theodosiano ita legitur: *qui id quod ex summo rerum parente speramus, accipimus*. Antonius Contius hunc locum ita putabat

emendandum; *à quo id quod ex summo rerum parente speramus, accipimus*. qua inquit, lectione admissa subauditione Alciati opus non erit.

Melius tamẽ erit nullis additis aut subauditis, quod nobis in legibus facere non licet, ad Theologiæ secreta recurrere, vt me monuit frater Paulus Constabilis sacri Palatij Magister; vt dicamus, retenta communi lectione, verbum illud, *summo rerum parente*, hoc loco stare seu accipi posse essentialiter & personaliter iuxta vera dogmata Theologorum. cum enim hic (vt verba ipsa indicant) non sit sermo de æterna Spiritus sancti processione à Patre & à Filio, sed de communicatione gratiæ vel donorum ipsius, secũdum quã ipse se ipsum dat, vt ait Magister sentent. lib. 1. distin. 30. & à Patre simul & à Filio datur, apte per summum rerum parentem, totam sanctissimam Trinitatem intelligere possumus, à qua gloriam in futuro speramus, & gratiam accipimus in præsenti. Possumus quoque per summum parentem, Deum Patrem intelligere, à quo Spiritus sãctus datur & mittitur: nec propterea videri debet Filius exclusus, quoniam nominatus non est: nam vt recte ait Beatus Tho. par. 1. q. 36. art. 2. ad primum argumentum, regulariter in sacra scriptura, aut vbi de diuinis personis agitur, id quod de Patre dicitur, de Filio etiam intelligere oportet, etiamsi, inquit beatus Thomas, dictio exclusiua addatur, nisi solum in illis in quibus Pater & Filius secundum oppositas relationes distinguuntur. cum enim Dominus Matth. c. 11. dicit: *Nemo nouit Filium nisi Pater*, non excluditur quin Filius seipsum cognoscat. ergo cum hic aut alibi dicitur quòd Spiritus sanctus à summo rerum parente speratur & accipitur, etiamsi adderetur, à solo rerum parente seu Patre. non ob id Filius excluderetur: quia quantum ad hoc, quod est dare Spiritum sanctum non opponuntur Pater & Filius, sed solum quantum ad hoc quod hic est Pater, & ille Filius. His penitus consentit Beatus Hieronymus in confessione fidei, quam affert Eymericus hac par. 1. pag. 35. dicens: *Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusue dici possit: sed tota deitas sui perfectione æqualis est, vt exceptis vocabulis, quæ proprietatem personarum indicant, quidquid de vna persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.* Hactenus Hieronymus.

Locus de processione Spiritus Sancti declaratus.

SCHOL. V.

Pag. 26. col. 1. c

In l. nemo clericus. C. de sum. Trin. & fide Catholica.

EDidit Martianus hanc legem anno Domini 461. qua prohibet disputari de fide Catholica, nõ absolute, sed cum ex ea disputatione quæritur occasio tumultus & perfidiæ, & iam definita in dubium reuocantur. atque hoc est potissimum huius legis institutum, quam eo consilio huic operi inseruit Eymericus, vt doceremur has veritates, videlicet nec publice occasione tumultus excitandi de fide disserendum esse, nec semel per Ecclesiam rite definita & stabilita, in dubium esse reuocanda. quæ nos more nostro suis locis interpretabimur.

Nemo clericus. Sed clericis dubium videbatur, hoc est, de personis religiosis siue presbyteris, quibus solis prædicare & de fide tractare iura concedunt, vt multis docuimus Scholio 8. par. 2. super c. cum ex iniuncto. de hæret. & propterea non debuerant prohiberi, quominus de fide disceptarent. sed non inhibetur eis, vt dixi, simpliciter & absolute, sed cum ex hoc perfidiæ occasionem quærunt, idest, cum falsa dogmata ex proposito prædicarent & profiterentur.

Quibus & quãdo prohibitũ ne de fide Catholica disputent.

De fide Christiana publice turbis coadunatis & audientibus tractare conetur in posterum ex hoc tumultus & perfidiæ occasionem requirens. Hinc colligimus manifesto nõ prohiberi simpliciter omnem de fide disputationem, sed eam solam, quæ suscipitur causa seminandorum errorum: alias enim cum hæreticis disputare, vt gloria Dei manifesta fiat, & veritas Catholica defendatur, licitum est; immo & quandoque necessarium. id quod respiciens Paulus diuinitus ad Titum scribens c. 1. ait, oportere vt episcopus doctus sit, vt exhortari sciat in sacra doctrina, & eos qui contradicunt arguere, de quo articulo agit plenissime Eymericus paulo post q. 10. & nos ibidem Schol. 23. interim videndus Conrradus Brunus lib. 5. de hære. c. 4. & lib. 6. c. 8.

Nam & iniuriam facit iudicio Reuerendissimæ synodi, siquis semel iudicata ac recte disposita reuoluere & publice disputare contenderit. Ratio cur iniuria fiat, manifesta est: quis enim concedat plus esse tribuendum singulorum opinionibus de fide arbitratu suo disputantium, quàm definitis in synodis legitime congregatis, in quibus nutu Spiritus sancti patrum corda reguntur? Iam multis rationibus optime statutum est, ne semel definita in dubium reuocentur: nam si quæ semel sunt salubriter constituta & decreta in dubium verterentur, nullum profecto stabile Ecclesiæ iudiciũ aut statutum contra quoslibet errores permaneret. Rursus eisdem semper furoribus omnis statuta semel veritas, & integra Ecclesiæ definitio turbaretur. ita Gelasius Papa I. ad episcopos Dardaniæ epistola quadã incipiente: *Valde mirati sumus*. dicens: *Quæ maiores nostri diuina inspiratione cernentes, necessarie præcauerunt, vt quod contra vnãquamque hæresim coacta semel synodus pro fide, cõmunione, & veritate Catholica atque apostolica promulgasset, non sinerent posthac nouis retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi: sed auctore cuiuslibet insaniæ ac pariter errore damnato, sufficere iudicarunt, vt quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, quomodo manifeste quilibet uel professione sua, vel cõmunione posset agnosci.* Hęc ibi. quẽ locũ, quia valde erat insignis & huic loco omnino congruens, non duximus omittendum.

Cur semel definita legitime in dubiũ reuocare non debeant.

Qui

Synodus Chalcedonensis quando celebrata

Qui Chalcedone conuenerunt. Chalcedonensem synodum intelligit longe celeberrimam, habitã Chalcedone (ea est ciuitas Phrygiæ in Ponti Euxini ora) interuentu sexcentorum triginta episcoporum contra omnes hęreses, maxime vero contra Eutychem & Dioscorum, qui vnum dominũ nostrum Iesum Christum, ex diuinitate atque humanitate constantem, & in his duabus naturis adorandum, ad vnam audacter & stulte naturam redigebant, & confundebant. Fuit autem celebrata ęra 488. hoc est anno Domini 450. seu vt alii scribunt 452. Valentiniano VII. & Auieno viris clarissimis consulibus. de hac celebre extat Gregorij testimonium in c. sicut. 15. dist.

Pœna disputantiũ de fide ob malum finem.

Igitur si clericus erit, &c. Nunc pœnas statuit contra eos qui de fide publice disputant in malũ finem, idque seruata personarum qualitate: hodie tamen nõ habet locum pœna huius legis, neque hi personarum gradus, vt hìc pręscribitur, obseruari debent: nã qui publice nunc falsa dogmata prędicaret, populoq; nouas suggereret opiniones, nec vera fidei documenta reciperet, sed perfidię, hoc est, hęresis disseminandę (vt hìc dicitur) quęreret occasionem, ab inquisitoribus hęreticę prauitatis iudicaretur: & tales hęresiarchę seu dogmatistę videntur sine vlla penitus misericordia curiæ seculari tradendi, vltimo supplicio feriendi, vt docet Repertorium inquisitorũ, ver. docere. & ver. hæresiarcha. Albertinus tracta. de agnos. assertio. q. 30. nu. 60. Simancas in catho. instit. tit. 47. nu. 60. idem in Enchyridio violatę religio. tit. 59. Ioannes Rojas tract. de heret. par. 2. assertio. 43. & alij quidam. Quid tamen de hoc sentiam, dixi breuiter in schol. 20. part. 2. vers. rursus illud. & dixi plenissime schol. 46. par. 2. super quęstione 39.

SCHOL. VI.

In Edictum Iustiniani de fide. C. de sum. Trin. & fide catho.

Pag. 26. col. 2.

R*Eddentes honorem apostolicæ Sedi. & infra.* Sustulit Eymericus similiter ab hoc edicto initium & finem, vt ea tantum collocaret quę suo instituto aptabantur, quod est (vt sæpe dixi) cumulare multos fidei articulos & catholicas veritates. hoc autem fragmento tria potissimum docentur:

Christus ver' De', Maria uere mater eius.

Primũ Christũ vnam esse de tribus sanctæ Trinitatis personam subsistentem, quam Græci hypostasim appellant. Alterum, Christum in carne passionem vere pertulisse, impassibili deitate semper existente. Tertium & postremum, Sanctissimam Mariam Virginem proprie & veraciter appellandam esse matrem Domini nostri Iesu Christi & θεοτόκον, hæc voluisse Imperatorem profiteri series ipsa edicti indicat. idẽ quoque docet & ipse Ioannes Papa in alia de ea re epistola scripta ad Senatores vrbis Romæ, de duabus naturis aduersus Eutychianistas, in qua luculentis scripturę testimonijs, & sanctorum Patrum assertionibus tres istas veritates ostendit, easque in epistola Iustiniani contineri ait. extat illa epistola in eo volumine, cui Hereseologię nomen Germani imposuerunt.

Suscipimus autem sancta quatuor concilia. Idem in c. sicut. distin. 15. vbi egregium extat de auctoritate horum conciliorum testimonium desumptũ ex Beato Gregorio lib. 1. epistola 24. refert Iuo Carnotensis part. 4. c. 117. de quibus videto Photium Patriarcham Constantinopolitanũ in epistola ad Michaelem Bulgarię Principem, de septem concilijs oecumenicis.

SCHOL. VII.

In extrauagãtem, Vnam sanctam. tit. de maiorit. & obedient.

Pag. 27. col. 2.

BOnifacius octauus postremo sui pontificatus tempore, nempe anno Domini 1302. Romę hãc edidit decretalem, qua potissimum docet tres Catholicas veritates.

Una Ecclesia & unus Papa cui omnes sunt subiecti.

Prima est, Vnam esse Ecclesiam Catholicam, & ipsam apostolicam, & vnum eius gubernatorem, videlicet Romanum Pontificem, cui omnes subesse oportet.

Altera est, Romanum Pontificem vtrumque habere gladium, videlicet spiritualem & temporalem.

Postrema est, A Pontifice summo omnes iudicari, ipsum vero à nemine. eas nos more nostro breuiter illustrabimus.

Primus articulus de fide est, quem iam olim multi Romani Pontifices docuerunt, in primis vero Anacletus, qui à sancto Petro apostolorum principe fuit presbyter ordinatus, floruitque anno Domini 101. epistola quadam omnibus episcopis missa incipiente, *Benedictus Deus.* c. 3. in hæc verba: *Nam & inter beatos apostolos quadam fuit discretio, & licet omnes essent apostoli, Petro tamen à Domino est concessum, & ipsi inter se idipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & Cephas, idest, caput & principium teneret apostolatus: qui & eandem formam suis successoribus, & reliqui apostoli episcopis tenendam tradiderunt.* & paucis interpositis. *Hac vero apostolica sedes cardo & caput omnium ecclesiarum, à Domino & non alio est constituta. & sicut cardine ostium regitur sic huius sanctę sedis auctoritate omnes ecclesię Domino disponente, reguntur.* Hactenus ibi. & habetur in c. sacrosancta. 22. distin. idem decreuit Zepherinus, & habetur in c. ad Romanam. 2. q. 6. & Fabianus & Gelasius eius nominis primus epistola quadam 1. capite 11. & Leo Papa nonus in epistola aduersus præsumptiones Michaelis & Acridani episcoporum c. 12. & 13. & alij multi tum Romani Pontifices, tum sancti Patres, quos omitto consultò in re manifesta, cũ catholicis nunc potissimum scribam, qui Pontificum

Pag. 28. col. 2.

ficum Romanorum & sanctorum Patrum defini tiones & dicta recipiunt.

Papa vtrumq. gladium habet spiritualē & temporalem.

¶ *In hac eiusque potestate duos esse gladios, &c.* Hic ostendit secundam assertionem, de duplici Pontificis gladio, quam & longo ante Bonifaciū tempore, & etiam postea alij Romani Pontifices tradiderunt. Innocentius III. in c. venerabilem. de electio. & Innocentius IIII. in c. ad apostolicæ. de sententia & re iud. lib. 6. & Clemens v. in concilio Viennensi. & habetur in Clement. Romani. de iureiuran. ex quibus colliges impios esse & Ecclesiæ inimicos, qui hæc vel non recipiunt, vel de his male sentire videntur, inter quos est Franciscus Duarenus lib. 1. c. 4. de sacris Ecclesiæ ministerijs. Iam quomodo sit intelligendū Papam habere vtrunq; gladium docet Sotus lib. 4. sent. dist. 25. q. 2. art. 1. circa finem, & lib. 4. de iustitia & iure q. 4. art. 1. Gladium enim temporalem habet in ordine ad spiritualem. quare nunquam nisi ob fidei causam Regna per Pontificem mutata sunt.

Sed hic articulus de duplici Romani Pōtificis gladio seu iurisdictione late patēs est, nec nostræ breuitatis: eum disputat copiose Fernandus Vasquius lib. 1. c. 21. controuersiarum illustrium, quem videto.

Pag. 28. col. 1. C

¶ *Nam veritate testante, spiritalis potestas terrenam potestatem instituere habet & iudicare, si bona non fuerit.* Hæc est postrema assertio veluti superioris declaratoria, nempe, Romanum Pontificem, iurisdictionem temporalem tūc exercere in principes seculares, cum illi potestate sibi data in detrimentum catholicæ religionis abutuntur; inde subdit, at nō è conuerso illi Romanum Pontificē iudicabunt: Pōtifex enim Romanus omnes iudicat, ipse autem à nemine iudicatur. quod vno assensu docuerunt primi illi Romani Pontifices, vt Syluester, & habetur in c. nemo. 9. q. 3. ibi: *Nemo iudicabit primam sedem iustitiam temperare desiderātem: neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.* idē Gelasius Papa, & habetur in c. cuncta per mundum. 9. q. 3. ibi: *Neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio.* Idem Symmachus Papa, & habetur ibidem in c. qui aliorum. & Vigilius Papa, & Nicolaus, & habetur in c. nemini. 17. q. 4. item alij quos longum esset recensere. Nostri tamen vnū casum excipiunt, cum videlicet Romanus Pontifex incidit in hæresim. c. si Papa. 40. dist. at non desunt qui verisimiliter asserant Papam rite & canonice electum hæreticum esse non posse, de quo quid sentiam, videto schol. 91. partis 3. super quæst. 25.

Pontificē Romanū nemo iudicat.

SCHOL. VIII.

Pag. 28. col. 2.

In c. Siquis puerum. de baptis. & eius effectu.

S*Iquis puerum ter in aqua immerserit, &c.* Ideo retulit Eymericus, quia hæc in hoc c. traditur catholica veritas, nēpe, Vitiari baptismū, quoties minister non exprimit actum baptizandi: non ergo intelligas vitiari baptismum ex omissione pronominis, *Ego*, quod videtur indicare hîc textus, sed vitiatur ex omissione actus baptizādi: vt siquis omitteret verbū, *baptizo*, aut aliud ei simile, & solum diceret, *in nomine Patris, &c.* non conferret baptismum; nam Græci sine expressione personæ ministri baptizantis vere conferunt baptismum, vt in concilio Florentino definitum est. Vult ergo definire Romanus Pontifex, quòd licet quis mergat in nomine Patris &c. non exprimendo verbo, actum baptizandi, non baptizat. Si vero dicat: *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* sufficit ad essentiam. ita beatus Tho. 3. par. q. 66. art. 5. & Theologi communiter lib. 4. senten. dist. 3. & ibi Dominicus Sotus q. vnica. art. 5.

Non vitiatur baptismus ex omissione pronominis, ego, sed ex omissione act⁹ baptizandi.

SCHOL. IX.

Pag. 28. col. 2.

In c. De quibus. de baptis. & eius effectu.

D*E quibus dubium est an baptizati fuerint, &c.* Ideo retulit auctor, quia hæc veritas in ea statuitur, Nulli debent penitus rebaptizari, nisi de quibus dubitatur an sint baptizati nec ne. intellige tamen hoc postremum quando vere dubium est, ita ut sciri non possit, an fuerit baptizatus nec ne: nā si probabiliter veritas intelligi possit, nullo modo est rebaptizandus, cum grauissimum sit scelus. quod luculenter ostendit Clemens Papa lib. 6. c. 15. cōstitutionum apostolicarum. ait enim inter cetera: *Eodem modo contenti sint vno solo baptismo, qui in Domini mortem traditur, non ministerio abominandorum hęreticorum, sed probatorum sacerdotum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* & paucis interpositis subdit: *Verumtamen initiatos iterum baptizare tentantes, crucifigunt Dominum, iterum eum interimunt, derident diuina, eludunt sancta, insultant spiritui, sanguinem sanctum veluti communē contemnunt, peccant in mittentem, in passum, & in testificantem.* hæc ibi. Insignis est sane locus, & ob id nullo pacto fuit omittendus. idem Augustinus in lib. de uera & falsa pęnitentia. c. 3. Damascenus li. 4. c. 1. de fide orthodoxa. c. quod quidā. 1. q. 1. Leo Papa ad Rusticū episcopū epistola 70. c. si nullo. de consec. dist. 4. B. Tho. 3. par. q. 66. art. 9. Magister & Theologi in 4. sent. dist. 6. conciliū Tridentinum sess. 7. de baptismo. can. 11.

Nemo rebaptizandus nisi in dubio, qz graue scelus est.

SCHOL. X.

Pag. 29. col. 2.

In c. Maiores. de baptis. & eius effectu.

M*Aiores nostræ ecclesię causas, præsertim articulos fidei contingentes, &c.* Ex tota serie huius elegantis decretalis quatuor colliges catholicas ueritates.

Prima est, Pueros quorum non est animi iudicium omnino esse baptizandos, vt à peccato originali liberentur.

Altera est, Peccatum originale, quod sine consensu contrahitur, dimitti etiam in baptismo sine consensu: secus autem dicendum esse in peccato actuali.

Tertia est, In adultis, dormientibus & amentibus non dimitti peccatum originale sine actuali, nec vice versa.

Turrosis fe[illegible] arti- [illegible] de fide est. Vltima est, Amentes & dormiẽtes baptizatos characterẽ suscipere, si prius baptizari voluerũt.

Singulas more nostro breuiter illustremus. quantum ad primam attinet, videlicet, pueros absque vsu rationis baptizandos esse, de fide est, & eius contraria heretica. ac primum quidem paruulos non esse baptizandos Pelagiani nequiter mentiebantur, sicuti scribit concilium Carthaginense epistola quadam ad Innocentium Papã primum, quæ nunc refertur in primo conciliorum volumine pag. 541. quorum heresim nonnulli etiam nostri seculi heretici velut ab inferis excitarunt. ceterum Ecclesia catholica diuinitus instituta, à Christo edocta, paruulos baptizare semper consueuit, & beatus Clemens Papa Petri successor lib. 6. c. 15. constitut. aposto. paruulos baptizari iubebat, dicens: *Baptizate quoque paruulos vestros, & educate eos in disciplina & preceptis Dei. Sinite enim*, inquit, *paruulos venire ad me, & nolite eos prohibere.* (*Matt. 19*) Et in quodam concilio Africano circa tempora Bonifacij primi celebrato, videlicet ad annos Domini 420. c. 77. heretici declarantur, qui paruulos negant esse baptizandos, & refertur in c. placuit, de consec. dist. 4. idem per omnia statuerat paulo ante conciliũ Mileuitanum c. 2. tandem hoc ipsum roborauit concilium Tridentinum sessio. 5. in decreto de peccato originali, cap. 1. §. siquis paruulos. adde beatum Thomam par. 3. q. 68. art. 9. & Thomam Valdensem tom. 3. de sacra. baptis. & Dominicum Sotum in 4. sentent. dist. 5. q. vnica. art. 9.

¶ *Verum quidam ex hac solutione.* Hæc est secunda conclusio catholica, Paruulis qui sine consensu originale peccatum contrahunt, sine proprio etiam consensu remitti in baptismo. hanc docet latissime beatus Augustinus in libris de baptismo paruulorum. adde c. filius Dei. & c. non ex quo. de consec. dist. 4.

¶ *Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus, &c.* Rationes huius assertionis, quas hic affert Romanus Pontifex, euidẽtes sunt & certissime: hic tamen illa sunt omnino notanda: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei, actualis vero pœna peccati est gehennę perpetuę cruciatus*: quibus dirimi videtur non obscure anceps illa quæstio, & olim valde agitata, an paruuli absque baptismo decedentes pœna ignis cruciarentur: nam hic non cruciari apertissime ostenditur, licet diuus Augustinus contrarium sensisse videatur in libro de fide ad Petrum, c. 24. relat. ab Eymerico pag. 40. quod est diligentissime animaduertẽdum, ne quis ex Augustini dicto in hoc loco labatur, & plane Augustinus in ea quęstione varius fuit, vt alibi indicaui.

Paruuli sine baptismo decedentes qua pœna plectantur

¶ *Itẽ quæritur, vtrũ dormientibus & amẽtibus, &c.* Hęc est postrema assertio, cuius materia late patet, nec est huius loci. videndus est beatus Thomas 3. par. q. 80. art. 9. & latissime Dominicus Sotus in 4. sentent. dist. 12. q. 1. art. 9. adde c. ægrotantes. vbi Doctores de consec. dist. 4. & de materia huius decretalis, pręter citatos, vide Augustinum in lib. de baptismo paruulorum, c. 13. & 30. & in Enchyridio c. 43. c. à paruulo. c. in ecclesia. de consec. dist. 4. Doctores scholasticos in 4. sent. dist. 5. vbi late Sotus quęstione vnica. concilium Lateranense sub Innocentio III. c. 1. concilium Carthaginense 3. c. 34. & denique Clementem Papã lib. 6. c. 15. constitutionum apostolicarum.

SCHOL. XI.

In l. Antistitem. C. ne sacrum baptisma iteretur.

Pag. 32. col. 2.

ANtistitem, qui sanctitatem baptismatis illicita vsurpatione germinauerit. Licet Eymericus paulo antea ex c. de quibus. de baptismo & eius effectu. docuerit baptismum non esse iterandũ, quod nos plenius scholio nono huius partis diximus: nihilominus hic idẽ apertius tradit, addita pœna in iterantes. decuit autẽ de baptismo accurate disserere, & de eo certa dogmata tradere, quoniam baptismus omnium sacramentorum est ianua: & ideo duas hic de eo leges tractantes posuit, quarum prima iterari prohibet baptismum, & vtraque iterantibus pœnam irrogat. hęc autem lex & ceterę tam ciuiles quàm canonicę, quę iterari prohibent baptismum, intelligendę sunt, quotiens baptismus collatus est in forma Ecclesiæ: is enim nullo modo est iterandus: at quoties ab hæreticis in alia forma datus est, ille non dicitur iterari cum nunquam fuerit collatus. atque ita sunt intelligendæ auctoritates omnes quæ solent adduci ad probandum baptizatos ab hæreticis iterum esse baptizandos: nam loquuntur, quotiens hæretici in baptismo conferendo non seruarunt formam Ecclesiæ. secus si seruassent, cum ab hæreticis vera sacramenta conferantur. nec desunt rationes huic veritati de non iterando baptismo congruẽtes, de quibus Theologi lib. 4. sentent. & Turrecremata in cap. ecclesiis. de consecrat. distin. 1. nam & fides vna est, & propterea baptismus, quod est fidei sacramentum, vnus esse debet. rursus quia baptismus est quædam natiuitas & regeneratio, nec homo bis nascitur; & quia in baptismo cõmorimur Christo, qui semel mortuus est; & quia baptismus characterẽ imprimit indelebilem; & tandem quoniã præcipue in remediũ peccati originalis institutus est, peccatũ vero originale semel ablatum nunquam reuertitur. Beatus Clemens Papa lib. 6. c. 15. constitut. apostolicarum de causa non iterandi baptismi ita agit:

Quomodo intelligantur leges prohibentes iterari baptismum.

Cur baptismus nõ iteretur.

Vt enim

Vt enim vnus est Deus, & vnus Christus, & Paracletus vnus, sic vnus est Baptismus, qui in eius nomine datur.

Pœna iterantium baptismum. ¶ *Sacerdotio indignum esse censemus.* Hæc est pœna iterantium baptismum, & concordat ius canonicum in c.fi.de baptis. & eius effectu. vbi addit sacerdotes rebaptizantes excommunicari, & ab officio & beneficio deponi: *Siquis*, inquit Papa, *tale quid præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur.* Et olim grauissimam etiam pœnam rebaptizantibus imposuerunt decreta in cap. eos quos. de consecrat. dist. 4. vbi penitentia quam agere debent, qui hoc scelus committunt, statuitur. sed qui rebaptizat ob solum factum hac pœna puniendus est; nam si ita faciendum doceret, & in eo errore pertinax & obstinatus existeret, per omnia velut hæreticus impænitens tractandus esset, & curiæ seculari relinquendus.

SCHOL. XII.

Pag. 30. col. 2.

In l. siquis. C. ne sanctum Baptis. iteretur.

Rebaptizantis & rebaptizati pœna. Siquis rebaptizare, &c.* Vltimo afficitur supplicio rebaptizans & rebaptizatus per hãc l. oportet tamen quòd vtriusque malitia & consensus interueniat, vt aperte docet hic textus. quòd si rebaptizatus est aliquis ignoranter, non punitur; tamen ordinari non potest. c. qui bis. de consec. dist. 4. *Qui bis*, inquit, *ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pænitere, nisi quòd secundum canones ordinari non possunt, nisi aliqua magna necessitas cogat.*

Sed nunquid hodie habebit locũ pœna huius legis, cum rebaptizare malitiose sit in fide errare, & per consequens crimen ecclesiasticum. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de heret. lib. 6? & certum est secundum leges ecclesiasticas esse indicandum, ob proximam rationem, quia videlicet hoc crimen mere est ecclesiasticum: & rebaptizans & rebaptizatus ad misericordiam, si penituerint, recipientur; & perinde cum his ac cum ceteris qui in fide errant, agendum erit. *An puniti in foro canonico possit puniri in foro ciuili.* Sed poterit ne iudex secularis deinceps per hanc legem imponere pœnam vltimi supplicij? & plane nõ poterit, cum sit crimen mere ecclesiasticum, de quo nõ iudicat laicus d. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de heret. lib. 6. maxime cum pœna imposita à iudice ecclesiastico etiam tendat ad vindictam. l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniurijs. vbi Bart. & Doctores. secus autem esset dicendum in delictis mixti fori, vt in blasphemia: nam tunc pœna iudicis ecclesiastici non impediret pœnam iudicis secularis: de quo articulo, qui non spectat ad hunc locum, videto plene Antonium Gomezium lib. 3. varia. resolutio. cap. 1. num. 40.

¶ *Si tamen criminis capax sit & hic, cui persuasum sit.* Concordat l. 4. §. vltimo. cum l. infans. ff. ad legem Cornel. de sicar. & c. eos quos. § pueris autem. de consec. dist. 4. nam etati subuenitur & parcitur. nõ ergo aliter iuuenes puniẽdi sunt, quàm si criminis quod commiserunt capaces fuerint: quæ autem dicatur etas criminis capax non satis cõstat inter Doctores, vt scripsi in schol. 55. par. 3. vers. his ita positis. neq; plane põt id per legem definiri, cum non omnes ex equo eodem tẽpore sint doli capaces, cum alij alijs iudicio prestent, & ideo non male dixeris hoc iudicium arbitrio esse relinquendum, vt scripsit Decius in l. pupillum. ff. de regul. iur. nu. 2. & Ioan. Anania in c. 1. de delictis puer. *Doli capax quis dicatur arbitrio iudicis relinquitur.* Preterea etiamsi pueri doli seu criminis capaces sint, adhuc mitius puniri debẽt, primum quoniam adolescentia est veluti suapte natura ad vitia labilis & prona: & ideo siquis peccauerit adolescens, magis est adscribendum etatis vitio, quàm pertinaci malitiæ & improbitati. *Cur adolescentes mitius puniri debeant.* Rursus quia huic ætati nõdum est plenum rationis iudicium atque consilium, vt testatur Aristo. lib. 1. Polit. c. vltimo. & Cicero lib. 1. officiorum. & iurisconsultus in l. 1. ff. de mino. vbi asserit fragile esse & infirmum huiusmodi ætatis consilium; & propterea minoribus 25. annis auxilium prætor eo edicto pollicetur. tandem ideo etati parcitur, quia spes est iuuenes emendatiores futuros, vitiaq; vnà cum adolescentia depposituros.

Tametsi vero ætati parcendum sit, non propterea omnino est impunitum relinquendum, quod adolescens commiserit, quando crimen in ea ætate commissum est, in qua potest cadere l. impunitas. C. de pœnis. c. siquis cuiuslibet. in fine & ibi glossa 21. q. 5. qui autem omnino doli capax non est, is nullo modo punitur. l. illud relatum. ff. de iureiuran. c. illud. 15. q. 1. tradit Antoninus in 2. par. 3. par principalis. tit. 30. c. 1.

Iuuenes in tribunali inquisitionis mitius etiã puniendi. In hoc vero hæresis crimine hæc etiam locum habent: primum quia cum in alijs tribunalibus, vbi non est tante misericordie locus etati parcatur, aut aliquid condonetur, multo magis hic obseruari debet in iudicio misericordie & benignitatis. Ad hec quoniam difficilius potest credi iuuenes in hoc crimine heresis & malitia & animi improbitate peccare, quàm in alijs veluti homicidijs, adulterijs, furtis, rapinis & similibus, quia crimen heresis cum sit spirituale, quod mente & intellectu concipitur & perficitur, non ita facile credendum est ab adolescentibus patrari, qui nondum habent perfectam intellectus ratiocinationem, nec ita comperta habent Christiane fidei dogmata: quod tunc maxime locum sibi vendicaret, cum ab alijs veluti parentibus aut magistris decepti forẽt, vt dixi schol. 20 huius par. in 6. reg.

Illud hic addiderim quod est valde singulare, quòd siquis delinquens propter etatem tenerã aut mitius aut nullo modo punitus est, nõ poterit effectus maior amplius de eodẽ ipso delicto puniri. ita Hyppolitus Marsilius in l. infans. ff. de sicarijs. & in l. de minore. in prin. vers. & an minor. ff. de questio. quem sequitur Tiraquellus tract. de pœnis temperandis aut remitten. causa 7. nu. 8. quod & verissimum puto.

SCHOL. XIII.

Pag. 30. col. 2.

In c. cum Marthæ. de celeb. Missa.

CVm Marthæ: & infra. Optime conuenit hęc decretalis cum instituto auctoris: nam multæ in ea definiuntur catholicæ veritates, quæ ad plantandam & augendam fidem spectant. series eius indicat tria catholica dogmata declarari.

Primum est, Si quæ sunt verba in celebratione Missæ cum sacramentum conficitur, quæ nominatim in Euangelio non contineantur, credendũ est Apostolos à Christo, & nos ab ipsis per traditionem accepisse.

Alterum est, In sacramento Eucharistiæ aquã illam modicam vino commixtam, simul cum vino in sanguinem conuerti.

Postremum est, Sanctos in cælo cum Deo regnantes non indigere precibus nostris, sed potius nos illorum intercessionibus.

De auctoritate traditionum ecclesiasticarũ.

Sane multa tã de uerbis quã de factis Dñicis, &c. Hic incipit respondere quæstioni propositæ, docens auctoritatem magnam & inuiolabilem apostolicarum traditionum. est enim inuiolabilis regula, ritus Ecclesiæ vniuersalis antiquos & approbatos, quorum memoria non extat, tam circa sacramenta conficienda & ministranda, quàm circa ministros ecclesiasticos, & ecclesiastica ministeria, quorum in Euangelio nulla mentio est, Christum aut viuæ vocis oraculo, aut per reuelationẽ ab Spiritu sãcto Apostolis tradidisse, Apostolos vero suis successoribus indicasse & obseruãdos reliquisse: nec apostolicæ traditiones minorem auctoritatem habent quàm sacra ipsa scriptura: nam traditiones Ecclesiæ scriptura sunt antiquiores. Christus enim dominus librum nullum scripsit, immo, quantum legimus, nec præcepit vt scriberetur, *Euntes*, ait, *prædicate Euangelium omni creaturę*, non dixit, *scribite*, Matth. vltimo. & lex quidem euangelica, quæ lex spiritus est, ab initio nullis est literis exarata, sed in animis fidelium sculpta. & Apostoli prius Euangelium viua voce docuerunt, deinde mandarũt literis, vt graues & idonei testes profitentur. Ireneus in lib. aduersus Valentinum, Eusebius luculenter lib. 3. histo. eccle. c. 24. Chrysostomus Homilia 1. in Matt. Theophilactus initio comment. in Matth. denique vniuersi ecclesiastici auctores. Quæ ergo documẽta in scripturam redacta sunt, scripturam vocamus: quæ autem nõ sunt scripta, quia non fuit visum Spiritui sancto necessarium, & Ecclesia retinet ab Apostolis accepta, traditiones dicimus. Perpetuam Mariæ matris Dei virginitatem, Paruulos esse baptizandos, Sanctorũ auxilium esse implorãdum, eorum memoriã pie esse colendam, & eorum imagines adorandas, & sexcenta huiusmodi quæ longum esset recensere, nullis sunt sacris literis prodita, sed quia traditione apostolica tenet Ecclesia, perinde ea certa sunt ac si in Euangelio scripta essent. & talia sunt hæc de quibus hic disserit Romanus Pontifex.

Atque hęc quidem breuiter satis sit attulisse ad hunc locum illustrandum, qui ab hæreticis nostri seculi valde laceratur: nam cetera persequi, quæ ad traditiones spectant, alterius est loci, nec nostræ breuitatis aut instituti. ac de vi quidem & auctoritate apostolicarum traditionum multa Clemens Papa Petri successor, qui octo libris vniuersas fere Apostolorum traditiones dicitur esse complexus. multa etiam Carolus Bouius in prępfatione ad præfatos libros Clementis; & Martinus Perez ab Ayala Archiepiscopus Valentinus peculiari libro de traditionibus ecclesiasticis; & elegãter more suo Melchior Canus toto libro 3. de locis Theologicis, apud quem inuenies ibidẽ c. 4. (quod est in hac materia potissimum) quibus modis traditiones apostolicæ inuestigentur & cognoscantur. atque vt breui concludã, traditionũ quanta sit auctoritas, docuit concilium Tridentinum sess. 4. in decreto de canonicis scripturis.

Aqua vino commixta per consecrationem in sanguinẽ Dñi conuertitur.

Quæsiuisti etiam, utrum aqua cum uino in sanguinẽ conuertatur. Hæc est secunda catholica assertio, quòd aqua scilicet cum vino in Christi sanguinem conuertatur. obiter autem tres commemorat Papa opiniones. Vna est dicentium, aquam vino commixtam peracta consecratione seorsum manere. quæ tamen opinio vera esse nequit, cum per consecrationem nihil aliud sub speciebus sacramentalibus remaneat, quàm corpus & sanguis Christi. Secunda opinio est asserentium, quòd sicut vinum transubstantiatur in sanguinem, ita & aqua in illam quæ de latere Christi effluxit. sed neque hoc est verum: nam si ita esset, deberet vinum per se, & aqua seorsum consecrari. Tertia demum est sententia eademque certissima, quam hoc loco approbat Papa, videlicet, aquam prius in vinum cõuerti, inde vinũ in sanguinem. hoc est Pontificis institutum in hoc §. ad quod intelligendum videto quæ scribunt Theologi lib. 4. sentent. distinct. 9. vbi late Dominicus Sotus q. 1. artic. 6. & Beatus Thomas 3. par. q. 74. art. 6. adde c. 1. & c. cum omne. de consecrat. dist. 2. vbi pulchra sunt de hac re Pontificum decreta.

Quòd vero aqua vino sit miscenda in hoc ineffabili sacrificio, non fuit Alexandri Pontificis institutum, vt male sensit Armachanus lib. 9. c. 9. sed ita fieri debere Christus docuit Apostolos, & illi vobis obseruandum tradiderunt, vt recte præcitato loco Sotus scripsit. cetera huc spectantia Theologis libenter tractãda relinquo; non enim spectant ad Eymerici institutum.

Traditione apostolica auxilium sanctorũ imploramus.

Tertio loco fraternitas tua requisiuit, &c. Hoc est postremum dogma, in quo nulla occurrit difficultas, conuenit cum eo doctrina concilij Tridentini sessio. 25. in principio. de inuocatione sanctorum. adde Melchiorem Canum lib. 3. de locis Theologicis. cap. 3. vers. multa pertinere. vbi vere docet traditione apostolica constare, sanctorum auxiliũ & preces implorandas. cõtra senserunt olim Pauperes de Lugduno, vt refert Eymericus p. 2. q. 14. hæres. 15. quẽ errorem hodierni hæretici quasi ab inferis excitãtes, renouant; quorũ deprauatus animus & mens deper-

deperdita eò mihi potissimum spectare videtur, vt in odium Ecclesiæ Catholicæ Romanę excitent quidquid impium, & blasphemum vnquam assertum est.

SCHOL. XIIII.

Pag. 33. col. 1.

In inhibitionem factam de mandato Domini Gregorij xi. ne tres infrascripti articuli de sacramento Eucharistiæ prædicentur.

PRimus quòd si hostia consecrata cadat, seu proijciatur in cloacam, lutum, &c. Hi tres articuli de recessu corporis Christi ab speciebus sacramentalibus, & de reuersione substantiæ panis, quoties Eucharistia cadit in locum immundum, aut à bruto animali manducatur, aut à iusto vel peccatore homine dentibus teritur, valde sunt impij: & concors Theologorum sententia contrarium docet lib. 4. sent. dist. 9. & dist. 12. ex quibus colligitur hæc certa & vera conclusio: Tandiu manet corpus & sanguis Christi in hoc sacramento, quamdiu manent species panis & vini; tandiu vero manent species, quandiu sub illis maneret substantia panis & vini. Manifestum est autem quòd si peccator, vel mus, vel aliud animal sumeret panem & vinum, nō illico illæ substantiæ esse desinerent, aut corrumperētur, sed durarent quousq; per calorem naturalem essent digestæ & consumptæ: fit ergo vt vsque ad illud momentum maneat corpus & sanguis Christi sub illis. Idem penitus est dicendū si in locū immundū species sacramentales ceciderint. ita beatus Thomas 3. p. q. 80. art. 3. Sotus lib. 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 3. denique, vt breuiter agam, hanc sententiam catholicam probare videtur Concilium Tridentinum sesio. 13. c. 4. hos autem errores tenuit Vuicleffus contra quem differit Thomas Valdensis tom. 2. de sacramentis. c. 60.

Manet Christus in speciebus sacramentalib⁹ à quibuscūque sumatur.

His erroribus prorsus est similis ille, quem tradit Hugo lib. 2. de sacramentis. par. 8. c. 13. & Innocentius lib. 4. c. 15. de mysterio Missæ, & glossa in c. tribus. in verbo, miscere. de consecratio. dist. 2. videlicet species sacramentales non descendere in stomachum: nam re vera descendunt, aliter nō proijcerentur per vomitum; quod est contra textum in c. si quis per ebrietatem. de consecrat. dist. 2. & contra communem & catholicam Theologorum sententiam. Neque hoc vergit in detrimentum, aut dedecus dignitatis corporis Christi, cui nihil plane dignitatis detractum fuit ex eo quod à peccatoribus, & conspurcari sputis, & cædi alapis, & crucifigi voluit. & quamuis brutum animal hoc venerabile sacramentum deglutiat, non tamen id sacramentaliter sumit, quoniā non potest eo vti vt sacramento, cum sit rationis expers, sed sumit corpus Christi per accidens, sicut ille qui comederet hostiam consecratam, ignorās consecratam esse.

SCHOL. XV.

In Symbolum Apostolorum.

Pag. 33. col. 2.

CRedo in vnum Deum, &c. Optime ait beatus Thomas 2. 2. q. 1. art. 10. quem sequitur S. Antoninus par. 4. tit. 8. c. 4. §. 3. Symbolum esse collectionem sententiarum fidei, quoniam in eo sint collectæ illæ sententiæ seu articuli ad fidem spectantes, quos necessarium est explicite credere; qui in sacra scriptura varijs locis dispersi continentur. sunt autem eiusmodi symbola multa, vt paulo post dicemus: hoc tamen omnium est primum, & apposite ualde dicitur Apostolorum Symbolū, quia procul dubio illud Apostoli primum condiderunt: causam docet Beatus Clemens Papa in epistola ad Iacobum fratrem Domini in hæc uerba: *Christo itaque resurgente, & ascendente in cælum, misso sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in vno positi, symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, vnusquisque quod sensit dicendo, condiderunt: vt discedentes ab inuicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent.* & paulo post: *Symbolum enim Græce, Latine collatio dicitur. Et hoc prædicti sancti Apostoli inter se, per Spiritum sanctum salubriter (vt dictum est) condiderunt. Dicitur & indicium, quod per hoc, qui recte crediderit, indicatur.* Hactenus ibi.

Symbolū Apostolorum cur conditum

Et beatus Augustinus de tempore, sermone 181. de eodem ita scribit. *Sancti Apostoli certam regulam fidei tradiderunt, quam secundum numerum Apostolicum, duodecim sententijs cōprehensum, symbolum vocauerunt: per quam credentes Catholicam tenerent veritatem, & per quam hæreticam conuincerent prauitatem. Symbolum ergo tali ratione institutū maiores nostri dixerunt: tradunt enim quod post Ascēsionem Domini, & Saluatoris nostri ad Patrem cum per Aduentum Spiritus sancti discipuli eius inflammati linguis omnium loquerentur ad singulas quasque nationes vt Dei verbum prædicarent, ituri ac discessuri ab inuicem, normam prius sibi futuræ prædicationis in commune statuerunt, ne localiter ab inuicem discedentes, diuersum vel dissonum prædicarent his qui ad fidem Christi inuitabantur. Omnes igitur in vno positi & Spiritu sancto repleti, breue suæ prædicationis iudicium conferendo in vnum, quod sentiebat vnusquisque computabat, atque hanc ita credentibus dandam esse regulā instituerunt.* Hactenus Augustinus.

Hoc symbolo Apostolorum totidem sententiis diuinitus consignato, veluti acutissimo quodam gladio omnes hęreticorum errores posse detruncari asserit Leo Papa eius nominis primus epistola quadam, quę est 13. ad Pulcheriam Augustam in hęc verba: *Siquidem ipsius Catholici symboli breuis & perfecta confessio, quæ duodecim Apostolorum, totidem est signata sententijs, tam instructa sit munitione cælesti, vt omnes hæreticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari. Cuius symboli*

Symbolo vincūtur heretici.

boli plenitudinem si Eutyches puro & simplici voluisset corde concipere, in nullo à decretis sacratissimi Nicæni concilij deuiaret, vt contra apostolicam fidẽ, quæ non nisi vna est, nullum se ingenium, nullum eleuaret eloquium. Hactenus ille. Hoc Symbolum pulchre interpretatur beatus Augustinus tom.3. libro de fide & Symbolo. item tom.9. de Symbolo ad catechumenos libris quatuor. & tom.10. de tempore, sermone.115. & sanctus Thomas quodam opusculo de hac re conscripto incipiente; *Primum quod est necessarium.*

SCHOL. XVI.

Pag. 33. col.2

In Symbolum sanctorum Patrum.

Symbolũ sanctorũ patrũ qđ dicatũ, et vbi conditum.

Credo in vnum Deum patrem omnipotentem, &c. Cũ prẹter Symbolum apostolorũ, de quo paulo antea dictum est, extent duo alia symbola Nicenum & Constantinopolitanum, & vtrumq; eadem serie verborum videatur esse ordinatum, dubium videri posset, quod ex illis vocet hic Eymericus Symbolum sanctorum patrum. sed nos Symbolum Niceni concilij hic dici sanctorum patrũ credimus: & ita etiã B. Anton. sentit par.4. tit. 8. c.4. §.3. quod fuit conditum contra Arrium in synodo Nicæna, & à 318. Episcopis subscriptum & cõfirmatum, de quo Nicephorus Callistus lib. 8. c.17. scribit ita: *Productus est in mediũ Arrius, atq; de eis, quæ ab ipso in quæstionem deducta fuerant, diligens & accurata disquisitio facta. in primis vero cauebatur ne temere atque præcipitanter in alterutrã partem sententiæ proferrentur.* & paulo infra. *Sed enim professio fidei à trecentis & decem & octo Episcopis in scriptum relata, atq; ab eisdẽ & simul à sapientissimo Cõstantino annotationibus confirmata, quæ etiam nunc ecclesiis olim tradita obtinet, de verbo ad verbum sic habebat: Credimus in vnum Deum, &c.*

Hoc ipsum Symbolum eadem fere serie verborum, & sententia penitus eadem seruata, in synodo Constantinopolitana prima, habita à centum quinquaginta Episcopis sub Theodosio maiore æra 419. aduersus Macedonium repetitum fuit & ordinatum: idem autem Symbolum, siue Nicænum, siue Constantinopolitanum, (quia vt dixi non differunt) in multis conciliis repetitum est, veluti in sexta synodo Constantinopolitana actio.17. in concilio Chalcedonensi actio 2. & alibi sepe.

In his Symbolis illud est diligenter obseruandum, quod notat beatus Thomas 1. par. q.36. art. 2. ad 2. argumentum. & beatus Antoninus 4. par. tit.8. c.4. §.3. videlicet, in vno explicatius & apertius quæpiam tradi, quàm in alio, nõ tamen condebatur nouũ Symbolum: ait enim B. Thom. in singulis fere concilijs institutum fuisse Symbolũ aliquod propter aliquem errorem, qui in eo concilio damnabatur; sequens tamen concilium non faciebat aliud symbolum quàm primum; sed id quod implicite continebatur in vno symbolo, in alio explanabatur contra hæreses insurgentes.

Hinc intelliges mentiri Grecos, qui asserunt ea verba, *Filioque*, addita esse perperam à Latinis, cũ in antiquis symbolis non reperiantur: quia enim olim is error de processione Spiritus sancti nondum erat exortus, nõ oportuit in symbolo id ampliare & declarare. iam quòd ea verba non sint additio, sed expositio eius quod inerat, diuinitus declarat concilium Florentinũ sub Eugenio iiij. sessio.6.

Cur et quẽ Symbolũ in Ecclesiis cantari ceptum.

De his Symbolis multa fit à sacris Doctoribus & approbatis conciliis passim mentio. id vero nullo modo est prætermittendum, nempe hẹc symbola in Ecclesijs orientalibus ad mentes hominum in fide confirmandas inter Missarum solemnia iussa esse recitari, quo tempore Arrij, Sabellij, & ceterorum hereses, pacem & fidẽ orientalium ecclesiarum perturbabant: inde vero ad Ecclesias occidentales ea consuetudo peruenit; & in Hispania in concilio Toletano tertio, sub Pelagio Papa eius nominis secundo, prope annũ Domini 580. celebrato, cautum est, vt Symbolũ hoc in Ecclesijs recitaretur ad corroborandas inualidas hominum mentes, vt in decretis eius concilij. c.2. scriptum est. optimo autem consilio hæc recitauit Eymericus, quia maxime ad institutum suum spectant, cum potissimum his fides fundetur & fulciatur.

SCHOL. XVII.

Pag. 34. col.1.

In regulam beati Athanasij.

Athanasii regula cur dicta, contra quos edita, et quis Athanasius.

Regula fidei beati Athanasij, &c. In omnibus codicibus legitur: regula, nõ symbolum: quod peculiari ratione factum est, symbolum enim proprie dicitur articulorum & veritatum collectio, & fidei confessio ab Apostolis, & generalibus conciliis auctoritate Papæ munitis, facta. quæ vero à priuatis patribus ordinationes de fide factẹ sunt, licet ab Ecclesia fuerint comprobatẹ, regulẹ dicuntur, siue confessiones, non symbola, quoniam Symbolum fidei edere Pontificis munus est, non priuatorum patrum, vt optime docet S. Antonin⁹ par.4. tit.8. c.4. §.3. & plane Eugenius iiij. quodam decreto post generalem octauam synodum collocato, hãc Athanasij ordinationem regulam vocat in hẹc verba: *Sexto compendiosam illam fidei regulam, per beatissimum Athanasium editam, ipsis præbemus oratoribus, cuius tenor talis est; Quicunq; vult saluus, &c.* Hic est ille Athanasius, vt scribit Nicephorus lib. 8. c.15. histo. ecclesiasti. qui fortiter cum Arrianis congressus est in concilio Niceno, aduersus quos hanc etiam regulam edidit; ad quam explicandã multis vigiliis opus esset; nec locus hic patitur vt singula enarremus, cum omnia fidei mysteria breui oratione in ea comprehẽdantur. id solum obseruandum contra Græcos, qui negant Spiritum sanctum procedere etiam à Filio, hunc Athanasium primarium eorum Doctorem contra asserere, ibi: *Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus,*

nec creatus, nec genitus, sed procedens. id quod alibi etiam monuimus.

Quæ vero de Athanasij regula proxime dicta sunt, eadem accipienda sunt de confeßione beati Hieronymi, & de libro de fide ad Petrum beati Augustini, quæ mox inseruntur ab Eymerico: ex quibus multæ catholicæ veritates colliguntur, quod multum spectat ad eius institutum in hac parte: in quibus etiam plurima sunt valde obscura, & quasi latentem spiritum continentia, quæ à nobis ideo sunt omissa, ne volumen in immensum cresceret, & quia hæc tractatio ad Theologos proprie spectat, nec est præsentis speculationis, ac instituti.

SCHOL. XVIII.

In c. Sancta Romana.

Pag. 43. col. 2.

Gelasij Papæ 1. decretum de librorū delectu.

SAncta Romana Ecclesia, &c. Gelasius Papa eius nominis primus, qui sedit anno Domini 494. coacto Romæ conuentu septuaginta doctißimorum Episcoporum, insigne decretū edidit, quo cauebat, qui libri Christianam religionem profitentibus legendi essent ad fidem & mores idonei, qui vero cauendi: quoniam sicut ex bonorum librorum lectione mores componuntur, & fides roboratur; ita è diuerso prauorum lectio fidem aut corrumpit & tollit, aut prauos mores inducit. Legitur id decretū hodie inter decreta Gelasij primi in 2. vol. conciliorum, quod omnes decretorum fabricatores in suos centones transtulerūt: Burchardus lib. 3. decretorum c. 217. & sequen. Iuo Carnotensis par. 4. c. 61. & seq. Gratianus denique in c. sancta Romana. 15. dist. Eymericus hoc loco eos tātum recensuit ex eo decreto libros, quos Gelasius approbauit: quoniam horum lectio ad fidem stabiliendam spectabat. nam ceteros quos ille reprobauit, in 2. par. q. 23. refert.

¶ *Sanctam synodum Nicænam, &c.* De Nicæna synodo pauca quædam dixi supra scholio 4. versi. Nicænæ fidei. Item de Chalcedonensi, Schol. 5. vers. qui Chalcedone conuenerūt. nunc de ceteris breuissime etiam dicā, vt horum quatuor conciliorū tam celebratorū notitia aliqua habeatur.

Synodus Constantinopolitana quādo habita, et quid in ea gestum.

¶ *Sanctam synodum Constantinopolitanam, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit.* Fuit Macedonius Episcopus Constantinopolitanus circa tempora Liberij Papæ ad annos Domini 352. hic nefandam hæresim profitebatur, asserens Spiritum sanctum Patre, & Filio esse minorem, nec eiusdem cum Patre substantiæ, sed purā creaturam. ab hoc sectatores eius Macedoniani vocati sunt, qui ab Augustino Semiarriani dicuntur, heresi 52. & ab Epiphanio heresi 74. Pneumatomachi, de quibus dixi latius scholio 46. par. 2. super q. 37. Aduersus hūc Macedonium Cōstantinopolitanum concilium primum habitum est à cētum quinquaginta Episcopis sub Theodosio maiore Siagrio & Eucherio consulibus, æra 419. hoc est anno Domini 383. secundum Eusebium, aut secundum Antonium Contium anno Domini 381. & Damaso Papa j. Subscripserunt autem huic concilio, in quo Macedonius cum suis dogmatibus damnatus est ijdem illi 150. Episcopi. & quoniam in Spiritum sanctū inuehebatur Macedonius, ideo in Symbolo quod in can. 7. dicti concilij recitatur, patentius explicatum est, quid de eo esset credendum: *Credimus, inquit, in Spiritum sanctum, Dominum & uiuificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum, qui locutus est per prophetas.* Eodem etiam concilio fuerunt damnati multi alij hæretici Eunomiani, Arriani, Sabelliani, Photiniani, & Apollinaristæ, vt constat ex primo capite eiusdem concilij.

Synodus Ephesina, et quid in ea factū.

¶ *Sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatißimi Cælestini Papæ.* Nestorius Episcopus Cōstantinopolitanus Christum purum hominem ex Maria natum asseruit, ideoque magnum in vrbe Constantinopolitana tumultum excitauit, ad quem sedandum & componendum, vt scribit Nicephorus lib. 14. historię ecclesiast. c. 32. vniuersali synodo opus fuit. congregata est ergo synod⁹ hęc Ephesina apud Ephesum vnde & nomen accepit; ea fuit ciuitas Ionię lōge celeberrima in Asia minori. acta fuit, si Faustino credimus, anno Domini 430. in fine Pontificatus Cęlestini Papę primi: nec curo alios aliter scribere, quoniam certiora sequor: conuenere in hanc synodum ducēti Episcopi: tametsi alij maiorem, alij minorem numerum statuant, vt refert Couarruuias lib. 4. varia. resolut. c. 15. hic omniū consensu damnatus est Nestorius, & heresis Nestoriana profligata.

¶ *Iam nunc subyciendum est de opusculis sanctorum Patrum.* Longū esset hic cuncta persequi, quę ad cognitionem singulorum auctorum hic traduntur, nec nostri est instituti. ea quæ ad hunc locum spectant tradit Couarruuias lib. 4. varia. resolut. c. 16. nos ne actum agere videamur, libenter lectorem ad eum remittimus; licet enim in quibusdam dubia tradat & incerta, in ceteris non pęnitebit collocatę in eo operę.

De auctoritate Epistolarū decretalium

¶ *Item decretales Epistolas, quas beatißimi Papę, &c.* Hic locus indicat Epistolas Pontificum decretales magnę esse auctoritatis, cum venerabiliter iubeat suscipiendas Gelasius. ceterum cum de earum auctoritate differitur, duo extrema fugienda sunt, vnum est Gratiani in c. in canonicis. 19. dist. vbi Epistolas Pontificum decretales inter canonicas scripturas posuit, dum ait in summario eius capitis, decretales Epistolas inter canonicas scripturas connumerari. sed hoc vere refutauit Alfonsus Castrus lib. 1. c. 2. aduersus hereses, & subtiliter Melchior Canus lib. 5. c. 5. de locis Theologicis, vbi emendandum hunc locum admonent ex Augustino lib. 2. c. 8. de doctrina Christiana, veram lectionem restituentes, ex quo deceptus fuerat Gratianus. nam Augustini vera lectio ita habet; *In canonicis scripturis Ecclesiarum catholicarum quamplurimum auctoritatem sequatur: inter quas,* scilicet Ecclesias, *sane illę sunt, quę apostolicas sedes*

eas sedes habere, aut epistolas accipere meruerunt. Est autem sensus huiusmodi: in iudicio librorum canonicorum, primum videndum est quid Ecclesiæ Catholicæ sentiant, inter quas catholicas Ecclesias illarum testimonium est præferendum, quæ vel fuere sedes Apostolorum, vt Hierosolymitana, vel ab Apostolis aliquam epistolam acceperunt, vt Corinthia, Galatia & similes. quare Augustinus non loquebatur de epistolis Pontificum decretalibus, vt falso existimauit Gratianus. Sed hunc locum, vt monui, alij ante nos animaduerterunt.

Alterum extremum est Ioannis Vicleff & Lutheri, quorum ille dixit decretales epistolas apocryphas esse, & seducere à fide Christi, vt refert Turrecremata in sum. de Eccle. lib. 4. par. 2. c. 38. quem etiam errorem sequebantur Valdenses, vt tradit Eymericus 3. par. tit. de signis per quæ Valdenses heretici cognoscuntur. & 2. par. q. 15. versi. sextus. Lutherus autem apud Roffensem art. 30. impias & Christo aduersarias eas appellat. earũ tamen auctoritatem efficacissime defendit Turrecremata in sum. de eccles. lib. 2. c. 108.

Denique illud est obseruandum, quod Gratianus admonuit initio 20. distinctionis, videlicet, epistolas Pontificum decretales canonibus conciliorum pari iure esse exequandas, quam sententiam velut manifestum Gratiani errorem acerbe reprehendit Alfonsus Castrus lib. 1. aduersus hæreses. c. 2. negat enim (quod & probare conatur) epistolas decretales, tametsi ab omnibus recipi debeãt, conciliorum canonibus exequandas. sed verior sententia est, quam optime tuetur Couarruuias lib. 4. varia. resolut. c. 16. videlicet, has epistolas summam habere auctoritatem; nam si de litibus & causis dirimendis agatur; tunc certum est non esse minorem Papæ, quàm conciliorum potestatem. glossa in c. ad apostolicæ. de re iud. lib. 6. Innocentius & Imola in c. graue. de præbendis. late Iacobatius tractatu de concilio lib. 5. art. 8. ex quibus colliges in litibus & controuersijs dirimendis concilium non habere aliam potestatem, quàm quæ sibi à summo Pontifice tradita est. Iam in causis fidei epistola Pontificis decretalis maturo edita consilio, perinde obligat ac conciliorum generalium canones; Pótificis enim iudicium in causis fidei & morum certissimum esse, exploratissimum est apud Catholicos, cum neque concilia generalia absque Pontificis Romani auctoritate quicquam in causis fidei & morum validum & firmum definire possint, sed omnino egent Papæ confirmatione, vt pręter ceteros grauiter & vere ostendit Blasius Nauarrus Theologus insignis, quo pręceptore gloriamur, lib. 3. c. 19. de auctoritate Romanæ Ecclesiæ & sacro eius principatu.

Pag. 44. col. 1 ¶ *Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia & eorum qui scripsere nomina penitus ignorantur.* Hinc obseruabis eos libros cuius auctores ignorantur, maxime de rebus ad religionem spectantibus disserentes, non facile in Ecclesia Dei legendos: nam & Gelasius hic iam eo tempore tales libros veluti parum auctoritatis habentes legi noluit in Ecclesia. nunc autem maiori prohibitione opus fuit. Cum enim multi nostri seculi hæretici libros ederent falsis dogmatibus respersos, omisso nomine auctoris, ne protinus mali esse deprehenderentur, concilium Tridentinum sessio. 4. in decreto de editione librorum valde salubriter cauit, ne vllus liber omnino de rebus sacris tractans absque nomine auctoris deinceps imprimatur: & quamuis concilium de solis libris sacra tractantibus loquatur, ad ceteros etiam qui sacra non tractant optime trahitur: & propterea de illis nominatim egit concilium, quoniam maius ibi erat periculum; nam & in reliquis idem etiam incommodum inueniri potest, & propterea idem statuendum. l. illud. ff ad l. Aquiliam. atque ita nunc consuetudo Romæ obseruat. nam sacri Palatij Magister nullum librum aut vendi, aut imprimi permittit absque nomine auctoris; cuius morem in hoc ceterę prouinciæ deberent imitari, vt fideli populo plenius cautum esset. de qua re plene cauet edictum Inquisitorum generalium reipub. Christianę, quod incipit: *Animaduertentes.* impressum in bullario literarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis pag. 88. *Libri sine nōie auctorum nō permittūtur.*

¶ *Cetera quæ ab hæreticis, siue schismaticis conscripta sunt, nullatenus recipit apostolica Romana Ecclesia.* Pag. 44. col. 2. Hęc non modo non recipit, verum etiam prohibet, delet, & comburit, ne falsa horum dogmata (vt scripsit Iustinianus in nouella 42. de depositione Anthimi) ad alia perueniant secula de quo disserui latissime schol. 1. par. 2. nec modo hæreticorum, sed etiam profanorum librorum lectio ab Apostolis iam initio nascentis Ecclesię interdicta videri potest ex his quæ scribit beatus Clemens Papa lib. 1. c. 7. constitutionum apostolicarum. quem locum quia insignis est in hac causa in lectoris gratiam adscribendum curaui, habet autem ita: *Abstine te ab omnibus Gentilium libris. Quid enim tibi cum externis libris, uel legibus, uel falsis prophetis? quæ quidem leues à fide abducunt. Nam quid tibi deest in lege Dei, vt ad illas gentium fabulas confugias? nam si historica percurrere cupis, habes Reges: si sophistica & poetica, habes Prophetas et Iob, & Prouerbiorum auctorem, in quibus omnis poeticę ac sapientię accuratam rationem inuenies: quoniam Domini Dei, qui solus est sapiens, voces sunt. Quòd si cantilenas cupis, habes Psalmos: si rerum origines nosse desideras, habes Genesim: si leges & præcepta, gloriosam Dei legem. Ab omnibus igitur externis & diabolicis libris vehementer te contine.* hactenus ibi. Eodem pertinent. c. sacerdotes. & c. legant. 37. distinct. & plane quot incommoda ex profanorum librorum lectione oriantur in singulis fere disciplinis latissime disserui libro sexto de pęnis hæreticorum. traditque copiose Alfonsus Castrus lib. 3. c. 8. de iusta hæreticorum punitione, & Gabriel Puther beus Teutonicus in libris de expungendis & tollendis malis libris. *Profanorum librorũ lectio olim interdicta.*

IN

Pag. 45. col. 1.

IN QVAESTIONES DVODECIM
De fide Catholica obseruatio.

HACTENVS Eymericus ex varijs conciliorum, summorum Pontificum Romanorum, & sanctorũ Patrũ locis multa fidei dogmata collegit, quæ ad institutum huius primæ partis spectabãt, in quibus de suo nihil apponens, sola recitatione contentus fuit. nunc duodecim quæstionibus cõplectitur multa, quæ ad fidem ipsam & fidei obligationem pertinent, ex quorum ignoratione fideles in singulares errores facile incidere possint: insinuans etiam multa, quæ iam proximius ad negotium Inquisitorum spectant. in his nos omissis multis, quæ Theologorum propria sunt, ea tantum adnotabimus, quæ insigniora sunt, quæque magis ad susceptum institutum attinent.

SCHOL. XVIII.

Pag. 46. col. 1.

In quæstionem iij. De fide explicite habenda.

Quid sit explicite credere.

VTrum ad explicite credendum articulos fidei quilibet teneatur. Explicite credere hoc loco accipere debemus, id est, aperte, clare, singulariter, & non in confuso credere: nam, explicare, vnde explicite ductum est, proprie est extendere; & quę extenduntur, perfectius videntur. sensus ergo quęstionis hic est, An quilibet fidelis obligetur clare & aperte scire fidei articulos, ita vt sciat hunc esse articulum fidei, quoties de ea re fuerit interrogatus. & in summa concludit hic Eymericus ex Beato Thoma, quemlibet obligari ad credendum explicite fidei articulos. reliqua vero quę in sacris literis continentur, explicite credere nõ est ad salutem necessarium. quę quomodo sint accipienda, in sequentibus declarat manifestius.

¶ *Quantum ad prima igitur credibilia, quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicite credere.* Hæc autem prima credibilia in Symbolo cõtinentur, propterea enim Symbolum diuinitus conditum fuit, vt paulo antea dicebamus, vt fideles summa religionis capita, quę necessario credere debent, in promptu haberent breui sermone comprehensa.

An sit necessarium memoriter tenere fidei articulos.

Occurrit tamen hic pulchra difficultas, quam sępe vidimus à religiosis Episcopis quæri, An sit necessariũ quòd memoriter quilibet fidelis postquam ad annos discretionis peruenerit, articulos fidei tenere debeat: & quamuis multa in hac quęstione dici possint, nos approbata conciliorum & sanctorum Patrum doctrina nitentes certiora & securiora more nostro trademus; ac primum quidem absque controuersia videtur dicendum, hæc memoriter esse retinenda; nam qui legem non recordatur, facile peccat in legem, in his autem peccare est à recto veritatis tramite deficere, quare vt beatitudinem consequamur, memoria hæc fidei fundamenta retinere debemus. Multæ sunt aliæ rationes, quibus idem persuadeatur efficaciter; sed nos iam probata testimonia proferamus. In concilio Forouliensi, sub Carolo & Pipino, postquam singuli fidei articuli recitati sunt, ita legitur: *Hanc igitur catholicæ fidei sincerissimam puritatem volumus omnes Dei sacerdotes, omnesque gradus Ecclesiæ, summo cum studio & absque vllo vitio, ita vt ne vnus quidem apex intermittatur, vel augeatur, distincte & sensatim discẽdo memoria retinere.* & paulo post. *Symbolum vero & orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat, omnis ętas, omnis sexus, omnisque conditio: masculi, fœminæ, iuuenes, senes, serui, liberi, pueri, coniugati innuptæque puellæ: quia sine hac benedictione nullus poterit in cælorum regno percipere portionem.* hactenus ibi. Item in concilio Maguntiaco Caroli Magni tempore celebrato. c. 45. ita scriptum extat: *Symbolum quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere semper admoneant sacerdotes populum Christianum. Volumusque vt disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione emendentur. propterea dignum est vt filios suos donent ad scholã, siue ad monasteria, siue foras presbyteris, vt fidem catholicam recte discant, & orationem Dominicam vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, uel in sua lingua hæc discat.* hęc ibi. & in synodo Rhemensi sub Carolo Magno anno Domini 813. celebrata. c. 2. ita scriptum legitur: *Vt orationem quam Dominus noster Iesus Christus discipulos suos orare*

docuit, verbis discerent, & sensu bene intelligerent, quia illam ignorare nulli Christiano licet. & Isidorus lib.2.de officiis.c.11.refertque Iuo par.1.de baptis.c.88. ait: *Competentibus salutare Symbolum traditur quasi commonitorium fidei, & sanctę confessionis indicium, quo instructi agnoscant, quales iam ad gratiam Christi exhibere se debeant.* & beatus Augustinus lib.1. de Symbolo.c.1.& refert Iuo par.1.c.89.ait: *Incipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cum acceperitis in corde, scribite, & quotidie dicite apud vos antequam dormiatis, antequam procedatis Symbolo vestro vos munite.* hęc ille. In quam sententiam multa eiusmodi adduci potuissent, de quibus latius alij.

Ex his apparet in quanto periculo versentur, qui articulos fidei memoriter nesciunt. pauca sunt & facilia hęc præcepta, nemo dicat se non præstare memoria. non hæc scribimus, vt cuiquam terrorem incutiamus, sed vt torporem excutiamus ab illis qui contra sentiunt. Episcopis hæc cura incumbit, vt singuli fideles hæc noscant, caueant nę propterea Dominus in illa die animas subditorum de manu illorũ requirat. neque hoc dicimus, vt quemquam reprehẽdamus, quod vitium à nobis procul abest, sed vt Dei gloriam quæramus, ad quam omnes viri Christiani actiones dirigi debent.

Atque ex his quæ hac quæstione tradit Eymericus fiet manifestum, vere esse errorem quẽ attulit Eymericus parte 2.q.10.versi. octaua hęresis.pag.197.quem videto.

SCHOL. XIX.

Pag. 47. col. 1.

In quæstionem iiij. De notitia articulorum fidei fidelibus necessaria.

DVæ sunt potissimæ assertiones. Prima est, Prælatos & ceteros, quibus incumbit alios in religione instruere, plura explicite scire oportere, quàm eos qui hoc munere carent.

Altera est, Simplicibus & popularibus satis esse vt explicite sciant fidei articulos. hęc autem superiori quęstione & scholio est declarata.

¶ *Vnde Prælati & curati tenentur habere fidem & notitiam explicitam.* Hæc est prima conclusio; quam optime probant similitudines ab Eymerico hic allatę. quod vero de prælatis & curatis dicitur, idem locum habet in inquisitoribus hæreticæ prauitatis, qui errores reorum refellere debent, ideoque oportet eos in catholicis dogmatibus eruditos esse, cum eis monentibus in hoc tribunali sit obtemperandum, vt dixi Schol. 24. huius partis. quod etiam postulat inquisitorum qualitas, de qua Eymericus 3.par.q.1.vbi diximus schol.71.

Inquisitores explicitã fidei notitiã habere debent.

¶ *Si in talibus ex simplicitate deficiant, non eis imputatur.* Hic videtur sentire Eymericus, rudes homines in fide errantes ob ignorantiam excusari, vnde inferebat Caietanus apud beatum Thomam 2.2.q.2.art.6. nec incidere in hæreticorum culpam, aut pœnas. quod est verum illis obseruatis, quæ trado schol.20.huius partis, vbi de hoc egi copiose.

¶ *Si autem aliqui maiorum deficiant, non præiudicat fidei simplicium, qui eos rectam fidem habere credunt.* Verba sunt beati Thomę 2.2.q.2. art.6.ad tertium argumentum: quorum verborũ ea videtur ratio, & quidem notatu dignissima, quam in principio responsionis eiusdem argumenti expresserat idem Thomas his verbis: *quia minores non habent fidem implicitam in fide maiorũ, nisi quatenus maiores adhærent doctrinæ diuinæ.*

An inferiores in fide errantes excusentur quia à maioribus sint decepti.

Omissis vero hoc loco multis & pene inextricabilibus difficultatibus, quæ horum occasione verborũ disceptari potuissent, in præsenti difficultate ita mihi videtur dicendum: tandiu idiota à viro docto deceptus in fide excusabitur in humano iudicio, quandiu non fuerit legitime admonitus per Episcopum, vel Inquisitorem, aut alium cui legitime admonendi ius competit. sed hoc intelligendum videtur cum deceptus est in his, quæ non sunt in Ecclesia ita euulgata, & quæ explicitè credere non tenebatur: nam si in his deuiet à recto veritatis tramite, propter viri docti auctoritatem non omnino excusabitur.

Quid autem sit sentiendum de eo qui credidit alicui viro fingenti se esse aliquem virum catholicum, cum tamen sit hæreticus, vide Magistrum lib.4.senten.distin.30.c.1.& ibi S.Bonauenturam in verbo, siquis hereticus. dubio 2. de quo dixi scholio proxime sequenti. interim videto etiam Nauarrum in Manuali confessariorum, preludio 1.num.10.

SCHOL. XX.

Pag. 48. col. 2.

In quæstionem vij. An quis teneatur habere fidem explicitam de contentis in sacra scriptura.

D*Icendum quòd ad fidem pertinet aliquid dupliciter, &c.* Sepius in his quęstionibus Eymericus repetit hanc distinctionem, quę nulla nostra eget declaratione; operępretium est tamen illud interpretari cum dicit: *Circa huiusmodi ergo absque periculo hæresis aliquis falsum potest opinari, antequam consideretur, vel determinatum sit, &c.* Nam his verbis apertissime indicatur ignorantiã ab hęresi excusare, & per consequens à penis in hereticos latis; neq; vero hęc est solius Eymerici sententia. nam idem prorsus asserit B.Thomas 1.Corinth.c.11.lectione 4.& 2.2.q.2.art.6.ad secundũ argumentum, & ibi Caietanus. & 3.lib.sentent. dist.

Ignorãtia eorũ quæ indirecte spectãt ad fidẽ, excusat in hoc tribunali.

dist. 25. q. 2. ad primum argumentum. & alibi sæpe. & hanc sententiam quòd ignorantia excuset ab hæresi, cõmuniter Doctores amplexantur, de quo articulo dubio & perdifficili agit late Alfonsus Castrus lib. 1. c. 9. de iusta hæreti. punitio. Melchior Canus lib. 12. c. 9. de locis theologicis. Simancas in catho. institutio. tit. 26. idem ibidem tit. 28. nu. 12. 13. & 14. idem in Enchyridio violatæ religionis, tit. 48. & 49. Ioannes Rojas tractatu de hæret. par. 1. nu. 64. & sequentibus. & parte 2. assertione 26. Martinus Nauarrus in Manuali, præludio 1. nu. 10. uersi. nono infertur. Albertinus tract. de agnoscendis assertio. q. 12. nu. 4. & q. 23. nu. 3. Palacius Rubius in allegatione de hæresi. §. 4. Antonius Butrius, Panormitanus & alij in rub. extra de sum. trinit. & fide catho. Innocentius, Ioannes Anania & alij in c. firmiter. de summ. trinit. Geminianus in rub. de hæret. lib. 6. idem ibidem c. 2. nu. 4. Panormitanus & Felynus in c. 1. nu. 2. de hæret. Paulus Castrensis, Baldus, & Iason in rub. C. de summ. trinit. Repertorium inquisitorum verb. ignorantia. & uerbo, excusari. & alij quos prudens omitto. nos partim ex his, partim aliunde sequentes regulas ad huius loci illustrationem collegimus, quibus in foro exteriori sit locus quotiens is casus occurrat, occurrit autem sepe.

1 Regula Sit prima regula, Quicunque Christianus errat in his quæ sunt prima fidei capita seu articuli in Symbolo comprehensi, & in Ecclesia uulgati ac solemnizati, hæreticus est, si pertinacia adiungatur: nunquam enim est hæresis sine pertinacia. ita docet hîc Eymericus nu. 2. & Beatus Thomas hîc ab Eymerico citatus. neq; de hac regula uideo ullam controuersiam inter Doctores. hæc tamen in sequentibus amplius declarabitur. Si quis ergo in his deficeret, non posset iustam ignorantiæ causam allegare, cum ex instituto & præcepto legis christianæ hæc scire obligetur, & ea nescire nullatenus præsumatur.

2. Regula Sit secunda regula, Qui errat in his quæ sunt fidei ignorantia affectata, & præsertim in his quę scire debet aut scire præsumitur, hæreticus est cẽsendus: nam qui ignorantia affectata errat, ex malitia propria & animi iniquitate errare putatur; immo hic grauius errat, & magis peccat. c. excellẽtissimus. 11. q. 3. ibi. *Aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod de studio delinquitur: istudque posterius duobus prioribus strictius esse puniendum.* hæc ibi. Si quis ergo uir doctus velut Theologus in his deficeret quę scire tenetur, aut scire probabiliter presumitur, hunc non iuuaret ignorantię excusatio, saltem quoad pœnas pænitentiales & bonorum confiscationem fugiendas (ut suo loco dicemus) tametsi parat' corrigi, esset recipiendus.

3. Regula Sit tertia regula: Qui errat ignorantia crassa & supina in his quę fidei sunt, ac scire debet, nec probabile est, ea à fidelibus uel à suæ cõditionis hominibus ignorari, hereticus etiam censendus est. Huius regulę accommodatissima sunt exempla quę commemorat Melchior Canus lib. 12. de locis theologicis. c. 10. uers. alteram diuus Thomas. Si quis enim homo etiam de media plebe neget Christũ Crucifixũ, aut uere mortuum, aut uere à mortuis resurrexisse: aut dicat, superfluum esse & vanum orare pro mortuis, nullo præmio iustos à Deo affici, nullo supplicio improbos, & his similia. Item si uir in scholastica Theologia diu uersatus, contendat Spiritum sanctum à Filio non procedere, aut Patrem, & Filium eiusdem Spiritus duo esse principia, aut non esse tres pænitentiæ partes, aut Christianis nullo modo esse licitum cum hostibus bellum gerere, aut Episcopum non esse maiorem simplici sacerdote, aut aliud simile, quod uix est credibile nescire Theologos ad Ecclesię communem fidem pertinere: siquis inquam ita per ignorantiam errare se dicat, hæreticus præsumendus est, ac velut talis iudicandus in foro exteriori, nisi forte tam esset stupidus, imperitus, & rusticus, vt iudicibus fidei perspicuum fiat eum omni prorsus malitia caruisse: talis erat ille qui dicebat Patrem, Filium, & Spiritum sanctum simul incarnatos fuisse, quia legerat illud: *Qui natus est de virgine, cum Patre, & sancto Spiritu.* Hic enim in grammatica potius, quàm in fide deprehensus fuit errare.

Sit quarta regula, Qui errat in his quę fidei sunt ignorantia probabili, præsertim in his quæ explicite credere non tenetur, qualia sunt quę indirecte ad fidem spectant, de quibus Eymericus hac quæstione num. 3. Item quales sunt multę fidei subtilitates ab heresi & hereticorum pœnis excusatur, donec admonitus sit legitime. Nam si post legitimam admonitionem perseueraret, non excusaretur. Hanc assertionem seu regulam tenent omnes illi quos initio huius scholij citaui. & præterea Zanchinus tract. de hæret. c. 2. num. 2. & 3. ubi Campegius, & Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 36. num. 6. horum frequens exemplum est illud Innocentij in c. firmiter. de sum. trinit. & fide catho. Vt siquis rusticus motus quadam ratione naturali dixisset, quòd in diuinis Pater est maior Filio, quoniam in humanis maior est, creditque Ecclesiam ita tenere, reuera hic hæreticus non est, nisi admonitus persistat. Idem iudicato de eo qui asseruit Patrem & Filium duos esse deos, quem ita defendebat Palacius Rubius in allegatione de hæresi. Ratio vero potissima huius regulæ est, quoniam rusticus aut idiota, qui ita falso opinatur, opinionem suã credit esse opinionem, aut verius Ecclesiæ veritatem. nec ea opinatio est fides sua, cum ipse fidem Ecclesiæ teneat. atque hoc est diligenter animaduertendum in hac causa ad excusandos rusticos & idiotas, qui sepe in hos errores facile labuntur. adieci etiam in regula: *Fidei subtilitates:* quoniam in his rudes homines & plebei facile labuntur, tamen absque hæresis periculo, in quibus inquit beatus Thomas non esse simplices homines examinandos, nisi cum timetur, ne in eis sint ab hæreticis deprauati. 2. 2. q. 2. art. 6. in responsione ad 2. 4. Regula

Sit quinta regula, Qui errat ignorantia inuincibili, ab heresi excusatur. Ioannes Maior lib. 2. sentent. 5. Regula

ſentent.diſt.22.q.2. Simancas catho.inſtit. tit.26. nu.6.& pauci quidam alij. Voco autem inuincibilem,ſeu inſuperabilem ignorãtiam, eam quam homo ſuperare non potuit, poſtquam diligentem adhibuit ſolicitudinem in veritate inueſtiganda. ſed vt ingenue fatear quod ſentio, hodie poſt tam apertam Chriſtianæ religionis notitiam, & tam late patentem Euangelij promulgationem, & tot Conciliorum, & ſacrorum Doctorum lucem, uix in his quæ fidei ſunt ignorantia inuincibilis, ſeu inſuperabilis eſſe poteſt.

6. Regula Sit ſexta regula, Qui errat in his quę ſunt fidei, quæ tamen ipſe credere explicite non tenetur, deceptus ab aliquo viro docto, quem pium & catholicum eſſe credit, & talis ab aliis communiter habetur, ab hereſi, & hereticorum pœnis, ac etiam à peccato videtur excuſandus: quia putat eam doctrinam ſanam eſſe. ita intelligendum eſt id, quod dicit Magiſter ſententiarum lib.4.diſt.30.c.1.verſi.ſiquis hęreticus.in hęc verba: *Siquis hæreticus nomine Auguſtini uel Ambroſij alicui Catholico ſe offerret, eumque ad ſuæ fidei imitationem vocaret: ſi ille aſſentiret, in cuius ſententiam fidei diceretur conſenſiſſe? non in hæreticorum ſectam, ſed in integritatem fidei, quam ille hæreticus ſe mẽtiebatur habere.* hactenus Magiſter, quem ſequitur ibidem S. Bonauentura, verb. ſiquis hæreticus.dubio.2.

Idem prorſus ſentiendum eſt, cum filij errant in fide à parentibus ſeducti,& in errore nutriti: item diſcipuli à præceptoribus & magiſtris: ſubditi ab Epiſcopis & parochis, aut aliis ſimilibus, pręſertim ſi nondum iudicij compotes erant; aut ſi erant, in his tamen decepti errant, quæ explicitè ſcire non tenentur: nam & hi etiam ab hęreſi & hæreticorum pœnis excuſabuntur. Ioannes Lupus Decanus Segouienſis tract.de heret.quem refert & ſequitur Montaluus in l.1.tit.26. partitę 7. q. 14. & hæc plane regula videtur apertiſsima in c. dixit apoſtolus. 24. q. 3. in hæc verba: *Sed qui ſententiam ſuam quamuis falſam atq; peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quã nõ audacia ſuę præſũptionis pepererint, ſed à ſeductis atquẽ in errorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta ſolicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi.* hactenus ibi. tales ergo mitiſsime ſunt tractandi, & leuiſsimæ etiam pænitentiæ eis iniungendæ.

Tradidi hactenus generales regulas,quibus intelligatur, qñ ignorantia excuſet, quando cõtra non proſit in cauſis fidei: eas uero ſingulis caſibus applicare prudentis iudicis eſt, nam ſingillatim omnia pręſcribi non poſſunt. neque in his locutus ſum in foro interiori, an videlicet qui pręditis modis in fide errant, peccent mortaliter, vel venialiter: iſthęc enim contemplatio Theologorum eſt. nunc cętera perſequamur.

¶ *Et propter hoc multa reputantur hæretica hodie, quæ prius non reputabantur.* Nota hic Eymericum cum beato Thoma non dicere: multa ſunt nunc hęretica, quæ prius non erant, quod tamen veriſsime dicere potuiſſet: nam hę propoſitiones, Chriſtus non reſurrexit, non aſcendit in cęlum, non eſt natus de virgine, & alię id genus multę, his temporibus ſunt hæreticæ, tamq̃ è diametro repugnantes ipſis articulis fidei chriſtianæ, quæ tamen ante Incarnationem filij Dei erant veriſſimæ. dixit autem diuus Thomas & Eymericus multa hodie hæretica reputari, quæ prius non reputabantur, non quòd Eccleſia faciat propoſitionem aliquam de vera falſam, & de catholica hereticam,& è conuerſo: ſed quia cum nondum de aliquibus dogmatibus conſtaret ac definitum eſſet, quid eſſet ſecundum catholicam fidem tenendum,Eccleſia declarat,hęc quidem tamquam catholica dogmata ab omnibus orthodoxis recipienda, illa vero vt hæretica reſpuenda.ita eruditè docent Turrecremata in ſum. de Eccleſia lib.4.par.2.cap. 3. ad 6. argumentum, Alfonſus Caſtrus lib. 1. c. 8. aduerſus hęreſes, & Albertinus de agnoſcen. aſſertio. q.1.nu.11.& ſeq. *Eccleſia non facit propoſitiones hæreticas aut catholicas, ſed ſolum declarat quales ſint.*

Controuerſiam vero illam: An propoſitiones hæreticę à quocunq; prolatę dicendę ſint hæreticę, an tunc ſolum cum à viro chriſtianam religionem profeſſo proferuntur, ut minus vtilem miſſam facimus,eam tractant Adrianus 4.ſenten. q.1.de confeſsione, Alfonſus Caſtrus lib.1.c.1.de iuſta hæret.punitio. & Turrecremata lib.4.de eccleſia par.2.c.3.vbi non pẽdere ab aſſertore autumant. Contra ſcribunt Melchior Canus lib. 12. c.8.de locis Theolo.& Couarruuias lib. 3. uaria. reſolut.c.1.nu. 2. quorum ſententię ita nobis videntur conciliandæ: Bifariam enim aliqua propoſitio hæretica dici poteſt, primo quia ab homine Chriſtiano proferat̃, quod vere exigitur ad hæreſim & hominem hereticum conſtituendum: alio modo, quoniam fidei catholicæ ſit contraria, qua ratione à quocunq; proferatur propoſitio fidei contraria,hæretica dici poterit;hoc enim ab aſſertore non pendet. *An veritas uel falſitas propoſitionis pẽdeat ab aſſertore.*

SCHOL. XXI.

In queſt. viij. Quòd fidei non poſſit ſubeſſe falſum. *pag.49. col.2.*

VNa eſt aſſertio, Fidei nullum poteſt falſum ſubeſſe,quoniã uerita te prima nititur. Hęc aſſertio apte intelligitur ex his quę ſcribit Beatus Thomas, & ibi Caietanus 2.2. q. 1. art. 1. ex quibus hanc colligo explanationem, Fides noſtra pro obiecto formali Deum habet, quatenus Deus prima veritas eſt: per primam autem veritatem cum Dionyſio in lib. de diuinis nominibus c. 7. intelligo ſimplicem & ſemper exiſtentem veritatem infallibilem, & nuſquam mutabilem, aut vel in minimis incertam. Siquis enim quærat à nobis quare credimus Deo; apte reſpondebimus, quia eſt ipſa certiſsima & conſtantiſsima veritas: & articulos fidei, & cetera quę ad Deum ſpectãt, *Quid nomine prima veritas intelligatur.*

ideo

ideo credimus, quia à prima & infallibili veritate, nempe Deo, reuelata sunt: & propterea ipsa prima veritas, hoc est Deus, dicitur fundamentum fidei.

Deus nec fallit nec fallitur vnquam. Hanc tamen Catholicam veritatem nonnulli multis rationibus euertere nituntur, asserentes aliquando Deum licet non per se, humano tamen Angelicoue ministerio homines fefellisse, quas lōga serie numerat Melchior Canus lib. 2. c. 2. de locis theologicis, & in sequentibus eisdem abunde satisfacit: eas nos libenter omittimus, quia nō sunt instituti nostri. hæc summa esto: Deum neque de potentia absoluta, neque de potentia ordinaria mentiri posse, aut quemquam fallere, nec per se nec per alium; adeoque hoc verum esse, vt contrarium sit hæreticum iudicandum. De potentia absoluta Dei loqui mihi videtur Augustinus lib. 1. de symbolo c. 1. dum ait: ***Cum sit Deus omnipotens, mori non potest, falli non potest, mentiri non potest.*** & lib. 20. de Ciuitate Dei c. 25. dū ait: *Tam multa dixerimus, si volunt inuenire quòd omnipotens non potest, habent prorsus: ego dicam mentiri non potest.* hæc ille. Quod manifestius mihi expressisse videtur ipse Dominus quando Lucæ 21. ait: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* quasi diceret: Vel concidat omne cælum, omnisque natura, diuina tamen veritas cōsistat necesse est. De potentia vero ordinaria res est apertior ad Romanos 3. Paulus scribit ita: ***Est enim Deus verax, omnis autem homo mendax.*** & Nume. c. 23. scriptum est: ***Non est Deus quasi homo vt mentiatur.*** Quòd autem nec per alium, aut hominem aut Angelum, fallere quemquam possit Deus, aperte indicat natura mendacii, quod sua natura malum est & peccatum, Deus autem peccati causa non est. & si per ministros suos Deus unquam fefellisset, certe sacrarum literarum firmitas corrueret, & fidei fundamenta laberentur, dum dubitaretur an in his, vel in illis Deus per administros suos vera esset locutus. ergo vt has impietates & blasphemias fugiamus, asseramus omnino, nulla ratione Deum unquam fefellisse, aut fallere posse: & inde colligamus vlterius cum Eymerico hac quæstione, Fidei, quæ primam veritatem, hoc est Deum, magistram habet, nullo modo falsum subesse posse.

Deus nunquā mentitur. ¶ ***Nullus enim intellectus concipit, quòd Deus dicat mendacium neque falsum.*** Atque hoc est certissimū fidei dogma: nam si Deus prima & simplex veritas est, nullum mendacij genus admixtum habere potest: veritas enim & mendacium è diametro opponuntur, nec possunt in eodem reperiri subiecto, vt communis habet philosophorum assertio. atque hinc colliges quàm stulte delirarent Armeni hæretici, qui mendacem Deum faciebant: mendacium enim, quod in viro probo admittere indignum est, in Deo summo bono ponere non verebantur. sed horum dogmata synodus Chalcedonensis cum Eutyche & Dioscoro, (quos Armeni velut duces sequebātur) dānauit.

SCHOL. XXII.

In quæstionem ix. De confessione exteriori fidei.

Pag. 49. col. 2.

HAEC quæstio elegantem, vtilē, & cognitu necessariam habet materiam, & in primis ad officium sanctę inquisitionis pertinentem. Nos vero quia forte à paucis è nostris est disputata in tractatibus, quos de pœnis hæreticorum conscripserunt; ideo summa rerum capita ad rem nostram spectantia aperte & dilucide attingemus. Tota autem tractatio duabus potissimum partibus absoluetur.

Prima erit, An & quando obligemur ad confessionem fidei exteriorem, & quando liceat fidem occultare.

Altera vero, Nunquid, cum quis quo tempore obligatur fidem profiteri, eam negat, fit hæreticus, vel de heresi suspectus, ita vt in hæreticorū pœnas incidat, aut contra nullam penitus contrahat hæresis suspicionem.

Ex hac quæstione vna potissimum colligitur catholica cōclusio, qua dirimitur prima pars disputationis: ea vero conclusio huiusmodi est; Cōfessio fidei est necessaria ad salutem ex vi præcepti affirmatiui obligantis pro loco & tempore: hec autem conclusio de fide est, adeo vt contraria hæretica sit, quam probat illud ad Romanos c. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* & illud Matth. 10. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est; & qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.* & Lucæ. 9. *Qui me erubuerit & sermones meos, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua.* Idem tradit Beatus Augustinus super Ioan. c. 18. tract. 113. & alij quos paulo post citabimus. *Confessio fidei exterior necessaria est ad salutē.*

His ita positis obseruandum est vlterius discrimen inter præcepta negatiua & affirmatiua: nam illa semper & vbique obligant, & ad semper, vt non esse occidendum, non esse Deum negādum, & similia. hæc vero, nempe affirmatiua, semper quidem obligant, sed non ad semper, sed pro certis locis atque temporibus. Præceptum igitur cōfitendi fidem per actum exteriorem, cum sit affirmatiuum, non obligat pro quauis temporis differentia, sed vt hoc loco scribit Eymericus ex Beato Thoma pro loco & tempore, quando scilicet per omissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, vel etiam vtilitas proximis impendenda. ergo his cessantibus non erit necessarium confiteri, sed & verbis & factis poterit omitti fidei confessio exterior.

Fidem occultare qnq; licet sed alienā profiteri nunquam licet. Ceterum vt hæc intelligantur apertius, notanda est doctrina Caietani sec. 2. q. 3. art. 2. quę & uera est & communiter recepta, videlicet, aliud esse fidem propriam occultare, aliud vero alienā profiteri. nam fidem propriam occultare, cum nec honor

honor Dei, nec utilitas proximi contrarium postulat, multis modis licet. c. clerici. de vita & honest. cleri. profiteri autem alienam fidem, uel negare propriam dicendo seriò se non esse Christianum, uel utendo habitu proprio infidelium, præsertim eo qui in honorem idolorum & sectæ suæ institutus est, nullo pacto licet: quoniam hoc suapte natura malum est, quod nusquam licet admittere, cum hęc fieri non possint sine professione cultus illius, quem infideles retinent. ita scribit & vere Caietanus apud Thomam 2.2.q.3.art.2. & Syluester in sum. verbo, fides. q.5.nu.8.

Ex his refellitur opinio Hugutij Archidiaconi, Ioannis Fantuzzi, & aliorum in c. vtilem. 22.q.2. quos sequitur Geminianus in c. nos in quemquã. 2.q.1. & Iason in l. si mora. nu.4. ff. solu. matri. vbi asserunt excusari forte catholicum si promitteret hęreticis, verbi gratia Patarenis, se eorum sectam secuturum, vt ea cognita, eandem posset confutare; quoniam hoc sua natura malum est. neque exẽpla quibus vtuntur, eis vllo pacto suffragantur: cum neq; Iehu 4. Reg. c. 10. idolis Baal sacrificarit, licet velle sacrificare finxerit, vt perfidos sacerdotes interficeret: neque Dauid errorem aliquem alienæ sectæ fuerit professus lib. 1. Reg. c. 21. sed solam stultitiam simulauerit coram Rege Achis. atque hæc breuiter dixisse sit satis quantũ ad primam disputationis partem attinet.

An sit hęretic⁹ qui metu cõpulsus aliquid hęreticale cõmittit.

Sed iam alterum susceptæ tractationis caput absoluamus, Nunquid scilicet is sit putandus hęreticus, aut de hęresi suspectus, vel nullo modo suspectus, qui quo tempore fidem fateri obligatur, eam abnegat & verbis seu factis aliquid hæreticale committit, vt si verbi gratia à Turcis quis captus metu mortis cogatur abnegare Christum, & Mahometem verum esse prophetam confiteri: aut ad illius Meschitam thus offerre: aut à Lutheranis interceptus compellatur Papę potestatem diffiteri, nullumue imaginibus honorem exhibere, immo eas conculcare, aut delere cogatur.

Ac primum quidem illud est hic obseruandũ, quod optime monuit Albertinus tract. de agnoscendis assertio. q.30. nu.7. plurimum referre, an facta hęreticalia committantur coactione absoluta & insuperabili, vt siquis ligatus & penitus renitens cogatur non per se, sed per alios genua Mahometo flectere, aut circuncidi, aut aliquid huiusmodi horrendum patrare; quoniam hic nullũ adesset peccatum, cum nulla eius interueniat uoluntas: eatenus enim actus malus peccatum est, quatenus uoluntarius est, atque de hoc loqui uidetur conciliũ Ancyranum c.3. quod paulò post referam: An uero committantur coactione mixta seu conditionali, ut siquis pro euitanda morte aliquod factum hęreticale commiserit, ut in prędictis exemplis constat: nam hic proculdubio mortale peccatum committitur, & potius moriendũ est quàm id perpetrandum, ut in superioribus ostendimus.

Rursus animaduertendum est huius quęstionis difficultatem totam in hoc consistere, an is metus quo quis compellitur ad facta uel dicta hęreticalia (quo absente talia committens esset hæreticus uel saltem de hęresi suspectus) excuset hominẽ & ab hęresi & ab omni hęresis suspicione. & Albertinus tract. de agnos. assertio. q.30. nu.6. ab hęresi excusandum dicit. eum sequitur Simãcas catho. instit. tit.17. nu.29. & seq. quoniam satis est manifestum, hos inuoluntarios hęc mala patrare, licet moriendo possint euitare, sed quoniam mori magnum est uirtutis opus & ualde difficile, ideo elegerunt potius uitam cum peccato, quàm mortem cum gloria. At quia non uidetur aperte eorum uoluntas in hęc consentire, cum inuiti metu suppliciorum aut mortis trahantur, ideo ab hęresi excusantur. hæresis enim nunquã perficitur, nisi pertinax consensus accedat, nec hæresis consistit in dictis aut factis, sed in intellectu & uoluntate: unde amplius consequitur, ut nec pœnis hæreticorum affici debeat, qui metu lapsus est. Simancas catho. instit. tit.17. nu.36. Albertinus in repet. rub. de hæret. lib.6. q.13. n.67. & seq. Conrradus Brunus lib.1. c.4. de hæreticis. qui licet nominatim nõ dicant tales coactos pœnas hæreticorum effugere, id tamen apertissime sentiunt, dum non esse hæreticos audacter asserunt, atque huic sententię eò libentius subscribo, quò apertius uideo humanæ nostræ naturæ fragilitatem, quę facile incommoda quęque timens, mala quęque grauissime committit.

Monet tamen Simancas prefato loco nu. 37. ad hoc ut uerisimile sit, eum, qui facta uel dicta hęreticalia admisit, non consensisse, nec hęreticum, uel apostatam fuisse, oportere ut doleat, & metu cessante statim conuertatur, & peniteat; alioquin si diu tacuit, nec reclamauit, ratum habuisse uidetur turpem & hęreticalem actum.

De coactis eorumq; immunitate, & receptione ad sacram Ecclesię communionem elegans extat decretum in uetustissimo concilio Ancyrano c.3. cuius fructu nolui lectorem carere, ita autem habet: *Qui fugientes timore persecutionis, cõprehensi sunt, vel à familiaribus, seu à domesticis traditi, vel bona propria amiserunt, vel sustinuerunt tormenta, vel etiam carceribus inclusi sunt, & tamẽ proclamauerunt se esse Christianos: quin etiam perseuerante violentia, ad id vsque perducti sunt, vt manus eorum apprehensas & violenter attractas, super sacrificia imponerent, illis scilicet perseuerantibus in fide, & Christianos se esse vociferantibus: hoc ergo quod eis inuitis, alijs cogentibus contigit, si luctu & mærore animi acerbe se ferre demonstrent, ipsique humili per bonam conuersationem habitu incedentes, dolere se id quod inuiti coacti sunt, doceant, hos tamquam inculpatos à communione non vetari. Si autem iam prohibiti sunt ab aliquibus à communione, maioris diligentię & inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam, statim recipi oportet.* hactenus ibi. Videtur autem hic locus accipiendus de primo genere coactionis, quam paulò antea absolutam siue insuperabilem vocabamus, in quibus propterea concilium post factum cõmissum etiam absoluta coactione humilem pænitentiam postulat, quia initio metu persecutionis fugiẽtes deliquisse uidebantur, ut agnoscas antiquã & seueram Patrum disciplinam in his quę circa fidem committe-

committebantur. Illis autem qui non penitus coacti receſſerunt, grauiorem pœnam imponit idem concilium Ancyranum c.4. in hęc verba: *De his qui ſacrificare coacti ſunt, inſuper in templis idolorum cœnauerunt, ſi qui eorum cum habitu cultiori ad templa perducti ſunt, atque ibi pretioſiori veſte adhuc mutata, cœnæ participes facti ſunt idolorum, indifferenter ſumentes omnia quę fuerunt appoſita: placuit eos inter audientes vno anno conſtitui, tribus autem alijs annis agere pœnitentiam: ſed ex ipſo triennio per biennium tantummodo orationi communicare, tertio autem anno reconciliari ſacramentis.* hactenus ibi. & concordat concilium Arelatenſe 2.c. 11. verba autem illa: *Placuit eos inter audientes conſtitui*, hoc ſignificant, vt velut catechumeni tractentur, ac in rebus fidei per ſacerdotes inſtruantur.

An ſint de hæreſi ſuſpecti q metu aliquid hęreticale cõmittunt.

Sed hæc quidem omnia, hos ita coactos non fuiſſe hereticos demonſtrant: num autem hęreſis ſuſpicio aliqua contrahatur, & qualis ea ſit, à noſtris non eſt perfecte indicatum, nec poteſt certa regula definiri. recte tamen admonet Gerſon tract. de proteſtat. conſiderat. 18. tales habendos eſſe ſuſpectos de hæreſi vel idololatria, vehementer vel leuiter ſecundum quod plures cauſæ ſuſpicionem aggrauantes aut minuentes concurrunt. itaque perſonarum & metus rationem eſſe habendam puto: nã ſi metus grauis eſt, & qui virum cõſtantem commouere poſsit, plane hæreſis ſuſpicionem vel excludet, vel minuet, dummodo ceſſante metu conuertatur & ingemiſcat qui deliquit; ſin autem metus leuis erat, aut non metus mortis, ſed leuis fuſtigationis, carceris, famis, & ſimilium, quæ nec vitam adimere, nec membrorum mutilationem afferre ſuo genere poterant, & perſona grauis erat, & cauſam fidei probe intelligens, quales ſunt Epiſcopi, Clerici, Monachi, Theologi, Nobiles, & ſimiles, ſi ſuccumbant non effugient ſaltem vehementem hereſis ſuſpicionẽ: nam indicare videntur ſe in fide languere, & parum ei tribuere, dum ob leuem cauſam ei renuntiant, & interius in corde non obſcure præſumuntur fidem deſeruiſſe, & contrarium errorem approbaſſe, poſtquam leui periculo victi ſuccubuerunt. non ita de fœminis, puellis, pueris, aut ſimilibus ſentiendum, quos minor metus facilius auertit.

Quid agẽdum cum his qui metu negauerunt fidẽ, ſi conuertantur.

Ergo qui poſt lapſum ſtatim reuertuntur, recipiendi ſunt benigne, & mitiſsime tractandi, & ſi in eis nulla hereſis, aut hæreſis ſuſpicio orta fuerit, nulla penitentia hereticis aut ſuſpectis conuerſis imponi conſueta, qualis eſt abiuratio, aut canonica purgatio iniungenda erit; ſed alię pro modo culpæ & qualitate perſonæ, admonebunturque ſuæ ignauię & turpitudinis, cum elegerint peccare potius quàm Deo obedire. his quales penitentiæ olim iniungerentur, decreta concilij Ancyrani & Arelatenſis paulò ante relata demonſtrant.

Qui autem aut tarde reuertuntur, aut leui timore victi ſuccubuerũt, preſertim ſi Prælati ſint, Clerici, Monachi, vel Theologi grauius puniendi ſunt, & ad abiurationem compellendi propter hæreſis ſuſpicionem, quam merito contraxerunt.

Neque his aduerſatur Eymerici doctrina par. 2. q.41. nu.7. & q.49. nu.5. qui videtur indiſtincte velle eos qui metu mortis fidem abnegant inter hæreticos eſſe cõputandos, quoniam vt in illis locis diximus, illa intelligenda ſunt concurrere, quæ paulò antea memorauimus.

¶ *Si autem turbatio infidelium oriatur de confeſsione fidei manifeſta, non eſt laudabile in tali caſu fidem publice confiteri.* Sed hoc videtur refragari præceptoris noſtri legi iubenti, vt doceamus omnes gentes & prædicemus Euangelium omni creaturæ. Sed non eſt ita; tametſi enim omnibus ſit prędicandum, non tamen temere id eſt faciendum, quotiens fides noſtra deluderetur, & nulla vtilitas inde ſperaretur, vt optime hoc loco docet auctor ex Diuo Thoma; præſertim cum de hac re ediſſerens Dominus noſter præcipiat ne margaritas proijciamus ante porcos: hoc eſt, ne Euangelicæ veritatis theſauros proponamus illis temere, qui aſpernaturi ſunt eorum valorem.

Verbum Dei quando prædicandum.

SCHOL. XXIII.

In quæſtio. x. An diſputandum ſit publice de fide.

Pag. 50. col. 1.

TOta hæc quæſtio continetur his ſeptem axiomatis.

Primum eſt, Diſputare de fide de ea dubitando, peccatum eſt infidelitatis.

Alterum eſt, Diſputare de fide ad eam confirmandam, & ad hæreſes ei oppoſitas refutandas, laudabile eſt.

Tertium eſt, Diſputare de fide ad exercitationem, vt videlicet diſputando veritas intelligatur, laudabile quoque eſt.

Quartum eſt, Nullum eſt periculum diſputare de fide coram ſapientibus in fide firmis.

Quintum eſt, Neceſſarium eſt diſputare de fide coram ſimplicibus & idiotis, quotiens corrupti ſunt in fide, aut deprauati ab hæreticis.

Sextum eſt, Non eſt diſputandum coram ſimplicibus, de rebus fidei, quotiens illi non ſunt in fide infirmi aut titubantes.

Vltimum eſt, Clericis licet de fide diſputare, laicis vero non licet.

¶ *Vtrum de fide liceat publice diſputare.* Hęc queſtio materiam continet valde vtilem, & noſtris etiam temporibus frequentem, & propterea cognitu neceſſariam. In ea more noſtro omiſsis ceteris illa tantum commemorabimus, quæ inſtituto auctoris aptantur, cetera quæ vel inutilia ſunt, vel ad oſtentationem potius neſcio cuius eruditionis adducuntur à multis, libenter omittemus. De hac materia plene ſcribũt Beatus Thomas & ibidem Caietanus 2. 2. q.10. art.7. gloſſa & Doctores in c. quicunque. §. inhibemus. de hæret. lib. 6. Innocen. in c. damnamus. de ſum. trin. & fide catho. Alfonſus Caſtrus lib.1. c.19. de iuſta hæreticorum punitio. Albertinus tract. de agnoſ. aſſertio. q.

tio.q.13. Repertorium inquisitorum, verbo, dispu tare. Simancas catho. instit. tit. 20. idem in Enchyridio violatæ religionis, tit. 32. Syluester in sum. verbo, disputatio. §.1.& 2. eleganter & erudite Conradus Brunus lib.3. de hæret. c.12.13. & 14.& lib.5.c.4.& lib.6. cap.8.& alii alijs locis. & quamquam illi rem fuse tractent, cuncta mihi videntur ad hæc Eymerici axiomata posse reduci, in quibus docet quid sit ex parte disputatium; item ex parte audientium singulariter consideran dum: quæ nos suis locis opportune declarabimus, dummodo hoc præmonuerimus, posse quãlibet fidei disputationem iniri aut cum hæreticis, aut cũ catholicis, de quibus singulis disseremus.

Non licet disputare de fide dubitãdo de iam definitis per Ecclesiam.

¶ *Si enim disputat tamquam de fide dubitans, &c.* In hoc primum axioma peccant omnes hæresiarchæ, qui non disputant ad tuendam & constituendam fidem, sed quæ certa sunt in dubium reuocantes, compellunt dicere iuxta animi sui desiderium. habet locum hoc axioma tunc potissimum, cum iam definita per Ecclesiam in dubium reuocantur, de quo loquitur. l.nemo.C.de sum. trinit. & fide catho. qui vero ita disputant, hæretici iudicandi sunt: quoniam dubius in fide infidelis est. c. dubius. de hæret. & tradit eleganter Beatus Augustinus lib.2. de vnico baptismo, & refertur in c.quis nesciat. dist.9. Hoc enim primũ in disputatione de fide cauendum est, ne de his suscipiatur quæ iam definita sunt ab Ecclesia: talis enim disputatio penitus illicita est, sicut licita erat priusquam definirentur. Ita docet & vere Siculus in Clemen. 1. de sum. trinit. Antonius Butrius in c. cum Christus. de hæret. & Albertinus tract. de agnos. assertio. q.12. n.16. Si quid tamen obscurum in iam definitis continetur, de eo disputari poterit, vt ambiguum tollatur, & veritas clarior appareat. glossa, Archidiaconus, & Dominicus in d.c.quis nesciat. dist.9.

Laudabile est disputare de fide ad confutandos errores.

¶ *Si autem disputet aliquis de fide ad confutandum errores.* Hoc secundum axioma superiori aduersum est: nam quantum scelus est disputando fidem labefactare, tanta laus est disputando eam tueri, errores refutare, hæreticos conuincere, vt vel inuiti & obtorto collo cogantur vi argumentorum victi fateri euangelicam veritatem. hoc protinus ab initio nascentis Ecclesiæ aduersus hęreticos præstiterunt Apostoli, obseruarunt viri Sancti Hieronymus, Augustinus & ceteri, præstantque quotidie viri pij & catholici tum in conciliis generalibus, tum in priuatis ciuitatibus, & verbo & opere, cum editis libris non minus valide, quàm verbis viuis loquendo hæreses refutent. de quo illustre exemplum extat in l.quoniã. C. de episcopis & cleri. hoc Paulus diuinus respiciens ad Titum c.1. dixit, oportere episcopum doctum esse, & amplectentem eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sua, & eos qui contradicunt arguere.

In disputatione fide susceptæ ad firmos firmãdum quid seruandum.

Sed cum hæc disputatio publice cum hæreticis suscipitur, multa concurrere debent, nempe vt à doctis suscipiatur, coram doctis peragatur, & vt necessaria ad eã rem obseruentur causa, locus, tempus, modus, & aliæ circunstantiæ, de quibus optime Conradus Brunus lib.3. de hæret. c.12. cum seq. nec enim temere suscipiendæ sunt cum hereticis contentiones: nã vt optime scripsit Tertullianus in libro de præscriptionibus hæreticorum, ex disputatione cum hęreticis suscepta, raro ipsi conuertuntur, immo audaciores & pertinaciores efficiuntur: firmi in fide fatigantur, infirmi capiuntur, & medij cum scrupulo dimittuntur. & Augustinus contra Faustum Manicheum lib.13.c.12. optime monuit hæreticos non amare disputationem, sed cum ad eam venerint, impudentissima pertinacia quoquomodo superare contendunt. postremo quales sint hereticorum fraudes, & quomodo subtilibus interdum fallacijs disputando simplices capiant, eleganter docuit idem Augustinus super Ioannem c.1. tract.1. vbi scribit qua fraude Manicheus coegerit quempiam fateri argumentando corporalia nõ à Deo sed à diabolo fuisse creata.

In disputationib' susceptis à catholicis quid obseruandum.

¶ *Vel etiam ad exercitium laudabile est.* Tertium hoc axioma catholicos solum respicit, qui sępe de rebus fidei secum disputant, vel inter se intra priuatos parietes, vel publice in scholis. ceterum in hac disputatione, tametsi in bonum finem referatur, ea sunt obseruanda, quę monuit Alfonsus Castrus lib.1.c.19. de iusta heretico. punitione, videlicet hęreticę, scandalosę aut alię eiusmodi propositiones causa exercitationis vnquam defendantur, id quod vetuisse etiam videtur Leo decimus in Bulla incipiente, *Exurge domine.* relata in bullario pag.63. cum sępe cõtingat homines rudiores persuadere sibi id posse defendi, quod publice in scholis vident à viris doctis disputari: ac ne illa quidem disputanda sunt, quę propter subtilitatem & difficultatem populi audientis vires excedunt, qualia sunt multa de prædestinatione, libero arbitrio, & similibus: in his enim rudes homines sępe difficultatem aduersi argumenti percipiunt, solutionem autem non facile capiunt, inde discedunt dubij, & interdum euadunt heretici. sed his incommodis facile occurrent qui disputationibus pręsunt, aut publico munere funguntur, ne videlicet talia disputari permittant.

Illud postremo in his disputationibus catholicorum obseruandum est, ne quid irreligiose dicatur, ne scommata aut dicteria scurriliter proferantur, ne quid superbe ad inanem gloriã asseratur, sed omnia in eum finem dirigantur, vt veritas in obscuris, & Dei gloria potissimum quęratur.

Quomodo laicis sit prohibitum de fide disputare.

Iam quę de uanis, incertis, & periculosis propositionibus non disputandis proxime docui cum agitur de rebus diuinis & ad fidem spectantibus; eadem intelligenda sunt & obseruanda ab aliis artium professoribus, ueluti philosophis, medicis, & mathematicis: ab his enim occasione eius auctoris quem profitentur, nullo modo disputanda sunt quę cum fide pugnãt, ut cauit Leo decimus Pont. Max. in concilio Lateranensi sessio.8. rescripto incipiente: *Apostolici regiminis,* Quod est in Bullario literarum apostolicarum pag. 58.

Et quia

¶ *Et quidem coram sapientibus in fide firmis nullum periculum est disputare de fide.* Hoc quartum axioma illos respicit, quorum gratia suscipitur disputatio, siue coram quibus transfigitur: nam si firmi in fide sint, tantum abest, vt vllum sit periculum, immo magis in fide confirmantur, cum per disputationem veritas magis elucescat, & diuinorum mysteriorum cognitio clarius pateat.

In disputatione de fide suscepta ad infirmos cõfirmãdos, quid obseruandũ.

¶ *In primo casu necessarium est publice disputare de fide, &c.* Hæc quinta præceptio etiam ad audientes refertur: tunc enim necessarium est coram rudibus disputare, cum illi ab hereticis male persuasi sunt in his quæ ad fidem spectant; id quod sæpe contingere docet rerum experientia: nam per hanc disputationem simplices in fide confirmabuntur, & hæreticis præcludetur omnis fallendi via. Verum in hac disputatione nonnulla etiam obseruanda sunt. Primum, vt per viros idoneos & literatos transigatur, qui sint in philosophia & theologia probe versati, vt sciant aduersariorum rationes discutere, & refellere, & contrarias veritates optimis argumentis roborare, vt ait Caietanus 2. 2. q. 10. art. 7. neque enim ita est agendum vt in dubium reuocentur catholicæ veritates, sed vt firmissime statuantur, & aduersarij conuincantur, iuxta doctrinam traditam per Ioãnem Imolensem in c. damnamus. de sum. trinit. & fide catho. quam sequitur Alberti. de agno. asser. q. 13. nu. 21.

Iam præter eruditionem illi etiam deligendi essent ad hoc munus subeundum, qui vita probati, incorruptis moribus, aut sanctitate conspicui essent, quibusque à populo multum tribuatur: nam illorum sermones efficaciores sunt ad persuadendum, quorum vita, dicta eorum comitatur. Difficulter enim poterit literatus rudibus labe hereseos infectis persuadere, simplicem fornicationem non esse peccatum, si eum noscant meretricio turpem vitam ducere. denique is etiam esset ad congrediendum eligendus, qui nunquam de fide male sensisset, aut per inquisitores fuisset vel inquisitus vel punitus: nam horum etiam sermones propter veteris peccati recordationem inualidiores sunt ad persuadendum.

¶ *In secundo vero casu periculosum est publice disputare de fide coram simplicibus, &c.* Penultima hec præceptio etiam ad audientes refertur, quibus, si nullas hæreses audierunt, nullarum est recordatio proponenda, ne instigante Satana discant dubitare de eo quod antea firmiter credebant; quoniam vt pauló antea dicebamus, difficultates & obiectiones contra fidem melius à rudibus percipiuntur, quàm intelligantur earundem difficultatum solutiones.

Quomodo laicis sit prohibitum de fide disputare.

¶ *Laicis autem, & præsertim illiteratis non licet.* Postremum hoc axioma à quibus sit de fide disputandum docet: nam clericis licet, laicis non licet, quemadmodum & de prædicando verbo Dei iura disponunt. cap. cum ex iniuncto. & cap. sicut in vno. de hæret. & dixi plene schol. 8. part. 2.

Sed illud est hic inquirendum, an prohibeatur indistincte omnibus laicis de fide disputare: ac iura quidem vbique inhibent indistincte laicis personis, ne publice vel priuatim de fide disputare audeant. c. 2. §. inhibemus. de heret. lib. 6. c. cum ex iniuncto. & c. sicut. de hæret. l. nemo. C. de sum. trinit. & Caietanus apud Beatum Thomam 2. 2. q. 10. art. 7. occurrebat huic dubitationi dicens, ideo disputari de fide laicis prohiberi, quoniam vt plurimum laici sunt illiterati: leges autem de illis feruntur, quę communiter contingere solent. l. nam ad ea. ff. de legibus. si tamen reperirentur laici literati possent de fide disputare, quoties is casus occurreret, vnde non prohibentur à prelatis quin laici de fide disputent.

Albertinus vero tract. de agnos. assertio. q. 13. num. 5. & seq. audacter asserit laicis indistincte prohiberi disputare de fide, non quia illiterati sunt, sed quia laici sunt, cum proprie & vere loquendo laicus is in iure dicatur, qui clericus non est, siue sit literatus, siue illiteratus: & quemadmodum iura prohibent etiam laicis literatis predicare, vt dixi schol. 8. par. 2. ita etiam prohibent eisdem de fide catholica disputare, atque hæc quidem sententia verior mihi videtur.

Quot modis suscipiatur disputationes de fide.

Verum vt hec apertius intelligantur, sciendum est bifariam suscipi posse disputationem de fide. Primo serio vel cum hæreticis, vel inter catholicos ad discernendum aliquid quod ad fidem pertineat; & hoc modo omnibus laicis inhibitum est disputare de fide: visum est enim has disputationes de rebus sacris suscipiendas per ecclesiasticas & sacras quoque personas esse transigendas. hinc videmus in concilijs, in quibus causæ fidei tractantur, & multa prius disputatione precedenti examinantur, laicorum partes, aut nullas vnquam, aut raras fuisse. indignum enim videtur presentibus Dei sacerdotibus, laicos de fide tractare: si tamen alicuius laici insignis esset eruditio (vt plerumque contingit) non esset tunc absurdum eum serio audire de fide disputantem, presertim casu necessitatis, ut in partibus propinquis hereticorum terris: tunc enim facultate impetrata laicus posset & disputare, ac etiam predicare: neque hec peruerterent communem legem inhibentem laicis ne prædicent, cum sint casus singulares, & necessitas legem excludat. Secundo potest suscipi disputatio de fide, non serio sed ficte, nempe honoris & exercitationis causa, qua ratione non est prohibitum laicis disputare, ut optime admonet Caietanus apud Thomam 2. 2. q. 10. art. 7.

Omnis disputatio de fide tribus de causis suscipitur.

Ex omnibus supradictis hæc summa colligitur, Omnem de fide disputationem tribus de causis suscipi posse: aut ut simpliciores in ueritate instruantur & confirmentur, impij uero conuicti reducantur, deceptique ab illis, ab erroribus liberentur. Secundo ut de uero scripturarum sensu disceptetur, non reuocando in dubium iam definita & sancita per Ecclesiam, sed dubia in eis reperta declarando. Tertio ut controuersię dogmatum inter catholicos & hæreticos componantur, ex quibus duo postrema per

maiores Ecclesię iudices sunt absoluenda: primum vero per inferiores catholicos ecclesiasticos potest trāsigi, vbi ea sunt obseruāda quæ erudite tradit Conrradus Brunus, lib.3.de hære.c.12.

SCHOL. XXIIII.

Pag. 52. col.2.

In quæstionem xij. De protestatione facta ab errante circa fidem.

OMissa quæstione 11. In qua nulla occurrit difficultas ad instituturn nostrum spectans, cum eius materia Theologorum sit propria, quam disputant lib. 1. senten. dist.3. & Scotus quodlibeto 14. & Beatus Tho.lib.1.aduersus gentiles.c. 14. ad quęstionem hanc vltimam de protestatione, quæ valde vtilis & frequens est, accedo, in qua Eymericus eleganter docet quando protestatio præcedens iuuet protestantem in fide errantem. is vero more suo priusquam quæstioni respondeat, multa prefatur, inde tribus assertionibus rem absoluit.

Prima est, Qui protestatur generaliter se credere & tenere quod tenet & credit Ecclesia, si postea negat id quod explicite credere tenetur, non excusatur per talem protestationem.

Secunda est, Protestatio generalis eum tuetur, qui negat id quod explicite credere non tenetur, si tamen sit paratus obedire legitimo monitori, & post monitionem errorem deposuerit.

Tertia est, Si post legitimam monitionem, is qui protestatur in errore perseuerat, tunc eum non defendit præcedens protestatio, immo ipsum reddit hæreticum pertinacem.

De materia protestationis qui scripserint. De materia protestationis agunt fere omnes recentiores, qui in hęreticos scripserunt. Albertinus tract.de agnos. assertio.q.12. & q.29. nu.13. Simancas catho. instit. tit. 55. idem in enchyridio violatę religionis tit.50. Ioannes Rojas tract. de hæret. part. 1. nu.62. Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 11. de iusta hæret. punitio. latisisime Gerson tract.de protestatione, Vmbertus Locatus in opere iudiciali verbo, credibilia. nu.6. vers. si autem. ac vetustiores etiam iuris interpretes nonnulla de protestatione dixerunt Bartolus in rub. de sum. trinit. & fide catho. Cardinalis in Clement. 1. de heret.§.porro. Bartholomæus Cæpolla cautela quadam incipiente, *Bonum & utile*. Albericus tract. de statutis, par.3.q.32.& alij quos prudens omitto.

Protestatio auctoris catholica. Et quia pauca quædam de protestatione sum traditurus ad illustrandum hunc auctoris locum, nolo negligere protestationis virtutem, quam viri sancti, vt mox dicam, amplexi sunt. Quoniam ergo in his commentariis multa & varia scripturi sumus de rebus grauisimis & maximis, in quibus interdum vel ob imperitiam, & iudicij imbecillitatem, vel ob insuperabilem difficultatem aut alias causas, quas fert humana conditio, labi & allucinari cōtingit, ingenue fateor atque protestor me nusquam voluisse discedere à fide catholica, quā Romana & Apostolica profitetur Ecclesia, cui diuinitus nunc constitutus præest Gregorius XIII. Pont. Max. nec aliud quidquam dictum volo, quàm quod doctrinæ conuenit Romanæ Ecclesiæ: quod damnat ipsa, libēter damno; quod approbat, constantisime teneo & sequor, hæreticos omnes abominor, hæreses cunctas detestor; nec quidquam est quod magis perhorrescā quàm hæreses, aut hereseos suspicionem, quam nusquā existimo patienter ferendam: quoniam, vt ait sapientisime Rufinus, est quidem gloriosum Christi exēplo iniurias tolerare, vnā tamē notam hęreseos qui ferat vel disimulet, non esse Christianū.

Sed in viam reuertor: protestationis vsus antiquisimus est & vsitatus c. hæc est fides. 24. q. 1. vbi Beatus Hieronymus ait: *Hæc est fides, Papa Beatissime, quam in Ecclesia catholica didicimus, quamq; semper tenuimus & tenemus: in qua si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est; emēdari cupimus à te qui Petri fidem & sedem tenes.* hactenus Hieronymus. *Protestationis usus antiquus & visitatus.*

Protestatio autem, de qua hic disserit auctor, quæ in rebus fidei fieri consueuit, est professio siue confesio fidei exterius facta, ad ostendendum quid interius de fide sentiat protestans. ita Albertinus tract. de agnos. assertio.q.12.nu.2.& aliorū quidem definitiones, tametsi diuersis verbis sint conceptæ, re tamen ipsa cum hac consentiunt. positam finitionē confirmare videtur illud Pauli ad Rom. c. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: quoniam ad fidei ueritatē & integritatem non modo est necessarium in corde firmiter credere, sed etiam oportet id exterius ostendere quotiens causa postulat, vt diximus copiose supra schol.22.huius partis. *Quid sit protestatio.*

¶ *In primo casu talis protestatio generalis non sufficit ad salutem, nec adiuuat protestantem.* Quoniam qui errat in his quę scire debet explicite, animi malignitate & iniquitate peccare censetur, ideoq; velut consummatus hereticus habendus est, cū non videatur velle captiuare intellectum in obsequiū fidei. ita Gerson tract.de protestatione considerat.3. & Alfonsus Castrus lib.1.de iusta heret. punitio. c.11.& optima equidē ratione ita sentiunt: nam si huiusmodi protestationes excusarent, liberum esset cuique quas vellet hereses impune docere; & pauci vnquam fuere hæretici, qui huius protestationis velamine non fuerint conati suas hereses tegere, & prætextu pietatis ita defendere. exēpla vero quibus hic Eymericus vtitur, apposítisima sunt. *Protestatio generalis non excusat errantem in his quae scire debet.*

¶ *Eodem modo si Grecus protestetur vt prius, &c.* ita Barcinonensis impressus, & Directorium Cardinalis de Gambara, Bononiensis tamen & Sabellanus ita habent, *Si curatus protestetur.* utraq; lectio seruari potest. nam si Græcus protestetur se credere in genere quidquid S. Romana Ecclesia credit: item si curatus idem protestetur, quoniā curato ratione officij incumbit explicite scire Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio; & postea negent, non excusabuntur. ceterum propter ea quæ sequuntur, *Græcus*, legendum crederem.

In se-

Generalis protestatio cum tuetur, qui errat in his, quæ explicite scire non obligatur.

¶ *In secundo vero casu, quando scilicet protestans taliter negat illud quod explicite credere non tenetur, &c.* Hi excusantur per generalem protestationem. & hæc secunda assertio maxime locum habet in idiotis & rudioribus, quos excusari etiam ratione probabilis ignorantiæ late ostendi supra schol. 20. super q. 7. huius partis regula 4.

Hic tamen puto obseruandum, quòd cum sæpe dubitetur, an aliquis etiam literatus scire aliqua teneatur, cum sint quædam ad fidem spectantia adeo difficilia & obscura, vt etiam doctos interdum lateant, plane si in eis labatur vir literatus multum sibi proderit præcedens protestatio; quia ignorantia potius quàm animi malitia lapsus censeri debet, vt optime scripsit Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 11. de iusta hæreti. punitio. quem sequitur Simancas cathol. institut. tit. 55. num. 9.

Nō iuuatur protestatione q legitime admonit' non deponit errorē

¶ *Si autem negat coram iudice fidei.* Hæc est postrema assertio, Eum scilicet non iuuari protestatione, immo reddi hæreticum pertinacem, qui non vult reuocare errorem admonitus ab Episcopo vel inquisitore. idem docuit Eymericus par. 2. q. 32. nu. 8.

Alfonsus tamē Castrus lib. 1. de iusta hæret. punitio. c. 10. vers. ex his omnibus. tenuissimis quibusdam rationibus conatus est ostendere inquisitoris monitioni non esse necessario semper parendum, neque eum esse hæreticum pertinacem putandum, qui inquisitori admonenti non obediret.

Inquisitorum monitionib' parendum.

Ceterum contraria sententia vera & communis est, quam profitetur Bartolus, (quem Alfonsus immerito reprehendit) in l. tutor quoque. §. tutores. notabili 1. ff. de suspectis tuto. quem sequuntur Ioannes Anania, & Felynus in rub. de hæret. Cardinalis in Clement. 1. de sum. trinit. Melchior Canus lib. 12. de locis theologicis. c. 10. circa finem. Palacius Rubius in allegatione de hæresi. §. 3. vers. si ergo inquisitores. Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 19. Simancas catho. instit. tit. 48. nu. 19. & 20. Tabiensis in sum. verbo, hæreticus. §. 25. num. 26. quod ipsum tenuit iterum Eymericus part. 2. q. 33. & docui copiose lib. 10. de pœnis hæreticorum in priuilegio inquisitorum 237. vbi Bartolum ab impugnatione Alfonsi defendens in hunc modum intelligendum monui: Optime scripsit Bartolus posse tamquam hæreticum pertinacem puniri eum, qui admonenti inquisitori non obtemperat, quod non est perperam aut imprudenter accipiendum: sed tunc locum habet Bartoli sententia cum inquisitor monet vt iudex, hoc est, re mature considerata, inspecta prius propositionum qualitate, habita cum iurisperitis exquisita deliberatione: tunc enim ei pertinaciter resistere nemo potest sine manifesta hæresi, quod qua ratione contingat, regulæ sequentes facile indicabunt.

Hæreticus pertinax est qui monēti inquisitori iudicialiter, non obtēperat.

Sit prima, Quotiens quis incidit in hæresim aperte damnatam (voco autem hæresim aperte damnatam, quæ uel per expressam Ecclesiæ definitionem est damnata, vt, non esse purgatorium: aut cuius contrarium aperte in sacra scriptura continetur, vt, Dauidem non fuisse regem, & similia) & admonitus ab inquisitore vt reuocet errorem, & postquam ostensa est ei ab eodem inquisitore manifesta hæresis suæ condemnatio; is tamen non vult inquisitori parere, profecto tamquam hæreticus pertinax potest condemnari: nam hoc casu legitime admonet, vera admonet, & iam definita & declarata admonet; & hoc modo potest videri locutus Bartolus.

Sit secunda regula, Si quis hæresim etiam non aperte damnatam asserat, & inquisitor ei, habita similiter (quod semper in hac tam graui causa facere debet) matura consultatione cum iurisperitis, euidenter (quatenus possibile est) ostendat, assertionem eam esse catholicæ fidei aduersam, vel quia communi Theologorum opinioni aduersatur, vel quia cum Ecclesiæ traditionibus pugnat, vel denique quoniam aliis modis in fide peccat, & ad hæresim accedit, quos enumeraui schol. 21. part. 2. reus vero non vult ita monenti inquisitori obtemperare, neque errorem reuocare, profecto censendus est hæreticus pertinax. Ita Melchior Canus & recte lib. 12. c. 10. de locis theologicis circa finem; & ita etiam accipi potest Bartoli & ceterorum præfata sententia.

Sit tertia tandem regula, Si quis per imperitiam seu ignorantiam in hæresim labatur, (quod rusticis & idiotis contingere sæpe solet) & is à perito inquisitore, episcopo, seu alio, cui legitimę admonitionis competit officium, admonitus, non vult parere, nisi sit omnino stupidus, & iudicii expers, velut hæreticus pertinax condemnari potest: nam in his quæ ad fidem spectant, imperiti in primis debent prompto animo maioribus iudicibus ecclesiasticis obtemperare: qua etiam ratione acceptus Bartolus prudenter loquitur, & immerito ab Alfonso reprehenditur, cuius rationes velut leues libenter omitto: atque his quidem modis, quos etiam præcitato loco Alfonsus commemorat, potuisset Bartoli sententiam tueri.

Hactenus explicui tres de protestatione assertiones ab Eymerico allatas, ad quas multæ aliæ fortasis non difficulter reduci possent: ceterum ne quid in hac materia posit desiderari, nonnullæ essent adiungendæ, quas etiam perfecte cognoscere oportet, inter quas vna est sequens, videlicet, Protestatio contraria factis non iuuat, nec excusat protestantem, vt si quis verbi gratia protestetur in genere, se credere omnia quæ credit Ecclesia, vel in particulari, dicat se credere Messiam iam venisse, aut cetera huiusmodi mysteria; ritu tamen Iudæorum paschalem agnum occidat & manducet, sabbatum colat, vel similia perpetret, non iuuabitur protestatione, quia per contrarium factum recedit protestans à protestatione. glossa singularis in c. tua nos. verbo, mulierem. de sponsal. tradunt communiter interpre-

Protestatio contraria factis non iuuat protestantem.

d 2

terpretes in l. non solum. §. morte. ff. de operis no. nunciat. & in c. cum M. de constit. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 12. nu. 9. quem sequitur Simancas catho. instit. tit. 55. nu. 7. tenet Gerson tract. de protestatione, considerat. 3. facit textus in c. existimant. 11. q. 3. ibi: *Nec arbitrandum est in die iudicij, illos tantum à Dei filio esse denegandos, qui in martyrio Christum negauerunt, sed & illos omnes, quorum opere vel sermone Christus negatus negat, vel confessus confitetur.* hęc ibi. Plus enim est factis quàm verbis Deum negare; vt docuit eleganter Eymericus par. 2. q. 50. & ea præsumitur quisque sentire quę facit, cum ex factis colligatur voluntas. l. reprehendenda. C. de institut. & substit. l. de quibus. ff. de legibus.

Rursus hic etiam erat adiungenda & illa, quę continet casum singularem, de quo in decisione Rotę 875. incipiente, *Accusatus*. cum videlicet qui conuincitur de hęresi, quam non vult confiteri, etiamsi protestetur se credere, & tenere quod credit & tenet Ecclesia, nihilominus velut negatiuum & impœnitentem tradendum esse curię seculari: sed quia de hoc Eymericus ex professo videtur tractare par. 3. in duodecimo modo processum fidei terminandi, ideo in eum locum hanc tractationem reijciam schol. 66.

¶ *Tales enim hæreticorum protestationes, quo animo dicantur, prudenter est à fidei iudicibus indagandum.* Singularis est hęc Eymerici admonitio, quam qui causam fidei tuentur, ne decipiantur, animaduertant oportet: est enim iam nunc vsitatissimum inter hereticos, vt ad deludendos inquisitores, & iusta eorum iudicia fugienda, facile protestentur, vt hoc veluti clypeo muniti, pœnarum vulnera euitent; quod fecisse Martinum Lutherum in eo opere quod Leoni decimo Pontifici Maximo nuncupauit, certum est: quo tamen animo fuerit protestatus, paulo post insignis illius perfidia indicauit. quam ob rem huiusmodi protestationes hæreticorum vulgares (cum eorum animi ab erroribus non liberentur) pertinaciam plane non excludent. hanc vero Eymerici doctrinam hoc loco transcripsit & secutus est Albertinus dicto tracta. de agnos. assertio. q. 29. nu. 14.

Hereticorum vsitata malitia in protestando diligenter cauenda.

Finis Scholiorum seu potius Adnotationum Partis primæ.

FRANCISCI PEGNAE SACRAE THEOLOGIAE

Iuris Vtriusque,& artium liberalium Doctoris

In secundam partem Directorij NICOLAI EYMERICI *Scholiorum, seu Adnotationum*

LIBER SECVNDVS.

PRAEFATIO IN SECVNDVM LIBRVM.

IN his postremis adnotationum libris, in quibus cum Eymerico diligenter fortassis sunt tradenda quæcunque ad fidei causam propius accedunt, hoc præ ceteris te lector beneuole obseruare volumus, sæpe nos citare auctoritates ex concilio Tolosano, Biterrensi, & Narbonensi superioribus seculis aduersus hæreticos editis: item ex consultationibus Guidonis Fulcodij ad Inquisitores,& alia quædam quæ nusquam reperiuntur impressa, aut euulgata: quæ paucis postea diebus quàm cœpissemus dare operam corrigendo & emendando Directorio, inuenimus in vetusto quodam codice membraneo manuscripto Bibliothecæ Vaticanæ, & nonnulla etiam in altero antiquo libro vetustis satis literis exarato, cuius nobis copiam fecit pro singulari sua humanitate Illustrissimus Cardinalis Guiliermus Sirletus eruditorum decus & ornamentum, & in publica commoda propensissimus, quem Marcelli secundi Pont. Maximi fuisse memorabat: quibus sæpe vsi sumus ad illustrandum hunc auctorem. ea concilia & consultationes simul cum Directorio decreueramus imprimere, sed temporum angustiæ nos ita oppresserunt, vt non licuerit id præstare. hoc tamen opere absoluto protinus ei labori bene fauente numine nos accingemus, & votis communibus satisfacientes, ac publicæ etiam vtilitati (quantum à nostra tenuitate sperari potest) prospicientes, ipsa illa concilia & consultationes, & multa fortassis alia ad negotium sanctissimæ Inquisitionis spectantia nondum visa, & à paucis cognita in lucem dabimus.

SCHOL. I.

In c.Fraternitatis.de hæret.

Pag. 57. col. 1.

Fraternitatis tuæ. Desumptus tex tus ex Beato Gregorio lib 7. epistola.47.indictio. 2.registri. vt sententia huius c.intelligatur, videndus Gregorius eo ipso lo co,& lib.5.indict.4.epistola.14. c.114.& lib.6. indict.15.epistola.31.c.195.sed hoc fragmentum hanc habet sen tentiam: Damnato auctore, libri eius damnati censentur;vt bene notauit ibidem glos. Hostiensis,& ceteri communiter interpretes, & alij quos mox subiiciam.

Cælestin⁹ & Pelagius hęretici damnati.

Neque hic damnantur Cęlestinus atque Pelagius Romani Pontifices, vt sapienter demonstrauit Illustrissimus Iulius Antonius Sāctorius sanctæ Seuerinę Cardinalis vnus ex generalibus Inquisitoribus pietate insignis & eruditione; sed Cęlestinus & Pelagius hæretici.

Admonet hic locus, vt de libris prohibitis pau lo latius differam, cum tempora hæc hanc merito postulent tractationem: dicam autem summatim certiora, & ea in primis quæ ad inquisitores spectare iure videntur.

De libris damnatis non legendis q scripserint.

De hac re scribunt fere omnes interpretes vetustiores in d.c.fraternitatis. de hęret. & in c. damnamus. de sum. trinit. & fid.cath. alij vero variis locis.Zanchinus de hęret.c.7.vbi Campegius,idē Campegius ad Zanchinum.c.34.Repertorium & Vmbertus Locatus verbo, libri. idem Vmbertus verbo,absoluere. Alfonsus Castrus lib.2.de iusta hæreti.punit.c.15.16. & 17. Conrradus Brunus. lib.6.de hęret.c.6.& seq.Albertinus de agnos.assertio.q.12.num.13.& seque.idem copiosius eodem tractatu,q.28.Simancas in cath.instit.tit.38. idem in Enchyridio,tit.39.Ioannes Rojas singula.124.Gondissaluus de hęret.q.13.num.19.pulchre Petrus Godofredus in l.damnato.C.de hęret.Carrerius de hęret.nu.125.& alij,quos libens omitto. Disserui copiose integro libro sexto de pęnis hæreticorum, ex quibus omnibus sequētia breuiter colligamus.

Damnato auctore,libri ei⁹ dānantur.

Primum,damnato auctore tanquam hæretico, libri eius damnati cēsentur; ita colligunt ex hoc cap.omnes vetustiores interpretes,quibus recentiores maiori ex parte adstipulantur:licet Alfonsus lib.2.c.17. de iusta heret. punit. dicat illud.c. non habere hanc sententiam: sed non est nunc audiēdus, & ratio huius axiomatis est in promptu; quia plus nocent libri hæreticorū erronei, quàm auctores ipsi,cum ad plures libri perueniāt:multo ergo magis censeri debent cum auctoribus damnati. quod axioma verum est, etiamsi cum damnatur hęreticus,de libris eius nominatim nihil caueatur:cum manifestum sit arbore damnata ob pestilentes fructus, ipsos etiam fructus interdici,ne venenum instillent:fructus vero doctrinarum hęreticarum,in libris eorum in primis cō tineri exploratissimum est.

Rursus idem axioma verissimum est, etiamsi libri hæreticorum multa bona contineant: ita Hostiensis in c.fraternitatis. nu.1.relat. supra fol. 97.& ratio est, quoniam periculum est non leue, ne inter vtilia heręses latitent: cum hęreticorum mos sit, bona multa docere, vt falsa facilius persuadeant:hinc Beatus Gregorius lib.5.Moralium dicebat his verbis: *Habent quippe hoc hæretici proprium, ut malis bona permisceant, quatenus facile sensui audientis illudant: si enim semper praua dicerent,citius in sua prauitate cogniti, quod uellent minime persuaderent: rursum si semper recta sentirent, profecto hæretici non fuissent: sed dum fallendi arte ad vtraq; deseruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala vt recipiantur, abscondunt.* hæc ille. idem docuit Leo eius nominis primus;& Turrecremata in c.sancta.15. dist. & Catarinus Politus in speculo hęreticorum consideratione. 10. & Conradus Brunus lib.6.de heret.c.6.

Libri hæreticorū, etiā vtilia continentes,interdicendi.

Libri hæreticorū, neque velut rationi consentanei recipiendi.

Denique prefatum axioma,vt damnato aucto re, opera simul damnata censeantur, ita verum est,vt nullo modo recipi debeant, neque tanquā auctorizabilia,neque tanquam rationabilia: con tra quam velint Ioan.And.Imola, Abbas & alij in d.c.damnamus. de sum.trinit. & Hostiensis in hoc c.fraternitatis.nu.1.& Albertinus de agnos. assertio.q.12.nu.13.& quidam alij. & ratio est: quoniam indistincte hæreticorum libri sunt dam nati, & prohibiti sub pœna excommunicationis per rescriptum Iulij iij.quod incipit, *Cum meditatio cordis.* & rescriptum Pij iiij.incipiens, *Dominici gregis.* & bullam cœnę Domini.c.1.

Libri dānatorū in specie permissi, legi possunt.

Quę quamuis ita se habeant,aliquando tamen immutantur: nam quoties summus Pontifex in specie libros damnati auctoris permitteret,tunc impune legi possent.ita notant & vere Doctores in d.c.damnamus.de sum.trinit.& in c.fraternitatis.de heret.hinc videmus Origenis damnati mul ta opuscula legi, quoniam ea recepit Gelasius c. sancta.15.dist. versi.item Origenis. facit c.sane profertur.24.q.2.

Inquisitores,libros damnatos legere possunt, non Episcopi.

Iam hęc prohibitio de legendis hęreticorum libris, non comprehendit Inquisitores hęreticę prauitatis, nec eorum substitutos seu Vicarios, vt cauit idem Iulius iij. in prefato rescripto:Cum meditatio. in hec verba: *Nos præmissis occurrere & Christi fidelium animarum saluti consulere cupientes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam,sed de nostris certa scientia & matura deliberatione, omnes & singulas facultates & licentias legendi & tenendi libros Lutheranos,aut alios hæreticos seu de fide suspectos, quibusuis personis, cuiuscunque status, gradus,ordinis, vel conditionis existentibus, etiamsi Episcopali, vel Archiepiscopali, aut alia maiori dignitate Ecclesiastica, seu seculari præeminentia præfulgeant: Inquisitoribus seu commissarijs, super hæretica prauitate, ab apostolica sede pro tempore deputatis, durante ipsa deputatione, dumtaxat exceptis. & c.tenore pręsentium reuocamus,&c.*

Falluntur ergo Episcopi qui existimant, perin de sibi, ac Inquisitoribus damnatorum libros legere licere: non enim possunt nisi à summo Pontifice specialem habeant facultatem. videntur

tamen

Qui Commissarij legere possint dãnatos libros.

tamen præcitati rescripti verba solum comprehendere inquisitorum commissarios auctoritate apostolica creatos, non eos quos sibi inquisitores substituunt: nam hi non videntur posse vti hoc priuilegio, quod verius puto iuxta doctrinã Bartoli in l.filius.ff.de legationibus.

Libri prohibiti, inquisitoribus deferendi, non ꝓpria auctoritate corrumpẽdi.

Preterea, quamuis nonnullis videatur posse quemlibet propria auctoritate libros damnatos comburere, vel aliter perdere, vbi ad ipsum quocunque modo peruenerint, tutius tamen videtur Vmberto verbo, libri. vt eos ad fidei iudices deferat, vt etiam asserit Campegius apud Zanchinum c.7. Ceterum ego crederem, necessario inquisitoribus esse deferendos: nam in præfato rescripto Iulij iij. ita scriptum extat: *Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in ciuitatibus in quibus libri huiusmodi existunt, consignasse debeant realiter & cum effectu.*

Monendi tamẽ sunt inquisitores, vt cum liber alicuius hæretici damnati illis defertur, interrogent deferentem vnde illum habuerit, ne forte eo libro fuerit male vsus, aut ab aliquo qui timet prodi, mittatur. Iam illud addiderim semel damnato hæretico, non modo intelligi damnatos libros iam conscriptos, cum ille damnaretur, sed etiam quoslibet alios deinceps cõpositos & editos, absque noua damnatione. Gelasius primus epistola ad Anastasium Augustum.

Inquisitores nõ cõcedunt facultatẽ legendi libros prohibitos.

Nunquid autem inquisitores possint concedere facultatem legendi libros semel dãnatos, quã ipsi habent, sæpe vidimus dubitari: & tametsi magna sit eorum auctoritas, amplaque potestas, verius est hanc facultatem eos cõcedere non posse; quia Romanus Pontifex specialiter videtur sibi hoc reseruasse iuxta doctrinam glossæ communiter receptam in c.excommunicamus. verbo, apostolicæ. de hæret. sanciuit autem Papa, vt nemo legat libros damnatos sine facultate sedis apostolicæ speciali. Iulius iij. in præfato rescripto, *Cum meditatio.* & in bulla cœnæ Domini. c.1.

Quorundam tamen hæreticorum libri, qui ex professo de religione non tractant, aut conscripti sunt ab hæreticis dum catholici forent, examinati & approbati ab inquisitoribus permittuntur, iuxta dispositionem regulæ 2. indicis librorum prohibitorum, quæ donec aliud statuatur, tuto obseruare possunt inquisitores.

Libri auctoris non dũ dãnati dogmata continẽtes quibꝰ legendi, & purgandi.

Et quę hactenus diximus vera sunt cum agitur de libris iam damnatis, vel de libris hæreticorum nominatim damnatorum; cum vero liber aliquis praua continens dogmata ab auctore non damnato compositus de nouo prodit, ne inficiat, legendus quidem est, vt cognitis erroribus per iudicem legitimum prohibeatur. legendus autem non per imperitos aut idiotas, aut medicos, vel philosophos, vel meros iurisconsultos, sed per Theologos graues & probatos, perque viros tales qui discernere sciant inter lepram & lepram, habeantque prauorum dogmatum, & catholicarum assertionum notitiam, vt eleganter tradit Petrus Godofredus in l.damnato. C. de hæret. & Alfonsus Castr. lib.2.c.17. de iusta hær. punitio.

Confessores nõ absoluunt retinẽtes libros damnatos.

Ad hæc, illud monendi sumus, neminem eorũ qui sacras confessiones audiunt, ex ordinaria potestate posse absoluere eum qui libros prohibitos apud se retinuit: cũ enim ex hoc delicto excommunicatio irrogetur, vt diximus per 1.§.bullæ in cœna Domini, ab ea ne possint per quoslibet, delinquentes absolui sub grauibus pœnis inhibuit Romanus Pontifex in eadem bulla prope finem. §. illos autem. in hęc verba: *Illos autem, qui contra tenorem præsentium talibus, vel eorum alicui, seu aliquibus absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, excommunicationis, & anathematizationis sententia innodamus, eisque prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorũ, & audiendi confessiones officia interdicimus; denuntiantes eisdem & declarantes aperte, nos grauius contra eos spiritualiter, & temporaliter (prout expedire cognouerimus) processuros. Et nihilominus, quidquid egerint absoluendo vel aliàs, nullius sit roboris vel momenti* hactenus ibi.

In libris de nouo aduectis, priusquã vendatur, quid agendum.

Postremo antequam libri vndecunque in ciuitates aduecti à quoquam legantur, ea sunt diligẽter obseruanda quæ præscribuntur in indice librorum prohibitorum regula 10.§. nemo vero. vt videlicet liber ostendatur personis ad hoc officiũ deputatis, & facultas ab eis obtineatur, quod ipsum obseruare item oportet ab illis qui cum hæreditate libros à defunctis relictos acceperunt. quæ plenius & valde salubriter cauit synodus Salisburgensis constitutione quinta, c.3. & 4. dum iubet vt Episcopi coryceos habeant, qui Bibliopolarum aliorumque inferentium libros inspiciant, obseruent, & suspectos tollant.

Retinens libros dãnatos, an sit hæreticus, vel de hæresi suspectus.

Ex supradictis pẽdet quæstio subdifficilis; nam cum sub anathemate interdicatur, ne quis libros vetitos retineat, merito quæritur, an qui contra fecerit, censeri debeat hæreticus, vel de hæresi saltem suspectus, & quibus tandem pœnis afficiendus. qua etiam de re breuiter disseram, veriora & certiora perscribens, vt in hac parte quæ passim hodie contingit, lucem habeant qui hæc nosse cupiunt.

Ac primum Archidiaconus, Ioannes Fantuzzius & nonnulli alij in c. sane profertur. 24.q.2. idem Archidiaco. & Ioannes And. in c.filij. de hęret. lib.6. asserunt, sufficere ad conuincendũ quempiam hęreticum, si libri damnatæ lectionis apud eum reperiantur, quos sequitur Romanus singulari 326. incipient. eo ipso. Cassaneus ad consuetud. ducatus Burgundiæ rub.1. des iustices super textu, es droictz d'icelles. nu.53. Carrerius tract. de hæret. nu.125. Repertorium inquisit. verbo, libri.§.1. & quidam alij, quorum plene sententia simpliciter intellecta, vt proposita est, falsa est & penitus explodenda, cum nullo iure hoc caueatur, neque ratio patiatur, aut ius, vt ex sola præsumptione de tanto crimine aliquis condemnetur. c.literas. de præsumptio.

Cõponens libros hæreticos, cẽsetur hęreticus.

Horum tamen sententia tunc vera erit, cum constiterit eum, apud quem liber reprobatæ lectionis reperitur, eundem librum composuisse, & ita plane locutus videtur auctor repertorij in d.versi. libri.§.1. vt colligitur eodem loco ex §. sed pone. & ita etiam tuetur veteres interpretes Ioan. Rojas singula.124. & ita locutum quoque credi-

crediderim Archidiaco. in d.c. sane profertur. ex illis verbis: *& si forte isti libri ita designent traditorem suum.* hoc est, auctorem seu compositorem. nam hoc casu vere hæreticus putandus esset, cum maiori deliberatione libri scribantur erronei, quàm verba hæretica emittantur. libri enim eiusmodi sine aliquo alio accusatore apertissime auctorem arguunt hæreticum, & conuincunt, vt grauiter docuit Maximus Episcopus Aquileiensis in concilio Lateranensi sub Martino eius nominis primo, circa annos Domini 645. celebrato, postulans Cyrum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum hæreticos, qui duas in Christo negabant voluntates, scriptisque eam hæresim docuerant, condemnari; nam inter cetera ita hæc dicit: *Necnon per scripta eorum aduersus fidem exposita, quę videlicet & sine accusantis persona redarguere eos apertissime demonstrantur. propterea enim accusatio extranea superflua esse dignoscitur, quoniam à suis temerarijs conscriptis apertius accusantur, quibus omnem mundum conturbasse noscuntur: ita namque Dominus ait:* Luc. 19. Matt. 12 *Ex ore tuo iudicabo te, & ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis,* & paucis interiectis: *contra Theodorum & Origenem in sancta quinta synodo accusator quidem nullus, sed tantummodo eorum conscripta ad accusationem ipsorum & reprehensionem sufficisse noscuntur.* hęc ille.

Hoc tamen dictum non putarem indistincte accipiendum, sed tunc cum auctor ex proposito hęresim ponit, eamque contra Catholicam fidem stabilire contendit: nam si quasi aliud agens proferat hereticale dictum, quod ex ignorantia potius quàm malitia dixisse videatur, prȩsertim in rebus obscuris, quas non facile quis explicite scire prȩsumitur, qualia sunt multa ad fidem spectātia valde difficilia, re uera nō putaretur hereticus; quod tunc maxime verum esset, cum vel generalem prȩmisisset protestationem, vel aliàs vir catholicus & probus communi hominum existimatione haberetur.

Retinens libros dānatos, quos non cōposuit, suspectus de heresi.

Sed alter casus est nunc diluendus, An videlicet is qui retinet sciens & volens librum vetitæ lectionis, ab alio tamen compositum, sit de heresi suspectus habendus: & suspectum esse nullus dubitat; nam & iam olim id asseruit Guido Fulcodius, qui postea Clemens iiij. Papa creatus est, in consultationibus ad inquisitores, q.9. in fine, quem penitus sequitur Archidiaconus sibi forte contrarius in c. quicunque. verbo, credentes. de heret. lib.6. quod Pij iiij. rescripto incipiente, *Dominici gregis.* apertius continetur his verbis: *Is quidem qui hæreticorum libros, vel cuiuslibet auctoris scripta, propter hæresim vel falsi dogmatis suspicionem damnata, legerit, habueritue, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat; eamque ob causam in eum tanquam de hæresi suspectum inquiri & procedi liceat.* hec ibi.

Qualis suspicio ex retētione librorum dānatorū cōtrahat.

An autem hec suspicio sit leuis, vehemens, aut violenta, non est à Papa expressum; Zanchinus tamen de heret. c.7. nu.7. Repertorium & Vmbertus verbo, libri. vehementem suspicionem ex retentione damnatorum librorum oriri asseruerūt. ceterum verius est, causa cognita, hoc est, habita ratione personarum & librorum prudentem inquisitorem rimari oportere, an hęc suspicio leuis, grauis, seu vehemens, aut violenta sit. nam quid si retinens tales libros penitus est imperitus, qui eos nec intelligat, nec legere sciat; dices ne eum vehementer suspectum? non plane. quare in hac re vt in ceteris iudicio opus est, & consilio peritorum. nam fieri quandoque potest, vt absque vlla heresis suspicione libri damnati penes aliquem reperiri possint, vt de imperito proxime dictum est; quod etiam locum habere potest in eo qui eis hæreditate, vel mercibus accepit occlusos, nec adhuc exoluit: vel etiam si tales essent libri, qui licet ab hæreticis essent conscripti, nihil tamen contra fidem continerent, sed tantum quæ ad grammaticam, medicinam, vel similes profanas artes spectaret: aut si is qui retineret, vir esset probatissimus, à quo procul omnis malitia abesse putaretur; sicut de re furto sublata scripsit Bald. & Imola in l. fin. ff. de hered. instituen. ea enim reperta apud homines bonę famæ, qui non sint soliti furari, non facit eos prȩsumi fures. simile in casu nostro sentiendum non male scribit Albertinus tract. de agnos. assertio. q.28. nu.25. & seq.

Qui libros vetitos retinet quandoque hereticorū fautor dici potest.

Illud non omittam, eum qui tales libros sciēs prudensque retinet, posse aliquando dici hereticorum fautorem, nam in concilio Constantiensi sessio. 15. tit. de sententia contra Ioannem Husz, ita de libris eius cauetur: *Hæc sacrosancta synodus prorsus iubet per locorum ordinarios, tractatus & opuscula huiusmodi per censuram Ecclesiasticam, etiamsi opus fuerit cum adiectione pœnę & fautoriæ hæresis, diligenter inquiri, & repertos ignibus publice concremari.* hæc ibi. idem penitus dicturum de scienter retinente cuiuslibet alterius heresiarchę damnatos libros.

Tametsi vero multis modis innocentiam suā ostendere possit, qui libros vetitos repertus est habere, cum tamen nullo modo tuebitur si dicat se eos habere ad confutandum, contra quam sentiat Gōdissaluus de heret. q.13. nu.19. & Albertinus de agnos. assertio. q.28. nu.8. & Pignolatus in additione ad singul. Romani 326. quorū doctrina his locis tuta non est. Vmbertus in opere iudiciali, verbo, absoluere. nu.1. quoniam vt paulo antea monuimus sub anathemate omnibus prȩcipitur, ne sine speciali Papę facultate libros vetitę lectionis retineantur, aut legantur.

Qua pœna plectēdi qui libros damnatos retinent.

Tandem qua pœna sint plectendi breuiter est dicendum; & iure quidem ciuili vltimo supplicio affici iubentur, vt late tradit Simancas cath. inst. tit.38. nu.26. sed hęc seueritas à tribunali inquisitionis longe abest, cum pœnam sanguinis non irroget. Guido Fulcodius loco prȩcitato & Archidiaco. in d.c.2. de heret. purgationem talibus indicendam admonent, quam interdum ex causa imponi, seu indici posse nō ambigerem. hoc sit certum, pænitentiam esse imponendam nunc acriorem, aliàs vero leuiorem pro qualitate & modo delicti & delinquentium. nos aliquādo post abiurationem ieiunia, orationes, & peregrinationes imponi vidimus. cetera hunc spectantia tradam Schol. 14. & 41. huius 2. partis.

SCHOL.

SCHOL. II.

In c. Si quis Episcopus. de haeret.

Pag. 37. col. 1.

Eps haereticos instituens haeredes, post mortem anathematizandus.

SI quis Episcopus. Desumptum ex concilio Africano.c.48. vbi verba paulo fusius concipiuntur, vnde facilius colligitur sententia. Est autem sensus talis: Episcopus q sibi hęredes instituit hęreticos, siue sint consanguinei, siue extranei, post mortem est anathematizandus, atque eius nomen ex memoria sacerdotum amouendum:ita Alanus, Laurentius, & Tancredus: quibus consentiunt Gręci Tilius, Zonaras, & recentiores interpretes. Ergo hęretici hoc loco ex testamento capere prohibentur; & testamentum cum sit contra leges factum, irritum erit:ita Balsamon, quod & verum est. bona vero Episcopi intestati hac de causa morientis culpa sua, quia hereticos instituit Ecclesia capiet. totum hoc decretum pulchre declarat Illustr. ille Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconen. in notis veterum decretalium collectione 1. lib.5. tit.6. c.8. quem videto.

Heretici licet post mortem anathematizetur, nō tñ excōicantur.

¶ *Saltem post mortem ei anathema dicatur.* Hinc colligit glossa hic, & iuris canonici interpretes vno consensu, in detestationem criminis haeresis, posse haereticum post mortem excommunicari; cui sententię etiam fauere videtur textus in c. sane profertur. 24.q.2. quod plane ita simpliciter acceptum falsum est, cum haeretici ipso iure cum primum in haeresim incidunt sint excommunicati, talesque etiam decedant, nisi ante mortem Ecclesiae reconcilientur, ergo amplius excommunicari ob illud crimen non debent: quod oportuit animaduertisse iuris interpretes, ita praeter ceteros Sotus lib.4. sent. distin. 22.q.2. art.2. in vltimo dubio.

Anathema quid significet

Sed hic lapsus ex ignoratione illius verbi, *Anathema*, processit; quod quandoque significat maledictionem & detestationem, vt docet August. in quaest. lib. Numerorum. q. 41. indicat quoque textus in c. ego Berengarius. de consecrat. distin. 2. ibi: *Anathematizo omnem haeresim.* Hoc est maledico, imprecor, & detestor. qď alibi etiam saepe in iure consistit. Ergo hic cum ipso iure & facto iam sit Episcopus hereticos instituens excommunicatus; non iubetur iterum excommunicari, sed maledici, deuoueri, & execrari more vetusto, vt paulopost subdam. ita Alfonsus Castrus & recte lib.2. c.20. de iusta heret. punit. sed si quis iuris interpretes tueri velit, dicat eos hoc voluisse, post mortem posse haereticos excommunicari, id est, excommunicatos declarari.

Quid sit inter Dei sacerdotes nō numerari, vetus Ecclesiae ritus de dypticis.

¶ *Atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur.* Vetus erat in primitiua Ecclesia consuetudo, vt in sacris dypticis, hoc est in catalogo, pię memorię transitum ad cęlos habentium Episcoporum vocabula eorundem, seu nomina describerentur, & inter Missarum solemnia coram populo recitaretur, vt pię pro illis ad Deum funderentur preces; quòd si Episcopi turpem egissent vitam, aut heretici, vel hęreticorum fautores extitissent, idque post mortem eorum constitisset, nomina eorum è sacris dypticis protinus delebantur; hęc colliguntur ex Epistola quadā numero 30. Leonis Papę primi ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum. c.3. item ex Leone Papa iij. in epistola sextę synodi confirmatoria ad Constantinum Imperatorem, legiturque hodie in vltima eius synodi actione. idem habetur epistola quadam ab Episcopis Aegyptiacis conscripta ad Anatolium Archiepiscopum Constantinopolitanum pro concilio Chalcedonensi. tradit Nicolaus primus epistola quadam ad Michaelem Imperatorem non procul à fine: & Anastasius Papa secundus ad Anastasium Imperatorem de abolendo nomine Acacij epistola quadam. c.3. & alibi sępe. tradit breuiter Alfonsus Castrus lib.2. c.20. de iusta hereticorū puni. & Conradus Brunus. lib.5. de heret. c.17.

Hęreticorum nomina delēda è libris catholicorū

Atque ex hoc contextu iuxta prefatam interpretationem, quę vera est, dirimitur illa quęstio: An hęreticorum propria nomina expungi debeant, & deleri è libris eorum qui etiam ex professo de fide non tractant, aut è libris catholicorum: nam proculdubio aboleri debent, quoties non nominantur, vt refutentur, & damnentur: neque enim iustum est, vt inter Christianos, quos illi oppugnant, ad laudem nominentur, aut recitentur. sortes quidem & sortilegos damnari iubet Leo iiij. c. sortes. 26. q.5. ibi: *Quamobrem volumus illas omnino damnari: & inter Christianos vltra nolumus nominari.* multo ergo magis taceri & supprimi debent hereticorum nomina, qui sortibus & sortilegis sunt deteriores. Multa in hanc sententiam attuli. lib.6. de poenis hereticorum. c.10. quę gratia breuitatis omitto, dummodo intelligamus nullo fortiori argumento hanc sententiam comprobari, quàm eo, quod ex hoc capite desumitur. interim videto Simancam in cath. institut. tit.38. num.22. & Ioannem Baptistam Cardonam, qui nuper de hoc articulo disputatiunculam edidit Romę.

Haereticorum imagines honorifice non pingendę.

Ex his amplius consequitur, nec imagines, vel statuas hęreticorum velut Caluini, Lutheri, aut similium esse conficiendas, permittendas, aut pingendas: neque enim careret hęreseos suspicione, qui eas, vel in domo sua, vel in cubiculo honorifice collocaret; at cum dedecore & ignominia, seu infamia qua ipsi notatur, pingi possent, quod Longolium defuncto impio Luthero ingeniose fecisse scimus. is enim vt indicaret Lutherum è monacho nigro in hereticum pertinacem fuisse conuersum, in tabula lupum nigrum pinxit, cuculla monachali superimposita, adiecto hoc eleganti tetrasticho:

Haeresiarcha, reus voti fideique Lutherus,
Pingitur hic atris haereticisque notis.
E monacho (quae est haec hominum mutatio?) nigro,
Est niger effectus daemonis arte lupus.

Pag. 57. col. 2.

In c. In eos. de hæret.

Titulus huic capiti præfixus habet ita: *Ex eodem.* scilicet, concilio Africano vnde præcedens caput desumptum est; sed non est in concilio Africano, sed desumitur ex concilio Carthaginensi iij. cap. 13.

Hereticis quibuscũque nihil relinquendum.

¶ *In eos.* Verba in præcitato concilio sunt apertiora, habentque ita: *Vt Episcopi vel clerici, in eos qui catholici Christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, nec per donationes, nec per testamentum rerum suarum aliquid conferant.* hæc ibi. Addit Zonaras, idem esse legibus ciuilibus constitutum, quod & verum est, quoniam hæretici nihil omnino capere possunt, ex cuiuslibet testamento, aut alia qualibet vltima voluntate, vel contractu. l. Manichæos. l. diuinam. C. de hæret. cum similibus. quod est in odium hæreticorum introductum, vt hac suppliciorum acerbitate resipiscant.

SCHOL. III.

Pag. 57. col. 2.

In c. Cum Christus. eod. tit.

Extat hodie hoc c. in 3. volumine conciliorum generalium inter gesta Alexandri iij. sub titulo de pactionibus secundo c. 20. vbi paulo fusius verba concipiuntur, ex quibus hic locus potest illustrari. Tulit vero Alexander hoc edictum circa annũ Domini 1159. aduersus quosdam magistros scholæ Parisiensis, Rhemensis & aliarum ciuitatum, qui temere dicebant, Christum secundum quod homo erat, nihil esse. quam etiam stultitiam multis antea seculis condemnauit Eutychianus Papa, circa annum Domini 276. epistola quadam ad Ioannem, & omnes Episcopos Beticæ prouinciæ.

Christum secundum quod homo nihil esse, heresis est.

SCHOL. IIII.

Pag. 57. col. 2.

In c. Sicut ait. eod. tit.

Sicut ait beatus Leo. &c. Desumptum est hoc fragmentum ex concilio Lateranensi sub Alexandro iij. habito Romæ anno Domini 1180. conuocatis 280. Episcopis. legitur hodie in præfato concilio tit. de electione Romani Pontificis. c. 27. hic vero mutilus est textus, & quasi imperfecta sententia, in authographo ita legitur: *Ea propter quia in Gasconia, Allesia & partibus Tolosanis, & alijs locis ita hæreticorum, quos alij Catharos, alij †Patrinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocant, inualuit damnata peruersitas, vt iam non in occulto, sicut aliqui nequitiam suam exerceant, sed suum errorem publice manifestent, & ad suum consensum simplices attrahant & infirmos: eos & defensores eorum & receptatores anathemati decernimus subiacere: & sub anathemate prohibemus ne quis eos in domibus, vel in terra sua tenere, vel fouere, vel negotiationem cum eis exercere præsumat: si autem in hoc peccato decesserint, non sub nostrorum priuilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec sub aliacunque occasione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Christianos recipiant sepulturam.* ita ibi.

Excõicantur hæretici cum suis cõplicibus & puniũtur. † alias, Patarenos.

In hos iure etiam ciuili statuta pœna est, authen. Gazaros. C. de hæret. eorundem fit mentio in c. excommunicamus. el 2. de heret. vbi alia etiam hæreticorum portenta, qui circa mille ducentos annos in Narbonensi prouincia, & partibus Tolosanis exorti sunt, numerantur, cum quibus beatus Dominicus frequentes habuit per decennium disputationes, vt alibi diximus.

Quid nomine oblationis intelligatur.

¶ *Oblatio pro eis fiat.* Hoc est, ne sacrificium Missæ pro eis offeratur, quod hic summus Pontifex vocat oblationem, quia Deo affertur pro expiatione peccatorum: idem etiam intellige de aliis Ecclesię suffragiis, & piis precibus, quę pro illis qui vel hęretici, vel de hæresi suspecti decesserũt, offerri prohibentur; cum sacrificia offerri non debeant pro decedẽtibus in mortali peccato. c. placuit. 23. q. 5.

Hæretici sepultura priuãtur.

¶ *Aut inter Christianos recipiant sepulturam,* quę est quies corporis: & concordat textus in c. quicunque. §. 1. de heret. lib. 6. priuatio vero sepulturę inter pœnas hæreticorum numeratur. Alfonsus Castrus. lib. 2. c. 18. de iusta hæreti. punitio. & dixi plene scholio 102. partis tertię super quæstione 40. ex quo hic locus est illustrandus.

SCHOL. V.

Pag. 58. col. 1.

In c. Ad abolendam. eod. tit.

Qualiter intelligendũ hæreticos esse, quos Episcopi hæreticos declarãt.

Vel singuli Episcopi hæreticos iudicauerint. Caute hoc est accipiendum, quoniam neque Episcopi vllo tempore, neque clerici vacante sede, potestatem habent definiendi dubia circa fidem: id enim Romani Pontificis munus est. c. quotiens. 24. q. 1. c. maiores. de baptis. & eius effectu. quod vero hic dicitur, tunc locum habere necesse est, cum factum est clarum, id est, cum heretici errant in his quæ iam declarata sunt & definita per Ecclesiam; nam tunc is censetur hæreticus, qui hæreticus fuerit ab Episcopo, vel Inquisitore declaratus: quod etiam hic obseruat Ioannes Anania num. 5. & quidam alij. facit textus in c. super quibusdam. §. 1. de verb. sign. relat. apud Eymer. par. 2. pag. 73. col. 2.

¶ *Totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur.* quomodo hæc fiant, traditur in c. degradatio. de pœnis. lib. 6. relat. par. 2. pag. 76. de quo late Eymer. 3. par. in nono modo processum fidei terminandi, vbi dixi plene scholio 63. partis tertię.

¶ *Nisi continuo.* Duæ hoc loco voces ponuntur,

Dictiones cōfestim, & continuo, qualiter intelligenda.

tur, continuo, &, confestim, quarum significatio in hac causa quorundam interpretum mentes vexat putantium accipiendas esse in significatione propria, & ob id cum sua natura indicent temporis celeritatem absque interuallo, quamprimum quis deprehenditur in hæresi, debet redire, aliter Ecclesia misericordiæ viscera debet ei claudere, in qua sententia fuit Panormitanus in d.c. ad abolendam. num. 6. licet opinionem mutauerit in c. excommunicamus. il 1. num. 10. de hæret.

Ceterum his omissis, quorũdam sententia est, inquisitorum arbitrio relinquendum esse, vt intelligatur quando hæretici continuo & confestim redire ad gremium Ecclesię dicantur. sed hæc opinatio velut periculosa iam explosa est: neque enim reorum vita ex libero iudicum arbitrio pendere debet.

Vsus autem interpretatus eas sic videtur, vt illi statim, continuo, seu confestim redire intelligantur, qui quandocunque ante sententiam diffinitiuam conuertuntur. Zanchinus de hæret. c. 16. num. 7. vbi copiose Campegius, Bernardus, in lucerna, verbo, redire. §. 6. quibus fauet Eymericus 3. p. in 10. modo finiendi processum fidei, & q. 98. Simancas catho. instit. tit. 47. num. 40. & alij quos libens omitto: & hęc sententia vera est & amplectenda.

De qua re vide pręter ceteros Menochium lib. 2. de arbitrariis iudicum, centuria 4. casu. 372. & 373. Repertorium in verbo, vsura. §. circa istã. in fine, & in verbo, continuo. glossa & Doctores in §. omnis stipulatio. verbo, confestim. Institu. de verbo. obliga. melius glossa in §. vltimo instit. de inutil. stipulat. Boerius decisione 343. & copiosissime Paulus Grillandus tractat. de hæret. q. 5.

Quòd vero inquisitoris arbitrio relinquatur, vt quidam opinantur diffinire, quando hęretici confestim redire dicantur, potissima ratio est: quoniam statuta in hæreticos lata si fuerint dubia, ipsi possuut interpretari per rescriptum Innocentij iiij. *Cum negotium.* relat. par. 2. pag. 89. tradit Eymer. 3. par. q. 85. & 86. & Vmbertus verbo, incontinenti. sed hæc sententia in hoc articulo tenenda non est, vt optime sensit Simancas præcitato loco, num. 39.

Nullum priuilegium eximit à iurisdictione inquisitorum.

¶ *Si qui vero fuerint à lege diœcesanæ iurisdictionis exempti, &c.* Nullum priuilegium, nulla personarum dignitas, vel gradus quemquam liberat in causa hæresis à iurisdictione inquisitorum: quod multis Pontificum rescriptis cauetur, Alexandri iiij. diplomate incipiente, *Commissæ.* & alio recentiori Pij iiij. incipiente, *Pastoris æterni.* quod ipsum multis aliis iuris locis indicatur. c. vt commissi. de hęret. lib. 6. ibi: *Quoslibet hæreticos* & hoc iure vtimur. excipiuntur tamen Episcopi ob dignitatis prærogatiuam. c. inquisitores. de heret. lib. 6. quos solus Papa iudicat in hac causa. & legati, seu officiales sedis apostolicæ, extraua. cũ Mattheus. de heret. relat. par. 2. pag. 78. de quo videto Eymericum 3. par. q. 26. & sequen. quibus etiam locis videto scholia nostra.

SCHOL. VI.

In c. Vergentis. eod. tit.

Pag. 58. col. 2.

Hæreticorum bona cōfiscata.

B*Ona hæreticorum statuimus publicari.* Concordat textus in c. cum secundum leges. de heret. lib. 6. & in c. excommunicamus. 1. §. damnati. de hære. vbi Doctores communiter. quod ipsum etiam est iure ciuili cautum. l. Manichæos. C. de hæreticis. ibi: *Quos bonorum etiam omnium publicatione persequimur.* & in authen. Gazaros. C. eod. tit. Squillacensis de fide catho. c. 30. Gondissaluus de heret. q. 15. Simancas institu. catho. tit. 9. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 5. & seq. de iusta hæret. punitio. Zanchinus de hereticis. c. 25. & sequen. Repertorium verbo, bona. & verbo, confiscatio. Felynus in c. cum nobis. de præscriptio. Bart. in l. si debitor. ff. de his qui in fraud. credito. Bernardus Diaz in practica crimi. cano. c. 106. & alij quos omitto consulto. nec refert vtrum sint clerici, vel laici, vt præfati declarant. cetera, que breuitas me omittere hic compellit, tradam cum Eymerico 3. par. q. 109. & sequen. Nempe schol. 151. & sequentibus partis tertiæ.

Inquisitores condonare possunt bona hæreticis redeuntibus.

¶ *Nec ad eos bona eorum vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus misereri aliquis voluerit.* Hinc colligimus non obscure, verissimam esse Eymerici sententiam 3. par. q. 109. dicentis posse inquisitores, hæreticis redeuntibus, non relapsis, in tempore gratię, hoc est ante diffinitiuam sententiam, bona, quæ sua fuerant, condonare. quod sequitur Zanchinus de hæret. c. 25. num. 3. & ibidem Campegius. Repertorium verbo, bona. §. sed vtrum inquisitor. Ioannes Monachus & Archidiaco. c. accusatus. §. porro. de hæret. lib. 6. sanctus Antoninus par. 3. tit. 18. c. 2. §. 7. Tabiensis in sum. verbo, hereticus. versi. quarto tertia pœna est.

Atque hæc sententia de iure communi vera est, vt copiose disserui in priuilegio inquisitorum 196. Reuerendissimus tamen Simancas in adnotationibus ad Zanchinum c. 14. contra sensit, asserens non posse Inquisitorem, aut Episcopum, bona semel ipso iure confiscata hæreticis redeuntibus condonare. sed eius opinionem & communis sentẽtia, & in primis hic locus de quo nunc disserimus, valide refellit, à qua communi sententia non crederem discedendum: nam hoc inter cetera ad amplam inquisitorum potestatem de iure communi pertinet, vt bona semel per heresim confiscata, quæ licite ab iniustis possessoribus auferri potuissent, eis condonentur, si ad gremium Ecclesiæ redire voluerint, nec video quem alium sensum habere possint hæc verba: *nisi eis ad cor reuertentibus, &c.* & in vniuersa Italia, in qua inquisitores à iure communi non discedunt, hoc communiter solet obseruari, vt ab inferioribus inquisitoribus vbique hereticis redeuntibus bona condonentur, seu confiscatio remittatur.

Filijs hęreticorũ etiam catholicis nihil relinquẽdum.

¶ *Nec huiusmodi seueritatis censuram orthodoxorũ exhæredatio filiorum,&c.* Olim iure ciuili cautum erat, vt filij catholici parentibus hęreticis succederent.l.Manichæos. c.de hæret. ibi: *sed nec filios hæredes eis existere, aut adire permittimus, nisi à paterna prauitate discesserint.* l.cognouimus.& authent.idem est.C.eod.tit.

Ceterum hodie huius legis pontificiæ decretum sequimur, nam filiis hęreticorum quamuis catholicis, nihil penitus est relinquendum, neque etiam legitima, quæ quodammodo iure naturæ debita videtur. Paulus Grillandus de hæret.q.4. atque hoc iure vbique vtendum est, contra quam senserit Hostiensis in sum. tit. de hæreticis.§.qua pœna. asserens hanc decretalem locum habere tantum in terris, quæ subsunt temporali summi Pontificis iurisdictioni:in aliis autem ciuiles leges esse obseruandas, quæ maiori, inquit, æquitate nituntur. nam & iura etiam ciuilia huic decretali adstipulantur,in authen.Gazaros.C.de hæret.

Nec vlla est iniquitas hac vti seueritate,vt parentes à tanto crimine committendo facilius auocentur. Iulius Clarus lib.5. senten. §. hæresis.versi.& scias. vbi hanc testatur esse communem opinionem.

Quales inquisitorũ partes erga filios damnatorũ pauperes relictos.

Inquisitores tamen pueris & puellis hæreticorum damnatorum pauperibus relictis prouidebunt ex misericordia;ita vt rationem habeant sexus & ætatis: nam masculos iã corpore validos alicui arti mechanicę iubebunt addici: fœminas, aliquibus honestis eiusdem ciuitatis matronis assignabunt, vt eis famulentur, & ab eis in fide instruantur: ceteris,quibus per ætatem, aut incommodam valetudinem laborare non licet, tenuia alimenta ex paternis bonis ex sola misericordia subministrabunt, deprecantes interdum principes,tã ecclesiasticos quàm seculares, vt in huiusmodi filios damnatorum, aliquam exerceant liberalitatem;quæ res ad eos in primis spectat, ad quos damnatorũ bona ex confiscatione peruenerunt.vide Repertoriũ verbo, filij.§.filij.minores.

Quòd si magni alicuius Principis ob hoc crimẽ bona proscripta fuerint,isque filias habuerit, honorifice ab eo cui bona obuenerunt, erunt dotandæ exemplo Ferdinãdi regis Neapolitani,qui filias principis Rosani,qui maiestatis crimen admiserat,& ob id bona amiserat, ex eisdem bonis ditissime dotauit, vt memoriæ prodit Gigas tract.de crim.læs.maiest.lib.3.tit.de pœnis.q.15. num.2.

SCHOL. VII.

In c.Si aduersus.eod.tit.

Pag. 59. col. 1.

Quõ sit prohibitũ pro hęreticis patrocinari.

Vobis aduocatis & scriniarijs firmiter inhibemus,&c. Concordat textus in c. excommunicamus. §.credentes.& in c.sicut.de hæret. & in c.2.§.1.de hæret.lib.6. idem sanciuit Nicolaus Papa quodam rescripto incipiente: *Nouerit vniuersitas vestra.* est autem valde difficilis definitio huius textus; neque enim aperte dicitur quomodo sit prohibitum pro hęreticis patrocinari.sed prẹter Hostiensem,Ioan. And.Ioannem Ananiam & alios, qui hoc ipso loco hunc contextum variis modis interpretantur, videndus est Carrerius tract.de heret. nu.113.& 114. Mattheus Afflictus in constitutione,inconsutilem.notabili 25.versi.hinc sumpta occasione quęro.Geminianus in c.vlt.§.vlt.de heret.lib.6.Petrus Godoffredus in l.curiales.C.de here.Franciscus Ponzinibius tractat.de lamiis.num.78.Repertorium verbo,aduocatus.Eymericus 3.p.q.39.& Albericus de Rosate de statutis.par.3.q.32. & alij quos sciens omitto.

In hac difficultate hoc primum sit exploratum, pro hęreticis, quos hęreticos esse constat, nullo modo patrocinandum, seu aduocandum; secus quoties id est dubium, id est, cum nondum est exploratum, an verba, vel facta alicui obiecta,sint heretica, manifestamue heresim sapientia: vel cum nondum testibus, aliisue legitimis probationibus de hæresi constat: tunc enim aduocare licebit, seu patrocinium reis pręstare; inquisitorum tamen auctoritate, solemni iureiurando pręcedente,de iusta defensione pręstanda, & de abstinendo ab eadem defensione quamprimum cognitum erit illum, qui defenditur esse hęreticum iuxta sacri officij receptam & laudabilem consuetudinem, vt pręfati tradunt, quibus adde Simancam catho. instit. tit. 5. de aduocatis.

SCHOL. VIII.

In c. Cum ex iniuncto. eodem tit.

Pag. 59. col. 1.

Laici & fœmina nullo modo prędicẽt; & quales esse oportet sacros prędicatores.

Licet autem desiderium intelligendi diuinas scripturas. Singularis est huius rescripti definitio, qua hoc vnum præcipitur,ne laici officium prędicationis verbi diuini assumant; id enim Doctoribus hoc est Theologis,quorũ est in Ecclesia ordo precipuus, omnino relinquendum est. Concordat c.sicut in vno.eod.tit.de heret.his similia tradit Eymericus 3.p.q.38.

Per laicos vero hoc loco,& vbicunque de hac re agitur,eos accipere debemus, qui non sunt in aliquo sacro ordine constituti, tametsi sint valde eruditi & scientia clari, vt tradit Leo eius nominis primus,epistola quadam 61.ad Theodoretũ Epm,prope finem ibi: *Adijciẽtes & illud, vt præter Domini sacerdotes, nullus audeat prædicare, seu monachus, siue ille sit laicus, qui cuiuslibet scientiæ nomine glorietur.* refert Iuo par.6.c.149.eandẽ prędicationem laicis prohibuit idem Leo, epistola 60.ad Maximum Epm Antiochenum. idem sanciuit cõcilium Carthaginense quartum, cui interfuit August.c.94.refert Iuo par.8.c.323.nec refert ibi sanciri, ne præsentibus clericis laici prędicent,quasi illis

illis absentibus id laicis liceat: quoniam argumentum à contrario sensu (vt nostri iurisperiti loquũtur) non valet, quotiens absurdum aliquid sequitur, aut aliis legibus repugnat. glo. & Doctores in rub. & l. 1. ff. de offi. eius cui mãdata est iurisd.

Fœmina vero, licet doctißima, prædicare non debet, idem concilium Carthaginense 4. c. 99. refert Iuo par. 8. c. 324. & Gratianus in c. mulier. 23. distinct.

Quale autem & quãtum sit prædicationis munus, & quales esse debeant prædicatores, quos oportet à profanorum auctorum & poetarum fabulis & auctoritatibus citandis abstinere, docet concilium Senonense c. 35. & 36. & concilium Treuerense in c. missi. quæ nunc leguntur in 4. volumine conciliorum.

Nemo sine superioris permissione audeat prædicare.

Et quod sine facultate superiorum nullus possit prædicare, iam olim sancitum fuit multis conciliorum decretis, sed expreßius renouauit Innocentius III. in concilio Lateranen. c. 3. tit. de hæreticis. §. quia vero nonnulli. & concilium Tridẽtinum sessio. 5. c. 2. §. siqui vero. & sequen. de qua re plura idem concilium sessio. 24. in decreto de reformatione. c. 4. & alibi sæpe: sed & multa etiam concilium Lateranense sub Leone X. sessio. 11. & Burchardus lib. 1. decretorum c. 97. 98. & 99. & postremo id cauit diligentißime synodus Salisburgensis constitutione 6. c. 3. & de materia huius c. vt breui concludam, vide Alfonsum Castrum lib. 3. de iusta hæret. punitio. c. 2. & 3. Repertorium verbo, prędicare. Simancam cathol. instit. tit. 49. Syluestrum & ceteros centonũ collectores in summis verbo, prædicare. sed eleganter more suo & copiose Conradus Brunus lib. 6. de hæret. c. 4.

SCHOL. IX.

Pag. 60. col. 1.

In c. Excommunicamus 1. eod. tit.

Quales pœnæ in hæreticos hic latæ.

E*Xcommunicamus, &c.* Edidit Innocentius in concilio generali Lateranen. hoc copiosum edictum aduersus hæreticos, eorumque fautores anno Domini 1215. in quo potißimum tres pœnas eis irrogat. Vnam spiritualem, videlicet, excommunicationem: alteram corporalem, cum poßint nisi resipiscant, tradi curiæ seculari, vltimo supplicio afficiendi: tertiam item vitæ afflictiuam, nempe bonorum confiscationem.

Pœna excõmunicationis in hæreticos antiquißima.

Nec putandum est hic primum pœnam excõmunicationis in hæreticos latam: nam omnium pœnarum quibus hæretici coercentur, hæc antiquißima est, à Christo iam lata Matth. c. 18. ibi: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus & publicanus.* & diuinus Paulus ter legitur excommunicasse, primum Cerinthum fornicarium 1. ad Corinth. c. 5. rursus Alexandrum & Hymenæum ob blasphemiam. 1. ad Timot. c. 1. tandem hac pœna idem Apostolus omnes hęreticos docuit coercendos ad Titum c. 3. item Beatus Ioannes. 2. epistola canonica. tradit Martinus ab Ayala olim archiepiscopus Valentinus in lib. de ecclesiasticis traditio. par. 3. art. 6. disserui latißime lib. 2. de pœnis hæreticorum.

¶ *Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles.* ergo contra suspectos de hæresi, tametsi hęretici vere non sint, inquisitores procedere possunt. sed an leuis suspicio sufficiat, quæstio est: & Repertorium verbo, suspectus. §. item nota. & Matthæus Afflictus in constitutione, inconsutilem. & Carterius de heret. nu. 116. leuem suspicionem sufficere voluerunt; non tamen ad condemnationem & punitionem, sed vt ex leui suspicione ad examinationem, inquisitionem, & veritatis indagationem perueniatur, & leuiter suspecto ad eluendam huiusmodi suspicionem etiam abiuratio vel purgatio iniungatur, vt docet Eymericus par. 2. q. 55. nu. 9. & seq.

Contra suspectos procedunt inquisitores.

Ex leuibus suspicionibus nõ facile procedendũ.

Ceterum his leuibus suspicionibus nõ est vbique credendum in tam graui delicto, & prudentia opus est, & iuxta qualitatem personarum erit iudicandum, vt prudenter monuit Simancas in enchyridio violatæ religionis, tit. 41. nu. 8. sed de his plura Eymericus hac 2. par. q. 55. & 56. vbi nos schol. 61. & 62. eiusdem partis. hoc est certum, ad nullius capturam veniendum esse ex his tantum indiciis aut delictis, quæ leuiter solum redderent quempiam suspectum, propter insigne honoris detrimentum, quod in hoc crimine sola captura afferre dignoscitur, vt fusius scripsi schol. 117. par. 3. super quæst. 59.

SCHOL. X.

Pag. 66. col. 2

In c. Contra Christianos. de hæret. lib. 6.

DE materia huius c. præter Ancharanum, Geminianum, & alios interpretes ibidem, videndus est Eymericus par. 2. q. 44. & quos refero super ead. q. infra schol. 51. nunc omißis ceteris, quæ suis locis commodius differam, solum hic ostendam occasionem illorum verborũ: *seu Iudæos conuicti*, quando Iudæi admittantur ad testificandum contra Christianos: nam de aliis infidelibus quid sit sentiendum, agam cum Eymerico 3. par. q. 68. & seq. In primis explorati iuris est, infideles quicunque illi fuerint à testimonio dicendo contra Christianos repelli. authen. credentes. C. de hæret. c. 1. de testib. c. si hæreticus. c. non potest. 2. q. 7. c. ipsa pietas. 23. q. 4. quoniam vt in d. c. non potest. scriptum est, *Non potest erga homines esse fidelis, qui Deo extitit infidelis.* Ceterum in crimine hæresis in vniuersum, infideles quicunque, & etiam Iudęi aduersus Christianos testimonium dicunt, vt apertißime docet hoc responsum, vbi glos. in verbo, Iudeos. & ibidem Geminianus, Francus & ceteri communiter glos. in c. 1.

Iudæi an & quãdo admittantur ad testificandũ contra Christianos.

de test.

de testib. verbo, fideles. vbi Doct. cōmuniter Palacius Rubius in allegat. de heresi. §. vltimo. Gondissaluus de heret. q. 13. nu. 10. Ioannes Rojas singula. 190. & copiose Felynus in c. Iudei. de testibus. optime Hieronymus Gigas tract. de crim. læse maiesta. lib. 2. tit. quomodo & per quos probetur. q. 10. & potissima ratio est, ne ex defectu probationum tam graue scelus impunitum remaneat. l. quoniam. in fine. C. de heret. c. dilecto. & c. significauit. de testib.

Neque hoc solum habet locum, quoties agetur de conuincendo Christiano apostata, qui prius fuit Iudaeus, & postea reiudaizauit, vt probat textus in d. c. contra Christianos. sed etiam cū ageretur de conuincendo Christiano non apostatante, seu totam religionem Christianam deserente, sed in vno vel altero tantum articulo delinquente: idque ob eandem rationem, ne videlicet crimen hoc remaneat impunitum: rursus etiam in fidei fauorem. argumento c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. quoniam si hæretici aduersus hæreticos admittuntur, vt optime docet Eymericus 3. par. q. 69. iure optimo etiam Iudæi admitti debent, cum commoda ratio diuersitatis assignari non possit, & maior prohibitio in heretico, quàm in Iudæo esse videatur secundum glo. in c. pagani. 2. q. 7.

Ad hæc, Iudei non modo recipiuntur in testes aduersus Christianos, eo modo quo proxime dictum est, sed etiam multo magis aduersus Iudæos non baptizatos, in omnibus illis casibus, in quibus ad iurisdictionem inquisitorum pertinere noscuntur: id quod longa probatione non indiget: nam si ob fidei fauorem non prosunt sua priuilegia Christianis, quominus testimonio infidelium vrgeantur, nec proderunt infidelibus.

In quibus casib' Iudæi subsint inquisitorū potestati. Qui sint autem casus, in quibus Iudei nunquā baptizati inquisitorum potestati supponūtur, tradit Eymericus 2. par. q. 44. 45. & 46. Repertorium inquisitorum verbo, Iudæus. Campegius ad Zāchinum c. 36. vers. delinquunt circa fidem eorū. eleganter Beatus Thomas 2. 2. q. 10. art. 8. ibi: ***Sunt tamen compellendi à fidelibus, si adsit facultas, vt fidem non impediant, vel blasphemijs, vel malis persuasionibus, vel etiam apertis persecutionibus.*** hæc ille: quibus verbis amplissime complexus est in genere vir sanctus omnem causam ob quā possunt inquisitores in Iudæos animaduertere; quo etiam loco nos in commentarijs eius quęstionis & articuli, plusquam viginti casus nominatim recensuimus, quibus Iudæi iudicibus fidei subijciuntur.

An autem cum Iudæi vel alij infideles testificantur aduersus catholicum, perinde sit de illis iudicandum, ac de testibus alijs integris, quorum duo plenam faciunt probationem, grauis est quæstio, quam non patitur huius scholii breuitas. reijciam eam in 3. par. q. 64. vbi est proprius locus. videto interim Palacium Rubium in allegatione de hæresi. §. 15. Aretinum in c. fin. de testib. Albertinum de agnos. assertio. q. 34. n. 3. & seq. ceteros præcitato loco apud Eymericum referā schol. 121. par. 3.

Denique illud monere oportet, vt quando Iudęus admittitur in testem, iuret de dicenda veritate non super Euangelia, quibus non credit, sed super legem suam. ita Ioan. de Imola in Clemen. 1. de testi. & Antonius Butrius in proœmio decretalium. qualis autem sit eius iuramēti forma, tradit Speculat. tit. de iuramen. calum. §. restat. uers. penult. sed melius Repertorium inquisito. uerbo, iuramentum. §. sequitur uidere. & sequ. fol. 499. *Forma iuramēti Iudęorum.*

SCHOL. XI.

In c. Inter solicitudines. de purgat. cano.

Pag. 723 col. 2.

Quo cōsilio Eymericus varias decretales nullo fere ordine seruato in 2. par. Directorij posuerit.

INter solicitudines, &c. Dubitari potest, quo consilio Eymericus hanc decretalem & sequētes, hinc inde promptas, hic collocarit: sed causa in promptu est, nam quędam ex eis de pœnis hereticorum agūt, quędam de pęnitentijs redeuntium, aliæ denique multas & uarias difficultates, circa hæreticos, & eorum pœnas, & ordinem iudiciarium in hoc tribunali obseruandum declarant, unde non sunt ab instituto suo alienę, contraquam imperiti quidam sentiant, dicentes absurdum uideri eisdē penitus uerbis transcribere, quę alibi passim reperiri possunt, quorum iniustis uocibus alibi plenius satisfecimus. In hac uero pręcipue de purgatione canonica imponenda infamato de heresi disseritur: item & de alijs quibusdam ad negotium de pœnis hereticorum spectantibus, quorū cognitio ualde est fidei iudicibus necessaria. nos omissis minus necessarijs, summatim more nostro utiliora, frequentiora, & uetiora tradēmus.

De purgatione canonica q differuerint. ¶ *Cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda.* De purgatione canonica, quę ad pręsens institutum attinet, disserunt communiter iuris interpretes in d. c. inter solicitudines. & alibi sępe, Repertorium inquisitorum, Vmbertus Locatus, Bernardus Comensis in lucerna, Syluester, Angelus & ceteri in summis, uerbo, purgatio. Cāpegius ad Zanchinū c. 11. Simancas catho. instit. tit. 56. idem in enchyridio violatæ religionis, tit. 54. Gondissaluus de hæreticis. q. 15. nu. 11. copiose Eymericus 3. par. in 2. modo processum fidei terminandi. idem 2. par. in concilio Tarraconensi, & q. 57. nonnulla etiam Antonius Blancus tractatu de indiciis, nu. 283. & 284. vbi declarat quid dicatur purgationis iuramentum. Tabiensis in sum. uerbo, inquisitor. §. 18. & alii multis locis.

Purgatio canonica quid sit et quādo indicatur. Est autem purgatio canonica, ostensio innocentiæ de crimine obiecto. hæc indici potest, quoties aliquis graui heręseos infamia laborat: aut uehementer est de heresi suspectus: aut graue scandalum in causa fidei populo dedit, vt apertissime probant illa rescripti uerba: ***Attendentes autem vulgatam infamiam, &c.*** tametsi passim dicatur

catur

catur purgationem canonicam solum indicendam, cum reus publica laborat infamia: quod tamen non improbarim, cum vix reperiri possit aliquis esse vehementer suspectus, & graue scandalum parturiens, qui publica non laboret infamia. denique nec ob has causas solum indicetur purgatio, cum arbitrio iudicantis relinquatur, quando reis canonica purgatio indici debeat, vt recte scripsit Decius in c. at si clerici. de iud. n. 10.

¶ *Et seruantes iustitiam, & mollientes rigorem, purgationem ei xiiij. manus, sui ordinis duximus etiam indicendam.* Hi dicuntur compurgatores, quos forte Marcus Cicero actione vltima in Verrem laudatores appellat; tametsi per laudatores, testes probationis de vita & moribus intelligi potius crederem: & purgatorum munus est iurare se credere, verum iurasse reum, cum dixit se nunquam aut commisisse, aut dixisse ea, ob quæ infamia laborat. quamquam autem XIIII. purgatores hîc statuuntur, non tamen putandum est id perpetuum esse, hoc est, quemlibet purgandum, tot purgatores habere oportere: quoniam taxare hunc numerum arbitrio iudicis relinquitur, iuxta qualitatem criminis, infamiæ, & personæ: qua in re prudentissimum esse oportet, ne tot requirat qui vel inueniri non possint, vel purgare nolint, quod in manifestum vergeret purgandi detrimentum. Panormitanus in c. cum in iuuentute. de purg. cano. Bernardus in lucerna, verbo, purgatio. §. 3.

Purgatores et eorum munus & numerus.

¶ *Ita tamen vt qui ad eius purgationem processerint comprobandam, sint fide catholici, &c.* Hæc est purgatorum qualitas, & concordat textus in c. si legitimi. 2. q. 4. c. cum P. Manconella. c. constitutus. c. dilectus. de purg. cano. tradit Simancas catho. instit. tit. 56. nu. 11. Vmbertus verbo, purgatio. nu. 9. & alij præcitatis locis.

Purgatores quales esse debeant, & quot in eis requirantur.

Obseruandum hîc est in compurgatoribus plura requiri, vt huic muneri satisfaciant. Primum, vt ab Ecclesia tolerentur: secundo quòd sint bonæ famæ: tertio, quòd non fuerint de criminibus condemnati: quarto, vt habeant notam vitam illius quem purgant: quinto, quòd iurent secundum suam cõscientiam se credere, verum iurasse reum. Panormitanus in d. c. constitutus. de purga. cano. Repertorium inquisitorum verbo, purgatio. §. nota quòd in compurgatoribus.

¶ *Ita tamen vt familiaritatem hæreticorum abiuret.* Sed nonne valde iniquum est pro eodem crimine debere quemquam pluribus teneri legibus, aut pœnis coerceri? cum diuinitus Naum propheta dixerit c. 1. *Non consurget duplex tribulatio: neque vindicabit Dominus bis in id ipsum.* c. sceleratior. c. sunt plures. de pœn. dist. 3. c. presbyter. 81. dist. Cum ergo iam fuerit canonica purgatio indicta, iniquum est nunc ad abiurationem eundem reum compellere. Campegius ad Zanchinum c. 11. vers. doctrinam hanc. dicebat ratione infamię purgationem indici, ratione vero suspicionis abiurationem: quæ sententia diligentius inspecta forte vera non est: quoniam per purgationem ablata est etiam suspicio, vnde non est amplius abiuratio imponenda. ergo verior est Panormitani expositio in d. c. inter solicitudines. nu. 3. dicentis, propter infamiam, graue scandalum, & vehementem suspicionem ex dictis testiũ obortam, purgationem fuisse indictam: rursus quia reus ille scienter cum hereticis familiaritatẽ inierat, quæ legitime probata erat, coactus est abiurare, non quidem illas hæreses de quarum suspicione iam purgatus erat, sed solam familiaritatem cum hæreticis initam.

An purgatio & abiuratio simul sit alicui iniungẽda.

Atque ex hac interpretatione, quæ semper mihi verior visa est, refellitur sententia Cardinalis in Clemen. 1. de vsuris, circa finem. & Francisci Squillacensis tract. de fide catho. c. 31. nu. 1. & quorundam aliorum asserentium, reum vehemẽter suspectum prius torquendum: quòd si nihil confiteatur, purgationem ei esse indicendam, & si fuerit expurgatus tandem vt abiurare quoque compellatur: nam hæc sententia nimis est sæua, & cum vnaqueque harum pœnarum sit efficax ad tollendam suspicionem, plane iniquum est reũ tot pœnis subijcere. ita Simancas catho. instit. tit. 56. nu. 18. & seq.

Ceterum in hac causa obseruanda mihi videtur doctrina cuiusdam Madrilianæ instructionis Hispanię anni Domini 1561. c. 54. quæ ita ferme habet: *Si reus superauerit tormentum, debent tunc inquisitores arbitrari & considerare qualitatem indiciorum & quantitatem & formam seu modum tormenti, & dispositionem seu naturam & ætatem ipsius rei torti; quibus omnibus consideratis si visum fuerit quòd reus sufficiẽter purgauerit omnia indicia, absoluent eum ab ea iudicij instantia. quòd si ob aliquam rationem & causam visum fuerit, (consideratis prædictis qualitatibus) tormentum non fuisse inflictum cum debito rigore, tunc imponere ei poterunt abiurationem de leui vel vehementi, aut aliquam pœnam pecuniariam: quamquam hęc fieri non debeant nisi cum magna consideratione, & quando indicia nõ creduntur sufficienter purgata.* hæc ibi. Quod mihi iustissimum videtur, & obseruandum penitus in praxi quotiens is casus occurreret, qui sæpissime occurrere solet. atque hoc etiam sensisse videtur Eymericus, si diligẽter inspiciatur 3. par. in 3. modo processum fidei terminandi, nu. 157.

Circa reũ vehementer suspectũ quid obseruandum.

¶ *Præcipias insuper ei districte, vt in prędicta & alijs villis, &c.* Hunc locum pulchre interpretatur Zanchinus de hæreticis c. 20. nu. 2. vers. item si talis. Repertorium verbo, pænitentia. vers. itẽ si male. & similis omnino pænitentia iniungitur per Ioannẽ XXII. in extrauag. *Vas electionis.* de hæret. in fine relata par. 2. pag. 79. Est autem hęc pænitentia valde conueniens: nam medicina debet esse morbo contraria. itaque si de fide, verbis aut factis male senserat, iubendus est eam publice laudare & prædicare, & contrarios errores diffiteri: sed hæc pænitentia doctis, non imperitis imponenda est.

Quando iniungendum reo, vt publice fidem laudet, & errores detestetur.

¶ *Quòd si forsan in purgatione defecerit, &c.* Sed quę est pœna deficientis in purgatione? vide Hostiensem in sum. tit. de purg. cano. §. quę sit pœna. nu. 7. Vmbertum verbo, purgatio. nu. 9. 10. & 11. Repertorium verbo, deficiens. Simancam in catho. instit. tit. 56. nu. 13. & seq. & Archidiaconũ in c.

Qualis sit pœna deficientis in purgatione.

in c. accusatus. §. 1. nu. 4. de hæret. lib. 6. quorum communis regula est, quòd sicut puniretur reus de crimine, de quo impetebatur, si conuinceretur, considerato modo agendi, sic punietur si in purgatione deficiat. causam tradit eleganter Archidiaco. præcitato loco: dummodo intelligamus mitius agendum esse, si agatur per viam inquisitionis, quàm si ageretur per modum accusationis, vt tradit Andreas Tiraquellus tractat. de pœnis temperan. aut remittendis, causa 53.

Deficiens in purgatione habetur pro conuicto.

Receptum tamen est deficientem in purgatione pro conuicto, & in causa nostra pro consummato hæretico habendum esse. c. de hoc. & c. insinuatum. de simonia. vbi communiter Docto. Panormitanus & alij communiter hic. Bernardus in lucerna verbo, purgatio. nu. 7. & cum in tribunali inquisitionis receptũ nunc sit, vt fiscalis semper accuset, consequitur plane, vt pœna ordinaria reus in purgatione deficiens puniri debeat, itaque & curiæ seculari relinqui poterit vltimo plectendus supplicio.

Deficiens in purgatione si pęniteat, an recipiendus.

Sed quid si pęniteat, & misericordiam imploret, erit ne audiendus? & verius, & receptius est, vt audiatur & admittatur ad Ecclesiæ gremium: nam si is qui vere conuictus vel confessus est, si admitti humiliter postulet, non traditur curiæ seculari, multo minus is tradi debet, qui per probationem solum pręsumptiuam, qualis est purgatio, conuictus est: & hanc sententiam sequitur hic Panormitanus & Hostiensis, & ceteri communiter. Vmbertus in opere iudiciali verbo, purgatio. nu. 12. vers. nota etiam. Simancas catho. institu. tit. 56. nu. 16. idem in enchyridio tit. 54. nu. 14. eleganter & copiose Bernardus in lucerna verbo, purgatio. §. 9.

Deficiens in purgatione, qui aliàs incidit in hæresim curiæ seculari tradendus.

Ceterum animaduertendum est, quòd si deficiens in purgatione aliàs incidisset in heresim, nunc ex deficientia in purgatione, tamquam conuictus & relapsus curię seculari penitus tradendus esset. ita præcitati: vnde amplius consequitur, vt periculum proxime relatum euitetur, non esse facile purgationem canonicam per inquisitores reis indicendam: est enim fragilis, fallax & incerta, cum ab aliorum opinione & uoluntate pendeat. itaque in Hispanijs quadam instructione Madriliana. c. 47. his ferme uerbis salubriter cautum est: *Ob malitiam humanam purgatio canonica periculosissimum est remedium his pręsertim temporibus, ideoque non multum est in vsu, quare illo vtendum raro, & cum magna cautela.* Mea hęc est sententia tutius & salubrius esse ad alias pœnas arbitrarias, aliaque remedia confugere. cetera huc spectantia, & in primis quæ pertinent ad ritum purgationis dicam cum Eymerico 3. par. in 2. modo processum fidei terminandi.

¶ *Sane in purgationibus faciendis, &c.* Verba sunt Eymerici, quæ habentur in tribus codicibus, Bononien. & Ferrarien. manuscriptis, & in Barcinonen. impresso: sed desunt in Sabelliano. sententia uidetur imperfecta, & supplendum puto: iuri satisfactum erit. aut aliud simile. In Bononiẽsi legitur: *Qui per purgando exhibent iuramentum.* sed legendum est, *pro purgando.* & his uerbis Eymericus prudenter tradit ea quę requiruntur in compurgatoribus, de quibus egi paulo antea hoc eodem scholio super uers. ita tamen vt qui ad eius purgationem.

SCHOL. XII.

In c. Literas. de præsumpt.

Pag. 75. col. 1.

Ex leuib' pręsumptionibus nemo dãnandus.

Literas vestras, &c. Hoc rescripto aperte refellitur eorum error, qui dicunt in crimine hæresis sufficere ad condemnandum leuiores probationes: quoniam ob graue delictum non debet quisquam puniri pœna ordinaria, etiam ob vehemẽtes pręsumptiones ut hic. Tradunt Innocentius in cap. quia verisimile. de præsump. Butrius, Cardinalis & alij in c. afferte. eod. tit. Palacius Rubius in allegatione de hæresi. §. 11. Ioannes Imola in Clement. 1. de hæret. Perusinus in c. accusatus. de hæret. lib. 6. Oldradus consilio 110. Franciscus Squillacensis tract. de fide catho. c. 31. nu. 3. copiose Ioannes Rojas singula. 165. Simancas catho. institu. tit. 51. nu. 11. & alij quos omitto consulto. quam sententjam probat apertissime hoc rescriptum ibi: *Quo circa mandamus.*

In crimine hęresis coniuncti contra cõiunctos testificatur.

Pag. 75. col. 2.

¶ *Et de fratre suo similiter recognouerat.* Dubitat Panormitanus hoc loco nu. 1. an hinc colligatur fratrem posse pro fratre, & contra fratrem dicere testimoniũ. quę difficultas tametsi in alijs delictis locum habere posit, in heresis crimine dubium non est fratrem posse testificari contra fratrem in defectum tamen aliarum probationum. Specul. tit. de test. §. de testium compulsione. vers. sed nunquid frater. tradit pulchre Hieronymus Gigas tract. de crim. læs. maiesta. lib. 2. in par. quomodo & per quos. q. 9. immo & contra patrem, quem si esse hęreticum nouerit denuntiare, immo & accusare inquisitoribus debet. Alexander Alensis par. 3. præcepto 4. q. 33. Caietanus in Deutero. c. 13. Palacius Rubius in repetitione. c. per vestras. de donatio. inter virum & vxo. §. 17. nu. 6. & §. 26. notabili 3. post principium vers. plus est. Alsonsus Castrus lib. 2. c. vltimo. de iusta hereticorum punitio. Nauarrus in c. inter verba laudantium. 11. q. 3. Ioannes Rojas singulari 5. ampliatione 6. nu. 29. & 30. & hæc sententia verior & tutior est, quia potius Deo quàm parentibus obediendũ est. c. relatum. de senten. excom. & c. quisquis metu. 11. q. 3. nam si licet patrem oppugnantem patriam impune interficere. l. minime. ff. de religio. & sumpt. fune. multo magis eundem fidei catholicæ reum licebit denũtiare. Reuerendiss. Simancas in libello de patre hæretico contrarium asseruit, cuius sententiæ nullo modo putarem in tam graui crimine fidendũ.

Filius denuntians patrẽ hæreticũ ...

Hoc addiderim, quòd & præcitati admittunt, filium deferentem patrem hæreticum, à pœnis in hæreticorum filios iure statutis, ob præmium delationis liberari. argumento. l. quisquis. §. vltimo

Lis pœnas in hæreticorum filios iure latas sen tit.

C. ad legẽ Iuliam maiest. quod & verum est, & in praxi seruãdũ, quoties is casus occurreret, ne vllo modo tantũ scelus ex defectu denuntiationis remaneat impunitũ. tradit ceteris copiosius Alfon. Castrus lib. 2. c. 26. de iusta hęr. punit. & noĩatim definiuit Federicus Romanorum Imperator in l. cõmissi nobis cęlitus. vbi post latas pœnas in hæreticos, eorumq; cõplices, & filios, subdit: *Nec quidem à misericordiæ finibus duximus excludendũ, vt si qui paternæ hæresis nõ sequaces latentẽ patrũ perfidiam reuelauerint, quacunq; reatus illorum aĩaduersione plectantur, p̃dictę punitioni non subiaceat innocẽtia filiorum.* hæc ibi. Has aũt Federici leges multi Pontifices comprobarunt, vt suo loco diximus.

Speciale est in crimine hæresis, vt posteriori dicto credatur.

¶ *Quamquã verisimilius videatur, &c.* Sed cui dicto stabitur primo, vel secundo? & breuiter respõdeo, speciale esse in crimine hęresis, vt posteriori, non priori dicto fides adhibeatur. c. accusatus. §. licet. de hæret. lib. 6. tradit Eymericus 3. par. q. 65. vbi dixi. Couarruuias lib. 2. c. 13. nu. 9. varia. resolut. Ioan. Rojas sing. 194. & 206. & alij quos citaui apud Eymericum præfato loco, ibi videas.

Quib' signis cognoscatur an qs sit vere vel ficte conuersus.

¶ *Ex qua valeat apparere, vtrum in tenebris ambulet, an in luce.* id est, vt cognoscatur an sit vere vel ficte conuersus; quod ex sequentibus signis apparebit, si paratus est securitatem & cautionẽ dignã præstare: si iniunctam pænitentiã humiliter recipiat, receptamq; patienter & vere adimpleat; q̃ si hęc desint, aut ex his alterum, non censetur vere pænitens & conuersus. ita Ioannes And. Hostiensis, & Panormitanus hîc, quos ceteri sequuntur.

SCHOL. XIII.
In c. Grauem. de pœnis.

Pag. 73. col. 2.

Persistẽs in excõicatione p annũ, cur fiat de hæresi suspe ctus.

IDem per duos annos et amplius in excõicatione persistens, &c. Qui per biennium persistit in excõicatione, ideo suspicionem hæresis contrahit, q̃m male sentire vr̃ de sacramentis Ecclesiæ, postq̃ ea nõ recipit vt ceteri fideles, iuxta pręceptum Ecclesiæ in c. oĩs. de pęniten. & remissio. Rursus etiam, quia male sentire putatur de Ecclesiæ potestate, cũ claues eius & pœnas animo indurato contẽnat. Tametsi vero hîc biennium exprimatur, idem sentiendum est licet p annum tñ in excõicatione pmãsisset. arg. c. rursus. & c. quicunq;. 11. q. 3. ita Hostiẽ. & Panor. hîc, nu. 7. cõfirmat conc. Trid. sess. 25. sub rub. *Decretum de reformatione.* c. 3. §. in causis quoq;. vbi quicunque excõicatus si per annum in ea cẽsura perseueret, fit suspectus de hæresi. verba ita habent: *Excõicatus vero quicunque, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solum ad sacramenta & cõionem fidelium ac familiaritatem non recipiatur: sed si obdurato aĩo censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum tanquam de hæresi suspectũ procedi possit.* hactenus ibi. Cõcordat conc. Triburien. c. 2. & 3. & de intellectu huius capitis videto Eymericum 2. par. q. 47. §. quidam vero sunt. & quæ super eo loco scripsi schol. 53. eiusdem partis.

¶ *Volentes tamen nobilitati parcere Comitis supradicti, &c.* Concordat tex. in l. nemo. C. de sum. trin. & fide cath. vbi plus in causis fidei serui q̃ liberi, & ignobiles q̃ nobiles puniuntur. Sed hoc in pœnis corporalibus, aut omnino arbitrariis locum habere existimarem, q̃m aliàs nobiles in fide errantes plus puniendi sunt q̃ ignobiles, aut certe æque. Archidiac. in c. qui contra. 24. q. 1. Fely. in c. pastoralis. versi. sexto fallit. & in c. cum quidam. versi. quinto est. de iureiur. quos sequitur Tiraq. tract. de pœnis temperan. aut remittendis, causa 31. nu. 25. Siman. cath. instit. tit. 46. num. 68. Quis enim nesciat nobiles, quorum exemplo maxime inferiores & ad bonum & malum commouẽtur, positos esse in populo quasi scopum, quorum actiones intueantur ciues facile & sequantur, & grauius ob id delinquere, q̃ obscuros & sordidos? Hinc illud, vt eleganter ita & vere dictum;

Nobiles in fide errãtes pl' puniendi q̃ ignobiles.

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quãto maior qui peccat, habetur.

SCHOL. XIIII.
In c. Nouerit. de sent. excom.

Pag. 74. col. 1.

EXcommunicamus omnes hereticos vtriusque sexus, &c. Cõcordat textus in c. excõicamus 1. & 2. de hereticis. in quam etiam sententiam sunt multa Põtificum rescripta Inno. iiij. Vrbani iiij. Alexand. iiij. & aliorum, quæ vt nota omnibus consulto omitto.

Impressores librorũ hæreticorũ qualiter puniendi.

¶ *Item excõicamus statutarios, & scriptores statutorum ipsorum.* Idem prorsus sentiendum est hodie de impressoribus librorum, qui tempore Honorij III. cuius est hoc rescriptum, qui floruit anno Dñi 1216. nondum prodierant, quia re uera hac lege comprehenduntur: nam impressores in locũ scriptorum antiquorum seu librariorum substituti sunt: itaq; dispositum in illis, in his etiam habebit locum. l. 1. §. hæc actio. ff. si quis testa. liber esse iuss. fuerit. Rursus, q̃m vtrorumque ars in eundem finem refertur, & parem effectum habet, censebuntur itaq; eodem iure. l. illud. ff. ad legẽ Aquiliam. immo impressoria aptior est ad libros euulgandos, & reddẽdos propemodum immortales. ita sentit & vere Petrus Godoffr. in l. damnato. C. de hæret. & hodie saluberrima lege in concilio Tridentino, sessio. 4. in decreto de editione & vsu sacrorum librorum. §. sed & impressoribus. cautũ est, ne sine Episcoporũ facultate libri imprimantur, aut vendantur.

Artis impressoriæ incommodum.

Syno. Salisburgẽ. decretũ.

Immo amplius synodus prouincialis Salisburgensis edita anno Domini 1569. constitutione quinta. c. 5. saluberrime cauit, vt quotannis Typographi & Bibliopolæ coram ab ordinariis locorum deputatis, fidei catholicæ professionem facere teneantur, simulque obedientiam sanctæ sedi Apostolicæ cum renuntiatione & abnegatione omnium hęresum polliceri. quod decretum his calamitosis temporibus vbique plane esset obseruandum.

Pęna trãscribẽtiũ libros hæreticorũ.

Sed quę erit pœna trãscribentiũ libros hęreticorum, aut dãnatos errores cõtinentes? olim Iustinianus nouellã quadã constitutione 42. de depositione

ſitione Anthimi pęnā amputationis vnius manus ſtatuit in eos qui eius hæretici libros ſcriberent in hęc verba: *Sciēdo quia amputatio manus, his qui ſcripta eius ſcripſerint, pœna erit.* Idem ꝓculdubio dicturus de impreſſoribus ſi tunc extitiſſent: ſed hęc ſeueritas ab Eccleſiæ tribunali, q̄ ſanguinē nō fundit, lōge abeſt: at in cōcilio Lateranēſi nouiſsimo, ſeſsio. 10. impreſſoribus librorū ꝑter excōicationē, alię pœnę imponunt̄. Sane in hac cauſa ita ſentirem: qui libros vetitos ſciens tranſcriberet, aut occulte contra legum iuſsionem imprimeret, velut hæreticorum fautor poſſet per inquiſitores pęnis arbitrariis coerceri.

Veredarij deferē tes libros ꝓhibitos qua pœna plectendi.

Idē iudico de veredariis noſtri ſeculi, ſeu de librorū latoribus, quos ſæpe contingit ex Germania, Gallia, vel aliis hæreticorū prouinciis, libros vetitos clam deferre in terras fideliū: nam hi fautores hęreticorū ꝓculdubio cēſeri debēt, & acriter ſunt puniēdi. & Petrus Godofredus in l. 4. C. de hęret. capitali pœnæ hos ſubiiciendos ꝓfitetur ꝑ l. 2. C. quæ res exportari non debeant. cui addo l. cotem. ff. de publi. & vectiga. ſed cum ſæpe monuerim hæc crimina ob hęreſis ſuſpicionē quam habent annexā, ab inquiſitoribus coercenda eſſe, debuit oīno per leges canonicas iudicari: itaque præter excōicationem, bonorum etiam confiſcationem patientur. argumento c. ita quorundā. extra de Iudæis & Sarra. Ad hæc etiam, ſi viles fuerint, verberibus cædi poterunt; ſi honeſtiores, exilio mulctari, iuxta qualitatem perſonarum: quæ omnia inquiſitorum arbitrio relinquuntur.

Ceterū, in ſcriptore & latore vetitorū librorū ſcientiam eorū oportet interuenire, vt tales pœnas ſuſtineant: nā ſi ſcriptor ſit ignarus, ꝗ penitus ignoret quod ſcribit, qđ ſæpe contingit: item ſi lator ſeu veredarius, quem vulgo coreū vocamus, ꝗd deferat, neſciat, cū clauſos literarum faſciculos & cetera q̄ aſportant, huiuſmodi hoīes recipere ſoleāt, immunes eſſe crederem; qm̄ ignoranti nihil imputatur. l. fideiuſſor. ff. mandati. & ignorātia à pœna excuſat. l. 2. ff. in ius vocati vt eant. l. fi. ff. de decret. ab ord. facien. tradit Aymon Crauetta cōſ. 6. nu. 72. hęc aūt ignorantia ſemꝑ p̄ſumit̄ niſi ſcientia probetur. l. verius. ff. de probatio. tradit Marāta in l. is poteſt. ff. de acqui. poſſeſ. num 283.

Qualis pęna eorū qui libros catholicorū falsāt, aut corrūpunt.

Denique qualis ſit pœna eorū qui libros catholicos falſauerunt, corrūpētes eos, aut ſanę doctrinæ hæretica dogmata immiſcentes, docetur in ſexta ſynodo Cōſtātinopolitana, actio. 13. refertq; Iuo par. 4. c. 158. in hæc verba: *Pręcipimus illos qui falſauerunt libros catholicos, anathemati ſubijci, & cum hæreticis anathematizari.* hęc ibi. Monebo interim in huiuſmodi ſceleris patratores acerrime eſſe animaduertendum, cum vno actu plura delicta cōmittant. illa aūt verba, *& cum hæreticis anathematizari,* indicant eos qui talia faciunt hęreticos eſſe putādos: quod & verū eſt, iuxta id quod diximus ſupra ſchol. 1. verſi. ex ſupradictis.

SCHOL. XV.

Pag. 75. col. 2.

In cap. Qualiter & quando. de accuſatio.

Qualiter et qñ, &c. Hęc decretalis optimo conſilio inſerta eſt ab Eymerico operi huic, cū in ea modi procedendi in delictis p̄ſcribantur, quorum magnus eſt vſus in ſacro inꝗſitionis tribunali, vt 3. par. copioſe auctor demonſtrauit. legit̄ hodie hęc decretalis 3. tomo cōciliorum inter decreta Innocentij iij. tit. de inquiſitionibus.

An in crimine hæreſis locū habeat fraterna correctio.

¶ *Sic & denuntiationem charitatiua monitio.* Sed an in crimine hęreſis locū habeat charitatiua monitio, ſeu fraterna correctio, grauis eſt controuerſia, quā prę ceteris tractant abunde Alfonſus Caſtrus lib. 2. c. 25. de iuſta hæret. punitio. Simancas cath. inſtit. tit. 19. nu. 10. & ſeq. Melchior Canus lib. 12. de locis theologicis c. 9. verſi. at Chryſoſtomus à nobis. & nouiſsime Ioannes Rojas tract. de hær. par. 2. aſſer. 3. & alij.

In hac lite ne vel nimis ſeuere; aut cōtra, nimis leniter quidꝗ̄ ſtatuamus, primū obſeruandū eſt, hęc duo longe differre, videlicet, labi in hæreſim, ſeu proferre hæreticas propoſitiones, & hęreticum eſſe: non enim omnis qui in hęreſim labitur, protinus eſt hęreticus, niſi adiūctam habeat pertinaciam, vt alibi copioſe diſſerui.

Qui hæreticas propoſitiones fortaſſis ꝑ ignorātiā ꝓfert, ſecreto corrigendus.

His poſitis, ſit hoc primū axioma, Qui ſecreto nouit aliquē in hæreſim cecidiſſe, qm̄ eū audiuit proferentē hęreticam aliquā propoſitionem; nec ſibi conſtat eum hęreticū eſſe, cum neſciat, an ex ignorātia illā protulerit, tenetur ſaltem ſemel illū ſecreto corripere anteꝗ̄ fidei iudicibus denūtiet. ita noſter Alfonſus lib. 2. c. 25. de iuſta hęr. punitio. Cuius ſnīę, hac limitatione addita, libēter accedo, ſi talis aliàs ſit vir ſimplex & pius, ꝗ ex mera ignorantia errare probabiliter præſumatur, & noſtra admonitione corrigēdus merito cēſeatur.

Verū in ſcđa parte tota difficultas cōſiſtit, An ſcilicet lex fraternæ admonitionis obſeruari debeat cū eo, quē ſecreto cōſtat alicui hęreticū eſſe. in qua (ſecludo nūc priuata inquiſitionū edicta, quibus omnino denuntiari iubent̄) Sit ſecūdum axioma, Denūtiādus eſt occultus hęreticus abſq; fraterna correctione p̄cedenti, niſi forte aliquis firmiter exiſtimaret, ꝙ ſtatim ꝑ ſecretam admonitionē poſſet eum à tanto malo reuocare. ita beatus Thomas 2. 2. q. 33. art. 7. atq; in his locum etiā habere fraternam correctionem, vnam tamen tantum, videtur velle Tertullianus in lib. de præſcriptio. hęreticorum c. 16. ſed apertius B. Ambroſius apud Paulum ad Titum c. 3. & alij.

Sępiſſime omittere fraternā correctionem erga hæreticos tutiſſimū eſt.

Ceterum, recte admonent Alfonſus & Canus p̄citatis locis, non niſi cum exquiſitiſsimis cōſiderationibus noſtris tꝑibus eſſe vſurpandā. vt plurimum ergo eā omittere tutius & ſecurius eſt. Tum aūt penitus fieri debet hæreticorū occultorū denuntiatio, cū ſimplices & rudiores clam ſubuertere noſcuntur. Item tunc denuntiari oīno debēt, cū non eſt ꝓbabilis ſpes ꝙ reſipiſcere debeant. Itē eos tūc penitꝰ denūtiare oportet cū legitime interrogati in iudicio, eos, quos ſcimus hęreticos iuriſiurādi religione manifeſtare cogimur. ac multis ꝗdē aliis modis denuntiādi ſunt neceſſario. & iudicio meo paucisſimi ſunt caſus, in quibus cum huiuſmodi hęreticis fraterna correctio locum habere poſsit. Et obligatio denuntiādi hæreticos,

item

Non obstante iuramento heretici sunt denũtiandi.

Item locum habet non obstante quouis iuramento in contrarium emisso, pacto, aut promissione. sanctus Thomas 2. 2. q. 70. art. 1. ad secundum argumentum, ibi: *Et contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum: nam esset frangere fidem quam alteri debet*, hoc est, bono publico. facit textus in cap. quemadmodum. §. vltimo. de iureiuran. & textus in c. intimauit. de testib. c. non est obligatorium. de regu. iur. lib. 6. tradiditque iam olim Guido Fulcodius, qui Clemens IIII. inde creatus est, in consultationibus ad inquisitores. q. 8. in hec verba: *Sed nec iuramento vel voto in contrarium emisso: nam licet veritatem celare possimus hosti vel persecutori, vt 22. q. 2. nequis. iudici tamen veritatem inuestiganti eam occultare mortale peccatum est, vt 11. q. 3. quisquis. ergo iuramentum vel votum in contrarium emissum non est seruandum. 22. q. 4. in malis.* hactenus ille. Loquebatur autem in specie de causa proposita, vt initium quæstionis indicat.

SCHOL. XVI.

Pag. 77. col. 1.

In c. Veritatis est verbum. de dolo & contu.

Veritatis est verbum, &c. Hoc rescriptum primo obtutu non videtur accommodari instituto Eymerici, cum nihil de hæresis materia in eo tractetur; ceterum proculdubio ei seruit. eo enim consilio illud operi suo inseruit, vt doceat in causa hæresis, sicuti & in his delictis grauibus, de quibus in eo agitur, per modum inquisitionis contra reum contumacem, etiam lite non contestata testes recipi posse, & sententiam diffinitiuam ferri, cum aliàs id iure sit prohibitum. c. vnico. de litis contestat. cap. super quæstionum. §. 1. de offi. deleg. c. ex parte. el 2. de verb. signifi. est enim litis contestatio totius iudicij basis & fundamentum. l. vnica. C. de litis contestat. quod tamen in crimine hæresis seruare non oportet, cum in eo, procedi possit simpliciter & de plano. c. fin. de hæret. lib. 6. tradit Carrerius tract. de heret. §. versa autem vice, Simancas catho. instit. tit. 64. num. 23. Ioannes Rojas singu. 125. quoniam in delictis grauibus procedi potest & lite non contestata, & etiam parte non citata. Archidia. in c. 1. de homi. lib. 6. quem sequitur Marsilius in practica crimi. §. diligenter. nu. 158. quod qua ratione sit intelligendum, alibi explicui. potest etiam & aliis modis hoc rescriptum instituto auctoris aptari, sed hic videtur verior.

In causa hęresis etiam lite non contestata testes possunt recipi.

Quid operentur testes recepti lite nõ cõtestata.

Quòd siquis quærat, quid operentur testes ita recepti; respondebo multos effectus posse producere: primum enim ad inquirẽdum iuuabunt, deinde repetiti indicium facient, tandem si fuerint integri, hoc est, omni exceptione maiores, pro qualitate delicti, ad probandum & conuincendũ erunt idonei, dummodo cetera deinde iuxta ordinem iudiciarium obseruentur, idest, vt testes repetantur, & reis legitimę defensiones, & debitæ defensionum induciæ concedantur. Testes enim qui in alijs causis lite non contestata recepti, nihil facerent, fauore fidei in causis hæresis supradicta valide præstant, cum in hoc crimine de plano procedi possit.

SCHOL. XVII.

Pag. 77. col. 2.

In c. Nouimus. de verbo. signific.

Ouimus expedire, &c. Dictum erat ab Eymerico in præcedentibus, à quibus & quomodo celebranda esset degradatio ex c. 1. de heret. lib. 6. & ex c. degradatio. de pœnis. li. 6. Sed quoniã dubitari poterat qua ratione intelligeretur tradi quempiam curię seculari, id demonstratur hoc rescripto, & in summa hoc dicitur: Exuitur priuilegio clericali qui tradendus est potestati seculari, à foro Ecclesię proijcitur, & pręsenti iudici seculari dicitur ut eum hominem in suum forum recipiat. que qua ratione ad praxim reuocentur, docet Eymericus 3. par. in modo nono processum fidei terminandi.

Quid seruandũ circa tradendum curię seculari.

¶ *Pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, &c.* Et ita seruant inquisitores, quando reos iudicibus secularibus tradunt, aut relinquũt, ne sanguinis effusioni consentire videantur, & irregulares efficiantur: idem disponit lex septipartita par. 1. tit. 6. l. 60. ibi: *Pero su Perlado deue rogar por el, que le aya alguna merced si quisiere.* Quibus verbis alius ritus paulò differens ab eo qui prescribitur in hoc c. continetur, videlicet, quòd inquisitores rogent iudicem, ut cum sibi traditis misericordia, si velit, vtatur: quod est diligenter obseruandum: nam per dispositionem d. legis 60. hoc sufficit ad euitandam irregularitatem. Couarruuias tamen in relectio. clement. si furiosus. 2. par. §. 5. nu. 6. tutius esse putat, vt inquisitores non tradant sic damnatos curię seculari, sed consulit vt eos condemnent coram iudice laico, atque ita damnatos à propria iurisdictione dimittant, vt denique statim iudex secularis eos recipiat, & vltimo supplicio afficiat, vt notauit Henrricus Boich in c. ad abolendam. §. super eo. de hæret. nu. 7. quem sequitur Ioannes Igneus in l. 1. §. cum domus. ff. ad senatusc. Syllania. num. 37. sed in praxi id seruatur, quod traditur in d. c. nouimus. vt docet Ioannes Rojas in singu. 175. quod satis est ad liberandos inquisitores ab irregularitate.

Inquisitores ꝓ traditis curię seculari intercedũt ne fiant irregulares.

Sed nonne prohibitum est pro hereticis intercedere, nõ modo quando sunt heretici declarati, sed etiã quãdo pendet inquisitio cõtra eos, etiãsi de eorũ correctione spes habeatur, vt docet Mattheus de Afflictis super constitu. inconsutilem. notab. 25. Alfonsus Castrus lib. 2. cap. 17. de iusta heret. punitio. l. quisquis. §. denique, C. ad legem

Qualiter sit prohibitum pro hæreticis intercedere.

legem Iuliam maiestat. facit textus in c. si quis. 6. q. 1. & in c. miror. 50. distinct. cum similibus. id quod sanciuit nominatim Federicus Romanorum Imperator in d. l. inconsutilem. in fine his verbis: *Apud nos pro talibus nemo interuenire presumat; quod qui fecerit, in ipsum nostræ indignationis aculeos non immerito conuertemus.*

Et plane verum est, interdictum esse pro hereticis intercedere, sed cum hoc crimen sit grauissimum, pro quo imponitur pœna traditionis brachio seculari, & expulsionis ab Ecclesiæ foro, nec amplius pertineat ad Ecclesiam de tali delinquēte iudicare: ideo apud alienum forum pro eo intercedunt iudices ecclesiastici: ita Panormitanus in d. c. nouimus. nu. 8.

Sed melius forte dici posset, vetari quidem intercessionem, quę tendat ad fauorem hæretici, vel ad impedimentum iustitiæ, non autem eam quæ conducit ad vitandam irregularitatem, & ab ipso iure nominatim præscriptam: nemo enim dubitat multis modis intercedi posse. aliæ possunt solutiones afferri, quæ ad nostram breuitatem non pertinent.

SCHOL. XVIII.

Pag. 83. col. 1.

In Rescriptum Clementis IIII. Præ cunctis.

Ritus vetustus promulgandi leges contra hæreticos initio pontificatus.

PRæ cunctis, &c. Edidit Clemens IIII. anno Domini 1266. eisdem penitus verbis, quibus Vrbanus IIII. prædecessor paulo ante ediderat; erat enim mos vetustis temporibus, vt in principio Pontificatus quilibet Romanus Pontifex cōtra hereticos, & Ecclesię rebelles leges promulgaret, vt eos suppliciorum & pœnarum acerbitate à tanto crimine amoueret, & ad Ecclesię gremium reduceret. has autem leges interdum à prędecessoribus acceptas nullis mutatis verbis (nisi occasio suaderet) edebant, vt me etiā vere docuit Illustrissimus Iulius Antonius Sanctorius sanctę Seuerinę Cardinalis, generalis Inquisitor vir singulari pietate & eruditione: quę consuetudo, vt ex antiquis Pontificum rescriptis colligo, tunc maxime viguit, cum Albigenses, Pauperes de Lugduno & ceteri eius sectæ hæretici ab hinc fere trecentis annis pacem Ecclesię perturbabant.

Olim ter in anno hęretici anathematizabātur.

Illud etiam olim fuit in vsu, vt ter in anno solemni ritu heretici cuiuscunque sectæ anathematizarentur, videlicet in die cœnæ Domini, Ascensionis, & in festo Dedicationis basilicarum Petri & Pauli, vt scribit glossularius in Clement. dudū. verbo, solemnes. de iudicijs. & Ioan. And. in c. vt officium. in prin. de hæret. lib. 6. quibus tandem ritibus (vt arbitror) successit Bulla, quę dicitur in cœna Domini, quæ annis singulis in die Iouis sancti coram summo Romano Pontifice legitur, qua in primis hæretici vniuersi anathematizantur: nam vsus huius bullæ (vt breuiter id moneam) non videtur multum antiquus, cuius nec sanctus Thomas, nec Eymericus, nec alij vetustiores auctores meminerunt, sed à tempore Martini quinti, circa annum Domini 1420. quo tempore Bohemorum hæreses in concilio Constantiensi fuerunt damnatæ, cœpisse videtur. de ea tamen mentionem iam faciunt Paulus secundus, & Sixtus IIII. quibusdam rescriptis incipientibus, *Etsi dominici gregis.* Post Leo decimus aduersus Lutherum eam auxit, ac deinde Paulus tertius, & ceteri Pontifices donec ad Gregorium XIII. qui nunc feliciter regnat, continua serie peruenias, vt etiam animaduertit Dominicus Sotus lib. 4. sentent. distinct. 22. q. 2. art. 3. vers. hæc autem bulla. atque hinc desines mirari, si quandoque inuenias multa Pontificum rescripta de pœnis hæreticorum aduersus hęreticos confecta, eisdem sæpe uerbis concepta.

Origo bullę quæ dicitur in cœna Domini.

SCHOL. XIX.

Pag. 83. col. 2.

In Rescriptum Vrbani IIII. Consultus.

COnsultus, &c. Hoc rescripto declarantur multæ difficultates in materia hęresis frequenter contingentes, quæ etiam diluuntur in c. accusatus. de hęret. lib. 6. breuius tamen & concisius, hîc fusius & clarius: itaque hoc rescriptū loco interpretationis deseruire potest ad intelligendum d. c. accusatus.

¶ *Quæstioni vero qua quæritur.* In tribus codicibus Bononien. Barcinonen. & Sabellano, post illa uerba præcedentis articuli, *Post mortem nihilominus procedatur*, statim subiungitur: *Quæstioni vero qua quęritur, &c.* Atque ita etiam imprimi decreuimus: in codice tamen Cardinalis de Gambara, & in peruetusto quodam codice membraneo bibliothecæ Vaticanæ, quem indulgentia Illustrissimi Guilielmi Cardinalis Sirleti viri omni eruditionis genere referti, nobis uidere licuit, in quo integrum id etiam rescriptū inuenitur, sequentia interponuntur:

ADIICITIS præterea, negotium seu officium inquisitionis contra hæreticos dilecto filio Priori fratrum Prædicatorum Parien. à sede Apostolica fuisse sub ea forma commissum: vt idem super hoc posset inquirere; tam de per se, quàm per alios, quos ad hoc idoneos reputaret; in quo quæritur, vtrum tales delegati, vel subdelegati existant, & quid possint sic electi? Super quo taliter duximus ordinandum: quòd idem prior possit tres vel quatuor idoneos ad hoc opus assumere,

Substituti ab inquisitoribus quam habeant potestatem.

qui parem cum ipso habeant potestatem, & amouere illos, ac ipsorum loco alios substituere, quotiescunque viderit expedire. ipsi tamen priori & aliis sic assumptis, committendi dumtaxat citationes, & examinationes testium, cum de huiusmodi crimine, ac circunstantiis eius inquiritur, ac denuntiationes sententiarum, quas super his, contra quoslibet contigerit ferri, & his similia faciendi, conceditur ab eadem sede facultas. hæc ibi. & mox sequitur: *Quæstioni vero, &c.* His autem verbis declaratur textus in c. vt commissi. versi. committendi citationes. de heret. lib. 6.

SCHOL. XX.

Pag. 169 col. 1.

In Concilium Tarraconense.

TArraco ciuitas olim opulentissima, quæ potiori totius Hispaniæ parti nomen dedit; metropolis ipsa, Scipionum opus. de qua Ptolemæus lib. 2. c. 4. Plinius lib. 3. c. 1. & 3. & lib. 4. c. 20. & Strabo lib. 3. hodie nunc etiam metropolis in principatu Cataloniæ.

Fuit autem hoc concilium (nisi fallor) prouinciale, tametsi Eymericus generale vocet hac 2. parte. q. 56. in fine. & prouinciale re vera ipsum appellat Directorium Bononiense in indice huius partis.

Non est autem putandum integrum id concilium fuisse hoc loco relatum ab Eymerico, sed ea tantum desumpsit, quę magis ad institutum suum existimauit pertinere, quod indicant satis verba illa in titulo apposita: *Excerpta ex concilio Tarraconensi.* sed plenius id nouimus, postquam in vetustissimo illo Codice membranaceo bibliothecę Vaticanæ inuenimus paucis antea dieb⁹ quàm hęc scriberemus, idem ipsum concilium absque vllo tamen præfixo titulo: ceterum ex serie apertissime nouimus Tarraconense esse. fuit autem Barcinone cœptum, at Tarracone perfectum, quoniam Episcopus Barcinonensis, qui illud incœperat, morte præuentus perficere non potuit, quod satis aperte colligitur ex præfatione quam nunc habet præfixam.

Cõcilium Tarraconẽse quo tẽpore fuerit conditum.

Quo autem tempore fuerit conditum, non est mihi omnino exploratum: certum est tamen vetustissimum esse, tùm quia in prouincia Tarraconensi nondum erant inquisitores delegati, quando celebratum est; tum quia frequentissima est in eo mentio Inzabbatatorum hæreticorum, qui circa annos Domini 1195. maxime partes eas infestabant; tum quia huic cõcilio interfuisse memoratur frater Raymundus de Pennaforti: hunc autem Raymundum fuisse existimo eum qui iussu Gregorij noni decretales Pontificum epistolas in vnum collegit, atq; in certa capita, titulosque distinxit: quod accidit circa annos Domini 1220. iuuat autem hanc meam coniecturam vetustus codex Directorij Bononiensis, qui in indice partis secundę Directorij, de hoc concilio ita habet, *Cui concilio inter alios interfuit frater Raymundus de Pennaforti in iure multum peritus, de ordine fratrum Prædicatorum, qui decretales compilauerat paulo ante.* hæc ibi. Hic Raymundus (vt obiter id in gratiam lectoris adiungam) vir fuit & iuris peritia, & in primis sanctitate insignis, cuius hodie corpus apud Barcinonenses velut beati colitur in Ecclesia sanctæ Catharinę, quam in ea ciuitate incolunt fratres ordinis Prędicatorum. Denique alia etiam coniectura suffragatur, vt credam circa memorata tẽpora fuisse hoc concilium celebratum: quoniam in forma iuramenti, quod pręstant compurgatores, fit mentio concilij Lateranensis, quod omnino fuisse existimarem Lateranense sub Innocentio iij. Romę celebratum anno Domini 1215. in quo plenissime cautum est de pęnis hęreticorum. c. 3. quod nunc refertur in c. excommunicamus. de hęret. huic autem concilio Lateranensi, quod fuit longe celeberrimum, interfuit beatus Dominicus, vnà cum domino Didaco Episcopo Oxomensi. atque his quidem coniecturis ductus existimo circa hæc tempora celebratum fuisse hoc concilium. nam quo tempore celebratum est aliud concilium Lateranense sub Alexãdro iij. anno Domini 1180. tametsi Inzabbatati, seu Valdenses iam essent exorti: at nondum videbantur descendisse in prouinciam Tarraconensem.

Quis Raymundus de Pennaforti.

B. Dominicus concilio Lateranensi sub Innocentio iij. interfuit.

Est autem concilij huius Tarraconensis nobile decretum, quo primum species hæreticorum & complicum declarantur, inde nonnullæ dubitationes diluuntur, præterea pęnitentię singulis imponendę traduntur, tandem formulę sententiarum in singulos pronuntiandarum proponuntur.

Multa sunt in cõcilio Tarracon. antiquata.

Ceterum multa in eo continentur antiquata iam & abolita, multa penitus extincta, tum propter iura noua quę deinde sunt condita, tum propter extinctam iam & penitus abolitam sectam Inzabbatatorum, quam in primis dãnat; tametsi multa inde prudenter colligi posint, quę etiam nostris temporibus multum nobis deseruiant; & propterea in singulis fere sancitis ab hoc concilio, recurrendum est ad Eymericum, qui suis locis cuncta tractat abunde; & ideo in margine curauimus singula loca apertioris doctrinę gratia indicare, vt plenius lectoribus satisfaceremus, eosque molestia quærendi singula liberaremus.

Nos etiam, paucis quibusdam exceptis, ideo singula hîc declarare omisimus, quoniam apud Eymericum hęc sumus debitis locis effecturi.

Erant autem hæc concilij huius fragmenta in omnibus exemplaribus valde deprauata, atque corrupta: ea tamen partim coniectura, partim ab exemplari illo Vaticano, cuius sępe mentionem facio, suę sunt integritati restituta. Sed iam ad obscuriora quędam illustranda accedamus.

¶ *Quod arbitrio discreti iudicis duximus relinquendum.* Subsequũtur in codice Sabellano hęc verba: *Pag. 170 col. 1. D. in fine.*

num

num sit simplex vel ignorans. sed re vera ea nusquam reperiuntur in hoc concilio, & addita sunt proculdubio ab aliquo paraphraste explicationis gratia: in omnibus autem codicibus manuscriptis, videlicet Sabellano, Bononiensi, & Cardinalis de Gambara, finita illa periodo, *duximus relinquendum*, subsequuntur hæc, *Aduertendum tamen est, quòd Inzabbatati heretici hic dicuntur, qui in sotulari quod zabbati vulgo dicitur, signum singulare quoddam, vt cognoscerentur ab eorum complicibus, deferebant.* hæc ibi. mox sequuntur cetera vt sunt impressa. quæ verba non sunt concilij Tarraconensis, vt constat ex codice Vaticano, sed Eymerici, qui ea prudenter inseruit, vt declararet nomen Inzabbatatorum. ceterum ne falleretur lector putans concilij esse, secuti codicem Barcinone impressum, ea consulto omisimus. idem penitus tradit iterum Eymericus 3. par. cap. de signis per quæ Valdenses hæretici cognoscuntur. pag. 294. col. 1. nu. 112. id quod verum esse constat ex vetustis scriptoribus. Iidem dicuntur hæretici perfecti, vt dicam paulo post versi. perfecti vero hæretici.

Qui dicantur Inzabbatati.

In omnibus autem codicibus hoc nomen, Inzabbatatorum, scriptum erat per, s, ita, Insabbatati, vnde multi putabant, à sabbato, quia more Iudæorum sabbatum colerent, Insabbatatos fuisse appellatos, quod vt euitaretur per, z, duximus imprimendum. sed de his fusius Eymericus paulo post par. 2. q. 14. vbi & nos schol. 30. eiusdem partis.

Pag. 170 col. 1. E

An qui côfitetur hæresim sacerdoti suo effugiat pœnas temporales.

¶ *Item quæritur: quis ante inquisitionem inceptam fuit confessus sacerdoti suo, &c.* Hic locus valde me torsit, quia in omnibus codicibus erat deprauatus, nec vlla omnino poterat colligi sententia. in Barcinonensi enim impresso, qui ceteris in hoc loco erat emendatior, ita legebatur: *Item quæritur, quis ante inquisitionē inceptam fuit confessus sacerdoti suo de hæresi, vel fautoria, & vocatur modo ab inquisitoribus? in casu isto credatur confessori suo: & si inuentus fuerit bene confessus per confessionē sacerdotis, licet sacerdos male fecerit, quia ipsum non remisit ad Episcopum, ille talis confitens per talem confessionem euitet pœnam temporalem: vel inueniatur in falsa pœnitentia, vel relapsus post pœnitentiam, vel publice diffamatus, &c.* Itaque cum non possem difficultatem superare, locum deprauatum relinquere decreueram. Verum frater Paulus Constabilis Ferrariensis ord. Prædic. sacri Palatij Magister, cui hæc omnia merito fuerunt communicanda, paululum moratus, coniectura assecutus est veram & germanam lectionē: nam primam illam coniunctionem, *vel*, commutauit, in dictionem, *nisi*, vnde locus effectus est planus, & sententia clara, quę huiusmodi est: Qui coram inquisitore dicit se confessum hæresim sacerdoti, à quo est absolutus, antequam inquisitores cœpissent inquirere contra ipsum, de hoc sacerdoti fides habenda est, & ille talis reus per talem confessionem pœnam temporalem euitabit, id est, non punietur amplius in foro iudiciali exteriori per inquisitorem: tres tamen casus ab hac regula excipiuntur, qui numerantur ibi: nisi inueniatur in falsa pœnitentia: vel relapsus post pœnitentiã: vel publice diffamatus. Et cum paucis post diebus in bibliotheca Vaticana reperissem (nisi fallor) integrum hoc concilium Tarraconense, protinusque consuluissem hunc locum, eum prorsus inueni ita perfectum & integrum, quemadmodum per coniecturam solam Magister sacri palatij paulo antea emendauerat.

Vnde ortum mendũ in concilio Tarraconẽsi.

Et sane facillimum fuit hoc mendum inducere: nam veteres scriptores librorum, dum compendiis literarum integras dictiones vellent significare, illam dictionem, *nisi*, ita scribebant, n̄. quæ à quibusdam lecta est, *vel*, putantibus illud iota suprapositum, l, esse; quoniam & dictionem, vel, ita in vetustis libris scriptũ inuenimus, ū. iam codex Cardinalis de Gambara dictioné, vbi, habet; quia veteres etiam eam dictionem per compendium ita solebant scribere, ū. hinc vides quàm facilis fuit lapsus, & quàm merito cauerit olim Iustinianus, ne quis leges suas per sigla, hoc est p cõpendia literarum scribere auderet, sed per consequentiam, hoc est, omnibus literis appositis: ex hac enim causa ingentes difficultates & obscuritates superioribus seculis ortas fuisse in legibus copiose ostendimus in libris de causis & remediis difficultatis iurisprudentiæ. sed iam ad rem reuertor.

§ illud autem. in proœmio Digestorum.

An sit credendũ sacerdoti asserẽti se absoluisse aliquẽ hæreticum.

Quæstio proposita in hoc concilio, An videlicet credi debeat sacerdoti asserenti se absoluisse aliquem hæreticum, olim valde dubia fuit & cõtrouersa in partibus Tolosanis & Narbonẽsibus. Valdenses enim hæretici, & alij eiusdem furfuris, quorum insignes erant fraudes in deludendis iudicibus, & fugiendis interrogationibus, ac iustis iudiciis, vbi videbant se ab inquisitoribus nimis vrgeri, & legitime conuinci, hac exceptione tandem vtebantur, se videlicet in foro conscientiæ iam confessos esse crimen, & ab suis confessoribus absolutos. quæ dubitatio varie fuit definita. nam concilium Tarraconense hîc aperte voluit & talem confessionem valere, & sacerdoti credendum, & exceptis tribus illis casibus iam relatis, tales ita absolutos, pœnas effugere temporales: Concilium autem Narbonense circa annos Domini 1280. celebratum contra hereticam prauitatem, an confessori credi debeat in hoc casu non definiuit, sed à summo Pontifice id monuit declarandum. nam c. 28. ita scriptum est: *Vtrum autem soli confessori credi debeat de absolutione, seu pænitentia defuncti, seu viui, licet satis videatur quòd non, ne quid tamen Ecclesia possit impingi, domini Papæ responsio expectetur.* hec ibi.

Hec questio, an in hoc casu cõfessori credi debeat, valde est vtilis & cognitu necessaria, cũ inde non modici effectus, seu vtilitates enascantur, inter quas illa precipua erit; quòd si aliquis dicatur impenitens decessisse, si confessori sit credẽdum, non poterunt inquisitores post mortem contra eum procedere, si asserat eum egisse penitentiam. ergo vt, quod à concilio Narbonensi indecisum relictum est, lumen declarationis accipiat, donec aliud per sedem Apostolicam fuerit definitum,

videtur

An credēdū sit sacerdoti asserenti de functum, aut viuū pœnitētiā egisse.

videtur prima fronte dicendū, sacerdoti attestāti de innocentia vel pænitētia defuncti, seu viui credendū esse. Primū, quia sicut ratione officij creditur notario, in his, quę ad suū munus spectant. c. ad audientiā. de pręscrip. vbi Abb. nu. 5. & alij cō muniter, & late Grammaticus decis. 60. nu. 10. & seq. & decis. 73. nu. 33. ita videtur sacerdoti credēdum. Rursus, nō refert sacerdotē unum esse testē hoc casu: qm̄ vni soli testi spectatæ fidei & probitatis credendū tradit Thomas Grāmaticus cons. 13. Præterea clementię prerogatiua, & innocētię fauor hoc videtur postulare, præsertim cū in hoc crimine proniores esse debeamus ad absoluēdū, quàm ad condemnandū. Postremo, quia non est verisimile in sacramēto confessionis, vbi omnia postulantur integra, iusta, & cū lege Dei coniuncta, aut cōfitentē, aut confessorē usqueadeo futuros suę salutis immemores, vt mendacium dicere audeant. in eandem sententiam accumulari possent plurima fortassis vrgentiora.

Sacerdoti testificāti de innocētia aut pœnitētia viui vel defuncti non creditur necessario

Verūtamen securius est dicere cū cōcilio Narbonensi precitato, satis videri, q̄ credi nō debeat confessori. Atq; in hoc articulo hoc primū nobis exploratū esse debet, inquisitores propter dictū cōfessoris excusantis aut viuentē aut defunctum nō arctari ad recedendū ab his, quę ordine iudiciario inuenta & probata sunt in cōtrariū: præsertim cū cōmunis sit & recepta tā Theologorū, q̄ Iurisperitorū sentētia, secūdū allegata & probata iudicandū esse: nō aūt iuxta priuata & illegitima iudicia, vt pre ceteris testatur B. Th. 2. 2. q. 67. ar. 2.

Ad hęc, neminē puto fore, qui facile admittat in tā graui causa dicto vnius solius standū potius esse, q̄ testibus alijs, & indicijs legitime probatis. deinde nulla lege canonica vel ciuili id cautū inuenitur, immo pręcitatū conciliū non obscure vr̄ sentire contrariū. Postremo si delinquentes intelligerent generaliter fidē habendā esse sacerdoti testificanti de pęnitentia uel innocentia viui, vel defuncti, facile vt pęnas huius criminis effugerēt, attentarēt mēdaciū in confessione dicere, ac mittere confessariū ad iudices, q̄ eos excusaret. quā ob rē tutius est, vt nō credatur, sed vt ordine iudiciario iuxta allegata & ꝓbata legitime procedat.

Hoc tn̄ minime omittendū putarē, posse qn̄q; confessorē vsqueadeo esse spectatę virtutis & probitatis, ut dictū eius multū prosit ad pęnitentiam seu pœnā minuendā. nam si, uerbi gratia, delatus & cōuictus de heresi dicat se dudū errorē suum agnouisse, confessū fuisse, & deseruisse: tūc benignius tractari poterit, si hoc ipsū confessor approbatus testificetur. quod tunc magis iuuabit, cum reus alias nō est habitus suspectus, aut malis moribus preditus. ceterū nō propterea omnino liberabitur. neq; ab hac sentētia recedendū putarē.

An absolutus in foro pœnitē tiæ effugiat pœnas temporales.

Rursus, altera quęst. & pcipua in hoc Cōc. Tarracon. posita est, An postquā aliqs est in foro pęnitētiali à crimine heresis absolutus, effugiat ēt pęnas tpales, ita ut postea ī eū inquiri nō possit, ipseq; reus possit se hac exceptione tueri, dicens iā esse absolutū in foro pęnitētiæ: & q̄uis Conc. hoc Tarracon. senserit tribus illis cōcurrētib', de qbus paulo antea dicebamus, immunē esse à pœna tpali; nunc tn̄ aliud est penitus obseruandū, videlicet, reū quēlibet siue ab epo siue ab inquisitoribus, aut ab alijs habētibus absoluēdi ptātem, absolutū in foro pęnitētię, & accusari posse in foro exteriori, & in eū inquiri, nec eū iuuari exceptione receptę pęnitētię ī foro interiori. ita Zach. vbi copiose disputat hāc quęst. tract. de here. c. 34 & ibid. Cāp. Repert. inquis. verb. absolutio. §. sed an absolutio. & uerb. cōfessio. §. vtrū si in foro. f. 163. ex impres. Ven. Locatus in ope iudic. uerbo, absoluere. n. 1. & uerbo, hereticus. n. 24. uers. secreti vero heretici. & alij alijs locis. Breui ergo agēdo sit hęc apud nos certissima cōclusio, Pęna im posita p confessorē in foro pænitētiali quantūcūq; sit magna, nō tollit aliquo mō pœnā imponendā in foro iudiciali canonico, vel ciuili. glos. singu. in c. gaudemus. de diuort. verb. poterit. vbi cōiter hoc notant & tenēt Doct. Pau. Castr. in l. cūctos populos. C. de sum. tri. & fide cath. nu. 7. glo. 1. in fi. in c. 2. de schismaticis. & ibi Pan. Card. & Doct. glo. in c. de his. in fine, de accus. vbi Abb. glo. in c. fi. 25. dist. arg. tex. in c. admonere. 33. q. 2. vbi glo. verb. pęnitētia. glo. fi. in c. 2. de empt. & vendit. & ibid. Abb. Imo. & cōiter Doct. & potissima ratio est, qm̄ pœna penitētialis in foro interiori imposita tēdit ad aliū finē, videlicet, vt p eā pęnitēs satisfaciat Deo, & aīæ suæ. Alia vero pœna, scilicet tpalis, spectat ad punitionē corporis, & ꝓ vindicta publica, vt ita ēt reip. satisfaciat, q̄ malo exēplo delinquendo eā offendit. hæc autē conclusio vsq; adeo vera est, vt contrariā putarē erroneā, ꝓceditq; etiāsi pęnitētia illa in foro interiori imposita, fuisset publica. ita Abb. in d. c. de his. de accusat. pro qua snia facit optime textus in c. 2. de maledicis. & notant ibid. Abb. & Doct.

Pœna imposita in foro pœnitētiali, nō ipedit pœnam impo nēdam in foro iudiciali.

Mitius puniēdus in foro exteriori, qui confessus est delictum in foro interiori.

Illud hic monebo, multū esse minuendā pęnā in foro exteriori, quotiēs is q̄ punitur in foro interiori, sine dolo fuit cōfessus delictū suū, & obtinuit absolutionē, maxime si iniunctā sibi pænitētiā humiliter adimpleuit, cū satis appareat, huic culpā suā displicuisse. miti'. n. agi debet & leuius cū eo q̄ spōte cōfitetur peccatū suū, q̄ cū eo q̄ cōuincitur, iuxta doctr. Abb. & ceterorum in c. at si clerici. de iudicijs. Ille aūt qui post ceptā inquisitionē cōtra eū, quasi dissimulās & gemebūdus accedit ad Inquisitores, vel Epum petens in foro interiori absolui, audiendus nō est, qa peccatum eius iam nō est occultū, ideoq; nō est adhibendū occultū remediū; nec talis dr̄ spōte venire, cū illi dicatur vere & ꝓprie spōte venire, q̄ ante incœptā inqsitionē contra eos, receptasq; ꝓbationes humiliter accedūt, vt pulchre docet Gui. Fulc. in consultationibus ad inqsitores q. 2. His ita positis q̄ occasione Conc. Tarracon. dicēda fuerūt, superest, vt pauca qdā huc ēt spectātia breuiter ꝑstringamus. Ac primū hic qrıtur, An vinctis & ī carcere reclusis ꝓ causa fidei cōfessarij cōcedi debeāt: & tametsi quibusdā videatur nō aliter cōfessariorū copiā reis esse faciendā, q̄ si plene inquisitoribus suas hereses fuerint cōfessi, aut ī extremū venerint vitę periculū, vt tradit Siman. cath. inst. tit. 16. n. 30. qm̄ hmōi homines cū pendente inquisitione reputētur heretici, indignū videtur tāta benignitate & cōsolatione: benignius tn̄ vr̄ toties eis cōfessarios cōcedere, quotiens illi petierint: nam

An carceratis pro heresi sint cōcedēdi cōfessarij.

nam vt ualde prudenter & pie referebat mihi superioribus diebus F. Tho. Zobbius sanctæ Inquisitionis Romanę gñalis cõmissarius, vir & Theologiæ peritia, & pietate clarus, nunq̃ hoc obesse põt, immo interdũ valde prodest, cũ à cõfessarijs moneantur & excitẽtur ad libere confitendũ iudicibus fidei delicta sua, vt paulo post dicemus. Cũ ergo conceduntur, plurima obseruare cõuenit, & diligenter animaduertere, ne quid cõmittatur incautũ. Totũ uero hunc locũ de cautelis, pie & prudenter obseruãdis in hoc delicto cum reis cõceditur cõfessarius, luculenter præscripsit Madriliana instructio an. Dñi 1561. c. 71. in hæc verba à nobis vtcũq; latine reddita: *Si reus aliquis ægrotauerit in carceribus, præterquã q̃ inquisitores debet diligenter curare vt ei fiat medicina, exhibeanturq; cuncta ad salutẽ eius necessaria, consilio medici seu medicorũ qui ei medentur: si petierit confessariũ, debet ei concedi, qui sit spectatæ probitatis, & de quo plurimũ cõfidatur, à quo iuramentũ exigatur de custodiendo secreto; & q̃ si pænitens ei dixerit aliquid in cõfessione, qđ uelit reuelari extra carceres, ne in hoc vllo modo ei obtẽperet, nec similia mãdata reuelet: q̃ si extra confessionẽ ei fuerit aliquid iniunctũ, id inquisitoribus manifestabit. Ad hæc, inquisitores cõfessariũ admonebunt ac instruent, qualiter se gerere debeat cũ pænitente, vt videlicet dicat ei, quòd cũ sit pro hæresi incarceratus, ac de ea reus accusatus, nõ põt absolui, nisi iudicialiter hæresim suã manifestet. Et cetera relinquentur cõfessoris iudicio & cõscientiæ: qui debet esse doctus, vt intelligat id quod in causa tali fieri cõueniat.* hæc ibi. Atque hæc obseruari oportet cũ reij nondũ venerunt in vltimũ vitę discrimẽ: nã si in vltimo mortis articulo fuerint constituti, cum eis illud est obseruandũ quod iura iubẽt: nam cũ per tẽpus non liceat eos iudicialiter examinare & reconciliare, siquidẽ vere cõtriti sint, & parati obedire Ecclesię mandatis, absoluendi erũt sacramentaliter. Conc. Arausicanũ primũ c. 2. In tali enim casu nulla est reseruatio, & oẽs sacerdotes possunt quoscunq; pęnitẽtes absoluere à quibuscunq; peccatis & cẽsuris Conc. Trident. sess. 14. c. 7.

Cum carceratis p̃ hęresi cõceduntur cõfessarij qđ obseruandum.

Cõfessarius qualiter se geret cum pænitente.

Reus morti propinquus si cõfiteatur, absoluendus.

Quòd si reus non peteret confessariũ, & medicus crederet morbũ esse periculosum: tũc reus persuadendus est omnino vt confiteatur; & vbi iudicialiter satisfecerit inquisitoribus, priusquam moriatur, recõciliabitur Ecclesię: cũq; fuerit in iudicio absolutus, inde confessarius absoluet cum sacramẽtaliter: atq; hoc etiã pręscribit præcitata instructio. Diximus hucusq; de ægrotantibus: nam cũ sanis paulo aliter agendũ uidetur: sunt.n. qui existiment sanis etiã petentibus, nisi confessi fuerint iudicialiter, non esse confessariũ concedẽdum: frustra.n. videtur tunc cõcedi, si stet in negatiua. verũtamẽ, vt paulo antea dicebã, benignius vr̃, vt eis cõcedatur, etiãsi confessi non fuerint in iudicio: nã hinc multa commoda oriri possunt.

Reus persuadẽdus ut confiteatur.

Sanis pẽtẽtib⁹, cõfessarij cõcedendi, & quales cõfessoris partes circa eos.

Et confessoris partes erunt hoc casu, reũ cohortari ad deferendos errores suos, & dicendã integre veritatẽ tam de se, q̃ de alijs, sicut de iure tenetur: addat tñ ne tædio carceris, uel spe celerioris liberationis, aut metu tormẽtorũ, sibi aut alijs falsum crimen imponat. Hunc tñ reũ cõfessarius absoluere non põt priusq̃ ab excõmunicatione fuerit absolutus, & Ecclesiæ recõciliatus. atq; hęc oĩa mihi uidentur cõmodissime posse obseruari in hac causa. nunc cetera prosequamur.

Obseruandum diligenter.

Illud in primis debẽt inquisitores p̃cauere, ne qđ à cõfessario scire velint de gestis ĩ cõfessione, neve de his nimis solicite quicquã ab eo p̃contẽtur: hęc .n. longe abesse debent à tanti sacramẽti secreto inuiolabili: iã in hac re præter ea q̃ paulo antea diximus, cetera oĩa sunt prudentiæ confessarij cõmittenda: is nãq; videbit ne quid in fidei detrimentũ fiat. Cõpellere aũt confessariũ, aut eũ adducere in testẽ, vt proferat ea q̃ in cõfessione audiuit, longe abest à synceritate, & pietate, & huius sacri tribunalis & nostrorũ temporũ. id tyrannorũ est, & iudicũ imperitorũ tentare: qđ si revera ab aliquo superbe imperãte talia manifestare cogeret, nullo modo debet obtẽperare, etiãsi iuramẽto prius constringeretur: immo licite põt asserere se nihil eorũ scire, q̃a non dr̃ scire ut homo & priuata persona, sed vt Deus. c. dilectus. de excessibus prelat. ubi glo. & cõiter Docto. c. oĩs utriusq; sexus. de pęnit. & remissio. B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. arg. & tradunt cõiter ẽt Theologi lib. 4. sent. dist. 21. & Sotus lib. 4. sent. dist. 18. ar. 5. quibus locis & alias rationes adducũt ad probãdũ sacerdotẽ ita coactũ posse licite rñdere, se nescire: quas libenter omitto, q̃a hęc uulgaris est & facilis quęstio. Quòd si reus crimen suũ sacerdoti dixerit, nõ in vim cõfessionis & pęnitẽtię, quãtumuis sub secreto id sit dictũ, & p̃testatione p̃missa ne reuelet, si producatur in testẽ, põt & debet deponere, & veritatẽ reuelare. ita Innoc. in c. qualiter & q̃n. el 1. de accusa. & ibi cõiter Docto. Panor. in c. si sacerdos. de off. ord. vbi Doct. Fely. in c. intimauit. de testibus. S. Tho. 4. sent. dist. 21. q. 3. ar. 1. quę maxime obtinẽt in hoc crimine qđ vergit in magnũ reip. detrimentũ, ad quod reuelandũ oẽs sub pœna peccati mortalis obligãtur, nullo obstante voto, pacto, aut promissione, vt dixi sup. hac 2. par. sch. 15. vers. itẽ locũ habet. traditq; eleganter Gui. Fulc. in consultatio. ad inquisitores. q. 8. S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. Sotus lib. 5. de iust. & iure q. 5. art. 2. & copiose Ioa. Rojas in singularibus fidei, sing. 5. n. 14. Sed hic est pulchra difficultas obiter diluẽda, An si sacerdos, aut per imprudẽtiã, aut p̃ malitiã, aut alia quauis de causa cõfessionẽ reuelauerit, ea faciat indiciũ, aut p̃babilitatẽ aliquã, ita vt iudices virtute talis reuelationis, seu cõfessionis possint p̃cedere ad torturã, aut alios act⁹ iudiciales cõtra reũ. Omissis multis breuiter rñdeo, hãc confessionẽ factã de delicto manifestato in cõfessione sacramẽtali, nullũ penitus effectũ operari, nec facere aliqđ indiciũ ad torturã: q̃a talis cõfessio fuit facta tanquam soli Deo, & non tanquã homini. argu. tex. in c. si sacerdos. de off. ord. tradit Bal. ĩ l. Archygerõtes. C. de epis. audient. quẽ refert & sequ. Ant. Gomez. to. 3. uaria. resol. c. 13. nu. 9. asserẽs dictũ huius sacerdotis nullã penitus fidẽ facere. & hęc opinio est valde ęqua & iusta: nã si tales reuelationes aliqđ probarent, plane in manifestum sacramenti confessionis & sigilli secreti detrimentũ verterẽtur.

Nihil à cõfessore inquirẽdũ de auditis in confessione.

Nec compellendus vt ea proferat quę ibi nouit.

Crimẽ sacerdoti reuelatũ nõ in vim cõfessionis propalari potest.

An dictũ sacerdotis reuelãtis confessionem faciat indicium, aut aliquã p̃bationẽ.

¶ *Heretici perseuerantes in errore relinquantur curiæ secularis iudicio.* Perseuerantes appellat hic

c oncilium

concilium pertinaces, qui post multas & legitimas monitiones nolunt veritati catholicæ fidei obtemperare. ceterum isti non sunt statim curiæ seculari tradendi, sed diu asseruādi, sępiusque monendi vt resipiscāt; qualis vero praxis sit circa hos seruanda, docet pulchre Eymericus 3. par. in 10. modo terminādi processum fidei. extat etiam insignis doctrina concilij Biterrensis c. 17. in hæc verba: *Conuerti nolentes vbi cōmode poteritis damnare tardetis: ipsos frequenter tam per vos quàm per alios ad conuersionem monentes, ac tandem in sua malitia pertinaces faciatis errores suos ad eorum detestationem publice confiteri, & sic eos damnatos, præsentibus secularibus potestatibus, eorumve Baliuis secundum mandatum apostolicum relinquentes*. hęc ibi.

Quid obseruandū circa hæreticos pertinaces priusquā tradantur curiæ seculari.

Pag. 170 col. 2. C Perfecti hæretici qui dicantur, res scitu digna.

¶ *Perfecti vero hęretici si cōuerti voluerint, & dogmatizantes, &c. perpetuo carceri intruduntur.* Ita in Bononien. & etiam in Directorio Cardinalis de Gambara, sed Sabellanus, *Perfidi* habet, & male: nam inter hæreticos Valdenses, seu Inzabbatatos de quibus hic locus est accipiendus, quidā erant, qui dicebantur Perfecti, quod nusquam declaratur luculentius, quàm in summa fratris Iuoneti 5. par. c. 2. cuius extat fragmentum quoddam in vetusto codice membranaceo bibliothecæ Vaticanæ: in quo plene differitur de initiis, incrementis, & moribus, ac erroribus Valdensium. agens vero de sectis ipsorum ita habet: *Duo sunt genera sectæ ipsorum. Quidam dicuntur Perfecti eorum, & hi proprie vocātur Poure Valdenses de Lion: nec oēs ad hanc formā assumunt, sed prius diu informantur, vt & alios sciant docere. Hi nihil proprium dicūt se habere, nec domos, nec possessiones, nec certas mansiones; coniuges, siquas ante habuerunt, relinquunt. Hi dicunt se Apostolorum successores, & sunt magistri aliorum & confessores: & circuunt per terras visitando, & confirmando discipulos in errore. His ministrant discipuli necessaria. In quocunque loco veniunt, insinuant sibi mutuo aduentum illorum: conueniunt ad eos plures in tuto loco in latibulis audire eos, & videre: & mittunt eis illuc optima quęque cibi & potus: & indicunt collectas nummorum discipulis pro sustentatione eorundem Pauperum & magistrorum suorum, & studentiū qui per se sumptus non habent: vel etiam ad alliciendum aliquos, quos cupiditas nummi trahit ad sectam eorum.* hactenus ibi. quæ sunt plane scitu dignissima, ex quibus intelligentur multa huius Directorij loca de his loquentia. Addit Eymericus 3. par. tit. de signis quibus Valdenses cognoscuntur, num. 112. hos Perfectos hæreticos consueuisse deferre in superiori parte sotularis signum quoddam circulare, vt à ceteris & distinguerentur & cognoscerentur. De his Perfectis hęreticis insignis extat locus in concilio Biterrensi c. 16. quem breuitatis gratia omitto.

Hæresiarchę an tradi debeāt curiæ seculari.

Rursus illud hic est diligenter obseruandum, concilium Tarraconense hîc sentire magistros errorum & dogmatistas tunc demum tradendos curię seculari, cum noluerint conuerti; idem prorsus statuit concilium Biterrense c. 16. hinc colliges non esse facile recipiendam eorum sententiam, qui dicunt dogmatistas indistincte curię seculari esse tradendos; de quo videto quę scripsi schol. 5. partis 1. & schol. 46. par. 2. super. q. 39. vbi dixi plenissime.

¶ *Credentes autem hęreticorum erroribus solemnem faciant pęnitentiam, &c.* Hîc incipit assignare pœnas penitentiales imponendas singulis qui ad Ecclesię gremium reuertuntur, quarum hodie maior pars abiit in desuetudinem. in eis vetustam in coercendo hoc crimine seueritatem mirari licet, quę valde distat ab hodierna huius tribunalis misericordia & benignitate; & plane quanta fuerit antiqua seueritas, docent plene decreta concilij Biterrensis, & Narbonensis: item literę quędam beati Dominici, quas affert Campegius apud Zanchinum c. 20. adde Reperto. inquisit. verbo, publice.

¶ *Sint in processionibus ad sedem.* Vox, *Sedem*, in Sabellano est omissa, & male. est autē vox vulgaris apud Hispanos: nos enim Ecclesiam cathedralem, *Seo*, vocamus, concilium vocem vulgarem latinam fecit, sed ignorantibus nostram linguam peperit difficultatem. sunt autem in toto hoc opere voces huiusmodi multę, quę suis locis à nobis declarabuntur. iubebat hîc concilium, vt publice penitentes diebus hîc prefixis proficiscerentur ad Ecclesiam cathedralē, ibique & processionibus, & diuinis officiis interessent.

¶ *Ne sic Lateranense concilium illudatur.* Bononien, *Ne sic latinum cōsilium illudatur.* Sabellanus, *Ne sic Ecclesiasticum iudicium illudatur.* in codice Cardinalis de Gambara, *Ne sic datum consilium illudatur.* sed non est visum recedere à Barcinonensi impresso: quamquam non video quomodo hęc Lateranensi concilio accommodentur, cum nusquam ibi reperiatur cautum quod hic commemoratur de numero cōpurgatorum: in codice autem illo vetusto Vaticanę Bibliothecę vbi reperitur (nisi fallor) integrum hoc concilium Tarraconense, hic locus ita legitur: *Vt sic Lateranen. concilio non illudatur.* *Pag. 172 col. 2. B*

SCHOL. XXI.

In quæstionem ij. De propositione, seu articulo hæretico. *Pag. 173 col. 1.*

HÆresis quid est; siue propositio, vel articulus quando hæreticalis dicendus & habendus est. Tametsi ex traditis in superiori quæstione colligi possit non obscure heresis definitio, quam propterea crederem consulto omisisse auctorem: nihilominus apertioris doctrinę gratia tradenda est hîc breuiter à nobis. Est ergo hęresis dogma falsum contra fidē orthodoxam, ab eo q. fidē est professus, pertinaciter assertū. Conradus Brunus lib. 1. de hęr. c. 1. vbi copiose id explicat. Alfonsus Castrus lib. 1. aduersus hęreses c. 1. idē lib. 1. c. 1. de iusta hęr. punit. Melchior Canus lib. 12. cap. 8. de locis theologicis. Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 2. c. 1. Vmbertus Locatus in opere iudiciali inquisit. verbo, hęresis. nu. 1. Simancas catho. instit. tit. 30. num. 2. vbi refert

Hæresis definitio.

multorum definitiones, quę licet verbis dissentire videantur, re tamen cōueniunt. quæ vero ad hūc locum de hæresis definitione spectant, ideo hic omittemus, qm̃ extra Eymerici institutum videntur; decreuimus enim in nostris hisce scholiis ea solum docere, quæ ad propositum auctoris accommodantur; alia enim expendere non est huius operis.

Pag. 173 col. 1. C ¶ *Quòd propositio aliqua, seu articulus hæresis est, et hæreticalis habendus est, ex vna trium causarū & rationum.* Idem repetit Eymericus eadem p. 2. q. 35. non tñ præter rationem & causam. Est aūt auctoris institutum hoc loco docere, quot modis contingat, siue ex quibus capitibus cognoscat aliquā propositionē esse hæreticā: nulla vero est disputatio magis difficilis in causis fidei pertractandis, nulla magis fidei iudicibus vtilis & necessaria, cū sanctę inquisitionis negotium magna ex parte in cognoscendis hæreticis propositionibus, diuidendisq;, seu separandis à catholicis consistat; & quāuis breuitati studeam, ne muneri meo & publicæ vtilitati defecisse videar rē hāc, quāta fieri poterit tum breuitate tū perspicuitate disputabo. Eymericus hoc sentit, Propositio hęretica est, qm̃ repugnat articulis fidei, aut Ecclesiæ definitionibus, aut literis sacris. non tñ negat quin & aliis quibusdam modis propositiones hæreticæ esse possint; qui nominatim à nobis sunt hīc adiungendi, nequid imperfectum in opere tam illustri relictum esse videatur. *Quot modis propositio dicatur hæretica, vtilis disputatio*

Ioannes Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 2. c. 10. septem in primis modos numerat, quibus propositio dicatur, aut fiat hæretica, quos colligit ex septem modis catholicarum veritatum eodem loco. c. 9. à se prius positarum. eosdē retulit, nec verbis quidē mutatis, Vmbertus Locatus in opere iudiciali inquisi. verbo, credibilia. num. 8. & seq. & Arnaldus Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 5. sunt autem sequentes:

Catholicarum veritatum gradus. Primus earū, q̃ in libris sacris habent̄ expressæ.

Secundus earum, quæ ex sacris literis necessaria consequentia deducuntur.

Tertius earum, quæ verbotenus Christus Apostolis, & Apostoli Ecclesiæ tradiderunt.

Quartus earum, quæ in conciliis vniuersalibus definitæ sunt.

Quintus earum, quæ à sede Apostolica sunt fidelibus ad credendum propositæ.

Sextus earū, q̃ de fide & refutatione hæresum S. Doctores vna mente vnoq; cōsensu docuerūt.

Septimus deniq; illarū, quæ ex tertio, quarto, quinto, & sexto generibus cōsecutione firma & necessaria deriuatur. Quibus catholicis veritatibus demōstratis, facile est hæreticas propositiones docere; illæ enim hæreticę censebuntur, quæ his catholicis dogmatibus repugnant.

Catholicę veritates et hęreses contrariæ octo regulis explicatæ. Hęc quidem vera sunt, & summo iudicio cōstituta: ceterū in hac re placuit nobis sententia Melchioris Cani. lib. 12. c. 7. de locis theologicis, q ordinatius & apertius videtur hęc tradidisse, à quo (breuitati studētes) ea mutuabimus, quę huic instituto sunt necessaria, octo regulis comprehendentes omne genus catholicarum veritatum, vt inde hęretica dogmata intelligantur.

Sit ergo prima regula, Catholicę veritates illæ habēdę sunt, quę in scriptura sacra veteris, aut noui testamenti continentur; ipse enim apertus scripturę sensus certum prę se fert catholicę veritatis indicium; Deum initio creasse cœlū & terram: in hoiem inspirasse aiam viuentem, Filium Dei incarnatū fuisse, & cetera huiusmodi infinita catholicæ sunt veritates; & qui sciens hęc in diuinis scripturis contineri ea negaret manifeste deprehēderetur hęreticus. atq; hęc quidem apertissima sunt, cum scripturę locus apertus est & clarus: sed cum sensus est obscurus, res difficilior est. hoc tñ ita est definiendū: cum scripturę sensus obscurus fuerit, tunc Ecclesię intelligentia eadem est & germana & vera sacrę scripturę intelligentia; eaque certum erit catholicę veritatis indiciū: Ecclesia enim iudicium certū habet discernendi verba Dei à verbis hominum, docēdiq; germanū sacrę scripturæ sensum: Christus enim cū Lucę c. 24. Apostolis aperuit sensum, vt intelligerent scripturas, non id pp illos tantum, sed multo etiam magis propter Ecclesiam suam fecit. Iam Ecclesia firmamentum est veritatis, veritas aūt vere & proprie in scripturæ intelligentia est: habebit ergo firmam & certam veritatum cognitionē, quæ in sacris literis continentur. Ergo Adā fuisse formatum de limo terrę, & Euam illius vxorem de costa Adę, & Euam à serpēte fuisse deceptam, vere & proprie secundū historiam accipiēda sunt, quia Ecclesia catholica ita semp intellexit: vnde Origeniani, qui hęc oīa allegoricis & figuratis interpretationibus peruerterunt, merito in sexta synodo actione vndecima damnati sunt. huc plurima pertinētia omitto, quę eleganter traduntur à Melchiore Cano. lib. 7. de locis theolo. c. 3. conclu. 5. *1. Regula*

Sit secunda regula, Quidquid Doctores & Pastores Ecclesię in Cōcilio legitimo congregati fidelem populū docent quod ad Christi fidem attinet, id plane verissimum est, & pro catholica veritate accipiendum. hanc regulam probat latissime Melchior Canus lib. 4. c. 4. de locis theol. conclu. 4. & lib. 5. c. 4. conclu. 3. Cōcilium enim generale, ad quod confluūt Doctores & Pastores Ecclesię, auctoritate Rom. Pont. confirmatum certam fidē facit catholicorū dogmatū. exempla multa occurrent passim, nos pauca quędam afferemus. Concilium Lateranense Patrē & Filium in diuinis vere & proprie rem quandam summā, vnam eandēq; esse intellexit, ex illo Ioannis c. 14. *Ego & pater vnū sumus.* itaq; in hoc Abbas Ioachim dānatus est, qui hūc locum aliter interpretabatur, vt refertur in c. damnatus. de sum. trin. & fide cath. Et concilium Viennense definiuit, ac docuit, Christo iam mortuo fuisse lanceā latus eius apertum, & refertur in c. fidei. clem. de sum. trin. & ob id qui contrarium asseruerunt, velut hęretici damnati sunt; vt de quodam Petro Ioāne manifestum est ex Eymerico par. 2. q. 9. nu. 2. hęc ergo & alia huius generis prope infinita, quę in scripturis obscurius cōtinentur, dum Ecclesia per Doctores suos & Pastores explicat, & auctoritate Papę munita fidelibus ad credendum proponuntur, firma, certa, & *2. Regula*

ta, & stabilia sunt, & perinde rata esse debent, ac si patenter in scripturis sacris continerentur.

3. Regula

Sit tertia regula, Si sedes Apostolica summus ue Romanus Pontifex maturo consilio quippiã definiat tanquam ad fidem spectans, id catholica veritas censendum est. Romanus enim Pontifex claues habet Petri, & verus eius successor est; pro quo orauit Christus ne fides eius deficeret, vt fratres suos, hoc est fideles, quandoque in fide vacillantes & nutantes confirmaret. erit ergo eius iudicium certissimum, stabile, & infallibile: quod egregie docent, qui de summi Romani Pontificis auctoritate aduersus nostri temporis hæreticorum monstra tractatus scripserunt, & inter alios Ioan. Turrecrem. in sum. de eccle. lib. 2. c. 109. & sequenti. Res fiet vno exemplo illustris: Animas iustorum simulatque è corporibus migrauerint, diuinam essentiã clare videre, si nihil tamen habeant quod pœnis purgatorij expiandũ sit, definiuit Benedictus xj. in extrauaganti, Benedictus Deus. quam affert Eymericus par. 2. pag. 80. contrarium igitur asserere impium erit & hæreticum, vt optime docuit idem Eymericus in 2. par. q. 8. in ceteris idem est iudicium. Quibus autem rationibus Apostolicæ sedis summique Põtificis firma iudicia internoscãtur, quæ veluti dogmata fidei habenda sint, copiose docet Melchior Canus lib. 5. de locis theologicis. & dicã schol. 33 huius 2. partis. quæ nunc non sunt inutiliter forte referenda.

4. Regula Cõsentiẽs sanctorũ sententia catholicã veritatẽ facit.

Sit quarta regula, Consentiens eadem Sanctorum omnium sententia, aut scripturarũ interpretatio, siue intelligentia in docendo aliquid ad rectam fidem spectare, pro catholica veritate accipienda obseruandaque est, & contraria sententia hæretica est putanda. Sane hæc sententia apud catholicos facile poterit persuaderi, apud hæreticos autem, qui nihil recipiunt, quod ipsos vel ex longinquo oppugnet, non ita hoc admittitur, sed parum hoc refert; nam dum hoc non admittunt & heretici iudicantur & comburuntur; nec nos cum ipsis modo agimus, sed veras regulas tradimus, qbus fidei iudices heretica dogmata cognoscant. ergo ad rem aggredientes, etiam vetustissimi Patres scripturarum intelligẽtias, non ex cuiuslibet sensu, sed ex sanctorum Patrum sententiis accipiendas voluerunt: è multis vnum, aut alterum in testem adducam, nam omnia persequi immensi esset operis. Dionysius lib. 1. c. 1. de celesti Hierarchia ita scribit: *Ad sanctissimarum scripturarum intelligentias, prout illas à Patribus accepimus, contendas pro viribus pergamus.* & Dionysio antiquior Clemens ad discipulos Hierosol. de hac re proculdubio edisserens ait: *Relatum est quosdam docere non secundum traditionem Patrum, sed iuxta sensum suum. multas enim ex his quæ legunt secũdum ingenium hominum veri similitudines capiũt. ideo diligenter obseruandum est, vt lex Dei non secundum propriam intelligentiam doceatur.* His cõsentit Epiphanius heresi 61. Clemens Alexandrinus lib. 7. Stromat. Ambrosius lib. 3. c. 7. de fide ad Gratianum. & B. Hieronymus in epistola ad Euagrium. idem in Daniele. c. 12. & in epistola illa celebri ad Paulinum. & Augustinus in lib. de vtilitate credendi ad Honoratum. c. 7. & alibi sæpe. & copiose Gregorius lib. 28. moralium. cap. 9. exponens de sanctis Doctoribus illud: *Super quo bases illius solidatæ sunt.*

c. Relatũ. 37. dist.

Quòd si rationem quæras cur communibus Sanctorum expositionibus & sententiis standum sit, eam pulchre docet Beatus Hieronymus super epistolam ad Galatas. c. 1. dicens: *Ecclesia Dei, quæ à posteris Apostolorum fidem audiuit, non accepit hominis Euangelium, sed Dei. Doctores enim Ecclesiæ non tam ipsi docent, quàm in ipsis Deus, qui ad sanctos loquitur, &c.* Ergo vt iam tandem concludamus, Origeniani ob id sunt in sexta generali synodo damnati, quòd nouas scripturarum expositiones contra maiorum traditiones inuexerint. ait enim Sophronius de Origenianis loquẽs: *Multa alia extra apostolicam atque paternam traditionem asseruarunt, paradisi plantationem proijcientes, in carne Adam formatum fuisse nolẽtes, ex eo Euã formatam fuisse vituperantes, serpentis sonitum refutantes* hæc ille. Fuit aũt hęc Sophronij epistola cõfirmata actione 13. eiusdẽ sextæ generalis synodi. Iam synodus Trullana. can. 19. ita habet: *Oportet qui præsunt ecclesiis, clerum et populũ docere, ex diuina scriptura colligentes intelligentias & iudicia veritatis, & non transgredientes iam positos terminos, vel diuinorum Patrum traditionem: sed et si ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quàm quõ Ecclesiæ luminaria et Doctores suis scriptis exposuerunt, & maiorem ex his laudem assequantur, quàm si ea quę à se dicuntur, componant. ne dum quandoque ad id hæsitant, ab eo quod conuenit, excidant.* hactenus ibi. Ad hæc Clemẽs v. in cõcilio Viennẽsi, & habetur in clem. 1. de sum. trin. & fide catho. definiturus illa verba Ioan. 19. *Ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum,* vere de Christo mortuo esse accipienda ait: *Nos ad sanctorum Patrum et Doctorum communem sentẽtiam apostolicę considerationis aciem conuertentes, sacro approbante cõcilio declaramus, &c.* Huc spectãt quæ sanciuit Leo decimus in concilio Lateranẽsi, sessio. 11. in bulla incipiente. *Supernæ maiestatis.* & concilium Tridentinum, sessio 4. dum iubent, vt qui populis prędicant verbum Dei, scripturam sacram interpretentur iuxta Sanctorum sententiam & expositionem. Ex his ergo consequitur communem Patrum sententiam velut catholicam veritatem esse amplectendam, contrariam vero velut hæreticam damnandam. exempla manifesta sunt ex his quæ diximus ex Sophronio contra Origenianos, item ex concilio Viennensi.

Qui sint autem hi Doctores, quorum doctrinam vocamus approbatam, docuit Gelasius Papa, & habetur in c. sancta Romana. 15. dist. & dixi schol. 18. partis primæ. alij præterea numerantur in c. gloriosus. de reliq. & venerat. sanct. lib. 6. vbi referuntur Gregorius, Augustinus, Ambrosius, & Hieronymus. alios addit beatus Thomas lib. 4. contra gentiles. c. 24. de quorum etiam Doctorum auctoritate videto Innocentium in c. ne innitaris. de constitutio.

Qui sint Doctores Ecclesię.

5.Regula. Sit quinta regula, Si ex Apostolorum traditione communis Ecclesię usus aliquam scripturę interpretationem acceperit, aut aliud quid circa sacramentorum ritus, aut res alias ecclesiasticas ad cultum diuinum spectantes desumpserit; id pro catholica ueritate sumendum est, atque ita custodiendum, ac si in ipsis sacris literis esset expressum: quoniam apostolicæ traditiones inconcussam inuiolabilemque habent auctoritatem, vt dixi schol.13.par.1. De antiquitate & origine traditionum apostolicarum grauiter disserit more suo Melchior Canus lib.3.cap.3. de locis theologicis. ea nos qui catholicis scribimus libēter omittimus, summatim tradentes quę ad pſens institutum attinent. Sciendū ergo est, non oĩa quę ad doctrinam Christianam ptinēt, neq; ab initio nascentis Ecclesiæ, neque nunc esse literarum sacrarum mandata monumentis; nam perpetuam beatæ Mariæ virginitatem, & paruulorum baptismum, & sexcenta alia huiusmodi, quę longum esset commemorare, non habemus expressa in sacris literis: ceterum ita certa fide recipiuntur à catholicis, vt contrariorum dogmatum auctores catholica Ecclesia hęreticos iudicauerit.

6.Regula Sit sexta regula, Quodcunque fidei dogma quod vel Ecclesia habuerit, vel concilium auctoritate Papæ roboratum ediderit, vel etiam summus Pontifex Romanus fidelibus præscripserit, perinde nobis id pro catholica veritate habēdum est, vt contraria sententia hæretica censeatur. hæc regula apertißima est ex superioribus, cum enim Ecclesia in his errare non posit, nec concilium auctoritate Papæ confirmatum, nec summus Romanus Pōtifex iudicialiter definiens, plane consequitur id esse hæreticum, quod hisce reperietur contrarium: exempla ad illustrandam hanc regulam satis abunde sunt in superioribus tradita.

7.Regula Sit septima regula, Si Ecclesia, Concilium, aut sedes Apostolica, vel etiam sancti Patres vna voce & consensu aliquam theologiæ conclusionem confecerint, & fidelibus præscripserint, hæc veritas catholica putanda est, & qui ei aduersabitur, hæreticus censendus est. Voco autem theologię conclusionem eam quę ex principiis huius facultatis theologicę certa & firma consecutione deducitur. sit exemplum: sexta generalis synodus duas in Christo volūtates statuit: item operationes duas, diuinam vnam, humanam alteram. tum ex illo Matth.26. *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis*. tum ex eo quòd Christus Deus est, & homo perfectus. eodem quoque modo concilinm Lugdunēse sub Gregorio decimo theologica ratione demonstrauit Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere non tāquam ex duobus principiis, sed tanquam ex vno, nec duabus spirationibus, sed vna tantum; pari ratione Innocentius tertius in concilio Lateranensi syllogismo theologico conclusit aduersum Abbatem Ioachim, essentiā diuinam nec genitā esse, nec generare. ergo quidquid ratione theologica ex principiis theologię bona consecutione collectum fuerit, eo modo quo dictum est, id pro catholica veritate habendum est, & contrarium hęreticum putandū est.

Sit iam tandem octaua & vltima regula, quā Melchior Canus pręcitato lib.12.c.7. nimis forte seuam posuit, dicens: Si scholastici theologi aliquam conclusionem firmam, & stabilem vno ore omnes statuerint, atque vt certum theologię decretum fidelibus amplectendum constanter & perpetuo docuerint, illam vt catholicam veritatē fideles amplectantur. exemplum est: Christi animam quamprimum fuit creata & corpori infusa, Deum aperte vidisse docent scholastici Doctores vno assensu; vnde autem hoc sibi persuaserint, non est facile docere. cōtrarium ergo asserere hæreticum putandum est. hæc est docti viri sententia, quam penitus approbare non audeo, neque enim satis aperte video vnde theologi scholastici tantam habeant auctoritatem, vt communis eorū sententia ita statuet catholicas veritates, vt contrarię assertiones hęreses sint censendę, nisi dicamus hanc concordem eorum & penitus consentientem sententiam in Spiritum sanctum esse referendam, qui corda eorum interius ad ita unanimiter sentiendum moueat. quod forte nemini catholico uidebitur absurdum. 8.Regula

Dicet hîc forte quispiam, cur cum Eymerico non adduxerim aliam regulam, qua uidelicet catholicę ueritates dicuntur illę, quę in articulis fidei continentur, quibus contrarię assertiones sunt hęreses manifestę? sed is intelligat nos regulas in his pręscripsisse, quę magis difficilia sunt: nam in claris & apertis nullum nostrum pręceptum est. Quis enim catholicus non uidet apertißime, ipsos fidei articulos, qui sunt prima principia & Christianę religionis fundamenta manifestißime pręse ferre catholicę ueritatis indicia, & contrarias falsitates apertißimas hęreses esse?

SCHOL. XXII.

In quæstionem iij. An error & hæresis sint idem in iure. Pag.173 col.1.

DVę sunt assertiones. Prima, Error latius patet quàm hęresis. Secunda, Error contractus ad materiam fidei, idem est cum heresi.

¶ *Ad hanc respondemus, quòd licet error sit in plus quàm hęresis, &c.* Et ratio est, quoniam error est genus, sub quo omnes falsorum dogmatum species continentur, quibus cum desunt illę conditiones, quę ad heresim constituendam exiguntur, errores sunt; at hęreses non sunt. multę enim sunt falsę propositiones, quę hęresis dici non debent, cum nullo modo fidem oppugnent: nam sicut nō omnis ueritas ad fidem pertinet, ita non omnis falsitas, aut error fidem oppugnat, ita ut hęresis sit: multis namque falsis assertionibus assentire possumus cum errore, sine peccato tamen; at hęresi sine grauißimo crimine nullus unquam sciens assentire potest. ad quod extat insignis diui Augustini locus in Enchyridio ad Laurentium. c.21. in hęc uerba: *Postremo qualecunque illud, & quantumcunque* *Error & hęresis nō semp sūt idem.*

tumcunque sit, ad illam viam non pertinet, qua imus ad Deum, quæ via fides est Christi, quæ per dilectionem operatur. neque enim ab hac via deuiabat in geminis filiis gratus ille parentibus error: aut ab hac via deuiabat apostolus Petrus quando se existimans visum videre aliud pro alio sic putabat, vt à corporum imaginibus, in quibus se esse arbitrabatur, vera in quibus erat corpora non dignosceret, nisi cum ab illo angelus, per quem fuerat liberatus, abscessit. aut ab hac via deuiabat Iacob Patriarcha quando viuentem filium à bestia credebat occisum. In his, atque huiusmodi falsitatibus, salua fide, quæ in nobis est, fallimur: & via non relicta, quæ ad illum nos ducit, erramus. Qui errores etiamsi peccata non sunt, tamen in malis huius vitæ deputandi sunt, quæ ita subiecta est vanitati, vt approbentur hic falsa pro veris, respuantur vera pro falsis, teneantur incerta pro certis. Quamuis enim hæc ab ea fide absint, per quam ad veram, certamque atque æternam beatitudinem tendimus, ab ea tamen miseria non absunt, in qua adhuc sumus. nullo modo quippe falleremur in aliquo, vel animi vel corporis sensu, si iam vera illa atque perfecta felicitate frueremur. hactenus Augustinus. Qui plane insignis locus lucem affert huic quæstioni, quo apertissime docemur, non omnē falsam assertionem, aut errorem hęresim esse dicendum. idem tradunt Repertorium inquisitorum verbo, error. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 1. de iusta heret. punitio. Ioannes Rojas tracta. de hæret. par. 1. nu. 466. & seq. Est autem errare aliud pro alio credere. c. in quibus. 22. q. 2.

Gene. 27. *Act. 12.* *Gene. 37.*

¶ *Tamen error ad ea quę sunt fidei contractus, &c.* quia tunc desinit esse genus & sumit naturā vnius particularis speciei, & hoc casu error & hæresis sunt nomina penitus synonyma: & loca citata ab Eymerico probant eleganter hanc sententiā. eum sequitur penitus Ioan. Rojas tract. de hæret. par. 1. nu. 478. nec dissentit Cardinalis Turrecremata in sum. de eccle. par. 2. c. 1. & 11. & Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 1. nu. 1. & seq. Error vero quando omnino accipiatur pro hæresi antecedentia & consequentia facile commonstrabunt, vt in his locis ab auctore citatis: nam aliàs error siue propositio erronea, & hæresis inter se plurimum differunt: propositionum enim in fide peccantium varij sunt gradus, hæretica de qua dictū præsertim scholio superiori, erronea, sapiens hęresim, piarum aurium offensiua, temeraria, scandalosa, bonis moribus contraria, blasphema, schismatica, seditiosa, iniuriosa, hęreticis fauens, & si quæ sunt similes, quarum cognitio valde est inquisitori necessaria, & à Theologis magna ex parte petenda, quorum est propositionum qualitates & gradus diiudicare & expendere, de quibus singillatim hîc mihi erat agendum: quia nusquā est in hoc libro locus commodior. ceterum breuitas me hæc omittere compellit, interim fontes vnde hęc cognitio petatur, indicabo. videto ergo Turrecrematam in sum. de Ecclesia, lib. 4. par. 2. c. 11. Albertinum tract. de agnos. assertio. q. 6. Melchiorem Canum lib. 12. c. 11. de locis theologicis. Alfonsum Castrum lib. 1. c. 3. de iusta hęre. punitio. Simancam catho. instit. tit. 54. idem in enchyridio violatæ religionis tit. 24. & alij. earū fit mentio in concilio Constantiensi, sessio. 15. tit. de sententia contra Ioannem Husz, & in Bulla Martini quinti approbatoria, condemnationis Ioannis Vvicleff, & Ioānis Husz, quæ habetur in vltima sessione eius concilij, & in Bullario literarum apostolicarum pro officio sanctissimę Inquisitionis. pag. 40.

Gradus varij propositionū in fide peccantium.

SCHOL. XXIII.

In quæstionem iiij. de erroribus philosophorum Priscorum.

Pag. 174 col. 1.

HAEreses & errores antiquorum philosophorum qui sunt. Eymericum hîc reprehendunt multi, quod in opere, quo de hęreticis & hęresibus disseritur, gentiliū philosophorum errores commemoret, qui hęretici esse non possunt, cum nunquam fidem catholicam fuerint professi: sed plane immerito carpitur, & eius industria atque ingenium cum in alijs, tum in hac etiam re magnopere sunt commendanda, cum non modo consummatas hęreses, sed etiam principia, vnde hęreses nascerentur, commemorarit, vt vitarentur. Nouerat enim ex antiquorum philosophorum dogmatibus, velut ex vberrimis fontibus hęreticorum hęreses processisse, quod luculenter docet Tertullianus in libro de pręscriptio. hereticorum c. 7. in hęc verba: *Ipsę hæreses à philosophi a subornantur; inde æones & formę nescio quæ, & trinitas hominis apud Valentinum: Platonicus enim fuerat. Inde Martionis Deus melior de tranquillitate, à Stoicis venerat. Et vt anima interire dicatur, ab Epicureis obseruatur, & vt carnis restitutio negetur, de vna omnium philosophorum schola sumitur. Et vbi materia Deo æquatur, Zenonis disciplina est. Et vbi aliquid de igneo Deo allegatur, Heraclitus interuenit. Eædem materiæ apud hæreticos & philosophos volutantur: ijdem retractatus implicantur.* hactenus Tertullianus. Quod ipsum fusius etiam prosequitur eodem capite, quę ob breuitatem omittimus. Rursus idem Tertullianus scribēs aduersus Hermogenem philosophos vocat Patriarchas hæreticorum. idem repetit B. Hieronymus initio libri cōtra Pelagianos ad Ctesiphontem: quod & nos verum esse copiose ostēdimus in singulis fere hæresibus lib. 6. de pœnis hæreticorum. docet item Alfonsus Castrus lib. 3. c. 8. de iusta hæret. punitio. & Conradus Brunus lib. 1. de hæreticis. c. 5. Hæc ergo sapienter intuitus Eymericus, optimo consilio falsa præcipuorum philosophorum, & magis nota dogmata in hoc opere recitauit, vt ostenderet quantum gentilium philosophorum incaute lecta doctrina nocere posset. Et propterea in concilio Lateranēsi sub Leone decimo, sessio. 8. in Bulla incip. *Apostolici regiminis*. relata in Bull. pag. 58. diuinitus cautum est, vt qui philosophiam profitentur in vniuersitatibus, philosophorum dogmata catho-

Hęreses contra fidē à dogmatibus philosophorum processisse.

Profitentes philosophiā soluāt argumenta philosophorum fidei pugnātia

catholicæ fidei aduersa auditoribus diluant, & religionis Christianæ veritatem ostendere nitantur in hæc verba: *Insuper omnibus & singulis philosophis in vniuersitatibus studiorum generalium, & alibi publice legentibus, districte præcipiendo mandamus, vt cum philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus à recta fide deuiare noscuntur, auditoribus suis legerint seu explanauerint, quale hoc est de animæ immortalitate aut vnitate, & mundi æternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eisdem veritatē religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo pro posse docere, ac omni studio huiusmodi philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atque resoluere.* hactenus ibi.

Illud est præterea obseruandum, Eymericum hos philosophorum errores non hausisse ex proprijs fontibus, aut libris eorum auctorum, quibus tribuuntur, sed vel ab aliis libris, vel ab illis qui viua voce eos sibi retulerunt accepisse: vnde factum est, vt sepe contingat, ei philosopho tribui errorem, quem is re uera non asseruit, in quo propterea est sibi condonandum, quoniam frequenter contingit, non ita fideliter referri ea quæ ab alijs accipimus, quàm quæ proprijs oculis intuemur.

Pag. 174 col. 1. C

¶ *Alundus*, Ita solus Barcinonensis, Bononiensis & Directorium Cardinalis de Gambara *Alandus*, Sabellanus *Almolus*. forte tamen legendum, *Alchindus*.

Philosophorū errores, quomodo hereses dici possint.

¶ *Multos errores & hæreses contra fidem sanctam nostram posuerunt*. Sed non videtur hoc verum: nam philosophi qui nunquam sunt catholicam professi fidem, hæreses aut errores hæreticales aduersus eam proferre non possunt, cum hæresis proprie ab homine baptizato proferatur, vt alibi scripsimus. ceterum respondemus, Eymericum non assertorem, sed propositionum erronearum seu falsarum & fidei catholicæ aduersantium naturam intuitum, etiamsi à non Christianis sint prolatæ, hæreses vocauisse, quasi sentiat propositiones hæreticas dici non ab assertoribus sed à natura rei, vt etiam voluerunt Turrecremata, & alij quos breuiter citaui par. 1. schol. 20. §. controuersiam vero illam. quam sententiam comprobat definitio hæresis ab Alfonso Castro allata lib. 1. c. 1. de iusta hæret. punitio. videlicet: *Hæresis est enuntiatio, siue propositio falsa, fidei catholicæ ita repugnans, vt cum illa simul esse non possit*.

Pag. 176 col. 1. E

¶ *Item quòd pœna animæ nostræ separatæ est separatio à prima intelligentia*. Hæc Periodus deest in tribus codicibus, Bononiensi, Sabellano, & Cardinalis de Gambara, eam habet solus Barcinonensis impressus, & ideo non sum ausus omittere: ceterum ita omnino legendum puto: *est separatio ab vltima intelligentia*. Quia anima ex Auerrois sententia, vt cōstat ex eius erroribus paulò antea ab auctore relatis, quem Algazel proculdubio sequitur Arabs Arabem, ab vltima intelligentia producitur, & cum ea delectatur, à qua habet esse, unde cum ab ea separatur, torquetur & affligitur; sed non multum refert hæc tam diligenter perscrutari.

Error Auerrois de productione aīæ.

¶ *Hi dicuntur Cynici*. Hoc nomen in omnibus codicibus erat deprauatum: nam Barcinonensis impressus habebat *Canici*. Sabellanus *Caneici*, Directorium Cardinalis de Gambara *Canmici*. & Bononiensis omnium corruptissime *Canomici*, nos ex sententia quam tractat auctor *Cynici* reposuimus, vt sit sensus, Qui dicunt simplicem fornicationem iure naturali non esse vetitam Cynici dicuntur. fuerunt autē Cynici, vt scribit Laertius, philosophi quidam sectatores Antisthenis Crates & Diogenes ille Cynicus, ita dicti vel à Cynosarge gymnasio, vel à canina mordacitate: vel ab eo quod canum more in propatulo coire non dubitarent, de quibus Cicero lib. 1. de officiis.

Locus emendatus, et qui fuerint Cynici.

SCHOL. XXIIII.

In quæstionem vi. De hæresibus damnatis relatis in decreto.

Pag. 178 col. 2. E

NVlla est tractatio, quam magis scire spectet ad inquisitores, quàm hæc, & de notitia heresum, & de auctoribus earum. monui iam alibi nullum artificem posse plene & perfecte suo muneri satisfacere, nisi cognoscat artis suæ precepta, intelligatque contraria, quibus illa corruat & labantur. neque inquisitores, quorum est fidē defendere & fortiter tueri, solum catholicas veritates scire debent, vt docuit Eymericus parte prima, sed etiam heretica dogmata, quibus ille violantur: quod tota hac fere secunda parte ostendit. in omnibus autem ferme questionibus nulla est hac vtilior, aut cognitione dignior, cum hic numerentur omnium hereticorum principes primi cum suis summatim erroribus, à quibus vniuersi heretici, qui labentibus seculis secuti sunt, uelut ab fœtidis lacubus paucis additis, aut mutatis, aut inuersis suas hæreses protraxerunt. sunt autem in hoc capite multa difficilia, multa à uulgatis codicibus diuersa, multa etiam scitu digna, que à nobis in gratiam iudicum uiolate religionis essent declaranda, nisi breuitas nostra nos tacere compelleret: ideo pauca quedam annotabimus. Secuti vero sumus in hac questione imprimenda, emendationem Decreti Gratianici, quam Rome uiri docti ab hinc annis multis magno labore moliuntur.

Inquisitores dogmata hæreticorū nosse oportet.

Hos autem errores cum suis auctoribus eodem fere ordine quo hic Eymericus, retulerunt Repertorium inquisitorum uerbo, heresis. §. diuersitatem heresum, & Turrecremata in sum. de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 34. quorum multos cū alijs ab his diuersis commemorat etiam Tabiensis in sum. uerbo, hereticus. §. 27. n. 28. & seq. Qui uero & quales fuerint hi heretici, quo tempore uixerint, qualia eorum dogmata, & ubi condemnata, ne actum agere uidear, tradere omitto: id tamen docent plenissime Turrecremata in sum. de Ecclesia lib. 4. par. 2. à c. 23. usque ad 33. Alfonsus

Castrus in libris aduersus hæreses, & copiose Gabriel Prateolus in libris de vitis, sectis, & dogmatibus hæreticorum : & alij tum ex antiquis tum ex recentioribus, quorum volumina obuia cuique extant.

Pag. 179 col. 1. A *Simoniani*. In vulgatis *Simoniaci* & male, sed Simoniani repositum est ex antiquorum patrum sententia: nam Tertullianus in lib. de præscriptio. hæreticorum c. 33. Augustinus tomo 6. in catalogo hæreticorum, Theodoritus lib. 1. hæreticarum fabularum c. 2. in fine, Egesippus, vt refert Eusebius lib. 4. historię c. 22. & Epiphanius hæresi 21. Simonis sectatores non Simoniacos, sed Simonianos appellant.

¶ *Hi dicunt creaturam non à Deo, sed à virtute quadam superna creatam*. Quid sibi vellet Simon hęreticus, nemo melius expressit quàm Theodoritus. is enim hunc locum explicat dum ait: *Simon eiusmodi fabulam peperit, infinitam quandam posuit potentiam, quam vniuersorum radicem appellauit, eamque ignem esse dicebat, qui duplicem habebat operationem, hanc, quę cernebatur; illam vero quę latebat. Mundum autem genitum esse ex operatione ignis quæ cernebatur*. hæc ille. Vt optime adnotauit Iosephus Steuanus in commentarijs huius capitis.

¶ *Nazaræi dicti, &c.* Vt nominis huius ambiguitas fugiatur, libet hic ex Epiphanio, & alijs breuiter pauca quædam adnotare. hos ergo Nazaræos Theodoritus lib. 2. hæreticarum fabularum, *Nazoreos* nominat, & etiam Epiphanius hæresi 29. eodem nomine donauit, dum refert alios fuisse *Nazireos*, alios *Nazaræos*, & alios *Nazoreos*: illi sanctificati dicebantur, cum dignitatem primigenitorum gererent: Nazarei autem appellātur Iudæi sectarij ante Christum exorti mille erroribus implicati, vt Philastrius refert: Nazorei vero ab initio nascentis Ecclesiæ, appellati sunt omnes Christi fideles, tractu tamen temporis illis hæreticis remansit hoc nomen, qui vnà cum Euangelio legem seruabant. hæc est Epiphanij sententia.

¶ *Cainiani*. Irenæus lib. 1. c. 35. & Theodoritus lib. 1. Cainos vocant, ab Augustino Caiani appellantur, eodem nomine eos donat Tertullianus lib. de præscriptio. hæreticorum. cap. 33. *Sunt*, inquit, *& nunc alij Nicolaitę, Caiana hęresis dicitur*. Ita animaduertit Michael Thomasius Reuerendissimus quondam episcopus Ilerdensis, qui diu multa cum laude Gratianicæ emendationi pręsuit Romæ.

¶ *Hermogeniani, ab Hermogene quodam vocati, qui materiam non natam introducens*. Hic locus in vulgatis codicibus deprauatus erat, opera tamen Reuerendiss. Michaelis Thomasii epi Ilerdensis restitutus est, ex Tertulliano in libro de præscriptionibus hęreticorum. c. 33. vbi agens de Hermogene ita scribit: *Idem Apostolus cum improbat elementis seruientes, aliquem Hermogenem ostendit, qui materiam non natam introducens, Deo non nato eam comparat, & ita matrem elementorum deam faciens, potest ei seruire, quam Deo comparat*. hactenus Tertullianus.

¶ *Luciferiani, &c. Constantij persecutione*. Hic codices sunt varij: nam quidam *Constanti*, habent: alij *Instanti*. sed iudicio eruditorum *Constantij*, reposuimus. iam verbum illud, *in catholicam*, Demochares *in cathedram*, commutauit, quæ lectio non est forte contemnenda, cum ex episcopi cuiusdam electione, vt sacri historici retulerunt, totum hoc dissidium fuerit exortum.

¶ *Agnoitæ & Tritheitæ*. Hęc etiam nomina emēdata sunt ex re ipsa, & varijs antiquis scriptoribus, ab ignorantia enim non *Gnoitæ*, sed *Agnoitę*, nominandi erant. de his Agnoitis frequens est mentio in epistolis sancti Gregorij 35. & 42. lib. 8. Eulogio Alexandrino missis, qui contra hos Agnoitas scripserat, & de ipsis ac Tritheitis meminit Nicephorus lib. 18. c. 45. 49. & 50. & vtrosque à Theodosianis profectos esse scribit. Pag. 181 col. 2. B

¶ *Alię liberationem omnium apud inferos factam Christi descensione credunt*. Hic locus in vulgatis Isidori & Gratiani exemplaribus apposita negatione, *non credunt*, legitur: eum tamen absq; negatione legendum vt impressus est, monuit Petrus Iaconus, motus Beati Augustini auctoritate hæresi 79. vbi ita scribit: *Alię, descendente ad inferos Christo credidisse incredulos, & omnes inde existimat liberatos*. Ita etiam Philastrius refert, cui etiam lectioni adstipulantur duo potissimum Isidori manuscripta exemplaria, in quibus absque negatione hunc locum legi nobis asseruit idem Iaconus. & plane melius est ita legere: quoniā si legeremus vt vulgati codices habent, tunc certus esset erroris auctor, vt optime ostendit Iosephus Steuanus: nam Tatianus Adam saluatum non esse mentitus est: & Marcion vt ait Irenęus lib. 1. c. 29. Sodomitas liberatos Christi descensu, Patriarchas vero æterna pœna cruciatos esse absurdissime credidit. *Locus insignis restitutus.*

¶ *Aliæ de mundi statu dissentiunt*. Libentius legerem, *sentiunt*, ex Philastrio, qui refert hęresim, quæ dicit, mundum non mutari, sed in eodem statu semper manere, etiam post Domini nostri de cælis præsentiam.

¶ *Ego Berengarius indignus, &c.* Solus codex Cardinalis de Gambara hanc Berengarij abiurationem non habet, cæteri habent. at quo consilio fuerit ab Eymerico apposita, dubium non est: nā cum in hac quæstione instituerit commemorare hæreses & errores, de quibus agitur in Decretis, & inter eas illæ etiam referantur, quas Berengarius profitebatur, ideo id caput in quo de hoc disseritur, apposuit.

Libet autem hic pauca quædam de hoc Berengario dicere, vt hęc eius abiuratio facilius percipiatur. emersit hic Berengarius circa tēpora Leonis Papę noni, ad annos Domini 1049. multasq; hæreses de venerabili Eucharistiæ sacramēto promulgauit, & propterea à Leone nono Pontifice Maximo in concilio Vercellis coacto, cum omnibus suis asseclis, nisi ad bonam mētem rediret, perpetuo anathemate percussus est, eiusque error omnium consensu Patrum fuit damnatus. verum cū defuncto Leone Berēgarius in suo errore pertinaciter permaneret, synodus collecta est apud Turo- *Berengarius et eius in fide inconstantia.*

Turones sub Victore secũdo, in qua hereseos est conuictus. Denique cum neque sic resipisceret, sed multos passim in suum traheret errorem, Nicolaus secundus anno Domini 1059. Romę 113. Episcoporum concilium congregauit, ibiq; hanc abiurationem, quam ex Gratiano hîc cõmemorat Eymericus, publice fecit, quam Nicolaus per vniuersas Italiæ & Germaniæ vrbes misit, vt quæ Ecclesiæ doluerant de peccatore, de conuerso gauderent. ceterum non multo tempore in recta fide permansit Berengarius: nam alium errorem est professus, videlicet, in Eucharistia adesse quidem verum corpus & sanguinem Christi, sed simul etiam panis & vini substantiam ibidem remanere. itaque ad hunc errorem penitus euellendum Gregorius septimus circa annos Domini 1075. synodum Romæ celebrat, ad quam accersitus venit Berengarius, suumque in ea agnouit errorem, quem publice abiurauit, noua condita abiuratione illi à synodo præscripta in hæc verba: *Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum quę ponuntur in altari, per mysterium sacrę orationis, et verba nostri redemptoris substantialiter conuerti in veram & propriam ac viuificatricem carnem & sanguinem Iesu Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, et quod sedet ad dexteram Patris: & verum sanguinem Christi, qui de latere eius effusus est, non tantum per signum & virtutem sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ, sicut in hoc breui continetur: & ego legi, & vos intelligitis, nec contra hanc fidem vlterius docebo. sic me Deus adiuuet, & hęc sacra Euangelia.* Huius postremæ abiurationis meminit Blõdus li. 3. decadis 2. & Sabellicus lib. 3. nonę Aeneadis. & Berengarius quidem in hac postrema abiuratione perseuerans pænitentiam egit, vt ait Ioannes Gerson sermone 1. de cœna Domini, quem grauiter de commissis sceleribus dolentem (& in primis quia reducere in viam veritatis nõ potuit, quos erroribus suis imbuerat) in lecto decumbentem in ipso die Epiphaniæ, iamiam moribundum hæc verba protulisse testatur: *Hodie apparebit mihi dominus meus Iesus Christus, vel ad gloriam sicut spero, propter pęnitentiam meam: vel ad damnationem sicut formido, propter aliorum corruptionem, quos ad viam veritatis reducere non potui.*

Berengarij moribundi verba.

Non tamen desunt qui dicant, nunquam conuersum Berengarium, quorum opinionem satis probare videtur hæresiarcharum consuetudo, quos raro conuerti legimus, cum vt plurimum in erroris concepti pertinacia perseuerantes impænitentes moriantur.

SCHOL. XXV.

Pag. 185 col. 2. E

In quæstionem ix. De hæresibus à Rom. Pont. damnatis post mortem auctorum earum.

Omnes hæ quæstiones, in quibus particulares quorundam errores recensentur mirabilem habent fructum, & Theologis & Inquisitoribus præsertim sunt valde vtiles, ad quos spectat, (vt supra monui) non modo catholicas veritates nosse, sed etiam oppositas falsitates intelligere, vt muneri suo rectius satisfaciant. docet autem Eymericus qui fuerint damnati, propter quid, item à quibus Romanis Pontificibus. nos singulorum historias breuiter more nostro recensebimus.

In primis tamen, idest, tum in hac quæstione, tum in alijs multis huius operis, in quibus Eymericus multorũ errores & hæreses commemorat, diligenter obseruandum, eum non putare omnes articulos, quos enumerat vere hæreticos esse: id enim manifeste falsum sæpe appareret, sed per errores latiori quadam verbi significatione comprehendit varios propositionum in fide peccantium gradus, seu qualitates, de quibus breuiter egimus paulò ante schol. 22. super q. 3. nam & conciliũ Constantiense & Martinus quintus in eodem cõcilio errores Ioannis Vvicleff, & Ioannis Husz damnant: nihilominus tamen non omnia eorum dogmata seu articuli damnantur, vt vere hæreticales, sed quidam vt blasphemi, quidam scandalosi, quidam piarum aurium offensiui, quidam denique aliarum qualitatum, vt constat ex eodẽ concilio Constantiensi, sessio. 15. & ex epistola Martini quinti relata in eodem concilio, sess. 45. & in Bull. pag. 40. ita prorsus Eymericus dum articulos hæreticales nominat, aliarum qualitatum propositiones non excludit. neque enim vir tam doctus tam est imperitus.

¶ *Condemnauit postillam fratris Petri Ioannis, &c.* *Pag. 186 col. 1. B*
Hic Petrus Ioannes emersit temporibus Cælestini tertij circa annos Domini 1220. scripsit commentarios in Apocalypsim, Euangelium Matthæi, & epistolas canonicas, quas hic Eymericus Apostillam, siue postillam vocat, plenos vt referunt historici, somnijs & mendacijs, ac vanitatibus, & hæresibus: studiosus fuit valde Abbatis Ioachim, cuius etiam doctrinam damnatam in c. damnamus. de sum. trin. aliosque plures errores sequebatur. hic Petrus Ioannes post mortem suam, Cælestini Pontificis iussu est exhumatus & combustus, cum fuisset legitime hæreticus impęnitens iudicatus. Rursus centum fere post annis Clemens quintus Pontifex Max. vnum eius particularem errorem damnauit in concilio Viennensi, vt refertur in Clement. fidei. de sum. trin. & fide catho. videlicet, Christo iam mortuo lancea fuisse apertum latus, vt in hac q. etiam refert Eymericus nu. 2. vers. prima hæresis est. de eodem Petro Ioanne agit amplius Eymericus hac 2. par. q. 15. & q. 26.

¶ *Michaelis de Cæsena.* Hic emersit circa annos Domini 1312. fuit Michael de Cæsena natione Italus, superbia tumidus, non facile sanctorum dictis obtẽperans. hic multos genuit proprios, & professus etiam est aliorum errores: deniq; vsque adeo *Pag. 188 col. 1. E* *Quis Michael de Cęsena.*

adeo à via humilitatis, & limitibus modestiæ ac obedientię deflexit, vt etiam in summum Romanum Pontificem Ioannem xxij. acerbe fuerit inuectus. Hunc Michaelem Ioan. Papa xxij. ob insignes hæreses dignitate priuauit, & hæreticum declarauit: ceterum is noluit resipiscere, neque Ecclesię iudicio obtemperare.

¶ *Aduertendum tamen, quòd ante condemnationem, &c.* Sequentia vsque ad vers. *Postea dominus Papa Gregorius.* desunt in tribus codicibus manuscriptis Bononiensi, Sabellano, & Cardinalis de Gambara. ea habet solus Barcinonensis, quæ quia instituto Eymerici aptantur, non fuerunt omittenda.

¶ *Quidam frater* Ioannes de *Parma Italicus Monachus.* Hic emersit circa annos Domini 1250. post condemnatum libellum Abbatis Ioachim ab Innocentio III. in concilio Lateranensi anno Domini 1215. hic fuit doctrinæ Abbatis Ioachim sectator tenacissimus: nec modo tuebatur errorem Ioachimi damnatum, sed plures etiam alios, quos refert hic Eymericus: hunc ergo Ioannē Alexan. IIII. dānat prope annū Dñi 1258.

¶ *Condemnauit doctrinam cuiusdam Raymundi Lull.*
Pag. 190 col. 1. A *Raymundus Lull.* Vixit Raymundus Lull tempore Alexan. IIII. circa annum Domini 1260. de hoc scribit Bernardus Lutzemburgus in catalogo hæreticorum, eadem fere quę hîc commemorantur ab Eymerico, à quibus non discedit Prateolus lib. 16. c. 2. de vitis & sectis hereticorum. Rescriptum autem Pontificium quo Raymundi tractatus interdicuntur, refert Eymericus paulo post q. 26.

¶ *Quòd eam habuit in quodam monte, &c.* Hunc montem Maioricenses hodie *Randa* vocant. est autem propterea in ea insula valde celebris.

¶ *Ministralibus.* Sabellanus *Magistertalibus*. codex Cardinalis de Gambara, *Ministerialibus*. sed
Pag. 195 col. 1. D Barcinon. & Bonon. melius habent, *Ministralibus*. est vox Hispana, qua significantur mechanicarum artium artifices, quos Itali vocant *Artesani*.

¶ *Horum centum articulorum primus, &c.* Hęc quę sequuntur vsque ad quęstionem decimam, desunt in tribus codicibus manuscriptis, ea tamen habet Barcinonensis impressus, & propterea sunt etiam impressa.

SCHOL. XXVI.

Pag. 196 col. 2.

In quæstionem x. De hæresibus ab inquisitoribus Aragoniæ damnatis domini Papæ mandato.

QVæ in hac quæstione cum præcedentibus & subsequentibus traduntur, eò spectant, ut multos articulos hæreticales, aut alterius generis tradat Eymericus ut fugiantur. hoc enim est eius præcipuum institutum. Sed hoc est aduertēdum, singulis fere seculis pro qualitate hęreticorum certas quasdam hæreses pullulare, quæ alijs tēporibus omnino sint quasi sopitæ & extinctæ: unde Eymericus (ut etiam in præfatione hu-

Singulis fere seculis certas hæreses pullulare

ius 2. par. dicebamus) eas in primis commemorat, quæ suo seculo aut uigebant adhuc, aut nondum omnino erant extirpatæ: quod oportet animaduertere, ne quis auctorem aut reprehendat, aut miretur cur has adduxerit, alias uero omiserit: quamquā nullas potest dici omisisse, qui etiā antiquorum hæreticorum errores numerauerit.

¶ *Quòd in sanguine Christi sparso in Parasceue non remanserat diuinitas, &c.* Sed uere uelut hæreticus uel iam olim à sanctis patribus explosus uidetur. illi enim iuxta catholicam ueritatem aliud semper docuerūt. Augustinus super Ioan. c. 10. tract. 47. & in libro de unitate Trinitatis ad Optatū, & in libro de Incarnationis Dominicæ sacramento c. 5. *Mors enim ad tempus*, ait Beatus Augustinus, *carnem & animam separauit, sed neutrum à verbo Dei.* Idem aiunt Ambrosius super Lucam c. 23. comment. 8. in illis uerbis: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Et Hesychius super Leuit. c. 6. plene Magister sent. lib. 3. dist. 21. & ibi communiter Doctores scholastici, & S. Thom. 3. par. q. 50. art. 2. & 3. & expressius eadem par. q. 54. art. 2. ad 3. argumentum: nam quod accepit semel Dei Filius nunquam deseruit.

Caro & aïa Christi semel verbo unita nunquā ab eo fuerunt separata,

¶ *Postmodum vero frater Nicolaus Eymerici, &c.* Quoties de se loquitur auctor, modestię causa semper sub tertia persona se nominat. quod vero asserit de his tribus articulis de recessu Christi ab speciebus sacramentalibus, supra abunde explicatum est par. 1. pag. 33. vbi affert condemnationem factam per Gregorium XI. & dixi schol. 14. eiusdem primæ partis.

¶ *Secunda hæresis est, quòd licitum est creaturas adorare, &c.* Isti omnes errores de adorandis dęmonibus, à magicis & incantatoribus orti sunt: nam hi vt tuerentur suam damnatam artem, quā raro exercēt absq; adoratione & sacrificijs dæmoni exhibitis, aliū errorē de adorādis dæmonibus adiunxerunt, vt vel inde intelligas quàm sit vere dictū à philosopho, Dato vno absurdo multa inde sequi. ijdē ferme articuli, aut sane his valde cō similes damnati sunt cōmuni sententia per Theologos Parisienses anno Domini 1318. leguntur; in fine sententiarum Petri Lombardi.

Pag. 197 col. 1. E Errores de adorādis dæmonibus unde orti.

¶ *Tertia hęresis est, quòd licet dęmones adorare & honorare latria meritorie.* Latria vel theosebia, cultus est qui soli debetur Deo. Magister & ceteri cōmuniter Theologi lib. 3. sent. dist. 9. B. Thom. 2. 2. q. 84. art. 1. ad primū argumentū. & q. 103. art. 3. glo. in clem. si dominū. de reliq. & venerat. sancto. glo. in c. venerabiles. de consec. dist. 3. Lapus in c. si canonici. de officio ord. li. 6. & copiose Tabiensis in sum. verbo, adorare. & Syluester verbo, latria. ex quibus intelliges quàm sint hęc impia, quæ de adoratione dæmonum traduntur.

Quid latria et dulia.

¶ *Quarta hæresis est, &c. possunt dęmones adorari dulia.* Dulia cultus dicitur creaturis exhibitus, nō simpliciter, sed propter aliquam excellentiam. ita Theologi, & B. Tho. locis proxime citatis, & ad de quos citaui superiori adnotatione.

¶ *Octaua hęresis est, quòd laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicite credendum.* Hinc colliges optime conclusisse Eymericum par. 1. q. 12.

h iuxta

iuxta mentem Beati Thomæ, ea quæ principaliter ad fidem spectant, quales sunt fidei articuli, ab omnibus explicite tenenda esse, neque excusare prauam consuetudinem in contrarium, cum pauci sint qui explicite articulos sciant.

Pag. 197 col 2 E Voluntas beneplaciti in Deo, quæ dicatur.

¶ *Loquendo de voluntate beneplaciti Dei.* Theologi lib. 1. senten. distinct. 45. voluntatem vere & proprie non metaphorice dictam, in Deo appellant voluntatem beneplaciti. item Beatus Thomas, & ibi Caietanus par. 1. q. 19. art. 11. quam sit autem impium quod hic traditur de Deo volente malum culpę, eleganter docet vterque Thomas par. 1. q. 19. art. 9. & Doctores scholastici lib. 1. senten. distin. 46.

SCHOL. XXVII.

Pag. 198 col. 1.

In quæstionem xi. De hæresibus damnatis ab inquisitoribus Aragoniæ sine expresso mandato Papæ.

Quid sit inquisitores damnare hęreses.

CVM dicit hîc Eymericus se agere de hæresibus damnatis per inquisitores Aragoniæ sine expresso Papæ mandato, non intelligas inquisitores propria auctoritate posse definire dubia circa fidem. Id enim Romani Pontificis munus est. c. quotiens. 24. q. 1. cap. maiores. de baptis. & eius effectu. sed hoc vult, Aragoniæ inquisitores sine expresso Papæ mandato declarasse hæreses iam damnatas, & iussisse vt iuxta sanctiones canonicas earum punirentur auctores. de quo dixi schol. 5. huius 2. par. super c. ad abolendã. vers. vel singuli episcopi.

Arnaldus de Villanoua hæreticus.

¶ *Quidam magnus medicus, vocatus magister Arnaldus de Villanoua.* Hic emersit circa annos Dñi 1310. libellos quos edidit hæreticos numerat Eymericus paulo post q. 28. huius 2. partis. hic cum nollet se intra medicinæ terminos continere, dum temere vult etiam Theologiam profiteri, misere labitur. Alchimiam etiam profitebatur: in qua tantum se profecisse iactabat, vt laminas aureas ea arte confectas, diceret omnibus se daturum explorandas, vt scribit Cassanæus in catalogo gloriæ mundi, par. 11. consideratione 40. ceterum ea omnia, arte dęmonum, cum quibus familiaritatem habuisse dicitur, constare creduntur: nam hoc est huic hominum generi valde familiare, vt ex chymica professione ad dæmonũ inuocationes & pactiones accedant, vt docuit Eymericus 3. par. tit. de signis, quibus Necromantici hæretici cognoscuntur. nu. 115. sed hoc eam distinctionem recipit, quam ibi attuli schol. 32. par. 3. vers. Alchymistæ, vt in pluribus.

Alchymistarum in cõmodũ.

Pag. 199 col. 1. B Bonanat' hęreticus

¶ *Et presbytero quodam vocato fratre Bonanato.* Hic emersit circa annos Domini 1314. Begardorum errores sequebatur, de quibus copiose Eymericus paulo post q. 15 de hoc Bonanato nemo plura quàm hic Eymericus, quem omnino sequitur Prateolus li. 2. c. 30. de sectis hereticorũ.

¶ *Quidam vocatus Durandus de Baldach.* Idem Prateolus lib. 4. de sectis hæreticorum c. 18. in Bononiensi legitur, *Ducandus*. item in codice Cardinalis de Gambara.

¶ *In Villafranca de Panades.* Hoc nomen in omnibus manuscriptis erat deprauatum, ceterum ita legendum est, vt curauimus imprimendum. est autem id oppidum nobile inter Tarracon. & Barcinon. in recto itinere, quo itur à ciuitate Tarracon. ad Barcinon.

Traditus curię secu lari, si dicat se vel le pęnitere an reci piendus.

¶ *Postquam traditus fuerat vt impænitens seculari curiæ, & iam ex vno latere assatus se finxerat pænitere.* Olim ita quandoque fieri solitum erat, sed hodie recipiendus non esset ad misericordiã, qui semel esset curiæ seculari traditus, etiamsi promitteret conuersionem: quoniam huiusmodi conuersiones non præsumuntur fieri de corde non ficto per dolorem peccatorum, sed per metum præsentis & vrentis ignis: & experientia sæpius docuit hos homines ita receptos deteriores fieri. Et quamquam postquam traditi semel sunt curiæ seculari summo iure, si dicant velle conuerti, dummodo non sint relapsi, recipi possint, quia nullo iure id prohibetur: nihilominus tamen tutius est & securius vt nullo modo audiãtur. immo in Hispania nouissima quadam Madriliana instructione anno Domini 1561. c. 44. salubriter cautum est, vt raro recipiantur etiam illi, qui ante sententiæ prolationem in tabulato conuertuntur. & tametsi ibi de negatiuis sit sermo, idem in impænitentibus locum habere debet, qui errores & confessos & probatos nolunt detestari. & hæc plane sententia valde mihi ęqua semper visa est, cum antequam producantur illi qui tradendi sunt curiæ seculari, omnis sit adhibita diligentia vt conuertantur, iuxta cõsilium Calderini, tit. de hæret. cons. 2. Palacium Rubium in allegatione de hæresi. §. 4. & Simancam catho. instit. tit. 48. nu. 32. & sanciuit valde prudenter concilium Biterrẽse c. 17. vt dixi schol. 20. huius par. vers. hæretici perseuerantes. & quod hîc tradit Eymericus, iterum repetit 3. par. in 10. & 12. modo processum fidei terminandi, in fine; vbi sentit huiusmodi homines de benignitate posse recipi: id tamen nullo iure esse cautum, & valde periculosum esse huiusmodi homines recipere. mea hęc est sententia tales nullo modo esse recipiendos.

¶ *Quidam vocatus frater Iacobus Iusti.* Idem Lutzemburgus in catalogo hereticorum, & Prateolus lib. 9. c. 4. de sectis hæreticorum. vixit autem hic Iustus iniuste circa annos Domini 1314.

¶ *Videlicet in mõte Albo* Voces vulgares sæpe latinitate donat auctor, vnde parit quandoq; difficultatem: hic locus celebris est in principatu Cataloniæ vulgo dictus Montblanch.

¶ *Cuius auctor fuit frater Berengarius de Montesalcone.* Bononiensis & codex Cardinalis de Gambara, *Benegrius.* Sabellanus, *Bemgerius*, sed melius *Berengarius.* Prateolus lib. 2. de sectis hereticorũ c. 37. hunc vocat *Bugaurium*, sed parum refert. hîc emersit circa ann. Domini 1352. Quod vero hic dicit de monasterio Pobleti, id hodie in prouincia Ca-

cia Cataloniæ longe est ditissimum, dictum vulgo *Poblet*: cuius frequens est mentio in iure canonico sub nomine Populeti.

Pag. 100 col. 1. A. ¶ *Quidam vocatus Nicolaus de Calabria.* Hic emersit circa annos Domini 1352. homo stultissimus. de quo nemo plura quàm hic Eymericus.

¶ *Quidam vocatus Bartholomęus Ianouesius.* In Bononiensi & Sabellano *Ianuensis.* in codice Cardinalis de Gãbara *Ianouelli.* & male. noluimus recedere à Barcinonẽsi impresso. Emersit autem hic nebulo circa annos Domini 1360. de hoc eadem quę hîc ab Eymerico, tradit Prateolus lib. 2. c. 11. de sectis hęreticorum.

¶ *Vocatus frater Arnaldus Montauernij.* Bononiensis & codex Cardinalis de Gãbara *Montanerij*, Sabellanus, *Montanarij*, sed noluimus discedere à Barcinonensi impresso. hic emersit prope annos Domini 1354. is ortus est, vt ait Eymericus, in villa Podij ceretani, quod oppidum hodie Cathalani vocat *Puix cerdan*, nobile in ea prouincia.

SCHOL. XXVIII.

Pag. 101 col. 1.

In quæstionem xij. De hæresibus Pseudoapostolorum in Lombardia.

Dulcinus & Segarellus hæretici in Italia.

Recensuit hactenus errores in Hispania condẽnatos, nũc de illis qui in Italia repressi sunt, sermonẽ instituit: ac primum orditur ab heresibus Pseudoapostolorũ. Hi ducibus Geraldo Segarello & Dulcino emerserunt circa annos Domini 1285. & multas Italiæ ciuitates in Insubria falsis dogmatibus infecerũt. Vocati sunt autem Pseudoapostoli, quia cum apostolorũ vitam & mores imitari se dicerent, longe tamen ab eorum sanctitate & doctrina discedebant. de his nemo plura quàm hîc Eymericus. Pseudoapostoli vero germen erant Pauperum de Lugduno, in multis tamen ab illis differebant, vt alibi dicam.

¶ *Scilicet Geraldus Segarelli Parmensis.* In Bononiensi & codice Cardinalis de Gambara *Pergamensis* legitur, non *Parmensis.* nec desunt qui eum patria Pergamensem faciant, sed noluimus à Barcinonensi impresso & Sabellano discedere. & multa loca sequentia aperte indicant eum Parmensem fuisse, & historię adstipulantur.

Vana Dulcini excusatio. ¶ *Et Dulcinus Nouariensis.* Dulcini huius heresiarchę creberrima extat mentio in libris iurisconsultorum, qui circa ea tempora & paulo post floruerunt. illud autem quod de hoc hęretico affert valde singulare Ioannes Calderinus in tractatu de forma procedendi contra inquisitos de heresi in Rub. *De hereticis credentibus, &c.* num. 6. non est hîc omittendum, ait enim hunc Dulcinum, antequam curię seculari traderetur, se excusasse dicendo, quòd ea quę predicauerat & docuerat contra fidem & bonos mores, dixerat, non quia ita crederet, sed propter multa commoda, & delectabilia temporalia, & propter vanam gloriam, & propter dominium quod ex tali doctrina habebat. ceterum hæc vana excusatio eum non iuuit quominus traderetur curiæ seculari, nec facile huiusmodi hæreticorum excusationes admittendæ, vt dixi schol. 17. vers. dixerit seu fecerit trufatorie.

¶ *Dictus Gerardus per episcopum Parmensem*, In codice Cardinalis de Gambara, *Pergamensem.* sed Bononiensis corruptissime habet *Parien.* sed noluimus à Barcinonensi recedere, cui & Sabellanus consentit, & historiæ.

¶ *Etiam congregato exercitu magno crucis signaculo insignito.* Ceciderunt, autem vt in monumentis vetustatis scriptum est, multi Pseudoapostoli vno conflictu paucissimis catholicis extinctis. singuli autem Crucesignati magno protegendæ fidei desiderio excitati proprijs impensis ibant in bellum: nam inter cetera hoc vouebant: vnde inquisitores tunc, tametsi pauperes & mendici, intrepide in hæreticos animaduertebant. huc spectat textus in c. excommunicamus 1. §. catholici. de hæreticis. *Crucesignati proprijs impẽsis ibant in bellum contra hæreticos.*

¶ *Qui fuit principium & auctor huius sectæ.* Post hæc verba in codice Cardinalis de Gambara adduntur hæc: *Qui, vt Dulcinus dicit & asserit, fuit noua planta, &c.* Barcinonensis ita: *Qui fuit pręcipuus huius sectę actor*: sed Bononiensis & Sabellani lectionem secuti sumus vt est impressus.

¶ *Vigesimus error est, quòd pro nulla causa, &c.* Pag. 102 col. 2. C
Codices hîc sunt varij Sabellanus & Bononiensis prope conuenit cum Barcinonensi impresso, sed codex Cardinalis de Gambara hunc articulum ita habet: *Quòd pro nulla causa nec in aliquo casu debet iurare homo, nisi pro articulis fidei vel pręceptis Dei, & omnia alia potest celare. Et quantumcunque iuret dicere veritatem coram prælatis seu inquisitoribus, non tenetur respondere de aliquo alio, nec reuelare doctrinam suam, siue errores suos, nec tenetur defendere verbo seu voce, sed semper corde tenere. Si tamen cogatur iurare metu mortis, in eo casu debet iurare verbo seu voce solum & in mente retinere. Et quod in nullo casu tenetur respondere veritatem, nisi de his quę verbaliter continentur in articulis fidei seu pręceptis: & si de alijs requiratur, licet ei sine peccato mortali mentiri, & veritatem suę sectę negare ore, dummodo teneat eam in corde, ad hoc vt euadat potestatem inquisitorum; sed debet respondere inficiando, vel negando seu palliando, quocunque modo tergiuersando, colorando seu palliando quomodocunque possit pertransire, &c.* Hunc errorem à Pauperibus de Lugduno seu Valdensibus acceperunt Pseudoapostoli: nam Pseudoapostoli germen sunt Valdensium. hoc tamen, quod de iuramento horum hîc dicitur, lumen accipiet ex summa fratris Iuoneti par. 5. c. 2. cuius fragmentum extat in vetusto illo codice membranaceo manuscripto bibliothecę Vaticanę, vbi plene agitur de secta Valdensium. is ergo agens de dispẽsatione eorum in iuramento ita habet: *Diffinierunt*

Iniqua dispensatio Valdēsiū in sacramento.

olim non iurare omnino, sed quia per hoc facilius deprehendebantur & condemnabantur, caute dispensauerunt modo iurare, pro se vel pro alio à morte liberando vel defendendo. Cum autem iurare compelluntur, aut palliatis verbis iurant, ne putentur iuraße, sed ficte agunt huiusmodi & diuersis modis: aut si coguntur ab aliquo iurare, refundūt peccatum in Christum, vt ipsi videantur immunes: aut si iurant per se timore mortis, proponunt facere pœnitentiam, vt pro quatuordecim periurijs teneantur vnum attrahere ad sectam suam pro satisfactione peccati. hæc ibi.

¶ *Tenoris sequentis.* In codice Cardinalis de Gābara additur solita Pontificis præfatio in hunc modum:

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Patribus, vniuersis patribus Archiepiscopis & episcopis, ac dilectis filiis cathedralium ecclesiarum electis & vicarijs earūdem ad quos literæ istæ peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

SCHOL. XXIX.

Pag. 205 col. 2.

In quæstionem xiij. De hæresibus Manichæorum in Italia exortorum.

Quomodo accipienda quæ de Manicheis tradit Eymericus.

QVæ hac quæstione commemorat Eymericus de nouis Manicheis in Italia exortis, fabulosa multi & falsa putant: cui opinationi causam prebuit non leuis coniectura, quoniam tempore Innocentij Papæ III. videlicet circa annos Domini 1200. nulli hæretici Manichæi vocati Italiam infestarunt, sed Cathari, Leonistæ, & si qui fuerunt alij huius sectæ imitatores. Rursus quia quæ hîc dicūtur ab Eymerico de Manicheis & erroribus eorum Catharis penitus cōueniunt, vnde fit vt valde lapsus hic auctor nonnullis videatur. Sed non est plane tam acerbe reprehendendus: quia etsi Catharis hęc conueniant, & ceteris eius furfuris hæreticis, de Manicheis etiā accipienda sunt: quoniam Cathari antiquorum Manichęorum errores penitus sequebantur, quibus & alios nouos adiungebant: vnde Eymericus re ipsa inspecta, non Catharos sed Manichęos appellauit, quia hi per omnia Manichęorum insaniam imbiberant. iam quia seculo etiam horum hęreticorum vtraque appellatio & Manichęorū & Catharorū, præsertim apud viros doctos in vsu erat. Eymericus vero antiquam appellationem est secutus, cum sub ea illius ætatis hæretici comprehēderentur, & plane errores quos hîc commemorat auctor partim vetustiorum sunt Manichęorum, partim recentiorū: qui antiquorum sunt velut noti omittentur à nobis, qui recentiorū apertius explicabuntur: nam difficilius noscuntur, quę non sunt passim monumentis literarum prodita. rem ergo more nostro suis locis illustrabimus.

¶ *Insurrexit quidam dictus Manes, &c.* In codice Bononiensi, *Manens.* nec male: nam Theodoritus in lib. hæreticarum fabularum Manicheos de Manente dictos ait. Manes autem seu Manens priusquam errorem suum diuulgaret, vt ait B. Augustinus hęresi 46. Vrbicus, siue Cubricus dicebatur, vt apud Epiphanium heresi 66. Theodoritus Scythianum, Philastrius Turbonem appellauit. Suidas eius vitam & facta egregie est prosecutus. Beatus Augustinus in lib. de hęresibus to. 6. hæresi 46. Manicheos dixit dictos fuisse à verbo gręco, quod significat insaniam fundere. quod Manichæi fugiētes, Mannichæos per duplex, n, quasi manna & diuinitatem fundentes se ipsos iactabant, vt verbi lenocinio rudiores ad se homines pertraherent. Hi in tres partes fuerunt olim distributi, alij auctoris nomen mordicus retinuerunt: alij Macarij, tertij Catharistę siue purificatores dicti sunt ab Augustino loco citato: ex quibus apparet non inepte Eymericum hîc Catharos vocasse Manichęos, cum & Cathari seu Catharistę de ea familia essent: quando autem fuerint condemnati, dicam in fine huius quęstionis.

Quis Manichæus, & qualiter antea appellatus.

DIVI PETRI MARtyris historia

Pa. ea. D

PRo quarum extirpatione Frater Petrus de Verona ordinis Predicatorum, &c.

Breuiter hîc mihi pauca quædam dicenda erunt in gratiam inquisitorum de B. Petro Martyre inquisitorum principe, & acri hæreticorum hoste, vt vitam & mores eius intuiti discamus pro fidei catholicæ defensione humiliter & fortiter sanguinem profundere. Hic ergo vir sanctus cum protinus ab ineunte ætate singularis probitatis & sanctitatis præbuisset specimen, relictis mundi huius fallacis insidiis, sacram ordinis Prædicatorū religionem professus est, in qua multa probitate & doctrina claruit spatio triginta annorum. denique anno 1252. sedis apostolicæ auctoritate electus est inquisitor in partibus Mediolano subiectis: cumq; eodē anno Mediolanum pergeret, relicta ciuitate Como, ad extirpandam hæreticam prauitatem, quidam de ipsorum hæreticorum credentibus prece illorum inductus & pretio, in itinere eum inuadens multis impressis vulneribus crudeliter iugulauit. Memoriæ proditum est, pridie eius diei quâm esset interfectus, sublatis ad cælum oculis, fusis lachrymis gemebundum humiliter à Domino postulasse, vt non sineret eum ex hac

hac luce migrare, nisi sumpto pro Christo passionis calice: cuius orationem exauditã fuisse apertissime sequẽtis diei effectus demonstrauit. quo interfecto perductum fuit sacrum illius corpus Mediolanum, sepultumque ad sanctum Eustorgium, vbi adeo claruit miraculis, vt hæreticos non minus vicerit, ac strauerit occisus, quàm antea fecerit viuens. Cum itaque multis miraculis clareret, Innocentius iiij. cunctis rite celebratis, ac obseruatis sacrosanctæ Ecclesiæ Romanę ritibus Petrum Martyrem anno sequenti, nempe 1253. in catalogum Sanctorum retulit: extatque hodie huius apotheosis, seu canonizationis authenticum rescriptum in libro priuil. ord. Prædicat. fol. 26. pag. 2. Innocentio autẽ quarto vita functo, Alexander quartus ad Pontificiam sedem euectus protinus sui Pontificatus initio, anno videlicet Domini 1254. Petrum etiam Martyrem egregio commẽdauit encomio, & canonizationem ab Innocentio celebratam confirmauit rescripto incipiente,

Magna magnalia de beato Petro Martyre. quod habetur in lib. priuil. ord. Pręd. fol. 32. Cetera persequũtur copiose beatus Antoninus, Laurentius Surius, & alij qui huius sancti viri vitam & insigne martyriũ eleganter conscripserunt.

Pag. 203 col. 2. E

¶ *Primus error est, quòd duos deos, &c.* Et Cathari etiam siue recentiores Manichæi eundem errorem mordicus defendebant, vt intelligas vere scripsisse Tertullianum in libro de præscriptio. hæreticorum c. 1. nullam fuisse tam turpem hæresim, quàm labentibus sæculis alij non excitarint, secutique fuerint. quod vero recentiores Manichæi, seu Cathari de duobus deis seu principijs impie fabulantur, nõ est vno modo inter eos receptum: nam Belazmansa Veronensis, qui fuit princeps horum hæreticorũ in Italia circa annos Domini 1225. & Ioannes de Lugio Bergomensis, qui eisdem fere temporibus vixit, valde inter se dissidebant, vt latissime docuit quidã frater Raynerius de ordine Prædicatorum, in summa, quam anno Dñi 1250. scripsit de Catharis & Leonistis seu Pauperibus de Lugduno, quã vidimus in vetusto illo codice manuscripto bibliothecę Vaticanę, in qua singillatim omnia horum dogmata persequitur, quæ nos hîc breuitatis causa omittimus, alibi forsan commodius traditurі.

Belazmã sa & Ioãnes de Lugio Manichæorum duces in Italia.

Pag. 204 col. 1. B

¶ *Tertius error est, quòd omnes gradus & ordines, & ordinationes Ecclesiæ sanctę, & statuta decipiunt & deprauant.* Ita Barcinonensis, Bononiensis, & Sabellanus velle vidẽtur, quòd omnia sacramenta, cęremoniæ & leges Ecclesiæ fideles & catholicos decipiunt, deprauant, & corrumpunt. qui sensus satis aperte colligitur ex sequentibus erroribus, quibus Cathari, seu Manichæi reiectis Ecclesiæ sacramentis, alia ipsorum loco substituebant, vt mox dicemus ex summa fratris Raynerij de erroribus Catharorum. In Directorio tamen Cardinalis de Gambara legitur, *despiciunt & deprauant.* qui etiam sensus optime potest eorum sententię aptari: nam Cathari & Ecclesiastica sacramenta & ritus despiciunt, hoc est, aspernantur. item etiam & deprauant, quoniam loco verorũ falsa sacramenta & cęremonias substituunt.

¶ *Et confingunt tanquam simiæ, quædam alia loco ipsorum, quæ quasi similia videntur.* Tres errores, quos nunc prosequitur Eymericus, videlicet, 5. 6. & 7. ad sacramenta Catharorum spectant, quæ mihi breuiter sunt declaranda, vt & hîc & alia iuris loca de sacramentis, & consolatione Catharorum loquentia intelligantur, & præsertim c. filij. de hęret. lib. 6. & c. 19. cõcilij Narbonensis. Sciendum ergo est, hos recentiores Manichęos, seu Catharos reiectis veris Ecclesię sacramẽtis, quatuor sibi sacramenta inania, illicita, & sacrilega, confinxisse, videlicet, manus impositionem, panis benedictionem, pęnitentiam, & ordinem.

Quatuor recentiorum Manichæorũ inania sacramẽta.

Manus impositio vocatur ab eis consolamentum, & spiritualis baptismus, seu baptismus Spiritus sancti: sine qua secundum eos, nec mortale dimittitur, nec Spiritus sanctus alicui datur, sed per eam solummodo ab eis factam, vtrũque conferri mentiuntur. hæc autẽ manus impositio hoc ritu absoluitur apud eos. eorum prępositus (de quo mox dicemus) cum aliquis ex ipsis incidit in peccatum, aut ad sectam eorum conuertitur, per manus impositionem consolamentum daturus librum euangeliorum, vel totius noui testamenti tenet ante pectus suum: is vero qui consolamentũ est recepturus, vbi coram Catharis confessus est in genere dicens se esse peccatorem, & humiliter accedere ad petendam veniam, tunc prępositus absolutione peracta ponit pręd ictum librum supra caput illius, & ceteri Cathari qui adsunt manum dextram, & incipiunt suo ordine dicere Dominicam orationem. hoc ritu consolamentum & peccatorum remissionem dicunt se conferre, quã nõ habẽt miseri Cathari: de qua extat insignis locus in concilio Narbonensi c. 19. in hęc verba: *Si consolationes eorum, vbi eum quem consolantur, in hæreticum recipientes per impositionem manuum se saluare proditionaliter mentiuntur: aut seruitio eorundem, vbi maiore ipsorum librum tenente apertum, per ipsum quasi sub generali confessione, remissionem intelligunt fieri peccatorum.*

Catharorum consolamentum.

Alterum eorum sacrilegum sacramentum est panis benedictio. hęc est quędam fractio panis, quam ipsi quotidie faciunt tam in prandio quàm in cœna. fit autem hoc modo: cum ingressi sunt ad mensam Cathari, siue Catharę omnes dicunt orationẽ Dominicã, interim qui prior est apud eos professione vel ordine, tenet panem vnum, vel plures si necesse foret ad pręsentem multitudinem saturandam, & dicendo: *Gratia Domini nostri Iesu Christi sit semper cum omnibus nobis,* frangit panem seu panes, & distribuit omnibus discũbentibus non solum Catharis, sed etiam credentibus suis, adulteris, latronibus, & homicidis. atque in hoc differunt à Pauperibus de Lugduno; nam illi solum semel in anno conficiunt, seu benedicunt, vt suo loco dicemus.

Panis benedictio Catharorum.

Tertium

Falsa Catharorũ pęnitẽtia

Tertium sacramentum est pęnitentia, quam sine vllo peccatorum dolore faciunt in hunc modum: singulis mensibus semel tantum, si commode possunt, confessionem faciunt de peccatis venialibus, hoc ritu: vnus pro omnibus loquens alta voce, ceteris inclinatis in terra coram pręlato tenente librum ante pectus suum dicit ita: *Nos venimus coram Deo & vobis ad confitendum peccata nostra, quia multum peccauimus in verbo, & opere, & visione, & cogitatione.* & ceteris huiusmodi. Quòd si quis eorum incidit in peccatum, quod iuxta opiniones eorum sit mortale, tunc illud cõfiteri oportet, & non alia, & recipere iterum manus impositionem à pręlato suo, & ab vno alio ad minus cum eo. hęc autem omnia absoluunt Cathari absq; lachrymis, contritione, & vlla satisfactione: vnde facile colligas, quàm sit inanis & vana eorum pęnitentia, cum diuinę literę & lugenda peccata, & male ablata restituẽda, & in particulari peccata confitenda apertissime testentur.

Catharorũ ordo.

Denique vltimum eorum sacramentum est ordo. Catharorum seu recentiorum Manichęorum ordines quatuor sunt. ille qui est in primo & maximo ordine constitutus vocatur Episcopus. ille qui est in secundo, Filius maior. qui est in tertio, Filius minor. qui in quarto & vltimo, dicitur Diaconus: ceteri qui sunt sine ordinibus inter eos vocant Christiani & Christianę. Epi munus est principē semper tenere locum in oibus quę ab ipsis fiunt, videlicet in impositione manus, in fractione panis, & in orando. idem seruat Filius maior absente Episcopo, & Filius minor absente Episcopo & Filio maiore. Ad Diaconum vero spectat audire cõfessionem venialium, & impingere pro illis absolutionem, quod officium illi vocãt, *Carregare seruitium.* de quo breuiter meminit concilium Narbonense c. 19.

Dixi breuiter in gratiam lectorum quę necessaria sunt ad intelligenda ea quę hoc loco tanguntur ab Eymerico paulo obscurius, ne vllus in hoc auctore obscuritati locus relictus esse videatur; ea non sunt inania putanda, cum multa inde iuris loca de hęreticis loquentia lucem accipiant, in primis concilium Biterrense & Narbonense, in quibus horum sepe fit mentio.

Pa. 204. col. 2. B

Errores Manichæorum de matrimonio carnali.

¶ *Octauus, quod loco sacramenti matrimonij carnalis inter virum & mulierem, confingunt esse spirituale matrimonium, &c.* Obserua hic quam caute loquatur Eymericus iuxta errores Catharorum, neque enim dicit quòd loco sacramenti matrimonij carnalis constituant aliud sacramentum matrimonij spiritualis: nam Cathari quatuor tantum faciunt sacramenta de quibus diximus: de matrimonio vero carnali sentiunt omnes Cathari, id semper fuisse mortale peccatum, & quod non punietur quis grauius in futuro propter adulteriũ, vel incestum, quàm propter legitimum coniugium: neque etiam ob hoc quisquam grauius plectitř apud eos. ita docet Raynerius in summa de Catharis & Leonistis, quę hic Eymericum nõ latuerunt.

¶ *Negant etiam fuisse mulierem carnalem.* Hìc existimo claudendam esse periodum: nam Cathari non dicebant Mariam fuisse sectam suam, vt constat ex sũma Raynerij, sed Belazmansa Catharorum dux asserebat Dei Filiũ non assumpsisse humanã naturã in veritate, sed eius simile in beata Virgine, quam dicebat fuisse Angelum. qua periodo absolutã, sequitur mox, *sed sectã suam, &c.* quasi Maria virgo, quam constituunt fuisse Angelum, pręfigurarit sectam suam. & adstipulatur codex Cardinalis de Gambara in quo, loco illius dictionis, *Sed*, legitur, *Secundum*, ita: *Secundum sectam suam, & ordinem suum dicunt esse Mariam virginem, veram pænitentiam, castam, & virginem quæ genuerat filios Dei, &c.*

Error Belazmansę de beata Virgine.

¶ *Tertiusdecimus, & c. quòd in animalibus brutis & etiam in auibus sunt spiritus illi, qui recedunt de corporibus hominum, &c.* Hoc ipsum scripsit de vetustis Manichęis beatus Augustinus in libro de hęresibus tom. 6. hęresi 46. his verbis, ex quibus hic locus lumen accipiet: *Animas auditorum suorum in electos reuolui arbitrantur, aut feliciore compendio in escas electorum suorum, vt iam inde purgatæ in nulla corpora reuertantur. Ceteras autem animas, & in pecora redire putant, & in omnia quæ radicibus fixa sunt, atque aluntur in terra.* hæc ille.

Pag. [...] col. 1.

Manichæorũ error de trãsmigratione aĩarum in varia corpora.

¶ *Quare non comedunt ipsi aliquod animal, nec aliquod volatile, nec occidunt.* Hic error de Pythagoreorum schola prodiisse videtur, qui & à carnibus abstinendum omnino pręedicabant, vt copiose docet Ouidius libro 15. Metamorph. Iuuenalis satyra 15. & Laertius de vitis philosophorum. Cur autem Manichęi carnibus non vescerentur, causam tradit B. Augustinus pręcitato loco his verbis: *Nec vescuntur tamen carnibus, tanquam de mortuis, vel occisis fugerit diuina substantia, tantumque ac tale inde remanserit quod iam dignum non sit in electorum vẽtre purgari.* hęc Augustinus. ex quo multum potest hęc quæstio illustrari.

Qu[...] re [...] exor[...] den[...]

Cur Manichæi carnibus non vescerentur.

Iam Eymericus hic paucissimos recensuit Manichęorum, seu Catharorum recentiorum errores, cum multo plures ab illis assererentur, non tamen eodem consensu; quia vt in principio huius quæstionis dicebam, Belazmansa & Ioannes de Lugio, qui horum principes fuerunt in Italia valde inter se dissidebant. Eymericus vero insigniores quasdam eorum hęreses numerauit.

Pag. 205 col. 1. A.

Quãdo dãnati Manichęi tã veteres quã recẽtiores

¶ *Prædicta secta Manichęorum fuit per sanctam Romanam Ecclesiam condemnata.* Non dicit à quo fuerint Manichęi damnati, ceterum si de vetustis Manichęis loquamur, sępius damnati sunt, & repressi per viros sanctos & summos Romanos Pontifices. in eos enim inuehitur Augustinus in libris contra Faustum Manichęum. Vincentius Lyrinensis, Titus Bostræ, & Diodorus Metropolis Ciliciæ Episcopi, Gregorius Laodicensis, & Eusebius, & in Decretis Siricij Papæ rescriptum extat quorundam Episcoporum, quo etiam insania Manichęorũ taxatur; & Anastasius Papa, qui sedit anno Domini 404. Epistola quadam decretali prima c. 3. multa contra Manichæos statuit condemnans eos; & leges ciuiles seuere in eos animaduertunt. l. Manichęos. C. de heret. Iam tẽpore Pij secundi Ioannes Turrecremata Pontifi-

cis

cis iussu tractatum collegit quinquaginta veritatum contra quinquaginta errores Manicheorum. Damnatis autem vetustis Manichæis, ceteri quoque qui eos sequuntur damnati censentur. quòd si de recentioribus Catharis, seu Manichæis damnationem postules, eam fecit Gregorius nonus, vt habes in c. excōmunicamus 2. de hæret. & Alexander iij. in concilio Lateranensi.

SCHOL. XXX.

In quæstionem xiiij. De hæresibus Valdensium.

Pag. 205 col. 1.

AD hanc respondemus quòd tempore domini Gregorij Papæ noni circa annum Domini MCCLXX. Hoc loco codices variant: Barcinonensis enim & Directorium Cardinalis de Gambara, habent: *tempore Gregorij Papę noni circa annum Domini* MCCLXX. sed hoc falsum est: nam Gregorius nonus, anno Domini MCCXXVII. floruit. & illud tempus Gregorio decimo omnino conuenit: is enim sedit anno Domini MCCLXXI. Directorium Cardinalis Sabelli ita habet: *tempore Hadriani quarti, circa annum Domini* MCLVII. quod est verius: nam scriptores conueniunt, Valdenses, siue Pauperes de Lugduno exortos temporibus Alexandri iij. anno videlicet Domini MCLIX. qui proxime successit Hadriano quarto, quatuor solum annis interpositis. his adstipulatur Raphael Volaterranus, qui in cōmentariis suis Vrbanis lib. 20. c. 2. tradit, Valdenses, sub Hadriano quarto, auctore Valdone excitatos. Itaq; in Barcinonēsi proculdubio est mendum, quod, quamuis non sit immutatum, adnotatum est tamen. Nec obstat à Gregorio nono longo post tempore anathemate percussos in c. excommunicamus. el 2. de hæret. quoniam horum secta multis annis durauit, eiusque reliquiæ vsq; ad Gregorium nonum peruenerunt: ideo cum ceteris excommunicati sunt. Iam in codice Bononiensi corruptissime legitur: *tempore Domini Gregorij Papæ noni, & circa annum Domini* MCLXX. cum constet Gregorium nonū, vt dixi, anno Domini MCCXXVII. floruisse. nec desunt qui dicant eos temporibus Innocentij iij. exortos, vt sequēs scholion docet.

Quo tēpore fuerint exorti Valdenses.

¶ *Insurrexit in partibus Gallicanis in ciuitate Lugdunensi quidam vocatus Valdentius, seu Valdensis.* Ita Barcinonensis impressus, in Sabellano, *Valdesius*, in codice Cardinalis de Gābara, *Valdenius*, in Bononiensi, *Valdeneius*. Prateolus lib. 4. de sectis hæreticorum c. 13. & lib. 19. c. 12. Valdonem vocat hunc ciuem Lugdunensem, qui principium huic sectæ dedit. De origine autem horum hæreticorum multi scripserunt, nemo tamen certius, aut distinctius quàm frater. Iuonetus, qui eorum tēporibus floruit: is enim in summa, parte 5. c. 2. (quod fragmentum extat in peruetusto illo codice membranaceo manuscripto bibliothecę Vaticanæ. fol. 72. col. 1.) de hoc ita scribit: *Ortus illius sectæ quæ dicitur Poure de Lyon, siue Pauperes de Lugduno sicut à diuersis audiui, & à quibusdam ipsorum, qui videbantur ad fidem reuersi dum eorum interessem examinationibus, sic se fertur habuisse. Apud Lugdunum fuerunt quidam simplices laici, qui quodā spiritu inflammati, & supra ceteros de se præsumentes, iactabant se omnino velle viuere† secundum euangelicam doctrinam, & illam ad literam perfecte seruare: postulantes autem à Domino Papa Innocētio iij. hanc viuendi formam, auctoritate sua sibi & suis sequacibus confirmari, adhuc recognoscentes primatum apud ipsum residere apostolicæ potestatis: postea cœperunt ex se, vt plenius se Christi discipulos, & Apostolorum successores ostenderent, & etiam sibi, officium prędicationis iactanter assumere, dicentes Christum pręcepisse discipulis suis Euangelium prædicare. & quia sensu proprio verba Euangelij interpretari præsumpserunt, videntes nullos alios Euangelium iuxta literam seruare: quod se facere velle iactauerunt, se solos Christi veros imitatores esse dixerunt; cumque Ecclesia videret eos officium prędicationis vsurpare, quod eis commissum non fuerat, cum essent idiotæ & laici, prohibuit & debuit: & nolentes obedire, excommunicauit. Illi autem contempserunt in hoc claues Ecclesiæ, dicentes clericos hoc facere per inuidiam, quia viderent eos meliores esse, & melius docere, & maiorem ex hoc populi fauorem habere, cum pro bono & perfecto opere nullus debeat, aut possit excommunicari, quale est docere fidem et doctrinam Christi; & quod nullus debeat † huiusmodi tantum bonum prohibenti aliquatenus obedire, & illam excommunicationem reputabant sibi æternam benedictionem, gloriantes se Apostolorum successores, quòd sicut illi pro doctrina Euangelij à scribis & Pharisæis, extra synagogas eiecti, maledictioni eorum & percussioni subiacebant, ita & ipsi à clericis similia paterentur, sic superba præsumptio palliatę sanctitatis, & à sanctitate singularitatis, cæcitatem induxit hæreticæ prauitatis: cum euāgelica perfectio magis doceat humiliter obedire Doctoribus & rectoribus Ecclesiæ, quàm per amorem singularitatis, se scindere à cathoca vnitate.* hactenus ille.

Valdēsiū prima initia et causæ.

† domini

Ex his tota hæc quæstio valde illustratur. item docemur paulo recentiores esse Valdenses, cum Iuonetus hîc, cui magna fides habenda est, cum illis temporibus vixerit, dicat eos exortos temporibus Innocentij iij. nempe circa annos Domini 1200. & plane non leui coniectura ducor ad credendum hanc opinionem veram esse: quoniam in Epistolarum registro impresso Innocentij iij. lib. 2. fol. 409. Epistola extat, cuius initium est, *Ea est.* qua committit quibusdam Abbatibus, vt animaduertant in eos qui officium prædicationis temere vsurpabant. quam habes in bullario literarum aposto. pro officio sanctissimę Inquisitionis. pag. 2.

¶ *Vocantur vlterius Inzabbatati, quia in eorum secta magis Perfecti in zabata eorum seu sotulari, &c.* Variarum appellationum causas tradit auctor: & inter eos qui dicantur Perfecti abunde docui supra schol. 20. huius partis, versi. Perfecti vero hæretici. Inzabbatati dicti sunt à zabata, quod est pedis

Inzabbatati vnde dicti.

pedis indumentum ex corio confectum, hoc Itali *scarpa*, Hispani *zapato* vocant.

¶ *Signum speciale distinctum ad modum scuti publice deferebant.* Alibi legitur, *signum singulare*. mihi reponendum videtur *signum circulare*, propter illa verba: *ad modum scuti*. sed omnes codices hîc *speciale* habent.

¶ *Errores autem & hæresis istorum Valdensium isti sunt.* Errores Valdensium recenset etiam Prateolus lib. 14. c. 13. de sectis hæreticorum, & Aeneas Syluius de origine Bohemorum. c. 35. Eymericus hîc 20. tantum eorum errores commemorat: sed frater Iuonetus in summa illa sæpe citata, par. 5. c. 2. plusquam 30. illorum hæreses affert. eorum habitus pulchre describit Eymericus par. 3. num. 112. tit. de signis per quæ Valdenses cognoscunt.

Pag. 206 col. 1. E ¶ *Propter huiusmodi errores & hęreses, &c. processu temporis dñs Gregorius Papa nonus, &c. condemnauit in c. excommunicamus 2. de hæret.* Ex his verbis credo inductũ esse mendum in principio huius quæstionis, cum dicat hîc Eymericus, Gregorium nonum eos condemnasse; sed considerare oportuit illa verba, *processu temporis*, quæ indicant apertissime auctorem non sensisse eos tempore Gregorij noni exortos. Facta est autem hæc condemnatio per Gregorium nonum anno Domini 1236. per bullam incip. *Excommunicamus.* quam habes in bullario literarum aposto. pro offi. sanct. Inquisit. pag. 3. sed ante Gregoriũ, alij Romani Pontifices eos anathemate percusserunt, vt constat ex prædictis.

Valdẽsiũ in varias mũdi partes profectio.

Quoniam vero, vt docet Eymericus initio huius quæstionis, Valdẽses metu pęnarum propriis relictis sedibus in varias prouincias se contulerunt, etiam ad Hispaniam profecti sunt, & in regnis regis Aragonum conati sunt latere, & suas hęreses paulatim docere. ceterum Alfonsus Rex Aragonum pius & catholicus, maiores suos imitatus, qui nunquam in eis regnis hæreses viuere passi sunt, sed debitam Romanæ Ecclesiæ obedientiam & fidelitatem præstiterunt, edicto cauit, vt Valdenses & ceteri cuiuslibet sectæ hæretici è regnis suis exularent. id edictum ex bibliotheca Illustrissimi Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Seuerinæ vnius ex inquisitoribus generalibus in tota repub. Christiana, quòd nobis singulari benignitate exhibuit, eò libentius apponendum curaui, quia gratum futurum lectoribus ob notitiam antiquitatis existimo, & vt intelligatur Principum cura in exterminandis hęreticis. habet autem ita:

Regũ Aragoniæ cura i pellendis hæreticis.

EDICTVM REGIS ILDEFONSI contra hæreticos Valdenses, ut exeant de regno suo.

Ex processu dissolutiõis ecclesiarũ Oscen. & Iaccen. et erectiõis Balbastrẽsis iter rã produ cta proci uitate & Ecclesia Iaccen. fol. 759.

ILdefonsus Dei gratia rex Aragonum, Comes Barchinonæ, Marchio Prouinciæ, Vniuersis Archiepiscopis, Episcopis, & ceteris Ecclesiarum Dei Prælatis, Comitibus, Vicecomitibus, Militibus, & Vniuersis populis in regno & in potestate sua constitutis, Salutem, & integram Christianæ religionis obseruantiam.

QVONIAM Deus populo suo nos præesse voluit, dignum est & iustum, vt de saluatione & defensione eiusdem populi continuam pro viribus nostris geramus solicitudinem. Quapropter præcedentium nostrorum imitatores, & iure canonibus obtemperantes, qui hæreticos à conspectu Dei, & catholicorum omnium abiectos, vbique damnandos atque persequendos censuerunt, Valdenses videlicet, siue Inzabbatatos, qui alio nomine se vocant Pauperes de Lugduno, & omnes alios hæreticos quorũ non est numerus, à sancta Ecclesia anathematizatos, ab omni regno nostro & potestatiuo, tanquã inimicos crucis Christi, Christianæque religionis violatores, & nostros & regni publicos hostes, exire ac fugere pręcipimus. Si quis igitur ab hac die & deinceps prædictos Valdenses & Zapatatos, aliosve hæreticos cuiuscunque fuerint professionis, in domibus suis recipere, vel horum funestam prædicationem aliquo loco audire, vel his cibum, vel aliud aliquod beneficium largiri præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & nostram se nouerit incurrisse, bonisque suis absque appellationis remedio confiscandis, se tanquam reum criminis læsæ maiestatis puniendum. Et hoc nostrum edictum, & perpetuam constitutionem per omnes ciuitates, castella, & villas regni nostri & dominationis, ac per omnes terras potestatis nostræ Dominicis diebus recitari ab Episcopis, ceterisque ecclesiarum rectoribus, atque à Vicariis, Baliuis, Iustitiis, Merinis, & Zenalmedinis, omnibusque populis obseruari & prædictam pœnam transgressoribus inferendam, mandamus. Notandum etiam, quia si qua persona nobilis, aut ignobilis aliquos sæpe dictorum nefandorum, quibus iam per triduum edictum nostrum innotescere constiterit, alicubi regionum nostrarum inuenerit, non prorsus, aut cito tamen exeuntes, sed potius contumaciter commorantes, aut deambulantes omne malum, dedecus, &

grauamen, quod his, præter solummodo læsionem mortis, aut membrorum detruncationem intulerit, gratū & acceptum erit in oculis nostris, & nullam in pœnam pertimescat quoquomodo incurrere; sed potius gratiam nostram se nouerit promereri. Damus autē nefandis illis inducias, (quamuis quodammodo propter debitum, & contra rationem fieri videatur) vsque in crastinum Sanctorum omnium, quo vel egressi fuerint de terra nostra, vel egredi incœperint; deinde spoliandis, cædendis, ac fustigandis, & turpiter, & male tractandis.

Signum † Ildefonsi Regis Aragonum Comitis Barchinonis, Marchionis Prouinciæ. Signum † Petri regis Aragonū, & Comitis Barchinonis in originali huius chartæ. & signum domini Regimundi Archiepiscopi Tarraconensis, & domini G. Episcopi Tirassonensis, & domini R. Episcopi Iaccensis. & fuit facta charta illa apud Ilerdam à Gulielmo de Bassia regio Notario, Anno Domini MCXCIIII. Fuit collationata cum originali. Ita est Martinus de scribas notarius.

SCHOL. XXXI.

Pag. 206 col. 1.

In quæstionem xv. De hæresibus Begardorum & Beguinorum.

MVltis nominibus dicuntur hi hæretici, nempe Begardi, Fraticelli, Fratres de paupere vita, & Bizochi, vt constat ex quadam extrauaganti Ioānis xxij. incipiente, *Sancta Romana*. quā affert auctor Repertorij inquisitorum, verbo, *Beata tertia regula*, per quam horum secta condemnatur.

¶ *Ad hanc responden*[*d*]*us, quòd tempore domini Clementis v. insurrexit in prouincia Narbonæ homo quidam vocatus Petrus Ioannes.* Eymericus aperte hoc loco indicat Begardorum, seu Fraticellorū sectę principium dedisse Petrum Ioannem à vera beati Francisci regula apostatam, de quo egimus supra in q.9. sed Prateolus lib.8.c.11. de sectis & moribus hereticorum, à quodam Hermanno Italo Fraticellos prodiisse tradit. quem Hermannū iam vita functum, & diu Ferrarię pro Beato cultum, quia post mortem constitit impęnitentem decessisse, Bonifacius octauus exhumari iussit, & comburi. Sed quicunque fuerit Fraticellorum auctor, multi pro certo habent eos temporibus Clementis v. & Ioannis xxij. circa annos Domini 1310. exortos fuisse. tametsi non desint coniecturæ, quibus putemus eos vetustiores fuisse, vt mox subiungam. *Begardorum, seu Fraticellorum origo vnde cœperit.*

Horum errores, quia virtutis cuiusdam, nempe paupertatis & fictæ simplicitatis speciem præ se ferre videbantur, diu viguerunt, & multas prouincias infecerunt: ideoque eorum sectam damnauit Clemens v. in concilio Viennensi, & habetur in clemen. ad nostrum. de hæreticis. qui cum non essent penitus aboliti, iterum damnauit Ioan. xxij. cui Clementi v. successit, quadā extrauaganti incipiente, *Sancta Romana*. Pontificatus sui anno 2. nempe anno Domini 1318. quam extrauagantē habemus inter extrauagantes Ioan. xxij. tit. de religio. domibus. & refert auctor Repertorij inquisitorum verbo, Beatæ tertiæ regulæ. & Eymericus quæstio. seq. in fine. Contra hos hęreticos, eorumque errores grauiter pugnat Aluarus Pelagius lib.2. de planctu Ecclesię. de his vide amplius Repertorium inquisitorum verbo, Begardę. & verbo, Beguinę. & Turrecrematam in sum. de ecclesia lib.4. par.2. c.36. *Qui Pōtifices damnarint Begardos.*

Quòd Christus viuebat quando fuit pendens in cruce in latere lanceatus. Hic error damnatus est in concilio Viennensi, & refertur in c. fidei. clemen. de sum. trinit. refert quoque Eymericus par.2. q.7. num.7. versi. secunda hęresis. & q.9. nu.2. versi. prima hęresis. *Pag. 210 col. 1.*

¶ *Quadragesimus quartus error est, quia dogmatizant, quod Ecclesia carnalis, &c.* Ita habet solus Barcinonensis impressus, nam in tribus manuscriptis, ita legitur: *Quia dogmatizabant olim, quòd ecclesia carnalis, videlicet Romana Ecclesia, ante prędicationem Antichristi destruenda erat per bella, quę contra ipsam faceret Fredericus rex Sicilię, qui tunc regnabat cum complicibus suis, &c.* Hic autem locus mihi persuadet, paulo vetustiores esse Begardos, seu Fraticellos, quam paulo antea diixerimus: nam hęc non possunt primum accipi de Federico primo, qui regnauit circa annos Domini 1152. nec de Federico tertio, cuius imperiū incidit in annos 1440. relinquitur ergo vt omnino de Federico secundo accipi debeant, qui euectus est ad imperium ad annos Domini 1225. vnde si vera sunt quę hic scribuntur ab Eymerico, necesse est fateamur initia Fraticellorum tēporibus huius Imperatoris incępisse, videlicet circa annos Dñi 1230. quo tēpore Federicus secundus Romanam Ecclesiam bello fatigabat, cum paucis antea annis imperij diademá Romę ab Honorio iij. Pōtifice Max. honorifice accepisset: *Vetustiores Begardi, quam vulgariter tradatur.*

quo anno Federicus hic Imperator est pronuntiatus, multas leges tulit in fauorem Ecclesiæ, & cōtra hereticam prauitatem, quas summi Romani Pontifices multis rescriptis cōfirmarunt, vt videre licet in bullario literarum apostolicarum, tametsi ipse postea in Ecclesiam conspirarit.

Cōiecturę de antiqtate Begardorū. Nec debet forte mirum videri temporibus Federici ortos esse Fraticellos, licet alij sub Clemente v. natos dicant, quia sæpe contingit hæreticorū sectas non statim suscipere incrementum, sed sua habere exigua initia, inde vero cū creuerint post annos multos condemnari: scriptores autem eo tempore exortos scribunt, quo damnantur. nec video qua ratione possim aliter hanc difficultatē diluere, nisi tandem dicerem forte hic, loco Federici, Ludouici esse legendum, qui temporibus Ioannis xxij. & Clementis vj. Ecclesiam vexauit, & Fraticellorum fautor acer extitit & defensor, quē Clemens sextus imperatoria dignitate ob hæresim priuauit, vt constat ex authentico quodam condemnationis huius processu, quem vidimus ex bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Guiliermi Sirleti. Posses etiam intelligere hoc loco de alio Federico Austriæ duce, qui cum prefato Ludouico Bauarię duce acriter de imperio certauit; sed is bello victus insigni clade accepta, imperio cessit. quod Ludouicus sine Pontificis auctoritate iniuste occupauit. hæc nobis indicasse sit satis: nam libenter eruditioribus meliora sentientibus obtemperabimus.

Pag. 211 col. 2. ¶ *Cum inter nonnullos viros scholasticos, &c.* Extat hodie hęc decretalis inter extrauagantes Ioan. xxij. tit. de verb. signifi. c. cum inter. edidit autem Papa hoc edictum contra Fraticellos Auinione anno Dñi 1318. quo edito, vt in principio dictæ extrauagantis, cum inter. scribit & vere interpres, tam graues sunt excitati tumultus, vt impius Michael de Cęsena horum dux non *Michaelis de Cęsena audacia insignis.* erubuerit propterea summum Pontificem publice Lutetiæ & alibi dicere hęreticum, apostatam, & ipso iure depositum; ausus etiam suæ impietatis literas & ad congregationem suorum sequacium, & ad Ludouicum quartum assertum Imperatorem, & alios destinare, conatus horrenda omnia contra Pontificem & veritatem Euangelicam moliri. traxitque secum in hunc errorem de Christi & Apostolorum paupertate non modo suę congregationis homines, verum etiam alios, qui tunc aliqua eruditionis opinione apud imperitum vulgus in pretio erant, inter quos fuit Guliermus Ocham, & Augustinus de Ancona qui in libro de potestate Papę q. 78. & 79. non est veritus asserere, Christum & Apostolos nihil proprium habuisse, quod ipsum & plures etiam scholasticos sensisse colligitur ex initio huius rescripti; inter illos fuit Marsilius de Menandrino Patauinus, vt scribit Cardinalis in clemen. exiui. §. proinde. de verb. sign. traduntq; Platina, Sabellicus & alij. item eisdē erroribus subscripsit Ioānes de Ianduno, homo philosophię vanitate tumens, quem habuit familiarem, & in hoc errore consiliarium Ludouicus Bauariæ dux, & huius sectæ fautor, vt constat ex processu contra hunc Ludouicum facto per Clementem sextum Pontificem Maximum. Cumq; impius ille Michael de Cęsena nollet adhuc iusto sedis apostolicę iudicio obtemperare, iterū eum summus Pontifex repressit, vt copiose docet hoc loco Eymericus.

¶ *Quia quorundam mentes, &c.* Hanc habes inter extrauagantes Ioan. xxij. c. quia quorundam. §. vlt. tit. de verb. sign. quia Eymericus nō posuit integram decretalem, sed id quod magis ad institutum suum spectabat.

SCHOL. XXXII.

In quæstionem xvi. De erroribus Henrici de Senis. *Pag. 213 col. 2.*

Emersit impius hic Henricus de Senis circa annos Dñi 1322. & acriter se quoque Romano Pontifici opposuit, magnam etiam Fraticellorum cateruam secum trahens, nouos semper errores excogitans, vt acrius & Pontificem & Ecclesiam pungeret; ideoque denuo summus Pontifex ad eos extirpandos noua condidit statuta. *Henricus de Senis qñ extitit.*

¶ *Qui fratrum à communi statu ordinis, &c.* Hic locus in omnibus codicibus erat penitus deprauatus, ita vt nullus omnino sensus posset sanus colligi; nos tamen ex responsione Eymerici, ita correximus vt est impressus.

¶ *In qua re Donatistarū sequutur errorē. q. olim, &c.* Donatistę, vel Donatiani dicuntur ab Augustino *Donatistarū error qualis.* heresi 69. quos Philastrius Montanistas appellat. ijdem nominant Parmeniani à Parmenione quodam, qui Donati errori & falsitati successit. hunc vero errorē quo Henricus de Senis & eius sequaces falso asserebant Ecclesiā Dei apud ipsos solos remansisse, Donatistarum fuisse indicat apertissime B. Augustinus tom. 6. heresi 69. in hęc verba: *Donatiani vel Donatistę sunt, qui primum propter Cæcilianum contra suam voluntatem ordinatū Ecclesię Carthaginensis Epm, schisma fecerunt, obijcientes ei crimina non probata, & maxime quòd à traditoribus diuinarum scripturarum fuerit ordinatus. sed post causam cum eo dictam atq; finitā, falsitatis rei deprehensi, pertinaci dissensione firmata, in hæresim schisma verterunt: tanquam Ecclesia Christi propter crimina Cęciliani seu vera, seu quod magis iudicib⁹ apparuit, falsa, de toto terrarum orbe perierit, vbi futura promissa est, atq; in Africa Donati parte remanserit, in alijs terrarum partibus quasi contagione communionis extincta.* hactenus Augustinus. vt vel hinc discamus, raras, aut nullas olim fuisse hæreses, quas renascentes hæretici labentibus seculis non excitarint. Emerserunt autem olim Donatistæ *Donatistæ qñ exorti.* circa tempora Liberij Papæ, anno fere Domini 358. horum errores & schismata Optatus Afer Episcopus Mileuitanus sex libris aduersus Parmenianum grauiter refellit. eum videto.

¶ *Tertius error istorum in Valdensium errorem concurrat,*

iurat, quoniam & hi & illi, in nullum euentum asserunt fore iurandum. Diuus Bonauentura lib. 3. sentent. distinct. 39. nunquam licere iurare, Manichæorum dixit fuisse errorem: sed Guiliermus Carmelita Valdensibus tantũ tribuit, quod videtur verius. hæresis autem est asserere nunquam licere iurare; cum Deuteron. 6. dicatur: *Dominum, Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis.* sed de hac re copiose beatus Thomas 2. 2. q. 89. art. 2. & Sotus lib. 8. de iustitia & iure. q. 1. art. 2. Repertorium inquisitorum verbo, iuramentum. & Tabiensis in sum. verbo, iurare. & Martinus Nauarrus in Enchyridio, seu Manuali cõfessariorum c. 12. num. 4.

Error Valdēsiū nunquam esse iurandum.

¶ *Quartus error istorum de prædictorum Valdensium venenato fonte prorũpens, Sacerdotes rite ordinatos quibuslibet criminibus pressos, non posse conficere.* Hoc sensisse Valdenses aperte docet Eymericus supra q. 14. versi. decimus error. addit amplius frater Raynerius ord. Prædicat. in summa de Catharis, eos sentire nullum aliud sacramentum posse confici à ministro existenti in peccato mortali, vnde ob hanc insignem dubitationem in magno periculo omnes, inquit, olim hi hæretici versabantur. sed non fuerunt primi Valdenses huius erroris inuentores: nam & Donatistæ olim idem asseruerunt, quem errorem grauiter refellit beatus Augustinus in libris de baptismo contra Donatistas, & lib. 2. contra Parmenianum, & lib. 2. contra Petilianum. c. 30. Sacramentum enim gratiæ dat Deus per malos, ipsam tamen gratiam per se ipsum.

Pag. 214 col. 2 B

Error Valdēsiū à ministro peccatore nullum posse cõfici sacramentum.

Neque de hac veritate licet dubitare. c. quod quidam. 1. q. 1. c. audiuimus. 24. q. 1. tandem hoc definiuit concilium Tridentinum, sessio. 7. de sacramentis in genere, cano. 12. & sessio. 7. de baptismo, cano. 4. Conficiunt itaque plane sacerdotes peccatores, quicunque illi fuerint, vera Ecclesię sacramenta, dummodo omnia quæ ad essentiam sacramentorũ spectant, seruauerint. Concilium Tridentinum d. cano. 12. sessionis 7. de sacramentis in genere.

Sancta Romana, &c. Legitur inter extrauagantes Ioann. xxij. tit. de religio. domi. c. sancta Romana. & in Repertorio inquisitorum verbo, beatæ tertię regulę. fuit autem edita hęc Decretalis anno Domini 1318.

Congregationes & conuenticula facere. In causis religiosis à priuatis hominibus celebrari conuenticula prohibitum est. l. conuenticulam. C. de episcopis & cleri. l. 1. ff. de collegiis illicit. facit tex. in cap. coniurationum. 11. q. 1. & in cap. excommunicamus. el 1. de hæret. §. adiicimus. Neque carent heresis suspicione tales de religione priuatę congregationes, nec permitti ab Episcopis, vel Inquisitoribus debent, maxime si de nocte fiant, quod tempus magnis sceleribus est opportunius.

Pag. 215 col. 1 B

Priuatę congregationes de rebus religionis quatenus permittãtur.

Academiæ tamen, seu literariæ exercitationes, quę solẽt in illustribus Italię Vrbibus, in priuatis nobilium & Doctorum domibus de multiplici scientiarum genere celebrari: in quibus sæpe etiã de rebus theologicis disseritur, cum in bonũ finẽ celebrentur, exerceanturque ibi literarum ingenia, & multa alia cõmoda oriantur, permitti possunt. argumento d. l. 1. §. si religionis. ff. de colleg. illicitis. §. si quis de parentibus. authent. vt cum. de appellat. cognos. l. magistros. C. de professo. & medi. lib. 10. & argumento eorum quæ notant Innocentius, & Hostiensis c. 1. de schismaticis. & in c. dilecta. de excessibus prælato.

Eiusmodi est Romę celebris Academia, Publica Academia Romana S. THOMAE de Aquino nuncupata, auspiciis Sanctiss. Dñi D. GREGORII XIII. Pont. Max. cõstituta, protectione Illustriss. IOANNIS MORONI CARD. viri integerrimi, pietate insignis, & in obeundis feliciter legationibus prudẽtissimi munita, & HORATII Moroni Doctoris celeberrimi, eiusdem Cardinalis nepotis, Academięque huius Rectoris prudentia gubernata, in qua non sine vberrimo fructu doctrinã D. THOMAE qui assidue profitentur, magnam sunt laudem consecuturi, & ingentia commoda in Rempub. Christianam allaturi. In his Academiis curãdum est, vt literariæ exercitationes à Catholicis, & prudentibus, & literatis habeantur: aliter enim periculũ est ne cum theologia permisceantur errores. Rursus in his etiam priuatis Academiarũ disputationibus, & lectionibus ea sunt omnino seruanda, quę diximus schol. 23. par. 1.

¶ *Nec prædictis Episcopis, vel eorum superioribus vel aliis Ecclesiarum prelatis concedere licuit, contra formam concilij generalis.* Innocentius iij. in concilio generali Lateranen. Romę habito anno Domini 1215. c. 13. tit. de nouis religionibus prohibitis, ita cauit: *Ne nimia religionũ diuersitas grauem in Ecclesia Dei confusionẽ inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero nouam religionẽ inueniat. Sed quicunque voluerit ad religionem conuerti, vnam de approbatis assumat: similiter qui voluerit religiosam domum fundare de nouo, regulam & institutionem accipiat de religionibus approbatis.* hęc ibi. quod refertur in c. vlt. de religio. domi.

Hic vero locus quem interpretamur, aperte indicat non esse munus Episcoporum, aut aliorum prelatorum Romano Pontifice inferiorũ nouas inducere religiones, aut nouis inductis auctoritatem dare, easue confirmare. hoc enim ad solum Papam spectat, cum ad communes, seu vniuersales Ecclesię catholicę mores pertineat. plurimum enim refert, quo ritu, qua forma, quibusque institutis Deus Optimus Maximus colatur.

Nouas religiões approbare Papæ munꝰ est, non Episcoporum.

SCHOL. XXXIII.

In quæstionem xvij. De obiectis Fraticellorum.

Pag. 216 col. 1.

Vt hęc quęstio intelligatur, obseruãdum est, ꝙ postquam Ioan. Papa xxij. edidit tertiam decretalẽ incipientem, *Quia quorundam.* aduersus Fraticellos, eorumque duces, vt paulo antea dictum est, illi cõtra acrius in Pontificẽ Romanum insurgentes, decem & octo

Argumẽtum quæstionis 17. de obiectis Fraticellorum.

errores in ea contineri dixerunt, quorum quinq;, nẽpe. 3. 5. 6. 13. & 14. ius ciuile tantum respiciebant. cumque idem dñs Papa Ioannes eorum impiis appellationibus & calumniis respondisset in Decretali incipiente, *Quia vir reprobus Michael.* quæ non est impressa, iterum ijdem impij in ea triginta duos errores falsò asseruerunt contineri. nec modo Ioanni. xxij. quamdiu vixit restiterunt, sed etiam Benedicto xij. eius successori impudenter maledixerunt, subtracto iustæ obedientiæ debito. quem Benedictum (quia professione Theologus erat) peiorem & damnabiliorem Ioanne xxij. esse clamabant, asserentes eum hæresiarcham, negantesque Pontificem. quod cum & scriptis editis, & publicis disputationibus impie profiterentur, multos in suum errorem trahentes, nouam denique Fraticellorum sectam pepererunt. qui cum multis summi Pontificis Ioannis extrauagantibus essent damnati, vt ex superioribus cõstat, noluerunt resipiscere: immo multi ab Episcopis & Inquisitoribus comprehensi, ne desererent conceptum errorem, comburi se passi sunt, vt testatur Cardinalis in clem. exiui. §. proinde. de verbo. signifi.

Guiliermi Ochã impudentia.

In hac rerum perturbatione ceteris impudentius debacchatus est in Romanum Pontificem Guiliermus Ocham, qui quodam libro de potestate Pontificis q. 8. non erubuit dicere circiter nonaginta errores ad minus Ioannem xxij. protulisse. Ex omnibus his Fraticellorum erroribus & obiectionibus, qui diu olim Ecclesiam perturbarunt, Eymericus in hac q. sexdecim tantummodo recenset, adhibitis solutionibus Benedicti xij. qui antequam crearetur Pontifex, eisdem satisfecit. atque hoc est huius quæstionis argumentum.

Animaduertendum est tamen in his Benedicti solutionibus multa contineri dubia partim, incerta partim, partim denique falsa, quæ nec debeant, nec possint prẹteriri sine animaduersione. & propterea nos paulo diligentius rem perscrutantes diuino præsidio muniti, quod nobis adesse propitium humiliter deprecamur, veritatem ipsam quoad fieri poterit, ostendere conabimur.

Qui responderint erroribus Fraticellorum.

¶ *Quas dominus Benedictus duodecimus dum esset Cardinalis, recollegit, atque soluit, &c.* Easdem fere me difficultates & obiectiones diluerunt postea insignes theologi Antoninus par. 4. tit. 12. c. 4. Ioannes Turrecremata in summ. de Ecclesia. lib. 2. c. 112. Melchior Canus lib. 6. c. 8. de locis Theologicis. & alij quos mox suis locis referemus; ex quibus sanctorum Patrum dictis & Ecclesię recepta doctrina nitentes veriora colligemus et certiora, vt omnes difficultatum nebulæ clara verę doctrinæ luce dissoluantur.

¶ *Ad istud respondet dominus Benedictus, &c.* Summa solutionis est, in extrauaganti, *Cum inter nonnullos.* Ioannem xxij. definiuisse Christum & Apostolos habuisse aliqua in communi. quod verissimum est, vt patet in principio eius extrauagantis ibi, *Nos huic concertationi.* quã habes apud Eymericum par. 2. q. 15. pag. 211. nam asserere Christum & Apostolos nihil habuisse, nec in speciali neque in communi, diuinæ scripturę contra dicit expresse, ait ibidem dominus Papa Ioannes: & vt obiter aliquid in mediũ proferam ad ostendendum hoc esse verum, primum Matth. 2. scribitur, Magos obtulisse Christo aurum, thus, & myrrham, rei autem oblatæ dominium acquiritur c. statuimus. 16. q. 1. c. omnis Christianus. de consecra. dist. 1. l. vlt. C. de sacro. eccle. Et Matth. c. 17. scribitur, Christũ pręcepisse Petro, vt didrachma vel staterem daret illis qui nomine Cæsaris exigebant tributum. habuit ergo eius rei dominium quod in illos transtulit, cum dare sit accipientis facere. l. vbi autem. ff. de verb. oblig. l. si ita. §. 1. ff. de contrahen. empt. Et Ioan. c. 12. & 13. Iudam loculos habuisse dicitur, quibus ea quæ mittebantur portabat. c. exemplum. 12. q. 1. denique multa sunt in sacris literis quę comprobant hanc veritatem, vt copiose docet glossa in d. extrauaganti, *cum inter nonnullos.* in principio, verbo, asserit.

¶ *Secundo dicunt, quòd prædictam paupertatem suisse Christi & Apostolorum determinauit dominus Nicolaus Papa iy. in constitutio. exijt.* § porro. Habetur hęc constitutio in c. exiit. de verb. signifi. lib. 6. edidit eam Nicolaus iij. anno Domini 1279. qua declarauit plurimas dubitationes, quæ circa regulam beati Francisci contingere poterant. in ea cõstitutione inter cetera hęc continentur: *Dicimus quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali quàm etiam in communi propter Deum meritoria est & sancta: quam & Christus vitam perfectionis ostendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Ecclesię, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte viuere, per doctrinæ & vitę exempla in eos deriuarunt.* hactenus ibi. His potissimum verbis vtebantur Fraticelli ad probandum Ioannẽ xxij. errasse in d. extrauaganti: *Cum inter nonnullos.* cum hoc loco Nicolaus aperte sentire videatur, Christum & Apostolos nihil habuisse. quam ob rem si hęc duo dicta conciliauerimus, nullus fere manebit amplius in hac difficultate obscuritatis & dubitationis scrupulus: quia omnes obiectiones quas hic affert Eymericus, hoc in primis agunt, vt doceant Ioannem xxij. errasse, cum definierit cõtra Nicolaum.

Pag. 216 col. 1. E.

Quantum autem ad secundam obiectionem attinet, Benedictus hoc loco duas affert solutiones. prima est, nihil definiuisse Nicolaum, sed incidenter locutum fuisse de Christi & Apostolorũ paupertate. altera est, quòd si ex proposito fuisset locutus, nihilominus hoc non obstaret: quia contrarium deducitur ex sacris literis. Non tamen admittit Benedictus, Papam contra scripturam sacram sanciuisse, sed posito, inquit, supple, & nõ cõcesso, ꝙ determinatiue diceret, hoc non obstaret, id est, non propterea esset recedendum à veritate in diuinis scripturis expressa. Nam, *licet nos,* inquit diuus Paulus ad Gal. cap. 1. *aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.* quem locum beatus Thomas exponens, dicit: *Euangelicæ doctrinæ auctoritas habet, vt quicunque contra illam dicunt, excludendi, & repellendi sint.* hæc ille. dictum est autem, posito & non concesso, quia tanta fuit vis

orationis Christi, qui rogauit pro Petro, vt eius fides non deficeret, & iussit vt suos ipse fratres cō firmaret, vt nullus vnquam Romanus Pontifex inueniatur errasse in iudicio fidei, videlicet in declarando quid sit credendum vel non credendū: neque in hoc errare potest propter asistentiam Spiritus sancti: vt enim subtiliter & vere deducit Caietanus in opusculo de auctoritate Papæ cap. 11. cum ad Papam pertineat quæstiones fidei determinare, & statuere quid ex fide tenendum sit vnicuique fidelium, quidue tamquam hæreticum respuendum, si in his definiendis ipse errare posset, inde plane consequeretur, quòd tota pariter Ecclesia à recta fide posset aberrare: quæcunque enim Sedes Apostolica Romana fidelibus credēda proponit, ea ab omnibus recipi necesse est, & qui aliter docet & sentit de fide & sacramentis, quàm Romana Ecclesia, hæreticus censetur. c. ad abolendam. de hære.

Definitiones Nicolai iij. & Ioa. xxij. de Christi & apostolorū paupertate cōciliantur.

Sed iam duo hæc responsa cōciliemus, ac omissis multis placet nobis conciliatio Ioānis de Turrecremata in sum. de Ecclesia lib. 2. c. 112. in solutione ad decimum argumentum, quem sequitur Melchior Canus lib. 6. c. 8. de locis theologicis ad 6. argumentum, & summa veræ solutionis est, Nicolaum III. & Ioannem XXII. inter se non pugnare, immo declarationem seu definitionem vtriusque summè inter se conuenire, quoniā Christus vt ex contextibus Euangeliorum, & sanctorum Patrum expositionibus colligitur, duas paupertates ordinauit congruentes diuersis statibus perfectorum. Primam competentem illis, qui prædicaturi mittendi erant in Iudæam ad annunciandum regis aduentum. & hęc paupertas nihil proprium habere permittebat nec in communi nec in speciali, & de hac accipitur illud Matt. 10. *Nolite possidere aurum, nec argentum, &c.* Quo loco ait Diuus Hieronymus, ideo hæc Dominū pręcepisse, ne causa lucri potius quàm salutis prędicare viderentur. Altera fuit paupertas competens illis qui fixi erāt mansuri in congregatione, cuius proprium est nihil habere in particulari, bene tamen in communi; de hac Actuum c. 4. scribitur: *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.* hæc ibi. Vtramque hanc paupertatem Christus habuit. quodam enim tempore primam tenuit, nihil penitus habens nec in particulari nec in communi, sed illis vescebatur, quæ sibi pie à pijs offerebantur, qui ipsum sequebantur; de quo Lucæ cap. 8. exemplum extat. Secundam paupertatem approbauit verbo & exemplo Lucæ c. 22. cum dixit: *Quando misi vos sine sacculo & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis?* & paulo post: *Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter & peram, &c.* Iam hæc secunda paupertas, quæ aliquid in communi posidere permittit, non repugnat perfectioni Euangelicæ, vt grauiter etiam docuit & copiose Beatus Thomas 2. 2. q. 188. art. 7. Primā ergo paupertatem intuitus Nicolaus, Christum omnia abdicasse & in communi & in particulari asseruit: sed & pręterea concedit Christum aliqua in communi habuisse aliquando: Siquidē in d. constit. Exijt. subiungit. *Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum Christus dicitur loculos habuisse, &c.* Secundam respiciens Papa Ioannes scripturę sacrę repugnare decreuit, & hęreticum esse dixit, asserere Christum & Apostolos, nihil in cōmuni aut in particulari possedisse. hęc summa est veræ solutionis. Aliam paulo difficiliorem & fusiorem commemorat Beatus Antoninus 4. par. tit. 12. c. 4. §. 23. quam libenter omitto. & ex hac solutione diluuntur fere omnes obiectiones Fraticellorum, quas in hac quæstione Eymericus commemorat. quas libenter omitteremus, nisi falsæ Benedicti solutiones, aliud suaderent.

¶ *Respondet quòd falsum est: nam Petrum qui non ambulabat, &c.* In solutione huius tertiæ obiectionis aperte negat Benedictus determinatum semel per summum Pontificem, etiamsi ad fidem vel mores pertineat, non posse per alium reuocari; quod nititur ostendere multis exemplis vsque ad quartam oppositionem: in quo vehementer est lapsus, si id sensit quod eius verba præseferūt, videlicet, quod semel ab vno Romano Pontifice determinatū tamquam ad fidem spectans id possit ab alio reuocari: quoniā vt optime tradit Caietanus in Apologia de auctoritate Papę & concilij par. 2. c. 13. determinatio Papæ in iudicio fidei formaliter, scilicet, definiendo quid credendum sit, vel non credendum, ligat omnes personas Ecclesię, atque ita personam propriam & successorum ad recipiendam determinationem semel de fide factā: nec video quomodo posit vir tantus excusari: quare ne quis auctoritate eius ductus labatur, expendenda erunt mihi singula paulo diligentius. & quantum ad hunc locum attinet, grauissima fuit olim cōcertatio inter Beatum Hieronymum, & Diuum Augustinum, nunquid vere an simulate Paulus Petrum reprehenderit, quod à Theologis Scholasticis multis solet disceptari lib. 4. sentent. dist. 3. vbi Sotus q. vnica. art. 2. vers. secunda conclusio amplius. idem tractat hoc copiosius lib. 2. de iust. & iure q. 5. ar. 4. vers. de tertio vero membro. & Adrianus in 4. dist. 1. & plane quidquid sit de eius historiæ ac facti intelligentia, hoc est certisimum, nihil statuisse ibi Petrum quod ad communem fidem & mores Ecclesię pertineret, neque nutasse in catholica religione: ac proinde hoc primum exemplum non potest commode applicari ad id institutū quod Benedictus contemplabatur. Retineamus ergo supradictam solutionem, quam ex Turrecremata commemorauimus, & dicamus, Nicolaum nihil illic de fide definire, neque aduersari his, quæ à Ioanne fuerant definita.

Pag. 216 col. 2 B Determinatum semel per vnū Papam tanq̄ de fide, nō potest per alium reuocari.

¶ *Item Stephanus Papa determinauit, &c.* Admonet hic locus, vt paulo exactius referam historiā cuius in eo fit mentio, vt validius etiam refellatur hęc falsa Benedicti solutio, putantis Stephanum Papam correctum à Cypriano, & vtrunque à cōcilio Nicæno emendatum. Sciendum est ergo, Cyprianum Carthaginensem episcopum tempore Stephani Papæ circa annum Domini 260. Carthagine

Concilio Carthaginensi puinciali determinati baptizatos ab hæreticis rebap

tizandos, grauiter resistit Stephan' Papa.

thagine concilium prouinciale coegisse, in quo decreuit baptizatos ab hæreticis iterum baptizandos, cui subscripserunt plusquam octoginta episcopi ex prouincia Africana, Numidia, & Mauritania. huic decreto grauiter restitit Stephanus Papa, cui obtemperauit veritate manifestius cognita Cyprianus cũ reliquis catholicis. Sed quoniam res est grauissima, ne mihi sine pignore credatur, duo potissimum antiquorum Patrum testimonia proferam: vnum erit Vincentij Lirinensis, alterum Beati Hieronymi. ergo Lirinensis in aureo illo libello aduersus profanas hæresum nouationes scripto, de hac re ita ait: *Quondam igitur venerabilis memoriæ Agripinus Carthaginensis Episcopus, primus omnium mortalium contra diuum Canonem, contra vniuersalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem atque instituta maiorum rebaptizandum esse censebat. Qua præsumptione tantum mali inuexit, vt non solum hæreticis omnibus formam sacrilegij, sed etiam quibusdam catholicis occasionem præbuerit erroris. Cum ergo vndique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquauersum sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur: tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus, apostolicæ sedis Antistes, cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen præ ceteris restitit: dignum, vt opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei deuotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in epistola, quæ tunc ad Africam missa est, idem his verbis sanxit: Nihil nouandum nisi quod traditum est. Intelligebat etenim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia quæ fide à Patribus suscepta forent, eadem fide filijs consignarentur; nosque religionem non qua vellemus ducere, sed potius qua illa duceret, sequi oportere: idque esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à Maioribus accepta seruare. Quis ergo tunc vniuersi negotij exitus? quis vtique, nisi vsitatus & solitus? retenta est scilicet Antiquitas, explosa Nouitas.* & paucis interiectis: *Quid postremo ipsius Africani concilij, siue decreti, quæ uires? donante Deo, nullæ: sed vniuersa tamquam somnia, tamquam fabulæ, tamquam superflua abolita, antiquata, calcata sunt.* hactenus ille. Quibus adiungit multa alia in eandem sententiam, & pręcipue de retractatione Cypriani, quę breuitatis gratia missa facio.

Vincẽtius Lirinẽsis vir magnę auctoritatis.

B. Hiero.

Iam Beatus Hieronymus extremo fere Dialogo aduersus Luciferianos ita habet: *Conatus est Beatus Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena: & idcirco hæreticorum baptisma reprobans ad Stephanum tũc Romæ vrbis Episcopum, qui à Beato Petro vicesimus sextus fuit, super hac re Africanam synodum direxit, sed conatus eius frustra fuit. Denique illi ipsi episcopi, qui rebaptizandos hęreticos cum eo statuerunt, ad antiquam consuetudinem reuoluti nouum emisere decretum. quid facimus? ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores.* hactenus D. Hieronymus. Ex quibus clare constat, non Stephanum Papam à Cypriano, vt hic asserit Benedictus, sed Cyprianum ab Stephano fuisse reprobatum, & grauiter obiurgatũ.

¶ *Concilium autem Nicenum vtramque opinionem sancti Cypriani & Stephani Papæ correxit.* Hic est alius insignis etiam lapsus, qui animaduersione prorsus indiget. In concilio Nicæno primo c. 19. cautum est his verbis: *Si qui confugerint ad Ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cathaphrygis, statutum est rebaptizari eos debere.* hæc ibi. Propterea vero ita sanciuit; quoniam Pauliani hæretici à Paulo Samosateno exorti, non baptizabant in forma Ecclesiæ consueta: & propterea oportebat eos qui reuertebantur ad fidem, rebaptizare. non ergo correxit concilium Stephani Papæ decretum, sed per omnia cum ipso consensit.

Intellectu concilij Niceni statuentis, reuertentes ab hereticis rebaptizandos.

¶ *Item per multos Romanos Pontifices determinatum fuit, quòd matrimonium, &c.* Hic ponit Benedictus tria exempla, quibus conatur ostendere posse à posterioribus reuocari, quæ à præcedentibus Romanis Pōtificibus statuta fuissent, quod in his quę ad mores pertinent, ac regimen populi Christiani verissime dicitur, nullamque habet difficultatem: nec enim debet reprehensibile iudicari, vt dicitur in c. non debet. de consanguinit. & affinit. si secundum varietatem temporum statuta varientur humana. Et in sacra Tridentina synodo, sessione 21. c. 2. declaratur, hanc potestatẽ in Ecclesia perpetuo fuisse, vt in sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium vtilitati, seu sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicaret. & ita aliquando gradus affinitatis & consanguinitatis impedientes & dirimentes contractum matrimonij longius protendebantur: & nouissime sancta Tridentina synodus, sessio. 23. multa circa matrimonium & eius impedimenta constituit, diuersa ab his, quæ in sacris canonibus erant prius sancita.

In priuatis etiam negotijs & causis particularium personarum, & in his quæ sunt facti, nedũ Romanos Pontifices citra fidei iacturam posse diuersa statuere fatemur, sed interdum etiam falli, & posteriores acutius perspexisse, & rectius determinasse quàm priores: in his enim locum habet illud Diui Augustini lib. 2. de baptismo contra Donatistas, c. 3. vbi cum docuisset sacram scripturam indubitabilis esse certitudinis, de conciliis tum prouincialibus tum generalibus subdit, dicens: *Et ipsa concilia quæ per singulas regiones vel prouincias fiunt, plenariorum conciliorum auctoritati, quę fiunt ex vniuerso orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere, ipsaque plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine vllo typo sacrilegæ superbiæ, sine vlla inflata ceruice arrogantiæ, sine vlla contentione liuidę inuidię, cum sancta humilitate, cum pace catholica, cum charitate Christiana.* hæc ille.

In definitionibus credendorũ, certũ est apostolicę sedis iudicium.

Ceterum in definitione fidei & credendorum, ex directione & assistentia Spiritus sancti, firmũ & incorruptum est Apostolicæ Sedis iudicium: neque à posterioribus Romanis Pontificibus mutata vnquam fuerunt vel mutari possunt, quæ semel de fide iudicialiter sancita fuerunt tamquam creden-

credenda ab omnibus Christi fidelibus. Quæ vero à Benedicto hoc loco recensentur exempla ex allegatis canonibus contra hæc nihil faciunt. & ad ea cumulate respondent Caietanus in Apologia de auctoritate Papæ & concilij par.2.cap.13. Melchior Canus lib.6.c.8. de locis theologicis, & alij, quos breuitatis causa omittimus, & ad eos lectorem remittimus.

Pag.217 col.1. D. ¶ *Respondet quòd non, quia dum voluntas non sit in crimine, &c.* Tametsi negare potuisset Benedictus haberi aliquid hæreticum in decretali, exijt. Nicolai III. (iam enim ostensum est ex verbis illius, Nicolaum concedere quòd Christus loculos habuerit) vel quòd in ea vllus error contineatur, vt de fide propositus: attamen merito negat, quod ex illo assumpto deducitur, nempe quòd inde consequeretur Nicolaum fuisse hæreticum, cum ex defectu humanæ intelligentiæ labi potuerit. quomodo autem error & ignorantia excuset ab hæresi, copiose diximus lib.1. adnotationū schol. 20. super q.7. par.1.

¶ *Respondet, quòd non est imputandus error, &c. frequenter enim contingit quòd multa prius determinata per Concilia, vel per Papam sunt postea reuocata.* Hęc sententia vera est, dummodo recte intelligatur: quod vt fiat, obseruanda est diligenter distinctio sana & catholica, quam affert de hac re disserens Beatus Thomas quodlibeto 9. art. 16. quem sequitur S. Antoninus par.3. tit.12. c.8. §. 2. videlicet, ex illis quæ à Pontifice Romano definiuntur, quædam spectare ad priuatas personas & particularia negotia: alia vero ad fidem & vniuersales Ecclesiæ mores in necessarijs ad salutem: & in his postremis nullo modo Papa, aut concilium auctoritate Papæ confirmatum errare potest: quoniam Spiritus veritatis in his definiendis semper assistens promissus est, vt omnes catholici vno ore testantur, traditque præ ceteris Melchior Canus lib.5. c.5. de locis theologicis, vers. alter vero scrupulus. & Blasius Nauarrus li.2. c.9. de sacro Ecclesiæ principatu: neque de his intelligit Benedictus in hac sua respōsione, cum dicit: *Frequenter enim contingit, &c.* Quod satis indicant illa eius verba initio solutionis posita: *Si aliquid diffinat Papa, vel Ecclesia, seu Cōcilium generale, non pertinens ad fidem & mores.* In his enim quæ ad fidem & vniuersales mores spectant, iudicialiter definiendis, Papam, vel Ecclesiam errare posse falsum est. & de stabilitate & firmitate horum iudiciorum notatu dignissimum extat Gelasij dictum ad episcopos Dardaniæ, quod paulo inferius adduximus hac ipsa quæstione in responsione ad 12. oppositionem. id enim ostendit quàm firma sint de his Ecclesiæ iudicia: quod etiam probat eleganter Turrecremata in sum. de ecclesia lib.3. c.58.

Eorū quæ à Papa determinãtur duo sunt genera, & quę ea sint.

In illis vero quæ priuatas personas & facta respiciunt, decipi Papa quandoque potest, præsertim cum in his humano testimonio vtatur, quod sæpe fallax est & incertum. ita & vere docuit etiā Blasius Nauarrus præceptor noster eruditus lib. 2. c.10. de sacro Ecclesiæ principatu, & tradidit Turrecremata in summa de Ecclesia lib.2. c.112. circa finem vers. tum etiam. id quod expresse mihi sensisse videtur Innocentius Papa in c.à nobis. el 2. de senten. excom. ibi: *Iudicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur semper innititur: iudicium autem Ecclesię nonnunquam opinionem sequitur, quā & fallere sæpe contingit & falli.* hæc ibi.

Rursus illud addo, summos Pōtifices non semper respondere definiendo, sed consultos interdum veluti priuatos & particulares Doctores sentire.

Postremo adiungo, nō protinus esse fidei dogma censendum quidquid in voluminibus iuris canonici continetur, vt optime docet Melchior Canus lib.5. c.penult. de locis theologicis. & lib. 6. c.8. vnde sæpe in his contingit statuta per vnum, per alios aut immutata aut reuocata absque vllo fidei præiudicio reperiri: quoniam hæc directe ad fidem non spectant, neque ad vniuersales Ecclesiæ mores.

Breuius respondere potuisset Benedictus audacter asserendo, ineptissime & vanissime inferri, quòd Romana Ecclesia in fide errauerit tempore Nicolai Papæ, cum in constitutione, exijt. nihil de fide statuatur.

¶ *Septimo dicunt, &c. qui inquam vsus nō iuris, &c.* Pag.218 col.1.B
Hic locus in omnibus codicibus erat deprauatus. eum nos re ipsa considerata, ex natura dubitationis, quæ tractatur, correximus vt est impressus. tum etiam ex contextu in d.c. exijt. vers. nec per hoc. de verbo. signif. lib.6.

¶ *Octauo dicunt, &c. Respondet quòd hæc fecerunt alij summi Pontifices de rebus, quæ non consumuntur vsu, &c.* Melius poterat respondere dicendo, quòd Ioannes XXII. in extrauag. ad conditorem canonum. de verb. signifi. §. quod autem. apertissime declarat non fuisse intentionem Nicolai in rebus vsu consumptibilibus reseruare dominium Romanæ Ecclesiæ: ipsis autem fratribus cōcedere simplicem vsum facti, seiunctum ab omni iure vtendi, quia is fuisset illicitus, ac verba quidem Ioannis huic Benedicti solutioni repugnare videntur præcitato loco, & nostram confirmare. habent enim ita: *Quòd autem dominium Romanę Ecclesię reseruatum simplex censeri debeat, ex hoc patet quòd ex illo nullum eidem Ecclesiæ temporale obuenit hactenus commodum, nec speratur, quòd obuenire debeat in futurum, cum nec intentio reseruantis, nec fratrum ipsorum fuerit, quòd ad quęcunque alium quàm ad fratres, dictarum rerum perueniret compendium: quod proculdubio modus vtendi fratrum ipsorum, & Romanæ Ecclesiæ subsecuta patientia euidenter declarauit. Et quòd talis intentio fuerit ordinantis: & ex hoc patet quòd illarum rerum sibi & Ecclesiæ Romanę dominium dumtaxat retinuit, quarum vsum facti, liceret habere ordini, vel fratribus antedictis, &c.* Ex quibus sane videtur hoc loco male dicere Benedictus, quòd Nicolaus id fecerit de omnibus rebus.

¶ *Nono dicunt, &c. Respondet, quòd illud quod hic dicunt, &c.* Ego declaratum potius dixerim per Ioan. XXII. in d. extrauag. ad conditorem canonum. §. quod autem dominiū. vers. talis autē dominij carētia. vbi optima glossa in ver. nō efficit:

¶ Deci-

Pag. 218 col. 2. A

¶ *Decimo dicunt, &c. Respõdet, quòd illud nõ est verum, nisi determinatio Ecclesiæ contineatur in scriptura diuina, &c.* Breuius & verius responderi poterat, nihil quod vt de fide fuerit à Nicolao definitum, immutatum vel emendatum fuisse à D. Ioãne: sed in multis expositam ac declaratam fuisse mentem Nicolai per Ioannem Papam XXII. vt series & verba rescriptorũ apertissime testantur.

Atque hoc etiam ipsum dicere possumus, ad soluendam obiectionem 11. & 12. vt & verbositatem ac incertitudinem, & falsitatis etiam ambages rectius subterfugiamus.

¶ *Et Gelasius Papa in epistola ad episcopos Dardaniæ.* Est autem singularis huius epistolę doctrina, qua ostenditur Acacium à Sede apostolica competenter fuisse damnatum. incipit ea epistola: *Valde mirati sumus.* Scripsit eam Gelasius circa annum Domini 494. is locus cuius hic meminit Benedictus, ita habet: *Quapropter stultitiam respuentes inanium querelarum, perquirere vos oportet ab ipsis beatis Apostolis, & considerare prudenter: quoniam Patres nostri, catholici videlicet doctique Pontifices, in vnaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quidquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque apostolica secundum scripturarum tramitem, prædicationemque maiorum facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum voluerint deinceps firmumque constare: nec in eadem hac causa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti presumptione permiserint: sapientissime peruidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesię constitutum, ac semper eisdem iisdem furoribus recidiuis omnis integra definitio turbaretur.*

Certissima sedis apostolicę iudicia.

Pag. 219 col. 1. D

¶ *Tertio decimo, &c.* In solutione huius obiectionis facile concedit Benedictus errasse Nicolaum, quod minime erat concedendum. ideo retineamus superiorem Turrecrematæ solutionem: & quę sæpius dicta sunt à nobis. eadem ratione satisfacies decimæ quartę obiectioni, & decimæ quintæ: nusquam enim erratum est exponendo mentem D. Nicolai, prout intelligendam esse D. Ioannes docuit.

¶ *Sextò decimo dicunt, quòd secundum hoc errauit Ecclesia, aliquos canonizando pro Sanctis.* Ideo fieri potest, vt non errauerint, qui definitionem Nicolai sequebãtur: quoniam forsan optime eam intelligebant iuxta adductam à nobis paupertatus distinctionem.

Ad hec, si in re difficili allucinati fuissent, non propterea heretici erant, nec potuit Ecclesia errare referendo eos in numerum Diuorum. hoc impium est asserere: scire enim quos debeamus religione colere, multum refert ad communes Ecclesię mores, vt optime docet Melchior Canus lib. 5. cap. 5. de locis theologicis, vers. in moribus non toti Ecclesię communibus. & Blasius Nauarrus lib. 2. c. 10. de sacro Ecclesię principatu, circa finem. Antoninus 3. par. tit. 12. c. 8. §. 2. Caietanus in opusculo de indulgentijs ad Iulium c. 8. Beatus Thomas quodlibeto 9. arti. vlti. Tabiensis in sum. verbo, canonizatio, n. 4. & Syluester n. 2.

In canonizatiõe Sãctorũ non potest Ecclesia errare.

Qui autem diceret, posse Papam errare in canonizatione Sanctorum, saltem velut temerarius puniri posset per iudices ecclesiasticos, ita Melchior Canus præcitato loco.

Canonizatio vero Sanctorũ per traditionem habetur in Ecclesia Dei, vt collegi ex synodo Nicena secunda, actione 3. §. his itaque sex synodis. aduersus impium Molineum in additione ad Decium super Rub. de constit. in secunda lectura, verbo, sanctorum. tradit Melchior Canus lib. 3. c. 3. de locis theologicis.

SCHOL. XXXIIII.

In quæstionem xviij. De erroribus Græcorum.

Pag. 219 col. 2.

GRæci tametsi initio nascentis Ecclesię catholicam fuerint amplexi fidem, & uiros quamplures sanctitate & doctrina clarissimos habuerint: tamen labentibus seculis ita eorum arrogantia creuit, ut Ecclesiæ Latinę inuidentes, summo Romano Põtifici obedire recusarint, & schismate facto ab Ecclesia Latina desciuerint, multasque in eam iniurias intulerint, quas recenset Leo Papa nonus epistola quadam contra inauditas pręsumptiones Michaelis & Acridani episcoporum. c. 29. & eiusdem epistolę c. 8. dicit, Gręcos diuersis temporibus, diuerso errore, ad corrumpendã catholicę matris Ecclesię uirginitatem nonaginta & eo amplius hereses peperisse.

Græcorũ arrogãtia & in ecclesiã Latinã inuidia.

Hos sepe Ecclesia Romana conata est in uiam ueritatis reuocare, ut abunde legitur in concilio Florentino sub Eugenio IIII. sessio. 3. Eisdem reducendis ad Ecclesię unitatem incubuerunt diuersi Romani Pontifices Innocentius III. Gregorius x. & Eugenius IIII. Hi tempore Eugenij IIII. circa annos Domini 1432. in concilio Florentino Ecclesię Latinę uniuntur, ut sessione ultima eius concilij scriptum est: idque post Eymerici & Beati Thomę tempora. cęterum ea unio diu non durauit. Horum pręcipuos errores numerat hoc loco Eymericus, & Prateolus lib. 7. c. 15. de sectis hereticorum.

Ecclesiæ Romanæ in Græcos singularis benignitas.

¶ *Quartus quòd filius Dei assumpsit humanam naturam in sua essentia.* Hic articulus duplicem sensum habere potest, Vnus est, quòd Filius Dei assumpsit naturam humanam in sua essentia, idest, perfectam ex corpore & anima constantem; & hoc est uerum, catholicum, ac secundum fidem tenendum, iuxta illud Athanasij in regula suę cõfessionis: *Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.* traduntque copiose Theologi scholastici lib. 3. sentent. distinct. 2.

Filiũ Dei assumpsisse humanam naturam bifariam potest intelligi.

Alter sensus esse potest, quem hic crederem damnari, scilicet, Filius Dei assumpsit humanam naturam in sua essentia, quasi unio naturę humanę & diuinę facta sit in essentia ad tertiam quandam naturam constituendam; quod est falsum, vt scri-

vt scribunt Theologi lib. 3. sentent. distinct. 5. natura enim humana personæ Filij Dei vnita fuit primo & per se, non naturæ & essentiæ diuinæ, inde natura diuina humanæ naturæ in Filio vnita fuit, vt vere & subtiliter explicat Magister præcitato loco. §. nos autem. hunc autem articulum nondum inueni in vulgatis Athanasij operibus, nec licuit græca exemplaria consulere.

SCHOL. XXXV.

In quæstionem xix. De erroribus Tartarorum.

Pag. 220 col. 1.

Tartarorum errores, & sequentium in proximis quæstionibus, qui fidem Christianam non sunt professi, eo consilio enumerat Eymericus, quo diximus supra Schol. 23. huius partis, super q. 4.

Qui Tartari & quales eorum errores et mores.

¶ *Ad hanc respondemus, quòd Tartari cum sint plurimi, &c.* Nouitia videtur Tartarorum vox, & paucis ab hinc seculis nata; nemo enim veterum hac vsus legitur appellatione. sunt autem Tartari populi partis Sarmatiæ Europeæ. Stephanus populos Scythiæ, iuxta Danubium, in Mœoticam paludem vergentes asserit. Hos Græci *Sauromatas*, Romani *Sarmatas*, appellabant.

Horum variæ sunt appellationes ex diuersis ritibus sumptę: nam quidam *Geloni*, alij *Getæ*, alij *Antropophagi*, alij alijs nominibus vocantur, quòd indicat hîc erudite Eymericus iuxta historiæ veritatem. de quibus videto Plinium lib. 4. cap. 12. Strabonem lib. 11. & Pomponium Melam libro 2. de situ orbis. cap. 1. & cum duæ sint Sarmatiæ teste Ptolemęo lib. 3. vna in Europa, altera in Asia, in Europea Olbia est, quam nunc Russiam multi & Tartariam esse credunt.

Apud hos ergo Tartaros reliquię multæ Scythicorum morum adhuc inueniuntur, quorum multos hîc enumerat Eymericus, quibus (vt hic locus fiat illustrior) non pigebit in gratiam lectorum alios adiungere ritus, quos partim ex antiquioribus, partim ex recentioribus scriptoribus breuissime collegimus. Vagantur ergo Tartari nullas certas habentes sedes: victum habent immundissimum: nam non operiunt mensas mantilibus, nec manutergijs vtuntur, cum manus non lauent, nec corpora, nec vestimenta. Quidam eorum panem non edunt, neque olera, neque legumina, sed animalium omnium carnibus uescuntur, canum etiam & cattorum & murium grandiusculorum. Captorum inimicorum corpora ad crudelitatem suam ostentandam, & vindicandi desiderium ad ignem quandoque assant. Tam viri quàm fœminæ vno fere vestitu induuntur. Scelus magnum habetur apud eos, si cibi aliquid aut potus perire permittatur. in hostem quem vicerunt, sunt crudelissimi, cuius è cadauere fluentem sanguinem sępe sugunt & ingurgitant. Potentiores seruum vnum in vita eligunt, atque cauterio suo inustum secum tumulari faciunt, vt eo in alio mundo velut famulo vtantur. qualis Deus sit optimus ignorant, atque ita sępe quisque suo arbitratu Deum constituit.

Alios innumerabiles habent ritus fœdissimos & valde obscœnos, quos hîc veluti parerga libenter resecamus: nam & in bello, & in pace, & in coniugijs, & ceteris actionibus ineundis, mira prorsus & nefanda quędam obseruant, quæ longum esset recensere, nec sunt huius instituti.

SCHOL. XXXVI.

In quæstionem xx. De Turcorum erroribus.

Pag. 221 col. 1.

Qui Turci & quales mores eorum.

QVI putant Eymericum inepte hîc Turcos vocasse, non Turcas falluntur: nam Eustathius Turcos etiam appellat his verbis: *Post Scythas qui mari Cronio vicini Caspium accolunt, Vnni sunt, quos Simocatus historiarum conditor à Persis vocari Turcos existimat, ad orientem vernum spectantes*. hæc ille. Tradit Cęlius lib. 12. c. 6. lectio. antiqua.

Turcarum autem siue Turcorum non est nomen nouum, vt multi opinantur, cum Pomponius Mela longe supra mille annos Turcarum meminerit lib. 1. de situ orbis. c. 21. non procul à fine ibi: *Turcæque vastas syluas occupant, aluntur que venando*. num autem Turcę, quos Christiani hodie crudeles patimur hostes, descenderint ab illis Turcis quorum Mela precitato loco meminit, quantumuis inter nomina conueniat, dubitant nonnulli, & originem recensent, quę nos libenter missa facimus. hoc est exploratum parum hodie, aut nihil differre Turcos & Sarracenos.

Hi olim more patrio, vt Arabes intonsi & impexi incedebant, vt ait Cęlius lib. 5. c. 8. vnde huic genti mos fuerit gestandi fascias. tradit idem Cælius lib. 24. c. 6. sed de his plura Benedictus Rhambertus in itinerario ad Constantinopolim, & Egnatius de Romanis principibus, & Paulus Iouius. & de superstitione Turcarum eorumque sacerdotum videto tractatum de moribus & consuetudinibus Turcarum. c. 13. 20. & 22. & copiose etiam in c. cędit. in clement. de Iudæis, & Sarracenis. vbi glossa in verbo, Zabazala. quæ hanc questionem & sequentem illustrat.

Denique quanta sit horum barbarorum in Christianos sæuitia docet eleganter Simon Be-

gnius oratione quadam habita in concilio Lateranensi sub Iulio secundo Pont. Max.

SCHOL. XXXVII.

Pag. 221 col. 1.

In quæstionem xxi. De erroribus Sarracenorum.

Qui Sarraceni & vnde dicti.

A*D hanc respondemus, quòd Sarraceni à Sarra et Agareni ab Agar.* Et Agareni proculdubio sunt dicendi ab Agar ancilla Abrahæ. Ipsi tamen hanc appellationem velut humilem & indecoram respuunt, & Sarracenos se vocant ab Sara eiusdem Abrahæ vxore. horum progenitores per Apostolorum prædicationem fidem catholicam olim susceperunt, à qua tamen impie desciuerunt, vt statim subiungam. hodie vna voce Turcæ appellantur, & nobiscum immania & iniusta bella gerunt.

De his multa tractat ius canonicum tit. de Iudæis & Sarracenis. agit etiam Iosephus lib. 1. antiquitat. c. 20. & diuus Hieronymus ad Dardanum. idem super Esaiam c. 21. super illud: *Auferetur omnis gloria Cedar*. Socrates lib. 4. histo. eccle. c. 36. Sozomenus lib. 6. c. 38. Theodoritus lib. 4. c. 23. Beatus Thomas lib. 1. contra gentiles cap. 6. Antoninus par. 2. tit. 14. cap. 5. & 4. par. tit. 11. cap. 6. & alij ex antiquioribus. Ex recentioribus vero multa Couarruuias lib. 4. cap. 9. varia. resolut. Prateolus lib. 1. c. 17. de sectis hæreticorum. auctor Repertorij inquisitorum in verbo, Sarracenus. Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 1. num. 10. cum sequent. Simancas instit. catho. tit. 39. de Mahometanis. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 13. nu. 31. & amplius Eymericus hac eadem par. quæst. 45. Tametsi vero Eymericus duas quæstiones distinctas posuerit de Turcis & Sarracenis, reuera tamen ijdem sunt.

Num. 1. Mahometis origo et genus.

¶ *A Mahometo errores suos nefandissimos pertraxerunt.* Fuit Mahometes Arabs genere, vt tradunt fere omnes præcitati: quod etiam testatur Faccius vetustus ille poeta Florentinus lib. 5. c. 10. dum ait:

Di vil prosapia pouero & soletto,
Nacque costui nel Arabico seno,
Abdimonepoli fu il suo padre detto.

De quo etiam amplius Antonius Beuter Valentinus lib. 1. Chronicorum Hispaniæ c. 29.

Hic Mahometes inter populares suos Arabes sub Heraclio Imperatore, circa annos Domini 612. militauit. initium ei dedit Arabum perfidia, qui irati Heraclio ab eo defecerunt. hinc Mahometes nouam sectam excogitat, in ea componenda, vt quidam tradunt, decem socios habuit, septem Arabos, Christianos tres, qui à fide recesserant, quorum princeps Sergius monachus Arrianus fuisse memoratur, qui librum legum nomine superbissimo Alcoranum appellatum, idest, lectionem inchoauit, & Ioannes Nestorianus, quibus superuenit Iudæus Thalmudista. talia quidem fuerunt huius initia.

Qui confutarint Mahometis errores.

Mahometis errores multi confutarunt, Beatus Thomas opusculo quodam 3. tom. 17. Ricoldus ordinis Prædicatorum. Bernardus Perez Valentinus libro quodam, cui titulum fecit Antialcoran. Pius Papa secundus epistola quadam, ad Mahometem Turcarum principem. Bartholomæus Vngarus. Ioannes Turrecremata. Armacanus lib. 18. de erroribus Armenorum. Nicolaus Cusa, & copiose Ludouicus Viues Valentinus lib. 4. de veritate fidei Christianæ, & alii, qui & dogmata Sarracenorum referunt, & confutant. ea ideo recenset Eymericus, quoniam multarum hæresum & malorum causa fuerunt, præsertim in Italia. de quo late Prateolus lib. 11. c. 3. de sectis hæreticorum, & dixi copiose libro 7. de pœnis hæreticorum.

¶ *Isti nec vetus totum testamentum, &c.* In Barcinonensi impresso, & Sabellano, deerat illa vox, *totum*, quam suppleuimus ex Bononiensi, & codice Cardinalis de Gambara. erat autem omnino necessaria: quoniam Sarraceni multa recipiunt ex ueteri testamento, vt mundi creationem, prophetas, & id genus pleraque alia. *Num. 1.*

SCHOL. XXXVIII.

Pag. 221 col. 2.

In quæstionem xxij. De Iudæorum erroribus.

OPportunius recenset Eymericus aliquot Iudeorum errores, quàm aliorum de quibus egit hactenus, quoniam eorũ infidelitas proximius accedit ad heresim, cum Christianæ fidei in figura susceptæ omnino renitantur, vt ait Beatus Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 6.

¶ *Ad hanc respondemus, quòd Iudæi à Iuda, &c.* Est autem Iudas Hebraice, Latine confessio; sed Iudæi nominis proprietatem per scelus, cum filium Dei non agnoscant, amiserunt, vt eleganter scribit Beatus Clemens lib. 2. c. 64. constitutionum apostolicarum. *Num. 1.*

¶ *Dominum nostrum Iesum Christum, prophetam deceptorem & detestabilem blasphemantes.* Quantum sit Iudæorum odium in Christum, & impietas in Christianos docent passim veterum monumenta, ac in primis Nicephorus lib. 4. cap. 6. historiæ ecclesiasticæ. & lib. 14. cap. 16. & Beatus Clemens libro 2. cap. 64. constitut. apostolicarum. ab his multas hereses prostuxisse testatur Origenes homilia quadã in Matthæũ, *Num. 2.*

& Nice-

& Nicephorus lib. 14. cap. 14. historiæ ecclesia. narrat eos Alexandria pulsos à Cyrillo, vt liberaret hæresibus ciuitatem. & ab Hispanijs patrum memoria, ob eandem causam à Ferdinando quinto rege Catholico eiectos scimus. de his in iure canonico titulus extat de Iudæis. vbi multas etiam eorum impietates in Christianos licet contemplari.

Qui confutarint Iudæorũ errores.

Iudæorum errores multi recensent & confutant, ex antiquis Egesippus, & passim Hieronymus, Augustinus, & reliqui Patres, cum se offert occasio in exponendis sacris literis, quas ipsorum Rabini, ne de Christo qui iam uenit loqui videantur, contorquent & deprauant. & Isidorus episcopus Hispalensis. Cyprianus duobus libris contra Iudæos. Tertullianus item in libro contra Iudæos. Athanasius in libro de incarnatione verbi. Chrysostomus in orationibus aduersus Iudæos. Iustinus martyr Dialogo cum Triphone aduersus Iudæos. Burgensis in Scrutinio scripturarum, & alij. Ex recentioribus Iacobus de Valentia in quæstionibus contra Iudæos. & Nicolaus de Lyra in quodlibetis, quæstiones item edidit aduersus Iudęos. Petrus Brutus episcopus Catharensis opere inscripto, Victoria contra Iudæos. & copiose Petrus Galatinus in opere erudito cõtra Iudęos. Ludouicus Viues lib. 3. de veritate fidei Christianæ. Sixtus lib. 2. tom. 1. litera T. bibliothecæ sanctæ, plurimos etiam refert Iudęorum errores ex libris Thalmud excerptos. Andreas Tiraquellus de iure primogenitorum quæst. *66.* & copiose Finus Hadrianus in flagello contra Iudæos. Denique multas Iudæorum & Rabinorum fraudes ac imposturas nouissime detexit Leo Castrus in disputatione de translatione sacræ scripturæ præfixa, ad Esaiæ commentarios, pręsertim cap. 17. 19. 20. 22. & aliquot sequentibus. item Prateolus lib. 9. c. 31. de sectis hæreticorum.

Summorũ Pontificum benignitas erga Iudæos.

Insignem vero Iudęorum perfidiam sępe respicientes Romani Pontifices, multis modis conati sunt eos ad viam veritatis reducere, proposita illis Euangelij veritate, ac sublatis libris, quorum lectione perfidiores fierent & deteriores, vt constat ex rescripto Innocentij IIII. incipiente, ***Impia Iudęorum.*** & alio Nicolai incipiente, ***Vineam Soreth.*** Quę curauimus imprimenda in Bullario literarum apostolicarum, & nunc eadem sollicitudine Gregorius XIII. singulis hebdomadis Romę die sabbati fidei Christianę veritatem Iudęis hic commorantibus proponendam curat, ne vllum salutis remedium, & beneficij salutaris genus eis deesse videatur.

Iudęi autem delinquentes multis modis potestati inquisitorum subiiciuntur: quod quando contingat, dicam cum Eymerico infra hac 2. par. quęst. 46.

SCHOL. XXXIX.

In quæstionem xxiij. De libris hæreticis seu apocryphis.

Pag. 221 col. 2.

Quia non modo ex erroribus diuersarum gentium & sectarum hereses oriuntur, quas precauere, ac extirpare oportet, verum etiam ex libris hæreticis, & falsa dogmata continentibus; ideo Eymericus post insignarum quarundam gentium errores, de libris hereticis & apocryphis instituit disputationem in multis sequentibus questionibus, ac primum orditur ab illis qui damnantur in Decretis.

¶ *Libri hæreticales, erronei, seu apocryphi.* Qui libri ad fidem stabiliendam, seu (vt Eymericus loquitur) plantandam spectant, retulit supra par. 1. pag. 43. c. sancta Romana. de quibus dixi schol. 18. eiusdem partis. nunc eos refert qui fidem violare possunt, uel incertorum sunt auctorum, uel leuem habent in Ecclesia auctoritatem, idque ex decreto Gelasii primi, edito Romæ anno Domini 494. quod refert etiam Gratianus in cap. sancta. 15. distinct. §. cęterum quę ab hęreticis. & alii decretorum artifices, ut Burchardus lib. 3. decretorum c. 221. & Iuo Carnotensis par. 4. c. 65.

Quot sint genera librorũ de religione tractātiũ.

Quò autem apertius hęc quęstio tota intelligatur, obseruandum est, tria esse genera librorum ad religionem spectantium, seu de rebus religionis tractantium, Canonicos qui ab Ecclesia recipiuntur ad ędificationem fidelium, ex quibus sumitur efficax argumentum ad probandum ea quę fidei sunt, scripti Deo immediate inspirante, & manum calamumque diuinorum scriptorum in singulis etiam minimis adtemperante. Beatus Augustinus lib. 11. cap. 3. de Ciuitate Dei, ibi: ***Etiam scripturam condidit, quæ canonica nominatur eminentissimæ auctoritatis, cui fidem habemus de his rebus quas ignorare non expedit, nec per nos ipsos nosse idonei sumus.*** hæc ille. Idem Augustinus lib. confessio. cap. 15. & epistola 7. ad Marcellinum, & epistola 19. ad Hieronymum, & lib. 1. de doctrina Christiana cap. 37. & late lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 3. Ioannes Aekius in Enchyridio cap. 1. Driedon lib. 1. cap. 1. & lib. 4. cap. 4. de dogmatibus ecclesiasti. Alfonsus Castrus lib. 1. aduersus hereses. cap. 5. Melchior Canus lib. 1. de locis theologicis cap. 1. 6. 7. & 8. Couarruuias lib. 4. cap. 14. varia. resolutio. quot sint autem libri canonici quorum nonnullos impudenter heretici impugnant, ponit concilium Tridentinum, sessio. 4. in decreto, de canonicis scripturis.

Qui libri agiographi.

Alij sunt quos Theologi Agiographos in Ecclesia vocant: quos eadem Ecclesia approbauit, vt publice quidem ad ædificationem fidelium moresque componendos legerentur, non tamen

k 2 habent

habent firmam fidem, & indubitatam auctoritatem: & hos enumerat Gelasius in 2. parte sui Decreti, ibi: *Iam nunc*, & Burchardus lib. 3. decretorum c. 220. Iuo Carnotensis par. 4. c. 64. Gratianus in d. c. sancta Romana. §. iam nunc. 15. distinct. & de his videtur loqui Diuus Augustinus lib. 18. cap. 38. de Ciuitate Dei. agitque plene Couarruuias lib. 4. c. 16. varia. resolut. & alij. & in hoc genere librorum reponuntur sanctorum Patrum scripta, vt Augustini, Hieronymi, Ambrosij, Chrysostomi, & ceterorum tam Grecorum quàm Latinorum, quorum insignis probitas & eruditio cum sanctitate coniuncta valde emicat in Ecclesia Dei: & quanta sit eorũ auctoritas, ostenditcopiose Melchior Canus lib. 7. de locis theologicis.

Qui libri & quot modis dicantur apocryphi

Supersunt iam tandem tertij generis libri de quibus hic Eymericus, quos Doctores vocant apocryphos, de quibus Driedon lib. 1. de dogmatibus ecclesiasticis c. 4. & lib. 4. c. 1. & Couarruuias lib. 4. c. 17. varia. resolut. & Decretorum architecti locis ferme præcitatis.

Tametsi vero multis modis liber apocryphus dici posit: Primum quoniam eius incognitus sit auctor, quamuis nihil contrarium fidei contineat. glossa in sum. 16. distinct. rursus vel quia extra canonem feratur: nam hunc vocat Hieronymus apocryphum in prologo in libros Regum, tamen quantum ad hanc quæstionem attinet, bifariam Eymericus hîc ex Gelasio appellat libros apocryphos. Vno modo eos qui ab hæreticis sunt cõscripti aduersus fidem catholicam, quos omnino damnat, vetans penitus ne legantur: & hos verius dixeris hæreticos, vt optime admonet Couarruuias præcitato loco: Alio modo dicit apocryphos eos, qui modicam leuissimamque habent auctoritatem, quos sancti Patres non approbarunt nominatim, quamuis nec expresse reiecerint, nec Ecclesia permisit, vt publice in templis legerentur: habent enim multa falsa veris admixta, vt optime explicat Melchior Canus lib. 11. c. 6. de locis theologicis. vers. prima lex. circa finem.

Ex his tamen multos constat fuisse lectos ab antiquis Patribus, vt colligitur ex Beato Hieronymo in epistola ad Lætam, dum ait: *Caueat omnia apocrypha, & si quando ea non ad dogmatum veritatem, sed ad signorum reuerentiam legere voluerit, sciat non eorum esse, quorum titulis prænotantur, multaque his admixta vitiosa: & grandis esse prudentiæ aurum in luto quærere.* hæc ille. Et has duas postremas significationes intuitus Eymericus prudenter proponit quæstionem de libris hæreticis, erroneis, seu apocryphis.

Pag. 122 col. 1. A

¶ *In primis Ariminensẽ synodũ* Erat tota hæc quæstio in omnibus Directorijs prorsus deprauata, atque etiam in vulgatis Gratiani codicibus vnde sumpta fuerat. eam imprimi curauimus, iuxta Decretum Gelasij, quod nunc legitur in 2. tom. conciliorum fol. 320. si quis singula in eo contenta nosse desiderat, legat Couarruuiam lib. 4. c. 17. varia. resolut. vbi totam hanc quæstionem illustrat, quæ persequi non est nostræ breuitatis aut instituti.

Index librorũ prohibitorũ.

Illud hîc tandem monebo, huic Decreto Gelasij prohibitorum librorum respondere nunc etiam in repub. Christiana Indices, quibus damnatæ doctrinę libri adnotantur, quos Romani Pontificis auctoritate viri docti Romæ conficiunt, nullum fere librorum genus omittentes quorum dogmata non expendant.

SCHOL. XXXX.

In quæstionem xxvi. De libris damnatis à diuersis Romanis Pontificibus.

Pag. 123 col. 1.

OMissa quæstione 24. & 25. in quibus nulla occurrit difficultas, nec nostra indigent declaratione; ad 26. tendo. Hæc quæstio in Barcinonensi impresso mutila videtur & imperfecta, si cum ceteris exemplaribus conferatur, vbi paulo fusius concipitur, vt mox subiungam: non tamen est visum ab impresso recedere. Ceterum quia aliorum codicum magna est auctoritas, eorum lectionem hîc apponere placuit: Bononiensis ergo, Sabellanus, & codex Cardinalis de Gambara manuscripti ita habent.

Ad hanc respondemus, quòd Papa Innocentius III. condemnauit libellum seu tractatum, quem ediderat Ioachim contra magistrum Petrum Lombardum, tamquam hæreticalem; & hoc post mortem eiusdem Ioachim Abbatis, vt patet extra de sum. Trinit. & fide catho. c. Damnamus. Postque tempore Ioannis Papæ XXII. frater Petrus Ioannis de ordine Minorum fratrum, oriundus de Villa, quæ dicitur Ceriacum, diœcesis Biterren. in Theologia lector famosus, mortuus est, & sepultus in ecclesia fratrum Minorum ciuitatis Narbonen. quo mortuo quidam eum sanctum, quidam eum hæreticum fratres eiusdem ordinis palam, & publice prædicabant. propter quod simplices decepti, quamplures de Catalonia, Carcassona, Tolosa, & Prouincia ad eius tumulum confluebant: prudentes vero huiusmodi subsannabant, cumque & per istos & per illos hæc fuissent exposita prædicto domino Ioanni xxij. Papæ: isti petentes quòd vti hæreticus condemnaretur; illi vero quòd pro-

ut san-

ut sanctus, sanctorum catalago ascriberetur; ipse dominus Papa se plenius informauit, & tandem reperit, quòd dictus frater Petrus Ioãnes, dum viueret, ediderat postillam super Apocalypsim hæresibus & blasphemiis conspersam intolerabilibus; & præuia diligẽti examinatione Magistrorum in Theologia, & Doctorum in iure eandem tandem vt hæreticalem de consilio fratrũ suorum publice condemnauit. Ac etiam postillas super Matthæum, & super Canonicas per eundem editas in forma. Cuius postillæ super Apocalypsim hæreses, blasphemię, & errores habentur supra hac parte 2.q.9. Quibus condemnatis idem dominus Papa Ioannes fecit exhumari ossa dicti fratris Petri Ioannis, & omnia tam cereas imagines, quàm pannos per manus simplicium ad eius tumulũ deducta, Narbonæ fecit publice concremari. Aliqui tamen volunt dicere, quòd licet ossa fuerint exhumata, non tamen cum prędictis concremata, sed Auinionem deducta, & de nocte in Rhodanum proiecta, pro eo quia repertum extitit, quòd libros suos prædictos supposuerat correctioni sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ.

Hoc summopere notandũ.

Tempore quoque domini Gregorij Papæ xj. Frater Nicolaus Eymerici præsentauit eidem domino Papæ viginti libros à quodã Raymundo Lull dudum defuncto, ciue Maioricarum editos, qui dominus Papa præuia diligenti examinatione Magistrorum in Theologia viginti & vltra, eos de fratrum suorum consilio propter quamplures ibi repertas hæreses & errores publice condemnauit, vt hæc omnia & errores ipsi plene patẽt supra par. 2.q.9. Libri autem hæreticales prædicti sunt isti:

Liber qui intitulatur, De doctrina puerili, & incipit, **Deus vol quens cuytem.**

Liber qui intitulatur, De articulis fidei, & incipit,

Liber qui intitulatur, De arte generali, seu de septem arboribus, & incipit,

Liber qui intitulatur, De centum Dei nominibus, & incipit,

Liber qui intitulatur, De ecclesiasticis prouerbiis, & incipit,

Liber qui intitulatur, De sancta Maria, & incipit,

Liber qui intitulatur, De benedicta tu, & incipit,

Liber qui intitulatur, De planctu sanctæ Mariæ, & incipit,

Liber qui intitulatur, De arte amatiua, & incipit,

Liber qui intitulatur, De amato & amico, & incipit,

Liber qui intitulatur, De Euast & Blanquerna, & incipit,

Liber qui intitulatur, Intẽtionũ, & incipit,

Liber qui intitulatur, Orationũ, & est alius à prędicto, & incipit,

Liber qui intitulatur, De Philosophia amoris, & incipit,

Liber qui intitulatur, De anima, & incipit,

Liber qui intitulatur, Liber de oratione, & incipit,

Liber qui intitulatur, Liber contemplationum, alius à prædicto, & incipit,

Liber qui intitulatur, De contritione, confessione, satisfactione, tentatione, & oratione, & incipit,

Liber qui intitulatur, quæstiones super quatuor libros sententiarum, & incipit,

Liber qui intitulatur, Planctus Raymundi Lull, & incipit,

Ita in tribus manuscriptis vt dixi, quæ breuius continentur in Barcinonensi, à quo non est visum recedere: tamen varietas obseruanda fuit.

¶ *Conseruationi puritatis, &c.* Solus Barcinonensis impressus habet hanc Gregorij Bullam hoc loco insertam, in Bononiensi autem & Sabellano reperitur in fine secundæ partis. *Pag. 223 col. 2. E*

SCHOL. XLI.

In quæstionem xxvij. De libris damnatis de mandato speciali domini Papæ.

Pag. 225 col. 2.

D*E mãdato speciali domini Papę condemnati, &c.* Hic videtur indicari non potuisse Episcopum & Inquisitorem condẽnare hos libros nisi mandatum habuissent speciale à sede Apostolica, quod videtur dubium; cum eorum in hac re vt in ceteris ad fidem spectantibus non mediocris sit iurisdictio. ergo vt res hęc, quæ cognitu est dignissima, & valde etiam necessaria radicitus intelligatur, breuiter mihi hoc loco est dicendum, quanta sit iudicum ecclesiasticorum in hac re iurisdictio.

Quãta sit Episcoporum et inquisitorũ iurisdictio in prohibẽdis libris.

Ac primum quidem Episcopi & Inquisitores damnare possunt & prohibere in suis diœcesibus libros omnes, qui continent dogmata expresse condemnata per Ecclesiam, tametsi ab auctoribus nominatim non condemnatis compositi sint. & ratio in promptu est: quoniã quæ semel damnata sunt absque noua condemnatione prohiberi possunt, ne nouis semper disputationibus, quæ salubriter sunt semel sancita perturbentur, & in dubium reuocentur, vt dixit Gelasius in epistola ad Epi-

ad Episcopos Dardanię, quem retuli schol. 5. par. 1. versi. nam & iniuriam facit.

Rursus Episcopi & Inquisitores prohibere etiam possunt in suis diœcesibus libros de hæresi suspectos ob quamcunque hæresis suspicionem, tametsi sint à catholicis auctoribus editi: cū enim possint procedere aduersus quosuis homines saltem ad inquirendum, etiam ob leues probabiles tamen hęresis suspiciones, vt volunt auctor Repertorij verbo, suspectus. §. itē nota. & Mattheus Afflictus in constit. inconsutilem. & Carrerius tract. de hære. nu. 116. & alij quos retuli schol. 61. huius partis; profecto multo magis poterūt agere in libros suspectos, eosque prohibere qui continent propositiones suspectas, quia libri fortiores neruos habent ad nocēdum quàm homines; cum qui eos legunt firmius eis insistāt, quàm qui homines loquentes audiunt. Item quia viuæ hæreticorum voces vix vnam ciuitatem replere possint, libri autem cum facile hinc & inde transuehantur, non modo vnam ciuitatem, sed & regna & prouincias inficiunt. sunt enim velut perpetui quidam fontes, hæresum virus copiose emittentes.

Ad hęc Inquisitores & Episcopi absque mandato speciali summi Pontificis, ex propria iurisdictione possunt prohibere libros non modo suspectas continentes propositiones, vt proxime dixi; verum etiam scandalosas, periculosas, erroneas, hæresim sapientes, à fide catholica quauis ratione discrepantes, & Christianæ pietati, ac bonis moribus non conformes: quod cauit Paulus Papa tertius rescripto quodam incipiente, *In apostolici culminis.* quod in bullario literarum apostolicarum curauimus imprimendum. pag. 85. Si enim inquisitores inquirere possunt & compescere, ac coercere eos, qui prędictas propositiones ausi fuerint prædicare, sane multo magis prohibere poterunt libros ista continentes, qui non semel aut iterum, sed semper de die de nocteque prędicant, & auribus lectorum iteratis vicibus inculcant.

Libri Astrologiæ iudiciariæ, et poetici nō facile pmittendi. Inter hos libros facile referri possunt multi ex illis qui de Astrologia iudiciaria tractant, item de Chiromantia, & aliis diuinādi modis, in quibus multa passim sunt temeraria, incerta, à religione & Christiana pietate aliena, nimium astris tribuentia, & libero hominis arbitrio plurimum detrahentia: hi enim aut prorsus prohiberi, aut non nisi quàm emendatissimi permitti deberent in commercium hominum venire; quo nomine iam B. Clemens lib. 2. c. 66. constitutionum apostolicarum, cauendos penitus à viris Christianis iubebat superstitiosos Græcos.

Huc etiam referri possunt multi ex poetis tam antiquis quàm recentioribus, qui multa docent obscœna, & bonis morib⁹ penitus aduersa, quos ꝓpterea iam olim Maximus Plato in sua repub. viuere non patiebatur. sunt enim tales iuuentutis corruptores, & cum parasitis & lenonibus merito coercendi, quorū ars eò tandem euasit, vt nihil ferme scribant nisi quod ad lasciuiā & turpem amorem pertineat.

Iam quod dixi de libris suspectas, aut erroneas propositiones continentibus, idem dictum vellem de libris habentibus ancipites, dubias, seu ambiguas propositiones, quæ duplicem sensum habere possunt; hęreticum vnum, alterum catholicum, de quibus Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q. 34. nu. 50. hi enim tandiu prohiberi poterunt ab inquisitoribus, quandiu non fuerint illę ancipites propositiones declaratæ in sensu catholico; in quo etiam diligenter est animaduertendum in libris imprimendis, ne tales propositiones contineant.

Denique ex quibuscunque causis inquisitores procedere possunt contra homines, quia nocere sua doctrina possunt, ex eisdem poterunt etiam in libros inquirere ex datā sibi potestate & iurisdictione animaduertendi in hęreticos. Quòd si in libris tales reperiantur propositiones, de quibus nondum constet an fidei repugnent, nec ne; tunc etiamsi auctores publicare suos libros vellent, prohiberi poterunt per inquisitores, & libri suspendi donec superiores iudices decernant re cognita, q̄d facto opus sit. argumento c. inquisitores. de hęr. lib. 6. Quibus à nobis assertis plurimū suffragatur id quod in Indice lib. prohibitorum, in fine Regu. x. his verbis exprimitur: *Liberum tamen sit Episcopis, aut Inquisitoribus generalibus secundum facultatem quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis, aut prouincijs, vel diœcesibus expedire iudicauerint*, hactenus ibi.

¶ *Edita per quendam Raymundum Neophitum.* Neophitus dicitur quasi noua planta, seu germen, dicunturque illi neophiti, qui nō nāscuntur ex originariis Christianis, sed ad fidem catholicā conuertuntur, de quibus Gregorius Syagrio Episcopo lib. 7. epistola 3. & Gratianus tota 48. dist.

Rescriptum vero quo Gregorius xj. commisit condemnationem librorum huius Raymundi Neophiti, editum est Pontificatus sui anno 2. incipitque, *Dudum ad audientiam.* Nos vidimus in bibliotheca Vaticana in registro Gregorij xj. in minore volumine anni secundi pag. 197.

SCHOL. XLII.

In quæstionem xxviij. De libris damnatis ab inquisitoribus Aragoniæ. Pag. 225 col. 1.

ET comburi fecerunt quendam magnum & grossum librum dæmonū inuocationum. Extitit superioribus seculis in Hispania inter infideles Arabes, qui anno Domini 714. tranato Herculeo freto Hispaniam occuparunt, & Iudæos qui ibidem degebant, frequens superstitio de consulēdis demonibus: est enim hæc gens magnopere huic illicito studio dedita, quæ eam artem de inuocandis demonibus in scripta redigebant, *Arabum & Iudæorum gens superstitiosa.*

gebant, & quasi hæreditaria suis posteris relinquebant. multi autem ex his qui sacro baptismate erant abluti, etiam eandem superstitionem sequebantur, & ea scripta retinebant contra expressas canonum iussiones. ea vix aboleri potuerunt, donec ab Hispania Hebræi pulsi sunt, & baptizati Sarraceni, & officium inquisitionis diligenter exerceri cœptum. fiebant autem per huiusmodi nefarias inuocationes prorsus mira quædam, & pene incredibilia, vt sepe à meis maioribus audiuisse me memini.

Qui vero hæc exercent proculdubio subduntur inquisitorum iurisdictioni: quia cum hæ inuocationes raro fiant sine sacrificio demoni exhibito, heresim sapit manifeste, iuxta textum cum glossa in verbo, saperent. in c. accusatus. §. sane. de hereticis. lib. 6. docetq; eleganter Eymericus questione proxime sequenti, item amplius q. 43.

SCHOL. XLIII.

Pag. 226 col. 2.

In quæstionem xxix. De libris in Italia & Gallia damnatis.

S*Ententialiter condemnauerunt omnes libros diuinationum & sortium.* Facta est condemnatio, vt constat ex hac questione circa annos Domini 1290. rursus anno Dñi 1318. Parisijs Theologorū schola intuita in vniuersa fere Gallia superstitiones, demonum inuocationes, & sortilegia non sine magna fidelium pernicie abundare, decretum edidit, quo damnantur 28. articuli partim hæreticales, partim erronei, partim vero blasphemi, quos hic breuitatis gratia omitto: leguntur tamen in calce sententiarum Petri Lombardi.

Diuinationes omni iure prohibitæ. Diuinationes autem omni iure prohibitas esse copiose docuimus lib. 7. de pœnis hæreticorum. leges diuinæ eas magnopere detestantur Leuit. cap. 19. & 20. & Deuteronom. cap. 18. Item iura canonica detestantur & puniunt acerbe. Concilium Ancyranum cap. 23. concilium Laodicenum can. 36. sancti Patres vno ore damnant, quorum de hac re dicta recitat Gratianus 26. q. 5. per totum. & Iuo Carnotensis par. 11. & Burchardus lib. 10. decretorum. & summi Pontifices multis locis, in primis vero in Decretalibus tit. de sortilegiis. ac de his fugiendis insignis extat locus apud beatum Clementem lib. 2. c. 66. constit. apostolicarum, in hæc verba, *Fugite quoque incantationes, ariolationes, vaticinia, lustrationes, aruspicinā, auguria, necromantiam, inuocationes, quoniam scriptum est:* Num. 23 *Non erit augurium in Iacob, neque vaticinium in Israel. & rursum, Augurium peccatum est.* Deut. 18. *& alibi, Non augurabimini, & ariolationes, diuinationes & Pythones non sequemini: lustratores non acquiretis ideo monet Ieremias dicens:* Ierem. 10 *Secundum vias gentium ne ambulaueritis, & à signis cæli ne timueritis.* hactenus Clemens.

Diuinationum libri cōburēdi. Iam diuinationum libros olim comburendos decreuerunt pij Imperatores, vt constat ex l. Mathematicos. C. de episco. audientia. ijdem prorsus libri pulsi sunt in Indice librorū prohibitorum regula 9.

Num. 2. ¶ *Scilicet libros Necromātię, libros Geomantiæ, &c.* Varro scripsit diuinationum quatuor esse genera, per terram vnde geomantia, per aquam vnde hydromantia, per aerem vnde aeromantia, per ignem vnde pyromantia. c. igitur. 26. q. 3. sed multas alias excogitauerunt Magi demonum arte ab omnibus fere rebus petitas. in primis vero à corpore humano & singulis eius partibus; ex quibus quæ per mortuorum cadauera quasi excitata & ad vitam reuocata contingit, necromantia dicitur. c. nec mirum. 26. q. 5. quæ per lineas manuum chiromantia. ceteras longum esset recensere, quæ licet huius essent loci, non tamen sunt institutæ nostre breuitatis. eas copiose sumus persecuti lib. 7. de pœnis hereticorū, vbi tam vetera quàm noua diuinandi genera recensuimus, ostendentes quantum singulæ distent à vero, & qualem hæresis suspicionem contrahant, qui illis vtuntur.

¶ *Que exhibere demonibus sapit hæresim manifeste.* Et propterea earum tunc punitio & cognitio ad inquisitores spectabit. c. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. Quo modo autem cognoscendum sit, quando diuinationes & sortilegia sapiant manifestam hæresim, & qualis sortilegorum pęna, dixi infra schol. 49. super q. 42. huius partis.

SCHOL. XLIIII.

In quæstionem xxxi. Quot modis in iure quis dicatur hæreticus.

Pag. 226 col. 2.

Quot modis quis dicatur hæreticus

O Missa quæstione 30. in qua nulla occurrit difficultas, conuenit per omnia cū questione 1. huius partis, breuiter quæ huc spectant, sunt mihi tradenda, quæ plane indigent obseruatione. Eymericus ergo octo modos refert quibus aliquis hæreticus dici possit. at Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. p. 2. c. 12. duodecim modos enumerat. totidem recenset Tabiensis in summa verbo, hæreticus. nu. 1. & Conrradus Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2. multos item refert Paulus Grilandus tract. de heret. q. 2. & Gondisaluus tract. de hæret. q. 1. & Zanchinus de hæret. c. 2. vbi numerat decem modos. plurimos affert Carerius de hæret. numero 6. & multis sequentibus. inter hos tamen modos multi sunt improprij. & quamuis horum labor non prorsus videatur vanus & inutilis, non tamen est valde necessarius, cum omnis hæreticus ad octo illa capita reduci possit, quæ posuimus supra hoc 2. libro quæst. 2. schol. 21.

SCHOL.

SCHOL. XLIIII.

Pag.227 col.1.

In quæstionem xxxij. Quis proprie & vere dicatur hæreticus.

POstquam superiori questione docuit quot modis posit quis vocari hereticus, inter quos, vt monui, nonnulli sunt improprij, nunc exactissima diligentia demõstrat, quis vere & proprie hereticus dicatur, repetens fontes & initia vnde hæresis error oriatur.

Num. 1. Quot requirãtur, vt quis dicatur hæreticus. ¶ *Ad hanc respondemus, quòd duo sunt quæ faciunt aliquem hæreticum.* Sed huic dicto videtur aduersari communis Theologorũ & Canonistarũ sententia, qui ad minus tria postulant, vt quis vere & proprie hereticus dicatur; primum vt fidem catholicam sit professus, id est, vt sit baptizatus: alterum, error in intellectu eorum quæ fidei sunt: tertium pertinacia in voluntate. Alfonsus Castrus lib.1.c.7.de iusta heret. punitio. Tabiensis in sum. verbo, hæreticus. nu.1.versi. vnde ad hoc quod proprie. & copiosius ibidem. §.25.nu.46. Simancas catho. instit. tit.31.num.4. Albertinus tract. de agnos. assertio. q.2.nu.2.vbi quinque dicit exigi, quę ad hęc tria reduci possunt. Couarruuias lib.3.c.1.num.2.varia.resolut. versi. hinc sane deducitur. Conradus Brunus lib.1.c.2.de heret. Antoninus in sum. par.2.tit.12.c.5.§.1.cum seq. Ioannes Rojas tract. de heret. par.1.nu.40. cum sequent. Melchior Canus lib.12.c.8.de locis theologicis, & alij quos libens omitto, quæ nõ inepte inferri possunt ex beato Thoma 2.2.q.11.art.2.ex cuius sententia optime colligit hoc loco Eymericus initium hæresis proficisci ex errore intellectus, seu mentis: complementum vero esse à pertinacia, qua quis obdurato animo repugnat veritati catholicę obedire.

Ceterum quamuis primum illud requisitum ad constituendum hominem hæreticum omiserit Eymericus, non est reprehendendus; quia id supposuit velut manifestum: exploratissimum enim est apud eruditos, neminẽ posse esse vere & proprie hereticum, nisi sit prius per baptismum, Christianam religionem professus.

Num. 3. ¶ *Nam ad fidem quædam pertinent directe, quędam indirecte.* Idem tradidit Eymericus par.1.q.7.& q.12.hic vero occasione nouę disputationis repetiuit hęc paucis mutatis: sententia tamen prorsus eadem seruata transtulit hinc in suam summam Tabiensis verbo, hereticus. §.25.nu.46.

Num. 4. ¶ *Hoc est quæ in Biblia continentur.* Biblia plurali numero per excellentiam dicuntur libri sacri, seu canonici, quorũ auctor est Deus, de quibus dixi supra hac parte schol.39.super q.23.

¶ *De quibus libris dicit Augustinus in epistola ad Hieronymum.* Habetur hęc epistola in 2.tomo operum diui Augustini, estque epistola numero 19. & quoniam sepe meminit Eymericus huius loci, quem truncatum sępe citat ex Gratiano cap. ego solis. distin.9. placuit ex ipsius Augustini fonte referre, habet autem ita: *Ego enim fateor charitati tuę, solis eis scripturarum libris qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque referre, vt nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmisse credam. Ac si aliquid in eis offendero literis, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quàm vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate doctrinaque prępolleant, nõ ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt: sed quia nihil vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt.* hęc ille.

¶ *Quia in dictis libris canonicis videntur contineri.* Ita emendaui contra omnes. nam in Bononiensi & Sabellano, *Canonibus* legebatur, in codice Cardinalis de Gãbara *Canones*, sed perperam, ex quibus nulla constabat snia. sensus autem huius loci est: Quę sunt per Ecclesiam definita, vt de fide tenenda, ad fidem pertinent, quia in dictis libris canonicis videntur contineri. nam licet expresse non contineantur in ipsis libris sacris, tamen Ecclesia definiendo aliquid, auctoritate librorum sacrorum nitebatur, quorum auctoritas, vt dixi super q.23.huius partis, necessariũ prębet argumẽtum ad definiendum ea, quę fidei sunt. Pag.215 Num.5. Locus emendat.

¶ *Et per consequens predictorum oppositum pertinaciter affirmans hæreticus est habendus.* Idem dixit supra q.2.nihilominus tamen multis aliis modis aliquis dici potest vere & proprie hereticus, vt dixi supra schol.21.nisi dicamus illos omnes ad hos tres posse reduci. Num. 6.

¶ *Loquendo vero de secundo, quę scilicet est illa pertinacia in voluntate.* Pertinaciam requiri in voluntate, vt quis vere & proprie hereticus dicatur, cõmunis est Theologorũ & Iurisperitorum sententia, vt probant fere omnes quos citaui initio huius scholij, & colligitur non obscure ex verbis beati Thomę in sum. par.1.q.32.art.4.ibi: *Et circa hæc opinari falsum, hoc ipso inducit hæresim: maxime si pertinacia adiungatur.* idem scribit ibidem Bartholomeus Torres Episcopus Canariensis. & iterum diuus Thomas 2.2.q.11.art.2.ad 3.argumentum. Simancas cath. instit. tit.48.nu.1. Alfonsus Castrus lib.1.c.9.de iusta hæret. punitio. Locatus in opere iudiciali verbo, hereticus. num.18.& alij quos in re facili omitto libenter. Num. 7. Nemo hereticus sine pertinacia.

Est autem pertinacia finitima perseuerantiæ, quia vtraque in rebus cœptis persistit: sed perseuerantia occupatur in bono, pertinacia vero in malo. ita Alfonsus & Simancas pręcitatis locis. Quid pertinacia et quis pertinax.

Pertinax vero est, qui id temere pertẽdit, quod debet dimittere, vt indicat Melchior Canus lib.12.c.9.de locis theologicis, versi. at quid pertinacia sit. vel pertinax est qui persistit in errore, quẽ sub reatu mortalis culpę deserere tenetur. Ita Alfonsus lib.1.c.9.in principio, de iusta hereticorum punitione. quę vero ad hunc locum attinẽt de pertinacia & pertinace in causa heresis copiose, subtiliter, & eleganter more suo explicat Melchior Canus loco proxime citato.

¶ *Quòd aliquis dicitur habere pertinaciam in voluntate*

luntate duobus modis. Hi duo modi hoc loco ab Eymerico relati generales sunt, sub quibus forte multi alij possunt cõtineri; neq; his solum modis quis dicitur pertinax: nam Gerson par. 1. alphabeto 14. alios numerat. & glossa in extrauaganti Io- an. xxij. incipiente, *Cum inter nonnullos.* de verb. significati. verbo, pertinaciter, il primo, septem recēset. & Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 2. c. 16. recenset viginti pertinaciæ modos, quos repetit Alfonsius Gherrerus in thesauro religionis Christianæ, tit. de hęret. nu. 20. cum seq. adde Albertinum tract. de agnos. asser. q. 3. nu. 13. & seq. & copiosius eodē tract. q. 30. vbi fuse recenset 19. modos conuincendi aliquē de pertinacia. & multos etiam refert Simancas cath. instit. tit. 48. nu. 7. & sequentibus.

Quot modis quis detegat pertinax.

Cum vero hîc Eymericus dicit duobus modis quempiam habere pertinaciam in voluntate, perinde est ac si diceret, duobus modis detegi latētē voluntatis pertinaciam, de quibus vide quę dixi schol. 24. par. 1. versi. si autem negat coram iudice fidei. vbi ostendi veram esse hanc Eymerici doctrinam, & monitioni inquisitorum in causis fidei necessario parendum, cum sufficienter ostendunt aliquid catholicę fidei repugnare, & hęreticum, dogma esse.

SCHOL. XLV.

Pag. 229 col. 1.

In quæstionem xxxiiij. De hæreticis affirmatiuis, & negatiuis.

AD hanc respondemus, quòd hæretici affirmatiui dicti sunt, &c. Idem per omnia auctor Repertorij inquisito. verbo, hęreticus. §. hęreticus affirmatiuus. & Căpegius apud Zanchinum tract. de hęre. c. 12. & Vmbertus Locatus ĩ opere iudiciali verbo, hęreticus. nu. 24. versi. horum etiam hęreticorum. & alij. Est autem optima descriptio hęretici affirmatiui, & in his iudicădis inquisitores, aut nullam, aut perexiguam habēt difficultatem, cum eorum delicta statim se sensibus insinuent.

¶ *Et verbo, vel facto ostendunt se modis prædictis habere pertinaciam in voluntate.* Multum sunt notanda hęc verba: *& verbo, vel facto,* quibus non obscure videtur indicare Eymericus affirmatiuos hęreticos dici posse, non modo ex verbis, verũ etiã ex factis, quasi facta interiorem animi credulitatē & intentionem prę se ferant. l. 1. §. Adrianus. ff. ad l. Corneliam. de sicar.

An quis facta hęreticalia cõmittit, sit puniendus vt hæreticus.

Grauissima est & valde anceps hęc questio, An is sit puniendus vt hęreticus, qui facta hęreticalia cõmittit, quam tractat Albertinus tract. de agnos. assert. q. 32. nu. 17. & q. 34. nu. 53. & q. 36. nu. 18. & latissime Ioannes Rojas tract. de hęret. par. 1. nu. 276. & multis sequentibus. ac primũ quidem plurimum refert, intelligere, an quis spõte, vel coacte facta hęreticalia commiserit. Si per coactionē & metum fecit, quid sit sentiendũ copiose docui lib. 1. adnotationum schol. 22. quod non est hîc iterũ inutiliter repetendum, Si vero spõte quis facta hęreticalia cõmittat, vt intelligatur, qñ in eum velut in hęreticum sit procedendũ, facta distinguenda sunt. Quędam enim sunt facta ex quibus violentæ oriuntur suspiciones, vt cũ quis de hęresi infamatus, aut suspectus tpe mortis petit consolationem ab hęreticis iuxta consuetudinē eorum, & similia de quibus diximus infra schol 62. atq; hęc si quis cõmittat ꝓsumptione iuris & de iure contra quã non admittit probatio, cēsetur hęreticus & habere præsumitur ꝑtinaciam in voluntate, de quibus potest vere hic locus accipi.

His factis proxima sunt illa in quibus error ex primit manifeste, quę nullo modo possunt in bonam partem accipi, vt dęmones adorare, idolis genua flectere, reuerentiam hęreticis suo more exhibere, cõionem ab eis iuxta ritum suum accipere, se more Iudęorum circuncidere, Mahometo diuinum cultum pręstare, & similia. Alia deniq; sunt facta in quibus nihil apparet de ritu infidelitatis: vt hęreticos visitare, alimoniã eis pręstare, comitari, defendere eorum personas, & similia.

Si de secũdis factis sit sermo, vera mihi videtur sententia eorum qui dicunt, contra eos qui talia cõmittunt sponte posse procedi velut contra hęreticos, quamuis de intentione eorũ formaliter non constaret, qñ interpretatione, siue iuris pręsumptione intentio infidelitatis in illis actibus concurrit. ita Albertinus & vere pręcitatis locis: nam cum factum suapte natura est damnatum, & malũ pręsumitur mala intentione factum. l. si non conuitij. C. de iniuriis. c. 1. de presumptio. optime Panormitanus in c. cum te. nu. 29. de re iud. & in c. ad hęc. 1. nu. 3. de appellatio. facit textus in l. nam ludus. & l. item Mela. ff. ad l. Aquiliam. atque de his factis credere etiam posse hũc Eymerici locũ intelligi dũ dicit, hęreticos affirmatiuos ex factis posse deprehendi: nam hęc quoq; facta pro manifesta probatione habentur, cum ex eis oriantur iuris pręsumptiones: legum aũt pręsumptiones verę & proprię probationes dicuntur. l. fi. in fine. ff. de probat. Iason in l. 1. nu. 9. C. de milit. testa. & in l. licet imperator. nu. 8. ff. de legat. 1.

Ac de his proculdubio factis est etiã accipiēda sñia eorum qui autumant, eum velut negatiuum tradendũ esse curię seculari, qui factum hęreticale cõfitetur, prauam aũt intentionem negat; de quo articulo nihil nunc statuo: est enim perdifficilis, nec nostræ breuitatis, de quo latissime Ioannes Rojas tract. de hęret. par. 1. nu. 276.

Iam hoc est diligentissime obseruandũ, ꝙ q̃uis ex his factis fictione iuris ꝓsumatur hęresis, nihilominus tñ cũ ea ꝓsumptio solum sit ꝓsumptio iuris, aduersus eã probationi contrariũ admitti poterit, iuxta doctrinã Bartoli, Iasonis, & aliorũ in l. licet. ff. de leg. 1. & dixi plene ĩ. scholio 61. huius libri. nam q dęmones adorauit, aut ob amorē, aut ob cupiditatē habendi thesauros, se fecisse dicere poterit: & qui ceteros ritus infidelitatis patrauit, ob cõmoda temporalia id fecisse dicere poterit absque vllo mentis errore: quãuis, vt verum fatear, difficulter hęc possunt persuaderi, nec iudices debent huiusmodi excusationes admittere nisi cum exquisitissima consideratione: quis enim

facile credat à volente & non coacto hæc absque errore mentis fuisse perpetrata?

Iam si de illis factis sit sermo, in quibus nihil apparet de ritu infidelitatis, quamuis ex illis suspicio hæresis oriatur, at tamen nec hæresis, nec hæreseos credentia inde nascitur, & ob id in eos qui talia facta cõmittunt, nõ poterit procedi tanquam contra hæreticos, aut hæreticorum credentes, sed solum tanq̃ contra suspectos; cum ea facta interdum patrẽtur ex affectione carnali, interdum precibus amicorum, interdum vero pecunia interueniente, vt optime docuit Guido Fulcodius in cõsultationibus ad inquisitores q.9. quem per omnia sequitur Eymericus par.2.q.50.nu.4. vbi scripsimus cumulate.

Et ex hac accurata factorum distinctione, quæ à paucis fortassis tam dilucide tradita est, potest facile intelligi qualis hæresis suspicio à delinquentibus, & committentibus hæc, vel illa facta cõtrahatur, præsertim cum sponte ea cõmittãt, vt dixi.

Pag.129 col.1.n.2

¶ *Negatiui vero hæretici, &c.* De negatiuis hæreticis agunt illi, quos initio huius adnotationis citaui. item Repertorium inquisitorum verbo, negatiua. & Simancas catho.instit.tit.48.nu.25. insuper oẽs illi, quos longa serie retuli apud Eymericũ 3. par.schol.66. super 12. modo processum fidei terminãdi.nu.207. In his autem cognoscendis & iudicandis grauis est difficultas: nam cũ hi negent, contra vero testes dicta vel facta eorũ contra eos affirment; nõ facile potest iudicium exerceri, qua tñ ratione horum causæ tractari debeant, ne quid iniustum, aut incautum committatur, prudentissime & plenissime more suo docet Eymericus 3. par. in 12. modo processum fidei terminandi, nu. 207. & sequentibus.

Negatiui hæretici difficulter cognoscuntur.

Num. 3.

¶ *Hi enim quandiu in hmõi negatione persistunt, &c.* idẽ repetiuit Eymericus 3.par. in 12. modo processum fidei terminandi, vbi nos schol.66. plenissime ostendimus hanc sñiam & veram esse & cõi voto receptã, quam prẽter cetera probant euidenter concilium Biterrense c.9. & conciliũ Narbonense c.26. neq; huiusmodi negatiui excusabũtur per protestationẽ, quo minus tradi debeant curiẽ seculari, vt præcitato scholio ostendimus.

Sed in hac quẽstione illa est præcipua difficultas dirimenda, quã à paucis è nostris in hac causa tractatã video, An illi negatiui dici possint, qui de dictis vel factis hereticalibus, vetustis tñ & diu cõmissis conuincuntur, aut potius in his obliuio sit præsumenda: nam si obliuio præsumatur, nõ censebũtur negatiui, cum proprie ea dicamur negare quæ recordamur, & propterea nõ tradentur curiæ seculari. Quæstio hæc frequens est & valde vtilis, & maximi in primis momenti, cum de vita hominis agatur, totaq; pendet ab illa altera difficultate, quanto tempore præsumatur induci obliuio.

An qui de antiqs dictis, vel factis hæreticalib' conuincũtur, sint negatiui.

In his ergo breuiter more nostro certiora tradentes, primum statuendũ est, in arduis & horrendis factis non esse p̃sumendam obliuionem: nam vt Plinius affirmat, in rebus arduis nõ læditur, aut alteratur memoria. Aymo consi.134.nu.31. Masuerus apud Iasonem in l.seruum. C. de seruis fugit. quod expresse cautũ inuenio instruct. quadã Hispalen. anno 1484. c.13. ibi: *En actos graues y señalados, en los quales no se presume oluido.* id est, in factis grauibus & insignibus, in quibus non presumitur obliuio. quamobrem si quis Lutheranorũ more tẽpla sacra diruisset, aut deleuisset imagines sanctorũ, aut hæreticas propositiones ex proposito p̃dicasset, aut scripsisset, tametsi longum tẽpus post hæc facinora transiuisset, non excusaretur dicens se oblitũ esse, quominus velut negatiuus hæreticus esset tractandus: nam in factis huiusmodi propriis non est facile credẽda obliuio, q̃uis aliás etiã spatio duorũ annorũ in facto ꝓprio inducta p̃sumatur. l. si arbiter. ff. de ꝓbat. l.3. §. duæ aũt. ff. de Carbo. edicto. l. peregre. ff. de acq. possess. Grammaticus decis.60.n.8. & seq. atq; hoc ipsum puto statuendũ in factis, aut dictis solitis & consuetis, licet ardua non sint: nam nec in his p̃sumenda est obliuio. Idem sentias de factis semper comitantibus delinquentem, vt si quis libenter passus sit se circuncidi, & de hoc conuincatur, non poterit opponere obliuionis exceptionem.

In ceteris vero causis quẽ insignes & arduæ nõ sunt, quantũ tẽpus exigatur ad hoc vt obliuio inducta p̃sumatur, non satis conuenit inter Doctores: nam multi in l. si de eo. ff. de acq. possess. & in l. furtum. ff. de vsucap. & in l. licet. vbi Bald. & Ang. C. de acq. possess. & Bar. in l. ex consensu. §. cũ qui. de appell. per decenniũ induci obliuionem autumant. Innoc. in c.2. de restit. in integrum. & Bal. in l. seruum fugitiuũ. C. de seruis fugitiuis. nõ requiri decenniũ ad inducendã obliuionem putant, nullum tñ tempus taxant. Sed Accur. in d.l. furtum. verbo, vel longo. & Inno. in c. querelã. de electio. & Saly. in d.l. seruum fugitiuum. C. de seruis fugit. & Bal. in l.2. C. de seruit. & aqua. & Cynus in l.1. C. vbi causa stat. & alij asserunt hoc arbitrio iudicantium esse relinquendũ: & hanc opinionem vocat magis cõem Ias. in d.l. seruum fugitiuum. C. de seruis fugit. nu.46. quem sequitur Ioannes Rojas tract. de hær. p.1. nu.90. & seq. quia q̃n tempus nõ est à iure præfinitum, id iudicantis arbitrio relinquitur, inspectis personarum & causarum circunstantiis. l.1. ff. de iure deliberan. Tiraquellus in l. si vnquam. verbo, omnia vel partẽ aliquam. nu.51. & sequen. C. de reuocan. donatio.

In factis vel dictis nõ arduis, quãto tẽpore præsumatur induci obliuio.

Pag.2.. col.2.

Ego ab hac cõi sententia non recedo, nihilominus tñ hoc monendum diligentissime & perspiciendum existimo, q̃m res grauis est, & de vita hominis agitur, vt inquisitores cuncta rimentur, pendantq; negotij, seu delicti qualitatem: in primis vero delinquentis ingenium & naturã, sunt enim multi suaptenatura obliuiosi, & stupidi, sunt alij memorosi & factorũ, ac dictorum tenaces, vnde in illis minori tempore præsumetur obliuio, nec propterea iudicabuntur negatiui, in his vero difficilius memoriẽ lapsus creditur, ideoq; si negent hẽreses de quibus cõuincuntur, non facile se tuebuntur, obliuionem allegando.

Ex his possumus colligere quid sit respõdendũ ad perdifficilẽ illam quæstionẽ, * An sit negatiuus censendus, ac velut diminutus cõfitens & p̃tinax damnandus, qui vel oẽs hẽreses, de quibus cõuincitur, vel omne delicti tẽpus, vel oẽs complices non

** An sit negatiuus vel diminutus confitens, qui vel omnes hæreses vel oẽ delicti tẽp' vel oẽs complices nõ reuelat.*

non reuelat: nam si hæc recentia sint, in quibus non facile præsumatur obliuio, tanquam diminutus confitens & impęnitēs damnari poterit: secus autem erit agendum, quotiens quędā in his erunt paulo antiquiora & vetustiora, quæ facile à memoria recessisse credatur, vel si aliquæ aliæ causæ subsint, vt grauis infirmitas, lęsio capitis, negotia plurima, vel alia, ex quibus præsumi possit obliuio: verisimile enim est, eum qui quasdam hęreses fatetur & eas grauiores, & quosdam cōplices reuelat, præsertim si coniunctos & amicissimos, cetera etiam fuisse dicturum si recordaretur. ita sentire videtur Simancas catho. instit. tit. 48. nu. 28. & Ioānes Rojas tract. de hęret. par. 1. assertio 22. quorum sententia & æquissima, & omnino tenenda mihi videtur.

Contra vero is velut diminutus cōfitens & negatiuus tradēdus esset curię seculari, qui non fateretur omnes errores hęreticales, de quibus esset conuictus per testes omni exceptione maiores, si illi adeo recentes, aut graues essent, quorum verisimiliter non posset credi oblitus: nam falsa pęnitentia est, cum de omnibus peccatis non agitur, nec licet dimidiā sperare veniam. c. quē pænitet. de pęnitent. dist. 1. c. omnis. extra de pęnitent. & remissio. Simancas in enchyridio, tit. 61. nu. 4. Ioānes Rojas tract. de hęret. par. 2. assertio. 21. cetera huc spectantia facile nunc omitto, alibi fortassis commodius traditurus.

SCHOL. XLVI.

Pag. 230 col. 2.

In quæstionem xxxvij. De hæreticis in iure ciuili nominatis.

Omissa quæstione 35. & 36. in quibus nulla occurrit res notatu digna, quæ nō sit à nobis paulo antea suis locis declarata, accedendum est ad quęst. 37. quę in omnibus exēplaribus erat penitus mendosa & deprauata, recitabanturque in ea quædā nominū portenta nihil penitus significantia, quam inspecto Eymerici instituto restituimus ex l. Arriani. C. de hęret. cum enim Eymericus videret quosdam in d. l. Arriani. numerari hæreticos, qui in iure canonico non recēsentur, vt omnium notitia haberetur, eos hîc instituit tantum recensere ex iure ciuili, quorū mentio non videbatur facta in iure canonico; ita nos eos tantum selegimus qui pontificio iure nō continerentur: atque ita instituto auctoris respondentes quæstionē suę restituimus integritati. Monendi tamen sumus hæreticos, qui hac quęstione numerantur in iure canonico recenseri nominibus diuersis, tametsi re ipsa conueniant, vt sequentia scholia demonstrabunt.

¶ *Enumerantur etiam ibi alij, de quibus non agitur in decretis, &c.* Non agitur sub eisdem nominibus & appellationibus, hęreses tamen ibi numeratę his competunt; nam ijdem hęretici, aut ob diuersas hęreses, aut alias causas diuersas appellationes sunt sortiti.

¶ *Et sunt isti Pneumatomachi.* Ita vocat Epiphanius hæresi 74. vbi contra hos grauiter more suo disserit, & ita rectissime gręco vocabulo appellantur, non *Pneumachomaci.* aut *Pneumachomacoci*, vt apud Lucemburgum in catalogo hæreticorū: ita dicti quòd Spiritui sancto aduersentur, seu pugnent quodammodo contra Spiritum sanctum, dum ipsum negant esse Deum. hi non differunt à Macedonianis, quos damnat synodus Constantinopolitana, vt dixi schol. 18. par. 1. versi. sextam synodum. vnde beatus Ioannes Damascenus: *Pneumatomachi, inquit, id est, cum Spiritu bellantes, aut Spiritus hostes, à Macedonio Spiritus hoste nominati sunt.* hi de Christo recte sentiunt: Spiritum autem contumeliis afficiunt, eum enim creatum asserunt, & Deum esse negant. à quibus orti sunt hi qui Montani vocantur, qui & Montanistæ dicuntur à Montano. *Pneumatomachi.*

¶ *Papinianistę.* Sunt qui putent dictos esse Papinianistas à Papia Hieropolitano Episcopo Ioannis Euangelistæ auditore, & Polycarpi condiscipulo, de quo multa Eusebius lib. 3. c. vlt. histo. ecclesiast. huc Alfonsus Castrus lib. 1. aduersus hereses errori suo renuntiasse indicat, à quo non multum dissentit Ioannes Picus in apologia sua. q. 7. heretici qui hunc sunt secuti *Chiliastę* dicti sunt, eo quod post mille annos Christum in terris in carne cum electis regnaturum iudaice arbitrarentur: vt referunt beatus Hieronymus & Trithemius. *Papinianistæ.*

Pepuzitæ. Eosdem vocat *Pepuzianos* Augustinus hęresi 28. & Epiphanius hæresi 49. hos Nicephorus lib. 12. c. 32. cum Mōtanistis, & Phrygibus coniungit. Epiphanius cum aliis. nam heresi 49. ita scribit; *Quintilliani, qui & Pepuziani appellantur, Artotyritæque, ac Priscilliani ijdem sunt cum Phrygibus, & ex ipsis originem duxerunt.* hęc ille. Pepuzitis Pepuza ciuitas, seu villa nomē dedit, in qua Montanus, & Prisca & Maximilla impurę fœminæ, à quibus hi duxerunt originem, vixerunt. apud hos fœminę dignitate Episcopali initiabantur. horum alias nefandas & sordidas opiniones refert Epiphanius prętato loco, & Petrus Godofredus in l. Arriani. C. de heret. cum his consentiebant illi hęretici, qui pro vino, lac in calicibus consecrabant, quos Iulius primus in epistola ad Episcopos Aegypti missa, grauiter confutauit. *Pepuzitæ.*

Borboritæ, Hos *Borborianos* appellat Epiphanius hæresi 26. quorum & alia ibi refert portentosa nomina: nam ijdem *Gnostici* dicuntur, & *Coddiani*, & *Stratiotici*, & *Phibionitæ*, & *Zacchęi*, & *Barbelitę*. hos Borboritas partem esse Manicheici furoris testatur Imperator in l. quoniam. C. de heret. ibi: *Exceptis scilicet his, quos vel Manichaicus furor, cuius partem & Borboritas esse manifestum est.* de his plura Epiphanius prętato loco, & alij quos omitto consulto. *Borboritę*

¶ *Messaliani.* Messaliani, siue *Massaliani*, *Euchitę*, siue *Enthousiastę*, ijdem sunt, vt colligitur ex concilio primo Cōstantinopolitano, cuius canones habes in primo conciliorū tomo. pag. 620. *Messaliani.*

vbi damnati sunt, de quibus ita ibi: *Venientes ad nos pientissimi & religiosissimi episcopi Valerianus & Amphilochius proposuerunt in cõmuni considerandum de Messalianitis, hoc est, Euchytis, vel Enthusiastis, qui in Pamphilia versantur, vel quocunque nomine contaminatissima hæresis vocatur.* hæc ibi. Beatus Augustinus in catalogo hæreseon hæresi 57. Messalianos vocat *Psallianos*. Euchytæ autem seu Enthusiastæ dicti sunt ab orãdo & sacrificando, vt præcitati scribunt: horum enim præcipua hæresis fuit semper absque vlla intermissione orandum esse, & ad omnia sufficere orationem. de his multa etiam Nicephorus lib. 11. cap. 14. & Cassiodorus in tripar. hist. prȩd. lib. 7. c. 11. De his nefanda etiam multa commemorat Michael Psellus in libro de dæmonibus, quem refert Petrus Godofredus in l. Arriani. C. de hæret. ea nos breuitatis gratia omittimus.

Audiani. ¶ *Audiani.* Hos Epiphanius hæresi 70. *Audianos*, siue *Odianos* vocat, & beatus Augustinus in catalogo ipso, num. 50. *Vadianos*, siue *Antropomorphitas*. hi ab Audio quodam, qui fuit temporibus Arrij, duxerunt originem, is Audius, siue Audeus fatue intelligens illud quod scriptum est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram:* humanam formam putauit habere diuinitatem, & corporis partibus esse distinctam, non respiciens diuinæ scripturȩ sensum. & qui ita putabant inter illos, proprie *Antropomorphitæ* vocati sunt. eorundem alius error erat, damnare facile Episcopos quòd essent diuites, & aliis de causis.

Hydroparastatæ. ¶ *Hydroparastatæ.* Aliàs *Hydroparastȩ*, hos ex ipso nomine cõijcere licet eos fuisse quos *Aquarios* appellat Isidorus, & Gratianus 24. q. 3. cap. quidam autem. quia solam aquam offerrent in calice sacramenti, apud Epiphanium hæresi 46. illi qui à Tatiano orti vinum reprobabant, *Tatiani* dicti sunt, sed Theodoritus lib. 1. hæreticarum fabularum, *Hydroparastatas* vocat, qui *Encratitis* adnumerantur. de Aquariis Augustinus heresi 64.

Tascodrogitæ. ¶ *Tascodrogitæ.* Constitutio secunda nouellarum legum Theodosij Augusti. hi *Ascodrogitæ*, seu *Ascodrogi* appellantur. Epiphanius hæresi 48. *Tascodrugitas* vocat, & cum *Phrygastis ac Montanistis* coniungere videtur. hi cum ceteris eiusdem sectæ vetus & nouum testamẽtum recipiũt, sed post prophetas, alios prophetas introducunt, nempe Montanum hereticum, & Priscillam, & Maximillam impuras fœminas.

Batrachitæ. ¶ *Batrachitæ.* Aliàs *Brachitæ*, vt habet Alfonsus Castrus lib. 2. aduersus hæreses, ad Manichæos pertinent nimium notos. in his non facile percipias originem, aut appellationis rationem: sunt enim vti existimo vulgares, & barbaræ voces eo seculo notȩ.

Marcelliani. ¶ *Marcelliani.* Marcelliani, vt scribit Epiphanius heresi 72. à Marcello quodam ex Ancyra Galatiȩ vrbe originem trahente appellati sunt; hic Marcellus in principio cum Sabellio sentire diffamatus est: sed sępe conatus est se tutari, at à multis accusatus est, quòd in eisdem perseueraret. fortassis ductus pȩnitentia se aliquando correxit: nam pro ipso orthodoxi quidam defensiones ediderunt. ceterum Imperator in d. l. Arriani. quam nunc interpretamur inter hereticos ponit Marcellianos. non desunt qui putent Marcellianos dictos à Marcellina quadam socia sectȩ Carpocratis, quȩ colebat imagines quidem Iesu & Pauli, atque Homeri poetȩ simul & Pythagorȩ, adorando incensumque ponendo, vt beatus Augustinus scripsit.

Encratitæ. ¶ *Encratitæ.* Hos beatus Epiphanius heresi 46. & 47. & diuus Augustinus, tom. 6. lib. de heresibus, heresi 25. *Encratitas* vocant. alij *Engratistas*, siue *Engratitas* appellant. ijdem dicuntur *Tatiani* à Tatiano quodam, à quo sunt instituti. hi nuptias damnant, atque omnino pares eas faciunt scortationibus, ceterisque turpibus fornicationibus; omnem animatorum esum euitant. Epiphanius Tatianos, & Encratitas ita discernit, vt Encratitas Tatiani schismaticos dicat. Damascenus vero Encratitas quasdam Tatiani reliquias esse dicit.

Apotacitæ. ¶ *Apotacitæ.* In multis codicib' loco huius vocis *Apotacitȩ*, legitur *Carpocratitæ*, sed nos consulto Carpocratitarum vocẽ omisimus, vt instituto Eymerici deseruiremus, q̃ eos hic hereticos instituit numerare, quos in iure canonico non inuenerat enumeratos. constat autem Carpocratitas, siue Carpocratianos nominatos esse in iure canonico, cap. quidam autem. 24. q. 3. & retulit Eymericus par. 2. q. 6. *Apotacitas* beatus Augustinus hæresi 40. *Apostolicos, & Apotacticas* appellat; Epiphanius vero hæresi 61. *Apostolicos, seu Apotacticos*. eosdem Damascenus vocat *Apotacticos*, idest, secretos vel selectos; hi enim Apotacticos tantum, hoc est, secretos ab aliis recipiebant, vtentes coniugibus detestabantur, & eos reprehendebant, qui res proprias possiderent. ijdem ad Encratitas accedunt; quamuis alia etiam preter eos sentirent, & docerent.

Saccophori. ¶ *Saccophori.* Hoc solum loco memini me legisse *Saccophoros*, nulli enim veterum, quod ego viderim, aliquorum hereticorum meminere, sub hac voce. quidam textus habent, *Sacrophoros*. Bernardus Lucemburgus & ipse hunc locum citans in catalogo hereticorum, *Saccophatos* appellat, ac de perfidia hereticorum esse dicit. itaque cum sint tot lectiones nihil certi statui potest, & forte quȩ est absurdior verior est, cum huiusmodi appellationes sępe vulgares sint & barbarȩ. Petrus Godofredus in l. Arriani. C. de hæret. postquam hęc retulerat, addit fortassis legendum *Siphori*, qui leguntur in definitionibus ecclesiasticorum dogmatum cap. 52. & dicuntur tingi non in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, & ijdem esse Bonosiani noti. Hæc hactenus ideo paulo diligentius referre placuit, vt hi heretici qui ignobiliores sunt, & minus cogniti saltem ex nomine innotescerent.

SCHOL

SCHOL. XLVI.

Pag. 231 col. 2.

In quæstionem xxxix. Qui dicendi sint Hæresiarchæ.

Qui dicãtur heresiarchæ.

EYmericus ideo de hæresiarchis quæstionem peculiarem instituit, quoniam tametsi heretici sint, grauius tamen errant, quod oportuit nouisse inquisitores: ex vi autem nominis colligit heresiarchas proprie vocari eos, qui aut hęreses inuenerunt, aut inuentas alios docuerunt.

Quæ autem hic commemorat Eymericus, refert etiam hinc proculdubio mutuatus auctor Repertorij inquisitorum verbo, hæresiarcha. §. item dicendum. & Locatus in opere iudiciali verbo, hereticus. nu. 23. & verbo, scriptura. n. 7. De hæresiarchis seu errorum magistris agit etiam Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 29. nu. 23. & q. 30. nu. 60. & Simancas in catho. instit. tit. 47. nu. 54. & sequent. Idem in enchyridio tit. 59. de dogmatistis. copiose Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. assertio. 43. & alij quos proxime referã.

Hæresiarchas multis nominibus appellant nostri, nempe magistros errorum, dogmatistas, seu dogmatizatores, & concilium Biterrense c. 16. vocat hæreticos perfectos, vt mox dicam.

Ibid. C. An hæresiarchę etiãsi conuertantur tradi debeant curiæ seculari.

¶ *Vel adinuentum & confictum alios docuerunt, & magistri erroris effecti sunt.* Et propterea grauius peccant hæresiarchę quàm alij hæretici, ideoque etiam acrius puniri debent. An autem sine misericordia tradi debeant curię seculari, etiamsi conuerti velint, questio est satis controuersa, quam schol. 5. par. 1. & schol. 20. par. 2. promisi me hoc loco explicaturum.

Ac primum quidem Iacobus Simancas catho. instit. tit. 47. nu. 54. & multis sequentibus. idem in enchyridio tit. 59. rationibus non vulgaribus cõtendit hæresiarchas, seu dogmatistas curiæ seculari tradendos esse. quod ipsum audacter affirmat faciendum Ioan. Rojas tract. de hæret. par. 2. assertio. 43. & docuit iam ante ipsos Repertorium inquisito. verbo, docere. tum quia leges põtificiæ quæ hæreticos pænitentes recipiunt, non sunt ad eos trahendæ, qui multis mortibus digni sunt: tum quia tia melius cõsuletur saluti reipub. postremo quoniam, quando lex de aliquo crimine simpliciter loquitur, seruanda non est, cum alia concurrunt delicta & circustantię aggrauantes. l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. l. si adulterium cum incestu. l. vim passam. ff. ad l. Iuliam de adult. perinde est censendum de dogmatista, in quo plura concurrunt delicta, quàm in hæretico simpliciter, cum dogmatista errores cõceptos doceat alios.

Hæc sententia, spectata horum temporum cõditione miserrima, quibus nihil non impium audent heretici, cum ad imum scelerum peruenerint, absque vllo errore meo iudicio obseruari posset, & fortassis me iudice, nullus hæresiarcha etiamsi conuersionem nõ fictam ostenderet, euitaret vltimum supplicium: at quia Ecclesia benigna est & clemens nullo adhuc Pontificiò iure cauit, vt dogmatistæ curię seculari indistincte tradantur, immo concilium Biterrense c. 16. si conuerti voluerint, benigne recipiendos docet his verbis: *Perfectos hæreticos seu vestitos coram discretis aliquibus & fidelibus examinetis secreto, ipsos ad conuersionem prout poteritis inducentes, & conuerti volentibus vos exhibeatis fauorabiles & benignos, cum per tales multum fuerit illuminatum negotium & promotum: ac ipsorum pænitentias pro qualitate conuersionis & meriti mitigetis, vel quantum vobis visum fuerit deferatis.* hęc ibi. Idem sancitum est in cõcilio Tarraconensi relat. pag. 170. in hęc verba: *Perfecti vero hæretici si conuerti voluerint, & dogmatizantes, absolutione præhabita, & abiuratione facta, perpetuo carceri intrudantur.* hactenus ibi. Perfectos autem hęreticos eosdẽ esse cum dogmatistis abunde explicui schol. 20. huius 2. par.

Concilij Biterrensis sententia de dogmatistis.

Notanda est autem causa, quam tradit concilium Biterrense, cur dogmatistę recipi debeant. *Per tales enim*, inquit, *multum est negotium illuminatum & promotum*. Idque ob varias causas. Primum, quia ijdem illi dogmatistę si vere conuertantur, & deceptis prędicent, multos eorum facile conuertent. Ad hęc, cum melius intelligant errores & fraudes deceptorum, quas ipsi docuerunt, commodius vel scribendo, vel eloquendo eas refutant. Postremo, quoniam dogmatistę vere conuersi & publice pęnitentes sunt veluti limpidum pęnitentię & humilitatis speculum, in quod peccatores intuentes & conuertuntur, & in officio continentur.

Hoc vero tum pręcipue obseruandum esset cũ hæresiarcha magnę auctoritatis, doctrinę, aut dignitatis foret, qui facile speraretur sua auctoritate multos conuersurus.

Pręterea, si paulo diligentius inspiciamus seriem textus in c. ad abolendam. de hæret. exęquare videtur Pontifex, eos qui docent, & credunt hæreses, ibi: *Aliter sentire, aut docere non metuunt.* & postea subditur clausula generalis: *Nisi continuo post deprehensionem erroris, ad fidei catholicę vnitatem sponte recurrere, & errorem suũ ad arbitrium episcopi regionis illius publice consenserint abiurare, & satisfactionem congruam exhibere.* Cui plane textui non potest commoda assignari responsio.

Item hæc sententia de recipiendis hæresiarchis conuerti volentibus, tunc maxime locum habere debet, cum hæresiarchæ sponte, non inquisiti, nec nominatim citati aut vocati accederent ad confitendum peccatum suum, & misericordiam implorandam: tunc enim facilius eis parendum crederem, cum mitius semper agi debeat cum spõte venientibus & confessis, quàm cum accusatis & conuictis. glossa in c. presbyteros. 50. dist. & in c. de hoc. de simonia.

Non obstant rationes in contrarium adductę, quibus vno verbo possumus satisfacere dicentes, in rebus magnis qualis est hæc, in qua hominis vita

vita vertitur, nihil esse facile statuendum, quod non sit iure cautum: nullo autem iure pontificio sancitum est, dogmatistas relinquendos esse curiæ seculari, immo quæ nos paulo antea commemorauimus contrarium docent.

Iam leges ciuiles, quibus huiusmodi homines vltimo supplicio affici iubentur. l. quicunque C. de hæret. l. eum qui seruum. C. de apostatis. l. fin. C. de Iudæis. l. 2. C. ne sacrum baptis. iteretur. nūc in hoc crimine quod mere ecclesiasticum est, locū nō habent: nam tunc demū illis vtendum est, cum è foro ecclesiastico fuerint pulsi hi scelerati.

Prudētia adhibēda in recipiē dis hæresiarchis.

Tametsi autem hæc ita se habeant in recipiendis hæresiarchis prudentissimi esse debent inquisitores: solent enim maiori ex parte fictæ & fraudulentæ esse horum conuersiones, quos postquam semel excæcauit satan, & inanis gloriæ, quam potissimum huiusmodi hominum genus affectet, stimulis agitantur: ideo plerumque resipiscere puro corde simulant, vt in concepto errore perseuerent, & amplius decipiant.

Cum vero ad gremium Ecclesiæ recepti fuerint, grauissimæ pęnitentię sunt illis iniungendę, nec mitigandę, nisi post longum tempus, & post manifestissima veræ pænitentiæ, conuersionis, & humilitatis signa, vt eleganter indicat præcitatum concilium Biterrense.

Quibus hæresiarchis non parcēdū.

Postremo id mihi maxime probatur quod docuit Simancas catho. instit. tit. 47. nu. 68. & seq. illis dogmatistis, qui regibus, principibus, reginæ, aut filijs filiabusue regum hereses aut persuaserunt, aut persuadere conati sunt, nullo modo parcendum esse: quia cum crimine hęresis maiestatis læsæ delictum coniunxerunt: & qui principes deprauare ac corrumpere tentat, in totam rempub. machinatur, cum talis futuri sint subditi, quales fuerint magistratus.

Nec huic sententię obstat concilium Biterrense proxime citatum, quoniam receptissima est iurisperitorum & notissima regula, licere interdum propter immanitatem facinorum leges transgredi, & à communibus iuris regulis discedere. Innocentius in c. 1. de constit. quem ibidem sequitur Hostiensis. Archidiaconus in c. qui bona. 17. q. 1. & ceteri longo ordine relati per Tiraquellum tract. de pœnis temperan. aut remitten. causa 49. nu. 16. & 26.

SCHOL. XLVII.

Pag. 231 col. 2.

In quæstionem xl. De hæreticis impænitentibus, pænitentibus, & relapsis.

AD hanc respondemus, *quòd illi dicuntur hæretici pertinaces & impænitētes.* Eymericus hac quęstione solum ostendit qui dicantur impęnitentes, pæniten tes, & relapsi: nam qua ratione sit cum his agendum, plene ostendit 3. par. in 9. 10. & 11. modo processum fidei terminandi.

De hæreticis impęnitētibus qui scripserint.

Ac de impænitentibus seu pertinacibus hereticis insignis extat locus in concilio Biterrensi c. 17. & in eodem concilio c. 6. 7. 8. & 9. agunt copiose Repertorium inquisitorum verbo, pertinax. Melchior Canus lib. 12. c. 9. de locis theologicis. Alsonsus Castrus lib. 1. c. 9. de iusta heret. punitio. Auctor innominatus in tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi in rubrica, de hæreticis impænitentibus. Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. hæresis. vers. & nota. cum alijs sequen. Carrerius tract. de hæret. nu. 4. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 3. Locatus in opere iudiciali verbo, pœna. nu. 8. plene & eleganter Iacobus Simancas catho. instit. tit. 48. idem in enchyridio tit. 30. Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. assertione 45. Zanchinus de hæret. c. 16. & ibi Campegius. Turrecremata in summa de eccle. lib. 4. par. 2. cap. 16. Bernardus Commensis in lucerna verbo, pertinax, & alij multis locis.

In his pertinacibus hęc regula est obseruanda, diu sunt detinendi, & sæpius monendi vt conuertantur; quod si noluerint pænitere, tradendi sunt absque misericordia curiæ seculari.

Quo mortis genere afficiendi heretici traditi curię seculari.

Sed quo mortis genere sint afficiendi per ministros seculares quærunt nonnulli, & Alfonsus Castrus lib. 2. c. 12. de iusta haret. punitio. parū referre ait, an gladio, igni, vel alio supplicio vitam finiant: sed Hostiensis in c. ad abolendam. de hæret. nu. 11. & seq. relat. par. 2. pag. 102. hæreticos comburendos omnino contendit. cui consentiunt Petrus Godofredus in l. 4. C. de hæret. & Couarruuias lib. 2. varia. resolutio. c. 10. nu. 10. & Iulius Clarus lib. 5. senten. §. hæresis. verb. scias tamen. & vniuersalis reipub. Christianæ consuetudo, quod Federici lege cautum est, quę incipit: *Inconsutilem.* §. 4. relata in bullario literarum apostol. pag. 16. vbi ita scriptum est: *Vt viui in conspectu† hominum comburantur, flammarum commissi iudicio.* hæc ibi. Ac viuos etiam comburendos tradunt Simancas catho. instit. tit. 48. nu. 6. & Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. assertio. 45. sed cum viui cremantur, hoc est omnino pręcipiendum, vt lingua eorum alligetur, & impium os obstruatur, ne si libere loqui possint, audientes impijs blasphemijs offendant.

† populi.

Viui comburēdi hęretici.

Quot autem modis impænitentia, aut pertinacia detegatur multi docent, quos retuli supra hac parte schol. 44. vers. quod aliquis dicitur habere pertinaciam. atque hęc de impęnitentibus quantum ad hunc locum spectat: nam cetera par. 3. dicenda sunt.

Pag. 232 num. 2

Pænitentes hæretici qui dicantur.

¶ *Hęretici vero pęnitentes dicuntur illi, &c.* Ex cognitione impænitentium penitentes facile intelliguntur: hi etiam dicuntur conuersi, redeuntes, recōciliati, resipiscentes, & similibus appellationibus. de his Repertorium inquisitorum verbo, rediens. copiose Paulus Grillandus tract. de hæret. q. 5. & auctor innominatus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi in rubrica, de hæreticis redeuntibus & conuersis. & Simancas catho. instit. tit. 47. idem in enchyridio tit. 58. plene Guido Fulcodius in consultationibus

nibus ad inquisitores q. 15. cap. 19. 20. 21. & 22. quas proxime in lucem dabimus. Iulius Clarus lib. 5. senten. §. hæresis. vers. scias tamen. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 21. & 22. de iusta hæreticorũ punitione. Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. assertio. 16. Zanchinus de hæret. c. 20. & alij varijs locis. de his redeuntibus ac pænitentijs eorũ insignia extant decreta in concilio Tolosano c. 9. 10. & 11. & in concilio Narbonensi c. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. & in concilio Biterrensi c. 5. & 26. & alibi sæpe.

Duplex redeuntiũ genus.

Horum redeuntium duplex potissimum est genus, quidam enim sponte veniunt, aut intra tẽpus gratiæ, non citati aut vocati nominatim, nec specialiter inquisiti: alij vero redeunt post deprehensionem, citationem, & inquisitionem, ac sæpe post multas monitiones.

Qui primo modo reuertuntur, mitissime sunt tractandi, & si peccatum fuerit occultum, occulta est etiam pęnitentia iniungenda: abiurare tamen debent errores, & ad alia se obligare, quæ tradit eleganter concilium Biterrense c. 5. his verbis: *Talibus infra tempus gratię sponte ac plene cõfitentibus, & ad ecclesiasticam se redire dicentibus vnitatem, beneficium iuxta formam Ecclesiæ absolutionis impendatis; facientes videlicet ipsos abiurare omnem hæresim extollentem se aduersus sanctã & Romanam Ecclesiam, & fidem orthodoxam quibuscunque nominibus censeatur; & iurare quòd fidem catholicam, quam eadem sacrosancta Romana tenet Ecclesia & prædicat, seruabunt pariter & defendent, & hęreticos cuiuscunque sectę vestitos pariter & condemnatos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum persequentur pro viribus, inuestigando, accusando, & capiendo: vel saltem eos inquisitoribus, seu alijs fidelibus, qui eos opportunius capere velint & valeant bona fide manifestando. Et quòd super his quę inuenti sunt vel fuerint in eodem crimine deliquisse, stabunt mandatis inquisitorum & Ecclesię, ac pęnitentiam quę sibi fuerit quãdocunque per ipsos iniuncta, recipient & implebũt, pro ea recipienda & implenda bona sua omnia inquisitioni & Ecclesię solemniter obligantes.* hactenus ibi.

Qui non sponte reuertuntur acrius puniendi.

Ceteris vero qui non sponte reuertũtur acriores sunt imponendę pęnitentię: nam mitius agitur cum sponte confessis, quàm cum conuictis, & quodammodo coactis. his quales pęnitentiæ iniungi debeant, pręscribi non potest: hoc enim arbitrio inquisitorũ relinquitur, in quo quis modus seruari debeat, tradit concilium Narbonense c. 5. his verbis: *Hęc quidem ita perstringimus, non vt vos pęnitentias prętaxatas, omnes vbique, vel omnes omnibus imponatis, sed vt eas secundum discretionem vobis traditam à Domino, pro culparum, & personarum, locorum & temporum, & aliarum circunstantiarum qualitate, ita caute ac prouide dispensetis, vt siue plectendo siue ignoscendo vita culpabilium corrigatur: vel saltem valeat apparere, quis in tenebris ambulet, quis in luce: quis vere sit pęnitens, quis ficte conuersus; nec inde veris catholicis scandalum generetur, nec prętextu scandali, seu aliquo quantum in vobis fuerit, defendi possit hæresis seu nutriri.* hęc ibi. Idem tradit Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 15. c. 21. & 22. in specie vero quid cuique reuertenti sit iniungendum, tradunt pręcitati, dicemusque nos cum Eymerico 3. par. in prioribus modis processum fidei terminandi.

Qui ab hæresi reuertuntur non facile admittẽdi ad religionem.

Illud hoc loco pro corollario adiungam, caueri in concilio Narbonensi c. 18. ne qui ab hæresi reuertuntur, cum grauiter fuerint culpabiles, ad religionem admittantur, ait enim ita: *Ne autem per tales religionis simplicitas corrumpatur, nullum de præfatis culpabilibus religionem quantumque ingredi, nisi ex Domini Papę vel eius legati indulgentia permittatis. Et si qui sine ipsorum & vestri licentia post inchoatam inquisitionem, vel si etiã ante, non tamen confessi & canonice absoluti, ingressi fuerint, reuocetis.* hec ibi.

Reconciliati sua peccata sacerdoti confiteantur.

Postremo id reconciliati animaduertant oportet, vt postquam ab inquisitoribus iudicialiter sunt absoluti, eadem crimina proprio parocho confiteantur. S. Thomas in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 2. Durandus in 4. distinct. 13. q. 15. Adrianus in 4. q. 4. de cõfesio. Ioannes Rojas & alij per eum citati tract. de hæret. par. 2. assertio. 35. quod est in Hispaniis cautum instructione quadã Madriliana ann. 1561. c. 71. ibi: *y absuelto iudicialmente, el confessor le absoluera sacramentalmente.* hoc est, postquam reuersus fuerit iudicialiter absolutus, cũ sacerdos absoluet sacramentaliter.

Hęretici autem relapsi, &c. De relapsis plenius disserit Eymericus in fine huius partis q. ult. ubi dicam. ideo autem obiter auctor hoc loco de relapsis disseruit, quoniam relapsi interdum sunt pertinaces, interdum uero pęnitentes, de quibus proprie in hac quęstione instituerat disputare. *Num. 3.*

¶ *Licet Archidiaconus & Ioannes Monachus teneant ibi contrarium.* Quęstio huius loci talis est: An qui vnam solum hęresim abiurauit, si postea incidat in aliam diuersam relapsus censeatur. Ioannes And. non esse relapsum contendit. Archidiaconus vero quem sequuntur Geminianus, Philippus Francus & alij in c. accusatus. §. eum vero. de hæret. lib. 6. relapsum esse scribunt. eos sequitur Gondisaluus tract. de heret. q. 20. nu. 6. & perspecta verborum proprietate verior est Ioannis And. opinio: at considerata equitate & natura heręseon, quę inuicem sunt connexæ. c. excommunicamus 1. & 2. de heret. opinio Archidiaconi præualet. Sed hęc quęstio non est longius disceptanda; nam hodie locum non habet, cum qui nunc reuertuntur, licet in vna heresi deliquerint, omnem heresim abiurent, & vere tradunt pręcitati, & dixi alibi plenius. vide etiam Simancam cath. instit. tit. 1. nu. 12. *Num. 4. Qui vnã solam hęresim abiurat incidẽs in aliã an sit relapsus.*

SCHOL. XLVIII.

In quæstionem xli. De blasphemis. *Pag. 232 col. 2.*

Hac quęstione Eymericus diligentissime tractat materiam de blasphemis, cum ad inquisitorum iudicium quandoque pertinere possint. De blasphemię vitio quod hodie

De Blasphemis et eorũ pœnis q scripserint. hodie in Christiana repub. non sine magna eius pernicie est frequentissimum, ac de pœnis blasphemorum, & quem iudicem spectet eos punire, late tradunt Doctores in c.2.de maledicis. & in c. si canonici.§.ceterum.de offi.ord.lib.6. Mõtaluus in l. 2. tit.28. partitæ 7. Couarruuias in c. quemuis pactum. in 1.par. relectionis.§.7. n.13. & sequen.Multa Menochius lib.2. de arbitrarijs iudicum,centuria 4. casu 375. Repertorium inquisitorum verbo, blasphemus. Alfonsus Castrus lib. 1.c.12.de iusta hæret.punitio. Simancas catho. instit. tit. 8. idem in enchyridio tit.9. Tabiensis in sum. verbo, blasphemia. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 27. per totum. idem q.6.nu.14.& q.22.nu.63. vbi docet quando spectet ad inquisitores blasphemos punire. Franciscus episcopus Squillacensis tract. de fide catho. c.16. Contradus Brunus lib.5.de hæret. c.20. & alij plerique pluribus alijs locis, sed hi copiosius & diligentius rem edisserunt.

Quales blasphemantium pœnæ. His quæ ab Eymerico hîc clare & accuratiss. traduntur adde quòd in prouincijs vbi per inquisitores blasphemi hæreticales puniuntur, his pœnis plectuntur: nam si blasphemia sit atrox, & blasphemus sit plebeius, infami mitra cõspicuus, alligata lingua, & sine pallio in publicum ducitur spectaculum, flagellis cæditur, & in exilium mittitur. quòd si nobilis sit, & honestior sine mitra producitur, in monasterium ad certum tempus truditur, pecuniariam mulctam soluit, & ob suspicionem quãdoq; abiurare cõpellitur.

In leuioribus blasphemijs mitius agitur inquisitorum arbitrio, sed hæ pœnæ imponi solent: nam inquisitores blasphemum damnant, vt aliquo die festo, dum sacra peraguntur, stet capite nudo, sine pallio, sine calceis nudis pedibus, chorda succinctis, & cereum ardentem manu dextera gerat, tandem absolutis sacris legitur senté tia, qua illi sæpe indicuntur ieiunia & pecuniaria pœna, vt ait Simancas catho. institu. tit.8. num. 11.

Sed multis Pontificum decretis statutæ pœnæ sunt in blasphemos: nam Leo x. grauiter hoc delictum coercuit in concilio Lateranensi sessio.9. in Bulla de reformatione curiæ, quæ incipit, *Supernæ dispositionis*. §. ad abolendam. & Iulius Papa III. seuerum quoque edidit rescriptum contra blasphemos anno Domini 1554. quod incipit, *In multis deprauatis*. Et postremo Pius V. Pontifex Max. in Bulla incipi. *Cum primum apostolatus officium*. Vbi de pœnis tam laicorum, quàm clericorum blasphemantium agit, quę omnia breuitatis gratia omitto.

Pag.233 num.8. Qui metu mortis hęreticalia dicunt uel faciunt, quandoq. ab hæresi non excusantur. ¶ *Nec excusantur in foro exteriori ab idololatria & apostasia à fide, & per consequens ab hæresi.* Idẽ repetiuit Eymericus paulo post, q.49.nu.5.cuius sententiam oppugnare videntur, quæ scripsimus schol.22.par.1.§. sed iam alterũ. pag.22. vbi eos non esse hæreticos diximus, qui metu mortis aliquid hæreticale dixerunt vel fecerunt. Sed hæc Eymerici sentẽtia vera videtur de iuris (vt aiunt) rigore nonnullis concurrentibus, videlicet, vt qui fidem metu mortis abnegat, probe causam fidei intelligat, peritus sit, vt Theologus, Monachus, Episcopus & similes personę conspicuæ, quibus eam predicare quasi ex officio incumbat; rursus vt eam abnegent vbi facile periculum eua dere poterant, aut vbi maxime eam profiteri tenebantur, diutiusque in tali apostasia perdurãt, nec statim nacta opportunitate reuertuntur, & Ecclesiæ conciliari deposcunt: siue quando non ipsi se ipsos prodiderũt, sed aliorum testimonio legitime conuincuntur, nec metum probant, nec alia, quæ ad sui excusationem adducunt. Iuxta hęc intelligenda & moderanda censeo ea, quæ tradit Albertinus de agn. asser. q.8.nu.12. & q. 30.nu.3.& 11. & Simancas cathol. instit. tit. 32. nu. 7. docentes ex facto hæretico, qualis est adoratio idolorum vel Mahometis, statim habendũ esse, id facientem, hæreticum.

SCHOL. XLIX.

In quæstionem xlij. De Sortilegis & diuinatoribus.

Pag.234 NVlla est fere hodie frequentior disputatio, quàm quæ de sortilegijs & diuinationibus suscipitur, ob vanas inanium hominũ superstitiones, & opinationes, qui vt desiderijs suis impie satisfaciant, non verentur grauissima hæc delicta, & quæ lex Dei acriter detestatur & punit, perpetrare. Est autem late patens tractatio, quæ breui oratione concludi nequit: fontes tamen vnde copiose petatur, meo more breuiter initio indicabo, inde auctorem lumine interpretationis, vbi opus fuerit, illustrabo.

Ergo præter ea quæ ab Eymerico hac quæstione & sequenti de sortilegijs traduntur, late de eadem re disserit Paulus Grillandus integro tractatu de sortilegijs. Zanchinus tract. de hæret.c.22. & ibi copiose Campegius, Speculator, & ibi Ioãnes And. tit. de sortilegijs. Repertorium inquisitorum, verbo, sortilegia. & verbo, diuinatores. Tabiensis in sum. verbo, sors. Syluester verbo, diuinatio. verbo, maleficium. & verbo, superstitio. Simancas catho. instit.tit.62. Albertinus tracta.de agnos. assertio.q.11.nu.3.& sequen. Alfonsus Castrus lib. 1. de iusta hæreticorum punitio. c.13. Beatus Thomas 2.2.q.95. Alexander Alensis par.2. q. 185. Bernardinus Diaz in practica crimi. canonica, c.100. & 101. Albertus Pighius lib.8. de libero hominis arbitrio, cap. 4. Vmbertus Locatus in opere iudiciali verbo, diuinationes. plenissime Scuillacensis tract. de fide catho. cap.1.& multis seq. Bernardus Commensis in lucerna inquisitorum, verbo, sortilegi. *De Sortilegijs qui disseruerint.* Iam decretorum ecclesiasticorum fabricatores copiosissime etiam de hac re egerunt, colligentes ex probatis Concilijs & sanctis Patribus quęcunq; aduersus hæc hominum monstra sancita sunt. Gratianus 26. q.5. per totum. & 26.q.7.c.non licet. c. si quis. c. admoneant. & c. non obseruetis. & illis

illis locis latissime Archidiaconus, Turrecremata, & ceteri interpretes. Iuo Carnotẽsis in suo Decreto par. 11. quæ tota est de auguribus, incantatoribus, sortilegis, & pœnis eorum. Burchardus toto lib. 10. decretorum. Canonistæ in Rubr. & tit. de sortilegijs. Iuris ciuilis interpretes in rub. & tit. C. de maleficis & mathematicis. Iidem in l. item apud Labeonem. §. si quis astrologus. ff. de iniurijs. & alibi multis locis, tum Theologi, tum aliarum artium professores.

Nu. 2. B ¶ *Sicut sunt qui mere agunt ex arte chiromantię.* Chiromantia, quę per manuum lineas diuinat, non caret superstitione, vt alibi susius docui, quę non sunt nunc nostrę breuitatis: interim videndi Alfonsus Castrus lib. 1. c. 13. de iusta hęret. punitio. Paulus Grillandus tract. de sortilegiis q. 3. nu. 14. Franciscus Casonus tract. 1. de indicijs ex persona. c. 6. nu. 4. & hanc verissime & plenissime refutat Petrus Ciruelus in libro de reprobatione superstitionum, & alij.

Nu. 2. D *Astrologia iudiciaria interrogatoria penitus superstitiosa.* ¶ *Sed vt cum inspectione astrolabij furtum quoddam inueniret.* Hoc pertinet ad eam astrologię iudiciarię partem, quã interrogatoriam vanitas astrologorum appellat, quam refutaui copiose lib. 7. de pœnis hęreticorum. de qua est etiam accipiẽdus. §. si quis astrologus. in l. item apud Labeonẽ. ff. de iniurijs. de hac loquitur Ptolemęus in centiloquio sententia 14. si tamen is liber Ptolemęi est. hanc grauiter & vere refutat Petrus Ciruelus Darocensis lib. 4. fontis sapientię, & Picus Mirandula lib. 4. c. 13. aduersus astrologos. Hęc summa sit: Pars hęc astrologię iudiciarię, quę interrogatoria vocatur, cum nulla nitatur ratione naturali, tota superstitiosa est & illicita. quæ tunc etiã sapiet hæresim, quando certo aliquid prænuntiare audebit, ex his quę naturaliter sciri nõ possunt.

Num. 3. *Quomodo cognoscẽdũ quod sortilegia sapiãt hæresim manifeste.* ¶ *Quidam autem alij sunt sortilegi & diuinatores nõ meri, sed ad hereses contracti, &c.* Idem referunt illi quos initio huius quæstionis citaui. estque nobilis vera & cõmunis hæc distinctio, sed tota difficultas posita est in cognoscendo, quæ sortilegia, & diuinationes sapiant hæresim manifeste, quod est hîc à me breuiter dicendum. Primum ergo omnia illa sortilegia sapiunt manifestam hæresim, quæ cum aliquo dicto vel facto hæreticali exercẽtur, vt si quis in sortilegio amatorio Deum abnegaret, & Ecclesiæ sacramenta: aut in eodem sortilegio Ecclesiæ sacramenta admisceret.

Item illa sortilegia, diuinationes, seu maleficia sapiunt hæresim manifeste, & reddunt operantẽ de hæresi suspectum, in quibus admiscentur non modo Ecclesię sacramenta, verum etiam res quas Theologi appellant sacramentales: Panormitanus c. 1. nu. 4. de sortilegijs. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 15. circa finem de iusta hæret. punitio. glossa communiter approbata in c. accusatus. §. sane. verbo, saperent. de hæret. lib. 6. Simancas cathol. instit. tit. 62. nu. 3. quod videtur contra Paulum Grillandum tract. de sortil. q. 10. nu. 7. & seq. & propterea hæc reddunt operantem suspectũ: quoniam nisi is crederet talia sacramenta, aut sacramentalia habere virtutem ad maleficiorum operationem, non adhibuisset illa: vnde inquisitores de credulitate curabunt hos diligenter interrogandos.

Postremo generaliter omnia illa crimina sapiunt hæresim manifeste, quæ natura sua præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptizare imagines, præ se fert quod illæ sunt capaces huius sacramẽti. preces nefarias dæmonibus fundere, aut illis sacrificare, idolis genua flectere, & similia præ se ferunt idololatriam, & manifestam hæresim sapiunt, quamuis nullum factũ per se sit hęresis. Syluester in sum. verbo, hæresis. 2. nu. 4. Simancas catho. institut tit. 30. num. 15. quæ omnia subtiliter attigisse hac quęstione uidetur Eymericus.

¶ *Quantum ad secundum, &c.* Hæc quę sequuntur usque ad nu. 7. modum prę scribunt, quem in sortilegis, & diuinatoribus examinandis & iudicandis obseruare debẽt inquisitores: quibus pro modo culpę, & qualitate suspicionis, & infamię, abiuratio, aut purgatio est imponenda. Num. 4.

Quibus pœnis afficiatur sortilegi. Sed amplius coerceri possunt anathemate, dignitatum suspensione, uerberibus, exilio, carcere monasterij, alijsq; supplicijs spectata personarũ qualitate. c. illud. 26. q. 2. c. admoneant. 26. q. 7. tradit Simãcas catho. instit. tit. 21. n. 23. addit Panor. in c. 1. n. 2. de sortil. vltra pœnas iuris, sortilegos infami indutos mitra in publicũ produci, aut scalis alligatos cũ uituperatione prope ecclesię fores cõstitutũ, & à diœcesi pelli. 26. q. 5. c. epi. adde Romanũ sing. 260. incip. *tu scis quod isti diuinatores.*

Num. 5. *Quando possit cognoscere inquisitor an sortilegia spectent ad suã iurisdictionẽ.* ¶ *In casu quo non appareat, quòd illa, &c. sapiant hæresim manifeste, &c.* An autem hoc casu cognoscere possit inquisitor, an sua sit iurisdictio, dubiũ est, & glossa in c. accusatus. §. sane. verbo, manifeste. quã sequuntur ibi Archidia. & alij. & Arelatanus tractatu de hæret. notab. 3. Ioãnes Rojas singulari fidei 110. & alij per ipsos allati, nõ posse inquisitorem cognoscere, an sua sit iurisdictio, autumant.

Ceterum in hac causa hæc est vera & communis sententia, Inquisitores non possunt cognoscere an sortilegia sapiant hęresim nec ne: sed vbi cõstiterit hęresim sapere, si amplius dubitet, de illa qualitate, an manifestã hęresim sapiant, tunc ipsi hoc cognoscere possunt, & iudicare ac pronuntiare se iudices. Panormitanus in d. c. 1. nu. 4. in fine de sortil. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. § 29. Squillacensis de fide catho. c. 56. Carrerius tract. de hæret. n. 24. & alii per ipsos citati: atq; ita intelligi debent. glossa & Doct. in d. c. accusatus. §. sane. verbo, manifeste. de hęret. lib. 6.

SCHOL. L.

In quæstionem xliij. De inuocantibus dæmones. Pag. 235 col. 2.

QVæ hac quæstione traduntur frequentia etiam sunt, & ab inquisitoribus diligenter cognoscenda, cum inter cætera grauissima scelera, hoc etiam de inuocandis dæmonibus multos in repub. Christiana diuinę legis proditores inuase-

Contra inuocantes demones, qui scripserint. rit. persequitur vero Eymericus hanc tractationẽ diligenter, quam tradunt ferme omnes qui contra hereticos scribunt. Repertoriũ inquisitorum verbo, demon.§.vtrum demones inuocantes. Locatus in opere iudiciali verbo, inuocare. & verbo, diuinationes.& verbo, apostasia.Tabiensis in sum.verbo, inquisitor.§.33.n.34. Zachinus tract. de haret. cap.22. Albertinus de agnos. assertio.q.11.nu.4. & seq. Paulus Grillandus tract. de sortil.q.10.& 11. Alfonsus Castrus lib.1.c.13.de iusta heret. punitio. Simancas catho. instit. tit. 21. Bernardinus Diaz in practica criminali canonica c.100.& 101. Bernardus Comensis in lucerna inquisitorum, verbo, dæmones.§.1.& 2.& de materia huius quæstionis tractat plene Iacobus Sprenger in malleo maleficarum. B.Tho. 2. 2. q. 95. art.4.Squillacensis tract. de fide catho.c.9.& 10. & Hispani habemus hanc tractationem in legibus septipartitis par.7.tit.23.sunt & alij qui hęc tractant, sed hi copiosius.

Inuocare demones antiqua superstitio. Hæc damnata inuocandi dęmones consuetudo antiquissima est in orbe terrarum: & in Ecclesia Dei *Elchesaitæ* quidam hæretici, qui circa annos Domini 240. exorti sunt, vt ait Nicephorus lib.5.c.24. histo. eccle. inuocationibus, incantamentisq; dęmonum sunt primum vsi.

Num. 1. ¶ *Inuocantes namque dęmones quantum ad modum trifarie variantur, &c.* Totam hanc quæstionem, quæ late patens est, complectitur auctor tribus assertionibus, & singulas copiose comprobat.

Prima est, Qui dæmones inuocant exhibentes eis honorem latrię, qui est cultus soli Deo debitus, vt heretici sunt habendi.

Secunda est, Inuocantes dæmones cum honore dulię, qui est cultus Sanctis gloriosis debitus, etiam velut heretici sunt tractandi.

Postrema est, Qui dæmones quouis alio modo inuocant, etiamsi nullum eis cultũ exhibeant, quia illis se supponere videntur, heretici etiam sunt putandi. de singulis agemus suis locis.

¶ *Qui tabula Salomonis intitulatur.* ita Barcinonensis, & codex Cardinalis de Gambara. in Bononiensi, *qui tabulæ Salomonis intitulantur,* in Sabellano, *qui clauicula Salomonis intitulatur.*

Mali libri quatenus legendi. ¶ *Quos quidem libros à necromanticis per me captis auulsi & legi.* Prodest ergo malos libros legere, vt errores refutentur eorum, & fraudes detegantur, ne nocere possint.c.episcopus.37. dist. per quos autẽ legi debeant explicui supra schol. 1. huius partis. §. & quę hactenus diximus. libri vero quorum hîc meminit Eymericus, mali homines dictante sepe dæmone scripserunt.

Nu. 2. E Dæmones bona quãdoque cõsulunt, vt mala persuadeant. ¶ *Castitatem pro dęmonis reuerentia, vel monito obseruando, ieiunando, &c.* Neque hoc debet impossibile videri: sępe enim dæmones, item necromãtici, & ceteri huius vetitæ artis professores, vt facilius decipiant, bona fieri iubent vt malis & illicitis admixtis fides adhibeatur: quoniam si omnia mala essent quæ ab illis præciperẽtur, facile fraus detegeretur. his autem bonorum operum vmbris in primis capiuntur fœminæ, quibus & ob fragilitatem sexus, & curiositatem multum illudunt dæmones. est autem insignis hic Eymerici locus, & multis exemplis illustris, quę nosse oporteat inquisitores.

¶ *Per characteres & signa, & ignota nomina obsecrando.* Hæc nominatim prohiberi videntur in Leuitico c.19. dum cauetur ne figuræ aut stigmata fiant: quo intelligimus vetari, ne quis signa superstitiosa, aut imagines astrologiæ, aut nomina ignota & characteres pingat: hæc enim omnia, vt ait Origenes lib.3. in Iob, diaboli sunt seductiones, dæmonum sunt irrisiones, idololatriæ sunt fæx, animarum infatuatio, & cordium scandalum. *Pag. 236 A. Characteres, signa, & ignota nomina prohibita.*

¶ *In quibus omnibus honor latriæ, &c.* De adoratione latriæ & duliæ dixi supra schol. 26. super q. 10. quæ sunt nunc in memoriam reuocanda, vt hæc quæstio percipiatur.

¶ *Vel aliud corpus peruium.* Hic locus in tribus codicibus erat deprauatus, *paruum* enim legebatur, restitutus est ex Bononiensi in quo legebatur *peruium*, hoc est, clarum & lucidum. solent namque quandoque necromantici lucidam ampullam, aut quid simile coram puero puellaue statuere, in quo dæmonum arte apparent spectra & simulacra eorum quæ scire cupiunt, quæ ipsi non possint videre, videntur tamen ab innocentibus pueris, & referũtur. estque hoc diuinãdi genus hodie valde frequens. *Nu. 4. E Locus restitutus.*

¶ *Et isto modo Saul per Pythonissam, etc.* Valde difficilis est huius historiæ declaratio, cum absurdũ videatur per Pythonicam diuinationem, quæ errori artis magicæ deputanda est, Pythonissam Samuelem prophetam suscitasse ad colloquium Saulis impijssimi regis. sed veram declarationẽ habes in c. nec mirum. §. præterea quidam. 26. q. 5. & apud Diuum Thomam 2. 2. q. 95. art.4. ad 2. argu. *Nu. 4. B*

¶ *Primus casus seu conclusio est.* Ratio potissima cur qui hoc primo modo dęmones inuocant, iudicantur hæretici, est, quoniam funesta offerre dęmonibus sacrificia, aut pacta cum eis inire, aut nefarijs precibus eos deprecari, aut similia in eorum exercere honorem, sapiunt manifestam hæresim, & idololatriam præ se ferunt; & qui talia committunt, vt ait Alexander Alensis par. 2. q. 184. facile à dæmonibus trahuntur ad infidelitatem: in quam etiam sententiam consentire videtur Caietanus 2.2.q.95.art.4. *Num. 5.*

¶ *Et per consequens si resipiscant, heresi primitus abiurata, sunt vt penitentes hęretici perpetuo immurandi.* Hi iure ciuili vltimo supplicio affici iubentur. l.nullus. & l. nemo. C.de malefi. & mathe. quod ipsum Hispana quoque lege cauetur partita 7. tit.23.l.3 hanc tamen seueritatem Ecclesia benigne molliens mitiores pœnas in hos statuit, quales hîc tradit Eymericus, & alias de quibus egi scholio 49. superiori quæstione, vers. quantum ad secundum. *Inuocantiũ dęmones quales pœnę.*

¶ *Superstitio etiam est vitium oppositum de directo religioni Christianæ, seu latrię.* Idem B.Tho. 2. 2.q.92.art.1. *Est, inquit, superstitio vitium religioni oppositum secundum excessum, non quia plus exhibeat in cultum diuinum quàm vera religio, sed quia exhibet cultum diuinum, vel cui non debet,* *Pag. 237 col. 1. C Quid superstitio.*

vel eo

vel eo modo quo non debet. hęc Thomas· quare nō male dixit Gellius, *Superstitionem esse ineptam & importunam religionem.*

¶ *An inquirere futura ab ariolis sit illicitum, &c.* Ab ariolis & dęmonibus futura inquirere illicitum est, & hæresim sapit manifestam, quia dæmonibus tribuitur, quod solius Dei est. hinc valde prudēter Gratianus in summa 26.q.5. scribit ita: *Est quoddā genus culturæ idolorum ex dæmonum cōsultationibus futura prædicere. & qui futura, quę ex Dei oraculo nunquam reuelata inueniuntur, vel dęmonum consultatione, vel quibuslibet præstigijs inuenire laborant, diuinitatis iura creaturis attribuunt: futura enim præscire solius Dei est.* hæc ille. Idem sentit vterque Thomas 2.2. q. 95. art. 4. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 13. de iusta hæret. punitio. Paulus Grillandus tract. de sortil. q. 6. Simācas catho. instit. tit. 21. nu. 12. & alij. Qui ergo futura scire nititur inuocatis dęmonibus, hęreticus putādus est.

Pag. 237 num. 6. Futura inquirere ab ariolis vel dęmonibus quādo sapiat hæresim manifeste.

Sed hoc eam distinctionem recipit, quam pręcitato loco affert Alfonsus, & Ludouicus Carrerius tract. de hæret. nu. 23. & alij: nam si futura, quæ postulantur talia sint, quæ dæmonis notitiæ subdantur, vt eclipsis, fertilitas terræ, aut sterilitas, & similia quæ in causis naturalibus continentur; qui interrogat, quamuis grauiter peccat, non putatur hæreticus, cum dæmoni tribuat, quod sibi competat: secus si tentaret præscire futura, quę per naturam sciri non possunt, qualia sunt omnia quæ à mero & libero hominis arbitrio, quæque Deus in sua posuit potestate.

¶ *Qui dedit pocula amatoria mulieri, sit suspectus de hæresi vehementer.* Grauis est hæc quęstio, & valde vtilis, & frequens etiam nostris seculis: solent enim qui turpibus amoribus capiuntur, pocula amatoria, quæ Græci *philtra* vocant, amantibus propinare, vt mentes eorum ad amorem inflamment, pudicumque interdum animum flectant. Hoc primum obseruandum est, nullam in his sortilegijs amatorijs reperiri virtutē ad compellendam liberam hominis voluntatem ad amādum. Paulus Grillandus tract. de sortil. q. 3. nu. 17. & sequ. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 15. de iusta hæret. punitio. & alij. apta enim sunt potius ad inducēdum furorem quàm amorem, vel attestāte Ouidio in amatorijs:

Pag. 238 nu. 8. D Pocula amatoria nō flectūt liberā hominis voluntatem.

Lib. 2. de arte amādi.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis, vimq; furoris habent.

Rursus id quoque animaduertendū, an in his poculis amatorijs misceantur sacramenta, ut hostia consecrata, vel sanguis Christi, aut res sacramentales, aut aliter sacræ, vt reliquię Martyrum, Agnus Dei, aut alia huiusmodi quæ commemorat Paulus Grillandus tract. de sortil. q. 10. n. 14. & seq. Nam si hæc interueniant, operantem reddent de hęresi suspectum, vt scripsit Alfonsus lib. 1. de iusta hæret. punitio. c. 15. circa finem. interrogandusq; est ab inquisitoribus diligenter, quid de his sentiat: nam si hæc crediderit liberum arbitrium cogere posse, non modo violenter de hęresi suspectus, sed vere hæreticus, nisi resipiscat, putandus erit; vel per ignorantiam excusetur à crimine hæresis.

Propinātes pocula amatoria quādo reddātur de hæresi suspecti.

¶ *Si vero dæmones inuocentur ad tentandum pudicitiam mulieris, &c.* Hæc est altera difficultas etiam valde frequens: sæpe enim amantes stimulis libidinis agitati dæmones inuocant, vt illi flectant animū illius quam amant, in amorem turpem: & communis opinio est, talem inuocationem non sapere manifestam hæresim, quia dæmon tūc inuocatur ad id quod sibi competit, quod est tentare. Ioānes And. ad Specul. tit. de sortilegijs in Rubrica. idem in c. accusatus. §. sane. de hæret. & ibidem Geminianus, Frācus, & alij. Carrerius tract. de hæret. nu. 23. vbi alios citat in candē sententiā.

Num. 8. col. 2. B Inuocātes dæmones ob amorē quādo sint suspecti.

Verum plurimū refert intelligere quibus verbis fiat hęc inuocatio, an imperatiuis, vt iubeo, pręcipio, impero, constringo, & similibus; an vero deprecatiuis, vt precor, oro, obsecro, obtestor & alijs huiusmodi, vt optime ex Oldrado indicat hic Eymericus. nam si primo modo fiat, nulla hæresis interuenit manifesta: secus si secundo per verba deprecatiua, quę adorationem includunt; quod sequitur auctor Repertorij inquisitorum verbo, dæmon. §. si enim dæmones. & Locatus in opere iudiciali verbo, apostasia. nu. 7. §. si vero dæmones. & iuxta hanc distinctionem vidimus aliquando iudicari.

Simancas cathol. instit. tit. 21. nu. 13. quamuis hęc non videatur improbare: addit tamen, aduersus hos inuocatores inquiri posse, tanquam contra uehementer suspectos; hęc enim ad apostasiā, inquit, & infidelitatem spectant: quæ sentētia accepta de illis qui uerbis imperatiuis utuntur, forte nimis est sæua, præsertim cum amantes impetu amoris hæc faciant absque ullo sæpissime intellectus errore. In his ergo personarum ratio plurimum est cōsideranda, ne quid durius in quemquam peccatorem in hoc sacro tribunali statuatur. Rem quidē ualde illicitam cōmittunt quicunque dæmones inuocant quocunque modo inuocent, & propterea acerbissime sunt plectendi: at misericordiæ auxilium non est propterea lapsis denegandum.

¶ *Tertio eadem conclusio seu casus probatur, &c. nam 26. q. 5. c. episcopi.* Huius c. intellectus ualde est difficilis, tametsi nō inepte ab Eymerico huic instituto de quo disserit, aptetur. uidēdi pręalijs ad eum intelligendū Paulus Grillandus tract. de sortilegis q. 7. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 16. de iusta heret. punitio. Ponzinibius tract. de lamiis q. 2. n. 43. 44. & 61. Albertinus de agnos. assertio. q. 24. n. 24. uers. non obstant. Bernardus Comensis in disputatione de strigib. adiecta in fine lucernę inquisi. deniq; Syluester, & Spina de strigibus.

Col. 2. D Intellect. c. episcopi 26. q. 5.

¶ *Se nocturnis horis cum Diana dea Paganorum.* Videto Iuonem Carnotēsem par. 11. c. 54. & Burchardum lib. 10. decretorū c. 29. idem in concilio Agathensi, c. 4. ubi fœminę talia profitentes & credētes scopis prius cæsæ è parochiis pelli iubent.

Pag. 239 col. 1. B

¶ *Sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari.* Ex his potissimum verbis aduersus communem Theologorum & Canonistarū sententiā colligebat Frācíscus Ponzinibius tract. de lamijs. nu. 45. & multis seq. striges non deferri à dęmonibus corporaliter, sed is solus est in ea senten-

Lamias corporaliter deferri communis est sententia & vera.

sententia, & contrarium asserunt vno ore omnes, quos citaui paulo antea vers. tertio eadem côclusio. cum manifestis experimentis (quibus nemo nisi sensu careat possit contradicere) doceamur lamias sæpe corporaliter deferri. sed Ponzinibio abunde satisfacit Spina tract. de strigibus.

Conciliū Ancyranum falso dictū Acquirense.

¶ *In concilio Ancyrano dictę & habitæ sunt.* In omnibus codicibus legebatur *Acquirensi*, vt in vulgatis etiam Gratiani exemplaribus, in quibus nonnunquam *Anquirensi* legitur; sed falsa est inscriptio: & nos Ancyrano reposuimus, eo quod fuerit celebratum Ancyræ, quæ est ciuitas in prouincia Galatiæ. fuit hoc concilium prouinciale, & antiquius Nicæno, approbatum tamen in sexta synodo cap.2. conditum est tempore Marcellini Pontificis circa annum Domini 308. estque magnæ auctoritatis. hæc ante nos emendauit Alfonsus Castrus lib.1. c. 14. in fine, de iusta hæret. punitio. restituit autem integrum decretū Laurentius Surius in primo tomo conciliorum pag.300. iuxta quod exemplar imprimi hęc fragmenta curauimus, quæ penitus erant deprauata.

col 2. num. 9.

¶ *Super illius specula, quamuis immeriti.* Eandē refert Repertorium inquisitorum verbo, xorguinæ.§.& hanc quæstionem. vbi paulo aliter habetur principium ita: *Super illius specula*, & infra. *meritis licet imparibus, eius fauente clementia, &c.*

Pag.139 col. 2. E.

¶ *Annulum, vel speculum, vel phialam, vel rem quācunque aliam magice ad dæmones inibi alligandos.* At non est modica difficultas, quæ hîc proponitur, de alligandis, aut includendis dęmonibus, in annulis, pyxidibus, vasculisue vitreis ad reddenda responsa. de qua eleganter beatus Augustinus lib.21. c.6. de Ciuitate Dei. & ibi Ludouicus Vi ues.& copiose Bartholomæus Sybilla in speculo peregrinarum quæstio. decade 3. c. 8. q.1. multa quoque Eusebius lib.5. de preparatione Euangelica, c.6. vbi tractat, quomodo dæmones coguntur ab hominibus. item eod. lib. c. 7.8. & 10.

An demones cōpellantur ad inhabitandū vascula corporea.

In hac re sit hæc prima conclusio, dæmones spiritus potētissimi nullo pacto compelli ab homine possunt ad intrandum & habitandum alligati in his vasculis; multo minus cogi ad hoc possunt, signis, herbis, aut quibusuis alijs characteribus: quia vt ait Iob c.41. *Non est super terram potestas, quæ comparetur eis.* Quòd si quandoq; uerbis aut characteribus ingredi videantur compelli, hoc fit vel à summo Deo, vel à bonis Angelis, vel fortassis à dæmonibus potentioribus ac superioribus, vel (quod verius puto) dæmones ipsi sponte veniunt, fingunt tamen se compelli, vt credentes decipiant.

Sit secunda & postrema conclusio, Ars includendi dęmones in his vasis ac rebus corporeis, non est ars, sed pactio tacita vel expressa inter dęmones & homines perditissimos inita, qua pepigerunt, vt quotiens homines hæc vel illa signa & characteres facerent, dæmones accederent ad eas imagines aut res, ex quibus responsa deceptis redant; quod eleganter docuit Augustinus pręcitato loco.

Dæmones quo consilio claudi se interdū patiātur.

Quo autem consilio dæmones his rebus claudi ac gestari se patiantur, optime docet Henricus de Asia super Genesim his verbis notatu quidē dignis: *Non ergo cum necromantice, vel magice cōpellis, aut in vinculis eum vt putas, tenes. sed hoc certum habe, quòd ipse simulat se captum, vt te capiat; se vinctum, vt te vinciat; se tuo imperio subditum, vt te sibi subdat; à te inclusum, vt te finaliter concludat: fingit se tua arte, vel lapidi vel imagini alligatum, vt te funibus peccatorum alligatum ad infernum perducat.* hæc ille.

Pag.140 num. 11.

¶ *Secundus casus seu conclusio est, &c.* Idem penitus hinc transcripsit auctor Repertorij inquisitorum verbo, dæmon.§.secundus casus. & Locatus in opere iudiciali verbo, apostasia.§.secundus casus.nu.8. & seq. nec obscura videtur ratio, cur hęretici haberi debeant, qui honorem hyperduliæ aut duliç exhibent dęmonibus inuocatis: Nam se illis subiiciūt, quod apostasię crimen nō obscure prę se ferre videtur. Verū nec facile nec pręcipitanter veniendum est in hanc sententiam, sed plurimum spectanda est personarū qualitas & conditio, plurimum etiam causa, ob quam inuocant, & modus inuocandi: nam hęc & augere & minuere culpam plerunque possunt, vt alibi dictum est.

Pag.141 col. 1. C.

¶ *Et hæreticorum legibus non procul pulsis, alijs anfractibus feriendi.* Hic locus in omnibus est deprauatus: nam Barcinonensis habet ita: *Et hæreticorum legibus procul pulsis, alijs anfractibus feriēdi.* Bononiensis ita: *Hereticorum legibus non procul pulsis, illis anfratibus feriendi.* codex Cardinalis de Gambara ita: *Illis à fratribus feriendi.* Sabellanus denique ita: *Et legibus hæreticorum non procul pulsis vltimo supplicio fouendi.* Quocunque modo legatur, hic est sensus, Eos qui hoc secundo modo dęmones adorant, proculdubio pœnis hęreticorum esse coercendos: quod tamen non est simpliciter accipiendū, sed tunc cum rectè hęc fieri posse crediderint, nec conuerti voluerint: aliàs enim, vt proxime dicebamus, circunstantię sunt diligēter perpendendę priusquam in hanc sententiam descendamus.

Pag.141 nu. 14.

¶ *Tertius casus seu conclusio est, &c.* Tertia hęc assertio multam habet difficultatem: neque enim videntur hęretici aut apostatæ, qui hoc tertio modo inuocant, cum nullum cultum dęmoni exhibere videantur. Hęc quęstio pendet ex illa, An dæmonum inuocatio possit quandoque fieri absque eorum cultu, in qua breuiter cum Caietano. 2.2.q.95. art.4. dico, posse dæmones inuocari absque cultu eis exhibito, vt cum requiritur ab illis, absque vlla reuerentia, aliquid quod ab ipsis præstari possit, quemadmodum requireretur ab homine potente nos adiuuare, semota omni cogitatione subijciendi se dæmonibus: & quoniam huiusmodi inuocatio, quæ fit absque vlla exteriori cultus & adorationis specie, indirectè spectat ad cultum dæmonum non ex intentione inuocātis, sed ex institutione forsan & occulto pacto auctorum inuocationum huiusmodi cum dæmonibus, ignorato ab inuocante; ideo quamuis aliqua hæresis suspicio contraheretur ex huiusmodi inuocatione (quod nunc non definio) at non incurreretur hæresis omnino, vt voluit hîc Eymericus,

An dæmonum inuocatio fieri possit absque eorū cultu.

præ-

præsertim ab eo, qui solum curiositate ductus, vel alio prauo affectu semel, vel bis quid tale faceret, neque ex professo eam artem profiteretur : & hoc modo videtur intelligendus hîc Eymericus dum dicit, *Modis explicatis in superioribus.* constat autem in 3. modo inuocandi dæmones. nu.4. eum locutũ fuisse de eo in primis qui hanc artem profitetur, dum dicit: *ipso necromante librum tenente, ac legente.*

Verbum inuocandi non semp includit actum latriæ.

Neque inuocandi verbum significat semper actum latriç exhibere rebus inuocatis: cũ, vt paulo antea docuimus, ex Caietano quandoque indicet auxilium requirere ab eo, qui potest nos iuuare, absque vlla reuerentia. Quod vero inuocare quandoque nõ sit actus latriç, aperte docet diuus Augustinus in 3. tomo, libro vnico locutionis de Genesi circa finem in hęc verba: *Iacob benedicẽs nepotes suos filios Ioseph, ait inter cetera: & inuocabitur in his nomen meum, & nomen patrum meorum: Vnde notandum est non solum exauditionem, sed etiam inuocationem dici aliquando, quæ non Dei sed hominum sint.* hęc Augustinus. iam in iure inuocare manifestę significationis est. l. episcopale. C. de epis. audient. pro implorare auxilium, seu gladium ciuilis magistratus. c.1. de offi. ord. Bart. l. vnica. ff. si quis ius dicen. non obtem.

Postremo, vt nihil desideres eorũ quæ ad hanc quæstionem spectant, legito determinationem quandam factam per scholam Parisiensem anno Domini 1318. quæ solet circunferri in fine sententiarum Petri Lombardi, vbi inuenies notatos omnes fere errores, & qualitates propositionũ, quæ accidere possunt in hac materia inuocationis dæmonum, & artis magicæ, quæ multam lucem huic disputationi afferre possunt.

SCHOL. LI.

Pag. 241 col. 1.

In quæstionem xliiij. De Christianis transeuntibus, vel redeuntibus ad ritum Iudæorum.

DE materia huius quęstionis agũt Canonistę in c. contra Christianos. de hæret. lib. 6. Locatus in opere iudiciali verbo, apostata. num. 3. vbi penitus sequitur hîc Eymericum. idem per oĩa Rerpertorium inquisit. verbo, reiudaizantes. & Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi, in rubrica, De his qui condemnantur vt hęretici. Tabiensis in summa verbo, inquisitor. §. 31. 32. & 33. Squillacensis tract. de fide catho. c. 46. & in legibus Hispaniæ septipartitis, par. 7. tit. 24. l. 7. Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 23. de iusta hæret. punitio. Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 1. 557. & seq. Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 2. Gondissaluus tract. de hæret. q. 9. nu. 11. & alij quos omitto.

Ac de his nulla est dubitatio, quin iurisdictioni Inquisitorum subiiciantur : sunt enim non modo hæretici, verum & apostatæ iudicandi, cum in totum deserant fidem Christi, & sectam penitus execrabilem, & omnino à religione Christiana diuersam profiteantur. de quibus propria disputatio est infra q. 49. *Reiudaizãtes potestati inquisitorũ subdãtur.*

Iam quæ hac quæstione dicuntur de potestate Inquisitorum procedendi aduersus iudaizantes, locum habent etiamsi reiudaizãtes fuissent baptizati dum essent infantes, aut metu mortis, dũmodo nõ fuissent baptizati absolute coacti. textus in d. c. contra Christianos. ibi; *Etiamsi huiusmodi redeuntes dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen absolute, aut præcise coacti baptizati fuerunt.* hæc ibi. notatque ibidem glossa, Geminianus, & alij. Bernardus in lucerna inq si. verbo Iudæi. §. 2.

Cum his tamen qui reiudaizant dum sunt infantes mitius est agendum, quàm cũ adultis, quia ætati parcitur, vt dixi schol. 12. par. 1. versi. si tamẽ criminis capax.

¶ *Ita quòd si volunt redire à ritu Iudæorum, &c.* *Num. 1. Locus emendat.*
Barcinonensis impressus hîc erat mutilus, nã post illa verba: *Hæretici sunt habendi, & vt tales iudicandi.* statim sequebatur: *Ita quòd si nolint redire, & ritum Iudæorum atque sectam abiurare, &c.* Nos tamen ex tribus manuscriptis illa suppleuimus : *Ita quòd si volunt redire à ritu Iudæorum, atque sectã abiurare, & satisfactionem congruam exhibere, vt pænitentes hæretici sunt ad misericordiã admittendi.*

¶ *Tertium est, quòd Iudæi qui talibus transeuntibus, &c.* Nam ratione delicti Iudęi subijciuntur foro Ecclesiæ, quamuis non sint de Ecclesia. idem tradunt Locatus verbo, apostata, nu. 3. Bernardus Comensis in lucerna inquisitor. versi. Iudæi. §. 1. Repertoriũ inquisi. ver. Iudeus. §. item inquisitor. versi. & ibi dicũt Doctores. quibus adde Ancharanũ consi. 15. Calderinũ consi. 2. incipiente, *Iudæus dolose et appẽsate.* Zabarella in clem. 2. §. 1. de hær. Cardinalis Alexandrinus in c. nulla. distin. 54. vbi expresse asserit, Iudeos in casibus, in quibus Christianis contrariantur, vel eos ad obseruandũ suos ritus inducunt, iuri canonico & iudicibus Ecclesiasticis subiectos esse. Idem tenuit Imola in clemen. ex graui. de vsuris. versi. vlterius quæro, an Iudæi asserẽtes. & Campegius ad Zanchinum c. 36. versi. deliquit contra fidem nostram. & eleganter Squillacensis tract. de fide cath. c. 46. tradunt Ioannes And. Geminianus, Francus & ceteri communiter in c. contra Christianos. de hæret. lib. 6.

Num. 3. Iudæi ratione delicti supponuntur iudicibus ecclesiasticis.

¶ *Tales inquam Iudæi fautores hęreticorum sunt iudicandi, & vt tales per prælatos & inquisitores puniendi.* His verbis apertissime indicat Eymericus Iudæos inducẽtes Christianos ad iudaismum plectendos esse pœnis fautorum hæreticorum; quod non est absurdum: quamuis enim re uera proprie fautores hæreticorum dici nõ possint, cum in eos non cadat hæresis, nec propterea hæresis fautoria, quia baptizati non sunt; at large non modo fautores verum factores hæreticorum, seu verius apostatarum dici possunt, vt optime scripsit Ioã. And. in d. c. contra Christianos.

Ibidem. Iudæi inducentes Christianos ad iudaismum vt fautores hęreticorũ plecti possũt.

Franciscus Squillacensis tract. de fide catho. c. 46. nu. 2. in casu huius quęstionis pœna arbitraria puniendos

puniendos dicit, ex quo pœna certa per leges nō est statuta per regulam in c. de causis. de offi. deleg. quod etiam videtur indicare rescriptum Nicolai iiij. *Turbato corde.* quod hîc recitat Eymericus, in quo circa finem dicitur: *Pœna debita puniatis.* quamuis enim nomine pœnę debitę, intelligamus pœnam à iure prescriptam: at vbi sancita non est, pœnam arbitrariã, à iudice debite pensatis circunstantiis imponendam, accipimus. iudex enim legibus deficientibus, ne delicta maneant impunita, legibus sufficitur.

Quibus pœnis plectendi Iudei īducētes Christianos ad iudaismū

Zanchinus tamen tract. de hæret. c. 36. num. 4. Repertorium inquisit. verbo, Iudeus. §. sed circa prędicta. Syluester in sum. verbo, Iudæus. §. 10. quatuor pœnas videntur numerare, priuationem communionis cum Christianis, pecuniariam, carceres, & verbera. quę colliguntur ex c. ita quorundam. in fine. extra de Iudęis. ex c. postulasti. de Iudęis. ex c. in Archiepiscopatu. de rapto. & ex c. sępe. 28. q. 1. neque ab his puto recedendum.

Sed si atrox sit scelus à Iudæo, vel alio infideli contra fidem patratum, acrior pœna eis imponi poterit, ac etiam relinqui poterunt curiæ seculari: nam quoties pœna relinquitur arbitrio iudicantis, si crimen sit ingens, iudex arbitrium extendere potest vsque ad mortem, vt est glossa communiter recepta in §. in summa. verbo, extraordinaria. Instit. de iniuriis. Decius in c. ex literis. de constit. & alij quos omitto consulto. postea vero iudices seculares vltimo supplicio eos afficient. argumento. l. 2. & l. ne quis Christianam. C. de Iudęis.

Illud hîc non est omittendum, quod optime monet Squillacensis tract. de fide cath. c. 46. circa finem, quòd quando Iudæi in his causis ad fidem spectantibus sunt puniēdi, non potest Episcopus sine Inquisitore, aut vice versa punire, sed simul interuenire debent, quemadmodum in condemnandis hæreticis cautum est in clemen. 1. §. duro tamen. de hæret. & hęc sententia videtur mihi tutissima, & propterea penitus obseruanda.

Pag. 142 col. 2. 4.

¶ *Turbato corde.* Refert etiam Campegius apud Zanchinum c. 36. vbi eam tribuit Gregorio x. & Repertorium verbo, reiudaizantes. §. sed est quæstio. sed nihil refert: potuit enim ita primum cauere Gregorius x. idemque postea innouare Nicolaus iiij. quod sępissime contingit.

¶ *Pontificatus nostri anno primo.* Post hæc verba, in tribus codicibus manuscriptis subsequitur hæc periodus: *Similes literæ apostolicæ habentur de Saracenis mutatis mutandis, & incipiunt: Admodum. & sunt Gregorij xi.* Sed nos secuti Barcinone impressum, ea omisimus, credentes adnotationem alicuius esse, quæ ex margine in contextum irrepserit: nam illę literæ questione sequenti referuntur.

Pag. 143 col. 1. A

Locus restitutus.

Quid sit Teuilà apud Hebręos.

¶ *Si vult facere Teuilà in Hebræo.* Hic locus in omnibus codicibus erat deprauatus: nam Barcinonensis, Bononiēsis, & codex Cardinalis de Gambara ita habent: *Si vult facere Tinila.* Sabellanus ita: *Si vult facere Tinilam:* sed nos ex consuetudine & ritu Hebręorum ita correximus & restituimus, vt est impressus: *Si vult facere Teuilà.* obseruandū est autem, non quamcumque lotionem, qua Hebrei se solent lauare, aut purificare intra domum suam, vocari *Teuilà*, sed solū eam quę fit in aqua currenti, & naturaliter scaturienti, quod etiam hodie vbique obseruant, prę sertim in purificandis fœminis menstruo, aut menstrui quacunque significatione pollutis, non enim prius viris iunguntur, quam fecerint *Teuilà.* hic locus apud Vmbertum in opere iudiciali verbo, *Tinila*, eisdem verbis legitur etiam corrupte.

Locus restitutus.

Quid apud Hebręos Baal tesciuua.

¶ *Dicit eidem in Hebræo, Baal Tesciuua.* Hic quoque locus in omnibus exemplaribus erat mendosus, in Barcinonensi ita *Baal tussima.* in Bononiēsi, *Cessiura.* in Sabellano, *Cesiura.* in codice Cardinalis de Gambara, *Cesura.* quem nos etiam edocti consuetudinem & linguam Hebręorum, ita restituimus, vt est impressus. est autem hic modus dicendi consuetus & familiaris apud Hebręos, quo quadam animi lętitia indicant lętabundi hominē penitentem & conuersum, cum relictis religione Christiana, aut nefariis sectis ad legem reuertitur, seu conuertitur. hunc etiam locum corruptum inuenies apud Vmbertum Locatum in opere iudiciali, verbo, Tinila.

Col. 1. C

Christianus q nomine iudaico vocatur, cū in fide suspectus.

¶ *Et imponitur nomen sibi communiter illud, quod prius habuerat ante baptismum.* Si quis ergo Christianus, vel Christiana nomine iudaico appelletur veluti Salomon, Abraham, Iudith, Rebeca, aut similibus prorsus insolitis & inusitatis apud Christianos, suspicio orietur contra ipsum, quod se circunciderit, aut Iudaismum approbarit, & in eum inquiri poterit per inquisitores, tanquam in suspectum de heresi, vel apostasia. idem est censendum de Iudeo, qui postquam est effectus Christianus, retinet nomen iudaicum antiquum, eoque se appellari, vel iubet, vel gaudet, ac patitur. ita docet valde singulariter Craueta consi. 73. num. 13. & sequen. quem sequitur Franciscus Viuius lib. 2. communium opinionum, opinione 193. versi. & nomen turpe est demum tantę infamiæ. ratio Crauetæ potissima est, quoniam valet, inquit, argumentum ex reliquis precedentibus desumptum. argumento. cap. accusatores. vbi glossa. 3. quæst. 5. Ioannes Anania consi. 17. faciunt tradita per Felynum in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. quem retulit Iason in l. si ita stipulatus. §. Grysogonus. de verbo. obligat. & huic opinioni assentior libentissime. qualis autem suspicio hinc oriatur, non potest à nobis certa regula definiri, sed personarum habita ratione indagandum erit.

Num. 7.

Hebręi more circumcidūt.

¶ *Vnde aliter circuncidunt Iudæi pueros suos, & aliter Christianos, &c.* In vetusto illo codice membraneo bibliothecę Vaticanę, quo sępe sum vsus ad multos locos obscuros huius operis illustrandos, hęc prorsus leguntur, quę hîc tradit Eymericus de discrimine circuncisionis. ceterum à peritissimis Rabinis & Iudeis & conuersis ex Iudæis Romę dū hęc scribo, accepi, hoc nusquam obseruari apud eos, nec scire se aliquando hęc fuisse obseruata: immo aiunt nō putari vere Iudeum eum, cui tota preputij pellis circulariter abscisa non esset.

SCHOL.

SCHOL. LII.

Pa. 244 col. 1. *In quæstionem xlvi. De infidelibus contra fidem Christianam delinquentibus, an iurisdictioni Inquisitorum subdantur.*

Quæstionis summa. TOta hęc quęstio, quamuis late pateat, tribus tamen potissimũ partibus velut certis cancellis clauditur.

In prima docet, Iudęos ceterosque infideles aduersus catholicã fidem delinquentes per Episcopos & Inquisitores puniri posse.

In secunda diluit ea quę huic sententię secundum speciẽ videntur aduersari: quod pręstat dum ait: *Nonnulli autem aduersarij veritatis.*

In postrema ibi, *Non obstantibus igitur*, propositum concludens, auctoritate pontificia confirmat infideles in certis quibusdam causis iurisdictioni ecclesiasticorum iudicum supponi.

Integram hanc quęstionem nullis pene mutatis transtulit Locatus in suum opus iudiciale, verbo, inuocare. à nu. 2. vsq; in finem. Idem fecit, pręssius tamen, Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 32. & 33. multa huc spectantia tradit Repertoriũ inquisi. verbo, Iudęus. §. an & ex qua causa. & Zanchinus c. 36. & ibi late in additionibus Cãpegius. Ioan. And. Innocẽtius & alij in c. quod super his. de voto & voti redempt. Ancharanus consi. 15. Calderinus consi. 2. tit. de Iudæis. vterque Thomas 2. 2. q. 10. art. 8. Fernãdus Vasquius lib. 1. controuersiarum illustrium c. 24. Ioãnes Rojas tract. de heret. par. 1. nu. 557. & seq. Simãcas cath. instit. tit. 35. nu. 10. & 11. idem in Enchyridio tit. 17. nu. 2. & alij.

Nu. 4. E Iudæi delinquẽtes in his quæ nobis & ipsis sunt cõia, per Ecclesiã puniri possunt. ¶ *Si ergo inueniantur Iudæi in his, quę nobis Christianis & eis sunt communia, &c.* Et hæc est communis sententia, quam tenent præcitati exceptis Conrrado Bruno, Fernando Vasquio, & Iacobo Simanca in locis præcitatis. ceterum, vt ingenue dicam quod sentio, licet horum virorum non sit auctoritas contemnenda, quos doctissimos esse constat: at communis opinio eis præponderare debet, & fauor fidei quem communis sententia tuetur, multum ponderis habere debuit apud ipsos. & eorum ratio potissima, videlicet, de his qui foris sunt nihil nostra referre, facile refellitur: quia cum in fidem communem ipsis & nobis, aut in nostram solum delinquunt, ecclesiasticis iudicibus se subiiciunt, nec foris tunc omnino ratione delicti ecclesiastici patrati censeri debent: hæc vero Eymerici doctrina tutissima est vbique, & valde secura, spectatis in primis circunstantiis, quas auctor prudentissime commemorat, videlicet, cũ hæc delicta committunt in præsentia Christianorum, & quod quandoq; ad similia malo suo exemplo Christianos pertrahunt. consuetudinem tamẽ locorum & inquisitionum circa hæc obseruandam puto: sed tutius est nihil nouum attentare inconsulto Illustrissimo sacrosanctæ Romanæ & generalis inquisitionis tribunali.

¶ *Vnde per hanc potestatem, quam habet Papa, credo quòd si gentilis, & c. contra legem faciat, potest puniri licite per Papam.* Idem tenent Hostiensis & alij cum Innocentio in d. c. quod super his. de voto. Repertorium inquisito. verbo, Iudæus. §. item quando Iudæi. & Locatus verbo, inuocare. nu. 6. & elegãter ac more suo copiose Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta hæret. punitio. c. 14. versi. prima igitur belli causa. & seq. Pag. 245 num. 6.

Ibidem B Gregori nonus Thalmud iussit comburi. ¶ *Et hac ratione moti Papa Gregorius & Innocentius mandauerunt comburi libros tales, &c.* Hanc historiam breuiter indicat Bernardus Lucemburgus in catalogo hæreticorum verbo, Iudæi. res ita se habet: Gregorius nonus circa annos Domini 1230. intuitus blasphemias & impietates aduersus religionem Christianam cõtentas in Thalmudo, iussit eum librum comburi, quod factum est per cancellarium Parisiensem: Gregorio succedens Innocentius iiij. id factum confirmat, addens vt ceteri similes libri, si qui superessent, diligenter inquirerentur & comburerentur: Rescriptum quo hæc cauit Innocentius incipit, *Impia Iudæorũ perfidia.* quod hic libenter inseruissem, nisi curassem imprimendum inter literas apostolicas, habeturque pag. 5. idem Thalmud prohibetur in indice librorum prohibitorum: & iubetur comburi Romę & vbique per Illustrissimos Cardinales Inquisitores, quorum de hoc edictum habetur in bullario literarum apostolicarum. pag. 97.

¶ *Et punit eum pecunia, vel pœna alia temporali.* Quibus pœnis afficiantur infideles in fidem peccantes, dixi plene supra scholio pręcedenti, versi. tales inquam Iudæi. illud hic adiungam pecuniariam pœnam ceteris acerbiorem futuram Iudęis, est enim genus hominum auarissimum. Pag. 246 col. 1. E

¶ *Quædam quæ est mere contumelia.* Hic locus deprauatus erat, nec poterat omnino intelligi quid sibi auctor vellet. in Barcinonensi enim impresso ita legebatur: *Quædam quę est mere causalis.* in Sabellano ita: *Quædam quæ est mentalis.* sed Bononiensis & codex Cardinalis de Gambara opem tulerunt, ex quibus est locus restitutus, vt est impressus. qua restitutione facta vera est Eymerici solutio. & similem blasphemiæ distinctionem attulit auctor paulo antea q. 41. in principio. hanc obiectionem paulo aliter soluit Panormitanus in d. cap. postulasti. de Iudæis. num. 4. versi. puto respondendum, quem videto. adde ibidem Felynum. Col. 2. num. 10. Locus restitutus.

¶ *Hi in synagogis, illi in Mesquitis.* Quas nos dicimus *Ecclesias*, Hebrei *Synagogas*, Sarraceni *Mesquitas* vocant. c. consuluit. de Iudæis. clem. cedit. §. 1. de Iudæis & Sarra. vbi glossa in verbo Mesquitis. in his autem si cupis scire quales ritus obseruent, legito quos citaui schol. 35. & sequẽtibus huius secundę partis. Pag. 248 col. 1. B

¶ *Et ideo ritus Iudæorum ab Ecclesia tolerantur, quia in illis habemus testimonium fidei Christianę.* Elegans est hæc ratio, quam sumpsit Eymericus ex beato Num. 1 D

Ritus Iudęorũ cur toleret ecclesia, nõ ita aliorũ infidelium.

ex beato Thoma 2.2.q.10.art.11.aliorum autem infidelium ritus multis sanctionibus inhibentur.l.2.C.de paganis.l.2.C.de sum.trinit. & fide catho. l.conuenticula.C.de episcopis & cleri. clement. vnica.de Iudeis.vbi Cardinalis num.3.& Ioannes Imolensis hanc discriminis rationem afferũt:quia Iudęi colunt vnum Deum & verum, Sarraceni vero Mahometum hominem facinorosum & nefandum:alij alias rationes afferunt quas commemorat Ioannes Rojas tract.de heret.par.1.num.568. & sequentibus.

Illud addiderim monere beatum Thomã pręcitato loco, aliorum infidelium ritus posse quandoque tolerari, prę sertim vero cum salus & conuersio eorum inde facilius speraretur.

Pag.248 col.2.C. Nomine aiaduersionis, qñ intelligatur vltimum supplicium.

¶ *Animaduersionis autem pœna decapitationem significat, &c.* Hanc sententiam tunc veram esse crederem, cum adijceretur verbum, *seuerissima.* iuxta glossam in l.nemo.verbo, seuerissimis.C.de sum.trinit.& Felynum in c.ex literis.nu.22.de cõstitutio. vel *grauissima*, iuxta glossam in l.vnica. verbo, grauissima.C.nemini licere signum saluato.& in l.2.C.de Eunuchis.verbo, pœna grauissima, vel similes voces, quę excessum significant, dictę à grammaticis superlatiuę: vt acerrima, maxima, acerbissima. aliàs enim nomine animaduersionis, aut pœnę simpliciter prolatę non puto significari pœnam mortis: sed arbitrium esset iudicis punire vt vellet, spectata personarum, & delicti qualitate, iuxta doctrinam glossę in c.lane.verbo, punire.extra de celebrat. missa. adde Corsetũ in suis singula.verbo, pœna 10.

Obseruandum tamen est, quandoque nomine debitę animaduersionis mortem intelligi.c.excõmunicamus 1.de here.& c.vt inquisitionis.§.prohibemus.de hęret. lib.6.& tradit Felynus in d.c. ex literis.de constit. & Eymericus hac ipsa quęstione, in solutione quinti argumenti ex legibus desumpti, nu.16.in fine.

Pag.251 col.1.A Iudæus quomodo abiurabit

¶ *Quo Iudęo recuperato, &c. eundem fecerunt publice abiurare.* Sed quomodo abiurabit Iudeus, qui nunquam fidem recepit? Nam re vera huic deseruire non potest forma c.ego Berengarius.de consecrat. distinct.2. nec alię vulgares abiurationum formulę, quę illis solum competunt, qui fidẽ Catholicam sunt professi. abiurabit ergo in hunc modum quotiens talis casus occurrerit: *Ego N. sacrosancta Dei lege posita coram me, & meis manibus tacta, iuro me credere corde, & ore profiteor illam veritatem ac fidem, quam lex Dei sacrosancta docet, tenet, & prędicat: ac in primis Deum esse inuocandum, solumque adorandum; & per consequens detestor eum errorem, qui dicit dęmones esse aduocandos, eisque diuinos honores tribuendos:* aut similia, iuxta qualitatem errorum quos aduersus fidem admisit. Iudeus enim nõ iurat super Euangelia, quibus non credit, nec abiurat hęresim, quę in ipsum non cadit. ac perinde dicendum est de abiuratione, vt diximus de iuramento supra scholio huius partis, circa finem.

SCHOL. LIII.

Pag.251 col.1.

In quæstionem xlvij. De excommunicatis animo pertinaci per annum manentibus in excommunicatione.

Materia huius quęstionis tractatur.

Quę in his postremis quęstionibus traduntur ab Eymerico vtilissima sunt, & vsu frequentia: ideoque diligentissime perscrutãda & intelligẽda. quę autem hac quęstione continentur, singularia etiam sunt, & valde elaborata, de quibus videndi Zanchinus tract. de heret.c.9.nu.3.& seq. Locatus in opere iudiciali verbo, excommunicati.num.2.& & seq. Repertorium inquisitorum verbo, excommunicare.§.si suspectus. copiose Archidiaconus, Ioannes And. Geminianus, & Francus in c.cum contumacia. de hęret.lib.6. Panormitanus, Felynus, & in c.excommunicamus.1.§. qui autem. de hęret. Simancas catho. instit.tit.27. nu.4. idem in Enchyridio tit.55.late rursus Panormitanus, & ceteri in c.grauem. de pœnis. Gondissaluus tract.de hęret.q.9.nu.2.& alij.

In hac quęstione Eymericus luculenter prę ceteris docet quidquid in hac materia potest desiderari: quod iterum ad praxim reuocans, explicat 3. par. in vltimo modo processum fidei terminandi.

Col.1. num.3. C

¶ *Et si in veritate hęreticus non sit, ab Ecclesia tamen, &c. potest vt hęreticus condemnari.* Idem obseruauit subtiliter idem Eymericus 3. par.in vltimo modo processum fidei terminandi, nu.112.D.vbi adduxi rationem discriminis schol.69. versi. in secundo casu.

Pag.251 col.1.A

¶ *Vltimo supplicio feriendus.* Hęc verba omissa erant in Barcinonensi impresso, quę sunt ex manuscriptis suppleta.

Num.6. Qui per annũ sustinet excõcationem suspectus fit de hęresi.

¶ *Quidam vero sunt excommunicati non in causa fidei, &c.* Nobilis est hęc distinctio & vera, quam tradit etiam Abbas in d.c.grauem. de pœnis. nu. 7.versi.dic tamen.idem indicat in c. postulasti.de homicidio volunta. nu.4.versi.secundo queritur. Locatus in opere iudiciali verbo, excommunicati.nu.2.& dixi supra scholio.13.huius partis super d.c.grauem. & iuxta hanc Eymerici doctrinam intelligendum videtur decretum concilij Tridentini, sessio.25. sub rub.de reformatione cap.3.§.in causis quoque.statuentis inquiri posse in quemcũque persistentem per annum in excõmunicatione, tanquam in suspectum de hęresi.

Num.7. Quo anno creatus sit Eymericus inquisitor.

¶ *Et frater Nicolaus Eymerici inquisitor anno Domini 1368.* Ita Barcinonensis impressus, & codex Cardinalis de Gambara: sed in Sabellano & Bononiensi legitur *anno Domini* 1358.& potuit quidem Eymericus iam eo anno fuisse creatus inquisitor, cum Nicolaus Rossell, cui ipse in hoc officio succesit, ab Innocẽtio sexto, qui floruit anno Dñi 1352.creatus fuerit Cardinalis, vt dixi in vita Eymerici initio huius operis pręfixa.

Pag. 251 col. 1. *Locus restitutus.*

¶ *Contra excommunicatos per plures annos, &c.* Hic locus in omnibus codicibus erat mutilus & imperfectus, quē ita emēdauimus vt est impressus ex codice Cardinalis de Gambara. ex his tū quæ sequuntur apparet ita esse legendum: *Contra excommunicatos per vnum, vel per plures annos.* in Bononiensi & Sabellano legitur; *Vt darent modū iurisdictionis*, sed sequentia indicant legendum esse, *Modus iuri consonus.*

Col. 2. B Inquisitor terminum taxat intra quem veniant citati ad respondēdū de fide.

¶ *Cui vt compareat, terminus congruus assignetur.* Indefinite dixit, *cōgruus terminus assignetur* nam in arbitrio inquisitoris positū est terminū taxare, intra quem accedere quis debeat ad respōdendū de fide. in assignatione huius termini habenda ratio est temporum, locorum, & personarū. & qualis sit huius rei modus & praxis, tradit eleganter Eymericus 3. par. tit. de forma citandi absentem. nu. 131. pag. 303.

Ibidem. Verbū, responsurus de fide, q̄n ponēdum in citatione.

¶ *In literis citationis ponatur hoc verbum; responsurus de fide.* Hæc citatio verbalis est, quæ fit per literas, vel nuntium, in qua hoc est obseruandum, cum reus qui citatur non est contumax, aut facile capi potest, non est necesse addere verbum hoc, *Responsurus de fide.* sed generaliter ei præcipitur, vt se coram inquisitoribus sistat. clem. 1. de heret. Conradus Brunus lib. 4. de hereti. c. 6. Simancas cath. instit. tit. 44. nu. 12. quòd si reus contumax fuerit effectus, nec facile capi potest, addēdum est tunc in citatione verbum, *Responsurus de fide*, iuxta c. cum contumacia. vbi Doctores de heret. lib. 6. obseruata ea forma quam tradit Eymericus precitato loco, & Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi in rub. de her. cōtumacibus. & in rub. de materia processuū inqsitionis. cetera tradidi schol. 44. & 104. par. 3.

Pag. 253 col. 1. B

¶ *Te citari fecimus, sed comparere, & respondere renuisti.* Hec verba deerant in Barcinonensi impresso & Bononiēsi, & codice Cardinalis de Gābara, quæ suppleuimus ex Sabellano; nam ad sensum perficiendum omnino desiderantur.

Col. 1 B In carcerenatura cōi inquisitores dispensant.

¶ *Licet post sententiam in carcere possit dispensari.* Dispensant autem iure cōmuni inquisitores quilibet priuati per textum in c. vt commissi. §. nec non. de hæret. lib. 6. sed hoc priuatis Hispaniæ inquisitoribus interdictum est per particulares inquisitionis eius prouinciæ instructiones, quibus cauetur vt solus inquisitor generalis dispensare possit. Quanto autem tempore elapso dispensari possit, tradit Simācas cath. instit. tit. 16. nu. 21. & seq. & dixi copiose 3. par. schol. 65. & alibi sepius, quæ cum non sint huius loci, libenter omitto.

Pag. 253 col. 2.

SCHOL. LIIII.

In quæstionem xlviij. De schismaticis.

De schismaticis q scripserit.

DE materia huius quæstionis multis locis tractatur in iure canonico 24. q. 1. in pluribus capitibus. & ead. causa q. 3. & 7. q. 1. c. denique. & 23. q. 3. & 12. q. 2. c. alienationes. & 1. q. 7. qui in qualibet. & de consecrat. distin. 4. cap. hi qui. c. ostenditur. & multis aliis. copiose iuris canonici Interpretes in decretalibus, sexto, & clemen. in titulis de schismaticis. fuse Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 1. per 15. capita. Beatus Thomas, & ibi Caietanus 2. 2. q. 39. Alexander Alensis par. 2. q. 182. Bonauentura lib. 4. sentent. distinct. 13. & ibidem latius Gabriel Biel. Antoninus in sum. par. 3. tit. 3. cap. 11. Abbas & alij in cap. quia diligentia. de electio. Paulus Grillandus tract. de hæret. q. 2. num. 6. & seq. Bernardinus Diaz in pract. crimin. cano. cap. 105. Palacius Rubius in tract. de regno Nauarræ par. 5. §. 7. Gondissaluus tract. de hæret. q. 7. Summistæ omnes, & Repertorium inquisitorum, & Locatus in opere iudiciali verbo, schisma. Simancas catho. instit. tit. 58. idem in enchyridio tit. 5. Decius consi. 151. incipiente, *Maximi ponderis*. Ioannes Rojas tract. de hære. par. 1. num. 498. & sequen. eleganter Conradus Brunus lib. 1. de hæreticis. cap. 16. idem toto libro secundo de hæret. & schismaticis. & olim Optatus Episcopus Mileuitanus sex libros scripsit contra schisma Donatistarum, in quibus de hac materia agit vere, grauiter, & copiose.

Est autem schisma illicita diuisio per inobedientiam ab vnitate Ecclesię facta. c. loquitur. & c. alienus. 24. q. 1. ita præcitati. *Quid schisma. & qualis vox.*

Schisma vero vox græca est, & latine scissuram sonat, qua apud Christianos illicita ab Ecclesia separatio indicatur; peccatum enim schismatis directe & per se opponitur vnitati. & schismatici dicuntur qui subesse renuunt summo Pontifici, & qui membris Ecclesiæ ei subiectis communicare recusant. beatus Thomas 2. 2. q. 39. art. 1.

Num 1 Schismatici primi generis, sactē leuiter de hæresi suspecti.

¶ *Aliqui ab Ecclesia duob' modis possunt diuidi, &c.* Hic loc' est valde insignis de primo genere schismaticorum, quos dicit Eymericus superbia tumidos ab Ecclesia se separare, & propterea leuiter prorumpere in id quod non obediant in credendis, quasi dicant ex hoc saltem se reddere de hæresi leuiter suspectos; quod est verissimum. nam hoc facto videntur profiteri quòd extra Ecclesiā sit salus, quòd extra Ecclesiam sint vera sacramenta, vel quòd summo Pontifici non sit parendum, quæ valde sunt impia. Palacius Rubius tract. de regno Nauarræ par. 5. §. 7. quæ sententia verissima est accepta in primis de illis qui scienter schisma profitentur.

Pag 254 num. 4. Schismatici secundi generis vere hæretici.

¶ *Quidam vero sunt diuisi ab Ecclesia, &c.* Et hi sunt heretici consummati & veri, eodemq; cum hereticis iure censendi. Turrecremata lib. 4. de ecclesia, par. 1. c. 4. & Cōrradus Brunus lib. 1. de hæret. c. 16. atq; in his postremis iudicandis & puniendis non est multa difficultas, cum per omnia sicut heretici sint tractādi. in pœnis vero aliorum maius est dubium, de quibus videndi Turrecremata lib. 4. de eccle. par. 1. c. 8. & copiose Palacius Rubius tract. de regno Nauarre par. 5. §. 7.

Hoc est certum, schismaticos primi generis ad vnitatē Ecclesiæ redeuntes abiurare debere schisma, & promittere satisfactionem ad mandatum

Ecclesiæ vt recipiantur; cuius abiurationis formulam præscripsit Turrecremata lib.4.de eccle. par.1.c.15.adde Repertorium inquisitorum verbo, abiuratio. abiurāt autem schismatici iuxta dispositionem c.quotiens cordis.1.q.7. An autem aliqui, p ignorantiā possint ab hęresis suspicione excusari, licet in schismate versentur, nō est huius loci late tractare. non tamen ambigo posse quandoq; simplices, qui auctoritati maiorū credunt, quos recte sentire putant, excusari, vt dixi lib.1. adnotatio. schol.19.pag.18.

¶ *Cum post deprehensionem erroris, &c.* Ita Barcinonensis, Bononiensis & codex Cardinalis de Gambara: sed Sabellanus paulo aliter ita habet, *Cum post determinationem Ecclesiæ, errorem de quo sunt deprehensi, ad eiusdem Ecclesiæ arbitrium noluerint abiurare, & satisfactionem congruam exhibere.*

SCHOL. LV.

Pag.254 col.1.

In quæstionem xlix. De apostatis.

MVltis quæstionibus præcedentibus explicuit Eymericus quędam delicta, de quorum patratoribus dubitari poterat, an ad iurisdictionem inquisitorum spectarent; nunc iam propius accedens ad causam hæresis, eos recenset, qui aut vere hæretici sunt, aut hęreticorum complices, agitque in primis de apostatis, de quibus nulla est dubitatio quin sint hæretici, immo grauius quàm hęretici delinquunt.

De materia apostasiæ qui disseruerint.

Et de materia huius quæstionis copiose vterque Thomas 2.2.q.12. & in c. non potest. 2.q.7. c.beatus.3. q. 4.c. non obseruetis.26.q.7.c.contra Christianos. de hęret. lib.6. & his locis Canonistę. Innocentius, Abbas, & alij communiter in cap.1.de apostatis. Ioannes Anania in rub. de schismaticis. Alexander Ales par.2.q.183 Innocentius in c. ex parte. de tempo. ordinatio. Accursius, Bartolus, Faber, Salycetus, Baldus & alij communiter iuris ciuilis Interpretes in l.1. C.de apostatis. vbi copiose Petrus Godofredus in rubrica. Alfonsus Castrus lib.1. de iusta hęret. punitio.c.7. & cap.23. Paulus Grillandus tract. de hęret.q.2. Gondissaluus tract. de hęret.q.5.& q.20.num.2. Repertorium inquisitorum, Locatus in opere iudiciali, Syluester & reliqui Summistæ verbo, apostata. & verbo, apostasia. Simancas catho. instit. tit.7.idem in enchyridio tit.4. Ioannes Rojas tract. de hęret. par.1.num. 484. & multis sequentibus. Bernardinus Diaz in pract. crimin. cano. cap.104. Bernardus Comensis in lucerna verbo, apostata. Nicolaus Arelatanus tract. de hęret. notabili 44. & eleganter Melchior Canus lib.12.de locis theologicis cap.9.

Quid apostasia. & quid apostata.

Est autem Apostasia gręca vox, quę latine defectionem & retrocessionem sonat.& apostata proprie in tertia significatione, quam hic tradit Eymericus, (quę propria est huius disputationis, nam ceteræ huc non pertinent) dicitur qui omnino à fide orthodoxa recedens, iudaismum, paganismum, seu Mahometicam sectam profitetur. talis olim fuit Iulianus Apostata. c.nō potest. 2.q.7.& c.Iulianus.11.q.3.

¶ *Quia vero tales apostatæ à regulari traditione, &c.* Et hęc sententia vera est ob rationem hîc allatam ab auctore, iuxta doctrinam paulo antea explicatam.q.47. Num.3.

Monachi & clerici in sacris constituti, matrimonium contrahentes suspecti fiūt de hęresi.

Iam apostatæ à religione monachali nō solum fiunt de hęresi suspecti postquam per annum in excommunicatione perstiterint, sed etiam ante annum, si relicta religione matrimonium contrahant, siue contrahant publice, siue occulte. Ioannes Anania in cap.ad abolendam. de hęret. num.27. Calderinus consi.5.tit.de hęret. Simancas in enchyridio tit.12.num.1. Campegius in additionibus ad Zanchinum cap.35.versi. idem quoque. nam distinctionem quam multi faciunt de hoc disserentes, plurimum videlicet referre an contrahant publice, vel clam merito reijciunt pręcitati, neque ab hac sententia est recedendū.

Atque hęc etiam sententia locum habet in clericis, qui sacris ordinibus sunt initiati: nam & hi si matrimonium contrahunt, suspecti in fide fiunt, & in eos possunt inquisitores animaduertere. Palacius Rubius in cap. per vestras. de donatio. inter virum & vxo.§.18. num.26.versi. ex quo meo iudicio. Simancas catho. instit. tit. 40.num.12. Ioannes Rojas in singul. fidei 19. num.7. & Bernardinus Diaz in practica criminali canonica cap.74.versi. redditur pręterea suspectus.& dixi copiose in priuilegio inquisitorū. 88.89.&90.

Col.2. num.4.

An apostasia & hæresis specie distinguantur.

¶ *Qui vero tertio modo apostatant, &c.* Grauis est quęstio, an apostata, & hęreticus ratione apostasię & hęresis specie distinguantur; id est, vtrum infidelitas hęretici, & apostatę sint duę infidelitates specie distinctę. quę difficultas subtilis est magis quàm vtilis, quam disserui latissime apud Thomam 2.2.q.12.art.1. de eadem agit copiose Melchior Canus lib.12.cap.9.de locis theologicis. mihi hęc sententia probatur, Apostasia non est species infidelitatis ab hęresi distincta, sed solum habet secum circunstantiam magis aggrauantem, nec differt ab hęresi nisi secundum magis & minus. atque hęc est non obscura sententia beati Thomę 2. 2. q.12.art.1.in responsione ad 3.argumentum.

Ibidem.

Apostatę si reuertātur, recipi debent.

¶ *Et si haberi possunt, de eis sicut de ceteris hæreticis est agendum.* Idem tenuit non obscure Eymericus supra quęst.44.num.1.atque hęc sententia de recipiendis apostatis si conuertantur vera est & communis, quam nominatim approbant Repertorium inquisitorum verbo, apostasia.§. sed vtrum ea. sequitur per omnia Gondissaluus tract. de hęret. q.20. num.2. Simancas catho.instit.tit.7.num.4. & 5. idem in enchyridio tit.4. num.2.& 3. & copiose Alfonsus Castrus lib.1.cap.23. de iusta hęret. punitio. Petrus de Palude in 4.sentent.dist. 13.q.3. Bernardus Comensis in lucerna verbo, apostata. §.3. Melchior

Canus

Canus lib.12.c.9.de locis theologicis,versi.secundum vero argumentum.

Et hanc sententiam aperte confirmant Pontificum & conciliorum decreta.Siricius Papa epistola 1.c.3.ibi: *Et si resipiscentes forte aliquando fuerint ad lamenta conuersi, his quandiu viuunt agenda pœnitentia est, & in vltimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda: quia docente Domino, Nolumus mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.* *Ezechiel. c.18.* hęc ibi. refert Iuo par.15.cap.143.concilium Eliberinum c.46.concilium Arelat. c.23.refert Iuo. par.15.c.144.

Atque hoc iure vtimur, contraquàm censuerit Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 44.per l. hi qui.C. de apostatis. vbi pœna vltimi supplicij imponitur.sed in hoc crimine cum mere sit ecclesiasticum.c.vt inquisitionis.§.prohibemus. de heret. lib.6. ius Pontificium sequimur. & perperam precitato loco Arelatanus asseruit, iure canonico non esse contrarium dispositum, & propterea ius ciuile fore obseruandum, cum manifeste multis canonicis Decretis, vt ostendimus,cautum sit, apostatas redeuntes, ad misericordiam esse recipiendos. ac vna quidem potissimum ratione eaque viua & efficaci probari potest euidenter, apostatas fore recipiendos: quoniam si intelligerent nullum ipsis patere misericordię locum, vt mortem effugerent, nunquam ab infidelitate, quam semel sunt professi,reuerterentur. & hanc quęstionem copiose disputat Montaluus in legibus Hispanię septipartitis,par. 7.tit.26.l.1.q.6.verbo,relapsi.versi.dubitant aliqui. vide in codice Theodosiano lib.16. tit.de heret.l.41.

Ibidem. ¶ *Illi vero qui metu mortis, &c.* Qua ratione hoc accipi debeat explicui supra scholio 48.huius 2. lib.versi. nec excusatur. pag.88. super q.41.quod omnino videas. & de hac difficultate adde quę disserui scholio 22.par.1.super q.9.

¶ *Nam satius est mori, &c.)* *Sanctius* legebatur in omnibus codicibus,sed nos ex Augustino libro de bono coniugali cap.6. ita emendauimus vt est impressus.

SCHOL. LVI.

Pag.254 col.2.

In quæstionem l. De credentibus hæreticorum.

De credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus hæreticorũ qui disseruerunt.

DE credentibus, fautoribus, defensoribus, & receptatoribus hereticorum obuia cuique extant Pontificum decreta in c.excommunicamus 1. §. credentes. cap. si aduersus. vbi Doctores extra de heret. & in cap. quicunque.§.1.& §.heretici autem. de heret.lib.6.vbi copiose Archidiaconus, Ioannes And.& alij.& in cap. in fidei fauorem.& in cap. vt officium.§.1.& in cap. vt commissi.§.fin. & in cap.statutum.§.1. & in cap. vt inquisitionis. versi. ita pro defensione fidei. de heret. lib.6. Repertorium inquisitorum verbo,credentes,fautores,& c. Zanchinus tract. de heret. cap.3. & ibi Campegius. Turrecremata in sum. de ecclesia. lib.4.par.2.cap.21. Simancas catho. instit.tit.15. idem in enchyridio.tit.13. Locatus verbo, credentes. Syluester in sum. verbo, heresis 1.§.10. Tabiensis in sum. verbo, hereticus. §.20. & 21. Alfonsus Castrus lib.1. cap. 17. de iusta heret. punitio. Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de heresi in rubrica, De hereticis, credentibus, & cęt. idem eodem tract. in rubrica, De pœnis hereticorum & similium. Conradus Brunus lib. 1. de hereticis. cap. 4. & alij quos omitto consultò in re manifesta. quibus locis etiam de fautoribus, defensoribus, & aliis complicibus disserunt. de his etiam omnibus agit copiose Mõtaluus in legibus septipartitis Hispanię.l.1.tit.26.

¶ *Factis autem, vt si hæreticos adorauerint, &c.* *Pag.255 num. 3.* Multo facilius est cognoscere credentes hereticorum ex verbis, quàm ex factis: ac propterea olim initio constitutæ delegatæ inquisitionis valde dubitatum fuit ex quibus culpis, vel causis, aut factis possent aliqui iudicari credentes hereticorum, extatque in vetusto illo libro manuscripto bibliothecæ Vaticanæ, cuius sępe mentionem facio, consilium peritorum Auinionensium factum anno Domini 1235.quo singillatim traduntur culpę, ex quibus credentes hereticorum possint iudicari: sed copiosius & luculentius easdem declarauit concilium Narbonense cap.29. cuius verba, etsi breuitati studeam,huc transferenda curaui, vt huic loco lux clarior afferatur.ait itaque ita: *Sane inter culpas ex quibus credentes possunt iudicari, ne vlterius dubitetis, has esse firmiter arbitramur: Si reuerentiam fecerunt hæreticis, vbi credentes, orationes ipsorum implorantes, & bonos homines profitentes, quasi adorant illos: Si consolatione eorum, vbi eum quem consolantur in hæreticum recipientes, per impositionem manuum se saluare proditionaliter mentiuntur: Aut seruitio eorundem, vbi maiore ipsorum librum tenente apertum, per ipsum quasi sub generali confessione remissionem intelligunt fieri peccatorum: Aut cœnę Valdensium, vbi die cœnæ mensa posita, & pane superposito, Valdensis vnus benedicens & frangens, dansque astantibus credit secundum damnabilem sectam conficere corpus Christi: non causa prodendi, vel reprehendendi eos, vel alia commendabili, seu excusabili, affuerũt: Si eisdem Valdensibus peccata sua confessi fuerint, vt solet & debet quis sacerdoti proprio confiteri: Si pacem ab hereticis, seu Valdensibus, vel panem ab eis benedictum, à quocunque sibi missum, vel datum, scienter & damnabiliter receperunt: Si crediderunt eos in sua secta saluari posse, vel esse bonos, vel sanctos homines, vel Dei amicos, vel nuntios, vel bonæ conuersationis, vel vitę: vel eorum persecutores peccare: vel si eos † taliter laudauerunt, vel si † aliquo qualicunque signo seu verbo, in eis se fidem & credentiam habuisse in iure, vel alibi sunt professi: Si eos libenter & plures receperunt, audierunt, visitauerunt, victualia,*

Ex quib' factis cognoscãtur credentes hæreticorum.

Vide in hunc locũ quæ dixi sup schol. 29.huius libri.§. et cõfingũt. cũ sequentib' pag. 61.

† totaliter
† alio quocunque.

seu alia dederunt, seu miserunt eisdem: orationes ab eis, vel Epistolas, vel Euangelia didicerunt: hæc enim & similia, etsi non probent singula, multa tuunt; præsertim cum Ioannes dicat in epistola: Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domo; nec aue ei dixeritis: qui enim dicit illi, aue, communicat operibus eius malignis. Hæc autem omnia intelligimus, cum hi qui sic culpabiles sunt inuenti, sciebant illos, quibus, vel per quos ista fiebant, esse hæreticos, vel Valdenses: nec ignorabant quòd sancta Ecclesia tales propter errores proprios, sectasque suas damnabiles, ab vnitate catholicæ fidei segregatos denuntiat, & excommunicat, persequitur, atque damnat: nec dicenti se hoc ignoraße, leuiter est credendum. hæc ibi. quæ tametsi eius seculi hæreticis competant, facile possunt ceteris accommodari, spectatis singulorum hæreticorum conditione, ritu, & cęremoniis.

Ignorantia quandoque excusat.

¶ *Sermones eorum & prædicationes non tantum semel vel bis, sed frequentius audierint.* Hic locus non est sine obseruatione omittendus, præsertim in eo quod dicit, *Non tantum semel, vel bis.* quoniam communis sententia est, eum qui semel tantum audit conciones hæreticorum, aut ad congregationes eorum proficiscitur, non putari credentem: nam ex vnico actu non insurgit credentia, cum non videatur approbari quod postea euitatur. argumento l. qui contra. C. de incestis nupt. cap. constat. 1. quæst. 1. cap. ex studiis. de præsumptio. secus tamen si bis vel pluries audiuisset, seu iuisset, quoniam ex actu geminato crimen ad consuetudinem trahi videtur. l. nemo. C. de episcop. audient. cum similibus. ita Archidiaconus, Geminianus, Ioannes And. & alij in c. quicunque. §. hæretici. verbo, credentes. de hære. lib. 6. Zanchinus tract. de hæret. c. 3. nu. 6. vers. sed pone. Repertorium inquisitorum verbo, credentes. §. sed ponamus. & verbo, bis. & Nicolaus Arelatanus tract. de hære. notabili. 16. & ceteri communiter.

Nu. 3. C An qui semel, vel bis audit conciones hæreticorum dicatur credens.

Et quamuis hæc sit communis sententia, nihilominus tamen non est contemnenda hoc loco Eymerici doctrina indicantis, ex vno, vel bino actu audiendi sermones hæreticorum non putari quem credentem, nisi pluries audiat: cui penitus consentit concilium Narbonense paulo antea relatum vbi, *pluries* posuit, nulla facta mentione de vnico, vel gemino actu; idem voluerunt periti Auinionenses concilio quodam de hac re, edito anno Domini 1235. vbi ita scriptum est: *Similiter eos dicimus credentes, qui frequenter visitantes Valdenses, vel prædicationem eorum audientes, vel eos recipientes, seu aliàs benefacientes eisdem pacis osculum receperunt.* hæc ibi. quod existimo diligēter animaduertendum: quoniam cum credentes iudicentur hæretici, non videtur tutum ex geminato actu tantum crimen facile præsumere, præsertim si cum amplius potuerint frequentare, non frequentarint. nec obstat communis sententia, quia nullo expresso iure nititur.

Ex vno vel bino, actu audiēdi conciones hæreticorum, nō insurgit credentia contra cōmunē opinionem.

Atque ex his intelliges non esse facile admittendum quod scribit Campegius apud Zanchinum cap. 3. versi. quod autem hic dicit. vbi sub dubio relinquit, an qui semel audiuit conciones hæreticorum, aut ad eorum iuit cōgregationem, debeat credens hæreticorum iudicari: nam non erit plene credens.

Sed plurimum refert intelligere quo pacto hæc fiant: nam si quis catholicus in terris hæreticorum existens semel, vel bis ad conciones vadat hæreticorum, non iudicabitur credens iuxta præfatam doctrinam. si autem in terris catholicorum occulta ab hæreticis conuenticula celebrari intelligat, etsi semel tantum vadat, nisi denuntiet Episcopo, vel Inquisitori, non carebit iudicio meo credentię suspicione, cum in hoc posteriori casu approbare censeatur quod potuit auertere si iudicibus ecclesiasticis (vt debuit) indicasset.

¶ *Magis enim standum est factis, quàm verbis.* Ita est emendatus hic locus ex codice Cardinalis de Gambara: nam in Barcinonensi, Bononiensi & Sabellano præpostere legebatur ita, *Magis enim standum est verbis quàm factis.* & sane præcedentia satis indicant perinde esse legendum, vt est impressus: quod apertissime etiam colligitur ex citata Christi auctoritate Matth. 21. vbi scriptum est in hæc verba: *Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: fili, vade hodie operare in vineam meam. ille autem respondens, ait; nolo: postea autem pænitentia motus abiit. accedens autem ad alterum dixit similiter. at ille respondens, ait: eo Domine, & non iuit. quis ex duobus fecit voluntatem patris? dicunt ei primus, &c.* quo loco aperte vult Christus concludere, in opere magis quàm in verbis cerni animum. Hoc ipsum indicant apertius quædam verba in codice Cardinalis de Gambara reperta, quæ in ceteris desiderantur. hæc videlicet: *Argumento de appellatio. dilecti. vbi dicitur: cum autem plus sit ad sedem apostolicam facto prouocare quàm verbo. & glossa ibi, quoniam plus est facto demōstrare, quàm verbis dicere.* quæ ideo sunt in hac impressione omissa, quoniam sine his sensus constare poterat.

Nu. 3. D Locus emendatus

Factis magis stādū quā verbis.

Præfatum vero axioma, quòd magis sit factis quàm verbis standum in hac heresis materia, ex multis verum esse ostendit Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q. 8. num. 12. & q. 34. num. 53. & q. 36. num. 18. & Ioannes Rojas tract. de heret. par. 1. num. 276. & multis sequentibus. quibus locis concludunt, eum qui confitetur factum hæreticum, & prauam intentionem negat, velut impænitētem curiæ seculari esse relinquendū. de quo dixi alibi plenius: neque enim debet hęc sententia simpliciter vera putari, nisi & alia pleraque concurrant.

¶ *Quidam alij sunt hæreticorum credentes, de quibus non apparet clare, &c.* Obseruandum est hic diligēter, eos solū ex factis dici proprie hęreticorum credentes, qui ea facta cōmittunt, in quibus ritus hæreticorum continentur: qui vero ea perpetrant, in quibus non est proprie ritus hęreticorum, licet suspicione hæresis, ob familiaritatē & obedien-

Num. 4. Ex quib. factis oritur hæresis credētia.

obedientiam, quam hereticis exhibent, non careant, non tamen iudicantur credentes. causam tradit Guido Fulcodius in d. q. 9. quem hîc citat Eymericus, dicens: ***Verum si quis eos visitauit, alimoniam præbuit, ducatum præstitit, & similia, in quibus nihil de ritu ipsorum expressum ostenditur, quamuis aliqui contrarium scripserint, nõ credo quòd possit credens iudicari: nam hæc omnia fiunt interdũ ex affectione carnali, interdum precibus amicorum, interdum pecunia interueniente.*** hæc ille. Sunt autem quæ tradit Fulcodius ad hanc quæstionem intelligendam valde apta, quæ nos ob breuitatem omittimus.

Col. 2. num. 5. ¶ *Et consequenter est eis abiuratio seu purgatio indicenda.* Verissima est hæc Eymerici sententia, vt scilicet aduersus huiusmodi credentes, quos vltimo loco numerauit, procedatur velut contra suspectos, qui compellãtur vel abiurare, vel se purgare, aut tormentis subiiciantur: aliter enim non possunt excludere suspicionem heresis, quam ex præfatis operibus contraxerunt.

SCHOL. LVII.

Pag. 255. col. 2.

In quæstionem li. De receptatoribus hæreticorum.

DE materia huius questionis scribunt illi, quos initio superioris scholij citaui eisdem fere locis, sed Zanchinus tract. de hæret. cap. 6. Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 2. c. 21. Locatus in opere iudiciali verbo, receptatio. qui hinc illa transcribit. Repertorium inquisitorum verbo, receptatores. Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi in rubrica, De hæreticis, credentibus, &c. nu. 14. Paulus Grillandus tract. de hære. q. 9. nu. 1. & 2. Ludouicus Carrerius de hæret. nu. 163. & seq. Ioannes Rojas in singularibus fidei singulari 172. & alij.

Nemo dicitur receptator nisi scienter recipiat. ¶ *Et tales receptatores quãdoq; sunt sine culpa, etc.* Et ratio est, quoniam ignorantia eos excusat, & propterea non incident in pœnas receptatorum. l. 1. C. de deserto. lib. 12. Bart. in l. 1. §. vltimo. ff. de receptato. Simancas catho. instit. tit. 15. n. 17. & alij. nemo enim dicitur in hac causa receptare nisi scienter. l. 1. ff. de receptato. l. 1. & 2. ff. de off. præsid. & ideo cum suo genere receptare non sit malum, tota difficultas in hac causa posita est in probanda scientia, qua non probata, ius commune sequendũ est. Bald. in l. dolum. C. de dolo.

An receptator debeat probare ignorantiam, vel qui allegat sciẽtiam. An autem receptator teneatur probare ignorantiam vel accusator eius scientiam, quæstio nõ leuis est: verius tamen est ei qui allegat scientiã, incumbere onus probandi. Accursius, Bar. & alij in l. 1. §. vlt. ff. de receptato. Ioannes Platea in l. 1. C. de deserto. lib. 12. Carrerius de hæret. nu. 170. Simancas catho. instit. tit. 15. nu. 18. & 19. de ignorantia vero credetur receptatori per suum iuramentum, vt præcitatis locis scribunt Carrerius & Simancas.

Hæc tamen sententia non procederet, quotiẽs hæreticus esset publice denuntiatus, & notorius: tunc enim scientia præsumeretur in receptante, non ignorantia. glossa & Bart. in l. 1. §. 1. ff. de recepta. Marsilius cons. 107. copiose Carrerius de hæret. num. 170. vbi alios refert in hanc sententiam, quę communis est, rationi consona, & amplectenda.

Hinc consequitur nautas, caupones, stabularios, & similes qui non tenentur aduentantium mores perscrutari. l. 1. ff. de furtis aduer. naut. caup. & stabul. tunc demum teneri pœna receptatorũ, cum publice damnatum aut denuntiatum hæreticum receptabunt: ita Locatus & vere in opere iudiciali verbo, receptatio. nu. 6.

¶ *Quidam autem non pluries & frequenter, sed tantum semel vel bis hæreticos receperunt, &c.* Omissa hoc loco exquisitiori verbi recipiendi, & receptandi significatione, vera sententia est in hac causa ex vnica receptatione aliquem dici hæreticorũ receptatorem. Zanchinus tract. de heret. c. 6. nu. 2. Repertorium inquisitorum verbo, receptatores. §. sed circa hoc. Conradus Brunus lib. 1. de hęret. c. 4. in fine, & alij; estque communis sententia quidquid veteres quidam interpretes senserint: quod intellige quando quis in agro, in domo, vel in alio loco suo receptaculum & hospitium pręstat ijs, quos hereticos esse nouit, eo animo, vt iudicis manus effugiant. hi enim proprie & vere receptatores dicuntur in hac causa. Conradus Brunus lib. 1. de heret. c. 4. *Pag. 256 num. 5. Receptator dicitur ex uno actu recipiendi.*

¶ *Et est eis abiuratio indicenda, &c.* Hanc autem abiurationis pęnitentiam patiuntur ob suspicionem heresis, quam ex receptatione cõtraxerunt. An autem hęc abiuratio de leui tantum, vel vehementi fieri debeat, qualitas personarum receptantium, & genus receptationis demonstrabũt; Eymericus hoc loco ex tali receptatione vehemẽtem oriri heresis suspicionem scribit, cuius sẽtẽtia vera est pensatis illis circunstantijs, quas ipse hic breuiter commemorat. *Nu. 6. C Receptatores an de leui vel vehemẽti abiurare debeant.*

Receptatores vero hereticorum alias pœnas patiuntur, de quibus in c. excommunicamus §. credentes. de hæret. authen. credentes. C. de hęret. & copiose Carrerius tract. de heret. nu. 162. & multis sequent. Paulus Grillandus de hæret. q. 9. Simancas catho. institut. tit. 15. num. 14. & sequent. & alij. *Receptatorum pœnæ.*

Ac præter ceteras quidem pœnas receptatorũ præcipuę illæ sunt: nam postquam sunt excommunicatione notati, & in excessu huiusmodi persistentes, & banno exponuntur, & in perpetuum relegantur, & bona confiscata amittunt. Zanchinus tract. de hæret. c. 17. nu. 4. Federicus Imperator in l. Patarenorum, quæ est impressa in literis apostolicis, pag. 17. atque ita etiam sanciuisse nõ obscure videntur Innocentius IIII. & Clemens IIII. in bulla incipiente, *Ad extirpanda.* §. quicunq; autẽ. quam habes in bullario literarũ apostolicarũ, pag. 6. & pag. 30. In dispositione enim eius §. receptatores plane continentur, quamuis eorum

eorum expressa mentio non fiat: nam præterquã quod sub generalitate illorum verborum comprehendantur, ex eo satis euidenter videntur cõprehensi, quia in defensores ibi pœna statuitur: qui vero receptat nihil aliud facit, quàm defendere & fauere, vt etiam docuit Simancas catho. instit. tit. 15. n. 14. quod verum est, cum præter simplicem receptationem, & occultationem, etiam amplius vi defendunt hæreticos, & prohibent catholicos ministros, ne eos capiant.

Nunquid vero his pœnis liberentur cõsanguinei, vxores, amici, fratres, patres, filij, & similes personæ receptantes hæreticos sibi coniunctos, non est modica controuersia, quam nunc omitto, cum Eymericus nullam eius mentionem faciat: de ea tamen cum eo disputabo paulo post scholio 62. huius partis super q. 56. nu. 8. vbi Eymericus sentire videtur huiusmodi receptatores mitius esse puniendos.

SCHOL. LVIII.

Pag. 256 col. 1.

In quæstionem lij. De defensoribus hæreticorum.

DE materia etiam huius quæstionis vidẽdi sunt illi ipsi quos paulo antea citaui initio q. 50. & 51. præterea Zanchinus tract. de hæret. c. 4. Simancas in enchyridio tit. 14. Locatus in opere iudiciali verbo, defensores. Repertorium inquisitorum verbo, defensores. Bernardus Comensis in lucerna, verbo, defensor. doctrina vero Eymerici in hac quæstione vera & communis est.

Qui defendunt hæreticorũ errores, hæreticis sũt deteriores.

¶ *Quidam namque sunt qui defendunt hereticorum errorem, &c.* Idem penitus scribit Guido Fulcodius ab Eymerico hîc citatus in consultationibus ad inquisitores q. 12. quem sequitur Archidiaconus in c. quicunque. de hæret. lib. 6. verbo, defensores. relatus supra pag. 145. col. 1. nu. 14. nec de his est difficultas; nam pari iure cum hæreticis cẽsentur, immo vero hæreticis sunt deteriores, cum pertinaces videantur & hæretici manifesti, iuxta c. super quibusdam. de verb. signifi. hi namq; nõ modo errant, verum etiam offendicula errandi alijs parant, vt optime monet Conradus Brunus, lib. 1. de hæret. c. 4. in fine. & Simãcas catho. instit. tit. 15. nu. 8. quibus locis eadem tradũt, quæ hîc Eymericus commemorat.

Nu. 2. *Quibus modis qs defendat personam errãtem.*

¶ *Quidam alij sunt, qui non defendunt errorem, sed personam errantem.* Hoc autem contingere potest multis modis, quos tradunt Zanchinus tract. de hæret. c. 4. Simancas catho. instit. tit. 15. nu. 9. & Repertorium inquisitorum, verbo, defensores. §. 1. de qua re insignis extat locus in bulla Innocẽtij IIII. & Clementis IIII. Ad extirpanda. §. quicunque. vbi & uaria defensionis genera, & pœnæ defensorum luculenter traduntur his verbis: *Quicunque autem hæreticum vel hereticam, captum vel captam auferre de manibus capientium vel capientis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur: seu prohibere aliquem intrare domum aliquam vel turrem seu locum aliquem ne capiatur, et inquiratur ibidem, iuxta legem Paduæ promulgatam per Federicum tunc Imperatorem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegetur, & domus illa à qua prohibiti fuerint, sine spe reædificandi funditus destruatur, & bona quæ ibi reperta fuerint, fiant capietium, ac si hæretici fuissent ibidem inuenti.* hactenus Innocentius, quæ paulo explicatius tradit rursus & confirmat Clemens IIII. relatus in bullario literarũ apostolicarum pag. 30. §. quicunque.

Et sub his generalibus verbis comprehenduntur omnes defendendi modi, qui in hac causa possunt contingere: nam & cum armis & sine armis potest quis defendere hæreticum, potest & clamoribus monendo illum vt fugiat, potest defendere illum in iudicio, itẽ extra iudicium: denique vt vno verbo dicam, quicunque officium inquisitionis quacunque ratione impediunt, hæreticorum defensores per consequentiam dici possunt.

Qui se vel aliũ supponit pro hæretico defensor est.

Iam vnus est casus singularis nullo modo hîc prætereundus, quo quis defensor hæreticorum dicitur, cum videlicet supponit alium hominem, uel etiam seipsum pro illo hęretico, qui fuerat capiendus, de quo in præfato rescripto Inno. IIII. Ad extirpanda. §. si quandoque. ita scriptum extat: *Si quandoque aliqui vel aliquæ non hæretici pro captis hereticis, ipsis non contradicentibus fuerint assignati, vel se forsitan assignauerint, prædicti suppositi perpetuo carceri mancipentur, & hæretici nihilominus redire & assignari cogantur; & qui hunc dolum fecerint, iuxta legem prædictam bonis omnibus publicatis in perpetuum relegentur.* hæc ibi. Quod ipsum post Innocentium roborauit etiam Clemens IIII. in bulla incipiente, *Ad extirpanda.* §. si quando.

Num. 3. *Defensionis modi notandi.*

¶ *Sed suspecti de illorum hæreticorum erroribus sunt vehementer vel leuiter secundum defensionem quam fecerunt.* Ita Barcinonensis, Bononiensis & codex Cardinalis de Gambara, sed Sabellanus ita: *Secundum modum defensionis.* Hic autem modus defensionis alius atque alius rem dissimilem facit, & culpam nunc grauiorem nunc leuiorem: nam grauius delinquit qui defendit cum armis, quàm qui sine armis: grauius qui ui adimit hęreticos de manibus capientium, quàm uoce monet ut fugiat, ac sese à custodibus eripere conetur, & sic de ceteris, quæ sunt prudentissime considerunda, ut gradus suspicionis notari posint, & debitę pænitentię iniungi.

Ibidem. Pœnæ defendentiũ hęreticos.

¶ *Et debent abiurare, &c.* Hæc abiurationis pœna omnibus suspectis est communis, sed defensores hæreticorum alijs præterea pœnis plectũtur, quas hîc omisit Eymericus, de quibus Zãchinus tract. de hæret. c. 17. Tabiensis in sum. uerbo, hęreticus. §. 20. & 21. Gondissaluus tract. de hæret. q. 16. Ludouicus Carrerius de hæret. nu 163. & seq. Simancas catho. instit. tit. 15. nu. 10. & fere illi quos citaui supra initio quęstionis 50. & dixi paulo antea hac ipsa quæstione, uers. quidam alij sunt. ac præter uetustas pœnas Federicus in l. Patarenorum. quam curauimus imprimendam in bul-

in bullario literarum apostolicarum pag. 17. quę fuit ab Innocentio IIII. & multis alijs summis Pontificibus approbata, hæreticorum complices, hoc est, defensores, receptatores, & quocunque modo fautores bonorum confiscatione, & exilio punit, & ipsorum filios infamia notat, & ab omnibus honoribus excludit, nisi hæreticos reuelauerint: tunc enim his pœnis liberantur.

Postremo Pius V. Pont. Max. rescripto quodam incipiente, *Si de protegendis*. quod est impressum in bullario literarum apostol. pag. 117. in hæreticorum defensores grauissimas etiam statuit pœnas, quas in multis casibus illic expressis incurrant.

SCHOL. LIX.

In quæstionem liij. De fautoribus hæreticorum.

Pag. 256. col. 2.

De fautoribus videndi sunt etiam illi, quos citaui in initijs superiorum quęstionum, & amplius Repertorium inquisitorum verbo, fautores. & Bernardus Comensis in lucerna verbo, fautor. & verbo, defensor. & Locatus in opere iudiciali, verbo, fautores. & Zanchinus tract. de hæret. c. 5. & Bernardinus Diaz in practica crimi. cano. cap. 107. & alij passim. Sunt autem fautores, vt nomen ipsum indicat, qui hæreticis fauorem præstant; & per omnia defensoribus exęquantur: nã qui hæreticis fauet, re uera eos defendit, ideoque quidquid in defensoribus statuitur, fautores comprehendit. Simancas catho. instit. tit. 15. nu. 11.

Qui sint fautores, & quot modis faueant.

Trifariam autem potest quis hæreticis fauere, omissione seu negligentia; facto seu cooperatione; demum consilio seu verbis. quæ qualia sint, optime explicat hoc loco Eymericus, & Zanchinus & Repertorium præcitatis locis.

¶ *Quidam namque sunt qui publica funguntur auctoritate, &c.* Magistratus & principes quicunque Christiani, magnam curam & solicitudinem adhibere debent in extirpandis pellendisque hæreticis de suis regnis, ac dominijs, & in præstando inquisitoribus omne consilium & fauorem ad hęreticos puniendos, & coercendos: cum enim inquisitores hæreticę prauitatis sint inermes, non poterũt hereticos pellere, nisi à dominis temporalibus adiuuentur; ideoque grauissima est culpa magistratuum aut hæreticis fauentiũ, aut omittentium aduersus eos ea exercere quæ sacri Canones & leges iubent.

Principũ magna debet esse cura pellẽdis hęreticis.

Horum ergo partes præcipuæ in hac causa, vt omnem fugiant infamiam, erunt, supprimere & extinguere suborientes hæreses, & schismata: & omnia sua studia actionesque eò referre, ne sub eorum imperio hæreticorum augeatur improbitas, & catholicorũ minuatur, aut perturbetur securitas & religio. quod facile cõsequentur, si vnà cum religiosis episcopis & inquisitoribus cauerint, ne cuique in republica sit liberum, credere vt voluerit, aut nouas inducere de religione quæstiones, & cultus permittantur, sed ab Ecclesia catholica approbati omnino retineantur, vt olim iussum est in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fide catho.

Id quoque in primis obseruare debent catholici magistratus & principes, ne in sua consilia hęreticos admittant, exemplo Moysi, qui Numer. c. 16. Chore, Dathan, & Abyron aduersus se rebellantes expulit. cautúque iam olim concilium Tolosanum c. 16. quod retuli infra hoc libro 2. schol. 63. in fine. sed de his plura Conrradus Brunus lib. 3. de hæret. c. 9. 10. & 18. & Iacobus Simancas catho. instit. tit. 23. quibus autem pœnis affici debeant magistratus hæreticis fauentes, mox subiungam.

¶ *Balliui*. Balliuus vox vulgaris est apud Gallos, qua iustitiarios seu locorum rectores significant, quorum meminit textus in c. quoniam. in principio, & ibi Archidiaconus de immunit. eccle. lib. 6. & iura passim in titulis de hereticis.

Qui dicãtur Balliui.

¶ *Vegueriȷ*. Deerat hæc vox in codice Cardinalis de Gambara, in Sabellano, loco eius, *Vicariȷ* legebatur, sed Barcinonẽsis & Bononiensis optime habebant, *Vegueriȷ*. Quæ vox Catalanorũ est propria, qua significant magistratus quosdam in singulis ciuitatibus, gubernatoribus inferiores, quibus videntur similes antiqui prętores. hos *Veguerios* concilium Tarraconense relatum pag. 169. *Iustitiarios* vocat.

Qui dicãtur Vegueriȷ.

¶ *Ad quæ ex eorum officio obligantur*. Quæ autẽ sint ea, ad quæ magistratus obligantur ex eorum officio, mox subiungit Eymericus, videlicet, ad requisitionem inquisitorum hæreticos capere, captos custodire, ad locum destinatum deferre, damnatos sibi relictos punire: quæ omnia continentur in c. vt inquisitionis. de heret. lib. 6. sed plenius in rescripto Innocentij IIII. & Clementis IIII. incipientis, *Ad extirpanda*. relato in bullario literarum apostolic. pag. 6. & 30. quod est omnino videndum, vt hic locus intelligatur.

Ad quæ obligẽtur magistratus in causa hęresis.

¶ *Omnes isti fautores sunt, & etiam excommunicati ipso iure, &c.* Præter has pœnas, alias etiam sentiunt domini temporales, si hęreticis fauisse aut in terris suis morari passos fuisse aut dissimulasse, conuincantur; quas præscripsit iam olim concilium Tolosanum c. 3. & 4. in hæc verba: *Statuimus etiam vt quicunque in terra sua de cetero permittet scienter morari hæreticum, siue propter pecuniam, siue propter aliam quamcunque causam, & fuerit inde confessus, aut conuictus, amittat in perpetuum terram suam, & corpus suum sit in manu Domini ad faciendum inde quod debebit. Si autem de scientia conuictus non fuerit, & probata non fuerit negligentia dissoluta, vel frequenter in terra sua inueniantur hæretici, vel super hoc sit diffamatus, pœnis legitimis puniatur.* hæc ibi.

Pag. 257 num. 2. B Magistratus hæreticis fauẽtes quibus pœnis plectantur.

Cap. 4.

Qua vero pœna sint afficiendi minores magistratus, qui in singulis locis præsident, si negligentes inueniantur in capiendis hæreticis, tradit idem concilium Tolosanum c. 6. in hęc verba: *Balliuus vero qui semper est residens, in loco contra quem præsumitur, nisi contra hæreticos valde solicitus in-*

tus inueniatur & diligens, bona sua amittat, & de cetero nec ibi nec alibi constituatur Bailliuus. hactenus concilium.

Quid obseruādum in puniendis magistratibus delinquentibus circa fidem.

Ac in puniendis quidem magistratibus aut in fide, aut circa fidem delinquentibus, duo potissimum censeo obseruanda. Primum, vt grauissime puniantur, quia hi auctoritate sua magis nocere possunt, quàm priuati delinquentes: nam, vt optime scripsit Fabius declamatio. 3. perniciosissimus est malæ rei maximus quisque auctor. tradit copiose Tiraquellus tract. de pœnis temp. aut remittendi causa 51. nu. 97. Alterum est, vt priuati inquisitores non sint faciles ad eos puniendos; quoniā fortassis ob impotentiam propriam irritus esset eorum conatus, & ob potentiam magistratuum facile posset tumultus in populo excitari; ergo tutius est maiores inquisitores, aut summum Pontificem consulere, vt alibi copiosius scripsimus.

Num. 5. Magistratus ex sola omissione dicuntur fautores.

¶ *Et isti non dicuntur fauere nec fautores esse ex sola omissione, &c.* Dissimilis ergo hominum conditio, diuersam causam constituit, & propterea magistratus sola omissione dicuntur fautores, quia nō caret scrupulo occultæ societatis, qui manifesto facinori desinit obuiare: & qui crimina quæ potest emendare non corrigit, ipse committit. c. qui potest. 23. q. 3. c. qui vitijs. 23. q. 8. cap. ita corporis. 11. q. 3. c. negligere. 2. q. 7. c. error. dist. 83. cum similibus. & quantum scelus committāt magistratus negligentes punire hereticos, aut per dolum eis aliter fauentes, pulchre docet Petrus Godofredus in l. quicunque. C. de hæret. circa finem.

Priuati ex sola omissione quando dicātur fautores.

Priuati autem homines generaliter, propterea ex omissione non censentur hæreticorum fautores, quia non incumbit eis ex officio hereticos capere, aut extirpare. ceterum hoc declaratione indiget, maxime propter sequētia Eymerici verba, nempe: *Etiam si requisiti non faciant, quia non tenentur ad hoc, vel non tenebantur.* Ergo priuati homines fautores hæreticorum erunt, si cum eis incumberet ex officio eos indicare, vel comprehendere hoc omiserint; tales sunt crucesignati, quos in Hispania familiares vocamus. Turrecremata in sum. de eccle. lib. 4. par. 2. c. 21. Repertoriū inquisito. verbo, fautores. §. 1. Simācas catho. instit. tit. 15. nu. 13. & alij communiter.

Rursus si à magistratibus aliquid fuerit priuatis iniunctum aduersus hæreticos: Vt si, verbi gratia, eos requirant ad præstandum auxilium ad hereticos capiendos, & sine causa, non impediti nolint eos adiuuare, fautores erunt. ita præcitati, & Conradus Brunus lib. 1. de here. c. 4. quorum sententia vera est & communis: limita, & intellige in casibus, in quibus id facere teneantur.

Postremo tam magistratum gerentes, quàm priuati fautores hæreticorū dici possent ex omissione denuntiandi eos, cum omnes sub pœna excommunicationis hereticos etiam occultos denuntiare episcopis seu inquisitoribus, ac si necesse quoque fuerit, accusare teneantur. vterque Thomas 2. 2. q. 68. art. 1. Alexander Ales 3. par. q. 42. Sotus lib. 5. de iust. & iu. q. 5. art. 1. Cardinalis in c. si peccauerit. 2. q. 1. nu. 29. Conradus Brunus lib. 1. de heret. c. 7. Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 5. idem tract. de hære. par. 2. assertione 3. Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta heret. punitio. c. 25. Simancas catho. instit. tit. 19. nu. 10. & seq. & alij.

Quādo ex omissione denūtiandi hæreticos non dicatur quis fautor.

At non videtur à ratione absonum quandoq; vel metu, vel obliuione, vel alia probabili causa contingere posse, vt quis absq; fautoriæ suspicione denuntiationem omittat: nam quid si, verbi gratia, sola vxor sciat maritum diebus prohibitis vesci carnibus, aut alia hæreticalia committere, eumque cognoscat terribilem, qui facile eam aut interimeret, aut male tractaret, si denuntiaretur; dices ne hanc esse fautricem? ego plane ratione metus putarem excusandam. in ceteris idē est iudicium, plurimumque sunt singulæ circunstantiæ ponderandæ. Non hæc dicimus vt hæreticis, quos odio habemus faueamus, sed vt moneamus ex omissione denuntiationis hæreticorum non debere quemquam facile suspectum haberi, vel hæreticorū fautorem censeri, nec Theologi, quos paulo antea nominaui, videtur ab hac sententia alieni.

Quibus modis dicantur hæreticorū fautores, & quales fautoriæ gradus.

Iam si nosse cupis modos singulares quibus fautores hæreticorum dici possunt, legito præ ceteris Turrecrematam lib. 4. de ecclesia, par. 2. c. 21. vbi septem fautoriæ modos enumerat: quibus adiunge alios duos, quos retuli par. 3. schol. 115. super q. 113. sed nullus expressit luculentius quidquid ad cognoscēdos singulos fautorum & fautoriȩ gradus & modos attinet, quàm conciliū Narbonense c. 14. 15. & 16. cuius doctrina, quoniam huic quæstioni magnam lucem affert, nullo modo fuit omittenda, habet autem ita: *Plane inter fautores accipimus tam eos qui hæreticorum seu credentium extirpationem seu correctionem impediunt, quàm eos qui non dant ad id operam, quam non possunt sine culpa omittere manifesta: ex diligēti tamen circunstantiarum consideratione, plus minusue contingit culpæ in talibus reperire: nam multum fauet hæreticis siue credentibus, qui eos celat, cum possit & debeat indicare: plus qui eos occultando, seu aliter ipsorum examinationem, vel incarcerationem, vel punitionem malitiose nititur impedire: plurimum qui captos, vel incarceratos relaxat, præter Ecclesiȩ voluntatem: seu cuius consilio, vel auxilio, mandato, vel cura talia perpetrantur.* Cap. 14.

Cuius criminis reus incomparabiliter est habendus ille, qui temporalem habens iurisdictionem præfatos pestiferos hæreticos, seu rebelles ab Ecclesia denotatos persequi, & de sua terra vel prouincia exterminare postponit, vel in eos animaduertere sine mora: quippe nec caret scrupulo societatis iniquȩ, qui tanto facinori sibi per denuntiationem Ecclesiæ, seu aliter legitime manifesto, cum teneatur, & possit, desinit obuiare, præsertim si ad hoc faciendum, etiam iuramento proprio se adstrinxit. Cap. 15.

Sed nec illi sunt immunes à crimine, qui, cum se illis offert opportunitas, loci & temporis, ac facultas hæreticos seu prænominatos rebelles capere, capientesue iuuare nequiter prætermittunt: maxime si de hoc fuerint à capientibus, seu capere volentibus requisiti. Et quoniā plures, & quasi inuestigabiles sunt Cap. 16.

modi

modi nocendi, quibus hæretici, eorumq; credentes, atque fautores nituntur vineam Domini Sabaoth demoliri, & eis est tam prudenter, quàm viriliter occurrendum, curet vestra deuotio secundum datam à Domino gratiam, mala illorum agnoscere, & salutarem apponere medicinam, suppleatque discretio, quod scripto non posset facile cōprehendi. hactenus concilium.

Pag. 157 num. 5.

¶ *Et duodecim magnas pœnas incurrunt.* Has pœnas enumerat Hosti. in c. excōmunicamus 1. §. credētes. nu. 3. relatus ab Eymerico pag. 114. quas etiā explicat Eymericus 3. par. à q. 113. vsq; ad q. 123. quibus locis plurima addidimus huc spectantia.

¶ *Concordat his Archidiaconus, &c.* Hæc vsque in finem huius quæstionis deerant in Barcinonensi impresso, quę suppleuimus ex trib⁹ manuscriptis.

Quot & quibus indicijs cognoscantur hæreticorū fautores.

Iam vt nihil desideretur eorum quę vtilia sūt ad cognoscēdam perfecte hanc fautorum tractationem, libet hîc addere quibus indicijs & signis potissimum cognoscātur, ergo in summa illa fratris Iuoneti, cuius fragmentum extat in sæpe citato codice membraneo bibliothecæ Vaticanæ, titulus extat, *Quomodo deprehendantur fautores hæreticorum.* quo loco quinque enumerat indicia in hæc verba: *Facile possunt deprehendi hæreticorū fautores, & hoc per quinque indicia satis probabilia.*

Vnum, Quicunque clam visitant eos dum captiui tenentur, & susurrant cū eis, & victualia ministrant eis, suspecti sunt, ꝙ eorū sint discipuli & fautores.

Secundum est, Qui valde lamentantur de eorū deprehensione vel morte, videntur eorū amici spirituales fuisse dū viuerēt. esse autem hæretico diu familiarem, & eius ignorare secreta, vix est credibile.

Tertium est, Quicunq; causantur, ꝙ iniuste sunt cōdemnati postquā aperte cōuicti fuerint, vel etiā cōfessi de heresi, apparet quòd eorum sectam approbāt, & Ecclesiam reputent errare, quando eos damnat.

Quartum, Quicunque amarum vultum habent ad illos qui persequuntur hæreticos, vel prædicant contra hæresim efficaciter, sicut potest tum in oculis & naso, & aspectu taliū notare, qui velit aduertere ista, quòd non possunt rectis oculis aspicere, suspectum est valde quòd odio habent illos, contra quos cor eorū ita amarescit, (quod etiam in vultu apparet) & diligunt illos de quorum extermínio tantum dolent.

Quintum est, Si aliqui furtiue inueniuntur ossa hæreticorum combustorū nocte colligere quasi reliquias, dubiū non est quin eos pro sanctis venerentur, quorū ossa pro sanctuario recondunt, & esse hęreticos, sicut illos. nullus enim habet hæreticū pro sancto, nisi qui eius sectam credit esse sanctā, & talis hæreticus est sicut ille. Hęc indicia vehementē faciunt pręsumptionē contra illum de hæresi, etsi non plenā probationem ad condemnationē, nisi & alia cōcurrant argumenta, ex quibus liquido cōstaret, prędicta eos in fauorē hæresis fecisse. hactenus Iuonetus. quæ quāuis incondito & insuaui stylo sint dicta, non tñ propterea sunt aspernanda: nā qđ bonū est, nō ex verbis, quibus dr̄, sed ex natura sua, quocūq; modo dicat, pensandum est.

SCHOL. LX.

Pag. 257 col. 1.

In quæstionem liiij. De impeditoribus officij inquisitionis.

QVoniam qui impediunt sacrum inquisitionis officium, proxime accedunt ad fautores hæreticorum: ideo post disputationem de fautoribus, ad impeditores accedit auctor. & quemadmodum hæreticorum complices memorati, iurisdictioni inquisitorum subijciūtur; ita quoque impeditores. Decuit autem hanc potestatem inquisitoribus tribuere aduersus impedientes officium inquisitionis: nam nisi iudices fidei ab omni impedimento liberi essent, non possent commode hæreticam prauitatem extirpare. Quam ob rem summi Romani Pontifices hæc intuentes, fauore fidei sacrum inquisitionis officium ab omnibus impedimentis liberum constituerunt, vt longa oratione ostendit Camillus Campegius apud Zanchinum c. 31.

Inquisitores procedere possunt contra impetores officij.

Ac de materia huius quæstionis copiose agit Zanchinus & Campegius præcitato loco. Repertorium inquisitorum verbo, impediens. & uerbo, directe. Locatus in opere iudiciali uerbo, impedientes. nonnulla Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 2. c. 21. Simancas catho. instit. tit. 15. nu. 10. Tabiensis in sum. uerbo, inquisitor. §. 28. nu. 29. & alij, qui aut nulla, aut paucissima tradunt pręter Eymericum hoc loco.

Num. 1. col. 2. B Quid directe impedire, & quid indirecte.

¶ *Quidam namque sunt qui impediunt directe.* Directe quis agere & impedire dicitur, cum non circuitu uel per aliud medium, sed principaliter in id incumbit, ne fiat. Indirecte contra, quis gerit ac impedit in hac causa, qui insinuatione utitur, aut alio medio nititur id ipsum euertere, unde in consequentiam oriatur impedimentum officij sanctę inquisitionis. exempla quibus hîc utitur Eymericus idonea sunt in hac causa. eadem recenset glossa in c. statutum. 1. de hæret. lib. 6. uerbo, directe. & uerbo, indirecte.

Num. 2.

¶ *Et tales licet sint multum culpabiles, non tamen sunt hæretici iudicandi.* Contrahunt tamen hęresis suspicionem ex impedimento, quod interposuerunt: qualis autem sit hęc suspicio, ex qualitate personarum & impediendi modo pensanda erit. Eymericus uehementem suspicionem oriri putat infra hac par. 2. q. 56. nu. 2. uers. secundus casus est. de quo quid sentiam, dicam ibi.

¶ *Sic tales qui vt impeditores fuerunt excommunicati, &c. si volunt redire, abiurant impedimentum & fautoriam.* Ex his uerbis dirimitur quęstio illa anceps & subdifficilis, quām nobis proposuit Petrus Dusina sanctæ Romanę generalis inquisitionis assessor, uir iuris peritia clarus, & in causis fidei tractandis prudentissimus, An uidelicet aliquo casu sustineri posit abiuratio generalis, non expresis particularibus erroribus & hæresibus: nam qui generaliter alicui fauendo, aut etiam nulli fauendo, officium inquisitionis impedit, in nullam specificam & particularem hæresim videtur consentire, & propterea nullam in specie poterit abiurare, sed in genere dicet se detestari omnē hæresim, cuius suspicionē impediendo inquisitionis officiū contraxit: atque hæc est expres-

Pag. 258 num. 4. Abiuratio omnis hæresis in genere, qñq; fieri potest, nulla hæresi i specie expressa.

sa Eymerici sententia hoc loco, & Repertorij inquisitorum verbo, fautores. §. an impedientes.

In hac tamen difficultate, quæ contemnenda non est, cum frequenter accidere possit, hoc amplius censeo obseruandũ, vt inquiratur à reo qui impediuit officium inquisitionis, vel alicui fauit, an cum eo habeat familiaritatem, & cur ei faueat: nam si auxiliũ exhibitum in fauorẽ personæ potius quàm erroris tendere videatur, sufficiet generalis abiuratio fautoriæ vel impedimenti, eo modo quo dictum est: quòd si secus res habuerit, & aliqua alia cõcurrant, ex quibus oriatur suspicio, eum qui exhibet fauorem, eosdem illos errores habere, quos profitetur ille, cui fauet; tunc præter generalem impedimenti & fautoriæ abiurationẽ cogendus videtur ad particulares errores abiurãdos. Quem autem effectum operetur generalis hæc abiuratio fautoriæ vel impedimenti, dicam cum Eymerico infra hac parte 2. q. vlt. nu. 7.

Num. 5. Ob quas rationes inquisitores possũt in impeditores animaduertere.

¶ *Et vbi non stent per annum, nihilominus contra omnes impeditores huiusmodi potest procedi, &c.* Nec desunt rationes, quibus hæc doctrina, quę vera est & cõmunis probari possit. Primum, quia impedientes officium, suspicionẽ hæresis & fautorię contrahunt. Rursus, quoniam si nõ possent inquisitores punire impedientes sancti officij, non possent commode suũ officiũ exercere. Ad hæc, quia ex quo mandata est inquisitoribus iurisdictio, videtur quoq; demandata coerctio. Postremo, quoniam iudex potest punire excessus cõmissos contra suum officium. Zanchinus tract. de heret. c. 31. Repertorium inquisito. verbo, impediens. §. sed nunc quæritur.

¶ *Contra eos tamquam contra hæreticorũ fautores, & defensores, &c.* Inquisitores ergo punire possũt impedientes suũ officiũ, postquam in eos procedere possũt, vt fusius docuit idẽ Eymericus 3. par. q. 36. vbi addidi nõnulla in hãc sentẽtiã scho. 99.

De pœna impedientiũ inquisitoris officium.

At dubium est, quibus pœnis possint eos coercere; & Zanchinus tract. de hæret. c. 31. n. 7. & Repertorium inquisito. verbo, impediens. §. nota q̃ ista pœna. pœnam hanc arbitrio inquisitorũ imponendam esse voluerunt, pensatis delicti & personarũ qualitatibus, cum iure nihil cautum inueniatur. argumẽto l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. cum notatis in c. de causis. extra de officio delegati. in quam etiam sententiã consentit Simancas catho. instit. tit. 15. n. 10. ceterũ hodie per Piũ V. rescripto incipiente, *Si de protegendis*, impresso in bullario literarũ apostol. pag. 117. grauissimæ pœnæ decernuntur contra id genus impeditorũ, qui fecerint aliqua ex ijs, quæ illic exprimuntur. Iulij quoq; III. extat rescriptum, *Licet à diuersis*, pag. 95. contra iudices seculares in cognoscendo de crimine hæresis se ingerentes.

SCHOL. LXI.

Pag. 258 col. 1.

In quæstionem lv. De suspectis de hæresi.

HAec quæstio cum sequenti, in quibus de suspectis & suspicionibus in causa heresis differitur, tantam habent vtilitatem, vt sine earum cognitione nullus sit qui in sacro inquisitionis officio recte munus suum siue iudicando siue consulendo possit exercere: tametsi vero Eymericus more suo & copiose & dilucide loquatur, multa tamen à nobis cognitu valde necessaria addentur, & obscuriora quædam explicabuntur; sed prius fontes vnde hæc cognitio petatur, ut solitum est fieri, indicemus.

Quibus in locis de suspicionibus heresis agatur.

Suspicionum meminit in hac causa textus in c. accusatus. §. 1. & in c. cum contumacia. ubi glossa & Doctores de heret. lib. 6. & textus in cap. ad abolendam. §. qui uero. & in c. excõmunicamus. 1. §. qui autem. ubi optima glossa in uerbo, condemnentur. & his locis plenissime Doctores extra de hæret. & in c. literas. ubi Panormitanus & alij cõmuniter de præsumptio. copiose Alciatus tract. de præsumptionibus. Ioannes Milleus in fine practicæ criminalis, tract. de præsumptio. Auctor repertorij verbo, præsumptio. & verbo, suspectus. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 23. nu. 61. & q. 34. n. 46. & 57. Auctor innominatus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi in rubrica, De hæreticis, credentibus, &c. nu. 12. Simancas catho. instit. tit. 50. idem in enchyridio tit. 40. & 41. Locatus in opere iudiciali. & Bernardus Comensis in lucerna verbo, præsumptio. & verbo, suspicio. & alij alijs locis. sed hi rem tractant diligentius & fusius.

Suspicio quid sit.

Tametsi vero suspicio & præsumptio nonnunquam differant, nunc autem pro eodem vsurpantur. suspicio autem opinio est mali alicuius ex signis, ex qua ad prę sumptionem venitur, vt scripsit optime Bald. in authen. si quis. C. de adulter. non tamẽ vna sola suspicio inducit præsumptionem, sed plures suspiciones requiruntur, vt vere notauit Franciscus Brunus tract. de indicijs & tortura. quæst. 8. par. 2. num. 4. & facit quod notat glossa in l. 2. §. ætas. ff. de excusatio. tuto.

¶ *Ad hanc respondemus, quòd in iure triplex suspicio de hæresi reperitur, &c.* Atque hæc sententia vera est, & communis: quoniam temerariæ præsumptiones, quibus temere & sine iudicio aliquid suspicamur, ab arte reijciuntur; probabiles vero præsumptiones, aut suspiciones in hac causa ab alijs non omnino distinguuntur.

Præsumptio quid.

Est autem præsumptio (quantum ad hunc locum spectat) rei dubiæ coniectura verisimilis, quæ ex natura rei, vel circunstantijs negotiorum, aut personarum proficiscitur; hanc (ceteris diuisionibus omissis) Iurisconsulti bifariam diuidunt: nam vnam faciunt præsumptionem iuris, quam vehementem vocare possumus; alteram vero iuris, & de iure, quæ violenta appellatur, de quibus mox dicemus: nam sine harum cognitione, hæc quæstio percipi non potest.

Num. 2. Suspicio leuis, &

¶ *Prima est modica, quę in iure uocatur suspicio leuis.* De hac scribũt præcitati, & eleganter Petrus Godofre-

qua nō est facile,pro cedēdū in hoc crimi ne. dofredus in l.2.c.de hæret.§. hæreticorum autē. & Gerson in tract.de protestatione,optime de leui suspicione disserens dicebat, eam prouenire ex signis exterioribus operū aut verborum,ex quibus capitur coniectura,qua concludi potest,non quidē frequēter,sed raro,seu casu, quòd talia dicens vel faciēs hæreticus sit: quod deducitur leui consequentia, vt si quis ita argumentetur: Petrus deierat frequenter, ergo non bene credit in Deū. & ex hac suspicione non facile moueri debēt inquisitores ad aliquid, quod præsertim grauis sit momēti in hac causa,vt dixi supra schol.9. huius 2.partis.§. qui autem. nam vt optime scripsit Simancas catho.instit.tit.50.nu.28.leuia signa mouere non debent animum constantis viri ad suspicādum tam graue crimen,sed potius interpretanda sunt in partem benigniorem.

Num. 4. Suspicio vehemēs. ¶ *Secunda suspicio est magna, quæ in iure vocatur vehemens, &c.* Hęc est præsumptio iuris tātum, quā Alciatus lib.1.præsumpt.par.3.ita definiebat: *Præsumptio iuris est probabilis coniectura ex certo signo proueniens, quæ alio non adducto, pro veritate habetur.* Dixit, *alio non adducto*, quia cōtra hanc pręsumptionē probatio in contrarium admittitur, at si nihil in contrariū probetur pro plena probatione haberi solet. Hæc omnia docet subtiliter hoc loco Eymericus nu.4.& exempla huius pręsumptionis commemorat nu 5. de hac præsumptione est sermo in c.literas.de præsumptio.relato ab Eymerico pag.73.

Ex vehementi præsumptione nemo condēnandus vt hęreticus. Et ob hanc præsumptionē nemo debet velut conuictus de heresi condemnari: quamuis vehementer suspectus de ea habeatur, & propterea sit acriter puniendus, vt paulo post dicemus. dixit item Alciatus, *ex certo signo proueniens*, quoniam hęc vehemens suspicio seu præsumptio sumitur ex signis exterioribus operū aut verborū,ex quibus capitur argumentū concludens frequēter, & vt in pluribus, quòd qui talia dicit vel facit, est hæreticus;vt si quis diebus prohibitis absq; necessitate,& superioris facultate carnibus vesceretur; aut diceret propositiones fidei cōtrarias his quæ explicite scire debet:quamuis hæc interdū ab ingluuie & voracitate, & ab ignorantia absq; vllo mentis errore prodire possint.

Num. 6. Violenta suspicio. ¶ *Tertia suspicio, hoc est maxima in iure uocatur violenta, &c.* Hæc violenta præsumptio dicitur iuris, & de iure, quā ita possumus definire: *Præsumptio iuris & de iure est quędā legis dispositio aliquid pręsumentis, & super præsumpto, tamquā sibi cōperto et noto statuentis.* Nec contra hanc præsumptionē regulariter & directe admittitur probatio in cōtrariū: quia cum ab apertis & violentis indicijs proficiscatur, pro manifesta veritate habetur.c.is qui. de sponsal.c.quanto.de pręsumptio.l.1.§.1.C.de rei vxo. actione. Hęc præsumptio seu suspicio

Vnde oriatur suspicio violenta. violenta, vt optime scribit Gerson tract.de protestatione,cōsideratione vltima, nascitur ex signis exterioribus operū aut verborū,ex quibus cōcludi solet efficaciter & fere semper, q̄ talia dicens vel faciens est hereticus, vt si quis transit vel redit ad ritus Iudæorū.c. contra Christianos.de hęret. lib.6.itē si quis in causa fidei excōmunicatus per annum in excōmunicatione animo pertinaci durauit, quia anno elapso vt hæreticus condemnatur.c.cum contumacia.de hęret.lib.6.In his enim casibus à iure expressis violēta oritur suspicio cōtra ita delinquētes. casus uero ī iure nominatim præscripti ex quibus oritur uiolenta præsumptio, refert Albertinus tract. de agnos.assertio.q.3.n.7. & q.30.n.2.quos dilucidius enumerauimus infra lib.3. adnotationum, schol.31.

Et huius quoque pręsumptionis appositissima sunt exēpla, quæ Eymericus hîc cōmemorat, nu. 7. & omnia fere illa quæ retulimus ex concilio Narbonensi c.29.relato supra schol.56.huius partis.§.factis quidē. nam illa facta, indicia indubitata sunt, quæ ad aliud trahi nequeunt, quàm ad id qđ indicāt, quę re uera sunt hęreticalia; ideoq; pro veris probationibus sunt habenda. Iura uero quę hîc citat Eymericus optime probāt suū institutū, ut dixi 3.par.schol.161. super q.121.

¶ *Nec tergiuersatione refellitur qualicūq;*. In Sabellano ita: *Nec defensatione repellitur qualicunq;*. eadē est sentētia. obseruandū est aūt non dici hîc, nullo modo posse hāc pręsumptionem violentā refelli aut purgari, sed nō facile refelli: quia cum oriatur ex signis apertis operū aut uerborum, difficillime pōtest contrarium probari. quamuis aliquādo contrarium probetur, ut dixi par.3.schol. 161.quod est uidendum. *Pag. 59. num. 6.*

¶ *Et vbi quis sic inuenitur de hæresi leuiter suspectus, &c. sed debet sibi indici canonica purgatio vel iniungi tamquā pro leui abiuratio.* Quantū ad hunc locū attinet de iniungenda purgatione uel abiuratione pro suspicione leui, illud omnino putarē obseruandū, quod optime admonet Iacobus Simancas catho.instit.tit.50.n.28.& seq. scilicet, periculosum esse ob leues suspiciones trahere in iudiciū hominē honestū & probū, eumq; de fide interrogare. ergo personarū ratio habenda erit: nā ex leuibus suspicionibus, probabilibus tamē, aduersus uiles & improbos procedi poterit, ut intelligatur quid pectore gerāt: cōtra probos uero & honestos nō ita facile. Atq; crederē intelligendā cōmunem sententiā Innoc.in c.sicut. de simo. Io.And.in c.ut officiū.§.1.Anchar.in c.accusatus. in princ.de hęre.lib.6.Fel.in c.literas.de pręsumptio.& aliorū asserentiū ex leuibus suspicionibus posse inquisitores procedere in hoc crimine, de quo amplius disserui sup.schol.9.huius lib.§.qui aūt. & scho.117.lib.3.super q.59. *Num. 9.* *Ex leuib⁹ suspicionibus cōtra quos potissimū procedi possit*

¶ *Nullus enim pro suspicione etiā vehemēti est de tāto crimine cōdēnandus.* Et hoc est uerissimū. nemo enim ex pręsumptionibus & indicijs etiā indubitatis in criminalibus definitiue dānari debet. Gādinus tract. de malef.in rub.de presūptio.& indicijs indubitatis. & disputat latissime Boerius decis.164.qđ in hoc tribunali obseruari dicit. Cāpe. apud Zanch c 11.uer.doctrinā hanc. Sed hāc sententiā ita intelligo, ut nemo debeat ex uehementibus præsumptionibus puniri & damnari pœna criminis ordinaria, sed alia mitiori arbitrio iudicantis, quod optime admonuit Boerius in d. decis.164.nu.6. quod in hoc sacro tribunali frequētius quàm in ceteris obseruatur. *Pag. 259. num. 11.* *Ex vehementibus suspicionibus nemo coercend⁹ pœna ordinaria.*

O 2 ¶ Sed

Pag. 260 num. 15. ¶ *Sed quid agetur, si aliquis, &c. non cōsenserit continuo abiurare*: Est hęc Eymerici doctrina omnibus numeris absoluta, & diligenter consideranda atque obseruanda. iam verbum illud, *continuo*, quo modo sit accipiendum explicat auctor 3. par. q. 98. & dixi sup. scho. 5. huius 2. lib. §. nisi cōtinuo.

Num. 16 in fine. *Ob violentā presumptionē pœna criminis ordinaria imponitur.* ¶ *Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in contrarium non admittit.* Et ratio est, quam paulo antea docebamus, quoniam est præsumptio iuris & de iure, ex qua deuenitur etiam ad criminalem punitionem, & pœnam criminis ordinariam imponendam. in quam sententiam optime Eymericus allegat c. excommunicamus. §. qui autem. de hæret. vbi glossa in verbo, condemnentur. & Panormitanus nu. 6. tradit luculenter Mathe. singul. 118. & Antonius Gomes to. 3. varia. resolut. c. 12. n. 26. vers. aduertendum tamen. & Paulus Grillādus tract. de hæret. q. 10. nu. 2. quamuis autem Eymericus hîc dicat violētam hanc pręsumptionem non admittere probationem in contrarium, hoc intelligendum est regulariter; in hac tamen hæresis causa indirecta probatio admittenda est, iuxta ea quæ diximus paulo antea. §. tertia suspicio.

SCHOL. LXII.

Pag. 260 col. 2.

In quæstionem lvi. De casibus vehementis suspicionis hæreseos in iure expressis.

Tametsi valde laboriosum sit in qualibet arte casus singulares & indiuiduos præscribere, cum indiuidua ab arte repellantur, vt admonent philosophi; nihilominus hîc Eymericus, vt absolutam tradat inquisitoribus eorum, quæ ad suum munus pertinent cognitionem, etiam particulares casus cōmemorat: non tamen omnes qui cōtingere possunt: id enim impossibile esset, sed eos tantum qui varijs iuris locis cōtinentur. eosdem retulit breuiter Campegius apud Zanchinum c. 20. vers. suspecti. & Locatus in opere iudiciali verbo, suspicio. nu. 10. vers. casus autem. quo loco alios plures addit omnino inquisitoribus & consultoribus cognoscendos.

Pag. 161 nu. 2. ¶ *Secundus casus est, quòd quicunque impedit inquisitionis officium.* Eymericus bifariā probat eos qui scienter directe vel indirecte impediunt inquisitionis officiū suspectos vehemēter esse habēdos: primo ratione, inde auctoritate. Ratio talis est, Qui impedit officiū inquisitionis, excōmunicatus est, & elapso anno fit suspectus violēter, ergo prius vehementer suspectus habendus erit: nā suspicio violenta nō consurgit ex leui, quamuis ab ea quandoq; incipiat, sed ex vehemēti. Auctoritate vero ita probat: Vrbanus ait, posse animaduerti in impeditores, velut in fautores & defensores hæreticorum: fautores autem & defensores vehementer suspecti sunt. ergo & impeditores.

Impeditores S. inquisitionis sunt vehementer suspecti. quod aliquādo fallit.

Et quamquam hæc sententia de ratione iuris stricta verissima sit, nihilominus tamen saltem in illis qui indirecte impediunt tēperanda videtur, considerata personarum, & factorum qualitate: nam si quis ratione affectionis potius quàm odij quod habeat contra fidem, aut factum officium, consanguineis aut amicissimis fauendo, inquisitores aut eorum officiales impediuerit, quamuis acriter sit puniendus, nō tamen credendus est vehementer suspectus: & hoc pręsertim haberet locū in illis, qui non adeo callent fidei causas, quales sunt rustici, & plebei. Quam ob rem antequā abiuratio de vehementi talibus imponatur, propter periculū relabēdi, & traditionis curiæ secülari, diligēter est personarū qualitas perpēdēda.

Atque hæc eadem obseruanda penitus existimo in illis, qui præstant auxiliū, consiliū vel fauorē impeditoribus sacri officij, quos in tertio casu, vehementer etiam suspectos asserit Eymericus.

In quarto casu nulla occurrit difficultas: nam & verissima est Eymerici doctrina, & colligitur ex loco quem citat, quò spectat etiam illud Ambrosii lib. 1. de officijs c. 36. relatum in c. non inferēda. 23. q. 3. *Qui non repellit*, inquit, *à socio iniuriā si potest, tam est in vitio, quàm ille qui facit.*

Pag. 161 num. 8. ¶ *Seu aliàs fauorem eis impendit, qui excusari non possit, quin sit in fauorem magis culpæ quàm personæ.* Ex his verbis dirimitur quæstio illa anceps & dubia, An qui receptant, & defendunt consanguineos, seu aliter præstant eis consiliū, auxiliū, & fauorē in causa hæresis mitius puniri debeant iuxta dispositionem l. 2. ff. de receptato. per quā in minoribus quibusdā delictis nō esse admodum seuere in hos hoīes animaduertendū scribit Paulus Iurisc. in hęc verba: *Eos, apud quos affinis, vel cognatus latro conseruatus est, neq; absoluēdos, neq; seuere admodū puniendos. non enim par est eorū delictum, et eorum, qui nihil ad se pertinentes latrones recipiunt.* hæc ibi. Quam legem in receptantibus consanguineos hæreticos, aut alios complices in hoc crimine propter eius immanitatē noluerunt habere locū. Repertorium inquisitorum verbo, receptatores. §. sed tamen si receptatus. & Paulus Grillandus tract. de hæret. q. 9. nu. 2.

Receptātes & defendentes cōsanguineos, an mitius plectendi in hoc crimine.

Sed Zanchinus tract. de hęre. c. 4. n. 3. & c. 6. n. 3. & ibi Cāpegius, & Carrerius tract. de hæret. n. 167. & Locatus in opere iudiciali verbo, receptatores. n. 7. & Simancas catho. instit. tit. 15. nu. 20. & 21. & Hierony. Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis lib. 3. tit. De pluribus & varijs quęstionibus. q. 5. n. 3. & Andreas Tiraquel. tract. de pœnis temperan. aut remittēdis, causa 4. 20. & 21. & alij, locū habere prædictā legem etiā in receptantibus cōsanguineos criminis lęsæ maiestatis reos asseruerunt, quā sententiā non obscure tenet hic Eymericus: quia ratione sāguinis & naturalis affectionis, nō fidei contēptu aut hęreseos amore id fecisse uidetur. quamuis enim hęretici sint, at iure naturæ coniuncti sunt, nec possumus facile iura naturæ exuere, & propterea plurimum ei tribuēdū est, & putandum est hos consanguineos suos receptasse, non tamquam hæreticos, sed tamquā consanguineos. atque hæc sententia mitior est & com-

communior, ideoque obseruanda mihi videtur.

Ceterum multa in hac causa considerare oportet. Primũ est, quòd qui receptant cõsanguineos, quamuis mitius puniri debeant, non tamen excusantur à tota pœna, ut tradũt multi ex pręcitatis, indicantque apertissime pręfatę legis verba, quia non sunt penitus immunes à delicto.

Rursus, consanguineorum, seu coniunctorum ratio habenda erit: nam filius receptans patrem hæreticum, vxor virum, frater fratrem leuius puniendi sunt, quàm si remotiores, siue alios non vsque adeo coniunctos receptassent, aut defendissent.

Postremo, vt hæc sententia locum habeat, necesse est vt qui receptat non participet in crimine cum receptatis: nam si particeps eiusdem criminis fuerit, ordinaria pœna puniendus erit, vt late & vere probat Gandinus tract. de malef. tit. de furibus & latron. nu. 13.

An qui receptant amicissimos nõ cõiũctos, uel amantes mitius puniri debeant in hoc crimine. Nunquid autem eadem sentẽtia etiam locum habeat in receptantibus extraneos, amicissimos tamen, item amantes, dubium videtur: Tiraquellus tamen tract. de pœnis temperan. aut remitten. causa 4. & 22. non inepte contendit locum habere, quoniam amicitia, vt ait Valerius Maximus lib. 14. c. 7. vinculum potens est & prævalidum, neque vlla ex parte sanguinis viribus inferius. & amicitia ipsa veluti quędã fraternitas est. l. verum. ff. pro socio. notat Sozinus consi. 263. & Iason in l. quæ dotis. ff. solu. matr.

Iam amore capti receptantes, mitius quoque videntur puniendi, cum amor immodicus furori ęquiparetur, ac interdum etiam furor appelletur. c. cum in iuuentute. de præscriptio. Cicero lib. 4. Tusculan. quæstion. & Baldus in l. precibus. C. de impub. & aliis substit. quem sequitur Franciscus Curtius senior consi. 67. Sed si quis velit hanc sententiam sequi (quod non reprehenderim) amicitiæ & amoris qualitatem contemplari debet; neque enim quæuis amicitia, sed maxima; nec quiuis amor, sed ingens hoc leuioris pœnæ beneficium pręstabit.

ibidem. ¶ *Vbi manifeste apparet, quod qui antea abiurauit, &c.* Hic locus est obscurus, ceterum si paulo diligentius series inspiciatur, hoc videtur esse Eymerici propositum: Quicunque scienter receptat hęreticos & c. suspectus est vehemẽter; quod ita probat: Qui prius abiurauit de vehemẽti aliquam hæresim, si postea hæreticos receptet, relapsus iudicatur c. accusatus. §. ille quoque. de hæret. lib. 6. ergo qui ista facit, ante abiurationẽ proculdubio censendus est vehementer lapsus, seu suspectus, cum violenta præsumptio (vt alibi scripsit auctor) non oriatur nisi ex vehementi suspicione. *Qui scienter receptat hæreticos suspectus est vehementer.*

Iam Eymericus hîc apertissime sentit, eũ qui ob vehementem suspicionem abiurauit hæresim, si postea cum hęreticis communicet, eo ipso relapsum esse censendum. quod etiam asseruit paulo antea q. 55. nu. 14. versi. tertius, quando hæreticos receptat. atque hanc sententiam secundum superficiem asserere videtur Alexander iiij. in c. accusatus. §. ille quoque. de hæret. in 6. quo etiam vtitur hoc loco Eymericus ad hoc adstruendum.

Ceterũ hæc sententia tuta non est, nec vllo modo obseruanda in praxi, cum sit valde periculosa: quoniam vt aliquis damnetur, & curiæ seculari tradatur velut relapsus, necesse est vt saltem semel de heresi relapsi plene constet in iudicio, quod apertissime etiam colligitur ex d. c. accusatus. §. ille quoque. vbi sunt illa verba: *Constiterat, vel nunc constat,* quæ nullo modo suspicioni etiã vehementi possunt accommodari. Cum itaq; qui prius abiurauit de vehemẽti, de nulla hęresi fuerit plene conuictus, nec postea conuincat de hæresi, ob id quia receptet, aut deducat hæreticos; hęc enim facta suspicionẽ hæresis, nõ expressam hęresim præ se ferũt; relinquitur omnino vt hic nullo modo debeat cẽseri relapsus: atq; hanc sentẽtiam sequitur Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta hæret. punitio. c. 2. & apertissime Geminianus in d. c. accusatus. §. ille quoque. versi. quæro an sufficiat. quos laudat Simancas catho. instit. tit. 57. nu. 5. quibus libentissime subscribo. quare cauendus est hic Eymerici locus. *Vt quis puniat vt relapsus, necesse est constet al minus de vno lapsu in manifestam hęresim.*

¶ *Decimus casus habetur, &c.* Præter hos decem casus vehementis suspicionis quos ex communi iure recensuit Eymericus, sunt & alij prope infiniti qui nulla arte præscribi possunt: quoniam facta & dicta ex quibus vehemẽs suspicio oriri potest, nullis adhuc sunt limitibus circunscripta. multos tamen casus singulares vehementis suspicionis præter hos decem enumerauit Vmbertus Locatus in opere iudiciali verbo, suspicio. nu. 19. & sequentibus. & Zanchinus tract. de hęret. c. 35. quos libenter omitto, cum obuij passim extent horum auctorum scripta. illis ex Ioanne Rojas singul. 5. num. 6. & 7. & nu. 17. & 18. addi potest sequẽs: *Qui non reuelat hæreticos proprijs iudicibus, saltem vehementer redditur de hęresi suspectus.* dixit, *saltem*, quoniam Alfonsus Castrus lib. 2. cap. 25. in prin. de iusta hæret. punitio. non reuelantem hæreticos, violenter dicit esse suspectum: quod est nimis crudele, nec vllo prorsus iure nititur, neque sententiam hanc Alfonsi, neq; Ioannis Rojas arbitror secure amplectendam indistincte, cũ multis modis qui non reuelat hęreticos excusari possit, vt dixi supra schol. 59. §. at non videtur. Tunc autem sententia Ioannis de Rojas locum habere posset, cum nulla adesset probabilis causa cur nõ reuelaret, vel in iudicio interrogatus eos scienter celauerit, iuxta doctrinam Zanchini tract. de hæret. c. 5. nu. 4. *Num. 10* *Qui non reuelat hęreticos vehementer est suspectus.*

De eo qui retinet libros prohibitos, quẽ nonnulli vehementer suspectũ esse dicunt, quid sentiã, dixi in principio huius libri, scholio. 1. §. sed alter casus.

Iam vt vno verbo cõplectar ea quę vehementer reddunt aliquem de hæresi suspectum, dico vniuersa illa indicia vehementer hęresis arguere suspicionem, quę frequenter & facile solent hęresim secum ferre: vt si quis sciens matrimonium cõtrahat cum hęreticis, amicitiam cum eis ineat, ad eos confugiat, literas aut nuntios ad eos mittat, aut alio quouis modo qui probabili ratione excusari non possit, hęreticos recipiat, defendat, excuset, laudet, & similia: hęc enim indicia frequẽter *Quę indicia faciãt vehementẽ hæresis suspicionem.*

ter hæresim inducunt, ac facile indicant aliquem mentis errorem; & propterea suspicionem includent vehementem. de quo dixi plenius par.3. schol.118.

Postremo vnum hoc præ ceteris habeant inquisitores ante oculos, ne facile credant hunc, vel illum esse vehementer suspectum, quia in hoc vel illo auctore reperiant ex tali, vel tali causa oriri vehementem suspicionem: nam plurimũ semper sunt & personarum & causarum circunstantiæ cõsiderandæ, ex quibus interdum vehemens suspicio, interdum leuis, interdum vero nulla orietur, vt in eo qui retinet libros prohibitos ostendi supra hoc libro 2. schol.1.§.ex supradictis. & seq. & in ceteris causis idem est considerandum, ne quid vnquam durius q̃ postulat æquũ, statuatur.

SCHOL. LXIII.

Pag.262 col.2.

In quæstionem lvij. De diffamatis de hæresi.

Ateriam huius quæstionis tractat Locatus in opere iudiciali verbo, diffamati. & Repertoriũ inquisitorum verbo, diffamatus. & Zanchinus tract. de hæret.c.11.num.3. & ibi Campegius, ac alij competentibus locis. Est autem frequens etiam in hoc tribunali diffamationis vsus, cum ex diffamatione inquisitores inquirere possint in diffamatos de hęresi, & propterea quid sit in hoc articulo obseruandum explicat hîc luculenter Eymericus.

¶ *Ad hanc respondemus, quòd illi dicuntur de hæresi diffamati, de quibus est publica vox & fama, &c.* Concilium Tolosanum c.16.§. illos autem. in hęc verba describebat diffamatos de hęresi: *Illos autem debent pro diffamatis habere, contra quos publica fama clamat; vel de quorum diffamatione apud bonos & graues coram Episcopo loci legitime constiterit.* hæc ibi. & quomodo quis dicatur diffamatus tradit etiam Bartolus in l.turpia.§.1.num.3. ff. de legat.1.

Qui dicãtur de hæresi diffamati.

¶ *Et talibus est purgatio canonica indicenda, &c.* Qualis autem ritus debeat in hac purgatione indicenda obseruari, tradit copiose Eymericus par.3.in 2. modo ꝓcessum fidei terminandi, vbi dixi libro 3.adnotationum, scholio 51.purgatio vero diffamatis tm̃ iniungitur: nam si præter infamiam alia suspicionum heresis adessent indicia, abiuratio quoque esset imponenda, vt docuit Eymericus 3.par.in 7.modo processum fidei terminandi.& de purgatione canonica egi plene supra hoc 2.lib.super c.inter solicitudines.schol.11.

Diffamatis iniungitur purgatio canonica.

Num. 2.

¶ *Nec refert an fuerint infamati per graues & bonos testes, an per infames, & viles.* Sed his videtur aduersari concilium Tolosanum paulo antea relatum, quod postulare videtur testes graues & bonos ad probandum diffamationem alicuius super hæresi, cum Eymericus hîc dicat parum referre, an testes apud quos est infamia de aliquo sint integri nec ne. Hęc controuersia ita mihi breuiter videtur dirimẽda, vt diffamatio, aut infamia de hęresi ꝑfecte probetur, duo testes boni & graues sufficiunt, vt differui lib.3. adnotationum. schol.20.& ita videtur intelligendum concilium Tolosanum paulo antea relatum: & vbi sic fuerit probata diffamatio contra aliquem, pœna ordinaria erit diffamatis de hęresi iniungenda. quòd si testes fuerint viles & infames, licet contemnendi non sint, ad hoc vt ex dictis eorum ad inquirendum procedatur; duo tamen ex illis non erũt sufficientes ad hoc vt diffamato pœna ordinaria imponatur, sed mitius erit tractandus, nec ad purgationem subeundam erit cogendus, nisi plenior probatio accedat, & alia indicia & adminicula, simul cum diffamatione concurrant; quoniã duo testes solum minus idonei in causis in quibus ad testificandum admittuntur, nunquam sufficiunt ad hoc, vt ex dictis eorum reo pœna ordinaria imponatur, vt late differui 3.par. schol.121. vbi ita cum communi Doctorum sententia interpretor iura hoc loco ab Eymerico allata. Nã quamuis inquisitor nullam hęresis infamiam à quibuscunque ad se delatam contẽnere debeat; non tamen putare debet eã æque probari per testes minus idoneos, atque per graues, & omni exceptione maiores.

Vbi infamia ꝑ testes integros probatur pœna ordinaria plectitur reus, alias sec.

¶ *Nec refert etiam an infamia habuerit ortũ ab ęmulis, &c.* At contrarium videntur concludere communiter Doctores. Gandinus tractat. de malefi. tit. quomodo cognos. de malefi. per inquisitionẽ. Practica Papiensis in forma inquisitionis, verbo, non quidem à maleuolis. quod probat aperte textus in cap. qualiter & quando.2. de accusatio. ibi: *Non quidem à maleuolis.* & in cap. licet Heli. de Simonia.

Pag.263 nu.4.

Et Eymericus quidem hîc aperte concedere videtur diffamato de hęresi canonicam purgationem esse indicendam, etiamsi infamia originem habuerit ab ęmulis & inimicis: quę sententia simpliciter accepta, iuxta ea quę paulo antea dicebamus, tenenda non videtur: sed cum ab inimicis & ęmulis orta est infamia, ea plane sufficiet ad dãdũ initium inquisitioni, non tñ ad canonicam purgationem iniungendam: quia, vt dixi, sicut pœna ordinaria imponenda non est ob dicta duorum testium minus idoneorum, eodem modo non videtur iniungenda quotiens ab ęmulis & inimicis initium duxit. quòd si plures testes minus idonei affuerint, aut à multis ęmulis profluxisse infamia videatur, si verisimilia dicant, tunc purgatio canonica imponi poterit, & pœna quęlibet alia ordinaria: atque hęc videtur esse non obscura Eymerici sententia hoc loco ob illa verba: *Postquam habuerit initium à qualitatibus facti & conditionibus.* sed hęc omnia plenius probantur à nobis in 3. par. schol.20. & Schol.121. atque hęc sunt in hac causa diligentissime cõsideranda, ne quid durius, quàm postulat ęquum in reos vllo tempore statuatur. eadem cum Eymerico prędictis locis sentiunt Locatus & Campegius, quę vel ita sunt intelligẽda, vel respuẽda. Quomodo autem pro-

A quibus oriri debeat infamia, ut pœna ordinaria reus plectatur.

betur infamia, per quos & quales effectus producat, dixi schol. 20. par. 3. versi. & fama ꝓbata. n. 80.

Ex locis suspectis oritur diffamatio contra aliquē in eo commorātem.

Ad hęc, ne quid desideretur quod huic loco lucem afferre possit, obseruandum est diffamationem de hæresi quandoque oriri aduersus aliquos ex eo quod in locis diffamatis de hæresi aut suspectis versati fuerint, ex quibus inde ad nos accedunt: in quibus quid sit obseruandum his maxime temporibus eleganter docuit synodus Salisburgensis superioribus annis celebrata, constitutione 6. cap. 2. in hæc verba: *Eos quoque obseruare debent Parochi, qui ex hæreticorum locis, siue de hæresi suspectis veniunt, singulorumque dicta, & facta animaduertant; ac de eorum vita, consuetudine, & ratione cognoscant; & si qua de ijs suspicio fuerit, ordinarium admoneant.* hactenus ibi.

De obseruandis illis qui ex locis suspectis de hæresi adueniunt.

Postremo illud est hîc addendum, quod valde salubriter cauit olim concilium Tolosanum cap. 16. §. sed nec eos. ne videlicet Prælati, Barones, aut quicunque alij Domini terrarum, diffamatos de hæresi, vel suspectos in familia, aut consilio suo habeant in hæc verba: *Sed nec eos, scilicet hæreticos, aut hæreticorum credentes, aut etiam aliquos diffamatos de hæresi, vel quos credunt de hoc esse suspectos, in sua familia, vel suo consilio, habere vel retinere præsumant.* hæc ibi. Quod non modo intelligēdum puto postquam damnati sunt, & in iudicio legitime constitit de infamia & suspicione, verum ante sententiam: nulli enim quacunque hęresis suspicione, aut infamia notati magistratus gerere debent, vt dixi supra hoc eodem libro scholio. 59. §. quidam namque sunt.

SCHOL. LXIIII.

Pag. 263 col. 1.

In quæstionem lvij. De Relapsis.

POstrema hæc tractatio huius partis, in qua de relapsis disseritur, valde frequens est in hoc sacro tribunali, occurruntque interdum in ea quęstiones perdifficiles. Eymericus hîc more suo singulariter persequitur quæ ad eam cognoscendam spectant, de ea disseruit idem quasi aliud agens supra hac eadem parte q. 40. num. 3. & seq. & q. 55. num. 13. & seq. quibus locis ideo nihil addidimus, quoniam ex proposito hîc agebat auctor de relapsis, circa quos qualis praxis debeat obseruari docuit idem abunde 3. par. ſin 9. & 11. modo processum fidei terminandi. & rursus alia plura huc spectantia adiunxit in eadem 3. par. q. 99. & seq.

De relapsis q disseruerint.

Iam qui de hęreticis agunt, nulli omittunt hāc tractationem. Zanchinus de hęret. cap. 16. Campegius apud Zanchinum cap. 17. Repertorium & lucerna inquisitorum verbo, relapsus. Locatus in opere iudiciali verbo, relapsi. Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hęresi in rubrica, De hęreticis relapsis. Simancas catho. instit. tit. 57. idem in enchyridio tit. 60. Albertinus tract. de agnoscendis assertio. q. 25. num. 25. & seq. Ioannes Rojas in singularibus fidei singula. 173. idem tract. de hęret. par. 2. assertio. 41. Alfonsus Castrus lib. 2. cap. 2. de iusta hęreti. punitio. Syluester in summa verbo, heresis. 1. nu. 15. & in legibus Hispanię septipartitis par. 1. l. 60. tit. 6. & copiose Mōtaluus in l. 1. partitę 7. tit. 26. in 6. quęstione. Archidiaconus, Ioannes And. Geminianus & ceteri communiter in cap. accusatus. de hęret. lib. 6. & alij aliis locis. ex quibus more nostro quę ad illustrandum hunc locum attinent, mutuabimus: quamquam Eymericus & copiose, & perspicue satis loquatur.

Qui in iure dicantur relapsi.

Obseruādū est aūt, hîc tractari de illis relapsis, qui post abiuratas hęreses, iterum in hęreses incidisse conuincuntur; hi namque traduntur curię seculari; non de illis, qui in eundem errorem iterum, atque iterum labuntur, nulla pęnitentia solemni interueniente, aut abiuratione, canonicaue purgatione iudicialiter facta. Si quis enim iterum atque iterum in varias, aut easdem hęreses labatur, etsi vere relapsus dici possit priusquam illas abiurauit; at puniri non debet velut relapsus, ita vt tradatur curię seculari, dummodo velit vere pęnitere: nam iure pontificio is hęreticus vere relapsus accipiendus est, qui post solemnem iudicialemque hęresum abiurationem relapsus fuerit. c. accusatus. & ibidē Ancharanus de hęret. lib. 6. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 2. de iusta hęret. punitio. Simancas catho. instit. tit. 57. num. 2. & seq.

Col. 2. num. 5. Duæ relapsorū differētię explicatæ.

¶ *Quartus casus est, quis hæresim abiurauit, &c.* Libet clarius & apertius dicere quod hîc Eymericus breuiter, paulo tamen obscurius tradit. sub hoc ergo quarto casu duę relapsorum differentię continentur. Prima est eius relapsi, qui post abiuratam hęresim, de qua vere constitit ante abiurationem iudicialem, postea reperitur cum hęreticis communicare. Altera est illius qui abiurauit vt vehementer suspectus, quia de hęresi tunc vere nō constabat; post abiurationem vero, de hęresi constitit, quam abiurauit prius vt vehementer suspectus: is enim si post hęc cum hęreticis communicet, relapsorum pœna plectendus est. & ratio huius assertionis verissima illa est, quam tradit Paulus Grillandus tract. de hęret. q. 10. num. 1. quoniam per hanc secundam deprehensionem expressam, declaratur animus illius, qui prima vice fuerat in mala opinione contra fidem Christi, in qua semper pręsumitur continuasse vsque ad secundam deprehensionē: quę pręsumptio cum sit iuris & de iure, non admittit probationem in cōtrarium, vt notant Doctores in c. afferte. de pręsumptio. & dixi plene supra schol. 61. huius libri.

Atque hę duę relapsorū postremorum differentię continētur breuiter in d. c. accusatus. §. ille quoque. de hęret. lib. 6. & de postrema agens Ancharanus

charanus ibidem notabili 6. ait: *Nota in verbo, ille quoque. quòd sufficit post abiurationem constare de hæresi abiurata ad conuincendum aliquem vt relapsum super his, de quibus in textu.* hæc Ancharanus.

Ibidem.

¶ *Vel post constitit; vtpote quia abiurauerat, vt suspectus vehementer.* Hęc verba sunt notatu dignissima, quibus apertissime refellitur opinio Ancharani in d. cap. accusatus. notabili 6. de hæret. lib. 6. & Matthæi de Afflictis in constitutionibus Siciliæ, tit. 1. colum. 8. asserentium, eum quoque esse censendum relapsum, qui de leui abiurauit, & postea vere constitit de illo crimine, de quo antea leuiter tantum erat suspectus: nam si post leuem abiurationem hereticus, inquiunt, deprehendatur, relapsorum pœna plectendus erit. hęc enim opinio falsa est, neque vsquam est decreta, neque vsu recepta, & misericordiam excludit ab hoc sacro tribunali; nec vllam in hoc casu admittit differentiam inter abiurationem de leui, & de vehementi, quod apertissime aduersari videtur textui in d. cap. accusatus. §. 1. versi. si autem leuis. de heret. lib. 6. Quam ob rem merito iam eam ante nos confutauit Ioannes Rojas in singularibus fidei, singulari 1. num. 26. in fine. & Simancas catho. instit. tit. 1. num. 19. & 20. & contrariam sententiam quam amplectimur, profitetur hoc loco apertissime Eymericus, à qua nullo pacto est recedendum.

Qui de leui abiurauit nō punitur, vt relapsus, etiã si post abiurationem constet de hęresi, quã leuiter abiurauit.

Pag. 264 nu. 6.

Cur relapsos Ecclesia non recipiat.

¶ *Et omnes isti relapsi, &c. sunt tradendi brachio seculari.* Cur autem relapsos Ecclesia non recipiat, etiamsi conuerti velint, docet concilium Narbonense cap. 11. in hęc verba: *Et illos qui post abiurationem erroris, seu purgationem deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audientia relinquatis animaduersione debita puniendos, cum sufficiat tales per falsam conuersionem semel Ecclesiam decepisse.* hæc ibi. & dixi lib. 3. adnotationum schol. 145. super q. 99. par. 3.

¶ *Quidam vero sunt relapsi in fautoriam, vt pote quia fautoriam abiurarunt, & post in abiuratam fautoriam relabuntur.* Hæc est grauissima & perdifficilis quæstio, quę pendet ex illa, quam disseruimus paulo antea scholio 60. super q. 54. huius partis. §. sic tales. & quamquam Eymericus in fine huius quæstionis, quem sequitur penitus Campegius apud Zanchinum tract. de heret. cap. 17. dicat in his summum Pontificem consulendum esse; donec tamen definitio Papæ habeatur, quid mihi dicendum videatur breuiter explicabo.

Qui ergo fautoriã hereticis exhibitam vel impedimentum sacro officio pręstitum abiurauit, si simul particulares aliquos errores, vel hæreses, vt hæreticus abiurauit, & postea relabatur in fautoriam, siue eandem, siue à priori diuersam, plane relapsus erit iudicandus: nam talis proculdubio comprehenditur, sub dispositione textus in cap. accusatus. §. ille quoque. de hæret. lib. 6. neque de hac facti specie videtur vlla esse dubitatio: & hic sine vlla misericordia tradendus est curiæ seculari, etiamsi conuerti velit.

Sed tota difficultas huius quæstionis in altero capite versatur, An is scilicet relapsus sit dicendus, qui nullo errore, aut hæresi expressa, fautoriam, seu impedimentum in genere abiurauit: quod fieri sæpe potest, iuxta ea quæ scripsimus supra schol. 60.

An qui relabitur in fautoriam, siue abiuratã, siue aliã sit puniẽdus vt relapsus.

Ac primum hîc animaduertere oportet, hanc quæstionem non disputari in illis qui leuiter fauent, quoniam in his nulla dubitatio est, eos non fore plectendos pœna relapsis de iure debita: sed tantummodo in illis qui magnopere fauent, & insigniter sacrum inquisitionis officium impediunt iuxta illas circunstantias, quas diligentissime enarrauit concilium Narbonense cap. 14. 15. & 16. relatum à nobis supra hoc 2. libro. schol. 59. §. iam si nosse cupis. vt si quis captos & incarceratos præter iudicum ecclesiasticorum voluntatem à carcere liberet: condemnatos, & curiæ seculari relictos, cum possit & debeat, non puniat: aut denique scienter & nequiter insignem aliam iniuriam in detrimentum fidei sacro inquisitionis officio irroget, vnde vehemens suspicio malæ credentiæ orta fuerit, quam de vehementi abiurauerit.

His ita positis prima fronte videtur dicendum, velut relapsos fore iudicandos eos, qui postea in hanc fautoriam abiuratam, vel in aliam similem, vel grauiorem relabuntur. Primum, quia hæc non videntur posse fieri sine scrupulo iniquæ societatis, non modo susceptæ cum personis, quibus tantopere fauent; verum etiam cum erroribus & heresibus earundem personarum. Rursus, quoniam cum ex priori fautoria & impedimento orta fuerit vehemens suspicio hæresis (vt supposuimus) ea in secunda fautoria transire videtur in violentam, ex qua suspicione violenta tandem poterunt capitaliter condemnari, cum hoc postulet natura violentæ suspicionis, vt diximus in superioribus; & tradit glossa communiter recepta in cap. excommunicamus 1. §. qui autem. verbo, condemnentur. de heret. relat. apud Eymericum par. 2. pag. 93. colum. 2. Quis enim dicat hanc secundam suspicionem non fuisse auctam, & in aliud genus suspicionis maioris non transiuisse? at non potest in aliam transire quàm in violentam: ex ea ergo poterunt condemnari. atque ex his redditur satis probabilis hęc sententia.

Altera huic aduersa, quæ tutior est, bifariam potest probari auctoritate, & ratione. Auctoritas est in concilio Tarraconensi relato apud Eymericum par. 2. pag. 169. vbi cum ageretur de pænitentia relapsorum in fautoriam, dicitur: *Pænitentia illorum qui sunt relapsi in fautoriam similiter erit solemnis, &c.* Ex quibus apparet apertissime sensisse concilium, relapsos in fautoriam non esse tradendos curiæ seculari, aliàs non tradidisset pœnas pænitentiales eis imponendas. Ratio vero huiusmodi est, Relapsi natura hoc

exigit,

exigit, vt de aliquo lapsu in hęresim vere constet ad hoc vt pœna relapsis debita puniatur. cap. accusatus. §. ille quoque. de hæret. lib. 6. vbi communiter interpretes, traditque præ ceteris Alfonsus Castrus lib. 2. cap. 2. de iusta hæreticorum punitio. & Simancas catho. institu. tit. 57. num. 5. at qui relabitur in fautoriam abiuratam, vel in aliam diuersam, in nulla hæresi expressa est deprehensus, vt supponimus. ergo non poterit dici relapsus, nec tradi curiæ seculari. Hæc sunt quæ iudicio meo pro vtraque sententia adduci possunt ex quibus redditur valde dubia proposita difficultas.

Si cui tamen sententia prima arriserit, caueat, ne quid propria auctoritate in re tam graui conficiat, nec temere in his in quibus vita hominis periclitatur, dicant inquisitores licere sibi interpretari statuta contra hæreticos edita, vt docet Eymericus 3. par. q. 85. & 86. ac proinde posse declarare tales homines pœnis relapsorum plectendos; quamuis enim summo iure fortaßis fieri posset, tutius tamen erit summum Pontificem, aut Illustrißimum sacrosanctæ generalis Romanæ inquisitionis Senatum consulere.

Hoc vnum postremo adiungam iustißimum, & ęquißimum mihi videri, eos qui non tantum semel, sed bis, aut pluries vel in abiuratam fautoriam, vel in alias relabuntur, absque misericordia tradendos fore curię seculari: quoniam in his grauißima sunt & violenta perfidiæ indicia, & ob criminis totiens repetiti grauitatem liceret tunc secure leges transgredi, si hoc vere esset leges transgredi, quod non credo. hęc tamen ita dixi, vt cuiuslibet viri docti & catholici meliora sentientis iudicio libenter supponam.

¶ *Eodem modo si quis diffamatus de aliqua hæresi canonice se purgauit, & post incidat in eandem vel aliam, &c.* Hęc est secunda quęstio, eaque etiam in hac causa valde difficilis, de qua non vno modo sensit multis locis Eymericus, quam disputaui 3. par. in secundo modo processum fidei terminandi, schol. 52. vbi videto. P. 1. 264. col. 2. A

Finis Scholiorum seu potius Adnotationum Partis secundæ.

P FRAN-

FRANCISCI PEGNAE SACRAE THEOLOGIAE

Iuris utriusque, & artium liberalium Doctoris

In Tertiam partem Directorij NICOLAI EYMERICI *Scholiorum, seu Adnotationum*

LIBER TERTIVS ET POSTREMVS.

PRAEFATIO IN TERTIVM LIBRVM.

O*FFERVNT se in hac tertia parte res magnæ & graues, in primis vero difficiles, tum quia sæpe leuiter, & quasi ab Eymerico aliud agenti indicantur potius quàm declarantur: tum quoniam ob longam annorum seriem nonnulla sunt vel antiquata, vel etiam immutata: quibus omnibus diligenter nobis occurrendum fuit, ne vsquam possent lectorem aut decipere, aut perturbare. rursus cum Eymericus in tertia parte non modo doceat praxim, quam obseruare debeant iudices violatæ religionis, sed etiam & pænitentias, & pœnas delinquentium assignet, circa quas plerunque non est par & vnanimis Doctorum consensio; hæc oportuit frequenter plenius declarare, ne vllus dubitationi locus relictus esse videretur. qua in re hoc præcipue curauimus, vt receptiora semper traderemus, quæque absque vllo erroris periculo tuto possint à quouis inquisitore seruari. neque enim (vt plerique faciunt) tam secuti sumus subtiliores opiniones, (in quo nescio cuius eruditionis specimen, & ingenij acumen situm esse putant) quàm verisimiliores & securiores: quod in causa fidei, quæ grauissima est, omnino fuit à nobis præstandum. Id vero in primis conamur, vt singula, quo ad fieri potest, legibus Pontificijs de hac causa latis declaremus, roboremus, euertamus, aut infirmemus. erit hic labor (vt spero) adeo futurus gratus & vtilis, vt mihi lectores longæuos annos deprecentur, ad alios similes in hac causa nec minores nec minus vtiles subeundos: quod si contingat, opere ipso adimplebo.*

SCHOL. I.

Pag. 267 col. 1. num. 1.

In tit. Inquisitori de nouo instituto, quid agendum.

Inquisitori ingresso in prouinciam sibi decretam quid primū faciēdum.

IN *primis debet se præsentare Regi, vel dño temporali, &c.* Traditurus Eymericus quæcunque ad peragendam hęresis causam spectant, à iudice orditur, docens eum quid facere debeat cum primū est institutus, accessitque ad gubernandam prouinciā sibi creditam. hunc vero locum tractant etiam Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 10. num. 11. & Simancas in catho. instit. tit. 44. de ordine procedendi nu. 1.

Neque hic ordo discrepat à iure cōmuni: nam in l. obseruare. ff. de offi. proconsulis. ita cauetur: *Antequam vero fines prouinciæ sibi decretæ proconsul ingressus sit, edictum debet de aduentu suo mittere, &c.* Sed Eymericus in his alterius fortassis sanctionis doctrinam sequitur: nam in concilio Biterrensi c. 1. de hoc ordine obseruando ita sancit: *Consulimus vt intra terminos inquisitionis limitatę vobis, ad locum de quo expedire videritis, iuxta mandatum Apostolicum declinetis, vt inquisitionem de illo, vel de locis alijs faciatis, cum tutum non sit vos ad loca singula declinare: atque ibi conuocatis clero & populo, & proposito verbo Dei, mandatum vobis factum, & aduentus vestri causam, lectis literis, quarum auctoritate procedere habetis, sicut oportere noueritis, exponatis.* hęc ibi.

Neque ab his differt admodū hodiernus vsus; nam inquisitores quamprimū prouinciam sunt ingressi, literas delegationis, quibus creati sunt inquisitores, ostendere debent capitulo maioris Ecclesię, & consistorio ciuitatis, vt notum sit eos in crimine heresis iudices esse. Brunus lib. 1. de legatio. c. 8. & cauetur etiam in Hispania prima instructio. Hispalen. c. 1.

Num. 2. Literæ saluaguardiæ quę dicantur.

¶ *Quibus factis petere debet literas saluaguardiæ, &c.* Sepe monui, Eymericum in hoc opere vti solitum vocibus vulgaribus nationis nostrę. nam quod latini *asylum* vocāt, Hispani *saluaguardiam* dicunt, Itali *franquiziam*, ergo per literas saluaguardiæ, hic intellige tutrices & adiutrices literas, seu, ut idem dicit, literas protectionis, quibus iubetur exhiberi inquisitoribus omnis immunitatis & fauoris plenus thesaurus.

Pag. 268 num. 3. col. 1. A Magistratus iussu inquisitorū capere et custodi-re tenenter hæreticos.

¶ *Eundem fratrem N. inquisitorē fauorabiliter admittatis, capiendo, seu capi faciendo quoscunque, &c.* Hoc ipsum pręcepit cunctis seculi magistratibus Federicus Imperator in l. commissi nobis. §. 3. quam nūc primum inter literas apostolicas pag. 15. curauimus imprimendam, in hæc uerba: *Præterea quicunque heretici reperti fuerint in ciuitatibus, opidis seu alijs locis imperij, per inquisitores, ab Apostolica sede datos, & alios orthodoxos fidei zelatores; hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum & aliorum catholicorum virorum insinuationem, eos capere teneantur: & eos captos arctius custodire, donec per censuram ecclesiasticā condemnatos damnabili morte perimant, qui fidei sacramenta & vitę damnabant.* hæc ibi.

Et eos ducere quo inquisitores voluerint.

¶ *Et infra iurisdictionem vestram ad locum de quo dictus Inquisitor vobis dixerit, deducendo.* Desumptum ex rescripto Innocentij iiij. incipiente, *Ad extirpanda.* §. teneatur. el primo. ubi magistratibus secularibus hoc præcipitur in hęc uerba: *Teneatur autem potestas, seu rector quilibet in expensis communis, cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos, quocunque diœcesanus, vel eius Vicarij in iurisdictione, vel districtu diœcesani Episcopi seu ciuitatis, vel loci voluerit illos duci.* hæc ibi. quæ verba tametsi solis Episcopis & eorum Vicariis, hanc pręcipiendi hoc facultatem tribuere videantur, inquisitoribus etiam competunt, vt initium & series eius rescripti indicant, declarauitque etiam Clemens iiij. alio rescripto incipiente, *Ad extirpanda.* quod est relatum inter literas apostolicas pag. 30.

Inquisitores ab oībus debēt ptegi & defendi.

¶ *Vt autem inquisitor prefatus suum inquisitionis officium, &c. nostro suffultus pręsidio & fauore, inquisitorem eūdem, &c. benigne recipimus cū presenti.* Hoc ipsum præcepit Federicus Imperator vniuersis præsidibus tam ecclesiasticis, quàm secularibus in l. commissi nobis. §. 10. in hæc verba: *Ad hoc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prędicatorum, pro fidei negotio in partibus imperij nostri contra hereticos deputatos: ceteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint, & venerint, nisi aliqui eorum ab imperio sint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostra & imperiali defensione speciali recipimus: & quòd apud omnes sub ope, & recōmendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcumque vestrum peruenerint, benigne recipiatis eosdem: & personas ab incursu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis coram Deo negotijs exequendis.* hactenus ibi. ex quibus Eymericus hanc scribendi praxim subtiliter accepit.

¶ *Mandantes vobis (vt supra) quòd guidaticum, seu protectionem, &c.* In Directorio Sabellano paulo fauorabiliora leguntur hęc, in hūc modum: *Mandantes vobis, vt dictū Inquisitorem, eius socios, notarios, & familiares, ac eorum res & bona ab † huiusmodi guidagijs, datijs, portubus, ac ab alijs oneribus, & grauaminibus, liberos & expeditos eße faciatis non permittentes eos pro huiusmodi aliquid soluere, aut eis damnum aliquod à quocunque inferri, siue pro personis, siue pro rebus: quinimmo prouideatis eisdem de securis transitu & portu, ac custodia, aut guidagio, sicut per eundem inquisitorem fueritis requisiti.* hæc ibi. quę priuilegia exemptionum & immunitatum satis videntur colligi ex præcitata Federici lege.

† forte, omnibus.

Inquisitores et ec-

Et plane iustissimum est & æquissimum, vt inquisitores, & eorum res & bona istis immunitatibus

vũ res ab cĩbus oneribus sũt immunes. tibus fruantur:nam si Doctoribus & scholaribus ratione publicæ vtilitatis concessum est,vt ab omnibus muneribus,seu oneribus realibus & personalibus sint immunes & liberi. l.1.C.qui ætate, vel professio.se excusant.lib.10. vbi Nicolaus de Neapoli,Lucas Penna,& alij cõmuniter, & Guilielmus de Cuneo in tract.de muner.nu.9. & Bartolus in l.sed & reprobari.§.amplius. num.4.ff.de excusatio.tuto. & copiose Horatius Lucius tract. de priuilegijs scholarium in priuilegio 57.profectò multo magis hoc inquisitoribus debet tribui, cum causam fidei,quę ceteris præpõderat, tueantur. Tradit Ioannes Rojas tract. de hæret.par.2. num.421.facit optime textus in c. non minus.de immunit. ecclesia. vbi sacerdotibus Aegyptiis, quia religioni, & cultui suorum idolorum seruiebant, de publico alimoniam administrari, & ab omnibus oneribus liberos fuisse, scribit Romanus Pontifex;quod multo magis in repub. Christiana competere debere sacræ fidei censoribus exploratissimum est. faciunt quæ tradit Guido Papæ decisio.83.& alij quos breuitatis causa omitto.

Num. 4. ¶ *Quibus literis sic obtentis, accedat ipse Inquisitor ad Archiepiscopum, &c.* Hodie qua ratione hoc fieri debeat, dixi paulo antea in principio huius scholij: & conuenit penitus doctrina concilij Biterrensis c.1.quam supra etiam citaui.

Ibidem. Nemo creditur delegatus nisi delegationem probet. ¶ *Poterit & merito, &c. in suo officio molestari, ac etiam retardari, & requiri ne amplius procedat.* Et causa in promptu est,quia nemo creditur delegatus, nisi probet delegationem. cap. cum in iure. de offic.delegati.itaque si virtute mandati sibi facti procedere cupit, mandatum ostendere, & probare debet.

SCHOL. II.

Pag.168 col.2. num.7.

In tit. De forma literarum vocandi officiales temporales, vt compareant coram inquisitore.

Quoniam multis Põtificum rescriptis (de quibus in 2. par.copiose egit Eymericus) iubētur quarumlibet ciuitatum magistratus iurare ad nutum inquisitorum se inuiolabiliter obseruaturos quascunque leges aduersus hæreticos editas, & expurgaturos ciuitates suas ab hæretica prauitate, & capturos hæreticos, & præstituros ipsis inquisitoribus auxilium,consilium, & fauorem;quos si prædicta prestare renuerint, possunt inquisitores cõpellere per ecclesiasticas censuras: propterea Eymericus qua ratione ea iuris præcepta ad praxim reuocentur, industria singulari propositis exemplis edocet. addita præterea forma absolutionis, ab eisdem censuris,vt cuncta ad amussim intelligantur,idque vsque ad titulum de instituendo vicario,seu commissario.

¶ *Ordinis Prædicatorum.* Fratres ordinis Prædicatorum in his semper nominantur, quia initio delegatæ inquisitionis cõtra hæreticam prauitatẽ, hi cum fratribus Minoribus ordinis B. Francisci huic muneri fuerunt pręfecti,quod vsq; in hodiernam diem exercent adhuc in vniuersa Italia.

Mod' scribendi inquisitorum. ¶ *Et mandatis nostris immo verius apostolicis.* Obseruandus est hic modus, quem scribendo inquisitores vsurpant,quo ideo vtuntur, quoniam Pontificis summi personam repræsentant,vt notat Abbas in cap. sane. de offic.delegati. & Campegius apud Zanchinum c.8. quod ad amplam eorum dignitatem spectat. is autem scribẽdi modus desumptus videtur ex rescripto quodam Innocentij iiij.incipiente, *Orthodoxæ fidei*, circa finem ibi: *Si vero nostris in hoc, immo potius apostolicis acquiescere monitis non curauerint, &c.*

SCHOL. III.

Pag.169 colum. 1. num.9.

In ti. De forma literarum requirendi officiales temporales, vt præstent iuramentum.

De obseruandis Federici legibus super negotio fidei editis. Tulit has leges Federicus Patauij, easque promulgauit 22.die Februarij indictione 12. prima incipit, *Commissi nobis cęlitus*. secunda, *Inconsutilem*. tertia, *Patarenorum*. quarta, *Catharos*. has multi Pontifices Romani olim inuiolabiliter obseruari iusserunt. Innocentius iiij.rescripto incipiente, *Cum aduersus*. Vrbanus iiij. alio incipiente, *Licet ex omnibus*. Alexander iiij.& alij,vt constat ex literis apostolicis, quas cum opere imprimendas curauimus, vbi & has leges habes insertas,& earum nonnullas nunc primum in lucem editas. tandem Bonifacius octauus easdem leges iussit obseruari,vt patet in c.vt inquisitionis.§.1. de hęret. lib.6.huius rei hoc loco nõ immemor Eymericus hanc clausulam prudentissime apposuit.

Federici leges contra hæreticos multi Pontifices confirmant.

Le leges quaslibet iubẽt obseruari. Nec modo ad obseruandas Federici leges, sed etiam ad quælibet alia statuta tam ecclesiastica q̃ secularia cogi possunt seculi magistratus per inquisitores hęreticę prauitatis,vt constat in primis ex duobus rescriptis Innocẽtij iiij. incipientibus, *Orthodoxæ fidei*. quæ sunt impressa in bullario literarum apostolicarum pag.6. cauitq; etiam nominatim concilium Biterrense cap.31.in hęc verba: *Vt autem adiuuante Dño hęresis melius extirpetur et citius, fidesq; plantetur in terra, statuta et iura per sedem Apostolicam, eiusq; legatos, ac principes super his edita, faciatis plenissime obseruari.* hęc ibi.ad hoc aũt per censuram ecclesiasticam cogi possunt, vt in pręcitatis Innocentij iiij.rescriptis continetur.

¶ *Forma præstandi canonicum iuramentum de defendenda Ecclesia, &c.* Hoc etiã canonicũ iuramentum prestandũ olim sanciuit concilium Biterrense c.32.vbi singillatim expresit,quæ in hoc iuramento contineri debeant, que qm̃ claram lucem sunt loco huic allatura,non duximus omittenda. *Num.11*

habet

Iuramentum magistratuum quid contineat, cũ iussu inquisitorũ iurant. habet autem concilium ita: *Adiecto in iuramento Comitum, Baronum, Rectorum, & Consulum, ac Baillivorum ciuitatum, ac aliorum locorũ, quòd fideliter & efficaciter, cum ab eis fuerit requisitum, Ecclesiã contra hæreticos & eorum complices adiuuabunt, iuxta officium & posse suum, & de terris suę iurisdictioni subiectis bona fide pro viribus exterminare studebunt uniuersos hęreticos ab Ecclesia denotatos.* hactenꝰ ibi.

Illud monebo posse, ac debere inqsitores pro tpum varietate, ac hęresum pullulãtium qualitate adijcere in hoc iuramento eas clausulas, quas opportunas iudicauerint, veluti nostris tpibus se adiuuaturos Ecclesiam contra Lutheranos, Caluinistas, & ceteros hęreticos quibuscunq; nominibus censeantur: possunt aũt huiusmodi iuramenti formulæ facile ab eruditis concipi, nunc fusioribus, nunc breuioribus verbis, dummodo in substantia cõplectantur, quę à cõcilio Biterrensi pscribunt.

SCHOL. IIII.

Num. 11 Hęreticis aut credẽtibus, & ceteris similib' nõ sunt administrationes cõmittendę. Item quòd non committemus balliuias, sayonias, vel aliqua officia publica, &c alicui de huiusmodi personis pestiferis, &c. Hæc clausula est etiam valde necessaria, & propterea nullo modo fuit omittenda. desumpsit eam (vt credo) Eymericus ex concilio Tolosano c. 16. in quo ita sancitum est: *Inhibemus etiam ne prelati, barones, milites, seu quicũq; dñi terrarum hæreticis, vel credentibus, eorũ bailliuias, seu administrationes suarum terrarum cõmittant.* hęc ibi. Hinc enim quot incõmoda oriantur, testantur passim maiorum exẽpla, quibus ob breuitatem valere iussis, id solum cõmemorabo, quod Laurentius Surius memoriæ prodidit in cõmentariis historię sui tpis: ait enim Martinũ Lutherũ hoĩem pestilẽtẽ, & cum antiqs heresiarchis facile conferendũ, & ad oĩa mala natum, Vormatiam à Cęsare Carolo v. euocatũ data fide publica, dũmodo in itinere à prędicandis hęresibus abstineret, ideo contra Cęsaris edictum fecisse, & impunitũ euasisse, qm̃ Cæsaris caduceator qui fuerat missus ad conducendũ Lutherum, hæretica labe infectus erat, Lutheroq; tacite fauebat; quod si Cęsar resciuisset, potuisset tunc Lutherum perdere. Cauendũ est ergo diligentissime ne vllę penitus administrationes hęreticis, aut etiã suspectis de heresi cõmittantur. idem quoq; cauit concilium Biterrense c. 28. quod paulo post referam. huc spectant quę dixi scho. 59. & 63. libri 2. scholiorum. quæ ad hunc locũ illustrandũ sunt apta.

Bailliuiæ & sayoniæ, quid significẽt. ¶ *Bailliuias, sayonias.* Voces sunt vulgares. Prima, Gallicana, qua significat potestas eorum, qui exercent iudicum decreta & ministeria, siue eorũ qui imperia iudicũ exequuntur, quales sunt apparitores, lictores, & ceteri administri. Altera est Hispana antiqua, qua indicatur officium satellitũ, apparitorum, seu ministrorum ipsorũ iudicũ, seu magistratuũ criminaliũ, quos Itali vocãt *sbirros*. perinde est ergo ac si diceretur, nõ faciemus ministros, eos q male de fide sentiant, aut hęreticis faueant.

¶ *Item quòd nullũ de prędictis recipiemus, nec habebimus in nostra familia, vel cõsortio, vel seruitio, nec in nostro consilio scienter.* Desumptũ valde prudenter ex concilio Tolosano, & concilio Biterrensi, in quorum primo c. 16. ita scriptum est: *Sed nec eos* (scilicet hęreticos, aut eorum credentes) *aut etiam aliquos diffamatos de hęresi, vel quos credunt de hoc esse suspectos, in sua familia, vel suo consilio, habere, vel retinere presumant.* hęc ibi. In Biterrensi vero c. 28. idem cauetur his verbis: *Et ne bailliuias, seu administrationes teneant, nec sint in consilijs, vel familijs potentum, &c.* sunt hęc valde insignia, & diligentissime ppendenda in hac hęresis causa. nec vllus est in hac praxi locus, qui non habeat recondità eruditionem: defuit Eymerico stylus elegans, sed nõ prudẽtia, & profunda rerum cognitio, cum nihil fere dicat, quod pbatis auctoritatibus non nitat, q̃uis eas ipse non citet; quo magis miror quorundam iniustam fortassis sententiam, asserentiũ hęc omnia vel abiisse iam in desuetudinem, vel facile contemnenda, cum meliora excogitari possint, quod nusquam putarem audiendum. *Hęretici, aut suspecti nõ debẽt esse in familia, aut consilio potẽtũ.*

¶ *Forma requirendi & monendi officiales tẽporales, vt pręstent iuramentum sub pœna excõmunicationis.* Multis rescriptis apostolicis cõceditur inquisitoribus, vt possint seculares magistratus cõpellere p cẽsuram ecclesiasticam ad pstandum iuramentũ, & de custodiendis legibus in hęreticos editis, & de extirpandis eisdem è terris suis: nam, vt cetera omittam, Innocentius iiij. rescripto incipiente, *Orthodoxę fidei.* hanc illis apertissime tribuit facultatem ibi: *Si vero nostris in hoc, immo potius apostolicis acquiescere monitis non curauerint, ipsos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota cogatis.* hęc ibi. quę qua ratione debeant ad praxim reuocari opportune docet hoc loco Eymericus. *Num. 13 Magistratus seculi compelli possũt ab inquisitoribus ad pstandum iuramẽtũ*

SCHOL. V.

Pag. 271 colum. 1. num. 17. Iniuncta eis aliqua dura pęnitẽtia arbitrari salutari. Optime dicit, *arbitraria*, qm̃ licet ob id quia reuersi fuerint, euitauerint pœnas, de quibus in c. ad abolendam. §. penult. & in c. excõicamus. §. moneãtur. de hęr. & in authẽ. si vero dñs. C. de hęr. vbi interpretes: nihilominus ob delictũ pcedens puniendi sunt. & quia tunc pœna nõ est à iure taxata, propterea arbitrio iudicantis relinquitur imponẽda.

Quibus pœnis & qualiter puniendi magistratus, qui inquisitoribus non obediunt. Hę vero pœnę de quibus hoc loco Eymericus, non debent acerbę videri, cũ delictũ fuerit grauissimum: nam nõ obedire inquisitori in his quę ad fidem spectant, ingens scelus est. poterũt aũt aliæ mitiores excogitari, veluti copiosa eleemosyna, pij loci ędificatio, & similes, dummodo delictum non maneat impunitum, & ceteri timere discant.

Illud tñ est hic diligentissime obseruandum, in puniendis magistratibus multa prudẽtia opus esse, & cauendũ est, ne illi superbia efferant, & magis peccent, ac in grauiores errores incidant. quãobrem priusq̃ ad has angustias & difficultates pueniat, conari debent inquisitores salubribus monitionibus eos cõmouere ad obediendum & parendum mandatis Ecclesię, nec vnq̃ censeo agendum cum ipsis imperiose. Meminerint inquisito-

res se imbelles esse, ac egere seculariū magistratuū auxilio, quorū ꝑpea amicitiam & beneuolētiam debent sibi conciliare. ceterum cum ad has tandem ventū est calamitates, vt illi obedire renuāt, & propterea sint puniēdi, tutius est inferioribus inquisitoribus, vt superiores consulant; vt generales inquisitores, summusue Pontifex statuant quid in tam graui causa agendum esse videatur.

Atque hoc est maxime obseruandum in liberis ciuitatibus, in quibus principes & magistratus nullum dicunt se recognoscere superiorem: in his enim raro poterunt inquisitores suam omnē iurisdictionem exercere; secus in illis, in quibus minores magistratus superiores recognoscunt, & illi fidei ardenter fauent: in his enim hæ pœnitentię, de quibus hic Eymericus, iniungi poterūt, quas & nos quandoq; imponi vidimus.

Iam qua ratione procedi debeat contra dominos tēporales, qui nolunt inquisitoribus obedire, traditur copiose in rescripto Innoc. IIII. incipiente, *Ad extirpanda.* Docent breuiter Simancas catho. instit. tit. 23. nu. 8. & 9. & Repertorium inquisitorum verbo, dominus. & alij.

SCHOL. VI.

Pag. 271 col. 2. nu. 18.

In tit. De forma absoluendi prædictos à sententia excommunicationis.

Iam dicti excommunicati flectentes genua iurabunt stare mandatis Ecclesiæ. Valde prudenter Eymericus hoc loco regulis iuris semper hærens, admonet, quid fieri debeat ab absoluente, & quid sit prestandū ab absoluto, vt beneficium absolutionis impendatur. Primum ergo est, vt qui absoluendus est, antequam beneficium absolutionis consequatur, iureiurando promittat, se subiturum & facturū eam pœnitentiam, quam Ecclesia, seu iudex Ecclesię nomine sibi iniunxerit. potest autem hoc iuramentum bifariam ei per inquisitorem præscribi. Primo vt dicat ita: *Ego iuro me pariturum mandatis Ecclesiæ.* vel ita: *Ego iuro quòd stabo, & obediam mandatis tuis.* Quod aperte colligitur ex c. ex tenore. de senten. excom. ibi: *Mandamus itaque quatenus recepto ab eo iuramento, quòd tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra à sententia, qua tenetur, absoluas.* hæc ibi. Atque hoc postremum fieri posse dixit ibidem Archidiaconus. quæ sententia in hoc grauissimo crimine vera est. nec pertimescat qui absoluitur iurare de parendo mandatis iudicis: quoniam iudex non debet sibi postea iniungere iniqua mandata, nec absolutus est obligatus nisi ad iusta mandata exequenda, vt mox dicemus.

Iuramentum de parendo mādatis Ecclesiæ prestandū ab eo qui absoluitur.

Sed antequam ad cetera progrediar, id quod est scitu dignissimum in hac causa in primis est indagandum, Quando scilicet requirendum est iuramentum de stando mandatis Ecclesiæ. ac primum hoc generaliter videtur verum, ab omni redeunte ad Ecclesiæ gremium exigendum esse hoc iuramentum, maxime vero ab illis qui suspicionem hæresis quamcunque contraxerunt, & abiurant; cum nulla abiuratio fiat, in qua abiurantes non præstent hoc iuramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, seu inquisitoris: nam inter abiurandum præter cetera profitentur ac spondent se subituros omnem pęnitentiam, quam pro delictis decreuerint inquisitores iniungere.

Iuramentū de stando mandatis Ecclesiæ quando exigendū.

Ad hęc, obseruandum est, eos qui circa fidem delinquunt, bifariam posse Ecclesiam offendere. primo, male solum credendo, ac etiam hæreses euulgando: secundo, cum præter malam credentiam, alia quoque facinora adiungunt, vt si ecclesias comburant, imagines deleant, catholicos interficiant, & his similia perpetrent. si primo modo delinquant, & reuertantur priusquam ab excommunicatione absoluantur, potest inquisitor si vult exigere ab ipso redeunte non modo iuramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, verum etiam cautionem & fideiussores sub pœna pecuniaria de parendo mandatis, & pœnam exigere si non pareat. Zanchinus tract. de hętet. c. 16. nu. 9. uers. poterit insuper. & Repertorium inquisitorum verbo, cautio. §. cautionem. quod euidentius probatur per rescriptum Innocentij IIII. incipiens, *Cum per nostras.* relatum inter literas apostolicas pag. 14. sed in terminis hoc cauit Alexander IIII. rescripto incipiente, *Super extirpatione.* quod Zanchinus & Repertorium precitatis locis tribuunt Innocētio IIII. tametsi eius etiam esse potuerit.

At quamuis hoc possint inquisitores, honestius tamen est ab huiusmodi recipiendis cautionibus sub pœna pecuniaria abstinere, ne quid potius auaritiæ occasione, quàm religionis amore facere videantur, vt monuit valde salubriter concilium Narbonense c. 17. in hæc verba: *Ab huiusmodi enim pecuniarijs pænitentijs, & exactionibus vobis est abstinendum pariter & parendum, propter vestri ordinis honestatem.* hæc ibi. Non tamen ambigo interdum tutissime hoc fieri posse, præsertim cum illi qui reuertuntur auari sunt & tenaces, qui facile à peccando abstinebunt, ne pœnā pecuniariam, ad quam se obligauerunt, soluant: quod etiam videtur monuisse concilium Narbonense c. 13. ibi: *Ab ipsis talibus ac tantis exactis securitatibus, præter iuratoriam cautionem, quòd timore pœnæ tēporalis, ab excessu simili debeant coerceri.* hæc ibi. Quod explicat erudite Zanchinus tract. de hæreticis c. 19. dum docet quando possint inquisitores pœnas indicere pecuniarias.

A pecuniarijs pœnitentijs quatenus abstinendum.

Quòd si secundo modo deliquerunt, de stricta iuris ratione non prius videntur recipiendi, nec absoluendi, quàm præstiterint sufficientem damni dati valorem & reparationem iuxta proprias facultates. c. porro. & c. parochianos. de sent. excom. ibi: *Eos monere debes ac inducere, vt ijs quos læserunt congrue satisfaciant.* & ibi: *Ipsosque faciatis sicut excommunicatos arctius euitari, donec læsis congrue satisfaciant.* Tradunt ibi Panormitanus & alij communiter, & Syluester copiose

Absoluendus præstet damni dati reparationem si potest.

pioſe in ſum.verbo,abſolutio.3.nu.3.Si uero ſtatim præſtare non poteſt illati damni reparationem vel ob inopiam vel ob alias cauſas, data cautione idonea, pignoratitia videlicet,aut fideiuſſoria de ſatisfaciendo vbi poterit,aut peruenerit ad pinguiorem ſubſtantiam,erit abſoluendus. c.Odoardus. de ſolutio. c.ex parte. el primero. de verbo. ſignifi. ſin autem idoneam cautionem præſtare nequiuerit, fortaſſis ob inopiam;tunc iuratoriam exhibebit, & abſoluetur.argumento c. ſi presbyter.26.q.6. atque hæc quidem præſtanda videntur à redeuntibus ad Eccleſiæ gremium: quamuis aliquando, vel ob contritionem vehemẽtem,humilitatẽ, lacrymas,vel ob alias cauſas remitti multa poſſint pęnitentibus & condonari, quæ arbitrio prudentis inquiſitoris relinquũtur.

Pag.271 num.18. ¶ *Et poſt ſtatim dicetur per inquiſitorem, & alios ibi preſentes Pſalmus,&c.* Hoc eſt alterum quod exigitur ad abſoluendum excommunicatum redeuntem, nempe,vt ab eo qui habet poteſtatem abſoluatur, pręmiſſa oratione Dominica,& alijs conſuetis orationibus;addita ſolita & vſitata abſolutionis formula, de qua hîc Eymericus. adde Gratianum in c.cum aliquis.11.q.3. & in primo volumine conciliorũ poſt decreta concilij Arauſicani,pag.719. eleganter Burchardus lib.11.decretorum c.8.ex quo totus hic locus lumen accipiet. & c. à nobis. el ſegundo. circa finem de ſenten. excom. ibi: *Abſolutionis autem forma ſeruetur,ut fiat cum pęnitẽtiali pſalmo, & tam oratione Dominica, quàm alia conſueta.* hæc ibi.

Excõmunicat' quomodo abſoluẽdus, qui virgis molliter percutitur.

Quod vero inquiſitores hodie vbique laudabiliter obſeruãt,dum abſoluunt redeuntes, quos virgis molliter percutiũt, nullo iure cautum eſt, quod ego ſciam; id tamen obſeruãt Archidiaconus in d. c. à nobis. & Sylueſter in ſum.verbo, abſolutio.3.nu.4.& alij.

Num.19 In mandatis iniungendis qd obſeruandum. ¶ *Et dicetur eis ſic, Vos iuraſtis ſtare mandatis Eccleſię,& nos mandamus vobis,&c.* Hoc eſt poſtremum quod excommunicato iam abſoluto iniungitur, nempe id,ad quod ſe per iuramentum obligauit de parendo Eccleſiæ, vel inquiſitoris mandatis. In his autem mandatis iniungendis multa ſunt diligenter obſeruanda; ſed hoc eſt præcipuum,ne iniuſta & irrationabilia,aut probabiliter loquendo,impoſsibilia mandet: nam ab his poſſet iuſte abſolutus appellare.c.vlti. de pactis. cap.vt debitus.de appellatio. tradit gloſſa in c.ex tenore.verbo,debeat.de ſent.excom. nam qui ſic iurat,non adſtringitur niſi ad iuſtum mandatum. argumento.c.cauſam quæ.de electio.& c.veniẽs. de iureiuran.in quo valde prudens debet eſſe inquiſitor, ne mandata pænitentem perturbent, atque in deſperationem potius quàm humilitatẽ & pænitentiam inducant. quod facile præſtabit, ſi iuxta qualitatem delicti & delinquentis,pænitentias iniungat: ita vt ſeni non indicat ieiunia, aut peregrinationes, nec pauperi copioſas eleemoſynas, aut ſimilia peragat, quæ penitus diſſentanea iudicentur.

Quæ mandata ſint æquiſsima. Illa autem mandata æquiſsima ſunt cenſenda, quæ aduerſantur ei delicto, quod pænitens commiſit;vt ei qui prædicando male dixerat de fide, iniungatur quòd publice eã laudet,vt dixi ſchol. 11.lib.2.§.præcipias inſuper ei qui noluerat ieiunare, orare, aut diuina officia audire, vt ieiunet, oret, audiat: quia medicina morbo debet eſſe cõtraria.de quo ſingularis extat Zanchini doctrina tract. de hęret. c.20.nu.2. & Repertorij inquiſit. verbo, pænitentia. quod etiam docuit apertiſsime Romanus Pontifex in d. c.ex tenore. de ſentent. excom. vbi ei qui manus violentas in clericum cõiecerat,præcipitur, ne amplius conijciat in hæc verba: *Sibique in virtute iuramenti pręcipias, ne de cetero in clericum,monachum, vel alicuius religionis conuerſum manus inijciat violentas.* hæc ibi. Sed & alia quoque poterunt imponi, quę magis vtilia, & honori fidei apta iudicabuntur: quod arbitrio inquiſitorum eſt relinquendum.

SCHOL. VII.

In tit. De forma aggrauandi officiales prædictos excommunicatos, & priuandi eos officijs publicis.

Pa.274. col.2. nu.34.

QVoniam, vt in ſuperioribus docuimus,grauiſsima oriuntur incommoda, quotiens magiſtratus aut hæreticis fauent, aut negligunt ea præſtare quę ad fidẽ protegẽdam, & propagandam attinent; ideo iuſtiſsime cautũ eſt, vt officijs & dignitatibus,quibus abutuntur, priuentur, vt ſic reſipiſcant, & in officio contineantur: id vero qua ratione peragatur,diligenter docet hîc Eymericus.

¶ *Idcirco nos inquiſitor pręfatus, &c.* Vides hîc,ſolum inquiſitorem priuare, & priuatos denuntiare delinquentes in cauſa hæreſis officijs & dignitatibus ſecularibus, quod facere poteſt: ſecus eſt dicendum de eccleſiaſticis, in quorum priuatione cum inquiſitore interuenire debet epiſcopus. gloſſa communiter recepta in c. vt commiſſi. §. priuandi. verbo, honoribus. de hęret. lib.6. dixi amplius apud Eymericum infra ſchol.155. ſuper q.113. *Solus inqſitor poteſt ſecularibus officijs priuare.*

¶ *Nec de cetero ad aliquam dignitatem, vel publicum officium aſſumantur.* Hoc loco obſcuriſsimũ dubium occurrit, Quid nomine publici officij intelligatur: nam leges nuſquam id nominatim (quod ego ſciam) declarant; tametſi quandoq; non obſcure in quibuſdam colligatur vt in c. felicis. de pœnis. lib.6. & notatur in c.ubi periculum. §. quod ſi præmiſſa. de electio. in 6. tradit Archidiaconus in c.1. de conſuetud. lib.6. optima gloſſa in l.legatis.§. ex officio.ff. de legat. 3. & in Hiſpania olim Ferdinandus V. Rex catholicus lege quadã incipiente, *Al nueſtro juſtitia mayor, & alos del nueſtro conſejo*, nominatim declarauit munera & officia, à quibus excluderentur, *Quid nomine publici officij intelligatur,notatu digna diſputatio.*

tur, qui ab hæresi vel apostasia fuissent reuersi, damnatorumque filij vsque ad secundam generationem per lineam masculinam, & vsque ad primam, per lineam fœmininam in hæc verba:

Por la qual mandamos y defendemos, que de aqui adelante ningun reconciliado por el dicho delicto de heregia, y apostasia: ni hijo ni nieto de condennado por el dicho delicto: hasta la segunda generacion por linea masculina, y hasta la primera por linea femenina, no puedan ser ni sean del nuestro consejo: ni oydores de las nuestras audiencias & chancilleria, ni de algunas dellas: ni secretarios, ni Alcaldes, Alguaziles, ni mayordomos, ni contadores mayores ni menores, ni Thesoreros, ni pagadores, ni contadores de cuentas, ni scriuanos de camara, ni de rentas, ni chanciller, ni regidores, ni relator, ni abogado, ni fiscal: ni tener otro officio publico, ni real en la dicha nuestra casa y corte y chancillerias: y assi mismo que no pueda ser ni sea corregidor, juez, alcalde, ni alguazil, ni merino, ni preboste, ni veynte y quatro: ni corregidor, ni jurado, ni fiel, ni executor, ni scriuano publico, ni del consejo, ni mayordomo, ni notario publico, ni fisico, ni cirujano, ni boticario, ni tener otro officio publico ni real, en algunas de las dichas ciudades, villas, y lugares de los dichos nuestros reynos y señorios, so las penas en que caen & encurren las personas priuadas que vsan de officio paraque no tienen abilidad ni capacidad, y so pena de confiscacion de todos sus bienes para la nuestra camara y fisco, en las quales incurran por el mismo fecho sin otro processo, ni sentencia, ni declaracion, y las personas queden ala nuestra merced.

hæc ibi: Quod fuit sancitum Granatæ. 21. die Septembris anno Domini 1501.

Quid nomine publici officij vel dignitatis intelligatur inquisitor declarat.

Quoniam vero hæc velut priuata vnius regni decreta facile alibi contemni possent, nos qui generales regulas scribimus, ita sentiendum putamus: quotiens dubitatur, quid nomine publici officij aut dignitatis intelligatur in hac causa, à quibus hæretici, & eorum descendentes excludũtur, ad inquisitorem solum, vel ad eum vnà cum episcopo id pertinebit declarare, cum inquisitor vel solus vel cum episcopo facultatẽ habeat interpretandi leges & statuta dubia contra hæreticos edita, vt optime docuit Eymericus par. 3. q. 85. & 86. & dixi hoc lib. 3. schol. 135. & 136. neq; ab hac sententia crederem recedendum.

In concilio Tolosano c. 14. olim cautum fuit, vt qui diffamatus aut notatus esset de hæresi officio medici non vteretur in hæc verba: *Statuimus etiam, vt quicunque fuerint infamati de hæresi, vel suspicione notati, officio medici de cetero non vtantur.* hæc ibi.

Pœnitentes et filij damnatorum honorificis ornamentis non vtantur.

Postremo illud addiderim, pęnitẽtibus ac reconciliatis Ecclesiæ ab hæresi reuertentibus, ac filijs & nepotibus damnatorum non modo interdici ne publica officia gerant, aut beneficia & dignitates habeant, verum amplius ne argento, auro, aut pretiosis vestibus & ornamentis vtantur; qđ olim in concilio Biterrensi c. 28. elegãter cautum est his verbis: *Et ne bailliuas seu administrationes teneant, nec sint in consilijs vel familijs potentum, neque vtantur vel medici vel notarij officio, nec ad alia officia publica, uel ad actus accedãt legitimos: nec portent aurifrisia, nec sericum, vel similia ornamenta, vel vittas croceas, vel corrigias auro vel argento membratas, vel sotulares incisos seu pictos; & vbi expediens visum fuerit, eijciantur de villa in qua conuersati fuerant, in alia certa villa seu prouincia moraturi ad tempus.* hactenus ibi.

Est autem iustissimum hoc statutum: indignũ est enim in ciuitate bene constituta, eos qui sunt infames, honorificis ornamentis decorari. eisdẽ etiam inhibetur, ne phaleratis equis instar nobilium vtantur. quod & ad mulas trahi debet, vt optime scripsit Simancas catho. insti. tit. 47. n. 23. & seq. sed in his non difficulter post modicũ tempus dispensatur.

SCHOL. VIII.

Pa. 276 col. 1. nu. 36. Differenda sæpe punitio, ne scandalum oriatur.

T*Amen melius est quòd ad tantam pœnã per inquisitores non procedatur.* Singulare est hoc Eymerici documentum, quod est in magnis causis semper obseruandum: tutius enim ac securius est punitionem differre, & principem consulere, quàm dum celeriter procuratur, tumultum excitare: cum sæpissime contingat, populos non ita delegatis iudicibus, aut gubernatoribus, ac principibus ipsis obedire. Et si inquisitores vellent potestatis suæ omne imperium exercere, facile ad seditionẽ cunctos commouerent. in Hispania, qui ita delinquerent, per inquisitores proscriberentur, & manu regia comprehenderentur ac punirentur, vt testatur Iacobus Simancas catho. instit. tit. 23. nu. 8. in fine.

SCHOL. IX.

Pa. 276. col. 1. nu. 37.

In tit. De institutione vicarii seu commissarii.

QVoniam inter ministros inquisitorum principem locum sibi vendicant cõmissarij seu vicarij eorum, quos vbi occasio postulauerit, possunt instituere, vt multis Pontificum rescriptis cõtinetur, & docet copiose Eymericus infra q. 15. ideo nũc quomodo institui debeant, & quam habeant auctoritatem docet vsque ad tit. De sermone generali habendo.

¶ Commit-

Col. 1. A. Quid possint inquisitores vicarijs suis cōmittere

¶ *Committentes vobis plenarie et expresse, quatenus denuntiationes & informationes, &c.* Quæ hoc loco commemorat Eymericus posse Inquisitores Vicarijs suis committere, explorati iuris est. c. vt commissi. §. committendi. de hęret. lib. 6. concessitq; etiam apertius Vrbanus IIII. rescripto quodam incipiente, *Licet ex omnibus.* in hęc verba: *Vt ergo commissi vobis officij debitum vtilius & liberius exequamini, committendi citationes, testium examinationes, cum de huiusmodi crimine ac ipsius circunstantijs duxeritis inquirendum, et denuntiationes sententiarum, quas in quoslibet hac de causa tuleritis, &c. plenam committimus facultatem.* hæc ibi. Tradit Gondissaluus tract. de hæret. q. 7. nu. 13. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 2. & Ioannes Rojas tract. de hæret. par 2. nu. 429. atque hoc iure communi obseruari vere testatur Vmbertus in opere iudiciali verbo, inquisitor. nu. 4. & verbo, Vicarius. nu. 1. addito Simancam catho. instit. tit. 64. nu. 11. monentem testium examinationem ab ipso inquisitore fieri debere, nec alteri committendam, nisi cum testes sunt impediti, ad quos nec iudices ire facile possint aut debeant; id quod non ambigimus: neq; enim facile debent inquisitores vices suas committere, sed tunc cum iusta causa postulat: nam quæ ab inquisitoribus geruntur, maturius & prudentius facta esse præsumuntur, quàm quæ ab eorum substitutis fiunt.

Testium examinatio quādo vicarijs committēda.

Ibid. C. Quid operetur clausula, cum emergentibus, dependentibus, & connexis.

¶ *In prædictis enim omnibus, & alijs ex eisdem modo aliquo emergentibus, dependentibus, & connexis, &c.* Vtilis est admodum hæc clausula ad tollendas varias difficultates, quæ in negotio inquisitionis occurrere solent, de quibus facile à cauillosis & fraudulentis reis opponi posset, ex omisione huius partis, ad differēdum inique iudicium. Cum enim causa principalis tractatur, aliqua quæstio incidere potest, vel quippiā emergere, quod cum ad causam principalem immediate non pertineat, negotium posset iudicibus facessere: quò fit vt optimo consilio in commissione addatur præfata clausula.

Quę autem dicantur incidentia, dependentia, emergentia, & connexa tradit Speculator tit. de incidenti quæstione. & glossa in l. quod iussit. §. prætor. vbi copiose Doctores. ff. de re iudi. item Doctores in l. quoties. C. de iudi. & in l. 1. C. de ordine iudicior. & Canonistæ in c. 1. & 2. de ordi. cognitio.

Cōmissarij inquisitorum, an possint pronuntiare sententias impœnitētiū & relapsorū.

¶ *Diffinitiua dumtaxat sententia omnium impœnitentium & relapsorum, &c. nobis penitus reseruata.* Ceterorum ergo delinquētium sententias veluti suspectorum redeuntium, fautorum, receptatorum & similium, inquisitorū commissarij virtute acceptæ subdelegationis ferre possunt: immo etiā sententias in relapsos & impænitentes poterunt pronuntiare, quotiens generaliter illis fuerint inquisitorum vices commissæ. quod non obscure videtur hoc loco sentire Eymericus, dum specialiter sibi reseruat sententias relapsorum, & impænitentium, indicans commissarios eas tunc posse ferre, cum inquisitor specialiter sibi non reseruasset: cui opinioni manifestius adstipulatur idem Eymericus paulo post nu. 42. circa finem, ibi: *Parati vobis committere, quatenus ad diffinitiuam sententiam procedatis.*

Et hanc sentētiam summo iure veram esse existimo: nam cum inquisitores sint principis delegati, re uera hanc etiam facultatem poterunt suis commissarijs subdelegare. c. cum super. de offic. delegati. l. a iuia. C. de iudi. ceterū quia res est magni ponderis, cum de vita hominis agatur, tutius erit hanc potestatem Commissarijs nō tribuere, vt optime etiam hoc loco indicat Eymericus. iam de commissarijs amplius disserit auctor 3. par. q. 13. & seq. vbi & nos copiose cum eo disseremus.

SCHOL. X.

Pag 178 col. 1. nu. 43.

C*Vm nos oporteat ad Romanam curiam dirigere breuiter gressus nostros, pro consultando sanctissimo domino nostro Papa, &c.* Cum olim initio constitutæ inquisitionis delegatæ, nulli (quod ego sciam) essent inquisitores Cardinales generales in tota republica Christiana, quos per literas liceret consulere, & ab eis etiam in arduis responsum, habita prius cum Pōtifice summo debita consultatione, vt nunc fit, accipere: propterea sæpe cogebantur priuati inquisitores Romam proficisci, in quorum absentia negotia fidei multū periclitabantur, vt copiose docet Eymericus paulo post nu. 128.

Cardinales inquisitores generales in tota republ. Christiana quā inceperint constitui.

Quibus incommodis inspectis primus (quod ego legerim) Vrbanus IIII. anno Dom. 1263. Cardinalem sancti Nicolai in carcere Tulliano inquisitorem creauit generalem, quē possent particulares inquisitores cōsulere, vt constat ex peruetusto rescripto Vrbani IIII. incipiente, *Cupiētes*, quod nos authenticum vidimus in inquisitione Bononiensi. quem morem multos deinde Romanos Pontifices obseruasse, præsertim eo tempore quo hæreses pullularent, fit mihi maxime verisimile. Hodie singulari Romanorum Pontificum prouidentia hæc penitus incommoda sunt sublata: nam in Hispania inquisitores singularū vrbium generalem eorum regnorum inquisitorē consulunt: is vero cum ceteris aliarum prouinciarū Illustrissimos ac Reuerendiss. Cardinales inquisitores generales in tota repub. Christiana; quos per literas consulere licet; quibus principes omnes in hac causa merito subijciuntur, vt ordinatione quadā Pij v. Pont. Max. iustissime cauet.

Eius autem rescripti cuius paulo antea memini, fragmentum hîc transcribere placuit, in gratiam eorum qui notitia antiquitatis delectantur, habet vero in hunc modum:

Periculosa & grauia impedimenta, quæ in prædicto negotio vobis emerserint, dilecto filio nostro I. sācti Nicolai in carcere Tulliano diacono Cardinali, quē eidē præfecimus negotio, significare curetis. Super alijs vero impedimētis quibuslibet, quæ siue ex defectu sociorū, siue aliàs ex quacūq;

causa vobis in ipso negotio emergere forte contigerit, & personaliter si opus fuerit ad Cardinalem recurratis eundem, & per literas vestras seu nuntios secure ipsi Cardinali omnia intimare curetis: vt nos per eum sufficienter super præmissis instructi, contra impedimenta huiusmodi prouideamus de remediis opportunis. hęc ibi.

SCHOL. XI.

Pag. 279 col. 1. nu. 47.

In tit. De sermone generali habendo ab inquisitore.

Ab inquisitore de nouo instituto sermo de fide habendus, & qd in eo gerẽdum.

POstquam inquisitores hæreticę prauitatis ciuitatem sibi decretam sunt ingressi, fidemq; fecerunt capitulo ecclesię maioris, & senatui urbis, ostensis literis delegationis quibus creati sũt inquisitores; alterũ quod proxime illis agendum incumbit, est, conuocare clerum & populum vt certo die festo conueniant in maiorem ecclesiam, vt illic sermo de fide catholica habeatur, & potestas & iurisdictio inquisitorum declaretur, & quam ob rem missi sint publice intelligatur. c. vt commissi. §. aduocandi. c. vt officium. §. compescendi. de hæret. lib. 6. quod præscripsit luculenter concilium Biterrense c. 1. in hæc verba: *Atque ibi conuocatis clero & populo, & proposito verbo Dei mandatum uobis factũ, & aduentus vestri causam, lectis literis quarũ auctoritate procedere habetis, sicut oportere noueritis, exponatis.* hæc ibi. In his omnibus qualis ordo obseruari debeat, singillatim ostendit Eymericus, traditq; Simancas catho. instit. tit. 44. nu. 2. & copiose Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 10. n. 11.

Illud præterea solet in multis locis obseruari, vt finito sermone de fide catholica, omnes simul coram Cruce ac libro Euangeliorum iureiurãdo promittant se præstaturos fauorem, auxilium, & consilium sanctæ inquisitioni, eiusq; ministris, & quòd nullo modo directe vel indirecte eos impedient: quod iuramentũ in specie præstare debent ciuitatis magistratus, ad quod præstandum eos posset compellere inquisitor: quod & faciet si uiderit expedire, aliàs ne quid noui & inusitati moliatur, quod uel minimũ obesse posit in hac causa, in omnibus laudabilem eius ciuitatis consuetudinem sequatur, ut etiam monuit Tabiensis in sum. uerbo, inquisitor. §. 10. nu. 11.

Pag. 279 nu. 51. *Finito sermone de fide, moneãtur oẽs, vt hæreticos, & suspectos reuelent.*

¶ *Quibus dictis ipse inquisitor faciet legi publice alta voce, &c. literas admonitorias tenoris sequentis.* Hoc est in ordine tertium, quod inquisitor obseruare debet finita concione de fide, & præstito iuramento: ut scilicet literæ monitoriæ prius confectæ legantur aduersus cunctos rebelles, moneaturq; totius confluentis populi multitudo, ut omnes hæreticos, & hæreticorum complices, aut quos sciunt de hęresi suspectos uel infamatos reuelent. quod perelegãter etiam præscripsit concilium Biterrense c. 1. in hæc uerba: *Ac deinde*, (scilicet post finitum sermonem de fide, & declaratam iurisdictionem inquisitorum, & aduentus causam) *mandetis, vt omnes qui se vel alios sciuerint in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareant coram vobis veritatem dicturi.*

Pag. 280 num. 52. Taxare tẽpus aduenientibus, arbitrarium est.

¶ *Quatenus infra sex dies proxime cõputandos, &c.* taxare hoc tempus in arbitrio inquisitorum positum est, & propter pręsentes, breue tempus sufficit, cum illi statim aut se ipsos, aut alios deferre possint: absentes uero ubi accesserint ad ciuitatẽ, illud ipsum tempus initio constitutum habent, & tunc illis incipit currere.

Pag. 281 nu. 55. Indulgentiæ concedendæ.

¶ *Secundum quod habet facere inquisitor est indulgentias promulgare dicendo.* De indulgentijs, quas tam inquisitores, quàm eorum ministri, & ceteri qui præstant in causa fidei consilium, auxilium, uel fauorem consequuntur, multa extant Pontificum rescripta, agitque plene Eymericus 3. par. q. 127. & seq. & nos hoc 3. lib. schol. 166. & seq.

Nu. 56. Tempus gratiæ assignandũ edictis publicis.

¶ *Tertium quod habet facere inquisitor, est tempus assignare gratiæ.* Hoc ita nunc peragitur; edicta publica proponuntur, & publicis locis affiguntur, ut in notitiam omnium facilius perueniant. Tabiensis uerbo, inquisitor. §. 10. nu. 11. iam assignare quoque hoc tempus arbitrarium est: & mẽsem unum, quadraginta uel plures dies concedere potest inquisitor. Simancas catho. instit. tit. 44. num. 3.

SCHOL. XII.

Pag. 281 col. 2. nu. 56. *Spõte venire qui dicantur, res scitu digna.*

INfra quod tempus gratię si libera et spontanea voluntate ad me venerint, &c.* Qui autem dicãtur sponte uenire, elegãter docuit Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 2. quam, quia singularẽ habet eruditionẽ, & multam lucẽ huic loco affert, refferre placuit. ea ita habet: *Quoniam illis qui spõte redeunt ante tempus gratiæ promittitur & obseruatur impunitas, mortis videlicet, carceris & confiscationis, quod fieri posse credo iuxta mandatum Papæ, & consilium † Tolosanum: quæritur hìc qui sponte redire dicantur? Sponte igitur iudicio meo redeũt, qui infra tempus gratiæ redeunt, licet in generali sint moniti, nec enim coacti videntur, quia à nemine sunt præuenti, & facit bene ad hanc materiam ff. ad Tertullian. l. 2. §. si mater. cum sequentibus versiculis. certe post tempus gratiæ, si res est integra, hoc est, quia non est personaliter inquisitus, nec probationes contra eum receptæ, quod credo verum per legem ff. de optio. legata. l. mancipiorum. nam si post tempus gratiæ personaliter requiritur, & auditur, quamuis errorem suum detegat, indignus est venia. & sic sonat canon in suo casu. 24. distin. cap. vlt. quòd autem tempus hoc rectè præfigatur, non est in dubium ab aliquo reuocatum: & possent ex vtroque iure multa induci similia, sed nimis est à materia alienũ. sponte ergo venit, qui non venit admonitus nominatim.*

† Concilium Biterrẽse legendum credere, in quo hęc immunitas præstatur sponte venientibus c. 2.

tim. & colligitur hæc distinctio. C. de his qui latrones occult. l. vlt. in illo versiculo, domini, & c. hactenus Guido Fulcodius, quem penitus sequuntur Archidiaconus & Ioan. And. in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. idem penitus rescripserunt periti Auinionenses responso quodam super varijs dubijs circa inquisitionē, edito anno Dñi 1235. qđ est in vetusto illo codice bibliothecæ Vaticanæ.

¶ *Magnam veniam & misericordiam consequentur.* Et ratio est, quoniam mitius est agendum cum sponte confessis, quàm cum conuictis. c. presbyterum. 50. dist. glossa cōmuniter recepta in c. de hoc. verbo, in iure. extra de simonia. vbi Hostiēsis, & ibi Panormitanus nu. 6. Sed hîc Eymericus non expressit quam gratiam consequantur sponte veniētes, nec quod ego legerim est aliquo iure communi cautum. eam tamen nominatim docuit concilium Biterrense c. 2. in hæc uerba: *Ac deinde mandetis, vt omnes qui se vel alios sciuerint in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareant coram uobis veritatem dicturi: Assignato eis termino competenti, quod tempus gratiæ vocare soletis; quibus tamen aliàs huiusmodi gratia non est facta. infra quem terminum venientes, pænitentes & dicentes plenam de se ac de alijs veritatem, habeant impunitatem mortis, immurationis, exilij, & confiscationis bonorum.* hæc ibi. Quod in Hispania nostra cautum etiam refert Simancas catho. instit. tit. 44. nu. 3. instructione quadam Hispalensi prima. c. 3. & 7.

Sponte uenientes quā gratiā cōsequātur, res scitu digna.

Non tamen sponte venientes euitabunt omnē pœnam, sed pro qualitate personarum & criminum arbitrio inquisitorum mitissime tractabuntur, aut pœnam aliquam pecuniariam soluentes, aut eleemosynas erogantes, aut alia huiusmodi charitatis opera præstantes.

Id quoque diligenter est animaduertendum, huius promissę gratiæ beneficium collatum spōte venientibus, non tribui illis, quibus aliàs huiusmodi gratia iam facta fuit, vt pręcitatum concilium docet. nihilominus tamen ijs etiam quibus aliàs hoc beneficium est tributum, aliquid est condonandum.

Sed quid si relapsus à nemine adhuc deprehēsus sponte veniat, ac errorem plene confiteatur, lacrymisq; misericordiam imploret; erit ne sibi mortis pœna remittenda? grauissima est plane quæstio, quæ fortassis longiore oratione egeret: breuiter tamen quid sentiam meo more explicabo; ac pœnam quidem mortis cōdonandam omnino censeo. Primum, quia in hoc cessat sinistra illa suspicio, qua relapsi putantur ficte conuersi, cum se ipsum pænitendo deferat, & veniam postulet. Rursus, quoniam is non est censendus incorrigibilis, qui spōte crimen fatetur, & errati veniam deprecatur. Pręterea nullus potest vere dici relapsus, nisi qui bis de hæresi cōuincitur: qui vero crimen fatetur, nō videtur secundo conuictus. Postremo, concilium Biterrense paulo antea relatum hoc videtur sentire dum ait, *Sponte venientibus impunitatem mortis esse concedendam.* Quæ verba nullo modo possunt in hoc crimine cōpetere nisi relapsis. Nam quicunq; alius delinquens sponte cōuersus, quamuis grauissime deliquerit, mortis pœnam euitat; & propterea concilium de illis videtur loqui, qui si fuissent conuicti, mortis supplicio essent plectendi: relinquitur ergo relapsos sponte venientes pœnam mortis effugere.

An relapsis sponte venientibus sit parcēdū, grauis & vtilis quęstio.

Atque hæc sententia benignior est, quā amplectuntur Ioan. Lupus Decanus Segouiensis tract. de hæret. quem refert & sequitur Montaluus in legibus septipartitis l. 1. tit. 26. par. 7. q. 6. vers. est tamen cōclusio. & Albertinus in lib. de agnos. asser. q. 25. n. 25. & Alfonsus Cast. lib. 2. c. 2. de iusta hæret. puni. quibus omnino censeo subscribendum; dummodo (quod illi etiā adnotant) peccatū huius relapsi sponte venientis sit occultum.

Quando sint admittēdi relapsi sponte veniētes.

Contrarium uidetur tenere Simancas catho. instit. tit. 57. n. 21. & seq. sed nostra sentētia benignior est. illud tamē verū est, huic homini acriorem pęnitentiam esse iniungendam.

Ceteri autem qui vel sponte non veniunt, vel post tempus gratiæ veniunt, si hęretici aut credentes fuerint, in perpetuum carcerem sunt detrudendi, nisi eorum tanta fuerit multitudo vt commode fieri nō posit: quod eleganter docet conciliū Narbonense c. 9. in hæc verba: *De hæreticis autem seu credentibus præfata immunitate (quia veritatem de se vel de alijs suppresserunt, vel quia infra tempus indulgentiæ non venerunt, seu aliàs) indignis, paratis tamē absolute mandatis Ecclesiæ obedire, & recognoscere quam vel suppresserant, vel negauerant veritatē: quamuis tales proculdubio sint secundū statuta domini Papæ in perpetuo carcere detrudendi: quia tamē intelleximus vos de his tantam in pluribus partibus multitudinem inuenisse, vt nedū expensæ, sed vix etiā lapides aut cęmenta sufficere possint ad carceres construendos: consulimus vt eorū immurationes, vbi expedire videbitur, differatis, donec ipse dominus Papa de illorū multitudine plenius sit cōsultus: nisi forte aliqui essent tam facinorosi, vt de ipsorum impænitētia, vel fuga, vel relapsu, vel corruptione seu turbatione aliorū nimiū timeretur: tales enim sine vlla prorsus dilatione firmo & perpetuo carceri deputetis.* hęc ibi.

Qui nō ueniūt sponte, aut post tēpus gratię, qualiter puniendi.

Postremo illud quæsitū est, An qui metu probationū sponte crimina confitetur, mitius puniri debeat; an potius ordinaria pœna sit coercēdus: & glossę in c. presbyterum. 50. dist. & in c. de hoc. extra de simonia. ordinariam pœnam imponendam arbitrantur: sed verior est Hosti. & Panor. sententia in d. c. de hoc. asserentium etiam hoc casu mitius agendū esse; quod non improbo: quanta autem pœnæ pars remitti debeat, arbitrio iudicantis relinquitur.

An qui metu probationum confitetur sponte, mitius puniri debeat.

Et metu probationis cōfiteri quis dicitur, quādo iam vocatus erat ad iudiciū: vnde è diuerso sponte confessus appellatur, cū nullo præcedēte stimulo iudicē adit, & crimen confitetur, vt præcitato loco optime docuit Panor. atq; hęc omnia sunt diligentissime obseruanda, vt pœnæ nunc grauiores, nunc remissiores imponantur.

Illi vero qui post tēpus gratię sponte ueniunt, etiam mitius sunt puniendi, quamuis non consequantur tantam indulgentiam, ut prudentissime obseruat hoc loco Eymericus ibi: *vel tempus gratiæ transire permiserint, tantæ gratiæ nō erunt digni.*

Nu. 59. Inquisitor non audiat sacras confessiones.

¶ *Attendat tamen inquisitor, &c. nam si volunt detegere tantum in foro pænitentiali, &c.* Pulcherrimum est, & valde vtile hoc documentum, & omnino in hoc tribunali obseruandum, vt etiam admonent Campegius ad Zanchinum c. 34. vers. consideret etiam inquisitores. & Locatus in opere iudiciali verbo, absoluere. nu. 7. cetera documenta, quæ circa confessionem sacramentalem reorum in hoc tribunali obseruare oportet, tradidi lib. 2. adnotationum schol. 20. pag. 46. & sequen.

Pag. 282 num. 61.

Persuadendi sunt rei vt iudicialiter dicant crimina sua.

¶ *Et tunc si totaliter est secretum, non procedat ad iudicialem confessionem recipiendam, sed secrete absoluat eum, &c.* Non est contemnendum hoc Eymerici consilium, sed non videtur tutum: quoniam si hoc ita fiat, ferme eadem incommoda cõcurrunt, quæ ipse paulo antea commemorauit, dum monebat ne inquisitores audiant sacras confessiones: quare tutius semper erit persuadere sponte venientibus, vt iudicialiter confiteantur crimina sua, hoc est, notario eorum confessionẽ recipiente coram inquisitore dicant peccatum suum, inde secreta reconciliatione facta, mox absoluat eum. ac de hac quidem facti specie accipiendum mihi uidetur id quod sanciuit Clemens VII. rescripto incipiente, *Cum sicut.* §. vobis etiam. quod est in bullario literarum apostolicarum huius operis pag. 83. ubi uideto.

SCHOL. XIII.

Pag. 283 col. 1. nu. 66.

Quot modis procedatur in delictis.

Quot modis procedatur in crimine hæresis.

T*Vnc cum sint tres modi procedendi ac processus incipiendi, &c.* De his etiam Campegius apud Zanchinum c. 9. in principio. & Tabiensis in sum. uerbo, inquisitor. §. 11. nu. 12. Syluester uerbo, hæresis. 2. §. 8. Carrerius tract. de hæret. nu. 105. Gondissaluus de heret. q. 10. nu. 1. & alij. addunt multi quartum modum procedendi in delictis per uiã exceptionis, ut indicat glossa in c. in fidei fauorẽ. uerbo, inquisitionis. de hæret. lib. 6. & Carrerius de hæret. n. 104. item addunt quintum, per uiam notorij, de quo Gõdissaluus & Campegius præcitatis locis. addunt tandem sextum per uiam actionis, de quo plene Aegidius Bossius tit. de modo procedendi in delictis per uiam actionis. In hoc sacro tribunali duo modi per uiam denuntiationis, & inquisitionis sunt frequentissimi, ceteri satis inusitati, non tamen contemnendi, cum quandoq; aliquis locus eis esse possit.

SCHOL. XIIII.

Pag. 283 col. 1. nu. 67.

In tit. De primo modo procedendi in causa fidei per accusationem.

Talionis pœna quid.

E*T inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet.* Talio in legibus 12. tabularũ, vt ait Festus li. 18. parem vindictam significat, uerba legis refert Gellius lib. 20. c. 1. noctium Atti. Accursius instit. de iniurijs. §. pœna autem. verbo, talio erat. vocat similitudinem supplicij. Isidorus lib. 5. etymolog. c. 25. talionem similitudinem vindictæ esse dicit, vt taliter quis patiatur ac fecit. huius pœnæ meminit ius diuinum Exodi c. 21. vbi instituta est. & Matth. 5. vbi à Christo sublata est. & ius canonicum in c. licet heli. de simo. c. calumniator. 2. q. 3. c. quisquis. 2. q. 8. c. de crimine. 25. q. 3. c. hęc imago. 33. q. 3. & alibi sępe. & ius ciuile passim in d. §. pœna autem. instit. de iniurijs. l. vlt. C. de accusatio. l. leuia. ff. de accusatio. l. tutor. ff. de his quibus vt indig. l. 2. C. de falsa mon. l. fin. C. de sepul. violato. & his locis plenissime interpretes. Beatus Thomas 2. 2. q. 68. art. 4. Sotus lib. 5. de iustitia & iure q. 5. art. 4. & Fernandus Vasquius lib. 1. controuersiarum illust. c. 24. nu. 16.

An hodie locus sit pœnæ talionis in accusatore.

His positis quęstio est hîc grauissima, An hodie talionis pœna locum habeat: ac primum quidem hîc mihi est obseruandum, bifariam posse quæstionem hanc tractari, primo in accusatore, secundo in testibus. de hoc postremo nihil nunc dicam, acturus de ea difficultate plene infra schol. 128. super q. 73. Alterum caput est tractandum, An in accusatore talio vendicet sibi locum. & prima fronte dicendum videtur, accusatorem in accusatione deficientem, hoc est, non probantem crimen ad quod se probandum in iudicio obligauit, non esse subiectum pœnę talionis: quoniam talio per consuetudinem iam diu abolita est & sublata, vt testantur communiter Doctores, Speculator tit. de accusa. §. 1. num. 4. Ioannes Andreas in additio. ad Speculat. tit. qui accusa. non pos. Gandinus tract. de malef. tit. qui accus. non pos. nu. 38. Salycetus in l. qui crimen. nu. 4. C. qui accusa. non pos. Hieronymus Gigas tract. de crimi. læsæ maiestat. lib. 1. tit. qualiter in crimi. læs. maiestat. procedatur. q. 1. nu. 5. Couarruuias lib. 2. varia. resolut. cap. 9. nu. 1. Bartolus in l. si cui. ff. de accusatio. quem sequuntur Angelus & Salycetus in authén. sed nouo iure. C. de adulte. & alij quos refert & sequitur Petrus Dueñas regula 27. incipiẽte, *Accusans aliquem.* tenet postremo Ioannes Rojas in singularibus fidei, singu. 6. & Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 93. & alij prope infiniti, quos libens omitto. Potissima autem ratio horum est, quoniam si pœna talionis accusatoribus infligeretur, non reperirentur facile qui vellent accusare: itaq; crimina remanerent impunita, quod in maximũ reipub. detrimentum verteretur.

Sed Iacobus de Arena vetustus & grauis Iurisc. in l. vlt. C. de accusatio. quem refert & sequitur Ioannes And. in c. excommunicamus el. 2. n. 6. relatus apud Eymericũ pag. 133. asseruit, accusatorem in crimine hæresis desistentem ab accusatione, non euitare pœnam talionis, cum teneatur de ca-

de calumnia, nec sit statutum, vt per pœnitentiam accusator euitet hanc pœnam. ergo si desistens ab accusatione non euitat hanc pœnam, multo minus eam euitabit in accusatione succumbés, cum magis hîc accusantis malitia nota sit.

In crimine hęresis cũ proceditur per viã accusationis, non est necessaria inscriptio ad pœnã talionis.

Ex his redditur valde dubia hęc difficultas, in qua vt more nostro certiora tradamus, sit hoc primum axioma, In crimine hęresis cum proceditur per viam accusationis, non est necessarium quòd accusator se inscribat ad pœnam talionis; nam & hoc in ceteris criminibus obtinere hodie fatentur pręcitati, & tradit præ ceteris Ioannes Rojas in d. singul. 6. nu. 6. & seq. si quis ergo accusare velit, nec oportet quòd se inscribat ad pœnam talionis, neq; ad hoc est compellédus: quòd si in probatione defecerit, acriter coercendus est arbitrio inquisitoris: non tamen puniendus est pœna talionis. l. in priuatis. ff. ad Turpillia. glossa in cap. tuę. verbo, effectum. de procurato. quod etiam tenent Couarruuias & Ioannes Rojas pręcitatis locis.

Sed quid si re vera se inscripsit, seu ad talionis pœnam se obligauit, ac deficiat in probatione; erit ne ea pœna puniendus, quam reus excepturus esset si crimen foret vere probatum? & adhuc existimo mitius puniendum fore, nec est tradendus curiæ seculari, etiamsi formalem hęresim obiecisset reo, nec probasset. Primum, quia accusator minus nocet quàm testes, cum solus ipse non sufficiat ad conuincendum reum: rursus, quia hoc nusquam est in hoc tribunali consuetudine receptum, vt accusator pœna talionis plectatur: postremo, ita videtur probare textus in c. super his. de accusatio. his verbis: *Ad extraordinariam pœnam, secundum arbitrium iudicis discreti, citra vinculum inscriptionis, est excipiens adstringendus, si defecerit in probando.* hęc ibi.

Abolitio in hoc crimine non facile concedenda.

Iam si reus in hoc crimine postquam cęperit accusare, desistere velit ab accusatione, abolitione petita, non facile audiendus est, quoniam hoc crimen grauissimum est: multũq; interest reipub. vt puniatur, in quo iudex non minus accusatorem, ad docenda quæ detulit, quàm reum ad purganda quę negat, debet vrgere, vt optime sanciuerũt Imperatores in l. vlt. in fine. C. de abolitio. atque hoc ipsum censeo obseruandum in eo qui denuntiat, qui si dicat falsò se denuntiasse, aut quid simile, non est facile audiendus, ne forte cum delato, vel cum testibus conuenerit.

Qñ minuenda pœna accusatori nõ probanti.

Tandem accusatori conanti probare obiectum crimen, & in probatione deficienti, tum præcipue pœna minuenda erit, cum testem vnum produxerit; nam tunc etiam aliàs pœnam talionis euitaret. Baldus apud Speculat. tit. de accusatio. in fine. refert Marsilius singulari 47. incipiente, *in ore duorum.* item si docuerit de eo crimine publicam fuisse famam, aut ab amicis, vel consanguineis delati, vel aliis personis fide dignis audiuisse. Bar. in l. verum. ff. de furtis. & in l. fi. ff. de hæred. instit. quod est diligentissime obseruandum.

Pag. 283 col. 2. A

¶ *Vbi autem accusator instet, & requirat, &c. inquisitor acquiescat, & dicat accusanti, quòd accusationem porrigat in scriptis.* Libellum accusatorium in scriptis proponendum docet Bart. in extrauag. ad reprimendum. verbo, per inquisitionem. num. 33. cuius opinionem sequitur, & communem vocat Cardinalis in c. 1. versi. ponitur etiam. 2. q. 8. per textum ibi: *Accusatorum personę nunquam recipiantur sine scripto.* ceterum Salyceti sententia præualuit in l. penultima. nu. 2. C. de accusat. asserentis, validam esse accusationé, siue accusator porrigat libellum in scriptis, siue verbalem tantum querelam apud acta iudicis, quam tabellio redigat in scriptis. & hanc Salyceti opinionem in praxi obseruari tradit Iulius Clarus lib. 5. sent. §. fi. q. 12. versi. quęro quę sit forma. quod esset etiam obseruandum in hoc tribunali, si per viam accusationis ageretur; præsertim cum in hoc crimine simpliciter procedi posit. c. fin. de heret. lib. 6. nec propterea summæ iuris solemnitates sint necessario requirendæ, vt pręceteris tradit Bernardus Comensis in Lucerna verbo, litis contestatio.

An accusans libellum accusatoriũ in scriptis porrigere debeat.

Fiscalis sancti officij et eius munus.

Sed cum hodie accusantis persona raro admittatur, publicus est cõstitutus minister, quem vulgo fiscalem dicimus, qui personã accusatoris subit, & reos accusat: nec se subscribit ad pœnam talionis, aut ad alias, quas falsi accusatores pati solent, qui testibus receptis, & habitis de crimine, diligenti inquisitione pręcedenti, debitis informationibus, in hęc ferme verba libellum accusatorium formare solet:

Forma libelli accusatorij, quẽ inquisitori porrigit fiscalis.

Ego Augustinus officij sanctissimæ Inquisitionis fiscalis, coram te Reuerendo Inquisitore iudice delegato in causis fidei contra hæreticam prauitatem, criminaliter accuso Martinum Lutherum, qui cum sit Christianus baptizatus, & velut talis apud omnes habitus, à fide Catholica recessit, & ad pestiferam hæresim Manichæorum, ac aliorum hæreticorum, talem videlicet & talem, impie accessit; prædicans, scribens, componens, firmiterque asserens multa dogmata hæretica, erronea, scandalosa, & valde suspecta in approbationem & laudem præfatæ hæresis, & hæreticorum, quos velut magistros imitatur.

Hęc est vulgaris forma, qua hodie fiscalis vtitur, de qua pulchre Speculat. tit. de hęret. in principio. Simancas in cath. instit. tit. 4. num. 11. Conradus Brunus lib. 4. de hęret. c. 7. omnesq; Criminalistę in suis practicis libellis. Milleus fol. 14. & 15. in c. de accusationis formula. Hieronymus Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis lib. 1. tit. qualiter in crimine lęsę maiest. procedatur. q. 3. Iulius Clarus in practi. crim. §. fin. q. 12. versi. quęro quę sit forma. & alij.

Libellus accusatorius quid continere debeat.

In hoc libello crimina singula admissa fiscalis narrare debet, vt reus intelligat quibus sit responsurus delictis, vt se tueatur; nomina testium, locus, & dies commissi criminis omittũtur, ne quid detrimenti testes patiantur. quòd si reus petat edi sibi testium nomina, nullo pacto audiendus est, vt alibi diximus. Locus autem & tempus delicti commissi, non nisi cum exquisitissima delibera-

tione

tione dicenda sunt reo, ne ex his circunstantiis in notitiam testium deueniat. cum vero inquisitores iudicauerint ad defensionem reorum spectare, vt locus & tempus proferantur, indicare poterunt, vt cum aut multum tempus, aut tale temporis spatium transierit, vt verisimiliter reus sit oblitus eorum qui tunc aderant: caueant tamē ne vllum vnquam immineat testibus periculum. sed de his aliàs plenius.

SCHOL. XV.

Pag. 183 col. 2. nu. 68.

In tit. De secundo modo procedendi in causa fidei per denuntiationem.

DE hoc secundo modo procedēdi in delictis per denuntiationem copiose disserunt suis locis Criminalistæ: sed de ea, quantum ad nostrum institutū pertinet, agit S. Antoninus 3. par. tit. 9. c. 9. Gōdisaluus tract. de heret. q. 10. nu. 6. Campegius apud Zanchinum c. 9. versi. de tertia. Repertorium inquisitorū, & Locatus in opere iudiciali verbo, denuntiatio. Simancas cath. instit. tit. 19. idem in enchyridio. tit. 23. Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 5. Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 26. nu. 27. & alij.

Denūtiatio quid.

Est autem denuntiatio alicuius criminis apud competentem iudicem, sine inscriptione, facta delatio ad penitentiam peragendam, vel aliam pœnam legitimam imponendam, vel etiam ad vtrumque. ita Hostiensis in sum. tit. de denuntiat. §. 1. & Repertorium inquisit. verbo, denuntiatio. colligiturque non obscure ex c. 2. & 3. & c. super his. & c. cum dilectus. el 1. extra de accusat. & c. nouit. de iudiciis.

Denūtiatio et verbo & scripto fieri potest.

¶ *Et tunc inquisitor mandet sibi, quòd det in scriptis, vel saltem in præsentia testium & notarij.* Et re vera indifferenter hæc admitti possunt, & obseruari, vt vere admonet Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 7. versi. vlterius quæro. in fine. nam hanc denuntiationem & in scriptis, & verbo tantum porrigere possunt iudici, qui denuntiant. quod tenet etiam Bossius tit. de denuntiatione. nu. 14. & videtur velle Angelus, Salycetus, & alij. in l. ea quidem. C. de accusatio.

Quod vero hic ait Eymericus; *vel saltem dicat in præsentia testium,* non est ita accipiendum, vt credamus testes esse necessarios, coram quibus denuntiatio inquisitori proponatur: id enim nec verum est, nec iure vsquam cautum, sed per testes hic vel duas illas personas religiosas accipere debemus, de quibus in c. vt officium. de heret. lib. 6. & meminit auctor in modo præcedēti, vel testes illos, quos producit denuntiator, dicens affuisse præsentes, cum reus tale crimen committeret; sæpe enim denuntiator & testes sistunt se simul coram inquisitoribus.

Pa. 284. col. 1. B

Qualis denūtiationis forma

¶ *Et obtulit eidem domino Inquisitori cedulam tenoris sequentis.* Cedula vox est Hispana, id est, scriptura, seu chyrographum. denuntiationis autem formula ita habet: nam syndicus, seu officialis, vel in proposito nostro crucesignatus, aut quilibet denique fidelis indicat inquisitori apud acta, die tali fuisse tale maleficium commissum, aut talem hæresim assertam à tali homine, & id scire Caium, verbi gratia, & Seium, aut tales & tales. atque ita vsus obseruat, vt ait Angelus tract. de malefi. versi. nec ad denūtiationē. nu. 20. & Iulius Clarus in practi. crimin. §. fin. q. 7. versi. quæro nunc quæ sit forma.

Facta denūtiatione, quales inquisitoris partes

His peractis, nullæ sunt amplius denuntiantiū partes, sed iudici totum relinquitur, vt is inquirat de delicto, de delinquente, accitis testibus quos denuntians nominauit; item aliis, à quibus veritas haberi possit: quod etiā vsus obseruat. quamuis enim denuntiator iure probare olim deberet vera esse quæ in denuntiatione asseruit. l. diuus. & l. ab accusatione. ff. ad senatusc. Turpillia. hodie tn̄ id praxis iudicātium non admittit. ita Angelus præcitato loco. & Salycetus in l. ea quidem. C. de accusatio. nu. 23. & Marianus Sozinus in c. qualiter & quando. num. 179. extra de accusatio. quos sequitur Clarus paulo antea relatus.

Pa. 284 col. 1. B

¶ *Quo facto in continenti ipse inquisitor faciat iurare denuntiantem de veritate dicenda.* Idem est in testibus, vt paulo post docet Eymericus nu. 82. tradit concilium Biterrense c. 4. & dixi copiose infra hoc 3. lib. schol. 21. vbi videas.

SCHOL. XVI.

Pag 284 col. 2. nu. 69.

In tit. De tertio modo procedendi in causa fidei per viam inquisitionis.

DE hoc tertio modo procedendi in delictis per inquisitorē eadē ferme que hîc tradit Eymericus, repetit Tabiēsis in sum. verbo, inquisitor. §. 27. n. 28. pulchre Hostiensis in sum. hoc titulo. Iulius Clarus in practica criminali. §. vlt. q. 3. & 6. late practica Papiensis in fine tituli de forma inquisitionis. Gondisaluus tract. de hæret. q. 10. Ludouicus tract. de heret. nu. 102. Franciscus Casonus tract. singularium quæstionum criminalium c. 8. Repertorium inquisit. & Locatus in opere iudiciali verbo, inquisitio. copiose iuris canonici Interpretes in c. qualiter & quando. extra de accusatio. & iuris ciuilis Doctores in l. congruit. vbi late Bart. ff. de offic. presid.

Quid inquisitio, & quotuplex.

Est autem inquisitio alicuius criminis manifesti ex bono & æquo iudicis competentis canonice facta inuestigatio. ita Hostiensis in sum. tit. de inquisitio. §. 1.

Hæc vero inquisitio præcitatis locis duplex cōstituitur, vna generalis, specialis altera; quarum vtraq; in hoc tribunali magnū habet momentū. & gene-

& generalis tunc locum habet, quotiens inquisitores prouinciam visitant, & generalia edicta promulgant ad inquirēdos occultos & incertos hæreticos; ad quam exercendam non exigitur infamia præcedens; nam ex officio certis statisq; tēporibus incumbit inquisitoribus ea vti: de qua accipitur textus in c. excommunicamus 1. §. adijcimus. & §. vlt. de hæret. extatque insignis locus in concilio Tolosano c. 2. in hæc verba: *Statuimus itaque vt Episcopi & Archiepiscopi, in singulis parochijs tam in ciuitatibus quàm extra, sacerdotem vnum, & duos, vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures si opus fuerit sacramento constringant, qui diligenter inquirant fideliter & frequenter hæreticos in eisdem parochijs, domos singulas & cameras subterraneas aliqua suspicione notabiles perscrutando, & appensa, seu adiuncta in ipsis tectis ędificia, seu quæcunque alia latibula, quæ omnia destrui præcipimus perquirendo; & si quos repererint hereticos, credentes, fautores, & receptatores, seu defensores eorum adhibita cautela, ne fugere possint, Archiepiscopo, vel Episcopo, dominis locorum, seu bailliuis eorundem cum omni festinantia studeant intimare, vt animaduersione debita puniantur. Hoc idem faciant Abbates exempti in locis suis, quę non sunt ordinarijs iure diœcesan. subiecta. solliciti etiam sint domini terrarum circa inquisitionem hæreticorum in villis, domibus, & nemoribus faciendam: et circa huiusmodi appensa, adiuncta, seu subterranea latibula destruenda.* hæc ibi. De hac agit plene & eleganter Bar. in præcitata l. congruit. & in l. 2. §. si publico. ff. ad legem Iul. de adult. & Simancas in cath. instit. tit. 44. num. 7.

Insignis cōcilij Tolosani loc' de inquirendis hæreticis.

Specialis vero inquisitio est quoddam ius per officium procedendi ad condemnationem & punitionem contra aliquos nominatim inquisitos de certis delictis diffamatos. ita Angelus tract. de malefi. verbo, hęc est quædam inquisitio. quem sequitur Gigas tract. de crimine læsæ maiest. lib. 1. tit. qualiter procedatur. q. 8. num. 3. neque ad hanc proceditur absque præcedenti infamia, quæ vicem accusatoris retinet. c. qualiter & quando. de accusatio. Hippolytus Marsilius consi. 53. Simancas cath. instit. tit. 44. nu. 8.

Inquisitio specialis quid.

Quamquam in hoc crimine hæresis, ob indicia & suspiciones verisimiles, eam possit inquisitor exercere, nulla infamia præcedente: caute tamen & prudenter & valde occulte, ne cuiusquā fama honorque lædatur. Ioannes Anania, Geminianus, Francus, & Felynus in c. vt officium. de heret. lib. 6. Baldus in l. iubemus. C. de probat. quę sententia verissima est.

SCHOL. XVII.

Pag. 285 colum. 2. num. 72.

In tit. De forma examinationis testium.

Cvm inter ceteras probationes, ea quæ per testes fit, magnum habeat pōdus in hoc tribunali, præsertim si à fide dignis personis proficiscatur; ideo pars hęc, quę ad testes attinet, diligentissime & tractari debet, & obseruari: ac multas difficultates, quæ circa testes oriri possunt, multis persequitur Eymericus hac 3. par. q. 62. & sequentibus. hic vero in examinandis testibus praxim obseruādam tantum demonstrat.

Sed hîc multa inquisitores obseruare oportet; ac primum illud est, vt diligenter & efficaciter admoneant testificari volentes, ne pretio corrupti, prece victi, ira vel odio commoti, aut qualibet alia illicita, vel iniusta causa excitati falsum testimonium dicant. moneant præterea quàm ingens & atrox scelus sit, quempiam innocentem de tam graui & horrēdo hæresis crimine infamare. ad hęc iurare debent de veritate dicenda, vt paulopost dicemus, & illa interuenire, quę prudentissime tradit Eymericus infra nu. 81.

Quid præmonere debeat inqsitores, testes ĩ cā hæresis testificātes.

Sed præ ceteris dum vel testes, vel reos interrogant inquisitores hoc cauere debent, ne ita interrogent, vt suggerere potius respōsiones videantur, vel monere eos qua ratione interrogationes effugere possint, & facilius delicta diffiteri, vt optime admonuit Franciscus Casonus tract. de tormentis. c. 15. quod qua ratione sit intelligendum, dicam paulo post schol. 19. huius 3. libri.

¶ *Item interrogatus quid est fama, dixit quòd est id quod communiter dicitur.* Apposite & vere formauit responsionem Eymericus: non enim testes super fama deponentes, debent reddere exactam famæ, vel infamiæ definitionem; sed satis est eos more vulgi respondere, famam esse publicam quandam vocem, quæ de aliquo publice & passim circumfertur; aliter enim vix posset fama probari, & testes oporteret esse iurisperitos, vt ait Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 6. versi. postremo scias.

Ibidē C. Testis interrogat' quid sit fama, nō tenetur reddere exactā famę definitionem.

Sed quid si interrogatus quid sit fama, respondeat se nescire? plane tunc non probaret. ita Hippolytus Marsilius in l. de minore. §. plurimū. nu. 104. in fin. ff. de quæstio. quem ceteri Criminalistæ communiter sequuntur.

¶ *Quòd dictus talis prædicta dixerit, seu fecerit trufatorie.* Voce minus eleganti iocum vocat *trufam*, & iocose quid facere vel dicere, *trufatorie.* ac plurimum quidem refert, (vt mox subdit Eymericus) intelligere, an verba hæreticalia per iocum & ludum sint prolata, an vere & animo deliberato.

Ibid. D.

Et quamuis regulariter dictum, vel factum iocosum pœnam non mereatur. l. 1. §. diuus. ff. ad l. Corneliam de sicar. l. obligationum substantia. §. vlt. ff. de actio. & obligatio. l. sicut semel. C. de liberali causa. c. 1. de sentent. excom. notat Paulus Castrensis in l. si seuerior. C. ex quibus cau. infam. irrog. idem Paulus & Baldus in l. nemo deinceps. C. de episco. audient. in crimine tamen hæresis longe aliter est iudicandum: nam si quis iocose quippiam dixerit in fidem, in Deum, vel in Sanctos puniendus quidem est. Cardinalis Zabarella in clemen. 1. §. nos igitur. in fine. de sum. trinit. Nicolaus Arelatanus tract. de hęret. notabili 28. Franciscus Squillacensis tract. de fide cath. c. 19. num. 3. in fi. Gondissaluus de hæret. q. 1. num. 7. Lapus & Cardinalis in clemen. vnica. §. sane.

Qui p iocum hęreticalia pfert puniēdus est.

sane. de vsuris. Palacius Rubius in allegatione de hæresi.§.4.in fine. Simancas cath.instit.tit.17. nu.22.& 23.Ioãnes Rojas in singularibus fidei, singul.103.& alij.

An puniẽdus p Episcopũ,vel per Inquisitorem.

Num autem puniri debeat per Episcopos, an etiam per Inquisitores, dubitant nõnulli ex precitatis;sed communior sententia est per inquisitores esse puniendos,quod voluit Cardinalis, & Ioannes Rojas præfatis locis, & Gondissaluus tract.de hæret.q.8.num.6.quibus propterea subscribo; quoniam ex quo quis hæreticalia dixit, aut fecit, statim subijcitur inquisitorum iurisdictioni.explorare autem, an per iocum, vel serio ea sint asserta, ad eosdem quoque inquisitores spectat.

Qua pœna coercẽdi qui per iocũ proferunt hæreticalia.

Sed qua pœna puniri debeant qui per iocum proferunt hæreticalia, non est iure cautũ;ideoque arbitrio iudicantis hæc relinquuntur. Primum hoc sit exploratum,hos non esse puniendos velut hæreticos, sed leuius,quia non concurrunt necessaria ad hæresim constituendam, videlicet error in intellectu,& pertinacia in voluntate; nisi qui dicterium, seu iocum protulit, in eo persisteret, veluti si quis iocando diceret (quod est præfatorum frequens exemplum) se habiturum vxorem in alio seculo, postquam in hoc non habuit, ac postea in ea sententia stulta perseueraret.

Punientur ergo pœna pecuniaria piis locis eroganda, vt præcitatis locis Gondissaluus & Ioannes Rojas rescripserunt, vel aliqua pænitẽtia salutari. Meminerint tamen inquisitores pœnam esse augendam, vel minuẽdam iuxta qualitatem personæ iocantis, loci, personarum astantium & audientium,& scandali inde orti;quæ in delictis coercendis sunt obseruanda.c.sicut dignũ.de homici.l.aut facta.ff.de pœnis.

Ex quib° causis minuatur pena.

Modus proferendi dicteria eiusmodi, & qualitas personæ ad minuendam pœnam multum prosunt: vt cum repente,celeriter,inconsiderate, ac sine deliberatione dicta fuerunt, vt sæpe contingit. persona etiam sua natura faceta erat, quæ proculdubio ea protulit, vt astantibus risum excitaret,quamuis ob id non sint hec impunita relinquenda omnino,quia vt recte scripsit Gerson par.2.tractatu vlt.

Non patitur ludum fama,fides,oculus.

Ideoque qui hæc petulantia in Deum & Sanctos proferũt,suspectos fieri.in uiris theologis & religiosis hec acrius sunt coercenda, præsertim si coram laicis hec dicteria & facetias proferant.

Genus quoque facetiæ spectandum est: nam acerbius puniendus est, qui facetias hæreticales profert,quàm qui scandalosas,erroneas,aut alterius qualitatis.

Non facile credendũ dicentib° se hereticalia dixisse, sed per iocum.

Ad hæc illud diligenter præmonendum est, quod docuit Ioannes Calderinus in tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi, in rubrica De hæreticis,credentibus, &c. nu.6.in hæc verba: *Si vero dicit quis, quòd ex leuitate, vel ex ira, ioco, & turbatione, & sine deliberatione docuit, vel dixit aliquid contra fidem: tunc ipse reus debet probare prædicta & perfecte, & inquisitor debet prædicta diligenter inuestigare, & non debet esse facilis ad recipiendum talem excusationem: quia quasi omnes moderni hæretici sic se excusant. inuenta autem veritate quantum est possibile, si inuenitur quòd se non excuset, debet inquisitor contra eum procedere; si vero inuenitur quòd vere se excuset, adhuc dicunt quidam, quòd inquisitor potest eum punire, & debet: quia homo ex leuitate, vel ioco, vel turbatione verba heretica non debet proferre contra fidem & bonos mores.* hactenus ille. Et Dulcinum olim hæresiarcham perfidum hac ratione se excusare voluisse scimus, vt dixi scholio 28.lib.2.

Qui verba scripturę sacræ ad inania, velut pasquinos, & turpẽ amorẽ trahunt, grauiter coercendi.

Postremo,quę de facetiis & facetis hæreticalibus paulo antea diximus, obseruanda quoque putamus aduersus illos, qui verba sacræ scripturæ ad iocosa, scurrilia, & inania trahunt, ex his quandoque (vt vulgus loquitur) pasquillos, seu paschinos componentes; quod est ingens & immane scelus, cum Spiritus sancti verba in ludibrium conuertantur, cuius sceleris patratores per Episcopos grauiter coercendos iubet concilium Tridentinum sessio.4.in fine.versi.post hæc temeritatem. Huc adiungendi amantes, qui passim etiam solent scripturæ sacræ verba ad sua trahere desideria vt persuadeant, & ceteri vani homines & impostores, qui vt sua facilius persuadeant cõtortis scripturæ testimoniis nefarie vtuntur: in hos enim inquisitores, aut saltem proculdubio Episcopi animaduertere possent.

Recitãtes aliorũ hęreses, an puniendi, et quomodo.

¶ *Seu dixerit recitatiue.* Quoniã qui refert aliorum hæreses, nisi dolo malo & fraudulenter faciat, puniendus non est:secus tamen dicendum, si recitauit approbãdo & laudando; quod quandoque fit à perfidis & malis hominibus ex industria, quibus non debet prodesse hoc refugium si dicant, se recitando eas protulisse. argumento l.qui iniurię.ff. de furtis. tradit Simancas catho. instit.tit.17.nu.18.

An autem per dolum, aut sine dolo recitatæ sint hęreses, circunstantiæ rerum, & qualitas personarum recitantium facile commonstrabunt. animaduertant autem iudices fidei, vsitatam esse astutorum hæreticorum imposturam, dicentium (vt se tueantur) se recitando tantum, non approbando, nec predicando hæreses protulisse, quibus non est facile credendum; & si hanc excusationem attulerint, eam probare debent, vt paulo antea ex Calderino ostendimus in iocante.

His preterea quales pœnæ imponi debeant, & delicti qualitas, & incommoda inde orta, & scandalum excitatum, docebunt.

Postremo obseruandũ est, recitari posse quandoque aliorum hæreses sine dolo, non tamen sine culpę, ac imprudentiæ nota, vt docuit Eymericus par.1.q.10.num.5.nam qui disputando coram rudibus, aut concionando corã his, qui nihil contra fidem audierunt, recitãt ad inanem quandam ostentationẽ hæreticorum dogmata; quamuis sine dolo id faciant, at sine culpa interdũ non faciũt:& propterea ne amplius id fiat, inhibendũ est ab Episcopis. sæpe enim compertum est multos lapsos fuisse in eas hæreses, quas audierunt recitari; quod sępe contigisse scio.

¶Seu

Qui p lubricũ linguæ hære sim proferũt, an puniendi, & quomodo.

¶ *Seu animo indeliberato:* Hoc est, (vt nostri loquuntur,) per lubricum linguæ. nam qui per facilem & indeliberatum linguę lapsum inconsiderate hæresim proferunt, nec hæretici sunt, nec puniendi videntur: quia lubricum linguæ non facile ad pœnam trahendum est. l. famosi. ff. ad legem Iuliam maiestat. l. 1. C. si quis imperat. maled. 22. q. 2. c. quod autem ait. ita Zanchinus tract. de hæret. c. 7. nu. 9.

Sed Lapus & Cardinalis in clemen. vnica, de vsuris, non esse inultum relinquendum delictum per lubricum linguæ commissum, tradunt. & hos qui sequuntur extraordinarie puniendos scribũt, nẽpe Albertinus tract. de agnos. assert. q. 3. nu. 10. Gõdissaluus tract. de hęr. q. 1. nu. 7. Squillacensis tract. de fide cath. c. 19. nu. 3. in fine. Ioannes Rojas tract. de hęr. par. 1. nu. 66. & Campegius apud Zanchinum. c. 7. versi. non ex proposito. erit autẽ hæc pœna pecuniaria in pios vsus eroganda, aut alia leuis, consideratis illis circunstantiis, quas, cum agerem paulo antea de hęresibus per iocum dictis, monui obseruãdas. Illud hoc loco addendum, multum esse pœnam minuendam, aut nullam penitus infligendam ei, qui statim correxit quod per linguæ lubricum temere effutiuit. reprehendendus est autem grauiter, & admonendus, vt præcaueat in futurum.

Qui per ebrietatẽ ꝓtulit hæreses, an & qñ puniendus.

De eo vero qui cum esset ebrius, hęreses protulit, dubitant quidam, an cessante ebrietate, vt hæreticus puniri debeat, cũ his videatur in ebrietate proferre, quod antea mente conceperat; ac proinde censeatur in priori proposito perdurare: sed benignius & verius est, ebrietatem ab hæresi excusare, nec puniendũ, qui dum vere ebrius esset, hæreticatur: nam perinde de eo censendum est, ac de furioso & mentecapto. c. à crapula. de vita & honest. cleri. l. respiciẽdum. §. delinquunt. ff. de pœnis. l. omne delictum. §. per vinum. ff. de re milit. tradit eleganter Zanchinus tract. de hær. c. 7. num. 10. vbi valde prudenter adiungit ebrios propter præcedentem culpam, cessante ebrietate, corrigendos.

Hæc vero de ea ebrietate sunt accipienda, quæ omnino mente priuauit: nam si modica fuerit, coercendus est qui deliquit, vt optime scripsit Bart. in d. l. respiciendum. §. delinquunt. de pœnis. & Campegius apud Zanchinum c. 7. versi. aliqualiter corrigi.

Dormientes q hæreses proferunt, nõ puniũtur.

De dormientibus, quos interdum contingit hæreticalia proferre, idem iudicandum putamus, quod de vere ebriis paulo antea diximus. horum enim nullum est tunc animi iudicium, cum sensus sint penitus ligati. & dormientes furiosis æquiparantur. l. 1. §. adipiscuntur. ff. de acquiren. possessio. & propterea ne puniendi quidem, clement. vnica, de homici. vbi Laudunus & Cardinalis Florentinus quæst. 6. traditque eleganter Tiraquellus tracta. de pœnis temperandis, aut remitten. causa 5. num. 1. & sequen.

Pueri, & senes delirãtes, et hæreticantes nõ puniuntur.

In ceteris vero qui vel propter ætatem decrepitam iam delirant, vel propter ætatem pręmaturam & teneram quid loquantur non intelligunt, ac denique ob alias quascunque causas indeliberato animo hæreticalia proferunt & impia, puniendi non sunt. hos enim omnes consilij, & prudentiæ inopia, tum in hoc tribunali, tum in ceteris à pœnis commissorum delictorum tuetur. atque ex his, nisi fallor, remanet locus hic satis apertus & clarus: est enim insignis, nec fuit vllo modo omittendus.

SCHOL. XVIII.

Pa. 286. col. 1. nu. 73.

Quibus examinatis si inquisitor viderit factum esse probatum plene, vel esse maxima indicia, &c. faciat eum capi. Hic locus, si quisquam alius est, valde insignis, prudentiæ plenus, & multum inquisitoribus considerandus, ne temere in tam graui causa ad capturam reorum accedant. hæc vero Eymerici doctrina apertis iuribus nititur, quamuis ipse iura non citet.

Quis ordo seruandus in captura reorũ in crimine hæresis.

Ergo in hoc articulo, de capiendo reo hęc sunt obseruanda. Primum enim de delicto constare debet, vel indicia aliqua habere oportet per secretam inquisitionem à iudice factam, aut aliis modis: quia nunquam est in criminalibus à captura reorum inchoandum. l. nullus in carcerem. & l. fin. vbi Bartolus, Baldus, & Salycetus, C. de exhiben. reis. l. nemo. C. de exacto. tributo. lib. 10. Baldus in l. quod euitandi. num. 2. C. de condit. ob turpem caus. Salycetus in l. absentem. num. 9. C. de accusatio. copiose & vere suo more Antonius Gomez. tom. 3. varia. resolut. c. 9. num. 1. Iulius Clarus in practica crim. §. vlt. q. 28. Ioannes Rojas tract. de heret. par. 2. assertio. 1. num. 2. & seq. Albertinus de agnos. assertio. q. 32. num. 22. & q. 34. num. 21. & ceteri communiter.

Verbalis citatio qñ facienda, & quãdo omittẽda.

Rursus, vbi denunciationes & indicia rite conscripta fuerint, reus citari debet verbaliter per nuntium, aut per literas vt se sistat coram inquisitoribus; sed si recessus, aut fuga timeatur, tunc omissa verbali citatione statim est ad citationem realem, hoc est, ad personalem capturam deueniendum. ita scribunt omnes pręcitati. & probat apertissime textus in d. l. nullus. C. de exhiben. reis. & in l. fin. C. de custo. reorũ. & in l. 1. ff. eod. tit. Salycetus in d. l. nullus. & in l. absentem. C. de accusatio. Angelus tract. de malefi. verbo, iudex commisit. Marsilius in pract. crimin. §. constante. in principio. & alij, & dixi plenius infra schol. 44.

Magno cõsilio ad capturã procedẽdũ in hoc crimine.

Hæc res, vt breui cuncta complectar, in hoc tribunali hoc ordine conficitur: vbi ex testimoniis & delicti qualitate visum fuerit delatos esse huius criminis reos, fiscalis petit ab inquisitore, vt rei comprehendantur. is vero protinus habito peritorum consilio, quid facto opus sit, deliberat: & si plusquam semiplenis probationibus reos conuinci viderit, eos comprehendi iubet. Simancas catho. instit. tit. 44. num. 12. idem in enchyridio tit. 25. num. 1. & 2. & Io-

annes tract. de hæret. par. 2. assertio. 1. num. 12. & sequen. atque hæc est tutissima procedendi ratio, præscripta etiam inquisitoribus Hispaniæ Madriliana quadam instructione anno 1561. cap. 3. in hæc verba à nobis latine facta: *Inquisitores visa informatione simul si præsentes fuerint, deliberent de captura, quæ magis iusta videretur si fieret cum consilio consultorum eius inquisitionis, si commode fieri posset, & videretur inquisitoribus conueniens & necessarium. & quod decretum fuerit, in actis referatur.* hęc ibi.

Dixi vero, *habito consilio peritorum*: nã quamquam solus inquisitor decernere posit, vt rei in carcerem detrudantur; securius tamen est & tutius, vt rem tantam maturo consilio peritorum aggrediatur. cum enim hoc delictum sit grauissimum, & ex sola captura non modice fama lædatur, non facile decernendum est, vt rei capiantur. Eymericus hoc loco valde prudenter hęc intuitus, aut plenam probationẽ delicti, aut maxima indicia, aut vehemẽtes suspiciones pręcedere debere capturam asserit: nam ex leuibus suspicionibus nusquam est ad eam deueniendum, vt monui supra hoc 2. libro schol. 9. §. ceterũ. cetera huc spectantia copiose tradidi infra hoc lib. 3. schol. 117. super q. 59.

SCHOL. XIX.

Pag. 286 col. 1. nu. 74.

In tit. De modo interrogandi reum accusatum.

Qvamuis in his quę ad praxim attinent, nihil sit nominatim à iure cautum: ea enim iudicum prudentię relinqui solent, & plurimum in his etiam consuetudo singularum inquisitionũ sibi vendicat: nihilominus tamen, vt facilem in his quoque modum, cum se offert occasio, pręscribamus, quo ordine commodissime hęc sint gerenda in gratiam lectoris breuiter indicabimus. Ergo vt hunc locum illustremus, omissa supplentes in hac parte, hęc possent tutissime obseruari.

In examinandis & interrogãdis reis, quis ordo seruãdus.

Communioribus interrogationibus absolutis quarum meminit Eymericus, mox interrogabitur in genere, an sciat quam ob causam sit captus, an aliquos suspectos habeat, à quibus se delatum fuisse reputet, & quos; ac iuxta eius responsionẽ formabuntur cetere interrogationes causę ei cõpetentes. monebit pręterea, vt clare & aperte veritatem fateatur, recepturus & inuenturus apud inquisitores omne misericordię auxilium. hęc vero admonitio ter poterit fieri intra primos decem dies à captura: quamuis plures dies assignare posint inquisitores, intra quos hęc terna admonitio interpolatim fiat arbitrio inquisitoris. Potest etiã & sępius interrogari, vt mox subiungam. interrogabitur etiam de consuetis Christianę religionis orationibus, seu precibus, ac de doctrina Christiana, item vbi, & quando, & quibus sacerdotibus fuerit confessus peccata sua.

Inquisitoris prudẽtia & modestia in interrogãdis reis.

Hoc aũt prę ceteris caueãt inquisitores, ne sint in interrogationibus faciendis nimis molesti, ea percontantes, quę parum ad rem faciunt, & quę reos ad iram posint cõmouere, dummodo nihil omittant eorum quę ad causam & substantiam delicti attinent.

Quòd si delinquens libere cœperit confiteri, nullatenus interrũpat, nisi aliena fuerint à pposito quę dicit, & parum conducant ad causam.

Hęc oĩa notarius excipiat, & reus subscribat, si sciat; sin minus, signum aliquod aliud apponat, ac iterum in carcerem remittatur.

Inquisitoris benignitas.

Dum hęc oĩa geruntur cum illis qui examinãtur, inquisitor humaniter eos tractare debet, memineritque se hominem esse, qui & similia committere posit, nisi omnipotentis Dei gratia iuuetur: quemque reum iuxta qualitatem & dignitatem suam tractet, ita vt inquisitor suam semper tueatur auctoritatem.

Non erit indecorum, nec inutile, vt dum reus examinatur, in humiliori sedili q̃ inquisitor, sedeat, vt pacatior & magis quietus sit animus ad tractandam causam suam, & ad respondendum. hęc ferme salubriter pscribũtur Madriliana quadam instructione anno Dñi 1561. c. 13. 14. & 15. à quibus nõ dissentit Alfonsus Castrus lib. 2. c. 1. de iusta hęret. punitio. & Simancas cath. instit. tit. 44. num. 14. & seq.

Quo iterrogabit iudex reũ, ne suggerere videatur.

Id vero in primis pręcauere debẽt iudices violatę religionis, ne ita reos interrogẽt, vt suggerere illis potius, ac fugiendi modos pscribere, q̃ veritatem ab eis indagare videantur. Vt aũt periculũ suggestionis euitetur, cũ quis de proprio delicto interrogat, in genere interrogandus est, inde paulatim ad speciem descendendum est, nullam singularem delicti circunstantiã exprimendo, vt voluit Franciscus Casonus tract. de tormentis c. 15. cetera prudentię iudicantis cõmittuntur. & sępe contingit necesse esse etiam ad minima & particularia descendere, vt reus, vel conuincatur, vel crimen suũ detectũ agnoscat, vel si quid oblitus est, recordetur. atq; hunc ordinem pscribere mihi videtur Iurecõsultus in l. 1. §. in causa tributorum. ff. de quæst. in hęc verba: *Qui quęstionem habiturus est, nõ debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit: alterum enim magis suggerentis, quàm requirentis videtur.* hactenus ibi.

Nu. 74. D. De origine sua, & aliis circũstantiis, cur reus interrogãdus.

¶ *Et interrogatus vnde est, seu vnde originem trahit, &c.* Propterea de origine & aliis circunstantiis hoc loco ab Eymerico cõmemoratis, debet fieri diligẽs interrogatio: qm̃, vt optime oratores admonent, suspicionũ argumẽta nõ leuia sumuntur ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate, tpe præterito, societate & amicitia, moribus & verbis, & aliis huiusmodi, vt docent Cicero lib. 2. rhetori. ad Herenniũ, Quintilianus lib. 5. cap. 10. orato. instit. & Gandinus tract. crimi. tit. de præsumptionibus. & copiose, ac diligenter Franciscus Casonus tract. 1. de indiciis ex persona, cap. 1. & multis sequentibus quod in hoc crimine potissimũ est obseruãdum:

nam

nam qui in locis suspectis est educatus, facile creditur labe hæresis infectus; de ceteris vero circunstantiis idem est iudicium. hęc omnia prudentissime docet hic Eymericus, quamuis sine arte id facere videatur.

Col. 2. A ¶ *Et sic prudens inquisitor interrogabit, & formabit sibi articulos, secundum materiam, de qua est accusatus.* Hoc est præcipuum documentum inquisitoribus obseruandum, dum reos interrogant, ne videlicet eos interrogent extra id, de quo sunt inquisiti vel delati, nisi ipsi rei dum confitentur, dederint occasionem ad alia etiam interroganda; quod frequentissime contingit: tunc enim si ea non sunt prorsus inepta, & ad causam conducant, etiā interroganda sunt. instructione Madriliana anno 1561. cap. 15. §. y deuen siempre. in hæc fere verba: *Habeant etiam inquisitores magnam curam, ne interrogent extra indicia, nisi reus per suam confessionē occasionem præbuerit.* quod etiam optime admonuisse videtur hoc loco Eymericus.

Delati nō interrogē tur nisi d his de quibus sunt indiciati.

Num. 75 ¶ *Vel teneat eum in posse curiæ secularis.* Sæpe contingere potest, vel ob impotentiam inquisitorum, vel ob multitudinem hæreticorum, vel ob alias causas, vt rei capti tuti non sint in carceribus inquisitorum, & propterea decet eos quandoque custodiri in carceribus curiæ secularis: quod & olim saluberrime cauit Innocentius IIII. rescripto incipiente, *Ad extirpanda.* in hæc verba: *Teneatur insuper potestas, seu rector quilibet, omnes hereticos & hereticas qui capti amodo fuerint per viros catholicos ad hoc electos à diœcesano, si fuerit præsens, & fratribus supradictis, in aliquo speciali carcere tuto & securo, in quo ipsi soli detineantur seorsum à latronibus & bannitis, donec de ipsis fuerit definitum, sub expensis communis ciuitatis, vel loci sui, facere custodiri.* hæc ibi.

Delati de hæresi in carcerib[us] iudicis secularis possunt q̄nque custodiri.

Verum cum hoc contingeret fieri, obseruāda sunt huius constitutionis verba iubentia, vt hæretici custodiantur à viris electis per Inquisitores & Episcopos: itē separentur ab aliis delinquentibus: quod est salubriter cautum, ne vel per malos ministros, aut perfidos socios, quales sunt latrones & banniti, in detrimentum fidei aliquid committatur.

Num. 76 ¶ *Cumque accusatus fuerit sic captus, interrogabit eum & examinabit frequenter inquisitor, &c.* Neq; his obstat id quod paulo antea diximus de terna admonitione facienda; nam illæ interpolatim fiunt intra decem dies à tēpore capturę, per quas si reus, vel nihil confiteatur, vel non plene confiteatur, tunc promotor fiscalis accusationem proponit contra reum de illis delictis, quę per testes probata sunt, omissis nominibus testium, loco, ac die commissorum criminum, vt constat ex forma libelli, quam diximus paulo ante schol. 14. §. sed cum hodie. ac illæ quidem tres monitiones necessariæ videntur.

Reus sæpius interrogādus, et quādo.

Ceterum non modo in principio actorum, sed in tota etiam causa quotiens expedire videbitur, multæ etiam aliæ fieri possunt ab inquisitoribus: tunc autem expedire videtur, cum vel reus obiecta crimina negat, vel partem negat, & partem confitetur, vel noua superueniunt indicia, aut denique ob alias causas, quas nominatim ars complecti non potest. cap. vlt. 30. q. 5. ibi: *Et tandiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perueniatur; frequenter interrogari oportet, ne aliquid prætermissum forte remaneat, quod annecti conueniat.* hæc ibi. & facit c. iudicet. 3. q. 7.

SCHOL. XX.

In tit. De modo continuandi processum per inquisitionem. Pa. 287. col. 1. nu. 78.

HIc modus fabricandi processum per inquisitionem laboriosior est illo qui fit per denuntiationem; idque propter incertitudinem famę, seu infamię, qua hic modus nititur veluti principio & fundamento: & ob id paulo diligentius nobis hic erunt perscribenda, quæ ad hoc institutum proprie spectant. praxim erudite tractat hoc loco auctor, reliqua breuiter perstringemus. & quantum ad hanc etiam praxim attinet, videndus est etiam omnino Iulius Clarus in pract. crim. §. fi. q. 5. versi. poterit igitur. & q. 6. in principio, vbi erudite tractat hunc procedendi modum.

¶ *Et testibus aliquibus examinatis, & fama probata.* Quomodo autem fama probetur, per quot testes & quales, necessario est tradendum: nam hæc magnum habent momentum in hoc tribunali. de hac re variis locis differunt Doctores. Innocentius in cap. qualiter & quando. el 2. & in cap. cum oporteat. de accusatio. Panormitanus in cap. inquisitionis. §. quęsiuisti. de accusatio. Bartolus in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæstio. & copiosius ibidem Hippolytus Marsilius num. 40. cum multis sequent. & Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 6. versi. sed quoniam. & versi. sciendum est autem. cum aliquot sequentibus. & Thomas de Piperata in tract. de fama, quem sequitur per omnia Bart. in d. l. de minore. Simancas catho. institut. tit. 65. num. 34. & aliquot sequentibus, & Campegius ad Zanchinum cap. 11. & passim Criminalistæ.

Num. 80 De probāda fama in criminalibus, q differuerint.

Ex his primum colligo, famam per duos testes esse probandam. Bart. in d. §. plurimum. nu. 19. & glossa communiter recepta in l. 3. §. eiusdem. ff. de testibus. & præcitati. & hanc sententiam dicit communem Albericus in l. ea quidem. num. 24. C. de accusatio. addit Marsilius in d. §. plurimū. num. 93. adeo verum esse duos testes requiri ad probationem famæ, vt si vnus tantum deponeret, non modo non faceret plenam, sed nec semiplenam probationem; neque etiam indicium, quia famā est indicium à crimine remotum: omne autem indicium à crimine remotum debet saltem per duos testes probari. glossa singularis in l. vlt. C. familiæ erciscundę. & tradit Marsilius loco præcitato.

Fama per duos testes ꝓbari debet.

Quō pbetur fama. Fama vero, vel infamia de aliquo qua ratione probetur, eleganter docet Innocētius in d.c. qualiter & quando. de accusatio. his verbis: *Hic potes colligere qualiter probetur infamia; debet enim dicere testis, eum de quo agitur, de tali crimine diffamatum: & si quæratur ab eo, apud quos est infamatus; debet respondere, apud tales: & nisi eos assignet, non videtur bonam reddere causam dicti sui. præterea quia non potest sciri, an sint graues, vel maleuoli.* hæc Innocentius.

Testes causā dicti sui reddere debent. Ergo testes debent assignare causam dicti sui sufficientem, aliàs non probarent. & hanc sententiam communem dicit Corneus lib.2.consi.232. & lib.3.consi.216. personas vero ideo nominare debent, vt iudices intelligant ex qualitate personarum, quanta fides sit famę adhibenda. sufficit autem testibus nonnullas nominare personas, à quibus dicāt se audiuisse Lutherum, verbi gratia, de heresi infamatum. ita practica Papiensis in forma positionum actoris. verbo, item quod de prædictis omnibus & singulis. nu.9.

Testes quales esse debeāt. Duo autem testes vt plene probēt infamiam, ita vt in hoc crimine hęresis diffamato canonica purgatio indici possit ratione diffamationis, integri esse debent, & omni exceptione maiores: atque hoc est tutius & securius, vt dixi schol.63. libri 2. super q.57. atque hec sententia tunc maxime procedet quando infamia duxisset originem vel à maleuolis, vel ab infamibus, & vilibus personis.

Testes diuersi qn probēt infamiam. Rursus, si testes super infamia deponentes diuersi essent, aut in nominibus personarum, quia vnus diceret se audiuisse à Titio, & Seio, alius à Marco & Caio: aut in tempore, quia vnus diceret se audiuisse mense Aprilis, alius mense Martij: aut in loco, quia vnus diceret se audiuisse in platea, alius in palatio, nihilominus famam probant. argumento l. ob carmen. §. fin. ff. de testib. Bartolus in d.l. de minore. §. plurimum. nu.24. ff. de questio. Innocentius in d.c. qualiter & quando. verbo, & famam. de accusatio. Practica Papiensis in forma positionum actoris. verbo, item quòd de predictis omnibus & singulis. num.9. in fine. quos ceteri communiter sequuntur.

Testes etiāsi nō conueniāt in causa scientiæ, famam probant. Preterea, quamuis testes non conueniant in causa scientię: quia videlicet vnus dicit; scio quia ab eo audiui, vel à talibus audiui: & alius dicit; scio quoniam ob hoc ortum est scandalum in vicinia, nihilominus tamen, quoniam omnes istę causę in eundem finem diriguntur, vere probant famam, aut infamiam. ita idem Innocentius in cap. qualiter & quando, de accusatio. verbo, & famam.

Quid sit publicę dici. Ad hec, vt testes probent famam, satis est si dicant se audiuisse à talibus, aut talibus (iuxta ea quę in pręcedentibus diximus) publice dici, Bucerum, verbi gratia, imagines Sanctorum deleuisse; hoc est publica uoce dici à populo. ita Baldus in c. literas. num.2. de pręsumptio. & in c. pretere. num.9. & 10. de testibus. & in l. heredes palam. in principio. ff. de testi[illegible]. quem sequitur Marsilius in d. §. plurimum. nu.42. in fine. quod ita obseruari testatur Iulius Clarus in pract. crimin. §. fi. q.6. uersi. debent etiam dicere. & Cassadorus decisio.3. num.7. de probatio. & in Romana curia hanc sententiam usu forensi custodiri tradit Parisius lib.3. consi.52. in fine. & Hieronymus Mont. tract. de finibus. fol. mihi 50. num.4. reiecta opinione Bartoli in d. l. de minore. §. plurimum. num.19. ff. de questio. ubi dixit testes probantes famam, debere dicere se audiuisse à maiori parte populi: aliàs non probarent: quam sententiam communis iudicantium usus explosit.

Item testes de fama deponentes, quid fama sit dicere debent, aliàs non probarent; quod qua ratione intelligatur, dixi paulo antea schol.17. §. item interrogatus quid est fama.

Iam illud monendi sumus, famam de aliquo in eo loco esse querendam, in quo uersatur, aut est aliquando uersatus: ut de milite in castris & bello, de Doctore in scholis & foro, de Monacho in monasterio, iuxta textum in d.l. de minore. §. plurimum. ff. de questio. ibi: *vel cuius existimationis quisque in ciuitate sua est.* *Fama de aliquo ubi quęrēda.*

Postremo agendum hîc mihi erat de effectibus probatę famę, an scilicet faciat plenam probationem, siue semiplenam, aut saltem indicium generet ad torturam, aut sit sufficiens ad indicendam purgationem, sine aliis adminiculis, & de multis huc spectantibus, quę non sunt huius loci, cum Eymericus de probatione famę disputandi tantum prębuerit occasionē. De his uidendi sunt pręcitati, quamquā obscurissime loquantur, & sepe pugnantia tradant. de quo egi plenissime infra schol.118. super q.61. adde Cāpegium ad Zanchinum cap.11.

SCHOL. XXI.

In tit Quot personæ esse debeant in examinatione testium & delatorum in causa fidei.

Pag.287 col.2. nu.81.

QVoniam quę multorum testimoniis comprobātur certiora creduntur, & quę multorū sunt sensibus insinuata, ꝓcul à mendacio abesse putantur: ideo oportuit (ut docet Eymericus) in causa fidei, dum reorum negotia tractantur, multas interuenire personas.

¶ *Inquisitor debet esse multum prudens, circumspectus, & valde cautus in examinando testes, & delatos.* Primum in examinandis testibus ideo prudentissimum & diligentissimum esse oportet inquisitorem; quia cum testium nomina reis non publicentur, nec reorū patroni possint eos examinare, ac ob id defensionis ordo quasi truncatus esse videatur, ne iniuste rei condemnentur, debet omnino inquisitor patronorum personam induere, & cauta solicitudine querere veritatem, ne innocens condemnetur: ac proinde in testibus personarum qualitatem & fidem, mores & studia rimari debet, & considerare quo animo, *Pa.288. col.1. A Quales inquisitoris partes in examinādis testib' et delatis*

qua

qua fide, an zelo iuſtitiæ, an potius inuidiæ, aut inimicitiæ ſtimulis agitati ad teſtificandum acceſſerint. Aurea ſunt, quæ huic cauſæ aptari poſſunt Euariſti Pontificis verba in c. ſi qui ſunt. 2. q. 7. omnino à iudicibus fidei memoria retinenda. ait enim: *Diligenter perſcrutandum eſſe, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſciētia, quoue merito: ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut pro inimicitia vel odio, aut cupiditate iſta prſum pſerint.* hæc ibi.

Iam in reis examinandis & interrogandis propterea valde etiam ſolicitus & diligēs eſſe debet: quoniam hæreticorum potiſsima cura eſt, occultare hæreſes, fingere ſanctitatem, fictas interdum emittere lacrymas, quibus vel ſæuiſsimum iudicē poſsint interdum permouere. ceterum non propterea ſuccumbere debet inquiſitor, ſed ſemper ſuſpicari debet ſe poſſe deludi, & ficta eſſe quæ à reis proferuntur dum negant, præſertim cum indicia, vel teſtes ſint in contrarium. hæc autē tunc maxime prçcauere debet, cum rei iterum capti in cauſa fidei fuerint, vel inquiſiti. quç omnia diligentiſsime tradit Eymericus paulo poſt num. 85. & ſequ.

Pag. 288 nu. 82. Iuramentum de dicenda veritate prç mittendū à teſtibus & delatis examinandis.

¶ *Quilibet horum debet prius iurare de dicenda veritate.* Ideo prius de veritate dicenda iurandum eſt: quoniam teſti non iurato nulla fides habenda eſt, etiamſi grauiſsimus & probatiſsimus foret. c. hortamur. 3. q. 9. c. nuper. de teſtibus. l. iuriſiurandi. C. de teſtibus.

Quod vero hîc docet Eymericus de hoc iuramento præſtando, iam olim in hac cauſa præcepit concilium Biterrenſe c. 4. in hæc verba: *Ab illis qui ſic citati coram vobis infra tempus comparuerint aſſignatum, recipiatis iuramenta, de mera, & plena ſuper facto labis hereticæ, tam de ſe quàm de alijs viuis & mortuis dicenda, quam nouerint, veritate.* hçc ibi. Idem cauit Martinus V. in bulla incipiente, *Inter cunctas.* in concilio Conſtantienſi ſeſſio. 45. quam retulimus in bullario literarum apoſtolicarum pag. 40.

Huius autem iuramenti formula vulgo talis eſſe ſolet: *Iuro per Deum & crucem, & ſacroſancta quatuor Euangelia manibus proprijs tacta, me dicturum veritatem: quod ſi fecero, Deus me adiuuet; ſin autem contra, Deus me condemnet.*

Iuramentum prçſtandū eſt iuxta mētem eius qui exigit iuramētū.

¶ *Et ad mentem iudicis pluſquam ad aliud intendere.* Et ratio eſt, quoniam in iuramento quod præſtatur ei cui legitime ſubiecti ſumus, hæc regula eſt penitus obſeruanda: qui iurat, iuxta mentem iudicis cui iurat, non ſecundum propoſitum aliud iurare debet: aliàs doloſum emitteret iuramentum, & grauiter peccaret. Beatus Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. in reſpon. ad 4. argumentum. & ibi Caietanus. copioſe Sotus lib. 8. de iuſt. & iure q. 1. art. 7. & ceteri communiter Theologi. hinc illud Iſidori: *Quacunque arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt, ita accipit, ſicut cui iuratur, intelligit.* hçc ille.

Idem iudicium habendum eſt de æquiuoco iuramento, quod fit vel ſimulatis verbis, vel artificioſe prolatis, ita vt duplicem ſenſum recipere poſsint: nam ſi iuramentum iure etiam & legitime petatur, non licet tali amphibologia vti ob iniuriam, quæ fit ei, qui habet ius exigendi tale iuramentum. ita Sotus in d. art. 7. in fine. & ceteri communiter.

His autem fraudibus vti in iuramento in cauſa fidei prçſtito, tanto iniquius eſt & turpius, quanto res eſt grauior, & cauſa fidei ceteris præſtantior. olim hunc dolum conſueuiſſe exercere Pſeudoapoſtolos, cum ab inquiſitoribus interrogarentur, docuit Eymericus par. 2. q. 12. & dixi lib. 2. Adnotationum ſchol. 28. verſ. vigeſimus error eſt.

SCHOL. XXII.

Pag. 288 col. 1. nu. 83. Cur olim inſtitutū vt alij pter notarios, acta inquiſitionis ſcriberent.

T*Ertia perſona eſt ſcriptor, qui interrogationes inquiſitoris, & reſponſiones delati, ſeu teſtis ſcribat, &c.* Olim ob inquiſitorum inopiā, qui notarium certum & huic officio emancipatum alere nō poterant, multis modis prouiderunt Romani Pontifices, vt non deeſſent, qui inquiſitionis acta conſcriberent: interdum diſpenſantes cum clericis & religioſis, qui prius notarij fuerant, vt officiū tabellionis in cauſa fidei poſſent exercere; interdum concedentes vt duæ idoneæ perſonæ geſta conſcriberent, quibus plena fides adhiberetur, vt eleganter docet hîc Eymericus, qui ex Biterrenſi cōcilio ſumpſiſſe mihi hanc doctrinam videtur, in quo cap. 4. (vbi totus ordo in hac re eleganter deſcribitur) ita ſcriptum extat: *Ab illis, qui ſic citati coram vobis infra tempus comparuerint aſſignatum, recipiatis iuramenta, de mera & plena ſuper facto labis hereticç, tam de ſe quàm de alijs viuis & mortuis dicenda, quam nouerint, veritate. ac poſtmodum per vos, vel per ſcriptores diligenter interrogantes eoſdem de ſingulis, de quibus requirendi uidebuntur, faciatis cōfeſsiones ac depoſitiones ipſorum fideliter ſcribi, & in actis inquiſitionis reponi; aut per publicam, ſi poteſtis habere perſonam, aut per aliam idoneam & iuratam, cui & alius vir idoneus iuratus ſimiliter adiungatur: vt ſic ſcripta huiuſmodi, vel per manum publicam, vel per duos (vt tetigimus) viros idoneos, in actis repoſita & conſcripta, ac ei qui confitetur & deponit coram inquiſitore & notario, vel dictis duobus viris idoneis recitata, robur obtineant firmitatis.* hactenus ibi.

Inquiſitores notarios ſibi poſſunt creare.

His omnibus priuilegijs vocādi aut notarios, aut religioſos, qui notarij fuerant, aut duos viros idoneos ad acta inquiſitionis conſcribenda, tandem acceſsit & illud, quod anno Domini 1561. inquiſitoribus tribuit Pius Papa IIII. vt poſsint, vbi occaſio poſtulauerit, notarios ſibi creare, reſcripto quodam incipiēte, *Paſtoralis officij cura.* impreſſo inter literas apoſtolicas huius operis pag. 104. de quo dicam amplius infra hoc libro ſchol. 84. & 85.

Ideo vero tam diligens obſeruatio in hac teſtium & reorū depoſitione recipienda exigitur, vt quæ ſunt tot inſpecta oculis, & tot ſenſibus inſinuata, falſi prorſus ſuſpicionem excludant, vt ait Ancharanus & Geminianus in c. vt officiū.

§. verum.

§. verum. & in c. vlt. de heret. lib. 6. & Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 9. & Campegius apud Zanchinum c. 9. vers. si quæris.

Tot persona adhibendæ in examine inquisiti, quot in examine testium.

Iam ex his Eymerici verbis: *Et responsiones delati seu testis scribat*, iunctis his, quibus initio huius disputationis, de quinque personis examini adhibendis, orsus est, colliges eum sentire totidem personas, nempe quinque, esse adhibendas in examinatione inquisiti, quot postulantur in examinatione testium per d. c. ut officium. de hæret. lib. 6. quamuis enim ille textus de personis adhibendis in testium examinatione loquatur, eadem tamen causa, nempe, negotij grauitas, & falsi excludendi suspicio in examinandis delatis seu inquisitis reperitur: erit ergo ius idem statuendum. l. illud. cum similibus. ff. ad l. Aquiliam. quod ipsum videtur apertius tradere idem Eymericus 3. par. q. 63. cui adstipulatur Campegius apud Zanchinum c. 9. uers. si quæris.

Obseruandum.

Quod tunc omnino obseruandum ab inquisitoribus credere, cum cauillosos, tergiuersatores, astutos, callidos, impios, impænitentes, & grauiter facinorosos reos examinant; in alijs uero hęc tanta solemnitas remitti potest; quod & usus multarum inquisitionum obseruat. tutius tamen est, si hæ personę religiosę commode haberi possint, eas semper examini adhibere, ob causam proxime allatam, & alia pericula, quę ab iniquis hęreticis obijci possent.

An duæ personæ acta inquisitionis scribentes notario ęquiparentur.

¶ *Qui ambo pariter habeant vim vnius personæ publicæ seu notarij*. Et ita videtur sentire glossa in c. quoniam contra. verbo, duos viros. de probatio. & Repertorium inquisitorum verbo, notarius. §. nota circa notarios. & Locatus in iudiciali verbo, notarius. nu. 4. ac de his duabus personis loco vnius notarij adhibendis multa Angelus in l. gesta. C. de re iud. & Franciscus Curtius iunior tract. feudo. par. 7. q. 4.

Sed diligenter considerandum est, quod dicit Decius in d. c. quoniam contra. nu. 35. & seq. de probatio. videlicet, quòd cum duo hi viri idonei admittantur in subsidium, quotiens publica persona commode haberi non potest, non videntur proprie notario posse æquiparari; quod etiã ibidem docet Aretinus. Ceterum quamquam hæc disputatio fructu non careat, omittenda nũc est, & quid in hac causa obseruari debeat, cum vsus exegerit, breuiter dicamus.

In actis inquisitionis scribẽdis quis ordo seruandus.

Primum ergo acta iudicij per publicam personam, hoc est, per notarium sunt scribenda, siuę is sit laicus, siue religiosus cuiusuis ordinis, qui dũ esset in seculo hoc exercuit officium. quod si hos inquisitor habere non potuerit, in subsidiũ duas personas idoneas, id est, peritas & officio congruentes, & honestas & bonæ famæ adhibere debet. ita Hostiensis & Ioannes And. in d. c. quoniam contra. de probatio.

Rursus id obseruandum, hos viros idoneos ad hanc prouinciam suscipiendam per inquisitores compelli posse. ita Baldus in rubri. C. de fide instrument. facit quod notat Cynus in l. inuitus. C. de procurato. tradit nominatim Decius in d. c. quoniam contra. de probatio. nu. 37.

Iuramentũ ab scribentibus quale exhibendũ.

Postremo antequam hi duo viri idonei quicquam conscribant, iurare debent coram inquisitore se fideliter & sine fraude cuncta excepturos, & gesturos, quæ negotij qualitas postulat, & necessitas. ita Panormitanus & Baldus in d. c. quoniam contra. quos sequitur ibidem Decius nu. 199. & facit textus in l. Domitius Labeo. ff. de testibus. & in c. peruenit. 1. de testibus cogend. & in hac causa de qua agimus hos viros iurare debere apertissime probat concilium Biterrense relatum initio huius scholij. iurabunt vero in casu nostro pręcipue se non reuelaturos depositiones testiũ vel reorum, nec de ea re verbis aut signis quicquam indicaturos.

Et quid si iuramentũ omittatur.

Sed quid si non iurent, vt si, verbi gratia, per imprudentiam, aut obliuionem omissum fuerit iuramentum, erunt ne valida acta per ipsos conscripta? Respondeo, adhuc instrumenta & gesta, seu excepta per ipsos probare, & robur firmitatis habere. Primum, quoniam satis esse videtur publica iudicis auctoritate fuisse deputatos; tum etiam quia numerus videtur cetera quæ in notario exiguntur supplere, cum duo sint. Postremo, quoniam textus in d. c. quoniam contra. de probatio. & in c. vt officium. de hæret. lib. 6. indistincte dicunt adhibendos esse, nulla facta iuramenti mẽtionę: erunt itaque intelligendi indistincte. l. 3. ff. de offi. præsid. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. pręstan. tenet Decius in d. c. quoniam contra. de probatio. nu. 199.

Neque his uidetur obstare concilium Biterrẽse paulo antea relatum, quod utrãque personam iuratam postulat: quoniam id re uera tutius est & securius; at non simpliciter necessarium, & concilium id exigit quod fieri debet, sed non infringit factum contrarium, si solemnitas iuramenti omittatur: & hoc credo uerius fauore fidei, ne ex defectu iuramenti acta corruere dicamus.

An vterque eorũ qui adhibentur ad acta inquisitionis scribenda per se scribere debeat.

¶ *Qui depositiones testium seu delatorum insimul quilibet in suo folio similiter conscribant*. Quod uero ambo simul excipere debeant depositiones testium & delatorum, uelle etiam uidetur concilium Biterrense paulo ante relatum, & ita quoque præcipit obseruare Gofredus, sicut dicitur de pluribus arbitris constitutis, quòd aut omnes pronuntiabunt aut nullus. l. item si unus. §. item si plures. ff. de recept. arbit. & c. 2. de arbitris. lib. 6. ideo uero simul scribere debent, ut maior sit cõsensio, & falsi suspicio excludatur, cum utriusque scripturæ eadem contineant, & per omnia conueniant: atque hoc est tutius & securius, & obseruãdum præsertim in causis maioris ponderis, ueluti in processibus relapsorum, & impænitentium.

Subscriptio quid operetur.

Ceterum si unus tantum scriberet, & alius postea (dummodo pręsens examini adesset) se subscriberet, sane sufficeret, cum subscriptione testificetur perinde coram eo fuisse actum sicut scriptũ est. ita Panormitanus post ueteres interpretes in d. c. quoniam contra. de probatio. quos sequitur ibidem Decius nu. 200. quod etiam ipsum in pluribus notarijs deputatis ad unum actum ex forma legis uel statuti obseruandum monent Innocentius, Abbas, & Decius in d. c. quoniã contra.

& Bal-

& Bald. in l. iusiurandi. in fin. versi. quæro vni testi. C. de testib. & horum ratio est, quoniam idem operatur subscriptio alicuius, quod operatur scriptura eius manu in totum scripta. Innocentius & Abbas in d. cap. quoniam contra. Bartolus in l. emptor. §. Lucius. ff. de pactis. & Alexander consil. 147. nu. 4. lib. 2. & consi. 197. nu. 1. lib. 2. & tenet Decius in d. c. quoniam contra. nu. 202.

An generalis subscriptio sufficiat. Quæ sententia vera est, quamuis non sit adhibita specialis subscriptio, sed solum generalis. Baldus in authen. si quis in aliquo documento. C. de edendo. Ancharanus consi. 243. Alexander in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verbo. obligat. & ibidem Angelus, Ioannes Imola, & Paulus Castrensis. idem Alexander in l. quæ dotis. ff. soluto matri. & in consi. 146. incipiente, *Ponderatis.* & hanc opinionē asseruit mihi quandoque Bononiæ summo iure dicens veriorē esse Ludouicus Segnius præceptor, legum interpres publicus, & in reddendis responsis verax, nec vulgaris eruditionis.

Et hanc sententiam, quòd scilicet, tantum valeat subscriptio generalis quantum specialis, dicit communem Decius in d. c. quoniam contra. nu. 203. verūtamen securius est specialem facere subscriptionē, præsertim in causis arduis. hæc vero nullo modo sunt negligenda, cum eorū vsus frequens accidere posit.

Num. 84 C ¶ *Et puto sufficere, & non deuiare à mente statuti prædicti.* Hic locus varie legebatur in tribus exēplaribus Barcinonensi, Bononiensi, & Sabellano; nam codex Cardinalis de Gambara cum Bononiensi cōuenit, ex quibus duobus restituta est (nisi fallor) vera lectio, & consulto recessimus à Barcinonensi impresso.

SCHOL. XXIII.

Pag. 288 col. 2. nu. 85.

In tit. Obseruanda ab inquisitoribus in examinatione hæreticorum.

TOta hæc disputatio, quam nunc orditur Eymericus, prudentiæ est potius quàm artis. est vtilis, est necessaria, & valde negotio de quo agitur accōmodata; mirabilis vero in primis auctoris industria, quòd tam diligenter cuncta præscribat, quę ad praxim pertinent. Vniuersa vero hæc præcepta duo potissimum requirunt, vt commode ab inquisitore exerceantur.

Quæ requirantur in inquisitore ad examinandos hęreticos. Primum est prudentia, quæ in iudice violatæ religionis debet esse maxima, vt alibi admonuimus: Alterum est peritia & notitia non mediocris dogmatum, sectarum, errorum, vitæ, & morum ipsorum hæreticorum, tam veterum quàm recentiorum. sine his enim ferme impossibile est inquisitorem recte suo munere fungi posse; nam cum inquisitor sit fidei custos & defensor. cap. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. & docet optime Albertinus in repetione rub. de hæret. lib. 6. q. 5. nu. 3. non potest commode eam defendere, nisi contraria noscat, quibus ipsa fides, fideique dogmata violētur, vt tradit etiam Eymericus paulopost, cum agit de signis, quibus variarum sectarū hæretici cognoscuntur.

¶ *Sic nec ad omnes hæreticos, &c. idem modus interrogandi, &c. est seruandus. sed secundum varietatem sectarum varius modus est tenendus.* Ex tota hac disputationis serie, hæc regula colligitur, Inquisitores multis prudentibusque interrogationibus vti debent, iuxta varietatem sectarum, dogmatum, ac etiam qualitatem personarum, quas interrogant, ita vt omnibus modis veritatē detegere & inuenire studeant; quod iam olim præmonuisse videri potest diuus Augustinus libro de vera & ficta pænitentia. c. 10. relatum in cap. de pænitent. distin. 6. §. iudiciaria. dicens: *Diligens igitur inquisitor, & subtilis inuestigator sapienter & quasi astute interroget à peccatore, quod forsitan ignorat, vel verecundia velit occultare. cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inuestigare, & locum, & tempus, & cetera.* hactenus Augustinus. Eodem spectat illud non minus eleganter, quàm prudenter dictum: *Pag. 289 nu. 86. A* *Diligētia inquisitorum in interrogandis reis.*

Sed quoniam variant animi, variabimus artes,
Mille mali species, mille salutis erunt.

¶ *Vt pote si videntur esse de secta pseudoapostolorum, &c.* Tametsi præcepta sequentia, quæ ab Eymerico præscribuntur ad detegendos hæreticorum errores, maiori ex parte in desuetudinem abierint; erant enim accommodata ad examinandos hæreticos superiorum seculorum: nihilominus tamen ad alios hereticos examinandos, & conuincendos facile à prudentibus inquisitoribus possunt reuocari, vt nostro seculo ad Lutheranos, Caluinistas, & ceteros cuiuslibet sectæ: quorū errores, ritus, & loquendi modos, ac phrasim genuinam debent diligenter fidei iudices intelligere: & sicut circa Eymerici tempora errores de Christi & Apostolorū paupertate, ac visione Beatorum, & alij plures passim circunferebantur; ita nunc sepultis & extinctis illis, Romani Pontificis diuina potestas, Sāctorum merita, indulgentiarum thesauri, sacramentorum virtus, bonorum operū merita, sacrarū religionum instituta, & alia eius generis sexcenta passim negantur, quibus detegendis, & inuestigandis, hæc eadem, paucis commutatis, præcepta deseruient. *Ibid. D* *Quō Eymerici pcepta ad vsum sint reuocāda*

¶ *Quidam nanque manifeste tales sunt, &c.* In codice illo membraneo Bibliothecæ Vaticanæ, in quo extat fragmentum Summæ fratris Iuoneti, legitur etiam hoc documentum de conuincendis facilius tam hęreticis literatis & manifestis, quàm occultis & palliatis: additque ibidem Iuonetus in titulo De modo examinandi hæreticos, vnde totus hic locus mihi videtur desumptus, vidisse se vilem quandam fœminam fornicariam insignibus viris literatis multis diebus illusisse per palliatas, fictas, & cauillosas responsiones, quæ cum iam iam foret liberanda, inuēta fuit recondidisse in arcula ossa cuiusdam hæretici nuper combusti; quæ illa velut Martyrum reliquias venerabatur. ergo *Num. 87* *Ex hæreticis q facilius, & qui difficilius cōuincantur.*

tur. ergo diligenter sunt hæc animaduertenda, ne nocentes iniuste liberati diutius in erroribus perseuerent, & facultatem habeant alios corrumpendi.

SCHOL. XXIIII.

Pag. 289 col. 2. nu. 88.

In tit. De modis decem hæreticorum, quibus errores suos obtegere student.

TOtus hic locus de modis, quibus hæretici errores suos olim occultare conabantur, reperitur in vetusto illo codice bibliothecæ Vaticanæ fol. 88. col. 3. tametsi auctor hîc illustriorem multis mutatis verbis effecerit: & pauca fere sunt in tota hac praxi, quæ in diuersis locis eius codicis non reperiantur: vnde suspicor (vt alibi dixi) Eymericum eum ipsum librum aut alium ei similẽ Auinione habuisse. & quãuis nonnulli ex his ab hæreticis nostri sæculi non vsurpentur, cognoscẽdi tamen sunt, vt ex horum notitia per similitudinem ad vsitatos nunc & alios hæreticorũ proprios detegendos facilius perueniatur.

Nõ bene præsumuntur de fide sentire qui de ea interrogati respondẽt fraudulenter.

Id tamen non est omittendum, quod in præcitato codice initio horum modorum scriptum extat, hoc loco ab Eymerico non tactum, præsumendum videlicet esse, eos non bene sentire de fide, qui de ea interrogati fraudulenter respondent: nam qui bene credunt, intrepide fidem fatentur. eius codicis verba ita habent: *Nota quòd fidelis requisitus de sua fide statim respondet simpliciter, siue bene siue male, paratus corrigi. hæreticus vero quia non potest se defendere per potentiam, nec per rationes, nec per auctoritates, statim currit ad sophismata sua, & duplicitates, & fugas verborũ ne capiatur: vnde hoc est vnum, per quod aliquis sic respondens potest cognosci maxime hæreticus esse.*

¶ *Primus est per verborum æquiuocationem, &c.* Hic locus admonet non fore inutile quandoque ea legere de locis sophisticorum argumẽtorum, quæ scripsit Aristoteles, præsertim lib. 1. elenchorum. c. 3. nam ea proculdubio ad superandas hæreticorum fraudes claram lucem dabunt: quæ si vacet legere, nõ pœnitebit collocatæ in eis operæ.

Fallacia æquiuocationis qualis, et quomodo dissoluatur.

Et huius primi loci, quem Eymericus hîc vocat *per æquiuocationem*, (cum verius esset dicendus *per amphibologiam*, cum in tota oratione cõsistat) meminit Accursius in l. quotiẽs. nu. 80. de verb. obligat. eam Græci homonymiam appellant. quæ tunc contingit, cum in oratione id sumitur, quod idem manens sub eodem tenore verborum plura significat: vt in exemplo auctoris, *hoc est corpus Christi*: nam duo significat, aut esse corpus Christi essentialiter, aut ad Christum pertinere ratione dominij.

Hæc vero æquiuocationis seu amphiboliæ fallacia dissoluitur distinguendo ambiguam vocem seu orationem. ita enim exitus aut decipiendi via præcludetur hæretico, vt tali deceptione tueri se non possit. exempla in promptu sunt, quæ breuitatis gratia omitto, & quod proxime retulimus de corpore Christi aperte hoc indicat.

Cauillosæ hæreticorum responsiones qualiter vitandæ.

Iam quantum ad hereticorum fraudes & cauillosas responsiones vitandas dum examinantur attinet, hæc in vniuersum regula obseruanda est. Inquisitores quantum fieri potest aperte eos interrogent, in singulis interrogationibus singulas res non simul plures proponentes, ad quas attente compellant reos respondere, nusquam patientes vt extra propositum euagentur, vt docet etiam Eymericus paulo post num. 99. in prima cautela.

Quòd si quandoque contingat reum apertis interrogationibus obscuras, aut dubias & ancipites responsiones reddere, iubeatur eas, priusquã ad vlteriora progrediatur declarare, ne postea excogitet super obscuris & dubijs propositionibus nouas fraudes.

Rursus dum reus interrogatur, etiamsi is disputare velit, quod sæpissime callidis & astutis contingit, inquisitor nullam cum eo ineat contentionem: sed semper ad institutum eundem reuerti compellat, ne tortuosus anguis possit illesus euadere: nam si hęc obseruentur, raro proderunt suæ fraudes iniquis.

Pag. 291 nu. 96. Quibus modis cognoscẽdum an hæreticorum dementia sit ficta vel vera.

¶ *Fingunt se fatuos, & mente alienatos.* Qua autem ratione sit intelligendum, an hęc dementia sit ficta vel vera, non facile potest intelligi, præsertim cum sint quidam adeo astuti, vt dementiam fingant, quæ veræ sit omnino similis. ceterũ duobus modis poterit detegi. Primum ex obseruatione actuum exteriorum: raro enim contingit mente sanos, omnia mentecaptorum more facere; & propterea custodes diligenter aduertent vniuersas horum actiones, & verba. Rursus hoc etiam detegi poterit metu tormentorum, aut alterius periculi grauioris, quod minabitur eis inquisitor vbi opus fuerit: quod si nec sic resipiscant, alia remedia opportuna erunt excogitanda, iuxta delati qualitatem.

SCHOL. XXV.

Pag. 291 col. 1. nu. 96. Ob fictam insaniã nõ est differẽda tortura.

HVnc modum etiam frequenter tenent, *quando vident se quæstionandos, vel curiæ sæculari tradendos, vt per tales falsitates quæstiones euadant, seu mortem.* Si probabiliter credatur ex actibus exterioribus, & verbis fictam esse dementiam & insaniam, non propterea desistendum est à quęstione seu tortura, immo sæpe cõtingit huic fictæ insaniæ remedium afferre torturam: nam dolor non facile patitur iocum & fictionem. atque in hoc casu nullum videtur periculum ad explorandum animi morbum, an sit verus vel fictus, ad torturam insanos tradere, si aliàs indicia adsint sufficientia, cum nullum hîc mortis periculum timeatur.

In altero vero casu maior est difficultas, cum ad supplicium reus deferatur: dubium enim est, an si

An debeat differri supplicium ob fictam reorum insaniam.

an si quando reus ducitur ad supplicium, insaniam fingat; aut more stultorum blasphemias interdum proferat, nec velit conuerti, debeat differri supplicium. & primo obtutu videbitur alicui dicendum, nullo modo tales in hoc ementito furore, aut impænitentia perseuerantes vltimo supplicio afficiendos: quoniã ex duobus malis minus permittendum est. l. si procurator. ff. de exceptio. doli. l. quoties nihil sine captione. ff. de reg. iuris. at minus malum videtur eum impunitum relinquere, quàm puniendo animam perdere. differendum est igitur, aut etiam amouendum penitus omne supplicium.

Sed in hoc casu res ita videtur gerenda, quotiens traditus curiæ seculari, aut quilibet, qui ad suppliciũ ducitur aut vt mortẽ effugiat, aut quali bet alia causa non vult pænitere, sed fingit se dementẽ & amplius blasphemat, aut inepta loquitur, vt stultus & insanus videatur, cum tamen nõ sit: tunc differendũ est aliquantulum suppliciũ, & adhibendi viri pij & Theologi, qui omni studio & diligentia conentur reũ ad pænitentiã reducere: quòd si deniq; noluerit, impænitens tandem morte pœnas luat. ita videtur non obscure innuere textus in c. placuit. 23. q. 5. vbi dicit concilium Bracharense sepulturam denegari illis criminosis, qui impænitentes moriũtur, ita: *Similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus moriuntur impænitentes.* Indicat ergo quòd etiamsi non pæniteant, mori debeãt. idẽ colligitur ex c. quæsitum. 13. q. 2. dum dicit: *& confitentur vel confiteri desiderant.* ergo non desiderantes confiteri, sed in obstinatione perseuerantes, non sunt impuniti relinquendi. ita Cassaneus in consuetud. ducatus Burgundiæ rubr. 1. *des iustices.* §. 5. super verbo, *S'il n'a gracè.* vers. ad vnum tamen. n. 125. & seq. quod ipsum affirmat insignis theologus Dominicus Sotus lib. 5. de insti. & iure. q. 1. art. 2. ad secundum argumentum. cuius ratio potissima est: quoniam si his fictis insanis parceretur, ad euitandam mortem facile esset cuiq; hac vti fraude, & se impænitentem fingere.

Punitio delinquẽtiũ in quẽ finẽ dirigatur.

Neque obstat ratio initio allata, quoniam punitio non refertur primo & per se in correctionem & bonum eius qui punitur, sed in bonum publicum vt alij terreantur, & à malis committendis auocẽtur. bonum autem publicum etiam ordine charitatis priuatorum commodis præferendum est: nam hac etiam via consulitur vitæ spirituali totius populi. cum quis ergo simulat furorem, plectendus est, quod etiam lege ciuili cautum est in l. congruit. §. vlt. ff. de offic. præsid. ibi: *Vt si simulasset, plecteretur; si fureret, in carcere contineretur.* Nec ab his dissentit Panormitanus in cap. excommunicamus 1. de hæret. num. 10. vbi quærit, an expectanda sit hæreticorum conuersio priusquam tradantur curiæ seculari. & quamuis multo tempore expectanda sit, at si impænitentes perseuerant, tradendi quidem sunt, vt alibi plenius diximus.

Si hæreticus vere incidat in insaniam, quid agendum.

Sed quid si re uera hæreticus in furorem incidat; quid est tunc agendum, aut quomodo eius causa tractanda? Respondeo custodiendum esse omnino donec ad sanam mentem reuertatur, nec potest damnari priusquam in furore moriatur, quia fortasis resipiscet, & reconciliabitur Ecclesiæ. nec ob id dicetur recedere impunitus, cum satis ipso furore puniatur. l. diuus Marcus. §. 1. & l. congruit. §. ult. ff. de offic. presid. tradit late Tiraquellus tractat. de pœnis temperan. aut remittend. causa 3.

Bonorum tamen causa furore non obstante tractari poterit aut curatore bonis dato, aut vocatis hæredibus; quoniam furor post delictum adueniens, quamuis excuset à pœna corporali, non tamen liberat à bonorum adnotatione. ita Baldus, Alexander, & alij in l. furiosum. in fine. C. qui testa. facere poss. quos sequitur Tiraquellus d. tract. de pœnis temp. aut remitten. causa 3. nu. 1. quod & verum est.

¶ *Interdum habere lucida interualla.* Quę proxime diximus de his qui fingunt continuam insaniam, eadem accipienda sunt, & multo magis, de illis qui lucidis interuallis se frui quandoque simulant. Sed quid si is qui re uera incidit in furorem lucidis interuallis gaudeat, erit ne tunc plectendus? hæc quæstio nondum videtur à iure definita, tutius erit Principem consulere: nam & in d. l. diuus Marcus. §. si vero. ita scriptum est: *Si vero (vt plerumque adsolet) interuallis quibusdam sensu saniore est; num forte eo momento scelus admiserit: nec morbo eius danda sit venia, diligenter explorabis: & si quid tale compereris, consules nos, vt æstimemus, an immanitatem facinoris, si cum poßet videri sentire, commiserit, supplicio afficiendus sit*, hactenus ibi. Quæ verba licet hunc sensum habeant, videndum esse, an scelus sit admissum tempore lucidi interualli, huc etiam trahi possunt, num scelestus quo tempore gaudet lucidis interuallis coerceri debeat; & tutius mihi videtur superiores cõsulere; quàm aliquid temere committere.

Nu. 96. An qui lucidis interuallis iudicij fruitur sit plectẽdus.

SCHOL. XXVI.

Pag. 291 col. 2. nu. 98.

TVnc ipse inquisitor *vt clauus clauo retundatur, debet etiam vti cautelis.* Sed vti cautelis prorsus videtur prohibitum; quis enim dicat cauillationes, fallacias, & improbas, aut sophisticas interrogationes seu argumentationes licite vsurpari posse ad extorquendam veritatem, quas etiam veteres absque fidei luce fugiendas docuerunt: Aristoteles libris duobus elenchorum, Iurisconsulti in l. cum hi. §. si cum lis. ff. de transactio. vbi sapienter protulit Accursius non debere viã aperiri malitijs. l. 1. §. sed & si quis. ff. de carbo. edicto. hinc Paulus Castrensis in l. si per errorẽ. ff. de iurisdict. om. iud. & in l. edita. C. de edendo. vere asseruit, quòd quamuis cautelæ deceptoriæ honorem afferant iudicibus & aduocatis in hoc seculo, in alio tamen, inquit, ædificant ad gehennam.

Cautelarũ quot genera, et quibus vti liceat.

Sed duo sunt cautelarũ genera, Quędam deceptoriæ, & in malum finẽ directæ, & ad decipien-

f dum

dū aptæ, quæ nuſquā vſurpari debent, & has iura deteſtātur. Alię ſunt laudabiles & iudiciarię pro veritate inueſtiganda, inquibus nō iniquitas, ſed ratio, iudiciū, & vtilitas verſatur, ad bonum finē ordinatę. c.quanto.63. diſt.& c. illa prępoſitorū. 11. q. 3. vbi ita ait Gregorius: *Illa præpoſitorum ſolicitudo vtilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat.* hæc ibi. Has autem vſurpare ad fraudes detegendas, ad vitia præcauenda, & ad peccatores conuertendos valde eſt laudabile.

His vſus uideri poteſt Salomon ad inueſtigandam veritatem de filiatione uera à diuerſis matribus petiti infantis. c.afferte. de pręſumptio. facit textus in c.utilem ſimulationem. 22.q.2.& de his intelligendus eſt hoc loco Eymericus locutus; quod ſatis etiam indicant illa eius uerba quæ ſequuntur, uidelicet: *& deprehenſum ad lumen veritatis fidei conuertat*. Et in hoc ſacro inquiſitionis officio cautelis his laudabilibus uti licere nominatim docet Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſing.94. circa medium.

SCHOL. XXVII.

Pag.291 col.2. nu.99.

In tit. De cautelis inquiſitorum, &c.

HAs cautelas nullis penitus mutatis recenſuit auctor Repertorij inquiſitorum uerbo, prouiſo ſolerter. §. ſequuntur cautelę. quarum multas approbat Ioan. Rojas in ſingularibus fidei, ſingu.94. nonnullę etiam reperiuntur in uetuſto illo codice Vaticano, ac pręſertim in fragmento Summæ fratris Iuoneti, quod eſt in eo libro inſertum parte 5.cap.2.titulo De modò examinandi hereticos.

Locus reſtitutus. ¶ *Vt ſi interrogetur an credat in vnam ſanctam Eccleſiam catholicam.* Hic locus in omnibus exemplaribus, & in Repertorio etiam inquiſitorum fol.649. ſecundum nouam impreſsionem Venet. an. 1575. imperfectus uidetur & mutilus, & Fratri Paulo Conſtabili ſacri Palatij Magiſtro uidentur poſt hęc uerba, hęc alia deſiderari, ut ſententia ſit perfecta: *Et ipſe reſpondeat ſe credere.* quod & uerum puto.

¶ *Interrogetur ille de qua Eccleſia dicit, et q præeſt?* ita Barcinonenſis impreſſus, ſed Bononienſis & Repertoriū inquiſitorum fol.649. ex impreſsione Venet.an.1575. & codex Cardinalis de Gambara melius habent ita: *Interrogetur, illi Eccleſia, de qua dicit, quis præeſt? & ſi dicat quòd Papa: interrogetur, ubi moratur pro nunc ille Papa.* hęc ibi: Quę ſententia planior eſt & facilior. in Sabellano hic locus penitus eſt deprauatus.

Nu.100. Promiſſa miſericordia, rei facilius conuertūtur. ¶ *Quòd dicat inquiſitori veritatem, quia homo eſt miſericors.* Hoc per ſe pręſtare tutius inquiſitores poſſunt, commemorando reis, quoniam ſoleat ſacrum inquiſitionis officium miſericordiam exhibere illis qui ſponte delicta ſua, quamuis grauiſsima & maxima, confitentur. hoc autem ipſum pręceptū pręſcripſit frater Iuonetus in illo Summę fragmento ſępius citato, ex codice uetuſto bibliothecę Vaticanę, ubi titulo De reducendis timore mortis uel carceris, ita ſcriptum eſt: *Loquantur etiam ei blandiendo ſic; Non formides ſecure confiteri, ſi ſorte quia credebas illos bonos eſſe homines, quia iſta & iſta docebant, adhibuiſti eis fidem, & libenter audiebas eos, & dediſti eis de ſubſtantia tua, vel aliquando recepiſti eos in domum tuam, vel feciſti eis confeſſionem, cum eſſes ſimplex et diligens eos, quos putabas eſſe bonos homines, & malum neſcires de ipſis: hoc enim poſſet contingere multo ſapientioribus quàm tu es, & ſic deciperentur.* hęc ibi. Neque hęc cautela eſt prorſus in hac cauſa contemnenda. multi enim hac benignitate emolliuntur, confitentur, & conuertuntur.

¶ *Dando ſibi innuere quòd iam ſcit eius factum.* Obſerua hîc non dicere Eymericum, quòd inquiſitor cum utitur hac cautela, dicat reo, ſe iam ſcire eius factum: quoniam ſi neſciret, & ſe ſcire diceret, peccaret; quod nullo modo fieri debet, etiāſi inde ueritas detegenda ſperaretur: ſed dicit, quòd det ſibi innuere ſe ſcire factum eius. caute enim poteſt inquiſitor ita loqui, ut reus quaſi credat omnia iam ſcire inquiſitorem: & hoc licitum eſt, & ualde etiam accommodatum. ſed ad hanc exercendam cautelam prudentia opus eſt, & tali moderatione, ut mendacium nullum unquam dicatur: neque enim faciēda ſunt mala vt ueniant bona. mentiri autem ſemper eſt illicitum. Nu.100.

SCHOL. XXVIII.

Pag.292 col.1. nu.101.

ALiàs explicare poteſt, & facie ad faciem affrontare. uoce uulgari rem pulchre expreſsit: nam *affrontare* eſt pręſentialiter teſtes & reum producere & conciliare, ut acrius uiſis teſtibus, & commemoratis ſingulis cōmiſſi delicti circūſtantijs reus urgeatur, per textū in l.ſi poſtulauerit.§. quęſtioni.ff.ad l. Iuliam de adulter. *Quæſtioni*, inquit Iuriſconſultus, *intereſſe iubentur reus, reaue, & patroni eorum, & qui crimen detulerit.* hęc ibi. quod ideo fieri pręcipitur, ut dixi lib.1.c.5. de cauſis & remedijs difficultatis iuriſprudentię: quoniam ex pręſentia accuſatorum ſeu teſtium, reus uix poteſt euadere iudiciū & ueritatē diffiteri: nā ubi delatores ſingulas delictorū circūſtantias cōmemorauerint, titubat reus, nec poteſt cōmodas adducere reſpōſiones.

An in crimine hereſis, teſtis & reus poſſint cōfrontari. Sed hęc in alijs delictis fieri poſſunt, in hoc autem crimine maiorem hîc articulus habet difficultatem. & Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſingul. 94.& Repertorium inquiſitorum uerbo, prouiſo ſolerter. §.ſequuntur cautelę. uerſ. tertia cautela. hanc Directorij doctrinam ſequuntur, quæ iure communi roborata uidetur.cap. ult. §. ceſſante. de hæret. lib.6. ubi diſponitur, ut ceſſante periculo teſtium nomina reo publicentur, vt ſe plenius defendere poſsit. eadē ergo ratione poterūt ſimul cōciliari, vbi neceſsitas id poſtulauerit.

Ceterum contraria ſententia tutior eſt: nam ſi teſtium

teſtium nomina publicari reo non debent, quod multis conſtitutionibus cautum eſſe docui plene infra ſchol. 129. ſuper q.75. ſane multo minus cō frontari teſtes & reus debent, cum inde grauiſsimū ſemper periculum timeatur: ex quo amplius ſequeretur uix eſſe qui vellent hæreticos denuntiare, aut contra eos teſtificari. atque hæc ſententia ſaluberrima quadam Madriliana inſtructione anno Domini 1561. c.72. in Hiſpania comprobata eſt, in hæc verba, quę nos latina fecimus ita: *Quamquam in alijs tribunalibus ſoleant iudices ad veritatem delictorum indagandam conciliare teſtes cum delinquentibus, in iudicio inquiſitionis nec debet, nec ſolitum eſt fieri: quia præterquam quòd ex hoc violatur ſecretum, quod circa teſtes haberi præcipitur, experientia notum eſt, quòd ſi quandoque id factum eſt, non eſt ſecutus inde bonus effectus, immo ex eo incommoda orta ſunt.* hactenus ibi.

Non tamen ambigo poſſe aliquando cōtingere caſum, in quo id fieri poſſit, vt dixi ſchol. 67. huius 3. libri, quod videto: ſed exquiſitiſsime conſiderationes præcedere debent, & cauſæ maximæ & grauiſsimæ.

An inquiſitor poſſit compellere teſtes vt cōpareant coram reo. Quæſitum ſcio, an ſi inquiſitor vellet teſtes, ſeu delatores cum reo conciliare ſeu confrontare, ipſi vero id ſe facturos recuſarēt, poſſint per inquiſitorem compelli: & ſi quis ampliſsimā inquiſitorum poteſtatem, & late patens officium cōtempletur, dicet eum hoc poſſe præcipere: nā cum ad teſtificandum, & veritatem indagandam compellere poſsit, poterit præcipere ea omnia, quæ ad hunc actum commodius exercēdum requiruntur, per ſingularem doctrinā Pauli de Leazaris in clement. multorum. de heret. relatam apud Eymericum pag. 167. col. 1. nu. 2. Manifeſtū eſt autem inquiſitorem cogere poſſe teſtes ad teſtificandum in hac cauſa. l. unica. C. ſi quis ius dicen. non obtem. Abbas in c. cauſam. de teſti. cogen. Locatus in opere iudiciali verbo, teſtis. 4. n. 23. & ſeq. Ioannes Rojas ſingul. fidei 197. Zanchinus tract. de hæret. c. 13. n. 9. & ibi late Campegius verbo, cogi poterit. Hoſti. Innoc. Io. Andr. & ceteri communiter in c. dilectorū. de teſtibus cogendis. poterit ergo cogere ad realem confrontationem.

Et ſummo iure cōmuni hoc poſſe inquiſitores, fortaſsis poſſet defendi. ceterū imprudentiſsime eos facturos putarem, ſi ad hoc cōpellerent; mihi veriſimilius videtur ob multiplices prohibitiones de non publicandis teſtiū nominibus multo magis interdici ſibi, ne cogant teſtes cōfrontari.

Neque eſt ſimilis ratio in cōpulſione ad teſtificandū, ac in confrontatione: quia ibi nō verſatur tā graue periculū, cū nomina teſtiū de recepta ſacri officij conſuetudine per Pontificum conſtitutiones ſalubriter introducta reis nō publicētur.

Hoc addiderim in illis caſibus, in quibus hæc confrontatio fieri poteſt, ſuſpicari poſſe teſtes falſo depoſuiſſe cōtra aliquē, ſi recuſent corā eo cōfrontari, præſertim, ſi ſint viles & infames: nam in viris probatæ virtutis ſecus eſt cenſendum.

Nu. 104 ¶ *Si nō, erit locus queſtionū cū alijs indicijs.* Hic aperte ſentit auctor ſolā variationē delinquētis nō ſufficere ad torturā, niſi alia ſimul adſint indicia, de quo ſcribit plenius infra q.61. vbi dixi ſch. 118.

S C H O L. XXIX.

ET inquiſitor intrabit ad finē cū eis, & promittet ſibi facere gratiā, et faciat. Pag. 293 col. 1. nu. 106.

Cautela de impunitate promittenda reo, ſi veritatem dicat. Cautela de promittēda reo impunitate, ſi veritatem confiteatur, an licite poſsit vſurpari, & iudex obligetur ad pręſtandā impunitatem, vel non obſtante promiſsione poſsit reū condēnare, valde eſt cōtrouerſa & dubia, de qua Archidiaconus & Præpoſitus in c. vtilem. 22. q. 2. Iaſon in l. ſi mora. n. 4. ff. ſoluto matri. Decius, & ibi Cuchalon in additionibus, & Cagnolus in l. ea eſt natura. ff. de regul. iuris. Fely. in c. afferte. de præſūptio. & in c. accedens. el ſegundo. vt lite non conteſt. Imola in l. is qui. ff. de publ. iud. Hippol. Marſilius ī l. 1. §. quæſtioni. ff. de queſtio. idē ſing. 201. incipiente, *In confeſſum.* copioſe Frāciſcus Viuius in cōmunibus opinionibus, verbo, iudex promittens. Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 54. verſ. circa primū. & ſeq. Ant. Gomez to. 3. varia. reſo. c. 12. n. 6. Plaça li. 1. delictorū. c. 37. Couarruuias lib. 1. var. reſ. c. 2. n. 16. Ioan. Rojas ſing. fid. 94. circa finem. & alij quos libens omitto.

In hac queſtione, quę & vtilis eſt & vſu frequēs, duo ſunt mihi potiſsimū breuiter dicenda. Primū an liceat hac cautela veritatē indagare: Alterum an fidem promiſſam reo de impunitate & gratia iudex debeat ei ſeruare.

An liceat iudici vti iſta cautela ad veritatē habēdam. Quantum ad primū attinet Hieron. Cuchalon apud Deciū in d. l. ea eſt natura. n. 7. ff. de reg. iuris. quē refert Plaça pręcitato loco aſſerit, cōmunem eſſe opinionem, poſſe iudicē hac vti cautela ad extorquendā veritatem: quoniam certum videtur iudicibus licere exemplo Salomonis indagandæ veritatis gratia aliquid aliquando ſimulare. d. c. afferte. de præſumptio.

Hæc tn̄ opinio non placet Iulio Claro pręcitato loco: q̄a longe aliud eſt fingere ſeu ſimulare, qđ fecit Salomon, ac mētiri & decipere, qđ fit cū promittitur impunitas, nec pręſtatur: & ꝓpea alijs cenſet cautelis iuſtioribus vtendū, vt veritas habeatur; qđ etiā aſſeruit Dynus tract. de quæſtio. quem refert Paris de Puteo tract. de ſyndicatu c. 7. atque hęc eſt ſententia Iulij Clari.

Verumtamē in hoc tribunali ego crederē optime poſſe hanc cautelā vſurpari, etiā ſtatim à principio, offerendo reis non quidē impunitatē, ſed amplā miſericordiā & gratiā, ſi protinus veritatē fateantur. quāuis enim quo ad alia tribunalia & alios iudices ſit vera ſentētia Iulij Clari: ea tamē in hoc tribunali locū non habet; quoniā inquiſitores in remittendis pœnis & tēperandis amplioré q̄ ceteri quicunq; iudices habēt poteſtatē. c. vt cōmiſſi. de hęre. lib. 6. qđ alibi fuſius diximus: nā in ceteris delictis puniēdis, in quibus ꝑ leges ſtatuta pœna eſt, cum de illis cōſtiterit, iuxta ſcriptas leges neceſſario inferiores iudices iudicare debēt: at in hæreſis crimine, etiamſi de eo conſtet, nec poſsint inquiſitores pœnas à iure taxatas penitus remittere, at poſſunt temperare omnes illas quæ

arbitrio eorum relinquuntur, quales sunt pœnæ pænitentiales: iuxta quod optime dicit hic Eymericus, vt promittat sibi gratiam, quam faciat: quod qua ratione sit intelligendum, paulò post clarius explicabo.

An fides data reo de impunitate præstanda seruari debeat.

Quantum ad secundum caput susceptæ disputationis attinet, an fides data reo de impunitate præstanda, si veritatem fateatur, seruari debeat, duæ sunt extremæ opiniones. Vna est Præpositi & Geminiani in c. si quilibet. & c. vtilem. 22. q. 2. & Felyn. in d. c. accedens. vt lite non contest. & in c. afferte. de præsumptio. & Hugutij & Archidiaconi in d. c. vtilem. & Iasonis in d. l. si mora. nu. 4. ff. solut. mat. & Cyni in l. presenti. C. de his qui ad ecclesias confu. & plurium aliorum asserentium, iudicem non obstante præfata impunitatis promissione posse reum condemnare. Primum, quia cautelis vti licet ad veritatem indagandam. d. c. afferte. de præsumptio. Præterea, quoniam hic dolus bonus est, & ad publicã pertinet utilitatem, vt intellecta ueritate, rei condemnentur, ne delicta maneãt impunita. Tum quia in male promissis fides seruanda non est. c. in malis. de regul. iuris. lib. 6. constat autem hanc promissionem de impunitate delinquentium contra publicam esse utilitatem. Item quia non refert quomodo ueritas habeatur, dummodo habeatur. l. cum seruus. ff. de uerbo. obligatio. Postremo, quoniam si licet iudici reos torquere, fame & uigilia afficere ad extorquendam ueritatem, multo magis licebit eam exquirere uerbis blandis, & fictis. in cuius sententiæ confirmationem etiam adiungitur historia ab Archidiacono allata in d. c. utilem. 22. q. 2. de Alexandro IIII. Pont. Max.

Alteram sententiam huic oppositam tenet Iacobus Beluisius in practica crimi. in rub. de questio. Decius, Cagnolus, & Cuchalon in d. l. ea est natura. ff. de regul. iuris. Ioannes Imola consilio 109. incipiẽte, *Visa inquisitione.* Fortunius Garcia in l. conuentionum. ff. de pactis. Hippolytus Marsilius in d. singulari 201. nu. 4. Remigius Gonni in tract. de immunit. eccles. fallentia 26. Aegidius Bossius tit. de confessis per torturam. Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolut. c. 12. nu. 6. & alij. eam etiam obseruandam penitus admonebat me audiente Bononiæ Ferrantes Vetius preceptor, Iurisconsultus insignis, publicus iuris interpres in gymnasio Bononiensi. Primum, quoniam fides & promissio etiam inimicis præstita semper est seruanda, cum implementum eius descendat à iure naturali, quod uiolare non licet. l. conuentionum. ff. de pactis. ubi communiter Doctores. Rursus, quia iuramentum & fides equiparantur. c. ad aures. de eo quod met. causa. at iuramentum semper est obseruandum ubi potest sine interitu salutis æternæ. c. cum dilectus. de eo quod metus caus. c. si uero. de iureiuran. ergo & fides promissa. Postremo, quoniam Doctores qui priorem opinionem sequuntur, fatentur ingenue in foro conscientiæ non esse licitum talem fidem uiolare. atque hec sententia in hoc tribunali quantum ius patitur, obseruanda est.

Cum uero inquisitores hanc se facturos gratiã reis spoponderint, de his pœnis solum intelligitur, que in eorum arbitrio posite sunt, quales sunt multe pœne penitentiales: nam eas, que à iure sũt sancite, remittere ipsi non possunt, ut uere docet Zanchinus tract. de heret. c. 19. nu. 1.

In quibus pœnis possint inquisitores gratiã facere, & quo modo.

Rursus, in his etiam pœnis penitentialibus seu arbitrarijs iudicium adhibere debent, non obstãte prædictæ gratie promissione: quoniam si post longum tempus, & assiduas monitiones, quandoque post tormenta, ea gratia promissa, delictũ confiteantur; iure & iuste poterunt, omissis leuioribus pœnis pænitentialibus, grauiores imponere: neque enim equum est eis qui tam coacte, & post tam longum tempus confitentur, pœnas aut omnes, aut grauiores remittere, sed sufficiet unam aut alteram remittere, ut date fidei, quantum licet, fiat satis.

Iam in hac promissione facienda inquisitores in genere loquantur, neque ea promittant, que sine peccato præstare non possent, ut ualde prudenter hîc indicat Eymericus, dum dicit, quòd promittant se facturos gratiam: nam quamcunque postea faciendo, quantumuis minimam, fidẽ datam adimplebunt: relapsis uero hec impunitas aut gratia promitti non potest.

Confessio facta iudicis suasu, an sufficiat ad condemnationem.

Postremo, id est ualde singulare, & in hac causa diligenter animaduertendum, multos putare hanc confessionem rei extortam cum maxima iudicis persuasione & promissione sub spe uenie & immunitatis, non sufficere ad condemnationem: quia iudicis dolo facta videtur, nec iudicari potest spontanea. ita Antonius Gomez 3. tom. varia. resolut. c. 12. nu. 6. quod & latissime probat: additque Hieronymus Cuchalon apud Decium in d. l. ea est natura. ff. de regul. iuris. oportere vt reus hanc suam cõfessionem persuasione iudicis factam ratificet, vt ex ea condemnari possit: quoniam talis confessio, vt singulariter docuit Imola consil. 109. ei comparatur, quæ facta est in tormẽtis: quod sequitur Marsilius in l. 1. §. quæstioni. ff. de quæstio. vers. modo redeundo. & latissime in singul. 177. incipiente, *Malitijs hominum.* & singul. 201. incipiente, *Inconfessum.* vbi plures citat, qui hanc tuentur sententiam.

Hanc opinionem ideo magis approbo, quia sæpe contingit reos, vt à carceribus & alijs molestijs liberentur, ob promissam à iudice gratiam sepe fateri quæ non commiserunt. itaque tutissima est hec sententia, quæ tunc magis vera erit, cum reus confessionem ita factam reuocauerit: nam hoc casu inhumanum erit, & quasi à iustitie rectitudine alienum, reum pœna criminis ordinaria punire: sed mitior alia pœna arbitraria imponenda erit. quòd si cum tali confessione concurrant aliæ coniecturæ, indicia, & presumptiones commissi delicti, non erit, inquit Couarruuias, ab equitate alienum tunc reum ordinaria pœna punire, cum his coniecturis tandem accesserit eius confessio. Couarruuias lib. 1. c. 2. varia. resolut. nu. 16.

Nos in hoc crimine, vt consentanea precedentibus tradamus, asseramus tutius & securius esse vt reus ratificet confessionem, cui ita ratificatæ, etiamsi

etiamsi aliæ accedant coniecturæ, quas adesse frequenter contingit, semper erit leuius puniendus, & ordinaria criminis pœna temperanda, ne inquisitor datæ à se fidei, & promissæ gratiæ deesse videatur, cum tuto possit eam facere p rę-dictis modis.

Nu.106. Lectionis varietas obseruanda.

¶ ***Et fiat sibi gratia, quòd ad misericordiam admittatur.*** Ita Bononiensis & Barcinonensis impressus, & codex Cardinalis de Gambara, sed in Sabellano ita: ***Et fiat sibi gratia & misericordia, vel saltem ad salutem animæ.*** in Repertorio vero inquisitorum in d. verbo, prouiso solerter. §. sequútur cautelæ. versi. octaua cautela. hic locus ita legitur: ***Et fiat sibi gratia quòd admittatur ad misericordiam, si sponte dixerit quæ commisit.*** hæc ibi. Quæ lectionis varietas multum est consideranda: ex qua fere hoc colligitur, quòd gratia in genere ab inquisitore promissa, hoc operatur, quòd reus ad misericordiam admittatur, ac mitius puniri debeat; non tamen omnino liberari. Vel hanc habet tacitam conditionem; gratiam consequetur, si sponte & integre confiteatur quę commisit: ex quibus confirmantur quæ paulo antea dicebamus in §. rursus in his. in fine.

SCHOL. XXX.

Pag.293 col. 1. Nu.107. Illicitæ cautelę quæ absq; peccato exerceri non possunt, nullo modo vsurpandæ.

ET *faciat quòd ille loquatur sibi, & si opus fuerit, fingat se de secta sua adhuc esse, &c.* Si dicat se esse de secta sua, cum non sit; & metu abiurasse, cum nō abiurauerit, & similia, mendaciū dicet, quod saltem sit veniale peccatum, quod nullo modo est committendum pro quacumque veritate habenda; & tutius erit facinus impunitum relinquere, quàm per illicitas rationes illud inuestigare & detegere: nusquā enim mala sunt facienda, vt inde bona proueniant. quam ob rem ex his cautelis eas tantum in praxi vsurpare licet, quę sine vlla mendacij, aut iniquitatis specie possunt ad vsum reuocari.

Hoc semper est animaduertendum, punienda quidem esse delicta, coercendos malefactores, adhibendam esse omnem diligentiam, vt veritatem ab inuitis & sceleratis iudices extrahant: at seruato iuris ordine id esse faciendum, nec committendum quidquam, quod æquitas & iustitia non admittat. quòd si ita haberi veritas non possit, nec malefactores puniri, meminerimus verissimi illius theologici dogmatis, ***Multa relinqui punienda iudicio diuino.*** Est equidem valde laudanda iudicum quorundam solicitudo in inuestigandis & coercendis sceleribus, sed magnopere vituperanda & detestanda consuetudo, vt illicita quæque committant ad veritatem eruēdam. quorum errores diligenter detegit & refellit in hac re Frācíscus Casonus integro tractatu de tormentis. sed non est nostrum hęc corrigere.

SCHOL. XXXI.

Pag.293 col. 2. nu.109.

In tit. De signis & indicijs, quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint.

QVo tempore Eymericus hęc scribebat, valde necessaria erat huiusmodi cognitio: nam circa ea tempora frequens adhuc erat horum hęreticorum turba & perfidia, quemadmodum ex secunda parte, vbi horum origo & errores narrati sunt, constat: hodie sola historiæ commemoratio valde delectat, & ceteri qui de hæreticis scripserunt post Eymericum in his eum sunt magna ex parte secuti, vt Alfonsus Castrus, Prateolus, & Luzemburgus, quorum opera de hæreticis & contra hæreticos extant frequentia.

Verumtamen hæc quoque exteriora signa fallacia esse poterant, cum frequenter huiusmodi habitus multis de causis absque hęresi, aut hęresis suspicione vsurpari potuissent, vt ostendimus lib. 1. Adnotationum, schol. 22.

At maior difficultas versatur in intelligendis & deprehendendis hæreticis occultis, qui per hæc potentissima signa errores suos & sectas minime profitentur: quæ res cum sit difficilis, & cognitu necessaria, in gratiam lectoris est mihi breuiter indicanda, cum alibi ab Eymerico non doceatur, nec sit cuique patens & obuia.

Initio hoc statuamus velut certissimum & exploratissimum, omnem hęresim per aliqua signa exteriora esse à iudicibus fidei deprehendendā: quia ea quæ omnino occulta est, nec vllis prodita indicijs, diuino iudicio relinquitur vindicāda. Rursus, omnis hæresis, omnisue hæreticus bifariam deprehēditur, verbis, aut factis: verba enim & facta signa sunt indicantia interiorem mentis conceptum. Aristoteles lib. 1. de interpretatione, & Imperator in l. si non conuitij. C. de iniurjis. *Omnis hæresis bifariam detegitur.*

Ac verbis quidem quomodo hæretici deprehendantur plusquam manifestum est. hanc nihilominus partem explicat Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 30. per totam. vbi affert 17. modos quibus hæreticorum pertinacia conuincatur. quos paucis immutatis repetiuit Alfonsus Guerrerus in speculo, tit. de apostatis. 2. c. 53. Verum nos vt breuius hanc tractationem absoluamus, generalibus regulis absoluentes, quod illi enumeratis indiuiduis nituntur ostendere, quod est impossibile, cū indiuidua quæ numero esse possunt infinita, vt bene philosophantes tradunt, nullis artis præceptis comprehendi possint; dicimus, hęreticum ex verbis deprehēdi eum, qui aliquid dixerit contra septem genera veritatum catholicarum, & species sub illis generibus contentas, quæ tradidimus lib. 2. Adnotatio. schol. 21. §. qđ propositio aliqua. neque in his amplius vlla nostra pręceptio est: nullus enim est, vel mediocriter eru- *Qualiter deprehendatur hæreticus ex verbis.*

ter eruditus, & in fidei dogmatibus exercitatus, qui non facile cognoscat hereticas propositiones, & inde facile hereticos deprehendat.

Ex factis autem cognoscere hæreticos longe difficilius est, cum & varia sint factorum hæreticalium genera, eaque multis etiam modis, & variis de causis possint à diuersis patrari; ergo in vniuersum facta quandoque indicant hominem hereticum, vel apostatam, quandoque de heresi suspectum vehementer, aut leuiter, iuxta facti, & personæ facientis qualitatem.

Ex quib' et quot factis quis deprehendatur hæreticus.

Illa facta hereticum, vel apostatam indicant, ex quibus violenta oritur presumptio, & à iure approbata est, nec in contrarium admittit directam probationem: ea vero sunt sequentia, transire ad ritus Iudeorum se circuncidendo, vel ad ritus Sarracenorum, aut aliorum quorumuis infidelium, factum est indicans hominem hæreticum, vel apostatam. c.contra Christianos. de heret.lib.6.

Qui citatus ad respondendum de fide velut suspectus in ea, non comparuit, & excommunicationem per annum pertulit animo pertinaci: anno elapso ex hoc facto hereticus reputatur, & velut talis damnatur. cap.cum contumacia. de heret.lib.6.

Qui deficiunt in purgatione canonica, quam in causa fidei sibi indictam prestare non potuerunt, velut heretici condemnantur. c.inter sollicitudines.de purgatio. cano. & dixi plene lib.2. Adnotatio.schol.11.

Qui relabuntur in hæresim quam abiurauerunt in genere, vel in specie, ex relapsu pertinaces hæretici iuris præsumptione putantur.cap. ad abolendam.§.illos quoque. de hæret. cap.super eo. & cap. accusatus. §. eum vero. de hæret. lib. 6.

Qui post abiuratam hæresim de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, cum hæreticis communicat eos visitando, receptando, deducendo, associando, dona vel munera eis donando, vel mittendo, hæreticus putatur.c.accusatus. §.ille quoque.de hæret.lib.6.

Qui inuenti fuerint de hæresi suspecti, nec Episcopi mandato obedientes congrue se purgauerint, velut hæretici traduntur curiæ seculari.c.ad abolendam.§.qui vero.de heret.quod est intelligendum iuxta declarationem textus in c.excommunicamus 1.§.qui autem. de hæret.vt primum scilicet excommunicetur: nam si per annum sustinuerit excommunicationem, eo elapso, vt hæreticus potest damnari.

Qui cum essent sanæ mentis in corporis infirmitate & morbo constituti, petiuerunt hæreticos consolaturos, hæretici habentur.cap.filij.de hæret. lib. 6.

Qui morti etiam propinqui petiuerunt eosdẽ hæreticos consolantes, quamuis post perditam iam loquelam, vel mentem amissam, consolationem eam, seu verius desolationem receperint, si prius habiti fuerant de heresi suspecti, vel diffamati, hæretici reputantur.d.c.filij.de heret.lib.6.

Atque ex his quidem factis iuris violenta presumptione hæretici conuincuntur, vt pulchre docuit Albertinus tract.de agnos.assertio.q.3.num. 7.& q.30.nu.2.eiusmodi fere sunt etiam omnia illa facta, quæ enumerat concilium Biterrense cap.29. quod retuli supra lib.2. Adnotationum schol.56.§.factis quidem.adde schol.61.eiusdem libri.§.tertia suspicio.

His modis addi posset ille quem explicui infra hoc 3.lib.schol.52.§.nec cõtemnat. de eo qui recidit in heresim de qua se prius purgauit, iuxta declarationem ibi allatam, quam videto.

Ex quib' factis vehementes heresis suspiciones oriantur.

Pag. 2[illegible] col. 1. nu. 11[illegible]

Sunt iam alia facta propemodum infinita ex quibus oriuntur nunc vehementes, nunc leues hæresis suspiciones, quæ nominatim recenseri nõ possunt: nonnulla tamen referam, vt res hæc quã tracto, intelligatur apertius; ad aras idolorũ thurificare, dæmones colere vel inuocare, ab eisue responsa petere, sydera venerari, manifestæ hæresis sunt signa. glossa communiter recepta in c.accusatus.§.sane.verbo, saperent.de heret.lib.6.Zanchinus tract.de hæret.c.22.nu.7.

Conuersari cum hæreticis, aut libenter & frequenter cum aliis infidelibus, velut Hebræis, Sarracenis & similibus; euitare communionem, & consortium fidelium; raro diuinis officiis interesse, quo tempore Ecclesiæ præcepto ad id obligamur, & similia opera exercere, indicia sunt hæresis. c. excommunicamus. §.adijcimus. de hæret. Zanchinus tract.de hæret.c.7.nu.7.

Ecclesiastica sacramenta non recipere, Ecclesiæ præcepta non obseruare quo tempore recipienda & obseruanda sunt, iuxta Ecclesiæ leges & consuetudinem, vt non confiteri, non recipere Eucharistiam, non ieiunare cum possis, non abstinere ab esu carnium cum debeas, & similia, externa sunt hæresis signa, quę suspicionem malæ credulitatis pariunt. Zanchinus tract.de heret. c.35.nu.2.vbi Campegius, Felynus in c.ad abolendam.nu.2.de heret.

Magia [illegible] plex, n[illegible] ralis, mathe[illegible] tica.

Iudaizare, id est, facere id quod à Iudæis solitum est fieri, vt sabbatum colere, & similia, indicia sunt latentis perfidiæ. Albertinus tract.de agnos.assertio.q.8.nu.12.Ioannes Rojas tract.de hæret.par.1.nu.304.& seq.Eymericus paulopost tit.de signis per quę heretici reiudaizãtes dignoscuntur.nu.114.

Huc sunt referẽda opera, siue facta fautorum, receptatorum, & defensorum hæreticorum. Item opera persequentium fidem Catholicam, & impedientium sacrum inquisitionis officium directe, vel indirecte, & cetera quę longum esset recensere, ex quibus quandoque vehemens quandoque leuis suspicio nascitur, de quibus copiose Eymericus par.2.q.50.& sequẽtibus. & nos cum eo lib.2.Adnotatio.schol.56.& seq. adde Albertinum de agnos.assertio.q.30.nu.60.& seq.& Iacobum Simancam catho.instit.tit.31.nu.14.cum aliquot sequentibus.& Matthęum Ory in Alexipharmaco contra rediuiuas heresum affectiones, parte vltima, tit. Quomodo debet purgari Ecclesia ab heresibus.

Denique vt in hac causa, vno verbo tradam signa quibus heretici, aut de fide suspecti deteguntur,

tur, dico, omnia opera per quę dissident à communi vita & conuersatione fidelium, aut ab Ecclesię probatis ritibus & consuetudinibus, aut à receptis Patrum doctrinis & pręceptis, quę communes magis quàm priuatos mores respiciunt; aut hęresim inducunt, aut hęresis suspicionem. c. excommunicamus 1. §. adiicimus. de hęret.

SCHOL. XXXII.

Pag. 295 col. 1. nu. 115.

In tit. De signis per quæ necromantici hæretici dignoscuntur.

MAgi hæreticantes, seu necromantici, &c. Eadē hęc habes apud Vmbertum in opere iudiciali verbo, necromantici. tradit Repertorium inquisitorum verbo, necromantia. & Tabiensis in summa verbo, sors. §. 2. nu. 3. & his locis etiam ceteri Summarum collectores. copiose Paulus Grillandus tract. de sortilegiis. q. 10. & Alfonsus Castrus lib. 1. c. 14. de iusta hęreti. punitione.

Prudenter vero Eymericus hoc loco nō dixit, magos simpliciter, sed magos hęreticantes, quasi velit indicare, non omnem magiam illicitam, aut magos omnes vetitos & malos. quod vt apertius intelligatur, ne quis etiam in re obscura, nec passim obuia decipiatur, obseruare oportet, duplicem in primis esse magiam, vt videtur optime sensisse Marcus Mantua Benauidius singula. 514. mathematicam vnam, alteram naturalem, siue elementariam, quamuis vtraque naturalis sit, cū vtraque sine dęmonum prestigiis exerceri possit: prima tamen regulis mathematicis Arithmeticę, & Geometriæ videtur absolui; altera circa res alias versatur, aliterque conficitur, vt proxime dicam. res fiet exemplis nota. *Magia duplex, naturalis, & mathematica.*

Naturalis magia est, quę ex compositione & mutua vnione quarundam rerum, miras alias quasdam res producit, vt si quis mixturam faciat, quę sub aquis ardeat, vel quę à radiis solis accendi possit: vel si quis ignem in certa materia ita accendat, qui oleo extinguatur, & similia.

Magia mathematica est, quę per Geometrię & Arithmeticę regulas mira prorsus opera fabricat: vt columbam, quę in aere volitet, quam dicitur fecisse olim Architas, vt refert Gelius lib. 10. cap. 12. noct. Attica. & Petrus Crinitus lib. 17. de honesta disciplina cap. 12. & Cassiodorus in libris variarum, refert Boetium insignem philosophum hac arte, quam pęgmaticam vocant, mira prorsus fecisse in hęc verba: *Tibi ardua cognosse, & miracula monstrare propositum est: tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diomedes in ære grauis buccinatur, æneus anguis insibilat, aues simulatæ sunt, & quæ vocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenę probantur emittere. parua de illo referimus, cui cælum imitari fas est.* hęc Cassiodorus. & patrum memoria Georgius Caputblancus Vicentinus (quem falso Cardanus lib. 2. & lib. 17. de subtilitate Brixellensem fabrū appellat) nauiculam argenteam hac arte cōstituit opere pęgmatico, vel automaco, quamplurimis in ciuitate conspicientibus, super mensa per se pergentem, cum muliere ornata lyram pulsante, nautis remos agentibus, & catulo in prora baubante. eiusmodi nonnulla conspiciuntur Tybure in horto Illustrissimi Cardinalis Estensis, quāuis manifestior sit in illis causa: nam impulsu aquarum artificiose distinctarum illa fiunt, sed ars est prorsus mira. cetera multa omitto breuitatis studio curiosis indaganda. hęc vtraque magia, nisi recte exerceatur, dolos admittere potest.

Ex his orta est tertia venefica vocata, seu malefica & infamis, quæ tota est ex immundorum spirituum incantationibus & inuocationibus concinnata: nefaria enim peperit curiositas. nam cū multi vera arte destituti, mira illa opera, de quibus diximus, fabricare non possent, ad dęmones confugerunt, qui hęc illos docerent. hanc greci γοητείαν siue κακαρίαν vocant. hęc pręstigia & phantasmata porrigit, veneficia docet, incātationes & omnia maleficia ope dęmonum demonstrat. quid per hanc veteres pręstiterint, docent passim poetarum libri. & de hac postrema est accipiēdus hic Eymerici locus, qui plane insignis est, dum magos siue necromanticos, hęreticos appellat, quos & hæreticos esse plene parte 2. q. 43. demonstrauit. *Magia venefica & vetita vnde orta.*

¶ *Habent enim, vt communius, ex visione, & apparitione, ac collocutione malorum spirituum, toruum visum & obliquum.* Ita omnino legendum est ex Bononiensi, & codice Cardinalis de Gambara, qui ceteris sunt emendatiores hoc loco; nam vox illa, *ex apertione*, quę erat in Barcinonensi impresso, non conuenit huic loco. neque illa, *tortum*, quę erat item in Barcinonensi & Sabellano: nam vox, *obliquum*, quæ postea sequitur, satis indicat, toruum, hoc est, terribilem, & nō tortum (ne frustra bis idem sub duabus vocibus idē significantibus repeteretur) esse legendum. *Ibidem. Locus emendatus*

Est autem pulchra Magorum descriptio, desumpta, vt puto, ex illa Horatij lib. 1. sermo. satyra 8. vbi inuehitur in Cratidiam veneficam Neapolitanam, quam ibi Canidiam vocat, cuius aspectum & scelera refert: quod ideo placet apponere, quoniam & huic loco lumen affert, & quę hodie à Magis & dęmonum inuocatoribus patrantur, omnino sunt similia, & inquisitorum interest talia nosse. is ergo ita habet: *Pulchra magorum descriptio*

Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana maiore vlulantem: pallor vtrasque
Fecerat horrendas aspectu: scalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Cœperunt: cruor in fossam confusus vt inde
Manes elicerent animas responsa daturas, &c.

Eadem faciunt hodie Magi, atque his fortassis peiora: nam res sacras interdum vsurpant ad dęmones inuocandos, aras illis construunt, candelas benedictas accendunt, verba sacra proferunt, & nefarias preces illis fundunt, vt patet ex illorū propriis *Qualia magorum scelera.*

propriis confessionibus: quare non mirum, si vel hęretici ab Eymerico dicantur hoc loco. in hos iure ciuili mortis pœnam est sancita. l. nullus. & l. nemo. C. de malefi. & mathemat. iure canonico aliter puniuntur, vt dixi lib. 2. Adnotatio. schol. 50.

Qui dæmones inuocant, si post abiurationem iterum inuocent, an sint relapsi.

Vnum hîc addidero, quod & ibi omiseram, putare Reuerendissimum Iacobum Simancam hos dęmonum inuocatores, seu magos, si propter hæresim aut vehementem hęresis suspicionem coacti semel fuerint solemniter abiurare, ac deinde iterum dęmones inuocasse cōuincantur, velut relapsos esse puniendos. ita Simancas cath. instit. tit. 57. nu. 9. quam opinionem dicit esse Lapi, Archidiaconi, Geminiani, & Philippi Franchi in c. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6.

Sed solus Lapus ita tenet; nam Archidiaconus ibi de ea re nullum verbum: & Geminianus & Franchus in re tam ardua, in qua hominis vita versatur, recte putarunt ita hoc esse distinguendum: Aut inuocatores dęmonum postquam semel prædicto modo abiurarunt, iterum inuocantes credunt dęmones ex sua propria & actiua potestate posse facere id ad quod inuocantur; & tunc quoniam id tribuunt creaturæ quod est proprium creatori, re vera sunt hæretici, & sicut relapsi puniri debent. & ita est vera opinio Lapi: Aut non credunt dæmones id omnino posse operari ad quod inuocantur, sed iuuare & inducere, vt si ad expugnandam fœminarum pudicitiam inuocentur; nam si hoc modo iterum post abiurationem eos inuocent, nec iudicabuntur hæretici, nec vt relapsi erunt puniendi: quia dęmonem inuocant ad id quod sibi competit, videlicet ad tentandum. & ita potest intelligi illorum opinio, qui dicunt, eos qui post abiurationem de vehementi dęmones inuocant, non esse relapsos. neque putarem ab hac sententia recedendum, quam velle etiam videtur Eymericus par. 2. q. 43. nu. 11.

Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 18. num. 19. ita hunc articulum diluebat. Si prima inuocatio sapiebat hęresim manifeste, & inuocans abiurauit vt vehementer suspectus, & iterum secunda inuocatio sapiebat hæresim manifeste: tunc vt relapsus condemnabitur, aliàs secus. hæc sententia apertior est, & clarior, quæ non est contemnenda. illud addo, quòd quamuis secunda inuocatio fiat ad id quod dęmoni competit, nempe tentare, nihilominus considerandus est modus inuocationis, an fiat per verba imperatiua, vel deprecatiua, iuxta id quod diximus in d. schol. 50. libri 2.

¶ *Astrologi etiam vt frequenter.* Optime loquitur: nam non omnis per astrologiam diuinatio est interdicta, vt dixi schol. 50. lib. 2. super q. 43. & tradit beatus Thomas 2. 2. q. 95. art. 5.

¶ *Et Alchimistæ vt in pluribus.* Non est contemnendum hoc Eymerici consilium aduersus Alchimistas, quod verum esse multis posset exemplis comprobari. nam vt ceteros omittam, Arnaldum Villanouam scimus Alchimistam, magnum fuisse hæreticum, & dæmonum inuocatorem, vt dixi lib. 2. Adnotatio. schol. 27. §. quidam magnus medicus.

Alchimistę.

Sentio hîc acerbe reprehendi Eymericū, quod tale fecerit de Alchimistis iudicium, sed immerito carpitur: nam multa sunt quæ Alchimistas impostores esse conuincant, vt paulopost indicabo. interim videdi de hoc articulo vterque Thomas 2. 2. q. 77. art. 2. in responsione ad primum argumentum. Oldradus q. 74. & consi. 69. Andreas de Isernia in c. quæ sint regalia. in vsibus feudo. versi. monetę. Fabianus de monte sancti Sauini tract. de emptione & venditione. Hieronymus Zaneti. in repetit. c. 1. de accusatio. Albertus Brunus consi. 76. Angelus, Syluester, Tabiensis & alij summistæ verbo, Alchimia. Ioannes And. in additio. ad Specula. tit. de crimine falsi. copiose Cassaneus in catalogo gloriæ mundi par. 11. consideratione 40. & Surgetus in compendio militaris disciplinæ, & alij: ex quibus nonnulli studio potius contradicendi quàm veritatis indagandæ absque certa ratione Alchimiam admittunt. verior & tutior sentētia eorum est, qui inutilem & reipublicæ perniciosam esse fatentur.

Sed donec perspicuum fiat, an per Alchimiā verum argentum, vel aurum, vel gemmæ fieri possint: quod non spectat ad hoc institutum, ne quis prorsus improbabilem esse credat hanc Eymerici sententiam, plurimum refert intelligere à quibus Alchimia exerceatur: nam si à principibus tractetur & opulentis, ac pecuniosis diuitibus, hac fortassis suspicione, quam ei hoc loco tribuit Eymericus, vacabit: quòd si à pauperibus, vel mediocriter diuitibus vsurpetur, quoniam aurum & argentum maiori ex parte (vt præcitato loco dixit Caietanus) vertitur in fumum, & illi propterea ad inopiam rediguntur, ad duo solent se incommoda conuertere, aut ad dæmones inuocandos, ob rationem quam hic auctor commemorat, aut ad falsam & adulterinam monetam cudendam.

Qui Alchimistę suspecti & qui cōtra.

Video huius artis professores acerbius fere in me propter hoc iudicium inuehendos, at non ego hæc loquor, sed viri grauissimi & doctissimi. & quidquid ipsi dixerint, at certe non poterunt optime satisfacere extrauaganti Ioannis XXII. incipienti; *Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistæ.* quæ refertur inter extrauagantes communes tit. de crimine falsi. per quam summus Pontifex grauissimas pœnas illis imponit, qui alchimitum aurum, vel argentum, aut monetam ex illis confectam vendunt: nam hæ transformationes sophisticæ sunt, non veræ, vt optime scribit ibi Romanus Pōtifex. hinc illud vere etiam dictum:

Ars suspecta probis, ars ipsa inuisaque multis,
Inuisos etiam cultores efficit artis.
Mendaces, addo, multi manifeste videntur,
Qui se ipsos, aliosque simul frustrantur inertes,
Dum rerum vertere species tentant.

SCHOL.

SCHOL. XXXIII.

Pag. 295 colum. 2. nu. 116.

In tit. De ijs quæ processus fidei prorogare & retardare possunt.

DIxerat paulo antea Eymericus iudicem in hac causa esse velut medicum, qui quemadmodum non omnibus morbis, eandem adhibet medicinam; ita nec in singulis reis eundem debet iudex tenere interrogandi modum. quibus nunc addo, quòd sicut prudentis medici opus est propinatis, si necesse fuerit medicamentis, præcauere, ne morbi humanum corpus inuadant, aut morbi fiant diuturniores; ita sapientis iudicis est, ea amouere & longe lateque repellere, quæ vel iudicium impediunt, vel litem facere possunt propemodum immortalem: quod est omnino euitandum. l. properandum. C. de iudic. nam quod medicamenta morbis, idem exhibent iura negotiis. authen. hæc constitutio innouat. §. 1. de præscriptio. centū anno. & propterea in sequēti disputatione Eymericus hæc impedimenta commemorat, necessariaq; remedia adhibet.

Iudex amoueat impedimēta quæ negotiū protrabant.

¶ *Quando enim delatus de hæresi est conuictus tribus, quatuor vel quinque testibus.* Hoc loco sentire videtur Eymericus per duos testes in crimine hæresis non posse quemquam legitime condemnari, & plane multis antiqs Doctoribus ita olim visum est, dicentibus durum videri, hominem bonę opinionis & famę per duorum testimonia de tanto crimine condēnare, vt dixi infra schol. 126. super q. 71. vbi ex professo hanc quęstionē disputaui: interim videto Ioannem And. in c. excommunicamus 1. §. adiicimus. nu. 2. de hær. relat. ab Eymerico par. 2. pag. 131.

Quot testib' cōuincēdus re' in hoc crimine.

¶ *Vel non conuictus, sed ipse confitetur crimen totaliter, &c. tunc quia deprehēditur confessione propria, & non est locus defensionibus, &c.* Et ratio est, qm̄ inter omnia probationum genera reorum confessio obtinet primum locum. de quo vide quę dico statim in scholio sequenti.

¶ *Vel si est conuictus paucis testibus est conuictus, vt pote duobus, tribus, quatuor, vel quinq; testibus, &c.* Hic locus videtur superiori periodo omnino repugnare: nam cum antea dixisset tres, vel plures testes sufficere ad conuincendum aliquem; nunc eosdem paucos esse dicit. quare putabam quandoque ita legendum: *paucis testibus est conuictus, vt pote duobus, & stat in sua negatiua, &c.* & illa verba, *tribus, quatuor, vel quinque testibus,* imprudenter credebam fuisse hic repetita ab scriptore imperito ex superiori periodo. ceterum qm̄ omnes codices conueniebant, non sum ausus quidq̄ immutare. cogitabā si posset hęc antynomia, seu verius contrarietas ita conciliari. ꝑpterea in priori casu tres, quatuor, vel quinque dixit sufficere, qm̄ preter testes, accesserat reorum confessio; hic vero ijdem non vidētur sufficere, quia in sua negatiua perseuerat. Sed hoc nō videtur verū, tum quia in priori casu per disiūctionem loquitur, & solam confessionē sufficere indicat: tum quia siue confiteatur reus, siue neget, per tres legitimos testes (vt cum Eymerico nunc loquar) potest condēnari. Verum his non obstātibus sequentia apertissime indicant ideo auctorem dicere quatuor, vel quinq; nō sufficere, quia reus stat in negatiua, & propterea videntur pauci: quare vt fortius conuincatur, tutius est plures testes examinare. Verū tamen vt dicam infra schol. 126. etiam hoc casu sufficiunt duo, qui sint omni exceptione maiores. hęc tamen postulat auctor, vt securius procedatur cum reus est negatiuus.

Loc' obscur' adnotatus.

SCHOL. XXXIIII.

Pag. 295 colum. 2. nu. 117.

In tit. De defensionibus reorum.

QVando enim delatus, &c. confitetur crimen, &c. tunc concedere sibi defensiones, &c. superfluum est.* Ei enim qui confitetur crimen, protinus obijcitur illud Lucæ c. 19. *Ex ore tuo te iudico.* nec vlla clarior, aut efficacior probatio potest inueniri, quàm reorum confessio, vt optime docet Romanus consi. 329. & Alexander lib. 4. consi. 19. & Felynus in c. 1. de exceptio. & in c. cum super. de re iudicata. optime dicebat probationem, quę fit per propriam confessionē, fortiorem esse ea, quę fit per testes, & rem notoriam facere. & Baldus in authent. sed nouo iure. C. si certum pet. dicebat non esse exigendam solemnitatem probatoriam, vbi adest confessio partis.

Reorū cōfessio est probatio omniū efficacissima.

Et quamquam in aliis delictis sola confessio delinquentis nō sufficiat nisi de crimine, hoc est, verbi gratia, de corpore interfecto constet. l. 1. §. item illud. ff. ad senatusc. Syllania. vbi Bar. & Bal. in authen. sed nouo iure. C. de seruis fugit. & Angelus in l. 1. C. de confessis. at in crimine hęresis, ex sola reorum confessione ad cōdemnationem procedi potest; quia cum hęresis crimen mente concipiatur, & in animo lateat, plerunque non potest aliter probari quàm per propriam confessionem reorum. Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & cleri. quem sequuntur Felynus in c. auditis. de ꝓscriptio. & Nicolaus Arelatanus tract. de heret. notabili 2. & Franciscus Ponzinibus de lamiis nu. 52. & 70. ex his ergo apparet veram esse doctrinam Eymerici hoc loco, videlicet, superfluum esse concedere defensiones reo ad dicendum contra testes, quotiens de delicto constat per propriam confessionem: & hunc Eymerici locum inuenies etiam apud Vmbertū Locatū in opere iudiciali verbo, defensiones.

In crimine hęresis sola reorum confessio sufficit ad cōdēnationē

Et quamquam hęc ita se habeant, nihilominus tamen cum defensiones sint de iure naturę. l. vt vim. ff. de iust. & iure. non obstante propria confessione offerri debent reo defensiones; & si quid opponere voluerit aduersus eam, audiendus erit, ne iniuste vnquam se damnatum conque-

ratur, nam & contra pro priam confessionem pos sunt multa opponi, vt docet Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 55. & pręcipue versi. sed pone. & q. 64. versi. sin autem reus.

Pag. 296 A Inquisitis de hęresi legitimæ defensiones concedendæ.

¶ *Ac defensiones iuris sunt ei concedendæ, ac nullatenus denegandæ:* quoniam iusta defensio est de iure naturæ, & propterea nullo modo potest, aut debet denegari. l. vt vim. & ibi communiter Doctores. ff. de iust. & iure. l. quotiens. C. de precibus Imperat. offerendis. clement. pastoralis. §. ceterum defectus. de sentent. & re iud. tradit Ioannes Imola in clement. sępe. de verbo. signifi. super glossa in verbo, defensiones. & Bernardus Comensis in lucerna verbo, defensio. §. 2. & hoc ipsum iam prouide olim in hac causa cauit concilium Biterrense c. 8. in hæc verba: *Ac datis dilationibus competentibus, & defendendi facultate concessa, benigne admittatis exceptiones, & replicationes legitimas eorundem.* hæc ibi. Offerebat hic locus amplam occasionem agendi de defensionibus reorum in hoc crimine: quæ res, licet valde vtilis esset, at quia non erat omnino huius instituti, omittenda fuit: neque enim ex proposito videtur agere hoc loco auctor de defensionibus. quam ob rem de illis tantum agemus, quas Eymericus proponit, ceteras suis locis persequemur, quas ex indice operis licebit deprehendere.

Inquisitis de hæresi aduocati concedendi, et quales.

¶ *Et sic concedetur sibi aduocatus, probus tamen & de legalitate non suspectus, vir vtriusque iuris peritus & fidei zelator.* His verbis breuissimis duo complectitur auctor. primum reis esse dandos aduocatos: alterum quales esse debeant. de aduocatis eadem tradit Locatus in opere iudiciali verbo, aduocatus. copiose Repertorium inquisitorum verbo, aduocatus. & Simancas catho. instit. tit. 5. & in enchyridio violatæ religionis tit. 42.

Vt ergo breui cuncta huc spectantia complectar, præter has conditiones, quas vere in aduocato postulat hîc Eymericus, sequentes etiam concurrere oportet, vt aduocatus non sit aut hæreticus, aut de fide suspectus, vel infamatus. Repertorium inquisitorum verbo, aduocatus. §. sed vtrum hæreticus. facit textus in c. excommunicamus 1. de hæret. §. credentes. ibi: *Si vero fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur.* ad hęc nec malo genere natus esse debet, sed ab originariis Christianis stirpem ducat, & generis principium.

Qñ dandus aduocatus in hoc crimine.

Dandus est autem aduocatus cum reus negat obiecta crimina: nam si fateatur, nullo aduocato indiget; idque postquam tres monitiones factæ fuerint reo, vt libere veritatem fateatur. in his qualis ritus obseruari debeat, salubriter & prudenter cautum est Madriliana quadam instructione anno 1561. cap. 23. in hæc fere verba, à nobis latina facta: *Inquisitor vel inquisitores reum admonebunt, quantum sua intersit, fateri veritatem. quo facto nominabunt ad suam defensionem aduocatum, vel aduocatos à sancto officio huic rei destinatos. & in presentia cuiuslibet inquisitoris reus communicabit cum eo, & de consilio aduocati vel verbo, vel scripto respondebit ad accusationem. aduocatus vero priusquam suscipiat defensionem rei, iurabit se bene ac fideliter eum defensurum, & custoditurum secretum in his quæ audiet & videbit, etiamsi iurauerit cum primum assumptus fuit à sancto officio ad hoc munus exercendum. aduocati partes erunt admonere reum, vt veritatem confiteatur, pænitentiamque petat pro culpa, si quam habet. responsio vero fiscali notificabitur seu intimabitur.* hęc est eius instructionis sententia vera quidem & prudens, ac proinde iudicio meo vbique obseruanda. nec nostri de hac re differentes quidquam præter hæc adducunt, quæ alicuius sint momenti. nonnulla vero huc spectantia dixi lib. 2. adnotatio. schol. 7. super cap. si aduersus. de heret. pag. 36.

¶ *Et procurator pari forma.* De procuratore quantum ad hũc locum attinet, agit Repertorium inquisitorum & Locatus in opere iudiciali, verbo, procurator, & Simancas catho. instit. tit. 52. & in enchyridio tit. 43. est autem procurator, qui negotia mandato Domini administrat, cum dominus vel non vult, vel non potest negotiis suis superesse.

Inquisitis de hæresi an sit concedendus procurator.

Ac quantum ad hoc crimen attinet, iure dubitatur, an procurator sit captis pro hęresi cõcedendus; & re vera iudicio eruditorum ei denegari nõ debet, & quę de aduocato proxime diximus, eadem etiam accipienda sunt in procuratore. ceterum raro nunc admittuntur procuratores, quia aduocati sufficiunt, & munus procuratorum subeunt: immo verius inquisitores videntur reorum procuratores, cum officio eorum fiant reorũ defensiones. quod si quandoq; reo petente, inquisitores procuratorem concesserint, probum admittere debent, non cauillosum & garrulum, vt optime admonuit Locatus in opere iudiciali verbo, procurator. nu. 2. reo autem petenti procuratorẽ nõ potest inquisitor denegare, vt voluit Repertorium verbo, procurator. §. inquisitores tenentur.

De procuratore in hac causa apud inquisitiones Hispaniæ per Madrilianã instructionẽ anno 1561. c. 35. ita scriptum est: *Quamuis instructio disponat dandos esse reis procuratores, tamẽ dari non debent, quia experientia docuit multa incommoda inde solere prouenire: & ob modicam vtilitatem, quam rei inde consequebantur, non est in vsu, vt amplius dentur; quãquam aliquando ob magnam necessitatem solet concedi aduocato, vt reos defendat.* hęc ibi. In his tamen laudabiles & receptas consuetudines seruandas puto, aut respiciendum quid supremus Senatus S. Romanæ generalis Inquisitionis obseruet.

Minorib' 25. annis inquisitis dantur curatores.

Hoc tamen non omittam, ꝙ maxime ad hanc causam videtur spectare, minoribus 25. annis delatis, dandos omnino esse curatores, quorum auctoritate defendantur, ne vel ob imperitiam, vel ob iuuenilem ætatem aliquid taceant, vel dicant, quod si fuisset prolatum, vel non dictum prodesse eis posset.

De hoc curatore minoribus dando in sacro inquisitionis officio Madriliana instructione anno 1561. cap. 25. à nobis nunc latina facta

facta ita cautum est: *Si reus fuerit minor viginti quinque annis, priusquam accusationi respondeat, sibi dabitur curator, cuius auctoritate ratificabit confessiones factas, & formabitur totus processus. sed curator non sit ex officialibus sancti officij. & potest eius esse aduocatus, vel qualibet alia persona grauis, fidelis, & bonæ conscientiæ.* hæc ibi. Si quid vero cum minoribus gestum sit absque horum curatorum auctoritate, id ipso iure irritum est, & nullum. l. clarum. C. de auctorit. præstan. Corneus consil. 198. lib. 4. Matthæus de Afflictis decisione 208. quam ob rem omnino sunt eis dandi curatores.

Ibid B Locus notandus. ¶ *Vbi autem nō videatur tale periculum imminere, si ipsorum nomina proderentur, &c.* Hęc quæstio cessat hodie: neq; enim delatis testium nomina publicātur, vt dixi supra hoc 3. lib. schol. 28. & infra schol. 67. & 129. super q. 75. est autem hic Eymerici locus de triplici potentia valde insignis, quē ceteri qui de hæreticis scripserunt post eum, secuti sunt.

SCHOL. XXXV.

Pag. 296 colum. 1. nu. 118. E Quæ exceptiones opponi possint testibus in hoc crimine.

REpellit igitur sola inimicitia, non quæcunque, sed capitalis. Hæc periodus & proxime præcedens, videlicet: *nec putet delatus de hæresi, &c.* desumptæ mihi videnē ex vetusto concilio Biterrēsi & Narbonensi, olim contra hæreticos celebratis, in quorum primo, videlicet Biterrensi c. 12. & 13. de hac re ita scriptum est:

cap. 12. *Quamuis in huiusmodi crimine omnes criminosi et infames, ac participes criminis ad accusationem & testimonium admittantur.*

cap. 13. *Illis tantum exceptionibus fidem testium euacuantibus in totum, quę non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videatur: vt sunt conspirationes & inimicitię capitales. alia vero crimina etsi debilitent, non repellunt, maxime vbi testes de crimine fuerint emendati.* hæc ibi. In Narbonensi quoq; c. 24. & 25. ita:

cap. 24. *Quamuis in huiusmodi crimine, propter ipsius enormitatem, omnes criminosi & infames, et criminis etiam participes, ad accusationem, vel testimonium admittantur.*

cap. 25. *Illis tantum exceptionibus fidem testium ex toto euacuantibus, quę nō ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videantur, vt sunt cōspirationes & inimicitię capitales: alia vero crimina etsi debilitent, non repellunt, præsertim si testes de crimine fuerint emendati.* hæc ibi. insignia sunt plane loca nec cuique obuia, & diligenter in hac causa animaduertenda.

Inimicitia capitalis unde orta sit. ¶ *Vt pote, quia vel mors inter eos est de facto illata, &c.* Obseruāda sunt hæc exempla, ex quibus inimicitia capitalis nascitur. de quibus in l. licet. C. de recept. arbit. & in c. repellantur. & in c. cum oporteat. de accusatio. & ibi Panormitanus. textus singularis in §. inimicitiæ. cum glossa in verbo, si capitales. institu. de excusatio. tuto. vbi communiter interpretes effectus inimicitiarum capitaliū recensere solent, inter quos vnus & pręcipuus est is, de quo Eymericus hîc, & in l. testiū. ff. de testibus. quinimmo etiamsi inimicus capitalis examinaretur, non faceret iudicium. neque ad accusandum etiam in notoriis admittendus est inimicus capitalis, vt ait Romanus consi. 323.

Et qualiter probetur. Quomodo autem probetur inimicitia, textus est singularis, vbi late Iason in l. liberi. C. de inofficio. testamento. nos vero, & quomodo probeē, & ex quibus causis oriatur copiose diximus infra schol. 123. super q. 67. quę huic loco claram lucem sunt allatura.

Iam hæc eadē quę hîc docet Eymericus, refert Locatus in opere iudiciali, verbo, inimicitiæ. versi. adde ex Directorio. vide insuper Simancā catho. instit. tit. 64. nu. 80. & Zāchinum tract. de hęr. c. 13. nu. 3. & ibi Campegium. & Repertoriū inquisit. verbo, inimicus. & verbo, testis. & Ioannē Rojam in singula. fidei, singula. 200. cetera tradidi in d. schol. 123.

Locus notatus. ¶ *Quare tales inimici capitales à testimonio legitime repelluntur. aliæ aūt inimicitiæ, præsertim graues, etsi non repellunt totaliter, &c.* Hic locus in tribus manuscriptis aliter legit, in Bononiensi fol. 108. ita: *Quare tales inimici capitales à testimonio legitime repelluntur totaliter, cum dictū eorum debilitēt aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cum alys adminiculis, et aliorum testiū dictis possunt plenā facere probationē.* In Sabellano vero fol. 496. ita: *Quare tales inimici capitales merito repelluntur à testimonio, &c. & licet talibus non sit plena fides adhibenda, tamen cum alys adminiculis & dictis aliorum testium, poßent plenam facere fidē.* In codice Cardinalis de Gambara folio 682. ita: *Quare tales inimici capitales à testimonio legitime repelluntur totaliter, aliās licet dictum eorum debilitet aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cum alijs adminiculis, & aliorū testium dictis potest plenam facere probationem.* hæc ibi. Ac proculdubio, vel corrupta sunt & deprauata, vel falsa, & quę vix sibi cohæreant: quam ob rem noluimus recedere à Barcinonēsi impresso, qui ceteris erat emendatior.

Sententia vero huius loci apertissima est, quæ etiam colligitur ex concilio Biterrensi, & Narbonensi paulo antea relatis. nam in hoc crimine propter eius enormitatem omnia testimonia recipiuntur, omniumque voces & accusationes audiuntur, exceptis solis capitalibus inimicis, & conspiratoribus. quōd si alij inimici non capitales testificentur, quamuis eorum attestationes non faciant tantam fidem quantam facerent, si non essent inimici capitales; at non propterea repelluntur. & hæc sententia verissima est, quam etiam asseruerunt iam olim periti quidem Auinionenses consilio quodam edito in materia inquisitionis. cap. 4. quod est in vetusto illo codice bibliothecæ Vaticanæ, dicentes duas solas exceptiones testibus obijci posse, quæ penitus dicta eorum repellant, videlicet inimicitias capitales, & conspirationes. quod etiam ipsum velle videtur Zanchinus tract. de hæret. cap. 13. num. 3. *Inimicitia non capitalis nō euacuat dictum testis, quāuis debilitet.*

Aliorum vero inimicorum & criminosorum dicta quantum debilitentur, aut quantum sit illis detrahendum propter inimicitiam aliam præter capitalem, aut propter alia crimina, arbitrio iudicantis relinquitur id inuestigare & iudicare. quod facile fortasis poterit deprehendere vir prudens ex personarum & negotij qualitate. Panormitanus in c. accedens. vt lite non contest. & in c. cum oporteat. de accusat. Felynus in c. quoties. nu. 4. de testibus. Campegius apud Zanchinum c. 13. versi. de aliis vero.

Locus emēdatus, & vnde intelligatur inimicitia capitalis.

¶ *In illo casu, an dicti deponentes et testificātes, &c.* Hic locus varie legebatur, nec vllus videbatur posse colligi bonus sensus; quare Barcinonensem impressum emēdare oportuit ex Bononiēsi, qui ceteris hoc loco erat emendatior, in quo ita legebatur: *In illo casu, an dicti deponentes & testificantes probentur legitime inimici capitales, & per consequens à testificando merito repellendi nec ne, satis ex meritis processus potest patere inquisitori iudici in hac causa, & procedere diœcesanus & ipse ad sententiam sicco pede.* & hęc proculdubio est vera & clara lectio.

In Sabellano vero paulo aliter ita legitur: *In illo casu prædicti deponētes, siue testificantes probantur legitime inimici capitales, & per consequens merito repelluntur à testificando: et sic ex meritis processus possunt inquisitor & Episcopus suum firmare processum.* hæc ibi. In his hoc est Eymerici institutum, quotiens obiicitur testibus inimicitia capitalis, probari debet, & ex probatione apparet, an testes sint repellendi nec ne, quibus intellectis facile peruenitur ad sententiam.

SCHOL. XXXVI.

Pag. 296 col. 2. nu. 119.

In tit. De modis sex tradendi copiam processus delato de hæresi, suppressis delatorum nominibus.

HAEc disputatio saluberrima est, & vtilissima: cum enim delatus non possit facile se tueri ab obiectionibus testium, quos ignorat, diligentissime debent inquisitores præcauere, ne quid durius propterea in eos statuatur. & ob id Eymericus prudentissime hoc loco præscribit modos, quibus hoc incommodum euitetur. eosdem autem hos modos retulit Campegius apud Zanchinum tract. de hæret. c. 13. versi. nec desunt modi. quo loco primos duos modos velut parum tutos omittit, ceteros non omnino damnat. eosdem refert nullis pene mutatis Iacobus Sprenger in malleo maleficarum par. 3. q. 11. actu. 7.

Curādum diligenter ne inquisitori debere si in notitia testiū deueniāt.

In tota hac disputatione hoc est præcipue inquisitori curandum, ne dum cautelas & modos excogitat ad inquirēdum, an delati habeant inimicos capitales, per alias circunstantias efficiat, vt ijdem delati in notitiam testium deueniant. & hæc summa sit, testiū incolumitati omnino consulendum esse, aliàs non facile reperirentur qui hæreticos, vel denuntiarent, vel aduersus eos testificarētur: quod in maximum catholicæ fidei detrimentum vergeret.

Et propterea in Hispania prudētissime prima instructione Hispalensi c. 16. cautum est, quòd cum depositiones testium publicantur, & earum copia reis traditur supprimantur quædam circunstantiæ, ex quibus testes possunt cognosci, vt ait Ioānes Rojas in singularibus fidei, singula. 208. Sunt autem circunstantiæ illæ, dies & hora delicti commissi, & si quæ sunt similes, quæ prudentiæ inquisitorum relinquuntur. Simācas cath. instit. tit. 64. nu. 26. atq; hoc ipsum videtur iam olim statuisse concilium Biterrēse c. 10. dum iubet ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur. de quo dicam amplius infra schol. 129. super q. 75.

Quę circunstantię tacēdę, cū copia depositionū inquisitis traditur.

¶ *Primus est, quòd prædictorum nomina non in ipsa processus copia, sed in aliqua particulari cedula conscribantur, &c.* In Bononiensi, Barcinonēsi, & codice Cardinalis de Gambara ita: *sed in aliqua ad partem cedula conscribantur*, est phrasis Hispana latinitate incōdito stylo donata, *ad partem*, id est in vna papyro scribantur nomina testium, in alia vero testium depositiones. sed vt cuncti facilius sententiam deprehenderent, visum est lectionem codicis Sabellani sequi, vt est impressa.

Locus notatus.

Iam quantū ad hunc primum modum attinet, eum tradit etiam Franciscus Brunus tract. de indiciis & tortura. sed nullo modo debet in hoc crimine obseruari.

Pag. 297 col. 2. C. Testis semel approbatus non potest reprobari

¶ *Et ex tunc in illa causa non potest dare illum inimicum capitalem, cum medio iuramento dixerit amicum.* Et ratio est, quā qui semel approbauit testē, non potest amplius eum reprobare. Felynus in c. præsentium. de testibus. nu. 7. & 8. S. Antoninus par. 3. tit. 9. c. 11. §. 1. Salycetus, & alij in l. si quis testibus. C. de testibus. Alexander consi. 62. lib. 1. late Bossius tit. de publicatione processſ. & test. nu. 13. & seq. & prę ceteris eleganter Boerius decisione 245. nu. 2. 3. & 4. vbi hoc declarat & limitat, quem omnino videto.

SCHOL. XXXVII.

Pag. 298 col. 1. A.

SExtus modus est, nam delato processus copia exhibetur, &c. & se defendendo multos se habere inimicos capitales exprimit, &c. Hic modus est tutissimus, & vtilissimus in hac causa, quem iam olim præscripsisse mihi videtur concilium Biterrense cap. 10. in hæc verba: *Illud autem caueatis, secundum prouidam sedis Apostolicæ voluntatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur; sed si instat contra quem inquisitio fit, dicens forte se habere inimicos, vel in se aliquos conspirasse, inimicorum ab eo, seu conspiratorum nomina, & inimicitiarum, seu conspirationis causa,*

Quid faciendū cū inquisitus dicit se habere inimicos.

causa, & ueritas exigantur: vt sic & testibus consulatur, & ipsis etiam conuincendis. hactenus ibi. quod est diligentissime animaduertendum.

Locus notatus. ¶ *Et ibi per consiliarios tractatur, si delatum & testes cognoscant plene, &c.* Conueniunt fere in omnibus hoc loco Bononiensis, Barcinonensis, & codex Card. de Gãbara, sed in Sabellano fortassis clarius ita legitur: *Et ibi tractent ipsi consiliarij, si inter delatum & testes plene cognoscatur inimicitia capitalis, vel non. & si per huiusmodi consiliarios plene cognitum fuerit de inimicitia capitali omnium vel aliquorum, qui reputabuntur consilio plurium inimici capitales, repellentur: qui vero non reputabuntur, admittentur. Si autem dicti consiliarij non cognouerint delatum & testes, &c.* fere vt in impresso. in quo vt planior esset sententia, ita vellem legendum: *Et ibi per consiliarios tractetur, si ipsi delatum & testes cognoscunt plene, & si inter eos est inimicitia capitalis, &c.* Nihil fuit immutatum, sed hoc fuit animaduersum. & sane codicis Sabellani lectio planior videtur. hoc autem Eymerici consiliũ usque adeo tutum esse existimo, ut si obseruetur, nihil inde incommodi vel testibus vel reis possit oriri.

Tutissimũ consilium ad cognoscẽdos inimicos in hac causa

SCHOL. XXXVIII.

Pag. 198 col. 1. nu. 120.

In tit. De recusatione inquisitoris.

HIc titulus de recusatione inquisitoris, licet parum differre videatur à sequenti de appellatione, quę fit ab inquisitore; tamen ex definitione vtriusq; discrimen non modicum colligetur. Est enim recusatio (vt ait Hostiensis in sum. tit. de recusatio. iud. delegati. §. quid sit recusatio.) ob iustam causam suspicionis contra iudicem propositam, audientiæ eiusdem iudicis declinatio canonice allegata. Appellatio vero (vt cum Canonistis nunc sentiam) à minore iudice per inuocationem maioris iudicis prætextu iniquitatis primæ latæ sententiæ rescissio. ita idem Hostiensis in sum. tit. de appellatio. §. quid sit appellatio.

Quid recusatio.

Quid appellatio.

Tametsi vero iudices, tam ordinarij quàm delegati recusari possint. c. suspicionis. de offic. delegati. c. cum speciali. de accusatio. & l. apertissimi. C. de iudicijs. traditque Hostiensis præcitato loco tit. de recusatio. §. quis recusetur. nihilominus tamen de inquisitore hereticæ prauitatis insignes viri id negarunt, asserentes eum vt suspectum recusari non posse, cum grauissimus, æquissimus, probatissimus, & prudentissimus eligi præsumatur. ita videtur posse colligi ex Archidiacono in c. quia plerique. de offic. ord. lib. 6. tradit Franciscus Ripa tract. de peste. par. 3. nu. 140. & Iacobus Menochius lib. 1. de arbitrarijs iudicum q. 37. nu. 40. & nominatim recusari non posse scripsit Ioãnes Rojas in singularibus fidei, sing. 100. & in tract. de hæret. par. 2. tit. de priuilegijs inquisitorum nu. 435. & Bernardus Comẽsis in lucerna inquisitorum verbo, recusatio. §. 1. scripsit, in causa heresis recusationem inquisitoris raro & fere nunquam contingere.

Inquisitor an possit recusari.

Ceterum Simancas catho. instit. tit. 17. nu. 51. & 52. Bernardus Comensis præcitato loco. Locatus in opere iudiciali verbo, recusatio. Tabiensis in sum. uerbo, inquisitio. §. 4. nu. 5. & alij non inferioris auctoritatis, posse recusari inquisitorẽ admittunt. & hęc sententia summo iure verior est, & tenenda: quamuis prior spectata iudicum probitate honestior videatur.

Recusari possunt inquisitores

Et in Hispania Madriliana quadam instructione anno Domini 1561. c. 52. nominatim hæc sententia definita videtur, vt iudices fidei recusari possint, in quo quis etiam ordo debeat obseruari præscribit, vt paulo post referam.

Demus ergo posse inquisitorem recusari, vt hîc vult etiam Eymericus: nam & hoc tutius est, ac magis quoque remouet omnem iniquitatis suspicionem ab hoc sacro tribunali, & doceamus breuiter quis in tota recusationis causa ordo sit seruandus. ac primum recusationis causæ sunt afferendæ, de quibus copiose Hostiensis in sum. tit. de recusatio. §. quæ sunt iustæ causæ. & Ioannes And. in c. legitima. de appellatio. lib. 6. quibus locis ille tredecim, hic duodecim causas recusationis commemorant. refert etiam multas Panormitanus in cap. cum speciali. de appellatio. & alij quos prudens omitto.

Cũ inquisitor recusatur quis ordo seruandus.

Verumtamen in hoc tribunali non quælibet causæ sufficientes ad recusandos alios iudices sũt admittendæ, sed solum hæ, inimicitia, conspiratio in reos, aut quid tale: nam causę quæ fuerint his leuiores, penitus aspernuntur. Zabarella in clem. 1. de heret. Angelus in sum. uerbo, inquisitio. §. 5. Simancas catho. instit. tit. 17. nu. 51.

Ex quib' causis recusentur inquisitores.

Iam non quæuis inimicitia sufficiens erit ad repellendum inquisitorem, sed iudicio meo aut capitalis, aut saltem grauis esse debet, iuxta doctrinam Speculat. & Ioannis And. ibi in additionibus tit. de iudice delegato. §. superest. vers. item si est inimicus. notat Abbas in c. accedens. nu. 3. & ibidem Fely. extra vt lite non contest. & dixi copiose in lib. 8. de pœnis hæreticorum, in priuilegio inquisitorum 71. ex quibus autem causis oriatur capitalis inimicitia, explicui infra hoc 3. lib. schol. 123. super q. 67.

Postremo videndum est, quid fieri debeat ubi inquisitor recusatus est. in hoc articulo, vt ex tota hac Eymerici serie disputationis colligitur, bifariam potest inquisitor recusari, Aut quia reum non seruato iuris ordine aggrauauit, Aut quia eius est inimicus. Si ob primam causam recusatio sit proposita, duas regulas tradit auctor vt possit euitari, quas nec refello, nec approbo: quia ea potius pertinent ad titulum de appellatione inquisitoris, quàm ad hunc de recusatione: & vt mox dicam, tutius est recusatione interposita quiescere.

Inquisitore recusato, quid faciendum.

Si ob secundam causam recusetur, Eymericus hîc. §. quãdo vero delatus, aperte sentit, arbitros esse eligendos, qui de recusationis causa cognoscant, iuxta c. suspicionis. de offic. delegati. & c cum.

cum speciali. de appellatio. idem tenere videtur Vmbertus Locatus in opere iudiciali verbo, recusatio. ceterum decentius & honestius est, ne iudicium eludatur, & negotium catholicæ fidei differatur, & vt omnis occasio facile recusandi inquisitorem auferatur, vt nulli arbitri eligantur: sed causa recusationis ad supremum inquisitionis Senatum est remittenda, vt ibi summatim re cognita, vel inquisitor recusatus reijciatur seu prohibeatur, ne iudicet in ea causa: vel contra, iudicare iubeatur, dummodo semper meminerimus ob friuolas & leues recusationis causas non esse prohibendum inquisitorem ne iudicet.

In casu recusationis non eligãtur arbitri.

Atque hęc sententia de non eligendis arbitris, sed de remittenda recusationis causa ad supremũ Senatum in Hispania Madriliana quadam instructione edita anno Domini 1561. c. 52. sancita est his verbis à nobis latine redditis: *Si aliquis ex inquisitoribus ab aliquo reo fuerit recusatus, si inquisitor habuerit collegam, qui fuerit præsens, debet tũc à cognitione illius causæ abstinere, & certiorem facere Senatum, & interim collega suus procedat. quòd si collegam non habeat, similiter faciat Senatum certiorem, & interim non procedat in ea causa, donec visis & examinatis causis suspicionis, Senatus decernat quid fieri debeat. atque hoc ipsum fiet cum omnes inquisitores fuerint recusati.* hęc ibi.

Hanc vero sentẽtiam & ordinem in recusatione seruandum omnino existimo, tum quia tutissimum hoc est & securissimum; tum etiam quoniam in iudice recusationis perinde est in hæresis causa iudicandum atque in iudice appellationis. manifestum est autem, quòd cum in hoc crimine admittitur appellatio, ab inquisitore ad Papam, aut ad supremum Senatum appellatur, ut dicemus sequenti scholio, traditque copiose Zanchinus tract. de hæret. c. 29. ita ergo est penitus in recusatione faciendum.

An inquisitor debeat cõcedere reo aduocatũ quem petiuerit.

¶ *Et concedo sibi talem quem petit in aduocatum, & talem in procuratorem.* Hæc uerba diligenter sunt obseruanda: quoniam sępe uidimus dubitari, an inquisitor debeat reo petenti hunc uel illũ aduocatum, concedere alium ab eo qui est ordinarius aduocatus cõstitutus in officio inquisitionis. & profecto non obstante quòd in sacro officio deputatus est aduocatus, cum expedire uiderit inquisitor, potest alium constituere. cum enim non reperiatur in iure sibi denegatum quominus possit hoc facere, concessum esse uidetur per generalitatem textus in c. ut commissi. §. aduocandi. de heret. lib. 6.

Expedire autem uidebitur, quotiens aduocatus deputatus reo repertus fuerit inimicus, aut aliàs infenso in eum animo: nam tunc petenti alium, concedet. sed & ex officio quandoq; aliũ dabit, cum cognatus uel affinis ipsius aduocati fuerit delatus. iam ex pluribus alijs causis possunt hęc fieri, quæ nominatim à nobis prescribi non possunt.

Cum uero noui aduocati conceduntur, meminerit inquisitor prius circa eos obseruandas esse eas iuris solemnitates, quas supra hoc 3. libro tradidimus schol. 34. §. & sic concedetur sibi aduocatus. De procuratore (si is etiam concedendus fuerit) eadem sunt accipienda.

Pag. 299 col. 1. A

¶ *Sic quòd infra tale certum tempus, scilicet octo dies ambò, &c.* Iam monui paulo antea in hac causa non esse arbitros eligendos. ceterum si contingeret quandoque eos eligi, hęc uerba sunt declaranda. dicit ergo Eymericus, vt arbitri, intra tale certum tempus iudicent de causa recusationis, quoniam tempus intra quod arbitri terminare debeant causam, non est à iure taxatum: sed iudex recusatus id debet præfigere, intra quod nisi arbitri iudicarint de causa recusationis, tunc iudex recusatus cognoscere poterit de causa principali. cap. legitima. de appellatio. lib. 6. ibi: *Intra quem* (scilicet terminum) *in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cum quo ambo vel alter eorum, eius suspicionis negotium terminare procurent: alioqui iudex ex tunc in principali negotio procedere non omittat.* hęc ibi. quę non latuerunt Eymericum, dum paulo post dicit: *Si autem adueniente termino, &c.*

Tẽpus arbitris concessum ad terminandam causam, nõ est iure taxatum.

SCHOL. XXXIX.

Pag. 299 col. 1. nu. 121.

In tit. De appellatione, quæ fit ab inquisitore.

QVæ superiori adnotatione diximus de inquisitoris recusatione, eadem ferme de appellatione, quæ fit ab eo, statuenda uidentur. ceterum quia res est diuersa, breui oratione quid in hac causa, cum appellatur, sit agendum, ostendemus.

De hac materia copiose Zanchinus tract. de hæret. c. 29. & ibi Cãpegius. Squillacensis tract. de fide catho. c. 45. Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. c. vltimo. Simancas catho. instit. tit. 6. idem in enchyridio tit. 65. Ioannes Rojas singularibus fidei, singul. 19. Bernardus Comensis in lucerna verbo, appellationis beneficium. Locatus in opere iudiciali, & Repertorium inquisitorum verbo, appellare. Iacobus Sprenger in malleo maleficarum 3. par. q. 35. Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 94. Archidiaconus, Ioannes And. Geminianus, Francus, & ceteri communiter in cap. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. & alij varijs locis, quos omitto libenter: nam hi ceteris copiosius rem huc spectantem tractant.

De appellatione in causa hæresis, qui scripserit.

Ac primum quidem, vt & quæ Eymericus tradit melius intelligantur, & quid etiam hodie in hac causa appellationis fieri debeat, percipiatur; remouendum est id dubium, quod auctor obijcere videtur de appellatione admittenda in causa hæresis, cum iura vbique clament hæreticis beneficium appellationis denegari. c. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. vers. non obstantibus appellationibus. Federicus imperator in l. cõmissi nobis. §. 7. in hęc verba: *Omne insuper proclamationis, & appellationis beneficiũ ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorundẽ penitus amouemus.*

hæc

hæc ibi. Et concilium Constantiense sesio. 15. appellationem per Ioannem Husz interpositam velut iniquam & vanam explosit.

In causa fidei non appellatur à definitiua sententia, sed ab interlocutoria.

Sed hæc dubitatio facile dirimitur: nã à sententia definitiua nulla hæreticis appellatio conceditur, quoniã appellationis remediũ adpræsidium innocentiæ, nõ ad defensionẽ iniquitatis fuit institutum. c. cum speciali. §. porro. & c. ad nostrã. de appellatio. manifestum est enim, neminem de hæresi definitiue damnari, nisi vel confessus, vel legitime conuictus fuerit. Rursus à definitiuis non appellatur ob fidei fauorem, & odium hæreticorum, ne iudicium protrahatur. Postremo quoniam sententia, quæ multo præcedenti consilio & matura deliberatione lata est, nõ debet per iniquas calumniantium voces retractari.

Ab interlocutorijs tamen sententijs, seu interfationibus inquisitorum prouocari reis licet, vbi se grauari indebite senserint. ita præcitati, ac præ ceteris Zanchinus d. c. 29. nu. 2. Simancas catho. instit. tit. 6. nu 3. Squillacensis de fide catho. c. 45. & luculenter idem Eymericus 3. par. q. 117. & iuxta hanc distinctionẽ intelligenda sunt quę hîc commemorat auctor. cuius documenta in hac disputatione diligentissime sunt obseruanda, paucis exceptis, quæ suis locis sumus singulatim obseruaturi, ad quem autem appelletur in hac causa, dicam paulo post schol. 42. §. uerum propter reuerentiam.

Pa. 299. col. 2. C Cum preiudiciũ irreparabile reis inferri põt caute procedendũ & qualiter

¶ *Quædam autem sunt irreparabilia, vtpote si delatus iam fuerit quęstionatus realiter, &c.* Quotiens grauamina irreparabilia inferri possunt, prudentissime animaduertendum est, ne quid ab inquisitoribus incaute ac sine maturo consilio, conuocatis si opus fuerit peritis, geratur. neque ad torturam deueniendum est sine indicijs legitimis. sed de hoc articulo insignis extat instructio Madriliana apud Hispanos an. 1561. c. 50. in qua ita cautum est: *Debent inquisitores plurimum considerare, vt sententia de reo torquendo iuste feratur, & præcedentibus legitimis indicijs. Et cum de hoc dubitauerint (quia ex hoc nascitur præiudicium irreparabile, & quoniam in causa hæresis habet locum appellatio ab interlocutoria iudicis sententia) concedent reo appellanti appellationem. Sed si talem dubitationem non habeant, immo reputant indicia ex processu resultantia legitima esse; tunc ad executionem torturæ sine mora est procedendum: quoniã appellatio hoc casu friuola reputatur. sed in dubio semper est appellationi deferendum. & vlterius considerare debent inquisitores neque ad sententiam tormenti, neque ad eius executionem procedendum esse, nisi causa conclusa, & acceptis rei defensionibus.* hæc ferme ibi. quæ vbique obseruari vellent, quoniam tutissima sunt, & æquissima.

Pag. 300 col. 2. D Appellatione interposita nihil nouandũ.

¶ *Attendatque inquisitor ne aliquid innouet circa appellantem, &c.* Causam eleganter tradit Vlpianus in l. 1. ff. nihil nouari appellat. interpo. his verbis: *Appellatione interposita, siue recepta sit, siue non, medio tempore nihil nouari oportet. Si quidem fuerit recepta appellatio: quia recepta est. Si vero non est recepta: ne præiudicium fiat, quoad deliberetur, vtrum recipienda sit appellatio an non sit. Recepta autem appellatione, tandiu nihil erit innouandum, quandiu de appellatione fuerit pronuntiatum.* hęc Vlpianus.

Ibidem nu. 123. E Appellatio ob causas friuolas nõ admittenda, & quæ sint causę friuolę.

¶ *Et sic ab inquisitore appellat, & causas friuolas assignat.* Vt appellatio ab interlocutoria inquisitoris sententia admittatur, causę iustæ afferri debent: nam friuolæ nullo modo sunt admittendæ. c. cum appellationibus. de appellatio. lib. 6. quæ autem dicantur friuolæ appellationes, non videtur iure expressum, & propterea arbitrio iudicantium relinquitur id definire. & inquisitores an appellationis causa sit friuola nec ne, nisi peritissimus sit & doctissimus, consilio peritorũ statuere debet: hoc enim semper est tutius. cognoscetur autem, friuolas esse appellationis causas, quãdo nec iustam afferunt rationem, aut iuri consonam, aut non satis idoneam.

Appellationes frustratoriæ & moratoriæ repellendę.

Quod vero de appellatione ob friuolas causas interposita diximus, idem locum habet, cum causæ frustratoriæ, aut moratoriæ interponuntur, quæ nullam rationem probabilem secum ferunt. moratoriæ enim appellationes recipi non debẽt, cum non tam appellationes quàm ludificationes dici debeant, in eum potissimũ finem à reis astutis & cauillosis fictæ, vt iudicium inique fugiant, & causam producant; nam frustratoria appellatio est, quę morandi causa interponitur. l. 4. ff. de appellatio. recipien. vel non.

Postremo, quia sæpe contingit multos in sacro inquisitionis officio inique & fraudelenter appellare, vt processum & iudicium inquisitoris impediant, sententiamque morentur, vt optime etiã hîc animaduertit Eymericus: propterea his fraudibus vigilanter est occurrendum. quod quibus modis fieri posit, tradit copiose Bernardus Comensis in lucerna verbo, appellationis beneficiũ. nu. 6. vbi numerat 29. notabilia in hac causa satis vtilia, quæ breuitatis gratia omitto.

Qua autem ratione sit appellatio formanda, tradit abunde Hostiensis in summa tit. de appellatio. §. qualiter sit appellatio facienda. cum multis seq. & Speculator lib. 4. tit. de appellatio.

SCHOL. XL.

Pag. 300 col. 2. nu. 123. C Appellatione interposita quo ordine res geratur.

E*Xhibeat appellanti apostolos affirmatiuos seu reuerentiales.* Post appellationem interpositam, quo ordine sit res gerenda docet hîc Eymericus, iuxta legũ sanctiones, à quibus in tota hac praxi formanda nusquam discedit: nam de proposita apostolorum materia ita scribit Martianus l. 1. ff. de libellis dimissorijs. *Post appellationem interpositam literæ dandæ sunt ab eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est siue principem, siue quem alium: quas literas dimissorias siue apostolos appellant. Sensus autem literarum talis est: appellasse putà Lucium Titium à sententia illius, quę inter illos dicta est.* hactenus Martianus.

Quid apostoli & quot eorũ genera.

Dicti autẽ sunt apostoli ἀπὸ τὰ ἀποστέλλειν quod mittere significat. l. dimissoriæ. nu. 106. ff. de verb. signif.

signifi. & qua ratione formentur, tradit breuiter Accursius in d.l. dimissoriæ. copiose Speculator lib.4. tit. de apostolis seu libellis dimissorijs. & Gratianus in c. post appellationem. 2.q.6.& 73. distinct.

Apostolorũ vero varia sunt genera: sunt enim aut conuentionales, aut testimoniales, aut dimissorij, aut refutatorij, aut reuerentiales seu affirmatiui, vt tradit Speculator præcitato loco nu. 1. & Hostiensis in sum. tit. de appellatio. §. qualiter. vers. dicuntur autem apostoli. Ad hunc Eymerici locum illustrandum de refutatorijs primum, tum de reuerentialibus, quos affirmatiuos appellat, breuiter dicam.

Ergo apostoli refutatorij, siue negatiui sunt illi, per quos apparet iudicem à quo appellatur, non deferre appellationi, nec eam admittere. in quibus cum iudex appellationem refutat, causam refutationis inserere debet. c.1. §. in quibus. de appellatio. lib.6. ibi: *In quibus appellationis causam iudex exprimat, & cur appellatio nõ sit admissa.* hęc ibi. Facit textus in l. penult. ff. de appellatio. recipien. uel non. ibi: *Et causam pro qua non receperit appellationem.*

Affirmatiui apostoli per contrarium dicuntur, cum appellationi defertur: eosdem reuerentiales non incommode appellabis, quia ob reuerentiã superioris iudicis, cui destinantur, quodammodo concedi videntur. c. cordi. de appellatio. lib. 6. l. eos. §. super his. C. de appellatio. ita ferme Hostiensis & Speculator præcitatis locis, vbi Speculator singulorum formas nominatim tradit: sed quas hîc præscribit Eymericus, perfectas esse scio. nunquid autem hęc in hoc crimine nunc locum habeant, paulo post docebo.

SCHOL. XLI.

Pag. 301 col. 2. n. 125. A Quid arrestare, et quando in causa hæresis locũ habeat.

Vel ipsum arrestãdo.) *Arrestare* vox vulgaris est apud Hispanos. Est autẽ arrestare, vel domum propriam, vel totam ciuitatem, vel alium certum, ac prefinitũ locum reo assignare, extra quẽ non potest exire absque expressa iudicis facultate: idque quandoque sub certa pœna statuta, vt, verbi gratia, ne exeat sub pœna mille ducatorũ: quandoque vero nulla pœna adiecta, vt cum delicta sunt leuia: de quo videto c. vt famę. & cap. nuper. de sentent. excom. & Ioannem Imolam, & Zabarellam in clemen. 1. eod. tit. & Campegium apud Zanchinum cap. 8. vers. capiendo & arrestando.

Dixi, *quandoque nulla pœna adiecta:* quoniam cum aliquis bonę opinionis & famę apud inquisitores denuntiatur, si leue sit crimen, non mittitur in carcerem, sed accersitur ab inquisitoribus, interrogatur ordine iudiciario, & fit sibi verbale mandatum; ne, uerbi gratia, è ciuitate exeat, donec aliud fuerit definitum: interim secreto causa tractatur, & debito fine terminatur.

Atque huius quidem arrestationis non est modicus usus etiam in hoc tribunali. uerum cum delicta grauia, & pœna magna, prȩsertim corporalis est imponenda, non est locus arresto, sed ad realem capturam uenire oportebit, ut alibi plenius dixi.

SCHOL. XLII.

In tit. De forma concedendi appellanti apostolos affirmatiuos,

Pag. 301 col. 2. n. 126. D

Quotiens apostoli negatiui reis dandi sunt, hoc est, cum eorum appellatio non admittitur, quid fieri debeat, optime hactenus docuit Eymeri. cui in prȩcedentibus adnotationibus addidimus, quæ lucem ei afferre poterant, quęque spectata horum temporum consuetudine necessaria uidebantur. nunc uero quid sit agendum cum appellatio admittitur, accurate etiam ostendit auctor iuxta communes iuris regulas: & in summa hoc concludit, ubi admissa est rei appellatio, is reus qui appellauit, transmittendus est ad sedem Apostolicam, cum processu, & idonea custodia ne fugere posit.

Cũ reo cõceditur appellatio, quid agẽdum.

Hęc tamen obseruatione indigent: neque enim inferiores inquisitores hodie hoc iure utuntur. & in Hispania quidem Madriliana instructione anni Domini 1561. c. 51. de hac re ita ferme cauetur: *Si in aliquo casu videatur inquisitoribus appellationem esse admittendam, in causis criminalibus reorum in carceribus detentorum, debent mittere processus ad Senatum inquisitionis, non factis certioribus ipsis reis, & ita caute ac secreto, vt nullus extra carcerem id intelligat: quoniam si Senatui aliter videatur in aliqua causa particulari id possit prȩcipere & prouidere.* hęc ibi.

In alijs vero ꝓuincijs, ac præsertim in Italia, hac consuetudine vtuntur inquisitores, vbi admissa est appellatio, Sacrosanctæ & generalis Romanæ inquisitionis in tota repub. Christiana Senatum consulunt, breuiter & summarie causa enarrata: quòd si Senatus iudicat reos esse Romam transmittendos, id fieri iubet, & inquisitores cum idonea cautione & custodia reos tunc Romam destinant. neque ab hac consuetudine est ullo pacto recedendum ob pericula, quę consequi possent, si res aliter gereretur.

In causis fidei ad Sedẽ apostolicã appellandum.

¶ *Verum propter reuerentiam Sedis Apostolicæ, ad quam extitit appellatum.* Vbi statutum fuerit licere in causis fidei prouocare ab interlocutorijs sententijs, seu interfationibus inquisitorũ ratione grauaminum, protinus quæritur ad quem sit appellandum: & Eymericus hoc loco uere scribit ad Sedem Apostolicam prouocandum, sed Zanchinus tract. de heret. c. 29. nu. 3. & 4. quem penitus sequuntur Auctor repertorij inquisitorum, & Vmbertus Locatus in opere iudiciali uerbo, appellare. & nonnulli alij de hoc articulo ita sentiunt: Aut appellatur à processu inquisitoris, aut à processu episcopi. si ab inquisitore prouocetur, ad Papam est appellandum, cum ipse inquisitorem

sitorem delegauerit: nam regula certa est à delegato ad delegantem prouocandum. l. imperatores. ff. de appellatio. l. præcipimus. §. huic. C. de appellatio. c. super quæstionum. §. porro. extra de offic. delega. neque de hac assertione est aliqua difficultas.

Quòd si ab episcopis agentibus aduersus hæreticos prouocetur, ita distinguunt: si episcopus procedat aduersus exemptos, quia tunc delegata iurisdictione procedit, similiter ad Papam est prouocandum: quòd si ex iurisdictione ordinaria agat aduersus non exemptos, tunc ad proximum superiorem, videlicet ad Metropolitanum appellari poterit in causis fidei, quemadmodum fit in alijs causis, vel etiam omisso medio ad Papam. c. si duobus. de appellatio. c. quotiens. & c. ad Romanam. 2. q. 6.

An in causa fidei ab ordinario ad metropolitanũ appellari possit.

Hæc postrema assertio, de prouocando in causis fidei ad metropolitanum, non facile videtur admittenda. quam ob rem putabam quocunque modo agat episcopus, cum ab eo prouocatur, semper ad sedem Apostolicam supremumue tribunal vniuersalis sanctissimæ inquisitionis Romanę esse appellandum. cum enim negotia fidei inter maiores Ecclesiæ causas computentur, consequitur plane ad sedem esse Apostolicã deferenda. c. maiores. de baptis. & eius effectu. traditque luculenter Anacletus Papa epistola quadam prima in hæc verba: *Difficiliores quæstiones & maiores causæ ad sedem Apostolicam referantur: quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione Saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam cõstruxit Ecclesiam dicente ipso ad beatum Principem Apostolorum: Tu es Petrus & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam.* hæc ibi. Huc etiã spectant, quæ doctissime docet Melchior Canus lib. 5. de locis theologicis c. 4.

Nec mihi quisquam obijciat, hoc verum esse, quotiens agitur de propositionibus nõdum definitis, aut de dubijs circa fidei articulos; secus vero dicendum in casu nostro, in quo agitur de minimis quibusdam rebus, videlicet grauaminibus, & alijs huiusmodi, quæ ad causas fidei non videntur proprie & vere pertinere: nam hoc non facile censeo admittendum, cum simul in his causa fidei tractetur; & qui prouocat in vno, in alio etiam non obscure prouocare videatur.

Atque in hanc sententiam prudentissime inclinauit paucis antea diebus quàm hęc scriberemus Petrus Dusina sanctæ Romanæ, & generalis inquisitionis assessor, vir insigni eruditione, & prudentia singulari, qui cum à me rogatus esset de hac re sententiam dicere, humanissime respondit in hæc verba: *Magna subest causa quòd Sanctitas sua moueri possit ad statuendum, quòd in causis fidei ad Papam semper appellari debeat, uel ad supremum tribunal vniuersalis Inquisitionis Romanæ, tũ propter rei grauitatem, tum etiam propter euitanda multa inconuenientia: & quia etiam ipsi metropolitani in arduis tenentur consulere sedem Apostolicam; quare circuitus inutiles essent euitandi, quibus rei fatigantur, negotia fidei publicantur, nec ea cura & dignitate tractantur, sicut tractari debent.* hactenus Vir ille.

In Hispania, vt paulo antea dicebamus, ab inferioribus inquisitoribus ad generalem eorum regnorum inquisitorem prouocatur, qui cum consiliarijs eius Senatus de appellatione cognoscunt.

In ceteris prouincijs longe distantibus à Romana curia, ne fidei causæ protraherentur, & delinquentes, ipsa longa temporis mora & expectatione fatigarentur, saluberrimum esset constituere vnum aliquem insignem pietate & eruditione virum, veluti Metropolitanum, vel summi Pontificis Nũtium, aut à latere Legatũ, si adesset, instar generalis inquisitoris Hispaniæ, ad quem in hac causa prouocaretur, cum appellatur ab inferioribus inquisitoribus, vel episcopis; interim, vt paulo antea diximus, sedes Apostolica consulatur.

¶ *Attendat autem prudens inquisitor, quòd mox, vt apostolos reuerentiales appellanti exhibuit, &c. statim ipse desinit esse iudex, &c.* Iudex deferens appellationi, hoc est, appellationem admittens, iudex esse desinit in illa causa. c. cum appellationibus. §. si vero iudex. de appellatio. lib. 6. huic tamen decisioni videtur aduersari textus in c. ad aures. de appellatio. vbi is qui appellauit, si intra terminum non prosequatur appellationem, non liberatur à iurisdictione iudicis à quo.

Pag. 301 col. 1. n. 127. D

Iudex deferens appellationi quando amittat iurisdictionem.

Ceterum huic dubitationi respõdeo cum Geminiano in d. c. cum appellationibus §. si vero iudex. in fine. vers. an iudex. quòd per appellationem interpositã, & delationem ei factam seu admissam, non est suspẽsa iurisdictio iudicis à quo, quantum ad illa, quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis. & hęc est causa, cur etiã post appellationem, iudex à quo remanet iudex ad terminum assignandum, & apostolos tradendos, & ad prosequendam appellationẽ. c. 1. §. 1. de appellatio. lib. 6. & iurisdictionem tunc abdicat cum apostolos tradit; quod doctissime Eymericus hîc indicat, dum ait: *Quòd mox vt iudex apostolos exhibuit appellanti, desinit in ea causa esse iudex.* hanc Eymerici doctrinam nullis pene mutatis refert Iacobus Sprenger in malleo maleficarum par. 3. q. 35. uers. attendat autem.

¶ *Si autem inquisitor habet causam aliam, &c. in ipsa ille causa inquisitor iudex remanet prout ante.* Hanc Eymerici doctrinam probat textus in c. ad hęc. el primero. de appellatio. vbi statuitur posse reum conueniri corã iudice à quo appellauit, in alia causa, nisi eum velut suspectũ velit recusare. addo tamen, quòd si crimen fuerit manifestum, in quo non potest cõmoda afferri excusatio, aut suspicionis iustæ ratio, ob quam possit iudex recusari; tunc locum non habebit suspecti recusatio. c. proposuit. de appellatio. ex quibus iuribus videtur hoc loco verissima esse Eymerici doctrina, & diligẽter notanda, cũ possit quandoq; occurrere vsus eius: nam si quis, verbi gratia, in causa hæresis appellauit eo modo, quo hactenus dictum est, & post appellationẽ admissam de alijs hæresibus inquisitori denuntietur, re uera in illis adhuc subiectus remanet inquisitori, & appellatione non obstante, poterit procedere contra eũ.

Interposita appellatione qñ possit inqsitor contra appellantẽ procedere.

Et quamquam Eymericus hoc loco vere asse-

u rat,

rat, in tali casu, finita prima causa, cum posse procedere libere in secunda, probabilius esse crederem: quòd si crimen de quo postea denuntiatur, est grauius vel horribilius quàm prius, cuius punitio si omitteretur, populus fortasis, aut multi scandalizarentur; tunc omissa causa appellationis, posset inquisitor in alia causa reum iudicare, quamuis prima appellationis causa non esset expedita, per textum singularem in d. cap. proposuit. de appellatio. in fine ibi: *Iudex tamen à quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum non debet ad respondendum super alijs compellere, nisi pro crimine adeo graui & manifesto, quo ipso actu merito sit damnandus.* hęc ibi. Nam tali casu nec suspecti recusatio, nec iurisdictio iudicis ad quem est appellatum, impediunt iurisdictionem iudicis à quo: cum is tunc in graui, & manifesto crimine nihil fere faciat aliud quàm iuris pœnam ei delicto debitam & asignatam declarare.

SCHOL. XLIII.

Pag. 302 col. 2. nu. 128.

In tit. Quod inquisitores non debent moram trahere in Romana Curia, & in tit. sequentem, Quæ damna ex inquisitorum absentia proueniant.

Priuati inquisitores nunc non accedũt ad Romanã Curiam.

C*Onsulo autem inquisitoribus quibuscunque, &c.* Hæc olim initio constitutæ delegatæ inquisitionis frequenter fiebant; hodie vero ob incõmoda hîc ab Eymerico commemorata, res aliter geritur eo modo, quo in superioribus dictum est: nam cum appellatio in causis fidei interponitur & admittitur, iudex à quo generales inquisitores cõsulit, à quibus quid fieri oporteat, præscribitur; nec necesse est inquisitores inferiores personaliter comparere corã supremis iudicibus, ad quos est appellatum, vt amplius diximus supra hoc 3. libro schol. 10. relato pag. 121.

Quatenus possint inquisitores de plano ꝓcedere.

¶ *Sed sint diligentes, prouidi & circunspecti ad processus suos bene fundandum, &c.* Tametsi in causis fidei simpliciter & de plano procedi posit. c. fin. §. 1. de hæret. lib. 6. traditq; Eymericus 3. p. q. 54. nihilominus in his, quę spectant ad substantiam causæ, nisi velint acriter coerceri, à regulis iuris discedere non debent: quod optime admonet auctor hoc loco, qui qua ratione accipi debeat, explicui infra hoc 3. libro schol. 112. & 113. est autem locus hic valde insignis, & consilium Eymerici diligentisime obseruandum.

Pag. 303 col. 1. nu. 129. B

¶ *Nã licet diœcesani sint ibi, &c. multis negotijs, &c. implicíti, cõmode non possunt, &c. alijs negotijs præferre fidei negotia, &c. qua ex causa de inquisitoribus olim prouidit multum consulte Ecclesia sacrosancta.*

Quare olim inquisitores fuerint cõstituti.

Graues ergo episcoporum occupationes causam dederunt summis Romanis Pontificibus, vt huic soli fidei negotio certos iudices destinarent. cum Eymerico sentit Simancas catho. institut. tit. 25. num. 4. Episcopi tamen hanc fidei causam in primis tractaturi erant, cum iure diuino eis incumbat lupos rapaces, hoc est, hereticos, ab ouili Domini arcere, grauisimas pœnas subituri, nisi ita faciant. de qua re extant antiquisima conciliorum decreta penitus animaduertenda: in concilio Mileuitano c. 25. in concilio Ancyrano c. 1. in cõcilio Lateranensi sub Innocentio III. c. 3. in concilio Toletano 11. c. 2. & alibi sæpe. traditque eleganter Albertinus de agnoscen. assertio. q. 11. nu. 11. & 12. & Simancas catho. instit. tit. 25. nu. 3. quot autem incommoda orta fuerint in causis fidei, ex eo quòd episcopi alia negotia prætulerint negotijs fidei, copiose ueterum monumenta, & nostri seculi hęreses apertisime testantur.

Inquisitionis delegatę officiũ quando cœperit.

Quo vero tempore fuerint primum inquisitores delegati in causa fidei constituti, qualia fuerint eorum incrementa, officia, priuilegia, munera & partes, copiose docuimus in principio lib. 8. de pœnis hæreticorum, quę ob breuitatem hîc tradere omittimus; tametsi res sit cognitu iucundissima, nec inutilis.

Officium delegatæ inquisitionis (vt obiter illud hîc dicam) exploratum est in Hispania primum Beato Dominico fuisse commissum, ab eoque circa annos Domini 1200. sumpsisse prima exordia.

Beatus Dominicus.

Fuit B. DOMINICVS Canonicus Oxomensis, vir sanctitate insignis, & Theologiæ peritia clarus, & verbi Dei prædicator admirabilis, ex illustri (vt fama est) Guzmanorum familia ortus. is fidei zelo accensus, aduersus instantes tunc Albigensium & aliorum hęreses, fidem Christi imperterritus prędicat, & quia multi conuertebantur, vt salutares eis imponeret pænitentias, absolueretque redeuntes, facultatem à Sede Apostolica id faciendi plenam obtinet, in Italiam ex partibus Tolosanis transmigrat cũ B. FRANCISCO multam habet familiaritatem. hi duas insignes Religiones velut duo clarisima sydera constituunt, & officium delegatæ inquisitionis suis filijs exercendum relinquunt, quod in Italia adhuc exercent: nam in Hispania Ferdinandus, Aragoniæ & Castellæ Rex, eius nominis quintus, circa annos Domini 1476. vt historiæ nostrę testantur, id officium à fratribus Dominicanis abdicauit, & clericis secularibus tradidit exercendum.

Datum est tunc à Rege munus constituendi id officium auctoritate Pontificia Illustrisimo Cardinali Mendocio. is multorum eruditorum consensu leges composuit, ordinemque præscripsit, quem singuli inquisitores in Hispania deberent obseruare. atque hæc memorantur fuisse prima initia delegatæ inquisitionis tam in Hispania, quàm in Italia, ex quibus hic Eymerici locus fit illustris.

SCHOL. XLIIII.

Pag. 303. col. 2. nu. 131. B

In tit. De forma citandi absentem, non tamen fugitiuum, cum est delatus vel suspectus de hæretica prauitate.

In citatione verbali quid obseruandū.

Quia de persona vestra talia à fide dignis ad nostram notitiam sunt deducta, &c. Dixi supra hoc 3. libro, schol. 18. cum timetur de fuga delati, nullo modo esse faciēdam verbalem citationem, sed ad realem citationem, hoc est, ad capturam esse deueniendum; nunc addo (quia hic locus hoc postulat necessario) in hac citatione verbali nullo modo esse in specie caussam, ob quam reus citatur, apponendam: sed generaliter reo pręcipiendum est, vt se coram inquisitoribus sistat, quia volunt ab eo quędam scire: & proinde nec loci, nec temporis, nec delicti specificatio requiritur. ita tradit & vere Conrradus Brunus lib. 4. c. 6. de hæret. quem sequitur Simãcas catho. instit. tit. 44. nu. 12. & hoc est rationi valde consonum: nam si causa apponeretur, statim reus citatus inciperet cogitare de fuga, maxime si sibi alicuius criminis conscius esset; ideoq; rectius & tutius fiet generaliter ei præcipere, vt veniat ad inquisitores: quoniam illis opus est, quædam ab eo percontari. iam hæc citatio verbalis tunc vsurpanda est, cum de leuioribus criminibus agitur, vel cū leuiter suspectus est reus: aliàs enim securius est ad realem confugere.

Cur inquisitores possint absentes citare.

Causam autem & facultatem citandi absentes inquisitoribus concessam pulchre tradit Innocentius rescripto quodam inquisitoribus vltramontanis misso, vt ait Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi, in rub. De ijs, quę pertinent ad executionem officij inquisitionis, nu. 13. in hæc verba: *Quia sicut intimantibus vobis accepimus, propter fautorū & credentium hæreticorum insidias non potestis ad aliqua loca secure accedere audire cōfessiones de hæresi suspectorum, vel reis huiusmodi criminis pænitentiā iniuncturi. Nos volentes eisdem insidiis obuiare, citandi dictos hæreticos vel suspectos pro hæresi pro audiendis eorum confessionibus, & pænitentijs iniungendis ad loca vobis tuta, ea pręcipue in quibus poteritis habere prælatorum & aliorum proborum consilium, in his præsertim casibus in quibus deberet ferri sententia contra ipsos hæreticos, de consilio prælatorum, auctoritate vobis præsentium concedimus facultatem.* hæc ibi.

In verbali citatione quãdo sit causa apponenda.

Fit tamen interdum vt graue sit scelus in fidem commissum, nec tamen liceat delinquentem capere, quoniam vel latitat, vel sui copiam facere non vult: & tunc verbaliter per literas est citandus, in quibus causa exprimenda est, & citatio concipi poterit in hæc ferme vel similia verba:

Ad notitiam nostram peruenit, plerisque fide dignis hominibus id de te narrantibus, scripta quædam in publicum à te edita esse, in quibus quædam catholicæ fidei contraria dogmata à te asserta contineantur: quibus & plebem Christianam in publicis concionibus, & priuatis congressibus infecisse diceris. Quoniam autem nostri officij est, vulpeculas vineam Domini deuastantes capere: idcirco te tamquam falsorum dogmatum assertorem, & de multorum errorum temeraria doctrina suspectum & infamatum euocamus, & citamus sub tenore præsentium, vt infra terminum N. dierum, quorum N. pro proximo N. pro secundo, & N. pro tertio & peremptorio termino, & monitione Canonica tibi præfigimus, & assignamus, vt in auditorio huius nostri tribunalis compareas, responsurus ad ea, quæ tibi in causa fidei, & de asserta tua doctrina obijcientur, recepturus & facturus in omnibus iustitiæ complementum: aliàs procedemus contra te, sicut iura disponunt, & tua contumacia, & delicta exegerint.

Ita poterunt concipi huiusmodi citationes mutatis mutandis, iuxta delicti & personarum qualitatem, siue fiant à Cōcilijs, siue ab Episcopis, siue à delegatis Inquisitoribus.

Ibidem D Literæ citatoriæ et citato & alij mitti possunt.

¶ *Dilecto nobis in Christo rectori talis ecclesiæ, &c.* In priori forma citandi, ad ipsummet citandum directę sunt literæ citatoriæ; hîc vero ad parochianum mittuntur, qui ex parte inquisitorum eum citet, vt coram ipsis compareat: hanc vero praxim, quæ contemnenda non est ex concilio Biterrēsi desumpsisse videtur Eymericus, in cuius c. 3. ita scriptum est. *Clericis & laicis in loco illo, de quo fiet citatio conuocatis per aliquā personā ecclesiasticam, cui hoc per uestras patentes literas committatis, qui in testimonium recepti mandati sigillum suum literis eisdem appendat, & nihilominus rescribat per suas patentes similiter literas cum suo sigillo pendenti, qualiter, & coram quibus & quando mandatum impleuerit sibi factum.* hactenus ibi.

SCHOL. XLV.

Pag. 304 col. 1. nu. 132.

Si venturus non est, sed domicilium mutauit, poterit requirere inquisitorem vel diœcesanum, &c. quatenus mittant eum sibi. Quia Eymericus in hac praxi de recuperando absente, videtur indicare, aut absentem esse remittendum, aut processum esse destinandum ad eum inquisitorem, in cuius iurisdictione absens ille moratur: propterea de remissione reorum pauca hîc mihi, & breuiter sunt dicenda, cum nusquam commodius hoc tractari possit in hoc opere, sitque res vtilis & cognitu

gnitu necessaria, vt quid facto sit opus iuxta iuris regulas intelligatur.

De remittendis reis qui scripserint.

De hoc articulo copiose differit Couarruuias in practicis quæstio. c. 11. nu. 5. & seq. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 24. Iulius Clarus in practica crimi. §. fin. q. 38. vers. est autem. Ioannes Rojas in singularibus fidei, sing. 174. Gondisaluus tract. de hæret. q. 8. nu. 10. Simancas catho. instit. tit. 2. nu. 14. & seq. Antonius Columbanus in tract. procedendi in controuersijs criminalibus, articulo 141. & sequ. Ioannes And. Franchus, & ceteri communiter in c. vt cōmissi. de heret. lib. 6. Bartolus & communiter Doctores in authen. qua in prouincia. C. ubi de crimi. agi oport. Guido Papę decis. 202. & alii multis locis: ex quibus fuse hanc questionem tractantibus nos summam proposito nostro deseruientem accipiemus.

An reus sit remittendus.

Ac primum communis opinio est, vt testatur Ioannes Rojas loco præcitato, remittendum esse reum ad iudicem loci in quo deliquit, quam probat textus in authen. vt nulli iudicum. §. si vero quis comprehensorum. & in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & alibi sepe. nec desunt rationes, quibus nitatur communis hęc sententia. Prima, quia punitio delinquentis in loco delicti alijs transit in exemplum, vt in pręcitato §. famosos. Rursus, quoniam facilius probatur in loco vbi est commissum, quàm alibi. authen. vt omnes obediant iudici. §. hoc considerandum. Postremo, quia iudex loci in quo delictum est perpetratum super reum, ratione delicti acquisiuit iurisdictionem, quam ut puniēdo possit exercere, remittendus est sibi reus.

In causa heresis an remittendus reus.

Verumtamen in crimine hæresis remissionem non habere locum putant Cynus, Albericus, & alij in l. 1. C. de sum. trinit. & fide catho. Guido Papę decis. 202. nu. 2. iterum Albericus in Rub. C. de hære. Ioannes And. & Franchus in d. c. vt commissi. de hæret. lib. 6. Cassaneus super consuetudines Ducatus Burgundiæ rub. 12. *Des adueuz.* nu. 17. Simancas catho. instit. tit. 2. nu. 15. & alij communiter, vt ostendi in priuilegio inquisitorum 77. & horum potissima ratio est, quoniam hæreticus vbique offendit diuinam maiestatem, & omnem creaturam lædit, cum etiam elementis faciat iniuriam. l. Arriani. & l. Manicheos. C. de hæret. & quia, vt dicit Ioannes And. in d. c. vt commissi. de hæret. lib. 6. vbicunque est male credens, ibi peccat; ideoque ibidem puniri poterit, nec erit remittendus.

Et quamquam hæc ita se habeant, nihilominus in hac causa sequētia putarem esse obseruanda. Si inquisitor loci in quo commissum est delictum, petat sibi remitti reum absentem, id fieri omnino debet, aliàs non est necesse. ita videtur sensisse Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 5. quem paulo post referam. Couarruuias in practicis quęstio. c. 11. nu. 12. & Ioānes Rojas in d. singulari 174.

Rursus, si hereticus (vbique, verbi gratia, Bononiæ à qua recessit, & Ferrariæ in qua nunc habitat) vel publice vel occulte peccat, & remissio petatur, fieri etiam debet: quamquam si publice vtrobique peccauit, melius esse putarem adiungere pænitentiam iterabilem, quam faceret in eis locis, in quibus deliquit, vt in eisdem satisfaceret: quod sensit Guido Fulcodius præcitato loco, vt mox ostendam.

Tandem multo magis fieri debet remissio si petatur, cum hereticus per actum exteriorem est professus heresim Bononiæ, Ferrariæ vero occultat hæresim, & solo prauo animo retinet: nam hoc casu præcipue locum habent rationes allatæ paulo antea pro communi opinione. nec video quid huic remissioni, si petatur, obstare possit.

Quid exigatur in remissione facienda.

His ita constitutis, nonnulla sunt amplius obseruanda, vt remissio iure fieri possit. ac primum vt remissio fiat, constare debet de crimine commisso: hoc est, iudex requisitus non debet reum petitum in causa criminali remittere sine causæ cognitione: debet enim coram iudice remittente aliqualiter constare de delicto. Cardinalis in clement. pastoralis. §. denique. de sentent. & re iudicata. Oldradus cōsil. 124. & Fernandus Vasquius lib. 1. de successionum creatione. §. 6. n. 16. vers. denique. circa finem.

Secundo exigitur, vt constet crimen esse commissum in territorio iudicis requirentis. l. 1. C. vbi de crimine agi oport. id autem constabit ex processu vel summaria illa informatione, quam iudex requirens mittit ad iudicem requisitum, & in hoc casu ad inquisitorem vel episcopum alterius diœcesis.

Tertio, quòd non commiserit idem vel aliud crimen in territorio iudicis, penes quem detinetur. nam antequam remittatur, debet ibi de tali crimine puniri. l. si cui. §. fin. & l. fin. de accusatio. quod videtur probare non obscure conciliū Narbonense c. 20. cuius verba retuli infra hoc 3. libro schol. 104. quod tunc in primis obseruandum esset in hoc crimine, cum reus in territorio iudicis requisiti publice hęresim professus, deliquisset: tunc enim non prius consulerem remittendum, quàm si debitas ibi pœnas lueret.

Quarto opus est, vt iudex debite requiratur, aliter non debet remittere. authen. vt nulli iudicum. §. si uero quis comprehensorum. debite autem requiritur, cum iuste requiritur, & à legitimo iudice requiritur, his obseruatis documentis, quę nunc singillatim tradimus.

Quinto, quòd delictum sit graue, quoniā pro delicto minimo non debet fieri remissio. Geminianus in c. cum sit Romana. §. contrahentes. de foro compet. lib. 6. & probat textus in d. authen. ut nulli iud. §. si uero quis comprehensorum. vt notat glossa in c. fin. verbo, ratione delicti. extra de foro competen. crimen autem hæresis semper est graue, quamquam pro leui hęresis suspicione remissio non sit necessaria.

Sexto, quòd remissio petatur inter subditos eidem imperio. Baldus in l. 2. C. de seruis fugitiuis. in hac uero causa quiuis inquisitor, à quouis inquisitore cuiuscumque prouinciæ remissionem petere poterit: quia quoad hanc causam omnes

omnes sunt Romani Pontificis delegati, & crimẽ est mere ecclesiasticum, ratione cuius nulli domino temporali subsunt inquisitores, sed soli Romano Pontifici, aut generalibus inquisitoribus debent obtemperare; qua ratione sub eiusdem imperio esse merito dici possunt. itaque si delinquentium culpæ ita exegerint, & commodum videatur, ac opportunũ, ab Italia in Hispaniã, & vice versa, rei huius criminis remitti debẽt: quod & in aliis prouinciis ob publicã vtilitatẽ, & criminis grauitatem penitus esset obseruandum, nullis priuilegiis, aut immunitatibus quidquam iuuantibus, quæ ratione hæresis amittuntur. l. 1. C. de hæret.

Septimo, in aliis delictis exigitur, vt remissio petatur fieri à minori tribunali ad maius, vel saltem ad æquale; quoniam non fit de maiori tribunali ad minus. Oldradus consi. 124. sed in crimine hæresis ob rationes hactenus memoratas hæc contemplatio locum non habet. quamuis enim iudices maiores non cogantur remittere reos inquisitoribus aliis petentibus: at iustissimum erit & æquissimum, concedere illis petitam remissionem, vt in quo loco reus deliquit, pœnas luat.

Postremo, remissio fieri debet de condemnando, non de iam punito & condemnato. Baldus in l. executorẽ. C. de executio. rei iud. Cassaneus ad consuetudines ducatus Burgundiæ rub. 12. num. 1. ceterum in hoc crimine cum pænitentia iterabilis imponi possit, quæ in diuersis locis agatur, vt tradit Zanchinus tract. de hęret. cap. 8. num. 7. & Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 5. etiam in condemnato in vno loco, remissio poterit habere locum. si quis enim & Bononiæ & Ferrarię deliquit, & Bononiæ & Ferrariæ pænitere poterit. atque hæc sunt diligenter in hac causa obseruanda. cuius autem expensis fieri debeat hæc remissio, paulo post docebo versi. nos enim offerimus.

Pag. 304 colum. 1. nu. 133. C Fauore fidei in cuiuscunque territorio possũt rei capi.

¶ *Et si inueniat, siue sit infra suam iurisdictionem, siue extra, faciat eum capi, & ad se remitti.* Hoc est prudenter & diligenter obseruandum contra Regulos & quoslibet dominos terrarum, qui vt nescio quas suas immunitates tueantur, non verentur inquisitorum ministris se opponere, quotiẽs illi reos huius criminis inuestigant, non permittentes quemquam extrahi è suo territorio. intelligant ergo hoc omnino licere inquisitoribus, vt hic admonet Eymericus, quod saluberrime iam olim sanciuit concilium Tolosanum c. 8. (à quo hęc videtur auctor accepisse) in hæc verba: *Statuimus etiam, vt quilibet in terra alterius possit inquirere & capere hereticos, & baillitui locorum teneantur eis præstare auxilium & fauorem: ita quòd baillitus Regis in terra Comitis Tolosani, & aliorum hoc facere possit, & Comes Tolosanus & alij in terra Regis.* hactenus ibi. Tradit etiam Gondissaluus tract. de heret. q. 11. num. 7. & hæc sententia de extrahendis reis è territorio cuiuslibet domini temporalis, procedit fauore fidei, etiamsi reus extrahendus sit subditus domini.

Ibid. D

¶ *Si autem reperiatur extra iurisdictionem ipsius inquisitoris, nihilominus potest procedere contra eũ.* Causam tradit eleganter Guido Fulcodius in cõsultationibus ad inquisitores q. 5. in hæc verba: *Quam autem in eos habeant potestatem, qui cum scirent eos procedere domicilium mutauerunt, quæri nõ oportet: nam si citati erant, non mutant forum, quia præuenti sunt. ff. de iurisdictio. om. iud. cum quædam puella. extra de foro competenti. proposuisti. quòd si citati non erant, & ibi iam deliquerant, ibi possunt conueniri ratione delicti, & remittendi sunt. C. vbi de crimi. agi oport. authent. qua in prouincia. & in authent. vt nulli iudicum §. si vero. & 3. q. 6. cap. 1. & si deliquerunt in pluribus locis, vtrobique puniri possunt in bonis: sed & in corpore, si pænitentia sit eis indicenda, quæ sit iterabilis: puta peregrinationes, vel eleemosynæ: sed in carcere secus, sicut patet lippis & tonsoribus.* hactenus ille. Quod refert & sequitur Calderinus tractatu de forma procedendi cõtra inquisitos de heresi. in rubrica De ijs quę pertinent ad executionem officij, nu. 14.

Cur inquisitores pcedant cõtra mutãtes domicilium.

Ibidem E

¶ *Vel si vult, mittat eis processum, vt faciant quod iustitia suadebit.* Videtur hic Eymericus arbitrio inquisitorum relinquere, an velint remitti sibi reum, aut potius eum puniri in loco, in quo reperitur: quod cum decreuerint, mittent causam instructam ad iudicem, in cuius territorio reus versatur. ceterum quę paulo antea docuimus existimo obseruanda. quotiens autem videbitur opportunius non esse remittendum reum, sed puniendum vbi moratur: tunc, quidquid vnus inquisitor de eo sciuerit, ad alium mittere debet, vt sanciuit concilium Narbonense cap. 21. quod retuli infra schol. 104. vbi videto. nam multa sunt quæ quandoque remissionem iuste impediant, vt si timeatur quòd reus sit in itinere à suis amicis, seu fautoribus intercipiendus, & eripiendus è manibus ministrorum, seu custodum: interdum longum iter, & impensæ immodicæ, & similia, quæ prudenter sunt obseruanda. hęc enim suadẽt plerunque melius esse puniri reum in loco vbi moratur, quàm remitti ad locum delicti.

Cum reus non remittitur, quid faciendũ.

Pag. 304 col. 2. A Reus qui petitur remittẽdus, qualiter sit requirendus.

¶ *Forma requirendi diuisim, vel coniunctim diœcesanum, vel inquisitorem, &c.* Extant in vetusto illo codice bibliothecę Vaticanæ eiusmodi formulę multę, quibus omnis praxis in hoc negotio commodissime absoluatur. verum hæc aperto iure nituntur; nam in authent. vt nulli iudicum. §. si vero quis. quomodo sit reus requirendus, & qualiter sit rescribendum, & totus denique ordo in hoc negotio obseruandus præscribitur in hęc verba: *Si vero quis comprehensorum crimmum latuerit, aut reliquerit prouinciam illam, in qua crimina deliquit; iubemus legitimis edictis à iudice euocari eum: & si non obediat, illa in eum procedere, quę nostris legibus definita sunt. Si vero cognoscatur quòd in alia prouincia degit, iubemus prouinciæ illius iudicem in qua peccati quid huiusmodi contigerit, epistolã publica vti, ad prouinciæ illius iudicem in qua delinquens persona degit. illum vero qui publicas susceperit literas & periculo suo & officij sui comprehendere huiusmodi, & ad iudicem prouinciæ transmittere in qua peccauit, supplicijs legitimis subijciendum. Si vero qui publicam epistolam susceperit, neglexerit hoc facere, aut officium eius tradere, aut imperata*

perata neglexerit: tunc & ipsum iudicem tres auri libras, & officium eius alias tres pro pœna inferre iubemus. Si vero iudex, aut aliquis officij eius propter lucrum, huiusmodi personam non comprehendat, aut cōprehendens non transmittat, & hoc agens conuincatur, spoliatus cingulo exilio tradatur. hactenus ibi. Quæ ideo retulisse placuit, vt intelligatur quales sint iudicum in hoc casu partes, & pœnę.

Pa. ead. nu. 134. E

Rei quorum expensis remittēdi.

¶ *Nos enim offerimus nos promptos & paratos ad satisfaciendum plenarie pro expensis.* Baldus in vsibus feudo. tit. de pace tenenda. §. si iudex. ita de hac re sentiebat; si quis priuatus pro suo interesse petat fieri remissionem, tunc impensis eius fieri debet. l. cum sæpe. C. de erogat. milit. anno. lib. 12. quòd si iudex ex officio hoc petat, tunc impensis publicis eius terræ, ad quam fit remissio, fieri oportet. argumento l. mulier in opus. ff. de captiuis & postli. reuersis. Gondissaluus tamē tract. de heret. q. 11. num. 8. in crimine hęresis, remissionem esse faciendam putat impensis officij, si illius redditus sufficiant: & hanc sententiam videtur hoc loco amplecti Eymericus.

Ego ita putarem dicendum in hac causa, si crimē valde offendit rempub. per actum exteriorem, quia tunc magni refert puniri reum in loco delicti, vt eius pœna ceteris transeat in exemplum, iustissimum esset reductionem fieri impensis loci: quod si obtineri non possit, fiat impensis sacri officij, quas postea soluat reus si bona habeat: ęquum est enim hæc onera subire delinquentē.

SCHOL. XLVI.

Pag. 305 colum. 2. nu. 135. A

Forma et ordo citādi fugitiuos.

S*I autem inquisitor inuenire non poterit vbi ille fugitiuus est, &c. citet eum personaliter in ecclesia cathedrali illius diœcesis, &c.* Hunc ipsum ordinem citandi fugitiuos, quem hic docet Eymericus, præscripsit iam olim concilium Biterrense c. 14. in hæc verba: *Eos qui se contumaciter absentant, faciatis citari solemniter in parochiali, seu cathedrali Ecclesia eorundem, & in locis, in quibus domicilium vel habent, vel habere solebant: & ita contra eos legitimis edictis propositis, præcedenti expectatione matura, diligenti etiam discussione habita super actis: ac prælatorum, de quibus expedire videritis, consilio sigillato, ad talium condemnationem, eorum absentiam, Dei & Euangeliorum supplente præsentia, pro culparum exigentia procedatis.* hactenus ibi. Idem vult Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 6. & Calderinus in tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi. rubrica De his, quæ pertinent ad executionem officij inquisitionis. num. 15. & plenius eodem tractatu in rubrica De hæreticis contumacibus. cetera quæ de ordine procedendi contra absentes tradit hic Eymericus, valde sunt notanda, quibus nos more nostro in sequentibus magis necessaria tantum adiungemus.

SCHOL. XLVII.

Pag. 305 colum. 2.

In tit. De forma citandi aliquem fugitiuum, quatenus intra certum terminum compareat coram inquisitore, &c.

DIximus paulo antea cum Eymerico, eos qui non inueniuntur, aut fugiunt citandos esse in causis fidei, vt compareant respōsuri de fide; nunc ea res, quomodo sit reuocanda ad praxim diligenter ostendit.

¶ *Attendentes quòd fuga delatorū de hæretica prauitate, ac detentorum in carceribus pro eadem, suspicionem de labe prefata adijcit ampliorem, &c.* Insignis est hic Eymerici locus, & vera doctrina contra Zanchinum tract. de hæret. c. 10. nu. 4. & Campegium ibidem versi. fregit carcerem. & quosdā alios asserentes, eum qui fuit in carcerem coniectus ad custodiam pro crimine hæresis, si fugiat, pro conuicto habendum, & tanquam hæreticum esse damnandum. quamuis enim hoc in alijs criminibus sit verum, vt multi putant per l. in eos. ff. de custo. reo. vbi Doctores. l. milites agrum. §. eius fugam. vbi Bart. ff. de re milit. & l. si quis aliquid. §. miles. ff. de pœnis. tenet Iason in l. admonendi. num. 90. & in repetitione eiusdem legis. num. 172. ff. de iureiurando. Marsilius in practica criminali. §. diligenter. num. 46. & §. attingam. num. 44. & ceteri quos refert Ioannes Rojas in tract. de hæret. par. 2. assertio. 15. nu. 185. & seq. & Petrus Dueñas in regula 392. incipiente, *Fugiens ex carceribus.* & Campegius apud Zanchinum loco præcitato.

An fugiēs è carcere habeatur pro cōuicto de heresi ob fugam.

In crimine tamen hæresis locum non habet hæc communis sententia, vt vere scripsit Simancas catho. instit. tit. 16. num. 23. & in tractatu adnotationum ad Zanchinum c. 8. quem sequitur Ioannes Rojas in d. tract. de hæret. par. 2. assertio. 15. quibus omnino censeo subscribendum: nam effractio carceris, seu fuga nihil habet commune cum hæresi, & potius præsumendum est carceris tædio, aut metu falsorum testium, aut ob sæuitiā tormentorum aufugisse, quàm quòd errore intellectus id fecerit.

Ad hæc, nullo iure hæc tam sæua Zanchini opinio comprobatur. nec videtur rationi consonum solam fugam, aut carceris effractionem, violentam generare hæresis suspicionem, ex qua fugiēs, aut fugere attentans debeat vt hæreticus condemnari. quanto igitur rectius scripserit hic Eymericus, ostendunt aperte quæ proxime diximus. fuga itaque præcedenti suspicioni aliquid addit, vt docet hic auctor: id vero quantum sit, & quale, ex delicti & personæ qualitate, & indiciis criminis prudens inquisitor iudicabit.

Et

Et hæc vera esse putamus in eo qui carceri traditus est ad custodiam, qui fugit antequam damnaretur de hæretica prauitate, de quo loquitur auctor hîc, & alij præcitati; nam de damnato iam & carceri ad pœnitentiam tradito, quid sit sentiendum si fugiat, an velut relapsus, aut impænitens sit damnandus, agam cum Eymerico infra super q.97. schol. 144. hi enim casus longe diuersi sunt, nec pari iure censeri debent.

Fugiens è carcere, ob solam fugā qua pœna afficiendus. Sed ne ob fugam impunitus euadat, qui dum custodiretur pro hæresi è carceribus effugit, consuetudine potius quàm lege aliqua receptum est, præsertim in Hispania, vt si honestior sit is qui fugit, vt si nobilis, doctor, religiosus, aut aliàs honorabilis ciuis, custodiatur arctius, & durius puniatur. quòd si vilis sit, publice verberibus flagelletur, & causa hęresis in suo statu permanens tractatur, non tamen propterea conuictus de hęresi habetur. quāquam & aliis pœnis arbitrariis puniri possunt; in quo mitius est cum illis agēdum, qui custodis negligentia euaserunt, vt respondit Vlpianus in l. 1. ff. de effractoribus. ibi: *quod si per negligentiam custodum euaserint, leuius puniendos.*

Circa fugiētes qui haberi nō possunt, quid obseruandū. Hæc tamen tunc obseruari possunt, cum comprehendi possunt qui aufugerunt: nam si haberi non possint, edictis publicis sunt euocandi, & in eos velut in cōtumaces & impenitentes est procedendum.

Diligenter vero curabunt inquisitores, cum primum intellexerint reum euasisse, rescribere ad circunuicinos inquisitores, vt animaduertant, an is qui effugit, ad suam ciuitatem fuerit profectus, vt eum curent capiendum, adiectis in Epistola nomine, cognomine, patria, statura, colore, & ceteris circunstantiis, ex quibus in notitiam rei fugientis facile possint deuenire.

SCHOL. XLVIII.

Pag. 310 col. 1. B

C*Ontumaciter renuit comparere, nec pro eo tunc comparuit aliquis excusator.* Multa mihi probant Eymericum pręter theologiam, vtrumque etiam ius non leuiter calluisse, cum in hoc prędaro opere plurima passim inserat, quę cum iuris regulis penitus conueniant: quamuis ipse iura non citet. & qui dicunt eum nihil præter rudem praxim intellexisse, longe absunt à veritate: quos ita dicere puto vel quia eum non legerunt vt oportuit diligenter, vel vt furta sua occultarent, cum ita fere sit hodie natura comparatum, vt eum magis vituperent, à quo plura acceperint; aut saltem nolunt nominare.

Eymeric' peritus iuris.

In causis criminali b' cur non possit interuenire procurator. Sed in viam reuertor. Hic locus inter cetera mihi suadet verum esse quod paulo antea dicebam. nouerat Eymericus ex iuris traditionibus, non posse in causis criminalibus interesse procuratorem, præsertim in grauioribus, neque ad agendum pro absente, neque ad defendendum eum. l. penult. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. c. veniens. de accusatio. c. 1. in fine. c. in criminalibus. 5. q. 3. cum similibus allatis per Antonium Rubeum Alexandrinum in tract. de potest. procurato. in causis criminalibus. num. 54. & seq. & Ioannem Rojam in singularibus fidei, singul. 170. & Repertorium inquisito. verbo, procurator. & ratio est, quoniam sicut sententia capitalis non potest ferri in absentem, ita nec in eius procuratorē, cū procurator non deliquerit. Rursus, qm̄ necessaria est reorū confessio, præsertim in crimine hęresis, cum consistat in mente eius qui id scelus commisit, de quo nemo melius quam delinquens ipse potest respondere. Hæc inquam intuitus auctor hoc loco, nō dixit, nullum pro hoc absente fugitiuo eius nomine comparuisse procuratorem, quia is non fuisset admissus ob rationes allatas: sed dixit, non comparuisse aliquem excusatorem.

Pro reo absente, an excusator admittendus & quando. Atque hoc verissime & doctissime dixit, qm̄ cum reus est absens, potest aliquis de innocentia eius coram iudicibus dicere, non velut procurator, sed vt quilibet. ita Bartolus in extrauaganti, ad reprimēdum. verbo, legitime. quem sequitur Carrerius tract. de heret. nu. 113. & Simancas cath. instit. tit. 52. num. 4. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 170.

Sed hæc omnia ita accipienda esse docent præcitati, vt vera sint, cum absens est reus; item cum solum est in fide suspectus: secus autem si vere hereticus esset; tunc enim nullus pro eo excusator, aut defensor esset audiendus, iuxta c. si aduersus. de heret. quo omne hæreticis patrociniū denegatur. neq; hæc Eymericum latuerunt hoc loco, cum solum agat de citando suspecto in fide, non autem de eo, quem vere constabat hereticum esse, vt series disputationis ostendit à numero 138. vsque ad nu. 140. exclusiue.

Excusatoris partes quales. Huius autem excusatoris partes erunt allegare probabiles & iustas absentiæ seu fugę causas, verbi gratia, reum tædio carceris, aut tormentorum metu, cum esset delicatus, aut falsorum testium præiudicio recessisse, quæ si verisimilia iudicentur, sententia differenda est, donec omnia maturius expendantur, ne inauditus reus, aut indefensus condemnetur.

Pag. 310. col. 1. D. E

Hęretici banniti et diffidati: & qd bannire et diffidare. ¶ *Sed ipsum tanquam vere excommunicatum habeant, & euitent, ac tanquā fugitiuū pro hæresi, &c.* Sed non videtur hîc auctor iuxta legum sanctiones loqui, cum hereticos propria auctoritate capere, spoliare, ac etiā interficere liceat: sunt enim banniti & diffidati. authent. Gazaros. C. de heret. ibi: *diffidamus atque bannimus.* hæc verba: *diffidare, & bannire* significant statuere, vel pręcipere, vt impune possint interfici. c. felicis. de pœnis. lib. 6. docent Angelus de Perusio consi. 13. quem sequitur Geminianus in cap. 1. de homicidio. lib. 6. circa finem versi. quæro quid importent. & alij eodem loco. & Petrus Godofredus in d. authent. Gazaros. C. de heret. verbo, diffidamus. & Ioannes Rojas in singul. fidei. 5. nu. 31. in octaua ampliatione. & alij per hos relati.

Banniti et diffidati, an impune occidi possint. Diffidatos vero & bannitos, non modo per iudicem, sed etiam per priuatos impune posse occidi Martianus videtur permittere. l. 3. in fine. ff. ad l. Cornel. de sicariis, ibi: *transfugas licet vbicunque*

cunque inuenti fuerint, quasi hostes interficere. & ratio esse videtur, quoniam banniti & diffidati à Papa, vel Imperatore, vel à legibus iam cōditis per eos, sunt extra beneficia ipsorum diffidantium; iam in diffidatos & bannitos publice bellum indictum esse videtur, vt pulchre docet Conrradus Brunus lib. 5. de hæret. c. 14. in fine.

Hereticos an quilibet ppria auctoritate capere possit & spoliare.

Sed hæc sententia saltem de capiendis, ac spoliandis hæreticis propria auctoritate aperte statuta est rescripto quodam Innocentij iiij. incipiēte, *Ad extirpanda*. §. idem quoque. in hæc verba: *Idem quoque potestas, seu rector cuiuslibet ciuitatis, vel loci, in principio sui regiminis in publica concione more solito congregata, banno ciuitatis, vel loci supponat tanquam pro maleficio omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur: & teneatur bannum huiusmodi à suis prædecessoribus positum confirmare: præcipue autem quòd nullus hæreticus, vel heretica, de cetero habitet, vel moretur, aut subsistat in ciuitate, seu aliquo loco iurisdictionis, aut districtus eiusdem; & quicunque ipsum, vel ipsam inuenerit, libere capiat, & capere possit impune, & omnes res ipsius, vel ipsorum eis licenter auferre, quę sint auferentium pleno iure.* hactenus ibi. Quę cum ita sint, non videtur debuisse loqui Eymericus præfato modo sed oportuit eum dixisse, vt quilibet caperet & spoliaret eum qui pro hæresi fugitat.

Veruntamen hanc in Eymericum obiectionē bifariam diluimus. Primum dicimus superiorem allatam à nobis sententiam accipiendam esse, cū constat vere hæreticos esse eos, qui fugiunt, aut latitant, vel quia damnati sunt, vel quia aliàs constat eos in manifestis heresibus esse: tunc enim iure & capi propria auctoritate, & spoliari, ac etiā si resisterent violenter, impune occidi possent. is autem de quo hic agebat auctor, nondum damnatus erat, nec fortassis conuictus, ideoque velut excommunicatum vitandum asseruit, non vt hæreticum capiendum, aut interficiendum, sed reuelandum & detegendum admonuit.

Rursus addo, quòd etiamsi constaret hæreticū eum esse, tutius tamen est & securius, vt iudicis auctoritate & capiatur (si commode hoc fieri possit, & absque periculo euasionis ipsius rei) & spolietur, vt optime docuit Goffredus in sum. tit. de hæret. §. sed nunquid catholici. quem sequitur Archidiaconus in cap. si vos. 23. q. 5. in principio, in hęc verba: *Sed nunquid catholici propria auctoritate possunt hæreticos spoliare? dic cum Goffredo satis esse tutum, vt hoc fiat auctoritate Ecclesiæ vel principis.* hæc ille. idem tradit glossa in c. si aduersus. de hæret. verbo, auxilium. in fine. quod etiam videtur sentire concilium Tolosanum, quod mox citatur.

Ibidem. E Reperti heretici detinendi ne fugiāt, et iudicibus indicandi.

¶ *Si ipsum alicubi esse sciuerint nobis detegant, & reuelent.* Ita fieri iussit iam olim concilium Tolosanum cap. 2. in hęc verba: *Et si quos repererint hæreticos, credentes, fautores, et receptatores, seu defensores eorum adhibita cautela ne fugere possint, Archiepiscopo, vel Episcopo, vel dominis locorum, seu bailliuis eorundem, cum omni festinantia studeant intimare, vt animaduersione debita puniantur.* hæc ibi.

SCHOL. XLIX.

Pag. 310 col. 2. A. B. nu. 140

In tit. Quomodo & qualiter processus in causa fidei est terminandus.

HAEc pars quæ nunc sequitur, est valde necessaria, in primis vero admirabilis, multoque iudicio & prudentia constituta, cum Eymericus rem alioquin per se difficilem, fusam & late patentem ad certa quædam capita deduxerit quibus omnis heresis causa possit terminari. quem fuerit in hac re auctor secutus, ignotum est mihi: coniectura tamen assequor, cum acri iudicio, multo labore, & diligentia, vsu rerum accedente, ex concilio Tolosano, Biterrensi, & Narbonensi olim in partibus Gallicanis contra hæreticos editis, & ex consultationibus Guidonis Fulcodij ad inquisitores, hos terminandi processus modos collegisse, & in hanc methodum absolutisimam & exactisimam redegisse. neminē inuenio qui ante Eymerici tempora hæc docuerit: multos tamen reperio, qui ipsum penitus fuerint postea secuti, nec verbis quidem mutatis: nam inter ceteros Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum in 3. parte à quæstione 20. vsque ad questionem 34. totam hanc tractationem transcripsit. Idem fecit Tabiensis, breuius tamen in sum. verbo, inquisitor. §. 12. num. 13. & multis sequentibus. & Postremo Reuerendisimus Vmbertus Locatus in fine sui operis iudicialis tit. De formulis in sancto inquisitionis officio agendorum, eruditisime eundem in hac parte Eymericum est imitatus.

Eymerici methodus in constituēdis modis finiēdi fidei processum, et qui eū fuerint imitati.

Hæc tamen non sunt furti nomine censenda. nam vt vere de hac etiam re edisserens Bartholomæus Riccius vir latine peritus dicebat: non sunt ea furta putanda, quæ fiunt non inuitis dominis. honestius tamen & laudabilius est ingenue profiteri per quos profecerimus: nam & hinc quandoque iniuria auctori fieri potest: qui enim ignorant tempora, quibus quisque scripserit, facile putabit, eum à quo ceteri acceperunt, vice versa à ceteris accepisse.

acceppisse. & propter hanc causam compellimur quandoque, (vt cuique honos suus illæsus conseruetur) aperte dicere, quibus locis alij Eymericum penitus sequantur. tametsi alia quoque inde nascatur vtilitas: quoniam veriora & firmiora putantur, quæ multi, præsertim viri graues & docti vno consensu sequuntur. itaque quò plures sunt qui ab Eymerico acceperint, eò magis credendum est eius doctrinam sanam esse, tutam esse, & multa æquitate, ac prudentia niti.

SCHOL. L.

Pag. 311 colum. 1. n. 141. A

In tit. De primo modo finiendi fidei processum quando delatus est absoluendus.

De sententijs proferendis in hoc crimine qui dissenserint.

IDem prorsus Iacobus Sprenger in malleo maleficarum 3. par. q. 20. & Locatus in fine operis iudicialis in formula absoluendi delatum, quando nihil est legitime contra eum probatum. & Zachinus c. 41. in fine. & Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 12. num. 13.

idem. E Reperti retici tuendi fugiāt, indici- s indi- ndi.

Et de sententiis in causa hæresis pronuntiandis vide Contradum Brunum lib. 4. de heret. c. 10. & Ioannē Rojam in singularibus fidei, singul. 177. cum aliquot sequen. Gondisaluum tract. de hæret. q. 20. num. 8. & seq. Franciscum Squillacēsem de fide catholica c. 44. Simancā cath. instit. tit. 60. & Archidiaconum & Ioannem And. copiose in c. vt commissi. de heret. lib. 6.

An solus Inquisitor vel solus Episcop' possit absoluere.

¶ *Talis enim per Episcopum, & Inquisitorem coniunctim, vel diuisim: quia in hoc casu vnus solus potest, &c.* Et hæc sententia, quòd cum reus est absoluendus, vel solus Episcopus, vel solus Inquisitor ipsum possint absoluere de iure verior est: quamuis contraria sit tutior. sed de hoc articulo ex professo disputat Eymericus infra hac par. 3. q. 48. vbi dixi schol. 108. huius tertij libri.

Ibidē. nu. 142. D In sententia absolutoria, an sint errores exprimendi.

¶ *Attendētes quòd tu talis de tali loco, &c. fuisti nobis delatus de tali heretica prauitate, scilicet quòd, etc.* Hic videtur non obscure indicare Eymericus in sententia absolutoria exprimendas esse hæreses, aut delicta eius qui est absoluendus, ob quæ fuit accusatus, siue denuntiatus; quod tamen nullo iure cautum est: & propterea crederem salubrius esse nullis erroribus recitatis, cum non fuerint aduersus ipsum probati, pronuntiandam esse sententiam absolutoriam publice, siue contra defunctum, siue contra viuentem. quod valde prudenter cautum inuenio per Madrilianam instructionem an. 1561. cap. 62. in hęc verba à nobis latina reddita: *Quando defensor memoriæ & famæ alicuius defuncti legitime causam defenderit, fueritque defunctus ab ea iudicij instantia absoluendus, sententia eius pronuntiabitur in publica actione, cum edicta publicata fuerint contra ipsam. quamquam non debet hoc casu produci statua defuncti qui absoluitur in publica actione: neque etiam debent recitari in particulari errores de quibus fuit accusatus, cum probati non fuerint. atque hoc ipsum debet obseruari circa illos qui personaliter fuerunt capti & accusati, & absoluuntur ab instantia iudicij, si fuerit hoc ab ipsis petitum.* hactenus ibi. Quæ propterea mihi vbique obseruanda videntur, quoniā multa æquitate nituntur, & rationi sunt valde consona.

Pag. 311 colum. 2. nu. 143. D Qui absoluitur non est pronūtiādus immunis. & quādo hoc fallit.

¶ *Caueatur quòd non ponatur in sententia, quòd est insons, &c.* Idem hoc obseruant Tabiēsis in sum. verbo, inquisitor. §. 12. num. 13. versi. caueatur. & Sprenger in malleo maleficarum 3. par. q. 20. in fine. quod est custodiendum ob rationem hīc ab Eymerico allatam. q̄obrem minus bene fortasis Zachinus tract. de heret. c. 41. in fine, posuit in sententia absolutoria hæc verba: *Idcirco te tanquam penitus innocentem, per nostram diffinitiuam sententiam in his scriptis absoluimus à dicta inquisitione et contentis in ea.*

Sed quid si absoluatur tanq̄ penitus innocens & immunis, & postea de eodē crimine deferat̄; poterit ne non obstante sententia absolutoria, iterum iudicari & condemnari? R̄ndeo posse, qn̄ in hoc crimine fauore fidei sententię quęcūq; nunq̄ trāseunt in rem iudicatam, vt singulariter docuit Lucas de Penna in l. vnica. verbo, notū. C. de sent. aduersus fiscum latis, retract. lib. 10. quem sequitur Ioannes Rojas tract. de her. par. 2. assertio. 49. & idem in eadem parte de priuilegiis inquisitorum. nu. 449. & Simancas cath. instit. tit. 60. nu. 13. quam sententiam videtur probare textus in c. vt commissi. §. nec non. de heret. lib. 6.

Sententiæ in causis fidei non transeunt in rem iudicatam.

Verum omissis iam antiquis controuersijs, nouissime Pius V. Pont. Max. rescripto quodā incipiēte, *Inter multiplices curas.* quod est impressum inter literas apostolicas pro officio inquisitionis pag. 112. iustissime cauit, ne sententiæ in causa fidei vnquam transierint, aut deinde transeant in rem iudicatam.

Atq; ex his penitus refellitur opinio Conradi Bruni lib. 4. de hęr. c. 8. in fine, asserentis, hęretico prodesse exceptionem rei iudicatæ: quod & Decius sequebat̄ in consi. 137. incipiente, *Et diligenter.* nullis ergo diffinitiuarū absolutoriarū sententiarum exceptionibus obstantibus, quotiēs nouę probationes, aut indicia accesserint, de eodē crimine & inquisitio & condemnatio fieri poterit.

Quod vero paulo antea dicebam cū Eymerico, videlicet, neminem esse pronuntiandum innocētem, aut immunē in sententia absolutoria; tunc non crederem procedere, qn̄ per testes falsos fuit cōuictus, aut per iniquos & maleuolos delatus, qui postea pęnitētia ducti dixerunt se falso detulisse, aut falsum testimoniū dixisse contra delatū: hoc enim casu cum constet de manifesta innocētia delati, & de aperta iniquitate testium & delatorū, optime poterit in sententia absolutoria pronuntiari insons, & penitus immunis, vt etiam Eymericus ipse indicat faciēdum in 12. modo processum terminandi. nu. 208. in fine pag. 339. col. 1. A. ibi: *Ipso delato vt immuni à iudicio relaxato.*

& hac fortaſsis ratione locutus cenſeri poteſt Zāchinus, quem paulo antea merito refellebamus. ſed cum teſtes, aut denunciatores retractant dictum ſuum, videndum eſt diligenter ne id faciant, quia corrupti fuerunt prece, vel pretio, vel à delato, vel à conſanguineis & amicis delati. de quo dixi alibi plenius.

Pag. 312 colum. 1. nu. 144.

SCHOL. LI.

In tit. De ſecundo modo finiendi proceſſum in cauſa fidei per purgationem canonicam.

Obſeruandum hîc eſt primū hūc modum ſecundū finiendi proceſſum fidei differre à ſeptimo, in quo etiam agit auctor de indicenda canonica purgatione ipſi diffamato, ſed ille amplius ibi, ex aliis indiciis de hęreſi erat ſuſpectus, & propterea non modo purgationem, ſed etiam abiurationem ſimul eſt ſubire coactus, hîc vero ſolum erat infamatus de hæreſi.

De purgatione canonica in hoc crimine qui diſſeruerint.

Et quæ ad hunc modū ſpectant, repetunt Tabienſis in ſum. verbo, inquiſitor. §. 13. num. 14. & Sprengerius in malleo maleficarum. par. 3. q. 21. Locatus in opere iudiciali verbo, purgatio. & in fine operis in forma ferendi ſententiam contra diffamatum de hæreſi, vt purget ſe canonice. pleniſsime etiam Repertorium inquiſitorum verbo, purgatio. de qua multa quoque extant in concilio Tarraconenſi relato ab Eymerico par. 2. pag. 169. pulchre Franciſcus Squillacenſis tract. de fide catho. cap. 32. & dixi multa de canonica purgatione in hoc crimine omnino cognoſcenda ſupra lib. 2. Adnotationum ſchol. 11. pag. 38. quod eſt omnino vidēdum ad tollendas omnes huius loci difficultates.

Vſus canonicæ purgationis ĩ crimine hęreſis.

Et cum in omnibus fere criminibus abolitus fuerit & extinctus vſus canonicæ purgationis; in crimine tamen hæreſis, etiam nunc vſitatus eſt, & in ſacro inquiſitionis tribunali frequentatus. quamuis enim in aliis multis delictis ſiniſtra ſuſpicio, preſertim à maleuolis orta, aut tolerari poſsit, aut interdum negligi; in crimine tñ hæreſis ferenda non eſt, nec diſsimulāda. ſapienter enim ſcribit Rufinus lib. 1. inuectiuarum in Hieronymum Glorioſum quidem eſſe Chriſti exemplo iniurias tolerare patienter, at vnam hæreſeos notam qui ferat, aut diſsimulet, non eſſe Chriſtianum. & Beatus ipſe Hieronymus in epiſtola ad Pamochium aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani altiſsima clamat voce in hæc verba: *Nolo in ſuſpicione hæreſeos quemquam eſſe patientem: ne apud eos, qui ignorant innocentiam eius, diſſimulatio conſcientia iudicetur, ſi taceat.* hæc ille quod retulit Albertinus in repetitione rubricæ de hæret. lib. 6. q. 14. nu. 75.

Iuſtiſsime ergo Catholica & ſanctiſsima mater Eccleſia, reſpiciens quàm graue & periculoſum ſit hac hæreſis infamia laborare, varios modos excogitauit ad excludendam ſiniſtram hæreſeos ſuſpicionem, quotiens aut dictis, aut factis fidelis quiſpiam eam contraxiſſet, variis etiā pœnis coercens. inter ceteros vero modos vnus eſt canonica purgatio.

¶ *Quia ſententia non poteſt ferri pro delato abſoluendo eundem, ſed contra indicendo ſibi canonicam purgationem Epiſcopus & Inquiſitor coniunctim, &c.* Sed videbatur quòd vnus ſine altero poſſet indicere canonicam purgationem: nam cum delinquentes in hoc crimine ad abiurationem, vel purgationem recipiuntur, non videtur pronuntiari ſententia contra eos, ſed pro eis: quare potius videtur fauorabilis & abſolutoria, quàm condemnatoria: vnde iuxta ſententiam Eymerici in modo ſuperiori, & infra quæſt. 48. huius 3. partis. non videtur neceſſarium quòd ſimul conueniant ad hæc exercenda Epiſcopus & Inquiſitor: & plane quamuis hæc ſententia de ratione iuris ſtricta, fortaſsis verior videatur, at contraria eſt tutior, quàm hîc profitetur auctor, vt dixi infra hoc 3. libro. ſcholio. 108. vbi hanc difficultatem plene declaraui. interim videto Campegium apud Zanchinum cap. 8. verbo, diffinitiuam. & Syluestrum de Strigibus lib. 3. cap. 4. puncto 4. mihi magnopere probatur contraria ſentētia, iuxta id quod dixi paulopoſt hoc ipſo ſcholio. §. hæc quidem.

Ibidem. *An ſolus Eps, vel Inquiſitor indicere poſsit purgationem canonicā.*

¶ *Conſiderandum etiam hîc eſt, &c. quòd ordo ſumitur ibi in genere & non ſpecie: vnde ſi Epiſcopus, &c.* Eſt omnino obſeruandum hoc Eymerici documentum: nam ſi in ſpecie inueniendi eſſent tales compurgatores, qualis eſt purgandus, aut nunquam poſſet ſe purgare, aut facile deficeret in purgatione: nuſquam enim, verbi gratia, Epiſcopus purgandus poſſet inuenire duodecim, vel viginti Epiſcopos qui ipſum purgarent, ac de ceteris idem eſt iudicium: nam ſi dux belli eſſet purgandus, difficulter poſſet inuenire tot alios duces bellicos, qui ipſum purgarent. ergo ſufficit ad ſatisfaciendum iuri poſtulanti in purgatione tantam manum, hoc eſt, tantum numerum ordinis eius, cuius eſt ipſe purgandus, vt habeantur illi, de quibus in genere vere prædicetur illa qualitas, quæ eſt in purgando. quæ latius hîc perſequi non eſt præſentis inſtituti, nec neceſſarium. vidēdus interim Albertinus in repetitione cap. quoniam. de hæret. lib. 6. quęſtione prima, & nonnullis ſequentibus, qui multam lucem huic Eymerici documento dabit.

Nu. 148. *Qualiter intelligendū, Cōpurgatores eſſe debere eiuſdē ordinis cum purgando*

¶ *Adueniente autem termino, &c. comparebit perſonaliter purgandus cum ſuis compurgatoribus, &c.* Libro 2. Adnotationum ſchol. 11. vbi egimus de canonica purgatione, praxim omiſimus, quæ in ea ſolet obſeruari: quoniam eam Eymericus hoc loco docebat: verum nimis breuiter perſecutus eſt rem difficilem, & periculoſam, quæ non debet niſi cum maxima fieri conſideratione, vt ibi diximus. quare vt hic locus illuſtretur, & ſup-

Nu. 149 E.

Ritus & ordo purgationis canonicæ obseruandus. & suppleamus quæ deficiunt, tota hæc praxis indicendæ purgationis erit hic præscribenda: nulli autem luculentius (quod ego viderim) rem hanc tradiderunt, quàm Auctor repertorij inquisitorum verbo, purgatio. §. forma. & Simancas cath. instit. tit. 56. num. 25. & seq. sed Simancas ordinatius loquitur, cuius verba huc transcribere placuit, cum nec melius à me, nec elegantius dici possit, & vt viro docto suus honos habeatur. dicit ergo ita:

Num. 25. In causa purgationis canonicæ hoc ordine & ritu procedi solet. conueniunt in vnū Inquisitores, Episcopus, aut eius vicarius, & assessores, seu consultores periti, & excussis probationibus, reum condemnant, vt se purget septem plus minus testibus: hoc addito, vt si defecerit in vno, duobus, tribus, aut pluribus, exinde conuictus plene de crimine censeatur. Hæc autem sententia reo dicenda est, & ab ea potest prouocare; & post appellationem causa referenda est ad Senatum, nisi forte friuola fuerit appellatio: quia tunc ei ab inquisitoribus deferendum non est, vt generaliter Clemens iiij. constituit, & specialiter epistola quadam Senatus sanctæ inquisitionis plenius continetur. {l. 2. c. de decurio. lib. 10. l. 1. de appellatio. c. cum appellationibus friuolis. de appellatio. lib. 6.}

Num. 26 Deinde si à sententia non fuerit appellatum, vel post appellationem sententia confirmata sit, vel appellatio friuola reiecta fuit ab inquisitoribus: tunc reus ad se purgandū debet nominare tot viros bonos, testes expurgatores, quot in sententia inquisitorū continentur. Illi autem testes vocari seorsum debent ab inquisitoribus, & ab eis tria sunt inquirenda. Primum, an reum cognoscant, & à quo tempore: secundum, an reus, vel eius consanguinei, vel affines dederint, aut promiserint aliquid ipsismet testibus, vt reo fauerēt: tertiū, an testes ipsi se obtulerint ad reū purgādū. quæ omnia quodam instructionū capite plenius cauta sunt.

Num. 27 Post hæc testes omnes conuocantur in auditorium inquisitorum, & reus ad tribunal ducitur, & ab inquisitoribus interrogatur, an homines illos cognoscat, & an illi sint, quos ipse in testes purgatores nominauit: qui respondere solet, se illos cognoscere, & eosdem esse, quos nominauit. fiunt autem hęc omnia coram inquisitoribus solis, ac tabellione, seu notario, qui literis mandare singula debet: nec alius quispiam præsens esse huic purgationi permittendus est: ne ipse quidem vicarius Episcopi ordinarij, vt quædam epistola Senatus sanctæ Inquisitionis continetur: à sententia vero purgationis excludi non potest ordinarius, aut eius vicarius, vt dixi titulo de abiuratione. {confert. c. 1. 15. q. 1.}

Deinde Inquisitor ad expurgatores conuersus, talia dicere solet: Scitote, fratres, ꝙ Acacius reus de hoc & illo crimine accusatus, & suspectus est: quam ob rem ab ea suspicione se purgare tenetur, & vos nominati estis in testes innocentiæ suæ. Tu vero Acaci per Deum & sacrosancta Euangelia responde, an ea crimina commiseris: & statim reus coram illis iurat, se nihil eorum dixisse, aut fecisse. Deinde reus abire iubetur: & inquisitor interrogat purgatores, an ea omnia probe intellexerint: qui respōdent, se intellexisse: Mox testes omnes secedunt: & singulis seorsum vocatis, & ab eis solemni iuramento exacto, quærit inquisitor, an credāt Acacium iurasse verum, vel falsum: & quidquid responderint, à notario fideliter scribendum est. hactenus de ritu purgationis canonicæ. Num. 28

Hæc quidem Iacobus Simancas, in quibus id in primis mihi videtur notatu dignum, quod dicit num. 27. videlicet, huic purgationi non posse interuenire Epi vicarium; quod licet in Hispania custodiatur per priuatas eius inquisitionis instructiones; alibi secus faciendum crederem, quod est iuri communi magis consonum, & doctrinæ Eymerici hoc loco cōuenientius, qui scribit in purgatione iniungenda Episcopum & Inquisitorem simul conuenire debere; quod non solum puto locum habere in pronuntianda sententia, sed etiam in toto purgationis actu exercendo: & hoc videtur esse tutius, & obseruandū donec alij meliora doceant, quibus libentissime acquiescam. nam cū reus si deficiat in purgatione, possit vt hæreticus condemnari, quod non potest fieri sine Epo; oportet omnino vt ei etiam actui ex quo tantus effectus facile sequi potest, Eps, aut saltem eius vicarius adsit pręsens. *Cū indicitur canonica purgatio, aut Eps, aut eius vicarius adesse debet.*

Postremo, hoc mihi præterea videtur addendum, ipsis compurgatoribus, distincte & clare legendum esse processum, id est summarie, & delicta, & indicia esse illis declaranda, ob quę purgandus ipse captus est, & compulsus canonicam subire purgationem: nisi enim hæc intelligant cō purgatores non poterunt iure, & debite ipsum purgare.

¶ ***Considerandum est etiam, quòd diffamatus de hæresi, ibi est purgandus, vbi noscitur diffamatus, &c.*** Quia medicina morbo debet esse contraria, & ideo per purgationem debet ibi satisfacere, vbi per malam famam offendit, & deliquit. sed amplius obseruari iubet auctor; vt qui in pluribus locis diffamatus est, in pluribus satisfaciat, non quidem per purgationem, quā cum semel adimpleuerit, non debet iterum subire, sed per prædicationem: quod qualiter accipi debeat dixi lib. *Nu. 150. In pluribus locis diffamat' in illis debet satisfacere.*

2. Adnotationum schol. 11. §. pręcipias insuper. pag. 39.

Pag. 313 colum. 1. nu. 150. B

SCHOL. LII.

Nec contemnat qui canonice de hæresi se purgauit: nam si post purgationem incidit in hæresim iam purgatā, pro relapso habetur, &c. De hac difficultate variis locis varie sensit Eymericus. nā par. 2. q. 58. in fine. num. 7. pag. 264. versi. eodem modo si quis diffamatus. dixit de hoc casu iura non loqui aperte, & propterea Pontificem summum esse consulēdum. & 3. par. in 7. modo processum fidei terminandi. tit. De forma hęresim abiurandi. §. ratione autem purgationis. num. 184. pag. 324. B. non admodum determinate videtur asserere sententiam, quam hîc audacter adstruit, dū dicit, dubium esse an is qui incidit in hęresim de qua se purgauit, velut relapsus curię sit seculari tradendus: quamuis subiungat, quòd videtur tradendus.

An recidens in hęresim de qua se purgauit, sit ut relaps⁹ puniend⁹.

Et quoniam lib. 2. adnotationum schol. vltimo. promisi me hanc difficultatem hoc loco explicaturum; ideo quanta fieri poterit & breuitate & perspicuitate, quid mihi dicendum videatur, explanabo.

Ac primum de iure nulla videtur esse dubitatio, quin is qui se purgauit, si iterum incidat in hęresim de qua se purgauit (vt hîc vult Eymericus) debeat vt relapsus tradi curię seculari. per textum in c. ad abolendam. §. illos quoque. de hęret. quem hîc citat auctor, cuius verba sunt: *Illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hęresim recidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos.* hęc ibi.

Idem videtur innuere textus in c. excommunicamus 1. §. adiicimus. de hęr. cuius verba sunt; *Ipse autem Episcopus ad pręsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint; vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur.* Idem apertius sanciuit Alexander iiij. in c. super eo. de heret. lib. 6. ibi: *Quòdque ij qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio, sine vlla penitus audientia relinquendi.* hęc ibi.

Postremo eandem Eymerici sententiam comprobare videtur non obscure concilium Narbonense c. 11. in hęc verba: *Et illos qui post abiurationem erroris, seu purgationem deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio sine vlla penitus audientia relinquatis animaduersione debita puniendos, cum sufficiat tales per falsam conuersionem semel Ecclesiam decepisse: presertim vbi tanta eorum inualuit multitudo,* . . . . . *licet eis pęnitentibus nequaquam pænitentia sit neganda.* hactenus ibi.

Ex his apparet sententiam Eymerici, aut veram esse, aut saltem multum probabilem. nam in his locis citatis videmus abiurantem & se purgantem, in hoc æquiparari, vt si iterum incidant in abiuratum errorem, seculari iudicio relinquantur.

Quòd si quis dicat his locis haberi sermonem de eo qui simul & abiurauit & se purgauit; hoc non videtur facile admittendum: quoniam illa particula, *vel*, aperte indicat casum sequentem, diuersum esse à pręcedenti, cum eius natura sit distinguere & separare, non coniungere, aut copulare.

Ex his plane redditur hęc quæstio valde difficilis, nec video quid primo obtutu his iuribus posit responderi. quam ob rem omisis hîc multis contemplationibus, hanc putarem veram esse prefatorum rescriptorum sententiam: Qui abiurauit de vehementi hanc, verbi gratia, hæresim, *Romanus Pontifex non est caput Ecclesię*, si postea vere in eam relabatur, tradendus est curię seculari: & hoc est sine controuersia. per textum in c. accusatus. §. eum vero. de heret. lib. 6. quod procedit etiamsi in aliam hęresim à priori diuersam incidat iuxta pręcitatum textum, cum generaliter abiuret omnem hęresim.

Eodem modo si quis ob vulgatam & frequentem infamiam, quam ex dictis, vel factis seminauit, grauem & vehementem contraxit hęresis alicuius suspicionem, verbi gratia, huius, *Non esse purgatorium*: aut huius, *Errare eos qui hęreticos persequuntur, & dicunt fore puniendos*: & coactus fuerit se de hac hęresi purgare tanquam vehementer suspectus, si postea vere deprehendatur incidere in eandem hęresim de qua se purgauit, re vera vt relapsus erit curię seculari tradendus, iuxta textum in d. c. accusatus. §. ille quoque. de heret. lib. 6. idque ob rationem quam adduxi supra lib. 2. adnotationū schol. 64. §. quartus casus est. pag. 111. quoniam per hanc secundam deprehensionem, expressam declaratur animus illius, qui primo fuit in mala opinione contra fidem Christi, in qua semper presumitur continuasse vsque ad secundam deprehensionem. & hęc mihi uidetur uera & tuta sententia, cum post purgationē, quam quis vt grauiter & vehementer infamatus fecit, vere deprehendatur in hęresim lapsus. & in his terminis accipiendum uidetur quod hîc valde prudenter tradit Eymericus.

Recidens i hæresim de qua vt vehementer suspect⁹ se purgauit, vt relapsus est puniendus.

Hoc tamen discrimen est inter eum qui abiurat de uehementi, & eū qui ut uehemēter infamatus de hęresi se purgat: quoniam qui abiurat de uehementi, si iterum uere incidat, siue in eādem, siue in aliam hæresim, curię seculari traditur, iuxta d. c. accusatus. §. eum uero. de hęret. lib. 6. secus autem dicendum est in eo qui ut uehemēter infamatus se purgauit: nam non cēsebitur relapsus nisi recidat in eandem hęresim, quam prius purgauit: ita docet hîc Eymericus, quod uidentur apertissime uelle iura paulo antea relata.

Cur qui se purgauit non sit relapsus nisi in purgatam hęresim recidat.

Quòd si rationem discriminis queras, dicam aut non facile reddi posse; sed ita uoluisse legislatores, cum non omnium quę ab illis sancita sunt ratio

ratio reddi posſit. l. non omnium. ff. de legibus. aut; quod verius & certius eſt; ideo qui incidit in aliam hæreſim diuerſam ab ea, de qua ſe purgauit, non punitur pœna relapſorum, nec traditur curiæ ſeculari; quoniam de illa ſolum, aut illis hæreſibus ſe purgauit, de quibus fuit infamatus; non autem de omni hæreſi generaliter. qui vero abiurat hereſim vt vehementer ſuſpectus, omnem hæreſim abiurat, & propterea in quancunque poſtea labatur, relapſorum pœna punitur. & hęc mihi videtur uera & ſolida diſcriminis ratio.

Dixi autem hanc ſententiam veram mihi videri in eo, qui vt vehementer diffamatus de aliqua hæreſi ſe purgauit: nam ſi quis leuiter diffamatus eſſet, etiamſi in hæreſim purgatam relaberetur, non putaretur relapſus: ſed perinde iudicandum eſſet de eo, ac de illo qui de leui abiurauit. ſunt enim abiuratio & purgatio duo remedia ad excludendam hæreſis ſuſpicionem valde apta, & inter ſe multum ſimilia: vnde quæ de vna dicuntur, de altera poſſunt accipi, niſi in his, in quibus ius nominatim aliud diſponit.

Si quis vero non recideret in hereſim purgatam, ſed in aliam, quamuis non ſit puniendus vt relapſus, acriter tamen eſſet coercendus. quòd ſi ſępius poſt purgationem recideret in aliam atque aliam hęreſis infamiam; tunc fortaſsis tradi poſſet curię ſeculari, iuxta id, quod diximus lib. 2. Adnotatio. ſchol. 64. §. hoc vnum poſtremo.

Quę dicatur grauis hæreſis infamia, & qualiter cognoſcatur.

Sed quæret quiſpiam, quænam dicatur grauis hæreſis infamia, & reſpondeo multis modis hoc poſſe deprehendi: nam ſi quis apud bonos viros ſeu pluries, ſeu paſsim notetur infamia, ea grauis, & vehemens cenſenda erit. Rurſus, ſi quis propterea à bonorum conſortio repellatur, eumque viri probi euitent, accedantque etiam indicia & ſuſpiciones infamiam hereſis augentia, ea grauis infamia putanda erit. Præterea, ſi ſtatim poſt magnum aliquod delictum commiſſum, verbi gratia, poſt deletas Sanctorum imagines, combuſtatempla, violata ſacramenta, & ſimilia, ſtatim aduerſus aliquem oriatur infamia, illa plane grauis putabitur. Sed & alijs quoque modis innoteſcere id poterit, quos prudens iudex facile inſpectis perſonarum, locorum, & temporum circunſtantijs rimabitur.

SCHOL. LIII.

Pag. 313 col. 1. nu. 151. C

In tit. De tertio modo terminandi proceſſum in cauſa fidei per tormenta.

IDem tradunt Tabienſis in ſum. uerbo, inquiſitor. §. 14. nu. 15. & Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum 3. par. q. 22. multa Vmbertus Locatus in opere iudiciali uerbo, tortura. ſed quantum ad hunc locū ſpectat de torquendis reis, & ex quibus indicijs id facere liceat, uidēdus eſt Eymericus infra par. 3. q. 61. ubi dixi pleniſsime.

¶ *Et hoc eſt quando delatus, &c. nec ſunt indicia ad talem ſuſpicionem, vt habeat hęreſim abiurare, &c. vel aliàs ſunt indicia ſufficientia ad quęſtiones & tormenta.* Hic locus eſt obſcurus, ita ut uix percipias quid ſibi uelit Eymericus: hoc tamen uidetur concludere, tunc locum eſſe tormentis, cum uel uarius eſt reus, uel ſunt indicia ex quibus poſsit torqueri, quę tamen non ſufficiant ad hæreſim abiurandam. quæ doctrina nō uidetur uera. Primum enim ſola quæuis uariatio non ſufficit ad torturam, ut dixi ſchol. 118 huius 3. libri. §. prima regula eſt. Rurſus, quia eadē illa indicia, quæ ſufficiunt ad torturam, uidentur etiam ut plurimum ſufficere ad indicendam abiurationem, ſicuti patet etiā mediocriter eruditis.

Tormētis quādo ſit locus ex Eymerici ſententia.

Quare in hoc articulo ita clarius eſt dicendū: cum delictum eſt ſemiplene probatum, uel ſunt talia indicia aduerſus reum, ut non poſsit ſimpliciter abſolui ab inſtantia ſeu accuſatione: tunc ad diluendam delicti ſuſpicionem, tria ſunt in hoc tribunali prodita remedia: purgatio canonica, de qua egit auctor in ſuperiori modo proceſſum fidei terminandi: abiuratio de uehementi, ſeu leui, de qua agit in ſequentibus: & tormentum, de quo nunc diſſerit. hoc tamen poſtremum accommodatius eſt ceteris ad eruendam ueritatē: nam purgatio, & abiuratio non tam ſunt apta ad ueritatem indagandam, quàm ad ſuſpicionem, & infamiam hæreſis excludendam.

Ad ſuſpicionē hæreſis excludendā tria opportuna remedia, & qualia.

Itaque hoc remedium per torturam non differt præcipue ab alijs penes indicia aut ſuſpiciones, ut hic uidetur ſimpliciter uelle Eymericus, ita ut quæ non ſufficiunt ad abiurationem, ſufficiant ad torturam: quia generaliter id falſum eſt: ſed differt quo ad modum infligendi, quamuis eaſdem ubique contingat adeſſe ſuſpiciones & coniecturas. atque hęc eſt uera & ſolida doctrina, comprobata etiam per Madrilianam inſtructionem anno Domini 1561. c. 46. 47. & 48. quæ ſuis locis retulimus. Non tamen propterea diffiteor euenire ſæpe poſſe, ut talia indicia concurrant contra reum, ex quibus non poſsit tuta imponi abiuratio de uehementi, aut alia grauior, cum ea ſit grauiſsima pœna ob periculum relabendi: ea tamen indicia ſufficientia iudicabuntur ad torturam infligendam, quæ non eſt adeo periculoſa, ut per eam indagetur ueritas, & ab ore ipſiuſmet delinquentis, ſi fieri poteſt, habeatur, ut tunc ſecurius poſsit procedi ad iniugendam abiurationem, & alias penitentias. immo ſępiſsime hoc fieri eſt neceſſarium, & hac fortaſsis ratione loquitur Eymericus.

Iam quando ſit locus quæſtionibus, trado copioſe infra hoc 3. libro ſchol. 118. ex quo tractatio hęc lumen accipiet, cui non eſt facile fidendū ſine his adnotationibus.

¶ *In tali caſu quia ſententia interlocutoria eſt contra delatum ferenda, &c. per epiſcopum & inquiſitorem coniunctim, &c.* hæc eſt uera & ſana ſententia, quam in terminis probat textus ab Eymerico citatus. illud addo non modo ad pronuntiandam

Et in ſententia torturæ, et in eius executione,

debet interuenire ordinarius cum inquisitore.

dam tormenti sententiam, interuenire debere episcopum & inquisitorem: uerum etiam ad executionem eius, nisi per infirmitatem aut aliam iustam causam alter excusaretur: hoc enim tutius est, & cautum etiam in Hispania Madriliana instructione an. 1561. c. 48. in hęc uerba: *Ad pronuntiandam tormenti sententiam interueniant inquisitores, & ordinarius, & eodem modo ad eius executionem, ob varios casus, qui in tortura accidere possunt.* hęc ibi. Quod cum sit tutissimum, ubique mihi uidetur obseruandum; quod etiam apertissime uelle uidetur auctor paulo post nu. 155. ibi: *Et cum disponunt se, episcopus & inquisitor per se, &c. inducant quæstionandum ad fatendum libere veritatem.* quod est obseruatione dignissimum.

Pag. 313 col. 2. nu. 153. C Variatio, an sufficiat ad torturam.

¶ *Si quæstionandus reperiatur varius.* Hic sentit apertissime auctor ob uarietatem solam reum posse torqueri: quod qua ratione sit accipiendũ, explicui infra hoc 3. lib. schol. 118. §. prima regula est. quod omnino uideas, ne te hic locus decipiat, qui sano modo intellectus ueram doctrinam continet.

Ibidē. D. Non facile veniendũ ad torturam, & qualia debent esse indicia.

¶ *Non sit tamen inquisitor multum uoluntarius ad quæstionandum.* Hoc est saluberrimum documentum: quamuis enim indicia, ex quibus ad torturam deuenitur, sint arbitraria; non tamen proinde temere & in qualibet causa sunt tormēta usurpanda: indicia enim talia esse debent, quæ iure subsistant & approbentur, aliter reijcienda sunt, vt plene dixi infra schol. 118.

Iam tota hæc tractatio & obseruatio, quam hic tradit Eymericus de torquendis reis absolutissima est, & multa prudentia, ac iudicio constituta.

Pag. 314 col. 1. A Tortura res fragilis & incerta.

¶ *Scientes quòd quæstiones sunt fallaces & inefficaces, &c.* Insignis est hic locus desumptus ex Vlpiano in l. 1. §. in causa tributorum. vers. quæstioni. ff. de quæstionibus. vbi ita scriptum est: *Quæstioni fidem non semper, nec tamen nunquam habendam, constitutionibus declaratur. etenim res est fragilis, & periculosa, & quæ veritatem fallat: nam plerique patientia siue duritia tormentorum, ita tormenta contemnunt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, vt quoduis mentiri quàm pati tormenta velint. ita fit vt etiam vario modo fateantur: vt non tantum se, verum etiā alios† comminentur.* hactenus ibi. Huc pertinet locus communis à quæstionibus, & contra quæstiones, de quo eleganter Quintilianus lib. 5. orato. instit. circa principium. & Cicero lib. 2. de inuentione. & lib. 2. Rheto. ad Herennium.

† criminētur.

Ibidē. B.

¶ *Aliqui sunt etiam maleficiati, &c.* Ipsemet explicat quid sibi velit esse maleficiatos, hoc est ipsi sponte deferunt maleficia, vt non sentiant sæuitiam tormentorum. nec putes hæc prorsus vana esse: nam & Paulus Grillandus causarum criminalium acer quondam iudex, in tract. de quæstionibus & tortura q. 4. nu. 13. & sequen. refert se expertum hęc esse; idem testatur sibi contigisse Hippolytus Marsilius in repetitione. ff. de quæstio. Solent autem magna ex parte huiusmodi malefici vti verbis & orationibus sumptis, vel ex Psalmis Dauidicis, vel ex alijs sacre scripturæ locis, quæ miris interdum modis & superstitionibus describunt in chartis membraneis puris, quas ipsi chartas virgines vocant, intermixtis quãdoque incognitis Angelorum nominibus, qualia nos superiori anno uidimus à quodam uili homine, dum ad carcerem duceretur, abstracta; in quibus inusitati quidam erant circuli, characteres, & figuræ prorsus admirandæ, & valde superstitiosæ.

Maleficia quæ tuentur à tortura, & qualiter diluantur.

Hæc omnia interdum in aliqua secreta corporis parte recondunt, vt cum torturę admouentur, fiant quasi insensibiles: interdum vero solo verbo proferunt quædam voce submissa, ita vt proculdubio quandoque contingat quæ hoc loco commemorat Eymericus.

Aduersus has fraudes & incantamenta, quæ remedia opem ferant, nondum sum expertus: iuuabit fortassis cunctas vestes detrahere cum quæstionibus admouentur huiusmodi homines, quibus sæpe has figuras scriptas occultant.

Ibidem C Locus animaduersus.

¶ *Quòd non tradetur morti, sed iurabit ne de cetero reuertatur ad delictum.* ita Barcinonensis impressus, Bononiensis item & codex Cardinalis de Gambara, sed Sabellanus ita: *Quòd non tradetur morti si confessus fuerit, dummodo amplius non reuertatur ad delictum.*

Ibidem D Solita tormenta vsurpāda.

¶ *Et quæstionetur consuetis modis.* Hic locus est ualde notandus: neque enim debent noua tormentorum genera excogitari, sed solita & vsitata sunt adhibenda, vt pulchre docet Antonius Gomez to. 3. varia. resolu. c. 13. nu. 5. & dixi plene infra schol. 118. vbi totum hunc locum de tormentis copiose declaraui.

SCHOL. LIIII.

Pag. 314 col. 1. n. 156. E

QVòd si quæstionatus decenter noluerit fateri veritatem, ponantur alia genera tormentorũ coram eo, etc. Prima fronte videtur absurdũ quod hic tradit Eymericus, dũ ait eum, qui decenter est quæstionatus, debere perterrefieri appositis coram eo nouis tormentis, ac etiam iure torqueri, quod est iniquum. quando enim quis decenter est tortus, iam vicit ac superauit tormenta, & ideo liberandus est, non amplius terrendus, nec torquēdus; quare ex sequentibus verbis & tota horum verborum serie hęc colligitur Eymerici fuisse sententia, cum reus primo die decenter est quæstionatus, iuxta qualitatem tormēti, quod iudicatũ est primo sufficere ad eruendā veritatem, licet non sit datum cum debito rigore, vt fieri solet: nam semper à leuioribus tormentis incipiendũ est, nec fassus fuerit veritatem; licet pro illa vice decenter sit quęstionatus, non tamen est sufficienter tortus: & tunc ostendi illi poterunt noua tormenta, quibus amplius in sequentibus sit torquendus nisi fateatur: atque hoc consilium est laudabile & securum. nō ergo loquitur de eo, qui iuxta qualitatem indiciorum omnia iam tormenta superauit, sed de illo qui licet semel fuerit pro illa vice sufficienter tortus, adhuc

Locus de tormentis apud Eymericum obscurus, explicat.

adhuc tamen secundum iura remanet torquendus, quod indicant apertissime illa uerba: *Ad continuandum tormenta non ad iterandum*.

Qui iure torqueri nō possūt, an possint saltem terreri.

Scio quæsitum esse an qui iure torqueri non possunt, terreri saltem possint, uelut milites, doctores, equites, & alij nobiles. Sed hęc quęstio in hoc crimine locum non habet, cum omnes priuilegiati & exempti à tortura in alijs delictis, in hoc torqueri possint, ut dixi infra hoc 3. libro schol. 118.

Impuberes & senes terreri possunt & leuiter torqueri.

De illis uero qui uel propter immaturam ætatem & corporis debilitatem quales sunt impuberes, aut propter senectutem non torquentur, dubium est an saltem terreri possint. & uerius est posse, cum leuiter etiam & cum moderamine, iuxta personæ & temperamenti corporis qualitatem, torqueri possint, iuxta textum singularem in l. 1. §. impuberi. ff. ad senatusc. Syllanian. cuius uerba sunt: *Impuberi autem vtrum in supplicio tantum parcimus, an vero etiam in quæstione? & magis est, vt de impubere nec quæstio habeatur, & aliàs solet hoc in vsu obseruari, vt impuberes non torqueantur: terreri tantum solent, & habena, vel ferula cedi.* hęc ibi. Et tenet Simancas catho. institu. tit. 65. num. 45.

Mulier prægnans nec torquēda nec terrēda.

Si quis autem alterius gratia iure torqueri prohibeatur, vt mulier pręgnans propter periculum partus; tunc nec terreri potest: quoniam ex terrore & cōminatione posset sequi abortus: expectāda igitur est donec pariat, si ueritas aliter quàm per torturam aut terrorem haberi non possit. de quo alibi fusius diximus.

Confessio per terrorē facta, an ratificanda & quādo pulchra disputatio.

Illa vero est cognitu necessaria, & huius loci propria disputatio, An confessio facta per terrorem & comminationem, absque ratificatione sit valida, & fidem faciat. in quo articulo qui ualde singularis est & notandus in hac causa, ita distinguere oportet: Aut terror, & comminatio realis est & actui propinqua, vtpote, cum reus accusatus vel inquisitus erat ligatus, vel spoliatus prope tormentum, aut sane in loco tormentorum: Aut terror remotus est a tormento, & verbis tantum illatus per iudicem comminantem reo, se miris modis eum excruciaturū, nisi veritatem fateatur.

Si primo modo per terrorem extracta sit confessio; tunc non valebit sine ratificatione: quia paria sunt confiteri in tormentis vel metu tormentorum. ita Baldus in l. nouissime. uers. quid enim. ff. quod falso tutore aucto. quem sequitur ibidem Raphael Cumanus. Idem iterum repetit per eundem textum Baldus in l. interpositas. C. de transactio. nu. 6. tradit Gandinus tract. de maleſi. in rubrica, De quæstionibus. vers. quæ confessio dicatur facta formidine tormentorum. & alij quos libens omitto. & hęc sententia uera est & tuta, & obseruanda. hoc ergo casu, vt confessio valeat, ratificatio & perseuerantia exigitur, perinde ac si in tormentis facta esset.

Torturā, et terrorē paria esse qualiter ītelligēdū.

Sin autem quis secundo modo perterrefactus confiteatur, valet tunc confessio absque ratificatione, & tamquam spontanea & sine tormētis facta censeri debet: nam regula quæ dicit, paria esse torturam & terrorem, locum habet in terrore primi generis qui actui propinquus est, vt vere & singulariter adnotauit Antonius Gomez 3. tom. varia. resolutio. c. 13. nu. 4. uers. & ita debet procedere. tenet Bart. in l. 1. §. diuus Seuerus. nu. 2. ff. de quæstio. & Gandinus tract. de malefi. præcitato loco. hæc autem uerbalis perterrefactio cuilibet & indistincte fieri potest, atque ex his puto hunc Eymerici locum clarā lucem accepisse.

Ibidem col. 2. n. 156. A Tormēta nouis indicijs accedentibus, an & qn̄ iteranda.

¶ *Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem secunda dies, &c. assignari ad continuandum tormenta, non ad iterandum.* Singularis est & tutissima & penitus obseruāda hæc Eymerici doctrina, de non iterandis tormentis, nisi noua indicia superueniant. quam sententiam tradunt cōmuniter Doctores. Bartolus in l. unius. §. 1. ff. de quæstio. Salycetus in l. 2. C. de custo. & exhiben. reo. Baldus in l. decuriones. C. de quæstio. Guido de Suzaria tract. de indicijs & tortura nu. 3. uers. quartum notandum. Franciscus Casonus tract. de tormentis. c. 14. nu. 1. & seq. & hanc sententiam communem esse testatur Ioānes Ami. consi. 37. nu. 4.

Noua autem indicia uoco, quæ à primis differunt specie & substantia, ut optime tradit Aegidius Bossius tit. de tortura. nu. 12.

Verumtamē quamuis noua superuenerint indicia, non est retorquendus reus, nisi in corporis fortitudine durauerit. l. unius. §. 1. ff. de quæstio. tradit Guido de Suzaria præcitato loco, quod est obseruandum, ne forte reus in tortura, dum retorquetur, examinatus concidat; nec refert etiāsi leuiter primo fuerit tortus. sunt enim multi ita debiles, ut ex prioribus tormentis ita remaneant infirmi, ut probabiliter credatur eos non posse alia nondum inflicta etiam leuiora sustinere sine graui iactura & periculo uel animi uel corporis. meminerint ergo iudices se non esse carnifices, & fallaces esse quæstiones, ut paulo antea monuit auctor.

Tormēta quando repeti possint.

Ceterum, ut hic locus amplius lucem accipiat, uidendum est, quando tormenta repeti possint. quę licet uulgaris sit quęstio, at est ualde utilis, & cognitu necessaria. Sit ergo hæc prima regula, Cum reus fuit leuiter & molliter tortus, repeti potest in tormentis, ita ut sufficienter torqueatur. quo casu iudices solent cum iubent reum deponi à prima tortura, iubere notario ut scribat, se illum deponi iubere animo repetendi: & hæc nō tam dicitur repetitio torturę, quàm continuatio;

Tortura propriè quando dicatur repeti.

quoniam uere & proprie loquendo repeti tunc dicitur tortura, quando reus fuit sufficienter tortus, ita quòd priora indicia plene diluerit & superauerit, quòd si reus fuit sufficienter tortus, & nihil est confessus, tunc non possunt repeti tormēta, ut optime docuit idem Eymericus, nisi noua indicia superueniant. ita Albericus in rubrica C. de quæstio. num. 8. ubi ita seruari asserit. & hanc opinionem uocat communem Alexander lib. 1. consi. 5. nu. 4. & alij quos refert & sequitur Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 64. uers. ultimo uidendum est. atque ita potest accipi hoc Eymerici dictum.

Sit secunda regula, Quamuis ex primis indicijs ne-

cijs nemo debeat in tormentis repeti, quod com muniter teneri tradit Alexander lib.1.in d.consi. 5.num.4.hoc tamen fallit,quando prima indicia sunt multum vrgentia & manifesta : nam quamuis hoc casu secundum aliquos de iure tortura repeti non possit; nihilominus de consuetudine seruatur, vt tormenta repeti possint. Bart.in l. vnius.§.reus.num.2.ff.de quæstio. quem alij sequuntur, quos præcitato loco refert Iulius Clarus.sed cauendum hic est, ne quid nimis seuerū ratione huius opinionis committatur.sæpe enim contingit ob sæuitiam tormentorum multos fateri quæ non commiserunt. ego tutius putarem hoc casu non esse repetenda tormenta,si reus sufficienter tortus fuerit, nec aliquid fassus fuerit: quamquam non ambigo in hominibus multum facinorosis, & robustis cum exquisitissima tamē consideratione, hanc regulam quādoque locum habere posse.

Sit tertia & postrema regula, Cum reus in tortura fuerit confessus delictum, & deinde ductus ad ratificandum, confessionem factam reuocauerit;tunc repeti potest in tortura,etiamsi alia indicia non superueniant, quia ea confessio primum facta in tormentis, dicitur nouum indicium.Bartolus in l. vnius.§.reus. in fine. ff. de quæstio. & hanc opinionem dicit communem Bossius tit. de tortura num.34. & alij quos refert & sequitur Iulius Clarus in pract. crimi. §.fin.q.21.versi.vlterius quæro.& q.64.versi.vbi vero. & versi. vltimo videndum est.in fine.verum hoc casu fugienda est iudicum quorundam crudelitas, & immanis plusquam carnificum sæuitia,qui tandiu reum detinēt in tormētis,donec perseueret: hoc enim fieri non debet, nec potest, vt optime præcitato loco scripsit Iulius Clarus.

Quotiens autem fieri possit hæc repetitio tormentorum ob reuocatam confessionem factam in tormentis,paulo post aperiam.

Pag. 314 col. 1. nu. 157.B

¶ *Vbi autem decenter quæstionatus, & tormentis expositus noluerit detegere veritatem, amplius non vexetur, sed abire libere dimittatur.* Hic locus est obseruatione dignissimus contra sententiam Cardinalis in clemen.de vsuris. & Francisci Squillacensis tract.de heret.c.31. num.1. & quorundam aliorum asserentium, reum prius quæstionādum: & si nihil fateatur,purgandum;tandem ad abiurationem compellendum:quę sententia velut nimis sæua explosa fuit à nobis lib.2. Adnotatio. schol.11.§. atque ex hac. & §. seq. & Eymericus hoc loco sapientissime more suo sentit reum sufficienter tortum liberandum esse absque aliis pęnitentijs. in quo quid sit obseruandum, docui præcitato scholio, quod omnino videas in hac causa.

Reus sufficienter tortus, si nihil fateatur, liberandus.

Tunc autem dicitur reus tortus sufficienter, quando ita rigida inflicta est sibi tortura,vt iudicio prudentum considerata indiciorum qualitate ea ipsa indicia purgauerit, & nihil fuit confessus,sed in tortura semp māsit in negatiua. vt ergo intelligatur quādo per torturam indicia sint purgata, cōmensuranda est qualitas rigiditatis inflictæ torturæ,cum qualitate grauitatis indiciorum.

Tort' sufficiēter qñ dicatur.

¶ *Si autem in quæstionibus prodiderit veritatem, scribatur totum in processu, & post quæstiones ducatur ad alium locum,&c.* Post inflictum tormentū & confessionem in eo extortam, vt virtute eius reus possit condemnari, necessarium est vt eam ratificet; quantum autem tempus transire debeat in hac causa nullo communi iure(quod ego sciā) prefinitū est. Bartolus,Hippolytus Marsilius,& alij in l.1.§. diuus Seuerus. ff.de quæstio. & alij aliis locis putant id spatium esse debere vnius diei naturalis:quam sententiam comprobare videtur instructio Madriliana an. 1561. cap. 53. quam paulo post referam;sed hoc spatium ad minus debet transire.benignius tamen est,vt hęc ratihabitio fiat post duos, vel tres dies postquam inflicta fuit tortura, ne adhuc tormentorum dolor & vehemens animi perturbatio durare videatur.

Ibidem. C Nu.158. Quāto tēpore trāsacto debeat ratificari cōfessio in tormentis facta,et qualiter.

Hæc ratihabitio quibus obseruatis fieri debeat, tradit hoc loco Eymericus, & præscripsit luculenter Madriliana instructio c.53. in hęc verba à nobis latina facta: *Transactis vigintiquatuor horis post tormentum, debet reus confessionem suam ratam habere.quòd si eam reuocauerit,vtendum erit iuris remedijs.& quo tempore tormentum infligitur, notarius debet horam scribere,& similiter faciat tempore ratificationis,ne si sequenti die fiat ratihabitio dubitetur, an sit facta post vigintiquatuor horas, vel ante.quòd si reus confessionem in tormentis factam ratam habuerit,& inquisitoribus fuerit satisfactum de bona reorum confessione & conuersione, poterunt ipsum admittere ad reconciliationem ; quamuis in tormentis confessus fuerit. prudenter tamen animaduertere debent,qualitèr huiusmodi homines recipiant,& considerare oportet hæresum quas confessi fuerant, qualitatē,an eas didicerint ab alijs, vel eas ipsi alios docuerunt ob periculum quod inde consequi potest.* hæc ibi.

¶ *Et interrogetur etiam diligentius, & semel, & pluries,&c.* Modus autem interrogationis talis esse solet: *Recordaris eorum quæ heri, aut ab hinc dies duos in tormentis dixisti?nunc dic libere veritatem.*& notarius scribat responsionem.quòd si ratam habuerit confessionem, plenissima tunc ei fides habetur,vt hactenus dictum est.

Ibidem. D Qualiter interrogetur re' ad ratificandum confessionem.

¶ *Quòd si non persistiterit in prima confessione, immo adhuc negauerit veritatem,& non est decenter quæstionatus,&c.* Hic locus de reuocante confessionem factam in tormentis non est sine adnotatione omittendus,cum sit res vsu frequens,& cognitu necessaria. Eymerici sententia talis esse videtur:si is qui reuocat confessionem non est sufficienter tortus, iterum potest torqueri, non iteratis tormentis,sed continuatis;quòd si sufficienter est tortus,& reuocet confessionem,dimittendus est.Sentire ergo apertissime videtur Eymericus', ob reuocatam confessionem factam in tormentis non posse reum iterato torqueri, si sufficienter est tortus: contraquàm dixerimus paulo antea.§.sit tertia & postrema regula. neque hæc sententia audienda est,& vera sentētia est, quam in præcitato §.tradidimus.

Ibidem. Reuocans cōfessionē factam in tormentis retorquēdus est.

Maior tamen difficultas est, cum reus confessionem

Quotiens retorqueri possit reus ob reuocatas cõfessiones.

sionem reuocat, quotiens repeti ad tormentum possit, aut debeat. & Iulij Clari sententia in pract. crimi. §. fin. q. 21. uers. vlterius quæro. in fine. & Antonij Gomesii 3. tom. varia. resolut. cap. 13. num. 27. & Carrerij in pract. crimi. nu. 194. & aliorum, quos refert Boerius decisione 163. nu. 19. & sequ. est, quòd cum reus bis tortus, bis confitetur & reuocat, tertio posit torqueri, & de integro quæstio haberi. Ceterum hæc sententia multis videtur nimis crudelis, ac multis rationibus refelli potest. Primum, quia nulla lege certa nititur: rursus, quia confessio secunda facta in tormentis non generat nouum indicium, cum sit eadem cum prima confessione: tandem, quoniam qua ratione ter torquetur, posset & plu ries torqueri, cum nulla diuersitatis ratio commoda assignari posit.

Quare benignius & securius est, ne quis ob re uocatam confessionem tertio torqueatur: nam hoc præterquam quòd nulla certa lege cauetur, crudele etiam nimis, & inhumanum videtur. atque hæc sententia placuisse quoque videtur doctissimis & iurisconsultissimis viris Angelo tractat. de malefi. vers. fama publica. q. 9. Paulo Grillando tract. de quæstionibus & tortura q. 7. circa finem, & Iacobo Simancæ cathol. institu. tit. 65. num. 82. nam nonnulli alij eorum, quos ille citat in hanc sententiam, aperte contrariam tuentur. addit tamen, quod & nos approbamus, tunc demum fortassis recipi posse superiorem sententiam de tertia torturæ repetitione, cum reus bis fuerit leuissime tortus, & in posteriore illa confessione, aliqua noua signa priori confessioni addiderit: quorum alterum si desit, nullo modo tertio torquendus est reus. & hæc videntur mihi in hoc articulo diligenter obseruanda, & hic Eymerici locus omnino est cauendus.

Ibidem. Reus sufficienter tortus si nihil confiteatur, absq; fideiussoribus liber dimittēdus.

¶ *Et si omnino requiratur per sententiam expediri, fiat sibi, &c.* Et hæc est uera sententia, quamuis enim Salycetus in l. si sibi. C. de adulter. & in l. 3. C. ad l. Iuliam maiestatis. & in l. ea quidem. C. de accusatio. & Paris de Puteo in tract. syndicat. in parte, viso de repetitione torturæ. & alij quos refert Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. cap. 13. num. 28. teneant reum plu ries tortum negantem delictum, sub fideiussoribus relaxandum, & causam indecisam relinquendam; at verior sententia est hoc casu, reum esse absoluendum, quia vulgaris est regula: quod actore non probante reus debet absolui. l. actor. C. de probatio. l. qui accusare. C. de edēdo. quod tenet & probat latissime Antonius Gomez præcitato loco. & Paulus Grillandus tract. de quæst. q. 7. nu. 11. & alij quos in re aperta libenter omit to: neque ab hac sententia recedendum est; quam intellige iuxta ea quæ dixi paulo antea. §. vbi autem decenter. & lib. 2. schol. 11. §. atque ex hac. & §. sequenti.

Pag. 315 col. 1. nu. 160.

¶ *Hic est diligentius attendendum, &c.* Hoc est accipiendum iuxta ea quæ diximus supra schol. 53. in principio. vers. & hoc est, quando delatus.

SCHOL. LV.

In tit. De quarto modo terminandi processum fidei per abiurationem de leui.

Pag. 315 col. 1. nu. 161.

QVæ ad intelligendos hos tres modos sequentes, videlicet quartum, quintum & sextum maxime sunt necessaria, tradita sunt copiose ab Eymerico supra par. 2. q. 55. vbi disseruit de præsumptionibus leuibus, vehementibus, & violentis: quo loco & nos plurima ad eũ illustrandum addidimus. his vero locis de abiurationibus iniungendis ad purgandas vel excludendas, aut ad luendas pœnas pro illis suspicionibus disserit singillatim, praxim docens, quæ in singulis debeat obseruari: cuius occasione tractanda à nobis hic est abiurationis materia.

Abiurationis tractatio.

Quantum autem ad hunc modum spectat, eũ transtulit in suam sum. Tabiensis verbô, inquisitor. §. 15. Iacobus Sprenger in malleo maleficarum 3. par. q. 23. Locatus in fine operis iudicialis in forma sententiæ contra leuiter suspectum de hæresi. nonnulla Zanchinus tract. de hęret. cap. 41.

De abiuratione q̃ disseruerint.

Sed iam nos de abiuratione dicamus, vt hi modi sequentes facilius percipiantur; de qua agunt Zanchinus tracta. de hæret. cap. 20. nu. 2. & ibidem Campegius. Repertorium inquisitorum & Locatus in opere iudiciali, & Bernardus Comensis in lucerna verbo, abiuratio. Petrus Godofredus in l. 2. C. de heretic. Albertinus tractat. de agnos. assertio. q. 30. nu. 60. & sequ. Simancas catho. institu. tit. 1. idem in enchyridio tit. 53. copiose Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula. 1. idem tract. de hæret. par. 2. assertione 41. num. 331. Conrradus Brunus lib. 3. de hæret. c. 6. Doctores communiter in cap. accusatus. in principio, de hæret. lib. 6. & alij varijs locis, quos prudens omitto: nam hi ceteris copiosius rem tractant. extatque etiam de abiuratione hac, de qua disserendum est, singularis locus in concilio Tolosano c. 11. & in concilio Narbonensi c. 6. & in concilio Biterrensi c. 29.

Abiuratio quid.

Est autem abiuratio (quantum pertinet ad hunc locum, nam ceteras huius vocis significationes libenter omitto) solennis hæresum detestatio, cum assertione catholicæ veritatis, & obligatione, iuramento, & pœna munita permanendi in fide Christiana. ita colligitur ex c. ego Berengarius. de consecratio. dist. 2. & ex c. ad abolendam. §. illos quoque. de hære. & ex c. super eo. & ex c. accusatus. de hęre. lib. 6. & ex c. inter solicitudines. de purga. canon. & ex pluribus

y alijs

aliis Iuris canonici & Cõciliorum, ac sanctorum Patrum locis.

Abiuratio, res antiquissima. Abiuratio res est antiquissima, contraquàm sentiant imperiti quidam vetustatis, & Ecclesiæ inimici: nam & in prima Nicena synodo cap. 8. ita scriptum inuenio: *Si qui uoluerint uenire ad Ecclesiam catholicam ex Nouatianis, placuit sancto concilio vt ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant ab eis confessionem, quam per scripturam exigi oportet, vt fateantur se cum omni consensu Ecclesię catholicę & apostolicæ statuta obseruaturos, idest, communicaturos se & his, qui forte secundas nuptias experti sunt, vel his qui persecutionis tempore lapsi sunt: quibus tamen lapsis pœnitentiæ modus & tempus ascriptum est, vt in omnibus sequantur ea, quę in Ecclesia catholica & Apostolica obseruantur.* hactenus ibi.

Eiusdem abiurationis meminit concilium Ephesinum sub Cælestino primo celebratum, & concilium Laodicenum sub Liberio cap. 7. & alibi sæpe ab approbatis concilijs & Sanctis Patribus & vsurpatam & visitatam scimus abiurationem. Et Leo Papa, refertque Gratianus in cap. saluberrimum. & in cap. donatum. 1. q. 7. nullum hæreticum ad vnitatem Ecclesiæ recipiendum iubet, nisi prius hæresim abiuret, & anathematizet. tandem labentibus seculis idem est semper cum hæreticis redeuntibus obseruatum, ut in concilio Constantiensi sessio. 19. cum Hieronymo de Praga, & in concilio quodam sacerdotali temporibus Nicolai II. cum Berengario, & refertur in cap. ego Berengarius. de consecratio. distinct. 2.

Abiurationis vsus cur olim institutus. Fuit vero olim salubriter institutus abiurationis vsus, ob continuas frequentesque hæreticorum fraudes, & intercadentias, vt abiurationis robore adacti, & quasi vinculo constricti & alligati cogerentur in catholicę Ecclesię vnitate permanere, ne liberum eis esset impune quotiens vellent recedere, ac Ecclesiam deludere, vt grauiter & vere constituit Leo primus epistola 84. & refert Conrradus Brunus libro 3. de hæret. cap. 6.

Quid continere debeat abiuratio. Iam quid continere debeat abiuratio luculenter præscripsit olim Leo eius nominis Papa primus epistola 84. ad Nicetam Aquileiensem episcopum in hęc verba: *Damnent apertis professionibus suis superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum vniuersalis Ecclesia exhorruit, detestentur: omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem huius hęreseos Apostolicæ sedis confirmauit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu scriptis protestationibus eloquantur. nihil in verbis eorum obscurum, nihil inueniatur ambiguum: quoniam nouimus hanc istorum esse versutiam, vt in quacunque particula dogmatis execrandi, quam à damnandorum societate discreuerint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non saluum.* hęc ibi. Insignis est locus, & ob id non fuit omittendus: in quo illud est diligenter obseruandum, totam abiurationem propria manu esse scribendam: quod si fieri potest, omnino est custodiendum.

Quotuplex abiuratio. Abiurationẽ hanc quadruplicẽ colligimus ex hac Eymerici tractatione, Aut enim est de leui, aut de uehementi, aut de violenta suspicione, aut deniq; de hæresi formali: quæ partitio aptissime conuenit abiurationi, cum omnis cui subeunda est abiuratio, aut leuiter suspectus sit in fide ob modicas & leues malæ credentiæ suspiciones: aut vehementer, ob vehementia infidelitatis, aut hæresis alicuius indicia: aut violenter ob violenta indicia & iuris, & de iure præsumptiones: aut uere & formaliter sit hæreticus.

Abiuratio de leui & de vehementi quomodo differant. Quamquam uero huiusmodi abiurationes, presertim de leui, de uehementi, & de violenta (nam in formali manifestior est discriminis ratio) ratione finis non differant, cum in id potissimum referuntur, ut abiurantes uirtute earum adacti in catholica unitate contineantur; at quo ad effectus ualde sunt dissimiles: primum enim differunt formula siue conceptione uerborum, neque enim eisdem uerbis concipiuntur, ut ex utriusque formula apparet.

Preterea differunt ex quorundam sententia ratione loci ubi fiunt: quoniam abiuratio de leui fit in domo episcopi uel inquisitoris, at abiuratio de uehementi fit in publico, in conspectu populi ad hoc conuocati, ut uoluit Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula. 1. num. 26. ubi dicit ita uoluisse hoc loco Eymericum, cum auctor hic num. 161. uers. circa istum. apertissime sentiat, hanc abiurationem de leui non modo secreto, uerum etiam publice fieri posse, cum is qui sic abiurat, publice est de hæresi suspectus, item abiurationem de uehementi & publice & secreto ob eandem rationem fieri posse, docet paulo post Eymericus in 5. modo num. 166. §. circa istum. uers. & abiurabit publice uel secrete.

Abiuratio de leui priuatim fiat, nõ publice. Tametsi uero in abiuratione de uehementi cum Eymerico consentiam, eam scilicet publice fieri posse, immo addo, & ita fieri debere, nisi causa rationabilis impediat. quantum ad leuem attinet, benignius est & receptius ut priuatim in auditorio inquisitorum fiat, quod in Hispania prima instructione Hispalensi cap. 5. & tertia Valdolitana cap. 12. cautum esse testatur Iacobus Simancas catho. instit. tit. 1. nu. 24.

Sed Eymerici sententia olim obseruabatur, cum acrius punirentur, quàm nunc, redeuntes ad Ecclesię gremium. & concilium Biterrense cap. 29. & Narbonense c. 6. apertissime comprobant hanc Eymerici sententiam: nam in Narbonẽsi ita scriptũ est: *Omnes vero faciatis culpas suas clero et populo cõuocatis publice cõfiteri, et abiurare, atq; iurare, prout in mandatis apostolicis, & statutis Domini Romani plenius continetur: nisi vbi culpæ leuitas, & scandali † enormitas rigori etiam huic quicquam ostenderent detrahendum.* hęc ibi. quod Eymericus secutus, nunc publice ratione publicę suspicionis, nunc secreto propter secretam suspicionem docuit hanc abiurationem faciendam: sed mitius est, ut dixi, ut ea semper in priuato fiat & occulto. de hac uero antiqua seueritate alibi plenius diximus, & tradit multa opportune Repertorium inquisitorum uerbo, publice.

† libentius legerem, exiguitas

Tertia

Tertia inter has abiurationes differentia est, quo ad penitentias iniungendas abiurantibus: quoniam de leui abiurantibus non imponitur tam acris penitentia, quàm abiurantibus de uehementi.

Abiurantes de vehemēti si recidant, relapsorū pœna plectuntur. Denique vltima & potissima differentia est, quoniam qui de vehementi abiurat, si relabatur in hæresim, relapsorum pœna punitur, & curiæ seculari traditur: qui vero de leui abiurat, quamuis relabatur in hæresim siue abiuratam siue aliā; nec putatur relapsus, nec relapsorum pœna plectitur, quamuis acrius ob secundum lapsum puniatur. c. accusatus. in prin. vbi Doctores de hæret. lib. 6. Simancas catho. instit. tit. 1. nu. 19. Ioānes Rojas in d. singul. 1. num. 26. & tradit etiam hoc loco Eymericus nu. 161. & hanc sententiā veram esse contra Ancharanum & alios demonstraui supra lib. 2. Adnotatio. schol. 64. §. vel post constitit. pag. 112. col. 1.

Initio cuiuslibet abiurationis generalis fit protestatio fidei. Qualis autem sit abiurationis formula, seu quibus verbis concipiatur, copiose tradunt præcitati in principio huius scholij, & Eymericus in his modis finiendi processum fidei. in quo tamē hoc est diligentissime obseruandum, commune esse omnibus abiurationibus, vt is qui abiurat, in principio generaliter seu vniuersaliter profiteatur se credere & tenere eam fidem, quam tenet sancta Romana & Apostolica Ecclesia; verumtamen in sequenti clausula detestationis & anathematizationis est differentia: nam qui abiurat de leui, cum descendit postea ad detestandos errores & hæreses ex sententia Eymerici non profert clausulam illam vniuersalem, videlicet hanc: *Et consequenter abiuro & abnego omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam Romanam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Sed protinus post vniuersalem fidei protestationem descendit ad particularem eius heresis, aut earū hæresum detestationem, in quibus est habitus leuiter suspectus, sic: *Item iuro me credere, & ore profiteor (verbi gratia) summum Pontificem Romanum esse militantis Ecclesiæ visibile caput.* aut quid simile. & post detestatur heresim huic articulo contrariam, sic: *Et consequenter abiuro, abnego, & detestor illam hæresim quę falsò asserit, summum Romanum Pontificem non esse militantis Ecclesiæ visibile caput.* Quam differentiam inter abiurationē de leui & inter abiurationē de vehementi, ac de violēto, vt adnotaret auctor, in sexto modo processum fidei terminandi nu. 176. posuit titulum De forma abiurandi omnē heresim, ab eo facien dam qui est suspectus habitus violenter.

Abiurās de leui ex sententia Eymerici non detestatur omnem hęresim.

In hanc opinionem putarem descendisse auctorē per textum in c. accusatus. §. eum uero. de hæret. lib. 6. ubi narratiue dicitur formaliter hæreticū simpliciter uel generaliter abiurasse, ex quo loco puto auctorem collegisse suspectos de hæresi leuiter, non debere detestari seu abiurare omnem heresim, sed solum eam, aut eas de quibus leuiter habentur suspecti.

Ceterum, ut in hac re, quæ non est leuis momenti, quid fieri debeat indicemus: dico, primum in abiuratione de leui omitti posse secure clausulam illam generalem detestationis & anathematizationis de omni hæresi, quia etiamsi apponeretur, nihil operaretur, cum is qui abiurat de leui siue incidat iterum in heresim abiuratam, siue in aliam, non censeatur relapsus: nihilominus tamen posset apponi, siue in principio post uniuersalem protestationem, siue post abiuratas particulares hereses, sic: *Et postremo abiuro omnem hæresim extollentem se contra dictam sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam.*

Et dum hęc scribo Romę anno Domini 1578. die 12. mensis Octobris, consulens in sacrosancto uniuersalis Romanæ Inquisitionis officio formulas abiurationis de leui, inueni hanc generalem detestationem omitti quandoque solitam, quandoque uero apponi. placebat Petro Dusinę assessori sanctę Romanę Inquisitionis, ut semper apponeretur: quod mihi etiam magnopere probatur, & ita obseruatur hodie Romę, ut eodem die mihi asseruit Frater Thomas Zobbius Sacrosanctę generalis Romanæ Inquisitionis Commissarius. atque hoc etiam uelle uidetur Iacobus Simancas catho. instit. tit. 1. nu. 12. & tit. 57. nu. 7. dum ait, omnibus abiurandi formulis contineri, ut qui reuertitur ad Ecclesiam, omnes hereses abiuret. & ualde uidetur rationi consentaneum, ut is qui quocunque modo fidem uisus est offendere, & protestetur se tenere omnem illam fidē, quam profitetur Sancta Romana Ecclesia, & detestetur omnem hęresim aduersus eam fidem se extollentem.

In abiuratione uero de uehementi nulla dubitatio est, quin prędicta generalis detestationis clausula apponi debeat post pręmissam protestationem: idque siue fiat ante particularem heresum in processu delinquentis contentarum detestationem, sic: *Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco omnem hęresim extollentem se aduersus sanctam Romanam Ecclesiam*: siue post abiuratas particulares hęreses, sic: *Et postremo abiuro omnem hæresim, &c.* vt indicat faciendum Locatus in opere iudiciali in forma abiurationis suspecti uehementer, pag. 494. nam cum abiuratur de uehementi, necessaria est hęc clausula propter relapsus delinquentium, ne si illi relabantur in aliam hęresim ab ea quam in particulari abiurarunt, tueantur se hac exceptione dicentes, se nō incidisse in hęresim abiuratam, sed in aliam quam non abiurarunt: quod est diligenter obseruandum. *In abiuratione de uehemēti generalis omniū hęresum fit detestatio*

Neque Eymericus contrarium sentit, quamuis in forma abiurationis de uehementi clausulam detestationis generalem non apposuerit, cū ipse paulo post in septimo modo finiendi processum fidei. nu. 184. uers. aduertendum hîc tamen. nominatim docuerit, suspectos de heresi uehementer, debere generaliter omnem hęresim abiurare. quod ipsum ibidem iterum adnotauit num. 186. pag. 325. col. 1. C. uers. *Dicatur omnem hæresim, si abiurauit vt suspectus vehementer.* Hęc uolui paulo fusius fortassis adnotare: quoniam sępe uidi apud doctos hęc solicite queri.

Qui debeant abiurare.

His ita positis videamus iam qs debeat abiurare, ac respondeo in vniuersum omnes, qui ab hæresi reuertuntur: item omnes de hæresi suspectos abiurare debere vel canonice se purgare: quoniam iura de abiuratione loquentia generaliter loquuntur, ac proinde generaliter intelligi debent. l. 1. §. generaliter. ff. de legatis præstan. & per consequens omnes prædictos cōprehendent. itaque ab hac abiuratione facienda nullus in fidē delinquens, & ad eam reuertens, etiam aliàs priuilegiatus, vel in quacunque dignitate constitutus excusabitur, nisi per purgationem aut torturam indicia & suspiciones purgauerit, vt supra monuimus: quod probat apertissime concilium Tolosanum, quod paulo post citabo.

Qua ætate possint homines abiurare.

Sed qua ætate fieri debeat abiuratio, à paucis (quos ego viderim) disseritur: ideoque hoc erit etiam obiter indicandum. Primum qui tenent cum glossa in c. 1. verbo, grandiusculis. extra de delictis puerorum. de iure canonico post septem annos, homines esse doli capaces, etiam fortassis assererent ea ætate cōpelli posse ad abiurationem. idem dicerent multo magis qui iure ciuili aiunt capacem doli esse masculum in decimo anno cum dimidio, & fœminam in nono cum dimidio, vt tradit glossa in l. impuberem. ff. de furtis. & in l. 1. C. de donatio. & in l. pupillum. ff. de regulis iuris. & in §. pupillus. verbo, proximus. instit. de inutilibus stipulatio.

Sed iudicio meo, quamuis in ceteris delictis hæc recipi posint, in crimine heresis non crederem habere locum, cum crimen hæresis mente concipiatur, nec cum sit spirituale tam facile appareat esse crimen, quàm furta, homicidia, rapinæ, & similia scelera: ideoque grauissimum & durissimum mihi videtur hac ętate quemquam ad abiurationem compellere, cum vix in eam ætatē crimen hæresis cadere possit: quòd si tale quid quandoque contingeret, plurimum spectanda esset pupilli pupillæue conditio, & quid in ea ætate de dogmatibus fidei scire teneatur vel præsumatur. sunt enim nonnunquam multi hac ætate adeo acris ingenij & iudicij, vt ratio naturam facile vincere videatur, nec qui intra pupillarem ętatem abiuraret, publice id facere deberet, vt admonuit Simancas catho. instit. tit. 1. nu. 24.

Decretū cōcilij Tolosani & Biterrēsis de ætate qua fieri possit abiuratio.

Sed hæc difficultas olim iam proposita & diffinita mihi videtur in concilio Tolosano anno Domini 1229. in hæreticos celebrato, vbi c. 11. ita scriptum est: *Vniuersi tam mares quàm fæminæ, masculi à decimo quarto anno & supra, fæminæ à duodecimo abiurent omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam & catholicam Romanam Ecclesiā, & fidem orthodoxam; quibuscunque nominibus censeatur.* hęc ibi. Idem paucis post annis cauit cōcilium Biterrense c. 31. his verbis: *Præterea vniuersos tam mares quàm fœminas, masculos à quatuordecim, fœminas à duodecim annos & supra, faciatis abiurare omnem hęresim, & iurare quòd fidem seruent, & defendent catholicam.* hęc ibi. Quæ sentētia tutissima mihi plane videtur, cum tot prælatorum doctissimorum fuerit iudicio comprobata. Si quis ergo infra hanc ętatem in fide deliquerit, alijs pœnis erit coercendus, nō autem ad abiurationem compellendus, vt ex his uerbis colligitur, & hoc tutius esse credo.

Impuberes an de leui tantū abiurare debeant.

Sed vbi admiserimus, in pupillari ætate cogi pueros posse ad abiurationem, abiurabunt ne ut vehemēter suspecti, aut ut heretici formales, aut tantum de leui? Grauis est hęc difficultas, & matura indiget consideratione; & cum præmatura ætas plurimum in causa hæresis delicto detrahat, vt dixi lib. 1. Adnotatio. schol. 12. §. si tamen criminis. pag. 11. fortassis non inepte quis diceret de leui tantum iniungendam esse abiurationem: nam fragilis ætas, iudicium inconstans, ratio debilis, ignorantia credendorum, & aliæ circunstantiæ multum detrahunt delictis puerorum, & plurimum etiam minuunt hæresis suspiciones.

De abiuratione cōstare debet p publicā scripturam.

Iam vt constet eum qui abiurauit, qualiter abiurauit, publicum fieri debet de abiuratione instrumentum: quod sæpius inculcat Eymericus in his tribus modis, quibus de abiuratione disserit: id quod luculenter cauit olim concilium Narbonense c. 6. in hæc verba: *Omnes uero faciatis culpas suas, clero & populo conuocatis, publice confiteri & abiurare, atque iurare prout in mandatis apostolicis, & in statutis Domini Romani plenius continetur: nisi vbi culpæ leuitas, & scandali † enormitas, rigori etiam huic quicquam ostenderent detrahendum; & de singulis fiant publica instrumenta cōtinentia culpas, abiurationes, promissiones, & pænitentias eorundem, ne vlterius perire possit, vel latere veritas diu celata; nunc autem à Domino tam mirabiliter, quàm misericorditer reuelata.* hactenus ibi.

† fortassis exiguitas.

An abiurās debeat se subscribere.

Postremo, vt nihil in hac abiurationis causa desideres, videamus an qui abiurat debeat se subscribere? & sane quę diximus paulo antea cum ageremus de origine abiurationis, subscribendū esse probare videntur. Syluester in sum. verbo, hæresis. 1. §. 13. nu. 19. & Ponzinibius tract. de lamijs nu. 89. de abiuratione cōstare debere per scripturam aiunt: quod est uerum, sed nihil de subscriptione dicunt, vt quidam falso eos citantes asserunt. Petrus Godofredus in l. 2. C. de hæret. §. hæreticorum autem vocabulo. & Campegius apud Zanchinum c. 20. vers. abiuratio. subscriptionem non esse de essentia abiurationis autumant, & satis esse aiunt, vt de eo actu constet per testes & publicam scripturam, præsertim cū non omnes aut scribere posint, aut sciant id quod ex longa huius tribunalis consuetudine Cāpegius dixit comprobari.

Cāpegius apud Zanchinum c. 20.

Verumtamē in hac re hoc videtur penitus obseruandum, si scribere sciat reus, abiurationi à se factæ addere subscriptionem debet: quòd si nesciat, aut non potest scribere, tunc inquisitor & notarius se subscribent. & hoc est tutissimum, & inquisitoribus Hispaniæ præscriptum per Madrilianam instructionem an. 1561. c. 42. in hęc verba: *Abiuratio, quam rei fecerint, apponatur in fine sententiæ & pronuntiationis illius, cui, si sciunt rei scribere, subscribent, appositis nominibus suis; sed si nesciant, tunc vnus ex inquisitoribus & notarius subscribent.* hæc ibi.

Quoniam vero si abiuratio fiat in loco publico, tunc

co, tunc reus non poteſt ei ſubſcribere: curabunt inquiſitores, vt vel ante, vel ſequenti die in ſuo auditorio, rei ſubſcriptiones ſuas apponant eo modo, quo dictum eſt.

Id etiam erat hîc dicendum, an abiuratio ante ſententiam, vel poſt eam fieri debeat, de quo agã paulo poſt ſchol. 57. atque ex his, niſi fallor, manebit illuſtriſsima Eymerici doctrina in his modis abiurandi.

Pag. 315 colum. 2. nu. 162. C Abſoluto ſermone, quid facere poſsit inquiſitor

¶ *Et facto ſermone in Miſſa, &c. inquiſitor dicet publice quõ ille ibi poſitus eſt habitus ſuſpectus, &c.* Sed hoc hodie vſus non obſeruat; neque eſt neceſſarium, cum antequam ſentẽtia pronuntietur in reum, publice legatur totius cauſæ ſumma, & explicẽtur delicta, ob quæ inquiſitores proceſſerunt contra eum: itaque hac moleſtia ſe poterit inquiſitor abſque vllo periculo liberare.

In vetuſto tamen illo codice cuius nobis copiam fecit illuſtriſsimus Cardinalis Sirletus in fine, hæc praxis, quam hîc tradit Eymericus, præſcribitur, nam ita iubet dicere inquiſitorem: *Magnifici domini rectores, nobiles & generoſi, iſte qui eſt hic in alto poſitus, incidit in hæreſes contra quas eſt vobis prædicatum, & illas tenuit, & circa illas multum offendit.* & mox iubet notario, vt legat.

Pag. 316 col. 1. C

¶ *Paratus, &c. ſubire omnem pænitentiam, &c.* Hæc eſt ſolemnis obligatio, quam præſtat reus cum abiurat, quæ quid contineat, & quid in ea ſit obſeruandum, dixi plene ſupra hoc 3. lib. ſchol. 6. vbi videas quæ ad hunc locum ſpectant.

SCHOL. LVI.

Pag. 316 nu. 165.

In tit. De forma ferendi ſententiam ſeu iniungendi pænitentiam ei, qui abiurauit vt ſuſpectus leuiter.

IN toto ordine iudiciario poſt perfectum iam & completum proceſſum, & poſt cauſam debito iuris ordine ſeruato terminatam, duo poſtremo loco requiruntur, ſententia diffinitiua, & executio ſententiæ, ſeu rei iudicatæ: in quibus quis ordo in hac hæreſis cauſa obſeruandus ſit, breuiter eſt hoc loco dicendum. trademus vero more noſtro receptiora & ſecuriora.

In ferẽda ſententia cõtra reos huius criminis quis ordo ſeruãdus.

Ergo poſtquam in crimine hæreſis diligens facta fuerit inqſitio & examinatio, & datę ſuę defenſiones delato, Inqſitor cũ Epiſcopo, vel eius vicario, ac conſilio peritorum de ſententia deliberabunt: vt ſi reus innocens fuerit repertus, abſoluatur; contra vero damnetur, vbi vel confeſſus, vel conuictus legitime reperiatur. Gondiſſaluus tract. de hæret. q. 15. num. 1. Simancas catho. inſtit. tit. 60. num. 2. & alij. ac qua ratione abſolutoria ſentẽtia, ſit proferenda, paulo antea docuit Eymericus, & nos cum eo ſchol. 50. huius 3. libri. & ideo de condemnatoria nunc eſt agendũ.

Citandus reus ad audiẽdam ſententiã.

Rurſus, cum decretum fuerit quo die, & qua hora, & quo loco pronuntianda ſententia ſit, citandus eſt reus, ac vocandus, vt perſonaliter ſententiam audiat, recepturus debitam pro delictis pœnam. Gondiſſaluus tract. de hæret. q. 15. nu. 1. Ludouicus Carrerius tract. de hęret. num. 128. & hæc praxis communiter obſeruatur, nec ab ea eſt vllo pacto recedendum. Iulius Clarus in pract. crim. q. 31. verſi. ſed hic quæro. textus in clement. ſæpe. de verb. ſignifi. circa finem, ibi: *Sententiam vero diffinitiuam (citatis ad id licet non peremptorie partibus,) &c. proferat.*

Nec valeret citatio ſi diceretur reo, vt ad audiendam iudicis voluntatem veniat; ſed dicere oportet, vt veniat ad audiẽdam ſententiã. gloſſa in d. clement. ſæpe. verbo, ad id. Bernardus Comenſis in lucerna verbo, ſententia. §. 10. Conrradus Brunus lib. 4. de hęret. c. 10. neque hæc citatio omitti debet, aliàs ſententia non conſiſteret, quam ſententiam ſtando, non ſedendo reus audire debet nudo capite.

Sententia condẽnatoria præſente Epo ꝓferẽda.

Ad hæc, ſententia condemnatoria proferenda non eſt per Inquiſitorem niſi præſente ordinario, vel eius vicario. clement. 1. §. propter quod. verſi. duro tamen. de hæret. niſi vnus alteri commiſerit vices ſuas, vel adeſſe non potuerit, vel legitime expectatus non venerit intra terminum. d. clement. 1. de hæret. tradit Eymericus 3. par. q. 49. ſed conſultius erit, vt ſemper vel ordinarius (preſertim cum publice ferenda eſt ſententia) vel eius vicarius adſint; vocandi quoque ſunt conſultores, de quorum conſilio ad ſententiam ventum eſt, quamuis ſine ipſis ferri poſsit.

In ſcriptis proferenda ſententia.

Præterea in ſcriptis ferri debet & recitari, ne deinceps ex defectu ſcripturæ contingeret occultari veritatem ſemel propalatam, & in iudicio definitam, vt optime docuit gloſſa in d. clement. ſæpe. de verb. ſignifi. verbo, in ſcriptis. cui ſententiæ, vt ibidem docet gloſſa, non aduerſatur textus eius clementinæ. l. 1. C. de ſenten. ex breuiloquo recitan. Syluester in ſum. verbo, ſententia. q. 4. verſi. tertium. quod etiam nominatim in hac cauſa videtur ſanciuiſſe concilium Narbonenſe c. 6. quod retuli ſcholio ſuperiori. §. iam vt conſtet. & ita nominatim faciendum docet in hac cauſa, quocunque modo in delicto fuerit proceſſum, Conrradus Brunus lib. 4. de hęret. c. 10.

Inquiſitores palios poſſunt ꝓnuntiare ſentẽtias.

Et quamquam in aliis cauſis iudex ipſe, non alius ſententiam pronuntiare debeat, inquiſitores tamen hæreticæ prauitatis per alios poſſunt eas recitare. c. vt commiſſi. in principio. de hæret. lib. 6. vbi notant Ioannes And. Dominicus, & alij. tradit Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 10. & Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſingula. 94. in principio. Nam Inquiſitores ſicut Epiſcopi ſententias poſſunt per alios recitare, vt dicit Geminianus in c. vlt. de re iud. & Bernardus in lucerna verbo, ſententia. §. 9. idem verbo, inquiſitor. §. 28.

De die ꝓferẽda ſẽtentia.

Iam ſententię reorum de die non de nocte proferri debent. Panormitanus in c. conſuluit. de

officio

officio delegati. & ibi Felynus. fieri tamen potest quandoque, vt ob multitudinem reorum, & prolixitatem processuum & delictorum non possint commode aliquorum sententiæ interdiu in hoc crimine pronuntiari, præsertim quo tempore ad actionem fidei publicã plures rei simul producuntur; quo casu quamuis de nocte nonnullorum sententiæ proferantur, non ideo reddentur vanæ, aut nullæ: melius tamen erit, & securius propter alia pericula, quæ ob tenebras interuenire possunt, interdiu omnia absoluere.

Qualiter ordinãda sñia condẽnatoria

Postremo, sentẽtia condemnatoria ita formabitur, vt in ea primum qualitas hæresum & errorum à reo assertorum declaretur: inde diligens criminum inuestigatio, citationes, admonitiones, confessiones, probationes legitimæ, induciæ ad pęnitendum competentes datę, obduratus in erroribus reorum animus, & reliqua quæ ad iustum processum conficiendum attinent, enumerentur; tandem pro qualitate criminis secundum leges & regulas in hoc crimine obseruãdas subiungatur ipsa sentẽtiæ dispositio. Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 10. Simancas cath. instit. tit. 60. num. 2.

Cetera vero quę ad particulares quorundam reorum sententias spectant, veluti impęnitentiũ, & relapsorum, paulo post suis locis dicam: hic enim in genere tantum ostendimus, quę in pronuntiandis sententiis sint obseruanda. & multa consulto omisimus, quæ vel in hoc crimine locũ non habent, vel facilia sunt & cuique, vel mediocriter erudito, nota.

Sententię condẽnatorię qualiter executiõi mãdandę.

Sed iam alterum susceptæ disputationis caput absoluamus, videlicet, de sententię pronuntiatæ executione, in quo hęc summa est: Si rei contra quos sententia lata est, relapsi fuerint, aut impęnitentes, curię seculari relinquuntur: nec in his vllę amplius sunt inquisitorum partes, sed statim debent vltimo affici supplicio, vt alibi fusius dictum est.

Admonitio inquisitorũ ad pænitẽtes

Quòd si pęnitentes & reconciliati fuerint, & in publicum spectaculum producti eo die, quo sententię in eos sunt prolatę ad solitos sancti officij carceres reducendi sunt, & die sequenti producantur in auditorio inquisitorum, & admonebuntur eorum quæ per sententias fuerunt illis iniuncta, & quàm graues pœnas sint habituri, nisi humiliter iniunctas pęnitentias adimpleant. quibus peractis, vnumquenque mittent ad locum, quem ei per sententiam assignarunt. illos vero, quos ad pœnas triremium cõdemnarunt, ad carceres iudicum secularium transmittendos curabunt. in his denique quisque laudabilem suę inquisitionis consuetudinem obseruabit, quamuis superiora tuta sint, & quę facile possint, aut debeant iudicio obseruari.

Pag. 316 col. 2. nu. 165. In pęnitẽtijs iniungẽdis qd obseruã-dum.

¶ *Per modum qui sequitur condemnamus, sententiamus, seu potius pænitentiamus.* Pęnitentiamus dicit, non punimus, quoniam quæ redeuntibus imponuntur pęnitentię, non sunt proprie pœnę, sed salutares medicinę. & pęnitentia quidem eius qui leuiter abiurauit, arbitrio inquisitoris imponitur, iuxta personarum & delicti qualitatem; in quo hoc est obseruandum, quod hîc indicat Eymericus, vt videlicet contraria eorum quę commiserunt, reis iniungantur: quod etiam plenius explicui supra hoc 3. lib. schol. 6. §. & dicetur eis sic. pag. 119. traditq; singulariter Zachinus tract. de hęret. c. 20. ubi ualde prudẽter docet quomodo sint imponendę pænitẽtiales pœnę iuxta personarum & delictorum qualitatem.

SCHOL. LVII.

Pag. 317 colum. 1. num. 166

In tit. De quinto modo terminandi processum fidei per abiurationem de vehementi.

EVndem hunc modum paucis mutatis præscribunt Tabiensis in summa verbo, inquisitor. §. 16. & Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum 3. par. q. 24. & Locatus in fine operis iudicialis tit. De forma sententiæ contra vehemẽter suspectum de hæresi. nonnulla Zanchinus tract. de hæret. c. 41. & Repertorium inquisitorum verbo, sententia. §. aliæ sententiæ. versi. quia nobis constat. & alij quos libẽs omitto. & circa hunc modum nulla fere occurrit difficultas, quam nõ abunde explicauerimus supra schol. 55. huius tertij libri.

An prius debeat fieri abiuratio quàm sententia pronuntietur.

Hoc tamen loco illud occurrit declarandum, quod in præcitato scholio consulto omiseram ob prolixitatem: An scilicet prius debeat fieri abiuratio, deinde vero pronuntiari sententia, an è cõuerso? & Eymericus, vt series eius indicat, in his modis semper abiurationem præfert sententiæ: neq; absque ratione. cum enim sententia supponat processum completum & absolutum, rationi consentaneum videtur, vt priusquam sententia pronuntietur, cuncta debito ordine expediantur, iuxta doctrinã Speculat. tit. de senten. §. nunc videndum restat. hęc fortasis respiciens Eymericus abiurationem vbique pręmisit, inde sententiam pronuntiauit.

Veruntamen Romę Illustrissimus sacrosanctę & generalis Inquisitionis Senatus cõtrarium obseruat: prius enim profertur sententia, inde pænitens abiurat. quod prudentissima & consultissima ratione fieri crederem: quoniam abiuratio inter pœnas redeuntibus imponendas solet numerari. neque ab hac consuetudine crederem recedendum. videto Campegium apud Zanchinum c. 41. versi. circa ordinem vero. & ex his puto satisfactum esse quæstioni, quam de hac re nobis proposuit hîc disserendam Petrus Dusina sanctæ Romanæ Inquisitionis prudentissimus assessor.

Nu. 167 col. 2. B

¶ *Post dicetur sibi per Inquisitorem: ecce ꝙ ex his recitatis tu es nobis suspectus, &c.* Non credo necessarium hoc Eymerici documentũ, nec vsus inquisitionũ hoc nũc obseruat, qđ ego sciam: veruntã cũ hanc publice admonitionẽ reis fieri voluerint inqui-

Edictum an præmit tendū ante abiuratiōnem. inquisitores, honorificentius & magnificentius videtur, vt decretum legi iubeant quo contineatur, talem iuridice deprehensum in lectas hæreses incidisse, aut habitum fuisse de illis vehementer suspectum, & velut hæreticum & impænitentem iudicādū, nisi eas & alias oēs detestetur hoc loco, hac die, hac hora. quo edicto publicato reus clara voce dicet se pęnitere, & paratum esse ad abiurandum. Campegius apud Zanchinum c.41. versi. circa ordinem vero. nihil damno, quisque in his laudabilem suæ inquisitionis sequatur consuetudinem: aut si irreprehensibilius vult agere, supremi Senatus sacrosanctę Romanę & generalis Inquisitionis ritum sequatur.

Nu. 168 De formulis abiurationum. ¶ *Forma abiurandi hæresim, quando delatus est suspectus vehementer.* Pulchræ sunt istæ formæ, quas Eymericus præscribit, sed si per tempus licuerit, legito illam, quam concilium Cōstantiense pręscripsit Hieronymo de Praga sessio. 19. alteram, quam fecit Berengarius, habes apud Gratianum in c. ego Berengarius. de cōsecratio. dist. 2. quam retulit Eymericus par. 2. pag. 181. aliā eiusdē Berengarii retuli lib. 2. Adnotat. scholio 24. pag. 56. aliā abiurandi formulā refert Ioannes Turrecremata lib. 4. de ecclesia. par. 2. c. 22. & aliam Alfonsus Castrus lib. 1. c. vltimo. de iusta hęreticorum punitio. & Ioānes Rojas singulari 1. & alij. quas velut notas, & cuique obuias omitto. ex quibus quędam hæreticis redeuntibus, quædam vehementer suspectis competunt.

Nu. 171 E Indulgentiam conferat inquisitor. ¶ *Secundum est, quòd conferat indulgentiam quadraginta, vel viginti dierum, &c.* De his indulgentiis conferendis omnibus, qui actui fidei interfuerunt, plenissime disserit Eymericus 3. par. q. 127. cum aliquot sequentibus. vbi & nos etiam multa adiungemus.

Nu. 172 B Suspecti de hæresi redeuntes nō immurentur. ¶ *Attendendum autem, quòd suspecti de hæresi, &c. non debent perpetuo immurari.* Optime iura hoc loco per Eymericum adducta probare videntur hanc suam sententiam. de quo dicam plene infra schol. 64. super decimo modo processum fidei terminandi. extatque singularis de hac re doctrina in concilio Biterrensi c. 23. & 24. quam afferam præcitato loco. interim videto Zanchinum tract. de hęret. c. 20. hoc vero Eymerici documentum retulit & secutus est Locatus in opere iudiciali verbo, suspicio. num. 31. versi. suspectis de heresi.

Ibidem. C Suspectis de hæresi redeuntibus nō imponuntur vestes crucibus signata. ¶ *Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi, &c.* Hoc ipsum documentum quod & verum est, & obseruandum, refert & sequitur Campegius apud Zanchinum c. 20. versi. portet crucem. & Repertorium inquisitorū verbo, crux. §. qualiter redeuntes. & de his crucibus extat insignis locus in concilio Tarraconensi relato apud Eymericum pag. 169. & in concilio Tolosano c. 9. & in concilio Biterrensi c. 26. de quo disseram plene scholio sequenti, vbi est proprius locus. interim videto Zanchinum tract. de hęret. c. 2. & Repertorium inquisitorum verbo, crux. & verbo, pęnitentia. §. item si quis publice.

SCHOL. LVIII.

Pag. 319 colum. 1. nu. 173.

In tit. De sexto modo terminandi processum fidei in casu violenter suspecti.

REferunt etiam hunc modum Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 17. Sprengerius in malleo maleficarum 3. par. q. 25. & Locatus in opere iudiciali in fine in formula sententię contra violenter suspectum de hęresi. Zanchinus tract. de hęret. c. 41. Repertorium inquisitorum verbo, sententia. §. de formis sententiarum. & alij.

In hoc uero sexto modo, si quis quęrat cur Eymericus ponat uiolentę suspicionis gradum; respondebo, huic quęstioni ipsummet auctorem satisfacere. num. 174. uersi. circa istum. quoniam tametsi iuris fictione, qui ea facta committit, quę hîc refert Eymericus, & illa, quę enumerauimus supra hoc 3. libro. schol. 31. hæreticus existimetur: at re uera fieri potest, ut nullum in mente habuerit errorem, & propterea si reuerti uoluerit, (dummodo non sit relapsus) recipitur ab Ecclesia. *Cur ponatur gradº violētę suspicionis.*

Quoniā uero is ipse, qui ita reuertitur, fictione iuris hęreticus reputatur, hinc fit, ut Eymericus uelit talem indui habitu pęnitentiali, qui in pęnitentiam solet iniungi hęreticis redeuntibus: nam per omnia exęquat uiolenter suspectum cū hęretico, ob uiolentam illam suspicionem, quę cum à iure sit approbata, non recipit directam probationem in contrarium.

Iam quæcunque in hoc modo repetit de violenta suspicione, dum ait eam non recipere probationē in contrariū, aut similia, accipiēda sunt & intelligenda, iuxta ea quæ adnotauimus lib. 2. Adnotatio. schol. 62. pag. 108. quę nunc consulto omittimus, ne eadē sæpius inutiliter repetamus.

Pag. 320 colum. 1. nu. 175. B Habitus pęnitētialis crucibus signati, origo antiqua. ¶ *Prouideat etiam inquisitor, quòd interim faciat fieri vnam vestem, &c. in qua sint duæ cruces, &c.* Hæc vestis pænitentialis, qua, qui reuertuntur ab hęresi, induuntur, antiquissimam originem habere videtur; neque valde obscurum eius cernitur in sacris literis fundamentum: nam qui pro impietatibus olim pœnas luebant, ad implorandam diuinam misericordiam, & reddendum beneuolum Deum quem offenderant, preter ceteras pęnitentias, sacco quandoque induebantur. nam vt alia omittam. lib. 3. Regum cap. 21. legimus Achab postquam per nefas vineam Naboth possedisset, commissi sceleris pęnitentiam acturus, vestimenta scindens saccum posuit super carnem suam. c. Achab. de pęnitent. distinct. 3. facit textus in c. in capite Quadragesimę. 50. distinct. nam huiusmodi vestimentum valde accommodatum esse ad pęnitentiam agendam, ostendam postea schol. 62.

In crimine vero hęresis vsurpatum esse, ac vsitatum

Vestis cru cib° signata, initio delegatæ inquisitionis vsitata.

tatum hunc pænitentialem habitum etiam protinus ab initio delegatæ inquisitionis contra hæreticos, testatur primum concilium Tarraconense relatum ab Eymerico par.2. pag.169. tit. de formis pænitentiarum. §. credentes. Versi. & portent duas cruces. & beatus ipse Dominicus quibusdam literis, quas affert Camillus Campegius apud Zanchinum c.20.

Sed concilium Tolosanum anno Dñi 1229. aduersus hæreticos celebratum, de his crucibus in veste pænitentiali gerendis ita cauit: *In detestationem quoque veteris erroris, duas cruces portet de cetero altius præminentes, alterius coloris quàm sint vestes eorum, vnam à dextris, & alteram à sinistris: nec propter cruces excusetur aliquis, nisi habeat literas sui Episcopi testimoniales de reconciliatione ipsius.* hactenus ibi.

Vestis crucib° signata, cuius coloris, et qualiter cõfici debeat.

Sed quoniam dubitabatur, qua ratione eiusmodi cruces, & cuius coloris essent conficiendæ & gerendæ, paucis post annis concilium Biterrense c.26. (à quo hæc mihi videtur accepisse Eymericus) luculenter omnia huc spectantia præscripsit in hæc verba: *In detestationem etiam erroris veteris portent in superiori veste duas cruces coloris crocei longitudinis duorum palmorum & dimidij, †latitudinisque duorum, & in se trium digitorum habentes latitudinem: vnam anterius in pectore, & aliam posterius inter spatulas. vestes in quibus cruces portauerint coloris crocei non habentes, superiori veste intellecta, supra quam in domo, vel extra alia non portetur.*

†id est, ex trãsuerso ptrahantur ĩ duos palmos.

Et si fuerint Vestiti heretici, vel Damnati, portet crucem tertiam competentis quantitatis, seu coloris eiusdem in capucio, vel in velo.

Et si forte deierauerint, aut induxerint alios ad deierandum, portent in superiore parte duarum crucum (quas portare habent in pectore, & inter spatulas) brachium transuersale palmi vnius, vel circa.

Qui autem transfretare debebunt, portent cruces prędictas donec applicuerint vltra mare, & eas vlterius non teneantur portare donec in litore transmarino nauem ad redeũdum intrantes, casdem circa mare & in mari, & in insulis eas perpetuo portent. hactenus ibi. Illustrissimus est plane locus, multumque in hac causa considerandus, ex quo hæc Eymerici doctrina lucem capiet, & auctoritatem, ne temere auctor hæc sibi confinxisse videatur.

Mos antiquus ĩ gestandis uestibus cruce signatis.

Illud est tamen obseruatione dignissimum, quod de his crucibus in his locis traditur: nam concilium Tarraconense præcitato loco has cruces paulo aliter portandas iubet, dicens: *Portent duas cruces perpetuo ante pectus.* Concilium quoque Tolosanum idem videtur præscribere, dum ait has cruces gestandas esse, vnam à dextris, & alteram à sinistris. Eymericus vero & concilium Biterrense vnam ante pectus, & alteram inter spatulas retro deferri iubent.

Sed hoc postea fuit introductum ea ratione (vt credo) vt pęnitentes patentius & manifestius omnium oculis obijcerentur, siue aduersi, siue auersi essent.

Erant autem duę illæ cruces, quæ iure veteri ante pectus deferri iubebantur ita dispositæ in pectore, vt vnaquæque suæ papillæ responderet, vt constat ex præcitatis beati Dominici literis, in quibus ita scriptum extat: *Religiosis vestibus induatur, tum in forma, tum etiam in colore, in quibus in directo vtriusque papillæ singulæ cruces paruulæ sint assutæ.* hæc ibi.

De crucibus gestãdis q meminerunt.

Harum crucum meminere qui aduersus hæreticos latas pœnas tradunt. Zanchinus tract. de heret. c.20. num.3. & ibi Campegius. & Repertoriũ inquisitorum verbo, crux. §. qualiter redeuntes. & verbo, pænitentia. §. item si quis publice. & verbo, signum. §. nota, quòd bonum esset. & Simancas catho. instit. tit.47. nu.9.12. & seq. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula.1. num.23. & seq. & alij.

Appellatio variæ vestis cruce signatę.

Hoc palliamentum Itali *Abitello* vocant, Hispanorum autem quidam *Samarreta*, alij *Sant benito* appellant, quasi saccum benedictum, propterea quòd sit aptus ad agendam pænitentiam, per quam benedicimur, & saluamur.

Hę cruces ad tempus perpetuum quandoque, quandoque vero ad prefinitum imponi solent, vt indicat Eymericus paulo post pag.322. col.2. A. super quarum depositione interdum etiã dispensatur, de quibus dicam amplius in sequentibus.

Pag.320 col.1.C

Expedit in hoc crimine publicę legi delinquentium culpas.

¶ *Adueniente autem die prefixa, &c. legentur culpæ publicæ ipsius abiurandi.* Audiui quandoque eos, qui dicerent, non expedire, vt in conspectu popularis multitudinis reorum delicta nominatim legantur, quia multi inde arripiunt occasionem perpetrandi similia. sed horum iniquæ sunt voces, nec vllo pacto ferendæ: actus quidem huiusinodi bonus est, qui non propterea fit malus, quòd in malum finem scelerati eum conuertãt.

Ac salubriter has populorum fieri congregationes ad audiendas sententias hæreticorum, & eorum delicta pulchre docet Ioannes And. in c. vt commissi. de hæret. lib.6. non procul ab initio in hæc verba: *Istæ conuocationes fieri solent ad audiendas sententias, & pœnas quas inquisitores infligunt, ad videndos aliquos cruciari. & expedit fidei talia publice fieri ad instructionem, ac etiam ad terrorem.* hæc ille.

Hoc ipsum etiam fieri iussit iam olim Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q.15. c.20. in hęc verba: *Sed illud adijcio, quòd omnes errores suos singillatim profiteri & abiurare publice faciatis: quia nihil magis in confusionem hæreticæ prauitatis redundat, & gloriam nominis Christiani.* hæc ille.

SCHOL. LIX.

Ibidem.

Non est necessarium publice monere reũ, an velit abiurare.

Q*Vo facto dicetur sibi sic per Episcopum, vel Inquisitorem, &c.* Iam monui supra schol.57. §. post dicetur sibi. non esse necessarium hoc Eymerici documentum: sed cum ita fieri decreuerit inquisitor, aliter poterit rem honorificentius expedire, vt ibi dixi. nũc addo propterea hoc non fore necessarium, quoniam

niam priusquam ad tabulatum producatur reus, iam sunt omnia diligentissime adhibita remedia ad ipsum conuertendum, qui si vere conuersus fuerit, absque ista præmonitione abiurabit, & hac consuetudine nunc vtimur.

Impœnitẽtes sępe etiam publice monendi, vt conuertãtur. Sin autem impænitens extiterit, aut negatiuus non modo antequam producatur, verum etiam & in ipso tabulato inducendus est, ac sæpissime & instantissime commonendus, vt errores deponat & abiuret. idque fieri poterit hoc ordine: pænitentium & conuersorum sententiæ prius pronuntiari debent, si tales affuerint, & vltimo loco impænitentium & negatiuorum, si qui fuerint; sed priusquam proferantur, coram omni populo admonebuntur huiusmodi hæretici, vt resipiscant, & tamdiu conuertantur, quoniam adhuc durat tempus misericordiæ. quòd si conuerti se velle dixerint, ad carcerem sunt reducendi, & ad pænitentiam admittendi: quòd si in sua pertinacia, & impænitentia perseuerauerint, legenda est sententia, & tradendi sunt curiæ seculari, vt igni in conspectu populi combusti, debitas impænitentiæ pœnas luant. ita Simancas catho. institu. tit. 60. num. 11. addens cum Lutheranis omnium pessimis hæreticis aliter esse faciendum.

Diligẽter videndũ, qualiter recipiantur, qui cõuertuntur postquam in publicum sunt producti. His adiungo, plurimum esse considerandum qualiter recipi debeant hi qui in tabulato, aut in Ecclesia postquam in publicam fidei actionem sunt producti conuertuntur, qui potius metu instantis mortis, quàm amore veræ pænitentiæ conuerti videntur. quam ob rem cum negatiuis hoc raro fieri debere, & non nisi cum exquisitissimis considerationibus admonuit optime instructio Madriliana an. 1561. c. 44. de quo dixi alibi plenius.

Nollem certe vnquam ab hoc sacro tribunali misericordiam excludere; veruntamen vbi malitiam perfidorum huiusmodi contemplor, auderem dicere iustissime fieri si locus misericordiæ solum pateret reis donec è carceribus inquisitorum educerentur, & postea nullo modo audirentur, pręsertim cum tantum & tamdiu laboratum sit in eorum conuersione: quia tamen nondum damnationis sententia est promulgata, ideo in hoc crimine vsque in id tempus locus est pænitentiæ, & propterea sententia prior tutior est, sed hæc altera fortassis iustior, spectata perfidorum iniquitate, & sera pænitentia.

Pag. 321 col. 1. A Qui abiurat, an obligare se debeat ad hęreticos denuntiãdos. ¶ **Immo si sciuero aliquem qui illa hæresi sit infectus, &c. vobis Episcopo & Inquisitori, &c. denuntiabo.** Hęc clausula omissa est in superioribus abiurationum formulis, quam fortassis expediret in omni abiuratione adiungere, vt scilicet, is qui abiurat, obliget se ad denuntiandos quoscunque sciuerit hæreticos, aut de heresi suspectos, vel infamatos.

Pag. 322 colum. 1. n. 179. D ¶ *Ad misericordiæ sinum te sacrosancta Ecclesia recipiente de præsenti.* Ita Barcinonensis impressus. Bononiensis & codex Cardinalis de Gambara ita: *Ad misericordiæ sinum sacrosancta Ecclesia te recipiens de præsenti.* Sabellanus ita: *Ad misericordiæ sinum sacrosanctæ Ecclesiæ, & recipimus te de pręsenti.* *Locus varius.*

Ibidem D Loci varietas. ¶ *Et ne inulta crimina incentiuum existant alijs delinquendi.* Ita Barcinonensis impressus. Bononiensis & codex Cardinalis de Gambara ita: *Et ne impunita, &c.* sed Sabellanus ita: *Et ne impunitas criminum alijs incentiuum præbeat delinquendi.*

Ibidem. col. 2. A Conuersi ab hęresi quo ritu olim agerent pęnitentiam. ¶ *Et nihilominus quòd cum dicta veste & crucibus stes in porta talis Ecclesiæ, &c.* Desumptum videtur ex concilio Biterrensi c. 26. vbi grauiores pęnitentię imponuntur. nam cum pręmisisset, pęnitentes singulis diebus Dominicis & festiuis interesse debere diuinis officijs, subdit: *Et in Missa cuiuslibet diei Dominicæ, ac festiuæ, inter Epistolam & Euangelium, veste superiori & velo, siue capucio depositis (nisi & in velo, seu capucio portent cruces) sacerdoti Missam præsente populo celebranti, cum virgis in manu publice se præsentent: ibique data illis disciplina exponat sacerdos, quòd propter culpam labis hęreticę pęnitentiam illam agunt.* hactenus ibi. Vt vel ex his intelligas antiquam in coercendo crimine hęresis seueritatem.

Hic vero pęnitentię ritus, quem hoc loco pręscribit Eymericus, antiquissimus videri potest: nam Ioannes Scholasticus, vulgo Climacus nuncupatus gradu 4. de obedientia, differens de pęnitentia iniuncta monachis colloquentibus dum ceteri orarent, quia contra deuotionis regulas eo loco & tempore deliquerant, ita scribit: *Ad orationem plerunque stantibus nobis, animaduertit pater sanctus* (id est qui ceteris pręerat) *quosdam inuicem colloquẽtes, quos ante fores Ecclesię statuens, iussit vt per septem dies cunctis intrantibus, & exeuntibus prosternerentur, siue clerici, siue presbyteri fuissent.* hęc ille. *Insignis Ioannis Scholastici locus.*

Ibidem. col. 2. B ¶ *Retinentes nobis ex certa scientia, &c. quatenus dictã possimus mitigare, aggrauare, &c.* Hæc clausula magnum tribuit inquisitoribus priuilegium, & valde vtilis est, & vsu frequens in hoc tribunali, de qua dicam infra schol. 62. & schol. 136. huius 3. libri.

SCHOL. LX.

Pag. 323 colum. 1. nu. 181.

In tit. De septimo modo terminandi processum fidei per canonicam purgationem, et abiurationem.

IAm monui supra schol. 51. hunc modum septimum eo nomine à secundo differre, quia ibi de solo diffamato, hîc vero de diffamato simul & suspecto agitur. ac de hoc modo agit etiam breuiter Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 18. & Iacobus Sprenger in malleo maleficarũ 3. par. q. 26. & alij. Quęcunque

cunque autem necessaria sunt ad intelligendum hunc modum, plenissime dicta sunt à nobis supra hoc 3. lib. schol. 51. 52. & 55.

Ad indicēdā purgationem raro deueniendum. Hoc solum præterea admonebo lectorem, ne fortassis dum hæc legit apud Eymericum, quid vnquā durius in reos huius criminis statuat, animaduertendum esse id, quod docuimus libro 2. Adnotatio. scholio 11. pag. 39. §. ita tamen. & sequentibus. nec facile & frequenter purgationē indicat, cum sit remedium valde dubium & periculosum, sed ad alia iuris remedia confugiat.

Pag. 324 co. 2. A nu. 184. ¶ *Ita quòd si prolabatur in aliam speciem hęresis, pœna relapsis debita non punietur ratione abiurationis, &c.* Videtur hic Eymericus sentire, quòd si is qui abiurauit de leui, postea manifeste incidat in eam hęresim quam prius vt leuiter suspectus abiurauit, debeat censeri relapsus. *Abiurās de leui incidens in eandē hęresim abiuratā nō est relapsus.* quæ sententia videtur fuisse Ancharani in c. accusatus. notabili 6. de hæret. lib. 6. quod tamen est falsum, vt docui supra lib. 2. Adnotatio. schol. vltimo. pag. 112. §. vel post constitit. vbi ostendi apertissime Eymericum vere tenere contrariam opinionem. quare hic locus ita est accipiendus: Qui leuiter abiurauit, si relabatur in aliam hęresim ab ea, quā abiurauit, non erit relapsus; quia non abiurauit oēm hęresim: adde, neq; erit relapsus ad hoc vt relapsorū pœna puniatur; etiā si in eandē hæresim, quā leuiter abiurauit, incidisse deprehendat. Dixi; ad hoc vt relapsorum pœna puniatur: qm̄ si vocis proprietatē spectemus, rę vera erit dicēdus relapsus, cū in priorē lapsum recidat. nec putandum est virum egregie eruditū aliter sensisse. Nec video quomodo aliter possem hunc locum accipere, quem non sum ausus immutare, quia omnes codices penitus conueniebant. ceterum ita putabam legendum, vt ex serie auctoris colligitur: *Ita quòd si prolabatur in eandem speciem hęresis.* siue ita: *Ita quòd si prolabatur in eandem, vel in aliam speciem hęresis, &c.*

Ibidem. B ¶ *Ratione autem purgationis canonicę est dubiū, &c.* Admonui supra hoc 3. libro schol. 52. §. nec contemnat. Eymericum variis locis, varie scripsisse de hac difficultate: sed ne actum agam, quid mihi in hoc dubio sentiendum videatur, dixi copiose pręcitato scholio, vbi omnino videas.

SCHOL. LXI.

Pag. 325 col. 2. nu. 188.

In tit. De octauo modo terminandi processum fidei, per abiurationem faciendam ab hæretico pænitente.

RETulit hunc modum etiam Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 19. & Iacobus Sprenger in malleo maleficarum 3. par. q. 27. & Locatus in fine operis iudicialis, in forma ferendæ sententiæ, seu iniungendi pænitentiam ei, qui per testes cōuictus est in hæresim incidisse, sed pænitet, nec est relapsus, & alij.

Ibidē. D Dogmatista ex sententia Eymerici recipiendus si conuertatur. ¶ *Illas crediderit, dogmatizauerit, multosque induxerit in errores.* Hic locus manifeste indicat Eymericum sentire, dogmatistam, siue magistrum errorum conuerti volentem, recipiendum esse ad Ecclesiæ gremium: quam sententiam non esse explodendam, (vt quidam putant) abunde docuimus libro 2. Adnotatio. scholio 46. §. vel adinuentum. & sequentibus. pag. 85.

Pag. 327 col. 1. A nu. 190. ¶ *Interrogabit eum dicens: stant ne ista omnia in veritate sicut lecta sunt?* Sane siue præsumat inquisitor reum libere dicturum veritatem, quia bene conuersus videatur, siue negaturum, nullo pacto debet eum interrogare, an crimina obiecta & publicata ita se habeant, nec ne: quoniam grauissimum inde posset nasci incommodum. si enim reus malo spiritu agitatus, coram populo negaret ea ita se habere, in dubium reuocarentur quę magno labore sunt inuenta, & inquisita; ac multitudo plebeia non leuiter etiam commoueretur. ergo seu speret confessurum, seu secus, tutius est semper talem omittere interrogationem. vidi ego quandoque eos qui coram vno, aut altero libere recitauerant suos errores, postea ob verecundiam fortassis, aut alios affectus magnopere expauescere eosdē coram aliis, aut pluribus referre.

Ad hæc, quamuis qui ita interrogaretur, non negaret probata crimina; posset tamen se excusare, aut alio modo se fingere innocentem: quod omnino fugiendum esse in hac causa monuit iam olim frater ille Iuonetus sæpe citatus in sum. par. 5. cap. 2. cuius fragmentum extat in codice illo bibliothecæ Vaticanæ; vbi tit. Qualiter examinantur hæretici, ita habet: *Et caueatur ne permittatur excusare se, vel alio modo se innocentem fingere, ne populus scandalizetur putantes eum iniuste damnatum.* hæc ille.

SCHOL. LXII.

Pag. 329 col. 1. D nu. 194.

VErum cum misericors & miserator Dominus nonnullos probi permittat aliquando in hæreses, &c. Sæpe monui Eymericum reconditę eruditionis suæ semina vbique spargere: nam hoc loco quasi aliud agens breuissime indicat quæ vtilitates ex hæresibus oriantur, de quibus grauiter & vere etiam suo more beatus Thomas 2. 2. quęst. 11. art. 3. ad secundum argumentum. plene quoque disserit Ioannes Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 5.

Quot & qualia cōmoda ab hęresibus oriantur. Ac in summa tria potissimum commoda pariunt hæreses, quorum duo tantum hîc recenset Eymericus: primum est, intelligentia diuinarum scripturarum, & fidelium exercitatio in illis percipiendis, dum vigilanter inquirunt Spiritus sancti recondita mysteria, de quo multis locis disseruit Augustinus, sed nusq̄ luculentius, aut

copiosius

copiosius quàm tom.8.in psalmum 67. super illo versiculo: *Congregatio taurorum, &c.* quem locum, quia valde est in hac causa insignis referre placuit. habet autem ita: *Multi sensus scripturarum sanctarum latent, & paucis intelligentibus noti sunt, nec asseruntur commodius & acceptabilius, nisi cum respondendi hæreticis cura compellit. Tunc enim etiam qui negligunt studia doctrinæ, sopore discusso, ad audiendi excitantur diligentiam, vt aduersarij refellantur. Denique quammulti scripturarum sanctarum sensus de Christo Deo asserti sunt contra Photinum, quammulti de homine Christo contra Manichæum, quammulti de Trinitate contra Sabellium, quammulti de vnitate Trinitatis contra Arrianos, Eunomianos, Macedonianos: quammulti de catholica Ecclesia toto orbe diffusa, & de malorum commixtione vsque in finem seculi, quòd bonis in sacramentorum eius societate non obstat, aduersus Donatistas et Luciferianos, aliosque si qui sunt, qui simili errore à veritate dissentiunt: quammulti contra ceteros hæreticos, quos enumerare, vel commemorare nimis est longum, & præsenti operi non necessarium. quorum tamen sensum probati assertores aut prorsus laterent, aut non ita eminerent, vt eos eminere fecerunt superborum contradictiones.* hactenus ibi Augustinus. quibus adde id quod idem docet in libro de vera religione c.8. in hæc verba: *Quapropter multi, vt diem Dei videant & gaudeant, per hæreticos de somno excitantur. Vtamur igitur etiam hæreticis, non vt eorum approbemus errores, sed vt catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asserentes, vigilantiores & cautiores simus, etiamsi eos ad salutem reuocare non possimus.* hæc ille. quæ Eymericum hoc loco non latuerunt.

Insignis Augustini loc' de cōmodis quæ oriūtur ab hæresibus.

Alterum cōmodum ostendit hîc auctor, dum ait: *Verum etiā vt sic lapsi humiliores deinceps fiant, ac pænitentiæ operibus exerceantur.* fit enim sæpe multos eorum, qui in hæreses labuntur, & vere conuertuntur, ita pænitentię operibus insistere, ac vetera dęmonis opera detestari, vt & ipsi non modo sibi, verum etiam humilitatis & verę pænitentiæ exemplo aliis prosint vehementer.

Tandem illud est ingens & hæresibus commodum, quod diuus Paulus commemorat 1. ad Corinth.c.11. dicens: *Vt & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* quasi dicat; constantia fidelium roboratur, vt interpretatur præcitato loco diuus Thomas. & hoc plane commodum ex hæresibus proueniens apertissime testantur insignia & clarissima supplicia Martyrum, ab exordio nascentis Ecclesiæ vsque ad nostra tempora, qui potius miris carnificum cruciatibus affici se passi sunt, quàm Christi fidem violare, vel negare. alia commoda refert Turrecremata præcitato loco, sed illa facile ad hæc tria enumerata referri possunt.

Iisdem. E

¶ *Eiusdem processus meritis diligenter discussis, reperimus, quòd tu ad informationem frequentem nostram, &c. adhærendo consilio saniori, &c. ad gremiū sanctæ matris Ecclesiæ, &c. euolasti.* Ex his verbis, & ex illis paulo antea appositis, videlicet: *Nam inuenimus quòd tu per annos tot credidisti corde, &c.* videtur apertissime sentire Eymericus, quod sententia, qua lapsi in hęresim reconciliātur, debeat continere talem conuersum hęreticum fuisse. de hac enim re non mediocris olim inter viros insignes extitit controuersia. nam primus omnium, quod ego sciam, Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores. q.15.c.19. tales redeuntes non esse pronuntiandos hæreticos, scripsit in hunc modum: *In ferendis autem sententijs, seu potius pænitentijs iniungendis in eos, vel eis qui redierint, non credo quòd sint hæretici, vel credentes pronuntiandi; quia non sunt tales, vt probatur 24.q. vlt. dixit Apostolus. in fine capituli. nec pronuntiandum est fuisse, quia nec est modus pronuntiandi in iure. dicetur ergo sic: quia te inuenimus per testium, vel tuam confessionem hęreticum, vel hæreticos adorasse, vel similia perpetrasse; nunc vero saniori consilio vsus, ad vnitatem Ecclesię (prout asseris) de corde bono & fide non ficta vis redire: ideo te, in primis abiurata à te omni hæretica prauitate secundum formam Ecclesię ab excommunicationis vinculis, quibus tenebaris astrictus, absoluimus; si tamen ad eam ex corde redieris, & iniūcta tibi mandata seruaueris.* hæc ille. cuius sententiam eisdem prorsus verbis sequitur Archidiaconus in c. vt commissi. de hæret. lib.6. nu.18. relat. apud Eymericum pag.158. & Gondissaluus tract. de hæret. q.20. num.8. & Squillacensis tract. de fide catho. c.27. & Geminianus in d. cap. vt commissi. §. necnon. de hæret. lib.6. & quidam alij.

Sententia conuersorū ab hęresi, an debeat continere eos hæreticos fuisse.

Sed verior sententia est, quam videtur sequi hoc loco Eymericus, & tenet Ioannes And. in d. c. vt commissi. dicens, Inquisitores nostri temporis bene pronuntiare illum fuisse hæreticum, neque aliquid esse quod obsistat; immo Simancas cath. instit. tit.60. num.5. qui hanc sententiam amplectitur, addit prima instructione Hispalensi c.10. cautum esse, vt qui reincorporātur, vel vniuntur Ecclesiæ, declarentur fuisse hæretici, vel apostatę, & incidisse in pœnas à iure statutas: quia tamen dicunt se velle puro corde & fide non ficta redire ad Ecclesiam, iudices absoluunt eos ab excommunicatione, & reconciliant eosdem Ecclesiæ, si ita est, vt asserunt, quòd absque vlla simulatione vere conuertuntur. & hanc sententiam cō probat communis inquisitionum vsus.

Qui ab heresi redeunt ad Ecclesiā, pronūtiādi sunt in snīa hereticii fuisse.

Cur autem apponantur illę conditiones: *si tamen ad eam ex corde redieris, & fide non ficta, & iniuncta tibi mandata seruaueris,* docet idem Fulcodius pręcitato loco in hęc verba: *Nec miremur de illis conditionibus, si tamen, &c. causa enim tollendæ quæstionis expedit eas poni: vt si forte non seruauerint, appareat eos non fuisse absolutos.* hęc ille.

Cur snīa conuersorum, sub cōditione ꝓferatur.

Pag.330 col.1.C

¶ *Retinentes nobis ex certa scientia & expresse, quòd possimus libere dictam sententiam, seu pęnitentiam mitigare, aggrauare, commutare, &c.* Hoc est insigne inquisitorum priuilegium, vt etiā post sentētiam pronuntiatam iurisdictio eorum in eadē causa non expiret, vt copiose docet Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q.13. quem sequitur more suo Archidiaconus in cap. vt commissi. de hęret. lib.6. nu.15. & seq. licet ea quę dicūt, indigeant animaduersione.

Pronūtiata snīa durat inqsitorū iurisdictio, & pęnitētias possūt aggrauare, minuere,

Et valde ęquum est, vt inter cetera inquisitores aggrauare possint iniunctas pænitentias, ne delinquentes facilitate fortassis & exiguitate iniunctarum pænitentiarum elati, aut indeuoti effecti facile relabantur; asperitate enim facilius in debito iustitiæ officio continebuntur.

Quod vero hîc docet Eymericus non est temere ab ipso confictum, cum & olim in concilio Narbonensi idem cautũ fuerit c.7. in hæc verba: *Illa semper retentione caute adhibita, vt liceat vobis, seu alijs inquisitoribus, seu quibus hoc Romana Ecclesia, vel illi cui ex officio competit, duxerit committendum, pro vestro & illorum arbitrio, ac voluntate, iniunctis pænitentiis addere, vel detrahere ex causa rationabili quandocunque.* hactenus ibi.

Immo & concilium Biterrense c.22. addit, posse quandoque absque causa expressa augeri pœnas, cum negotio fidei visum fuerit expedire, ait enim ita: *Ac semper vobis potestate retenta, vt si videritis negotio fidei expedire, sine noua etiam causa possitis ad carcerem reducere supradictos.* hæc ibi. quod ita est accipiendum: vt pœna pęnitentibus augeatur, aliqua semper causa rationabilis, iuxta dispositionem concilij Narbonensis interuenire debet; non tamen necesse est, ꝙ illam causam prębeant semper ipsi pęnitentes: satis enim erit quandoque si hoc fidei negotio expediat. nam si ex liberatione alicuius pęnitentis damnati ad perpetuum carcerem, timeretur probabile aliquod periculum, quod in detrimentum fidei posset redundare; sane tũc is in carcerem iterum detrudi posset: atque hoc vult concilium Biterrense: quod non est contemnendum, cum quandoque hi casus accidere possint, neque tunc iniuste quidquam committitur, cum causa religionis & fidei (quę cunctis rebus preferenda est. l. sunt personę. ff. de religiosis & sumpt. fune.) hoc ita fieri postulet, ac persuadeat.

Diligenter tamen est obseruandum, quod dicit concilium, videlicet: *vt si videritis negotio fidei expedire.* nam nisi causa fidei id postulet, non potest iuste inquisitor ob alias causas eũ cui semel condonauit carceris pœnam, iterum in carcerem detrudere.

Quę causę sint rationabiles ad augendam, vel minuendã penitẽtiã. Quę autem sint causę rationabiles ad augendam, vel minuendam, vel penitus tollendam pęnitentiam, prudens inquisitor considerabit, spectata pęnitentium, seu conuersorum conditione, natura, & humilitate: nã, verbi gratia, detrahere poterit iniunctis penitentiis, easque minuere, seu etiam tollere ob infirmam valetudinem, vel etiã ob insignem pęnitentis humilitatẽ & veram conuersionem. sunt enim quidam, qui post lapsum ita vetera scelera detestantur, vt asperrimã sponte agant pęnitentiam, & etiam maiorem quàm illis fuerit iniuncta: his enim tunc aut minui poterit, aut mutari in aliam leuiorem, aut tolli: quod eleganter ostẽdit Eymericus paulo post, nu. 196. versi. considerandum autem est.

Addet vero, seu aggrauabit pęnitentias ob cõuersorum indeuotionem, malitiam, contentionẽ, seu rixã & similia, quę mẽtem & animum eorum indicant parum obedientem Dei legi, & iniunctis sibi mandatis.

Denique, vt vno verbo dicam, in aggrauando hanc regulam puto obseruandam, vt augeatur pœna, & talis imponatur, quæ sit contraria ei actui, quo reus delinquit, vt amplius docui supra hoc 3. libro schol. 6. circa finem. pag. 119. Ad hunc etiam locum illustrandum spectant ea quę dixi infra schol. 136. cum agerem de potestate inquisitorum in augendis statutis pęnalibus contra hęreticos.

Inquisitor non reserua facultate potest pęnitẽtias aggrauare, mutare, &c. Sed quid si inquisitor propter obliuionẽ, aut alias causas hanc potestatem expresse sibi nõ reseruauerit, poterit ne nihilominus pęnitentias augere, mutare, tollere, vel minuere? Et verius est adhuc posse: quod voluit & vere Eymericus supra in septimo modo processum fidei terminandi in vltimis verbis, ibi: *Quia potestatem habet Episcopus & Inquisitor, etiamsi non retineant, & hoc de iure, vt in c. vt commissi. de hęret. lib. 6.* hęc ille. cuius sententia verissima est: tutius tamen est expresse retinere, vt iubent præfata concilia.

Iam inquisitores iure communi hanc habent potestatem super omnes pęnitentias iniunctas. ceterum in Hispania super quibusdam pęnitentiis inferiores inquisitores, postquam iniunctę sunt, nullum habent arbitrium absque generalis inquisitoris eorum regnorum facultate; quę qualia sint, suis locis indicabimus.

Pag. 330 colum. 1. nu. 196. E

In deponẽda veste crucib⁹ signata difficulter dispensatur & quare.

¶ *Et sic in depositione earum difficiliter dispẽsatur.* Hic locus de gestandis vestibus cum crucibus depictis, & de dispensatione super depositione earundem crucum, valde est considerandus, cui similia prorsus scribit Auctor repertorij inquisitorum verbo, signum. §. nota quod bonum esset. notãdę vero in primis sunt causę, cur super deponẽdis crucibus difficulter fieri debet dispensatio, inter quas illa potissima est, quia multum potest gestantibus prodesse propter verecundiam: vnde si patienter eam tolerent, valde erit illis meritoria. huc accedit, quoniam huius etiam vestis, seu sacci gestatio multum est apta ad agendam facilius quamlibet pęnitentiam. vide Simancam catho. instit. tit. 47. nu. 10.

Cruces dãnatorũ nõ facile amouendæ ab ecclesiis vbi fuerũt suspensę. Iam quod hîc refert Eymericus de non concedenda facile dispensatione in deponendis crucibus, locum etiam habet cum cruces pęnitentiũ suspẽsę sunt in ecclesijs illis, in quarum parœciis habitabant illi: neque enim inde facile debent amoueri, immo si vetustate labantur, renouandę sunt, inscriptis nominibus illorum, quorum palliamenta fuerunt, vt extent in perpetuum ea signa & monumenta impietatis, & eo horrendo & formidando infamię spectaculo homines à committendo tam graui scelere auocentur. neq; hoc est recens inuentum, vt alibi plenius dixi. interim uideto Simancam catho. instit. tit. 47. num. 13.

Iure cõi quilibet in- Tametsi uero Eymericus difficulter dispensari dicat: at non ait nullo modo dispensari. uerum causę ad hanc dispensationem concedendam magnę concurrere debent, possuntque dispensationem hanc concedere iure communi quilibet inquisitores per textum in c. ut commissi. §. illorum.

rum. de hæret. lib. 6. quod & velle videtur hîc Eymericus. atque hæc sententia vera est. Iacobus tamen Simancas catho. instit. tit. 47. nu. 12. asseruit inquisitores ipsos non posse moderare tempus præfinitum ad hunc vestitum ferendum; cuius sententia in solis Hispaniæ inquisitoribus locum habet, cum ibi hoc sit reseruatum inquisitori generali: sed nos communis iuris regulas sequimur, nec priuatas inquisitionum sanctiones velut leges generales & vbique obseruandas putamus; tametsi illis vtendum velut æquis & iustis sæpe moneamus, vt in præfatione operis docuimus.

Inquisitores dispensant in depositione crucum.

Hoc tamen addiderim, tutissimum mihi videri, vt ceteri inquisitores antequam in depositione crucum dispensent, consulant Sacrosanctæ & generalis Romanæ Inquisitionis Senatum, expositis breuiter causis cur ea dispensatio facienda videatur: quamuis vbi iustissima visa fuerit, per se id efficere possint.

¶ *Propter quod cum eis cautius est agendum; nec sunt faciliter à carcere liberandi, &c.* Hic locus de secundo genere conuersorum, videlicet eorum, qui sero & tarde post multas admonitiones reuertuntur, diligentissime est obseruandus ob pericula quæ hoc ipso loco recenset auctor: quod videtur accepisse ex concilio Biterrensi cap. 23. vbi ita scriptum est: *Curetis tamen vt talibus immurandis, fiant iuxta Sedis Apostolicæ ordinationem separatæ & occultæ camarulæ, sicut fieri poterit in singulis ciuitatibus diœcesum corruptarum, vt alterutrum, vel se vel alios peruertere nequeant.* hactenus ibi. Sed de hac re plura sumus dicturi in sequentibus, ex quibus hic locus amplius illustrabitur.

Pag. 331. col. 1. A Qui difficulter conuertuntur, difficulter sunt à carcere perpetuo liberandi.

SCHOL. LXIII.

Pag. 331. col. 1. nu. 197.

In tit. De nono modo terminandi processum fidei in causa relapsi pænitentis.

Refert more suo Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 21. & 22. Locatus in fine operis iudicialis, in forma sententiæ contra confessum & pænitentem, sed relapsum, & Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum 3. par. q. 28. Repertorium inquisitorum verbo, sententia. §. sequitur sententia condemnatoria. & Syluester de strigibus lib. 3. q. 4. puncto 11. ac de relapsis quidem copiose Eymericus par. 2. q. 58. vbi diximus, quæ hoc loco non sunt inutiliter iterum repetenda.

¶ *Circa autem istum talis practica est seruanda.* Quicunque post Eymericum de hæreticorũ pœnis scripserunt, in hoc consilio eum sunt penitus secuti: quamuis magna ex parte tacito huius auctoris nomine. laudat tamen Campegius apud Zanchinum c. 16. uers. relapsus recipiatur. ac plane valde consentaneum est rationi, vt tam diligens opera adhibeatur ad cõuertendum vere relapsum priusquam curiæ seculari tradatur, ne anima eius ex hoc seculo migratura, quæ cunctis rebus est præferenda. l. sancimus. C. de sacros. ecclesiis. naufragium faciat. ad hæc, quæ in principio huius modi tradit Eymericus, & de tradendo relapso licet pænitente curiæ seculari, & de cõcedendis ei Pænitentiæ & Eucharistiæ sacramentis iterum repetit 3. par. q. 99. & 100. quibus locis nonnulla addidimus.

Ibidem. E Diligẽter enitendũ vt relapsus curiæ seculari tradendus conuertatur.

¶ *Quòd die tali, & hora scilicet non festiua, sit cum sua familia in tali platea seu loco, &c.* Duo videtur præcipere Eymericus. primum, quòd relapsus non est tradendus curiæ seculari in die festo: secundum, negotium tale non esse peragendum in ecclesia, sed in aliquo alio loco non consecrato seu religioso. & vtriusque huius dicti refert causam auctor in fine huius modi nu. 200. vers. considerandum.

Ibidem col. 2. C

Quantum ad primum attinet, scio equidem in multis Europæ vrbibus obseruari hanc Eymerici doctrinam: nam cum inquisitores hæreticæ prauitatis aut relapsos, aut impænitentes tradunt curiæ seculari, id non faciunt in die festiuo, sed in alio; idque duobus etiam vel tribus diebus antequam reus comburatur solet è domibus, seu carceribus inquisitorum ad carceres iudicum secularium transferri: in quo nolo laudabilem, & consuetam cuiuslibet inquisitionis consuetudinem immutari, dummodo reus criminis iusto supplicio afficiatur.

An in die festo sint tradendi rei huius criminis curiæ seculari.

Verumtamen hoc libere dicam, multum mihi probari earum inquisitionum ritum, in quibus huiusmodi sententiæ in diebus festiuis solet pronuntiari. cum enim (vt pulchre docuit Ioannes Andr. in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. & dixi supra hoc 3. libro schol. 58. §. vltimo.) expediat multitudinem populi congregari ad videndos reorum cruciatus & pœnas, vt inde discant timere homines, & à malo committendo auocari; valde conueniens videtur fieri hæc & publice, & in diebus festis, cum maior tunc adsit confluentis populi multitudo.

Certe in Hispania publica fidei actio in diebus festiuis solet celebrari, fortassis ob præfatam rationem; idque eo ritu, quem præscripsit instructio Madriliana an. 1561. c. 77. in hæc uerba à nobis latina reddita: *Vbi reorum processus conclusi fuerint, & ordinatæ sententiæ, inquisitores diem feriatum, in quo fiat publica fidei actio, assignabunt: quem dum significabunt capitulis Ecclesiæ, & consistorio ciuitatis: & vbi fuerit Regius Senatus, intimabitur etiam præsidi & auditoribus, qui omnes inuitabuntur, vt fidei actionem comitentur, iuxta consuetudinem cuiusque loci. curent autem inquisitores, vt hæc tam commodo tempore fiant, vt executio sententiarum eorum qui tradendi sunt curiæ seculari possit fieri de die ob euitanda inconuenientia.* hæc ibi. Ingenue fatebor quod sentio, hæc mihi magnopere probantur: licet enim cum ita res hæc celebratur in Hispania, videre, horrendum, ac tremendum spectaculum, & quasi imaginem futuri iu-

Quo ritu celebretur fidei actio in Hispania.

ri iudicij, quo nihil esse potest ad terrorem incutiendum in hac causa aptius & accommodatius, ex quo ingentia commoda consequuntur.

An actio fidei celebranda sit in Ecclesia cũ aliqui sunt tradendi curię seculari.

Quantum vero ad alterum caput spectat: An, scilicet, actio fidei in Ecclesia celebrari debeat, eo pręsertim tempore, quo vel relapsi vel impænitentes sunt tradendi curię seculari, Eymericus tum hoc loco, tũ in fine huius modi, extra Ecclesiam gerendum hoc contendit: quoniam sententia est, inquit, quæ ducit ad mortem.

Verum doctissimus, & multis nominibus venerandus Martinus ab Azpilcueta doctor Nauarrus in enchyridio seu manuali de oratione & horis canonicis impresso Romæ anno Domini 1578. cap. 5. nu. 42. & seq. dum hanc ipsam quęstionem tractat suasu Fratris Pauli Constabilis Ferrariensis sacri Palatij Magistri, rationibus nõ vulgaribus vere contendit intra Ecclesiam posse hoc tractari, contraquam hîc velit Eymericus: cui sentẽtiæ ob easdem illas rationes censeo subscribendum. hoc vnum addiderim, commodissimum esse ob rationem paulo antea à me allatã ex Ioanne And. vt in ampla & late patenti platea seu foro, ac in prealtis tabulatis hęc celebrentur, vt cunctus populus facilius hęc & apertius intueatur. raro enim tam commode videntur huiusmodi spectacula intra Ecclesias, quàm in late patentibus foris ac plateis: & propterea in Hispania extra Ecclesiam solent huiusmodi publicę fidei actiones celebrari, vt optime adnotauit idẽ Nauarrus pręcitato loco, in fine eius 5. capitis

Nu. 198 col. 2. E

¶ *Considerandum autem hîc est, quòd iste qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus cõstitutus, &c. antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prerogatiua nudandus.* Eadem ferme repetit de degradatione Eymericus in modo sequenti. quoniam vero hic locus proprius est huic disputationi, nec alibi tradidi, vt plurima huius Directorij loca illustrentur, dicendum est mihi breuiter de degradatione.

Vetustus est degradationis ritus.

Franciscus Duarenus homo satis eruditus, sed parum pius lib. 1. de sacris Ecclesiæ ministerijs c. 3. vix sibi persuadet morem hunc tradendi clericos exauthoratos curiæ seculari, veteribus notũ fuisse, quasi recens putet inuentum. ceterum nos qui nihil temere in Ecclesiam introductum confitemur, vel in moribus componendis, vel in delictis coercendis, vetustũ credimus, de quo multi accipiunt antiquos illos canones in c. si quis tumidus. & in cap. felix. 15. q. 7. sed manifestius de hoc iam loquitur concilium Toletanum IIII. c. 28. & apertius concilium Triburiense c. 10. & c. 2. extra de translatio. prelato. & c. degradatio. de pœnis lib. 6. quod retulit Eymericus par. 2. pag. 76. quibus locis ad exauthorandum episcopum duodecim episcopi: ad presbyterum sex episcopi: ad diaconum tres episcopi postulabantur.

Solus episcopus potest degradare & qualiter.

Sed quia difficulter tot episcopi conuenire poterant; ideo in c. quoniam. de hęret. lib. 6. relato ab Eymerico par. 2. pag. 62. Gregorius nonus salubriter cauit, vt solus episcopus clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum degradare posset, conuocatis abbatibus, alijsque prælatis, & religiosis personis: quod etiam obseruat hoc ipso loco auctor.

Demum concilium Tridentinum sess. 13. sub rubrica; Decretum de reformatione, c. 4. qualiter posset clericus etiam presbyter & per quos degradari præscripsit luculenter. id quod breuitatis gratia omittimus, cum cuique sit obuium & patens.

De degradatione q scripserit.

Quòd si cetera omnia ad degradationem spectantia nosse cupis, ea tradũt copiose Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 36. uers. scias autem cũ aliquot sequentibus. & q. 74. Tabiensis, Syluester, Angelus in sum. verbo, degradatio. Repertorium inquisitorum, & Locatus in opere iudiciali verbo, degradatio. eleganter Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 13. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula. 48. & Simancas catho. instit. tit. 46. nu. 69. & 70. & alij plerique.

Degradatio duplex, verbalis, & actualis.

Ex his colliges duplicem esse degradationem, vnam verbalem, actualem alteram, per textum in d. c. degradatio. de pœnis lib. 6. & uerbalis degradatio est, quando episcopus pronuntiat sententiam contra clericum, per quam priuat illum ordinibus clericalibus, seu uerius ordinum ministerio siue executione, cuius formam habes in Pontificali, fol. 188.

Actualis autem est, cum clericus non modo per sententiam priuatur, verum etiam actualiter & personaliter priuatur, exuitur, seu spoliatur ordinibus ecclesiasticis. ita Iulius Clarus in pract. crimi. q. 74. & hanc proprie dicimus degradationem: nam primam illam uerbalem, potius depositionem uocamus, tametsi quandoque Doctores degradationem appellẽt, ut optime pręcitato loco adnotauit Iulius Clarus.

In crimine hęresis actualis degradatio vsurpanda.

In crimine heresis actualis degradatio locum habet, & de ea loquitur hoc loco Eymericus, cuius formam inuenies etiam in Põtificali, fol. 190. & quidquid ad eam exigitur, copiosissime docuit Arnaldus Albertinus in repetitione c. quoniam. de here. lib. 6. denique quo ritu fiat singillatim tradit textus in c. degradatio. de pœnis. lib. 6. relatus apud Eymericum par. 2. pag. 76. quæ uelut facilia & obuia consulto omitto.

An solus inquisitor pronũtiet clericum hæreticũ degradãdum.

Nunquid autem solus inquisitor posit declarare clericum hereticum degradandum, quæstio est non uulgaris, quam disputat Albertinus in d. c. quoniam. de hæret. lib. 6. q. 7. nu. 3. ubi asserit id posse solum inquisitorẽ, ubi episcopus fuerit negligens, cui propterea subscribo, quoniam cum id posit episcopus per textum in c. ad abolendã. §. pręsenti. de hęret. idem quoq; poterit inquisitor: nam quę paria sunt, paris uirtutis iudicantur, ut optime dicit Albericus in. l. de quibus. C. de legibus. manifestum est autem inquisitorem in hoc crimine aut maiorem, aut saltem parem habere cum episcopo iurisdictionem.

Pag. 333 col. 1. n. 200. E

¶ *Qui tamen sint cauti & auisati, ne quid agant seu dicant, propter quod relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiantur irregulares.* A nu. 200. usque ad finem huius noni modi terminandi fidei processum, quatuor potissimum documenta tradit Eymericus. Primum, ad iudices uiolatę religionis spectat; quod est omnino obseruandum: duo po

strema

strema quę incipiunt ibi, *Considerandum etiā est.* à nobis sunt explicata paulo antea hoc ipso loco §. quòd die tali & hora. tertium ad eos attinet, qui hęreticum relapsum pænitentem comitantur, & exhortantur vt patienter mortem sibi infligendam ferat.

Quid cauere debeat, qui comitantur afficiendū vltimo supplicio, ne fiat irregularis.

In quo hoc sentit Eymericus; Qui dant causā dictis vel factis, vt is qui trahitur ad supplicium celerius moriatur, irregulares efficiuntur: quam ob rem diligenter præcauere debent, ne talem cō mittant errorem.

Hæc Eymerici doctrina vera est, & communiter recepta, quam tradidit primum Beatus Antoninus 3. par. tit. 28. c. 2. §. 5. quem sequuntur Tabiensis in sum. verbo, irregularitas. 3. §. 13. & Martinus Nauarrus in manuali seu enchyridio confessariorum impresso Romę anno Domini 1573. cap. 27. tit. de irregularitate. nu. 217. fol. 518. pag. 2. uers. decimotertio. quod etiam est irregularis. si quis ergo hortetur condemnatum vt caput carnifici offerat, aut in furcarum scalas ascendat: aut carnifici dicat, vt ita aptet vindicem gladium, vt vno ictu reum iugulet, ne pluribus ictibus feriatur, aut his similia faciat vel dicat seu persuadeat, vnde celerius mors consequatur, quamuis subsecuta fuisset, etiamsi hęc facta vel dicta non intercessissent, plane irregularitatem contrahet.

Neque excusabitur propterea, quòd dicat se dare operam rei licitæ, & coadiuuare vt malefactores puniantur: aut si dicat, quòd quamuis ipse hęc non dixisset uel fecisset, nihilominus is reus erat moriturus: his enim non obstantibus irregularitatem contrahet. ita Tabiensis pręcitato loco. & idem Tabiensis verbo, irregularitas. 1. §. 4. ex quibus constat diligenter esse obseruandum hoc Eymerici documentum, & veram esse eius doctrinam: pro qua facit textus in cap. si quis viduam. 50. distinct.

SCHOL. LXIIII.

Pag. 333 col. 2. nu. 201.

In tit. De decimo modo terminandi processum fidei per condemnationem hæretici impænitentis non relapsi.

Referunt suo more Iacobus Sprengerius in malleo maleficarū 3. par. q. 29. & breuiter Tabiēsis in summa, verbo, inquisitor. §. 23. & Locatus in fine operis iudicialis in forma tradēdi brachio seculari hæreticum impænitentem. & Repertorium inquisitorum uerbo, sententia. §. sequitur sententia condemnatoria. & Campegius apud Zanchinum c. 16. in principio. & alij quos suis locis paulo post referemus.

Ibidem D

¶ *Circa istum talis practica est seruanda.* Idem sentiunt pręcitati, & Simancas catho. institu. tit. 48. nu. 32. vbi testatur multis instructionum capitibus id esse cautum in Hispania.

Quid seruandū circa hæreticos impænitentes, priusquā tradantur curiæ seculari.

Tota hæc praxis obseruāda circa hęreticos impenitentes priusquam tradantur curię seculari, pręscripta fuit olim inquisitoribus per concilium Biterrense c. 17. ex quo eam uidetur accepisse Eymericus. is locus insignis est, & ita habet: *Conuerti nolentes, vbi commode poteritis, damnare tardetis: ipsos frequenter tam per vos, quàm per alios ad conuersionem† monentes, ac tandem in sua malitia pertinaces, faciatis errores suos ad eorum detestationem publice confiteri; & sic eos damnatos pręsentibus potestatibus secularibus, eorumue Bailliuis, secundum mandatum apostolicum relinquentes.* hactenus ibi. Sed quod in genere fieri pręcipit concilium, qua ratione singulariter & in specie fieri debeat prudentissime docet auctor.

† mouentes.

Ibidem E

¶ *Et informabunt de veritate fidei, &c. addūcendo auctoritates sacræ scripturæ.* Atque hic modus est optimus, præsertim ad conuincendos hæreticos literatos, ut docuit Eymericus 3. par. nu. 87. uers. quidam namque. pag. 289. prodest etiā multum ad eosdem conuertendos, ut hîc indicat auctor: neque temere aut imprudenter: quoniam paucissimi sunt hæretici impænitentes, qui non tueantur suam perfidiam aliqua scripturæ sacræ auctoritate praue intellecta: quæ ubi uere declarata fuerit, sperandum est, hęreticum, qui ea nititur, suum errorem defendere, eum depositurum & conuertendum, nisi prorsus deliret, & clarissimæ ueritatis luci tenebras offundere conetur, qđ est proprium eorum qui pertinaces sunt.

Hæretici impænitētes p̄ scripturā sacrā conuincendi & conuertēdi.

Et certum est ac exploratum apud eruditos ex praua scripturæ intelligentia multa hæretica dogmata & perniciosa profluxisse, ut optime scripsit Beatus Augustinus tom. 4. in lib. de catechizandis rudibus cap. 8. & lib. 1. cap. 2. contra Iulianū Pelagianum.

Ex praua scripturæ intelligentia hęreses prodire.

In primis uero hęresiarchę, omnes suorum errorum occasiones ex scriptura male intellecta acceperunt, ut grauiter docet Epiphanius in secunda synodo Nicęna actione 6. & habetur nunc in 3. to. conciliorum pag. 157. ait enim: *Quoties recta dogmata homines iuxta suam opinionem subuertere conantur, non miretur aliquis, si scripturæ verba vsurpent. nam & omnes heresiarchæ suorum errorum occasiones è diuina scriptura collegerunt: et quę recte à Spiritu sancto dicta erant, peruersa animi sententia conuellunt.* hęc ille. quod & multis exemplis euidenter ostendit. Optimum est ergo uel ad cōuertendos, uel saltem ad conuincendos hęreticos auctoritatibus scripturę uti, ut pulchre docet hîc Eymericus.

Ibidem E

¶ *Si non, interrogent eum in quo se fundet, & videantur eius rationes, &c. et soluantur sibi, &c.* Hunc locum & consilium saluberrimum de diluendis hęretici impenitentis rationibus, & contraria ueritate ei ostendenda, ut tandem conuertatur, desumpsisse mihi uidetur ualde prudenter Eymericus ex extrauaganti Ioannis XXII. incipiente, *Vas electionis.* relata supra par. 2. pag. 79. ubi summus Pontifex ad conuertendum Ioannem de Poliaco simili methodo usus est. is uero Poliacus intellecta ueritate resipuit.

Hæreticorum rationes soluēdæ vt conuertātur.

¶ Siau-

Pag. 334. col. 1. B

Hęretici pro martyrib⁹ adorari cupiunt; & id olim ꝓhibitum.

¶ *Si autem conuerti voluerint, non festinetur, nec mox tradatur brachio seculari, etiam posito quòd ipse petat, &c.* Obseruandum est penitus hoc consilium. est autem hæc vsitata hæreticorum impęnitentium insania, & grauissima miseria, qui cum à diabolo decepti pro ipso moriantur, tamen Christi martyres se esse dicunt, ac velut tales coli & adorari cupiunt: hac enim via se saltem in hoc seculo credunt fore immortales. quod non est recens nostrorum inuentum: nam & hoc iam olim fieri ab ipsis est cęptum, sed sub anathematis pœna grauiter interdictum in concilio Laodiceno can. 34. in hęc verba: *Quòd non oportet oẽm Christianum Christi martyres relinquere, & ad falsos martyres, hoc est, hęreticos abire. hi enim sunt à Deo alieni. sint ergo anathema qui ad eos abeunt.* hactenus ibi.

SCHOL. LXV.

Pag. 334 colum. 2. n. 202. C Ex his q conuertũtur q sint perpetuo ĩmurandi

Et facta abiuratione, quia illa conuersio & abiuratio pręsumuntur esse factę plus metu mortis, quàm amore veritatis, iste est perpetuo immurandus. Desumptum videtur ex concilio Tolosano c. 10. vbi ita scriptum est: *Hęretici autem, qui timore mortis, vel alia quacunque causa, dummodo non sponte redierint ad catholicam vnitatem, ad agendam pęnitentiam per Episcopum loci, in muro cum tali includantur cautela, quòd facultatem non habeant alios corrumpendi.* hæc ibi.

Intellect⁹ cõcilij Tolosani.

Sententia vero huius concilij talis est, Qui valde difficulter, & post multas admonitiones, & magnum temporis spatium conuertuntur, in carcere perpetuo sunt recludendi, quia non omnino sponte & voluntarie conuerti videntur, & propterea non sunt liberi demittendi, ne si ficte fuerint conuersi, quod est facile præsumendum, alios corrumpere possint.

Atque in hũc sensum intelligere quoque oportebit textum in l. commissi. §. 2. Federici Imperatoris relat. in bullario literarum apostolicarum pag. 15. vbi ita scriptum extat: *Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire voluerint ad fidei vnitatem, iuxta canonicas sanctiones, ad agendum pænitentiam in perpetuum carcerem detrudantur.* hęc ibi. Et eodem modo est accipiẽdus textus in c. excommunicamus. el 2. §. si qui autem. de hęret.

Qui grauiter delinquũt cõtra fidẽ ĩmurãdi et q sint illi.

Nec modo hi qui valde difficulter ab hæresi conuertuntur, in perpetuum sunt carcerem detrudendi, verum etiam & alij quidam, quorum insignia sunt delicta in causa fidei commissa, quos singillatim enumerat cõcilium Narbonense paucis post Tolosanum annis conditum c. 9. in hæc verba: *De hęreticis autem seu credentibus, pręfata immunitate, quia veritatem de se, vel de alijs suppresserunt, vel quia infra tempus indulgentię non venerunt, seu aliàs indignis, paratis tamen absolute mandatis Ecclesię obedire, & recognoscere quam vel suppresserant, vel negauerant, veritatem; quamuis tales proculdubio sint secundum statuta domini Papę, in perpetuo carcere detrudẽdi: quia tamen intelleximus vos de his tantam in pluribus partibus multitudinem inuenisse, vt ne dum expensę, sed vix etiam lapides, aut cæmenta sufficere possint ad carceres construendos; consulimus vt eorum immurationes, vbi expedire videbitur, differatis: donec ipse dominus Papa de illorum multitudine plenius sit consultus: nisi forte aliqui essent tam facinorosi, vt de ipsorum impęnitentia, vel fuga, vel relapsu, vel corruptione, seu turbatione aliorum nimium timeretur: tales enim sine vlla prorsus dilatione firmo & perpetuo carceri deputetis.* hactenus ibi. Qui ergo prædictis modis deliquerint, perpetuo sunt immurandi, vbi nulla talium fuerit multitudo, ob quam sit rigori detrahendum, cum cessante tunc causa, effectus cessare debeat. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patronatus. c. cum cessante. de appellatio.

Iam ex his duobus cõciliorum decretis aperte colliges, eandem prorsus esse pœnam immurationis & carceris perpetui, cõtraquàm quidam huius antiquitatis ignari censeant.

Quis rit⁹ antiquus immurationis, seu perpetui carceris.

Quamquam vero hodie aut rarus, aut nullus antiquæ immurationis, seu carceris perpetui vsus relictus esse videatur: nam, vt ait Auctor reperto rij inquisitorũ verbo, carcer. §. item nota quòd loco carceris perpetui. hunc Episcopi & Inquisitores possunt commutare in detrusionem in monasterium, quod & sæpe faciunt: quia tamen ex causa potest optime vsurpari, præsertim his turbulentis temporibus, quibus nihil non audent hæretici; operæpretium erit referre ex concilio Biterrensi, quo ritu, quibusque seruatis immuratio fieret, seu perpetua carceratio. ibi ergo. c. 23. 24. & 25. ita scriptum est:

cap. 23.

Curetis tamen, vt talibus immurandis fiant iuxta sedis Apostolicæ ordinationem, separatę & occultæ camarulę, sicut fieri poterit in singulis ciuitatibus diœcesum corruptarum, vt alterutrum vel se, vel alios peruetere nequeant: & eos enormis rigor carcerum non extinguat: quos ab illis qui bona eorum tenuerint, fieri, & in necessarijs prouideri faciatis eisdem secundum statuta concilij Tolosani.

cap. 24. Qñ remittenda pœna carceris ꝑpetui.

Hęc autem perpetui carceris pœna, seu pęnitentia nulli ab initio de pręfatis culpabilibus remittatur, aut in aliam commutetur: nisi vel hęreticos redderet, vel propter eius absentiam euidens mortis periculũ eius liberis, vel parentibus immineret: vel propter aliam causam, quę multum iusta & rationabilis videretur.

cap. 25.

Sit autem liber accessus vxori ad virum immuratum, & è conuerso, ne cohabitatio denegetur eisdem, siue ambo immurati fuerint, siue alter. hactenus ibi.

Perpetuo carceratis vnde prouidendum.

Quod vero dicit hoc concilium in c. 23. vt immuratis prouideatur secundum statuta concilij Tolosani, id in dicto concilio Tolosano c. 10. in fine ita cauetur: *Quibus* (scilicet immuratis) *ab illis qui bona eorum tenuerunt, prouideatur in necessarijs secundum dispositionem prelati. Si vero bona non habuerint, eis prouideatur per prelatum.* hęc ibi. de eisdem eadem ferme traduntur in concilio Narbonensi c. 4.

In carcere ꝑpetuo difficulter dispensatur.

Præterea quę de difficultate dispensandi in carcere perpetuo tradidit cõcilium Biterrense c. 24. luculentius

luculentius expressit concilium Narbonense po stea, vt mihi fit verisimile, conditum, c. 19. in hęc verba: *Circa incarcerandos etiam duximus hoc addẽdum, vt à carcere nec vir propter vxorem, licet iuuenem, nec vxor propter virum, nec quisquam propter liberos seu parentes, seu aliter necessarios, aut propter debilitatẽ vel senium, vel aliam similem causam excusetur absq; indulgentia Sedis Apostolicæ speciali*. hactenus ibi. Quę omnia ex causa diligentissime mihi videntur custodienda, quã alicubi in vsu nõ sint, quia fortassis temporũ iniuria diu latuerunt. sed de dispensatione in carcere perpetuo dicam infra schol. 143. super q. 96. partis tertię.

Cetera omnia, quę cum intrusis in carcerem perpetuum obseruari debent, consulto hic omitto, cum nõ sit proprius locus: de illis agam infra schol. 117. super q. 59. vbi videas.

Ibidem.

¶ *Et consequenter primitus à suis ordinibus degrandus, iuxta c. quoniam. de hæret. lib. 6.* Olim valde fuit dubitatum in principio delegatę inquisitionis cõstitutę, An sacerdos qui ob crimẽ hęresis erat detrudendus in perpetuũ carcerem, iuxta predictũ ritum, prius foret à suis ordinibus actualiter degradandus; verumtamen hanc dubitationẽ sustulit Vrbanus IIII. rescripto incipiente: *Consultus*. §. quęstioni vero. relat. par. 2. pag. 85. vbi ita scriptum est: *Quæstioni vero, qua quæritur, vtrum constitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuo, prius sit ab ordinibus à suo episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pęnitentiæ: respondemus, quòd talis qui est perpetuo immurandus, prius debet à suis ordinibus degradari*. hec ibi.

Clericus immurandus degradẽdus Pri°.

Quis rit' antiquus immurationis, seu perpetui carceris.

cap. 23.

Ne quis autem putet hęc accipienda esse de uerbali degradatione, hoc est, de suspensione ab ordinum executione, non autem de degradatione reali & actuali, cum talis non tradatur curię seculari, sed solum carceri perpetuo; propterea valde prudenter Eymericus ad tollendam hanc dubitationẽ ait, ab officio & beneficio esse deponendũ: quod est uerbaliter degradare: itẽ ab ordine esse degradandũ, auferẽdo sibi ea quę sunt officij, qđ est proprie actualiter degradare, ut patet ex c. degradatio. de pœnis. lib. 6. neq; de hoc est ulla dubitatio. quam etiam sententiam apertissime profitetur Albertinus in c. quoniam. de heret. lib. 6. in principio nu. 55. & Campegius apud Zanchinum c. 20. uers. obserua denique.

Perpetuo immurandus, cur degradetur.

Quòd si quis quęrat, cur perpetuo immurãdus degradari debeat: respõdebo propterea fortassis, ita constitutum fuisse: quoniam talis immuratio perpetua morti ęquiparatur, ut ait Innocentius in c. qualiter & quando. el secũdo. de accusatio. quem refert, & sequitur Auctor repertorij inquisitorũ uerbo, carcer. §. quotuplex sit carcer. atque hanc opinionẽ summo iure uerã esse credo, licet consuetudo aliud nunc communiter obseruet, ut mox dicam.

Ad triremes perpetuo dãnatus, an debeat degradari.

De eo uero qui in perpetuum ad triremes dãnatur, quęsitum scio, an debeat actualiter degradari; sed uerissimum mihi uidetur actualiter degradandum fore, cum par sit ubiq; & penitus similis ratio; & propterea idem erit statuendum. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. quam sententiam Campegius quoque asserit apud Zanchinum c. 20. circa finem, uers. obserua denique.

Tametsi uero hęc de iure uera sint, nihilominus tamen cum regulariter dispensari soleat cum illis, qui uel in perpetuum carcerem, uel in perpetuum ad triremes condemnantur; ideo non solent condemnandi ad has pœnas actualiter degradari, sed solũ uerbaliter: quod benignitas huius tribunalis laudabiliter introduxit. Sed post quot annos soleat hęc pœna remitti, alibi dixi copiose.

¶ *Forma tradendi hæreticum pertinacem, aliàs non relapsum curiæ seculari.* Hęc forma usitata est, & probata uiris doctis: consimilem habes apud Zãchi. c. 4. uerum si aliam cupis, accipito illam, qua concilium Constantiense sessione 15. Ioannem Husz uelut hereticum pertinacem & heresiarchã damnat, & curię seculari prius degradatum tradendum decernit: in qua multa licet animaduertere notatu dignissima in hac causa; sed illud est pręcipuum, quòd uanam eius appellationem reiecit, apertissime indicans, eam in hoc tribunali non recipi à sententia definitiua, ut alibi plenius diximus. *Pag. 335. col. 1. nu. 203.*

¶ *Crederem de misericordia posse recipi, &c.* Sed tutius est, ut nullo modo recipiatur, etiamsi millies promittat ueram conuersionem, tum quia, ut optime scribit hîc Eymericus, nullo iure id uidetur cautum; tum quoniam experiẽtia docuit, hos ita receptos, raro bonos euasisse: ergo nullo modo recipiantur, ut dixi lib. 2. Adnotatio. schol. 27. §. postquam traditus. pag. 58. & quod hîc dicit auctor, repetit etiam paulo post in duodecimo modo terminandi processum fidei, in fine. *Nu. 204 C. D*

Qui traditus est curiæ seculari, nullo modo recipiẽdus, etsi conuerti velit.

SCHOL. LXVI.

In tit. De duodecimo modo terminandi processum fidei per condemnationem conuicti de hæresi, & persistentis in negatiua.

Pag 338. colum. 1. nu. 207.

Visum est consulto omittere modũ undecimũ absq; prefixo scholio seu adnotatione, quia nihil in eo occurrebat notatu dignũ, aut difficile, qđ in alijs modis nõ esset plene explicatũ. eũ nihilominus referũt Locatus in opere iudiciali in fine, in forma sentẽtię contra impęnitentem & relapsum, & Iacobus Sprengerius in malleo malefic. 3. par. q. 30. & Repertoriũ inquisitorum uerbo, sententia. §. sequitur sententia. & hic modus eadem ratione absoluitur, qua nonus fuit tractatus. quantum uero ad formã ferendi sententiam contra impenitentẽ & relapsum attinet, eã poteris accipere ex concilio Constantiense sess. 21. vbi conciliũ condemnat Hieron. de Praga, quam habes in 3. to. conciliorũ pag. 872.

De undecimo modo, qui dis seruerit.

Sed iam ad duodecimum modum reuertor, de quo Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §.

24. Iacobus Sprenger in malleo maleficarũ par. 3.q. 31. & Locatus in fine operis iudicialis in formula tradendi brachio seculari hæreticum impœnitentem, fidem tamen catholicam profitentẽ. & Repertorium inquisitorum verbo, sententia.

Quid potissimũ tractet Eymericus in duodecimo modo.

In hoc autem modo præter praxim, quæ absolutissima est in hoc casu, duo potissimum offert Eymericus examinanda: quorum primum ad reum negatiuum spectat, alterum vero ad testes, de quibus, ac plerisque alijs occurrentibus singillatim more nostro receptiora, & securiora trademus.

Ibidem. C Locus emendatus

¶ *Tamen ipse sic conuictus & deprehensus*. ita hunc locum imprimendum curauimus ex tribus manuscriptis Sabellano, Bononiensi, & codice Cardinalis de Gambara: nam in Barcinonensi impresso ita legebatur: *Cum ipse sit conuictus, & deprehensus*. quę lectio non multum cum antecedentibus & consequentibus cohærebat: quare manuscriptos secuti sumus, quorum planior & facilior est lectio.

Ibidem.

¶ *Iste talis quamdiu sic persistit in negatiua, hæreticus impænitens est censendus*. Ex his verbis, & illis quæ profert Eymericus paulo post, n. 210. B ibi: *Qui sibi indicent, quòd mortem non potest euadere corporalem, dum stat in negatiua*. Item ex quæstione 34. partis secundæ. nu. 3. & denique ex tota serie huius disputationis, videtur dirimi quæstio illa anceps & controuersa, de qua valde olim fuit dubitatum, An qui accusatur de hęresi, de qua legitime conuincitur, & negat se talia dixisse vel fecisse; protestatur tamen se omnino credere & tenere, quod tenet & credit sancta Romana Ecclesia, sit velut hæreticus impænitens tradendus curiæ seculari.

An negatiuus protestans se credere ut crdit Ecclesia, sit tradẽdus curię seculari.

Et non obstante prædicta protestatione, proculdubio tradendus est, vt his locis docet apertissime Eymericus, cuius sententia vera est & communis, quam tradidit decisio Rotæ antiqua 875. tit. de hæret. quæ incipit, *Accusatus*. tenet etiam Hostiensis hoc loco ab Eymerico citatus. Calderinus consil. 2. tit. de hæret. Ioannes Anania in cap. excommunicamus. §. adiicimus. de hæret. & alij quidam ex antiquioribus. Recentiores autem fere omnes, qui de puniendis hæreticis scripserunt, hanc ipsam sententiam audacter profitentur. Repertorium inquisitorum verbo, negatiua. §. si tamen accusatus. Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q.8.nu.7. & 8. & q.34.n.51. idem videtur tenere Boerius decisione 343. contra id, quod male prius disserue rat decis. 341. tenet etiam Simancas catho. instit. tit.48.nu.25. & 26. & Ioannes Rojas tract. de hęret. par. 1. nu.69. & seq. & ceteri bene sentientes vno consensu.

Et quamquam non desint rationes viuæ quidem & efficaces ad hanc sententiam comprobãdam, de quibus paulo post agam; hoc mihi videntur iam olim initio cõstitutę delegatę inquisitionis definiuisse concilium Biterrense, & Narbonẽse, in quorum primo videlicet Biterrensi c.6.7.8. & 9. de hac facti specie, ac etiã de ordine procedendi in tali casu ita scriptum est:

Illos qui cum sint culpabiles, contemnunt cõparere infra tempus gratiæ, aut malitiose supprimunt veritatem, citetis suo tempore nominatim. Cap. 6.

Eisque si veritatem contra se inuentam confiteri noluerint, exponatis capitula super quibus inuẽti sunt culpabiles, & dicta similiter testium publicetis. Cap. 7.

Ac datis dilationibus competentibus, & defendendi facultate concessa benigne admittatis exceptiones, & replicationes legitimas eorundem. Cap. 8.

Et si quidem in sua defensione defecerint, nisi culpam probatam gratis confiteri voluerint, assignato ad sententiam termino peremptorio competenti, damnetis eosdem: non enim sunt ad misericordiam admittẽdi, dum in sua negatione persistunt, quantumcumque voluntati Ecclesię se supponant. hactenus ibi. Cap. 9.

Iam concilium Narbonense apertius eandem sententiam comprobans c. 26. ita cauit; *Si quis tamen culpam suam, ex qua possit credens vel hæreticus iudicari, de qua plene per testes seu aliam probationẽ constat, pertinaciter negare non metuit, quandiu in huiusmodi negatione persistit, licet aliàs conuersionem prætendat, hæreticus absque dubio est censendus: euidenter namque impænitens est, qui peccatum nec vult etiam confiteri.* hactenus ibi.

Illud vero præ ceteris est adnotandum, quod euidentissime docet præcitatum concilium Narbonense, videlicet, hanc conclusionẽ de damnando tamquã impænitente eo qui hęresim cõtra se probatã negat, licet protestetur se credere, locum habere nõ modo cum quis conuincitur de hæresi, quam dixit; verum etiã de facto aliquo hæreticali, ex quo posit vel hæreticus, vel credens hæreticorũ iudicari: quod est valde singulare & notandum. quæ autẽ sint facta hęreticalia, dixi supra hoc 3. lib. schol. 31. & quæ sint facta ex quibus homines iudicantur hęreticorum credentes, docui lib. 2. schol. 56. §. factis autẽ pag. 99. Rursus aduertendũ est, hic haberi sermonẽ de eo, qui negat factum hęreticale, de quo legitime conuincitur, nõ autẽ de illo, qui confitetur factũ hęreticale, prauã autem intentionem negat: nam in hoc alia agitatur difficultas diuersa ab ea, quam hic tractamus, de qua vide præcitata scholia.

Rationes quibus superior sententia fulcitur.

Quòd si quis quęrat, quibus rationibus hęc sententia niti posit, illę in prõptu sunt. Primũ, quoniam si heresis huius negatiui plene ac legitime probata est, iam Ecclesię cõstat hũc hereticũ esse, qui nisi errores suos confiteatur ac detestetur, velut impęnitens hęreticus merito tradẽdus erit curię seculari. Rursus qui legitime cõtra se probatos errores nõ concedit, quãuis protestetur, se rectã fidẽ tenere, nihilominus non satisfacit Ecclesię, q̃ in primis satisfactionẽ postulat de probatis hęresibus, quas ipse se dixisse diffitetur: quam ob rem cũ non sit correctus, velut impęnitẽs erit damnãdus, quoniã peccati venia nõ datur nisi correcto. Postremo, quia ad verã pęnitentiã necessaria est cõfessio, nec veniã consequi meretur qui peccatũ non agnoscit. c. nõ potest. cũ seq. de pęniten. dist. 1. cũ itaq; is negatiuus non confiteatur, impęnitẽs putatur, ac curię seculari propterea merito est relinquẽdus. plures alias rationes in eandẽ sentẽtiã viuas sane & expirantes cõmemorat præfata

decisio

decisio Rotæ 875. quas breuitatis gratia omitto.

Sententia Iulij Clari reiecta. Ex his omnibus valide refellitur sentẽtia Iulij Clari, qui in pract. crim. §. hęresis. vers. & nota in hoc casu proposito. de hac veritate dubitauit. ceterum à superiori sententia nullo modo est recedendum, & hoc iure vtimur.

Nec quisquam dicat, iniuste se hac ratione condemnari, nec conqueratur de iudicibus ecclesiasticis, vel de iudicio Ecclesiæ ita statuentis, quę de occultis nõ iudicat: sed si fortaßis per iniquos testes est conuictus, ferat id æquo animo, ac lætetur, quòd pro veritate mortem patiatur.

Vt præfata sẽtẽtia obseruetur, quot requirantur. Monebo tamen hoc loco apertioris doctrinæ gratia, nonnulla esse necessaria, ad hoc vt prędicta sententia locum habeat, vt optime admonẽt Albertinus in d. tract. de agnoscen. assertio. q. 8. nu. 8. & q. 34. num. 51. & Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 1. nu. 84. & seq.

Primum, quòd sit conuictus de vera & formali hæresi, verbi gratia, de hac, Non esse purgatorium; non de assertione scandalosa, temeraria, male sonante, aut similibus. idem dicas de factis, ex quibus insurgit hęresis vel apostasia seu credẽtia, iuxta concilium Narbonense, vt paulo antea dicebamus.

Alterum est, quòd verba hæreticalia, de quibus negatiuus conuincitur, sint certa & clara, nõ dubia uel ambigua, habentia duplicem sensum, hæreticum vnum, catholicum alterum: quoniam tunc relicto sensu hæretico, catholicus accipiendus est, vt late docet idem Albertinus tract. de agnoscen. assertion. q. 7. & Ioannes Rojas tract. de hæret. part. 1. nu. 366. dubia enim in meliorẽ & saniorem partem interpretari debemus.

Tertium est, quòd reus conuincatur de hæresi, quam negat, per testes legitimos & idoneos, seu omni exceptione maiores, non per inimicos aut singulares.

Quartum est, vt illud factum seu dictum hæreticale, de quo reus conuincitur, sit recens, non vetustum; ita vt uerisimiliter reus credatur eius fuisse oblitus, cum in facto antiquo obliuio præsumatur. de quo quid sit sentiendum, abunde dixi supra lib. 2. Adnotatio. schol. 45. §. sed in hac quæstione. & seq. pag. 82.

Postremum est, quòd is negatiuus conuincatur asseruisse se illa credere, & credenda alijs esse. hęc omnia colliguntur debere concurrere ex principio, & tota serie prædictæ decisionis 875. vt optime præcitatis locis obseruauit Albertinus, quidquid dicat Ioannes Rojas.

SCHOL. LXVII.

Pag. 339. col. 1. nu. 209. F*orma puniendi ac condemnandi falsos testes, &c.* Quoniam in hoc duodecimo modo processum fidei terminandi potest contingere testium falsitas; ideo quasi incidenter de testibus falsis puniendis differit Eymericus: nam ex professo hoc tractat infra par. 3. q. 73. vbi diximus copiose schol. 128. id solum hoc loco admonebo, dubitatum fuisse olim, an inquisitor posset testes falsos punire, & qua pœna. sed hæc quæstio hodie penitus cessat, vt experientia ipsa quotidie testatur. *Inquisitor falsos testes punire pot.*

Iam quantum attinet ad formam ferendi sententiam contra falsos testes, diligenter eam hîc prosequitur Eymericus, quem per omnia sequuntur Repertorium inquisitorum uerbo, sententia. §. sequitur forma sentẽtiæ. & Locatus in fine operis iudicialis, in formula sententię contra falsos testes, seu falsum deponentes.

¶ *Te citari, & ad nostram præsentiam adduci, ac prædictum talem coram nobis fecimus confrontari.* *Ibidem. E* Hoc ipsum in eadem facti specie consuluit faciendum Eymericus supra tit. De cautelis inquisitorum contra hęreticorum cauillationes. §. tertia cautela. nu. 101. pag. 292. vbi dixi schol. 28. huius 3. libri. hanc reorum & testium conciliationem non facile esse admittendam.

Ceterum, quia in hunc locum lectorem remiseram, dum quęrerem nunquid in aliquo casu locum hęc confrontatio habere poßit: nunc dico, prima fronte uideri ęquum & rationi consentaneum in hoc casu, ut rei negatiui & testium affirmantium conciliatio fiat, vt sic ueritas habeatur, ne innocens negatiuus curię seculari ultimo supplicio afficiendus tradatur.

Veruntamen quia grauis est hęc causa de confrontatione facienda, ideo in ea multum circunspecte loqui oportet, ne ex dictis nostris quis arripiat occasionem, & inconsiderate quandoque agat. sit ergo in hac re hoc primum axioma, Vbi magna affuerit causa, & omne periculum cessauerit, recto iudicum arbitrio quandoque fieri potest hęc confrontatio. ita Simancas & vere in enchyridio uiolatę religionis tit. 35. num. 16. quam ob rem etiam in hoc casu de quo hîc Eymericus agit, cum reus in negatiua perseuerat, non aliter fieri poterit confrontatio, nisi procul absit omne periculum: quod si affuturum crederetur ipsis testibus, nullatenus esset facienda ad explorandam ueritatem; sed tunc ad condemnationem negatiui possent inquisitores deuenire, nec dicentur iniuste eum condemnare, cum legitimis testibus sit conuictus: quia si facile permitterentur huiusmodi confrontationes, proculdubio redundaret in fidei detrimentum: nam homines à testificando contra hęreticos propterea auerterentur: quod est omnino pręcauendum, ne publicum commodum ob priuatam unius aut alterius utilitatem lędatur. *Confrõtatio testiũ & reorũ in crimine hæresis, an & qñ locum habeat.*

Sit secundum axioma, Confrontatio tunc secure fieri potest, quando testes complices sunt eiusdem criminis cum reo: hoc enim casu manifestum est ad conuincendum reum negantem nominandos ei esse complices, cum quibus dicitur deliquisse: quare similiter poterunt ei confrontari. neque enim tunc tam confrontantur ut testes, quàm ut complices.

Sit tertium axioma, Cum uilisßimi sunt testes & rei, qui parum curant bonam uel malam habere famam, quales sunt uilisßimę meretrices, & uilisßimi homines, qui humeris onera deferunt, & si qui sunt similes; tunc fieri fortaßis poterit confron-

confrontatio. sed hoc casu omnem periculi suspicionem procul etiam abesse oportet: ac in alijs etiam forsan casibus poterit admitti, qui recto iudicum arbitrio relinquuntur.

In confrõtatione facienda, et vbi fuerit facta, qd obseruandum.

Iam in confrontatione facienda hæc mihi videntur obseruanda. primum ne solus inquisitor eam decernat, quia res magni momenti est: adhibeat ergo consilium episcopi & peritorum, sine quorum assensu nullo pacto crederem decernendam; quòd si non conueniant, maiores inquisitores consulant. certe in supremo Senatu Sacrosanctæ & generalis Inquisitionis Romanæ nunquã fiunt huiusmodi confrontationes, nisi re cognita, & decreto interposito per Illustrissimos Cardinales in tota Christiana repub. inquisitores generales; vt vel hinc ceteri intelligant quàm caute in re tam periculosa sit progrediendum.

Postremo vbi decreta fuerit confrontatio, cauendũ est, ne simul duos testes, aut omnes quotquot testificati sunt contra reum negatiuum producant coram ipso, sed singulos per se ei sistant, & vtriusque dicta notarius scribat: nam si diuersi fortassis in tempore vel loco cõmissi delicti deprehendantur, aut in alijs substãtialibus eius delicti, de quo agitur; tunc magna præsumptio erit eos esse falsos, exemplo eorum qui falso Susannã accusarunt, vt legitur Daniel. cap. 13. sed hoc nõ erit obseruandum cum testes & reus sunt eiusdẽ criminis complices: tũc enim omnes simul produci poterunt.

Quid obseruandũ circa negatiuum priusquã condemnetur.

Quantum vero attinet ad negatiuum, priusquam vt impænitens condemnetur, plurima considerare oportet, & rationem diligentem esse habendam & rei negatiui & testium affirmantium facile suadet grauitas huius negotij: nam si reus negatiuus ex vita anteacta, bonis moribus, & bona fama procul ab hæresi sibi obiecta abesse videatur, iniquo testimonio vrgeri præsumendum erit: quod tunc magis erit suspicandum, cum testes non sunt per omnia probati, aut aliquando accusato fuerunt inimici: quod inquisitor ex officio debet inuestigare.

Contra vero, reum negantem iniquum præsumere licebit, & iusto testimonio conuinci, cum malæ vitæ & famæ fuerit, & testes probati sunt & graues. hęc inquam & alia huiusmodi sunt aduertenda priusquam ad cõdemnationẽ deueniatur.

¶ *Te talem in causa fidei falsum testem seu delatorem ad carcerem perpetuum talem, &c. condemnamus.* Ex hoc loco apertissime colligimus sentire Eymericum testes falso testificantes in causa fidei non esse puniendos pœna talionis, nec tradendos curiæ seculari, cum ad carcerem perpetuum damnet, de quo quid sentiã, dicam copiose scho. 128. huius 3. libri.

Delatoris & testis falsi equalis pœna ĩ hoc crimine.

Ad hęc, illud hoc loco obseruabis, Eymericum quo ad pœnã æquiparare delatorẽ, & testes, & recte quidẽ: quoniam licet in alijs criminibus mitius puniatur qui falso defert, quàm testes: at cum in hoc crimine delator seu denuntiator testibus annumeretur, vt aiunt Abbas & Felynus in c. in omni. de testibus. & Albertinus in tract. de secreto nu. 177. & Simancas in enchyridio tit. 23. nu. 7. consequitur aperte delatoris, & testis falsi parem futuram pœnam, æqualemque vindictam, vt subtiliter, & breuiter indicat hoc loco Eymericus.

SCHOL. LXVIII.

Pag. 340 colum. 1. n. 210. B

An q falso conuincitur in hoc crimine, possit illud fateri vt mortẽ effugiat.

Q*Vi sibi indicent, quòd mortem non potest euadere corporalem dum stat in negatiua, &c.* Horum verborum occasione diluenda est hoc loco pulchra difficultas, quæ doctis etiam possit negotium exhibere, An huic ita conuicto per falsos testes, qui re uera crimen hæresis sibi obiectum non admisit, liceat illud fateri, & agnoscere, seque infamare, vt mortem euadat temporalem, & misericordiam implorando ad Ecclesiæ gremium pænitentiamq; admittatur.

Ac primum quidem cum fama inter bona tẽporalia numeretur, quamuis externorum bonorum maximum censeatur. c. deteriores. 6. q. 1. Aristoteles lib. 4. ethicorum c. 3. B. Tho. 2. 2. q. 129. art. 1. traditque copiose Dominicus Sotus lib. 4. de iust. & iure q. 2. art. 3. conclus. 4. & alij Theologi communiter, poterit vtiq; quilibet arbitrio suo ita famam vt pecunias & cetera bona temporalia profundere, præsertim ad vitam redimendam, quæ cunctis rebus etiam pretiosissimis anteponenda videtur.

Rursus, quamuis honor seu bona fama res prę stantissima sit, opinione tamen hominũ, qua honor consistit, pluris estimatur ingens auri pondus, quàm tenuis honor & fama: vitam autem famæ esse præferendam secundum essentiam valoris vtriusque, nullus vnquam (quod ego sciam) dubitauit. licere itaque videtur vel ad conseruandam vitam, vel etiam ad sæuitiam tormentorum fugiendam neglecta fama crimen fateri quod non commisimus.

Multa in eandem sententiam afferri possent, quæ libenter omittimus, atque in hac difficultate sit hæc prima conclusio, Quamuis homo sit dominus suæ famæ, & se quandoque infamando, prodendo, & detegendo crimen quod commisit, non peccet contra iustitiam, neque vlli iniuriam irroget; nihilominus saltem veniale peccatum committit contra sui ipsius charitatem: quod plane multo magis tunc contingeret, quando ad euadendam sæuitiam tormentorum id diceret quod non commisit: nam tunc culpam mendacij admitteret; mendacium autem licet ex suo genere non sit peccatum mortale, dictum tamen in iudicio coram iudice legitime interrogante, & cum iuramento præcedenti, mortale peccatum est: quòd si venialis etiam tantum culpa esset, nec tunc quidem admittere licebit, quia mentiri suo genere malum est.

Vt mortẽ fugiamus non licet fateri crimen quod nõ fecim'.

Sit secunda conclusio, Quotiens quis conuincitur de nefandissimis quibusdam horrendissimisque flagitijs, quæ aures exhorrescunt, veluti de crimine vtriusque maiestatis læsæ, adulterio, & simili-

similibus, ipseque re vera hęc non commisit, si vel vt mortem effugiat, vel tormentorum sęuitiā, vel aliud simile periculum, infamet se fatendo quod non fecit, vix potest à mortali peccato excusari, etiamsi non iuratus & extra iudicium talia diceret, propter grauissimā infamiam, quam sibi imponeret. has duas conclusiones colligo ex sententia Soti lib. 4. de iust. & iure. q. 2. art. 3. conclusione 4. circa finem. quem per omnia sequitur Couarruuias lib. 1. uaria. resolutio. cap. 2. num. 8. cui sententię libentissime subscribo, quia & tutissima est, & omne peccati periculum excludit.

Pag. 340 colum. 1. n. 210. B An q̃ falso coūinci tur in hoc crimine, possit illud fateri vt mortē effugiat.

Quam ob rem, cum crimen hæresis inter nefanda & horrenda delicta connumeretur, immo sit grauissimum & maximum, nullus vt mortem effugiat debet de eo se infamare. quemadmodū enim grauiter peccaret, qui de eo crimine alterū infamaret; ita quoque peccaret qui infamaret se ipsum, iuxta doctrinam Archidiaconi in c. non est. 23. q. 5. Panormitani in c. ex parte. de sepulturis. Syluestri in sum. verbo, detractio. q. 3. Caietani 2. 2. q. 73. art. 2. & aliorum asserentium perinde esse peccatum mortale infamare se ipsum, ac infamare proximum.

Confessarij q̃d agere debeāt circa negatiuum.

Quare in hoc casu, quamuis huic negatiuo durissimum videatur innocentem mori, & propterea fortasis credat sibi licere ad mortem euitandam crimina obiecta fateri; nullo tamen modo id est permittendum. quam ob rem eorum theologorum & cōfessariorum, qui negatiuum talem consolantur, & ad supplicium comitantur, munus erit eum inducere, vt veritatem prodat: sed caueat omnino ne sibi crimen, quod non commisit, imponat, ut temporalem mortem euitet; memineritque, se si patienter eam iniuriam & supplicium toleret, uelut martyrem esse coronandum.

Iam nō obstant rationes initio adductæ, quibus uno uerbo respondemus, quòd tametsi concedamus homines dominos esse famę (quod tamen multi negant) ac de ea uelut de pecunijs sibi disponere licere: certissimum tamen est tūc prohiberi cum pręter famę iacturam peccatum committitur, ut in casu proposito.

Ibidem D An ad sētētiam ferendā cōtra hæreticos, sit necessaria præsentia iudicis secularis.

¶ *Ac præsente potestate curiæ secularis, &c.* In omnibus sententiis eorum qui curiæ seculari relinquuntur, Eymericus secutus iura de hęreticis in hac causa tractantia semper meminit præsentiæ curię secularis: quare nō infrugifera hinc nec inutilis oritur dubitatio, An Episcopus, vel Inquisitor possint ad talem sententiam diffinitiuam procedere, absente iudice seculari: vel contra, ita eius pręsentia exigatur, vt sententia aliter lata nulla sit.

Ac prima quidem fronte dicendum videtur præsentiam secularis iudicis requiri; quoniam vbi certa forma, seu modus adiungitur iurisdictioni alicuius iudicis, cessante eo modo, iurisdictio cessare videtur. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transactio. facit textus in c. quia propter. de electio. at à iure præscribitur inquisitoribus certus modus promulgandi sententias aduersus hæreticos, videlicet, vt eas pronuntient relinquentes damnatos præsentibus potestatibus secularibus animaduersione debita puniendos. c. excommunicamus. 1. in prin. de hæret. c. ad abolendam. §. illos. de hæret. & c. nouimus. de verb. signifi. fit ergo, vt aliter nequeant sententias pronuntiare.

Rursus, cum aliquid est inductum à iure pro solemnitate sententiæ, si illud pretermittitur, non valet sētētia. 2. q. 1. in summa. c. nihil. & c. si primates. eadem causa. quare in casu proposito necessaria videtur iudicis secularis præsentia, cum velut certa quædam solemnitas à iure pręscripta esse videatur.

Pręsentia iudicis secularis quatenus exigatur.

Verum his non obstantib us, certior & verior sententia est, valere sententiam cōdemnatoriam aduersus hæreticos latam in absentia iudicis secularis, dummodo interueniant alia substantialia. quamuis enim iura requirant in tali sētētia, seu actu condemnandi, præsentiam iudicis secularis, seu bailliuorum suorum, non ita postulant, vt absque illis nihil vtile geratur, sed vt illi velut ministri sententiam latam debitæ executioni mandent: nam omnis actus alius prætèrea illis interdicitur in hoc crimine, quòd mere est ecclesiasticum. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hęret. lib. 6.

Iam si pręsentia potestatis secularis necessaria esset in proferenda sententia condemnatoria contra hęreticos impęnitentes, vel relapsos, facile ob hanc causam posset impediri officium inquisitionis, dum magistratus secularis, vt nulla, aut ficta interdum quęsita causa, suam pręsentiam denegaret.

Postremo ita iudicandum videtur de præsentia iudicis secularis in hac causa, ac de adhibendo & requirendo peritorum consilio, sine quo inquisitores iudicare possunt, cum non teneantur necessario peritorum, aut consultorum iudicium aut opinionem sequi, vt dixi infra hoc 3. libro. schol. 132. itaque quemadmodum sententia lata, vel contra suffragia peritorum, vel non requisitis eorum suffragiis iure valet, eodem modo valebit non adhibita præsentia iudicis secularis.

Sed cum Inquisitor & Episcopus in reum sentētiam tulerint, vbi suam præsentiam, aut noluerit, aut non potuerit pręstare secularis magistratus, ea quidem valida erit, & sufficiet per legitimam personam, publica si opus fuerit scriptura interueniente (quod est tutius) intimare iudici seculari talem, verbi gratia Caluinum, pertinacem hęreticum & impęnitentem, seu relapsum esse iudicatum: ipseque magistratus secularis, quamuis præsens sententiæ non affuerit, fidem huic intimationi debet adhibere, & hęreticum sibi traditum vltimo supplicio afficere, nisi velit tanquam hereticorum fautor, & sacri officij impeditor grauissime coerceri: nec processus copia sibi est tradenda, vt late alibi disserui.

His ita vere constitutis, non obstant adducta in cōtrariū, quibus vnica solutione satisfacimus, dicentes ex sententia glossæ in clemen. 1. verbo, inhibentes. circa medium. de iure patronatus. quòd vbi mandatur aliquid sub certo modo faciendum ei, qui aliàs habet super ea re ordinariā iurisdi-

iurisdictionem, etiamsi procedat illo modo; & forma non seruata, vel omissa, valet nihilominus & tenet actus. manifestum est autem Episcopos iurisdictionem ordinariam habere ad coercendos hæreticos: quamuis ergo non obseruent in hoc casu istam solemnitatem de adhibenda præsentia iudicis secularis, cum reos damnant, nihilominus sententia valebit.

De inquisitoribus vero qui aliàs non habent ordinariam iurisdictionem contra hæreticos, dubium maius esse posset: nihilominus tamen dicimus idem in eis locum habere, quoniam in negotio hęreticę prauitatis eorum potestas & iurisdictio ęquiparatur potestati ordinarię: immo non inepte quidam asserunt, maiorem eorum esse iurisdictionem in causis fidei, vt alibi examinabimus. quare quod de vno dicitur, de altero penitus accipi potest. & hanc sententiam olim etiam inuenio comprobatam responso quodam de hac re edito, quod extat in vetusto illo codice Marcelli secundi Pontificis Maximi, cuius nobis copiam fecit Illustrissimus & Reuerēdissimus Cardinalis Guiliermus Sirletus, à qua nullo pacto crederem recedendum.

SCHOL. LXIX.

Pag. 341 colum. 2. nu. 212.

In tit. De tertiodecimo modo terminandi processum fidei per condemnationem conuicti de hæresi contumaciter absentis, vel fugitiui.

Retulerunt Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum 3. par. q. 32. Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 25. & Locatus in fine operis iudicialis, in formula sententiæ contra hęreticum fugitiuum contumacem, & congruo tempore expectatum. & Syluester tract. de Strigibus lib. 3. c. 4. puncto 15.

Est autem totus hic Eymerici locus planus & facilis, & in praxi velut pręcedentes maiori ex parte etiam nunc susceptus & vsitatus, paucis exceptis, quę ob temporum varietatē sunt addita, vel immutata: quę qualia sint, suis locis explicabuntur. iam quę ad hunc locum spectant, copiose tractauit Simancas catho. instit. tit. 2. & in enchyridio tit. 45.

Ibidem. D Absentes contumaces, an dānandi sicut hęretici, vel tanquam hæretici.

¶ *In secundo casu & tertio non est hæreticus impænitens iudicandus, sed, tanquam, seu, vt, hæreticus impænitens condemnandus.* Optime loquitur Eymericus, & secundum iuris regulas: & ratio differentię est, quia in primo casu de hęresi constabat (vt ipsemet auctor docet hîc in principio versi. primus est.) per confessionem, vel facti euidentiam, vel testium depositionem: in secundo vero & tertio solum per iuris pręsumptionem.

Hoc vero discrimen dum vult auctor adnotare, addit illas voces, *tanquam:* &, *vt:* quę licet quandoque veritatem significent, at vt plurimū similitudinem includunt. c. cum dudum. 1. de electio. & alibi sępe, quę velut nota omitto.

Dictiones vt, & tāquam, an significēt fictionē, vel veritatem.

Archidiaconus, Ioannes And. & Franchus in c. cum contumacia. de hæret. lib. 6. veritatem significare putant: sed re vera Eymerici sententia hoc loco magis videtur secundum iura; quoniam istæ dictiones, & aliæ similes in materia præsumptionum aut nunquam, aut raro significant veritatem. præsumptio enim non est veritas ipsa, quamuis sæpissime super veritate fundetur. quā ob rem benignior est Eymerici sententia hîc dicentis, absentem in secundo & tertio casu nō esse condemnandum sicut vere hæreticum, sed tanquam hæreticum, aut vt hęreticum. iuris enim præsumptione hæreticus putatur, licet fortasis re vera hæreticus nō sit; quod ipsum docuit paulo antea Eymericus in sexto modo terminandi processum, num. 174. §. circa istum. & ita obseruandū (& recte iudicio meo) admonet in postremis verbis huius 13. modi. nu. 217.

Neque his aduersatur elegans decisio Bellameræ 676. probantis hunc contumacem absentem verum hęreticum esse reputādum, quod nos non negamus: nam re vera iuris fictione hęreticus verus creditur, quia talis suspicio violēta est; nihilominus tamen probationem potest recipere in contrarium. c. nec aliqua. 27. q. 1. c. causam. & c. proposuisti. de probatio.

Pag. 341 nu. 213.

¶ *Forma citandi conuictum de hæresi absentē, &c.* De citandis absentibus satis multa dixit Eymericus supra 3. par. num. 130. in quinto impedimento, quod prorogat inquisitoris iudicium & sententiam, vbi nos diximus schol. 44. & aliquot sequentibus. hîc vero opportune addit quomodo sint citandi contumaces ad audiendam sententiā contra eos ferēdam, nisi intra terminum præscriptum accesserint, ac sui copiam fecerint in iudicio inquisitorum. Quantum vero ad hāc citationis formam attinet, tametsi non inepte hodie possit vsurpari, consuetudine tamen receptum est, vt breuius concipiantur citationum formulæ omissis his longis quamuis eruditis exordiis: in qua re quisque suo iudicio, seruatis tamen substantialibus, potest citandi formulam componere.

Vide supra schol. 44. pag. 155.

Priusquā ferantur sententiæ cōtra absentes, qs ordo seruandus.

Obseruandum est autem hoc loco diligentissime antequam pronuntientur sententię contra absentes in causa hæresis, plurimum referre, an absens contumax plene conuictus sit de vera & formali hęresi eo modo, quo dixit Eymericus in principio huius modi versi. primus est. an vero solum hęresis suspicione laboret.

Si primo modo quis in causa fidei contumax sit & absens, nec comprehendi potest; tunc hoc ordine res est gerenda: edictis publicis est vocandus reus, quibus ei denuntiatur, vt intra triginta dies compareat demonstraturus suam innocentiam. ea vero dilatio peremptoria esse debet, id est, vna pro tribus, in qua citandus est reus ad omnia & singula iudicij acta, illo addito: iudices

iudices violatæ religionis de sua causa cognituros, & sententiam pronuntiaturos contra ipsum, nisi compareat, iuxta textum in l. ad peremptorium. cum legibus sequentibus. ff. de iudiciis. & c. de illicita. 24. q. 3. cum similibus.

His peractis, si reus non comparuerit, accusata eius contumacia in singulis edicti terminis, fiscalis sanctæ Inquisitionis libellum accusatoriũ edet, iuxta ordinem traditum à nobis supra hoc 3. libro schol. 14. quo exhibito, ordine iudiciario procedetur, obseruata sancti Officij consuetudine & legibus; quibus absolutis, si de crimine vere constiterit, de quo in casu proposito raro non constat, sententia in reum pronuntianda est, quandocunque processus rite & legitime fuerit absolutus. Bernardinus Diaz in practica crimi. cano. c. 142. Simancas cath. instit. tit. 2. nu. 6. & 7. Et hoc casu ne frustra sentẽtia ferri videatur, statua absentis produci solet in publicum, & comburenda tradi ministris secularibus, vt paulopost plenius dicam.

Quòd si is qui absens est in causa fidei, solum est de hæresi suspectus, citandus est, vt accedat de fide responsurus intra certum tempus ei præfinitum, vt alibi scripsimus; qui si non accesserit intra præscriptum tempus, pronuntiandus est excommunicatus, in qua si per annum extiterit animo pertinaci, eo completo tanquam hæreticus est damnandus. c. cum contumacia. de hæret. lib. 6. Conradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 11. nam expleto anno iam est factus vere contumax; & tunc debito iuris ordine seruato velut hæreticus damnabitur, vt paulo antea diximus. ac talis quidem ordo est in vtrisque seruãdus, vt breuiter in hac causa certis regulis quid sit faciendum intelligatur; praxim ab Eymerico hîc accipe.

Nu. 214 Anno elapso nõ auditur cõtumax quo ad bona, sed bene de crimine.

¶ ***Adueniente autem die præfixa, &c. si profugus comparuerit, &c. & consenserit publice omnem hæresim abiurare, &c. admittetur, &c.*** Sed nõne post annum velut hæreticus est condemnandus, cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. & propterea videtur ei audientia deneganda? Respondeo, non audiri expleto anno quoad hoc vt bona recuperet, nisi vel de innocentia eius, vel de iusto impedimento legitime constiterit: auditur tamẽ quantum attinet ad excusandum crimẽ, & probandã innocentiam quocunque tempore, non obstante, quòd quiuis terminus sibi assignatus fuerit elapsus, vt vere docet glossa communiter recepta in c. excommunicamus. §. qui autem. verbo, cõdemnentur. de hæret. per textum in l. annus. ff. de requirendis reis, ibi: *In summa sciendum est, nulla temporis præscriptione à causæ defensione summoueri eum, qui requirendus adnotatus est.* hæc ibi. Siman. cath. instit. tit. 2. nu. 20. & tit. 14. nu. 10.

Ex quibus intelliges, iniqua esse & valde iniusta earum ciuitatum statuta, quibus cauetur, vt certo tempore expleto post latam sententiam in absentia ob contumaciam reus nullatenus audiatur, etiam quoad crimen: hæc enim omnia statuta, velut contra naturalem rationem condita, quæ defensionem cuique permittit, delenda penitus essent: sed non est nostrum hæc emendare.

Pag. 343 colum. 1. nu. 215.

¶ ***Forma degradandi verbaliter absentem condemnandum, vt impœnitentem.*** Multa hoc loco cõmemorat Eymericus notatu digna; inter quę dubia sunt aliqua, quæque necessario declaratione indigeant. primum dicit, absentem contumacem, si fuerit in sacris constitutus ordinibus, verbaliter degradandum; nam realiter, seu actualiter non potest, cum sit absens: & in hoc nulla est controuersia. subiungit postea, posse hunc ita verbaliter degradatum relinqui per sententiam brachio seculari, non realiter, cum non sit præsens, sed ficte. addit etiam, mitius posse rem tractari, si non tradatur curiæ seculari, vt quotiens ille reuerti voluerit, possit ad misericordiam admitti.

Verbaliter tantũ degradatus, an possit puniri per iudicẽ secularem. Col. 2. A

In his verbis illa occurrit grauissima dubitatio, & huius loci propria, & obseruatione dignissima, An clericus in sacris constitutus ob contumaciã condemnatus in absentia, addo etiam verbaliter degradatus, (vt cum Eymerico hîc rem proponam) vbi ficte traditus fuerit curiæ seculari, possit absq; reali degradatione puniri à iudice seculari, quotiẽs illum inuenerit & ceperit. & Eymericus hoc loco non obscure videt indicare id posse facere iudicem secularem. ait enim: *Sed non relinquant brachio seculari, nec à suo foro expellant, ad finem, quòd si adhuc voluerit pœnitere, possit libere & absque quæstione admitti ad misericordiam, & abiuret.* hæc Eymericus. Sentire ergo videtur, quòd si expulsus fuerit de foro Ecclesiæ, iudex secularis potest tunc in eum omne suum imperium exercere: nec erit locus pœnitentiæ etiamsi reuerti voluerit, sed q; poterit eum punire etiam non secuta reali degradatione.

Et pro hac sententia facit doctrina Ioannis Lupi doctoris Hispani tractatu de libertate Ecclesiæ q. 9. asserentis, quòd in quocunque delicto, propter quod clericus degradari meruisset, si absens citatur, & non comparet, & condemnatur in absentia, & legitime conuincitur, verbi gratia testibus, & datur facultas ab ecclesiastico iudice iudici seculari, vt capiat eum, & secundum suas leges iudicet, quòd ex hac sola sententia, sine alia actuali degradatione, talis clericus habetur pro realiter degradato ad hoc vt non gaudeat priuilegio clericali, per textum in c. cum non ab homine. de iudi.

Rursus, eandem sententiam probare potest communis illa Doctorum opinio in c. 1. de homicidio. lib. 6. asserentium, clericum de assassinio imputatum, vbi probatum hoc fuerit & declaratum, posse iudicem secularem ipsum punire nulla præcedente actuali degradatione: & hanc esse testatur communem opinionem Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 36. versi. sed quæro. quod multo magis videtur habere posse locum in clerico hęretico, qui grauius crimen commisit. c. vergentis. de heret.

Postremo, quamuis per verbalem degradationem iudex laicus nullam assequatur iurisdictionem in clericum ita degradatum: hoc tamen fallit, quando præter verbalem degradationem relictus est amplius curiæ seculari: nam tũc perinde ac si esset actualiter degradatus, subest iurisdictioni

dictioni iudicis secularis. & hanc etiam testatur esse communem opinionem Iulius Clarus in pract.crimin.§.fi.q.36.versi.scias autem.

In sententia cõtra clericos contumaces ĩ hoc delicto, qd obseruandum.

Ex his & aliis multis fit valde probabilis hæc Eymerici sententia, mihi tamen (quamuis grauissima sit hæc quæstio, & fere naucleris destituatur, cũ nusquam viderim in his terminis tractatam) in hoc casu ita sentiendum videtur. Primũ, quotiẽs siue in clericos, siue in laicos absentes huius criminis reos pronuntiatur sententia, mitius est & benignius, (vt hîc obseruat Eymericus,) ne ecclesiastici iudices eum expellant de foro suo, ob rationem, quam adducit, vt videlicet, si conuerti voluerit, sine quæstione, hoc est, absque controuersia, posit ab inquisitoribus recipi, ne iudex secularis dicat se acquisiuisse super eum, per talẽ fictam traditionem sibi factam, iurisdictionẽ & potestatem.

Præterea dico quòd, quamuis clericus in sacris constitutus verbaliter degradatus & ficte relictus curiæ seculari, iure posit puniri per iudicem secularem, & vltimo supplicio affici; tutius tamen est & humanius, vt actualiter degradetur: quoniam iura loquentia de degradatione ad effectum tradendi aliquem curiæ seculari, vt per iudicem secularem puniatur, de actuali videntur accipienda.c.quoniam. de hæret. lib.6. c.degradatio.de pœnis.c.excommunicamus. el 2.de hæret. quibus locis degradationis nomine vere & proprie actualem degradationem accipimus: nã verbalis degradatio depositio solet vocari, vt optime tradit Iulius Clarus in pract. crim. §.fin. q.74.in principio.& nisi ita fieret, populus commoueretur vehementer, dicens indignum fieri facinus absque actuali degradatione clericum in sacris constitutum vltimo supplicio affici: quod aliquando contigisse scio.

Tandem addo quòd, quamuis superior sententia vera sit in aliis criminibus, pro quibus clericus potest degradari, vt in eo qui commisit crimen falsi, & in eo qui intulit calumniam Episcopo suo, iuxta glossam in c.ad abolendam. verbo, relinquatur. de hæreticis. & in assasinio, in quo ipso iure dicitur degradatus.c.1. de homicidio. lib.6.quibus casibus postquam de crimine constitit, & in potestatem iudicis secularis clerici redacti sunt, non audiuntur, etsi conuerti velint: in crimine tamen hæresis in proposita nostra difficultate, non videtur ita sentiendum, cum sit crimen occultum, & in mẽte consistens: & propterea non crederem tutum, vt absenti contumaci redeunti etiam degradato (vt hîc scribit Eymericus) audientia denegaretur. itaque melius est, vt semper admittatur ad proponendam excusationem de crimine, & ad misericordiam etiam, si humiliter petierit. & hæc sentẽtia tum maxime obseruanda esset, cum is qui in absentia condemnatus est per fictas iuris præsumptiones tãtum esset conuictus de crimine, vt quia per annum sustinuit excommunicationem in causa fidei, nec cõparuit ad se defendẽdum, iuxta textum in c.cum contumacia.de hæret.lib.6.

Absenti cõtumaci degradato redeunti, non videtur audiẽtia denegãda.

Iam magistratus seculares non obstante verbali degradatione, & traditione sibi facta in hoc crimine, melius faciẽt si clericum captum inquisitoribus afferãt, vt ab ipsis audiatur, & quid sit faciendum, iudicetur. quod ipsum & circa laicum quoque putarem obseruandum: & ideo melius esset, vt in talibus sententiis ferendis inquisitores nominatim dicerent, ac iuberent magistratibus secularibus, vt quotiens tales in absentia damnatos inuenerint, & ceperint, id sibi significare debeant in hæc, aut similia verba: *Et contra eundem de capiendo ipsum personaliter vbicunque locorum officio nostro subiectorum repertus fuerit, &c. mandatum executiuum decernendum fore, & esse, quemadmodum nunc decernimus & relaxamus, & exequi mandamus, ipsumque captum carcerandum esse per quemcunque iustitiæ ministrum: ac eius carcerationem nobis significari debere, vt quod iustitia postulauerit, exequi valeamus, &c.* Quæ verba & pronuntiandæ sententiæ modum vidimus in quodam manuscripto libro, quo cõtinebatur forma sententiæ contra tales ferendæ.

¶ *Sententiam diffinitiuam taliter ferimus in his scriptis.* Est tamen quæstio, An elapso anno requiratur sententia condemnatoria, vel censeatur iam ipso iure lata. & Hostiensis, Ioannes And. Ioannes Anania, Panormitanus, Felynus, & ceteri cõmuniter in c.excommunicamus.1. §.qui autem. de hæret.& Philippus Franchus in c. cum contumacia.de hæret.lib.6 .num.2.versi. secundo nota. vnoq; consensu aiunt, post exactum annum non requiri sententiam iudicis condemnatoriam, sed ipso iure in eos iam intelligi latam, cum lex ipsos condemnet.authent.Gazaros.C.de hæret.vbi ita scriptum est: *Ita quòd si sic per annum permanserint, ex tunc omnes tanquam hæreticos condemnamus.* hæc ibi. quo loco verbum, *condemnamus.* quod est præsentis temporis, ipso iure iam esse factam condemnationem demonstrat. atque hęc sententia vera est.

Pag.344 col.2.A An elapso anno in hoc crimine requiratur sententia cõdemnatoria.

Neque huic opinioni obsistit textus in c.excommunicamus. el primo, §.qui autem. & in c. cum contumacia. de hęret.lib.6. vbi non lata ipso iure sẽtẽtia, sed potius ferẽda indicatur, dum dicitur: *Ex tunc velut hæretici condemnentur.* quoniam vt præcitati Doctores, & vere, asserunt, prædicta authent. Gazaros. per Ecclesiam fuit in hoc crimine approbata.c. vt inquisitionis. in principio.de hęret.lib.6.

Dum autem Eymericus hîc & inquisitores singuli has in absentes cõtumaces sententias ferũt, nihil de nouo statuunt, sed potius declarant, qd est contra ipsos per leges statutum. quare hæ sententiæ declaratoriæ potius sunt, quàm de nouo condemnatoriæ. necessario tamen ferendæ, vt his certis personis, quæ per tales sententias hæreticæ sunt declaratæ, pœnæ à iure statutæ applicentur.

Verum hoc est obseruatione dignissimum, quod receptissima consuetudine solet in hoc crimine custodiri, dum in absentes contumaces sententia diffinitiua prænuntiatur: nam ne frustra lata esse videatur, & coram omni populo publicari solet, & amplius imago absentis, quam *Statuam* vulgo dicimus, in publicum producitur, cui

Absentis imago q̃n producenda.

cui titulus affigitur continens nomen & cognomen absentis contumacis qui damnatur, eaque statua seculari potestati traditur, in quam combustionis sententiam exercet, ac facturus esset in absentem ipsum si præsens affuisset, (nisi conuerti voluisset) aut aliàs esset relapsus.

Eius cōburēdi statuas ī hoc crimine quādo cœperit.

Quando cœperit hæc laudabilis consuetudo comburendi statuas reorum absentium, qui ob contumaciam damnantur in hoc crimine, incertum est mihi. crederem tamen rem esse non valde antiquam; cum nec Eymericus, qui diligentissime cuncta ad praxim spectantia in hoc crimine complexus est, nec alij ex veteribus, qui de ordine procedendi contra hæreticos scripserunt, (quod ego legerim) huius consuetudinis meminerint: nec in codice illo Vaticano, nec in illo Illustrissimi Cardinalis Sirleti, vbi plurima sunt, etiam minutissima de ordine iudicandi, ac puniendi hæreticos, aliquod reperitur huius consuetudinis vestigium: res tamen est valde laudabilis, & aptissima ad incutiendum timorem, & propterea omnino exercenda.

Atque hic est vnus casus, in quo statua eius qui damnatur pro hoc crimine, producitur in publicam actionem, & curiæ seculari traditur. alios addo scholio 70. huius 3. libri, quod est insertum apud Eymericum 3. par. post 13. modum processum fidei terminandi. pag. 345.

Quamuis imago absentis sit cōbusta, si cōpareat, audiēdus est.

Postremo illud est obseruandum, quòd tametsi absentis statua combusta sit, & ille postea viuus, siue sponte, siue vi comprehensus est, audiendus est tamen: nulla enim temporis præfinitione à causæ defensione submoueri debet. l. annus. ff. de requiren. reis. tradit optime Simancas in Enchyridio violatæ religionis tit. 45. num. 16. & si misericordiam petierit, admittendus erit ad Ecclesiæ gremium, nisi fuerit relapsus: acerbissime tamen puniendus est propter contumaciam; quamquam tunc lenienda pænitentia erit, & rigori detrahendum, cum sponte ad agnoscendam culpam suam accesserit.

ADMONITIO AD LECTOREM.

NE mireris, si omisso hic scholio 70. ad 71. accedamus: neque enim hoc imprudenter factum est, immo opportuna & quasi necessaria causa compulsi fuimus scholion, quod ordine futurum erat hoc loco 70. in alium locum transferre, appositumque fuit & insertum apud Eymericum 3. par. post 13. modos finiendi processum fidei, pag. 345. vbi huius consilij causam inuenies.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

IBsoluta praxi, non adhuc omnino fuit absoluendum opus. nam cum ingentes interdum difficultates in hoc negotio oriantur, quibus nondum erat satisfactum; ob id Eymericus ne quid imperfectum, aut parum explicatum reliquisse videretur in toto inquisitionis negotio; nunc in fine huius operis centum triginta quæstionibus propositis vniuersas ferme difficultates, quæ in titulis de hæreticis continentur, declarat: pressius tamen & obscurius interdum quàm fieri debuerit: sed nos nihil omittimus (nisi fallor) parum explicatum, & quamquam singulæ fere quæstiones tractatum integrum postularent, nihilominus maiori breuitate quàm sit credibile, cuncta huc spectantia complexi sumus.

SCHOL. LXXI.

Pag. 348 col. 1. A

In quæstionem primam. De conditione Inquisitoris.

In causa fidei duo iudicũ genera, ordinarij, et delegati.

DVo sunt genera iudicum in causa fidei, Ordinarij, vt summus Romanus Pontifex, & Episcopi locorũ, qui cum ordinantur, seu consecrantur, iure diuino in hæreticos accipiunt potestatem, & iurisdictionem, vt optime scribit Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 1. Simancas catho. instit. tit. 25. num. 3. & tit. 34. & Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 11. num. 11. Alij sunt iudices delegati, quibus à sede Apostolica hoc munus iudicandi hæreticos in specie datum est, quos iura, *Inquisitores*, vocant: quæ appellatio vulgaris etiam facta est, cum vulgus quoque ita appellet. Eymericus tunc in hac tunc in sequentibus quęstionibus de his postremis potissimum loquitur, quamuis de ceteris etiam agat, cum se offert occasio.

De inquisitoribus q tractarint.

Ac de his quidem inquisitoribus delegatis multa multi tradũt. Repertorium inquisitorum, Locatus in opere iudiciali, Bernardus Comensis in lucerna, & Tabiensis in summa verbo, inquisitor. Simancas catho. instit. tit. 34. idem in enchyridio tit. 7. Ioannes Rojas in singularibus fidei, singulari 94. 95. & sequent. & eleganter Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 1. & alij passim: qui cum de qualitate inquisitorum disserunt, quantum ad hunc Eymerici locũ illustrandum spectat, eadem penitus tradunt; licet mutatis verbis: quæ tamen omnia hoc loco ab Eymerico breuiter recésentur. quibus adiunge Campegium ad Zanchinum tract. de hæret. in præfatione verbo, circa.

Prudẽtia in inquisitore maxime necessaria.

¶ *Prudentia circumspectus*. In omnibus iudicibus prudentiæ virtus penitus requiritur; sed maxime desideratur in inquisitoribus hæreticæ prauitatis, cum plurima sint in hac causa, quæ prudentiæ potius quàm legum regulis debeant expediri. hunc vero de prudentia inquisitoris locum abunde tractat Simancas catho. instit. tit. 34. nu. 10. quem videto.

Fidei doctrina q̃ dicatur.

¶ *Sacra doctrina fidei eminenter eruditus*. vox *Sacra*, deest in Bononiensi & Sabellano, quam habent Barcinonensis & codex Cardinalis de Gambara. sed siue desit, siue adsit per doctrinam fidei vere & proprie theologiæ cognitionem accipere debemus: iurisprudentia enim non dicitur fidei doctrina.

Inquisitores iurisperiti, an theologi sint eligẽdi.

Vnde videtur sentire Eymericus, inquisitores theologos potius quàm iurisperitos esse eligendos: & ita plane contendit Melchior Canus theologus & ipse non vulgaris lib. 8. cap. 7. de locis theologicis. versi. quæ cum ita sint. & videtur etiam velle Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 1. quibus fauet doctrina Illustrissimi Cardinalis Caietani apud beatum Thomam 2. 2. q. 183. art. 3. asserentis omni tempore theologum iurisperito, vt Episcopus fiat, esse præferendum. manifestum est autem in hac causa animaduertendi in hæreticos, inquisitores in locum Episcoporum substitui: eligendi itaq; videntur theologi.

Simancas tamen catho. instit. tit. 41. num. 3. iurisperitos esse eligendos relictis theologis contendit. nec desunt grauissimæ rationes pro vtraq; parte, quas studio breuitatis consulto omitto.

Veruntamen hoc est certum, quòd solus theologus, aut solus iurisperitus non facile dirimet hanc litem, cum quisque causam suam tueatur, & pro se sententiam dicat.

Inquisitor theolog' et iurisperitus simul eligẽdus.

Ego ita sentio, si fieri posset, is esset eligendus inquisitor omnino, qui vtraque studia & theologiæ & vtriusque iuris coluisset; sin minus, ritus cuiusuis prouinciæ obseruetur: tametsi enim maiori ex parte in Italia inquisitores Apostolici delegati, theologi eligantur; non propterea causę fidei tractantur inepte, aut contra iuris regulas.

Hoc tamen esse debet exploratum, inquisitores in primis diuinarum literarum & sacrorum canonum peritos esse debere, vt grauiter & vere docet Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 1. & Campegius apud Zanchinum in præfatione verbo, circa.

Illud adiungam, consultissimum mihi videri, vt in illis ciuitatibus, in quibus duo sunt inquisitores, vnus eligatur pbatissimus & doctissimus theologus, alius constituatur iurisconsultissimus & canonum peritissimus. grauia enim sunt fidei negotia, & res, quas tractant, magnæ; & propterea per iudices integerrimos & doctissimos esse peragenda.

SCHOL. LXXII.

Pag. 348 col. 1. C

In quæstionem secundam. De ætate Inquisitoris.

Inquisitorum ætas, annorum 40.

REspondemus, *quòd quadraginta annorum, &c* Atq; in hac etate nihil adhuc immutatum inuenio, licet in Cõmissariis inquisitorũ triginta anni sufficiant, vt dicemus paulo post schol. 82. super q. 16.

Simancas cath. instit. tit. 34. nu. 12. generali decreto Pontificis maximi constitutum dicit, vt qui tricesimum annum attigerit, in Hispania inquisitor esse posit. id decretum nõdum vidimus, nec scimus cuius Pontificis sit. & q̃uis id in ea prouincia fiat, alibi ius commune omnino obseruandũ censeo; nam & experientia docet, in tam iuuenili ætate non facile contingere tam acre adesse iudicium, & tantam prudentiam, quanta ad hoc grauissimum officium exercendum requiruntur.

Non tamen ambigo ex causa spectata personę probitate, doctrina & prudentia, super hac ætate à iure communi requisita, dispensari posse.

Quòd si qs quærat, cur in Epõ qui est Inquisitor

Cur in Inq. 30. anni sufficiant, nō sic in Inquisitore. sitor ordinarius solū postuletur annus tricesimus. c.cum in cūctis. §.1.de electio.in inquisitore aūt quadragesimus, causam docet Panormitanus in d.c.cum in cunctis.num.6.dicens: *Id forte propterea cōtingere, quia promouendi in Episcopos transeunt cum magna inquisitione: nam recipiūtur testes, & discutitur prius promotio in consistorio Papæ in collegio Cardinalium. Item quia promotus ad tantam dignitatem præsumitur ex omni parte idoneus. sed officium inquisitionis non committitur cum tanta indagatione, & ideo voluerunt iura, vt sit maturus ætate.* hactenus Panormitanus.

Inqsitor theolog' et iurispe ritus simul eligē dus. Glossularius in clement. nolentes. de heret.§.1.verbo, quadragesimum, dicebat hoc esse de arbitrariis, de quibus rationem reddere non cogimur, iuxta dictum iurisconsulti in l. non omniū. ff.de legibus.

Ceterum hec 40.annorū ætas in inquisitoribus statuta & requisita videri potest, vel quia hoc tpe solent prudētissimi esse homines, vt ait Dionysius lib.2.Roman.antiquitat. vel quia tunc potissimum viget mens & intellectus, vt ait Aristoteles lib.7.politico.cap.6. vel denique ob alias causas, quas grauiter inquirit Conrradus Brunus lib.4.de hæret.cap.1.sed vide Tabiensem in sum. verbo, inquisitor.§.1.& Locatum eodem verbo, num.4.& Simancam catho.instit.tit.34.nu.11.

SCHOL. LXXIII.

In quæstionem iij. De auctore potestatis inquisitorum.

Pag.348 col.1.A

RESpōdeo, quòd à domino nostro Papa. Et hoc est commune omnium decretum, Locati in opere iudiciali verbo, inquisitor. num.5. Repertorij inquisitorum verbo, inquisitor. §.item an inquisitores. & ceterorum. quod est apertissime definitum apostolico rescripto Clementis IIII.incipiente, *Catholicę fidei.* relato apud Eymericum par.2.pag.88.§.nam si prædicta sedes. quod refert iterum Eymericus paulo post in 3.par.q.6.

Pag.348 col.1.C

Inquisito... etas, ...norum ...o.

Cur tribu ta potestas prelatis ordinum, vt Inquisitores eligant. ¶ *Regulariter tamen committit Magistro & prioribus prouincialibus, &c.* Ratio vero potissima, cur summi Pontifices tribuerint hanc potestatem eligendi inquisitores apostolicos Magistris generalibus & prouincialibus ordinis Prædicatorum, & Minorum, ea fuit; quoniam ipsi maiorē notitiam præsumuntur habere de fratribus suis, & propterea facilius iudicant, qui sint magis idonei, vt tanto muneri præficiantur.

Multis vero Pontificum rescriptis constat de hac potestate Magistris generalibus & prouincialibus vtriusque ordinis memorati concessa: Prædicatoribus quidem rescripto quodam Innocentij IIII. incipiente, *Licet ex omnibus.* quod est impressum in bullario literarum apostolicarum pag. 18. item alio Alexandri IIII. quod incipit, *Olim præsentiens.* quæ nos authētica vidimus in Archiuo inquisitionis Bononiensis.

Minoribus vero eandem potestatem tribuit Clemens IIII. rescripto incipiente, *Licet ex omnibus.* & Alexander IIII. rescripto item incipiente, *Licet ex omnibus.* quorum, & multorum aliorum ad hæreticam prauitatē coercendā spectantium, authenticorum quidem cum pendenti plumbeo, nobis copiam nuper humanissime fecit Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis Frater Felix Perettus de Montealto vir pientissimus, & hæreticorum hostis acerrimus. quæ suis locis sunt notata.

SCHOL. LXXIIII.

In quæstionem iiij. Inquisitor sit ne iudex ordinarius, vel delegatus.

Pag.348 col.2.C

Inquisitores nō sūt iudices ordinarij, sed delegati. ARchidiaconus in c.ne aliqui. de heret. lib.6. in fine, libenter admittit, inquisitores hæreticæ prauitatis esse iudices ordinarios, cum sint, inquit, à Principe ad vniuersitatem causarum deputati. Sed Eymerici sententia præualuit, videlicet, eos delegatos esse, eamque communi voto amplectuntur glossa singularis in clement.nolentes.de heret.verbo, ipsorum commissariis. Ioannes And. Geminianus, & ceteri communiter in d.c.ne aliqui.de heret.lib.6.Abbas in c.causam matrimonij. num.7. de officio delegat. idem in c.fin. de sentent. & re iud. Decius consi.137. incipiente, *& diligenter.* num.3. Gondissaluus tract.de hæret. q.23.nu.6. Alciatus qui hanc dicit communem opinionem in rubrica de offic.ord.num.19. Simancas catho. instit. tit.34. num.13. Locatus verbo, inquisitor. num.5.& seq. Bernardus Comensis in Lucerna verbo, inquisitor.§.16. Ioannes Rojas in singularibus fidei 44.& 97. & alij quos libenter in re manifesta omitto.

Inquisitores delegati sunt ad vniuersitatē personarum. Illud tamen obseruatione dignum est, quòd tametsi inquisitores non sint dati ad vniuersitatē causarum, quo fit vt non dicantur ordinarij, cum sint dati ad specialem hæresis causam tractandā; sunt tamen dati ad vniuersitatem personarum, cū in hac causa fauore fidei aduersus omnes personas (paucis quibusdam exceptis, de quibus suo loco dicemus) procedere possint. ita & vere Geminianus in d.c.ne aliqui. de hæret.lib.6. atque ex hoc capite efficitur, vt parum ab ordinariis distare videantur.

Inquisitorum iurisdictio ad quæ se extendat. ¶ *Quia nullam habent iurisdictionem, nec in personis, nec in criminibus, nec in causis, &c.* Hæc est probatio illius axiomatis, videlicet, Inquisitores non esse iudices ordinarios, sed delegatos: quia nullam, inquit auctor, habent iurisdictionem, nec in personis, nec & c.quę verba ita sunt accipiēda perinde ac si dixisset, eos non habere vniuersalē iurisdictionem, ita vt aduersus omnes personas

præter committentes in hæresim inquirant, & de omnibus delictis præter hæresim cognoscant, & de omnibus causis præter eas, quæ ad fidem spectant, se intromittant; quoniam hoc ordinariorum est, & potestas inquisitorum hãc habet qualitatem annexam, vt non nisi ad ea quæ negotiũ tangunt fidei, pertingat.

SCHOL. LXXV.

Pag. 349 col. 1. C

In quæstionem v. De comparatione Episcopi & Inquisitoris.

Ex tota quæstionis huius serie colliguntur quatuor potissimum axiomata. Primum est, Episcopus & Inquisitor ꝓcedere possũt auctoritate delegata, & tunc pares sunt.

Alterum est, Cum Episcopus procedit auctoritate ordinaria, & Inquisitor auctoritate delegata, tunc Inquisitor est maior. ibi: *Si autem Episcopi & prælati.*

Tertium est, Si Episcopus & Inquisitor citant eundem, vt coram ipsis se sistat, responsurus de fide, citatus coram vtroque debet comparere, si diuersa sint citationis tempora; quòd si eadem, compareat coram inquisitore. ibi: *Sed quid si Episcopus.* quod procedit etiamsi prius sit ab Episcopo citatus.

Vltimum est, Episcopus non potest impedire processum Inquisitoris.

Inqsitor est maior Epo ĩ causa fidei. Præcipua huius quæstionis cõclusio est, Inquisitorem velut summi Pontificis delegatũ, in causa hęresis maiorem esse Episcopo. hanc assertionem probat textus præcipuus in cap. sane. lo 2. de officio delegati. concordat textus in c. studuisti. de officio legati. textus in l. fi. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdict. & in l. etsi prætor. eod. tit. textus in c. 1. 49. distinct. glossa singularis in Rubrica. ff. de offi. delegati. atque vt vno verbo dicam, hęc communis opinio. nec placet hîc, qui breuitati studeo, recensere varias interpretum contemplationes, quæ non tam vtiles sunt, quàm subtiles: eas in scholis disputandas libenter omitto.

Citat' ab Epo et Inquisitore, coram Inqsitore cõpareat. ¶*Vbi autem quilibet eorum eundem talem citet, &c.* Citatum ab ordinario & inquisitore, eodem tempore debere comparere coram inquisitore, cum is sit maior. optime probat Panormitanus in c. significasti. num. 1. & 5. de officio delegati. & in c. finali, num. 10. de consuetud. & in repetitione. c. si quis contra. num. 22. de foro compet. & in c. pro illorum. num. 15. de preben. & in c. sane. nu. 3. & 8. de officio delegati. dicens, quòd cum delegatus repræsentet vices summi Pontificis in causa sibi specialiter commissa, ei velut Pontifici summo relicto omni alio iudice, obtemperãdum est. Immo amplius addit Auctor repertorij inquisitorum verbo, delegatus. §. delegatus repræsentat. ordinarium etiam eius mandato obedire debere: quoniam delegatus non modo summi Pontificis vices gerit, sed etiam eius locũ tenet. c. si quis episcopus. 2. q. 6. & c. vltimo. distin. 93.

Iam quantum ad hãc assertionem attinet, eam probat latissime Carrerius tract. de hęret. nu. 71. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula. 44. & Guido Fulcodius, quem hîc citat Eymericus in fine quęstionis, in consultationibus ad inquisitores q. 1. quod etiam videtur tenere Lapus allegatione 33. multa vero ad hanc quęstionem spectantia tradit Campegius apud Zanchinum, confuse tamen satis, ac sine ordine, ita vt vix sępe intelligas quid velit.

Priuilegia inquisitorũ, an cõpetant eorum cõmissarijs. Num autem huiusmodi prælationis, seu superioritatis priuilegium, quod competit Inquisitoribus supra Episcopos, conueniat etiam inquisitorum Commissariis, grauis est quæstio, nec vulgaris, nec inutilis, aut infrugifera, quę à me breuiter more meo, est hoc loco declaranda ex sententia Bartoli in l. filius. ff. de legationibus. quem ceteri, quos mox referam, vno consensu laudant & sequuntur.

Duo vicariorum genera. Obseruandum est ergo duo esse genera vicariorum. Quidam enim sunt vicarij constituti ab ipsomet iudice inferiore, siue ordinario, siue delegato, qui succedunt, cum ipse iubet in locum suum: quidam vero sunt constituti ab ipsa vniuersitate, siue à principe, qui sæpe consueuit eligere magistratum aliquem, & amplius in locum eius mortui, vel absentis constituit vicarium.

Si de primo vicariorum genere sit sermo, illi non gaudẽt ea immunitate & priuilegiis, quibus fruuntur illi quorum sunt vicarij. d. l. filius. & l. vicarius. ff. de legatio. quòd si de postremis vicariis à principe constitutis sermo habeatur, illi procul dubio gaudent illis priuilegiis, quibus vtuntur illi quorũ sunt vicarij. l. fin. C. vt dignit. ordo seruet. lib. 12. l. 2. C. de officio eius qui vices alterius gerit. & hanc Bartoli sententiam sequuntur communi voto magnæ auctoritatis doctores Alexander in Rub. ff. de officio eius cui mandata est iurisdict. num. 14. Romanus singulari. 367. Abbas & Decius in c. sane. de officio ord. Abbas & Felynus in c. mãdata. de presumptio. Felynus in Rub. de maioritat. & obedient. Iason in l. 1. num. 74. ff. de officio eius. Ludouicus Gomez, qui alios in hanc sententiam citat, in §. fuerat. instit. de actio. Aretinus in §. cum autem. instit. quibus modis ius pat. potest. sol. Iason in l. sed si hoc. ff. de in ius vocando. Cum his concordat etiam Baldus in l. aliquando. ff. de officio procõ. & Cardinalis Florentinus in clement. 1. in 6. oppositione. de officio vicarij, per illum textum cũ glossa in verbo sacerdotium. vbi dixit de consuetudine obseruari, vt indistincte vicerector gaudeat immunitate rectoris.

Vicarius inquisitoris à Papa constitutus priuilegiis inquisitorum gaudet. Quare in proposito nostro, si vicarius aut commissarius inquisitoris ab ipsomet inquisitore fuerit cõstitutus, nec ordinario pręferetur, nec indistincte omnibus aliis priuilegiis gaudebit, quibus fruitur inquisitor: quòd si vicarius nominatum auctoritate apostolica sit constitutus, ille & gaudebit priuilegiis inquisitoris, & ordinario præferetur, eis modis quos in hac quęstione tradit

dit Eymericus. nam quamuis subdelegatus sit, non est tamen subdelegatus à delegato, sed ab ipso principe; & propterea par erit vtriusque priuilegium. & hanc sententiam ueram puto, quam videntur quandoque indicare rescripta pontificia, vt obseruaui supra lib. 2. Adnotatio. in principio. schol. 1. §. iam hæc prohibitio. pag. 30. quod videto. hoc ipsum etiam tenere videtur Locatus in opere iudiciali uerbo, inquisitor. nu. 7. vers. in contrarium est.

Pag. 350 colum. 1. nu. 6. B

¶ *Et Guido Fulcodius, postmodum Clemens* IIII. Guidonis autem huius verba ex duobus illis uetustis codicibus, de quibus diximus in præfatione secundi libri scholiorum ita habent: *Item constat quòd delegatus in commisso sibi negotio maior est quolibet ordinario, ut extra de offic. & potesta. iud. deleg. sane. pone ergo quod citatur aliquis ab inquisitoribus, nemo certe dicet quòd possit ordinarius probibere processum, quia inferior est, ut dixi, & minor in maiorem nullum habet imperium, quinimmo nec in parem. argumento 22. dist. inferior. ff. ad Trebellian. ille à quo. §. tempestiuum. & potius obediendum est maiori potestati quàm minori. 11. q. 3. qui resistit. quid igitur faciet ordinarius si illum citat, qui auditur ab inquisitoribus? non recte agit, quia citatus est coram maiore ff. de in ius uocando. l. 2. § fin. item si ponas, quòd primo eũ citauerat ordinarius, adhuc dico quòd deserto eius iudicio debet venire coram inquisitoribus, si eum citent. ff. de re iudicata. contra pupillum. §. vltimo. & 11. q. 3. qui resistit. & ita nullus est effectus ordinarij processus, siue præueniat, siue præuentus sit ab inquisitoribus.* hactenus ille.

Citatus ab episcopo, & ab inquisitore coram quo debeat compa rere.

SCHOL. LXXVI.

Pag. 350 col. 2. A

In quæstionem vij. An defuncto Romano Pontifice expiret inquisitoris potestas.

OMissa quæstione VI. in qua nulla occurrit difficultas, quæ nõ sit explicata iã sup. schol. 73. super quæstio. 3. ad septimam breuiter explicandam accedo. ex qua simul & ex textu quem auctor citat, duo colligũtur axiomata. Primum est, Inquisitorum officium morte concedentis non expirare.

Mortuo Papa officiũ inquisitorũ nõ expirat.

Alterum est, Eorum officium extendi ad negotia nondum cœpta, & de nouo exorta, cum mandator, scilicet Romanus Pontifex, moritur.

Vtrumque axioma fauore fidei est inductum, & maximam habet æquitatem: de quibus agunt communiter Doctores in c. ne aliqui. de hæret. lib. 6. qđ hic citat Eymericus. & Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 4. Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. nu. 436. copiose Decius in c. causam matrimonij. nu. 10. de officio deleg. Simancas catho. instit. tit. 34. nu. 14.

Verum Geminianus in d. c. ne aliqui. de hæret. lib. 6. nu. 4. vers. quid si isti inquisitores. tunc dicebat morte Pontificis non expirare officiũ inquisitorũ, quando immediate à summo Romano Põtifice essent creati; secus si à Cardinalibus, Episcopis, seu Magistris ordinum Generalibus, Prouincialibus, aut quibusuis aliis: quam sententiam persuadere conatr ex illis verbis in d. c. ne aliqui. *Ab apostolica Sede commissum.* quasi aliud sit sentiendum, cum ab aliis, quàm à Romano Pontifice inquisitoribus est officium commissum.

Sed huius sententia tamquam falsa merito ab aliis explosa est: quoniam à quocunque eligãtur inquisitores, semper ab apostolica Sede habẽt auctoritatem, vt quæstione 3. & 6. huius partis apertissime docuit Eymericus, & alii à nobis super eis locis citati, quod est certo certius: nec debuit hęc ignorasse Geminianus.

Geminiani sententia reiecta.

Ad hæc, Nicolaus Arelatanus in d. notabili 4. nu. 3. secutus Ioannem And. in d. c. ne aliqui. de hæret. lib. 6. vers. in glossa. primum axioma dicebat verum esse, cum inquisitor simpliciter erat datus: secus autem si in priuilegio poneretur huiusmodi clausula, *Ad beneplacitum Romani Pontificis*. Nam tunc, inquit, mortuo Papa expiraret inquisitoris officium, cum voluntas Papæ delegantis & concedentis per mortem expirauerit, per textum in c. si gratiose. de rescriptis lib. 6.

Ioannis And. & Arelatani opinio reiecta.

Sed vt verum fatear, hoc etiam in hac causa falsum est, vt copiose docui lib. 12. de pœnis hæreticorum, vbi ostendi d. c. si gratiose. nullo pacto fauere sentẽtiæ Ioannis And. & summa hęc est: quocunque modo sit inquisitor constitutus, siue ad beneplacitũ Sedis Apostolicæ, siue ad beneplacitum Romani Pontificis, non expirat eius officium morte delegantis, donec aut expresse & nominatim fuerit reuocatum: aut nisi in literis creationis contrarium caueretur. & hoc propter singularem fidei fauorem, ne incidamus in aliquem casum, in quo, aut in hæreticos non inquiratur, aut eorum punitio omittatur, seu differatur. neque ab hac sententia puto recedendum, & ex his remanet declarata hæc quæstio, & illa quę proxime sequitur.

SCHOL. LXXVII.

In quæstionem ix. A quo posit inquisitor ab officio remoueri.

Pag. 351 colum. 1.

CIrca remouendos inquisitores tria potisimum sunt tractanda. Primum, quis posit eos remouere, de quo in hac quæstione disseritur: Alterum, quibus ex causis posint remoueri, quod tractatur q. 10. & 12. Vltimum est, quis posit remouere inquisitoris commissarios seu vicarios, de quo agitur q. 17. De duobus postremis suis locis dicetur: nunc de primo videamus.

Optimo consilio hęc tractat Eymericus: nam cum remouere inquisitorem à tanto officio & dignitate sit valde odiosum, iure dubitatur à quo posit.

Quis posit inquisitores remouere.

posit remoueri. & plane nisi auctoritate Pontificia cautum esset, vt Magistri generales & prouinciales, aut alij quibus id ius datum est, possent eos remouere, solus id Papa præstare posset.

Priuilegia de remouendis inquisitoribus. Quantum vero attinet ad hoc priuilegium, quod hoc loco citat Eymericus, cuius initiũ est, *Virtute conspicuos*. id nobis nondum contigit videre, nec circunfertur in impressis ordinis Fratrum Prædicatorum priuilegijs: sunt tamen alia, quæ nos vidimus in inquisitione Bononiẽsi eiusdem roboris Innocentij IIII. quod incipit, *Licet ex omnibus*. Item aliud eiusdem, quod incipit, *Odore suaui*. Quod etiam ipsum continetur in priuilegijs Clementis IIII. & Alexandri IIII. missis ad Magistrum prouincialem ordinis Minorum, quæ habuimus ex bibliotheca Illustrissimi Felicis Peretti Cardinalis de Monte alto. quo loco in eo rescripto quod incipit, *Licet ex omnibus*. hæc sunt verba. *Si vero quemquam eorundem inquisitorum, ex causa videris aliquando amouendum, alium illo amoto substituas pari potestate functurum, quotiens id faciendum, delibe ratione cum discretis fratribus præhabita, tibi vel vicario tuo te absente, visum fuerit expedire*. hæc ibi. ceterorum rescriptorum de hac re eadem est sententia.

Atque hęc quidem ante Eymerici tempora, post Eymericum vero annis ferme cẽtum, Sixtus IIII. anno Domini 1479. idem renouauit in bulla aurea incipiente, *Sacri Prædicatorum & Minorum*. §.& si in aliquo. quæ habetur in libro priuilegiorum ordinis Prædicatorum fol. 163. pag. 2.

Cur data certis personis facultas remouendi inquisitores. Propterea autem, vt credo, his prælatis data est facultas remouendi inquisitores: quoniam facilius ipsi intelligunt quando remouere expediat, cum suos quisque cognoscat fratres, & cuiusque notas habeat vires, & an sufficiant ad tantum officium exercendum: hęc enim non tam facile intelligeret supremus princeps. verum non temere ac pro libero uoluntatis arbitrio remouere possunt inquisitores, sed ex causa, vt paulo post aperiam.

SCHOL. LXXVIII.

Pag. 351 col. 1. D

In quæstionem x. An inquisitores ex mera prælatorum suorum voluntate remoueri queant.

Inquisitores nõ nisi ex causa iusta remouendi. Nunc prosequitur secundum caput, eorum trium, quæ superiori scholio circa remouendos inquisitores diximus esse consideranda, Secundum autem caput est, ex quibus causis possint inquisitores remoueri: & in hac quęstione Eymericus solum in genere docet non posse remoueri inquisitores, nisi ex causa iusta, rationabili, seu legitima; quod apertissime indicant verba rescripti à nobis citati in superiori schol.

Quę autem sint causę legitimæ & rationi consentaneę ad remouendos inquisitores, explicabitur à nobis infra schol. 79. super q. 12. Eymericus vero subtiliter hoc loco ex illius rescripti à se citati verbis, *cum expedire videritis*. docet causas has iustas & æquas esse debere: nam hęc verba, *cum expedire*, æquitatẽ & vtilitatem continent. c. non solum. de regula. lib. 6. notat Archidiaconus in c. cum expediat. de electio. lib. 6. tradit Albericus in l. 1. §. 1. ff. de aqua quotidiana & æstiua. *Quid significent hæc verba, cũ expedire videbitur.*

Rursus hæc verba, *cum visum fuerit expedire*. important arbitrium boni viri, vt pulchre tradit Decius consil. 493. nu. 17. vt vel hinc colligas, quàm vere & secundum legum decreta Eymericus semper loquatur.

Hanc quæstionem habes etiam apud Locatum in opere iudiciali verbo, inquisitor. §. inquisitor non tantum. nu. 38.

SCHOL. LXXIX.

Pag. 351. col. 1.

In quæstionem xij. An inquisitores teneantur reddere rationem Prælatis ordinis de spectãtibus ad officium suum.

Totam hanc Eymerici disputationem transtulit Locatus in suum opus iudiciale verbo, inquisitor. §. reddere autem rationem. n. 40. retulit etiam, sed breuius, Campegius apud Zanchinum, c. 31. vers. secundum quod ad superiores attinet. meminit eiusdem priuilegij, de quo hic disseritur, Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. nu. 418. tota per se est facilis, nec fere indiget interpretationis lumine: verum more nostro insigniora illustrabimus.

¶ *A particulari autem ad vniuersalem consequentia est nulla*. Axioma est Aristotelis lib. 1. Prioris Analy. c. 7. dicentis, in nulla syllogismorum figura ex sumptionibus particularibus, siue sint aientes siue negantes, effici necessariam conclusionem. Nu. 4. B

¶ *Expedire autem videtur inquisitorem ab officio remouere, cum eum præsidentes, &c.* Hęc disputatio de causis, quibus remoueri possunt inquisitores, propria erat quæstionis decimæ: sed quoniã occasio non inepta oblata hoc loco fuit, ad hanc disputationem habendam, propterea res fuit hîc ab Eymerico tractata. persequitur autem tum breuiter, tum diligenter singulas remotionis causas: sunt vero in genere tres, impotentia, negligentia, iniquitas, dolus seu fraus prętextu officij commissa. Nu. 5. B

Causæ ex quib' possunt inquisitores remoueri.

Sub impotentia ad exercendum officium inquisitionis contra hæreticos ponit Eymericus, & recte,

recte, infirmitatem, senectutem, ignorantiam, siue imperitiam. quamuis enim quod ait hic Eymericus de imperitia inquisitorum, non sit in Barcinonensi impresso, nec in Bononiensi, nec in codice Cardinalis de Gambara, in Sabellano tamen recte ponitur, vt paulo post aperiam.

Quid significent hæc verba, cũ expedire videbitur.

Ob quam ĩfirmitatẽ possit inquisitor remoueri.

Sed iam percurramus singula. de infirmitate distinguendum est: nam quędam est temporalis, alia vero perpetua. ob temporariam, siue trãseuntem infirmitatem non est inquisitor remouendus; nam tunc ipsemet inquisitor infirmitate durante, potest sibi vicarium, seu commissarium instituere, cui conferat plenarie vices suas; quod iure fieri posse alibi docuimus: nam cum sit principis delegatus, ob iustam causam potest subdelegare. infirmitatem vero & absentiam iudicis delegati, iustas esse subdelegandi causas explorati iuris est. l. 1. vbi communiter Doctores. ff. de officio eius cui mand. est iurisdict. vbi vero liberatus fuerit à morbo, poterit ad se subdelegatam iurisdictionem reuocare, vt optime docet Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 2. cuius sententiam veram esse aduersus Panormitanum in c. venerabili. nu. 6. notabili 9. de officio delegati. & Locatum in opere iudiciali verbo, inquisitor. nu. 6. copiose alibi probaui.

Pag. 351. col. 1.

Quòd si infirmitas, aut perpetua sit, aut talis vt inquisitorem vel omnino impediat, aut certe ineptiorem reddat; tunc remouendus erit. argumento textus in l. morbus sonticus. vbi glossa & Doctores. ff. de verb. signifi.

Inquisitores qñ ob senectutẽ possint remoueri.

De senectute idem sentiendum arbitror, cum morbo comparetur, iuxta illud Terentianum. *Senectus ipsa morbus est.* & ideo de senibus etiã distinguẽdum arbitror. Quidam enim sunt adeo senio confecti, vt nec memoria valeant nec iudicio; qui quamuis fuerint prudentissimi, interdum tamen vel delirant, vel non sunt eorum consilia tuta ob rationis & iudicij imbecillitatem, de quibus vere accipitur illud: *Bis pueri senes.* & hi iuste, immo necessario remoueri debent.

Sunt alij consistẽtes, & mente & iudicio validi, qui & ob multam ætatem, & rerum experientiam, multa prudentia decorantur: & hi non modo remoueri non debent, verum in officio sunt confirmandi; quamuis illi id tractare recusent. hi enim ad regendum & gubernandum aptissimi sunt, vt grauiter & vere docuit Aristoteles lib. 7. politicorũ, & beatus Hieronymus epistola quadam ad Nepotianum, tradit q; optime Archidiaconus in c. tanta. distinct. 86

Iam qui dicantur senes, docet Speculator tit. de teste. §. nunc tractemus. versi. sed quos vocat senes. & Felynus in cap. quoniam. extra vt lite non contest.

Iudices ob imperitiã remouendi.

Quod vero ad imperitiam spectat, exploratissimum est ob eam posse inquisitores amoueri. si enim non sunt quales docuit Eymericus paulo ante q. 1. velut inepti reijci debent. & generaliter quidem cautum est, iudices omnes peritos esse oportere: imperitos vero remouẽdos. in authent. de iudicibus. §. 1. consentit textus in c. ex literis. §. ceterum. de consanguinit. & affinit. cuius verba sunt: *Ceterum tuam prudentiam volumus non latere, quòd non sunt causæ matrimonij tractãdæ per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habeãt iudicandi, & statuta canonum non ignorent.* hactenus ibi. Quod multo magis obseruari debet in causis fidei, quę causis matrimonij pręponderãt. facit textus in §. 1. instit. de officio iud.

Peritorũ noĩe qui intelligantur.

Debent autem inquisitores, si fieri potest, theologiæ, iuris canonici, & ciuilis periti esse: nam & peritorum nomine hos intelligimus, vt docet Ioannes And. in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. quòd si cum eliguntur (vt sæpe contingit) nõ plene intelligunt quæ ad exercendum hoc grauissimum officium exiguntur: at deinde oportet eos diligentissimos esse in cognoscendis omnibus his, sine quibus vix possunt suo muneri satisfacere; & nisi ita faciant, non dubito quin grauissime peccent. Nunc vero huic incommodo satis occurrere poterũt inquisitores, cum in vno hoc Directorij volumine demus illis quidquid ad eorum officium secure exercendum attinet. nam quod non est apud Eymericum tractatum, in nostris hisce exiguis laboribus videbunt fortassis non male explicatum.

Ob negligentia remouendi inquisitores.

De negligẽtia, nulla dubitatio est, quin ea causam præbeat ad inquisitorem remouendum, cũ generaliter quilibet prælati iurisdictionem habentes possint ob negligentiam circa officium suum remoueri. c. si qui episcopi. 1. q. 1. Glossa, Hostiensis, & communiter Doctores in c. excommunicamus. 1. §. vlt. de hæret. & negligentia dolo ęquiparatur. Speculat. tit. de restit. in integrum. §. 1. versi. vt autem. iam quanto tempore inducatur negligentia, tradit Bart. in l. 1. ff. quibus vt indig. & quo modo inducatur & probetur, docet copiose Felynus in c. si autem. de rescript.

Inquisitores oĩno negligentiã fugiãt

Monebo hic, vt inquisitores in hac fidei causa negligentiam omnino fugiant: quoniam etsi in omnibus iudicibus negligentia circa officium suum graue peccatum sit; in inquisitoribus tamẽ ingens est scelus, & non caret fautoriæ hereticorum suspicione, iuxta tradita p Eymericũ par. 2. q. 53. num. 1. hinc grauissimę olim pœnæ statutæ sunt in Episcopos negligẽtes procedere aduersus hæreticos, vt accurate docet Conradus Brunus lib. 4. de heret. c. 1.

Quis dicatur negligens.

Generaliter autem eum appello negligẽtem, qui aut non exercet, aut debito tẽpore non exercet quæ ad munus suum spectant. itaque nõ modo dico negligentem eum, qui non procedit contra hæreticos; verum etiam illum, qui non debito tempore procedit; vt si procedat quando capi non possunt, aut quando iam hæreses docuerũt, cum potuerit, si diligenter egisset, hæc incommoda præcauere. & de negligentia inquisitorum extat textus in clement. 1. de hæret. §. verum quia. versi. quod si odij. relat. apud Eymericum par. 2. pag. 70.

Inquisitores iniqui remouendi, & ex quib⁹ causis.

Denique ob iniquitatem possunt etiam remoueri inquisitores, de qua loquitur hic Eymericus num. 5. C. dum ait: *vel si euidenter eis constiterit, quòd pecunias extorserit modis illicitis.* sub iniquitate ergo pono cum auctore primum auaritiam, & extor-

& extorsionem illicitam pecuniarum sacri officij prętextu. per textum in clement.2.§.1.de hæret.& facit textus in l.illicitas.ff.de officio presid. & in c.in tantum. & in c.audimus. de simo. tradit Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor.§.10. & Franciscus Squillacensis tract. de fide catho.c.53.

Nomine pecuniæ quid intelligatur. Nomine vero pecuniæ (vt obiter id indicem) hoc loco non solum intelligimus pecuniam numeratam aut cussam, sed rem etiam quamcunque pretio æstimabilem, vt ait optime Zabarella in d.clemen.2.de hæret. quod apertissime docet Hermogenianus in l.pecunię nomine.ff.de verb. signifi. dicens: *Pecuniæ nomine non solum numerata pecunia, sed omnes res, tam soli quàm mobiles, & tam corpora quàm iura continentur.* hęc ille.

Rursus sub iniquitate colloco prauitatem, qua imponunt alicui crimen, vel suspicionem hæresis · de qua in clement.1.§. verum quia. de hæret. traditque Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §.9. & alij communiter tum ibi, tum alijs locis.

Alijs quoque modis possunt per iniquitatem inquisitores in grauissimo & integerrimo tribunali delinquere, quos singulatim tradere non est artis. atque vt tandem finiam, nullæ sunt causæ ob quas possunt inquisitores remoueri, quæ ad hæc tria generalia capita non referantur.

Nu.5. B Locus restitutus. ¶ *Et quod deterius est, ignorantia.* Hæc uerba in solo codice Illustrissimi Cardinalis Sabelli repe riebantur, quæ nullo pacto visa sunt omittenda, & satis est verisimile hæc scripsisse Eymericum, vt prioribus præceptis consentanea tradat. cum enim q.1. tertię partis dixerit, inquisitorem debere esse eminenter eruditum, consequitur eũ propter ignorantiam, seu imperitiam remoueri posse, vt paulo antea diximus.

SCHOL. LXXX.

Pag.353 col. 2. A

In quæstionem xiij. An inquisitor possit instituere sibi vicarium.

Inquisitores vicarios possunt sibi instituere NOn inepte hãc quæstionem proposuit Eymericus: quia olim & initio constitutę delegatæ inquisitionis, & pauco post tempore dubitatum fuit, An inquisitores possent sibi vicarios, seu commissarios constituere. hodie tamen hæc res omni dubitatione caret, nõ modo per textus in hac quæstione ab Eymerico citatos; verum etiam & ob sequentia Pontificum rescripta: in primis vero per bullam Pij II. incipientem, *Cum iam dudum.* missam ad Gabrielem de Barchinona inquisitorem Bononiensem, quam vidimus in Archiuo inquisitionis Bononiensis. & per Bullam Clementis VII. missam ad Paulum Butigellam, quæ incipit, *Cum sicut.* vbi ita scriptum extat: *Decernimus insuper, vt vestros vicarios siue commissarios instituere valeatis, viros vestra sententia prouidos, aptos, & idoneos, dummodo ætatis trigesimum annum attigerint.* hęc ibi. Refertur in libro priuilegiorum ord. Prędicat. fol.201. pag.2. & in bullario literarum apostolicarum pro officio inquisitionis pag.83.

Quòd si plura huc spectantia videre cupis, ea tradunt Decius in c. causam. de appella. num.3. notabili 3. Antonius Butrius, Panormitanus, & ceteri in c. super quæstionum. §. si uero. de officio deleg. Bonifacius Vitallinus in clement.2.de hæret. nu.30. Gondissaluus tract. de hæret. q.7. nu.13. Zanchinus de hęret. c.30. & ibi Campegius. Repertorium inquisitorum verbo, inquisitores.§.an inquisitor. & verbo, commissio. Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula. 97. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor.§.2. Simancas catho. instit. tit.34. nu.29. & alij, ex quibus intelliges & delegatum posse subdelegare, & inquisitorem plenarie posse committere vices suas: quod & verum est, & sequenti scholio fusius ostendemus.

SCHOL. LXXXI.

Pag.354 colum. 1.

In quæstionem xv. An inquisitor vices suas alii plene committere valeat.

OMissa quæstione 14. in qua nulla occurrit difficultas, ad 15. declarandam deuenio, ex qua duę potissimum colliguntur assertiones.

Quæstionis summa. Prima est, Inquisitores vicarijs seu commissarijs à se institutis plene committere possunt uices suas.

Altera est, Commissarius tamen cum plena potestate institutus, non potest sibi alium commissarium substituere.

Quantum ad primam assertionem attinet, eã abunde docuit Eymericus paulo antea par.3.tit. De forma instituendi vicarium specialem. n.37. pag.276. & dixi supra hoc 3.libro schol.9.eamque ostendunt etiam illi, quos citauimus proximo superiori scholio. §. quod si plura. quibus adde Locatum in opere iudiciali verbo, inquisitor. num.4.

Nu.2. Subdelegatus, an possit subdelegare, anceps quæstio. ¶ *Non tamen sic plenarie, &c.* Hæc est secunda assertio, quam probat Eymericus dicens, subdelegatum non posse subdelegare. hæc tamen ratio valde est controuersa & anceps inter Doctores: nam Iason in l. a iudice. C. de iudic. audacter asserit, subdelegatum posse iterum subdelegare; quod tenuit ante Iasonem Fulgosius in l. more maiorum.ff.de iurisdictio. om.iud. quorum plane rationes non sunt fortassis debiles, nec contemnẽdę, quas apud ipsos videto. neque enim instituti nostri est scholastico more singula discutere, sed summatim certiora tradere.

Panormitanus tamen in c. cum Bertholdus. nu.25. extra de sentent. & re iudi. hanc difficultatem di-

tem distinctione tollebat. horum tamen sententias (communiora & verisimiliora secuti) libenter omittimus. Communis enim opinio est delegatum principis, qualis est inquisitor, subdelegando, non posse dare facultaté subdelegato suo seu vicario, vt iterũ ille subdeleget. ita glossa singularis in c. super questionũ. §. porto. verbo, trãsfert. de officio iud. delegati. Archidiaconus in c. quamuis. & Ioannes And. in c. is cui. de officio deleg. lib. 6. Alexander in d. l. à iudice. C. de iud. quod ipsum sequitur expresse Albericus in l. more maiorum. ff. de iurisdictio. om. iudic. & Panormitanus in c. super quæstionum. §. si vero. nu. 2. de officio iud. deleg. *Vicarius inquisitoris nõ potest alium vicarium sibi creare.*

Probari potest hęc sententia, quã hîc sequitur Eymericus viuis quidé nec obscuris rationibus: prima est Ioannis And. præcitato loco: quoniam si delegatus posset suo vicario aut subdelegato concedere facultatem subdelegandi, progressus esset in infinitum: nam & subdelegatus subdelegati id etiam posset, cum nulla diuersitatis ratio afferri commoda possit aut probabilis. progressus vero infinitos vitari leges iubent. l. fideicommissum. §. si quis. ff. de legat. 3. *Pag. 354 colum. 1.*

Altera ratio & vera esse potest: quoniam delegatus potestatem quam habet subdelegandi, à lege habet, quod est velut personale priuilegium, quod cũ personam, cui tribuitur, sequatur, in alterum transferri non potest, & cũ persona extinguitur. cap. priuilegium. de regu. iuris. lib. 6. notat Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. & glossa in c. quàm sit. de electio. lib. 6. ex quibus fit perspicuum, doctrinam Eymerici hoc loco securam & sanam esse, & communibus interpretum votis niti. quare commissarius non potest sibi alium substituere commissarium.

SCHOL. LXXXII.

In quæstionem xvi. De ætate & conditionibus Vicarij inquisitoris.

Pag. 354 col. 2. B

Quales esse debeãt inquisitoris vicarij

DVæ sunt partes, vna est de qualitate commissarij, altera de eius ætate.

Quantum ad primam attinet, eadem ferme dicit Eymericus de qualitate vicarij inquisitoris, quę supra q. 1. de ipsomet inquisitore tradiderat; nec immerito: nam cum subrogatum seu substitutum debeat sapere naturam eius in cuius locum subrogatur. l. parabolani. C. de episco. & cleri. eædem qualitates, quibus decoratur inquisitor, debent eius commissarium illustrare.

Ibidem. D ¶ *Quantum vero est de ætate, &c.* De ætate commissariorũ, vt vere scribit hoc loco Eymericus, iure nihil cautum nominatim ostenditur: & quidã annos quadraginta natum esse debere vt inquisitorem volebant. quam opinioné, quamuis nõ refellat auctor; non tamen videtur approbare: ac satis tuto dici poterat pauciores annos natum cõstitui olim potuisse, cum regulariter nec omnia, nec maxime ardua fidei negotia inquisitorum uicario demandari solerent. *Triginta annis sufficit in vicarijs inquisitorũ.*

Verumtamen hodie hæc controuersia sublata est per rescriptum Clementis VII. quod incipit, *Cum sicut.* §. decernimus. quo loco & commissariorum qualitas, & eorundem triginta annorum ætas luculenter præscribitur. eius rescripti verba relata sũt à nobis, paulo antea sch. 80. ubi videto.

SCHOL. LXXXIII.

Super quæstionem xvii. De destitutione commissarij inquisitoris.

Pag. 354 col. 2. E

IN tota hac questione vnum pręcipue axioma tractatur, videlicet, Solum inquisitorem posse commissarium à se institutum deponere, & nullo modo id posse religionum suarum pręfectos. quod axioma probat multis eisdemq; viuis quidem ac spirantibus rationibus: inde vero obstantia diluit argumenta, ibi: *Nec valet quòd allegatur ab eorum quibusdam.* *Solus inquisitor deponit uicariũ sibi substitutum.*

Totam hanc tractationem retulit Campegius apud Zanchinum, breuius tamen, c. 30. vers. denique dicit. & Locatus in opere iudiciali, verbo, vicarius. nu. 1. & alij. Est autem tota questio facilis, & per se perspicua, adeoq; dilucide loquitur auctor, vt nulla nostra fusiore interpretatione indigeat, vno excepto, quod mox explanabo.

¶ *Nec locus à maiori in iure habet locum, &c.* Depositionem commissariorum esse odiosam, vt in proximis præcedentibus uerbis ostendit Eymericus, certissimum est, & exploratissimum: at locũ à maiori in iure non habere locum, paradoxon videtur esse & improbabile, cũ cõmunis sit theorica, argumentum à maiori & forte esse in iure, & frequens, & utile. c. licet. uniuersis. vbi glossa extra de testibus. l. nec ex vera. C. de acquiren. possess. l. 1. C. de negotijs gestis. glossa, Ioannes And. & Panormi. in c. cum in cunctis. de electio. & copiose Euerardus in locis argumentorũ legalibus in loco à maiori. *Nu. 4.* *Locus à maiori in iure ualidum.*

Sed quò apertius hæc intelligas, finge Eymericum huic argumento respondere: Cui licet quod est plus, licet vtiq; quod est minus. c. cui licet. de regu. iuris. lib. 6. at prælatis ordinũ licet remouere inquisitores, quod videtur plus: ergo licebit cõmissarios eorũ, quod est minus. Eymericus respõdet maiori propositioni dicens, prædictã regulã in iure non habere locũ, idest, non semper habere locum; quod est uerum: nam argumentũ à maiori tunc solum procedit, quando minus continetur sub maiori tamquam species uel pars. ita Hostiensis & Prepositus in c. per venerabilem. extra qui filij sint legitimi. glossa singularis in clemen. vlt. verbo, defensor. de rebus eccle. non alienandis. Paulus Castrensis in authen. multo magis. C. de sacros. eccle. cum itaque uicarius inquisitoris non sit eius pars, aut species subiecta; non mirum, si is qui remouet inquisitorem, non possit remouere eius vicarium. *Locus à maiori ad minus, qñ non procedat.*

Rursus dico, sæpe eos qui possunt maiora, nõ

posse agere minora, quotiens ius, consuetudo, vel priuilegium repugnant, vt aiunt præcitati. & tenet Zabarella in clemen. ne Romani. in 4. oppositio. de electio. multis quoque aliis modis præfata regula non procedit, quos refert Euerardus in loco à maiori num. 4. ex quibus intelligimus prudenter fuisse locutum auctorem, qui, vt alibi monui, hoc habet familiare, ut non citatis legibus secundum leges loquatur; & ob id nobis fuit ualde molestũ has in eũ adnotationes perficere.

SCHOL. LXXXIIII.

Pag. 356 col. 1. E

In quæstionem xviij. De creatione notarij inquisitionis.

Olim inquisitores nō poterãt sibi notarios creare hodie sec'

PVtabit aliquis imprudenter loqui hîc Eymericum, dum dicit, non posse inquisitorem sibi notarium creare, cum aliud uideatur esse statutum in c. ut officium. §. uerum quia. de hæret. lib. 6. & in literis Vrbani IIII. incipientib. *Licet ex omnibus*. §. ad conscribendas. uerumtamen non est ita: nam illis locis, solum cauetur, vt qui iam notarij erant, ab inquisitoribus compellantur ad id munus exequendum; tametsi religiosi facti sint. nec ullum uidimus antiquum rescriptum, quo tribueretur inquisitoribus potestas creandi notarios: ideoq; olim notariis deficientibus, quia notarios creare non poterant, duos uiros idoneos assumere poterant ad acta inquisitionis conscribenda, ut alibi susius diximus.

Ceterum hodie quodam Pij IIII. rescripto incipiente, *Pastoralis officij cura*. dato Romæ apud sanctum Petrum anno Domini 1561. sexto Calen. Septemb. quod refertur in bullario literarum aposto. pag. 104. cautum est, ut inquisitores & eorũ cõmissarii in quibusuis fidei causis, cũ uiderint expedire, auctoritate apostolica possint unum uel plures etiam clericos seculares, uel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, assumere, atque creare.

In creãdo notario qd obseruandum.

Sed in hac causa hoc animaduertere oportet, non propterea religiosum, aut clericum notariũ creari, quod ab inquisitoribus iussus sit officii sacri acta conscribere. sed ut cuncta ualida sint, coram alio notario hunc religiosum notariũ creare oportet, testibus adhibitis, tradito sibi de more calamo & atramentario, additoq; solemni iureiurando, & uerbis consuetis, uidelicet, *Esto notarius & fidelis*. adde Cãpegiũ apud Zanc. c. 9. uers. adde rursus. & Locatũ in opere iudiciali, uerbo, notarius. n. 4. & 5. cetera huc spectãtia dicã seq. schol.

SCHOL. LXXXV.

Pag. 356 col. 2. B

In quæstionem xix. An inquisitor cogere possit ad exequendum tabellionatus officium clericos, & alias personas idoneas.

Inquisitor quoslibet idoneos potest cõpellere ad scribẽda inquisitionis acta.

PErsonas religiosas cuiusuis ordinis, quæ dum essent in seculo notarij fuerant, posse per inquisitores compelli ad hoc officiũ exequendum ob singularem fidei fauorẽ, cauit etiã Vrbanus IIII. in rescripto, *Licet ex omnibus*. §. ad cõscribendas. relato in bullario literarum apost. pag. 27. & Alexan. IIII. rescripto incipiente, *Ne cõmissæ*. §. ad hæc. relato in bullario pag. 26. quæ sub pendenti plũbeo authẽtica vidimus in Archiuo inquisitionis Bononiẽsis: quo loco in hac causa hunc ordinẽ obseruãdum videtur innuere Papa, vt primũ laici notarij vocẽtur, & illis deficiẽtibus, personæ religiosæ, quæ dum essent in seculo officium tabellionis exercuerant, accersantur: quibus deniq; deficientibus, alij duo viri idonei clerici vel laici ad acta officij scribenda accedere iubeantur. sed hodie, vt superiori scholio docui, notarij creari possunt, ne ex defectu scribentium quicquam omittatur, quod ad fidei negotium propagandum spectet.

A notario scripturo inquisitionis acta, de nouo iuramentũ est requirendum.

Illud est tamen hoc loco diligenter obseruandum, vt quotiens inquisitores notarios quoslibet de nouo aduocant ad conscribenda acta sacri officij, denuo ab illis exigant iuramentum de officio fideliter exercendo, & custodiendo secreto; non obstante, quòd fideliter semel iurauerint cũcta exercere, cum primum notarij fuerunt creati: quod est in causa fidei particulare, vt notat glossa in clemen. 1. §. porro. verbo, iurabunt. de hæret. & ibidem Paulus, Ancharanus, & Imola. Nicolaus Arelatanus tract. de hære. notabili 37. Io. Rojas singulari 133. Bernardus Comensis in lucerna verbo, notarius. §. 1.

Cetera huc spectantia tradunt Repertorium inquisitorum, Bernardus Comensis in lucerna, & Locatus in opere iudiciali verbo, notarius. Cãpegius apud Zanchinum c. 9. uers. omnia faciet. & Simancas catho. instit. tit. 41. nu. 7. & sequ.

SCHOL. LXXXVI.

Pag. 357. col. 1. B

In quæstionem xx. De sociis inquisitoris.

Quales esse debeãt inquisitorum socij.

MAgnam habet æquitatem quod hîc docet Eymericus, cum nõ sit æquum, inquisitorem solum in magnis rebus & negotijs tractandis ac peragendis degere. Siue ergo inquisitores ipsi socios sibi eligant, siue à prelatis suis eis conferantur, eos eligi oportet, quorum prudentia & consilio in arduis vti possint, & aduersa superare.

Quantum vero attinet ad primum rescriptum, quod hîc citat Eymericus, id integrum extat, & authenticum in archiuo inquisitionis Bononiensis, quod etiam curauimus imprimendum in Bullario literarum apostolicarum, pag. 29.

SCHOL. LXXXVII.

Pag. 357. col. 2. E

In quæstionem xxi. Excommunicari ne possit inquisitor & eius notarij ab Apostolicæ sedis delegatis.

Inquisitores nequeunt ab inferioribus excommunicari.

INsigne hoc est & preclarum priuilegium fauore fidei concessũ, ne causæ religionis propter excommunicationem inquisitorum, aut aliorum officij ministrorum deserantur, aut impediantur; & interim impeditis iudicibus heretici impune grassentur.

Concessit Vrbanus hoc priuilegium inquisitoribus anno Domini 1262. idẽ prorsus tribuerat paucis antea annis Alexander IIII. anno Domini 1259. Anagnię. 14. Calend. Maij, referturque in libro priuilegiorum ord. Predicat. fol. 49. pag. 1. idem concessit etiam Clemens IIII. rescripto incipiente, *Catholicæ fidei*. vers. nos enim eorum. quod refertur supra apud Eymericum pag. 88. & huius etiam priuilegij meminit Campegius apud Zanchinum cap. 31. vers. secundum autem.

A notario scripturo inquisitionis acta, de suo iuramentũ est requirendum.

Pag. 358 col. 1. B

¶ *Vel quatuor notarios siue scriptores vestros.* Quod hic de quatuor notariis dicitur, de pluribus etiam intelligendum est, si plures constituerentur: & quatuor expresit, quoniam tunc illi sufficiebant.

An ministri inquisitorũ, sicut eorũ notarij nequeãt excommunicari.

An autem hoc priuilegium de non excommunicandis inquisitoribus vel eorum notarijs, competat etiam nunc alijs inquisitorum & sacri officij ministris, veluti aduocatis, promotori fiscali, consultoribus, carcerum custodibus, & similibus dubitari potest: & posset quis fortasis satis probabiliter dicere alijs quoque ministris competere, tum quia fauores ampliari debent, non restringi. c. odia. de regul. iuris lib. 6. tum fauore fidei: tum postremo quoniam eadem etiam in his ministris ratio reperiri videtur, quare idem statui oporteret. l. illud. ff. ad leg. Aquiliã. ac sane quomodocunque res se habeat, satis uidetur æquum, ut Sãctitas sua etiã ad alios ministros extẽderet.

Verum id est notandum quod in rescripto cõtinetur, uidelicet: *Quandiu in prosecutione huiusmodi negotij vos & ipsi fueritis*. vt intelligatur non tribui hoc priuilegium ministris amotis ab hoc officio: quoniam cessante causa priuilegij priuilegium cessat. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronat. c. cum cessante. de appellatio.

SCHOL. LXXXVIII.

Pag. 358 col. 1. C

In quæstionem xxij. An inquisitor absq; incursu excommunicationis requirere possit dominos temporales excommunicatos.

ALexandri IIII. est hoc rescriptũ, quo proposita questio dirimitur, qđ dedit Anagnię v. Cal. Iunii, Põtificatus sui anno sexto, qui incidit in annum Dom. 1260. incipiebat, *Quesiuistis*. id uidim' integrũ & authenticũ in Archiuo inquisitionis Bononięsis. fauorẽ fidei respicit, & etiam inquisitoribus priuilegium tribuit non vulgare: quoniam participans cum excommunicato maioris excommunicationis uinculo innodato, minori excommunicationi supponitur. c. nuper. & c. si quidem. de sent. excom. c. quoniã multos. 11. q. 3. qđ tamen incommodũ hic fauore fidei euitant inquisitores.

Inquisitor participans cũ excõmunicatis, quatenus non excommunicetur.

Notant hoc priuilegium Gondissaluus tract. de heret. q. 19. nu. 8. Ioannes Rojas singula. 59. & 72. idem tract. de heret. par. 2. nu. 441. Nicolaus Arelatanus tract. de heret. notabili 40. quibus locis dicunt hoc esse speciale fauore fidei.

Est aliud etiam speciale: quoniam gesta per tyrannum ipso iure sunt nulla. c. fundamenta. §. quod si secus. de electio. in 6. clemen. pastoralis. de re iudi. l. decernimus. C. de sacros. ecclesiis. at fauore fidei si iussu inquisitorum quid in hereticos exerceat tyrannus, aut alius iniustus dominus, ualidum est. ita precitati.

Monebo tamen hec tunc locum habere, cum inquisitores non possunt sine more dispendio superiores consulere: quod patet ex illis uerbis: *Non valentium sine moræ dispendio, &c.* aliter enim in excommunicationem inciderent. glossa in c. presidentes. uerbo, dispendio. de heret. in lib. 6. & notat nominatim Gõdissaluus precitato loco.

SCHOL. LXXXIX.

Pag. 358 col. 2. A

In quæstionem xxiii. An inquisitor & eius socius se mutuo absoluere posint ab excommunicatione,

MAgnum est etiam hoc priuilegiũ, & est duplex. unũ ut ab excõmunicatione se posint absoluere: alterũ ut super irregularitate secum posint dispensare. concessit hec Vrbanus anno Domini 1262. idẽ refert Repertoriũ inquis. uerbo, irregularitas. §. si tamen. & Cãpegius apud Zanc. c. 31. in princ. Ioan. Rojas tract. de heret. par. 2. nu. 423.

Inquisitores mutuo se absoluunt et se cũ in irregularitate dispensant.

Obseruanda tamen sunt illa rescripti uerba: *Quia propter iniunctum vobis officiũ ad priores vestros de leui super hoc recurrere non potestis*. Nã à cõtrario sensu optime uidetur sequi, inquisitores nõ posse, aut nõn debere se mutuo absoluere ab his cẽsuris, si facile & sine fidei & sacri officii detrimẽto ad suos possint recurrere superiores, à qbus mutuo absoluãtur. & quãuis hec sentẽtia sũmo iure sustineri possit, altera huic aduersa benignior est, & fortassis uerior, cũ sit fauorabilis; nec argumentũ à cõtrario sensu sẽper locũ habet, ut late docet Doct. in rub. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. Num autẽ hoc priuilegiũ cõmissariis etiã inquisitorũ cõpetat, dubitari põt, & uerius est cõpetere fauore fidei. sed de hoc alibi pleni'.

SCHOL. XC.

Pag. 358 col. 2. D

In quæstionem xxiiii. Quibus casibus inquisitores excommunicationem Papæ reseruatam incurrant.

Quibus casibus nō possint inquisitores se mutuo absoluere

HAec quæstio superiorem limitat, & eius summa est, Tres esse casus, in quibus inquisitores mutuo se non absoluunt.

Primus est, cum omiserunt procedere contra quem procedere debuerant.

Secundus est, cum alicui hæreseos crimen falso imposuerunt: aut dixerunt eos impediuisse sacrum officium, qui re vera non impediuerunt. & hi duo continentur in clemen. 1. de heret. §. uerū quia. hoc loco ab auctore relata, quamuis Eymericus vnum hîc tantum casum contineri dicat.

Tertius est, cum illicitis modis pretextu officij pecunias extorserunt, vt in clemen. nolentes. §. & tam ipsorum. ex quo loco auctor hîc ponit duos casus, vnum de illicita extorsione pecuniarum, alterum de confiscandis ecclesiarum bonis ob delictum clericorum. & ita re vera erunt quatuor casus, duo in clemen. 1. & alij duo in clem. 2. & horum meminit Campegius apud Zanchinum c. 31. in principio. in his ergo casibus inquisitores non se absoluunt mutuo.

Rursus etiam ab illis casibus non se possunt absoluere, quorum absolutio non est suis superioribus concessa. quod indicant non obscure illa rescripti verba relata in q. 23. in fine dum dicitur; *In casibus in quibus dictis prioribus (vt dicitur) est ab Apostolica sede concessum*. Ergo à cōtrario sensu aliud est in casibus non concessis: quod est verum, & diligenter obseruandum.

SCHOL. XCI.

Pag. 359. col. 1. D

In quæstionem xxv. An inquisitor vel quisquam alius procedere possit contra Papam deprehensum in hæresi.

GRauis est difficultas, quæ hoc loco proponitur tractāda, quę nec huius est loci, nec temporis, nec nostrę breuitatis. Qui tenēt sūmum Pōtificem (postquam rite & legitime electus est Pontifex Romanus, & Ecclesiæ caput) posse incidere in hæresim, mox de iudice quærunt, vt hîc facit Eymericus. Primum ergo quærendum erat, an Papa hæreticus fieri posit, inde de iudice erat inuestigandum.

Papā in heresim posse incidere, qui cōcesserit

Quantum ad primum attinet, Eymericus aperte sentit, Papam in heresim posse incidere: cuius sententia communi Theologorū & Canonistarū voto recepta est: quam tenent Turrecremata in sum. de ecclesia lib. 2. c. 112. ad 7. argum. Caietanus in opusculo, de auctoritate Papę & concilij, & Illustrissimus Cardinalis Hieronymus Albanus Iurisconsultus celeberrimus in libro de potestate Papę nu. 110. & multis seq. Dominicus Sotus lib. 4. senten. dist. 22. q. 2. art. 2. vers. dubium autem est. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 23. in princ. de iusta heret. punitio. Melchior Canus lib. 6. c. vlt. de locis theologicis. Couarruuias lib 4. uaria. resolu. c. 13. & alibi. Syluester in sum. verbo, Papa. q. 4. nu. 4. Canonistę communiter in c. si Papa. 40. distin. Ioannes Rojas singula. 147. Augustinus de Ancona in libro de potestate Papæ. & Henrricus de Zomeren in libris contra hæreses, cuius manuscriptum exemplar apud nos extat. & alij quos longum esset recensere: quorum frequentiori sententia, Papa effectus hereticus concilio velut legitimo iudici supponitur.

Papā nō posse incidere inheresim asserit Albert' Pighi'.

Sunt alij qui intrepide asserant, Papā non posse fieri hęreticum, inter quos est Albertus Pighius Campensis lib. 4. c. 8. de ecclesiastica hierarchia. cuius sententia satis probabilis videtur, & consona rationi, & fortassis etiam antiquorum Patrum dictis. quæ si vera sit, omnes superiorum Doctorum longissime altercationes facile cessabūt. hoc certum putat Albertus Pighius precitato loco, omnes Romanos Pontifices, qui in hæresim incidisse commemorantur, posse ab heresis nota liberari; ostenditq; rem aliter habuisse, ac à multis referatur. & hęc sententia illo potissimum nititur fundamento, quòd Christus orauit pro Papa ne deficiat fides sua, vt ipse fratres suos in fide nutantes confirmaret; quasi videatur hoc priuilegium personale esse, & annexum ei qui rite & canonice electus est Pontifex Romanus, ex assistentia Spiritus sancti non permittentis eum in hæresim labi; quamuis in quęuis alia delicta posit ex humana fragilitate incidere. sed de his alibi plura.

Interim Locatus hęc eadem quæ ab Eymerico dicūtur, refert in opere iudiciali uerbo, Papa. nu. 6. vbi addit extare bullā Pauli IIII. de hac materia diffuse loquentem. adde Simancam cathol. instit. tit. 45. nu. 20. & seq.

SCHOL. XCII.

Pag. 359 col. 2. A

In quæstionem xxvi. An inquisitor posit procedere contra officiales Papæ.

DVplex axioma colligo ex hac questione. Primum est, Inquisitores nō procedunt contra officiales & nūtios sedis apostolicę. Alterū est, Possunt tamē taliū delicta sedi apostolicę denūtiare.

Et quoniā alibi promisi me hoc loco de hac re disputaturū; ideo quamuis tractatio sit late patens, breuissime tamen eā expediā. per hanc questionē videtur ampliari definitio c. inquisitores. de hære. lib. 6. & limitari inquisitorū potestas: quanedū contra episcopos, sed neq; cōtra officiales, & nuntios sedis apostolicę possunt procedere.

In hac

Quis dicatur officialis, vel nuntius sedis apostolicæ.

In hac quæstione tota difficultas posita est in intelligendo quis dicatur nuntius, aut officialis sedis apostolicæ. & quamuis nomen nuntij sit generale, quo significamus eum, per quem quid aliis denuntiamus, nobisque vicissim quid alij denũtiant. l. 1. ff. de procurato. l. qui autem. 14. §. vlt. ff. de constit. pecunia. at hîc per nuntium, seu officialem sedis apostolicæ eum accipimus, qui nuntium eius siue mandatum profert, qui & Legatus dicitur 97. distinct.

Officialiũ sedis apostolicæ duo genera, et contra quos nõ procedãt inquisitores.

Rursus obseruandum est, duo esse genera nuntiorum, officialium, seu delegatorum sedis apostolicæ. Quidam sunt, qui dati sunt ad decidẽdã causam aliquam inter partes, quæ ad sedem apostolicam non pertinet, sed priuatorum vtilitatem respicit. Alij sunt ab ipsa sede constituti, circa ea quæ honorem & dignitatem sedis apostolicæ respiciunt; & qui vices Pontificis summi in aliquibus causis, seu causa gerunt, quorumque officium circa negotia sedis apostolicæ versatur. primi non gaudent priuilegio immunitatis, de quo hîc Eymericus; postremi omnino illo priuilegio fruuntur; neque enim inquisitores possunt procedere contra eos. ita voluit Lapus de Castilione antiquus iuris interpres quodam responso de hac re edito versi. ad secundum vero dicendum est. quod responsum nunc circunfertur post consilia Oldradi. Lapum sequitur Decius in Rub. ff. de officio eius. num. 8. & in Rub. extra de officio deleg. nu. 9. quorum sententia vera est, & tenenda; nam cum hoc priuilegium sit tributum ob reuerentiam & honorem sedis apostolicæ, valde æquum est, vt illi soli eo vtantur, qui negotia immediate ad dictam sedem spectantia, tractant: quando vero liceat absolute inquisitoribus contra hos procedere, dicam scholio sequenti. & ex his breuissime dictis remanet tota hęc quęstio clarissima.

Papã nõ posse incidere tubere sim asserit Albert' Pighi'.

SCHOL. XCIII.

Pag. 360 col. 1. A

In quæstionem xxvii. An inquisitor procedere possit contra Episcopos.

Pag. 359 col. 2. A

Priuilegium est Episcopalis dignitatis, cui semper plurimum tributum est, vt inquisitores nõ inquirant in Episcopos. & tradit Gondissaluus tract. de hæret. q. 7. num. 15. Simancas catho. instit. tit. 25. num. 7. & 8. Repertorium inquisit. verb. Episcopus. §. ad secundum. & alij communiter.

Quid possit inquisitor contra Epos hereticos.

Monendi tamen sumus, posse inquisitores recipere dicta testium aduersus Episcopos, vt eorum delicta sedi apostolicæ possint denuntiare. ita Simancas & Repertorium præcitatis locis: quod & verum puto, & id sensisse etiam videtur Ioannes Monachus in c. inquisitores. de heret. lib. 6.

Nũ qñq; liceat inquisitorib' in Epos pcedere.

Num autem aliqui sint casus, in quibus liceat inquisitoribus agere aduersus Episcopos, nõ erit inutile inuestigare, & Repertorium inquisitorum verbo, Episcopus. §. ad secundum. & Gondissaluus tract. de heret. q. 7. num. 15. dicunt, quòd licet inquisitores non possint cognoscere de hoc crimine contra Episcopos: si tamen id specialiter illis à Papa committeretur; tunc proculdubio possent procedere. idem Simancas in enchyridio tit. 8. num. 1.

Rursus, si Episcopus hæreticus esset suspectus de fuga; tunc inquisitores possent eum incarcerare, vt ad Papam remitteretur: ita dicũt se credere posse fieri Repertorium & Gondissaluus præcitatis locis.

Quod si verum est, multo magis tunc procederet, cum Episcopus aliquid moliretur, quod in manifestum fidei detrimentum, & fidelium perniciem conuerteretur, vt si hęreses prædicaret, & fideles seduceret, aut quid simile graue & horrendum patraret: tunc enim expediret Episcopos capere, & custodire, donec Romanus Pontifex certior redderetur.

Ceterum, quia video generaliter prohiberi inquisitoribus, ne contra Episcopos procedant. c. inquisitores. de hæret. lib. 6. parcissime & rarissime vtendum est hac facultate; nec aliquid moliendum puto in hac causa contra Episcopos, nisi ex vrgentissimis & exquisitissimis considerationibus. & cauere omnino debent inquisitores ne prætextu superioris sentẽtiæ & facultatis aliquid committant incautum, ne quod in amplificationem fidei est concessum, in detrimentum ministrorum eius conuertatur. itaque vbi tales casus acciderint, si consulere Papam commode non possunt, prudentissime id gerant quod fidei fauorem & vtilitatem respicit, & caueant ne scandalũ aliquod inde ruinosum consequatur.

Iam quod de Episcopis diximus, eadem putamus habere locum ob easdem causas in officialibus & nuntiis sedis apostolicæ, aduersus quos ob reuerentiam & dignitatem apostolicam nec temere, nec facile in hoc casu est procedendum.

Num autem vice versa non possit Episcopus procedere contra Inquisitorem, grauis est quæstio, de qua Eymericus paulopost q. 30. vbi dicã. & de ordine procedendi contra Episcopos in causa heresis nuper scripsit tractatum Lucas Salgadus iurisconsultus Hispanus, quem videto.

SCHOL. XCIIII.

Pag. 360 col. 1. C

In quæstionem xxviij. An inquisitor possit procedere contra religiosos exemptos.

De procedendo cõtra exemptos ĩ hoc crimine varia olĩ statuta sunt.

Vnica est assertio & vera: Hodie inquisitores in quoslibet religiosos exemptos inquirere possunt & procedere: quia quoad crimẽ hæresis omnis exceptionis cessat immunitas, licet olim in hac re aliter quandoque fuerit statutum.

In hac

In hac causa multa antiquis temporibus fuit varietas circa facultatẽ procedendi contra exemptos: nam Alexander IIII. rescripto quodam incipiente, *Ne commissæ vobis*. anno Domini 1260. statuit vt indistinctè inquisitores contra quoslibet religiosos & exemptos procederent: idem ipsum & alij sanciuerunt. verum ea res mutationem passa est: nam Pius secũdus circa annos Domini 1460. generali Vicario ordinis fratrum Minorum concessit, vt ipse inquisitionem & punitionem suorum fratrum in fide, vel hæresi suspectorum exerceret. & paucis post annis Innocentius octauus omnibus inquisitoribus interdixit, ne cõtra fratres Minores quomodolibet procedere, vel inquirere auderent, vt patet in literis apostolicis de hac re conscriptis & relatis in libro cui titulus est, *Fundamentum trium ordinum beati Francisci*. Tandem paucis etiam annis interiectis Sixtus per bullam aureum incipientẽ, *Sacri Prædicatorum*. quæ habetur in libro priuilegiorum ord. Prædicato. fol. 163. sanciuit, ne Prædicatores contra fratres Minores, aut Minores contra fratres Prædicatores in locis in quibus exercent inquisitionis officium, procederent.

Oẽs religiosi ĩ causa fidei, subdũtur potestati inquisitorum.

Verum, cum ex his immunitatibus manifesta quandoque in fidem pericula sequerẽtur, posteriores Pontifices valde salubriter omnes religiosos etiam aliàs exẽptos in causa fidei (sicut olim) inquisitoribus hæreticę prauitatis subiecerunt, vt Clemens septimus rescripto incipiente, *Cum sicut*. relato in bullario pag. 83. & Pius Papa IIII. rescripto incipiente, *Pastoris æterni*. quod est etiam impressum in bullario literarum apostolicarum pag. 106.

In nonnullis religionibus ordo præscribitur qui seruari debeat in fratribus hæreticis, aut suspectis denuntiandis: nam (vt alias omittam) in constitutionibus Fratrum beatæ Mariæ Seruorum in rubrica de prędicatoribus cap. 25. & in rubrica de visitatoribus cap. 30. de hac re cauetur, & postremi loci verba ita habent: *Si qui fratres de fide suspecti inueniantur, vel libros habeant ab indice prohibitos, Prior conuentus prouinciali, & prouincialis Generali, & Generalis Sanctissimo Officio inquisitionis denuntiet.* hęc ibi. sed vt hic circuitus euitetur, vbi cõmode superiora obseruari non poterunt, ne causa fidei differatur, solus Prior poterit denuntiare, aut eo absente alius loco eius.

Pag. 360 col. 1. A

SCHOL. XCV.

In quæstionem xxx. An Episcopus vel Inquisitor procedere possit contra alium Inquisitorem.

OMissa quæstione 29. in qua nulla difficultas occurrit, 30. quæstio est declaranda, ex qua vna potissimum colligitur conclusio, videlicet: Neque Episcopi, neq; alij inquisitores possunt procedere contra inquisitorẽ hęreticum, aut de hęresi suspectum, sed recipere debent informationes cõtra eum, & summo Põtifici denuntiare.

Hęc quæstio longe difficilior est, quàm illa, quæ à nobis tacta est supra schol. 93. super q. 27. quoniam in hac nulla nominatim reperitur summi Pontificis definitio; & ob id & à pluribus, & maiori rationum robore hinc & inde tractatur: de qua breuiter etiam meo more dicam, quia facile potest huiusmodi factum incidere, de quo Zanchinus tract. de hæret. c. 8. num. 9. versi. sed pone. & ibidem Campegius. Locatus in opere iudiciali verbo, inquisitor. num. 15. & verbo, episcopus. num. 2. Geminianus in c. inquisitores. de hæret. lib. 6. num. 5. versi. sed quęro, an Episcopi. & ibidem Abbas & Lapus. Gondissaluus tract. de hæret. q. 7. nu. 17. Repertorium inquisitorum verbo, episcopus. §. 1. Ioannes Rojas singulari 109. Alfonsus Guerrerus in thesauro religionis Christianę, tit. de heret. nu. 9. & alij plerisq; locis.

An Epis possit agere contra inquisitorẽ, varia opinio.

Hi vero inter se dissentiunt: nam Zanchinus, Repertorium, & Gondissaluus posse Episcopum contra inquisitorem procedere, libenter admittunt. Sed Locatus. Campegius & nonnulli alij id Episcopis licere negant. ceteri de crimine distinguũt: nam si inquisitoris esset manifesta hæresis, tunc Episcopus posset contra inquisitorem procedere; secus si esset occulta, tunc enim summo Pontifici esset nuntianda.

An Epi q̃nq; possint agere cõtra inquisitores.

Nos in hac controuersia diluenda, eadem fere illa obseruanda crederemus, quæ tradidimus supra schol. 93. §. num autem. & sequent. nam neque temere in inquisitores delegatos irruendum est. quamuis enim non sint Episcopali dignitate decorati; at proculdubio sunt officiales summi Pontificis, & proinde continebuntur sub dispositione extrauagantis, cum Mattheus. de heret. de quo Eymeric⁹ 3. par. q. 26. Quare sicut Episcopis plurimum in hac re defertur propter priuilegium episcopalis dignitatis: ita & inquisitoribus plurimum deferri debet, ac tribui, propter reuerentiam sedis apostolicę, cuius sunt officiales, & propter summi Pontificis eminentem honorem, cuius personam inquisitores repręsentant. itaque si hereticus fuerit inquisitor, aduersus eum Episcopus aut alius inquisitor informationes secreto recipere poterit, vt summo Pontifici denuntiet, vt optime docet hoc loco Eymericus §. crederem. at ad capturam realem accedere non credo tutũ.

Quòd si manifestissima esset inquisitoris hæresis, & malitia effrenis; vt si contra fidem prędicaret, aut scriberet, aut predicari & scribi permitteret, aut hereticos captos impunitos dimitteret, & his similia perpetraret, quæ in manifestum fidei detrimentum conuerterentur, nec facile summus Pontifex posset consuli, & interea fides periclitaretur; liceret tunc Episcopo in inquisitorem agere. Geminianus in c. inquisitores. de hæret. lib. 6. num. 5. Locatus, Repertorium, & Ioannes Rojas pręcitatis locis.

Verum in hac quoque re cauti & prudentes debent esse Episcopi, & cauere debent, ne ad has punitiones & capturas descendant absq; exquisitissimis cõsiderationibus, & causis maturo cõsilio,

lio pensatis; & cum aliter fides defendi non potest. nam magnus honor habendus est ei, quem summus Pontifex idoneus iudicauit, vt tanto muneri preficeretur: est enim & dicitur inquisitor, fidei defensor. cap. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. tradit Albertinus super Rub. de hæret. lib. 6. q. 5. num. 3.

Iam id rescriptum quo vtitur auctor in hac quæstione, optime aptatur inquisitoribus: quāuis enim in eo nominatim de inquisitoribus mentio non fiat; at proculdubio sub rescripti verbis continentur, cum sint officiales summi Pontificis; immo personam eius repræsentent, vt alibi diximus, & docuit etiam singulariter Lapus responso de hac re conscripto, quod habetur post consilia Oldradi.

Quid de commissariis inquisitorum. Et quod diximus de Episcopis, idem sentimus de inquisitore contra inquisitorem: nam vnus aduersus alium procedere non facile posset, nisi prædictis modis fauore fidei. idem fortassis etiā dici posset de Commissariis inquisitorum Apostolica auctoritate constitutis, non de illis, quos sibi quilibet inquisitor constituit; nam illi non gaudent hoc vel aliis quibusdam inquisitorum priuilegiis, iuxta id quod scripsi supra hoc 3. libro schol. 75. §. num autem.

SCHOL. XCVI.

Pag. 361 col. 2. A

In quæstionem xxxi. An inquisitor possit procedere contra Reges, & omnes laicos indistincte.

DVæ sunt assertiones, & veræ ambæ, & communiter receptæ.

Prima est, Inquisitores aduersus quoslibet, quacūq; auctoritate decoratos pcedere possunt.

Secunda est prioris veluti declaratiua, Quamuis in omnes procedere possint, tutius tamen est, cum procedendum est aduersus principes, & magnates hæreticos, aut de hæresi suspectos, vt summus Pontifex consulatur, cuius arbitrio & modo ab eo perscripto, aduersus eos procedatur.

Prima conclusio nullam habet difficultatem: nam si possunt inquisitores agere contra exemptos, vt docuit paulo antea q. 28. multo magis procedent in eos qui nominatim non sunt exempti.

Quantum ad secundam assertionem spectat, eam tenet etiam Ioannes And. in c. inquisitores. de hæret. lib. 6. quem sequuntur ibidem Geminianus versi. quæro an indistincte. & Philippus Franchus circa finem versi. & dicit hîc Ioannes And. & horum sententia vera quidem, & prudentiæ plena talis est: Prædictum c. inquisitores. de hæret. lib. 6. quo prohibentur inquisitores procedere contra Episcopos, prohibere etiam ne pro-

Qn̄ non debeat inqsitor contra laicos pcedere.

cedant contra laicos inconsulto Romano Pontifice, quotiens vel magnæ sunt personæ, & dignitate conspicuæ; vel tanta est hæreticorum multitudo, vt si contra illos procederetur, aut ingens periculum, aut grauis populi turbatio prouentura crederentur.

Non tamen intelligas eadem ratione vtrumque prohiberi: nam ob prerogatiuam episcopalis dignitatis, inquisitores in Episcopos non inquirunt: sed in viros potentes & illustres, ideo non inquirunt, ne ob id scandalum oriatur, non quod in hoc casu aliquid nobilitati deferatur, quæ propter heresim amittitur. Adde Simancam cath. instit. tit. 23. nu. 8.

Viros autem regales vocat hîc Eymericus, vel Regulos, quales sunt Duces, Marchiones, & similes: vel eos qui Regibus adstant, vt Consiliarios & Senatores: vel denique potentes Barones cuiuslibet ciuitatis, qui regali luxu viuūt, & opibus abundant, quos velut patronos multi tum nobiles, tum plebei sequuntur in omnibus ferme ciuitatibus: vel denique intelligere potest per viros regales ciuitatum magistratus, vt Gubernatores, Potestates, Consules, & similes: in hos enim, si publice vellent inquisitores animaduertere, facile inhiberentur, præsertim in locis suspectis, & vbi inquisitores sunt pauperes & imbelles. *Quos appellet auctor uiros regales.*

Illud postremo monebo, vt quando ob multitudinem hæreticorum inquisitor non potest procedere; tunc quia hæretici suscipiunt incrementum, & fideles corrumpuntur, inquisitores in publicum prodire debent, & audacter verbum Dei prædicare: quamuis intelligant graue sibi periculum imminere, vt nutantes in fide confirment; quo casu necessaria est in inquisitore theologiæ cognitio. *Abundante hereticorū multitudine, qd facere debeat inquisitor.*

SCHOL. XCVII.

Pag. 361 col. 2. C

In quæstionem xxxij. An inquisitor cogere possit ciuitatum rectores ad iurādum de defendenda Ecclesia contra hæreticos.

DE compellendis ciuitatum magistratibus ad præstādum hoc iuramentum de defendenda Ecclesia ab hæretica prauitate, & custodiendis legibus in hereticos latis, copiose egit Eymericus supra initio tertiæ partis pag. 269. num. 9. & sequent. & dixi supra scholio 3. & seq. quæ ad hanc quæstionem illustrandam spectant. adde Simancam catho. instit. tit. 23. num. 8. & 9. & copiose Repertorium inquisito. verbo, iuramentum. & Campegium apud Zanchinum c. 31. ex quibus accipies quæ hanc quæstionem & sequentem illustrabunt.

SCHOL.

SCHOL. XCVIII.

Pag. 362 col. 2. C

Super quæstionem xxxiiij. An inquisitor cogere possit ad reuocandum statuta impedientia officium sanctæ Inquisitionis.

Priuilegium de delendis statutis negotio fidei oppositis, sæpi confirmatum.

OMnia impedimenta, quibus iurisdictio inquisitorum poterat cohiberi, quomin us libere in hæreticos possent animaduertere, sustulerunt vbique summi Romani Pontifices. quia vero vnum poterat esse, idque maximum, statuta seu leges municipales cuiuslibet oppidi: ideo hæc deleri iubentur, cum directe vel indirecte sacro huic officio opponuntur. in eandem sententiam extat elegans rescriptũ Alexandri IIII. quod incipit, *Implacida relatio.* quod vidimus authenticum in archiuo Bononiensis inquisitionis, & retulimus in bullario literarum apostolicarum pag. 24. idem cauit Innocentius IIII. ante Vrbanum IIII. rescripto incipiente, *Ad extirpanda.* §. ceterum teneatur. relat. in bullario pag. 6. & alij Romani Pontifices vno consensu. de quo agit etiam Carrerius tract. de hęret. num. 93. versi. item potest tollere. Campegius apud Zanchinum c. 31. versi. cessat præterea. circa finem. Repertorium inquisito. & Locatus verbo, statutum.

Idem locũ habet aduersus ius cõe.

Quamuis autem rescriptum hoc, quo vtitur Eymericus, indicet statuti nomen sumi stricte siue presse pro iure priuato cuiuslibet ciuitatis, vel oppidi, iuxta notata per Bartolũ & Doctores in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. quasi hoc solum deleri debeat, si negotio fidei opponatur, non autem ius commune: nihilominus tamen ad ipsum locum habet fauore fidei aduersus ius cõmune: quare si in iure communi reperiretur aliqua lex, per quam negotium inquisitionis impediretur directe vel indirecte, eam etiam iubere possent inquisitores cessare.

Itẽ aduersus cõsuetudinem.

Addo nomen statuti quandoque generale esse, & ius commune etiam complecti. l. quamuis. C. de iuris & facti igno. c. decessorum. 25. q. 2. & quod dico de statutis & legibus delendis, cum fidei negotium impediunt, idem intellectum volo de consuetudine; quamuis esset vetus & immemorabilis. si enim per eam negotium inquisitionis impediretur, per inquisitores posset aboleri; nec consuetudo censeri debet, sed abusus, & praua corruptela.

Leges & statuta ĩpedientia negotium fidei, ipso iure nulla.

Illud tamen obiter dixerim, huiusmodi statuta, seu leges directe vel indirecte officium inquisitionis impedientia ipso iure nulla esse, & prorsus inualida, tamquam edita contra Ecclesiæ catholicæ libertatem, vt constitutione quadam Federici Imperatoris tit. de statutis & consuetud. contra libertatem Ecclesiæ editis in principio, plenius continetur; & refertur in authent. cassa & irrita. C. de sacrosan. eccle. vbi glossa & communiter Doctores. adde Tabiensem in sum. verbo, inquisitor. num. 10.

Quid autem sit directe, vel indirecte negotiũ fidei impedire, tradit Eymericus par. 2. q. 54. & dixi supra lib. 2. Adnotatio. scholio 60. §. quidam namque sunt. pag. 105.

SCHOL. XCIX.

Pag. 364 col. 1. A

In quæstionem xxxvi. An inquisitor possit procedere contra impedientes eius officium.

OMissa quæstione 35. super qua nulla notatu digna occurrit difficultas, ad 36. declarandam accedo, ex qua licet multę conclusiones possint colligi; cum tamen Eymericus ad vnum solum institutum citet rescriptum põtificium ex c. vt officium. §. prohibemus. de hęret. lib. 6. ideo vnũ simplex axioma colligemus, videlicet, Inquisitores posse coercere magistratus seculares impedientes processus, aut sententias in hæreticos latas, aut eorũ punitionem differentes: quoniam cum hoc crimen sit mere ecclesiasticum, de eo nullus laicus directe vel indirecte se debet intromittere.

Iudex laicus absq; reuisione processus facti p inquisitorẽ debet sibi relictũ punire.

Ex hac assertione, quæ & vera est & auctoritate pontificia roborata atque declarata, validissime refellitur opinatio iurisconsultorum asserentium, posse iudices seculares, postquam ipsis traditi, vel relicti sunt rei hæreseos relapsi, vel impænitentes, vltimo supplicio feriendi, iterum examinare processum & causam, & corrigere vel mutare, si opus fuerit, aut etiam nullam dicere sententiam. nam, vt alios omittam, hoc asserunt Bartolus, Angelus, Fulgosius, Paulus Castrensis, Iason & agminatum multi alij iuris ciuilis interpretes in l. magistratibus. ff. de iurisdictio. om. iudi. idem Bartolus in l. non dubium. & in l. diuus. ff. de custo. reo. Cassaneus in consuetud. ducatus Burgundiæ rub. 1. des iustices. §. 8. circa finem. versi. sens cangie & licence. nu. 14. Lucas de Penna in l. 1. C. de priuil. schol. lib. 12. & alij quos omitto consulto.

Vera canonistarũ sententia.

Sed Canonistæ p d. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. veram sequuntur sententiam. Abbas & Ancharanus in c. at si clerici. de iudiciis. Ioannes Imola in c. 1. de officio ord. Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 25. num. 43. cum seq. Bernardinus Diaz. in pract. crim. cano. c. 141. Ioãnes Anania in cap. excommunicamus. lo primo. de hęret. num. 27. Alfonsus Castrus lib. 1. de iusta hęret. punitio. c. 23. Gondissaluus tract. de hęret. q. 19. num. 6. Bernardus Comensis in lucerna verbo, executio. §. 6. versi. sed quęritur. quod ipsum tenẽt etiam victi veritate multi iuris ciuilis Doctores, quos refert Fernandus Vasquius lib. 1. de successionũ creatione. §. 6. nu. 16. versi. denique. (q̃uis ipse eo loco mere contra communem & veram opinionem feratur) & Simãcas cath. instit. tit. 36. num. 5.

num. 5. Ioãnes Rojas singula. 107. idem in tract. de hæret. par. 2. num. 450. Campegius apud Zanchinum c. 8. versi. sed quid si laicus. & plerique alij, quos longum & molestum esset singulatim recensere. atq; hæc definita fuit per Bonifacium octauum rescripto quodam incipiente, *Dilectus filius.* quod curauimus imprimẽdum inter bullas apostolicas pro officio sanctissimæ Inquisitionis, & habetur pag. 57.

Inquisitor compelle-re potest iudices laicos, vt mandent executioni sententiam à se latam. Pag. 364 col. 1. A

Ergo inquisitor iudici laico processum à se factum ostendere non debet, sed magistratus secularis indilate & sine mora sententiam iudicis ecclesiastici debet executioni mandare: quòd si id facere omittat, aut executionem præter morem solitum sine vlla legitima causa differat, compelli potest ad exequendum per inquisitorem per censuram ecclesiasticam. & ita cautum asserit Bernardus Comẽsis in lucerna verbo, executio. §. 7. vers. immo inquisitor. quodam rescripto Vrbani IIII. incipiente, *Cum sicut.* quod nõdũ vidimus.

Sed paucis antea diebus quàm hæc scriberemus, Illustrissimus & Reuerendissimus Felix Perettus Cardinalis de Montealto Venetiis (vbi multis annis multa cum laude viriliter, ac prudenter exercuit officium inquisitionis contra hæreticam prauitatem) afferri iussit authenticum rescriptum Alexandri IIII. quod incipit, *Ad audientiam.* cuius ob publicam vtilitatem nobis humanissime copiam fecit, quo apertissime deciditur hæc sententia, tribuiturque plenissima potestas inquisitoribus aduersus magistratus negligentes, aut differentes sententias latas in hæreticos executioni mandare. id rescriptum breuitatis gratia hîc omittimus, nam alibi curauimus imprimendum. Qui vero tam graue & immane scelus cõmiserint, velut fautores hæreticorum puniendi sunt, vt alibi diximus.

Varia cõsuetudo ĩ puniendo eis q traduntur cu riæ seculari.

Iam hæreticos curiæ seculari traditos indilate, & statim puniendos iubet Romanus Pontifex in d. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. quæ verba, id est *sine mora* interpretatur ibidem glossa.

Verum in hac re consuetudo prouinciarum spectanda est. Solent in Hispania quamprimũ lecta est sententia relapsorum, aut impenitentiũ, aut quorumcunque qui traduntur curiæ seculari, iudices seculares eosdem statim in suum forum recipere, & ad supplicij locum pronuntiata mortis seu combustionis sententia, rectà deferre. In Italia in multis vrbibus, quas vidimus, iudices seculares reos sibi per inquisitores relictos, aut traditos, per tres, vel quatuor dies, antequã vltimo supplicio afficiãt in suis carceribus detinẽt: inde certo die non festiuo publice educunt & comburunt: quod videtur fieri auctoritate Innocentij IIII. in bulla incipiente, *Ad extirpanda.* relata in bullario pag. 6. vbi ita scriptum est: *Damnatos vero de hæresi per diœcesanum vel eius vicarium, seu per inquisitores prædictos potestas, vel rector, vel eius nuntius specialis, eos sibi relictos recipiat, statim vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales editas seruaturus.* hactenus ibi. Ex quibus declaratur pulchra difficultas, videlicet, non esse negligẽtes, nec velut fautores hæreticorum puniendos magistratus, qui ꝑ quinque dies differrent hæreticorum supplicium.

SCHOL. C.

In quæstionem xxxvij. An inquisitor in aliquo casu possit compescere quæstuarios. Pag. 364 col. 2. A

FAcilis est huius q̃stionis tractatio. potest enim inquisitor ꝓcedere contra q̃stuarios imponendo illis silentium ne prędicent, quotiens actionem fidei sunt celebraturi. idem penitus cauetur rescripto Vrbani iiij. incipiente, *Licet ex omnibus.* §. compescendi. & alio rescripto Gregorij noni incipiente, *Ille humani generis.* quæ vidimus in archiuo inquisitionis Bononiensis, & curauimus imprimenda in bullario literarũ apostol. Idem hoc inquisitorũ priuilegiũ tradit Bernardus Comẽsis in lucerna verbo, inq̃sitor. §. 11.

Inquisitores celebraturi si dei actionem, prædicatores silere iubent.

Sed hodie in quæstuariis iam hæc locum non habent, cum eos sustulerit concilium Tridentinũ sessio. 4. c. 2. in fine. In ceteris tamen prædicatoribus & nunc & olim locum habet hæc Eymerici, seu potius Romani Pontificis doctrina, quæ licet de solis questuariis loquatur, ad alios etiã trahenda est, cum par sit vbique ratio, nẽpe fauor fidei. erit ergo idem statuendum. l. à Titio. ff. de verbo. obligat. l. illud. ff. ad l. Aquiliam. facit quod notat Zabarella in clem. dudum. q. 12. in fine. de sepult. tradit Tabiensis in summ. verbo, inquisitor. & Bernardus Comensis præcitato loco. & notant Ioannes And. Geminianus, & Frãchus in c. vt officium. §. compescendi. de hæret. lib. 6.

SCHOL. CI.

In quæstionem xxxix. An inquisitor procedere possit contra aduocatos, & notarios patrocinantes hæreticis, &c. Pag. 365 col. 1. A

SVper quæstione 38. nulla occurrit difficultas, quæ non sit plenissime declarata ab Eymerico par. 1. q. 10. & dixim⁹ lib. 1. Adno. schol. 23. quare ad 39. est nobis transeundũ, ex qua duæ potissimũ colliguntur assertiones.

Prima est, Inquisitores procedere possunt contra eos qui hæreticis, vel eorũ complicibus prę̃stant auxilium, fauorem, aut patrocinium.

Inquisitor qualibet instrumenta ad inq̃sitionem spectantia sibi iubet assignari.

Altera est, Inquisitores cõpellere possunt eos qui habẽt processus, aut quęlibet alia instrumẽta facta contra hereticos, vt sibi ea assignent.

Quantum ad primam assertionem spectat, videnda sunt quæ scripsimus lib. 2. Adno. schol. 7. & alibi super postremis quæstionibus secundę partis, quę hic non sunt inutiliter repetenda. & ideo altera nunc est breuiter declaranda.

Ac ante Bonifacium VIII. quinquaginta fere annis sanciuit hoc ipsum de assignandis scripturis quibuslibet, & processibus factis contra hæreticos Alexāder IIII. rescripto quodā incipiente, *Cupientes.* misso fratribus Prędicatoribus inquisitoribus hereticæ prauitatis in Lombardia & Marchia Ianuensi: quod ipsum vidimus in archiuo inquisitionis Bononiēsis; ac paucis antea diebus quàm hęc scriberemus ex Assisio allatū est idem authenticum rescriptum missum fratribus Minoribus ab eodem Alexandro IIII. in quo plenius quædam continentur. ea vero pars, quę de hoc disserit, quia huic loco lucem est allatura, transferenda huc fuit. habet ergo ita:

ALexander Eps seruus seruorum Dei dilectis filiis fratribus de ordine Minorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVPIENTES vt inquisitionis negotium contra hæreticam prauitatem sollicitudini vestræ commissum ad Dei gloriam & augmentum fidei catholicæ, in vestris manibus feliciter prosperetur, cōpellēdi appellatione remota per censuram ecclesiasticam per vos, vel per alios, quos ad hoc idoneos, vos vel alter vestrū duxeritis eligendos oēs illos qui scripta, vel instrumēta inquisitionis, vel ad eius officium pertinentia, per quoscūq; hactenus factæ, ac etiā faciendæ contra hęreticos, credētes, receptatores, fautores, seu defensores eorum habent vel habuerint, vt ea sine cuiuslibet difficultatis, seu dilationis dispendio, vobis vel alteri vestrū exhibeāt, &c. auctoritate præsentium, vobis & cuilibet vestrum concedimus facultatem. hęc ibi. Huius etiā priuilegij meminit Geminianus, Franchus, & alij in c. vt cōmissi. de hæret. lib. 6. Bernardus in lucerna verbo, inquisitor. §. 22. Repertoriū inquisit. verbo, libri. §. nota quòd inquisitores.

Propria instrumenta contra se edenda ī causa fidei. Ex hoc priuilegio Perusinus, Franchus, & alij primum inferunt, & rectè, in causa hæresis teneri reum edere contra se fiscali agenti propria instrumenta, ad intentionem suam & accusationē fundandam; quamuis regulariter de iure sit contrarium statutum. l. qui accusare. & l. vlt. cum ibi notatis per Doctores. C. de edendo. & hanc sententiā tenet Purpuratus in d. l. fin. C. de eden. nu. 20. & Nicolaus Arelatanus tract. de hęr. notabili 21. Ioannes Rojas singulari 54. & faciunt notata per Angelum in l. per hanc. C. de tempo. appellatio.

Itē edenda contra tertium. Rursus hęc sententia, quòd quis teneatur edere in causa hæresis fiscali agenti propria instrumenta, libros, & alias quaslibet scripturas, non modo habet locum, cum agit fiscalis contra te, sed etiam cum agit contra quemlibet alium: tu enim poteris compelli edere contra illum tertium quidquid ad id negotium spectās habes. ita videtur probare glossa in d. c. vt commissi. verbo, quibuslibet.

Itē edendū quidquid iuuare potest. Denique non modo libros & scripturas, sed quidquid iuuare potest ad veritatem inueniendam, fauore fidei exhibendum est: quia dum Papa iubet vt quælibet instrumenta exhibeantur, plane iubet, vt exhibeatur quidquid ad causam instruendam spectat: nam nomine instrumenti id intelligimus. l. 1. ff. de fide instrument. itaque imagines, statuas, marmora, & similia, per quæ in hac causa aut inuestigari veritas, aut haberi potest, edendum est. cur autem olim ita sancitum fuerit, alibi docui, quæ nunc breuitatis gratia omitto.

SCHOL. CII.

In quæstionem xxxx. An inquisitor possit procedere contra scienter sepelientes hæreticos in loco sacro.

Pag. 365. col. 1. E

VNica est conclusio, videlicet, Inquisitores posse procedere contra illos qui hęreticos, credentes, fautores, & ceteros huiusmodi tradiderit ecclesiasticę sepulturę.

Duo sunt in hac quęstione breuiter tractanda. Vnum erit de priuatione sepulturæ: nam sepultura carent hęretici, & qui illis fauent. Alterum erit, qua ratione possint inquisitores procedere contra sepelientes.

Hęretici sepultura priuati, et quare. Quantum ad primum spectat de priuatione ecclesiasticę sepulturę, cum textu allato hîc ab Eymerico, consentit textus in cap. sicut ait. de hęret. relat. par. 2. pag. 57. vbi Alexāder III. in concilio Lateranensi multis annis ante Alexandrum IIII. hęreticos sepultura priuauit. quod ipsum & multi alij Romani Pontifices aut sanciuerunt aut comprobarunt.

Priuantur autem hęretici, eorum credētes, fautores & ceteri ecclesiastica sepultura multis rationibus. Primum, quoniam excommunicati discedunt, & in peccato mortali; & propterea in locis sacris non sunt sepeliendi. 13. q. 3. cap. quibus.

Rursus, quoniam illi indigni sunt sepultura, pro quibus orare non licet, vt late prosequitur beatus Augustinus in libro de cura pro mortuis gerenda: at pro hęreticis orandum non est, cum constet eos in peccato decedere. optima ergo ratione sepultura priuantur. Potissima enim causa cur ante ecclesias constituta sunt cœmeteria & defunctorum sepulchra est, vt viuētes introeuntes & exeuntes, pro illis ad Deum preces fundant. hinc sepulchra (vt docet Augustinus precitato loco) dicta sunt monumenta, quia moneant viuorum mentes, vt defunctorum recordentur.

Priuatio sepulturę magna pœna. Iā priuatio sepulturę magna pœna est & ignominia. l. vnica. C. de his q parentes, aut lib. occid. Bald. consi. 426. incipiēte, *Prætermittendum.* nu. 5. versi. itē quia corpus non traditur sepulturę. lib. 1. & Franciscus Ripa tract. de remediis cōtra pestē nu. 139.

num.139. quibus adde de hac pœna loquentes. Repertorium inquisito. verbo, sepultura. Alfonsum Castrum lib.2.c.18. de iusta hæret. punitio. versi. ex ista pœna. Syluestrum & Tabiensem in sum. verbo, sepultura.

Exhumādi hæretici & comburendi. Quòd si quandoque de facto sepulti fuerint hæretici, exhumari debent, & procul abijci; immo nunc comburi, dummodo discerni, seu separari possint eorum cadauera, vel ossa ab ossibus & cadaueribus catholicorum. c. sacris. de sepult. & locus pollutus debet reconciliari. c. consuluisti. de consecrat. ecclesiæ, vel alt.

Item si post mortem alicuius detectum est eũ hæreticum decessisse, qui velut catholicus erat sepultus, cum eius crimen in vita fuisset occultum, exhumari debet, vt ostendimus supra hoc 3. libro schol. 70. *Pag. 365. col. 1. E*

Qui priuentur sepultura. Item non modo heretici formales, verum etiã credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum sepultura priuantur; quod ipsum ad quoslibet suspectos, aut diffamatos de hæresi decedentes trahendum est ob easdem causas.

Postremo, hoc ipsum de priuatione sepulturæ multo magis quàm in proxime citatis, locum habet in illis qui in carceribus pro hæresi, aut hæresis suspicionem detenti, se ipsos occiderunt, quoniam impænitentes censentur, & in manifesto mortali peccato decedunt.

Quid autem sit tradi ecclesiasticæ sepulturæ, aut ea carere, docet Archidiaconus in c. quicũq;. §.1. num.23. de hæret. lib.6. relat. ab Eymerico par.2. pag.146.

Contra sepelientes hæreticos quomodo procedat inquisitor. Sed alterum iam caput susceptæ disputationis est declarandum, videlicet, quomodo sit accipiẽdum quod hic tradit Eymericus, dum dicit, inquisitores posse procedere aduersus eos qui hæreticos scienter sepeliunt: nam textus, per Eymericum citatus ex c. quicunque. de heret. lib.6. solum iubet, vt is qui hæreticos & ceteros de quibus ibi, sepeliuit, eosdem publice extumulet, nec vlterius videtur quidquam inquisitoribus cõcedere. Sane neminem hactenus vidi qui hec diluerit. ac primum posset hic quispiam dicere, Eymericũ hoc velle, vt inquisitores possint procedere cõtra eos qui sepeliunt hæreticos, cogentes eos, vt propriis manibus extumulent huiusmodi damnatorum cadauera. quæ expositio quamuis textui conueniat; non tamen aptatur instituto auctoris, cum hoc ipsemet Eymericus nominatim deinceps doceat q.118. & imprudens esset bis idem repetere.

Qui scienter sepeliunt hæreticos, suspecti de hæresi, et quare. Quare verius est hoc velle hic auctorem, vt inquisitor possit contra sepelientes procedere, tanquam contra suspectos de hæresi: nam præterquam quod illi qui ita hæreticos sepeliunt, sunt ipso iure excommunicati, & tenentur propriis manibus exhumare quos sepeliuerunt; amplius ex hoc facto incurrunt hæresis suspicionem: nam qui scienter sepelit eos, quos Ecclesia vt hæreticos, aut de hæresi suspectos persequitur & damnat, quamuis aliud animo gerat, hoc facto indicare, ac profiteri videtur, aut non debuisse Ecclesiam tales sepultura priuare, aut pro hæreticis, & eorum credentibus & ceteris esse orandum, cum more catholicorum eos sepeliat, aut aliud simile, vnde suspicio hæresis proculdubio oriatur. atque hæc sententia colligi potest ex illis textus verbis: *Vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere.* tandiu enim sunt excommunicati, donec idonee satisfecerint. per satisfactionem autem idoneam & abiurationem, & canonicam purgationẽ possumus intelligere. c. ad abolendam. §. præsenti. & c. excommunicamus. 1. §. qui autem. de hæret. nã qui abiurat, vel se purgat, & iniuncta sibi mandata adimplet, idonee satisfacit. manifestum est autem, abiurationem & canonicam purgationem non indici nisi suspectis, vel diffamatis de hæresi. & hoc videtur sentire Archidiaconus in d. c. quicunque. de hæret. lib.6. num.24. verbo, idoneam. dum citat d. §. qui autem. in c. excõmunicamus. de hæret. *Quid sit idonee satisfacere.*

Num autem hęc suspicio sit tantum leuis, an etiam vehemens, ex personarum qualitate pensandum erit iudicio peritorum. hoc tamen pro explorato habeo, eum vehementer fore de hæresi suspectum, qui de facto hæreticum aut suspectum ab Ecclesia notatum, & vt talem persecutum scienter sepeliret, nisi probabilis aliqua ratio in eius excusationem afferri posset.

Si quis vero hæreticum, aut credentem, aut fautorem, aut ceteros huiusmodi mortuos deprehendat in his locis, in quibus non possit facile eos ad legitimos iudices deferre; tunc terra non sacra condere potest, ne cadauera insepulta aerem corrumpant: neque ex hoc merebitur vllam pœnam, nec contrahet vllam hæresis suspicionẽ: nam in bonum facit finem; & hoc non est tradere ecclesiasticæ sepulturæ, vt præcitato loco docuit Archidiaconus. rem tamen cum poterit ad iudices fidei referre debet, vt illi quid facto opus sit, statuant. *Qñ heretici licite possint terra condi.*

Postremo eędem illę suspiciones, quæ oriuntur, quotiens quis sepelit hereticum, credentem, aut alium huiusmodi, nascuntur aduersus eum qui celebrat eorum exequias more catholicorũ, quãdo his hereticus, aut suspectus alibi est defunctus, verbi gratia Geneuæ, aut alibi, vbi heretice viuitur & creditur. idem sentias de illo, qui hereticorum combustorum cineres, ossa, vestes, aut similia furatur & custodit: hic enim verisimiliter putatur credere, eum qui iudicio Ecclesiæ damnatus est, sanctum esse; quod inducit hęresis suspicionem. de quo vide Eymericum par.2. q.15. versi. vigesimus nonus error. & lib.2. Adnotatio. schol.59. circa finem. versi. quintum est. & lib.3. schol.23. §. quidam namque. atq; hoc est proculdubio Eymerici institutum hoc loco. *Celebrãs exequias pro hæreticis, & eorũ ossa custodiẽs, suspectus de hęresi.*

SCHOL. CIII.

In quæstionem xli. An inquisitor possit procedere contra renuentes iurare in causa fidei. *Pag. 365 col. 2. B*

Recusantes iurare, qñ hæretici, & qñ non.

EX hoc solo quòd contumaciter iurare renuunt, contrahunt hęresis suspicionem: videntur enim sentire iuramentum esse illicitum; quod sentiunt Valdenses, quod patuit apud Eymericum par. 2. q. 14. versi. tertius error. quem errorem grauiter confutat beatus Thomas 2. 2. q. 89. art. 2. & Dominicus Sotus lib. 8. de iust. & iure q. 1. art. 2. Syluester in sum. verbo, iuramentum 1. & eodem verbo, Tabiensis. Nauarrus in manuali c. 12. num. 4. & alij quos in re manifesta omitto.

Non tamen essent hæretici qui ex quadam honestate recusarent iurare, vt docet hîc Eymericus in fine; quales sunt clerici, & religiosi ceteri, si quadam simplicitate putarent non esse licitum eis iurare etiam in causa fidei coram inquisitoribus absque superiorum suorum licentia; cum tamen fauore fidei iurare debeant, & etiam in aliis casibus quos refert Raynerius in sum. verbo, iurare. & Syluester verbo, iuramentum 2. §. 3. nu. 3. & in causa fidei omnes compelli possunt ad testimonium ferendum, & ad iurandum de veritate dicenda, vt alibi plene diximus, & tradit Eymericus 3. par. q. 62.

SCHOL. CIIII.

Pag. 365 col. 2. D

In quæstionem xlij. An inquisitor possit procedere contra delatos, qui aliò se transtulerunt.

DVo axiomata complectitur hîc Eymericus.

Primum est, Inquisitores procedere possunt contra eos, qui in sua prouincia deliquerunt, & ad aliam se transtulerunt.

Alterum est, Item possunt procedere contra eos, qui cum alibi deliquerint, in sua prouincia nunc morantur, ibi: *Etiam potest procedere.*

Inquisitorum potestas ĩ absentes.

Quæ in hac quæstione traduntur ab Eymerico ex citatis Pontificum responsis collecta, fusius explicantur in concilio Narbonensi c. 19. 20. & 21. vbi & potestas procedendi contra absentes, & modus quo procedatur, luculenter tribuitur & præscribitur in hæc verba:

Cap. 19. *Si qui vero culpabiles, vel suspecti ad vestram pertinentes inquisitionem, præsentes nec sint, nec fuerint, & infra competentem terminum eisdem à vobis peremptorie assignatum, & per ecclesias publicatum non curauerint comparere, vel se legitime excusare, contra eos tanquam contra præsentes non dubie procedatis.*

Cap. 20. *Ad inquisitionem quippe vestram eos intelligimus pertinere, qui vel infra eiusdem inquisitionis limites deliquerunt, vel domicilium ibi habent, seu habebant, quando inquisitio cœpta fuit; vel cum ibi morarentur † occasione officij cuiuscunque publici, seu priuati, vel certum domicilium non habentes ibidem inuenti, citati fuerunt à vobis, siue illis per quamcunque cautionem adstrictis, siue non, inquisitionem contra eos facere incœpistis, vel eis purgationem forsitan indixistis. Si quidem contra tales præsentes, vel absentes potestis procedere, ac debetis: nisi forte ratione delicti maioris, seu minoris commissi alibi, vel ratione domicilij, vel alia de prædictis, inquisitores alij procedere cęperint contra illos. Etenim cum in locis diuersis, & per inquisitores diuersos Deo auctore inquisitio celebretur, tutius & salubrius est, vt quisq; culpabilis in † quibuscunque locis deliquerit, vni & illi inquisitori permaneat obligatus, à quo primo ex aliqua de causis præscriptis, sine fraude, & sine periculo negotij & animarum fuerit occupatus.*

† ratione

† quocunque loco.

Cap. 21. *Ita tamen vt inquisitores ceteri, quicquid de illo nosse poterunt, inquirant nihilominus, & scribant inquisitoribus illis, quibus idem culpabilis sit adstrictus: sic enim quasi vir vnus pugnabitis, & vincetis.* hactenus ibi. Huc spectãt, quæ tradit Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 5. quem retuli supra hoc 3. libro schol. 45. §. si autẽ reperiatur. vbi videas quæ ad hanc quæstionem amplius intelligendam attinent.

Vbi quis deliqt, ibi puniendꝰ.

Iam quantum spectat ad secũdam conclusionem de puniendo, & capiendo hęretico, qui alibi deliquit; obseruandum est, generalem esse regulam, delicta ibi esse punienda vbi sunt commissa, non alibi; itaque committens homicidium Bononiæ, tutus erit Ferrariæ, nisi ibi habeat domicilium. c. vlt. de foro compet. c. 1. de rapto. c. ibi causa. 3. q. 6. & in authent. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi oport. quia in quo loco quis per delictum dedit malum exemplum, ibidem debet per punitionem debitas luendo pœnas satisfacere.

Hæretici vbiq; capi & puniri pot.

Hæc tamen regula multis modis fallit, de quibus Socinus & alij. Sed omissis ceteris, qui non pertinent ad hoc institutum, non habet locum in hæresi; quia vbique hæretici capi possunt & puniri. Bald. in l. etsi excepta. C. de malefi. & math. Petrus Rauenna singula. 225. Cardinalis in clement. 2. §. denique. q. 9. de re iud. Carrerius tract. de hæret. num. 153. Socinus regula 220. incipiente, *Delicta extra territorium.* in prima fallentia. Iacobus de Rauẽna & Cynus in l. 1. C. de sum. trin. & fid. cath. gl. in c. vt cõmissi. de hęr. lib. 6. verbo, procedendi. Repertorium inquisitorum verbo, absens. Simancas catho. instit. tit. 2. num. 12. & sequen. ex quibus patet veram esse hanc Eymerici conclusionem.

SCHOL. CV.

Pag. 366 col. 1. C

In quæstionem xliij. An inquisitor possit procedere contra mortuos.

VNum est axioma, videlicet, Inquisitorem posse procedere cõtra mortuos huius criminis reos: quod potest bifariam cõtingere. Primo, si antequã morerentur fuit cępta inquisitio contra eos, & nondum absoluta causa mortui sunt. Secundo, si post mortem

eorum

eorum detectum est eos hereticos decessisse.

In hac quæstione duo mihi sunt breuiter tractanda. Primum, quanto tépore duret hęc actio procedendi contra mortuos in hac causa, aut intra quantum tempus extinguatur: est enim hæc res cognitu necessaria & ualde frequens. Alterũ est, in quibus locum habeat, an in solis hæreticis, an etiam in fautoribus, receptatoribus, & similibus: nam hęc proprie spectant ad Eymerici institutum hoc loco.

Delicta morte extinguũtur, secus tamen in hęresi. Quantum ad primum attinet, animaduertendum est, regulam esse generalem, quòd morte delinquentium extinguitur etiam delictum, & omnis actio contra illud siue intentata iam siue intentanda uacat, ita ut postea nullus aut accusari aut puniri posit. l. 2. & 3. C. si reus uel accusat. mort. fue. l. ult. C. de bonis eorum qui sibi mort. consci. l. in senatus. §. si propter mortem. ff. ad senatusc. Turpillia. c. peruenit. c. causam quę. el secundo. qui filij sint legit. c. quorundam. dist. 23. & ratio est, quoniam mors omnia soluit. authen. de nuptiis. §. deinceps. l. defuncto. ff. de pub. iud.

In crimine tamen læsæ maiestatis diuinæ uel humanæ speciale est, ut morte non extinguatur, idque ob immanitatem facinoris ad maiorem eius detestationem. c. accusatus. §. fin. de heret. lib. 6. c. filii. ubi glossa eo. tit. & c. si quis episcopus. extra de hæret. ubi communiter Doctores, & concilium Biterrense cap. 18. quod paulo post citabo.

Ob duplicẽ causã procedit inquisitor cõtra defunctos. His ita positis videamus intra quot annos possit inquisitor contra hæreticos defunctos procedere. sed vt quęstio hęc melius intelligatur, apertioris doctrinæ gratia distinguendum est: nam bifariam potest procedere inquisitor aduersus defunctos. Primo, ad effectum confiscandi bona, seu potius declarandi iam confiscata, vt à tertio possessore auferantur, & sacro inquisitionis officio applicentur. Secundo, potest agere ad effectum & finem damnandi memoriam defunctorum, declarando eos hæreticos decessisse, & velut tales pœnas hereticorum incurrisse, ex quo tandem sequitur alius effectus, vt eorum cadauera seu ossa exhumentur, & extra locum sacrum proijciantur, aut comburantur.

Quãto tẽpore duret actio cõtra hæreticos defunctos. Quantum ergo attinet ad primam partem, videlicet, cum agitur ad effectum confiscationis bonorum, Bartolus & Salycetus in l. 2. C. de apostatis. dicunt inquisitores non posse inquirere cõtra hęreticos defunctos, quoad bonorum publicationem post quinque annos, à morte delinquentis computandos. Hos sequitur Romanus singula. 431. incipiente, *De crimine*. Idem tenet glossa in l. Manichæos. C. de hæret. verbo, subire. & Angelus in §. interdum. instit. de hæredit. quæ ab intest. defer.

Verum Panormitanus in cap. cum nobis. de præscriptio. nu. 8. & ibidem Felynus. & Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolut. c. 14. nu. 5. uers. nec obstat textus. & Ioannes Rojas singula. 50. ita distinguunt: Cum bona hæreticorum defunctorum applicantur fisco seculari, post quinque annos non possunt inquisitores procedere contra hæreticos defunctos, quoad hunc effectum, iuxta textum in l. 2. C. de apostatis. & in l. 2. C. de uestig. com. quòd si bona adiudicentur fisco ecclesiæ, tunc spatio quadraginta annorũ durabit hęc actio, atque ita monent intelligendum textum in c. 2. §. 1. de præscriptio. lib. 6. vbi sancitur, bona hæreticorum defunctorum præscribi per filios uel hæredes catholicos spatio quadraginta annorum, dummodo ea possederint bona fide.

Durat per quadragĩta annos. Hac tamen distinctione non obstante, verior mihi sententia uidetur, indistincte asserere durare hanc actionem quo ad effectum confiscandi bona per quadraginta annos, siue applicãda sint fisco seculari, siue fisco ecclesiæ. Primum, quoniam in delictis ecclesiasticis coercendis dispositioni iuris canonici standũ est, potiusquam iuris ciuilis: manifestum est autem hoc crimen mere esse ecclesiasticum. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. Rursus, quoniam cum in detestationem tanti criminis constitutum sit, vt bona etiam post mortem publicentur, sane dicendum erit ad quadraginta annos hoc extendi, iuxta textum in d. c. 2. de præscriptio. lib. 6. vbi indistincte loquitur Papa de hac confiscatione, nulla facta mentione de fisco seculari uel ecclesiastico: quare indistincte est is textus accipiendus. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstand. quoniam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. 3. ff. de officio præsid. l. de pretio. ff. de publi. in rem actio.

Leges ciuiles quãdo locũ habeãt in crimine hæresis. Neq; obstat l. 2. C. de apostatis. vbi quinquennium tantum post mortem datur ad procedendum contra defunctos: quia non est absurdum dicere ius canonicum, quod postea superuenit, ei derogasse, maxime in crimine mere ecclesiastico. Rursus addo, leges ciuiles in hoc crimine in his habere locum, quæ non sunt à sacris canonibus prouisa. item in pœnis alijs, quæ per Ecclesiam, aut iudices ecclesiasticos non possunt irrogari, quale est hæreticos ultimo supplicio afficere. quam ob rem hanc puto ueram sententiam, & in praxi obseruandam, vt inquisitores indistincte procedant contra hęreticos defunctos, quo ad effectum publicationis bonorũ, integro quadraginta annorum curriculo.

Filij vero vel hæredes defuncti tunc bona fide dicentur possedisse bona defuncti, cum & tẽpore mortis eius, & toto quadraginta annorum spatio crediderunt, & intellexerunt defunctum catholicum decessisse: nam si intra hos quadraginta annos quandocunque intelligant defunctũ hæreticum decessisse, cum iam incipiant esse in mala fide, nunquam præscribent: nam ad præscriptionem inter cetera requiritur saltem de iure canonico omni tempore bona fides. c. fin. de præscriptio. ibi: *Vnde oportet vt qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.* hęc ibi: itaque si mala fide possederint, etiam post quadraginta annos fiscus officij inquisitionis talia bona occupabit. vide Zanchinum tracta. de hæret. c. 24. nu. 4.

Quòd si plures de hac re videre cupis, de ea disserunt Conradus Brunus lib. 5. de hære. c. 17.

Franci-

Franciscus Squillacensis tract. de fide catho. cap. 54. Simancas catho. instit. tit. 18. nu. 11. & seq. Zanchinus de heret. cap. 24. & 25. nu. 4. Repertorium inquisito. verbo, bona. §. sed an sint. Petrus Godofredus in l. 2. C. de apostatis. Bald. in margarita verbo, memoria. Marsilius singulari 307. Baldus consil. 70. tom. 4. glossa in c. accusatus. de heret. lib. 6. verbo, post mortem. Carrerius tract. de hæret. nu. 142.

Ad damnandã memoriã hæreticorũ omni tempore procedant inquisitores

His ita positis uideamus iam alterã partẽ propositæ difficultatis, videlicet, Cum inquisitores agunt ad effectum & finem damnandi memoriã defunctorum; an aliquibus temporum metis circunscribantur, uel contra, quocunque tempore, nulla annorum præscriptione obstante, eos pronuntiare possint hæreticos decessisse.

In qua difficultate breuiter dico, nullis temporum spatijs hanc actionem impediri aut finiri; immo etiam post quadraginta & plures annos, quocunque tempore detectum fuerit, ac legitime constiterint, quempiam hereticum decessisse, poterunt inquisitores agere contra eum, ad memoriam eius damnãdam, & vt declarent excommunicatum decessisse, atque vt inhibeant ne quisquam pro illo oret, & vt extumulentur ossa, si fieri possit, & comburantur: nam cui uiuo communicare non licet, nec mortuo licebit.

Iura vero præfatum tempus quadraginta annorũ præscribentia, intra quod contra defunctos hæreticos agi potest, intelliguntur quoad effectũ confiscationis bonorum, non de damnanda memoria: nam in hoc nulla præscriptio currit. ita videtur sentire Felynus in d. c. 2. de prescriptio. lib. 6. & Conradus Brunus lib. 5. de heret. cap. 17. in fine. & Simãcas catho. instit. tit. 18 nu. 14. tametsi valde obscure loquantur, non distinguentes hos duos fines, sed simul de utroque loquentes. sed quidquid alij senserint, ita tenendum putamus.

Damnata hæreticorũ memoria, filij eorum iuris pœnas incurrunt.

Et ex hoc capite nascentur multi & magni effectus: nam excepta confiscatione bonorum, quã filij euitabunt, si bona fide per annos quadraginta possederint, ceteras iuris pœnas incurrent, quas filijs damnatorum iura decernunt; nempe infamiam, & inhabilitationem ad officia publica & beneficia. & hec sententia summo iure uera est, quamuis illud sentiam, facile cum his esse dispensandum; quia aliena culpa & delicto torquentur.

An post mortẽ inquiri possit in fautores, receptatores, & defensores, hæreticorum.

Alterum caput præcipuum in hac questione declarandum erat; An, scilicet, hec actio procedendi contra defunctos in hoc crimine locum habeat aduersus hæreticos solum, an etiam contra credentes, fautores, receptatores & defensores eorum. ac in solis hæreticis locum habere uoluit Gondissaluus tract. de hæret. q. 22. nu. 8. quem uidetur per omnia sequi Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula. 134. num. 11. & 12. addit rationem Simancas catho. instit. tit. 46. nu. 77. quia in hoc crimine suspiciones quantumuis vehementes morte reorum extinguuntur; idem velle uidetur tit. 18. nu. 12. & 13. & hanc sententiam probat textus in c. accusatus. §. si uero. de heret. lib. 6. ibi: *Eius hæredibus non est satisfactio, pro extincto iam crimine iniungenda.* Ergo contra defensores, fautores, & receptatores hereticorum non procedunt post mortem eorum inquisitores, nisi errores defenderint: quia tunc pari iure cum hereticis conferentur, vt optime scripsit Ioãnes Rojas precitato loco.

An cõtra credentes hæret. eorum post mortẽ procedatur.

Sed in credentibus dubitari potest, An post mortem eorum inquiri in eos possit. & Gondissaluus in d. tract. de heret. q. 22. nu. 8. neque in credentes hæreticorum defunctos dari hanc actionem asseruit: quod tamen absolute non crederẽ verum: nam credentes hæreticorum, hereticis ipsis exequantur; quam ob rem aduersus eos defunctos procedi poterit: & hanc sententiam videtur sanciuisse concilium Biterrense cap. 18. in quo ita scriptum est: *Ad hæreticorum seu credentium condemnationem, qui non fuerunt reconciliati canonice ante mortem, citatis eorum hæredibus, siue alijs, qui de iure citandi fuerint, & concessa eisdem opportuna copia defendendi similiter procedatis.* hæc ibi.

Et huic sententię multum quidem adstipulatur textus in d. cap. accusatus. §. si uero. de heret. lib. 6. vbi nullum apparet uerbum de credentibus, cum agitur de extincto crimine post mortem: sed tantum habetur sermo de fautoribus, receptatoribus, & defensoribus.

Mihi hec sententia verissima videtur, à qua nõ puto recedendum, dummodo accipiatur in his, qui uere & proprie credentes hereticorum tam ex uerbis, quàm ex factis iudicantur: non in illis qui improprie dicuntur credentes, de quibus dixi supra lib. 2. Adnotatio. schol. 56. §. quidam alij sunt. vbi uideas ad intelligendum hoc discrimen. cetera huc spectantia in hoc crimine tradam copiose infra schol. 161. super q. 121.

SCHOL. CVI.

In quæstionem xlvi. An inquisitores plures in eadem prouincia delegati procedere possint vnus sine altero.

Pag. 367 col. 1. C

Omissis duabus quæstionibus, hoc loco, nempe 44. & 45. quę nulla nostra interpretatione indigent, de quibus dictum est plene in multis locis partis secundę, ad 46. accedo, ex qua vna conclusio precipue colligitur, videlicet, Inquisitores simul & separatim procedere possunt quotiens contingit duos esse in eadem prouincia constitutos. c. ut officium. de heret. lib. 6. quo auctor utitur hic ad probandam suam sententiam: cui concordat textus in cap. ut commissi. de heret. lib. 6. rationem vero huius assertionis pulchram, & ueram docet Ancharanus in d. c. ut officium. quoniam habent, inquit, iurisdictionem in solidum, in quo sunt similes ordinarijs.

Simul duo inquisitores procedere possunt, & quare.

Decuit

Docuit autem ita constitui in fidei fauorem, vt liberius fidei negotia tractarentur, & per plures hæretici extirparentur, vt tradit Panormitanus in c.fin.de re iud. & copiose Carrerius tract. de hæret.nu.*69*.& *94*.cum Eymerico sentit etiam Simancas catho.instit.tit.34.nu.25.

Reus ab vno tantũ puniendus.

Quamuis autem simul, vel separatim procedere valeant, reus tamen hæreseos non punietur ab omnibus sed ab vno. Angelus in l. si pluribus. in principio, versi.propterea dixit.ff.de legat.1. Guido de Suzaria in l. si quia postea. ff.de iudi. Carrerius in d.tract.de hęret.nu.*94*.in fine.neque enim iustum est pro eodem delicto quempiam pluribus pœnis affici, cum ab vno legitimo iudice sufficienter fuerit punitus.

An inquisitores pcedãt cõtra eũ cui datus est inquisitor specialis.

Sed obiter est hîc nobis diluenda pulchra difficultas, An inquisitores prouinciarum, & diœcesum, qui quodammodo vt iudices generales videtur vniuersalem habere iurisdictionem saltem ratione personarum, vt alibi docuimus, possint procedere contra eum, contra quem à Papa specialis datus est inquisitor. & omissis multis, breuiter respondeo, non posse: quia summus Pontifex causam alicuius delinquentis alicui specialiter committendo, censetur ad se, seu ad specialem iudicem datum aduocare; & ideo videtur potestas procedendi aliis interdicta. Decius consi. 137. in principio. facit textus in c. vt nostrum. de appellatio. & in c.studuisti. de officio deleg. sequitur Ludouicus Carrerius tract. de hæret.nu. 83. atque hęc sententia vera videtur etiamsi alij inquisitores procedere incępissent: quia suspensa censetur eorum iurisdictio per specialem commissionem à Papa factam.

Verum qui constitutus est inquisitor specialis, vti poterit omnibus actitatis & inuentis ab aliis inquisitoribus, quos si necesse fuerit, poterit compellere ad exhibendum sibi omnes processus, scripturas, inquisitiones, testium depositiones, & cetera quę fortassis iam fuerunt contra reum per alios inquisitores inuenta. per textum in c. vt cõmissi. versi. nec non. de hæret. lib.6. & dixi supra schol.101. quamuis modestius sit, vt hoc faciat superioris auctoritate, quando specialiter in literis suæ commissionis non est sibi hæc facultas tributa.

Postremo tamen hoc mihi addendum videtur, quòd si inquisitor specialis vel ob malitiam, vel ob alias causas aut non procedat, aut non recte & diligenter vt decet, procedat aduersus eũ contra quem habet potestatem; tunc si periculũ aliquod inde probabiliter fidei imminere videatur, alij inquisitores fideliter tenerentur rem Romano Pontifici indicare, vt is quid facto opus sit, statuat.

SCHOL. CVII.

Pag.367 col.1.A

In quæstionem xlvij. An Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore procedere possit.

QVòd inquisitores & episcopi possint simul & separatim procedere etiam cauit Vrbanus IIII. rescripto quodam incipiente, *Licet ex omnibus*. §. non obstantibus aliquibus. versi. nec prætextu cõmissionis. quod est impressum inter literas apostolicas pag.27.

Inqsitor sine epo, & vice versa eps sine inqsitore potest procedere.

Verumtamen neque in eo, neq; in c.per hoc. de hęret.lib.*6*.qua ratione id esset intelligẽdum, declaratum fuit; & cum non modica difficultas in hoc versaretur, cum sæpe contingeret super eadem causa & eodem reo diuersos processus per inquisitorem & episcopum fabricari, indeque dubia non parua oriebantur, Benedictus XI. extrauaganti quadam incipiente, *Ex eo.* relata ab Eymerico par. 2. pag. 78. qualiter id esset accipiendum, declarauit. de quo agit paulo post Eymericus.

In hac vero quæstione illa sunt in primis obseruanda, quæ possunt facere inquisitores sine episcopis, & vice versa. de quibus Repertorium inquisitorum verbo inquisitor. §. in quibus possit. Locatus in opere iudiciali verbo, inquisitor. num. 9. Carrerius tract. de hæret. num.77. Zanchinus de hæret. c.8. Albertinus tract. de agnos. assertio. q.23. num.62. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §.13. & verbo, capere. §. penult. & alij quos omitto consulto.

SCHOL. CVIII.

Pag.368 col.1.A

In quæstionem xlviij. An sententiam pro delato diffinitiuã ferre possit Episcopus sine Inquisitore, & contra.

VNa est conclusio affirmatiua, videlicet, Episcopus sine Inquisitore, & vice versa, inquisitor sine episcopo, quotiens reus est absoluendus, potest sententiam absolutoriam promulgare.

Hæc conclusio valde est dubia & controuersa inter Doctores vtriusque iuris ob rationes nec vulgares nec insipidas, quæ hinc & inde afferri solent. mihi tamen breuitati studenti satis erit more meo summa rerum capita attingere, & communiora atque certiora prescribere; ne vel lectori defuisse videamur, vel lucem huic quæstioni detraxisse.

Solum inquisitorẽ, aut solum Epm posse absoluere q asseruerint.

Ac primum hoc statuendum est in hac lite dirimenda, non esse priuatas inquisitionum quarũlibet sanctiones inspiciendas, quibus sępe ex causa id cauetur quod iuri communi, & cõmunibus Doctorum dictis aduersatur.

His positis, hęc Eymerici sententia communis est, quam sequũtur illustres vtriusque iuris interpretes, Ioannes And. hîc ab Eymerico relatus in clemen. multorũ. de hęret. in glossa super verbo,

contra

contra eos. Paulus de Leazaris, Ioannes Imola, Panormitanus, & alij in d. ciement. multorum. quos sequuntur Tabiensis in sum. verbo, inquisitor §. 11. in fine. Felynus in c. 3. de sent. & re iud. idem in c. cum inferior. de maiorit. & obedient. Iason in l. 3. ff. de re iudicata. Decius in l. nemo qui condemnare. ff. de regul. iuris. & alii in rubr. ff. de acquiren. possess. ubi late solet hæc quæstio à iurisperitis nostris disputari. Camillus Campegius apud Zanchinum c. 8. uers. diffinitiuam. Bonifacius Vitallinus in d. clemen. multorum. nu. 173. & 174. Præpositus in c. inferior. distin. 21. Carrerius tract. de hæret. num. 72. Zanchinus de hæret. c. 15. nu. 2. idem videtur velle Archidiaconus in c. ut officium. nu. 2. de heret. lib. 6. Franciscus Bursatus consil. 24. & Eymericus hoc asserit tum hîc, tum supra 3. par. in primo modo processum fidei terminandi. nu. 144. uers. circa istũ. & alij quos esset longum singulatim recensere. quorum vnanimis sententia est, posse inquisitorem sine episcopo, & vice uersa sententiam absolutoriam pronũtiare, cum nihil est aduersus aliquem legitime probatum.

Oppositam sententiam profitentur Ancharanus in d. clemen. multorum. & nonnulli iuris ciuilis interpretes Aretinus, & Bartholomæus Socinus in rub. ff. de acquiren. poss. & Marianus Socinus ibidem nu. 66. & multis sequen. quos sequitur Simancas catho. instit. tit. 3. nu. 9. & in adnotationibus ad Zanchinum c. 1. & alij quidam, sed longe, & numero, & auctoritate superioribus inferiores.

Inquisitorẽ solum, aut episcopũ solum posse absoluere, uerum est de ratione iuris stricta.

Ac plane sententia prior summo iure uerior videtur, & multis rationibus cõfirmatur. Primũ, quia hoc non est nominatim interdictum: rursus, quoniam fauorabilior est absolutionis, quàm condemnationis causa: præterea, ob rationem quam hic valde subtiliter affert Eymericus, quæ robore & firmitate ceteris præponderat, videlicet, quia à iure veteri non recedimus, nisi inquãtum prohibitum, correctum, seu emendatum inuenimus: semper enim censetur in suis terminis permanere, nisi correctum inueniatur. authent. de non alienan. aut permutan. rebus ecclesiast. §. fin. quod enim non mutatur, stare non prohibetur. l. sancimus. C. de testamen. l. precipimus. de appellatio. & notatur in c. ad nostram. de regula. manifestũ est autem de iure veteri saltem episcopos, per se potuisse totum negotium tractare & definire, neque hodie contrarium est sancitum in absolutione: poterit ergo proculdubio absoluere solus episcopus aut inquisitor. postremo si recte inspiciatur textus in d. clement. multorũ. de hæret. apertisime uidebitur hanc sententiam probare, inducendo illam, sicut hac ipsa questione inducit Eymericus. idem videtur posse colligi ex rescripto Vrbani IIII. *Præ cunctis.* §. si vero. relato ab Eymerico par. 2. pag. 81. sed manifestius ex rescripto Clementis VII. incipiente, *Cum sicut.* relato in buliario literarum apostolicarum pag. 83. cuius verba sunt, *Contra huiusmodi exemptos, vsque ad sententiam diffinitiuam, ad quã ferendam (si fuerit condemnatoria) cum consensu ordinarij procedatis.* hæc ibi. nam illa verba, *si fuerit condemnatoria.* indicare videntur, quòd in absolutoria consensus ordinarij non requiratur.

Ex his omnibus apparet priorem sententiam veriorem esse, & propterea fortasis non erraret, qui eam in praxi vsurparet. ceterum posterior opinio tutior est: nõ enim quidquid iure permittente fit, id semper tuto fit. quare salubrius & tutius erit etiam in absoluendo mutuum consensum vicisim requirere, sicut in condemnando, nequid vnquam incautum in hac causa committatur, cum maturius & sanius sit id consilium, quod plurimorum sententijs roboratur, neque aliter faciendum consulerem.

An solus episcopus vel solus inquisitor posit redeuntibus indicere abiurationem.

An autem eodem modo solus inquisitor vel solus episcopus posit pęnitentibus aut suspectis abiurationem indicere, grauis est controuersia, & Antonius de Pendalijs responso quodam de hac re edito, cui subscripserunt illustres iurisconsulti, quos refert & sequitur Campegius apud Zãchinum c. 8. uers. diffinitiuam. audacter tenuit abiurationem fieri posse coram solo inquisitore, & quòd solus inquisitor potest abiuratum absoluere, & pænitentiam ei imponere.

Primum, quia tunc sententia ferri dicitur contra aliquos in hoc crimine, cum hęretici pertinaces, aut impænitentes, aut relapsi declarantur, & ita declarati traduntur seu relinquuntur curię seculari: at cum indicitur abiuratio redeuntibus ab hæresi vel suspectis, non videtur sententia ferri contra illos, sed pro illis, cum absoluantur à censuris, & Ecclesiæ reconcilientur. postremo, quoniam redeuntes non dicuntur heretici, nec in sententia hæretici pronuntiantur. In eandem sententiam adducit pleraque alia Bernardus Comẽsis in lucerna verbo, abiuratio. §. 4.

Solus inquisitor, aut solus episcopus non imponat abiurationem.

Verumtamen quamuis summo iure hęc fortasis sententia defendi posit, vt indicaui supra hoc 3. libro schol. 50. §. talis enim. pag. 161. at contraria tutior est, & securior, & usu recepta, quam etiã non obscure insinuasse videtur Innocẽtius IIII. rescripto quodam incipiente, *Tunc potissime.* §. si vero aliqui. relato inter literas apost. pag. 11. vbi ita scriptum est, *Si vero aliqui heretica labe penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxta formam Ecclesię, consultis diœcesanis, eisdem beneficium absolutionis impendens, iniungas eisdem quod iniungi talibus consueuit.* hactenus ibi. Itaque consultius facturos putarem inquisitores, ut semper in his exigant episcoporũ consensum, ut sine ullo erroris periculo, & abiuratio, & pœnæ impositio statuatur. mea hęc est plane opinio, has sententias quibus redeuntes cõpelluntur ad abiurandum, proprie non posse dici absolutorias, & profecto magis participant de condemnatorijs, ac proinde non posse ferri per solum episcopum, aut inquisitorem.

Neque obstant rationes in contrarium allatę. Primum enim uerisime dicere possumus, nõ modo ferri sententiam contra aliquos, cum illi curię seculari adiudicantur, verum generaliter contra eos pronuntiari dicitur, quotiens non absoluuntur, & penitus liberantur, quod uidetur verius.

iam in proposita causa; quis dicat eum absolui, qui per abiurationem obligatur ad pœnas relapsis debitas? neminem sane credo id dicturum. Nec obstat secunda ratio: falsum enim est redeuntes ab hæresi non pronuntiari in sententia hæreticos, vt abunde docuimus supra hoc 3. lib. scho. 62. traditque Simancas catho. instit. tit. 60. nu. 5.

Solus inquisitor, aut solus epus nõ indicat canonicã purgationem.

In indicenda canonica purgatione hoc ipsum existimo obseruandum; idque multo etiam magis, cum canonica purgatio sit res ualde periculosa. de quo vide schol. 11. lib. 2. & in primis supra hoc 3. libro schol. 51. pag. 162.

Sit ergo hoc apud nos exploratum, non modo in ferendis sententijs, quibus hęretici brachio seculari relinquuntur, verum etiam in abiurationibus quibuscunque & purgationibus canonicis indicẽdis, omnino iudicio nostro episcopum & inquisitorem simul interuenire oportere, nec vnum solum hæc debere decernere.

Atque hæc videtur quoque esse non obscura Eymerici sententia, qui in praxi modorum finiẽdi processus fidei, tam in indicendis purgationibus, quàm in iniungendis abiurationibus, semper meminit episcopi & inquisitoris, indicans hæc potius sapere naturam sententiarum condemnatoriarum, quàm absolutoriarum: aliter enim vnus tantum ex sententia huius auctoris suffecisset, vt ipse docet hac ipsa quæstione.

SCHOL. CIX.

Pag. 368 col. 2. E

In quæstionem l. Quid agendum cum Episcopus & Inquisitor discordant.

IN quæstione 49. nulla occurrit notatu digna difficultas, & ideo 50. erit breuiter declaranda, ex qua hæc colligitur certa & uera conclusio, Cum episcopus & inquisitor non conueniunt in ferenda sententia; tunc non potest unus sine altero eam pronuntiare, sed causam instructam ad summum Pontificem transmittere debent.

De materia huius quęstionis agit Zanch. tract. de hęret. nu. 2. ubi textũ ab Eymerico hîc citatũ ex c. per hoc. de hęret. lib. 6. ita videtur interpretari, vt tunc debeant cõsulere Papã, cum discordãt in cõdemnando: secus si ageretur de absoluendo pęnitẽte: quoniam, inquit, si unus solus processit, qui cognouit, posset absoluere, etiamsi consensum alterius non haberet.

Inquisitor et epus discordes siue in condemnãdo siue in absoluendo superiorẽ consulãt.

Hæc sententia si uera est, amplissimam tribuit inquisitoribus potestatẽ. nobis, quibus nihil licet sine efficaci probatione & firma ratione quidquã in rebus grauibus statuere, ita videtur dicẽdum; vt generaliter siue agant de condemnando, siue de absoluendo in causa discordiæ superiorem cõsulere debeant: quia textus in c. per hoc. nullam indicat talem distinctionem qualem Zanchinus imaginatus est. quare succedit vulgaris illa & trita iuris regula, Quod ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; &, quod lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstandis. l. 3. ff. de officio præsid. cum similibus. & hoc est etiam conuenientius ei sententię, quam docuimus superiori scholio, dum assereremus etiam in absolutione æquius & tutius esse, vt vnus sine altero non procedat.

Neque ab his est aliena Eymerici sententia in hac quęstione, qui generaliter etiam loquitur dicens: *Vtrum inquisitor sine diœcesano episcopo, vel episcopus sine inquisitore possit procedere ad sententiam.* Quibus uerbis non distinguit de sententia condemnatoria uel absolutoria. atque hoc ipsum nominatim affirmat Repertorium inquisit. verbo, episcopus. §. quando episcopus. pag. 302. ex impressione Venet. an. 1575. quo loco ita interpretatur textum in d. c. per hoc. adde notata in c. vlt. de sent. & re iudicata.

In quocunque casu inquisitor & ordinariº discordãt supremus inquisitionis Senatus consulatur.

Iam illud vlterius addo, non modo cum in condemnando vel absoluendo episcopus & inquisitores discordant, causam esse ad supremum inquisitionis tribunal remittendam; uerumetiam quotiens in alijs non ita arduis & grauibus repeniuntur dissentientes, ut admonet Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 1. num. 437. de qua facti specie extat in Hispania pulchra doctrina in instructione Madriliana an. 1561. c. 66. in hęc uerba à nobis latine reddita: *In omnibus casibus, in quibus contigerit suffragiorum discrepantia inter inquisitores & ordinarium, vel aliquem ipsorum, in definitione causę, vel in quocunque alio actu, vel sententia interlocutoria, debet causa ad Senatum supremum inquisitionis remitti. quòd si episcopus & inquisitores concordauerint, quamuis periti seu consultores dissentiant, etsi numero sint plures, sententia episcopi & inquisitorum executioni mandetur. verumtamen in causis grauissimis non debent vota inquisitorum, ordinarij, & consultorum executioni mandari, etiamsi fuerint conformia, inconsulto Senatu, sicut solitum est, & iussum fieri.* hactenus ibi. est equidem hęc tutissima methodus, & ob id mihi ubique uidetur obseruanda.

Hoc summe notandum.

Studeant inquisitor & epus, vt sint cõformes.

Hoc postremo adiungam, enitendum omnino esse, ut inter se conueniant episcopus & inquisitores: quod facile eueniet si diligenter iuri dent operam, vt intelligant quid cuique casui & negotio secundum regulas iuris in hac causa conueniat: nam ex iudicum discordia ingentia solent oriri incommoda, vt tradit Simancas catho. instit. tit. 34. nu. 19. sed hoc casu præcipuum incõmodum uergit in præiudicium reorum, qui non detinerentur tanto tempore in carceribus, si iudices consensissent. ego ita puto, grauissime peccant, qui uel ob negligentiam studendi, uel ob alias causas præbent occasionem ne in ferendis sententiis inter se conueniant; quare nisi uelint ex opere bono detrimentum reportare, discordiam fugiant, quam euitabunt, si diligentissime studuerint. causa fidei grauis est & iudices postulat diligentissimos.

SCHOL. CX.

In quæstionem li. De communicatione processuum inter Episcopum & Inquisitorem.

Pag. 369 col. 1. B

VNica est assertio, Communicationē processuum fieri debere cum diuisim processerint episcopus, & inquisitores. ratio huius assertionis in promptu est: nam quando procedunt coniunctim, apertum est iam esse cōmunicationem processuum factā; & propterea tunc fieri debet, quando diuisim proceditur.

Cōmunicatio processuum quādo & cur fieri debeat.

Ideo autem communicatio facienda est, quia res grauis est & ardua, ideoq; paria iudicia requirere oportet, vt absque errore sententia proferatur. Zanchinus tract. de heret. c. 15. nu. 1. copiose Campegius apud eundem Zanchinū c. 8. vbi docet quādo hęc processuum cōmunicatio fieri debeat: quamuis id apertius cautum sit per extrauagantem, *Ex eo.* de hæret. relatā ab Eymerico par. 2. pag. 78. cetera huc spectantia tradit Repertorium inquisito. uerbo, communicare. §. sed quomodo. Aegidius Bossius tit. de hæret. nu. 12. Carrerius tract. de hæret. nu. 128. Simācas catho. instit. tit. 60. nu. 2. idem in enchyridio tit. 64. nu. 1. & Contradus Brunus lib. 4. de heret. c. 10.

SCHOL. CXI.

In quæstionem liij. Quando facienda sit processuum communicatio.

Pag. 369 col. 2. A

VNa est conclusio, videlicet, In fine tantum causę debet fieri processuum communicatio, quando nihil restat agendum, nisi alter commode procedere non posset, nisi alterius actis uisis: tūc enim semel processus copia esset tribuenda ante finem causæ. hęc assertio nulla nostra indiget declaratione, cum sit per se apertissima. videto interim Campegium apud Zanc. c. 8. vers. processum. & Repertorium inquisito. verbo, communicare. §. sed quomodo.

An cū diuisim proceditur, debeat fieri ante torturā processuū cōmunicatio.

Occurrit tamen hoc loco difficultas necessario à me diluenda, An cum diuisim proceditur, ante torturam fieri debeat processuum communicatio. & verius est oportere fieri communicationē; quoniam cum sententia interlocutoria super tormentis per vtrumq; simul, episcopum scilicet & inquisitorem proferri debeat. clemen. 1. de hæret. §. propter quod. uers. duro tamen. necessarium est, ut indicia ex quibus reus torquendus est, ab utroque uideantur: aliter enim non poterit iudicari, an sint sufficientia ad torturam nec ne. ita Repertorium inquisitorum uerbo, communicatio. §. sed quomodo. uers. & similiter. & Cāpegius apud Zanchinū precitato loco.

Testes in hac causa vterq; torquere potest.

Sed hoc intelligendum est, quando reus torquendus est: nam si testis esset torquendus, tunc non oporteret processus communicare, cum uterque per se testes torquere posit in hoc tribunali, iuxta doctrinam traditam ab Eymerico 3. par. q. 73. vbi dixi infra schol. 128. interim uideto Zanchinum tract. de hæret. c. 14.

SCHOL. CXII.

In quæstionem liij. An in negotijs summarie & de plano procedi possit, &c.

Pag. 369 col. 2. D

POssunt inquisitores procedere simpliciter & de plano, vt statuit Bonifacius VIII. cuius est rescriptum in d. c. statuta. de heret. lib. 6. quo utitur hoc loco Eymericus. uerum ante Bonifacium multis annis idem sanciuerat Alexander IIII. anno Dom. 1251. rescripto quodam incipiente, *Cupientes vt inquisitionis negotium.* & Vrbanus IIII. anno Domini 1261. alio rescripto incipiente, *Licet ex omnibus.* item Innocentius IIII. quę uidimus authentica in archiuo inquisitionis Bononiēsis, & in bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Felicis Peretti de Montealto, quæ ex Assisio afferri iussit, ut alibi scripsi plenius.

Est autem magnum & singulare hoc priuilegium: quoniam iudex qui potest procedere simpliciter & de plano, nō cogitur omnē ordinē iudiciariū seruare: nam hęc uerba inter cetera hoc operātur, ut si quid omissum sit ex ordine iuris, nō propterea processus uitietur, ut pulchra tradit glossa i d. c. statuta. de here. li. 6. uerbo, figura. dūmodo substantialia causæ & iudicij nō omittantur; nā tūc processus etiā in causa heresis uitiaretur: nec; enim possūt negari appellationes ab interlocutoria, nec legitimę defensiones, & similia, quę à natura potius q̄ à iure cōcedi omnibus uidentur. Iam huius priuilegij meminerūt Oldradus consi. 115. Corneus consi. 315. lib. 3. & ceteris copiosius Gondissaluus tract. de heret. q. 12. ex quo accipiet lucem hęc quæstio. cetera huc spectantia tradam scholio sequenti.

Iudex pcedēs simpliciter et de plano, quid possit.

SCHOL. CXIII.

In quæstionem lv. De intellectu uerborum, procedere summarie, simpliciter, & de plano.

Pag. 370 col. 1. A

DOcuit Eymericus superiori quæstione, priuilegiū esse inquisitoribus tributū, ut in fidei fauorē, quò citius & absq; fraudib' negotia religionis tractentur, possint procedere simpliciter & de plano: nūc iure optimo docet qua ratione uerba hęc intelligi debeāt. & sūma disputationis est, ordinem & solemnitates à iure alias requisitas non esse necessario obseruandas: illę tamen omittendę non sunt, quę ad substantiam causæ spectant, hoc est illæ, sine quibus nec iuste nec recte aut commode negotium tractari posset.

Quid sit procedere simpliciter & de plano.

Olim ante tempora Clemētis v. cuius est hæc constitutio, ualde fuit controuersum de significatione

cationе harum vocum, nempe, *Simpliciter & de plano, sine aduocatorum & iudiciorum strepitu, & figura iudicij*. Et multa sunt ab Hostiensi, & alijs antiquis interpretibus, qui ante Clementē v. floruerunt dicta, in c. olim. de accusatio. & in d. c. statuta. ubi glossa uerbo, figura. de hæret. lib. 6. quæ per hoc rescriptū sunt aut declarata aut penitus sublata; ideoque cauendum in hac parte ab illis glossemmatis.

Nunc uero qua ratione hoc rescriptū in causa heresis locum sibi vendicet, tradunt nostri (hoc est illi qui aduersus hæreticos scribunt) multis locis, copiose Tabiensis in summa uerbo, inquisitor. §. 38. Carrerius tract. de hæret. nu. 103. Repertorium inquisit. verbo, ordo iudiciarius. §. sed quo ad telam iudiciariam. Franciscus Squillacensis tract. de fide catho. c. 27. nu. 2. Ioannes Rojas singul. 145. & omnes quos superiori scho. citaui.

Quæ solemnitates possint omitti cum summarie proceditur.

Itaque cum summarie procedere possint inquisitores, multa aliter expedire possunt, quę iuri communi aduersantur. Primum enim non erit necessaria solemnitas requisita per. l. libellorum. ff. de accusatio. vnde si agatur in hoc crimine per uiam accusationis, non se inscribet accusator ad pœnam talionis, vt copiose docui supra hoc 3. libro schol. 14. pag. 124. Rursus, conclusio in causa non erit necessaria, sed quotiens reus se defendere uoluerit, audietur, vt tradit glossa in clement. sæpe. de uerb. signif. & notat Barto. in extrauaganti, *Ad reprimendum*. atque vt vno verbo dicā, multa alia poterit omittere absq; uitio, quę in alijs causis sūt de iuris præscripto seruāda.

Processus necessario in quo ad substantialia integer esse debet.

Admonebo tamē, processum in causa hæresis, quantum ad substantialia attinet, ita oportere bene formatum esse, ac si pleno iuris ordine procederetur, vt optime obseruauit Tabiensis precitato loco, quem sequitur Locatus in opere iudiciali uerbo, processus. nu. 7.

Quæ dicātur substātialia.

Voco autem substantialia illa, sine quibus iudicium non potest iuste expediri, vt citationem, iuramenti prestationē de ueritate dicenda, probationes legitimas, exceptiones vtiles, appellationes necessarias, inducias seu terminos competētes, & alia huiusmodi, sine quibus aut uere delictum probari non posset, aut reus non posset se iure defendere, & cetera quę reo competunt nō tā ciuili iure, quàm naturali ratione: hęc enim omnia & si quę sunt similia, prohiberi non possunt ab inquisitoribus virtute huius amplissimi priuilegij.

SCHOL. CXIIII.

Pag. 570 col. 1. E

In quæstionem lvi. An Inquisitor familiam armatā possit habere.

Cur iustificatū vt inquisitores familiā armatā habeant.

Hoc singulare priuilegium, quòd inqsitores possint habere officiales armatos, quotiens aut ad suā defensionem, aut ad capiendos hęreticos opus esset, iustissimis causis illis ab initio delegatæ inquisitionis fuit tributum. cum enim tanta esset hereticorum sæuitia, vt sæpissime imbelles inquisitores immaniter trucidarent, vt cum agerem de Beato Petro martyre indicaui supra lib. 2. schol. 29. his periculis omnino oportuit occurrere. itaque mox statutum, vt & armatam possent habere familiam, de qua re hîc agit nunc Eymericus, & vt auxilium brachij secularis possent inuocare, de quo disserit auctor quæstione sequenti.

Quoniam vero sæpe contingit, vt sub velamine priuilegij abusus sese insinuent, nisi prudenter priuilegiū usurpetur; ideo Clemens v. in concilio Viennensi circa annos Dom. 1310. idem priuilegium inquisitoribus confirmauit: abusum tamen, si quis irrepserat, abstulit. idē priuilegiū renouauit Ioan. XXII. rescripto quodā incipiente, *Exigit ordinis uestri*. quod vidimus in archiuo inquisitionis Bononiensis, ac curauimus imprimēdū in bullario literarum apost. pag. 39. id edidit Auinione anno Domini 1321.

Huius vero priuilegij quod inquisitores familiam armatam habere possint, meminit Gondissaluus tract. de hæret. q. 11. nu. 15. & seq. Repertorium inquisit. verbo, arma. §. sed vtrū inquisitores. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 14. Simancas catho. instit. tit. 41. num. 15. & alij.

Familia inquisitorū arma defert, nulla lege obstante.

Iam hoc priuilegiū ita cōpetit inquisitoribus fauore fidei, & in odium hæreticæ prauitatis, vt eorū officiales portare possint arma & de die & de nocte; idque non obstante quacunque lege ciuili, vel municipali in contrarium edita uel edenda: immo quicunq; legē conderet, qua prohiberentur officiales inquisitorū arma deferre, velut impeditor sacri officij puniri posset, iuxta doctrinam glossæ comuniter receptam in c. statutū. el primero. de hæret. lib. 6. de quo plene Eymericus par. 2. q. 54. & dixi lib. 2. Adnotation. schol. 60.

Quibus cōpetat deferre arma fauore fidei.

Rursus, arma deferre non solum crederem cōpetere illis inquisitorū officialibus, quos vulgus *Crucesignatos* in Italia, in Hispania *Familiares* appellat, qui destinati sunt ex officij sacri instituto vel ad denuntiādos hęreticos uel ad comitandū inquisitores, uel ad capiēdos hęreticos, si & quādo fuerint ab inquisitoribus requisiti: sed etiā ceteris ministris, qui quauis alia ratione officio sacro inseruiunt, ueluti aduocatis, notarijs, consultoribus, custodibus, & alijs: hi enim omnes ratione officij inuisi esse solent male credentibus, blasphemis, ac similibus peccatoribus; & ob id ob eandem rationē iustissimum est, ut vel ijdem vel eorum famuli armati incedant, maxime in illis partibus, in quibus uel hæretici abundant, aut saltem de hæresi sunt suspectæ.

Idem dicendū existimarem de illis, qui publice scribunt aduersus hæreticos. hi enim non modo sacri officij ministri sunt: verū, quod amplius est, fidei sunt defensores, qui cū multos habeant inimicos, iustū videtur, vt hoc priuilegio delationis armorū utantur, aut saltē iustissimū esset, vt ad hos etiā benignitate pontificia extenderetur.

Quibus sit tribuenda facultas deferendi arma ab inquisitoribus.

Quibus autē hominibus concedenda sunt arma ab inquisitorib', elegāter prescripsit Ioa. XXII. in precitato rescripto, *Exigit ordinis uestri*, quo cauet ne sceleratis hāc facultatē concedant, sed nec

alienigenis est concedenda nisi ex magna causa. idem putarem dicendum de neophitis ex iudaismo vel paganismo conuersis. tales enim non facile sunt creandi familiares, aut crucesignati, neque nunc in tanta veterum Christianorum copia necessario in his indigemus eorum auxilio; quamuis ex causa quandoque aliud recte fieri posit. tandem nec illis est vsus portationis armorum concedendus, qui verisimiliter hoc priuilegio abuti possunt, ne sub fidei prætextu facinora committant.

An epis competat priuilegium haben di familiã armatam.

Postremo in hac quæstione illa occurrit vtilissima & scitu digna difficultas breuiter mihi hoc loco diluenda, An hoc idem priuilegium habendi familiam armatam episcopis competat. & Panormitanus in c. significasti. de officio deleg. multis rationibus, debilibus tamen & infirmis, probare cõtendit episcopis non competere hoc priuilegium; sed quidquid ille senserit, vera & communis opinio est, episcopos etiam hoc priuilegio decorari. ita Bal. in l. nam salutem. §. fin. ff. de officio præfecti vigil. copiose & recte Decius in d. c. significasti. num. 5. de officio deleg. Repertorium inquisitorum verbo, arma. §. sed nunc quæritur. & §. sed supra dictum est. copiose Gondissaluus tract. de hæret. q. 11. nu. 16. & sequen. & alij quos libens omitto: nam quæ ratio in inquisitoribus est, eadem in episcopis reperitur: ergo idem ius statuere oportet. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. cum similibus.

An omnia priuilegia inquisitorũ episcopis competant.

Num autem cetera etiam priuilegia inquisitoribus concessa, episcopis quoque concessa esse intelligantur, grauis est quæstio, nec huius loci, nec nostræ breuitatis. mihi obiter hæc percurrenti hęc sententia placebat: Omnia priuilegia, quæ fauore fidei tributa sunt inquisitoribus delegatis, competere etiam & ordinarijs; non enim conferuntur ratione personarum, sed intuitu fidei: fauor autem fidei vbiq; vnus est.

Verum caute hoc accipere oportet, ne dissensio ex hac opinione consequatur, cum multa sint, quæ solis inquisitoribus delegatis competere uideantur; crederem ergo (ad remouendam nunc omnem dubitationem) absentibus aut mortuis inquisitoribus, & nullis aliis in eorum locum substitutis, omnia priuilegia inquisitoribus tributa episcopis competere; idem dicas in illis locis in quibus nunquam sunt adhuc delegati inquisitores constituti. in illis enim episcopi in causis fidei ea præstare poterunt, quæ si adessent inquisitores ratione suorum priuilegiorum præstitissent: idque fauore fidei, qui est huius assertionis potissima & certissima ratio. ceterum nihil certi statuo, alibi & commodius & copiosius dicturus.

SCHOL. CXV.

Pag. 370 col. 2. B

In quæstionem lvii. An Inquisitor brachii secularis auxilium inuocare possit.

Non modo inquisitores habent familiam armatam, sed quotiens ea non sufficit pro officij sacri executione, auxilium secularium magistratuum possunt inuocare. quod ipsum sanciuit iam olim Vrbanus IIII. rescripto quodam incipiente, *Licet ex omnibus*. §. denique. quod vidimus in archiuo inquisitionis Bononiensis, referturque impressum in bullario literarum apostolicarum pag. 27. tradunt etiam hoc priuilegium Repertorium inquisitorum uerbo, brachium. Zanchinus de hęret. cap. 37. nu. 1. Panormitanus in c. 1. de officio ord. Simancas catho. instit. tit. 23. nu. 8. Locatus in opere iudiciali verbo, inquisitor. nu. 30. & alii.

Priuilegiũ inquisitorũ vt brachium seculare inuocent.

Atque hoc etiam priuilegium magnam habet æquitatem: sępe enim est tanta hæreticorum multitudo, aut potentia, vt vires inquisitorum, aut episcoporum non sufficiant; & propterea oportuit brachium seculare inuocare. l. si quis. 10. C. de episcopis & clericis.

Inquisitores cõpellunt magistratũ, ut auxiliũ sibi prestet.

Hoc amplius additum est huic priuilegio, vt possint inquisitores per censuras ecclesiasticas compellere magistratus seculares, vt sibi auxiliũ hoc præbeant quotiens fuerint requisiti, ut multis Pontificum rescriptis cautum alibi docuimus, qui si in eo auxilio præstando, aut contumaces, aut negligentes fuerint, & excommunicari possunt, & honore priuari, & aliis pœnis pro delicti qualitate coerceri. iuxta cap. ad abolendam. §. penult. & c. excommunicamus. §. moneantur. de hæret.

Ibidem C

¶ *Delegatus enim non potest ex officio suo inuocare auxilium brachij secularis, &c.* Hanc quæstionem late disputat Archidiaconus & Ioannes Fantuccius in c. administratores. 23. q. 5. vbi multorum pugnantes refert sententias. adde glossam in c. statuimus. de officio deleg. lib. 6. & ibi Innocentium in cap. significasti. & ibi Hostiensem cap. 1. & glossam in cap. quoniam. de officio iud. ord.

Delegat' ratione solius delegationis, an inuocet auxilium seculare.

Et quamuis communis sententia videatur contra Eymericum: nihilominus nihil est nominatim cautum; & fortasis probabilius est quod hoc loco asserit auctor, uidelicet, delegatum, qualis est inquisitor, non posse ex officio, & ratione solius delegationis auxilium seculare inuocare: quoniam aliàs hoc non concederetur sibi tamquam priuilegium, dum vulgo in rescriptis delegatorum dicitur, *Inuocato, si opus fuerit, auxilio seculari*. Frustra enim fieret expresio eius quod inest, & concesio specialis eius quod suo iure conuenit.

Itaque hæc Eymerici sententia magis mihi videtur ad veritatem accedere propter memoratam rationem, & curiæ consuetudinem: quam etiam videtur velle Repertorium inquisitorum verbo, brachium. §. sed an delegatus. & hanc Eymerici sententiam tenet Archidiaconus in cap. vt officium. §. compescendi. num. 1. de hæret. lib. 6. relat. par. 2. pag. 156.

SCHO.

SCHOL. CXVI.

Pag. 370 col. 2. D

In quæstionem lviij. An Inquisitor possit habere carcerem proprium.

DVæ assertiones quas hîc ponit Eymericus de carcere ꝓprio & cõmuni, verissimę sunt, vt paulo post indicabo.

Carcer ad custodiẽdũ, nõ ad puniendũ inuentus. secus tamen de iure canonico.

Vt quæ de carcere his quęstionibus traduntur ab Eymerico, apertius intelligãtur; obseruandum est, carceres ad continendos homines, non ad puniendos inuentos esse, vt pulchre ostendit Baldus tract. de carcere. l. incredibile. C. de pœnis. Bossius tit. de carcere, in principio. Follerius in pract. crim. 2. par. 2. partis. versi. vel carceretur. num. 5. de quo est textus apertissimus in l. aut damnum. §. solent. ff. de pœnis. ibi: *Solent præsides in carcere continendos dãnare, vt vinculis contineantur.* at iure canonico ad pœnam potest esse carcer. cap. quamuis. de pœnis. lib. 6. c. tuæ. de pœnis. tradunt Conrradus Brunus lib. 5. de hęret. cap. 12. Locatus in opere iudiciali. Repertorium inquisito. Bernardus Comensis in lucerna verbo, carcer. & ceteri cõmuniter, quibus adde Zanchinum tract. de hæret. c. 10. & Syluestrũ in sum. verbo, hæresis. 2. q. 7. nu. 9. & Simancam cath. instit. tit. 16. nu. 14. & seq.

Et iuxta hanc iuris ciuilis & pontificij differentiam de carcere vel ad custodiam, vel ad pœnã, loquitur hoc loco Eymericus, dum ait, inquisitorem posse habere carcerẽ proprium, qui ad custodiam spectat; is vero qui ad pœnam est constitutus, inquisitori cum Episcopo debet esse communis.

Inqsitor cur carcerem proprium habere possit.

Ratio autem primæ assertionis in prõptu est; nam si Episcopus potest habere proprios carceres, plane multo magis id poterit inquisitor, cum maiorem aut saltem parem cũ Episcopo habeat in causa hæresis iurisdictionem: verum hodie non solent carceres separati constitui, sed idem carcer qui est inquisitoris, in quo vincti ad custodiam continentur, communis etiam est Episcopo, vt indicat Eymericus quæstione sequenti: quod salubrius est, ne frustra fiat carcerum multiplicatio, cum vnicus sufficiat, & cuncta æque bene tractentur.

Carcerẽ propriũ, qui sit ad pœnã, cur nõ habeat inqsitor.

Alterius autem assertionis ratio est, quoniam condemnare non potest inquisitor sine episcopo, nec vice versa. clement. 1. §. duro tamen. de hæret. & propterea non poterit habere carcerem proprium, qui ad pœnam sit fabricatus, qualis est ille, in quem vel in perpetuum vel ad tempus hæretici redeuntes detruduntur.

Intellect' clemẽ. 1. de hæret. § sane.

Carceres ergo qui iuxta d. clement. 1. de hęret. §. sane. iubentur esse communes, vbi & muri dicuntur, quorum ibidem etiam iubentur esse duo custodes, non sunt ad custodiam, sed ad pœnam, vt voluerunt ibi Cardinales notabili 6. & Ioannes de Imola super glossa, subdelegare. versi. sed aduerte. quos refert & sequitur Bernardus Comẽsis in lucerna verbo, carcer. §. 2.

Mihi vero paulo attentius seriem eius §. contemplanti. verisimilius videtur de carcere ad custodiam eo loco haberi sermonem, non autem de carcere ad pœnam constituto. Primum, quia Papa videtur ibi statuere, non esse amplius necessarium separatos habere carceres, sed *Nos volentes*, inquit, *super hoc prouidere, statuimus, vt quilibet talis carcer, vel murus, quem de cetero episcopo, et inquisitori prædictis volumus fore communem, duos custodes habeat, &c.* Rursus, hæc ratio mihi magnopere persuadet, non loqui ibi Papam de carcere ad pœnam: quoniam in eo non adhibetur tanta diligentia in custodiendis & occludendis reis, ne quis cum eis loquatur; quia iam tunc iudicati sunt, & vt alibi docuimus, ad adeundos damnatos ad carcerem perpetuum aditus patet aliis: secus autem in his qui carceribus ad custodiam detinentur, qui propterea tam diligenter custodiri iubentur, ne quis eos instruat de celanda veritate, aut de dicenda falsitate, aut de iusto iudicio declinando. & hæc mihi sententia verissima videtur, quam fortassis etiam indicat non obscure Eymericus q. seq. nu. 1. & 2.

Solus inquisitor non dãnat ad carcerẽ qui sit ad torturam.

Præterea hæc sententia, quòd videlicet inquisitor non possit habere proprium carcerem, qui sit ad pœnam in quem sua sola auctoritate conijcere aliquem & damnare possit, non modo procedit quotiens per sententiam aliqui damnandi sunt ad carceres, vt prædiximus: verum etiam cũ ad torquẽdos & affligendos reos huius criminis, in deteriores & obscuriores carceres detruduntur, vt acerbitate mansionis crimen detegant: nã cum inquisitor sine episcopo & vice versa episcopus sine inquisitore non possit tormentis exponere delinquentes, vt in d. clement. 1. de hæret. §. propter quod. versi. vel tormentis exponere illos. eodem modo non poterit conijcere reos in duriorem carcerem, qui magis ad pœnã quàm ad custodiam videatur; & hæc videtur mihi vera expositio, & sententia textus in d. clement. 1. de hęret. §. propter quod. ibi: *Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur.*

Est autem quandoque necessarium hæc fieri ob malitiam & pertinaciam reorum, a quibus vix veritas extrahi potest, quos necesse est sæpe in duros carceres detrudere, vt docuit Eymericus cum impœnitentibus faciendum. 3. par. in 10. modo processum fidei terminandi. num. 201. pag. 334. col. 1.

Reus qñ possit ĩ duriorẽ carcerẽ trudi per solũ inquisitorem.

Et quamquam hæc ita se habeant, vt prædiximus, nihilominus tamen cum reus securus non est in loco mitiori; tunc ad arctiorem per solum inquisitorem potest transferri: quia tunc ad custodiam fieret, non ad pœnam. ita Paulus de Leazaris, Zabarella, Imola & alij in d. clement. multorum. de hæret. quare si verbi gratia, fuga, colloquium, aut peruersio aliorum, aut aliud quid huiusmodi, quod in detrimentum veritatis vergeret, immineret; tunc solus inquisitor, non requisito epi-

to episcopo reos posset durioribus locis & obscurioribus conclauibus occludere: & hęc sententia vera mihi videtur, & obseruanda.

Reis male sanis locis traditis, & ob id mortuis, inquisitores fiũt irregulares.

Verumtamen dum hæc fiũt, quæ in præcedentibus tradidimus de tradẽdis reis durioribus carceribus siue ad custodiam siue ad pœnam, illud cauendum est, ne tanta sit carcerum asperitas, vt delinquentes horrore, & malitia loci moriantur; quoniam tunc iudices fidei, qui hæc decreuerunt subire reos, irregulares fierent. Landunus & Zabarella in clement. vnica. de homicidio. Abbas in c. à nobis. de apostatis. & in c. qualiter & quãdo. de accusatio. traditque Locatus in opere iudiciali verbo, carcer. nu. 6.

Et de hac re singulare decretum extat in concilio Biterrensi c. 23. in hæc verba: *Curetis tamen vt talibus immurandis fiant iuxta sedis Apostolicæ ordinationem separatæ & occultæ camarulæ, sicut fieri poterit in singulis ciuitatibus diœcesum corruptarũ, vt alterutrum, vel se, vel alios peruertere nequeant, & eos enormis rigor carcerũ non extinguat.* hæc ibi, quod tametsi de damnatis in carcerem ad pœnã loquatur, locum etiam habet in detrusis, aut detrudendis in carcerem ad custodiam ob eandem rationem. cetera huc spectantia tradam copiose scholio sequenti.

SCHOL. CXVII.

Pag. 371 col. 1. E

In quæstionem lix. An Episcopus et Inquisitor possint habere communem carcerem, & de custodibus carceris.

IN hac quęstione rursus Eymericus de carcere agit, addens id quod omiserat superiori quæstione, videlicet, Inquisitorem & Episcopum habere posse carcerem communem non modo ad pœnam, verum etiam ad custodiam.

Quæstionis summa.

Sunt autem huius quæstionis tres potissimum partes. Vna est de carcere ad custodiam, altera de carcere ad pœnam, tertia de custodibus carcerum. de quibus singulis nimis breuiter agit auctor: sed nos ne quid parum explicatum reliquisse videamur, de singulis plenius disseremus, ea summatim præscribẽtes, quæ ad vsum nostrorum temporum sunt accommodata; nam reliqua libenter omittimus.

Primum ergo de carcere ad custodiam constituto agendum est, de quo duo potissimum capita explicabimus. Primum erit de his quæ præcedere debent priusquam quis in carcerem custodiendus coniiciatur. Alterum vero, quis ordo in carceratis custodiendis & collocandis debeat obseruari.

In capiendis reis qs ordo seruandus.

Quantum ad primum caput attinet, vbi de delicto constiterit, & visum fuerit reum capiendum esse, ad realem capturam poterit deuenire inquisitor, illis obseruatis, quæ breuiter docuimus supra hoc 3. libro, scholio 18. pag. 129. quibus adiungo sequentia diligenter in hac causa cõsideranda. Si persona delatã insignis alicuius fuerit auctoritatis, videlicet, religiosa, nobilis, aut literis conspicua, quæque incorruptæ vitæ fama publica illustretur, non prius ad eam capiẽdam accedere vellem inquisitores, quàm superiores consuluerint, & decreuerint, an is in carcerem sit mittendus nec ne.

Personæ insignes qualiter capiendæ in hoc crimine.

Quoniam vero id superiores deliberare nequeunt nisi rẽ cognita; ideo priuati inquisitores ad eos summariũ mittẽt indiciorum, & delictorum informationem; eò vero amplius hoc facere debent, cum non omnes periti de captura cum inquisitore consenserint.

Hæc aut his similia præscripta videntur inquisitoribus Hispaniæ per Madrilianam instructionem an. 1561. c. 5. in hęc verba à nobis latine facta: *Si inquisitores de captura consenserint, iubeant eam fieri sicut decreuerunt. quòd si negotiũ fuerit magni momenti propter personas insignes, vel ob alias causas, priusquam suum decretum executioni mandent, Senatum consulant: vbi vero suffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt is prouideat quod fieri conueniat.* hęc ibi. Quę propterea mihi vbique videntur obseruanda, quia valde sunt rationi consentanea, & multum conferunt ad conseruandum honorem delatorum; quod in hac causa omnino fieri debere alibi dixi copiosius.

Personæ isignes ĩcõsulto senatu ñ capi possint.

Verum hęc tam diligens & exquisita obseruatio tunc cessabit, cum vel delati fuga timetur, vel cum hęreticus est manifestus; tunc enim superioris expectare responsum imprudens esset & periculosum. & quamuis hęc vera sint, nec vlla probatione indigeant, videndi tamen erunt qui hęc latius persequuntur. Repertorium inquisitorum verbo, carcer. §. viso de carcere. & §. seq. & Locatus verbo, carcer. Simancas cath. instit. tit. 16. Ioãnes Rojas tract. de heret. par. 2. assertio. 1. Zanchinus tract. de heret. c. 10. nu. 1. & alij.

Mandatũ de capiendo reo dãdũ, et qualiter.

Iam vbi captura fuerit decreta, mandatum de capiendo reo exhibendum est ei ministro, qui ex consuetudine sancti officij reos capere solet, idq; mandatum subscribendum est ab inquisitoribus. quòd si plures personę fuerint eodem die, aut tempore capiendę, de singulis singula mandata dabuntur; quę deinde singulorum processibus inserentur, vt de actibus huiusmodi, quę magni sunt ponderis aperte constare posit.

His ita constitutis, quę priusquam ad capturã deueniant, obseruanda videntur; nunc alterum primę huius partis caput est explicandum, videlicet, Quis intra carceres ordo obseruari debeat; in quo id est primum animaduertendum, ne inquisitor omnibus reis pares carceres assignet: nam pro delictorum & personarum qualitate nunc duriora conclauia & obscuriora, nũc vero lętiora & ameniora assignabit: nã qui leuius deliquit, mitius tractari & leuius custodiri debet. l. diuus. ff. de officio pręsid. l. 1. ff. de custo. reorum. tradit Simancas cath. instit. tit. 16. num. 5. Quando autem

Nõ sunt õibus reis pares carceres assignandi.

tem domus propria, vel ciuitas tota, aut certus aliquis locus pro carcere assignari possit, in superioribus docuimus.

Mares et foeminę nō carcerentur simul. Rursus id obseruandum est, ne in eodem conclaui mares & fœminę concludantur. l. quoniam. C. de custo. reorum. ibi: *Sexu tamen dispares diuersa claustrorum habere tutamina iubeantur.* tradit Syluester in summa, verbo, hæresis. 2. q. 7. versi. tertium. Simancas cath. instit. tit. 16. num. 6. quod obtinet tam in carcere ad custodiā, quàm in carcere ad pœnam constituto, cum sexuum commistio sit periculosa.

Hoc tamen fallit, præsertim in carcere ad pœnam dato, in marito & vxore, vbi vel ambo vel vnus tantum fuerint condemnati: nam & simul concludi possunt, vel vnius ad alterum accessus patere debet, vt cauit olim concilium Biterrense c. 25. in hæc verba: ***Sit autem liber accessus vxori, ad virum immuratum, & è conuerso, ne cohabitatio denegetur eisdem: siue ambo immurati fuerint, siue alter.*** hæc ibi.

Multi simul ī eodē conclaui nō ponantur, et quare. Item id præcauere oportet, ne simul duo, vel plures in eodem cubiculo concludantur, nisi ex causa aliter faciendum statuerit inquisitor: nam vincti, prę sertim scelerati & facinorosi, maiori ex parte secum ineunt consilia de celanda veritate, de fugiendo, de euadendis interrogationibus, & similibus, quæ multum solent quandoque negotium inquisitoribus, aut quibusuis iudicibus facessere: quod eò magis contingere solet, quia communis calamitas breuissimo temporis spatio solet magnam amicitiam inter reos conciliare: vnde non difficulter secum deliberant de fugienda instanti miseria.

Inquisitores carceres visitēt, et quotiens, & qualiter. Ad hæc, inquisitores bis singulis mensibus tenentur visitare vinctos, & ab eis quærere an illis necessaria ministrentur, & an bene vel secus habeant. ita Simancas catho. instit. tit. 16. nume. 13. quod & rectè probat. verum si occasio, aut necessitas postulauerit, & ter, & quater id facere non erit indecorum; immo quandoque est necessariū, vt cum reus impatienter fert carceris calamitatē, & infamiam: tunc enim sæpius non modo per se, ipse inquisitor, verum & per alios eum curabit consolandum, dicens quòd si confiteatur libere, cuncta fore & cito & humaniter expediēda: quāuis enim quandoque reis terribilis esse soleat vultus iudicis, aliàs tamen non mediocriter humana & mansueta eiusdem iudicis allocutio reos solet consolari.

Inquisitor ne cū reis loquatur nisi de negotijs ipsorum. Hæc amplius inquisitores obseruare oportet, ne cum reis loquantur, vel cum examinātur, vel cum visitantur, nisi de his quæ ad eorum negotium spectant; nec solus inquisitor, vel dum visitat, vel dum aliter eos auscultat, esse debet; sed vel cum collega, vel saltem cum notario, vel alio fideli sacri officij ministro: quod tunc maxime obseruare debet, cum agendum est cum sceleratis quibusdam, & iniquis reis, qui vndiq; calumniādi arripiunt occasionem, quod etiam cautum est Madriliana instructione an. 1561. cap. 17.

Rei nō facile trāsferēdi de vno cubiculo ad aliud. In primis vero id quoque custodiendum est, secundum prouidum multorum peritorum inquisitorum consilium, ne rei ex vno cubiculo ad aliud transferantur, & cum alijs associentur: sed vincti, qui semel simul in vno conclaui clausi fuerint, vbi transferendi fuerint, simul etiam transferri conuenit: sic enim vitantur communicationes eorum, quæ intra carceres geruntur; nam experiētia compertum est, reos ex vna societate ad aliam translatos, referre solere quæ ibi gesta sunt: atq; hoc tunc maxime obseruandum est, quādo post translatos aliquos de vno conclaui, & vna societate in aliam, contingunt confessionum reuocationes: quare hoc velut præcipuum & maximum existimo præcauendum. cętera huc spectantia ab vsu magis quàm ab arte & præceptis nostris petenda sunt, præsertim cum sint quædam, quę non oporteat vel euulgare, vel docere, & sint inquisitoribus satis per se nota.

¶ *In quibusdam autem alijs partibus Episcopi habent ipsos carceres, &c.* Hæc est secunda huius quæstionis pars de carcere ad pœnam destinato, quem perpetuum vocare solemus; de quo satis multa diximus supra hoc 3. libro schol. 65. hoc vero loco ea solum adiungemus, quæ ibi consulto omisimus, quæque nunc frequentius solent obseruari. *Ibidem. col. 2. C num. 3.*

Ac primum, quamuis nostris seculis non soleat carcer perpetuus in eam formam constitui, qua olim solitus erat fabricari, opportunum tamen est, & omnino procurādum, vt certa aliqua domus, velut carcer perpetuus destinetur, in qua habitent illi qui iure sunt immurandi. neq; enim si aliter fiat, satis potest intelligi, quomodo pœnitentes adimpleant pęnitentias sibi iniunctas. *Carcer ꝑpetuꝰ instituendus & quare.* in his omnibus qualis ordo debeat obseruari saluberrime cautum inuenio per Madrilianam instructionem an. 1561. c. 79. & 80. in hęc verba à nobis latine facta: *Damnati ad perpetuum carcerem custodi carceris perpetui cosignabuntur, iniungendo eidem vt custodiat eos: & curet vt adimpleant impositas pænitentias, atque vt certiores reddat inquisitores de illorum negligentia, si qua fuerit. item curet vt subueniatur eis in suis necessitatibus, procurando vt afferatur illis materia iuxta officium, seu artificium cuiuslibet, vt inde aliquid lucrantes alantur, & præsentem miseriam & paupertatem ferant.* *Quis ordo in eò seruādus. Cap. 79.*

Inquisitores autem aliquotiens in anno perpetuū carcerem visitabūt, vt videant qualiter viuant, quomodo tractentur, & quam vitam degant. & quoniā in nonnullis inquisitionibus non est carcer perpetuus, cum sit res valde necessaria, debent emi domus vt carcer talis fiat; quoniam deficiente carcere non potest intelligi quomodo adimpleant reconciliati suas pænitentias, nec possunt custodiri qui fuerint custodiendi. hactenus ibi. sunt quidem hęc diligenter in hac causa præscripta, & ideo iudicio meo vbique obseruanda. *Cap. 80.*

Quis obseruabit, an pænitētes adimpleant pænitentias. Quod vero hac instructione cauetur de obseruando, nunquid pęnitentes adimpleant iniūctas pęnitentias, cuius rei curam tradit carceris custodi, olim in concilio Narbonensi c. 8. diligentissime quoque fuit præscriptum, sed paulo aliter in hęc verba: *Obseruationis etiam pęnitentiarum curam proprys eorum sacerdotibus committatis, ita vt ipsi*

ipsi sacerdotes penes se habentes pænitentias singulorum parochianorum suorum, & circa earum obseruationes sollicite vigilantes, contemptores si qui fuerint, vobis, seu quibus † statueritis, denuntient sine mora, processuris in eos iuxta formam inferius designatam. hæc ibi.

† commiseritis.

Mihi hoc consilium de committēda cura obseruationis pęnitentiarum propriis sacerdotibus, eo nomine nunc magnopere probatur; qm̄ in ciuitatibus vbi non est carcer perpetuus, aut non solet esse tanta pęnitentium multitudo, vt carcer talis fieri debeat; sed vnus aut alter pęnitens tantum quandoque reperitur, non videtur commodius cuiquam posse hæc cura iniungi quàm proprio sacerdoti. is ergo hanc curam suscipiat, vbi instructionis præcitatæ consilium locum non habet: consilium vero Narbonensis concilij vbique locum habere facile potest.

In carcere perpetuo quis dispenset.

Postremo de commutatione pœnæ perpetui carceris, seu de dispensatione est dicendū, in quo hoc est exploratum, iure communi quilibet priuati inquisitores vnà cum ordinariis arbitrium habēt dispensandi, vt alibi docuimus per textum in c. vt commissi. §. & illorum. de heret. lib. 6. & hoc iure adhuc vbique vtimur, excepto quòd inquisitoribus Hispaniæ id est denegatū per priuatas eius inquisitionis sanctiones; nam solus generalis inquisitor in hoc dispensat, sicut & in depositione vestis crucibus signatę, vt docet Simancas catho. instit. tit. 16. num. 20. sed hoc in illis regnis tantum locum habet.

Post quātum tempus ī carcere ppetuo dispensetur.

Quæsitum scio, post quantum tempus soleat in carcere perpetuo dispensari: sed neque in hoc velut in pluribus aliis, quidquam est nominatim vniuersis inquisitoribus iure pręscriptum: quamobrem eorum arbitrio hæc relinquuntur, qui spectata pęnitentium humilitate & pænitentia intra minus tempus poterunt hanc pœnam remittere, aut in aliam leuiorem cōmutare: & post lapsum triennij remitti solere scripsit Simancas præcitato loco num. 21.

Quòd si pœna carceris irremissibilis fuerit imposita, elapso octauo anno solet relaxari, vt idem Simancas testatur ibidem num. 22. ceterum nullo hęc sunt iure sancita, nec in his quidquam pręscribimus, cum in arbitrio inquisitorum sint posita. atque hactenus summatim diximus, quæ ad hunc locum spectabant. nunc reliqua simili breuitate persequamur.

Ibidem. col. 2. D num. 4.

¶ *Qualiter autem de custodibus prouidendū, &c.* Hęc est postrema pars huius disputationis, quæ de custodibus carcerū cōcepta est, in qua optime admonet auctor, ea quę iure veteri erant sancita, nūc non obseruari, erat aūt accuratissime & diligentissime cautum quidquid ad custodiendos reos spectabat: sed postquam hæc in desuetudinem abierunt, quid nūc fieri debeat, ostēdamus.

Carcerū custos qualis eligēdus, & quid custodire debeat.

Ergo siue sit vnus, siue duo carcerum custodes (tametsi hodie vnus tantum esse soleat) is eligendus est, qui sit fidelis & industrius; idem nihil cū reis in secreto loquetur: nihil dabit reis ex his quæ à consanguineis vel amicis reorum mittuntur, incōsultis inquisitoribus: idem coram episcopo & inquisitore iurabit se fideliter muneri suo satisfacturum.

Huc accedunt plurima alia, quæ ex consuetudine fere singularum inquisitionum sunt petenda, inter quæ hoc maxime obseruandum est, vt fidelissimi & integerrimi sint reorum custodes, aliàs vix poterit veritas ab illis inuestigari, si de his quę foris geruntur per infidos custodes & ministros, certiores reddantur.

Cetera huc spectantia tradunt Syluester in sum. verbo, hæresis. 2. q. 7. num. 9. Locatus in opere iudiciali verbo, carcer. num. 11. & seq. Gondissaluus tract. de hæret. q. 11. num. 11. & seq. Conradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 3. sed præ ceteris Simanças catho. instit. tit. 16. num. 7. & sequentibus.

SCHOL. CXVIII.

In quæstionem lxi. De quæstionibus seu tormentis.

Pag. 572 col. 2. A

Consulto omittimus quæstionē 60. in qua nulla occurrit difficultas, quæ plene non sit in superioribus declarata. & ad quæstionem 61. pergimus, qua nulla est in toto hoc opere vtilior, nulla difficilior, nec quæ maiori & diligentiori declaratione indigeat. In hoc vero breuis scholij sunt nobis metæ negligendæ, idque necessario; quoniam nisi ita fiat, obscurus remanebit hic locus, poteritque quandoque etiā mediocriter eruditos decipere, nisi cuncta singulatim declarentur: declarabuntur autem, vt spero, multa facilitate.

Tota vero hęc tractatio in duas potissimum partes est diuisa, in quarū prima docet, posse inquisitores vnà cum ordinariis reos torquere; in altera septem regulis ostendit quando torquere liceat, ibi: *Quibus autem indicijs.*

Olim inqsitores nō torquebāt reos.

Et quantum ad primam partem attinet, olim in principio constitutæ delegatæ inquisitionis, non videtur licuisse inquisitoribus reos torquere ob periculum (vt credo) incurrendæ irregularitatis, sed tortura aduersus hæreticos, aut suspectos per iudices laicos exercebatur, nam in constitutione Innocentij IIII. incipiente, *Ad extirpanda.* §. teneatur præterea. ita scriptum est: *Teneatur præterea potestas seu rector omnes hereticos, quos captos habuerit, cogere citra membri diminutionem, & mortis periculum, tanquam vere latrones & homicidas animarum & fures sacramentorum Dei & fidei Christianę errores suos expresse fateri, & accusare alios hereticos, quos sciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.* hactenus ibi.

Cur statutum vt iudices fidei reos torqueāt.

Ceterum cum hinc secreta sæpius in hac causa reuelarentur, & non mediocria in fidem incommoda nascerentur, commodius postea & salubrius

salubrius visum est statuere, vt cum totũ hoc crimen mere ecclesiasticum esset, tota eius cognitio ac plena disceptatio ad inquisitores ptineret: quę cum fieri sæpe non possit sine quæstionibus, ideo cautũ est vt inquisitores & episcopi possint reos huius criminis torquere; quod probãt recentiora iura, quibus hîc vtitur Eymericus: cõcessaq; insup illis est facultas, vt si contingeret qnq; irregularitatem contrahere, mutuo secũ possent dispẽsare, vt patet in rescripto Vrbani IIII. incipiente, *Vt negotium.* relato ab Eymerico par. 2. pag. 84. atque hoc iure nunc vtimur, neq; modo vlla est cõtrouersia, an inquisitores possint reos torquere.

Ibidem. C num. 2. ¶ *Quibus autem indicijs & causis sufficiẽtibus, &c. non possunt, &c. infallibiles regulæ assignari.* Recte plane loquitur: qm̃ qñ & quibus dari debeat tortura, & ex quibus indiciis & causis, iudicum fere prudentiæ & arbitrio relinquitur, vt is pẽsata delictorum & personarũ qualitate quæstiones adhibeat. Guido de Suzaria tract. de indiciis & tortura nu. 30. versi. quæ & qualia. & Bart. in l. vlt. ff. de quæstio. & alij.

Arbitrio iudicis relinquitur an & qñ reus sit torquẽdus.

Quia vero hæc res vsu frequens est, & cognitu necessaria, vt in hac parte iudicibus fidei satisfaciamus. obiter huc spectantia in genere erunt à nobis afferenda, inde in specie ad indicia cum auctore descendemus.

Priusquã reus torqueatur, quid seruandum.

Primum ergo ad torturã non est accedendum priusq̃ de delicto cõstiterit, seu in casu nostro de dicto, aut facto hæreticali: tortura enim non tam adhibetur ad inuestigandũ factum q̃ ad habendã veritatẽ ex ore ipsiusmet delinquentis, cum factũ vel dictũ, quod dicitur esse cõmissum, diffitetur. ita & recte Franciscus Brunus tract. de indiciis & tortura par. 2. q. 5. nu. 10. quẽ sequitur Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 64. versi. debet aũt iudex. & ceteri cõiter. in hac aũt causa de delicto cõstare dicitur ad hoc vt tortura possit infligi, cũ adest semiplena probatio, vel sufficiens indicium ad torquẽdũ, iuxta id quod dixi supra hoc 3. lib. schol. 53. §. quare in hoc articulo. pag. 165.

Qñ non torquẽdũ.

Rursus, si delictũ aliter q̃ per torturam probari potest, ad torturam accedere non debemus: qm̃ regulariter non deuenitur ad torturã nisi in defectum aliarũ probationũ. est enim tortura subsidium quoddam extremũ ad inueniẽdã veritatẽ: q̃uis hodie de sanguinariorũ quorundã iudicũ consuetudine, facile non expectatis aliis pbationibus, ad torturã protinus accedatur, in quo grauissime erratur. Angelus. l. fi. nu. 4. C. de quęstio. Boerius decis. 163. nu. 1. Marsilius in l. 1. in princ. nu. 7. ff. de q̃stio. vbi hãc fatetur esse cõem opinionẽ, quã & ceteri Criminalistę vno ore sequuntur.

In delictis manifestis tortura raro habet locum.

Ex hac vero proxime dicta doctrina cõsequit, in delictis manifestis torturã fere non habere locum, sed in occultis, cũ occulta delicta sint difficilis probationis; ideoque facilius in occultis quęstio vsurpatur, q̃ in manifestis. & hæc opinio cõis etiam est, & vsu recepta. Igneus in l. 1. §. serui. nu. 75. ff. ad senatusc. Syllania. Bald. in l. nemo. C. de episc. audiẽt. quod sequitur, & multis modis atq; exẽplis illustrat Franciscus Brunus tract. de indiciis & tortura par. 2. q. 8. nu. 2. vnde cum crimen hęresis maiori ex parte sit occultum, cum in intellectu consistat, in eo frequẽter tortura locũ habebit, vt q̃d reus credat intelligat; tametsi de eo constare dicat qñ adsunt exteriora indicia sufficientia ad torturã ĩfligẽdã, vt paulo antea dicebamᵒ.

Indicia præcedãt torturam.

Ad hęc, priusq̃ ad torturam deueniamus, indicia præcedere oportet: qm̃ regula cõis est, nõ esse à tortura inchoandum. l. 1. ff. de quæst. tradit Thomas de Piperata Bononiensis Bartolo vetustior, tract. de fama nu. 58. Zasius consi. 19. nu. 31. lib. 1. Bologninus in additionibus ad tractatum de tormentis Guidonis de Suzaria nu. 29. & hanc testatur cõem esse sententiam Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 64. versi. dixi etiam. Itaque tunc demum ad torturam est deueniendum, cum suspectus est reus, & cum multis argumentis vrgetur.

Indicia ad torquẽdum probata esse debent.

Iam indicia ex q̃bus reus torqueri potest, probata esse debent, vt vere tradit Marsilius in pract. crim. §. diligenter. & in l. 1. §. idem. ff. de quæstio. estq; cõis etiam conclusio, vt testatur Ioannes de Ami. consi. 127. nu. 10. vbi vere addit, quodlibet indicium, siue adminiculũ per duos testes ad minus esse probandũ. idem tenuit iam antea Bar. in l. fin. nu. 7. ff. de quæstion. & probat plenissime Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 22.

Indicia sint legitima.

Item indicia ex quibus reus torqueri possit, legitima esse debent, & à iure approbata, vel saltẽ communi voto à magnis Doctoribus recepta. nã ex aliis indiciis, inter quæ leuia computantur, nemo torqueri debet: sed hæc qualia sint, dicam paulo post cum Eymerico.

Vbi ergo præcedentes regulę fuerint obseruatę, ad torturã erit deueniendum, iuxta eum ordinem & ritum, quem accuratissime pręscripsit Eymericus 3. par. in 3. modo processum fidei terminandi. super quo dixi schol. 53. multa, quæ hanc quæstionem illustrant.

Gradus torturæ.

Solent à nostris gradus torturæ quinq; numerari, eo ordine quo infligũtur, quos omitto, quia cuiq; sunt obuij & patentes, traduntur q; singulatim à Paulo Grillando tract. de q̃stio. q. 4. nu. 11. & à Iulio Claro in pract. crim. §. fin. q. 64. versi. nũc de gradibus. & retulit etiam Locatus in opere iudiciali verbo, tortura. & alij.

Qualia tormenta vsurpanda.

Qualia tormentorũ genera vsurpari debeant, non est iure cautũ; ideoq; arbitraria sunt, potestq; iudex id tormenti genus imponere, quod sibi ad veritatẽ eruendã cõmodius videatur, iuxta qualitatẽ personæ & indiciorum; dummodo id caueat diligenter, ne insolita tormentorum genera adhibeat, sed ea tm̃ quæ vsu iudicantiũ prudenter recepta sunt, vt pulchre & vere more suo explicat Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolu. c. 13. nu. 5. Funis seu (ut uulgus loquit) chordę tormẽtũ hodie ubiq; frequẽs est, à quo non est recedendum.

Varia tormẽta excogitata.

Non tñ defuerũt qui plura excogitauerint tormentorũ genera, ut Marsilius in repetit. l. 1. ff. de q̃stio. in prin. ubi quatuordecim species tormentorũ enumerat, addito; se alia inuenisse, ut somni substractionẽ: quẽ laudat Paulus Grillãdus tract. de quęst. q. 2. quorum multos torquendi modos cõmemorat Locatus ĩ opere iudiciali uerbo, tortura. nu. 38. ceterũ, ut ingenue dicã quod sentio;

ff hæc

hęc tractatio de nouis tormẽtis excogitandis carnificum est potius & crudelium, quàm iure consultorum & theologorum; ideoque consulto existimo omittendam.

Torquere reos res laudabilis.

Laudo equidem consuetudinem torquendi reos, maxime his temporibus, quibus facinorosi uix ullis cruciatibus delicta commissa fatentur: immo sæpe multi, quorum insignis est audacia & impudentia, ultro delinquunt cum spe superandi tormenta, quæ per maleficia euitant, ut docui cum Eymerico supra scholio 53. §. aliqui sunt etiam maleficiati. at uehementer reprehendo sanguinarios iudices, qui ut vanam & inanem, nescio quam, gloriam aucupentur, noua genera tormentorum contra ius & fas misellis reis imponunt, ita ut præ sæuitia aut deficiant in tortura rei, aut membra rumpantur, ita ut in perpetuum reddantur inutiles. id quod grauiter etiam reprehendit Antonius Gomez tom.3. uaria. resolutio. cap.13. num.5. Vsitatus ergo modus nec periculosus in tormentis retineatur, & Christiani iudices habeant illa Iurisconsulti uerba ante oculos in l. quęstionis modũ. ff. de quęstio. uidelicet, *Itaque quęstionem haberi oportet, vt seruus saluus sit.*

In crimine hæresis oẽs priuilegiati torquẽtur & quare.

His constitutis, quę in genere ad indicia & tormenta spectant; nunc ad personas quę torqueri possunt, accedamus: & quamuis in aliis causis & delictis quędam sint exceptę personę, ueluti doctores, milites, decuriones, nobiles, horumque filij, item impuberes, id est, minores quatuordecim annis, item senes, & si qui sunt similes. l. milites. l. diuo Marco. l. decuriones. C. de decurio. l. 3. §. pœna militum. ff. de re milit. ubi copiose Doctores. quod omissis ceteris tradunt eleganter Antonius Gomez tom.3. uaria. resolut. cap.13. num.3. & seq. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singula.209. in hoc tamen hereseos grauissimo & horrendo crimine, nullum priuilegium, vllam personam tuetur, sed omnes torqueri possunt. l.4. C. ad l. Iuliam maiestat. l. etsi excepta. C. de malef. & math. Angelus tract. de malefi. verbo, fama publica. Couarruuias lib.2. varia. resolut. c.9. num.4. Paulus Grillandus tract. de quæstion. & tortura q.6. Antonius Gomez & Ioannes Rojas locis p̃citatis. Simãcas cath. instit. tit.65. num.44. & seq. & ratio potissima est fauor fidei. interest enim plurimum reipub. hæresis detegi crimen, vt coerceatur, ne dum latitat, inficiat & corrumpat fideles. Rursus etiam, quoniam si præfatę priuilegiatæ personæ ob crimen læsæ maiestatis humanæ torquentᷣ, multo magis torqueri debent ob hæresim, cũ longe sit grauius diuinã q̃ humanã offendere maiestatẽ. c. vergentis. de hęr.

Religiosi mitius torquendi.

De clericis, monachis, & ceteris religiosis p̃sonis idem iudicium est; dũmodo meminerimus, & ob periculum excommunicationis, si grauius torquerentur & lęderentur, & ob dignitatẽ ipsam qua decorãtur, leuius & mitius torqueri debere, nisi delicti enormitas, & indiciorum grauitas acriorem torturam infligendam suaderent.

Illud addit Simancas cath. instit. tit.65. nu.50. clericos non debere torqueri à tortore laico, nisi forte clerici non possint inueniri, qui id facere velint, aut sciant. & hæc sentẽtia multum mihi probatur. Sed quantum pertinet ad hunc locũ de torquendis clericis, cum pulchre & copiose persequitur Bernardinus Diaz in pract. crim. cano. c. 117. quem oĩno videas, vt in hac re cautius agas.

Clerici à quo torquendi.

Quæ personæ ĩ hoc crimine non torqueãtur.

Quod autem paulo antea dictum est de personis torqueri prohibitis, quas in hoc crimine torqueri posse ostendimus, verum est, cum torqueri prohibentur ob dignitatem, vel priuilegiũ: secus si ob ætatẽ, senectutem, vel partus periculũ sint torqueri prohibitæ; qm̃ tunc nec in hoc crimine, nec in aliis exceptis torquebuntur, vt optime docet Antonius Gomez tom.3. uaria. resolut. c.13. nu.3. circa hos tñ quid exerceri possit, tradidi supra hoc 3. lib. schol.54. §. scio quęsitum. cum aliquot seq. pag.167. minores vero 25. annis ob hæresis suspicionẽ torqueri posse explorati iuris est, vt tradit etiam Simancas cath. instit. tit.65. nu.45. minor autẽ 14. annis torqueri non potest, sed terreri, & ferula cædi, vt dixi præcitato scholio.

In quibusuis regnis etiã Aragoniæ, tortura locũ habet in causa hæresis.

Postremo, quod de p̃sonis q̃buscũq; torquẽdis diximus in hoc crimine, idẽ etiam locũ habet in q̃buscũq; locis, in q̃bus vel ob antiquã consuetudinẽ, vel ob leges municipales nullus ob delicta torqueri solet, vt in Augusto & semp catholico Aragonũ regno, vnde mihi generis origo est, in quo nõ potest p̃ iudicẽ in delictis ĩponi tortura, vt agnouit etiã Antonius Gomez tom.3. varia. resolut. c.13. nu.1. nã fauore fidei etiã in hoc regno quicunq; etiam priuilegiati ob suspiciones hæresis torquebuntur; neq; enim tantum debet cuiuscunque loci præualere immunitas; vt ea in fidei præiudicium quandoque conuertatur.

His ita constitutis, quæ sunt velut fundamenta futuræ disputationis, nunc ad indicia & causas, ex quibus ad torturam deueniri possit, vnà cum Eymerico accedamus.

Ibidem. num.1. D

¶ *Prima regula est, Quòd si delatus de hæresi reperitur in suis confessionibus vacillans, &c.* Hæc prima regula, quòd per variationẽ delinquentis sumatur indicium ad torturam, pugnare videtur cum regula septima eiusdem quæstionis, in qua dicit auctor propter vnum indicium neminem esse torquendum: variatio autem vnum est indicium. Rursus, ob indicia à crimine remota nullus videtur torquendus; variatio autem indicium videtur à crimine satis remotum: quare dicendum videtur variationem, seu vacillationem delinquentis non facere indicium ad torturam, & hanc sententiam vocat communem Carrerius in pract. crim. num. 119. versi. quintum indicium est. vbi asserit solam variationem, aut mẽdacium, aut pallorem, titubationem, trepidationem, & id genus alia, quæ coram iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, sed quandam suspicionẽ, cum hoc sit remotum indicium. idem tenet Marsilius in pract. crim. §. diligenter. idem consi.51. Grãmaticus decisione 34. Ioannes de Ami. consi.134. & alij quos ibi Carrerius refert.

An variatio sit indiciũ sufficiens ad torturã.

Qui dixerint variationem sufficere ad torturam.

Verum è diuerso variationem esse sufficiens indicium ad torturam, vt hîc scribit Eymericus tenent Gondissaluus tract. de hæret. q.13. num.6.

Guido

Guido de Suzaria tract. de indiciis & tortura, versi. quæ & qualia. num. 33. Franciscus Brunus tract. de indiciis par. 1. q. 3. num. 30. Marcus Antonius Blancus tract. de indiciis num. 220. & alij qui hos sequuntur. & hanc dicunt fuisse sententiam Baldi in l. multum interest. & Bartoli in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæstio. tametsi quidã dubitent, an Bart. ita senserit, nec ne.

Quæ concurrere debeãt vt reus propter variationem torqueatur.

Ex his videtur mihi valde difficile definire, quid sit in tanta controuersia inter tot viros graues statuendum. ne quid tamen parum explicatum, aut indecisum relinquatur in hac frequenti & quotidiana tractatione, ita mihi videtur sentiendum; Quotiescunque res, de qua agitur cum reo, talis est, circa quam exiguo temporis spatio obliuio cadere non facile præsumitur (quod arbitrio iudicantis relinquitur) & reus non est omnino stupidus, aut obliuiosus, si vel in eadẽ confessione, vel in diuersis vacillet & variet, torqueri ob id poterit.

Sed in hoc articulo vltra variationem, sequentia videntur debere concurrere. Primum, quòd variatio, vacillatio, seu mendacium committatur circa substantialia delicti, de quo quæritur. ita tradit valde singulariter, & iudicio nostro vere, Paris de Puteo in tract. syndicatus verbo, tortura. lo primo. versi. viso. de indiciis. quẽ sequitur Carrerius in pract. crimin. num. 119. & 120. vbi addit solam variationem non facere indicium, nisi & alia concurrant, de quo paulo post dicam. Hos sequitur tacitis nominibus præter morem Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 21. versi. mẽdacium. & hanc sententiam prudentissime indicat hoc ipso loco Eymericus, dum ait; *Negans tamen id, de quo principaliter inquiritur, quæstionandus est.* quare variatio circa extrinsecas quasdam & longe remotas delicti circunstantias nullo modo est sufficiens indicium, seu causa ad insligendam torturam.

Rursus, præter variationem & mendacium, necesse est quòd alia signa delicti commissi à vacillante interueniant, vt quia, verbi gratia, reus aliàs suspectus est de hæresi, vel infamatus, quòd id crimen commiserit, de quo interrogatus vacillat. ita Iulius Clarus præcitato loco. & Simancas cath. instit. tit. 65. num. 33. & hanc sententiam ita explicatam appellat communem Plotus in repetit. l. si quando. num. 886. & ita est intelligendus hoc loco Eymericus: quod in hoc crimine semper contingit, cum nemo in carcerem conijciatur, nisi magna de delicto commisso præcesserint indicia. Si quis ergo huius criminis reus, dum legitime interrogatur, vacillat, peieret, mentiatur, vt prædiximus, ob id ad torturam rapi poterit.

Causæ cur reus sæpe vacillat.

Quam ob rem sola variatio, aut titubatio, aut pallor, nisi & quæ tradidimus, concurrant, nullo modo sufficiunt ad torturam; nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, iudicum auctoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & ceteræ animi perturbationes, ita sæpe rationẽ impediunt & perturbant, vt sæpe etiam sapientissimi & prudentissimi viri aliena loquantur. quam ob rem diligenter est perscrutandum, an & quando deceat ex hoc indicio ad torturam insligendam accedere. hominibus facinorosis, quibus familiare est vti fraudibus ad occultandam veritatem, facilius ob variationem insligenda tortura erit.

Ibidem. num. 3. Fama & vnus testis simul sufficiunt ad torturam.

¶ *Secunda regula est, Quòd si quis reperitur de hæresi diffamatus, &c.* Hæc regula secunda nullam habet dubitationem; nam si fama sola quandoque, & vnus solus testis aliquando faciunt indicium ad torturam, vt in septima regula dicemus, plane ambo simul iuncta plenissimum facient indicium. & quod hîc docet Eymericus, probat satis aperte textus in c. præterea. de testibus. glossa in l. 3. verbo, conuictus. C. ad legem Iuliam maiestat. vbi Cynus, Bartolus, Albericus, Baldus, Salycetus & Doctores communiter. textus in l. de minore. §. tormenta. vbi glossa, Bartolus & communiter Doctores. ff. de quæstio. probat plene & efficaciter more suo Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. c. 13. nu. 7. & 10. & Carrerius in pract. crim. num. 110. & 111. & alij quos in re facili omitto. ergo si quis, verbi gratia, hereses Lutheranorum secutus, imagines Sanctorum visus fuerit ab vnico teste conculcasse, fregisse, aut deleuisse, simulque orta fuerit fama de hoc delicto contra eum, isque coram iudicibus fidei neget, proculdubio ex dictis illius testis & fama, rapi poterit ad quæstionem. ac talis quidem est hoc loco Eymerici doctrina, quæ communis est & certissima, & tutissima.

Pag. 373 col. 1. B

¶ *Et hoc valet in ciuilibus; in criminalibus autem quamquam vnus testis semiplenam probationem non faciat, &c.* Sententia Eymerici hoc loco est, in ciuilibus causis vnum testem omni exceptione maiorem facere semiplenam probationem; in criminalibus autem non facere nisi solum indicium.

Vnus testis idoneus ī criminalibus semiplene probat.

Ceterum non video quomodo eum hîc tueri possim; nam communis opinio est, vnum testem fide dignum & omni exceptione maiorem deponentem de facto, seu delicto per visum, vel alium sensum corporeum, ita vt concludat, etiam in criminalibus semiplene probare. glossa in l. admonendi. ff. de iureiurando. verbo, exacto. & ibi Bartolus num. 36. & communiter Doctores, & præcipue Iason in 2. lectura num. 146. glossa in l. in bonæ fidei. C. de rebus credit. verbo, decidi oportet. circa medium. & ibidem Baldus & communiter Doctores. glossa in l. 3. C. ad legem Iuliam maiestat. verbo, conuictus. & ibi communiter Doctores. quod refert & sequitur Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. c. 12. nu. 2. circa finem.

Vnus testis idone' sufficit ad torquedũ.

Atque ex his amplius infertur vnũ testem tantum, & talem, qualem nunc descripsimus, facere etiam sufficiens indicium ad torturam, vt paulo post etiam indicabo in septima regula. Cum vero hoc loco in fine huius regulæ Eymericus dicit, vnum testem tantum facere competens indicium, intelligendum est ex sententia eius, ad inquirendum, non ad torquendum: ne sibi sit contrarius, cum in regula septima dicat, vnum testem tantum non sufficere ad torquendum: nam communis regula est, vnicum testem ad inquirendum

 sufficere

sufficere, vt testatur Iulius Clarus in pract. crimi. §.fin.q.21.versi.vnus testis. sed hæc amplius in sequentibus suis locis explicabo.

Ibidem. num.4. Fama cũ aliys grauibus indicijs sufficit ad torquendũ.

¶ *Tertia regula est, Quòd si quis reperitur de hæresi diffamatus, & cum hoc probatur, &c.* Hæc etiam regula est apertißima & verißima, videlicet, famam de delicto commisso contra aliquem ortam, iunctam cum aliis grauibus indiciis sufficere vt quis torqueatur. verbi gratia, publica fama est legitime per duos testes probata, Bucerũ male sentire de Eucharistiæ sacramento, & hanc famam comitantur alia indicia legitime etiã probata, exempli gratia, Bucerum raro interesse Missæ sacrificio, quo tempore de Ecclesiæ præcepto iubetur interesse; aut per vnum testem conuincitur in vniuersum male sentire de Ecclesiæ sacramentis: profecto hoc casu torqueri poterit. & ratio huius regulæ est; quia fama aliis adminiculis corroborata, sufficiẽs est indicium ad torturam. Gratus consi.57.num.8.lib.2.& hanc sententiam testatur esse communem Iulius Clarus in pract. crim. §.fin.q.21.versi. fama sola. & Carrerius in pract.crim.versi. secundum indicium. num.111. vbi plures affert huius sententiæ assertores, quos gratia breuitatis omitto.

Ibidem. Abbatis antiq sententia de nõ torquẽdis clericis nisi sint infamati.

¶ *Et dicit clericos non torquendos nisi infames.* Ex dicto Abbatis antiqui, cuius hoc loco meminit Eymericus, colligimus, qualis sit huius loci sententia. Abbas enim antiquus in cap.grauis. de deposito, vt refert ibidem Panormitanus nu.6. versi.nota vlterius. dicebat se nunquam reperisse, quòd clericus posit torqueri nisi sit infamatus, quamuis alia concurrant indicia. & hæc sententia communi multorum insignium iurisconsultorum voto recepta est, quos refert & sequitur Bernardinus Diaz in practi. crim.cano.c.117.idem in regula 125. incipiente, *Confessus de crimine.* in tertia sublimitatione. quod ipsum probat latissime Carrerius in pract.crim.nu.161.

Et quamquam hæc sententia benigna sit, & plurimum clericis faueat; nihilominus verior videtur aduersa opinio, quam sequitur Panormitanus in d.c.grauis.de deposito. num.6. & Alciatus in cap.1. de officio ord.nu.43. & Simancas catho. instit.tit.65.nu.48.

Clericus ĩ hoc crimine etiã nõ infamat' torquẽd'.

Et tametsi plurimi priorem illam sententiam sequantur; ea tamen nulla certa ratione nititur, nec iure probatur, vt optime monuit Panormitanus præcitato loco, hæc vero posterior rationibus non vulgaribus nititur, quas Simancas paulo ante relatus commemorat: quibus adde iniquum videri & ualde à ratione remotum, si in causa fidei iustißimis & euidentibus indiciis concurrentibus non posset torqueri clericus, nisi & infamia laboraret. quare torquebitur ille quidem sicut & ceteri laici ex legitimis indiciis precedentibus; mitius tamen & rarius, ut supra diximus. §.de clericis. cetera ad hanc regulam spectantia amplius in sequentibus declarabuntur.

Ibidem. num.5. Vnus testis cum grauibus idicijs sufficiunt ad torturã.

¶ *Quarta regula est, Quòd si quis reperitur super crimine hæresis habere contra se vnum testem de scientia, &c.* Hæc regula etiam est certißima & plusquam manifesta: quoniam communis opinio est, ut in secunda regula diximus, unum testem etiam in criminalibus facere semiplenam probationem, & per consequens facit indicium sufficiens ad torturam: quare multo magis indicium faciet, si cum teste concurrant alia indicia uehementia aut uiolenta. quod exigit hoc loco Eymericus, non quòd aliter res transigi non posit, sed quia auctor securiora docet.

Vnus testis fide dign' sufficit ad torturam.

Itaque vnus solus testis de visu siue scientia, vt quia, verbi gratia, audiuit Lutherum dicẽtem, nõ esse purgatorium; aut vidit Lutherum imagines sanctorum delentem, & similia, si sit fide dignus, seu omni exceptione maior, cui nihil opponi posit, quamuis nulla alia indicia concurrant siue vehementia siue leuia, sufficiens indicium facit ad torturam; & hanc sententiam vocat communem Antonius Gomez tom.3.varia. resolut. c.13.num.7.tenet etiam Carrerius in pract.crim. nu.110.versi.primo maius indicium. quibus omnino censeo subscribendum.

Non dubito tamen posse quandoque iudices à tortura abstinere, etiamsi adsit vnius fidelis testis dictum, quãdo reus eius est qualitatis & probitatis, vt facile delictum præsumi non posit: tunc enim tutius erit obseruare ea, quæ postulat Eymericus in hac regula, quæ verißima sunt & securißima.

Ibidem. num.6. Quæ sint leuia indicia, quæ grauia, et quæ violenta.

¶ *Quinta regula est, Quòd si quis reperitur contra se habere plura indicia, &c.* Marcus Antonius Blancus tract. de indicijs.nu.10.loquens de vario genere indiciorum, ita habet: *Distinctio autem indiciorum leuium, & indiciorum grauium cognoscitur hoc modo: nam si frequenter & facile hoc ab illo contingit abesse, tunc est leue indicium: si autem frequenter & facile contingit adesse, tunc est graue indicium.* hæc ille. his cõsentit quod diximus supra lib.2. Adnotatio.schol.61.pag.106.vbi habes plenißime explicatum quidquid attinet ad cognoscenda indicia, suspiciones, seu præsumptiones leues, vehementes, & violentas, quibus adde Locatum in opere iudiciali verbo, suspicio. num.9. & multis sequentibus. Et de culpis vnde oriantur violenta indicia de heresi, habes locum insignem in concilio Narbonensi c.29.quod retuli lib.2. schol.56.§.factis autem.pag.99.

Ex idicijs vehementibus, aut violentis torqueri potest reus.

Cognitis ergo culpis, factis, seu dictis, unde indicia uehementia, aut violenta contra aliquem de heresi oriantur, facillimũ erit percipere, quod hoc loco tradit Eymericus, cuius doctrina talis est; ex uehementibus, aut uiolentis indiciis torqueri aliquis potest, absque infamia, uel testibus.

Hæc sententia uerißima est, & communis, quam probat Bartoli doctrina in l.fin.ff. de quæstio. num.6. quem sequitur Marcus Antonius Blancus in tract. de indiciis.in 6.præmisso num. 39. cum multis sequentibus. & num.178. & ceteri communiter Criminalistæ. nam si unum tantum indicium uehemens, seu uiolentum, propinquum tamen & cum crimine coniunctum sufficiens facit indicium ad torturam, ut plene probabo in ultima regula, & tradunt præcitati; multo magis facient duo uel plura simul iuncta, & de hac re nulla est dubitatio.

Si quis

Si quis ergo scienter præstitisse auxilium, consilium uel fauorem hæreticis conuincatur: item probetur, eundem citatos pro hæresi informasse qualiter debeant tacere veritatem, aut dicere mẽdacium: quoniam hinc vehementia indicia oriuntur, cum hæc operantem reddant de hæresi vehementer suspectum, iuxta veram Eymerici doctrinam par. 2. q. 56. nu. 3. & 4. torqueri poterit.

Et iuxta hanc sententiam, multo magis poterit is torqueri, aduersus quem violenta indicia sunt probata. casus autem ex quibus oriuntur indicia seu præsumptiones violentæ numeraui supra hoc 3. libro schol. 31. §. illa facta. ex leuibus autem indicijs quemadmodum nemo capiendus est in hoc crimine, nec in carcerem mittendus, iuxta veriorem sententiam, vt alibi ostendimus; ita nemo est torquendus.

Ibidem nu. 7. Ex multis indicijs torquend⁹ reus.

¶ *Sexta regula est, Quòd si quis reperiatur de aliqua hæresi diffamatus, &c.* Hęc regula apertissime cõsequitur ex traditis in superioribus: nam si infamia sola quandoque sufficit ad torquendum, vt dicemus, & solus vnus testis, & solum vnum indicium propinquum uehemens, multo magis sufficient hæc omnia simul iuncta, quod patebit amplius ex his quæ proxime dicemus.

Pag. 373 col. 2. A nu. 8.

¶ *Septima regula est, propter infamiam tantum, &c.* Hæc postrema regula ceteris lucem affert: nam in ea declarat qualiter superiora sint intelligenda. uerum quæ proponuntur in ea ualde disputabilia sunt, in primis vero vtilia, & vsu frequentia: & propterea singulatim cuncta explicabo, ne quis obscuritati, aut dubitationi locus in hac tractatione relictus esse videatur.

Ex sola fama nemo torquẽdus.

Primum ergo dicit, *Propter solam infamiam neminem esse in hoc crimine torquendum.* Quæ sententia & uera, & communis est: nam sola fama, seu infamia in criminalibus non facit indicium ad torturam. Bartolus in l. milites. C. de quæsti. Antonius de Butrio & cõmuniter Doctores in c. veniens. el primo. de testibus. Ioannes Andr. in additio. ad Speculat. tit. de probatio. §. videndũ. ad nu. 19. verbo, sciant. Angelus tract. de malef. verbo, quod fama publica. nu. 41. Panormitanus c. 1. nu. fin. de purgatio. cano. & in c. cum in contemplatione. de regu. iuris. & hanc opinionem vocat communem Marsilius singula. 97. & Iason in repetitio. l. admonendi. nu. 251. ff. de iureiuran. & ceteri quos refert Petrus Dueñas in regula 300. fallentia 4.

Ob solam famam qñ quis torquendus.

Verum hæc communis opinio quandoque fallit: nam primo sola fama, seu infamia sufficere dicitur ad torturam, quando est vehemens. ita expresse concludit Bartolus in consil. 191. quod sequitur Baldus in c. 1. §. iniuria. de pace iuramẽto firmanda, in vsibus feudo. Felynus in d. c. veniens. 1. de testibus. nu. 15. Marsilius in pract. crimi. §. diligenter. nu. 20. idem consil. 3. nu. 6. & cõsil. 49. nu. 65. & singula. 97. & 205. Thomas Grãmaticus decis. 34. nu. 52. & alij plurimi, quos refert & sequitur Petrus Dueñas in regula 301. in prima limitatione. & hæc sententia sæpe locum habere poterit, vt ex tradendis patebit.

Sed tota difficultas posita est in cognoscẽdo, quæ dicatur fama uehemens. & Marsilius in l. de minore. §. plurimum. nu. 30. & Grammaticus in d. decis. 34. nu. 53. ex Baldo dicunt arbitrio iudicantium relinquendum esse, quando dicatur fama uehemens: quod nos libenter amplectimur; verum declarandum putamus in gratiam lectoris, ne quis temere arbitratu suo famam vehementem esse facile pronuntiet. Ergo si à fide dignis personis orta sit, si frequens sit, si ob id quis viciniam, amicosue, aut viros probos, & plures scãdalizauit, & aliis quibusdam modis, quos retuli supra hoc 3. lib. schol. 52. §. sed queret quispiam. malam de se opinionem seminauit; is vehementer diffamatus censendus erit, & ob id torqueri fortassis iuste poterit.

Fama vehemens, quæ dicatur.

Ad hęc, sola fama indicium sufficiens præstabit ad torturam, cum reus, de quo mala fama inualuit, aliàs erat malæ opinionis & famæ, malæ vitæ, & malis moribus præditus. Gandinus tract. de malefi. in rubrica, à quo uel à quibus possit fama incipere. nu. 12. Augustinus Ariminensis apud Angelum tract. de malefi. verbo, quòd fama publica. nu. 44. quos refert & sequitur Petrus Dueñas in d. regula 301. in 3. limitatione. quibus in hoc crimine propterea libentius censeo subscribendum; quoniam qui deprauatis sunt moribus præditi, facilius in errores & hæreses labuntur, quàm alij, & præsertim in eas, quæ oriuntur ab eo vitio, quo sunt irretiti: nam intemperatissimi, & ad venerem multum procliues facilius inducuntur ad credendum simplicem fornicationem non esse peccatum. vnde aduersus tales ob solam infamiam, legitime tamen probatam, poterit inquisitor ad torturam accedere.

Fama cũ fuga sufficit ad torturam.

Præterea, quando simul cum fama adesset fuga delinquentis, is torqueri posset. authen. de exhiben. reis. §. si vero. authen. de sanctissimis episcopis. §. si quis autem. Bartolus in l. fin. ff. de quæstio. Gratus cons. 48. nu. 8. uolu. 2. Ioannes Imola, & ibi Felynus nu. 6. in c. nullus. de præsumptio. immo Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolutio. cap. 13. nu. 10. uers. quartum indicium. addit, solam fugam post delictum commissum sufficiens indicium esse ad torturam, quod qualiter intelligi debeat, pulchre docet Carrerius in pract. crimi. nu. 112. uers. tertium indicium.

Fama cũ dicto uni⁹ sufficit ad torturã.

Item, fama cum dicto crucesignati seu familiaris sancti officij, seu cuiuslibet alterius catholici contra aliquem, sufficiens facit indicium ad torturam. Paris de Puteo in tract. syndicatus. verbo, an fama. nu. 3. & Marcus Antonius Blancus tract. de indicijs. nu. 315. & alij. Quod & verum est, quamuis hoc non præstet sola fama, cum dictum vnius quasi testis superaddatur.

Fama à fide dignis orta sufficit ad torturam.

Iam sola fama dicitur facere plenum indiciũ ad torturam, cum originem habuit ab honestis personis & fide dignis. Marsilius in d. l. de minore. §. plurimum. nu. 30. ff. de quæstio. Salycetus in l. ea quidem. C. de accusatio. Franciscus Aretinus in d. c. ueniens. nu. 35. de testibus. Paulus Parisius consi. 153. nu. 12. uolu. 2. facit textus in c. cum in iuuentute. de purgatio. cano. & ratio esse potest, quoniam personæ honestæ & integræ, à quibus fama

fama duxit initium (iuxta ea quæ in superioribus tradidimus) uehementem famam faciunt; ex uehementi autem fama torqueri reus potest, vt ostẽdimus paulo ante.§. uerum hęc.

Fama orta simul cũ delicto an sufficiat ad torturam.

Denique sola fama indicium faceret ad torturam quando orta esset contra aliquem, cum primum delictum est commissum; verbi gratia, si cum combusta est Ecclesia, aut Sanctorum imagines deletę & fractæ, aut uiolata Sacramenta, protinus nec temere, nec ab stultis oritur fama, Bucerum id fecisse; tunc is & capi poterit & torqueri: quoniam fama statim cum commisso crimine orta, crimini inesse videtur. ita ex Gandino Franciscus Casonus tract.8. de indicijs ex dicto in delicto nu.2. uerum plurimum in hoc casu pendendum existimo, à quibus fuerit orta fama; item an uerisimiliter is qui infamatus est, id delictum committere potuerit: nam vt in eodem exemplo persistamus, si Bucerus male putabatur prius de sacris imaginibus sentire, si raro visus est eis caput aperire aut reuerentiam exhibere, forte torqueri poterit, itaque ne quid durius dicam, tunc crederem ex fama orta cõtra aliquem quãprimum fuit delictum commissum, ad torturam posse deueniri, quando alia concurrerent adminicula, aliæq; cõiecturæ uerisimiles præcessissent: quod arbitrio prudentis iudicis relinquitur.

Ibidem. Vnus testis sufficit ad torturam.

¶ *Aut vnicum testem de scientia tantum.* Ex his quę diximus supra super secunda, & quarta regula fit perspicuũ, vnicum tantum testem facere sufficiẽs indiciũ ad torturã, tum quia etiam in criminalibus facit semiplenam probationẽ; tum quia qui dicto unius testis urgetur, grauiter est de crimine infamatus apud iudicem competentem: & propterea absque vllo erroris periculo torqueri potest. Eymericus uero, vt tutiora traderet, non sufficere unum testem dixit. & eius dictum uerissimum est, quando testis non esset omni exceptione maior: tunc enim non faceret indicium ad torturam, nisi alia concurrerent indicia, & adminicula.

Ibidem. An ex vno indicio vehementi, aut violento quis torqueri possit.

¶ *Aut indicium uehemens uel uiolentum tantum.* Grauis est difficultas, An propter unum indiciũ tantum uehemens, aut violentum aliquis torqueri possit. hanc quæstionem mouet Bartolus in l. fin.ff.de quæstio. nu.6. quam prosequitur copiose Marcus Antonius Blancus tract. de indicijs num.39. uers. sexto prænutto. In hoc dubio non desunt qui dicant arbitrio iudicum esse relinquẽdum, an sufficiat unum indicium, vel contra plura exigantur ad torquendum; leges enim loquẽtes de indicijs idoneis & sufficientibus ad torturam, quandoque loquuntur in plurali, quandoque uero in singulari, ut in l.1. & in l.vnius, §. 1. & in l.fin.ff. de quæstio. ubi plura indicia postulari videntur: at in l. si quis. C. ad l. Iuliam maiest. vnicum indicium sufficere indicatur.

Verum omissis in hoc articulo prolixis multorum altercationibus, breuiter & resolutiue dico, quòd si indicium est leue, & remotum à delicto; tunc non sufficit ad torturam absque alijs adminiculis suffragantibus, & ad crimen ipsum propius accedentibus, iuxta doctrinam communẽ traditam à nobis in præcedentibus: quare sola fama, quia indicium est à crimine remotum, regulariter non sufficit ad torturam. de ceteris indicijs & præsumptionibus leuibus idem est iudicium.

Si vero indicium est propinquum, vrgens, vehemens, & (vt cum Eymerico loquar) violentũ; tunc vnicum sufficit ad torturam, vt vnus bonus testis de uisu, uel confessio extra iudicium, vel res furto sublata apud aliquem reperta. ita Bartolus in d.l. fin.nu.6. ff. de quæstio. Salycetus in l.fin.C. de quæstio. & Marcus Antonius Blancus tract. de indicijs nu.45. vbi dicit hanc esse communem opinionem, à qua in praxi non est recedendum: quoniam hęc indicia licet singularia sint, cum tamen negotium ipsum seu delictum comitentur, & raro ab eo contingat abesse, absque dubio sufficient ad torturam. hanc opinionem satis confirmant Iulius Clarus in pract. crimi.§.fin.q.21.uers. vnus testis. & Antonius Gomez tom.3.uaria. resolut. c.13. nu.7. & 8. & ceteri criminalistæ. ac postremo de uarijs indiciorum generibus, & an ex illis quis possit ad pœnam ordinariam condemnari, videto Boerium decisione 164.

Quare si hæretici combusti ossa uel uestes religiose cultæ apud aliquem reperiantur, cum hoc sit vehemens hæresis latentis indicium, is torqueri poterit, vt intelligatur, quid credat de Ecclesia hæreticos puniente. idem dicas de illis, qui scienter recipiunt literas, uel munera ab hęreticis missa, nulla causa apparente, qua excusari possint. huc referas illa opera, quę reddunt operantes violenter suspectos: vt se circuncidere, hereticos adorare, dęmones obsecrando inuocare, & similia, de quibus plerisque locis egimus: ob hęc enim indicia etiam singularia torqueri poterunt, quicunque dixerint se non fecisse malo animo; aut non habere errorem in intellectu, cum non sit verisimile hęc tam horrenda à quoquam patrari absque mentis errore. Simancas catho. instit. tit. 65. num. 52.

Ac de his quidem varijs indiciorum generibus, quę ad hunc locum spectant, egi varijs locis, vt lib.2. Adnotatio. schol. 59. §. iam vt nihil. & schol. 61. eiusdem libri. item schol.31. libri 3. §. illa facta. adde Locatum in opere iudiciali uerbo, indicium.

Ibidem. Locus animaduersus.

¶ *Aut propter indicia vehementia, aut violenta tantum.* Hęc uerba erant in omnibus codicibus tam impressis quàm manuscriptis; ea tamen omnino duximus omittenda, cum ex diametro pugnent cum traditis in quinta regula pręcedenti, ubi scripsit auctor, ob plura indicia uehementia, aut uiolenta aliquem torqueri posse: nec ullo modo crederem hęc scripsisse auctorem, sed ab imperito quopiam librario temere, & aliud cogitante, dum scriberet, addita fuisse. & sequentia apertissime indicant hęc non esse auctoris uerba, cum protinus adiungat, duo aut plura ex his indicia ad torturam sufficere.

Appen-

Appendix seu corollarium ad septem Eymerici regulas de causis torquendorum reorum.

Confessio extraiudicialis sufficit ad torturam.

DIxi hactenus summatim quidquid pertinebat ad declarandas septem propositas ab Eymerico regulas. sed quoniam ex alijs causis amplius rei huius criminis in hoc tribunali torqueri possunt: ideo breuiter eas quoque adiungemus, ergo præter memorata indicia, confessio delinquẽtis extraiudicialis sufficiẽs quoque indicium erit & probabile satis ad torturam. glossa singularis in l. capite quinto. ff. de adulteriis. vbi Bartolus, Raynerius, Angelus, & communiter Doctores. Bartolus in l. fin. nu. 6. ff. de quęstio. & ceteri, quos longo ordine refert Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolut. nu. 9. & 10. & Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. uers. confessio extraiudicialis. & Carrerius in pract. crimi. nu. 121. uers. septimum indicium.

Si quis ergo dixerit inter amicos, aut alibi (referendo, seu iactando, aut gloriando, aut alijs modis, ut sæpe contingit) se sæpius concionibus hæreticorum interfuisse, cœnam more eorum sumpsisse, Mahometum adorasse, dęmones inuocasse, aut aliquid hæreticale dixisse uel commisisse, vbi constiterit per testes legitimos de eius confessione extraiudiciali; vocari poterit, & interrogari, & ubi expediens fuerit, iudicatum in carcerem mitti; & si negat, torqueri ob illam confessionem poterit.

Ad hęc, si factum vel dictum hæreticale confiteatur, intentionem autem prauam hæreticandi neget, torqueri poterit vt intentionem declaret: & hoc postremum vere asserit Iacobus Simancas catho. instit. tit 65. nu. 52.

Addit Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolu. nu. 8. vers. secundo, quia. multorum, quos ibi refert, sententiam esse, usqueadeo verum esse confessionem extraiudicialem esse sufficiens indicium ad torturam, vt si reus positus in tormento confiteatur delictum, non requiratur postea aliqua perseuerantia, uel ratificatio, quia sufficit illa confessio extraiudicialis, quę præcessit, vt postea plene probet; confessio quæ sequitur in tormento, ut reus definitiue condemnetur sine aliqua alia ratificatione: licet aliàs regulariter semper requiratur, quando positus sit in tormento ratione aliorum indiciorum, & confiteatur delictum.

Confessio extraiudicialis in tormentis iterata, ratificari debet.

Verum hęc sententia obseruanda non est in praxi, tum quia nullo iure nititur; tum quoniam generaliter ius disponit confessionem factam in tormentis ratificandam: postremo, quia cum confessio extraiudicialis iam sit suum effectum operata, vt scilicet ex ea reus torqueri posit, nõ debet alium effectum operari, vt scilicet non requiratur ratificatio: ita asserit, & uere, Antonius Gomez pręcitato loco.

Si quis autem fuerit sacerdoti confessus, isque vel per malitiam uel per imprudentiã aut ebrietatem confitentis delictum detegat, talis confessio, seu reuelatio nullum prorsus effectum producit, ut dixi supra lib. 2. Adnotatio. schol. 20. §. sed hîc est pulchra difficultas. pag. 48.

Socius criminis an faciat indicium ad torturam.

An autem socius criminis faciat indicium ad torturam, quæri solet: sed uerior & receptior sententia est, non sumi hinc ad torturam indicium, quamuis qualis qualis pręsumptio inde oriatur. Boerius decis. 319. Grãmaticus uoto 6. nu. 7. & alij. si tamen duo socij criminis aduersus aliquẽ deponant, & is neget; tunc torqueri poterit. Boerius decisio. 319. nu. 17. Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. uers. sed pone.

De confessione facta coram iudice incompetenti, an faciat indicium ad torturam, longa à nostris instituitur disputatio, quę cum ad hoc negotium conferre possit, non est contemnenda: sed cum breui oratione concludi non possit, uidendus est Clarus in pract. crim. §. fin. q. 21. uers. sed hic quæro.

Libri uero hęreticorum apud aliquem reperti, an indicium faciant ad torturam, ex qualitate personarum, penes quam reperiuntur, pensandum erit, iuxta id quod tradidimus lib. 2. Adnotatio. schol. 1. §. ex supradictis.

An aduocatus admittatur, cum quæritur an indicia sufficiãt ad torturam.

Postremo uidendum est, An cum disputatur in hoc tribunali, num reus sit torquendus nec ne, debeat eius aduocatus ad disputationem admitti, ut uideatur num sufficientia sint indicia ex quibus est torquendus reus: & cum agatur de grauissimo delinquentis pręiudicio, ne indefensus uideri posit, uocandum esse aduocatum, ut reum iuste, si potest, tueatur, respondit Auctor repertorij inquisitorum uerbo, aduocatus. & uerbo, tortura. §. an aduocatus.

Hoc exploratum est, indiciorum exemplum, seu copiam reo dandam esse, & concedendam dilationem ad ea diluenda, & suam innocentiã probandam. hoc enim & naturalia & humana iura fieri iubent, & iurisconsulti uno ore fatẽtur. Bartolus & communiter ceteri in l. unius. ff. de quæstio. & tradunt passim criminalistę, quos in re facili consulto omitto.

SCHOL. CXIX.

In quæstionem lxij. An Inquisitor cogere posit testes ad testificandum.

Pag. 373 col. 2. C

Disputatio de testibus.

EYmericus absoluta disputatione de tortura, alteram nunc exorditur de testibus; cuius cognitio quàm sit utilis & necessaria, res ipsa indicat. prosequitur uero hanc tractationẽ multis quęstionibus, quas singulatim more nostro tutiora & communiora tradentes breuiter enarrabimus. Sed illud pręfandum est, circa testes in hoc crimine multa esse singularia

gularia fauore fidei inducta, quæ in alijs criminibus non admittuntur:quæ qualia sint,suis locis declarabitur.& in hac prima quæstione duo potisſimum docet.primum eſt de compellendis teſtibus:alterum de eiſdem interrogãdis,ibi.*Quòd autem pluries.*

Teſtes quicunque in hoc crimine cogendi ad teſtificandum.

Quantum ad primam concluſionem attinet, licet aliquando dubitatum fuerit,an in cauſis criminalibus teſtes cogi poſsint ad teſtimonium ferendum.c.dilectorũ.de teſti. cogen. nunc tamen omiſsis in hac re futilibus quæſtionibus dico, in crimine hæreſis quoſcunque quacunque auctoritate præſulgeãt, compellendos eſſe ad iurandũ de dicenda veritate.Zanchinus tract.de hær.c.15. num.9.& ibi late Campegius . Repertorium inquiſitorum verbo,teſtes.§.an ſi teſtes.Felynus in d.c.delictorum.num.3. de teſtibus cogen. Ioannes Rojas ſingul.197. Simãcas cath.inſtit.tit.64. nu.12.& ſeq.& alij.

Nec vero putandum eſt,ab hac regula aliquos eximi , quoniam omnes compelli poſſunt non obſtante quolibet priuilegio.Innocentius in c.1. num.5.de teſtibus cogen. Hoſtienſis & Ioannes And.in d.c.dilectorum. de teſti.cogen.Repertorium inquiſito.verbo,teſtes.§.an ſi teſtes. Ioãnes Rojas ſingul. 197. Socinus regula 509. incipiente, *Teſtificari in criminalibus*.fallentia 3.item compelli poſſunt quilibet religioſi, Syluester in ſum. verbo,teſtis.§.8.Campegius ad Zanchinum cap. 13.verſi.& quoniam.tradit Archidiaconus in c. vt officium.§.verum quia.num.8.& ſeq.de heret. lib.6.relatus ſupra pag.155.

A teſtificando in hoc crimine nemo excuſatur.

Sed præter ceteros ſingulariter Guido Fulcodius in conſultationibus ad inquiſitores. q.8.in hæc verba: *A ferendo teſtimonio priuilegiatos excuſari non puto, niſi ſuper hoc ipſo priuilegium ſpeciale haberent, quia ad veritatem detegendam in hoc caſu omnes tenentur, vt infra dicam: ſed nec iuramento, vel voto in contrarium emiſſo. nam licet veritatem celare poſsimus hoſti vel perſecutori, vt 22.q.2.ne quis.iudici tamen veritatem inueſtiganti eam occultare mortale peccatum eſt, vt 11.q.3. quiſquis. ergo iuramentum vel votum in contrarium emiſſum non eſt ſeruandum. 22.q.4.in malis.& determinant quæſtionem expreſſe.extra de teſti. cogen peruenit.& c. vltimum. ſed nec excommunicatio ordinarij nocet, qui illos excommunicare præſumpſit, qui coram inquiſitoribus deponerent veritatem; Tum quia non poteſt inferior ſuperiorem ſuis diffinitionibus ſubiugare.21.diſtinct. inferior: Tum quia maiori eſt potius obediendum.11.q.3.qui reſiſtit:Tum quia huiuſmodi ſententia continet errorem expreſſum. extra de ſenten.excom.per tuas.nec eſt quaſtio,quin in crimine hęreſeos teſtes ſint compellendi, vt extra de hæret.excõmunicamus.* hactenus Guido Fulcodius,à quo nuſquam diſcedit hic Eymericus.

Ibidem. num. 2. Teſtes iurare debent cum deponunt.

¶ *Teſtes autem cogendi ſunt,&c. veritatem deponere medio iuramento,&c. aliàs teſtimonium non valeret.* Hocipſum docuit Eymericus 3.par. pag. 288.num.82. & dixi ſupra hoc 3.libro ſchol.21. §.quilibet horum.pag.133.& quamuis iuramẽtum ſit de validitate teſtimonij, quia ſine iuramẽto teſtimonia teſtium non valent.l.iuſiurandi.C. de teſtibus. non tamen eſt de ſubſtantia & eſſentia teſtimonij.c.2.de clandeſt.deſponſatio.ſed de his vide Repertorium inquiſitorum, & Locatum in opere iudiciali verbo,iuramentum.

Pag.374 col.1. nu.3. Teſtes ſæpius examinandi.

¶ *Quòd autem pluries poſsint examinari, ita docet,&c.* Hoc ipſum docuit iam olim luculenter Guido Fulcodius in conſultatio. ad inquiſitores q.15.c.16.& 17.in hæc verba: *Et ſi teſtes inueneritis confuſe depoſuiſſe, & de cauſa ſcientiæ minus plene requiſitos fuiſſe, ſuppleatis omiſſa; & eos de cauſa ſcientiæ, & cauſa cauſę, vbi faciendum videbitur, ſollicite requiratis; quod ſic fieri poße,ſcilicet iterari teſtium interrogationes omiſſas, dicit decretalis de teſtibus, per tuas. & concordat l.ff.de quæſtio. repeti.*

Cap. 17.

Et hoc dico cum tanta diligentia faciendum, quia illis contra quos inquiritur, præcluditur via iuris in notitia teſtium,& reddendis interrogationibus, prout in iure fieri conſueuit: & quanto magis eis præcluditur,tanto ſollicitudo maior vobis incumbit;adeo quòd etiã de inimicitia teſtium per vos debetis inquirere, cum non poſſint alij diuinare; & niſi teſtes plene & plane in omnibus concordauerint, melius eſt vobis purgationem indicere, vel differre ſententiam, quàm damnare. hactenus Fulcodius,quibus nihil poteſt prudentius vel tutius in hac cauſa præſcribi.

In cauſa hæreſis clara eſſe debent teſtiũ dicta & quare.

Tametſi vero in omnibus cauſis enitendum ſit vt clara & aperta ſint teſtium dicta;in crimine tamen hæreſis id eſt præcipue obſeruandum, præſertim cum ſæpe contingat ex vnius voculę mutatione,additiõe,ſubtractione,aut declaratione,vel adeſſe hæreſim, vel abeſſe:quod in primis contingit teſtibus imperitis,qui neſciunt veritates catholicas ab erroribus ſecernere & ſeparare;& propterea in hac cauſa omnino eſt fugienda in teſtium dictis vel obſcuritas vel ambiguitas.

In dubijs dictis id accipiendum quod delictum excludit.

Sed cum in dictis teſtium deponentium contra aliquem de dicto hæreticali contingit obſcuritas,ſeu ambiguitas, ita vt dictum illud & ad delictum & ad non delictum referri poſsit, aut hæreſim includere , ſeu contra excludere, nec teſtis aut reus adſit,vel ſciat dictum ſuum interpretari: tunc ille ſenſus accipiendus eſt qui delictum excludit.l.ſi quis intentione.ff. de iudi.Innocentius in c.dudum.de electio.tradit Albertinus tract.de agnoſ.aſſertio.q.29.nu. 19. & copioſius q.34.nu. 48.& ſeq.& Ioannes Rojas tract.de hæret.par.1. nu.199.& ſequent. quotiens enim verba propoſitionum,de quibus reus accuſatur, duplicem poſſunt habere ſenſum , catholicum vnum,hæreticũ alterum,ſenſus catholicus accipiendus eſt fauore delinquentis.l.fauorabiliores. ff. de regu.iuris.

In qua re,vt cetera exempla omittam, appoſitiſsimum eſt illud quod de Florianis & Colluthianis hæreticis refertur in c. quidam autem.24. q.3.relato apud Eymericum par.2.pag.180.quorum Colluthiani Deum non facere mala aſſerebant;quę verba de mala culpę accepta catholica ſunt,ſed de malo pœnæ intellecta (vt illi intelligebant)hæretica ſunt;& propterea fuerunt damnati.Floriani cõtra, aſſerebãt,Deum creaſſe mala,quæ de malo pœnæ ſumpta catholica ſunt,hæretica vero de malo culpæ,vt ab illis intelligebatur,quem-

tur, quemadmodum pulchre ibi declarat doctissimus Turrecremata.

Dictũ dubium qñ non sumẽdum in bonam partem.

Verumtamẽ hæc interpretatio in meliorẽ sensum, tũc iudicio meo locũ habet, cũ is qui protulit dictũ dubiũ, vir prob' est, & omni mala suspicione carẽs; tũc enim in tali viro nõ est præsumẽdum delictũ: secus autẽ esset cẽsendũ, cum is qui protulit verbũ dubium, aliqua alia sinistra suspicione laborabat, vt quia vel infamatus esset de hęresi, uel ex suspectis prouincijs esset, veluti Anglia, Germania, aut similibus. argumẽto textus in l. aut facta. §. persona. ff. de pœnis. l. qđ si nolit. §. qui mãcipia. ff. de ędilit. edicto. ibi: *Seruos bonos esse, quia nationis nõ infamatæ; quosdã malos videri, quia ea natione sunt, quę magis infamis est.* hęc ibi. tradit Ioannes Rojas (cui libenter subscribo) tract. de hæret. par. 1. nu. 205. & seq.

Hęc vero in hoc tribunali magnũ momentũ habent, ad excusandos rudiores quosdã, qui sępe absq; hęresis malitia propositiones habẽtes sensum hereticũ proferũt; quales sunt illæ: Sola fides sufficit: Deus solã voluntatẽ respicit, & similes, quę bene & male accipi possunt.

Etiam publicatis attestationibus testes possunt recipi.

Iam quod de examinandis & sępius interrogãdis testibus cõfuse deponẽtibus docet hîc Eymericus, locũ habet etiã post publicatas attestationes. c. cũ clamor. extra de testibus. hoc cõsilio ab Eymerico relato par. 2. pag. 74. & ratio est: quoniã obscurum dictũ quo ad effectũ iuris pro nõ dicto habetur. glossa in c. si testes. §. itẽ in testib'. 4. q. 3. glossa in c. si epus. uerbo, simplicibus. 23. dist. concordat textus in l. de ętate. §. si interrogatus. ff. de interrogato. actio. Rursus, quoniã hoc etiã postulat ęquitas ad pleniorẽ innocentis defensionẽ. argu. l. 1. §. si quis ultra. ff. de quęst. tradit Socinus reg. 498. incipiente, *Testes publicatis attestationibus.* in fallentia 6. 10. & 11.

Denique publicatis attestationibus nõ modo ijdẽ illi testes, qui prius deposuerũt, possunt iterũ atq; iterũ in hac causa vbi occasio postulauerit interrogari, & examinari; verumetiã & alij testes possunt audiri & recipi. Socinus pręcitato loco. Archidia. in c. super hoc. nu. 12. de hęre. lib. 6. relat. par. 2. pag. 160. Carrerius tract. de hęre. n. 124. & Ioan. Rojas sing. 22. quod intelligo nõ modo cũ recipiuntur ad defensionẽ reorum; verumetiã ad offensam & pleniorẽ delicti ꝓbationẽ, quidquid fiat in alijs delictis, idq; fauore fidei. tenet Carrerius pręcitato loco, cui libenter subscribo secutus Ang. in l. per hanc. C. de temp. appel. & Geminianũ in c. ut officiũ. §. uerũ. de hęret. lib. 6. & Simancã catho. instit. tit. 64. nu. 50. & seq.

SCHOL. CXX.

Pag. 374 col. 1. C

In quæstionem lxiij. An Inquisitor debeat solus cum notario examinare testes siue reos.

QVę ad hanc quęstionem spectãt copiose tradidit Eymericus 3. par. pag. 288. nu. 84. tradunt etiam Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 9. Locatus in opere iudiciali verbo, testis. post nu. 54. uers. & primo. & alij cõmuniter. ideo uero huiusmodi personæ interesse iubentur, vt q̃ gerũtur, postquã tot sũt oculis inspecta, & tot sẽsibus insinuata falsi suspicionẽ excludãt.

¶ *Religiosæ personæ possunt hîc intelligi, &c.* Idem fere tradit auctor sup. 3. par. n. 84. & per religiosas personas Philippus Frãchus in c. vt officium. de hęre. lib. 6. eas tantũ intelligit stricte & presse loquendo, qui religionis habitũ assumpserunt, voueruntq; illa tria, paupertatẽ, obedientiam, & castitatẽ: pro his enim multum præsumitur, de quibus in c. cum monasterium. de statu monacho. *Ibidem. nu. 2.*

Per religiosas personas qui intelligantur.

Sed Archidiaconus, Ioannes And & alij in d. c. ut officium. §. uerũ quia. per c. denique. dist. 4. optime obseruant, religiosorũ nomine intelligi etiã clericos seculares: quare & hi poterunt huic examini adhiberi, quod & Simancas adnotat, catho. instit. tit. 64. nu. 9.

Nomine religiosorum laici quandoq; intelligun tur.

Et quãquam re uera (vti ego existimo) supradictæ personæ cõprehendãtur in dispositione d. c. ut officium. §. uerum quia. de hęret. lib. 6. nihilominus vbi visum ita fuerit inquisitoribus, discretos etiam laicos, peritos, honestæ uitæ & spectatę prudentiæ huic examini poterunt adhibere. Primo, quoniã Christiani laici honeste viuentes large religiosi appellantur. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. c. fin. de rebus eccle. non alienan. tradit plene Albertinus in c. quoniam. de hæret. lib. 6. q. 1. conclus. 3. nu. 5. Rursus, quamuis dum est sermo de materia odiosa & pœnali verba proprie & stricte accipi debeant. c. statutum. de electio. lib. 6. at in materia fauorabili large accipi possunt, vt Albertinus adnotauit præcitato loco nu. 6. cum ergo hîc sit sermo de fauorabili materia, vt manifestum est, laici adhiberi poterunt. Postremo hoc voluit Eymericus 3. par. nu. 84. Denique arbitrio inquisitorum hęc crederem relinquenda, qui eos adhiberet, quos magis idoneos iudicaret: honestius tamen & decentius est religiosos monachos, uel clericos laicos adhibere.

Per discretas autem personas, uiros peritos & doctos accipere debemus, qui intelligant negotium de quo agitur, sciantq; discernere quod geritur, vt optime interpretatur Archidiaconus in d. c. vt officiũ. §. uerum quia. de hære. lib. 6. nu. 14.

SCHOL. CXXI.

Pag. 374 col. 2. A

In quæstionem lxiiij. Excommunicati & socii criminis sint ne admittendi in testes in causa fidei.

Testes alias inhabiles fauore fidei admittuntur in hoc crimine.

HIc incipit tractare de testium qualitate. vbi notandum, quòd quamuis regulariter inhabiles, vt excommunicati, infames, & similes à testimonio repellantur. c. 1. de exceptio. c. licet. de probatio. c. testimonium. de testibus. c. testes. 2 q. 7. cum similibus. at in causis fidei propter religionis fauorem, ne tam graue hæresis crimen remaneat impunitum ob defectum probationum, qui aliàs repellerentur ob quemcunq; defectũ, nunc in causis fidei admittuntur, ut apertissime

gg

tissime probat textus in c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. hic ab Eymerico citatus. cui penitus consentit concilium Biterrense c. 12. in hæc verba: *Quamuis in huiusmodi crimine, omnes criminosi & infames, ac participes criminis, ad accusationē & testimonium admittantur.* hęc ibi. idē in cōcilio Narbonēsi c. 24. & de hoc nulla est ambiguitas.

In hac vero quæstione & duabus potissimum sequentibus, hoc in primis est inquirēdum, postquam constat testes aliàs inhabiles in hoc crimine admitti ad testificandum; an duo ex illis plene probent, quemadmodum duo idonei & omni exceptione maiores plene probant.

Multiplex intellectus c. i fidei. de hęre. in 6.

Primum hoc cōstituere oportet, varios & multiplices intellectus afferri à Doctoribus super d. c. in fidei fauorē. vt patet ex his quæ docent Franciscus Aretinus in c. fin. de testibus. Aegidius Bossius tit. de hęre. nu. 3. & 4. Angelus in l. in iudicio. ff. de accusatio. Socinus cons. 118. in primo volu. Glossa, Ioannes And. Dominicus, Franchus & alij in d. c. in fidei fauorem. Gondissaluus tract. de hęret. q. 13. & Ioan. Rojas singu. 189.

Duo testes min' idonei nō faciūt plenā fidem:

Ceteris tamen in pręsentia omissis, quamuis nec inutiles sint, nec inepti, communior & receptior dicti c. in fidei fauorē. sensus est, prædictos testes periuros, uel excommunicatos, uel socios criminis, uel infames, aut deniq; aliàs minus idoneos, in crimine quidem heresis admitti: ceterum duo ex ipsis non sufficere ad plenam probationē faciendā, uel ad pœnam delicti ordinariam imponendam, sed ad præsumptionem vel aliqualē probationē faciendam, uel indicium ad torturā, vel pœnam extraordinariam imponendam. ita Abbas in c. per tuas. nu. 4. de simo. Felynus in c. testimonium. nu. 22. de testibus. Iason in l. 4. §. si tibi ob indicium. nu. 4. ff. de condi. ob turpē causam. Hippolytus Marsilius in pract. crimi. §. diligenter. nu. 59. Gondissaluus tract. de hęret. q. 13. nu. 12. Palacius Rubius in allegatione de hæresi. §. vlt. Simancas catho. instit. tit. 64 nu. 36. Ioan. Rojas in d. singul. 189. nu. 11. Aretinus in c. fin. in fine, de testibus. Albertinus tract. de agnos. assert. quæstion. 34. nu. 3. & alij plerique, inter quos est Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. uers. sed pone. ubi in multis alijs delictis ita seruatum testatur apud illustres insignium ciuitatū Senatus: nunquam enim ob dicta duorū testium sociorū in crimine, pœnā ordinariā impositam dicit, sed tantū dicit facere indicium ad torturam.

Ex his ergo more nostro in hac causa, quę grauissima est, certiora & securiora colligentes:

Primū hoc ponamus, Duos testes inhabiles & minus idoneos in crimine hęresis nō facient plenā probationē, & proinde reus nō punietur pœna ordinaria, sed alia mitiori arbitrio iudicantis: ex quo cōsequitur, neq; relapsum, neq; negatiuū per duos testes inhabiles conuictū, tradendos fore curię secularis: atq; hoc axioma tenēt pręcitati, pręcipue vero Palacius Rubius, Aretinus, & Albertinus. Hoc uero axioma non obscure videtur indicari in d. c. in fidei fauorē. dū ait: *Et ex numero testiū.* quasi diceret, ex multitudine testiū.

Nec refert, si quis dicat appellatione numeri duos intelligi. l. vbi numerus. ff. de testibus. c. pluralis locutio. de regu. iuris. nam ea verba hūc sensum non ferunt; immo vera intelligentia est, ꝙ si plures excōmunicati quàm duo, uel participes, vel socij criminis, deponunt contra aliquē de hęresi, si ex coniecturis aliquibus non pręsumantur falsa dicere; tunc tales plures quàm duo, additis alijs cōiecturis de veritate criminis, sufficient ad condemnationem. Propositū enim Summi Pōtificis in d. c. in fidei fauorem. hoc fuit, fauore fidei cōcedere, vt testes aliàs inhabiles in hoc crimine testificarentur; non tamen sanciuit, ꝙ duo ex illis sufficerent ad condemnationē, & ob id addidit illa uerba: *Et ex numero testium.* ita Franciscus Aretinus in d. c. fin. de testibus. quē sequitur Palacius in allegat. de hęresi. §. ult. quos agminatim laudāt multi ex pręcitatis, quibus omnino censeo subscribendū: quoniā & uerissima mihi videtur hęc sententia, & tutissima, ac penitus in praxi obseruāda.

Plures testes quàm duo min' idonei, cū alijs cōiecturis plene probāt

Sit secundū axioma, Plures q̃ duo testes inhabiles & minus idonei in hoc crimine tūc facient plenā probationē, & ad condemnationē, seu pœnā criminis ordinariā imponendā sufficient, quū ex circunstantijs & cōiecturis, & personarū qualitate, verisimiliter præsumuntur verū deponere. & hāc sententiā videtur nō obscure probare illa textus uerba in d. c. in fidei fauorē. *Si ex uerisimilibus coniecturis, & ex numero testiū; aut personarū tā deponentiū quàm eorū contra quos deponitur; qualitate, ac alys circunstantijs, sic testificantes falsa non dicere pręsumantur.* hęc ibi. Ita Palacius Rubius, Aretinus, & Albertinus pręcitatis locis, vbi amplius admonent, hac ratione posse accipi sententiā eorū qui dicunt, ad condemnandū hereticū nō sufficere duos testes: de quo articulo dicemus paulo post super q. 71. schol. 126. atq; hic plane videtur verus & germanus sensus d. c. in fidei fauorem. & hæc est doctrina secura, tuta, & ob id in praxi seruanda.

Plures testes min' idonei qñ plene p̄bent.

Sit iā tertiū & postremū axioma, Quāuis in multis causis testis ualde dignus, & alius testis infamis, seu minus idoneus cōiungātur ad faciēdā plenā probationē, quia integra & superabundās fides vnius supplet defectū alterius, vt singulariter notant Bal. & Ang. in l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de edendo. quos refert & sequitur multa in eandē sententiā adducens Marsilius in l. de minore. §. tormenta. ff. de questio. & Ias. in l. cunctos populos. in 2. lectura. C. de sum. tri. & fide catho. & pleriq; alii quos prudens omitto: in causa tamē hęresis hoc non crederē habere locum, quoniam pręfata sententia locū non habet, quotiens ex forma iuris uel hominis requiruntur duo testes: quia tunc, pręsertim in criminalibus, ubi probationes debent esse claræ & certę. l. sciant. C. de probatio. vterq; testis debet esse integer & probatę uitæ. ita limitabat singulariter & uere pręfatā sententiā Felyn. in c. tertio loco. post Bal. ibidē, extra de probatio. quos seq. Bernar. Diaz in reg. 752. incipiente, *Testis ualde dignus.* in 2. limita.

Testis idoneus & alius minus idoneus non probat in hoc crimine.

Manifestum est autem in causa hæresis ad minus duos testes à iure postulari, sicut copiose ostendemus infra schol. 126. quare, vt ad dicta duorum

duorum testium reus huius criminis condemnetur, illi ex omni parte fide digni & integri esse debent: sin autem res aliter se habuerit, pœna extraordinaria erit imponenda, ne propterea omnino inulta crimina relinquantur. neque ab hac sententia discrepat Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 15. cap. 17. quem alibi retuli.

Testis nõ idoneus, emẽdatus idoneus efficitur.

Verumtamen, si testis ille minus dignus de crimine fuisset emendatus, & per posteriores probatę uitę laudabiles actus bonæ fidei, & opinionis specimen dedisset; tunc iudicio meo sufficeret: quoniam is iam potest dici idoneus: quod videtur sensisse concilium Biterrense c. 13. & concilium Narbonense c. 25. quæ alibi retulimus.

Testis minus dignꝰ cũ digno et alijs iuuãtibus probant.

Idem videtur dicendum, si cum teste digno, & teste minus digno concurrerent aliæ coniecturæ, & indicia de crimine perpetrato: tunc enim indicia alia testimonium testis minus idonei coadiuuarent: quod videtur indicari per textum in d. c. in fidei fauorem. ibi: *Ac alijs circunstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur.* Sed de his amplius agemus in sequentibus.

Socius criminis cũ deponit, iurare debet.

Testes uero inhabiles cum admittuntur, sicut ceteri iurare debent de dicenda veritate, vt alibi plene scripsimus. sed de socio criminis an iurare debeat, dubitatur: & Marcus Antonius Blancus tract. de indicijs, nu. 384. in socio criminis non esse iuramentum necessarium putauit. præualuit tamen Iulij Clari sententia in pract. crimi. §. fin. q. 21. uers. quæro nunquid. dicentis, dictum socii criminis non facere indicium, nisi cum iuramento deponat. quamuis enim quo ad se ipsum sit reus, tamen dum deponit contra alium, fungitur vice testis; ideoque non est sibi habenda fides nisi cum iuramento.

Sufficit autẽ socio criminis iurare quãdocũq;, siue antequam torqueatur, siue etiam iuret præsente ipso contra quem deposuit. ita Clarus prçcitato loco. mihi magis probatur, vt in principio iuret, vt in reliquis testibus obseruatur; quia cum deponit, testis est potius quàm reus.

An testis inhabilis torqueri debeat.

Illa est in hac quæstione postrema dubitatio, An huiusmodi testes suspecti & minꝰ idonei cũ examinantur, torqueri debeant, an potius dictis ipsorum sine tortura sit standum. & glossa 15. q. 6. in summa, torquendos autumat, siue sint serui, siue viles personę, uel etiã si sint liberi homines, dummodo sint criminosi & infames, vel obscuri vel ignoti. idem sequitur Gondissaluus tract. de hęret. q. 13. nu. 13. neque ab hac sententia videtur alienus Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. vers. scias etiam.

Bartolus tamẽ in l. cũctos populos. C. de sum. tri. & fide catho. nu. 12. ita videtur distinguere. Si testes infames sunt de iure, cum admittuntur in subsidiũ, torquendi sunt; secus si sint infames infamia facti, nam tunc non torquentur nisi adeo essent uiles & ignoti, quòd tormenta iudicarẽtur necessaria: & quamuis verę sint hęc sententię, durę tamen mihi videntur; & ideo crederẽ hos testes inhabiles indicium facere siue maius siue minus, spectatis personarũ qualitatibus, & aliis circunstantiis, etiam si sponte & sine tormentis testimoniũ dixerint. & plane si testes inhabiles torquerentur cũ testificãtur, facile auerterentur à dicẽdo testimonio in causa fidei. quare benignior est & fortasis cõmodior hęc sententia. non tamẽ ambigo quandoq; & posse & debere torqueri; quod quando fieri debeat, arbitrio iudicantis relinquitur, spectata testiũ infamium malitia, improbitate, & varietate.

Socio criminis, an credatur sine tormentis.

De socio criminis quęsitũ est, an ei credi debeat sine tormentis, & Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 21. uers. scias etiã. torquendum arbitratur, vt fidem faciat. *Cum enim, inquit, ex proprio delicto sit effectus infamis, non debet admitti in testẽ sine tortura.* Sed magis mihi placet sententia Iacobi Simancæ catho. instit. tit. 64. nu. 38. asserentis, sociũ criminis absq; tormentis indicium facere maius aut minus pro personarũ qualitate, & criminum & aliarum rerum circunstantiis. verum ex causa torqueri etiam potest.

SCHOL. CXXII.

In quæstionem lxv. An periuri possint in testes admitti in causa fidei.

Pag. 374 col. 2. C

De periuris testibꝰ quid sentiendum.

DE periuris eadem fere dicimus, quæ superiori scholio tradidimus de testibus inhabilibus. verum in d. c. in fidei fauorem. de heret. lib. 6. nulla fit de testibus periuris mentio: eorum enim paulum diuersa consideratio habenda fuit.

Eymerici uero axioma de testibus periuris in hac causa tale est, Cum testes periuri præsumuntur zelo fidei dicturi veritatem, audiendi sunt.

Periurus cur repellatur à testimonio.

Periurus vero ideo regulariter à testimonio repellitur, quoniam infamis est. Panormitanus in cap. testimonium. de testibus. potest etiam dici ideo periurum repelli, quia ineptum censetur illius testimonium, qui uacillat, & de eadem re cõtraria profert modo aiendo modo negando.

De materia huius quæstionis agit Locatus in opere iudiciali, & Repertorium inquisitorum uerbo, periurus. Gondissaluus tract. de hæret. q. 13. nu. 12. Hieronymus Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis lib. 2. tit. quomodo & per quos probetur. q. 11. Iacobus Nouellus reg. 160. incipiente, *Periurus*, & alij.

Periur qualiter admittantur in causa fidei.

Periuri uero quomodo admittatur in testes in causa fidei, eleganter explicat Gondissaluus d. tract. de hæret. q. 13. nu. 12. quem per omnia sequitur Hieronymus Gigas præcitato loco: quorum hæc sententia est, Periuri etiam admittuntur dummodo contra se & contra alios in hoc crimine attestentur, dum tamen ex manifestis appareat indicijs, tales non animi leuitate, non odio, nõ corruptos pecunia; sed zelo fidei uelle deponere, aut dictũ suum, quod antea in forma testimonij deposuerant, velle emẽdare, & corrigere, ac quę prius tacuerant, reuelare.

Vt autem periurorum testium dictis fides habeatur, ea concurrere debent quæ superiori scholio diximus,queque præscribuntur in d.c.in fidei fauorem. de hæret. lib.6.ibi: *Si ex verisimilibus coniecturis, &c.* ita Gondissaluus & Gigas præcitatis locis. additque Gigas ibidem nu. 8. & 9. Quòd si prædictæ coniecturæ non concurrant de verisimili veritate à periuro dicenda, tunc nō est admittendus sine tortura, de quo quid sentiam,paulo antea dixi: quamuis fortasśis in periuro maior adsit ratio cur torqueri debeat,quàm in alijs inhabilibus.

Ibidem.E

¶ *Regulare est tamen in alijs, quòd potius statur primo dicto, quàm secundo.* Optime infert Eymericus hîc ex contextu citato, posse testes corrigere dictum suum, si prius deierauerant.& postea ducti pænitentia volunt emendare quod male deposuerant.

Cui dicto standū in causa fidei,an primo uel secundo.

Verumtamen dubium erat cui dicto esset standum, primo ne an secundo: & videbatur standū esse primo dicto, iuxta doctrinam Innocentij in c. præterea. de testibus cogen. tradunt Abbas in c.veniens. el segundo. de testibus. & Decius qui hanc asserit communem opinionem consi. 175. nu.7.& consi.189. Grammaticus decis.39.& 40. Gratus consil.42.nu.29.& ceteri relati per Ioannem Rojam in singularibus fidei, singula. 194. in principio.

Ceterum,in causa fidei speciale est, vt posteriori dicto testium stetur,vt vere docet hoc loco Eymericus: cuius sententia communi consensu approbatur,quam tenent Archidiaconus in cap. accusatus. §.licet. de hæret.lib.6. num. 5. relatus apud Eymericū par.2.pag.152.Zanchinus tract. de hæret.c.14.nu.5. Gondissaluus tract.de hæret. q.13.nu.12. Repertorium inquisitorum verbo, testes. §. item nota. Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 13. Couarruuias lib. 2. uaria. resolut.c.13.nu.9.Ioannes Rojas singula.194.& 206. & alij plerique.

Hæc tamen sententia, quòd posteriori dicto credatur in causa hæresis tunc procedit, quando ex manifestis coniecturis apparet posteriora dicta verisimiliora esse quàm prima,testesq; prioribus contraria deponere zelo fidei, non malitia, aut pecunia corruptos:quod apertisśime probat textus ibi, *Si ex manifestis indicijs apparuerit tales non animi leuitate,aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ,sed zelo fidei orthodoxæ dictum suum uelle corrigere.* Nisi enim hęc indicia apparuerint,ex quibus ostendatur posteriora dicta veriora esse, prioribus depositionibus erit standum.

Sententia de reuocādo primo dicto etiā procedit, cum dictū fuit cōtra tertium.

Rursus, hæc sententia de reuocando primo dicto, & de fide adhibenda secundo, non modo procedit quando deponentes testificantur contra se, & contra complices suos;quod apertisśime indicat præcitatus textus in d.c.accusatus.§.licet. de hæret.lib.6. sed etiam cum deponunt simpliciter contra alios quoslibet. ita Repertorium & Nicolaus Arelatanus præcitatis locis, & videtur uelle Zanchinus præcitato loco. contraquàm velit Couarruuias lib.2. uaria. resolutio. c.13.nu.9. vbi dicit,non temere Romanum Pontificem cōmemorasse,testimonium ibi exhiberi à testificāte contra se ipsum & criminis socios, cum maxima sit ueritatis præsumptio proprię culpæ cognitio,& eius apud iudicem professio.

Opinio Couarruuiæ reiecta.

Verum, dico quòd cum hoc sit fauore fidei concessum, & fauor fidei æqualiter reperiatur tā in testificante contra se & complices suos, quàm contra quoslibet alios tertios delinquentes;profecto in omnibus hæc sententia locum habebit. Rursus,textus etiam in d.§.licet.satis indicare videtur hanc sentētiam contra Couarruuiam,dum ait: *Stari debet tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.* Nam dum *reliquos* dicit Romanus Pontifex,omnes complectitur.l.cū optio.ff.de optione legata. ibi: *Reliquorum appellatione omnes ad Mæuium pertinent.*

Secūdo dicto quando non stetur in causa fidei.

Postremo, præfata sententia de stando secundæ depositioni, vera est, cum quis in secundo dicto reuelat hęresim & delictum; secus si negat, cū prius de hæresi deposuisset, vt si quis prius dixisset in iudicio, Bucerum negasse purgatorium; deinde uero hoc retractasset: quia hoc casu priori dicto stabitur, non secundo. Felynus in c.cum in tua. de testibus. Repertorium inquisitorum verbo, testes. §. sed ponamus. & §. seq. & Zanchinus tract. de hęre.c.14.nu.5.vbi pulchram huius dicti rationem asśignant: quoniam ex quo alloqui potuit reum, præsumitur corruptus & subornatus, ideoque primo dicto erit standum.

Illud tamen verum est, ob reuocationem non nihil priori testimonio detrahi: quod quantum sit, arbitrio iudicantis relinquitur. talis autem testis uelut falsus puniendus videtur:de cuius pœna alibi scripsimus. & Repertorij & Zanchini sententiam sequitur Couarruuias lib.2. uaria resolu. c.13.nu.9.quibus libenter subscribo, in quo prudentisśime animaduertendum est, ne ob huiusmodi reuocationes delictum hęresis impunitum quandoque relinquatur.

SCHOL. CXXIII.

In quæstionem lxvij. An inimici capitales admitti posśint ad testificandum.

Pag. 375 col. 1. C

Institutū Eymerici ī hac quæstione.

OMissa quæstione 66. in qua nulla occurrit difficultas,quæ non sit à nobis plenisśime declarata supra schol.121. super q.64. ad 67. accedendum est,in qua Eymericus unam proponit exceptionem in hoc crimine,quę obijci posśit aduersus testes, videlicet, Inimicitia capitalis. hæc enim testem repellit prorsus in hoc crimine.

Optimo autem consilio de hoc disserit auctor hoc loco: nam cum in superioribus docuisset, testes inhabiles in hoc crimine fauore fidei admitti ad testificandum, dubitari poterat,an etiā inimici capitales admitterentur.

Iura

Iura de repellendis inimicis à testificando.

Iura quibus vtitur auctor, optime probant suā sententiam, quæ vera est & communis, sancitaque iam olim duobus illis sapientissimis prælatorum conciliis Biterrensi & Narbonēsi in quorum illo c.13. ita scriptum est: *Illis tantum exceptionibus fidem testium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videantur, vt sunt conspirationes, & inimicitiæ capitales.* hęc ibi. in Narbonensi vero c.25. ita: *Illis tantum exceptionibus fidem testium ex toto euacuantibus, quæ non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videantur, vt sunt conspirationes & inimicitiæ capitales.* hæc ibi. concordat textus in c.repellantur. in c. meminimus. & in c.cum oporteat. de accusatio. & in c. si testes. 4. q.3. & alibi sæpe. tradit Gondissaluus tract. de hæret. q.13. num.13. & ceteri quos retuli supra hoc 3. lib. schol. 35. pag. 147. vbi pauca quædam dixi de capitali inimicitia, quæ ei instituto conueniebant: nunc tamen cetera sunt tradenda & cognitu necessaria, & vsu frequentia.

Inimici multū nocere possunt ī hoc crimine.

Nusquam autem reis magis nocere potest inimicitia testium, quàm in hoc tribunali, cum ipsis nomina testificantium non aperiantur, sicut in aliis delictis fieri iure solet; & ob id Eymericus hunc locum de cognoscendis inimicis capitalibus egregie tractauit 3. par. nu.118. & seq. præscribens modos varios, quibus inquisitores intelligant, an testes inimici sint reo nec ne.

Causas vero ex quibus inimicitia talis oriatur, paucissimas tradidit auctor præcitato loco. ceterum cum ea res sit magni ponderis in hac causa, vt lectoribus plenius satisfaciam, visum est nec indecens nec inutile, referre hîc ex variis locis & iurisperitorum responsis causas, ex quibus iuste credantur capitales inimicitiæ oriri, ut cum cognitæ fuerint, testificantium dicta repellant.

Quæ inimicitia sit capitalis arbitrio iudicātis relinqui.

Sunt qui dicant iudicantium arbitrio esse relinquendum definire quæ inimicitiæ dicantur capitales: propterea quòd à iure nominatim causæ præscriptæ non sunt. glossa in c.2. 4. q.3. Geminianus in c. quamuis. de procurato. lib. 6. Felynus in c. cum oporteat. de accusatio. quos alij recentiores sequuntur. Verum ne de nouo arbitrari oporteat, ac ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in re tam graui decipiamur; tutius erit in hac re aliorum arbitrium sequi: quamquam non diffitear hanc facultatem non esse iudici denegandam, cum possint occurrere casus, ex quibus oriātur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

Lege Hispana notatæ cāæ capitalis inimicitię.

In Hispania legibus septipartitis nominatim traduntur causæ plurimæ, ob quas unus in alterū iure dicere testimonium prohibeatur. nam in l. 22. par. 3. tit. 16. sapientissime & prudentissime ita scriptum est: *Malquerencia mueue alos omes muchas vegadas de manera que maguer son sabidores dela verdad que non la quieren dezir ante dizen el contrario. E por ende defendemos, que ningun ome que sea omiziado con otro de grand enemistad que non pueda ser testigo contra el en ningun pleyto si la enemistad fuere de pariente que le aya muerto, o que se aya trabajado de matar a el mismo, o si le ouiesse accusado, o enfamado sobre tal cosa que si le fuera prouado ouiera de recebir muerte por ello, o perdimiento de miembro: o echamiento de tierra, o perdimiento de la mayor partida de sus bienes. Ca por qualquier destas maneras, que aya enemistad entre los omes non deuen testiguar los vnos contra los otros en quanto la enemistad durare.* hactenus ibi.

Legis sententia qualis.

Quorum verborum hæc est sentētia latine vtcunque reddita. *Prohibemus ne quisquam, qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua causa possit esse testis: vt si inimicitia sit contracta ob consanguineos occisos: aut quia testis conatus est occidere eum, contra quem vult testificari: vel accusauit eum de delicto, quod si fuisset probatum, sequeretur vel mors, vel membri abscissio, vel exilium, vel amissio maioris partis bonorum; nam ob singulas ex causis prędictis non potest vnus contra alterum esse testis, durāte inimicitia.* ac talis quidē est legis sententia.

Causæ multæ capitalis inimicitiæ ordine relatę.

Prima ergo causa capitalis inimicitiæ oritur contra eum qui occidit consanguineum meum. ita Bart. in l.4. §. fin. ff. de adimen. legatis. & Hippolytus Marsilius in l.1. §. præterea. ff. de quæstio. per textum in l. lex Cornelia. ff. de iniuriis.

1. Causa

Altera causa capitalis inimicitiæ oritur, quoties quis conatus est occidere eum, contra quem vult testificari. ita docet eleganter Eymericus 3. par. nu.118. pag.296. ibi: *vel mors fuit intentata.* vbi paulo post addit elegantem rationem, cur talis sit à testimonio merito repellendus ibi: *propter quod præsumitur.*

3. Causa.

Tertia causa, quæ proximæ superioris videtur explicatio, oritur ex solis minis de occidendo. glossa in l. licet. ff. de recept. arbit. verbo, capitales. Angelus consi.261. incipiente, *Ponderandum*. Alexander consi.14. volum.3. Abbas in c. repellantur. num.4. de accusatio. Cardinalis in c. cum oporteat. de accusatio. quo loco Ioannes Anania num.7. optime dicit hoc tunc procedere (secundum Baldum in l. metum. C. de eo quod met. cau.) quando is qui minatur aut est potens ad id faciendum quod minatur, aut est solitus minas suas executioni mandare, iuxta notata per Doctores in simili in l.1. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iust. & iure. quod refert & sequitur Marsilius in d.l.1. §. præterea. ff. de quæstio.

4. Causa.

Quarto inimicitia capitalis oritur ex insidiis paratis vitæ eius contra quem is qui parauit, vult testificari. glossa in §. inimicitiæ. verbo, si capitales. instit. de excusat. tuto. Eymericus supra 3. par. num.118. versi. repellit igitur. ibi: *seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, atque via.* tales enim sunt insidiæ.

5. Causa.

Quinto nascitur ex eo quòd quis accusauit aliquem de causa capitali vt, verbi gratia de homicidio, crimine læsę maiestatis, rapina, crimine nefando veneris præposteræ; adulterio, seu quolibet alio delicto ex quo nascitur infamia, quod si fuisset probatum, imposita fuisset pœna mortis, abscisionis membri, aut publicationis omnium, vel maioris partis bonorum, aut exilij. Bartolus in d.l.4. §. fin. ff. de adimen. legatis. glossa in d.l.3. verbo capitales. ff. de recept. arbit. glossa melior & apertior in d. §. inimicitię. verbo, si capitales. instit.

instit.de excusatio.tuto. Abbas in c.accedens.vt lite non contest. Grammaticus consi.46.num.34. Marsilius in d.l.1.§.præterea.ff.de quæstio. Bart. in l.1.ff.de his quibus vt indig.& in l.3.in prin.ff. de testibus.& Doctores communiter in l.liberi. C.de inofficio.testam.

6. Causa. Sexto oritur inimicitia, quæ repellit testē quotiens, licet non accusauerit aliquem de crimine capitali, deposuit tamen in causa capitali contra eum. Abbas in c.cum P.in fine, de accusatio. Alexander in l.testibus.ff.de testibus. Bart in authen. si dicatur.C.de testibus. idem Bartolus in l.3.& ibi glossa in verbo, inimicus.ff.de testibus. Grammaticus consi.46.nu.4,& 5. Ioannes Anania in d.c.cū P.de accusatio. Speculator tit. de testibus. §.1.in principio.

7. Causa. Septimo oritur capitalis inimicitia, ex eo quòd aliquis ex causa iniusta eum, qui modo contra se testificatur, detinuit aliquando incarceratum in vinculis. Baldus in l.si seruus.C.familiæ erciscun. Felynus in c.repellantur.de accusatio.nu.3.versi. adde quòd si tenui te incarceratum. Grammaticus consi.46.num.1. & 2. hæc autem inimicitia semper durare præsumitur nisi contrarium probetur, vt docuit Baldus in l.ignorat. C.ad exhiben. quæ inimicitia tunc cresceret vehementius contra carcerantem si in dicta carceratione fuisset incarceratus torturæ suppositus, vt ijdem admonent.

8. Causa. Octauo oritur ex sola iniuriatum prolatione. Bal. in c.veniens.circa finē de iureiurando.quem sequitur Iason in l.pcuratoribus. C.de procurato. Marsilius in d.l.1.§.pra terea.ff.de quastio.vbi ita quandoque iudicatum fuisse testatur. idem cō si.3.Grammaticus consi.7.num.70. exempla talia esse possunt: appellare virum coniugatum cornutum, siue vxorē eius meretricem: item si quis virum honestum dixerit, ebrium: monachum dixerit, apostatam à sua religione: presbyterum dixerit, simoniacum: aduocatum appellauerit, impostorem: procuratorem, cauillatorem: iudicem, acceptatorem personarum: tabellionem, falsarium: mercatorem, monetarium, seu pecunias tondentem.& his similia. atque, vt vno verbo dicam, verbum iniuriosum dicitur, cum siue in genere, siue in specie delictum aliquod cōmissum, licet commissum non sit, alicui improperatur, vt notant Bartolus, Baldus, & communiter Doctores in l.3.ff.de liberis & posthu. Faber, Aretinus, Ioannes de Platea & alij in §.2.insut.de iniuriis.

Quid dicatur verbum iniuriosum.

Sed in hoc multum considerare oportet personas inter quas conuicia sunt prolata: personæ enim viles & infames, quemadmodum parum curant honorem, ita quoque facile ad proferendas iniurias prorumpunt, quarum etiam facillime obliuiscuntur, & mox reconciliantur: quod vilibus fœminis solet frequentissime contingere. nobiles autem & ingenui non sunt ita iudicandi: ac inter hos vere dixeris, ob conuicia oriri inimicitias capitales.

Personarū est habenda ratio in conuicijs.

Rursus, plurimum consideranda est prouinciarum & ciuitatum consuetudo: sunt enim quędam iniuriæ in vna prouincia, quæ in alia non solent pro conuiciis accipi. nunquid autem iniuria fiat dicendo alicui; mentiris, tradit Bartolus in l. si quis extraneus.ff.de acquiren. hæred. vbi iniuriam fieri dicit. idem sentiendum est cum alicui dicitur; tu es spurius, q̄uis re vera spurius sit. Thomas Grammaticus decisione 37. quæ tamen si quis effugere velit postquam prolata sunt, obseruet cautelam 39. quam tradit Thomas Ferratius.

Item oritur capitalis inimicitia, ex eo quòd quis alterius vxorem tenet marito inuito reclamante, ac penitus repugnante. Antonius de Butrio, & Baldus in c.accedens.el 2.vt lite non contestat. quos sequitur Marsilius in d.l.1.§.pręterea. ff.de quæstio. num.23. adduntque idem esse intelligendum de eo qui terram alterius tenet, quod intellige etiam per vim, vt villas, agros, prata, domos, & similia, ex quorum fructibus cōmodum suscipiat. *9. Causa.*

Quod autem de vxore dictum est; idem etiam sentias de sororibus, & aliis fœminis nobis coniunctis, quarum honor vel infamia nos plurimū potest afficere; quarum pudicitia si attentata solum fuerit, nobis infertur iniuria, per textum in §.2.instit.de iniuriis. ibi: *Siue quis matremfamilias, aut prętextatum, prętextatamue assectatus fuerit: siue cuius pudicitia attentata esse dicetur.* hæc ibi. concordat textus in l.item apud Labeonem.§.si quis virgines.ff.de iniuriis. quoniam ex his factis inhonestis & impudicis infamia generatur, & iniuria infertur; & inde inimicitia inter viros honestos & probos nascitur. l.1.cum ibi notatis. ff. quibus vt indig. glossa in l. sororem. C.eod.tit. Ioannes Anania in c.cum oporteat.num.6.extra de accusatio.

Ex fœminarum nobis sanguine coniunctarū honore violato nascitur inimicitia.

Item oritur inimicitia capitalis, si quis alteri moueat quęstionem status, asserens, videlicet eū esse libertum non ingenuum natum, aut esse seruum, iuxta textum in §. item is. instit. de excusatio.tuto. iūcta glossa ibidem verbo, pupillorum. ita Accursius in §.inimicitię. verbo, si capitales. instit.de excusatio.tuto. argumento textus in c.frequens.de restitutio.spoliato. glossa in authent.de teste.§.si quis vero.verbo, quæstiones. Baldus in l.athletæ.§.dant remissionem.ff.de excusatio.tuto. Abbas in c.1.num.3.de iud. *10. Causa*

Item oritur capitalis inimicitia, cum quis mouet alicui quæstionem de omnibus bonis, aut de maiori bonorum parte. ita in d.l.22.partitæ 3.tit. 16. quam initio huius scholij retuli. quod ipsum asserunt etiam omnes, quos citaui in præcedenti decima causa: item in quinta. tradit Felynus in c. quotiens.de testibus.nu.5.versi. considera. quod multo magis procedit quando quis aut omnia bona alicuius, aut maiorem partem retinet. ita Felynus præcitato loco: cuius causæ ratio non est difficilis, quoniam ex ablatione vel retentione aut omnium aut maioris partis bonorum, vita non mediocriter læditur, quam sine alimentis transigere non possumus: bona enim temporalia vita hominis dicuntur. l.aduocati.C.de aduocatis diuer.iud. *11. Causa.*

Idem sentiendum est cum quæstio est de magna

gna

gna pecuniarum quantitate, vt voluit Bartolus in l.3.ff.de teſtibus. ad quod facit doctrina Baldi in l.parentes.C.de teſt. vbi cauſam ciuilem magnam æquiparat cauſæ criminali. quos ſequitur Marſilius in d.l.1.§.præterea. num.23.ff. de quæſtion.

Idem etiam ſentiendum eſt de ſpoliatione, aut perditione vnius magnæ rei tantum; hinc enim naſcitur inimicitia capitalis. c.item cum quis. de reſtit.ſpoliato.facit c.accedens. vt lite non conteſtata.tenet nominatim Ioãnes Anania in c. cum oporteat.num.6.de accuſatio.

12.*Cauſa* Item oritur inimicitia capitalis, cum quis offendit alium in perſona vel in rebus.de rebus proxime dictũ eſt, de perſona id aſſerit Baldus in l.in his ff.ſoluto matri. quem ſequitur Marſilius in d.l.1.§.præterea.ff. de quæſtio. quod docuit etiam eleganter appoſitis exemplis Eymericus 3.par. num.118.ibi: *vel vulnera grauia & lethalia.* quæ tunc in primis procedunt, cum inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt ſi cui pugnus ſeu alapa ſit inflicta; aut fuſtibus ſit pulſatus, ſeu canna: quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert infamiam & dedecus, per textum ſingularem in §.2.inſtit.de iniuriis. ibi: *Cum quis pugno pulſatus, aut fuſtibus cæſus, vel etiã verberatus erit, &c.* & docet copioſe Antonius Gomez tom.3.varia.reſolut.c.6.nu.1.& ſeq.

Idem ſentias quotiens quis alterum in facie vulnerauit, præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix. Alexander conſil.99. volum. 1. quem ſequitur Marſilius in d.l.1.§.prætetea.ff. de quæſtio.

13.*Cauſa* Ad hęc nõ poteſt eſſe teſtis in criminibus exceptis, qui dudum fuerat inimicus, ſi recenter eſt reconciliatus.cap.1.accuſatores. el 1.cuius verba ſunt: *Accuſatores & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternum diẽ, aut nudiuſtertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant, ne læſi ſe vlciſci velint.* hæc ibi. vbi id notant Præpoſitus & Turrecremata 3.par. q.5.& Felynus in c.eam te.de reſcriptis. verſi.infidelitas.Alexander conſi.99.volum.1. Innocentius in cap.cum oporteat. de accuſatio.Marſilius in d.l.1.§. præterea. num.4. ff.de quæſtion. ſequitur Antonius Gomez tom.3. varia. reſolut. cap.12.nu.14.

14.*Cauſa* Item deſcendentes ab inimico capitali præſumuntur etiam inimici, & ideo à teſtimonio repelluntur.l.athletę.§.dat remiſsionem. ff.de excuſat. tuto.vbi id notant Baldus & communiter Doctores, quos ſequitur Antonius Gomez loco ꝓxime citato. eademque ratione collaterales vſq; ad quartum gradũ reputantur inimici. argumento textus in l.lex Cornelia.§.1.ff.de iniuriis.& ita tenet Bald.in d.§. dat remiſsionem.proxime citato. & Marſilius in d.l.1.§.præterea. num.103. ff.de quæſtio.

Huc ſpectant quæ docet Felynus in c. repellantur.de accuſatio.nu.4.verſi. item adde.dũ ait: *quòd qui contraxit inimicitiam cũ vno de vna familia, præſumitur quòd omnes de illa familia ſint ei inimici vſque ad quartum gradum incluſiue.* Baldus in l. ſi vaſallus. el 1. in tit. ſi de feudo fue. contro. Angelus conſi.248.incipiente, *In ſplendidiſſima ciuitate.* & Alexander de Imola conſi.24. in 2.volu.verſi.non obſtat.

Item præſumuntur inimici, qui cum capitalibus inimicis alicuius commorãtur, & propterea à teſtimonio merito repellũtur. d.c.accuſatores. 3.q.5.vbi Prępoſitus in 2.notabili. & c. repellantur.& c.cum oporteat.de accuſatio. hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accuſandum, neq; ad teſtimonium contra me dicendum, præſertim ſi cũ meo inimico ſit magna iũctus amicitia.ita Prępoſitus in d.c.accuſatores. 3.q.5.quod ipſum ſentias de eo, qui fecit (vt noſtri loquũtur) parentelam ſeu confœderationem cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus in l.liberi.C.de inoffi.teſtam. 15.*Cauſa*

Tandem non inepte quis dicat eos eſſe inimicos cenſendos, & propterea fortaſsis à teſtimonio repellendos, qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ & factioni contraria, quales ſunt Guelphi & Gibellini in tota Italia, & in ſingulis fere vrbibus eſt vna aliqua familia potens & nobilis alteri contraria; nam horum teſtimonium mutuo contra ſe non eſſet forte facile admittendum, Baldus in l.vnica.C.de raptu virgi. quem ſequitur Ioannes Rojas ſingulari 200.nu.8.Verum in hac parte multo iudicio opus eſt: nã ſi teſtes ſpectatæ eſſent virtutis & probitatis, etiã in his ꝑdictis talis ſiniſtra ſuſpicio ceſſaret, quamuis in aliis multũ eſſet conſideranda: ſolent enim ſæpe homines ex huiuſmodi familiis & factionibus vehementer inter ſe inimici eſſe: in aliis vero iam penitus iſta ceſſant, quamuis aliquando inimicitia interceſſerit. 16.*Cauſa*

Atque ex his & aliis huiuſmodi cauſis arbitrio iudicantis prudenter cognoſcendis inimicitia capitalis dicitur oriri, quę vbi probata fuerit, teſtem repellit, vt paulopoſt dicam.

Iam ſuperiora locum habent etiamſi inimicitia contracta eſſet culpa eius contra quem deponitur, vt ſcribunt communiter Doctores in d.c.repellantur. de accuſatio. gloſſa ſingularis in d.l. athletę.§.dat remiſsionem. ff.de excuſatio. tuto. quam ſequitur Antonius Gomez tom.3.varia. reſolutio.c.12.nu.14.verſi.quod etiam extende. *Superiores cauſæ inimicitię quã procedant.*

Item habent locum quotiens ſubeſt cauſa inimicitiæ, quamuis re vera nondum interceſſerit, cum tamen veriſimiliter oriri poſsit, quamuis teſtis dicat & aſſerat ſe non eſſe inimicum. Innocentius in c.cum I.& A.de ſentent. & re iud. Bartolus in l.1.ff.de his quibus vt indig. Abbas in c.repellantur.de accuſatio.& alij quos refert & ſequitur Antonius Gomez tom. 3.varia. reſolut. cap. 12.num.14.

Superiora tamen omnia axiomata de inimicitia bifariam potiſsimum limitantur. Primo quotiens reconciliatio inter inimicos interceſsiſſet antiqua & bene fundata. quando autem interceſſiſſe dicatur, arbitrio iudicantis relinquitur: nam tunc cum ceſſet inimicitiæ cauſa, ceſſat etiam ratio, ob quã repelli teſtes debeant. argumento textus in l.3.§.fin. & l.ſeq.ff.de adimen. legatis. vbi Bartolus & communiter Doctores. *Quã ceſſent ſuperiores cãę inimicitię*

Rurſus

Rursus non procedunt quotiens inimicitia esset dolo procurata & fraude. eò enim progressa est humana audacia, vt sæpe homines cum intelligunt in aliquo graui delicto aliquem posse contra eos testificari, fraudulenter prius quæsita causa cum eo rixantur, eique sponte iniuriam inferunt, vt postea eum repellere à testimonio possint; & ita liberentur à crimine quod re vera commiserunt. nam hoc casu non debet talibus sua fraus patrocinari: ideoque talis offensus poterit admitti in testem contra offensorem. ita Bart. in l. 1. §. cum quis. ff. de quæstio. Bal. in l. sed & si qs. §. illud. ff. si quis cautio. Iacobus de sancto Georgio in l. 3. ff. de testibus. Præpositus in d. c. accusatores. 3. q. 5. quos sequit Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. cap. 12. num. 14. versi. item etiam limita.

Quid obseruandũ in causis inimicitię capitalis.

Denique admonebo in superioribus causis, ac etiam in aliis, ex quibus inimicitia capitalis oriri solet, multum esse considerandam personarum qualitatem: sæpe enim contingit vt illa causa, quę sufficiens est ad producẽdam inimicitiam capitalem inter aliquos, in aliis non sufficiat: contra vero sunt multi ita suapte ingenio iniqui & maleuoli, vt ex leui causa ingentes concipiãt animo iras aduersus alios, quos cũ non possint, aut non audeant palam offendere, clam moliuntur aduersus eos omnia iniquitatum genera. noui huiusmodi multos, & tales in primis reperiuntur in curiis magnorum principum, quos interdum alterius felicitas, absque vlla alia causa in inimicitiam concitat. atque hoc est diligentissime in hoc tribunali animaduertendum. hæc enim quamuis non omnino repellant testes, tamen diminuent fidem illorum.

Ibidem. E

Loc⁹ Archidiaconi restitutus. relat. pag. 52. col. 1. C

¶ *Dicit sic, non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittatur ad accusationẽ, &c.* Ex hoc Eymerici loco intelliges corruptam esse glossam Archidiaconi in c. accusatus. §. licet. verbo, exceptum. de hæret. lib. 6. quem hîc citat auctor: nam fere in omnibus vulgatis codicibus affirmatiue legitur ita: *& intelligas, quòd etiam in hoc crimine, inimicus capitalis admittatur ad accusationem.* nam proculdubio negatiue legendum est ita: *non tamen intelligas.* quod etiã indicant apertissime textus in hanc sententiam ab Archidiacono citati, in quibus inimici capitales, & accusare, & dicere testimonium prohibentur. ex quibus intelliges fortassis deceptum fuisse Nicolaũ Arelatanum tract. de hæret. notabili 10. vbi dixit speciale esse in crimine hæresis, vt inimicus inimicũ possit accusare.

Ibidem. col. 2. A

¶ *Idem dicit Dominus Guido Fulcodius, post Clemens quartus, &c.* Hic locus Guidonis Fulcodij, cuius meminit Eymericus valde est insignis in hac causa, legiturque in q. 15. c. 17. vbi cum præmisisset diligenter esse testes interrogandos, & inquirendos ab eis causas dictorum, seu depositionum, subdit in hęc verba:

Diligẽtia inquisitoris circa interrogãdos testes

Et hoc dico cum tanta diligentia faciendum, quia illis, contra quos inquiritur, præcluditur via iuris in notitia testium, & reddendis interrogationibus prout in iure fieri consueuit: & quanto magis eis præcluditur, tanto sollicitudo maior vobis incumbit: adeo quòd etiam de inimicitia testium per vos debetis inquirere, cum non possint alij diuinare; & nisi testes plene & plane in omnibus concordauerint, melius est vobis purgationem indicere, vel differre sententiam, quàm damnare. hactenus ille.

SCHOL. CXXIIII.

In quæstionem lxvij. An hæreticus admittendus sit in testem contra fidelem.

Pag. 375 col. 2. B

VNum est axioma in hac quæstione, videlicet, Hæreticum nõ posse testificari neque contra fidelem, neq; pro fideli in causa hæresis. huius axiomatis duę sunt partes, prior dubia est, posterior autem facilior.

Et quantum ad primam partem spectat, hoc obseruandum est, iudicio meo plurimum referre, an hæreticus testificetur contra fideles in causis fidei; an vero in aliis causis, quæ ad fidem non spectent, vt in contractibus, & aliis etiam delictis ab hæresi separatis: nam si in causis aliis à fide separatis testificentur, quid de illorum testimonio sit sentiendum, tradit Imperator in l. quoniam. C. de hæret. vbi glossa, Bartolus, Baldus, Salycetus & cõiter Doctores, Speculator tit. de teste. §. 1. nu. 27. & 59. Repertorium inquisitorum verbo, testes. §. an hæreticus. & alij plerisque locis.

Testimonium hæreticorũ nõ admittitur secũdum canones.

Et quamuis legibus ciuilibus quandoque liceat hæreticis testimonium ferre inter catholicos, vt in contractibus & vltimis voluntatibus, ne probationum vsus angustetur, vt in d. l. quoniam. C. de hæret. at sacri canones præualent, quibus cauetur ne eorum testimonium recipiatur. sunt enim excommunicati, cum quibus omne commercium est catholicis interdictum, omnisque communicatio prohibita. c. excommunicamus. 1. & 2. extra de hær. hinc legimus in concilio Toletano 1111. quod refertur in c. non potest. 2. q. 7. hæreticos ad testimonium admitti non debere, quamuis dicant se esse Christianos. tradit glossa in c. si hæreticus. 2. q. 7. Repertorium inquisitorum præcitato loco. Zanchinus tract. de hær. c. 13. nu. 2. & alij.

Sed nec nouo iure ciuili hæreticorum testimonium admittitur in vlla causa neq; ciuili neq; criminali: nam Federicus Imperator in l. Catharos. relata in bullario pag. 17. §. credentes. ita sanciuit: *Nec ad publica officia seu consilia, vel ad aliquos eligendos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur.* hæc ibi. & habetur in authent. credẽtes. C. de hęret. tradit pulchre Conrradus Brunus lib 5. de hæret. c. 10.

In quibus delictis admittatur.

Placet tamen Iasoni & Alciato in l. 1. C. de sum. trinit. quos refert & sequitur Conrradus Brunus præcitato loco hæreticorum testimonium admitti posse vtraque parte approbante, vel cum

hæretici rem à ſe geſtam explicant, adhibitis tormentis, vel cum teſtificantur in cauſis grauioribus, vt hæreſis, ſimoniæ, ſacrilegij, læſæ maieſtatis, expilatæ annonæ. ſequitur Simancas catholicis inſtitutio. tit. 64. nu. 43. vbi addit, his caſibus hęreticis credi, ſi veriſimilia dicāt, vel ſint plures numero. & hactenus de primo capite.

An in cauſa fidei hæreticus teſtificetur contra fidelem.

Quantum vero ad ſecundam partem ſpectat, An in cauſis fidei poſsit hæreticus dicere teſtimonium contra fidelem, aut etiam pro fideli, Eymericus aperte fatetur hoc loco eius teſtimonium neque contra, neque in fauorem eſſe audiendum. & quia huius dicti duæ ſunt partes, vt omnem dubitationem procul amoueamus, ſingulatim de vnaquaque eſt agendum. tota vero difficultas conſiſtit in ea parte qua dicit, Teſtimonium hæretici non valere contra fidelem: neque enim video quomodo poſsit Eymericus negare teſtimonium hæretici admitti in cauſa fidei contra fidelem, cum de hæretico perinde ſit cenſendum ac de reliquis teſtibus inhabilibus, quos in hoc crimine fauore fidei admitti abunde paulo antea cum auctore docuimus.

Teſtimonium hæretici contra eū qui putatur fidelis, audiendum.

Ergo ita ſtatuamus, Quotienſcunque hæreticus, aut de hæreſi ſuſpectus, vel in carceribus poſitus, vel alibi exiſtens alicui fideli, qui pro vero fideli & catholico reputatur crimen hæreſis imponit, ſiue eum dicat eſſe ſocium criminis, ſiue non; profecto huius vocem contemnere non debent inquiſitores: ſed ad inquirendum ſecreto accedent, vt intelligant an is fidelis qui ab hæretico nominatus eſt, recte de fide ſentiat nec ne. hoc eſt certum, dictum huius hæretici hoc caſu non facere ſemiplenam probationem, ita vt ad capturam poſsit deueniri; ceterum ſaltem ad inquirendum faciet indicium: quòd ſi cum aliis cōiecturis veriſimilibus, & adminiculis coniungatur, tunc ad cetera parabit viam. nec credo ab hac ſententia recedendū, quæ magis patefiet ex ſequentibus.

Vnde autem deſcenderit auctor in hanc ſententiam, plane non video: exiſtimo tamen eum ex dicto Archidiaconi, quem hîc citat, fuiſſe deceptum. Archidiaconus enim in c. in fidei fauorem. num. 9. relatus par. 2. pag. 149. dicit, hæreticum non teſtificari contra fidelem: ſed ibi in genere loquebatur, iuxta diſpoſitionem textus in l. quoniam. C. de hæret. cuius dictum acceptum eo modo, quo explicauimus in principio huius ſcholij, verum eſt, & eodem modo loquitur Zanchinus tract. de hæreticis cap. 13. num. 2. ceterum neque Archidiaconus, neque Zanchinus eo loco addiderunt hanc particulam, quam hîc adiecit Eymericus, videlicet, *in cauſa fidei*: nam tunc proculdubio aliter ſenſiſſent iuxta modum à nobis proxime explicatum.

Hæretici teſtimonium non recipitur ad excuſandū aliquē i hoc crimine.

Altera pars eſt, Hæretici teſtimonium in cauſa fidei non admitti pro fideli. hæc minorem habet difficultatem: hęretici enim teſtimonium non recipitur ad defendēdum aliquem in hoc crimine, contraquàm aliqui ſenſerint, vt quæſtione ſequenti explicabo.

SCHOL. CXXIIII.

In quæſtionem lxix. An hæretici contra hæreticum teſtimonium admittatur.

Pag. 375 col. 2. C

DVæ ſunt aſſertiones. prima eſt, Valere teſtimoniū hæretici contra hęreticum: altera eſt, In eius fauorem non admitti.

Hęretici contra hęreticū valet teſtimonium.

Quantum ad primam aſſertionem pertinet, optime probat eam Eymericus ex c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. præſertim ex illis verbis: *Et participes vel ſocij criminis ad teſtimonium admittantur.* nam ſi participes, vel ſocij criminis ſunt, hæretici procul dubio ſunt, aut ſaltem de hęreſi ſuſpecti. Rurſus, cum Iudęus in cauſa hęreſis fauore fidei poſsit dicere teſtimonium contra Chriſtianos. c. contra Chriſtianos. de hęret. lib. 6. & dixi plene ſupra lib. 2. Adnotatio. ſchol. 10. pag. 37. ſane & hęreticus etiam poterit teſtimonium ferre, cum nulla cōmoda diuerſitatis ratio afferri poſſe videatur.

Hanc etiam aſſertionem non inepte probat ratio textus in l. quoniam. C. de hereticis. ibi: *Inter ſe autem hęreticis, vel iudæis, vbi litigandum exiſtimauerint, concedimus fœdus permixtum, & dignos litigatoribus etiam teſtes introducere.* hæc ibi. ſed in terminis propriis huius quęſtionis rem definiuit Federicus Romanorum Imperator in l. Catharos. §. 6. relata in bullario pag. 17. in hęc verba: *Adijcimus inſuper, quòd hæreticus per hæreticum conuinci poſſit.*

Cęterum, quę de teſtimonio hęreticorum hoc loco traduntur, accipienda ſunt iuxta ea quę copioſe ſcripſimus ſuper ſchol. 121. neq; Federicus hîc contrarium diſponit. verum eſt enim hęreticū per hęreticum conuinci poſſe concurrētibus omnibus illis quę pręcitato ſcholio tradidimus.

Cur hæretici teſtimoniū in fauorē hæretici non recipiatur.

In altera aſſertione maior eſt difficultas, Cur videlicet hęretici teſtimoniū nō recipiatur in fauorem hęreticorū, ſiue in reorū defenſionē: æquitas enim cōtrariū ſuadere videtur, ne videlicet facultas ꝓbandi ſuā innocentiā reis auferatur. atq; ita voluit Felynus in c. de cetero. de teſtibus. quē refert & ſequitur Guilielmus Benedictus in c. Raynutius. de teſtam. in parte, qui cum alia. nu. 250.

Veruntamen quidquid illi dixerint, contraria ſententia vera eſt: nam non eſt credēdum eis qui fidem Deo datam violarunt. nam quis credat fidele eſſe futurum teſtimonium eius, qui in Deū extitit infidelis. c. non poteſt. 2. q. 7. & docet Simācas cath. inſtit. tit. 64. nu. 45.

Hęc autem ſententia de non recipiendo teſtimonio hęretici in defenſionem reorum huius criminis, locum etiam habet & in aliis infidelibus, quibus ob eaſdem rationes credendum non eſt.

Cur non credatur hæreticis pro hęreticis teſtificātibus.

Sed q̄ eſt ratio cur credat hęreticis deponētibus contra hęreticos, non aūt in fauorē hęreticorum, cum potius non delicta, quàm delicta pręſumi debeant? vrget plane difficultas: ſed crederem id propterea fuiſſe ſancitum, quoniā cum hęreticus,

aut alius infidelis excusat hæreticum, aut de hæresi suspectum, in odium fidei nostræ id putatur facere, ne delicta cõtra nostram religionem commissa puniantur: quæ suspicio cessat cum deponit de delicto. credo hanc esse nouam & veram rationem; neminem enim vidimus hæc tradentem.

Addit Simancas catho. instit. tit. 64. num. 45. quòd licet nullo modo credendum sit hæreticis, hoc fallit, cum forte tormentis fatigati, occultum aliquid, & reipublicæ vtile patefecerint. quod libenter admitto.

An quandoque hæreticorum testimonia pro aliquo sint audienda.

Sed hoc præterea libenter adiungerem, quòd si quandoque ex verisimilibus coniecturis hæretici aliquem excusantes vera dicere videantur, sane in fauorem veritatis non putarem omnino iniquum eorum voces audire: veritatis enim fauor magnus est, eique semper debet esse locus. l. Imperatores. ff. de probatio. & veritas opinioni est præferenda, iuxta notata per Bartolum & Aretinum in l. is qui putat. ff. de acquiren. hæredit. quam ob rem, aliis de innocentia reorum coniecturis concurrentibus, non essent contemnendæ hæreticorum excusationes, quibus quanta fides esset adhibenda, iudex magis scire poterit consideratis omnibus circunstantiis. l. 3. ff. de testibus. & ad pœnę quidem diminutionem horum excusationes prodesse possent, non autem ad integram liberationem.

Tunc vero audiendi non essent hæretici, infideles alij, aut quilibet etiam catholici, cum prius deposuissent aduersus eum, quem de eodem delicto in eodem iudicio nunc excusant, iuxta id quod diximus supra scholio 122. §. postremo præsata sententia.

SCHOL. CXXV.

Pag. 376 col. 1. A

In quæstionem lxx. An vxor, filij, & familiares pro vel contra delatos de hæresi admitti debeant in testes.

De nõ admittendis testib' domesticis vbi disseratur.

HAEc quæstio pugnare videtur cum quæstione 121. nisi diligenter animaduertantur quæ super illa tradidimus infra scholio 161.

De materia vero huius quæstionis, hoc est de excludendis, aut non admittendis ad testificandum testibus domesticis, agunt Doctores variis locis c. in literis. de testib. l. etiã. C. de testib. l. idonei. & l. testes. ff. de testibus. l. 1. §. ad quæstionem. ff. de quæstio. vbi copiose Doctores. Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. c. 12. num. 15. Repertorium inquisitorum verbo, familiaris. Locatus in opere iudiciali verbo, domestici. glossa & Doctores in §. pater. instit. de testam. ordinan. Marcus Antonius Blãcus tract. de indiciis. nu. 361. & multis sequẽ. Zanchinus tract. de hæret. c. 13. Archidiaconus in c. filij. de hæret. lib. 6. verbo, familiares. nu. 12. & seq. relatus apud Eymericum par. 2. pag. 147. Ioannes Rojas singulari. 198. Hieronymus Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis lib. 2. tit. qui accusare possint. q. 15. idem eodem libro tit. quomodo, & per quos probetur. q. 17. Simancas cath. instit. tit. 64. nu. 46. & seq. & alij quos libens omitto.

Domestici testimoniũ in delictis exceptis auditur.

Horum sententia est, Testes domesticos regulariter à testimonio repelli: tamen id fallit in criminibus exceptis, velut in crimine perduellionis, maiestatis humanę læsæ, & in causa hæresis. l. vlt. C. ad l. Iuliam maiestat. Gondissaluus tract. de heret. q. 13. num. 11. Bernardinus Diaz regula 746. incipiente, *Testis domesticus.* in his enim ad testificandum contra consanguineos, affines, & quoslibet familiares admittũtur; idque ob rationem, quam paulopost dicemus.

Ibidem. B Testimoniũ domesticorũ nõ valet pro reis, & quare.

¶ *Quòd non pro, satis videtur, &c.* Hæc est prima assertio huius quęstionis, videlicet, Familiares & domesticos nõ admitti in hoc crimine ad defendendum reum; & ratio non inepta hęc esse potest: nam quemadmodum nemo vnquam carnẽ suam odio habuit, eodem modo nemo putandus est consanguineos suos odio habere. tum etiã quia cum ex hoc crimine infamia in filios descendat, si filij ad testimonium dicendum pro parentibus admitterentur, facile vt infamiam fugerent, mentirentur. itaque horum testimonium non inepte in hac causa, pro delatis falsum putatur. quòd si nec consanguinei sint, nec affines, sed extranei, domestici tamen, ratione amicitiæ & familiaritatis presumuntur non dicere veritatem, vt à tanto crimine reos possint liberare.

Grauius puniẽdus qui testificatur contra suos consanguineos.

Ex priori vero ratione illud consequitur quod prudẽter traditur à quibusdã, videlicet, Grauius puniendos esse eos qui falsum testimonium dixerint cõtra cõsanguineos, quàm contra extraneos: tales enim naturę leges vidẽtur euertere, cũ dum consanguineos falso testimonio pulsant, in suam quoque carnem sęuire videantur. Simancas cath. instit. tit. 64. nu. 49. facit textus in l. capitalium. §. omnia admissa. ff. de pœnis.

Ibidem. nu. 1. Testimoniũ domesticorũ recipitur cõtra domesticos in hac cã, & quare.

¶ *Quòd autem prædicti admittantur ad testimonium ferendum contra delatum, &c.* Ratio potissima cur in hoc crimine testis domesticus non modo admittitur, verumetiam si opus fuerit, compellitur ad testificandum, ea est: quoniam cum hoc crimen secreto committi soleat, & in occulto, melius per domesticos quàm per alios probari potest. l. consensu. C. de repud. cap. tertio loco. de probatio. & ob id Eymericus prudentissime addit in fine huius quæstionis, horum testimonium contra reos huius criminis magis efficax esse ad probandum: ac tanto firmius haberi solet, quanto consanguinei & domestici à suspicione odij longius absunt.

Domestici & familiares qui dicantur.

Sed in hac quęstione tota difficultas posita est in cognoscendo qui dicantur domestici & familiares: nam de consanguineis res est apertior, cum ex legibus noscamus qui sint consanguinei; non ita in domesticis & familiaribus, quos qui sint, nullę leges in iure cõi, (qđ ego sciam) nominatim prescribũt. in Hispania septipartita lege multi traduntur domestici, quorum propterea testimonia in aliis causis non recipiuntur: nã l. 18. partite 3. tit. 16.

tit.16.ita scriptũ est: *En su pleyto mismo non puede ser ningund testigo. otrossi non puede ser cabido en aquel pleyto testimonio de su fijo, nin de su sieruo, nin de su afforrado, nin de su mayordomo, nin de su quintero, nin de su ortolano, nin de su molinero, nin de ome que sea su apaniaguado. e esto es porque non serie guisado, nin derecho de vn ome tener logar de su parte, & de testigo. nin otrossi aquellos que biuen en su merced, & an de fazer su mandado que podiessen testiguar por el.* hæc ibi. quibus verbis multæ personæ exprimuntur quæ appellatione domesticorum & familiarium continentur, quas more nostro explicabimus.

Doctores quos initio huius quæstionis citauimus in his conueniunt, domestici & familiares seu de domo dicuntur, seruus, colonus, libertus, ascriptitius, mercenarius. Speculator tit. de teste. §.1.versi.item excipitur.

Famulus autem & mercenarius familiaris est, etiamsi gratis nobis seruiat, vt voluit Ioannes And. contra Speculato. loco prçcitato, quem sequitur Felynus in c. literis. de testibus.

Item pater domesticus est filio, & cõtra, filius patri: item vxor viro, & è conuerso. Felynus in d. cap. literis. & Antonius Blancus tract. de indiciis num.363.

Item latius loquendo familiares dicuntur qui viuunt (vt cum nostris loquar) ad vnum panem & vnum vinum. authen. de monachis. §.cogitandum. tales sunt qui viuunt in communi.

Item dicuntur domestici oẽs illi, quibus ratione patriæ, vel dominicæ potestatis potest imperari, quales sunt qui in domo nostra habitant nobis seruientes. Marcus Antonius Blancus præcitato loco. additio ad glossam in §.pater. instit. de testam. ordinan. Baldus in d. c. literis. de testibus. Montaluus in d. l.18. partitæ 3. tit.16. de quo vide pulchram distinctionem allatam ab Henricho Boich in d. c. literis. adde Franciscum Aretinum in c. fin. de testibus. & Crottum tract. de testibus num.104. Vbi ergo constiterit quempiam domesticum esse, & alicuius familiarem, is non dicet testimonium pro accusato de hæresi, nec valebit ad ipsum defendendum.

Domestici testimonium, an pro reo quandoque audiatur.

Et quamuis hæc ita se habeant, illud tamen puto tarem in hac causa obseruandum, quòd si persona domestica esset valde digna, ac spectatæ probitatis, plane etiam in hoc crimine non esset penitus contemnendum eius testimonium ad excusandum reum, iuxta doctrinam Innocentij, Ioannis Imolæ, & Antonij de Butrio in d. c. literis. de testibus. præsertim si cum huiusmodi teste domestico conueniret alius testis non domesticus, & omni exceptione maior, aut alia indicia de innocentia reorum iuxta doctrinam Marsilij in l. de minore. §.tormenta. ff. de quæstion. vbi plures citat in hanc sententiam, quos videto. quanta autem fides his habenda sit in defensionem reorum, iudex magis scire poterit spectata personarum & aliorum indiciorũ qualitate. l.3. ff. de testibus.

SCHOL. CXXVI.

In quæstionem lxxi. An testes plures quàm duo requirantur ad condemnandum quempiam de hæresi.

Pag.376 col. 1.E

PRimus omnium, quod ego sciã, Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores hæreticæ prauitatis q.15. cap.18. asseruit, durũ sibi videri hominẽ bonę opinionis & famæ ad voces duorum testium de tanto crimine condemnare. eius verba ita habent: *Adeoque non crederem tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ opinionis damnare, licet videat contra ius dicere: quia vbi numerus testium non exigitur, duo sufficiunt. Sed hoc dico quòd duos vix duos iudico, eo quòd vrgente necessitate legitimæ defensionis ordo truncatur.* hæc ille.

Quis senserit ĩ crimine hæresis plures quàm duos testes postulari.

Hunc Guidonem penitus sequitur Archidiaconus in cap. vt officium. §.verum quia. num.4. de hæret. lib.6. relat. apud Eymericum par.2. pag. 155. (nam vt obiter illud hîc dixerim, Archidiaconus interpretationes suas ad tit. de hæret. lib. 6. ab hoc Guidone Fulcodio paucis additis transcripsit) eidem sententiæ subscripsit ibidem Ioannes Monachus, & Hostiensis in sum. tit. de hæret. §.qualiter. versi. vt autem. & alij quos paulopost referam. hos sequitur etiam hoc loco Eymericus. quorum sententia nec inepta fortassis est, nec penitus contemnenda, vt ex sequentibus apparebit.

Duos testes sufficere in cã hæresis q dixerint.

At posteri iuris interpretes audacter vbique de hoc differentes constituunt duos testes sufficere ad quemlibet in hac causa condemnandum. hoc videtur velle non obscure Ioannes And. in cap. excommunicamus. 1. §. adiicimus. num.2. & 3. vbi verum adducit eius §. intellectũ. idem tenet apertius in d. cap. vt officium. de hæret. lib.6. & ibidem Geminianus, Franchus, Perusinus & alij: & hanc dicunt esse communem opinionem Marianus Socinus, & Felynus in d. cap. excommunicamus. 1. nu.27. de hęret. & ibi Ioannes Anania. addit Gondissaluus tract. de hęret. q.13. nu.9. hanc sibi videri veram opinionem. sequitur Palacius Rubius in allegatione de hæresi. §.13. Carrerius in pract. crim. nu.162. Petrus Godofredus in l. quicũque. in principio. C. de heret. Syluester in sum. verbo, hæresis. 2. q.4. Simancas cath. instit. tit.51. nu.7. & 8. idem ibidem tit.64. nu.36. Ioannes Rojas singulari 165. nu.8. & seq. Aegidius Bossius tit. de hęret. nu.4. Iulius Clarus in pract. crim. §.hęresis. versi. habet etiã. Boerius decisione 341. & Antonius Gomez tom.3. varia. resolut. c.12. nu.9.

Horum omnium sententia cõis est & vera: tum quoniam casus hic de condemnandis hæreticis per duos tantum testes non inuenitur exceptus ab illa vulgari & cõmuni regula diuini & humani iuris, *Ore duorum vel trium stabit omne verbum.*

Tum etiam quia non potest videri denegata facultas defensionis ei, cuius causa tam diligenter tractatur, & in qua tam accurate ante condemnationem omnia expenduntur.

Quales debeāt esse testes. Ijdem tamē admonent, vt ad hoc vt per duos tantum testes vere probetur hæresis, necesse omnino esse, vt illi sint integri, inconfutabiles, & omni exceptione maiores. voco autem testes omni exceptione maiores eos, qui repelli non possunt aliqua exceptione. c. licet. de testibus. Decius consi. 429. Palacius Rubius in d. allegatione de hæresi. §. 13. & ceteri vno ore.

Sēsus sententiæ Eymerici, et qui fuerīt eā secuti. Quamuis autem hæc vera sint, non propterea contemnenda est Eymerici sententia. is enim non dicit, nec alij quos sequitur, absolute non sufficere duos testes in hoc crimine: sed durum videri, hominē bonæ opinionis & famæ ad voces duorum condemnare, cum ei ordo legitimæ defensionis denegetur non publicatis testium nominibus. quare eius sententiam illustres etiam Doctores sunt secuti. Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q. 34. num. 3. idem videtur velle Conradus Brunus lib. 4. de hæret. cap. 9. & S. Antoninus 3. par. tit. 18. cap. 2. §. 5. & Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 37. & postremo Ioannes Rojas tract. de hæret. assertio. 4. num. 103. apertissime scribit contra id quod senserat prius in singulari 165. asserens se non audere in tam graui crimine, in quo trūcata est & diminuta reorum defensio, duobus tantum testibus etiam legitimis quemquam condemnare; & per omnia sequitur sententiam Hostiensis, quam profitetur Eymericus hoc loco.

Huic sententiæ eò libentius putaret quis subscribendum fore, quò tutior apparet & securior: & sane tutissimum est, vt si homo videatur spectatæ virtutis & probitatis, non condemnetur ad voces duorum testium, nisi alia adsint adminicula & indicia; tunc enim condemnari poterit. hoc ipsum dicendum est de homine malæ famæ, qui duobus testibus legitimis conuictus poterit damnari.

Postremo, vt vno verbo dicam, in hac re fortassis non esset absurdum dicere, arbitrio Episcopi & Inquisitoris esse relinquendum, quādo duo sufficiant testes integri ad condemnandum, quando vero non. quod facile intelligetur spectata tū delinquentis tum testium qualitate.

Duob' testibus idoneis si qs conuinca tur libere damnari potest. Hoc tamen non possumus diffiteri, liberum esse iudicibus fidei, & ob communem sententiam, & ob iura, duos solum testes idoneos in quauis causa postulantia, & ob communem etiam vsum sacri tribunalis Inquisitionis ad voces duorum testium idoneorum reos huius criminis condemnare. Eymerici sententia valde benigna est, & secura, quæ tunc potissimum non esset contemnenda, quando reus insignis probitatis communiter haberetur, & integræ famæ, & incorruptæ vitæ: tunc enim non esset incongruum, aut differre supplicium donec forte aliæ accederent coniecturæ, & probationes; aut mitius punire: & hac etiam ratione videntur locuti huius opinionis assertores.

SCHOL. CXXVII.

In quæstionem lxxij. An ex pluribus testibus singularibus sit aliquis condemnandus. *Pag. 377 col. 1. B*

Ex hac quæstione tria potissimū colliguntur axiomata.

Primum est, Per testes singulares nemo est cōdēnādus.

Secundum est, Neque etiāsi infamia cum teste singulari adiungatur.

Postremum est, Cum testes singulares sunt in dictis, conueniunt tamen in substantia rei, seu in effectu, arbitrio inquisitoris relinquitur, vt sicut ei videbitur, procedat.

Hæc quæstio partim est facilis, partim vero difficilis, ac valde controuersa. facilis est quantum attinet ad priora axiomata: longe vero difficilis ob tertium dictum. ceterum ne quid parum explicatum reliquisse videamur, singula more nostro lumine interpretationis illustrabimus.

Quotuplex sit singularitas. Sed quò apertius cuncta intelligantur, obseruandum est, multiplicem esse singularitatē. quędam est obstatiua; alia cumulatiua seu adminiculatiua; tertia diuersificatiua. ita Baldus singulariter & vere in c. licet causam. num. 11. de probatio. & in l. testium. C. de testibus. num. 9. & 14. sed copiosius & ceteris apertius Aymon Crauetta in tract. de antiquitate temporis par. 4. num. 157. cum multis sequentibus. & Albertinus in c. quoniam. de heret. lib. 6. q. 16. num. 37. cum multis sequen. quo loco recenset plures alias singularitatis species, quas libens omitto.

Obstatiua est, quando ex dictis testium nascitur repugnantia, aut cōtrarietas, vt cum vnus ait, alter vero negat; quo casu dictum vnius, alterius dictum aut debilitat aut infringit.

Cumulatiua est, cum dictum vnius coadiuuat dictum alterius, vt cum vnus deponit de facto, alter de fama; seu vnus de visu, alter de auditu. & hæc, vt probat Crauetta præcitato loco, semiplenām facit probationem.

Vltima est diuersificatiua, ex qua nascitur diuersitas rei in substantia, vt cum vnus testis dicit vno loco & tempore quid factum, alius vero alio loco & tempore; quo casu dictum vnius non infringit dictum alterius, immo coadiuuat & corroborat.

His ita constitutis, primum & secundum Eymerici axioma verum & communi voto receptum est, eiusque doctrina procedit non modo quando testes sunt singulares singularitate obstatiua, quia tunc nulla esset difficultas: sed etiam cū sunt singulares singularitate cumulatiua, vt ipsemet auctor tradit in secundo axiomate.

Hæc vero axiomata tradidit iam olim ante Eymericum in hac causa Guido Fulcodius, quem hîc refert auctor num. 2. in consultationibus ad inquisitores q. 14. in hęc verba: *An autem per testes*

Per vnũ testem & famã nemo damnandus.

stes singulares, & famam possit aliquis in hoc crimine condemnari, quæri non oportet; constat enim quòd non, vt extra de testibus. tam literis. præsertim cum in criminalibus probationes esse debeant luce clariores. C. de probatio. l. sciant. & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus. indicetur ergo purgatio, vt ostensum est supra. hactenus Guido.

Eandem hanc sententiam profitetur Ioannes And. in c. ut officium. in principio. vers. certum est autem. de hæret. lib. 6. & Archidiaconus in c. vt officium. §. uerum quia. nu. 5. de hæret. lib. 6. Baldus in l. ob carmen. §. fin. ff. de testibus. Zabarella in clement. 1. §. uerum. de hæret. Contradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 9. Palacius Rubius in allegatione de hæresi. §. 12. Repertorium inquisitorum uerbo, testis. §. an in causa hæresis. Albertinus tract. de agnos. assert. q. 34. nu. 9. Iulius Clarus in pract. crimi. §. fin. q. 53. uers. dixi etiã. Simancas catho. instit. tit. 51. nu. 3. idem eodem tract. tit. 64. nu. 61. & sequent. Boerius decisione 342. Paulus Parisius consil. 2. lib. 4. denique, vt numerosam aliorum cateruam omittam idem tradit S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2. & Sotus lib. 5. de iustitia & iure. q. 7. art. 2.

Quis dicatur testis singularis, & cur ei nõ credatur.

Testis vero singularis (vt obiter hoc dicam) proprie & vere is vocatur qui solus est, nec alium sibi habet in depositione per omnia contestem & concordem, vt optime scribit practica Papiensis in forma oppo. contra testes. uers. suntq; etiã singulares. nu. 1.

Ratio autem cur vni testi singulari non credatur, seu in hoc seu in alio quolibet crimine, pulchra traditur à Soto præcitato loco: *Nam cum reus*, inquit, *sit suæ vitæ, & bonorum possessor, & melior sit conditio possidentis, vnius actoris affirmatio non putatur sufficiens ad pellendum ipsum de sua possessione*. alij hanc rationẽ adducunt: Si in alijs criminibus testes singulares non probant, multo minus in hoc probabunt, cũ in eo uberiores probationes desiderentur. Si quis ergo vnum solum testem singularem habeat contra se, propter dictum eius non condemnabitur, sed torquebitur, si testis ille fuerit omni exceptione maior, vt supra monuimus schol. 118. & si nihil confiteatur, vbi sufficienter fuerit tortus, absoluetur.

Quòd si cum teste singulari adsit fama de crimine, quamuis legitime sit probata, non propterea condemnabitur reus. ita ferme omnes præcitati: quod tradit Eymericus in secũdo axiomate; cuius ratio hæc esse potest: quoniam in criminalibus ex pluribus imperfectis probationibus non consurgit vna integra & perfecta probatio. glossa singularis in c. ueniens. uerbo, illorum. de testibus. Baldus in c. 1. de probatio. & ibidem optime Decius nu. 21. & Marsilius in rub. C. de probatio. nu. 310.

Qui vno teste conuincitur, & infamia laborat, extra ordinẽ puniendus.

Hæc tamen conclusio, quæ & uera & communis est, vt docet Palacius Rubius in d. allegatione de hæresi. §. 12. uera est quo ad pœnam ordinariam imponendam, nõ autem quo ad purgationem indicendam, vel aliam pænitentiam iniungendam. Idem tradit Eymericus hîc nu. 2. & Repertoriũ inquisitorum uerbo, testes. §. an in causa hæresis. si quis ergo contra se vnum bonum testem habeat, & infamia etiam notetur de eodem illo crimine, arbitrio inquisitoris plectendus est.

His ita positis, ad postremum axioma accedendum nobis est, in quo versatur ingens difficultas, & pene inextricabilis controuersia, quę fortasis egeret Pontificia declaratione.

Quot modis qs possit habere contra se plures testes singulares.

Quantum ergo ad id axioma attinet, bifariam potissimum potest quis contra se habere plures testes singulares. Primo, cum duo vel plures deponunt de diuersis hæresibus, item diuersis locis atque temporibus; vt cum, uerbi gratia, unus dicit se audiuisse Lutherum negantem Purgatoriũ mense Maio: alius vero dicit se audiuisse eundẽ Lutherum negantem potestatem summi Pontificis mense Aprilis.

Secundo, potest quis habere aduersus se duos vel plures testes singulares de eadem seu eisdem hęresibus deponentes; discordant tamen in loco & tempore: vt si duo uel plures testes omni exceptione maiores ita se habeant, vt vnus, uerbi gratia, dicat se audiuisse Bucerum nudiustertius in platea dixisse, summum Pontificem non esse caput Ecclesiæ: alius vero dicat, se nudius quartus in scholis audiuisse Bucerum asserentem Papam item non esse caput Ecclesiæ.

Prima difficultas nunc est diluenda: altera paulo post tractabitur. illud tamen ingenue dicam, à plerisque è nostris ita hæc confuse tractari, ut vix percipias, quid sibi uelint, aut in quo articulo versentur: à nobis, nisi fallor, apertius & ordinatius explicabuntur, ne quid in hac grauissima lite parum declaratum relinquatur.

Sententia eorum, qui dicũt per testes singulares quẽ probari hæreticum in genere.

Ergo quantum ad primam difficultatem attinet, multorum sententia est, ad probandum aliquid in genere sufficere quidem testes singulares, vt uerbi gratia, in exemplo posito, si agatur in genere de probando, an Bucerus sit hæreticus, satis est si per testes uarios, de diuersis hæresibus, & diuersis locis atque temporibus prolatis conuincatur: tunc enim probatum erit in genere Bucerum hæreticum esse. ita Iacobus Butrigarius, & Salycetus in l. Arriani. C. de hæret. Baldus in l. actor. C. de probatio. Ioannes Anania in c. 1. de hæret. nu. 5. uers. ultimo scias. Alexander cons. 141. uolum. 1. & cons. 85. uolum. 2. & cons. 92. uolum. 5. Calcaneus cons. 19. quos sequitur Philippus Portius lib. 1. com. opinio. regu. 34. uers. septimo infertur. Zanchinus tract. de hęret. c. 13 nu. 6. Aymon Crauetta cons. 78. lib. 1. Iacobus de Aretio in l. testium. C. de testibus. & Bernardus in lucerna uerbo, testes. §. 19. uers. tres testes. Campegius apud Zanchinum c. 13. uerbo, singulares. & Locatus in opere iudiciali uerbo, testis. nu. 19. & alij multi quos libenter omitto.

Quòd autẽ testes singulares eo modo quo dictum est, probent aliquid plene in genere, tradũt multi insignes iurisconsulti quos refert (ut breui' agam) Philippus Portius lib. 1. communium opinionum regula 34. uers. contrariam opinionem. eamq; fatetur cõmunem Antonius Gomez tom. 3. uaria resolu. c. 12. nu. 12. & Albertinus in c. quoniam. de hæret. lib. 6. nu. 51. & 52. ubi affirmat

mat hanc opinionem obseruādam fore in praxi, si super hoc fieret constitutio. Potissima autem ratio, qua nititur præfata sententia est: quoniam hæreses inuicem sunt colligatæ, & ad unum finē tendunt, & in uno erroris termino uolutantur. c. excommunicamus. 1. & 2. de heret.

Testibus singularibus nemo probatur hæreticus in genere.

Ceterum, omissa horum insignium uirorum opinione in hac causa (nam in aliis quid sit statuendum, cum non sit instituti nostri, minime curo) dicendum est; testibus singularibus prædicto modo neminem probari hæreticum in genere. Primum enim uix intelligi potest, quid sit, hominem aliquem hæreticum esse in genere: nā & ratio & modus ipse loquendi oppugnat hanc ipsam eorum sententiam: genus enim confusum est quid, incertum, & commune; & ubi quid in genere probaueris, nullum adhuc certum indiuiduum demonstrasti. itaque conuincere aliquem esse hæreticum in genere aut nihil est, aut ridicula plane est loquendi ratio.

Rursus, nemo de hæresi potest condemnari, nisi duobus legitimis testibus sit cōuictus: at qui de pluribus differentibus articulis per testes singulares conuincitur, de nulla heresi plene conuincitur.

Præterea, in hoc crimine vberiores & clariores probationes ob eius atrocitatem desiderantur, cum sit ordo defensionis quasi imperfectus, & truncatus: fit ergo vt nullo modo talis probatio in genere ad pœnam criminis ordinariam imponendam sit admittenda.

Postremo, quemadmodum testibus singularibus prędicto modo nullus probatur in genere adulter, fur, raptor, homicida, incendiarius, & similia; ita nec probabitur hæreticus: & hæc sententia uera est & usu recepta, quam profitentur insignes etiam iurisperiti. Salycetus plene in l. testium. nu. 16. C. de testibus. quē sequitur Conrradus Brunus lib. 4. de heret. c. 9. & Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 69. & sequent. & Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. assertione 6. nu. 142. & sequent. quibus est omnino subscribendum: quia hæc sententia uerior est & tutior, & firmioribus rationibus munita. neque Eymericus in hac tertia assertione loquitur iudicio nostro de hac facti specie; sed de alia, quam mox explicabimus.

Sententia Imolæ de non probādo heretico in genere.

Pulchra quidem sunt in hanc nostram sententiam Alexandri Imolensis uerba relata à Conrrado Bruno lib. 4. de heret. c. 9. quæ ideo referre placet: quoniam apertam lucem huic difficultati, de qua agimus, afferunt, ait ergo: *Vbi tractatur non de probando vnum totum collectiue, sed tractatur de probando aliquas causas, ex quibus resultat multiplicatio alicuius rei, non sufficiunt testes singulares: vnde si uolo probare quòd Sanctus quispiam frequenter ediderit miracula, non sufficit, si probo per vnum testem, quòd sanauit vnum cæcum; & per alium testem, quòd sanauit vnum cæcum, & sic de singulis. item si uolo probare Titium esse hæreticum, & probatur per unum testem, Titium dixisse quòd Christus non venit in Virgine: & per alium testem probatur ipsum dixisse, quòd personæ Trinitatis non sunt æquales; non probabunt illum esse hæreticum.* hæc Alexander. & rationem pulchram videtur assignare Salycetus in l. testium. C. de testibus. nu. 16. in hæc uerba: *Duobus testibus de hæresi deponentibus, vno videlicet affirmante, Titium dixisse, quòd Christus non fuit filius Dei; altero, eundem Titium dixisse, quòd Spiritus sanctus non procedat à Filio: duę quidem species hæresis sunt, sed neutra est plene probata; ergo ex probatione super ea facta, nō potest inferri, seu dici, uel affirmari, Titium sic dixisse: sed opinari quidem potest iudex rem ita se habere, ut testes deposuerunt. Ex eo ergo quòd non potest dici verum esse in tali specie, non potest inferri verum esse in suo genere: sed ex nulla harum probationum in aliqua specie potest dici sic esse, uel accusatum uel inquisitum hoc dixisse: ergo nec heresim probatam esse. quod demonstro aliter: pono quòd Titius accusatur à Gaio speciuoce de tali specie hæresis, & quilibet probat per vnum testem tantum; an dicentur isti probasse? certe non: sic nec in proposito. dico igitur, non plene, sed semiplene tantum probatum esse. & omnes isti habentur loco vnius.* hactenus Salycetus. atque ex his remanet declarata prima difficultas.

Pulchra Salyceti probatio.

An per testes loco & tēpore diuersos, plene probetur eadem hæresis, ardua quæstio.

Subsequitur nunc difficultas altera diluenda, quæ maximi est momenti in hac causa, An uidelicet, is plene conuincatur de heresi, qui duos aut plures habet testes legitimos & omni exceptione maiores de eodem aut eisdem erroribus deponentes, vt prædiximus, loco tamen & tempore diuersos. Et Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q. 34. nu. 12. & Conrradus Brunus lib. 4. de hæret. c. 9. non procul à fine. & Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 75. & 76. secuti Salycetum in l. testium. C. de testibus. nu. 16. asserunt, hæresim plene & perfecte remanere probatā, si quis, verbi gratia, conuincatur Bononiæ dixisse; Papam non esse caput militantis Ecclesiæ: & Romę per alium testem, item dixisse; Papam nō esse caput militantis Ecclesiæ. & Salyceti verba, ita habent. *Secus si ambo deponant de eadem specie hæresis, licet vnus dicat se audiuisse in vno loco, alter in alio: quia tunc videtur dicendum, quòd species illa sit plene probata, quia isto casu locus non plurificat hæresim sæpius formatam & recensitam et continuatam.* hactenus Salycetus.

Opinio Salyceti & aliorum.

His addit Simancas pręcitato loco rationes alias fortassis non vulgares: tum quia diuersitas testium in alijs, quâm in substantia, non abrogat fidem eorum: tum quoniam perinde facit hęreticus, qui uariis locis, & temporibus eandem hęresim repetit ac fur, qui id quod rapuit, & furatus est singulis testibus ostendit, uarijs temporibus & locis. postremo, quia absurdum esset, ut seductor quispiam singulos homines totius populi seorsum doceret suas hæreses, & tamen vniuersorum testimoniis conuinci non posit: quod nemo sanus probabit. hęc Simancas, citatque Diuum Thomam 2. 2. q. 70. art. 2. & Bartolum, atque hoc ipsum uidetur uelle Eymericus hoc loco nu. 3. ibi, *tamen concordant in substantia rei seu in effectu.*

Horum potisimum fundamentum est, locum & tempus externa esse, nec plurificare, aut uariare sub-

re substantiam facti, seu in casu nostro, hęresim sæpius dictam & continuatam: de quo quid sentiam, mox explicabo.

B. Thomæ sententia. Primum tamen hoc monebo, Beatum Thomam non sentire pro Simanca, quem ille in suā citat opinionem: nam verba Diui Thomę 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2. argumentum. in multis nostris exemplaribus, ita habent. ***Ad secundum dicendū, quòd discordia testium in aliquibus principalibus circunstantijs, quę uariant substantiam facti (puta in tempore, uel in loco, vel in personis, de quibus principaliter agitur) aufert efficaciam testimonij: quia si discordant in talibus, videntur singulares esse in suis testimonijs, & de diuersis loqui: puta, si vnus dicat, hoc factum esse tali tempore uel loco, alius alio tempore vel loco, non videntur de eodem facto loqui.*** hæc B. Thomas. cum quo sentit ibidem Caietanus & Dominicus Sotus lib. 5. de iustitia & iure. q. 7. art. 2. ad primum argumentum.

Testes loco & tempore discordes nō probant eādem hęresim. Omissa igitur hac opinione cū Diuo Thoma, Caietano, & Soto præcitatis locis intrepide asserendum puto, hos testes loco & tempore discordes, quamuis de eadem hæresi seu hęresibus deponant, singulares esse; ideoque non plene probare: neque ex talium dictis ad pœnam criminis ordinariam imponendam vllo modo esse accedendum. Primum enim nullus dubitabit, q̄n in hos testes cadat singularitas diuersificatiua, vt plene probat Crauetta in tract. de antiquitate temporis par. 4. nu. 157. nam ex quo diuersi sunt in loco & tempore, uidentur omnino loqui de actibus diuersis: diuersitas autem temporis, diuersitatem factorum seu actuum inducit; & per consequens reddit testes singulares. ita Antonius de Butrio, & cōmuniter Doctores in c. cum causam. de testibus. Cynus in l. testium. q. 6. & ibidē Baldus C. de testibus. Archidiaconus in c. nihilominus. 3. q. 9. Abbas consil. 98. lib. 2. Baldus cons. 39. incipiente, ***Proponitur quòd celebratus***. lib. 3. idem cons. 459. incipiente, ***Visa dicta petitione***. vers. primo quia testes. lib. 4. Ancharanus cons. 64. & cons. 147. Paulus Castrensis consil. 137. incipiente, ***In causa quæ uertitur Pergami.*** in fine. & cons. 151. incipiente, ***In causa quæ vertitur coram domino vicario.*** in fine lib. 2. Iasconsl. 131. lib. 1. & alii prope infiniti quos libenter omitto,

Sed omissis ceteris hanc sententiam uidetur apertissime probare textus in d. c. nihilominus. 3. q. 9. ubi de hac fere re edisserens Leo Papa ita sancit: ***Nec eorum uoces tamquam plurium admittuntur, quos temporum quidem diuersitas simul interfuisse prohibuit.*** hæc ibi. & facit textus in c. de parentela, el segundo. 35. q. 6.

Ex his ergo omnibus cōsequitur periculosum esse, ad uoces talium testium singularium quempiam condemnare: & Susannę exemplum Danielis c. 13. satis etiam ostendit singulares esse censendos; nec propterea plenam fidem eis esse adhibendam. ita etiam ante nos agnouit Ioan. Rojas tract. de hęret. assertione 6. nu. 145.

Quis ordo seruandus contra illum q pluribus testibus singularibus de eodē errore conuincitur. Quia uero ex dictis talium testium probatorū quidem & idoneorum magna & vrgentia nascūtur indicia aduersus illum, qui unam & eandem, aut plures & easdem hęreses diuersis locis & temporibus dicitur repetuisse, torquēdus erit: quod si nihil fateatur (quia hoc casu non videtur sufficienter superasse indicia in tortura, eaque diluisse seu, vt melius loquar, purgasse) non crederem iniquum vt abiurare quoque compellatur de vehementi, eique aliæ salutares pænitentiæ iniungantur; at nullo modo tamquam negatiuus tradendus est curię seculari: neque ab hac sententia puto ullo modo recedendum. Eymericus autem hoc loco non scribit contrarium: nam de altera facti specie, quam mox subiungam, mihi loqui videtur.

Quid si plures q̄ duo testificentur. Et quæ hactenus diximus in hac difficultate uerissima & certissima esse credimus, cum duo tantum adsunt testes singulares, qui de eadem, aut eisdem hęresibus, diuersis locis atque temporibus auditis, testificantur; si autem plures quàm duo testificentur, grauior fortasis est difficultas: in qua multorum sententia est, quòd cum testes singulares ad eundem finem tendunt, & plures sunt, & fide digni, ita ut iudicem adducant ad indubitatam fidem, non debet iudex curare de illa singularitate; sed ex eorum dictis poterit iudicare, & pœnam ordinariam imponere. ita in casu nostro tenet Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 77. quod ipsum insignes iureconsulti profitentur. Cacialupus in repetitione. l. admonendi. ff. de iureiurando. col. 39. uers. patet igitur tibi studioso. Franciscus Brunus tracta. de indicijs & tortura par. 1. q. 2. nu. 6. Socinus cons. 262. lib. 2. Hippolytus Marsilius singulari 114. incipiente, ***Vulgatum & tritum est.*** idem in l. 1. §. ad quęstionem. ff. de quęstio. & Andreas Tiraquellus tract. de pœnis temperandis aut remitten. causa 51. nu. 106. & hi omnes in hoc dicto præcipue sequūtur Paulum Castrensem in d. l. admonendi. ff. de iureiurando. & in l. Lucius. ff. de his q notantur infam. in recollectis Florentinis: quamuis in his locis in nostris codicibus non inueniamus hęc dixisse Paulum, quod etiam testatur Tiraquellus loco precitato.

Ceterum, huic opinioni multum fauet illa ratio, quam ex Simanca adduximus paulo antea. §. his addit. quia absurdum uidetur, vt seductor quispiam singulos homines totius populi seorsum doceat suas hæreses, & tamen vniuersorum testimonijs conuinci non posit. in eandem sententiam confert plurimum illustris decisio Guidonis Papę 544. ubi per tres, uel quatuor testes singulares plene probari iurisdictionem scripsit. Postremo satis videtur rationi consonum, ut iudex posit tuto condemnare eum, quem uidet per plures testes graues, nobiles, probatos, spectatæ uirtutis & probitatis conuinci; quamuis illi sint singulares: quia non est verisimile tot homines iniquo animo conuenire aduersus aliquē.

Qui pluribus testibus singularibus, q̄ duobus His fortasis & aliis huiusmodi rationibus alicui uideri posset satis iusta & ęqua hęc opinio: verumtamen è diuerso clamant sequentia, quibus demonstratur neque hoc casu ad condemnationem esse deueniendum, hoc est, ad pœnam criminis

conuincitur, an plectēdus ordinarie.

criminis ordinariam imponendam.

Primum, quia ex pluribus diuersis nunquam consurgit vnum integrale. l. sancimus. §. si quis autem. C. de donatio. l. vsuræ. C. de usuris. & plura imperfecta non faciunt unum perfectum. l. vnica. C. qui ma. tutelæ se excus.

Rursus, probationes in sua specie imperfectæ in criminalibus ad plenam probationem non cōiunguntur. glossa singularis in uerbo, illorum. in c. ueniens. el primero. de testibus. Bartolus in l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de edendo. & hanc fatetur esse communem opinionem Simancas in enchyridio violatę religionis. tit. 34. num. 3. & Ioannes Rojas tracta. de hæret. par. 2. assertio. 6. num. 147.

Ad hæc, in concilio Biterrensi c. 11. ita scriptū est: *Ad nullius vero condemnationem procedatis sine confessione propria, uel probationibus dilucidis, & apertis: satius enim est relinquere facinus impunitū, quàm innocentem damnare.* hęc ibi. idem paulo post sanciuit concilium Narbonense c. 23. in hęc verba: *Ad nullius vero condemnationem sine lucidis & apertis probationibus, uel confessione propria procedatis: satius enim est facinus impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare.* hæc ibi.

Confert singulare illud & obseruatione dignissimum dictum Guidonis Fulcodii in consultationibus ad inquisitores q. 15. c. 17. ubi de proposita facti specie loquens, ait: *Et nisi testes plene, & plane in omnibus concordauerint, melius est vobis purgationem indicere, uel differre sententiam, quàm damnare.* hæc ille. Manifestum est autem testium singularium dicta, secundum regulas iuris non posse dici dilucidas, claras, integras, & apertas probationes. huc spectat c. 1. 2. q. 1. cuius verba sunt: *Nos in quemquam sententiam ferre nō possumus, nisi aut conuictum aut sponte confessum.* Conuictus autem dici non potest, qui non habet testes idoneos aduersus se, & per omnia contestes, & conformes.

Præterea, quamuis in alijs delictis superior sententia locum habere posit, de quo non sum valde solicitus: at in crimine hæresis aliud prorsus videtur sentiendum: nam cum in eo nomina testium reis non publicentur, nec videatur per omnia concedi plenisimus defensionis ordo & facultas, semper timendum est ne innocens iniuste damnetur. & quamuis quilibet testis singularis probitatis sit: ignotum tamen est iudici quid illi à reo posset obijci; & fortasis si reus eum nosset, iustum quid posset ei obijcere, propter quod dictum eius aut repelleretur, aut debilitaretur.

Denique hanc sententiam sequuntur viri insignes, Caietanus apud Beatum Thomam 2. 2. q. 70. ar. 2. Dominicus Sotus lib. 5. de iust. & iure. q. 7. art. 2. ad primum argumentum. ubi asserunt, quòd tametsi inter religiosos, qui iam sunt mortui mundo, ob dicta plurium testium singulariū, facinorosi posint condemnari propter animæ salutem & fauorem regularis obseruantiæ; in delictis tamen exterioribus, ubi ad grauiora supplicia proceditur, id locum non habet. idem voluit Ioannes Rojas tracta. de hæret. par. 2. assertione 6. num. 146. & sequentibus.

Quis ordo seruandus cōtra eū qui pluribus testibus singularibus cōuincitur.

Atque vt in hac quoque causa meam sententiam dicā, si alicuius auctoritatis futura est apud viros doctos, crederem in hoc casu sequētia posse obseruari, Quotiens quis pluribus testibus singularibus, & idoneis vrgetur prędicto modo, nec vult fateri, expectādum est per aliquod spatium temporis & inquirendum, an inueniri posint testes per omnia concordes & contestes; sed prius torquendus est, vt si fieri potest, ab ore eius veritas habeatur. quòd si nihil confiteatur, quia hoc casu, non potest videri purgasse indicia per torturam, cum sint multa, & vrgentisima ac vehementisima contra eum, ad abiurationem saltem de uehementi, aut ad canonicam purgationem subeundam iustisime compelletur: in quo casu verissima erit opinio Squillacensis tracta. de fide catho. c. 31. & aliorum quos refutaui lib. 2. Adnotatio. schol. 11. §. atque ex hac. pag. 39. inde vero vel ad triremes, uel ad perpetuum carcerem poterit condemnari: at nunquam consulerem, nec crederem iuste fieri posse, vt velut negatiuus & impęnitens propter tot testium singularium dicta curiæ seculari relinquatur. Hæc mea sententia est, quam tamen libenter suppono correctioni sanctę Romanę Ecclesiæ, aut virorum doctiorum, qui meliora docuerint.

Atque ex his, nisi fallor, plenissime est declaratum quidquid spectat in hoc crimine ad materiam testium singularium: in quo ideo fortasis iusto longior fui, quoniam operępretium me facturum putaui, si quanta fieri posset distinctionis luce & claritate hæc traderem, quæ à multis ex nostris fortasis obscurissime docentur: idque feci libentius, ut inquisitoribus valde in causis fidei occupatis satisfacerem, eosque liberarem à molestia euoluendorum ac legendorum tot interpretum uariis locis hæc tradentium. nunc ad cetera pergamus.

Ibidem. num. 3. Albanen. sedis Apostolicæ legatus.

¶ *Est verum quòd in literis Cardinalis Alban. &c.* Extat in vetusto illo codice mēbranaceo bibliothecæ Vaticanæ creberrima mentio cuiusdam domini Albanen. Apostolicæ sedis Legati, quem coniectura assequimur, quo tempore Pauperes de Lugduno seu Albigenses, aliique hęretici partes Gallicas infestabant, Legatum sedis Apostolicæ in eisdem partibus ad extirpandas eas hęreses fuisse constitutum, multasque constitutiones edidisse tum de pœnis hæreticorum, tum etiam de ordine procedendi aduersus eos, quibus inquisitores priuati ad dirimendas fidei causas & controuersias feliciter & vtiliter vterentur: ac in vetusto quidem illo codice Vaticano huius Legati, cuius fortassis hîc meminit Eymericus, quædam ordinationes breuissimę reperiuntur, in quibus tamen non legitur hoc fragmentū, quod citat hoc loco auctor. verisimile tamen est, eum plures alias ordinationes edidisse, quod potuit contigisse (nisi fallor) circa annos Domini 1235. quoniam in illis ordinationibus is Albanen. Legatus c. 5. meminit concilii Tolosani, quod fuit celebratum anno Domini 1229.

Ibidem. num. 3.

¶ *Quando vero testes singulares sunt in dictis, tamē concor-*

concordant in substantia rei, seu in effectu, &c. Notanda sunt diligenter hęc uerba, quæ difficilē habent sensum, nec primo obtutu facile percipias quid sibi velint.

Varius sēsus verbo rũ Cardinalis Albanen.

Vnus ergo sensus hîc esse posset, quòd quãdo testes singulares sunt in dictis, quia videlicet in loco & tempore discordant, conueniunt tamen in substantia rei & in effectu, hoc est, de eadem seu eisdem hæresibus deponunt: si testes huiusmodi sint idonei, & ultra illorum probitatem, & fidem adsit fama de crimine contra reum: tunc arbitrium erit inquisitoris, vt secundum eius conscientiam procedat.

Hic etiam sensus, quamquam hoc loco sit significatus: nihilominus tamen non probat absolute eam sententiam, quam proxime reiecimus; quia ultra testes singulares famam postulat: & nihilominus, quamuis fama de delicto consisteret, & cum testibus coniungeretur, adhuc non putarem eam sententiam ueram esse: quia fama indicium est debile, & à crimine remotum: quod etiamsi coniungatur cum alijs indicijs, aut semiplenis probationibus, in criminalibus non faciet plenam probationem, vt late ostendimus in superioribus. quare semper sententia à nobis in superioribus asserta, velut æquior & tutior esset retinenda; quamuis hoc casu grauior pænitentia esset iniungenda.

Secundus sensus.

Alter sensus, nec ineptus forsitan aut contemnendus esse posset, quando testes sunt in dictis singulares, quia videlicet non deponunt per eadem formalia verba, sed per æquipollentia; quãuis non sint singulares in loco & tempore: tunc an plene probent, arbitrium est inquisitorum, qui diligenter debent considerare, qualiter quisque fuerit locutus. quo casu si eorum depositiones eundem errorem formalem referre videantur, si fama vlterius consistat, arbitrium erit inquisitoris quid tūc fieri debeat. & hūc plane sensum videntur mihi redolere hec verba.

An testes sint singulares qui non deponunt per eadē formalia uerba.

Sed quò apertius hec intelligantur, animaduertendum est, quæstionem esse; An testes dicantur singulares, quando non deponunt de aliqua hæresi in specie per eadem formalia uerba, sed tantum per æquipollentia, & quæ eundem errorem sapere omnino ac referre uideantur, vt si, verbi gratia, vnus deponeret se audiuisse Bucerum dicentem, non esse purgatorium: alius vero deponeret eodem loco & tempore, se audiuisse Bucerum dicentem, post mortem animas omniũ morientium aut rectà in cælum, aut in infernum proficisci, nec dari tertium alium purgatorij locum in quem tendant. Siue si unus deponeret, se audiuisse Bucerũ asserentē, imagines Sanctorum non esse uenerandas: alius uero deponeret, audiuisse se eundem Bucerum eodem loco & tempore dicentem, usum imaginum in Ecclesia Dei inutilē esse & abolendum. sunt huius quęstionis exempla passim obuia, quæque frequenter contingant in sacro inquisitionis tribunali: In quo articulo quid sit sentiendũ, breuiter est mihi ostendendũ.

Variæ sententiæ de probatione testiũ deponentiũ per uerba ęquipollentia.

Non uno modo præsentem controuersiam declarari uideo: nam Albertinus tract. de agno scendis assertio. q. 34. nu. 47. asseruit in probatione propositionum hæreticarum testes debere attestari per eadem uerba formalia, & non per diuersa, quia de uerbis, inquit, est quęstio, & propterea illa sunt attendenda, & ponderanda: quam ob rem testes in formalitate verborum diuersi non probant. idem tenuit Geminianus cons. 130. incipiente, *In causa prioris.* & Antonius de Butrio in c. nihil. de uerb. signif. idem uidetur uoluisse.

Iam si in his Eymerici uerbis, quæ nunc interpretamur, secundus ille sensus, quem paulo antea referebam, contineatur: secunda opinio erit Eymerici sentientis arbitrio inquisitoris relinquendum esse, quando ex dictis testium non formalibus, sed æquipollentibus, & conuenientibus in substantia rei seu in effectu, sit procedendum, & ad inquirendum, & ad reliqua iudicii acta. de qua sententia quid sit sentiendum, amplius in sequentibus apparebit, ubi demonstrabitur posse absque dubio inquisitores ex testibus per ęquipollentia deponentibus procedere secure ad condemnationem.

Testes nō dicuntur singulares, sed uere probāt quando in facto principali cōueniunt.

Verumtamen his omissis, uera sententia est, & communis & usu recepta, Testes plene probare aliquam hęresim, nec dici singulares, immo contestes esse & conformes, quando in facto principali, in quo negotij substantia præcipue consistit, concordant per eadem uel æquipollentia uerba; quamuis in aliis minus præcipuis circunstantiis discordent. c. nihil obstat. de uerbor. signif. *Nihil obstat*, inquit textus, *narrandi diuersitas, ubi eadem dicuntur.* facit textus in l. qui sententiam. C. de pœnis. & in l. quicunque. ubi Salycetus. C. de heret.

Pręterea, uirtus & substantia uerborum non in cortice aut superficie consistit, sed potius in sensu & intentione. cap. intelligentia. & c. præterea. de uerb. signif. & c. Marcion. 1. q. 1.

Ad hec, iuris regula est satis uulgata & trita, nihil referre, quòd aliquid ex æquipollentibus fiat. l. mulier. ff. ad senatusconsul. Trebellianum. l. si mater. C. de instit. & substit. sub con. fact.

Postremo, hanc sententiam minime obscure affirmat Beatus Thomas 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2. argumentum, ibi: *Si vero sit discordia testimonij in aliquibus circunstantijs non pertinentibus ad substantiam facti, &c. talis discordia non pręiudicat testimonio: quia homines non consueuerunt circa talia multum solicitari, vnde facile à memoria elabuntur.* hactenus sanctus Thomas. eum per omnia sequitur Sotus de iustitia & iure. lib. 5. q. 7. ar. 2. ad primum argumentum. idem tenet glossa in cap. dudum. de conuersio. coniugato. & in cap. cum ecclesia Sutrina. uerbo, vacillasse. de caus. poss. & propriet. Alexander, Decius & alii, quos refert & sequitur Antonius Gabrielius lib. 1. commu. conclusio. tit. de testibus, conclus. 2. nu. 64. uers. & propterea infertur.

Denique hoc fatetur in causa nostra Ioannes Rojas singulari 204. nu. 9. & tract. de hæret. par. 2. assertio. 6. nu. 127. & aliquot sequent. quorum omniũ unanimis sententia est, Testes concordes

in eo de quo præcipue agitur, siue in substantia & effectu rei, non esse singulares; quamuis in minimis quibusdam discordent, cum ea non faciat actum diuersum.

Discordia testium in minimis non infringit eorum testimonium.

Immo usqueadeo verũ est, discordiam in minimis quibusdam non nocere, vt hæc interdum testimonium reddat validius: vnde Beatus Tho. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2. argumentum, in fine, ita dixit: *Quinimmo aliqua discordia in talibus*, scilicet in circunstantiis non pertinentibus ad substantiã facti, *facit testimonium credibilius, ut Chrysostomus dicit super Matthæum: quia si in omnibus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condicto eundem sermonem proferre: quod tamen prudentiæ iudicum relinquitur discernendum*. hactenus B. Thomas. idem Sotus de iustitia & iure. libro 5. q. 7. art. 2. ad primum argumentũ. probat textus in l. 3. ff. de testibus, ibi: *Virum unum eundemque præmeditatum sermonem attulerint*.

Si ergo duo testes coram inquisitore se sistant, & vnus dicat se audiisse Lutherum dicentem, Indulgentiarum virtutem nullam esse: & alius dicat, se eodem tempore & loco audiuisse eundem Lutherum asserentem, Indulgentias à Pontificibus summis esse ad quæstum inuentas, nec virtute diuina pollere: sane hi plene probarent per æquipollentia verba Lutherum hæreticum esse: neque ab hac sententia est recedendum.

Quòd si in verbis æquipollentibus dubius sensus esset, qui & catholicam veritatem, & errorem referre posset; tunc quid sit agendum, abunde docui supra hoc 3. lib. schol. 119.

Quando nõ sufficiat per æquipollentia probare.

Sed illud non omittam, quòd si quandoque ageretur de probandis uerbis formalibus; tunc proculdubio non sufficerent æquipollentia. Antonius Butrius, & Abbas in c. nihil. de verb. signific. & multi ex præcitatis, & alij quos refert & sequitur Nicolaus Euerardus in locis argumẽtorum legalibus in loco ab æquipollentibus.

SCHOL. CXXVIII.

Pag. 377 col. 2 B

In quæstionem lxxiii. An inquisitor valeat torquere testes, & si falsi deprehensi fuerint, punire.

IN hac quæstione tria sunt à nobis potissimum tractanda.

Primum erit, An inquisitor testes in suo tribunali delinquentes punire possit.

Alterum erit, An inquisitor solus possit torquere testem quotiens opus fuerit, non adhibito episcopi consilio: & vice uersa idem possit episcopus sine inquisitore.

Postremum erit, Qua pœna sint afficiendi testes in hoc tribunali talium testimonium dicentes, & alicui hæresis crimen imponentes: quod est præcipuum & magni momenti in hac causa, & frequens etiam propter insignem hominum malitiam & iniquitatem.

De materia huius quæstionis qui disputant.

Sed primum more nostro citandi sunt, qui de materia quæstionis huius disserũt, inter quos præcipue hoc agunt Zanchinus, & ibidem Campegius tract. de hæret. c. 13. Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 36. Iacobus Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 84. idem in enchyridio violatæ religionis tit. 38. Ioannes Rojas tract. de hæret. parte 2. assertio. 8. plenissime Eymericus 3. par. in 12. modo processum fidei terminandi. & disserui latissime in priuilegio inquisitorum. 247. disserunt & alii suis locis postea referendi.

Inquisitor testes delinquẽtes in suo tribunali punire pōt.

Quantum ad primum caput attinet, tametsi olim controuersum fuerit, an inquisitor posset testem falsum, aut aliter in suo tribunali delinquentem punire, cum sit iudex delegatus, qui non videtur posse testem coram se delinquentem coercere, vt late demonstrant tradita per Menochiũ lib. 1. de arbitrarijs iudicum. q. 91. nunc hæc controuersia, uel ob solam consuetudinem in contrarium cessat: nec propterea longum nobis tempus in ea dirimenda terendum erit.

Cum enim inquisitor sit delegatus Romani Pontificis, non mirum si possit testes coram se delinquentes ex propria iurisdictione concessa sibi per delegationem, punire. Speculator tit. de teste. nu. 44. & ibi Ioannes And. uerbo, coget. & Abbas in c. 1. extra de crimine falsi num. 9. & alii. optime ergo concludit hic Eymericus nu. 1. hoc iure communi competere: quamuis nullis priuatis statutis hæc potestas inquisitoribus videatur esse concessa. & hæc sint satis quoad primum caput.

Solus inquisitor testem torquet.

Alterum est de potestate inquisitoris in torquendis testibus non requisito episcopo: in quo articulo Eymericus hoc loco ex sententia Pauli de Leazaris apertissime sentit, quòd quamuis reum non possit vnus sine altero torquere: at testem quilibet potest per se torquere. & ratio qua vtitur hic nu. 3. elegans est: nam cum vnusquisq; per se vsque ad sentẽtiam inquirere possit, & expedire quæcunque ad plenam causæ cognitionẽ desiderantur, & testes sint potissima totius causæ pars, sane si casus occurrerit, in quo necesse fuerit torquere testes, & solus inquisitor, & solus episcopus id per se efficere poterit; atque hoc iure vtimur. idem tenet Zanchinus tract. de hæret. c. 13. nu. 3. ibi: *Dic quòd inquisitor poterit eum ponere ad torturam*. & ibidem Campegius vers. ex his iam colligere possumus. & Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 36. & alij quos in re manifesta omitto.

Testẽ effectum reũ non torquet solus inquisitor.

Id tamen est caute obseruandum, quòd si contingat ex teste reum fieri, isque torqueri debeat; tunc non poterit solus episcopus, aut solus inquisitor id efficere. clemen. 1. de hæret. §. propter qđ. vers. duro tamen. atq; ex his remanent satis aperta, quæ ab Eymerico traduntur hac quæstione: nam circa hæc duo potissimum uersatur.

Sed tertium caput est iam declarandum, in quo tota difficultas posita est, nempe, Qua pœna affici debeant testes falsi in hoc crimine hæresis delinquentes.

De fal-

De falso accusatore eiusque pœna satis multa diximus supra hoc 3. libro schol. 14. pag. 124. vbi promisimus hic nos fore declaraturos, quod ad falsum testem spectabat.

Graue scelus est dicere falsum testimonium. Ac primum quàm ingens scelus committant falsi testes, luculenter explicatur in c. 1. extra de crimine falsi. in hęc verba: *Falsidicus testis tribus personis est obnoxius: primum Deo, cuius præsentiam contemnit: inde iudici, quem mentiendo fallit: postremo innocenti, quem falso testimonio lædit.* hęc ibi.

Nullus autem falsus testis grauius aut horribilius delinquit quàm qui in hoc tribunali virum catholicum hæreticum esse mentiendo asserit, cum pietatis intuitu grauissimo periculo reum exponat, cum nomina falsorum testium ei occultentur, & proinde difficilius se defendere queat.

Quis falsus testis. Falsum autem testem iura vocant non modo eum qui mendacium dicit, sed & qui veritatem occultat. cap. 1. extra de crimine falsi; cuius verba sunt: *Vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.* hęc ibi.

Nec modo hunc voco falsum testem, sed etiã illum, qui refert quidem verba ipsa illius contra quem testificatur, sed de illis tamen testificatur alio sensu, quàm prolata sunt: vt si ea non integra referat: vel dicat verba hæreticalia fuisse prolata affirmatiue: cum tamen aut recitando & referendo, aut interrogatiue fuerint dicta. Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 89. uers. est quoque falsus testis. & in hoc diligenter animaduertere debent iudices fidei, cum frequenter hęc in suo tribunali contingere soleant.

Pœnã talionis falsi testib' immunere qui dixerint. Sed iam qua pœna affici debeat testis falsus in hoc tribunali, doceamus. Multorum opinio est, pœna talionis esse afficiendum; quamuis enim in accusatore abolita sit & antiquata talionis pœna, vt ostendimus supra hoc 3. lib. schol. 14. §. his positis. at in testibus adhuc habere locum testantur Bald. in c. 1. §. iniuria. de pace iuramento firman. in vsibus feudo. & in l. 2. C. de rebus creditis. Corsetus in singulari incipiente, *Testis.* el 12. Iason in l. etsi lege. nu. 5. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. & in l. si duo patroni. § fin. nu. 5. ff. de iureiuran. idem in §. item si quis postuláte. nu. 64. instit. de actio. Cassaneus in cõsuetudi. ducatus Burgundiæ rubr. 1. *des iustices.* super textu, *es droictz a' icelles.* nu. 15. Socinus cons. 185. lib. 2. Couarruuias in c. quamuis pactum de pactis. in 6. par. 1. § 7. nu. 6. Bernardinus Diaz in practica crim. canonica c. 87. Nellus tract. de testibus. §. falsus testis. nu. 231. Petrus Dueñas in regu. 27. incipiente, *Accusatus aliquem.* vers. quod tamen in testibus. quod non obscure probat textus in l. 1. §. præterea. ff. de sicarijs, vbi falsus testis in causa homicidij punitur tamquam homicida, si dolo malo deponat. & in Hispania lege Taurina 83. nominatim cautum est testem falsum in causa criminali puniendum eadẽ pœna, qua reus esset puniendus si uerum deposuisset. idem testatur ibidem Anto. Gomez & Palacius Rubius, & alij plerique varijs locis, quos longũ esset recensere.

In causa hæresis testis falsus pœna talionis punitur ex quorundã sententia. Et in hac hæresis causa testem falsum talionis pœna plectendũ contendit Ioan. Rojas tract. de heret. par. 2. assertio. 8. nam plures & maiores rationes suadent, testem falsum in hoc crimine pœna talionis fore plectẽdum, quàm in aliis. Primũ, quia hoc crimen grauius est ceteris. c. vergentis. extra de hæret. grauius ergo plectendus erit, qui falso cõtra quempiam de eo testificatur. Rursus, cum testium nomina in hoc tribunali non publicentur, reus vix potest diuinare, quis eum falso testimonio vrgeat; & propterea difficilius potest se tueri: & quemadmodum grauius est hominẽ interficere veneno quàm occidere gladio. l. 1. C. de malefi. & math. quia qui veneno interficit, cũ occulto id faciat, aufert ei qui occiditur omne remedium se defendendi, ita qui in hoc crimine falso deponit contra aliquem, grauius peccat: nam cum occulto mendacium dicat, quod non facile detegitur propter non publicata testium nomina, iustam defensionem, quę est de iure naturæ, l. vt vim. ff. de iust. & iure. ei subtrahit. Postremo Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 90. Leonis decimi Pont. Max. diploma extare dicit, quo inquisitores possunt falsum testem curię seculari relinquere, irregularitatis securi.

Ex his omnibus, & alijs quę in eandem sententiam afferri possent, videtur esse iustissimum, vt falsi testes in causa hęresis pœna talionis afficiantur, & curię seculari relinquantur, & eorum bona publicentur, & filii eorum infames fiant.

Non facile pronuntiandũ testem falsum tradẽdum curię seculari, & quare. Ceterum, quia nullo veteri iure nominatim cautum inuenio in hac causa, vt testes hac pœna plectantur, non puto facile pronuntiandum, vt falsus testis curię seculari relinquatur: nam in tribus illis vetustis concilijs Tolosano, Biterrensi, & Narbonensi, quibus plenissime cautum est, quidquid ad pœnas & penitentias reorum in hac causa spectat, de hac pœna in testes exercenda nullum apparet vestigium: sed in Biterrensi cap. 26. aduersus deierantes & inducentes alios ad deierandum, (hoc est, vt ego interpretor, ad falsum deponendum medio iuramento) pœna deportationis uestis crucibus signatę continetur in hęc verba: *Et si forte deierauerint, aut induxerint alios ad deierandum, portent in superiori parte duarum crucium (quas portare habent in pectore, & inter spatulas) brachium transuersale palmi vnius vel circa.* hæc ibi.

Iam nullus ex ueteribus (quem ego viderim) de crimine hęresis tractans talem pœnam imponendã docuit: nam Zanchinus qui de hac re plura tradidit, tract. de heret. c. 14. arbitrarias pænitentias iniungendas docuit testi falso per inquisitorem, & Eymericus, qui omnia fere persecutus est, quæ ad negotium heretice prauitatis spectabant, neque in hac quęstione, neque in 12 modo processum fidei terminandi, huius pœnæ meminit, cum plenissime ageret de testibus falsis in hac causa puniendis; quamquam indicet vitam eis de sola benignitate & misericordia relinqui.

Ad hęc, id decretum Leonis x. cuius Simancas meminit, non est ubique receptum, nec velut lex vniuersalis cœptum est custodiri.

Postremo, maximum apud omnes inquisitores pondus habere debet stylus & consuetudo supremi Senatus sacrosanctę Romanæ generalis Inquisitionis, qui nondum consueuit testes falsos curię seculari relinquere. quam ob rem, quotiens talis casus occurrerit, nullo modo debent priuati inquisitores prętextu cuiuslibet opinionis huius vel illius Doctoris propria auctoritate testes falsos pronuntiare curię seculari tradendos: sed cũ grauissime nocuerint, custodiant eos, & consulant supremum inquisitionis Senatum, vt is quid facto opus sit decernat.

Dixi, *cum grauissime nocuerint*: nam si non ita grauiter noceant, per priuatos inquisitores possunt puniri eis pœnis, quas paulo post subiungã.

Ergo vt in hac controuersia de testibus falsis puniendis, in qua nullo certo iure aliquid hactenus uideo definitum, via aliqua, seu procedendi ordo uel leuiter habeatur, donec alij meliora dixerint, sequentia fortassis non iniuste possent obseruari: Si testes falsi de vera & formali hæresi contra aliquem deposuerint, quia hoc casu grauiter nocuerunt propter multas causas, quas ob breuitatem omitto, si putauerint inquisitores fore cõueniens, vt curię seculari relinquantur: quoniam, verbi gratia, ille contra quem deposuerũt, velut negatiuus & impænitens combustus fuit, & eius bona publicata: tũc vt dixi, asseruent eos, & supremum sanctæ inquisitionis Senatum consulant: quod in hoc casu omnino crederem faciendum.

In testib' falsis puniendis qs ordo seruandus.

Quòd si per se eos puniendos putauerint, in perpetuum & irremisibilem carcerem, aut triremes damnare poterint: eis primum productis in publicum spectaculum, & facinore coram toto populo pronuntiato. ita Eymericus 3. par. in 12. modo processum fidei terminandi nu. 209. pag. 339. col. 2. D. E. cui subscribo.

His proxime accedunt illi, qui licet non deposuerint de hæresi formali; horrenda tamen facta vel dicta, quæ uehementem præ se ferunt hæresis suspicionem alicui falso imposuerunt: nam hi quoque grauiter nocuisse uideri possunt.

Quòd si leuiter nocuerint, mitius puniri solẽt: nam falsi testes cum hæreticis redeũtibus, & aliis pænitentibus in publicam fidei actionem, seu spectaculum producuntur, infami tegumento induti, publiceque eorum delicta leguntur; inde fustibus cæsi, vel in exilium, vel in triremes mitti solent, aut alia extraordinaria pœna coerceri. Simãcas cath. instit. tit. 64. num. 91. Zanchinus tract. de hæret. c. 14. vbi pœnam extraordinariam eis infligendam docet.

Qui testē corrũpit vt falsum dicat, qualiter puniendus.

Iam quæ de puniendis testibus falsis diximus, locum quoque habent, in eo qui prece, aut pretio testem corrumpit, vt falsum testimonium ferat, quia eiusdem criminis particeps est: immo plus uidetur delinquere, qui testi persuadet, vt falsum testimonium dicat, quàm testis ipse: quoniam qui mandat, prius habet nocendi animum, & alium impellit ad id facinus, quod fortassis non fecisset.

Idem dicas in eo qui mandauit alicui, vt testem aliquem predictis modis corrumperet. Is damnum dat ff. de regulis iuris. vbi Decius, Cagnolus & ceteri. Mattheus de Afflictis in constitutio. regni Siciliæ lib. 3. in constit. incipiente, *Falsitatem*. Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 96. quamuis ibi de pœna talionis loquatur, de qua quid sentiam, paulo antea diximus. & huc conferunt tradita per Tiraquellum tract. de pœnis temperan. aut remitten. causa 37. & 38.

Testis falsus puniẽdus, licet eius dictũ nõ ualeat.

Id etiam est obseruatione dignissimum, quod tradidit Palacius Rubius in lege Taurina 83. nu. 13. videlicet, Testem falsum puniendũ esse, etiãsi eius dictum non valeat, vt quia, verbi gratia, non iurauit, uel ob alias causas. Bart. in l. si quis legatum. ff. de falsis. quamuis Baldus, Angelus, & Salycetus in l. 1. C. de sepul. uiolato. aliter loquãtur. sed Bartoli sententia verior mihi uidetur, cũ testis falsus iam opere procurarit nocere: quod si ob aliquem defectum eius dictum nõ nocuit, pręter eius intentionem fuit.

Testis qui se detulit veniã postulãs mitius puniẽdus.

Postremo, quæ de testibus falsis in hoc crimine puniendis dicta sunt, iuste obseruari possunt: at spectata personarum qualitate, & delicti grauitate, magis aut minus pœna augeri aut minui potest; sed illa iustissima minuendi pœnam est causa, cum quis sponte crimen suum fatetur, & errati veniam postulat coram inquisitoribus: quod & vtilitas publica, & huius tribunalis clementia facile persuadet, & multis legibus comprobatur. l. 1. C. de his qui se desen. lib. 10. l. 1. de deserto. & occultato. lib. 12. & tradit Simancas catho. instit. tit. 64. nu. 95. quod & verum est.

SCHOL. CXXIX.

In quæstionem lxxv. An nomina testium & denuntiatorum sint delatis publicanda.

Pag. 378 col. 2. B

SUper quæstione 74. nulla occurrit difficultas, quæ non sit à nobis plene declarata supra hoc 3. libro schol. 104. & alibi sæpe: quare ne actũ agamus, ea omissa ad quęstionem 75. transeundum est, in qua agit Eymericus de non publicandis testium vel denuntiatorum nominibus in hoc crimine.

Dubium fuit olim, an in hoc tribunali publicanda forent testium nomina.

Magna fuit olim controuersia, Nunquid testiũ nomina in hoc crimine, vt in ceteris, reis essent publicanda, cum hinc fauor reorum, vt plene se possent defendere, inde fidei prerogatiua clamaret, vt facilius in hac causa, quę omnium est maxima & grauissima denuntiatores, & testes inuenirentur: tandem merito causa fidei prȩualuit, vt non obstante dispositione c. fin. de hæret. lib. 6. nomina testium nullo modo publicentur. atque hoc iure, & hac cõsuetudine nunc vbique vtimur.

Obseruant autem hoc singulare de non publicandis nominibus denuntiatorum & testium fere cũcti qui de hereticis scripserũt, Gondisaluus

tract.

tract. de hęret. q. 10. nu. 4. Ioannes Rojas singulari 208. Simancas cath. instit. tit. 64. num. 19. Campegius ad Zanchinum c. 9. & pleriq; alij.

Decretũ cõcilij Biterrensis de non publicandis testiũ nominibus.

Sed nusquam luculentius hoc præscribitur, quàm in concilio Biterrensi, & Narbonensi; in quorum primo ita scriptum est: *Illud autem caueatis, secundum prouidam sedis Apostolicę voluntatem, ne testium nomina signo vel uerbo aliquo publicentur.* hęc ibi: idem prorsus ijsdem uerbis tradit concilium Narbonense c. 22.

In hoc concilio illud verbum, *signo*, diligenter est obseruandum, quasi dicat, non modo testium nomina publicari non debent, sed neq; circunstantiæ (id enim eo loco puto vocari *signum*) sunt exprimendæ, ex quibus posset delatus venire in notitiam testium, vel denuntiatorum, vt alibi etiam copiose tradidimus.

Restituta inscriptio rescripti Innocētij iiij.

Hoc ipsum singulare de non publicandis testium nominibus retulit Eymericus supra par. 2. pag. 89. ex rescripto quodam Innocentij, incipiente: *Cum negotium.* quo loco in omnibus codicibus id rescriptum tribuitur Innocentio sexto. ceterum frater Paulus Constabilis Sacri Palatij Magister ord. Prædicat. tum ex anno quo datum id rescriptum ibi dicitur, tum ex eo quòd infra in quæstione 85. in omnibus exemplaribus Innocentio IIII. tribuitur, demonstrauit mihi id priuilegium, seu rescriptum non esse Innocentij sexti; nam Innocentius sextus decem tantummodo annos vixit: in dicto vero rescripto annus vndecimus sui põtificatus inseritur; iam multo minus competit Innocentio quinto, qui septem tantum annos sedit. relinquitur ergo necessario Innocentio quarto esse adscribẽdum, qui annos vndecim vniuersali Ecclesiæ Romanus Pontifex præfuit. hanc coniecturam probat non obscure hoc loco Eymericus dum ait: *ideo tandem Bonifacius octauus statuit quid agendum.* nam si Innocentij sexti fuisset, cum is post Bonifacium octauum sexaginta fere annis vixerit, dixisset potius Eymericus; tandem Innocentius sextus.

Hodie sẽper creditur adesse periculũ ex publicatione testiũ, ideo nunquam fit.

Tametsi vero Bonifacius octauus in d. c. fin. de hæret. lib. 6. §. cessante. concedat posse testium & accusatorum nomina in hoc crimine sicut in aliis, omni periculo cessante, publicari; hodie tamen perpetuo id periculum adesse putatur; & propterea nunquam fit talis nominum publicatio, in quam rem extat Breue apostolicum Pij IIII Pontificis Maximi, quod incipit: *Cum sicut.* quod curauimus imprimendum cum literis apostolicis pag. 105. atque hoc iure vtimur.

Quid si reus id petat instanter.

Quòd si reus instaret, postularetque vt sibi cõcederetur defensio secundum iuris ordinem, & per consequens, vt testium nomina simul cum dictis eorum ederentur, audiendus non est, vt iam olim etiam in hoc articulo consuluerunt Periti Auinionenses responso quodam super quibusdam dubitationibus in causa fidei q. 3. quod legitur in vetusto illo codice bibliothecæ Vaticanæ. ac si fortaßis ob id grauari se diceret, & appellaret; talis appellatio nullo modo esset admittenda.

Quoniam vero ordo legitimę defensionis, ob suppressam nominum & cognominum testium publicationem quodammodo videtur truncatus in hoc crimine; propterea inquisitores vitam & mores testium, ac delatorum diligenter debent inuestigare, vt alibi scripsimus copiosius, traditq; Ioannes Rojas in d. singulari 208. & alij. *Cura inquisitorũ circa testes.*

An vero quandoque liceat non modo testium nomina publicare, sed etiam reum & testes conciliare, seu confrontare, abunde docui supra hoc 3. libro schol. 28. & schol. 67. atque ex his remanent aperta & clara, tum quæ hac quæstione traduntur, tum etiã quæ docuit auctor supra 3. par. nu. 117. vbi paulo fusius commemorat quæ repetit hic in fine huius quæstionis.

Ibidem. D num. 2. Locus emẽdatus.

¶ *Prout in alijs fit iudicijs publicentur.* Post hęc verba in omnibus codicibus mox subsequuntur hęc alia: *Ita quòd vbi graue periculum deponentibus seu testibus videatur imminere, iudicio Episcopi & inquisitoris non publicentur delatis, vbi autem eis nõ publicentur, attendat tamen circunspectus inquisitor, &c.* hæc omnia placuit remouere, primum quia non admodum aptatur cum prædictis: rursus, quoniam non cohærent cum sequentibus, & verisimile fit mihi ab aliquo fuisse adnotata in margine, inde vero in contextum irrepsisse. videtur autem hæc adnotatio desumpta fuisse ex sententia Archidiaconi in c. fin. de hæret. lib. 6.

SCHOL. CXXX.

In quæstionem lxxvi. Quæ pœna incurratur si contra ius publicentur, uel occultentur nomina testium.

Pag. 379 col. 1. A

QVæ hac quæstione tradit Eymericus, caute accipienda sunt. Primum enim si non publicet testium nomina, non errabit, immo vt superiori scholio docuimus, nullo modo publicanda sunt: in publicando vero multum errare potest; & qui hodie absque euidenti necessitate, & omni periculo cessante, temere publicare præsumeret testium, accusatorum, seu denuntiantium nomina, plane imprudentissime ageret, & fortaßis in mortalem culpam incurreret: quia ageret contra tot decreta Pontificum, & contra receptam sacri officij consuetudinem: quæ quamuis nulla lege niteretur; quia tamen consuetudo est laudabilis, approbata, & legitime præscripta atque inducta, vim legis habet. §. ex non scripto. instit. de iure naturali gent. & ciuili. *Qui publicare testiũ noĩa grauiter errare t.*

Hanc quæstionem transtulit Auctor repertorij inquisitorum in suum opus verbo, nomina. §. nunc videndum. quo loco cautius aliquanto loquitur. adde Simancam catho. instit. tit. 64. nu. 26. & in enchyridio tit. 35. nu. 12. & seq. Dicta quidem testium edenda sunt reo, vt se defendere queat, nomina vero supprimenda sunt: & hoc iure vtimur.

SCHOL.

SCHOL. CXXXI.

Pag. 379 col. 1. D

In quaestionem lxxvij. An inquisitor possit conuocare peritos ad praebendum consilium.

ABsoluta tractatione de testibus, disputationem de peritis, quos inquisitores possunt aduocare, aggreditur Eymericus: ac primum, an possint aduocari quęrit, & posse docet.

De materia quaestionis qui disseruerint.

Et hoc ipsum priuilegium de conuocandis peritis vt assistant inquisitoribus in causis fidei quotiens fuerint requisiti, adnotant Archidiaconus, Iaonnes And. Geminianus, Franchus & alij in cap. vt commissi. de haeret. lib. 6. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 21. Gondissaluus tract. de haeret. q. 15. nu. 1. Conrradus Brunus lib. 4. de haeret. c. 10. Albertinus in cap. quoniam. de haeret. lib. 6. q. 10. & alij pleriq;, quos in re manifesta libẽs omitto.

Cur inquisitoribus cõcessum, vt possint aduocare peritos.

Cur autem inquisitoribus concessum fuerit, vt peritos quoslibet possent aduocare, vt sibi consilium praebeant in sententiis ferendis, docet Auctor repertorij inquisitorum verbo, inquisitores. §. quae est ratio. dicens propterea id factum fuisse, quoniam cum inquisitores essent fratres religiosi, in theologia solum periti, iura tamen ignorabant: & quia in ordine iudiciario facilè poterant decipi, & propterea absoluere damnandos, & damnare absoluẽdos; ideo factum vt peritos consulerẽt, & ad consulendum, si opus esset, compellerent. inde quoque factum vt processus deberent cum Episcopis communicare.

Periti sẽper aduocandi.

Ceterum, quamuis hodie inquisitores sint iurisperiti vt in Hispania, eosdem nihilominus peritos vocare possunt, ac debent: in primis vero theologos, quorum est propositionum gradus & qualitates expendere; quia, Vbi multa consilia, ibi salus, Prouerbio. cap. 11. & cap. 24. Et rectè protulit Marcus Cicero lib. 1. de officiis, dicens: *Nec vero alienum est ad eligenda quae dubitationem afferunt, adhibere doctos homines, vel etiam iurisperitos; & quid de vtroque genere officij placeat, exquirere.* haec ille.

Hoc etiam ipsum passim leges admonẽt. l. vlt. C. de fideicom. l. 3. de ingen. manu. l. 8. §. sed iure. ff. de iuris & facti ignoran. cap. de quibus. 20. distinct.

Periti qñ aduocãdi.

Periti vero, vt placet Conrrado Bruno praecitato loco, non modo cum ferenda est sententia condemnatoria, sed etiam in absolutoria vocandi sunt, cui libenter subscribo; item adiungo, non modo vocandos quo tempore sententiae ferendae sunt; verum etiam quotiens in aliis iudicij actis occurrit aliqua difficultas, vel circa testes, vel circa delatos, aut in aliis quibuscunque articulis: quod indicant non obscure illa textus verba, *aduocandi, &c.*

SCHOL. CXXXII.

Pag. 379 col. 2. B

In quaestionem lxxviij. An de consilio peritorum ferenda sit ab Episcopo et Inquisitore sentẽtia.

An inquisitores peritorũ cõsilium sequi cogantur.

IN hac quaestione, ac in tota etiam hac tractatione de aduocandis peritis, vt de eorum consilio ad sententiam procedatur; illa occurrit praecipua difficultas hoc loco à me breuiter, & necessario diluenda, An inquisitores teneantur necessario sequi peritorum cõsilium; an vero sit eis liberum, postquã audiuerint peritorum sententias, statuere quod ipsis visum fuerit statuendum; quamquam aut contrarium sit aut diuersum ab eo quod periti senserunt.

In hac controuersia Albertinus, qui ceteris fusius hanc quaestionem disputauit in c. quoniam. de haeret. lib. 6. q. 10. & tract. de agnos. assertio. q. 26. post multas conclusiones num. 11. & seq. tandem concludit, quòd si à lege, canone, vel statuto dicatur, vt aliquid fiat de consilio, vel ex consilio alicuius, tale consilium omnino requirẽdum est, & sequendum, ac ei standum, & actus in contrarium celebratus est nullus. cum itaque in causa haeresis iubeat Romanus Pontifex, vt de peritorũ seu consultorum consilio ad sententiam procedatur. c. fin. §. iubemus. de haeret. lib. 6. consequitur omnino, vt non sit liberum inquisitoribus ab eorum cõsilio recedere, nec aliud statuere quàm periti definierint; id quod nititur probare fortassis satis infirmis rationibus, quas prudens omitto: quia breuitati studeo, & institutum est mihi certiora tradere, tutiora & communiora, vt saepe admonui. in eandem sententiam ferri videtur nõ obscure hoc loco Eymericus, & in principio quęstionis sequentis: & Archidiaconus in c. vt commissi. nu. 20. de heret. lib. 6.

Inquisitores nõ coguntur sequi peritorũ consilium, & quare.

Ceterum, quidquid illi senserint in hoc articulo ita statuo, Inquisitores non debent necessario sequi peritorum, aduocatorum, seu consultorum consilium: quoniam eorum suffragia, & (vt vulgo loquimur) vota non sunt decisiua, sed solum cõsultiua. Primum, quoniam consilium non est de substantia actus. Baldus in l. fin. §. quę necessitatem. C. de bonis quae liberis.

Ad haec, consultores huiusmodi & periti in causa haeresis nullam habent iurisdictionem ordinariam, aut delegatam, iuxta doctrinam Bartoli in l. 1. ff. de offi. assesso. & Baldi in c. si pro debilitate. nu. 3. vbi Decius nu. 7. extra de officio delegati. & notat plene Iason in l. omne officium. num. 16. ff. de offi. assesso. eorum ergo consilium non est necessario sequendum.

Postremo, consilium illius, qui non est particeps officij, aut potestatis illius iudicij, cui dat cõsilium, sufficit si requiratur, vt pulchre docet Ancharanus in c. si ad episcopum. notabili 8. versi. circa

circa secundum. in fine. ne sede vacante. lib. 6. tales autem esse peritos & consultores in hac causa manifestum est: eorum itaque suffragia, vt ibidem concludit Ancharanus de vrbanitate, non de necessitate sequenda sunt. & hanc sententiam videtur sequi Locatus in opere iudiciali verbo, consilium. num. 5. quam profitetur apertius Campegius apud Zanchinum cap. 15. & probat late aduersus Albertinum Ioannes Rojas tract. de hæret. par. prima. nu. 409. & multis sequentibus.

Non tñ audacter à peritorum consilio discedant.

Quamquam autem hæc vera sint, & firmis munita rationibus; non propterea cẽseo liberrimum debere esse inquisitorum arbitrium in statuendo quod sibi libuerit: quamuis ab opinione peritorum discrepet. cum enim negotium fidei grauissimum sit non modo in ferendis sententiis, vt in superioribus dicebam, verum etiam in aliis grauioribus totius iudicij actibus; consultius erit & tutius nusquam discedere à peritorum suffragiis: nam si quandoque contingeret inquisitores audacius vti ea potestate & libertate, facile possent errare, & per imprudentiam committere id, quod vel in fidei, vel in reorum detrimentum verteret.

Iam ista libertas inquisitorum de non sequendis necessario peritorum suffragiis, facilius vsurpari potest ab illis, qui constituti sunt iurisperitissimi: nam hoc potissimum casu consultorum suffragia consultiua erunt non decisiua: & plane hoc iure vtimur vt consultiua solum sint.

Inquisitores theologi facilius pareãt peritorũ suffragiis in ordine iudiciario.

Cum vero inquisitores theologi fuerint creati, in his quæ ad ordinem iudiciarium spectant, si dubia occurrant, non sequi peritorum suffragia, nec prudens nec tutum crederem. Quemadmodum enim iurisconsultos theologis in causis fidei assentire oportet in notandis propositionibus hæreticis & catholicis: ita vice versa theologos iurisperitis obtemperare conuenit in capturis reorum decernendis, in indiciis ad torturam aptis, in testium dictis admittendis aut repellendis, induciis dandis, appellationibus admittẽdis aut refutandis, in sententiis interlocutoriis & definitiuis ferendis, & denique in toto ordine iudiciario obseruando: hæc enim theologi ab iurisperitis petere debent. Albertinus in c. quoniam. de hæret. lib. 6. q. 10. num. 17. quod & verum est.

Qñ nõ sit tutũ à peritorũ votis recedere.

Tunc etiam à peritorum suffragiis non esset tutum recedere, cum quæstio, de qua agitur, nimis est ardua & difficilis, aut propter facti contingentiam, aut ob varias & pugnantes Doctorum sententias: tũc enim eos peritorum suffragiis obtemperare debere putarem: tametsi cum huiusmodi casus incidunt, supremum Senatum consulere tutius sit, vt alibi plene ostendimus.

Peritorũ suffragia non excusant inquisitorẽ errantem.

Postremo illud monebo, inquisitores hæreticę prauitatis animaduersione dignos esse, si vel suo vel consultorum consilio ducti in definiendis fidei causis errauerint: neque enim peritorum suffragia eos omnino excusabunt. l. quidam decedens. §. pater. ff. de excusat. tuto. Bartolus in l. si conuenerit. num. 4. ff. de re iudicata. & ratio est; quoniam apud se debuerant deliberare an illud consilium expediret. l. 2. §. fin. ff. mand. consilium enim alterius neminem cogit ad illud sequendum. c. cum olim. de arbit.

Et quamuis hæc ita se habeant, vix hodie possunt errare, cum non vnus aut alter peritus adhibeatur, sed plures, & in arduis supremum Senatũ consulere debeant. verumtamen hæc omnino persuadent, vt inquisitores suo labore, & industria, & studio curent penitus singula fidei negotia, & quidquid ad suum officium spectat, intelligere: nec fiant desides & negligẽtes sub hac spe, ꝗ consultores habeant & peritos, in quos laborem reiiciant, meminerint illius dicti Quinti Mutij reprehendentis Seruium Sulpitium in hæc verba: *Turpe est patritio & nobili viro ignorare ius, in quo versatur.* l. 2. ff. de origine iuris.

SCHOL. CXXXIII.

In quæstionem lxxix. An processus totus iurisperitis explicari debeat. *Pag. 379 & 380.*

Et in quæstionem lxxx. An testium nomina sint consultoribus manifestanda.

EYmericus apertis fere semper canonũ definitionibus nitens, in his duabus quæstionibus duo axiomata constituit.

Vnum est, Peritis, quos inquisitores aduocant, totũ reorum processum integre esse communicandum.

Alterum est, Nomina quoque reorum eisdem peritis esse explicanda.

Peritis totus processus integre explicãdus.

Prioris axiomatis ratio in promptu est: quoniam nisi periti intelligerent integre & perfecte totam causam, non possent perfecte consulere, neque incorruptum ferre iudicium, cum nemo de incognitis rectum iudicium facere possit. Rursus, cum eorum consilio sit ad sententiam pronuntiandam deueniendum, ne fortassis ob non visum processum minus bene consulant, & in ferenda sententia erretur; iustum est vt eis integre totus processus explicetur. & cum Eymerico sentit Bernardus in lucerna verbo, inquisitor. §. 21.

Nomina testiũ, an & qñ peritis sint explicanda.

In secundo axiomate de publicandis nominibus testium ipsis peritis, maior est difficultas; quia non videtur necessarium explicari. primum quoniã absque tali nominum publicatione, aut notitia recte consulere possunt: deinde quia ita plane contendunt faciendum viri docti, inter quos est Campegius apud Zanchinum cap. 15. Postremo, tuta & laudabili inquisitionum consuetudine receptum est, ne consultoribus testium nomina publicẽtur: sed absque nominibus processus soli eis dantur super quibus consulere debent. neque ab hac consuetudine est recedendum.

Inquisitorum tamen partes erunt notare testium qualitates, vt si religiosi, si periti, si graues fuerint

fuerint & probati: aut contra. si minus probati, si plebei, & pauperes, si iuuenes, si imperiti, aut similes, vt his qualitatibus in genere cognitis facilius intelligant periti quantum sit dictis singulorum tribuendum, aut contra detrahendum.

Quid de nominib' delatorũ. Sed de nominibus delatorum nihil docuit Eymericus, an videlicet reorum nomina peritis debeant explicari; & verius videtur, ac tutius est vt nec reorum nomina peritis publicentur.

Verumtamen illud addiderim, quòd si quandoque videatur necessarium, vel testium, vel reorum nomina peritis explicare, vt cum probabiliter timetur testes inimicos esse reo: tunc si periti vtrosque cognoscant, quia melius scire possunt, an sint vel fuerint inuicem inimici nec ne; non foret iniustum hoc casu & testium & delatorum seu reorum nomina consultoribus, aut etiam si opus fuerit, aliis probis viris explicare, iuxta consilium Eymerici par. 3. num. 119. §. sextus modus est. pag. 298. col. 1. de quo dixi supra hoc 3. libro schol. 37.

Ne autem consultores temere hoc casu vel testes vel delatos indicent, aut per iuramentum, aut per sententiam excõmunicationis constringi possunt, ac debent, vt secretum teneant. ita Eymericus præcitato loco. & Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 21.

Reuelantes secretum etiã non iurati extra ordinẽ puniendi. Quamuis autem periti huiusmodi specialiter non iurarint custodire secretum, adhuc tamen ad illud obseruandum obligantur, propter multas leges iubentes ne causæ fidei propalentur ob periculum ingens, quod inde nasci potest: quòd si non iurati propalauerint, extra ordinem puniri possunt per inquisitores: decuit enim eos id secretum seruare, quod leges iuste iubent.

SCHOL. CXXXIIII.

Pag. 380 col. 2.

In quæstionem lxxxii. An Episcopus & Inquisitor possint se mutuo excommunicare ob dictum secretum.

Et in quæstionem lxxxiii. An Episcopus & Inquisitor teneantur ad secretum, quod aliis indicũt.

Super quæstione 81. nulla occurrit difficultas. explorati enim iuris est, posse Episcopos & Inquisitores indicere silentiũ consultoribus, etiam sub pœna excommunicationis, vt superiori scholio dicebamus.

Quantum vero attinet ad quæstionem 82. in qua concludit Eymericus, episcopum & inquisitorem mutuo se excommunicare non posse hac de causa, videlicet, ne & ipsi secretum reuelent, id verissimum est. ceterum diligenter notanda sunt verba illa quę sequuntur in d. c. fin. de hæret. lib. 6. §. *Et vt eorundem, &c. Sed episcopi ex iniuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto precepto, ad secretum huiusmodi teneantur.* hęc ibi.

Neq; epi neq; inquisitores secretũ reuelare possunt. Atque ex his verbis cõcludit Eymericus q. 83. episcopum & inquisitorem ad hoc secretum custodiendum, & non reuelandum teneri; & ratio in promptu est. quemadmodum enim grauia incommoda consequi possunt ex huiusmodi secreti violatione, cum periti & consultores reuelarẽt, eadem nascerentur si episcopus, aut inquisitores manifestarent.

Epi & inquisitores reuelãtes secretum extra casus permissos mortaliter peccant. Ergo si episcopus & inquisitores extra casus sibi à iure concessos & permissos, & negotiis fidei necessarios, reuelarent aut testes, aut delatos, aut denuntiatores, & accusatores, vel alia sacri officij secreta, quamuis ipso iure excommunicati non essent; quoniam hoc nullo iure (quod ego sciam) cautum inuenitur: tamen mortaliter peccarent, quia sibi districte iniungitur à Papa sub virtute sanctæ obedientiæ ne reuelẽt: essent enim iustę & legitimę legis transgressores. facere autem in materia graui contra iustam & legitimam legem nulla rationabili causa vrgente, vel excusante lethalis est culpa, vt vno ore fatentur Theologi, quos sequuntur Canonistæ, & ceteri bene sentientes. atque hoc est in hac causa diligentissime obseruandum.

Super quæstione 84. Admonitio ad Lectorem.

Occasione quæstionis 84. agendum nobis hoc loco erat de virtute & robore extrauagantium variis temporibus per diuersos Pontifices editarum in negotio sanctissimæ Inquisitionis: verum cum in fine Directorii decreuissemus multas huiusmodi extrauagantes nunc primum è tenebris in lucem editas, imprimere visum fuit valde accommodatum hanc disputationem in eum locum reiicere, vbi copiose materiam huius quæstionis tractauimus: eam legito.

SCHOL.

SCHOL. CXXXV.

Pag. 381 col. 1. D

In quæstionem lxxxv. An Episcopus & Inquisitor simul interpretari possint statuta contra hæreticos edita.

Cur indulsit ut iudices fidei statuta in hæreticos possint interpretari.

Hoc insigne priuilegium in fauorem fidei inquisitoribus tributum est. Cum enim multæ quotidie in pœnis hæreticorum, & causis fidei oriantur dubitationes, quæ nō sunt plene & aperte per leges declaratæ; sunt enim plura negotia quàm leges; suntque plures articuli negotiorum & dubiorum quàm sanctiones: propterea, ne foret necesse in singulis dubiis Pontificem Romanum consulere, salubriter cautum est, vt leges in hæreticos editas possent inquisitores interpretari. exempla passim occurrunt, quæ libenter hîc gratia breuitatis omittimus; vnum esse potest illud, cuius meminimus supra hoc 3. libro schol. 7. pag. 119. §. quoniam vero.

Huius autem priuilegij mentionem faciunt Tabiensis in sum. verbo, inquisitor. §. 39. Campegius apud Zanchinum c. 16. versi. rursus arbitrium iudicis. Locatus in opere iudiciali verbo, interpretari. & verbo, statuta. Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. nu. 426. & alij.

Iam quantum spectat ad rescriptum Innocentij IIII. quod hîc citat Eymericus, id nondum vidimus authenticum. alterum vero Alexandri IIII. quod refert in fine quæstionis, vidimus authenticum in bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Felicis Peretti, allatum ex Assisio; eratq; missum fratribus ordinis Minorum inquisitoribus hæreticę prauitatis. Datum Anagnię. x. Calen. Decemb. Pontificatus sui, anno iiij.

SCHOL. CXXXVI.

Pag. 381 col. 2. C

In quæstionem lxxxvi. An inquisitor per se possit in verbis ambiguis interpretari dicta statuta.

Dubiū an solis inquisitoribus tributū, vt dubia statuta possint interpretari.

Hoc priuilegium amplius est & patentius: libere enim concedit Eymericus solum inquisitorem posse interpretari statuta dubia, seu verba statutorum ambigua, reperta in statutis editis contra hæreticos.

Ceterum, hoc præmonebo, hoc rescriptum Alexandri IIII. quod incipit, *Prę cunctis.* nos nondum vidisse authenticum: cum multa alia eiusdem viderimus. Rursus, hæc clausula, quam ex eo rescripto recitat hîc Eymericus, non legitur in rescripto Vrbani IIII. *Præ cunctis.* relato ab Eymerico par. 2. pag. 81. de quo valde miror, cum Pontifices soleant ferme semper in hac causa referre eodem tenore verborum, rescripta à suis prædecessoribus edita: Alexander autem ante Vrbanum vixit, vt est manifestum. Postremo, rescriptum illud Innocentij IIII. quod incipit, *Cum negotium.* relatum ab Eymerico par. 2. pag. 89. non probat hanc Eymerici sententiam: nam præterquam quòd nondum authenticum viderimus, in multis exemplaribus, dum potestas tribuitur inquisitoribus interpretandi statuta, adduntur illa verba: *Cum diœcesanorum Episcoporum consilio.* quod videtur verisimilius, quia res magni momenti est.

Sed quamquam hæc sint incerta, auctoritas Eymerici multum pondus habet, nec est credendum eum sibi eam clausulam arbitrio suo composuisse. Sed demus hanc sententiam nullo certo iure probari, & quæramus an hoc liceat solis inquisitoribus: & primo obtutu videtur dicendum, solum inquisitorem non posse leges dubias in hæreticos latas interpretari: nam solius principis est declarare legem dubiam. l. 1. cum glossa ibidem verbo, solis. & l. fin. C. de legibus. cap. inter alia. extra de sentent. excomm. Præterea solus Romanus Pontifex est legitimus interpres iuris diuini, & canonum ecclesiasticorum, vt docet Abbas in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. *An soli inquisitores possint statuta dubia ī hæreticos lata declarare.*

His tamen non obstantibus non inepte dici posset, Solum inquisitorem posse dubia statuta in hæreticos lata declarare. ita hoc loco Eymericus. idem tenet Campegius apud Zanchinum c. 16. versi. rursus arbitrium iudicis. & omnes fere præcitati in scholio superiori. nam cum hoc priuilegium sit tributum fauore fidei, cuius inquisitor dicitur defensor, rationi consonum videtur, vt sibi soli hoc priuilegium competat. *Solus inqsitor dubia statuta declarat.*

Præterea in illis locis, in quibus non sunt adhuc inquisitores delegati constituti, sed soli episcopi iure ordinario in hæreticos animaduertūt; non videtur dubium quin illis liceat statuta in hæreticos edita declarare: quoniam vt supra scholio 114. §. num autem. tradidimus priuilegia, quæ fauore fidei inquisitoribus sunt tributa, episcopis etiam videntur competere. ergo fiet, vt solis etiā inquisitoribus liceat declarare statuta dubia, cum maiorem episcopis, aut saltem æqualem cū ipsis, in causis fidei habeant potestatem.

Hæc fortassis vera sunt de stricta iuris ratione: tutius tamen est in re tam graui adhibere episcoporum consilium, vbi commode poterit adhiberi: alias vrgente causa solus fortassis inquisitor poterit id præstare. *Sed tutius id est facere cum epī consilio.*

Exempla multa occurrunt in nostris hisce commentariolis, inter quæ illud potest esse accommodatum, de quo scripsimus lib. 2. Adnotation. schol. 1. §. iam hæc prohibitio. & §. seq. nam si dubitetur, an commissariis inquisitorum liceat legere libros prohibitos, sicut licet ipsis inquisitoribus: quoniam in hac parte obscure loquitur rescriptum Iulij III. Pontifi. Max. quod ibi recitauimus, inquisitoris partes erunt id declarare: in similibus idem est iudicium.

Dum modo caueat ne nimis libenter vtatur

hac potestate, & sub huius potestatis prætextu ea statuat, quæ vel aliis legibus repugnent, vel sæua sunt, & à consuetudine sacri tribunalis aliena; in quo conscientiæ suæ consulere quisque debet. securius semper est & diœcesanos epos, & peritissimos & probatissimos viros consulere.

Solus inqsitor edicta publicat cōtra hęreticos.

Rursus, non modo solus inquisitor interpretari potest statuta dubia edita contra hęreticos; sed quotiens oportuerit edicta aduersus hæreticos, eorumque complices, fautores, receptatores, & defensores publicare, id soli inquisitores sine ordinario facere possunt. ita Ioannes Rojas tract. de hæret. par. 2. de priuilegiis inquisitorum nu. 415. versi. item soli inquisitores. ad quam sententiam probandam nihil adducit, verumtamen videtur hoc priuilegium. cum enim inquisitor sit à Sede apostolica delegatus in causis fidei, ordinario videtur preferendus: itaque inconsulto ordinario potest edicta contra hæreticos promulgare, quibus iubeat vt sibi in hoc crimine delinquentes reuelentur; quæ fuit sententia Eymerici 3. par. nu. 52. in forma admonitionis de hæreticis reuelandis, vsu etiam comprobata, vbi nulla est episcopi mentio, & Zanchini tract. de hæret. cap. 10. num. 2.

Huius autem priuilegij passim potest contingere vsus: vt cum, verbi gratia, delictum est commissum, quod hęresim præ se ferre videatur, vt si deletæ sint Sanctorum imagines, combusta ecclesia, in domos inquisitorum impetus factus, aut ignis coniectus, & similia: tunc enim inquisitores edictis propositis, sub pœna anathematis & fautoriæ hęresis monebunt vniuersos, vt id delictum, vel delicta reuelent.

Eps an edicta in hæreticos possit publicare.

Sed quid si ordinarius edicta huiusmodi publicauerit, poterit ne inquisitor ea reuocare? & Ioannes Rojas præcitato loco merito reuocanda tradit: sed is fortassis nimis libere loquitur, quasi nullæ sint partes episcoporum in hac causa, cum tamen omnia iura clament per cōcessionem procedendi inquisitoribus factam, non esse ablatam ordinariis procedēdi potestatem; quare multum illis tribuendum censeo: nec approbo eorum sententiam qui plus sibi tribuentes, quàm à iure habent, episcopos fere spernunt in hac causa. meminisse ergo oportet, eos iudices fidei esse in sua diœcesi ordinarios: q; si ea edicta in fidei propagationem referantur, nullo modo mihi videntur reuocanda, sed confirmanda potius: sic enim episcopus & inquisitor, quasi vnus, fortius pugnabunt contra religionis hostes.

An inquisitores noua statuta condere possint contra hęreticos.

Sed maior difficultas est, An inquisitores possint contra hæreticos noua condere statuta in suis diœcesibus, augendo pœnas aduersus eos. & Ioannes Rojas tracta. de hæret. par. 2. de priuilegiis inquisitorum num. 440. id inquisitores posse asserit, additque ita tenere Lapum & Geminianum in c. fin. §. statuto. de hæret. lib. 6. quod optime, inquit, explicat Gondissaluus tract. de hæret. q. 23. num. 6.

Verumtamen Doctor hic, alioquin doctus & religiosus, valde decipitur: nam quos ille citat, cōtrarium sentiunt omnino. neq; id dicunt in c. fi. de hæret. sed in c. 2. §. statuto. de constit. lib. 6. quo loco Geminiani verba in codice nostro nu. 8. versi. an autem inquisitores. ita habent: *An autem Inquisitores hæreticæ prauitatis possint facere statuta? tenet hìc Lapus quòd non, quia sunt delegati, vt notatur de hęret. in 6. cap. ne aliqui. & cap. per hoc. sed delegatus statuta facere non potest, vt notat Innocentius in c. pro illorum. de præben. ergo, &c.* hactenus Geminianus. quem nullis fere mutatis sequitur Gondissaluus in d. tract. de hæret. q. 23. num. 6. non me præterit in vetustis quibusdam Geminiani exemplaribus paulo aliter concipi supradicta verba; eadem tamen est sententia. sentiunt ergo præfati apertissime, inquisitores non posse condere statuta.

Geminiani verba.

Inquisitores posse condere statuta cōtra hęreticos noua opinio.

Cum vero paulo diligentius hæc essem intuitus, existimaui fortassis nō fore absurdum dicere, inquisitoribus competere hāc potestatem. Primū enim explorati iuris est, episcopos in sua diœcesi statuta condere posse, per textum in d. c. 2. iuncta glossa in verbo, statuto. vbi communiter Doctores. de constit. lib. 6. poterunt ergo condere statuta cōtra hęreticos: nam si possunt in blasphemos, in sortilegos, & similes peccatores noua statuta episcopi constituere, vt ab his sceleribus acerbitate pœnarum homines auocentur; profecto multo magis id poterunt contra hæreticos, cum grauius ceteris delinquant, & inquisitor in causa hęresis aut maiorem, aut saltem ęqualem habet cum episcopis iurisdictionem. poterūt ergo simili modo noua statuta condere cōtra hæreticos, quibus augeant pœnas in eos.

Ad hęc, paucis antea diebus quàm hęc scriberemus, incidimus in vetustum & authenticum rescriptum Innocētij IIII. quod extat in Archiuo inquisitionis Bononiensis, & incipit, *Orthodoxę fidei* quod curauimus imprimendum inter literas Apostolicas pag. 6. quo videtur dirimi proposita difficultas, docerique posse inquisitores statuta condere: nam inter cetera Romanus Pontifex iubet omnibus magistratibus, vt inquisitorum statuta, & sua contra hæreticos obseruent, in hęc verba: *Considerantes attente, quòd iurisdictio eorum* (scilicet inquisitorum) *quò fuerit plenior in hac parte, eò magis esse poterit fructuosa; volumus & nostris sibi damus literis in mandatis, vt vos monere procurent ac inducere diligenter, vt statuta ipsorum, et alia ecclesiastica & secularia edita contra hęreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, &c. seruetis & faciatis irrefragabiliter obseruari.* hęc ibi. quo loco notanda sunt illa verba: *statuta ipsorum.*

Ex his facile inducor ad credendū posse inquisitores huiusmodi noua statuta condere, idq; iuxta varietatē casuum accidentiū, vel pp frequentiā hęreticorū, vel pp alias causas, quas fert humana conditio, vt acerbitate pœnarū ab eis delictis cōmittēdis homines auocentur: quamq̃ illud sentiā hoc casu consultius esse facturos, si eporum consiliū adhibeant, vt res tam grauis maturius trāsigat: vel, quod tutius est, supremum sacrosanctæ & generalis Romanę inquisitionis Senatum cōsulant, à quo in rebus grauibus in hac fidei causa nusquā discedendum arbitror.

Illud

Dum nouæ statuta conduntur, quid cauendum.

Illud tamen obseruandum est, ne dum huiusmodi pœnæ augentur contra hęreticos, aliquid committatur iniustum, incautum, aut contra ius & rationem: nam fauor fidei non tribuit hanc facultatem. itaque cauendum est, ne dum ex vna parte fidei propagationem nitũtur afferre, ex alia eius detrimentum incurratur.

In pœnitentiis aggrauandis & augendis certum est inquisitores habere potestatem, vt docuit Eymericus 3. par. nu. 194. §. item te sententialiter. pag. 330. & dixi plene supra hoc 3. lib. schol. 62. §. retinentes nobis. pag. 179.

An principes seculares pœnas in hęreticos augere possint.

De principibus secularibus superioribus diebus quæsiuit à me D. Petrus Dusina sacrosanctæ Romanæ & generalis Inquisitionis integerrimus assessor, an possint suis legibus pœnas contra hæreticos latas, vel etiam contra suspectos de hæresi augere. in quo articulo fortassis quispiam diceret, id eis non licere, cum hoc crimen sit mere ecclesiasticum, in quo laici, nec directe, nec indirecte se intromittere debent. c. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. §. prohibemus.

Ceterum, obiter hæc mihi tradenti (neque enim libet longius euagari, cum Eymerici institutum aliud suadeat) verius nunc videtur, posse seculares principes ex causa tales leges condere, quibus in hæreticos & suspectos pœnę augeantur, aut iam latæ leges aduersus eos, quæ fortassis in suis ditionibus & dominiis non custodiuntur, in vsum reuocentur, & in viridi obseruantia permanere iubeantur. atque vtinam tales in Christiana republica principes multi reperirentur; neque enim res fidei in deterius laberentur, nec superioribus annis florentissima regna corruissent, & misere in hæreses tetras & nefarias incidissent.

Possunt principes seculares nouas leges in hæreticos cōdere.

Possunt ergo mea quidem sententia talia statuta condere. neque hoc est intromittere se de crimine ecclesiastico, sed fauere potius Ecclesię, & incrementum fidei procurare: nam per eiusmodi statuta non auferunt propriis iudicibus, videlicet episcopis & inquisitoribus, iurisdictionē: sed eam potius amplificant, iuuant, & amplius promouent: id quod esse debet principum secularium proprium & peculiare munus, vt grauiter docuit Conradus Brunus lib. 3. de hæret. cap. 9. & 10.

Romani pontifices leges secularium in hæreticos latas confirmarũt.

Postremo, Romani Pontifices principum secularium leges & decreta aduersus hæreticos & suspectos variis temporibus edita, non modo non sustulerunt, aut abrogarunt, immo confirmarunt & inuiolabiliter custodiri iusserunt, vt constat ex multis Pontificum rescriptis editis in bullario literarum Apostolicarum; quod explicui copiose in disputatione de robore extrauagantium contra hæreticos editarum. quod ipsum facturos crederem proculdubio & ceteros Romanos Pontifices quotiens vel catholici principes nunc aut futuris temporibus, vel insignis aliqua respublica, vel minores reguli in suis dominiis leges nouas conderent, quibus commode hæreses aut nasci impedirentur, aut iam natæ facilius extirparentur.

SCHOL. CXXXVII.

In quæstionem lxxxvij. An suspectus de hæresi cogi debeat abiurare.

Pag. 382 col. 1. A

Suspecti de hæresi abiurare debent.

SVspectos de hęresi abiurare debere explorati iuris est, vt euidē ter probant leges canonicæ hoc loco ab Eymerico allatæ. tradit vero hanc materiā idē Eymericus copiose par. 2. q. 45. & 48. & de praxi agit 3. par. in 4. 5. & 6. modo processum fidei terminandi. & in concilio Tarraconensi. §. suspectus de hæresi. relato par. 2. pag. 169. & docet copiose Ioannes Rojas singulari 1. Repertorium inquisitorum verbo, suspectus. Locatus in opere iudiciali verbo, suspicio. & alij variis locis.

Quæuis hæresis suspicio abiuranda.

Nec refert, quantum ad hoc, an suspicio sit leuis vel vehemens: omnis enim suspicio debet abiurari, vel purgari, vt copiose traditur præcitatis locis: sed eleganter in concilio Tolosano c. 11. & in concilio Biterrensi c. 31. & quidquid ad hunc locum de abiuratione spectat, copiose tractaui supra hoc 3. lib. schol. 55. pag. 169.

SCHOL. CXXXVIII.

In quæstionem lxxxix. Quot, quibusque modis in iure quis censendus sit deprehensus in hæretica prauitate.

Pag. 382 col. 2. B

OMissa quæstione 88. super qua nulla occurrit difficultas, quam non plene explicuerimus supra lib. 2. Adnotatio. schol. 11. pag. 38. & lib. 3. schol. 51. pag. 162. ad q. 89. deuenio, in qua hoc breuiter obseruādum est, non esse putādum Eymericum hoc loco pperam egisse de deprehensis in hęretica prauitate, cum de illis iterum egerit nullis pene mutatis supra par. 2. q. 33. nam diuerso consilio variis locis eandem disputationem inseruit: qđ & tituli ipsi quęstionum facile indicant: nā parte 2. in primis quærebat qui essent dicēdi hęretici manifesti; vt illis cognitis secretos, seu occultos hęreticos cognosceremus, in quibus erat maior difficultas: hîc vero solum de manifestis agit, & quot modis quis de iure manifestus hęreticus dicatur, magis ex professo declarat.

Cur Eymericus eandē disputationem repetat.

Diuersis rationib' eadē disputationes possunt repeti.

Neq; est absurdum, sub diuersis rationibus diuersis locis vel in eodē vel in alio opere easdem qnq; repetere disputationes: nam & Aristotelem, & Platonem, & Galenum & alios insignes philosophos scimus, easdē sępe repetiuisse doctrinas: & Iurisperiti hoc idem sępissime non inepte faciũt, & Pandectarum Architecti, vt obiter illud dicā, frequenter sub diuersis titulis easdē leges eadem verborum serie repetiuerunt, vt copiose ostendit Pardulph' Prateius lib. 1. de media iurisprudētia.

Quantum vero ad hanc quæstionem attinet de manifestis hæreticis, eam abunde declarat Albertinus tract. de agnoscen. assertio. q. 29. num. 8. & multis sequentibus.

SCHOL. CXXXIX.

Pag. 383 col. 1. A

In quæstionem xc. An deprehensus in hæresi, & propter hoc captus, sit sub cautione dimittendus.

HAEc quæstio est valde vtilis, & à paucis in hac hæresis causa disputata. Eymericus eam hoc loco tractat breuissime, quam eisdem fere verbis sequitur Repertorium inquisitorum verbo, cautio. & Locatus in opere iudiciali verbo, inqsitor. nu. 25. & 26. & alij, quos mox subijciam.

Cautio quid.

Est autem cautio, vt ait Cicero 4. Tusculana, prouidentia quædam, qua auertimus & vitamus ne quid mali nobis accidat. hinc Iurisperiti cautiones appellant fideiussiones, aut alias stipulationes, qbus nobis cauemus, hoc est, securos nos reddimus, vt colligitur ex l. habere. §. cautum. ff. de verb. signifi. vbi ita scribit Paulus: *Cautum intelligitur siue personis, siue rebus cautum sit*. hæc ille. per personas fideiussores accipimus; per res autem pignora, vt optime eo loco Accursius interpretatur.

Duæ cautionũ, seu fideiussionum species.

Cautionum vero duæ sunt species: nam quædam est nuda. l. 2. §. quod si. ff. de iudi. quæ & nuda seu simplex promissio nuncupatur. l. diuus. 5. ff. de petitio. hæredit. de qua non est sermo in hac quæstione. Altera est cautio idonea, vt cum fideiussor, vel pignora accepta sunt. l. si mandato. 59. §. vlt. ff. mandati. d. l. habere. §. cautum. ff. de verb. signifi. & de hac loquitur auctor in hac quæstione, quam vocat voce Catalana *manuleutam*, illi enim fideiubere, *manleuare*, & fideiussionem *manleutam* dicunt: de qua egit Eymericus multis locis: primum hic ex professo, & 3. par. in septima cautela contra cauillosas hæreticorum fraudes, num. 105. pag. 292. col. 2. & in eadem 3. par. in forma dandi apostolos negatiuos, nu. 124.

Manuleuta qualis vox.

An deprehensus in heresi possit cũ cautione dimitti.

His positis, institutum auctoris in hac 3. parte est docere, nunquid inquisitores reum hæreseos in hæretica prauitate deprehensum, iuxta doctrinam præcedentis quæstionis, possint è carceribus dimittere accepta fideiussione, & cautione de repræsentando, aut intra certum tempus, aut totiẽs quotiens inquisitori visum fuerit. & summa quæstionis est, talem nullo modo esse relaxãdum, aut dimittendum è carceribus; idque ob rationes quas allegat, quæ veræ & certę sunt, quas & præcitati sequuntur.

Hanc vero Eymerici doctrinam confirmant Antonius Gomez tom. 3. varia. resolutio. c. 9. nu. 8. & Iulius Clarus in pract. crim. § fin. q. 46. versi. in hac aũt materia. & Paulus Grillandus tract. de relaxatio. carcerat. tit. de fideiussoribus reorũ, dicentes, reum alicuius criminis pro quo veniat imponenda pœna corporalis, nullo modo datis aut acceptis fideiussoribus esse è carceribus relaxandum siue dimittendum. & hanc sententiam dicit communem Iulius Clarus præcitato loco, quam probat non obscure textus in l. 3. ff. de custo. reorum, ibi: *nisi tam graue scelus ipsum commisisseconstet, vt nec fideiussoribus, nec militibus committi debeat*. hæc ibi. quod asserunt ibidem communiter Doctores. & ratio potissima est, quoniam fideiussores non possunt se obligare ad pœnam corporalem, qua reus est plectendus, cum nemo sit dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad l. Aquiliam.

Reus cui sit imponenda pœna corporalis non est relaxãdus, & quare.

Sed quid si de facto iudex sub fideiussoribus dimisit eum qui plectendus erat pœna corporali, & is reus aufugit, nec se præsentat, nec à fideiussoribus potest capi, vt iudici præsentetur, qua pœna erunt afficiendi fideiussores? Respondeo, plectendos esse fideiussores non in corpore, sed in ea pœna pecuniaria, ad quam se fideiubẽdo obligauerunt: si vero nullam certam pœnam promiserunt, quod raro contingit, plectendi etiã sunt in pœna pecuniaria, sed arbitrio iudicantis, nisi consuetudo in tali casu, aut ciuitatis statutũ certã pœnam statueret. l. 4. ff. de custo. reorum. vbi Bartolus & communiter Doctores, Cynus, Salycetus, & alij in l. penult. C. de custo. reorum. & alij quos refert & sequitur Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. c. 9. nu. 8.

Fideiussores reorũ qualiter plectẽdi.

Hæc vero communis doctrina de non relaxandis carceratis sub fideiussione, seu data cautione, maxime locum habet in seruis & alijs vilibus hominibus: hi enim non relaxantur fideiussori. l. 2. ff. de custo. reorum. l. lex Cornelia. §. præterea. ff. ad senatusc. Sylla. tradit Iulius in pract. crim. § fin. q. 46. versi. & hæc quidem.

Sed in supradictis aut nulla aut minor videtur dubitatio ob rationes prædictas: num autem aliquando in hoc tribunali locus sit relaxationi sub fideiussione, vel cautione, quod est cognitu maxime necessarium, breuiter est nunc mihi dicẽdum. & plane ex supradictis aperte consequitur, eos omnes posse relaxari, qui capti sunt pro delictis, pro quibus non venit imponenda pœna corporalis, sed tantum pecuniaria, aut alia similis. l. 1. ff. de custo. reorum. vbi Bartolus & communiter Doctores. l. 3. & 4. ff. eod. tit. l. si quis pro eo. § fin. ff. de fideiusso. l. eos. la primera. §. super his. C. de appellatio. & his locis Doctores, quos refert & sequitur Antonius Gomez tom. 3. varia. resolutio. c. 9. num. 8.

An aliqũ in hoc tribunali sit locus relaxationi, sub fideiussione.

Additque Gomez adeo verum esse hoc casu, sub fideiussoribus reum esse relaxandum, quòd si iudex nolit recipere fideiussores, sed reum in carcere detinere, committit cõtra eum crimen iniuriæ; & tenebitur, inquit, in syndicatu actione iniuriarum. argumento textus in l. si vero pro cõdemnato. §. 1. ff. qui satisdare cogantur. cuius verba sunt: *Qui pro rei qualitate euidentissime locupletem, vel si dubitetur approbatũ fideiussorem iudicio sistendi causa nõ acceperit, iniuriarum actio aduersus eum esse potest*. hæc ibi.

Hæc

In hoc tribunali rarius dimittendi rei sub fideiussionibus.

Hæc tamen in alijs delictis & causis fiant: nam in hoc delicto cautius, quàm in ceteris dimittendi sunt rei sub fideiussoribus. ergo hoc primum statuamus, curandum esse diligenter ab inquisitoribus, ut quam cito & commode fieri potest, causa absoluatur, & reus debitam pęnitentiam excipiat: neque enim quicquam boni solet euenire ex tali liberatione & relaxatione è carceribus in hoc crimine, cum delinquentes facultatem habeant alloquendi alios, & celandi id, quod fortaßis fuissent confeßi, si in carceribus mansissent.

Si tamen pendente processu appareat reum non esse culpabilem eius delicti de quo imputatur; quod sępißime solet contingere, tunc relaxari posset, per textum in l. 1. ff. de custo. & exhibitio. reorum, ibi: *Vel pro innocentia personæ.* tradit Iulius Clarus, vbi multos refert in hanc sententiã in pract. crimi. §. fin. q. 46. vers. pariter etiam. & hoc tunc maxime fieri posset, quando inquisitores non sperarent habere noua indicia, quòd ille id crimen commiserit, de quo fuit imputatus: nam si noua indicia se facile habituros sperarent, dimittendus non esset.

An relaxãdus re' præstita fideiussoria cautione.

Quòd si hoc casu cum relaxandus est reus propter inopiam non inueniat, qui pro ipso fideiubeant, quæsitum est, an poßit relaxari præstita per ipsum iuratoria cautione. & verius mihi videtur id posse fieri, & hanc opinionem testatur communem Marsilius in repetitione rubricę de fideiussoribus num. 166. & seq. & hoc videtur mitius, ne carcerati quandoque diu marcescant in carcere, dum fideiussores ob paupertatem nõ inuenirẽt: quod & Iulius Clarus laudat in pract. crim. §. fin. q. 46. uers. sed quid agendum. in fine.

Viri illustres qualiter relaxandi.

Solent quandoque in hoc tribunali inquisitores uiros illustres & magnos consignare militibus seu fidis custodibus, qui eos custodiãt in aliquo loco tuto extra carceres, uel fideiussoribus, qui promittant reum in aliquo loco tenere, vel quod tutius & frequentius fit certum Palatium, aut domum ei statuere, ubi custodiatur. argumento l. 1. ff. de custo. reorum, ibi: *Vel pro dignitate eius, qui accusatur.* sed hoc non spectat ad priuatos inquisitores deliberare, quemadmodum nec inconsulto supremo Senatu sanctæ Inquisitionis tales viros egregios capere, vt alibi diximus: quare in his superiores consulant.

Leuiter delinquentes qualiter custodiantur.

Iam illud frequenter obtinet in hoc tribunali, vt cum reus leuiter deliquit, leuiter custodiatur; vnde pro qualitate criminum & personarũ possunt iudices iubere, nulla accepta fideiusione, nec reis in carcerem misis, vt reus domum suam uel alterius, uel ciuitatem cum suburbijs pro carcere habeat, ut optime obseruauit Simancas catho. instit. tit. 16. num. 5. Huc spectant quę tradit Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 46. uers. in dubio autem.

Fideiussor quo tempore soluat pœnam, & cui sit applicanda.

Postremo, si fideiussor quo tempore deducit reum consignare non consignet, pœnam promissam soluet, eaq; applicabitur fisco seu officio sanctæ inquisitionis, atque ita obseruat consuetudo, ut testatur Bartolus in l. si quis reum. nu. 4. ff. de custo. reorum. ita quoque practicari asserit ibidem Angelus nu. 7.

Quo autem tempore fideiussores incidant in pœnam promissam copiose tradit Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolut. c. 9. nu. 9. Cetera quæ in hac causa relaxationis traduntur à nostris iurecõsultis fortaßis aut nihil aut parum conferunt ad rem nostram; ideoque libenter omitto.

SCHOL. CXL.

In quæstionem xci. An deprehensus in hæresi, non relapsus, redire volens, ad abiurationem & misericordiam sit admittẽdus.

Pag. 383 col. 1. C

De materia huius quæstionis plene disseruit Eymericus supra 3. par. cum ageret de modis processum fidei terminandi: hic uero quasi summam colligens regulam breuem præscribit docens, Redeuntes non relapsos admittendos esse ad misericordiam. de qua re plene Zanchinus tract. de heret. c. 16. & ibi Campegius. Repertorium inquisitorum uerbo, pęnitentia. & uerbo, rediens. Simancas catho. instit. tit. 47. Calderinus tract. de forma procedendi contra inquisitos de hæresi, in rubrica de redeuntibus & conuersis. Paulus Grillandus tract. de hæreticis q. 5. & q. 7. & alij.

Redeuntium autem plures sunt species, ut abũde indicaui supra lib. 2. Adnotatio. scholio 47. §. heretici uero pænitentes. & sequentibus. ubi docui, quæ ad hanc quæstionem illustrandam spectant.

Qualitates redeũtiũ cognoscendæ vt singulis debitę pænitentię ĩponantur.

Plurimum uero refert cognoscere singulos redeuntes, quales sint, quo modo reuertantur, an statim uel post longum tempus, an sponte ipsi accesserint ad confitendum, uel ab aliis fuerint denuntiati, an sint clerici uel laici, an periti uel ignari, an senes & ætate consistentes; uel contra, pueri uel iuuenes & imprudentes, aut alii huius generis uel alterius, ut iudices uiolatæ religionis iuxta cuiusque qualitatem pænitentiam salutarẽ imponant; cum mitius sit agendum cum his, qui sponte reuertuntur, quàm cum illis qui coacte: mitius cũ his qui statim, quàm cum illis qui post longum tempus, & similiter de reliquis.

Pulchrũ Guidonis Fulcodij pręceptũ. Cap. 21.

In quo articulo quid sit obseruandum, nemo in genere luculentius præscripsit, quàm Guido Fulcodius in consultationibus ad inquisitores q. 15. c. 21. 22. & 23. in hæc uerba: *Quid vero iniungendum sit talibus, diffiniri non potest: quia committitur arbitrio iudicantium: & aliter cum simplicibus est agendum, quàm cum prudentibus: aliter cũ clericis, quàm cum laicis: aliter cum prælatis, quàm cum subditis; & omnes circunstantiæ sunt notandæ. de pænitent. dist. 5. c. 1.*

Cap. 22.

Quia tamen multi ex simplicitate in hoc crimine inci-

incidunt, credo multorum simplicitati parcendum, ut non excuset à toto, sed à tanto 85. dist. tanta.

Cap. 23. *Credo etiam eos, qui fauerunt, vel receperunt sanguine coniunctos, mitius puniendos, sicut dicit lex eleganter ff. de receptato. l. vlt. quamuis Magister Laurentius dicat contrarium. argumento can. 27. q. 1. de filia. hæc omnia dico & scribo saluo fratrum & aliorum prudentum consilio meliori.* hactenus ille. cetera huc spectantia suis locis copiose tradidimus.

SCHOL. CXLI.

Pag. 383 col. 2. B

In quæstionem xcij. An Episcopus & Inquisitor absoluere possint ab excommunicatione hæreticum pœnitentem.

HOc priuilegium est singulare: nã cum hæretici sint ipso iure excommunicati, & singulis amplius annis in die Iouis sancti publice à summo Põtifice excommunicentur: nemo inferior poterat eos absoluere, nisi cui specialiter esset concessum; & tales sunt inquisitores: quod probat aperte rescriptum ab Eymerico allatum, quod est Clementis IIII. idem cauerat quadraginta fere annis ante Clementem IIII. Gregorius nonus rescripto incipiente, *Ille humani generis*. in quo ita scriptum est: *Si vero aliqui hæretica labe penitus abiurata, ad ecclesiasticam redire voluerint vnitatem, ipsis iuxta formam Ecclesiæ beneficium absolutionis impendant, & iniungant eis quod talibus consueuit iniungi.* hæc ibi. idem concessit Innocentius IIII. rescripto incipiente, *Tunc potissime.* hęc nos Bononię uidimus authentica in archiuo inquisitionis, & curauimus imprimenda in Bullario literarum apostolicarũ.

Inquisitores excõmunicatos ob hæresim absoluere possunt.

Tradunt hoc ipsum priuilegiũ Locatus in opere iudiciali uerbo, absoluere. nu. 11. Repertoriũ inquisitorum verbo, absolutio. §. sed nunc. Simancas catho. instit. tit. 3. nu. 1. & alij.

Quæ autem obseruari debeant in hac absolutione, & quo ritu fiat, abunde explicui supra hoc 3. lib. schol. 6. pag. 118.

In foro interiori qs absoluat hæreticos.

Quæ vero hac quæstione ab auctore traduntur, procedunt in foro exteriori, vt series ipsa indicat: nam in foro interiori quis posit occultum hæreticum absoluere, & quanta prudentia id fieri debeat, docuit idem Eymericus luculenter in 3. par. nu. 59. & seq. & dixi supra hoc 3. libro sch. 12. de quo vide amplius concilium Tridentinũ sess. 24. c. 6. & rescriptum Clementis VII. quod incipit, *Cum sicut.* §. nobis etiam. relatum in bullario pag. 83. adde Simancam catho. instit. tit. 3. num. 6.

Addit Locatus in opere iudiciali uerbo, absoluere. num. 10. solum inquisitorem posse absoluere eos, quos ipse excommunicauit, per rescriptum Alexandri IIII. quod incipit, *Ad capiendum vulpeculas.* quod & verum putamus: sed id rescriptum nondum vidimus.

SCHOL. CXLII.

Pag. 383 col. 2. D

In quæstionem xciij. An hæreticus pænitens sit condemnandus ad perpetuum carcerem.

QVæ ad hanc quęstionem spectãt, tradidit auctor 3. par. in 10. modo processum fidei terminandi nu. 202. & dixi copiose supra hoc 3. lib. schol. 65.

Sed hoc loco hoc adiungam pro corollario, Quòd tametsi generaliter is qui ab hæresi reuertitur & pænitet, debeat in perpetuum carcerem condemnari: ab hac tamen regula excipiendi uidentur sequentes casus.

Quib' casibus quis pœnitens pœnã perpetui carceris.

Primus est, Qui sponte ad Ecclesiam redeunt, antequam sint accusati, seu denuntiati, non debēt in perpetuum carcerem condemnari.

Secundus est, Neque illi videntur in perpetuũ carcerem detrudendi, qui statim postquam capti sunt, tam de se quàm de alijs quos hæreticos esse sciunt, plene & integre confitentur.

Tertius est, Illis etiam videtur posse pœna carceris perpetui condonari ab inquisitoribus, qui puro corde redierint, priusquam dicta testium publicata fuerint: quod arbitrio inquisitoris & episcopi relinquitur. nam qui post publicata testimonia redeunt, ac tunc demum confitentur, cum vident se esse conuictos; hi iure optimo in perpetuũ carcerem damnandi sunt.

Hos casus posset quis dicere probari per textũ allatum ab Eymerico ex c. excommunicamus 2. §. si qui. extra de hæret. ibi: *Postquam fuerint deprehensi, redire uoluerint, &c. in perpetuo carcere detrudantur.* arguendo à contrario sensu. ita ergo qui se ipsum defert, aut priusquam plene deprehendatur, errorem fatetur, & misericordiam implorat, non videtur carceri perpetuo mancipandus; & hoc videtur benigaus, præscriptum etiã inquisitoribus Hispaniæ prima quadam instructione Hispalensi c. 8. & c. 11. cum seq. ut testatur Iacobus Simancas catho. institut. tit. 16. num. 17.

Verumtamẽ in duobus posterioribus casibus maior videtur dubitatio, & fortasis in illis etiam locum habet dispositio d. c. excommunicamus 2. in §. si qui. quare crederem in illis duobus casibus tuto damnari posse ad carcerem perpetuum: hoc tamen consuetudine sacri tribunalis generalis Romanæ Inquisitionis receptum est, ut facillime, & post paucum tempus in eo dispensetur: & hæc credo magis accedere ad formam iuris communis; præsertim cum nemo capiatur in hoc tribunali nisi ex vehementibus indicijs.

Postremo, hoc mihi uidetur satis ęquum, vt quotiens

Vxori hæreticę redeunti, domus mariti pro carcere assignetur.

quotiens vxor ob hæresim in carcerem perpetuũ damnanda est, mariti domus ei pro carcere perpetuo consignetur, vt unà possint commodius habitare: quamuis hoc videatur prohibere concilium Biterrense c. 24. relatum supra hoc 3. lib. schol. 65. §. preterea quę de difficultate. pag. 184. sed in hoc consulto supremo inquisitionis Senatu putarem facile fore dispensandum. & hic potest esse quartus casus in quo pœna perpetui carceris ab hæretico redeunte euitatur: quamuis pro prie loquendo hoc casu non dicatur pœnæ remissio, sed potius in aliam commutatio.

SCHOL. CXLIII.

Pag. 384 col. 2. B

In quæstionem xcvi. An Episcopus & Inquisitor dispensare possint cum condemnato ad carcerem, & ad alias pœnas.

QVæ ad quæstionem 94. spectant plene tradita sunt ab Eymerico 3. par. in 9. & 10. modo processum fidei terminandi. & dixi plene supra schol. 63. & 65. huius 3. libri. & propterea nihil est hîc à me inutiliter repetendum.

Iam quæ pertinent ad quæstionem 95. plene sunt quoque tradita ab auctore in 8. modo processum fidei terminandi, & alibi sæpe, & dixi sup. schol. 140. super quæstione 91.

Episcop. & inquisitor in carcere perpetuo dispensant.

In hac quęstione id solum est obseruandum, quod Eymericus tradit, videlicet, Episcopum & inquisitorem posse dispensare in carcere perpetuo: quod iure communi eis competit, per textũ hoc loco citatum ex c. vt commissi. de hære. lib. 6. & hodie hoc iure utimur, excepto quòd priuatis inquisitoribus Hispaniæ id non licet inconsulto generali Inquisitore eorum regnorum, vt indicat Simancas catho. instit. tit. 16. nu. 20.

Iam intra quantum tempus fieri possit dispensatio super carceris perpetui pœna, hîc erat dicẽdum, nisi copiose tradidissem supra schol. 117. super quæstione 59. §. postremo de commutatione. pag. 224.

SCHOL. CXLIIII.

Pag. 384 col. 2. D

In quæstionem xcvij. An Episcopus & Inquisitor procedere queant contra non perficientes iniunctas pænitentias.

VNum est potissimum axioma, videlicet, Posse inquisitores procedere contra non perficientes iniunctas pęnitentias, seu contra fugientes è carceribus, in quos fuerant cami nati.

Super hac quæstione duæ potissimum quæstiones à nobis sunt disceptandæ. Prima est, An inquisitores habeant iurisdictionem super pænitentes, postquam semel eis pęnitentias iniunxerunt, & ad gremium Ecclesię receperunt, & qualis & quanta ea iurisdictio sit.

Altera est, An fugientes è carceribus, in quos detrusi fuerant non ad custodiam, sed ad pænitẽtiam peragendam, & in pœnam, sint cẽsendi relapsi uel impænitentes, ac uelut tales curiæ seculari sint tradendi.

An pęnitentes remaneant inquisitoribus subiecti, & qualiter.

Quantum ad primam quęstionem spectat bifariam possumus eam disputare. Primum, an pę nitentes in solis criminibus hęresis, uel hæresim sapientibus remaneant inquisitori subiecti. Secũdo, an non modo in his delictis, verum in alijs, quę ab hæresi sunt distincta & separata, veluti homicidijs, furtis, vulneribus illatis, iniurijs factis, & alijs huiusmodi, quæ nihil cum hęresi habent commune, remaneant quoque, dum iniunctis pę nitentiis peragendis insistunt, ita inquisitoribus subiecti, ut ab aliis iudicibus nequeant iudicari, sed etiam his casibus inquisitores habeant super eos iurisdictionem.

Inquisitorũ iurisdictio durat cõtra pænitentes violantes pęnitẽtias iniunctas.

Et quantum ad primam huius quæstionis partem attinet, Eymerici & vera & communis sentẽtia est, eos qui agunt pænitentias iniunctas ob hę resis crimen commissum, durante pænitentiæ tẽpore ad iurisdictionem inquisitorum pertinere, inquisitoresq; procedere posse contra violantes pænitentias, & è carceribus fugientes.

Hanc quæstionem primus (quod ego sciam) disputauit Guido Fulcodius hîc ab auctore citatus, quem secutus est per omnia Archidiaconus in c. vt commissi. verbo, in carcere. nu. 14. & seq. relatus par. 2. pag. 158. à quibus nusquam discedit Eymericus hoc loco. tradit etiam Zanchinus tract. de hæret. c. 10. nu. 5. & alii.

Horum ratio potissima illa est, quam hîc tradit auctor, uidelicet, propterea in his durare inquisitorum iurisdictionem: quoniam nondum videntur functi officio suo, cum impositio pænitentialis pœnę, non videatur sententia diffinitiua, sed potius interlocutoria: vnde cum ob id iurisdictio inquisitoris non cessauerit, non mirum si adhuc possit agere contra violantes pęnitẽtias.

Sententia recõciliationis diffinitiua est potius quàm interlocutoria.

Sane superior sententia uerissima est; ratio tamen fortasis uera non est: nam sententia reconciliationis magis diffinitiua est, quàm interlocutoria, cum finem causæ imponat per absolutionem & condemnationem. durat ergo inquisitorum iurisdictio contra uiolantes iniunctas pęnitentias: quia male sentire videntur de fide, cum non adimpleant id, ad quod se solemni iureiurando obligarunt. sed hac parte omissa, in qua non est grãdis difficultas, pergamus ad reliqua.

Pænitentes in omnibus causis inquisitoribus remanere subiectos q asseruerit.

In altera ergo quęstionis parte grauior & obscurior occurrit dubitatio, & Hostiensis in sum. tit. de foro competen. iud. Berous in c. de his. extra de accusatio. Repertorium inquisitorum verbo, pænitentia. §. nota quòd publice pęnitentes. Antonius Butrius & Barbatia in c. 2. de foro compet. & alij nonnulli qui hos sequuntur, indistincte asserere uidentur, hos publice pęnitentes, etiamsi laici sint, ob alia crimina nec puniri nec ad pu-

ad punitionem capi, nec ad secularem carcerem mitti posse, nec condemnari etiam ciuiliter per iudicem secularem: sed remanere in omnibus sub iurisdictione iudicis ecclesiastici, sicut & alias ecclesiasticas personas.

Huius opinionis potissimum fundamentum situm esse communiter supradicti putant in cap. aliud. 11.q.1. vbi nonnullis præmisis ita subdit Leo Papa: *Vnde si quis pænitens habet causam, quã negligere forte non debeat, melius est illi, vt expe tat ecclesiasticum, quàm forense iudicium*. hęc ibi. additque ibidem mox Gratianus ita, *Non aut propter criminalem causam tantum, sed generaliter propter quamlibet causam, tam ciuilem quàm criminalem intelligens.* hæc Gratianus.

Ex quibus nonnulli aliter videntur hanc controuersiam velle dirimere, videlicet, supradictam sententiam veram esse in solemniter pænitentibus: ita Calderinus conf. 7. tit. de iudiciis. & glo. in d. c. aliud. 11.q.1. uerbo, pænitens. solemnis enim pænitentia est illa, de qua habetur mentio in c. fin. 50. dist. quæ maxime differt à publica & priuata, vt late differuit Couarruuias lib. 2. uaria. resolut. cap. 10.

Pænitentes tam in ciuilibus, quã in criminalibus coram iudicibus laicis conueniendi.

Ceterum, his omissis, alij insignes iuris interpretes cõtrariam sententiam sunt secuti, tenentq; hos pęnitentes indistincte conueniri posse apud iudicem secularem, tam quo ad criminalia, quàm quo ad ciuilia. ita Innocentius in c. significantibus. de officio delegati. Panor. & Aretinus in c. 2. de foro compet. Marianus Socinus in c. 1. nu. 13. de foro compet. uerf. decima declaratio. Couarruuias c. 34. practicarum quęstionum nu. 3. Simancas catho. instit. tit. 47. nu. 19. & seq. & Ioa. Rojas in singularibus fidei, singula. 98. quibus omnino censeo subscribendum.

Primum, quia secundum communem iuris regulam, laici quo ad ciuilia & criminalia subsunt iudicibus secularibus; nusquam autem in iure ciuili uel canonico ab hac regula publice pęnitentes reperiuntur excepti.

Rursus, quoniam si contraria opinio esset vera, maximum reipublicę incommodum accederet: quoniam huiusmodi pęnitentes audaciores fierent ad delinquendum, intelligentes non fore tam seuere puniendos per iudices ecclesiasticos, quàm per seculares. itaque iam ex suo delicto reportarent pręmium, quod est absurdum.

Postremo, quia si in his omnino subderentur inquisitorũ potestati, iam inquisitores extra causam hæresis alia negotia, & delicta tractare cogerentur: quod est eis nominatim inhibitum. c. accusatus. §. sane. de herer. lib. 6.

Ergo siue agant huiusmodi pęnitentes aduersus alios, siue ab aliis conueniantur in causis ciuilibus uel criminalibus, iudicibus secularibus sunt subiecti: & hoc uerius est & tutius ob rationes pręđictas; nec putarem recte agere inquisitores, si de his causis se intromitterent, cum prorsus à sua iurisdictione alienę videantur.

Quando possint inquisitores in pænitentes aiadvertere.

Illud tamen non omittam, non videri absurdum, vt tunc inquisitores in huiusmodi pęnitentes animaduertant, cum leuiter illi inter se deliquerint, ut si leuiter rixati fuerint, aut conuicia alter in alterum dixerit, aut quid simile in carceribus patrauerint, quod nullo modo inter graues causas possit computari.

Intellect. c. aliud. 11.q.1.

Denique non obstat huic sententiæ textus in d. c. aliud. 11.q.1. cui plene satisfaciunt Couarruuias & Simancas pręcitatis locis. & summa est, ibi aut consilium dari, non legem pręscribi; aut loqui de actore, non de reo; aut (quod uerius mi hi uidetur) penitentes illos, de quibus ibi Leo loquitur, non fuisse hæreticos Ecclesię reconciliatos, sed religiosos homines, qui statum pęnitentię profitebantur, qui quodammodo ecclesiastici erant: nam per manus impositionem Cilicium accipiebant, & vestitum commutabant. de quibus in concilio Agathensi cap. 11. & in concilio Aurelianensi can. 16. Simancas catho. instit. tit. 47. nu. 21. cui subscribo.

An fugiens è carcere perpetuo censeatur relapsus.

Sed altera quęstio nunc est declaranda, obscura quidem, anceps & valde difficilis, An scilicet is sit censendus relapsus, & uelut talis tradendus curię seculari, qui cum damnatus esset ad perpetuum carcerem seu monasterium ad pœnam seu pænitentiam peragendam inde aufugit, seu fugã tentauit, ita quòd per eum non stetit quominus fugeret, sed interceptus non potuit fugere.

Et Archidiaconus, Ioãnes And. Ancharanus, Dominicus & alii in c. ut commisi. de hæret. lib. 6. & Ioannes Anania in c. excommunicamus. el segundo. nu. 3. de hæret. & Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 6. & Zanchinus tract. de hæret. c. 10. nu. 4. uerf. de eo vero. & Franciscus Squillacensis tract. de fide catho. c. 27. nu. 3. in fine. & Felynus in c. excõmunicamus 2. & nonnulli alij, qui hos sequuntur, audacter asseruerũt, hunc ita fugientem eo ipso hereticum denuo censeri, eique omnem audientiam denegandam, ac uelut relapsum relinquendum fore curię seculari. his videtur subscribere Campegius apud Zanchinum c. 10. uerf. detrusus in carcerem.

Eymericus vero in hac quęstione superiorem sententiam ita uidetur interpretari, vt tunc demũ locum habeat, quando fugientes nullam legitimam excusationem probauerint: tũc enim velut impęnitentes hęretici condemnari possent.

Ratio veterũ interpretum.

Horum omnium Doctorum potissima ratio est, quia ex eo quòd damnatus in carcerem ad pænitentiam fugit, pręsumitur ficte conuersus, & in veteri errore perdurare: itaque cum nunquam censeatur ab heresi quam abiurauit, recesisse; nõ mirum si uelut hæreticus impænitens & relapsus damnari possit.

Fugiens è carcere perpetuo impænitens est, non relapsus.

Verumtamen contraria sententia verior & benignior est, uidelicet, Fugientes è carceribus prędicto modo impęnitentes quidem esse cẽsendos; at nullo modo relapsos. ita Simancas & vere, catho. institu. tit. 16. nu. 25. nec desunt rationes. Primum, quia non est relapsus nisi qui in hęresim labitur: at qui fugit è carcere, nullam hęresim fuga committit. Rursus, iudices neminem fingere debent relapsum, quem lex nominatim relapsum non dicit. manifestum est autem fugam à legibus non poni inter culpas, in quas qui incidunt,

incidunt, relapſi iudicantur. c. accuſatus. de hæret. lib. 6.

Fugiens è carcere perpetuo petens miſericordiam recipiendus.

Itaque quandiu in fuga is fuerit, qui è carcere exiuit, & iniunctæ pænitentiæ non ſatisfecerit, condemnari poterit tamquam impænitens: ſi vero uel ipſe ſponte redierit, vel comprehenſus fuerit, & paratus ſit Eccleſię ſatisfacere, etiamſi commodam excuſationem cur aufugerit non aſſerat, ad gremium Eccleſię recipiendus erit: ſed maiori pœna tunc coercendus eſt propter fugã.

Atque hanc ſententiam veriſsimam eſſe putamus, cum fugitiuus nihil aliud commiſit præter fugam: nam ſi fugam præcederent, comitarentur, aut ſubſequerẽtur ſigna & veſtigia aut prioris aut alterius erroris, licet aliàs non ſufficerent ad conuincendum aliquem de relapſu, ea tunc fugę coniuncta fortaſsis ſufficerent ad damnandum fugitiuum velut relapſum, quo caſu prior ſententia poſſet habere locum: quamquam multum hoc eſſet conſiderandum, & tutius eſt ob nulla indicia, aut coniecturas, aut culpas quemquam eſſe iudicandum relapſum; quæ à iure non ſint approbata, & iudicata ſufficientia ad conuincendum aliquem de relapſu.

Nõ adimplentes iniunctas pęnitentias, an ſint relapſi.

De illis vero qui non adimplent alias quaſcunque pænitẽtias iniunctas ab inquiſitoribus, quęſitum etiam eſt, an ut relapſi debeant iudicari: & Zenzellinus, Matheſi. & Ioannes de Imola in clement. 3. de hæret. verbo, propagine. & Federicus de Senis conſ. 156. incipiente, *Alexander Epiſcopus*. quos ſequitur Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 30. quibus quaſi videtur ſubſcribere Campegius ad Zanchinum c. 10. uerſ. detruſus in carcerem. tenent hos tales non adimplentes iniunctas pęnitentias pro relapſis in hęreſim habendos eſſe, ac velut tales puniendos.

Sed Calderinus in c. literas. de præſumptio. vt refert Squillacenſis tract. de fide catho. c. 19. nu. 2. in hac quęſtione ita diſtinguebat: Quandoq; imponitur pęnitentia, quæ directe eſt contra hęreſim, vt deteſtari hereſim, & prædicare contra ipſam: item quòd nõ conuerſetur cum hereticis, & ſimilia; quo caſu, ſi non obſeruet tale mandatum, velut hęreticus iudicabitur: Quandoq; vero imponitur pęnitentia, quę non eſt contraria directe hęreſi, ut ieiunare, peregrinari, & ſimilia; & hanc ſi quis non adimpleat, non iudicatur relapſus. atq; ita fuiſſe conſultum in facto contingenti cõmemorat Calderinus præcitato loco.

Qui recuſant adimplere pænitentias, vt impænitentes iudicentur.

Ceterum in hac cauſa libet apertius loqui, & vt præcedentibus conſentanea tradamus, & ne à legum placitis diſcedamus, ita videtur dicendũ, Qui iniunctas pęnitentias non ſolum non adimpleuerunt, ſed & animo obdurato adimplere recuſant, velut impęnitentes ſunt iudicandi; & niſi reſipiſcant, vt impęnitentes ſunt tradendi curię ſeculari. idem ſentias de illis, qui pro hæreſibus probatis renuunt penitentias recipere.

Qualiter peccetur non adimplendo, et

Quòd ſi poſt iniunctas & receptas pęnitentias, eas non adimpleant; plurimum refert uidere, an ſolum peccent non adimplendo, an non modo non adimplendo, ſed etiam contrarium faciendo, & committendo aliquod malum opus: ſi ſolum peccent non adimplendo, hoc eſt, omittendo facere quod facere promiſerunt, vt verbi gratia, non orare, non ieiunare, non viſitare eccleſias & ſimilia; tunc nullo modo videntur relapſi, quia nihil cõmittunt ex quo poſsint relapſi iudicari: & propterea impęnitentes iudicabuntur, & velut tales punientur, niſi reſipiſcant, & conſentiant congrue ſatisfacere ad arbitriũ epiſcopi & inquiſitoris, vt ait textus in c. ad abolendam. §. pręſenti. de hęret. Quòd ſi reſipuerint, tunc additis pęnitentiis grauioribus coercẽtur, & admittuntur: & hac conſuetudine vtimur.

qualiter contrariũ faciendo.

Et hęc intellige quãdo nulla legitima cauſa impediti à pęnitentia deſiſtunt: ſecus enim cenſendum eſſet ſi iuſtã cauſam habeant, vt ſi ęgrotent, aut alio iuſto impedimento prohibeantur: tunc enim nõ modo non eſſent impęnitentes, ſed nec peccarent quidẽ omittendo. verum hoc caſu melius faciẽt conſulere inquiſitores, vt omni mali ſuſpicionem excludant, de quorum conſilio & facultate ad tempus deſiſtere poſsint ab agenda iniuncta penitentia.

Qualiter quis cẽſeatur relapſus cõmittendo.

Quòd ſi non modo omittendo, ſed etiam cõmittendo, & aliquid mali patrando deſiſtant ab iniunctis pænitentiis agendis; tunc diſtinguendũ etiã cenſeo: nam ſi eas culpas cõmittant, in quas qui incidunt à iure putantur relapſi, vt acceptare hæreticos, deducere, viſitare, aſſociare, dona uel munera eis donare, uel mittere, ſeu fauorem eis impendere, qui excuſari non poſsit: tunc tales no modo impęnitentes, ſed etiam relapſi iudicabũtur. c. accuſatus. §. ille quoque. de hęreticis lib. 6. nam hoc caſu ius pręſumit delinquentes hęc facere ex cõſequentia erroris à ſe prius approbati. & in hoc caſu nulla videtur dubitatio.

Qualiter quis cõmittendo non cenſeatur relapſus.

Sin autem alia mala committant, ad quę vitãda nullo modo ſe obligarunt, nec hęretica ſunt, nec hęreſim ſapientia, licet aliàs ſint prohibita: tũc nullo modo putabũtur impęnitẽtes, nec relapſi, vt ſi hominẽ interficiant, ſi adulteriũ committant, ſi iniuriam aliàs quacunque ratione inferant, & his ſimilia.

Si vero obligarunt ſe ſpecialiter ad ea non committenda, & committant: vt ſi promiſerunt non exercere vſuras, poſtquam abiuraſſent hereſim, quę dicit exercere vſuram non eſſe peccatũ, aut his ſimilia: tunc quamuis relapſus ex his factis videri poſsit. argumento. c. accuſatus. §. ille quoque. de hęret. lib. 6. quoniam tamen nominatim à iure cautum non eſt, vt ex his culpis quis relapſus cenſeatur; tutius videtur ne talis uelut relapſus puniatur; ſed hoc caſu interrogandus eſt de credulitate, & tunc velut relapſus poterit damnari ſi errorem in mẽte habere deprehendatur, aliàs ut deficiens in pęnitẽtia ſibi iuiuncta eſt puniendus, & recipiendus ſi uelit congrue ſatiſfacere, & perficere iniuncta mandata & iniungenda: & ita uidetur poſſe colligi ex concilio Narbonenſi cap. 10. & ſequent. quod alibi retuli. hęc uolui paulo fuſius declarare: quoniam à noſtris uſque adeo traduntur obſcure, ut uix intelligas, aut quid ſibi uelint, aut in quo dubitationis articulo uerſentur.

Qui generaliter se obligāt ad non faciēdum contra abiurata, si contra faciāt an censendi relapsi.

Sed occasione prędictorum occurrit hîc non contemnenda difficultas: quoniam in forma abiurationis eorū qui ab hæresi reuertuntur, vt docuit Eymericus 3.par.in 8.modo terminādi processum fidei num.191.pag.328.col.1.A.quod & vniuersali sacri officij consuetudine vbique receptum est, sequens clausula continetur: *Quòd si cōtra prædicta iurata uel abiurata, seu eorum aliquod (quod Deus auertat) fecero in futurum, haberi volo protinus pro relapso, ac pœnis relapsis de iure debitis me nunc pro tunc obligo & adstringo, quatenus illis plectar, si & quando probatum extiterit legitime in iudicio, seu me confessum, contra nunc iurata & abiurata, aliqua commisisse*. hæc ibi. videtur ergo quòd ratione huius obligationis iudicialiter & legitime pręstitę possit abiurans puniri tanquam relapsus committendo quicquam contrarium his, quę abiurauit, vel his ad quæ se obligauit iuramento, quorum vnum est adimplere pœnitentiam sibi iniunctam, uel iniungendam, nec in aliquo contrauenire.

Obligatio et promissio abiurātis nō extenditur extra iuris dispositionem.

Et quamuis prima fronte hæc urgere videantur; non tamen recedendum est à præfata doctrina. prædicta enim abiurantis promissio & obligatio secūdum iuris regulas fieri intelligitur, nec potest amplius operari, q̄ ius ipsum permittat: q̄min actibus legitimis, quos quis transigit, vnusquisque censetur se cum legibus conformare. l. si duo.ff.de acquiren. uel omitten. hæredit. l. nemo potest.ff.de legatis.1.cum ibi traditis per Doctores. Rursus, nemo est dominus vitæ suæ, neque membrorum suorū nisi quatenus leges permittunt. l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam. denique nullus censetur plus contra se statuere, quàm iure permittitur: quia hoc repugnaret legi naturali. cum itaque à iure sanciti sint casus, quibus in pœnā relapsus incurratur.c. accusatus. de hæret.lib.6. ad hos tantum referenda erit abiurantis illa generalis obligatio, & promissio, ne pręter iura & leges aliquid durum in se statuat: quod nec fieri iuste potest nec debet. si ergo in alios casus incidat quantumuis contra promissionem & obligationem venire uideatur, non tamen est relapsus censendus: quoniam alii casus præter definitos à iure, relapsum non faciunt. atque ex his credo breuiter esse huic difficultati satisfactum.

SCHOL. CXLV.

Pag. 387 col. 2. C

In quæstionem xcix. An hæreticus pænitens & relapsus brachio seculari tradendus sit.

QVæ ad tractationem & cognitionem relapsorum spectāt, copiose tradidit Eymericus par. 2. q. vltima. & diximus lib. 2. Adnotatio. schol. 64. vbi citauimus eos qui de relapsis in hac causa copiose disserunt. de praxi autem in relapsis curię seculari tradendis, agit abunde auctor in nono modo processum fidei terminandi, & Campegius ad Zanch. c. 16.

Cur relapsos ecclesia non recipiat.

Quæsitum est, cur relapsos Ecclesiæ misericordia non recipiat (nam hæc sola dubitatio in hac causa remanet declaranda) & multis rationibus salubriter id statutum videri potest, sed præcipua est: quoniam qui secundo labitur, non præsumitur prius vere conuersus: vnde in concilio Narbonensi c.11. ita scriptum est: *Et illos qui post abiurationem erroris seu purgationem deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio sine vlla penitus audientia relinquatis animaduersione debita puniendos, cum sufficiat tales per falsam cōuersionem semel Ecclesiam decepisse.* hæc ibi.

Actus geminatus magnam vim habet.

Huc spectat pręsumptio illa de geminatis actibus prauis, quæ etiam extra hoc crimen in multis causis singulares parit effectus: nam, vt exempli gratia, unum proferam exemplum, si aliquo statuto caueri contingat, vt qui delictum aliquod committit, pœna pecuniaria mulctetur, & accusatus conuincatur aliàs idem delictum commisisse, pœna mortis afficiendum tradunt Bartolus, Baldus, Angelus, Ioannes Platea, & ceteri in l.1. C. de superactio. lib. 10. quos refert & sequitur multa in eandem sententiam commemorans Marsilius singulari 378.

Ad hæc, consuetudine delinquendi pœna augetur. Ioannes Platea præcitato loco. facit textus in l. facultas. C. de iure fisci. & l. 3. C. de episco. audient. quæ cum ita sint, non mirum si Ecclesia relapsos velut inutiles, & semper infectos, & in criminibus conceptis perseuerantes à se iudicet merito expellendos, & iudicibus secularibus relinquendos.

SCHOL. CXLVI.

Pag. 385 col. 2. D

In quæstionem c. An ecclesiastica sacramenta neganda sint relapso pænitenti.

HAereticis relapsis vita corporalis denegatur, vt superiori quæstione dictum est, spiritualis tamen conceditur, quam accipiunt virtute duorum sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistię.

Relapsis conuersis quæ sacramenta tribuantur.

Verumtamen ut relapsis hęc tanta sacramentorum munera tribuantur, magna conuersionis & verę contritionis signa appareant oportet, ne sacramentis ipsis fiat iniuria, si hominibus pollutis indiscrete conferantur.

Propterea autem manifesta cōuersionis signa postulat summus Pontifex in relapsis, ad hoc vt sacramenta Pęnitentiæ & Eucharistiæ illis tribuātur: quoniam, vt dicebamus, is qui bis labitur, nō facile præsumitur vere conuerti.

Morte plectendis nō datur sacramentū extremæ unctionis.

Non tamen est dandum vltimo supplicio cōdemnandis (vt parū uere quidā olim putabant) sacramentū Extremæ vnctionis: quoniam id sacramentū infirmorū est. B. Tho. in 4. sent. dist. 23. q. 2. art. 2. estque communis Theologorum sententia. Repertoriū inquisitorū verbo, sacramētū. §. su-

§. superius. Simancas catho. instit. tit. 57. nu. 16. & alii.

Postremo, de materia huius quæstionis videndus est idem Eymericus 3. par. in nono modo processum fidei terminãdi. & Doctores communiter in c. super eo. de hæret. lib. 6.

SCHOL. CXLVII.

Pag. 387 col. 1. A

In quæstionem ciii. An Inquisitor possit iniungere pœnas pecuniarias.

OMissis duabus quæstionibus, nempe 101. & 102. de quibus egimus abũde suis locis, indicatis in margine singularum quæstionum; ad questionem 103. pergo, in qua Eymericus nouam exorditur tractationẽ de pænitentijs pecuniarijs imponẽdis.

Inquisitores pœnitẽtias pecuniarias iniungere possunt.

Est autem extra controuersiam quod ipse docet hac questione: nam quòd inquisitor posit imponere pænitentias pecuniarias nõ modo admittunt veteres hoc loco ab auctore citati, uerum & ceteri vno ore, Zanchinus tract. de hæret. c. 16. nu. 9. idem copiosius c. 19. & 20. Repertoriũ inquisitorum uerbo, sententia. §. item circa formã. & uerbo, extorquere. §. 1. Gondissaluus tract. de hæret. q. 8. nu. 6. Carrerius de hæret. nu. 79. & alij ab his citati, ex quibus omnibus in hac causa sequentia colligenda videntur.

Etiã applicare officio sanct. Inquisitionis.

Primum, non modo inquisitores possunt imponere pœnas pecuniarias applicandas vsibus pijs, ut ad ędificandas ecclesias, ad alendos pauperes, ad dotandas inopes virgines, quarum pudicitia periclitatur, & similia; verum etiam applicandas officio sanctæ inquisitionis: nam nulla ferme causa magis pia est in republica, quàm causa inquisitionis, cuius singulari beneficio hereses extirpantur; & illa est summa ratio, quæ pro religione facit. l. sunt personæ. ff. de religio. & sumpt. funerum.

Etiã si nõ immineat extrema necessitas

Tametsi uero Carrerius tract. de heret. nu. 79. scripserit non alias esse pœnas pecuniarias sacro inquisitionis officio applicandas, quàm si necessitas id fieri exigat: non tamen est putandum extremam necessitatem esse expectandam, sed quęcunq; præsens, vel etiam futura sufficit: nam opportunum est, & fidei catholicæ ualde expedit, inquisitionis officium pecunijs abundare, vt quotiens oportuerit absque incommodo crucesignatorum seu familiarium, hæreticorum fiat inquisitio, captura, deductio, & punitio.

Pœnæ pecuniariæ, qñ imponi possint.

Pœna uero seu mulcta pecuniaria tunc imponenda est, quãdo delati ad gremium Ecclesiæ reuertuntur; non autem cum sunt pertinaces uel relapsi, quia tunc eorum bona confiscata sunt. Zãchinus tract. de here. c. 9. nu. 1. & 2. Carrerius de hęret. nu. 79. His adde, quòd pœna pecuniaria ad emendationem & correctionem imponitur, quę non speratur in pertinacibus & relapsis, cum absque misericordia tradantur curię seculari.

Quibus iniungendæ pœnæ pecuniariæ.

Sed non erit pręter rem summatim ostendere quando & quibus hęc pecuniaria mulcta imponi posit. Primum ergo suspectis de hęresi imponi possunt eæ mulctę pecuniarię arbitrio inquisitorum: quod tunc demum fieri solet, cum reus est uehementer suspectus; & propter ętatem vel valetudinem vel aliam causam nec torqueri nec purgari potest: nam tunc trahitur cum alijs reis in publicum indutus habitu pęnitentię, & abiurat solemniter, & tertia parte bonorum mulctatur, plus minusve arbitrio iudicum. Zanchinus tract. de hęret. cap. 19. nu. 2. & Simancas catho. instit. tit. 46. nu. 76. in quo quis modus debeat obseruari paulo post indicabo.

Rursus, inquisitores pro arbitrio suo pœnam pecuniariam indicunt illis, qui proferunt uerba hæretica aut ludendo, aut ex ira, aut ex fatua simplicitate, & ignorantia; quæ tamen excusationem non habet. ita Gondissaluus tract. de hæret. q. 8. nu. 6. dixi supra hoc 3. libro schol. 17. §. sed qua pœna. pag. 128.

Item imponuntur eæ pœnæ pecuniariæ reis diuitibus & cupidis redeuntibus: nam hi uehementer dolere solent in pecunia soluenda: & cum pœna ea sit infligenda, quę magis timetur; ideo salubriter poterit talibus hęc mulcta indici. Zanchinus de hęret. c. 19. nu. 3.

Clericis redeuntib', an possit indici pœna pecuniaria.

De clericis redeuntibus quęsitum est, an pœnæ pecuniarię illis possint indici: & quamuis quibusdam uideatur id fieri non posse, ne bona ecclesiarum quibus seruiunt ob eorum delicta diminuantur. clement. 2. de heret. verius tamen est imponi posse: quod est extra controuersiã, si proprium habeant patrimoniũ. Zanchinus tract. de hæret. cap. 19. num. 5. Bernardinus Diaz in pract. crim. can. c. 134. immo amplius possunt in pecunia puniri, quamuis non habeant patrimonium, cum fructus beneficiorum in suos vsus conuertant, vt disserui infra schol. 154. super questiõn. 112.

Opinio Repertorij inquisitorum reiecta.

Addit Repertorium inquisitorum in hac causa de imponendis pœnis pecuniarijs, uerbo, sententia. §. item circa. sæpe solere contingere, vt cui imponitur pœna pecuniaria, eam soluere non possit: ideoque caute facturum inquisitorem, si hoc casu bimembrem formet sententiam hoc modo: *Condemno te in tanta pecunia, & nisi solueris intra tantum tempus, talem pœnam corporalem subeas.* Quod multis rationibus non probo. Primum, quia antequam quis condemnetur in pecunia, uidendum est, an eam soluere possit. Rursus, quoniam talis sententiæ conceptio non careret auaritię suspicione. ista ergo licet in aliis tribunalibus fiant, in hoc integerrimo sacræ Inquisitionis officio nullo pacto sunt admittenda; quod in primis obseruandum est cum clericis, qui vbi pecuniariam pœnam soluere non possunt, in corpore coercendi non sunt, vt optime docet Bernardinus Diaz in pract. crimi. cano. c. 134. in fine. cum ergo ob inopiam, quis soluere tales pœnas non potest, aliis salutaribus pęnitentiis omnino plectatur.

Vnde habeatur facultas imponendæ pœnæ pecuniariæ.

Hanc autem facultatem imponendæ mulctæ pecuniariæ habent inquisitores per rescriptum Alexand. IIII. quod incipit, *Super extirpatione.* quod curauimus imprimendum inter literas apostolicas, quo cauetur vt huiusmodi pecunia asseruetur, & quotiens opus fuerit erogetur ad prosequendũ officiũ inquisitionis contra hæreticos.

Caute imponendæ sunt pœnę pecuniarię.

Hoc postremo admonebo, ne inquisitores in huiusmodi pœnis pecuniarijs imponendis modum excedant, sed peccati qualitatem, & personarum conditionem plurimum animaduertere oportet, atque id in primis ante oculos habendũ est, ne quis fidei iudices auaritię possit insimulare: est in omnibus iudicibus vehementer reprehẽdẽda auaritia, & fugienda etiã ab omnibus auaritiæ & cupiditatis suspicio: sed in inquisitoribus hoc magis est fugiendum quos integerrimos esse oportet, & omni mali suspicione carentes. quam ob rem prudentissime sunt huiusmodi pænitentię pecuniariæ iniungendæ: quod ex Guidone Fulcodio indicat Eymericus in fine huius quæstionis, quod explicui copiosius supra hoc 3. libro schol. 6. §. at quamuis hoc possint. pag. 118.

Ibidem. D

¶ *Et dominus Guido Fulcodius.* huius Guidonis verba ex peruetusto illo codice Bibliothecę Vaticanæ ita habent: *Verum quia prælatorum tenaces sunt manus, & marsupia constipata, consulerem, quòd ab illis, quibus iniungitur pænitentia dandæ pecuniæ in aliquos vsus pios, acciperetur ad istud, honeste tamen & sine scandalo laicorum.* hæc ille.

SCHOL. CXLVIII.

Pag. 387 col. 1. E

In quæstionem ciiij. An Inquisitor exigere possit ab inquisitis expensas.

Materia huius quæstionis frequẽs est, & cognitu necessaria. habet autem potissimum tres conclusiones, quas colligas ex sũmario. Quantum ad primam cõclusionem spectat, quòd videlicet inquisitores possint expẽsas exigere, vbi non habent stipendia sufficientia, de ea agit plenissime Campegius apud Zanchinum c. 19. uers. consequenter nunc peti potest. vbi post multa concludit, inquisitores non modo expensas, uerumetiam sportulas seu salarium accipere posse.

Impensæ de bonis reorũ qui capiũtur, fiant.

De impensis quæ dum in reos inquiritur fiũt, non est magna dubitatio: certum est enim reos ipsos ad hæc teneri, ne ex suo delicto commodũ, aut immunitatem consequantur. itaque si ex longinquo capti deducantur, ductoribus & custodibus, plusquam manifestũ est eos satisfacere oportere, quod ipsum intelligas de alimentis & cibarijs præstitis, dum carceribus clausi tenentur, donec causa eorum fuerit expedita.

In his quis ordo debeat obseruari minutissime prę̨scripsit inquisitoribus Hispanię Madriliana instructio an. Domini 1561. c. 9. in hæc ferme verba: *Sumentur ex bonis sequestratis ipsius delinquentis pecuniæ, quæ videbuntur necessariæ ad deducendum reum vsque ad carceres: & amplius sex vel octo aurei ad alendum reum. nec in expensis plus reo computandum est, quàm fuerit ei necessarium, & iumentis quæ ipsum reum, & lectum in quo dormiat, deferunt. quòd si in bonis sequestratis pecuniæ numeratę non reperiantur, vendentur minus necessaria bona vsque ad præfatam quantitatem. id vero quod receperit huius negotij executor, conscribendum curabit in fine sequestri, & quod remanebit, assignabit carceratorum dispensatori coram scriba sequestrationis, de quibus omnibus certiores fieri debent inquisitores.*

Non me pręterit in multis inquisitionibus hãc tam exquisitã obseruationem nõ reperiri vel ob paupertatem vel ob alias causas, in quo quisque suæ inquisitionis laudabilem cõsuetudinem obseruabit: superiora tamen ubi custodiri possunt, tutissima sunt, & omnem suspicionem male acceptorum excludunt.

Sportula seu salarium non est requirendum à reis.

De sportulis fortassis nimis libere loquitur Campegius, nec eius videtur ullo pacto audienda sententia. quis enim ferat in causis fidei admittere, quod in causis alijs, ab his nostris longe diuersis uix retinetur & admittitur? pręsertim cum verisimilior sententia & iustior, aut saltem modestior sit, iure canonico sportulas seu salarium pro dicendis sententiis interdicta esse, vt docet Romanus singulari 183. incipiente, *Tu scis.* per textum in c. cum ab omni. de uita & honest. cler.

Salaria inquisitoribus Hispanię ut de constituta.

In Hispania inquisitoribus ceterisque sacri officij ministris salaria statuta sunt, quę certis statisque temporibus ipsis soluuntur ex bonis publicatis iuxta eam quantitatem & ordinem, quẽ copiose ostendit Simancas catho. instit. tit. 41. num. 33. & 34.

Respublica alat inquisitores.

In Italia & alibi, vbi pauperes sunt inquisitores, ne hæc ullo modo quæ Campegius commemorat, facere cogantur, respublica in qua degunt sacri officii iudices, eos alere debet: quod multis veterum Pontificum rescriptis cautum extat, vt videre licet in Bullario literarum aposto. pro officio sanctæ inquisitionis, præsertim in rescripto Innocentij IIII. incipiente, *Ad extirpanda.* vbi cauetur vt ministris sacri officii satisfiat à communi ciuitatis. Alit sæpe respublica lanistam, alit grammaticum, alit medicum, alit denique alios professores & ingenuarum artium, & artifices mechanicarum magnis salarijs & stipendijs conductos; & non alet inquisitores, qui magno labore, & maiore cum utilitate ei inseruiunt? alebat olim profana Aegyptus sacerdotes è publico ærario, quia idolorum cultui vacabant, vt scribit Rom. Pont. in c. non minus. extra de immunit. ecclesia. & respub. Christiana non alet censores fidei, per quos intacta religio, incorrupta fides, & recta catholicorũ dogmatum obseruatio conseruatur? Quòd si à republica hęc non præstantur, præstentur omnino ab Episcopis, postquam eorum in hac parte onera Inquisitores ferũt, de quo dicam amplius infra schol. 150.

Vel alat Episcop.

Inquisitores propriis in hereticos inquirant.

Secunda assertio, quę dicit Episcopos non posse expensas exigere, manifestissima est: nam cum sint ordinarij habeantque redditus ex dignitate episcopali, propriis stipẽdiis eos conuenit in hoc negotio laborare, vt probat textus in extrauaganti, ex eo. de hęret. relata ab Eymerico par. 2. pag. 78. tradit Repertorium inquisitorum verbo, expensę. §. ex quibus. & Locatus in opere iudiciali verbo, expensę.

De tertia cõclusione qua asserit Eymericus inqsitores posse recipere xenia vltro oblata, non tñ à litigantibus, disputant Gondissaluus tract. de hæret. questio. nu. 8. & 9. Simancas cath. instit. tit. 34. num. 41. & sequen. & tit. 41. nu. 37. & Ioannes Rojas singula. 112. & Repertoriũ inquisitorum verbo, extorquere. §. an inquisitor. & alij.

Xenia, esculẽta, et poculẽta, an possint accipere inqsitores.

De ea quid sentiam breuiter more meo dicam, & iure ciuili Romano xenia, esculentum, & poculentum, quod intra paucos dies prodigatur, accipere licet. l. solent. ff. de officio proconsul. quod ipsum non prohibet ius canonicum iudicibus delegatis. cap. statutum. & cap. insuper. de rescriptis.

Ceterum, inquisitores melius facient si nihil omnino acceperint, neque à reis, quod est valde suspectum: neque à cõsanguineis, vel amicis reorum, quod est maxime reprehendendum: neque à quibusuis aliis, quod non videtur laudabile. egregia illa est Catonis laus, de qua Isidorus lib. 20. etymol. c. 2. ita scribit: *Cum essem (inquit Cato) in prouincia legatus, quamplures ad prætores & consules vinum honorarium dabant, nunquam accepi ne priuatò quidem.* hæc ille.

Pœna inquisitorũ Hispaniæ dona accipientium.

In Hispania multis constitutionis capitibus cautum est, vt inquisitores qui dona acceperint, in sententiam excommunicationis incurrant, & officio priuẽtur, & duplum reddant: idq; etiamsi ab officialibus dona acceperint, prima instructione Hispalensi c. 25. & instructio. 2. c. 1. & instructio. 4. cap. 15. tradit Simancas catho. instit. tit. 34. num. 45.

Pœna ministrorũ.

Sed eisdem instructionibus amplius cautum est, vt ministri omnes suis sint stipendiis contenti, & munera non accipiant, ne poculenta quidẽ, aut esculenta. qui verò ex illis accepisse aliquid conuictus fuerit, officio priuatur, duplum soluit, & in excommunicationis sententiam incurrit; si quis autem ex ministris id sciuerit, & inquisitoribus non reuelauerit, iisdem pœnis plectitur. ita testatur idẽ Simancas cath. instit. tit. 41. nu. 37.

Sunt equidem hæc iusta & prudentissime instituta: si enim in hoc integerrimo tribunali vel minimus & angustissimus aditus pateret muneribus, facile è suis sedibus iustitia ęquitasque commoueretur: Munera enim, sicut Exodi c. 23. scriptum est, prudentes excæcant, & subuertunt verba iustorum. nemo ergo (me iudice) aut inquisitor, aut sacri officij minister munera accipiat: nã grauissimo peccandi periculo se exponit. consulat itaque quisque in hac re conscientiæ suæ.

SCHOL. CXLIX.

In quæstionem cv. An Inquisitor teneatur reddere rationem Episcopo de acceptis gratia expensarum.

Pag. 388 col. 1. A

Inquisitores non reddunt ẽpis rationẽ acceptorũ, & quare.

Multis rationibus potest esse vera hæc prærogatiua, vt inquisitores hanc rationẽ episcopis reddere non teneantur. Primum, quia in hac causa fidei, cum sint delegati, maiores sunt episcopis, ideoque non debent in hoc episcopis esse subiecti. Rursus, quoniam cum multum confidat Papa de inquisitoribus, nec sit verisimile eos male hæc bona dispensaturos, propterea non decuit, vt episcopi ab eis possent hãc rationem exquirere. adde Repertorium inquisitorum verbo, expensæ. §. ex quibus. & Campegium ad Zanchinum c. 19. circa finem.

SCHOL. CL.

In quæstionem cvij. Vnde sit inquisitori in suis sumptibus & ministrorũ salarijs prouidendũ.

Pag. 388 col. 2. B

Consulto omitto quæstionẽ 106. & 107. quia nulla in eis occurrit notatu digna difficultas: hęc vero quæ nunc sequitur valde est vtilis, atque vt ipsemet Eymericus loquitur, Ecclesiæ fructuosa; vix enim vlla est causa quantumuis fauorabilis & pia, quam magis fouere expediat, quàm officium sacrosanctæ inquisitionis diuinitus institutũ vbique terrarum conseruare, augere, fouere, & totis viribus defendere. testes sunt multæ præclaræ Europæ vrbes, quarum magistratus & ecclesiastici & seculares, nisi superioribus annis nascentes hæreses protinus oppressissent, & sacrum officium fouissent, multis fortasis nunc erroribus misere perturbarentur.

Magni refert officiũ inquisitionis fouere.

Ergo enitendum est, vt quæque respub. fidei iudices foueat, vt quamprimum hæreses oriuntur, in ipso initio opprimantur, & penitus extirpentur: quibus autem impensis ali debeant & inquisitores & ministri sæpe quæsitum est, nondum autem penitus inuentum, constitutum, & confirmatum. id autem est quod quęrit Eymericus in tota hac questione, & multorum de hac re sententias proponit, de quibus singulis suo ordine agemus; reuocanda sunt tamen in memoriam quę de hoc articulo supra schol. 148. retulimus.

Pag. 389 col. 1. A

Sententia Guidonis Fulcodij de alẽdis

¶ *Et Clemens iiij. in consultationibus ad inquisitores, &c. qui dicebatur Guido Fulcodius.* Huius aũt Guidonis verba de hac ꝓposita difficultate ex vetusto illo codice Vaticano ita habẽt: *Hic q̃ritur vnde prouideri possit & debeat inquisitoribus, & eorum notario, quem vtique adhiberi oportet ad acta scribenda,*

inquisitoribus & ministris.

benda, ex quo in terra inuenitur, extra de probatio. quoniam contra falsam? & dico quòd à partibus nihil possunt recipere, hoc est ab his, contra quos inquirunt: nam inquisitiones debent fieri sine incommodo reorum, vt in authent. vt nulli iud. §. his insuper iubemus. collat. 9. debent ergo episcopi prouidere, qui mandatum apostolicum receperunt, quòd dent inquisitoribus consilium & auxilium. verum quia prælatorum tenaces sunt manus, & marsupia constipata, consulerem quòd ab illis quibus iniungitur pœnitentia dandę pecuniæ in aliquos vsus pios, acciperetur ad istud, honestè tamen & sine scandalo laicorum. hactenus ille.

Epi inquisitoribus ꝓuideant in necessarijs.

Et sane hæc sententia quòd inquisitoribus debeant episcopi prouidere, verissima mihi videtur ob rationes hoc loco ab Eymerico & Guidone allatas; crederemque grauissime errare episcopos, qui necessaria subsidia inquisitoribus denegarent, in omnibus illis locis, in quibus non habent salaria constituta.

Ibidem. num. 3.

¶ *Quibusdam videtur quòd domini temporales teneantur, &c.* Quibus olim ita visum fuerit, nondum percepi: sed hoc videtur etiam approbasse Auctor repertorij inquisitorum, qui verbo, salarium. totam hanc quæstionem transcripsit.

Dños tẽporales ꝓuidere debere inquisitoribus q senserint.

Hæc vero sententia quòd à dominis temporalibus ali debeant inquisitores, verissima quoque est, etiamsi nulla bona confiscata habuerint: nulla enim causa est, quam magis conueniat principibus fouere, quàm hanc, cum ex nulla causa magis regna conseruentur, quàm ex defensa fide, & religione bene fundata & propagata, vt grauiter ostẽdit Adrianus Papa VI. in breue illo aureo & pereleganti ad Fredericum Saxoniæ ducem aduersus Lutherum, quod est impressum in bullario pag. 76. contra vero facile ea regna dilabuntur & pereunt, quorum principes causam fidei non tuentur, vt multis ostendit Nicolaus primus in epistola ad Michaelem Imperatorem; quæ gratia breuitatis omitto: indicasse sit satis.

Ibidem. num. 4. Aut prouideatur inquisitoribus de cōdemnationibus reorum.

¶ *Quibusdam alijs videtur quòd prouideatur inquisitoribus de condemnationibus, &c.* Et hoc non modo visum est, sed etiam iussum vt fieret ab Innocentio IIII. rescripto quodam incipiente, *Cum per nostras.* quod curauimus imprimendum in bullario pag. 14. hic tamen alendi modus, vt hic refert Eymericus, inducere videtur præiudicium sacro inquisitionis officio. ceterum hoc pıudiciū timendum non est, cum tales condemnationes iustissime factæ fuerint; nam boni non scandalizantur, mali autem etiam de bono opere scandalizantur, & obmurmurant.

Ibidem. Locus emẽdatus.

¶ *Quod licet sit iustum, inducit tamen officio præiudicium.* Ita visum est imprimere ex solo codice manuscripto Sabellano, nam in Bononiensi & Barcinonensi impresso, & in codice Cardinalis de Gambara ita legebatur: *quod licet sit iustum, tamen inducit iudicium.* quæ lectio quamuis seruari posset, mutata tamen est: nam hæc altera plenior est. & antiquæ lectionis hic est sensus, hoc inducit iudicium, quod faciunt peruersi, dicentes faciles esse inquisitores ad condemnationes faciendas, vt bona hæreticorum habeant; & plane decentius esset, si fieri commode posset, aliter prouidere: sin minus, vt dixi, falsum iudicium iniquorum contemnendum est.

Ibidem. Loci varietas.

¶ *A multis alij modi tacti sunt.* In Barcinonensi impresso ita: *Multi alij modi tacti sunt.* In Sabellano ita: *A multis etiam alij modi sunt tacti.* ex his veram lectionem reposuimus, nam ceteri deprauati erant.

Ibidem. Alius modus prouidendi inquisitoribus.

¶ *Et fortassis meliores & leuiores, &c.* Audiui qui hunc modum approbarent, qui mihi non displicuit; videlicet, vt in ecclesijs eius ciuitatis vbi adsunt inquisitores, cum aliquod dite beneficium vacaret veluti canonicatus, aut aliud simile, auctoritate pontificia inquisitoribus pro tempore existentibus, seu sacro officio assignaretur, cum omnibus fructibus & redditibus, & minutulis etiam seu quotidianis distributionibus, vt hinc etiam officij sacri onera subleuarentur.

SCHOL. CLI.

In quæstionem cix. Bona hæreticorum pœnitentium non relapsorum sint ne confiscata, an confiscanda.

Pag. 389 col. 1. F

V T hanc quæstionem & sequentes, in quibus agitur de confiscatione bonorum in hoc crimine facilius percipiantur, obseruandum est, quòd olim initio constitutæ delegatæ inquisitionis, sententia super cōfiscatione bonorum in terris Ecclesię per iudicem ecclesiasticum ferebatur: in aliis vero terris per principes seculares id fiebat, vt apertissime indicat textus in c. vergentis. de hereticis. in hæc verba: *In terris vero temporali nostræ iurisdictioni subiectis bona hæreticorum statuimus publicari: & in alijs idem præcipimus fieri, per potestates et principes seculares: quos ad id exequendum (si forte negligentes extiterint) per censuram ecclesiasticam appellatione remota compelli volumus & mandamus.* hæc ibi.

Sententia confiscationis bonorũ olim per quos ferretur.

At labentibus annis indistinctè cautum est, vt sententia declaratoria super confiscatione bonorum, vbique feratur per iudicem ecclesiasticum, qui de crimine iudicat: insuper etiam confiscationis ipsius executio, seu bonorum occupatio fit per iudicem ecclesiasticum, videlicet, per epm, aut inquisitorem; & iudex secularis non intromittit se, nisi quatenus per iudicẽ ecclesiasticũ fuerit requisitus. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. & c. cum secundum leges. §. fin. de hæret. lib. 6. ibi: *Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales, antequam per episcopum loci vel aliam personam ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.* hactenus ibi. traditque eleganter Zanchinus tract. de hęret. c. 25. nu. 2.

Hodie indistinctè fertur per inquisitores.

Atque ex his intelligetur modus loquendi Auctoris tum in hac tum in sequenti quæstione, vbi

Sententia Eymerici de confiscatione bonorum qualiter intelligenda.

secutus veterem dispositionem c. vergentis. sentire videtur de confiscatione bonorum laicorum non se intromittere iudices ecclesiasticos; & valde profecto miror eum oblitum fuisse textum in d. c. cum secundum leges. sed fortasis suo tempore adhuc ea consuetudo vigebat. cum ergo dicit in fine quęstionis directe non pertinere ad inquisitores, sed ad dominos temporales bona confiscare, id de iure vetere accipiẽdum est: secus enim postea cautum est, vt ostendimus.

His ita cōstitutis, sententia Eymerici est, hereticos penitentes, antequam per sententiam tradantur vt impęnitentes brachio seculari, ex misericordia recuperare bona sua: secus autem si postquam traditi sunt pæniteant & conuertantur; nam non recuperant bona, nisi domini temporales de misericordia illis ea voluerint restituere. hęc suo ordine declarabuntur à nobis paulo post.

De confiscatione bonorũ in hoc crimine q scripserint.

Hæc materia de confiscatione bonorum frequens est, & vtilis, & late patens; de qua pasim agunt nostri. Zanchinus tract. de hæret. cap. 25. & 26. & ibi Campegius Repertorium inquisitorum verbo, bona. verbo, confiscatio. & verbo, diuisio. Gondisaluus tract. de hæret. q. 15. Carrerius de hæret. num. 135. & seq. Syluester in sum. verbo, hęresis. 2. q. 12. & seq. Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta hæret. punitio. c. 5. & seq. Simancas cath. instit. tit. 9. Ioannes Rojas singula 26. idem tract. de hæret. par. 2. assertio. 16. Locatus in opere iudiciali verbo, bona hęreticorum. copiose Hieronymus Gigas tract. de crimine lęsę maiestatis lib. 2. tit. de pœnis committentium crimen lęsę maiestatis. q. 1. & multis sequentibus. Antonius Gomez tom. 3. varia. resolutio. cap. 14. Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 78. Conrradus Brunus lib. 5. de hęret. c. 6. Doctores in c. accusatus. §. si vero. de hęret. lib. 6. vbi Archidiaconus, Ioãnes Monachus, & alij veteres & recentiores. & in c. vergentis. extra de hęret. & in c. cum secũdum leges. de hęret. lib. 6. & alij varijs locis, ac de multis quęstionibus in praxi occurrentibus circa bona confiscata tractatum edidit Gabriel Quemada Hispanus. Eymericus vero hac quęstione & aliquot sequentibus ea pręcipue de confiscatione bonorum hereticorum disserit, quę ex responsis pontificijs relatis à se in 2. par. ex titulis de hęreticis colliguntur.

Nos vero tametsi occasione eorum quę auctor commemorat, latisime tractare possemus hanc materiam; at quia id instituti nostri ratio non postulat, ea tantum lumine interpretationis illustrabimus, quæ ab Eymerico paulo obscurius traduntur, & indicantur potius quàm declarantur.

Num. 1. Pęnitẽtes hęretici ex misericordia recuperant bona.

¶ *Nam tales postquam pænitentes sunt, & relapsi non sunt, bona non perdunt.* Caute hæc sunt accipienda: neq; enim dicit, bona nō sunt confiscata, quia id falsum esset, cum à die cōmisi criminis ipso iure bona sint cōfiscata. c. cum secũdũ leges. de hær. lib. 6. de quo non est dubitandũ; sed dicit, *Bona non perdunt*; quoniam ex misericordia illis cōdonantur, vt ipsemet auctor apertisime indicat paulo inferius nu. 3. versi. si autem pęnitent.

Num. 1. Semel traditus curię secuları, licet cõuertatur, non recipitur.

¶ *Ideo si post conuertantur, bona huiusmodi remanent apud dominos temporales, &c.* Hoc casu postquam semel quis traditus est curiæ seculari, etsi conuertatur, recipiendus nō est, vt dixi supra lib. 2. Adnot. schol. 27. §. postquam traditus fuerat. & lib. 3. schol. 65. §. crederem de misericordia.

Item quãuis de facto reciperetur, nullo modo essent ei bona restituenda; quoniam indignus est omnino tanta benignitate, nec videtur iustum, vt duo tam insignia & ingẽtia priuilegia indignisimo & perditisimo homini conferantur.

Inquisitores posſũt bona cōdonare pęnitẽtibus hęreticis.

Quantum vero attinet ad textũ in c. vergentis. de hęret. quo vtitur Eymericus hoc loco, is quidem optime probat, posse inquisitores, vel alios, ad quos pertinent bona hæreticorum confiscata, illa hæreticis reuertentibus & pęnitentibus intra tempus gratię condonare, vt abũde explicuimus lib. 2. Adnotatio. schol. 6. §. nec ad eos. pag. 35. at ex eo non deducitur quod hîc Eymericus nititur persuadere, videlicet, condonanda esse bona eis, qui traditi sunt curiæ seculari si cōuertantur: nam nec iuri nec rationi id videtur consentaneum, immo multa iura contrarium suadere videntur. de quo vide supra hoc 3. lib. schol. 12. pag. 122.

¶ *Si autem pænitent antequam per sententiam, &c. tradantur brachio seculari, &c. cum tales ad misericordiam, &c. admittantur, eorum bona non confiscantur.* Ipso iure confiscata sunt, sed ex sola misericordia, vt recte hîc admonet auctor, condonantur: & videtur mihi valde benignum & etiam obseruandum, vt in illis casibus, in quibus hæreticis redeuntibus pœna perpetui carceris remittitur, in eisdem etiam ob eandem rationem confiscatio bonorum remittatur, seu bona condonentur. qui autẽ sint illi casus, dixi supra hoc 3. lib. schol. 142. quos videas.

Quibus casib' posſint bona hæreticis redeuntibus condonari.

An hæreticus nõdum accusatus, nec cōdemnatus teneatur in consciẽtia bona fisco restituere.

Sed cum ex benignitate & misericordia hæreticis redeuntibus bona fuerint condonata, licite ea retinent, & dominium bonorum quod per delictum amiserant, protinus iudicis condonantis auctoritate recuperant: at maior difficultas est, an hæreticus nondum à iudice condemnatus, nec ab aliquo accusatus, siue denuntiatus teneatur in foro conscientiæ bona sua omnia offerre fisco, ita q̃ si non restituat, tandiu sit in peccato mortali, quandiu bona quę posidet fisco non restituit.

In hac quæstione pugnantes sunt insignium doctorum sententiæ: nam ante condemnationem, & denuntiationem obligari hæreticum ad restituenda omnia bona fisco asseruerunt Panormitanus & Felynus in c. 1. de constit idem Panormitanus in c. dilecti. de arbit. Paulus in l. 1. §. ad bestias. de postulando. Barbatia in c. Raynaldus. de testam. Maynerius in l. quod à quoquam. ff. de regul. iuris. Tiraquellus in l. si vnquam. C. de reuo. donatio. in parte: reuertatur. num. 246. Ludouicus Gomezius in cap. 1. de rescript. lib. 6. & postremo tenaciter eandem sententiam multo argumentorum pōdere nititur persuadere Alfonsus Castrus lib. 2. c. 10. de potestate legis pęnalis. & lib. 2. c. 6. de iusta hæreti. punitio.

Non tenetur iuxta veriorem opinionẽ.

Cæterum, contraria sententia verior semper & benignior viris doctisimis visa est, dum asserunt neminem obligatum esse ad pœnam in se ipsum exequendã, & nonnulli quoq; in hac quæstione,

id in

id in hæreticis verum esse nominatim tradunt.

Contrarium ergo tuentur Conrradus de contract. q.7. conclusione 2. Angelus Clauasius in sum. verbo, pœna. §.3. Syluester in sum. verbo, hæresis. 1. num. 13. versi. pro his tamen notandum. idem verbo, assassinus. vterque Thomas 2.2. q. 62. art. 3. Antonius Gomez tom. 3. varia. resolut. c. 2. num. 5. Adrianus quodlibeto. 6. art. 1. Franciscus Victoria in relectione de Indis. Sotus lib. 1. de iusti. & iure q. 6. art. 6. Simancas cath. instit. tit. 9. num. 157. cum multis sequentibus. Ioannes Andr. in c. pro humani. de homicidio. lib. 6. Bartolus in l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci. glossa. in c. fraternitatis. 12. q. 2. Fernandus Vasquius lib. 1. de successionum progressu in præfatione. num. 98. versi. simillimum est. Gabriel in 4. sentent. distinct. 15. q. 4. & alij plerique, quos gratia breuitatis omitto.

Rationes quib⁹ probatur hæreticū occultū non teneri in conscientia ad restituendū bona fisco

Neque ab hac sententia vllo pacto recedendū est. Primum, quia nemo cogendus est, vt se ipsum prodat in publicum, iuxta doctrinam diui Chrysostomi super epistolam Pauli ad Hebręos. c. quis aliquando. de pęnit. dist. 1. quòd si per aliquam legem, vt Alfonsus putat, ante accusationem & denuntiationem hęreticus sua bona fisco restituere teneretur, iam obligaretur ad se prodendum, & manifestādum; vix enim quisquā potest sua bona offerre fisco, pſertim si sit vel mediocriter diues, quin se ipsum simul infamet, & prodat: quod quàm sit durum, nemo non videt.

Rursus, iniquum est intolerabilem obligationem inducere, & ad id homines obligare quod durissimum videatur posse adimplere: neque enim onera grauia & importabilia sunt imponenda, Matth. cap. 23. hoc autem apertissime sequeretur, si ad restitutionem huiusmodi occultos hæreticos obligaremus.

Præterea, vt optime scripsit Isidorus c. erit autem. distinct. 4. leges quibus obligantur subditi ad parendum illis, possibiles esse debēt, & subditorum moribus congruentes: neminem autem futurum credo nisi Alfonsum, qui facile dicat, legem obligantem in foro conscientiæ ad pœnam omnium bonorum in se ipsum exequendam possibilem esse, & subditorum moribus congruentem.

Ad hæc, nusquam Alfonsi & aliorum cōtraria opinio est consuetudine recepta, neque (vt credo) quisquam theologus vnquam huiusmodi occultos hęreticos obligauit ad hanc restitutionem faciendam. & grauissimum plane est, & valde acerbum talem persuadere obligationem.

Postremo, rationi naturali aduersatur, vt idem sit actor & reus, & vt in se ipsum sententiam quis dicat; quod fieret si reus in conscientia obligaretur ad restituendum omnia bona sua fisco. plurimæ aliæ in hanc sententiam rationes afferri potuissent, quas gratia breuitatis omitto.

Argumenta vero quibus Alfonsus nititur persuadere sententiam suam, libenter diluissem, nisi Iacobus Simancas catho. instit. tit. 9. num. 157. & multis sequentibus abunde eis satisfecisset. Rursus, propterea libentius eo onere me libero; quoniam quidquid Alfonsus dicat, ab hac postrema sententia nullo pacto est recedendum.

Et præfata sententia, quam sequimur, tunc potissimum vera est, quando hæreticus omnino occultus est, seu vere mentalis, qui sola cogitatione hæresim animo retinet, nec vllis signis exterioribus eam profert. idem sentias in eo, qui hæresim per signa manifestauit, nemo tamen audiuit, hunc diximus occultum per accidens: quamuis enim talis sit excommunicatus, non tenebitur in conscientia bona sua fisco restituere. hoc ipsum asserendum est de hæretico emendato, qui licet hæreses tenuerit, fraterne admonitus resipuit: hic enim nullo modo obligatur in conscientia ad restituēda bona quæ possidet fisco: in his enim omnibus locum habent superiores rationes.

Qũ potissimum locũ habeat nostra sententia.

Maior tamen dubitatio est, An hæreticus negans in iudicio veritatem, quam fateri debebat (quia verbi gratia, erat semiplena probatio contra ipsum) & propterea fuit à pœna liberatus, obligetur in conscientia ad soluendam pœnam absque iudicis sententia. non patitur mea breuitas vt eam explicem: videndi interim Dominicus Sotus lib. 1. de iust. & iure q. 6. art. 6. & lib. 4. q. 6. art. 4. dixi copiose apud Beatum Thomam 2. 2. q. 11. art. 3.

An in cõscientia obligetur bona fisco restituere q negat, quod fateri debuit.

SCHOL. CLII.

In quæstionem cx. An bona hæreticorum impænitentium vel relapsorum confiscāda sint ab Episcopo & ab Inquisitore.

Pag. 390 col. 1. A

IAm monui superiori scholio Eymericum secutum vetera iura scripsisse tum in quæstione superiori, tum hoc loco, confiscationem bonorum hæreticorum, laicorum non fieri per inquisitores, sed per dominos temporales: cum tamen hodie secus obtineat, vt vere docuit Zanchinus tract. de hæret. c. 25. nu. 2.

Illud hîc occurrit obseruatione dignum, quod satis aperte colligitur ex c. vergentis. de hæret. videlicet, cogi posse per censuram ecclesiasticā dominos temporales ad exequendam bonorū confiscationem factam, seu verius declaratam per iudices ecclesiasticos.

Iudices seculares compelli possūt ad exequendam bonorum confiscationē.

Quòd si contingat hæredes, aut amicos, aut consanguineos eorum, quorū bona fuerunt confiscata, ea bona nolle restituere, cogendi sunt ad ea præstāda; & si opus fuerit, vi compelli debēt, inuocato auxilio seculari.

Propterea vero olim per dominos tēporales confiscatio bonorum, damnatorum hæreticorum fiebat, vt mihi videtur, quia bona confiscata ad ipsos spectabant. fuit enim olim, vt obiter id dicam, in adiudicādis bonis confiscatis magna varietas: nam Innocentius tertius statuit, vt bona hæreticorum confiscata in terris imperij applicarentur fisco seculari; in terris vero ecclesiæ, fisco ecclesiæ, vt constat ex c. vergentis. de heret. traditque Tabiensis

Cur olim per dños tēpales fieret confiscatio.

biensis in sum. verbo, hęr ticus. §.*6*.& Cāpegius apud Zanchinum c.*26*.

Varietas circa bonorū confiscationem.

Inde Innocentius IIII. rescripto incipiente, *Ad extirpanda*. §. teneatur insuper. bona confisca ta his verbis diuidenda iussit in tres partes: *Teneatur insuper potestas seu rector, omnia bona hæreticorum, quæ per dictos officiales fuerint occupata seu inuenta, & condemnationes pro his exactas diuidere tali modo: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci: secunda, in fauorem & expeditionem officij detur officialibus, qui tunc negotia ipsa peregerint: tertia, ponatur in aliquo tuto loco secundum quòd diœcesano & inquisitoribus videbitur reseruanda, & expendenda per consilium eorundem in fauorem fidei, & ad hæreticos extirpandos, non obstante huiusmodi diuisioni statuto aliquo condito, aut condendo.* hactenus ibi.

Noua in ra de bonis confiscatis.

Tandem cum tempore Clementis v. sancitum esset, vt inquisitor proprios haberet carceres, familiam propriam, & proprios notarios & ministros, vt in Clementinis de hæreticis fusius continetur, effectum est, vt istis diuisionibus cessantibus omnia bona ad solum inquisitorem, sacrūue officium pertinere debeant, vt luculēter probauit Ludouicus Bologninus responso quodam de hac re edito anno Dñi 1506. quod sequuntur Tabiensis in sum. verbo, hæreticus. §.*6*. Campegius apud Zanchinum c.*26*. & Simancas catho. instit. tit.*9*. nu. 132. atque hoc iure iustissime vbique vtendum esset.

Bona confiscata in Hispania officio sā ctæ inquisitionis data.

In Hispania omnia bona confiscata à regibus nostris catholicis data sunt officio sacrosanctæ inquisitionis, pro salariis, alimentis, & aliis plurimis necessariis impensis, vt præcitato loco Simancas attestatur.

Ex superioribus ergo intelligetur non obscure, quomodo accipienda sint quæ Eymericus his locis commemorat.

SCHOL. CLIII.

Pag. 390 col. 1. D

In quæstionem cxi. An propter hæresim maritorum dotes vxorum sint confiscandæ.

POtissima huius quęstionis conclusio est, Dotes vxorum ob heresim maritorum non confiscari, nisi quando cum hæreticis scienter contrahunt matrimonium.

De hac materia q disseruerunt.

De hac materia disserūt Zanchinus tract. de hæret. cap. 25. num. 4. Locatus in opere iudiciali verbo, pœna. num. *9*. versi. septimo vxores. Carrerius tract. de heret. num. 141. & nu. 169. & seq. Palacius Rubius super lege Taurina 78. num. 1. idem in tract. de regno Nauarræ par. 5. §. 5. vbi copiose explicat quando delictum mariti vxori noceat. Simancas catho. instit. tit. *9*. num. *66*. & sequen. Ioannes Rojas singulari 215.

Ratio vero huius conclusionis est, quoniam mulier scienter contrahens cum viro hæretico, errori eius consentire videtur, & hæretica putatur; vnde consequitur vt & dotem & dotis priuilegia amittat, de quibus in l. 1. ff. soluto mat. & in l. assiduis. C. qui potio. in pig. habeantur. authent. item priuilegium. C. de hæret. Archidiaconus in c. 1. 4. q. 1. Baldus in Rub. de priuil. dot. late Balbus tract. de dote part. 11. membro 3. differentia 21. Ioānes Rojas d. singul. 215. glossa, Archidiaconus & Doctores communiter in c. decreuit. de hæret. lib. *6*. Repertorium inquisitiorum verbo, mulieres. §. vlt. idem copiosius verbo, dotes.

Cur vxor nupta hæretico pdat dotē.

In hac tractatione sequentia sunt potissimum obseruanda. Primum, si vxor à principio nesciuit, virum cui nubebat, hæreticum esse, etiamsi postea sciat, non amittit dotem: quoniam initiū respicitur. ita glossa in d. c. decreuit. de hæret. lib. *6*. verbo, tunc. quam communiter præcitati sequuntur: ignorare autem præsumitur nisi probetur scire. l. verius. ff. de probatio.

Nubens hęretico ignorāter non amittit dotē.

Sed mihi hoc amplius obseruādum videtur, si à principio ignorās contraxit, q̄uis postea maritum hæreticum fuisse intelligat, dotem non amittet, nisi & ipsa peccato eius deinceps consentiat: nam tunc dotem amittet, quoniam paria videntur à principio vel ex post facto delicto consentire: vbique enim peccatum adest, & eadem pœnę ratio, quare idem ius statuetur. l. illud. ff. ad legem Aquiliam.

An vxor amittat dotē si nō reuelet maritum hęreticū.

Plus tamen dubitationis habet, An si vxor maritum hæreticum nouit postquam cum eo contraxit, dotem amittat, si non reuelet iudicibus fidei; & qui tenent hæreticos indistinctè esse reuelandos, fortassis dicerent in pœnam omissæ reuelationis, priuilegium recuperandæ dotis amitti. sed verius est non amittere. Primum, quia ex omissa reuelatione non contrahitur hæresis, sed hæresis suspicio: pœna autē amittendæ dotis non videtur infligi ob solam quamcunque heresis suspicionem: quod est benignius. d. c. decreuit. de heret. lib. *6*. punietur ergo mitiori pœna extra ordinem: interdum vero excusari poterit ob causas, quas retuli supra lib. 2. Adnotatio. schol. 59. §. at non videtur. pag. 104.

Huc spectāt quæ tradit Matthęus de Afflictis in constit. regni Sicilię lib. 2. de vxore for. iudicat. quē sequitur Gigas tract. de crimine lęsę maiest. lib. 3. tit. de pœnis, quas incurrunt filij. q. 19. nu. 2. quòd si non denuntiat maritum suum rebellem regi, excusatur propter arctissimam coniunctionem, quæ est inter virum & vxorem.

Vxor receptans maritum hęreticū qualiter puniatur.

Num aūt si vxor catholica receptet maritum hereticum incidat in pœnas receptatorum, quęsitum est: & Albericus in libris de statutis par. 4. q. 7. non teneri pœna receptatorum asserit, & ita q̄nq; iudicatum cōmemorat, per textum in l. 1. C. de repud. ibi: *non mutet vxoris affectionem*: quia potius id amore viri & affectu maritali, q̄ affectu criminis facere videtur. & hanc sentētiam sequitur Gigas tract. de crimine lęsæ maiestatis lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt. q. 20. nu. 2. neq; ab hac sententia puto recedendum, ut dixi supra lib. 2. schol. *62*. §. seu alias fauorem. cum sequen.

Vxor à fisco dotem recuperat.

Sed in viam reuertor, cum vxor dotem non amittat ob hæresim mariti (quod iustum est & rationi consonum, quia delicta suos debent tenere auctores. l. sancimus. C. de pœnis.) si bona mariti à fisco sint occupata, mulier dotem suam ab eo repetere poterit. l. 1. cum ibi notatis. C. de repud. tradit Baptista à sancto Blasio in tract. de priuil. dotalibus. in priuilegio 146. sequitur Cāpegius tract. de dote 3. par. q. 23. & Hieronymus Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt. q. 18. num. 6.

Qualiter intelligatur restituendā esse dotem.

Cum vero dicimus, dotem esse catholicę vxori à fisco restituendam, eam intelligimus quam vere maritus hæreticus ab vxore habuit, non illā quam in dotalibus instrumentis maritus se habuisse confitetur. l. 1. C. de dote cau. non numerata. l. si quis post hac. C. de bonis proscript. glossa & Doctores communiter in l. assiduis. C. qui potio. in pig. habeantur.

Non ergo sufficit vxori ad repetendam dotem à fisco, producere dotale instrumentum, nisi amplius per testes, vel fidem tabellionis, vel aliter numerationem dotis viro factam legitime ꝓbauerit, vt efficaciter docuit Gabriel Quemada in compendio quæstionum de bonis confisca tis. q. 4. quod apertissime probat textus in d. l. si quis posthac. C. de bonis proscripto. ibi: *Dos etiam, non qua aliquoties inaniter dotalium instrumentorum tenore conscribitur, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit, repræsentetur.* hæc ibi.

Qualia bona cum dote uxor recuperet marito dānato.

Ad hæc, restituenda sunt vxori bona parapherna, & alia eiusdem propria quocunque titulo quęsita: item ea quæ ab innoxio adhuc viro titulo donationis ante nuptias accepit, aut aliis quibusdam modis, quos explicat textus in d. l. si quis posthac. C. de bonis proscripto in hęc verba: *Ea etiam quę ab innoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationis acceperit, vel durante matrimonio largitione viri ad eam ante proscriptionem peruenerint, apud eam firmiter permaneant.* hactenus ibi. Huc spectat textus in l. si ego. §. dotis. ff. de iure dot. & in l. 2. C. ne vxor pro marito. his verbis comprehendas arrhas, & alia munuscula quæ ab sponso data sunt sponsæ osculis interuenientibus, cum primum copularentur: hæc enim non confiscātur, quia pudicitiæ prēmio cedunt: hæc ergo à fisco repetenda erunt.

Quæ accepit vxor à consanguineis mariti hæretici non perdit ob illius hæresim.

Neque propter hæresim mariti perdit vxor, quæ dono accepit à consanguineis eiusdem mariti, nisi nominatim ab eo, qui donauit vxori, dictum sit vt marito acquirantur, vt optime scripsit Palacius Rubius in rub. de donatio. inter virum & vxo. §. 45. quem sequitur Simancas catho. instit. tit. 9. num. 76. quod & mihi magnopere probatur: quia hoc casu contemplatione vxoris, non intuitu viri factæ videntur huiusmodi donationes; quod tunc maxime verum erit, cum res dono datæ eius sunt naturæ, vt potius vxori, quàm viro competant.

Acquisitum constante matrimonio, an fisco adiudicetur, vel quid vxori detur.

Illa mihi postrema difficultas hic est diluenda, An id quod matrimonio constante acquisitum est, debeat fisco adiudicari, cū maritus committit crimen heresis; an vero & sua lucri pars vnà cum dote vxori sit restituēda. & omissis multis, verior sententia & mitior est (à qua non recederem si iudex in tali lite futurus essem) suā partem lucri cum dote vxori restituendam esse. Primum hoc benignitas suadet, & æquitas: deinde, non est rationi cōsonum vt bona lucrata ex parte vxoris non committentis delictum fisco cedant. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. Postremo hoc cōi voto recipiūt viri insignes. Palacius Rubius in rub. de donatio. inter virum & vxo. Gabriel Quemada in compendio quęstionum de bonis confiscatis. q. 6. quos sequitur Simancas cath. instit. tit. 9. nu. 71. cetera huc spectantia ab aliis sunt petenda: nobis magis necessaria & frequentiora retulisse sit satis.

SCHOL. CLIIII.

In quæstionem cxij. De confiscatione bonorum clericorum hæreticorum.

Pag. 390 col. 2. A

Summa totius quæstionis.

Ex tota serie huius quęstionis non obscure colliguntur tria axiomata.

Primum est, Bona laicorū hęreticorum applicantur dominis temporalibus, siue tales domini sint seculares, siue sint prælati, quos contingat habere iurisdictionem temporalem.

Alterum est, Bona hæreticorum clericorum applicantur ecclesijs, à quibus habuerunt stipendia.

Postremum est, Bona ecclesiarum, quę à clericis hęreticis possidentur, ob delicta clericorum non esse applicanda etiam fisco ecclesię.

De prima assertione nihil nunc est à nobis dicēdum, cum in ꝓcedentibus satis abunde docuerimus, Eymericum vetera iura secutum vbique sentire, bona laicorum hęreticorum & confiscari per principes laicos & occupari, cum tamen hodie res aliter habeat.

Bona clericorū hæreticorū cui applicanda.

Alterum ergo axioma nunc est in primis declarandum, in quo Eymericus apertissime sentire videtur, bona clerici hęretici, quę ex ecclesia, vel respectu eius acquisiuit, confiscari non posse, nec à quoquam iudice occupari; sed illi ecclesię, cuius contemplatione ea habuit, esse applicanda seu restituenda.

Hęc vero Eymerici sententia apertis iuribus nititur. c. relatum. & c. requisisti. de testamen. c. excommunicamus 1. §. 1. de heret. quo textu utitur hic auctor. tenet glossa ibidem verbo, stipendia. Collectarius & alij. Ancharanus in cap. cum secūdum leges. de heret. lib. 6. & Conradus Brunus lib. 5. de heret. cap. 6. Felynus in c. uergentis. de heret. Cardinalis in clement. 2. de heret. q. 6. uersi. inquisitoribus. Repertorium inquisitorum uerbo, confiscatio. § bona clericorum. Couarruuias lib. 2. uaria. resolu. c. 9. num. 12. Bernardinus Diaz in pract. crim. can. cap. 106. & alij quos prudens omitto.

Quō

Tria bonorũ genera possidētur à clericis.

Quò autem plenius & apertius hęc percipiantur, obseruandum hoc mihi in primis videtur, à clericis tria potisimum genera bonorum posse posideri. Quædam, quæ sunt ipsius ecclesiæ, vt possesiones, domus, prędia, & similia, super quibus sæpe clerici habēt fundatos fructus & redditus quos percipiunt, & de quibus aluntur. & in his nulla dubitatio est, ꝙ cōfiscari nequeāt propter ipsorum delicta, sed ecclesijs ipsis quarum erant, penitus relinquuntur: ac de his bonis loquitur textus in clement. nolentes. de hæret. quo vtitur in hac quæstione Eymericus in tertio axiomate, quia delictum ministrorum non debet ecclesiæ præiudicare: neque æquum est vt eius bona minuantur propter eorum facinora, vt ait Repertorium inquisitorum verbo, confiscatio. §. an bona. idem Simancas catho. instit. tit. 9. num. 88. & copiose Sotus lib. 10. de iust. & iure. q. 4. art. 3.

Bona ecclesiæ ab hæreticis possessa non confiscantur.

Bona clericorũ ex fructibus beneficiorũ, an possint confiscari.

Alia sunt bona quæ ipsi clerici posident & percipiunt ex bonis & beneficiis ecclesiæ, vt sunt fructus & redditus ecclesiasticorum beneficiorũ: & in his consistit tota difficultas, an propter hęresim ipsorum confiscari queant. quia tamen in hac re obscurisime loquuntur nostri, rursus distinguere oportet, an clerici curam animarum habeant beneficiis annexam, quales sunt episcopi, & alij rectores inferiores; an vero simpliciter sint beneficiati.

Si curam animarum habeant, cum non omnes fructus perceptos faciant suos, consequitur vt confiscari nequeant, sed vel ad ecclesiam illā, à qua eos perceperunt, vel ad cameram Apostolicam spectabunt. nam cum huiusmodi fructus ratione administrationis, & curæ animarum sint in vsus pauperum & in cultum diuinum, & in necessitates ministrorum eius ecclesiæ cui seruiunt expendendi, nullum super his dominiũ habent, vt tradit beatus Thomas 2. 2. q. 185. art. 7. & late Sotus lib. 10. de iustitia & iure. q. 4. art. 3. quos sequitur Couarruuias in c. cum in officiis. de testa.

Dixi, *cum non omnes fructus perceptos faciant suos*: quoniam in illa fructuum portione quæ ꝑ canones episcopis, & aliis animarum rectoribus est deputata ad suam & suorum sustentationem. c. de redditibus. 12. q. 2. cum verum dominium videantur habere, vt docent Thomas & Sotus proxime citatis locis, videtur fieri posse confiscatio, vt latius ex sequentibus apparebit; quoniam de hac portione idem videtur iudicādum, quod de fructibus perceptis à simpliciter beneficiatis mox dicemus.

Bona clericorũ hæreticorum ex fructibus beneficiorũ simpliciter possunt confiscari qui [illegible]

Quòd si clerici qui fructus & redditus ecclesiasticorum beneficiorum percipiunt, simpliciter beneficiati sint: tunc cum verum dominium eorum nanciscantur, vt vult Ioannes Maior lib. 4. senten. dist. 24. q. 20. & Gabriel distinct. 15. q. 8. & Syluester in sum. verbo, clericus 4. & Corneus consil. 314. lib. 3. & Couarruuias in d. c. cum in officiis. de testa. & Sotus lib. 10. de iust. & iure. q. 4. art. 3. & alij, sane si quid ex his acquirant clerici, & labantur in hæresim, poterunt non ecclesijs à quibus stipendia habuerunt, sed sacro inquisitionis officio per inquisitores confiscari, & applicari. ita Simancas catho. instit. tit. 9. nu. 90.

Idem iudicium est in bonis acquisitis ex quotidianis distributionibus ecclesiastici beneficij: nam earum verum dominium acquisitum censeri debet habenti beneficium, & eas percipienti. textus in c. vnico. de cleri. non residen. in 6. & ibi Dominicus. sequitur Barbatia in c. fi. de peculio cleri. Decius consi. 280. Parisius consi. 33. volum. 4. Sotus lib. 10. de iust. & iure q. 4. art. 3. conclusio. 3. & hanc opinionem sequitur & communē appellat Couarruuias in d. c. cum in officiis. de testamen. num. 4. constat enim has distributiones à canonibus ecclesiæ ministris concedi ob illud ministerium, quod altari, aut diuino cultui impendunt.

Clerici in bonis acqsitis ex fructibus beneficiorum testātur, & ideo ea cōfiscari possunt.

Quemadmodum ergo in his bonis clericorũ acquisitis ex redditibus, fructibus, & quotidianis distributionibus succederent illi, quos ipsi hæredes sibi legitime instituissent, aut in eisdem intestati decedentes de recepta prouinciæ consuetudine successores haberent, parentes, fratres, ceterosque cognatos, (talem enim consuetudinem valere multi viri doctisimi testantur, quos refert & sequitur Couarruuias in d. c. cum in officiis. de testamen. num. 9.) eodem modo si committant crimen hæresis, videtur illis posse succedere officium inquisitionis, cui inquisitores huiusmodi bona confiscabunt.

Verum, quoniam nondum mihi constat, an plene sit derogatum vbique dispositioni textus in d. c. excōmunicamus 1. §. 1. quo vtitur in hac quæstione auctor, quo cauetur vt bona clericorum damnatorum de hæresi applicentur ecclesijs, à quibus stipēdia habuerunt; ideo non auderem facile in contrarium proferre sentētiam: sed crederem in hoc standum esse prouinciarũ consuetudini, aut in nostro casu consulendum supremum Senatum sanctæ & vniuersalis Inquisitionis Romanæ.

Clericis redeuntibus, pecuniariæ pænitētiæ imponi possunt.

Ex predictis tamen hoc consequitur apertisime, vt clericis redeuntibus, quamuis non habeant patrimonium, dummodo habeant fructus beneficiorum, possunt imponi pænitentiæ pecuniarię, cum in fructibus beneficiorum habeant dominium, vt hactenus demōstratum est. & hoc est verius, quamuis Repertorium inquisitorum verbo, clericus. §. an clericis. contrarium velit. & dixi plenius supra schol. 147. §. de clericis.

Bona clericorũ hæreticorũ ꝓpria cōfiscari possunt.

Postremo, quædam sunt clericorum bona, quę non habuerunt ab ecclesia prędictis modis, sed à parentibus, amicis, consanguineis, vel etiam ex propria industria compararunt, vt ex aliquo honesto exercitio, seu officio, vt verbi gratia, ingenuas artes profitendo, & in his minor est dubitatio. constat enim ob hęresim eorum confiscari posse. Oldradus consi. 17. Paulus Castrensis consi. 154. Guiliermus Benedictus in repetitio. cap. Raynutius. de testa. verbo, & vxorem. num. 242. Couarruuias lib. 2. varia. resolutio. c. 9. num. 12. Bossius tit. de heret. nu. 33. Repertorium inquisitorum verbo, confiscatio. §. bona clericorum. Simancas catho. instit. tit. 9. num. 92. & alij plerique. nemo enim dubitat, eos in his verum domi-

nium habere, sunt namq; eorum propria bona, vt ait B.Thomas 2.2.q.185.art.7.

Bona feudalia clericorũ hæreticorũ non confiscantur.

Quòd si clericus bona feudalia habeat, ea nõ confiscantur, sed ad directos dominos reuertuntur, sicuti alibi plenius scripsimus. & tradunt Hostiensis in cap. excommunicamus. de hæret. §. moneantur. num.12. & Speculator tit. de feudis. versi. quadragesimo quæritur. num.62. disputat late Albericus in libro de statutis 3.par.q.17.& Hieronymus Gigas tract. de crimine læsę maiest. lib.2.tit. de pœnis committentium crimen læsæ maiestatis, quæst.5. vbi aduersas de hac quæstione opiniones eleganter conciliat.

Fisc' succedit in feudũ dãnati quoad vsumfructũ dãnato viuẽte.

Mihi valde probatur sententia eorum qui dicunt, quòd quamuis bona feudalia non transeant in fiscum per generalem bonorum confiscationem, sed quòd reuertantur, vel ad dominos proprios bonorum feudalium, vel transferantur in eos, qui iure feudi successuri forent; tamen viuente ipso condemnato, qui feudum tenebat, fiscus succedet in feudum quoad vsumfructum; eo vero mortuo in feudo succedent qui iure succedere possunt. ita And. de Isernia quem laudo in c.1.§. preterea. tit. quæ sit prima causa beneficij amittendi. & §. denique. eodem tit. quem refert & sequitur Gigas tract. de crimine læsæ maiestat. lib.2.tit. de pœnis. com.crim. læsæ maiestat.q.5. nu.4.& 7.& hoc intelligo in feudis possessis tam à laicis, quàm à clericis damnatis de hæresi.

Idẽ locũ habet ĩ bonis restitutioni subiectis & vĩculatis.

Id ipsum quod de bonis feudalibus proxime dixi, locum habere existimo in bonis restitutioni subiectis: ea enim non publicantur ob hæresim possidentium, sed ei restituẽda sunt, cui post aliquod tempus relinquenda, seu restituenda erant. Gabriel Quemada in compendio quæstionum de bonis confiscatis q.17. & Simancas catho.instit.tit.9.nu.93.

Num autem viuente damnato in his etiam bonis fiscus habeat vsumfructum, disputat pręcitato loco Quemada: & mihi verius videtur vsumfructum habere. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. vbi Doctores hoc communiter adnotare solent. sed de his omnibus plenissime disseruit Ludouicus Molina iureconsultus Hispanus lib.4.c.11. de Hispanorũ primogeniis.

De bonis emphyteoticariis quid sentiẽdũ.

De bonis emphyteoticariis quid sit sentiendũ tradit Bernardinus Diaz in pract. crim. cano. c. 106.& copiose Hieronymus Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis lib.2.tit. de pœnis committentium crimen læsę maiest.q.6. quos videto.

SCHOL. CLV.

Pag.390 col.1. E

In quæstionem cxiij. De priuatione dignitatum, honorum, beneficiorum ecclesiasticorum, & publicorum officiorum, quæ propter hæresim infligitur.

Absoluta vna pœna, quæ ob crimen hæresis infligitur, videlicet confiscatio bonorũ; nunc alteram aggreditur, quę est priuatio dignitatum, officiorum publicorum, & ecclesiasticorum beneficiorum, quam incurrunt non modo heretici, sed etiã filij eorũ.

Quæstionis summa.

Ex hac autem quęstione tres potissimum colliguntur assertiones.

Prima est, Inquisitor cum Episcopo, vel eius vicario priuare debet, seu priuatos denuntiare beneficiis ecclesiasticis & dignitatibus hereticos & eorum fautores, defensores, receptatores & eorum filios. item beneficiis publicis.

Altera est, Tunc vero ad hanc pœnam infligendam, seu potius declarandam non vocantur episcopi, quando ipsi malo animo talibus beneficia ecclesiastica contulerunt; nam episcopi ob id delictum puniendi sunt à suis iudicibus.

Tertia & vltima assertio est, Hęc pœna priuationis non habet locum in pęnitentibus & conuersis.

Cum Inquisitor priuat beneficijs ecclesiasticis, epi consiliũ requirat.

Circa primam assertionem notandum est id quod breuiter docuimus supra hoc 3. lib. schol. 7.§. idcirco nos. pag.119. videlicet, quòd cum hęretici, fautores, & ceteri huiusmodi priuandi sunt beneficiis ecclesiasticis, consilium episcopi requirere debet inquisitor, quamuis non teneatur expectare consensum, vt ait Geminianus in c. vt commissi. de heret. lib.6. at secus est cum priuandi sunt officiis secularibus, quia tunc solus inquisitor id facere potest. ita Geminianus, Franchus, & alij in d.c. vt commissi. de heret. lib.6. Bernardus Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §.19. rationem diuersitatis pulchre ostendit glossa in d.c. vt commissi. verbo, honoribus. & Lambertinus de iure patronatus lib.2.par. prima art.6. non ę quęstione principalis, in fine.

Idem fiat cum priuat beneficijs secularib.

Quamquam autẽ hęc summo iure vera sint, possintque absque vllo vel iuris vel episcopi præiudicio exerceri ab inquisitoribus; tutius tamen est & decentius, vt etiam in priuatione seculariũ officiorum & dignitatum episcopi cõsensus adhibeatur, iuxta ea quæ tradidimus supra hoc 3. libro schol.108. pag.215. & series contextus in d. c. vt commissi. satis indicare videtur in priuatione vtrorumque episcopi consensum esse adhibendum: & hęc sententia securior est, quam etiã non obscure sequi videtur hoc loco Eymericus, vt constat ex initio quęstionis, & ex modo quo eam proponit.

Hæretici an ipso iure sint suis beneficijs priuati.

Illa vero est huius loci non postponenda difficultas, An heretici, & credentes, fautores, defensores, & receptatores sint suis beneficiis ipso iure priuati, an potius debeant priuari per sententiam. in hac controuersia tota obscuritas consistit in illis verbis textus in d.c. vt commissi. videlicet. *Priuandi prætenta, vel priuatos nuntiandi.*

Ac primum quidem ipso iure priuati videntur hęretici, & credentes, suis beneficijs (nam de aliis mox dicemus) c. quo iure. distinctio 8. vbi id adnotant glossa, Dominicus & Prępositus,

Joannes

Ioannes And. & alii in d. c. ut commissi. de hęret. lib. 6. vbi prędicta uerba, *priuandi vel priuatos denuntiandi*, expositiue accipienda admonet, idest, priuatos denuntiandi. adduntque in sententiis hac etiam ratione loquendi vti oportere inquisitores. eandem opinionem profitentur Abbas in c. inter dilectos. & Felynus in c. 2. de rescript. & alii quos refert Bernardinus Diaz in pract. crim. cano. c. 106. Ad hęc sicuti ipso iure sunt infames, excommunicati, & cet. perinde ipso quoque iure uideri possunt suis beneficiis priuati.

Alfonsi Castri opinio. Sed Alfonsus Castr. lib. 2. c. 9. de iusta hæret. punitio. putat hæreticos ipso iure non incurrere priuationem officij aut beneficij suscepti, sed solum postquam ad illam priuationem fuerint à iudice condemnati. Alfonsum sequitur etiam Simancas catho. instit. tit. 46. nu. 72. addens in hāc sententiam rationes multas. Primum, quia semper sententia saltem declaratoria necessaria est: tum quia frustra requirendi essent episcopi ad beneficiorum priuationem, si clerici ipso iure priuati forent, & sententia iudicū necessaria non esset.

Hæretici ipso iure sunt priuati suis beneficijs. Mihi tamen paulo diligentius rem contemplanti, veterum sententia verior videtur, videlicet, hęreticos ipso iure priuatos esse beneficijs ecclesiasticis à die commissi criminis, & illa verba posita in d. c. vt commissi. de hæret. lib. 6. *priuandi vel priuatos denuntiandi*, expositiue omnino accipienda esse, vt optime voluit ibidem Ioannes And. & alij, quos paulo antea citaui.

Quòd si nolis expositiue accipere, sed ita, vt dictio, *priuandi*, referatur ad hæreticorum fautores, receptatores, & defensores: dictio vero, *priuatos denuntiandi*, ad ipsos hæreticos, vt exponit Couarruuias lib. 2. uaria. resolut. c. 8. nu. 4. adhuc apertissime consequitur, hæreticos ipso iure suis beneficijs esse priuatos.

Pij V. Pontif. Max. constitutio de beneficijs hæreticorum vacātibus. Postremo, quidquid sit de iure vetere, iure tamen nouo nullo pacto negare possumus, quin hæretici sint ipso iure à die commissi criminis suis beneficijs priuati: nam Pius V. Pont. Max. rescripto quodam incipiente, *Cum ex apostolatus.* quod est impressum inter literas apostolicas pag. 115. vniuersa beneficia, cuiuscunque generis fuerint, & vbicunque vacantia, propter hæresis crimen à quocunque commissum, ordinationi & dispensationi sedis Apostolicæ reseruauit: Nam dum ait, vacantia beneficia ob hęresis crimen sedis Apostolicę ordinationi reseruari, apertissime supponit, ipso iure ob crimen hæresis commissum uacare, & ob id hæreticos ipso etiam iure illis priuari.

Huc quoque accedit id decretum, cuius meminit Locatus in fine operis iudicialis impres. Romæ an. 1570. pag. 473. quo cautum asserit, quòd cum hæreticorum beneficia vacent à die commissi criminis, si ea resignentur, nullum ius acquiritur resignarijs; quia uidelicet, hæretici omne suum ius amiserunt: ideoq; sunt sedis Apostolicæ ordinationi reseruata.

Itaque cum in sententijs, illi qui reuertuntur ab hæresi, declarentur hæretici fuisse, & incidisse in omnes pœnas à iure in hæreticos statutas, vt communis nunc obseruat sacri tribunalis usus, vt uideri etiam potest apud Locatū in fine operis iudicialis impres. Romæ an. 1570. pag. 499. & alibi docuimus; efficitur plane, hæreticos saltem iure nouo ob prædictam dispositionem à die commissi criminis suis beneficijs esse priuatos. neque ab hac sententia putarem ullo pacto fore recedendum, quam oportuit recentiores animaduertisse.

Non obstant rationes in contrarium allatæ: nam primum hæretici non priuantur per sententiam episcopi aut inquisitoris suis beneficijs, sed solum priuati declarantur. Pręterea, ideo consensus episcopi requiritur: quoniam declarare aliquem hæreticum fuisse, & in pœnas à iure statutas incidisse, magnum quiddam est; & ob id oportet episcopi requirere consensum, vt alibi plene diximus.

De hæreticorum uero receptatoribus, defensoribus, & fautoribus minor est difficultas: constat enim eos non esse ipso iure priuatos beneficijs obtentis, sed per sententiam fore priuandos. c. excommunicamus 1. §. credentes. de hęre. ibi: *Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur.* tradit Couarruuias lib. 2. uaria resolutio. c. 8. nu 4. & alii quos in re aperta omitto. *Hæreticorū fautores, &c. non sunt beneficijs priuati, sed priuādi.*

Secunda uero assertio magnam habet ęquitatem, ut episcopus conferens scienter hęreticis, aut hęreticorum fautoribus & similibus beneficium; priuilegium suum, de quo hic agitur, iuste amittat: quia (ut optime scripsit ibi glossa) unde uenit pœna, non datur pręmium. *Pœna episcopi conferētis hæreticis beneficia.*

Episcopus pręterea scienter conferens hęreticis ecclesiastica beneficia, sicut fautor hęreticorum puniri debet, ut docent Archidiaconus, Ioānes And. Geminianus & alii in d. c. ut commissi. dę hęret. lib. 6. quos sequitur Cęsar Lambertinus lib. 1. de iure patronatus par. 1. art. 6. nonę quęstionis principalis, in fine.

Ad hęc, collatio beneficii facta hęretico, fautori & similibus, ipso iure est nulla. Lambertinus pręcitato loco, Felynus c. 2. de rescript. & Ancharanus cons. 258. unde consequitur, ut omnes fructus inde percepti restitui debeant tamquam inique & iniuste accepti: nullum enim habet ius legitimum ad fructus percipiendos. Alfonsus Castr. lib. 2. de iusta hęre. punit. c. 9. *Collatio beneficij facta hæretico est nulla.*

Nec modo episcopus conferens scienter hæreticis beneficia, fautor est hęreticorum, sed etiam illi, qui scienter præsentant aliquem, quem sciunt esse hæreticum, vt optime scripsit Lambertinus, loco proxime citato. de ceteris fautoribus dixi plene supra lib. 2. schol. 59. *Præsentās hæreticū ad beneficium, fautor hæreticorum est.*

Quis autem sit legitimus iudex episcopi conferentis hæreticis ecclesiastica beneficia, quæsitum est: & Archidiaconus in d. c. vt commissi. nu. 13. à Metropolitano in concilio existente puniendum arbitratur, idem Ioannes And. & alii. *Quis puniat episcopū conferentem hæreticis beneficia.*

Sed Dominicus & Franchus ita putant: si actus collationis scienter factus per episcopum non facit eum haberi pro hæretico, sed aliter delinquere; tunc punietur per Metropolitanum. c. ut

c. vt litigantes. de offic. ord. quòd si actus collationis scienter factus per episcopum, facit eum haberi pro hæretico; tunc quo ad cognitionem dicitur suus iudex Metropolitanus in synodo existens, sed quo ad punitionem erit Papa, secundũ glossam in c. inquisitores. de hæret. lib. 6.

Nos uero quamquam non ignoremus posse quandoque contingere, ut episcopus non habeatur pro hęretico conferendo beneficia alicui hęretico, cũ posit contingere, vt conferat beneficia consanguineis uel amicis, non tamq̃ hęreticis, sed tãquam consanguineis, vel amicis; quia tñ ex hoc actu vehementem cõtrahit hęresis suspicionem, cum oporteat eos, hereticos extirpare, non fouere, aut beneficijs ditare; tutius esse credimus in hac causa, vt suus iudex legitimus sit Romanus Pontifex, iuxta c. inquisitores. de hęret. lib. 6. itaque in hoc casu vel inquisitores, uel coepiscopi, uel metropolitanus, rem summo Pontifici denuntiabunt, vt is quid facto opus sit, statuat, iuxta dispositionem d. cap. inquisitores. & hoc puto esse congruentius episcopali dignitati, & negotio, de quo agitur.

Iam tandem circa tertiam Eymerici assertionem non modica occurrit difficultas, dum ait, prædictam pœnam priuationis beneficiorum nõ habere locum in pęnitentibus & conuersis: quę assertio, si de filiis hæreticorum conuersorum accipiatur, nullam videtur habere difficultatem, vt super quæstione 115. dicemus; si autem intelligatur de hæreticis ipsis, anceps mihi videtur controuersia: nam quamuis non essent ipso iure suis beneficijs priuati, cõtraquàm paulo ante docuerimus, omnino tamen videntur priuandi: nam vt cetera omittam, in concilio Eliberino c. 51. ita scriptum est. *Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minime est ad clerum promouendus, vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.* hæc ibi. confert textus in c. 1. de hæret. lib. 6.

Hæretici redeuntes an sint beneficijs priuandi.

Cum vero dicitur simpliciter, *deponentur*, in perpetuum significatur fieri depositio. glossa notabilis in c. primo. 50. dist. vbi notat Dominicus. tradit Bernardinus Diaz in pract. crim. cano. c. 127. in principio.

Huc spectant multa, quæ cõmemorat Conrradus Brunus lib. 3. de hære. c. 7. hæc eadem secutus Iacobus Simancas catho. instit. tit. 47. nu. 76. dixit, clericos ad Ecclesiam redeuntes post alias pęnitentias deponendos esse, saltem degradatione verbali, qua suspenduntur ab exercitio suorum ordinum.

Archidiaconi opinio.

Archidiaconus in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. nu. 21. quem sequitur ibidem Ioannes Andr. dicit, quòd si clericus sit paratus corrigi, & redire ad unitatem Ecclesię, deponi non debet, seu dignitatibus suis priuari. c. nunc autem. in glos. sed videtur in fine 21. dist.

Dominici & aliorũ opinio.

Sed Dominicus & Imo. quos videtur sequi Philippus Franchus in d. c. vt commissi. de hære. lib. 6. circa finem, dicebant, quòd tunc clericus rediens ad fidem recuperat beneficia, quando redit ante sententiam; quòd si post sententiam cõuertatur, non recuperat nisi ex dispensatione, vt notatur in c. diligentia. de electio. tenet glo. 23. q. 7. in summa. Nos uero in hac re, omissis tam obscuris & incertis sententijs, subsequentia consideranda putamus. multum refert intelligere cuius conditionis sit clericus, qui ab hæresi reuertitur, ad hoc vt sua beneficia, & pristinas dignitates, quibus ipso iure ob heresim priuatus fuit, obtineat, seu vt apertius loquar, ad ea restituatur: aut enim episcopus est, seu prælatus alius; aut rector inferior, qui curam animarũ gerit; aut alijs aliàs preest, quales sunt abbates, & monachorum prelati: aut denique sunt simpliciter beneficiati, vel religiosi priuati nullã habentes administrationẽ.

Cõsiderãda in priuandis clericis suis beneficijs.

De episcopis seu prælatis alijs maioribus nullum nostrum cõsilium est, quia cum horum causæ in materia fidei non cognoscantur per priuatos inquisitores, sed per summum Romanum Pontificem. c. inquisitores. de hæret. lib. 6. Pontifex viderit, an & quando expediat tales ad suas pristinas restituere dignitates.

Quid de episcopis.

Si sint inferiores rectores animarũ, & religionum præfecti, videndum est, an subditos corruperint, uel cõtra peccatum eorum occultum fuerit, ipsique seipsos detulerint: nam si subditos sibi infecerint, quamuis humiliter conuertantur, nullo modo uidentur restituendi ad suas pristinas dignitates & beneficia; sin autem nulli nocuerint & se ipsos detulerint, mitius est cum illis agendum: uerum cum his quid agere oporteat, non facile deliberent priuati inquisitores, sed supremum Senatum consulant. hoc enim tutius est & conuenientius.

Quid in rectorib. animarũ.

Iam si simpliciter fuerint religiosi, aut clerici, & spōte reuersi fuerint, mitissime tractari debēt, & facilius possunt ad sua restitui beneficia, sed ad tempus, si episcopo & inquisitori videatur, suspēdi possunt ab ordinũ exercitio. Zanchinus tract. de hære. c. 16. nu. 9. circa finem.

Quid in simpliciter benefiiatis.

Quòd si post deprehensionem tardius & post multas admonitiones reuertatur ad officia & beneficia, non tam facile debent restitui: immo uerbaliter degradati in monasterium conijcientur ad agendam condignam pęnitentiam. nec facile debent habilitari in posterum ad aliqua beneficia obtinenda.

Num autem dispensari posit aut debeat cum illis, qui dum hæresim commiserunt in minoribus ordinibus erant constituti, ut ad alios qui supersunt, promoueantur, summus Pontifex consulatur; & re cognita, quid faciendum uideatur, prudenter decernatur.

SCHOL. CLVI.

In quæstionem cxiiij. De extensione dictæ priuationis ad posteros hæreticorum.

Pag. 391 col. 1. D

Qvamuis Eymericus generalem proponat quæstionem de priuatione hęreticorum, fautorum, & ceterorum, eorumque filiorum ab omni officio & beneficio: nihilominus ex responsione intelligimus de pri-

de priuatione filiorum solum agere: nam de hæreticis & fautoribus, ac ceteris quid sentiat superiori quæstione egit.

Filij hæreticorum, fautorũ, & aliorũ similium inhabiles ad beneficia:

In hac breui quæstiuncula vnum ponit axioma, videlicet, Filios hæreticorum, credẽtium, fautorum, & aliorum huiusmodi inhabiles fieri ad obtinenda officia quælibet publica, & ecclesiastica beneficia vsque ad secundam generationem. hoc enim mihi significare videntur illa verba: *Respondemus quòd sunt priuati*, idest, sunt inhabiles effecti. & hoc crederem esse Eymerici institutum, vt constat ex serie textus quem citat.

Cur filij inhabilitẽtur ob parentũ peccata.

Ac primum multis rationibus iustissime inductum videri potest, ut filij hæreticorum, fautorũ & ceterorum similium etiam catholici à publicis officijs & ecclesiasticis beneficijs arceantur. Primum, quia infames sunt, cum paterna infamia eos afficiat: Deinde quoniam in odium paterni sceleris visum est non modo animaduertere in ipsos sceleratos, sed etiam in progeniem damnatorum. c. vergẽtis. de hæret. Denique, vt parentes à tanto crimine patrando auocẽtur, in filios eorum leges quandoque sæuiunt: sæpe enim contingit vt parentes magis filiorum pœna quàm propria terreantur ob vehementissimum amoris affectum, quem erga filios gerunt. l. isti quidem. ff. de eo quod met. caus. omitto hîc multa consulto, quæ fusius traduntur à nostris, dum disputãt an iustum sit filios ob parentum delicta puniri, de quo videto præ ceteris Alfonsum Castrũ lib. 2. c. 10. de iusta hæret. punitio.

An filij illegitimi inhabilitentur ob patris delictum.

Varia filiorum genera.

Sed in primis illud est querendum cum agitur de affligendis & inhabilitandis filijs ob delicta paterna, de quibus filiis intelligatur, an de legitimis tantum, an uero etiam de ceteris ex quocunque susceptis amplexu. Sunt enim filiorum genera plura; quidam enim sunt legitimi, alij naturales tantum, alij spurij, alij adulterini seu incestuosi, seu sacrilegi, de quibus extat elegans liber multa eruditione refertus Illustrissimi Cardinalis Paleoti viri integerrimi doctissimi, & vitæ sanctitate clari, nobisque multis nominibus colendi, cui titulus factus est, *De nothis & spurijs filijs*. In quo plenissime tradita sunt quæcunque ad materiam horum filiorum spectant.

Eorundem meminit Accursius. §. 1. uerbo, naturales. instit. de adoptio. glossa in c. liberi. 32. q. 4. Hostiensis in sum. tit. qui filij sint legitimi. §. 1. Cassaneus ad consuetudines Ducatus Burgundiæ in rubrica *des successions des bastardz*. num. 3. vers. & aduerte. & alij.

Filij illegitimi inhabiles.

In hac quæstione, vt uno verbo dicam, nulla fere lis est: conueniunt enim interpretes, filios quocunque modo illegitimos, pœnis in hæreticorum filios latis plecti. ita Ioannes Monachus, Archidiaconus, & Ioannes Andr. in c. statutum. el segundo. de hæret. lib. 6. quos sequuntur ibidẽ Probus, Franchus, & alij communiter. Zanchi. tract. de hæret. c. 28. nu. 13. & alij.

Horum plane sententia vera est: nam si illegitimi non punirentur ob delictum parentum, melior esset illegitimorum, quàm legitimorum conditio; & maius priuilegium haberet luxuria, quàm castitas, quod est absurdum.

An filij ante delictum procreati inhabilitentur.

Illud præterea quæsitum est, Nunquid hęc pœna inhabilitationis ad officia & beneficia ob crimen paternum, eos solum filios afficiat, qui post patris delictum procreati seu geniti sunt; an vero eos etiam omnes complectatur, qui quocunq; tempore geniti natiq; sunt, etiam antequam parentes delictum committerent.

Qui dixerint filios ante delictum natos nõ inhabilitari

Et filios antea genitos & natos, quàm parentes delictum læsæ maiestatis committerent, non comprehendi his pœnis uoluerunt Calderinus consi. 3. tit. de hæret. Cynus in d. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestat. Præpositus in c. quo iure. dist. 8. & pauci quidam alij, quos refert & sequitur Simancas catho. instit. tit. 29. nu. 23. & seq. vbi hanc sententiam multis adstruere conatur. id etiam lege Hispana nominatim cautum scio partita 2. tit. 27. l. 6. circa finem ibi: *Pero non se entiende delos yerros que ouiessen fecho, ante que eran mas delos que despues fiziessen, &c.*

Filios ante delictũ natos etiã inhabilitari, verior sentẽtia.

Omissis tamen rationibus, quibus hęc sententia probari potest, quæ non valdè vrgent, uerior, securior, & vsu receptior est aduersa sententia, quam & numero & auctoritate longe superioribus maiores Doctores sequuntur. Albericus & Salycetus in d. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta. glossa in c. si quis cum militibus. 6. q. 1. uerbo, filij. Palacius Rubius in tractatu de regno Nauarrę par. 5. §. 8. uers. quarta obiectio. Angelus tract. de malefi. uerbo, *che hai tradito la tua patria*. Couarruuias lib. 2. uaria. resolut. c. 8. nu. 5. uers. quarto solet pro Calderino. Antonius Gomez tom. 3. uaria. resolutio. c. 2. nu. 16. uers. sed his non obstantibus. Gondissaluus tract. de hæret. q. 23. nu. 5. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 7. de potestate legis pœnalis. uers. & primo infero. idẽ lib. 2. c. ult. de iusta hæret. punitio. uers. de hac tamen re. Ioannes Platea in §. publica autem. instit. de publicis iudi. nu. 27. uers. item habet locum. Repertorium inquisitorũ uerbo, filii. §. sed quæro. Petrus de Bellapertica in d. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestat. Hieronymus Gigas tract. de crimine læsę maiest. lib. 3. tit. de pœnis, quas filii incurrunt, q. 5. ubi hanc uocat communem opinionem Gregorius Lopez in regiam l. 2. tit. 2. par. 7. Claudius Seysellus in l. si quis id quod. ff. de iurisdict. om. iudicum. & alij quos esset longum recensere.

Rationes quibus probatur posterior sententia.

Nec desunt uiuæ quidem & efficacissimæ rationes, quibus hęc sententia validissime probatur. Primum, quia textus in d. l. quisquis. §. filij. C. ad l. Iuliam maiestat. & in c. statutum. & in c. quicunque. §. hæretici. de hæret. lib. 6. indistincte loquuntur de materia inhabilitationis & punitionis, seu priuationis hæreticorum, & filiorũ eorum. sunt ergo indistincte intelligendi. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstandis. l. 3. ff. de officio pręsid. l. de pretio. ff. de publicia. in rem actio. vbi glossa & Doctores. & dixi late lib. 1. c. 13. regula 4. & 5. de causis & remediis difficultatis iurisprudentiæ.

Rursus, hæc ratio fortissima mihi videtur, cui commode non potest responderi. pœna enim, quæ

quę ob peccatũ parentis descendit in filios: ideo imposita est, vt parentes à peccando auertantur, & ceteris timor incutiatur. ita fatentur multi ex pręcitatis, sed prę ceteris tradit singulariter gloss. in extrauag. Ioan. XXII. de pœnis. §. filii eius. verbo, quomodolibet. & Alfonsus Cast. lib. 1. c. 7. de potestate legis pœnalis. corollario primo. & lib. 2. c. vlt. de iusta hæret. punit. hęc aũt ratio tam reperitur in filiis ante delictũ natis & procreatis, q̃ in postea natis & genitis, cũ vtrosq; parẽtes ęqualiter diligant. consequitur ergo necessario vt in oẽs indistinctè huiusmodi pœnę descendant.

Postremo, huic solę rationi, quam mox subiungã, non facile respondebunt assertores contrarię opinionis in c. statutũ. el 2. de here. lib. 6. Apertissime cauetur, ꝙ filij, & nepotes illorũ hæreticorũ supradictis pœnis cõprehendantur, quorũ parẽtes tales esse, vel tales etiã decessisse probantur. ergo satis esse uidetur, ꝙ parentes decesserint heretici: vnde consequitur apertissime constitutionẽ de filiis quoq; natis ante heresim loqui, cum post mortẽ patris, aut in articulo mortis ab eo generari nequeant. Ob has rationes nunq̃ dubitaui huic sententię subscribere, nec credere ab ea recedendũ esse & in cõsulendo, & in iudicando. itaq; filii hereticorũ quicunq; illi fuerint, siue legitimi siue illegitimi, siue nati ante delictũ, siue postea, & infames erunt, & inhabiles ad quęlibet officia & beneficia, ob delicta parentum.

An filij hæreticorũ priuẽtur beneficijs habitis ante patris delictum.

Anceps tñ & ardua quęstio est, An filii hereticorũ nõ modo efficiantur inhabiles ad officia & beneficia de nouo assequẽda; verum etiã ipso iure priuentur illis, quę iã habebant, cũ pater crimẽ cõmisit, aut saltẽ per sententiã veniant omnino priuãdi. In hac quęstione prima pars primũ erit dirimenda, An videlicet, filii ipso iure sint priuati beneficiis obtentis quo tẽpore parentes crimen cõmitterent lesę maiestatis diuinę. in quo articulo bifariã inuenio sẽtire Doctores: ueteres enim vno cõsensu asserũt filios & nepotes hereticorũ, fautorũ & similium non modo fieri inhabiles ad officia & beneficia in posterum obtinenda; verũ etiã ipso iure priuari omnibus illis, quæ iã obtinebant, quo tẽpore crimen parentes cõmitterẽt. ita Ioa. And. in c. vt cõmissi. de hære. lib. 6. & ibid. Geminianus in §. priuãdi. nu. 4. Henrichus Boich in c. vergentis. col. 4. de here. & ibid. Ioan. Anania nu. 13. vbi concludit in crimine heresis filiũ alicuius heretici clericũ beneficio ecclesiastico obtento ipso iure priuatũ. idẽ asserit Prępositus in c. satis peruersum. 56. dist. Imo. in l. in insulã. in prin. ff. solut. matrim. Hieron. Gigas tract. de crimine lęsę maiest. lib. 3. tit. de pœnis, quas filii incurrunt. q. 11. nu. 3. idem denique videtur tenere Palacius Rubius tract. de regno Nauarræ par. 5. §. 8. & fortassis hoc ipsum videri potest uoluisse Eymericus in hac quæstione, dum propositæ difficultati, an filii hæreticorum, &cet. priuandi sint, siue ipso iure sint priuati, respondens ait: respondemus, quòd sunt priuati.

Seuera ĩterpretũ antiquorũ opinio.

Argumẽtum antiquorum.

Supradicti autem Doctores ad hanc sententiam adstruendam potissimum vtuntur textu in c. felicis. §. quod si quis. de pœnis. lib. 6. ex quo patet, filios percutientis sanctæ Rom. Eccle. Cardinalem, ipso iure priuari beneficiis, quæ tempora commisi criminis obtinebant: manifestum est autem crimen illud multo minus, ac leuius esse, quàm crimen hæresis, cum longe sit maius diuinam, quàm humanam lædere maiestatem. c. vergentis. de heret.

Qui dixerint filios hæreticorũ habitis beneficijs non priuari.

Sentẽtiam superiori oppositam nempe filios hæreticorum & fautorum non priuari ipso iure beneficiis obtentis, quo tempore parẽtes crimẽ committerent; sed tantum inhabiles reddi ad obtinenda post crimen commissum, tenent Repertorium inquisi. verbo, filij. §. supradictum est. vers. sed salua meliori deliberatione. eandem sententiam nullis mutatis sequit Gondiss. tract. de her. q. 23. nu. 2. Couar. lib. 2. varia. resol. c. 8. nu. 4. idem tenere vr̃ Montaluus in legibus septipartitis. l. 4. par. 7. tit. 26. nam de Panormitano quẽ isti in hanc sñiam citant non est verum eum hoc voluisse: neq; enim vsq̃ Panorm. hoc sentit in d. c. vergentis. de her. neq; id sentit Romanus singu. 693. incipiente: scis ꝙ ex condemnatione. immo priorem sñiam amplectitur contraq̃ velit Couarruuias præcitato loco, qui hanc sententiam posteriorem tribuit Romano.

Ego vero q̃uis aliàs fuerim in libris de pœnis hereticorum secutus priorẽ sñiam in odium hereticorum, & tanti criminis punitionem, q̃ si vsquã aliàs hoc maxime tpe locũ esset habitura, ob effrenem, & impudentẽ hereticorum audaciã, qui vix pœnis vllis resipiscunt; nihilominus tñ visum est mihi nunc pęnitus sñiam mutare; nam pterq̃ quòd hęc sñia benignior est, & vsu recepta, validioribus etiam rationibus nititur q̃ prima.

Rationes quibus p bat filios hæreticorũ habitis beneficijs non priuari.

Ac primum quidẽ nusq̃ iure cautum reperit, vt filij hereticorum & fautorũ etiã beneficiis obtentis priuentur, quo tpe parentes damnantur: quare cum hoc sit pęnale, extendi non debet, sed potius restringi, vt probant iura vulgaria, & facit textus in c. odia. de reg. iuris. lib. 6.

Rursus, textus in c. quicunq;. §. heretici. de hæret. lib. 6. solum vr̃ excludere filios hereticorum ab obtinẽdis beneficiis, dum ait: *Ipsorumq; filij vsq; ad secundã generationem, ad nullum ecclesiasticũ beneficium, seu officium publicum assumantur.* hęc ibi. verbum aũt illud *assumantur* nullo modo potest dici ꝙ inducat priuationẽ obtentorũ ipso iure, cũ sit futuri tpis, vt nostri cõiter obseruant.

Postremo, qm̃ regulariter qui inhabilis efficitur ad obtinenda beneficia obtentis non priuatur, vt dicit glossa singularis in clemen. 1. §. ipsius. de pœnis. quam sequũtur ibi Zabarella, Imola, & Bonifacius Vitallinus nu. 54. & alij.

Et quamq̃ iure canonico fortassis non inepte defendi possit, hereticos, credẽtes, fautores, & ceteros huiusmodi inhabiles effectos ad obtinẽda beneficia ecclesiastica obtentis etiã ipso iure priuari, de quo qd sentiã dixi supra schol. 155. §. illa vero est. & seq. at non hoc putarem habere locũ in filiis. hi enim q̃uis ob alterius culpã inhabiles efficiãtur ad obtinẽda beneficia, non tñ vñr vllo modo priuari obtentis: q̃ ob rem parẽtibus dãnatis velut hereticis, aut fautoribus, aut defensoribus,

ribus, vel similibus, filij beneficia, q̃ iã obtinebãt quo tpe pater crimen cõmisit, non amittent: & hæc mihi sententia de iure uerior uidetur.

Intellect' c. felicis. §. quod si quis. de pœnis. li. 6

Non obstat tex. in d. c. felicis. §. qđ si q̃s. de pœnis. li. 6. sæpe. n. respub. minora crimina uarijs ex causis maioribus pœnis insequitur ob euitandã delinquendi audaciã. ita Couar. li. 2. uaria. resolu. c. 8. nu. 4. Ad hæc, in pœnalibus ẽt ex maioritate rationis extẽsio fieri nõ debet per iura vulgaria.

Deniq; non obstat text. in c. vt cõmissi. §. priuãdi. de hære. li. 6. ibi, *priuãdi uel priuatos denũtiandi.* nã qua ratione accipi debeat, explicuimus sup. sch. 155. §. q̃obrẽ. qđ si aliã solutionẽ desideras, legito Gondis. tract. de here. q. 23. nu. 2. circa fin.

Filij hæreticorũ nõ debent p̃ sñiam priuari obtẽtis beneficijs.

Tandem altera propositæ difficultatis pars est declarãda, An videlicet filij & nepotes hæreticorũ, saltẽ per sñiam priuari debeant beneficiis, quę obtinebant antequã parentes eorũ declararẽtur hęretici. & breuiter rñdeo, nullo modo debere priuari: ita tenent assertores proximæ p̃cedentis opinionis, quibus subscribit Siman. cath. instit. tit. 29. nu. 20. à quibus non dissentio.

Priuari tñ debent per sñiam illis sacerdotiis & beneficiis, q̃ cõsecuti fuerint post parentũ cõdẽnationẽ. cetera huc spectãtia seq. sch. sum' traditeri.

SCHOL. CLVII.

Pag. 391 nu. 2. A

In quæstionem cxv. An tam per maternam lineam quàm per paternam fiat huiusmodi pœnæ ad posteros extensio

Quid sit inhabilitatio vsq; ad primã lineã uel secundam.

DVo axiomata colligunt ex hac q̃one. Primũ est, Pœna inhabilitationis ad beneficia & officia, vsq; ad secundã generationẽ intelligit p̃ lineã paternã; p̃ maternã uero vsq; ad primam. Postremũ est, Pœna inhabilitationis nõ descẽdit in filios eorũ qui conuertunt, & Ecclesiæ reincorporantur. Quantũ ad primã assertionẽ spectat, eã explicat pulchre glo. i d. c. statutũ. hoc loco ab Eymerico citatum de hære. li. 6. uerbo, inane. & Gomez to. 3. uaria. resol. c. 2. nu. 4. & sũma declarationis talis est: Si pater est hæreticus, filius eius & filia, & similiter nepos ex filio censet inhabilis. secus vero si sit nepos ex filia: q̃a cũ sequat familiã patris, nõ est inhabilis. itẽ si mater est hæretica, solus filius, uel filia existens in primo gradu efficitur inhabilis, & nõ vlteriores. adde Host. in c. uergẽtis. n. 4. de hære. atq; ita intelligit inhabilitatio vsq; ad secũdã gñationẽ, & usq; ad primã tm̃. Circa secundũ axioma occurrit grauissima, & nondũ definita dubitatio, quã non inepte dicerẽ egere Põtificia declaratione, An videlicet filii & nepotes relapsorũ, q̃ sine misericordia tradunt curię seculari, pęnitent tñ, cõuertunt, & catholici moriuntur, suprascriptis pœnis teneant, ita vt & infames sint & inhabiles ad publica officia & beneficia. In hac cõtrouersia nobiles quidã interpretes audacter tenẽt, filios relapsorũ pænitentiũ & conuersorũ nõ fieri inhabiles. Primũ, q̃m eorũ parentes nõ possunt videri heretici decessisse, cũ pæniteant, & ad sacramentũ pænitentiæ & Eucharistiæ admittantur. c. super eo. de hære. lib. 6. Deinde, q̃a ex quo parentes eorũ sacramenta recipiunt, reincorporati videri possunt Ecclesiæ, cũ ea non tribuãtur nisi fidẽ habentibus. c. extra catholicã. 1. q. 1. His & aliis non multo ualidioribus argumentis uicti hanc sñiam tenuerũt Gemin. in d. c. statutũ. §. hoc sane. de hæret. lib. 6. quẽ sequũtur eisdẽ penitus uerbis Reper. inquis. verbo, filii. §. nunc videndũ. uers. sed circa prædicta. & Alfon. Montaluus legũ Castellæ interpres l. 2. tit. 26. par. 7. uers. est ergo conclusio. & Decanus Segouiensis tract. de hæret. c. 18.

An filij relapsorum conuersorũ sint inhabiles.

Non esse inhabiles qui dixerint.

Oppositam sñiam, uidelicet, Filios relapsorũ inhabiles fieri & infames, q̃uis eorũ parentes cõuertantur & pæniteant & admittantur ad ecclesiastica sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ, p̃fitentur Ioan. And. in d. c. statutũ. 2. de hære. lib. 6. super glo. uerbo, reincorporatos. quẽ sequ. ibidẽ Philip. Franc. in fine, & Siman. in enchyridio uiolatæ religionis tit. 63. nu. 7. & in cath. instit. tit. 29. nu. 17. & Ioan. Rojas tract. de hære. par. 2. assert. 42. nu. 337. & sequ. quibus eò libẽtius subscribo, quò apertius uideo hanc posteriorẽ opinionẽ firmioribus rationibus roborari, ex quibus nõnullas cõmemorabo. Sit prima, Tales relapsi quãuis pæniteant, non dicuntur Ecclesiæ reincorporari: nã ut tradunt Ioan. Monachus & Gemin. in c. accusatus. §. si uero. nu. 5. de hære. li. 6. Illi dñr proprie Ecclesiæ reincorporari, qui per inquisitores absoluti, & ad gremiũ Ecclesiæ p̃ debitã absolutionẽ & obedientiã reducti, ut iniunctam pænitentiam peragant, admittuntur: qđ cũ relapsis nõ possit conuenire, non poterit eorum filiis aptari dispositio text. in d. c. statutũ. 2. de hære. lib. 6.

Filij relapsorum conuersorum inhabiles sũt.

Rationes quibus roboratur vltima sẽtentia.

Sit secunda ratio, In d. c. statutũ. duo postulant ad hoc, ut filii eorũ, qui reuertuntur ad Ecclesiæ gremiũ iuris pœnas in eos latas effugiant: unum est ut emendentur, alterũ est ut Ecclesiæ reincorporentur. Hoc vltimum, q̃ scilicet relapsi pænitẽtes non reincorporentur, in proxima ratione demonstratũ est: primũ aũt plusquam manifestũ est eis non conuenire. non. n. dici põt emendatus q̃ in id crimen recidit, qđ detestatus fuerat solemni iureiurando, & ad qđ se nõ reuersus obligauerat.

Et quãuis prior sñia mitior sit, hæc tñ de iure verior vr̃, neq; est p̃pea ab ea recedendum.

Filij suspectorũ an sint inhabiles.

Num filii suspectorũ de hæresi hanc ẽt pœnã inhabilitationis luant, quæsitũ est: & Zanc. tract. de hære. c. 28. nu. 4. & Repert. inquisi. uerbo, filij. §. item filii. ita dicunt. *In filijs eorũ qui fuerunt suspecti pp fautoriã, defensionem, receptionem vel similia, bene habet locũ dicta pœna, ut nõ possint ecclesiastica beneficia obtinere, si modo isti parentes decesserunt tales. c. statutũ 2. §. fin. de hære lib. 6.* hæc illi. quę sñia uera est, cũ aperto iure nitatur in his citatis locis. Post mortẽ tñ fautorũ, receptatorũ, & similiũ non põt in eos agi: q̃a crimen eorũ morte extinguitur, ut alibi copiose scripsimus.

In filiis vero eorũ q̃ parẽtes hæreticos iudicibus fidei deferũt, à multis rescriptũ est pœnas à iure statutas locũ non habere: qđ & verũ est, & secuti sumus supra lib. 2. Adnot. sch. 12. §. hoc ad-

Filij eorũ qui dãnãtur ob contumaciã, an fiãt inhabiles?

diderim.pag.40. Patre dãnato velut contumace, quia noluit venire ad rñdendũ de fide, an filii ei⁹ & nepotes infames efficiantur, & inhabiles ad officia & beneficia non inutiliter queri pót: & quis, cũ qs ob alterius delictũ punit, tunc non teneatur, qñ contra principalẽ ob eius contumaciã fertur sñia, vt vr̃ posse colligi ex doctr. Bar. in l. cum filiusfamilias. ff. de uerb. oblig. confert text. in l. si ideo. ff. de euictio. & in l. præses. C. de pigno. At in casu nr̃o verius est ẽt filios dãnati ob cõtumaciam infames & inhabiles fieri: tum qa cõtumax habetur ꝓ conuicto. glo. in c. cum cõtumacia. de hęre. lib. 6. tum qñ ex eo qđ per annum perseuerauit, ꝓsumitur pertinax. Ioan. And. in d. c. cũ contumacia. & ibid. Gemin. nu. 11. uers. quæro, an ꝓsumatur. & argumentũ de contumace ad ꝑtinacem ualere scripsit Albert. tract. de agno. assert. q. 29. nu. 9. Cum itaq; iudicio Ecclesiæ contumax ꝓ hæretico habeatur, ac velut hęreticus cõdẽnet. d. c. cũ contumacia. de hære. li. 6. c. excõicamus. 1. § qui aũt. extra de hęre. consequit plane vt in filios cõtumacis pœnę inhabilitationis & aliæ descendãt. idem ur̃ uelle Hieron. Gigas tract. de crimine lęsæ maiest. lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt. q. 13. Non obstat doctr. Bar. in d. l. cum filius familias. ff. de uerb. oblig. nã is ꝓ nobis stat: ait enim, quòd cum ex condemnatione vnius ad faciendam executionem in persona alterius peruenitur, tunc alteri non præiudicat, si id respiciat solum priuatam vtilitatem. l. 1. C. ad l. Corneliã. de falsis. quòd si ad publicam vtilitatem referatur; tunc sñia lata contra principalẽ, ei ẽt præiudicat, ad quẽ deuenitur ex consequẽtia. l. 1. C. vbi causæ fiscales. Quam ob rem cum reip. magnopere intersit & hæreticos & contumaces in causa fidei punire. l. Manicheos. C. de hære. fiet ꝓculdubio ut sñia in patrem contumacem lata, in filios quoq; operet eos effectus, quos iura in filios hæreticorum solent ꝓducere. neq; ab hac sñia putarẽ recedendum. Atq; hæc oĩa in filios dãnatorũ canonum seueritas rectissime sanciuit, vt parẽtes à tãto crimine cõmittendo submouerent: si tñ filii catholici sint, & paternã iniquitatẽ abominentur, tunc superioris auctoritate habilitari eos, & famæ restitui fortassis nõ est inquũ; qa cum alieno uitio & peccato affligant, facilius veniam cõsequi debent. Ad sacros tñ ordines nõ facile ꝓmoueri debẽt: qm maxima est hæc dignitas, nec ꝓpea filiis & nepotibus dãnatorũ leuiter cõcedẽda. cetera huc spectantia suis sunt locis tradita.

Sñia contra vnum lata qñ noceat alteri.

Filij inhabiles quatenus restituendi.

SCHOL. CLVIII.

Pag. 392 col. 1. A

In quæst. cxvi. An emancipatio filiorũ à parentibus hæreticis facta sit ualida & admittenda.

Hæretici omni dominio priuantur.

VNa est assertio, Hæretici quãprimũ incidunt ĩ hęresim, amittunt ius patriæ potestatis. Omni dñio priuãtur hæretici in pœnã patrati sceleris, naturali, qđ habent in filios, de quo in c. quicunq; §. ult. de hære. lib. 6. & Eymer. hîc. nam ꝑ hæresim patris filii efficiũtur sui iuris. itẽ dñio ciuili quod habent in seruos, ac ẽt dominio politico qđ habent ĩ quoslibet alios subditos, de quo in c. ult. extra de hær. & Eymer. paulo post q. 119. Deniq; priuantur etiã eo dñio, qđ est iure gentium introductum. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. quo amittunt rerum suarum dñium. c. cum secundum leges. de hære. li. 6. de quo in ꝑcedentibus dictum est. Priuari autẽ iure patriæ potestatis non est modica pœna, ut facile cognoscet, q paulo diligentius contẽplabit iura & priuilegia, q ratione patriæ potestatis parentibus tribuunt, de quibus passim extat mẽtio in vtroq; iure, sed in primis in C. & in Instit. sub tit. de patria potestate. Ergo amisso iure patriæ potestatis, parentes eã iurisdictionem quã habebant super filios, amittunt: filii uero ueluti alieni & extranei à paterna familia effecti, nõ perinde ac prius patribus obedire tenent. Tradunt hanc pœnã cõiter interpretes in d. c. quicũq; §. illorũ. de hæret. lib. 6. Tabien. in sum. uerbo, hęreticus. nu. 10. uers. nono sexta pœna. Sylu. uer. hęresis. 1. n. 14. & alii.

Priuari iure patriæ potestatis magna pœna.

Potest aũt dici hęc pœna in odiũ huius criminis singulariter introducta: qm regulariter non ꝑ quodcunq; crimen amittit ius patriæ potestatis. l. relegatorum. ff. de interdictis & relegat.

Crimen uero heresis paternum, etiã antequã per Ecclesiam fuerit declaratum, filium liberat à patria potestate, vt vere docet glo. in d. c. quicũq. §. ult. uerbo, desierint. de hęre. lib. 6. nam à die cõmissi criminis filii intelliguntur effecti sui iuris: quare emancipatio facta post crimen cõmissum nullius intelligitur esse momenti.

Crimẽ hæresis patris statim liberat filium à patria potestate.

Hęc uero contemplatio non est infrugifera. singulares enim parit effectus, inter quos ille est pręcipuus, de quo Alfon. Cast. lib. 2. de iust. hęre. puni. c. 7. Pater namq; effectus hęreticus non põt filio suo impuberi pupillariter substituere, hoc est, pro eo facere testamentũ: nam inter cetera q̃ ad pupillarem substitutionem exiguntur, unũ est patria potestas: nemo enim potest condere testamentũ pro eo quẽ in potestate non habet. l. 2. ff. de vulgari & pupill. §. 1. instit. de pupil. substit.

Pater hæreticus nõ substituit filio impuberi pupillariter.

Rursus, quia nemo põt alteri substituere nisi prius sibi faciat testamentum. d. l. 2. §. 1. ff. de uulgari & pupilla. & §. liberis aũt. instit. de pupilla. substit. manifestũ est aũt hęreticum intestabilem esse, cũ oĩa eius bona à die cõmissi criminis sint confiscata. c. cum secundum leges. de hęre. lib. 6.

Postremo, hoc admonebo, Eymericũ hac quęstione aperte sentire non modo hęreticos, sed ẽt receptatores, fautores, & defensores eorum, ius patrię potestatis amittere; cum tamen in d. c. quicunque. §. vltimo. hęc pœna in solis hereticis locũ habere uideatur. Iam omnes precitati de hac pœna priuationis patriæ potestatis disserentes solorum hæreticorum, non aliorum meminerunt: & plane magis mihi uidetur secundum iura, vt soli heretici & credentes à die commissi criminis ius patriæ potestatis amittant: non ita de fautoribus, & aliis similibus, quos non putarem ius patriæ potestatis amittere: nam iura leuius puniunt eos qui leuius peccant.

Fautores, receptatores et defensores, an amittãt ius patrię potestatis.

SCHO.

SCHOL. CLIX.

In quæstionem cxix. An subditi sint absoluti à debito fidelitatis, quo dominis lapsis in hæresim deuincti erant.

Pag. 393 col. 1. A

DE materia quæst. 117. plenissime egimus sup. hoc 3. lib. schol. 39. p. 150. & de tractatione quest. 118. disseruimus abunde schol. 102. p. 210. ex quibus intelligetur quidqd ad has duas qõnes spectat, & ob id ad 119. qõnem me confero, ex qua vnũ colligitur axioma, videlicet, Oẽs illos, q aliquo obligationis genere aliquibus tenẽtur astricti, tunc liberantur penitus, cũ illi quibus obligati erant, in heresim inciderint manifeste.

Omnes q hæreticis erant obligati, ob hęresim illorũ liberãtur, et quare.

Hoc etiam pertinet ad grauissimã hereticorũ pœnam: multis aũt modis hoc axioma uerũ est. Primũ, quia cum à die cõmissi criminis amittant dñium oium bonorũ. c. cum secundũ leges. de heret. lib. 6. & obligationes ex quibusuis contractibus natę, bona quedã & res sint. §. 1. instit. de rebus corpora. & incorpora. consequitur proculdubio, hæreticos omne ẽt ius obligationũ sibi debitarũ amittere. Rursus, si heretici aliquos haberent obligatos, in eos agere possent. §. 1. instit. de actio. cũ actio sit ius ꝑsequendi in iudicio qđ sibi debetur; hereticis aũt omne legũ auxiliũ & beneficiũ est denegatũ, omnisq; actus legitimus interdictus. l. Manicheos. C. de heret.

Hęc pœna de amisso iure obligationũ, multos parit effectus, nec pigebit aliquot referre, vt hic locus illustretur. Primũ ergo is apud quẽ hereticus aliqd deposuit, nõ tenebitur post manifestã eius hęresim, rẽ depositã heretico restituere, sed fisco.

Depositarius nõ tenetur reddere depositũ hæretico & alia exempla.

Rursus, nec catholica uxor viro hæretico debitum reddere obligabitur; qa per hæresim uiri ab hoc debito liberata est. idẽ dicas ẽ conuerso: nã si uxor sit heretica, vir catholicus ab hoc debito liberabitur; non tũ possunt ꝑpea cũ alijs cõmisceri, quia uinculũ matrimonii dissolutũ non est.

His adde, ꝙ custodes arcium seu castrorum, aut populorũ uel ciuitatum, dño heretico id restituere nõ tenentur, neq; eius nomine custodire.

Deniq;, quicunq; uasalli omni obligatione ẽt iuramenti religione munita, qua dominis suis tenebantur obstricti, ipso iure liberantur.

Hæc oĩa, & si quæ sunt his similia, apertissime concludunť ex hac Eymerici assertione, quę probat copiose more suo Alfon. Castr. lib. 2. de iusta her. pun. c. 7. quẽ sequiť Simã. cath. inst. ti. 46. n. 73.

Verum, præter cetera illud est obseruandũ, qđ Rom. Pont. tradit in c. fi. de hære. uidelicet, hęc fidelitatis obsequia & obligationũ debita, tũc dñs negari, cũ manifeste lapsi sunt in heresim, quasi secus sit iudicandũ si occultũ sit eorũ delictum; qđ & verũ est, qm̃ à proprietate verborum non recedimus sine causa: sed si probari posset, tunc iam non diceretur occultum, sed manifestum. & ita uidentur ibi sentire glossa, Ioan. And. & alij.

SCHOL. CLX.

In quæst. cxx. An hæredes receptatorum, defensorũ, &c. hæreticorum cogi possint ad exequendam pœnitentiam receptatorib. impositam.

Pag. 393 col. 1. C

MVltę assertiones colliguntur, quas videas in sũmario qõnis: & quãtũ ad primã attinet, ꝙ videlicet, hæreticorũ fautoribus, & similibus morientibus ante iniunctam penitentiã, nihil sit iniungendũ aut sibi aut suis hæredibus, qa crimen morte extinctũ est. uidenda sunt q̃ tradidimus sup. hoc 3. lib. sch. 105. §. alterũ caput. & seq. nam cũ suspiciones quantũuis uehemẽtes in hoc crimine morte delinquentiũ suspectorũ extinguanť, nõ debẽt cõdẽnari post mortẽ ad vllas pœnas, ẽt pecuniarias. Quòd si lite pendente suspecti illi mortui sint, adhuc nõ debet imponi eorũ heredibus pœna pecuniaria ob solã suspicionẽ: qđ satis colligiť ex textu in c. accusatus. §. si uero. facit tex. in l. vlt. C. ad legẽ Iuliã maiest. tradunt Gemin. & Franc. in d. c. accusatus. §. porro. de hære. li. 6. & Ancha. in c. filii. notab. 2. de here. li. 6. Hip. in l. fin. ff. de quæstio. Siman. cath. instit. tit. 18. nu. 13.

Hæredib' suspectorũ morientium nihil iniungendum.

De secunda assertione, quã ponit Eymer. n. 2. nulla est dubitatio: nã si pænitẽtia iniũcta à sola ꝑsona, cui imposita fuit, absolui poterat; ea moriente, pñia cessat. eandẽ hanc cõclusionẽ tradũt Zanc. tract. de hære. c. 28. & Reper. inquisi. verbo, filij. §. nunc subsequenter. tales ergo pænitẽtię nõ trãseunt ad filios uel hęredes defunctorũ: in eis enim imponẽdis non solũ habita est ratio salutis aiæ, sed ẽt afflictionis corporis: & ꝑpea cũ ꝑsonã sequãtur, cũ ꝑsona quoq; extinguunť & finiunť.

Pœnitẽtia iniuncta ꝑsonæ cũ ꝑsona extinguitur.

Tertiã assertionẽ, videlicet, ꝙ cũ pęnitentia nõ est personalis, sed in bonis exequẽda; tunc ad eã implendã cõpelli possint heredes defuncti, pulchre explicat idẽ Zanc. tract. de hęre. c. 28. nu. 6. & Reper. inquisi. verbo, filij. §. nunc subsequenter. & verbo, obligatio. §. qđ si quis. idẽ cauit luculẽter Conc. Biterren. c. 19. in hęc uerba: *Et idem faciatis de illis, qui decesserunt accepta pęnitẽtia, nec impleta si esse in mora cœperint: vel pro illa complenda obligauerint, vt supra tetigimus, bona sua.* hæc ibi.

Pœnitẽtia in bonis exequẽda heredibus defuncti ĩponatur.

Hoc amplius obseruandũ est, ꝙ cũ alicui suspecto de heresi iniuncta sunt hęc opa pietatis in bonis adimplenda, vt fabricare ecclesiã uel hospitale, restituere vsuras & similia; isq; bona sua pro hac pñia adimplenda obligauit, post mortẽ eius ad quemcũq; successorẽ etiã particularẽ, ea bona deuoluantur, ad eũ semper peruenient cum illo onere. ita colligiť ex d. c. accusatus. §. si uero. facit glo. in l. rescriptũ. ff. de pactis. & in l. auferť. §. fiscus. ff. de iure fisci. & vtrobiq; Bar. traditq; Repert. inquisi. præfatis locis, qđ est in hac causa nõ leuiter aduertẽdũ. Quę ad postremã assertionẽ spectãt de ꝑcedẽdo cõtra hæreticos ẽt post mortẽ ĩ hoc crimine, copiose tradidimus sup. hoc 3. li. sch. 105.

Bona obligata ad quẽlibet successorẽ transeunt cum illo onere.

SCHOL. CLXI.

Pag. 393 col. 2. E

In quæstionem cxxi. An filij uel hæredes illorum, qui morti proximi consolari ab hæreticis petierunt, sint admittendi ad eorum excusationem.

Quæstionis sūma.

Ex hac quæstione duæ potissimum cō clusiones colliguntur. Prima est, Heredes illorum, qui cum moriuntur hereticalia dicūt vel faciunt, quale est petere consolationē hæreticorū, admitti debēt ad excusandos defunctos in hoc tribunali, dūmodo defuncti dum viuunt, nō sint de hæresi diffamati uel suspecti, aut dū essent sanę mentis, nō petierint hæreticorū consolationē. Nā si in vita diffamatio aut suspicio de hæresi præcessisset, aut cum sani essent hereticorū consolationē petiuissent; tunc nullo modo admittendæ sunt hæredum excusationes, sed defuncti velut heretici poterunt condēnari ex hac pſumptione iuris & de iure, cōtra quā hoc casu non admittitur pbatio in contrariū. Altera & postrema conclusio est, prioris veluti declaratiua, nēpe, Cum heredes defunctorū in hoc tribunali admittuntur ad excusandos defunctos, non possunt eos excusare p testes domesticos, veluti per vxores, filios, vel alios familiares; sed adhibere oportet alios testes omni exceptione maiores. Hęc summa est huius q̄stionis, quę continet materiā frequentē, vtilem & cognitu necessariā, in qua breuiter explicabo ordinē procedendi in hac causa contrā defunctos.

De materia huius quęstionis qui disseruerint.

De materia huius quęstionis disserit Zanchi. tract. de hære. c. 24. & Repert. inquisit. verbo, defunctus. & Siman. catho. instit. tit. 18. & copiose Hieron. Gigas tract. de crimine lęsę maiest. lib. 1. tit. qualiter in crimine lęsæ maiest. procedatur. q. 20. cum aliquot seq. dixi nonnulla sup. hoc 3. lib. sch. 70. inserto apud Eymericū p. 345. & sch. 105. super q. 43. Ex titulis vero harū quęstionū intelliges Eymericum diuerso cōsilio de materia procedendi cōtra defunctos disseruisse, quamuis multis locis vtat eodē rescripto desūpto ex c. filij. de heret. li. 6. Et priusq̄ ad propositam materiā aggrediar, operępretium erit adnotare quid sit hoc, quod dicitur in hoc textu de petenda cōsolatione hereticorū: hęc nunq̄ potui intelligere donec in codice illo bibliothecæ Vaticanæ inueni summam quandā F. Raynerij ex Ord. Prędic. de Catharis, & Leonistis, seu Pauperibus de Lugduno, in qua plene agitur de sacramentis Catharorū, inter quę vnū erat cōsolamētū, seu manus impositio, seu spiritualis baptismus, in quo conferēdo quis ritus esset solitus obseruari, abunde docui supra lib. 2. sch. 29. §. manus impositio. ex quo intelliges hunc locū alioqui difficilē propter ignoratā antiquitatē. His positis id primum est obseruandum, quod docui sup. schol. 105. §. alterū caput. videlicet, In hoc tribunali post mortē agi posse solum contra hereticos & credentes, non aūt contra fautores, defensores & receptatores: quia horum crimen morte extinguitur. c. accusatus. §. si uero. de hære. lib. 6. tradit Zanch. tract. de hæret. c. 24. nu. 2. & Repertorium inquisitorum verbo, defunctus. §. primo est uidendum.

Quid sit petere cōsolationē ab hæreticis.

Post mortē agitur contra hæreticos et credentes solum.

Rursus, ordo procedendi cōtra hæreticos defunctos desumi potest ex Conc. Cōstantien. sess. 8. ubi processum fuit aduersus Ioan. Vvicleff defunctum, quod retuli sup. schol. 70.

Cōtra memoriā defuncti formādus processus.

Præterea, in hoc crimine cum proceditur contra defunctum non formatur processus aduersus mortuū, sed contra eius memoriam, quæ per sententiam est damnanda. ita Ange. in §. interdum. instit. de hæredit. quæ ab intest. defer. ubi glossa in verbo, memoria. optime dixit, q̄ defunctus non est damnandus cum iam sit mortuus, nec aduersus eum formandus est processus, cū citari non possit. l. de qua re. §. 1. ff. de iudi.

Ob quem finē procedatur.

Proceditur vero contra defunctum in hoc tribunali ob triplicem potissimum finem. Primum, vt memoria damnetur: secundo, vt bona illius per fiscum à possessoribus seu heredibus defuncti auferantur: tertio, vt defunctus exhumetur, & extra locum sacrum proijciatur, seu comburatur. de quibus dixi plene supra schol. 105.

Citandi et uocandi illi quorum interest.

Cum vero defuncti memoria damnāda est in hoc tribunali, ne indefensus defunctus videatur, illi vocandi sunt & citandi quorum interest memoriam defuncti non damnari, quales sunt filii, & alij successores, idq; ob præiudicium, quod illis ex damnata defuncti memoria accedere posset, qualis est bonorum ademptio, infamia, & alię pœnæ, quæ iure descendūt in filios hereticorū. Zāchinus præcitato loco nu. 3. & alij præcitati, & pscripsit iam hoc olim conciliū Biterrense c. 18. in hæc uerba: *Ad hęreticorum seu credentium condemnationem, qui non fuerunt reconciliati canonice ante mortem, citatis eorum hæredibus, siue alijs, qui de iure citandi fuerint, & concessa eisdem opportuna copia defendendi similiter procedatis.* hęc ibi.

An quilibet admittendus ad defendēdū defensendum.

Sunt qui velint, quemlibet sine delectu audiēdum esse, qui velit memoriam defuncti defendere; quod non prorsus uidetur reprehendendum: nam & humanitatis & æquitatis ratio hoc suadere videntur. mihi plane hęc sententia multum pbatur: ergo quilibet audiendus est, dummodo probabilē defensionis causam afferat. Albericus in rubrica C. de hæret. Simancas catho. institu. tit. 18. num. 15.

Quod si nulli adsint præsentes, qui nominatim citari possint ad memoriam defuncti defendendam: tunc edictis aut præconijs secundum inquisitionis consuetudinem uocandi sunt generaliter absentes & incerti. concilium Constantien. sess. 8. relatum sch. 70. Bellamera decis. 679.

Nullo defensore cō parente, constituatur defensor.

Si vero nullus comparuerit defensor, tunc inquisitores ex officio idoneum eligere debent defensorem, cuius partes erunt contradicere in iudicio, uerbi gratia, Lucium Titium non commisisse crimen lęsæ maiestat. diuinę, & afferre quidquid idoneum & iustum fore putauerit ne Lucij Titij memoria damnetur. Aretinus §. interdum. instit. de heredit. quę ab intest. deferuntur.

Fiscalis sancti officij porrigere debet accusationem

Accusatio fiscalis qd continere debeat.

tionem corã inquisitore, qua petat declarari defunctum cõmisisse crimẽ læsæ maiestatis diuinæ, ac impœnitentem decessisse; & ꝓpea eius memoriam esse damnandam. Hieron. Gigas tract. de crimi. læsę maiestat. lib. 1. tit. qualiter in crimin. lęsę maiesta. procedatur. q. 22. num. 2.

Processus cõtra defunctũ breuiter absoluendus.

Capite 7. quartæ instructionis Toletanę illud mihi salubriter & prudẽter cautum esse vi in hac causa, vt processus contra defunctum breui tpe conficiatur, nec in causa supercedeant inquisitores ob defectum probationum, nisi forte sit verisimile ꝙ intra breue tẽpus alij testes superueniẽt; cum vero plena probatione defunctus cõuictus non fuerit, protinus absoluendus est, & bona libere sunt successoribus dimittenda. Simancas catho. instit. tit. 18. num. 19.

Etiã absoluto defũcto tractari denuo causa potest si probationes superueniant.

Quòd si post absolutum defunctũ alij contra eũ testes superuenerint, tractari denuo causa poterit; nã in hoc crimine fauore fidei sñiæ latę non transeunt in rem iudicatã, vt alibi dixi, & priora testimonia vim suã integrã conseruabũt, & cum his quæ superuenerunt coniungi poterunt ad faciendã plenam probationem. quantumuis enim perempta instantia pereant acta ordinaria, quæ instantiã illam respiciũt: vt datio fideiussoris, iudicio sisti, citatio, litis cõtestatio, & alia id genus; ea tñ acta quæ ad causam magis, q̃ ad instantiam ptinent, perempta instãtia nihilominus vim suã habent, vt in alia instãtia noceant eidẽ reo eiusq; successoribus. & hęc vera est & vsu recepta sñia, quam asserunt Bart. in l. cum lite. ff. iudic. solui. Hostien. Abb. & Fely. in c. causam quę. 1. de testibus. Iason. in l. si apud quem. C. de edendo. refert & sequitur Simancas catho. instit. tit. 18. nu. 20. quibus libenter subscribo.

Quanto tpe duret actio in defunctos

Intra quãtum tempus ꝓponi possit hæc actio contra defunctos quæsitum est, & valde sententiis variatum est: sed eorum opinio mihi verissima videtur, quos laudaui cum de hoc dissererem supra hoc 3. libro schol. 105.

Pleniores probationes exiguntur cõtra defunctos.

Id vero diligẽter obseruare oportet in hac causa, videlicet, pleniores & clariores probationes esse exigendas cum agitur cõtra defunctum, qui se defendere nequit, quam contra hominem viuum: quod & ratio & æquitas facile suadent.

Postremo, vt nihil in causa desideraretur, agendum mihi erat de probationibus legitimis & sufficientibus ad damnãdam memoriam defuncti: item de excusationibus legitimis, quibus defensores possent memoriam defunctorum tueri, ne damnentur; quæ duo valde erãt necessaria: sed breuitas omittere cõpellit. dicã aliãs cõmodius & fortasis breui tpe ĩ cõmẽtariis Conc. Biter. c. 18.

Circa secundam assertionem nulla occurit difficultas, quæ non sit plene declarata à nobis supra schol. 125.

SCHOL. CLXII.

Pag. 394 col. 1. D

In quæstionem cxxij. An hæretici et eorum fautores sint excõicati, & ab inquisitorib. possint absolui.

Dvæ sunt assertiones, Prima est, Heretici, fautores & similes excõicati sunt. Altera est, Eos posse per inquisitores absolui. utraque facilis est, & aperta.

Inter pœnas hæreticorum excõicatio est omnium antiqssima.

Ac quãtum ad primam spectat, non est putandum ab his primũ Pontificibus quorum sint hæc rescripta, quibus vtitur hîc Eymericus, hereticos & eorum fautores anathemate percussos; nã inter pœnas hęreticorum, excommunicatio omniũ est antiqssima, vel à Christo iam instituta Math. c. 18. ibi: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.*

Et B. Paulus ter legitur excõicasse, vt patet ex sacris eius epistolis 1. ad Corinth. c. 5. & 1. ad Timot. c. 1. & ad Titum c. 3. adde Martinum Perez ab Ayala Archiepiscopum quondam Valentinũ lib. 1. de ecclesiasticis traditio. par. 3. art. 6.

Secunda conclusio prærogatiuam præstat inquisitoribus, de qua diximus schol. 141. adde Repertorium inquisitorum & Locatum in opere iudiciali uerbo, excommunicatio.

SCHOL. CLXIII.

Pag. 394 col. 2. C

In quæstionem cxxiii. Quam pœnã incurrãt fautores hæreticorum si animo pertinaci perstiterint in excõicatione per annum.

De materia huius quæstionis egit plene idem Eymericus par. 2. q. 47. & dixi lib. 2. Adnot. schol. 53. nec propterea sunt aliqua inutiliter repetenda.

Qui non impediũt sacrũ officium quis sint fautores an elapso anno alias pœnas præter excõ. incurrãt.

In hac quæstione illa solum occurrit difficultas, quæ oritur ex verbis Eymerici hîc num. 2. dum sentit, fautores & ceteros huiusmodi, si non impediãt officium inquisitionis, etiam elapso anno non incurrere alias pœnas præter excõicationem, nisi excõicati publicentur: nam contrarium videtur dicere auctor apertissime par. 2. q. 47. nu. 3. dum ait: *Oẽs isti excõicati in causa fidei si per annum steterint in illa excõicatione animo pertinaci, non vt suspecti de hæresi tantum, sed vt hæretici sunt condemnandi.* hæc ille.

Hæc cum intuerer paulo diligentius, animaduerti non carere probabilitate Eymerici sententiam hoc loco. idem sentire videtur Reper. inquisito. verbo, excõicare. § item fautores. & ratio esse potest: nam primi qui non modo fauent hæreticis, sed etiam officium impediunt, grauiorem contrahunt heresis suspicionem, quæ elapso anno transit in violentam & iure probatam, ex qua possunt vt hæretici cõdemnari. Qui vero eisdem hæreticis fauent, non tñ impediunt inquisitorum officium, non ita grauiter peccant, ideoque nisi nominatim publicentur excõicati elapso anno non videntur vt heretici condemnandi; hęc sñia benigna est, de qua quid sentiam in tanta breuitate non possum facile dicere, dicam aliãs. cætera huc spectantia tradita sunt in 2. lib. Adno. super vltimis quęstionibus.

SCHOL.

SCHOL. CLXIIII.

Pag.396 col.2.B

In quæstionem cxxv. An tales excommunicati in causa fidei absolui possint ab Inquisitore.

DE materia quæstionis 124. abunde agit auctor par.2.q.47. super q. 125. nulla est etiam obscuritas grauis, quæ lõga narratione egeat. Primum, hæc quæstio differt à superiori 122. in qua videtur auctor tractare idem priuilegium; nam ibi docuit ꝙ inquisitores possunt absoluere redeuntes ab heresi, vel heresis suspicione, qui propterea fuerunt ipso iure excommunicati. hic vero docet etiam posse absoluere eos qui in excommunicatione durarunt per annum animo pertinaci.

Anno elapso de crimine audiuntur excõicati.

Sed dubitari poterat, quomodo posit inquisitor absoluere eos qui per annum perdurant in excõicatione, cum anno elapso, vt hæretici sint condemnandi. c.cum cõtumacia. de heret.lib.6.

Et breuiter respondeo, ꝙ qui post annum reuertuntur, quamuis non audiantur quoad bona recuperanda; audiuntur tñ quoad excusandum crimen: & si misericordiam implorent, recipiuntur, vt plene dixi sup. hoc 3.lib. schol.69. in fine.

SCHOL. CLXV.

Pag.396 col.2.D

In quæstionem cxxvi. An Inquisitor dispensare possit ab irregularitate cum præfatis excommunicatis.

VNa est conclusio, Cum redeuntibus, si forte aliquam incurrerunt irregularitatem, inquisitor nõ potest dispensare, quia non inuenitur sibi concessum.

Inquisitores secum mutuo dispensare posse super irregularitate, si quis eorum fortassis eӕque eam contraxerit, docuit Eymericus 3.par.q.27. & dixi supra scho.89. Rursus, eos posse absoluere redeuntes ab excommunicatione, paulo antea demonstrauit.

Inquisitores non olim, sed hodie sup irregularitate dispensant.

An aũt non modo à censura excõicationis, sed etiam ab irregularitate, si quam contingat cõtrahere ob hæresim, vel apostasiam, cum redeuntibus possint dispensare: nunc ostendit, & cõcludit id non licere inquisitoribus, quia nullo iure concessum id eis reperitur. idem tradit Repertoriũ inquis. verbo, irregularitas. & alij vetustiores.

Hodie tñ hæc lis sublata vr̃ p rescriptum Clementis vij. Pont. Max. quod incipit, *Cum sicut.* §. vobis etiam. quo cõcedit facultas inquisitoribus, & eorum commissariis dispensandi super irregularitate cum his qui ab hæresi vel apostasia reuertuntur. id rescriptum habes in bullario literarum apostolicarum pag.83.

Idem hoc priuilegiũ cõmemorat Locatus in opere iudiciali verbo, irregularitas. nu.2. & Campeg. apud Zanch.c.37. vers. adde vlterius.

SCHOL. CLXVI.

Pag.397 col.1.A

In quæstionem cxxvii. An Inquisitor conferre possit indulgentias accedentibus ad eius concionem pro fide factam.

HOc priuilegium concedendarum indulgentiarum, ac distribuendorum Ecclesię thesaurorũ, licet Pontificum proprium sit, vt docet Sotus lib.4. sent. dist.21.q.1.art.4. fauore fidei inquisitoribus est tributum p Romanum Pontificem, vt quotiens actio aliqua in fauorem fidei celebratur, posit inquisitor cõcedere viginti vel quadraginta dierum indulgẽtiam.

Priuilegium concedendi indulgẽtias qui cõcesserint inquisitoribus.

Hoc priuilegiũ multi Pontifices concesserunt; nullus aũt reuocauit. cõcessit Innocẽtius IIII. rescripto incipiente, *Malitia huius temporis.* item alio incipiente, *Tunc potissime.* & ante Innocentium IIII. concessit etiam Gregorius nonus rescripto incipiente, *Ille humani generis* hęc sunt impressa in bullario literarum apostolicarum.

Meminerunt huius priuilegij Repert. inquisit. verbo, indulgentia. §. nunc vidẽdum. summa Armilla verbo, inquisitor. num.20. Ioannes Rojas tract. de heret. par.2. nu.415.

Num aũt posteriores Pontifices Romani in his rescriptis easdem indulgentias concedentes non modo censeantur priores confirmare; verũ etiam de nouo illas concedere, ita ꝙ prioribus accumulentur, vt singuli viginti vel quadraginta dierum aut trium annorum per se concessisse videantur, ita ꝙ inquisitores octuaginta dierũ, aut centũ sexaginta, & amplius cõcedere possint. itẽ ꝙ Pontifices nõ modo trium annorũ, sed sex vel nouẽ, vel quindecim indulgẽtiã tribuisse videantur, dubiũ esse posset: & Bernar. in lucerna accumulari vr̃ sentire verbo, indulgentia eorũ. §.5. sed verius est, posteriores Pontifices easdem priores indulgentias confirmare, nec diuersas cõcedere: quod series rescriptorũ indicat. Benignius tamẽ esset si sua Sanctitas fauore fidei eas cumularet, vt homines ad fauẽdum inquisitoribus facilius excitarentur.

SCHOL. CLXVII.

Pag.397 col.1.C

In quæstionem cxxviij. An Inquisitor conferre possit indulgentias sociis ac notariis suis.

DVæ sunt assertiones, Prima est, Sociis & notariis inqsitorũ laborantibus in sacro officio ad hęreticos extirpandos Papa confert indulgentiam trium annorum.

Altera est, ꝙ si in prosecutione hereticorum & in executione officij sacri, seu in eius ministerio moriantur, plenam indulgentiam consequuntur.

Vtramq; assertionem probat rescriptum Vrbani IIII. hic ab Eymerico allatum, & rescriptum

Gregorij

Gregorij noni, qđ incipit, *Ille humani generis*. idē concessit Clemens IIII. & Vrbanus IIII. rescripto alio incipiente, *Licet ex omnibus*. quę vidimus authētica in archiuo Bonon. inqsitionis.

Meminit etiā huius priuilegij Bernardus Comensis in lucerna verbo, indulgētia eorum. §. 1. & Rept. inq. verbo, indulgentia. §. nota ꝙ fratres.

Qui conseguantur hāc indulgētiā triū annorum. Num aūt hanc trium annorum indulgentiam consequantur non solum socij inquisitorum & notarij, verū etiam alij sancti officij ministri, veluti consultores, fiscalis, & similes quæri potest; & hi etiam hanc indulgentiam habēt, vt constat ex quæstione sequenti, cum in hoc negotio non mediocriter laborent.

Idem fortassis esset dicendum de illis qui scribunt contra hæreticos, instruentes inquisitores hęreticæ prauitatis, qualiter sese in suo officio gerere debeant contra fidei hostes: hi enim quamuis in rescripto priuilegij nominatim non contineantur; ob eandem tamen rationem æquum videtur, vt rescripti priuilegio vtantur.

Hoc saltem iustissimum videtur, vt Sanctitas sua ad hos quoq; dignaretur hoc priuilegium extendere. quando vero hanc indulgentiam consequantur, sequentia demonstrabunt.

SCHOL. CLXVIII.

Pag. 397 col. 2. A

In quæstionem cxxix. An inquisitor largiri possit indulgentias aliis sibi in officio assistentibus, & auxiliantibus.

NOn modo qui assidue & cōtinuo inquisitoribus assistūt, vt sunt necessarij ministri, de quibus hactenus dictum est; trium annorum indulgentiam consequuntur, & plenariam cū in prosecutione negotij moriuntur: verum etiam quicunq; alij, qui vbi oportuerit inquisitoribus adstant, eodem indulgentiarum priuilegio fruuntur. id ꝓbat apertissime rescriptū Vrbani IIII. quo vtitur hic Eymericus, sed apertius idem tradit Gregorius nonus rescripto incipiente: *Ille humani generis*. in hęc verba: *Ad hæc, vt super præmissis omnibus officium sibi commissum liberius possint & efficacius exercere, omnibus qui ad prædicationē eorum* (scilicet inquisitorum) *accesserint in singulis stationibus viginti dies: illis vero qui ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, in munitionibus, vel castellis, vel aliàs cōtra Ecclesiam rebellantes, ipsis ex animo auxilium, consilium præstiterint vel fauorem, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, tres annos de iniuncta sibi pænitentia relaxamus; & si qui ex his in prosecutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis omnium peccatorum, de quibus corde contriti & ore confessi sunt, plenam veniam indulgemus.* hęc ibi.

Quicūq; inquisitoribus auxiliantur, triū an. indulgentiā cōsequuntur.

Crucesignati gaudent hoc priuilegio. Hoc priuilegio hodie in primis gaudent crucesignati, quos Hispani familiares vocamus, qui nutibus inquisitorū obedientes, ea exequuntur, quæ ad promotionem huius sacri officij, & ad fidei propagationē, & ad hęreticę prauitatis extirpationem spectant. eandem etiam indulgentiam consequerentur quicunq; cum opus esset, inquisitoribus auxiliarentur: vt vel hinc catholici magnopere excitari debeant ad fauendum, & auxiliandum inquisitoribus.

SCHOL. CLXIX.

Pag. 397 col. 2. E

In quæstionem cxxx. An inquisitor plenariam indulgentiam consequatur in vita & in morte.

HAec postrema est in vulgatis codicibus huius operis quęstio, in qua de insigni inquisitorum priuilegio disseritur: nam & in vita & in morte omniū peccatorum indulgentiam cōsequuntur. vtramq; partem probat Eymericus apertis Pontificum rescriptis.

Tradūt idem hoc priuilegium Repert. inquisi. verbo, indulgētia. §. item inquisitores. Tabien. in summa verbo, inquisitor. §. 39. in fin. Ioan. Rojas tract. de heret. par. 2. nu. 412. & alij.

Inquisitores in vita & in morte omnium peccatorū indulgentiā cōsequūtur.

Quantum vero attinet ad primam partem, ꝙ videlicet, inquisitores cōsequantur in vita plenā indulgentiam suorum peccatorum, dubium est, an intelligatur semel tantum in tota vita, an vero in singulis actibus perfectis, qui cōtra hæreticos in fauorem & laudem fidei celebrantur. & Repert. inquisi. verbo, indulgentia. §. item inquisitores. in quolibet actu, hac frui indulgentia testatur his verbis: *Item inquisitores exercendo officium, gaudent in quolibet actu inquisitionis, qn̄ fit aliquis actus reconciliationis per eos, vel aliqua executio durante tempore officij, in quolibet actu indulgentia plenaria omnium peccatorum suorum.* hęc ibi. cui sententiæ libentissime accedo.

Quotiens in vita cōsequātur.

Idem sentiendum puto de indulgentia trium annorum, quæ conceditur auxiliantibus officio sanctissime Inqsitionis, & inquisitoribus hęreticæ prauitatis in fauorem fidei: illi enim non tantum semel in tota vita, sed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerso, quo inquisitoribus præstant huiusmodi auxilium, trium annorum indulgentiam consequuntur.

Quæ his locis de indulgentiis tradit copiose Eymericus, continentur apertissime in rescripto quodam Alexandri IIII. incipiente, *Firmissime teneat*. quod vidimus authēticum in bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Felicis Peretti de Montealto, allatum ex Assisio ex archiuo conuentus Fratrum ordinis Minorum.

Atq; in his ad laudem omnipotentis vnius & trini Dei sit nostrarum Adnotationum ad Directorium inquisitorum finis constitutus, quas correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ supponi in omnibus & per omnia volumus.

ILLVST.MIS AC REVEREND.MIS DOMINIS

DD. Iacobo Sabello Episcopo Tusculan. Francisco Pacheco S. Crucis in Hierusalem, Io. Francisco de Gambara S. Clementis, Ludouico Madrutio S. Honophrij, & Iulio Antonio Sanctorio S. Bartholomæi in Insula Titulorum, miseratione diuina S. R. E. Presbyt. Card. in vniuersa Repub. Christiana contra hæreticam prauitatem Inquisitoribus Generalibus à S. Sede Apost. specialiter deputatis.

Franciscus Pegña.

PLVRIMA suadebant Illustrissimi & Ampliss. Patres, vt in illustrando & perficiendo egregio Directorij inquisitorum opere, omnem nostram diligentiam, studium, solicitudinem, & laborem adhiberemus. primum communis vtilitatis amor, tum non mediocre commodum, quod inde omnibus hęreticę prauitatis Inquisitoribus euenturum haud dubie sperabatur: tum vero in primis iustissimum illud vestrum, pium, ac vere catholicum desiderium, quo tanquam integerrimi, & acerrimi fidei Christianæq; religionis defensores, ob publicam vtilitatem optabatis, vt quamabsolutissimum opus prodiret in lucem. hæc enim effecere vt plusquam vnius integri & alterius dimidij anni spatio nihil cogitauerimus aliud, nihilq; moliti fuerimus præter emendationem & interpretationem illustris operis; coactiq; sumus in tenuibus hisce nostris vigiliis, quas Commentarios non sumus ausi appellare, sed Scholia seu Adnotationes, è breuitatis sæpe limitibus egredi: tum quia opus ipsum vetustum, & sæpe ob breuitatem obscurum ita fieri postulabat: tum vt Inquisitoribus valde occupatis satisfaceremus, eosque liberaremus molestia multorum aliorum librorum euoluendorum. In his nostris adnotationibus reiecta procul disputandi subtilitate secuti sumus vt plurimum communes sententias, & eas, quæ sine vllo erroris periculo possint obseruari. In dubiis, & grauioribus causis Inquisitores ad supremum sacrosanctæ & generalis Inquisitionis Romanæ Senatum, cui Vos prudentissime & vigilantissime præestis, destinamus seu remittimus. In multis stylum & consuetudinem eiusdem sacri & supremi Senatus indicamus, & obseruandum monemus: ac ita (nisi fallimur) cuncta, Deo optimo Maximo aspirante, disponimus, vt pauci difficultatum articuli in hac causa parum explicati relicti esse videantur. Quòd si quandoque fortassis (vt quibusdam videbitur) nimis leniter in nonnullis articulis, ac difficultatibus de puniendis hæreticis locuti sumus, veluti de dogmatistis, & falsis testibus, quos nonnulli è nostris curiæ seculari tradendos arbitrantur, & de aliis huiusmodi multis, non id facimus vt hæreticis faueamus, quos & acri odio prosequimur, & penitus extirpari cupimus: sed quia nec contrarium aperto iure statutum videbamus, nec sacri tribunalis Romanæ Inquisitionis, vsu aut consuetudine receptum, vt vel hac etiam benignitate conuertantur, qui virtutis & veritatis amore à maleficio non submouentur. Hoc postremo cupimus: & exoptamus religiosissimi principes, vt hos nostros qualescunque labores benigne (vt soletis) accipiatis, sintq; apud Vos velut certissimum pignus & arrha prompti ac parati animi nostri ad subeunda quælibet alia quamuis grauiora onera, inseruiendumque sacro Inquisitionis Senatui, quotiens & oportuerit & idoneos nos ad id iudicaueritis. Deus Opt. Max. diu Vos conseruet incolumes, vt negotia sua in Christiana Republica, vt facitis, integerrime tractare possitis.

INDEX
RERVM ET VERBORVM COPIOSISSIMVS
IN QVO BREVITER TANQVAM IN COMPENDIVM CONTRACTA

Ordine Alphabetico recensentur tam ea, quæ in Directorio, quàm illa quæ in Scholijs, seu Adnotationibus continentur.

A

ABbatis Ioachim libellus, & eius error dãnatus, par.1. pag.41.col.1.B.& par.2. q.7 pag.182.col.2.B

Abiuratio nouissima Berengarij, sch.24. lib.2.pag.56.col.1. Alia eiusdẽ, par.2. q.6 pag.171.col 2.E

Abiurare de leui tantum, an debeant impuberes. sch.55.lib.3 pag.172.col.2

Abiuratio de leui imponi potest suspecto leuiter, par.2.q.55 pag.259.col.2.B.C

Abiurans de leui, an detestetur omnem hæresim. schol.55. lib.3 pag.171.col.1

Abiurãs de leui, deinde in eãdẽ, vel diuersam hæresim incidẽs relapsorũ pœna non punitur, par.3.pag.315.col.1.& 2.E.& sch.64 lib.2.pag.112. col.1. & sch.60. lib.3. pag.178.c.1

Abiuratio de vehementi & publice & secrete fieri potest, parte 3. pag.317.col.1.B.C

Abiuratio de vehementi iniungenda est suspecto vehementer, & abiurãda ququis suspicio, par.2.q.55.pag.259.col.2.D.E & sch.137.lib.3 pag.259.col.2

Abiurans vt vehementer suspectus, si receptet postea, aut visitet hæreticos, non est relapsus contra Eymericum & alios, sch.62.lib.2 pag.109.col.1. & 2

Abiuratione de vehementi facta lapsus deinde in hæresim relapsus cẽsetur, & vt talis punitur, par.2.q.40. pag.232.col.1. D.E.& sch.55.lib.3 pag.171.col.1

Abiurans de vehementi omnem hæresim detestatur, schol.55. lib.3 pag.171.col.1

Abiuratio quid sit, & quid continere debeat, & quotuplex, & quomodo abiuratio de leui & de vehementi differant, sch. 55.lib.3 pag.169.& 170.col.2

Abiurationum variæ formulę, sch.57.lib.3 pag.175.col.1

Abiuratio imponitur reo perseueranti in confessione in tormẽtis facta, par.3.pag.314.col.2.E. & quando perseueranti in negatiua. pag.315.col.1.B.C

Abiuratio de leui priuatim fiat, & non publice, scho.55.lib.3. pag. 170.col.2

Abiurare qui debeant, & qua ætate compelli possint homines abiurare, sch.55.lib.3 pag.172.col.1

Abiurationis vsus antiquissimus, & cur olim institutus, schol. 55.lib.3 pag.170.col.1

Abiurare debent Iudæi dæmones inuocantes, par.2.quæst.46. pag. 251.col.1.A

Abiurationis à Iudæo faciendæ forma, sch.52.lib.2. p.96.c.1

Abiuratio an prius debeat fieri quàm pronuncietur sententia, sch.57.lib.3 pag.174.col.2

Abiurans an debeat se subscribere, sch.55.lib.3.pag.172.col.2

Abiuratio constare debet per publicam scripturam, schol.55. lib.3 pag.172.col.2

Abiurantes in initio abiurationis fidem protestari debent, sch. 55.lib.3 pag.171.col.1

Abiurans in iudicio hæresim de vehementi, & postea lapsus in hęresim, relapsus dicitur; secus si de leui, par.2.p.63.col.2.D

Abiurans vnam hæresim singularem, & postea in aliam incidens, an sit relapsus, parte 2. pag.151.col.2.C.& schol.47. lib.2 pag.87.col.2

Abiuratio olim in concilio solum fiebat, hodie coram fidei iudicibus, par.2 pag.102.A

Abiuratio omnis hæresis in genere, quandoq; fieri potest, nulla hæresi in specie expressa, sch.60.lib.2 pag.105.col.2

Abiurantis obligatio & promissio non extenditur extra iuris dispositionem, sch.144.lib.3 pag.266.col.1

Abiuratio est indicenda credentibus hæreticorum tantum de hęresi suspectis, par.2.q.50 pag.255.col.1.E

Abiuratio iuxta suspicionis qualitatem tãntum fieri debet, par.2.q.42 pag.235.col.1.B.C.& seq.

Abiuratio fieri debet in vulgari, & quando, parte 3. pag.318. col.1.C.pag.321.col.1.C & pag.324.col.2.C

Abiuratio indicenda conuicto per plures singulares testes, par.3 q.72 pag.377.col.1.D.E

Abiurationis præstandę à sponte confesso & pænitente modus & forma, par.3 pag.326.col.1.& 2.B.& seq.

Abiurationem legere debet notarius casu quo reus nesciat legere, par.3 pag.317.col.2.B.C

Abiurans an obligare se debeat ad hæreticos denunciandos, sch.59.lib.3 pag.177.col.1

Abiurans fautoriam, & deinde relabens in eandem, siue in aliã, an sit vt relapsus puniendus; anceps quæstio, schol.64.lib.2. pag. 112.col.1.& 2

Abiurare debet generaliter omnem hæresim suspectus violenter, par.3 pag.320.col.2.B.C

Abolitio in crimine hæresis non est facile concedenda, sch.14 lib.3 pag.125.col.1

Absoluere ab excommunicatione se inuicem possunt inquisitor & eius socius, & inquisitores inter se, par.3.q.23.pa.358. col.2.A.& seq.& sch.89.& 90.lib.3 pag.203.& seq.

Absolutoria sententia non debet continere quem pronuntiari insontem & immunem, & quare: & an delicta rei continere debeat, parte 3. pag.311.col.2.D. E. schol. 50. lib. 3. pag. 161.col.1

Absolutus in foro pænitentiæ de hęresi, an effugiat pœnas temporales, schol.20.lib.2 pag.47.col.1.& 2

Absolutus ab hæresi non seruata forma iuris, an sit absolutus, par.2 pag.154.col.2.C

Absoluendus est ab excommunicatione post abiurationem prę stitam suspectus violenter, & hæretici omnes, par.3.pag.271 & 321.col.1.E pag.328.col.1.D

Absolutio cum molli uirgarum percussione, res laudabilis, nec iure cauta, sch.6.lib.3 pag.119.col.1

Absoluere an possit solus episcopus, vel solus inquisitor, scho. 50.lib.3 pag.161.col.1

Absoluendus quid præstare debeat, vide in voce, Reparatio.

Absoluere quis possit in foro interiori hæreticos. schol.141. lib.3 pag.262.col.1
Absentia inquisitorū à terris propriç iurisdictionis plurimorū incōmodorum est causa, par.3. pag.303.col.1.A.B.& seq.
Absentis & negligentis iurisdictio ad quē deuoluatur. par.2. pag. 123.col.1.B
Absens & non fugiens quando dicatur reus accusatus, par.3. pag. 303.col.2.A.B
Absentes vel fugitiui contumaces, an & quando tanquam hæretici impęnitentes condemnandi, par.2.pag.63.col 1.B.C. & 128.col.1.E.& par.3.pag.341.col.1.B.& schol.69. lib.3. pag. 190.col.1
Absentes hæreseos rei vbi debeant conueniri, & qualiter contra eos procedendum, par.2 pag.157.col.2.C.& seq.
Absentis imago qn̄ producenda, & q̄uis sit combusta, si absens cōpareat, audiendus est, sch.69.lib.3. pag.192.& 193.col.2
Absens non fugitiuus si venturus speratur, expectandus est, par.3 pag.304.col.1.B.C
Absens citandus est verbaliter nisi timeatur de fuga, & post annum comparentes quid agere debeant, par.3. pag.303.col. 2.C.& seq. & pag.342.col.1.& 2
Absenti contumaci degradato redeunti, non videtur audientia deneganda, sch.69.lib.3 pag.192.col.1
Absente reo an sit admittendus excusator, schol.48.lib.3. pag. 159.col.2
Academiæ quatenus permittēdæ, sch.32. lib.2.p.67.col.1.& 2
Accusatio fiscalis contra defunctum quid continere debeat, sch.161.lib.3 pag.281.col.1
Accusationes contra prælatos non facile admittendæ, par.2 pag. 75.col.2.D.E
Accusatorij libelli forma, quem fiscalis porrigit inquisitori, sch.14.lib.3 pag.125.col.2
Accusationem in scriptis porrigere debet inquisitori procedēs per viam accusationis, par.3. pag.283.col.2.A.B.& sch.14. lib.3 pag.125.col.2
Accusantium nomina quādo publicanda, & quando non, par. 3.q.75 pag.376.col.2.C.D
Actio procedendi cōtra defunctos, an habeat locū cōtra fautores, credentes, receptatores, & similes, schol.105.lib.3 pag. 214.col.1
Actio contra hæreticos defunctos quanto tempore duret, sch. 105.& 161.lib.3 pag.213.& 285.col.2
Acta inquisitionis à quo, & quo ordine scribenda, schol 22. lib.3 pag.133.& seq.col.2
Acta quæ ad causam magis quàm instantiam pertinent, etiam perempta instantia, in alio nocent eidem reo eiusq; successoribus, sch.161.lib.3 pag.285.col.1
Actus geminatus magnā vim habet, sch.145.lib.3 p.266.c.2
Adamiani hæretici, par.2.q.6 pag 179.col.2.A
Admonitio facienda ab inquisitoribus post abiurationem ipsis reis, par.3.pag.328.col.1.B.C.& in verbo, Inquisitorum, & sch.56.lib.3 pag.174.col 1
Adoratio latria & dulia, vide in voce, Latria.
Adoratio ex quibus causis exhibeatur creaturis, par.2. q.93. pag. 240.col.2.C.D.& seq.
Adorans hæreticum, credens hæreticorum censetur, par.2. pag. 152.col.1.A
Adorandos esse dęmones error, & vnde ortus, schol.26. lib.2 pag. 57.col 2
Adolescentes in tribunali inquisitionis mitius etiam puniendi, & quare, sch.12.lib.1 pag.11.col.2
Aduocatus concedi debet reis inquisitis de hæresi, & quando & qualis esse debeat, par.3. pag.296.col.1.A.B.& scho.34. lib.3.pag.146 col.1.& sch.38 pag.150.col.1
Aduocati quas debeant conditiones habere, schol.34.lib.3 pag. 146.col.1
Aduocare pro hæreticis quando, & quomodo liceat, schol.7. lib.2 pag.36.col.1.& 2
Aduocatus an admittatur cum quęritur, an indicia sufficiant ad torturam, sch.118.lib.3 pag.231.col.2
Aduocatis & notariis vetatur patrocinari pro hæreticis, par.3. q.39 pag.365.col.1.C
Aduocati suspensi, an valeat patrocinium, & quid faciendum, par.2 pag.106.col.1.D.& pag.125.col.2.C
Aduocati vel notarij suspensi ob præstitum hæreticis patrocinium, exercentes iterum officium non sunt irregulares, par.2 pag.106.col.1.E.& pag.125.col.2.C
Aduocati hæreticis, vel eorum fautoribus patrocinantes infames, & ab officio suspensi sunt, par.2 pag.59.col.1.A.B
Ætate 40.an.homines prudentissimi sunt, ac potissimum tunc mens viget, sch.72.lib.3 pag.195.col.1
Æternus Deus, & quare, par.1 pag.8.col.1.A
Ætiani hæretici, par.2.q.6 pag.180.col.1.D
Affirmatiui hęretici qui cēseant, par.2.q.34. pag.229.col.1.A
Agiographi libri qui dicantur, vide in voce, Libri canonici.
Agnoitæ hæretici, par.2.q.6 pag.181.col.2.B
Albanensis Cardinalis & delegatus Papę in negotiis fidei, par. 2.q.38.pag.230.col.2.D.E.& sch.127.lib.3.pag.248.col.2
Alchimistæ qui, & qualiter suspecti dicātur, & eorū incōmoda, & an censeant dęmones inuocare, par.3.pag.295.col.1.D.E sch.27.lib.2.pag.58.col.1.& sch.32.lib.3 pag.144.col.2
Alexander iiij.damnauit librum inscriptum, Euāgelium æternum, par.2.q.26 pag.223.col.2.B
Alienationes ab hęreticis factæ ante damnationem, non valēt, par.2 pag.163.col.1.B
Alfonsi regis Aragoniæ edictum contra Valdenses, vt exeant de regno suo, sch.50.lib.2 pag.64.col.1.& 2.
Algazelis philosophi errores, p.2.q.4.p.176.c.1.& 2.B & seq.
Almarici hæreses & doctrina damnata, par.1 pag.5.col.2.& par.2.q.7.pag.182.col.2.C.& seq.sch.1.lib.1 pag.3.col.2
Alogij hęretici, par.2.q.6 pag.179.col.2.C
Amatoria pocula præbere, an hæresim sapiat, par.2.q.43.pag. 238.col.1.D.sch.50.lib.2 pag.91.col.1
Amatoria pocula non flectunt liberam hominis voluntatem, sch.50.lib.2 pag.91.col.1
Amentię simulatio est quidam hęreticorum euadendi modus, par.3 pag.291.col.1.A.B
Amentes baptizati quid suscipiant, par.1 pag.30.col.1
Amicitiam maximam conciliat communis calamitas, sch.117 lib.3 pag.223.col.1
Anathema quid significet, sch.2.lib.2 pag.33.col.1
Anaxagoræ error de creatione rerum, & præiacente materia, refutatus, par 1 pag.10.col.1.A
Ancyranum conciliū, non Anquirense legendum, & quale concilium Ancyranum, sch.50.lib.2 pag.92.col.1
Angelici hæretici, par.2.q.6 pag 179.col.2.A
Animaduersionis nomine, an & qn̄ vltimum supplicium intelligatur, par.2.pag.161.col.2.E.schol.52.lib 2.pag.96.col.1
Anima rationalis vere est forma corporis, par.1. pag.6.col.1.A & pag.23.col.1.B.& par.2 pag.121.col.2.D
Animæ substantia simplex, in qua est memoria, intellectus & voluntas, par.1 pag.16.col.2.C
Antidicomaritæ hęretici, par.2.q.6 pag.180.col.2.B
Antropomorphitæ hęretici, par 2.q.6 pag 180.col.1.A
Apocryphi & erronei libri de quibus in decreto, & qui dicantur apocryphi, par.2.q.23.pag.221.& seq.col.2.E.scho.39. lib.2.pag.76.& vide in voce, Libri canonici.
Appollinaristæ hęretici, & eorum errores, par.1. pag.11.& par. 2.q.6 pag.180.col.2.B
Apostoli primum Euangelium viua voce docuerunt, inde mandarunt literis, sch.13.lib.1 pag.12.col.1
Apostoli olim profanorum librorum lectionem videntur non obscure prohibuisse, sch.18.lib.1 pag.16.col.2
Apostoli vnde dicti diuini, par.2 pag.152.col.2.B
Apostoli qui dicātur, & quot eorum genera, & reo appellāti qn̄ & qui dādi, & quo modo ab inquisitore, par.3.pag.299.col. 2.A.& pag.300.col.2.D.& sch.40.lib.3 pag.15 .col.2
Apostolicæ sedis iudicia certissima sunt, sch.33.lib.2.p.72.c.1
Apostasia quid, & quid apostata, sch.55.lib.2 p.98.col.1.& 2
Apostasia & hęresis, an specie distinguantur, schol.55.lib.2 pag. 98.col.2
Apostasia triplex, & quæ, par.2.q.49 pag.254.col.1.C.D
Apostasia à fide est inquirere à dęmonibus futura, par.2.q.43. pag. 237.col.1.D
Apostatę à fide sunt hęretici, par.2.q.49 pag.254.col.2.A
Apostasiæ crimē post quinquenniū aboletur, par.2.p.99.c.1.B
Apostasiæ materiam qui tractarint, sch.55.lib.2. pag.98.col.1
Apostatæ si reuertantur recipi debent ad misericordiam, sch. 55.lib.2 pag.98.col.2
Apostasiæ crimen committens, an excusetur ob metum mortis, par.2.q.41 pag.233.col.2.B.C
Apostatæ ab ordine & à statu regulari non sunt hęretici, par.2. q.49. pag.254.col.1.D
Apostatę ab ordine & à statu regulari manentes in excommunicatione per vnum annum, fiunt suspecti de hæresi, par.2. q.49 pag.254.col.1.E

Apostolici hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.2.B
Apotacitæ hæretici qui, sch.46.lib.2 pag.84.col.2
Appellatio quid sit, sch.38.lib.3 pag.149.col.1
Appellandi causæ iustæ, & causæ friuolæ quæ sint, par.3 pag. 299.col.2.B & pag.300.col.1.E
Appellationes frustratoriæ, & moratoriæ ob causas friuolas repellendæ, schol 39.lib.3 pag.151.col.2
Appellare quando possit hæreticus, par.2 pag.162.col.1.A.B
Appellationis beneficium hæreticis interdictũ, par.2. pag.88. col,1.C.& par.3.q.117 pag.392.col.1.D
Appellatio delati facta ab inquisitore quando refutanda, & quando admittenda, par 3 pag.300.col.2.B.C
Appellatione interposita quando possit inquisitor contra appellantem procedere, sch.42.lib.3 pag.153.col.2
Appellatione interposita in causa fidei quo ordine res geratur, sch.40 lib.3 pag.151.col.2
Appellatione interposita cur nihil innouandum, sch.39 lib.3 pag. 151.col.1
Appellatio in causa fidei non est à definitiua sententia, sed ab interlocutoria, schol.39.lib.3 pag.151.col.1
Appellatio cum reo conceditur, quid agendum, schol.42.lib.3 pag. 152.col.2
Appellandum in causis fidei ad sedem Apostolicam: & an ab inquisitore ad prælatos ordinis, vel ad metropolitanum appellari possit, par.3 q.12.pag.352.col 1.E. & sch.42. lib.3. pag. 152.& seq.col 1.& 2
Appellationi deferens iudex quando amittat iurisdictionem, sch.42 lib.3 pag.153.col.2
Appellitæ hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.1.E
Aquarij hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.2.C
Aqua vera fluxit de latere Christi, par.1 pag.18.col.1.C
Aquam in calice vino commiscendam Christus instituit, non Alexander Papa, sch.13.lib.1 pag.12.col.2
Aqua cum vino trãssubstantiatur in sanguinem Christi in sacramento Eucharistiæ, parte 1. pag.32.col.1.& schol.13. lib.1 pag.12.col.2
Arabum & Iudęorum gens superstitiosa, schol. 42. lib.2. pag. 78.col.2
Arabici hęretici, par.2.q.6 pag.181.col.1.D
Aragonum de Rege notatu digna, par.2 pag.129.col.2.A
Aragonię regum cura in pellendis hęreticis de regnis suis, schol.30.lib.2 pag.64.col.1
Arbitri constituendi sunt per inquisitorem & reum quando inquisitor velut suspectus recusatus est, qui cognoscant, an recusatio valida fuerit ex sentẽtia Doctoris, par.3.pag.298. & seq.col.2.E. Qd hodie nõ obtinet ĩ hac causa. sch.38.li.3
Arbitris tempus ad terminandam causam non est iure taxatũ, sch.38.lib.3 pag.150.col.2
Arbitri non eliguntur in casu recusationis, schol.38.lib.3 pag. 150.col.1
Archiepiscopi & episcopi inferiorum suorum prouincias & diœceses suspectas de hæresi semel in anno visitare tenentur, par.2 pag.61.col.1.C.D
Archidiaconi locus restitutus in c. accusatus.§.licet, verbo exceptum.de hęret.lib.6.sch 123.lib.3 pag.240.col.1
Archontici hęretici, par.2.q.6 pag.179.col.1.E
Arestare quid sit, & quãdo in causa hęresis habeat locum, sch. 41.lib.3 pag.152.col.1
Area dirutæ domus propter hęreticos cur sale interdum conspergatur, par.3 pag.347.col.2.B
Argumentum à maiori ad minus, an locum in iure habeat. par.3.q.17 pag.355.col.2.C
Aristotelis errores de productione rerum ab ęterno & alij confutati, par.1. p. c.col.1.A.& p.2.q.4.p.174.c.2. .& seq.
Armorum abusus inquisitoribus prohibetur, parte secunda pag. 71.col.1.A.& seq.
Arma deferendi facultas quibus tribuenda ab inquisitoribus, sch.114.lib.3 pag.219.col.2
Arma deferre fauore fidei quibus competat, schol.114. lib.3. pag. 219.col.2
Armeni hæretici Deum faciunt mendacem, in quo insigniter mentiuntur, sch.21.lib.1 pag.21.col.1
Arnaldus Burgeti seu Burgnesij inquisitor hæreticæ prauitatis, par.2.q.11 pag.199.col.1.E
Arnaldus Montanerius seu Montanarius ordinis Minorum. Vrgelen. hęreticus vna cum suis erroribus in sede Vrgelli condemnatus, par.2.quæst.11.pag.200.col.2.E.schol.27. lib.2 pag.59.col.1
Arnaldus de Villanoua medicus celebris hęreticus, & eius errores & libri scripti in theologia damnati, par.2.q.11.pag. 198.col.1.& 2.& q.28.pag.225.col.2.A.& seq. schol.27. lib.2 pag.58.col.1
Arrius hęreticus vbi & quando damnatus, par.1.pag.13.col.1. A.schol 4.lib.1 pag.6.col.2
Arrij varij errores damnati, par.1 a pag.7.vsq; ad 21
Arriani hęretici, par.2.q.6 pag.180.col.1.D.& col.2.A
Articuli fidei nostræ quot sint, & quosdam ad diuinitatẽ, alios ad humanitatem spectare. par.1 pag.6.7.& 15.col.2.D.E
Articulos fidei memoriter tenere, an sit necessarium, sch.18. lib.1 pag.17.col.1.2
Articulos fidei memoriter qui nesciunt, in magno salutis periculo versantur, sch.18.lib.1 pag.18.col.1
Articuli fidei explicite credendi, par.1.q.3 pag.46.col.2.D
Articulos fidei explicite scire debent prælati, episcopi, & curã animarum gerentes, par.1 pag.19.col.1.C
Articuli fidei ad diuinitatem & humanitatem spectantes quot & qui. par.1.q.2 pag.46.col.1.C.& seq.
Articuli fidei de diuinitate qualiter distinguantur, parte 1 pag. 7.col.2.B
Articuli fidei de Christo credendi, par.1 pag.3.col.2.A
Articulorum fidei de incarnatione distinctio. parte prima. pag. 7.col.2.C.D
Articulorum fidei de passione Christi veritas ostenditur cõtra hęreticos, par.1 pag.11.col.1.E.& col.2.A.B
Articulus fidei de resurrectione, par.1 pag.11.col.2.D
Articulus fidei de futuro iudicio explicatus, par.1 p.11.c.2.C
Articuli in Sancto Cyrillo obscuriores, parte 2.quæst.18. pag. 220.col.1.& seq.E
Artotyritę hęretici, par.2.q.6 pag.179.col.2.B
Ascodrogitæ hrtici, seu Ascodrogi, vide in voce, Tascodrogitę.
Assassini sicut hęretici excõicati sunt, par.2 pag.100.col.1.B
Astrologia iudiciaria interrogatoria, penitus superstitiosa, sch. 49 lib.2 pag.89.col.1
Astrologi quando creduntur dęmones inuocare, parte tertia. pag. 295.col.1.D.E
Athanasij regula cur dicta, & contra quos edita, & quis Athanasius, schol.17.lib.1 pag.14.col.2
Athanasij dicta male sonantia exposita à S. Thoma, parte 2 q.18. pag.220.col.1.B.& seq.
Auctore reprobato, eius scripta reprobãtur, par.1 pag.18.col. 2.D.par.2. p.57.col.1.& 90.col.2.& 97.col.1 & 120.col.1. sch.1.lib.2 pag.30.col.1
Audientia in qbus casibus denegetur, par.2 pag.123.col.2.D
Audientia quomodo & quando dicatur denegari, parte secunda pag.91.col.2.D.E
Audientes prędicationes hęreticorum quo modo censeantur credentes. par.2 pag.145.col.1.A
Audiani hęretici qui, schol.46.lib.2 pag.84.col.1
Augustini locus explicatus, schol.18.lib.1 pag.15.col.2. & pag. 16.col.1
Auerrois errores, par.2.q.4 pag.175.col.1.& 2.B.& seq.& sch.23.lib.2 pag.54.col.1
Auxiliũ seculare inuocandi priuilegium inquisitores habent, sch.115.lib.3 pag.220.col.1

B

Baal tesciuua qd significet apud Hebręos, sch.51.p.94.c.2
Ballius & Balliuiæ & Sayoniæ quæ dicãtur, sch.59.lib.2 pag.103.col.2.sch.4.lib.3 pag.117.col.1
Bannire & diffidare quid dicatur, sch.48.lib.3 pag.159.col.2
Banniti & diffidati an impune occidi possint, schol.48.lib.3 pag. 159.col.2
Baptismi forma qualis, par.1 pag.12.& 17.col.2.A
Baptismus vnus confitendus in aqua, par.1 pag.6.col.1.B.C
Baptismus non prodest extra ecclesiam, par.1.pag.41.col.2.D
Baptismus à quouis datus in forma ecclesię valet, parte prima pag. 17.col.2.D
Baptismus rite collatus perfectum remedium est ad salutẽ tam paruulis quàm adultis, par.1 pag.6.col.1.C
Baptismi in sacramento informãs gratia & virtutes conferuntur tam paruis, quàm adultis, par.1 pag.6.col.1.D.E
Baptismus à quocunq; collatus in forma ecclesiæ, valet, parte prima pag.3.col.2.C.D
Baptismus non vitiatur ex omissione pronominis, ego; sed ex omissione actus baptizandi sch.8.lib.1. pag.9.col.1& 2

Baptismus non confertur sine expressione actus baptizandi, par.1. pag.28.col.2.B
Baptismus nullo modo iterandus, & iterantium pœna grauis & leges de hoc loquentes qualiter intelligendæ.p,1.pag.30. col.2.C.sch.11.lib.1 pag.10.& 11.col.1.& 2
Baptismus collatus dormientibus,amentibus,&c.qualiter auferat eis peccatum originale,sch.10.lib.1 pag.10.col.2
Baptizandos esse paruulos de fide est,sch.10.lib.1. p.10.col.1
Baptizatos ab hęreticis esse rebaptizandos male determinauit concilium Carthaginense,sch.33.lib.2 pag.69.& seq.
Baptizati ab hæreticis quando rebaptizandi sint & quando nõ par.1.pag.12.col.2.B.& par.2.q.17 pag 216.col.1.& seq.
Bartholomæus Fusterij exhumatus & vt impęnitens hęreticus condemnatus,par.2.q.9 pag.199.col.2.D
Bartholomęus Ianuensis Maioricen. errores & libri condemnati & combusti, & quando vixerit. par.2. q.11. pag.200. col.1.E & quæst.28.pag.226. col.1.B. schol.27.lib.2. pag. 59.col.1
Bartolus contra Alfonsum Castrum defenditur multis modis, schol.24.lib.1 pag.27.col.1.& 2
Basilidiani hęretici, par.2.q.6. pag.179.col.1.B
Basilij loca aliquot pie accipienda, par.2.quæstione 18. pag. 220.col.2.A.B
Beatus Dominicus interfuit concilio Lateranensi sub Innocentio iij.sch.20.lib.2 pag.45.col.2
Beatitudinis via est incarnatio & passio Christi, parte 1. q.5. pag. 47.col.2.B
Begardorum seu Fraticellorũ prima origo qualis memoretur, sch.31.lib.2 pag.65.col.1.& 2
Begardi vetustiores ostenduntur, quàm vulgariter tradatur, sch.31.lib.2 pag.65.col.2.& pag.66.col.1
Begardorum varię appellationes,sch.31.lib.2. pag.65.col.1
Begardorum seu Fraticellorum obiectiones contra Papã, & eorundem solutio,sch.33.lib.2. pag.67. col.2. & pag.68. col.1 & seq.
Begardorum errores & hęreses,par.2.q.8. pag.184.col.2.A & seq.& q.15. pag.206.col.2.B.& seq.
Begardorum secta & errores damnãtur, & à quibus Rom. Pont.par.2. pag.71.col.2.B.& q.16.pag.214.col.2.E.& sch.31.lib.2 pag,65.col.2
Beguinorum secta hęreses, & excusationes friuolę, & corundem condemnatio.par.2.q.15.16.pag.214 215.col.1.& 2.
Beguini titulo tertij ordinis S.Francisci se se paliare, ac honestare nituntur.par.2.q.16. pag.215.col.1.E
Beguini vel Begardi quibus indiciis dignoscantur, par.3. pag. 294.col.2.B.& seq.
Beguinorum maledicta contra Romanum Põtificem,parte 2. q.15. pag.211.col.2.A.& seq.
Beguinorum Alemaniæ secta & errores damnantur,parte 2. pag. 71.col.2.B
Belazmansa Catharorum hæreticorum dux in Italia quando vixerit,schol.29.lib.2 pag.61.col.1
Belazmansæ hæretici error de beata virgine Maria, schol.29. lib.2 pag.62.col.2
Bellum qua ratione & quando tam fidelibus quàm infidelibus auctoritate Ecclesiæ inferatur,parte 2. pag.94.& 113.& q.46. pag.246.col.1.B.C
in Bello iusto omnia accepta fiunt iuste pugnantium,& quid de feudalibus,par.2 pag.129.col.1.E
Benedicti xj.extrauagans de visione beatorum, parte secunda pag. 80.col.1.A
Benedictio mẽsæ quam faciunt Valdenses. par.3.p.294.c.1.E
Beneficiis suis, an ipso iure hæretici priuati sint,schol. 155. lib.3 pag.276.col.2.& pag.277.col 1
Beneficiorum Ecclesiasticorum & officiorum publicorum priuatio contra quos locum habeat & à quibus infligenda, par.3.q.113 pag.391.col.1.A.& seq.
Beneficiorum ecclesiasticorum collatio,vel concessio hæreticis vel eorum fautoribus, vel filiis vsque ad secundam generationem facta non valet,par.2 pag.62.col.1.E
Beneficiis non sunt priuati sed priuandi fautores hæreticorũ, sch.155.lib.3 pag 277.col.2
Beneficiis suis vt clerici priuentur multa consideranda.scho. 155.lib.3 pag.278.col.2
Beneficiis ecclesiasticis & secularibus cum inquisitor aliquem priuat,epi consilium requirat.sch.155.lib.3. p.276.col.2.
Beneficia ecclesiastica habentes scienter ad preces hæreticorũ, & habitis & habendis priuantur.par.2. pag.62.col.2.A
Berengerius Daril,seu de Aril episcopus Barchinon. parte 2. q.11 pag.200 col.1.E
Berẽgarij in fide incõstantia,abiuratio eiusdẽ, & moribũdi verba, & qñ vixerit.par.2.q.6.pag.181.col.2.E.& lib.2.sch.24 pag.55.col.2.& de alio Berẽgario,sch.27.lib.2.pa.58.col.2
Berengarij abiurationem, & fidei cõfessionem misit Nicolaus Papa per præcipuas Europæ ciuitates parte 2. quæst.6. pag. 182.col.1.C
Berengarius seu Beningerius ordinis Cistercensium de Monasterio Pobleti vnà cum suis erroribus condemnatus, par. 2.q.9 pag.199.col.2.E
Bernardus de Podio certoso hæreticæ prauitatis inquisitor, par.2.q.11 pag.199.col.1.C
Biblia sacri libri dicuntur per excellentiam, schol.44.lib.2 pag. 80.col.1
Biterrensis concilij sententia, de reci piendis dogmatistis, schol.46.lib.2 pag.85.col.2
Bizochi hæretici, & Beguini ijdem sunt,parte 2.quæst.16. pag. 215.col.1.A
Blasphemorum genera,qualitatẽ, & pœnas, & qui de illis scripserint.parte 2. pag.103.col.2.E.& q.41.pag.232.col.2.D sch.48.lib.2 pag.88.col.1
Blasphemorum inquisitio iudicium & punitio quando spectet ad inquisitorem & iudicem ecclesiasticum, & quando ad iudicem secularem,par.2.q.41. pag.232.& 234.col.1.& q.46. pag.246.col.2.D.& seq.
Blasphemorum verba hæreticalia euomentium, excusationes non sunt facile admittendæ.par.2.q.41.pag.233.col.2.A.B
Blasphemi quando habendi sint vehementer suspecti,& quando leuiter tantum.par.2.q.41. pag.233.col.1.D.E
Blasphemi quando sint cogendi ad abiurandum hæreses prolatas,par.2.q.41 pag.233.col.1.C.D
Blasphemi hæreticales quando sint curię seculari tradendi, par.2.q.41 pag.233.col.1.B
Bonanatus Begardorum dux in Catalonia quis & quando vixerit,& vt relapsus & impęnitens curię seculari traditus, par.2.q.11. pag.199. col.1.E. & q. 38. pag.231.col.1.D & sch.27.lib.2 pag.58.col.1
Bona hęreticorum ipso iure à tẽpore commissi criminis confiscantur,& in terris ecclesiæ applicantur fisco ecclesiæ.in terris imperij iudicis secularis fisco,& procedit etiamsi catholicos habeant filios,par.2. p.58.col.2.C.& seq.& pag.105. col.1.A & 163.col.1.A.& sch.6.lib.2. pag.35.col.2
Bona hæreticorum etiam post mortem publicantur, parte 2 pag.103.col.2.B & pag.125.col.1.A
Bona confiscata,in Hispania officio sanctæ Inquisitionis data,sch.152.lib.3 pag.273.col.1
Bonis de confiscatis noua iura,sch.152.lib.3 pag.233.col.1
Bona hęreticorum per diœcesanos vsurpari vetantur, parte 2. pag. 78.col.1.A & seq.
Bonorum hęreticorum ipso iure confiscatorum apprehensio fieri non potest per dominum secularem nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum. par.2 pag.68.col.2.A
Bona fisco restituere an teneatur in conscientia hæreticus nondum accusatus nec condemnatus.
Bona ecclesiæ ab hęreticis possessa non confiscantur, sch.154. lib.3 pag.275.col.1
Bona episcopi intestati morientis,quia hæreticos instituit, ecclesia capit,sch.2.lib.2 pag.33.col.1
Bonorum quæ à clericis possidentur tria genera, schol.154. lib.3 pag.275.col.1
Bona clericorum hæreticorum,seu relapsorum, an confiscanda,par.3.quæst.112.pag.390.col.2.A.B.& seq.& schol.154 lib.3 pag.275.col.1
Bona clericorum hæreticorum propria confiscari possunt, sch.154.lib.3 pag.275.col.2
Bona clericorum ex fructibus beneficiorum, an possint confiscari,sch.154.lib.3 pag.275.col.1
Bona clericorum hæreticorum cui applicanda. schol.154. lib.3 pag.274.col.2
Bona ipso iure confiscata, an, & quibus casibus per inquisitores hęreticis redeuntibus condonari possint, schol.6. lib.2. pag.35.col.2.& sch.151.lib.3. pag.271.col.1.& 2
Bona hæreticorum confiscata non reuertuntur ad eos nisi de misericordia.par.2 pag.103.col.2.D
Bona feudalia clericorum hęreticorum non confiscantur, sch. 154.lib.3 pag.276.col.1

In

In Bonis feudalibus succedit fiscus, quoad vsumfructum viuente damnato, & idem in bonis restitutio ni subiectis, & quid de bonis emphiteticariis, sch. 154. lib. 3. pag. 276. col. 1

Bona confiscantur saluo iure principalis domini. par. 2. pag. 60. col. 1. D. E

Bona obligata, ad quemlibet successorem transeunt cum illo onere, sch. 160. lib. 3. pag. 283. col. 2

Bonosiani hæretici, par. 2. q. 6 pag. 180. col. 2. D

Borboritæ hæretici qui, schol. 46. lib. 2 pag. 83. col. 2

Brachio seculari relinqui hæreticos qualiter intelligatur, par. 2. pag. 109. col. 1. B

Brachio seculari tradendus qualiter tractandus, & cetera huc spectantia, vide in voce, Curia secularis.

Brachium seculare inuocandi priuilegium inquisitores habent, schol. 114. lib. 3 pag. 220. col. 2

C

Cadauera hæreticorum exhumanda & comburenda, par. 3 pag. 346. col. 1. D

Cainiani hæreti ci, par. 2. q. 6 pag. 179. col. 2. A & schol. 24. lib. 2 pag. 55. col. 1

Calamitas communis maximam amicitiam conciliare solet, schol. 117. lib. 3 pag. 223. col. 1

Canonis verba non sunt in pœnalibus extendenda, par. 3. quæst. 17 pag. 355. col. 2. B

Canonici libri qui dicantur, uide in uoce, Libri canonici.

Canonizando sanctos Papa uel Ecclesia non errat, schol. 33. lib. 2 pag. 72. col. 1 & 2

Canonica purgatio, vide multa ēt in voce, Purgatio canonica.

Canonica purgatio, quo ritu & ordine fieri debeat, schol. 51. lib. 3 pag. 163. col. 1

Canonica purgatio cum indicitur, aut episcopus, aut eius vicarius adesse debet, schol. 51. lib. 3 pag. 163. col. 2

Canonicā purgationem, an solus episcopus vel inquisitor possit indicere, schol. 51. lib. 3 pag. 162. col. 2

Canonicæ purgationis usus in crimine hæresis, schol. 51. lib. 3 pag. 162. col. 1

Cap. accusatus. §. licet, de hære. in 6. intellectum, reiecta Couarruuiæ sententia, sch. 122. lib. 3 pag. 236. col. 2

Cap. accusatus. §. si vero. de hære. lib. 6. egregie ponderatum, schol. 105. lib. 3 pag. 214. col. 2

Cap. aliud. 11. q. 1. intellectum, sch. 144. lib. 3. pag. 264. col. 2

Cap. cum Christus. definitio, etiam præterita respicit, parte 2 pag. 121. col. 1. E

Cap. excommunicamus. §. moneantur. definitio, in quibus terris locum habeat, par. 2 pag. 128. col. 2. E

C. fraternitatis. de hære. vnde sumptū, sch. 1. lib. 2. p. 30. col. 1

Cap. fœlicis. §. quod si quis. de pœnis. lib. 6. declaratur, schol. 156. lib. 3 pag. 281. col. 1

Cap. in eos. de hæreticis. restitutus verus titulus, schol. 3. lib. 2 pag. 34. col. 1

Cap. in fidei. de hæret. in 6. multipliciter intellectum, schol. 121. lib. 3. p. 234. col. 1. & vere intellectum. col. 2

Cap. inquisitores. de hæretic. lib. 6. ampliatur, schol. 92. lib. 3 pag. 204. col. 2

Capitales inimici non admittuntur in testes in causa fidei, par. 3. quæst. 67 pag. 375. col. 1. D. E

Cap. si aduersus. de heret. prohibitio, in quibus locum habeat, parte 2 pag. 126. col. 1. A

Cap sicut ait. de hæret. unde sumptum, sch. 4. lib. 2. p. 34. c. 1

Capitalis inimicitia repellit testes, & eiusdem exempla, parte 3 pag. 296. col. 1. D. E

Cap. vergentis. de hæret. vbi locum habeat, par. 2. p. 125. c. 1. D

Cap. si quis episcopus. de hæreticis. vnde desumptum, schol. 2. lib. 2 pag. 33. col. 1

Capere hæreticos quilibet potest, par. 2 p. 149. col. 2. E

Capiendæ qualiter sint personæ insignes in hoc crimine, & quando capi possunt inconsulto Senatu. schol. 117. lib. 3 pag. 222. col. 2

Captura delatorum quando & quibus casibus locum habeat, parte 3 pag. 286. col. 1. B

Captura in causa fidei magno consilio fieri debet, schol. 18. lib. 3 pag. 129. col. 2

Capturæ mandatum quando & quibus casibus locum habeat, parte 3 pag. 286. col. 2. B. C

Capturæ ordo in crimine hæresis, quis debeat seruari, schol. 18. lib. 3 pag. 129. col. 2

Captura reorum in quocunque territorio, fidei fauore fieri potest, schol. 45. lib. 3 pag. 157. col. 1

Carcer ad custodiendum, non ad puniendum inuentus: secus tamen de iure Canonico, schol. 116. lib. 3 pag. 221. col. 1

Carcere eodem multi simul non includendi, schol. 117. lib. 3 pag. 223. col. 1

Carcer ad pœnam episcopo & inquisitori communis esse debet, & quare, par. 3. q. 58 pag. 371. col. 1. C. D schol. 116. lib. 3 pag. 221. col. 1

Carceres inquisitionis alicubi sunt apud episcopos, alicubi apud inquisitores, par. 3. q. 59 pag. 371. col. 2. B. C

Carcerem proprium habent inquisitores ad custodiam reorū, par. 3. q. 58. pag. 370. col. 2. E. & q. 59. pag. 371. col. 2. B. C & schol. 116. lib. 3 pag. 221. col. 1

Carceres proprios possunt communes sibi facere episcopus & inquisitor, par. 3. q. 59 pag. 371. col. 2. A. B

Carcer perpetuus construendus, & quare, & quis ordo in eo seruandus, schol. 117. lib. 3 pag. 223. col. 2

Carceris perpetui pœna potest per inquisitores mitigari, par. 2 pag. 133. col. 1. E

Carceris perpetui seu immurationis ritus antiquus, schol. 65. libro 3 pag. 184. col. 2

Carcer perpetuus non est pœna iuris ciuilis, sed iuris canonici, par. 2 pag. 158. col. 1. B

Carceris perpetui difficilis dispēsatio, & quis dispenset, & eius pœna quando remittenda, sch. 65 pag 184. col. 2 & schol. 117. pag. 224. col. 1. sch. 143. pag. 263. col. 1. lib. 3

Carceris perpetui in pœna inquisitores priuati dispensant de iure communi, schol. 53. lib. 2 pag. 97. col. 1

Carceri perpetuo tradendi, sacris initiati degradandi sunt, par. 3. q. 94. pag. 384. col. 1. B. C. & par. 1. p. 87. c. 1. A. B

Carceris perpetui pœnam, quibus casibus quis euitet, schol. 142. lib. 3 pag. 262. col. 2

Carcerem rumpens & fugiens qua ratione citandus, par. 3 pag. 307 col. 2. C. & seq.

Carceres inquisitores visitent, & quotiens, & qualiter, schol. 117. lib. 3 pag. 223. col. 1

Carceres pares non sunt assignandi reis omnibus, schol. 117. lib. 3 pag. 222. col. 2

Carceratis pro hæresi, an sit confessarius concedendus, vide in uoce, Confessor. vbi agitur plene de hac materia.

Carceratis perpetuo, vnde prouidendū, sch. 65. lib. 3. p. 184. c. 2

Carcerum custodes quales eligendi, & quid custodire, & quale fidelitatis iuramentum præstare debeant, par. 3. q. 59. & 60 pag. 172. & seq. col. 1. & 2. sch. 117. lib. 3 pag. 224. col. 1

Carpocratiani hæretici, par. 2. q. 6 pag. 179. col. 1. C

Carpocratitæ hæretici, qui, uide in uoce, Apotacitæ.

Cardinalis Albanensis, verborum, varius sensus, schol. 127. libro 3 pag. 249. col. 1

Cardinales non sunt iudices in crimine hæresis contra Papam hæreticum, parte 2 pag. 149. col. 1. A

Cardinales inquisitores generales in tota repub. Christiana, quando cœperint institui, sch. 10. lib. 3 pag. 122. col. 2

Caro & anima Christi semel uerbo unita, nunquam ab eo fuerunt separata, schol. 26. lib. 2 pag. 57. col. 2

Carthaginense concilium prouinciale errat dum determinat baptizatos ab hæreticis rebaptizandos, sch. 33. lib. 2. pag. 69 col. 2 & pag. 70. col. 1

Casus ualde dubij. an quis censeatur relapsus & brachio seculari tradendus, de quibus consulendus esset Papa, parte 2. quæst. 58 pag. 264. col. 1. & 2. B

Cathari hæretici, par. 2. q. 6 pag. 179. col. 2. D

Catharorum hereticorum quatuor sacramenta vana. res scitu digna, schol. 29. lib. 2 pag. 61. col. 2

Cathari matrimonium carnale respuunt, & loco eius spirituale constituunt, schol. 29. lib. 2 pag. 62. col. 1

Cataphrygum error de prophetis, quos dicebant arreptitios prophetare, confutatus, par. 1. pag. 10. col. 2. A & par. 2. quæst. 6 pag. 179. col. 2. D

Catholicus vt quis sit, duo requiruntur, par. 2. quæst. 32. pag. 227 col. 2. A. B

Catholicæ ueritates & earum gradus & hæreses contrariæ, qualiter cognoscantur. octo regulis explicatum, schol. 21. libro 2 pag. 50. & seq.

Causæ ex quibus inquisitores remoueantur, schol. 79. lib. 3 pag. 198 col. 2

Causæ iustæ recusandi inquisitorem, quæ sint & quæ friuolæ, par. 3 pag. 298. col. 2. A & seq.

Causæ

Causæ ob quas in genere aliqui dicuntur hæretici, parte 2. quæst. 35 pag.229.col.1.D
Cautelarum quę sint genera, sch.26.lib.3 pag.137.col.2
Cautelæ aliquæ ne reus posit se defendere dicẽdo aliquos esse suos inimicos capitales cũ nõ sint, par.3. p.297.c.1.& 2.E
Cautelæ illicitæ, quæ absque peccato exerceri non possunt, nullo modo vsurpandæ, schol.30.lib.3 pag.141.col.1
Cautelæ reorum qui sunt quæstionandi, par.3. p.291.col.1.A
Cautelis vti debet inquisitor contra hæreticos cauillosos, uersutos, & astutos, & quæ illæ sint, par.3. pag.291.& seq. col.2. C. & seq.
Cautio quid, & eius duæ species, sch.139.lib.3 p.260.col,1
Cautione data, an sit relaxandus reus deprehensus in hæresi, par.3.quæst.90 pag.383 & schol.139.lib.3 pag.260.col.1
Cęlestinus & Pelagius hæretici damnati, sch.1.lib.2.p.30.c.1
Celebrantes diuina coram excommunicatis, sunt excommunicati, & fiunt irregulares, par.2 pag.130.col.2.B
Celebrans exequias pro hæreticis, & eorum ossa custodiens, suspectus de hæresi est, sch.102.lib.3 pag.211.col.2
Censuræ ecclesiasticæ appellatione, quid comprehendatur, parte 2 pag.74.col.2.B.C
Cerdoniani hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.2.B
Cerinthiani hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.1.C
Chalcedonensis synodus, vbi & quando celebrata, & quid in ea actum, schol.5. lib.1 pag.8.col.1
Characteres signa, & ignota nomina prohibita, schol. 50 libro 2 pag.90.col.2.
Christus non assumpsit carnem sine anima, par.1. p.11.c.1.B
Christi uera caro asseritur, par.1 pag.11.col.1.A
Christi caro & anima simul uerbo vnita nunquam fuerunt separata, schol.26.lib.2 pag.57.col.2
Christi caro sine diuinitate concepta non fuit in utero, parte 1 pag.39.col.1.A
Christus suam carnem dat ad manducandum ad salutem, parte 1, pag.17. col.2.B
Christus conceptus de Spiritu sancto, par.1 pag.11.col.1.A
Christus descendit ad inferos, resurrexit, ascendit, ad cælos, qualiter accipiatur pag.11.col.2.B
Christi descensu ad inferos, omnes animas fuisse liberatas hæresis, schol.24.lib.2 pag.55.col.2
Christi corpus uerum, non de cælo allatum, par.1. p.11.c.1.B
Christi corpus qualiter incipiat esse in sacramento Eucharistiæ, par 1 pag.12.col.1.D
Christus Deus & homo viam vitæ docuit, par.1.pag.3.col 1.D
Christus duo paupertatum genera ordinauit, schol. 33. lib. 2 pag.69.col.1
Christi & apostolorum de paupertate definitiones Nicolai iiij. & Ioan.xxij.conciliantur, schol.33.lib.2 pag.69.col.1
Christi è latere, profluente aqua & sanguine, formata eius coniux Ecclesia, par.1 pag.5.col.2.C
Christus discipulis ad prædicandum missis tria iniunxit, & quæ sint, par. 1 pag.6.col.2.A.B
Christus factus mortalis ratione humanitatis, par.1. p.3.c.1.D
Christus idem in Eucharistia sacerdos est, & sacrificium, parte 1 pag.12.col.1.B
Christus in natura assumpta mortuus, par.1 pag.5.col.2.B
Christus non scripsit libros, sch.13.lib.1 pag.12.col.1
Christo mortuo lancea latus apertum, par 1 p.5.c.2.B.& seq.
Christus non habuit solam animam sensitiuam contra Apollinaristas, par.1 pag.11.col.1.B
Christi passio & resurrectio post hominis lapsum credita est, par.1.quæst.5 pag.47.col.2.E
Christi persona duas habet inconfusas naturas, & error circa hoc refutatus, par.1 pag.11.col.1.D.E & pag.38.c.2.B
Christi de incarnatione notitia ante peccatum qualis fuerit, par.1.q.5 pag.47.col.2.C
Christus cur elegerit crucis mortem, par.1 pag.22.col.1.D
Christus ꝓ nobis obtulit se sacrificiũ, par.1.p.39.c.1.B.& seq.
Christus sub speciebus sacramentalibus manet à quibuscunque sumatur, schol.14.lib.1 pag 13.col.1
Christus vnam habet personam, par.1 pag.38.col.2.D.E
Christus verus Deus & verus homo, & passus est, & eius mater vera Maria est, & oppositum asserens hæreticus est, par. 1. pag.5.26.38.par.2.pag.57.99.col.2.D.schol.6.lib.1. pag.8 col.1. schol.3.lib.2 pag.34.col.1
Christianorum appellatio & origo, schol.3.lib.1 pag.5.col.1
Christiani excommunicantur, non infideles, par.2.p.122.c,2.A
Christianus nomine Iudaico vocatus quando in fide suspectus schol.51.lib.2 pag.94.col.2
Christianis & Iudæis multa communia sunt, parte 2. quæst. 46 pag.24..col.2.C.D
Christiani transeuntes uel redeuntes ad iudaismum, vt hæretici sunt iudicandi, par.2 pag.66.col.2.D.E & quæst.44 pag.24?.col.1.B & seq.
Christiani quando, & quo pacto ad ritus Iudæorum transire intelligantur, par.2.q.44 pag.242.col.2.C.D & seq.
Christiani transeuntes vel redeuntes ad Sarracenorum ritus hęretici sunt, par.2.q.45 pag.243.col.2.C
Chyromantia non caret superstitione, & qualis ea sit diuinatio, schol.49.lib.2 pag.89.col.1
Chyromantiæ libri reprobati, par.2.q.29 pag.226.col.2.A
Cilicium per manus impositionem accipi solitum, schol. 144 lib. 3 pag.264.col.2
Circunstantiæ quæ supprimendæ sint, ne inquisiti in notitiam testium veniant, schol.36.lib.3 pag.148.col.2
Circumcelliones hæretici.par.2.q.6 pag.180.col.2.E
Circuncisionis eundem ritum obseruant Iudæi circa omnes, schol.51.lib.2 pag.94.col.2
Citatio verbalis, & realis, & qualiter quæque formanda sit contra reos, par.3.pag.203.col.2.B & seq.& 304.col.1.A & seq. & sch.18.lib.3.pag.129.col.2.& sch.44. lib.3. p.155.col.1
Citatio verbalis causam debet continere quando reus sui copiam non facit, schol. 44.lib.3 pag.155.col.1
Citatio absentium cur posit fieri ab inquisitoribus, schol. 44. lib. 3 pag.155.col.1
Citatio procedendo summarie & de plano, &c.non omittenda, par.3.q.55 pag.370.col.1 D
Citatio qua ratione facienda contra fugitiuos, & carcerum ruptores, par.3 pag.305.& 306 & seq.col.1.A & seq. & schol.46.lib.3 pag.158.col.1
Citatio, quando continere debeat hoc verbum, responsurus de fide, schol.53. lib.2 pag.97.col.1
Citantibus episcopo & inquisitore ad eandem horam vel diuersas, coniunctim uel separatim, corã quo debeat prius cõparere citatus, par.2.pag.160.& 161.col.2. & par.3.quæst.5 pag.349.col.2.A & seq. schol.75.lib.3. pag.196.col.1. & pag. 197 col.1.& 2
Citatis de fide responsuris inquisitor terminum præfigit, schol.53.lib.2 pag.97.col.1
Citatoriæ literæ citato, & alijs mitti possunt, schol. 44. libro 3 pag. 155. col.2
Ciuitas tota exuri potest ob hæreticos ibi commorantes, parte 2 pag.149.col.2.E
Ciuitates dominorum hæreticorum, aut nolentium eos extirpare, à Papa fidelibus occupandæ exponuntur, par. 2. pag. 60 col.2.A
Ciuitates resistentes inquisitoribus & eorum mandatis, aliarum commercio & episcopali dignitate priuantur, par. 1. pag.58.col.1. & 2. & pag.103.col.1.B
Ciuitatum, inobedientia & contumacia non est punienda ab inquisitoribus, sed Papæ exponenda, par.3. pag.275 & sequ. col.1.E
Clausula cum emergentibus, dependentibus & connexis, quid operetur, schol.8.lib.3 pag.121.col.1
Clementis iiij. extrauagans incipiens, Præ cunctis. concedens plenam peccatorum veniam inquisitoribus pro officio inquisitionis laborantibus, par.2 pag.84.col.1 & 2
Clem.1.de hęreticis.§.sane, intellecta, sch.116.lib.3.p.221.c.2
Clerici à quo torquendi sint, sch.118. lib.3 p.226.col.2
Clericus in hoc crimine, etiam non infamatus torquendus, contra Abbatis antiqui sentẽtiam, sch.118.lib.3. p.228.c.1
Clerus cõuocari potest per inquisitorem, par.3.p.279.c.1.D.E
Clericus depositus, an gaudeat priuilegio clericali, par.2. p.91 col.2. A & pag.101.col.2 C
Clericus hæreticus non relapsus & penitens non est degradandus, sed ad misericordiam recipiendus, par.3. p.325.c.2.E
Clericus quibus casibus tradatur curiæ seculari, parte 2 pag. 101 col.2.D
Clericus violentiam corporalem inferens prælato, excommunicatus est, par.2 pag.108.col.2
Clerici hæredes instituentes, hæreticos uel paganos, post mortem excommunicantur, & suspecti habentur, par.2. pag.57 col.2.A & pag.90.col.2. C & pag.98.col.2.E
Clerici inferiores non habentes curam animarum, quæ scire teneantur, par.1. pag.19.col.1.D

I N D E X

Clerici in sacris constituti matrimonium contrahentes, de hæresi redduntur suspecti, schol. 55. lib. 2 pag. 98. col. 2
Clerici vt priuentur beneficijs suis, multa consideranda, schol. 155. lib. 3 pag. 278. col. 2
Clerici instruentes testes, ne veritatem dicant in causa fidei, puniri possunt per inquisitores, par. 2 pag. 64. col. 2. D & pag. 87 col. 1. B. C
Clerici plura & apertius quàm laici scire tenentur, parte 2 pag. 99 col. 2 D
Clerici qui pœnam pecuniariam soluere nequeunt, in corpore coercendi non sunt, schol. 147. lib. 3 pag. 267. col. 2
Clericis redeuntibus, an possit indici pœna pecuniaria, schol. 147. lib. 3 pag. 267. col. 2. & sch. 154. lib. 3. p. 275
Clericorum bona confiscanda applicantur ecclesiis, vbi beneficiati erant, par. 2 pag. 60. col. 1. B
Clericorum hæreticorum seu relapsorum bona, an confiscanda, par. 3. q. 112 pag. 390. col. 2. A. B & seq.
Clericos ad exequendum Notariatus officium inquisitores cogere possunt, par. 3. q. 19 pag. 356. col. 2. C & seq.
Clericis quatenus liceat iuris scientiam theologiæ præferre, par. 1 pag. 19. col. 2. A
Clericorum fautorum, defensorum & receptatorum hæreticorum pœnæ, par. 2 pag. 114. col. 2. A
Clericorum ministrantium sacramenta ecclesiastica fautoribus hæreticorum, aut eos sepelientium pœna, par. 2. p. 114 col. 2. D & pag. 130. col. 2. B
Clericus traditur curiæ seculari & degradatur seculari potestate præsente, cui denuntiatur, vt in suum forum illum recipiat, par. 2 pag. 77. col. 2. B & seq.
Clericus corrigi paratus deponi non debet, par. 2. p. 158. c. 2. B
Clericum propter hæresis crimen solus eius episcopus degradare potest, par. 2 pag. 62. col. 1. A
Collatio beneficij facta hæretico est nulla, schol. 155. lib. 3 pag. 277 col. 2
Colluthiani hæretici, par. 2. q. 6 pag. 180. col. 2. C
Coæquales personæ diuinæ, par. 1 pag. 9. col. 2. A
Commissarius generalis in casu absentiæ per inquisit orem in tota prouincia institui varijs modis potest, par. 3 pag. 277 col. 2 & pag. 278 col. 1 & 2. A & seq.
Commissariorum duo genera, sch. 75. lib. 3 p. 196. col. 2
Commissariorum ætas, qualitas, officium, potestas & iurisdictio, par. 3 pag. 276. col. 1. & 2. A & seq. & 348. c. 1. C. D
Commissarijs inquisitorum, an competant inquisitorum priuilegia, sch. 75. lib. 3 pag. 196. col. 2
Commissarij, an se mutuo absoluant, & secum in irregularitate dispensent, sch. 89. lib. 3 pag. 203. col. 2
Commissarij inquisitorum, an possint pronuntiare sententias impænitentium, & relapsorum, sch. 9. lib. 3 pag. 121. col. 1
Commissarij inquisitorum auctoritate apostolica constituti, an contra eosdem procedere possint, sch. 95. lib. 3. p. 207. c. 1
Communicatio processuum, an & quando facienda inter inquisitorem & episcopum, par. 3. q. 51. & 53 p. 369. col. 1. & 2 B schol. 110. & 111. lib. 3 pag. 218. col. 1
Communitas iurare potest de calumnia, par. 2 p. 94. c. 2 D
Cõmune est, quod absolute dicitur in diuinis, par. 1. p. 8. c. 2. E
Compositio multiplex, & qualis. par. 1 pag. 16. col. 2. B
Compurgatorum numerus, qualitas & iuramentum, par. 2 pag. 72. col. 2. C & seq. par. 3 pag. 212. col. 2. A pag. 323. & seq. col. 2. B. C
Compurgatores esse debere eiusdem ordinis cum compurgando qualiter sit intelligendum, sch. 51. lib. 3 pag. 162. col. 2
Conclusio Theologiæ catholicam facit veritatem & contrariũ est hæresis, sch. 21. lib. 2 pag. 52. col. 1. reg. 7
Conciones hæreticorum semel uel bis audiens, an sit credens hæreticorum, schol. 56. lib. 2 pag. 100. col. 1
Condemnatio criminis hæresis ad ecclesiam spectat, punitio ad iudices seculares, par. 2 pag. 102. col. 1. E
Condemnationes reorum sumptibus inquisitorum applicandæ, par. 3. q. 108 pag. 389. col. 1. C. D
Condemnari de hæresi nemo debet per testes singulares, & famam, uel ex præsumptione, par. 2 pag. 155. col. 2. B
Conditionis adiectione vtuntur hæretici ad suos errores celandos, par. 3 pag. 290. col. 1. A
Confessio fidei exterior necessaria est ad salutem, schol. 22 libro 1 pag. 21. col. 2
Confessio fidei non semper, & quouis loco facienda, & quibus casibus, & quando necessaria, & quando sine vlla culpa omitti possit, par. 1. q. 9 pag. 50. col. 1. A & seq.
Confessio reorum est probatio omnium efficacissima, schol. 34. lib. 3 pag. 145. col. 2
Confessio reorum in crimine hæresis sufficit ad condemnationem, sch. 34. lib. 3 pag. 145. col. 2
Confessio facta iudicis suasu, an sufficiat ad condemnationẽ, schol. 19. lib. 3 pag. 140. col. 2
Confessio iudicialis sumenda nõ est de crimine prorsus occulto, secus si crimen alijs manifestum fuerit, parte 3 pag. 282 col. 1. C. D & seq.
Confessio delati iudicialiter ab inquisitore præsentibus notario & testibus audienda & recipienda, par. 3. p. 282. c. 1. B. C
Confessus delictum in foro interiori mitius est puniendus in foro exteriori, sch. 20. lib. 2 pag. 47. col. 2
Confitens factum hæreticale, & negans intentionem, an sit velut impænitens tradendus curiæ seculari, schol. 56 libro 2 pag. 100. col. 2
Confitens diminutus, vide in voce, Negatiuus.
Confessio facta coram iudice incompetenti, an faciat indiciũ ad torturam, sch. 118. lib. 3 pag. 231. col. 2
Confessio extraiudicialis sufficit ad torturam, schol. 118 libro 3 pag. 231. col. 1
Confessionem in tormentis factam reo reuocante, quid agendum, par. 3. pag. 314. col. 2. D & schol. 54. lib. 3 pag. 168 & sequ. col. 1. & 2
Confessio in tormentis facta, quanto tempore transacto debeat ratificari, schol. 54. lib. 3 pag. 168. col. 2
Confessio extraiudicialis in tormentis iterata ratificari debet, sch. 118. lib. 3 pag. 231. col. 1
Confessus in tormentis & in confessione perseuerans, pænitẽs abiurat, impænitens curiæ seculari traditur, parte 3 pag. 314. & seq. col. 2. E
Confesso proprium crimen debent dari defensiones, schol. 34 lib. 3 pag. 145. col. 2
Confitentes plene & integre quamprimum capti sunt, an detrudendi in carcerem perpetuum, sch. 142. lib. 3. p. 262. c. 2
Confessor, an & quando concedi debeat carceratis pro hæresi, & quid agere debeat, vbi ei permissum fuerit, schol. 20. lib. 2 pag. 47. & seq. col. 1. & 2. & vide in verbo, Reus.
Confessor nullo pacto interrogandus de auditis in confessione, nec cõpellendus, vt audita reuelet, sch. 20. lib. 2. p. 48. c. 2
Confessori de auditis in confessione testificanti, an & quando credendum, par. 2 pag. 170. col. 1. E schol. 20. lib. 2 pag. 46. & seq. col. 1
Confessor propalare potest crimen sibi reuelatum non in vim confessionis, schol. 20. lib. 2 pag. 48. col. 2
Confitens hæresim suo sacerdoti, an euitet pœnas temporales, schol. 20. lib. 2 pag. 46. col. 1
Confessores non absoluunt eos qui retinent libros prohibitos, schol. 1. lib. 2 pag. 31. col. 2
Confessiones sacramentales non audiant inquisitores, ne scandali causa esse possint, par. 3 pag. 281. col. 2. D. E
Confessio per terrorem facta, an ratificanda, & quando, schol. 54. lib. 3 pag. 167. col. 1
Confitens metu probationis, quis dicat, sch. 12. li. 3. p. 123. c. 2
Confessarij circa negatiuum, quid debeant agere, schol. 68 libro 3 pag. 189. col. 1
Congregationes priuatæ de rebus religionis quatenus permittantur, schol. 32. lib. 2 pag. 67. col. 1
Confiscatio bonorum, quando, & in quibus locum habeat, & eius antiqua varietas, par. 3. q. 109. vsque ad q. 112. pag. 389 & 390. schol. 152. lib. 3 pag. 273. col. 1
Confiscationis bonorum materiam in hoc crimine hæresis, qui tractarint, sch. 151. lib. 3 pag. 271. col. 1
Confiscatio bonorum hæretici fieri potest post eius mortem, par. 3. q. 120 pag. 393. col. 2. C. D
Confiscatio cur olim per dominos temporales fieret, sch. 152 libro 3 pag. 27. col. 2
Confiscatio bonorum, vt executioni mandetur compelli possunt iudices seculares, schol. 152. lib. 3 pag. 272. col. 2
Confiscatio inter alias bonorum est pœna transeuntium ad iudaismum, par. 3 pag. 159. col. 1. B
Confiscationis sententia olim per quos ferretur, schol. 151 libro 3 pag. 270. col. 2
Contumacia quot modis contrahatur, & eius pœna & incommoda, par. 2. pag. 150. col. 1. D. & par. 3 pag. 310. c. 1. B. C
Contumaces post excommunicationem eis illatam grauioribus pœnis sunt puniendi, par. 3. pag. 272. col. 1. C. D & seq.
Contumax pro prima contumacia non est puniendus, par. 2

parte 2 pag.150.col.1.E

Contumax post annum elapsum dicitur quoad crimen, non quoad bona, schol.69.lib.3 pag.191.col.1

Contumacia annalis quot, & qualia incommoda afferat, par.2 pag.110.col.2.A & pag.127.& seq.col.2.E

Contumaces resilientes à contumacia, absoluuntur ab inquisitoribus iniuncta eis aliqua pœnitentia, par.3 pag.272.col.2 B.C & pag.321 col.2.D.E

Contumax fugitiuus vel absens de hæresi conuictus, hæreticus impœnitens iudicandus & condemnandus est, parte 3 pag. 341 col.1.B & seq.

Contumacia ciuitatum in non obediendo mandatis inquisitorum, Papæ exponenda est, par.3. pag.276.col.1.A

Conuersio hæreticorum, cauendum est ne sit ficta, parte 3 pag. 326 col.1.A

Conuersi ab hæresi pronunciandi sunt in sententia hæretici, schol.62.lib.3 pag.179.col.2

Conuersi ab hæresi quo ritu olim pœnitentiam agerent, sch.59 libro 3 pag.177, col.2

Conuersi qui sint perpetuo immurandi, schol. 65. lib. 3 pag. 184 col. 1

Conuersi cum difficultate, difficulter sunt etiam à carceribus liberandi, schol.62.lib.3 pag.181.col.1

Crucesignati ad exterminationem hæreticorum dantes auxilium gaudent priuilegio concesso in concilio generali, parte 2 pag.60.col.2.B

Cruces pœnitentiales supra vestes portandæ, & qualiter conficiendæ quibus imponi debeant, & quorum sint pœna, parte 3 pag.319.col.1.C.D

Cruces damnatorum difficulter amouentur ab ecclesiis vbi suspensæ fuerunt, schol.62.lib.3 pag.180.col.2

Cruces damnatorum ex iure communi ex dispesatione cuiuslibet inquisitoris deponuntur, schol.62.lib.3. pag.181.c.1

Cruciata non potest sine Papæ licentia prædicari, parte 2 pag.113.col.1.C & pag.132.col.1.E

Curiæ seculari quibus casibus quis relinquatur, & quibus statim tradatur, par.2 pag.91.& 161.col.2.E

Curiæ seculari tradendus, qualiter tractandus, schol. 17 libro 2 pag. 43.col.2

Curia secularis reiectum à foro ecclesiastico in suam potestaté accipit, par.3.q. 101 pag.386.col.1.E

Curiæ seculari tradendi, an die festiuo tradi debeant, schol.63 libro 3 pag.181.col.2

Curiæ seculari traditi puniantur pro consuetudine prouinciarum, schol.99.lib.3 pag.209.col.1

Curiæ seculari semel traditus, si dicat se velle pœnitere, an sit recipiendus, schol.27. lib.2. pag.58. col. 2. & schol. 151 libro 3 pag.271.col.2

Curiæ seculari pro traditis cur inquisitores intercedant, schol. 17. lib. 2 pag.43.col.2

Curatores minoribus vigintiquinque annis dantur, schol. 34 libro 3 pag.146.col.2

Custodes carceris quales esse debeant, & quid agere, & custodire teneantur, par.3.q.59 pag.371.col.2.D schol.117.lib.3 pag.224.col.1

Custodes carcerum iuramentum fidelitatis præstare debent, par.3.q.60 pag.372.col.1.B & seq.

Custos arcium domino hæretico eas restituere non tenetur, schol.159.lib.3 pag.283.col.1

Custodibus carcerum de quibus prouentibus debeat inquisitor & episcopus prouidere, par.2 pag.167.col.2.A

Custodiens ossa hæreticorum suspectus de hæresi est, schol. 102.lib.3 pag.211.col.2

Cynici philosophi qui fuerint, schol.23.lib.2 pag.54.col.2

Cyrilli obscuriores articuli, par.2.q.18.pag.220.col.1.& seq.E

D

Damnatorum opera & libri quomodo recipiendi, par.2 pag.120 col.2.C

Damni dati reparationem debet præstare absoluendus, schol.6. lib.3 pag.118.col.2

Declaramus & volumus verba, quid significent, parte 2 pag.160 col. 1. B

Decreta Pontificum Romanorum iustis de causis quandoque variantur, par.2.q.17 pag.216.col.2.D.E

Decretales Pontificum epistolæ an æquiparentur decretis Conciliorum, schol.18.lib.1 pag.16.col.1

Decreta Romanorum Pontificum non sunt omnia irreuocabilia, par.2.q.17 pag.219.col.1.B

Decretalium epistolarum magna auctoritas, schol. 18 libro 1 pag.15.col.2

Defensor constituitur nullo comparente ad defendendum defunctum, schol.161.lib.3 pag. 84.col.2

Defensiones quando concedendæ reis, & quando non, par. 3 pag. 295 col.2.E

Defensionis modi diligenter notandi, schol. 58. lib. 2 pag. 102 col.2

Defensiones legitimæ dari debent inquisitis de crimine hæresis, schol.34.lib.3 pag.146.col.1

Defensiones legitimæ, summarie, &c. procedendo non pretermittendæ, par.3.q.55 pag.370.col.1.D

Defensiones debent dari proprium crimen confesso, schol.34 libro 3 pag.145.col.2

Defensionum defectum in crimine hęresis supplere debet inquisitionis diligentia, par.3.q.71 pag.376.col.2.D.E

Defensores hæreticorum in duplici sunt differentia, quia alij errorem, alij personam defendũt, par.2.q.52. pag.256.c.1.E

Defensor est hæreticorum, qui se uel alium supponit pro hæretico capiendo vel capto, schol.58.lib.2 pag.102.col.2

Defendere personam errantem in causa hæresis, quot modis cõtingat, schol.58.lib.2 pag.102.col.1

Defendentium hæreticos pœnæ, schol.58.lib.2. p.102.col.2

Defendentes aliorum errores grauius puniendi, parte 2 pag. 94 col.1.D

Defensores hæreticorum pro modo defensionis suspecti de hęresi fiunt vehementer, aut leuiter, par.2.q.52. p.256.c.2.B & q.56.pag.261 col.2.D

Defendentes hæreticorum errores hæreticis sunt deteriores, schol.58.lib.2 pag.102.col.1

Defensor hæretici defuncti admittendus ne sit, parte 2 pag. 147 col.1.D

Defunctum contra hæreticum agitur ob triplicem finem, sch. 161. lib.3 pag.284.col.2

Defunctos contra bifariam proceditur, schol. 105. lib. 3 pag. 213. col. 1

Defunctus ut condemnetur, probationes pleniores exiguntur, schol.161.lib.3 pag.285.col.1

Defunctos contra hæreticos, quanto tempore actio duret, schol.105.lib.3 pag.213.col.2

Defunctum defendere, an quilibet sit admittendus, schol.161 libro 3 pag.284.col.2

Defuncto absoluto causa denuo tractari potest si probationes affuerint, schol.161.lib.3 pag.285.col.1

Defunctis fautoribus, & receptatoribus, & similibus, an contra eos procedi posit, schol.205. lib.3 pag.214.col.1

Deficiens in purgatione canonica, pro conuicto habetur, & quibus pęnis puniatur, par.2.pag.109.col.2.B.& 127.c.2.D & 116.col.2.C.par.3. pag.212. col.2.D. schol. 11. lib.2 pag. 30. & 40 col.1. & 2

Definita semel legitime, cur in dubium iterum reuocari non debeant, schol.5.lib.1 pag.7 col.2

Deficiens in purgatione si misericordiam petat, an recipiẽdus, schol.11.lib.2 pag.40.col.1

Deficiens in purgatione, qui aliàs incidit in hæresim, curiæ seculari tradendus, schol.11.lib.2 pag.40.col.1

Degradationis vetustas, schol.63.lib.3 pag.182.col.1

Degradatio duplex, verbalis, & actualis, & earundem forma, & à quo facienda, & qualiter, par.2.pag.76. col.1.& 143. col.1 par.3.pag. 331. col.2. 332. col.1.336.col.2. 343.col.1.D. sch.63.lib.3 pag.182.col.2

Degradato contumaci redeunti non est audientia neganda, schol.69.lib.3 pag.192.col.1

Degradandus non est clericus hęreticus, & pœnitens, & non relapsus, par 3 pag.325.col.2.E

Degradãdi sunt carceri perpetuo addicendi si sacris sint initiati, par.3.q.94 pag.384.col.1. B.C

Degradari an debeat is qui perpetuo ad triremes damnatur, schol.65.lib.3 pag.185.col.1

Degradandus est verbaliter absens vel fugitiuus in sacris constitutus, & de hæresi conuictus, par.3 pag.343.col.1.B.C

Degradãdus est relapsus vel hæreticus pœnitens si sit in sacris, antequam brachio seculari tradatur, par. 3. p.331.c.2.E

Degradatus uerbaliter an posit puniri per iudicem seculare, schol.69.lib.3 pag.191.col.2

Deitatis testimonia de filio Dei, par.1 pag.18.col.1.B

Delato-

Delatores interrogandi sunt ab inquisitoribus qua ratione, & modo procedere velint, par.3 pag.183.col.1.B.C.& seq.
Delatoris & falsi testis in hoc crimine æqualis pœna. schol. 67. lib. 3 pag.188.col.1
Delati de hæresi in carceribus iudicis secularis possunt quandoque custodiri, schol.19.lib.3 pag.131.col.1
Delati confessio iudicialiter cum notario & testibus ab inquisitoribus audienda & recipienda, par.3. pag.282. col.1.B.C
Delati non interrogentur nisi de his, de quibus sunt inditiati, schol.19.lib.3 pag.131.col.1
Delatus qua ratione sit absoluendus ab heresis accusatione, par.3.pag.311.col.1.A.B & seq. & pag.311.col.2 D.E
Delegatus nemo creditur nisi probet delegationem, schol.1 libro 3 pag.116.col.1
Delegatus Papæ est inquisitor etiam institutus à prælatis sui ordinis,par.3.q.4.pag.348.col.2.C & q.6.pag.350.col.1.C
Delegatus Papæ in causa sibi commissa iurisdictionem habet super ordinariũ,& quemcunq; maiorẽ, par.2.p.74.c.1.B.C
Delegatio facta episcopis procedendi in causa hæresis contra exemptos,an sit iurisdictio ordinaria,par.2. pag.124.c.1.A
Delegati sedis apostolicæ non possunt excommunicare inquisitores,nec eorum notarios,par.3.q.21. p.357.& seq.c.2.E
Delegatus iudex,an possit inuocare auxilium seculare, par. 2 pag.156.col.1.E schol.115.lib.3 pag.220.col.2
Delictum committendum omnes tenentur impedire, par. 2 pag. 96 col.2.A
Delictum aggrauatur dignitatis ratione,par.2 p.114.col.2.B
Delicta occulta certo ordine indicanda,par.2. p.161.col.1.C
Delicta morte extinguuntur,secus in hæresi,schol. 105. lib. 3 pag. 213 col. 2
Delictum serui,quando noceat domino, par.2. p.119.col.1.E
Delicta officialium Papæ, sine licentia Papæ per inquisitores puniri non possunt,par.2 pag 78.col.2.B & seq.
Delinquentes illustriores acrius puniendi,par.2.p.94.col.2.A
Delicti ratione Iudæi & infideles efficiuntur de foro ecclesiæ, par.2.q.46 pag.245.col.1.C. D
Delinquentibus multis de collegio, vel vniuersitate,an omnes amittant exemptionis priuilegia, par.2 pag.103.col.1.C & 115.col.1 & 130.col.2.C
Dæmon quale nomen. par. 1 pag.16.col 2.E
Dæmonum arte sine ministerio.an vti liceat, par.2. q. 43 pag. 237 col.2. D & seq.
Dæmones inuocandi modi varij, par.2.q.43.pag 235.col.2.D & pag.236 col.1. A & seq.
Dæmones inuocantes inquisitorum iurisdictioni supponuntur,schol.42.lib.2 pag.79.col.2
Dæmones inuocantur per latriæ cultum & honorem,& qua ratione eis exhibeatur,par.2.q.43 pag.235.col.2.D.E & pag.236 col.1.C
Dæmonibus exhibentes honorem duliæ vel hiperduliæ hæretici censendi sunt,par.2.q.43 pag.240. col.2.B
Dæmonum inuocatores, si post abiurationem factam iterum eos inuocent, an censeantur relapsi,schol.32.li.3.p.144.c.1
Dæmones esse adorandos error,& vnde sit ortus, schol. 26 libro 2 pag.57.col.2
Dæmones adorare hæresim sapit manifestã,par.2.q.93. p. 237 col.2.B & seq. & p.238.c.1.& 2.A.& seq.sch.26 li.2. p.57
Dæmones consulere, ad sciendum futura,quando sapiat hæresim manifestam,schol 50.lib.2 pag.91.col.1
Dæmones quo consilio claudi se interdum patiantur, schol. 50. lib.3 pag.92.col.1. & 2
Dæmones,an compellantur ad inhabitandum in annulis, pyxidibus.aut aliis vasibus corporeis,schol.50.lib.2 pag.92.c.1
Dæmones bona quandoque consulunt, vt mala facilius persuadeant,schol.50.lib.2 pag.90.col.1
Dementia hæreticorum sit ne ficta vel ne quo pacto agnoscendum,schol.24.lib.3 pag 136.col.1
Dementiam fingentes,vt mortem aufugiant, tamquam impænitentes puniendi sunt,schol.25.lib.3 pag.137.col.1
Dementium vere,seu insanorum causa, quo pacto tractanda, schol.25 lib. 3 pag.137.col.1
Dementium bona adnotari possunt, sch.25.lib.3 p.137.col.1
Demens qui habet lucida interualla, an sit plectendus, schol. 25. lib. 3 pag. 137.col. 2
Denunciatio quid sit,& quot modis fieri possit,schol.15.lib.3 pag. 126 col.1
Denunciationis qualis sit forma,sch.15.lib.3. pag.126. col.2
Denuntiandi sunt hæretici non obstante aliquo iuramento, pacto,aut promissione, schol.15.lib.2 pag.43.col.1
Denuntiare hæreticos, qui omittit, quando sit fautor hæreticorum,& quando non.schol.59.lib.2 pag.104.col.1.& 2
Denũtiationes qua ratione recipiendæ,par.3.p.282.c.1.&2.E
Denunciatione facta,quales sint inquisitoris partes, schol. 15 libro 3 pag.126.col.2
Denuntians debet præbere inquisitori denunciationem in scriptis,vel eam eidem referre præsentibus notario & testibus, parte 3 pag.283.col.2. E
Denuntians iurare debet de non reuelandis gestis per ipsum & inquisitorem, par. 3 pag.284.col.2 A
Denuntians ab inquisitore,interrogandus est,& eius responsiones per notariũ recipiẽdæ sunt,par.3.p.284 c 1.B.C & seq.
Denuntiatorum nomina quando publicanda, & quando non, par.3.q.75 pag.376.col.2.C.D
Denuntiationem euangelicam facere, an quilibet teneatur, & quando,par.2 pag.93.col.1.E & pag.108.col 1.C
Deponere ad eũ pertinet,ad quem instituere par.2.p.93.c.2.B
Depositarius non tenetur reddere depositum heretico, & alia exempla.schol.159.lib.3 pag.283.col.1
Depositus,an & quando amittat priuilegiũ,par.2.p.123.c.2.C
Depositus nisi contumax,an tradendus curiæ seculari, par. 2 pag. 123 col.2.D
Deprehensus quis,& quot modis dicatur,par.2. pag.91.col.1 & 101.col.2 & 117.col.2. E
Deum esse vnum Iudæi & Sarraceni fatentur,par.1.p.7.c.1.A
Deus immensus virtute non mole,par.1 pag.37.col.2.E
Deus per prophetas homines docuit,par.1 pag.3.col.1.C
Deus cur dicatur non posse se ipsum negare,par.1.p.8.col.1.D
Deus cur permittat hæreses in mundo esse, par.3.p.329.c.1.E
Diabolus,quale nomen,par.1 pag.16.col.2.E
Dictum dubium,quando non sumendum in bonam partem, schol.119.lib.3 pag.233.col.1
Dicta Sanctorum reuerenter sunt exponenda, par.2.quæst.18 pag. 220 col.1.A
Dicta S. Athanasii male sonantia exposita à S. Thoma, par.2 quæst. 18 pag.220.col.1.B & seq.
Dicta alicuius ratione personæ solum reprobata, de falso non arguuntur,par.2 pag.120.col.2.A
Dictum suum posse testem reuocare,procedit etiam si contra tertium deponat,sch.121.lib.3 pag.236.col.1
Dicto secundo,quando non statur in causa fidei, schol. 122 libro 3 pag.236.col.2
Dictiones,continuo,cõfestim,& similes,qualiter intelligendæ, schol.5.lib.2 pag.35.col.1
Dictio, ex tunc,quid importet,par.2 pag.150.col.2.C
Dictiones, vt, & tanquam, an significent fictionem vel veritatem,schol.69.lib.3 pag.190.col.2
Dictio,velut,veritatem exprimit,par.2 pag.150.col.2.C
Diffamati de hæresi,qui dicantur,par.2.q.57. pag.262.c.2.C & par.3.pag.212.col.2.A schol.63.lib.2 pag.110.col.1
Diffamatio de hæresi vt probetur,duo testes exiguũtur integri, & idonei,schol.63.lib.2 pag.110.col.1.& 2
Diffamatos de hæresi nullo modo habeant principes in sua familia,schol.63.lib.2 pag.111.col.1
Diffamatis de hæresi qualitercunque canonica purgatio est indicenda,par.2.q.57.pag.262.col.2.C.D pag.3.q.87.p.382 col.1 & 312 col.1.A
Diffamatus de hæresi,in loco vel locis,vbi diffamatus est,se purgare debet,par.3 pag.213.col.1.A.B
Diffamatus de heresi qua ratione abiurare debeat. par. 3 pag.323.& seq. col.2.D
Dignitatis & publici officij nomine, quid intelligendum sit inquisitor declarat,schol.7.lib.3 pag.120.col.1
Dignitatis & ordinis differentia,par.2 pag.123.col.2.A
Digressione à proposito vtuntur heretici ad se tuendos, par,3 pag.290 col.2.A.B
Diminutus confitens, vide in voce, Negatiuus.
Discipuli decepti à magistris,in his quæ sunt fidei qualiter excusentur ab heresi,schol,20.lib.1 pag.20.col.1
Discordantibus in sententia episcopo & inquisitore Papa consulẽdus,par.2.p.67.col.2.A & seq.par.3.q.50. p.368.c.2.E
Dispensandum an sit, vt qui in minoribus ordinibus cõstituti heresim cõmiserũt,ad alios ascẽdant,sch.155.li.3.p.278.c.2
Dispensare in carcere perpetuo reorum,quis possit, sch.117 pag.223.col.1.& sch.143.lib.3 pag.263.col.1
Dispensare super penitentiis impositis possunt inquisitor & episcopus,par.3.q.96 pag.384.col.2.C

Disputare de fide sæpe necessarium, schol. 5. libro 1 pag 7 col. 2
Disputatio omnis de fide tribus de causis suscipitur, schol. 23. lib. 1 pag. 25. col. 2
Disputationes de fide quot modis suscipiantur, schol. 23 libro 1 pag.25.col.2
Disputandum cum fidei hostibus, qua arte & modo sit, & quæ concurrere debeant, par.1.q.11 pag.51.col.2.C schol.23.lib.1 pag.24.col.1. & 2
Disputationes à catholicis susceptæ, quid requirant, vt recte transigantur, schol.23.lib.1 pag.24.col.2
Disputare de fide nemo audeat, in dubium reuocans definita, par.1.pag.26.col.1.C.D & pœna contra facientium, ibid.
Disputantes de fide ob malum finem, per inquisitores coercentur, schol.5.lib.1 pag.8.col.1
Disputare de fide licet ad conuincendos hereticos, & veritatem indagandam, par.1.p.19.col.2.D. schol.23.lib.1.p.24.c.1
Disputatio de fide suscepta ad infirmos confirmandos, quid requirat, schol.23.lib.1 pag.25.col.1
Disputare de fide quando, quo in loco, corã quibus, cuius causa, quibus & qua ratione liceat, par.1 pag.19.col.1.& 26 col.1.q.10.pag.80.col.1.& 2. schol.5.lib.1. pag.7.& schol. 23. lib.1 pag.23.& 24.col.1.& 2
Disputantes de fide si laici sunt, excommunicantur, & ab inquisitoribus puniuntur, par.3.q.38 pag.364.col.2.D schol.23.lib.1 pag.25.col.1
Directe, vel indirecte impedire quid, sch.60.lib.2 p.105.c.2
Dissidentes à communi fidelium ritu suspecti sunt de hæresi, parte 2. pag.116.col.2.C & pag.131.col.2.C
Diuinationum genera quot, par.2 pag.152.col.2.D schol.43.lib.2 pag.79.col.2
Diuinationes Parisiis condemnatæ: eædem omni iure prohibitæ, schol.43.lib.2 pag.79.col.1
Diuinationis nomen semper malum. par.2. pag.152.col.2.B
Diuinatio trifariam sumitur pro Theologia, pro scientia infusa, & pro arte magica, par.2 pag.152.col.2.C
Diuinationes manifeste sapientes hæresim, par.2. quæst.42 pag. 235 col.1.A.B
Diuinatores præsumuntur inuocare vel tacite vel expresse dæmones, par.3 pag.295.col.1.D.E
Diuinationum libri condemnati, par.2.q.29. p.226.col.1.E
Diuinatorum duplex genus, par.2.q.42 pag.234.col.2.B
Diuinatores hereticales, qui sint, par.2.q.42.pag.234.col.2.D
Diuinatores Hæreticales inquisitorum iudicio subiecti sunt, par.2.q.42 pag.234.col.2.C
Diuinatores meri qui sint, par.2.q.42 pag.243.col.2.B.C
Diuitibus, & cupidis pœna pecuniaria imponitur in hoc crimine, schol.147. lib.3 pag.267.col.2
Diuina natura simplex, par. 1 pag.8.col.2.D.E
Dypticon, quid sit, & vetustus ecclesiæ ritus declaratus, schol. 2. lib. 2 pag.33.col.1.& 2
Doctrina fidei, quæ dicatur, sch.71.lib.3 pag.194.col. 1
Doctrina omnis vera, quæ circa fidem versatur largissime dicitur fidei articulus, & de ea dubitare licet, antequam sit per ecclesiam definita, par.2 pag.121.col.2.B.C
Doctores ecclesiæ, qui sint, schol.21.lib.2 pag. 51.col.2
Doctores in concilio legitimo congregati, quod definiunt, catholica ueritas est, & contrarium hæresis, schol. 21. lib. 2 pag. 50 col.2. Regula 2
Docentium hæreses & addiscentium debita pœna, par. 2 pag. 117 col.2.C.D
Dogma quid significet, schol.1.lib.1 pag.4.col.1
Dogmatistæ, seu dogmatizatores, vide in voce, Hæresiarchæ.
Dogmatista ex sententia Eymerici recipiendus si conuertatur, schol.61.lib.3 pag.178.col.2
Doli capax, quis dicatur, arbitrio iudicantis relinquitur, schol.12.lib.1 pag.11.col.2
Dominicus Ferrarius de Apulia ordinis Prædicatorum, & episcopus Barchinon.par.2.q.11 pag.199.col.2.A
Domestici & familiares, qui dicant, par.3.q.70. pag.376.col.1 B & seq. schol.125.lib.3 pag.242.col.2
Domestici non admittuntur pro delato de hæresi in testes, par.3.q.70 pag. 376.col.1.B & seq.
Domestici cur à testimonio repelluntur, & qui dicantur, parte 2 pag.147.col.2.E
Domesticorum testimonium admittendum in delictis exceptis schol.125.lib.3 pag.242.col.2
Domini temporales in initio officij iuramentum de hæreticis extirpandis præstare debent, par.3.q.33 pag.362.col.1.E
Domini temporales in quibus parere teneantur inquisitoribus, par.3.q.35.pag.363.col.1.& q.58. pag.371.col.1.A.B
Domini temporales de crimine hæresis cognoscere, vel sine iussu inquisitoris captos liberare non possunt, par. 2. pag.67 col.2.D & par.3.q.35 pag.363.col.2.B
Domini temporales per censuram ecclesiasticam compellendi ad exequendã confiscationẽ, par.3.q.109 p.389.c.2.C.D
Dominus principalis ob hæresim sui subditi non amittit ius suum, & quid in feudis & bellis iustis & iniustis, & quid si ecclesiæ se opponat, par.2 pag.112.col.2.C.D.E
Domus quando propter hæreticos diruendæ, & quæ; & quibus Pontificũ sanctionib⁹ probet, par.3. pag.347.c.1.& 2.A.B
Domus hereticorũ, & receptantiũ hereticos, diruendę sunt, & quid de contiguis dicendũ, par.3 pag.347.col.1.& 2.A.B
Domus hæreticorum Begardorum in Villafranca de Panades diruta, par.2.q.11 pag.199.col.2 B
Donatistæ hæretici, & eorum errores, par.1 pag.12.col.1 & par.2.q.6.pag.180.col.2.D schol.32.lib.2.pag.66.col.2
Dormientes qui heresim proferunt, non puniuntur, schol.17 libro 3 pag.129.col.1
Dotes vxorum hæreticorum, an & quando confiscandæ, par. 2 pag.67.col.1.A. & par.3.q.111 pag.390.col.1.D.E schol.153.lib.3 pag.273.col.1
Dotem perdit vxor nupta hæretico, & cur. schol. 153 libro 3 pag. 273.col.2
Dotem à fisco recuperat vxor, sch.153.lib.3 pag.274.col.1
Dotem restituendã esse, qualiter intelligat, sch.153.li.3.p.274
Dubius in fide infidelis, par.1.pag.16.col.1.C.par.2.p.90.c.1 & 119.col.1.q.31 pag.227.col.1.B
Dubiis in rebus id accipiendum, quod delictum excludit, sch. 119. lib.3 pag.232.col.2
Dubitatio procedens à timida conscientia non facit hæreticũ. parte 2 pag.119.col.1.B
Dulcinus Nouariensis hæresiarcha, & eius hæreses, par.2.q.11 pag.201.col.1.& seq.D schol.28.lib.2 pag.59.col.1
Dulcini Nouariensis epistolæ duæ condemnatæ cum ipso auctore, par.2.q.29 pag.226.col.1.D
Durandus de Baldach Gerundensis hæreticus, vnà cum suis Gerundæ fuit damnatus, & curię seculari traditus concremandus, par.2.q.11 pag.199.col.1.D.E

E

Ebionitarum error de conceptione Christi ex semine humano confutatus, par.1 pag.11.col.1.A
Ebrietas quos & quando excuset à crimine patrato, par.2.q.41 pag.233.col.2.E
Ebrij qui hæresim proferunt, an & quando puniendi. sch.17 libro 3 pag.29.col.1
Ecclesia vna est vere, & non multiplex, extra quam nullus saluatur: estque aggregatio fidelium, par.1. pag.3.col.1.B & 12 col.1.A schol.7.lib.1 pag.8.col.2
Ecclesia Romana ceteris prælata, schol.3.lib.1 pag.4.col.2
Ecclesia Romana ab errore in fide immunis, par.2. quæst.17 pag. 217 col.2. D
Ecclesiam apud solos Donatistas esse, insignis est hæresis, sch. 32. lib. 2 pag.66.col.2
Ecclesia catholica, cõcilium legitimum, aut Papa, si quod fidei dogma credendum proponant, id catholica veritas est, & contrarium est hæresis, schol.21.lib. 2 pag.52.col.1.reg.6
Ecclesia non facit propositiones hæreticas, aut catholicas, sed solum declarat quales sint, schol.20.lib.1 pag.20.col.2
Ecclesia qua ratione quandoque bellum inferat infidelibus. par.2.q.46 pag.246.col.1.B.C
Ecclesia indirecte coercet Iudæos, par.2 pag.100.col.2.D.E
Ecclesia cur tolerat ritus Iudæorum, & non Sarracenorum, par.2.q.46 pag. 248.col.1.C
Ecclesia contra res, & contra personas inuocat auxilium seculare, par.2 pag.112.col.2.A
Ecclesiæ vetustus ritus referendi Dei sacerdotes in sacris dypticis, schol. 2.lib.2 pag.33.col.1.& 2
Ecclesiasticus iudex quos blasphemos punire debeat, par. 2 quæst. 46 pag.246.col.2.D & seq.
Edere tenetur quis, etiam contra se propria instrumenta, sch. 101.lib.3 pag.210.col.2
Edenda instrumenta propria contra tertium, & omne aliud, quod iuuare potest, schol.101.lib.3 pag.220.col.1.& 2

Edictũ Imperatorũ de fide catholica tenẽda, sch.3.li.1.p.4.c.2
Edicta contra hæreticos solus inquisitor publicat, & an id episcopus posit. sch.136. lib.3 pag.258.col.1
Edictũ an prçmittẽdũ ante abiurationẽ, sch.57.li.3.p.175.c.1
Effectus portandi crucem, habitus pœnitentialis, par. 3 pag. 330 col.2.D
Eluidij error de Mariæ virginitate, refutat', par.1.p.10.c.2.E
Emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta nulla est, etiam si postea vitium detegatur, par.2.pag.61.col.2.B par.3.q.116 pag.392.col.1.A.B
Encratistæ, seu Encratitæ hæretici qui, schol.46.li.2.p.84.c.2
Ennecus seu Henricus episcopus Gerundensis, par. 2. q. 47 pag. 252 col. 1 E
Ephesina synodus vbi, & quando acta, & quid in ea gestum, schol.18.lib.1 pag.15.col.2
Episcopi de articulis fidei reddere rationem debent, parte. 1 pag. 19 col. 1. C
Episcopi non possunt nouas religiones approbare, schol. 32 lib. 2 pag. 67. col.2
Episcopus auctoritate delegata procedens coercere potest Archiepiscopum sibi resistentem, par.2 pag.124.col 2.B
Episcopus, an & quando capituli, & clericorum consilium sequi teneatur, par.2. pag.101.col.1.A & p.122.c.2.B & seq.
Episcoporum & inquisitorum quanta iurisdictio in prohibendis libris, schol.41.lib.2 pag.77.col.2
Episcopis, an competant priuilegia omnia inquisitorũ, sch. 114. lib.3. pag.220.col.1
Epi, vbi agitur de fide ordinarij iudices sunt, sed dubia circa fidem diffinire non possunt, par.2 pag.100.col.2.E
Episcopum declarare aliquos hæreticos, qualiter intelligendũ, schol.5.lib.2 pag.34.col.2
Episcopi contra inquisitores & è contra, an & quando procedere possint, par.3.q.27.p.360.col.1.A.& q.30. p.361. c.1.A schol.93.lib.3 pag.205.col.2
Episcopi, quæ possint agere contra inquisitores, & quando, & qualiter, schol.95.lib.3 pag.206.col.2
Episcopos in causa hæresis solus Papa iudicat, schol. 5 libro 2 pag.35.col.1
Episcopum hæreticum suspectum de fuga, inquisitores incarcerare possunt, sch.93.lib.3 pag.205.col.2
Episcopum delinquentem, an puniat suus Metropolitanus, vel syndicus, par.2 pag.158.col.2.C
Episcopos conferentes hæreticis beneficia quis puniat, & eorum pœnæ, sch.155.lib.3 pag.277.col.2
Episcopi inquisitoribus prouideant in necessarijs, sch. 150 libro 3 pag.270.col.2
Episcopus & inquisitor studeant, vt conformes sint, schol. 109. lib.3 pag.217.col.2
Episcopus negligens in hæresi persequenda, à dignitate episcopali est remouendus, & alius idoneus subrogandus, par. 2 pag.61.col.1.E & pag.122.col.2.B
Episcopus & inquisitor pares sunt, cum ambo potestate delegata procedunt, & quãdo inquisitor maior, par.3.q. 5. pag.349 col.1.E. schol.75.lib.3 pag.196.col.1
Episcopus & inquisitor quando diuisim procedere dicantur, par.3.quæst.52 pag.369.col.1.D
Episcopus requirere debet inquisitorem, & è contra quando simul conuenire nolunt, par.3.q.49 pag.368.col.2.B.C
Episcopus inquisitorem quot diebus spectare debeat, par. 3. quæst.49 pag.368.col.2.C.D
Episcopi proprijs sumptibus in hæreticos debent animaduertere, par. 2 pag.78.col.2.A
Episcopi non possunt ab inquisitis de hæresi expensas petere, par.2 pag.163.col.2.E.& par.3.q.104. pag.387.col.2.B.C & q.106. pag.388.col.1.C.D
Episcopus non potest exigere partem prouentuum de bonis applicatis inquisitionis officio, par.3.q.107 pag.388.col.1.E
Episcopo procedente contra hæreticos auctoritate delegata, an fiat appellatio ad Papam, vel ad proxime superiorem, parte 2. pag.124.col.2.A
Episcopus per se sine inquisitore, & è contra, quæ præstare possit, & quæ non, & quando procedere possint, par.3. q. 47 pag.367.col.2.B & seq. & q.48. & 49 pag.368.col.1. & 2 schol.107.lib.3 pag.215.col.2
Episcopo & inquisitore inter se discordantibus, quid agendũ, parte 3. quæst.50 pag.368.col.2.E
Eps solus vel solus inquisitor, an possint redeũtibus pœnitentiã imponere, & abiurationẽ indicere sch.108.lib.3 p.216.col.2
Episcopi & inquisitores in sentẽtia lata, & pœnitẽtia imposita dispensare, mitigare, & commutare possunt, habita ratione correctionis reorum, par.3 pag.330.col.2.B
Eps non potest hæreticos famæ restituere, sch.3.lib.1 p.6.c.1
Episcopi qualitercunq; procedant, debent seruare modũ inquisitoribus præscriptum, par.2 pag.67.col.2.A & seq.
Eps bona subditi rebellis ecclesiæ post annũ expectati concedere potest catholicis occupanda, par.2 pag.129.col.1.C & pag.112 col 1.D
Episcopus processum inquisitoris non potest prohibere, par. 3 quæst. 5 pag.350.col.1.A.B
Eps instituens hæredem consanguineum vel extraneũ hæreticum, excõicatur, suspectus de heresi habetur, non sepelitur, & sepultus exhumatur, & memoria eius aboletur, par. 2 pag.57.col.1.& 90. col.2.& 98. col.2. & 120. col. 2. & 121 col.1.schol.2.lib.2 pag.33.col.1
Eps & inquisitor possunt sibi mutuo vices suas cõmittere, in his quæ neuter per se potest. par.3.q.49 p.368.col.2.A.B
Episcopus & inquisitor non possunt se mutuo excõicare ob reuelationem secreti, par.3.q.82 pag.380. col.2.C
Episcopus solus canonicam purgationem non indicat, schol. 108. lib.3 pag.217.col.1
Epi solicite inqrere & punire sortilegos debẽt, par.2.p.153.c.1
Episcopi quas & quibus in locis indulgentias concedant, parte 2 pag.131.col.1.B.C
Epistolarum Decretalium magna & venerabilis auctoritas, schol.18.lib.1 pag.15.col.2
Epistolæ Pontificum decretales, an pari iure exęquentur cum Decretis conciliorum, scho.18.lib.1 pag.16.col.1
Epistolas decretales Ioannes Vicleff, & Lutherus reijciunt, schol 18.lib.1 pag.16.col.1
Æquiuocatione verborum vtuntur hæretici ad suos errores obtegendos, par.3 pag.289.col.2.C.D & seq.
Æquiuocationis fallacia quomodo dissoluatur, schol. 24 libro 3 pag.136.col.1
Errare in fide cõuincitur, qui alios errantes cũ potest ab errore nõ reuocat, par.2 pag.57.col.1.A & pag.96.col.1.E
Errans circa articulos fidei hæreticus dicitur, par.2. q. 31 pag. 227 col. 1.B
Errans in spectantibus indirecte ad fidẽ, an hæreticus, & quando, par.1.q.7 pag.48.col.2.D
Errans in expositione sacræ scripturæ hæreticus dicitur, par.2 quæst. 31 pag.227.col.1.B
Errantes circa fidem, quando excusentur ob imperitiam, vel ignorantiam, schol.10.lib.1 pag.18.& 19
Errans in fide per ignorantiam secreto corripiendus priusquã denuntietur, schol.15.lib.2 pag.42.col.2
Errans in fide deceptus ab aliquo viro docto, quatenus excusetur ab hæresi, schol.20.lib.1 pag.20.col.1
Errantes per simplicitatem quando excusentur, par.1. q.4 pag. 47 col.1.E
Error latius patet, quàm hæresis, par.2.q.3 pag.173.col.2.C
Error & hæresis non semper sunt idẽ, sch.22.lib.2 p.52.col.2
Error in substantialibus & præcipuis, instrumentum vitiat, parte 2 pag.97.col.2.D
Error gentium de pluralitate deorum, par.1 pag.7.col.2.E
Errores Io.de Poliaco, & eorũ cõdẽnatio, par.2.p.79.c.1.& seq.
Error in accessorijs & accidentarijs non vitiat instrumentum, parte 2 pag.97.col.2.E
Error in fide, & hæresis pro eodem sumuntur in iure, parte 2 quæst. 3 pag.173.col.2.C & seq.
Errores Aristotelis, par.2.q.4 pag.174.col.2.C & seq.
Errores philosophorũ Priscorũ, par.2.q.4.p.174.c.1.C & seq.
Errores Auerrois, par.2.q.4 pag.175.col.1.& 2.B & seq
Errores Algazelis philosophi, p.2 q.4.p.176.c.1.& 2.B & seq.
Errores & hęreses Rabbi Mosis, p.2.q.4.p.177.c.1.& 2.B & se.
Errores Pharisæorum, par.2.q.5 pag.177.col.2.E
Errores Sadducæorum, par.2.q.5 pag.178.col.1.B & seq.
Errores Herodianorum, par.2.q.5 pag.178.col.1.C.& seq.
Error Abbatis Ioachim condẽnatus. par.1.q.7. p.182.c.2.B
Errores dãnati in lib.6.Decret par.2.q.7. p.183.c.1.B & seq.
Errores dãnati in Clementinis, par.2.q.7.p.183.c.1.D & seq.
Errores Ioannis de Poliaco, par.2.q.8.pag.184.col.1.C & seq.
Errores Begardorum, par.2.q.8 pag.184.col.2.A & seq.
Errores damnati in extrauaganti Ioan.xxij.incipien. Cum inter nonnullos, par.2.q.8 pag.184.col.2.D
Errores damnati in extrauagantibus Ioan. xxij. incip. Quia quorundam, & Quia vir reprobus. par.2.q.8. p.184.c.2.E

Errores damnati in extrauaganti Bened. xi. incipiente, Benedictus Deus, par.2.q.8 pag.184.& seq.col.2.& seq.E
Frrorum Petri Ioannis explicationes,& præludia ad ipsos intelligendos, par.2.q.9 pag.186.col.1.C & seq.
Errores Petri Ioannis damnati, par.2.q.9 pag.186.col.1.E
Errores Michaelis de Cæsena, par.2.q.9 pag.188.col.1.E
Errores Ioannis de Parma, par.2.q.9. pag.188.col.2.B & seq.
Errores Raymundi Lull, par.2. q.9p. 189.& seq.c.2 & seq. E
Errores Lullistarum, par.2.q.9 pag.195.col.2.E
Errores Arnaldi de Villanoua, par.2. quæst.11 pag.198 col. 2. A & seq.
Errores Nicolai de Calabria, par.2.q.11.p.200.col.1.A & seq.
Errores Bartholomæi Ianouesij, par.2.q.11 p.200.col.1.E
Errores Manichæorum recentiorum, par.2.q.13. p.203.c.2.E
Errores Valdensium, par.2.quæst.14 pag.205.col.2.A & seq.
Errores pauperum de Lugduno, par.2. quæst.14 pag. 205 col. 2. A & seq.
Errores Begardorum, par.2.q.15 pag.207.col.1.C & seq.
Errores Fraticellorum, par.2.q.15 pag.207.col.1.C & seq.
Errores Henrici de Senis, par.2.q.16 p.213.col.2.B & seq.
Errores Beguinorum, par.2.q.15 pag.207.col.1.C.& seq. & quæst.16 pag.214.col.1.B & seq.
Error venialis, sanctitati non repugnat, par.2. quæst. 17 pag. 219 col.2. C
Errores Græcorum. par.2.q.18 pag.219.col.2.E
Errores Tartarorum, par.2.q.19 pag.220.col.2.C.D
Errores Turcorum, par.2.q.20 pag.221.col.1.B
Errores Sarracenorum, par.2.q.21 pag.221.col.1.C & seq.
Errores Iudæorum, par.2.q.22 pag.221.col.2.B & seq.
Erroribus hæreticorum adhærere, tum ex verbis, tum ex factis, quis iudicatur, & quæ illa sint, par.2.q.50. p.255.c.1.A.B
Errores commissariorum inquisitoribus imputantur, par. 3 pag. 276 col. 2 D.E
Errores enumerati ab Eymerico in multis quæstionibus, par.2 non omnes sunt hæreticales, schol.25.lib.2 pag.56.col.1
Essentia diuina vna in tribus personis, par.1 pag.12.col.2. E & pag. 13 col. 1 A
Essentia diuina est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, par. 1 pag. 13 col.2.D
Essentia trium personarum diuinarum vna & eadem, par. 1 pag. 14 col. 2. A
Essentia diuina nec generat, nec generatur, nec procedit, par.1 pag. 13 col. 1. A
Essentia diuina nõ est aliud à psonis diuinis, par.1.p.14.c.1.A
Essentia diuina non est distincta à personis diuinis, par. 1 par. 14 col. 1. B
Ætas inquisitorum, qualis esse debeat, par.3.q.2 pag.348 col.1.C.D. schol.72.lib.3 pag.194.col.2
Ætas quadraginta annorum cur requiratur in inquisitore, & non in episcopo, schol.72 pag.195.col.1
Ætas Commissariorum quanta esse debeat, par.3.q.2.pag.348 col.1.C.D.& q.16 pag.354.col.2.D
Ætati cur parcatur, vide in voce, Adolescens, Iuuenis, Minor, & schol.12.lib.1 pag.11.col.2
Euangeliũ ab initio multis literis scriptũ, sch.13.li.1.p.12.c.1
Euangelij lex cur post multa tempora hominibus data, par.1 pag. 10 col. 2. C
Euangelistæ cur per animalia figurentur, par.1. p.22.c.2.B.C
Euangelica monitio, an habeat locum in crimine hæresis, schol.15.lib.2 pag.42.col.2
Eucharistiæ sacramentum veraciter continet sanguinẽ & carnem Christi, par.1.pag.3.col.2.B.C, & pag.12.col.1.B
Eucharistiæ sacramentum sub speciebus panis & vini, cur institutum, par.1 pag.17.col.2.B.C
Eucharistiæ sacramentũ solus sacerdos cõficit, par.1.p.3.c.2.C
Eucharistia cadens in locum immundum, vel à brutis vel quibuscunque sumpta non desinit continere corpus Christi durantibus speciebus panis & vini. par.1 pag.33.col.1.& 2 schol.14.lib.1 pag.13.col.1
Eutychetis error de vnione uerbi diuini refutatus, par. 1 pag. 11 col.1. C.D
Eutyches & Dioscorus hæretici, vbi & quando damnati, schol.5.lib.1 pag.8.col.1
Eutychiani hæretici, par.2.q.6 pag.181.col.1.E
Examinatio testium, & reorum fiat ab inquisitore coram duabus personis religiosis, par.3.q.63 pag.374.col.1.D.E
Examen inquisiti tot personas requirit, quot in testium examine postulantur, schol.22.lib.3 pag.134.col.1
Exceptiones legitimæ admittendę, par.2 pag.75.c.1.E & c.2
Excommunicandi ritus antiquus, par.3 pag.272.col.2.B
Excommunicatio, pœna spiritualis est pro mortali culpa inflicta, par.2.q.47 pag.251.col.1.D.E
Excommunicatio in causa fidei in tribus casibus locum habet, par.2.q.47 pag.251.col.1.E
Excommunicatus hæreticus dicitur, par.2.q.31.p.227.c.1.A
Excõmunicationis pœna in hæreticos omnium antiquissima, sch.9.lib.2.pag.37.col.1.& 2. schol.162.lib.3. p.281.col.2
Excommunicantur hæretici cum suis complicibus & puniuntur, schol.4.lib.2 pag.34.col.1.& 2
Excommunicatus in vna ecclesia in omnibus est excommunicatus, par.2 pag.129.col.1.B
Excommunicandus quotiens monendus, par.2.pag.150.c.1.E
Excommunicationis maioris vinculo innodantur fugitiui citati & non comparentes, & qua ratione talis excommunicatio publicanda, par.3.p.306.c.1.& 2. A.B & 308.& se.B C
Excommunicati in causa fidei per annum in tali excommunicatione manentes, eo elapso, vt hæretici sunt condemnandi, par.2. pag.63.col.2.C. & q.47. pag.251.col.2.B. par.3 quæst.124 pag.395.col.2.E
Excommunicati ex causa fidei, vel ob hæresim absoluuntur ab inquisitore, par.3.q.122. pag.394.col.2.B. & q.125. p.396 col.2.B.C. schol.141.lib.3 pag.262.col.1
Excõmunicatus quomodo absoluendus, sch.6.lib.3.p.119.c.1
Excommunicatos per inquisitores soli ipsi absoluere possunt, schol.141.lib.3 pag.262.col.1
Excommunicati, ob alias causas quàm fidei, per annum in excommunicatione perseuerantes, hæresis suspicionem incurrunt, & qua ratione contra eos sit procedendum, siue comparuerint siue non, intra annum vel terminum præscriptum, par.2.q.47 pag.252.col.1.A & seq.
Excommunicationem per annum contumaces sustinentes, an & quando, & quomodo, & qualiter fiant de hæresi suspecti, & cur fiant, par.2.pag.109.col 2.D. & q.56. pag.261.c.2.A schol.13.pag.41.col.1. & schol.53. pag.96.col.2.lib.2
Excommunicati audiuntur de crimine anno elapso, schol. 164.lib.3 pag.286.col.1
Excommunicandi & ab officijs priuãdi sunt inobedientes mãdatis apostolicis, vel inquisitoris in negotio fidei, par. 3 pag.269.col.1.D. & pag.270. & seq. col.2.A.B & seq.
Excommunicationem incurrit scienter hæreticos sepeliens, à quo non absoluitur nisi exhumet eorum corpora, par. 2. pag.62.col.1.B.C.& par.3.q.118 pag.392.col.2. D.E
Excõmunicati & socij criminis admittuntur in testes in causa fidei, par.3.q.64.p.374. col.2.B.C.& par.1. p.63.col.1.D
Excommunicato cõceditur omnis exceptio siue odiosa siue fauorabilis, par.2 pag.125.col.2.B
Excommunicatis non ob hæresim, auxilium non denegatur, parte 2 pag.125.col.2.E
Excõmunicatus, an testabilis, par.2 pag.130.col.1.D
Excõmunicationem Papæ reseruatam in quibus casibus incurrunt inquisitores, par.3.q.24 pag.358.col.2.E
Excõmunicari an possint inquisitores & eorum notarij per delegatos sedis apostolicæ, par.3.q.21 pag.357.& seq.col.2.E
Excommunicari inquisitores ab inferioribus nequeunt, sch. 87.lib.3 pag.203.col.1. nec eorum notarij. ibidem.
Excommunicationem an incurrat inquisitor participans cum excommunicato, sch.88.lib.3 pag.203.col.2
Excõmunicationem inquisitoris absoluere potest eius socius, & vice versa, par.3.q.23 pag.358.col.2.A & seq.
Excommunicari ministri inquisitorum an possint, schol. 87 libro 3 pag.203.col.1
Excusatoris partes quales, schol.49.lib.3 pag.158.col.2
Excusator an sit admittẽd⁹ ꝓ reo absẽte, sch.48.li.3.p.159.c.2
Excusantibus se per iocũ hęresim protulisse, non est facile credendum, schol.17.lib.3 pag.128.col.1
Excusationes blasphemorum, & verba hæreticalia proferentiũ non sunt facile admittendæ, par.2.q.41 p.233.col.2.A.B
Excusationes friuolæ Beguinorum, par.2.q.16.pag.215.c.1.C
Exeptio oĩs cessat quoad crimen hęresis, sch.94.li.3.p.205.c.2
Exempla & vulgaria prouerbia & historię, quando probent, parte 2 pag.107.col.2.E & pag.126.col.2.D
Exequias celebrans pro hæreticis, suspectus de hæresi est, sch. 102.lib.3 pag.211.col.2
Exhumandi heretici & comburendi, sch.102.lib.3.p.211.c.1
Explicite credere quid sit, schol.18.lib.1 pag.17.col.1
Explicite credenda quæ, par.1.q.7 pag.49.col.1.C

Explicite

Explicite credere articulos fidei debent fideles, schol. 18. lib. 1. pag. 18. col. 1

Explicite scire debent inquisitores fidei dogmata, sch. 19. lib. 1 pag. 18. col. 1

Expensæ ab inquisitis per inquisitores, an & quando petendæ, par. 3. q. 104 pag. 387. col. 2. A. B. & seq.

Extensio verborum in pœnalibus non est facienda, par. 3. q. 17. pag. 355. col. 2. B

Extrauagantes in fauorẽ fidei & sancti officij editæ, an & quando seruandæ, par. 3. q. 131 pag. 398. col. 2. B. C. D

Extrauagans Innocentij iiij. incipiens, Cũ negotium: tria inquisitoribus concedens priuilegia, par. 1 pag. 89. col. 2. B. C

Extrauagans Alexandri iiij. incipiens, Nouerit. varias in hæreticos pœnas statuens, par. 2 pag. 87. col. 2. C

Extrauagans Vrbani iiij. incipiens, Præcunctis 24. inquisitorũ priuilegia continens, par. 2 pag. 81. col. 1. D. & seq.

Extrauagans Vrbani iiij. concedens inquisitoribus & eorum sociis facultatem absoluendi se mutuo ab excommunicatione & irregularitate, par. 2 pag. 84. col. 2. D. E

Extrauagans Vrbani iiij. declarans quãdo hæredes, vel filij sint admittendi ad excusandos defunctos de hæresi suspectos, & quando non, par. 2 pag. 85. col. 1 B. C

Extrauagans Vrbani iiij. incipiens, Consultus. declarans multa dubia circa negotiũ inquisitionis, par. 2 pag. 85. col. 2. C. D

Extrauagans Clementis iiij. incipiens, Præcunctis. plenam peccatorum veniam & indulgentiam plenariam inquisitoribus concedens, par. 2 pag. 84. col. 1. & 2

Extrauagans Clementis iiij. incipiens, Catholicæ fidei. statuens, inquisitores à prælatis ordinis impediri non posse, par. 2 pag. 88. col. 2. C. D

Extrauagans Nicolai iiij. contra Christianos transeuntes, vel redeuntes ad iudaismum: & eorum fautores, & receptatores etiam Iudęos, par. 2. q. 44 pag. 241. col. 2. A. & seq.

Extrauagans Ioannis xxij. incipiens, Cum inter. parte 2. q. 15. pag. 211. col. 2. E

Extrauagans Ioannis xxij. incipiens, Quia quorundam. par. 2. q. 15 pag. 212. col. 2. B. & seq.

Extrauagans Ioannis xxij. incipiens, Quia nonnunquam, par. 2. q. 15 pag. 213. col. 1. B. C. & seq.

Extrauagans Ioannis xxij. incipiens, Gloriosam. Beguinorum errores continens, par. 2. q. 16 pag. 214. col 1. A

Extrauagans Ioannis xxij. incipiens, Sancta Romana. Begardorum, & Beguinorum condemnationem continens, parte 2. q. 16 pag. 214. col. 2. E

Extrauagans Gregorij xj. incipiens, Negotia. concedens inquisitoribus quòd possint iure ad Romanam curiam accedere cum sociis non petita licentia à prælatis ordinis. parte secunda. pag. 89. col. 2. A. B

Extrauagans Gregorij xj. contra transeuntes, vel redeuntes ad ritus Sarracenorum, ac eorum fautores, & receptatores etiã si Sarraceni sint, par. 2. q. 95 pag. 243. col. 2. E

Extrauagans Benedicti xj. de visione beatorum, parte secunda. pag. 80. col. 1. B

Extraiudicialis confessio. vide in voce, Confessio.

Eymericus peritus iuris, sch. 48. lib. 3 pag. 159. col. 1

Eymerici sententia de confiscatione bonorum qualiter intelligenda, sch. 151. lib. 3 pag. 271. col. 1

F

FAciens vel dicens sępius aliquid contra fidem, vehementer est suspectus, par. 2. q. 56 pag. 262. col. 1. E

Facta euidentissimam faciunt probationem, parte secũda. pag. 144. col. 2. E

Facta quam vim habeant ad probandum interiorem affectum. par. 2 pag. 144. col. 2. C

Factis magis standum, quàm verbis, sch. 56. lib. 2. pag. 100. c. 2

Facto qualiter quis faueat hæreticis, par. 2. pag. 146. col. 1. A

Facta hæreticalia per vim bifariam committi possunt, aut coactione absoluta, aut conditionali, sch. 22. lib. 1 pag. 22. c. 1

Facta hęreticalia sponte committens, an & quando censeatur hæreticus, sch. 45. lib 2. pag. 81. col. 2. & vide plura in voce, Hæreticalia facta.

Facta singulatim nominata, ex quibus oritur violenta hæresis suspicio. res scitu digna, sch. 31. lib. 3 pag. 142. col. 1

Falli bifariam sumitur, par. 2 pag. 154. col. 2. E

Falsantes, aut corrumpentes libros catholicorum qualiter puniantur, sch. 14. lib. 2 pag. 42. col. 1

Falsitatis instrumenti, vel dicti testis non allegatur ignorantia. par. 2 pag. 120. col. 1. E

Falsum testimonium dicere graue scelus est, schol. 128. lib. 3 pag. 251. col. 1

Falsus testis puniendus, licet eius dictum non valeat, sch. 128. lib. 3 pag. 252. col. 2

Falsi testes qui dicantur, & qua ratione, & à quibus, & quibus pœnis puniantur. par. 3 pag. 339. col. 1. A. & 2. E. & q. 73. pag. 377. & seq. col. 2. D. & schol. 128. lib. 3. pag. 251. & 252. col. 1

Falsis testibus pœnam talionis imminere qui dixerint, sch. 128 lib. 3 pag. 251. col. 1

Falsum testimonium dicens contra consanguineos, grauius punitur, sch. 125. lib. 3 pag. 242. col. 2

Falsus testis qui se detulit, veniam postulans, mitius puniẽdus, sch. 128. lib. 3 pag. 252. col. 2

Fama de aliquo vbi sit quærenda, sch. 20. lib. 3 pag. 132. col. 2

Fama vehemens quæ dicatur. sch. 118. lib. 3 pag. 229. col. 2

Fama per duos testes probari debet, sch. 28. lib. 3. pag. 131. c. 2

Fama quomodo in criminalibus probari possit, scho. 20. lib. 3. pag. 132. col. 1

Fama ex sola nemo torquendus; fallit tamen, schol. 118. lib. 3. pag. 229. col. 1

Fama & vnus testis sufficiunt ad torturam, schol. 118. lib. 3 pag. 227. col. 1

Fama cum aliis grauibus indiciis sufficit ad torquendum, sch. 118. lib. 3 pag. 228. col. 1

Fama cum dicto vnius sufficit ad torturam. schol. 118. lib. 3. pag. 229. col. 2

Fama cum fuga sufficit ad torturam, schol. 118. lib. 3. pag. 229. col. 2

Fama à fide dignis orta sufficit ad torturam, schol. 118. lib. 3 pag. 229. col. 2

Fama orta simul cum delicto, an sufficiat ad torturam, sch. 118 lib. 3 pag. 230. col. 1

Familiares, & domestici qui dicantur, schol. 125. lib. 3. pag. 242. col. 2

Familiares, an admittendi in testes & quando. parte 3. q. 70. 376. col. 1. B. & seq.

Familiam armatam habere potest inquisitor, & cur ita institutum, parte 3. quæst. 56. pag. 370. col. 1. E. schol. 114. lib. 3. pag. 219. col. 1

Familia inquisitorum arma defert nulla lege obstante, & si aliquis prohiberet, veluti impeditor sacri officij puniri posset, sch. 114. lib. 3 pag. 219. col. 2

Familiam armatam, an episcopi habere possint, sch. 114. lib. 3. pag. 220. col. 1

Fauor hæreticis exhibitus, an quandoque excusabilis, parte 2. 151. col. 2. E

Fauens scienter hęreticis, vehemẽter suspectus habetur, par. 2. q. 56. pag. 261. col. 2. D. E

Fautores hæreticorum quibus modis dicantur aliqui, & quales fautorię gradus, res scitu digna, sch. 59. lib. 2. pag. 104. col. 2

Fautores hæreticorum quot, & quibus indiciis cognoscantur, sch. 59. lib. 2 pag. 105. col. 1

Fautor hæreticorum quandoq; dici potest, qui retinet libros vetitos, sch. 1. lib. 2 pag. 32. col. 2

Fautores sunt hæreticorum qui non denũtiant hęreticos cum possint, sch. 59. lib. 2 pag. 104. col. 1

Fautor hæreticorum est præsentans hęreticum ad beneficium, sch. 155. lib. 3 pag. 277. col. 2

Fautores hęreticorum, magistratus publica auctoritate fungentes per omissionem, vel commissionem quomodo censeantur. parte 2. q. 53. pag. 256. & seq. col. 2. D. E. par. 3. pag. 274. col. 2. A. sch. 59. lib. 2 pag. 104. col. 1

Fautores hęreticorum si sint magistratus, qualiter puniantur, sch. 59. lib. 2 pag. 103. col. 2

Fautores hæreticorum priuatæ personæ non ex omissione, vt opinatur Eymericus, sed ex commissione censentur, & qñ ex sola omissione, parte 2. q. 53. pag. 257. col. 1. B. schol. 59. lib. 2 pag. 104. col. 1

Fautores hęreticorum excommunicationem, & alias pœnas, & quas incurrant, parte 2. q. 53. pag. 257. col. 1. D. par. 3. q. 24. pag. 396. col. 2. A

Fautores & similes, si non impediunt sacrum officium elapso anno, non incurrũt alias pœnas præter excommunicationẽ, sch. 163. lib. 3 pag. 285. col. 2

Fautores hęreticorum beneficiis non sunt priuati, sed priuandi, sch.

di, sch. 155. lib. 3 pag. 277. col. 2
Fautores Christianorum transeuntium ad iudaisinum, & fautores hæreticorum puniendi, par. 2 q. 44 pag. 242. col. 1. D
Fautores Christianorum transeuntium, vel redeuntium ad Saracenorum ritus velut hęreticorum fautores sunt puniendi, par. 2. q. 45 pag. 243. col. 2. C. D
Fautores hęreticorum vt abiurent, qualiter interrogandi, scho. 60. lib. 2 pag. 106. col. 1
Fautoriam abiurans, si postea relabatur, siue in eandem, siue in aliam, an sit relapsus censendus, schol. 64. libro 2. pag. 112. col. 1. & 2
Fautor fautoris hęreticorum quibus casibus puniatur, par. 2. pag. 125 col. 2. A
Fautoribus hęreticorum sponte venientibus tempus gratię assignant inquisitores, intra quòd mitius tractentur, parte 3. pag. 281. col. 1. E
Fautoris reuelantis hæreticũ præmiũ, par. 2. pag. 130. col. 1. C
Fautores in defunctos, an procedi possit, scholio 105. libro 3. pag. 214. col. 1
Ferdinandi Regis munificentia, sch. 6. lib. 2 pag. 36. col. 1
Feudalia bona, an publicentur ob hęresim, par. 2. pag. 125. col. 1. A. & sch. 154. lib. 3 pag. 274. & seq.
Fidei definitio, & eiusdem variæ explicationes allatæ à Sanctis, par. 1. q. 1. pag. 45. col. 1. & 2. par. 2 pag. 90. col. 1. B
Fides cur dicatur catholica, & cur orthodoxa, par. 1. pag. 7. col. 1. C. D & pag. 14. col. 1. E
Fides dicitur multis modis, & qui sunt, par. 1. pag. 15. col. 1. B & multis seq.
Fidei species duæ, formata & informis, & quid quæque sit, par. 1 pag. 15. col. 2. B
Fidei actus duplex, corde credere, & ore profiteri, parte 1. pag. 7. col. 1. E
Fidei obiectum per se quod sit, par. 1. q. 3 pag. 46. col. 2. C
Fidei obiectum per accidens quod sit, parte 1. quæstione 3. pag. 46. col. 2. C
Fidei 12. articulos qui statuunt, qualiter eos ponant, parte 1. pag. 7. col. 2. D. E
Fidei articuli explicati in regula beati Athanasij, & beati Hieronymi, & beati Augustini. par. 1. pag. 34. & 35. & 36. & 37
Fidei certa mensura, ad quam quilibet pro qualitate tenetur, par. 1 pag. 19. col. 1. B
Fidei doctrina quæ dicatur, sch. 71. lib. 3 pag. 194. col. 1
Fidei fauor magnus, & quare, par. 2. pag. 148. col. 2. D
Fidei Catholicæ cur falsum subesse non possit, schol. 21. lib. 1 pag. 20. col. 1
Fidem nullam continere falsitatem omnes explicite credere tenentur, par. 1. q. 8 pag. 49. col. 2. B. C
Fidem veritatis quis dicatur ignorare, par. 2. pag. 119. col 1. C
Fidem Catholicam cunctos tenere debere generali edicto cauent vetusti Imperatores, sch. 3. lib. 1 pag. 4. col. 2
Fides nostra non potest euidenter probari, parte prima. pag. 16. col. 1. B
Fidei bifariam derogat qui naturali ratione eius mysteria probare conatur, par. 1. q. 11 pag. 51. col. 2. A
Fidei mysteria probari per rationes posse, & quibus, parte 1. q. 11. pag. 51. & seq. col. 1. & 2
Fidei meritum quomodo non imminuant rationes pro fide, par. 1. q. 11 pag. 52. col. 1. D. E
Fidei articuli explicite credendi, par. 1. q. 3 pag. 46. col. 2. D
Fidem explicitam habere tenentur tam minores, quàm maiores de mysterijs Christi, par. 1 q. 5 pag. 48. col. 1. A
Fidei graues causas prælatus cum suffraganeis tractet, parte 2. pag. 129. col. 1. A
Fidei aduersum faciens, vel dicens sæpius vehemēter suspectus est, par. 2. q. 56 pag. 262. col. 1. E
Fidei confessio debet esse simplex, par. 1 pag 7. col. 1. E
Fidem confiteri per actum exteriorem necessarium est ad salutem ex ui præcepti affirmatiui, sch. 22. lib. 1. pag. 21. col. 2
Fidei confessio quando, & quibus casibus, & quibus locis sit necessaria, & quando omitti sine culpa possit, parte 1. q. 9. pag. 50. col. 1. A
Fidem occultare quandoque licet, sed alienam profiteri nunquam licet, sch. 22. lib. 1 pag. 21. col. 2. & pag. 22. col. 1
Fidem abnegātes metu mortis, vt pęnitentes hęretici recipiendi sunt si reuertantur, par. 2. q. 49 pag. 254. col. 2. B. C
Fidei disputatio quando, & quibus, & coram quibus licita, & quando vetita, par. 1. q. 10. pag. 50. col. 1. & 2
Fidei subtilitates à quibus & quando interrogandæ, parte 1. quæst. 4. pag. 47. col. 1. D
Fidei negotia quandoque Papę nuntianda, & cur, parte secunda. pag. C
Fidei negotia tractantur simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudicij, & qua ratione hæc intelligenda sint, parte 2. pag. 74. col. 2. D. & seq. & par. 3. pag. 285. col. 1. A. & q. 54. & 55. pag. 369. & 370. & sch. 112. & 113. lib. 3. pag. 118. & seq.
Fidei actio, cum aliqui sint curię seculari tradendi, an sit in ecclesia celebranda, sch. 63. lib. 3 pag. 182. col. 1
Fidei actio quo ritu in Hispania celebretur, scholio 63. lib. 3. pag. 181 col 2
Fideles quę teneantur explicite credere & implicite, par. 1. q. 7. pag. 49. col. 1. C
Fideiussionum duæ species, sch. 139. lib. 3 pag. 260. col. 1
Fideiussores reorum qualiter plectendi, schol. 139. lib. 3. pag. 260. col. 2
Fideiussores non possunt se obligare ad pœnam corporalem, sch. 139. lib. 3 pag. 260. col. 2
Fideiussores quo tempore incidant in pœnam promissam, sch. 139. lib. 3 pag. 261. col. 2
Fideiussores quando soluent pœnam, & cui sit applicanda, sch. 139. lib. 3 pag. 261. col. 1
Fideiussores absentium pœna pecuniaria mulctandi, parte 2. pag. 157. col. 2. D
Fideiussione data, an aliquando sit locus relaxationi in hoc tribunali, sch. 139. lib. 3 pag. 260. col. 2
Filius Dei in instanti conceptionis factus homo, parte 1. pag. 21. col. 2. E
Filius Dei cur fuerit eo tempore incarnatus non prius, nec tardius, par. 1 pag. 21. col. 2. D. & seq.
Filius Dei verum corpus de Virgine accepit, parte prima. pag. 5. col. 2. B
Filius Dei sine vlla diminutione accepit Patris substantiam, par. 1 pag. 14. col. 2. C
Filius Dei semper habet humanam carnem, parte prima. pag. 39. col. 1. E
Filium Dei assumpsisse humanam naturam bifariã potest intelligi, sch 34. lib. 2 pag. 72. col. 2
Filius Dei omnes defectus nostros accepit præter ignorantiam & peccatum, par. 1 pag. 21. col. 1. A. B
Filiorum varia genera, sch. 156. lib. 3 pag. 279. col. 1
Filius patrem publice non corripit, nec subditus prælatum, par. 2 pag. 93. col. 1. D. E
Filij filiarum & filij filiorum hæretici, an æqualiter puniendi, par. 2 pag. 104. col. 1. A & pag. 125. col. 1. B. & seq.
Filij hæreticorum vsque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam sunt ipso iure inhabiles ad beneficia & officia, nisi parentes ecclesiæ incorporentur. par. 2 pag. 67. col. 1. B. & 87. col. 1. D. & 125. col. 1. B. par. 3, q. 114. & 115. pag. 391. col. 1. & 2. & plenissime, sch. 157. lib. 3
Filii Christiani existentes alicuius Iudæi, quo tempore pater baptizabatur, patre reiudaizante, an amittant paterna bona, par. 2 pag. 159. col. 1. E
Filij suspectorum, an habeantur inhabiles, schol. 157. lib. 3 pag. 281. col. 2
Filij eorum qui damnantur ob contumaciam, an fiant inhabiles. sch. 157. lib. 3 pag. 282. col. 1
Filij relapsorum conuersorum, an sint inhabiles, sch. 157. lib. 3 pag. 281. col. 1
Filij hæreticorum fautorum & aliorum similium inhabiles ad beneficia, & quare, sch. 156. lib. 3 pag. 279. col. 1
Filij illegitimi etiam comprehenduntur sub pœnis iuris filiorum hęreticorum, par. 2 pag. 160. col. 1. D
Filij illegitimi, an inhabilitentur ob patris delictum, sch. 156. lib. 3 pag. 279.
Filij in potestate patria non existentes etiam comprehenduntur sub pœnis iuris filiorum hæreticorum, parte secunda. pag. 160. col. 1. D
Filios ante delictum natos etiam inhabilitari verior sententia, sch. 156. lib. 3 pag. 279. col. 2
Filij hæreticorum, an priuentur beneficiis habitis ante patris delictum, sch. 156. lib. 3. pag. 280. col. 1. & 2. & pag. 281. c. 1
Filij hæreticornm quorum memoria damnara fuit etiam post 40. an. iuris pœnas incurrunt, sch. 105. lib. 3. pag. 214. col. 1
Filij inhabiles quatenus restituendi, scholio 157. lib. 3. pag. 282. col. 1
Filijs hæreticorum etiam Catholicis nihil relinquendum, sch. 6. lib. 2 pag. 36. col. 1

Filijs

Filiis hęreticorum pauperibus relictis, qualiter prouidendum ne pereant, ſch.6.lib.2 pag.36.col.1
Filij ob parentum delicta in multis delictis hæreſi minoribus affliguntur, par.2 pag. 05.col.1.C
Filij decepti à parentibus in his quæ ſunt fidei, ab hæreſi qualiter excuſentur, ſch.20.lib.1 pag.20.col.2
Filius denuntiãs patrem hæreticum, pœnas à iure latas euitat, ſch.12.lib.2 pag.40.& 41
Filij quando admittendi ad excuſandos defunctos, parte 3.q. 12.pag.394.col.1.A.B.& par.2.pag.62.col.2.D.& pag.85 col.1.B.C.& ſch.161.lib.3 pag.284
Filiorum emancipatio à parentibus hæreticis facta non valet, par.3.q.116. pag.392col.1.A.B
Filij hęreticorum liberantur à patria poteſtate, par.2.pag.133. col.2.D.ſch.153.lib.3 pag.282.col.2
Filius in crimine hęreſis contra patrem teſtificatur, ſcholio 12. lib.2 pag.40.col.2
Fiſcalis ſancti officij munus, ſch.14.lib.3 pag.125.col.2
Fiſcus ſuccedit in feudum, & in bonis reſtitutioni ſubiectis, quo ad vſumfructum damnato viuente; & quid de bonis emphyteoticariis, ſch.154.lib.3 pag.276.col.1
Fiſcus non occupat hæreticorum bona niſi præceſſerit ſententia iudicis eccleſiaſtici, par.2 pag.125.col.1.A
Fiſcus vel inquiſitores, an teneantur reſtituere pretium his qui ab hæreticis emerunt, par.2. pag.163.col.1.C.D
Florenſe monaſterium legendum, non Florentinum, ſchol.1. lib.1 pag.2.col.1
Fœminis nullo pacto licet prædicare, ſch.8.lib.2.pag.36.col.2
Forma baptiſmi qualis, par.1 pag.12.col.2.A
Frater contra fratrem teſtificatur in crimine hæreſis, ſchol.12. lib.2 pag.40.col.2
Fraterna correctio, an locum habeat in crimine hęreſis, ſch.15. lib.2 pag.42.col.2
Fratres de pænitentia de tertio ordine diui Franciſci, & eorum errores. par.2.q.15 pag.206.col.2
Fratres de paupere vita, par.2.q.16 pag.215.col.1.A
Fraticelli, vide, Begardi.
Fraticelli hæretici quibus ſignis & indiciis cognoſcantur, par.3 pag.294.col.2.B.& ſeq.
Fraticellorum obiecta ſexdecim contra conſtitutiones, Ioan. xxij.par.2.q.17 pag.215.& ſeq.col.2.E
Friuolæ cauſæ appellationis quę dicantur, ſcholio 39.lib.3 pag. 151.col.2
Fugientes è carcere dum haberi nõ poſſunt, quid circa eos obſeruandum, ſch.47.lib.3 pag.159.col.1
Fugiens & non abſens quando dicatur reus accuſatus, parte 3. pag. 303.col.2.A.B
Fugiens è carcere perpetuo, an cenſeatur relapſus, vel impęnitens, ſch.144.lib.3 pag.264.col.2
Fugiens à carcere, ob fugam an habeatur conuinctus de hęreſi. ſch.47.lib.3 pag.158.col.2
Fugientes à carceribus, an hæretici iudicandi, parte ſecunda. pag. 158.col.1.C
Fugiens è carcere, ob ſolam fugam qua pœna afficiendus, ſch. 47.lib.3 pag.159.col.1
Fugiens è carcere perpetuo miſericordiam petens recipiendus, ſch.144.lib.3 pag.265.col.1
Fugitiui qua ratione & ordine citandi, par.3.pag.342.col.1.A ſch.46.lib.3 pag.158.col.1
Fugitiuus qui ignoratur vbi ſit, qua ratione citandus, parte 3. pag. 306.& ſeq.col.1.A.& ſeq.
Fugitiuus qui abiurare debebat, qua ratione citãdus ſit, par.3. pag. 306.& ſeq.col.2.D.& ſeq.
Fugitiuus ſecreto inquirendus & capiendus: & qua ratione cõtra eum ſit procedendum, par.3.pag.304.col.1.C.D.& ſeq.
Fugitiui citati, & contumaces exiſtentes, maioris excommunicationis vinculo innodantur, par.3. pag.306.& ſeq.col.1.& 2.A.B. & 309.col.1.& 2.D.& ſeq.
Fugitiuus de hęreſi conuictus & contumax exiſtens hęreticus impænitens iudicandus & condemnandus eſt, parte 3. pag. 341.col.1.B.& ſeq.
Fugitiui & contumaces qui habendi ſint hæretici, & qui vt hæretici, par 3 pag.344.col.2.D
Famoſorum cauſa quo pacto tractanda, ſcholio 25. libro 3. pag. 137.col.1
Furioſus an ſit reus, inquirere diligenter debet inquiſitor, parte 2 pag.147.col.2.D
Furorem mentiti tanquam impænitentes puniendi ſunt, ſch. 25.lib.3 pag.137.col.1
Fundamentum fidei, prima veritas, par.1 pag.6.col.2.E
Futura ab Ariolis & dęmonibus inquirere illicitũ eſt, & quando ſapiat hæreſim manifeſtam, par.2.q.43.pag.237.col.1.C D.& ſeq.ſch.50.lib.2. pag.91.col.1
Futura inquirens à dæmonibus vt apoſtata à fide & hæreticus puniendus eſt, par.2.q.43 pag.237.col.1.D.E

G

Gaiani error de natura Chriſti refellitur, parte 1. pag. 11.col.1.D
Gaufredus de Crudillis, ſeu Cruylles præpoſitus Tarraconen. parte 2. quæſt.11. pag.198. col.1.E & quæſt. 28. pag. 225.col.2.A
Gelaſij Papæ j. decretum de librorum delectu, ſchol.18. lib.1 pag. 15.col.1
Genus maſculinum in diuinis ad perſonam refertur, neutrum ad eſſentiam, par.1 pag.14.col.1.D
Generatio in diuinis perpetua optimis exemplis declarata, par.1 pag.9.col.1.C.D
Gentiles improprie dicuntur hęretici, par.2 pag.119.col.2.D
Geomantiæ libri reprobati, par.2.q.29 pag.226.col.2.A
Geraldus Segarelli Parmenſis hæreſiarcha, & eius hæreſes. par.2.q.12 pag.201.col.1.& ſeq.D.& ſeq.
Geraldus Segarellus hæreticus, quis, & quando vixerit, ſch.28. lib.2 pag.59.col.1
Geſta ab excommunicato, an valeant, par.2 pag.94.col.1.E
Gnoſtici hęretici, par.2.q.6 pag.179.col.1.C
Gondiſſalui liber inſcriptus virginale, ſeu Virgilianus condemnatus, par.2.q.28 pag.225.col.2.D.E
Gradus quatuor per quos ad condemnationem venitur ob hæreſis ſuſpicionem, par.2 pag.110.col.1.D
Gratiani locus emendatus, ſch.18.lib.1 pag.15.col.2
Gratia informans quæ dicatur. par.1 pag.25.col.1.B.C
Gratiam facere non debent inquiſitores eis, qui poſt impunitatem promiſſam vi tormentorum confitentur, ſchol.29. lib.3 pag. 140 col.2
Graues inimicitiæ teſtium dicta debilitant, ſed teſtes non repellunt, par.3 pag.296.col.2.A B
Grauamina reparabilia quædam, & quædam irreparabilia, parte 3. pag.299.col.2.C.D
Grauamina reparabilia tollenda ab inquiſitore, parte 3. 299.col.2.B.C
Gręcorum arrogantia cõtra Eccleſiam Latinam, ſch.34.lib.2 pag. 72.col.2
Gręcos ſingulari benignitate proſequitur Eccleſia Romana, ſch.34.lib.2 pag.72.col.2
Gręci patres qui dicunt Spiritũ ſanctũ procedere à Filio, par.1 20.col.2.B
Gręcorum recentiorum hęreſes duę, parte ſecunda, quæſt.18. pag. 219.col.2.E
Gregorij Nazanzeni loca aliquot pie accipienda, par.2.q.18. 220.col.2.A.B
Gregorij xj. extrauagans contra tranſeuntes, vel redeuntes ad ritus Sarracenorũ, ac eorum fautores, & receptatores, etiãſi Sarraceni ſint. par.2.q.45 pag.243.col.2.E
Gregorius ix. Valdenſes ſeu pauperes de Lugduno condemnauit, par.2.q.14 pag.206.col.2.A
Gregorij xj. Bulla qua xx. volumina Raymundi Lull condemnantur. & cetera eiuſdem opera interdicuntur, parte 2.q.26. pag. 223.col.2.D.E
Guillelmus Gilaberti exhumatus, & vt impænitens hæreticus condemnatus, par.2. queſt.9.pag.199.col.2.D.& quæſt.38. pag. 231.col.1.D
Guillelmus Coſta inquiſitor hæreticæ prauitatis, par.2. q.11. pag. 199.col.2.A
Guilliermus oKam quis, ſch.31.lib.2.pag.66.col.1.& ſch.33. lib.2.pag.68.col.1.& de eo plura in extrauaganti, incipiente, Nuper in conſiſtorio publico. quæ eſt in bullario literarũ Apoſtolicarum. pag.155.

H

Habitus crucesignatus initio delegatæ inquiſitionis vſitatus, ſch.58.lib.3 pag.176.col.1
Habitus pęnitentialis vetuſtiſſima origo, ſch.58. lib.3. pag. 175.col.2

Habitus nouæ religionis non eſt aſſumendus, nec ab epiſcopis approbandus, par.2.q.16 pag.215.col.1.A
Habitus Geraldi Segarelli & Dulcini hæreſiarcharum, par.2. q.12 pag.201.col.1.E
Hæredibus ſuſpectorum morientium nihil iniungẽdum, ſch. 160.lib.3 pag.283.col.2
Hæredes defuncti hæretici, quando dicantur bona fide poſſediſſe bona hæretici defuncti, ſch.105.lib.3. pag.213.col.2
Hæredes hęretici pęnitentis & reincorporati ad ſucceſſionem bonorum eius admittuntur, par.2. pag.153.col.2.C
Hæredes quando admitti debeant, vel non, ad excuſandos defunctos, & per quos teſtes, par.3.q.121. pag.393.& ſeq.E & par.2.pag.62.col.2.D.& pag.85.col.1.B.C. ſcholio 161. lib.3 pag.284.col.1
Hæredes cogendi ad pęnitentiam viuenti iniunctam de bonis ipſius exequendam; & quando. par.3.q.120. pag.393.col.2 A.B.& par.2.pag.64.col.2.A.B.& par.2.pag.86.col.2.A.B & ſeq. & pag.99.col.1.D
Hęredes cogendi non ſunt ad perficiendam pœnitentiam perſonalem iniunctam ſuſpecto, ſed non peractam, par.3.q.120 pag.393. col.2. A. & parte 2. pag.86. col.2.A.B. & ſeq. & pag. 99.col.1.D
Hebræi vide, in voce, Iudæi.
Hebionitæ hæretici, par.2.q.6. pag.180.col.1.C
Heluidiani hęretici, par.2.q.6. pag.181.col.1
Henricus de Senis apoſtata caput Beguinorum quando exortus, & eius errores, par.2.q.16. pag.213.col.2.B.C.ſch.32. lib.2.pag.66.col.2.& pleniſſime in extraua. Ioann.xxij. Glorioſam Eccleſiam. in bull. literarum Apoſt. pag.158
Hierarchitæ hęretici, par.2.q.6 pag.180.col.1.B
Hæretica manifeſte quæ ſint putanda, parte 2.quæſtione 2. pag. 173.col.1.A
Hæreticæ propoſitiones quot modis & ex quibus cauſis dicantur, & quo modo cognoſcantur multis regulis explicatum. parte 2.quæſt.2. pag.173. col.1.C. ſcholio 21. lib.2. pag. 50.& ſeq.col.1
Hæreticales libri de quibus in decreto. parte 2.quæſtione 23. pag. 222.col.1.A.& ſeq.
Hæreticalia facta committere quis multis modis poteſt, ſch. 45.lib.2 pag.81.col.1.& 2
Hæreticalia facta, ex quibus cognoſcuntur qui ſint credentes hęreticorum, ſch.56.lib.2 pag.99.col.2
Hæreticalia faciens, vt hęreticus eſt habendus, parte 2.q.42. pag. 234.col.2.E
Hæreticalia facta ex quibus oritur violẽta hęreſis præſumptio, hęreticum indicant, ſch.45.lib.2. pag.81.col.2. & quid in aliis factis late ibidem.& ſch.31.lib.3
Hæreticalia faciẽtes metu mortis, vide in voce, Metu mortis.
Hæreticalia facta per metum & vim, bifariam committi poſſunt, aut vi abſoluta, aut conditionali, ſcholio 22.lib.1 pag. 22.col.1
Hæreticalia verba proferẽtibus ludendo pœna pecuniaria imponitur, ſch.147.lib.3 pag.267.col.2
Hæreſis quid ſit, & eius nomen vnde deſcendat, & eam tria includere, parte 2 q.1.pag,172.col.1.& 2.C. & q.2. pag.173. col.1.A.& quæſtione 30.pag.226.col.2.C. ſchol.21.lib.2. pag. 49.col.2
Hæreſis & error differunt tanquam genus & ſpecies, ſch.22. lib.2 pag.52.col.2
Hæreſis & apoſtaſia, an ſpecie diſtinguantur, ſcholio 55.lib.2 pag. 98.col.2.
Hæreſis & ſchiſma inter ſe differunt, & quę ſit differentia, par.2.q.48 pag.253.col.2.D
Hæreſes & ſchiſmata quàm primum oriuntur extirpanda, ſch.59.lib.2 pag.103.col.1
Hæreſis pertinaciam requirit, parte 2.q.1.pag.172.col.2.C.& q.32.pag.227.col.2.A.ſch.22.lib.1. pag.22.col.2
Hæreſes cur à Deo permittantur, cauſę aliquę adduntur, parte 3. pag.329.col.1.E
Hæreſes contra fidem à dogmatibus philoſophorum proceſſiſſe, ſch.23.lib.2 pag.53 col.2
Hęreſes ex praua ſcripturę intelligentia prodeunt, ſchol.64. lib.3 pag.183.col.2
Hęreſes vetuſtas ſequentibus ſeculis excitare ſolent perfidi, ſch.32.lib.2 pag.66.col.2
Hęreſes certas ſingulis fere ſeculis oriri, ſcholio 26. lib.2 pag. 57.col.1
Hęreſes quot commoda pariant, ſcholio 62. pag.178.col.2. & pag. 179.col.1
Hęreſis omnis bifariam detegitur, ſch.31.lib.3.pag.141.col.2
Hęreſis quando per ignorantiam euitetur multis regulis declaratum, ſch.20.lib.1 pag.18 & 19
Hęreſis grauis infamia quid, & quomodo agnoſcatur, ſch.52 lib.3 pag.165.col.1
Hęreſis infamiam contraxiſſe qui dicantur, parte ſecunda.q.7 pag. 262.col.2.C
Hęreſis purgatur per iuramentum, par.2 pag.94.col.2.E
Hęreſis in crimine ſpeciale eſt vt elapſo termino mora purgari poſſit, par.2. pag.110.col.1.E
Hęreſim manifeſte quę ſapiant, qualiter cognoſcatur, ſch.49. lib.2 pag.89.col.1
Hęreſim an ſapiat dare pocula amatoria, parte 2. quęſt.43. pag. 238.col.1.D
Hęreſis ſuſpicionem incurrunt excommunicati ob alias quã fidei cauſas, perſeuerantes per annum in excommunicatione, & qua ratione contra eos ſit procedendum, par. 2. q.47 pag. 252.col.1.A & ſeq.
Hęreſim proferentes per lubricũ linguę qua pœna plectantur, ſch.17.lib.3 pag.129.col.1
Hęreſis nota multi prius immunes reputati, qui hodie non excuſarentur, par.1.q.7 pag.48.col.2.D E
Hęreſis crimen cognoſcere, iudicis eccleſiaſtici eſt, ſecularis exequi. par.2.q.46. pag.247.col.1.D & ſeq.
Hęreſes & errores Rabbi Moſis, par.2.q.4. pag.177. col.1.& 2.B & ſeq.
Hęreſes damnatę in Decreto, par.2.q.6 pag.178.& ſeq.
Hęreſes varię ſine nomine auctorum, par.2.quęſtione ſexta. pag. 181.col.1.C.D.& ſeq.
Hęreſes & errores damnati in Decretalibus, parte 2.quęſt.7 pag. 182.col.1.E.
Hęreſes Almarici, par.2.q.7 pag.182.col.2.C.& ſeq.
Hęreſes condemnatę in extrauagantibus, parte 2.quęſtione 8. pag. 184.col.1.& ſeq.B
Hęreſes Ioãnis de Poliaco, par.2.q.8. pag.184.col.1 C.& ſeq.
Hęreſes Begardorum, par.2. q. 8. pag.184.col.2.A. & ſeq. & q.15 pag. 206.col.2.B.& ſeq.
Hęreſes damnatę in extrauagantibus Ioan. xxij. incip. Quia quorundam.&, Vir reprobus. parte 2.quęſtione octaua. pag. 184.col.2.E
Hęreſes damnatę in extrauaganti Bened.xj.incip. Benedictus Deus, par.2.q.8 pag.184.& ſeq.col.2.& ſeq.E
Hęreſes damnatę in extrauaganti Ioan.xxij. incipiente, Cum inter nonnullos, par.2.q.8 pag.184.col.2
Hęreſes damnatę per Romanos Pontifices poſt mortem auctorum earum, par.2.q.9. pag.185.col.2.E
Hęreſes Petri Ioannis, parte 2.quęſtione 9. pag.186. & ſeq. col.1. & ſeq.E
Hęreſes Michaelis de Cęſena, par.2.q.9 pag.188.col.1.E
Hęreſes Ioannis de Parma, par.2.q.9.pag.188.col.2.B.& ſeq.
Hęreſes damnatę ab inquiſitoribus Aragonię de mandato Papę. par.2.q.10 pag.196.col.2.B.& ſeq.
Hęreſes dãnatę ab inquiſitoribus Aragonię, ſine expreſſo mandato Papę. par.2.q.11 pag.198.col.1.D.& ſeq.
Hęreſes & errores Bartholomęi Ianoueſij, parte 2. quęſt.11. pag. 200.col.2.A
Hęreſes & errores de Antichriſto, parte ſecunda, quęſt.11. pag. 200.col.2.A.& ſeq.
Hęreſes & errores Arnaldi Montanerij, parte 2.quęſtione 11. pag. 201.col.1.A
Hęreſes Pſeudoapoſtolorum in Lombardia, parte 2.q.12. pag. 201.col.1.C.& ſeq.
Hęreſes Geraldi Segarelli Parmenſis, parte ſecunda, quęſt.12. pag. 201 col.2.C.D.& ſeq.
Hęreſes Manichęorum in Italia exortorum, parte 2.quęſt.13. pag. 203.col.2.C
Hęreſes Valdenſium, par.2.q.14 pag.205.col.1.C.& ſeq.
Hęreſes Fraticellorum, par.2.q.15 pag.207.col.1.C.& ſeq.
Hęreſes Beguinorum, par.2. q.15.pag.206.col.2. B. & ſeq. & q.16 pag.214.col.1.B.& ſeq.
Hęreſes duę recentiorum Gręcorum, parte ſecunda, quęſt.18. pag. 219.col.2.E
Hęreſiarchę qui dicendi ſint, & varię eorum appellationes par. 2.quęſt. 39. pag.231. col.2. A. & ſeq. ſcholio 46. libro 2. pag. 85.col.1
Hęreſiarchę an tradendi ſine miſericordia curię ſeculari, ſch. 5.lib.1.pag.8.col.1.ſch.20.lib.2. pag.49.col.1.

Hæresiarchę an etiamsi conuertantur tradi debeant curię seculari, sch.46.lib.2 pag.85.col.1.& 2
Hæresiarcharum consuetudo ut raro conuertantur, schol.24. lib.2 pag.56.col.1
Hæresiarchæ non nisi cum exquisitissimis considerationibus recipiendi, sch.46.lib.2 pag.86.col.1
Hęresiarchis quibus nullo modo parcendum, scholio.46.lib.2 pag. 86.col.1
Hæreticorum sectæ ex causis quas eligentes instituerunt, nuncupantur, par.2.q.6 pag.179.col.1.A
Hæreticorum sectæ ab earum auctoribus sæpissime nuncupantur, par.2.q.6 pag.179.col.1
Hæretici cuius sectæ sint quibus signis & indiciis cognoscantur, par.3. pag.293.& seq.col.2.B.C.& seq.
Hæretici omnes etsi diuersarum sectarum, conueniunt tamen quantum ad errorem, par.2 pag.109.col.1.B
Hæreticorum sectam, neque simulate ad eam confutandam sequi licet, sch.22.lib.1 pag.22.col.1
Hæreticorum sectæ in Decreto damnatæ, parte secunda, quæstione 6. pag.178. col.2.A.& sequen.& quęstione 36. pag. 229.col.2.D.E
Hæretici condemnati in Decretalibus, parte secūda, quæst.36. pag. 230.col.1.E
Hæretici condemnati per extrauagantes, parte 2. quæst.36. pag. 230.col.1.& seq.E
Hæretici in iure ciuili nominati quorum in iure canonico non videtur facta mentio, parte secunda, quæstione 37. pag. 230.col.2.B.C
Hæretici in Romana curia & extra, damnati à delegatis Papę. par.2.q.38 pag.230.& seq.col.2.D.& seq.
Hæreticorum sectas varias & eorundem hæreticorū nomina, par.2.q.6 à pag.179.vsq; ad pag.181.col.2
Hæreticus quis proprie & vere, & vnde, & quot modis dicatur, & quot requirantur, parte 2. pag.90.col.1. & 96. col. 2. & 119.col.2.& 144.col.1.& quæst.1.pag.172.col.2. & quæst. 30. pag.226.col.2.& q.31. pag.227.col.1. & sch.44.lib.2. pag. 79.& seq. col.1.& 2
Hæreticus ex vi nominis quis dicendus sit, parte 2.quæst.30. pag. 226.col.2.C
Hæreticum proprie & vere duo constituunt, error in mente, & pertinacia in voluntate, parte 2.pag.144. col.1. & q. 32. pag. 227.col.1.E
Hæreticus an sit, libros damnatos retinens, scholio 1.libro 2. pag. 31.col.2
Hæretici, quibus ex causis in genere aliqui dicantur, parte 2. quæst.35 pag.229.col.1.D
Hæreticus est qui negat animam rationalem non esse corporis formam. par.1 pag.6.col.1.B
Hæreticus dicitur insurgens contra Romanā Ecclesiam, parte 2.q.31 pag.227.col.1.A
Hæreticus quando sit censendus veniens cōtra determinationem Papæ, par.2.q.17 pag.218.col.2.A
Hæreticos esse, quos episcopi hæreticos declarant, qualiter intelligendum, sch.5.lib.2 pag.34.col.2
Hæretici sunt iudicandi Christiani ad iudaismū transeuntes, par.2.q.44 pag.242.col.1.B.& seq.
Hęretici sunt censendi Christiani transeuntes, vel redeuntes ad ritus Sarracenorum, par.2.q.45 pag.243.col.2.C
Hæreticum facit opinari falsum cum pertinacia circa spectantia directe ad fidem, par.1.q.7 pag.48.col.2.C
Hęreticus an sit censendus, ac velut talis puniendus qui facta hereticalia committit, sch.45.lib.2 pag.81.col.1.& 2
Hęretici sunt apostatę à fide, parte secunda, quęstione 49. pag. 254.col.2.A
Hęretici sunt censendi ac vt tales puniendi excommunicati in causa fidei per annum in tali excommunicatione manentes, par.2.q.47 pag.251.col.2.B
Hęreticus non est, qui corrigi est paratus, parte prima. pag. 18.col.2.E
Hęreticus non est qui ignorantia probabili errat in his quę sunt fidei, donec sit legitime admonitus, parte prima. pag. 19.col.1.B.C
Hęretici non sunt apostatę ab ordine & à statu regulari, parte 2.quęst.49 pag.254.col.1.D
Hęretici quales sint, & quibus assimilētur, par.3. pag.307.col. 1.C.& seq. & 308.col.1.D.E
Hęreticus ne quis habeatur tria credere debet, parte secunda quęstione 32. pag.228. col.1. B. C. & quęstione 35. pag. 229.col.1.& seq.E
Hęretici alij manifesti & notorij, alij occulti, & secreti, & qui sint, parte 2.pag.73. col.2. & q.33. pag.228.col.2.D.& seq. par.3 pag.289.col.1.& 2.E
Hæretici relapsi qui dicantur, parte secunda, quęstione 40. pag. 232.col.1.C.D
Hęretici perseuerantes qui dicantur in cōcilio Tarraconensi, sch.20.lib.2 pag.48.col.2.pag.49.col.1
Hęretici qui dicantur sponte venire, sch.12.lib.3.pag.122.c.2
Hęretici Perfecti qui dicantur: res scitu digna, schol. 20.lib.2 pag. 49.col.1
Hęretici inzabbatati qui dicātur, sch.20. lib.2. pag.46.col.1
Hęretici alij affirmatiui & alij negatiui, & qui sint, par.2.q.34 pag.229.col.1.A.sch.45.lib.2 pag.81.col.1
Hęretici alij pęnitentes, alij vero impænitētes, seu pertinaces. & qui sint. par.2.q.40.pag.231.& 232.col.1.& 2.& late sch. 47.lib.2 pag.86.& seq.
Hęretici pro martyribus adorari cupiunt, & id olim prohibitum, sch.64.lib.3 pag.184.col.1
Hęreticos reuelandos esse admonebunt populum, & per edictum etiam sub excommunicationis pœna iubebunt inquisitores, par.3 pag.279.& seq.col.2.D.& seq.
Hęretici sub pœna excommunicationis manifestandi, parte 2. pag. 88.col.1.E
Hęreticos non reuelans, an suspectus fiat de hęresi vehemēter, sch.62.lib.2 pag.109.col.2
Hęreticorum erroribus adhęrere tum ex verbis tum ex factis iudicatur, & quę illa sint, parte secunda, quęstione 50. pag. 255.col.1.A.& seq.
Hęreticus qualiter deprehendatur ex verbis, & ex factis, schol. 31.lib.3 pag.141.col.2
Hęretici variis modis sophisticandi verba ad suos obtegendos errores vtuntur, par.3 pag.289.& seq.col.2.C.D.& seq.
Hęretici qui facilius & qui difficilius conuincuntur, schol.23. lib.3 pag.135.col.2
Hęreticorum pulchra cum rebus fętidis & venenatis comparatio, par.3 pag.308.col.2.A.& seq.
Hęreticorum dogmata nosse conuenit inquisitores, schol.24. lib.2 pag.54.col.2
Hęreticorum multitudine abundante quid inquisitor facere debet, sch.96.lib.3 pag.207.col.2
Hęreticorum respōsionibus fraudulentis quo modo occurrendum, par.3 pag.291.col.2.A
Hęreticorum rationes soluendę vt conuertantur, sch.64.lib.3 pag. 183.col.2
Hęreticorum cauilli quomodo deuitandi, scholio 24. lib.3 pag. 136.col.2
Hæreticorum dementia quibus modis agnoscenda, schol.24. lib.3 pag.136.col.2
Hęreticorum vsitata malitia per protestationem errores suos tueri, sch.24.lib.1 pag.28.col.2
Hæretici ipso iure sunt condemnati, par.2. pag.110.col.2.B
Hæreticus quo modo condemnetur tam pænitens quàm impænitens, par.2.q.47 pag.251.col.2.D
Hæreticus cum vbique peccet, vbique capi, iudicari & puniri potest, parte secunda. pag.157.col.2.E.scholio 104. libro 3. pag. 212.col.2
Hæreticos an quilibet propria auctoritate capere possit, & spoliare, sch.48.lib.3 pag.160.col.1
Hæreticorum punitio per quoscunque excommunicatos fieri potest, par.2. pag.149.col.2.D
Hæretici potius in carcere curiæ ecclesiasticæ quàm secularis custodiendi sunt, si inquisitores proprio carcere careant, parte 3. pag.286.col.2.B.C
Hæreticorum muri, carceres, claues, custodes, & custodum ministri qualiter constituenda, parte secunda. pag. 70. col.1. B. C
Hereticus quando & quo modo audiatur in iudicio, parte 2. pag. 125.col.2.E
Hæreticum sine vlla audientia curiæ seculari relinquendum quomodo intelligendum, par.2 pag.102.col.2.B
Hæretici quo mortis genere afficiendi, scholio 47.libro 2. pag. 86.col.2
Hęretici exhumandi & comburendi, & locus pollutus reconciliandus, schol.102.lib.3 pag.211.col.1
Hæretici comburendi, lege euangelica, canonica, ciuili & consuetudinaria, parte secunda. pag.102.col. 1. D. E & pag. 123.col.1.C.D

Hæretici comburendi per legem Federici, ſcholio 47. libro 2. pag. 86.col.2
Hæretici omni dominio priuantur, ſcholio 158. libro 3. pag. 282.col.1.
Hæretici banniti & diffidati, ſch.49.lib.3 pag.158.col.2
Hęretici ſunt infames, vide, Infames. &, Infamia.
Hæretici quando cœperint iuris infamia notari, ſch.3.lib.1. pag. 6.col.1
Hęretici an ſint ipſo iure priuati beneficiis ſuis, ſch.155.lib.3 pag. 276.& 277.col.1
Hęretici, vel eorum fautores & filij vſque ad ſecundam generationem, omnibus beneficiis & officiis priuantur, par.2. pag. 62.col.1.E
Hęretici ter in anno anathematizabantur olim, ſchol.18.lib.2 pag. 44.col.1
Hęretici poſt mortem anathematizantur, non tamen excommunicantur, ſch.2.lib.2 pag.33.col.1
Hęreticus poſt mortem accuſari & damnari poteſt, parte 2. pag. 98.& ſeq.col.2.E
Hęreticos poſt mortem condemnari quot modis contingat. parte 3. pag.345. col.1. & 2.A. & ſeq. queſtione 43. pag. 366.col.1.D
Hæreticorum culpas publice legi maxime expedit, ſchol.58. lib.3 pag.176.col.2
Hęreticus à ſententia diffinitiua non appellat, par.2.pag.162. col.1.A.& ſch.39.lib.3 pag.151
Hęretici ſepultura priuati, & quare, ſcholio 102.lib.3. pag. 210.col.2
Hęreticos ſepultura priuari quid ſit, parte ſecunda. pag. 146.col.1.D
Hęreticorum mortuorum cadauera exhumanda & comburenda, par.3 pag.346.col.1.D
Hęreticos ſcienter in loco ſacro ſepelientes, ab inquiſitoribus coercendi, parte 3.q.40.pag.365.col.1.E. & late ſchol.102. lib.3 pag.210.& ſeq.
Hęretici contra hęreticum admittitur teſtimonium, parte tertia, queſtione 69.pag.375.col.1.D. E.& ſchol.124.lib.3. pag. 241
Hęreticorum nomina delenda è libris catholicorum, ſchol.2. lib.2 pag.33.col.2
Hęreticorum imagines honorifice non pingendę, ſch.2.lib.2. pag. 33.col.2.
Hęreticorum memoriam damnare omni tempore, etiam poſt quadraginta annos inquiſitores poſſunt, ſcholio 105.lib.3. pag. 214.col.1
Hęretici aut ſuſpecti non debent eſſe in familia, aut conſilio potentum, ſch.4.lib.3 pag.117.col.2
Hęreticorum domus, vel vbi conuenticula habuere, vel vbi habitarunt, diruendę, parte 3.pag.346.col.2.C.D. & pag.347. col.1. & 2.A.B
Hęretici & ceteri ab eccleſia præciſi velut extranei habendi ſunt, niſi conuertantur, par.2 pag.98.col.2.D
Hæreticis interdictus omnis actus legitimus, parte ſecunda. pag. 94.col.1.D
Hæreticis nihil nec in vita, nec in morte eſt conferendum, parte 2 pag.99.col.2.B
Hęreticis quibuſcunque nihil relinquendum, ſcholio 3.lib.2 pag. 34.col.1
Hęreticorum filiis etiam catholicis nihil relinquendum, parte 2. pag.92.col.1.E
Hęretici non ſunt ab aliquo in hoſpitio recipiendi, parte 2. quæſt.12 pag.203.col.2.A
Hęreticis non ſunt largiendę eleemoſynę, parte ſecunda, q.12. pag. 203.col.2.A
Hęretico fame pereunti cibus dari poteſt, quia conuerti poteſt, par.2 pag.99 col.2.B
Hęreticis in quibus ſit defenſio denegata, & in quibus conceſſa, par.2 pag.105.col.2.D.E
Hæreticus pænitens, vel relapſus ſi præſens ſit è foro eccleſiaſtico eijcitur iudice ſeculari preſente, parte 3.queſtione 01 pag. 386.col.1.D
Hęretici pænitentes non relapſi, ad abiurationē admittuntur, par.3.q.91 pag.383.col.1.D
Hęretici pænitentes & non relapſi, abiurata hæreſi, in perpetuum carcerem detrudendi, par.3.pag.325 col.2.E.& q.93. pag. 383.col.2.E
Hæretico pęnitenti præter carceris pœnam, ſalutaris pænitentia imponi debet, par.3.q.95 pag.384.col.1.E
Hæretici pænitentes poſt ſententiam perdunt bona niſi ex gratia illis reddantur, par.3.q.109 pag.389.col.2.B
Hęretici impænitentes traduntur brachio ſeculari, par.3.q.98 pag. 385.col.1.E
Hæreticus perſeuerans æternaliter damnatur, nec ei prodeſt baptiſmus, eleemoſyna, vel martyrium, parte ſecunda. pag. 57.col.1.B.C
Hæretici negatiui, vt impænitentes condemnandi ſunt, parte ſecunda, quæſt.34.pag.229.col.1.B.& ſchol.66.lib.3. pag. 186
Hæretici pertinaces antequam tradantur curiæ ſeculari admonendi ſunt, & per ſcripturam ſacram conuincendi & conuertendi, ſch.64.lib.3 pag.183.col.2
Hæreticus occultus non tenetur reſtituere bona fiſco, in conſcientia. ſch.151.lib.3 pag.272.col.1
Hæreticus poſt abiurationem præſtitam abſoluendus eſt ab excommunicatione, par.3 pag.321.col.1.E
Hæreticum redeuntem, & abiurantem abſoluere poteſt epiſcopus & inquiſitor, parte tertia, quæſtione 92. pag. 383.col.2.C.D
Hæreticum reconciliare plene, an inferior Pontifice poſſit, par.2 pag.132.col.2.B
Hęretico non eſt ſoluendum quod ei prius erat ſub pœna, aut iuramento promiſſum, par.2 pag.118.col.2.B
Hæreticorum ſubditi abſoluti ſunt à debito fidelitatis, par.3. quæſt.119 pag.393.col.1.A.B.
Hæreticorum redeuntium differentia, parte tertia. pag. 330.col.2.C
Hæreticis redeuntibus ſero, minus eſt fidendum, parte 3. pag. 330.& ſeq.col.2.E
Hæreticis redeuntibus poſſunt inquiſitores bona ſua condonare, ſch.5.lib.2 pag.35.col.2
Hæreticis vel eorum fautoribus credentibus, ac receptatoribus ſponte venientibus, tempus gratię aſſignant inquiſitores, par.3. pag.281.col.1.& 2.E
Hæreticorum conuerſio ne ſit ficta prouidendum, parte 3. pag. 326.col.1.A
Hæreticorum receptatores qui ſint, & qualiter puniendi, parte 2.quæſt.51.pag.255.col.2.C.& ſeq. & ſcholio 57.libro 2 pag. 101
Hæreticorum defenſores quotuplices ſint, & qua ratione puniendi, parte 2.quæſt.52.pag.256.col 1.E. & ſch.58.lib.2. pag. 102
Hæreticorum credētes ſunt in duplici genere, & quidam ſunt hæretici, & quidam ſuſpecti tantum, parte 2.quæſt.50. pag. 254.col.2.E. & pag 255. col.1.D.E. & ſcholio.56.libro 2. pag. 99
Hæreticorum fautores qui cenſeantur & qua ratione puniendi, parte ſecunda, quæſt.53.pag.256.col.2.D.& ſeq. & ſch. 59.lib.2 pag.103
Hæreticorum fautores cenſentur Magiſtratus nolentes obedire inquiſitoribus, & eis præſtare debitum iuramentum, parte 3 pag.174.col.2.A.B.& ſeq.
Hęretici receptatores, &c. excommunicati ſunt; & ita decedentes, nec eos ſepelire, nec pro eis orare licet, parte 2.pag.57. col.2.C. & pag.87.col.2 D.E
Hęreticis aut credentibus, & ceteris ſimilibus non ſunt adminiſtrationes committendæ, ſch.4 pag.117.col.1.lib.3
Hęreticos citatos inſtruens, vt veritatem ſubticeant & dicant falſitatem, ſuſpectus vehementer cenſetur, parte 2.quæſt.56. pag. 261.col.1.E
Hęreticos viſitans, vel deducens poſt abiuratam hæreſim, vt hęreticus relapſus cenſetur, parte ſecunda, quæſtione 58. pag. 263.col.2.E
Hæreticos viſitans, deducens, receptans ſcienter, ſuſpectus vehementer eſt, par.2.q.56 pag.262.col.1.B.C
Hermannus Italus hæreticus, par.3 pag.345.col.2.B
Hermogeniani hæretici qui, parte 2.q.6.pag.179.col.2. E.& ſch.24.lib.2 pag.55.col.1
Herodianorum errores, parte ſecunda, queſtione quinta. pag. 178.col.1.C.& ſeq.
Hiſtorię quando probent, par.2 pag.126.col.2.D
Homo ab initio bonus creatus, par.1 pag.17.col.1.A
Homines religioſi qui ſtatum pœnitentiæ profitebantur, quodammodo eccleſiaſtici habiti, ſcholio 144.libro 3. pag. 264.col.2
Honorij iiij. literę quibus condemnatur ſecta pſeudoapoſtolorum, par 2.q.12. pag.203.col.1.A.& ſeq.

Hugo

Hugo de Fenolete, seu Fenouello episcopus Valentinus, parte 2.q.11 pag.199.col.2.D
Hydroparastatæ hęretici qui, sch.46.lib.2 pag.84.col.1
Hydromantiæ libri damnati, parte secunda, quęstione 29. pag. 226.col 2.A
Hyposthasis quid apud Græcos, par.1. pag.8.col.2.C
Hyposthasis quale nomen, par.1. pag.22.col.1.B.C

I

IAcobus Rex Aragoniæ catholicæ fidei defensor acerrimus par.2.q. 1 pag.199.col.1.D
Iacobus iusti hæreticus, Valentiæ, abiuratis prius hæresibus, fuit immuratus, par.1.q. 11. pag. 199. col. 2. C. & D schol.22.lib.2 pag.58.col.2
Ignis est hęreticorum pœna, parte secunda. pag.102.col.1.B & pag. 123.col.1.C.D
Ignorantia cunctorum errorum mater, par.1. pag.10.col.2.C
Ignorantia quando excuset aliquem, ne videatur credens hæreticorum, sch.56.lib.2 pag.100
Ignorantia eorum quæ ad fidem pertinent, an & quando excuset ab hęresi, multis regulis copiose explicatum, par.2.pag. 115.col.1.C.& sch.20.lib.1 pag.18.& seq.
Ignorantia circa articulos fidei non excusat ab hęresi, sch.20. lib.1 pag.19.col.1
Ignorantia quando excuset rudes in fide, scholio 19. lib.1. pag. 18.col.2
Ignorantia inuincibilis ab hęresi excusat, & quę dicatur, sch. 20.lib.1 pag.19.col.1.& pag.20.col.1
Ignorantia affectata non excusat ab hęresi, scholio 20.lib.1. pag. 19.col.1
Ignorancia crassa & supina errantes, non excusantur ab hęresi, & qualiter intelligatur, sch.20.lib.1 pag.19.col.1
Ignorantia probabilis ab hęresi excusat, scholio 20.lib.1 pag. 19.col.2
Ignorantia falsitatis instrumenti, vel dicti testis non allegatur, par.2 pag.120.col 1.E
Ignorantes & coacti virtute sacramentorum quando recipiant gratiam, par.2 pag.98.col.1.E.
Illustres viri qualiter à carceribus relaxandi, schol.139. lib.3. pag. 261.col.1
Imago seu statua absentis quando producenda, schol.69.lib.3 pag. 193.col.2
Imago seu statua damnati post mortem producenda in publicum brachio seculari tradenda, & comburenda. parte 3. pag. 346.col.1.E
Imagines seu statuas hereticorum comburendi ritus in tribunali inquisitionis quando cœperit, scholio 69.libro 3. pag. 193.col 1
Imagines hęreticorum ad honorem non pingendæ, sed ad decus, sch.2.lib.2 pag.33.col.2
Immensus Deus cur dicat', par.1. pag.8.col.1.B.& p.16.c.1.E
Immunitas omnis cessat quo ad crimen hęresis, schol.94.lib.3 pag. 205.col.2
Immunis ab hęresis accusatione & absoluendus quando quis censeatur, par.3 pag.311 col.1.A.B
Immunis & insons quis in sententia absolutoria non est pronunciãdus, & quare, par.3.pag.311.col.2.D.E.sed hoc quãdoque fallit, sch.50.lib.3. pag.161
Immunes ab hęresis nota vno tempore; alio non excusantur, par.1.q.7 pag 48.col.2.D.E
Immurandi hęretici, qui sint, sch,65.lib.3 pag.184.col.1
Immurandi sunt qui grauiter contra fidem delinquunt, schol. 65.lib.3 pag.184.col.1
Immurandus clericus prius verbaliter est degradandus, sch.65. lib.3 pag.185.col.1
Impeditores directe vel indirecte officij inquisitionis qui nam dicantur, par.2.q.54 pag.257.col.1.A.B
Impedire directe, & indirecte, quid, scholio 60.libro 2. pag. 105.col.2
Impedientes directe officium inquisitionis excommunicati sunt, sed non hæretici, par.2.q.54. pag.257.col.1.C.D
Impeditores sacri officij inquisitionis qualem hæresis suspicionem cõtrahant, par.2.q.56.pag.261.col.1.A. & seq.sch. 60.pag.105.col.2.& sch.62. pag 108.col.1.lib.2
Impeditores sacri officij inquisitionis puniendi sunt velut hæreticorum fautores, par.2.q.54.pag.258. col.1.B.C.sch.58. lib.2 pag.102.col.2
Impedientes officium inquisitionis, vel alicui hęretico fauentes, de quibus interrogandi, sch 60.lib.2 pag.106.col.1
Impedientes officium inquisitionis coercendi ab inquisitoribus, & cur. parte 3.q.36.pag.364.col 1.A.& q.45. pag.367. col.1.A.scholio 59. pag.105.col.2. & sch.60. pag.106.col. prima. lib.2
Impedientes officium inquisitionis quas pœnas incurrãt, par. 3.q.123.pag.394.& seq col.2.E.& q.124.pag.396.col.1.B & sch.60.lib.2 pag.106.col.1
Impensæ de bonis reorum qui capiuntur, fiant, sch.148.lib.3. pag. 268.col.1
Impęnitentes & pertinaces hęretici qui sint dicendi, par.2.q. 40.pag.231.col.2.E.par.3 pag.333.col.2.C.D
Impęnitentibus de hęreticis, qui scripserint, scholio 47.lib.2. pag. 86.col.2
Impęnitens hęreticus quomodo condemnetur, parte 2.q.47. pag. 251.col.2.D
Impęnitentes non sunt statim brachio seculari tradendi, sed adhibenda maxima cura ad eos conuertendos, par.3. pag. 334.col.1.A.B.& seq.sch.59.lib.3 pag.177.col.1
Impęnitens non relapsus vsq; ad sententiam admitti potest, deinde abiurans perpetuo est immurandus, & si est in sacris, degradandus, par.3 pag.334.col.2.B.C.& seq.
Impęnitens non relapsus si postquã est traditus brachio seculari dicat se velle pęnitere, & hęreses abiurare, an sit recipiendus, parte 3.pag.335.col.2.C.D.& seq.& scholio 27.lib.2. pag. 58.col.2
Implicite credenda quę, par.1.q.7 pag.49.col.1.C
Impressores & bibliopolę ad quid obligentur ex decreto synodi Salysburgensis, sch.14.lib.2 pag.41.col.2
Impressores librorum damnatorum qualiter puniendi, sch.14. lib.2 pag.41.col.2
Impressoriæ artis incommoda, sch.14.lib.2 pag.41.col.2
Impuberes & senes terreri possunt, & leuiter torqueri, sch.54. lib.3 pag.167.col.1
Impunitatis cautela, an sit promittẽda reo, vt veritatem fateatur, sch.29.lib.3 pag.139.col.2
Impunitas relapsis non est promittenda, scholio 29.libro 3. pag. 140.col.2
Impunitas promissa reo, an sit seruanda, scholio 29. lib.3 pag. 140.col.2
Impunitas ab inquisitoribus promissa, in quibus pœnis seruãda sit, sch.29.lib.3 pag.140.col.2
Inanimatę res quandoque puniuntur, parte secunda. pag. 146.col.2.C
Incarnationis mysterium fidem Trinitatis includit, parte 1. quęst.6 pag.48.col.1.C
Incarnationis Christi notitia ante peccatum qualis fuerit, par.1.q.5 pag.47.col.2.C
Incarnationis mysterium semper oportuit creditum esse, par. 1.q.5 pag.47.col.2.C
Incarnatus Christus est in Maria Virgine, parte prima. pag. 21.col.1.A
Incarnatus filius Dei cur eo tempore fuerit, parte prima. pag. 21.col.2.D.& seq.
Incestus cum quibus committatur, & incestuosi Deo abominabiles, par.2 pag.162.col.2.C
Incidentia, dependentia, & connexa quæ dicantur, sch.8.lib.3 pag. 121.col.1
Incomprehensibilis Deus & cur, parte prima. pag.8.col.1.E pag. 16.col.2.A
Indicia & suspiciones ex quibus casibus oriantur, schol.118. lib.3 pag.229.col.2
Indicia, quæ leuia, quę grauia, & quę violenta, sch.118.lib.3. pag. 228.col.2
Indiciis an crimina probentur, parte 2. pag.117.col.1.C.D & pag. 152.col.1.D
Indicia quando probent, par 2 pag.145.col.1.A
Indicium an faciat dictum sacerdotis reuelantis confessionem, sch.20.lib.2 pag.48.col.2
Indicia quibus hæretici variarum sectarum cognoscũtur, parte 3 pag.293.col.2.A.B.& seq.
Indicia quinque ad cognoscendos hæreticorum fautores, sch. 59.lib.2 pag.105.col.1
Indicia quę faciunt hominem de hęresi vehementer suspectũ, sch.62.lib.2 pag.109.col.2
Indiciorum exemplum reo dandum, & dilatio concedenda, sch.118.lib.3 pag.231.col.2

Indicia plura vehementia ſufficiunt ad torturam, par.3. q.61 pag.372.col.2 & 373.col.1.D.E ſch.118.lib.3 p.228.c.2
Indicia præcedant torturam, quæ probata eſſe debent & legitima, ſch.118.lib.3 pag.215.col.2
Indulgentiæ crucesignatis conceſſæ, par.2 pag.60.col.2.B
Indulgentiam plenariam omnium peccatorum conſequuntur inquiſitores in vita & in morte, & quoties in vita, par.2.pag. 84.col.1.& 2.par.3.q.130 pag.397.col.2.E ſchol.169.lib.3 pag.287.col.2
Indulgentias concedere poteſt inquiſitor, par.3. pag.281. c.1 C.D.ſchol.166.lib.3 pag.286.col.2
Indulgentię concedi debent ab inquiſitoribus, omnibus exiſtẽtibus præſentibus abiurationi reorum, par.3 pag. 316 col.2.D.E & pag.318.col.2. E & pag. 322.col.2.D.E
Indulgentię, quas conſequuntur hæreticos perſequentes, par.2 pag.113.col.1.D.ſch.11.lib.3 pag.122.col.2
Indulgentiam trium annorum qui conſequantur, ſchol. 167 libro 3 pag.287. col.1. & ſch.168.eadem pag. & col.
Infamia grauis hæreſis, quæ dicatur, & quomodo agnoſcatur, ſchol.52.lib.3 pag.165.col.1
Infamiæ multi effectus, ſchol.3.lib.1 pag.6.col.1
Infamia eſt hæreticorum pœna, & quali notentur, & quando cœperint tali pœna infamiæ notari, ſchol. 3. lib. 1 pag.5.col.2 & pag. 6. col.1
Infames ſunt hæretici ipſo iure ante ſententiam à iudice latã, ſchol.3.lib.1 pag.5.col.2
Infamia à quibus oriri debeat, vt reus pœna ordinaria plectatur, ſchol.63.lib.2 pag.110.col.2
Infamia de hæreſi oritur contra aliquem, ex eo quòd in locis ſuſpectis ſit verſatus, ſchol.63.lib.2 pag.111.col.1
Infamia vbi requiritur non ſufficit rumor, par.2. p.147.c.2.A
Infamia de hęreſi, vbi per duos teſtes integros fuerit probata, pœna criminis ordinaria imponitur, ſchol. 63. lib. 2 pag.110 col.2
Infamiam hæreticis remittere non poſſunt inquiſitores. ſchol. 3.lib. 1 pag.6.col.1
Infamia cum indiciis vehementibus vno vel pluribus, ſufficiẽs eſt ad torturam, par.3.q.61 pag.373.col.1.B.C & ſchol.118 libro 3
Infamia cum vno teſte de ſcientia eſt ſufficiens ad torturam, par.3.q.61.pag.372.col.2.E & pag.373.col.1.E & ſchol.118 lib.3
Infames efficiuntur Magiſtratus nolentes obedire inquiſitoribus, & eis præſtare debitum iuramentum, par.3. pag.274 & ſeq. col.2.A.B & ſeq.
Infames recipiuntur in teſtes in cauſa fidei, par.3.q.66. p.375 col.1.B.C & ſchol.122 & ſeq.lib.3
Infamare nõ poteſt quiſpiam ſe ipſum de crimine hęreſis ſine grauiſsima nota mortalis culpę, ſchol. 68 pag.189.col.1
Infamatus de hæreſi ob familiaritatem cum his quos hæreticos eſſe cognouit, par.2.q.56 pag.262.col.1.A
Infamato in pluribus locis, in illis ſatisfacere debet, ſchol. 51 libro 3 pag.163.col.2
Infans ſine baptiſmo decedens diuina viſione priuatur, par. 2 pag. 96.col.2.E & ſchol.10.lib.1 pag.10.col.1
Infidelis eſt qui non habet certitudinem fidei, parte 2. pag. 57 col.1. A
Infideli non eſt credendum in præiudicium alterius, par. 2 pag. 57 col.1.A
Infideles ſiue baptizati ſiue non, regulariter teſtes eſſe non poſſunt, par.2.pag.96.col.1, & pag.119.col.1.D
Infidelibus qua ratione quandoque ab Eccleſia bellum inferatur, par.2.q.46 pag.246.col.1.B.C
Infideles ratione delicti efficiuntur de foro eccleſiæ. par. 2. q. 46. pag. 245 col.1.C.D
Infirmitas propter quam inquiſitor remoueri poteſt. ſchol.79 libro 3 pag.199.col.1
Inhabilitari vſque ad primam lineam vel ſecũdam quid ſit. ſchol.157.lib. 3 pag.281,col.1
Inhabiles ad teſtificandum admittuntur in crimine hęreſis, par. 2 pag.152.col.1.C
Iniurioſum verbum quid dicatur, ſchol. 123 lib. 3 pag. 238 col.1
Iniuſte damnatos hęreticos qui dicunt, eorum videntur fautores, ſchol.59.lib.2 pag. 105.col.1
Inimicitia capitalis quæ ſit, arbitrio iudicantis relinquitur, ſchol.123. lib.3 pag.237.col.2
Inimici capitales multum nocere poſſunt in hoc crimine, ſchol.123.lib. 3 pag.237.col.1
Inimicitiæ capitales inueſtigari debent per inquiſitores à ſuis conſiliarijs, & alijs probis viris, par. 3. pag. 296 col. 1. A & ſeq.
Inimicitiæ capitales vnde oriantur, & qualiter probentur, ſchol.35.lib.3 pag. 147.col.1.& 2
Inimicitiarum capitalium cauſæ quæ ſint, & quomodo obſeruandæ, ſchol.123.lib.3 pag.237.239. & 240.col.1
Inimicitiæ capitalis cauſæ notatæ lege Hiſpana, ſchol. 123 libro 3 pag. 237.col.1
Inimici habentur qui cum inimicis capitalibus commorantur, & qui ex contraria ſunt familia vel factione, ſchol. 123 lib. 3 pag.239.col.1
Inimicitia naſcitur ex fœminarum nobis ſanguine cõiunctarum honore violato, ſchol.123.lib.3 pag.238.col.2
Inimici capitales in cauſa fidei non admittuntur in teſtes, par. 3.pag.296.col.1.D & quæſt.67 pag.375.col.1.D ſchol.123.lib.3 pag.237.col.2
Inimici capitalis deſcendentes pro inimicis habentur, & ideo à teſtimonio repelluntur, ſchol.123.lib.3 pag.239.col.1
Inimicitiæ non capitales non euacuant dictum teſtis, ſchol.35 libro 3 pag.147.col.2
Inimicitiæ graues dicta teſtium debilitant, ſed teſtes non repellunt, par.3 pag.296.col.2.A.B
Innocens & immunis non eſt pronunciandus qui abſoluitur, ſchol.50. lib.3 pag.161.col.2
Innocens & immunis pronunciandus eſt qui abſoluitur, quando per falſos teſtes eſt delatus, ſchol.50.lib.3 p.161.col.2
Innocentij iiij. reſtituta inſcriptio reſcripti, ſchol. 129 libro 3 pag.253.col.1
Inquiſitio quid ſit, & quotuplex, ſchol.16.lib.3. p.126.col.2
Inquiſitio ſpecialis quid ſit, ſch.16.lib.3 pag.127.col.1
Inquiſitionis delegatæ officium quando cœperit, ſchol. 43 libro 3 pag.154.col.2
Inquiſitio diligens adhibenda in rebus magnis, parte 2 pag. 155 col.1.E
Inquiſiti non debent in notitiam teſtium peruenire, ſchol.36 libro 3 pag.148.col.2
Inquiſitionis officium impedientes directe vel indirecte, quinam dicantur, par.2.q.54 pag.257.col.1.A.B
Inquiſitionis officium impediens ſcienter, eſt ſuſpectus uehementer de hæreſi, par.2.q.56 pag.261.col.1.A.B
de Inquiſitoribus hęreticæ prauitatis qui tractauerint, ſchol. 71.lib.3 pag.194.col.1
Inquiſitor prudentiſsimus eſſe debet, ſchol. 71. lib.3 pag. 194 col. 1
Inquiſitores quare olim fuerint conſtituti, ſchol. 43. lib. 3 pag. 154 col.2
Inquiſitores quadraginta annorum eſſe debent, & quare, cum epiſcopis triginta ſufficiant, & ſufficit eis quadrageſimum incœpiſſe, par 3.quæſt.2 pag.348.col.1.C.D & ſchol.72.lib.3 pag.194.& ſeq.
Inquiſitor eſt iudex in foro exteriori, & non in interiori, ac ideo ſacramentales confeſſiones non audiat, par.3. pag.281 col.2.D.E ſch.12.lib.3 pag.124.col.1
Inquiſitor theologus, & iuriſperitus ſimul eligendus, ſchol. 71.lib.3 pag.194.col.2
Inquiſitores vbi duo ſunt, alter theologus, iuriſperitus alter eligatur, ſchol.71.lib.3 pag.194.col.1.& 2
Inquiſitor non eſt ordinarius iudex, ſed Papæ delegatus, cuius perſonam repræſentat, etiamſi inſtitutus ſit à prælatis ordinis ſui, par.3.quæſt.3.& quæſt.4 pag.348.col.2.A.B.C & ſchol.74. lib.3 pag.195.col.2. & ſchol. 95. lib.3 pag. 206. col. 2. & parte 3. quæſtione 6. pagina 350. col. 1. C & ſeq.
Inquiſitores iudices delegati ſunt ad vniuerſitatem perſonarum, ſchol.74.lib.3 pag.195.col.2
Inquiſitores in cauſa hæreſis animaduertendi in hæreticos ſubſtituuntur in locum epiſcoporum, ſchol. 71. lib.3 pag. 194 col.2
Inquiſitores eligendi poteſtas cur tributa prælatis ordinum, ſchol.73.libro 3 pag.195 col.1 & quibus reſcriptis, ibidem
Inquiſitores ſubduntur prælatis ordinis in concernentibus religionem ſuam, non tamen in concernentibus officium inquiſitionis, par. 3. q. 12. pag. 352. col. 1. C. D & ſeq.
Inquiſitores & ẽpi quæ ſcire de fide teneantur, par. 1. q. 12. pag. 54. col. 2. A. & ſch. 19. lib. 1. pag. 18. col. 1.

Inqui-

INDEX

Inquisitori vnde sit in suis sumptib⁹ & ministrorũ salariis subueniendum, & si illi stipendia necessaria desunt, ab inquisitis quatenus præbere possit. p. 3. q. 104 pag. 387 col. 1. A. B. & sch. 150. lib. 3. pag. 269. col. 2 & sch. 148. lib. 3 pag. 268. col. 2.

Inquisitores & eorum res ab omnibus oneribus sunt immunes, & ab omnibus debent protegi, & immunes seruari vbique. par. 3. pag. 268. col. 2. B. C. & sch. 1. lib. 3. pag. 115 col. 2. & pag. 116. col. 1.

Inquisitor antequam suum officium exequatur, prælatos locorum adire debet, & quot diebus spectare episcopum debeat, p. 3. q. 49. pag. 368. col. 2. C. D. & pag. 268. col. 1. D. E

Inquisitor familiam armatam habere potest, par. 3. q. 56. pag. 370. col. 1. E

Inquisitor requirere debet episcopum, & è contra, quando simul conuenire nolunt, par. 3. q. 49. pag. 368. col. 2. B. C

Inquisitor maior est episcopo potestate ordinaria procedente, & in causa fidei cur maior, par. 3. q. 5. pag. 349. col. 2. B. C sch. 75. lib. 3. pag. 196. col. 1.

Inquisitor & episcopus pares sunt, cum ambo potestate delegata procedunt, & quando pares, & quando non. p. 3. q. 5. pag. 349. col. 1. E. & sch. 75. lib. 3 pag. 195. col. 1.

Inquisitor sine episcopo, & episcopus sine inquisitore procedere possunt, & quando diuisim procedere dicantur, p. 2. pag. 65. col. 1. A. par. 2. q. 52. pag. 369. col. 1. D. & sch. 107. lib. 3. pag. 215. col. 1.

Inquisitor per se sine episcopo quæ præstare possit, & quæ non, & è contra, par. 2. pag. 69. col. 1. & 2. D. & par. 3. q. 47. pag. 367. col. 2. B. & seq. & q. 48. & 49. pag. 368. col. 1. & 2.

Inquisitor & episcopus studeant vt conformes sint, & si discordes fuerint, superiorem consulant, sch. 109. lib. 3. pag. 217. col. 1. & 2.

Inquisitor rationem episcopo reddere non tenetur de acceptis gratia expensarum, par. 3. q. 105. pag. 388. col. 1. A. B. & sch. 149. lib. 3. pag. 269. col. 2.

Inquisitor & episcopus possunt sibi mutuo vices suas committere in his quæ neuter per se potest, par. 3. quæst. 49. pag. 368. col. 2. A. B

Inquisitor cum episcopo statuta contra hæreticos edita interpretari potest, & solus etiam inquisitor per se, par. 3. q. 85. pag. 381. col. 1. E. & q. 86. eadem pag. col. 2.

Inquisitores & eorum commissarij libros damnatos legere possunt, non episcopi. schol. 1. lib. 2. pag. 30. & 31.

Inquisitor & episcopus tenentur ad secretum quod aliis indicunt, sed non possunt se mutuo excommunicare ob illius reuelationem, par. 3. q. 82. & q. 83. pag. 380. col. 2. C. D. E & par. 3. q. 81. pag. 380. col. 1. E

Inquisitores duo simul & separatim procedere possunt, & quare, sch. 106. lib. 3. pag. 214. col. 2.

Inquisitores propriis impensis in hæreticos inquirant, schol. 148. lib. 3. pag. 269. col. 1.

Inquisitores damnare hæreses qualiter intelligendum, schol. 27. lib. 2. pag. 58. col. 1.

Inquisitor non potest procedere contra Papam deprehensum in hæresi, par. 3. q. 25. pag. 359. col. 1. E

Inquisitores non possunt procedere contra officiales & nũtios Sedis apostolicæ sine licentia Papæ, par. 2. pag. 78. col. 2. B. & seq.

Inquisitor sine speciali mandato Papę non inquirit contra episcopum in causa hæresis, sed si culpabiles fuerint, nuntiat Papę. Et quibus casibus in eos procedere, & quid contra eos possint, par. 2. pag. 67. col. 1. D. E. & schol. 93. lib. 3. pag. 205. col. 1. & 2.

Inquisitores non possunt procedere contra episcopos & prælatos alios superiores hæreticos, seu de hęresi suspectos. par. 3. q. 27. pag. 360. col. 1. A. B

Inquisitor contra inquisitorem procedere non potest, par. 3. quæst. 30. pag. 361. col. 1. A. B. & schol. 95. lib. 3. pag. 207. col. 1.

Inquisitores contra officiales vel nuntios Papæ procedere non possunt, par. 3. q. 26. pag. 359. col. 2. A. B. & seq.

Inquisitor non potest absque episcopo aliquem definitiue de hęresi condemnare, torquere, vel pœna carceris punire, & an solus pronuntiet clericum hæreticum degradandum, par. 3. pag. 286. col. 2. C. & sch. 63. lib. 3. pag. 82. col. 2.

Inquisitor solus, aut episcopus solus canonicam purgationem non indicat, sch. 108. lib. 3. pag. 17. col. 1.

Inquisitores non possunt famę restituere, schol. 3. lib. 1. pag. 6. col. 1.

Inquisitores de quæstionibus vsurarum se non intromittant, par. 2. pag. 64. col. 1. E

Inquisitores ad libitum sibi socios assumere non possunt, sed prelati eis congruentes & gratos assignare debent. par. 3. q. 20. pag. 357. col. 1. C

Inquisitores non se intromittant de diuinationibus vel sortilegiis non sapientibus hæresim manifestam, par. 2. pag. 64. col. 1. D. E. & pag. 86. col. 1. E. & par. 2. quęst. 42. pag. 235. col. 1. C. D

Inquisitor quando possit cognoscere an sortilegia spectent ad suam iurisdictionem, schol. 49. lib. 2. pag. 89. col. 2.

Inquisitores ob delictum clericorum bona ecclesiarum non proscribant, par. 2. pag. 127. col. 2. C

Inquisitores contra quos generaliter ex officio suo procedant, par. 3. q. 45. pag. 366. col. 2. D

Inquisitor aduersus quoslibet laicos procedere potest, & quando contra illos procedere non debeat, schol. 96. lib. 3 pag. 207. col. 1. & 2.

Inquisitores & si contra reges procedere possint, tutius tamen erit, vt prius informent Papam, par. 3. quæst. 31 pag. 361. col. 2. A. B

Inquisitores possunt cõtra exemptos etiam religiosos & sacerdotes procedere, par. 3. quæst. 28. & quæst. 29. pag. 360. col. 1. D & 2. D

Inquisitores aduersus suspectos etiam procedunt. schol. 9. lib. 2. pag. 37. col. 2.

Inquisitores coercent disputantes de fide ob malum finem, schol. 5. lib. 1. pag. 8. col. 1.

Inquisitores procedunt contra Blasphemos, Sortilegos, Necromanticos, par. 3. q. 44. pag. 366. col. 2. B

Inquisitores procedunt contra renuentes iurare in causa fidei, par. 3. q. 41. pag. 365. col. 2. C

Inquisitores procedere possunt contra impeditores sacri officij, & cur, schol. 60. lib. 2. pag. 105. col. 2. & pag. 106. col. 1.

Inquisitores procedunt etiam contra mortuos, par. 3. q. 43. pag. 366. col. 1. D. schol. 105. lib. 3.

Inquisitores procedunt contra sepelientes scienter hæreticos in loco sacro, par. 3. q. 40. pag. 365. col. 1. E schol. 102. lib. 3.

Inquisitores procedunt contra aduocatos, notarios & omnes alios patrocinantes hæreticis, par. 3. q. 39. pag. 365. col. 1. C. schol. 7. lib. 2.

Inquisitores cognoscunt de crimine iterantium baptismum, schol. 12. lib. 1. pag. 11. col. 1.

Inquisitor procedit contra delatos domicilium transferentes à terris suæ iurisdictionis, & cur. par. 3. q. 42. p. 365. col. 2. E sch. 45. lib. 3. pag. 157. col. 2. & schol. 104.

Inquisitores in quibus Iudæos delinquentes punire possint, par. 2. q. 46. pag. 244. col. 2. D. E

Inquisitores punire possunt Iudæos prębentes Christianis auxilium, consiliũ, uel fauorem, velut hęreticorum fautores. par. 2. q. 44. pag. 242. col. 1. D. E

Inquisitores cognoscere debent de Iudæis & infidelibus inuocantibus dæmones, par. 2. q. 46 pag. 250. col. 2. A. & seq.

Inquisitores procedere possunt contra quæstuarios prædicantes, par. 3. q. 37 pag. 364. col. 2. A & schol. 100 lib. 3

Inquisitores iubere possunt religiosis, vt ex singulis religionibus aliqui sermoni suo præsentes adsint, parte 3 pag. 279 col. 2. C. D

Inquisitores ad Romanam curiam ire possunt cum socio sine prælatorum ordinis licentia, par. 3. quęst. 20. pag. 357. col. 2. B. & seq.

Inquisitores priuati non tenentur ad Romanam curiam personaliter accedere, schol. 43. lib. 3. pag. 154. col. 1.

Inquisitores per alios possunt pronunciare sententias, schol. 56. lib. 3. pag. 173. col. 2.

Inquisitor fidem faciat domino temporali de sua institutione, & ab eo literas fauorabiles impetret, par. 3. pag. 267. c. 1. B

Inquisitor literas obtentas à dominis temporalibus ostendere debet ministris & officialibus eorum, par. 3. pag. 268. col. 1. & 2. A

Inquisitor ab officialibus & primatibus locorum iuramentum requirere debet de parendo sibi, & illos nolentes illud præstare, monere sub pœna excommunicationis, & alijs, par. 3. pag. 268. & 269. A. B. E. & q. 32. p. 361. col. 1. D. E & sch.

& schol.4.lib.3 pag.117. col.2

Inquisitores cogere possunt Rectores ciuitatum ad iurandum de defendenda ecclesia contra hæreticos, parte 3. q. 32 pag.361 col.2.D.E

Inquisitor contra magistratus obstinatos procedat ad grauiora, excommunicando etiam participantes cum eis, par. 3 pag. 272 col.2.C.D & seq.

Inquisitores priuati non sint faciles in puniendis magistratibus delinquentibus circa fidem,& quare, schol.59. lib. 2 pag. 104 col. 1

Inquisitores ciuitatum inobedientiam, & contumaciam in non parendo eorum mandatis, Papæ exponant, parte 3 pag. 275.& seq. col.2.E

Inquisitor priuare potest Magistratus inobedientes & perseuerantes in inobedientia omnibus officiis & beneficiis habitis & habendis, par.3 pag.274.col.2.A.B

Inquisitores habent facultatem ponendi ciuitates, & loca interdicto ecclesiastico, par.3 pag.273.col.1.& 2 B & seq.

Inquisitores præcipere possunt subditis ne obediant suis superioribus & hominis inobedientibus mandatis ipsorum, par.3 pag.275.col.2.D

Inquisitoris arbitrio iniungitur pœnitentia publica Magistratibus ab inobedientia resipiscentibus, parte 3 pag.271 col.1.& 2.E

Inquisitor curet ut Magistratus ad eius obedientiam redeuntes, vbi absoluti fuerint, pronuntientur per ecclesias absoluti, par.3 pag.271.& seq.col.2.E

Inquisitores relaxare debent interdictum ecclesiasticum quãprimum Magistratus ad obedientiam redierint & absoluti fuerint, par.3 pag.272.& seq.col.2.E

Inquisitores possunt cogere Magistratus, vt reuocent statuta impedientia officium inquisitionis, par. 3. quæst. 34 pag. 362 col.2.D

Inquisitores absque incursu excommunicationis requirere possunt Dominos temporales excommunicatos ad præstandũ eis auxilium, par.3.q.22 pag.358.col.1.D

Inquisitores quoties oportuerit brachium seculare inuocant, par.3. q.57 pag.370.col.2.B.C

Inquisitores brachium seculare inuocare,& Magistratus, vt illud sibi præstent compellere possunt, schol. 115. libro 3 pag. 220 col.2

Inquisitor compellere potest iudices laicos vt mandent executioni sententiam à se latam, & contra impedientes eius officium procedere, schol.99. lib. 3 pag.108.col.2 & pag. 209 col. 1

Inquisitor specialis, an possit compellere alios inquisitores ad exhibendum sibi omnes processus & scripturas, per illos, aliàs contra reum factas, sch.106.lib.3 pag.215.col.1

Inquisitores quando, & quibus casibus ad capturã delatorum procedant, par.3 pag.286.col.1.B

Inquisitores, an procedant contra eum cui datus est inquisitor specialis, schol.106.lib.3 pag.215.col.1

Inquisitores, an possint accipere xenia, sch. 148. lib. 3 pag. 269 col. 1

Inquisitor solus, an possit priuare clericos uel priuatos nuntiare ecclesiasticis beneficijs & secularibus, absque episcopi consilio, par. 2 pag.158.col.2.A & schol.155.lib.3 pag.276.col.2

Inquisitor indicat, & habeat sermonem generalem in principio sui officij, & potest conuocare populum, & sermone absoluto, quid facere debeat, par. 3 pag.279.col.2.B & seq. & schol.12.lib.3 pag.122. col.1

Inquisitores admonere debent populum, & per edictum sub excommunicationis pœna eidem iubere, vt reuelet hæreticos,& eorum fautores, par.3 pag.279.& seq.col.2.D & seq. & schol. 11. lib.3 pag.122.col.1

Inquisitores qua ratione testes examinare debeant, par. 2 pag. 65 col.2 A

Inquisitores possunt cogere clericos & religiosos, & personas idoneas ad exequendum Tabellionatus officium, parte 3 quæst. 19 pag.356.col.2. C & seq. & schol.85. lib.3 pag.202.col.2

Inquisitores quo scribendi modo vtantur, schol. 2. lib.3 pag. 116 col. 2

Inquisitor conuocet officiales locorum ad comparendum certo die coram se, par.3 pag.268.col.2.C.D

Inquisitores non poterãt olim notarios sibi creare, hodie secus, schol.22. lib. 3 pag.133.col,2. schol.84. libro 3 pag. 202 col. 1

Inquisitor quælibet instrumenta ad inquisitionem spectantia sibi iubet assignari, sch.101.lib.3 pag.209.col.2

Inquisitores & episcopi publicando, vel occultando nomina testium contra ius, quam pœnam incurrant, par.3. q. 76 pag. 379 col.1.B

Inquisitores quid debent admonere testes in causa hæresis testificantes, schol.17. lib.3 pag.127.col.2

Inquisitor super crimine hæresis, & id contingentibus testes recipere potest,& illos compellere ut coram eo compareant, par.3. quæst.62 pag. 373. col. 2. D. E schol. 28. lib. 3 pag.139.col.1

Inquisitor testem potest punire & torquere pro veritate habenda contra tertium, secus si contra testem nouam formet instantiam, par.2 pag.167.col.1.E & par.3.q.73.pag.377 & plene, schol.128 lib. 3

Inquisitores procedunt in crimine hæresis simpliciter, & de plano. par.2 pag.68.col.2.D.E sch.43.lib.3.p.154.col.1 & sch.112.lib.3 pag.218.col.2

Inquisitor terminũ statuit citatis ut veniant ad respõdendum de fide, schol.53.lib.2 pag.97.col.1

Inquisitores citare & trahere de diœcesi ad diœcesim testes, & delatos possunt, par.3.q.74 pag.378.col.1.E

Inquisitores olim reos non torquebant, schol. 118. lib. 3 pag.224 col.2

Inquisitor potest testes tormentis subijcere, & falsos testes extraordinarie punire, vel aliàs in suo tribunali delinquentes, par.3.quæst.73 pag.377.col.2.C.D. & seq. & schol,128.lib.3 pag.250. col.2

Inquisitores quam practicam seruare debeant in torquendis reis, par.3 pag.314.col.1. B & seq.

Inquisitores, quid agere debeant post confessionem factam in tormentis, par.3 pag.314.col.2.C.D

Inquisitores cautelis vti possunt in torquendis reis, parte 3 pag. 314 col.2.B

Inquisitores cauti & perspicaces esse debent in dignoscendis hæreticorum fallacijs, par.1.q.12 pag.55.col.2.B

Inquisitores qualiter se gerere debeant cum reis negatiuis, & qua vti debeant diligentia ad indagandam veritatem, par.3 pag.338.col.1.& 2 C & seq.

Inquisitores post impunitatem promissam, non debent gratiã facere, si post longum tempus à reis ui tormentorum veritatem extorqueant, schol.29. lib.3 pag.140.col.2

Inquisitor debet esse multum circumspectus in formatione articulorum, par.3 pag.288.col.1.B

Inquisitor ne cum reis loquatur nisi de negotijs ipsorum, sch. 217.lib.3 pag.223.col.1

Inquisitoris quales partes in examinandis hæreticis, schol. 23 libro 3 pag. 135.col.1

Inquisitor duas religiosas personas adhibere debet in examinibus faciendis, par.3.q.63 pag.374.col.1.D.E

Inquisitor quid facere debeat abundante hæreticorum multitudine, sch.96.lib.3 pag.207.col.2

Inquisitor qua ratione se gerere debeat in recipiendo plurium reorum denunciationes, par.3 pag.282.& seq.col.2.E

Inquisitores qua ratione procedere debeant contra reos fugitiuos,& qua ratione contra absentes, par.3.p g.303. & seq. col.2.C & seq. & in scholijs illis locis citatis.

Inquisitores non facile pronuntient aliquem vehementer de hæresi suspectum, sch.61.lib.2 pag.110.col.1

Inquisitores animaduertere debent ne hæreticorum conuersio ficta sit, par.3 pag.326.col.1.A

Inquisitores circa personas per quas impediri potest vel differri inquisitionis officium, quid agere debeant, parte 2 pag. 65 col.2. D.E

Inquisitores quales se præstare debeant erga prelatos ordinis, par.3.q.17 pag.355.col.1.C.D

Inquisitores à terris propriæ iurisdictionis absentes esse non debent, & quare, par.3 pag.303.col.1.A. B & seq.

Inquisitores non concedunt facultatem legendi libros prohibitos, sch.1.lib.2 pag.31.col.1

Inquisitores negligentiam fugiant, quia negligentes suspicione non carent, sch.79.lib.3 pag.199.col.2

Inquisitor negligens quis dicatur, sch.79.lib.3. p 199.c.2

Inquisitor sepius consulere debet accusatori ne procedat per viam accusationis, par.3 pag.285.col.1.C & seq.

Inquisitor vbi ab eo appellatum fuerit, quid agere debeat, par.3 pag.299.& seq.col.1.& seq.D.E

Inquisi-

Inquisitor abiuranti abiuratione peracta, quid aduertere debeat, par. 3 pag. 321. col. 1. D. E

Inquisitores semper peritos aduocare debent, & cur id illis concessum, sed errantes non excusantur illorum suffragijs, par. 3. q. 77. pag. 379. c. 1. E & schol. 131. lib 3. pag. 254. c. 1 & schol. 132. pag. 254. col. 2 & pag. 255. col. 1

Inquisitor pœnas pecuniarias imponere potest, par. 3. q. 103 pag. 387. col. 1. B & ibidem schol. citatum.

Inquisitor non retenta facultate potest pænitentiam aggrauare & mutare, schol. 62. lib. 3 pag. 180. col. 2

Inquisitor procedere potest contra non implentes iniunctas pænitentias, par. 3. q. 97. pag. 384. col. 2. E & plenissime schol. 144. lib. 3 pag. 263. & seq.

Inquisitor contra excommunicatos per ipsum si contumaces fuerint, ad grauiora procedat, par. 3. p. 272. c. 1. C. D & seq.

Inquisitor potest exigere à redeunte non modo iuramentum de parendo mandatis ecclesiæ, sed etiam cautionem, sub pœna pecuniaria si non pareat, schol. 6. lib. 3 pag. 118. col. 2

Inquisitor quanta diligentia vti debeat ad conuertendos hæreticos impænitentes, antequam eos tradant brachio seculari, par. 3. pag. 334. col. 1 & 2. A & seq. & pag. 336. col. 1. C & seq. & schol. 20 lib. 2

Inquisitor qua ratione se gerere debeat cum hæreticis impænitentibus, par. 3. pag. 333. & seq. col. D. E & pag. 336 col. 1. C

Inquisitor debet vti cautelis contra hæreticos cauillosos, & astutos, & quę illæ sint, par. 3. pag. 291. & seq. col. 2. C. & seq.

Inquisitor, post pręstitos apostolos siue affirmatiuos, siue negatiuos, quid agere debeat, par. 3 pag. 301. col. 1. E & 302. col. 1. D & seq.

Inquisitor à delatore, quærat qua via procedere velit, & eundem de modis procedendi informet, par. 3. pag. 283 col. 1. B. C & seq.

Inquisitores vsque ad sententiam, cum reis vti possunt misericordia, par. 3 pag. 334 col. 2. B. C

Inquisitores & episcopi habent potestatem mitigandi sententias latas, & sibi reseruandi talem potestatem, par. 3. pag. 325 col. 2. A pag. 330. col. 1. C

Inquisitores condonare possunt bona hæreticis redeuntibus, schol. 6. lib. 2 pag. 35. col. 2

Inquisitores in quibus rebus posint gratiam facere. schol. 29 libro 3 pag. 140. col. 2

Inquisitores possunt suspendere concionatores, & eis silentiũ imponere, quoties eis expedire visum fuerit, par. 3. pag. 279 col. 1 & 2. E & schol. 100. lib. 3 pag. 209. col. 2

Inquisitor intercedere debet pro tradendo brachio seculari, & qualiter, par. 3. quęst. 102 pag. 386. col. 2. B. C & schol. 17. lib. 2 pag. 43. col. 2

Inquisitor potest habere proprium carcerem ad custodiam reorum, & cur. p. 3. q. 58. pag. 370. col. 2. & q. 59. pag. 371 & sch. 116. lib. 3 pag. 221. col. 1

Inquisitor solus non damnat ad carcerem qui sit ad torturam, & quando in duriorem carcerem reum trudere possit, schol. 116. lib. 3 pag. 221. col. 1 & 2

Inquisitores carceres visitent, & quoties, & qualiter, schol. 117 libro 3 pag. 223. col. 1

Inquisitor participans cum excommunicato quatenus non excommunicetur, sch. 88. lib. 3 pag. 203. col. 2

Inquisitores tempore necessitatis cum excommunicatis communicantes, non dicuntur cum eis communicare, parte 2 pag. 149 col. 2 E

Inquisitores nequeunt ab inferioribus excommunicari, schol. 87. lib. 3 pag. 203. col. 1

Inquisitores non possunt excommunicari à delegatis sedis apostolicæ, par. 3. q. 21 pag. 357. & seq. col. 2. E

Inquisitor & eius notarij excommunicari nequeunt à delegatis sedis apostolicæ, par. 2 pag. 84. col. 2. B. C

Inquisitores qua ratione procedere debeant contra excommunicatos ob alias quam fidei causas manentes per annum in excommunicatione, par. 2. q. 47. pag. 252. c. 1 & seq. D. E

Inquisitores in quibus casibus excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt, par. 3. q. 24 pag. 358. col. 2. E

Inquisitores quibus casibus non posint se mutuo absoluere, sch. 90. lib. 3 pag. 204. col. 1

Inquisitores mutuo se absoluunt, & secum in irregularitate dispensant, sch. 89. lib. 3 pag. 203. col. 2

Inquisitor an super irregularitate dispensare posit, & quando, par. 3. q. 126 pag. 396. col. 2. D. E

Inquisitor absoluit contumaces resipiscentes & iniungit eis aliquam salutarem pænitentiam, par. 3. p. 272. col. 2. B. C

Inquisitor absoluet ab excommunicatione suspectos violẽter, & omnes hæreticos post abiurationem præstitam, par. 3 pag. 321. col. 1. E pag. 328. col. 1 D

Inquisitor & eius socij se mutuo absoluere ab excommunicatione, & irregularitate possunt, & quãdo, p. 2. p. 85. c. 1. A. B & par. 3. q. 23 pag. 353. col. 2. A & seq.

Inquisitor & episcopus cum reo super pænitentijs impossitis dispensare possunt, par. 3. q. 96 pag. 384. col. 2. C

Inquisitor solus vel solus episcopus, an posit absoluere, schol. 50. lib. 3 pag. 161. col. 1. & sch. 108. lib. 3 p. 216. col. 1

Inquisitor tantum sibi vicarium instituere potest, & non eius prælati; & temporaria infirmitate durante potest vices suas subdelegare, & vicarium à se substitutum ipse solus deponit, par. 3. q. 13. & 14. pag. 353. col. 2. A. sch. 79. lib. 3. p. 199 col. 1. & sch. 83. lib. 3 pag. 201. col. 2

Inquisitores vicarios sibi possunt instituere, & quibus rescriptis id concessum sit, sch. 80. lib. 3 pag. 200. col. 1

Inquisitores sibi commissarios idoneos in quolibet episcopatu instituãt, & cuius ætatis & qualitatis esse debeant, par. 3 pag. 276. col. 1. B. C & seq.

Inquisitores vicarios instituendo quænam sibi reseruare consueuerint, par. 3. q. 15 pag. 354. col. 1. D

Inquisitores possunt mutare pro arbitrio commissarios, par. 3 pag. 277 col. 1. A. B

Inquisitores potestatem habent, transferendi in commissarios omnem suã & plenã iurisdictionem, par. 3. p. 276. c. 2. D. E

Inquisitores possunt vnum, & etiam duos vel plures coniunctim instituere commissarios, par. 3. p. 276. c. 1 & 2. B & seq. & pag. 277 col. 1. C & seq.

Inquisitores quid posint suis vicarijs committere, sch. 8. lib. 3 pag. 121. col. 1. & sch. 81. lib. 3 pag. 200. col. 2

Inquisitor si intulerit grauamen irreparabile, quid agere debeat. par. 3 pag. 299. col. 2. D. E

Inquisitor an posit recusari, & ex quibus causis, & quis ordo tenendus, & quid postea faciendum sit, cum recusatur, sch. 38. lib. 3. pag. 149. col. 2. & par. 3. q. 12. pag. 353. col. 1. B. C

Inquisitor recusatus à reo, duobus modis recusationem repellere potest, par. 3 pag. 298. col. 2. B & seq.

Inquisitores, quibus ex causis remoueantur, sch. 78. li. 3. p. 198 col. 2 & sch. 79. lib. 3 pag. 199. col. 2

Inquisitores non nisi ex causa iusta remouendi, schol. 78 libro 3 pag. 198. col. 1

Inquisitores remouendi priuilegia, schol. 77 libro 3 pag. 198 col. 1

Inquisitores remouere quis posit, sch. 77. lib. 3. p. 197. c. 2

Inquisitores remouendi facultas cur data certis personis, sch. 77. lib. 3 pag. 198. col. 1

Inquisitor specialis si rem segnius quàm decet tractauerit, alij inquisitores tenentur id Pontifici indicare, schol. 106. lib. 3 pag. 215 col. 1

Inquisitores pecunias illicitis modis extorquentes vel ob delictum clericorum ecclesiarum bona confiscantes, sunt puniẽdi, par. 2 pag. 71. col. 1. A & seq.

Inquisitores & à Papa & à prælatis sui ordinis, ab officio remoueri possunt, par. 3. q. 9. & 10 pag. 351. col. 1. B & seq.

Inquisitores, episcopi, & eorum substituti delinquentes in officio qualiter puniendi, par. 2 pag. 70. col. 2. B. C & seq.

Inquisitor plenariam indulgentiam consequitur, & in vita & in morte, par. 3. q. 130. pag. 397. col. 2. E. & schol. 169. lib. 3 pag. 287 col. 2

Inquisitores indulgentias, quibus conferant, & quando, & quas, par. 3. pag. 316. col. 2. D. E & pag. 318. col. 2. E & pag. 322. col. 2. D. E & q. 127. & seq. pag. 397. & seq. & sch. 167 & seq. lib. 3 pag. 286. & seq.

Inquisitorum iurisdictio ad quę se extendat, schol. 74. lib. 3 pag. 195 col. 2

Inquisitorum iurisdictio an extendatur ad infideles contra fidem Christianam delinquentes. par. 2. q. 46. pag. 244. c. 2. A & seq. & pag. 250 col. 1. E

Inquisitorum potestas, nec morte Papę, nec morte prælatorum ordinis à quibus instituti sunt, expirat, par. 3. quæst. 7. & 8 pag. 350. col. 2. B & seq. & schol. 76. lib. 3. pag. 197. col. 1

Inquisitorum officium ad negotia nondum cœpta, & de nouo exorta, cum Romanus Pontif. moritur, extenditur, sch. 76 lib. 3 pag. 197. col. 1

Inquisitorum admonitio, facienda post abiurationem pænitentibus

tibus qualis, par.3.pag. 316.col.1. D.E. & pag.318. & seq. col.1.D.& col.2.E.& pag.321.col.1.D. pag.322.col.2.C.
Inquisitorum potestas limitatur.sch.92.lib.3 pag. 204. col.2
Inquisitorum priuilegia vigintiquatuor concessa ab Vrbano iiij. par.2.pag.81. col.1.D.& seq.
Inquisitorum officium est capere, inquirere, corrigere, ac punire hereticos, par.2.q.15. pag.213.col.2.A
Inquisitorum potestas in absentes, sch.104.lib.3.pa.212.col.1
Inquisitorum cura circa testes, sch. 129.lib.3 pag.253.col.2
Inquisitorum & episcoporum quanta iurisdictio in prohibendis libris, schol.41.lib.2 pag.77.col.2
Inquisitorum iudicio subijciuntur blasphemi hereticales, par. 2.q.41 pag.232.col.2.E
Inquisitorum, episcopi & consultorum suffragia etiam si cōformia fuerint non mandentur executioni inconsulto senatu, schol.109 lib.3 pag.217.col.2
Inquisitorum partes erga filios hereticorum pauperes relictos, schol.6.lib.2 pag.36.col.1
Inquisitorum vicarios & notarios amouere vel mutare non licet prelatis ordinis, par.3.q.17. pag.355. col.1. A & pag. 356. col.1.A
Inquisitorum monitionibus parendum, schol. 24.lib. 1 pag.27. col.1.
Inquisitoris conditiones & qualitates, par.3. q. 1. pag.348. col.1. A. B
Inquisitoris electio cur sit prælatis commissa, par.3.q.17.pag. 355 col.1.C.D
Inquisitoris officium quale esse debeat, par.3.pag. 302.& seq. col.2.D. & seq.
Inquisitoris officium morte concedentis non expirat etiam quo ad negotia prius non cœpta uel exorta, par. 2. pag.65. col. 1. C
Inquisitori ingresso in prouinciam sibi decretam quid primū faciendum, schol.1.lib.3 pag.115.col.1
Inquisitoribus duobus in eadem prouincia delegatis an vnus sine alio procedere possit, par.3.q.46 pag.367.col.1.D
Inquisitoribus ab episcopo, vel à dominis temporalibus de sumptibus prouidendum, par.3.q.108.pag.388.& seq.col 2 C.D.E & schol.150.lib.3
Inquisitoribus mandari non potest à prælatis sui ordinis, vt supersedeant ab executione officij, par.3.q.11. pag. 351. col. 2.C. & seq.
Inquisitores theologi facilius pareant peritorum suffragijs in ordine iudiciario, schol.132.lib.3. pag.255.col.1
Inquisitoris diligentia circa interrogandos testes, schol. 123. lib.3 pag.240.col.1
Inquisitoris diligentia defensionum defectum in crimine hæresis supplere debet, par.3.q.71 pag.376.col.2.D.E
Inquisitoribus notanda circa reorum torturam, par. 3. pag. 313. col. 2.E & q.314.col.1.A & seq.
Inquisitoribus cur interdictum ne de vsuris iudicent, par. 2 pag.153 col.1.C
Inquisitori legitimo monenti, qui non obtemperat, hæreticus pertinax est, schol 24.lib.1 pag.27.col 1
Inquisitore recusato, arbitri nominandi sunt, qui intra certū tempus de recusatione cognoscant, par.3. pag.298. & seq. col.2.E. ita Eymericus, sed nō est verum, vt dixi in scholijs.
Inquisitus si dicat se habere inimicos, quid faciendum est, schol.37 lib.3 pag.148.col.2
Insania, & insanus vide in voce, Dementia.
Insons & immunis quis in sententia absolutoria non est pronuntiandus, & quare, par.3 pag.311.col.2.D.E
Instruens hæreticos citatos vt veritatem subticeant, & dicant falsitatem, suspectus vehementer reputatur, par.2. quæst.56 pag. 261 col.1.E
Instrumenta quælibet ad inquisitionē spectantia sibi assignari inquisitor iubet.sch.101.lib.3 pag.209.col.2
Instrumentum in vno falsum, in omnibus est falsum & reprobatum, cū falsitas est in substantialibus, par.2.pag.97.c.2.D & pag.120 col.1.D
Intellectus cap.cum ex iniuncto.de hæreti.par.2.p.108.c.2.A
Intellectus cap. etsi quæstiones.§.1.de simonia, parte 2 pag. 117 col.1.A
Intellectus l.2.C.de hæret.par.2 pag.117.col.1.A
Intellectus l.1.C.de fide instru. par.2 pag.117.col.1.A
Intellectus cap. qui alios. de heret.par.2 pag.119.col.1.E
Intellectus cap.in eos. de hæret.par.2 pag.121.col.1.C
Intellectus cap.quoniam. de hæret.lib.6.par.2. p.143.c.2.B
Intellectus c. dixit apostolus.24.q.3.par.2 pag.144.col.1.C
Intellectus cap.1.14.q.6.par.2 pag.146.col.1.A
Intellectus l.2.C.de hæret.par.2 pag.147.col.2.B
Intellectus cap.vergentis. de hæret.par.2 pag.153.col.2 D
Intellectus cap. quoties.24.q.1.par.2 pag.162.col.1.E
Intellectus cap. in nonnullis. de Iudæis. par.2. quæst. 46 pag.246.& seq. col.2.D.E
Intellectus cap. postulasti. de Iudęis, parte 2. quæst. 46 pag. 246 col.2.A & seq.
Intellectus cap. in archiepiscopatu. de raptor. par. 2. q.46 pag. 247 col.2.A
Intellectus Clementinæ vnicæ, de Iudæis & Sarracenis, par.2 quæst. 46 pag.248.col.2. A & seq.
Intellectus cap. vt inquisitionis.§.prohibemus. de hæret. par. 2.quest.54 pag 258.col.1.A
Intellectus c.damnamus.de sum. trinit. sch.1. lib. 1. p.2.c.1
Intellectus c.fraternitatis. de hæret.sch.1.lib.2. pag. 30. col.1
Intellectus cap.cum Christus.de hæret.schol.3.lib.2. p.34.c.1
Intellectus l.nullus.C. de sum. trin.& fide catho. de processione Spiritus sancti, schol.4.lib.1 pag.6 & 7
Intellectus l.nemo. C.de sum. trinit. & fide catho. schol. 5 libro 1 pag.7.col.1 & 2
Intellectus c.si aduersus. de hæret. schol.7.lib.2.p.36.c.1 & 2
Intellectus cap.aliud.11.q.1.schol.144.lib.3 pag.264.col.2
Intellectus concilij Nicæni statuentis, reuertentes ab hæreticis esse rebaptizandos, schol.33.lib.2 pag.70.col.2
Intellectus c.episcopi.26.q.5.sch.50.lib.2 pag.91.col.1
Intellectus clement. 1.§. sane. de hæret. schol.116. libro 3. pag. 221 col. 1
Intercedere pro hæreticis qualiter prohibitum, schol.17.lib.2 pag.43.col.2 & pag.44.col.1
Intercessio pro eo qui relinquitur brachio seculari qualiter facienda, par.3.q.102 pag.386.col.2.B.C
Interdictum ecclesiasticum imponendum est per ciuitates & loca quibus presunt magistratus ino bedientes mandatis inquisitoris, & nolentes resipiscere, par.3.p.273.c 1. B & seq.
Interpretari possunt iudices fidei statuta in hæreticos edita, & cur, schol.135.lib.3 pag.257.col.1
Interrogationis retorsione vtuntur hæretici ad suos errores tegendos, par.3 pag.290.col.1.B
Interrogationes faciendæ pro qualitate & conditione personarum, locorum, & indiciorum, par.3 pag.289.col.1.C.D
Interrogatoria reis accusatis danda, par. 3. pag. 286 col.1 & 2. D & seq.
Interrogatoria in examinatione testium facienda, par.3.p.285 col.2.A & seq. & pag.287 col.1.& 2.E
Interrogati de fide & fraudulenter respōdentes nō bene videntur de ea sentire, schol.24.lib.3 pag.136.col.1
Inuocare dæmones, antiqua superstitio, schol.50. libro 2 pag. 90 col. 1
Inuocantes dæmones quibus verbis vtantur, diligenter est inspiciendum, schol.50.lib.2 pag.91.col.2
Inuocandi dæmones modi tres, par.2.q.43.pag.235.& seq.c.2 D. & seq. & pag.241. col.1. C & seq. & qualiter singuli intelligendi in scholijs late explicatum.
Inuocatores dęmonum in triplici sunt differentia, par.2. q.43 pag. 235 col.2.B.C
Inuocatio dæmonum coniunctam habet apostasiam à fide, & hæresim sapit, par.2.q.43.pag.237.col.2.A & seq. & p.238 col.1.& 2. A & seq.
Inuocantes dæmones cum cultu latriæ, vt hæretici haberi ac puniri debent, par.2.q.43 pag.236.col.2.A
Inuocandi verbum non semper includit actum latriæ, schol 50. lib. 2 pag.93.col.1.
Inuocatio dæmonum, an quandoque fieri possit absque eorū cultu, schol.50.lib.2 pag.92.col.2
Inuocatores dæmonum hæreticantes, quibus signis dignoscantur, par.3 pag.295.col.1.D & seq.
Inuocatio dæmonum ad pudicitiam mulieris tentandam, an sapiat hæresim, par.2.q.43 pag.238.col.2.B & seq.
Inuocare dæmones ad sciendum futura, quando sapiat hæresim manifestam, schol.50.lib.2 pag.91.col.1
Inuocantes dæmones ob amorem, quando fiant de hæresi suspecti, schol.50.lib.2 pag.91.col.2
Inuocantium dæmones quales pœnæ, schol.50.lib.2. p.90.c.2
Inuocatores dæmonū qui refutarint, schol.50.lib.2. p.90.c.1
Inzabbatati hæretici qui dicantur, & vnde dicti, schol.20.lib 2 pag.63.col.2
pag.46.col.1.& schol.30.lib.2

Inſabbatati hæretici & Valdenſes ijdem ſunt, par.2.quæſt.14 pag.205 col.1.E

Inſabbatatorum vnde orta fuerit denominatio, parte 2. q. 14. pag.205 col.1.E

Ioachimi Abbatis error damnatus non præiudicat eius monaſterio, par.1.pag.4 col.2.E

Ioachimi Abbatis proteſtatio, par.1.pag.5.col.1.A. & ſchol.1 lib.1 pag.2.col.2

Ioachimi Abbatis libellus poſt mortem eius damnatus, ſchol. 40.lib.2 pag.76.col.2

Ioachim Abbas catholicus declaratur per Honorium iij. res ſcitu digna, ſchol.1.lib.1 pag.3.col.1.& 2

Ioannis xxij.extrauagantes, de proprio & communi, & Begardorum ſectam & errorum condemnationem continentes, 2.quæſt.15.pag.211.& ſeq. col.2.E

Ioannis xxij.extrauagans, incipiens, Glorioſam eccleſiam.par. 2.quæſt.16 pag.214.col.1.A

Ioannis xxij. extrauagans incipiens, Sancta Romana . par. 2. q.16 pag.214.col.2.E

Ioannes xxij. à nota inconſtantiæ excuſatur.par.2.q. 17.pag. 218. col 2.B.C

Ioannis xxij. extrauagans contra magos magicaſque ſuperſtitiones, par.2.q.43. pag.239.col.2.C.& ſeq.

Ioannis de Poliaco errores, & eorundem condemnatio, par.2. pag.79.col.1.& ſeq.& q.8 pag.184.col.1.C.& ſeq.

Ioannis de Parma errores ac hæreſes, & quando uixerit, & quis fuerit.par.2.q.9.pag.188.col.2.B.& ſeq.& ſchol. 25. lib.2. pag.57 col.1

Ioannes Vuicleff hæreticus, par.3 pag.346.col.1.A

Ioannis Vuicleff error de auctoritate epiſtolarum Decretaliũ, ſchol.18.lib.1 pag.16.col.1

Ioannes de Lugio Catharorum dux in Italia, ſchol. 29.lib.2. pag.61 col.1

Ioannes de Longerio ordinis Prædicatorum inquiſitor, par.2. q.11.pag.198.col.1.E.& q.28 pag.225.col.2.A

Iocoſe proferens hæreticalia puniendus, & qua pœna, & per quos iudices, ſchol.17.lib.3 pag.127.col.2.& 128.col.1

Iouinianiſtæ hæretici par.2 quæſt.6 pag.81.col.1.A

Irregulares fiunt inquiſitores, ſi rei traditi male ſanis locis ob id moriantur, ſchol.116.lib.3 p.222.col.1

Irregulares ne fiant, qui comitantur reum, ultimo ſupplicio afficiendum, quæ cauere debent, ſch.63.lib.3.p.183.col.1

Irregularitatem inquiſitorum & ſociorum ſecum mutuo inquiſitores & ſocij amouent, & ſuper ea diſpenſant, par. 3.q. 23.pag.358.col.2.A.& ſchol.89. pag. 203. col. 2. & ſchol. 165 pag.286.col.1.lib.3

Iudæi vnde dicti, & quos libros ſacros recipiant, par. 2. q. 22. pag.221.col.2.B.C.ſchol.38.lib.2 pag.74.col.2

Iudęorum errores, & qui eos confutarint, par.2.q.22. pag.221. col.2.B.& ſeq.ſchol.38.lib.2 pag.74.& 75.col.1.& 2

Iudæorum ritus cur tolerantur ab eccleſia, & non Sarracenorũ & infidelium, par.2.q.46.pag.248.col.1.C. ſchol. 52.lib.2. pag.96 col.1

Iudęorũ & Arabũ gẽs inſigniter ſuperſtitioſa, ſch.42.p.78.c.2

Iudæi uno modo circuncidunt omnes, ſch.51.lib.2. p.94.c.2

Iudæorum quæ ſit de Chriſto ſententia, par.2.q. 22.pag. 221. col.2 C

Iudæi credunt ſe conſequi iuſtitiam ex lege veteri, par.2.q.22. pag.221 col.2.D

Iudæi in quibus à Chriſtianis defendendi, parte 2. q. 46. pag. 244 col.2.C.D

Iudæi communia multa cum Chriſtianis habent, par.2. q.46. pag.244 col.2.C.D

Iudæi & Gentiles impropric dicuntur hæretici, parte 2 pag.119 col.2.D

Iudæorum punitio an & quando, & quibus caſibus ſpectet ad iudices eccleſiaſticos & inquiſitores, par.2. q. 46. pag. 244. vſque ad 248.col.2.E. ſchol. 10. pag. 38.col.1.& ſchol.51. pag.95 col.1.lib.2

Iudæi & infideles ratione delicti efficiuntur de foro eccleſiæ, parte 2. quæſt.46. pag.245. col.1. C.D.ſchol.51.lib.2. pag.93 col.2

Iudæi cum ſunt puniendi ob delicta in fidem commiſſa per Epiſcopum & Inquiſitorem ſimul puniantur, ſchol.51.li.2 pag.94 col.1

Iudæi inuocantes dæmones ad abiurandum cogi poſſunt, par. 2.q.46 pag.251.col.1.A

Iudæus quomodo abiurabit, ſchol.52.lib.2 p.96.col.1

Iudæi an & quando admittantur ad teſtificandum contra Chriſtianos, ſchol.10.lib.2 pag.37.col.2

Iudæi teſtimonium contra alium Iudæum admittitur in illis caſibus, quibus Iudæus ſubditur inquiſitoris iuriſdictioni, ſchol 10.lib.2 pag.38.col.1

Iudæi cum teſtificantur, quot ex eis requirantur ad plenam probationem faciendam, ſchol.10.lib.2 pag.38.col.1

Iudæi qualiter iurabunt de dicenda ueritate, cum ueniunt ad teſtificandum, ſchol.10.lib.2 pag.38.col.2

Iudæi præbentes auxilium, conſilium uel fauorem Chriſtianis tranſeuntibus ad Iudaiſmum, ut hæreticorum fautores ab Inquiſitoribus ſunt puniendi, & quibus pęnis, par.2. q. 44. pag.242.col.1.D.E.ſchol.51.lib.2 pag.93.col.1.& 2.

Iudicum duo ſunt genera in cauſa fidei, ordinarij & delegati, ſchol.71.lib.3 pag. 194.col.1

Iudices imperitos remouendos, ſch.79.lib.3 p.199.col.1

Iudicis negligentis ius reddere pœna, par.2 pag.94.col.1.B

Iudex delegatus moderatas expenſas poſcere poteſt, par. 3. q. 104. pag.387.col.2.D.E

Iudicis eccleſiaſtici eſt cognoſcere de crimine hæreſis, & ſecularis exequi, par.2.q.46 pag.247.col.1.D.& ſeq.

Iudex procedens ſimpliciter & de plano quid poſſit, ſch. 112. lib.3 p.218.col.2

Iudex an poſſit promittere impunitatem ad ueritatem habendam, ſchol.29.lib.3 pag.139.col.2

Iudicis ſecularis præſentia an ſit neceſſaria vt ſententia contra hæreticos feratur, & quatenus exigatur, ſchol. 68. lib. 3. pag.189 col.1.& 2

Iudex quomodo interrogabit reum ne ſuggerere videatur, ſchol. 19.lib.3 pag.130.col.2

Iudex debet amouere impedimenta, quę protrahant negotiũ, ſchol.33.lib.3 pag.145.col.1

Iudex pœnam arbitrariam, ſi crimen ſit ingens, vſque ad mortem poteſt extendere, ſchol.51.lib.2 pag.94.col.1

Iudex laicus abſque reuiſione proceſſus facti per inquiſitorẽ, debet ſibi relictum punire, ſch.99.lib.3 pag.208.col.2

Iudices laici differentes ſententias latas in hęreticos executioni mandare, vt fautores hæreticorum puniendi ſunt, ſch.99 libro 3 pag.209.col.1

Iudex eccleſiaſticus quos blaſphemos punire debeat, & quos iudex ſecularis, par.2.q.46 pag.246.col.2.D & ſeq.

Iuriſdictio inquiſitorum durat etiam poſt latam ſententiam, cum poſſint pænitentias grauare & minuere, ſchol. 62 pag. 179 col. 2

Iuriſdictio quando amittatur à iudice deferente appellationi, ſchol.42.lib.3 pag.153.col.2

Iuriſdictio inquiſitorum durat contra pęnitentes, pænitentias ſibi iniunctas violantes, ſch.144.lib.3 pag.263.col.2

Iurare non licere, error Pſeudoapoſtolorum & Valdenſium: & iurare renuens, dicens non licere, pro hæretico habetur, parte 2. pag.94.col.2.E & 116.col.2.E & 131.col.2.D ſchol.28.lib.2 pag.59.col.2

Iurare renuentes in cauſa fidei inquiſitores puniunt, parte 3 quæſt. 41 pag.365.col.2.C

Iurare debet denuntians, ſe non reuelaturum geſta per ipſum, & inquiſitorem, par.3 pag.284.col.2.A

Iuramentum de veritate dicenda, procedendo ſummarie & de plano non omittendum, par.3.q.55 pag.370.col.1.D

Iuramentum hanc tacitam habet conditionem, ſi communicare liceat, par.2 pag.118.col.2.B

Iuramenti de fide catholica tuenda forma, & cur hodie non præſtetur, par.2 pag.111.col.2.D

Iuramentum de ſtando mandatis eccleſiæ quando exigendum, ſchol.6.lib.3 pag.118.col.1

Iuramentum de pænitentia implenda à ſuſpecto violenter exigendum, par.3 pag.321.col.1.B

Iuramentum de parendo mandatis eccleſiæ præſtandum ab eo qui abſoluitur, ſch.6.lib.3 pag.118.col.1

Iuramentum præſtari debet ab officialibus locorum de parendo inquiſitori, & de defendenda eccleſia contra hæreticos, par.3.pag.268.col.2.A.B & q.32 pag.361.col.2.D.E

Iuramentum præſtandum eſt à magiſtratibus genuflexis, parte 3 pag.269.col.1.D.E

Iuramentum magiſtratuum, quid contineat, cum iuſſu inquiſitorum iurant, ſchol.3.lib.3 pag.117.col.1

Iuramentum fidelitatis præſtare debent notarij, cuſtodes carcerum, miniſtri & officiales inquiſitionis, & qualiter præſtandũ, par.2.p.70.c.1.D par.3.q.60. pag.372.col.1.B & ſeq.

Iuramentum in contrarium emissum non excusat quem à ferendo testimonio in crimine hæresis,par.2 pag.155.c.2.C

Iuramentum à Iudæis exactum de dicenda ueritate in qua forma fiat,schol.10.lib.2 pag.38.col.2

Ius commune, si negotio fidei aduersatur, vim non haber, sch.98.lib.3 pag.208.col.1

L

LAicis quales actus spirituales interdicātur, & quales permittantur,par.2 pag.132.col.2.D.E

Laici disputantes de fide excommunicantur,& ab inquisitoribus puniuntur,par.3.q.38 pag.364.col.2.D

Laicis qualiter sit interdictum disputare de fide, sch.23.lib.1. pag.25 col.1

Laici & fęminæ nullo modo prædicent, schol. 8. lib. 2. pag. 36 col.2

Laici non prædicent,nec conuenticula occulta faciant,nec sacerdotes reprehendant sub excommunicationis pęna,par.2. pag.59.col.1.C.D.& seq.& pag.61.col.1.B.& pag. 62. col. 1.D.& pag.88. col.1.D

Laicis & rudioribus quænam scire & credere sufficiat, par. 1. q.4.pag.47.col.1.D.& par.2 pag.99.col.2.E

Laici benefacient si studia & notitiam articulorum fidei explicitam profiteantur,par.1 pag.19.col.1.B

Laicos non teneri ad credendum explicite aliquem fidei articulum,hæresis,scho.26.lib.2 pag.57.col.2

Lapsi per lubricum linguæ qua pœna puniendi,schol.17.li.3. pag.129 col.1

Lamias corporaliter deferri communis est sententia & uera, schol.50.lib.2 pag.91.col.2

Latria & dulia adoratio quid,schol.26. lib.2 pag.57.col.2

Legitima etiam denegatur filijs hæreticorum etiam catholicis,schol.6.lib.2 pag.36.col.1

Leges transgredi licet ob facinoris atrocitatem, schol.46.lib.2 pag.36 col.1

Leges promulgandi ritus uetustus contra hæreticos initio Pōtificatus,schol.18.lib.2 pag.44.col.1

Legibus ciuilibus per Ecclesiam approbatis utendum in crimine hæresis,par.2 pag.110.col.2.D

Leges seculares in hæreticos latas Romani Pont.confirmarūt, schol.136.lib.3 pag.259.col.1

Leges Federici,& alia quæcūque statuta contra hæreticos obseruari debere,schol. 3.lib.3 pag.116.col.2

Leges ciuiles de puniendis hæreticis quatenus locum habeāt, schol.46.lib.2.pag.86.col.1.& sch.105.lib.3. p.215.col.2

Leges deferentes bona cognatis hæreticorum correctæ, par.2. pag.109 col.1.C

Leges in hæreticos latæ,licet de quibusdam loquantur,in omnibus locum habent,par.2.pag.100 c.1.A.& p.122. c.1.A

Leges & statuta impedientia negotium fidei ipso iure nulla, sch.98.lib.3 pag.208.col.1

Leges prohibentes iterari baptismum qualiter intelligantur, schol.11.lib.1 pag.10.col.2

Leuis suspicio quæ sit,& cur sic appellata, parte 2. quæst. 55. pag.258 col.2.A.B

Leuis suspicionis exempla,par.2.q.55 pag. 258.col.2.B.C

Leues præsumptiones non sufficiunt ad dominandum aliquē, schol.12.lib.2 pag.40.col.2

Leuibus suspicionibus non facile credendum in hoc delicto, schol.9.lib.2 pag.37.col.2

Leuiter suspecti qui dicantur,par.2.q.55 pag.259.col.1.D.E

Leuiter suspecto iniungi potest purgatio canonica, uel abiuratio de leui, par.2.q.55 pag.259.col.1.& 2.E

Leuiter suspectus non abiurat generaliter omnem hæresim, par.3 pag.324.col.2.A

Lex seu constitutio debet esse simplex,par.1 pag.16.col.1.D

L.nullus.C.de sum.trinit.& fide catho.de processione spiritus sancti declarata,schol.4.lib.1 pag.6.col.2

L.nullus.C.de sum.trinit. & fide catho.quando lata, schol.4. lib.1 pag.6.col.1

L. nemo.C.de.sum.trinit.quando & cur condita, schol.5.lib. 1.pag.7 col.1.& 2

Liberum hominis arbitrium,par.1 pag.40.col.1.B

Librorum de religione tractantium tria genera,schol.39.lib.2 pag.75 col.2

Libri sanctorum patrum quos recipit catholica ecclesia,par.1. pag.43 & 44

Librorum canonicorum ingens auctoritas, & certa ac indubitata certitudo,schol.44.lib.2 pag.80.col.1

Librorum prohibitorum index,schol.39.lib.2 pag.76.col.2

Libri canonici,agiographi, & apocryphi qui dicantur, schol. 39.lib.2 pag.75.& 76

Libri hæretici seu apocryphi de quibus in Decreto, par.2.q. 23.pag.221.& seq. col.2.E

Libri damnati in Decretalibus,par.2.q.24. p.223.col.1.A.B

Libri damnati in Extrauagantibus,par.2.q.25.pag.223.col.1 C. & seq.

Libri damnati à diuersis Romanis Pontificibus, par. 2.q. 26. pag.223 col.1.E

Libri damnati mandato speciali D.Papæ,parte 2. q. 27. pag. 225 col.1.B.C.

Libri damnati ab inquisitoribus Aragoniæ, par. 2. q.28.pag. 225 col.1.D.E.& seq.

Libri damnati censentur, eorum auctore damnato, schol. 1. lib.2 pag.30.col.1

Libri mali quatenus legendi,schol.50.lib.2 pag.90.col.1

Librorum profanorum lectio olim interdicta,schol. 18. lib.1. pag.16 col.2

Libros damnatos non esse legendos. Et qui de hoc scripserint, schol.1.lib.2 pag.30.col.1.

Libros damnatos legere possunt inquisitores, & eorum commissarij, sed non Episcopi, schol. 1. lib. 2. pag.30.col.2. & pag.31 col.1

Libros prohibitos legendi facultatem non concedunt inquisitores,schol.1.lib.2 pag.31.col.1

Libri auctoris nondum damnati,praua dogmata continentes, à quibus legendi & purgandi,schol.1.lib.2 pag.31.col.1

Libri hæreticorum etiam vtilia continentes interdicendi, sch. 1.lib.2 pag.30.col.1

Libri sine nomine auctoris nullatenus imprimendi,nec permittendi,& cur,schol.18.lib.1 pag.16.col.2

Libri de nouo aduecti priusquam uendantur videndi per uiros doctos,schol.1.lib.2 pag.31.col.2

Libros prohibere quatenus,& in quibus casibus possint inquisitores & episcopi, schol. 41. lib. 2. pag. 77. col. 2. & pag. 78. col.1

Libri habentes dubias propositiones aut duplicem sensum cōtinentes,catholicum & hæreticum,examinandi, schol. 41. lib.2 pag.78.col.2

Libri astrologiæ, chyromantiæ,& aliarum diuinationū,& poesiæ non facile admittendi,schol.41.lib.2 pag.78.col.1

Libri omnes diuinationum,sortium,inuocationum dęmonū, & magicarum superstitionum reuelandi, condemnandi, ac comburendi sunt,par.2.q.28.pag.226.col.1.A.& quæst.29 pag.226.col.1.E.& quæst.43.pag.240.col.1. C.par.3.pag. 281.col.1.B.schol.43.lib.2 pag.79.col.1

Libri hæreticorum comburuntur,schol.18.lib.1 p.16.col.2

Libri prohibiti inquisitoribus deferendi, non propria auctoritate corrumpendi,schol.1.lib.2 pag.31.col.1

Librum prohibitum deferens inquisitori,interrogetur unde illum habuerit, schol.1.lib.2 pag.31.col.1

Librorum impressores & uenditores quid obseruare debeant ex decreto Synodi Salysburgensis,sch. 14.lib.2.pag.41.c.2

Librorum hæreticornm impressores qualiter plectendi, schol. 14.lib.2 pag.41.col.2

Libros hæreticorum transcribentes qualiter puniantur,schol. 14.lib.2 pag.41.col.2

Libros catholicorum falsantes qualiter plectantur, schol. 14. lib. 2 pag.42.col.1

Libros prohibitos deferens de una prouincia in aliam qualiter puniatur,schol.14.lib.2 pag.42.col.2

Libros damnatos retinens,an hæreticus uel de hęresi suspectus censeatur,par. 2. pag. 145. col.1.B.& 147.col.1.D.schol.1. lib.2 pag.31.col.2

Libros uetitos retinens,quandoque dici potest hæreticorum fautor,schol.1.lib.2 pag.32.col.2

Libros damnatos retinens, quos non composuit, suspectus fit de hæresi.schol.1 lib.2.pag.32.col.1. & qualis suspicio contrahatur.ibidem.

Libros prohibitos retinens, non excusatur si dicat se eos habere animo refutandi.schol.1.lib.2 pag.32.col.2

Libros damnatos retinens, qua pœna plectatur, schol. 1. lib.2 pag 32.col.2

Libros damnatos qui retinent absque facultate,non possunt absolui per confessores,scholio 1.lib.2. pag. 31. col. 1.& 2.

Libri

Libri hæreticorum reperti apud aliquem, an faciant indicium ad torturam, ex qualitare perſonarum penſandum. ſchol. 118. lib. 3 pag. 231. col. 2
Libros hæreticos componens hæreticus cenſetur, & an quandoque valeat excuſari, ſchol. 1. lib. 2. p. 31. c. 2. & p. 32. col. 1
Libelli accuſatorij forma quem fiſcalis porrigit inquiſitori, ſchol. 14. lib. 3 pag. 125. col. 2
Libellus accuſatorius quid debeat continere, ſchol. 14. lib. 3 pag. 125 col. 2
Lite non conteſtata in cauſa hæreſis, teſtes recipi poſſunt, ſch. 16. lib. 2 pag. 43. col. 1. & vide, Teſtes.
Literatorum nomine qui intelligantur, par. 2 pag. 143. c. 2. B
Literę apoſtolicæ Honorij iiij. quibus ſecta pſeudoapoſtolorum condemnatur, par. 2. q. 12 pag. 203. col. 1. A & ſeq.
Literæ ſaluaguardiæ quæ dicantur ab Eymerico, ſchol. 1. lib. 3 pag. 115 col. 1
Locus à maiori, an locum in iure habeat, par. 3. q. 17. pag. 355 col. 2. C & ſchol. 83. lib. 3 pag. 201. col. 2
Locus animaduerſus in concilio Tarraconenſi, ſchol. 20 lib. 2 pag. 45. col. 2 & 46. col. 1
Locus reſtitutus in Directorio, par. 2. q. 37. de hæreticis in iure ciuili nominatis, ſchol. 46. lib. 2 pag. 83. & 84
Loca aliquot reſtituta in c. quidam autem. 24. q. 3. ſchol. 24 lib. 2 pag. 55. col. 1. & col. 2
Locus vbi hæretici ſepulti fuere, ſepultura priuatur, parte 2 pag. 62 col. 1. B. C
Locus interdum pœna infligitur, par. 2 pag. 122. col. 1. B
Lubricum linguæ aut iocus non inducunt hæreſim, parte 2 pag. 145. col. 2. E & plene ſch. 17. lib. 3 pag. 127. & ſeq.
Luciferiani hæretici. par. 2. q. 6 pag. 180. col. 2. E
Lulliſtarum errores, par. 2. q. 9 pag. 195. col. 2. E
Lupus pro hæretico & malo prælato ſæpe ſumitur, parte 2 pag. 155 col. 1. A
Lutheri turpis imago, ſchol. 2. lib. 2 pag. 33. col. 2
Lutheri error circa epiſtolas decretales Pontificum, ſchol. 18 libro 1 pag. 16. col 1

M

MAcedonius hæreticus vbi, & quando damnatus, ſchol. 18. lib. 1 pag. 15. col. 1
Macedoniani hæretici, par. 2. q 6 pag. 180. col. 2. B
Mandans alicui vt malefaciat, an teneatur ſi aliàs id malum erat ille facturus, par. 1 pag. 17. col. 1. B. C
Mandata quæ dicantur eſſe iuſta, ſchol. 6. lib. 3 p. 119. col. 1
Mandata qualiter ſint iniungenda, ſchol. 6. lib. 3. p. 119. col. 1
Mandatum de capiendo quando præſtandum ab inquiſitoribus, & qualiter, par. 3. pag. 286. col. 2. B. C. ſchol. 117. lib. 3 pag. 222 col. 2
Mandatis apoſtolicis vel inquiſitoris in negotio fidei non obedientes excommunicandi, & ab officijs ſuis ſpoliandi, par. 3 pag. 269. col. 1. D. & pag. 270. col. 2. A. B & ſeq.
Magia duplex, naturalis & mathematica, ſchol. 32. libro 3 pag. 143 col. 1
Magia uenefica & vetita vnde orta, ſch. 32. lib. 3. p. 143. col. 2
Magorum qualia ſcelera, ſchol. 32. lib. 3 pag. 143. col. 2
Magicam artem ſectantes vt hæretici ſunt habendi, parte 2 quæſt. 43 pag. 239. col. 1. A
Magi hæreticantes quibus ſignis dignoſcantur, parte 3 pag. 295. col. 1. C. D & ſeq.
Magi ſeu dæmonum inuocatores, ſi poſt abiurationem iterum inuocent, an ſint relapſi, ſchol. 32. lib. 3 pag. 144. col. 1
Magiſtratus ſeculares adhortandi primum, ac deinde compellendi ſunt ab inquiſitoribus ad auxilium, & iuramentum præſtandum. parte 3. pag. 268. col. 2. E. ſchol. 4 pag. 117 col. 2. & ſchol. 97. pag. 207. col. 2. & ſchol. 115. pag. 220 col. 2 lib. 3
Magiſtratus iuramentum præſtare debent de obſeruandis omnibus legibus & ſtatutis pro negotio fidei, & contra hęreticā prauitatem editis, par. 3 pag. 269. col. 1. C
Magiſtratuum pœna leges contra hæreticos editas non ſeruantium, par. 2 pag. 66. col. 1. C. D
Magiſtratus conſentientes iurare, genuflexi iurabunt, par. 3 pag. 269 col. 1. D. E
Magiſtratus in cauſa hæreſis ad quæ obligentur, ſchol. 59 libro 2 pag. 103. col. 2
Magiſtratus ſeculares iuſſu inquiſitorum capere, & cuſtodire tenentur hęreticos, ſchol. 1. lib. 3 pag. 115. col. 1
Magiſtratus ſeculares debent ducere hæreticos quò voluerint inquiſitores, ſchol. 1. lib. 3 pag. 115. col. 2
Magiſtratus qui inquiſitoribus non obediant, quibus pœnis, & qualiter puniendi ſint, ſchol. 5. lib. 3 pag. 117. col. 2
Magiſtratus excommunicati ob non præſtitum iuramentnm, & inobedientiam, diebus feſtiuis in eccleſiis tales ſunt publicandi, par. 3 pag. 271. col. 1. B & ſeq.
Magiſtratus diu perſeuerantes in inobedientia & cenſuris eccleſiaſticis, declarantur infames, hæreticorum fautores, de hæreſi ſuſpecti, ac priuantur omnibus officijs & beneficiis habitis & habendis, par. 3 pag. 274. & ſeq. c. 2. A. B. & ſeq.
Magiſtratus ab inobedientia pro qua fuerant excommunicati, reſipiſcentes, publice ſunt abſoluendi, parte 3 pag. 271 col. 2. E
Magiſtratus circa fidem delinquentes, cum puniuntur, quid obſeruandum, ſchol. 59. lib. 2 pag. 104. col. 1
Magiſtratus hæreticis fauentes quibus pœnis plectantur, ſchol. 59. lib. 2 pag. 103. col. 2
Magiſtri errorum, vide in voce, Hæreſiarchæ.
Magna & vehemens ſuſpicio, quæ dicatur, & cur ſic appellata, par. 2. q. 55 pag. 258. col. 1. D. E
Mahometis origo, genus, & perfidia, ſchol. 37. libro 2 pag. 74 col. 1. & 2
Mahometis errores qui confutarint, ſchol. 37. libro 2 pag. 74 col. 2
Mahometes à ſuis propheta habitus, par. 2. q. 21 p. 221. c. 2. A
Maiores, minores & mediocres, quę ſcire teneantur, & qui plus ſcire, par. 1. q. 12 pag. 53. col. 1. & 2
Maleficia quæ tuentur à tortura, & qualiter diſſoluantur, ſch. 53. libro 3 pag. 166. col. 2
Manes Perſa princeps Manichæorum antiquorum, parte 2 quæſt. 6 pag. 180. col. 1 A
Manes ſeu Manens Dux Manichæorum nouorum in partibus Mediolanenſibus, par. 2. q. 13 pag. 203. col. 2. D
Manfredus ordinis Prædicatorum inquiſitor hæreticæ prauitatis in Italia, par. 2. q. 29 pag. 226. col. 1. D
Manichæi hæretici, par. 2. quęſt. 6 pag. 180. col. 1. A
Manichęus quis, & qualiter prius appellaretur, ſchol. 29. lib. 2. pag. 60 col. 2.
Manichęi antiqui dicti à quodam Perſa uocato Manes, par. 2 quæſt. 6 pag. 180. col. 1. A
Manichęorum varij errores, par. 1. à pag. 9. vſque ad 12. col. 2. C. & ſchol. 29. lib. 2 pag. 62. col. 2
Manichæorum figmenta de ſacramentis, par. 2. q. 13. pag. 204. col. 1. D. & ſeq. & plenius ſchol. 29. lib. 2 pag. 61
Manichęi carnibus non ueſcuntur, & quare, ſchol. 29. lib. 2. pag. 62 col. 2
Manichęi Recentiores appellationem ſumpſere à quodam uocato, Manete ſeu Manente, par. 2. q. 13. pag. 203. col. 2. D
Manichæi Noui quo tempore & quibus in locis emerſerint, par. 2. quæſt. 13 pag. 203. col. 2. C. D
Manichæorum nouorum duces in Italia Belazmanſa, & Ioannes de Lugio, ſchol. 29. lib. 2 pag. 61. col. 1
Manichęorum recentiorum errores, par. 2. q. 13. p. 203. c. 2. E
Manichęorū nouorū ſacramēta quatuor uana, res ſcitu digna. ſchol. 29. lib. 2 pag. 61. col. 2
Manichęis nouis in Italia exortis, quæ tribuit Eymericus, qualiter ſint accipienda, ſchol. 29. lib. 2 pag. 60. col. 1
Manichęi tàm ueteres, quàm recentiores quando damnati, ſchol. 29. lib. 2 pag. 62. col. 2
Manichęi hęretici quibus indicijs dignoſcantur, par. 3. pag. 293 col. 2. E
Manifeſte, quid ſignificet, par. 2 pag. 152. col. 2. E
Manifeſti hęretici qui dicantur, par. 2. q. 33. p. 228. c. 2. B. C. D
Manifeſti hęretici per viros literatos conuincendi, par. 3. pag. 289 col. 2. A. B
Manifeſte an ſapiant hęreſim ſortilegia, qualiter cognoſcatur, ſchol. 49. lib. 2 pag. 89. col. 1
Manus impoſitio ſiue conſolamētū Catharorum, qualiter celebrarent, ſchol. 29. lib. 2 pag. 61. col. 2
Manuleuta qualis uox, ſchol. 139. lib. 3 pag. 260. col. 1
Marcioniſtę hęretici, par. 2. quęſt. 6 pag. 179. col. 2. B
Marcelli ſecundi Pont. Max. liber manuſcriptus in pręfatione, lib. 2 pag. 29
Marcelliani hæretici, qui. ſchol. 46. lib. 2 pag. 84. col. 1
Mares & fœminæ carcerandi ſimul non ſunt, fallit in marito & vxore, ſchol. 117. lib. 3 pag. 223. col. 1
Marſilius de Menandrino quis, ſchol. 31. lib. 2 pag. 66. col. 1

Matrimonium carnale damnant Cathari, schol.29. lib. 2. pag.62 col.1
Matrimonium cum hæretico & excommunicato contractum valet, par.2 pag.159.col.2.C
Matrimonium si contrahant monachi vel clerici in sacris constituti, de hæresi redduntur suspecti, sch. 55.li.2. p.98.col.2
Martyrium, pœnitentia, baptismus, par.1 pag.41.col.1.B
Martyribus aliquid imperantibus non statim credendum, par. 2.pag.107. col.2.A
Maxima & violenta suspicio quæ dicatur, & cur sic appellata, par.2.quest.55 pag.259.col.1.B.C
Melchisedechiani hæretici, par.2.quæst.6 pag.179.col.2.A
Memoriam hæreticorum damnare omni tempore etiam elapsis 40. annis inquisitores possunt, sch.105.li.3.p.214.col.1
Memoriam contra defuncti formandus processus, schol. 161. lib.3 pag.284.col.2
Memoria hæreticorum damnata etiam post 40. annos filij eorum in iuris pœnas incurrunt, sch.105.lib.3.pag.214.col.1
Mendax in causa fidei iudicialiter conuictus, vehementer suspectus est, par.2.q.56 pag.262.col.1.C.D
Menandriani hæretici, par.2.quæst.6 pag.179.col.1.B
Menandrianorum error de productione rerum per medios angelos refutatus, par.1 pag.9.col.2.D
Metangismonitæ hæretici, par.2.quæst.6 pag.180.col.2.C
Metus mortis an & quando excuset hæreticalia dicentes uel facientes. & talia facientes an dicãtur hæretici uel de hæresi uel apostasia suspecti, par.2.q.41.pag. 233. col. 2. B. schol. 22.lib.1.pag.22.& 23.col.1.& 2.& sch.48.li.2. p.88.col.1
de Metu mortis hæreticantibus insigne Concilij Ancyrani decretum, schol.22.lib.1 pag.22.col.2
Metu abnegantes fidem, si conuertantur, qualiter tractandi, & recipiendi, schol.22.lib.1 pag.23.col.1
Metu qui committunt hæreticalia qualiter plectantur per cõcilium Ancyranum, schol.22.lib.1 pag.23.col.1
Mesquita quid apud Sarracenos, schol. 52.lib.2 pag.95.col.2
Messaliani hæretici qui, schol.46.lib.2 pag.83.col.2
Michael de Cęsena quis, & quando vixerit, schol. 25. lib. 2. pag. 56.& 57
Michael de Cæsena sectator Petri Ioannis, parte 2. quæst. 15. pag.207 col.1.A
Michaelis de Cęsena errores ac hęreses, par.2.q.9.p.188.c.1.E
Michaelis de Cæsena errores condemnantur per duas constitutiones Ioan.xxij.par.2.q.15 pag.212.col.1.E
Michaelis de Cęsena & sequacium impugnatio extrauagantiũ Ioan.xxij.par.2.q.15 pag.212.col.1.& seq.E
Michael de Cęsena, eius in Romanum Pont. audacia insignis & complices, schol.31.lib.2 pag.66.col.1
Ministralis, qualis vox, schol.25.lib.2 pag.57.col.1
Ministri inquisitorum alij, an sicut notarij eorum excommunicari non posʃint, sch.87.lib.3 pag.203.col.1
Ministrorum salarijs vnde sit prouidendum, par.3. quæst.108 pag. 388 col.2.C & seq.
Minoribus vigintiquinque annis curatores dandi in causa fidei, schol.34.lib.3 pag.146.col.2
Minores errantes in fide ob auctoritatem maiorum quatenus excusentur, schol.19.lib.1 pag.18.col.2
Minor delinquens ob teneram ætatem, aut non punitus, aut mitius punitus, effectus maior, amplius puniri non potest de eodem delicto, schol.12. lib.1 pag.11.col.2
Miraculis non statim credendum, & quare, par.2.p.107.c.2.C & pag. 126 col.2.C
Miraculum insigne, quo Nicæna synodus confirmatur, schol. 4.lib.1 pag.6.col.2
Misericordia nulli deneganda, par.2 pag.148.col.1.C
Misericordia reis promissa facile eos ad conuersionem inducit, schol.27.lib.3 pag.138.col.1
Misericordiæ tempus vsque ad sententiam durat, parte 3 pag.334 col.2.B.C
Missæ canon si quę uerba contineat, quæ ab euangelistis non sint dicta, credendum est Apostolos à Christo, & nos ab Apostolis accepisse, par.1 pag.30.& 31
Monachus in causa hæresis instrumenta conficit fauore fidei, par.2 pag.156.col.1.B
Monachi in sacris constituti matrimonium contrahentes de hæresi fiunt suspecti, schol.55.lib.2 pag.98.col.2
Montani hæretici, par. 2.quæst.6 pag.180.col.1.C
Montblanch celebris Cataloniæ locus, sch.27.lib.2. p.58.c.2
Mores praui facilius hæreses admittũt, sch.118.li.3.p.229.c.2
Mores Geraldi Segarelli & Dulcini hæreticorum pseudoapostolorum, par.2.quæst.12 pag.201.col 1.E
Mors uenit appellatione vltimi supplicij, par.2 p.102.c.1.D
Mortis metu hæreticalia patrantes quandoque non excusãtur ab hęresi, schol.48.lib.2 pag.88.col.1
Mortis metu fidem abnegantes vt pęnitentes hæretici recipiendi sunt, si reuertantur, par.2.q.49 pag.254.col.2.B.C
Morte Papæ vel pręlatorum inquisitores instituentium, non expirat inquisitorum potestas, par.3.q.7.& 8.pag.350.col. 2.B.& seq. & ibi latius in Scholijs.
Morte extinguũtur suspiciones quantumuis vehementes in crimine hæresis, schol.105.lib 3 p.214.col.1
Mortuis hęreticis agitur contra ipsos & credentes solum, sch. 161.lib.3 p.284.col.1
Mortui iurisdictio post eius obitum ad quem trãsferatur, par. 2.pag.101.col.1.C.& pag.122.& seq. col.2.C
Mortuis hęreticis durat actio aduersus eos, uide in uoce, Actio. & in uoce, Defunctus.
Mortui aliquando post eorum mortem & hęretici condemnãtur, & quot modis contingat, par.3.pag. 345. col.1.& 2. A. & seq.& q.43.pag.366. col.1. D
Morte plectendis non datur sacramentum extremæ vnctionis, schol.146.lib.3 pag.266.col.2
Mulier prægnãs nec terreri nec torqueri debet, sch. 54.lib.3. pag.167 col.1
Mulieres sceleratæ credentes ac profitentes se nocturnis horis cum Diana, vel Herodiade equitare super quasdam bestias, &c. vt hæreticæ sunt habendæ & puniendę, par.2.q.43. pag.239.col.1 A.B.& seq.
Multitudini hæreticorum quo modo prouidendum, parte 2 pag.170 col.1.B
Multiplicatio actus auget suspicionem, par.2. pag.169.c.1.E
Munera prudentes excęcant, sch.148.lib.3 pag.269.col.1

N

NArbonensis Concilij insigne decretum de culpis, ex quibus cognoscuntur credentes hęreticorum, sch.56.lib.2 pag.99 col. 2
Nautæ, caupones, stabularij quando teneantur pęna receptatorum, schol.57.lib.2 pag.101.col.2
Nazaræi hęretici, par.2.quęst.6 pag.179.col.1.D
Nazaręi qui, & eorum differentię, schol.24.lib.2.pag.55.col.1
Necromantici ad diuinãdum qua interdum superstitione utãtur, schol.50.lib.2 pag.90.col.2
Necromantici hæretici quibus indicijs cognoscantur, par. 3. pag.295. col.1.C.D.& seq.
Negare se ipsum cur non posʃit Deus, par.1 pag.8.col.1.D
Negans intentionem prauam, & confitens factum hęreticale, an uelut impænitens sit tradendus curię seculari, schol. 56. lib.2 pag.100.col.2
Negans quod fateri debuit an teneatur in conscientia restituere bona sua fisco, sch.151.lib.3 pag.272.col.2
Negatiua qualitatis à quo sit probanda, par.2. pag.147.c.2.C
Negatiui hęretici qui censeantur, par.2.q.34. p.229.c.1.A.B
Negatiuus hęreticus an sit qui confitetur factũ hęreticale, sed prauam intentionem negat, schol.45.lib.2 pag.81.col.2
Negatiuus uel diminutus confitens an sit, qui uel omnes hęreses, uel omne delicti tempus, uel omnes complices non reuelat, schol.45.lib.2 pag.82.col.2
Negatiui an sint qui conuincuntur de antiquis dictis uel factis hæreticalibus, schol.45.lib.2 pag.82.col.1
Negatiui hęretici difficulter cognoscuntur, schol. 45.lib.2. pag.82. col.1
Negatiuus non est statim brachio seculari tradendus, sed per annum uel plus expectandus, par.3 pag.338.col.2.C
Negatiui hęretici antequam condemnentur multa considerare oportet, schol.67.lib 3 pag.188.col.1
Negatiuus diu perseuerans in negatiua deinde confessus errorem, abiurare debet, par. 3. pag.338.col.2.D.E
Negatiuus conuictus de crimine in negatiua persistens, hęreticus impęnitens censetur, & curię seculari tradendus, par. 2.q.34.pag.229.col.1.B.par.3. pag.338.col.1.C.& p.340. col.1.B.& plene schol.66.lib.3.pag.186.& seq.
Negatiuus quibus rebus prius perspectis curiæ seculari tradi posʃit, sch.66.lib.3 pag.187.col.1
Negatiui qui existunt in hæresibus, de quibus conuincuntur, licet protestentur se credere catholice quod credit ecclesia, combu-

comburendi sunt,sch.45.lib.2.pag.82.col.1.schol.66.lib.3 pag. 186.col.1
Negligens quis dicatur,sch.79.lib.3 pag.199.col.2
Negligens inquisitor non caret suspicione, scholio 79. lib.3 pag. 199.col.2
Negligentes inquisitores remouendi,sch.79.lib.3, p.199.c.2
Negligens se purgare,olim statim curię seculari tradebatur;hodie secus, & quę pœna ei imponat,par.2. pag 109.col.2.C & E. & pag.116.col.2.C.D
Negotia fidei sumarie & de plano, sine strepitu & figura iudicij tractantur,par.3.q.54.pag.369.col.2.D.E.& par.2.pag.68.col.6.D.E.& sch.112.& 113.lib.3 pag.218
Negotiatio cum quibus nō exercenda,par.2.pag.122.col.1.A
Nepos dānati de heresi,an possit eligere,par.2. pag.130.c.1.D
Nestorius hęreticus vbi & quando damnatus, & eius error confutatus de vnione verbi diuini,par.1. pag.11.col.1.C.sch.18.lib.1 pag.15.col.2
Nestoriani heretici, & eorum error vnus,par.2.q.6. pag.181.col.1.sch.2.lib.1 pag.4.col.1
Nicęna synodus vbi & quando celebrata, & quid in ea actum, sch.4.lib.1 pag.6.col.2
Nicęna synodus insigni miraculo confirmatur, ibidem.
Nicæna synodus quę sanciuit, obseruentur, parte prima. pag. 26.col.1.A.B
Nicęnum concilium statuens vt reuertentes ab hæreticis rebaptizentur,qualiter intelligatur,sch.33.lib.2 pag.70.col.2
Nicolaus Papa iiij.ab herefis crimine defensus, parte 2.q.17. pag. 217.col.1.D.E
Nicolai iiij.extrauagans contra Christianos transeuntes, vel redeuntes ad iudaismum, & eorum fautores etiam Iudęos, par.2.q.44 pag.242 col.2.A.& seq.
Nicolaus iiij. pseudoapostolorum sectam condemnauit per literas suas apostolicas,par.2.q.12 pag.203.col.2.A.& B
Nicolaus Rosell ordinis Prędicatorū inquisitor generalis Aragoniæ & Cataloniæ,par.2.q.10. pag.196.col.2.C
Nicolaus Roselli ordinis Prędicatorum tituli sancti Xisti præsbyter Cardinalis,par.2.q.10 pag.196.col.2.C
Nicolaus Eymericus ordinis Prędicatorum & inquisitor generalis Aragonię,& Catalonię, & Nicolai Rosell successor in officio inquisitionis,par.2.q.10. pag.196.col.2.D
Nicolaus Eymericus quo anno creatus sit inquisitor,schol.53 lib.2 pag.96.col.2
Nicolaus Eymericus quo consilio retulerit varias Decretales in 2.par.Directorij, nullo fere ordine seruato, sch.11.lib.2 pag. 38.col.2
Nicolaus Eymericus quo consilio in hoc opere recesserit philosophorum errores,sch.23.lib.2 pag.53.col.2
Nicolaus de Calabria quando vixerit, sch.27.lib.2.p.59.col.1
Nicolaus de Calabria Barchinone vnà cum suis erroribus condemnatus,par.2.q.9 pag.200.col.1.A.& seq.
Nicolaitę heretici,par.2.q.6 pag.179.col.1.B
Nobilitas propter heresim amittitur, nec illi quicquam defertur,sch.96.lib.3 pag.207.col.2
Nobiles in fide errantes plus puniendi,quàm ignobiles,schol. 13.lib.2 pag.41.col.2
Noetiani heretici,par.2.q.6 pag.180.col.1
Nomen dogmatis quid importet,sch.1.lib.1 pag.4.col.1
Nomina disiunctiua seu partitiua,quę sint,& qualiter in diuinis prędicentur,par.1 pag.18.col.2.B
Nominum in diuinis quędā essentialia,alia personalia, & alia nationalia,eaque explicata,par.1 pag.18.col.1.D.E
Nomina hęreticorum delenda è libris catholicorum, schol.2. lib.1 pag.33.col.2
Nomina testium & accusantium sunt supprimenda, & quando reis sint publicanda, & quando non,par.1. pag.75.col.2 & par.3.pag.296.col.1.B.& q.75. pag.376.col.2.C
Nomina testium consultoribus,an manifestanda,par.3.q.80. pag. 380.col.1.B.C
Nominibus testium accusantiū suppressis varij modi quibus processus copia reis præberi possit,ne veniant in cognitionē deponentium,par.3 pag.296.& 297.col.2.E
Notarius in causa fidei an religiosus, & an presbyter esse possint, & quando,par.3 pag.288.col.1.D
Notariatus officium exercere clericos & religiosos,ac sacerdotes cogere possunt inquisitores, parte 3.quęstione 19. pag. 356.col.2.C.& seq.
Notarij inquisitionis qui,& à quo creari debeant, par.3.q.18. pag.356.col.1.E.sch.84.lib.3 pag.20.col.12
Notario,in creando quid obseruandū,sch.84.lib.3. p.202 c.1
Notarios inquisitorum amouere,vel mutare non licet prælatis ordinum,par.3.q.17 pag.356.& seq.col.1.B.C
Notarij fidelitatis iuramentum præstare debent, parte 3.q.60 pag. 372.col.1.B.& seq.
Notarius scripturus inquisitionis acta iuramentum de nouo præstet,sch.85.lib.3 pag.202.col.2
Notario scribenti acta inquisitionis non debent satisfacere inquisiti,par.2 pag..156.col.1.A
Notarij inquisitorum non possunt excommunicari à delegatis sedis apostolicæ,par.3.q.21 pag.357.& seq.col.2.E
Notarij inquisitorum excommunicari ab inferioribus nequeunt,sch.87.lib.3 pag.203.col.1
Notarij falsificātis vnā scripturam,an & quando cetera instrumenta ab eo confecta non falsa,infirmentur,par.2. pag.97. col.2.C & pag.120 col.1.C
Notarij hæreticis patrocinantes,& pro eis, vel eorum fautoribus instrumenta scribentes,infames, & ab officio suspensi, par.2 pag.59.col.1.A.B
Notarij suspensi,durante suspensione, non valēt instrumenta, par.2 pag.106.col.1 C
Notarij scientes inquisitores illicitis modis pecunias extorquere,superioribus denuntiare tenentur,parte secunda, pag. 71.col.1.A.& seq.
Notarius pręsens esse debet torturæ reorum, qui scribet modū torturę,interrogationes & respōsiones,par.3.pag.314.c.1.E
Notarius cautus esse debet in scribendo abiurationis modo, par.3.pag.318.col 1.E.& pag.321.col.1. C.& pag 324.col. 2.B & pag.328.col.1.B
Notarius leget abiurationem,casu quo reus nesciat legere. & reus prolata à notario alta voce repetet,par.3.pag.317.col.2 B.C.& pag. 327.col.1.C.D
Notiones diuinæ,& quot. par.1 pag.9.col.1 A.B
Notionalia nomina, quomodo prędicentur in personis diuinis,par.1 pag.18.col.1.E
Nouatiani hęretici,par.2.q.6 pag.180.col.1.B
Nouatianorum error,quòd homo post baptismum peccans nō possit per pęnitentiam reparari, refutatur, parte prima. pag. 12.col.2.B.C
Nubens hæretico ignorante non amittit dotem, scholio 153. lib.3 pag.273.col.2
Nuntius sedis Apostolicę quis dicatur,sch.92.lib.3.p.205.c.1
Nuntiorum Papæ non sunt inquisitores iudices, par. 3. q.26. pag. 359.col.2.A.B.& seq.
Nuptiæ quæ incestæ, quæ nefariæ,& quæ inutiles dicātur,parte 2 pag.162.col.2.B.C
Nyctages hęretici,par.2.q.6 pag.181.col.1.D

O

OBlationis nomine quid intelligendum, scholio 4.lib.2 pag. 34.col.2
Obligatio & promissio abiurantis, ad quid extendatur, sch.144. lib.3 pag.266.col.1
Obligatus hæretico, ipso iure remanet absolutus, & quare. par.2.pag.118.col.1.B.C.sch.159.lib.3 pag 283.col.1
Obliuio non pręsumitur cadere in factis arduis, & insignibus, sch.45.lib.2 pag.82.col.1.& 2
Obliuio in factis vel dictis non arduis, quanto tempore præsumatur induci, sch.45.lib.2 pag.82.col.2
Occidere hæreticos quilibet potest,sed tutius est id facere magistratuum auctoritate,par.2. pag.149.& seq.col.2.E
Occidens se cum in carcere pro hæresi esset detentus,tanquam impœnitens condemnandus est, & eius statua brachio seculari tradenda comburenda, parte tertia. pag.345.col.2.A & pag. 346.col.2.A
Occultum seu secretum quid dicatur, par.2 pag.148.col.2.E
Occultare fidem quandoque licet, sed alienam profiteri nunquam licet, schol.22.lib.1 pag.21.col.2.& pag.22.col.1
Odiani hæretici uide in uoce. Audiani.
Odio qui habent eos qui hæreticos persequuntur,eorum sunt fautores,schol.59.lib.2 pag.105.col.1
Officium inquisitionis fouere magni refert, scholio 150.lib.3 pag. 269.col.2
Officij publici nomine quid sit intelligendum in dubio inquisitores declarant,schol.7.lib.3 pag.119.col.2
Officijs secularibus solus inquisitor priuare potest,sch.7.lib.3 pag. 119.col.2
Officialis vel nuntius sedis Apostolicæ quis dicatur, sch.92. lib.3 pag.205.col.1

Officia-

Officialium Papæ nomine comprehenduntur inquisitores, sch.95.lib.3 pag.207.col.1
Officialium sedis Apostolicę duo genera, & contra quos non procedant inquisitores, sch.92.lib.3 pag.205.col.1
Officialium Papæ non sunt inquisitores iudices, par.3.q.26. pag. 359.col.2.A.B
Opera sine charitate facta quantum valeant, par.2. p.90.c.1.E
Opera bona extra Ecclesiam facta non ducunt ad vitam, licet prosint ad bona temporalia, par.2 pag.97.col.1.B
Opera bona peccatis dimissis quandoque reuiuiscunt, parte 2. pag. 119.col.2.E
Opera Raymundi Lull interdicuntur, parte 2. quæst.26. pag. 223.col.2.E
Ophitæ hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.1.D
Oppressus vel grauatus quis dicatur, par.2. pag.162.col.1.B
Opuscula xx. Raymundi Lull prohibita à Gregorio xj. par.2 q.26 pag.223.col.2.B.C.& seq.
Orationem Dominicam & Symbolum quilibet fidelis memoria tenere debet, sch.18.lib.1 pag.17.col.2
Orare pro hæretico, receptatoribus, &c. ac pro decedentibus in peccato mortali non licet, par.2. p.57.col.2. C.& 100.c.1.E
Ordines hominum in Ecclesia tres, virginum, continentium, & coniugatorum, par.1 pag.17.col.2.D
Ordo nouus sine approbatione Papæ non est recipiendus, par. 2.q.16. pag.215.col.1.A
Ordo Catharorum qualis, & quotuplex, scholio 29.libro 2 pag. 62.col.1
Ordinariis facienda est fides per inquisitores de eorum potestate, & delegatione ipsis commissa, par.3 pag.279.col.1.B.C
Ordinariis non derogatur super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget, par.2.pag.67.col.2.A.& seq.
Origenis error de creatione spiritualium creaturarum confutatus, par.1 pag.9.col.2.E
Origenis error de pœna damnatorum, & gloria beatorum refutatus, par.1 pag.11.col.2.E
de Origenis operibus variæ sententię, par.2. pag.120.col.2
Originale peccatum, eiusq; remedium, par.1. pag.40.col.1.D
Originale peccatum in paruulis, par.1 pag.12.col.2.B
Originale peccatum absq; proprio consensu remittitur paruulis in baptismo, sch.10.lib.1 pag.10.col.1
Origeniani hęretici, par.2.q.6 pag.180.col.1.E
Origo Valdensium, par.2.q.14 pag.205.col.1.C.D
Ossa hæreticorum custodiens, suspectus de hæresi est, sch.102. lib.3 pag.211.col.2
Ossa hæreticorum, aut vestes velut reliquias martyrum custodientes, fautores sunt hæreticorum, sch.59.lib.2. p.105.c.1

P

Panis benedictio, Catharorum inane sacramentum, schol. 29.lib.2 pag.61.col.2
Papa vnus Ecclesiæ caput, cui omnes subduntur, schol.7. lib.1 pag.8.col.2
Papa vtrunque gladium habet, spiritualem & temporalē, sch. 7.lib.1 pag.9.col.1
Papa, Sedesue Apostolica si quid definiat ad fidem spectans, id catholica veritas est, & contrarium heresis, scholio 21.lib.2 pag. 51.col.1.regula 3
Papa vnus si quid determinet tanquam de fide, id alius Papa non potest reuocare, sch.33.lib.2 pag.69.col.2
Papa quando & in quibus possit diuersa statuere ab his quæ alius Papa decreuit, absque fidei iactura, scholio 33.lib.2 pag. 70.col.2
Papa eorum quæ determinat duo genera considerat, schol.33. lib.2 pag.71.col.1
Papam posse aut non posse facere nouum fidei articulum, quo modo intelligatur, par.2 pag.121.col.2.A
Papa non semp respondet definiendo, sch.33.lib.2. pag.71.c.2
Papæ omnes fideles subsunt, & vtrunque gladium habet, par.1. pag. 27.col.1
Papam nemo iudicat, sed ipse iudex est omnium, schol.7.lib.1 pag. 9.col.1
Papę decretis & determinationibus resistens, quando sit hæreticus, par.2.q.17 pag.218.col.2.A
Papa solus nouam religionē concedere, ac approbare potest, par.2.q.16 pag.215.col.2.C
Papa aliquid sibi reseruans, aliis prohibere cēsetur; contra cum non reseruat, par.2 pag.94.col.2.B
Papa non errat in canonizatione Sanctorum, scholio 33.lib.2 pag. 72.col.1.& 2
Papę insignis benignitas erga Iudęos, sch.38.lib.2.pag.75.c.1
Papa aduersus laicos condit leges, par.2. pag.123.col.1.E
Papę potestas super infidelibus, parte secunda, quæstione 46. pag. 245.col.1.D.& 2.A
Papa gentiles contra legem delinquentes punire potest, schol. 52.lib.2 pag.95.col.2
Papa ratione delicti potest delinquentes dignitate priuare, par.2 pag.92.col.1.C.D
Papa potest infamiam irrogare & tollere quo ad forum ciuile, par.2 pag.92.col.2.D.& pag.106.col.2.B
Papa hæreticos redeuntes famæ restituere potest, schol.3.lib.1 pag. 6.col.1
Papam non posse incidere in hęresim asserit Albertus Pighius. sch.9.lib.3 pag.204.col.2
Papam in hæresim posse incidere qui cōcesserint, sch.91.lib.3 pag. 204.col.1
Papa potest accusari de heresi, & quis sit eius iudex competēs, par.2 pag.148.& seq.col.2.E.par.3.q.25.pag 359.col.1.E
Papę successor, an sit iudex competens contra Papam hæreticū defunctum prædecessorem, par.2 pag.149.col.1.B
Papa inquisitoribus potestatem tribuit, parte 3.quæstione 3. pag. 348.col.2.A.B
Papę delegatus est inquisitor etiam si institutus sit à prælatis sui ordinis, parte 3. quæst.4. pag.348. col.2.C. & quæst. 6 pag. 350.col.1.C
Papę morte non expirat inquisitorū potestas, parte 3.q.7.& 8 pag. 350.col.2.B.& seq.
Papę officialium & nuntiorum, inquisitores non sunt iudices, par.3.q.26 pag.359.col.2.B.& seq.
Papæ reseruatam excommunicationem in quibus casibus inquisitores incurrunt, par.3.q.24. pag.358.& seq.col.2.E
Papinianistæ hæretici qui, sch.46.lib.2 pag.83.col.2
Participare cum hæreticis qui cēseantur, par.3.pag.273.c.1.A
Participare cum hæreticis solus iudex potest, & in quibus, par.2 pag.126.col.1.A
Participare cum fugitiuis contumacibus, ac excommunicatis, sub pœna excommunicationis non licet, parte tertia pag. 310.col.1.C.D.& seq.
Participandum cum excommunicato non est, parte secunda pag. 100.col.1.C
Paruulos esse baptizandos, de fide est, sch.10.lib.1. pag.10.c.1
Paruuli vtiliter baptizantur, quamuis non intelligant, quibus remittitur originale peccatum, par.1 pag.28.& 29.
Paruuli qualiter dentur virtutes in baptismo, longa disputatio, par.1 pag.24.col.1.& 2.& pag.25.col.2
Paruulis originale peccatum remittitur in baptismo, sch.10. lib.1 pag.10.col.1
Paruuli sine baptismo decedentes qua pœna plectantur, schol. 10.lib.1 pag.10.col.1
Pater hæreticus non substituit filio impuberi pupillariter, sch.158.lib.3 pag.282.col.2
Patrię potestatis ius an amittant fautores, receptatores, & similes, sch.158.lib.3 pag.282.col.2
Patriæ potestatis iure qui priuatur, magna pœna afficitur, sch. 158.lib.3 pag.282.col.2
Paterniani hæretici, par.2.q.6 pag.181.col.1.B
Patritiani hæretici, par.2.q.6 pag.180.col.1.C
Patrocinari suo modo & quando pro hæreticis liceat, parte 2. pag.92.col.2.C.& pag.105.& seq.col.2.C.& pag.125.col. 2.B.& sch.7.lib.2 pag.36
Patrocinari pro hæreticis qualiter prohibitum, schol.7.lib.2 pag. 36.col.1.& 2
Patrocinantes hæreticis ab inquisitoribus sunt coercendi.par. 3.q.39 pag.365.col.1.C
Patrocinia suspensorum aduocatorum, an de facto valeant, par.2 pag.106.col.1.D.& pag.125.col.2.C
Pauli dictum, Et habitu inuentus vt homo. qua ratione intelligendum, par.2 pag.121.col.2.C
Pauliani hæretici, par.2.q.6 pag.179.col.2.E
Paupertas non est de genere malorum, par.2.pag.133.col.1.C
Paupertatis duo genera Christus instituit, scholio 33.libro 2 pag. 69.col.1
Pauperes de Lugduno vnde sic appellati, parte secunda, q.14. pag. 205.col.1.E
Pauperum de Lugduno Magister Valdentius, par.2.quæst.14. pag.205 col.1.C.D.E

Pauperes de Lugduno,& eorum errores, par. 2. quęst. 14. pag. 205 col. 1. E
Pauperum de Lugduno error de potestate celebrandi Eucharistiæ sacramentum, par. 1 pag. 12. col. 1. E
Peccata commissa, vel committēda quis possit corripere,& quo modo, par. 2 pag. 90. col. 1. B. C
Pecuniæ nomine quid intelligatur, sch. 79. lib. 3. pag. 200. c. 1
Pecuniariæ pœnæ imponi possunt ab inquisitoribus, parte 3. q. 103 pag. 387. col. 1. B
Pelagiani hæretici,& eorum errores, parte 1. pag. 12. col. 2. B. par. 2. q. 6. pag. 181. col. 1. D. sch. 10. lib. 1 pag. 10. col. 1
Pœna suos tenet auctores, par. 2 pag. 94. col. 1. C
Pœna augetur consuetudine delinquendi, scholio 145. lib. 3 pag. 266. col. 2
Pœna cap. in eos. de hæret. etiam in laicis locum habet, parte secunda. pag. 121. col. 1. C
Pœna cap. si quis episcopus. de hæreti. quando locum habeat, par. 2 pag. 120. col. 2. E.& 121. col. 1. A. B
Pœna portandi supra vestes cruces, quibus imponenda sit, par. 3 pag. 319. col. 1. C. D
Pœnę pecuniarię, an & quando,& quibus,& per quos imponi possint, sch. 147. lib. 3 pag. 267.& 268. col. 1
Pœna imposita in foro pœnitentiæ non impedit pœnam temporalem eidem delicto debitam. sch. 20. lib. 2. pag. 47. col. 2
Pœna quibus ex causis minuatur, sch. 17. lib. 3 pag. 128. col. 1
Pœnis multis an aliquis plectendus, sch. 11. lib. 2. pag. 39. c. 1
Pœnæ in hæreticos latæ quales, sch. 9. lib. 2 pag. 37. col. 1
Pœnas in hæreticos latas, an principes seculares augere possint, sch. 136. lib. 3 pag. 259. col. 1
Pœna excommunicationis in hæreticos, omnium pœnarum antiquissima, sch. 9. lib. 2 pag. 37. col. 1.& 2
Pœna deficiētis in purgatione canonica, par. 3. pag. 212. c. 2. C
Pœna recusantis se canonice purgare, par. 3. pag. 212. c. 2. B. C
Pœnę diuersę receptatorum, defensorum, fautorum, credentiū hæreticorum & similium, tam laicorum, quàm clericorum, par. 2. pag. 60. col. 2. C. pag. 114. col. 1. A. pag. 117. col. 2. E. pag. 130. col. 1. sch. 57. pag. 101. col. 2.& schol. 58. pag. 102. col. 2 & pag. 103. col. 1. lib. 2
Pœna sortilegorum, diuinatorum & similium, schol. 49. lib. 2. pag. 89. col. 2
Pœna in blasphemos qualis, sch. 48. lib. 2 pag. 88. col. 1
Pœnę falsorum testiū quę sint, par. 3. pag. 339. col. 1. A.& 2. E & latissime, sch. 128. lib. 3 pag. 250.& seq.
Pœna inquisitorum crimen hęreseos alicui imponentium, par. 2 pag. 70. col. 2. B. C
Pœna inquisitorum Hispanię dona accipientium,& ministrorum, sch. 148. lib. 3 pag. 269. col. 1
Pœna in principes non adiuuantes inquisitores, parte secunda, pag. 102. col. 2. E
Pœna principum permittentium morari hęreticos in suis terris, sch. 59. lib. 2 pag. 103. col. 2
Pœna magistratuum leges contra hęreticos non seruantium, par. 2 pag. 66. col. 1. C. D
Pœna disputantium de fide ob malum finem, scholio 5. lib. 1 pag. 8. col. 1
Pœna iterantium baptismum sch. 11. lib. 1. pag. 11. col. 2
Pœna rebaptizantis & rebaptizati, sch. 12. lib. 1. pag. 11. col. 1
Pœna transcribentium libros hæreticorum, scholio 14. lib. 2 pag. 41. col. 2
Pœna impedientium officium sanctę Inquisitionis, schol. 60. lib. 2 pag. 106. col. 1
Pænitentia reparat lapsum in peccatum post baptismum, contra Nouatianos, par. 1 pag. 12. col. 2. C
Pænitentiæ salutares vsitatę iniungendę, par. 3. pag. 325. col. 1. E. pag. 330. col. 1. A.& q. 5 pag. 384. col. 2. A
Pænitentia solemnis quæ,& quæ publica,& quæ priuata remissiue, sch. 144. lib. 3 pag. 264. col. 1
Pænitentia & in bonis & in persona imponi potest, parte 2. pag. 153. col. 2. A
Pænitentia imposita personæ non transit ad hæredes, parte 2. pag. 153. col. 2. E. sch. 160. lib. 3 pag. 283. col. 2
Pænitentia in bonis exequēda hęredibus defuncti imponitur, sch. 160. lib. 3 pag. 283. col. 2
Pænitentiæ olim imponi solitæ redeūtibus ad ecclesiam, hodie magna ex parte abolitæ, sch. 20. lib. 2 pag. 49. col. 2
Pænitentias iniungendo quid obseruari debeat, schol. 56. lib. 3 pag. 174. col. 2
Pænitentia quibus ex causis augeri possit & minui, scholio 62. lib. 3 pag. 180. col. 1
Pænitentias aggrauandi,& augendi potestatem inquisitor habet, sch. 136. lib. 3 pag. 259. col. 1
Pænitentias reis impositas, mitigandi inquisitores potestatem sibi reseruare possunt, par. 3 pag. 330. col. 1. C
Pænitentia iniungenda prædicantibus errores, conuersis tamē, par. 2 pag. 80. col. 1. A
Pænitentiæ suspectorum de hæresi, par. 3. pag. 319. col. 1. B. C. & pag. 322. col. 2. A
Pænitentia fautorum suspectorum de hęresi, simpliciter, aut vehementer, aut vehementissime, par. 2 pag. 171. col. 1. B. C
Pænitentia relapsorum in fautoriam, par. 2 pag. 171. col. 1. A
Pænitētia publica pro arbitrio inquisitoris iniungenda est magistratibus resipiscentibus ab inobedientia, parte tertia. pag. 271. col. 1.& 2. E
Pænitentiæ pecuniarię ab inquisitoribus imponuntur,& quatenus ab eis omittendæ, schol. 6. pag. 118. col. 2.& sch. 147. pag. 267. col. 1. lib. 3
Pænitentias pecuniarias applicare potest inquisitor officio sanctæ Inquisitionis, etiam si nō immineat extrema necessitas, sch. 147. lib. 3 pag. 267. col. 1.
Pænitentiam non adimplendo, qualiter peccetur,& qualiter contrarium faciendo;& non adimplentes, an sint relapsi, sch. 144. lib. 3 pag. 265. col. 1
Pænitentia falsa Catharorum qualis, sch. 29. lib. 2. pag. 62. c. 1
Pænitentialis pœnæ impositio, an sit sententia diffinitiua, an interlocutoria, sch. 144. lib. 3 pag. 263. col. 2
Pænitentialis habitus antiquitas, sch. 58. lib. 3. pag. 175. col. 2
Pęnitētialis vestis quæ sit, par. 3. pag. 322. col. 2. A.& pag. 319. col. 1. C. D.& pag. 320. col. 1. B. C pag. 326. col. 2. B
Pænitentialis habitus crucem portandi effectus, parte tertia pag. 330. col. 2. D
Pænitentes hęretici qui sint, parte 2. q. 40. pag. 232. col. 1. B.& sch. 47. lib. 2 pag. 86. col. 2
Pænitentium duplex genus, sch. 47. lib. 2. pag. 87. col. 1. quidā sponte veniunt, quidam non.& qualiter cum singulis agendum, ibidem.
Pęnitentes an pœnitentias adimpleant quis obseruabit, schol. 117. lib. 3 pag. 223. col. 2
Pęnitentibus ante sententiam & vita & bona relinquuntur ex misericordia, par. 3. q. 109. pag. 389. col. 2. D. E. schol. 151. lib. 3 pag. 271. col. 1
Pænitens hęreticus ad perpetuum carcerem condemnandus, par. 3. q. 93 pag. 383. col. 2. E
Pænitentes & filij damnatorum honorificis ornamentis non vtantur. sch. 7. lib. 3 pag. 110. col. 2
Pænitentes an remaneant inquisitoribus subiecti,& qualiter, sch. 144. lib. 3 pag. 263. col. 2
Pænitentes tam in ciuilibus, quàm in criminalibus coram iudicibus laicis conueniendi,& quando inquisitores in eos animaduertere possint. sch. 144. lib. 3 pag. 264. col. 1
Pepuzitæ hęretici qui, sch. 46. lib. 2. pag. 83. col. 2
Perfecti hęretici qui dicantur, res scitu digna, par. 3. pag. 294. col. 1. D.& sch. 20. lib. 2. pag. 49. col. 1
Peritorum nomine qui intelligantur, par. 2 pag. 157. col. 1. E par. 3. q. 77. pag. 379. col. 2. B. sch. 79. lib. 3 pag. 199. col. 2
Periti in causa hęresis cur aduocandi,& differentia inter prudentes & peritos, par. 2. pag. 157. col. 1. D.& seq.
Peritos aduocare inquisitor debet,& quando magis id facere teneatur, sch. 131. lib. 3 pag. 254. col. 1
Peritorum à votis recedere quando tutum non sit, schol. 132. lib. 3 pag. 255. col. 1
Peritis in iure processus totus integre explicandus, par. 3. q. 79 pag. 379. col. 2. C. D. sch. 133. lib. 3 pag. 255. col. 2
Peritis an & quando sint explicanda nomina testium & delatorum, sch. 133. lib. 3 pag. 255. col. 2
Periti in causis fidei adhibiti, an possint recipere salarium, parte 2 pag. 157. col. 2. A
Peritorum suffragia non excusant inquisitorem errantem, sch. 132. lib. 3 pag. 255. col. 1
Periuris de testibus quid sentiendum. sch. 122. lib. 3. p. 235. c. 2
Periurus cur repellatur à testimonio, sch. 122. lib. 3. p. 235. c. 2
Periurus in causa fidei iudicialiter conuictus vehementer fit suspectus, par. 2. q. 56 pag. 262. col. 1. C. D
Periurij in testes admittuntur in causa fidei, par. 3. q. 65. pag. 374. col. 2. D. E.& par. 1 pag. 86. col. 1. D. E
Periuri quando admittantur in causa fidei, scholio 122. lib. 3 pag. 235. col. 2

Personæ religiosę & discretę quæ dicantur, par. 2. pag. 155. col. 2. E. sch. 120. lib. 3 pag. 233. col. 2
Personæ insignes qualiter capiendæ, & quando capi possint, inconsulto senatu, sch. 117. lib. 3 pag. 222. col. 2
Pertinaces hęretici priusquam curiæ seculari tradantur, qualiter tractandi, sch. 20. lib. 2 pag. 49. col. 1
Pertinaces seu impęnitentes hæretici qui dicantur, par. 2. q. 40 pag. 231. E
Pertinacia errantis in fide duobus modis cognoscitur, parte 2. q. 32 pag. 228. col. 1. D. E
Pertinacia errantis in fide perficit rationem hæretici, parte 2. q. 32 pag. 228. col. 1. C. D
Pertinax est censendus qui non obtemperat inquisitori legitime admonenti, sch. 24. lib. 1 pag. 27. col. 1
Pertinacia quid, & quid pertinax, & quot modis dicatur, sch. 44. lib. 2 pag. 80. col. 2. & 81. col. 1
Pertinaciam includit hæresis, parte 2. q. 1 pag. 172. col. 2. C. & q. 32. pag. 227. col. 2. A. sch. 44. lib. 2 pag. 80. col. 2
Pertinacia in errore circa spectantia directe ad fidem, hętericũ quem facit, par. 1. q. 7 pag. 48. col. 2. C
Petrus apostolus reliquis præfuit, sch. 7. lib. 1 pag. 8. col. 2
Petrus apostolus Romanæ Ecclesiæ præest, eamque diuinis documentis instruit, sch. 3. lib. 1 pag. 4. col. 2.
Petrus & Paulus Romam martyrio consecrant, schol. 3. lib. 1 pag. 4. col. 2
Petrus de Verona ord. frat. Prædicat. inquisitor in Lombardia à Manichæis nouis occisus, & martyrio coronatus, parte 2. q. 13 pag. 203. col. 2. D
Petrus Martyr Sanctorũ catalogo aggregatus eodem sui martyrij anno, par. 2. q. 13 pag. 203. col. 2. D
Petri Martyris vita & mors breuiter enarrata, scholio 29. lib. 2 pag. 60. col. 2
Petri Martyris singulis annis duplex, & Romæ in Ecclesia sanctę Mariæ supra Mineruam capella solemnis à Cardinalibus inquisitoribus generalibus ex instituto Pij V. celebratur, in margine par. 2. q. 13 pag. 203. col. 2. D. E
Petri Lombardi vera assertio de tribus personis diuinis inuicem distinctis, & natura diuina eis communi, schol. 1. lib. 1 pag. 2. col. 1
Petrus Olerius Maioricensis Barchinonæ vnà cum suis hæresibus & erroribus cõdemnatus, & ipse curiæ seculari traditus, par. 2. q. 11. pag. 199. col. 1. B. & C. & q. 38. pag. 231. col. 1. D
Petrus Ioãnes hæresiarcha caput Begardorũ dãnatus, exhumatus & cõbustus cum suis operibus, par. 2. q. 9. pag. 186. col. 1. B. & q. 15. pag. 206. col. 2. D. & q. 26. pag. 226. col. 2. A. & q. 38. pag. 231. col. 1. D. schol. 25. pag. 56. col. 2. scholio 40. pag. 76. & 77. lib. 2
Pharisæorum errores, par. 2. q. 5 pag. 177. col. 2. E
Philosophi Cynici qui fuerint, sch. 23. lib. 2. pag. 54. col. 2
Philosophorum priscorum errores, parte secunda, quæst. 4. pag. 174. col. 1. C. & seq.
Philosophorum dogmata, hæreses contra fidem catholicam pepererunt, sch. 23. lib. 2 pag. 53. col. 2
Philosophorum errores quomodo hæreses dici possint, sch. 23. lib. 2 pag. 54. col. 1
Philosophorum errores quo consilio recitauerit Eymericus in Directorio, sch. 23. lib. 2 pag. 53. col. 2
Philosophiam profitentes, soluant argumenta philosophorum cum fide pugnantia, sch. 23. lib. 2. pag. 53. col. 2. & p. 54. c. 1
Photiniani hæretici, par. 2. q. 6 pag. 180. col. 1. D
Pneumatomachi hæretici qui, sch. 46. lib. 2. pag. 83. col. 2
Pocula amatoria, vide, Amatoria pocula.
Pocula amatoria præbere an sapiat hæresim, parte 2. quæst. 43 pag. 238. col. 1. D
Poetarum libri obscœni prohibendi, sch. 41. lib. 2 p. 78. col. 1
Pontifex Romanus, vide in voce, Papa.
Pontificum definitiones large dicuntur fidei articuli, & à quibus sciri debeant explicite, vel implicite, parte secunda. pag. 121. col. 2. A. B
Pontificum Romanorum decreta, & statuta non sunt omnia irreuocabilia, par. 2. q. 17 pag. 219. col. 1. B
Pontifices varij, Federici leges contra hęreticos confirmant, sch. 3. lib. 3 pag. 116. col. 2
Potestas inquisitorum circa quæ versetur, par. 2. p. 66. c. 1. D. E
Potestas eligendi inquisitores cur prælatis ordinum concessa, sch. 73. lib. 3. pag. 195. col. 1. & quibus rescriptis.
Potestates seculares iurare tenentur de exterminandis hæreticis, par. 2 pag. 60. col. 1. D. E
Potentia reorum multiplex inquisitori consideranda, parte 3. q. 75. pag. 376. col. 2. C. D. E
Populus conuocari potest per inquisitorem, parte tertia. pag. 279. col. 1. D. E
Practica in torquendo seruanda ab inquisitoribus, parte 3. pag. 314. col. 1. B. & seq.
Præcipiendi verbum quam vim habeat, par. 2. pag 156. col. 1. C
Præcepta negatiua & affirmatiua qualiter distinguantur, sch. 22. lib. 1 pag. 21. col. 2
Præcepta affirmatiua pro loco & tempore obligant, parte 1. quæst. 9 pag. 49. col. 2. E
Prędestinatio, par. 1 pag. 41. col. 2. B. C
Prædicationis officium priuilegiatum, par. 2. pag. 107. col. 1. B
Prædicationis officium nullus sub pœna excommunicationis assumere potest sine licentia sedis Apostolicæ, aut diœcesani, &c. par. 2. pag. 61. col. 1. B. sch. 8. lib. 2 pag. 37. col. 1
Prædicari non potest cruciata sine licentia Papæ, parte secunda. pag. 113. col. 1. C
Prędicare non licet laicis & fœminis, & quales esse oporteat sacros prædicatores, sch. 8. lib. 2. pag. 36. col. 2
Prædicant soli sacerdotes, & qui, par. 2 pag. 107. col. 1. D
Prædicatores euangelij scripturam sacram interpretentur iuxta Sanctorum dicta, schol. 21. lib. 2 pag. 51. col. 2
Prædicatores verbi Dei à quibus abstinere debeant, scholio 8. lib. 2 pag. 37. col. 1
Prædicare qui possint, & quibus in locis, & à quibus prædicandi licentia concedatur, & officium prædicationis qui vsurpare dicantur, par. 2. pag. 130. & seq. col. 2. E. & 131. col. 1. & 2. & pag. 115. col. 1. & 2
Prædicatores verbi diuini suspendi, ac eisdem silentium imponi potest per inquisitores quoties expedierit, par. 3. pag. 279 col. 1. & 2. E. sch. 100. lib. 3 pag. 209. col. 2
Prædicantibus errores, conuersis tamen, quæ pœna iniungenda, par. 2 pag. 80. col. 1. A
Pręlati & maiores plura tenentur scire quàm alij, par. 1. q. 4. pag. 47. col. 1. C. D
Pręlati & rectores animarum articulos fidei explicite scire debent, par. 1 pag. 19. col. 1. C
Prælatus reddere debet rationem omni poscenti, parte secũda, pag. 126. col. 2. C
Prælatus ob negligẽtiã remoueri potest, par. 2. pag. 108. c. 2. D
Prælatus quando remouendus, parte secunda. pag. 93. col. 2. A & pag. 132. col. 1. B
Pręlati an corrigendi à subditis, & quando, & quo modo, par. 2 pag. 126. & seq. col. 2. E
Prælatis ordinum Prędicatorum, & Minorum, cur tributa potestas eligendi inquisitores, sch. 73. lib. 3. pag. 195. col. 1. & quibus rescriptis concessa, ibidem.
Pręlati Prędicatorum, vel Minorum non possunt inquisitoribus sui ordinis iubere, vt supersedeant ab executione officij, par. 3. q. 11 pag. 351. col. 2. C & seq.
Pręlati ordinis quales se præstare debeant erga inquisitores, par. 3. q. 17 pag. 356. col. 1. C. D
Præmium credentium, & pœna non credentium, parte prima. pag. 16. col. 1. A
Prępositio, Per, temporis continuationem significat, parte 2. pag. 150. col. 2. B
Presbyterorum appellatione clerici continentur, & vice versa, par. 2 pag. 99. col. 2. B. C
Pręscriptio quadraginta annorum currit quoad effectum confiscationis bonorum, non vero quoad damnandam memoriam, sch. 105. lib. 3 pag. 214. col. 1
Præsentans hęreticum ad beneficium, fautor hęreticorum est, sch. 155. lib. 3 pag. 277. col. 2
Pręsumptio, vide in voce, Suspicio.
Pręsumptionum gradus. par. 2. pag. 93. col. 2. E
Pręsumptio vehemens hęresis ex quibus factis colligatur, sch. 31. lib. 3 pag. 142. col. 2
Pręsumptio hęresis violenta ex quibus, & quot factis deprehendatur, sch. 31. lib. 3 pag. 142. col. 1
Pręsumptiones leues non suffici unt ad aliquem damnandum, schol. 12. lib. 2 pag. 40. col. 2
Prætium non restituitur ei qui emit ab eo cui hęreticus vendidit, cum bona ab eo per fiscum vendicantur, parte secunda. pag. 163. col. 1. E
Pręuaricatores qui dicantur, par. 2. pag. 159. col. 2. A
Principes priuare dominiis suis ob herẽsim, an spectet ad solũ Papam, par. 2 pag. 112. col. 1. C

Principum magna esse debet cura in pellendis hereticis, schol. 59.lib.2 pag.103.col.1
Principes temporales purgare tenentur terras suas ab heretica prauitate, par.2. pag.60.col.2.A.& pag.111.col.2.E
Principes seculares ne in sua consilia hæreticos admittant, sch.59.lib.2 pag.103.col.2
Principes non habeant in sua familia eos qui sunt de hæresi diffamati, aut suspecti, sch.63.lib.2 pag.111.col.1
Principes temporales prouidere debere inquisitoribus qui sen serint, sch.150.lib.3 pag.270.col.1
Principes seculares possunt leges nouas in hæreticos condere, sch.136. pag.259.col.1
Principes seculares nolentes iurare de defendēda Ecclesia contra hæreticos excommunicantur & eorum terræ subponuntur interdicto, par.2 pag.58.col.1.& 2.& pag.128.col.2.E
Principes magni quo modo excommunicandi in hac causa, par.2. pag.112.col.1.A
Priscillianistæ hæretici, parte secunda, quæstione 6. pag. 180.col.2.E
Priuatus an punire possit hæreticum, par.2. pag.127.col.2.B
Priuatæ personæ ex sola omissione, vt sentit Eymericus, non dicuntur hæreticorum fautores, sed ex commissione, & quę cō mittendo, par.2.q.53 pag.257.col.1.B.C
Priuilegia per generalem clausulam, an omnia tollātur, par.2. pag. 122.col.1.A
Priuilegia vigintiquatuor inquisitorum ab Vrbano iiij. concessa, par.2 pag.81.col.1.D.& seq.
Priuilegia inquisitorum an competant eorum commissariis, sch.75.lib.3 pag.196.col.2
Priuilegia inquisitoribus data, an per alia posteriora sint reuocata, par.3.q.84 pag.381.col.1.B
Priuilegium de delendis statutis negotio fidei oppositis sæpius confirmatum, sch.98.lib.3 pag.208.col.1
Priuilegia de remouendis inquisitoribus, scholio 77. libro 3 pag. 198.col.1
Priuilegium exemptionis nemini dat licentiam delinquendi, par.2 pag.103.col.1.C
Priuilegium exemptionis non excusat quem à ferendo testimonio in crimine hæresis, par.2 pag.155.col.2.C
Priuilegium per delictum amittitur, parte 2 pag.91.col.1.D. & pag.92.col.1.A.B & pag.100.col.1.D
Priuilegia nulla quemquam liberant à iurisdictione inquisitorum, par.2 pag.83.col.2.C.sch.5.lib.2.pag.35.col.1
Priuilegiati torquentur in crimine hęresis, scholio 118.lib.3 pag. 226.col.1
Priuilegium allegans ostendere illud debet, parte secunda, pag. 103.col.1.B
Probationes legitimæ, summarie procedendo non prætermittendę, par.3.q.55 pag.375.col.1.D
Probationes leuiores, an sufficiant in crimine hæresis, parte 2. pag. 155.col.2.B
Probationes leuiores ad condemnandum non sufficiunt, par.3. q.71 pag.376.col.1.C.D
Probatio leuis sufficit ad suspicionem, non ad probationem, par.2 pag.147.col.2.A
Probatio per æquipollentia quando nō sufficiat, sch.127.lib.3 pag. 250.col.1
Probatio perfecta non consurgit in criminalibus, ex pluribus imperfectis probationibus, schol.127.lib.3. pag.245.col.1 & pag. 248.col.1
Probationes pleniores cōtra defunctum requiruntur, sch.161. lib.3 pag.285.col.1
Procedendum non est sæpius in eodem crimine, parte secunda pag. 161.col.1.E
Procedendi iudicialiter contra reos modi tres, per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem, par.3.pag.283.col. 1.& 2.B.& seq.sch.13.lib.3 pag.124.col.1
Procedens per modum accusationis se ad pœnam talionis inscribit, par.3 pag.283.col.2.A.& seq.
Processus contra reos diligenter, ac prouide per inquisitores sunt formandi, par.3 pag.302.col.2.D
Processibus existentibus contrariis quid faciendum, parte 2 pag. 161.col.2.A
Processus in causa fidei quoad substantialia integer esse debet, sch.113.lib.3 pag.219.col.1
Processus communicare inter se debent episcopus & inquisitor diuisim procedentes, & quando, & cur, par.3.q.51. pag. 369.col.1.B.C.& q.53.B.C.sch.110.lib.3 pag.218.col.1
Processus totus iurisperitis explicandus, parte 3.quæst.79. pag. 379.col.2.C.D
Processuum communicatio quando fieri debeat, parte secūda, pag. 161.col.1.D
Processus communicari an debeant ante torturam quando diuisim proceditur, sch.111.lib.3 pag.218.col.1
Processus inquisitoris ab ordinario non potest prohiberi & quare, par.3.q.5 pag.350.col.1.A.B
Processus totius copia probetur reis & eorum aduocatis & procuratoribus suppressis nominibus testium & accusantium, par.3 pag.296.col.1.A.B.& seq.
Processus contra defunctum breuiter absoluendus, schol.161. lib.3 pag.285.col.1
Proclamatio & appellatio qualiter differant, parte secunda, pag. 162.col.1.A
Procurator concedi debet reis vbi necesse fuerit, & qualis esse debeat, parte tertia. pag.196.col.1.A.B. scholio 34. lib.3 pag. 146.col.2
Promissio abiurantis ad quid extendatur, scholio 144. lib.3 pag. 266.col.1
Pueri & senes delirantes, & hæreticantes non puniuntur, sch. 17.lib.3 pag.129.col.1
Punitio sæpe differenda est ne scandalum oriatur, sch.8.lib.3. pag. 120.col.2
Punitio delinquentium in quem finem referatur, sch.25.lib.3 pag. 137.col.1
Puniendus quis est vbi deliquit, scholio 104.libro tertio. pag. 212.col.2
Punitus in foro canonico an possit iterum in foro ciuili puniri, sch.12.lib.1 pag.11.col.1
Propositio hæretica quot modis dicatur & cognoscatur, vtilis disputatio, sch.21.lib.2 pag.50.col.1
Propositionum qualitates expendere theologorum est, & qui de hoc disseruerint, sch.22.lib.2 pag.53.col.1
Propositionum in fide peccantium gradus varij, schol.22.lib.2 pag. 53.col.1
Propositio hæretica ex triplici capite iudicatur, parte 2.quęst.2 pag. 173.col.1.C.& seq.
Propositionum catholicarum, aut hæreticarum veritas, vel falsitas an pendeat ab assertore, scholio 20. libro primo. pag. 20.col.2
Propositiones hæreticas, aut catholicas non facit ecclesia, sed solum declarat quales sint, sch.20.lib.1. pag.20.col.2
Propter præsumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari, par.2 pag.73.col.1.D
Protestatio quid, sch.24.lib.1 pag.26.col.2
Protestationis vsus antiquus & vsitatus, scholio 24.lib.primo. pag. 26.col.2
Protestatio catholica & consueta, par.2 pag.79.col.2.A
Protestationis materiam qui tractarint, scholio 24. libro 1. pag. 26.col.1
Protestatio generalis, vel particularis quibus & quando prosit, & quando non, par.1.q.12 pag.54.& seq.col.2.B.C
Protestatio præcedens quando iuuet protestantem, multis regulis explicatum, sch.24.lib.1 pag.26.col.1
Protestatio factis contraria non iuuat protestantem, schol.24. lib.1 pag.27.col.2
Protestatio abbatis Ioachimi, scholio 1.libro 1. pag.2.col.2 & pag. 3.col.1

Protestatio Auctoris Adnotationum in Directorium Catholica, scholio 24. lib.1. pag.26. col.1. & libro tertio, scholio 169. pag.287. colum.2. in fine.

Protestatio qua hæretici se tuentur, diligenter cauenda, sch.24. lib.1 pag.28.col.1.& 2
Protestatio generalis non excusat errantem in his quę scire debet, sch.24.lib.1 pag.26.col.2
Protestatio generalis eum tuetur, qui errat in his, quæ explicite scire non obligatur, sch.24.lib.1. pag.27.col.1
Protestatione non iuuatur, qui legitime admonitus non deponit errorem, schol.24.lib.1 pag.27.col.1
Protestans se credere quod credit Ecclesia, sed negat hæresim de qua conuincitur, non iuuatur protestatione, sch.24.lib. 1.pag.28.col.1.& lib.3.sch.66. pag.186.& 187.
Proximum ab hæresi reuocare quilibet tenetur, parte secunda, pag. 119.col.2.A

Prudentia in inquisitore maxime necessaria, schol.71.libro 3. pag. 194.col.1

Pseudoapostolorum hereses in Lombardia, parte 2.quæst.12. pag. 201.col.1.C.& seq.

Pseudoapostolorum secta condemnata per literas apostolicas Honorij iiij.par.2.q.12 pag.203.col.1.A.& seq.

Pseudoapostoli hæretici quibus signis & indiciis cognoscantur,par.3 pag.293.col.2.B.C.& seq.

Publice dici quid sit,sch.20.lib.3 pag.132.col.1

Publice laudare fidem & errores detestari quando iniungendū reis,sch.11.lib.2 pag.39.col.2

Publica persona damnata, an & quomodo eius instrumenta damnata censeantur, parte secunda. pag.120. col.2.A.B. & pag. 98.col.1.A

Publicū officium quid dicatur,schol.7.lib.3.pag.119.col.2.& cum dubitatur, id declarat inquisitor, pag.120.col.1

Publica auctoritate fungentes quo modo per omissionem, vel commissionem hæreticis fauere censeantur, parte 2. q.53. pag. 256.& seq.col.2.D.E

Purgatio canonica quid sit,& quando indicatur,sch.11.lib.2. pag. 38.col.2

Purgatio canonica res valde periculosa est, scholio 108.lib.3. pag. 217.col.1

Purgatio canonica quem vsum habeat,scholio 51.libro tertio pag. 162.col.1

Purgationis canonicæ modus,& plura de ea, parte tertia. pag. 323.& seq.col.1.A

Purgatio canonica facienda est in vulgari, & quando, parte 3. pag. 324.col.2.C

Purgationis canonicæ materiam qui tractarint,schol.11.lib.2 pag. 38.col.2

Purgatio canonica vt fiat,quæ sint necessaria, parte tertia. pag. 312.col.2.A

Purgatio canonica non facile indicēda, quia remedi um est periculosum,schol.11.lib.2. pag.40.col.1. & schol.60. lib.3 pag. 178.col.1

Purgatio canonica & abiuratio, an simul alicui imponi debeant,sch.11.lib.2 pag.39.col.1.& 2

Purgatio est indicenda suspectis,par.2 pag.145.col.1.A

Purgatio canonica indicenda ob solam hæresis etiam probabilem suspicionē,par.2.pag.93.col.2.C.D. & pa.109.col.2.A

Purgatio canonica imponi potest leuiter suspecto,par.2. q.55. pag. 259.col.1.& 2.E

Purgatio canonica indicenda diffamato de hæresi,par.3.q.72. pag.377.col.1.D.E.& quæst.88.pag.382.col.1.E.schol.63. lib.2 pag.110.col.1

Purgatio canonica indicenda est diffamatis de hæresi etiam si per testes infames sint delati,vel apud viles & malos sint infames,vel ab ęmulis orta fuerit infamia,parte 2.quæstione 57 pag. 262.& seq.col 2.C.D.& seq.

Purgationis canonicæ diffamato de hæresi indicendæ forma, par.3 pag.312.col.1 D.& 2.E

Purgatio canonica est indicenda credentibus hæreticorum tantum de hæresi suspectis,par.2.q.50. pag.255.col.1.E

Purgationis termino assignato, an videatur indicta purgatio, par.2 pag.110.col.2.D.& pag.128.col.1 B

Purgatio canonica quo ordine & ritu fieri debeat,sch.51.lib.3 pag.162.& seq. & an cum indicitur,adesse debeat cum inquisitore episcopus,aut eius vicarius ibidem.

Purgare se canonice recusantis pœna,par.3. p.212.col.2.B.C

Purgans se canonice,& in purgatione deficiens ,vt hæreticus condemnatur,& qualiter puniatur, par.3.pag.212.col.2.D sch.11.lib.2.pag.39.col.2.& vide in verbo,Deficiens.

Purgans se canonice,& deinde iterum in hæresim incidens, an vt relapsus curię seculari traditur,par.3 pag.313.col.1.B

Purgatores,& eorum munus & numerus, scholio 11.libro 2. pag. 39.col.1

Purgatores quales esse debeant, & quot in eis conditiones requirantur,sch.11.lib.2 pag.39.col.1

Pyromantiæ libri condemnati,par.2.q.29. pag.226.col.2.A

Q

Qvæstuarij prædicantes ab inquisitoribus impediri & puniri possunt,par.3.q.37 pag.364.col.2 A

Questio 26.partis secundæ Directorij de libris damnatis à diuersis Romanis Pontificibus restituitur,sch.40.lib.2 pag. 76.& 77

Quæstio 37.par.2.Directorij de hæreticis in iure ciuili nominatis,restituta,sch.46.lib.2 pag.83.& 84

R

Rabbi Mosis hæreses & errores, parte secunda, quæst.4. pag. 177.col.1.& 2.B.& seq.

Randa mons in insula Maioricarum celebris, schol.25. lib.2 pag.57.col.1

Raptorum bona quibus casibus deferantur in fiscum, parte 2. pag. 162.col.2.C.D

Raymundus de Pennaforti quis,sch.20.lib.2 pag.45.col.1

Raymundus Lull quis,& quando vixerit, scholio 25.libro 2. pag. 57.col.1

Raymundi Lull errores,par.2.q.9 pag.189.& seq.col.2.E

Raymundi Lull opera omnia condemnata,& eius tota doctrina generaliter interdicta per Gregorium xj.& librorum eius catalogus, par.2.q.9.pag.190.col.1.A. q.26. pag.223.col. 2.B.& 40.ex lib.2 pag.77.col.1.& 2

Raymundus Neophitus quis,& eius libri damnati, schol.41. lib.2 pag.78.col.2

Raymundi Neophiti libri damnati,parte secunda, quæst.27. pag. 225.col.1.B.C

Rebaptizare grauissimum est scelus,sch.9.lib.1 pag.9.col.2

Rebaptizandus nemo est,nisi de quo dubitatur. par.1.pag.28. col.2.C.sch.9.lib.1 pag.9.col.2

Rebaptizantis & rebaptizati pœna,sch.12.lib.1. pag.11.col.1

Rebellium in Ecclesiam pœnæ,quales,par.2 pag.112.col.2.A

Rebelles Ecclesię inuadendi,& eorum bona occupāda, & quid de mobilibus & immobilibus,& feudalibus, parte secunda. pag. 129.col.1.D.E

Receptatores hęreticorum qui proprie appellentur,par.2.q.51 pag. 255.col.2.E.& pag.255.col.1.A.B

Receptator hæreticorum nemo dicitur nisi scienter receptet, sch.57.lib.2 pag.101.col.1

Receptator quis dicitur ex vno actu recipiendi,schol.57.lib.2 pag. 101.col.2

Receptatores hæreticorum in dupli ci sunt genere, par.2.q.51 pag. 255.col.2.C.D

Receptatores hæreticorum quando culpa vacent, & quando non.par.2.q.51 pag.255.col.2.D.E.& pag.256.col.1.B.C

Receptatores hæreticorum qui habendi sint velut hæretici, & qui vt suspecti de hæresi,parte 2.quęst.51. pag.255.col.2.E & pag. 256.col.1.B.C

Receptator hæreticorum scienter vehementer suspectus reputatur,parte 2.q.56.pag.261.col.2.D.E. scholio 62. lib.2 pag. 109.col.1

Receptatorum pœnæ,sch.57.lib.2 pag.101.col.1

Receptantes & defendentes consanguineos, an mitius puniri debeant in crimine heresis,parte 2.pag.132.col.2.A. sch.57 pag.102.col.1 .& sch.62 pag.108.col.2.lib.2

Receptantes hęreticos amicissimos non tamen coniunctos, vel amantes, an mitius puniri debeant, scholio 62. libro 2. pag. 109.col.1

Receptator debeat ne probare ignorantiam, vel contra fiscalis scientiam,sch.57.lib.2 pag.101.col.1.& 2

Receptatoribus hæreticorum sponte venientibus tempus gratiæ & misericordiæ assignant inquisitores,parte tertia. pag. 281.col 1.E

in Receptatores defunctos, an procedi possit, schol.105.lib.3 pag. 214.col.1

Recidere peius est quàm incidere,par.2 pag.102.col.2.B

Recidens in hæresim de qua vt vehementer suspectus se purgauit, vt relapsus est puniendus,scholio 52. libro tertio. pag. 164.col.2

Recidens in hęresim post purgationem, vel abiurationē curiæ seculari traditur,par.2 pag.109.col.2.C

Recitantes aliorum hæreses, an sint puniendi, & quomodo, sch.17.lib.3 pag.128 col.2

Reconciliati Ecclesię,vide in voce, Redeuntes.& in voce, Pænitentes.

Reconciliatus Ecclesiæ dominus an recuperet amissas fidelitates, & obligationes, parte secunda. pag.118. col.1.C & pag. 133.col.2.D

Rectores Ecclesię cogi possunt ad iurandum de defendenda Ecclesia,sub grauibus pœnis,par.3.q.32. pag.361.col.2.D.E

Rectores animarum redeuntes quando restituendi ad sua beneficia,sch.155.lib.3 pag.278.col.2

Recusatio quid sit, sch.38.lib.3.pag.149.col.1. & an inquisitor possit recusari,& cum recusatur quis ordo seruari debeat,ibidem plenissime tractatum.
Recusatio inquisitoris facta per reum, duobus modis repelli potest,par.3 pag.298.col.2.B.& seq.
Recusantes iurare,quando hæretici,& quando non, sch.103. lib.3 pag.212.col.1
Recusantis se canonice purgare pœna, parte tertia. pag. 212.col.2.B.C
Redire continuo seu confestim qui dicantur, scholio 5.lib.2 pag. 35.col.1
Redeuntes ad Ecclesiam ab hæresi,in duplici sunt differentia, sch.47.lib.2.pag.87.col.1.Cetera vide in voce, Pęnitentes.
Redeuntes qualiter recipiātur, pulchrum præceptum Guidonis Fulcodij.sch.140.lib.3 pag.261.col.2
Redeuntium qualitates cognoscendæ,vt singulis debitæ pœnę imponantur,sch.140.lib.3 pag.261.col.2
Redeuntes ab hęresi non facile ad religionem admittendi, & quare,sch.47.lib.2 pag.87.col.2
Redeuntes ad Ecclesiam, quando non debeant in perpetuum carcerem condemnari,sch.142.lib.3.pag.262.col.2. Primo & tertio casu
Redeuntes hæretici,an sint beneficiis priuandi, sch.155.lib.3 pag. 278.col.1
Redeunti vxori hæreticæ domus mariti pro carcere assignanda videtur,sch.142.lib.3 pag.263.col.1
Redeuntes ab hæresi,& absoluti ab inquisitore,sua peccata sacerdoti proprio confiteantur,sch.47.lib.2. pag.87.col.2
Regum & Principum in causa fidei, an inquisitores sint iudices,par.3.q.31 pag.361.col.2.A.B
Regales viri qui, & qualiter contra eos procedatur, schol.96. lib.3 pag. 07.col.2
Regna nulla ex causa magis conseruantur quàm ex defensa fide,sch.150.lib.3 pag.270.col.1
Regularium ministrantium sacramenta ecclesiastica fautoribus hęreticorum pœna,par.2 pag.115.col.1.B.C
Reiudaizantium ritus qui sint,parte secunda, quæstione 44. pag. 243.col.1.A
Reiudaizantes quo ritu recipiantur ad iudaismum, schol.51. lib.2 pag.94.col.1.& 2
Reiudaizantes hæretici qua ratione dignoscātur,parte tertia. pag. 295.col.1.A
Reiudaizantes potestati inquisitorum supponuntur,schol.51. lib.2 pag.93.col.1.& 2
Reincorporati qui dicantur,par.2. pag.153.col.2.G
Relabens in fautoriam, siue abiuratam, siue aliam an sit puniendus vt relapsus,sch.64.lib.2 pag.112.col.2
Relapsi proprie & vere in iure qui dicantur, parte secunda pag.63.64.col. .D.& 85.col.2.E. & 86.col.1. A.& quæst. 40.pag.232.col.1.C.& q.58.pag.263.col.1. D. & sch. 64. lib.2 pag.111.col.2
Relapsus iuris fictione quis dicatur, parte secunda pag. 151.col.1.E
Relapsus qualiter quis censeatur cōmittendo,& qualiter non, sch.144.lib.3 pag.265.col.2
Relapsi natura & essentia in quo consistat, scholio 64.libro 2. pag.112.col.2 & pag.113.col.1
Relapsorum duæ differentię subtiliter explicatæ,sch.64.lib.2 pag. 111.col.2
Relapsorum in hæresim quatuor casus.parte secūda,quæst.58 pag. 263.col.1.& 2.E
Relapsus vt quis censeatur, ac velut talis puniatur,necesse est constet ad minus de vno lapsu in hęresim,scholio 62. lib.2. pag. 109.col.2
Relapsum non faciunt alij casus præter diffinitos à iure, sch. 144.lib.3 pag.266.col.1
Relapsi cur grauius puniendi, parte 2. pag.94. col. 2. E
Relapsorum materiam qui tractarint, scholio 64. libro 2. pag. 111.col.1.& 2
Relapsi alij labuntur in hæresim,alij in fautoriam,par.2.q.58 pag. 263.col.1.D.E
Relapsi an censeantur qui generaliter se obligant ad non faciendum contra abiurata,si contra faciunt,schol.144.lib.3. pag. 266.col.1
Relapsus an & quando censeatur lapsus in hæresim aliam ab abiurata,par.2.q.40.pag.232.col.1.E.& q.58. pag.263.col. 2.B.sch.47.lib.2. pag.87.col.2
Relapsus quibus casibus quis iudicetur post abiurationem de vehementi factam, parte 2.q.40. pag.232. col.1.D.E. & q. 55. pag.260.col.1.B
Relapsus post abiurationem de vehementi præstitam qualiter tractandus,par.2.q.55 pag.259.col.2.E
Relapsorum pœna non punitur,qui de leui abiurauit, etiamsi post abiurationem constet de hæresi, quam leuiter abiurauit,sch.64.lib.2 pag.112.col.1
Relapsus censetur qui deficit in purgatione canonica, si aliàs incidisset in hæresim.sch.11.lib.2 pag.40.col.1
Relapsus an censeatur,& vt talis puniendus incidens in hæresim post purgationem canonicam pręstitam,par.3.pag.324. col.2.B.sch.52.lib.3 pag.164.col.1
Relapsus cur nō dicatur qui canonice se purgauit, nisi in purgatam hæresim recidat,sch.52.lib.3 pag.164.col.2
Relapsus censetur qui cum abiurasset vt hæreticus, postea hæreticis fauet, parte 2.quæstione 40.pag.232.col.2.A.B
Relapsus in fautoriam, siue abiuratam, siue aliam, an puniri debeat vt relapsus, ardua quæstio, scholio 64.libro 2. pag. 112.col.1. & 2
Relapsos bis vel pluries in fautoriam,iustum videtur tradi curiæ seculari,sch.64.lib.2 pag.113.col.2
Relapsi quibus casibus tradendi sint brachio seculari, parte 2. q.58 pag.264.col.1.A
Relapsus curiæ seculari tradendus,vt conuertatur procurandū diligenter,sch.63.lib.3 pag.181.col.1
Relapsi pænitentes non reincorporantur Ecclesiæ, schol.157. lib.3 pag.281.col.2
Relapsus quamuis pænitens brachio seculari traditur, par.3. q.99 col.2. .D
Relapsis omnino audientia denegatur; & cur eis tamen pænitentibus sacramenta non denegantur,& quæ, parte secunda, pag.58. col.1. & 2. & pag.63. col.1. B. parte tertia. pag.338.col.1.scholio 64.lib.2.pag.112.col.1. & sch.145. lib.3 pag.266.col.2
Relapsis pęnitentibus & brachio seculari tradendis sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ non denegantur, parte secunda, quæstione 58. pag.264. col.1.A.pag.331. col.1.& 2.E. parte 3.quæstione 100.pag.385.col.2.E.& schol.146. lib.3 pag. 266.col.2
Relapso pęnitenti tradendo brachio seculari mittendi sunt viri religiosi, qui futuram sententiam indicent, & eum consolentur,par.3 pag.331.col.2.A.& 333.col.1.C.D.& seq.
Relapsis sponte venientibus,an sit parcendum, schol.12.lib.3 pag. 123.col.1.& 2
Relapsus,si sit in sacris,degradandus est antequam brachio seculari tradatur,par.3 pag.331.col.2.E
Relapsi an aliqui censeantur, & ideo curiæ seculari tradendi, quam plures sunt casus valde dubij, in quibus Papa esset consulendus,& qui illi sint, parte secunda, quæstione 58. pag. 264.col.1.& 2.B
Relaxatus curiæ seculari an possit ab inquisitoribus admitti ad misericordiam,par.3 pag.341.col.1.D.E
Relaxatum brachio seculari probi aliqui viri associare debent ad eum conuertendum,vel consolandum, pag.335.col.2.C & pag.337.col.2.E & pag.341.col.1.C.D
Religio,quam beatus Petrus tradidit Romanę Ecclesię,tenenda est ab omnibus,par.1. pag.25.col.1.D.E
Religiones exemptæ quæ dicantur, parte secunda pag. 123.col.2.A
Religionis obumbratione fuscatus quis dicatur,parte secūda pag. 123.col.1.C
Religiones nouas approbare Papę munus est,non episcoporū, sch.32.lib.2 pag.67.col.2
Religionem nouam non est licitum sine Papæ approbatione recipere,par.2.q.16 pag.215.col.1.A
Religio noua ab episcopis non potest concedi, sine speciali Pontificis auctoritate,par.2.q.16 pag.215.col.2.C
Religiosæ personę quę intelligendæ sunt, parte 3. quęst.63. pag.374.col.1.E.sch.120.lib.3 pag.233.col.2
Religiosorum nomine laici quandoq; intelliguntur, sch.120. lib.3 pag.233.col.2
Religiosi omnes in causa fidei subduntur potestati inquisitorum,sch.94.lib.3 pag.206.col.1
Religiosi grauius puniendi quàm seculares, parte secunda. pag. 87.col.1.C.D
Religiosi mitius torquendi,sch.113.lib.3 pag.226.col.1
Religiosos in exemptos procedendi olim varia statuta,sch.94. lib.3 pag.205.col.2

Religiosi etiam sacerdotes, an & quando possint esse inquisitionis notarij, & per inquisitores compelli, parte 3. pag. 288.col.1.D. & quæst.19.pag.356.col.2.C. sch.85.libro 3. pag. 202.col.2
Remissio rei in causa hæresis, an habeat locum, schol.45.lib.3 pag. 156.col.1
Remissio facienda est multis conditionibus obseruatis, sch.45 lib.3 pag.156.col.2
Remissio quorum expensis debeat fieri, scholio 45.libro 3. pag. 158.col.1
Remissio rei debet fieri ad iudicem loci in quo deliquit, schol. 45.lib.3 pag.156.col.1
Remissio rei quando secure fieri non possit, quid agendum, sch.45.lib.3 pag.157.col.2
Remoueri ab officio, inquisitores à quibus possint, par.3.q.9. & 10 pag.351.col.1.B.& seq.
Remouendi inquisitorem causæ legitimæ, parte tertia, q.12. pag. 353.col.1.B.C
in Remouendis sacerdotibus negligentibus & inutilibus quis ordo seruandus, par.2 pag.108.col.2.D
Renuentes iurare in causa fidei, ab inquisitoribus coercendi, par.3.q.41 pag.365.col.2.C
Reparatio damni dati facienda est ab eo qui est absoluendus, sch.6.lib.3 pag.118.col.2
Reparatio damni dati, si statim præstari non possit, data cautione, erit reus absoluendus, scholio 6. libro tertio. pag. 119.col.1
Reprehensionum genera quot, parte secunda. pag. 126.col.2.E
Requisitio rei, qui petitur remittendus, qualiter fieri debeat, sch.45.lib.3 pag.157.col.2
Rescriptum loquens de officialibus Papæ comprehẽdit inquisitores, licet de illis mẽtionem non faciat specialem, sch.95 lib.3 pag.207.col.1
Rescriptum ab excommunicato impetratum, an & quando valeat, par.2 pag.94.col.1.E
Responsionibus fraudulentis hęreticorum quo modo occurrendum, par.3 pag.291.col.2.A
Respublica alat inquisitores, vel episcopus, scholio 148.lib.3 pag. 268.col.2
Restituere bona sua fisco hęreticus occultus, an teneatur in cõscientia, sch.151.lib.3 pag.271.col.2
Restituere tenetur hęreticus fructus perceptos ex beneficio sibi hæretico collato, sch.155.lib.3 pag.277.col.2
Resurrectio in eisdem corporibus futura, & cur, parte prima. pag. 11.col.2.D
Reuelantes secretum etiam non iurati extra ordinem puniẽdi, sch.133.lib.3 pag.256.col.1
Reuelandi sunt hæretici, suspecti, vel diffamati de hæresi, & habentes libros heresum, & inuocationum dęmonum, & alios prohibitos, par.3 pag.281.col.1.B.C
Reuelare omittens hæreticos, an vehementer fiat de hæresi suspectus. sch.62.lib.2 pag. 109.col.2
Rei nomen large & stricte sumptum, quid significet, parte 2. pag. 161.col.2.C.D
Reus quando dicatur fugitiuus, & quando absens, parte 3. 303.col.2.A.B
Reus deprehensus manifeste in heresi, quis dicatur, & quot modis, parte tertia, q.89. pag.382.col.2.C.D
Rei delati de diœcesi ad diœcesim per inquisitores citari & trahi possunt, par.3.q.74 pag.378.col.1.E
Reus vt capiatur, mandatum dandum esse, & qualiter, sch.117. lib.3 pag. 222.col.2
Reis omnibus pares carceres assignandi non sunt, schol.117. lib.3 pag.222.col.2
Rei non facile transferendi de vno cubiculo ad aliud, sch.117. lib.3 pag.223.col.2
Rei leuiter delinquentes qualiter custodiendi, schol.139.lib.3 pag. 261.col.1
Reus quando possit in duriorem carcerem trudi per solum inquisitorem, sch.116.lib.3 pag.221.col.2
Reus detentus pro hæresi, in carcere occidens se, tanquam impænitens damnandus est, & brachio seculari eius statua tradenda & comburenda, parte 3. pag.345.col.2.A & pag. 346.col.2.A
Rei si moriantur ob id quia male sanis locis traditi fuerunt, irregulares fiunt inquisitores, scholio 116. libro tertio. pag. 222.
Rei persuadendi sunt vt iudicialiter dicant crimina, scho.11. lib.3 pag.124.col.1
Reus sępius ab inquisitore interrogandus, & quando, parte 3. pag.286.col.2.D.sch.19.lib.3 pag.131.col.1
Rei quo ordine sint examinandi, & interrogandi, sch.19.lib.3. pag. 130.col.1
Reis accusatis quæ interrogatoria fieri debeant, parte tertia. pag. 286.col.1.& 2.D.& seq.
Reus cur de origine sua & aliis circunstantiis interrogandus, sch.19.lib.3. pag.130.col.1
Reus quot testibus debeat conuinci in crimine hæresis, sch.33 lib.3 pag.145.col.1
Reus quouis tẽpore potest probare suam innocentiam, par.2. pag. 93.col.2.E
Reus captus an & quando cum cautione, seu fideiussione dimitti possit in tribunali inquisitionis, parte 3.quæstione 90. pag.383.col.1.B.scholio 139. libro tertio, pag.260.col.1. & 2 & 261.col.1
Reorum cautelæ, vt non subiiciantur torturæ, parte 3. pag. 291.col.1.A
Reus quando sit torquendus, & quomodo, parte tertia. pag. 313.col.1.& 2.B
Reus perseuerans in confessione in tormentis facta, & pænitẽs existens, abiurare debet, par.3 pag.314.col.2.E
Reus quæstionatus qualiter interrogandus ad ratificandam cõfessionem, sch.54.lib.3 pag.168.col.2
Reus perseuerans in confessione in tormentis facta, & impænitens existens, curiæ seculari traditur, parte tertia. pag. 315.col.1.A
Reo duranti in tormentis in negatiua, quando iniungenda abiuratio, par.3 pag.315.col.1.B.C
Reo reuocante cõfessionẽ in tormentis factam quid agendum, par.3 pag.314.col.2.D
Reo sunt edenda dicta testium, nomina tamen supprimenda, sch.130.lib.3 pag.253.col.2
Reorum potentia multiplex inquisitori consideranda, par.3. q.75. pag.376.col.2.C.D
Reus citandus est ad audiendam sententiam, scholio 56.lib.3 pag. 173.col.2
Reus ab vno tantum iudice puniendus, scholio 106.libro 3. pag. 215.col.1
Rei delati extra partes iurisdictionis inquisitori subiectas domicilium transferentes, ab inquisitoribus coercendi, par.3. q.42 pag.365.col.2.E
Reo quando iniungendum vt publice fidem laudet, & errores detestetur, sch.11.lib.2 pag.39.col.2
Reo conuicto per plures singulares testes, abiuratio indicenda, par.3.q.72 pag.377.col.1.D.E
Reo nesciente legere competenter, & abiurare debẽte, notarius leget abiurationem, & reus repetet prolata à notario, par.3. pag. 317.col.2.B.C
Reus si non purgauerit indicia per torturam abiuret, aut aliter plectatur, sch.11.lib.2 pag.39.col.2
Rei deficientis in purgatione canonica pœna, parte tertia. pag. 212.col.2.D
Reus cui sit imponenda pœna corporalis, non est relaxandus, & quare, sch.139.lib.3 pag.260.col.2
Reus semel curiæ seculari traditus, an si conuertatur, sit recipiendus, parte tertia. pag.335. colum.2.C.D. & pag. 341.col.1.D.E
Reus hæreteos morti propinquus si confiteatur, absoluendus, sch.20.lib.2 pag.48.col.1
Reus quando absoluendus, & qualiter, vide in voce, Delatus.
Ritus antiquus excommunicandi, parte tertia. pag. 272. col. 2. B
Ritus vetustus promulgandi leges contra hæreticos initio Pontificatus, sch.18.lib.2 pag.44.col.1
Ritus Iudæorum cur tolerari ab ecclesia, non ita Sarracenorũ, par.2.q.46 pag.248.col.1.C
Ritus transeuntium à Christianismo ad iudaismum, parte 2 q.44 pag.243.col.1.D.E
Ritus reiudaizantium qui sint, parte secunda, quæstione 44. pag. 243. col. 1.A.& seq.
Romana Ecclesia ceteris prælata, sch.3.lib.1 pag.4.col.2
Romana Ecclesia ab errore in fide immunis, parte 2.quæst.17. pag. 217.col.2.D
Romanæ Ecclesiæ pręcepta & consuetudines ab omnibus obseruandæ, par.2 pag.91.col.1.D.E
Roma-

Romanorum Pontificum statuta iustis de causis variantur, par.2.q.17 pag.216.col.2.D.E

Rudes & plebei in fide errantes à maioribus decepti quatenus excusentur, sch.19.lib.1 pag.18.col.2

S

Sabellij errores, par.1 pag.7.col.1.C.& pag.8.col.2.B

Sabelliani heretici, & eorum errores, par.1. pag.10.col.2. D.& par.2.q.6 pag.180.col.2.A

Saccophori hæretici qui, & aliç eorum barbaræ appellationes, sch.46.lib.2 pag.84.col.2

Sacerdos solus rite ordinatus Eucharistiam conficit, parte 1. pag.12.col.1.E & pag.17.col.2.C

Sacerdoti asserenti se absoluisse aliquem hæreticum, an sit credendum, schol.20.lib.2.pag.46.col.2.& vide plura in voce, Confessor.

Sacramentorum tractatio in iure quibus in locis, parte secūda pag. 122.col.2.A

Sacramentum baptismi in forma Ecclesiæ à quocunque collatum valet, par.1 pag.3.col.2.C

Sacramenta, & res sacramentales si admisceantur sortilegiis, talia delicta manifeste sapiunt hæresim, scholio 49. libro 2. pag. 89.col.1

Sacramenta ab hæreticis collata valent, sed scienter recipiētes peccant, par.2 pag.98.col.1.B.C

Sacramentum extremæ vnctionis non datur in morte plectendis, sch.146.lib.3 pag.266.col.2

Sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ relapsis pænitentibus, & brachio seculari tradendis non denegantur, par.2. q.58. pag.264.col.1. A.pag.331.col.1.& 2.E. scholio 146. lib.3. pag. 266.

Sacramentorum figmenta per Manichęos recentiores inuenta, par.2.q.13 pag.204.col.1.D.& seq.

Sacramenta Catharorum quatuor explicata ex summa fratris Raynerij, sch.29.lib.2 pag.61.col.2

Sacra scriptura quæ continet vera esse ab omnibus credenda, par.1.q.12 pag.54.col.1.B

Sadduceorum errores, parte secunda, quæstione quinta. pag. 178.col.1.B & seq.

Sacrificia offerre dęmonibus, hęresim sapit manifeste. parte secunda, quæstione 43. pag.237. col.2.B.& seq. & pag. 238. col.1.& 2.A. & seq.

Salarium non est requirendum à reis, scholio 148. libro 3. pag. 268.col.2

Salaria inquisitoribus Hispaniæ vnde constituta, schol.148. lib.3 pag.268.col.2

Sale cur conspergatur Area dirutæ domus hæreticorum, parte 3 pag.347.col.2.B

Saluaguardiæ literæ quæ dicantur, sch.1.lib.3 pag.115.col.1

Sancius ordinis Minorum Archiepiscopus Tarracon. par.2. q.9. pag.199.col 2.E

Sancti non indigent nostris orationibus, parte prima. pag. 32.col.2

Sanctorum auxilium implorandum ex traditione apostolica, sch.13.lib.1 pag.12.col.2

Sanctorum expositionibus cur standum, sch.21.lib.2.pag.51. col.2.regula 4.§.quod si rationem.

Sanctorum dicta reuerenter sunt exponenda, parte 2.quæst.18 pag. 220.col.1.A

Sanctorum consentiens sententia catholicam veritatem facit, & contrarium est hæresis, scholio 21. libro secundo. pag. 51.col.1.regula 4.

Sanctitati non repugnat error venialis, parte secunda, quęst.17 pag. 219.col.2.C

Sanctitatis palliatæ conuersatio, est quidam hęreticorum modus ad decipiendos inquisitores, & se ipsos tuendos, parte 3. pag. 291.col.1.C.D

Sapere hęresim manifeste cum dubitatur, an inquisitor id cognoscere valeat, sch.49.lib.2 pag.89.col.2

Satisfactio pro hęresi in quo consistat, & de quibus facienda, par.2.pag.113.col.2.D. & pag.130.col.1.A.B

Satisfactio idonea præstatur per abiurationem & canonicam purgationem, sch.102.lib.3 pag.211.col.2

Sarraceni qui, & vnde sic appellati sint, parte 2. q.21.pag.221. col.1.D.sch.37.lib.2 pag.74.col.1

Sarracenorum errores, parte secunda, quæstione 21. pag. 221.col.1.C.& seq.

Sarraceni per cultum duliæ inuocant Mahometum, parte 2. q.43 pag.236.col.1.D

Sarracenorum ritus cur non tolerantur ab Ecclesia sicut ritus Iudęorum, parte secunda, quæstione 46. pag. 248. col. 1. C

Sarraceni præbentes auxilium, consilium, vel fauorem Christianis redeuntibus, vel trāseuntibus ad Sarracenorum ritus velut hæreticorum fautores ab inquisitoribus sunt puniendi, par.2.q.45 pag.243.col.2.D

Saul Pythonissam inuocat, sch.50.lib.2 pag.90.col.2

Sayoniç & Bailliuię quid significent, scholio 4. libro tertio. pag. 117.col.1

Schisma quid, & qualis vox. scholio 54. libro secundo. pag. 97.col.2

Schisma & hæresis differunt inter se, & quę sit differentia, par. 2.q.48 pag.253.col.2.D

Schismaticos qui confutarint, ac de eis scripserint, schol.54. lib.2 pag.97.col.1.& 2

Schismaticus cur sit hęreticus, par.2 pag.119.col.2.C

Schismatici quidam sunt vere hæretici, & quidam non, parte 2.q.98 pag.253.& seq.col.2.E

Schismatici primi generis saltem leuiter de hæresi fiunt suspecti, sch.54.lib.2 pag.97.col.2

Schismatici ad Ecclesiam redeuntes abiurant schisma, sch.54 lib.2 pag.97.col.2

Scholastici theologi vno consensu aliquid sentientes, id verum est putandum, sch.21.lib.2 pag.52.col.2.regula 8

Scholasticorum theologorum communis sententia quantam auctoritatem habeat, sch.21.lib.2 pag.52.col.2.regula 8.

Scholasticorum theologorum communis sententia vnde habeat tantam auctoritatem, scholio 21.libro secundo. pag. 52.col.2.regula 8.

Scriptura obscura habetur pro non scripta, parte prima. pag. 16.col.1.D

Scriptura sacra iuxta Sāctorum receptas interpretationes declaranda, sch.21.lib.2 pag.51.col.2

Scripturæ sacræ sensus præ se fert catholicæ veritatis indiciū, sch.21.lib.2 pag.50.col.1.regula 1

Scripturæ sacrę verba ad ludibria transferentes, qua pœna plectendi, sch.17.lib.3 pag.178.col.2

Secta vnde dicatur, par.2. pag.151.col.2.B

Sectæ hæreticorum in decreto damnatæ, parte secunda, q.6. pag. 178.col.2.A.& seq.

Secta Pseudoapostolorum per Honorium iiij. condemnata, par.2.q.12 pag.203.col.1.& seq.

Secta Beguinorum, & Begardorum prorsus damnatur, par.2. q.16 pag.214.col.2.E

Sectæ nouæ auctor, vel sectator hæreticus dicitur, par.2.q.31. pag. 227.col.1.B

Secreti hæretici qui dicantur, parte secunda, quæstione 33. pag. 228.col.2.D

Secretum an sit quod quinque sciunt, parte secunda. pag. 164.col.1.A

Secretum reuelare non possunt, neque episcopus, neque inquisitores, sch.134.lib.3 pag.256.col.2

Secretum reuelantes etiam non iurati extra ordinem puniendi, sch.133.lib.3 pag.256.col.1

Secretum reuelantes episcopus & inquisitores extra casus permissos, mortaliter peccant, scholio 134. libro tertio. pag. 256.col.2

Secularis brachij auxilium inuocant inquisitores ad capiendos hæreticos, & alia necessaria transigenda. parte 3. q.57. pag. 370.col.2.B.C

Secularis iudex quos blasphemos punire debeat, par.2.q.46 pag. 246.col.2.D.& seq.

Secularibus officiis solus inquisitor priuare potest, sch.7.lib.3 pag. 119.col.2

Sedis Apostolicæ certissima sunt iudicia, scholio 33. libro 2. pag. 72.col.1

Sedem hoc est, seo, Ecclesiam cathedralem notat Eymericus Hispanice, sch.20.lib.2 pag.49.col.2

Sede vacante an capitulum succedat in iurisdictione episcopi quo ad hæreticos, par.2 pag.224.col.1.D.E

Sententia noua super crimine] hæresis non fertur, sed iam per canones lata renouatur, parte secunda. pag. 157. col. 1. C

Sententia in scriptis proferenda, scholio 56. libro tertio. pag. 173.col.2

Sententia de die est ferenda, sch. 56. lib. 3 pag. 173. col. 2

Sententia de consilio peritorum ferenda, par. 3. quæstione 78. pag. 379. col. 2. C. D

Sententia contra hæreticos quo ordine ferri debeat, schol. 56. lib. 3 pag. 173. col. 1

Sententię quibus traduntur aliqui curię seculari, an ferendæ diebus festiuis & in ecclesia, par. 3. pag. 333. col. 2. A. & plene disputatur, sch. 63. lib. 3 pag. 181

Sententiæ latæ per inquisitores publicari debent à parochis ecclesiarum. par. 3 pag. 275. col. 1. D. & seq.

Sententia vel processus inquisitorum à dominis temporalibus impediri non possunt, parte tertia, quæstione 35. pag. 363. col. 2. C

Sententiam diffinitiuam iudex non potest commutare, par. 2 pag. 158. col. 2. A

Sententias latas mitigandi potestatem habent inquisitores & episcopi, par. 3 pag. 325. col. 2. A. pag. 330. col. 1. C

Sententia condemnatoria qualiter ordinanda, schol. 56. lib. 3 pag. 174. col. 1

Sententia condemnatoria præsente episcopo proferenda, sch. 56. lib. 3 pag. 173. col. 2

Sententia condemnatoria in hoc crimine, elapso anno, an requiratur, sch. 69. lib. 3 pag. 192. col. 2

Sententiæ condemnatoriæ qualiter executioni mandandæ, sch. 56. lib. 3 pag. 174. col. 1

Sententia contra vnum lata, quando non noceat alteri, schol. 157. lib. 3 pag. 282. col. 1

Sententia antea quam feratur cõtra absentes, quis ordo tenendus est, sch. 69. lib. 3 pag. 190. col. 2

Sententia condemnatoria, an requiratur contra contumacem elapso anno. par. 2 pag. 128. col. 1. A

Sententia diffinitiua cum agitur de plano quomodo proferri possit, par. 2 pag. 75. col. 1. C. D

Sententia reconciliationis diffinitiua potius quàm interlocutoria censenda, sch. 144. lib. 3 pag. 263. col. 2

Sentenria qua ratione ferenda contra diffamatum de hæresi, par. 3 pag. 324. col. 2. E

Sententia confiscationis bonorum olim per quos ferretur, sch. 151. lib. 3 pag. 270. col. 2

Sententia, qua abiuratio alicui indicitur magis condemnatoria quàm absolutoria est, scholio 108. libro tertio. pag. 216. col. 2

Sententia conuersorum ab hæresi, an debeat continere eos hæreticos fuisse, sch. 62 pag. 179. col. 2

Sententia conuersorum cur sub conditione proferatur, schol. 62 pag. 179. col. 2

Sententia contra clericos contumaces mitior esse debet, sch. 69. lib. 3 pag. 192. col. 1

Sententiam absolutoriam ferre potest episcopus sine inquisitore, & vice versa, par. 3. q. 48. pag. 368. col. 1. B. & seq. & late sch. 108. lib. 3 pag. 215

Sententia absolutoria non debet continere quem pronuntiari immunem & insontem, & quare, par. 3 pag. 311. col. 2. D. E

Sententię in causis fidei non transeunt in rem iudicatam, sch. 50. lib. 3 pag. 161. col. 2

Semiplene probat vnus testis idoneus in criminalibus, sch. 117 lib. 3 pag. 227. col. 2

Senes inquisitores qui in officio inquisitionis retinendi, sch. 79. lib. 3 pag. 199. col. 1

Sentiens male de sacramentis Ecclesiæ hęreticus dicitur, parte 2. q. 31 pag. 227. col. 1. B

Sepulturæ quare monumenta appellentur, scholio 102. lib. 3 pag. 210. col. 2

Sepultura qui priuantur, sch. 102. lib. 3 pag. 211. col. 1

Sepultura priuantur hæretici, sch. 4. lib. 2. pag. 34. col. 2. schol. 102. lib. 3 pag. 210. col. 2

Sepulturæ priuatio magna pœna, scholio 102. libro tertio. pag. 220. col. 2

Sepulturæ ecclesiasticæ tradi, aut ea carere quid sit, schol. 102. lib. 3 pag. 211. col. 1

Sepultura ecclesiastica quibus casibus denegatur, parte secũda pag. 99. col. 1. E

Sepelientes scienter hęreticos in loco sacro, ab inquisitoribus puniuntur, parte 3. quest. 40. pag. 365. col. 1. E. & q. 118. pag. 392. col. 2. D. E

Sepelientes scienter hęreticos, ipso iure excommunicati sunt, & de hęresi suspecti, & quare, scholio 10. libro 3. pag. 211. col. 1

Sępius dicens vel faciens aliquid contra fidem, suspectus est de hæresi vehementer, par. 2. q. 56 pag. 262. col. 1. E

Sermo generalis indicendus, & habẽdus ab inquisitore in principio sui officij, par. 3. pag. 279. col. 1. B. & seq.

Sermones hęreticorum semel vel bis audiens, an sit credens hæreticorum, sch. 56. lib. 2. pag. 100. col. 1

Sethiani hęretici, par. 2. q. 6 pag. 179. col. 2. A

Seueriani hęretici, par. 2. q. 6 pag. 179. col. 2. C

Signa indicantia hominem vere contritum, parte secunda. pag. 148. col. 2. A

Signa quibus cognoscatur, an quis vere, vel ficte sit conuersus, sch. 12. lib. 2 pag. 41. col. 1

Silentium possunt indicere consultoribus episcopus, & inquisitores, sch. 134. lib. 3 pag. 256. col. 2

Simoniacus hęreticus dicitur, parte secunda, quæstione 31. pag. 227. col. 1. A

Simoniaci pœna & similitudo cum hæretico, parte secunda. pag. 117. col. 2. E

Simoniani hæretici qui, & quale eorum dogma, par. 2. quest. 6 pag. 179. col. 1. A. schol. 24. lib. 2 pag. 55. col. 1

Simpliciores quando de subtilitatibus fidei interrogandi, par. 1. q. 4 pag. 47. col. 1. D

Simulatio à Deo separat, & eius multiplex species, parte secunda. pag. 154. col. 2. D

Simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij qualiter intelligenda, parte secunda, pag. 74. col. 2. D. E. sch. 112. & 113. lib. 3 pag. 218. col. 2

Simulatione corporei languoris vtitur hęretici ad se tuẽdos, par. 3 pag. 290. col. 2. D. E

Singularibus testibus pluribus conuictus de hæresi condemnãdus non est, par. 3. q. 72 pag. 377. col. 1. D

Siphori hæretici, vide in voce, Saccophori.

Spiritus sancti processio de qua in l. nullus. C. de sum. trinit. sch. 4. lib. 1 pag. 6. & 7

Spiritum sanctum non procedere à filio qui hęretici dixerint, sch. 2. lib. 1 pag. 4. col. 1

Spiritualis pœna in crimine hęresis non impedit temporalem, par. 2 pag. 105. col. 1. B

Sponte venire & redire qui dicantur, parte 2. pag. 157. col. 2. E sch. 12. lib. 3 pag. 122. col. 2

Sponte venientes quam gratiam assequantur, schol. 12. lib. 3. pag. 123. col. 1

Sponte reuersus ad fidem recipiendus errore abiurato, par. 2. pag. 101. col. 2. E

Sponte venientes mitius sunt tractandi, parte tertia. pag. 281. col. 2. D

Sponte venientes ad ecclesiam ab hęresi, mitius tractãdi: secus si non sponte veniant, sch. 47. lib. 2 pag. 87. col. 1

Sponte non venientes, aut post tempus gratiæ qualiter puniendi, sch. 12. lib. 3 pag. 123. col. 2

Sponte relapsi venientes, an impetrent veniam, schol. 12. lib. 3. pag. 123. col. 1

Sponte confitentes metu probationum, an sint mitius puniendi, sch. 12. lib. 3 pag. 123. col. 2

Sportulæ seu salarium non est requirendum à reis, schol. 148. lib. 3 pag. 268. col. 2

Socij inquisitorum quales esse debeant, scholio 86. libro 3. pag. 202. col. 2

Socij congruentes, & grati, à prælatis inquisitoribus assignandi, par. 3. q. 20 pag. 357. col. 1. D. E

Socij criminis in defectum probationum admittũtur in testes, par. 3. q. 64. pag. 374. col. 2. B. C. & par. 1 pag. 63. col. 1. D

Socio criminis an credatur sine tormentis, scholio 121. lib. 3. pag. 235. col. 2

Socius criminis an faciat indicium ad torturam, sch. 118. lib. 3 pag. 231. col. 2

Solemnitates quæ omitti possunt cum summarie proceditur, sch. 113. lib. 3 pag. 219. col. 1

Sortium libri reprobati, parte secunda, quæstione 29. pag. 226. col. 1. E

Sortilegi meri qui sint, parte secunda, quæstione 42. pag. 234. col. 2. B. C

Sortilegi hęreticales qui sint, parte secunda, quæstione 42. pag. 234. col. 2. D

Sortilegorum duplex genus, parte secunda, quæstione 42. pag. 234. col. 2. B

Sortilegi & diuinatores differunt, & quibus locis de illis agat, par. 2 pag. 152. col. 2. D

Sortilegi hęreticales inquisitorum iudicio subiecti sunt, par. 2. quæst. 42 pag. 234. col. 2. C. D
Sortilegi qualiter puniendi, schol. 49. lib. 2 pag. 89. col. 2
Sortilegia, an sapiant hæresim manifeste qualiter cognoscendum, schol. 49. lib. 2 pag. 89. col. 1
Sortilegia manifeste sapientia hæresim, parte 2. quæst. 42 pag. 235 col. 1. A. B
Sortilegorum late patens tractatio, & de sortilegis qui differuerint, schol. 49. lib. 2 pag. 88. col. 2
Statuas hæreticorum comburendi ritus in tribunali inquisitionis quando cœperit, schol. 69. lib. 3 pag. 193. col. 1
Statuę damnatorum in hoc crimine quibus casibus sint comburendæ, schol. 69. lib. 3 pag. 193. col. 2
Statua seu imago eius qui damnatur post mortem, producenda in publicum, & brachio seculari tradenda, & comburenda, par. 3 pag. 346. col. 1. E
Statua absentis relapsi aut hæretici pęnitentis curiæ seculari traditur per sententiam, par. 3. q. 101 pag. 386. col. 1. E
Statuta Romanorum Pontificum iustis de causis variantur, par. 2. q. 17 pag. 216. col. 2. D. E
Statuta per quæ inquisitoris officium impeditur uel retardatur, non ualent, par. 2 pag. 64. col. 2. E
Statuta impedientia officium inquisitionis iubent inquisitores seculi magistratibus vt ea reuocent, par. 3. q. 34. pag. 362 col. 2. D. parte 1. pag. 64. col. 2. E. scholio 98. lib. 3 pag. 208 col 1
Statuta priora contra hæreticos edita, an per posteriora reuocata censeantur, par. 3. q. 84 pag. 381. col. 1. B
Statuta noua condere contra hæreticos, an inquisitores possint, schol. 136. lib. 3 pag. 258. col. 1 & 2
Statuta noua dum conduntur, quid cauendum, schol. 136 libro 3 pag. 259. col. 1
Statuta in hæreticos edita interpretari possunt iudices fidei, & cur, & an soli inquisitores, schol. 135. lib. 3 pag. 257. c. 1 schol. 136. lib. 3 pag. 257. col. 1. & 2
Statuta contra hæreticos edita interpretari potest inquisitor cum episcopo, par. 3. q. 85 pag. 381. col. 1. E
Statuta in verbis ambiguis inquisitor per se sine episcopo interpretari an posit, par. 3. q. 86 pag. 381. col. 2. D. E
Statuta augentia pœnas in hæreticos, an condere possint principes seculares, schol. 136. lib. 3 pag. 259. col. 1
Striges corporaliter deferri communis est, & vera sententia, schol. 50. lib. 2 pag. 91. col. 2
Subdelegandi potestatem habent inquisitores, parte 3. q. 13 pag. 353 col. 2. B & seq.
Subdelegatus, an possit subdelegare, anceps quæstio, schol. 81 libro 3 pag. 200. col. 2
Subditorum excessus diligenter corrigendi, parte 2. pag. 76 col. 1. C
Subditis quando prælatos euitare liceat, parte. 2. pag. 117 col. 1. B
Subditi prælatos suos, an & quando, & quo modo corrigere possint, par. 2 pag. 1[illegible]6. & seq. col 2. E
Subditi decepti à prælatis in his quæ sunt fidei, an excusentur ab hæresi, schol. 20. lib. 1 pag. 20. col. 1
Subditi Dominorum lapsorum in hæresim absoluti sunt à debito fidelitatis, par. 3. q. 119 pag. 393. col. 1. A. B
Subditi Dominorum manifeste in hæresim lapsorum, ab omni obligatione & fidelitatis iuramento sunt immunes, par. 2 pag. 61 col. 2. E
Subornatio quando præsumatur, par. 2 pag. 161. A
Subscriptio quid operetur, schol. 22. lib. 3 pag. 134. col. 2
Subscriptio generalis, an sufficiat, schol. 22. lib 3. pag. 135. c. 1
Scribentium acta inquisitionis, an quisque separatim debeat scribere, schol. 22. lib. 3 pag. 134. col. 2
Substituti ab inquisitoribus, quam habeant potestatem, sch. 19. lib. 2 pag. 44. col. 2
Substantialia, quæ dicantur, sch. 113. lib. 3 pag. 219. col. 1
Substantiæ nomen varie acceptum apud nos & Græcos, par. 1 pag. 8 col. 2. B. C
Summarie simpliciter & de plano procedere, quid sit, sch. 112 & 113. lib. 3 pag. 218. col. 2
Summarie procedendo quænam omitti possint, par. 3. q. 55 pag. 370 col. 1. B
Summarie procedens quas solemnitates omittere potest, sch. 113. lib. 3 pag. 219. col. 1
Sumptus inquisitorum ab episcopo, vel à dominis temporalibus prouidendi, parte 3. quæst. 108 pag. 388. & seq. col. 2. C
Superiorum est inferiores docere, parte 1. quæstione 4 pag. 47 col. 1. B. C
Superstitio, quid, schol. 50. lib. 2 pag. 90. col. 2
Supplicij vltimi appellatione mors venit, par. 2. p. 102. c. 1. D
Suspensi à minoribus ministrantes, an fiant irregulares, par. 2 pag. 106 col. 2. A
Suspicio hæresis triplex leuis, vehemens, maxima, par. 2. q. 55 pag. 258 col. 2. A
Suspicio leuis, quid, ex qua non est facile in hoc crimine procedendum, schol. 61. lib. 2 pag. 107. col. 1
Suspiciones ex quibus casibus oriantur, schol. 118. libro 3 pag. 229 col. 1
Suspicionū cognitio in crimine hæresis valde necessaria, schol. 61. lib. 2 pag. 106. col. 2
Suspicio leuis quæ sit, & cur sic appellata, par. 2. quæst. 55 pag. 258 col. 2. A. B
Suspicionū leuis exempla, par. 2. q. 55 pag. 258. col. 2. B. C
Suspiciones ob leues contra quos procedi possit in causa hæresis, schol. 61. lib. 2 pag. 106. col. 2
Suspicionibus leuibus non facile credendum in hoc crimine hæresis, schol. 9. lib. 2 pag. 37. col. 2
Suspicio vehemens & magna quæ sit, & quare sic appellata, par. 2. q. 55 pag. 258. col. 2. D. E
Suspicionis vehementis & magnæ exempla, par. 2. quæst. 55 pag. 259 col. 1. A. B
Suspicionem vehementem de hæresi, quæ indicia faciant, schol. 62. lib. 2 pag. 109. col. 2
Suspiciones ob vehementes nemo in hoc crimine pœna ordinaria coercendus, schol. 61. lib. 2 pag. 107. col. 2
Suspiciones quantumuis vehementes in crimine hæresis morte extinguuntur, schol. 105. lib. 3 pag. 214. col. 1
Suspicio violenta & maxima quæ sit, & quare sic appellata, par. 2. q. 55 pag. 259. col. 1. B. C
Suspicio violenta quid, & ex quibus factis oriatur, schol. 61 libro 2 pag. 107. col. 1. & 2
Suspicionis violentę & maximę exempla, parte 2. quęst. 55 pag. 259 col. 1. C. D
Suspicionis violentę gradus cur ponantur, schol. 58. libro 3 pag 175 col. 2
Suspiciones violentæ ad pœnam criminis ordinariam imponendam sufficiunt, schol. 61. lib. 2 pag. 108. col. 1
Suspicio de heresi oriri potest ex locis suspectis, vbi commoratus est reus. schol. 63. lib. 2 pag. 111. col. 1
Suspicio hæresis tribus opportunis remedijs excluditur, sch. 53. lib. 3 pag. 165. col. 2
Suspicio hęresis, quæuis abiuranda, schol. 137. libro 3 pag. 259 col. 2
Suspectorum de hęresi triplex genus, & qui dicantur leuiter suspecti, par. 2. q. 55 pag. 259. col. 1. D. E
Suspicionum materiam qui tractarint in hoc crimine, sch. 61 lib. 2 pag. 106. col. 2
Suspecti de hæresi reuelandi sunt perinde ac hęretici, parte 3 pag. 281 col. 1. B. C
Suspecti de fide, inquisitorum subsunt iurisdictioni, schol. 9 libro 2 pag. 37. col. 2
Suspectus quando reddatur Christianus si vsurpat nomen Iudaicum, schol. 51. lib. 2 pag. 94. col. 2
Suspecti de hęresi censentur excommunicati per annum in excommunicatione perseuerantes, & qua ratione contra eos sit procedendum, par. 2. quæst. 47. pag. 252. col. 1. A & seq. schol. 53. lib. 2 pag. 96. col. 2
Suspectus fit de hęresi, qui libros damnatos retinet, & qualem suspicionem contrahat, schol. 1. libro 2 pag. 31. col. 2 & 32. col. 1
Suspecti ne sint de hęresi, qui per metum hęreticalia committunt, in quo personarum diligens est habenda ratio, schol. 22. lib. 1 pag. 23. col. 1
Suspecti de hęresi fiunt apostatę ab ordine, & à statu regulari manentes per annum vnum in excommunicatione, parte 2 quęst. 49 pag. 254. col. 1. E
Suspecti de hęresi sunt magistratus obstinati, diu perseuerantes in inobedientia inquisitoris, & censuris per ipsum illatis parte 3 pag. 274. col. 2. A. B
Suspecti de hęresi redeuntes non immurantur, schol. 57. lib. 3 pag. 175 col. 1
Suspectis de hęresi redeuntibus non imponuntur vestes crucibus signatę, schol. 57. lib. 3 pag. 175. col. 1

Suspectis vel diffamatis de heresi sponte venientibus tempus gratię & misericordię assignant inquisitores, parte 3. pag. 281 col. 1. E
Suspecti de heresi abiurare coguntur, parte tertia, quest. 87 pag. 382 col. 1. B. C schol. 137. lib. 3 pag. 259. col. 2
Suspectus de heresi publicus publice abiurare debet, parte 3 pag. 315 col. 2. A
Suspectis de heresi ob credentiam hereticorum abiuratio vel purgatio est indicenda, parte secunda, questione 50 pag. 255 col. 1. E
Suspectorum de heresi penitentię, par. 3 pag. 319. col. 1. B. C
Suspecto leuiter iniungi potest purgatio canonica vel abiuratio de leui, parte secũda, questione 55. pag. 259. col. 1 & 2. E parte tertia. pag. 315. col. 1. D
Suspectus leuiter non abiurat generaliter omnem hæresim, par. 3 pag. 324. col. 2. A
Suspectus uehementer cum est reus, quid obseruari debeat, schol. 11. lib. 2 pag. 39. col. 2
Suspectus uehementer fit uocatus ad respondendum de fide non comparens in tempore assignato, parte 2. quæst. 56 pag. 260 col. 2. E
Suspecti uehementer sunt, præstantes scienter consilium, auxilium uel fauorem impeditoribus officij inquisitionis, par. 2. q. 56 pag. 261. col. 1. D. E
Suspecti de hæresi fiunt uehementer aut leuiter defensores hæreticorum, pro modo defensionis, par. 2. q. 52. pag. 256 col. 2 B
Suspectus est de hæresi uehementer qui sæpius facit uel dicit aliquid contra fidem, parte 2. quæst. 56. pag. 262. col. 1 E
Suspectus an fiat de hæresi uehementer, qui omittit hereticos reuelare, schol. 62. lib. 2 pag. 109. col. 2
Suspectus uehementer si recuset abiurare, quid agendum sit, par. 2. q. 55 pag. 260. col. 1. C. D
Suspecto vehementer, abiuratio de vehementi iniungenda est, & vt heresim omnem generatim abiuret, parte secunda, quæst. 55 pag. 259. col. 2. D. E
Suspectum quem vehementer non pronuntient facile inquisitores, schol. 62. lib. 2 pag. 110. col. 1
Suspecti vehementer qui dicantur, parte secunda, quæst. 55 pag. 259. col. 2. C. D. & quæstione 56. pag. 260. & seq. col. 2. C & seq.
Suspecti violenter, vt hæretici condemnantur, & quinam tales reputentur, parte secunda, quæst. 55 pag. 260. col. 1. E parte tertia. pag. 319. col. 2. C
Suspectus violenter abiurat generaliter omnem hæresim, parte tertia. pag. 320. col. 2. B. C
Suspectus violenter, abiurans ad perpetuum carcerem condemnatur, par. 3 pag. 319. col. 2. E
Suspecti violenter de hæresi, uestibus depictis cum duabus crucibus insigniuntur, par. 3 pag. 320. col. 1. B. C
Symbolum quid, & quòd symbolo vincantur hæretici, schol. 15. lib. 1 pag. 13. col. 2
Symbolum apostolorum, & symbolum sanctorum patrum, parte prima. pag. 33. col. 2
Symbolum ab apostolis conditum, quando, & quam ob causam, schol. 15. lib. 1 pag. 13. col. 2
Symbolum sanctorum patrum quod dicatur, & vbi conditum, schol. 16. lib. 1 pag. 14. col. 1
Symbolum Constantinopolitanum cur conditum, parte 1 pag. 15 col. 2. E
in Symbolo verbum illud, Filioque, non est additio, vt Greci mentiuntur, sed explicatio eius quod inerat, parte 1 pag. 20. col. 1 schol. 16. lib. 1 pag. 14. col. 2
Symbolum aliud alio copiosius, seu explicatius, & quare, schol. 16. lib. 1 pag. 14. col. 1
Symbolum in ecclesiis quando, & cur cantari cœptum, schol. 16. lib. 1 pag. 14. col. 2
Symbolum & orationem dominicam, singuli fideles memoriter scire debent, schol. 18. lib. 1 pag. 17. col. 2
Synagoga quid, schol. 52. lib. 2 pag. 95. col. 2
Synodus Nicæna, Chalcedonensis, Ephesina, vide, Nicæna synodus, Chalcedonensis synodus, & sic de alijs in vocibus proprijs.

T

TAcens, an habeatur pro consentiente, parte prima, pag. 20 col. 2. C. D
Talionis pœna, quid sit, schol. 14. libro tertio, pag. 124 col. 2
Talionis pœna, an hodie habeat locum, schol. 14. libro 3 pag. 124 col. 2
Talionis pœna imponitur procedenti contra aliquem per modum accusationis, & deficienti in probatione, parte tertia, pag. 283 col. 2. A & seq.
Talionis pœnam imminere falsis testibus, qui dixerint, schol. 128. lib. 3 pag. 251. col. 1
Tascodrogitæ hæretici qui, schol. 46. lib. 2 pag. 84. col. 1
Tarraco ciuitas qualis, schol. 20. lib. 2 pag. 45. col. 1
Tarraconense concilium, par. 2 pag. 169. col. 1. & seq. schol. 20. lib. 2 pag. 45. col. 1
Tarraconense concilium, quo tempore celebratum, schol. 20 libro 2 pag. 45. col. 1
Tarraconense concilium in multis antiquatum, & abolitum, schol. 20. lib. 2 pag. 45. col. 2
Tarraconensi concilio interfuit Raymundus de Pennaforti, schol. 20. lib. 2 pag. 45. col. 1
Tarraconensis concilij locus restitutus, schol. 20. libro 2 pag. 46 col. 1. & 2
Tartari qui, & quales eorum errores, & mores, parte secunda, quæstione 19 pag. 220. col. 2. D. & schol. 35. lib. 2 pag. 73 col. 1
Tartari multifariam distincti, parte secunda, quæstione 19 pag. 220 col. 2. D & seq.
Tartari patriæ adeundæ desiderio, quando extra patriam captiui sunt, se ipsos necant, parte secunda, quæstione 19 pag. 220 col. 1. E
Tartarorum quidam lunam, alij vero animal, quod eis prius mane occurrit, adorant, parte secunda, quæstione 19 pag. 220 col. 1. D. E
Tartari literas quas defunctis perferant ab amicis accipiunt, par. 2. q. 19 pag. 221. col. 1 A
Tatiani hæretici, par. 2. q. 6 pag. 179. col. 2. C
Tatianorum error damnantium nuptias refutatur, parte 1 pag. 12 col. 2. C
Taxatio temporis aduenientibus ad ecclesiam arbitraria est, schol. 11. lib. 3 pag. 122. col. 2
Tempus ante legem, tempus sub lege, & tempus gratiæ, par. 1 pag. 17 col. 1. D
Tempus gratię assignandum edictis publicis, scholio 11 libro 3 pag. 122. col. 1
Tergiuersatio verborum est quidam hæreticorum sophisticandi modus, par. 3 pag. 29. col. 1. D. E
Tertullianistæ hæretici, parte secunda, quæstione 6 pag. 181 col. 1. C
Tertulliani error de anima hominis corporea refutatur, par. 1 pag. 10 col. 1. B
Tessarescædecatitæ hæretici, parte secunda, quæstione 6 pag. 181 col. 1. C
Testamentum vetus à bono Deo conditum contra Manichæos, par. 1 pag. 10. col. 1. E
Testamenti veteris distinctio, par. 1 pag. 10. col. 2. B
Testimonium ferre dignitas est, parte secunda, pag. 152 col. 1. B
Testimonium debet esse purum, par. 1 pag. 15. col. 1. D
Testimonium obscurum non valet, & quare, parte 1 pag. 16 col. 1. D. schol. 119. lib. 3 pag. 232. col. 2
Testimonium Iudæorum contra Christianos, an & quando admittatur, schol. 10. lib. 2 pag. 37. col. 2
Testimonium hereticorum in causa fidei, an & quando admittatur contra fideles, vel in fauorem fidelium, & quando non, & an & quando contra vel in fauorem hæreticorum, parte 2 pag. 149. col. 1. D. & schol. 124. & 125. lib. 3 pag. 240 col. 1. & 2 & 241
Testimonium domesticorum in quibus delictis, & an & quando in fauorem vel contra admittatur, schol. 125. libro 3 pag. 242 col. 2. & 243. col. 1
Testificari in hoc crimine nemo excusatur. schol. 119. lib. 3 pag. 232 col. 1
Testificantis primo dicto regulariter statur, quod fallit in crimine hæresis, parte secunda, pag. 152. col. 1. E. schol. 12. lib. 2 pag. 41. col. 1. & schol. 122. lib. 3. pag. 236. col. 1

Testes de diœcesi ad diœcesim per inquisitores citari & trahi possunt. par. 3. q. 74 pag. 378. col. 1. E
Testes iurare debere cum deponunt, schol. 119. libro tertio, pag. 232 col. 1
Testes causam dicti reddere debent, schol. 20. libro tertio, pag. 132 col. 1
Testis ex interuallo dictum corrigere & reuocare speciale est in crimine hæresis, parte secunda, pag. 152. col. 1. B schol. 122. lib. 3 pag. 236. col. 1
Testem posse dictum suum reuocare procedit etiamsi contra tertium deponat, schol. 122. lib. 3 pag. 236. col. 1
Testes recipi possunt in causa hæresis etiam lite non contestata, schol. 16. lib. 2 pag. 43. col. 1
Testes recepti lite non contestata, quid operentur, schol. 16 libro 2 pag. 43. col. 1
Testes possunt recipi etiam publicatis attestationibus, schol. 119. lib. 3 pag. 233. col. 1
Testes pluries examinandi, par. 3. q. 62. pag. 374. col. 1. A. B schol. 119. lib. 3 pag. 232. col. 2
Testis ex iudicis officio si obscure deposuit, iterum examinandus, par. 2. pag. 74 col. 2. A. & pag. 155 col. 2. D
Testibus, quę interrogatoria fieri debeat, par. 3. pag. 285. col. 2 A. & seq. & pag. 287 col. 1. & 2. E
Testis interrogatus quid sit fama, non debet reddere exactam famæ definitionem, schol. 17. lib. 3 pag 127. col. 2
Testibus in causa hæresis testificantibus, quid sit admonendũ, schol. 17. lib. 3 pag. 127. col. 2
Testium dicta recipienda sunt ab inquisitoribus coram notario, & duabus personis religiosis, præstito prius iuramento, parte 3. pag. 285. col. 1. D. E. & pag. 373. col. 2. D schol. 120. lib. 3 pag. 233. col. 1
Testium dicta uel confessionem recipere debent, aut notarius publicam habens auctoritatem, aut duæ personæ idoneæ, ambo auctoritatem vnius personæ publicæ habentes, par. 3 pag. 288 col. 1. C. D. & seq.
Testium examinatio quando sit vicarijs committenda, schol. 8. lib. 3 pag. 121. col. 1
Testes ad veritatem dicendam medio iuramento cogi possint, parte tertia, quæst. 62. pag. 373. col. 2. E. schol. 119. lib. 3 pag. 232 col. 1
Testes in causa hæresis compelli possunt ad ferendum testimonium, neque liberantur ob uotum uel iuramentum uel exemptionis priuilegium, par. 2 pag. 155. col. 2. C. D. E
Testem torquere pro habenda ueritate an inquisitor uel episcopus possit, par. 2 pag. 167. col. 1. B. C
Testis & reus an in crimine hęresis possint confrontari, schol. 28. lib. 3 pag. 138. col. 2
Testis an possit compelli ab inquisitore ut confrontetur cum reo, schol. 28. lib. 3 pag. 139. col. 1
Testes quot requirantur in crimine hæresis, parte 2 pag. 131 col. 2. B
Testis vnus idoneus in criminalibus semiplene probat, sch. 118. lib. 3 pag. 227. col. 2
Teste unico & fama nemo damnandus, scholio 127. lib. 3 pag. 245 col. 1
Teste vnico qui conuincitur, & infamia laborat, extra ordinē puniendus, schol. 127. lib. 3 pag. 245. col. 1
Testis vnus an & quando sufficiat ad torturam, sch. 118. lib. 3. pag. 227 & 228. & 230 col. 1
Testis unus & fama sufficiunt ad torturam, schol. 118. lib. 3 pag. 227
Testis vnus cum grauibus indicijs sufficit ad torturam, schol. 118. lib. 3 pag. 228. col. 1. & 2
Testis de scientia cum uno uel pluribus indicijs uehementibus, sufficiens est ad torturam, parte tertia, quæst. 61 pag. 373 col. 1. C. D.
Testes duo in crimine hæresis ad condemnationem an sufficiant, par. 2. pag. 155. col. 1. E. par. 3. quæst. 71. pag. 376. col. 1. B. & seq. schol. 126. lib. 3 pag. 243. col. 2
Testium multiplicatio quando sit necessaria, & quando non, par. 3 pag. 295. col. 2. B. C
Testium discordia in minimis non infringit eorum testimonium, quin potius illud validius reddit, schol. 127. lib. 3 pag. 250 col. 1
Testium diuersitas in alijs quàm in substantia, eorum fidem non abrogat, schol. 127. lib. 3 pag. 246. col. 2
Testibus loco & tempore diuersis an & quando probetur eadem hæresis, ardua quæstio, schol. 127. lib. 3. pag. 246. col. 2 & pag. 247 col. 1
Testes etiam si non conueniant in causa scientiæ, famam probant, schol. 20 lib. 3 pag. 132. col. 1
Testes diuersi quando probent infamiam, scholio 20. lib. 3 pag. 132 col. 1
Testis idoneus, & alius minus idoneus non probant in hoc crimine, schol. 121. lib. 3 pag. 234. col. 2
Testis minus dignus cum digno & aliis indicijs probant, sch. 121. lib. 3 pag. 235. col. 1
Testes duo minus idonei non faciunt plenam fidem, sch. 121 lib. 3 pag. 234. col. 1
Testes plures quàm duo, minus idonei cum alijs coniecturis plene probant, schol. 121. lib. 3 pag. 234. col. 2
Testes plures minus idonei, quando plene probent, schol. 121 libro 3 pag. 234. col. 2
Testis singularis quis dicatur, & cur ei non credatur, schol. 127. lib. 3 pag. 245. col. 1
Testium singularitas quotuplex, schol. 127. libro tertio, pag. 244 col. 2
Testes singulares, quot modis quis contra se habere posit, schol. 127. lib. 3 pag. 245. col. 2
Testes an sint singulares, quando non deponunt per eadem formalia verba, sch. 127. lib. 3 pag. 249. col. 1
Testes non dicuntur singulares, sed vere probant, quando in facto principali conueniunt, scholio 127. libro tertio, pag. 249 col. 2
Testes singulares, non probare quemquam hæreticum in genere, verius est, schol. 127. libro tertio, pag. 245. col. 2 & pag. 246 col. 1
Testibus pluribus singularibus etiam cum infamia nemo de hæresi est condemnandus, parte tertia, quæstione 71. pag. 377. col. 1. D. schol. 127. libro tertio, pag. 244. col. 2
Testibus pluribus singularibus, quàm duobus qui conuincitur, an ordinarie plectendus, schol. 127. lib. 3 pag. 247. col. 2 & quis ordo seruandus contra illum, pag. 248. col. 2
Testibus pluribus singularibus conuictus, vt puniatur, quis ordo seruandus, schol. 127. lib. 3 pag. 147. col. 2
Testis minus idoneus emendatus, idoneus efficitur, schol. 121 lib. 3 pag. 235. col. 1
Testes falsi sunt puniendi, & quibus pœnis, par. 3. pag. 339. col. 1 A. & 2. E
Testē falsum punire an inquisitor uel episcopus posit, & an vterque per se, par. 2. pag. 167. col. 1. C. schol. 67. lib. 3 pag. 187 col. 2
Testes deponentes contra negatiuum sæpe sunt admonendi, & inducendi ad ueritatem dicendā, vt intelligatur an sint falsi, par. 3 pag. 338. col 1. & 2. D. E
Testibus uacillantibus, quid agendum, parte 3. pag. 338 col. 2 B
Testes quales esse debeant, schol. 20. libro 3 pag. 132. col. 1 & schol. 126. lib. 3 pag. 244. col. 1
Testibus quæ exceptiones opponi posint, schol. 35. libro 3 pag. 147 col. 1
Testes in causa fidei qui admittendi, & qui repellendi, par. 3 a quæstione 64. vsque ad quæstionem 70. pag. 374 375. & 376
Testis esse non potest dubius in fide, parte secunda, pag. 90. col. 1. B
Testes aliàs inhabiles fauore fidei admittuntur in hoc crimine, schol. 121. lib. 3 pag. 233. col. 2
Testes infames, & aliàs inhabiles in fauorem fidei contra delatos de hæresi recipiuntur, par. 3 pag. 296. col. 1. D. E
Testis inhabilis, an torqueri debeat, schol. 121. libro tertio, pag. 235 col. 1
Testium dicta debilitantur ob graues inimcitias, sed eorum dicta non repelluntur, parte 3 pag. 296. col. 2. A. B
Testis esse non potest, qui dudum erat inimicus, si recenter est reconciliatus, schol. 143. lib. 3 pag. 239. col. 1
Testes repelluntur ob inimicitias capitales, & exempla inimicitiarum capitalium, parte tertia, pag. 296. col. 1. D. E schol. 123. lib. 3 pag. 237. col. 1
Testes excommunicati, vel socij criminis admittuntur in defectum probationum, parte tertia, quæst. 64 pag. 374 col. 2. B. C. parte secunda. pag. 63. col. 1. D. & pag. 149 col. 1. E & 2. A
Testis in causa hæresis falsum deponens licet periurus sit, probat dicendo contrarium, dumtamen ex indicijs constet dictum

ctum eius veritatem continere, par.2 pag.64.col.1.B.C
Testis semel approbatus reprobari non potest, schol. 36 lib.3 pag.148.col.2
Testium nomina, an & quando sint publicanda, & quando non, parte secunda, pag.68.col.2.D.& 75.col.1.& 2 parte tertia, pag.169.col.1.B. & quæst. 75. pag.376 col.2.C. schol.129.& 130. libro tertio, pag. 253.col. 1.& 2
Testium nomina, an consultoribus manifestanda, parte tertia, quæst. 80. pag.380.col.1.B.C
Testium nomina & delatorum, an & quando sint explicanda peritis, schol.133.lib.3 pag.255.col.1
Testes tormentis subijciuntur per inquisitores & episcopos, & an vtrique per se possint, parte tertia, quæstione 73. pag.377. & seq. col.2.D.E. schol.111. pag.218. col.1 & schol.128.lib.3 pag.250.col.2
Testem effectum reum non torquet solus inquisitor, schol. 128.lib.3 pag.250.col.2
Testes delinquentes in tribunali inquisitoris ab eo puniri possunt, schol.128. lib.3 pag.250.col.2
Teuilà apud hebræos, quid, schol.51.lib.2 pag.94.col.1
Theodosiani hæretici, par.2.q.6 pag.181.col.2.A
Theodosii & Gaiani error confutatus, par.1. pag.11.col.1.D
Titulus extrauagantis Honorij Papæ restitutus, schol. 18 libro 2 pag.60.col.1
Tormentis quando sit locus, schol.53.lib.3 pag.165.col.2
Tormenta varia excogitata, schol.118.lib.3 pag.225.col.2
Tormenta qualia vsurpanda, sch.118.lib.3 pag.225.col.2
Tormentis exponere reos inquisitor & episcopus simul possunt, par.3.q.61 pag.372.col.2.B
Tormenta quando continuanda, & quando iteranda, parte 3 pag. 314 col.2.A. & seq.
Tormenta quando repeti possunt, & tortura quando proprie repeti dicatur, schol.54.lib.3 pag.167.col.2
Tormenta nouis indiciis accedentibus, an & quando iteranda, schol.54.lib.3 pag.167.col.2
Torquere posse reos iudices fidei cur statutum, schol. 118. libro 3 pag.224.col.2
Torquendus quando sit reus, & quo modo, parte 3. pag. 313 col.1.& 2 B. schol 118.lib.3 pag.225.col.1
Torquentur omnes priuilegiati in crimine hæresis, & quare, schol.118.lib.3 pag.226.col.1
Torqueri nullus debet ex sola infamia, vel propter vnum testem seu indicium tantum. parte tertia, quæst.61. pag.373 col.2.A.B. schol.118.lib.3 pag.227.col.1
Torqueri, vt quis posit, fama, & vnus testis sufficiunt, schol. 118.lib.3 pag.227.col.2
Torquendus reus ex multis indicijs, schol. 118. libro tertio, pag.229 col.1
Torqueri vt quis posit, sufficit fama cum alijs grauibus indicijs, schol.118.lib.3 pag.228.col.1
Torqueri potest reus ex indicijs vehementibus, aut violentis, schol.118.lib.3 pag.128.col.2
Torqueri quis an posit ex vno indicio vehementi, aut violento, schol.118.lib. 3 pag.230.col.1
Torqueri vt quis posit, an sit indicium sufficiens variatio, & quando, pag.227.col.1. schol.53.lib.3.pag.166.& schol. 118.lib.3. pag.226.col.2
Torquericlericus potest etiamsi non fuerit infamatus, schol. 118.lib.3 pag.228.col.1
Torquendi clerici à quo sint, schol.118.lib.3. pag.226.col.2
Torquendi mitius religiosi sunt, schol. 118. libro tertio, pag. 226 col.1
Torqueri leuiter possunt, & etiam terreri impuberes, & senes, schol.54. lib.3 pag.167.col.1
Torqueri & terreri non debet mulier prægnans, schol. 54 libro tertio, pag.167.col.1
Torqueri in hoc crimine quæ personæ non possint, sch. 118 libro tertio, pag.226.col.2
Tortura quando imponenda, & quòd non facile deueniendū est ad eam, par.3. pag.313.col.2.D
Torturam & terrorem paria esse quomodo verum, schol. 54 libro tertio, pag.167.col.1
Torturæ gradus, sch.118.lib.3 pag.225.col.2
Torturæ imponendæ indicia sufficientia, parte 3. quæst. 61 pag. 372. col.2.C.D.& seq.
Torturæ practica seruanda ab inquisitoribus, parte tertia, pag. 314 col.1.B. & seq.
Tortura antequam infligatur, quid seruandum, schol. 118 libro tertio, pag.125.col.1
Tortura & eius executio fieri non debet nisi interuentu ordinarij, & inquisitoris, schol.53.lib.3 pag.166.col.1
Tortura habet locum in quibusuis regnis etiam Aragoniæ in causa hæresis, schol.118.lib.3 pag.226.col.1
Torturæ vt posit infligi, sufficit fama cum fuga, schol. 118 libro tertio, pag.229.col.2
Tortura vt inferri posit, sufficit confessio extraiudicialis, schol. 118.lib.3 pag.231.col.1
Tortura vt infligatur, an faciat indicium socius criminis, schol.118 lib.3 pag.231.col.1
Tortura ob fictam insaniam differenda non est, schol. 25 libro tertio, pag.136.col.2
Tortura si inflicta fuerit cum debito rigore, quid amplius obseruandum, schol.11.lib.2 pag.39.col.2
Tortura cum præiudicio irreparabili danda non est, schol. 39 libro tertio, pag.151.col.1
Tortus sufficienter quis dicatur, sch.54.lib.3. pag.168.col.1
Tortus sufficienter, & persistens in negatiua, absoluendus est, par.3.pag.314 col.2.B.C
Tortus sufficienter si nihil confiteatur, absque fideiussoribus liber dimittendus, schol. 54.libro tertio, pag.168.col.1 & 169. col.1
Tradendus curiæ seculari qualiter tractandus, vide in voce, Curiæ seculari.
Traditus semel curiæ seculari nullo pacto recipiendus, schol. 65.libro tertio, pag.185.col.2. & schol.151. libro tertio, pag. 271 col.1
Traditiones ecclesiasticæ, siue apostolicæ, quæ dicantur, & nonnulla eorum exempla, schol.13.lib.1 pag.12.col.1
Traditione apostolica auxilium Sanctorum imploramus, sch. 13.lib.1 pag.12.col.2
Traditionum apostolicarum materiam qui tractarint, schol. 13. libro 1 pag.12.col.2
Traditionum ecclesiasticarum magna auctoritas, schol. 13 libro 1 pag.12.col.1
Traditiones apostolicæ catholicam veritatem faciunt, & contrarium est hæresis, schol. 21. libro secundo, pag.52 col. 1 regula 5
Transubstantiatio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, parte 1. pag.12.col.1.D
Trinitas est in Deo non quaternitas, par.1 pag.4.col.2.A
Trinitas personarum in vnitate essentiæ in primis credenda, par.1.pag 6.col.2.E. schol.3.lib.1 pag.5.col.1
Trinitates plures deriuatæ à Trinitate diuina, & quæ sint, parte prima, pag.7.col.1.B
Trinitas in anima nostra, par.1 pag.7.col.1.B
Trinitatē circa diuersi hæreticorum errores, parte prima, pag. 7 col. 1. C
Trinitas diuina secundum communem essentiam indiuidua, secundum personas discreta, par.1 pag.12.col.2.D.E
Trinitatis mysterium explicite credendum ab omnibus, par.1 quest. 6 pag.48.col.1.D.E
Tritheitæ heretici, par.2.q.6 pag.181.col.2.B
Turci qui, & quales eorum mores, schol.36.lib.2 p.73.col.1
Turcorum in Christianos insignis sæuitia, ibidem.
Turcorum errores, par.2.q.20 pag.221.col.1.B
Tyrannus quæ gesserit iussu inquisitorum, quando valida, schol.88.lib.3 pag.103.col.2

V

Vadiani hæretici, uide in uoce, Audiani.
Valdenses hæretici quando exorti, & eorum prima initia, par.2.q.14. pag. 205. col. 1. C. & schol. 30. lib.2 pag.63 col.1.& 2
Valdenses, appellati etiam Pauperes de lugduno, & Inzabbatati, par.2.quæst.14 pag.205.col.1.E
Valdensium hæreticorum duo sunt genera, schol. 20. lib.2 pag.49 col.1
Valdentius seu Valdensis Magister & princeps Valdensium à quo sic appellati, par.2.q.14.pag.205 col.1.D.E
Valdensium hæreses & errores, par. 2. quæst. 14. pag. 205. col.2 A.& seq.
Valdensium errores qui recensuerint, schol.30.lib.2. p.64.c.1
Valdensium error, à sacerdote peccatore nullum confici posse sacramentum, schol.32.lib.2 pag.67.col.1

Valdensium error, nusquam licere iurare, & iniqua in hoc dispensatio, schol. 28. lib. 2. pag. 59. col. 1. & pag. 60. col. 1. & schol. 32. lib. 2 pag. 67. col. 1
Valdensium in varias Europæ prouincias profectio, schol. 30 libro 2. pag. 64. col. 1
Valdenses heretici quibus signis & indicijs comperiantur, parte tertia, pag. 294 col. 1. C. & seq.
Valdenses qua benedictione mensæ vtantur, parte tertia, pag. 294 col. 1. E
Valdenses quando & à quibus Sum. Pont. condemnati, sch. 30. libro 2 pag. 64. col. 1
Valdenses edicto publico Alfonsi regis Aragonię è regnis suis exire iubentur, schol. 30. lib. 2 pag. 64. col. 1. & 2
Valentiniani hæretici, par. 2. q. 6 pag. 179 col. 1. D
Valentinorum error de corpore Christi allato de cælis refutatus, par. 1 pag. 11. col. 1. B
Variationis causæ, sch. 118. lib. 3 pag. 227. col. 1
Variatio an sit indicium sufficiens ad torturam, schol. 118 libro 3 pag. 226. col. 2
Varietas & vacillatio sufficiens indicium ad torturam, par. 3 quæst. 61 pag. 372. col. 2. C
Vasalli ipso iure à fidelitate liberantur domino in hæresim labente, parte secunda, pag. 133. col. 2. C schol. 159. lib. 3 pag. 283. col. 1
Veguerij qui dicantur, schol. 59. lib. 2 pag. 103. col. 2
Vehemens & magna suspicio, quæ dicatur, & cur sic appellata, par. 2. q. 55 pag. 258. col. 1. D. E
Vehementis magnæque suspicionis exempla, par. 2. quæst. 55 pag. 259 col. 1. A. B
Vehementer suspecti, qui dicantur, par. 2. quæst. 55. pag. 259 col. 2. C. D. & quæst. 56. pag. 260. & seq. col. 2. C. & seq.
Vehementer suspectus de hæresi est impediens officium inquisitionis scienter, par. 2. q. 56 pag. 261. col. 1. A. B
Vehementer suspectus de hæresi existimatur, qui instruit hæreticos citatos, vt veritatem subticeant, & dicant falsitatem.
Vehementer suspectus de heresi habendus est, qui vocatus ad respondendum de fide, non comparet in tempore assignato, par. 2. q. 56 pag. 260. col. 2. E
Vehementer suspecto iniungenda est abiuratio de vehementi, & vt hæresim omnem generatim abiuret, par. 2. q. 55. pag. 259. col. 2. D. E. par. 3 pag. 324. col. 1. E
Vehementer suspectus qualiter abiurare debeat, par. 3. pag. 317. col. 1. A & seq.
Vehementer suspecto, nolente abiurare, quid agendum sit, parte 2. quæst. 55 pag. 260. col. 1. C. D
Venientes sponte mitius tractandi sunt, parte tertia, pag. 281. col. 2. D
Venientes ex locis suspectis de hæresi, obseruandi sunt à parochis, schol. 63. lib. 2 pag. 111. col. 1
Veritas prima est fidei fundamentum, par. 1 pag. 6. col. 2. E
Veritas prima est ratio formalis obiecti fidei, parte prima, quæst. 8 pag. 49. col. 2. A. B
Veritas uel falsitas propositionum, an pendeat ab assertore, schol. 20. lib. 1 pag. 20. col. 2
Verbum Dei quando prædicandum, schol. 22. libro primo, pag. 23 col. 2
Verbum, fecit omnia tempora, dedit legem, factus sub lege, parte prima, pag. 38. col. 2. A
Verba, Cum expedire videbitur, quid significent, schol. 78 libro 3 pag. 198. col. 2
Verba hæc, Veluti hæretici condemnentur, pulchre explicata, par. 2 pag. 110. col. 1. B
Verborum ęquiuocatione vtuntur hęretici ad suos errores occultandos, par. 3 pag. 289. col. 2. C. D. & seq.
Verborum ficta admiratio, est quidam hæreticorum sophysticandi modus, par. 3 pag. 290. col. 1. D
Verbis qualiter quis hęreticis faueat, par. 2. pag. 145. col. 2. D
Verbaliter degradandus est absens vel fugitiuus de heresi conuictus in sacris constitutus, par. 3 pag. 343. col. 1. B. C
Vestis crucibus signata varie appellatur à multis nationibus, schol. 58. lib. 3 pag. 176. col. 2
Vestis crucibus signata cuius coloris, & qualiter confici debeat schol. 58. lib. 3 pag. 176. col. 1
Vestis crucibus signata ex veteri more gestata fuit, schol. 58 libro 3 pag. 176. col. 1
Vestis pœnitentialis signata crucibus, quibus pro pœna imponatur, par. 3. pag. 319. col. 1. C. D. & pag. 320. col. 1. B. C & pag. 322. col. 2. A. & pag. 329 col. 2. D
Vestis crucibus signata difficulter deponitur, & quare, schol. 62. lib. 3 pag. 180. col. 2
Vicariorum duo genera, schol. 75. lib. 3 pag. 196. col. 2
in Vicarijs inquisitorum triginta anni hodie sufficiunt, schol. 82. lib. 3 pag. 201. col. 1
Vicarij easdem qualitates, quas inquisitores habere debent, schol. 82. lib. 3 pag. 201. col. 1
Vicarius inquisitoris à Papa constitutus priuilegijs inquisitorum gaudet, schol. 75. lib. 3 pag. 196. col. 2
Vicarius seu commissarius generalis in tota prouincia per inquisitorem tantum, & non per eius prælatos institui potest, & de eorum qualitatibus, & ętate ac etiam varijs modis instituendi eos, par. 3. pag. 277. col. 2. & pag. 278. col. 1. & 2. A & seq. & quæst. 13. & 14. pag. 353. col. 1. A & seq. & q. 16 pag. 354. col. 2 B. C. D
Vicarios & notarios inquisitorum amouere vel mutare non licet prælatis ordinis, parte 3. quæst. 17. pag. 355. col. 1. A & pag. 356 col. 1. A
Vicarium destituere solus inquisitor potest, schol. 83. lib. 3 pag. 201 col. 2
Vicarius inquisitoris non potest alium vicarium substituere, parte tertia. quęst. 15. pag. 354. col. 1. C. schol. 81. libro 3 pag. 201
Vicarijs inquisitorum, quid committi posit, schol. 8. lib. 3 pag. 121 col. 1
Vicarijs inquisitorum, quando sit testium examinatio committenda, schol. 8. lib. 3 pag. 121. col. 1
Villafranca de Panades Cataloniæ oppidum, schol. 27. lib. 2 pag. 58 col. 2
Violenter suspectus quis censeatur, parte tertia, pag. 319 col. 2. A & seq.
Violenter suspecti habentur vt hæretici, & qui nam tales reputentur, parte 2. q. 55 pag. 260. col. 1. E
Violenter suspectus renuens abiurare, brachio seculari traditur, parte 3 pag. 319. col. 2. D. E
Violenta suspicio, quę dicatur, & cur sic appellata, par. 2. q. 55 pag. 259 col. 1. B. C
Violentæ suspicionis gradus cur ponatur, schol. 58. libro 3 pag. 175 col. 2
Violentę & maximæ suspicionis exempla, parte 2. quæst. 55 pag. 259 col. 1. C. D
Violenta heresis suspicio ex quibus factis oriatur, accurata disputatio, schol. 31 lib. 3 pag. 142. col. 1
Violatores libertatis ecclesiasticæ excommunicantur, parte 2 pag. 74 col. 1. D. E
Visitans, deducens, receptans scienter hæreticos, vehementer suspectus censendus est, parte secunda, quæstione 56. pag. 262. col. 1. B. C
Visitantes clam hæreticos, & eis alimenta subministrantes, fautores sunt hæreticorum, schol. 59. lib. 2 pag. 105. col. 1
Visitans vel deducens hæreticos post abiuratā hęresim, vt here ticus relapsus censetur, par. 2. q. 58 pag. 263. col. 2. E
Viui & mortui qui dicantur in die iudicij, parte prima, pag. 11 col. 2. C
Vltimum supplicium an intelligatur nomine animaduersionis, schol. 52. lib. 2 pag. 96. col. 1
Vnio verbi Dei, qualiter facta, cum natura humana, & errores circa hoc confutati, par. 1 pag. 11. col. 1. C. D
Vniuersitas delinquens qualiter iuret & conueniatur, ac puniatur, par. 2 pag. 116. col. 2. A. & seq.
Vnum aliter accipitur in diuinis, & aliter in humanis, par. 1 pag. 14 col. 2. D. E
Vnum, qualiter accipiatur in scripturis, par. 1. pag. 4. col. 2. D
Voluntas beneplaciti in Deo, quæ dicatur, schol. 26. libro 2 pag. 58 col. 1
Votum non excusat quem à ferendo testimonio in crimine hęresis. par. 2 pag. 155. col. 2. C
Vrbani iiij. extrauagans incipiens, Præ cunctis. vigintiquatuor inquisitorum priuilegia continens, parte secunda, pag. 81. col. 1. D & seq.
Vrbani iiij. extrauagans incipiens, Ne inquisitionis. prohibens delegatis sedis apostolicæ inquisitores uel eorum notarios excommunicari, par. 2 pag. 84. col. 2. B. C
Vsuras exercere pertinaciter asserens non esse peccatum, hęreticus est, par. 2 pag. 72. col. 1. B. C
Vsurarum quæstiones cognoscere non debent inquisitores, parte secunda. pag. 64. col. 1. E. & parte prima, pag. 86. col. 2. C. D

Vsuras restituere qualiter inquisitores iubeant, parte secunda, pag.153 col.1, C
Vxor an recedere possit à marito excõmunicato vel hęretico, parte secunda, pag.133.col.2.C
Vxor nubens scienter cum hæretico, hęretica putatur, schol. 153.lib.3 pag.273.col.2
Vxor nupta hæretico dotem perdit, & cur, schol.153. libro 3 pag. 273 col.2
Vxor receptans maritum hæreticum qualiter puniatur, schol. 153.lib.3 pag.273.col.2
Vxor non reuelans maritum hæreticum, an amittat dotem, schol.153.lib.3 pag.273.col.2
Vxorum innocentium dotes propter hæresim maritorum non confiscantur, par.2 pag.67.col.1.A
Vxor à fisco dotem recuperat, schol.153.lib.3. pag.274.col.1
Vxor qualia bona recuperet cum dote, marito ob hæresim damnato, scho l.153.lib.3 pag.274.col.1
Vxor non perdit quod accepit à consanguineis mariti ob illius hæresim, nec partem suam lucri quæsiti constante matrimonio, schol.153.lib.3 pag.274.col.1.&2
Vxori hæreticæ redeunti domus mariti assignanda pro carcere videtur, schol.142.lib.3 pag.263.col.1

X

Xenia, esculenta, & poculenta, an possint accipere inquisitores, schol.148.lib.3 pag.269.col.1

FINIS.

LECTORI.

CVM prælo oblatum esset Directorium ad imprimendum, exempla erant adeo obscura, & confusa, vt vix quisquam credere possit tam emendatum euadere potuisse; nihilominus tamen summa diligentia effectum est, vt integrum & incorruptum prodierit. at quoniam lincei non sunt nobis oculi, pauca quædam excesserunt imprudenter in toto opere, quę breuiter duximus animaduertenda, vt emendentur. ea igitur ita habent.

ERRATA IN DIRECTORIO.

Pag. 3.col.1.D manifestus. lege, manifestius.
11.col.1.D Galanus. lege, Gaianus.
23.col.1.E sanita. lege, sanitas.
Ibid.col.2.D posse esse. lege, posset esse.
26.col.1.D desinta. lege, definita.
Ibid.col.1.E subiungandi. lege, subiugandi.
28.col.2.C Ego te rebaptizo. lege, Ego te baptizo.
29.col.1.D quousque ad mortem Christi fuit omnibus obseruatum. lege, quod vsque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum.
32.col.2.E diuorum. lege, viuorum.
41.col.2.E ecesiasticæ. lege, ecclesiasticæ.
54.col.1.E epectato. lege, expectato.
152.col.1.C Et intelligas. lege, non tamen intelligas. Est error exemplarium, vt not. schol. 124.lib.3.pag.240.col 1.
178.col.1.A Melchionistæ. lege, Marcionistæ.
196.col.1.B petuo. lege, perpetuo.
247.col.1.B Hostiensis c.De iudęis.§.quod si iudæus. ita restitue, Hostiensis in summa tit. de Iudæis.§. quid si iudæus.
Et paulo post litera C. ibi. c. Qualiter. quodlibet genus, & quomodo puniatur. ita restitue, §. qualiter quodlibet genus puniatur.
259.col.2.D Manmus. lege, Mandamus.
295.col.2.A quandoque. lege, quinque.
315.col.1.E & debe. lege, & debet.
323.col.1.B quē. lege, quæ.
344.col.1.A editum. lege, edictum.
399.linea 13. Iulij secundi. lege, Pij secundi.
44.col.1.lin.20 præscriptam. lege, præscripta est.
lin. penul. in die Iouis sancti. lege, in die Iouis sancto.
56.col.2.lin.10 à fine. iã mortuo.lege, nõ dum mortuo.
66.col.1.lin.35 anno Dñi 1318. lege, anno Dñi 1321.
Lib.2.schol.33.à pag.67.vsque 72. in locis quibus legitur, Nicolaus iij.legendũ est, Nicolaus iiij. vt constat ex extrauag. Gloriosam ecclesiam. quę est impressa in Bullario.
75.col.2.lin.11 insignarum. lege, insignium.
109.col.2.lin.32 obuij.lege, obuia.
135.col.2.lin.1 repetione.lege, repetitione.
154.col.2.lin.36 deleantur illa verba (vt fama est)
163.col.1.lin.vlt. quædam.lege, quadam.
165.col.2.lin.20 à fine. tuta.lege, tuto.
179.col.1.lin.21 à fin.& hæresibus.lege, ex hæresibus.
185.col.1.lin.10 quã.lege, cum.
207.col.1.lin.3 idoneus.lege, idoneum.
208.col.2.lin.pen. mere.lege, more suo.
210.col.2.lin.22 tradiderit lege, tradiderint.
215.col.1.lin.1 Docuit.lege, Decuit.
232.col.2.lin.6 à fine.de mala.lege, de malo.
265.col.2.lin.3 non orare, nõ ieiunare, non visitare ecclesias.lege, non orando, non ieiunando, non visitando ecclesias.
ibidem. lin. 30 no.lege, non.

IN SCHOLIIS.

In titulo præfationis. Præfatio in primam partem. lege, Præfatio in primum librum.
Pag. 5.col.1.lin.7 Hæc verba ex concilio Carthaginẽsi, &c. mihi videntur esse desumpta. ita restitue, Hęc verba cũ concilio Carthaginẽsi, &c. mihi videntur conuenire.
7.col.2.lin.7 Sed clericis. lege, Sed de clericis.
10.col.2.lin.7.à fine. moruusr. lege, mortuus.
24.col.2.lin.28 videlicet hæreticæ. lege, videlicet ne hęreticæ.
In duobus vel tribus locis lib.1.scholiorũ vbi legitur, in codice seu Directorio Ferrariensi: legatur, in codice seu Directorio Cardinalis de Gambara.

IN LITERIS APOSTOLICIS.

Pag. 18.B. In summario literarum Innoc. iiij. ibi, Quibus competeret olim facultas. ita restitue, Quibus tributa olim facultas.
38.lin.16.B expectabat.lege, spectabat.
ibid.lin.18.à fine.D impederes.lege, impenderes.
41.lin.8. à fine.E subsibium.lege, subsidium.
pag. 57.E In summario literarum Alexandri vj.ibi.soli inquisitores. lege, etiam soli inquisitores.
98.lin.4. A istudere.lege, studere.
ibid.lin.5. vngu culis.lege, vnguiculis.
105.lin.8.A prouidete.lege, prouidere.
ibid.lin.vlt.E formident.lege, formidet.
107.lin.20.à fine. C prædictos.lege, per dictos.
126.col.2.lin.11 In disputatione de auctoritate extrauagantium, feruor fidei. lege, fauor fidei.
134.lin.11 ammiserant.lege, amiserant.